LVVA
Fonds № 1303 apr. 1
Lieta № 65

Latv. PSR CVVA
Fonds № 1303 apr. 1
Lieta № 65

LATVIJAS SŪTŅA

p o l ī t i s k i e z i ņ o j u m i

par

P A D O M J U K R I E V I J U.

Lat. Arhīva
Nr. 1503
Apr. 1
Arh. Nr. 635

Latv. Arhīvs
Fonda 34c
Apr. Nr. 1
Lieta 5

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRIJA.
MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES
DE LETTONIE.

No. 65/28./

Rīgā, 1927.g. 25. oktobrī.

1

K o n f i d e n c i a l i.

Augsti godātais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos piesūtīt Jūsu zināšanai mūsu Sūtņa PSRS-bā š.g. 18.oktobra slepenā raksta No.5147 norakstu.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas patiesas augstcienības apliecinājumus.

Ārlietu Ministrs.

augsti godātam
G. Z e m g a l a kungam,
Latvijas Valsts Prezidentam.

VALSTSPAPĪRU SPIESTUVE 53.105. 5000. 16./VI. 1927.

18 oktobrī. 21

S l e p e ņ i.

5147.

Augsti godātais Ministra kungs,

Vakar atbraucu no Ļeņinpils, kur biju izbraucis pag. ceturtdienu, lai būtu klāt pie CIK'a sesijas atklāšanas un, cik iespējams, iepazītos ari ar Ļeņinpili. Taī pašā nolūkā bija braucis ari Danijas sūtnis. Bija solījies braukt ari Vācijas vēstnieks, bet savu nodomu nebija izpildījis. Ļeņinpilī mani sagaidīja Ārlietu komisariata pārstāvis un visu laiku no komisariata pārstāvjiem tika izrādīta vislielākā uzmanība un laipnība.

Tūlin pēc ierašanās Pēterpilī mani lūdza pieņemt 3 preses pārstāvji un dot interviju. Negribot biju, tomēr, spiests pateikt sekošo:"Я приехал в Ленинград, чтобы присутствовать при открытии IO-ти летней юбилейной сессии ЦИК и лично услышать о достигнутых за это время результатах работы Советского Правительства. Я хочу также осмотреть бывш. Петербург, столицу первого русского Императора Петра и новый Ленинград - колыбель советской власти.

Augsti godātam

F. C i e l ē n a kungam,

Latvijas Ārlietu ministrim.

3

Как представитель Латвийской Республики, я могу заявить, что Латвия приветствует все положительные достижения Союза С.С.Р. и делает все от нее зависящее, чтобы латвийско-советские взаимоотношения шли бы по пути прогресса на началах истинной дружбы, уважения и законности.

От души приветствую Союз С.С.Р. к 10-й годовщине и гор. Ленинград, как источник, у которого началась новая советская жизнь".

Šī īsā intervija bija nodrukāta Ļeņinpils avizēs, izņemot "Pravdu". Pēdējai laikam tā nebija patikusi, un man jāatzīstās, ari man pašam vēlāk nepatika beidzamais teikums, kuŗu steigā izteicu žurnalistiem.

Tā kā es 1914. un 1915. g.g. biju bij. Krievijas ceļu ministrijas pārstāvis Putilova un citās Pēterpils fabrikās, tad katrā ziņā gribēju apskatīt tagadējo "Krasnij Putilovec", kuŗa skaitās labākā Ļeņinpils fabrika. Atļauja man tika dota un 3 stundu ilgā laikā paspēju apiet gandrīz visas nodaļas un darbnīcas. - Salīdzinot ar agrākājo Putilova fabriku, man jāsaka, ka daudz kas ir labojies. Fabrika strādā diezgan labi, kaut gan no visa ir redzams, ka vispārējais darba ritums nav tāds, kā agrāk; strādāts tiek lēni un, cik varēju nojaust, bez sevišķas intereses. Visu strādnieku un administracijas tagadējais kopskaits esot ap 11ooo, bet manā laikā bija ap 3ooooo. - Putilova fabrikā es satiku vairākas savas paziņas, kuŗi ar lielāko sirsnību mani uzņēma. Kā kuriozu var atzīmēt, ka fabrikas inspektors, ar kuŗu man priekš kaŗa bieži nācās kopā strādāt, nemaz nebija informēts par manu

4

ierāšanos un no sākuma sarunājās pārāk atklāti ar mani. Vēlāk noskaidrojās, ka viņš bija noturējis mani par CIK'a locekli, jo taī dienā daudzi no tiem ari apmeklēja Putilova fabriku.

Bez tam, es apskatīju Pēterpils ostu ostas priekšnieka, latvieša Amatnieka kga, pavadībā, kurš ļoti nožēloja ka nevarēja mani pavizināt pa ostu un Ņevas upi. Tiek vesti diezgan nopietni ostas izbūves darbi un ir uzceltas vairākas jaunas ēkas un pilnīgi jaunas, diezgan liela apmēra, dzelzsbetona saldētavas. Pagaidam noliktavās bija redzams tikai sviests, augļi un olas.

No sarunām varēja noprast, ka Ļeņinpils osta tiks ierīkota,galvenam kārtam,priekš koku eksporta un pa daļai priekš ātri bojājošamies precēm, kā olas, kauti putni u.t.t.

Apskatīju ari Ermitažu, kuŗa, kā zināms, pēc revolucijas ir stipri papildināta.

Ierodoties Uricka (bij. Taurijas) pilī priekš sesijas atklāšanas, visi kinematografiskie aparati sāka strādāt, uzņemot mani. Tā kā es esmu pieradis CIK'a sēdēs noklausīties Maskavas Lielā teatrī, kur ļoti laba akustika, tad Uricka pils Ļeņinpilī, kur slikta akustika, a tstāja sliktu iespaidu. Tā vien izlikās, ka Kalinins, kuŗš stklāja sēdi, un Rikovs, kuŗš deva pārskatu par iekšējo un ārējo stāvokli par 10 gadiem, bija ļoti nokusuši, un mums ar Danijas sūtni, sarunājoties starpbrīdī, bija jākonstatē, ka viens no 10 gadu darbības panākumiem starp citu ir ari "obščaja ustalostj". Ari Ļeņinpils "Pravda" bija nosaukusi Rikova runu par "Ņemnožko ustalaja". Tiešam, pašlaik,

5

it sevišķi ja ņem vērā cīņu ar opoziciju, padomju valdībai nav vieglas dienas. Kaut gan es personīgi nedomāju, ka opozicija varētu ņemt virsroku, tomēr paliek fakts, ka opozicija dara lielas galvas sāpes padomju valdībai. Neskatoties uz visādām represijām, Trockis un Zinovjevs, tomēr, strādā, un 14. oktobrī, t.i. dienu priekš sesijas atklāšanas, bija ieradušies Ļeņinpilī, un, cik varēja spriest no Ļeņinpils preses, mazs skandals bija noticis stacijā, sagaidot Trocki. - Sakarā ar opozicijas darbību, it sevišķi kresās, padomju valdība, lai opoziciju uzvarētu, ir spiesta un, kā man liekas, pašai negribot, savā darbības plānā uzņemt pa daļai opozicijas programu; par to smejas opozicija no labās puses; visā visumā stāvoklis stipri saspīlējas, novedot līdz vispārējam paguruman.

Šodien izbrauc kurjers, un es atvainojos, ka, laika trūkuma dēļ, nevaru sniegt sīkāku ziņojumu.

Varētu vēl atzīmēt, ka, sakarā ar manu iepriekšējo ziņojumu par to, ka franči ir uzaicinājuši mani par superarbitru starp Franciju un Krieviju strīdīgā avarijas lietā Salonikos, šis jautājums ir galīgi nokārtots, un krievi pret mani, kā superarbitru, iebildumus nav cēluši. Man liekas, ka šis jautājums ir tādas dabas, ka nebūtu lieki, ja par to tagad īsumā tiktu informēta mūsu prese.

Nupat, šo ziņojumu nobeidzot, mani apmeklēja Francijas vēstnieks. No sarunām ar viņu ir redzāms, ka Francija nekādā ziņā sakarus ar Krieviju pārtraukt negrib, jo tas neko labu nedotu. Pieprasīto agrément priekš Dovgoļevska Francijas valdība vēl nav devusi, bet jādomā, ka dos.

6

Neilgi atpakaļ es biju pie Japanas vēstnieka un uz manu norādījumu, ka, jādomā, neviena valsts Rakovski tagad nepieņems kā PSRS-bas pārstāvi, pēdējais man atbildēja, ka to nevarot teikt, tas vēl esot jautājums. Var notikt, ja Francija pieņems Dovgaļevski, tad tā vietā uz Japanu, ja tikai Japana piekristu, aizbrauktu Rakovskis. Rakovskim, kā opozicionaram, Maskavā ietu diezgan grūti. Tiek izteiktas domas, ka Rakovskis esot spējīgāks kā Trockis, it sevišķi kas attiecas uz nelegalu darbību.-/

Ar augstu cieņu

Sūtnis PSRS-bā.

Privati. M

Augusti Godofredo Rendueto meo,

Attavo se mori et Iunio
si vale, pulcre recreato
mecum Deo gratias valeo
Mercurio gr. me licet
sequi. Te meaeque sorori
fratri que meo

Ex aquis mattianis
Cheruscorum

Suo Iovio

25 / x 27.

29- oktobrī. 8

5269.

S l e p e n i.

Augsti godātais Ministra kungs,

Pagājušā Jums ziņojumā vispārējos vilcienos īsumā izteicu manu iespaidu no CIK'a sesijas atklāšanas Ļeņinpilī. Ziņot sīkāki par sesijas darbību man liekas būtu lieki, jo visi sesijas svarīgākie ziņojumi un lēmumi ir jau zināmi caur presi. Gribu atzīmēt tikai dažus vairāk personīgas dabas ieskatus un slēdzienus par sesiju. Un te pirmā kārtā jāmin manifests, kuŗu Rikovs nolasīja sesijā sava priekšnesuma beigās un par kuŗu padomju prese tagad runā, kā par sevišķi svarīgu notikumu. Bez šaubām, tā tas ari ir, jo viss cits bija tikai izrunāšanās un bieži vien pat stipra palielīšanās par sasniegtiem 10 gadu laikā rezultatiem.

Padomju Krievijas saimnieciskā dzīve nebūt nav sasniegusi tādus augstumus, ka būtu laiks ievest 8 stundu darba vietā 7 stundas, jo, kur vien acis neuzmestu, visur redzams, ka darba bezgala daudz. Ja bez tam ņem vērā, ka strādāts tiek ļoti gausi, tad negribot jānāk pie slēdziena, ka darba laika

Augsti godātam

F. C i e l ē n a kungam,

Latvijas Ārlietu ministrim.

saīsināšanai ir citi daudz svarīgāki iemesli, nekā patiesa vēlēšanās uzlabot strādnieku stāvokli. Un šie iemesli ir, pirmkārt, opozicija, kuŗa, lai dabūtu strādnieku masas savā pusē, jau tagad sola 6 stundu darba dienu, un, otrkārt, - skaists lozungs priekš ārzemju strādniekiem, kuŗi nezināmi un nevarēdami zināt lietas īstos apstākļus, ari centīsies sasniegt to pašu. Tā tad, 7 stundu darba laiks Krievijā būs tas kauls, kuŗu padomju varas vīri ir pasvieduši pasaules strādniecībai un ap kuŗu graužoties šur tur var tikt saspīlētas strādnieku un darba devēju attiecības, un, tā tad, no komunisma redzes stāvokļa, līdz ar to zinams mērķis sasniegts.

Te jāievēro, ka pad. Krievijā ir strādnieku diktatura un katrs strādnieks, kā ari bezdarbnieks, tiek diezgan labi apgādāts no valdības un ka tamdēļ ir gandrīz gluži vienalga, vai vienā un taī pašā fabrikā strādā looo strādnieku 8 stundas, vai 1143 - 7 stundas. Darba rezultats būs viens un tas pats, tāpat kā ir gluži vienalga, vai tie 143 strādnieki strādā fabrikā, vai ari atrodas bezdarbniekos. Pozitivais iepretim ārējai pasaulei vēl būs tas, ka bezdarbnieku skaitīsies mazāk, kā līdz šim.

Iedziļinoties šaī jautājumā un ņemot vērā augšā norādīto, jānāk pie slēdziena, ka 7 stundu darba ievešana ir ne tikdaudz saimnieciskās dzīves progresa rezultats, kā tās zināms pagurums.

Interesanti vēl atzīmēt, ka manifests nekā nedod un nesola politiskiem noziedzniekiem, turpretim priekš

10

kriminalistiem tas ir daudz labvēlīgāks. Ari tas rāda, ka tagadējā Krievijas dzīve iet citādus ceļus, nekā to domāja un ticēja 10 gadus atpakaļ tie paši tagadējie vadoņi. Jā, dzīve nestāv uz vietas ari Padomju Krievijā un iet savu gaitu bieži vien neatkarīgi no tām, kā to vēlas un grib viņas vadoņi.

Varētu atzīmēt vēl to, es teikšu bēdīgo parādību, ka pašam Rikovam, lai cīnītos pret opoziciju, bija jāapliecina, ka tiks sperti stingrāki soļi pret zemnieku-kulaku, kuŗu patiesībā viņu agrākā nozīmē Krievijā vairs nav. Tas rāda, ka turpmāk par kulaku uzskatīs to, kam varbūt ir 2 - 3 govis un 1 - 2 zirgi. Ka šāda politika neko labu nedos, divejādu domu nevarētu būt. To, pēc manas pārliecības, padomju valdība dara nelabprāt, bet vienīgi, kā jau pagājušo reizi aizrādīju, lai atņemtu opozicijai vienu no viņas cīņas ieročiem. Visam pārējam manifestā nav nekādas sevišķas nozīmes.

Padomju Krievija nupat gatavojas uz 10 gadu jubilejas svētkiem. Daudz tiek runāts par dažādiem sasniegumiem, brauc delegacijas no dažādām zemēm, lai apsveiktu to u.t.t. Sakarā ar šo visā visumā gribu atzīmēt savus slēdzienus, un tie būtu sekoši:

1) Patreizējais Krievijas stāvoklis, ņemot vērā opoziciju, vājās finanses, pilsoņu un pa daļai ari strādnieku neapmierinātību un vēl daudz ko citu, ir diezgan saspīlēts un grūts, bet nekādā ziņā tāds, kuŗš varētu apdraudēt padomju valdību, kā to viens otrs mēdz iedomāties ārzemēs un

11

un ari pie mums un sakarā ar to taisīt attiecīgus slēdzienus un politiku.

2) Padomju valdība visur pastrīpo, ka viņa sekmīgi būvē socialismu, ko opozicija noliedz, par ko ari bieži vien ironiski izteicas plašākas un neitralas aprindas. Tagadējā valdība gribētu gan vest noteiktu politiku, bet tam par kavēkli opozicija. Socialisms tiek taisīts ar dažādiem, izteicoties viņu valodā, "perebojiem", un šā 10 gadu darba rezultats ir tāds, kā, pēc maniem ieskatiem, jubilejas svētkos nevar būt tās labās sajūsmas par socialismu, kā 10 gadus atpakaļ. To ne vienu reizi vien ir izteikuši ari opozicionari un visvairāk Trockis. Atceros, par piemēru, ka 2 gadus atpakaļ pie Šaturstroja elektriskās spēka stacijas atklāšanas, kur man bija izdevība noklausīties Trocka runā, tas ļoti slavēja Ameriku, uzsverdams, ka tur, it sevišķi Kanadā, spēcīgi attīstās dažādas industrijas, kas paceļ tautas labklājību, ka tur tiek daudz būvēts elektrisko spēka staciju u.t.t. Tas ļoti nepatika kādam no klātesošiem, kurš Trocka runu asā veidā pārtrauca, izteikdams: "Но зато в Америке нет ни одного киловатта социализма" - "Совершенно верно, но не забудьте, что социализм мыслим только на киловаттах", - atbildēja pēc mazas pauzas savam uzbrucējam ļoti uzbudināts Trockis. Tagadējais socialisms tiek taisīts spaidu kārtā (!) un priekš īstā socialisma šāda parādība, bez šaubām, ir negativa, jo tā var tikai kompromitēt socialismu. Jādomā, ka ari tamdēļ - vispārējais neapmierinājums un pagurums.

12

Tā vien liekas, ka tauta, izņemot komunistiskās partijas galotnes, ir pazaudējusi ticību savam darbam, tai nav vajadzīgā un veselīgā dzīves prieka, tā nevar sevi saukt par laimīgu.

3) Sakarā ar dažādām nebūšanām padomju valdība ir spiesta tāpat, kā tas bija cara laikos, organizēt stipru armiju izdodot priekš tās uzturēšanas lielas naudas zumas un stiprinot arvien jo vairāk politisko apsardzi (GPU), un tuvinoties tādā veidā diktaturai, kuŗa ne ar ko neatšķiras no tām diktatorām, pret kuŗām humanā pasaule un agrāk paši lielinieku vadoņi ar visstingrāko ir uzstājušies. Armija un GPU ir tagadējais padomju Krievijas realais spēks, ar kuŗu jārēķinas katram Krievijas pilsonim, kas citādi gribētu domāt, nekā viņam pienākās pēc Krievijas valdības ieskatiem, un kas var apdraudēt ari ārējo pasauli. Šis ir padomju valdības lielākais un pozitivākais sasniegums iepretim ārējai pasaulei, kuŗš, saprotams, līdz ar to noliedz zināmā mērā padomju valdību, kā tādu, kuŗas spēkam vajadzēja rādīties pavisam citādā veidā. - Čeka ir sasniegusi savas attīstības augstākos pakāpienus, kā vēl nekad un nekur. Viņas darbība izplatās pa visu pasauli, un bieži vien viņa taisa tādas lietas, kuŗas tagad ir grūti saprotāmas. Par piemēru, neilgi atpakaļ visa padomju prese ziņoja, rādot fotografiskus uzņēmumus, ka pazīstamais čekists Operputs, kuŗš pag. vasaru bija ieradies Somijā un starp citu izplatīja ari ziņas par bij. Igaunijas sūtni Birku, kā spiegu, pēc diezgan noteiktas informacijas pašlaik atrodoties ārzemēs un strādājot tur zem cita vārda. Pavisam savāda ir

13

ari nupat pārbēgušā uz Latviju čekista Nikitina rīcība. Sakarā ar šo ar mazu ironiju es gribētu izteikties, ka tik mūsu robežapsardze nepiedāvātu Nikitenkam kādu robežposteņa vietu, kā tas, par nožēlošanu, ne vienu reizi vien ir bijis, kad mūsu robežas apsargā "izbēguši" no Krievijas un no Krievijas čekas nagiem mūsu pilsoņi. Ciktāl es pazīstu tagadējo Krievijas iekārtu, tad slepena robežas pāriešana, par ko ne vienu reizi vien ir runāts un rakstīts, no Krievijas puses bez Krievijas čekas ziņas ir gandrīz neiespējāma, un to gan vajadzēja reiz pa visām reizēm uz to stingrāko mums ņemt vērā. Tādu pašu stingrību mums vajadzētu ieturēt pret dažādām monarķistiskām organizacijām, jo tur ir tāds moralisks un materials sabrukums, ka visvieglāk ir ietaisīties čekistiem un uzmesties par to vadoņiem. Starp Maskavas diplomatiem tiek izteiktas nopietnas domas, ka visi monarķistu gājieni uz Krieviju un viņu atentatu sarīkošana ir organizēta no čekas. Un kad dziļāk padomā, tad jānāk pie slēdziena, ka šādai čekas darbībai ir ārkārtīgi liela nozīme, jo, pirmkārt, caur to tiek diskreditēta monarķistisko organizaciju darbība, kuŗa bez čekas līdzdarbošanos varētu būt kaitīga padomju valdībai, un, otrkārt, tiek rādīta visai pasaulei čekas xixxxxxxxxxx un līdz ar to padomju varas visspēcība.

4) Tautas labklājība, taī nozīmē, kā mēs to saprotam, netiek sekmēta un varbūt tamdēļ, ka par tādu tautu ir visvieglāk valdīt, kā to bieži nākas dzirdēt. Un ja lo.ooo bijušo Krievijas diezgan gļēvo muižnieku varēja pārvaldīt lielo un nabadzīgo Krieviju, kamdēļ tad gan lai, nu teiksim, pusmiljona

14

ļoti aktivu un bieži vien ļoti gudru komunistu lai nevaldītu par PSRS-bu un viņas nabadzīgām tautām.

Ja nu tas tā, ceļas jautājums, kādai tad īsti vajadzētu būt mūsu politikai iepretim PSRS-bai? Šis jautājiens, man liekas, vēl šodien, neskatoties uz to, ka mēs jau 9 gadus vedam patstāvīgu dzīvi, ņemot vērā to cīņu, kuŗa pašlaik norisinas ap Latvijas-PSRS-bas tirdzniecīsko līgumu, kā arī dažādu domu un spriedienu chaosu par Latvijas-Krievijas attiecībām, ir pilnīgi vietā.-Par to tuvāk es atļaušos sev izteikties nākošo reizi, bet pagaidam atzīmēšu tikai pāris vārdos: mūsu politikai ir jābūt aktivai un apmēram tādai, kāda tā ir pēdējā laikā.

Ar augstu un patiesu cieņu

Sūtnis PSRS-bā.

Personi Sí. 15

Augsti godotais Rektora kungs,

Jūsu iesniegumā norādīto ar
„Korespondenci" uz mana iesnie-
guma cēloni, ka es sevišķi orto
Jūt neprotu. - Kad pa-
sauc labāku saprotu lietu-
ciņu un varbūt tā tomēr
nav'un jauna, ar ēnu orto
bet drusciņ vājāka.

Jūsu atvieglot pa-
šūnu drusciņ un saglā-
bāt manus labvēlīgos
cejinumus.

Ar cieņu

1/XI 27. Jūsu Jauns

/ novembrī.

16

5354.

S l e p e n i.

Augsti godātais Ministra kungs,

(Turpinājums)

Kamdēļ Latvijai jābūt aktivai iepretim PSRS-bai? - Lai pilnīgi uz to atbildētu, pamatīgi būtu jāiztirzā vairāki jautājumi, bet to es negribu darīt, un aprobežošos tikai ar dažiem īsiem norādījumiem, izteicot galvenās domas.

Pasaule ir sadalījusēs divos naidīgos lēģeros: komunistiskā, ar galveno centru Maskavā, un pretkomunistiskā,ar vairākiem centriem Eiropā un Amerikā, no kuŗiem galvenais ir Londona. Starp komunistiskās un pretkomunistiskās pasaules centieniem ir tik liela starpība, ka grūti ir iedomāties tiešam labas un sirsnīgas attiecības ar Padomju Krieviju. Šimbrīžam vēl Padomju Krievija ir kā tīģeris, kuŗš gatavs iznīcināt visus pretkomunistiskos centrus, ja nebūtu priekšā dzelzs stieņu un dresētājs nestaigātu ar paceltu pātagu un revolveru rokās. Šie dzelzs stieņi un dresētājs ir realā dzīve un tās prasības, kas neļauj sasniegt komunistu galvenā mērķa - vispasaules revoluciju un komunisma uzvaru.

Augsti ģodātam

F. C i e l ē n a kungam,

Latvijas Ārlietu ministrim.

17

Jo tālāk paliek Krievijas revolucija, jo mazākas ir izredzes uz to.

Sakarā ar komunisma neveiksmēm, kā rezultats ir komunistiska opozicija un pašu komunistu spēku skaldīšana. Turpmāk, lai šie spēki jo mazāk izpaustos uz ārieni, nepieciešami iegaumēt sekošo: 1) Visi līdzšinējie karą gājieni pret lieliniecismu ir baigušies ļoti bēdīgi un ir tikai stiprinājuši viņu; 2) lieliniecisko Krieviju vajadzīgs atstāt pilnīgi mierā un ļaut viņai varīties, tā sakot, pašai savā katlā. Te nebūtu lieki aizrādīt, ka ari bij. Amerikas prezidents Vilsons, kuŗam, bez šaubām, ir lieli nopelni pie jauno valstu tapšanas, jau 1918. gadā, kad pie viņa griezās pēc palīdzības pret lieliniekiem, izteica interesantu domu:"Man žēl ir krievu tautas, bet labāk lai pazūd viena tauta, nekā visa pasaule". Pēc tam Amerika, kā zināms, baltgvardu kaŗa gājienā nepiedalījās.

Pagājušo vasaru, sakarā ar Anglijas-Krievijas diplomatisko sakaru pārtraukšanu, sākās jauns uzbudinājums un naidīga noskaņošanās iepretim Krievijai. Bet, ja Anglija un citas lielvalstis, nerunājot nemaz par mazām valstīm 4 - 5 gadu atpakaļ varēja uzsākt diplomatiskos sakarus ar Padomju Krievijas varas vīriem, kuŗi pēc tam stipri vien ir mainījušies uz labo pusi, tīri dabiski jānāk pie slēdziena, ka Anglijas valdības solis par diplomatisko sakaru pārtraukšanu ar Krieviju nav bijis pietiekoši pārdomāts. Tur nav loģikas, vai ari tikai svaidīga un nenoteikta politika, un tamdēļ tas neko labu nevar dot un nedos. To ari, bez šaubām, cik var

18

spriest, it sevišķi no tā redzes stāvokļa, kāds ir Maskavas diplomatu sabiedrībā, tagad uzskata par lielu kļūdu no Anglijas puses. Ja Anglija,uzsākdāma diplomatiskus sakarus ar Krieviju, domāja uzvarēt lieliniecismu, nākot ar viņu sakaros un caur vispārējo aktivitati iespaidojot to vēlāma priekš ārējās pasaules virzienā, tad tas katrā ziņā bija gudri darīts no Anglijas. Turpretim tagadējās konservativās valdības diplomatisko sakaru pārtraukšana atgādina prasta veida izrēķināšanos, kur, tā sakot, viens otram dod par ausi. - Neilgi atpakaļ pie manis sagadījās Japanas un Italijas vēstnieki un, gandrīz vai divu stundu ilgā sarunā, iztirzājot šo jautājumu, ari viņi atklāti izteicās, ka sakaru pārtraukšanu ar Maskavu nevar pieskaitīt nekādā ziņā pie tālredzīgiem soļiem. Ari Čemberlens esot bijis noteikti pretim tam, nerunājot nemaz par Anglijas pilnvaroto Krievijas lietās Seru Robertu Hodgsonu, kurš, kā man atstāstīja iebraukušais no Londonas Lenas Goldfield koncesijas galvenais direktors, jūtoties pavisam slikti sakarā ar tādu savas valdības rīcību. Un citādi tas ari nevarēja būt, jo es ne vienu reizi vien esmu ziņojis, ka Anglijas pilnvarotā ieskati ir bijuši tādi, ka sakari nav pārtraucami, bet gan cīņa ir vedāma ar citādiem paņēmieniem.

Un, tiešam, tie, kas ir iedziļinājušies Padomju Krievijas dzīvā un var objektivi šo lietu ņemt, ir jau sen nākuši pie slēdziena, ka visādus, kādi tie ari nebūtu, kāra gājienus pret lieliniecisko Krieviju vajag izbeigt un, izturotie

19

lojali pret tās iekšējām padarīšanām, slēdzot ar to līgumus, nedodot nekādus sevišķi lielus kreditus u.t.t., uzsākt, tā sakot, aktivu politiku, kas paralizēs lieliniekū centienus uz ārieni un lietot, saprotams, visstingrākos paņēmienus pret katru lieliniekū vēlēšanos iejaukties šādā vai tādā veidā citu valstu iekšējās darīšanās.

Ja mēs savu attiecību izveidošanā ar Krieviju būtu skrējuši pakaļ Anglijas konservatiem, kā to vēlējās liela daļa no Latvijas pilsoņiem un ari kaimiņu valstis, mēs būtu nodarījuši lielu kļūdu netikai iepretim Latvijai, bet taisījuši lāča pakalpojumu visam lieliniecismam. Ja šodien visas lielās un mazās valstis, to starpā ari Amerika, būtu atzinušas Krieviju un stājušās ar to aktivos sakaros, uz to lojalāko izturoties pret Padomju Krievijas iekšējo dzīvi, rezultats, no cīņas redzes stāvokļa pret lieliniecismu, būtu vispozitivākais. Turpretim nelogiskā Anglijas diplomatisko sakaru pārtraukšana un vienas otras valsts pakaļskriešana šim nelogiskam solim var tikai kaitēt vispārējām starptautiskām attiecībām un stiprināt tagadējo lieliniecismu, kuŗa spēks, kā jau pagājušo reizi norādīju, izpaužās galvenam kārtam nevis caur viņa iekšējo saturu, bet gan caur armiju, GPU un vēl šo to, kuŗi pamatojas un savas ekzistences attaisnojumu zināmā mērā atrod taī politikā, kādu grib vest Anglijas tagadējā valdība un mūsmāju pakaļdarītāji. - Latvijas-PSRS-bas tirdzniecības līguma ratificēšana, ne tikai no Latvijas materialo interešu redzes stāvokļa, bet ari no vispārējās cīņas redzes stāvokļa pret komunismu, ir apsveicāma parādība.

20

Šis temats ir ļoti plašs; par to teoretiķi var sarakstīt biezas grāmatas; es tikai īsumā izteicu to, ko es varu nosaukt par savu dziļāko pārliecību! Domāju, ka tas nav lieki priekš mūsu attiecību noskaidrošanas ar Padomju Krieviju un ka es to pareizi daru.

Tirdzniecības līgums tagad ir ratificēts, tā tad solis uz priekšu augšā minētā virzienā. Būtu, saprotams, naivi domāt, ka ~~jau~~ mūsu attiecības paliks sevišķi labas ar Krieviju. Es tam neticu. Pozitivais, ko es saredzu, mūsu tirdzniecības līgumā ir, ka tas jau tūlin dos Latvijai zināmus materialus labumus, un, otrkārt, spiedīs mūs būt aktiviem iepretim Krievijai, kas pēc manas pārliecības ir tas galvenais, kā mūsu, tā ari kuŗas katras valsts attiecībās ar Padomju Krieviju.

Uz šo aktivitati mums nekavējoši vajag sākt gatavoties, koncentrējot mūsu spēkus, šā vārda plašākā mozīmē, iepretim Krievijai, lai ne tikai spētu pildīt, bet ari būtu spējīgi kontrolēt līguma pildīšanu un attiecīgi izveidot saimnieciskās attiecības ar Padomju Krieviju. Jo nopietnāks būs šis darbs, jo lielāks, vispirms, būs mūsu moraliskais spēks, kas mazinās Padomju Krievijas sliktos un naidīgos centienus iepretim Latvijai, ja tādiem būtu vieta.

Varētu vēl piezīmēt, ka neviens ārzemju diplomatiskais pārstāvis pēc nopietnākas sarunāšanās par attiecībām ar Krieviju, sakarā ar mūsu līguma noslēgšanu neviena vārda nevar iebilst pret līgumu. Francijas vēstnieks,

21

ar kuŗu man ir sevišķi labas attiecības, ir, cik var redzēt, apmierināts ar līgumu. Es gan nezinu, vai tas sakrīt ari ar viņa valdības ieskatiem, kaut gan, cik man zinams, viņa stāvoklis Parizē ir ļoti labs. Vācijas vēstnieks grafs Brokdorfs-Rantcaus, ar kuŗu tikai nupat kā satikos, man sirsnīgi spieda roku un apsveica ar labām sekmēm. Ar Polijas misijas locekļiem es satikos otrā dienā pēc līguma ratificēšanas, un man jāsaka, ka viņi izrādīja pret mani sevišķu uzmanību un laipnību. Turpretim Igaunijas sūtniecības sekretars, kuŗš izpilda aizbraukušā sūtņa vietu, pavisam bija sajucis un nezināja, kā izturēties.— 3 Amerikas žurnalisti ("The Chicago Daily News" un "The New-York Times"), kuŗi mani pag. nedeļu bij uzlūguši uz dineju Lielā Maskavas viesnīcā, pēc pamatīgākas izrunāšanās solidari man izteicās, ka Latvija vedot prātīgu politiku.
Kas attiecas uz krieviem, tad, bez šaubām, tie ir ļoti apmierināti, un vēl tikai aizvakar sarīkotā no Turcijas vēstnieka vakarā Čičerins man izteicās, ka Latvija ar līguma ratificēšanu parādījusi savu neatkarību no lielvalstīm, ieņemdāma iepretim Krievijai labvēlīgu un vispār neitralu stāvokli. Tālāk, kā jau vienmēr, viņš izteicās ļoti labvēlīgi par latvju tautu, atzīmēdams, ka starp latviešiem esot ļoti daudz spējīgu darbinieku, minēdams pie tam ari Jūs, kā tādu, kuŗam vislielākie nopelni pie līguma noslēgšanas.

Ar augstu cieņu

Latvijas sūtnis PSRS-bā.

Persans. 22

Augsti Godātais Prezidenta kgs,

Lūdzu nejemt laipnā
nepārprotamā, ja arī
šo pēdējo vēstījumu es jums
pēdējo

Cerību pilnu
sveicienu ar labvēlību

Jūsu

8/XI 27.

23

7 novembrī. 22

5461.

S l e p e n i.

Augsti godātais Ministra kungs,

Šodien, 7. novembrī, visa PSRS-ba svin lo. gadu jubileju. Maskava greznota ar aprakstītām sarkanām lentām un krāsainām elektriskām lampiņām visdažādākās variacijās. Tauta, šā vārda pilnīgā nozīmē, visa uz ielas, gan labprātīgi, gan spaidu kārtā. Automobiļi, pārpildīti bērniem, ar daudz un dažādiem uzrakstiem, triecas pa ielām, kā dubļi vien šķīst, aptraipot namus un pašus svētku dalibniekus. Katrai organizacijai jānoiet līdz Sarkanam laukumam, garam Ļeņina mauzolejam, un jānodod tam gods. Gājieni turpinas, ņemot vērā lielo iedzīvotāju skaitu Maskavā, līdz vēlai naktij.

Parāde, kuŗa sākās plkst. 9 no rīta, nogāja spīdoši. It sevišķi labu un varonīgu iespaidu atstāja Kubanas kazaku un kaukazie šu-kabardinie šu un citu kavalerija. Ne tikai simtiem, bet tūkstošiem zirgu, tūkstošiem kareivju, no kuŗiem vislabākie GPU nodaļas, loo lielgabalu šāvieni un viss cits, kas ar šādu parādi saistīts, atstāja stipri militaras valsts iespaidu.

Augsti godātam

F. C i e l ē n a kungam,

Latvijas Ārlietu ministrim.

24

Ja nebūtu īsu Kaļiņina un Bucharina runu par PSRS-bas socialistisko valsti un kāda angļa runas, kurš dēvējās par angļu strādnieku pārstāvi, kaut gan runāja ar žīdisku angļu akcentu, varētu domāt, ka parāde notiek cara laikos. Socialisms, kā to mēs līdz šim esam sapratuši, nekādā veidā neizpaudās šaī svinīgā "Socialisma-komunisma jubilejā", ja nerēķina, saprotams, augšā minēto tautas gājienu pa ielām ar aprakstītiem plakatiem par sočialisma sasniegumiem PSRS-bā un tā izredzēm nākotnē, kā ari ar pakārtiem Čemberleniem un citām tamlīdzīgām lietām. Kā kurjozu varētu atzīmēt, ka, atstājot parādi uz Sarkanā laukuma, es pacēlu veselu zirga pakavu, kuŗu, jādomā, bija pametis aulekšojošais kabardinietis. Es pakavu gribu uzglabāt, kā piemiņu no šīs dienas.

Diplomatiskais korpuss ņēma dalību parādē; vēstnieki un sūtņi apmeklēja Čičerinu plkst. 16, un 9. novembrī Čičerins ir ielūdzis visu diplomatisko korpusu uz vakaru.

Dienu pirms parādes poļu militaratašeji bija gribējuši itkā demonstraciju iztaisīt, paziņojot mūsu militaratašejam, ka viņi, kā ari daudz citi uz parādi neiešot, jo tur būšot ārzemju pārstāvjus apvainojošas runas. Satiekoties un aprunājoties par šo jautājumu ar Francijas vēstnieku, pēdējais izteicās, ka viņš gan nevarot pielaist starp sevi un attiecībām pret padomju valdību poļu vai citu vidutājību, un, lai jautājumu noskaidrotu, viņš braukšot pie Litvinova. Taī pašā dienā, tūlin pēc sarunas ar Litvinovu, viņš atbrauca pie manis un pastāstīja, ka nekādu naidīgu un apvainojošu runu nebūšot un tamdēļ viņš

25

neredzot iemesla neierasties uz parādi. Starp citu viņš izteicās ka viņš savus panākumus saprotot tā, ka jāizmanto katrs gadījums, kur iespējams novērot tautas masas, lai varētu tuvāk pieiet Krievijas dzīvei, labāk to saprast un pareizāk taisīt attiecīgus slēdzienus. Ari es tāpat skatos uz šo jautājumu, un tamdēļ ari bija mans brauciens uz Ļeņinpili. Tā skatās ari visi citi, kas apbraukā Krieviju, lai iepazītos ar dažādiem komunistu pasākumiem, un kas apmeklē komunistu teatrus un daudz ko citu, no kā var vērot un spriest par lieliniecismu, tā attīstību un izveidošanos. Turpretim mūsmāju "diplomatisko attiecību speci no Segodņa" no 6. novembra raksta veselu ievadrakstu par manu un Danijas sūtņa braucienu uz Ļeņinpili un, tā sakot, izpļāpājas bez kaut kāda pamata uz visas linijas. Tāpat neilgi atpakaļ tās pašas sugas avizes, "Pēdējā brīža", korespondents, kāds diezgan, kā liekas, švindlerīgs žīdu jauneklis, kuŗš pašlaik atrodas Maskavā, bija izrunājies par manu slikto stāvokli, ja tirdzniecības līgums netiktu ratificēts, un vēl par šo to, kas pilnīgi no gaisa sagrābstīts.

Sakarā ar šo es gribētu ari tikai maz vārdos pakavēties pie Birka lietas, kaut gan tā vēl nav galīgi pabeigta. Pietika, ka kāds starptautisks bandīts, vienalga, vai tas ir bijis Maskavas čekists, vai cits kāds, slepeni paziņoja, ka Igaunijas sūtnis Birks ir spiegs, kā visa mūsu prese sāka dancot ķīri vai velna danci netikai ap Igaunijas sūtni, bet ari ap mani. Kauns atcerēties, ko nesarakstīja tā pati "Segodņa", "Latvijas Sargs", "Latvis" un citi. Un kas tad nu ir? - Visi ir piemuļķoti un kā

uz mutes uzkrituši. "Latvis" pat iet tik tālu, ka kādā rakstā tagad nožēlo, ka Latvijas sūtnis neesot tāds, kā bij. Igaunijas sūtnis Birks, kuŗš aizstāvējis Igaunijas intereses. Kur tad te nu ir saredzama mazākā nopietnība un kaut kāds godīgums? Vēl bēdīgāk ir, ka šādi raksti ir iespaidojuši mūsu Ārlietu ministriju. Es nekad neaizmirsīšu mūsu bij. Ārlietu ministri, kuŗš man teica: "Ja Jūs trīs gadu laikā neesat varējuši novērot, ka Igaunijas sūtnis ir spiegs, Jūs neesat savā vietā", un uz to noteiktāko lika man atkāpties no sūtņa amata. - Varbūt, Jūs, augsti godātais Ministra kungs, jautāsat, kamdēļ es rakstu par kādām tur vecām un personīgās dabas lietām. Uz to es atbildēšu, ka ne tamdēļ, lai kādam kaitētu, jo kaitēt es varu tikai pats sev, kad par šādiem vārdiem vēlāk uzsāks izrēķināšanos, tāpat kā 192o.gadā ar mani izrēķinājās, kad es noteikti uzstājos pret International Corporation švindleriem. Kā toreiz, tā šodien es izpildīju savus pienākumus pēc labākās apziņas, teicu un rakstīju to, ko atrodu par pareizu. Šoreiz es atļaujos sev izteikties varbūt tik neparastā tonī vienīgi tamdēļ, lai grieztu vērību uz to, cik nenormali vēl var būt pie mums apstākļi un kādas kļūdas varam taisīt, kad atļaujamies vadīties ne no savas labākās pārliecības un nopietnas apstākļu pazīšanas, bet no cita kā.- Birka attaisnošana ir ne gandarījums, bet pliķis tai sabiedrības daļas moralei, kuŗa par katru cenu Birku gribēja, savas īsredzības dēļ, padarīt par spiegu, Tāpat Birka lieta ir pliķis Igaunijas valdībai un ari mūsu Ārlietu ministrijai, nerunājot nemaz par dažādiem atašejiem un informatoriem, kuŗi, bez šaubām, bieži vien no čekas aģentiem ir tikuši un tiek vēl šodien muļķoti.

Ar patiesu cieņu

Sūtnis PSRS-bā.

Persons

Augoti Godotan Perdudelang,

Ari'sirez gratu apgratiod
Jus or saru ziegimen por
eo izlikos fidrsiamen

Ar sintusanim tor'ciniĝ
en Cabriolgamsiam

22/XI 27. Jozef Ideal

7. 29 novembrī.

28

5726. 27

Slepeni.

Augsti godātais Ministra kungs,

Opozicija.

Kā jau vienmēr esmu ziņojis, komunistu opozicijai nevarēja paredzēt tāda panākuma cīņā ar tagadējo valdību, kā to sagaidīja un cerēja ārzemēs. No pēdējās Bucharina, Rikova u.c. uzstāšanās var diezgan droši teikt, ka opozicija ir, ja ne galīgi, tad katrā ziņā pamatīgi sakauta. Tādi izteicieni, kā Bucharina,ka no opozicijas "i mokrogo mesta ne ostaņetsja", ja tā neapklusīs savā darbībā un centīsies novest tagadējo valdību pie "katastrofiskā", kā Bucharins ironizēja savā runā, stāvokļa, rāda, ka Stalins un viņa tuvākie līdzbiedri jūtas pietiekoši stipri. Jādomā, ka savu stiprumu viņi parādīs pēc partijas kongresa, kurš lems par opozicijas iznīcināšanu bārgu tiesu.

Tiešam opozicija ir lielā mērā kompromitējusēs ne tikai komunistu, bet ari neitralo pilsoņu acīs. Opozicijas vājā puse vēl ir tā, ka viņas galvenie vadoņi ir gandrīz visi bez izņēmuma ebreji, kā: Trockis, Kamenevs, Zinovjevs, Rakovskis, ari Kops

Augsti godātam

F. Cielēna kungam,

Latvijas Ārlietu ministrim.

29

un Krestinskis. Visi šie opozicijas vadoņi, bez šaubām, ir gudri cilvēki, bet visiem viņiem zināmā mērā piemīt šāda vai tāda veida avanturisms. Man nekad nav patikusi opozicijas darbība un ir bijusi nesaprotāma tā piekrišana, kuŗu var izskaidrot tikai ar apstākļu nepazīšanu, kādu ārzemes un pa daļai ari Latvija ir izrādījušas opozicijai. Opoziciju, ja tā nāktu pie varas, es esmu uzskatījis vienmēr par ļoti bīstamu vispirms priekš mums, t.i. Baltijas valstīm. Lai atceramies tikai latviešu un Trocka sadarbību padomju aviacijas laukā un visus tos slēptos nodomus, kuŗus vēl netik ilgi atpakaļ, kad Trockis bija vēl spēkā, komunisti latvieši sapņoja jo drīzumā izvest. Šādu ieskatu pareizību tagad apstiprina pats Bucharins, pastrīpodams, ka opozicija gribot "brjacatj oružijem".

Ja opozicija nāktu pie varas, šī ieroču skandināšana notiktu visiespējamākos veidos, un mēs nekādā ziņā nevarētu justies tik mierīgi, kā tagad, kad padomju valdībai, pretēji kā to vēlas opozicija, ir nopietna vēlēšanās vest miermīlīgu politiku un vispirms ar tuvākiem kaimiņiem. Katrā ziņā opozicijas uzvara ir zināma garantija, ka, kamēr pie varas būs tagadējie krievu vadoņi, Latvijas-PSRS-bas un tāpat ari citu kaimiņu valstu attīstības nesalīdzināmi sekmīgāki un miermīlīgāki attīstīsies, nekā tas varētu būt, ja pie varas nāktu opozicija, kuŗa netikai domā, bet nopietni grib "brjacatj oružijem" un kuŗu var apmierināt tikai pasaules revolucija, jo socialisma būvēšanai tagadējos apstākļos viņi netic.

Tā tad varam būt pavisam apmierināti, ja komunistu opozicija tiek sakauta.

30

Polijas-Lietavas attiecības.

Par sevišķi akutu un lielu politisku jautājumu pēdējās nedeļās Maskavā uzskata Polijas-Lietavas attiecības. Ka šī jautājuma izšķiršana priekš mums nevar būt vienaldzīga, divejādu domu nevar būt.

Neatkārtojot to, kas jau parādījies vietējā un ārzemju presē, un saņemot tikai visā īsumā novērojumus un sakarā ar to taisot slēdzienus par Polijas-Lietavas attiecībām, šo jautājumu es stādos sev priekšā sekošā veidā.

Jau no pirmām Polijas, Lietavas un Latvijas neatkarības dienām Polija ne tikai sapņo, bet ari noteikti grib ne tikai Lietavu, bet ari daļu no Latvijas, ja ne pavisam sev pievienot, tad katrā ziņā dabūt pilnīgā mērā zem sava iespaida. 1918. un 1919. gadā, kad Amerika, sava nelaiķa Prezidenta Vilsona personā, spēlēja lielu lomu pie Baltijas un Vidus-Eiropas tautu pašnolemšanās, poļi caur saviem lietaviešu piekritējiem attīstīja ļoti stipru propagandu Amerikā, zīmēja kartes un izdeva grāmatas, kuŗās rādīja, ka Lietava, tas būtu Polija, iet līdz pašai Daugavai. Šī propaganda bija tik uzkrītoša, ka manu protesta rakstu šaī lietā bija nodrukājušas vai visas zolīdākas Amerikas avizes un dažas, kā "New York Evening Sun", ievietojušas ievadrakstus, nosodīdāmas šādas nepamatotas poļu tieksmes. Ka Polija vēl šodien nav atteikusēs no šām tieksmēm, to rāda pēdējie notikumi poļu-leišu attiecībās, to rāda ari pārspīlēti labas Polijas-Igaunijas un nesaprotāmi sliktas Igaunijas-Lietavas attiecības no pirmām Baltijas valstu neatkarības dienām. Polija būtu gatava katru

31

momentu ieņemt Lietavu, ja viņai nebūtu lielas bailes no Krievijas un ari pa daļai no Vācijas un Latvijas un vispārējiem sarežģījumiem, kas caur to varētu celties. Igaunijai nekas nebūtu pretim, ja Polija iznīcinātu Lietavu, paņemtu Liepāju un Latviju līdz pat Daugavai sava iespaida sferā. Tad tīri dabiski būtu, ka Ziemeļ-Latvijā nostiprinātos igauņu iespaids. Gala iznākums varētu būt ne Baltijas valstu, bet gan Polijas-Igaunijas savienība. Šai virzienā, varbūt mums pašiem vēl nemaz nemanot, man liekas visus iepriekšējos gadus Baltijas valstu politika ir vesta.

No sarežģījumiem, t.i. no varbūtējā kaŗa bīstas ari Krievija, un, lai tas nenotiktu, taisa iespaidu uz ārieni, ka Krievija ir gatava aizstāvēt netikai Lietavas vien, bet visu Baltijas valstu neatkarību. Vai to Krievija darītu, ja Lietavai tiešam nāktu kritiskais moments, ir vēl liels jautājums, kuŗu it sevišķi cenšas atminēt Polija, lai sakarā ar to varētu attiecīgi rīkoties, t.i. ieņemt Lietavu, ja pārliecinātos, ka Krievija to neaizstāvēs. Lietavas ieņemšana no Polijas būtu ārkārtīgi lielas dabas trieciens padomju Krievijai, kā viņas nespēka pierādījums. Tas lielā mērā mazinātu Krievijas iespaidu uz ārieni, ko vislabāk saprot pati Krievija, un tamdēļ viņa attīsta enerģisku darbību, lai caur poļu avanturu nebūtu nostādīta tādā stāvoklī, ka viņas prestiža jautājums prasītu no tās noteiktu rīcību - kaŗu pret Poliju.

Šim krievu un pa daļai ari mūsu iespaidam, bez šaubām, ir nopietnas sekas, un pēdējās ziņas ir tāda rakstura,

32

ka Polija nekādus aktivus soļus pret Lietavas neatkarību pagaidam neuzsāks. Ja tā nebūtu, t.i. ja Krievija Lietavas jautājumam paliktu vienaldzīga, bez šaubām, Polija otrā dienā jau Lietavu ieņemtu un vēlāk šādā vai tādā veidā no Latvijas piesavinātos netikai Liepāju vien, bet vēl vairāk, tādējādi dabonot spīdošu izeju uz jūŗu. Poļi tad piekāptos koridora jautājumā, kas atkal lielā mērā apmierinātu netikai Vāciju, bet ari citu valstu, piem Anglijas vēlēšanos. Tā būtu izšķirts sarežģītais Polijas jautājums. Bet kas mums no tā būtu? Brīnums tikai, ka mūsmāju diplomati, kā kungs Gampfmans no "Segodņa" un citi kritizē Latvijas tagadējo politiku par viņas cenšanos ieņemt neitralu stāvokli un nokārtot savas attiecības ar PSRS-bu. Ne Vakar-Eiropa, bet vienīgi un varbūt par lielu nožēlošanu tikai Krievija ir tā, kuŗas dēļ Lietava, es ceru, ne tikai šodien, bet ari turpmāk napazaudēs savu neatkarību. Būt vienaldzīgiem pret Lietavas neatkarību ir neapzinīga ari Latvijas neatkarības nodošana.

Tiklīdz ka šis moments, t.i. Krievijas uzstāšanās izzustu, pazudīs ari Lietava, ja nebūtu, kas tagad nav saredzams, citu momentu, kas varētu glābt Lietavu. Viens no šādiem momentiem varētu būt Latvijas-Lietavas nopietnāka tuvināšanās. Kad par šo es runāju nedeļu atpakaļ ar Lietavas sūtni, norādīdams, ka Lietava ir stipri kļūdījusēs, ka no paša sākuma, neatkarīgi no Viļņas jautājuma, nav pieslējusēs Latvijai, un, ignorēdāma to, - bēgdāma, tā sakot no vilka, kuŗš nekādā ziņā Lietavai nevarēju būt kaitīgs, - ir uzmeklējusi lāci - Poliju. Baltrusaitis pilnīgi tam piekrita un izteicās, ka jau sen atpakaļ

33

viņš esot brīdinājis savu valdību un ieteicis mainīt politisko kursu iepretim Latvijai, bet ka viņa valdība esot pieturējusēs pie tās domas, ka ar Latviju vienmēr varēs nokārtot attiecības un ka papriekšu esot jādara kas cits.

Kad par šo jautājumu sarunājos ar Francijas vēstnieku, kurš vēl tikai vakar mani apmeklēja, braukdams taisni no Čičerina un izteica savas domas par Polijas-Lietavas attiecībām, ka, par piemēru, Polija nav tā valsts, kas drīkst iznīcināt Lietavas neatkarību u.t.t., varēja redzēt, ka viņam iebildumu pret to nebija. Francijas vēstnieks domā, ka Polija nekādus Lietavas neatkarību apdraudošus soļus nespers, bet ka Lietavas kaŗa stāvoklis gan bremzē ekonomiskās dzīves attīstību un katrā ziņā ir izbeidzams. Tā tas, jādomā, ari notiks.

Ari Polijas sūtnis Pateks, kuŗš, bez šaubām daudz labāk saprot Krievijas stāvokli un varbūt nopietnāk ņem tos sarežģījumus, kādi celtos, ja Polija aizskārtu Lietavas neatkarību, cenšas atrast labvēlīgu izeju. Man ir noteikti zinams, ka dažas nedeļas pirms viņa izbraukšanas uz Poliju un Lietavas sūtņa izbraukšanas uz Kauņu, viņi ir vairākas reizes slepeni satikušies un apspriedušies.

Tā kā es nevaru aprobežoties ar vienkārša informatora lomu un man aizvien ir vēlēšanās izteikt ari savus ieskatus, tad, beidzot šo ziņojumu, es atļaujos, augsti godātais Ministra kungs, vēl piezīmēt, ka, pilnīgi pretēji tiem mūsu dažu politisko aprindu ieskatiem, kuŗu uzstājas pret tagadējo labvēlīgo un

34

neitralo Latvijas-Krievijas politisko kursu, ņemot vērā augšā norādīto un pārdomājot nopietni to stāvokli, kads varētu rasties, ja mūsu attiecības ar Krieviju un Poliju būtu citādas, nekā tagad, es varu atrast par vienīgi pareizu to politiku, kādu mēs vedam tagad. Tā nes mieru Baltijas valstīm un stiprina miera centienus visā Eiropā.

Ar patiesu un augstu cieņu

Sūtnis PSRS-bā.

35

Latvijas
Ārlietu ministrija.
Ministère des Affaires Étrangères
de Lettonie.

Rīgā, 1927.g. 29 decembrī.

No. a/8485 28513

Augsti godāts Prezidenta kungs,

Man ir tas gods piesūtīt Jums, augsti godāts Prezidenta kungs, norakstu no mūsu generalkonsula Ļeņinpilī pārskata: "10 gadi lielniecisma Krievijā."

Pielikumā: minētais.

A. Cīrulis

Ar augstu cieņu

Ārlietu ministrs.

Augsti godātam

G. Z E M G A L A kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

VALSTSPAPĪRU SPIESTUVE 52.783. 5000 5./VI. 1926.

IO G A D I L I E L N I E C I S M A

K R I E V I J Ā.

7.novembrī 1927.gada.

S A T U R S

I. I E V A D S

II. L A U K S A I M N I E C Ī B A

III. R Ū P N I E C Ī B A

IV. T I R D Z N I E C Ī B A

V. B U D Ž E T S

VI. K U L T U R A S D A R B S

~~VII. I E K Š Ē J A I S P O L I T I S K A I S S T Ā V O K L I S~~

~~VIII. Ā R Ē J Ā P O L I T I K A~~

N o r a k s t s.

38

IO GADI LIELNIECISMA KRIEVIJĀ.

I.

Jau 1914.gadā, pasaules karŗa sākumā, daudziem bija skaidris, ka Krievija neizturēs šo lielo vēsturisko pārbaudījumu. Pēc sava saimnieciskā un kulturelā stāvokļa Krievija bija tik tāļu pakaļ palikusi Eiropai, ka viņa nevarēja būt ne drošs un uzticams palīgs saviem sabiedrotiem, ne kaut cik līdzīgs pretinieks savam ienaidniekam. Krievija, kā saimnieciskskomplekss, nebija ieinteresēta karŗā, viņai nebija nekādas tiešas nepieciešamības, kuŗa viņu spiestu uzņemties nest kādus lielākus upurus, nebija arī nekādu lielāku popularu mērķu, kuŗu sasniegšanā plašāki iedzīvotāju slāņi būtu tieši ieinteresēti, kā tas bija piemēram Vācijā.

Kalugas vai Simbirskas mužiks, kuŗa politiskais apvārsnis nesniedzās tālāk par viņa sādžas žogiem, nokļūstot karŗa ugunīs Polijā,Baltijā, Somijā bija nesaprašanā, kamdēļ lai karŗo šo "svešo" zemju un ļaužu aizstāvēšanai. Tāpēc jau pirmos karŗa mēnešos frontē visvairāk bija runa par to, kad būs miers.

Vēlākā karŗa gaitā Krievija saņēma triecienu pēc trieciena, kuŗi atsaucās ne tikai uz fronti, bet vēl vairāk uz pašas valsts iekārtu un viņas pastāvēšanas pamatiem. Šie triecieni vispirms moraliski kompromitēja pastāvošo valdību. Kad 1916.gada beigās liberalā un radikalā Domes daļa, izlietojot šo stāvokli, uzsāka cīņu ar galmu un valdību, viņa it kā nesaprata, ka sabrukums frontē ir trieciens ne tikai valdībai un galmam, bet visai Krievijas politiskai un sabiedriskai iekārtai, to starpā arī Valsts Domai.

Pēc februara revolucijas valsts vara sāka svaidīties no vienām rokām otrās. Ne liberalā pilsonība (kadeti), ne radikalā demokratija (socialdemokrati un socialrevolucionari) nebija spējīgi apturēt pārvaldes sistemas un pašas valsts sabrukumu.

1917.gada rudenī valsts vara jau metājās uz ielas. Atnāca Ļeņins ar savu nelielo, bet ar dzelzs gribu noorganizēto grupu un pārņēma dubļos novazātos valsts grožus savās stingrājās rokās.

Te būtu drusku jāapstājas pie šī lielā jautājuma, kāpēc tik konservatīvā valstī kā Krievijā, notikās tik ātri šī kinomotografiskā dekoraciju maiņa no carisma līdz lielniecismam. Ir savādi, ka ir jau pagājuši 10

gadi, bet vēl neviens nopietnāks vēsturnieks nav šo jautājumu ziniski apskatījis, izņemot dažus beletristiskas veidīgus aprakstus un memuarus.

Ir pilnīgi naīvs un nepamatots tas uzskats, kurš dominē tanī plašājā sabiedrības daļā, kura savus politiskos uzskatus, pa lielākai daļai,smeļ no avižu feļetoniem un kinomotografa lentām, it kā galma un līdz ar to valdības krišanai par galveniem cēloņiem bijuši viņa sakari ar Vācijas politiskām aprindām, cara personīgas īpašības un visa galma kompromitēšanās ar visādiem svētuļiem - Rasputinu un tamlīdz. Lai cik stipra un autoritatīva arī nebūtu bijis pats cars un viņa līdzdarbinieki, viņiem tomēr bija jāsabrūk no frontē saņemtiem triecieniem.

Patiesībā lielniekiem vismazāk iemesla pelt bij.cara un galma diplomatiju, ja viņi redzēja valsts glābiņu miera noslēgšanā ar Vāciju, ko gadu vēlāki Brestā izdarīja lielnieki.

Daudz grūtāki ir izprast to, kapēc nenoturēja varu savās rokās pēc cara atstādināšanas liberala pilsonība un radikalā demokratija. Te būtu daudz ko runāt, bet es gribētu tikai aizrādīt uz vienu specifisku Krievijas sabiedrības īpašību. Vispirms, Krievijas liberalā un demokratiskā inteligence pēc savām vēsturiskām tradicijām bija bez kādiem praktiskiem piedzīvojumiem, viņas mūžīga opozicija pret pastāvošo iekārtu nebija saistīta ar kādiem praktiskiem darbiem, ar kādu lietišķu iesakņošanos plašākos tautas slāņos. Visa viņas opozicionelā darbība izteicās runās un literaturā. Pat to tautu, dēļ kuras viņai sāpējusi sirds, viņa, kā izrādījās, nemaz nepazina, bija tāļu no viņas.

Bet tas galvenais, Krievijā, vidusšķiras, uz kurām demokratija var balstīties, bija ļoti vājas, salīdzinot ar lielo un tumšo zemāko slāņu - zemnieku un strādnieku okeanu. Karš vēl vairāk bija izskalojis šos vidusslāņus starp valdību un augstākām šķirām no vienas puses un zemniecību ar strādniecību no otras. Var teikt, ka Krievijas frondējošā inteligence bija lielā mērā aistīta ar cara valdību un valsts aparatu. Kad šī sistema sabruka, plānā inteligences čaumuliņa nebija spējīga noturēt kaut cik normālās attīstības robežās trakojošos, visu ārdošos tumšos elementus. Viņa tika samalta drumstalās. Vēl viens liels faktors, kurš arī spēlēja lielu lomu monarķijas ārdīšanā, tas bija daudzas un dažādas tautības, kuras Krievija pa savu vēsturisko pastāvēšanas laiku bija paspējusi norīt, bet ne sagremot. Šis, vairāk par simtu dažādas tautības, savas atbrīvošanas dēļ bija tieši ieinteresētas smagās imperijas varas satriekšanā.

Lielnieki nebija saistīti ar Krievijas ka valsts vēsturiskām tradicijām, bez kaut kādiem pienākumiem pret sabiedrotiem, sveši pat Krievijas tautu plašākiem slāņiem, bet totiesu viņi bija cieši saistīti ar Krievijas ienaidniekiem; viņi manīgi uztvēra un popularizēja tos lozungus, kuŗi lai gan neskaidrā vēl veidā, bet totiesu jo dziļi bija izplātījušies nogurušās armijas, patiesībā, dezertieru un tautas masās. Miers, maize, zeme, brīvība, šie vārdi atrada miljoniem dzirdīgu ausu, kā bēgošā un irstošā armijā, tā aizmugurē.

1917.gads priekš Krievijas bija ārkārtīgu, vēl nepiedzīvotu pārbaudījumu pilns. Tautas domājošā daļa bija galīgi sagrauta, isamisumā pilna par valsts bojā iešanu, zemākie slāņi pilni naida un atriebības pret tām šķirām, kuŗas līdz šim bija valdījušas un kuŗām bija tas liktens, saistīt Krieviju nelaimīgā karā. Turpretim lielnieki atbrauca uz Krieviju, kā laimīgie mantinieki saņemt mirstošās Krievijas lielo mantojumu. Tāpēc viņiem arī izdevās tik viegli sagrabt varu savās rokās. Lai nobīdītu pie malas savus ienaidniekus, lielniekiem vajadzēja tikai uzrīdīt virsū aristokratijas, turīgāko šķiru un inteligences atliekām saniknotās matrožu un dezertieru bandas. Īsā laikā fabrikas, transports, bankas tika nacionalizētas, prese nospiesta, visi iedzīvotāji, kam kas bija, tika terorizēti.

Daudzi brīnas, kā lielnieki varēja tikt galā tik ātri ar Satversmes Sapulci. Jā, tas jau bija jaunpiedzimušaiss, kuŗam māte jau bija nokauta. Priekš lielniekiem Krievija nebija Krievija, bet viens zemes gabals, uz kuŗa varēja sākt izvest savus internacionalos plānus par sociālo revoluciju. Tāpēc viņi ar mierīgu prātu noslēdza Brestas miera līgumu, atdodot vāciešiem gandrīz pusi no Eiropas Krievijas. Vajadzības gadījumā viņi būtu vairāk arī atdevuši, lai tikai varētu netraucēti ķerties pie savu sociālo plānu realizēšanas. Iešakumā viņu regulatīva valsts darbība bija ļoti ierobežota; viņi norīkoja tikai savu apsardzību (Latviešu bataljoni), revolucionārās kaŗa tiesas, čeku - ar vienu vārdu - terroru. Pilsētās notika patvaļīgas nacionalizacijas, ekspropriacijas un turīgākas pilsonības vajāšana un terrorizēšana. Uz laukiem zemnieki, no frontes atgriezušos dezertieru vadībā, laupīja muižas un pārņēma patvaļīgi, bez kādas sistemas, privatīpašniekiem un valstij piederošo zemi un inventaru, attiecīgie Ļeņina dekreti nekādu kārtību šinī ziņā neienesa.

Iesākušais pilsoņu kaŗš pagrieza revolucijas gaitu uz citu pusi, nekā tas bija paredzēts lielnieku plānos par sociālās iekārtas pārveidošanu. Lai varētu aizstāvēt savu eksistenci pret baltājām armijām, lielnieki bija

spiesti organizēt stipru birokratisku pārvaldes aparatu, atjaunot pilnā mērā naudas nozīmi un naudas iestādes, dibināt jaunu armiju gandrīz pilnīgi uz vecās demolētās armijas pamatiem tikai zem sarkanās markas. Ar vienu vārdu sakot, arnarķijas vietā, kuŗa bija pārņēmusi lielnieku zemi viņu pirmā valdīšanas stadijā, lielnieki sāka veidot slikta tīpa birokratisku valsts iekārtu. Tā kā strādnieki bija mantojuši fabrikas un daudz citus īpašumus pilsētā un pie tam priviligētu stāvokli valstī, zemnieki pa lielākai daļai jau izdalījuši muižu inventaru un zemi, tad bija dabiski, tagad dzīt viņus frontē sargāt jaunos ieguvumus.

Te atkal paceļās jauna mīkla, kāpēc lielnieki tika samērā viegli galā ar baltājām armijām. No vecās armijas lielnieki guva milzīgus krājumus neizlietotu, no sabiedrotiem atsūtīto kaŗa materialu. Tas deva iespēju apbruņot diezgan lielas sarkanās armijas. Pie tam lielnieki atradās izdevīgākā geografiskā stāvoklī, nekā viņu pretinieki, centrālas pārvaldes un materialo krājumu bāzes, kā Pēterpils, Maskava, Tula, visa centrālā Krievija atradās viņu rīcībā. Šādai centrālai stiprai bāzei kaŗā ir ārkārtīgi liela stategiska nozīme, turpretim baltājām armijām ne šādas bāzes, ne pārvaldes aparata nebija; kaŗa materiali bija jāsaņem no sabiedrotiem, pēc viņu ieskata un žēlastības, bet pārvaldes aparata centri jārada tādā nomalēs, kur priekš tam nebija ne vajadzīgo tradiciju, ne līdzekļu. Tad, baltājām armijām nebija tādu lozungu, kuŗi varētu pie sevīm pievilkt zemākās iedzīvotāju šķiras, jo zem lielniekiem strādnieki un zemnieki jau bija dabujuši visu, ko bija iespējams paņemt.-

Tāpat nacionālā jautājumā baltās armijas nāca zem vecā, "Vienotās Krievijas" lozunga, kas visām bij.Krievijas minoritatēm, kuŗas pa lielnieku laiku bija ieelpojušas politiskas patstāvības gaisu,bija galīgi nepieņemams.

Tāpēc baltās armijas pulcināja zem saviem karogiem galvenam kārtam tās inteļigences atliekas, kuŗām bija dārga agrākā Krievija.

Te būtu jāapsstājas pie krievu inteligences lomas šinī pilsoņu kaŗā.- Patiesībā, lielnieki veda šo kaŗu galvenam kārtam ar inteligences palīdzību. Visa sarkanā armija tika organizēta un vesta pie uzvaras par baltājām armijām ar bij.cara armijas virsniekiem. Tāpat vis lielnieku pārvaldes aparats, sevišķi kulturelā laukā, atradās gandrīt pilnīgi bij.inteligences rokās, jo lielniekiem vēl savas inteligences nebija; tā saujiņa inteligento lielnieku, kuŗi atradās valsts un armijas atnildīgo resoru priekšgalā, spēlēja tikai vagaru lomu ar pātāgu rokā, bet īstie darba darītāji, kā tas vēl līdz šim ir, bija agrākā Krievijas inteligence. Kā jau tika minēts, inteligence

pēc februara revolucijas nebija spējīga noturēt valdības grožus savās rokār un pēc lielnieku sarkanā terrora nonāca pilnīgā resignacijas stāvoklī. Jūras virsnieku slīcināšana, ar naglām miesā piesistas pagonas, neskaitamu virsnieku noslepkavošana (piem.ģen.Duhoņina), kad pie kratīšanas atrasts virsnieka mētelis bija pietiekošs iemeslis, lai mēteļa īpašnieku liktu pie sienas, tas vis ļoti redzami un jūtami parādīja militārai inteligences daļai, ko nozīmē lielniecisms. Bet kad 1918.gadā tika pavēlēts visiem virsniekiem registrēties un iestāties sarkanā armojā, tas tika izpildīts uz 90%.- Ne tikai zemākie, bet gandrīz visi augstākie virsnieki-generaļi pieteicās kalpot sarkanā armijā. Tāpat ierēdniecība, kuŗa iesākumā it kā boikotēja lielniekus (piem.Maskavas skolotāji), 1918.gadā cītīgi sāka kalpot lielniekiem.-

Kad baltās armijas iebruka Krievijā, ieņēma plašas teritorijas,piem. Sibiriju, Turkestanu, visu Dienvidkrieviju līdz ar Ukrainu, ļoti maz no sarkanās armijas caralaika virsniekiem pārgāja baltajās armojās. Piem.ģeneralis Mamontovs, kuŗš savā reidā tikai ar 2000 vīru lielu pulku sakāva vairākas sarkanās armijas un aizgāja lielnieku aizmugurē līdz Orlai, savā gājienā pavairoja savus nelielos spēkus tikai ar pāris simts bij.virsniekiem, lai gan viņš ieņēma un gāja cauri pilsētām, kur dažā bija vairāk tūkstoši bijušo virsnieku. Bet aiz bailēm, kūtrības un glēvulības bij, virsniecība turēja par labāku palikt pasīvā skatītāja lomā, nekā uzsākt aktīvu ciņu ar lielniecismu. Cara armijā, viņas sabrukuma momentā, bijis vairāk par 200.000 virsnieku. Ja tikai puse, vai pat presā daļa no šī skaita būtu cik necik uzglabājusi savu patriotismu un izrādījusi kaut cik lielu aktivitāti un praktisku organizaciju, tad lielniecisms Krievijā būtu bijis tika īsa pārejoša parādība, kā tas bija Ungarijā, pa daļai Vācijā un Italijā. Bet krievu inteligence bija pieradusi tikai pasīvi kalpot un tāpēc, kad radās vecā saimnieka vietā jauns, tikai ar garāku knutu, inteligence bez kurnēšanas padevās viņa kalpībā. Pie tam būtu atzīmējama vēl viena interesanta parādība. Kad lielnieki nāca ar saviem grandioziem, saprotams, fantastiskiem plāniem par jaunas pasaules iekārtas nodibināšanu, kur nebus ne nabagu, ne bagātu, kur katris varēs brīvi bez piespiestības nodoties tādam darbam, kāds viņam visvairāk piemērots, daļa no īstās inteligences, nemaz nerunājot par pusinteligenci, noticēja šīm fantazijām. Piem. kāds agronomijas profesors braukāja apkārt pa Krieviju, lasīja lekcijas, ka pēc "brīvās iekārtas", kāda viņiem likās esot lielnieku jaunais režims, Krievija tuvākos gados tā varot pacelt savu lauksaimniecības un lopkoības stāvokli, ka būšot spējīga uzturēt visu

Eiropu. Laiskām sarkanarmiešu masām (te varētu gan stiprāku vārdu likt)Maskavas Razumovska lauksaimniecības instituta profesori klasīja stundām garas lekcijas par to, ka nu vairs nebūšot arklam pakaļ jāstaigā, bet laukus aparšot bez pūlēm ar traktorim, nebūšot vairs jābrien pa lopu mēsliem, bet asfaltētās kūtīs govis tikšot slauktas ar elektiskām mašinām, katrā sādžā būšot sava elektriskā spēka stacija, katrā zemnieka būdā spīdēšot elektiskā lampa.

Katrā apriņķā pilsētā tika dibināta augstskola, bij.vidus un amatniecības skolotāji pārvērtās par profesoriem un rektoriem. Bij.telegrafisti par - elektrotechnisku institutu direktoriem. Katram zīmēšanas skolotājam vai klarnetistam atklājās izredzes un iespējamība dibināt mākslas akademiju.Nebija nevienas provinces pilsētas, nemaz nerunājot par guberņu pilsētām, kur nebūtu nodibinājusies sava operas un baleta trupa vai studija.

Skolotāji pasniedza stundas pie izsistiem logiem, kur sniegs putināja iekšā, klasēs, kur vienīgais mācības līdzeklis bija gabaliņš krīta un nodriskāta sienas tāfele, bet tanī pašā laikā sapulcēs un sēdēs tika vestas nopietnas runas par tik plaša skolu tīkla nodibināšanu, kur visi bērni varētu tikt apmācīti, ne tikai teoretiski, bet praktiski, kur katris bērns dabūtu mācību piemērotu viņa spējām, pie tam bez pūlēm, spēlējoties.- Novērojot šo bezprātīgo ainu varēja izlikties, it kā jauns messija atnācis un atklājis jaunu ēru, kuŗa tautas ievadīs vēl nepieredzētā laimīgā dzīvē, kur visi labākie sapņi pārvērtīsies dzīves īstenībā.-Lielnieki drukāja naudu pudiem, katris darba spējīgs cilvēks atradās dienestā, tā kā izliekās, it kā patiešām priekš visādu iedomu un fantaziju realizēšanas ir atklājušies neizsīkstoši avoti. Te var izlikties, it kā es bez vajadzības kavējos pie šī jautājuma. Tas patiešām tā būtu, ja te ietu runa tikai par zināmu pagātnes notikumu virkni. Bet arī tagadējās lielnieku dzīves novērotājam jākonstatē, ka augšminētā parādība vēl šodien, pēc desmit gadiem, ir novērojama, būs vēl rītu un vēl uz priekšu ne vienu vien vēl gadu desmitu. Krievu inteligencei ir kāda savāda, no seniem vēsturiskiem laikiem mantota slimība, tas ir nespēja redzēt, saskatīt pat tās vienkāršākās lietas, tādas, kādas viņas ir īstenībā. Sapņi, iedomas, visādas fantazijas, no citiem patapinātas domas un uzskati viņai tā apmiglo prātu, ka viņa aizraujās un nav spējīga atšķirt īstenību no fantazijas, iespējamo no iedomām un iegribām.

Prof. Ključevskis kādā savā rakstā par krievu inteligenci izsakās, ka Vakareiropas daudzas un dažādas teorijas nonākot Krievijā, izglītoto cilvēku smadzenēs,neapgaismo viņas, nerāda kritisku izturēšanos pret sevi, neatnes

zināmu prāta gaišību un nosvērtību, bet kā smiltis, slimīgi pieputinot smadzenes, rada vienpusīgus un tāpēc greizus uzskatus par ealo dzīvi, viņas uzdevumiem un mērķiem. Šis raksturojums lielā mērā attiecinams arī uz lielnieku domāšanas veidu, apkārtnes un dzīves izpratni. Šinī ziņā lielnieki saprotas ar krievu veco inteligenci un uz daudzu un dažādu fantaziju platformas nodibinājas lielnieku un inteligences saprašanās un sadarbība.

Ņemsim tikai pāris piemēru no vēstures: Cars Pēteris, pabijis pāris gadus ārzemēs, resp. Holandē, tā aizraujās no šīs zemes ierašām un dzīves veida, ka atgriezies Krievijā, ar visu varu steidzās pēc šiem piemēriem pārtaisīt Krievijas dzīves veidu: ar varu griež bārdas un matus saviem pavalstniekiem, pavēl nest Vakareiropas apģērbu, domādams ar to ievest Krievijā Eiropas ulturu. Tāpat savu jauno galvas pilsētu ceļ pēc Holandes veida, cenšas izraibot ar dārgi maksājošiem kanaliem , ziedo milzīgus līdzekļus lielās flotes celšanai priekš tādas zemes, kā Krievija, kuŗā tolaiku gandrīz nemaz nebija vēl jūru lāga redzējusi. Pie tam šis cars un viņa līdzdarbinieki bija taī pārliecībā, ka Krievijas vēsture sākas tikai ar viņu laikmeta reformām, ka vis Maskavas periods ir bijis kaut kāda vēsturiskā kļūda, vai misējums, no kuŗa nekā nav ko mācīties kuŗu vajaga aizmirst. Tas ir taisni tas pats, kā tagad lielnieki par sevi domā, ka Krievijas vēsture sākas tikai ar Ļeņina parādīšanos Pēterpilī baletdejotājas Kšesinskas nama balkonā.

Katrīna II, savas valdīšanas sākumā bija nodomājusi ievest Krievijā to labāko pārvaldes kārtību, kur katris varētu izteikt savas vēlēšanās un vajadzības, izdot tos taisnīgākos likumus; šā tā iegrābstījusies franču priekšrevolucijas apgaismoto racionalistu literaturā, viņa iedomājās par iespējamu visas viņu idējas tūlīt realizēt dzīvē. Ja palasa Katrīnas rakstus un runas sakarā ar lielās Komisijas sasaukšanu jaunu likumu izdošanai, tad viņas fantazijas un iedomas par tūlītēju Krievijas pārveidošanu likumā,resp. pārvaldes kārtībā, nemaz nav zemāki vērtējamas par šāda veida rakstiem un mitiņa runām, kuŗas pa šiem 10 gadiem tik bagātīgi plūda no lielnieku mutes par iespējamību pasauli pārveidot ar komunisma palīdzību. Katrīnas laikā visa Krievijas inteligence aizrāvās no skaistājām, bet nepārdomātām Russo teorijām, kā cilvēks dzimst kā ideāla būtne, bet apkārtne viņa pataisa ļaunu un tāpēc ar ideālu audzināšanu var izaudzināt idēlus pilsoņus. Uz šīs teorijas pamata Katrīna dibināja tā saucamos audzināšanas namus (Vospitateļnije doma), jeb patiesībā bērnu audzināšanas fabrikas, kur varētu ne tikai

atradeņus, bet pat no ģimenēm ņemt bērnus priekš "pārveidošanas par ideāliem pilsoņiem."- Katram ir zināms, ka šīs ideālās audzināšanas iestādes savā vairāk kā 150 gadu pastāvēšanas laikā, pārvērtās par jaunu dzīvību moka bedrēm, kur noziedzīgas mātes un ģimenes nometa savus bērnus. Trešā daļa no šiem bērniem mira, jau savā pirmā dzīvības gadā, pārējie tika pa lielākai daļai nodoti zemniekiem, kuŗi viņus eksploatēja pat līdz sekroplošanai, lai pataisītu par piemērotiem objektiem ubagošanai (šausmīgais atklājums kādā sādžā Maskavas tuvumā, kur sādžas iedzīvotāji paši gandrīz visi profesionāli ubagi, bija izdūruši acis audzināšanai pieņemtiem bērniem, lai pataisītu viņus par ienesīgiem ubagošanai).-

Šī pate nelaimīga Russo teorija arī lielnieku audzināšanas sistemā un uzskatos par ģimeni ieņem dominējošo lomu. Kad pašlaik lielnieku Bērnu Mājās atrodas 260.000 klaidoņu-bērnu un bez šaubām otrtikdaudz vēl klejo apkārt pa Krieviju, nemaz nerunājot par neskaitamām atradeņu patversmēm un zilēm, tad tas ir šo slimīgu, fantastisko teoriju auglis.

Te var redzēt, ka vieni un tie paši vēsturiskie maldi var pāriet no paaudzes uz paaudzi, neskatoties uz to, ka politiskie režimi ir diametrāli pretēji.

Kad mēs tālāk apskatīsim lielnieku darbību viņu 10 gadu valdības laikā, tad varēsim novērot divas paralelās parādību rindas: vienā rindā grandiozi visas dzīves pārveidošanas plāni-cara Pētera un Katrīnas garā, industrializacija, elektrifikacija, traktorizacija, gosplans, jauna proletariskā kultura un t.t. Otrā rindā - koku asu rati, tas pats primitīvais arklis, viduslaiku raža ar periodiskiem badu gadiem, fabrikas, kuŗas spēj ražot gadā uz katru iedzlivotāju tikai 1,8 metru vilnas drēbju, garas rindas pie kooperatīviem dēļ mārciņas cukura vai sviesta, miljoniem analfabetu, huliganisms, dzeršana ne mazākā kā caru Krievijā un tā tālāk.- Beidzot, lielnieku fantaziju kvintesence par vispasaules revoluciju, par Krievijas proletariatu, kā šīs revolucijas pravieti, vai še mēs neieraugam to pašu veco slavjanofilu mācību par Krievijas messianismu pasaules vēsturē. Citādāki nemaz nevar pareizi saprast un novērtēt lielnieku darbību un viņas rezultatus, kā tikai atdalot katrā gadījumā viņu fantazijas no dzīves īstenības. Mēs uz katra soļa redzam, ka viņu skati ir vērsti uz kaut kādiem lieliem nākotnes mērķiem, uz lielo pasaules problemu atrisināšanu, ne mazāk ne vairāk kā par visas strādniecības un visas pasaules aplaimošanu, bet tanī pašā laikā šie sapņotāji pa 10 gadiem vēl nav paspējuši kārtīgi nomazgāties un veļu pārmainīt. Maskavā vienā studentu internātā, kā raksta "Komsomoļskajapravda",

uz 600 studentiem esot tikai viena atējas vieta un tikai daži mazgājamie trauki, tā ka lielākā daļa no studentiem ejot nemazgājušies uz lekcijām.

Bijušā Krievijas galvas pilsētā kinomotografi šo rudeni tā bija apsēsti no blusām, ka tika izdota sevišķa pavēle izmazgāt un dezinficēt visus kinomotografus, jo apmeklētāji nevarējuši blusu dēļ nosēdēt līdz seansa beigām.

Pie tam, ja runā par fantastiem, sapņotājiem, tad ar šo jēdzienu mēdz saistīt kaut ko maigu, "cilvēku ne nō šīs pasaules". Ne, Krievijā tā tas nebūt nav. Šejienes fantastu 10 gadu vēstures bilancē guļ dziļa asins jūrā. Kā cars Pēteris ar rungu un šķēpu dzina savus pavalstniekus pie Eiropas civilizacijas siles, tā lielnieki savu slimīgu fantastisko iedomu realizēšanā izrāda to vislielāko asinskārību. Šinī ziņā viņi pilnīgi pielīdzinami viduslaiku religioziem fanatiķiem.

1920.gada beiglas gandrīz visi interventi bija veikti. Šās apstāklis stipri pacēla lielnieku pašapziņu, laikrakstos sāka parādīties jau tādi vārdi, kā "patriotisms", "tēvija", saprotams ar adjektīvu "sarkanais" jeb "socialistiskais".

Nu tikai bija jāgaida, kad proletariats kādā no Vakareiropas valstīm sekos pad.Krievijas piemēram. Tādi vērdoši katli toreiz bija Balkani, Itālija, Vācija, Ungarija.- Tāpēc lielnieki ar tādu vieglu sirdi uzsāka karu ar Poliju, jo šis reids varēja atklāt ceļu uz Viduseiropu un tur tad pacelt sarkano karogu. Bet trieciens, ko poļi deva Trocka pulkiem pie Varšavas, nolika robežas šim sarkanam imperialismam Eiropā uz ilgāku laiku. Polijas vēsturisko lomu šinī izsamisuma cīņā ar mažonisko aziatismu Eiropa vēl nav pilnīgi novērtējusi. Jā toreiz Polija nebūtu sadragājusi šo pēdējo Azijas uzmākšanos pret Eiropas civilizaciju, tad šobrīd Eiropā izskatītos pavisam citādi.

Ne mazāku triecienu lielnieki saņēma savā iekšējā politikā, tas bija briemīgais bads 1921.gadā. Šie divi lielie vēsturiskie faktori piespieda padomju valdību atteikties no saviem lielākiem socialistiska rakstura plāniem un fantazijām, kā vispasaules mērogā, tā iekšējā politikā. Sākot ar 1921.gadu mēs varam novērot, ka lielnieku politika paliek realāka: tiek atļauta brīva tirdzniecība (neps), tiek sastādīts jau pirmais valsts budžeta plāns; 1922.gadā, 13.martā nacionālās rūpniecības veicināšanas dēļ parādās pirmais dekrets par ārējo tirdzniecības monopolu. 1923.gada februara un marta mēnešos tiek ievesta agrāko miljardīgo sovznaku vietā stabilais červoņecs un rublis.

47

No 1921.gada arī sākās sarunas un konferēšana, līgumi, komisijas, tirdzniecība ar Eiropas lielākām valstīm. Sakari ar Eiropu iesākās uz lietišķu sarunu un līgumu bāzes.

Lai atvērtu mazu lodziņu, pēc Ļeņina izteiciena, uz Rakaeiropu, tiek 1920.gada 2.februarī noslēgts līgums ar Igauniju, pirmais pad.Krievijas miera līgums ar ārvalsti, atskaitot, saprotams, Brestu. Tanī pašā gadā vēl tika noslēgti līgumi ar pārējām Baltijas valstīm: ar Lietavu 12.junijā, Latviju 11.augustā un Somiju 14.oktobrī. Nākošā 1921.gadā pad.Krievija noslēdza lielāko daļu no visiem līdz šim noslēgtiem līgumiem kā ar Eiropas, tā ar Austrumu valstīm:

1921.gada 2.februarī ar Afganistanu
" 26 " " Persiju
" 16 martā " Turciju
" 16 " " Angliju
" 18 " " Poliju
" 21.maijā ar Vāciju - pirms Rapallo līguma,
" 2.septembrī ar Norvegiju
" 5.novembrī ar Mongoliju
" 7.decembrī ar Austriju
" 26. " " Italiju.

No noteicošām pasaules valstīm atturīgi izturējas pret sakaru nodibināšanu tikai Francija un Ziem.Amerikas Sav.Valstis.

Tanī pašā laikā sākās arī politisku un saimniecisku delegaciju braukšana uz pad.Krieviju ar nolūku uz vietas iepazīties, kādas ir izredzes lielo politisko jautājumu nokārtošanai, tirdzniecībai ar Krieviju un koncesijām. Tos laikus Eiropā sāka izplātīties tas uzskats, ka ar komunistiskiem eksperimentiem pad.Krievijā iet uz beigām, ka fantastisku plānu vietā valsts dzīve tiks vadīta no saimnieciska un politiska saprāta, ka nu ir laiks pasteigties ar Krievijas izmantošanu, gan apgādājot noskrandājušos un bada pamirušo padomijas pilsoni ar precēm, gan koncesiju un fabriku nomas veidā palīdzot Krievijai pacelt pašai savu saimniecību.

Lielnieki arī cerēja, ka līdz ar sakaru nodibināšanu ar ārvalstīm, būs iespējams dabūt kreditus saimniecības atjaunošanai. Genujas konferencē lielnieku delegacija esot saņēmusi no Ļeņina diezgan plašas pilnvaras parādu nokārtošanai ar lielvalstīm. Bet ar vāciešiem steigā noslēgtais Rapallo līgums bija pacēlis lielnieku stāvokli un izredzes nākotnē, tā kā viņi sarunās ar sabiedrotiem palikuši stipri nepiekāpīgi un parādu jautājumā no sarunām ar sabiedrotiem nekas nav iznācis. Drīz sāka vilties arī tie, kuŗi bija likuši lielas cerības uz Krievijas izmantošanu tirdzniecības ceļā. Kā jau tika minēts 1922.gada sākumā izdotie dekreti par ārējās tirdzniecības monopolu lika pirmo un visstiprāko barjeru pad.Krievijas saimnieciskiem sakariem ar ārvalvalstīm. Valdība ķerās pati pie savas rūpniecības atjaunošanas un līdz ar to

lika vienu šķērsli pēc otra ārzemju preču ieplūdumam Krievijā.

Sākot ar šo laikmetu, t.i.1922.g.ptro pusi, jeb pareizāki 1923.gada sākumu, t.i.līdz ar stabilās valutas un valsts budžeta plāna ievešanu,pad. Krievijas iekšējā dzīvē,ārējā politikā gan mazākā mērā, iesākās komunistisko fantaziju likvidacija,kuŗu vietā pamazām iestājas reala valsts politika, Krievijas nacionalo interešu ievērošana un aizstāvēšana.

6.julijā 1923.g.tika deklarēta jauna konstitucija,nodibinājās nacionalo republiku Savienība,ar ko tika likts noteikts pamats pad.Krievijas minoritatu kulturai un saimnieciskai attīstībai.Šis akts zināmā mērā nostiprināja valdības iekšējo stāvokli.

Ja mēs atzīmējam, ka pad.Krievijas iekšējā,sevišķi saimnieciskā politikā no šī laikmeta sākot,var konstatēt zināmu novirzīšanos uz vesela prāta un reālās politikas pusi,tad tomēr nedrīkst aizmirst,ka valdīt turpina komunistiskā partija ar pilnīgi noteiktu socialistisku programu,ka vara par visām pārējā, šķirām pieder strādnieku diktaturai,kā strādniecības intreses un prasības,kuŗu izpildīšanai tiek puegriesta izcilus uzmanība,ne katru reizi sakrīt ar valsts intresēm.Tāpēc līdz šai dienai mums gandrīz uz katra soļa lielnieku kā iekšējā,tā ārējā politikā jākonstatē zināms dualisms, svaidīšanas starp socialisma tālejošiem nākotnes mērķiem un prasībām un šīs dienas reālo dzīves nepieciešamību apmierināšanu. No vienas puses,nerēķinoties ar Krievijas arhaiskām saimniecības formām un zemo kulturas līmeni,"pēc iespējas"jāceļ socialisms,kāds nu viņš arī neiznāktu, jāveicina revolucionārā kustība ārvalstīs,lai ātrāki atnāktu vispasaules revolucijas messija,no otras,-tomēr šā vai tā jāstrādā melnais,šīsdienas prozaiskais darbs,kuŗš bieži stāv lielā pretrunā ar socialisma teorijām.

Kādā lielā pilsētā tiek atļauti vairāki legali azarta spēles klubi,ienākumi no kuŗiem iet par labu tā saucamā politprosvieta skolām, kur pasniedz komunisma mācības.Vai tā ir socialisma būve, jeb cits kas?

Tas vis, kā pinekļi saista valdības soļus, ved pie mīdīšanas uz vietas un ja viens solis tiek sperts, tad viņš ir oportunisks, izsaukts no šīs dienas nepieciešamības.

Šinī dualismā, nenoteiktībām svārstībā, slēpjas viens no galvenākiem lielnieku, kā iekšējas, tā arī ārējās politikas nevarības un neveiksmju cēloņiem.

Lauksaimniecība.

Pēc miera līguma ar Poliju un pilsoņu kaŗa izbeigšanās RSFSR, vēlāk Socialistisko Padomju Republiku Savienības platība līdzinājās 21.352.129 kv.kil. Salīdzinot ar bij.cara valsts platību, iznāk, ka Savienības teritorija ir mazāka par augšminēto par 646.468 kv.kil.,kuŗi pa revoluxcijas laiku bija atšķēlušies nost, tas ir, no bij.ķeizarvalsts bija nodalūjusēs teritorija pēc savas platības līdzīga apmēram Francijai, Beļģijai. Holandei un Šveicei kopā ņemot.

Turpretim iedzīvotāju skaita ziņā Republiku Savienībā, neskatoties uz zaudētām teritorijām, kaŗā kritušiem, epidemijās un badā mirušiem,pēc pēdējās ļaužu skaitīšanas materialiem 1926.gada decembrī bija jau diezgan tuvu sasniegusi priekškaŗa apmēru. Uz 1927.gada 1.janvari Savienībā skaitījās 146 milj.iedzīvotāju, no kuŗiem apmēram 26 miljoni dzīvo pilsētās. Iedzīvotāju pieaugumu rēķina uz 2% gadā.

Tā kā 120 miljonu jeb 6/7 daļas no visiem pad.Krievijas iedzīvotājiem pieder pie zemniecības un nodarbojas ar lauksaimniecību, tad Krievija pēc būtības ir uzskatama par agrarvalsti, kāda viņa ir bijusi visā savā pastāvēšanas laikā.

Pēc proletariata diktaturas nodibināšanas aiz saprotamiem iemesliem no valdības tiek pieliktas ārkārtējas pūles, lai saimnieciskās dzīves smaguma punktu pārnestu no lauksaimniecības uz rūpniecību. Visa rūpniecība, transports, gandrīz visa tirdzniecība ir padoti tieši valsts socialistiskai regulatīvai vadībai. Turpretim 24 milj.lauku saimniecības, nomadu ganampulki, lauku sīkrūpniecība atrodas ārpus minētām socialisma ilksim. Tāpēc zemniecībai padomju valstī nav patstāvīgas nozīmes, priekš viņas nav no valdības nosprausts attīstības ceļš uz kādu saimniecisku patstāvību vai politisku lomu valsts dzīvē, kā tas ir ar rūpniecību. Zemniecība padomju Krievijā ir tikai objekts, ar kuŗu viņa lielā apmērā un tilpuma dēļ,ir jārēķinās, saimnieciski jāizmanto un politiski jāsaista šādā vai tādā veidā ar valdošo šķiru. Zemniecībai jāražo jēlvielas fabrikām un lauksaimniecības ražojumi eksportam, no otras puses, zemniecība ir milzīgs tirgus, kolonija, kur valdošā strādniecība par dārgu naudu pārdod savus sliktos ražojumus. Īsumā, pēc būtības ņemot, lauksaimniecība tiek uzskatīta par rūpniecības piedēkli.

Ar to arī izskaidrojas tas apstāklis, ka par lauksaimniecības stāvokli statistika ir ļoti trūcīga. Kur rūpniecībā ir saskaitīts viss līdz pēdējai naglai, turpretim lauksaimniecībā nav iespējams pat pilnīgi kon-

statēt, kāda zemes platība tiek apstrādāta tagad, cik, piemēram, ir jaunsaimniecības nodibinājušās. Izejot no priekškaŗa agrarās statistikas materialiem un salīdzinot viņus ar pēdējā laika statistiskiem datiem, mēs varētu sastādīt vispārīgos vilcienos apmēram šādu ainu par lauksaimniecības attīstības gaitu padomju Krievijā pēdējos desmit gados.

Tanī pat naktī, pirms desmit gadiem, kad Pēterpils strādnieku un zaldatu padome Ļeņina un viņa domu biedru iespaidota pieņēma liktenīgo rezoluciju par "visas varas" nodošanu padomēm un Smoļnija aktu zālē pirmo reizi stādījās atklātības priekšā lieliniekū "strādnieku un zemnieku valdība", tika izdots dekrets par īpašumtiesību atcelšanu uz zemi.

Pie varas tikusē valdība ar šo aktu centās iekarot visplašāko Krievijas iedzīvotāju masu simpatijas, gribēja rast sev bazi arī ārpus pilsētām. No otras puses gan atkal jāaizrāda uz to, ka agrarreformas jautājums bij nobriedis un prasīja radikalu un noteiktu izšķiršanu. Tā sauktie "zemnieku nemieri" pēc februara revolucijas uzliesmoja vēl neredzētā plašumā visās Krievijas malās.

1917.g.26.oktobra dekrets deklarēja, ka visas muižnieku, valsts, klosteru un baznīcu zemes ar visu dzīvo un nedzīvo inventaru nekavējoši pāriet pagastu komiteju un apriņķu deputatu padomju rīcībā. Šīm iestādēm tika uzdots rūpēties par zemes tālāku nodošanu tiešo lietotāju-zemnieku rīcībā. Atsavināto īpašumu, zemju, ēku un inventara likvidēšana notiek pilnīgi spontani sliktāko sādžas elementu un dezertieru vadībā un drīzā laikā ēku vietā rodas gruveži, dzīvais un nedzīvais inventars izputināts, bet ap pašas zemes dalīšanu plēšas un strīdas veselas sādžas un atsevišķi zemnieki savā starpā.

Kas nu bija panākts?

Bija izvesta praksē viena no visu socialistisko programu pamatprasībām par īpašumtiesību atcelšanu uz zemi, bij iznīcinātas gadsimteņiem ilgušās sabiedriskas un ekonomiskas attiecības lauksaimniecībā, bet viņu vietā pagaidam stājies tikai - haoss.

Zemnieks, kas padomju valdības dekretu saprata tā, ka tagad tas par brīvu var iegūt to zemi, kuŗu tas līdz šim labākā gadījumā varēja rentēt, savā zemes izsalkumā neorganizēti metās uz šo no jaunās valdības atļauto laupījumu un pievienoja to savām līdzšinējam šnorem. Pēc nepilnīgiem datiem zemnieki šādā kārtā ieguva ap 60 milj.des.muižnieku, 3 1/2 milj.des. baznīcu un ap 138 milj.des.valsts zemes.

Bet kāds bij faktiskais ieguvums?

Mēs zinam, ka sākot ar tekošā gadsimta sākumu Krievijas lielgruntnie-

cība atradās ieilgušas saimnieciskas krīzes stāvoklī. Ekstensivās saimniekošanas metodes atsaucās arī uz lielgruntniecības ienākumiem un ar katru gadu vairojās gadījumi, kur muižnieku zemes īpašumi pārgāja zemnieku rokās (Valsts Zemnieku un citu agrarbanku darbība), nerunājot jau nemaz par to,ka ļoti daudz muižu -īpašnieku savas muižas patstāvīgi vairs neapsaimniekoja, bet zemi izrentēja apkārtējiem zemniekiem. Statistiskie pētījumi rāda, ka jau pēdējos pirmskaŗa gados ap 80% no visas aluksaimniecībai derīgās zemes tika apstrādātas no zemniekiem. Patlaban no visas lauksaimniecībai derīgās zemes SPR Savienībā 97% atrodas sīkzemnieku un tikai 3% kolektīvo saimniecību rīcībā. Faktiski zemnieku derīgās zemes platība tā tad būtu palielinājusēs vienīgi caurmērā par 17%.

138 milj.des.agrāko valsts zemju fonds galvenam kārtam sastādās no mežiem un lauksaimniecībai nederīgās zemes. Mežu ekspluatacija pārgājusi visumā valsts rokās, zemnieku rīcībā izņēmuma gadījumos atstātas nelielas platības saimnieciskām vajadzībām.

Pēc būtības pirmās stihiskās zemes regulēšanas rezultatā zemnieku tiešais ieguvums tā tad nebija sevišķi liels. Gandrīz var teikt, ka ja lielnieku agrarrevolucijas vietā agrarjautājums būtu atstāts savai dabīgai attīstībai, sasniegums mūsu dienās būtu apmēram tāds pats.

Par to, kādā kārtā padomju valdība vēlākos gados mēģināja šo spontano "zemesierīcību" ievadīt kaut kādā normētā gultnē-vēlāk, tagad pakavēsimies vēl drusku pie lauksaimniecības vispārējā stāvokļa pēckaŗa gados.

Valsts, kuŗā šodien vēl piecas sestdaļas no visiem iedzīvotājiem dzīvo uz laukiem un nodarbojas ar lauksaimniecību dažādās nozarēs, vēl ilgus gadus savā visumā uzskatama par agrarvalsti, kaut arī to nez kādā amerikaniskā tempā censtos jau vistuvākos gados industrializēt.

Ja augstāk minēts par "zemes izsalkumu", kas pabalstīja lielnieku agraro revoluciju, tad tas pa daļai pareizas kolonizacijas trūkuma rezultats. Tamdēļ mēs vienā vietā redzam neapdzīvotus plašumus un otrā pārāk bieži apdzīvotas vietas, kur zemkopim patiešām trūkst zemes. Un vēl biežāk nākas novērot, ka kaut gan nostādīts zemes un klimata īpatnību ziņā vislabvēlīgākos apstākļos, krievu zemnieks ražo pārsteidzoši maz. Īsumā ņemot, krievu lauksaimniecības zemā stāvokļa cēloņi ir (bija arī pirmsrevolucijas laikā): kolonizacijas trūkumi, lauksaimniecības zemā technika un zemās labības cenas pasaules tirgū.

Sējumu platība tagadējās Krievijas robežās 1913.gadā bija 106 milj.

des.liela. Kaŗa un revolucijas laikā šī paltība spēji samazinājās un 1923. gadā, jau piektā gadā pēc lielinieku revolucijas, šī pratība bij vairs tikai 86 milj.des.; 1926.gadā, pēc pieciem pilnīga miera gadiem arī vēl nebija sasniegts pirmskaŗa līmenis, jo statistiskie dati sējumu platību šinī gadā uzdeva uz 102,5 milj.des. (96% no pirmskaŗa platības).

Līdztekus sējumu platības sašaurināšanai noslīd arī ievāktās ražas kvantums: labības raža no 5,4 miljardiem pudu 1913.gadā samazinājusēs uz 4,4 miljardiem pudu 1925/26.saimniecības gadā. Ja vispasaules ražas mērogā 1913. gadā uz Krieviju (tagadējās robežās) krita ne mazāk kā 22% no labības ražas, tad 1925.gadā Krievijas līdzdalība šinī nozarē jau bij noslīdējusi uz 19%. Arī ja salīdzinam atsevišķo labības šķirņu ražas, nepārprotami konstatējams fakts, ka vēl tagad lauksaimniecības galvenā nozarē, zemkopībā, pirmskaŗa līmenis nav sasniegts. Pasaules saimniecības mērogā Krievijā ražots:

1913.gadā:	rudzu 56%,	miežu 30%,	kviešu 26%,	auzu 25%
1925/26.g:	" 43%,	" 16%,	" 15%,	" 14%

Mēs redzam, ka taisni vērtīgākās kulturas 9kvieši, miežī) spēji samazinājušās un vienīgi rudzi uzglabājuši samērā labāku stāvokli. Technisko kulturu starpā ievērojamu vietu pelna lini, kaŋepes un kokvilna. Pēc krievu statistiskiem datiem Krievijas linu produkcija sastādot 80% no visas pasaules linu ražas. Kokvilnas 1925/26.gadā ražots 28 miljonu, 1926/27.gadā 33 miljonu pudu, kas iztaisa ap 8% no pasaules ražas.

Uzkrītoša Krievijas lauksaimniecībā zemkopības kulturu vienpusība:no 100 desetinām sējumu 1913.gadā 90,8 desetinās sēja labību un pārējām kulturām palika šādā kārtā ne vairāk kā 9,2 des. (sakŋaugiem, kartupeļiem,liniem, āboļiņam un tml.). Kaut gan tik lielas platības aizņemtas ar labības sējumiem, ražu tie deva un dod 2-3 reizes zemāku, nekā uz līdzīgām platībām Vakareiropā un Amerikā.

P.p. rudzu raža SPRS robežās pirmskaŗa gados no dēsetinas bija 52 pudi, Anglijā 187 pudi, Vācijā 121 puds, Ziemeļamerikā 65 pudi. Kviešu:Krievijā 42 pudi, Anglijā 141 puds, Vācijā 142 pudi, Ziemeļamerikā 65 pudi. Patlaban, pēc 1926.gada datiem labības ražīgums, salīdzinot ar 1913.gadu, krities vēl par 16%.

Šīs zemās ražas un lauku kulturu neracionalā sadalīšana viegli izskaidrojama ar krievu lauksaimniecības ekstensīvo techniku un aizvēsturisko trīslauku sējas kārtību.

Visskaidrāko liecību par krievu lauksaimniecības technikas zemo stāvokli sniedz dati par lauksaimniecības mašinām un darba rīkiem. Kaŗa sākumā Eiropas Krievijā saskaitīti pa visam tikai 3.342.000 dzelzs arklu,uz

ik 100 desetiņam sējumu tā tad tikai 13,7 arklu. Ražas novākšanas mašinu bij 253.000, pa 0,6 uz 100 des.,tvaika kuļmašinu 4200, pa 0,1 uz 100 des. sējumu u.t.t.

Tagad apstākļi vēl ļaunāki: pēc datiem, kas 1920.gadā savākti 10 Eiropas Krievijas guberņās, tikai 46% no visām zemnieku saimniecībām bij dzelzs arklu, 1924.gadā šis % gan pieaudzis līdz 52. Bet tanī pat laikā Ukrainā no 100 saimniecībām tikai 29-ās atrodam šos arklus. Kā redzam, krievu zemnieku lielākai daļai nav pat kārtīgu arklu.

Konservatīvais zemnieks arī grūti piedabonams pie trīslauku sējas kārtības atmešanas.

Sīksaimniecību skaits SPR Savienībā turpina pieaugt. Ja 1924.gadā to skaits bij 22 miljoni, tad 1927.gadā sīksaimnieku jau ir ap 24 miljoni. Šo saimniecību sociali-ekonomisko vērtību raksturo sekoši caurmēra skaitļi: saimniecībā pieci ēdāji, 3,3 des.sējumu platības un 0,7 zirgu. Saprotams, šiem vidējiem skaitļiem praktiski ļoti maza nozīme, jāņem vērā saimniecību tīpa daˇzādība. Saimniecība Kubaņas stepēs jāapskata p.p.no cita viedpkļa, nekā Baltkrievijā un tml.,pievestie skaitļi tikai ilustrē zemnieka faktisko nabadzību.

Bet pateicoties atkal tieši šim savam primitīvam stāvoklim lauksaimniecība kaŗa un revolucijas gadus pārlaida tomēr vieglāk, nekā vairāk attīstītā rūpniecība. Ja rūpniecības uzņēmumu produkcija 1921.gadā noslīdēja līdz pirmskaŗa 17%, tad lauksaimniecība savu produkciju aprādīto apstākļu dēļ neesot pazeminājusi zemāk par 52% un sējumu platība apstājusēs uz 60%. 1926.gadā sējas platība jau atkal esot sasniegusi 96% no pirmskaŗa normas. Zirgu skaits pieaug lēnāk, 1926.gadā žirgu bijis tikai 79% no 1917.gada skaita.

1917.gada 26.oktobra dekrets ievadīja apvērsumu agrarattiecībās un zināmā mērā arū ražošanas kārtībā. Socialistisko prǒgramu punkts par zemes socializaciju bij izvests dzīvē, un bija tālāk jāizved šo programu punkti par socialistiskas saimniekošanas kārtības ievešanu lauksaimniecībā. Ja pie pirmā punkta izvešanas zemniecība padomju valdībai itin labprāt palīdzēja, tad jau tālākā darbā, raugoties pēc apstākļiem, zemniecības intreses bieži vien sadūrās ar padomju valdības planiem un "strādnieku-zemnieku" valdībai attiecībā uz zemniekiem bieži vien nācās pievilkt grožus.

Sakarā ar pilsoņu kaŗu Padomju Krievijas pirmājos pastāvēšanas gados valdība bieži piedzīvoja, ka sādža, t.i.zemnieki, brīžam var būt ļoti neuz-

ticama aizmugure sarkanai frontei. Tas tamdēļ, ka sādžā ilgāk nekā pilsētā bija uzglabājušies "kapitaliskās" ekonomikas principi. Steidzamības kārtībā šo iemeslu dēļ sādžā bij jāstiprina nemantīgo iespaids. Sadalot visus zemniekus pēc viņu saimnieciskā stāvokļa nabadzīgos, vidējos un "kulakos", valdība cenšas ienest šķiru cīņu arī lauku sadzīvē. Izveicīgi izmantojot mazturīgāko zemnieku mantkārīgos instinktus, tos sakūda pret mantīgākiem zemkopjiem un muižu zemju dalīšanai jau 1918. un 1919.gadā seko turīgāko zemnieku māju un saimniecību "regulēšana". Rezultatā atsevišķu zemnieku zemes platība zināmā mērā nivelējās, gan negatīvi, uz turīgāko un centīgāko rēķina.

Pēc šādas "ražošanas līdzekļu" sadalīšanas (zeme, inventars) bij tomēr jākerās arī pie pašas vērtību ražošanas, jo pilsētās un armijai sāka aptrūkt maizes. Ar kara komunisma laikmetam piemītošo asumu pad.valdība nodomāja uz vietas radīt uz laukiem jaunu ekonomiku. Izdeva noteikumus, ka jāsēj tas un tādā platībā, kā to noteiks speciali ieceltas sējas komitejas un vispārīgi valdības organi centās ne tikai regulēt ražošanu, bet organizēt to socialistisko programu garā. Bet tā ka šāda kārtība no zemnieka prasa arī visas ražas (bez uzturas minimuma) nodošanu valstij, tad tā nebija zemniekam pa prātam, jo iznāca tā, ka tam jāstrādā priekš pilsētas, bet no pilsētas rūpniecības gandrīz nekā nevarēja saņemt. Nekādi nākošas elektrofikacijas solījumi zemnieku nevarēja pārliecināt par šādas kārtības vajadzību un tas draudēja nostāties nesamierināmā stāvoklī pret savu "zemnieku" valdību, bet tad nāca t.s. "N.E.P."-s,kas 1921.gadā saprātīgi aicināja atmest kara komunisma metodes arī attiecībā uz zemnieka saimniecības dzīves regulēšanu.

Pilsētas rūpniecības proletariata stāvoklis bez zemniecības atbalsta radīja dibinātas šaubas politikas noteicējos un tie izvirzīja lozungu, ka rūpniecībai, pilsētai, netikvien ka jāprasa no zemnieka maize, bet arī jāsniedz tam palīdzība savas saimniecības intensifikacijai. Uzmanības smagums punkts no nabadzīgākās zemniecības top pārnests uz "vidējo" zemniecību. Ar maiņas aparata atjaunošanu, ar tirgu atvēršanu zemnieku cenšas noskaņot labvēlīgi pret valdību. Izvedot zināmos starpbrīžos parastās skaļās "kampaņas" par "saikni" ar zemniecību, cenšas šai pēdējai rādīt, ka tā valsts saimniecībā tomēr vairs nav pabērna lomā, kā tas bija 1919/20.gados.Dodot zemniekam zināmu manevrēšanas brīvību, dodot tam iespēju personīgi realizēt sava darba augļus,(kaut arī ne pilnīgi brīvi, bet caur valstisko kooperatīvu aparatu), padomju vadošie centri tomēr neizlaiž no acīm lauksaimnie-

cības tuvināšanu socialistiskām saimniekošanas metodēm. Pabalstot nabadzīgo un vidējo zemnieku individuelās saimniecības, attiecīgie organi tomēr vislabvēlīgāki raugas uz kolektīvām saimniecībām, uz arteļiem, uz kopapstrādāšanas sabiedrībām, uz komunām. Bet 25 miljoniem individuelu saimniecību stāv pretī tikai ap 22000 kolektīvu saimniecību uz 3 milj.des.zemes. Redzams ka arī krievu zemniekam kolektīvi neizliekas tik pievilcīgi, lai tas viņu dēļ likvidētu savu personīgo saimniecību.

Augstāk jau bija teikts, ka kolektīvo saimniecību rīcībā atrodas tikai 3% no lauksaimniecībai derīgas zemes. Šīs kolektīvās saimniecības, vai "lauksaimniecības socialistiskais sektors", kā to oficiali nosauc padomju ekonomisti, sastādās no t.s. "sovhoziem" - valsts uzņēmumiem, kuŗi domāti kā paraugsaimniecības, un privātu organizaciju kolektīviem. Pirmo ir ap 6000, otro 16000. Paredz, ka šis "socialistiskais sektors" līdz 1931 gadam palielināsies par veselām 100%. Sovhozu skaitu gan pamazināšot, bet kolektīvu skaitu, pateicoties zināmiem valdības iespaidojumiem, domā stipri pavairot.

Tā sauktā "kulakā" vai "budzī", kā to sauc šejienes latvju prese, padomju valdība redz kapitalisma pārstāvi sādžā, kamdēļ katrs uzņēmīgāks un izcilus centīgs saimniekotājs riskē izbaudīt visādas represijas.

Cik paradoksali tas arī neskanētu, deklarējot, no vienas puses, ka valstij jāpieliek visas pūles lauksaimniecības intensivitates pacelšanai, tā pati valsts spaida tos, kuŗi no savas saimniecības ir pratuši un prot dabut ienākumu maksimumu. Ir atļauts rentēt zemi un strādāt ar algotu darba spēku, bet kas to dara, ir "kulaks", kapitalists, tas ir jāapkaŗo un tam atņem politiskās tiesības.

Nelūkojoties uz to, ka no muižniekiem un turīgākiem zemniekiem atņemtā zeme jau sadalīta starp jaunājiem lietotājiem, Eiropas Krievijā vien pēc dažiem datiem skaitas ap 6 miljonu laukstrādnieku-bezzemnieku. Šo laukstrādnieku darba apstākļus normē sevišķi 1925.gadā izdoti noteikumi. Noteikumi paredz rakstiskus līgumus, kuŗu saistība nevar pārsniegt vienu gadu, paredz svinamās dienas, bet arī to, ka darba laiks atkarībā no darba apstākļiem var pārsniegt 8 stundas. Laukstrādnieki organizēti savā arodbiedrībā, kuŗas biedru skaits 1927.gada vidū sasniedz 530.000. No šās profesionalās organizacijas biedriem 160.000 nodarbināti kolektīvās saimniecībās, 250000 zemnieku saimniecībā, un 120.000 skaitījās bezdarbniekos.

Ar to, ka sādžu zemēm vienkārši pievienoja muižu zemes un pēdējās sadalīja starp sādžas saimniekiem, maz vēl bija panākts zemnieku saimnie-

cības uzlabošanai. Drīzāk otrādi, jo jaunā zeme parasti atradās diezgan attālu no saimniecības centra un viņas apstrādāšana šādi saistīta ar zinām neērtībām. Arī parastā šnoru zemju sistema neļauj pāriet uz kautcik intensīvāku saimniekošanas veidu. Ar šo ļaunumu novēršanu nodarbināta padomju zemesierīcība. Patlaban Krievijā izšķir trīs zemesierīcības veidus: individuelu saimniecību iemērīšanu (viensētas-hutori), zemes ierādīšanu sabiedriskai lietošanai un kolektīvu-komunu ierīkošanu.

Pirmais veids pazīstams no Stolipina agrarreformas, kas savā laikā centas radīt stipro zemnieku-īpašnieku. Tagadējā Krievijas valdība šo zemesierīcības formu sevišķi neveicina. Tā vēl 1923.gadā no visiem zemesierīcības darbiem uz viensētām krita 13,5%, bet 1925.gadā vairs tikai 3%. Sabiedriskai lietošanai nodomātā platība tiek iemērīta izejot no sabiedrības ēdāju skaita un uz šā paša principa pamata sadalīta starp atsevišķām ģimenēm. Bet tā ka atsevišķās ģimenēs ēdāju skaits samērā bieži mainās, tad paredzēta ik 3 gadus jauna zemes sadalīšana starp atsevišķām saimniecībām-ģimenēm. Grūti nosaukt šādu kārtību par lauksaimniecības kulturu veicinošu, bet šis zemesierīcības veids patlaban ir dominējošais. Valdības favoriti arī zemesierīcības lietās ir kāmoralās saimniecības.

Zemesierīcības (mērniecības) darbi 1921.gadā izvesti uz 14.959.000 des.,1922.g.-14.007.000 des.,1923.g.-12.887.000 des.,1924.g.-23.162.000 des. Šo zemesierīcības darbu mērķis tomēr vēl nav bijis atsevišķu saimniecību iekārtošana, bet gandrīz vienīgi sādžu robežu regulēšana sakarā ar zemju jaunieguvumiem. Šāda zemesierīcības darba rakstura dēļ arī izskaidrojama milzīgā platība, uz kuŗas darbi jau itin kā veikti.

Zemesierīcības darbi jāsamaksā pašiem zemniekiem. Tikai paši nabadzīgākie atsvabināti no šī nodokļa (Stolipina agrarreforma tika izvesta ar valdības līdzekļiem).

Lauksaimniecībai derīgās zemes fonda paplašināšanai domātie meliorācijas darbi pagaidam izvesti vēļ ļoti mazos apmēros. Tuvākos 5 gados gan paredzēts izdot hidrotechnisko un kulturtechnisko darbu izvešanai ne mazāk kā 577 milj.rbļ. Šinī sumā gan bez tiešiem lauksaimniecības melioracijas darbiem ieskaitīti arī lielāku irrigacijas projektu izvešana Vidusazijas un Dienvidkrievijas apgabalos, pludinamo upju regulēšana un tamlīdzīgi darbi. Zemkopju pašdarbība melioracijas lietās parādās melioracijas sabiedrībās, kuŗu skaits RSFSR jau 1925.gadā bij pieaudzis uz apm.2500 ar 200.000 biedriem.

Tikai 1926.gadā tika atkal pacelts jautājums par neapdzīvoto vietu

organizētu kolonizēšanu. Attiecīgo apgabalu zemesierīcībai, ceļu būvei un melioracijai tuvākos piecos gados paredzēts asignēt ap 300 milj.rubļu.Kolonizēt paredzēts pirmam kārtam Klusā okeana piekrasti un Murmanas apgabalu. Šinīs vietās paredzēts tuvākos 15 gados nometināt 6 milj.kolonistu.

Krievijas tausaimmiecības sistemā, kuŗas attīstība nav brīva, bet tiek no augšas vadīta, lauksaimniecībai paredzēts dubults uzdevumus: tai jāražo uzturs priviligētai pilsētai un jēlvielas rūpniecībai. Atļaujot privatsaimniecību uz valstij piederošas zemes, valdība tomēr stingri vēro,lai šī privatsaimniecība sevišķi nenostiprinātos, kamdēļ arī tiešu valdības pabalstu bauda galvenamkārt nabadzīgie, mazākā mērā vidējie zemnieki. Kāds ir šo socialo slāņu samērs? Galveno masu, ap 60%, iztaisa vidējie, nabadzīgie ir 35-40%, un t.s. "kulaku" faktiski nav vairāk par 3-5%. Sevišķi priviligētā stāvoklī ir kolektīvās saimniecības un sovhozi-valsts saimnieciski uzņēmumi, kuŗi apvienoti "Gosseļtrestā".

Kādā veidā parādās valdības pabalsti lauksaimniecībā? Nebūs stipri pārspīlēts, ja teiksim, ka pagaidam galvenokārt savu labo nodomu propagandā un teoretiskos aprēķinos par to, kas jāsasniedz tuvākos gados. Augstāk jau aizrādīts uz krievu zemkopības zemām ražām, kas labojams vienīgi ar lauksaimniecības technikas pacelšanu un agronomisko zinību izplatīšanu. Ar pēdējo pagaidam vēl stāv gaužam vāji: Irajona agronoms uz 162 apdzīvotām vietām vai uz 10000 saimniecībām (caurmērā skaitļi, jo ir arī tagad vietas, kur agronomiskās palīdzības tīkls samērā labi noorganizēts). Arī mākslīgo mēslu lietošana maz izplatīta. Pirms kaŗa mākslīgo mēslu izsēšanas norma Krievijā bija 0,4 pudu uz desetiņas, tagad tā vēl zemāka. Atzīmējams, ka ķimiskās rūpniecības projektos mākslīgu mēslu izgatavošanai piešķirta liela loma, jau 1927/28 saimniecības gadā mineralmēslu ražošana pavairošoties par 47%.

Lauksaimniecības mašinu un rīku ziņā pastāvošo nabadzību mēs jau atzīmējam. Lauksaimniecības mašinu ziņā Krievija vēl ilgi būs pateicīgs darba lauks ārzemju eksportieriem, jo iekšzemes rūpniecība viena pati arvien pieaugošās prasības izpildīt nevar. Ievests lauksaimniecības mašinu no ārzemēm: 1923/24.gadā par 6,2 milj.rbļ., 24/25.-32,2 m.r. 25/26-51,2 milj.r., 1926/27.-83,5 milj.rbļ. Jāatzīmē, ka ievesti galvenam kārtam mašinas un rīki, kas ārzemēs jau plaši izplatīti: dzelzs arkli, ecešas, sējmašinas un tml.

Pa daļai zirgu trūkums spieda padomju valdību uzstāties ar plašu agitaciju par traktoru ievešanu lauksaimniecībā. 7-8 milj.(30%) saimniecības

nav neviena zirga. SPRS lielais saimniecības plans paredz, ka 1931.gadā zirgu skaits sasniegšot 26,5 miljonus, kurpretim 1916.gadā, pirms pilsoņu kara un bada gadiem, zirgu skaits bijis 28 milj.liels (pēc citiem datiem pat 35,5 milj.). Jāpieņem, ka 1/3 no visām Padomju Savienības saimniecībām arī tagad vēl nav zirgu.

Bez tā, ka plašājos Krievijas līdzenumos traktora pielitošana labi iespējama, traktora propagandai arī vēl sava politiskā puse: traktorus pārdod gandrīz vienīgi tikai kolektīvām saimniecībām. No visiem 27.000 1926/27.saimniecības gadā strādājušiem traktoriem tikai 2,4% atradās privatīpašnieku rokās. Ar traktoru palīdzību grib pievilkt vairāk piekritējus kolektivismam lauksaimniecībā. Traktorus būvē Krievijā un gandrīz nemaz vairs neieved no ārzemēm. Gada produkcija apmēram 8-9000 gab. Visizplatītākais tīps ir pārkrievotais "Fordsons", kupru izgatavo Putilova zavodi Ļeņinpilī. 1933.gadā Stalingradā (Caricinā) nāks galīgi gatava speciela traktoru fabrika ar 10.000 traktoru gada produkciju. Veī dažus gadus atpakaļ bija lielas grūtības traktoru rezerves daļu trūkuma dēļ, tagad šīs rezerves daļas izgatavo Krievijā.

Krievijas lielais saimniecības plans paredz, ka sējumu platībai 1931.gadā jāpārsniedz 1913.gada norma par 10%. Šo sējumu platības pieaugumu cer panākt caur līdz šim nederīgas un nelietojamas zemes pārvēršanu lietojamā ar zemesierīcības un melioracijas palīdzību. Bez sējumu platības palielināšanas krievu ekonomisti uzsver zemkopības kulturu samēra grozīšanas nepieciešamību. Augstāk jau aizrādīts uz krievu zemkopības vienpusību, tā nodarbojas ap 90% ar graudkopību, atstājot dažādo technisku kulturu audzināšanu pilnīgā novārtā. Attīstoties rūpniecībai palielinās pieprasījumi pēc lauksaimniecībā ražojamām rūpniecības jēlvielām, kamdēļ jāpavairo technisko kulturu sējumu platība un raža. Jau 1927/28.gadā paredzēts kokvilnas platāciju platību pacelt no 465 tūes. uz 724 t.des.; linu sējumu platība gan nepalielināšoties, bet tiekšot pielietoti paņēmieni, lai linu raža no desetiņas 15 pudu vietā dotu 17 pudus. Nodomāts palielināt cukurbiešu sējumu platību, paceļot netakarīgi no tās arī absoluto cukurbiešu ražu.

Laiks rādīs, vai šie plani būs realizējami, Laiks arī rādīs,kādā mērā un tempā lauksaimniecībā ieviesīsies kolektīvā saimniecība privatās vietā, kuŗa šinī Krievijas tausaimniecības nozarē arī pēc 10 gadu socialistiskas valdības un vadības ir dominējošā. Līdzšinējo sovhozu un komunu piemērs nav varējis pārliecināt pat zemniecības nabadzīgāko daļu

par kolektīvās saimniecības pārākumu, kamdēļ mēs arī tagad, lieliniekuu 10 gadu valdīšanas jubilejas dienās redzam savādo ainu, ka pilsētas proletarijam-komunistam, skaļu lozungu un utopisku teoriju varonim, vēl aizdomīgi un nepārliecināti stāv preti II.šķiras pilsonis zemnieks-individuālists, kas gan apzinas, ka viņš pats un viņa darbs ir visas tautsaimniecības bazem bet kurš zināmu ekonomisku un politisku apstākļu dēļ nav iekarojis vēl sev tiesību līdzrunāt valsts saimniecības vadīšanā.

III.

R ū p n i e c ī b a.

Rūpniecība pa kara un revolucijas laiku bija visvairāk cietusi. Pirms kara Krievijā bija ap 12.500 rūpniecības uzņēmumu, kuros bija nodarbināti vairāk par 3 miljoniem strādnieku.

No 1918.līdz 1921.gadam lielākā daļa no fabrikām bija aukstas un, ja arī kūpēja kāds skurstenis, tad tur tika producētas tādas preces, kuras diezin vai varētu nosaukt par rūpniecības ražojumiem. Putilova fabrikā, vienā otrā darbnīcā, kura šā tā vēl funkcionēja, vagonu un lielgabalu vietā tika taisītas šķiltuves (zažigalkas), lodēti veci spaiņi un katliņi. Tāpat kādā konfektu fabrikā tika ziepes vārītas. Šāda veida " rūpniecība" bija tolaiku dominējošā, jo tamlīdzīgus ražojumus varēja visvieglāki apmainīt pret maizi.

1912.gadā tikai Krievijas lielrūpniecības ražojumu vērtība bijusi apmēram 6,4 miljardu zelta rubļi, turpretīm 1920/21.gada visa Padomijas rūpniecība ražojusi preces pēc tā laika tirgus cenām (ļoti augstām) par 1,3 miljardiem zelta rubļu, tas būtu apmēram viena piektā daļa no priekškara lielrūpniecības ražojumu vērtības.

Bet no šī perioda sākās diezgan strauja rūpniecības atdzimšana.

1922/23.gada	ražojumu	vērtība	bijusi	2,1	miljardu	rubļu
1923/24. "	"	"	"	2,5	"	"
1924/25. "	"	"	"	3,9	"	"
1925/26. "	"	"	"	5,7	"	"
1926/27. "	"	"	"	6,6	"	"
1927/28. "	"	"	paredzēta	7,5	"	"

liela, tā ka šinī gadā rūpniecība visā visumā esot sasniegusi priekškara ražojumu normu. atsevišķas nozares, tad redzam, ka daudzās šī norma jau pārsniegta.

Ogļu 1916.gadā esot ražots 2103 miljonu pudu, bet tekošā saimniecības gadā to paredzēts ražot jau 2310 milj.pudu, tas ir par 200 miljoniem pudu vairāk kā visražīgākā gadā priekš revolucijas.

Naftas un viņas izstrādājumu 1916.gadā esot ražots 603 milj.pudu, bet tekošā 1927/28.saimniecības gadā paredzēts ražot 720 milj.pudu. Kokvilnas audumu 1913.gadā ražots 2,2 miljardu metru, 1926/27.gadā 2,35 miljardu metru

Ļoti stipri pa lieliniieku valdības laiku ir augusi elektriskās enerģijas ražošana.

1921.gada 20.decembrī tika izdots dekrets par Krievijas elektrifikaciju. Pēc šī dekreta 1931.gadā Krievijā vajadzētu ražot 30 spēka stacijās 1.500.000 klvt.enerģinas. Bet tā kā asignējumi no budžeta neesot pietiekoši šī plana realizēšanai, tad viņš esot sašaurināts uz 1.200.000 kv., kuŗus

ražošot 24 lielākas stacijas.

Pēdējos 5 gados tiek būvētas un pa lielākai daļai ir jau gatavas 13 lielākas spēkstacijas, kuŗas šodbrīd ražo jau 230.000 klv.,bet kad viņas nākšot pilnīgi gatavas, tās ražošot 850.000 klv. No šīm 13 stacijām vislielākās ir Volhovas un Šaturas pie Maskavas; pēdējā energiju ņem no torfa izmantošanas. Volhovas stacija izmanto Volhovas upes krāces. Abas šīas stacijas ražo kopā 100000 klv. Nākamos 5 gados vēl uzcelšot 11 stacijas, no kuŗām lielākās būs Dneprostrojs ar 105.000 klv. un Svirstrojs ar 88.000 klv. Uz šī gada pirmo oktobrī Krievijā tikšot ražots jau ap 500.000 klv. elektriskās energijas, turpretīm 1913.gadā ticis ražots tikai 177.000 klv.

Arī mašinu būvē esot sasniegti redzami panākumi. 1913.gadā lauksaimniecības mašinu esot ražots par 60,5 miljoniem zelta rubļu, šogad turpretīm jau par 132 milj.rbļu.

Sekmējoties arī vagonu būve: 1926.gadā izlaists 1700 jaunu vagonu, 1927.gadā 7.379 un nākošā gadā paredzēts izlaist ap 14.000.

Tas pats ar lokomotīvēm: 1925.gadā neesot izlaista neviena lokomotīve, bet 1926/27.saimniecības gadā jau 338, nākošā gadā paredzēts izlaist jau 500 lokomotīves.

Visa rūpniecības inventara vērtība arī pieaugot ar katru gadu. Uz 1925.gada pirmo oktobri minētā inventara vērtība bijusi apmēram 5,4 miljardu rubļu, bet 1926.gada pirmā oktobrī jau 5,9 miljardu rubļu un tekošā gada 1.oktobrī rūpniecības inventara vērtība jau sasniedzot 6,5 milj.rbļu.

Arī strādnieku skaits attiecīgi vairojies. 1913.gadā Krievijas rūpniecībā bijuši nodarbināti ap 2,5 miljonu strādnieku. Pa revolucijas laiku strādnieku skaits stipri kritis, 1921.gadā padomju rūpniecībā strādnieku bijis tikai 1,3 miljonu, bet ar rūpniecības atplaukšanu strādnieku skaits attiecīgi audzis, līdz 1926/27.gadā pārsniedzis par kādiem 10.000 1913.gada normu - 2,5 miljonus.

Bet rūpniecībā ir arī nozares, kur priekškaŗa ražojumu norma vēl nav sasniegta. Dzelzs rūdas 1913.gadā izrakts ap 9 milj.tonnu, turpretīm 1926/27.gadā tikai 4,8 milj.tonnu, tas ir 50% no pirmskaŗa normas.

Tas pats metalrūpniecībā:
1923.gadā izstrādāts čuguna 4,2 miljonu tonnu,
1926/27.gadā " " tikai 2,9 milj.tonnu

Cukura rūpniecībā tagadējā raža sasniedz knapi 60% no pirmskaŗa produkcijas. Tomēr visa rūpniecība kā tāda esot sasniegusi jau priekškaŗa ražošanas līmeni. Šī tautsaumniecības nozare arī ir vienīga, kur pad.valdība sasniegusi zināmus panākumus.

Te būtu jātaisa piezīme, ka še iet visu laiku runa par ražojumu kvantumu, ne par kvalitāti. Ja ņem vērā pēdējo, tad šinī ziņā vēl tālu nav sasniegts priekškaŗa līmenis. Padomju Krievijas fabrikās ražotās preces ir tik sliktas, ka nekur pasaulē. Piem.gŗūti ir iedomāties, ka vēl kaut kur pasaulē tiek ražots kaut kas tam līdzīgs, ko šeit sauc par tekstilprecēm.

Padomju Krievijas rūpniecības attīstīšanos veicina vairāki labvēlīgi apstākļi. Apsargāta ar ārējās tirdzniecības monopolu no pasaules tirgus konkurences, viņa pat sliktāku preci var pārdot par dārgu naudu. Iekšējais tirgus ir tik plašs, ka rūpniecība vēl līdz šim nav spējusi apmierināt viņa prasības. Preču bads Krievijā ir permanents. Tālāk, valdības budžeta politika ir tik labvēlīga rūpniecībai, ka katru gadu lieli līdzekļi tiek izsniegti viņas pacelšanai.

Pēdējos divos gados vien - 1926.un 1927. - rūpnieclibas pacelšanai asignēts no valsts līdzekļiem vairāk par 2 miljardiem rbļ. Nākošā 1927/28.budžeta gadā paredzēts ieguldīt rūpniecībā 1370 miljonus.

Dažas no rūpniecības nozarēm, kā tekstilrūpniecība, tabakas, ādas, sērkociņu un tml.dod jau peļņu valstij, kas izskaidrojas ar monopolstāvokli un augstājām preču cenām, kuŗas ir 2-3 reizes augstākas par pasaules tirgus cenām. Piem.zemniecība katru gadu pārmaksājot valstij par tām precēm, ko viņa ir spiesta pirkt no priviligētās rūpniecības, vairāk kā pusmiljarda rubļu.

Tad, beidzot, nevajaga aizmirst, ka lielinieki nacionalizējot rūpniecību 1917.gadā saņēma savās rokās par velti milzīgas bagatības, grandiozu kapitalu, par kuŗu nav jāmaksā nekādas procentes. Ārzemju kapitalisti ar lielinieku revoluciju Krievijā pazaudēja pēc pavirša aprēķina 2 miljardi 250 miljonus zelta rubļus, kuŗi bija ieguldīti dažādos uzņēmumos. Ja no šīs summas atdala tos 240 miljonus rubļu, kas bija ieguldīti no Krievijas atdalījušās valstīs, tad iznāk, ka padomju Krievija ar revoluciju mantojusi kapitalu vairāk kā 2 miljardu rbļu vērtībā.

Te intereses pēc varētu atzīmēt, kādi kapitalisti no šīs sumas visvairāk zaudējuši:

franču kapitalisti		732	milj.	zelta	rbļ.
angļu	"	507	"	"	"
vācu	"	442	"	"	"
beļģu	"	321	"	"	"
amerikaņu	"	118	"	"	" u.t.t.

No augšminētiem 2 miljardiem atsevišķās Krievijas rūpniecības nozarēs bijušas ieguldītas sekošas sumas:

metalapstrādāšanas fabrikās	400 milj.rbļ.
visā kalnrūpniecībā (dzelzs, akmeņogles u.t.t.)	834 " "

Te mēs varam novērot, ka tās rūpniecības nozares, kuŗās bijuši ieguldīti vislielākie ārzemju kapitali (nafta, ogles) padomju valdība varējusi vis-

ātrāk atjaunot un sasniegusi pirmskaŗa normas.

Ja mēs ņemam vērā visus šos apstākļus, tad būs saprotams, ka arī valsts, ar savu smago un birokratisko aparatu pārvaldot kādu saimniecības nozari,pie dažiem izņēmuma apstākļiem var uzrādīt zināmus panākumus, ja vispārīgi te varētu būt runa par panākumiem šī varda dziļākā nozīmē.

Pa šiem 10 gadiem pad.valdība ir izlietojusi tikai veco pamatkapitalu, tas ir laidui darbā to, kas gulējis dīkā, jauns ir ļoti maz,kas vēl radīts (elektriskās stacijas).Lai varētu realizēt lielo industrializacijas plānu, pārtaisīt agrāko Krieviju par industrijas zemi, būs vajadzīgi lieli materiali un intelektueli līdzekļi.

1926/27.gada budžetā bija paredzēti industrializacijas plāna realizēšanai 1095 milj.rbļ.,kuŗi būtu izlietojami apmēram 400 jaunu rūpniecības vienību uzbūvei. Cik no šīs sumas ir izlietots, cik uzņēmumu ir jau uzcelts,un kādā tempo virzās pārējo būve, vēl nav zināms. Tikai ir zināms, ka jaunu fabriku celšana virzoties ļoti lēni uz priekšu un izmaksājot pārāk dārgi.Piemēram Volhovas spēku stacijas uzbūve izmaksājusi ap 110 milj.rbļ.,kur tāda paša celtne pēc ārzemnieku aprēķina Eiropā izmaksātu ap 35-40 milj.rbļ.-

Tagad tiek pieliktas visas pūles,lai samazinātu ražošanas izdevumus un palētinātu preču cenas. Ar nesen izdotu dekretu ir pavēlēts visus administratīvi-saimnieciskos izdevumus samazināt par 20% un preču cenas palētināt par 10%.

Otra lielāka grūtība,kurą kavē rūpniecības tālāko attīstīšanos ir kapitala trūkums.

Pēc piecgadīgā saimniecības plana ir paredzēts rūpniecībā ieguldīt nākošos gados 6,5 miljardus rbļ. Daļu no šīs sumas varēs ņemt no valsts budžeta līdzekļiem,t.i.galvenā kārtā no nodokļiem, bet pēdējie ir tik augsti jau saskrūvēti, ka nav paredzams nākotnē še rast kādus jaunus avotus.

Viens no solidākiem avotiem ir zemniecība,kuŗa katru gadu,kā jau bija teikts,pārmaksā rūpniecībai par viņas ražojumiem 1/2 miljarda rubļus.Visa kopzuma, kuŗu varētu smelt nākošos 5 gados no šī avota,tiek aprēķināta uz 2.100 milj.rbļ.,kas sastādītu gandrīz trešo daļu no minētiem 6,5 miljard.rbļ.

Tā kā līdz šim padomju valdībai nav izdevies ārzemēs noslēgt aizņēmumu, izņemot lielākus preču kreditus Vācijā,Zviedrijā un Čekoslovakijā,tad valdība ir spiesta meklēt līdzekļus iekšzemē. Pēdējā laikā valdība ir izlaidusi vairāk lielākus iekšējus aizņēmumus; šogad vien par 400 milj.rbļ. Bet neskatoties uz augstām procentām,no 12 līdz pat 18, šie aizņēmumi tiek realizēti ar lielām grūtībā.-Šo rudeni izlaistais 200 miljonu rubļu lielais "industria-

lizacijas aizņēmums" navx vēl realizēts pinā mērā, neskatoties uz uzkrītoši izdevīgiem noteikumiem (zems izlaišanas kurss,nomaksa 6 mēnešu laikā)un lielo propagandu,tā ka valdība spiesta izlietot,lai gan neofociali,spaidu līdzekļus, lai piespiestu iedzīvotājus parakstīties uz šo aizņēmumu.Ne tikai fabrikās un valsts iestādēs visiem strādniekiem un ierēdņiem tiek likts priekšā parakstīties uz šo aizņēmumu,pat mājas komiteju priekšniekiem uzdots apiet visus dzīvokļus un pārliecināties,cik vēl ir tādu,kuŗi nav iegādājuši min.obligacijas, t.i.,kuŗi pretojās "valdības soļiem socialistiskās saimniecības izbūvē".Bet tā kā visi šie soļi,jādomā,nedos cerētos līdzekļus,jo iedzīvotājiem tādu nav,tad var paredzēt,ka jau tuvākā nākotnē padomju valdība būs spiesta meklēt ārēju aizņēmumu.

Te jāpiezīmē, ka tā suma,6,5 miljardi, kas paredzēti nākamos 5 gados rūpniecības atjaunošanai un paplašināšanai,t.i.,katru gadu ieguldīt viņā drusku vairāk par vienu miljardu,nemaz nav tik liela. Salīdzināšanai varētu pievest šāda veida ieguldījumus citās lielākās valstīs,lai gan salīdzināšana te ir grūta,jo saimniecību tīpi šeit ir dažādi.

Rūpniecības uzņēmumu faktisko pārņemšanu savās rokās valdība ir jau gandrīz sasniegusi. Pēc 1926.gada statistikas materialiem no 12.200 rūpniecības uzņēmumiem ar apmēram 2.400.000 strādniekiem, tieši valsts rokās atradās gandrīz 8000 uzņēmumu ar 2.180.000 strādniekiem, kooperatīvu - 2300 uzņēmumu ar 101.000 str.,privatu uzņēmumu apm.1900 ar 41.000 un koncesionaru 37 ar 14.000 strādniekiem. Mēs redzam, ka valstij un kooperatīviem jab t.s.socialistiskam saimniecības sektoram pieder vairāk kā 5/6 no visiem rūpniecības uzņēmumiem. Ja ņem produkcijas vērtību, tad iznāk, ka no apmēram 7 miljardu rubļu lielas ražojumu vērtības minētā gadā uz privātu un koncesionaru uzņēmumiem krīt tikai ap 400 milj.rubļu (ap 6%). Nākošā 1927.gadā privāto uzņēmumu skaits vēl samazināšoties, tā kā pēc Rikova izteiciena uz 1928.gada 1.janvari 95% nox visas rūpnieclibas būšot koncentrētas valsts rokā.

IV.

T i r d z n i e c ī b a.

Iekšējā tirdzniecība.

Otrā saimniecības nozare, kuŗai pad.valdība piegriež rūpīgu uzmanību, ir tirdzniecība. Šī nozare ir tā, kuŗa saista savā starpā visās valsts saimniecības daļas un, tālāk, saista pad.Krievijas saimniecību ar vispasaules.

Tāpēc pad.valdība no pašas revolucijas sākuma ir centusies visu tirdzniecību, kā ārējo, tā iekšējo saņemt savās rokās. 1923/24.gadā visa iekšējā preču apgrozība līdzinājās 10.8 miljard.rubļiem, no kuŗiem uz valsts un kooperatīvo tirdzniecību krita ap 6 miljrd.rbļ.jeb 64%, turpretīm pārējās apgrozības sumas 34% gājuši caur privāttirgotāju rokām. 1926/27.gadā no visa iekšēja tirgus 28,8 miljrd.rbļ.lielas preču apgrozības uz valsts tirdzniecības organiem un kooperatīviem, jeb uz "socialistisko sektoru" krīt jau 23 miljrd.rbļ.jeb 80%, turpretīm uz privāttirdzniecību rikai 5,8 miljrd.rbļ.jeb 20%.

Pēdējā laikā tiek izlietoti sivi, gan ekonomiski, gan administratīvas dabas līdzekļi, lai tāpat kā no rūpniecības, privāto uzņēmēju pilnīgi izspiestu no tirdzniecības. Kādi vien aizliegumi un šņaugi šinī nolūkā netiek piemēroti pret privāto tirgotāju. Nemaz nerunājot par specialu nodokļu politiku, kuŗa vērsta tikai pret privāttirgotāju, vēl ir vesels arsenals administratīvo ieroču, kuŗus valdība piemēro pret saviem tirgus konkurentiem. Pag.gada rudenī,lai nobīdītu privāto uzpircēju no labības tirgus, tika izdots specials dekrets par aizliegumu dzelzceļiem pieņemt labības sūtījumus no privātpersonām. Bet neskatories uz to, privātais uzpircējs tomēr vēl konkurējot ar valdību labības uzpirkšanā. Izmantojot lielās cenu starpības, kādas šinī socialistiskā valstī pastāv uz labību dažādās, pat blakus guļošās guberņā, privatie pa zemes ceļiem pārvadājot labību no viena apgabala otrā, vairāk 100 verstu attālumā pat un tādējādi pelnot un konkurējot ar valdību. Ir arī šādi gadījumi: Valdība nav spējīga mazumā iepirkt tādu eksportpreci, kā olas, sarus, ādas un tamlīdzīgu. Tāpēc viņa izdod avansus saviem aģentiem, pa lielākai daļai bij.kupčiem,kuŗi labi pārzin tirgu un tāpēc pa sīkumiem salasa min.preces un tad vairumā nodod valdībai eksportam uz ārzemēm.

Bet tā kā minētās preces pa lielākai daļai ir deficitaras, uz viņām ir lielā cenu starpība starp pilsētu un laukiem, tad min.aģenti daļu no iepirktās preces nenodod valdībai, bet ar peļņu pārdod tālāk, tas ir pelnās ar valdības naud. Tas pierāda, cik smags un neveiklis ir valdības tirdzniecības aparats un cik daudz to spraugu, pa kuŗām rpivātais var iespiesties ar savu "dezorganizējošo darbību. Visefektīvākos rezultātus šinī ziņā dod administratīvie soļi,

kuŗu pielietošanā valdības rīcībā ir tik perfekts aparats kā G.P.U. Tā pēdējā CIK'a sesijā Rikovs paziņoja, ka nākošā gadā privāttirdzniecībai atstāšot tikai 15%.

Ja nu apskatam, cik patērētājam izmaksā valdības un kooperatīvu tirdzniecības aparatai, tad redzam diezgan bēdīgu ainu. Pēc pēdējiem statistikas datiem, ja ņem preču ražošanas vērtību par 100, tad viņu pārdošanas procents iztaisa:

1925.gadā - 145%
1926.gadā - 142%
1927.gadā - 137%

Tā tad pēdējā gadā patērētājs maksā valsts tirdzniecības aparatam par starpniecību 37%, no kuŗiem gan 10% krītot uz ~~xxx~~ transportu. Ja ņem atsevišķus preču objektus, tad šis procents ir daudz lielāks:

Olas tiek pārdotas par 140% no iepirkšanas cenas
Sviests " " 157% " " "
Rudzu milti " " 235% " " "
Kviešu milti " " 332% " " "

1926/27.gadā valdības un kooperatīvas tirdzniecības aparats patērētājam izmaksājis: attiecībā uz rūpniecības ražojumu apgrozību - 2.694 milj.rbļ.jeb 30,2% no fabrikas cenām, attiecībā uz lauksaimniecības ražojumu apgrozību - 2.045 milj.rbļ.jeb 63,3% no iepirkšanas cenām. Kopā patērētājs nomaksājis minētiem organiem aprādītā gadā 4739 milj.rbļ. jeb 39% no preču ražošanas ~~xxxxxx~~ vērtības. Agrākos gados, 1920-1926.g.,šis procents bijis vēl lielāks. Par tādu starpniecības procentu neviens tirgotājs, laikām nekur i sapņot nevar. Agrākā cara Krievijā šis pocents nevienā tirdzniecības nozarē neesot bijis augstāks par 15. Tas arī ir viens no cēloniem, kāpēc padomju Krievijā preces tik dārgas.

Ārējā tirdzniecība.

Pārējot uz ārējo tirdzniecību jākonstatē, ka šinī saimniecības nozarē valsts regulatīvā darbība ir tikusi piemērota visaptverošākā mērā. Ar šīs nozares monopolizēšanu viņa gandrīz pilnīgi ir pārgājusi valdības un viņas organu (dažu kooperatīvu) rokās. 1913.gadā Krievijas eksports izsaisīja 1520 milj.zelta rubļu. No šīs sumas jāatskaita apmēram 20%, kas krīt uz atgājušām no Krievijas teritorijām. No 1917 līdz 1922.gadam padomju Krievija gandrīz neko neeskaportēja.

1922/23.gadā eksportēts preču par 211 milj.rbļ.
1923/24. " " " % 523 " "
1924/25. " " " " 551 " "
1925/26. " " " " 668 " "
1926/27. " " " " 758 " "

Te jāatzīmē, ka pēdējie skaitļi ir aprēķināti červoncu rubļos, kuŗi ir vismaz par 30% mazvērtīgāki par 1913.gada zelta rubļiem. Pēc Mikojana aprē-

ķina padomju Krievijas eksports līdz šim sasniedzis knapi 40% no priekškaŗa apmēra.

Galvenā eksportprece, kā tas bija priekš kaŗa, arī vēl tagad ir labība. 1913.gadā eksportēts labības par 668 miljoniem rubļu, tas ir par tādu sumu, kādu sastāda vis padomju Krievijas eksports 1926.gadā. Pēdjoes gados labības eksports attīstījies sekoši:

1922/23.gadā 53 miljrrbļ.
1923/24. " 223 " " (182 milj.pudu)
1924/25. " 103 " "
1925/26. " 198 " " (161 milj.pudu)
1926/27. " 11 mēnešos ap 200 milj.rbļ. (paredzēts izvest 187 milj.pudu)

Tā redzams, ka labības eksports pēc revolucijas nav vēl sasniedzis 200 milj.pudu gadā, jeb 25% no priekškaŗa eksporta. Tā kā pirms kaŗa bija gadi, kad Krievija eksportēja līdz miljarda pudu labības, tad minētais procents iznāk vēl zemāks. Pad. Krievijas labības eksports no 1.jul.1926.gada līdz 1.julijam 1927.gada sastādījis tikai 7,3% no vispasaules labības eksporta, turpretīm priekš kaŗa Krievija izvedusi vairāk par 1/3 jeb 33% no pasaules pabības eksporta. Valdība izskaidro labības eksporta sašaurināšanos ar to, ka pēc revolucijas iedzīvotāji vairāk patērējot, nekā priekš kaŗa. Tas varbūt zināmā mērā ir atzīstams, bet izskaidrojās ne ar to, kā patērētājs būtu bagātāks palicis, bet ar valdības ekonomisko politiku. Tagadējā Krievijā ir gandrīz izzudis viens no saimnieciskās dzīves progressa faktoriem, tas ir krāšana, jo mantas vairošana individuelām dzīves prasībām tiek uzskatīta par negatīvu īpašību, kuŗas sekas var būt ļoti tāļejošas, līdz politisku tiesību zaudēšanai. Bet galvenais eksporta samazināšanās cēlonis ir zema lauksaimniecības un rūpniecības produktivitāte. Labības, piemēram, tiek ražots par apmēram vienu miljarda pudu mazāk (4 miljrd.p.) nekā priekš kaŗa (5-5,4 miljrd.p.) Otris, kas milzīgi bremzē pad.Krievijas eksportu, ir lielie eksporta preču sagatavošanas izdevumi un dārgais Vņeštorga aparats.-1913.gadā uz puda eksportsviesta tirdzniecības un citu blakusizdevumu bijis 235 kap. 1926/27.gadā - 443 kap. Ostas izdevumu priekš kaŗa uz puda sviesta bijis 5 kap.,tagad 15 kap.

Ārzemēs Vņeštorgam puda sviesta realizacija izmaksājot 132 kap. Uz olām blakusizdevumu priekš kaŗa bijis 8 rbļ.15 kap.uz kasti, 1926.g.-24 rbļ.54 kap. Olu iepakāšanas materiali - kaste ar skaidām - agrāk izmaksājusi 130 kap., 1926.gadā 4 rbļ.74 kap.-

Tir pat dārgi izmaksā Vņeštorgam citu preču eksports, kas milzīgi bremzē eksporta attīstīšanos - nedod iespēju pienācīgi aizmaksāt par preci ražotājam - zemniekam un norīj lielu daļu no peļņas, kuŗu dod dažas eksporta preču nozares.

Pārejot uz importu, būtu atzīmējams sekošais:

1913.gadā Krievijas imports	līdzinājās	1374	milj.rbļ.
1923/24.g.	"	430	" "
1924/25.g.	"	720	" "
1925/26.g.	"	756	" "
1926/27.g.	" pa 11 mēneš.	702	" "

Līdz šim Krievijas ārējās tirdzniecības bilance bijusi passīva,tikai šogad esot paredzams aktīvs 56 milj.rbļ.apmērā. Kā priekš kaŗa, tā arī tagad pa lielākai daļai tiek importēts preces rūpniecības vajadzībām. Tā 1913.gadā priekš minētām vajadzībām importēts preču par 884 milj.rbļ.,t.i. vairāk, kā par 60% no visa importa. 1925/26.g.rūpniecības imports sastādījis 574 milj.rbļ.no 750 milj.rbļ. visa importa, 1926/27.g.paredzēts priekš rūpniecības importēt par 586 milj.rbļ. no 702 milj.rbļ. visa eksporta.

Ja rēķinot vēl no Vācijas uz kredita pirktās preces, tad vis rūpniecības imports šinī gadā sastādīšot 688 miljrbļ.,jeb 90% no visa importa.Visvairāk tiek importētas mašinas un transportlīdzekļi,tad izejvielas-kokvilna, vilna,ādas.Piem.šogad 46% no visa importa krīt uz jēlvielām priekš rūpniecības;priekškaŗa uz šīm vielām kritis tikai 25% no visa importa.Tas izskaidrojās ar to,ka lauksaimniecība nav spējīga tikdaudz ražot izejvielu,lai rūpniecība varētu strādāt pilnā apmērā.Mikojans saka,ja vienā dienā pad. Krievija būtu spiesta pārtraukt sakarus ar ārpasauli,tad vajadzētu izejvielu trūkuma dēļ apstrādināt pusi no visām ādas fabrikām,vilnas un kokvilnas tekstilfabrikām.Tagadējas tekstilfabrikas varētu ražot daudz vairāk pečū,ja būtu pietiekoši izejvielu.

Maskavā nesen utcelta lielā ādas fabrika, bet izejvielu trūkuma dēļ viņa strādājot tikai 60% apmērā. Ja arī tiktu vēl vairāk ievestas mašinas, kā līdz šim, un uzbūvētas vēl jaunas fabrikas, industrializacijas plana realizacija nevarētu tikt pasteidzināta,jo te valdība atkal atdurās uz zemām lauksaimniecības ražošanas spējām,bez kuŗu pacelšanas sekmīga rūpniecības attīstība nav domājama,nemaz nerunājot par vispārējo Krievijas industrializēšanu.Kas attiecās uz plaša patēriņa priekšmetiem,tad to imports tiek sašaurināts ar katru gadu.Tā šinī gadā min.preču importēts tikai par 110 miljrbļ.Uz priekšu paredzēts min.eksporta nozari vēl vairāk sašaurināt un kad nāks gatavas industrializacijas planā paredzētas fabrikas,patēriņa preču imports tikšot galīgi izbeigts.Vispārīgi importētas tikšot tikai komplicētas mašinas,to daļas,ķimijas izstrādājumi un jēlvielas.Tā kā tām zemēm,kuŗas šimbrīžam eksportā uz Krieviju plaša patēriņa preces,kā manufakturu, izstrādātas ādas, papīri, darba rīkus un tamlīdz,, jārēķinas ar šī veida eksporta samazināšanos.

Ārējā tirdzniecība ir lielākā no tām saimniecībām nozarēm, kur pad. valdības darbība pag.10.gados, neskatoties uz lielājām pūlēm un energiju, ir devusi vismazākas un apšaubamākas sekmes.

V.

B u d ž e t s.

Pirmos lieliniecisma gados nekāda budžeta, jeb valsts līdzekļu izlietošanas plana nebija. Pēc Ļeņina mācības naudai, zeltam nepavisam neesot vietas ļaužu kopdzīvē. Viņš kādreiz bija izteicies, ka komunisti likšot no rekvizētā zelta atejas vietas izgreznot. Līdz 1922.gada beigām nauda tika drukāta bez kāda noteikta plāna, tik daudz, cik tas bija nepieciešami, skatoties pēc acumirkļa vajadzībām. Šī inflacija bija ļoti smags nodoklis uz zemniecību, kuŗa pie šādas "naudas sistemas" atteicās savus ražojumus pārdot pilsētās, tā kā tirdzniecība starp pilsētu un laukiem notika tikai pirmatnējā preču apmaiņas ceļā.

Pēc stabilas naudas sistemas ievešanas 1923.gada pavasarī, valdība sāka sastādīt pirmos budžeta plānus, kuŗu uzdevums bija tikai regulēt valsts izdevumus. Tikai pāris pēdējos gados padomju Krievijas budžets pēc sava satura un realizēšanas kārtības sāk pieņemt eiropeisku formu. Vēl līdz šim viņš tiek caurskatīts valsts likudošanas iestādē ar novēlošanos uz pusgadu, lai gan pārvaldes kārtībā valsts līdzekļu izlietošana tiek diezgan stingri ieturēta paredzētā budžeta robežās. Te jāpiezīmē, ka valsts budžeta apspriešanai un pieņemšanai CIK-a sesijās ir tīri dekoratīvs raksturs. Valdības sastādītie budžeta projekti, tāpat kā izdotie likumi, tiek augstākā likumdevēja iestādē vienumēr vienbalsīgi pieņemti.

1924/25.gadā	pad.	Krievijas	budžets	sastādīja	gandrīz	3 miljrd.rbļ.
1925/26.gadā	"	"	"	"	4017	milj.rbļ.
1926/27.gadā	"	"	"	"	5002	" "
1927/28.	"	"	"	paredz	5571	" "

Priekškaŗa budžets, piem.1913.gada, līdzinājās 3654 miljoniem zelta rubļu. Ja pārrēķina červonca rubļus preču rubļos, kuŗi ir drusku augstāki par priekškaŗa zelta rubļiem, tad 1926/27.gada budžets līdzinātos 2747 milj. un 1927/28.gada 3160 miljoniem rubļu. Pievestos skaitļos krīt acīs milzīgi ātrais budžeta pieaugums: no 1924 līdz 1927.gadam budžeti auguši katru gadu par apmēram 30%.

1926/27.gadā nacionalais ienākums sastādījis apmēram 22,5 miljardus rubļu, no kuŗiem pārdodamo preču kvantuma vērtība līdzinājusēs 18 miljardiem rubļu. No pēdējās sumas 5 miljardu lielais valsts budžets iztaisa 27%. Tā tad gandrīz trešā daļa no iedzīvotāju ienākumiem, atskatot pašpatēriņu, ieplūst valsts kasē. Ja pie valsts budžeta pieskaita vēl vietējos budžetus, tad iznākot, ka iedzīvotājiem jānomaksā valdībai 35% no saviem ienākumiem.

Pate valdība atzīst, ka nodokļu prese ir saskrūvēta līdz pēdējai iespējamībai un tāpēc nākošā gada budžets paredz samērā mazāku pieaugumu, par apm.11%.

Ja salīdzina tagadējo Krievijas budžetu ar priekškaŗa Krievijas un Vakareiropas valstu budžetiem, tad viņš nebūtu atzīstams par lielu. Vispirms, ja ņem vērā červonca krišanu, visa budžeta kopsuma no 5 miljardiem četvoncu rubļu samazinātos vismaz līdz 3000-3200 miljoniem zelta rubļu.Tālāk, minētā budžetā ietilpst tādas saimniecības nozares, kuŗas citās valstīs atrodas privatu personu rokās. Piem. rūpniecības, iekšējās, kā arī ārējās tirdzniecības pārvaldes izdevumi un asignējumi padomju Krievijā ietilpst valsts budžetā. Tāpat visi kulturelie, socialās apgādības izdevumi iet caur valsts budžetu, turpretim citās valstīs minētās vajadzības tiek apmierinātas pa daļai arī uz sabiedrisko un privātpersonu rēķina. Ar vienu vārdu sakot, padomju budžets cenšās sevī ietvert visu nacionalo saimniecību. Tas vēl nav izdevies, jo 24 miljoni zemnieku saimniecības un tāpat arī pilsētu iedzīvotāju privātsaimniecības vēl nav ieņemtas valsts saimniecības plānā, bet tomēr svarīgākās nozares, kā tirdzniecība un rūpniecība jau ir pilnīgi valdības rokās, kas sastādot apmēram 50% no visas nacionalās saimniecības kopsumas. Valsts regulatīvā darbība ir jau daudz plašāka un ar saviem daudzējiem organiem un visdažādākiem līdzekļiem viņa pakāpeniski ievelk savā tīklā arī tās saimniecības nozares, kuŗas vēl līdz šim darbojās ārpus saimnieciskā plāna zemniecībā. Tuvākos 5 gados valdība paredz,ka arī šīs nozares tiks pilnīgi regulētas no saimnieciskā plāna un ievadītas līdz ar rūpniecību un tirdzniecību sasocialisma uzbūves gultnē.

Ja pāreju am pie padomju Krievijas budžeta tuvākas apskates,tad redzam, ka ienākumu daļā tas ne ar ko neatšķiras no cara laiku Krievijas budžeta. Vislielāko ienākumu dod netiešie nodokļi. Akcīzes vien dod 1300 miljonus rubļu, no kuŗām vislielākā nozīme piekrīt degvīna akcīzei - 540 milj.rbļ.; nākošu gadu no šī avota paredzēts ieņemt par 105 miljoniem rubļu vairāk. Tad nāk akcīzes uz cukuru, 207 milj.rbļ.(4 r.uz puda, cara laikā 175 kap.), tabalu - 155 milj.rbļ.,tekstilizstrādājumiem - 102 milj.rbļ.u.t.t.

Visi tieši un netieši nodokļi kopā dod šinī gadā 2314 miljonus rbļ.No sekošās tabeles ir redzams, kādā tempo nodokļi padomju Krievijā pēdējos gados ir auguši:

1923/24.gadā visu tiešo un netiešo nodokļu suma budžetā bija 780 milj.rbļ., 1924/25.gadā 1330 m.r.(pieaugums 68%), 1925/26.ga dā 1845m.r. (pieaugums 39%), 1926/27.gadā 2314 m.r.(pieaugums 25%), 1927/28.gadā paredzēts 2547

milj.rbļ. (pieaugums 10%).

Valsts īpašumi šogad devuši tikai 680 milj.rbļ. Transporta un pasta satiksmes ienākumi sastāda 1700 milj.rbļ.,bet izdevumi pārāk par 1850 miljoniem rubļu (deficits).

Pirmie Krievijas budžeti bija ar lieliem deficitiem līdz 50% no visas kopsumas, bet tad ar katru gadu, pateicoties nodokļu preses nokārtošanai un piespiešanai, deficiti samazinājās. Cik liels ir deficits pēdējā 1926/27.gadā grūti konstatēt, jo nav vēl nekādu noteiktu datu par budžeta izpildīšanu, bet skatoties pēc iekšējo parādu pieauguma un deficita no dzelzceļiem, jādomā, ka viņa kopsuma būs ne mazāka par 400-500 m.r.,tas būtu apmēram 10% no visa budžeta, kāds procents tiek šad un tad arī minēts strīdos ar opoziciju.

Lai segtu deficitu, tiek izlaisti iekšējie aizņēmumi, šogad par 400 miljoniem rubļu. Tīrs ienākums no šiem aizņēmumiem esot sagaidams šogad ap 200 milj.rbļ. Iekšējie parādi uz š.g.31.decembri sasniegs gandrīz jau vienu miljardu, galvenam kārtam aizņēmumi. Te jāpiezīmē, ka padomju Krievijas iekšējie aizņēmumi nes augstas procentes, daži agrākie līdz 18%, pēdējie gan ne vairāk kā 14%.-Bet segti viņi tiek ar grūtībām, kā jau es agrāk minēju: daudzi baidas no červonca devalvacijas, caur ko augstie procenti zaudē savu vērtību. Pateicoties lieliem naudas izlaidumiem pēdējā gadā, tagad apgrozībā ir jau pie 2 miljardiem rubļu, turpretīm gadu atpakaļ bija tikai 1400 milj.rubļu, tā ka červonca vērtība ir jau stipri nokritusi. Oficialaia kurss iekšzemē gan tiek uzturēts pēc zelta paritates; par šo kursu tomēr nevienu dolaru, nevienu mārciņu pirkt nevar. Melnā biržā dolars maksā apmēram 3 r.50 kap. (oficialais kurss ir 1,95 r.),zelta desmitnieks maksā pat 20 rubļus.

Attiecībā uz pēdējā gada izdevumu budžetu būtu atzīmējams sekošais. Vislielākos izdevumus prasa satiksmes, pasta un telegrafa komisariati, ap 1850 miīj,rbļ.; pie šīs sumas vēl jāpieskaita apmēram 295 milj.rbļ.,kuŗi nodomāti jaunu dzelzceļu tiltu un citām jaunbūvēm uz satiksmes ceļiem. Tad nāk asignējumi pārējām saimnieciskām nozarēm - rūpniecībai un elektrofikacijai vairāk par miljardu rubļu. Lauksaimniecība no budžeta līdzekļiem saņem ļoti maz, pērn 162 miljonus, šogad 151 milj.,ņākošā gadā 160 miljonus rubļu.

Kaŗa spēka vajadzībām š.g.budžetā paredzēti ap 700 milj.rbļ.,nākošā gadā 800 milj.r.; aseignējumi šim nolūkam aug ar katru gadu pa 100 m.r.

Sociali-kultureliem mērķiem Savienības budžetā 1925/26.gadā bija nozīmēti 234 milj.r.,jeb 8,6% no visa budžeta, 1926/27.gadā 270 milj.rbļ.,

jeb 7,8% un 1927/28.gadā paredzēti 301 miljons, jeb 7,7% no visa budžeta, tā ka minētie asignējumi procentuali nepieaug, drīzāk slīd uz leju.

1564 milj.rubļu krīt uz valsts iestāžu uzturēšanu, tas būtu drusku mazāk par vienu trešo daļu no visa budžeta. Šī lielā suma iet pa lielākai daļai milzīgās ierēdniecības uzturēšanai. Lieliniekuvaldīšanas sākumā gandrīz visi cik necik darba spējīgi celvēki atradās valsts dienestā un saņēma algu un naturalijas. Tad sākās šīs vakhanalijas likvidacija, kuŗa nav vēl pārtraukta. līdz šai dienai. Šo rudeni tika izdots dekrets, ka nākamā gadā visās saimnieciskā un administratīvās iestādēs izdevumi jāsašaurina par 20%, galvenam kārtam uz štatu samazināšanas rēķina. Cik lielas ir ierēdņu armijas, mēs varam redzēt no sekošiem skaitļiem: valsts iestādes, bet rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumiem, saņem algu apmēram 2.200.000 ierādņu, ja šiem ierēdņiem pieskaita vēl dzelzceļniekus, tad iznāk ap 3 1/2 miljonu cilvēku. Valsts rūpniecībā 1.janvarī uz 2.400.000 strādniekiem skaitījās 267.000 ierēdņi.

Cik pavisam cilvēku saņem algu no valsts līdzekļiem, nav zināms,jo nevienā statistikā par to nekas noteikts nav teikts. Tas tiek slēpts ar nodomu, lai vispārībā nezinātu, cik milzīga ir šī birokratijas armija, laikam, lielākā pasaulē.

VI.

Kulturas darbs.

Kad lielnieki nāca pie varas, viens no viņu skaļākiem lozungiem un solījumiem bija pacelt tautas izglītību un kulturu uz vēl neredzētu augstumu. Kā jau minēts šī raksta sākumā, 1918-1920.gados visa pad.Krievija pārklājas ar jo biezu visāda veida skolu, akademiju un citu izglītības iestāžu tīklu. Nebija nevienas pilsētas, kur nebūtu savas augstskolas un mākslas akademijas. Saprotams, cits jautājums par šo "mācības iestāžu" kvalitāti. Ar NEP'a iestāšanos šis tīklis sāka jukt, piemēram, pirmās pakāpes skolu skaits no 114.000-1920.gadā,1923.gadā nokrita uz 88.000.

Pēdējā CIJ'a 10 gadu jubilējas sesijā Lunačarskis uzstājās ar plašāku ziņojumu par lielnieku pienākumiem kulturas laukā. Pēc viņa datiem pad. Krievijā tagad esot 108.000 1-II pakāpes skolu ar, apmērām, 9.900.000 skolniekiem. 1914.gadā min.skolu esot bijis 104.000 ar 7.206.000 skolniekiem, tā kā šinīs skolās tagad mācoties par 30% vairāk bērnu, nekā pirms kaŗa. Cara valdības laikā uz katru dvēseli esot asignēts izglītības nolūkiem 218 kap.,turpretim 1925.gadā pad.valdība šīm vajadzībām asignējusi 386 kap. un 1927,gadā 479 kap.uz katru iedzīvotāju. Tā kā šinī ziņā starpība liela. Te nu gan izglītības komisars pats atzīst, ka min.skaitļi nebūtu pilnīgi salīdzinami. Cara laikā ļoti daudz skolu tika uzturētas no privatiem un sabiedriskiem līdzekļiem, kuŗi negāja caur valsts budžetu. Tad, pirms kaŗa vidus un augstskolās lielākā daļa audzekņu mācījās par maksu, turpretim tagad vidus skolās lielākā daļa bērnu mācās par velti, vai nu ar zemu skolas naudu. Augstskolās, jeb tā saucamos VUZ'os 90% no visiem studentiem ne tikai neko nemaksā par lekcijām un mācību, bet vēl saņem, lai gan nelielas, stipendijas un mājokli. Tad cara valdībai nenācās uzturēt simtiem tūkstošu bērnu - klaidoņu, neskaitamas pamestu bērnu patvērsmes, politprosvieta skolas, komunistiskas universitates, revolucijas muzējus, izdot agitacijas literaturu, filmas un tamlīdz. Tāpēc nav konstatējams, cik no pad.valdības asignējumiem tiek izlietoti tiešam izglītības darbam.

Vidusskola, jeb kā viņu tagad sauc II pakāpes skola, patiesībā ir piekabinājums pie I pakāpes skolas, ka šo skolu 5-7 mācības gadi un dažās skolās vēl ka 8 un 9 mācības gadi, no valdības puses nav atradusi labvēlīgu izturēšanos pret sevi. Šinīs skolās, tāpat kā augstskolās, esot atlicies vēl daudz buržuju bērnu, kuŗi nesimpatizējot pad.valdībai un tāpēc pēdējos gados notiek šo skolu prolitarizacija. Sakarā ar to skolēnu skaits II pakāpes skolās slīd uz leju.

5-7 grupās mācījās 1925/26.g. - 1.007.000 skoln.,1926/27.g. - 1.003.000 skoln.
8-9 " " " - 141.000 " " - 136.000 "

Vidusskolu vietā tiek dibinātas arodskolas un strādnieku fakultātes, jeb tā saucami "rabfaki", tā kā dažāda tipa, zemāko un vidēji arodskolu skaits stipri pieaudzis:

1914.gadā šāda tīpa skolu bija 2877 ar 267.000 skolniekiem,
1922/23.g. " " " " 3649 " 312.000 "
1926/27.g. " " " " 5002 " 588.000 "

Lielākā daļa no šīm skolām atrodās pie fabrikām un viņās mācās, galvenam kārtam, strādnieku bērni, gatavojās par kvalificētiem strādniekiem. Šīs skolas no valdības tiek lielā mērā veicinātas, jo tas stāv sakarā ar lielo undustrializacijas planu, kuŗa realizēšana nav iespējama bez kvalificētu strādnieku kadriem. Te jāpiezīmē, ka pad.Krievijā gandrīz nemaz nenotiek amara mācīšanās pie meistariem, darbnīcās un fabrikās, kās tas bija agrākā Krievijā. Tam par cēloni ir nepildami darba noteikumi priekš nepieaugušiem. Kvalificētu amatnieku trūkums tagadējā Krievijā pieņem ar katru gadu draudošus apmērus, sevišķi tādās nozarēs, kā būvniecībā, mēbeļu galdniecībā, apģērbu pagatavošanā, elektrotechnikā, mašinu montažā un tamlīdz.-Vispārīgi jauna paaudze ir nožēlojama tanī ziņā, ka vairāk kā puse no viņas nav sagatavota nekādam amatam

Augstskolu 1914.gadā Krievijā bija 91; 1920.gadā viņu bijis 278; tad viņu skaits pastāvīgi kritis uz lēju un nupat Krievijā esot 124 augtskolas ar 160.000 studentiem, pret 125.000 studentiem 1914. gadā.

VUZ'a sastāvs ar katru gadu jo vairāk prolitarizējoties, no vidusskolām iekļūstot augstskolās tikai 30%, turpretīm no rabfakiem 60%. Rabfaki, kuŗi tikai komplektējās no strādniekiem, izpilda vidusskolu vietu sagatavošanai uz augstskolu. Pa 4 gadiem (agrāk 3) jaunekļus apmāca tik tālu, lai viņi varētu klausīties lekcijas augstskolā. Agtāk mācības notika pa vakariem, beidzamā laikā tiek ievesti dienas strādfaki, kuŗos klausītāji ir atsvabināti no darbiem fabrikās. Šogad šinīs skolās mācoties 145.000 jaunekļu, gandrīz visi uz valsts rēķina.

Caur šo studentu sastāvs tagad esot vairāk proletarisks, kā piemēram 5 gadi atpakaļ. Tagad augstskolās esot jau 25% strādnieku, 26% zemnieku, agrāko 15% vietā.

Dažāda tīpa partijas skolu esot 309, kuŗos mācoties apmēram 32.000 personas. 15 komunistiskās augstskolās mācoties 6300 studentu. Dažādu grupu un kursu, kur pasniedz komunisma pamatmācības, tā saucamo politgrāmatu, esot ap 9.000, kuŗos klausītāju ap 265.000.- Šinīs mācības iestādēs mācās, galvenam kārtam, komsomoļci, komunisti un sarkanarmieši. Arī vispārizglītības skolās politiskās zinības ieņem redzamu vietu. Ar lielu stingrību visā lielnieku

audzināšanas sistemā tiek izvesta antireliģioza propaganda. Visas mācības tiek pasniegtas markistiskā garā.

Skolu materialā apgāde vēl ir uzkrītoši nabadzīga, par ko tiek runāts katrā izglītības darbinieku sapulcē. No revolucijas vētrām lielā mērā cietušas skolu ēkas un inventars, tā kā pilsētās telpu trūkuma dēļ mācības vēl līdz šim notiek vairākās maiņās.Nemaz nerunājot par dārgākiem skolu piederumiem, trūkst pat tas elementārākais, kā grāmatas un rakstampiederumi, sevišķi tas sakams par lauku skolām, kur viena mācības grāmata iznākot uz vairāk skolēniem. Tie laiki gan jau ir pāri, kad skolnieki rakstīja ar ogli uz grīdas un sienām, bet tomēr līdz cik necik normalam stāvoklim vēl ir tālu.

Arī skolotāju personala kvalitate ir ļoti zema. Visi labākie pedagogi, kad notika skolu sabrukums 1920-22.gadā atstāja savu darba lauku un pārgāja uz citām valsts iestādēm. Disciplinas trūkums, visādas skolnieku komitējas un varas organi tā dezorganizēja skolas darbu, ka īstam pedagogam vairs neatlika nekas, ko skolā darīt. Ar visādu īstermiņu kursu palīdzību valdība radīja jaunus skolotāju kadrus un "pārkvalificēja" vecos. Šie jaunie mācības spēki ar nepietiekošu izglītību, ar savām uzdevumam nepiemērotiem spēkiem, bet totiesu, kā īsti marksisti un valdībai un socialismam labvēlīgi noskaņoti, ieņēma veco skolotāju vietu. Šobrīd šis pusinteliģentais skolotāju tīps ir dominējošais pad.skolā; no vecājiem pedagogiem skolā ir palikuši tikai tie, kuŗiem vecuma vai nespējības dēļ nav citur, kur iet.

Metodiskā ziņā lielnieku skolas redzamākais trūkums ir tas, ka viņa vēl līdz šim nav izstrādājusi noteiktu programu. Izstrādāts visādu mācības plānu ir daudz, bet visi viņi izrādījušies par nepiemērojamiem. Visvairāk piekrišanu bauda dažādas vācu, Šveices un amerikaņu pedagogu - eksperimentatoru teorijas; tikai šeit Krievijā šie eksperimenti tiek taisīti valsts apmērā.

Kā Russo laikā, tā arī tagad, tiek meklēts pēc tādas metodes, kuŗa dotu iespēju bērniem piesavināties zinības bez piespiešanās un pūlēm. Lunačarskis pēdējā CIK'a sēdē sajūsminājās par kādu skolu Jaroslavas guberņā, kuŗa nodarbojusies ar tuvākās sādžas pētīšanu ar nolūku izzināt, kā pacelt lauksaimniecību. Kā min.skola savu pētījumu beigās nākusi pie slēdziena, ka vajagot pāriet no 3 lauku uz 6 lauku sistemu, tas nav nekāds brīnums, bet vai skolnieki ir piesavinājušies elementārās aritmetikas darbības un pareizrakstību, tas ir stipri apšaubams.

Visu šo neskaitamo eksperimentu gala rezultats ir tas, ka bērni iznāk no skolas pusalfabeti, jeb kā šeit mēdz teikt "relatīvi" prot lasīt un rak-

stīt un pie tam ar ļoti vieglu bagažu zinībās. Ļoti stipri bremzē skolas darbu disciplinas un kārtības trūkums pad.skolās. Cik vāji tiek sagatavoti bērni skolās, var redzēt no tam, ka pag.rudenī, kad augstskolās sāka uzņemt ar zinamu kontroli, ap 50-60% no visiem aspirantiem krita cauri, neskatoties uz to, ka pārbaudījumi notikuši elementaro prasību robežās.

Ja skolu skaita ziņā lielnieki tautas izglītības laukā ir pacēluši pirmskaŗa līmeni, tad attiecībā uz kvalitāti trūkumi vēl ir pārāk lieli,lai pad.skolu pielīdzinātu pirmskaŗa, vai Eiropas skolai.

Attiecībā uz augstskolām un institutiem jāsaka tas pats, ka viņu kvalitātes līmenis ir daudz zemāks nekā priekš kaŗa. Vecie profesori, cik viņu vēl ir palicis pāri no bada un aukstuma gadiem, pa lielākai daļai, ir vēl saistīti ar augstskolām. Viena daļa gan ir pārgājusi uz trestiem, V.S.N.H., Gosplanu un citām saimnieciskām iestādēm, jo tur vairāk maksā. Jaunākie mācību spēki ir ļoti mazvērtīgi, pa lielākai daļai sveštautieši, bez kādiem ziniskiem gradiem. Maskavā ir nodibināta sevišķa mācības iestāde, kur tiek gatavoti sarkanie profesori. Šo "zinību" vīru kvalitāte ir tik zema, ka pate valdība uz viņiem skatās ar lielu skepticismu. Neskatoties uz valdības energiskiem soļiem jaunu zinātnieku kadru radīšanā, pad.Krievijai tomēr draud profesoru trūkums jau tuvākā nākotnē. Nemaz nerunājot par īstiem profesoriem, kuŗu skaits paliek mazāks ar katru gadu, arī sarkano profesoru trūkums drīz būšot manams. Pad.Krievijas Fed.Republikā (Lielkrievijā un Sibirijā) tagad esot 14.000 zinātnieku, no kuŗiem katru gadu nomirstot vai atstājot darbu ap 700, bet nākot klāt jaunu spēku tikai ap 400 cilvēku, tā kā pēc 10 gadiem tagadējo 14.000 zinātnieku vietā būšot tikai 11.000.

Visvairāk kavē sekmīgas darbības attīstīšanos augstskolās līdzekļu trūkums un studentu vājās priekšzināšanas. Ar universitātu laboratoriju un biblioteku apgādāšanu ar nepieciešamiem mācības līdzekļiem stāv tik pat slikti kā ar skolām. Tikai tā starpība, ka universitātēs kabineti un laboratorijas netika demolētas pa revolucijas laiku, kā tas bija ar skolām. Tā universitātēs bibliotekas un veca laboratoriju ierīce vēl ir atlikusies. Kas attiecās uz klausītāju zemo attīstības līmeni, tad tas stāv sakarā ar kaŗu un revolucijas laiku, pa kuŗu vidusskolas izlaida savus audzekņus ļoti nepilnīgi sagatavotus. Vēlāk, kad valdība sāka tīrīt augstskolas no buržuiskiem elementiem, un pildīt viņas ar komsomoļciem un "rabfakovciem", t.i., izveda augstskolu proletarizaciju, studentu sastāvs vēl vairāk degradējās. Profesori bija nezināšanā, ko ar tādu sastāvu lai iesāk. Nobeidzās ar to, ka pasniedzamo zinību līmeni nolaida uz zemi, piemērojot viņu klausītāju

spējām. Šādi augstskolu absolventi, jeb tā sauktie "sarkanie speci", saprotams nevar salīdināties ar pirmskaŗa augstskolu beigušiem. Pat padomu iestādes viņus ne labprāt pieņem dienestā un algo daudz sliktāki ne kā tos, kuŗiem ir pirmskaŗa diplomi. Šo proletarisko studentu materialais stāvoklis ir ļoti grūts. No valdības viņi saņem nelielu stipendiju no 15-25 rbļ.mēnesī, dzīvo pa simtiem koā tā saucamos kopdzīves namos, pa vairāk desmitiem vienā istābā, gulta pie gultas, lielā netīrībā, cieša gan no aukstuma, gan no parazitiem, gan no savu biedru huliganisma. Niecīgā stipendija nepietiek pat priekš uztura, nemaz nerunājot par drēbām un apaviem. Pie tādiem apstākļiem mācīties ir pārāk grūti. Tagadējās Krievijas students pēc sava ārēja izskata atgādina drīzāk Gorkija tipa klaidoni, ne kā nākamo inteligentu. Arī viņu garīgo spēju attīstības predispozicija ir ļoti slikta, jo viņi nāk no šķirām, kuŗas ir stāvējušas un vēl tagad stāv tālu no intelektuelās darbības.

Šinī ziņā Krievijas nākotne uz vairāk paaudzēm ir ~~ļkoi~~ ļoti tumša, jo ar inteligences demolēšanu pa revolucija s laiku, viņas vajāšanu un dispersiju ir pārrauta kontinuitates saite starp pirmskaŗa inteligenci un tagadējo jauno, sarkano, quai inteligenci. Kā priekš jaunas sugas lopu, putnu vai stādu izaudzēšanas un attīstīšanas vajadzīgas vairākas paaudzes, tā arī inteligenci nevar radīt administratīvu pavēļu kārtā, bet priekš tam vajadzīgs vairāku paaudžu intelektuals darbs.

Kā lielnieki izturās pret zinību un profesoriem?

Revolucijas sākumā lielnieki, kā pret visu pārējo inteligenci, tāpat pret zinību vīriem izturējās diezgan naidīgi. Briesmīgājos 1918-1920.gadds, kad pilsētās palika tukšas un katris domāja tikai par to, kā glābt dzīvību, inteligences augstākā šķira, kā mazāk piemērota zoologiskai cīņai dēļ maizes, sāka katastrofiski izmirst gan no bada, gan no aukstuma. Šī tragiska vēsture ir visai pasaulei labi pazīstama. Sovnarkoms atjēdzās, ka nebūtu pielaižama šī garīga kapitala bojā iešana un 1920.gada pavasarī nodibināja sevišķu komitēju priekš zinību vīru apgādāšanas. Šī komitēja, kuŗā iegāja arī vairāki izglītoti,lielnieki spēlēja lielu lomu zinātnieku glābšanā no bada nāves un visādām vajāšanām no dažādu mazu komisaru puses. Piem.,māju komendanti svieda profesorus ārā no viņu dzīvokļiem, uzskatot viņus kā parazitiāku elementu. Šī komitēja jeb KUBU, kā viņu sauca, apgādāja zinātniekus ar palielinātām naturalijām un izdeva ordenus priekš dzīvokļu neaizkaramības. Pateicoties šai iestādei tika glābtas tās zinātnieku atliekas, kuŗas vēl ir palikušas no pirmskaŗa Krievijas kulturas. Ar šo soli lielnieki drusku salaba ar zinātniekiem. Vēlāk tika vajāti tikai tie profesori, kuŗi nevarēja, vai negribēja piemēroties lielnieku

prasībām un uzskatiem. Piem.no augstskolām tika izraidīti visi tie humanitāro zinību pasniedzēji, kuŗi neatzina marksismu un citas materialisma teorijas. Daļa no zinību vīriem noslēdzas savos kabinetos un nodevas tikai zinībai, kā, piemēram, slavenais Pavlovs. Bet ļoti liela daļa diezgan veikli piemērojās lielnieku prasībām un uzskatiem. Kā spilgts piemērs šinī ziņā būtu minams Zinību Akademijas pastāvīgais sekretars prof.Oldenburgs,kuŗa uzstāšanās ir pilnīgi lielnieciska.-Pēdējos gados padomju Krievijas zinību vīri vairāk reizes deklarējuši gan valsts iekšienē, gan uz ārieni savu solidaritāti ar lielniekiem un protestējuši pret komunistu vajāšanām ārzemēs. Visādās demonstracijās, vai tas būtu protests pret Angliju par sakaru pārtraukšanu, vai pret Sakko un Vancetti notiešāšanu, profesori ņem dalību līdz ar strādniekiem. Dažreiz pat pretīgi ir klausīties, kad kādā svinīgā sēdē vecs sirmgalvis profesors tura runa tīri lielnieciskā žargonā. Te,saprotams, nav runa par uzskatiem, bet par to mimikriju, kuŗa piemīt visai šejienes inteligencei, bet kuŗa ļoti bieži ir pilnīgi nevietā. Šā gada oktobra mēnesī profesori, augstskolu rektori, akademiķi un daudz citi zinību vīri izlaida manifestu, ka viņi strādās par labu lielājam industrializācijas planam un socialisma tālākai izbūvei.

No specifiskām lielnieku zinību iestādēm būtu mināmas 1922.otrā gadā dibinātais Marksa un Engelsa instituts, kuŗa uzdevums ir, kā norāda viņa nosaukums, pētīt marksisma teorijas. Tāds pat uzdevums ir Ļeņina institutam Maskavā. Tad Materiālās Kulturas Akademija, kuŗas priekšgalā atrodas akademiķis Marrs. Priekš austrumtautu pētīšanas un komunisma propagandistu sagatvošanas ir nodibināts Austrumu pētīšanas instituts. Bez jau minētā Sarkano Profesoru Instituta, plašu darbību ir attīstījusi Komunistiskā Akademija. Pēdējā drusku līdzinās universitātei, viņai ir 9 sekcijas, kur pasniedz filosofiju, literaturu, mākslu un ekonomiskās zinības, pat sievišu kustību, saprotams, speciali preparetā komunisma garā. Vēl ir arī daudz mazākas, tīri lielnieciskas, mācības iestādes.

No augstākām lielnieciskām mākslas iestādēm būtu mināmas Mākslas Vēstures Instituts un Mākslas Akademija. Te atkal jāatzīmē, ka lielākā daļa no mācības pasniedzēju personala šinīs iestādēs ir nekrievi, sveštautieši. Sakarā ar zinību un skolu stāvokli būtu jāapstājas arī pie izdevniecības un preses sasniegumiem.

1910.gadā Krievijā esot izlaists 465 dažādu nosaukumu zinisku darbu 8 milj.drukas lokšņu vairumā. Šogad zinisku grāmatu esot izlaists 945 nosaukumu un drukas lokšņu 16 reizes vairāk nekā minētā 1910.gadā.-1913.gadā

Krievijā iznākušas 859 dažādu periodisku izdevumu, vairumā laikraksti, ar 2 1/2 milj.tiražu. No 1925-27.g. Krievijā iznākot pāri par 600 periodisku izdevumu ar 7,5 miljonu lielu tiražu. Kas attiecās uz ziniskām grāmatām,kuŗas padomuk Krievijas izdevniecības izlaižot tik lielā vairumā, tad šinī kategorijā ietilpst visi neskaitamie aģitacijas un propagandas izdevumi, komisaru runas un ziņojumi par Politisko un saimniecisko stāvokli.

Līdz pašam pēdējam laikam gr-amatu izdevniecības bija atsvabinātas no visiem tirdzniecības nodokļiem un tāpēc viņu savairojās ļoti daudz, bet viņu izdevumi pa lielākai daļai ir mazvērtīgi propagandas materiali. Īsti zinisku grāmatu tiek izdots ļoti maz; vairāk par medicinu un dabas zinībām; piem.ļoti izplātītas ir grāmatas par skesualiem jautājumiem, par veneriskām slimībām, abortu un tml. Uz laukiem tiek daudz izplatītas brošuras par lauksaimniecību. Priekš īsti ziniskām grāmatām tagadējā Krievijā nav ne izdevēju, ne lasitāju.

Kas attiecās uz lielo lakrakstu tiražu, 7 1/2 milj.,tad katram Krievijā ir zināms, ka viņu abonēšana notiek spaidu kārtā. Visām bibliotekām, iestādēm, lasamām mājām, biedrībām un citiem ir obligatoriski jāizraksta zinams skaits laikrakstu. Tāpat valsts iestādēs, fabrikās un citos uzņēmumos periodiski tiek laistas apkārt listes priekš parakstīšanos uz laikrakstiem. Un lai tad mēģina kāds atteikties! Lielākos laikrakstus, kā "Pravdu", "Izvestija" lasa ļoti reti, jo viņas ir grūti lasamas, sausas, vienmuļīgas pēc sava satura, bet galvenais, kārkārtīgi tendenciozas un nesniedz patiesīgas ziņas. Tāpēc plašā publika, nemaz nerunājot par strādniekiem un zemniekiem, viņas lasa ļoti maz. Ārzemju pārstāvību darbiniekiem, kuŗu uzdevums irs ekot pad.Krievijas presei, jo bez plašas un pamatīgas literaturas un preses studēšanas nav domājama šeit kaut cik pienācīga informēšanās par vietējo dzīvi, visnepatīkamākais un nepateicīgākais uzdevums ir sekošana lielājai dienas presei: dabūt skaidrību par Krievijas apstākļiem, lasot plašas "Pravdas" un CIK'a"Izvestiju" slejas ir tikpat, kā gremot izkultu salmu kūli un gaidīt, kad zobs atdursies uz kādu graudu.

Galvenais preses uzdevums pad.Krievijā nav kaut cik objektīvas indormacijas sniegšana, bet agitacija un propaganda. Priekš šiem pašiem nolūkiem pad.Krievija pastāv diezgan plaša mazākumtautību prese, kuŗa tiek uzturēta, galvenam kārtma, ar valsts pabalstiem. No Latsekcijas vadītie Krievijā iznākušie latviešu preses organi arī saņem valdības pabalstu.

Kas attiecās uz mākslu, kino, radio, tad arī šīs kulturas nozares kalpo, galvenam kārtam, propagandai un aģitacijai. Lielie Akademiskie teatri Maskavā un Pēterpilī vēl līdz šim, cik spēdami sargāja savas agrākas tīras mākslas

tradicijas, bet ar katru gadu tendenciozais, politiskais virziens ņem pārsvaru un var teikt, ka akadeniska drama jau par 50% ir ieslīdējusi lielnieciesma aģitacijas ūdeņos. Provincialā scena ir pilnīgi pārvērsta par aģitacijas tribini.

Bet visērtākais un varenākais līdzeklis propagandai un aģitacijai ir kinomotografs un radio. Nav nevienas kinolentas, kuŗai nebūtu tendencioza politiska piegarša. Vakareiropa nevar stādīties sev priekšā, kādi meli un neķītrības par Eiropas dzīvi tiek izplatīti Krievijā ar kinofilmām.

Radio, kuŗš pad.Krievijā ļoti populars, izplata lielnieku valdības vīru runas pat uz attālākām teritorijām. Beidzamā laikā radio tiek stiprā mērā izplātīts uz laukiem. Ap lielpilsētām tuvākās sādžās gandrīz katrā ir skaļrunis, tā kā zemnieki var noklausīties visas mītiņa runas, tikai žēlojoties viņi, ka "viņam (skaļrunim) nevarot atbildēt."

Nobeidzot šo apskatu par pagadējas Krievijas kulturu, ir atzīmējama vēl viena liela pārmaiņa, salīdzinot ar pirmskaŗa laikmeta, tas būtu - pirmais solis mazākuntautību nacionalās kulturas veicināšanai.

Socialistisko Padomju Republiku Savienība sastāv no 6 lielākām republikām:

1) Krievijas Federatīva Republika /RSFSR/	- 100	milj.	iedzīv.	(apaļ.sk.)
2) Ukrainas Soc.Fed.Republika	- 29	"	"	"
3) Baltkrievijas	- 5	"	"	"
4) Aizkaukaza S.F.R.Federacija	- 6	"	"	"
5) Uzbeku Soc.Pad.Rep.	- 5	"	"	"
6) Turkmeņu Soc.Pad.Rep.	- 1	"	"	"
Kopā	146	milj.	iedzīvotāju.	

Uzskaitītās republikās ietilpst vēl 33 mazākas autohomas nacionalās republikas un apgabali. Sevišķi daudz šādu minoritātu republiku ir Kaukazā. Pēc pēdējās ļaužu skaitīšanas 17.dec.1926.g.tagadējo Krieviju apdzīvo pavisām 165 tautības. Tikai 70 milj.no 146 milj.ir lielkrievi, pārējie visi, izņemot ukrainiešus (25 milj.) un baltkrievus (4 milj.), ir nekrievu elements (47 milj) Arī ukrainieši un baltkrievi sevi stipri norobežo no lielkrieviem, Latviešu pēc pēdējas skaitīšanas materialiem Krievijā esot 177.616, igauņu - 153,564, poļu - 369.078 un vāciešu 1.044.371 cilvēku.

2.novembrī 1917.gadā lielnieki deklarēja visu šo mazākumtautību pašnoteikšanas tiesības un no šī laika sākas šo tautību organizēšanās atsevišķās nacionālās vienībās un savas nacionalās kulturas radīšana un izkopšana. Vēlāk tika

nodibināts sevišķs nacionalo mazākumtautību komisariats ar tagadējo partijas diktatoru Staļinu priek/sgala. Vēlāk šo komisariatu likvidēja. Katrai tautībai atklājās iespējamība ievest skolās un literaturā savu valodu.

Ukrainā lielākā daļa skolu ir ukrainizētas, arī valdības iestādēs ir ievesta ukrainiešu valoda. Bez ukraiņu skolām tur esot vēl ap 1300 skolu priekš lielkrievu minoritates. 340 skolu priekš poļu un 590 skolu priekš vāciešu bērniem. Tas pats Baltkrievijā - 75% no visas literaturas tagad iznākot baltkrievu valodā.

Aizkaukazā esot 1914/15 gados skolās mācījušies 215.000 bērnu, tagad vairāk par 600.000; visās skolās mācības notiekot mātes valodā. Lielas grūtības esot ar grāmatu drukāšanu tām tautiņām, kuŗām vēl nav izstrādāta alfabeta. Krievijas austruma tautības, kā tatari, uzbeki, turkmeņi un citi, līdz šim lietoja arabiešu rakstu zīmes, kuŗas esot ļoti grūti piesavināties bērniem. Pag.gadā Bakū notikā šo austrumtautību kongress, kur nolēma pāriet no arabiešu raksta zīmēm uz latiņu. Šis lēmums ļoti lielā mērā atvieglojis rakstu valodas piesavināšanos. 16 tautības tagad drukājot abeces un citas grāmatas ar latiņu burtiem. Pad. Krievijas skolās mācības tiekot pasniegtas 32 valodās. Tā kā mazākumtautību kulturas attīstībā ir sperts ievērojams solis uz priekšu. Leilas ~~grūtības~~ grūtības šinī ziņā esot min.tautām un tautiņām ar mācītu cilvēku trūkumu, daudzām no viņām neesot pat literariskās valodas. Vislielākas sekmes šinī laukā var uzrādīt ukraiņi, gruziņi un armeņi.

Šis lielais kulturas darbs būtu vēl augstāki vērtējams, ja viņam nebūtu tik stipra lielniecisma piegarša. Šie pirmie, vēl vārīgie soļi jaunā kulturas laukā ir apgrūtināti ar smagu, pretīgu lielniecisma propagandas nastu. Tas lielā mērā vēl atbaida plašas masas no šīs kulturas un pieradina viņas izturēties pret viņu skeptiski.- Bet apstākļu pazinēji apgalvo, ka mazākumtautības visdrīzāki atkratīšoties no lielkrievu lielniecisma, tikai pagaidām viņas esot spiestas vest savu kulturas darbu zem šīs markas.

Visā visumā pad.Krievijas kulturelais līmenis vēl ir ļoti zems, to atzīst pat valdība. Visvairāk bremzē kulturas darbu lielais analfabetu skaits. Pēc Lunačarska statistikas tagadējā Krievijā nalfabētu esot 18% no pieaugušiem vīriešiem un 53% no pieaugušām sievietām. Patiesībā analfabetu skaits blus daudz lielāks, bet grūti ir konstatēt īsto stāvokli; pēc 1924.gada statistikas analfabetu skaitu aprēķināja uz 42 milj. no visiem pieaugušiem iedzīvotājiem.

Kā tas ir rūpniecībā, tirdzniecībā un citās saimnieciskās nozarēs,lielnieki cenšās sasniegt zināmu skaitļa rezultātu; tāpat arī kulturas darbā nomanama tā pati dzīšanās vairot tikai cīparus un procentes, tas pats skaitļu

fetišisms, atstājot kvalitatīvo pusi tālākā plānā. Tāpēc arī par šo dzīves nozari jāska tas pats, kas par saimniecisko.

Skaitļa, kvantitātes ziņā lielnieku kulturas darbu, varbūt, varētu atzīt par apmierinošau, bet viņa zemā un mums svešā kvalitāte, no Eiropas kulturas viedokļa raugoties, neatļauj uzskatīt šo darbu kā pozitīvu ieguvumu vispasaules kulturas kājumā.

Ja mēs apskatam lieliniekuaidzināšanas un izglītības darbu pēc viņa iekšējā satura, tad mēs redzam, cik lielā mērā viņš atšķirās no kulturas darba pārējā pasaulē. Katrā izglītības darbā,kādas nebūtu viņa ārējās formas un sistemas, ir zināmas pamatidejas, ir apzīmēti noteikti ideali, kuŗus viņš cenšās sasniegt un ietērpt konkretā formā. Šīs pamatidejas lieliniekuizglītības laukā ir pavisam citādas ne kā mēs to esam paraduši redzēt līdzšinējā pasaules civilizacijā.

Jau no pasas pirmās mācību pakāpes bērniem tiek iepotēts šķiru naids. Cilvēce tiek dalīta divās daļās, darba ļaudis un eksploatatoros. Nākamās augstākās kulturas nespēji ir pirmie; līdzšinējā kultura ir dibināta uz darba ļaužu izmantošanu un nospiešanu no buržuazijas. Šī buržuazija ir kaveklis tālākas, augstākas kulturas attīstībai, tāpēc viņa ir jāiznīcina. Tikai pēc kapitalisma un viņa radītās kulturas iznīcināšanas, proletariats varēs brīvi radīt jaunu, vēl neredzētu kulturu. Kad Staļinam nesen kāda Amerikas strādnieku delegacija vaicāja, kādā veidā konkreti komunisti stāda sev priekšā šo nākotnes sabiedrības stāvokli, viņš atbildēja ar vispārzināmiem citējumiem no socialistu utopijām, vispārīgos izplūdošos izteicienos, bet nekā konkreta. Tā tas ir visā komunisma propagandas darbā. Tuvākie mērķi par kapitalisma un buržuazijas iznīcināšanu ir vairāk kā konkreti, bet tālākais, kas būs pēc tam, vaiķ nākošā, proletariata radītā ļaužu sadzlives iekārta būs labāka,t.i. vēl biežā milgā tīts.

Ap šo vienkāršo brutālo, no politisko partiju ciņām patapināto šēmu grozās, kā ap savu asi, vis lieliniekukulturas darbs, sākot no bērnu patversmēm un beidzot ar universitātēm un akademijām. Pie kam šim politiskam elementam nav tikai akademisks raksturs, nē, ar lielāko neteiktību un enerģiju lielinieki cenšas viņu visur ietērpt konkretās, visiem saprotamās cīņas formās: bērniem tiek mācīts, ka butžujs, ar ko jāved cīņa, kuŗš padots iznīcībai,nav kaut kur tālu meklējams, nē, tas ir tuvākais bādnieks, zemnieks-"kulaks",pat kuŗš katris tīrāki apgērbies cilvēks. Ja Eiropas kapitalisms ir iznīcinams,

tad pirmam kārtām Anglija, Čemberlens, Bolduins, pat Makdonalds.

Pioniers, kas vēl uz kartes nav redzējis, kur atrodās Anglija, demonsttracijās nes karatavas ar Čemberlena masku. Kinolentas demonstrē katru vakaru, cik izvirtusi ir Eiropa, kā tiek eksploatēts strādnieksm kādas nāvējošas vielas gatavo buržuazija pret vienīgo proletarisko valsti pasaulē. Tas pats visā pr dienas presē, literaturā, mākslā. Šinī virzienā tiek strādāts ar neatlaidīgu energiju jau desmit gadus. Un var teikt, ka panākumi lieliniekiem šeit ir lieli.

Pat vecā inteligence no šīs nepārtrauktās propagandas ir zaudējusi prāta skaidrību. Arī no viņas mutes sarunās pastāvīgi dzird no lielnieku žargona patapinātus vārdus un jēdzienus: buržuazija, eksplotacija, kapitalisms, spekulacija un tad - darba ļaudis, grūti pelnīti graši, nākotnes sabiedrība, moderna zinība, ja saprot - materialisms un tamlīdz.

Tad otris, kas uzkrīt visā lielniecisma kulturas darbā, tas ir individualisma noliegšana, individs nav nekas, viņam nav un nevar būt nekādu pastāvīgu mērķu, viņam ir nozīme tikai kolektīvā, sabiedrībā, šķirā, pēdējā ir viss. Ja šķiras interses to prasa, var ziedot tūkstošiem atsevišķu individu. Lunačarskim reiz prasīja vienā sapulcē, vai komunisti atzūstot dzīvi vēl pēc nāves. Uz to viņš atbildēja, ka priekš komunista tāda jautājuma neesot, jo komunists dzīvojot ne patstāvīgi, bet tikai šķirā un pēdējā esot nemirstīga. Individa noliegšana un bara izcelšana padara visu dzīvi viemuļīgu, pelēku, neinteresantu - nospiež dzīves spilgtumu.

Tālāk, lielnieki visus filozofiskos problemus simplificē, visos lielos sarežģītos jautājumus, dēļ kuŗu atrisināšanas cilvēces lielākie prāti ir jau tūkstošiem gadus atpakaļ lauzījuši savas galvas, lielnieki xx padara vienkāršus un izšķir ar savu universālo ieroci - šķiru cīņu. Visa lielniecisma nekomplicēta filozofija, viņu pasaules uzskati ir tik vienākši, ka ir pilnīgi piemēroti mazattīstīta nepretenzioza prāta prasībām.

Tomēr tas uzkrītošākais un bīstamākais priekš pārējās pasaules ir un paliek no lielniekiem kultivētais un kurinātais naids pret tagadējo Eiropas kulturu. Kad izaugs jaunā paaudze, viņa būs vēl svešāka, naidīgāka Vakareiropas civilizacijai, nekā tagadējie lielnieku ideologi, jo pēdējiem tomēr vēl piemīt maza pietate pret šo kulturu, kuŗas augļus viņi visi baudījuši, dzīvodami ārzemēs kā emigranti.

Te uzmācās jautājums, kā tas iespējams, kā lielnieku mācības, samērā tik viegli tiek piesavinātas. Šī mīkla ir izskaidrojama ar to, ka Krievijas iedzīvotāji nav eiropieši, ka slāvu tautas asinīs pa gadu simteņiem ir lielā mērā ieplūdušas mongoļu asinis. Tāpēc Krievija ir vairāk aziatiska, nekā

eiropeiska valsts. Eiropas kultura plašām tautas masām Krievijā vienmēr ir bijusi sveša. Jo paša lielniecisma tik plaša izplātīšanās Krievijā ir izskaidrojama ar to, ka Eiropas kultura Krievijai bija par smagu, viņa nespēja vairs turēties viņai līdzās un tāpēc novērsās uz Aziju, kuŗa pēc savas dabas un kulturas viņai ir daudz tuvāka. Lielniecisma pēc sava dziļākā satura ir aziatiska parādība, tikai viņš ir pārkrāsojies jaunlaika socialisma-komunisma krāsās. Tāpēc nepareizi ir runāt par socialismu, vai komunismu Krievijā. Krievijā nav ne socialisma, ne komunisma, bet ir lielniecisms, specifiskā, unitarā Āzijas parādība. Tāpēc viņš ir tik naidīgi nostājies pret Eiropu un arī pēdējā viņu nesaprot un jūt kā kaut ko svešu un naidīgu sev.

Vai šīs divas pasaules varēs kādreiz saprasties, atrast kādu kompromisu, jeb cīņa tiks izšķirta ar ieročiem? Lielnieki apgalvo, ka kompromisa te nevarot būt, ka cīņai agri vai vēlu jānotiekot un viņa būšot uz dzīvību vai nāvi.

Bet vai Eiropa to saprot?-

86

Latvijas
Ārlietu ministrija.
Ministère des Affaires Étrangères
de Lettonie.

Rīgā, 1928.g. 5 janvarī.

No. 4/8498/ 00376

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Man ir tas gods piesūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kunga, pārskata par PSRS saimniecisko stāvokli 1926/27.s.gadā 1.daļu.

1 pielikums.

Ar augstu cieņu

F. Cielens

Ārlietu ministrs.

Augsti godājamam
G. Zemgala kungam,
Valsts Prezidentam.

VALSTSPAPIRU SPIESTUVE 52.783. 5000 5./VI. 1926.

87

S A T U R S:

I. Lauksaimniecība:

1) Lauksaimnieku sadalīšanās pēc materiālā stāvokļa — 1 l.p.

2) Lauksaimniecības produkcija — 3 "

3) Sējumu kopplatība — 5 "

4) Zemkopja ienākumi — 6 "

5) Inventars: a) rīķi — 7 "
b) mašinas
c) traktori

6) Mākslīgo mēslu pielietošana — 9 "

7) Zemes ierīcības darbi — 11 "

8) Privātsaimniecības — 13 "

9) Valsts saimniecības (sovhozi) — 13 "

10) Kolektīvās saimniecības — 15 "

11) "Krestpomi" — 18 "

12) Zemes nomas jautājums — 19 "

13) Kopkopība — 20 "

14) Lauksaimniecības nodoklis — 21 "

15) Kolonizacijas jautājums — 22 "

II. Iekšējais tirgus:

1) Tirdzniecības attīstības gaita — 1 "

2) Preču bads — 1 "

3) Organizētais tirgus: a) Valsts uzņēmumi — 3 "
b) kooperacija — 4 "
c) privātie uzņēmumi — 8 "

4) Preču cenas — 11 "

5) Labības tirgus — 14 "

6) Linu tirgus — 21 "

7) Sviesta tirgus — 23 "

8) Putnkopības produktu tirgus — 25 "

9) Kokvilnas tirgus — 26 "

10) Vilnas tirgus — 28 "

870

III. Ārējā tirdzniecība:

1) Ārējo tirgu iekaŗošana		1	l.p.
2) Eksports 1926/27.s.gadā:	a) labības	3	"
	b) sviesta,olu,linu,papildprodukt u,zvejniecības un medniecības produktu	5	"
	c) naftas, meža materialu, rudas un fabrikatu	6	"
3) Imports 1926/27.s.gadā:	a)izejvielu	7	"
	b) fabriku iekārtas	8	"
4) PSRS iespaide startptautiskā tirgū		8	"
5) PSRS kontragenti ārējā tirgū		9	"
6) Zaudējumi uz eksporta operacijām		11	"

LAUKSAIMNIECĪBA.

Padomju Krievija pēc sava iekšējā iedzīvotāju nogrupējuma un saimnieciskās uzbūves ir vēl jo projām, neskatoties uz lieliniekuu pieliktām pūlēm to industrializēt, vārda pilnā nozīmē zemkopju zeme. No visiem 146 miljoni PSRS iedzīvotājiem, tieši lauksaimniecībā nodarbināti ap 120 miljoni; no kopējās 1926/27.gada tautsaimniecības produkcijas lauksaimniecība devusi apm.60%. Šie dati paši par sevi liecina, cik liela nozīme zemkopim, resp.lauksaimniecībai PSRS saimnieciskā un tā tad arī politiskā dzīvē. No lauksaimniecības attīstības gaitas atkarājas visa PSRS saimniecība. Ja zemkopis spēj vairāk ražot labības, technisko kulturu, piena produktu, gaļas, olu u.t.t.,spēj viņš vairāk izvest pārpalikumu tirgū. Tas vairo eksportu, kurš, savukārt, palielina importa spējas un bez pēdējā nav iedomājama rūpniecības attīstīšanās gaitā. Cik liela laukiem politiska nozīme, var spriest jau no tam, ka tie mitina un uztur ap 85% no kopējas PSRS iedzīvotāju masas, Kas gan būtu tā par stabilu valdību, kuŗa balstītos tikai uz kādiem 15% iedzīvotājiem?

Pamatota bija doma, ka vienīgi ar strādnieka-proletārieša atbalstu PSRS kā valsts nespēs pastāvēt. To saprata arī lielinieki. Tamdēļ visus šos 10 gadus tie mēginājuši atrast līdzekļus un veidus, kā iegūt zemkopju, lauku iedzīvotāju atbalstu, kā ievilkt laukus socialisma izbūvē. Ja ieskatamies pagājušos gados, tad atzīmējama tā partijas politika, kas atbalstu meklēja pašā trūcīgākā lauku iedzīvotāju šķirē. Pirmās komunistu organizacijas uz laukiem bija tā saucamās "nabadzīgo komitejas" /komitjeti bednoti/. Tas bija kaŗa komunisma laikā, kad no zemnieka produktus ņēma ar varu. Bet šai "nabadzīgo" šķirai bija lauku masās un saimniecībā pārāk mazs iespaids, jo tā sastādīja tikai 4-5% no kopējās zemnieku masas un sastāvēja no bezzemniekiem un zemkopjiem ar 1 des.aramzemes, kuŗi saprotams saimnieciskā ziņā valdībai nekā nevarēja dot. Turklāt, produktu atņemšana bija pārāk riskants solis, kādu uz ilgāku laiku valdība nevarēja pielietot, ja negribēja galīgi atbai-

dīt pārējos zemniekus, kuŗi sastādīja 80% no kopējā iedzīvotāju skaita. Saimnieciško vajadzību spiesta, valdība mainīja līdzšinējo saimniecisko politiku (1922.g.Nep) un līdz ar to sākās arī jauns virziens iepretim zemniekam. Lielāka vērība tika piegriesta lauku iedzīvotāju vidus šķirai. Galvenā darbība šinī virzienā tomēr saskatama tikai pēdējos divos gados. 1927.g.aprilī padomju IV.konferencē konkreti nolēma, ka visa valdības saimnieciskā politika jāizved ar tādu aprēķinu, lai iegūtu atbalstu taisni zemkopju vidējā šķirā. Šai zemkopju daļai izsniedzams lielākais aizdevuma procents, tai pārdodamas lauksaimniecības mašinas uz atvieglotiem noteikumiem, šai šķirai pielietojami atvieglinājumi nodokļu sistemā u.t.t.

Uz cik plašu zemniecību balstas šāda politika, rāda sekoša tabele, kuŗa sastādīta pēc dātiem uz decembri 1926.g.:

Apmēram 24 milj.PSRS saimniecību sadalami sek.grupās:

Saimniecību grupas	% pret kopējo zemkopju masu
Mazturīgas saimn.	23,9
zemākas par vidējām	25,1
vidējās	38,8
turīgākas par vidējām	7,7
spēcīgas saimniecības	4,5

No pievestā redzams, ka vidējā grupa un līdzīgas tām saimniecības aizņem 53,9% no kopējās zemkopju masas. Apmēram tādu pašu ainu sniedz dāti, kas sastādīti pēc sējumu platības.

32,3% no kopējās zemkopju masas aizņem saimniecības, kuŗu rīcībā ne vairāk par 2 des.aramas zemes, 34% aizņem saimniecības ar aramzemi no 2-4 deset.,15,9% ar aramzemi no 4-6 deset.,9,9% ar aramzemi no 6-10 deset.un 7,8% saimniecības ar aramzemi lielāku par 10 desetiņām.

Arī pēc šiem dātiem iznāk, ka vidējā šķira aizņem pusi (49,9%) no kopējās zemturu masas.

Ja par vidējo šķiru spriež pēc darba zirgu vairuma, tad tās nozīme kopējā masā vēl lielāka, nekā pēc jau pievestiem dātiem, jo bezzirgu saimniecību 1926.gada decembrī skaitījās 29,1%, saimniecības, kuŗās tikai viens zirgs, aizņēma 42,8% no kopējās masas, 2 zirgu saim-

niecības 20,7% un atlikušo procentu sastāda saimniecības, kuŗām 3 un vairāk zirgu un kuŗas parasti tiek nosauktas par kulaku jeb budži.

Padomju konferences lēmums un pievestie dāti liecina, ka komunistu partijas lauksaimniecības politika meklē kā politisku tā arī saimnieciskū atbalstu zemniecības vairumā, kuŗu sastāda vidējā šķira, Bez šaubām vidējā zemkopju šķira gadu no gada attīstīdamāe, sadalās, palielinot pa daļai kā nemantīgo bet vairāk turīgo zemkopju grupas. Opozicijas doma par šo partijas lauksaimniecības politiku ir pareiza, jo vidējās šķiras atbalstīšana ir tāda, kas sekmē zemniecības nogrupēšanos divos materiali pretējos flangos. Noteicēja pie kapitalistiskas iekārtas, šādā vai tādā veidā, vienumēr ir tā turīgākā grupa un PSRS-ba neskatoties uz visu savu socialistisko nosaukumu vēl ir valsts, kuŗa daudz neatšķiras no kuŗas katras valsts ar kapitalistisku ickārtu.

Tālāk apskatīsim tos lauksaimniecības sasniegumus, ko šī politika devusi.

Vispirms nākas konstatēt, ka par to laiku (no 1921-1927.g.),kamēr rūpniecības attīstība uzrāda pieaugumu par 400%, strādnieka algas par 300%, tirdzniecības apgrozījumi apmēram tik pat strauji pieauguši, lauksaimniecības produkcija palielinājusies tikai par nepilniem 40%. Noteikt konkreti sumu nav iespējams. Domājams, pašas PSRS statistiskās iestādes par to nav pilnīgā skaidrībā, jo pēc vieniem avotiem tā pārsniedz 11,4 miljardus priekškaŗa rubļos, pēc citiem, tā nesasniedz pat 11 miljardus. Viens gan skaidrs, ka to produkciju, kādu paredzēja gada sākumā, lauksaimniecība nav uzrādījusi. Ja pieņam, ka patiesībai tuvāk stāv sastādītie uz 1927/28.s.gadu kontroldāti, tad jākonstatē, ka lauksaimniecības kopējā produkcija, pārrēķināta priekškaŗa cenās (11,4 miljardi rbļ.) gada laikā pieaugusi par 3-4%, kamēr kopējās rūpniecības produkcija cēlusies par 14%. Ja salīdzināšanas labad ņem kaut mūsu lauksaimniecību, tad pie visas nelabvēlīgas ražas tā uzrāda produkcijas pieaugumu par minētiem 5 gadiem par apm.100%.

Iemesli šādai nesaskaņai gada laikā starp divām atsevišķām saimniecības nozarēm daudz un dažādi. Galvenais ir tas, ka valsts iekšējā

politika labvēlīgāk noskaņota pret rūpniecību. Ar tās pieaugumu palielinājas arī komunisma galvenā bāze - strādniecība, kamēr lauksaimniecības attīstība var radīt tikai komunisma idejām pretēju masu - turīgas šķiras, privātīpašuma ideologus. Saprotams, ar to nav teikts, ka kompartija visā visumā apkaŗotu zemkopību. Tas labi zināms, ka bez tās ražojumiem nav paredzama valsts saimniecības stāvokļa uzlabošana. Pašas kompartijas sastāvā ietilpst ap 26% zemnieku. Visās partijas apspriedēs tiek piegriezta liela vērība lauksaimniecībai, bet visā visumāx tā tiek uzskatīta tikai par avotu,no kuŗa kaut ko var ņemt, kamēr rūpniecība ir tā, kuŗai tiek ziedoti visi tie pārpalikumi, kas gūti citās valsts saimniecības nozarēs. Jau skaitļi par pārskatamā gada ieguldījumiem vienā un otrā nozarē apstiprina šo domu. Rūpniecība no valsts budžeta gada laikā saņēma ap 990 milj.rbļ.,zemkopis tieši par to pašu laiku nesaņēma ne kapeikas. Tika gan asignēti 145 milj.rbļ.,itkā lauksaimniecības vajadzībām, bet tā lielākā daļa tika izdota valsts zemju fonda samērīšanai un melioracijas darbiem. Stlikums tika izlietots vai nu tieši atbalstot rūpniecības interesses, kā kokvilnas ražas pacelšanai, vai atrisinot bezdarbnieku jautājumus kolonizacijas plāna realizēšanai, jeb tieši padomju saimniecību un citu komunalu organizaciju atbalstīšanai. Kamēr rūpniecības kredits dažādās bankās gada laikā pārsniedz 1,5 miljarda červ.rbļ.,lauksaimniecības kredits līdzinas tikai ap 500 miljoniem. Turklāt starpība tā, ka rūpniecība kreditējas galvenām kārtām valsts bankā, bet lauksaimniecība pašas radītos kooperatīvos un līdzīgos tīri komunalos pasākumos. Viss tas norāda, ka valsts iekšējā saimniecības politika iziet uz tiešu rūpniecības atbalstīšanu, kamēr lauksaimniecība atstāta pašattīstībai. Turklāt šo pašattīstības gaitu stiprā mērā traucē partijas iemaisīšanās. No vienas puses lauksaimnieks tiek skubināts pacelt savu ražīgumu, no otras tā attīstīšanās tiek ierobežota gan ar brīvas tirdzniecības apkaŗošanu, gan ar nodokļu politiku u.t.t. Šis tad nu ir tas galvenais iemeslis, kamdēļ

PSRS lauksaimniecība uzrāda tik lēnu uzlabošanās gaitu.

Tādā pašā lēnā tempā pieaug sējumu kopplatība. 1913.gadā tā līdzinājās 109 miljoni desetiņām. Tanī pat laikā, kad rūpniecības produkcija līdzinājās gandrīz nullei, t.i.1921/22.gadā sējumu platība PSRS-bā tomēr sniedzās jau līdz apm.80 milj.desetiņām. Līdz pārskatāmam gadam tā pieaugusi tikai par apm.23-25 milj.desetiņām. Šo skaitli atkal nevar noteikti minēt, jo visas PSRS valsts statistiskās iestādes nav vienās domās par patreizējo sējumu platību. Kontroldāti uzrāda 105,5 milj. desetiņas. Pēc citiem avotiem tā līdzinas 102,8 miljoni desetiņām."Statističeskoje obozreņije" sniedz atkal citu skaitli - 103,5 desetiņas. Kontroldāti, kā to apgalvo opozicija, pārspīlēti; sastādīti vienīgi opozicijas pamattēžu apkaŗošanai. 102,8 miljoni desetiņu aprēķināti pēc vēl nepārbaudītiem dātiem. Lielāku uzticību bauda "Statističeskoje obozreņije", tamdēļ pieņemams, ka tās publicētie, ja ne pareizi, tad vismaz visvairāk tuvojas patiesībai.

No minētām 103,5 desetiņām aramzemes zem labības apsētas 86,8 milj. desetiņas, zem tehniskām kulturām 6,5 milj.deset.,zem karupeļiem 5 milj. des.,zem zāļbarības 2,2 milj.desetiņas. Šie skaitļi paši par sevi jau liecina, ka galvenais ienākums zemkopim ir graudkopība, kuŗa arī aizņem 83,9% no kopējiem laukiem (priekš kaŗa 88%). Sevišķi acīs krīt mazā sējumu platība zem lopkopībai nepieciešamiem produktiem. Zem zāļbarības apsētas tikai 2,3% no kopējās aramzemes. Salīdzināšanas pēc pievedami dāti par Igauniju. Tur, jau 1926.gadā, no kopējās aramzemes platības, apm.1 miljarda kv.ha.,140.000 kv.ha bija apsēti zem zāļājiem, kas iztaisa 14%, kamēr PSRS-bā tanī pat laikā zāļāji aizņēma tikai 2% no aramzemes kopplatības.

Ja salīdzina 1927.gadu ar iepriekšējo, tad redzam, ka par šo laiku aramzemes kopplatība pieaugusi par apm.3,2 miljoni desetiņām, pie kam, galvenām kārtām ir vairojušies labības lauki (1,6 milj.deset.) un sējumi zem tehniskām kulturām (566.000 des.),sevišķi kokvilnu (91.000 des.), cukurbietēm (117.000 deset.) un saules puķēm (308.000 des.).

Lauksaimniecības stāvokli raksturo ne tikai aramzemes platība,bet

arī raža, kāda no tās tiek ievākta. Katram zināms, cik augsts bija priekškaŗa Krievijas zemkopja kulturelais līmenis, cik pavirši tika apstrādāta zeme. Tomēr priekškaŗa ražīgums vēl pārsniedz tagadējo. Tad no 1 desetiņas tika novākti caurmērā 62 pudi labības, tagad 52 pudi; tad viena desetiņa deva 80 pudi neapstrādātas kokvilnas, tagad tā dod, caurmērā, tikai 52 pudi; tad no desetiņas tika noņemti 20,8 pudi linu, tagad 15-16 1/2 pudi. Ar mūsu lauksaimniecības produktivitāti Krievija neiztur salīdzinājumu, jo pat mazāks par desetinu zemes gabals (1 ha) mūsu smiltainē devis 1926.gadā 60 pudu labības un 25 pudi linu šķiedru.

Uz cik zemo materiala stāvokļa vēl jo projām atrodas Padomju Krievijas iedzīvotājs, var spriest jau no tā vien, cik liela starpība ienākumos uz vienu personu PSRS-bā un citās lielvalstīs. Ja visu 1927. gadā ražoto Padomju Krievijā sadala vienlīdzīgi starp visiem iedzīvotājiem, tad iznāk, ka katris ieņem gadā caurmērā 150 červ.rbļ., jeb 81 preču rubļi. Turpretim viens Amerikas iedzīvotājs jau 1926.gadā ieņēmis 770 dollarus, jeb 455 preču doll. Anglijā - 84 mārciņas, Vācijā - 572 markas. Tas nozīmē, ka Vācijā katris iedzīvotājs caurmērā ieņem gadā 3 1/2 reizes, Anglijā 5 reizes un Amerikā pat 11 reizes vairāk, nekā Padomju Krievijā.

Visas trīs minētās valstis var uzskatīt par rūpniecības valstīm. PSRS ir zemkopju zeme. Vajadzētu domāt, ka minēto lielvalstju plusus radījusi vienīgi labi un racionali nostādītā rūpniecība. Taisnība, PSRS ar savu, gandrīz jāsaka, primitīvo preču ražošanas veidu tālu vēl no tā ražīguma, kas nomanams, teiksim, Amerikā. Kamēr Amerikā 1 strādnieks gadā ražo preces par 7.500 dollariem, Padomju Krievijā tikai par 2.400 priekškaŗa rubļiem. Bet vēl jo lielāka ir tā starpība starp abām minētām valstīm lauksaimniecības produktivitātē. Pie 24 miljoni lielā saimniecību skaita lauksaimniecības produkcija Padomju Krievijā 1927.gadā knapi pāreniedz 11 miljardus priekškaŗa rubļus, kamēr Amerika, ar 10 milj.lielo saimniecību masu pie mazākas zemes platības, jau 1925.g.ražo produktus par apmēram 8.248 milj.priekškaŗa dollariem. Tur uz 1 zemkopi iznāk gadā 825 dol.liels ienākums. Padomju Krievijā 167 priekškaŗa rbļ.,

t.i.par 9,6 reizes mazāks.

Un kā lai tāda starpība nerastos, jo, kamēr ārvalstīs zeme tiek apstrādāta ar modernām mašīnām un rīkiem, PSRS zemkopis vēl jo projām pieturas pie tēvu tēvu iecienītā žubrarkla. Karşa un revolucijas laikos lauksaimniecības rīku importa apstājās. Ja pieņem, ka zemkopju pieprasījumi pēc darba rīkiem un mašīnām palikuši 1913.gada apmēros, tad iznāk, ka par šo laiku lauki netika apgādāti ar vajadzīgo inventaru 700 milj.červ.rbļ.vērtībā. Tagad stāvoklis tāds, ka ar zemes apstrādāšanai nepieciešamo inventaru apgādātas, caurmērā, tikai 63% no visām Padomju Krievijas saimniecībām. Kaukazs rajonā šis procents pavisam zems un līdzinas 43. No 100 saimniecībām 57 trūkst pat vienepieciešamākā darba rīka - arkla. Tikpat bēdīga aina ar darba zirgiem un darba lopiem vispārīgi. Ziemeļkaukazā 40%, Ukraine - 56,1% saimniecību, kuŗām darba lopu. No 100 Sibirijas saimniecībām 21 nav darba ratu. Ukrainē to skaits vēl lielāks - 38. Viena sējmašina iznāk caurmērā uz 1000 des.aramās zemes, viena plaujamā mašina uz 990 des.,bet kuļmašina uz 880 des. Ir atsevišķas republikas, kā Baltkrievija, kur viena plaujmašina iznāk uz 5920 desetinām aramās zemes.

Taisnība, sevišķi pēdējos gados PSRS valdība visādi cenšas laist tirgū lielāku vairumu lauksaimniecības mašinu, ar to sekmējot vietējās rūpniecības ražīguma pieaugumu. Aprēķināts, ka 1913.gadā lauksaimniecības mašinu tika ražots par apm.67 milj.zelta rubļiem, šogad to produkcija aprēķināta uz 97 miljoni priekškaŗa rubļiem. Turklāt ap 30 miljoni rubļu vērtībā to ieveda no ārzemēm. Tomēr mašinu un rīku trūkums vēl PSRS-bā tik liels, kā nevienā valstī. Piemēram, šogad zemkopji pieprasījuši 130. 200 g.labību novācāmo mašinu, bet valsts noliktavas spējušas izsniegt tikai 110.100 g. Urala un Ziemeļ-Kaukazas apgabalos pieprasīti 925 labības pļāvēji, pārdoti tikai 230.

Bet, kā par brīnumu, šā gada pirmā pusē bija nomanams zināms sastrēgums PSRS lauksaimniecības mašinrūpniecības ražojumu realizēšanā. Fabrikas sāka žēloties, ka to ražojumiem trūkst noņēmāju un šādas sūdzības bija pamatotas, jo fabriku noliktavas tiešām atradās pilnas ar

dažādiem rīkiem un mašīnām. Rodās jautājums, kādi iemesli ta. Atbilde saskatāma valdības izvestā vispārējā lauksaimniecības politikā. Padomju Krievijas valdība, baidīdamās no tā saucamā "Kulak'a" attīstīšanās, turīgākiem zemkopjiem mašinas nepārdod. Tās tiek izplātītas starp zemkopjiem, kuŗi grupējas kolhozos, padomju saimniecībās (sovhozos), lauksaimnieku b-bās u.t.t. Šādi apvienotas ap 25% saimniecību, tanīs ietilpst trūcīgākie zemkopji, kuŗiem zemes 80% vairāk par 3 desetiņām.

Turklāt Padomju Krievijā izstrādātās lauksaimniecības mašinas un rīki pārāk dārgi. To kvalitāte daudz sliktāka, nekā priekš kaŗa. Lauksaimniecības mašinu rūpniecība neseko zemkopju prasībām. Izgatavo produktus, kam maz noņēmāju, ieved rajonos, kur pieprasījumi pēc arkliem, sējmašīnām, bet rajonos, kur trūkst pļāvēju, ieved traktorus. Pēdējie parasti ir tie, ar kuŗiem kompartija, līdz ar to arī PSRS valdība, visvairāk lepojas dažādās apspricdēs un konferencēs. Kamēr priekš kaŗa tādi tikai retumis, tagad to izplatīts jau pāri par 27.000. Traktorus iegādāties atsevišķai saimniecībai nav iespējams, jo tas izmaksā ap 2000 rbļ. Lauksaimnieku apvienību rokās ir 92% no visiem savienībā izplatītiem traktoriem.

Patlaban PSRS-bā pastāv vairāki simti dažādu biedrību, kuŗas apvienojušas sevī 4.902 atsevišķu saimniecību tikai tamdēļ, lai iegādātos traktorus zemes apstrādāšanai. 82% no šām saimniecībām ir tā saucamās bezzirgu un 1 zirga saimniecības. Šo saimniecību zemes platības visai niecīgas. Traktoriem nepietiek darba, jo biedrībās apvienoto saimniecību sējas lauku platības visai niecīgas. 42,5% biedrībās kopējā sējumu platība nepārsniedz 150 desetiņas, 37,9% biedrībām aramzemes kopplatība ne lielāka par 50-100 desetiņām un tikai 8% biedrībām tā pārsniedz 200 desetiņas.

Kādas atsauksmes par traktoriem nāk no provinces? Vidus Azijas apgabalā iegādājušās dažādas biedrības līdz šā gada pavasarim 1140 traktorus. Biedrību pašu vajadzību apmierināšanai traktoriem nepietiecis darba. Tie sākuši apstrādāt apkārtējo zemkopju laukus, ņemot maksu 12-20 rbļ. no desetinas. Izrādījies, ka biedrības ar traktoru

iepirkšanu iekritušas tikai lielos izdevumos. Vispirms, zemnieki no traktora nomāšanas atteikušies, jo maksa tiem izrādījusies par augstu. Biedrību pašu zemes apstrādāšana pie samazinātas traktoru darbības izmaksi par dārdu. Daži traktori gadā aparuši ne vairāk par 1 1/2 - 16 1/2 desetiņas. Turklāt, traktoru daļas maitājušās. To remontam nepieticis ne līdzekļu, ne samaitājušās daļas bijušas saneklējamas, nedz arī atradušies specialisti traktoru izlabošanai. Viss tas radījis stāvokli, ka mašinas noliktas palievenos un nedarbojoties.

No Voroņežas guberņas raksta, ka tur iepirkti, sākot no 1924.gada līdz š.g.maijam, 1168 traktori. Šinī gadā bijis paredzēts guberņā pārdot 365, bet nav noņemti vairāk par 182 traktoriem, Vaina tā, ka biedrībām, kas apvienojušās traktoru iegādāšanai, trūkstot rīcības kapitalu priekš mašinas ekspļatēšanas. Izdevumi katras mašinas uzturēšanai gadā pārsniedzot 150 rubļus uz katru saimniecību, jo, caurmērā, katra biedrība aptverot ne vairāk kā 7-8 saimniecības. Pie tam traktora darbība tiekot izmantota tikai 50% apmērā. Trūkstot arī instruktoru. Viens instruktors iznākot uz 50 mašinām. Mašinu remontam izgadus jāpieliekot 100-200 rbļ.,pie kam pēc vajadzīgām daļām bieži jābraucot uz kaimiņu guberņu, jo vietējā tās neesot atrodamas. Pēc kurināmā materiala pienākoties braukt, caurmērā, 40 verstes. Zemes aparšanai traktors jādzenājot no viena strejgabala uz otra, kuŗu atstatumi no 15-20 verstes. Biedrības arī tur cietušas tikai zaudējumus un traktoru lielākā daļa gmļot nenodarbināta.

Gandrīz tādā pašā garā ienāk atsauksmes no visām PSRS provincēm, kuŗas attālāku no galvas pilsētām.

Uz traktoru vājo kvalitāti norāda jau tas apstāklis, ka no visām 27.000 mašinām tekošā gadā darbību izbeidz 2.500 traktori, kā nolietoti, pie kam nostrādājuši no vairāk par 5-7 gadiem.

Kā jau minēts, PSRS lauksaimniecības ienākumi ir stipri zemi un ne tikai darba rīku trūkums vien ir tas, kas nosit zemnieka lauku raŽīgumu.

Viens no lauksaimniecības zemēs produktivitātes iemesliem ir mākslīgo mēslu pielietošana , kuŗu laikam gan ne vienā valstī nepatērē tik niecīgu daudzumu atsevišķa saimniecība, kā Padomju Krievijā. Jau

priekš kaŗa to varēja teikt par krievu zemkopi, kad Krievijā tomēr tika mākslīgo mēslu paterēts 696.000 tonnas, t.i. caurmērā uz ha tika uzsāti 6,9 klg.,kamēr Beļģijā tanī pat laikā 236, Vācijā 166, Amerikā 112 un Francijā 58 klgr. Līdz šim mākslīgo mēslu patēriņš ārvalstīs strauji pieaudzis. Vācijā un Francijā tas dubultojies, salīdzinot ar 1913.gadu, bet PSRS-bā, turpretim, vairāk nekā 4 reizes krities. Šēgada patēriņš nepārsniedz 156.000 tonnas. Pat Latvija uz savas mazās zemītes izlietojusi jau 1926.gadā vairāk nekā pusi no PSRS-bas šā gada mākslīgo mēslu patēriņa (87.650 tonnas).

Cik liela nozīme tam, pa daļai var spriest no ražas, kādu dod 1 desetina kviešu sējumu dažādās valstīs. Dānijā tiek ražoti no desetiņas 33,1 kvintals kviešu, Beļģijā 25,3, Vācijā - 24, Francijā - 13,1, Kanadā - 13,3, bet Padomju Krievijā tikai nepilni 6 kvintali. Cukurtrests dažos laukos izmēģinājis mākslīgo mēslu nozīmi. Izrādījies, ka divu gadu laikā raža palielinājusies par 44%. Mākslīgo mēslu propagandai 1926/27.s.gadā izdoti tikai 60.000 rbļ.,kurpretim Polijā, daudz mazāka valsts, tanī pat laikā atradusi iespēju izdot 6 miljonus, aprēķinot pēc červ.kursa.

Māslīgo mēslu vājā pielietošana izskaidrojama, pirmkārt, ar krievu zemnieka lielo pasivitāti. Paradis jau no laika gala kaut kādi ieruši nāt graudus zemē, tas turpina šās tēvu tēvu parašas vēl jo projām, paļaudamies vairāk ne uz aprēķinu, ne uz attiecīgo zinātni, bet uz melno zemi un dabas spēkiem. Bet no jau nu tas bien ir par iemeslu racionālai izmantošanai. Trūkst spēku, kas aizrāda un pamāca. Ja visā plašā PSRS teritorijā darbojas tikai kādi 5000 mācītu agronomu, tad nav brīnums, ka krievu zemkopja kulturelais līmenis vēl tik zems.

Mākslīgie mēsli ir pārāk dārgi. Pavasarī superfosfata puds maksāja valsts noliktavās 105-125 kap. Tveras guberņā cenas sniedzas pat līdz 140 kap.,kaut gan fabrikas to izstrādāja par 62,5 kapeikām. Paši PSRS ekonomisti aprēķinājuši, ka pie tik augstas cenas mākslīgo mēslu pielietošana zemkopim neatmaksājas. Lai zemkopis gūtu kaut nīecīgu peļņu, tas varētu maksāt par mākslīgo mēslu pudu ne vairāk par 63 kap. un tad

arī tikai tādā gadījumā, ja zemkopis par labības pudu saņemtu ne valdības noteikto normu 70 kap.,bet gan 75 kapeikas. Turklāt, mākslīgie mēsli ir nepieciešami tad, kad zemturim vismazāk naudas. Kredīts nav viegli pieejams, jo, kā jau teikts, lauksaimniecības kredītiestāžu kapitali ir pārāk niecīgi (500-600 miljoni), kuŗi izlietojami ne tikai mākslīgo mēslu kredītošanai.

Sūdzības par mākslīgo mēslu dārdzību jau atskanēja Padomju IV. kongresā (18/IV.1927.g.), kad arī tika nolemts, ka valdībai piespiedu kārtā jāpazemina mākslīgo mēslu cenas. Šis lēmums tika izvests RSFSR robežās pārāk vēlu. Tad, kad lauki jau bija apsēti (junijā). Šinī republikā superfosfata pārdošanas cena fabrikām tika noteikta 36 rbļ.tonnā. (60 rbļ.vietā); tomas miltiem 15 rbļ. (25 rbļ.vietā) un sēr-skābam amoniakam 100 rbļ. (150 rbļ.vietā). Bet jau dāti par šoruden izvestiem rudens sējumiem liecina, ka mākslīgo mēslu pielietošana pieaugusi niecīgos apmēros. Šāda zemkopju neatsaucība izskaidrojama ar to, ka mākslīgo mēslu pielietošana galvenos rezultātus dod tikai pēc vairākiem gadiem un zemnieks nav pārliecināts, ka zeme, kuŗu tas apstrādā, arī nākotnē tam piederēs.

Valsts visus šos gadus pārāk niecīgu vērību piegriež <u>zemes iekārtošanas un saimniecības iedalīšanas darbiem</u>. Līdz 1927.gada 1/X.zemes iemērīšana vien tikai izvesta 16,54% saimniecībās, pie kam jāatzīmē, ka nav paspēts novilkt robežas pat starp atsevišķām sēžām. Ja uzticās PSRS statistiķu dātiem, tad arī tomēr tikai 34,62% no visām sēžu robežām jau paspēts nopraust, tas ir iemērītas zemes uz kādiem 86,8 milj. ha.,kurpretim samēramā zeme pārsniedz 250 milj.kv.ha. Pilnīgi zemes iekārtošanas darbi nav izvesti nevienā guberņā. Tuvākā pie centra rajonā tie izdarīti tikai pie 15% saimniecībām. Jo tālāk no centra, jo šis procents mazāks. Urala apgabalā vairs tikai 4,5. Sibirijā pat tikai 1,8%. Kāda tur var būt racionala zemes apstrādāšana, par to gaišu liecību dod Ņižņijnovgorodas guberņa. Uz dvēseli iznākot, caurmērā, k desetiņa zemes. Pie tam vienas saimniecības zeme bieži vien izsvaidīta <u>40 dažādās</u> vietās un daži labi gabali atrodoties verstis 10-12 no dzīvojamās ēkas. Bet

par to pašu laiku no muižniekiem atņemtie centri stāvot neizmantoti tikai tamdēļ, ka mērīšanas darbi uz tiem neizvesti. ~~Kaķķ~~ Galvenais, kas kavē zemes iemērīšanas darbus ir tas, ka vēl līdz šim nav paspēts izdot noteiktu likumu, kurš paredzētu kā zemes normas, tā arī iedzīvotāju grupas, kam zeme piešķirama. Tikai šā gada 20.oktobrī partija ir paspējusi izdot direktīvas, saskaņā ar kurām valdībai tuvākā nākotnē izstrādājams likums par zemes iekārtošanu un tās izmantošanu. Šie partijas norādījumi tiks pārspriesti un pārtaisīti veselus divus gadus. Saskaņā ar tiem likumam jāparedz:

1) Zemkopības ražīguma paaugstināšana piegriežot lielāku vērību tehnikai;

2) galvenām kārtām jāatbalsta zemkopju vairums, tas ir, nabadzīgie un vidus šķira;

3) tiesība uz zemi dodama visiem, pat politiski pilntiesīgiem ārvalstniekiem, kuri zemi tieši apstrādā;

4) zemes iemērīšanā valstij atstājamas tiesības izvest tā saucamo zemes platības nolīdzināšanu (uravņojumje);

5) likumam jābūt sevišķi pretīmnācīgam tā saucamām kolektīvām saimniecībām (komunām, arteļiem, biedrībām u.t.t.) un padomju saimniecībām (sovhoziem);

6) zemes nomāšana atļaujama, bet tikai ne turīgākām grupām;

7) noteikumi par sīdžu padomēm izstrādājami ar tādu aprēķinu, lai noteicošais vārds tanīs piekrīt nabadzīgiem un vidus šķirai, bet turīgam zemkopim atņemamas balss tiesības, t.i.,lai visa iniciatīve lauksaimniecībā pārietu mazturīgo rokās.

Ja sīki pārskata šīs partijas publicētās direktīves, tad jāsaka, ka konkretus norādījumus, kā paaugstināt lauku kulturu, tanīs nav iespējams izlasīt. Ne viens vien publicists gan PSRS presē gan atsevišķos izdevumos ir izteicies, ka lauku ražīgums krities galvenām kārtām tamdēļ, ka zemzeme sadalīta pārāk sīkās daļās, pieaudzis sīksaimniecību skaits, bet toties lielāko saimniecību skaits mazinājies. To norāda arī sekošā tabele:

Procents pret kopējo saimniecību skaitu pēc CSP dātiem.

Par 1927.g.dātu nav.

	1917.g.	1926.g.
No 1,01 līdz 2 deset.	16,4	19,2
" 2.01 " 3 "	11,4	19,8
" 3,01 " 4 "	8,4	14,2
" 4,01 " 6 "	10,7	15,9
" 9,01 " 15 "	6,9	6,0
" 15,01 un vairāk	5,6	1,8

Partijas direktīves tā tad taisni pretējas šiem lietpratēju novērtējumiem, jo rīkojoties pēc tām, sīksaimniecību skaits tikai vairosies. PSRS skaitas 66,3% no visām saimniecībām, kuŗu zemes platība nepārsniedz 4 desetiņas. Viegli saprast, cik augsta kultura iespējama tik sīkās saimniecībās pie to lieliem attāļumiem no pilsētām un pie vietējiem satiksmes līdzekļiem un tirgiem.

Bet partijas direktīves sevišķi labvēlīgas pret kolektīvām saimniecībām, jeb kā tās nosauc "kolhoz'iem" un padomju saimniecībām, jeb "sovhoz'iem". Tas pilnīgi saprotams, jo komunistu lauksaimniecības politikas ideals ir visu lauku saimniecību apvienošana vai nu vienā jeb otrā komunālas organizacijas veidā. Tas jāpanāk jau tamdēļ, lai iznīdētu šķiras zemniecībā, lai katra lauku iedzīvotāja gada ienākumi būtu vienlīdzīgi un lai pamazam izskaustu zemnieka pribātīpašnieka raksturu, lai padarītu zemniecību viengabalainu. Pie tam šās organizacijas, kā to zemāk redzēsim, ir galvenais partijas atbalsts uz laukiem un tā attīstības gaitas procentuālais pieaugums ir vienīgais, ar ko kompartija spēj lepoties dažnedāžādās konferencēs un apspriedēs, runājot par socialisma izbūvi uz laukiem.

Pēc savas iekšējās strukturas PSRS <u>lauku saimniecības sadalas trijās galvenās grupās</u>:

1) <u>privātsaimniecība</u>, tas ir, parastais zemturis, kuŗš nav ierauts nevienā no komunalām lauku organizacijām, zemi apstrādā pats ar savu, jeb algotu spēku;

2) <u>valsts saimniecības</u>, jeb tā saucamās padomju saimniecības (sov-

hozi), t.i.,saimniecības, kuŗu zemes skaitas valsts fondā, kuŗu izmantošana pieder valstij un darbinieki uz kuŗas ir valsts ierādņi un strādnieki.

Parasti sovhozi izmanto bijušo muižnieku centrus. Tie tiek uzturēti ar valsts budžeta un vietējo budžetu līdzekļiem. 1927.gadā no valsts budžeta bija paredzēts asignēt 6 milj.rbļ.,bet izrādījās, ka šī zuma ir pārāk niecīga un gadu laikā tā pieauga līdz 13 miljoniem. Tomēr šie tieši valsts pabalsti aizņem tikai 36,7% no kopējā sovhozu pabalsta. Atlikušais krīt uz vietējiem budžetiem. Par sovhozu tiešo skaitli pārskatamās gadā noteiktu dātu trūkst. PSRS prasē tiek minēti ap 34.000, bet, domājams, šis skaitlis ir stipri apšaubams, jo sovhozu skaits pēdējos gados mazinājies un 1924.gadā bija 34.709 ar 2.252.000 ha kopējās aramzemes.

Sovhozi dibināti, kā paraugu saimniecības, t.i.priekš lauksaimniecības kulturas valstī pacelšanas. Sovhozi grupēti trestos. Tresti savu ražojumu realizēšanai nodibinājuši sindikatus. Trestu vien skaitas ap 26. Kopējais sovhozos nodarbinātais strādnieku skaits pārsniedz 500.000. Katris strādnieks pie brīva dzīvokļa saņēmis, caurmērā, 240 červ.rbļ.gadā, Saprotams, ka pie tik smagas uzbūves, kā trestī, sovhozu liclākā daļa no ieņēmumiem izdodama tīri neproduktīvu organu uzturēšanai, kā kanclejām, sindikatu, trestu, noliktavu u.t.t. Pēc dātiem no 1926.gada, 3 mēnešu laikā, 36 lauksaimniecības trestu uzturēšana vien izmaksājusi jau 2,5 milj.rbļ.,pie kam gada laikā kopējais 31 trests balanss uzrāda 2.455.121 rbļ.lielus zaudējumus. Aparata uzturēšana rada izdevumus, kuŗi uz vienu desetiņu iznāk no 2 rbļ.6 kap.līdz 4 rbļ. 77 kap. Tas pats par sevi norāda, cik nevesclīga šēda organizacija, jo kā valstij, tā arī vietējiem budžetiem tā rada tikai liekus izdevumus.

Tie attaisnotos, ja šās saimniecības tiešām būtu kā paraugs krievu zemniekam. Še, saprotams, nav domāts, ka nevienas nav tādas,no kuŗas zemkopim būtu ko mācīties, bet visā visumā jākonstatē, ka sovhozu darbība ir tālu vēl no priekšzīmīgas. To var spriest jau no dātiem par ražu no desetiņas: 1926.gadā rudzu novākta 55,9 pudi,zieras

kviešu 64,3 pudi, vasaras kviešu 63,4 pudi, auzu 66,5 pudi. Saprotams, raža caurmērā ir labāka nekā atsevišķiem zemturiem par 10-12%, bet,kā jau iepriekš pievests, tā tālu vēl no kaut kuŗas ārvalsts vienkārša lauksaimnieka ražas.

Iemesli tik vājai ražai viegli atrodami. Valsts līdzekļi ir pārāk niecīgi, lai spētu nostādīt šās saimniecības vajadzīgos augstumos. Sovhozu stāvoklis, caurmērā, šāds: ar pamatkapitalu tie nodrošināti 70% apmēros, pie kam 50% no visām saimniecībām tas nesasniedz pusi no vajadzīgā. Rīcības kapitala procents pavisam niecīgs - 25% no vajadzīgā. Priekš vienas desetiņas apstrādāšanas nopieciešami 28 rbļ.,iznāk ne vairāk par 4 rbļ.50 kap. Pusai no visiem sovhoziem trūkst 67% no vajadzīgām saimniecības ēkām. No simta 80 saimniecībām ir vairāk par pusi vajadzīgā dzīvā inventara. Zemes apstrādāšanas rīku trūkst 39% saimniecībās.

Turklāt, valsts iekšējā tirgus politika ne visur sekmē sovhozu darbību. No Uraliem ziņo, ka tur nodibinātas 12 šādas saimniecības ar aramzemes kopplatību 13.650 ha. Rudzu puds kā nu kuŗā saimniecībā pašiem izmaksājot 51 kap.,78,5 kap., 129 kap.,288 kap.,198 kap.,bet valdība par to maksājot 34. kap., 52 kap.,47 kap.,76 kap.un 62 kap. un gala rezultāti esot bēdīgi. Visas saimniecības strādājot ar lieliem dificitiem, kuŗi smagi gulstoties uz vietējiem budžetiem.

Bez jau minētā, sovhozu stāvokli pasliktina visaur izjūtamais agronomu trūkums. Ja pieņem, ka sovhozu skaits nepārsniedz 30.000,tad arī iznāk, ka uz 6 saimniecībām tikai 1 agronoms. Bet ne jau nu visi 5000 agronomi aizņemti tikai sovhozos. Daudzi nodarbināti trestos un sindikatos, tā ka dažos apvidos (Sibirijā) 1 agronoms iznāk uz 12-20 saimniecībām.

3) Tā saucamās kolektīvās saimniecības jeb kolhozi, kuŗu sastāvā ietilpst arteļi, komunas un dažādas biedrības; komunas ir saimniecības, kuŗas visā visumā nepieder nevienam, bet zemes apstrādāšanai apvienojušies vairāki, pa lielākai daļai, bezzemnieki, jeb sīkzemnieki. Zemi

apstrādā ar kopējiem spēkiem un tās augļus sadala vienlīdzīgi starp darba roku skaitu. Arteļi ir tie, kuŗos apvienotas arī trūcīgākās zemkopju masas, bet kuŗu nolūks nav citāds, kā vienīgi padarīt intensīvāku savas zemes izmantošanu. Tie vai nu grupējušies uz saviem personīgiem īpašumiem, jeb apvienojušies piešķirto no valsts zemes fonda lauku apstrādāšanai.

Biedrības ir apvienības, kuŗās ietilpst zemkopji vienīgi ar saviem personīgiem īpašumiem, bet tās dibinātas daž un dažādiem nolūkiem. Ir biedrības, kuŗas nodarbojas tikai ar zemkopību, bet ir arī kuŗas apxxxxxxxxxx apvienojušās, lai iegādātos vienu otru lielāku lauksaimniecības mašinu. Ir biedrības, kuŗu nolūks nav plašāks par atsevišķa traktora nopirkšanu un tā iznomāšanu apkārtējiem zemkopjiem. Tanīs ietilpst biedrības, kuŗām tīri rūpnieciska raksturs, kā dzirnavu izmantošana, piensaimniecības, goļas un zivju pārstrādāšana. To skaitā ieiet arī tādas saimniecības, kuŗas apvienojušās, lai paceltu lopkopību, putnkopību, zvejniecību, biškopību u.t.t.

Kolhozos grupējas visā visumā trūcīgākās zemkopju masas. Bezzirdznieki un vienzirdznieki sastāda 81% no kopējā skaita, 79% no visām ir bezgovju saimniecības. Saprotams, ar to nav teikts, ka, patlaban, 81% no visām kolhozos apvienotām saimniecībām nav zirgu. No tādiem elementiem tās tikai grupējas. Valdība šo organizeciju atbalsta ar līdzekļiem, kādi vien iespējami un cik atļauj brīvās zumas, gan izsniedzot brīvu aōklu, gan atvēlējot zumas zemes iekārtošanai, inventara un mašinu iegādāšanai (1927.g.13.milj.rbļ.), padarot pieietamāku kredītu u.t.t. Tomēr, jākonstatē, ka laikam gan pārāk niecīgi ir visi šie pabalsti, jo kolhozu stāvoklis vēl joprojām ļoti xīxtxx.slikts.

Pēc kolhozcentra dātiem, savienības robežās skaitas 17.860 dažādu kolhozu, kuŗi apvieno apm.150.000 atsevišķu saimniecību. Visu kolhozu zemes platība 1.695.000 desetiņas, pie kam aramzemes torīcībā tikai drusku vairāk par 1 milj.desetiņu. Neskatoties uz visu lielo propagandu, uz dažādiem atvieglinājumiem, ko valdība piešķīrusi šām organiza-

cijām, kolhozos organizēta tikai 1,2% no aramzemes kopplatības. Pēc dātiem uz 1/I.1927.gadu zemes ierīkošanas darbi veikti kolhozos tikai pie 49% saimniecībām. Ražošanas līdzekļu būtu vajadzīgs priekš 1 desetiņas 100-135 rbļ.vērtībā, bet iznākot, caurmērā, ne vairāk par 55 rbļ. Nerunājot nemaz par mašīnām, kolhozi ļoti vāji apgādāti ar nepieciešamiem lauksaimniecības rīkiem. Piemēram, Ziemeļ-Vakaru apvidu 50% kolhozu nav puse no vajadzīgā inventara. Atsevišķos kolhozos inventara 40-90% apmēros, pie kam tas pats nolietojies. Ne labāk nostādīts dzīvokļu jautājums. 30% trūkstot pat dz-ivojamo ēku, bet citu saimniecības ēku nav 60% saimniecībās.

Vispāri jāsaka, ka PSRS lauksaimniecība nav visai sīki vēl izpētīta. Dātos maz pareizības, visi tie sastādīti pēc pētīšanas rezultatiem tikai kādā atsevišķā vai nu republikā, jeb pat tikai apgabalā. Tas pats sakāms par kolhoziem, bet ja jau komunisma propagendētāji pieved šādus nelabvēlīgus skaitļus, tad jāņemā, ka faktiskais stāvoklis ir vēl ļaunāks. Notciktākas ziņas ir par RSFSR, jo trijos rajonos - Uralā, Kaukazā un Sibirijā 1926.gadā beigās tika izdarīta kontrole.No rezultātiem redzams, ka gaita, kādā šīs organizacijas attīstas, šāda:

	1925.g.			1926.g.		
	komunas,	artelī,	biedr.	komunas,	artelī.	biedrības.
Uralā	111	278	20	115	321	37
Sibirijā	236	286	30	215	361	241
Z.Kaukazā	219	540	1.237	208	577	1.866

Jau šie dāti vien liecina, ka komunu skaits gada laikā mazinājies. Līdzīgas atsaukšmes ienāk arī no citiem PSRS rajoniem. Tas izskaidrojas ar to, ka komunas sastādījas no pašiem trūcīgākiem zemkopjiem, kuŗiem saimniecības vešanai trūka viss, gan kustamā un nekustamā inventara, gan rīcības kapitala. Kā arī valdība neatbalsta šo kustību, tās kase tomēr ir par daudz vēl tukša, lai segtu visus vajadzīgos komunu robus. Toties, sevišķi strauji pieaug dažādas lauksaimniecības biedrības. Tas izskaidrojas, kā jau minēts, ar valdības kredīta politiku. Kamēr privātpersonai par mašinu jāsamaksā dārgāk un pie tam ne vēlāk par

divām ražām, biedrības saņem mašinas uz 4 gadīgu izmaksu un par pazeminātu maksu. Šis apstāklis spiedis grupēties dažādās biedrībās arī turīgākiem zemnieku slāņiem. RSFSR robežās atrastas vairāk kā 2.000 šādas biedrības, kuŗas nosauc par viltus kolhoziem (lžekolhozi). Ar tiem valdība un sādžu padomes ved asu cīņu, gan piespiežot likvidētīes, gan noliedzot kredītus, neizsniedzot mašinas u.t.t.

Bez jau minētām organizacijām, uz laukiem darbojas vēl tā saucamie "krestpomi", (zemnieku palīdzības biedrības, valdības organizētas un finansētas). Krestpomu nolūks ir sniegt trūcīgākām saimniecībām visāda veida palīdzību. Tiek iegādātas mašinas, tās apar citu zemi, skatoties pēc klienta spējām, vai nu par pilnu maksu, jeb samazinātu, jeb galīgi par velti. Krestpomiem paredzēts uzdevums ir veicināt kulturu uz laukiem, ierīkojot brīvlasītavas, bibliotekas, Nodibināt agronomiskos punktus, bērnu dārzus, sanitārās iestādes u.t.t. Krestpomi sastāv no vietējiem, pa lielākai daļai, mazturīgiem zemniekiem, kuŗi gūst jūtamu pabalstu, vai nu tieši no valsts budžeta, jeb no vietējiem sādžu budžetiem. Bez tam daļa no kolhozu ieņēmumiem un no valsts zemes fonda ienākumiem ieplūst šinīs organizacijās un sastāda to galveno rīcības kapitalu. Krestpomu skaits sniedzas līdz 76.000. Tajā ietilpst lielākā daļa kolhozu. 1926/27.s.gadā krestpomu rīcībā bija 4983 (iepriekšējā gadā 3.987) dažādi uzņēmumi, kā dzirnavas (20,7%), kiogelceplī (12,6%), smēdes (4,7%), citas dzelzi apstrādājošas ierīces 3,6%, tirgus lauki, atsevišķas ēkas, svari, prāmji u.t.t. (22,6%). Šie uzņēmumi krestpomiem devuši gan tikai 842.000 rbļ.tīra ieņēmuma. Krestpomu rīcībā skaitas 16.200 dažādas mašinas, starp kuŗām traktoru - 1.414. Krestpomu ienākumi ir visai niecīgi, turklāt nomanam to samazināšanās. Pag.gadā katrīs krestpoma ieņēmis, caurmērā, 464 rbļ.,šogad vairs tikai 346 rbļ. Saprotama, ka pie tik niecīgiem ienākumiem niecīgi arī tie darbi, ko visi krestpomi kopzumā gada laikā veikuši. Ar to piepalīdzību 1927.gadā apstrādāti tikai 150.000 ha aramzemes. Kulturelīem mērķiem un sanitarām vajadzībām nav spēta izdot vairāk par 328.136 rbļ. Krestpomi uzskatami kā organizacija, kuŗa domāta no jau nu tieši zemes apstrādāšanai, bet

gan dažādā veidā zemnieku atbalstīšanai. Pēc lauksaimniecības kooperacijas, tie aizņem pirmo vietu zonturu kreditēšanā. Cik lielas var būt kredītu zumas, to viegli saprast pēc krestpomu gada ienākumiem.

Runājot par zemkopību, nav lieki apskatīt zemes nomas jautājumu, to jautājumu, kas izsauc visasākās domstarpības starp partijas opoziciju un poziciju.

Šis jautājums pats par sevi interesants jau tamdēļ vien, ka tāda zemes iznomāšana notiek socialisma zemē un ne nieciņos apmēros - 1926. gadā iznomātas apmēram 15 miljoni desetiņas, tl.vairāk nekā 10% no kopējās aramzemes.

Kodekss par zemes lietošanu apstiprināts 1922.gadā. Tanī paredzēts, ka uz nomu brīv zemi izdot visām tām saimniecībām, kuŗas cietušas dažādas nelaimes gadījumos, kuŗām trūkst zemes apstrādāšanai nepieciešamā inventara, kuŗās darba spējīgie ģimenes locekļi miruši jeb iesaukti karŗa dienestā. Zemi atļauts iznomāt ne ilgāk kā uz 12 gadiem. Ja pēc šā laika notecēšanas zemes iznomātājs vēl nav paguvis iekārtoties tā, lai spētu pats zemi apstrādāt, tad iznomātais gabals pāriet atsevišķā, tā saucamā popilāu fondā.

Zemi nomāt drīkst saimniecības, kuŗas spēj apstrādāt vai nu tikai ar personīgu spēku, jeb ar algadžiem, pie kam nomāta spēks tiek pieļauts tikai tādā saimniecībās, kuŗās visi ģimenes locekļi aizņemti tiešā zemkopībā.

Tās saimniecības, kuŗas zemkopību galīgi pārtrauc, nedrīkst zemi iznomāt. Zemes noma tiek noteikta skatoties pēc zemes vērtības un uz brīvas vienošanās pamata.

Pārskatamā gadā nomā nodotas zemes kopplatība vairojusies par 11,2 - 18,2%. Nomas nauda dažāda. Piemēram Ziemeļ-Vakaru apgabalā tā līdzinas 7,2 rbļ.,rūpniecības rajonā 12 rbļ.,melnzemes rajonā 13,6 rbļ., Sibirijā 2,6 rbļ. no desetiņas. Zemes iznomāšanu visvairāk piekopj taisni tās zemkopju grupas, kuŗu sējumu platība vismazākā. 86,9% no visas nomā izdotās zemes pieder mazturīgiem un vidējai šķirai un tikai

13,1% izâod uz nomu turīgā zemturu šķira. Nomātāji pa lielākai daļai saastādas no vidējās zemkopju grupas. To rokās koncentrēti 60,5% no visas iznomājamās zemes. Turīgāe šķiraa apstrādā 30,5% no nomājamās zemes, bet mazturīgie tikai 9%. Šie dāti ir tie, kas opozicijai liek spriest, ka pūrāk liels turīgo zemnieku iespaids uz laukiem, līdz ar to zemes nomas iespējamība esot tā, kas veicinot kulaka izdalīšanos no vidus šķiraas.

Tālāk seviškņu intresi rada dāti par PSRS lopkopību. Šie jautājume krasi uzpeldēja 1926.gada pēdējā pusē, kad vietējam patēriņam aptrūka sviesta. No mazāk izjūtams tas arī šā gada pirmā pusē un tikai pateicoties valdības izcilus pūlēm daudzmaz nokārtojās gada beigās. Sāka tirgū parādīties piens, sviests tādos apmēros, kad varēja jau kaut ko atlicināt eksportam.

Lopu skaits PSRS robežās (miljonos).

	Zirgi.	Govis un vōrši.	Aitas.	Kazas.	Cūkas.
1916.g.	35,5	60,2	111	9,8	20,3
1922.g.	21,0	35,3	53,4	3,0	9,5
1925.g.	26,8	58,9	95,1	6,9	17,7
1926.g.	29,0	60,6	121,6		18,8

Par 1927.gadu ziņu trūkst. Ja visus lopus pārrēķina liellopie,tad iznāk, ka 1927.gadā liellopu skaits sniedzās līdz 82,8 milj.,t.i.par 1,5 milj.mazāks nekā 1916.gadā (84,3 milj.).

No pievestiem dātiem redzams, ka arī lopkopībā (pēc skaita) nav panākts tik liels attīstības procents, kā rūpniecībā, tirdzniecībā,darba algās. Darba zirgu mazāk nekā 1916.gadā, kad jau daudzi no tiem bija mobilizēti kaŗa vajadzībām un tā tad par pārpalikumiem nevarēja būt runa, par vairāk nekā 6 miljoni. Tas, saprotame, ļoti smagi atsaucēs uz lauksaimniecību un kā jau minēts, 29,1% no visas 24 miljoni lielās saimniecību masas nav neviena darba lopa.

Ļoti interesantus rezultatus dod dāti par 1913 un pārskatomā gada lopkopības produkciju un ienākumiem, ko deva abos gados lopkopība. Aprēķināts, ka 1913.gadā lopkopības produkcija devusi 2,4 miljardi zelta

rbļ. Pēc kontroldātiem 1926/27.s.gadā šī produkcija, pēc priekškaŗa
cenām līdzinas 3,3 miljardiem. Bet kamēr 1913.gadā tirgū izvesta šo
preču par aptuveni 1 miljardu zelta rubļiem, pārskatamāe gadā tikai par
400 miljoniem priekškaŗa rbļ. Bez šaubām, kontroldāti nebūs visai pa-
reizi un lopkopības produkcija patiesībā būs mazāka. Komunistu partija
gan mēģina šādu parādību izskaidrot ar otrauju pieaugošo iekšējo patē-
riņu.

Turpretim acīs krītoša ir pavisam cita parādība, kas laikam gan būs
tas galvenais iemesls, aiz kāda lopkopības produktu pārpalikumi tagad
ir tik mazi. Vispirms, runājot par piensaimniecību, jākonstatē, ka ta-
gad saimniecību ar lielāku lopu skaitu gandrīz nav. 64,9% no visām
PSRS saimniecībām nav vairāk par 1 govi, kamēr 1916.gadā to procents
nepārsniedza 20. Šādas saimniecības, saprotams, neko tirgum novar atli-
cināt. Lai rastu spilgtu ainu par lopkopības stāvokli PSRS, nav lieki
ieskatīties dātos par citām valstīm. Kamēr PSRS-bā viena govs gadā dod,
caurmērā, 60-80 spaiņu piena, Somijā tā dod 180-250, Zviedrijā 200-300,
Danijā 300-350, Holandē 400 spaiņus. Vista PSRS-bā dēj gadā 60 olas,
bet pat pie mums seka, ka vistu, kuŗa dēj 100 olas neesot izdevīgi tu-
rēt, jo uzlabotas sugas dodot gadā 140-200 olas. PSRD gaļas lops, caur-
mērā, sver 20 pudus, pie kam, gaļas dod 45%. Amerikā. Anglijā viena
gaļas lops sver 70 pudus un gaļas procents ir 70.

Lopkopības ienesīgumu vēl noteic stāvoklis, kādā zemkopji nostādī-
juši šo nozari. Vai pie mums atradīsies saimniecība, kuŗas lopi ziemā
mitinātos zem klajas debess? Sibirijā govis ir 1.340.000 saimniecībās,
bet tikai 45.000 saimniecībās ir ierīkotas siltas kūtis, neskatoties uz t
to, ka klimatiskie apstākļi tur nelabvēlīgi. Pie mums grūti atrast saim-
niecību, kuŗa nepielietotu uzlabotu lopu barošanas veidū, kuŗas nedotu
govīm spēkbarības, raušu, jeb līdzīgu produktu. Visā Sibirijā gada lai-
kā šo produktu tiek patērēts ne vairāk par 100.000 pudiem. Viss tas no-
rāda, ka lopkopības produktu mazo ieplūdumu tirgū izsaukuši daudz dzx
dziļāki iemesli nekā vienīgi iekšējā patēriņa pieaugums.

PSRS zemkopis maksā sevišķu tā saucamo <u>lauksaimniecības nodokli.</u>

1925/26.s.gadā šis nodoklis deva 250 milj.červ.rbļ.,pārskatāmā gadā jau pieaudzis līdz 312 miljoniem.

Kādas zemnieku grupas tiek apliktas ar nodokli, var spriest jau no tā, ka ja zemniekā gadā ieņem 30 rbļ.caurmērā uz katra ģimenes locekļa, tad tas jau 3,56% no tā spiests nomaksāt kā lauksaimniecības nodokli. Šis nodoklis progresē paralēli zemkopja ienākumiem. Saimniecība, kuŗas ienākums gadā caurmērā 300 červ.rbļ.uz personas, maksā jau 20,9% no kopējā ienākuma. Varbūt vieglāk būtu nomaksāt šo nodokli, ja tas tiktu aprēķināts pēc faktiskiem saimniecības gada ienākumiem. Tā tas netiek praktizēts. Balstīdamies uz apšaubamo statistisko dātu pamata, sādžu padomes un contrālās iestādes, katras saimniecības ienākumu jau aprēķina saimniecības gadam sākoties (pēc iepr.gada ražas, jaunājiem sējumiem u.t.t.(. Saprotame, ka starp 24 milj.lielo saimniecību skaitu daudz tādu saimniecību, kuŗu aprēķinātie ienākumi izrādas par daudz fiktīviem. Grozas apetākļi, rodas dažādi traucējumi, vai nu atmosferas, jeb citi un veselu apgabalu raža nedod paredzētos ienākumus. Tāpēc stošām saimniecību spiestas izvest tirgū pēdējo graudu, lai tikai nomaksātu lauksaimniecības nodokli.

Oktobra manifests paredz vēl 10" saimniecības atsvabināt no lauksaimniecības nodokļa nomaksas. Līdz šim nemaksājs to 25% no visām PSRS lauksaimniecībām, tā tad turpmāk tiks atsvabinātas 35% no visām saimniecībām. Ko tas nozīmē? Pēc dātiem uz 1926.gada 1.decembri PSRS-bā par mazturīgiem skaitījās 23,9% no visām saimniecībām, tas ir tādu, kuŗu zemes nedod ienākumus, lai sevi uzturētu, kuŗiem jūmeklē blakus nodarbošanās. Šī grupa viepār neko nespēj maksāt, tā valdībai un sādžu padomēm pabalstama. 25,1% no visām lauku saimniecībām materialais līmenis aprēķināts zemāks par vidējo. Arī tās, lielā vairumā, meklē pašuztiret blakus ienākumus, arī tās saņem dažādus pabalstus. Tā tad trūcīgo saimniecību skaits pāresniedz jau 49%, bet no lauksaimniecības nodokļa atsvabinami tikai 35%.

Ar katru gadu jo asāks paliek <u>kolonizacijas jautājums</u> Padomju Krievijā. Skaidris, ka tās zemes normas, kādas pastāv, sevišķi vidus

un rietumu guberņās (1 ha uz personas), ir pārāk mazas un lauku iedzīvotājs šinīs apvidos spiests atstāt zemi un meklēt darbu vau nu kā algādzis pie turīgākiem zemkopjiem, jeb kā strādnieks pilsētās. Pēc dātiem par 1926.g.izveseto ļaužu skaitīšanu redzams, ka personu, kuŗas nespēj sev gūt no savas zemes pat minimālākos uzturas līdzekļus, Padomju Krievijā skaitas 10.034.825. Ar katru gadu lauku iedzīvotāju skaits vairojas. Pieaug arī to skaits, kuŗus vietējā zeme nespēj uzturēt. Ja minētos apvidos visiem lauku iedzīvotājiem piešķirtu zemi tādos apmēros, cik viņš spēj pats ar savu spēku apstrādāt, tad lauki dotu kā pārpalikumu 23.417.209 personas. Ja ņem vērā, ka algadžu skaits laukssaimniecībā visā savienībā ir niecīgs ap 9,9 miljoni, tad var iedomāties, cik liels bezdarbnieku pieplūdums sagaidams pilsētās katru gadu no biežāk apdzīvotām PSRS provincēm.

Šis apstāklis spiež Padomju Krievijas augstākos saimniecības organus piegrieot nopietnāko vērību kolonizacijas politikai. PSRS-bas robežās ir novadi, kā Sibirija un Tālie Austrumi, kur vēl pat uz auglīgām zemēm iedzīvotāju skaits nepārsniedz caurmērā 1-2 personas uz kvadrat kilometra un kur vēl iespējams nometināt vairāk desmit miljonus zemkopju. Kolonizacijai neizdevīgi ir tikai tas, ka šie apvidi pārāk tālu no bieži apdzīvotām vietām, laukssaimniecībai nesagatavoti, noauguši ar mežu un krūmājiem un cieš no ūdens trūkuma. Labākā gadījumā tie ir līdumi. Turklāt, minētos apvidos nav izdarīti ne zemes iemērīšanas darbi, nav ierīkota satikšme ar apdzīvotiem centriem, trūkst dzelz- un ūdens ceļu.

Valdības apstiprinātais kolonizacijas plāns 10 gados (1926-1925) paredz pārvietot uz mazāk apdzīvotiem novadiem ap 5 miljoni cilvēku, no kuŗiem 3 miljoni pārvietojami uz Sibiriju un Tāliem Austrumiem. Tas rāda, ka katru gadu kolonizējamas 500.000 personas. Bet no vienmēr valdības nodomi iet līdztekus iespējamībām. Pirmājā gadā kolonizētas tika ap 250.000 personas. Kolonizētas tika tikai tās trūcīgākās zemkopju ģimenes, jo kaut arī valdība piedāvāja vairākus atvieglojumus, turīgākās šķiras no pārvietošanās atteicās. Valdības

asignējumi bija tik mazi, ka spēja segt tikai transporta izdevumus un rezultāti jau parādījušies - 9 ar pus tūkstoši no tiem jau atgriezušies dzimtenē, paspēdami iztērēt pēdējos savus dzīves resursus. 1927. gadā kolonizētas 248.000 personas. Šim nolūkam izdoti 20 miljoni rubļu, kas iztaisa apmēram 110 rbļ.uz katras personas. Kādi būs rezultati - to rūdīta nākotne, bet minētā summa ir pārāk maza, lai segtu tos izdevumus, kādi rodas ar zemkopja, kuļam nav pat zemes apstrādāšanai nepieciešamā inventāra, transportēšanu uz vairāk tūkstošu kilometru attālajiem Tālājiem Austrumiem, zemes iedalīšanu un atbalstīšanu pie ierīkošanās uz nekultivētiem laukiem. PSRS-bas saimniecības iestādēs izstrādāts aprēķins, ka tikai zemes iekārtošanai vien nepieciešami osurmērā 250 rubļi uz katru kolonizēto ģimeni. Bez tam, katrai ģimenei nepieciešams pabalsts 300-600 rbļ.apmērā. Lai apmierinātu tikai šās prasības, būtu izdodami, osurmērā, 200 rbļ. uz personu. Kur tad nu vēl palick zemkopībai nepieciešamais inventars, jo kolonisti, kā jau minēts, rekrutējas no pašām trūcīgākām zemkopju šķirām.

Tāda ir kolonizacijas politikas stāvoklis PSRS-bā pēc divu gadu darbības. Pārmērīgais lauku iedzīvotāju skaits rietumu Krievijā pieaug. Lai apkarotu bezdarbnieku pieplūdumu pilsētās, kolonizacija jāizved, bet līdzekļi šim nolūkam visai mazi.

Iekšējais tirgus 1926/27.s.gadā.

Tirdzniecība gada laikā noritēja zem sekošiem galveniem iespaidiem: 1) Šis bija 3 pēc kārtas lauksaimniecībai izdevīgs gads, 2) ārvalstu tirgū konjunktura visu gadu uzrādīja PSRS eksportprecēm labvēlīgus dātus, 3) pieprasījumi iekšējā tirgū pēc precēm visecauri pieauga un 4) valdībai izdevās panākt privātkapitala iespaida mazināšanos.

Šie apstākļi bija tie, kas deva iespēju pieaugt PSRS tirdzniecības operacijām, kas radīja lielāku preču apgrozījumu. Aprēķināts, ka šinī gadā preču apgrozīts par 42,5 miljardu červ.rbļ.,t.i.par 18% vairāk nekā iepriekšējā gadā. Tomēr, ja pārskatamā gada rezultātus salīdzina ar iepriekšējo gadu, tad jākonstatē, ka sasniegumi šinī gadā vairs neuzrāda to straujo tempu, kāds nomanāms pērn. Tad tirdzniecības apgrozījumi gada laikā pieauga par 50%, tagad tikai par 18%. Iepriekšējā gadā tirgū apgrozīto preču kopējā masa pieauga par 35,5%, kamēr šogad tikai par 11,5%.

PSRS ekonomisti šo parādību izskaidro ar daudz mierīgākos apstākļos, nekā iepriekšējā gadā noritošo iekšējo tirdzniecību. Esot mazinājies <u>preču bads</u> un kritušās cenas uz rūpniecības ražojumiem. Šādam optimismam grūti piekrist. Arī starp komunistiem paceļas domstarpības. Opozicija noteikti aizrāda, ka šādu uzskatu partija izsaka tikai nolūkam, lai apgāstu opozicijas uzskatus. Patiesībā nekāda <u>preču bada</u> mazināšanās neesot izjūtama. Tas klusums, ko uzrādījis iekšējais tirgus 1926/27.s.g. pirmā pusē, izsaukts mākslīgi, pie kam, otrā gada pusē preču trūkums viscaur asi izjūtams. Uz to norādot gan astes pie tirgotavām pilsētās, gan pilnīgi rūpniecības ražojumu neapmierinātais lauku tirgus. Pie tam, preču bads ne tikai izjūtams, bet pārskatamā gadā pat pieaudzis un tā atskaņas nosost tikai tamdēļ dzirdamas, ka preses cenzors tās ievietojot papīru kurvī.

Šiem opozicijas norādījumiem jāpiekrīt. Gada pēdējā pusē lielpilsētās pie katra kooperatīva durvīm rēgojās garu garās ļaužu virknes, kuŗas gaidīja gan pēc manufakturas, gan pēc vienepieciešamākiem uztura līdzekļiem, kā miltiem, cukura, sviesta u.t.t. Še pievedamas atsaukšmes

atsaukšmes no dažām PSRS provincēm, kuŗas dod skaidru liecību par to, cik liela starpība pastāv starp piedāvājumiem un pieprasījumiem. No Sibirijas raksta, ka tur preču trūkums šogad izjūtams asāk, kā jeb kad. Pieprasījumi pēc manufakturas apmierināti tikai 77% apmēros, metalpreču pietiek 68% prasību apmierināšanai, ar ādu materialiem tirgus apgādāts 65% apmēros. Kusbasā, t.i.ogļraktuvju rajonā, jau no 20/VIII.trūkstot miltu. Zemnieki gada pirmā pusē varējuši mēnesī iegādāties 20 märc.miltu, tagad šie produkti tiem netiekot pavisam pārdoti. Tulā zemniekam mēnesī miltu nepārdodot vairāk par 5-10 märciņām. Strādnieks, tas gan varot pret attiecīgu kartiņu saņemt 1 pudu miltu. No Odesas raksta, ka gada pēdējā ceturksnī stāvoklis tirgū ļoti kluss. Centrālās iestādes visus rajona pieprasījumus nespējot apmierināt, uz ko norāda arī sekoši skaitļi:

Prickšmetu nosaukums.	Vajadzīgais daudzums.	Saņemts.
Rīsa	12 vagoni	2 1/4 vagoni
siļķu	15 "	" "
cukura	50 "	39 "
Ziepu	6 "	2 "
dzelzis	35 "	15 1/2 "
logu stiklu	4 "	1 "
hroma	30.000 pēdas	8.000 pēdas
manufakturas	45 vagoni	27 vagoni

No pievestā redzams, ka caurmērā neapmierināta vairāk kā puse no Odesas tirdzniecības uzņēmumu vajadzībām.

No Dņepropetrovskas, t.i. no rajona, kur koncentrēti vairāk kā 100.000 metallurģijas strādnieku un kur norit visintensīvāk labības uzpirkšana, raksta: "Oktobrī saņemts 36 vagoni manufakturas. Šis kvantums ir pārāk maza, lai apmierinātu kolosālos pieprasījumus pēc tās un kopējie pieprasījumi apmierināti tikai 30-40% apmērā." Ādu sindikatam vajadzējis mēneša laikā izsniegt 4 vagoni ādu materialu, bet kooperacijas nav saņēmušas no märciņas no šā produkta. "Jau vairāk nekā mēnesi uz laukiem veikalos nav naglu, čuguna lējumu, ratu dzelzs, spaiņu, jumtu dzelzs u.r.r." Strādnieku kooperacijai pēdējā gada ceturksnī vajadzējis saņemt manufakturas par 3 milj.rbļ., saņemts tikai par 1,4 milj.rbļ. Trikotažas bijis jāsaņem par 6 milj., saņemts par 3,1 milj.rbļ. Galošu saņemts mazāk par 280.000 rbļ. Pēc no Ukrainas par pārskatamo gadu ienākušas atsaukšmes preču pieprasījumi šogad pieauguši par 10-12%, bet pie-

dāvājumi tikai par 8%. Pat nākošā gadā pieprasījumus pēc manufakturas paredzēts apmierināt ne vairāk kā 75% apmēros.

Ja no kopējiem PSRS pārskatāmā gada tirdzniecības apgrozījumiem izslēdz tās sumas, ko devusi produktu apmaiņa starp zemkopjiem, tad iznāk, ka tā saucamais organizētais tirgus ir apgrozījis preču par 39.575 milj.červ.rbļ.,t.i.apgrozījumi pieauguši gada laikā par 19,2%, pie kam valsts uzņēmumos apgrozīts preču par 18,1 miljardu, kooperacijās par 14,2 miljardi un privāttirdzniecībā par 7,2 miljardi rbļ.

Runājot par organizēto tirgu nav lieki apskatīt katru tirdzniecības veidu atsevišķi. Par organizēto tirgu sauc visas tās tirdzniecīskās iestādes un uzņēmumus, kuŗās iespējams izvest kontroli, šādā vai rādā ceļā. Tanī ietilpst, vispirms, dažādi valsts uzņēmumi, kuŗi nodarbojas vai nu tieši tikai ar tirdzniecību, kā sindikati un to sastāvdaļas, dažādi torgi un tieši valsts veikali, jeb trosti, kuŗi nav nodibinājuši sindikatus, bet savus ražojumus pārdod kooperacijai, privātveikaliem, jeb tieši patērētājam. Vispārīgi trosti pieksaitāmi ne pie tirdzniecības uzņemumiem, bet gan pie rūpniecības.

Kā jau minēts, visi valsts uzņēmumi apgrozījuši preču un produktu par 18,1 miljardu rbļ.,t.i.pārsnieguši iepriekšējā gada apgrozījumus par 17,1%. Pārskatamā gadā visliclākos ieņēmumus valetij devuši trosti. Tie apgrozījuši preču par 9.430,1 milj.rbļ., kas sastāda 52% no valsts organu kopējā apgrozījuma. Trestiem seko magazinas, veikali un līdzīgas iestādes, kuŗas apgrozījušas preču par 3.605,5 milj.rbļ. un devuši 19,9% no kopējiem apgrozījumiem. Sindikati apgrozījuši preču par 3.788 milj.rbļ. un t.s.torgos ieņemti 1.297,5 milj.rbļ.

Neskatoties uz apgrozījumu pieaugumu valsts līdzdalība tirgū gada laikā mazinājusies. Iepriekšējā gadā tā piedalījās kopējos tirdzniecības apgrozījumos ar 46,6%, tagad ar 45,3%. Ja no apgrozījumiem izslēdz visu to, ko pārdevuši tieši trosti, fabrikas, majrūpnieki un lauku ražotāji, tad pārējos tirdzniecības apgrozījumus, kuŗi sastāda 28,1 miljardu rbļ.,var sadalīt šādi:

Valsts	Kooperacija (miljonu rbļ.)	Privātkap.	Kopā
Lieltirdzniecībā	7.433,6	7.986,0	780,0	16.204,6
% pret visiem apgrozījumiem	45,9	49,3	4,8	100,0
Sīktirdzniecībā	1.254,5	6.269,0	4.420,0	11.943,5
%	10,5	52,5	37,0	100,0
Pavisam	8.693,1	14.255,0	5.200,0	28.148,1
%	30,9	50,6	18,5	100,0

No šās tabeles redzams, ka valsts šinī tirgū piedalas ar diezgan niecīgu (30,9) procentu. Ja salīdzina šā gada sasniegumus ar pag.gadu, tad jākonstatē, ka valsts uzņēmumi savas pozicijas zaudējuši gan lielgan sīktirdzniecībā. Lieltirdzniecībā valsts uzņēmumi apgrozīja iepriekšējā gadā 49,5% no kopējās sumas, šogad 45,9%. Sīktirdzniecībā šis procents attiecīgi gadiem šāds: 10,9 un 10,5

Ja šeskatamies datos par apgorzījumiem, kurį sadalīti pēc preču grupām, tad jākonetatē, ka valsts atipri zaudējusi lauksaimniecības produktu tirgū. Tur iepriekšējā gadā tā piedalījās ar 30,3%, šggad ar 27,7%.

Tālāk apskatīsim otro organizēta tirgus sastāvdaļu, t.i.kooperaciju. Šim turdzniecības veidam piegriežama nopietnākā vērība, jo tieši preču apmaiņā tai ne tikai pieder vislielākā nozīme, bet tās iespaids tirdzniecībā gadu no gada pieaug, kamēr valsts un privātkapitala līdzdalība tirgū mazinas. Kopējos organizēta tirgus apgrozījumos kooperacija sasniegusi jau 36%, kamēr iepriekšējā gadā tās līdzdalība nepārniedza 30,5%. Kooperacijas apgrozījumi sasnieguši jau 16,3 miljardus, t.i. gada laikā pieauguši par 47,4%, kamēr valsts uzņēmumu apgrozījumi palielinājušies par 17%, bet privātkapitala mazinājušies par 5,4%.

Tiešā preču apmaiņā starp ~~xxxxxxxxxx~~ producentu un patērētāju kooperacijas nozīme vēl lielāka, uz ko norāda sekoši skaitļi. Valsts uzņēmumi apgrozījuši preču par 8.693,1 milj., privātkapitals par 5.200 milj., bet kooperacija par 14,255 miljoni rbļ., tā tad kooperacija apgrozījusi vairāk nekā pusi no visām tirdzniecībā izplātītām precēm un produktiem, kamēr priekš kara kooperacija apgrozīja knapi 4% no visām precēm.

Kooperacijas kustība PSRS pastāvēšanas gados aptvērusi lielas ļaužu masas. Ja 1913.gadā par tās locekļiem skaitījās 2.075.000 personas, tad uz šā gada 1.oktobri to skaits pieaudzis jau līdz 24 milj.

Lauksaimniecības kooperacija dibināta ciņai ar privātkapitalu zemkopju produktu tirgū. Šī kustība sāka attīstīties jau priekš kaŗa, bet tās attīstības gaita, saprotams, novarēja uzrādīt ne to straujumu, nedz arī to rīcības brīvību, kāda piešķirta tai tagad. Par šās kooperacijas attīstības gaitu liecina sekoši dāti.

	Kooperatīvu skaits	pieauguma %	Locekļu skaits (tūkst.)	pieauguma %
Uz 1/X.1925.g.	34,980	-	5.631	-
" " 1926.g.	38.182	9	6.922	22
" " 1927.g.	39.101	2	7.641	10

Šie dāti liecina, ka divu gadu laikā kooperacija uz laukiem pieaugusi par 4121 jaunien uzņēmumiem un tanī apvienoto locekļu skaits par apm. 2 miljoni personām.

Bet līdz ar to šie dāti arī rāda, ka kooperacijas attīstībā nomanama itkā atslābums. Kamēr iepriekšējā gadā uzņēmumu skaits pieaudzis par 9%, pēdējā vairs tikai par 2%. Tas pats sastatāms skaitļos par kooperēto locekļu pieaugumu (no 22% kritios uz 10%).

Ja ieskatamies dātos par lauksaimniecības kooperacijās apgrozītiem kapitaliem, tad arī redzams, ka apgrozījumu pieauguma straujums gadu no gada mazinas.

Apgrozīta lauks.kooper. (milj.rbļ.)

	1924/25.s.g.	192 5/26.s.g.	1926/27.s.g.
Kopēj.apgrozījumi	1.280	2.133	3.050
Naudā apgrozīti	896	1.366	1.617

Kamēr 1926.gadā kopējie apgrozījumi pieauguši par 66,6%, pārskatamā gadā vairs tikai par 42%.

Par to pašu laiku stipri mazinas apgrozījumu pret skaidru skaidru naudu iespaids kopējos lauku kooperacijas apgrozījumos. Ja 1925/26.s.gadā tie aizņēma 70%, tad pārskatamā tie sastāda vairs tikai 62%.

Lauksaimniecības kooperacijas locekļu sastāvs, pēc kontroldātiem

par 48 saimniecībām, kuŗās ietilpst 470.121 saimniecība, šāds:

Bez darba lopiem	26,3%
Kam 1 darba lops	51,3%
" 2 " lopi	14,5%
" 3 " "	5,2%
" 4 un vairāk	1,7%

Pievestais liecina, ka lielākā lauksaimniecības kooperacijā apvienoto zemkopju masa ir lopiem nabadzīgākās šķiras.

Ja materiālo stāvokli nosaka no darba lopu skaita, bet kooperatīvās saimniecības sējumu platība, tad attiecīgu pāreskatu dod dāti, kas sastādīti RSFSR robežās par 148.772 lauku saimniecībām.

23%	no tām	zeme	nav	lielāka	par	2 desetiņām,
61,1%	"	"	"	"	"	2-8 "
7,4%	"	"	"	"	"	8-10 "
8,5%	"	"	"	"	"	10 "

Pēc šiem dātiem redzams, ka trūcīgo zemkopju kooperacijā ietilpst diezgan niecīgs procents. Lielākais vairums sastādas no zemkopju vidus šķirae un turīgākiem.

Tādus pašus rezultātus aniedz dāti par speciāliem lauksaimniecības kooperatīviem. Ar liniem bagātos apvidos nodibinājušies kooperatīvi, kuŗi nodarbojas vienīgi ar linu ražas produktu realizēšanu. Spriežot pēc izdarītās revizijas pie 4.709 kooperacijā ietilpstošām saimniecībām, locekļu sastāvs šāds:

21,4%	sast.saimniec.,	kuŗu	zemes	platība	nepārsniedz	2 1/2	des.
72,3%	"	"	"	"	"	no 2 1/2 - 6	des.
6,3%	"	"	"	"	"	lielāka par 6	des.
9%	saimniecībām	nav	neviena	zirga			
80,5%	"		ir	tikai 1	zirgu		
10,2%	"		ir	2	zirgi		
0,3%	"		ir	vairāk	par 3	zirgiem.	

No tām pašām 4.707 saimniecībām 4,9% pārdod savu darba spēku,

77,6% pārtiek no savas zemes, nedz kādu algo, nedz paši nodarbojas ar blakus peļņām,

17,5% zemi apstrādā ar algotu spēku.

Gada laikā kopējais sastāvs šinī lauksaimniecības kooper.nozarē mainījies šādi:

	Nabadzīgo.	Vidus šķira.	Kulaku.
1925.gadā	33,6%	60,7%	5,7%
1926.gadā	21,5%	72,3%	6,3%

Redzams, ka sevišķi strauji mazinājies nabadzīgo ieepaids šinī kooperacijas nozarē. Kamēr gadu iepriekš to skaits sastādīja 1/3 daļu no

kopējā skaitā, tagad tas tikai drusku lielāks par 1/5. Vidējās zemkopju šķiras skaitā stipri pieaudzis un aizņem noteiktu pārsvaru kopējā masā. Pieaudzis arī kulaka iespaids un tā tad ne par velti opozicija saka,ka kooperacija esot tā, kas pa daļai sekmējot kulaka attīstīšanos.

Ja ņem dātus par lauksaimniecības kooperaciju, kuŗa apvienojusi atsevišķas lauku saimniecības piena pārstrādāšanai, tad kopējā šo saimniecību skaita 1,4% krīt uz bezgovju saimniecībām, 33,3% sastāda saimniecības, kuŗām ne vairāk par 1 govi, 37,4% grupējās no 2 gavu saimniecībām un 27,9% no saimniecībām, kuŗām 3 un vairēk govis.

Šī lauksaimniecības kooperacijas nozare ir tā, kuŗā trūcīgo zemkopju iespaids tas mazākais, bet totiesu turīgo, jeb kulaka iespaids lielākais, kā kuŗā katrā kooperacijā, Šinī nozarē apstākļi, kas diktē valdības lauksaimniecības politiku atrodas vislielākā nesaskaņā ar komunisma idealoģiju. Lopkopība ir jāpaceļ. Tas izdarams vienīgi ar atsevišķas saimniecības materialā stāvokļa uzlabošanu, ar govu skaita pieaugumu saimniecībās. Turklāt nav nozīmes kooperēt piensaimniecībā saimniecības ar 1-2 govīm, jo, vispirms šādām piensaimniecībām aptrūkst darba un, otrkārt, tās produkcija pārāk dārgi izmaksā. Aprēķināts, ka sīksaimniecības nespēj pievest vairāk par 28-30 pudi piena, caurmērā no 1 govs, kamēr saimniecība ar vairākām govīm dod koppienotavai 44 pudi piena no katras govs.

Turpretīm lopkopības paceļšana rada lielākus ienākumus taisni turīgākās saimniecībās, t.i.sekmē kulaka attīstīšanos, bet vēl jo vairāk turīgā zemkopja materialā stāvokļa uzlabošanos, kas nekādā ziņā nesaietas ar partijas idejām lauksaimniecībā.

Strādnieku, jeb tā saucamie patērētāju kooperatīvi (patrebiteļskaja kooperacija) aptver lielāko skaitu no visiem PSRS robežās pastāvošiem kooperacijas uzņēmumiem. Uz 1/X.1927.g.tās locekļu skaits sniedzas 15 miljonos, pie kam lielāko daļu no tiem sastāda arodbiedrībās apvienotie strādnieki.

Patērētāju kooperacija palikusi par galveno faktoru rūpniecības ražojumu un produktu apmaiņā. Spriežot pēc nolīgumiem, kādi noslēgti starp kooperacijas centriem un rūpniecību, šī nozare apgrozījusi 70-80%

no galveno preču nasām. Jā ņem kopējos preču apgrozījumus, tad šī tirdzniecības nozare pārskatamā gadā apgrozījusi lieltirdzniecībā 48% no visām precēm, sliktirdzniecībā 31,4%, jeb kopsumā par 10.005 milj.rbļ.

Lauksaimniecības tirgū patērētāju kooperatīvi piedalas ar apm. 30%. Caur šo organizaciju valsts aparatā ieplūst 20% no visas uzpirktās labības, 16% olu. Linu un ādu uzpirkšanā tā piedalas ar 20%.

Par <u>rūpniecības kooperaciju</u> PSRS nosauc tās organizacijas, kuŗas radījuši mājrūpnieki. Šī kooperacijas nozare ir vismazākā, jo tanī ietilpst tikai ap 600.000 locekļu. Kamēr 63% strādnieki jau paspēti apvienot kooperatīvos, mājrūpnieceli piedalas tanī tikai 10% apmēros, pie kam atsevišķās republikās kooporēto mājrūpnieku skaits nopārsniedz 4-5% no kopējās masas.

Šī kooperacija dibināta ar nolūku izspiest privātkapitala iespaidu uz mājrūpniekiem, t.i.,lai valdībai būtu iespējams kontrolēt mājrūpnieku patērēto izejvielu daudzumu, lai apgāde ar tām noritētu caur organizēto tirgu, lai ražojumi tiktu izplātīti caur organizētā tirgus aparatu.

Šī kooperacijas nozare gada laikā apgrozījusi preču par 1,6 miljardi rbļ.

Trešais organizēts tirgus veids ir <u>privātie uzņēmumi</u>, kuŗi darbojas zem valsts kontroles. Par privātkapitala iespaidu šinī tirgū var spriest vienīgi pēc dātiem, kādi savākti par apgrozījumiem koncesijās un tanīs privāttirdzniecībās, kuŗas izņēmušas tirdzniecības zīmes attiecīgās valsts iestādēs, t.i.,kuŗas padotas finansu komisariata rīcībai. Apgrozījumi, ko uzrāda šie uzņēmumi, sastāda tikai daļu no tā, ko privātkapitals apgrozījis savienības robežās gada laikā, bet pēc šiem dātiem PSRS valdība spriež par privātkapitala līdzdalību valsts tirdzniecībā un tamdēļ nav lieki tos apskatīt, Kā jau iepriekš minēts, statistika par pārskatamo gadu uzrāda, ka privāttirdzniecībā apgrozīts preču par 7.197 milj.rbļ.,t.i.,privātkapitals aizņēmis 18,2 no kopējiem apgrozījumiem. Pret iepriekšējo gadu, pēc tiem pašiem avotiem, privāttirdzniecības apgrozījumi mazinājušies par 5,4%.

Lieltirdzniecībā privātkapitala apgrozījumus viegli noteikt, jo tā norit caur attiecīgām biržām, kuŗos darījumi tiek reģistrēti. Pēc šiem dātiem, privātais kapitals lieltirdzniecībā apgrozījis preču tikai par 780 milj.rbļ.,t.i. 4,8% no kopējiem apgrozījumiem. Sīktirdzniecībā privātkapitala iespaids daudz lielāks. Loilāks pat nekā valsts. Kamēr valsts tanī piedalas ar 10,5%, privātkapitals ar 37%. Bet arī šos dātus nevar uzskatīt par pareiziem un izsmeļošiem, jo, kā jau minēts, tie sastādīti tikai pēc apgrozījumiem organizētā tirgū. Cik preču un produktu realizēts ārpus reģistraciju punktiem, par to grūti atrast noteiktus dātus, bet ka tās saetāda jūtamu procentu iedzīvotāja patēriņa segšanā, to var spriest jau no pārāk lielā preču trūkuma dažādos PSRS apvidos. Turklāt privāttirdzniecību veicina tas apetāklis,ka liela ir cenu starpība uz rūpniecības režojumiem un lauksaimniecības produktiem. Kamēr rūpniecības ražojumi 2-3 reizes dārgāki nekā priekš kaŗa, lauksaimniecības produktu cenas caurmērā pieaugušas tikai 1,5 reizes. Bez tam privāttirdzniecības attīstību sekmē cenu starpība dažādos apvidos. Kamēr Sibirijā pude rudzu maksāja 60 kap., ziemeļapgabalā tā cenas pāreniedz 2 rbļ. Opozicija apgalvo, ka privāttirdzniecība apgrozījusi 40% pat no visām iekšzemē realizētām rūpniecības precēm. Tam viegli var piekrist, jo kaut arī privāttirdzniecībai preces tieši no fabriku noliktavām netiek izdotas, privātkapitals tās uzpērk no kooperatīvu locekļiem. Turklāt mājrūpniecība, kuŗa ražojusi 70% no visa iekšējam patēriņam vajadzīgā apavu un drēbu skaita, gandrīz visa atrodas privātkapitala rokās.

Lai ilustrētu privātkapitala iespaidu tirdzniecībā, pievedam sekošus dātus par tirdzniecību un rūpniecību Ļeņinpilī, kur, kā jāpiezīmē, privāttirdzniecība ieņem izcilus lielu lomu.

Uz 1926.gada 1.novembri Ļeņinpilī izdotas 10.606 tirdzniecības zīmes (patentes), no kuŗām valsts organiem 914, kooperacijai 1.519 un privātuzņēmumiem 8.173, t.i.,76,1% no visām, izņemot 511 tirdzniecības zīmes, kuŗas izdotas sevišķi sīkiem tirdzniecības uzņēmumiem.

Visvairāk privātkapitala rokās ir koncentrēta sīktirdzniecība,jo

lielāki veikali, jo mazāk tie pieder privātkapitalam. Uz to norāda sekoša tabele:

	Skaits. Starp kuŗām valsts org.izdotas	Kooperacijai.	Privātpersonām
I.šķiras	tirdzniec.zīmes (patentes)	gandrīz visas	izpārdotas privātk.
II. "	2805	3,9%	1,0%	95,1%
III. "	5134	4,8%	10,3%	84,3%
IV. "	1333	20,2%	43,8%	30,0%
V. "	399	17,0%	48,8%	34,2%
VI. "	424	33,3%	34,7%	32,1%

Šie dāti liecina, ka privātkapitala iespaids Ļeņinpilī daudz lielāks nekā valsts. Vienīgais, kur valsts tirdzniecības uzņēmumu skaits pārsniedz privāttirgotavas ir paši lielākie tirdzniecības uzņēmumi. Un tad arī ar niecīgu (1,1) procentu.

. Gada laikā privāttirdzniecības iespaids gan mazinājies. Uz 1.jūliju 1927.gadu no kopējā izņemto tirdzniecības zīmju skaita valsts uzņēmumiem izsniegtas 10,6%, kooperacijai 22,7%, bet privātpersonām 66,7%.

Gada laikā Ļeņinpilī apgrozīts preču par 489.704.000 rbļ., pie kam tā saucamā nolīdzināšanas nodokļa (uravnitjeļnij zbor) nomaksāts 6.452.820 rbļ. Kamēr valsts tirdzniecības uzņēmumi šā nodokļa devuši 671,3 tūkst.rbļ.,kooperacija 1.989,8 tūkst.,privāttirdzniecība nomaksājusi 3.791,5 tūkst. Jāatzīmē, ka no kopējiem tirdzniecības uzņēmumiem šo nodokli maksājuši 124 valsts uzņēmumi, 770 kooperatīvi un 8.355 privāttirgotavas, t.i.nodokli maksājušas visas privāttirdzniecības, kamēr vairāk nekā puse no valsts un kooperacijas uzņēmumiem no nodokļa atsvabināti.

Ļeņinpilī skaitas 1.537 rūpniecības uzņēmumi, no kuŗiem 55 pieder valstij, 11 kooperacijai un 1471 privātpersonām, pie kam privātpersonu rokās koncentrēti tie sīkākie uzņēmumi.

Rūpniecības zīmes izņemtas sekošos kg procentos

Šķiras	Valsts	Kooperacija	Privātpersonām
I-VI	2,0	1,9	96,1
VII-XII	59,3	18,9	21,8
XIII-XV	94,8	3,2	2,0

Rūpniecības uzņēmumi nomaksājuši gadū nolīdzināšanas nodokli:valsts uzņēmumi - 91.740, kooperacijas - 7.172 rbļ., privātpersonu - 625.175 rbļ.

Ārī šo redzams, ka privātpersonas ir tās, kuŗas dod valstij lielākus ieņēmumus nekā valsts uzņēmumi un komunālās organizacijas. Tamdēļ arī pa daļai izskaidrojams, ka privātkapitals tiek likumīgi atzīts, ka tam atļauts piedalīties gan valsts tirdzniecībā, gan rūpniecībā.

Cīņa ar to tiek izvesta. To prasa partijas statuti, tas solīts masām, bet ŠI cīņa nav tik nesaudzīga, kas iznīcinātu privātkapitalu galīgi, jo tā novar būt tik asa, kamēr valsts uzņēmumi un komunālās organizacijas nebūs spējīgas radīt lielākus ieņēmumus, nebūs spējīgas aizpildīt to robu, kas rastos valsts budžetā, ja atkristu ienākumi no privātkapitala.

Tas būtu īsumā viss, kas sakams par nogrupējumiem PSRS iekšējā tirgū. Tālāk ieskatīsimies dātos par visvārīgāko vietu PSRS preču apmaiņā, t.i. par preču cenām.

Gads iesākās ar lielu starpību preču cenās uz rūpniecības ražojumiem un lauksaimniecības produktiem. Piemēram, rajonā, kuŗā visvairāk tika ražots cukurbiešu (Ukrainē), rūpniecības preces uz 1/X.1926.gadu, salīdzinot ar 1913.gadu, bija 2,39 reizes dārgākas, kamēr lauksaimniecības produkti tikai 1,09 reizes. Ziemeļ-vakaru rajonā, kuŗš visbagātāks ar liniem, rūpniecības preču indekss (1913.-1) uzrādīja 2,51, bet lauksaimniecības produktu tikai 1,31-1, 32; Sibirijā, kuŗā visplašāk attīstīta lopkopība, rūpniecības preču indekss 2,00, bet lauksaimniecības produktu tikaix 1,12.

Šie skaitļi paši par sevi liecinājа, ka stāvoklis visai nenormāls. Paaugstināt lauksaimniecības produktu cenas, sevišķi valdībai, bija ganārīz neiespējami, jo, kā jau minēts pārskatē par ārējo tirdzniecību,lauksaimniecības produktu eksports, pie visām zemām cenām, peļņas nedeva.Ar cenu pacelšanu tas nestu zaudējumus.

Bet IV.padomju kongresā delegati noteikti prasīja vispirms pēc rūpniecības preču cenu samazināšanas un, otrkārt, pēc lauksaimnieku produktu cenu paliclināšanas, lai tādējādi mazinātu starpību starp industrijas un lauksaimniecības produktu indeksiem. Tika izteikta doma, ka lauki, nomaksājuši attiecīgas nodevas un iegādājušies nepieciešamās preces, no

savu ražojumu turpmākas pārdošanas atturēsies, kas apdraudētu visa iepriekš nospraustā valsts saimniecības plāna realizēšanu. Tika pievesti vēl daudz un dažādi motīvi, bet šis bija viens no galvenie m, kas spieda konferencei pieņemt lēmumu par cenu samazināšanu uz rūpniecības ražojumiem.

Izpildot šo padomju konferences norādījumu, valdība izdeva likumu, pēc kuŗa preču cenas bija samazināmas par 10% caurmērā, pie kam fabrikām jāsamazina pārdošanas cenas uz pašizmaksas rēķina par 5% un tirdzniecības iestādēm jāsamazina cenas sīktirdzniecībā, galvenām kārtām vienkāršojot aparatu un pazeminot papildizdevumus.

Līdz ar to valdība piešķīra visas pūles, lai paceltu cenas uz lauksaimniecības produktiem. Cita ceļa nebija, šā nodoma realizēšanai, kā samazinot izdevumus, kuŗi saistīti ar lauksaimniecības produktu iepirkšanu, ieskaiņošanu; transportēšanu un realizēšanu iekš-un ārzemēs.

Gads ir pagājis, bet valdības rīkojume nav izdevies visā visumā izpildīt. Pirmā pusgadā rūpniecības cenu pašizmaksa ne tikai pazemināj ās, bet turklāt pat pieauga, caurmērā, par 1-1,5%. Pēdējā gada pusē tika pieliktas visas iespējamās pūles, lai kaut kādi panāktu preču cenu lieltirdzniecībā samazināšanu. Noteiktu dāstu vēl nav, bet paredzams, ka rezultāti nebūs lielāki par 1-2%. Sīktirdzniecībā atzīmējami panākumi. Piemēram, pēc dātiem par 7 atsevišķiem lauksaimniecības produktu ražīgākiem apgabaliem, preču cenas kritušās par apm.8%. Vislielākie rezultāti sasniegti pie sāls cenām, jo minētos rajonos tā cenas kritušās par 24%, dzelzs un naglu cenas pazeminātas par 12%, stikla un stikla trauku par 9%, katuna par 8%, machorka, smalkā cukura, petroējas par 6%, zābaku par 5%, galošu par 4%, ziepu cenas turpretim pieaugušas par 1%.

Bez tam, minētos rajonos lauksaimniecības produktu cenas par to pašu laiku pieaugušas, ko rāda sekoši indeksi:

	(1913.g.-1) Uz 1/X.26.g.	Uz 1/X.27.g.
Saules puķu sēklas indekss:		
Ukrainā	1,38	1,67
Z.Kaukazē	1,32	1,81
Cukurbietes Ukrainā	1,09	1,14

Linu indekss:			
Smol. un Tvera gub.	1,31	1,49	
Jaroslavas un Kostromas gub.	1,32	1,44	
Kartupeļi:			
Jaroslavas un Kostromas ~~gg~~gub.	1,38	1,68	
Piena indekss:			
Aizuralā	1,21	1,47	
Sibirijas vakaros	1,12	1,35	1/IV.27.g.
D.Ukrainā	1,18	1,31	
Kviešu cenu indekss:			
Miežu conu indekss.....	1,09	1,66	
Auzu	1,33	1,80	

Tomēr vēl jo projām jākonstatē, ka rūpniecības preču cenas PSRS ir ļoti augstas. Piemēra pēc pievedīšu sažus konkrētus skaitļus. Priekš kara zābaki maksāja 4-5 rbļ.,tagad tie nāk uz 20-30 rbļ.p-aris, machorka maksāja 1913.gadā 50 kap. mārciņā, tagad 134 kap., katuna aršina maksā 33-44,5 kap.,naglas 31-36 kap.,tafele logu stiklu 80-81 kap.

Preces sadārdzina pārāk lielie izdevumi, kuŗi rodas precēm nostaigājot visus etapus no ražotāja līdz patērētājam. Piemēram, sērkociņu cenas šinī ceļā pieaug par 500%, chroma zābakus fabrikas ražo par 7-8 rbļ.pārī, bet iedzīvotājs par tiem spiests maksāt 20-30 rbļ. Sviesta cenas nostaigādamas no ražotāja uz patērētāju pieaug par apm.300%. Labības cenas uzrāda līdzīgu, ja pat ne lielāku pieauguma procentu. Liela nozīme preču cenu pieaugšanā ir tirdzniecības aparata iekšējai organizacijai. Norvēģijas siļķes iepļūst PSRS caur Murmanu par 19 rbļ.60 kap. muca. Kārtība, kāda pastāv PSRS, spiež tās transportēt uz Maskavu, Ļeņinpili, no kurienes tikai tās sadala pa novadiem. Murmanā tās atgriežās jau par 35 rbļ.mucā un tad tikai vēl lieltirdzniecībā. Līdzīgu piemēru var pievest simtiem. Tad vairākus mēnešus nokavēts dublikatu piesūtīšana. Prece guļ vagonos, jeb noliktavās un ar to aug cenās. Tad vairāki vagoni aiz pārskatīšanās nosūtīti uz pavisam citu pilsētu. Neatrazdami tur saimnieka, tie atgriežas pie nosūtītāja, sadārdzinādami preci. Šie gadījieni izklausās nieciīgi, bet PSRS iekšējā tirgū tiem liela nozīme. Piemēram, Maskavā kāda kooperacijas savienība tikai caur līdzīgām kļūdām gada laikā cietusi ap 2,5 miljoni rbļ.lielus zaudējumus.

Lauksaimniecības produktu tirgus.

Jau pārskatā par PSRS ārējo tirdzniecību norādīts cik liela nozīme lauksaimniecības produktiem valsts saimniecībā.

No visa PSRS 1926/27.s.gada 768,5 milj.červ.rbļ.lielā eksporta lauksaimniecības produkti devuši 354.260.000 rubļus, kas sastāda 46,5%. Ja šim eksporta postenim pieskaita vēl 3,1 milj.,kas ieņemts no eksportētiem lopiem un tos lauksaimniecības produktus, kuŗi pārstrādātā veidā izvesti uz ārzemēm, tad jākonstatē, ka lauksaimniecības ražojumi pastāda lielāko pusi no visām PSRS eksportprecēm.

Tamdēļ nebūs lieki ieskatīties dātos, kādi izveidojušies gada laikā lauksaimniecības produktu tirgū. Vispirms jāpiebilst, ka še runa iet, galvenām kārtām, par tiem lauksaimniecības produktiem, kuŗi ieplūduši valsts orgānos, vai nu caur speciali organizētiem produktu uzpirkšanas aparatiem, jeb caur valsts tirdzniecības uzņēmumiem, kooperāciju, privāttirdzniecību u.t.t.

Labības tirgus.

Labībai piegriežama liela vērība lauksaimniecības produktu tirgū, jo labība ir tā, kas sastāda galveno eksporta postenī (206 milj.červ. rbļ.), labība ir arī tā, kas visnepieciešamāka pilsētām. Ja runa iet par pilsētas saistībām ar laukiem, tad vienmēr tiek ņemts vērā kādos apmēros zemnieks izlaiž tirgū šo produktu. Ja grib paredzēt cik lieli nākošā xxxdx gadā būs vajadzīgi preču krājumi, tad pirmām kārtām tiek vērots, kāda būs minētā gada raža, cik lielus labības pārpalikumus lauki spēs izvest tirgū, cik lieli no tam radīsies ieņēmumi, cik lieli caur to paredzami preču pieprasījumi. Kā jau minēts pārskatā par lauksaimniecību, 85% no visas iedzīvotāju masas mitinas uz laukiem. Lai spriestu par to labklājību, par to pirkšanas spējām, jāzin kāda ir bijusi labības raža iepriekšējā gadā, kādi raduśies krājumi, kāda pereazama nākošā raža. Turklāt PSRS ir lauksaimniecības zeme, kur graudkopība ir dominējošā saimniecības nozare. Viss tas liecina, ka tai pie-

griežama nopietna vērība. Un ne par velti visās PSRS robežās noturētās konferencēs, sēdēs un apspriedēs, presē un periodiskos izdevumos no gada sākuma līdz tā beigām tiek spriests un lemts, kādā stāvoklī sējumi, kā norit labības uzpirkšana, kā pavairot labības ieplūdumu valsts aparatā, jo no tā, kādos apmēros savākts labības valsts krātuvēs, atkarājas gan cīņa par ārējā tirgus monopolu, gan pa daļai privātkapitala apkarošana, gan rūpniecības uzlabošana. Iepriekšējie gadi bija jāsaista ar deficitu ārējā tirdzniecībā (233 milj.červ.rbļ.) tikai tamdēļ, ka labības tika nodots valstij mazāk, nekā gada sākumā tika paredzēts. Šis gads būtu devis daudz lielāku aktīvu, ja labības tirgus būtu noritējis pie tik pat labvēlīgiem apstākļiem, kā gada sākumā. Un, jāsaka arī, ka ja nebūtu paspējusi palīgā šā gada jaunā raža, ārējās tirdzniecības bilance arī šogad uzrādītu deficitu.

Labības uzpirkšanas kampaņa sākās ar 1.juliju, t.i.,no tā mēneša, kad tirgū parādās jaunā raža. Faktiski saimniecības gads nesakrīt ar to, jo saimniecības gads sākas 1.oktobrī. Viss tas, kas tiek savākts pēdējos saimniecības gada 3 mēnešos (no julija līdz oktobrim) iet jau uz jaunā saimniecības gada konta. Bet, paraasti, šajos 3 mēnešos uzpirktā raža tiek izlietota vecā saimniecības gada robu aizsēšanai. Ja nav izdevies labības iepirkt paredzēto daudzumu, nav izdevies līdz tam laikam eksportēt tās labības masas, kas radītu vajadzīgos ienākumus ārējā tirdzniecībā, iztrūkums tiek ņemts no jaunuzpirktās. Arī jaunā lauksaimniecības nodokļa piedzīšana tā pieskaņota, lai minētā gada ceturksnī tas visintensīvāk ieplūstu valsts kasēs, t.i.,lai zemkopis pastoigtos ar savu produktu realizēšanu iekšējā tirgū.

Gada sākumā bija paredzēts, ka valsts aparatam izdosies iepirkt 720 milj.pudu labības, pie kam 200 milj.pudi atliks eksportam. Pēc jau noskaidrotiem dātiem, labības uzpirkšanas kampaņas gadā (no 1.julija 1926.g.līdz 1/VII.1927.g.) izdevies iepirkt tikai ap 635 miljoni pudu, pie kam eksportēti ap 140 milj.pudu.

Ja salīdzina pārskatamā gada rezultātus ar iepriekšējo gadu,tad jākonstatē, ka labības pēdējā gadā iepirkts par 25,9%, jeb 99 milj. pudu vairāk, nekā iepriekšējā gadā, bet eksports pieaudzis tikai par

16%, bet 26 milj.pudiem. PSRS ekonomisti to izskaidro ar iekšējā patēriņa pieaugumu. Nenoliedzami, ka iekšējā patēriņa pieaugums ir viens no iemesliem, kas mazinājis labības eksporta lielumu, bet, liekas, galvenā vaina ir meklējama dziļāk.

Zemkopīkxs paradīs izvest tirgū labību tikai tādos kvantumos, cik tas nepieciešams priekš nodevu nomaksas, priekš patēriņam nepieciešamo preču iegādāšanas. Uz červoncu tas, kā apgalvo opozicija, skatas neuzticīgi. Ja valsts rūpniecība nespēj dot pretīm preci, zemkopis savus labības krājumus labāk atstāj klētīs, nekā pret riem iemaina šaubīgo červoncu. Rūpniecība nespēj ražot vajadzīgo preču daudzumu. Preču bads gadu no gada palielinas. Ja ticami ir statistiskie dāti par PSRS iekšējo tirgu pārskatamā gadā, tad pēc tiem vien jau var spriest, cik liels ir preču iztrūkums. Pēc šiem dātiem preču pieprasījumi, caurmērā, tiek apmierināti 70-80% apmēros; pie kam pieprasījumi pēc manufakturas pat tikai 40% apmērā.

No otras puses labības nodošanu valsts aparatā tormozē pārāk zemās labības iepirkšanas cenas. Laikā no 1.oktobra līdz 1.aprilim iepirkts visvairāk labības (ap 486 milj.pudu), bet taisni tad valsts labības uzpirkšanas aparats maksāja viszemākās cenas: par rudzu pudu caurmērā 70,1 kap.,kviešu pudu pirka par 102 kap. un audzu par 60 kap. Tanī pat laikā labība nāca lieltirdzniecībā (optovaja), rudzu puds par 105,2 kap., kviešu par 127,6 kap.,auzu par 105,3 kap. Patērētāja, iegādādamies labību veikalos par to maksāja vēl dārgāk. Maskavas rajonā rudzu puds brīvā tirgū maksāja 146-157 kap., Baltkrievijā - 128-135 kap., Ļeņinpils rajonā - 147-177 kap.,bet ziemeļos pat 154-203 kap. Tas pats sakams par kviešiem un auzām. Kviešu puds uz vakariem no Uraliem maksāja 280 kap.,auzu puds Ziemeļos nāca uz 187 kap. Maskavas rajonā, caurmērā,141 kap. Minētie dāti liecina, cik neizdevīgi priekš zemkopja nodot labību valsts uzpircējiem.

Galvenais, kas sekmē labības ieplūšanu valsts aparatā, ir valdības iespēja noteikt gan cenas, gan rīcības brīvību iekšējā tirgū, kā arī radīt vispārīgo saimniecības konjunkturu, labvēlīgu valsts politikai. Ja ieskatās dātos par labības cenām dažādos PSRS rajonos, tad vieg-

li saredzams, ka labības apmaiņa no viena apgabala uz otru dod lielus ienākumus, ko izmanto sevišķi privāttirdzniecība. Piemēram, pag.ziemā rudzu puds Sibirijā maksāja caurmērā 64,5 kap.,kviešu 96-97 kap.,miežu-69-70 kap. Dažos apvidos, kā Pievolgas, mazāk vērtīgus rudzus izveda tirgū pat par 85 kap.pudā. Turpretīm, kā jau iepriekš minēts, rudzu puds citos apgabalos tika pārdots pāri par 2 rbļ.,kviešu cenas sasniedza pat 3-4 rbļ.,auzu 137 kap.,miežu 151 kap. Valdība saprata, ka pie tik lielas cenu starpības maz būs tādu zemkopju, kas brīvprātīgi savus ražojumus nodos valsts aparatā, kurš, ja arī gribēja, nespēja vairāk maksāt par noteiktām, samērā ļoti zemām iepirkšanas cenām. Tamdēļ valdība izdeva vairākus rīkojumus, kas nomāca privāto tirdzniecību ar labību. Tā aizliedza dzelzceļiem pārvadāt un dzirnavām samalt privātpersonu labību. Saprotams, šie soļi atstāja lielu iespaidu uz privāttirdzniecību ar labību. Privātā tirgus iespaids mazinājās. Gada sākumā privātais kapitals piedalījās labības uzpirkšanā ar 22,8%, bet beigās tā līdzdalība nokrita līdz 8,5%. Līdz ar to mazinājās arī tas labības daudzums, ar kādu patērētāju apgādāja privātais tirgus. Valdība bija spiesta no iepirktā labības daudzuma, vietējā tirgū izdalīt lielākus krājumus, nekā iepriekšējā gadā. Šis apstāklis, liekas, ir tas, kas radījis mazākas eksportspējas šinī gadā, ko PSRS ekonomisti iztulko ar iekšējā patēriņa pieaugumu. Ne tik strauji ir pieaudzis labības vietējais patēriņš, kā valsts līdzdalība patērētāja apgādē ar vajadzīgo xx labību.

Paceļas jautājums, ko devusi iedzīvotājam valsts labības tirgus monopolizacija. Uz atbildi norāda cenu starpība starp ražotāju un patērētāju. Ražotāja spiests labību pārdot par cenām, kuras vai nu līdzīgas priekškara labības cenām, jeb tikai drusku augstākas. Patērētājs to saņem jau par cenām, kuras 2-3 reizes lielākas nekā priekš kara. Cik strauji pieaug cenas uz labību, nostaigājot no ražotāja uz patērētāju, caur dažnedažādām organizacijām, to norāda jau, ņemot pat pēc pēdējiem saimniecības gada mēnešiem, kad iepirkšanas cenas uz puda rudzu tika paaugstinātas par 4 kap. un kviešu par 5 kap.,sekoši skaitļi: valsts labības uzpirkšanas aparati par pudu rudzu maksā, caurmērā,

74 kap.,lieltirdzniecībā par to prasa 110 kap.,bet par pudu rudzu miltu kooperatīvos jāmaksā jau 180 kap. Par pudu kviešu valsts maksā caurmērā 107 kap.,lieltirdzniecībā tiek pārdots tas par 130 kap.,bet miltu pude maksā no 2 rbļ.56 kap.līdz 4 rbļ.14 kap.

Ir rajoni, kā Vidus Azija, kur kviešu miltu puda cenas pēc "Ekon. Žiznj" ziņām pāreniedz pat 12 rubļus. Visas tās rada lielas nenormālības iekšējā tirgū. Gada beigās sāka parādīties uzpircēji, kuŗi iebrauca auglīgākos apgabalos, lai pārvestu sev, jeb pārdošanai, ne lielāku vairumu labības, kā atļauts pārvadāt, kā personīgo bagāžu (kešočņičestvo). Par šādu parādību ienākušas ziņas no Samaras, Jekaterinburgas, Kazaņas, Odessas, Volinijas un Vidus Azijas rajoniem.

Kā jau minēts, labības uzpirkšanas kampaņa sākās ar 1.juliju. Pirmie 3 mēneši deva vājākus rezultātus nekā iepriekšējā gadā (160 milj. pudu vietā 156,2 milj.pudu). Tas izskaidrojas ar to, ka ražas novākšana bija aizkavējusies. Sākās otrais gada ceturksnis un labības pieplūdums valsts aparatā strauji pieauga, jo vispirms zemnieks bija nokavējies ar lauksaimniecības nodokļa nomaksu, kuŗš, turklāt, pārskatamā saimniecības gadā bija palielināts par 62 milj.rbļ., kamdēļ tam vajadzēja naudas un,otrkārt, tirgū tika izlaists, kā parasti ruđeņos, lielāks preču vairums. Tad triju mēnešu laikā tika iepirkti 305,5 miljoni pudu labības, jeb par 130 milj.pudu vairāk, nekā iepriekšējā gadā. Šī parādība bija galvenais iemeslis, aiz kāda PSRS ekonomistiem pārrēķinājās, saistādot saimniecības gada plānu. Taisni šinī laikā notika valsts budžeta galīga saistādīšana, ārējās tirdzniecības apmēru noteikšana. Pēc tik labvēlīgiem rezultātiem šķita, ka šā gada labības kampaņa būs neapšaubāmi sekmīga. Izdosies gan uzpirkt,gan eksportam atlicināt nodomāto daudzumu labības. Pie tam, tika ņemts vērā, ka 1926.gada ir devis otro pēc kārtas labu ražu. Tā tad zemnieki jau paspējuši iegādāties pašuzturai nepieciešamos krājumus.

Valdība sāka intensīvi <u>eksportēt labību</u>. Ja ieskatamies dātos par labības eksportu, tad redzams, ka laikā no oktobra līdz 1.aprilim tās izvestas 1.753.800 tonnas, kamēr iepriekšējā gadā, par to pašu laiku, eksportētas tikai 794.100 tonnas. Te jāpiebilst, ka ārtirdzniecībā la-

bības kampaņas pusgada taisni sakrīt ar saimniecības gada pusgadu, jo labību iespējams eksportēt apm.3 mēnešus vēlāk pēc tās iepirkšanas.

Līdz ar janvari labības nodošana valsts uzpircējiem sāka mazinātties: par 3 mēnešiem - janvarī, februarī un martā tās iepirkts vairs tikai 159,5 milj.pudi, jeb par 45% mazāk nekā iepriekšējā gada ceturksnī un pat par 2,5 milj.pudu mazāk, kā 1926.gadā par to pašu laiku. PSRS ekonomisti neticēja, ka šī parādība ir paliekama. Tie mēģināja to iztulkot ar daž un dažādiem iemesliem. Galvenā vaina tika atrasta sliktājos pievedceļos, jo Sibirijā, kuŗa pārskatāmā gadā deva lielu procentu no visas iepirktās labības masas, tad plosījās sniegputeņi, bet Ukrainē, kuŗa gada pirmā pusē deva vairāk kā 50% no visas uzpirktās labības, sākās atkusnis, kuŗš pārvērta lauku ceļus neizbrienamos purvos.

Bet pēdējie 3 mēneši pierādīja, ka vaina meklējama citur. Ceļi uzlabojās, valdība pacēla pat iepirkšanas cenas, par caurmērā 16%, bet labības pievedumi nevairojās. Tie progresīvi katru mēnesi mazinājās. Kopā par šiem mēnešiem iepirkts tikai 61,8 milj.pudi labības, jeb par 25 milj.pudu mazāk nekā iepriekšējā gadā par to pašu laiku.

Turklāt izrādījās, ka <u>labības krājumi pie zemkopjiem</u> nav nemaz tik lieli, ka bija paredzēts. Vairāki apvidi izjuta lielu labības trūkumu. Sevišķi tas sakams par apgabaliem, kuŗos zemkopis, galvenām kārtām, nodarbojas ar tehnisko kulturu audzēšanu, kā Vidus Azija (kokvilna), Ukraines vakari (cukurbietes), Ziemeļ-vakaru apgabals (lini).Labības aptrūka pat Kaukaza rajonā, kuŗš gada sākumā nodeva vairāk par 130 milj.pudu labības, nerunājot nemaz par tādiem apvidiem, kā Maskavas rajons, Ziemeļu apgabals, Baltkrievija, kur, vispāri, vai nu zemkopība nav galvenais ienākuma avots, jeb tā vāji nostādīta. Sevišķi lieli pieprasījumi ienāca pēc kviešiem. Valdība pirmā pusgadā bija pārāk aizrāvusies ar šā produkta eksportu. Turklāt vairāk piljonu pudu kviešu bija jau aizpārdots ārzemēs. Kviešu valsts aparātā atlikās visai niecīgi krājumi. Lai regulētu iekšējo tirgu, valdība bija spiesta izdot noteikumus, kas piespieda iedzīvotājus vairāk patērēt rudzu miltus. Dzirnavām tika dota rīkojums piemaisīt pie kviešiem 15% rudzu, konditorejām tika ierobežota kviešu miltu patēriņš. Kooperatīvos kviešu miltus pārdeva pēc

kartiņām un tad arī tikai kooperatīva biedriem un valsts ierēdņiem, pie kam pārdots tika ne vēlamais daudzums, bet gan noteikta norma. Piemēram Maskavā un Ukrainē varēja dabūt tikai 20 mārciņas mēnesī. Tulā zomniekiem mēnesī nepārdeva vairāk par 5-10 mārciņām, Kusbašā nepārdeva nemaz.

Tamdēļ arī <u>labības eksports</u> gada pēdējā pusē strauji mazinājās. Kopzumā izvestas tika tikai 487.600 tonnas, jeb 4 reizes mazāk nekā pirmā pusgadā. Iepriekšējā gadā, turpretim, bija nomanama pilnīgi pretēja tendence: pirmais pusgads deva iespēju realizēt ārzemēs daudz mazāk labības (794.100 ton.) nekā gada otrājā pusē (1.254.100 ton.). Temps, kādā mazinājās labības eksports, saskatams no sekošiem dātiem:

Eksportēts (tūkst.ton.)

	1926/27.g.		1925/26.g.	
	Pirmā pusgadā			
Oktobrī	267,5		150.-	
novembrī	361,7	Kopā	200,2	Kopā
decembrī	364,7	1753,8	71,2	794,1
janvarī	274,6		83	
februarī	242,5		115,4	
martā	242,8		174,3	
	Otrā pusgadā			
aprilī	168,9		178,6	
maijā	150,0		135,5	
junijā	38,0	Kopā	187,1	Kopā
julijā	26,8	487,6	152,0	1254,1
augustā	13,9			
septembrī	90,0		600,9	

Jaunā labības kampaņa sākusies, bet rezultāti, neskatoties uz 3 pēc kārtas labas ražas gadu, nav visai iepriecinoši. Par 3 mēnešiem (no 1/VII-1/X.š.g.) ieplūduši valsts aparatā tikai 148,8 miljoni pudu labības, t.i., par apm.8 miljoni pudu mazāk nekā iepriekšējā gadā. Bez tam jāpiezīmē, ka karstā vasara un sausais laiks labību bija nogatavojis ļoti agri, ne tā kā pag.rudenī, kad labības novēkšanu aizkavēja uznākušās lietus gāzes. Šī parādība nav iepriecinoša un ja valdībai neizdosies atrast līdzekļus, kā paliclināt labības nodošanu uzpircējiem, valstij nāksies pārciest gada laikā lielas grūtības.

Lielas grūtības pie labības uzpirkšanas rada viscaur izjūtamais noliktavu trūkums. Visi tie elevatori, kas izkaisīti pa plašo Sibirju, Ukraini, Volgas baseinu, būvēti priekš kara. Tie, pa lielākai daļai novecojušies, neatbilst arī tagadējā labības uzpirkšanas aparata vajadzī-

bām. Daudzi no tiem būvēti punktos, kur labības pieplūdums tagad visai niecīgs. Aprēķināts, ka lai segtu visas vajadzības, šim nolūkam izdodami 500 miljoni, bet līdzekļu trūkst. Cik liela tam nozīme, to var spriest no tam, ka puda labības uzglabāšana vienkārši noliktavās, kuŗas parasti ir tukšas klētis, šķūņi un līdzīgas nepiemērotas uzbūves, izmaksā 11 1/2 kap.,kamēr elevatoros labības puda uzglabāšana izmaksā 4,64 kap.

Linu tirgus.

Pēdējos gados linu sējumu platība Padomju Krievijā, kaut arī ne visai strauji, tomēr kritas. (Ar tā saucamo "dolgunec" 1926.gadā apsētas 1.074 tūkst.deset.,1927.gadā 1.052.000 des.). Tādos linu ražošanas centros kā Tverā, Novgorodas, Smoļenskas guberņās, linu sējumu platība 1926/27.gadā pret iepriekšējo gadu sastādīja ne vairāk kā 92-95%.Kopējā savienības linu produkcija, kuŗa aprēķināta uz 13,5-14 miljoni pudiem, kritusies par 15-20%, bet linu šķiedru ražots ap 8,5 milj.pudu, jeb par 30% mazāk nekā iepriekšējā gadā.

Linu produkcijas krišanai nav galvenais iemeslis linu sējumu platības samazināšanās vien. Mazinājusies pati linu raža un šķiedru izkula. Kamēr priekš kaŗa 1 desetiņa deva 20,8 pudi linu, 1926/27.s.gadā tā deva 15 līdz 16,5 pudu. Iemeslu tik straujai linu ražas krišanai ir daudz. Ka dabas apstākļi spēlējuši mazāku lomu pie linu ražas pamazināšanās, to liecina tas, ka 1926.gads vispāri lauksaimniecībai bija daudz izdevīgāks nekā iepriekšējais. Galvenā vaina tā, ka zemkopim linu apstrādāšana nedod tos ienākumus, ko dod citas kulturas un tamdēļ zemturis linkopībai sāk piegriest mazāk vērības, liniem nodala vājākos zemes gabalus, apstrādā paviršāk. Lielu lomu pie tam spēlē valsts tirdzniecības politika. Kad zemturis linkopībai sāka piegriest lielāku vērību, kad linu sējumi sāka strauji pieaugt, valsts nosita linu iepirkšanas cenas.

Lini maksāja	1924/25.g.	1925/26.g.
	(rbļ.par pudu)	
I gr.	13,80	9,62
II "	12,27	8,73
III "	10,28	7,98
IV "	9,10	7,21
V "	9,60	6,69
VI "	7,08	6 -

No pievestās tabeles redzams, ka 1924.un 1925.gadā valdība par linu pudu maksāja, caurmērā, 10 rbļ.30 kap.,bet nākošā gadā tā linu cenu noteica caurmērā 6 rbļ.80 kap.par pudu. Tās pašas cenas valdība turpināja maksāt pārskatāmā gada sākumā. Tas noveda pie tā, ka no pagājušā gada ražas pārpalikumiem nepietika pat Padomju Krievijas rūpniecības vajadzībām: lai apmierinātu iedzīvotāju kaut visnepieciešamākās prasības, tekstilrūpniecībai bij vajadzīgi apm. 7 miljonu pudu linu, bet valsts linu iepirkšanas punkti nespēja savākt vairāk par 6,5 miljonu pudiem.

Ja Padomju Krievijas valdība tomēr daļu no uzpirktiem liniem gada sākumā <u>eksportēja uz ārzemēm</u> (šogad eksp.2,2 milj.pudu, pag.gadā 4,3 milj.pudu), tad tas izskaidrojams tikai ar to, ka valsts statistiķi nebij pareizi aprēķinuši visas iespējamības un linu kampaņas gala rezultātus paredzējuši daudz apžēlus.

Lai pacoltu lauksaimniekos intresi uz linkopību, PSRS-bas valdība 3.g.marta mēnesī <u>izdeva jaunu likumu</u>, ar kuŗu cenas uz linu pudu paaugstināja par 70 kapeikām, bet uz linsēklām par 50 kap. Ar sevišķu rīkojumu tā piesapiedu kārtā pazemināja labības cenas novados, kuŗi nodarbojas ar linkopību. Noteikumus par jauno lauksaimniecības nodokli valdība tā izstrādāja, ka uz desetiņas apsētas ar liniem šis nodoklis uz pudu mazāks nekā uz līdzīga lieluma labības sējumiem. Turklāt, linsēklas no valsts sēklas fonda tika pārdotas zem pašmaksas - 3 rbļ.vietā par pudu ņēma tikai 195 kapeikas, un uz laukiem tika izvesta plaša propaganda par nopietnākas vērības piegriešanu linkopībai.

Bet Padomju Krievijas saimniecisko organu spējas ne vienmēr iet līdztekus likumiem. Linu sēklu krājumi bij ļoti mazi - ap 200.000 pudu. Mākslīgo mēslu pietika ne vairāk kā niecīga (3-4) procenta sējumu platības apmēslošanai. Zemkopis valdības uzraudzinājumu paliclināt linu laukus uzņēma atturīgi un, pēc jau noskaidrotiem rezultātiem, linu sējumu platība šinī gadā atkal kritusies par 1,4% un līdzinas 1.050.000 desetiņām. Galvenais iemeslis,- neskatoties uz visiem valdības spertiem soļiem,- linkopība Padomju Krievijas zemkopim nav ienesīga. Priekš kaŗa lauksaimnieks par pārdoto linu pudu spēja nopirkt vai nu 6 pudu rudzu,

jeb 22 aršinas katuma. Tagad tas par to pašu pudu nespēj nopirkt vairāk kā 4 ar pus puda rudzu, jeb 12 aršinas katuma. Ja vispārīgi auzu pirkšanas spējas sastāda 84,4%, rudzu 80,2%, tad linu pirkšanas spēja šinī gadā ne lielāka par 61% no priekškara pirkšanas spējas.

Sviesta tirgus.

1926/27.s.gadā iesākās ar lielām grūtībām sviesta tirgū, jo gada laikā sviesta uzpirkšanas plāns tika izpildīts tikai apm.60% apmēros, 1926.gada oktobra mēnesī stāvoklis bija tāds, ka lielākos centros, kā Maskavā, Ļeņinpilī, sviesta krājumos nebija nemaz. Kooperatīvos pārpalikumi bija galīgi izsīkuši un tirdzniecība ar to noritēja vāji.

Gadam sākotiesa tika aprēķināts, ka šā produkta izdosies iepirkt gada laikā valsts aparatā 4.435.000 pudu. Lai to panāktu, tika izdoti vairāki rīkojumi, kuŗi aprobežoja privātkapitala rīcību šai tirdzniecības nozarē. Tika noliegts kredīts privāttirgotājiem. Valsts aparatam un kooperacijai aizliedza kā pārdot, tā arī iepirkt sviestu no privātiem uzpircējiem. Līdz ar to tika paaugstinātas sviesta iepirkšanas cenas. Iepriekšējā gadā par pudu sviesta maksāja, caurmērā, 16,40 rbļ. Pārskatamā gada sākumā tika nolemts maksāt, caurmērā, 18 rbļ. Uz labiem panākumiem sviesta tirgū varēja cerēt jau tamdēļ, ka pārskatamā gadā govu skaitījās par 5% vairāk nekā pirmskaŗa (1913.) gadā.

Gads ir pagājis, bet rezultāti nav apmierinoši, Sviesta ieplūdis valsts organos ne vairāk par 3,5 miljona pudu, jeb tikai par nepilnu pus miljonu pudu vairāk, kā iepriekšējā gadā. No visa iepirktā sviesta eksportēti uz ārzemēm 1.850.000 pudu. Kaut arī pārskatamā gadā sviesta eksports pārsniedz iepriekšējo gadu par apm.8-10%, tomēr šinī nozarē priekškaŗa stāvoklis vēl nesasniegts, jo 1913.gadā tika izvests uz ārzemēm 4,7 miljoni pudu sviesta.

Rodas jautājiens, kādi tie iemesli, kas rada tik nelabvēlīgu stāvokli sviesta tirgū, sevišķi tamdēļ, ka govu skaitas pat vairāk nekā priekš kaŗa. Vaina meklējama, vispirms, līdzšinējās valdības lauksaimniecības politikas pamatprincipos, kuŗi apgrūtināja spēcīgu saimniecību

attīstību. Ja priekš kaŗa diezgan lielu procentu no visu saimniecību skaita sastādīja saimniecības, kuŗām 10 un vairāk slaucamu govu, tad tagad šādu saimniecību tik pat kā nemaz nav. 64-65% no visām saimniecībām nav vairāk par 1 govi. Saprotams, ka šādas saimniecības tirgum neko nevar atlicināt. Visa ražotais tiek izlietots pašpatēriņam.

No otras puses Savienības robežās vēl pārāk vāji attīstīta koppienotavu tīklis. Piemēram no Krimas ziņo, ka apgabalā skaitotiees 87.500 slaucamas govis, bet ierīkotas ne vairāk par 6 koppienotavām. No Sibirijas ziņo, ka koppienotavu tīklis tik rets, ka zemniekam nākoties pienu vest 30-50 verstis, ja negribot to pārstrādāt un patērēt mājās. Turklāt. esošo koppienotavu darbība ļoti apgrūtināta. Tās techniski novecojušās un bez tam ierīkotas saskaņā ar agrāko lielsaimniedību vajadzībām!

Nodot pienu koppienotavās zemkopim ne vienmēr izdevīgi, jo piena pārstrādāšanas izdevumi ir pārāk lieli. Piemēram, Barnaulas apgab.,kur darbojas ap 200 koppienotavu, šie izdevumi sasniedz 6,5 rbļ. uz katru sviesta pudu, kamēr priekš kaŗa tie nepārsniedza 3 rbļ. Uralos tie sastāda 37,5% no sviesta vērtības. Sevišķi strauji, salīdzinot ar priekškaŗa gadiem pieauguši izdevumi koppienotavu uzturēšanai. Ja priekš kaŗa tie sastādīja 20 kap. uz puda, tad tagad tie pieauguši līdz 2 rbļ.

Izrēķināts, ka, caurmērā, zemkopis par pudu sviesta saņem no vairāk par 14 rbļ. Saprotams, ka pie tik zemas cenas, sevišķi vēl ņemot vērā, ka brīvā tirgū puds sviesta maksā līdz 40 rbļ.,zemkopis no piena nodošanas koppienotavās atturas.

Tāpat kā labības cenas, arī sviesta cenas nostaigādamas visus tranzit punktus no ražotāja uz patērētāju, ārkārtīgi strauji kāpj uz augšu. Kā jau minēts, zemnieks koppienotavās saņem, caurmērā, 14 rbļ.par pudu, no koppienotavas tas iznāk par 18-23 rbļ.pudā, lieltirdzniecībā darījumi tiek slēgti par 30-31 rbļ.pudā, bet sīktirdzniecībā par sviesta pudu prasa jau 40 rbļ. Tā tad cenas pieaugušas gandrīz par 300%.

Citi lauksaimniecības produkti.

Labība un eviests ir galvenie lauksaimniecības produkti, tamdēļ arī tiem piegriesta nopietnāka vērība.

Priekš kaŗa, tomēr, samērā liela nozīme valsts iekšējā tirgū bija arī putnkopības produktiem. Atī uz ārzemēm dzīvu un kautu putnu tika izvests par apm.8 milj.zelta rubļiem. Tikai tagad sākts runāt par šo eksporta postenī. Līdz šim tirgū tā apgrozēs tik maz, ka pat nevienā statistikā šis postenis netiek atzīmēts.

1913.gadā olu tika eksportēts 10.126.000 puái; šis produkts deva valsts ārtirdzniecībā 87,6 milj.zelta rbļ.lielu ieņēmumu. Pārskatāmā gadē olu eksportēte 586.480 kastes un no tā ieņemts tikai 28.954.000 červ.rbļ. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu šis eksporta postenis palielinājies par 5,3 milj.rubļiem.

Olu savākšana nodota pilnīgi kooperacijas rokās. Rezultāti par pārskatāmo gadu šādi: I.gada ceturksnī iepirkti 950 vagoni, II.cet.990 vag., III.cet.6.384 vag.,pēdējā cet. 4.957 vagoni. Pret iepriekšējo gadu olu uzpirkts vairāk par 88%.

Olu uzpirkšanas cenas gadē ļoti svārstīgas, bet caurmērā augstākas, nekā iepriekšējā gadā, ar ko arī, liekas, izskaidrojami šā gada rezultāti. I.ceturksnī par kasti olu maksāja samērā viedārgāk - 56-57 červ.rbļ. Nākošā ceturksnī cenas tika pazeminātas, caurmērā, par 4-5 červ.rbļ. uz kastes. Trešais gada cetursnis, t.i.,mēneši, kad olu pievedums tirgū vislielākais, cenas tika noteiktas tās zemākās - 40,6 rbļ. par kasti. Lai noturētu olu tirgū iepriekšējos mēnešos nomanamo rosību, valdība bija spiesta olu cenas pēdējā gada ceturksnī atkal paaugstināt. Šinī laikā par kasti olu maksāti 43 rbļ.15 kap.

Tik pat svārstīgas bija cenas lieltirdzniecībā. 1926.g.oktobra mēnesī olu kaste tika pārdota par 63 rbļ. Šā gada martā cenas sacēlās pāri par 80 rbļ.,jūnijā nokritās uz 47 rbļ.66 kap.,bet septembrī atkal pieauga līdz 57 rbļ.31 kap.

Privātā tirgū olas maksāja gada sākumā 60 kap.desmits, gada beigās 70 kap., kooperacijā tās pārdeva par stipri zemāku cenu. Piemēram, maijā tur olu desmits maksāja 38-40 kap.

Jūtamus traucējumus olu tirgū izsauc pārāk lielie papildizdevumi, kas rodas saistarā ar šā produkta iepirkšanu un realizēšanu. Piemēram, putnkopju savienībā tie sastāda 7% no kopējiem apgrozījumiem. Uz vienu kasti (1100 gab.) uzpirkto olu papildizdevumi sniedzas līdz 20,62 rbļ., Ukrainas organizacijai (Kooptah) tie pārsniedz 18 rbļ. Ja salīdzināšanas labad ieskatās dātos par 1913.gadu, tad jākonstatē, ka izdevumi tagad stipri lielāki. Aprēķinot červ.rbļ.,priekš kaŗa olu tirgū nodarbināto darbinieku algas iznāca caurmērā 50 kap.uz 1 kastes, tagad 2,36 līdz 4,29 rbļ. Priekš kaŗa iepakojums maksāja 90-100 kap.,tagad 3,60 līdz 4,50 rbļ. Olu kastes transports priekš kaŗa izmaksāja 2 rbļ.20 kap., tagad 3 rbļ.88 kap. Šis apstāklis ir tas, kas nedod iespēju valstu aparatam pasugestināt olu uzpirkšanas cenas tādas, kuŗas radītu zemkopjos lielāku intresi uz putnkopību.

Tādi īsumā ir dāti par tiem lauksaimniecības produktiem, kuŗi sastāda PSRS eksporta galveno posteni:

Bez tam, liela nozīme valsts saimniecībā ir arī tiem lauksaimnieku ražojumiem, kuŗi tiek savākti tikai iekšējam patēriņam. Pie tādiem pieskaitama kokvilna, vilna, ādas un citi.

No šās grupas produktiem galvenā vērība jāpiegriež kokvilnai.Pēc esošiem dātiem tekstilrūpniecība pārskatāmā gadā apmierinājusi iedzīvotāju prasības tikai 40% apmēros. Tik vāja iekšēja tirgus apmierināšana ar vienu no nepieciešamākiem produktiem izskaidrojama, galvenām kārtām, ar nepietiekošo kokvilnas ražu iekšzemē un valsts vājām importa spējām. No 1926.gada ražas neizdevās savākt vairāk par 10 miljoni pudu tīras kokvilnas un lai panāktu pat tik niecīgu, kā minēts, tekstilrūpniecības produkciju, PSRS valdībai gadā nācās importēt 10,6 milj.pudi kokvilnas šķiedru. Lai apmierinātu visas iedzīvotāju prasības, tekstilrūpniecības produkcija paceļama. Lai to panāktu, PSRS valdība pieliek visu iespējamo kokvilnas ražas palielināšanai valsts iekšzemē, jo importēt visu iztrūkstošo kokvilnu nav iespējams aiz kapitalu trūkuma (kokvilnas importa prasa vislielākos izdevumus - 161 milj.rbļ.1926/27.s.gadā - ārtirdzniecībā).

1926.gadā kokvilnas sējumu platība, pret iepriekšējo gadu, palie-

linājās visai nieciīgi, par dažām simtu desetiņām un tīras kokvilnas produkcijs palielinājās tikai par 300.000 pudiem. Tas izskaidrojās ar to, ka cenas uz kokvilnu bija pārāk zemas (4,61 rbļ.par pudu), bet labības cenas bija sakāpušas ļoti augstu. Puds kviešu maksāja no 2-3 rbļ. Ar kokvilnas sējumiem bagātā Vidus Azijā zem kopis bija nācis pie slēdziena, ka kviešu sējumi tam dod lielākus ienākumus. Paradīs priekš kara par kokvilnas pudu saņemt 3-4 pudi kviešu, Vidus Azijā zemnieks nevarēja apmierināties ar stāvokli 1926.gadā, kad pret kokvilnas pudu tas nespēja iegādāties vairāk par 1 līdz 2 pudiem kviešu.

Valdība pieliks daudz pūles, lai panāktu šinī gadā strauju kokvilnas sējumu paplašināšanos. Tika izvesta visādos veidos propaganda. Tika pazugstinātas iepirkšanas cenas līdz 4 rbļ.65 kap.caurmērā par pudu. Kokvilnas sējumi tika atsvabināti no lauksaimniecības nodokļa 50% apmērā. Līdz ar to valdība nolēma Vidus Aziju apgādāt ar lētu labību, kuŗas cenu noteica, caurmērā, 1 rbļ.50 kap. par pudu. Uz Vidus Aziju tika pārsviestas lielākas partijas ar labību un rūpniecības ražojumiem.

Šāda valdības gādība nevarēja neradīt pozitīvus rezultātus. Kokvilnas sējumu platība pieauga gada laikā par apm.14%. Šinī gadā zem kokvilnas kulturas atradās 736.000 desetiņas, t.i.,pārsniedz pat 1914.gada platību (642.000 des.). Gosplāns gan bija paredzējis gada sākumā, ka sējumu platība sasniegs 810.000 desetiņas, bet valdības instrādātais plāns netika pilnīgi izvests dzīvē, jo nespēja atrast vajadzīgos līdzekļus kaŗa un revolucijas gados nolaistās apūdeņošanas atjaunošanai. Cik liela tam nozīme, var spriest pēc dātiem par ražu no desetiņas tagad un priekš kaŗa.

	Sējumu platība. (tūkst.des.)	Raža no des.	Kopējā produkcija (milj.rbļ.) Neapstr.kokv.	tīru š ķiedru.
1914.g.	642	72,8 pudi	46,8	15
1926.g.	837	53,8	34,3	10,3

Šā gada ražas iepirkšana vēl tikai sākusies, tamdēļ nav iespējams pievest noteiktus dātus, cik liela būs produkcija, cik caurmērā devusi ražas viena desetiņa. Gosplāns aprēķinājis, ka raža no desetiņas pieaugusi par 6%, bet vai šis aprēķins saiet ar patiesību, to rādīs nākotne. Skaidras ir viena, ka tā vēl tālu un priekškaŗa ražas (apm.

74%). Līdz ar to, kā augšminētie dāti liecina, raža neizdod vairs tik lielu, kā priekš kaŗa, tīras kokvilnas procentu.

Neapšaubami lielāki būtu panākumi, ja valdība iekšējo tirgu rajonos, kuŗi nodarbojas ar kokvilnas audzēšanu, spētu noturēt to stāvoklī, kāds bija gada sākumā. Līdz ko bija izvesti jaunie kokvilnas sējumi, valdības gādība itkā atslāba un gada beigās iekšējais tirgus Vidus Azijā atkal uzrāda vecās nebūšanas un trūkumus. Labības un preču krājumi stipri samazinājušies. Ja pag.gada septembrī Vidus Azijas kooperatīves skaitījās manufakturas par 8,4 milj.rbļ., cukura par 6,4 milj.rbļ., tējas par 950.000 rbļ., tad pēc aprēķina uz š.g.1/X. manufakturas krājumi ir vairs tikai par 2,3 milj., cukura par 3,6 milj. un tējas par 113.000 rbļ. Arī labības cenas nav pastāvējušas valdības noteiktās normās. Jau š.g.julija mēnesī puds maksāja caurmērā 2 rbļ., bet septembrī tas sakāpa līdz 3 rbļ. Bija apgabali, kur puds kviešu maksāja līdz 8-12 rbļ. Saprotams, tas atsauksies atkal nelabvēlīgi uz nākošā gada kokvilnas kulturu, PSRS presc izsakās, ka viss tas, kas panākts gada sākumā, ir anulējies.

Ja šāds stāvokļa novērtējums izrādīsies par pareizu, ko pagaidam noteikti nav iespējams konstatēt, tas atstās visļaunāko iespaidu uz visu PSRS saimniecību. Jo nav jāaizmirst, ka kokvilnas mazā produkcija radīs lielāku manufakturas trūkumu, kas atkal nelabvēlīgi iespaidos labības iepirkšanas kampaņu, kas savukārt var izjaukt visus paredzētos saimniecības plānus eks-un importā, aizkavējot galvena mērķa realizaciju - valsts industrializaciju.

Otrais iekšējam patēriņam ļoti nepieciešams produkts ir vilna. Priekš kaŗa PSRS robežās ražoja šā produkta par 380 milj.angļu mārc. Oficiāli aprēķini savākti tikai par 1925.g.un pēc šiem dātiem vilnas produkcija aprēķināta uz 195 milj.mārc., t.i., sastāda vēl tikai 50% no priekškaŗa daudzuma. Pēc šā gada operacijām vilnas tirgū var spriest, ka rūpjās vilnas 1926.g.produkcija jau sasniegusi 89% no priekškaŗa normas, kaut gan smalkvilnas tikai 20%.

Interesantākais ir tas, ka pēc statistiskiem dātiem aitas skaitā jau itkā pārsniedz priekškaŗa gadus, bet vilnas tirgū tiek izvests, salīdzinot ar 1913.gadu, ne vairāk par 31%. Tas izskaidrojams ar to, ka

lauki netiek apmierināti pilnos apmēros ar gatavu manufakturu. Lielākā daļa vilnas tiek patērēta mājrūpniecībā.

Pārskatāmā gadā bija nodomāts iepirkt 1,5 milj.pudu vilnas. Gads ir pagājis, bet valdības cerības nav piepildījušās. Iepirkti tikai 1.275.000 pudi, t.i.gada plāns izpildīts tikai 85% apmēros. Nav līdzējis nedz valdības rīkojums paaugstināt rupjas vilnas cenas par 20%,nedz plaši izvestā propagenda, nedz valdības cīņa ar privātkapitalu vilnas tirgū.

Šinī gadā vilnas tirgus bija nodots lauksaimniecības kooperacijai un valdības speciāli organizētai akciju sabiedrībai "Šerstj". Privāttirdzniecība tika galīgi noliegta. Vilnas cenas turējās šādas: par pudu rupjas vilnas maksāja 567 červ.rbļ.,par kamieļu vilnu maksāja 1458 rbļ.,par omalkvilnu 2750 červ.rbļ.

Ja salīdzināšanas labad ieskatāmies dātos par 1913.gadu, tad jākonstatē, ka vilnas cenas, sevišķi rupjās, kuŗu galvenām kārtām patērē vietējā rūpniecība, ir pārāk zemas. Priekš kaŗa par pudu rupjas vilnas maksāja 500 č.rbļ.,tā tad cenas tagad knapi par 13% augstākas, kamēr gatavas drēbes cenas cēlušās par vairāk nekā 300%. Šis apstāklis, liekas, ir tas, kas spiež vilnas ražotājiem atturēties no šā produkta nodošanas valstij.

Rūpniecībai vietējās ražas nepietiek. Tā spiesta šo produktu ievest no ārzemēm, galvenām kārtām no Azijas. Šinī gadā ievestas apm. 30.000 tonnas par 50 milj.červ.rbļ. Tas ir ļoti niecīgs daudzums, lai apmierinātu visas rūpniecības vajadzības, sevišķi ja ņem vērā, ka priekš kaŗa, kad tirgū izlaistās vilnas daudzums bija gandrīz 3 reizes lielāks, nekā tagad. Tika ievests ļoti daudz gatavu vilnas audu no ārzemēm un arī neapstrādātas vilnas importēts vairāk nekā tagad (ap 48.000 tonnu).

PSRS ārējā tirdzniecība 1926/27.saimn.gadā.

Līdz ar 1920.gadu faktiski izbeidzās PSRS-bas karşa gaitas pret saviem kaimiņiem. Bet ar to nav teikts, ka izbeidzās pati cīņa ar kapitalistu valstīm. Tā atmeta tikai savu asumu. No ieroču karşa pārgāja saimnieciskā. Visas lielvalstis atklāja ekonomisko karşu pret Padomju Krieviju. PSRS uz to atbildēja ar ārtirdzniecības monopolizaciju. Tā koncentrēja visu produktu apmaiņu valsts rokās. Citu, izdevīgāku soli, Padomju Krievijas saimniecību vadošās personas arī nevarēja iugudrot. Karşa laikā izpostītā Krievijas rūpniecība nespēja ražot preces, kuŗas ar savu lētumu un labumu gūtu kaut kādus panākumus pat iekšējā tirgū. Atverot valsts robežas priekš ārzemēm, pēdējo preces pārņemtu visu vietējo tirgu, nomāktu pēdējo PSRS fabriku, novestu valsti galīgā nabadzībā. Caur valsts iestādēm norit visas eksporta un importa operacijas. Privātkapitals no šās saimniecības nozares gandrīz izskausts. Pēdējā gadā tas piedalas ārtirdzniecībā tikai ar 18% un tad arī tikai kā starpnieks. PSRS ārējo tirdzniecību regulē Narkomtorgs, kuŗš no vienas puses ir operatīvais organs, no otras kontrolē ar licenču palīdzību to valsts iestāžu darbību, kuŗām atļauti ārējās tirdzniecības darījumi. Jaukta (importa un eksporta) tirdzniecība atļauta Gostorgam, tekstilsindikatam, ādusindikatam, gumijas trestam, Gumam , Centrosojuzam un Seļskosojuzam.

Eksporta operacijas vien atļautas organizacijām, kuŗas nodarbojas ar meža materialu izvedumiem, naftas sindikatam, Ļnotorgam, Ļnocentram, Hļeboproduktam, Eksporthļebam.

Tikai importa operacijas - Donbasa centrālai valdei, Asnaftai, Grosnaftai, Ļenpravļeniju.

PSRS pastāvēšanas pirmājos gados karş un revolucija bija vai galīdi iznīcinājuši PSRS sakarus ar ārzemēm. Eksports, salīdzinot ar 1913.gadu bija krities gandrīz par 100%, imports par 97%. Pārņemot valsts varu un visu saimniecību savās rokās, komunistiem bija jārūpējās, lai no iedzivotāja ne tikai ņemtu, bet tam arī kaut ko dotu. Bija

jāatjauno rūpniecība, jāapgādā lauki ar nepieciešamo inventaru. Tas prasīja sakaru atjaunošanu ar ārvalstīm, jo bez ārzemju ražojumiem, bez ārvalstu technikas piepalīdzības, nebija iedomājama valsts saimniecības atdzimšana.

Ārvalstis, kā jau minēts, izturējās noraidoši pret PSRS ārtirdzniecības monopolu. Nedeva kredītus. Tamdēļ pirmais darbs bija atrast preci, iekšzemē, pret kuŗu iespējams iemainīt ārzemēs PSRS rūpniecībai un iedzīvotājam nepieciešamos fabrikatus, izejvielas, mašinas un rīkus. Ārējās tirdzniecības monopols un iekšējā vara bija tie faktori, kas deva labvēlīgus rezultatus šā uzdevuma sekmīgai veikšanai.

Bet nepietiek vēl atrast eksportpreci vien, lai jau stātos tirdzniecības sakaros ar otru valsti. Nepieciešami atrast arī pircēju, nodibinot normālus tirdzniecības sakarus attiecīgos līgumos. Tamdēļ PSRS valdība visus šos komunisma pastāvēšanas gadus ir centusies, ar visādiem iespējamiem līdzekļiem panākt lielāku skaitu tirdzniecības un līdzīgu nolīgumu. Cik ārvalstīm nepatīkama arī nebija komunistu valdība, bet arī tās pēc kaŗa izjuta lielu tirgu trūkumu saviem ražojumiem, arī tās nevarēja iztikt bez 140 miljoni lielās patērētāju masas, kas grupējās Padomju Krievijā. Tamdēļ jāsaka, ka PSRS valdības tiekšmes pēc tirdzniecības sakariem ārvalstīs atrada diezgan atsaucīgu atbalsi. Līdz šim Padomju Krievija noslēgusi tirdzniecības un līdzīgus līgumus ar 11 valstīm. No šiem līgumiem nav ratificēta tikai muitas konvencija ar Grieķiju, līgums par ekonomiskiem sakariem ar Ungariju un uzteikts tirdzniecības un kugniecības līgums ar Angliju.

Tos tirgus, kuŗos piedalījās Krievija priekškaŗa gados, bija aizņēmušas ārvalstis. Labības tirgū konkurē Amerika, Kanada, Argentina, Australija un pa daļai Rumanija, meža tirgū Kanada, Zviedrija, Somija, naftas tirgū pārsvars Amerikai un Rumanijai, saru tirgu aizņēmusi Lietava un Ķīna, olu - Danija, Egipte, Amerika, Kanada un Ķīna.

Pēc šiem tirgiem PSRS uzsāk kaŗu ar līgumu palīdzību. Izdevīsi nos lēgtie līgumi noteic turpmāko ārējās tirdzniecības attīstību.

Vairumā tirdzniecības līgumi, noslēgti ar PSRS uz lielākas lab-

vēlības principa, tas ir, ka visi tie atvieglinājumi un visas tās priekšrocības, kas ir piešķirtas nākotnē tiks dotas kādai trešai valstij, attieksies arī uz līgumslēdzējām. Tas nozīmē, ka ārējai tirdzniecībai ar PSRS starp vairākām valstīm jāattīstas uz brīvas konkurences pamata, ko atļauj vienādi noteikumi priekš visām valstīm.

Pie tam, PSRS-bas nolīgumos soli par solim panākta ārējā tirdzniecībā valsts monopola atzīšana. Visos tiek apzīmēts tas darbības lauks, kas atļauts Torgpredstvām.

Šie un citi PSRS valdības soļi noveduši pie stāvokļa, kad var jau runāt par Padomju Krievijas ārējo tirdzniecību kā par kaut ko organizētu, kas attīstas, kas pieaug, kam noskaidrojies jau savs "gīmis". Ārējās tirdzniecības rezultāti atrodas vēl tālu no tiem sasniegumiem, kādus uzrādīja bij. Krievija priekš kaŗa, kad ārējā tirdzniecībā tika apgrozīts preču (pēdējos gados) par apm.2,9 miljardi zelta rubļu un ārējā tirdzniecība deva valstij 419 miljonus zelta rubļu skaidras peļņas. Pārskatamā gadā kopējie PSRS ārtirdzniecības apgrozījumi sasnieguši vēl tikai knapi vienu trešo daļu no līdzinās, apmēram, 900 milj. priekškaŗa rubļiem, pārrēķinot ne pēc faktiskā červonca kursa, bet pēc priekškaŗa preču cenām.

Pārskatamā gadā ārējā tirdzniecībā apgrozīts preču par 1.481,2 milj.červ.rbļ., pie kam eksports devis 768,6 milj.rbļ. un importēts preču par 7.2,6 milj.rbļ.

1926/27.s.gads ir pirmais, kas uzrāda 56 milj.červ.rbļ.lielu aktīvu PSRS ārējās tirdzniecības bilancei. 1924/25.s.gadā ārējās tirdzniecība bij jāslēdz ar vairāk kā 150 milj.lielu pasīvu, nākošā gadā šis pasīvs līdzinājās ap 88 milj.červ. rbļ.

Salīdzinot ar iepriekšējo gadu PSRS eksports pieaudzis par 13,6%, bet imports samazinājies par apm. 1%, jeb 8 milj.rbļ.

PSRS pēc iedzīvotāju nogrupējuma un ekonomiskās attīstības ir lauksaimniecības zeme. Tamdēļ arī, galvenām kārtām, tā spēj atlicināt eksportam tos produktus, ko ražo zemkopis, jeb ko dod vietējās dabas

bagātības. Priekš kara, 1909/1913.gados zemkopība bija tā, kas deva lielāko pusi no visām eksportprecēm. Tās produkti aizņēma 61,3% no viņa Krievijas eksporta. Tad labības vien tika eksportēts gadā, caurmērā, 690 milj.pudu. Šo produktu eksports tagad stipri sašaurinājies. 1926/27.s.gadā izvests 160 miljoni pudu labības, t.i.,tikai 21% no pirmskara labības eksporta. Tomēr, vēl jo projām labība ir tā, kas PSRS ārtirdzniecības apgrozījumos aizņem pirmo pisteni.

Līdz ar to labība bija arī tā, kas radīja vislielākās galvas sāpes Padomju Krievijas saimniecību vadošām personām pārskatamā gadā. Gadu sākot, statistiķi bija pārspīlējuši faktiskās labības savākšanas spējas. B ija aprēķināts, ka labības ieplūdīs valsts aparatā daudz vairāk, nekā vēlāk tika iepirkts. Pamatojoties uz šo aprēķinu, pēc iepriekš sastādīta gada ārtirdzniecības plāna, labības tika paredzēts eksportēt uz ārzemēm ne mazāk par 280 milj.pudu. Šās cerības izjuka līdz ko sāka parādīties tirgū pirmā raža. Plāns tika pārstrādāts un galīgi nolemts izvest minimum 200 milj.pudus. Pirmie mēneši gadā deva labvēlīgus rezultātus. Labības uzpirkšana noritēja sekmīgi. Tirdzniecības komisariats ar labības eksportēšanu neskopojās. Bet līdz ar janvari (martu, aprili) valsts labības uzpirkšanas kampaņa krasi aptrūka. Labības pievedumi mazinājās. Pie tam iekšējais patēriņš pieauga. Valdība bija spiesta samazināt eksportu, līdz ar to pārgrozīt visu ārējās tirdzniecības plānu. V airākām rūpniecības nozarēm tika atņemts atļautais imports. Sevišķi tas atsaucās uz kuģu būvētavām, kuŗas caur to savu gada plānu stipri sašaurināja. Piemēram, tērauda būrnieku būvju plāns tika izpildīts apmēram 70%, bet tvaikoņu būvju pat tikai 13-14% apmērā.

Cik lielu iespaidu atstāja neveiksmes labības tirgū uz PSRS ārējo tirdzniecību, var spriest jau no tam, ka līdz maija mēnesim ārējās tirdzniecības bilance uzrādīja aktīvu par 126,8 milj.červ.rbļ., bet sākot ar maiju ārējās tirdzniecības bilance pārvērtās pasīvā: maijā par 20,7 milj.,junijā par 32,9 milj.julijā, augustā un septembrī,kopā par 16,1 milj.červ.rbļ. Ārējās tirdzniecības bilance uzrādītu vēl lie-

lāku pasīvu, ja augustā un septembrī palīgā nebūtu piesteigusies jaunā 1927.gada raža.

Tomēr jāsaka, ka kopējais lauksaimniecības produktu eksports, salīdzinot ar iepriekšējo gadu 1926/27.s.gadā pieaudzis par 11,7%, ko izsaucis, galvenām kārtām, sviesta un olu eksporta pieaugums.

Ja salīdzināšanai ņemam 1913.gada rezultātus, tad redzam, cik tālu vēl PSRS lauksaimniecības produktu eksports no priekškaŗa stāvokļa. Priekš kaŗa tika izvesta 3,8 milj.pudi sviesta, 1926/27.s.gadā izvesti tikai 1,8 milj.pudu sviesta, t.i.apm.50% no priekškaŗa sviesta eksporta lieluma; priekš kaŗa tika eksportēti 23.000 vagonu olu, 1926/27.gads, pateicoties tikai izcilus pūlēm, deva eksportam 5,9 vagonus olu.

Sevišķi strauji mazinājies linu eksports. Priekš kaŗa tika izvesti no PSRS robežām apm.12,8 milj.pudu linu, pārskatamā gadā tikai 2,2 milj.pudu. Pie kam, jāatzīmē, ka linu eksports minētā gadā daudz mazāks, nekā iepriekšējā (par 2,1 milj.pudiem) un tas pats daudzums (2,2 milj.pudu) tika izvesti ne kā pārpalikums, bet pa daļai aiz politiskiem nolūkiem un, galvenais, aiz saimniecības organu pārrēķināšanās gada sākumā.

Bez jau minētiem, priekškaŗa lauksaimniecība deva tā saucamos papildu produktus, kuŗi tika izvesti par apmēram 151 milj.rbļ. Šis eksporta postenis sastādījās no dažādām zāļu sēklām, kaņepājiem, tabakas, ārstniecības izejvielām un zālēm, ogām, jēlādām, vilnas, sariem, zarnām, putniem, spalvām u.t.t. Tagad šie produkti dod tikai pārs miljonus rubļu.

Pēc lauksaimniecības produktiem, priekš kaŗa redzamākais eksporta postenis bija zvejniecības un medniecības produkti, kuŗi sastādīja ap 18% no visa bij. Krievijas eksporta. Tagad no tā atlikušas vairs tikai zvērādiņas, kuŗas 1926/27.s.gadā deva 86 milj.červ.rbļ. Ja salīdzinam ar 1913.gadu (24 milj.zelta rbļ.), tad šis ir vienīgais produktu eksporta postenis, kas pārsniedz priekškaŗa ieņēmumus. Tas izskaidrojams ne ar plašāku tirgu atrašanu, ne ar eksporta produkta pieaugumu vairumā, bet gan ar cenu ārkārtīgu celšanos uz tiem ārzemes tir-

gos.

Priekš kaŗa rūpniecības ražojumu tika ekeportēts par 265 milj. zelta rbļ. Šie produkti dod 1926/27.gadā 290 milj.červ.rbļ., kaut arī pieaudzis gada laikā par 23%.

Rūpniecības produkti, galvenām kārtām, ir nafta, meža materiali un rudas.

Vienīgie šās nozares produkti, kas pārsniedz priekškaŗa eksportu ir naftas produkti. To izvests pagājušā saimniecības gadā 126 milj.pudu, kamēr priekš kaŗa eksportēja caurmērā gadā ne vairāk par 50 miljoniem pudu. Pret iepriekšējo gadu naftas produktu eksports pieaudzis par 41%. Interesantākais tas, ka vispārējā naftas produkcija pret 1913.gadu vairojusies tikai par 16%. Neskatoties uz tik strauju šā produkta eksporta pieaugumu, ieņēmumi no tā vēl nav sasnieguši pat 1913.gada apmērus. Minētā gadā, izvedot produktu div ar pus reizes mazāk, ieņākumi līdzinājās 50 milj.zelta rubļiem, kamēr 1926/27.s.gadā par tiem ieņemti tikai 82,8 miljoni červ.rubļu.

Meža materialu eksports sastāda vēl tikai 56% no priekškaŗa lieluma. 250 miljonu pudu vietā pag.gadā tika izvesti tikai 140 milj. pudu, kas deva 70,2 milj.červ.rbļ.,jeb par 88 milj.červ.rbļ.mazāk nekā 1903.gadā.

Vēl viens rūpniecības produktu eksporta postenis priekš kaŗa deva prāvus ienākumus. Tās bija margance un dzelzs rudas. 1913.gadā dzelzrudas eksportēja 28 milj.pudu 3 milj.zelta rbļ.vērtībā, bet margance rudas 73 milj.pudu 14 milj.zelta rbļ.vērtībā. 1926/27.s.gadā dzelzs rudas eksportēti tikai 25 milj.pudu un margance 48 milj.pudu. Kopējais ieņēmums no tām nepārsniedz 28 milj.červ.rubļu.

Priekš kaŗa daudz uz ārzemēm tika sūtīts dažādu pusfabrikātu un arī gatavu preču. Tagad par šo produktu eksportu vēl nav pat ko domāt. PSRS rūpniecības preces neiztur nekādas kritikas un nezin vai kādā valstī, izņemot, saprotams, vēl uz zemāka saimniecības līmeņa esošo Ķīnu, Padomju Krievijas rūpniecība atrastu sev noņēmājus. Tur-

klāt, vietējā rūpniecība nespēj apmierināt iekšējo patēriņu. Ja kaut kas tiek izvests, tad šās preces kontragents ir vai vienīgi Ķīna,kur PSRS valdība sekmē ne jau nu saimnieciskas intereses, bet gan politiskas, jo PSRS ārtirdzniecība Azijas robežās gada laikā nesa tikai zaudējumus.

Runājot par PSRS importu, jāsaka, ka tē galveno posteni sastāda rūpniecībai nepieciešamās izejvielas un iekārta. Iepriekšējā gadā tas aizņēma 71,6%, pārskatamā gadē jau 85,3% no kopējā importa. Lielākā daļa no rūpniecības importam atvēlētā kredita izdota izejvielām. Šo produktu ievests 1926/27.s.gadā 329 milj.červ.rbļ. vērtībā. Cik lielā nozīme izejvielu importam prickš PSRS rūpniecības, var spriest jau no tam vien, ka tikai 55% no pārskatamā gadā pātērētās kokvilnas ražots iekšzemē. Pēdējos gados izejvielu importa postenis progresīvi pieaug. (3 gados par 70 milj.červ.rbļ.). Sevišķi tas sakams par kokvilnu, kuŗas 1924/25.s.gadā ieveda nepilnus 6 milj.pudu, bet 1926/27.s. gadā jau 8,4 milj.pudu. Pie tam tekstilrūpniecība spēja uzdzīt gadā produkciju tikai tādu, kuŗa apmierināja ne vairāk kā 40% no vietējā tirgus prasībām.

Ne par velti PSRS saimniecību vadošās personas izsakās, ka no importa atkarīga visa valsts saimniecība, bet importa lielums atkal atkarājas no eksporta. Mikojams saka: "Eksports ir tas, kas nosaka limitus importam, bet imports, savukārt, noteic rūpniecības attīstību, līdz ar to visu tautsaimniecību." Viegli saprast, cik lielas pūles tiek pieliktas importa plāna izpildīšanai, kas iespējams tikai ar eksporta paplašināšanu un tamdēļ tiek izvesti ne tikai produktu pārpalikumu, bet, dažkārt, pat visnepieciešamākais vietējam patēriņam.

Ta tas bija 1926/27.s.gadā, kad pārdeva ārzemēs 2,2 milj.pudu linu, kuŗu vēlāk izrādījās aptrūkst vietējai rūpniecībai. Tas pats sakams par cukuru, kuŗa aptrūka ne tikai brīvā tirgū, bet pat kooperatīvi izdeva to tikai pēc kartiņām un arī tad tikai ierobežitu daudzumu-

2 mērc. mēnesī. Kritiska iekšējā tirgus stāvokļa uzlabošanai Padomju

Krievijai pašai bija jāķeras pie šā produkta importa un tika ievestas, ciešot pie tam lielus zaudējumus, apmēram, 7000 tonnas cukura.

Jau XIV.partijas konferencē tika norādīts, ka tikmēr nevar novērtēt normāla PSRS saimniecības attīstība, kamēr tās rūpniecība atradīsies pilnīgā atkarībā no ārvalstu tehnikas. Jāpanāk, lai pati PSRS rūpniecība tiktu nostādīta stāvoklī, kad tā spēj ražot sev nepieciešamās mašinas, to piederumus. Tas panākama ar fabriku iekārtu atjaunošanu, ar mašīnrūpniecības noorganizēšanu. Un nepieciešamais šā mērķa sasniegšanai ievedama no ārzemēm. Tamdēļ arī šinī gadā mašīnu imports pieaudzis līdz 154 milj.červ.rbļ. un gada laikā palielinājies par 29%. Ja savieno kopā rūpniecības un transporta iekārtas importu, tad tas aizņem 23,1% no kopējā importa. Tomēr jāsaka, ka šī zuma vēl ir daudz par mazu, lai tā atstātu kaut daudzmaz jūtamu iespaidu uz PSRS rūpniecības attīstīšanās gaitu. Pēdējā, kā to redzam no pārskata par rūpniecību, atradas stāvoklī, kad vairāki miljardi nespētu to nostādīt uz līmeņa, kāds nepieciešams, lai apmierinātu iedzīvotāju prasības.

Runājot par PSRS ārtirdzniecību, nav lieki ieskatīties datos, kas rāda, cik liels iespaids Padomju Krievijas precēm starptautiskā tirgū.

No 1909.līdz 1913.gadam Krievijas ārējā tirdzniecībā ikgadus tika apgrozīts preču, caurmērā, par 2,9 milj.zelta rbļ. Pie tik lieliem apgrozījumiem Krievijas līdzdalība starptautiskā tirgūt bija vēl visai niecīga - tā līdzinājās 3-4%.

Tagad Krievijas ārējā tirdzniecība stipri samazinājusies. Šinī saimniecības gadā tā sasniegusi apmēram 900 milj.priekškaŗa rbļ.un tās preces vispasaules tirgū aizņem tikai ~~1,63%~~ 1,63%.

Krievijas galvenās eksportpreces ir labība, nafta, mežu materiāli un lini. Taisni šo produktu tirgus Krievija ir visvairāk zaudējusi. Starptautiskā labības tirgū 1913.gadā Krievijas preces aizņēma 27,8%, šogad tikai 8,3%. Koku tirgū Krievija 1913.g.piedalījās ar 26%, šogad

ar 11%. Linu tirgū Padomju Krievijas līdzdalības vairāk nekā 4 reizes mazāka. Naftas Krievija 1913.gadā eksportēja 9% no vispasaules patēriņa, šogad 5%.

Ilgie kaŗa gadi mazinājа ārējās tirdzniecības apgrozījumus visās valstīs. Tika lauzti tirdzniecības nolīgumi, iznīcināti veikalnieku sakari, mazinājās iedzīvotāju pirkšanas spējas u.t.t. Bet, kamēr starptautiskais tirgus 1926.gadā bija jau sasniedzis 80% no priekškaŗa stāvokļa, Padomju Krievija paspējusi atjaunot savu ārējo tirdzniecību tikai 30% apmērā.

Iemeslu, kamdēļ Padomju Krievijas ārējā tirdzniecība uzrāda tik gausu atjaunošanās tempu ļoti daudz. Galvenie - tā neuzticība, kādu komunisti radījuši ārvalstīs, zemā PSRS rūpniecības produkcija, kuŗa nespēj apmierināt pat iekšējo patēriņu, rūpniecības preču kvalitāte, neprašana saimniekot un pārāk smagais valsts aparats, kuŗa rokās koncentrēts viss Padomju Krievijas ārējais tirgus.

Starp PSRS kontragentiem ārtirdzniecībā pirmo vietu ieņem Vācija. Tas viegli saprotams, jo Vācijas rūpniecība bija spiesta atrast sev tirgus, no kuŗiem kaŗš to izdzinis. Turklāt, Vācija ir vienīgā lielvalsts, kuŗa stājusies, uz attiecīgu nolīgumu pamata, ciešākos sakarus ar PSRS. Tā noslēdza tirdzniecības līgumu, atvēlēja Padomju Krievijai vairāk kā 300 milj.mrk.lielu praču kredītu. Šis kredīts tika izmantots pārskatāmā gadā un sekoši: Vācijas mašinrūpniecība saņēma pasūtījumus priekš technikas pacelšanas PSRS rūpniecībā par 113.593 tūkst.mrk., spēka stacijų iekārtas tika pasūtītas par 79,3 milj.mrk.. fabriku iekārtas par 29,7 milj.mrk.,tekstīrūpniecibai nepieciešamo izejvielu par 22,2 milj.un ķīmisko produktu un ārstniecības preparātu par 22,2 milj.mrk. Bet iespaids, kādu radījis tirdzniecības līgums ar PSRS, Vācijas ārtirdzniecībai nav labvēlīgs. Sākot no 1925.gada, kad tika minētais līgums parakstīts, kopējie apgrozījumi gan vairojušies, bet Vācijas ārtirdzniecības ar PSRS bilancē, aktīva saldo vietā, uzrāda pasīvu par apmēram 6 milj.červ.rbļ. Divu gadu laikā PSRS eksports uz Vāciju picaudzis par 48%. bet importe no Vācijas mazinājies par

20%. Tamdēļ arī Vācija, liekās, no turpmākas PSRS kreditēšanas atturas.

Pēc ārējās tirdzniecības apgrozījumu lieluma, Vācijai seko Anglija, tad Amerika. No jaunām valstīm lielākos ārtirdzniecības apgrozījumus ar PSRS uzrāda Polija un Somija.

Neskatoties uz sakaru pārtraukšanu ar Angliju, PSRS eksports gada laikā, tomēr, pieaudzis, par apmēram 10%, kamēr imports no Anglijas krities un, pie tam, diezgan jūtami - par 35%.

Pārskatamā gadē uz Angliju eksportēts preču par apm.198 milj.červ. rbļ.,bet importēts no Anglijas par 101 milj.rbļ.

Visizdevīgāk ar PSRS tirgo Amerika, jo tās imports uz PSRS gadu no gada vairojas, pie kam vairākkārt pārsniedz kontragenta eksportu. Piemēram, 1925/26.gadā PSRS eksports sastādīja 20% no kopējiem ārtirdzniecības apgrozījumiem, bet pārskatamā gadā pat tikai 15%. Kamēr gada laikālaikā Amerikas eksports uz PSRS pieaudzis par 21" un sasrāda apm. 145 milj.červ.rbļ., PSRS eksports uz Ameriku krities par 66% no 25 uz 17 milj.červ.rbļ.

Par PSRS-Latvijas ārtirdzniecību PSRS statistika uzrāda sekošus dātus:

	1925/26.s.gadā	1926/27.s.gadā
Ievests nox Latvijas par	4,4 milj.červ.rbļ.	1,6 milj.červ.rbļ.
Izvests uz Latviju	63,5 " " "	57,4 " " "
Apgrozīts preču par	67,9 milj.červ.rbļ.	59 milj.červ.rbļ.

Tā tad gada laikā kopējie apgrozījumi mazinājušies par 8,9 milj. červ.rbļ. Visstraujāk krities eksports uz PSRS. Kamēr iepriekšējā gadā no Latvijas ievests Padomju Krievijā preču par 4,4 milj.,pārskatamā gadā tikai par 1,6 milj.červ.rbļ., jeb par 2,7 - 2,8 reizes mazāk.

PSRS eksports par to pašu laiku mazinājies par 6 miljoniem, jeb tikai par apm. 11%. Jāsaka, ka minētā zumā ietilpst visas tās preces, kas gājušas arī tranzitā - caur Latviju. Pēc PSRS statistikas dātiem nav iespējams noteikt, cik liels PSRS preču vairums patērēts tieši

Latvijā.

Ārējā tirdzniecībā katrai valstij dod iespēju iegādāties tos produktus, kādu patēicoties savam klimatiskam stāvoklim vai savai saimniecības īpatnībai minētā valstī trūkst, jeb tās preces, kuŗu vietējie izgatavojumi sliktāki vai dārgāki nekā ārzemēs. No otras puses ārējā tirdzniecība atklāj jaunus tirgus precēm, kuŗas nevar tikt realizētas valsts iekšienē, sekmē valsts rūpniecības attīstīšanos un dod impulsu valsts saimniecības ražīguma pacelšanai. Ne tā tas Padomju Krievijā. Tur ārējā tirdzniecībā valsts ar monopola palīdzību sekmē reizē divus nolūkus: politiskos un saimnieciskos. Vienīgais maksāšanas līdzeklis par Padomju Krievijas rūpniecībai nepieciešamām mašīnām un izejvielām ir produkti un preces, ko tā dod ārvalstju tirgiem. Ja citas valstis eksportē tikai tos produktus, kas tām pārpaliek, rodot sev peļņu ārtirdzniecības operacijās, Padomju Krievijai, turpretim, jāatrod eksports, kaut tas nestu zaudējumus, kaut tas sekmētu vēl lielāku preču badu iekšējā tirgū. Tamdēļ arī Padomu Krievijai eksporta operacijas parasti rada tikai zaudējumus. To var teikt par labību, par liniem, par cukuru, t.i. par eksporta lielāko daļu. Labības eksporta operacijas 1926/27.s.g. nedeva no peļņas ne zaudējumu tikai tamdēļ, ka valsts spēja noteikt pārāk zemas iepirkšanas cenas, caurmērā, 70 kap. pudā, kamēr dažos SSSR rajonos rudzu puds nāca uz 2 rbļ., kviešu uz 2,75 kap. Cukurs iekšzemē maksāja 600 červ.rbļ.tonnā, bet pat pie mums to iepirka par 142 červ.rbļ.

Kā neizdevīgos valsts darījumus ārtirdzniecībā, tā arī izdevumus, ko rada komunistu preču propaganda sedz krievu zemniecība gan ar nodokļiem un nodevām, gan pārmaksājot par preci vietējā tirgū. No valsts budžeta vien 1925/26.saimn.gadā piemaksāti 9,8 milj.červ.rbļ., bet tikko notecējušā gadā pat 16,4 milj.rbļ.par zaudējumiem, kuŗus radījis Padomju Krievijas eksports.

Kādi tad nu ir tie iemesli, kas padara PSRS produktu eksportu nerentabilu? Galvenām kārtām vaina meklējama pārāk augstu sakāpušos

izdevumos, ko rada produkta iepirkšana, pārvadāšana, pārlādēšana un realizēšana ārzemēs. Piemēram, priekš kara izdevumi, saistībā ar labības iepirkšanu, transportēšanu un realizēšanu ārzemēs, sastādīja 27,5 kap. uz puda, tagad tie pieauguši līdz 62 kap.

Visstraujāk progresējuši izdevumi saistībā ar labības iepirkšanu. 1913.gadā tie sastādīja 2,65 červ.kap.,tagad 15,7 červ.kap.uz puda. Transporta izdevumi līdz ostai pieauguši par 160%, izdevumi ostās par 217%. Jūras transports priekš kara izmaksājis 7,65 kap.pudā, tagad 12,5 kap. Izdevumi ārzemēs, saistībā ar labības realizēšanu, lielāki nekā priekš kara par 213%.

Un ne tikai pie labības eksporta nomanāma šāda nelabvēlīga parādība. Tas pats sakāms arī par citiem lauksaimniecības produktiem. Virsizdevumi, saistībā ar sviesta puda realizēšanu ārzemēs no 235 kap. pieauguši līdz 620 kap. Izdevumi, kas rodas ar produkta iepirkšanu un ielādēšanu stacijā tagad līdzinājas 90 kap.uz puda, kamēr 1913.gadā tikai 25 kap. Olu iepakojamais materiāls priekš kara izmaksāja 1 rbļ. 30 kap., tagad 4 rbļ.40 kap., izdevumi, saistībā ar olu iepirkšanu un šķirošanu 1913.gadā nepārsniedza 1 rbļ.25 kap.,tagad 3 rbļ.20 kap.

Šādu piemēru nav trūkums. Visi tie norāda, ka par daudz smags ir tagadējais PSRS tirdzniecības aparats. Turklāt, tanī trūkst tā elastīguma, kas nepieciešams, sevišķi, ārtirdzniecībā. Kamēr produkts izstaigājies garo uzpircēju rindu, kamēr nonācis no ražotāja līdz patērētāja, ārzemes preču biržas paspējušas jau vairākkārt pārgrozīt produkta cenas un, saprotams, no katrreiz par labu eksportieriem.Valsts gan ir paspējusi monopolizēt ārējo tirgu, bet cik izdevīgs šāds solis vietējam iedzīvotājam, to liecina gan 16 milj.rbļ., kuŗā piemaksāti pie eksporta operacijām, gan visaur izjūtamais preču bads, augstās preču cenas un vietējo ražojumu sliktā kvalitāte.

153

Latvijas
Ārlietu ministrija.
Ministère des Affaires Étrangères
de Lettonie.

No. a/848.50/ 01550 Rīgā, 1928.g. 20 janvarī.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Man ir tas gods piesūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pārskata par PSRS saimniecisko stāvokli 1926/27.s.gadā II.daļu.

1 pielikums.

Ar augstu cieņu

F. Cielens

Ārlietu Ministrs.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

VALSTSPAPĪRU SPIESTUVE 52.783. 5000 5./VI. 1926.

S A T U R S:

I. Rūpniecība:

1) Valsts rūpniecības produkcija 1 l.p.
2) Preču bads, labums un cenas 3 "
3) Pašizmaksa 4 "
4) Rūpniecības kapitali 5 "
5) Racionalizacija 6 "
6) Jaunbūves rūpniecībā 8 "
7) Tekstilrūpniecība 12 "
8) Metalrūpniecība 15 "
9) Elektrorūpniecība 16 "
10) Ķīmiskā un gumijas rūpniecība 18 "
11) Papīra un stikla " 19 "
12) Cementa un cukura " 20 "
13) Ādrūpniecība un akmeņogļu rūpniecība 21 "
14) Naftas rūpniecība 22 "
15) Mājrūpniecība 23 "
16) Koncesijas 27 "

II. Strādnieku stāvoklis:

1) Kopējais skaits 1 "
2) Algas rūpniecībā, tirdzniec.uzņēmumos, lauksaimniecībā 3 "
3) Darba laiks 6 "
4) Arodbiedrības un dzīvokļu jautājums 7 "
5) Bezdarbs 8 "

III. Budžets:

1) Budžeta nozīme 1 "
2) Ienākumi (paredzētie pie budžeta apstipr.) 3 "
3) Ienāk.budžeta realizēšana 4 "
4) Izdevumi 7 "
5) Vietējais budžets 9 "

154 op

IV. Satiksmes ceļi:

1) Dzelzceļi	1 l.p.
2) Jūras transports	5 "
3) Iekšzemes ūdeņu transports	7 "
4) Zemes ceļi	8 "

R Ū P N I E C Ī B A.

Katru gadu, sastādot un apspriežot nākošā PSRS gada saimniecības plānu, attiecīgās apspriedēs jo sīki apskata un pārrunā pag.gada saniegumus.

Tā arī pag.1926/27.saimniecības gadu sākot atzīmēja, ka rūpniecība jau saniegusi priekškaŗa apmērus. Ar skaitļiem un procentōm pierāda, ka tiešām pirms kaŗa stāvoklis PSRS rūpniecībā saniegts un tā tad izbeidzies rūpniecības atjaunošanās laikmets. Jaunais saimniecības gads tika nodēvēts par rekonstrukcijas gadu, t.i.gadu, kad rūpniecības attīstība tiks xveicināta, atjaunojot novecojušās fabriku iekārtas, paceļot rūpniecības produktivitāti ar mechanizacijas palīdzību, intensificējot strādnieku darbu. Tika paredzēts, ka valsts rokās esošās lielrūpniecības produkcija pieaugs pret iepriekšējo gadu par 20,1% un reālos preču 4.992 milj.zelta rbļ.vērtībā.

Gads ir pagājis. Rezultāti noskaidrojušies un tie pierāda, ka PSRS saimniecību vadošo organu aprēķini un cerības nav piepildījušās un ka gada sākumā masās izsviestie solījumi izrādījušies par stipri pārspīlētiem.

Gada rezultāti valsts (nacionalizētā) rūpniecībā
(gospromišļennostj)

Kopējā produkcija milj.pr.kaŗa rbļ.	1 strādnieks izstrādājis dienā preču pr.kaŗa rbļ.	Strādnieku skaits	Kop.prod. ōerv.rbļ.
Oktobris 348,1	177	1.960 t.p.	709,7
novembris 351,7	179	1.980 "	724,2
decembris 360,9	181	1.991 "	734,4
janvaris 354,5	176	2.007 "	720,0
februaris 355,8	176	2.018 "	718,4
marts 369,0	181	2.015 "	733,2
aprilis 354,3	176	2.006 "	690,9
maijs 369,5	184	1.986 "	715,0
junijs 334,6	166	2.006 "	643,1
julijs 300,1	148	2.012 "	570,0
augusts 352,2	175	2.010 "	663,5
septembris 407,0	196	2.071 "	691,0
Par gadu 4265,8	2.127	2.005 t.p.	8.313.4

No pievestiem skaitļiem redzams, ka paredzētā p r e č u p r o d u k c i j a nav panākta. Tā palielinājusies pret iepriekšējo gadu, bet ne tādos apmēros, kā bija paredzēts. 20% vietā panākti knapi 2-3%

(iepriekšējā gadā ražots preču par 4.160 milj.prkaņa rbļ.). Ja salīdzina valsts rūpniecības attīstības pieaugumu ar iepriekšējo gadu, tad jāsaka, ka pārāk niecīgi sasniegumi gūti pārskatamā gadā šinī nozarē. Iepriekšējā gadā produkcija pieauga par 39%, tagad - 2-3%.

IV.padomju konferencē tika apgalvots, ka valsts rūpniecībā mēnesī nodarbināts 2.067.000 strādniekus. Kā redzams no pievestiem dātiem, arī šis solījums palicis neizpildīts, jo tikai pēdējais mēnesis uzrāda lielāku skaitli, kamēr caurmērā ik mēnesi nodarbināti ap 2.005.000 strādnieku.

Bez šaubām, pēdējos gados PSRS valdība daudz ir darījusi, lai paceltu rūpniecību. 1912.gadā nacionalizētā Krievijas rūpniecība ražoja vairs tikai ap 20% no priekškaņa produkcijas, strādnieku skaits bija uz pusi mazāks nekā 1913.gadā. Tad nevarēja būt runa vairs pat par rūpniecību kā tādu, jo fabrikas notika izmantotas tiešiem nolūkiem, tanīs netika ražots tas, kam fabrika piemērota, bet gan fabricētas preces, pēc kuŗām pieprasījumi, sevišķi uz laukiem, bija vislielāki. Tad fabrikas strādāja bez iepriekš izstrādāta plāna, piemērojoties momenta vajadzībām. Sākot ar minēto gadu rūpniecības produkcija gadu no gada pieaug un 1926/27.s.gadā tā līdzinās jau gandrīz priekškaņa normām.

Par šo laiku rūpniecība attīstījusies līdz kārtīgi organizētai valsts saimniecības nozarei. Tās darbība norit pēc iepriekš izstrādāta plāns, lai gan tās, kā aizrādīts, pilnā mērā gandrīz nekad netika izpildīts. Valsts pabalsti tick izsniegti ar zināmu apdomu, pēc noteiktas sistēmas. Atsevišķas fabrikas centralizētas trestos, kuŗi savus ražojumus plānveidīgi realizē organizētā tirgū. Tie ir sasniegumi, kuŗus nevar apšaubīt. Apstrīdams ir vienīgi tas oportunisms, kā seka opozicija, ar kādu valdība atklātībai raksturo sasniegtos rezultātus un turpmāko rūpniecības attīstību. Jāsaka, ka visā visumā pirms kaŗa stāvoklis vēl nav sasniegts. Tas ir panākts, kā jau minēts, vienīgi kopējās rūpniecības produkcijā un strādnieku darba ražīgumā.

Pēc dažiem avotiem kopējā (valsts, kooperacijas un privātkapitāla) rūpniecība pēdējā gadā ražojusi preču, aprēķinam par 6 miljardi, pēc citiem par 6,2, 6,6 miljardu priekškaņa rbļ. Grūti pateikt, kuŗš skait-

lie parcizākais, jo visi trīs parādīti dažādās statistikās. Lai nu būtu kā būdams, bet fakts ir tas, ka 1913.gada produkcija (6,4 milj.), ja ne pilnīgi, tad gandrīz jau sasniegta.

Sasniegts arī priekškaŗs darba ražīgums. Bet tas jau vēl nav viss, ko var prasīt no rūpniecības. Iedzīvotājs prasa, lai viņam tiktu apgādātas preces vajadzīgos apjōmos, lai šās preces būtu labas un pieņemamas cenās. Šinī ziņā PSRS statistika uzrāda tikai minusus, salīdzinot ar pirms kaŗa stāvokli.

Par p r e č u t r ū k u m u jau minēts pārskatā par tirdzniecību un jāatzīst, ka tas ir pārāk liels. Turklāt, preču trūkums gadu no gada vairojas. 1923/24.gadā PSRS iedzīvotājs bija vēl tik nabadzīgs, ka vispāri noko nespēja iegādāties. Tad preču trūkums nebija izjūtams. Nākošā gadā jau parādījās nesaskaņas starp preču piedāvājumiem un pieprasījumiem. Preču deficits tad aprēķināts uz 90 milj.rbļ. Pārskatamā gadā, pēc Gosplana oficiāliem dātiem, deficits pārsniedz 300 miljonus (faktiski tas daudz lielāks) un par tikko iesākto saimniecības gadu tas aprēķināts jau uz 800 milj.rbļ.

P r e č u l a b u m u kvalitātē katrā PSRS nomalē. PSRS rūpniecības ražojumi ir par daudz slikti un tos pērk vietējais iedzīvotājs tikai tamdēļ, ka labāki nav atrodāmi. Rūpniecība centīsies palielināt tikai savu ražojumu skaitā. Tai trūkst konkurences, kas spiestu piegriest lielāku vērību ražojuma kvalitātei. Turklāt, tai nav jārūpējās par preču noņemšanu. Kādo arī nebūtu ražojums, tas tiek izķerts vārda pilnā nozīmē, jo iedzīvotājam vajaga kaut ko ģērbt mugurā, kaut ko aut kājās. Pēdējā laikā rūpniecībai tika uzdots samazināt preces izlaiduma cenas. Vairāki uzņēmumi to izveda uz kvalitātes rēķina, jo citā ceļā, kā nosist cenas, tie nespēja atrast. Soviški par manufakturas kvalitēti sūdzas no visām malām. Tagad, jaunājā saimniecības gadā ir nodomāts ganpacelt preču kvalitāti, soviški tekstilrūpniecībā, bet vai tas izdosies, to redzēsim.

P a r c e n ā m uz rūpniecības ražojumiem arī minēts pārskatā par tirdzniecību, bet tur ietilpst dāti vairāk par sīktirdzniecību. Še nebūtu lieki ieskatīties preču p a š i z m a k s ā. Šā gada aprilī ti-

ka izdots rīkojums, pēc kuŗa fabrikās pazeminama preču pašizmaksa līdz 1.julijam, pret cenām uz š.g.1.aprili par 5%. Cik PSRS ekonomisti bija pārliecināti, ka šo nodomu izdosies izvest, var spriest jau no tā vien, ka Mikojans gadskārtējā padomju kongresā iztoicās: "Tad mēs nebūsim padomju valdība, ja cenu pazemināšanos nepanāksim."

Gads pagājis, bet jākonstatē, ka šis PSRS valdības solis iekšējā saimniecībā ir cietis visjūtamāko neveiksmi. Rūpniecībā pašizmaksa no tikai kritusies, bet dažās rūpniecības nozarēs tā pat pieaugusi. Piemēram, cementa muca iepriekšējā gadā izmaksāja 530 kap.,pārskatamā gadā 558 kap. Donuguļja (ogļu) pašizmaksa gada laikā pieaugusi par 1,3%. No Uraliem ziņo, ka čuguņa tonnas pašizmaksa pieaugusi līdz 62 rbļ.23 kap. (projektā 57,10 rbļ.), dzelzs stieņiem izmaksājis 96-97 rbļ.,paredzēto 89 rbļ.vietā, vidējās šķiras tērauds izmaksājis 162 rbļ.24 kap., tas ir pieaudzis par 11%. Maskavas trestē "TaŽE" ziepu tonnas pašizmaksa sasniegusi 378 rbļ.55 kap. (p.g.355 rbļ.57 kap.), stearīna sveču tonna izmaksājusi 938 rbļ.63 kap. (p.g.841 rbļ.50 kap.). Pieaugušas arī stikla pašizmaksas: logu stiklu no 10,28 rbļ. uz 10,81 rbļ.,pudeļu stikla 100 klg.p.g. iznākuši par 24 rbļ.20 kap.,šogad 24,43 rbļ. Stādu eļļas pašizmaksa šinī gadā pieaugusi par 38,4% u.t.t.

Lai šis rīkojums neciestu galīgu fiasko, PSRS valdība uzdeva ne tikai sašaurināt preču pašizmaksu, bet nozīmēja pat noteiktas cenas, dārgāk par xxxjx kuŗām fabrikas nedrīkstēja pārdot savu produkciju. Rezultāti diezgan bēdīgi. Fabrikām ražojumi bija jāpārdod zem pašizmaksas un jācieš zaudējumi. Sevišķi caur to cietušas mākslīgo mēslu un lauksaimniecības mašinu rūpniecības. Pēc dātiem par 15 trestiem iznāk, ka šāds valdības solis radījis tiem gadā 4.506.000 rbļ. zaudējumu. Iepriekšējā gadā valsts rūpniecība deva valsts budžetam vairāk kā 300 milj.rbļ.ienākuma, šogad tā nav devusi no viena miljona. No saviem ienākumiem tā nespēja nomaksāt valsts budžetam paredzētos atskaitījumus par diviem iepriekšējiem gadiem. Vēl no 1925.gada palika neiemaksāti budžeta ienākumos 48,6 milj.rbļ. No 1926.gada palika nenomaksāti 174 milj.rbļ.,t.i.kopā 222,6 milj.rbļ. Neskatoties uz valdības stingriem rīkojumiem šo parādu 1926/

27.s.gadā dzēst, valsts lielrūpniecība to visā visumā nespēja minētā gadā likvidēt. Nomaksāti tikai 185,6 miljoni un 37 milj. vēl paliek jaunam saimniecības gadam.

Turklāt šāda valdības rīcība nelabvēlīgi atsaucās uz rūpniecības uzņēmumu r ī c ī b a s k a p i t a l a p i e a u g u m u, kuŗa trūkums tā jau diezgan asi izjūtams, Rūpniecība tiek spiesta palielināt produkciju. Sakarā ar to nepieciešams izdot lielākas summas ražošanai vajadzīgo materialu apgādāšanai. Valsts un vietējie budžeti gan atvēl zināmas sumas, bet ne katrreiz tās tiek laikā izsniegtas un arī nav pietiekošas. Pārskatamā gadā stāvoklis bija tāds, ka otrais gada ceturksnis nāca jau uz beigām, bet valsts kasē ienākumi bija tik niecīgi, ka tā nespēja izsniegt rūpniecībai vēl I.gada ceturksnī atvēlētos pabalstus. Rūpniecības ienākumus valsts noteiktās preču pārdošanas cenas samazināja un rūpniecības uzņēmumiem neatlika cita ceļa, kā meklēt aizdevumus Valsts un citās bankās.

Uz 1/X.1927.gadu kopējais rūpniecības uzņēmumu p a r ā d s 5 PSRS galvenās bankās līdzinās 1.585,8 milj.rbļ. Gada laikā parāds suma pieaugusi par 367,4 miljoni rubļiem. Aizņēmumus rūpniecība visvairāk saņēmusi no valsts bankas - 1.182,4 milj.rbļ. Nākošā bankas, pēc aizdevumu lieluma, nāk rūpniecības banka, kuŗai atsevišķu trestu kopējais parāds pārsniedz 282,5 miljonus rubļu. Ārējās tirdzniecības bankai rūpniecības parāds diezgan niecīgs - 14,7 milj.rbļ.

Sevišķi lielos parādos iekritusi metalrūpniecība (338,3 milj.rbļ.), kuŗā vispāri nomanams lielāks rīcības kapitala trūkums un kuŗa tikai tamdēļ arī uzrāda vislgausāko attīstības gaitu. Tai seko tekstilrūpniecība (253,7), ēdamvielu (252), meža materialu (184) u.t.t.

Ļaunākais ir tas, ka par aizņēmumiem jāmaksā diezgan augstas procentes (10-48), kas savukārt nelabvēlīgi atsaucas uz rūpniecības ražojumu pašizmaksu. Piem.,vekseļi diskontēti par 33,2%. Dažādās sabiedrībās aizdevumi izsniegti par ne mazāk kā 18%, bet ir sabiedrības,kuŗas prasa pat 48%.

Par to laiku, kamēr rūpniecības parādi uzrāda vairāk kā 367 milj.

rbļ.lielu pieaugumu, tās n o g u l d ī j u m i b a n k ā s mazinājušies. Valsts bankā un rūpniecības bankā uz 1.oktobri 1926.g. uz rūpniecības tekošā rēķina skaitījās 218 milj.rbļ., bet uz 1.oktobri 1927.g. skaitās vairs tikai 164,5 milj.rbļ.

Pieaugošais preču bads un parādos iestīgošie rūpniecības uzņēmumi rāda, ka vajadzīgs spert nopietnus soļus, kas ļautu iespēju panākt pašizmaksas pazemināšanos, iespēju paplašināt preču izlaidumu. Visās konferencēs tiek spriests un gudrots, kā panākt r ū p n i e c ī b a s r a c i o n a l i z a c i j u. Vairākās fabrikās tika ievesta tā saucamā konveijeru sistēma. Ar to domāts sasniegt lielāku produktivitāti. Izrādījās, ka vairākos uzņēmumos ievestās mašinas darbam nav piemērotas. Citos uzņēmumos strādniekus vēl nav paspēts tik tālu sagatavot, lai tie sasniegtu domātos panākumus, pielietojot jauno, tiem līdz šim nepazīstamo darba veidu. Atsauksmes par konveijera sistēmas rezultātiem vairumā ir neapmierinošas. Tikai nedaudz fabrikās caur to panākta lielāka produktivitāte. Tika sperti vēl citi soļi, lai racionalizētu rūpniecību ar mechanizacijas palīdzību, bet visi tie gandrīz neko nav devuši. Atlicies vienīgais līdzeklis - padarīt strādnieka darbu intensīvāku.

Lai rastu atbildi uz jautājumu, kas tormozē rūpniecības racionalizaciju, ir vērts iesakatīties revizijas dātos par PSRS-bā pastāvošām lielākām tekstilfabrikām. No revizijas materiāliem redzams, ka galvenie iemesli, kas nedod pacelt ražīgumu, kas sadārdzina preču pašizmaksu, ir novecojušies fabriku iekārta, nopietiekoši sagatavotais darba vadītāju štats, vāji kvalificētas strādnieku masas u.c.

Fabrikas būvētas pirms kara. Ēkas novecojušās, neatbilst vairs technikas jauninājumiem, pat sanitariem noteikumiem. Dažās fabrikās pat nav iespējams novietot jaunākos technikas izgudrojumus. Mašinas nolietojušās. Dažas pat tik tālu, ka darbība uz tām pārtraukta. Aizņem liekas telpas, rada liekus izdevumus. Šis jautājums vēl ir tāds, ka to viegli konkreti aprēķināt un pie pietiekošiem līdzekļiem to apkarot. Bet ir tādas parādības, kuŗu sakas grūti skaitļos ietvert, kuŗas stājas racionalizacijas ceļā, kā smags, ja nosaka nepārkāpjams. Šķēršlis. Tas ir ne-

apmierinoši sagatavotais techniskais personals. Vecie inženieri un tech-
niķi atstāj darbus. Jauni nāk to vietā. Tice neuzsāk savu praktisko dar-
bību, kā parasti, par meistaru-palīgiem. Pieprasa tūlīt vai nu nodaļu
vadītāju vai direktora vietas. Ja tās tiek liegtas, tie atraujas no
darba tieši ražošanā, bet doā priekšrocību kancelejām, laboratorijām, un
citām mazāk atbildīgām vietām.

Saskaņā ar instrukcijām no centra šis uzdevums izvcdams visiem fab-
rikās nodarbinātiem, sākot no direktora un beidzot ar vārtsargu, Ar to
atbildības sajūta un pienākumu apziņa, kas parasti guļ uz vadošēm perso-
nām vai administracijas organiem, tiek vājināta un rezultāts ir tas, ka
neviens īsti neiedziļinas šaī lietā. Nedz strādnieks, nedz meistars,
nedz techniķis, nedz direktors, neviens novēlas uzņemties atbildību par
izdarīto. Pēc katra niecīgākā paskaidrojuma strādnieks hriežas pie noda-
ļas vadītāja, tas savukārt, pie direktora un pēdējais atrunājās ar kaut
kādu centra rīkojumu.

Uz jautājumu, ar ko nodarbojas inženieru, techniskais spēks, "Sta-
tističeskoje obozreņije" sniedz sekošu atbildi: "Lielāko daļu no savas
enerģijas tie izšķiež bezgalīgās sarunās, sēdēs, apspriedēs un konfe-
rencēs, izšķirot sīkus, nevērtīgus jautājumus, atrakstoties pret tres-
tiem, norēķinotdies un sniedzot dažnedažādas statistiskās ziņas. Laika
priekš tiešā darba, priekš ražojošā darba tiem neatliek. Inženieri sūd-
zas, ka šie darbi viņiem aizņemot pat brīvo laiku ārpus fabrikas. Viņiem
necsot iespējams ieskatīties no vienā laikrakstā, nevienā žurnalā, kur
nu vēl sekot Amerikas un Vakar-Eiropas technikai."

Turklāt darba ražīgumu traucē vispārējais kapitalu trūkums. Kre-
dītu politikā tiek ievērota liela taupības sistēma. Kredīti atvēlēti
tiek no uz reizes, bet pa daļai. Tas izsauc garlaicīgi noritošos darbus
jaunbūvēs, tas nedod iespēju fabrikām iegādāties vajadzīgo iekārtu vie-
nā reizē. Dažas mašinu daļas noguļ gadiem, kamēr tiek dota iespēja iegā-
dāties veselus komplektus. Saprotams, dažas daļas par ķo laiku pat sa-
bojājas un viss komplekss paliek neizmantots. Tādā ceļā rada jaunus iz-
devumus, kas saprotams sadārdzina pašizmaksu. Vietējā mašinrūpniecībā
tā apkrauta ar darbiem, tik nesistematiski pārpildīta ar pasūtījumiem.

ka nospēj akurāti veikt savus uzdevumus. Pasūtījumi netiek savlaicīgi izpildīti. Rodas sastrēgums pasūtītāju fabriku darbā, jūaptur veselas nodaļas, līdz pasūtījumu saņemšanai.

Strādnieku izturēšanās pret darbu ~~xxx~~ pārāk pasīva. Patvaļīga atraušanās no tā pielīdzināma jau chroniskai slimībai. Caurmērā, 10% no darba laika tiek kavēts. Dažās fabrikēs darbā neierašanās procents ļoti liels (30%). Tas viss gulstas uz fabrikas režīgumu un paaugstina ražojumu pašizmaksu.

Lai pacoltu rūpniecības produkciju, valsts aparats bija spiests atrast lielākus līdzekļus veco fabriku un novecojušos iekārtu atjaunošanai, Ja iepakatamies dātos par visiem šiem gadiem (sākot ar 1923.g.), tad jākonstatē, ka valsts par šo laiku paspējusi <u>ieguldīt rūpniecībā milzīgu summu</u> - 2.352 milj.červ.rbļ. Pēdējie 3-4 gadi rāda, ka jau tās summas, kuŗas ieplūst rūpniecībā no savienību kopējā budžeta, gadu no gada strauji pieaug 1923/24.s.gadā tika izdoti šim nolūkam 210 milj.rbļ., pārskatamā gadā jau ap 957 milj.rbļ.

Kā no visa aprādītā izriet, tad rūpniecības produkcijas pacelšanai līdz vajadzīgam līmenim nepietiek veco rūpniecības uzņēmumu atjaunošana un darba racionalizacija tanīs, bet gan galvenais ~~xxxxxx~~ līdzeklis šā minētā mērķa sasniegšanai ir <u>j a u n u r ū p n i c c ī b a s u z ņ ē m u m u c e l š a n a</u>. Tandēļ šim jautājumam jāpiegriež sevišķa vērība, kā jautājumam, no kuŗa atrisināšanas atkarājas jo lielā mērā visas PSRS saimniecības izbūves liktenis.

Atjaunojot vecās, pirkš kaŗa celtās fabrikas, PSRS valdībai bija jāsaprot, ka ar to vien nebūs vēl panākti vēlamie rezultāti, nebūs izskausts preču trūkums, nebūs radīta rūpniecība, kuŗa spēs sekot prasību pieaugumam. Valdībai bija jāpadomā par <u>jau</u> nu <u>fabriku celšanu</u>. Šis jautājums sevišķi intensīvi tika apspriests 1926.gadā. Tad sākot no partijas šūniņām, beidzot ar kopējo konferenci, katris PSRS ekonomists, katris partijas biedris kliedza pēc jaunu fabriku būvēm. Līdz ar to šis gads bija pirmais, kad sākās lielākās nesaskaņas starp patēriņu un piedāvājumiem. Valsts sparsts ar lielu nervozitāti uzsāka meklēt iespējamības, kur un kā uzsākt jaunu fabriku būves. Tad tika iesākti tādi grandiozi

darbi, kā Balachniņas celulozes kombināta būve, Grosnij-Tuapse naftas vada ievešana, metalfabriku būves Atbasanā, Atlajā, Rideesa svina un cinka fabriku izbūves. Kopsumā tika sākts celt apmēram 60 jaunas fabrikas, 38 lielākas un 47 mazākas šachtas Donbasā un Maskavas rajona ogļraktuvēs u.t.t.

Tomēr izrādījās, ka valdības labai gribai nespēja sekot iespēja. Minēto pasākumu veikšanai varēja atlicināt samērā tikai niecīgas sumas. Jau pirmajā gadā, no kopējā rūpniecībā ieguldītā kapitala 811 milj.červ. rbļ.,tikai drusku vairāk par 100 miljoni rbļ.,tika izdoti jaunbūvēm. Šo neveiksmi PSRS saimniecību vadošās personas mēģināja attaisnot ar to,ka darbi uzsākti pārāk strauji, jaunbūvju projektos pielaistas kļūdas, lielus kapitalus prasījusi veco fabriku atjaunošana, strādājošo zavodu amortizacija. Visi cerēja, ka 1926/27.s.gadā jauno fabriku uzbūves varēs sekmīgāk turpināt, jo, vispirms no valsts kopējā budžeta būs iespējams atlicināt rūpniecībai vairāk nekā 1 miljardu červ,rbļ.,pieaugs asignējumi rūpniecībai no vietējiem budžetiem, samazināsies izdevumi jau esošo uzņēmumu remontam un nebūs tik lielas sumas jāiegulda veco fabriku darbības atjaunošanai.

Gads ir pagājis, bet rezultāti jāsaka, diezgan bēdīgi. Ne valsts kopējais budžets, ne vietējie budžeti nav spējuši dot paredzēto sumu. Vairāk kā miljarda vietā, valsts budžets devis gada laikā rūpniecībai tikai 957 miljonus. Izdevumi jau darbojošos fabriku uzturēšanai un dīkā stāvošo atjaunošanai gada laikā pārsnieguši par apm.84 milj.rbļ. paredzētos. Vietēji budžeti spējuši knapi uzturēt darbojošās fabrikas. Fabriku jaunbūvēm valsts nav spējusi dot vairāk par 205 milj.rbļ. Jaunbūves stāv uzsāktas, bet nepabeigtas vairākus gadus. Aprēķināts, ka PSRS vidēja lieluma fabrika būvējas 2-3 gadus. Tas, saprotams, stiprā mērā tasnucās uz jaunbūves izmaksu, rada nesaskaņas starp iepriekšējo aprēķinu (smetu) un faktiskiem izdevumiem, atsaucas pat uz būves derīgumu.

E.Kviringe izsakas: "Eiropā 6-8 stāvu ēka tiek izbūvēta vienā sezonā. 150.000 kilovat stipra elektrostancija Berlinos apkārtnē tika uzcelta 1 1/2 g.laikā. Pie mums Šterovka ar 10.000 kilovatu būvējas vairāk

nekā 4 gadus. Mazāk kā 2-3 gados pie mums nav uzcelta neviena pat vidēja lieluma fabrika. No 1924/25.gadā uzsāktām jaunbūvēm pie mums 1925/26. gadā beigti darbi tikai 10% apmēros, 1926/27.gadā - 26%. Tas nozīmē, ka vairākus gadus (4) kolosali kapitali, atrauti no apgrozības, nenes nekādus ienākumus."

Būves PSRS izmaksājušas 1926/27.s.gadā 2,5-3 reizes dārgāki, nekā pirms kara.

Katram saimniecības gadam tiek izstrādāts būvju un remontu darbu saraksts, katris darbs tiek apdomāts, pārspriests un kritizēts visos sīkumos, tiek sastādīts katras būves, katra remonta budžets, bet līdz ko ķeras pie darba, izrādās trūkumi daž un dažādi. Tad veselai virknei nepieciešamo darbu trūkst apstrādātu plānu, vairāki izdevuma posteņi nav budžetos paredzēti, projekta aprēķins nesaietas ar faktisko izmaksu, nav izveseti iepriekšējie izmeklēšanas darbi, būves nav piemērotas ierīcei, uzdevumiem, nav piegādāts vajadzīgais materialu skaits u.t.t. un galu galā nākās pilnīgi pārstrādāt iepriekšējo plānu.

Lai novērstu šos trūkumus, radītas veselas organizacijas, kā "Gipromez","Himstrois", "Steklostrojs" un citi, kuŗu uzdevums veikt organizacijas darbus; piesaicināti kā padomdevēji ārvalstu techniķi, tomēr, rezultāti nelabvēlīgi, jo būvju izmaksa progresīvi pieaug.

59-60% no būvju kopējās izmaksas aizņem būvmateriali. To cenas pret 1913.gadu caurmērā pieaugušas par 2,6 reizēm. Balķu cenu indekss uz 1/VIII.1927.g.(pret 1913.g.) pieaudzis 2,67 reizes, dēļu cenas 2,46 reizes augstākas nekā prickš kaŗa, akmeņu 2,89 reizes, smiltis 2,93 reizes, gravijs 2,49 reizes, cements 1,51 reizes, bleķis 1,56 reizes. Sevišķi dārgi tagad ķiegeļi. Maskavas fabrikām to 1000 gab.izmaksā 43 rbļ., Ļeņinpilī 34,75 rbļ.,Ukrainā 27 rbļ. Kaļķi Maskavas fabrikām izmaksā 28 kap.,bet Ukrainā 35 kap.pudā, alebastra cenas svārstas no 20-31 kap.pudā. Saprotams, šāda cenu svārstīšanās un nepārtraukts pieaugums nelabvēlīgi atsaucas uz būvniecību. Projektos izdevumi tiek aprēķināti pēc zemākas cenas, bet faktiski jāiepērk par augstāku. Un ja uz 1000 ķiegeļiem šī starpība izsaiso 18 rbļ.,tad viegli saprast, cik lielas nesaskaņas rodas starp fabrikas izmaksu un atvēlēto kredītu.

Turklāt, pārmērīgi zema ir PSRS būvstrādnieku produkcija. Aprēķināts, ka mūrnieks Vācijā pie vienāda darba ilguma dienā spēj iemūrēt 800 ķiegeļu, kamēr Padomju Krievijā mūrnieks iemūrā tikai, caurmērā, 400 ķiegeļus, caņemot atalgojumu vienādu abās valstīs 4-4,5 rbļ.dienā.

Jaunbūvju kārtīgo veikšanu bez minētā jūtami traucē tas lielais birokratisms, ar kādu stājās pie darba un to izved: projektu izstrādāšana un šo projektu apstiprināšana centrālās iestādēs aizņem ilgu laiku, bet līdz ar ti gandrīz pie katras lielākas jaunbūves izrādas, ka projekti izgatavoti pārāk paviršī. Faktiskie izdevumi, bieži vien,vairākkārt pārsniedz ieprojektētos.

Kā piemērs pievedami dāti par 4 lielākām izbūvēm, kuŗas uzsāktas jau 1925.gadā. Tad VSNH nolēma, ka steidzami jāpaplašina papīrrūpniecība. Tika nodomāts celt jaunas sekošas fabrikas: Volgas kombinātu Balachnā, Sjazas kombinātu Ļeņinpilī apkārtnē, Kondopožas fabriku SKSSR un kartona fabriku Ņižņijnovgorodā.

Projekti vietējās saimniecības organizacijās bija gatavi, caurmērā, 3 nedeļu laikā. Tika parādzēts, ka visas minētās jaunbūves izmaksās 40,5 miljona rbļ. Valdība šādu sumu atļāva izdot. Darbi tika uzsākti. Pēc tam sāka noskaidrot "detalus", kā vietu, kur fabrikas būvējamas,vai minētos rajonos ir pietiekošā vairumā vajadzīgās izejvielas, vai nav izdevīgāk jaunbūves apvienot ar apkārtnē jau pastāvošām fabrikām u.t.t. Izrādījās, ka vairāki uzsāktie darbi neatbilst vispārējām prasībām. Līdz 1926.g.julija mēn. Sjazas kombinātam bija uzceltas jau 62 dzīvojamās ēkas, uzsākta celulozes fabrikas būve, bet pēc tam tika aprēķināts, ka kombināts ceļams pavisam citā vietā. Pēc Volgas kombināta būvju pārplānošanas centrā, izrādījās, ka materialu iepirkta vairāk nekā vajaga par veseliem 2,5 miljoniem. Kondopožas fabrikas būves tika uzsāktas 1925. gada rudenī, piemērotas Norvēģijā izstrādātām mašīnām, bet 1926.gadā tika nolemts, ka mašinas tiks ievestas no Vācijas. Iesākti darbi bija pa daļai jāiznīcina, jo Vācijas mašinas uzbūvētām telpām nav piemērotas.

Tagad, pēc vairāk kā diviem gadiem, aprēķināts, ka visas minētās jaunbūves izmaksās ne vis 40,5 miljonus, bet gan apm. 65 miljonu, t.i., caurmērā, 61% dārgāk, nekā bija parādzēts iepriekšējos aprēķinos,pie

kam dažas, kā kartona fabrika Balachnā un Kondopožas fabrika pat par 200-230% dārgāk. Jāpiebilst, ka arī šie dāti vēl nav pilnīgi pareizi, jo projekti galīgā veidā vēl nav izlemti.

Viss sacītais stiprā mērā atsaucas uz jauno fabriku vērtību un nozīmi valsts saimniecībai. Kad sākās doma par minēto fabriku būvi, tad pēc PSRS ekonomistu aprēķiniem iznāca, ka šās fabrikas radīs valstij lielus ietaupījumus, jo to ražojumi būs daudz lētāki, nekā importētā prece. Tika aprēķināts, ka Volgas kombināts ražos laikrakstu papīru par 129 rbļ.71 kap.tonnā, kamēr importētais izmaksā 140 rbļ., Sjazas kombināts ražos celulozi par 95 rbļ.02 kap.tonnā - bet importētā celuloze izmaksā 110 rbļ. Pēc pēdējiem aprēķiniem iznāk, ka PSRS ekonomistu cerības nepiepildīsies, jo Volgas kombinātam laikrakstu papīrs izmaksāšot 170 rbļ.tonnā, Kondopožas fabrikām pat 235 rbļ. Sjazas kombināts spēšot ražot celulozi no lētāk par 150 rbļ.tonnā.

Saprotams, piev ostais attiecas tikai uz vienu saimniecības nozari, bet jāsaka, ka gandrīz visur un visās nozarēs celtniecība uzrāda tik pat lielus trūkumus, kā minēto fabriku būvēs.

Šie apstākļi ir tie, kas gausina fabriku izbūves. Neskatoties uz tik lieliem valsts ieguldījumiem rūpniecībā (2,5 miljardu), par šo laiku rūpniecība paplašinājusies tikai ar 7 fabrikām metalrūpniecībā, 12 ķīmiskā rūpniecībā, 12 tekstilfabrikām, 6 elektrotechniskām, 80 jaunām šachtām ogļraktuvēs, 5 jaunām naftu pārstrādājošām fabrikām, 60 neliellām fabrikām lauksaimniecības produktu pārstrādāšanai un 50 labības elevatoriem. 1926/27.s.gadā laisti darbā 44 jaunceltu uzņēmumi, kuŗi aprēķināti 63,4 milj.červ.rbļ.vērtībā. Daži no šiem uzņēmumiem sākti būvēt jau 3 gadus atpakaļ un lielākā daļa faktiski ir tikai piebūves pie jau pastāvošām fabrikām. Visvairāk jaunu fabriku nācis klāt meža materialu rūpniecībai (19). Tai seko ķīmiskā rūpniecība ar 6 jaunceltām fabrikām. Ēdamvielu rūpniecība paplašinājusies ar 5, naftas ar 3, elektrisko spēkstaciju pienācis klāt 3, tekstilrūpniecībā 3 fabrikas, ādrūpniecība paplašinājusies ar 3. un stikla ar 2 fabrikām.

Ieskatoties dātos par atsevišķām rūpniecības nozarēm, vispirms mināma <u>t e k s t i l r ū p n i e c ī b a</u>.

Šī nozare pārskatamā gadā ražojusi: 6 milj.pudu kaņepāju audu, 1.660.000 pudu vilnas audu, kokvilnas pārstrādāts 18,9 milj.pudu, linu 6 milj.pudu, kaņepāju 2,4 milj., vilnas 1.720.000 pudu.

1926/27.saimniecības gadā tekstilrūpniecība pārdzīvoja lielu izejvielu trūkumu, jo nospraustie šinī nozarē valsts augstākās saimniecības plāni nesakrita ar to linu, kokvilnas, vilnas daudzumu, ko deva lauksaimniecība. Piemēram, linu fabrikām, lai izpildītu gada uzdevumus, bija vajadzīgi 7,9 milj.pudu linu šķiedru, bet tās saņēma tikai 6 milj.pudu. Vilnas fabrikas bija spiestas pie audiem pielāgoties 30% kokvilnas. Arī tādejādi rīkojoties, fabrikām darba nepietika un vasarā tās vairākas nedeļas nostāvēja dīkā. Vietējas ražas kokvilnas bija paredzēts nodot rūpniecībai 12 1/2 milj.pudu, bet tās nonodeva vairāk par 10 milj.pudiem. Arī šī nozare bija spiesta samazināt savu darba laiku. Tomēr, tekstilrūpniecība savā darbībā pārsniedz iepriekšējo saimniecības gadu. Kokvilnas audu izgatavots vairāk nekā 1925/26.s.g.par 16%, vilnas par 18% un linu par 12,5%. Arī spriežot pēc kopējo tekstilrūpniecības ražojumu garuma, produkcija ir pieaugusi tādā pat apmērā. Nelaimo tikai tā, ka visi šie sasniegumi iet paraleli ar vispārēju tekstilrūpniecības preču kvalitātes pazemināšanos. Sakarā ar izejvielu trūkumu, rūpniecība ražoja drēbi, šaurāku, vieglāku un plānāku. No tā paša viedokļa skatoties, tekstilrūpniecība sasniegusi priekškaņa stāvokli. Ar to vēl nav teikts, ka iedzīvotājs PSRS tiek apmierināts ar šo preci tādos pat apmēros, kā priekš kaņa. 1913.gadā uz katra Krievijas iedzīvotāja iznāca 18 mtr.gatavas drēbes. Šo normu sauca arī torciz par "bada normu", pēc dātiem par 1926/27.s.g.tekstilrūpniecības produkcija uz katra PSRS iedzīvotāja iznāk caurmērā tikai 17 metri dažādas drēbes.

Cenu samazināšanas politika atradusi skaļāko atbalsi un devusi jūtamākas sekmes tekstilrūpniecībā, bet pie cenu samazināšanas nav izvesti tie principi, kādus valdība bija paredzējusi rīkojumā par vispārējo cenu samazināšanu. Cenas samazinātas vai nu uz atsevišķa uzņēmuma peļņas rēķina, štatu samazināšanas, job izstrādājumu kvalitātes pazeminā-

nāšanas. Technniskie izdevumi pat pieauguši.

Katuma metris 1923.gadā maksāja 57 kap.,31/I.1927.gadā 31,5 kap.

1.septembrī ap 37 kap.

Sakarā ar pēdējos pāris gados izvestiem kapitalremontiem, jaunbūvēm, cenu samazināšanu, tekstilrūpniecības uzņēmumos rīcības kapitali stipri mazinājušies. "Jau tagad", raksta "Pravda" no 13/X.1927.gada,"tekstilrūpniecībā valutas krājumi tik niecīgi, ka nepietiek pat dažādu valstij piekrītoso nomaksu dzēšanai. Bet jāizved daudz vēl kapitalu darbu rūpniecības izbūvē, bez kuŗiem nav paredzama rūpniecības tālāka attīstīšanās."

Tekstilrūpniecības atjaunošanai un jaunbūvēm valdība katru gadu izdod lielas summas. Pēdējos divos gados no kopējā savienības budžeta asignēti šai nozarei 280 milj.červ.rbļ.,bet rezultāti vēl ļoti vāji.

Lai saprastu, kādā stāvoklī atrodas tekstilrūpniecība, nav lieki ieskatīties pārskatā par Ļeņinpils rajonā koncentrētām fabrikām. Ļeņinpils tekstilrūpniecības trests apvieno 23 atsevišķas fabrikas, no kuŗām tikai 4 būvētas 50 gadus atpakaļ, 5 fabrikas 50-60 gadus vecas, 9 fabrikas 60-80 gadus vecas un 5 vecākas par 80 gadiem.

Ja šinīs fabrikās ievērotu visus tos noteikumus, kas attiecas uz darbu, techniku un aizsardzību no nelaimes gadījumiem, tad izņemot 5-7 uzņēmumus, visām fabrikām būtu jālikvidē sava darbība.

Kapitalremontam pēdējos 5 gados izdoti 18.091.300 rbļ. un 13,7 milj. fabriku iekārtu atjaunošanai un rekonstrukcijai. Cik niecīgi šie izdevumi ar faktisko vajadzību, var spriest no tā, ka jau tikai pēc aprēķina uz 1/X.1925.g.minētā tresta pamatkapitals bija zaudējis: ēkās 30,1% no savas vērtības, techniskā izbūvēs 39,2, iekārtā 40,5%, bet spēkstacijas bija zaudējušas 48,2% no savas vērtības. Bet kā ēkas,tā iekārta ar katru gadu vairāk bojājas. Jau izdevumi amortozacijai vien norāda uz to. Kamēr 1925/26.s.gadā tie sastādīja 5,4% no pamatkapitala, pārskatāmā gadā tie sniedzas jau līdz 8,08%, Lielie ieguldījumi fabrikās devuši vienīgi iespēju uzturēt fabrikas eksploatacijai piemērotā stāvoklī. Mašinu atjaunošanai gandrīz nekas nav darīts. Darbība norit ar lieliem traucējumiem. 5-6% no kopējā darba laika fabrikas spiestas stāvēt dīkā aiz mašinu bojāšanās, vai izejvielu trūkuma dēļ.

Tekstilrūpniecībā nodarbināto strādnieku skaits pieaudzis līdz

722.000 personām (iepr.gadā 691.000). Strādnieka darba ražīguma vēl nesasniedz 1913.gada normas par apm. 10%.

Viena no visvājāk attīstītām rūpniecības nozarēm ir m e t a l r ū p n i e c ī b a.

Jau priekš kara Krievijas vietējās fabrikas nespēja apmierināt visu iekšējo patēriņu. Viena piektā daļa no vajadzīgiem izstrādājumiem bija jāieved no ārzemēm. Nojauktās un revolucijas laikā apturētās fabrikas tagad atjaunotas, bet pagaidām vēl nav sasniegts priekškara ražīguma galvenās kārtām aiz metala trūkuma.

Čuguna 1913.gadā tika ražots 4,2 milj.tonnu, 1926/27.s.gadā 3 milj. tonnas, kas sastāda tikai 71%. Tērauda izgatavots 1913.g.4,2 milj.tonnas,1926/27.gadā 3 milj.tonnu. Velvēta dzelzs izgatavots 74% no priekškara daudzuma. Pārskatamā gadā iztrūka šo produktu par 122 milj.rbļ.,jeb par 16% no visa citām rūpniecības nozarēm vajadzīgā daudzuma.

Metalrūpniecība prasa vislielākos valsts pabalstus. Pārskatamā gadā šai nozarei asignēti no valsts budžeta 316 milj.červ.rbļ.,bet to pieticis vienīgi remontam un citiem tekošiem izdevumiem. Lai panāktu jūtamus rezultātus, metalrūpniecībā ieguldāmi prāvāki kapitali, kuŗu PSRS valdības rīcībā nav.

Pēdējā laikā panākta vienošanās ar kādu Amerikas kapitalistu (Farkuara) grupu, kuŗa apsolījusies PSRS metalrūpniecībā ieguldīt ap 40 miljoni dolaru.

Metalrūpniecības kopējā produkcija aprēķināta uz 817 milj.pr.kara rbļ.,t.i.gada laikā pieaugusi par 30%. Lai to salīdzinātu ar priekškara produkciju, pievedami daži dati.

	1912.gadā izgatavots	1926/27.g.gadā izgatavots
Lokomotīvu	313 gab.	364 gab.
Tramvaju vag.	270 "	469 "
Preču vag.(2 as)	7293 "	9800 "
Tekstilmašīnu par	2,9 milj.pr. kara rbļ.	11,5 milj.pr.kara rbļ.
Lauksaimn.mašīnu par	25,6 " "	54 " " "

Tā tad pēc produkcijas kopzuma pirmskara stāvoklis jau pārsniegts.

Šinīs dātos ietilpst arī tās mašīnas, kuŗu sastāvdaļas ievestas no ārzemēm, kā arī kuŗu ražošanai ievests vajadzīgais metalu daudzums. Jāpiezīmē, ka importētais metāls aizņem 35% no kopējā pārstrādāto metalu

daudzuma.

Sakarā ar valdības izdotām noteiktām ražojumu cenām, metalrūpniecība nostādīta diezgan nelabvēlīgos apstākļos. Valdības norma uz 1 tonnu čuguna 60 rbļ.75 kap.,bet metallurģijas fabrikām tā izmaksā 75-76 rbļ., par tērauda tonnu ņemami 71,90 rbļ.,fabrikai tā izmaksā 87,67 rbļ. Traktoru fabrikai izmaksā ap 3.500 rbļ.,jāpārdod tos par 2000 rbļ.,zāļu pļāvēja iznāk par 175 rbļ.gabalā, jāpārdod par 150 rbļ.u.t.t. Cik lieli rodas caur to zaudējumi fabrikām, to var spriest jau no tam, ka 15 trestos, par kuŗiem ir noteikti revizijas materiali, gada laikā zaudēts 4.506.040 červ.rbļ.

No visām PSRS nomalēm ienāk sūdzības, ka vietējie metalrūpniecības ražojumu pērāk vājas kvalitātes. Kā gan tā lai nebūtu? Fabrikas pastāvīgi cieš materialu trūkumu. Tad nav vajadzīgās dzelzs šķiras, tad ap-trūkst koku materialu: Fabrikām, sevišķi mašinfabrikām, jāizlieto materiali no tādi, kādi būtu vajadzīgi, bet tādi, kādi iegūstami tirgū.Nākas izlietot dzelzi, kuŗu ķērusi jau rūsa, nākas izmantot kokus, kuŗi nav pilnīgi izkaltuši. Piemēram traktoru fabrikē "Oktjabrskaja revoluci-ja" nācās izlietot dzelzi, kuŗu fabrika 2 reizes jau bija izbrāķējusi.

<u>E l e k t r o r ū p n i e c ī b ā</u> jau pārspēts, un diezgan jūtami, priekškaŗa etāvoklis. 1913.gadā visas PSRS robežās esošās spēkstacijas deva 328.000 kilovati energijas. 1927.gadā to produkcija 5 kārtīgi pie-augusi - 1.690.000 kilovati. Šinī gadā beigti darbi pie Volhovstroja iz-būves, kuŗš viens pats dod ap 50.000 kilovatu energijas. Patlaban PSRS robežās darbojas 2.419 elektrostan cijas, pie kam rūpniecība izmanto 731, pilsētas iedzīvotāji 656 un uz laukiem darbojas 446.

Par šo laiku elektrības piedlietošanai visās valstīs piegriesta ļoti liela vērība. Tās produkcija visā pasaulē strauji pieaugusi un ja salī-dzināšanas pēc iecekatamies dātos par vispārējo elektrības produkciju, tad jākonstatē, ka PSRS savā attīstības gaitā ir palikusi tālu no citām valstīm, 1913.gadā bij.Krievijā tika ražots 2,3% no visas uz zemes lo-des patērētās elektrības, tagad tikai 1,6%. Bet šis salīdzinošs pro-cents ir vēl zemāks, aprēķinot katra iedzīvotāja elektriskas strāvas patēriņa daudzumu PSRS un citās valstīs.

Tā, ja visu katrā valstī ražoto elektrisko enerģiju sadala starp visiem iedzīvotājiem, tad iznāk, ka Norvēģijā 1 persona gada laikā patērē 1.615 kilovat stundas, Kanadā 1.193 kvst.,Šveicē - 1077, Amerikā 627, Belģijā 422, Francijā 247, Italijā 198, Vācijā 184, Ungarijā 59, Meksikā 37, Polijā 43 un PSRS tikai 11 kilovat stundas. Pat. Krievija patērē daudz mazāk nekā lauksaimnieku zeme Ungarija, nekā uz samērā zema kultu rolā līmeņa esošā Meksika.

PSRS valdība izdod lielas summas šās nozares pacelšanai. Pārskatāmā gadā tai asignēti 140 miljoni rubļi no kopējā valsts budžeta. Tam jāpieskaita vēl tie ieguldījumi, kas izdoti no vietējiem, sādžu un pilsētu budžetiem (ap 60 milj.), bet, saprotams, šās summas ir pārāk niecīgas, lai apgādātu ar elektrisko enerģiju pat visus tos uzņēmumus, kuŗiem tā nepieciešama. Pie tam jāņem vērā, ka visc nepieciešamais elektrospēkstaciju izbūvei ievedams no ārzemēm, ne tikai mašinas, bet gabdrīz visi citi elektrotechniskie piederumi. Vietējā elektrotechniskā rūpniecība jau priekš kaŗa Krievijā bija visai vāji attīstīta: 40% no visa elektrotechnisko piederumu patēriņa sedza importa. Tagad jauno nekas klāt nav nācis. Uzsākti darbi tikai priekškaŗa celtās fabrikās. Ir gan uzsāktas jaunbūves, sevišķi to priekšmetu ražošanai, kas priekš kaŗa tika mazāk pieprasīti, bet tagad, sakarā ar jaunievedumiem elektrotechnikā, nepieciešami. Tā piemēram sāktas būvēt generatiru, farfora izolatoru, kuŗi iztur lielu spraigumu, automatisko telefonu, radio piederumu un līdzīgas fabrikas. Bet nav vēl zināms, kad tās uzsāks savu darbību un kāda būs to produkcija. Vecās fabrikas, kuŗas pielaikotas tagadējās technikas prasībām, dod visai niecīgu produkciju (1926/27.s.g.36 milj. rbļ. vērtībā).

Cik mazā mērā elektrotechnisko piederumu ražošana apmierina PSRS vajadzības, vai cik maza šī vajadzība, pagaidam ir redzams no sekošā. Amerikā tiek ražots uz katru iedzīvotāju šo produktu par 2,510 červ. rbļ.,Kanadā par 1.710 rbļ.,Vācijā par 1370 rbļ.,Anglijā un Šveicē par 1.270 rbļ.,Austrijā par 740 rbļ.,Francijā un Somijā par 355 rbļ.,Italijā par 350 rbļ.,Japanā par 325 rbļ.,Spanijā par 105 rbļ.,Ēģiptē par 93 rbļ.un PSRS-bā par 88 rbļ. Tikai Ķīnā to iznāk mazāk nekā Pad.Krievijā - par 4 rbļ. uz katras personas.

Visvājāk PSRS attīstījusies ķīmiskā rūpniecība. Tās kopējā produkcija pēc priekškaŗa cenām pārskatamā gadā aprēķināta uz 139 milj.rbļ. Jau iepriekšējā gadā tā nav spēja segt tikai 89% no organizētā tirgus prasībām. Šinī gadā ķīmiskāi rūpniecībai nācās pārdzīv ot lielu izejvielu trūkumu, sevišķi tās sakams par tauku vielas pārstrādājošām fabrikām, kas saprotams iespaidoja produkciju. Aprēķināts, ka šogad ar šās rūpniecības nozares ražojumiem tirgus apmierināts tikai 50% apmērā. Arī ķīmiskās rūpniecības produkti ļoti vāji izstrādāti, kas izskaidrojams ar novecojušos šo fabriku iekārtu un attiecīgi sagatavota tochniskā personala trūkumu. Pēc statistiskiem datiem specialisti sastāda tikai 3% no kopējās šinī nozarē nodarbināto strādnieku masas. Lai attīstītu pilnos apmēros darbus, jau esošās fabrikās nopiecšams ķīmisko rūpniecību papildināt ar 800 inženieriem. PSRS augstskolās sagatavotie inženieri izrādās no visai piemēroti rūpniecības prasībām, ko PSRS ekonomisti iztulko ar laboratoriju trūkumu augstskolās.

Vietējais tirgus cieš galvenām kārtām aiz patēriņam nepiecšamo šās nozaros produktu trūkuma, pie kādiem pieskaitamas ziepes, krāsas, sveces, dažādas eļļas u.t.t.

Turpretīm mākslīgo mēslu fabrikas gada sākumā, pie visas niecīgās produkcijas neatrada saviem ražojumiem pietiekošu skaitu noņēmāju. Valdība bijs spiesta izdot pavēli par cenu samazināšanu, bija jāaizliedz šā produkta imports, jāizved plaša propaganda uz laukiem, lai novērstu sastrēgumus šaī rūpniecības nozarē. Par visu gadu ražots mākslīgo mēslu ap 100.000 tonnas.

Gumijas rūpniecība ražojusi preču par 135 milj. rbļ.pēc pr.kaŗa cenām, pie kam 63% no visas produkcijas aizņem galošas. Šās rūpniecības nozares kopējā produkcija sasniegusi 80% no priekškaŗa produkcijas. Tikai galošas izgatavots jau gandrīz tas pat skaits kas 1913.gadā. Tad šā produkta ražoja 31 milj.pāri, tagad 30 milj. pāru. Bet vietēja iedzīvotāju prasības pēc tām tagad stipri pieaugušas un rūpniecība nespēj apmierināt vairāk par 50% no viņēm pieprasī-

jumiem.

Tāpat kā ķīmiskā, arī gumijas rūpniecībā izjūtams liels speciālistu trūkums.

P a p ī r a r ū p n i e c ī b a s kopējā produkcija 1926/27.s. gadā aprēķināta uz 54 milj.rbļ.pēc priekškaŗa cenām, t.i.pāraniedz iepriekšējo gadu par nopilnu miljonu rbļ. Pēc PSRS ekonomistu aprēķiniem šī rūpniecības nozare ražojot jau preču par 20% vairāk nekā 1913. gadā. Bet patēriņš par šo laiku strauji pieaudzis. Kamēr pirms kaŗa katris Krievijas iedzīvotājs patērējis 2,9 klgr.šā produkta, tagad tas patērējot jau 3,6 klgr.un tad arī tikai tamdēļ, ka tirgus nespējot vairāk piegādāt.

Daudz papīra PSRS spiesta ievest no ārzemēm. Pārskatamā gadā vien ievestas 108.000 tonnas, par ko izdoti vairāk kā 18 milj.červ.rbļ. Šis apstāklis ir tas, kas spiež PSRS valdību paplašināt papīrfabriku tīklu sevienības robežās. Uzsākti būvēt lielāki kombināti Ļeņinpilē apgabalā (Sjazas) Uralu rajonā (Balachnas) u.t.t. Pārskatāmā gadā papīrrūpniecības vajadzībām no valsts budžeta asignēti tikai 43,3 milj.červ.rbļ., kuŗu lielākā daļa izlietota tekošiem remontiem.

P e š i z m a k s a s c e n a s šai rūpniecības nozarē pārskatamā gadā strauji pieaugušas, ko izskaidro ar koksnes cenu celšanos. 1 tonna papīra centralam papīra trestam pag.gadā izmaksājusi 351 rbļ.90 kap.,šogad jau 380 rbļ.85 kap. Bet valdības noteiktā pārdošanas cena tikai 373 rbļ.tonnā, kas, saprotams, nes rūpniecībai zaudējumus.

S t i k l a, f a j a n s a un f a r f o r a rūpniecības apvienotas vienā trestā. Visas šās fabrikas ražojušas pārskatamā gadā preču par 43,8 milj.rbļ.pēc priekškaŗa cenām, t.i.par apm.6,5 milj.rbļ.vairāk, nekā iepriekšējā gadā. Šī rūpniecības nozare gada laikā izpildījusi tikai ap 90% no gada uzdevuma, jo, galvenām kārtām, tā netika pilnos apmēros apgādāta ar vajadzīgām izejvielām. Tirgūt pieprasījumi pēc tās ražojumiem ļoti lieli, sevišķi tas sakams par stiklu, kuŗa trūkst vai visos kooperatīvos.

Šī rūpniecības nozare arī strādā ar zaudējumiem, jo, vispirms, pārāk liela tai iznāk ražojumu pašizmaksa (par 40-50% lielāka nekā

valdības noteiktās pārdošanas cenas), un, otrkārt, fabriku iekārtas novecējušās, ražo daudz brāķa. Dažās fabrikās 50% no visa ražotā esot tirgum nederīga prece.

Sakarā ar pieaugušo vajadzību pēc būvmaterialiem uzsāktām jaunbūvēm liela vērība tiek piegriesta c e m e n t a r ū p n i e c ī b a i. 1926/27.s.gadā šā produkta ražots 10 milj.mucas, kas aprēķināts uz 33 milj.priekškaŗa rbļ. Cementa fabrikas visas būvētas priekš kaŗa. Tās novecējušās, iekārta nolietojusies. Valdības asignējumi ir tik niecīgi, ka to nepietiek fabriku atjaunošanai. Krāsnis 25% no visa darba laika nostāvot dīkā. Cementa dzirnavas tā novecējušās, ka pastāvīgie remonti aizņemot 30-40% no kopējā darba laika. Viss tas nelabvēlīgi atsaucas uz cementa pašizmaksu. Iepriekšējā gadā Cementa trestam muca izmaksāja 6 rbļ.9 kap.,šogad jau 6 rbļ.34 kap. Novorosijskas cementa fabrikām pag.gadā muca iznāca par 4 rbļ.33 kap.,šogad par 4,60 kap.

Aprēķināts, ka visām PSRS robežās esošām fabrikām cementa muca izmaksājusi šinī gadā caurmērā 5 rbļ.58 kap. Bet valdības noteiktā pārdošanas cena ir 5 rbļ.50 kap. Rūpniecība strādājusi ar zaudējumiem.

Turklāt šās rūpniecības ricības kapitals nepārsniedz 10,5 milj.rbļ., kas ir pārāk niecīgs priekš vajadzīgo izdevumu segšanas, ko var spriest jau no tam, ka tas sastāda tikai 1/5 daļu no izlaistās produkcijas pašizmaksas. Šī rūpniecības nozare spiesta meklēt aizņēmumus bankās. Nav zināms, cik liela ir tās parādu suma, bet procentos vien tai nākas gada laikā nomaksāt vairāk kā 1 miljonu červ.rbļ.

C u k u r r ū p n i e c ī b a pārskatāmā gadā izlaidusi vietējā tirgū 47 milj.pudi cukura, kad vēl nebij noskaidrojies cukura biešu ražas lielums, valsts izveda uz ārzemēm ap 2,5 milj.pudu cukura. Vēlāk izrādījās, ka cukurbiešu raža daudz mazāka nekā to bija gada sākumā aprēķinājis Gosplāns. Cukura eksports gan tika pārtraukts, bet vietējam tirgum, tomēr, tā nepietika, jo saskaņā ar pieprasījumiem, šā produkta bija vajadzīgs 61 miljonus pudu. Gada beigās bija ap 7 miljoni pudu jāieved no ārzemēm. Gada pēdējos mēnešos cukura tirgū bija, tomēr, nononams, ļoti saspīlēts stāvoklis. Kooperatīvi cukuru pārdeva pēc kārtiņām un tad arī tikai noteiktu daudzumu, ap 2 marciņas mēnesī uz personu.

Centnera cukura izgatavošana fabrikām izmaksājusi 27 rbļ.15 kap., t.i.ap 11 kap.mārciņā, bet kooperatīvos mārciņa tiek pārdota par 28 kap.

Arī šī nozare cieš aiz rīcības kapitala trūkuma. Piemēram pašā gada rudenī tā spējusi nomaksāt tikai pusi par pievestām cukurbietēm.

Ādrūpniecības kopējā produkcija aprēķināta uz 187 miljoni zelta rbļ.pēc priekškaŗa cenūm. Ādu rūpniecība, sevišķi pirmos pārskatamā gada 4 mēnešos, daudz zaudēja aiz izejvielu trūkuma. Netika piegādātas jēlādas vajadzīgos daudzumos, netika izsniegti ādu apstrādāšanai vajadzīgie materiali un ķimikalijas. Tas pacēla izstrādājumu pašizmaksu un atsaucās uz rezultātiem visa gada apmēros. Iepriekšējā gadā 1000 pēdas chroma izmaksāja 10 rbļ.08 kap.,šogad jau 12 rbļ. 33 kap.,garo zābaku cenas pieaugušos no 14 rbļ.12 kap. uz 15 rbļ.43 kap.,zandaļu pāris iepriekšējā gadā fabrikām izmaksāja 300 kap.,tagad 353 kap. Valdības noteiktās pārdošanas cenas bija zemākas par fabriku pašizmaksu un tamdēļ vairākas fabrikas gadu beidza ar lielākiem zaudējumiem.

Padomju Krievijas ādrūpniecība spēj apmierināt tikai nelielu iedzīvotāju prasību procentu. Piemēram 1926/27.saimniecības gadā priekš kopējās 120 milj.lielās zemnieku masas tika izgatavoti tikai 2.954.000 pāri dažādu apavu, kas iztaisa uz 40 personām 1 pāri. Priekš 24 miljoni zemnieku saimniecībām ražots cleju par 700.000 rbļ.,bet dzenaušku 40-50 tūkstoši ādas. Galvenais iemeslis šādai nepietiekošai produkcijai ir izejvielu-jēlādu trūkums. Pad.gadā, lai sasniegtu minētos rezultātus, rūpniecībai vajadzēja saņemt 6 milj.liellopu ādu un 17.280.000 sīklopu ādu, bet vietējais tirgus deva gan 7 milj.liellopādu un tikai 12 milj.sīklopādu.

Akmeņoglu 1926/27.s.gadā ražots 31.000 tonnas,t.i.par apmēram 2.000 tonnas vairāk nekā 1913.gadā. Galveno akmeņoglu produkciju dod tā saucamās Donbasa ogļu raktuves.

Ogļu ticis ražots par 1,0% mazāk nekā pēc plāna bija paredzēts. 2/3 no visām ievāktām oglēm devušas galvenās šachtas. 16% no gada produkcijas ievākts mechanizētās šachtās.

Ogļu pašizmaksu šinī gadā bija nodomāts samazināt līdz 10,08 rbļ. tonnā. Šis nodoms nav izdevies, jo ogles izmaksā 10 rbļ.97 kap. Galvenais iemeslis tas, ka nav paspēts uzdzīt strādnieku darba ražīgumu tik augstu, kā bija apredzēts gada sākumā.

Pārskatamā gadā STO noteica maksimālo ogļu pārdošanas cenu - 18 kap. pudā. Neskatoties uz šādu, samērā zemu ogļu cenu, izdevumi rūpniecībā par kurināmo materialu spēlē lielu lomu. Tas izskaidrojams ar to, ka ogļu cenas noejot līdz patērētājam, kolosali ātri pieaug. Piemēram, bij. Cindeļa fabrikai (Maskavā) puds izmaksā 67,1 kap.,fabrikai "Krasnij Oktjabrj" (Ļeņinpilī) tas iznūk uz 70,4 kap.,"Boļševik" - 85,6 kap.

Jāpiezīmē, ka vietējā akmeņogļu raža apmierina tikai daļu no rūpniecības vajadzībām. Pārskatamā gadā ievests no ārzemēm 471.600 tonnas šā produkta.

N a f t a s ražots 1926/27.s.gadā 10.000 tonnas (1913.g.9.194 tonnas). Gada laikā naftas produktu produkcija pieaugusi par 22%. Tomēr gada plāns nav izpildīts visā visumā.

Galvenie naftas ražošanas centri grupējas tā saucamos "Azņefr", "Grosņeft" un "Embaņeft" rajonos. "Azņeft" gada laikā ražojis ap 425,5 milj.pudu naftas, "Grosņeft" - 185,1 milj.pudu, "Embaņeft" 15,5 milj. pudu.

Galvenais iemeslis, kamdēļ naftas rūpniecībai nav izdevies izpildīt nodomāto gada plānu ir tas, ka šī nozare nespēja izvest visus tos urbšanas darbus, kas bija paredzēti veikt gada sākumā. Šis darbs palicis neizpildīts 7,4% apmēros.

Pārstrādāts 428,4 miljoni pudu naftas,t.i.,par 20% vairāk nekā iepriekšējā gadā.

Realizēti iekšējā un ārējā tirgū 484,4 milj.pudu naftas produktu, pie kam eksportēti 124,2 milj.pudu,t.i.par 38,4% vairāk nekā iepriekšējā gadā.

Naftas cenas noteiktas 29 kap.par pudu, bet tāpat kā ogles, šis produkts rūpniecībai izmaksā ļoti dārgi. Kamēr puds naftas nonāk līdz Maskavai,tā cenas pieaugušas jau 3-4 kārtīgi, Piemēram, Cindeļa fabrikai tas izmaksā 90,6 kap.,"GAT" fabrikām 89 kap.,"Krasnij Bogatir" 99,8 kap.,Valsts papīra drukātāvai pat 100 kap.

Mājrūpniecība.

Mājrūpniecības (krieviski kustarnaja, domašņaja, semeinaja promišļennostj, vāciski - Heimarbeit, Hausindustrie, Hausgewerbe) pžoduk-cija, bez dzirnavām, 1926/27.s.gadā aprēķināta uz 789.659,5 miljoni priekškaŗa rbļ.un, pēc entralās statistikas pārvaldes dāţiem, šinī no-zarē nodarbinātas 2.675.800 personas. Pret 1913.gadu mājrūpniecības produkcija sastāda vēl tikai 83,3% un nodarbinātais strādnieku skaits 74,6%. Ja salīdzināšanas labad apskata pēdējos gadus, tad redzams, ka mājrūpniecības produkcija, kaut arī pieaugusi, bet šis pieauguma procents daudz mazāks, nekā valsts rūpniecībā. Kamēr lielrūpniecība ar 0,9% pārsniedz priekškaŗa produkciju, mājrūpniecība ražo preču par 16,7% mazāk nekā 1913.gadā. 1924/25.s.gadā ar to nodarbojās 2.301.600 personas un ražoja preču 657,6 milj.rbļ.vērtībā, nākošā gadā personu skaits vairojies par 276.000, jeb 12%, bet pārskatamā gadā par 98.000 personām, jeb tikai 3%. Produkcija par to pašu laiku uzrāda pieaugumu - 15% un 4%.

Pirmos PSRS pastāvēšanas gados gandrīz visas iedzīvotāja patēriņam vajadzīgās preces, kā drēbes, apavi, ādu izstrādājumi, metalpreces, ražoja mājrūpniecība. Tad ar šo arodu nodarbojās daudz lielāks strādnieku skaits, nekā priekš kaŗa. Sākās PSRS rūpniecības atdzimšana. Lai noturētu nacionalizēto rūpniecību valsts rokās, valdībai bij jāgādā, lai tā tiktu apmierināta ar ražošanai vajadzīgām izejvielām: ādām, kokvilnu, vilnu, linu šķiedrām, eļļas sēklām u.t.t. Mājrūpniecība bija tā,kas konkurēja valsts saimniecību šinī tirgū. Lielākā daļa minēto izejvielu palika sādžās. Valdība nespēja maksāt tik augstas cenas, kā privātais kapitals, jo tai bij jāizved, kaut apmērām, viens no komunisma galveniem solījumiem - ražot lētu preci. Preču bads, turpretim, bija viscaur stipri izjūtams. Zemnieks prasīja pēc tām cenai piegriežot mazāk vērības. Šis apstāklis veicināja izejvielu ieplūšanu privātā tirgus rokās,kuŗam, savukārt, mājrūpniecība bija galvenais noņēmējs un piespieda pirmos PSRS pastāvēšanas gados valdību izvest politiku, kuŗa nomāca šo rūpniecības nozari.

Tad uzpeldēja bezdarbnieku jautājums. 1926.gadā izvestā ļaužu skaitīšana pierādīja, ka, izņemot pilsētās reģistrētos bezdarbniekus,

uz laukiem tādu vēl lielākas masas (pāri par 10 milj.). PSRS valdību tas spieda piegriezt mājrūpniecībai lielāku vērību. Vajadzēja tās attīstību atkal veicināt, tikai tā vairs nebij atstājama privātkapitala iespaidam, bet pārvēršama par organizētu valsts saimniecības nozari. Tika izdots likums, kurš paredz mājrūpniecības apvienošanu kooperatīvos, arteļos, savienībās un līdzīgās organizacijās. Lai pārņemtu izejvielu tirgu savās rokās, valsts uzņēmās apgādāt mājrūpniecību ar nepieciešamām izejvielām un materialiem. (3.maijā 1927.g.likums). Sāka strauji pieaugt arteļu skaits, kuŗu tagad jau ap 13.000 un kuŗi (ieskaitot arī dzirnavas) apvieno 5.789.000 mājrūpniekus. Vairākas mājrūpnieku savienības un sīkie kooperatīvi apvienojušies, atvēra jau savas fabrikas un pacēla ražīgumu.

Cik liela nozīme mājrūpniekiem vietējā tirgū, var spriest no tam, ka no visa valsts iekšējam patēriņam atvēlētā apavu skaita 80% ražo šī rūpnieku nozare, no visas gatavu drēbju produkcijas mājrūpnieki izgatavo 65%. Metalpreču tirgum mājrūpniecība dod 46%.

PSRS ekonomistā mājrūpniecības sasniegumus mēģina pieskaitīt saviem nopelniem. Faktiski sevišķi nopelni grūti saskatami. Valdības cīņa ar privātkapitalu izejvielu tirgū atsauksies diezgan nelabvēlīgi uz mājrūpniecības attīstīšanos. 1925/26.s.gadā, kad privātais kapitals PSRS iekšējā tirgū spēlēja lielāku lomu, mājrūpnieku skaits pieauga gada laikā par 12%, kopējā produkcija par 15%. Pag.gadā privātkapitala iespaids tika apkarots uz vie to asāko. Tika noliegts uzpirkt ādas, linus, vilnu, kokvilnu. Mājrūpnieku skaits gadā vairojās vairs tikai par 3%, bet produkcija par 6%.

Šādā attīstības gaitas samazināšanā saskatama valdības pārāk pacīvē izturēšanās pret mājrūpniecību. Pārāk vāji norit mājrūpnieku apgādāšanas ar izejvielām. Valdība ar savu š.g.3.maija likumu to uz sevīm uzņēmusies, bet tā nespēj solījumus pildīt. Piemēru ir daudz. Rakstura rīgākais ir izlasāms no revizijas materiāliem par Borovičas mājrūpnieku savienību, kuŗa aptver 8.000 atsevišķu mājrūpnieku. Šai savienībai ir 5000 aužamās mašinas. Lai nodrošinātu darbu, no Gostorga tiek pieprasīti 2.000 pudi dzijas, bet vienā gadījienā Gostorgs atbild, ka

dzijas nav vajadzīgā krāsā, otrā gadījienā, ka dzijas pavisam nav, trešā atsūta 300 pudus. Un 5000 mašinas spiestas pārtraukt darbus, stāvēt vairākas nedeļas.

Jāpiemin, ka visi mājrūpnieki sastādas no trūcīgākiem iedzīvotāju slāņiem. Kapitalu tiem trūkst uzņēmumu paplašināšanai, tiem jāizlieto kredits. Valdība spēj izdot tikai īstermiņa izdevumus par augstu procentu. Kāda mājrūpnieku savienība aizpņēmusies dažādās bankās priekš mašinu atjaunošanas 1,2 miljonus rbļ. Gadā nācies procentos vien nomaksāt 310.000 rbļ. Pēc gada mašinas nākušas uz torga - tās pārņēmusi valsts, jo savienība nespējusi nomaksāt pat lielo procentu zumu.

Noteikumi paredz dīkā stāvošo fabriku nodošanu mājrūpniecības vajadzībām. Vietējās saimniecības padomos, dabūdamas zināt, ka kāda fabrika tiks nodota šai nozarei, pirmām kārtām izved no nodotamām fabrikām kā iekārtu, tā arī izejvielu krājumus. Mājrūpnieku rokās nonāk novecojušās tukšas ēkas, kuŗu remontam vien jau jāiegulda prāvi kapitali, bet pēdējo trūkst.

Stāvoklis tāds, ka jau šogad vienā paša Maskavas rūpniecības savienībā likvidējās aiz izejvielu, pusfabrikātu un kapitalu trūkuma 200 mājrūpnieku artoļi.

Nevarēdami sagaidīt no valdības ne piemērotus kredītus, ne vajadzīgo apgādi ar nepieciešamiem materialiem, mājrūpnieki meklē to pie privātpersonēm. Neskatoties uz visām valdības represijām, lielāko daļu (577 milj.rbļ.) no mājrūpniecības kopējā pamatkapitala (643 milj.rbļ.) sastāda privātkapitals, kuŗš, saprotams, izmeklē visādus atļautus un neatļautus līdzekļus, lai šo rūpniecības nozari apgādātu ar darbam nepieciešamiem materialiem, izejvielām un atrastu noņēmējus. Tamdēļ arī tirdzniecība ar šās nozares ražojumiem, pa lielākai daļai, privātkapitala rokās. RSFSR robežās privāttirdzniecībā tiek realizēti 70-80%, Ukrainē 50% no kopējās mājrūpniecības produkcijas.

Nav lieki aizrādīt uz iespaidu, kādu atstāj valdības politika uz mājrūpnieku ražojumu cenām.

Mājrūpnieks spēj ražot preci daudz lētāk nekā valsts lielrūpniecība. Viņš strādā pats, viņam nav citu izdevumu, kā paša darba spēks,

izejvielas un iekārtas amortizacija. Valsts rūpniecībai uz plociem guļ pārāk smagā un garā dažnedažādu caurejošo iestāžu rinda, kanclejas ar lielo ierēdņu štatu u.t.t.,kas pašizmaksu sadārdzina, bet vēl vairāk saceļ cenas sīktirdzniecībā. Piemērām, pakaramā atslēga veikalos maksā 150 kap.,mājrūpnieks to pārdod par 70 kap. Ducis dakšiņu veikalos tiek pārdots par 2 rbļ.,bet mājrūpnieks par to prasa 50 kap. Valdības politika piespiedusi to kooperēties no dabīgi radītās organizacijās, bet pēc vispārējā kooperacijas plāna paredzētos arteļos, kuŗi savukārt apvienoti savienībās. Radīti lieki otapi gan priekš uz ražotāju ieplūstošiem materialiem, gan no ražotāja izplūstošām precēm. Rezultati tādi, ka nostaigājot no mājrūpnieka līdz noņēmējam prece cenās piaug par apm.100 - 200 un pat vēl lielāku procentu. Piemēram pogu grossu ražotājs pārdod par 250 kap.,sīktirdzniecībā par to prasa 7-7,50 rbļ.

Mājrūpniecībā darbībā valdības pertic kontrolējošie vai organizacijas soļi ir devuši noteiktu virzienu tās attīstības gaitai, bet,pie tam, pati mājrūpniecības attīstība no evolucijas ceļa novirzījas uz spaidu ceļu. Mājrūpnieku skaits vairojas un tam tā jābūt, jo lielai lauku bezdarbnieku masai nav citas izejas, bet vispūri valdības iemaisīšanās mājrūpniecībā ienesusi tikai nevēlamas parādības: pacēlusi tās ražojumu cenas, apgŗūtinājusi mājrūpnieku darbību, kas gadā vairākas nedeļas spiesti pārtraukt darbus aiz izejvielu trūkuma, no legalas ražojumu realizēšanas tā piespiedusi mājrūpniekus nodarbotios ar nelegalu savu ražojumu izpārdošanu u.t.t.

Saprotams, ka valdība koncentrējot visus spēkus rūpniecības, sevišķi lielrūpniecības pabalstam, nevar labvēlīgi raudzīties uz tādas rūpniecības uzplaukšanu, kuŗa strādā galvenam kārtam ar privātkapitalu un uzskatama par tīpiskūs sīkpaleonības darba lauku.

Valdība mājrūpniecību tiesai cieš, jo pagaidam bez tās produkcijas tirgus nevar iztikt un tai nodarbinātie strādnieki nevarētu pašlaik nekur citur atrast darbus un tā tad, mājrūpniecības sašaurināšana paliclinātu tikai bezdarbnieku masas. Nevarēdama aiz šiem iemesliem spert noteiktus soļus šās mājrūpniecības, lielās rūpniecības konkurenta, spējai iznīcināšanai, valdība cenšās to saņemt savās rokās pakāpeniski, vi-

sapirms, kā jau aizrādīts, to organizējot apvienībās, kurās viegli izvest valsts kontroli par tās izejvielām un produkciju un otrkārt, cenšoties pamazam pārvērst to lielrūpniecībā, kuŗi vieglāk i apvaldīt i paturēt zem sava iespaida.

Koncesijas.

Koncesiju politikas sākums meklējams 1917.gada beigās. Jau tad runāja, ka nopostīto Krievijas rūpniecību nebūs iespējams atjaunot bez ārvalstu kapitala palīdzības. Jaundibinājusies komunistu valdība 1918.gada pavasarī uzsāka sarunas ar angļu, amerikaņu, franču un vācu kapitalistiem par 2 grandiozu trestu nodibināšanu Uralos un PSRS dienvidos, bet šās sarunas nenāveda pie konkretiem rezultātiem. Ārvalstu kapitalisti nebija droši, ka nolīgumi taps pildīti un no koncesijām atteicās.

Tikai ar 1920.gada rudeni faktiski sākās nodibināties koncesijas. 23.novembrī tika izdots dekrets, kurš noteica koncesionaru tiesības, kurš atļāva privātkapitalam piedalīties valsts saimniecības izbūvē.Tad nodibinājās viena no bagātākām kapitalistu grupām zem Urkvardta vadības. Šī grupa, galvenām kārtām, cerēja izmantot PSRS zemes bagātības. Bet noteikumi, kuŗus šī grupa diktēja, padomju valdībai nebija pieņemamas un 1922.gadā sarunas tika pārtrauktas. Līdz ar šo gadu izbeidzās pirmais koncesiju politikas posms.

PSRS valdība stājās cīņās ciešākos sakaros ar ārvalstīm. Tika noslēgti gan politiska gan tirdzniecības rakstura līgumi. PSRS valdība tika atzīta de jure. Līdz ar to ārvalstu naudai un precēm atvieglojas iespēja atrast PSRS tirgu, jaunu darbības rajonu. Hāgā un Ženevā PSRS valdība deklarēja savu plašu koncesiju programu. Atradās uzņēmīgas personas,kuŗas vēji apsaimniekotā PSRS cerēja atrast savam kapitalam darbu un labu peļņu. Jau 1924.gadā tika noslēgtas ap 700 dažādas koncesijas. Reti kāda no tām piedzīvojusi ilgāku mūžu. Lielākā daļa likvidējusies jau

pirmā darbības gadā. Iemesli tam daudz un dažādi, bet visbiežāk pēc bijušo koncesionaru atsauksmēm presē, koncesionaru darbība pārtraukta aiz pārāk ierobežotas rīcības brīvības. Cietušo koncesionaru atsauksmes mazinājušas ārvalstu kapitalistu tieksmes pēc PSRS tirgiem. Piedāvājumi gadu no gada mazinājušies.

Laikā no 1922.gada līdz šā gada 1.septembrim iesniegti pavisam 2.193 koncesiju piedāvājumi, bet noslēgti tikai 156 līgumi. Darbojošos koncesiju skaits nepārsniedz 110. Visvairāk koncesiju izdots vāciešiem. To rokās skaitas 31 uzņēmums. Tiem seko Amerikas kapitalisti, kuŗi strādā 12 koncesijās. Angļiem piedēr 10 koncesijas, japaņiem 8. Koncesijās ieguldīta is kapitals aprēķināts uz 60 milj.červ.rbļ. Koncesijas galvenām kārtām nodarbojas ar kalnrūpniecību un citu dabas bagātību pārstrādāšanu. Vispārējā koncesiju nozīme PSRS rūpniecībā samērā niecīga, jo tās produkcija sastāda apmēram tikai 1% no kopējās rūpniecības produkcijas.

Ir tomēr nozares, kuŗās koncesijas piedalās ar diezgan lielu procentu. Piemēram, koncesijas ievāc 35% no visas zelta produkcijas un 40% no visas ievāktās marganca rudas.

Lielākās patlaban darbojošās koncesijas ir Lena Goldfilda un Garrimana koncesijas. Lena Goldfilda koncesija angļu kapitalistu rokās. Tā nodarbojas ar zelta ražošanu Sibirijā. Pēc nolīguma šai koncesijai investējami 25 milj.červ.rbļ. Līdz šim investēti jau 12 milj.červ.rbļ. Zelta tā ražojusi šinī gadā 499 pudi.

Amerikanietis Garrimans nodarbojas ar marganca rudas ievākšanu. Tas ieguldījis savā uzņēmumā 2,5 milj.červ.rbļ. Par visu darbības laiku šī koncesija ražojusi 800 tūkst.ton.marganca, kuŗa vērtība sniedzas 36 milj.červ.rbļ.

No lielākām preču ražošanas koncesijām minama amerikanieša Gammera koncesija, kuŗa nodarbojas ar zīmuļu un apalvu ražošanu. Šā gada produkcija aprēķināta uz 7 milj.červ.rbļ.

Ar koncesiju atvēlēšanu PSRS valdība panākusi, vispirms, ārvalstu kapitala piedalīšanos valsts saimniecības izbūvē. Koncesijas, kaut arī niecīgos apmēros, tomēr, palīdz apgādāt iedzīvotāju ar vajadzīgām

precēm. Tās veicina ārējo tirdzniecību no vienas puses palielinot eksportu, no otras samazinot importu. Koncesijas veicina ārvalstu valutas pieplūdumu PSRS bankās, jo rūpības kapitals, kā arī investējamais kapitāls ieguldīts ārzemes valutā. Koncesijas mazina bezdarbu, jo tās nodarbina liekus 40-50 tūkst.strādniekus, kuŗi 94% apmērā visi ir vietējie iedzīvotāji. Koncesijas dod prāvus ienākumus valdībai, jo viena pati Lena-Goldfild koncesija gadā nodokļus vien nomaksā pāri par 2 milj. červ.rbļ. Līdz ar to koncesijas ar savu techniku nodor par paraugiem PSRS rūpniecībai.

Tekošā gadā noslēgti 17 koncesiju līgumi, no kuŗiem vērību saista sekoši:

1) Ar vācu A/S "Vostvag" noslēgts līgums par importa tiesībām. Pēc šā līguma "Vostvag" ir tiesība saņemt no Tirdzniecības komisariata licences uz importprecēm no ārzemēm. Lai kontrolētu "Vostvag" darbību no PSRS valdības piekomandēti 2 pārstāvji, pie kam viens ieiet revizijas komisijā.

2) 2.aprilī parakstīta mežu koncesija ar Japanu. Tataru jūŗas līča apkārtnē šai koncesijai nodoti 1.100.000 ha mežu, kuŗu koncesionariem tiesība izvest uz ārzemēm neapstrādātā veidā. Koncesija izdota līdz 1/VII.1933.gadam. Koncesionariem noteikts katru gadu izciret no mazāk par 7,5 milj.kub.pūdu koksnes. Nodokļus koncesija maksā saskaņā ar vispārējiem noteikumiem. Daļa no ienākumiem tiek atskaitīta PSRS valdībai. Šis uzņēmums nodarbinās ap 2000 strādnieku, pie kam ārzemnieki nedrīkst sastādīt vairāk par 25% no kopējā strādnieku skaita. Strīdus jautājumi tiek izšķirti sevišķā šķīrēju tiesā.

3) 25.maijā noslēgts līgums ar zviedru firmu "ACEA". Ar šo līgumu minētai firmai piešķirtas tiesības uzcelt un uzmantot Jaroslavļjā elektromechanisko fabriku, kuŗa ražos no 1/4 līdz 700 zirgu spēku elektriskās mašinas. Līgums noslēgts uz 35 gadiem. Darbi izvedami ar tādu aprēķinu, lai 1929/30.gadā šī fabrika ražotu jau 2000 ton.dažādu mašinu. Nākošā gadā produkcijai jādubultojas. Ruvāko 4 gadu laikā koncesionariem tiesības bez nodevām ievest PSRS robežās fabrikas iekārtu. Uzņēmumā paredzēts ieguldīt 17-18 milj.červ.rbļ. Gada produkcija 10-12 milj.

Uzņēmumā nodarbinamas 2000 personas. Nodevas maksājamas pēc vispārējiem noteikumiem.

4) 26.novembrī noslēgts līgums ar Amerikas kapitalistu Ferkvara grupu. Pēc šā līguma pirmām kārtām Ferkvara grupai jāieguldā lielāki kapitali metalurģijā. Makejevskas fabrikas produkcija palielinama līdz 860-870.000 ton.čuguna gadā. Šim nolūkam Ferkvara piešķir 40 milj.dol. lielu 6 gadīgu kredītu. PSRS valdībai no savas puses jāieguldā līgumā minētos uzņēmumos 50 milj.červ.rbļ. Turklāt līgums paredz, ja minētais kredits 4 gadu laikā tiks pārvērsts 20 gadīgā uzņēmumā, tad Ferkvara grupai piešķiramas tiesības: a) piedalīties vairāku jaunu dzelzceļliniju un Nikolajevas ostas izbūvēs, b) Jekaterinoslavas dzelzceļu rajonā atļaujama koncesija uz jaunu metalfabriku, kuŗa gadā ražotu apm. miljoni tonnas metala, c) Staļingradā uzbūvēt elevatorus, piestātnes, noliktavas un kuģu būvētavas.

5) Pavasarī noslēgts līgums ar Čikagas tehnisko firmu "Frein", kuŗas inženieriem nodotamas jaunbūves un rekonstrukcija metalfabrikās. Pēc šā līguma firmas darbība uzsākama š.g.julijā.

Strādnieku stāvoklis PSRS-bā.

Pēc Gosplana dātiem kopējā algotā darba spēka masa 1926/27.s.gada beigās aprēķināta uz 10.366.000 personām.

Tā sastādas no sekošām strādnieku grupām:

	1925.26.s.gadā	1926/27.s.gadā
lauksaimniec.nodarbināto	1.944.000	2.041.000
lielrūpniecībā	2.672.000	2.786.000
sīkrūpniecībā	237.000	244.000
būvuzņēmumos	423.000	494.000
transportā	1.286.000	1.338.000
pastā un telegrafā	90.000	93.000
tirdzniecībā	478.000	531.000
izglītības kom.	667.000	731.000
sanitāriestādēs	320.000	355.000
citos valsts,komunālos un privātuzņēmumos	935.000	962.000
nereģistrēto strādnieku	791.000	791.000
Kopā	9.843.000	10.366.000

Šie skaitļi liecina, ka vicās nozarēs strādnieku skaits gada laikā pieaudzis, kopskaitlī par 523.000 personām, jeb apmēram 5%.

Šo strādnieku vidējā darba alga červ.rbļ. pēc dātiem no marta mēneša 1927.g.iznāk 66 rbļ.mēnesī, pie kam, līdz 20 rbļ.mēnesī saņem 2,4%, no 20-40 rbļ.18,7%, no 40-60 rbļ.29,3%, no 60-80 rbļ.21,6%, 80-100 rbļ.12,8%, 100-150 rbļ. 11,5%, vairāk par 150 rbļ.mēnesī saņem 3,7% no visiem strādniekiem.

Sievietes saņem mazāk par vīrieti. Ja ņem dātus par tām rūpniecības nozarēm, kur vienādā darbā tiek nodarbināti abēja dzimuma strādnieki, tad jākonstatē, ka sievietes kokvilnas rūpniecībā saņem 95,3% no vīrieša algas, linu sukātājas par 7,9% mazāk nekā vīrietis, audējas 11,2% mazāk par vīrieti, burtlices pelna 80,7% no vīrieša algas, papirosu pildītājas 83,8% u.t.t.

Pusaudži pelna mēnesī, caurmērā, 26,40 rbļ.,kas sastāda 42,4% no pieauguša strādnieka caurmēra algas.

Darba algas gada laikā pieaugušas caurmērā par 10,7%, vairāk nekā bija paredzēts gada plānā (9,9%).

Reālās darba algas kustību norāda sekoši dāti:

	Mēnesī 1 strādnieks pelnījis (Maskavas preču rubļos)				
	I.g.cet.	II.cet.	III.cet.	IV.cet.	Caurmērā
1924/25.s.gadā	24,01	25,10	28,95	29,68	25.19
1925/26.s.gadā	29,33	27,09	27,56	30,31	28,57
1926/27.s.gadā	30,67	30,33	32,66	34,90	32,14

Pēc šāda aprēķina iznāk, ka strādnieku algas tagad jau lielākas nekā 1913.gadā, Tad, pēc PSRS statistikas, strādnieks pelnīja mēnesī,caurmērā, 31 zelta rbļ.

Spriežot pēc šiem dātiem, būtu jāsaka, ka strādnieku materiālais stāvoklis jau līdzinas pirmskaŗa gadiem. Bet vai tas tiešām tā, par to var stipri šaubīties.

Kādi un kādās normās ņemti materiāli reālās darba algas aprēķināšanai, nav tieši zināms. Kādā ceļā lai arī nebūtu sastādīts pievestais aprēķins, viens tomēr ir skaidrs, ka ne naudas daudzums, ko strādnieks saņem par savu darbu, nosaka tā īsto materialo stāvokli, bet strādnieka labklājības pazīme ir tas, ko un cik strādnieks spēj iegādāties par nopelnīto algu. Strādnieks priekš kaŗa varēja pirkt visu, ko vien vēlējās, ja tikai viņa vēlēšanās nepārsniedza tā ienākumus. Tagad nauda viņam var būt, bet to preču daudzumu, ko tas var iegādāties, noteic pastāvošā ickšējā tirgus konjunktura, kuŗa, parasti, uzrāda lielu preču trūkumu.

Priekš kaŗa strādnieks par maizes mārciņu maksāja 2 kap.,lielloppgaļu 17 kap.,cukuru 13 kap.,zābaku pāri 4-5 rbļ.,katuna aršinu - 20 kap., sviesta mārciņu - 30-35 kap.,xxx sāli - 2 kap., Tagad maizes mārciņa maksā 5-6 kap.,cukurs - 26 kap.,sviests 96-1.30 kap.,sāls - 4 kap.,gaļa - 35 kap.,zābaku pārs 17-30 rbļ.,katuns - 60 kap.aršinā. Ko liecina šie skaitļi? Ja strādnieks priekš kaŗa, saņemdams 31 rbļ.mēnesī, spēja iegādāties 38-39 pudi maizes, vai 2 1/2 pudu sviesta, tad tagad, saņemdams, caurmērā, 66 červ.rbļ.mēnesī, tas var nopirkt tikai 27-32 pudi maizes, jeb 1 pud.15 märc.sviesta. Ja strādnieks savu mēneša algu pārvērstu citos produktos un precēs, tad aina nav labāka. Priekš kaŗa viņš spēja nopirkt 6-7 pāri zābaku, tagad tikai 4 pārus, 1913.g.par savu mēnešalgu viņš spēja iegādāties apm.150 aršinas katuna, tagad tikai 100 aršinas. Šis aprēķins runā pretim augšā minētiem PSRS statistikas dātiem, pēc ku-

ņiem strādnieks pašlaik pelna 32 preču rbļ.,t.i.ka tas var par nopelnīto algu nopirkt tādu pat daudzumu preču, kā 1915.gadā par 32 zelta rubļiem. Mūsu aprēķins izdarīts saskaņā ar PSRS oficiālām dātiem, tā tad pievestais strādnieku peļņas lieluma - 32 preču rubļi - pareizība, kā jau teikts, stipri apšaubama.

Lai gūtu pilnīgāku ainu par strādnieku algām PSRS-bā, jāieskatas dātos par dažādām darba nozarēm.

Algota darba spēka pamatšķira ir r ū p n i e c ī b a s s t r ā d n i e k i, pie kam, 68% no tiem jeb 2.071.000 personas tiek nodarbinātas valsts rūpniecībā. Šī strādnieku grupa saņem lielāku atalgojumu, kā jebkuŗa cita grupa. Maskavas guberņā, kur koncentrēts 30% no visas PSRS valsts rūpniecības, strādnieks saņēma pārskatamā gadā 80 rbļ.42 kap.mēnesī.

Pie tam jāatzīmē, ka ne visās rūpniecības nozarēs strādnieks pelna vienādu zumu. Pēc Gosplana dātiem, pārskatamā gadā metalisti pelnījuši mēnesī 70,98 červ.rbļ.,tekstilstrādnieki 51,64 rbļ.,ogļrači 58,25 rbļ.,ķīmiķi 60,85 rbļ.,ādrūpniecībā strādnieks pelnījis caurmērā 79,59 červ.rbļ.mēnesī, ēdamvielas pārstrādājošā rūpniecībā 67,87 rbļ.,papīra rūpniecībā 55,09 rbļ.,kokrūpniecībā 56,77 rbļ. Šī algu nevienādība izskaidrojama jau pirmkārt ar nevienādām pamatalgām, kuŗas, skatoties pēc rūpniecības nozarēm, noteiktas no 15 līdz 20,52 červ.rbļ. Otrkārt,strādnieks galveno atalgojuma daļu nopelna ar tā saucamiem akorddarbiem. Tamdēļ atalgojuma lielums pa lielākai daļai atkarīgs no tam, kā nostādīta fabrika, kā tā apgādāta ar izejvielām un citiem ražošanai nepieciešamiem materiāliem. Piemēram, metalrūpniecība visu gadu darbojās bez pārtraukumiem, bet neskatoties uz to, ka noteiktā pamatalga šinī nozarē ir tā zemākā (15,93 červ.rbļ.), strādnieks mēnesī pelnījis vairāk nekā citās rūpniecības nozarēs. Tekstilrūpniecībā pamatalga noteikta lielāka, nekā metalrūpniecībā (16,95 červ.rbļ.mēnesī), bet strādnieks pelnīja mazāk nekā kuŗā katrā citā valsts rūpniecības nozarō. Tas tamdēļ, ka tekstilrūpniecībai nepietika izejvielu, tā bija spiesta samazināt darba laiku.

Vismazāk strādnieks nopelna n ā j r ū p n i e c ī b ā (kustarnaja promišļennostj). Caurmēra ziņu trūkst, jo tās grūti ievākt, jau tamdēļ

vien, ka mājrūpnieki pieskaitami pie tā saucamās neorganizētās strādnieku masas. To uzņēmumi visi netiek reģistrēti, nodarbināto strādnieku lielākais skaits strādā uz brīva līguma pamata. Ir ziņas tikai par pāris nozarēm un, spriežot pēc tām, šo strādnieku stāvoklis nav apskaužams. Meža ginēs izstrādājošā apvienībā (galv.kartām Vologdas gub.)strādnieks stundā pelnot 1,5 līdz 3 kap. Maskavas rajonā ļoti izplātīts pogu izgatavošana. Lai nopelnītu 10-15 červ.rbļ.mēnesī, mājrūpnieks spiests strādāt dienā 10-16 stundas.

Uz 1/V.1927.g. Padomju Krievijā, neieskaitot sādžu padomes, reģistrētas 248639 dažādas iestādes, kurās nodarbināti 2.084.429 ierēdņi. No tiem 24,6% nodarbināti administratīvās iestādēs, 49,4% kalpo kulturoliem mērķiem, 25,8% strādā tautsaimniecības laukā. Uz 1000 iedzīvotājiem iznāk 14,39 ierēdņi. Runājot par darbiniekiem kulturas laukā jāpiemin, ka tajos ietilpst arī tādas personas, kas citās valstīs neskaitās par valsts ierēdņiem. Tādi ir Padomju Krievijā ārsti, vecmātes,feldšeri, laikrakstu redaktori, izdevniecību darbinieki un līdzīgi. Uz katriem 1000 iedzīvotājiem izglītības laukā strādā caurmērā 4 personas, medicinā 2,06, pastā un telegrafā 0,67.

No kopējā ierēdņu skaita 26,6% atalgo savienības budžets, 47,3% tā saucamie vietējie budžeti un 25,5% sastāv saimniecisko organu dienestā.

Vidējā mēneša alga - 56,99 červ.rbļ.,pie kam alga nav vienlīdzīga: galvas pilsētās un guberņās pilsētās pilsētās ierēdņi saņēma mēnesī, caurmērā, 75 červ.rbļ.67 kap.,citās pilsētās 52,61 rbļ.,uz laukiem 35,11 rbļ.

Vislielāko algu saņem RKI komisariata darbinieki - 124,96 červ.rbļ. mēnesī, mazāko algu, caurmērā 43,68 rbļ.,saņem izglītības komisariata darbinieki, pie kam ap 380.000 skolotāji, caurmērā, saņem 27-36 červ. rbļ.mēnesī, uz laukiem strādā ap 266.100 skolotāju un to alga ir 21-32 červ.rbļ.

Profesori (6 lekcijas nedeļā) saņem mēnesī 110 červ.rbļ.,docents 70 rbļ.,rabfaku lektors 60 rbļ.,skolotājs partijas skolās 55 rbļ.

Tirdzniecības uzņēmumos ierēdņu algas arī ļoti zemas. Vairāk saņem tikai vēlētie valdes locekļi (prickšsēdētājs 75 červ.rbļ.mēnesī).

Veikalvedis saņem caurmērā 35 červ.rbļ.mēnesī, grāmatvedis 40 červ.rbļ.

Bez jau minētiem lauksaimniecība nodarbina (algadži, gani) pāri par 2 miljoni personas. Šās strādnieku grupas stāvoklis ir ļoti slikts. Algadzis caurmērā saņem mēnesī červ.rubļos 15 rbļ.66 kap.,(pie brīva dzīvokļa un uztura),pie kam šādas algas aprēķinātas tikai pēc dātiem par tā saucamām padomju saimniecībām (sovhozi). Pārējie saņem daudz mazāk. Pēc ziņām no provinces, algadžu algas nepārsniedz 7-10 rbļ. mēnesī. Gani saņem drusku vairāk par algadžiem. Pēc Gosplana sovhozos izvestā aprēķina, gans saņem 19 červ.rbļ.mēnesī.

Bez minētās atlīdzības naudā PSRS strādnieks saņem tā saucamos sociālos un komunālos pabalstus. Ierīkoti ir vairāk simtu klubu,kuŗos tas spēj iepazīties par veltī ar jaunākiem periodiskiem izdevumiem. Pie šiem klubiem nodibināti tā saucamie "krasnije ugolko", kuŗas veicina strādnieka pašizglītību. Bez tam starp strādniekiem tiek izplātītas teatru biļetes par pusceņu. Lielākos rūpniecības centros organizēti vairāki ēdienu veikali, kuŗi izsniedz lētākas pusdienas. Strādnieks saņem par brīvu tā saucamo "spocodježdu" (darba drēbes). Lielākās pilsētās, kā Maskavē, Ļeņinpilī, Harkovā, ierīkoti ielās skaļruņi, pie kuŗiem katrs iedzīvotājs, līdz ar to arī strādnieks, var neko neizdodot noklausīties operras, koncertus, līdz ar to arī bezmaksas propagandu. Bet visa šī sociālā un komunālā palīdzība nav liela, uz ko norāda jau tas, ka pārskatamā gadā šiem nolūkiem izdots nc vairāk par 12 rbļ. 41 kap. caurmērā uz katru strādnieku. Ja atskaita visus tos atvilkumus no strādnieku algām, kas tiek izvests par labu partijai, arodbiedrībai, ārvalstu strādniecības pabalstam u.t.t.,tad iznāk, ka strādnieks gadā nomaksā par sociālām un komunālām labierīcībām par 6 rbļ.vairāk nekā no tām saņem.

Bez šaubām, PSRS valdība pieliek visu iespējamo strādnieku stāvokļa uzlabošanai. Savādāk tas arī nemaz nevar būt, jo, vispirms, tā ir sociālisma zeme un, otrkārt, strādniecība ir galvenais PSRS valdības atbalsts.

Bez iepriekš minētiem sociāliem un komunāliem pabalstiem vislielākā nozīme ir vispārējai strādnieku sociālai apdrošināšanai, kuŗa no-

teikta ar 1925.gadā izdoto likumu. Pēc šā likuma valsts, komunālie un privātuzņēmumi iemaksā attiecīgā fondā zināmu procentu, kurš aprēķināts pēc tās summas lieluma, kāda izmaksāta uzņēmumā nodarbināto strādnieku algās. Valsts uzņēmumi, izņemot mežu eksploatējošos socialās apdrošināšanas fondam maksā 10%, mežu eksploatējošie maksā 14%. Komunālos un privātuzņēmumos šis procents noteikts no 18-22, skatoties pēc tā, cik kurš uzņēmums kaitīgs strādnieku veselībai. Pārskatamā gadā sociālās apdrošināšanas fonda budžeta ienākumi aprēķināti 859 milj.červ. rbļ. No šā fonda tikušas izmaksātas pensijas 703.000 personām, pie kam, I.šķiras invalids saņēmis 30,19 červ.rbļ.mēnesī. Ar šā fonda summām sniegta strādniekiem brīva ārstēšanās un tiek uzturētas strādnieku sanatorijas un atpūtas mājas. Pārskatamā gadā tanīs ievietoti 514.000 strādnieku. No šā fonda summām tiek izsniegti arī pabalsti bezdarbniekiem, t.i.,tikai tiem, kuŗi jau sastāvējuši dienestā un atlaisti no tā ne paša strādnieka vainas dēļ. Pabalsta lielums 1926/27.s.gadā aprēķināts uz 15 červ.rbļ.mēnesī. Bez tam atstājot darbu, strādnieks saņem vienreizēju pabalstu, kuŗa caurmēra lielums 21,60 červ.rbļ. Strādnieku bērni no sociālās apdrošināšanas fonda saņem 5,48 červ.rbļ.mēnesī. Pieaugušā cilvēka apbedīšanai tiek izsniegts vienreizējs pabalsts 29,10 červ.rbļ.apmērā.

Priekš strādnieku <u>aizsardzības no nelaimes gadījumiem</u> PSRS rūpniecība, uz attiecīga valdības rīkojuma pamata, izdod lielas summas. Fabrikās tiek ievesta viss, ko prasa sanitārnoteikumi, kā ventilacija, aizsarga restes, tiek ievērots vajadzīgais gaisa tilpums jaunceļamās ēkās u.t.t. Aprēķināts , ka šim nolūkam pārskatamā gadā izdoti 17 rbļ. 40 kap. uz katru strādnieku. Tomēr, ja piebilst, ka ne visur valdības gribai seko iespējamība. Tā dažos veselībai kaitīgos centros, darba laiks tiek pagarināts, kā opozicija apgalvo, no 6 uz 9 stundām. Tas vedams sakarā ar cīņu dēļ pašizmaksas pazemināšanas.

Vispārējais <u>darba laiks</u> aprēķināts caurmērā uz 7 st.18 min.dienā. Ar manifestu, kurš izdots sakarā ar PSRS 10 gadus jubileju, apsolīts ievest pat 7 stundu darba laiku. Par šo jautājumu opozicionārs Jevdokimovs izteicās: "Šis solījums galīgi nesaistas ar vispārējo politiku.

Mēs izvedam stingrāko taupības politiku algu jautājumā. Mēs nospiežam strādnieku šai ziņā ar visiem iespējamiem līdzekļien, sekmējam tā stāvokļa paaliktināšanos. Atņemam strādnieku jaunātnei tās revolucijā gūtos troņējus - uzsākam pusaudžu nodarbināšanu. Mēs samazinam ~~kvotu~~ uzņemšanu fabriku augstskolās, samazinam atvaļinājumus strādniecēm dzemdēšanas gadījumos, veselībai kaitīgos cehos, ievedam 6 st.vietā 9 stundu darba dienu. Visu to mēs daram, lai radītu nepieciešamos ietaupījumus. Un pēc tam partija sviež masās tukšu solījumu - 7 stundu darba dienu."

Viens no jūtamākiem PSRS strādniecības sasniegumiem ir plaši organizētās arodbiedrības. Šī kustība sākās 1905.gadā un jau k906.gadā arodbiedrībās bija apvienoti ap 200.000 strādnieku. Iestājusies pēc 1906.gada reakcija, šo kustību apspieda. Par jaunu tā uzliesmoja 1911-1913.gadā, bet atkal nepaspēja gūt jūtamus rezultātus, jo sākās karš un šās organizacijas bija spiestas pārtraukt savu darbību. PSRS-bā tā tagad legalizēta un valdības pabalstīta un tamdēļ arī uzrāda ļoti strauju pieaugumu. Līdz 1.aprilim 1927.gadam skaitas arodbiedrībās apvienoti vairāk kā 90 procenti no visas PSRS strādniecības, jeb, reāls skaitļos- 9.827.900 personas.

Bez visā visumā neapmierināta algas stāvokļa, neskatoties uz visu PSRS valdības gādību par strādniekiem, to stāvoklī nomanami, tomēr, vairāki ļoti jūtami trūkumi, kuŗus nenoliedz arī paši PSRS ekonomisti.

Viens no tādiem ir dzīvokļu jautājums. Caurmērā katris strādnieks apdzīvo daudz mazākas telpas, nekā kuŗš katris cits pilsētas iedzīvotājs. Uz katra strādnieka iznākot, pēc PSRS statistikas, tikai 9 kv. aršinas dzīvojamo telpu. Turklāt, ar šādu normu apgādāti tikai neliels procents no kopējā strādnieku skaita (galvenām kārtām laukstrādnieki). Rūpniecībā nodarbināto strādnieku stāvoklis daudz ļaunāks. Piemēram Groznij naftas strāniekiem neiznākot vairāk par 6,5 kv.mtr.uz katru, dienvidu dzelzs apstrādāšanas rajonā - 6,26 kv.mtr. Pie tam, tanī pašā telpā jānometina strādnieku ģimenes locekļi.

Sevišķi asi izjūtams dzīvokļu trūkums starp dzelzceļniekiem. Rudzutaka saka, ka tikai 8.500 ģimenes iespējams ievietot daudz maz

piemērotos dzīvokļos. Atlikušās 7.500 ģimenes spiestas mitināties 2000 novecojušos vagonos un 1000 zemes būdās.

Jaunu strādnieku nometņu izbūvei pēdējā gadā izdoti 282 milj.červ. rbļ.,bet kopā ar 2 iepriekšējiem gadiem 644,7 miljoni červ.rbļ. Tas devis iespēju par šo laiku uzcelt un atremontēt 4.594.000 kv.mtr.lielas dzīvojamās telpas, kurās nometināti 257.400 strādnieku, kopā ar ģimenes locekļiem, ap 900.000 personas. Stāvoklis ar to nav uzlabojies, jo par šo laiku strādnieku kopskaits pieaudzis par 2.151.000 personām. Jaunie dzīvokļi spējuši uzņemt tikai niecīgu daļu no klātpienākošās strādnieku masas.

Otrais jūtamākais trūkums PSRS strādniecīnas stāvoklī ir progresīvi pieaugošais b e z d a r b s. Uz 1.janvari 1926.gadu 281 darba biržā reģistrēti 951.173 bezdarbnieki. Pēc gada to skaits pieaudzis jau līdz 1.310.488 personām, bet uz šā gada 1.aprili minētās biržās reģistrēti pat 1.478.000 bezdarbnieku. Gada beigās gan biržās reģistrēto bezdarbnieku skaits mazinājies (uz 1/X.1927.g. 1.048.986 personas). Šo parādību pat PSRS ekonomisti neuzskata kā bezdarbnieku skaita vispārēju mazināšanos. Darba biržās reģistrēto skaits krities aiz vairākiem iemesliem. Pirmkārt, daudzi vēl nav atgriezušies no vasaras sezonu darbiem. Otrkārt, vairāki izslēgti no sarakstiem tamdēļ, ka attaikušies no piesolītā darba, vairāki, nesagaidījuši darba piedāvājumu, atgriezušies uz laukiem.

Izņemot šos ir vēl tāda bezdarbnieku grupa, kuŗa darba biržu sarakstos nesastāv un reģistrēti arodbiedrībās. Pēc dātiem uz š.g.1.janvari tādu bezdarbnieku skaitas 1.667.524 personas. Tā tad kopējais reģistrēto bezdarbnieku skaits uz 1.janvari šo gadu sasniedz gandrīz 3 miljonus.

Cik liels ir nereģistrēto bezdarbnieku skaits, to noteikt nav iespējams, bet domājams, kam tas nav mazs, jo pēc dātiem par lauksaimniecības lauku iedzīvotāju- bezdarbnieku aprēķināts uz 10 miljoni personām. Turklāt, ne visi, kas pilsētās zaudējuši darbu, pieteicas biržās un arodbiedrībās, bet gan paliek nereģistrēti.

Tekošā gadā bezdarbnieku uzturēšanai izlietoti 85,5 milj.červ.rbļ.

no valsts budžeta. Bez tam, 15 miljoni izdevušas arodbiedrības un sociālās apdrošināšanas fonds. Tomēr šās sumas ir atzīstamas par pārāk niecīgām priekš lielā bezdarbnieku skaita. Dažāda veida pabalstus saņēmuši caurmērā tikai 500.000 bezdarbnieki. Saņemtais pabalsts nepārsniedz 5 zelta rbļ.mēnesī. Bezdarbnieku stāvoklis ir ļoti smags.

Ap 100.000 bezdarbnieku tiek nodarbināti pie komunāliem darbiem un saņem caurmērā 42 rbļ.mēnesī. Šī ir vienīgā bezdarbnieku grupa, kuŗas materialais stāvoklis daudz maz apmierinošs.

Gada sākumā darba biržām bija diezgan maza nozīme. Caur tām tika pieņemti caurmērā nepilna puse no visiem uzņēmumos jaunpieņemtiem strādniekiem. Piemēram RSFSR robežās darba biržas deva tikai 38,3% no visiem jaunuzņemtiem strādniekiem, Maskavā 47,9%, Ļeņinpilī 36,40%, Ukrainē 51,2%. Gada otrā pusē šis procents pavairojās un tad caur darba biržām nākuši caurmērā 72% no kopējās jaunuzņemto strādnieku masas.

PSRS budžets.

Šo pārskatu iesākot jāatzīmē, ka PSRS statistiskās iestādes pašas vēl nav paspējušas sakopot pilnīgus materiālus par 1926/27.s.gada budžeta izpildīšanu. Dāti priekš šā pārskata ņemti no daž un dažādiem PSRS periodiskiem un citiem izdevumiem, kuŗi daudzreiz runā viens otram pretīm. Kopojot ziņas ir meklēti patiesībai tuvāk stāvošie skaitļi, bet ļoti var būt, ka zemāk minētos dātos ir iekļuvusi kļūda uz vienu vai otru pusi. Tomēr, šāda varbūtēja kļūda nevar būt liela un lielu lomu nespēlē, jo pārskata nolūks ir sniegt vispārējo ainu, bet ne detāļus skaitļus.

Runājot par budžeta nozīmi ir jāsaka, ka PSRS budžets aptver daudz plašāku jēdzienu, nekā mums parastais Vakareiropas. Tas atšķiras jau ar savu iekšējo saturu no kuŗas katras valsts budžeta, jo tanī tiek ievestas tādas summas, kādas citās valstīs ietilpst nc valsts, bet privātā saimniecībā. Piemēram, peļņas no bankas operacijām, rūpniecības, tirdzniecības un zināmas daļas lauksaimniecības ieņēmumi u.t.t. Pēc mūsu un citu valstu budžeta var spriest par to, kā nostādīta valsts kulturelā dzīve, cik lieli izdevumi paredzēti administratīvai iekārtai, valsts aizsardzībai, lauksaimniecības pacelšanai, sakaru ar ārzemēm izveidošanai, bezdarbnieku jautājuma atrisināšanai, satiksmes regulēšanai.

PSRS budžets turpretim dod plašāku ainu valsts saimnieciskā dzīvē, bet toties rada daudz šaurāku skatu par valsts aizsardzību, par ārējo politiku, jo, kamēr mūsu budžetos izdevumi p.p.karaspēkam visi koncentrēti, PSRS budžeta izdevumi sastāda tikai daļu no tā, kas tiek izdots armija s vajadzībām; ka mēr pie mums ārlietu resors var rīkoties tikai budžeta robežās, PSRS narkomindjela rīcībā ir gan arodsavienību summas, gan atvilkumi no tīri saimnieciskiem ienākumiem.

Katras citas valsts budžets ir kat kas noteikts un katra resora darbībai jānorit stingri nospraustās budžeta robežās. Padomju Krievijā tas mazliet savādāk. Budžets drīzāk ir nosaucams tikai par valsts saimniecības orientacijas plānu, jo summas, sevišķi izdevumos, var tikt gro-

zītas, resp.,pārsviestas no viena posteņa uz otru, dažreiz pat no viena resora otrā. Iemeslis šādai nenoteiktībai meklējama iekš tam, ka Padomju Krievijas budžetā tiek ievestas maksimālās valsts saimniecības iespējamības. Gada laikā apstākļi mainas. Dažās nozarēs nepieciešama resursu paplašināšana. Tie tiek atrauti no citām nozarēm un nodoti tur, kur vajadzība lielāka.

Budžeta gads PSRS sākās ar 1.oktobri, bet tā sastādīšanai dāti tiek ņemti no dažādām statistiskām aptaujām un kaukulacijām, kuŗas izvestas mazākais gadu atpakaļ. Piemēram, ienākumi no lauksaimniecības, sakarā ar to arī no rūpniecības, tirdzniecības un transporta, tiek aprēķināti jau no iepriekšējā rudens, kad izvesti ziemāju sējumi. Dāti tiek vākti augu ziemu un vasaru. No tam, kā pārziemojuši ziemāji, cik iesēts pavasarī, kādas sagaidamas ražas izredzes rudenī, tiek taisīts slēdziens, cik labības un citu lauksaimniecības produktu tiks savākts, cik iztērēts eidzīvotāju vajadzībām, cik lieli būs pārpalikumi. Šie lauksaimniecības paredzētie pārpalikumi ir tas, kas nosaka, galvenām kārtām,PSRS-bas budžeta iznākumu lielumu, jo no tā, cik dod zemkopja pārpalikumu realizacija, atkarājas iedzīvotāju masas pirkšanas spējas, kas, savukārt, norāda uz tirdzniecības operaciju lielumu gadā, kas spiež rūpniecību pieņērotiec tirgus prasībām. No tā, cik lieli būs lauksaimniecības ienākumi PSRS-bas augstākie saimniecības organi lemj, cik lielas nodevas spēs valsts ieņemt.

Statistisko dātu pirmavots ir sādžu padomes. Galīgā veidā tie tiek apstrādāti Gosplanā un Centrālā satistiskas pārvaldē. Izejot visas nesaskaitamās pagastu, apriņķu, guberņu, apgabalu, atsevišķu republiku padomes un citus PSRS-bas valsts saimniecības zemākos un augstākos organus, tie tā tiek sagrozīti, ka nospraustāo pēc šiem dātiem valsts saimniecības iespējamības galīgi nesakrīt ar faktiskām. Piemēram 1926/-27.saimniecības gadā bija aprēķināts, ka labības krājumi būs tik lieli, ka zemkopji spēs nodot valdībai ap 720 milj.pudu, bet izrādījās, ka zemkopis nespēj nodot vairāk par 683 milj.pudiem. Linu šķiedru pārpalikumus bija paredzēts uz 10,5 milj.pudu, bet zemkopjiem, atskaitot patēriņu, nepalika vairāk par 6,5 milj.pudu. Par kokvilnas ražu, vilnas

pārpalikumiem, eļļas sēklu krājumiem var teikt to pašu. Valdības plāni, kaut arī pamatoti uz statistiskiem datiem, izrādījās par illuzoriskiem. Visas šās un līdzīgas neveiksmes atsaucās uz budžetu. Mazinas labības, linu ieplūšana valsts organos, krīt ārējās tirdzniecības apgrozījumi, līdz ar to mazinas ienākumi no tirdzniecības, kas paredzēti budžetā. Aptrūkst kokvilnas, linu, vilnas, eļļas sēklu, cukurbiešu, attiecīgām rūpniecības iestādēm samazinas ražīgums, pieaug pašizmaksa, un rūpniecība nespēj dot tos ienākumus, kādi noteikti budžetā.

Sakarā ar izteikto, pilnīgi saprotama un dabīga tā dzīvā uzmanība, kuŗu piegriež ar budžetu saistītiem jautājumiem, ka pašas PSRS-bas likumdošanas iestādes, tā arī dienas un periodiskā prese. Budžets tiek uzstādīts jau junija mēnesī, bet galīgi apstiprinūts, ka pag.gadā, februara vidū, kad budžeta gadā notecejuši jau 5 1/2 mēneši un iespējamības jau puslīdz noskaidrojušās. Presō tiek iztirzāts katrs jautājums vai visos sīkumos. Bet līdz ar to, jāatzīmē, ka faktiski šāda vilcināšanās ar budžeta izlemšanu rada daudz negatīva Padomju Krievijas saimniecībā. Saimniecības nozarēm, kā rūpniecībai, tirdzniecībai, transportam, jāuzsāk saimniecības gads noteikti nezinot savi resursi. Soviški tas atsaucas uz minētām nozatōm tāpēc, ka tās visas ir zināmā attīstīšanās stadijā. Pirmā pusgada laikā tiek daudz kas iesākts, ko budžets nemaz neparedz. Uzsāktais vai nu jālikvidē, jeb jāpārgroza, caur ko ceļas tikai lieki zaudējumi un rodas liekas rūpes par šo zaudējumu likvidēšanu.

Sākot no 1923/24.s.gada līdz 1927/28.s.gadam Padomju Krievijas budžets ļoti strauji, gadu no gada pieaudzis. Jau pirmājā "nepa" gadā, 1923/24.g.,tas pavairojās pret iepriekšējo gadu par 47,4%. Nākošos gados procentuālais pieaugums, pret katru iepriekšējo gadu - 29%, 33%, 29%. Abzolutos skaitļos PSRS ienākumu budžets par šo laiku no 2298 milj. rbļ. pieaudzis līdz 5.002 milj.rbļ.

1926/27.s.gada budžets tika apstiprināts ar tādu aprēķinu, ka ienākumi dos 5.002.375.508 červ.rbļ. Pie tam tika paredzēts, ka gada laikā budžeta izdevumi sasniegs 4.902.375.508 červ.rbļ. Minētā gada budžetam bija jādod 100 milj.rbļ.liels atlikums, kuŗš eiskaitams valsts rezervēs.

196

Noteikti budžeta ienākumi tika aprēķināti sekoši:

	tūkst. červ.rubļos.
Lauksaimniecības nodoklis	300.552
citi tiešie nodokļi	472.780
netiešie "	1.386.950
nodevas	173.278
Kopā	2.333.566
Aizņēmumi iekšējie	220.000
pasts un telegrafs	162.000
transports	1.631.356
cita valsts saimniecība	636.808
	2.636.808

Atlikušo summu, apm. 32 miljonu červ.rbļ.,nācās iekasēt no iepriekšēja gada nepiedzītiem maksājumiem.

Jāsaka, ka pie 21 miljardu červ.rbļ.lielā paredzētā iedzīvotāju ieņēmuma, 1926/27.s.gada budžets tika sastādīts tas maksimālākais. Gada sākumā radās šaubas par tā izpildīšanas iespējamībām. Par to ienākumu daļu, kuŗu sastādīja dažādi tieši un netieši nodokļi un nodevas, nebija daudz ko bēdāties, jo valsts spējas to piedzīšanā ir neaprobežotas. Lielākas rūpes radīja ienākumi, kuŗus vajadzēja dot valsts rokās cesošām saimniecības nozarēm: rūpniecībai, tirdzniecībai, pastam, telegrafam un transportam.

Tie nedaudzie un vēl nepilnīgie dāti, kas raksturoŗ PSRS sasniegumus gada laikā šinī jautājumā rāda, ka daudz kas bijis jāgroza no iepriekšējiem nodomiem.

Galvenais, kas kaitēja apstiprinātā budžeta realizēšanai, bija neveiksmes aatiksmes komisariatā. Statistiķi bija pārrēķinājušies sumās, kādas paredzēts ieņemt no transporta. Ieņemti tika tikai 1.490 milj.rbļ. (Šinī pārskatā viscaur minēti tikai červ.rbļ.), t.i.par 141,3 milj.rbļ. mazāk, nekā paredzēts gada sākumā. Arī pasts un telegrafs devis par apm. 12 milj.rbļ.mazāk, nekā paredzēts ieņemt.

Saprotams, valdībai bij jāsper soļi, kas jau šo deficitu vien segtu. Galvenais, ar ko nācās visvieglāk sizbāst šo robu, bija nodokļi, un jākonstatē, ka ienākumi no nodokļiem kopsumā iekasēti par 3%, jeb 70 milj.rbļ.vairāk, nekē bija paredzēts.

Sacītais attiecas gan tikai uz tiešiem nodokļiem, kuŗu bija paredzēts piedzīt 773,3 milj.rbļ.,bet piedzīti 877,6 milj.rbļ.,jeb par 13,5% vairāk nekā paredzēts gada sākumā un par 50,3% vairāk, nekā iepriekšējā gadā.

Galvenām kārtām pavairojas ienākumi no lauksaimniecības nodokļa. No šā nodokļa bija paredzēts ieņemt 300 milj.rbļ.,bet ieņemti tika drusku vairāk par 352 milj.rbļ. Pārpalikums (52 milj.rbļ.) tika ieskaitīti pārskatamā gada budžetā, kaut gan tā lielākā daļa (ap 30 milj.rbļ.)iekasēti no lauksaimniecības nodokļa par 1927/28.s.gadu. Šis nodoklis gada laikā pieaudzis par 38,7%.

Lai radītu lielākus ienākumus un tādējādi segtu deficitu citos budžeta posmos, tika paaugstināts rūpniecības nodoklis par gada otro pusi. Šis valdības solis deva jaunus, vairāk nekā 42 milj.rbļ.lielus ienākumus. No šā nodokļa ienāca 331,6 milj.rbļ.,jeb par 73,6% vairāk nekā iepriekšējā gadā. Arī noteikumi par ienākumu nodokli tika pārstrādāti tādā garā, ka ieņēmumi no tiem pavairojās. Viss sacītais radīja iespēju no tiešiem nodokļiem ieņemt par 104,3 milj.rbļ.vairāk, nekā bija budžetā paredzēts.

Daudz grūtāk gāja ar netiešo nodokļu un nodevu iekasēšanu. Neskatoties uz to, ka tika paaugstinātas gan akcīzes, gan dzelzceļu tarifi,gan dažas muitas likmes, netiešo nodokļu tika ieņemts tikai 97% un nodevu 96,4% no budžetā paredzētās sumas, jeb, pirmo par 28,1 milj.rbļ. mazāk un otro par 6,3 milj.rbļ.mazāk nekā bija paredzēts budžetā. Tomēr jāsaka, ka arī šis ienākuma postenis ir daudz lielāks nekā gadu iepriekš. MNetiešie nodokļi pieauguši par 39,4%, bet nodevas par 41,4%.

Ja pie netiešiem nodokļiem pieskaita visus tos valsts ieņēmumus, kuŗus sedz iedzīvotājs, kā akcīze, ienākumi no rūpniecības, tirdzniecības, lauksaimniecības un tamlīdzīgus, tad jāsaka, ka netiešo nodokļu sumas PSRS budžetā ir stipri lielas. Tās sastāda galvenos budžeta ienākumus. Pie tam to nozīme budžetā gadu no gada pieaug. 1924/25.s.gadā tie sastādīja 55%, nākošā gadā jau 64%, bet pārskatamā pat 67% no kopējiem budžeta ieņēmumiem. Netiešie nodokļi sevišķi smagi gulstas, galvenām kārtām, uz strādniekiem. Pēc PSRS statistikas katris zemkopis mak-

sājis akcīzes 2 rbļ.64 kap.,bet katris pilsētas iedzīvotājs 18 rbļ.98 kap.gadā.

Visielākos ienākumus netiešo nodokļu postenī radījis degvīns. No tā realizēšanas valsts ieņēmusi pārskatamā gadā 566 milj.rbļ. Neskatoties uz to, ka visās konferencēs tiek nosodīta dzeršana, degvīna patēriņš PSRS gadu no gada vairojas. 1924/25.s.gadā katris PSRS iedzīvotājs caurmērā nodzēris 0,6 pudeles, nākošā jau 2,9 but.,bet pārskatāmā pat 4,3 pudeles.

Ja uzstāda jautājumu, kad PSRS iedzīvotājs maksājis vairāk nodokļu tagad, jeb priekš kara, tad jākonstatē, ka nodokļu nasta tagad ir daudz smagāka, nekā tas nomanāms, piemēram, 1913.gadā. Pēc PSRS oficiāliem datiem 1913.gadā no tiešiem nodokļiem tika ieņemts mēnesī caurmērā 18,6 milj.červ.rbļ.,tagad 64,4 milj.rbļ. Akcīzes nodokļa 1913.gadā ienācis mēnesī ap 58,3 milj.červ.rbļ.,tagad 97 milj.červ.rbļ. Akcīze uz spirtu 1913.gadā devusi mēnesī 36 milj.červ.rbļ.,tagad apm ap 50 milj.rbļ.

Otrais, kas palīdzēja sabalansēt budžetu, bija valdības rīkojums pārskaitīt no valsts saimniecības uzņēmumu ienākumiem budžetā lielākas sumas, nekā bija paredzēts. Budžets tika apstiprināts ar tādu aprēķinu, ka valsts saimniecības uzņēmumi dos 623,5 milj.rbļ.lielus ienākumus,bet budžetā pārskaitīti tika 683,9 milj.rbļ.,t.i.par 60,4 milj.rbļ.vairāk nekā bija paredzēts. Šo pārpalikumu galvenām kārtām deva valsts rūpniecība (ap 30 milj.rbļ.) kaut gan, kā jau teikts pārskatā par rūpniecību, šī valsts nozaro galu galā budžetam faktiski nedeva ne kapeikas, pat otrādi, no budžeta tai tika izdots daudz lielākas sumas (ap 447 milj. rbļ.), nekā no tās ieņemts (ap 235 milj.rbļ.) un pārskaitot šo sumu valsts budžetā, rūpniecība to nesamaksāja, bet iekrita tikai jaunos parādos.

Bez jau minētā, budžeta ieņēmumi pavairojās no iekšējo aizņēmumu operacijām. Caur tām gada laikā tika paredzēts ieņemt 220 milj.rbļ.,bet faktiski ieņemts 307,8 milj.rbļ. Tas izskaidrojams ar to, ka gada beigās tika realizēts jauns 200 milj.rbļ.liels iekšējais (industrijas) aizņēmums.

Kā jau pārskata sākumā minēts, 1926/27.s.gadā nācās piedzīt vēl 32 milj.rbļ. no iepriekšējā gada budžetam pienākošām sumāmb Šis nodoms

nav tapis izpildīts. Iekasēts uz šā rēķina tikai 13 miljoni rubļu:

Tāpat gada sākumā bija paredzēts, ka budžets dos 100 milj.rbļ.lielu atlikumu, kurš pārskaitams valsts rezerves fondā. Kaut gan kopējie faktiskie budžeta ienākumi pārsniedz apr apm.50 milj.rbļ. paredzētos, tomēr rezerves neizdevies atlicināt.

Gada beigās izrādījās, ka no budžeta ienākumiem nopietiek ap 50 milj.rbļ.pat strādnieku algu izmaksai un šī suma jāatrod jaunā gada budžetā.

Runājot par budžeta izdevumiem, vispirms jāmin tās sumas, kas budžetu apstiprinot, tika atvēlētas no valsts budžeta atsevišķām republikām. Kopsumā 6 republikām tika atkaisti 1.259. milj.rbļ., no kuŗas sumas 861 milj.rbļ.RSFSR, 236 milj.rbļ.Ukrainei, 46 milj.rbļ.Baltkrievijai, 73 milj.rbļ. Aizkaukazas republikaim 9 milj.rbļ.Turkmenistanam un 34 milj.rbļ.Uzbekistanam. Izrādījās, ka budžetā paredzēto sumu republiku vajadzībām nepietika un gada otrā pusē bija jāpapildina. Tika lieki asignēti no savienības budžeta vēl 50 milj.rbļ. (Valsts budžets sastādas no savienības un republiku budžetiem).

Nākošais lielākais budžetā izdevumu postenis bija transportam atvēlētās sumas. Bija paredzēts, ka pietiks ar 1.4600 milj.rbļ.,bet, sedzot pat tikai tos nepieciešamākos izdevumus, izdoti tika 1.695,2 milj.rbļ.jeb par 235,2 milj.rbļ.vairāk nekā bija paredzēts.

Tieši rūpniecībai (bez aizdevumiem) tika asignēti 580 milj.rbļ., bet gada laikā šo sumu nācās samazināt uz 447 milj.,jeb 133 milj.rbļ. mazāk, nekā bija paredzēts gada sākumā. Šis izdevumu postenis pieaudzis pret iepriekšējo gadu par 150%.

Elektrofikacijai bija nolemts izdot 150 milj.rbļ.,bet, kā to vēsta PSRS prese, izdots šim nolūkam tikai 91,5 milj.rbļ.,kaut gan par 40,8% vairāk nekā 1925/26.s.gadā.

Komunālai būvniecībai pēc budžeta tika paredzēts izdot 40 milj. rbļ.,bet, kā jau minēts pārskatā par rūpniecību, izrādījās, ka jaunbūves iznāk dārgāk, nekā projektos aprēķināts. Tamdēļ valsts bija spiesta atrast papildu sumas un šis izdevuma postenis gadā prasīja 58,1 milj.rbļ.,t.i.par 18,1 ,ilj.rbļ.vairāk nekā gada sākumā paredzēts. Šim nolūkam pārskatamā gadā izdots par 17,6% mazāk nekā gadu iepriekš.

Arī lauksaimniecībā netika ieguldītas tās sumas, kādas bija paredzētas budžetu apstiprinot. Bija nodomāts izdot 151 milj.,bet izdoti tikai 142,3 milj.rbļ.,t.i.par 7,2% mazāk nekā iepriekšējā gadā.

Ārējās tirdzniecības veicināšanai bija nodomāti 30 milj.rbļ.,bet izdoti tikai 28,8 miljoni. Izdevumi pret iepriekšējo gadu samazinājušies par 7,3%. Šinī sumā gan neietilpst visi tie izdevumi, kuŗi izdoti priekš rūpniecības mašinu importa no ārzemēm. Par pēdējās sumas lielumu pagaidām ziņu trūkst.

Kara spēka vajadzībām bija paredzēts izdot 692 milj.rbļ.,t.i.par 14,5% vairāk, nekā iepriekšējā gadā. Kā to vēsta Gosplana kontroldāti, tad šis postenis praktiski 699,2 milj.rbļ.,t.i.par 7,2 milj.rbļ.vairāk, nekā budžetā apstiprināts.

Tirdzniecības veicināšanai, resp. kooperacijas atbalstīšanai bija paredzēts izdot ap 22 milj.rbļ.,bet, lai veiktu cenu samazināšanu sīktirdzniecībā, valdība bija spiesta šo organizaciju atbalstīt ar lielākām sumām, un tmadēļ arī gada laikā tai asignēti no budžeta sumām 27,8 milj. t.i.par 11,9% vairāk, nekā gadu iepriekš.

Kulturel-sociālām vajadzībām budžets paredzēja izdot 209 milj. rbļ.,bet, pēc Gosplana kontroldātiem, izdoti šim nolūkam 270,8 milj.rbļ. Šis budžeta izdevumu postenis palielinājies pret iepriekšējo gadu par 15,6%. Nav lieki atzīmēt, ka 1925/26.s.gadā izdevumi kulturaliem mērķiem pieauga par 39,9%.

Bez jau minētiem posteņiem vēl jāatzīmē izdevumi, kādi radušies pasta un telegrafa uzturēšanai. Šim nolūkam tika paredzēts izdot 295,4 milj.rbļ.,bet izrādījās, ka citas valsts saimniecības nozares cieš vēl jūtamākus naudas trūkumus un asignējumi pastam un telegrafam tika atrauti. Gadā laikā izdoti tikai 254,2 milj.rbļ.,t.i.,tikai par apmēram 10% vairāk nekā iepriekšējā gadā.

Vēl diezgan lielus izdevumus radījušas piemaksas vietējiem budžetiem. "Ekonomičeskaja žiznj" raksta, ka šās piemaksas 1926/27.s.gadā pārsniegušas 400 milj.rbļ. Par šo aksitli var šaubīties, jo vietējo budžetu deficits aprēķināts tikai uz 72 milj.rbļ. Ja pieņem, ka šim nolūkam izdoti tikai iztrūkstošie 72 miljoni, tad iznāk, ka visi budžeta izdevumi

sastāda 5.095,9 milj.rbļ.t.i.par 44 milj.rbļ.vairāk, nekā faktiski ieņemto. Pēdējā suma bez šaubām ir daudz lielāka, jo, kā jau minēts, strādnieku algu izmaksām vien aptrūkušies jau 50 milj.rbļ.

Ne bez intereses ir ieskatīties vēl tā saucamā vietējā budžetā, kurš ir galvenais kulturelo mērķu atbalstītājs. Visas pagastu, miestu un pilsētu skolas, bērnu dārzi, patversmes, bibliotekas, miestu un pilsētu rīcībā esošās sanitārās un citas sociālās iestādes tiek uzturētas no vietājā budžeta. Piemaksas no valsts budžeta ir ļoti niecīgas.

Aprēķināts, ka 1926/27.s.gadā vietējais budžets par visu PSRS ieņēmis, sastāvēdams no 6.500 atsevišķām vienībām, apm.1.800 milj.rbļ.(gada sākumā bija paredzēts ieņemt 1.708 milj.rbļ.,no kuŗas sumas dažādi vietējam budžetam atvēlēti nodokļi un nodevas (tā sauc.selskije i mirovije sbori) devuši 845 milj.rbļ.,komunālā saimniecība ap 470 miljoni rbļ., uz renti izdotās zemes 23 milj.rbļ.,no vietējās rūpniecības budžeta ienākumos pārskaitīti 68 milj.rbļ.,no valsts nodevām atskaitīti 100 milj. rbļ.un citi sīkāki ienākumi kopsumā devuši 290 milj.rubļus.

No vietējā budžeta izdoti 1.872 milj.rbļ., pie kam galvenie izdevumi ir šādi: administratīviem un tiesu izdevumiem 315 milj.rbļ.,sociāli-kulturaliem 670 milj.rbļ.,rūpniecības un komunālās saimniecības atbalstīšanai 569 milj.rbļ.

Vietējais budžets uzrāda ļoti strauju pieaugumu gaitu. Pieņēram, visi pagasta budžeti kopsumā 4 gadu laikā astoņkārtīgi paliclinājušies.

Satiksmes ceļi.

Nav iedomāja normāla dzīve visā valstī, jeb tās atsevišķā daļā, kur nav jeb vāji nostādīti satiksmes ceļi. Jo labāki pādējie, jo kārtīgāk norit preču apmaiņa, manevrēšana ar tām, jo sekmīgāk norit tādaa valsts saimniecības attīstība. Grūti saimniekot valstij, kuŗai vāji attīstīts satiksmes tīklis. Mazākais traucējums, mazākā regulējošā aparata kļūda rada lielus, grūti izlabojamus sastrēgumus.

Viena no tādām valstīm bija senā Krievija. Tik vāji attīstīti satiksmes ceļi kā tur, nebija nevienā Eiropas valstī un šāda stāvokļa nelabvēlīgos rezultātus Krievijas saimnieciskā dzīvē mēs novērojam līdz pēdējam laikam.

Viens no svarīgākiem satiksmes veidiem ir d z e l z c e ļ i. Ilgie ka ŗa gadi un revolucijas Krievijā atstāja ļoti nelabvēlīgu iespaidu uz 1918.gadā 58.500 klmtr.garā dzelzceļu tīkla, satiksme notika tikai pa apm.32.000 klmtr.; 14,5 tūkstoši lokomotīvu vietā darbojās vairs tikai 4.679, no 537.094 preču vagoniem bija pērpalikuši no vairāk par 215.313 gab. 1913.gadā dienā caurmērā tika ielādēti 35.000 vagonu, 1918.g.vairs tikai 4-6 1/2 tūkstoši. Totiez dzelzceļstrādnieku štati bija stipri vairojušies: 1913.gadā uz katra kilometra iznāca 12 strādnieki, 1918.gadā jau 20, 1913.gadā dzelzceļu dienestā skaitījās 615.502 personas, 1918.gadā - 1.229.051.

No 1918.gada ir pagājuši veseli 10.gadi. Kas panākts par šo laiku? 1926/27.s.gadā kopējais dzelzceļu līnijas garums aprēķināts uz vairāk kā 76.200 klmtr. Jaunuzbūvēto (no 1918.g.) līniju kopējais garums 17.700 klm. Preču pārvadāts pārskatamā gadā par 13% vairāk, nekā 1913. gadā.

Tomēr, neskatoties uz visiem šiem sasniegumiem, dzelzceļu stāvoklis PSRS vēl ļoti neapmierinošs.

Rudzutaka savā brošurā "Transport v hosjaistve SSSR" saka, ka patlaban uz PSRS dzelzceļiem strādājot 60.000 preču vagonu un 10.000 lokomotīvu mazāk nekā priekš kaŗa. Līnijas būvētas, pa lielākai daļai, jau iepriekš 25 gadiem. Tās novecojušās un prasa remontus. Aprēķināts, ka.

lai tās piemērotu tagadējām vajadzībām, pārbūvējamas dzelzceļu līnijas ap 15.000 verstu garumā. Saprotams, līdzekļu priekš tik liela remonta nav. Un PSRS dzelzceļiem jāizmanto visas maksimālās spējas, lai pārvadātu gadu no gada pieaugošo preču daudzumu.

Transporta attīstībai netiek piegriezta vajadzīgā vērība. Pirmais, kas tormozē to, ir pārāk lielās budžeta prasības no dzelzceļiem. Kā visur, tā arī šinī nozatē, budžetu sastādot, valsts statistiķi rīkojas ar par maz pārdomātiem skaitļiem. Tie aprēķina ienākumus, neparedzot ne mazāko sastrēgumu, niecīgāko nejaušību. Arī šinī gadā lielāka kā jebkad pielaista kļūda dzelzceļu ienākumu aprēķināšanā. Tas ir galvenais iemeslis, kandēļ gadu iepriekš transports deva 80 milj.rbļ.lielu deficitu, bet pārskatamā gadā deficits pārsniedz jau 100,8 milj.červ.rbļ.

Kopējie dzelzceļu ienākumi šinī gadā aprēķināti uz 1.680 milj.rbļ., bet izdevies ieņemt tikai 1.500 milj.rbļ.

Šī valsts statistiķu un budžeta sastādītāju kļūda dzelzceļu finansielo stāvokli gada beigās ļoti satricinājusi. Gadu beidzot dzelzceļi bija aizņēmušies no valsts un citām bankām 198,3 milj.rbļ. Tekošā gada 1.cetursnī tiem nav izredzes ieņemt vairāk par apmēram 100 miljoniem červ. rbļ. No šīs sumas tad nu jēgedz 45 milj.rbļ.liela parāda daļa, jāaizmaksā ekspluatacijas izdevumi, jāpalielina ripojošais sastāvs. Kā redzams no ienākumime, nevarēs segt izdevumus, bet gan budžeta asignējumi dzelzceļu vajadzībām būtu jāpalielina.

Bez tam stipri traucēja dzelzceļu saimniecību tas apstāklis, ka valsts budžets tiek pārāk vēlu apstiprināts (5 1/2 mēneši pēc gada sākšanās). Dzelzceļu sekmīgai darbībai gada sākumā eiguldami lielāki kapitali materialos, jāaprēķina remonti, jauno dzelzceļstīgu būvju darbi u. t.t. Pie tam, jāsaka, ka taisni pirmie gada mēneši, oktobris, novembris, ir tie, kad preču maiņa vislielākā. Saskaņā ar pirmo mēnešu darbību,dzelzceļi uzsāk nepieciešamos remonta darbus, apsūta vajadzīgos materialus. Vēlāk, sabalansējot budžetu sumas, izrādījēs, ka ienākumi bijuši mazāki, nekā paredzēts, kandēļ arī bija jāsamazina budžetā paredzētās izdevumu sumas. Vairāki uzsāktie darbi jāaptur. Tas rada sastrēgumu un zaudējumus.

kuŗi gulstas kā nepārvarams šķērslis dzelzceļu attīstības gaitā.

Kapitalu trūkums vicasūk bija sajūtams gada pēdējos mēnešos. Nebija pat vajadzīgo līdzekļu strādniekiem algas izmaksai. Vēl tagad, kad jau notecējuši 2 mēneši jaunajā budžeta gadā, dzelzceļi nav paspējuši norēķināties ne ar rūpniecību, nedz nomaksāt strādnieku apdrošināšanas naudas.

Kā jau minēts, pārskatamā gadā preču pārvadāts pa dzelzceļiem par 13% vairāk nekā pirms kaŗa. (Pēdējais 1926/27.s.gada mēnesis savā ziņā ir rekorda mēnesis. Tad pa dzelzceļiem pārvadāts dienā, caurmērā, 33, 183 preču-pasažieru vagoni). Tas sasniegts tikai ar dzelzceļu darbības maksimālo intensifikaciju. Par piemēru var noderēt tas apstāklis, ka 1913.g.uz Uraliem un aiz tiem pārvesti 860.000 ton.preču, bet pārskatamā gadā jau 3.764.000 tonnas, pie kam nav nākusi klāt neviena jauna dzelzceļu stīga. Tas pats sakams par Maskavas-Kurskas līniju. Akmenogļu pārvadāts vairāk nekā priekš kaŗa, bet līnija palikusi tā pati vecā.

Turklāt uz visām līnijām tagad darbojas daudz mazāk nekā priekš kaŗa ripojoša materiala. Piemēram, vidējais arī pārvadāmo preču attālums. 1913. gadā viena tonna, caurmērā, ceļojusi 496 klm.,tagad jau 608 klm.

Šādu darbības intensifikaciju dzelzceļi panākuši pateicoties tam, ka pagarinājuši parastā vilciena sastāvu un laiduši darbā dažus tūkstošus spēcīgāku lokomotīvu. Lokomotīves darbība, salīdzinot ar 1913.gadu paaugstināta par 40%, vagona par 20,5%. Katris preču vagons pārvadā 36 pudi un stradā apgrozībā dienā 71 versti vairāk nekā pirms kaŗa. Vilciena kopsastāvs smagāks par 6000 pudiem. Bet lielākā daļa dzelzceļa līniju būvētas iepriekš 25 gadiem. Tās nav piemērotas tagadējai pastiprinātai kustībai un tamdēļ vilcienu kustība norit ar lieliem traucējumiem. Sevišķi tas sakams par tiltiem, kuŗi neiztur tagadējo sastāvu spiediena. Katastrofu skaits ar katru gadu vairojas un zaudējumi no tiem ļoti lieli. Kā piemēru var pievest dātus par Ziemeļu dzelzceļa līniju. Kamēr pag.saimniecības gada pirmos 6 mēnešos bijuši 1542 nelaimes gadījumu, šogad - 2094. Caur nelaimes gadījumiem Ziemeļi dzelzceļš zaudējis pag.gadā 85.000 rbļ.,šogad 387.000 rbļ. Turklāt nelaimes gadījumu

skaitu pavairo kalpotāju nolaidība. Dzelzceļu administracijai cīnīties ar šo parādību nav iespējams, jo tagadējie darba noteikumi neatļauj pat atstādināt no dienesta nolaidīgu darbinieku."Sk.Žiznj" 18/IX.1927.). Katrā operacijas gadā aiz viena strādnieka nolaidības var notikt divi nolaimes gadījumi, par ko tas kā augstāko sodu saņem tikai stingru rājienu. Tikai pie trešā atkārtojošos nelaimes gadījiena, to iespējams atvaļināt no dienesta. Ar jaunu saimniecības gadu vecie grēki tiek aizmirsti.

Lai atvieglotu dzelzceļu darbību un lai panāktu vilcienu ātrāku kustību, PSRS valdība gada sākumā izdeva rīkojumu, ka vilcieni izejas stacijās jāsastāda no vienāda maršruta vagoniem, lai nekavētos starpstacijās ar manevrēšanu. No Līnijām ienākušās atsauksmes liecina, ka šis rīkojums tiekot ievērots tikai nedaudz centralstacijās.

Otris dzelzceļu darbību regulējošs rīkojums tika izdots šā gada janvarī. Pēc šā rīkojuma bija jāieved preču vilcienu kustībā noteikts saraksts. Šis rīkojums palicis uz papīra. Piemēram no Maskavas caurmērā uz katras līnijas esot dienā nolaižami ārpus saraksta 10-30 vilcienu. Tic ievedot nekārtības arī pēc saraksta kustošos vilcienos un gada rezultāti esot visu vilcienu regulara kavēšanās katrā piestātnē.

Pārāk saspīlētā dzelzceļu darbība izsauc lielus bojāmumus gan uz līnijas, gan ripojošā sastāvā, bet remontus izvest grūti, jo rūpniecība nespēj apmierināt visas dzelzceļu prasības. Pagājušā gadā izgatavoti un nodoti tikai 9% no visiem satiksmes komisariata pasūtītiem preču vagoniem. Pasūtījumi uz sīkiem materialiem izpildīti 20-30% apmērā. No pasūtītām 324 lokomitivēm transportam nodotas tikai 214, no 3000 vagoniem tikai 280.

Pie tam tagadējā rūpniecība nespēj dzelzceļus apgādāt ar vajadzīgā labuma materialiem. Nodotājos liels procents brāķa. Dažos posmos 5 gadi atpakaļ saliktas jaunas sliedes. Tagad tās jau novecojušās, kamēr tur pat blakus 20 gadus atpakaļ liktas sliedes ir vēl derīgas.

Arī dzelzceļu administratīvē iekārtā atzīmējami dažādi trūkumi: Pārmērīgā centralizacija rada lieku darbu dzelzceļu pārvaldēs. Par katru niecīgu lietu jāieved garu garā sarakstīšanās, jāgaida mēnešiem, kamēr

to izšķir centrālās iestādes. Turklāt nav noteiktas tiesības, kādas bauda centrālās pārvaldes un administracija uz vietas. Pēdējā laikā dzīvi tiek apspriestam doma par decentralizacijas ievešanu satiksmes komisariatā.

Lai sekmētu preču apmaiņu starp attālākām nomalēm un centru, PSRS valdība uzsākusi būvēt vairākas jaunas dzelzceļu līnijas, ap 12.000 km. kopgarumā. Ievērojamākā ir ieprojektētā līnija, kas savienos Semipalatinsku ar Ķīnas vakarrobežām. Tās kopgarums pārsniegs vairāk kā 2000 verstis un tās izbūve dos iespēju izvest visas tās bagātības, kas līdz šim grūti transportējamas no Semipalatinskas apgabala (vilna) un Samarkandas apkārtnes (sudraba ruda, augļi, labība, minerāļi u.t.t.). Bet visu šo līniju izbūve norit pārāk gausi, jo valdība nespēj atlicināt vajadzīgās sumas šim nolūkam. Turklāt budžeta asignējumi pa lielākai daļai tiek ieguldīti remontos. Jaunbūvēm paliek niecīgas sumas. Tā piemēram pārskatamā gadā valsts budžets spēja atlicināt tikai ap 230 milj. červ.rbļ.,pie kam remontam tika izdoti 191,9 milj.červ.rbļ.,bet jaunbūvēm tikai 38,5 milj,červ.rbļ.,kamēr 1913.gadā jaunu dzelzceļlīniju izbūvēm tika izdoti 300 milj.zelta rbļ.

Par ūdens transporta stāvokli visai skeptiski izsakas Rudzutaka IV.padomju kongresā (š.g.aprilī). Preču maiņa ostās esot uz pusi mazāka nekā pirms kaŗa. Visasāk izjūtams esot krānu un noliktavu trūkums, kas stiprā mērā sadārdzinot pārlādējamo preci. Kamēr PSRS ostās puda labības pārlādēšana izmaksā 7,5 - 8,5 kap.,ārzemēs tikai 1,67 kap. Arī saldētavu nepietiekot, caur ko liels procents eksportam nolemto produktu, gaļas, olu u.c. bojājoties.

Ostas strādnieku attiecības pret darbu esot nosodāmas, jo kā labība tā olas tickot bojātas (25) vienīgi caur ostas strādnieku neuzmanību.

Preču pārlādēšana uz kuģiem noritot ļoti lēni. Piemēram, Batuma ostā, caur lēno pārlādēšanu 24 kuģi, gaidīdami uz lādiņu, nokavējuši 800 darba stundas.

Tirdzniecības flotē skaitas 173 kuģi ar 206,5 tūkst.lielu tonnāžu. No kuģiem-apkalpotājiem, salīdzinot ar priekškaŗu, darbojoties ne vairāk kā puse. Brošurā "Frahtovanija i torgovoje moreplavanije" Hlopļan-

norāda, ka no visas PSRS-bas ārējās tirdzniecības apgrozījuma PSRS-bas paša flote spējot pārvadāt tikai 7-8%. Katru gadu par ārējās tirdzniecības preču pārvadāšanu tiekot izmaksāti līdz 50 milj.rbļ.

Pārskatamā gadā tika uzsākti lielāki darbi vairāku PSRS ostu uzlabošanai. Ļeņinpils ostā, kuŗā norit visdzīvākā preču apmaiņa, uzsāktas lielas izbūves koku pārlādēšanai, uzsākts būvēt elevators, kuŗā ietilps 3,5 milj.pudu labības, uzsākts padziļināt Jūra kanals, iesākta doka izbūve, kuŗa tilpums būs 8-9000 tonnas. Visi minētie darbi prasīs ap 10 milj.červ.rbļ.lielus izdevumus. Ievērojot to, ka statistiskos izdevumos par vispārējo Krievijas ostu darbību ir atrodami ļoti trūcīgi dāti, apskatāmiem sīkāki pie Ļeņinpiles ostas darbības, no kuŗas iespējams spriest arī par pārējām ostām, kas visas kopumā nav labāki nostādītas.

Pēc dātiem par 1926.gadu Ļeņinpils ostā apgrozīts 1.518.792 tonnas dažādu preču, pie kam importētas 595.908,6 tonnas un eksportētas 921.884,3 tonnas. Ja salīdzina minētā gada darbību ar 1913.gadu, tad jākonstatē, ka Ļeņinpils ostas darbība attīstīta vēl tikai 21% apmēros. 1913.gadā caur šo ostu tika apgrozīts 7,3 miljoni tonnas preču: importēts 4 milj.tonnas, bet eksportēts 3,28 milj.tonnas.

Laikā no 1909.līdz 1913.gadam ostu apmeklējuši gadā caurmērā 5506 kuģi, no kuŗiem 2228 ārzemes tālbraucēju kuģi un 3894 kabotažas kuģu.

1926.gadā ostu apmeklējuši pavisam 1439 kuģi, no kuŗiem 442 ienākuši ar kravām, 266 ienākuši bez kravām, 614 izgājuši ar kravām un 117 izgājuši bez kravām.

Vislielākā skaitā Ļeņinpils ostu apmeklējuši Vācijas kuģi, kuŗu ienākuši 267, bet izgājuši 275. Vācijai seko pašas PSRS-bas kuģi, kuŗu ienācis 110, bet izgājis 127. Tālāk nāk Norvēģijas kuģi - ienākuši 97, izgājuši 99, Dānijas - ienākuši 73, izgājuši 67, Somijas - ienākuši 74, izgājuši 63, Anglijas - ienākuši 47, izgājuši 49 u.t.t.

Novorosijskas portu bija nodomāts padziļināt, jo tas izrādījās aizsērējis, lieliem kuģiem nepieejams, bet bagaru apstrūka un darbi nav veikti. Šai ostai liela nozīme labības transportēšanā, jo pārskatamā gadā, neskatoties uz visiem tehniskiem trūkumiem tanī pārlādēts

345.000 tonnas.

Vladivostokas ostā gada laikā pārlādētas 1.800.000 tonnas dažādu preču. Šo visasāk izjūtams noliktavu trūkums. Lai veiktu visus tikai nepieciešamākos darbus, izdodami vairāk nekā 12 miljoni, bet līdzekļu nav. Sakarā ar pieaugošo koku un zivju eksportu uz Japanu, smagi izjūtams attiecīgu iekārtu trūkums. Nav rūmes, kur varētu koncentrēt kokus, trūkst saldētavas, kur ievietot zivis.

Tas pats sakams par Baltās jūras ostām. Tur stāvokli paslikt ina vēl tas apstāklis, ka ar centrālo Krieviju šīs ostas savieno tikai viens dzelzceļš. Pie tam, tur darbojošies kuģi galīgi novecojušies, No ostas tiek izlaisti 30-40 gadīgi kuģi, pārlādēti par 300-600% vairāk nekā to parodz šo kuģu tilpums. Kuģu klāt nav nācis, bet kā preču tā pasažieru kustība etipri pieaugusi.

Kaspijas jūras flote nav labākā stāvoklī. Preču maiņa ar katru gadu vairojusies. Naftas produktu 1924.gadā tika pārvests 2.589.000 tonnas, šogad jau 4.230.000 tonnas, bet kuģu sastāvs neatbilst pārvadājamo preču daudzumam. Starp naftu pārvadājošiem kuģiem tikai 7 ir samērā jauni (būvēti 11-20 gadus atpakaļ), 36 kuģi ir 20-30 gadus veci, 13 kuģi vecāki par 30 gadiem. Vēl bēdīgākā stāvoklī citu preču kuģi No kopējās masas 35 kuģiem tikai 4 jaunāki par 20 gadiem, 24 kuģi lietošanā 20-40 gadus, 5 kuģi darbojas 40-50 gadus un 2 kuģi pat 60 gadus, kaut gan normālā kuģu darbība aprēķināta 25-30 gadi.

Iekšzemes ūdeņu transports norāda labvēlīgāku ainu. Upes aizsērējušas, neapgaismotas, kamdēļ navigacija iespējama tikai dienā. Pirms kara upju ticis apgaismots 40.000 verstu garumā, tagad 25.000 verstes. Tikai 68% no tvaiku iekšzemes ūdeņu kuģiem nodarbināmi. 47,5% no visiem katliem strādā jau vairāk kā 24 gadus. Tie nolietojušies un prasa remontus. Tuvāko piecu gadu laikā no apgrozības būs jāizņem 573 tvaiku kuģi ar 152.342 zirgu spēkiem, bet flotes atjaunošanai trūkst gan līdzekļu, gan vajadzīgo materialu.

Tika paredzēts, ka gada laikā iekšējos ūdeņos tiks pārvadāti 15.310.500 pasažieru un 29.499.000 tonnas preču. Izrādijās, ka šo plānu nevarēja izpildīt: Gada laikā pārvadāti drusku vairāk par 10 milj.

pasažieru (67% no plāna) un 11,8 miljoni tonnas preču. Preču apmaiņu kavējuši starp citu arī pārāk lieli apdrošināšanas nodokļi.

Iekšzemes ūdeņu transporta apskatamā gadā pieaudzis par 198 no dēļien pagatavotiem bureniekiem, kuŗu koptilpums 80.839 tonnas un 47 no tērauda pagatavotiem bureniekiem, kuŗu koptilpums 79.630 tonnas. Bez tam iekšzemes tirdzniecības flote papildināta ar vairākiem tvaikoņiem, kuŗi kopā spēj attīstīt 3290 zirgu spēka (citu dātu trūkst).

Kuģu būvniecībai gada sākumā bija dots daudz lielāks uzdevums, nekā tā spējusi veikt. Bureniekus bija nodomāts izgatavot par 29% vairāk nekā izgatavots. Tvaikoņu būves izpildītas tikai 13,9% apmēros.

Šādus rezultātus izskauda vispārējais kapitalu trūkums. Valsts brīvie līdzekļi aizgāja citām nepieciešamākām vajadzībām, kā importa palielināšanai, rūpniecības atbalstīšanai u.t.t. Plāna izvešanai kredīti tika gan paredzēti, bet netika atlaisti. Pie tam kuģu būvētavas nesaņēma pietiekošā vairumā ārzemēs izgatavoto mašinu un to daļu. Arī vietējā rūpniecība nespēja nodot plānā paredzēto fabrikātu daudzumu.

Sakarā ar pārāk gausi noritošiem darbiem kuģu būves izmaksā ļoti dārgi. Piemēram, koka barža izmāk 5 reizes, bet tvaikoņu būve pat 6-7 reizes dārgāk nekā pirms kaŗa.

Sakarā ar pārāk intensīvi attīstīto kustību, kuŗa nav pielāgota kuģu normālām darba apējām, kuģu avarijas notiek pārāk bieži un zaudējumi no tām lieli. Pēc dātiem, par Ziemeļ-vakaru kuģniecības rajonu 1913.gadā notika 6 nelaimes gadījumi ar katriem 100 darbojošamies kuģiem, 1926.gadā uz katriem 100 kuģiem iznāk, caurmērā, 25 nelaimes gadījumi, caur ko minētais kuģniecības novads cietis vairāk kā 5 milj. rbļ.lielus zaudējumus.

PSRS-bā <u>zemes ceļiem</u> piekrīt sevišķi svarīgs uzdevumus, kā transporta līdzeklim, jo vispirms ap 85% no visiem tās iedzīvotājiem dzīvo uz laukiem, un, otrkārt, tās teritorija ir plašāka, kā jebkuŗai valstij un, treškārt, dzelzceļu tīklis ir vājāk attīstīts, kā jebkuŗā citā Eiropas un pa daļai arī Amerikas valstī.

Visu PSRS-bas zemes ceļu kopgarums sniedzas līdz 3 miljoni klmtr., bet no tiem ne vairāk, kā 19.100 klmtr.pārvērsti šosejās. Priekš kaŗa šosejas būvēja gandrīz katrā guberņā. Dažā guberņā ar šosejām saviе-

noti bija pat apriņķi. Uzturētas tās tika diezgan labi. Bet karŗi un revolucijas tās sabojāja. 1922.23.gadā jau apmēram puse no visām šosejām izrādījās nelietojamas, pārvērtušās par nepārbraucamiem muklājiem. Tikai ar šo gadu PSRS-bas valdība sāka piegriest lielāku vērību arī zemes ceļu jautājumam. Vienu daļu (750.000 klmtr.) nodeva vietējiem budžetiem, bet savienības rīcībā atstāja 45.850 klmtr.,starp kuŗiem 11.370 klmtr.šosejas un 34.480 klmtr.grantēto ceļu. Tā tad bez kaut kāda remonta palika vēl vairāk nekā 75% no visiem zemes ceļiem. Tie nonākuši tik sliktā stāvoklī, ka prases organi ("Izvestija", "Pravda", "Ekonomičeskaja Žiznj" u.c.) ne vienu vien reizi izsakās, ka rudeņos un pavasaros, ceļu vietā atrodams nepārejams un neizbraucams purvs.

Tomēr līdzekļi, ko valdība atvēl tās rīcībā pārņemto ceļu labošanai, ir pārāk mazi, lai kaut ko rošlu panāktu. 1926/27.s.gadā šosoju izbūvei un remontam tika atvēlēti knapi 5,5 milj. Iepriekšējos gados šim nolūkam izdotas vēl niecīgākas summas un stāvoklis ir tāds, ka 59% no visām valsts rīcībā esošām šosejām vēl nav nostādītas priekškaŗa stāvoklī. Tas pats sakams par savienības rīcībā esošiem grantētiem lielceļiem, kuŗu uzlabošanai pārskatamā gadā asignēti no vairāk par 3,5 miljoni.

Valsts asignējumi gan ar katru gadu palielinas, bet tie nespēj uzrādīt tik strauju pieauguma procentu, kā ceļu bojāšanās, un pēdējā gadā tie sedz no vairāk par 41% no vajadzībām. Uz savienības rīcībā esošiem ceļiem atrodas dažādu uzbūvju (tiltu, aizsargbonju u.t.t.), kuŗu kopgarums aprēķināts uz 200.000 metr. 1922/23.gadā 60% no tiem bija nonākuši nelietojamā stāvoklī. Lai uzturētu regulāru kustību pa ceļiem, visi tie bija vai nu izlabojami, jeb jaunceļami, tomēr līdz pat šā gada beigām šie darbi nav veikti 25% apmēros.

Vietējo budžetu rīcībā esošo zemes ceļu stāvoklis vēl sliktāks, jo tie paspēj izdot ne vairāk kā 30% vajadzību apmierināšanai.

PSRS ir valsts, kuŗā visi tie materiali, kas nepieciešami ceļu

uzlabošanai, ir atrodami milzīgos apmēros. Tā tad runa par to trūkumu nevar būt. Vaina ir tā, ka ceļu labošanas darbi pārāk dārgi izmaksā. Izrēķināts, ka tie tagad iznāk 2-2 1/2 reizes dārgāki, nokā priekš kara. Kā aizrādīts, sumas ceļu remontam tiek atlaistas pārāk niecīgos apmēros. Turklāt, tās tā tiek sadrupinātas starp vairāk tūkstošiem apriņķu un pagastu padomēm, ka neatļauj iesākt nekādus nopietūkus kapitālus darbus.

Nobeidzot šo pārskatu, jāpiezīmē, ka PSRS-bas periodiskos izdevumos statistiskas ziņas par satiksmes ceļu stāvokli or ļoti trūcīgas, kandēļ tādu pa daļai pavisam nebiļ iespējams pievest, pa daļai bija jāapmierinājas ar diezgan nepilnīgiem datiem.

8. februarī.

S l e p e n i.

632.

Augsti godātais Ministra kungs,

Pēdējo nedeļu ļoti dzīvi tiek pārrunāts poļu brauciens uz Maskavu. Tā kā šinī jautājumā ieskati nav vienādi, kā tas redzams ari no šās dienas "Izvestijās" ievietotā raksta, kuŗu izgriezumā še pielieku klāt, tad nebūs lieki ari man izteikties par Goluvko un Sokolovska braucienu uz Maskavu.

Ja ņem vērā to, ka Polija taisa tādu gīmi, ka viņas attiecības ar Maskavu ir bijušas pietiekoši labas un, no otras puses, to faktu, ka Polijas delegati nav pat vizitkartes nosūtījuši ārlietu komisariata vadošām personām, tad negribot jānāk pie slēdziena, ka šādā poļu rīcībā visā spilgtumā ir parādījusēs viena no poļu tautas pamatīpašībām - uzpūtība, brīžam pārāk liela iedomība un savāds lepnums. Ne pirmais, nedz ari pēdējais ir Skaļskis, kuŗu krievi tiesāja un ari turpmāk tiesās par spiegošanu un citām tamlīdzīgām lietām, un tamdēļ vien, kā to poļu prese un ari Polijas sūtnis Pateks man personīgi ir skaidrojis, nevajadzēja būt pamata notikušam incidentam. Šāda poļu

i godātam

A. B a l o ž a kungam,

tvijas ārlietu ministrim.

rīcība būtu vietā, ja Polija tiešam būtu nodomājusi ar PSRS-bu, tā sakot, "saskaisties" uz ilgāku laiku un nevest nekādas sarunas ne par kādiem jautājumiem. Bet, cik zināms, tas nemaz nav Polijas interesēs.

No informacijas un dažādām sarunām ar Maskavas diplomatiem vairāk ir jādomā, ka krievi, pateicoties viņu disciplinētai un ļoti noskaņotai ārlietu komisariata darbībai, pamatīgi ir izcūkojuši poļus.

Liekas diezgan skaidrs, ka taī brīdī, kad Vācija grib uzsākt jaunas sarunas ar krieviem par turpmāko ekonomisko attiecību labošanu un regulēšanu, nav iespējāmas nopietnas sarunas starp poļiem un krieviem jau tamdēļ vien, ka tas ne visai patīkāmi būs vāciešiem, kuŗiem Maskavā vienmēr ir bijis un ari tagad ir pietiekoši liels iespaids. Lai vācieši nebūtu pārāk iedomīgi, PSRS-bas sūtnis Varšavā Bogomolovs ir izrosinājis poļu braucienu uz Maskavu. Poļi to nopietni ir ņēmuši un atbraukuši uz Maskavu, domādāmi, ka krievi nāks ar dažādiem priekšlikumiem par ekonomisko attiecību nokārtošanu un, vispāri, būs pirmie, kuŗi ņems iniciativu savās rokās. Notika pretējais: krievi piedeva pavisam mazu vērību atbraukušiem poļu delegatiem, nekādu aktivitati neizrādīja un itkā ar nodomu sāka tiesāt Skaļski.

Gala iznākums no poļu brauciena ir tas, ka Polijas-PSRS-bas attiecības uz kādu laiku ir sabojātas, vāciešiem krievi parādījuši, ka Polija ļoti ieinteresēta, lai nokārtotu savas ekonomiskās attiecības ar PSRS-bu, un, treškārt, -

213

Polijas delegati ne visai patīkamā veidā nostādīti, kā diplomati Sakarā ar to dažādas baumas, vispārējā nervozitate un stipri uzbudināts Polijas sūtnis Maskavā. "Grūti iedomāties, cik noskaņoti un slīpēti ārlietu komisariats bieži vien prot rīkoties ..... mums jāmācās no viņiem....." vēl tikai vakardien man, starp citu, izteicās pats Pateks.

Pie šī gadījuma varētu atzīmēt, ka, tiešam padomju valdība prot labi rīkoties un vest tādu politiku, kuŗas galvenie mērķi bieži vien grūti ir saredzāmi. Ļoti spilgts piemērs šinī ziņā ir garantiju līgumi ar Baltijas valstīm, kuŗi vairāk kā gadu atpakaļ stāvēja uz dienas kārtības.

Saprotams, garantiju līgumam priekš mums ar Krieviju ir liela pozitiva nozīme, un mēs visādi centamies sekmēt tā noslēgšanu. Pie tam es pastāvīgi norādīju, ka, pēc maniem novērojumiem, krievi nemaz nopietni nevēlas garantiju līgumu ar mums. Tā ari notika: ārlietu komisariata vadošās personas par garantiju līgumu nemin vairs i pušplēsta vārda. Francijas vēstnieks neilgi atpakaļ ļoti konfidencialā veidā man stāstīja, ka Brians pēdējo reizi satikdamies ar Litvinovu pacēlis jautājumu par garantiju līgumiem netikai starp Baltijas valstīm un PSRS-hu bet pat vēl plašāki, bet par lielu izbrīnēšanos Litvinovs bijis ļoti atturīgs un vienaldzīgs šinī jautājumā. Brians nācis pie slēdziena, ka krievi nebūt nopietni nevēloties garantiju līgumu slēgt. Tā tad viss iepriekšējais sakarā ar šo ir bijusi zināma veida spēle, kuŗas nolūki ir bijuši pavisam citādi. Atceroties Aralova braucienu uz Rīgu, Litvinova izturēšanos pret to un

214

Aralova aiziešanu no ārlietu komisariata pēc mūsu garantiju līguma parafēšanas, var,sakarā ari ar šo, stādīt vienu otru jautājumu un stipri apšaubīt krievu nopietnību garantiju līguma lietā. - Kamēr brīvas rokas, ir vieglāk rīkoties un vest starptautisko spēli. Vai izspēlētie trumpi un šāda veida spēle dos ko.pozitivu, ņemot šo jautājienu no plašāka redzes stāvokļa, uz to atbildi varēs dot tikai nākotne.

Tāpat ari Latvijas-PSRS-bas tirdzniecības līguma parakstīšanu, pēc maniem ieskatiem, galvenā kārtā sekmēja vispārējās starptautiskās attiecības, bet ne nopietna vēlēšanās iepirkt Latvijas preci par 15 miljoniem rubļiem tamdēļ vien, lai dabūtu no mūsu puses zināmus muitas nolaidumus. Ja Latvijas-PSRS-bas tirdzniecības līgums nebūtu parakstīts, tad tādā veidā, kā tagad, tas vairs netiktu parakstīts. Vispozitivākais priekš mums un vissliktākais priekš krieviem mūsu tirdzniecības līgumā ar PSRS-bu ir tas, ka krievi, apņemdamies iepirkt katru gadu mūsu ražojumus par 15. milj. zelta rubļiem, ar to savu tirdzniecības monopolu padara iepretim mums nekaitīgu. Tā tad mēs pirmie esam ierobežojuši šinī ziņā PSRS-bas tirdzniecības monopolu. To atzīst ari citas valstis un,par piemēru, Vācija, pēc manas informacijas, pieprasīdāma tirdzniecības līguma caurskatīšanu, centīšoties piespiest Krieviju katru gadu pirkt Vācijas ražojumus uz noteiktākiem pamatiem, kā līdz šim. Apmēram tā man izteicās ari Vācijas sūtniecības padomnieks.

215

Kas attiecas uz <u>patreizējām mūsu attiecībām</u>, tad varētu to atzīmēt, ka izturēšanās pret mums ir ļoti laipna, un komisariats apgalvo, ka tirdzniecības līgums tiks pildīts. Žēl tikai, ka šinī jautājumā sūtniecība var ņemt ļoti mazu līdzdalību jau tamdēļ vien, ka netiek pietiekoši informēta par visiem šiem jautājumiem no Rīgas.

Lūdzu saņemt, augsti godātais Ministra kungs, manas patiesas cieņas apliecinājumu.

Sūtnis PSRS-bā.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRIJA.
RE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES
DE LETTONIE.

216

No. 0/848.50/ 005150

Rīgā, 1928.g. 29/ februarī.

Valsts Prezidenta sekretariātā
Saņemts 1928. 5. martā
Ien. Nr 834 / akt. Nr 5.

Augsti godājamais Prezidenta kungs,

Man ir tas gods piesūtīt Jums, augsti godājamais Prezidenta kungs, norakstu no konsula Vitebskā š.g.12.februara ziņojuma No.11.

1 pielikums.

Ar augstu cieņu

Ārlietu Ministrs.

Augsti godājamam

G.Zemgala kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

Latvijas Konsulats
Vitebskā.

K o n f i d e n c i a l i .

217

Vitebskā , 12. februarī 1928.

Ziņojums
Nr II.

Augsti godātais Ministra kungs,

Labības & jēlvielu uzpirkšanas, resp. sagatavošanas kampaņa Baltkrievijā.

Pašreiz visā Krievijā drudžaini norisinās tā sauktā jēlvielu un labības sagatavošanas kampaņa ("Zagatovočnaja kompanija").Attiecīgi valsts iestāžu organi uzpērk no zemniekiem labību un dažādas jēlvielas eksportam.Tas pats notiek ari Baltkrievijā.Bet spriežot pēc pag.janvara mēneša rezultatiem šī kampaņa iet ļoti gausi uz priekšu un draud sagraut visu uzstādīto saimniecības planu.Zemnieks ne par ko neved savas preces uz valsts pieņemšanas punktiem,vispirms jau tapēc ,ka Baltkrievijā vēl vienmēr iedzīvotaji pārliecināti,ka būšot karš un zemnieki baidās palikt bez produktiem,un ari tapēc,ka no valdības noliktā cena esot par zemu un zemniekiem nav nekāds aprēķins par to atdot savus ražojumus. Naudas trūkuma dēļ valsts kasē nav iespējams paaugstināt cenu.Rēgojās uzstādītā preču sagatavošanas plana sabrukšana.Valdības organi visu vainu uzkrauj tā sauktam "častnikam" ,t.i.

Augsti godātam
A.B a l o ž i s kungam,

Arlietu Ministrim.

privatuzņēmējam.Tā piem.Baltkrievijas preses organs "Zarja Zapada" aizrāda,ka jēlvielu sagatavošanu,resp.uzpirkšanu,kavejot privatuzpirceji.Kooperativi,kuriem uzdotas uzpirkšanas funkcijas, esot inerti un bezspēcīgi.Turpretim "častniki"darbojoties ar apbrīnojamu enerģiju.Uz visiem ceļiem viņi esot ierīkojuši savus posteņus,kuri uzķerot zemniekus un saņemot labību un jēlvielas,maksājot augstāku cenu,nekā valdības cenas,ar tādu rīcību galīgi dezorganizejot tirgu.Katrā ciemā,miestiņā vai pilsētā tirgus dienās zemnieki pārdodot daudz lopus,ādas,labību un linsēklas,bet tas viss nākot privatuzņēmēju rokās.Tālāk tas vairs nedrīkstot tā būt.

"Častniku" aresti.

Cīņā pret "častnikiem" janvara mēneša beigās no G P U visā Baltkrievijā izdarīti lieli aresti.Arestēti daudz sīkrūpnieki ādu izstrādāšanas nozarē.Vitebskā vien arestēti pāri pari50 sīkrūpnieku.Februara mēneša sākumā arestēti vairāki simti labības un miltu privatpārdeveji,tāpat ari vairāki mazu dzirnavu īpašnieki.Visiem viņiem draud izsūtīšana uz Solovecka salām.

Raksturīgi,ka "finotdeli",t.i.finansu pārvaldes ,tulīt pēc arestiem pieprasijuši no arestēto sīkrūpnieku un privattirgotaju piederīgiem samaksāt visas nodevas,ieskaitot rūpniecības un tirdzniecības gada nodokli par izpostītām darbnicām un veikaliem,uzliekot arestu uz visu viņiem piederošo īpašumu.

Šīs rīcības rezultati ir zemnieku izzušana no tirgus.Jadomā un jalauž no jauna galvas,kā tomēr piespiest zemniekus nodot savus ražojumus par zemām valdības cenām.

Sakarā ar labības uzpirkšanas kampaņu visi pirmās nepieciešamības produkti ir palikuši dārgāki par 15-20 %.

Religisku tieksmju uzliesmošana Baltkrievijā un cīņa pret to.

Patreizejās dzīves smagie ekonomiskie apstākļi,vispārejais nemiers tautas slāņos un bezcerības stāvoklis attiecībā uz uzlabojumiem tuvākā nākotnē,tāpat ari baumas par kara briesmām radijušas Baltkrievijas iedzīvotajos lielas tieksmes pēc religijas. Vecā pareizticīgā baznica,kura tagad sašķēlusēs un ved asu neķītru savstarpeju cīņu,neapmierina vairs plašo tautas masu un viņa meklē jaunus ceļus,jaunu mācību,neatkarībā no līdzšinejiem garīgā kulta vadoņiem. Baltkrievijas zemnieku sādžās un miestiņos radušies "spredikotaji",kuri pulcina iznīsuma stāvoklī nonākušos zemniekus un dibina "jaunu ticību", resp.jaunas religiskas sektes,no kurām lielākā daļa pieskaitamas pie racionalām sektēm.Religiskais saviļņojums aptvēris visu Baltkrieviju un šī parādība dara galvas sāpes valdības organiem.

Pēdejā laikā Baltkrievijas preses organos vai ik dienas parādās raksti par antireligiskas propogandas pastiprināšanas nepieciešamību.

220

Tā piem. laikraksti "Zvezda" un "Zarja Zapada",aplūkodami šo kustību,raksta starp citu:".....Vairāk un vairāk novērojams,ka tumšos iedzīvotaju slāņos no jauna radušās pazīmes,kuras liecina,ka iedzīvotaju masas atkal no jauna tiek ierautas reliģijas māņu valgos.Diezgan grūti ir vest cīņu ar šo ļaunumu,jo reliģijas kulta kalpi sākuši savu darbību attīstīt "pagrīdē",un dienas gaismā viņi parādās dažādu jaunu reļigisku sektu veidā. Steidzīgi jauzsāk nesaudzīga cīņa ar šo ļaunumu. Pienācis laiks bezdievju pulciņiem izstrādāt jaunus paņēmienus un metodes cīņā pret šīsmjaunām sektēm.Pats pēdejais laiks pastiprināt profsojuzu bezdievju pulciņus un uzsākt antireligisku propogandus darbu sovjet skolās.Liela vērība japiegriež tam,lai pastāvošā "bezdievnieku savienība" uzlabotu sava sastāva kvalitati un sūtītu uz šo cīņu spējīgus un taktiskus locekļus.Vajaga saprast,ka antireligiozā propoganda ir mūsu politiskās cīņas ierocis."

Slepena degvīna producēšana Baltkrievijā.

Vai nu tapēc,ka valsts monopola degvīns pārāk dārgs (I litrs maksā I rub.60 kap.,resp. Ls.4.-),vai ari tapēc,ka nav pietiekoši stiprs(40) Baltkrievijā šausmīgi izplātijusēs slepena degvīna producēšana.Nelūkojoties uz drakoniskiem cīņas līdzekļiem pret šo ļauno parādību,tā tomēr ar katru dienu pieņem grandiozakus apmērus. Lai runā skaitļi:Pēc pēdejiem sakopotiem datiem 1925.gadā

konfiscēti 2232 slepeni ierīkoti degvīna aparati, I926.gadā-5880,un I927.g.pirmos sešos mēnešos - konfiscēti 3788 aparati.

Tai pašā laikā konfiscēti I925.gadā I4.659 litri degvīna (samogonkas),I926.gadā-35.203 litri un par I927.g.pirmiem 6 mēnešiem-35.34I litri.

Pie atbildības saukti par slepenu"samogonkas" izgatavošanu I925.gadā 9295 personas, I926.gadā -I6.355 pers.,un par I927.g.pirmo pusgadu -I3.747 personas.

Sakarā ar šo parādību Baltkrievijas valdība devusi jaunu rīkojumu bez likumā paredzētā soda par slepenu vīna dedzināšanu vēl sodit vainīgos papildam ar naudas sodu 500 ž.rub.apmērā. Bez tam milicijas organiem tiek dotas tiesības lietas par slepenu vīna dedzināšanu nodot tiešā tiesā,apejot izmeklēšanas tiesnešus.

"Seļsovjetu " locekļi uz priekšu ari tiks saukti pie atbildības par nolaidību.

Milicijai jaizbeidz slepenas degvīna lietas triju dienu laikā.

Laikraksts piezīmē,ka ari šie jaunie dekreti tik tad dos panākumus,ja milicijai talkā nāks paši iedīvotaji,komsomols(komunistiskā jaunātne) un sabiedriskās organizacijas.

Panama Baltkrievijas metalrūpniecībā.

Pagājušā gadā "Belgosmetproms"(Baltkrievijas valsts metalrūpniecība) uzņēmās izgatavot lauksaimniecības vajadzībām arklus.Līdz šim laikam

122

ir izgatavoti pāri par 60.000 arkliem.Nelūkojoties uz to,ka sajūtams liels arklu trūkums,neviens lauksaimnieks tomēr nepem nevienu Belgosmetproma izgatavotu arklu.Minētie arkli izrādijušies par pilnīgi nederīgiem un pie tam vēl par pārmērīgi dārgiem.Izgatavotie arkli nekārtīgi sakrauti dažādās noliktavās pa visu Baltkrieviju, daudzās vietās bez jebkādas apsegas un,kā tas tagad izrādās,ir gandrīz nelietojami.Minskas Laikraksts "Rabočij",rakstīdams par šo panamu,aizrāda,ka par tādu nolaidību un valsts līdzekļu izšķērdēšanu vainīgie nekavejoši jasauc pie atbildības un stingri jasodot,pie kam izsaka izbrīnošanos,kā varējusi notikt tāda saimniekošana Belgosmetpromā,kura nesusi tik milzīgus zaudējumus valstij.Kur bijusi kontrole ?

Baltkrievijas ebreju zemnieku kongress.

8.g.janvara mēneša otrā pusē Minskā notika Visbaltkrievijas ebreju zemnieku kongress, kurš ilga 5 dienas,no 20.janvara līdz 24.janv.(ies.)

Pēc 1926.gada ļaužu skaitīšanas datiem Baltkrievijā dzīvo pavisam 407.059 ebreju,kas iztaisa 3,19 % no kopiedzīvotaju skaita.Baltkrievijā (4.963.240 iedzīv.) .No šiem 407.059 ebrejiem uz laukiem dzīvo 66.897 un pilsētās -340.162.

Atklādams kongresu,Baltkrievijas centrālās izpildu komitejas nacionalās komisijas locekli Beilins aizrāda,ka Baltkrievijas ebreju pāriešana uz lauksaimniecību ejot milzu soļiem uz priekšu. Ja 1924.gadā vairāk simtu ebreju ģimenes nodarbo-

jās ar lauksaimniecību uz I.000 desjatinām zemes, tad šodien šis skaits esot pieaudzis uz 5.000 ģimenēm,kuras apstrādā 52.000 hektarus zemes.

Tālāk "Komzeta"(ebreju zemes apgādāšanas komiteja) priekšstāvis Merežins uzstājās ar ziņojumu,kurā aizrāda ,ka "Komzets" savā trīs gadu pastāvēšanas laikā veicis lielu darbu.Krimā,Ukrainā un Baltkrievijā tagad ar zemkopību nodarbojoties I5.000 ebreju ģimenes.Krimā vēl esot iespējams iedalīt ebrejiem 40.000 desjatinas,Ukrainā-20.000 desjatinas.Jautājums,ko lai dara tad,kad šī zeme būs izmantota ?Ko lai iesākot ar tiem daudziem tūkstošiem ebreju ,kuri atrodoties bez nodarbošanās Baltkrievijas miestiņos,iekš bijušās cara laika " čerta osedlosti" ? "Komzets esot tomēr atradis izeju.Viņa agenti atraduši tālajos austrumos-Amuras upes piekrastē vienu miljonu desjatinas zemes, noderīgas priekš lauksaimniecības-uz turieni varot pārvest 35.000 ebreju ģimenes.Sovjet valdība devusi uz to savu piekrišanu un ar laiku tur varēšot pat nodibināt ebreju autonomu teritorialu vienību.

Kongress starp citu pastrīpoja,ka tagadejā Krievijas valdība esot vienīgā pasaulē,kura pareizi un taisnīgi vedot nacionalpolitiku attiecībā uz minoritatēm.Delegats Lipovskis aizrāda,ka pasaulē neesot cita valsts,kur zemnieki-ebreji varētu nodarboties tādu kongresu kādas pašlaik notiekot Baltkrievijā.Baltkrievijā ebreju valodai piešķirta valsts valodas tiesības,ebrejiem esot savas tiesas,

savas nacionalas padomes & t.t.

„Kongresu slēdzot ar runu uzstājās Baltkrievijas komunistu partijas "Cekas" sekretars Knoriņš, latvietis,aizrādīdams,ka ebreju zemnieku kongress esot jauns etaps ebreju darba tautas atdzimšanas procesā.Ebreji pierādījuši,ka viņi varot būt priekšzīmīgi lauksaimnieki.

Baltkrievijas "MOPR"a kongress.

Š.g.janvara mēneša pēdejās dienās (28.-30. janvarim)Minskā notika Baltkrievijas "Politisko revolucionaru starptautiskās palīdzības biedrības " (MOPR'a) kongress.

Uz š.g.I.janvari Baltkrievijas "MOPR'ā" skaitijās I69.352 biedri,kuri apvienoti 25.265 šūnipās.Uz kongresu bija ieradušies 80 balstiesīgi delegati un 20 delegati ar padoma deveja tiesībām.Kongresu atklāja Baltkrievijas "MOPR"a centralās komitejas priekšsēdētajs Slavinskis,garā runā pieminēdams kritušos "brīvības" cīnītajus un tos,kuri vēl tagad smokot buržuazijas valstu "moku kambaros".Kongress ilga 3 dienas.Pēdejā dienā,30.janvarī,kongress pieņēma asu rezoluciju,vērstu pret Poliju.Rezolucijā starp citu sacits,ka Polijas "defenziva",kuras okupacijas valgos smok tūkstošiem Rietrum-Baltkrievijas brīvības cīnītaju,sūtot uz Baltkrievijas republiku aģentus-spiegus,kuri cenšoties ar savu darbību dezorganizēt republikas izbūves darbu.

Nenotikušais Visubaltkrievijas Latviešu zemnieku & strādnieku kongress.

Pēc I926.g.ļaužu skaitīšanas datiem Baltkrievijā pavisam dzīvo I4.05I latvieši,no kuriem I0.869 dzīvo uz laukiem & 3.I92 -pilsētās.

Baltkrievijas centrālās izpildu komitejas nacionalā komisija bija iesaukusi š.g.25.janvarī Minskā Vissbaltkrievijas latviešu strādnieku un zemnieku kongresu,ar sekošu delegatu sadalījumu:

No Vitebskas okruga -33 delegati,Polockas -II, Mogilevas -I8,Minskas -7,Gomelas -5,Oršas -5 un Bobruiskas -5 delegati.

Kongresa priekšvakarā,kad jau daži delegati bija ieradušies Minskā,laikrakstos parādijās paziņojums,ka latviešu kongress atlikts uz š.g.rudeni.

Ievācot ziņas,daži Vitebskā dzīvojošie latvieši ziņoja,it kā kongress atlikts sakarā ar valdības maiņu Latvijā noskaidrošanas nolūkā,kāds kurss tai būšot politikā pret Krieviju.Man nav izdevies neapšaubami noskaidrot,vai tiešam tapēc.

Baltkrievijas jaunais likuma projekts par iedzīvotaju pašaplikšanas nodokli.

Janvara mēneša beigās Baltkrievijas centralā izpildu komiteja un tautas komisaru padome pieņēma jaunu likuma projektu par iedzīvotaju "pašaplikšanas nodokli."Pēc šī likuma ar nodokli var aplikt katru Baltkrievijas iedzīvotaju vietejās saimniecības ,kulturelās un sanitarās labierīcības vajadzībām."Pašaplikšanas " likums nedrīkst tikt izmantots priekš administrativām vajadzībām.

Jaunais nodoklis nedrīkst pāraniegt 35% no tā sauktā zemes,resp.lauksaimniecības nodokļa gadā.

Pēc jaunā likuma ievāktie līdzekļi var tikt izlietoti priekš tiem mērķiem,kuri nolemti

un apstiprināti no vietejo iedzīvotaju kopejām sapulcēm.

Jaunais likuma projekts sacēlis lielu sažutumu turīgāko iedzīvotaju slāņos,jo pēc pieņemtā projekta vietejās pašvaldības organi var pēc saviem ieskatiem sadalīt jauno nodokli,uzliekot to"turīgākiem" lielākā apmērā ,un mazturīgos, tā saukto " bednotu" ,ja vajadzīgs,pavisam atbrīvot no šī nodokļa.Daudzi izsakās,ka jaunais likums saot tā pati vecā īpašumu konfiscēšana apslēptā veidā.

Penzijas kara invalidiem.

Baltkrievijas tautas komisaru padome apstiprinājusi jaunas likmes kara invalidiem sekošā apmērā:

I-ās grupas kara invalidiem Minskā, Vitebskā un Gomelā -24 rubļi mēnesī,citās pilsētās -22 rub. un pārejās vietās -I9 rub.mēnesī.

II-ās grupas kara invalidiem -I7 rub., I5 rub.& I3 rub.

III-ās grupas kara invalidiem-I2 rub., II rub.& IO rub.

Nonāvēto vai karā pazudušo ģimenēm- 9 rub.,7 rub.& 6 rub.

Jaunās penziju likmes tiek izmaksātas sākot ar š.g.I.janvari.

Izlietojot gadijumu,lūdzu Jūs,augsti godātais Ministra kungs,pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu.

J. Pumpe

Konsuls Vitebskā.

227

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRIJA.
MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES
DE LETTONIE.

No. 2/28/el/

Rīgā, 1928.g. 13 martā.

Pie akt.
15/III 28

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos Jums piesūtīt norakstā Sūtņa Ozola kunga š.g.6.marta slepeno rakstu No. 1121.

Ar augstu un patiesu cieņu

Ārlietu Ministrs.

Augsti godājamam

G. Z E M G A L A kungam,

Valsts Prezidentam.

8. 6 martā. 228

S l e p e n i.

1121.

Augsti godātais Ministra kungs,

Tā kā pēdējā laikā vairāk, kā parasti, tiek runāts par PSRS-bu un viņas attiecībām ar pārējo pasauli, tad īsumā gribu informēt Jūs par maniem norērojumiem un slēdzieniem.

Ar opozicijas sakaušanu komunistu partijā ir iestājies klusums, kaut gan, kas attiecas uz partijas lideriem, cirkulē noteiktas baumas, ka stipras nesaskaņās pastāvot starp Stalinu - Bucharinu no vienas un Rikovu - Kalininu un citiem no otras puses par dažiem principielas dabas jautājumiem, kā, par piemēru, zemnieku jautājumu, kuŗus pēdējā laikā stipri vien spaida no dažādām pusēm.

Es nedomāju, ka minētām domstarpībām varētu būt kaut kādas nopietnas sekas un jaunas opozicijas iespējamība, kā to daži parego. Zemnieks jau ir bijis, un, jādomā, būs ari nākotnē, tas lācis, kuŗa ādu katram gribas dīrāt. Kā senāk šī ādas dīrāšana deva iespēju muižniekiem labi dzīvot, tā vēl jo vairāk tagad no zemnieka komunisti

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,

Latvijas Ārlietu ministrim.

sagaida, lai viņš ražotu vairāk, kā priekš kaŗa, nodotu visu valdībai par zemākām cenām, saņemot pretim tagadējo Krievijas "muižnieku" - strādnieku un komunistu - bieži vien nekam nederīgos pretražojumus. Kā agrāk bija, tā tagad ir palikuši "mēs un viņi", un no kādas, cik necik nopietnas, sādžas un pilsētas "smičkas", par ko tik ļoti daudz ir sapņojuši komunisti, nevar būt i runas. Ari Rikovs un Kaļinins tur maz var līdzēt. Vergs vēl nav nekur nokratījis savas važas, ja kāds nav palīdzējis viņam tās noņemt. Tā ari krievu zemnieks nav spējīgs pretoties komunistu varai, un bez žēlastības tam būs jāpadodas un jānes tāds pats slogs, kādu tas ir nesis gadu simteņiem. Visi paregojumi par zemnieku nemieriem un tamlīdzīgām lietām ir tikai tukša pļāpāšana, kam nav un nevar būt pie tagadējiem apstākļiem reala pamata. - Bet, ja jau nu kādu sāk pērt, tad, saprotams, groži ir stipri jātur. Un tā tas ari ir: ar katru dienu stingrāk un noteiktāk sāk rīkoties padomju valdība pie savu nodomu izvešanas, un nav nekādas izredzes, ka šinī ziņā tuvajā nākotnē varētu kaut kas mainīties.

Nerunājot par GPU, kuŗa spēlē bij. cara žandarmerijas un gvardijas lomu, noteikti jāpastrīpo, ka visā PSRS-bā, sākot ar 10 gadu sarkanās armijas jubileju un jau iepriekš, tiek vesta liela propaganda par kaŗu. Visas skolas, fabrikas, tresti, dažādas sabiedrības, - viss, kam vien ir kaut kāda nopietnāka nozīme PSRS-bas iekšējā dzīvē, tiek piemērots un noorganizēts tādā veidā, kā viegli var izmantot kaŗa gadījumā. To viņi atklāti propagandē un uzsver, ka visai PSRS-bai jābūt militarizētai. Pat skolās ir ievestas stundas, kuŗas saucās "vojeņizacija".

230

Nav apklususi ari propaganda ārpus PSRS-bas, neskatoties uz visām neveiksmēm. Kad neilgi atpakaļ par šo jautājumu nopietni sarunājos ar augstu stāvošu komunistu partijā perso nu, pēdējā man atbildēja:"Jūs gribat, lai mēs likvidētu kominternu, bet mēs to nevaram, jo tas nozīmētu pašiem sevi likvidēt". Šāda valļsirdība ir atzīmējāma. Tā rāda, ka, neskatoties uz visām grūtībām un neveiksmēm, padomju valdība ir vedusi un vedīs divkosīgu politiku, - skandinās, kur vien varēs, mieru un strādās, kas attiecas uz citām valstīm, ari pagrīdas darbus.

Ceļas jautājums, vai tad tiešam PSRS-ba grib karu? Bez šaubām, padomju valdība būtu neaprakstāmi laimīga, ja kaut kur izceltos kaŗš, bet, ka viņa pati šimbrīžam gribētu kaŗot, es to nedomāju. PSRS-bas bruņošanos un organizēšanos priekš kaŗa gatavības es drīzāk gribētu izskaidrot ar <u>iekšējo ekonomisko</u> <u>vājumu.</u> Lai to slēptu, ir jārāda PSRS-bas varenība militarismā, jo citādi ārzemes var sākt ļoti zemu vērtēt vispārējo komunistu spēku un iespējamību un mazāk rēķināties es ar PSRS-bu. Turpretim stipra, noorganizēta armija un militarizēta visa iekšējā dzīve i nabadzīgai zemei un tautai var piedot izcilus stāvokli. Otrkārt, ja stipra armija, tauta vienmēr ir rāmāka un paklausīgāka Ne mazāk svarīgs ir ari trešais arguments - <u>būt gataviem priekš</u> <u>katra gadījuma.</u> - Es esmu tai pārliecībā, ka padomju valdība ar nolūku ved tādu politiku. Bez tam kad dūšīgi rīkojas un kliedz par savu spēku, bailes it kā mazākas paliek. Šinī ziņā komunistu rīcība atgādina to žīdu, kuŗš, no bailēm drebēdams, rokas uz augšu sacēlis un kliedzis:"Deržite meņa,a to mogu vas pokoloţiţ!"

231

Sakarā ar šādu politisku virzienu, saprotams, <u>privatiem tirgotājiem un dāžādiem uzņēmējiem</u> iet pavisam slikti. Un, ja ņem vērā to, ka neviens privatais gan nesekmē komunistu centienus, un ka caur privatiem daudz un dažādos veidos cieš padomju valsts intereses, tad, no komunistu redzes stāvokļa, šo parādību, t.i. nesaudzīgo ciņu ar privato, es nevaru uzskatīt par negatīvu parādību, kā to daži mēdz izskaidrot un sakarā ar to paredzēt lielas grūtības ekonomiskā ziņā. Par nožēlošanu man jāsaka, ka tas, vismazais pagaidam, tikai stiprina padomju valdības politisko stāvokli un kavē PSRS-bas materialām vērtībām novietoties privato kabatās un ari aizplūst uz ārzemēm. Jautājiens, cik ilgi viņi vispāri varēs bez privato līdzdalības iztikt, saprotams, paliek atklāts un grūti atminams. Man liekas, ka caur vispārējo kazenščinu komunisti diezgan drīz nonāks pie tāda stāvokļa, ka no jauna būs jāatrod, un pie tam uz nopietnākiem un veselīgākiem pamatiem, kā līdz šim, kopdarbība ar privatiem.

Tomēr, neskatoties uz to, ka visa PSRS-bas rīcība pēdējā laikā stipri ir novirzījusēs <u>uz kreiso pusi</u>, vispārējā apziņa un katra atsevišķa pilsoņa pārliecība par komunisma neveiksmēm un mazām izredzēm nākotnē, bez šaubām, stipri ir nosvērusēs <u>uz labo pusi</u>. Kur un kad šīs divas linijas satiksies, ir grūti pateikt, bet, ka tam tā jābūt, par to divu domu nevar būt. Dzīve tikai tad varēs progresēt un attīstīties civilizacijas virzienā, ja valsts iekārta būs piemērota cilvēka un tautas iedzimtām un, tā sakot, no Dieva dotām īpašībām, t.i. kāds viņš ir un kāds viņš var būt, bet ne kādu to iedomājas komunisti.

232

Svarīgākais dienas jautājums priekš padomju valdības ir attiecību noregulēšana ar Vāciju. PSRS-ba pieprasot no Vācijas 600 milj. marku kredita un 300 milj. marku aizdevuma, ko Vācija vēl neesot pieņēmusi un, jādomājot, ari nepieņemšot. Ziņas, ka Vācijas un Francijas rūpnieki var saprasties, stipri uztrauc Maskavu, kuŗa vēlētos, lai domstarpības starp Berlini, Parizi un Londonu būtu vislielākas. Man atstāstīja Francijas vēstnieks šādu savu sarunu ar Litvinovu, kuŗā, starp citu, Litvinovam norādījis, ka, neskatoties uz tradicionelo Anglijas politiku - vienmēr izmantot patreizējos apstākļus, un Francijas pretējās dabas politiku - skatīties arvien tālākā nākotnē, kritiskā brīdī Francija un Anglija bez mazākām šaubām sapratīšoties un iešot kopīgus ceļus. Tas pavisam neesot patikis Litvinovam, tāpat, kā nepatīkot tas, ka Francijas un Vācijas rūpniecība gribot saprasties.

Man neviļus prātā nāca kāda spekulanta izteiciens, kuŗš uz jautājumu, kā dzīvojat? - atbildējis: "Dzīvojam no starpības". Tā ari lielinieciskms zināmā mērā dzīvo "no starpības". Jo lielāka domstarpība starp dažādām valstīm, starp kapitalu un strādniecību u.t.t., jo labāk komunistiem. Viens no padomju valdības ārējās politikas stūra akmeņiem ir - uzturēt starpību. Ļoti patīkāmi ir dzirdēt, ka lielvalstis to sāk saprast un ka turpmāk cerams mazināt šo "starpību". Francijas vēstnieks man bieži vien pastrīpo, ka Francija tagad runāšot daudz stingrāku valodu un ka vispārējā saprašanās, kaut gan lēni, bet tomēr pamazītiņām nākot. Tad, kad lielvalstis būs sapratušās un jautājumos ar Krieviju nebūs "starpības", tikai tad padomju valdība tiks nostādīta īstā vietā un

233

būs spiesta piemērotiēs Eiropai, bet ne pretēji, kā tagad, kad Eiropa piemērojas padomju Krievijai. Šī lielvalstu "starpības" politika visos pēdējos gados ir tikai stiprinājusi padomju valdību.

Par attiecībām ar Baltijas valstīm ir jāatzīmē, ka pret Poliju pēdējā laikā tiek vesta stipri naidīga politika. Par piemēru, kādas dienas atpakaļ es noskatījos krievu kino filmā "Teņi Belvedera", kur Polijas valdība ar valsts prezidentu priekšgalā tiek attēlota par īstiem banditiem. Tas viss rāda, ka padomju Krievijai šimbrīžam nav nekādas nopietnas vēlēšanās slēgt ar Poliju līgumus. Sarunā ar vairākiem vēstniekiem un sūtņiem par šādu Krievijas izturēšanos pret Poliju ir jādzird atbildes, ka PSRS-ba gatavojas uz karu ar Poliju, vismazais tādu ģīmi rādot. Ceļas aizdomas, vai tikai šī propaganda netiek vesta taī nolūkā, lai nervozētu Poliju un izsauktu to uz armijas pavairošanu, kas savukārt var slikti atsauktiēs uz valsts budžetu un nest zemei iekšējos nemierus. Cik liela ari nebūtu Polijas armija, tā nekad pirmā neuzbruks.

Nesen atpakaļ, kādā vakarā sarunājoties ar Litvinovu, pēdējais izteicās, ka šīs nedeļas beigās izbraucot uz Ženevu, piebilsdams itkā diezgan ironiski:"Budem razoružatsja" - "Å možet bitj vooružatsja", es iejautājos, "Možet bitj", atbildēja sniedamies Litvinovs. Pie tam Litvinovs, aizskārdams jautājumu par Baltijas valstu savienību, izteicās, ka Somija gan domātā Baltijas valstu blokā neiešot, to viņam noteikti Somijas sūtnis apgalvojot. - Tikai kādas dienas xtxxxkaļ vēlāk, un pie tam

234

dinejā pie Polijas sūtņa, ari man Somijas sūtnis garākā sarunā centās ieskaidrot, ka viņiem neesot intereses iet kopā ar Poliju kaut kādā savienībā. Pirmkārt, viņi nevarot paļauties uz poļu tautas raksturu un, otrkārt, neredzot, ka Baltijas valstu savienība, kā to Polija gribot, varētu dot ko labu priekš mazām Baltijas valstīm. Somijas tieksmes esot uz Skandinavijas valstīm, un šinī ziņā, kaut gan maz vēl saredzāmi, bet nopietni panākumi jau esot. Ja Latvija, Igaunija un Lietava, vispirms, ciešāk apvienotos, tad varbūt nākotnē kaut ko nopietnāku varētu radīt ap Baltijas jūru, tad ari ar Poliju varētu būt vienmērīgākas un labākas attiecības. Tā izteicās tagadējais Somijas sūtnis, bij. Somijas ārlietu ministrijas ģeneralsekretars, kuŗš, jādomā, pareizi novērtē un zin Somijas politisko orientēšanos. Somijas sūtnis man norādīja, ka ari mūsu bijušam sūtnim Zariņa kungam viņš ne vienu reizi vien esot izteicies par šo jautājumu. - Igaunijas politika, kuŗa draudzību ar Poliju stāda pirmā vietā, somiem nav pa prātam.

Tomēr Somija stiprā mērā interesējas par Baltijas valstīm, bet tālāk par Lietavu gan viņas interese neiet. To man ari agrāk vairākas reizes ir norādījis iepriekšējais Somijas sūtnis.

Tas apstāklis, ka Igaunija ar mums negrib slēgt muitas uniju, Maskavā, kā var redzēt, pavisam pa prātam. To vajag ņemt vērā.

<u>Mūsu attiecības ar PSRS-bu</u>, ja spriežam pēc tam, kā izturas pret mūsu pilsoņiem, kuŗi bieži vien stipri nekorekti uzvedas, es gribētu nosaukt par labām, kaut gan pašlaik ir arestēts mūsu koncesionara R. Kablica pilnvarnieks un ari otram

235

koncesionaram Reiseram ir dažādas nepatikšanas, pie kuŗām padomju valdība, man liekas, nav vainojāma. Kablica pilnvarotais esot sistematiski devis kukuļus un pēdīgi iekritis. Labi, ka pats esot atzinies.

Ņemot vērā augšā norādīto, liekas, ka priekš mums tas pareizākais ir ieturēties pie zināmas neitralitates vispārējos politisko jautājienos, bet ekonomiskos jautājienos spiest ar visiem spēkiem, lai pilda noslēgto tirdzniecības līgumu. - Kādi ari nebūtu ieskati par padomju valdību, mums nav jāaizmirst, ka mūsu lielākais un pozitivākais spēks ir un var būt moraliskais spēks. Tas mums ir jāstiprina visvairāk, vedot attiecīgu politiku.

Diplomatiskā korpusā, kas attiecas uz vēstniekiem un sūtņiem, pēdējā laikā nav bijis nekādu pārmaiņu. Diplomatiskā korpusa sabiedriskā dzīve pašlaik ir ļoti aktiva, un gandrīz vai katru vakaru ir dinejas un dažādi sarīkojumi. Ari protokola šefs Florinskis cenšas ar šo to uzjautrināt, un pagājušo svētdienu bija apgādājis divas trojkas un uzlūdzis Francijas vēstnieku, Zviedrijas sūtni un mani ar kundzēm vizināties. Pēc tam mieloja Savoj viesnīcā ar ~~blix~~ blinām un pusdienu. - Vizinoties bij jādzird viens otrs stiprāks vārds, vērsts pret padomju buržujiem.

Izmantojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas augstas un patiesas cieņas apliecinājumus.

Sūtnis PSRS-bā.

236

Charles Ozols

Envoyé Extraordinaire

et Ministre Plénipotentiaire de Lettonie

Ar labavum un sirsnigakiem smiciè-niem.

8. 6 martā. 237

S l e p e n i.

1121.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 1928. g. 8. martā
Ien. Nr. 867 / akt. Nr. 5.

8/III 28 A.

Augsti godātais Ministra kungs,

Tā kā pēdējā laikā vairāk, kā parasti, tiek runāts par PSRS-bu un viņas attiecībām ar pārējo pasauli, tad īsumā gribu informēt Jūs par maniem norērojumiem un slēdzieniem.

Ar opozicijas sakaušanu komunistu partijā ir iestājies klusums, kaut gan, kas attiecas uz partijas lideriem, cirkulē noteiktas baumas, ka stipras nesaskaņās pastāvot starp Stalinu - Bucharinu no vienas un Rikovu - Kalininu un citiem no otras puses par dažiem principielas dabas jautājumiem, kā, par piemēru, zemnieku jautājumu, kuŗus pēdējā laikā stipri vien spaida no dažādām pusēm.

Es nedomāju, ka minētām domstarpībām varētu būt kaut kādas nopietnas sekas un jaunas opozicijas iespējamība, kā to daži parego. Zemnieks jau ir bijis, un, jādomā,būs ari nākotnē, tas lācis, kuŗa ādu katram gribas dīrāt. Kā senāk šī ādas dīrāšana deva iespēju muižniekiem labi dzīvot, tā vēl jo vairāk tagad no zemnieka komunisti

Augsti godātam
A. B a l o ž a kungam,
Latvijas Ārlietu ministrim.

sagaida, lai viņš ražotu vairāk, kā priekš kaŗa, nodotu visu valdībai par zemākām cenām, saņemot pretim tagadējo Krievijas "muižnieku" - strādnieku un komunistu - bieži vien nekam nederīgos pretražojumus. Kā agrāk bija, tā tagad ir palikuši "mēs" un "viņi", un no kādas, cik necik nopietnas, sādžas un pilsētas "smičkas", par ko tik ļoti daudz ir sapņojuši komunisti, nevar būt i runas. Ari Rikovs un Kaļinins tur maz var līdzēt. Vergs vēl nav nekur nokratījis savas važas, ja kāds nav palīdzējis viņam tās noņemt. Tā ari krievu zemnieks nav spējīgs pretoties komunistu varai, un bez žēlastības tam būs jāpadodas un jānes tāds pats slogs, kādu tas ir nesis gadu simteņiem. Visi paregojumi par zemnieku nemieriem un tamlīdzīgām lietām ir tikai tukša pļāpāšana, kam nav un nevar būt pie tagadējiem apstākļiem reala pamata. - Bet, ja jau nu kādu sāk pērt, tad, saprotams, groži ir stipri jātur. Un tā tas ari ir: ar katru dienu stingrāk un noteiktāk sāk rīkoties padomju valdība pie savu nodomu izvešanas, un nav nekādas izredzes, ka šinī ziņā tuvajā nākotnē varētu kaut kas mainīties.

Nerunājot par GPU, kuŗa spēlē bij. cara žandarmerijas un gvardijas lomu, noteikti jāpastrīpo, ka visā PSRS-bā sākot ar 10 gadu sarkanās armijas jubileju un jau iepriekš, tiek vesta liela propaganda par kaŗu. Visas skolas, fabrikas, tresti, dažādas sabiedrības, - viss, kam vien ir kaut kāda nopietnāka nozīme PSRS-bas iekšējā dzīvē, tiek piemērots un noorganizēts tādā veidā, kā viegli var izmantot kaŗa gadījumā. To viņi atklāti propagandē un uzsver, ka visai PSRS-bai jābūt militarizētai. Pat skolās ir ievestas stundas, kuŗas saucās "vojeņizacija".

Nav apklususi ari propaganda ārpus PSRS-bas, neskatoties uz visām neveiksmēm. Kad neilgi atpakaļ par šo jautājumu nopietni sarunājos ar augstu stāvošu komunistu partijā personu, pēdējā man atbildēja:"Jūs gribat, lai mēs likvidētu kominternu, bet mēs to nevaram, jo tas nozīmētu pašiem sevi likvidēt". Šāda vaļsirdība ir atzīmējāma. Tā rāda, ka, neskatoties uz visām grūtībām un neveiksmēm, padomju valdība ir vedusi un vedīs divkosīgu politiku, - skandinās, kur vien varēs, mieru un strādās, kas attiecas uz citām valstīm, ari pagrīdas darbus.

Ceļas jautājums, vai tad tiešam PSRS-ba grib karu? Bez šaubām, padomju valdība būtu neaprakstāmi laimīga, ja kaut kur izceltos karš, bet, ka viņa pati šimbrīžam gribētu karot, es to nedomāju. PSRS-bas bruņošanos un organizēšanos priekš kara gatavības es drīzāk gribētu izskaidrot ar <u>iekšējo ekonomisko vājumu.</u> Lai to slēptu, ir jārāda PSRS-bas varenība militarismā, jo citādi ārzemes var sākt ļoti zemu vērtēt vispārējo komunistu spēku un iespējamību un mazāk rēķināties ar PSRS-bu. Turpretim stipra, noorganizēta armija un militarizēta visa iekšējā dzīve i nabadzīgai zemei un tautai var piedot izcilus stāvokli. Otrkārt, ja stipra armija, tauta vienmēr ir rāmāka un paklausīgāka. Ne mazāk svarīgs ir ari trešais arguments - <u>būt gataviem priekš katra gadījuma.</u> - Es esmu tai pārliecībā, ka padomju valdība ar nolūku ved tādu politiku. Bez tam kad dūšīgi rīkojas un kliedz par savu spēku, bailes it kā mazākas paliek. Šinī ziņā komunistu rīcība atgādina to žīdu, kurš, no bailēm drebēdams, rokas uz augšu sacēlis un kliedzis:"Deržite meņa,a to mogu vas pokoloţiţ!"

240

Sakarā ar šādu politisku virzienu, saprotams, <u>privatiem tirgotājiem un dāžādiem uzņēmējiem</u> iet pavisam slikti. Un, ja ņem vērā to, ka neviens privatais gan nesekmē komunistu centienus, un ka caur privatiem daudz un dažādos veidos cieš padomju valsts intereses, tad, no komunistu redzes stāvokļa, šo parādību, t.i. nesaudzīgo ciņu ar privato, es nevaru uzskatīt par negatīvu parādību, kā to daži mēdz izskaidrot un sakarā ar to paredzēt lielas grūtības ekonomiskā ziņā. Par nožēlošanu man jāsaka, ka tas, vismazais pagaidam, tikai stiprina padomju valdības politisko stāvokli un kavē PSRS-bas materialām vērtībām novietoties privato kabatās un ari aizplūst uz ārzemēm. Jautājiens, cik ilgi viņi vispāri varēs bez privato līdzdalības iztikt, saprotams, paliek atklāts un grūti atminams. Man liekas, ka caur vispārējo kazenščinu komunisti diezgan drīz nonāks pie tāda stāvokļa, ka no jauna būs jāatrod, un pie tam uz nopietnākiem un veselīgākiem pamatiem, kā līdz šim, kopdarbība ar privatiem.

Tomēr, neskatoties uz to, ka visa PSRS-bas rīcība pēdējā laikā stipri ir novirzījusēs <u>uz kreiso pusi</u>, vispārējā apziņa un katra atsevišķa pilsoņa pārliecība par komunisma neveiksmēm un mazām izredzēm nākotnē, bez šaubām, stipri ir nosvērusēs <u>uz labo pusi</u>. Kur un kad šīs divas linijas satiksies, ir grūti pateikt, bet, ka tam tā jābūt, par to divu domu nevar būt. Dzīve tikai tad varēs progresēt un attīstīties civilizacijas virzienā, ja valsts iekārta būs piemērota cilvēka un tautas iedzimtām un, tā sakot, no Dieva dotām īpašībām, t.i. kāds viņš ir un kāds viņš var būt, bet ne kādu to iedomājas komunisti.

241

Svarīgākais dienas jautājums priekš padomju valdības ir attiecību noregulēšana ar Vāciju. PSRS-ba pieprasot no Vācijas 600 milj. marku kredita un 300 milj. marku aizdevuma, ko Vācija vēl neesot pieņēmusi un, jādomājot, ari nepieņemšot. Ziņas, ka Vāçijas un Francijas rūpnieki var saprasties, stipri uztrauc Maskavu, kuŗa vēlētos, lai domstarpības starp Berlini, Parizi un Londonu būtu vislielākas. Man atstāstīja Francijas vēstnieks šādu savu sarunu ar Litvinovu, kuŗā, starp citu, Litvinovam norādījis, ka, neskatoties uz tradicionelo Anglijas politiku - vienmēr izmantot patreizējos apstākļus, un Francijas pretējās dabas politiku - skatīties arvien tālākā nākotnē, kritiskā brīdī Francija un Anglija bez mazākām šaubām sapratīšoties un iešot kopīgus ceļus. Tas pavisam neesot paticis Litvinovam, tāpat, kā nepatīkot tas, ka Francijas un Vācijas rūpniecība gribot saprasties.

Man neviļus prātā nāca kāda spekulanta izteiciens, kuŗš uz jautājumu, kā dzīvojat? - atbildējis: "Dzīvojam no starpības". Tā ari lieliniecisms zināmā mērā dzīvo "no starpības". Jo lielāka domstarpība starp dažādām valstīm, starp kapitalu un strādniecību u.t.t., jo labāk komunistiem. Viens no padomju valdības ārējās politikas stūra akmeņiem ir - uzturēt starpību. Ļoti patīkāmi ir dzirdēt, ka lielvalstis to sāk saprast un ka turpmāk cerams mazināt šo "starpību". Francijas vēstnieks man bieži vien pastrīpo, ka Francija tagad runāšot daudz stingrāku valodu un ka vispārējā saprašanās, kaut gan lēni, bet tomēr pamazītiņām nākot. Tad, kad lielvalstis būs sapratušās un jautājumos ar Krieviju nebūs "starpības", tikai tad padomju valdība tiks nostādīta īstā vietā un

942

būs spiesta piemēroties Eiropai, bet ne pretēji, kā tagad, kad Eiropa piemērojas padomju Krievijai. Šī lielvalstu "starpības" politika visos pēdējos gados ir tikai stiprinājusi padomju valdību.

Par attiecībām ar <u>Baltijas valstīm</u> ir jāatzīmē, ka pret Poliju pēdējā laikā tiek vesta stipri naidīga politika. Par piemēru, kādas dienas atpakaļ es noskatījos krievu kino filmā "Teņi Belvedera", kur Polijas valdība ar valsts prezidentu priekšgalā tiek attēlota par īstiem banditiem. Tas viss rāda, ka padomju Krievijai šimbrīžam nav nekādas nopietnas vēlēšanās slēgt ar Poliju līgumus. Sarunā ar vairākiem vēstniekiem un sūtņiem par šādu Krievijas izturēšanos pret Poliju ir jādzird atbildes, ka PSRS-ba gatavojas uz karu ar Poliju, vismazais tādu gīmi rādot. Ceļas aizdomas, vai tikai šī propaganda netiek vesta taî nolūkā, lai nervozētu Poliju un izsauktu to uz armijas pavairošanu, kas savukārt var slikti atsaukties uz valsts budžetu un nest zemei iekšējos nemierus. Cik liela ari nebūtu Polijas armija, tā nekad pirmā neuzbruks.

Nesen atpakaļ, kādā vakarā sarunājoties ar Litvinovu, pēdējais izteicās, ka šīs nedeļas beigās izbraucot uz Ženevu, piebilsdams itkā diezgan ironiski:"Budem razoružatsja" - "A možet bitj vooružatsja", es iejautājos, "Možet bitj", atbildēja sniedamies Litvinovs. Pie tam Litvinovs, aizskārdams jautājumu par Baltijas valstu savienību, izteicās, ka Somija gan domātā Baltijas valstu blokā neiešot, to viņam noteikti Somijas sūtnis apgalvojot. - Tikai kādas dienas ~~xtxxkxx~~ vēlāk, un pie tam

dinejā pie Polijas sūtņa, ari man Somijas sūtnis garākā sarunā centās ieskaidrot, ka viņiem neesot intereses iet kopā ar Poliju kaut kādā savienībā. Pirmkārt, viņi nevarot paļauties uz poļu tautas raksturu un, otrkārt, neredzot, ka Baltijas valstu savienība, kā to Polija gribot, varētu dot ko labu priekš mazām Baltijas valstīm. Somijas tieksmes esot uz Skandinavijas valstīm, un šinī ziņā, kaut gan maz vēl saredzāmi, bet nopietni panākumi jau esot. Ja Latvija, Igaunija un Lietava, vispirms, ciešāk apvienotos, tad varbūt nākotnē kaut ko nopietnāku varētu radīt ap Baltijas jūŗu, tad ari ar Poliju varētu būt vienmērīgākas un labākas attiecības. Tā izteicās tagadējais Somijas sūtnis, bij. Somijas ārlietu ministrijas generalsekretars, kuŗš, jādomā, pareizi novērtē un zin Somijas politisko orientēšanos. Somijas sūtnis man norādīja, ka ari mūsu bijušam sūtnim Zariņa kungam viņš ne vienu reizi vien esot izteicies par šo jautājumu. - Igaunijas politika, kuŗa draudzību ar Poliju stāda pirmā vietā, somiem nav pa prātam.

Tomēr Somija stiprā mērā interesējas par Baltijas valstīm, bet tālāk par Lietavu gan viņas interese neiet. To man ari agrāk vairākas reizes ir norādījis iepriekšējais Somijas sūtnis.

Tas apstāklis, ka Igaunija ar mums negrib slēgt muitas uniju, Maskavā, kā var redzēt, pavisam pa prātam. To vajag ņemt vērā.

Mūsu attiecības ar PSRS-bu, ja spriežam pēc tam, kā izturas pret mūsu pilsoņiem, kuŗi bieži vien stipri nekorekti uzvedas, es gribētu nosaukt par labām, kaut gan pašlaik ir arestēts mūsu koncesionara R. Kablica pilnvarnieks un ari otram

244

koncesionaram Reiseram ir dažādas nepatikšanas, pie kuŗām padomju valdība, man liekas, nav vainojāma. Kablica pilnvarotais esot sistematiski devis kukuļus un pēdīgi iekritis. Labi, ka pats esot atzinies.

Ņemot vērā augšā norādīto, liekas, ka priekš mums tas pareizākais ir ieturēties pie zināmas neitralitates vispārējos politisko jautājienos, bet ekonomiskos jautājienos spiest ar visiem spēkiem, lai pilda noslēgto tirdzniecības līgumu. - Kādi ari nebūtu ieskati par padomju valdību, mums nav jāaizmirst, ka mūsu lielākais un pozitivākais spēks ir un var būt moraliskais spēks. Tas mums ir jāstiprina visvairāk, vedot attiecīgu politiku.

Diplomatiskā korpusā, kas attiecas uz vēstniekiem un sūtņiem, pēdējā laikā nav bijis nekādu pārmaiņu. Diplomatiskā korpusa sabiedriskā dzīve pašlaik ir ļoti aktiva, un gandrīz vai katru vakaru ir dinejas un dažādi sarīkojumi. Ári protokola šefs Florinskis cenšas ar šo to uzjautrināt, un pagājušo svētdienu bija apgādājis divas trojkas un uzlūdzis Francijas vēstnieku, Zviedrijas sūtni un mani ar kundzēm vizināties. Pēc tam mieloja Savoj viesnīcā ar ~~Bix~~ blinām un pusdienu. - Vizinoties bij jādzird viens otrs stiprāks vārds, vērsts pret padomju buržujiem.

Izmantojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas augstas un patiesas cieņas apliecinājumus.

Sūtnis PSRS-bā.

245

LATWIJAS
AHRLEETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LATVIA.
RIGA.

No. 1/30/pl.

Rīgā, 1928.g. 23 martā.

Valsts Prezidenta sekretariats
saņemts 1928.g. 30. marta
Ien. Nr. 1170. / sēkl. Nr. 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Man ir tas gods piesūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, norakstu no mūsu konsula Vitebskā š.g.11.marta raksta No.12.

1 pielikums.

Ar augstu cieņu

Ārlietu Ministrs.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

Latvijas Konsulats

Vitebskā.

K o n f i d e n c i a l i .

Vitebskā, II. martā I92 ģ.

246

Augsti godātais Ministra kungs,

Ziņojums
I2.
Nr
Valsts Saimniecības
plana sabrukšanas
draudi.

Joprojam Baltkrievijā nelabvēlīg
gi norit jēlvielu sagatavošanas kampaņa eks-
portam. Janvara & februara mēnešu uzdotais
plans izpildits pat ne 50 % apmērā. Nelūkojo-
ties uz drakoniskiem spaidu līdzekļiem, zem-
nieks tomēr nenodod savus produktus valdības
iestādēm. Par bēdīgo jēlvielu sagatavošanas
kampaņas stāvokli liecina Baltkrievijas laik-
raksts "Zarja Zapada", kurš sniedz dātus par
"kampaņas" rezultatiem janvara & februara mēne.
šos. No uzdotā janvara mēneša plana sagatavots
eksportam: lupatas -tikai I,9 %, zvērādas-23%,
zirgu sari ("volos")-23,6 %, linsēklas-29,5 %,
lini-29,5 %, liellopu ādas -I7,6 %.

Drusku labāki, bet ari tāļu no
pilna uzdevuma: mazlopu ādas-5I,I %, gaļa-63,5
dažādu gadijumu eksportvielas -67,9 %. Vienīgi
cūkas sari sagatavoti pilnā apmērā-I02,3 %.

Tas pats laikraksts ziņo, ka

Augsti godātam
A. B a l o d i s kungam,
Arlietu Ministrim.

februara mēneša sagatavošana maz atšķiroties no janvara mēneša,pat dažās nozarēs uzrādot vēl ļaunākus rezultatus,un izsaka domas,ka"jasperot visenergiskakie soļi,lai par katru cenu paceltu jēlvielu sagatavošanas rezultatus,pretejā gadijumā uzstādītais saimniecības plans palikšot tikai uz papira."

Raksturīga ir Baltkrievijas komisaru padomes priekšsēdētaja "predsovnarkoma"GOLODEDA ziņojums Baltkrieviskās komunistiskās partijas centralās komitejas plēnuma sēdē marta mēneša sākumā.Runādams par P S R S & Baltkrievijas valsts saimniecības patreizejo nelabvēlīgo konjunkturu,Golodeds starp citu saka:"....Izrādijies,ka jēlvielu sagatavošanas aparats nederīgs,sagatavošanas darbiniekiem trūkst politiska šķiras apziņas sajūta,viņi baidoties nākt konfliktā ar"kulakiem".Daudzās vietās uz laukiem pat partijas biedri-zemnieki esot uzstājušies pret pašaplikšanas likuma izvešanas dzīvē."Mēs līdz šim esam vairāk izdevuši zemniekiem,nekā ieņēmuši no tiem.Zemnieks nevien nav nodevis savus ražojumus,bet līdz šim ari nav samaksājis savas nodevas."Ari jaunais zemnieku aizņēmums esot ar naidu uzņemts uz laukiem.Kulaki vedot rosīgu agitaciju pret jēlvielu sagatavošanas planu,izlaižot baumas,it kā valdība atkal gribot ievest atcelto "prodrazvjorstku".Lai glābtu uzstādīto valsts saimniecības planu,partijai ~~esot~~ jamobilizejot visus spēkus & jadodoties uz laukiem pie zemnieka.Šinī darbā esot tomēr jabūt ļoti uzmanīgiem attiecībās

248

pret videjās turības zemnieku,tā saukto "sredņaku",izbēgot visu to,kas varētu uzbudināt un radīt naidu "sredņaku" vidū.

Krājkasu pieci gadu pastāvēšanas jubileja.

Pagājuši pieci gadi kopš pirmo krājkasu nodibināšanas Padomijas Krievijā.Februara mēneša pēdejās dienās,sakarā ar krājkasu pieci gadu pastāvēšanas jubileju,visās Baltkrievijas pilsētās notika svinības par labu krājkasu idejas propogandai.Milzīgi plakati aicināja iedzīvotajus nogulādit savus ietaupijumus krājkasēs"darba ļaužu republikas saimnieciskā stāvokļa nostiprināšanai."
"Krājkasu jubilejas dienā katram strādniekam,katram zemniekam jaaizmes kaut mazumiņš uz tuvāko krājkasi,apzinoties,ka ar to tie stiprina un pabalsta valsts socialistisko izbūvi"-tā vēstija plakati un skrējlapas.Tautas slāņi tomēr ar neuzticību lūkojās uz krājkasēm.Nav vēl aizmirsta lielnieku pēc oktobra revolucijas krājkasu izlaupīšana.Zemnieks neuzticās valdībai un tur mājās noslēptu iekrāto naudu.Par visu pieci gadu pastāvēšanas laiku Baltkrievijas krājkasēs pēc oficiēliem datiem nogulditi četri & puss miljoni červ. rubļi,kas iztaisa 6,7 % no priekšrevolucijas noguldijumu zumas krājkasēs uz tās pašas teritorijas Ja nu vēl ņem vērā,ka lielākā daļa no noguldītām zumām pieder lauku kooperativiem,darba kolektiviem un dažādām citām organizacijām,tad nebūs aplami apgalvot,ka Baltkrievijas iedzīvotaji kā tādi tik

249

pat kā nekā nav uzticējuši no saviem ietaupijumiem valsts krājkasēm.Baltkrievijas finansu komisariats ne par velti žēlojās,ka"krājkasu lieta Padomijas Krievijā ir daudz,daudz sliktākā stāvoklī kā ārzemēs un pat bijušā cāriskā Krievijā."Šī parādība esot sevišķi smagi jūtama vērā ņemot finansiālo boikotu,kuru Krievijai pasludinājusi kapitaliskā pasaule.

Nesaskaņas komunistu partijā.

Oficieli komunistiskās partijas opozicija skaitās izbeigta,bet patiesībā nesaskaņas vēl joprojam valda partijā.

Nesaskaņu galvenie iemesli:labības un jēlvielu sagatavošanas gausā gaita un līdz ar to uzstādītā valsts saimniecības plana realizēšanas nēiespējamība.Partijas konferencēs dažādās pilsētās ar asiem uzbrukumiem partijas vadoņiem uzstājās strādnieki.Presē šīs iekšejās nesaskaņas parasti tiek noklusētas.Tomēr sadursmes tik bieži atkārtojās,kā neviļus parādās ari presē.Tā piem. Baltkrievijas preses organs "Rabočij",ziņodams 7-tā marta numurā par Gomeļas konferenci,ar sažutumu atzīmē strādnieku delegata MITLINA runu,kurā tas,runādams par valsts saimniecību,aizrādijis,ka "bez ārzemju palīdzības neka nepanākšot" un salīdzinājis Padomju republiku savienību ar diloņa slimnieku,kurš "sajūtot nāves tuvošanos,bet,ieelpodams drusku svaigu gaisu,domā,ka vēl dzīvošot."

Tamlīdzīga uzstāšanās bieži atkārtojās tā sauktās "rajona strādnieku konferencēs."

250

Komunistiskās partijas slāņos radusēs vēl tā sauktā "Lojalā Staļina opozicija".Šie opozicionari,būdami pilnīgi lojali pret tagadejās partijas vadoņiem,atrod,ka nedrīkstot nest neķītrus apvainojumus uz bijušiem populariem partijas vadoņiem-opozicionariem.Taču visi vēl atceroties Trocka & Kameneva & citu opozicionaru lielos nopelnus un viņu nesenо dievināšanu.Diskreditejot viņus, radot neuzticību pret partiju.Tas nedrīkstot būt, un tie prasa no partijas izbeigt bijušo vadoņu lamāšanu.

Zinovjevs,pateicoties savai kapitulacijas vēstulei & bijušo biedru nodošanai,zaudējis katru cieņu pašā partijā.

Sarkanās armijas IO gadu pastāvēšanas svētki.

Pagājušā februara mēneša otrā puse,sakarā ar sarkanās armijas IO gadu pastāvēšanas jubileju, noritēja Baltkrievijā zem lozunga "Visu priekš sarkanās armijas."Lai gan oficielā svētku diena bij nolikta uz 23.februari,tad tomēr jau veselu nedeļu iepriekš karaspēku daļās valdija svētku drudzis ar parastiem mītiņiem,demonstracijām,teatru izrādēm,manevriem u.t.t. Vērā ņemot Baltkrievijas geografisko stāvokli un sevišķi asās attiecības ar Poliju,šai pierobežas republikā vairāk kā jebkur ir koncentrētas spēcīgas karaspēka daļas.Tapēc tad ari sarkanās armijas IO gadu pastāvēšanas svētki Baltkrievijā noriteja ar lieluntroksni. Ciešāku saišu nodibināšanas nolūkā starp sarkanarmiešiem un strādniekiem ,katr

rai kara spēka daļai ir savs oficialais "šefs"-rūpniecības uzņēmuma veidā.Fabrikas strādnieki vai ari kādas iestādes kalpotaji jūtās saistiti ar to kara spēka vienību ,kuras"šefs" ir viņu iestāde vai fabrika.Tapēc tad ari strādnieku dalība sarkanās armijas svētkos bija sevišķi dzīva .

Svētku runu galvenais "leitmotivs"-būt gataviem uz karu,kurš esot neizbēgams.Ar sevišķi asu runu svinīgā "Gorsoveta" sēdē valsts teatrī Vitebskā uzstājās korpusa komandiers Baltkrievijā-latvietis FABRICIUS aizrādīdams uz buržuazijas valstu agresivitati,"ar kuriem neizbēgama vistuvākā laikā sarkanās armijas sadursme un tapēc jabūt gataviem uz visiem laikiem sadragāt proletariešu valsts ienaidniekus."

Galvenās Baltkrievijas pilsētās svētdien, I9.februarī,tika organizēti ielu cīņu inscenējumi,kuros piedalijās,bez kara spēka daļām,vēl strādnieki -komunisti"osoaviachima" locekļi,komunistiskā jaunātne un sarkanās māsas.

Sakarā ar sarkanās armijas IO gadu pastāvēšanas svētkiem,Baltkrievijas "narkomfins"/finansu komisars/ devis rīkojumu atsvabināt visus bijušos Baltkrievijas partizanus un sarkangvardistus no lauksaimniecības nodokļa,kurš vēl nav samaksāts par visiem pagājušiem gadiem,ieskaitot I926/1927.budžeta gadu,kā ari no soda naudām,kuras uzkrājušās par šī nodokļa laikā nesamaksāšanu.

252

Rietrumu baltkrievu Gromadas prāva Polijā.

Arkātigs uztraukums un uzbudinājums valda Baltkrievijas republikā sakarā ar baltkrievu zemnieku (Gromadas) prāvu,kuru iztiesā Polijā.Visās Baltkrievijas pilsētās,kā ari galvenos lauku centros,tiek sarīkoti protesta mītiņi un demonstracija ar asām rezolucijām pret Polijas valdību.Sarkanās armijas daļas Baltkrievijā aizrāda uz neizbēgamu karu ar Poliju,kura apdraudot Padomju republiku savienību.Baltkrievu pienākums esot sniegt palīdzības roku saviem tautas brāļiem,kuri smokot fašistu Polijā. Skrejlapas tēlo briesmīgas mocības,kuras cietuši apsūdzētie gromadas prāvā Polijas cietumos. Visa prāva esot tīra provokacija un patiesībā vērsta pret Krieviju.Polija ar savu rīcību apdraudot Baltkrievijas republikas neatkarību.

Baltkrievijas lietaviešu konference Minskā.

I9-tā februarī Minskā notika Baltkrievijas lietaviešu konference,kurā piedalijās Lietavas politiskie emigranti.Lietavietis Matulaitis sniedza ziņojumu par lietaviešu politisko emigrantu kongresu Berlinē.Pēc ziņojuma tika pieņemta rezolucija -izteikt protestu pret Lietavas fašistiem un Polijas imperialistiem,kuri apdraudot Lietavas neatkarību.

Starp citu Baltkrievijas lietavieši aizrādija,ka Plečkaitis un citi socialdemokrati pabalstot Pilsudska valdību viņas Lietavas iekarošanas politikā.Tā sauktais Rigas Lietavas politisko emigrantu kongress esot patiesībā bijis Polijas aģentu kongress,kuram nav nekas kopejs ar īstiem Lietavas

politiskiem emigrantiem.

Konference nobeidzās ar uzaicinājumu Lietavas darba tautai cīnīties visiem spēkiem par savu neatkarību un pret Polijas imperialismu.Baltkrievijas tauta vienmēr pabalstīšot Lietavas darba tautu.

Starptautiskā Sieviešu diena.

8-tā martā ļoti dzīvi un ar lielu sajūsmi nosvinēja starptautisko sieviešu dienu.Bija parastās demonstracijas ,lāpu gājieni un mītiņi,kuros cildināja sievietes lomu un nopelnus socialisma celtniecībā.

Pēc sniegtām ziņām Baltkrievijas arodabiedrībās (profsojuzos) ir pašreiz 53.Io5 sievietes-biedri,kas iztaisa 24,2 % no biedru kopskaita.Arodu biedrību valdēs ir I8 % sievietes.

Baltkrievijas arodu skolās ir 37,5 % skolnieces,technikumos-20,3 % ,lauksaimniecības technikumos-46,I % sievietes.

Pilsētu padomēs ir I7,I % sievietes.

Novērojama savāda parādība,ka lauku padomēs sieviešu skaits stipri kritis pēdejos gados un kļuvis ļoti niecīgs.Tas pats sakams ari par lauku kooperativu valdēm.Zemnieki naidīgi izturoties pret sievietēm.Vēl bēdīgāki stāv ar sieviešu izglītību. No Baltkrievijas sievietēm ir 60 % lasīt un rakstit nepratejas.

Pieņemtās rezolucijās tiek apsolits gādāt par to,ka uz priekšu sievietes tiktu ievilktas rūpniecības racionalizēšanas darbā.

Cīņa pret reliģiju .

Sakarā ar sektantisma pieaugšanu pēdejā laikā atkal no jauna pasāināta cīņa pret reliģiju.

254

Vairākas pareizticīgo baznicas slēgtas un atsavinātas augsto nodokļu nenomaksas dēļ.Vajašanas pieauguša ari pret luteraņu draudzēm. Baltkrievijas latviešu draudžu mācītajs Švalbe bij ticis apcietināts tadēļ, ka noturejis dievkalpojumu ēkā,kura nav reģistrēta kā religiska kulta piekopšanas ēka.Lieta tā,ka daudzās latviešu kolonijās nav specielas baznicas ēkas: līdz šim dievkalpojumus notureja tur piemērotās gadijuma telpās,kā skolās,lielākās mājās & t.t. Mācītajs Švalbe tika gan atsvabināts,bet uz priekšu tam bija jaapsolās noturēt dievkalpojumus vienīgi ēkās, kuras specieli šim nolūkam registrētas. Mācītaji un baznicas padomju locekļi zaudē visas juridiskas tiesības. Kādā luteraņu draudzē aplaupija baznicu,zagli notvēra,bet viņš liedzās atdot nozagtās mantas. Atlikās vienīgi tiesas ceļā dabūt atpakaļ nolaupito,bet notars atsacijās izdot pilnvaru prāvas vešanai aiz tā iemesla,ka garīgā kulta piekopeji nebauda juridiskas tiesības & tapēc nevar izdot pilnvaras.

Labākā stāvoklī atrodās katoļu baznica aiz zemāk uzrādītiem iemesliem:

Cenšanās panākt konkordata noslēgšanu ar pāvestu Romā.

Baltkrievijā ir ļoti liels ļ katoļticigu,kuri cieši turās pie katoļu baznicas.Šo Baltkrievijas katoļu uzticību baznicai cenšās izmantot saviem politiskiem nolūkiem P S R S centrālā valdība,cenzdamies panākt konkordata noslēgšanu ar pāvestu Romā,kas savukārt darītu lielu iespaidu un paceltu P S R S prestižu valstīs,kurās iedzīvotaju majoritate ir ka-

toļticīgi.Šinī nolūkā Baltkrievijas valdības vīri rauga iespaidot vietejos katoļu garidzniekus,lai tie iesniedzot pāvestam Romā protestu par to,ka Baltkrievijas katoļi esot atstāti bez jebkādas aizsardzības.no katoļu baznicas galvas puses.

Sarunādamies ar katoļu garidzniekiem, Minskas G P U priekšnieks izsacijies,ka agrāk Romas pāvests vedis sarunas ar P S R S priekšstāvjiem,tagad turpretim visas sarunas esot pilnīgi pārtrauktas. Baltkrievijas katoļiem vajagot sekot Ukrainas katoļu garidzniekiem,kuri publicējuši deklaraciju,kurā pieprasa konkordata noslēgšanu,piekam deklarejuśi,ka sarakstīšanos ar pāvestu viņi atrod par iespējamu vienīgi caur "Narkomindel'u", t.i.Arlietu komisariatu. Konkordata noslēgšanas gadijumā Baltkrievijas katoļu baznica būtu daudz priviligētākā stāvoklī,kā citu konfesiju baznicas.

Izlietojot gadijumu,lūdzu Jūs,augsti godātais Ministra kungs,pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu.

H. Rungs.

Konsuls Vitebskā.

256

Charles Ozols

Envoyé Extraordinaire
et Ministre Plénipotentiaire de Lettonie

Ur sirsnigakiem un labakiem sveicinam un patiesu cieņu.

8. 21 martā. 257

S l e p e n i.

1431.

Valsts Prezidenta sekretariāts
Ien. Nr. 1118
27 martā 5.

Augsti godātais Ministra kungs,

Vācijas-Krievijas konflikts ir sa-
vilņojis plašas aprindas. Tas ir tādas dabas, ka aizskar
lielos politiskos jautājumus un tamdēļ tam piegriežāma
izcilus vērība.

Es negribu atkārtot to, kas parādī-
jies presē un kas jau nonācis līdz Maskavai; es nevaru
ari atstāstīt daudzās par šo jautājumu sarunas ar vietē-
jiem diplomatiem, jo tas aizņemtu daudz laika. Norādīšu
tikai uz svarīgāko.

Pēdējo laiku padomju valdība kopā a
kominternu, profinternu,"mopr"u un t.t. cieš neveiksmes,
vēl lielākas nevaiksmes tā cieš socialisma celtniecībā.
Tas atstāj sliktu iespaidu uz vispārējo, kā iekšējo, tā
ari ārējo,stāvokli un ar katru dienu jo vairāk apgrūtina
padomju valdības darbību, mazinot tās prestīžu. Ceļas
jautājums, kā rīkoties, ko darīt un kādus soļus spert,
lai atrastu izeju,kaut pagaidu rakstura. Atzīties visas
strādniecības un pārējās pasaules priekšā, ka socialisma
celtniecība ar diktaturas palīdzību nav piemērota cilvēka

Augsti godātam
A. B a l o ž a kungam,
Latvijas Ārlietu ministrim.

dabai un ka tamdēļ no tās neko labu sagaidīt nevar, līdz ar to pastrīpojot, ka biežie ugunsgrēki, neekonomiski un neracionali celtās fabrikas, pilsētu nami, kuŗi daudzos gadījumos jau ceļot sāk pūt u.t.t., ir komunistiskās iekārtas - sistemas rezultats, lieliniekiem nav pa spēkam.

Kad cāra laikos caur dažādām nolaidībām, nepareizu organizaciju un tamlīdzīgām lietām notika, par piemēru, dzelzceļu katastrofas, tad vainu meklēja pie strādniekiem, un vārds "streločņiks" ir plaši pazīstams krievu literaturā.

Tagad "kazenščina" ir nesalīdzināmi lielāka, kā cāra laikos; izglītības, pienākuma apziņas un morales mazāk, kā jebkad; rezultats - nolaidība, nevīžība, jeb, kā padomju laikraksti izteicas, - "razgiļdjaistvo", "Bezalaberstvo", "golovotjapstvo" ...."Krušeņijas" ekonomiskā laukā nāk viena pēc otras, kuŗas arvien jo sāpīgāk sajūtamas padomju valdībai. Vainu par visu to nevar uzlikt strādniekam un "komunistiskai" iekārtai, un tamdēļ "stēločņiks" ir jāatrod starp bezpartejiskiem, speciem - starp "bezpartijnaja svoloč", kā agrāk vadošie komunisti mēdza bieži vien apzīmēt pat sapulcēs nekomunistus. Un tā tas ir noticis "Donbas'ā", kur tagad bez žēlastības tiek arestēti inženieri un dažādi speci, to starpā ari vācieši.

Būtu nepareizi domāt, ka Donbas'a arestiem ir tikai tā nozīme, ka vaina tiek nobīdīta no strādniekiem un komunistiem un uzlikta inženieriem un dažādiem speciem. Galvenais šo arestu nolūks, kas attiecas uz iekšieni, ir tomēr lielākas stingrības un atbildības ievešana un, vispār, "komunistiskās iekārtas" uzlabošana. Vadošie komunisti sāk saprast, ka jau tuvajā nākotnē

159

cīņa starp komunistisko un pretkomunistisko pasaulēm norisināsies ne tikdaudz starp šo pasauļu principiāliem ieskatiem un dažādiem lozungiem, kā starp viņu saimnieciskām sistemām - iekārtām. Šo domu es izteicu kādā savā intervijā janvara mēneša sākumā un varu pie šī gadījuma to no jauna tikai pastrīpot.

Lai pretkomunistiskā pasaule, to starpā ari mēs, uzvarētu, mums pamatīgi ir jāseko, kā izveidojas padomju Krievijas tā saucamā komunistiskā iekārta, un, saprotams, ari pašiem stiprāk jātur groži un bez žēlastības jālikvidē katra nenormala parādība, kā saimnieciskā laukā, tā vispārējā mūsu iekšējā dzīvē.

Bet nu ceļas jautājums, kādēļ gan starp arestētiem speciem ir tikdaudz vācu inženieru un pie tam labi ievērojāmu un lielāko firmu, kā AEG? - Te nu tiek dažādas domas izteiktas un visvairāk vainota ~~xtkxt~~ GPU.-Pamatojoties uz novērojumiem un pazīstot padomju valdību un komunistiskās partijas vadoņus, kuŗi sankcionē GPU darbību, ~~dabu - "naturu"~~, es, par nožēlošanu, tam nevaru piekrist. Pēc maniem ieskatiem visi vācu inženieru aresti ir nevis neapdomāts vai patvarīgs GPU solis, bet gan pamatīgi pārdomātas un saskaņotas starp GPU, ārlietu komisariatu un komunistiskās partijas līderiem, darbības rezultats.

Padomju Krievijas ārējās politikas noteicēji redz, ka starpība (razņica) Krievijas jautājumā, kuŗa tik vēlāma priekš viņiem, arvien jo mazāka sāk palikt starp lielvalstīm, pie kam, ņemot vērā Vācijas patreizējo iekšējo stāvokli, nekas labs nebija sagaidams no Vācijas-PSRS-bas tirdzniecības līguma revidēšanas sarunām. Tika pat izplatītas baumas, un ne bez pamata, ka

960

visā drīzumā (to man stāstīja kāds vēstnieks) Vācijas valdība taisīšot svarīgu lēmumu par daudz komunistu, to starpā ari Reichstaga locekļu,arestēšanu. Viss tas ļoti sāpināja padomju valdību un, jādomā, viņa nāca pie slēdziena, ka daudz izdevīgāki priekš tās ir, ņemot šo jautājumu visā plašumā, sarunu pārtraukšana caur kādu nebūt sānus momentu, kā vācu inženieru arestēšana nekā ka tās dabīgā ceļā izbeigtos un visai pasaulei tiktu pierādīts, ka padomju Krievija pat ar savu labāko draugu Vāciju vairs nevar saprasties. Tā tad, ar šādu rīcību padomju valdība domāja sekmēt divējādus nolūkus: pirmkārt, parādīt sev un visai pārējai pasaulei, ka padomju Krievijā ir stingra vara, kas viņai pašreiz no liela svara, kuŗai ir pietiekoši drošības ķerties pie vācu inženieru arestiem, neiespaidojoties šinī ziņā ne no kādām sarunām, nedz citiem specialiem vai ari vispārējās dabas apstākļiem, un, otrkārt, paralizēt, vismazais uz zināmu laiku atbīdīt, tās sekas, kādas varētu celties, ja sarunas ar Vāciju izbeigtos bez rezultatiem. Varbūt ari, treškārt, dot mājienu Vācijai, lai tā savu degunu neceļ augstāk par galvu. - Interesanti būtu vērot, kā šis incidents galīgi likvidēsies. Ka viņš nav nejaušas dabas, tur, pēc maniem ieskatiem, divējādu domu nevar būt.

Pie visa tā jāņem vērā, kā jau pagājušo reizi norādīju, ka padomju Krievija nopietni sevi sagatavo, vismazais gatavo,kaŗam.- Man nāk prātā kāda saruna ar nelaiķi bij. ārlietu ministri Meierovicu, kuŗā mēs nācām pie slēdziena, ka PSRS-ba nekaŗos, kamēr vien būs iespējams un pie tam,galvenā kārtā, iekšējo apstākļu dēļ. Es gribētu ari tagad pastrīpot, ka taī gadījumā, kad iekšējie apstākļi būs tādi (tas, saprotams, ir gŗūti

paredzams, kā šo apstākli komunistiskā partija novērtē), kad izeja nebūs saredzāma, un ārējie ~~cik~~ apstākļi cik necik izdevīgi priekš kaŗa, kaŗš . var sākties un pie tam ar krievu iniciativi. Mums, uzturot labākās attiecības ar PSRS-bu, tas nopietni jāņem vērā un, sakarā ar to, jāved apdomīga politika. Es nedomāju, ka tā varētu būt tāda, kā to Polija projektē, jo tad mēs varam būt visvairāk apdraudēti.

Sakarā ar Vācijas-PSRS-bas incidentu, Polijas sūtnis Pateks ir palicis ļoti kustīgs. Tikko kā bija atbraucis no Polijas, pēc dienām sešām, t.i. pag. sestdienu, tas atkal aizbrauca uz Varšavu. Nav izslēgts, ka tiek sperti nopietnāki soļi, lai uzsāktu sarunas par tirdzniecības līgumu. To Polijas sūtniecība gan neapstiprina, bet ari nenoraida.

Par sarunām ar Igauniju, kā to mūsu prese bija atzīmējusi, ka tās sākšoties lo. aprilī, Baltijas valstu nodaļas vadītājs izteicās man noraidoši. Komisariats gaida Seljamu un, cik var saprast, domā, ka ar viņa ierašanos attīstīsies sekmīgāka kopdarbība.

Afganistanas sūtnis pašlaik atrodas Ļeņinpilī, kur iepērkas mēbeles priekš jaunizremontētām sūtniecības telpām, sakarā ar karāļa sagaidāmo viesošanos. Viņa sekretārs aizvakar apmeklēja mani un paziņoja sūtņa uzdevumā, kuŗš telefonējis no Ļeņinpils, ka karalis Latvijas ielūgumu pieņēmis, par ko oficialu atbildi man nodošot pēc dienām piecām, kad būšot atbraucis no Berlines kurjers.

Ar Afganistanas sūtni vairākas reizes esam sarunājušies par tirdzniecības līgumu. Sūtnis cer, ka starp Afganistanu un Latviju var attīstīties diezgan intensiva

262

tirdzniecība, ko es, saprotams, visādi pastiprinu.

Latvija ir jauna valsts, maz pazīstāma vēl, un Afganistanas karāļa viesošanās Latviju reklamē ne mazāk, kā Afganistanu, kas vispozitivākais sagaidāmā karāļa viesošanās. Tomēr mūsu presē ir jau parādījušās nelabvēlīgas ziņas par afganas karāļa pie mums viesošanos. Reiz jau nu tas ir nolemts, vajadzētu mums izturēties, ja nu ne kā džentlmeniem, tad vismazais kā austrumniekiem, kuŗi nekad savus viesus atklāti nepeļ, cik nepatīkāmi viņi ari nebūtu. Pretējā gadījumā Afganistanas valdnieks ar saviem pavadoņiem sāks domāt, ka mūsu sensenči ir nevis no Pamira kalnājiem, bet gan no kādiem pavisam nepatīkamiem dumbrājiem.

Ar patiesu un augstu cieņu

263

LATWIJAS
AHRLEETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LATVIA.
RIGA.

1928.g. 29 martā.

No. 0/33/sl./

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 1928. 11. aprīlī
ien. Nr. 1303 / akt. Nr. 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Man ir tas gods piesūtīt Jums,
augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,
sūtņa PSRS-bā K. Ozola kunga š.g.21.marta
slepenā raksta No.1431 norakstu.
1 pielikums.

Ar augstu cieņu

Ārlietu Ministris.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

8. 21 martā. 264

S l e p e n i.

1431.

Augsti godātais Ministra kungs,

Vācijas-Krievijas konflikts ir saviļņojis plašas aprindas. Tas ir tādas dabas, ka aizskar lielos politiskos jautājumus un tamdēļ tam piegriežāma izcilus vērība.

Es negribu atkārtot to, kas parādījies presē un kas jau nonācis līdz Maskavai; es nevaru ari atstāstīt daudzās par šo jautājumu sarunas ar vietējiem diplomatiem, jo tas aizņemtu daudz laika. Norādīšu tikai uz svarīgāko.

Pēdējo laiku padomju valdība kopā ar kominternu, profinternu,"mopr"u un t.t. cieš neveiksmes, vēl lielākas nevaiksmes tā cieš socialisma celtniecībā. Tas atstāj sliktu iespaidu uz vispārējo, kā iekšējo, tā ari ārējo,stāvokli un ar katru dienu jo vairāk apgrūtina padomju valdības darbību, mazinot tās prestīžu. Ceļas jautājums, kā rīkoties, ko darīt un kādus soļus spert, lai atrastu izeju,kaut pagaidu rakstura. Atzīties visas strādniecības un pārējās pasaules priekšā, ka socialisma celtniecība ar diktaturas palīdzību nav piemērota cilvēka

Augsti godātam
A. B a l o ž a kungam,
Latvijas Ārlietu ministrim.

265

dabai un ka tamdēļ no tās neko labu sagaidīt nevar, līdz ar to pastrīpojot, ka biežie ugunsgrēki, neekonomiski un neracionali celtās fabrikas, pilsētu nami, kuŗi daudzos gadījumos jau celot sāk pūt u.t.t., ir komunistiskās iekārtas - sistemas rezultats, lieliniekiem nav pa spēkam.

Kad cāra laikos caur dažādām nolaidībām, nepareizu organizaciju un tamlīdzīgām lietām notika, par piemēru, dzelzceļu katastrofas, tad vainu meklēja pie strādniekiem,un vārds "streločņiks" ir plaši pazīstams krievu literaturā.

Tagad "kazenščina" ir nesalīdzināmi lielāka, kā cāra laikos; izglītības, pienākuma apziņas un morales mazāk, kā jebkad; rezultats - nolaidība, nevīžība, jeb, kā padomju laikraksti izteicas, - "razgiļdjaistvo", "bezalaberstvo", "golovotjapstvo" ...."Krušeņij'as" ekonomiskā laukā nāk viena pēc otras, kuŗas arvien jo sāpīgāk sajūtamas padomju valdībai. Vainu par visu to nevar uzlikt strādniekam un"komunistiskai" iekārtai, un tamdēļ "stēločņiks" ir jāatrod starp bezpartejiskiem, speciem - starp "bezpartijnaja svoloč", kā agrāk vadošie komunisti mēdza bieži vien apzīmēt pat sapulcēs nekomunistus. Un tā tas ir noticis "Donbas'ā", kur tagad bez žēlastības tiek arestēti inženieri un dažādi speci, to starpā ari vācieši.

Būtu nepareizi domāt, ka Donbas'a arestiem ir tikai tā nozīme, ka vaina tiek nobīdīta no strādniekiem un komunistiem un uzlikta inženieriem un dažādiem speciem. Galvenais šo arestu nolūks, kas attiecas uz iekšieni, ir tomēr lielākas stingrības un atbildības ievešana un, vispār,"komunistiskās iekārtas" uzlabošana. Vadošie komunisti sāk saprast, ka jau tuvajā nākotnē

cīņa starp komunistisko un pretkomunistisko pasaulēm norisināsies ne tikdaudz starp šo pasauļu principiāliem ieskatiem un dažādiem lozungiem, kā starp viņu saimnieciskām sistemām - iekārtām. Šo domu es izteicu kādā savā intervijā janvara mēneša sākumā un varu pie šī gadījuma to no jauna tikai pastrīpot.

Lai pretkomunistiskā pasaule, to starpā arī mēs, uzvarētu, mums pamatīgi ir jāseko, kā izveidojas padomju Krievijas tā saucamā komunistiskā iekārta, un, saprotams, arī pašiem stiprāk jātur groži un bez žēlastības jālikvidē katra nenormala parādība, kā saimnieciskā laukā, tā vispārējā mūsu iekšējā dzīvē.

Bet nu ceļas jautājums, kādēļ gan starp arestētiem speciem ir tikdaudz vācu inženieru un pie tam labi ievērojāmu un lielāko firmu, kā AEG? - Te nu tiek dažādas domas izteiktas un visvairāk vainota ~~xkxxk~~ GPU.—Pamatojoties uz novērojumiem un pazīstot padomju valdību un komunistiskās partijas vadoņus, kuŗi sankcionē GPU darbību, ~~dabu "naturu"~~, es, par nožēlošanu, tam nevaru piekrist. Pēc maniem ieskatiem visi vācu inženieru aresti ir nevis neapdomāts vai patvarīgs GPU solis, bet gan pamatīgi pārdomātas un saskaņotas starp GPU, ārlietu komisariatu un komunistiskās partijas līderiem, darbības rezultats.

Padomju Krievijas ārējās politikas noteicēji redz, ka starpība (raznica) Krievijas jautājumā, kuŗa tik vēlāma priekš viņiem, arvien jo mazāka sāk palikt starp lielvalstīm, pie kam, ņemot vērā Vācijas patreizējo iekšējo stāvokli, nekas labs nebija sagaidams no Vācijas-PSRS-bas tirdzniecības līguma revidēšanas sarunām. Tika pat izplatītas baumas, un no bez pamata, ka

visā drīzumā (to man stāstīja kāds vēstnieks) Vācijas valdība taisīšot svarīgu lēmumu par daudz komunistu, to starpā ari Reichstaga locekļu,arestēšanu. Viss tas ļoti sāpināja padomju valdību un, jādomā, viņa nāca pie slēdziena, ka daudz izdevīgāki priekš tās ir, ņemot šo jautājumu visā plašumā, sarunu pārtraukšana caur kādu nebūt sānus momentu, kā vācu inženieru arestēšana, nekā ka tās dabīgā ceļā izbeigtos un visai pasaulei tiktu pierādīts, ka padomju Krievija pat ar savu labāko draugu Vāciju vairs nevar saprasties. Tā tad, ar šādu rīcību padomju valdība domāja sekmēt divējādus nolūkus: pirmkārt, parādīt sev un visai pārējai pasaulei, ka padomju Krievijā ir stingra vara, kas viņai pašreiz no liela svara, kuŗai ir pietiekoši drošības ķerties pie vācu inženieru arestiem, neiespaidojoties šinī ziņā ne no kādām sarunām, nedz citiem specialiem vai ari vispārējās dabas apstākļiem, un, otrkārt, paralizēt, vismazais uz zināmu laiku atbīdīt, tās sekas, kādas varētu celties, ja sarunas ar Vāciju izbeigtos bez rezultatiem. Varbūt ari, treškārt, dot mājienu Vācijai, lai tā savu degunu neceļ augstāk par galvu. - Interesanti būšu vērot, kā šis incidents galīgi likvidēsies. Ka viņš nav nejaušas dabas, tur, pēc maniem ieskatiem, divējādu domu nevar būt.

Pie visa tā jāņem vērā, kā jau pagājušo reizi norādīju, ka padomju Krievija nopietni sevi sagatavo, vismazais gatavo kaŗam. Man nāk prātā kāda saruna ar nelaiķi bij. ārlietu ministri Meierovicu, kuŗā mēs nācām pie slēdziena, ka PSRS-ba nekaŗos, kamēr vien būs iespējams un pie tam,galvenā kārtā, iekšējo apstākļu dēļ. Es gribētu ari tagad pastrīpot, ka taī gadījumā, kad iekšējie apstākļi būs tādi (tas, saprotams, ir grūti

268

paredzams, kā šo apstākli komunistiskā partija novērtē), kad izeja nebūs saredzāma, un ārējie apstākļi cik necik izdevīgi priekš kaŗa, kaŗš var sākties un pie tam ar krievu iniciativi. Mums, uzturot labākās attiecības ar PSRS-bu, tas nopietni jāņem vērā un, sakarā ar to, jāved apdomīga politika. Es nedomāju, ka tā varētu būt tāda, kā to Polija projektē, jo tad mēs varam būt visvairāk apdraudēti.

Sakarā ar Vācijas-PSRS-bas incidentu, Polijas sūtnis Pateks ir palicis ļoti kustīgs. Tikko kā bija atbraucis no Polijas, pēc dienām sešām, t.i. pag. sestdienu, tas atkal aizbrauca uz Varšavu. Nav izslēgts, ka tiek sperti nopietnāki soļi, lai uzsāktu sarunas par tirdzniecības līgumu. To Polijas sūtniecība gan neapstiprina, bet ari nenoraida.

Par sarunām ar Igauniju, kā to mūsu prese bija atzīmējusi, ka tās sākšoties lo. aprilī, Baltijas valstu nodaļas vadītājs izteicās man noraidoši. Komisariats gaida Seljamu un, cik var saprast, domā, ka ar viņa ierašanos attīstīsies sekmīgāka kopdarbība.

Afganistanas sūtnis pašlaik atrodas Ļeņinpilī, kur iepērkas mēbeles priekš jaunizremontētām sūtniecības telpām, sakarā ar karāļa sagaidāmo viesošanos. Viņa sekretārs aizvakar apmeklēja mani un paziņoja sūtņa uzdevumā, kuŗš telefonējis no Ļeņinpils, ka karalis Latvijas ielūgumu pieņēmis, par ko oficialu atbildi man nodošot pēc dienām piecām, kad būšot atbraucis no Berlines kurjers.

Ar Afganistanas sūtni vairākas reizes esam sarunājušies par tirdzniecības līgumu. Sūtnis cer, ka starp Afganistanu un Latviju var attīstīties diezgan intensiva

269

tirdzniecība, ko es, saprotams, visādi pastiprinu.

Latvija ir jauna valsts, maz pazīstāma vēl, un Afganistanas karāļa viesošanās Latviju reklamē ne mazāk, kā Afganistanu, kas vispozitivākais sagaidāmā karāļa viesošanās. Tomēr mūsu presē ir jau parādījušās nelabvēlīgas ziņas par afganas karāļa pie mums viesošanos. Reiz jau nu tas ir nolemts, vajadzētu mums izturēties, ja nu ne kā džentlmeniem, tad vismazais kā austrumniekiem, kuŗi nekad savus viesus atklāti nepeļ, cik nepatīkāmi viņi ari nebūtu. Pretējā gadījumā Afganistanas valdnieks ar saviem pavadoņiem sāks domāt, ka mūsu sensenči ir nevis no Pamira kalnājiem, bet gan no kādiem pavisam nepatīkamiem dumbrājiem.

Ar patiesu un augstu cieņu J. Ģ

Pierwszy.

250

Sot. godz. Valstybės Prezidento sekretoriatas 4 aprilo 5.

1928 m.

Gauta Nr. 1258

Finansų ir užsienio reikalų ministerijos atsiuntė pasiūlymą, kad Lietuvos atstovybės užsienyje, kurios turi konsulinius skyrius, turėtų teisę išduoti pasus ir kitus dokumentus, reikalingus asmenims, važiuojantiems į užsienį per minėtas atstovybes.

Šiuo reikalu, atsižvelgiant į tai, kad minėtų atstovybių konsulinių skyrių išduodami pasai ir kiti dokumentai turi tą pačią galią, kaip ir Užsienio reikalų ministerijos išduodami pasai ir kiti dokumentai, Užsienio reikalų ministerija prašo Ministrų Kabinetą nutarti:

1) Leisti Lietuvos atstovybėms užsienyje, kurios turi konsulinius skyrius, išduoti pasus ir kitus dokumentus, reikalingus asmenims, važiuojantiems į užsienį per minėtas atstovybes.

2) Užsienio reikalų ministerijos išduodamų pasų ir kitų dokumentų kainą nustatyti ir minėtų atstovybių konsulinių skyrių išduodamiems pasams ir kitiems dokumentams.

Užsienio reikalų ministerijos pasiūlymo projektą ir motyvus prideda.

27/III 28.

Užs. R. Min. [illegible]

8. 27. martā.

1558. Pilnīgi slepeni.

Augsti godātais Ministra kungs,

Vispārējos vilcienos jau esmu informējis par akutākiem politiskiem jautājumiem. Bet šie jautājumi ir tik svarīgi, ka par viņiem pastāvīgi jārunā un nopietni jādomā. Man pašlaik ir tāda sajūta, ka vajadzētu ierasties Rīgā un personīgi ar Jums izrunāties, bet tā kā tas tā neiekrīt, tad informēšu rakstiski.

Lai labāk visu saprastu, būtu jārunā par vairākiem jautājumiem, kā, par piemēru;

Par PSRS-bas patreizējo iekšējo stāvokli,

Par komunistiskās partijas opozicijas programu, kuŗa tagad, neskatoties uz opozicijas uzvarēšanu, gandrīz vai visā pilnībā tiek izvesta dzīvē;

Par PSRS-bas sagatavošanos kaŗam;

Par mūsu attiecībām ar PSRS-bu pēc tirdzniecības līguma noslēgšanas;

Par padomju valdības maskēto miera politiku un par Latvijas attiecībām ar citām valstīm, - vispār par komunistisko un pretkomunistisko pasauļu attiecībām un cīņām.

Augsti godātam

A. Baložam kungam,
Latvijas Ārlietu ministrim.

272

Bet atstājot to un uz noteiktāko pastrīpojot ka šī cīņa nebūt neiet uz beigām, ko es vienmēr esmu atzīmējis un lūdzis ņemt vērā, bet gan tikai attīstas, šād tad ciešot dažādas un bieži vien lielas, pat katastrofiskas, neveiksmes, es pāriešu uz galveno šī raksta nolūku - uz mūsu un PSRS-bas attiecībām kara gadījumā starp PSRS-bu un Poliju.

Es neesmu kara specialists un man grūtāk spriest, kā un, tā sakot, no kuŗa gala varētu iesākties karš starp PSRS-bu un Poliju. Kaut gan vienmēr es esmu uzsvēris, ka visas zīmes rāda, ka PSRS-ba šimbrīžam nekaŗos, bet gan, ka tā gatavojas uz kaŗu un ka lieliniecku spēkus nevajag zemu novērtēt, ka, tālāk, būtu visai īsredzīgi domāt, ka lieliniecisms, brīžam atelpbdams, ~~kkxxx

273

ka Baltijas valstis vairs nevar būt tas barjers, kas aizsargās Eiropu no komunistu varbūtējā avanturisma un ka šo barjeru mēs, Latvija, iedomājamies kā visas Eiropas barjeru, kur Baltijas valstis ieiet uz vienlīdzīgiem noteikumiem un kur tām, kā pirmiem sargposteņiem, kritiskā brīdī no lielvalstīm tiek dots vislielākais atbalsts un palīdzība, Francijas vēstniekam nekad nav bijis pret tam ko iebilst.

Es esmu vairākkārtīgi norādījis draudzīgā sarunā par savāda veida lielkundzību, ja tā varētu izteikties, no lielvalstu puses iepretim Baltijas valstīm, resp. mums, ka tās nekad nav turējušas par vajadzīgu par šo lietu aprunāties ar mazām Baltijas valstīm, bet gan bieži vien rāda tādu gīmi, ka uz militaru palīdzību no lielvalstīm mums nav daudz ko rēķināt, varbūt ari nemaz, kā tas pierādījās 1. decembrī 1924. gadā, kad, sakarā ar sacelšanos Igaunijā, igauņi griezās pie angļiem tikai pēc moraliska pabalsta, uzsvērdams, ka taī pašā laikā lielvalstis itkā vēlas, lai mēs vestu iepretim PSRS-bai nevis tādu politiku, kādu mēs atzīstam par pareizāku lieliniecisma apkarošanai un mūsu neatkarības drošībai, bet gan tādu, kā to iedomājas lielvalstis, kuŗas, par nožēlošanu,pašas vēl nav skaidrībā kā rīkoties.

Uz to noteiktāko esmu ari uzsvēris, ka, ja līdz ar ciņā starp komunistisko un pretkomunistisko pasaulēm Latvija ~~xtxxxp~~ citām Baltijas valstīm ~~kxxx~~ kritīs pirmās, lielvalstis būs nākošās un sekos mums. Ar vienu vārdu sakot, esmu centies ieskaidrot, kā Francijas, tā ari citiem vēstniekiem un sūtņiem,šos jautājumus nostādīt plašāk un nopietnāk, kā parasti tas tiek darīts. Ir, par piemēru, savāda vai nu īsredzība, vai ietiepībg no dažiem politi-

224

ķiem, kuŗi mums itkā grib pierakstīt orientēšanœs uz lieliniecisma pusi jau tamdēļ vien, ka mēs esam noslēguši ar PSRS-bu tirdzniecības līgumu, kuŗš katrā ziņā priekš mums būs izdevīgs (tā tad vēlams ari no vispārējā cīņœs redzes stāvokļa starp komunistisko un pretkomunistisko pasaulēm), ja tikai tas no PSRS-bas tiks pildīts.

Pamatojoties uz augšā norādīto, Francijas vēstnieks, kā viņš man ziņoja, ir nosūtījis savai valdībai plašāku ziņojumu par visiem šiem jautājumiem un domā, ka viņa valdība caur Francijas sūtni Rīgā, vai ari mūsu sūtni Parizē, griezīsies pie Latvijas valdības, lai noskaidrotu, vai mēs sajūtam zināmas bailes no PSRS-bas bruņošanās, kā domājam rīkoties, ja kaŗš iesāktos starp Krieviju un Poliju, ar jeb bez Latvijas teritorijass aizskāršanas un ari par dažiem citiem jautājumiem.

Nav manos spēkos uz šiem jautājumiem atbildēt, kaut gan es uz noteiktāko esmu pastrīpojis, kas ari ir izsaucis Francijas vēstnieka ziņojumu savai valdībai par šo jautājumu, ka mūsu rīcība atkarāsies no tā, kā pret mums izturēsies Francija un Anglija, kas mums no liela svara ir jau iepriekš zināt.

Francijas vēstnieks, kā godīgi domājošs un godīgs politiķis, pilnīgi saprot mūsu stāvokli, un viņš grib, lai Francijas valdība papriekš ar mums noskaidrotu šo jautājumu un pēc tam ~~xxxxx~~ grieztos šinī jautājumā ģri pie Anglijas, jo Francijai neesot flotes kā Anglijai, kuŗa varētu spēlēt vislielāko lomu, ja krievi mums gribētu uzbrukt.

Lūdzu norādīto ņemt vērā un sagatavot noteiktu atbildi, ja šaī svarīgā priekš mums jautājumā Francijas

245

valdība grieztos pie mums. Mūsu interesēs, man liekas, ir pastrīpot, kā varbūtējās kaŗa briesmas, tā ari to, ka mums jau iepriekš ir jāzin, ko mēs varam sagaidīt no lielvalstīm.

Ministrijas ziņojumā, kuŗu vakar saņēmu, ir teikts, ka pēc tirdzniecības līguma noslēgšanas nebūt nav uzlabojušās mūsu attiecības ar Krieviju, ka turpinas aresti un mūsu pilsoņu mantu konfiscēšana. Tam es nevaru piekrist, un man jānorāda, ka, ja ņem vērā vispārējo politisko atmosferu un patreizējo kursu, tad mūsu attiecības tomēr ir stipri uzlabojušās. Ari komisariats norāda, ka viņi tomēr saudzīgāk izturoties pret mūsu pilsoņiem, kā pret citiem, jo nevarot taču spriest par attiecībām no tā redzes stāvokļa, cik Latvijas pilsonēm (žīdietēm) tiekot konfiscētas mantas, kas ievestas spekulacijas nolūkos. Par to jau ar pagājušo pastu es Jums nosūtīju plašāku memorandumu.

Lai atbildētu uz to, kas būtu darāms priekš Latvijas attiecību uzlabošanas ar kaimiņiem un Eiropas lielvalstīm, es atļaujos sev norādīt, ka, līdz šim, mēs bieži vien, tā saucāmās, labās attiecības esam panākuši, piekāpdamies, pret igauņiem un leišiem robežu jautājumos, pret Ameriku un Angliju - pieprasītos parādus atzīstot, un ka turpmāk, lai būtu tādas attiecības, kādām viņām dabiski jābūt, mums vajadzētu ievērot sekošo:

Vienmēr uzstāties uz ārieni ar vajadzīgo paš-cieņu, nekritizējot vienas, vai otras valdības soļus, bet noskaidrojot un attaisnojot tos no plašāka redzes stāvokļa, t.i. no redzes stāvokļa starp komunistisko un pretkomunistisko pasaulēm, kur mūsu zemei jāspēlē tik liela loma.

216

Censties iedvesmēt, ka tikai politiķi-pirmziemnieki var domāt, ka Latvija, noslēgdāma, par piemēru, tirdzniecības līgumu ar PSRS-bu, ir jau iegājusi tās orientacijā.

Likt manīt igauņiem, ka mums draudzība ar viņiem ir tikpat no liela svara, kā viņiem ar mums, un ka mēs nenoskumstam par to vairāk, kā viņi.

Mācīt kur vien un kā vien iespējams Latvijas sabiedrību interesēties par plašākiem politiskiem jautājumiem, apgaismojot tos ne no dažādu partiju viedokļa, bet gan no vispārējās Latvijas domas, kuŗai ir jābūt skaidrai un noteiktai, jo tikai tad, kad pie mums būs skaidra politiska domāšana un zināšana, ko mēs gribam, var rasties ~~xxxxxx~~ no citām valstīm iepretim mums lielāka xxx cieņa un paļāušanās uz mums.

Uzturēt principu skaidrību un pildīt nekavējoši tās prasības, kuŗām ir juridiskam un moralisks pamats.

Man liekas, ka mums nav ko noskumt par mūsu itkā ne visai labām attiecībām ar kaimiņu un citām valstīm. Nopietns, dziļi domājošs politiķis - ārzemnieks nevar pārmest un uzkraut par to vainu uz mums, bet pat dažādiem novecojušiem politiķiem un politiķiem-"šīberiem", kādu ir diezgan daudz un kuŗi var spēlēt ari negativu lomu,kaut ari uz īsu laiku, mums nav pamata uztraukties.

Vakar vakarā man bija saruna ar ārlietu komisariata kolegijas locekli Stomoņakovu, sakarā ar saņemto no Jums vēstuli par Francijas vēlēšanos daļu no krievu parādiem uzlikt mums, un viņš man kategoriski paziņoja, ka šādas sarunas starp Franciju un PSRS-bu nav notikušas un ari nevarot notikt.
Sakarā ar pasta nosūtīšanu šodien es nevaru izteiktās šinī rakstā domas labāk apstrādāt, par ko ļoti atvainojos.

Ar augstu un patiesu cieņu

Stučka

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

No. 0/50/2-1/

Rīgā, 1928.g. 18 maijā.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 22/V
Nr. N 1928
Pr. N 1919 / akt. N 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos piesūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, še klātpielikto mūsu konsula Vitebskā ziņojuma No.13 norakstu.

1 pielikums.

Ar augstu cieņu

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

K o n f i d e n c i a l i .

Latvijas Konsulats
Vitebskā.

Vitebskā, 5. maijā 1928.

Augsti godātais Ministra kungs ,

Zinojums
Nr 13.

Viskrievijas valsts budžets & nomaļu republiku kritika .

Pagājušā apriļa mēnesī Krievijas nomaļu republiku sabiedrības uzmanību saistīja vissavienības Centralās izpildu komitejas /C I K 'a/ III.sesijas sēdes & lēmumi Maskavā ,& galvenā kārtā asās debates,kuras notika sakarā ar Vissavienības valsts budžeta pieņemšanu.Bez pārspīlēšanas var sacīt,ka tik asus pārmetumus & kritiku Padomijas centralā valdība nekad agrāk nebija dzirdējusi.Raksturīgi ,ka šie asie uzbrukumi par nemākulīgo valsts saimniecības politikas vešanu galvenā kārtā nāca no mazo republiku priekšstāvjiem. Baltkrievijas,Uzbekas & Kaukazijas republiku delegati sūdzejās ,ka centralā valdība piegriežot maz vērības momaļu republikām,ņemot no viņām visu,ko vien var ,un nesniedzot par paņemto attiecīgu ekvivalentu .Nenormals & nepielaižams esot kliedzošs fakts,ka tikai septītā

Augsti godātam
A.B a l o d i s kungam,
Arlietu Ministrim.

929

valsts budžeta gada mēnesī notiek budžeta pieņemšana. /Krievijas budžeta gads sākās ar I.oktobri./Tā tad vairāk kā pussgadu notiekot saimniekošana bez kontroles, pēc centralās valdības iegribas & patikas,tādejādi pārvēršot budžeta pieņemšanu no Viskrievijas "C I K "a delegatiem par komediju,resp.tukšu formalitati.

Budžeta komisija sastāv no 90 locekļiem bez paritates ievērošanas ,majoritate piederot R S F S R un Ukrainas republikām,kuras rīkojās,kā patīk uz citu republiku rēķina.

Daudz tiekot runāts par valsts saimniecības plana racionalizēšanu,bet praktiski nekas netiekot darīts. Jaunās kārtības desmit gadu pastāvēšanas laikā saimnieciskā politikā esot notikušas kliedzošas kļūdas,kuru izlabošana ari vēl tagad nav notikusi.

Raksturīgi,ka ari strādnieku organizaciju /profsojuzu/priekšstāvji ne mazāk asi kritizēja tagadejās valdības politiku.Tā piem.Viskrievijas būvniecības profsojuza centralās komitejas loceklis strādnieks Bogdanovs aizrādija ,ka pēdejais laiks pienācis valsts saimniecības plana racionalizēšanai,pretejā gadijumā neizbēgama saimnieciska katastrofa valsts masštabā. Vēl raksturīgāka Narkomfina locekļa Frumkina atbilde Bogdanovam & Baltkrievijas priekšstāvim Golodedam,kura beidzās ar privata kapitala,resp.privata uzņēmeja aizstāvēšanu.Frumkins aizrādija,ka dzenoties pēc valsts līdzekļiem,ļodokļu skrūve tādā mērā esot saskrūvēta,ka gandrīz pilnīgi iznīdējusi privattirgotaju.Taisnība,privatkapitalu jaspaidot,bet

280

valsts interesēs nebūt neesot to pilnīgi iznīcināt ,katrā ziņā jaievērojot zinama proporcija.

Pēc C I K'as sesijas slēgšanas privatās sarunās tagad visur tiek pastrīpots,ka vajatai opozicijai tomēr bijusi un ir taisnība ,to vislabāki apstiprinot nupat izbeigtās sesijas asā kritika.

Salīdzinot ar iepriekšejā gada budžetu,sarkanās armijas vajadzībām šī gada budžeta zuma palielināta par 108 miljoniem červ.rub.

Nelūkojoties uz to,ka jau pagājušā gadā P S R S -as zemnieki nebija spējīgi samaksāt uzlikto apvienoto lauksaimniecības nodokli,jaunā budžetā šī nodokļa zuma ,salīdzinot ar pagājušo gadu,palielināta vēl par 80 milj.červ. rubļiem.Šis apstāklis draud pilnīgi iznīcināt zemnieku saimniecības.

Gatavošanās uz karu.

Sevišķi stipri pēdejā laikā atkal izplātās & turās baumas par tuvām kara briesmām.Baltkrievijas iedzīvotaji vairāk kā jebkad pārliecināti,ka karš ar tuvo kaimiņu Poliju esot neizbēgams.Par to runā,uz to gatavojās.Šo baumu cēloņi nesaprotami.Laikam tie vedami sakarā ar dažiem pēdejiem valdības rīkojumiem.Tā piem.visiem Baltkrievijā dzīvojošiem ārstiem š.g.aprila mēneša beigās dots rīkojums obligatoriski apmeklēt tā sauktos "antigazu" kursus, kuri no militariskām centralām iestādēm tiek sarīkoti Baltkrievijas pilsētās.Lauku ārsti šo kursu apmeklēšanai saņem specielas komandējumu naudas. Bez tam visiem ārstiem bija jaierodās pie aprinķa un okruga kara priekšniekiem , kur tie saņēma tā saukto "vojennoje naznačenije",t.i.vie-

tu, kur tiem jaierodās,un amatu,kādu tiem jaizpilda kara gadijumā.Specielas kara komisijas apskata ēkas,kurās registrē lazaretu ierīkošanai piemērotas telpas,& vēl citām vajadzībām kara gadijumā.

Bez tam visā Baltkrievijā notiek tā sauktā "ārpuskareivju" apmācība / " vnevoiskoviki"/šaušanā. Tie ir jauni zemnieki ,strādnieki-bezdarbnieki,kuri brīvprātīgi pieteikušies šaušanas apmācībā uz dažiem mēnešiem. Apmācīšanas laikā "vnevoiskoviki" dzīvo specielās kazarmēs uz valsts rēķina & padodās brīvprātīgi kara disciplinai.Vitebskas okrugā pirmais "vnevoiskoviku" izlaidums, 600 personu liels,notika pirmā maija priekšvakarā,par ko ziņoja kliedzošas plakates zem virsraksta :" Vnevoiskoviki po pervomu zovu gotovi vzjatsja za vintovki i vstatj v rjadi krasnoi armiji na zaščitu sovjetskich granic."

"Vnevoiskoviki" ir jauns pasākums ārpus komsomola & komunistu pulciņiem ,kurā tiek uzņemts šaušanas apmācīšanai ikviens brīvprātīgs Padomijas pavalstnieks, neizslēdzot sievietes.

Ielaušanās Vitebskas okruga štabā.

Pēdejā laikā ļoti stingri tiek uzraudzītas vietejās kara iestādes.Dienas laikā visur novietotas patruļas durvju priekšā.Naktīs aizžogo ielu trotuarus, nelaižot garam publiku kara iestāžu namiem.Š.g.marta beigās Vitebskā izplātijās baumas,it kā uz vietejo štabu izdarīts nakts uzbrukums. Tagad,pēc ziņām no diezgan ticamas puses,tāds uzbrukums tiešam esot noticis,pie kam nolaupīti Vitebskas apgabala (okruga)mobilizacijas plani &

282

saraksti .Ar to izskaidrojama stingrā kara iestāžu uzraudzība,un daudz personu aresti ,starp tiem ari dažu ārzemnieku.

Baltkrievijas XI."komsomola" kongress.

Š.g.22.aprilī Minskā bija iesaukts Baltkrievijas IX.komunistiskās jaunātnes /"komsomola"/kongress, kurš ilga vairāk dienas .Kongresa uzdevums bija noskaidrot,kādā mērā izpildītas komunistiskās partijas direktivas jaunātnes audzināšanā komunistiskā garā.

Kongresā noskaidrojās,ka Baltkrievijas komsomola organizacijās skaitās 76.000 biedru,no kuriem ir I6 % strādnieku jauniešu ,9% -kalpu jaunātne & 5 % -bez piederīgiem,3,9 % nenoteiktas kārtas & 66% -zemnieku jaunekļi,galvenā kārtā no zemnieku "bednota" vidus.Kongresa prezidijs pārmet komsomola darbiniekiem,ka tie nav pratuši pievilkt savās organizacijās kalpu jaunātni.Baltkrievijā skaitoties 52.000 kalpu jaunekļu,un no viņiem "komsomola" organizacijās ieiet tikai 4.000.Vēl ļaunāka esot lieta ar minoritātēm.Tā piem.Latviešu & poļu zemnieku bērni nemaz neesot reprezentēti Baltkrievijas "komsomolā".Ievērojot lielo nozīmi,kāda piekrīt "komsomola" organizacijām jaunās paaudzes audzināšanā komunistiskā garā,jasperot visi soļi, lai ievilktu "komsomolā" latviešu & poļu zemnieku jaunekļus. Šis uzdevums jaizpildot līdz nākošam kārtejam kongresam. Tāļāk kongress,atzīdams komsomola prāvus nopelnus & panākumus,tomēr konstatē,ka Baltkrievijas "komsomolam" jastrādājot nelabvēlīgos apstākļos,jo Baltkrievijā neesot attīstīta lielrūpniecība & tapēc Baltkrievijas jaunātne esot saistīta ar sīkpilsonības interešu saitēm. Lielāku vērību jagriežot

uz to,lai pamatu skolās lielākā mērā bērniem-nākošiem "komsomolcieм" tiktu iepotēta "politgramota".

Antisemitizms & cīņa pret to.

Baltkrievijas vadošās iestādes ļoti uztraucas par manamu antisemitizma pieaugšanu pēdejā laikā,sevišķi uz laukiem.Ļoti bieži notiekot asas sadursmes ar žīdiem uz laukiem,kuras beidzoties ar žīdu nežēlīgu piekaušanu. Prese & specielas skrejlapas vēsta,ka šis antisemitizma vilnis Baltkrievijas zemniekos esot garidzniecības slepenās darbības auglis. To liecinot sevišķi žīdu piekaušana vairākās vietās pēdejos Lieldienas svētkos. Galvenais antisemitizma perēklis esot tā saukto "tichonovcos" (patriarcha Tichona piekritēji).Kāda no skrejlapiņām starp citu izsakās sekoši :

" Mēs zinam,ka zem tichonovcu baznicas kalpu spārniem & viņu baznicu draudžu padomēm grupejās dažādi sabiedrības atkritumi,kā kulaki,spekulanti,bijušie virsnieki,muižnieki & t.t.-visi tie,kuriem nav pa prātam mūsu padomju iekārta.Viņi ir tie,kuri ir vainīgi pēdejos antisemitizma nokrāsas notikumos... Jamobilizē proletariskā sabiedrība uz nesaudzīgu cīņu pret šiem nacionalā naida sējejiem."

Sakarā ar šiem notikumiem daudzi krievu mācītaji pēdejās dienās arestēti & ieslodzīti cietumos,vairākas krievu "tichonovcu" baznicas slēgtas.

Cīņa pret baznicas svētku svinēšanu .

Cīņā pret religiju Padomju savienības valdība cenšās visvisādi atturēt tautu no baznicas svētku svinēšanas. Tas pats notika ari šogad Lieldienu svētkos.Baltkrievijas valdība pasludināja,ka Lieldienas netikšot

svinētas,bet totiesu I-ais maijs tikšot svinēts divas dienas.Nelūkojoties uz šādu rīkojumu ,visās fabrikās strādnieki tomēr ieradās uz darbu tikai 20-50 % no kopskaita ,tā ka daudzas fabrikas bija spiestas apturēt darbu Lieldienas svētku dienās.

Tanī pašā nolūkā Baltkrievijā tagad izdots rīkojums,skolās baznicas svētku dienu mācību pārtraukumu vietā taisīt pārtraukumus revolucijas svētkos & proti :3 dienas pārtraukumu novembra sākumā (oktobra revolucijas piemiņai),9 dienas janvarī (Ļeņina miršanas dienas piemiņai) & 6 dienas marta mēnesī.

Neveiksme ar pašaplikšanās nodokļa piedzīšanu.

Ar š.g.pēdejo apriļa mēneša dienu izbeidzās pašaplikšanās nodokļa nomaksas diena Baltkrievijā.Nelūkojoties uz drakoniskiem spaidu līdzekļiem rezultati ir visai bēdīgi. Pašaplikšanās nodoklis ievākts nepilni 50 % apmērā,dažos apgabalos tikai 15-20 % apmērā,ir pat vietas ,kur tas ienācis tikai līdz 5% .Pa visu Baltkrieviju tagad notiek vol- & seļsovetu priekšnieku atstādināšana no amatiem par bezdarbību pašaplikšanas nodokļa piedzīšanā. Ir liels jautājums ,vai tas ko līdzēs ,jo zemnieki ar apbrīnojamu vienprātību pretojās šī nodokļa nomaksai ,atzīdami,ka nodokļa apmēra noteikšanā izdarīta netaisnība ,jo kā zinams,viņa apmēra noteicēji bija lauku nabadzīgākie elementi (seļskaja bednota),kuri paši atsvabināti no šī nodokļa nomaksas.

Dzīvokļu trūkums & cīņa pret to ar privatkapitala pievilkšanu.

Pateicoties nekustamā privatīpašuma nacionalizēšanai,10 gadu laikā milzīgs % namu pilsētās tādā mērā nolaisti & sabojāti,ka pilnīgi nederīgi apdzīvošanai.

285

jauni nami minētā laikā uzcelti ļoti niecīgā skaitā.Visa tā sekas ir neredzēta dzīvokļu krize visās pilsētās. Lai izbeigtu šo krizi,Vissavienības Tautas komisariats (Sovnarkom SSSR) nupat izdevis rīkojumu privatkapitala pievilkšanai jaunu namu celšanā.Pēc jaunā rīkojuma,resp.likuma, stipri atvieglota privatakcionaru sabiedrību dibināšana bez valsts & kooperatīvu kapitala līdzdalības priekš jaunu namu celšanas & dzīvokļu ierīkošanas & šo dzīvokļu ekspluatēšanas.

Pēc jaunā likuma sabiedrībām vai privatpersonām, kuras ar saviem līdzekļiem uzcēlušas jaunus namus,ir tiesība izdot jaunos dzīvokļus privatām personām vai iestādēm uz savstarpeja līguma pamata bez jebkādiem ierobežojumiem īres maksas ziņā ,vai ari dzīvokļa platuma normas ziņā. No privatkapitala jaunierīkotie & iekārtotie dzīvokļi nav padoti rekvizicijai.

Bez tam jaunais likums paredz privatu kreditbiedrību dibināšanu privatbūvniecības subsidēšanai. Šo kreditsabiedrību darbības formu & kārtību uzdots nosacīt finansu komisariatam.

Iedzīvotaji & bijušie "nepmaņi" uzskata šī jaunā likuma izdošanu kā pirmo bezdelīgu valsts saimniecības politikas kursa maiņā ,kuram sekošot vesela virkne jaunu rīkojumu privatkapitala pievilkšanai & reetablēšanai. Valsts kase esot tukša & vienīgais glābiņš no galīgās katastrofas esot tikai pakāpeniskā privatīpašumu institūta atjaunošanā.

~~Iemē~~

286.

I-mā maija svētki.

Pirmais maijs šogad tika svinēts divas dienas : I-mā & 2-ā maijā. Jau pirmā maija priekšvakarā Baltkrievijas pilsētās bija sarīkoti lāpu gājieni. Pirmā maijā notika kā parasti ielu demonstracijas & kopejs gājiens ar kara spēka daļām uz parādes laukuma.Otrā maijā-skolu audzekņu un pioneru ielu gājieni. Maija lozungos pēc trafareta -nesaudzīgas cīņas pieteikšana kapitalizma pasaulei & drīza komunistiskās kārtības ievešanas paregošana visās valstīs. Runās izskan uzaicinājums iedīvotajiem būt gataviem atsist gatavojošos uzbrukumu no imperialistiskām valstīm & apgalvojumi ,ka sarkanā armija pilnā gatavībā to darīt & izpildīt.Bez tam pirmā maijā uz parades laukumiem notika jauniesaukto karaivju svinīga uzticības zvēresta nodošana padomju republiku savienībai.

Izlietojot gadijumu,lūdzu Jūs,augsti godātais Ministra kungs,pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu.

H. Rungs.

Konsuls Vitebskā.

287

L. R.

ĀRLIETU MINISTRIJA.

Administrativi juridiskais departaments.

192⁸ g. „ 9 “ maijā

№ A.100/

Rīgā, Valdemāra ielā Nr. 3.

Slepeni.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 1928 10. martā
ien. № 1763 / akt. № 5.

Augsti godātais direktora kungs,

Klātpieliktā norakstā pagodinos Jums piesūtīt mūsu sūtņa Maskavā š.g. 7.maija ziņojumu ārlietu ministrim, ar kuŗa saturu laipni lūdzu iepazīstināt Valsts Prezidenta kungu.

1 pielikums.

Ar augstu cieņu

/J.Tepfers
Administratīvās un protokol nodaļas vadītājs.

Augsti godātam

J. G r a n d a u kungam,

Valsts Prezidenta sekretaram.

Noraksts.

Latvijas Sūtniecība
P.S.R.S-bā.

Maskavā, 1928.7.maijā.

No.2271.

S l e p e n i.

Augsti godātais Ministra kungs,

3.maijā es atgriezos Maskavā un līdz šai dienai visus vakarus esmu bījis aizņemts, ņemot dalību pie Afganistanas karaļa viesošanas Maskavā.

3.maijā plkst. 5 diplomatiskais korpuss, resp. misiju šefi tika stādīti priekšā karalim un plkst.9 vakarā Kaļiņins uzņēma karali un visu diplomatisko korpusu bij. Maskavas komersanta Vtorova lepnājā no jauna atremontētā osobņakā. Tad diplomatiskais korpuss karalienei tika stādīts priekšā. 4.maijā taī pašā osobņakā no ārlietu komisara bīja sarīkota plaša dineja priekš karaļa ar svītu, uz kuŗu bīja uzlūgti arī sūtņi ar kundzēm un daudz atbildīgās valdības amata personas. Pēc dinejas sekoja plašs rauts. 5.maijā Afganistanas sūtniecībā karalis ar savu svīti un sūtni pieņēma padomju valdības augstākās personas un diplomatisko korpusu. 6.maijā diplomatiskais korpuss ņēma dalību hipodromā, kur izspēlēja godalgu "neatkarīga Afganistana" bet vakarā - Lielā teatrī, kur Afganistanas karalim rādīja to labāko, ko Lielais teatris ir spējīgs dot.

Maskavā cenšas uzņemt Afganistanas padišachu ļoti silti, bet bez pārspīlējumiem. Pats karalis izturas ļoti vienkārši un atstāj enerģiska un solida cilveka iespaidu. Arī viņa svīta, cik var vērot, uzvedas priekšzīmīgi. Karāliene, viņas māsa un paša karaļa māsa atstāj netikai labu, bet valdzinošu iespaidu, kā ar savu skaistumu, tā arī vienkāršibu un laipnību.

Ņemot vērā neizdevušos karaļa braucienu uz Latviju, es jutos ne visai patīkami, kad mani pirmo reizi Afganistanas sūtnis stādīja karalim priekšā, bet tīri negaidīti karalis sarunājas ar mani ilgāk, nekā ar daudz citiem sūtņiem. Karalis izteica nožēlošanu, ka viņš mūsu Prezidenta kundzes slimības dēļ nevarējis apmeklēt Latviju, uz ko es, kaut gan nebiju pilnvarots, atbildēju, ka arī Prezidents personīgi ir lūdzis vēlreiz karalim izteikt nožēlošanu, ka viņa kundzes slimības dēļ viņam nav bījis tas gods uzņemt Afganistanas karali. Apvaicadamies pēc tam par

Prezidenta kundzes vecumu, karalis lūdza nosūtīt Prezidentam viņa labākos novēlējumus uz drīzu viņa kundzes izveseļošanos.

Sarunājoties vēlāk ar Afganistanas ārlietu ministra vietnieku, kurš pavada karali, pēdējais vēlreiz apjautājās itkā drusku aizdomīgi par mūsu Prezidenta kundzes slimību un starp citu man pateica, ka Latvija bijusi pirmā, kuŗa stājusies draudzīgos sakaros ar Afganistanu, ~~un~~ un ka viņi to nekad neaizmirsīšot. Tādēļ arī karalis gribējis apmeklēt Latviju.

Noslēgtā starp mums un Afganistanu draudzības līguma ratificešanu, kā man sūtnis stāstīja , karalis gribot izdarīt tagad pat. Pēc karaļa viesošanās un atpūšanas sūtnis grib izbraukt uz Latviju, lai uzsāktu sarunas par tirdzniecības līgumu.

Ar augstu un patiesu cieņu

/ K.Ozols /

ugsti godātam
A.Baloža kungam,
Latvijas ārlietu ministrim.

Par noraksta pareizību:

Administratīvās un protokola
nodaļas vadītājs.

Konfid.

290

Légation de Lettonie
près l'U. R. S. S.

№ 2278.

Valsts Prezidenta sekretariāts
10. maijā 1928
Ienākošais № 1773 / Izg. № 5.

Pie akt.
10/V 28

Maskavā, 1928.g. "7" maijā.

Augsti godātais Prezidenta kungs,

Man bija tas gods Jums personīgi norādīt, ka es steidzos atgriezties uz Maskavu, lai būtu tur par karāļa viesošanās laiku. Jāatzistas, ka, sakarā ar neizdevušos karāļa braucienu uz Latviju, es jutos ne visai patīkami, bet tīri negaidot, pie pirmās priekšā stādīšanas, karālis sarunājās ar mani ļoti laipni un pat ilgāk, kā ar citiem sūtņiem. Viņš izteica nožēlošanu, ka Jūsu kundzes slimības dēļ viņš nevarējis apmeklēt Latviju, uz ko es, kaut gan nebiju no Jums pilnvarots, atbildēju, ka ari mans Prezidents personīgi lūdza vēlreiz Karālim izteikt nožēlošanu, ka viņa kundzes slimības dēļ viņam nav bijis tas gods uzņemt Viņa Majestati Afganistanas Karāli. Pēc tam karālis apvaicājās par Jūsu kundzes vecumu un lūdza nosūtīt Jums labākos viņa novēlējumus uz drīzu Jūsu kundzes izveseļošanos.

Lūdzu saņemt, augsti godātais Prezidenta kungs, manas patiesas un augstas cieņas apliecinājumus.

Augsti godātam

G. Z E M G A L A kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

291

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

No. 0/88/28/

Rīgā, 1928.g. 30 julijā.

Valsts Prezidenta sekretariātā
saņemts 1928 7.VIII.
Ien. № 2987 / Izv. № 528

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Jūsu zināšanai pagodinos piesūtīt norakstā Latvijas sūtniecības PSRS š.g.19.un 23.julija slepenos rakstus Nos.3904 un 3934.

2 pielikumi.

Ar augstu cieņu

Ārlietu Ministrs.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Valsts Prezidentam.

292

Latvijas sūtniecība PSRS.

No.3904

N o r a k s t s.

Maskavā, 1928.g.19.julijā.

KONFIDENCIĀLI.

Augsti godātais Ministra kungs,

Apstiprinot Jūsu vakardienas šifrētas telegramas saņemšanu, pagodinos ziņot, ka, saskaņā ar to, šodien apmeklēju Japanas vēstniecību un darīju tai zināmu Latvijas valdības piekrišanu Nagaoka kunga iecelšanai par pilnvarotu ministri Latvijā. Tā kā Japanas vēstniecības chargé d'affaires ir slims, mani pieņēma vēstniecības sekretars Funao Miyakava kungs, kurš pateicās par Latvijas valdības piekrišanu pieņemt Nagaoka kungu, kā sūtni, aizrādot, ka Japanas valdības nodomā esot nodibināt Rīgā, šaī svarīgā Japanai punktā, pastāvīgu pārstāvību jeb sūtniecību ar sevišķu ministri-sūtni. Parlamentam aizejot atvaļinājumā, Japanas valdībai šogad nav izdevies izdabūt attiecīgus līdzekļus priekš ministra algošanas, un tamdēļ nolemts sūtņa funkcijas pagaidām uzlikt vēstniekam Berlinē, kurš varot iztikt ar savu algu un tiem līdzekļiem priekš sūtniecības Rīgā, kādi šogad ir Japanas valdības rīcībā. Varot būt, ka Nagaoka kungs paliekot ilgāki šajos savos uzdevumos, tādā gadījumā Japanas valdība iecelšot Rīgā pastāvīgu chargé d'affaires (kurš Nagaoka prombūtnē vadīšot sūtniecību). Neesot izslēgts, ka par šādu sūtniecības pag. vadītāju varot tikt nozīmēts bij.Japanas valdības delegats, mums pazīstamais Ouyeda kungs, kurš tagad atrodoties Tokio.

Tālākā sarunā īsumā aizkērām dažus jautājumus par padomju Krievijas iekšējo saimniecisko un ārējo stāvokli un, starp citu, šodien vēstniecībām un sūtniecībām Maskavā piesūtītās ārlietu komisariata 18.jūlija cirkularnotas saturu attiecībā uz "valutas un fondu vērtību izvešanu,ievešanu, pārvešanu un pārvedumu uz ārzemēm un no ārzemēm".- Miyakava kungs apgalvoja, ka PSRS-bas iekšējais saimnieciskais stāvoklis izrādot nopietnas grūtības. PSRS esot tukša no precēm un tai nekas neesot ko izvest. Pagājušā gadā krievi, pēc statistiskām ziņām, vēl izveduši uz ārzemēm ap 25.milj.pudu labības, bet šogad izvedums laikam esot pavisam apstājies labības trūkuma dēļ. Krievi iepirkuši jau Londonā vien apmēram 150-200 tūkst.tonnu labības. (Pēc zviedru sūtniecības ziņām padomju Krievijas iepirkumi Amerikā, Anglijā un citur iztaisot 50 milj.kronu vērtību, ko tie samaksājuši skaidrā naudā). Miyakava interesējās, vai šis pasūtījums

Augsti godātam
A. B a l o ž a kungam,

Latvijas ārlietu ministrim.

neesot ticis transportēts caur Latvijas ostām. Tā kā man nebija nekādu datu, izteicos, ka minēto pasūtījumu krievi varēja ievest arī caur Ļeņinpili, sevišķi tāpēc, ka Ziemeļu un Vidus-Krievijā visvairāk sajūtams maizes trūkums. Miyakava vēl izteica izbrīnēšanos, kur padomju valdība varot sameklēt tikdaudz naudas priekš plašās socializētās rūpniecības. Ārzemju tirgotāju darbība esot pavisam neiespējama aiz tā iemesla, ka padomju valdība monopolizējusi visu ārējo tirdzniecību un stūrējot uz valsts kapitalismu. Japaņu tirgotājiem neesot nekādas drošības pārdot preces šai valdībai. Japanā un pat Vladivostokā červoncus varot pirkt jau par pusi no viņu nominalās vērtības (4 1/2 jenu).

Rikova runa Centrāsojuza delegatu sapulcē par tagadējo saimniecisko krīzi un viņas cēloņiem ir visai raksturīga. Runājot par kooperacijas turpmākiem svarīgiem uzdevumiem, Rikovs atzīmējis, ka daudzos sevišķos gadījumos kooperacija nav attaisnojusi savus uzdevumus, kā arī nav varējusi izpildīt privata tirgotāja (častņika) vietu. Kooperacija prasot tālākus pabalstus no valdības, bet tas turpmāk nebūšot iespējams, un kooperacijai nākšoties pašai atrast sev līdzekļus. Rikovs izteicies šādi:

"По мере вытеснения частника поступление налогов от частной торговли будет уменьшаться и это вполне естественно,т.к.построить наше новое общество за счет средств нэпманов и кулаков мы,конечно, не можем. Ведь мы стремимся вытеснить и с каждым годом все вытесняем, все сильнее и сильнее. Поэтому должны возрастать другие источники доходов. Я не могу обещать, что налоговые поступления от потребкооперации в ближайшие годы будут облегчены. Необходимо обеспечить рост средств кооперации за счет увеличение количества ее членов, поступлений членских взносов, рационализации, товарооборота, уменьшение издержек обращения и.т.п. И в отношении всего нашего хозяйства в целом мы должны иметь в виду, что чем больше мы будем замещать частное, индивидуальное хозяйство обобществленным /а это нужно делать с возможной быстротой/, тем меньшим источником для реконструкции нашего хозяйства будут являться налоговые поступления от так называемого частного и частно-капиталистического сектора."

Statistiskām ziņām, ka deviņu mēnešu laikā no šī gada milzīgā budžeta (6 miljardi rubļu) ieņēmumi itkā iztaisījuši 4.626 miljoni rubļu,neviens še netic, bet domā, ka šie skaitļi safabricēti grāmatvedības

trika kārtībā.

Vācu un austriešu korespondenti (Die Neue Freie Presse) še izpļatīja neilgi atpakaļ ziņas par to, ka PSRS jau šī augusta mēnesī domājot uzsākt aktīvu politiku ārējās lietās. Apvaicājos, vai japaņiem nebūtu zināms, kādu aktivitāti PSRS domā izrādīt ārējās lietās. Miyakava domā,ka tāda PSRS aktivitāte esot pavisam izslēgta. Kādu ļomu krievi varot spēlēt? Vienīgais tie varot mēģināt sākt atkal no jauna tuvoties Vācijai. Pēc tā, kad Vācijai nav izdevies iegūt austrumos nekāda labuma un arī Reinas provinces tā nav varējusi atbrīvot no okupacijas, krievi savā laikā jau tai sugestējuši kopdarbību. Raksturīgi tomēr esot, ka vāci sevišķi apmierināti ar savu attiecību izveidošanu ar krieviem neesot, bet varot būt, ka sarunas tiem ar krieviem uzsākšoties augusta mēnesī.

Amerikas preses pārstāvis (The New-York Times) man izteicās, ka daži amerikaņu un angļu kapitalisti sākot nosvērties uz domām, ka varbūt vislabāk esot ārstēt pad.Krieviju no komunisma baciļiem ar viņas organisma "uzbarošanu", t.i.caur piedalīšanos PSRS saimnieciskā uzbūvē. Vienīgais, kas esot pret šīs domas realizēšanas iespējamību, tie esot vecie Krievijas parādi un Kominterna propaganda. Līdz ko krievi vecos parādu atzītu, sāktu maksāt vai pat visniecigākos parādu procentus un atteiktos no Kominterna darbības, nevarot būt šaubu, ka Amerikā un pat Anglijā krievi atrastu palīdzību. Jau šo pavasari Litvinovs izteicies The New-York Times korespondentam Duranty tādi, ka, ja Amerika aizdošot krieviem naudu,tiem nekas pretīm neesot atzīt un maksāt agrākās monarķijas parādus.

Attiecībā uz komisariata vēstniecībām un sūtniecībām piesūtītās 18. julija cirkularnotas saturu (notas norakstu še klāt pielieku) Japanas vēstniecības sekretars izteicās, ka cirkularnotā pacelto jautājumu viņi neesot vēl paspējuši izdiskutēt. Viņiem liekoties, ka priekšlikums diplomatiskā korpusa locekļiem saistīties ar noteikumiem savu personīgu valutas operaciju izvešanu saskaņā ar finansu komisariata rīkojumu, esot iemaisīšanās diplomatisko personu imunitātē un ka sakarā ar to, pēc viņa domām, visām vietējām vēstniecībām un sūtniecībām vajadzēšot pret to varbūt spert kādus kopējus soļus. Taīs pašās domās ir arī Zviedru sūtniecība. Kā man Zviedrijas sūtniecības sekretars Lundberga kungs izteicās, sūtnis Heidenstams teicies runāt šaī lietā ar Francijas vēstnieku Herbette, kuŗš, Brockdorff/ Rantzau'am aizbraucot, palicis par diplomatiskā korpusa vecāko, un su-

295

gestēt tam sasukt misiju pārstāvjus un ar tiem pārrunāt, kas šaī lietā būtu darāms.

Lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.-

K.Students (paraksts)

Sūtniecības pag.vadītājs.

Pielikumā: cirkularnotas noraksts.

Par noraksta pareizību:

Austrumnodaļas vadītājs.

Latvijas sūtniecība PSRS-

No.3934.

N o r a k s t s.

Maskavā, 1928.g.23.julijā.

Pilnīgi slepeni.

Augsti godātais Ministra kungs,

Sakarā ar izteikto manā š.g.19.julija ziņojumā No.3904 par PSRS-bas varbūtējas aktīvas politikas ārējās lietās drīzu uzsākšanu, pagodinos papildus paziņot Jums vēl sekošo.

Privatā sarunā ar "New-York Times" speciālu korespondentu V.Duranty kungu, kurš še dzīvo jau 7 gadus, un kuŗu es pazīstu kopš 1919.gada, kad tas Latvijas tapšanas laikā atradās Rīgā un tuvu stāvēja, kā angļu politiskai misijai, tā arī amerikaņiem, es no viņa vakar dabuju sekošu informāciju. Viņš dzirdējis, ka patlaban tiekot privatā kārtā še vestas sarunas par iespējamo PSRS un Ziemeļ-Amerikas Savienoto Valstu valdību tuvošanos. Tas, ka amerikaņi uzaicinājuši profesoru Samoiloviču un Čuchnovski apmeklēt Ameriku un nolasīt tur dažus referatus par "Nobiles" polarekspedicijas glābšanas darbiem, jau rādot, ka amerikaņu sabiedrība sākot vērst ievērību uz PSRS lietām. Amerikaņi pēc dabas ekscentriķi un caur vienu atgadījumu, ka lielinieki izrādījuši humanu un pašaizliedzīgu darbu cilvēces labā, sākuši tuvāki par tiem interesēties un rādoties, ka tagad sākot nosvērties uz reprochement mēģinājuma izvešanu.

Divi fakti gaiši norādot uz to, ka Maskavā patlaban tiekot sondēti jau pamati šai tuvošanai. Maskavā patlaban atrodoties divas noslēpumienas amerikaņu ekskursantu grupas. Viena no tām sastāvot no Amerikas profesoriem, kuŗiem, kā politiskās, tā arī sabiedriskās dzīves noteikšanā Amerikā esot zināms svars, un otru reprezentējot rūpnieku (Westinghouse,etc.) un banku (Loébe & Co) aprindu priekšstāvis kāds Grovov?

Profesoru grupā atrodoties: Cawlin's (?), Amhurst, Gow's un citi. Tie iebraukuši PSRS caur Ļeņinpili kopš divām nedeļām un atrodoties še Maskavā jau dienu desmit. Cik zināms, profesors Cawlin's stāvot tuvās draudzīgās attiecībās ar pašu Kellogu un, neesot šaubu, ka viņam no pēdējā esot mandats uz reprochement sondēšanu.

Lieta sekoša. Caelin's, iebraukdams Maskavā, tūlin sācis meklēt satikšanos ar Litvinovu. Kad tam ticis pateikts, ka Litvinovs še neesot, tas uzstājies pēc satikšanās ar pašu Čičerinu. Ārlietu komisariatā pateikuši, ka Čičerins slimo un ka tas nevar pieņemt, bet painteresējušies, kādā lietā šis ar

Augsti godātam
A. B a l o ž a kungam,
Latvijas ārlietu ministrim.

Litvinovu grib runāt. Caelin's teicis, ka Amerikas "League to enforce Peace" būtu vēlējusies, ka Litvinovs atbrauktu š.g.novembrī uz viņas kongresu, lai ņemtu tanī dalību. Ārlietu komisariatā šī Amerikas profesora uzaicinājumā ieskatījuši politiskas dabas lietu, kuŗa tiem nav likusies bez intereses, bet rādījusies tomēr saistīta ar daudzējādiem priekšnoteikumiem, kā šīs lietas uzturēšana slepenībā, jautājumu, kādā mērā šai lietā ieinteresēta Amerikas valdība un sabiedrība un, treškārt, vai Caelin'a uzaicinājums tiktu pabalstīts no Amerikas valdības ar formela ielūguma piesūtīšanu Litvinovam. Ārlietu komisariata ierēdņi viņam aizrādījuši, ka būtu priekšlaicīgi un nevēlami, ja šis profesoru ekskursijas reprezentants runātu šajās lietās tieši ar padomju valdības politikas aktueliem veidotājiem. Tas varot atstāt nevēlamu iespaidu masās un viņam ieteikuši Litvinova uzaicināšanas lietā iepriekš aprunāties labāk ar izglītības komisaru Lunačarski, pie kuŗa tas arī bijis.

Pārliecinājies, ka Caelin'a ielūguma aizmugurē tiešam stāv Kelloga autoritāte, Lunačarskis padomju valdības vārdā devis itkā atbildi, ka Litvinovs varētu ierasties Amerikā, bet tikai tad, ja saņemtu formalu ielūgumu no "Leaque to enforce Peace", kuŗu būtu aprobējusi Amerikas valdība.

Caelin's savā atbildē licis saprast, ka viņš rīkojas ar Kelloga sanciju, bet apsolījies tomēr ka formels ielūgums drīzumā arī tikšot piesūtīts Litvinovam.

Pēc drošām ziņām Caelin's aizvakar telegrafējis no Maskavas, lūgdams piesūtīt formelu ielūgumu Litvinovam.

Otrās grupas priekšstāvis, sakarā ar šo, kā varot spriest, sondējot pamatus, kādā veidā padomju valdība apņemtos apmierināt Amerikas rūpniecību pret uzstādīto padomju Krievijai prasību par amerikaņu zaudējumu atlīdzināšanu Krievijā.

Šai amerikaņu "pussy foot" taktikā itkā esot saredzama Amerikas valdības vēlēšanās tiešam kaut ko darīt "rapprochement" lietā.-

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.

K.Students (paraksts)

Sūtniecības pag.vadītājs.

Par noraksta pareizību:

Austrummodaļas vadītājs.

198

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1928.g. 10 augustā.

No. 0/972/28/

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 1928 g. 14.VIII.
Ien. № 3066. / sēk. № 528

Pie akt.
14 VIII 1928

Augsti godājamais Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g. 28.julija ziņojuma No.15 norakstu.

1 pielikums.

Ar augstu cieņu

Ārlietu ministrs

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

Latvijas konsulats
Vitebskā.

K o n f i d e n c i a l i .

Vitebskā, 28. julijā 1928 .

Ziņojums
No 15.

Augsti godātais Ministra kungs,

Pārtikas produktu trūkums & valdības piekāpšanās zemnieku prasībām.

Maizes & miltu trūkums,kuru plašāki apskatiju savā pēdejā 15.junija ziņojumā No 14,vēl joprojam saista nevien Baltkrievijas,bet visas Krievijas sabiedrības prātus. Maizes krīze julija mēnesī palikusi daudz asāka,sevišķi uz laukiem,kur zemnieku ģimenes nedeļām neredz maizes skrumstalu.Pēc privati iegūtām sanitarās pārvaldes ziņām uz laukiem parādījušās,kā badošanās sekas,jaunas vēdera slimības /māgas kaites/;baidās,ka neizceļās masu epidemijas.Lauceniekos ārkārtīgs nemiers,kuru tagad neslēpj,bet atklāti izsaka valsts organiem ,kā ari publiskās vietās -vilcienos,uz tirgiem & t.t. Vairāk vietās notikušas maizes dēļ asiņainas sadursmes. Vasaras darbi,kā siena pļaušana,tiek kavēti slimību dēļ,vai ari dēļ pastāvīgas braukšanas uz pilsētām pēc maizes.Zemnieku pūļi

Augsti godātam
A. B a l o d i s kungam,
Arlietu Ministrim.

300

veselām dienām stāv uz tirgus laukumiem ,sturmēdami maizes izdalīšanas vietas. Vairākos gadījumos notikuši arestēto nemieri sakarā ar maizes neizsniegšanu .Viss tas kopā ņemot piespieda P S R S tautas komisaru padomi atcelt drakoniskos noteikumus sakarā ar miltu & maizes pārdošanu brīvās tirdzniecības veidā .Jaunā pavēlē,ar kuru julija mēneša vidū tika atvēlēta brīva tirdzniecība ar maizi,miltiem & citiem pārtikas produktiem,tautas komisaru padome atklāti konstatē,brīvtirgošanās noliegšana ar pārtikas produktiem esot izsaukusi zemnieku nemieru.Ievērojot zemnieku prasības,tautas komisaru padome atvēl brīvtirdzniecību ar miltiem,maizi & dažādu veidu pārtikas produktiem,pie tās pašas reizes paaugstinot jaunās 1926.g. labības ražas valdības cenu sekošos apmēros : par kviešiem Ukrainā-par 18 kap. uz pudu,Kaukazā-20 kap.uz pudu, Sibirijā-10 kap.uz pudu & par rudziem viscauri par 18 kap uz pudu. Attiecīgi valdība paaugstinājusi ari cenas uz auzām & dažāda veida saknēm.

Ar atsevišķu dekretu tagad stingri tiek noliegts spaidu kārtā ievākt no zemniekiem labību; stingri noliegta lauksaimniecības produktu krājumu aplūkošana, resp.kontrole zemnieku noliktavās. Tālāk pavēlēts pārtraukt visādu veidu uzsāktās administratīvās vajašanas par labības noslēpšanu & t.t. Nelūkojoties uz šiem dekretiem labība uz tirgiem parādās ļoti mazos apmēros,jo turīgākie zemnieki netic valdības organiem & uzskata šos rīkojumus kā jaunus notveršanas slazdus /" lovuški"/.

Miltu cenas & jaunas ražas izredzes.

Brīvā tirgū par rudzu miltiem tagad prasa no 8 līdz 10 rub.par pudu,t.i.no ℔.20.-līdz ℔.25.-par pudu ; par kviešu miltiem-18 līdz 25 červ.rub.,resp. ℔.45.-℔.62.50 & augstāki par pudu.

Pēc oficialiem datiem š.g.raža Baltkrievijā vājāka par pagājušo gadu. Ziemaji ļoti stipri cietuši no aukstā laikā pavasarī & lietus gāzēm vasaras pirmā pusē.

Ziemāju stāvoklis Baltkrievijā pēc pieci punktu sistemas ir sekošs: caurmēra stāvoklis-2,6,bet atsevišķos okrugos,kā Moziras okrugā-2,3,Mogilevas-2,8, Gomeļas -2,3, Polockas -2,5 ,Vitebskas -2,4 ,Oršas - 2,6 , Minskas -2,5 , & pēdīgi Bobruiskas okrugā- 3.

Sabiedrība & daļa no komunistiem prasa agrārās politikas maiņu.

Valdošā doma Krievijas sabiedrībā,par cik vispārīgi iespējams jēdziens " sabiedrība" Krievijas apstākļos ir,ka radikali jamaina līdzšinejā agrarā politika.Tā sauktā "bedņaka" pabalstīšana,kā izrādijies,ne kā nedod,bet gan otrādi ,"bedņaki" pārtiek & mitinās no krājumiem,kuri iegūti no turīgākiem zemkopjiem.Esot absurds uzskatīt par kulaku tādu zemkopi,kuram ir 2 zirgi & 2-3 govis. Pie tāda uzskata nevarot būt runa par lauksaimniecības attīstīšanos Krievijā.Nepalīdzēšot ari mazo saimniecību kolektivizacija ,jo piedzīvojumi rāda,ka lauku komunās,resp.lauksaimniecības kolektivos ienākumi nesedz izdevumus,& valsts,nelūkojoties uz milzīgiem pabalstiem,nekā no viņām nesaņemot.

Ari komunistu partijā noteikti pastāv virziens, kurš pieprasa agrarās politikas maiņu & līdzšinejā uzskata par tā saukto " kulaku" grozīšanu.

302

Šis virziens spilgti parādijās pēdejā VisKie-
jas komunistu partijas centralās komitejas plenuma sesi-
jā,kura tika noturēta julija mēneša vidū. Asas debates
noritēja ap agraro jautājumu & gandrīz puse no "Cikas"
delegatiem pieprasīja grozīt komunistu partijas I5-tā
kongresa lēmumu par kara gājienu pret tā saukto " kulaku".
Galu galā ar ļoti niecīgu balsu vairākumu " CIK'as" ple-
nums noraidīja šo pieprasījumu & pieņēma rezoluciju,kurā
apstiprina ari uz priekšu I5-tā partijas kongresa lēmumu
agrārā jautājumā.Jaunā opozicija tomēr panāca brīvās tir-
dzniecības atļauju pārtikas produktu nozarē & noliegumu
piespiedu kārtā zemniekiem noņemt labību.

Latviešu dzirnavnieku izpostīšana.

X Sekojot partijas majoritates lēmumiem par lauk-
saimniecības kolektivizaciju " finotdel's" nupat aplicis
ar milzīgiem nodokļiem visas Baltkrievijas privatdzirna-
vas uz laukiem. Nomaksāt uzlikto nodokli pilnīgi neiespē-
jama lieta & tapēc tagad spaidu kārtā piedzen nodokļus,
pārdodot ūtrupēs visu dzirnavnieku kustamu īpašumu,pie
kam pašas dzirnavas,it kā " nevajadzīgas",neņāk ūtrupē.
Izpostitie dzirnavnieki atstāj dzirnavas ,kuras tad par
velti tiek nodotas vietejām lauksaimniecības komunām.

Baltkrievijā dzirnavu īpašnieki vai rentnieki
ir gandrīz visi bez izņēmuma latviešu tautības.Konsulatā
tagad vai ik dienas pienāk izpostītie latvieši-dzirnav-
nieki,kuri izmisuma stāvoklī nāk pēc padoma kā nokļūt uz
dzimteni -Latviju. Bet ari tas tiem neizdodās , jo viete-
jās iestādes atsakās tiem izdot ārzemes pases izce-
ļošanai. X

Padomju Baltkrievijas 6 gadu neatkarības svētki.

Š.g. II.julijā Padomju Baltkrievijā ar lielu troksni nosvinēja savus 6 gadu pastāvēšanas svētkus. Pagājuši 6 gadi kopš tagadejā Baltkrievijas republika atsvabinājās no Polijas okupacijas kara spēka. Sakarā ar tagad pastāvošām asām attiecībām starp P S R S & Poliju, šī svētku diena izvērtās par naidu demonstraciju pret Poliju. Mītiņos & demonstracijās asās runās tika uzbrukts tagadejai Polijas valdībai par viņas imperialistisko politiku, kuras mērķis it kā esot no jauna iekarot tagadejo Baltkrievijas republiku. Skrejlapiņas aicināja Baltkrievijas tautu būt modrai & gatavai "atsist Polijas buržuazijas sagatavoto uzbrukumu no jauna vērdzinātu Baltkrievijas tautu."

Ar ovacijām tika visur izplātīts & caur skaļrunātajiem tāļāk raidīts Rietum-Baltkrievijas /Polijas robežās/ komunistiskās partijas apsveikšanas raksts, kurā tiek izteiktas cerības drīz vien apvienoties ar Padomijas Baltkrieviju. Ari Polijas komunistiskā partija bija atsūtijusi savu apsveikuma vēstuli, kurā ļoti asi uzbrūk Pilsudska valdībai & sagaida šīs valdības drīzu & galīgu sabrukšanu & jaunas valdības nodibināšanu zem poļu proletariata diktaturas.

Baltkrievijas panākumi 6 gadu laikā.

Sakarā ar 6 gadu Padomju Baltkrievijas pastāvēšanas svētkiem, tika atzīmēti Baltkrievijas lielie panākumi ekonomiskā laukā. Pēc oficialiem datiem sējumu platība tagadejā Baltkrievijā esot pieaugus/

par 20 %,salīdzinot ar priekškara laiku. Rūpniecība esot pārspējusi priekškara laiku par IO %.

Valsts budžets vislabāki liecinot par Baltkrievijas saimnieciskās dzīves uzplaukšanu pēdejā laikā. I925/26.gada valsts budžets esot noslēgts ar lieliem zaudējumiem,turpretim I926./27.gada budžets noslēgts ar I,3 milj. rub. tīru atlikumu. /Par I927./28.gada budžetu nekas netiek minēts-budžeta gads iesākās ar I.oktobri/. Vislielākie panākumi esot valsts aizsardzībā & Baltkrievijai tagad vairs neesot jabaidās par savu robežu drošību.

Baltkrievijas aizsardzības nedeļa.

Š.g.julija mēneša vidū visā Baltkrievijā tika sarīkota tā sauktā "aizsardzības nedeļa",kuras nolūks ir novērtēt & stiprināt Baltkrievijas robežu aizsardzību, viņas spēku kara gadijumā,& ievilkt jaunas darba ļaužu masas padomju republiku aizsardzības darbā. Aizsardzības nedeļas tiek sarīkotas ik gadus visās P S R S republikās.Ievērojot pastāvošās domas ,ka Anglija pašreiz darot visu,kas vien iespējams,lai noorganizētu pret Krieviju vienotu naidīgu kapitalistisko valstju fronti,pie kam tā ar Francijas palīdzību izlietojot Poliju kā pirmo uzbrukšanas ieroci,šī gada aizsardzības nedeļa Baltkrievijā tika sarīkota ar sevišķu troksni.

"Osoaviachima" fabriku strādnieku šūniņu locekļi tika atbrīvoti no parastā darba pie pilnas algas & novietoti sarkanās armijas vasaras lēgeros,kur kopā ar sarkano armiju sarīkoja plaši noorganizētus manevrus. Komunistiskās partijas aktivie locekļi kopā ar "komsomolciem" /komunistisko jaunātni/ ar dažādu profsojuzu

locekļu & sevišķi dzelzsceļnieku piedalīšanos,savukārt sarīkoja zem specieli komandētu armijas virsnieku/komsostava/ vadības naktī no I4.uz I5.juliju nakts manevrus. Sevišķi rosīgi šie manevri noritējuši pierobežas joslā.Bruņotu vilcienu manevri,kuri šim nolūkam bija specieli koncentrēti Vitebskā & Minskā,notika uz strategiskām dzelzsceļu linijām starp Vitebsku-Bigosovo & Minsku -Pogorelovu.Plašu dalību manevros ņēma aviacijas daļas.Uz laukiem visur tika sarīkotas zemnieku sapulces kurās attēloja patreizejo politisko stāvokli par draudošu & uzaicināja zemniekus ziedot priekš republikas aizsardzības fonda. Pēc aizsardzības nedeļas izbeigšanās zemniekos palicis tāds iespaids ,it kā jau šodien vai rīt sagaidama kara izcelšanās. Lioznā/Vitebskas okrugā/uz šī pamata vairāki simti zemnieki apstājuši vietejo labības noliktavu,pieprasīdami ar draudiem labības izdošanu,jo citādi labība šādi vai tādi nākšot poļu rokās ,kuri drīzi vien šeit būšot. Ar G P U pulciņu palīdzību zemnieki tikuši izklīdināti & daudzi aizgādāti uz guberņas G P U .Bailes par draudošo karu tomēr joprojam pastāv & zemnieki slēpj kas vēl ir slēpjams priekš gaidamām melnām dienām.

Baltkrievijas "Osoaviachima" centralās padomes loceklis Češko sniedza aizsardzības nedeļā Baltkrievijas profsojuza centralai padomei ziņojumu par Osoviachima stāvokli.Pēc šī ziņojuma Baltkrievijas Osoviachimā skaitās I44.000 biedru, no tiem 70.000 ir profsojuzu biedri,no kuriem savukārt 40.000 pieder pie strādniecības.Vispārejais stāvoklis neesot gluži tāds,

kādam tam vajadzētu būt. Galvenā vaina esot iekš tam,ka profsojuza & aviachima darbības neesot saskaņotas.Profsojuzi vēl līdz šim laikam neapzinoties osoviachima lomu republikas aizsardzības darbā. Daudzi profsojuzi vedot paraleli neatkarīgu valsts aizsardzības darbu.

Česko izbīdija priekšlikumu nodibināt vienotu akcionaru sabiedrību no profsojuzu,osoviachimu & fizkulturas priekšstāvjiem aizsardzībai vajadzīgo kara priekšmetu iegūšanai.

Komunistiskās internacionales VI. kongress.

Lielu vērību & daudz uzmanības Baltkrievija pašreiz piešķir "Kominterna" VI.kongresam,kurš tika atklāts I7.julijā Maskavā,500 delgatiem no 50 dažādām valstīm piedaloties. Klubos & dažādās sapulcēs apspriež "kominterna" kongresa lēmumus. Negaidīta nācs Bucharina runa kongresa atklāšanas dienā,kurā tas konstatēja,ka kapitalizms daudzās zemēs stiprinājies,stabilizējies & pārgājis nesaudzīgā uzbrukumā pret strādniecību. Salīdzinot ar 3-4 gadiem atpakaļ ,tagadējais kominterna stāvoklis esot daudz ļaunāks ,nav vairs cerības uz drīzu vispasaules socialistiskās revolucijas izcelšanos.

Lielu nemieru strādniekos & dažādu iestāžu kalpotajos radijis kominterna kongresa lēmums par obligatorisku jaunu ziedojumu vākšanu Ķīnas revolucijas pabalstīšanai.Jaunas nodevas novilkšana no darba algas tagadejā dzīves dārdzības laikmetā padara darbinieku stāvokli par neciešamu,jo jau tagad dažādi novilkumi no darba algas iztaisa līdz 20% mēnesī.

Naudas trūkums & jauns iekšejais valsts aizņēmums.

Nepieredzētu naudas trūkuma krizi pašreiz pārdzīvo Baltkrievijas,kā ari Viskrievijas valsts naudas iestādes.Apgrozības līdzekļu trūkuma dēļ daudzi pasākumi tiek apturēti & algas izsniedz ar lieliem nokavējumiem.

Šo stāvokli pasliktina vēl tas,ka zemnieki,strādnieki & kalpotaji lielās rindās nes uz valsts bankas nodaļām pārdošanai dažādu valsts iekšejo aizņēmumu obligacijas,kuras savā laikā spaidu kārtā tiem iestādes uzspieda.Naudas vietā bankas nodaļās uzkrājušās neparedzamas aizņēmumu obligaciju kaudzes.Lai pārtrauktu naudas aizplūšanu,iestādēm,uzņēmumiem & kooperativiem dotas direktivas uz to visstingrāko ievērot ekonomijas režimu,samazinot administrativos izdevumus vēl par 20 %.Iestāžu vadītajiem,kas neizvedīs noteiktā laika sprīdī šo ekonomiju ,piedraudēts ar cietuma sodu.Julija mēneša komunistiskās partijas "CIK'as" plēnums pieņēmis lēmumu uz to visstingrāko lūkoties,ka izdevumi nepārsniegtu valsts budžetā paredzēto zumu robežas. Tie,kas to nebūs ievērojuši,tiks saukti pie atbildības par valsts mantas izšķērdēšanu. Šis lēmums izsaucis veselu sensaciju,jo līdz šim iestāžu vadītaji-nopelnu pilni komunisti,bieži šos noteikumus pārkāpūši.

Naudas līdzekļu pavairošanas nolūkā Vissavienības valdība nupat nolēmusi izlaist

jaunu iekšejo vinestu aizņēmumu 500 milj.červ.rub. apmērā. Jaunais aizņēmums,zem nosaukuma " II.industrializacijas aizņēmums " tiks izlaists š.g. I. zeptembrī uz IO gadiem ,t.i.no š.g.I.zeptembra līdz I938.gada I.zeptembrim.

Bez šaubām,ari šo aizņēmumu centīsies realizēt piespiedu kārtā,kā tas noticis ar agrākiem aizņēmumiem. Vai tas izdosies ,ievērojot pašreizejo iedzīvotaju nemieru ,rādīs tuvākā nākotne .

Izlietojot gadījumu,lūdzu Jūs ,augsti godātais Ministra kungs ,pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu .

H. Punga.

Latvijas konsuls Vitebskā.

Latvijas
Ārlietu ministrija.
Ministère des Affaires Étrangères
de Lettonie.

No. 0/100/sk.

Konfidenciāli. 309

Rīgā, 1928.g. 7 septembrī.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 1928 g. 11 sept. 5.
Ien. Nr. 3453. / akt. Nr.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos piesūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu generālkonsulāta Ļeņinpilī š.g.20.augusta ziņojuma No.53 norakstu.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Ģenerālsekretārs.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

Latvijas ģenerālkonsulāts
Ļeņingradā.

1928.g.20.augustā.

No.53

N o r a k s t s.

S l e p e n i.

310

16.augustā Maskavā sākās Vissavienības apspriede sakarā ar šā rudeņa ražas ievākšanu un realizēšanu. Tirdzniecības tautkomisara Mikojana vadībā apspriedes dalībnieki centās konstatēt jaunās ražas apmērus, labības ieprik-šanas un eksporta varbūtības. Pretēji agrākiem līdzīgiem gadījumiem šinī apspriedē nolasītos referatos izmanāma zināma uzmanība attiecībā uz noteiktu skaitļu nosaukšanu, laikam gan, lai izbēgtu vēlākiem pārmetumiem oficiālā optimismā. Mikojans savā apspriedes atklāšanas runā pat izteicās, ka nelūkojoties uz to, ka daudz apgabalos ražas ievākšana un iepirkšana jau pilnā gaitā, pilnīgi izstrādāta darbības plana un instrukcijas vēl neesot. Apstiprinot tekošās labības kampaņas jauno politisko liniju, par kuŗu jau rakstīts ģenerālkonsulāta agrākos ziņojumos, M.atzina, ka uz vietam jaunie principi vēl visur netiek pielietoti, kas lielā mērā apdraudot visas kampaņas sekmīgo gaitu. Apejot, nesakot šoreiz ne vārda par labības eksporta izredzēm, Mikojans uzsvēra, ka šogad sevišķa vērība piegriežama labības pareizai sadalīšanai iekšzemē.

Pie šī gadījuma interesanti apstāties pie tā, kā patlaban pad.valdība "cīnās" ar grūtībām pārtikas lietās. Galveno svaru liek uz to, kai pietiekošā mērā būtu apgādāti lielie valdības un rūpniecības centri; provinces pilsētas un tieši labību neražojošie lauku apgabali tiek šinī ziņā atstāti novārtā. Pateicoties tam, ka lauku tirgos atkal atļauta brīva labības tirdzniecība, šīs pabērņu lomā atstātās vietas arī liekas kautkādā kārtā sitās cauri, atkal gan tikai līdz tam laikam, kad kādai vietējai varai ienāk prātā tirgū izvesto labību par cietām cenām "iepirkt" valsts labības fondam, sakarā ar ko "brīvā tirdzniecība" atkal uz kādu laiku nozūd. Ja kādā vietā maizes trūkums draud ar sevišķiem sarežģījumiem, tad, lai apmierinātu uztraukto patērētāju, parādās lieli labības transporti, kas ar uzviju sedz visus pieprasījumus. Tā tas bija junija-julija menēšos Novgorodas guberņas Starorusas apriņķī, kur draudēja izcelties nopietni maizes nemieri linkopju rajonos, kuŗos ar graudkopību maz nodarbojas. Tagad Starorussā un apriņķī savests tik daudz labības, cik tur nav bijis labākos ražas gados. Un krievu zemnieks apmierināts, par citu nevaicā. Ja "paškritikas" kārtībā paceļas balsis par šādas apgādības "sistemas", maigi sakot, nederīgumu, oficiālās personas nekautrējās atbildēt, ka "1919/20.g.g.bija vēl sliktāki,

Arlietu ministrijas
austrumnodaļai.

tos pārcietam, izcietīsim arī tagad." Viss tas atkārtoti rāda, ka plānveidīga iedzīvotāju apgādība ar labību pad.valdībai patreizējos apstākļos nav pa spēkam.

Atgriežoties pie Maskavas apspriedes, jāapstājas pie centrālās statistikas pārvaldes ziņojuma par ražas stāvokli. Sakarā ar t.s.piecgadīgo un citiem plāniem bija paredzēts šogad ražu noņemt no platības, kas par 12% lielāka par 1926/27.g.g.sējumu platības. Neminot konkrētus skaitļus, prof. Ņemčinovs, statistikas pārvaldes referents, spiests atzīties, ka šī rudeņa ražas sējas platība mazāka par pērnējo, nelūkojoties uz visām "kampaņam" pērnruden un šopavasar par sējas platības palielināšanu. Arī kvantitatīvi raža nebūšot augstāka par pērnējo, pie kam atzīmējams, ka vasarāju sagaidot vairāk un ziemāju mazāk kā pērn. Caurmērā raža esot kvalificējama kā vidēja, Sibirijā un T.Austrumos par kā labāka par vidēju, kamēr Ukrainā un Ziemeļkaukazā nelabvēlīgo klimātisko apstākļu dēļ ražas izredzes vājākas par vidējo.

Saprotams, ka šādos apstākļos oficiālā apspriedē būtu bijis neveikli cilāt jautājumu par labības eksportu, uz kuŗu agrākos gados pie budžeta projekta sastādīšanas tika vienumēr liktas galvenās cerības valūtas iegūšanai. "Ekonomičeskaja Žizņj" apspriedes sanākšanas dienā vienīgi ievietojusi ievadrakstu, kuŗā aizrāda uz labības eksporta nozīmi visā valsts saimniecībā un atkal atkārto jau neskaitāmas reizes sludinātās tēzes par to, ka tuvāko desmit gadu laikā jādubulto graudu labības un technisko kulturu ražas, par lauksaimniecības traktorizāciju, mekanizāciju un racionalizāciju un tml. Diemžēl, dzīve rāda, ka nelūkojoties uz desmit gariem "socialistiskās celtniecības" gadiem, nav pieauguši nedz sējas platība, ne ražas, un pie tam vēl iznīcis eksports. Pēdējo oficiāli mēdz izskaidrot ar to, ka pēcrevolucijas laikā strādnieki un zemnieki patērējot barībā vairāk produktu kā agrāk,vecā režima laikos, kad labība itin kā eksportēta uz tautas izsalkuma rēķina.

Tanīs apgabalos, kur labība jau novākta, sākusies arī graudu iepirkšana valsts fondam. Kā zināms, no 1.julija visas iepirkšanas apvieno a/s. "Sojuzchlebs", ar kuŗu apvienoti vai kuŗai padotas visas citas agrāk darbojušās organizācijas. "Sojuzchlebam" vajadzēja centralizēt iepirkšanas aparātu, jo savā starpā konkurējošās iestādes pag.ziemu stipri iespaidoja iepirkšanas sekmīgumu. Pad.iestādēs parastais birokratisms un aparata smagums tomēr nav paspējis vēl piemēroties jaunai darbības līnijai un uz vietām bieži arī vēl tagad turpinas iepircēju konkurence. Tā kā dažādas organizācijas arī pielieto dažādus līdzekļus, lai izvilktu no zemniekiem labību, šo iepircēju autoritāte ražotāju acīs, saprotams, zūd un pēdējie cenšas visādiem līdzekļiem,

ceļus un iespējamības labības nogādāšanai turp, kur par to labāk samaksā. Saprotams, ka cenas, kuŗas maksā šie privātie uzpircēji, daudz augstākas par tā saucamām "jaunām cenām". Atzīmējams, ka daudz apgabalos šīs "jaunās" cenas zemniekiem pat vēl nav paziņotas, kaut gan no to publicēšanas pagājuši jau 3 1/2 mēneši.

Stāvokli labības iepirkšanas gaitā raksturo sekoši ziņojumi, kuŗi parādījušies vienā dienā, 18.augustā, Ļeņinpils laikrakstos: Kijevā: 18.8.Augustā iepirkts ne vairāk kā 14% no plānā paredzētā labības daudzuma. Iepirkšanu jauc privātie uzpircēji, kas maksā augstākas cenas. Kooperatīvos nav manufakturas un citu zemkopiem vajadzīgo ražojumu. Apriņķa lielākā (Kadomas) kooperatīvā nav vispārīgi nekādu preču. Poltavā: 18.8. Sakarā ar lietus gāžu apstāšanos zemnieki sāk izvest tirgū labību, kas lielāko tiesu aiziet privāto uzpircēju rokās, kuŗi te lialā skaitā ieradušies no neražas ķertiem apriņķiem. Simferopolē: 18.8. Labības iepirkšana norit reti nesekmīgi. Tirgus pārpildīts ar uzpircējiem no Ukrainas, kuŗi saceļ cenas. Samarā: 18.8. Tirgū parādījušās jaunās ražas labība, kas gandrīz visa tiek uzpirkta no privātiem tirgotājiem. Daudz pagastos nekas nav zināms par jaunājām labības cenām. Kooperatīvos pietrūkst lauksaimniecības mašinu: 70% no pieprasījumiem nevar tikt izpildīti. Ziemeļkaukazāā: 18.8. Nav maisu labības transportam. 7 miljonu vajadzīgo maisu vietā ir tikai 2 miljoni. Trūkst satiksmes līdzekļu. Sagaidam 230 automobiļus (?!)

Līdztekus asajam jautājumam par labības ražas ievākšanu pad.presē patlaban iet propaganda par julija beigās izsludināto II.industrializācijas aizņēmumu. Pad.Krievijas iekšējo aizņēmumu starpā šis pēdējais aizņēmums ieņem sevišķu stāvokli. Vienkārt jau tamdēļ vien, ka tas nozīmēts 500 miljonu rubļu liels, kur iepriekšējie parasti nepārsniedza 200 miljonus. Otrkārt šī aizņēmuma obligacijas izplatamas ne tikai pilsētās un rūpniecības strādnieku starpā, kā tas bija ar pirmo industr. aizņēmumu, bet arī uz laukiem. Kā parasts, tiek dzīta liela agitācija par kollektīvu iepirkešēju parakstīšanos uz aizņēmumu, pie kam parakdtītājiem tiek solīti teiksmaini labumi.

Ļeņņinpils apgabalā "jānovietojot" obligacijas par 23 milj.rubļu. Kaut gan oficiālā valodā teikts, ka spaidu līdzekļi obligācijuk izplatīšanas lietā nedrīkst tikt pielietoti, nav psaubu, ka arī pie šī aizņēmuma realizēšanas šie spaidi nebūs mazāki, kā agrākos gadījumos. Strādniekiem, kalpotājiem un ierēdņiem vienkārši neizmaksās zināmu algas tiesu, kuŗas vietā tas saņems "labprātīgi" un ar sajūsmu pirktu aizņēmuma obligāciju. Kādā mērā šis aizņemums apgrūtinās atkal strādnieka budžetu, sprie˘zams kaut no tā, ka aizņēmuma propagandas centrāle izlaidusi uzsaukumu, ka katram algotam darbiniekam jāie-

313

gādājās obligācijas viena mēneša algas apmērā.

Ja pilsētas proletariāta un pilsētnieku starpā vēl iespējams pieļaist, ka nodomātā obligāciju tiesa tiem arī tiks "pārdota", tad ļoti apšaubāmas aizņēmuma sekmes uz laukiem. Ziemā izlaistais specielais "lauksaimniecības" aizņēmums un sevišķi šī aizņēmuma izplatīšanas metodes nenoliedzāmi kompromitējuši pad.valdības aizņēmumu politiku sādžā. Šī "zemnieku" aizņēmuma novietošana daudz vietās bija saistīta ar tādām patvarībām un spaidiem, ka zemnieki itin pareizi sāka šo aizdevumu uzlūkot par kādu specielu nodokli. Lai kautcik apmierinātu sašutušos prātus, šī aizņēmuma pirmais tiražs tika paātrināts par veselu pusgadu un izvests ar lielu pompu zemnieku priekšstāvju klātbūtnē lielākos lauku centros, bet reiz radītais ļaunais iespaids tik drīz nebūs izdzēšams.

Kā arī nebūtu, patlaban jaunā aizņēmuma propaganda ir pilnā sparā un laikrakstos ikdienas parādās jūsmīgi ziņojumi, ka tādā un tādā fabrikā vai pagastā sazīmēts ļabprātīgi tik un tik daudz tūkstošu rubļu.

Finansu komisariāts beidzot saskaņot nākamā 1928/29. saimniecības gada budžetu (saimniecības gads sākas 1.oktobrī). Pēc līdz šim publicētiem datiem ienākumu kopsuma fiksēta 6.790 miljonu rubļu apmērā. Šī summa pārsniedz tekošā saimniecības gada ienākumus par 11-12%%.

Ļeņinpilī, 1928.gada 20.augustā.

Igals (paraksts)

Ģenerālkonsulāta pag.vad.

Par noraksta pareizību:

Austrumnodaļas sekretars.

314

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRIJA.
MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES
DE LETTONIE.

No. 9/99/81/

Konfidenciāli.

Rīgā, 1928.g. 7 septembrī.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 1928 g. 11. sept
Ien. № 3452 / akt. № 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Ārlietu ministra kunga uzdevumā pagodinos piesūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g.25.augusta ziņojuma No.16 norakstu.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Ģenerālsekretārs.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

315

K o n f i d e n c i a l i .

25. augustā 8
Vitebskā . 192 .

Latvijas konsulāts

Vitebskā.

Ziņojuma
16.

Par
Krievu kritikas
izbeigšanu.

Augsti godātais Ministra kungs.

Miltu & maizes trūkums pamazām tiek izdzī-
vots ,jo zemnieki jau uzsākuši ā.g.jaunāo ra-
žas ievākšanu.Lai gan pilsētās arī vēl tagad
garas rindas pie maizes veikaliem,tomēr maizes
krizes asums liekās pārdzīvots.ā.g.raža šalt -
krievijā ir zem videjās.Liela robs rašanas iz-
mantošanā cēlies esur to,ka lielākā lauciniekū
daļa bija spiesta,lai glābtos no bada novākt
daļu labības no laukiem pirms tās nogatavoša-
nās.Lietojot maizi ,izgatavotu no nenogatavoju-
šiem graudiem,zemnieki dzedzos novados zaudēt
-izplātās epidemijas kā badošanās sekas. Sacī-
tais sīmējās nevien uz Baltkrieviju,bet arī uz
pārejām republikām.

Attiecīgie valsts organi tagad rosīgi dar-
bojās,uzpērkot labību.Uzpirkšana tomēr iet lē-
ti gausi,jo zemnieki pēc aupat pārdzīvotā bada
labību neizdod.

Saskaņā ar vissavienības komunistu partijas
centrālās komitejas ā.g.julija mēnēša plenuma

Augsti godātam
A.B a l o d i s kungam,
Ārlietu Ministrim.

sasilšas lēmumu ,par kuru rakstiju savā ziņojumā
no 15 .labības iepirkšana " pieņemšu kārtā"
netiek vēl praktizēts.Nākotnē rādīs, vai būs iespējams līdz beigām ieturēt brīvprātīgo labības nodošanas veidu.

Jaunas metodes labības uzpirkšanā "Sojuzhleb".

Labības ievākšana no valsts organiem vienā PSRS republikā šogad tiek izdarīta uz jaunies pamatiem.Priekš labības uzpirkšanas rādīts speciela organizacija " sojuzhleb"/mainīgo sastāvu/. kurai vienīgi ir tiesības uzpirkt labību.Pat kooperatīvi var nodarboties ar labības uzpirkšanu tikai kā "sojuzhleba" komisionāri,par ko saņem 1% kap.komisijas naudas par centnieri labības."Sojuzhleb" kā arī kooperatīvi nedrīkst sūtīt uz laukiem privātus komisionārus vai agentus-labības uzpircējus.Tā tad arī semkopji savu labību var pārdot tikai " sojuzhleba" agentiem.Patiesībā tādā ceļā tiek apiets " CIK"a dekrets par labības uzpirkšanu par brīvām cenām,jo semnieki velas nolaist piespiesti pārdot labību tikai vienam nopēmējam"sojuzhlebam". kurš,būdams bez konkurentiem,turēsies pie minimālām cenām.

Rajonu uzpirkšana uz lauka, rezultāti nekvalificējami

Šogad bez tam vēl no valsts attiecīgiem organiem plašos apmēros tiek praktizēta raža uzpirkšana uz "lauka"/"na kornju"/.pirms labības nogatavošanās & ievākšanas.

Izmantojot š.g. semkopju smago stāvokli labības

trūkuma dēļ,Narkomtorg & "sojuzhleb" uzpērk no zemkopjiem rožu tiešā un lauka pirms tās novākšanas,izdodot pārdevējiem no vecām krājumiem miltus,lauksaimniecības piederumus /"prostovar"/,manufaktūru,vai arī zaķējot naudā.Tamlīdzīga labības uzpirkšanas metode pat cara laikā tika uzskatīta par smagu nozieguma, resp.trūcīgo zemnieku aplaupīšanu,par ko uzpircējiem draudēja cietuma sods. Kā redzams,padomju republiku savienības valdība tagad turās pie cita uzskata,jo cietoja ir zemnieks,kuru par katru cenu tagad censās iedzīt "kolchozos"-kolektīvās saimniecībās,resp. " komunās".Jaatzīmē tomēr,ka vairāk vietās ,piem. Samaras guberņā, vietējās pašvaldības organi arī uzstājušies pret tamlīdzīgu labības uzpirkšanas metodi,par ko saņēmuši attiecīgu brīdinājumu no " narkomtorga ".

Labības trests.

Lai sekmētu valstij piederošo labības krājumu palielināšanos,vissavienības tautu komisaru padomes centrālā komitoja 9.g.1.augustā izdevusi dekretu,uz kura pamata tiek nodibināts " labības trests."/ "zernotrest"/. "Zernotrests" uz priekšu apvienos visus sovchozus ",kuri līdz šim devuši valstij tikai zaudējumus,kā arī pārņems savā pārziņā visu svabado zemes fondu.

"Zernotrests" padots darba & aizsardzības padomei /"sovet truda & oborони"/.Minētā padome iecel arī "zernotresta" valdi. "Zernotrests" dibināts

ar tādu sprāģinu,ka 1933.gadā valsts saņemtu no trests "labības fabrikam" I.650.000 tonnas resp.100.000.000 pudu labības.

Dalībai "kolchozos".

"Zernotresta" uzdevumā ietilpst arī visu zemnieku "kolchozu" resp."kolektivo" sai nieciību rašojumu pārstrādāšana . "Kolchozu" radīšana par katru cenu ir tagadejās Krievijas jaunās agrarpolitikas trumpis. Notiek "ataka na kolchozi". Ar dažādiem apsaidu līdzekļiem spiež zemniekus apvienoties kolektivās saimniecībās. Kolchozā nevar ietilpt nasāk kā 5 dalībnieki,t.i.5 saimniecības ,resp.5 zemnieku ģimenes. Kolchozi bauda dažādas privilegijas,tiek atsvabināti no zemes nodokļiem,saņem valsts pabalstus,tiek apgādāti ar traktoriem & citām lauksaimniecības mašīnām,saņem zemnieki gan lopus & bauda no pirmās iestāšanas dienas "kolchozā" vēlāšanas tiesības visos valsts pārvaldes organos,neatkarīgi no lopu skaita & bagātības ,ar kādu tie iegājuši kolchozā. Nelīkojeties us visām šīm privilegijām,latie lauksaimnieki ne par ko nesapvienojās kolchozos.Līdz šim to darījusi tikai tā saukta lauku "bednota", kuriem nekad nav piederējusi lauku saimniecība ,vai arī ienācēji no pilsētām ik bezdarbnieku armijas,kuri ar lauksaimniecību nekad nav nodarbojušies. Protams,ka tie nav tie elementi,ar kuriem ceļ pacelt Krievijas lauksaimniecību. Visas cerības liktas us veco lauksaimnieku "sredņaku" & pat tā saukto "kulaku" apvienošanos "kolchozos" & lai to panāktu ,tiek izlietoti drakoniski spaidu līdzekļi

ar nodokļu atvieglojumu palīdzību. Tagad "Sinotdela" aplicis individuālās lauku saimniecības ar tik augstu nodokli,ka nav nekādas cerības to samaksāt. Atliekās vai nu likvidēt saimniecību,vai arī pāriet ar visu dzīvu & nedzīvu inventāru kolhozā.

Baltkrievijas latviešu izpostīšana.

Visvairāk no šīs jaunās agrārās politikas cieš Baltkrievijā dzīvojošie latviešu saimnieki. Kopumā kā izpostīti visi latviešu dzirnavnieki,par ko rakstīju savā ziņojumā no 15. Tagad pienākusi rinda latviešu zemkopjiem. Cik man zināms,kā arī pēc oficiālās statistikas datiem,vislabāki uzkoptās saimniecības piederēr latviešu kolonistiem. Jau pēdējos divi gados latviešu-lauksaimnieki,lai izbēgtu pārāki lielo nodokļu nastu ,izpārdeva savus lopus, atteicās uz saimniecību no vairāk par 5 govīm & 2 zirgiem. Uz šīs normas pamata visi latviešu lauksaimnieki tika atzīti par "kulakiem" & nostādīti ārpus likuma,t.i.zaudēja tiesības balsot & iepazīstināt kādus amatus. (Baltkrievijā pastāv sekošas normas : par"biedpaku" ir atzīts kam viena zirgs & viena govs vai nav nemaz lopu,par "aredzaku" -kam viens zirgs & 2 līdz 3 govis,turpretim "kulaks" ir tas,kam 2 & vairāk zirgi & pāri par trim govīm. Zeme no 7 līdz 15 desjatīnām,kara atstātas saimniecības,apdzīvo mazāku lomu augšā minētā gradacijā.

Agrākie nodokļi,lai gan tie bija lieli,tomēr tos varēja vēl pusīdz nomaksāt,strādājot no agra rīta līdz vēlam vakaram. Šogad latviešu zemkopji

pārsārīgi aplikti ar "pašaplikšanas " nodoklī,bez tam "finotdeles" uzlicis tiem vairāk tūkstošus šerv.rub. lielu nodokli no saimniecības. Latviešu saimniecībās vēl tagad atrodās prāvi augļu dārzi. Šie dārzi aplikti ar nodokļiem pēc sekošas normas : dārzi,kuros līdz 10 augļu koki,nav nemaz aplikti ar nodokli,dārzi,kuros ir 10-50 augļu koki,aplikti ar nodokli,sākot no 3 līdz 10 šerv.rub. par koku,dārzi,kuros pāri par 50 līdz 100 augļu koki-ar 14 šerv.rub.lielu nodokli, beidzot par dārziem,kuros ir pāri par 100 augļu koki, ir jamaksā 20 šerv.rubļu liela nodoklis par katru koku. Pie pēdejām divām kategorijām pieder latviešu saimniecību dārzi. Rezultats-visi latviešu zemkopji atšķīras no saviem augļu dārziem,kuri pāriet bezmaksas "kolchozos" . Un vispārīgi šogad latviešiem ir vienīgā izeja vai nu pilnīgi atsaistīties no savas saimniecības ,vai arī pāriet ar visu mantu,dzīvo & nedzīvo inventaru, kolchozos. To arī grib panākt "finotdela" ,tomēr latvieši līdz šim vēl pretojās.

Valdība cer ar šo jauno agrāro programu pirmā kārtā panākt lauksaimniecības uzsvelšanu A·komunisma ideju iesakņošanos lauksaimniecībā. Vai tas tiešam tā izdosies,pierādīs tuvākā nākotne.

Panāma Vitebskas okruga "finotdelā".

Sakarā ar vispārejo nemieru iedzīvotāju vidū,centrālās valsts iestādes saņēmušas daudz sūdzības par nekārtībām,kuras notiekot vietejos administratīvajos organos. Uz šo sūdzību pamata vairākās vietās

izdarītas pamatīgas revīzijas,kuras atklājušas kliedzošus nozieguma .Tā piem.Polockas okrupā tiesu resors tiesneši stāvējuši ciešos sakaros ar dažādu noziedznieku bandām..nb kuriem periodiski saņēmuši lielas summas par nozieguma slēpšanu.Polockas prokurors,tiesneši,kriminalpolicijas aģenti tagad arestēti & pa daļai jau notiesāti.Daudziem draud nāves sods.

Pašās pēdejās dienās un iedzīvotāju sūdzības pamata atkal atklāta liela panāma Vitebskas okruga finotdelā.Izrādijies,ka "finotdela" inspektori sistematiski ekspluatejuši tā saukt0s "dzeltnikus"-privattirgotajus & sīkrupnieku arteļus,saņemot periodiski /ik mēnešus/ prāvas summas personīgās vajadzībām.Tie,kas pretojušies maksāt "kukuļus" finotdela aģentiem,tikuši oficiali aplikti ar tik lieliem nodokļiem,ka nav bijuši spējīgi tos samaksāt, & tapēc viņu īpašumi konfiscēti & viņi paši tikuši ieslodzīti cietumos. Pastāvējusi vesela vidutāju organizacija,kura sistematiski iekasējusi tādā nozieguma kārtā summas finotdelu inspektoru labā.

Šaurei arestēti šetri atbildīgie fininspektori : Minins,Sostaks,Lemeša & Našopa,bez tam vēl finotdela aģenti Labockija & Mackoviča. Sagaida sensacionelu tiesas prāvu.

Antireligiozas cīņas uzlesmojums.

Saistībā ar draudzīgiem,kādus PSRS valdība izlieto pret baznīcu & mūcītājiem,tautas plašie slāņi sekla morāliska atbalstu &

apsaimerinājumu no sasaģē ekonomiskā spaida taisni religijā. Vienaldzība pret baznīcu ,kura vēl nesen bija stipri sanāsa,tagad lielā mērā atkal itkā izdzīvota.Baznīcas svētku dienās baznīcas atkal pārpildītas ar ļaužu pūļiem. Bet sevišķi pamūkumi ir dažādu reliģisku sektu pārstāvjiem.Lai sekmīgāki cīnītos pret masu reliģiskā aizrautības,komunistu partija siedojusi lielas naudas summas antireligiozām organizacijām,t.s."bezbožņiku"/bezdievju/ štābiņām.

Bez tam valdība pa visu Krievijū organizējusi speciālus kursus priekš antireligiozās propagandas agitatoru sagatavošanas. 3.g.augusta mēnesī vidū Minskā-Baltkrievijā-šos kursus nobeidza pirmais agitatoru izlaidums no 40 personām,kuras ar svinīgu atvadīšanas runu izsūtīja pa Baltkrievijas rajoniem veikt savu jauno darbu -reliģijas apkarošanu.

Jaunie "bezbožņiku" kursu abiturienti saņem noteiktu mēnešā algu & premijas par sekmīgu propagandas veikšanu.Pirmajā izlaidumam sekos vēl jaunizlaidumi.

Kara drudzis.

Augusta mēnesī sākumā visā Baltkrievijā valdīja sagaidāmā kara drudzis. Sakarā ar polu legionaru kongresu Viļņā vietējā presesauatraukti raksti par sadursmes neizbēgamību & uzaicinājumi iedzīvotājus sagatavoties aizstāvēt PSRS republikas. Tika pat neoficiellā kārtā /presē par to aizpotu netika/ izdarīta daļas mobilizacija ,tika iesaukti atlaistie karavīri

par trīs pēdējiem gadiem ,tāpat arī zirgu & ratu mobilizacija. Pēc poļu strēlnieku dienas Viļņā paiešanas kara draudzis liekās būt aprimis. Tomēr vēl tagad pastāvīgi notiek kara daļu manevri pierobežu joslā.

Jaunais kara klausības likuma

Ar nolūku nodrošināt sevi no varbūtējām nokļūšanas dzīvībām no komunistiem naidīgām šķirām kara gadījumā, visasvienības tautas komisaru padome izstrādājusi jaunu kara klausības likumu .Jaunais likums augusta vidū apstiprināts no centrālās izpildu komitejas prezidija & tagad gaida visasvienības centrālās izpildu komitejas plenums sankciju.

Pēc šī jaunā likuma kara gadījumā pie PSRS aizsargāšanas ar ieročiem rokā tiks pieļauta vienīgi darba ļaužu šķira. Pie citām šķirām piederošiem,tā sauktiem"deklasētiem " elementiem,jaunais kara klausības likums paredz fiziskus darbus / "trudovuju povinnostj " /, pie izbūves , kas stiprina valsts aizsardzību.

Jaunā kara klausības likuma atsevišķā nodaļā ir tiek regulēta priekš karaklausības gadu jaunekļu apmācība kara mākslā.

Izlietojot gadījumu,lūdzu Jūs,augsti godātais Ministra kungs , pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu.

J. Dunge.

Latvijas konsuls Vitebskā.

Latvijas
Ārlietu ministrija.
Ministère des Affaires Étrangères
de Lettonie.

No. 0/102/51/

Rīgā, 1928.g. 24. septembrī. 324

Slepeni.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos piesūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu sūtņa Maskavā kārtējā ziņojuma No.4781 norakstu.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu.

Ģenerālsekretārs.

Augsti godājamam
G. Z e m g a l a kungam,
Latvijas Valsts Prezidentam.

325

Latvijas sūtniecība PSRS-bā.

No. 4781.

N o r a k s t s.

Maskavā, 1928.g.17.septembrī.

S l e p e n i.

Augsti godātais Ministra kungs,

Par pagājušo nedeļu varu atzīmēt sekošo.

Pēc atbraukšanas no Latvijas tūliņ apmeklēju ārlietu komisara v.i. Litvinovu un kolegijas locekļa v.i.Aleksandrovski. Litvinovs ļoti interesējās par mūsu ekonomisko un arī politisko stāvokli, bet visvairāk par Igaunijas Valsts Vecākā braucienu pie Zviedrijas Karāļa. Vai tik šis brauciens neesot noticis militāros nolūkos iepretim PSRS-bai. Saprotams es šādas aizdomas noraidīju. Zīmīgi, ka katrā pat vienkāršā pieklājības solī Maskava grib atrast kaut ko vērstu pret PSRS-bu. Katr^a ziņā tā ir politiska linija, kuŗa zināmā mērā rāda, ka padomju valdībai nav labi nodomi pret Vakar-Eiropu un, pirmā kārtā, pret Baltijas valstīm, bet par to tuvāki es šoreiz nerunāšu.

Kā Litvinovam, tā arī Aleksandrovskim es ļoti noteikti pastrīpoju, ka mēs sagaidam pretimnākšanu mūsu apcietināto pilsoņu atbrīvošanā, pirmā kārtā Eglīša un Šenberga. Litvinovs izteicās, ka šie jautājumi viņam maz esot pazīstami un ka katrā ziņā viņš par tiem atgādināšot attiecīgām personām. Aleksandrovskis, pie kuŗa biju otrā dienā pēc satikšanās ar Litvinovu, jau noteiktāki izteicās un atzinās, ka tagad, pēc tam, kad zināmā mērā esot apklususi mūsu prese, esot radusies labāka atmosfera un būšot iespējams pie attiecīgām iestādēm pacelt Eglīša, Šenberga un citu mūsu apcietināto pilsoņu jautājumu.

Es pacēlu arī konsulāro ienākumu pārvešanas jautājumu, bet Aleksandrovskis mani lūdza vēl kādu laiku pagaidīt, jo šis jautājums tikšot attiecīgās iestādēs visā drīzumā izšķirts.

Varu vēl atzīmēt, ka Litvinovs mani pieņēma ļoti laipni un,kad norādīju, ka mūsu sabiedrība uztraucas par to, ka Latvija izrāda pārāk lielu pretīmnākšanu PSRS-bai, kā, par piemēru, pie Langes atsvabināšanas, taisot pie tam man personīgus uzbrukumus, Litvinovs ar sevišķi aizdomīgu smaidu atbildēja, ka viņi labi zinot, ka es strādājot par labu Latvijas-PSRS-bas attiecībām. Ja bez tam ņem vērā to, kā

Augsti godātam
A. B a l o ž a kungam,
Latvijas ārlietu ministrim.

kādam no kreisājiem sociāldemokratiem, kuŗš pag.julija mēnesī ir bijis Maskavā, Karachans ir izteicies par mani, kā tas man konfidenciāli tika atstāstīts no kāda cita sociāldemokrata, tad mani norādījumi Jums manā personīgā lietā, uz kuŗiem es griezu Jūsu vērību pie pēdējās satikšanās, ir bijuši vietā. Tas tracis, ko vēl neilgi atpakaļ sacēla pret mani zināma prese, ir atstājis sliktu iespaidu diplomātiskā korpusa aprindās, tā kā Igaunijas sūtnis Seljama, kuŗš vēl pats tikai sāk še orientēties, itkā atvainodamies man stāstīja, ka esot rakstījis uz Rīgu Albata kungam, cik labs esot mans stāvoklis diplomātiskā korpusa aprindās, bet Francijas vēstnieks, kā nopratu no personīgās ar viņu sarunas, ir devis attiecīgu ziņojumu savai valdībai, negatīvi novērtējot mūsu presi, kuŗa vai ar nodomu, vai caur vienkāršu maldīšanos taisot man nepamatotus pārmetumus, kā personai, kas aizstāv Latviju un pārējās pretkomunistiskās pasaules intereses un centienus. Herbette kungs ļoti tuvu turās pie manis un ir noteikts Latvijas un Baltijas valstu draugs, kas nebūt nav pa prātam, kā var manīt, Maskavai.

Kādu iespaidu atstāja grafa Brokdorff-Rantzau nāve, ir redzams no padomju preses. Vācijas pilnvarotais bija kādas dienas atpakaļ pie manis ar vizīti un pateicību par izteikto līdzjūtību un, kad norādīju, ka gŗūti viņiem būs atrast grafam Brokdorfam pēcnācēju, tas man izteicās, ka politiskās linijas palikšot tādas pašas, kā līdz šim, un ka viņš personīgi domājot, ka grafa pēcnācējam nevajadzētu būt no sociāldemokratiem.

Polijas sūtnis Pateks pēc dienām desmit aiziet atvaļinājumā uz pāris mēnešiem; arī Japanas vēstnieks oktobra vidū uz četriem mēnešiem izbrauc uz Japanu, lai ņemtu dalību pie ķeizara kronēšanas, kuŗa notikšot novembra vidū. Sakarā ar savu aizbraukšanu, oktobra pirmās dienās viņš sarīko lielu pieņemšanu jaunā vēstniecības (sūtņa personīgā dzīvokļa) namā, t.i.bij.Savvas Morozova namā, kuŗā tagad grandiozi ierīkots Japanas vēstnieka privātdzīvoklis. Japanas vēstniecība tagad būs vislepnākā vēstniecība Maskavā. Sakarā ar šo interesanti atzīmēt, ka japaņi vienmēr cenšas nostāties ļoti solīdi.

Afganistanas sūtnis visā drīzumā izbrauc uz Afganistanu un

pēc trim pavadītiem tur mēneˇsiem atgriezīsies uz Maskavu kā vēstnieks. Tirdzniecības līguma jautājumā ar PSRS-bu viņi esot sasnieguši jau gandrīz pilnīgu vienošanos, ja neskaitot tranzita jautājumu, kuŗā krievi negribot piekāpties un dot Afganistanai brīvu tranzitu caur PSRS-bu. Tomēr sūtnis cer, ka šīs gŗūtības tikšot pārvarētas un ka pēc atgriešanās viņš varēšot noslēgt ar mums tirdzniecības līgumu.

Persijas vēstnieks gribēja satikties ar mani, bet tad nejauši paziņoja, ka esot saslimis. Jādomā, ka viņš gribēja runāt par draudzības un tirdzniecības līguma noslēgšanu. Par to tuvāk varēšu ziņot vēlāk.

Esmu saticies ar visiem sūtņiem un vēstniekiem, kas patlaban atrodas Maskavā, un visi žēlojas par savu darbību, jo nav apmierināti ar darba rezultātiem.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas patiesas augstcieņas apliecinājumus.

K.Ozols (paraksts)

Par noraksta pareizību:

Austrummodaļas vadītājs.

328

LATWIJAS
AHRLEETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LATVIA.
RIGA.

Rīgā, 1928.g. 13 novembrī.

Valsts Prezidenta kanceleja
saņemts 1928.g. 22. nov.
Ārl. Nr. 8598 / Izk. Nr. 5

No. 9/122/sl.

Konfidenciāli.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g. 25.oktobra ziņojuma No.17 norakstu.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.

Pielikumā: minētais.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

329

Latvijas Konsulats

Vitebskā.

K o n f i d e n c i a l i .

Vitebskā, 25. oktobrī 1928.

Ziņojums

No 17.

Saimnieciskā krize & dzīves dārdzība.

Augsti godātais Ministra kungs,

Valsts saimniecības krize Baltkrievijā iedziļinājās ar katru dienu. Visās pilsētās nepārredzamas astes katra kooperativa, resp. veikala, priekšā. Līdz šim garās astes bija tikai pie maizes pārdotavām, vai miltu izdalamās vietās. Tagad turpretim katrs produkts dabujams vienīgi nostāvot astēs 5 līdz 6 stundas veikalu priekša. Sviestu, pienu, kartupeļus, miltus, pat petroleju jagaida milzīgās astēs.

Produktu cenas, salīdzinot ar pagājušo gadu, pacēlušās par 50 %, uz daži em produkti em pat par 100 %. Rudzu milti maksā 4 rub. 50 k.-5 rub. (Ls. II.25-Ls. 12.50) par pudu, rupja /rudzu/ maize 12 kap. (30 s.) mārciņā, baltmaize -28 kap. mārciņā (70 sant.), kviešu milti -10 rbļ.-11 rub. (Ls. 25.-Ls. 27.50) pudā, sviests -1 rub. 50 kap. (Ls. 3.75) mārciņā, kartupeļi-1 rub. 30 k. līdz 1 rub. 50 kap. (Ls. 3.25-Ls. 3.75) pudā./ Seviški vēl cenā ir cēlūšās ādas pazoles & maksā 5 rub. (Ls. 12.50) pāris./ Bet ari par šīm cenām produkti ne vienmēr dabujami. Sajūtams vispārejs produktu trūkums.

Augsti godātam
A. B a l o d i s kungam,
Arlietu Ministrim.

330

Straujā cenu pieaugšana ,kā ari produktu trūkums ir jaunās lauksaimniecības politikas rezultats. Komunistiskās partijas XV.kongresa lēmumi par katru cenu apvienot lauksaimniekus kolektivās saimniecībās izsaukuši zemnieku lauku saimniecību likvidāciju & zemnieku ieplūšanu pilsētās milzīgā bezdarbnieku armijā. Palikušie uz laukiem zemnieki izpārdod lopus & saimniecības ierīci, lai nomaksātu šī gada milzīgos nodokļus & izvairītos nākotnē no pārmērīgās nodokļu nastas. Katrs zemnieks tagad cenšās palikt par " bedņaku ",jo tikai tad tam iespējams glābties no nodokļu nastas & var pat cerēt uz valsts pabalstiem. Ieturot līdzšinejo virzienu agrarā politikā, sagaidams,ka nākošo gadu stāvoklis būs vēl daudz ,daudz ļaunāks,jo katrs zemnieks tagad pēc iespējas ierobežo savas saimniecības sējumu platību ,atsacidamies no pārejās zemes,t.i.nevēlēdams atsacities no priviļegijas tikt ieskaitītam " bedņakos".

Zemnieku naids pret kolektivām saimniecībām.

Vilinošie piesolijumi apvienoties kolektivās saimniecībās nepalīdz : pret"kolchoziem" Baltkrievijas zemnieks izturās ar ārkārtīgu naidu, & līdz šim,ka to liecināja š.g.oktobra mēneša "kolchozu" kongress Minskā, kolektivās saimniecībās Baltkrievijā apvienojušies nepilni 2% no vispārejā lauksaimnieku skaita.

Savu naidu pret "kolchoziem" zemnieki pēdejos mēnešos izpauduši atklātos naidu aktos. Zemnieki uzbrūk mērniekiem,kuri iedala zemi "kolchoziem" ,slepkavo kolchozu pārvaldniekus ,dedzina kolchoza ēkas & t.t. Sevišķi asi šī cīņa norisinājusēs š.g.oktobra mēnesī.

Kulikovas sādžā,Propoiskas rajonā, zemnieki nodedzināja mērnieka Kazakova māju,pie kam sadega visi kolchoza plani & zemes dokumenti ; Obidovičas sādžā Žuravičas rajonā, zemnieki nogalināja mērnieku,kurš bija ieradies iedalīt zemi kolchozam; nogalināts tika ari kolchoza mērnieks Paporotki sādžā Kostjukovičas rajonā ; Dubovas sādžas, Bichovska rajona,zemnieki nodedzināja visas kolchoza ēkas,tāpat Vaskovičas sādžā tie nodedzināja kolchozu ; Bobruiskas okrugā zemnieki nogalināja komunistu šūniņas sekretaru Bulgaku,kurš bija sevišķi rosīgs kolchozu organizators; tamlīdzīgi fakti notiek tagad vai katru dienu.G P U soda ekspedicijas atrodās vai katrā sādžā ,zemnieki tomēr vēl jo sīvāki turpina uzsākto cīņu.

Baltkrievijas kolektivu saimniecību kongress.

Š.g.IO.oktobrī Minskā bija iesaukts Baltkrievijas kolchozu kongress ,uz kura bija ieradušies ap 200 delegatu. Pēc kongresa datiem Baltkrievijā pašreiz noorganizēti 4I6 kolchozi,I56 sovchozi & 48 komunas.Kongresa organizators & delegats,komunists Vasiļevičs savā ziņojumā aizrādija,ka vienīgais līdzeklis uzlabot valsts saimniecisko stāvokli ir par katru cenu apvienot zemniekus " kolchozos ". Baltkrievijā esot pāri par vienu miljonu zemnieku saimniecību, no kurām 750.000 saimniecības esot sabrukuma stāvoklī & tikko spējot paši sev sagādāt uzturu. Kongresam jaatrodot līdzekļi apvienot šīs saimniecības kolchozos. Ar līdzšinejo kolchozu darbību nevarot apmierināties, jo zemnieki,kuri līdz šim apvienojušies kolchozos,cen-

šoties

vienīgi iedzīvoties uz valsts rēķina ,ļoti maz rūpējoties par to ,lai nodibinātu priekšzīmīgas saimniecības. Ja tā turpināšoties,tad no kolchoziem nekas neiznākšot & stāvoklis uz laukiem kkļūšot vēl daudz ļaunāks ,sevišķi ievērojot zemnieku naidīgo izturēšanos pret kolchoziem.

Kongress starp citu ieteica sevišķu vērību griest uz to,lai ievilktu kolektivās saimniecībās vecos & turīgākos lauksaimniekus,kuriem lieli piedzīvojumi,jo viņu senči no paaudzes uz paaudzes apstrādājuši zemi,atstādami tiem kā mantojumu savas metodes & novērojumus.

Raksturīgi,ka latviešu saimnieki ir ļoti atturīgi pret kolchoziem. Baltkrievijas latvieši tiek uzskatīti kā priekšzīmīgi lauksaimnieki,bet līdz šim no veciem latviešu saimniekiem ļoti reti ir apvienojušies kolektivās saimniecībās. Vitebskas okrugā ir kādi 6 latviešu kolchozi,bet tie gandrīz visi sastāv no pilsētu elementiem,kuri līdz šim ar lauksaimniecību nav nodarbojušies.Vecie latviešu saimnieki izpārdod savu saimniecību,bet ne par ko neiet kolchozos.

Minskas okrugā ir I39 kolchozi,no tiem ir 49 ēbreju kolchozi,4 poļu & pārejie baltkrievu kolchozi,bet neviena latviešu kolchoza,lai gan minētā okrugā ir diezgan daudz latviešu lauksaimnieku.

Naudas trūkums. Oficieli pašreizejo maizes & labības trūkumu izskaidro ar slikto ražu,kura bijusi šogad Ukrainā.

No Ukraines šogad nevarēšot pienācīgi apgādāt patērējošos apvidus ar labību. Ari Volgas apvidos raža nav devusi gaidīto & tapēc P S R S būšot spiesta šogad pat ievest labību no ārzemēm. Bet lai to panāktu, vajadzīga nauda, & taisni naudas ziņā tagad visasākā krize. Nekādi iekšejie aizņēmumi nespēj segt valsts izdevumus, sevišķi ievērojot pašreizējo valsts industrializacijas drudzi. Pagājis I.oktobris- II.industrializacijas aizņēmuma realizēšanas pēdejais termiņš, bet aizņēmums vēl tāļi nav realizēts & nupat šī aizņēmuma realizēšanas laiks pagarināts līdz š.g.I.decembrim.

Interesanti, ka pēc oficieliem datiem no II.industrializacijas aizņēmuma Baltkrievijā realizētās vērtības uz zemniekiem krīt tikai I,I %, tā tad patiesībā ir aizņēmuma boikotēšana no zemniekiem.

Lai gan II.industrializacijas aizņēmums nav vēl realizēts, tautu komisaru padome nupat atkal izlaiž jaunu 400 miljonu červ.rub. aizņēmumu-tā saukto IV. iekšejo 8 % valsts aizņēmumu.

Strādnieku nemiers & algas paaugstināšana.

Arkārtīgā dzīves dārdzība radijusi lielu nemieru fabrikas strādniekos, kuri pieprasa attiecīgu darba algas paaugstināšanu. Strādnieku stāvoklis sevišķi smags pateicoties ikmēnešu obligatoriskiem novilkumiem no mēneša darba algas, kuri sasniedz 20 % no algas & sastādās no likmēm

334

par labu profsojuziem ,kominternam,Ķīnas revolucijas pabalstīšanai ,ārzemju streiku fondiem,valsts aizņēmuma obligaciju segšanai & t.t. Strādnieki nedrīkst atsacīties,kā to dara zemnieki,no šīm obligatoriskām nodevām ,jo citādi tiem draud atlaišanas no darba valsts uzņēmumos.

Š.g.oktobra mēnesī notika Baltkrievijas metalistu kongress. Debates galvenā kārtā grozijās ap darba algas paaugstināšanas jautājumu. Noskaidrojās, ka tagadejā darba alga ir vēl par 92 % augstāka par priekš pasaules kara algām, pie kam ražošanas produkti izmaksā nesalīdzinami augstāki ,nekā tie paši ražojumi kapitaliskās valstīs. Valdība tomēr bija spiesta apsolīt metalistiem pakāpenisku 33% algas paaugstināšanu 5 gadu saimniecības plana izvešanas laikā.

Čuguna trūkums .

Pavisam nesaprotams ir pašreizejais čuguna bads P S R S-ā. V.S.N.H.(Tautas saimniecības augstākā padome) paziņojusi,ka visnepieciešamākām rūpniecības vajadzībām šogad trūkst vairāk simts tūkstošu tonu čuguna,& tapēc dots rīkojums visām organizacijām P S R S -ā savākt vecas dzelzs krājumus. Baltkrievijā tāpat kā citās Savienības republikās komsomoliešu pulciņi apstaigā visas sētas & nomales, lasīdami vecas dzelzs gabalus. Un tas notiek dzelzs rudas bagatā Krievijā ! Laikam ari dzelzsrudu raktuvēs stāvoklis kliedzošs.

Jaunā opozicija komunistu partijā.

Zemnieku,strādnieku & vispārīgi iedzīvotaju nemiers,sakarā ar valsts saimniecisko krizi, nav palicis bez iespaida uz komunistu partiju. Partijā radusēs jauna opozicija,tā sauktā labā spārna opozicija,kura pieprasa līdzšinejās saimnieciskās politikas maiņu. Jaunā opozicija atrod, ka jaunais kolektivu saimniecību virziens lauksaimniecībā nav spējīgs izvest valsti no permanenta labības,resp. maizes trūkuma. Fakti rādot,ka "kolchozos" apvienojoties elementi,kuri nekad nav pienācīgi apstrādājuši zemi & kuri vienīgi cer izmantot sev par labu valsts pabalstus.Tādā kārtā ir radusēs jauna šķira uz laukiem,kura dzīvo uz valsts rēķina ,nedodama valstij attiecīgu ekvivalentu,bet gan gluži otrādi-galīgi ruinejot atsevišķās zemnieku saimniecības.

Jaunā opozicija,kura pirmo reizi atklāti uzstājās pēdejā Viskrievijas komunistu partijas centrālās komitejas plenuma sesijā (skat. manu š.g. 28.julija ziņojumu No I5) & kuras tezes par agrārās politikas maiņu toreiz tika noraidītas,tagad, izmantojot saimniecisko krizi,vēl noteiktāki pieprasa agrarās politikas maiņu.

Baltkrievijas komunistu partijas kongresā, kurš nesen atpakaļ notika Minskā,opozicioners Socnovskis bija publicējis pat atklātu uzsaukumu, kurā par katru cenu pieprasa partijas kursa maiņu uz laukiem. Tas pats notiek ari citās republikās.

Spilgts piemērs par labā spārna opozicijas draudošu pieaugšanu ir komunistu partijas centrālās komitejas uzsaukums Maskavas komunistu organizacijai no š.g. Iš.oktobra. Šinī uzsaukumā starp citu aizrādīts,ka pārdzīvojamā ekonomiskā krize esot izsaukta no naidīgām imperialistiskām valstīm,kuras sarīkojušas pret PSRS ekonomisku blokadi & uzpirkušas Padomijas rūpniecības vadītajus. Zem smagās krizes iespaida komunistu partijā esot radies virziens,kurš neizprotot partijas šķiru cīņas politiku & cenšoties pēc miera politikas uz laukiem. Tāļāk uzsaukumā partijas " CEKA" piedraud labā spārna opozicijai,resp.oportunistiem,tik pat nesaudzīgu cīņu,kā agrāk pret trockistiem.

Baltkrievijas zinātnes akademija.

Ar Baltkrievijas centrālās izpildu komitejas tautas komisaru padomes š.g.I3.oktobra dekretu Baltkrievijas kulturas instituts reorganizēts par Baltkrievijas Zinātnes Akademiju. Reorganizacijas darbi nobeidzami I929.g.I.janvarī- Baltkrievijas republikas IO gadu pastāvēšanas svinību dienā.

Dekretā aizrādīts,ka Baltkrievijas Kulturas instituta līdzšinejā darbība esot nodibinājusi ciešus sakarus & vērtīgu līdzdarbību ar PSRS slavenākajiem zinātniekiem. Tādi paši sakari bijuši nodibināti ari ar ārzemju valstju zinātniekiem. Lai paplašinātu šo zinātnisko darbību & padziļinātu Baltkrievijas kulturas pētīšanas darbību,kā ari lai radītu labvēlīgākus apstākļus jaunās zinātnieku

337

paaudzes sagatavošanai nodibināta Baltkrievijas Zinātnes Akadēmija.

Rūpniecība. Manami Baltkrievijā attīstās rūpniecība. Nupat Kļimovičos(Mogilevas okrugā)uzsākusi darboties jaunā silikata ķiegeļu fabrika. Vēl šogad fabrika cer izgatavot 600.000 silikata ķiegeļus. Nākošā gadā fabrika projektē izgatavot 5 miljoni ķiegeļu. Fabrikas izbūve izmaksājusi 316.000 červ.rub.

Nākamā budžeta gadā Mogiļevā tiks pabeigta mākslīga zīda fabrikas būve. Fabrikas uzcelšana & viņas ierīce izmaksās 6 & puss miljonu červ.rub. Dzineju spēku fabrika saņems no Osinstroja spēku stacijas.

Bez jau pastāvošām sērkociņu fabrikām Borisovā, Berezinā & Gomeļā, drīzi sāks darboties jauna sērkociņu fabrika Rečicā & Novo-Borisovā.

Baltkrievijas valdība savā ziņojumā Vissavienības komisaru padomei aizrāda, ka 1927/ 28.budžeta gadā priekš Baltkrievijas rūpniecības pacelšanas ieguldīti dažādos uzņēmumos 17.200.000 červ.rub. & pēdejo pieci gadu laikā rūpniecība Baltkrievijā uzrāda 230 % pieaugumu, turpretim darba spēka pieaugums tanī pašā laikā sastāda 211 %.

Zemkopība. Pēc tā paša ziņojuma pēc revolucijas zemniekiem pavisam nodoti lietošanā 265.000 hektaru zemes. Zemnieku rīcībā tagad atrodoties 71,2 % zemes no visa valsts zemes fonda. Līdz revolucijai Baltkrievijā kultivēta zeme lauksaimniecībai bijusi 9,8 %, tagad turpretim 38,7 % no visas zemes platības.

Koku eksports.

Ari koku eksports no Baltkrievijas stipri pieaudzis. I927./28.budžeta gadā no Baltkrievijas izvesti koku materiali par 3 milj.červ.rub., turpretim I926./27. budžeta gadā par I.600.000 červ.rub. Nākamā budžeta gadā projektēts izvest koku materialus par 4 milj.červ.rub. Galvenā kārtā šie koku materiali tiek eksportēti uz Angliju & Vāciju. Šogad " Lesbel"(Baltkrievijas mežs) nodibinājis tirdzniecības sakarus ar Čekoslovakiju & Dienvid-Ameriku. Tā piemēram uz Argentinu šogad izvesti I.600 kubikmetri finiera, & nākošā gadā uz Argentinu domā eksportēt 2.500 kub.metru finiera.

Tautas izglītība .

Tāļāk Baltkrievijas valdības ziņojumā Visavienības komisaru padomei aizrādīts,ka Baltkrievijā tagad pastāv 4 augstskolas,4585 pamatskolas ar 4 gadu kursu & 277 skolas ar 7 gadu kursu,tā sauktās " semiletkas ",piemērotas vidusskolu tipam. Līdz revolucijai Baltkrievijā uz I.000 iedzīvotajiem bijuši I07 lasīt-rakstīt prateji, tagad turpretim uz I.000 iedzīvotajiem 407 lasīt-rakstīt prateji.

Kara gatavība.

Nekad vēl Baltkrievijā nav bijušas koncentrētas tik daudz kara spēka daļas,kā tagad. Šī gada būvniecības sezons bija ziedots galvenā kārtā celtniecībai kara vajadzībām. Visās pilsētās uzceltas daudz jaunas kazarmes & tomēr lielās

kara spēka daļas vēl aizņem pagaidu telpas bijušo fabriku ēkās.

Šī kara gatavības rosība vedama sakarā ar saspīlētām attiecībām pret Poliju,kā ari ar pēdejo maršala Pilsudska viesošanos Rumanijā.

Uz Orlas-Bigosovas dzelzsceļu linijas rezervu stīgām starp Vitebsku & Bigosovu novietoti uzkrītošā daudzumā tiltu pontoni. Pierobežas joslā notiek pastāvīgi manevri & kara spēka kustība.

Izlietojot gadījumu,lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu.

J. Pumpurs

Latvijas Konsuls Vitebskā.

340

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

No. 0/121/sl./

Rīgā, 1928.g. 13 novembrī.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 1928 g. 21 nov.
Ien. Nr 8594 / akt. Nr 5

Konfidenciali.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos Jums piesūtīt norakstā mūsu sūtņa PSRS-bā š.g.6.novembra konfidenciālo rakstu No.5467.

Pie šī gadījuma lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

8. 6 novembrī. 341

K o n f i d e n c i a l i.

5467.

Augsti godātais Ministra kungs,

Jautājieni par PSRS-bas iekšējo dzīvi un viņas attiecībām ar ārējo pasauli ir tik plaši, ka visus tos ietērpt parastā ziņojumā nemaz nav iespējams. Domāju, ka es pareizi daru, ka sniedzu tikai vispārēju konspektivu pārskatu par akutākiem jautājumiem.

Padomju vēlēšanas.

Decembra mēnesī PSRS-bā jāiesākās kārtējai padomju vēlēšanu kampaņai; plašā PSRS-bas teritorijā, kā pilsētās, tā ari uz laukiem jāievēl padomes. Pateicoties īpatnējiem apstākļiem, kas nodibināti speciali proletariata diktaturai, šī vēlēšanu kampaņa vilksies trīs mēnešus zem stingras komunistu partijas uzraudzības un kontroles. Pagājušās vēlēšanās balsošanā ņēma dalību vairāk par 27. miljoniem (48%) lauku iedzīvotāju un vairāk par 6 miljoniem (59%) pilsētu strādniecības, likumā par vēlēšanām paredzētā vecumā, t.i. sākot ar 18 gadiem. Šogad pie balsošanas cer pievilkt vēl lielāku iedzīvotāju skaitu.

Šim notikumam PSRS-bas dzīvē ir, bez šaubām, ārkārtēji liela nozīme, un tādēļ proletariata diktaturas stiprināšanai, kādu uzdevumu sev uzņemas valdošā

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,
Latvijas Ārlietu ministrim.

342

komunistu partija, šī kampaņa tiks vesta, pēc komunistu preses tagadējiem solījumiem, ar ārkārtēju sīvumu un diktatorisku sparu.

Plašās lauku sādžu masās komunistu partija, kā senāk, meklēs atbalstu pie nabadzīgākiem iedzīvotājiem (bednota's), prasot no tiem ļoti aktivu "kulaku" un anti-padomju elementu iespaidošanu, lietojot pat varas līdzekļus. Organizējot un apvienojot sādžu trūcīgos elementus, nostiprinājot viņu vienošanos ("smičku") ar vidējo zemnieku u.t.t. - koncentrējot visus spēkus, komunistu partija cer galīgi sakaut "kulaku" un anti-padomju elementus.

Smaguma punkts priekšvēlēšanu kampaņā tiek likts galvenam kārtam vēlēšanu kampaņas pirmā pusē, kad padomju iestādēm un organizacijām jānāk atklātības jeb "padomju sabiedrības" priekšā ar ziņojumiem par sava darba gaitu un sasniegumiem, Tad jānotiek ari sādžu un pilsētu padomju organu pārvēlēšanām.

Šīs nākošās vēlēšanu kampaņas raksturs būšot tāds, ka valdības organi uzstāšoties ar savā ziņā rūpīgi sagatavotiem ziņojumiem vēlētājiem. Pēc maniem personīgiem ieskatiem vēlēšanas dos komunistiem labvēlīgus rezultatus. Krievu tautu šimbrīžam var uzskatīt kā novājinātu zirdziņu, kuŗš dzīts un stumdīts no visām pusēm ir spējīgs pat smagu vezumu novest līdz kalna galam, jo katrs mēģinājums nogriezties no komunistu norādītā ceļa izsauc sāpīgus sitienus.

Saimnieciskais stāvoklis.

Padomju Krievijas saimnieciskais stāvoklis arvien kļūst sliktāks. Pēdējā laikā padomju prese nevar noslēpt visas tās grūtības, kas ceļas valsts socialisma celšanā un kuŗas val-

dība nekādi nevar pārvarēt. Preču trūkums iekšzemē no dienas uz dienu paliek jo lielāks. Darba produktivitate fabrikās un zavodos nepieņemas. Valsts industrializacijas temps, kas tika radīts mākslīgi no agrāko laiku pārņemtām un uzkrātām bagātībām, tagad jau sāk nest tādus izdevumus un zaudējumus, kādus valstij grūti nākās segt pat no pārmērīgiem nodokļiem. Dzīves dārdzība pieaug. Un vissliktākais ir tas, ka nomāktie klašu ziņā iedzīvotāji ikgadus paliek nabadzīgāki. Sevišķi tas redzams pie spējīgākiem zemniekiem, kuŗi bēgdami no neiespējamām nodokļu nastām, atraujas no savu saimniecību pacelšanas un pāriet uz zemes apstrādāšanu "na jedoka", tādejādi gadu no gada pazeminot tautsaimniecības ienesību un radot pakāpeniski valsts nīkšanu.

Būtu nepieciešami ilggadīgi ārzemju krediti, bet tos pagaidam neviens nedod. Ar saviem līdzekļiem un sīkiem preču kreditiem tā nekādā ziņā iztikt nevar.

Tautsaimnieciskie apstākļi prasa, lai padomju valdība grozītu savas politikas kursu uz labo pusi, atteiktos no varas līdzekļiem socialisma celtniecībā, dotu lielāku politisku un ekonomisku brīvību zemniecībai, mīkstinātu proletariata diktaturu un tādi veicinātu "smičku" starp pilsētu un sādžu, bet šī valdība fanatiski paliek pie sava, un pretēji šai iedomātai "smičkai" patiesībā veicina tikai "razmičku".

Komunistu partija.

Līdz ar padomju valdības saimnieciskām un finansiēlām grūtībām, kādas radušās sakarā ar iekšējiem un ārējiem faktoriem, lielas grūtības ir cēlušās pašas komunistu partijas vidū. Stalina runa komunistu partijas Maskavas komitejas plenarsēdē spilgti apgaismo šīs pēdējās grūtības.

344

"Vai mūsu partijas labam spārnam draud novirzīšanās uz oportunismu?" jautā Stalins un atbild uz to ar "jā". - Uzvara novirzījumā pa labi kapitalistisko valstu komunistu partijās nozīmētu komunistu partiju idejisku sabrukumu un socialdemokratijas ārkārtēju nostiprināšanos, kas būtu uzskatāma kā kapitalisma nostiprināšanās. Komunistu partiju labā spārna virziena uzvara vedot pie tādu apstākļu nostiprināšanas, kādi nepieciešami kapitalisma uzturēšanai. Novirzījums pa labi komunismā padomju republikas attīstības apstākļos,kur kapitalisms jau nogāsts, bet viņa saknes vēl nav izrautas, nozīmējot atiet no partijas galvenās līnijas uz buržuazijas ideoloģiju.

"Ja dažas mūsu komunistu aprindas tagad mēģina atvilkt partiju no XV konferences lēmumiem", saka Stalins,"noliegdamas uzbrukuma nepieciešamību lauku kapitalistiskiem elementiem, jeb, ja tās prasa mūsu industrijas attīstības tempa samazināšanu, skaitot tagadējo industrijas attīstības tempu par strauju, kas valsti novēd bojā, jeb, ja tās neatzīst asignējumu kolektivām saimniecībām un padomju saimniecību lietderību un vajadzību, uzskatot šos asignējumus par vējā izmestiem, jeb, ja tās noraida lietderību cīnīties ar birokratismu uz paškritikas bāzes pamatiem, domājot, ka paškritika sagrauž mūsu aparatu, jeb prasa ārējās tirdzniecības monopola mīkstināšanu u.t.t. u.t.t., - tad tas nozīmē, ka mūsu partijas rindās ir ļaudis, kas mēģina piemērot, paši to, varbūt, neredzot, mūsu socialistiskās izbūves darbu "padomju buržuazijas" garšai un tās prasībām. Labā virziena uzvara partijā nozīmētu ārkārtīgu kapitalistisko elementu nostiprināšanos mūsu valstī. Ko

345

nozīmētu mūsu valstī kapitalistisko elementu nostiprināšanās? Protams, proletariskās diktaturas novājunāšanās un kapitalisma atjaunošanās šansu pastiprināšanos."

Uz paša uzstādīto jautājumu, vai padomju valstij ir līdzekļi un spēks, kas vajadzīgi, lai iznīcinātu un galīgi likvidētu kapitalisma atjaunošanās iespēju vispāri, diktators atbild ar "jā". Vajagot nostiprināt proletarisko diktaturu, nostiprināt strādniecības savienību ar zemniekiem, attīstīt padomju komandējošus posteņus sakarā ar valsts industrializaciju, attīstīt ātrāku industrializacijas tempu, izbūvēt un ievest valsts elektrifikaciju, nostādīt tautsaimniecību uz jauniem techniskiem pamatiem, ievilkt kooperacijās plašas zemnieku masas un pacelt viņu lauksaimniecības ražību, pakāpeniski apvienot individuelas zemnieku saimniecības sabiedriskās saimniecībās, attīstīt padomju saimniecības (sovchozus), ierobežot pilsētu un lauku kapitalistiskos elementus u.t.t., u.t.t.

Stalins atrod, ka nevar ievest socialismu rūpniecībā, ja atstāj lauksaimniecību savas stichiskās attīstības varā, jeb, ļa pieņem, ka sādža sekos pilsētai. Socializētā rūpniecība pilsētās esot gan pamata faktors socialistisko reformu iespējamībām sādžā, bet, lai socialistiskā pilsēta varētu līdz beigām sev līdzi vest zemniecisko sādžu, priekš tā esot nepieciešami, kā teicis Ļeņins, pārveidot valsts saimniecību, ieslēdzot tajā ari zemkopību, uz jauniem techniskiem pamatiem, proti uz techniskās vairākražošanas bāzes".

Lai šo iespējamību izvestu dzīvē, Ļeņins ieteicis izbūvēt spēku stacijās, t.i. elektrificēt valsti un pārveidot pa-

domju Krievijas rūpniecību, lauksaimniecību un transportu uz modernās techniskās lielsaimniecības bāzes. Tas esot priekšnoteikums galīgai socialisma uzvarai.

Te nāk atmiņā Stalina runa Lielajā teatrī Ļeņina nāves gadījumā, kad Stalins deva zvērastu pie Ļeņina zārka, nolasot pa priekšu Ļeņina izteiktās domas-tēzes, un pēc tam ar paceltu roku zvērot: "Клянемся тебе, Ленин, и эту заповедь мы исполним!"

Labā spārna briesmas, pēc Stlina domām, pastāvot iekš tā, ka tas nepietiekoši novērtējot komunistu partijas ienaidnieku spēkus, t.i. kapitalisma spēku, neredzot briesmas kapitalisma atdzimšanā, nesaprotot klašu cīņas mechanikas proletariata diktaturas apstākļos un tādēļ tik viegli ejot uz piekāpšanos kapitalismam, prasot industrializacijas tempa samazināšanu, pilsētu un sādžu kapitalistisko elementu stāvokļa atvieglošanu, sovchozu un kolchozu jautājumu izšķiršanas atlikšanu, ārējās tirdzniecības monopola mīkstināšanu u.t.t.

Kreisais (trockistu) spārns turpretim pārvērtējot komunistu ienaidnieku - kapitalisma spēkus, saredzot tikai kapitalistiskās atdzīvošanās pazīmes un neredzot iespēju nosialisma nodibināšanai ar padomju Krievijas valsts spēkiem vien; taisot neparei-zus slēdzienus, runājot, ka no sadarbības ar zemniekiem nekas neiznākšot, ka strādniecības un zemniecības apvienības ideja esot jau sen atmetāma ideja, ka, ja nepasteigšoties palīdzība no Rietum-Eiropas uzvarošas revolucijas, proletariata diktaturai padomju Krievijā jākrītot, vai jāpārveidojoties, u.t.t.

Kreisā virziena politikā esot saredzams avanturisms, ur

neesot šaubu, ka tā uzvara novestu proletariata šķiras nošķelšanos no zemniecības slāņiem, t.i. revolucionarā avangarda noškelšanos no pārējās strādniecības masas, kas savukārt satriektu proletariatu un atvieglotu kapitalisma atdzimšanas apstākļus.

Abi no šiem virzieniem bīstami. Starpība tikai tā, ka kreisais virziens komunistu partijai pašreiz esot skaidrāk novērojams, nekā labais virziens. Ar kreiso virzienu komunistu partijas cīņa velkoties jau vairākus gadus, bet labā spārna novirzīšanās tagad jo vairāk izceļoties ar sīkburžuazijas stichijas pastiprināšanos un ar pag. gada labības sagatavošanas krīzi.

Raksturojot padomju grūtības, Stalins nepārliecinoši frazē par to, ka padomju režima grūtības ceļoties ne no saimnieciskās dzīves attīstības apstāšanās vai no tās krīzes, bet taisnotrādi - no grūtībām saimniecisko dzīvi pacelt un izveidot. Un tādēļ, lūk, partijai šīs grūtības nekādus draudus nedarot. Nepieciešams esot saņemt tikai visus spēkus, vajadzīga esot stingrība un lielāka izturība.

Lai pārvarētu grūtības vajagot vispirms uzvarēt labā spārna novirzīšanos, kuŗa apturot cīņu pret šīm grūtībām un mēginot iespaidot partijas gribu cīnīties pret šīm grūtībām. Partijā esot aprindas, kuŗas gatavas pieskaņoties labā spārna kustībai u kuŗas izejot uz pilnīgi oportunistisku ceļu samierināties ar šo kustību. Šo virzienu esot nepieciešami tāpat apkaŗot kā pašus oportunistus.

Visinteresantākais tas, ka komunistu partijai šīs jaunās opozicijas eksistences jautājums nācis skaidri zināms neilgi atpakaļ, kad šī opozicija jau stipri un plaši bija nobriedusi un

attīstījusies komunistu partijas vidū. Sākumā ar šo virzienu partijai nācies sastapties pag. gada maizes sagatavošanas kampaņas krīzes laikā savās organizacijās uz laukiem, kad vesela rinda komunistu pagastos un sādžās uzstājušies pret partijas politiku un prasījusi "smičku" ar kulaku elementiem. Šie komunisti no partijas vidus, protams, jau š.g. agrā pavasarī tikuši izslēgti, bat partijā palikušies vēl daudz šādu labā spārna opozicionaru. Apriņķu un guberņu partijas organizacijās, kā ari sādžu un kooperativu aparatos esot sastopams daudz tādu komunistu, kuŗi piesli enoties samierināšanas tendencei ar oportunistu kustību. Ari centralā komiteja varot atrast dažus priekšstāvjus no šī virziena. Politbirojā, kā Stalins izteicies, gan neesot ne kreiso, ne labo, ne ari "sami erinātāju" tīpa priekšstāvju.

Ārzemju novērotāji domā, ka, lai gan komunistu partijas iekšējā cīņā nekā katastrofiska pastāvošai iekārtai saredzēt nevarot, tomēr drīzumā partija būšot spiesta ņemt jaunu ekonomisku kursu uz labo pusi. Patlabanais stāvoklis ilgāk par gadu vilkties nevarot. Tiek izteiktas ari domas, ka pretkomunistiskai pasaulei vajadzētu šādā vei tādā veidā pabalstīt labo novirzienu. Šādam ieskatam es nevarētu piekrist; tas tikai nāktu, visā visumā, par labu komunismam. Jo stiprāks un noteiktāks būs politiskais kurss par labu komunismam, jo redzamāka būs reakcija un "povoroti" uz kapitalismu, ja komunisms neizrādīsies par dzīves spējīgu. Šaī ziņā Stalinam un viņa politikai būs lieli nopelni: viņš šo vēsturisko procesu katrā ziņā paātrina un, jādomā, attaisnos bijušā Amerikas Prezidenta Vilsona izteicienu, kad pie tā 1918.gadā padzītā Krievijas inteligence griezās pēc palīdzības:"Man žēl ir

krievu tautas, bet labāk lai cieš,vai pat pazūd viena tauta, nekā visa pasaule".

Attiecības ar Baltijas valstīm.

Attiecībās ar Baltijas valstīm, to starpā ar Latviju, nekas jauns nav novērojams. Pretēji komunistu partijas gribai, Baltijas valstīs nav auglīgas zemes priekš komunisma, un, neskatoties uz visiem upuriem no krievu puses, kā, par piemēru, Latvijas-PSRS-bas tirdzniecības līguma pildīšana, panākumi šimbrīžam nav labvēlīgi priekš komunistiem. To ļoti labi vēro vadošie komunisti un taisa attiecīgus slēdzienus. Priekš manis nebūtu nekāds brīnums, ja padomju valdība sāktu vest tādu ekonomisku politiku, kuŗa izietu uz noslēgtā ar mums tirdzniecības līguma likvidēšanu. Cik esmu noskaidrojis, tad nākošu gadu gan vēl pad. valdība centīsies līgumu pildīt, bet ir stipri apšaubams, vai šī vēlēšanās būs ari pēc gada.

Attiecībās ar Poliju, tāpat ari ar Igauniju, nav vajadzīgās uzticības un sirsnības, un tās var skaitīt par vēsām. Tas pagaidam spiež pad. valdību iepretim Latvijai rādīt lielāku itkā pretimnākšanu, pildot tirdzniecības līgumu, izdodot archivus un darot ari šo to citu. Bet vispārēja atmosfera, tomēr, nav laba, tā var negaidot sabiezēt un radīt vienu otru pārsteigumu. Tādēļ mums jābūt it sevišķi uzmanīgiem un tālredzīgiem: savilkt visus grožus mūsu pašu zemē ciņā pret nevēlamiem elementiem un ļaunām parādībām, uzturot iepretim PSRS-bai labas attiecības ne ar piekāpšanos iepretim viņai, bet ar zināmu korektīgumu, preses zolidumu u.t.t. Kas ari nenotiktu, tas vienmēr mums nāks par labu. To es pastāvīgi izjūtu no sarunām ar Ārlietu komisariatu un citām vadošām personām.

350

Attiecības ar lielvalstīm.

Kas attiecas uz lielvalstīm, tad neko labu nevar teikt par to attiecībām ar PSRS-bu. Padomju valdības līgums ar "General Electric Co" Amerikā liekas it kā ieguvums priekš pad. valdības, bet, turpretim, pa daļai sakarā ar šo nodibinātā bij. Krievijas kreditoru savienība ir jau pavisam nepatīkama parādība priekš Maskavas. Ir ari tādas ziņas, ka šī savienība ir nodibinājusies, lai apturētu bij. Krievijas kreditorus no Krievijas papīru pārdošanas, kuŗus, pateicoties pārāk zemam kursam, lielā mērā sākušās uzpirkt padomju iestādes. Tas liekas pilnīgi ticāmi. Padomju valdībai, pateicoties viņas centralizacijai, šaī ziņā lielas priekšrocības un izdevības stāvokļa izmantošanai, par ko bieži vien uztraucas lielvalstis.

Vakardienas "Večerņaja Moskva" bija atzīmēt par savādo Francijas vēstnieka laipnību, kuŗš ierodoties izvadīt Polijas un Latvijas militaratašejus, neskatoties uz to, ka padomju valdība pieprasījusi Latvijas militaratašeja atsaukšanu. Te man jānorāda, ka Francijas vēstnieks nebrauca mūsu militaratašeju pavadīt, bet gan mani. Un, tā kā mūsu militaratašejs izbrauca kopā ar mani, tad pad. valdība, lai mestu zināmu ēnu uz Francijas vēstnieku, dod nepareizu izskaidrojumu. Viss tas ir sīkumi, kuŗi, tomēr, rāda, ka nav draudzības starp PSRS-bu un Franciju, bet gan it kā apslēpts nemiers un pat naids. Ari par Alberu Thoma, kuŗš pašu laiku uzturas Maskavā un rīt izbrauks uz Japanu un ar kuŗu es iepazinos dinejā pie Francijas vēstnieka, padomju prese pagaidam cieš klusu.

Polijas aktivitate (pēc preses ziņām Polijas diplomatu) dažādu nepamatotu ziņu izplatīšanā par ĩtkā sagaidāmo

351

Krievijā katastrofu diplomatiskā korpusa aprindās ne visai labi tiek uzņemta. Neviens nopietni nedomā par kaut kādām ~~h~~opietnām katastrofām, kas varētu apdraudēt padomju valdību, un tādēļ nav attaisnojami ar tādām padarīšanām nodarboties. Varbūt te vietā ir atzīmēt, ka nedeļas trīs atpakaļ Kaļiņinam gan bijuši stipri uzbrukumi jāiztur strādnieku mītiņā Podolskā, 40 kilometros no Maskavas. Viņa~~m~~ bijis jādzird šādi izteicieni: "В Москве в воротничке ходишь, а к нам в рубашке ездишь... Раньше имел одну бабу, а теперь целых четырех содержишь ... Не народ тебя избрал, а кучка людей и потому боитесь и никого в Кремль не пускаете ... Какая разница между Николаем II и тобой - оба не сменяемы" u.t.t.

Stāvoklis tomēr ir diezgan nopietns. Padomju valdība mobilizē visus spēkus, un, lai šie spēki šādā vai tādā veidā nelabvēlīgi neiespaidotu mūs, mūsu valsts valdībai jābūt ļoti stingrai un zolidai. Cerēsim, ka to jaunā Saeima un valdība sapratīs un ar lielāko nopietnību vadīs Latvijas valsts dzīvi pa īsto ceļu - pretim labākai nākotnei.-

Ar augstu un patiesu cieņu

J. G

8. 6 novembrī. 52

K o n f i d e n c i a l i.

5467.

Augsti godātais Ministra kungs,

Jautājieni par PSRS-bas iekšējo dzīvi un viņas attiecībām ar ārējo pasauli ir tik plaši, ka visus tos ietērpt parastā ziņojumā nemaz nav iespējams. Domāju, ka es pareizi daru, ka sniedzu tikai vispārēju konspektivu pārskatu par akutākiem jautājumiem.

Padomju vēlēšanas.

Decembra mēnesī PSRS-bā jāiesākās kārtējai padomju vēlēšanu kampaņai; plašā PSRS-bas teritorijā, kā pilsētās, tā ari uz laukiem jāievēl padomes. Pateicoties īpatnējiem apstākļiem, kas nodibināti speciali proletariata diktaturai, šī vēlēšanu kampaņa vilksies trīs mēnešus zem stingras komunistu partijas uzraudzības un kontroles. Pagājušās vēlēšanās balsošanā ņēma dalību vairāk par 27. miljoniem (48%) lauku iedzīvotāju un vairāk par 6 miljoniem (59%) pilsētu strādniecības, likumā par vēlēšanām paredzētā vecumā, t.i. sākot ar 18 gadiem. Šogad pie balsošanas cer pievilkt vēl lielāku iedzīvotāju skaitu.

Šim notikumam PSRS-bas dzīvē ir, bez šaubām, ārkārtēji liela nozīme, un tādēļ proletariata diktaturas stiprināšanai, kādu uzdevumu sev uzņemas valdošā

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,
Latvijas Ārlietu ministrim.

komunistu partija, šī kampaņa tiks vesta, pēc komunistu preses tagadējiem solījumiem, ar ārkārtēju sīvumu un diktatorisku sparu.

Plašās lauku sādžu masās komunistu partija, kā senāk, meklēs atbalstu pie nabadzīgākiem iedzīvotājiem (bednota's), prasot no tiem ļoti aktivu "kulaku" un anti-padomju elementu iespaidošanu, lietojot pat varas līdzekļus. Organizējot un apvienojot sādžu trūcīgos elementus, nostiprinājot viņu vienošanos ("smičku") ar vidējo zemnieku u.t.t. - koncentrējot visus spēkus, komunistu partija cer galīgi sakaut "kulaku" un anti-padomju elementus.

Smaguma punkts priekšvēlēšanu kampaņā tiek likts galvenam kārtam vēlēšanu kampaņas pirmā pusē, kad padomju iestādēm un organizacijām jānāk atklātības jeb "padomju sabiedrības" priekšā ar ziņojumiem par sava darba gaitu un sasniegumiem, Tad jānotiek ari sādžu un pilsētu padomju organu pārvēlēšanām.

Šīs nākošās vēlēšanu kampaņas raksturs būšot tāds, ka valdības organi uzstāšoties ar savā ziņā rūpīgi sagatavotiem ziņojumiem vēlētājiem. Pēc maniem personīgiem ieskatiem vēlēšanas dos komunistiem labvēlīgus rezultatus. Krievu tautu šimbrīžam var uzskatīt kā novājinātu zirdziņu, kuŗš dzīts un stumdīts no visām pusēm ir spējīgs pat smagu vezumu novest līdz kalna galam, jo katrs mēģinājums nogriezties no komunistu norādītā ceļa izsauc sāpīgus sitienus.

Saimnieciskais stāvoklis.

Padomju Krievijas saimnieciskais stāvoklis arvien kļūst sliktāks. Pēdējā laikā padomju prese nevar noslēpt visas tās grūtības, kas ceļas valsts socialisma celšanā un kuŗas val-

dība nekādi nevar pārvarēt. Preču trūkums iekšzemē no dienas uz dienu paliek jo lielāks. Darba produktivitate fabrikās un zavodos nepieņemas. Valsts industrializacijas temps, kas tika radīts mākslīgi no agrāko laiku pārņemtām un uzkrātām bagātībām, tagad jau sāk nest tādus izdevumus un zaudējumus, kādus valstij grūti nākās segt pat no pārmērīgiem nodokļiem. Dzīves dārdzība pieaug. Un vissliktākais ir tas, ka nomāktie klašu ziņā iedzīvotāji ikgadus paliek nabadzīgāki. Sevišķi tas redzams pie spējīgākiem zemniekiem, kuŗi bēgdami no neiespējamām nodokļu nastām, atraujas no savu saimniecību pacelšanas un pāriet uz zemes apstrādāšanu "na jedoka", tādejādi gadu no gada pazeminot tautsaimniecības ienesību un radot pakāpeniski valsts nīkšanu.

Būtu nepieciešami ilggadīgi ārzemju krediti, bet tos pagaidam neviens nedod. Ar saviem līdzekļiem un sīkiem preču kreditiem tā nekādā ziņā iztikt nevar.

Tautsaimnieciskie apstākļi prasa, lai padomju valdība grozītu savas politikas kursu uz labo pusi, atteiktos no varas līdzekļiem socialisma celtniecībā, dotu lielāku politisku un ekonomisku brīvību zemniecībai, mīkstinātu proletariata diktaturu un tādi veicinātu "smičku" starp pilsētu un sādžu, bet šī valdība fanatiski paliek pie sava, un pretēji šai iedomātai "smičkai" patiesībā veicina tikai "razmičku".

Komunistu partija.

Līdz ar padomju valdības saimnieciskām un finansiēlām grūtībām, kādas radušās sakarā ar iekšējiem un ārējiem faktoriem, lielas grūtības ir cēlušās pašas komunistu partijas vidū. Stalina runa komunistu partijas Maskavas komitejas plenarsēdē spilgti apgaismo šīs pēdējās grūtības.

"Vai mūsu partijas labam spārnam draud novirzīšanās uz oportunismu?" jautā Stalins un atbild uz to ar "jā". - Uzvara novirzījumā pa labi kapitalistisko valstu komunistu partijās nozīmētu komunistu partiju idejisku sabrukumu un socialdemokratijas ārkārtēju nostiprināšanos, kas būtu uzskatāma kā kapitalisma nostiprināšanās. Komunistu partiju labā spārna virziena uzvara vedot pie tādu apstākļu nostiprināšanas, kādi nepieciešami kapitalisma uzturēšanai. Novirzījums pa labi komunismā padomju republikas attīstības apstākļos, kur kapitalisms jau nogāsts, bet viņa saknes vēl nav izrautas, nozīmējot atiet no partijas galvenās līnijas uz buržuazijas ideoloģiju.

"Ja dažas mūsu komunistu aprindas tagad mēģina atvilkt partiju no XV konferences lēmumiem", saka Stalins, "noliegdamas uzbrukuma nepieciešamību lauku kapitalistiskiem elementiem, jeb, ja tās prasa mūsu industrijas attīstības tempa samazināšanu, skaitot tagadējo industrijas attīstības tempu par strauju, kas valsti noved bojā, jeb, ja tās neatzīst asignējumu kolektivām saimniecībām un padomju saimniecību lietderību un vajadzību, uzskatot šos asignējumus par vējā izmestiem, jeb, ja tās noraida lietderību cīnīties ar birokratismu uz paškritikas bāzes pamatiem, domājot, ka paškritika sagraužmūsu aparatu, jeb prasa ārējās tirdzniecības monopola mīkstināšanu u.t.t. u.t.t., - tad tas nozīmē, ka mūsu partijas rindās ir ļaudis, kas mēģina piemērot, paši to, varbūt, neredzot, mūsu socialistiskās izbūves darbu "padomju buržuazijas" garšai un tās prasībām. Labā virziena uzvara partijā nozīmētu ārkārtīgu kapitalistisko elementu nostiprināšanos mūsu valstī. Ko

nozīmētu mūsu valstī kapitalistisko elementu nostiprināšanās? Protams, proletariskās diktaturas novājunāšanās un kapitalisma atjaunošanās šansu pastiprināšanos."

Uz paša uzstādīto jautājumu, vai padomju valstij ir līdzekļi un spēks, kas vajadzīgi, lai iznīcinātu un galīgi likvidētu kapitalisma atjaunošanās iespēju vispāri, diktators atbild ar "jā". Vajagot nostiprināt proletarisko diktaturu, nostiprināt strādniecības savienību ar zemniekiem, attīstīt padomju komandējošus posteņus sakarā ar valsts industrializaciju, attīstīt ātrāku industrializacijas tempu, izbūvēt un ievest valsts elektrifikaciju, nostādīt tautsaimniecību uz jauniem techniskiem pamatiem, ievilkt kooperacijās plašas zemnieku masas un pacelt viņu lauksaimniecības ražību, pakāpeniski apvienot individuelas zemnieku saimniecības sabiedriskās saimniecībās, attīstīt padomju saimniecības (sovchozus), ierobežot pilsētu un lauku kapitalistiskos elementus u.t.t., u.t.t.

Stalins atrod, ka nevar ievest socialismu rūpniecībā, ja atstāj lauksaimniecību savas stichiskās attīstības varā, jeb, ja pieņem, ka sādža sekos pilsētai. Socializētā rūpniecība pilsētās esot gan pamata faktors socialistisko reformu iespējamībām sādžā, bet, lai socialistiskā pilsēta varētu līdz beigām sev līdzi vest zemniecisko sādžu, priekš tā esot nepieciešami, kā teicis Ļeņins, pārveidot valsts saimniecību, ieslēdzot tajā ari zemkopību, uz jauniem techniskiem pamatiem, proti uz techniskās vairākražošanas bāzes".

Lai šo iespējamību izvestu dzīvē, Ļeņins ieteicis izbūvēt spēku stacijās, t.i. elektrificēt valsti un pārveidot pa-

domju Krievijas rūpniecību, lauksaimniecību un transportu uz modernās techniskās lielsaimniecības bāzes. Tas esot priekšnoteikums galīgai socialisma uzvarai.

Te nāk atmiņā Stalina runa Lielajā teatrī Ļeņina nāves gadījumā, kad Stalins deva zvērastu pie Ļeņina zārka, nolasot pa priekšu Ļeņina izteiktās domas-tēzes, un pēc tam ar paceltu roku zvērot:"Клянемся тебе,Ленин, и эту заповедь мы исполним!"

Labā spārna briesmas, pēc Stlina domām, pastāvot iekš tā, ka tas nepietiekoši novērtējot komunistu partijas ienaidnieku spēkus, t.i. kapitalisma spēku, neredzot briesmas kapitalisma atdzimšanā, nesaprotot klašu cīņas mechanikas proletariata diktaturas apstākļos un tādēļ tik viegli ejot uz piekāpšanos kapitalismam, prasot industrializacijas tempa samazināšanu, pilsētu un sādžu kapitalistisko elementu stāvokļa atvieglošanu, sovchozu un kolchozu jautājumu izšķiršanas atlikšanu, ārējās tirdzniecības monopola mīkstināšanu u.t.t.

Kreisais (trockistu) spārns turpretim pārvērtējot komunistu ienaidnieku - kapitalisma spēkus, saredzot tikai kapitalistiskās atdzīvošanās pazīmes un neredzot iespēju nosialisma nodibināšanai ar padomju Krievijas valsts spēkiem vien; taisot nepareizus slēdzienus, runājot, ka no sadarbības ar zemniekiem nekas neiznākšot, ka strādniecības un zemniecības apvienības ideja esot jau sen atmetāma ideja, ka, ja nepasteigšoties palīdzība no Rietum-Eiropas uzvarošas revolucijas, proletariata diktaturai padomju Krievijā jākrītot, vai jāpārveidojoties,u.t.t.

Kreisā virziena politikā esot saredzams avanturisms, un

neesot šaubu, ka tā uzvara novestu proletariata šķiras nošķelšanos no zemniecības slāņiem, t.i. revolucionarā avangarda nošokelšanos no pārējās strādniecības masas, kas savukārt satriektu proletariatu un atvieglotu kapitalisma atdzimšanas apstākļus.

Abi no šiem virzieniem bīstami. Starpība tikai tā, ka kreisais virziens komunistu partijai pašreiz esot skaidrāk novērojams, nekā labais virziens. Ar kreiso virzienu komunistu partijas cīņa velkoties jau vairākus gadus, bet labā spārna novirzīšanās tagad jo vairāk izceļoties ar sīkburžuazijas stichijas pastiprināšanos un ar pag. gada labības sagatavošanas krīzi.

Raksturojot padomju grūtības, Stalins nepārliecinoši frazē par to, ka padomju režima grūtības ceļoties ne no saimnieciskās dzīves attīstības apstāšanās vai no tās krīzes, bet taisni otrādi - no grūtībām saimniecisko dzīvi pacelt un izveidot. Un tādēļ, lūk, partijai šīs grūtības nekādus draudus nedarot. Nepieciešams esot saņemt tikai visus spēkus, vajadzīga esot stingrība un lielāka izturība.

Lai pārvarētu grūtības vajagot vispirms uzvarēt labā spārna novirzīšanos, kuŗa apturot cīņu pret šīm grūtībām un mēginot iespaidot partijas gribu cīnīties pret šīm grūtībām. Partijā esot aprindas, kuŗas gatavas pieskaņoties labā spārna kustībai u kuŗas izejot uz pilnīgi oportunistisku ceļu samierināties ar šo kustību. Šo virzienu esot nepieciešami tāpat apkaŗot kā pašus oportunistus.

Visinteresantākais tas, ka komunistu partijai šīs jaunās opozicijas eksistences jautājums nācis skaidri zināms neilgi atpakaļ, kad šī opozicija jau stipri un plaši bija nobriedusi un

359

attīstījusies komunistu partijas vidū. Sākumā ar šo virzienu partijai nācies sastapties pag. gada maizes sagatavošanas kampaņas krīzes laikā savās organizacijās uz laukiem, kad vesela rinda komunistu pagastos un sādžās uzstājušies pret partijas politiku un prasījusi "smičku" ar kulaku elementiem. Šie komunisti no partijas vidus, protams, jau š.g. agrā pavasarī tikuši izslēgti, bat partijā palikušies vēl daudz šādu labā spārna opozicionāru. Apriņķu un guberņu partijas organizacijās, kā ari sādžu un kooperativu aparatos esot sastopams daudz tādu komunistu, kuri pieslienoties samierināšanas tendencei ar oportunistu kustību. Ari centrālā komiteja varot atrast dažus priekšstāvjus no šī virziena. Politbirojā, kā Stalins izteicies, gan neesot ne kreiso, ne labo, ne ari "samierinātāju" tīpa priekšstāvju.

Ārzemju novērotāji domā, ka, lai gan komunistu partijas iekšējā cīņā nekā katastrofiska pastāvošai iekārtai saredzēt nevarot, tomēr drīzumā partija būšot spiesta ņemt jaunu ekonomisku kursu uz labo pusi. Patlabanais stāvoklis ilgāk par gadu vilkties nevarot. Tiek izteiktas ari domas, ka pretkomunistiskai pasaulei vajadzētu šādā vei tādā veidā pabalstīt labo novirzienu. Šādam ieskatam es nevarētu piekrist; tas tikai nāktu, visā visumā, par labu komunismam. Jo stiprāks un noteiktāks būs politiskais kurss par labu komunismam, jo redzamāka būs reakcija un "povoroti" uz kapitalismu, ja komunisms neizrādīsies par dzīves spējīgu. Šaī ziņā Stalinam un viņa politikai būs lieli nopelni: viņš šo vēsturisko procesu katrā ziņā paātrina un, jādomā, attaisnos bijušā Amerikas Prezidenta Vilsona izteicienu, kad pie tā 1918.gadā padzītā Krievijas inteligence griezās pēc palīdzības:"Man žēl ir

360

krievu tautas, bet labāk lai cieš,vai pat pazūd viena tauta, nekā visa pasaule".

Attiecības ar Baltijas valstīm.

Attiecībās ar Baltijas valstīm, to starpā ar Latviju, nekas jauns nav novērojams. Pretēji komunistu partijas gribai, Baltijas valstīs nav auglīgas zemes priekš komunisma, un, neskatoties uz visiem upuriem no krievu puses, kā, par piemēru, Latvijas-PSRS-bas tirdzniecības līguma pildīšana, panākumi šimbrīžam nav labvēlīgi priekš komunistiem. To ļoti labi vēro vadošie komunisti un taisa attiecīgus slēdzienus. Priekš manis nebūtu nekāds brīnums, ja padomju valdība sāktu vest tādu ekonomisku politiku, kuŗa izietu uz noslēgtā ar mums tirdzniecības līguma likvidēšanu. Cik esmu noskaidrojis, tad nākošu gadu gan vēl pad. valdība centīsies līgumu pildīt, bet ir stipri apšaubams, vai šī vēlēšanās būs ari pēc gada.

Attiecībās ar Poliju, tāpat ari ar Igauniju, nav vajadzīgās uzticības un sirsnības, un tās var skaitīt par vēsām. Tas pagaidam spiež pad. valdību iepretim Latvijai rādīt lielāku itkā pretimnākšanu, pildot tirdzniecības līgumu, izdodot archivus un darot ari šo to citu. Bet vispārēja atmosfera, tomēr, nav laba, tā var negaidot sabiezēt un radīt vienu otru pārsteigumu. Tādēļ mums jābūt it sevišķi uzmanīgiem un tālredzīgiem: savilkt visus grožus mūsu pašu zemē ciņā pret nevēlamiem elementiem un ļaunām parādībām, uzturot iepretim PSRS-bai labas attiecības ne ar piekāpšanos iepretim viņai, bet ar zināmu korektīgumu, preses zolidumu u.t.t. Kas ari nenotiktu, tas vienmēr mums nāks par labu. To es pastāvīgi izjūtu no sarunām ar Ārlietu komisariatu un citām vadošām personām.

361

Attiecības ar lielvalstīm.

Kas attiecas uz lielvalstīm, tad neko labu nevar teikt par to attiecībām ar PSRS-bu. Padomju valdības līgums ar "General Electric Co" Amerikā liekas it kā ieguvums priekš pad. valdības, bet, turpretim, pa daļai sakarā ar šo nodibinātā bij. Krievijas kreditoru savienība ir jau pavisam nepatīkama parādība priekš Maskavas. Ir ari tādas ziņas, ka šī savienība ir nodibinājusies, lai apturētu bij. Krievijas kreditorus no Krievijas papīru pārdošanas, kuŗus, pateicoties pārāk zemam kursam, lielā mērā sākušās uzpirkt padomju iestādes. Tas liekas pilnīgi ticāmi. Padomju valdībai, pateicoties viņas centralizacijai, šaī ziņā lielas priekšrocības un izdevības stāvokļa izmantošanai, par ko bieži vien uztraucas lielvalstis.

Vakardienas "Večerņaja Moskva" bija atzīmēt par savādo Francijas vēstnieka laipnību, kuŗš ierodoties izvadīt Polijas un Latvijas militaratašejus, neskatoties uz to, ka padomju valdība pieprasījusi Latvijas militaratašeja atsaukšanu. Te man jānorāda, ka Francijas vēstnieks nebrauca mūsu militaratašeju pavadīt, bet gan mani. Un, tā kā mūsu militaratašejs izbrauca kopā ar mani, tad pad. valdība, lai mestu zināmu ēnu uz Francijas vēstnieku, dod nepareizu izskaidrojumu. Viss tas ir sīkumi, kuŗi, tomēr, rāda, ka nav draudzības starp PSRS-bu un Franciju, bet gan it kā apslēpts nemiers un pat naids. Ari par Alberu Thoma, kuŗš pašu laiku uzturas Maskavā un rīt izbrauks uz Japanu un ar kuŗu es iepazinos dinejā pie Francijas vēstnieka, padomju prese pagaidam cieš klusu.

Polijas aktivitate (pēc preses ziņām Polijas diplomatu) dažādu nepamatotu ziņu izplatīšanā par itkā sagaidāmo

362

Krievijā katastrofu diplomatiskā korpusa aprindās ne visai labi tiek uzņemta. Neviens nopietni nedomā par kaut kādām ~~k~~opietnām katastrofām, kas varētu apdraudēt padomju valdību, un tādēļ nav attaisnojami ar tādām padarīšanām nodarboties. Varbūt te vietā ir atzīmēt, ka nedeļas trīs atpakaļ Kaļiņinam gan bijuši stipri uzbrukumi jāiztur strādnieku mītiņā Podolskā, 4o kilometros no Maskavas. Viņa~~m~~ bijis jādzird šādi izteicieni: "В Москве в воротничке ходишь, а к нам в рубашке ездишь... Раньше имел одну бабу, а теперь целых четырех содержишь ... Не народ тебя избрал, а кучка людей и потому боитесь и никого в Кремль не пускаете ... Какая разница между Николаем II и тобой - оба не сменяемы" u.t.t.

Stāvoklis tomēr ir diezgan nopietns. Padomju valdība mobilizē visus spēkus, un, lai šie spēki šādā vai tādā veidā nelabvēlīgi neiespaidotu mūs, mūsu valsts valdībai jābūt ļoti stingrai un zolidai. Cerēsim, ka to jaunā Saeima un valdība sapratīs un ar lielāko nopietnību vadīs Latvijas valsts dzīvi pa īsto ceļu - pretim labākai nākotnei.-

Ar augstu un patiesu cie~~ņu~~

363

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

No. 9/848.sof 27102

Rīgā, 1928.g. 29 novembrī.

Valsts Prezidenta sekretariatā
saņemts 1928 g. 18. dec.
Ien. Nr 9021 / akt. Nr 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pārskatu par Padomju Socialistisko Republiku Savienības rūpniecību 1927/28.saimniecības gada pirmā pusē un treˇsā ceturksnī.

Izlietojot gadījumu lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.

Pielikumā: rakstā minētais.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

Pieņemts
Saņemts no V. P.
1928 g. "18" XII

Padomju Socialistisko Republiku Savienības rūpniecība 1927/28.saimniecības gada pirmā pusē un trošā cetkrsenī (1.X.27. - 1.VII.28.g.).

PSRS saimnieciskās politikas vadošās līnijas.

PSRS saimnieciskās politikas galvenais uzdevums ir izvest dzīvē industrializāciju, saskaņā ar XIV. un XV.komunistiskās partijas konferenču lēmumiem. Industralizācijas politiku varētu raksturot šādi:

1) panākt maksimālu rūpniecības attīstības tempu rūpniecības tehniskās pārveidošanas ceļā, galveno vērību piegriežot ražošanas līdzekļu produkcijai - smagai industrijai.

2) pacelt lauksaimniecības primitīvo techniku un augstāku līmeni, sekmējot individuelo sīkssaimniecību apvienošanu kolektīvās saimniecībās, valsts lielsaimniecību attīstību, atrodot dinamisku līdzsvaru lauksaimniecības un rūpniecības attīstībā.

Industrializācijas politika izpaužas PSRS saimniecības 5.gada plānā, kuŗu patlaban izstrādā Padomju Savienības saimnieciskie organi un kuŗa galīga apstiprināšana notika nākošā gada martā. Saskaņā ar šo plānu paredzēts dubultot rūpniecības produkciju nākošos 5 gados, pacelt darba rážīgumu par 72-75%, samazināt pašizmaksu (ražošanas izdevumus) par 25-30%, valsts lielrūpniecībā nodarbināto strādnieku skaitu pavairot par 450 tūkst., paaugstināt darba algu 26-30% apmērā.

Šī plāna realizācijas līdzekļi ir industrielā celtniecībā, t.i.rūpniecības techniskā pārveidošana un racionalizācija. Industrielā celtniecībā paredzēts ieguldīt 5 gadu laikā ap 10 miljardu rubļu, finansējot arvien plašākos apmēros jaunu uzņēmumu celšanu. Racionalizācija nozīmē rūpniecības saimnieciskā aparata nostādīšanu uz racionaliem pamatiem un rūpniecības techniskās ierīces, izejvielu, materiālu un kurināmā maksimāli efektīvu izmantošanu, kas panākama ar ražošanas mechanizāciju, uzņēmumu specializāciju, koncentrāciju, ražojumu standardizāciju, 2-3 darba maiņu kārtības ievešanu u.t.t.

PSRS rūpniecība, kuŗas kopprodukcija 1926/27.saimniecības gadā sasniegusi priekškaŗa apmērus, ir nonākusi rekonstrukcijas stadijā, kad viņas tālākā attīstība ir iespējama vienīgi rūpniecības pamatkapitala paliclināšanas ceļā, noctādot to uz jaunas techniskas bazes. 1927/28.saimniecības gadā, rekonstrukcijas perioda pašā sākumā,PSRS plānveidīgas saimniecības izveidošana jau ir atdurusies uz nopietnām grūtībām, uz tēm disproporcijām PSRS ekonomikā, kuŗas iepriekšējos gados tik spilgti nebija saredzamas.

Saimnieciskie sarežģījumi
1927/28.gadā.

Lauksaimniecībā ar primitīvo agrartechniku, 25 miljoniem individuelo, pusnaturalo saimniecību, ir jāuzskata par galveno šķērsli plānveidīgās saimniecības izveidošanai, industrializācijas izvešanai. Rekonstrukcijas periodā rūpniecība nonāk arvien lielākā atkarībā no lauksaimniecības. Šī atkarība izpaužas trijos virzienos: 1) pilsētu iedzīvotāju apgādāšana pārtikas vielūm, 2) vieglai industrijai vajadzīgās lauksaimniecības jēlvielas, 3) lauksaimniecības ražojumu eksports. Mašinu un techniskās ierīces importa palielināšanās prasa lauksaimniecickā eksporta pavairošanu, vieglās industrijas attīstības tempo ir cieši saistīts ar attiecīgo jēlvielu produkcijas pieaugšanu. Apskatamā saimniecības gadā novērojama krīze visos trijos augstāk minētos virzienos: 1) pārtikas vielu trūkums, 2) jēlvielu trūkums, 3) labības eksporta pārtraukšana.

Lauksaimniecības produkcija kaut gan ir tuvojusies priekškaŗa līmenim, bet tā ražojumu masa, kas ieplūst tirgū, tālu vēl nesasniedz priekškaŗa apmērus, sastādot piem.attiecībā uz labību tikai ap 50%. Tamdēļ krīze labības tirgū, kuŗa iestājās šī gada sākumā, ir pilnīgi saprotāma, bet PSRS saimniecickiem organiem tā tomēr sagādāja pārsteigumu, jo tie par daudz optimistiski bija novērtējuši zemnieku eventuelos labības atlikumus. Labības trūkumu mēginājo izskaidrot ar labības slēpšanu no turīgāko zemnieku puses, uzskatot šo šķiru par padomju iekārtas galveno ienaidnieku. Sekoja represijas, spaidu lī-

dzekļi pret zemniekiem, kas šī gada otrā ceturksnī gan deva zināmus panākumus labības iepirkšanas operācijās, bet kas pēc būtības varēja tikai krīzi paasināt, izsaucot sējas platības sašaurināšanos, sevišķi graudkopībā. Labības eksporta pārtraukšanai sekoja ārējās tirdzniecības bilances pasivitāte, kuŗa šī gada 11 mēnešos sastāda ap 178 milj. rubļu. Spriežot pēc datiem par šī gada ražu un labības sagatavošanas operacijām, nav nekādas izredzes atjaunot labības eksportu nākošā saimniecības gadā. Sakarā ar to rūpniecības rekonstrukcijai vajadzīgo mašinu, techniskās ierīces, kā arī izejvielu importa samazināšana tuvākā nākotnē liekas būt neizbēgama.

No lauksaimniecības izejvielu trūkuma sevišķi ir cietusi linrūpniecība, kuŗa ir spiesta produkciju samazināt. Arī dažas citas rūpniecības nozares nav bijušas pietiekoši apgādātas izejvielām, piem. ādas, degvīna, etērķeles rūpniecības. Kritiskais stāvoklis pārtikas vielu tirgū pastāv arī šī gada otrā pusē, galvenā kārtā zīmējoties uz maizi, sakņaugiem un tauku vielām. Nav likvidēts preču bads attiecībā uz vieglās industrijas ražojumiem. Arī smagās rūpniecības ražojumu tirgū novērojama asa krīze - būvmateriālu (cementa, ķieģeļu,kokmateriāla, dzelzs) trūkums, šuguna bads. Visi šie faktori, kā arī valūtas krīze, straujā bezdarba pieaugšana, cenu celšanās, ir nopietni satricinājuši Padomju Savienības tautsaimniecību apskatamā gadā.

Šie krīzes elementi liecina, ka rūpniecības rekonstrukcijas periodā PSRS industrielās un agrarpolitikas saskaņšana top arvien sarežģītāka, ka saimnieciski-politiska bloka nodibināšana starp pilsētu un sādžu stāv nopietnu pārbaudījumu priekšū.

Saimniecisko sarežģījumu pavairošanās ir paasinājusi arī nesaskaņas, idejisko cīņu komunistiskās partijas vadošās aprindās starp labo novirzienu un centru.

PSRS rūpniecības produkcija
1927/28.g.pirmā pusē.

Šī pārskata galvenais objekts ir PSRS valsts lielrūpniecība, kuŗa atrodas VSNH pārziņā un kuŗa spēlē noteicošo lomu visā Padomju

Savienības rūpniecībā. No svara būtu tomēr arī aplūkot visas PSRS rūpniecības (cenzovaja promišļennostj) ražošanas apmērus 1927/28.gadā. Cenza rūpniecībā tiek tilpst visa PSRS rūpniecība, izņemot sīkrūpniecību, par kuŗu nav statistisko datu un kuŗas skaitīšanu padomju valdība ir nolēmusi izdarīt nākošā saimniecības gadā. Visas PSRS rūpniecības sociālās sastāvdaļas ir: valsts, kooperatīvā, privātā un koncesionārā rūpniecība. Zemāk pievestā tabele raksturo minēto PSRS rūpniecības sastāvdaļu produkcijas vērtību, strādnieku un uzņēmumu skaitu 1927/28. saimniecības gada pirmā pusē.

	Valsts rūpniecība		1927/28.g.% salīdzinot ar iepriekšējo gadu.	
	I.cet.	II.cet.	I.cet.	II.cet.
produkcijas vērtību milj.červ.rbļ.	3289,4 m.r.	3220,2 m.r.	110,6	124,1
strādnieku skaits	2349 tūkst.	2298 tūkst.	106,5	106,9
uzņēmumu skaits	8482	8180		
	Kooperatīvā rūpniecība.			
produkcijas vērtība milj.červ.rbļ.	282,9 m.r.	274,8 m.r.	136,3	164,9
strādnieku skaits	128,5 tūkst.	130,7 tūkst.	122,7	134,1
uzņēmumu skaits	2351	2463		
	Privātā rūpniecība.			
Prod.vērtība milj. červ.rbļ.	41,2 m.r.	32,7 m.r.	58,2	60,8
strādnieku skaits	19,5 tūkst.	16,7 tūkst.	58,8	61,8
uzņēmumu skaits	986	873		
	Koncesionārā rūpniecība.			
produkcijas vārtība milj.červ.rbļ.	20,7 m.r.	21 m.r.	205,1	192,2
strādnieku skaits	17,8 tūkst.	17,3 tūkst.	125,7	119,5
uzņēmumu skaits	54	50		
	Visa rūpniecība (cenzovaja promišļennostj)			
produkcijas vērtība milj.červ.rbļ.	3.634 m.r.	3.548 m.r.	111,4	125,8
strādnieku skaits	2.515 tūkst.	2.463 tūkst.	106,7	107,6
uzņēmumu skaits	11.863	11.566		

Nošīs tabeles ir redzams, ka visas rūpniecības produkcija ir pavairojusies par 11,4% pirmā un 25,8% otrā ceturksnī salīdzinot ar pagājušo gadu. Strādnieku skaits pieaudzis par 6,7% pirmā un 7,6% otrā ceturksnī. Tālāk jāatzīmē, ka kooperatīvā rūpniecība uzrāda daudz ātrā-

ku pieauguma tempu nekā valsts rūpniecība. Kooperatīvās rūpniecības produkcija ir pavairojusies par 36,3% pirmā un par 64,9% otrā ceturksnī; valsts rūpniecības produkcija, turpretīm, ir pavairojusies tikai par 10,6% pirmā un 24,1% otrā ceturksnī.

Kas zīmējās uz koncesionāro rūpniecību, tad no pieveatiem datiem būtu nepareizi taisīt slēdzienu par tās straujo attīstību, jo produkcijas pieauguma šai rūpniecības nozarē ir izskaidrojams ar to apstākli, ka koncesionārie uzņēmumi pa lielākai daļai atrodas vēl organizācijas stāvoklī un tikai pamazam sāk attīstīt savu darbību.

Privātās rūpniecības produkcija ir ievērojami samazinājusies: par 41,2% pirmā un - 38,4% otrā ceturksnī.

Valsts lielrūpniecības produkcija 1927/28.gadā.

Neraugoties uz augstāk atzīmētiem krīzes elementiem, PSRS saimnieciskā attīstībā 1927/28.gadā valsts lielrūpniecības attīstības temps nav atslābis apskatamā gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, bet ir to pārspējis.

Valsts lielrūpniecības produkcijas pieaugumu raksturo sekoša tabele:

Produkcijas vērtība miljonos červ.rbļ.

1927/28.gadā

I.cet.	II.cet.	III.cet.
2.343	2.569	2.407

1926/27.gadā.

2.129	2.126	2.005

1927/28.gada produkcijas vērtība % salīdzinot ar 1926/27.g.

110,0%	120,3%	120%

No šiem datiem izriet, ka valsts lielrūpniecības produkcija ir pieaugusi I.ceturksnī par 10%, otrā - par 20,3% un trešā - par 20%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Spriežot pēc datiem par ražošanas apmēriem, š.g.julijā un augustā apskatamā gada pēdējā ceturksnī sagaidams

apmēram tāds pats produkcijas pieaugums kā divos iepriekšējos. Ņemot vērā pag.saimniecības gadā izdarīto rūpniecības cenu pazeminā̆šanu, PSRS ekonomisti 1927/28.g.valsts lielrūpniecības produkcijas pieaugumu aprēķina 22,5% apmērā pret 18,5% pag.gadā un šī gada plānā paredzētiem 23%. Šo parādību PSRS ekonomisti cenšas iztulkot kā lielu saimniecisku sasniegumu, aizrādot uz to, ka daudzi bija sagaidījuši rūpniecības attīstības tempa atslābšanu apskatamā gadā. Šis apstāklis ir arī izsaucis PSRS vadošās saimnieciskās aprindās zināmu optimismu attiecībā uz lielrūpniecības attīstības iespējamībām nākošos gados. Jāatzīmē, ka daži PSRS ekonomisti (Bazarovs u.c.) brīdina no pārmērīgas rūpniecības attīstības tempa forsēšanas, kas varētu novest pie negaidītiem ekonomiskiem satricinājumiem, smagas krīzes, vai pat katastrofas.

Tagad pievedīsim datus par valsts lielrūpniecības galveno nozaru ražošanas apmēriem 1927/28.gada trijos ceturkšņos, salīdzinot tos ar atticcīgo periodu iepriekšējā gadā.

Galveno ražošanas līdzekļu produkcija 1927/28.g.

	I.cet.	II.cet.	III.cet.
	t ū k s t.	t o n n a s	
akmenogles	9.205	9.298	7.732,2
nafta	2.777,3	2.615,4	2.909,5
dzelzruda	1.328,4	1.499,4	1.457,1
čuguns	789,6	833	850,4
tērauds	1.024,3	1.085,1	1.026,1
velmētā dzelzs	8.22.4	879,7	844,6
skābes	68,4	76,5	75,5
sārmi	67.2	70,4	71,6
superfosfats	35,5	40,0	36,44

	jūlijā	augustā
akmenogles	2.619	2.659
nafta	1.033	1.021
dzelzruda	567,7	561,2
čuguns	268,0	267,8
tērauds	311,5	337,4
velmētā dzelzs	233,7	277,2
skābes	23,46	24,70
sārmi	25,37	24,31
superfosfats	15,05	14,42

1926.27.gadā.

	I.cet.	II.cet.	III.cet.
	t ū k s t. t o n n a s.		
akmeņogles	7.968	8.044	7.321
nafta	2.500,9	2.458,7	2.580,6
dzelzsruda	998,2	1.146,1	1.258,9
čuguns	719,1	744,2	757,9
tērauds	888,6	898,2	881,4
velm.dzelzs	690,7	695,8	667,4
skābes	65,3	68,3	62,3
sārmi	59,1	56,2	61,8
superfosfats	21,8	21,3	22,9

	julijā	augustā
akmeņogles	2.450	2.426
nafta	844,6	863,3
dzelzsruda	482,5	446,2
čuguns	245,2	246,2
tērauds	284,3	312,4
velm.dzelzs	188,6	222,9
skābes	19,84	19,36
sārmi	21,41	21,96
superfosfats	7.40	5.92

1927/28.g.% salīdzinot ar 1926/27.g.

	I.cet.	II.cet.	III.cet.	julijā	augustā
akmeņogles	115,5	114,8	105,5	107	109,1
nafta	111	106,3	112.2	118,7	116,5
dzelzrūda	133	130,8	115,8	109,4	126
čuguns	111,1	116	112,2	209,4	105,8
tērauds	115,3	120,8	116,4	109,3	108
velm.dzelzs	119,1	126,5	126,1	123,6	124,4
skābes	104,6	111,7	120,3	113,6	123,5
sārmi	113,5	125,0	115,8	118,5	126,4
superfosfats	162,8	187,8	159	209,9	243

Tekstilpreču produkcija

			1927/28.g.		
Kokv.aud.milj.mtr.	651,6	674,2	301,1	171,6	219,7
vilnas " " "	23,0	25,0	24,1	6,7	9,0
linu aud.tūk.km. "	48,5	52,9	43,2	5.1	9,7
kokv.dziju t.ton.	76,1	66,2	70,3	19,6	27,2
vilnas " " "	11,2	12,2	11,2	3,3	4,2
linu " " "	18.0	19,6	17,5	1,39	2,7

			1926/27.g.		
Kokv.aud.milj.mtr.	611.3	588.2	592,8	138.4	182,9
vilnas " " "	20,9	20.7	21,6	4 8	7,4
[illegible]		5[illegible]0			
linu aud.tūk.km.mtr.	54,6	50,0	48,5	6 0	7,2
kokv.dziju tūk.ton.	87,5	68,8	70.3	16.6	21,6
vilnas " " "	10,4	9,8	9,9	2,5	3,3
linu " " "	19,7	18,7	17,9	1,5	2,0

1927/28-g % salīdzinot ar 1923/27.g.

	I.cet.	II.cet.	III.cet.	jūlijā	augustā
Kokvilnas audumu	102.3	114.6	101,4	125,1	120,1
vilnas audumu	110	120,7	111,3	138,3	122,6
linu "	94 -	105,8	99,8	75,6	111,6
kokvilnas dzijas	112.7	124,3	111,5	101,8	122,3
vilnas "	108.7	124,5	113,0	130,2	126,0
linu "	91,4	104,3	97,5	72,3	113,6

No šiem datiem ir redzams, ka attiecīgu rūpniecības nozaru produkcija šā gada otrā ceturksnī, ar dažiem izņēmumiem, ir pieaugusi, bet trešā ceturksnī samazinājusies, salīdzinot ar iepriekšējo ceturkseni. Šai parādībai ir sezonas raksturs - tā izskaidrojama ar strādnieku atvaļinājumiem un remonta darbiem vasaras mēnešos. Viszemākais produkcijas līmenis parasti ir novērojams julijā, augustā produkcijas temps sāk atkal pieaugt.

Seviški zemu ir noslīdējusi III.ceturksnī akmeņogļu iegūšana - no 9.298 tūkst.tonnām II.cet. līdz 7.762 tūkst.ton., pārsniedzot attiecīgo ceturksni pagājušā gadā tikai par 5,5%. Arī pēdējā ceturkšņa pirmos mēnešos, t.i.julijā un augustā, akmeņogļu rūpniecības produkcijas nav manāmi palielinājusies, salīdzinot ar iepriekšējiem mēnešiem: junijā - 2.602, 1 tūkst.tonnu, julijā, 2.328 tūkst., augustā - 2659 tūkst. ton. Šakarā ar to akmeņogļu rūpniecības produkcija šai gadā izpildīs plānu tikai 95% apmērā. Šis apstāklis iegūst seviškļu nozīmi cauri to, ka kurināmo vielu rūpniecībā tikai naftas iegūšana sasniedz šai gadā plānā paredzētos apmērus, torfs un malka, turpretīm, uzrāda deficitu 10% apmērā, pat salīdzinot ar pag.gadu. Aiz šī iemesla visu kurināmo vielu produkcija šai gadā ir palielinājusies tikai par 4,5%, kurināmā patēriņam pieaugot 13% apmērā. Kurināmā krājumi šā gada beigās sastāda tikai 30% no plānā paredzētā vairuma. Šāds stāvoklis draud izsaukt nopietnu kurināmā krīzi nākošā saimniecības gadā.

Salīdzinot čuguna, tērauda un valsētās dzelzs produkciju, jākonstatē, ka čuguna produkcija atšķiras ar gausāku pieauguma tempu. Šo nesamērību metalurgijā vēl pastiprina metālapstrādāšanas un mašinu rūp-

niecības attīstība, kuŗas produkcijas vērtība priekškaŗa rubļos sastādīja - 1926/27.g.I.pusē - 204,9 milj.rbļ.,1927/28.g.I.pusē - 254,8 milj.rbļ.,produkcijas pieaugums tā tad, sasniedz ap 25%. Čuguna produkcijs šaī gadā, turpretim, pavairojusies tikai par 12%.

Sakarā ar to ir izcēlies čuguna bads, kas ir spiedis PSRS saimnieciskos organus organizēt vecas dzelzs vākšanas kampaņu. Lai gan dzelzceļu noliktavās un daudzos lielākos uzņēmumos atrodoties lieli vecas dzelzs krājumi, tomēr tās vākšana līdz šim bijusi nesekmīga, jo, pēc padomju preses ziņām, attiecīgās iestādes bieži vien ignorējot rīkojumu par vecas dzelzs izdošanu un arī dzelzceļi neatrodot par iespējamu nosūtīt šo preci steidzamības kārtībā.

Kas zīmējas uz tekstilrūpniecību, tad vispirms jāatzīmē, ka kokvilnas audumu produkcija tikai šī gada otrā ceturksnī ir manāmi pacēlusies virs pag.gada līmeņa (par 14,6%), trešā ceturksnī, turpretīm, pārsniedzot iepriekšējā gada produkciju tikai par 1,4%.

Bet tā kā šī gada julijā un augustā kokvilnas audumu produkcija uzrāda lielāku pieauguma %, salīdzinot ar pag.gadu (julijā - 25,1%, augustā - 20,1%), kas sagaidāms arī septembrī, tad pēdējā ceturkšņa produkcijas pieaugums sastādīs ap 22-23%.

Lielāku produkcijas pieauguma tempu var konstatēt vilnas rūpniecībā. Vilnas audumu produkcija ir pārsniegusi pag.gada līmeni I.cet.- par 10%, II.cet.-par 20,7%, III.cet.- par 11,3%, julijā - par 38,6% un augustā - par 22,6%.

Linrūpniecība, turpretīm, uzrāda nīkuļošanas pazīmes, kam par cēloni linšķiedru trūkums. Linu audumu produkcija ir noslīdējusi zem iepriekšēja gada līmeņa šī gada I.un III.ceturkšņos, mazs pieaugums (5,8%) novērojams tikai otrā ceturksnī. Jēlvielas trūkums dēļ linrūpniecība bija spiesta šī gada vasaras mēnešos pārtraukt darbus daudzos uzņēmumos. Linu audumu produkcija š.g.junijā sastādīja 97,6% no iepriekšēja gada apmēra, julijā tikai - 75,6%.

Industriālā celtniecība.

Rūpniecības rekonstrukcijas periodā industrialai celtniecībai

piekrīt izcilus loma, un tāpēc arī tās finansēšanai paredzētas ievērojamas summas, kuŗas ar katru gadu pieaug. kas redzams no sekošiem datiem:

Industrielās celtniecības finansēšana pēdējos trijos gados

(bez elektrofikācijas)

	1925/26.g.	1926/27.g.	1927/28.g.
1. Pamatremonts	150 m.r.	139 m.r.	122 m.r.
2. paplašināšana un pārbūve	310 " "	645 " "	680 " "
3. jaunu uzņēmumu celšana	-	138 " "	384 " "
4. dzīvokļu celtniecība	72 " "	96 " "	116 " "
Kopā	743 m.r.	1.018 m.r.	1.302 m.r.

Nākošos 5 gados:

1928/29.g. - 1.640 milj.rbļ.
1929/30.g.- 1.830 " "
1930/31.g. - 1.963 " "
1931/32.g. - 2.103 " "
1932/33.g. - 2.804 " "

1927/28.gada beigās ekspluatācijā jau atrodošos paplašināto un pārbūvēto uzņēmumu vērtība sastāda ap 700 milj.rbļ.,bet jaunuzcelto - ap 300 milj.rbļ.

Neraugoties uz to, ka industrielā celtniecība ir galvenais faktors, kas noteiks PSRS rūpniecības attīstības tempu nākošos gados, jāatzīst, ka šī svarīgā rūpniecības nozare atrodas ļoti bēdīgā stāvoklī, ko ir konstatējuši tautas strādnieku un zemnieku inspekcijas komisariāta (RKJ) izdarītā celtniecības pārbaude dažādās rūpniecības nozarēs.

Vispirms jāatzīmē pārmērīgi augstā būves darbu izmaksa, kas redzams salīdzinot celtniecības un vispārējo rūpniecības cenu indeksus pēdējos gados:

	1924/25.g.	25/26.g.	26/27.g.	27/28.g.
Vispārējais rūpniecības cenu indekss	1.92	2.01	1.99	1.80
celtniecības cenu indekss	2.26	2.63	2.64	3.00

(priekškara cenas = 1.00).

Šie dati rāda, ka rūpniecības un celtniecības cenu indeksu starpība ir pregresīvi pieaugusi kopš 1924/25.g.līdz pēdējam laikam. Ja industrielai celtniecībai 1927/28.gadā atvēlētās summas sastāda ap 1.500 milj.rbļ.(ieskaitot elektrofikāciju), tad uz celtniecības darbu izvešanu vien, atskaitot materiālus, krīt vismaz puse no šīs summas, t.i.750 milj.rbļ. Ja celtniecības cenu indekss nebūtu augatāks par rūpniecības indeksu, tad celtniecības darbu izvešana rūpniecībā izmaksātu nevis 750, bet 450 milj.rubļu.

Tas pats sakams arī par citām celtniecības nozarēm - dzelzceļu būvniecību, kommunālo celtniecību u.t.t. No tā var slēgt, kādas kolosālas summas ir jāzaudē PSRS saimniecībai, celtniecības primitīvā un chaotiskā stāvokļa dēļ. Padomju valdības direktīvu par cenu pazeminā-šanu 15% apmērā celtniecība apskatāmō gadā nav izpildījusi, izvedot to tikai 4-5% apmērā.

Augstāk minētā RKJ industrielās celtniecības revizija ir konstatējusi šādus galvenos trūkumus:

1) nepietiekoša, pavirša un nemākulīga projektu izstrādāšana, būves darbu uzsākšana bez sīki izstrādāta projekta, neracionels paralelisms un decentralizācija projektu un plānu izgatavošanā, jaunceļamo uzņēmumu techniski-saimnieciskо iespējamību nepilnīga noskaidrošana;

2) pārmērīgi augstā būves darbu izmaksa, kuŗa parasti ievērojami pārsniedz iepriekšējos izmaksas aprēķinus, bet dažreiz iznāk par 200-300% augstāka, nekā paredzēts, kā, piem.,ir bijis uz ekandaliozām jaunuzceltām stikla fabrikām;

3) parastā būves darbu ieilgšana un plānu neizpildīšana laikā;

4) administratīvi-techniskā aparata neracionela un nesaimnieciska organizācija;

5) kvalificētā techniskā personāla trūkums un ārzemes techniskо sasniegumu nepietiekoša izmantošana, primitīvā technika un techniskais diletantisms.

Bez tam jāatzīmē vēl nepietiekoša būvmateriālu produkcija un chaoss, kuŗš valda būvmateriālu tirgū - materiālu nepiegādāšana laikā,

nesaimnieciska būvmateirālu pārvadāšana no tāliem apgabaliem u.t.t.

Šie apstākļi ir par cēloni, ka kolosālās summas, kuŗas ieguldītas industrielā celtniecībā, nedod attiecīgu saimniecisku efektu, nepaceļ produktivitāti, nepalētina ražošanu, jo bieži vien pārveidotie vai jaunuzceltie uzņēmumi ražo dārgāk nekā vecie - technisk[illegible]s progress [illegible] izrādas neizdevīgs saimnieciskā ziņā. Sevišķi nerentabla ir kapitala ieguldīšana smagā industrijā. Tā, piemēram, metalurģija un akmeņogļu rūpniecība, kuŗās izdarīti plaši rekonstrukcijas darbi, nevar panākt cenu pazemināšanu, jo ar moderno techmisko ierīci apgādātie uzņēmumi ražo dārgāk nekā vecie.

Neraugoties uz to, smagā industrija saņem lauvas daļu no celtniecībai atvēlētām summām, kas redzams no sekošas tabeles:

Indusrielās celtniecības finansēšana
(milj.červ.rbļ.)

	1927/28.g.	1928/29.g.	1928/29.g.% salīdzinot ar iepriekš.
Akmeņogles	131,7	164,3	124,7
nafta	215,9	224,5	103,5
melnais metals	201,6	248,1	123,1
krāsainais metals	26,6	43,9	165
mašinu būvniecība	121	186,8	154
ķīmiskā rūpniecība	56	113,2	202
elektrotechniskā	20,3	27.5	135
būvmateriāli	51,3	88,2	172
mežrūpniecība	48,9	65,8	134,5
galv.kokvilnas komiteja	8,4	15	178,6
tekstīlrūpniecība	187.2	223	119,1
cukura rūpniecība	48,1	55,2	113,4

Smagā rūpniecība 1927/28.gadā saņem 70,8%, bet 1928/29.g.-75,2% no celtniecībai atvēlētām summām. Pret šādu nerentablās smagās industrijas attīstības forsēšanu pastāv zināma opozīcija komunistiskas partijas vadošās aprindās (labpusējais novirziens). Šī opozīcija atrod, ka smagā industrijā jau nelietderīgi "apēdusi" milzu summas un tāpēc lielāka vērība piegriežama rentablās vieglās industrijas paplašināšanai, ievedot mašinas un techniško ierīci no ārzemēm.

Lai novērstu to neciešamo stāvokli, kuŗā atrodas industrielā celtniecība, padomju valdība š.g.1 junijā ir izdevusi noteikumus, kuŗu no-

lūkst ir radikāli pārveidot industrielās celtniecības saimnieciski-tehnisko aparatu, nostādot to uz racioneliem pamatiem. Lielu vērību šie noteikumi piegriež ārzemes technikas izmantošanai, paredzot technisku biroju ierīkošanu PSRS tirdzniecieskie pārstāvībās, ievērojamāko ārzemes firmu techniskās konsultācijas organizāciju Padomju Savienībā, ārzemju izcilus speciālistu piesaicināšanu, jauno inženieru komandēšanu uz ārzemēm plašākos apmēros un uz ilgāku laiku (2-3 gadiem), speciālas komisijas sūtīšanu uz ārzemēm, kuŗas uzdevums būtu industrielas celtniecības jautājumu pētīšana.

Rūpniecības racionalizācija.

Blakus industrielai celtniecībai rūpniecības racionalizācija ir otrs galvenais faktors, kuŗš noteiks PSRS valsts lielrūpniecības attīstības tempu nākošos gados. Rūpniecības produkcijas pavairošana vairs nevar notikt darba intensifikācijas ceļā, jo strādnieku darba spēka izmantošana pēc PSRS ekonomistu atzinuma ir jau tuvojusies savām dabiskām robežām, darba ražīgums atkarāsies, tā tad, no jaunās techniskās ierīces un plašu racionalizācijas darbu izvešanas.

Komunistiskās partijas centrālās kontroles komisijas plenuma trešā sesijā š.g.augusta beigās rūpniecības racionalizācijas jautājums tika plaši diskutēts sakarā ar strādnieku un zemnieku inspekcijas (RKJ) izdarīto racionalizācijas pārbaudi dažādās rūpniecības nozarēs. Minētās apspriedēs noskaidrojas, ka rūpniecības racionalizācijā PSRS saimnieciskie organi sper vēl tikai pirmos nedrošos soļus, ka racionalizācija atrodas vēl propagandas stādijā. Racionalizācijas darba organizācijā un vadīšanā, pēc padomju ekonomistu atzinuma trūkstot saskaņota plāna, racionalizācijas uzdevumu izpratnes, kvalificētā techniska personāla, trūkstot racionalizācijas techniskas virsvadības, jo augstākās saimnieciskās padomes (VSNH) virsvadībai līdz šim esot bijis tikai statistiski-ekonomiska, bet nevis techniska raksturs. Ar šādiem un vēl daudz citiem trūkumiem PSRS ekonomisti mēģinā izskaidrot niecīgos sasniegumus rūpniecības racionalizācijā.

Minētās centrālās kontroles komisijas apspriedēs VSNH priekšsēdētājs Kuibiševs sevišķi uzsvēra iegūtos panākumus ražošanas mechanizācijā galvenā kārtā attiecībā uz akmeņogļu, naftas, elektrotechnisko rūpniecību, kā arī lauksaimniecības mašinu būvniecību. Tā piem.1927/28. gadā 21,7% akmeņogļu tiekot iegūtas mechaniskā ceļā, elektrisko lampu izgatavošana esot ne tikai mechanizēta, bet pat automātizēta u.t.t. Cik niecīgi tomēr vēl šie sasniegumi ~~xx~~ pat tādos uzņēmumos, kuŗos racionalizācija jau izvesta, var spriest no sekošiem piemēriem, par kuŗiem runāja taĭs pašās apspriedēs.

Pārbūvētā mašinu fabrikā "Amo", kuŗā ieguldīts 2,5 milj.rubļu, vienas mašinas izgatavošana ilgstot 10 mēnešus, bet Vācijā nepilnus divus. Elektrisko lampu fabrikās nodarbināti 3000 strādnieku, kuŗi producējot 25 milj.lampu gadā. Z.-A.Sav.Valstīs "General Electric Company" fabrikās 2000 strādnieku izgatavojot 250 milj.lampu gadā.

Ja pat ražošanas mechanizācijā PSRS saimnieciskō organu sasniegumi ir niecīgi, tad vēl vairāk tas zīmējas uz citiem racionalizācijas veidiem, nepārtrauktās ražošanas sistemas ievešanu, uzņēmumu specializāciju, ražojumu standardizāciju, kurināmā izejvielu, materiālu, techniskās ierīces efektīvu izmantošanu u.t.t.

Tā, piem. nepārtrauktā ražošana ievesta tikai 70-80 uzņēmumos, standardizācijas komisijas izstrādātie 300 standarti palikuši uz papīra etc.

Lai sekmētu rūpniecības racionalizācijas izvešanu, PSRS saimnieciskie organi ir nolēmuši reorganizēt līdzšinējo kārtību, ierīkojot racionalizācijas organu tīklu: šādi organi, saskaņā ar VSNH š.g.1.augusta rīkojumu, jānodibina līdz nākošā saimniecības gada sākumam, katrā uzņēmumā, trestos un attiecīgās rūpniecības nozaru pārvaldēs augstākā saimniecības padomē. Pie VSNH tiek dibināta augstākā ekspertu padome, kuŗa sastādīsies no izcilus ārzemes un nacionāliem specialistiem (ap 45-50 personu).

Šai padomei (VES), kuŗu PSRS ekonomisti dēvē par "techniskās revolucijas štābu", piekritīs rūpniecības regulēšana, kā arī visu sva-

rīgāko racionalizācijas un celtniecības darbu vadīšanu.

Tālāk jāatzīmē vēl sekošie PSRS saimnieciskō organu rīcības plāns zīmējoties uz rūpniecības technisko vadīšanas sekmēšanu:

1) technisko personāla lietderīgākas sagatavošanas nolūkā veselā rindā technisko augstskolu pāriet VSNH un satiksmes komisariāta pārziņā;

2) nodomāts pavairot rūpniecības pārstāvju komandējumus uz Eiropu un Ameriku, kuŗu uzdevums būtu iepazīties ar ražošanas organizāciju;

3) gādāt par zinātnisku pētniecības ieetāžu darbības paplašināšanu, sevišķu vērību piegriežot technisko institutu un laboratoriju atradumu izmantošanai; VSNH legalizē riska ideju rūpniecībā zīmējoties uz jaunu izgudrojumu pielietošanu; pie tautas komisaru padomes nodibināta ķīmizācijas komiteja, kuŗa sastādās no ievērojamākiem PSRS specialistiem.

4) Atvēlēt plašus līdzekļus, kuŗi sastādīs ap 4% no rūpniecības finansēšanai paredzētām summām, minēto laboratoriju un institutu iekārtošanai un uzturēšanai, kā arī izgudrojumu realizācijai, ievedot arī premiju izmaksu izgudrotājiem un ātradējiem.

<u>Pašizmaksas pazemināšanas valsts lielrūpniecībā.</u>

Kā jau augstāk minēts, rūpniecības 5 gadu plānā paredzēts ieguldīt industrielā celtniecībā ap 10 miljardu rubļu, pie kam budžeta kārtībā atvēlētās summas nepārsniedz 700-800 miljonus gadā, kas 5 gadu laikā sastādītu 3,5 - 4 miljardus. Rūpniecībai pašai, tā tad, jāuzkrāj 6 - 6,5 miljardu rubļu, kas pārējos vienādos apstākļos iespējams vienīgi rūpniecības produkcijas pašizmaksas samazināšanas ceļā. No tā izriet, ka rūpniecības 5 gadu plāna realizācija, ciktāl tā atkarājas no finansielām iespējamībām, stāv ciešā sakarā ar attiecīgiem sasniegumiem pašizmaksas pazemināšanā. Pašizmaksas samazināšana iegūst vēl lielāku nozīmi, ja aplūkojam to arī no ārējās tirdzniecības resp.industrielā eksporta rentabilitātes viedokļa.

Padomju savienībai nākas savus rūpniecības ražojumus pārdot zem pašcenas, ņemot vērā nesamērību, kuŗa pastāv starp PSRS un pasaules tir-

gus cenām. Pie tam jūatzīmē, ka šī cenu starpība tagad ir lielāka kā priekš kaŗa un nav arī samazinājusies, bet gan pieaugusi pēdējos gados, kas redzams no sekošiem datiem:

1913.gadā Z.-E.Savienoto Valstu lieltirdzniecības cenas sastādīja 0,59 no Krievijas cenām, 1925.gadā - 0,40, 1926.g.- 0,42, 1927.gadā- 0,39. Attiecībā uz Vāciju minētie koeficienti ir šādi: 1923.g.- 0,55, 192 5.g. - 0,34, 1926.g. - 0,41, 1927.g. - 0,34.

No otras puses, produkcijas pašizmaksa ir barometrs, kuŗš rāda attiecīgos sasniegumus rūpniecības racionalizācijāx un industrielā celtniecībā.

Neraugoties uz to, ka pašizmaksas pamazināšanas/problemam piekrīt PSRS ekonomikā tāda izcilus nozīme, ņākonstatē, tomēr, ka iepriekšējos 2 gados Padomju Savienības saimnieciskiem organiem nav izdevies tuvoties šī problema atrisināšanai, jo pašizmaksa šaī laikā ir bijusi gandrīz stabila. Arī 1927/28.gads neuzrāda ievērojamus sasniegumus šaī ziņā: plānā bija paredzēts samazināt pašizmaksu, rūpniecībā par 6,3% un celtniecībā - par 15%, bet šīs direktīvas nav izpildītas. Saskaņā ar PSRS ekonomistu aprēķiniem rūpniecībā panākta pašizmaksas pazemināšana 4.5%, bet celtniecībā ne vairāk kā 5% apmērā. Sakarā ar šo liekas problemātiska arī nākošā saimniecības gada plānā paredzētā pašizmaksas pazeminašana, in proti: rūpniecībā par 1.0% un celtniecībā par 15%.

Strādnieku skaits valsts lielrūpniecībā.

Vidējais strādnieku skaits, ieskaitot zemākos kalpotājus, valsts lielrūpniecībā sastādīja: 1926/27.g.pēdējā ceturksnī - 2.032 tūkst., II.ceturksnī - 2.140 tūkst.un III.ceturksnī - 2.176 tūkst. Valsts lielrūpniecībā nodarbināto strādnieku skaits apskatamā gada III.ceturksnī ir palielinājies par 144 tūkst..salīdzinot ar pag.gada pēdējo ceturksni, jeb par 7%. Strādnieku skaita pieaugums, tā tad, ir pārsniedzis š.g.plānā paredzēto apmēru - 4,3%.

Rūpniecības techniskā pārveidošana, racionalizācija, ražošanas procesa mechanizācija ir faktori, kuŗi dod iespēju pavairot rūpniecības produkciju, palēninot taī pašā laikā strādnieku skaita pieaugšanas

tempu, kas izsauc bezdarba pavairošanos. Rūpniecības rekonstrukcijai un racionalizācijai, tā tad, ir arī sava ēnas puse. Ja tagad jau, rekonstrukcijas perioda sākumā, rūpniecības produkcija ir pieaugusi par 22,5% gadā, bet strādnieku skaits tikai par 7%, tad nākošos gados šis samērs taps arvien nelabvēlīgāks nodarbināto strādnieku skaita pieaugšanas procesam. Tas redzams arī no rūpniecības attīstības 5 g.plāna, kurš paredz dubultot tās produkciju, pavairojot strādnieku skaitu tikai par 400-450 tūkst.,t.i.par 80-90 tūkst.gadā pret 144 tūkst.šaī gadā. No tā varētu slēgt, ka PSRS rūpniecības rekonstrukcija un racionalizācija drīzāk pavairos bezdarbu Padomju Savienībā, nekā spēs to samazināt, ņemot vērā arvien pieaugošo bezdarbinieku pieplūdumu no sādžas.

Arī 7 stundu darba dienas un papildu darba maiņu ievešana nevarēs šo stāvokli manāmi grozīt.

7 stundu darba diena un papilda darba maiņas.

Tekstītrūpniecība bija pirmā, kuŗa šaī saimniecības gadā ir sākusi ievest padomju valdības 10 gadu jubilejas manifestā deklarēto 7 stundu darba dienu. Ap 20% tekstilfabriku (līdz 100 tūkst.strādnieku) apskatamā gada pirmā pusē jau ir ievedušas saīsināto darba laiku. Lai nepavairotu ražojumu pašizmaksu, nepazeminot pastāvošas algas, darba laika saīsināšanu nācās kompensēt ar darba intensifikāciju (uplotņenije truda), kas nozīmē to, ka katram strādniekam tagad jāapkalpo vairākas mašinas nekā agrāk. No otras puses, lai panāktu fabriku inventara pilnīgāku izmantošanu, kas ietilpst rūpniecības racionalizācijas plānos, vajadzēja ievest papildu darba maiņas, kas savukārt, bija saistīts ar jaunu strādnieku pieņemšanu. Pēc PSRS ekonomistu atzinuma Padomju Savienības uzņēmumu ierīce nav tik intensīvi nodarbināta, kā priekš kaŗa, kad attiecīgais vidējais koeficients sastādīja 12,8 stundas dienā, tagad, turpretīm, fabrikās strādājot, caurmērā, tikai 10,6 stundas dienā, kas nozīmē, ka uzņēmuma inventars paliek nenodarbināts par 17%.

Atzīmētie apstākļi, t.i.darba intensifikācijas, papildu darba

maiņa ievešanas nepieciešamība, kā arī jaunu strādnieku pieņemšana, bija par cēloni tam, ka 7 stundu darba dienas ievešana ir devusi negatīvus rezultātus. Darba ražīguma ir samazinājies, preču pašizmaksa palielinājusies, pazeminoties produkcijas kvalitātei, pieaugot sabojāto preču procentam. Šīs neveiksmes, starp citu, izskaidrojamas ar jauno strādnieku pieņemšanu, kuŗi izrādījušies par nepietiekoši kvalificētiem. Darba intensitāte in disciplina ir sevišķi zemu noslīdējušas nakts maiņā, kad strādniekiem ir bijis jāstrādā slikti apgaismotās ar nepietiekošu ventilāciju apgādātās telpās pie 40° temperatūras.

Tādos apstākļos 7 stundu darba diena, protams, nav arī nekāds ieguvums no strādnieku labklājības viedokļa, kā to cenšas iztēlot padomju ekonomisti.

Ņemot vērā augstāk minētās neveiksmes, PSRS saimnieciskie organi ir nākuši pie slēdziena, ka 7 stundu darba dienas ievešana var notikt tikai pakāpeniski 5 gadu laikā un ir savienota ar nepieciešamiem priekšsagatavošanas darbiem.

Bezdarbs.

PSRS darba biržās reģistrēto bezdarbinieku skaits Š.g.I. ceturksnī (novembrī) sastādīja - 1.178,7 tūkst.,II.cet.- (februarī) 1.418,5 tūkst. III.cet. (junijā) - 1.585,2 tūkst. Šie dati liecina par strauju bezdarbinieku armijas pieaugšanu Padomju Savienībā. Faktiskais bezdarbinieku skaits Padomju Savienībā tomēr ievērojami pārsniedz darba biržās reģistrēto darba meklētājus. PSRS arodbiedrības 1927.gada beigās bija organizējušas bezdarbinieku saitīšanu, kuŗa deva šādus rezultātus: 1927. gada 1.oktobrī bija 1,5 milj.bezdarbinieku - arodnieku, bet 1928.g.1. janvarī - 2 miljoni. Šie skaitļi, kā redzams, ievērojami pārsniedz darba biržās reģistrēto bezdarbinieku skaitu. Šī parādība izskaidrojama ar to, ka darba biržās tik slikti nostādītas, ka pat daži delegati PSRS atrodbiedrību kongresā Š.g.junijā nosauca tās par huļiganisma un izvirtības perēkļiem. Tautas darba komisars Šmidts izteicās minētā kongresā, ka nebūšot neviena atbildīgāka darba biržu darbinieka, kuŗš

neesot piekauts no bezdarbiniekiem. Nav ko brīnēties, ka šādas iestādes, kur bez tam valda nedzirdēts protekcionisms un kukuļošana, atbaida darba meklētājus un tie atrod par labāku nemaz neregistrēties.

No 10,5 milj.arodnieku Padomju Savienībā, tā tad ir ap 20% bezdarbinieku. Bet arī šis skaitlis neaptver visu reģistrēto bezdarbinieku armiju, jo minētiem 2 miljoniem arodnieku - bezdarbinieku jāpieskaita vēl tie bezdarbinieki, kuŗi pirmo reizi meklē darbu (pusaudži, skolas beigušie, ilgāku laiku darbu pārtraukušie u .t.t.), ņemot vērā to, ka šī kategorija darba biržās tiek atsevišķi reģistrēta. Šādu bezdarbinieku skaits š.g.maijā sastādīja 306,7 tūkst.,junijā - 326,7 tūkst., julijā - 330,7 tūkst. Kopējais reģistrēto bezdarbinieku skaits, kuŗā ietilpst arodnieki - bezdarbinieki un pirmo reizi darbu meklējošās personas, 1927/28.gada junijā, tā tad sasniedza ap 2.321 tūkst. Bezdarbinieku pieplūdums parasti sasniedz savu augstāko līmeni saimniecības gada pirmā pusē saistīts ar sezonas darbu izbeigšanos rūpniecībā un lauksaimniecībā, kas arī ir sagaidāms nākošā saimniecības gadā.

Interesanti ir pievest datus par summām, kuŗas Padomju Savienībā tiek atvēlētas lielās bezdarbinieku armijas uzturēšanai. 1926/27.gadā minētam nolūkam (pabalstiem un sabiedriskiem darbiem) bij asignēts 87,5 milj.rbļ.,1927/28.gadā - 134,7 milj.,1928/29.gadā paredzēts 165,8 milj.rbļ. Uz katra bezdarbinieka 1927/28.gadā iznāk ap 6 červ.rbļ.mēnesī, kas iztaisa ap 9% no vidējas mēneša algas. Šāda bezdarbinieku apgādāšana tiešām jāuzskata par nepietikošu!

Ņemot vērā Padomju Savienības iedzīvotāju augsto pieaugumu,kuŗš pēdējos gados (1923.-1926.g.) ir sasniedzis 2%, kas iztaisa ap 3 miljoniem gadā, jānāk pie slēdziena, ka bezdarbs šai valstī ir viens no vissarežģītākiem sociāli-politiskiem problemiem. Attīstošās rūpniecība nevarēs uzsūkt nākošos gados strauji pieaugošo bezdarbinieku masu, kuŗas galvenais avots ir sādža ar 120 milj.iedzīvotāju. Vienīgā iespēja ierobežot bezdarba attīstību, būtu lauksaimniecības intensifikācija, reālas agrārpolitikas garā, kā arī zemkopju pārvietošanās uz mazāk apdzīvotiem lauksaimniecībai noderīgiem apgabaliem. Līdzšinējā PSRS agrār-

politika, turpretīm, ir sekmējusi bezdarbinieku pieplūdumu pilsētās, vedot cīņu pret turīgākiem zemniekiem, ierobežojot algotā darba spēka pielietošanu un zemes nomu, veicinot zemnieku saimniecību sadrumstaļošanos u.t.t.

Darba ražīgums un darba alga.

1927/28.gada plānā bija paredzēts pavairot darba ražīgumu 17,6%, bezdarba algu 7,2% apmērā, pretēji iepriekšējos gados novērojamam darba algas un darba ražīguma samēram, kas redzams no sekošiem datiem:

Darba ražīgums pieaudzis 1925/26.gadā par 11,2%, 1926/27.g. par 12,5%.

Darba alga palielinājusies 1925/26.g. par 24,1%, 1926/28.g.- 11,8%. Darba alga iepriekšējos divos gados, tā tad. pieaugusi caurmērā ātrākā tempā nekā darba ražīgums.

Arī rūpniecības attīstības 5 gadu plānā ir paredzēts ierobežot darba algas pieaugšanu salīdzinot ar darba ražīguma pavairošanu. Minētais plāns paredz, ka darba ražīgums palielināsies par 72-75%, bet darba alga par 25-30%. PSRS saimnieciskie organi ir spiesti ieturēt šādu samēru starp darba ražīgumu un darba algu, lai sekmētu rūpniecības ražojumu pašizmaksas un preču cenu pazemināšanu.

1927/28.g.saimniecības gadā tomēr nav panākts plānā paredzētais samērs, kas izriet no sekošiem datiem:

	1927/28.g.trijos ceturkšņos priekškaŗa rbļ.	1926/27.g.trijos ceturkšņos	Pieauguma %
1 strādbieka produkcija mēnesī	203 rbļ.	177,2	14,6%
1 strādnieka vidējā darba alga mēnesī	28,65	25,61	11,9%

Darba ražīguma pieaugums, tā tad, uzrāda iztrūkumu pret plānā paredzēto apmēru (14.6% un 17,6%), bet darba algas pavairošanās ir to pārsniegusi (11,9% un 7,2%).

Ar šo apstākli pa daļai izskaidrojama plāna neizpildīšana, zīmējoties uz rūpniecības ražojumu pašizmaksas pazemināšanu šaī saimniecības gadā.

Privātais kapitāls PSRS rūpniecībā.

Privātkapitala loma Padomju Savienības rūpniecībā top arvien mazāka, kas redzams no sekošiem datiem: nesocializētais sektors (privātā un koncesionārā rūpniecība) 1925/26.g.gadā sastādīja 4% no visas rūpniecības produkcijas, 1926/27.gadā 2,2%, bet 1927/28.gadā - vairs tikai 1,5%. Privātais kapitals tiek izskausts arī no tirdzniecības, kur šaī gadā privātā kapitala apgrozība samazinājusies par 30%, sastādot lieltirdzniecībā 9,5%, sīktirdzniecībā - 23,4% no kopējā visas preču apgrozības. Privātais kapitals ir spiests "emigrēt" uz mājrūpniecību, amatniecību, slēpties kooperatīvos uzņēmumos. Šāda evolucija saskan ar PSRS tautsaimnieciskās politikas principu par socializētā sektora paplašināšanu Padomju Savienības ekonomikā.

Pretēji šai tendencei jāatzīmē padomju valdības š.g.17.aprīļa likums par dzīvokļu celšanas sekmēšanu ar privātā kapitala palīdzību, kā arī š.g.pēdējā ceturksnī taisītais lēmums par koncesiju politikas aktivizāciju. Šaīs svarīgos padomju valdības aktos, liekas, atspoguļojas komunistiskās partijas labpusējais novirziens.

1928.gada 17.aprīļa likums.

Ņemot vērā lielo dzīvokļu krīzi, padomju valdība ir nolēmusi dot privātam kapitalam zināmu rīcības brīvību un atvieglojumus jaunu namu celšanā. Minētais likums paredz akciju sabiedrību dibināšanu (bez valsts vai kooperatīvā kapitala piedalīšanās), kuŗu mērķis būtu jaunu lielāku namu celšana un ekspluatācija. Uz šiem jaunceļamiem namiem neattiecas nekādi ierobežojumi, zīmējoties uz pastāvošām dzīvokļu normām, attiecīgas fiziskas vai juridiskas personas var šos namus ekspluatēt, noteicot īres maksu uz vienošanās pamata. Bez tam šo namu īpašnieki atbrīvoti no valsts ienākuma nodokļa 3 gadu laikā pēc nama uzcelšanas un bauda šī nodokļa ziņā atvieglojumus 50% apmērā pēc minētā termiņa notecēšanas. Namu celšanai atļauts dibināt celtniecības birojus, kuŗi nodokļu ziņā pielīdzināti valsts uzņēmumiem.

Tālāk jāatzīmē, ka minētais likums paredz privātuzņēmumu dibināšanu jaunceļamiem namiem vajadzīgo būvmateriālu produkcijai, pie kam strādnieku skaits šādos uzņēmumos nav ierobežots. Namu celšana var būt arī koncesiju objekts.

Grūti paredzēt, cik lielas apmēros padomju valdībai izdosies saistīt privātkapitalu dzīvokļu celtniecībā, bet jāpielaiž tomēr, ka tas izrādīs zināmu atturību, ievērojot to, ka uz līdzšinējo piedzīvojumu pamata nevarētu par daudz optimistiski novērtēt to tiesību praktisku izmantošanu, kuŗas privātkapitalistam tagad piešķir minētais likums.

Koncesiju politikas aktivizācija.

Ārzemju koncesijas Padomju Savienībā, kā zināms, pat lielākai daļai ir cietušas neveiksmi. Šo faktu apstiprinā arī šaī gadā likvidētā Harrimana koncesija, Čiaturas manganeza (marganeca) rudas iegūšanai. Ārzemju kapitals ir zaudējis to interesi koncesiju līgumu slēgšanai, kuŗu varēja novērot dažus gadus atpakaļ, koncesiju drudzis jau aizmirsts. Padomju valdības lēmums par koncesiju politikas aktivizāciju nolūks ir šo interesi atmodināt, piedāvājot ārzemes kapitalam izdevīgākus noteikumus, kas varētu zināmā mērā nodrošināt koncesionāro uzņēmumu normālu darbību un arī attiecīgu peļņas procentu, kuŗam, protams, jābūt augstākam nekā citās valstīs. No vispārējiem noteikumiem par koncesiju politikas aktivizāciju nav redzams, ka būtu grozīti līdzšinējās koncesiju politikas principi. Kādus atvieglojumus, kādas garantijas ārzemju kapitalam padomju ~~kmk~~ valdība īstenībā dos, tas noskaidrosies noslēdzot attiecīgus līgumus, Viena pārmaiņa tomēr ir jāatzīmē: līdz šim koncesiju izdošana notika bez plāna un koncesiju meklētāji paši nāca ar saviem priekšlikumiem, tagad, turpretīm, padomju valdība izstrādā koncesiju plānu, sastāda koncesiju objektu sarakstu, informējot par to ārzemju kapitālistu aprindas.

Skaidrs, ka koncesiju izdošana plāšākos apmēros nesaskan ar Padomju Savienības saimniecīskās politikas galveno principu par nesocializētā tautassaimniecības sektora pakāpenisku samazināšanu, ka tā zināmā mērā skar arī ārējās tirdzniecības monopolu, vienu no plānveidīgās saimniecības "komandējošām virsotnēm". Galvenie apstākļi, kuŗi ir spieduši padomju valdību ievadīt jaunu posmu koncesiju politikā ir grūtības rūpniecības rekonstrukcijai nepieciešamo kapitalu uzkrāšanā,

valūtas krīze, kvalificētā techniskā personala trūkums. Padomju Sa-
darbojas
vienībā/ap 50 koncesionāro uzņēmumu, kuŗos ieguldīts ap 60 miljonu rubļu. Koncesiju loma PSRS rūpniecībā ir niecīga, jo koncesionāro uzņēmumu produkcija sastāda ap 1% no valsts lielrūpniecības produkcijas vērtības. Ārzemes kapitala imports Krievijā priekškaŗa sastādīja ap 165 milj.rbļ.gadā, ieskaitot arī valsts aizņēmumu realizāciju. Ņemot vērā gauso kapitalu uzkrāšanas procesu Padomju Savienībā, liekas būt skaidrs, ka rūpniecības techniskā pārveidošana nav izvedama bez ārzemes kapitala importa plašākos apmēros nekā līdz šim.

Koncesiju plāns paredz koncesiju objektus dažādā rūpniecības nozarēs, dzelzceļu būvniecībā un komunālā saimniecībā, kopvērtībā par 3 miljardiem rubļu. No koncesiju objektu saraksta ir redzams, ka tās galvenā kārtā paredzētas tādas rūpniecības nozarēs, kur jāiegulda liels kapitals, kur produkcija ir saistīta ar sarežģītu techniskū iekārtu un kvalificētā techniskā personala nepieciešamību.

Kalnrūpniecībā paredzētas koncesijas svina un cinka iegūšanai Kazakstanā, Ņerčinskas rajonā Sibirijā, Tālos Austrumos. Šīs koncesijas saistītas ar iepriekšējiem geologiskiem pētīšanas darbiem. Kapara rudas koncesijas nodomāts izdot Zangez urekas rajonā Kaukazā izpētītās un pa daļai eksploatējamās vietās un vēl neizpētītos Tanalika Baimakskas apvidū pie Urala un Minisinskas rajonā Sibirijā. Čeltrūpniecībā - Berezovska rajonā pie Urala (ar 5 ūkst.tonnu gada produkciju) Tālo Austrumu piekrastē un maz izpētītos Austrum-Sibirijas apgabalos.

Dzelzrudas koncesijas paredzētas Dienvid-Ukrainā "Krivoi Rog" rajonā, Aizkaukazā Ďaškessanā, Sibirijā Kuzņeckas rajonā un Komarovskas apgabalā pie Urala.

Naftas koncesijas - Embas rajonā pie Urala un maz izpētītos, bet ar naftu bagātās vietās: uz Čelekenu salas Kaspijas jūrā un Vidus-Azijā (Baja-Dag, Keimar, Nefte-Dag).

Akmeņogļu rūpniecībā paredzētas koncesijas uz dažām jaunām un

vecām raktuvēm Doņeca rajonā, kuŗu pārbūvē jāiegulda lielāks kapitals.

Metalapstrādāšanas un mašīnu rūpniecībā atzīmējami šādi koncesiju objekti: 14 metalurģiski uzņēmumi, 24 mašīnu fabrikas " Krivoi Rog" rajonā Ukrainā un pie Magneta kalna Uralā, traktoru fabrika (10 tūkst.traktoru gadā), instrumentu fabrika Maskavā, automobiļu fabrika (10-100 tūkst.gadā) dienvidos vai pie Urala, velosipedu fabrika (100-500 tūkst.gadā), vagonu fabrika, tvaika katlu fabrika Stalingradā u.t.t.

Elektrotechniskā rūpniecībā paredzētas koncesijas zema spraiguma (1/4 klv.)mašīnu, akkumulatoru, armatūras, izolācijas materiālu, elektro-mediciniskās aparatūras produkcijai.

Kokapstrādāšanas rūpniecībā - koncesijas celulozes fabrikas celšanai Archangeļskā (85 tūkst.tonnu celulozes un 36 tūkst.standardu kokmateriālu gadā)un Vičegodskā (100 tūkst.tonnu celulozes un 83 tūkst. tonnu koksnes).

Dzelzsceļu būvniecībā jāatzīmē šādi koncesiju objekti: 1) Obj-B altās jūŗas dzelzceļa izbūve (2.225 kil.), kuŗam lielas kokeksporta iespējamības, 2) Aleksandrovo-Gai-Čarduisk (1.918 kil.) linijas, kuŗai nozīme Embas naftas rajona apkalpošanā un kokvilnas audzēšanas veicināšanā Vidus-Azijā, 3) Saratov-Millerovo linija (586 kil.) ar tiltu pār Volgu, kuŗa varētu spēlēt svarīgu lomu labības izvešanā no Aizvolgas un Sibirijas apgabaliem.

Elektroceltniecībā paredzētas divejāda tīpa koncesijas - ar tiesību eksploatēt un bez tās. Kā attiecīgie objekti še mināmi: Sviras hidrostacija (80 t.klv.), Čeļabinskas (60 t.klv.) un Podmoskovnajas (200-300 tūkst.klv.) elektriskās stacijas.

Meža koncesijām paredzēts 13,8 milj.ha (ar koksnes produkciju 8,5 - 9 milj.kub.metru apmērā gadā) galvenā kārtā Ziemeļ-Austrumu apgabalā un Tālos Austrumos Piejūŗas rajonā.

Lauksaimniecībā atzīmējamas meliorācijas un lopkopības(aitkopības) koncesijas. Meliorācijai paredzēts 3,8 milj.ha, torfa iegūšanai

68 purvi - 1,5 milj.ha.

Komunālā saimniecībā (kanalizācijas, elektriskas apgaismošanas, tramvaja ierīšanai u.t.t.) plāns paredz koncesiju objektus 400 milj.rbļ. vērtībā.

Beigās jāatzīmē vēl viens koncesiju veids, kurš Padomju Savienībā pēdējā laikā sāk arvien vairāk izplētīties - līgumi par tehnisko palīdzību, galvenā kārtā mašinu, elektrotechniskā un ķīmiskā rūpniecībā. Līdz šim noslēgts 41 šāds līgums.

Nav iespējams tagad paredzēt, vai padomju valdībai ar jauno koncesiju politiku izdosies pavairot ārzemes kapitala importu, jo nav zināms, cik nodevīgi, resp. rentebli kapitala ieguldīšanai būs plānā nozīmētie koncesiju objekti, tāpat kā nav zināms, kādus atvieglojumus padomju valdībā faktiski piešķīra ārzemju kapitalistam, lai nodrošinātu koncesionāro uzņēmumu normālu darbību un attiecīgu peļņas procentu. Tas noskaidrosies noslēdzot attiecīgus konkretus līgumus.

Austrumnodaļa,

1928.g. 15.novembrī.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

389

No. 0/136/sl.

Slepeni.

Rīgā, 1928.g. 17.decembrī.

Valsts Prezidenta sekretariats
saņemts 1928 g. 20. dec.
Ien. Nr. 9075 / akt. Nr. 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu sūtņa Padomju Socialistisko Republiku Savienībā š.g.7.decembra un mūsu konsula Vitebskā š.g.5.decembra ziņojumu norakstus.

Izlietojot gadījumu lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.

2 pielikumi.

Stalts

Augsti godājamam

G. Z e m g a la kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

390

Latvijas Konsulats
Vitebskā.

K o n f i d e n c i a l i .

Vitebskā , 5. decembrī 192 ģ.

Ziņojums
Iģ.

P S R S II gadu pastāvēšanas svētki.

Augsti godātais Ministra kungs,

Š.g.7.& ģ.novembrī Baltkrievija līdzīgi pārejai Krievijai nosvinēja PSRS vienpadsmit gadu pastāvēšanas svētkus.Notika kā parasti ielas gājieni ar maskotām grupām,kurās tēloja priekšrevolucijas negatīvās dzīves ainas,kā :zemnieku pēršanu,revolucionaru kāršanu ,muižnieku uzdzīvošanu & t.t. Visā visumā šī gada svētki noritēja daudz bālāki, salīdzinot ar pagājušā gada svētkiem. Raksturīgas bija svētku atskaņas.Laikraksti vēl ilgi pēc jubilejas dienām it kā atvainodamies centās mierināt iedzīvotajus,ka neesot iemesla bažities & nokārt galvu,pārdzīvojamā ekonomiskā krize tikšot izdzīvota & revolucionarā proletariata valdība pratīšot izvest valsti no pašreizejiem smagiem sarežģijumiem,kuriem esot pārejas raksturs.Kā parasti,vadošās iestādes & komPartijas vadoņi izskaidro tagadejās grūtības kā sekas no imperialistu valstju sazvērestības pret Krieviju.

Augsti godātam
A.B a l o d i s kungam,
Arlietu Ministrim.

Industrializacija. Kā pretstats ekonomiski-politiskai krizei iedzīvotajiem tiek uzrādīti lielie panākumi valsts industrializacijas laukā. Un tiešam jasaka, ka nelūkojoties uz naudas & uzturas līdzekļu trūkumu, valdība tērē nesamērīgi lielus līdzekļus mašinu iegādāšanai no ārzemēm rūpniecības pacelšanai & milzīgu spēka staciju izbūvēm. Lozungs "visu priekš rūpniecības " ārejī tiešam it kā dziļi iesakņojies & tiek stingri izvests dzīvē. Ari oficialie dati liecina, ka zemes industrializacija iet milzu soļiem uz priekšu.

Neveiksmes industrializacijā.

Un tomēr tuvāki aplūkojot & sekojot industrializacijas izvešanai uz vietām nonāk pie ļoti bēdīgām ainām & rezultatiem. Lielās spēku stacijas, kuras jau darbojās, neattaisno uz viņām liktās cerības (piem."Volchovstroi"stacija) & vēl nenobeigtās, ka"Osinstroi " uz Osa upes Baltkrievijā & "Dņeprostroi" Ukrainā dod katru gadu panamas, kurām seko izbūves projektu planu maiņas & izvesto darbu noārdīšana. "Dneprstroja " pavasara ūdeņi pat sagrāvuši uzceltos dambjus.

Kliedzoši darba apstākļi fabrikās.

Ne labāki iet fabrikās, kā to liecina "narkomtruda " oficialie dati par vienu no Baltkrievijas jaunākām & svarīgākām fabrikām. Runa iet par "Krasnij metaļist " fabriku, kura apgadāta ar modernām Vācijas mašinām & kurā nodarbināti līdz I000 strādnieku. Pēc šiem datiem minētā fabrikā

šī gada pirmā ceturksnī (janvars-marts) bijuši 194 nelaimes gadījumi ar strādniekiem, tai pašā laikā 764 saslimšanas gadījumi, kuri devuši 5476 bezdarba dienas. Uz ik 100 strādniekiem 3 mēnešu laikā fabrikā nāk caurmērā 75,9 saslimšanas gadījumi & 544,3 bezdarba dienas.

Ne mazāk bēdīgi ir Baltkrievijas "Glavsostrach " (slimo kasu pārvaldes) oficialie dati par šo fabriku. Izrādās, ka slimo kase pieliek no saviem līdzekļiem 77 % uz katra strādnieka, jo uz katriem 100 rubļiem, kurus slimo kase izdod par "Krasnij metaļist " strādniekiem, tai ienāk atpakaļ tikai 33 rub.

Šo bēdīgo ainu papildina darba inspekcija ar saviem datiem. Darba inspekcija savā ziņojumā liecina, ka darba apstākļi "Sarkanajā metaļistā" esot kliedzoši. Telpas nav pienācīgi apgaismotas, visur valdot briesmīga netīrība, trūkst ventilacijas, fabrikati & produkcijas materiali samesti bez jebkādas kārtības, "jabūt akrobatam, lai bez krišanas izlaipotu pa fabrikas telpām"& t.t. Un viss tas notiek valsts uzņēmumā, kurš apgādāts ar modernu fabrikas ierīci.

Būtu kļūdaini domāt, ka minētā fabrika ir vienīgā, kur tāda nolaidība. Tas pats notiek visā plašā Krievijā, jo uzrādītie dati ir tikai viens no revizijas rezultatiem, kura izdarīta uz vispāreja rīkojuma pamata no centra industrializacijas neveiksmu noskaidrošanai.

Neuzticība tehniskam personalam.

Rodās jautājums, kā iespējama tamlīdzīga no-

laidīga rīcība valsts uzņēmumos ? Nav šaubu,ka vainīga tagadejās Krievijas pārvaldes sistema.Komparti jas labā spārna opozicija aizrāda,ka vaina meklējama vadošo specu-inženieru bezdarbībā stāvoklī uzņēmumos. Augstākais techniskais personals tiekot uzskatīts ka padomijas iekārtai naidīgs elements & tapēc viņam laupīta visa vara fabrikās.Rīcības tiesības atrodās "zavkomu" (fabriku komiteju) rokās,dominejošo lomu fabrikas pārvaldēs spēlē fabriku "komjačeikas"(komunistu partijas šūniņas),kuras organiski necieš inteligenci & à priori uzskata to kā kontrrevolucionarus & " sabotažņikus ",sevišķi pēc bēdīgi slavenās"donbasa šachtu " inženieru prāvas.

Iebaidītie inženieri no savas puses izpilda vienīgi savus tiešos specialistu pienākumus tiešā rūpniecības procesā,izvairīdamies no vismazākām sadursmēm ar strādniekiem & vēl vairāk ar "zavkomiem", pieturēdamies pie tagad fabrikās valdošā principa : " podaļše ot grecha ".

Zemnieku nemieri.

Zemnieku naids pret "kolchoziem" (kolektivām saimniecībām) ar katru dienu pieaug. Zemnieku saimniecību apvienošana piespiedu kārtā "kolchozos" kā liekās cietusi pilnīgu neveiksmi,jo individuelo saimniecību iekārtas izpārdošana pārmērīgo nodokļu nomaksāšanas nolūkos pieņēmusi draudošus apmērus,bet kolchozos zemnieki tomēr neiet.

Bez pārspīlēšanas var apgalvot,ka Baltkrievijas zemnieki šogad pārdevuši visus lopus,atstādami sev

saimniecībā vienu zirgu & vienu govi,tādā kārtā palikdami par "bedņaku ",ar cerību atsvabināties no nodokļiem nākošā gadā. Cīņa pret kolektivām saimniecībām ari novembra mēnesī Baltkrievijā izpaudusēs "kolchozu" dedzināšanā & atentatos pret aktiviem komunistiem,resp. kolchozu organizatoriem & lauku padomju priekšsēdētajiem,kā to liecina sekošie piemēri,kuri pārbaudīti no konsulata:Baltkrievijas sādžā "Kamenij Log " nāvīgi ievainots padomes priekšsēdētajs Dudarčuks; Zimnicas sādžā Mogilevas okrugā nošauts "seļsoveta " priekšnieks & nodedzinātas viņa sekretara saimniecības ēkas;Bolotņas sādžā nodedzināta "kolchoza " organizatora Bezika saimniecība & ievainots kolchoza vadītajs Mančenko ; Dovkas sādžā izplātītas proklamacijas ar draudiem nodedzināt kolchozu piekriteju saimniecības ;nodedzinātas Poņizovskas sādžas Orchas okrugā seļsoveta sekretara Ļiskova saimniecības ēkas ;izdarīts atentats uz Zamackas seļsoveta priekšsēdētaja Ogaroka ; vārīgi ievainots aktivists Kukuškins Gabriļevos sādžā ;Gomeļas okrugā nodedzinātas saimniecības,piederošas Pesočnaja-Budas,Krupcu,Mežu & Borbu sādžu seļsovietu priekšsēdētajiem ; Propoiskas rajonā Novaja Slobodas sādžā nodedzinātas visas kolektivu saimniecību noliktavas ; latviešu kolonijā Bichovas rajonā nāvīgi sašauts komunists aktivists ;Oršas

rajonā nodedzinātas visas saimniecības ēkas ar visiem lopiem,kuri piederēja Kochanovskas sādžas seļsoveta priekšsēdētajam Gombaļevskim. Visi minētie gadījumi notikuši š.g.novembra mēnesī & tie nav vienīgie.Pat pēc oficiāliem ziņojumiem tamlīdzīgi notikumi tagad norisinājās Baltkrievijā vai katru dienu.

Antisemitizma uzliesmojums.

Iedzīvotaju nemiers izpaužās ari vēl naidīgā uzstāšanās pret žīdu tautības iedzīvotaju daļu & ne vien uz laukiem,kur tagad bieži notiek žīdu piekaušana ,bet ari pilsētās & sevišķi fabrikās. It sevišķi krievu fabrikas strādnieku naidīgā uzstāšanās pret žīdiem uztrauc valsts vadošās iestādes & personas,pie kam jaaizrāda,ka šī uzstāšanās notiek ar sevišķu brutalitati ,kura pārspēj pat cara laika žīdu vajašanas. Lai runā daži spilgtākie fakti,kuri notikuši Baltkrievijā š.g.novembra mēnesī. Vienā no lielākām Baltkrievijas stiklu fabrikām "Oktjabrj" bieži notikušas sadursmes starp krievu & žīdu strādniekiem,kur visvairāk cietušas žīdu strādnieces.Sevišķi zvērīgs gadījums noticis š.g. novembra mēneša sākumā,kad vairāk krievu strādnieki turpat fabrikas telpās izgērbuši kailu kādu žīdu strādnieci Baršai,visādi to piesmējuši & pēdīgi, "komsomolcu " (komun.jaunātnes) klātbūtnē piebēruši ar pelniem Baršai dzimumorganus ; dažas dienas vēlāki,š.g.14.novembrī ,Bobruiskā pie dzelzsceļa

pārbraucamas vietas ķiegeļu fabrikas No 2 strādnieki sarīkoja žīdu piekaušanu & nāvīgi piekāvuši žīdu strādniekus no dzelzsceļa darbnicām.Ar lielām mokām milicijai izdevies apspiest"žīdu pogromu" & vairākus uzbrucejus arestēt.Arestētie saukuši,ka žīdi vainīgi pie Krievijas posta & tāpēc tiesitami ; 20.novembrī Minskas ādu gērētavas "Boļševik" krievu strādnieki aplējuši žīdu strādniekus ar nedzēstiem kaļķiem ,kurus iepriekš sasildījuši līdz 80 gradiem,pie kam pat strādnieki komunisti saukuši :"Žīdus jaaizdzen uz Palestinu-citādi Krievijai gals "; vainīgie arestēti ; Minskas maizes cepeju kolektivā No 2 krievu strādnieki satvēruši žīdu strādnieces & pārvilkuši & sasējuši tām apģērbus pāri par galvu ; žīdu strādnieku piekaušana notikusi I2.novembrī Vitebskas fabrikā "Dvina".Naktī no 2I. uz 22.novembri Gorodeckas seļsoveta Rogačevskas rajonā zemnieki izdarījuši lielu uzbrukumu Aleksandrovkas sādžas žīdu iedzīvotajiem , pie kam tikuši demolēti četri nami,apdzīvoti no žīdiem. Šī faktu virkne būtu ļoti gara,ja uzskaitītu visas sadursmes ar žīdiem ,kuras notikušas Baltkrievijā pagājušā novembra mēnesī. Visi šie notikumi sacēluši lielu uztrukumu Baltkrievijas vadošo organu vidū.Tagad visur tiek pieņemtas rezolucijas ,kurās pieprasa augstāko sodu,t.i.nāves sodu,visiem,kuri vainīgi antisemitizma nokrāsas noziegumos.Republikas varas organi izmanto pēdejā mēneša notikumus cīņai pret kom-

partijas labā spārna opoziciju,aizrādīdami,ka šie notikumi esot partijas labā virziena sekas,kapēc visi tiek uzaicināti nesaudzīgi cīnities pret šo opoziciju.

Asa padomju vēlēšanas cīņa.

Decembra mēnesī notiek jaunas padomju vēlēšanas,pie kam kompartijas organiem dotas direktivas gādāt par to,ka padomēs neiekļūtu"antisovjetskije" elementi,vai ari kompartijas labā spārna opozicijas piekritēji. Sakarā ar šīm direktivām tad nu visur notiek vēlētaju sarakstu revizijas.No līdzšinejo vēlētaju listēm sīkumiem tiek strīpoti visi tie,kuri tiek turēti aizdomās,ka tie piedēr pie labās opozicijas piekritējiem,nemaz nerunājot par bezpartejiskiem,kuri pazīstami kā tagadejās valsts iekārtas pretinieki. Šāda rīcība vēl vairāk satracinājusi zemniekus,kuri vai nu pavisam boikotē priekšvēlēšanas sapulces,par ko tagad daudz sūdzās partijas organi, vai ari,kā tas noticis daudzās vietās,šādi papēmieni noved zemniekus pie atklāta dumpja.Tā piemēram Vitebskas okruga Kurinska pagastā zemnieki ar kliedzieniem :"Nost komunistus & komsomolu " ielauzušies pagasta tautas namā, kur notikusi vēlēšanas sapulce, piekāvuši komunistus ,sadauzījuši nama iekārtu,saplēzdami Ļeniņa gimetni & komunistu plakatus ,izdauzījuši logus & durvis & izdzinuši komunistus . Dažas dienas vēlāk ieradusēs G.P.U.soda ekspedicija, arestējusi galvenos vainīgos,skaitā 8 personas ,kurus zemnieki ar varu centušies atsvabināt ,pie kam

notikusi apšaudīšanās. Zaranovskas sādžā zemnieki uzbrukuši teatra apmeklētajiem & pārtraukuši teatra izrādi ,sarīkotu sakarā ar vēlēšanas kampaņu pagasta tautas namā ; dienas laikā zemnieki iebrukuši Zamastocka sel̦soveta telpās & piekāvuši padomes darbiniekus ; Vitebskas rajona Sel̦ucka sel̦soveta vēlēšanas sapulcē zemnieki sacēluši troksni ar saucieniem :"Nost ar komunistiem,dodiet maizi & brīvas vēlēšanas " ,& izklaidējuši sapulci. Atklāta zemnieku sacelšanās notikusi š.g.25.novembrī Časn̦ikos ,Vitebskas okrugā. G.P.U.soda ekspedicija apspiedusi dumpi. Vainīgie ieslodzīti Vitebskas cietumā. Tamlīdzīgi gadījumi notiek tagad gandrīz visos Baltkrievijas republikas rajonos, kur tiek sarīkotas vēlēšanas aģitacijas sapulces. Nepalīdz aresti nedz bārgie sodi. Ari latviešu kolonijās nemiers. Š.g.25.novembrī notikuši daudzi aresti latviešu kolonijā Ļoznas sel̦sovetā Vitebskas okrugā.

Kompartijas labā spārna opozicija.

Komunistiskās partijas apgabalu & rajonu organizacijām dotas no partijas centrālās komitejas direktivas " ar sārtu dzelzi izdedzināt no partijas labā virziena opozicionārus ". Šim nolūkam visur notikušas partijas rajonu konferences ar attiecīgu rezoluciju pien̦emšanu . Bet ir jaizrād uz savādu parādību ,ka Baltkrievijā gan pien̦emtas attiecīgas rezolucijas ,bet partijas tīrīšana no opozicijas elementiem nekur nav notikusi,

399

ja,vēl vairāk ,dažas organizacijas pat ziņojušas , ka viņu rindās pat nav atrodama opozicija . To ziņo Baltkrievijā,kur pēdejo mēnešu notikumi liecina, ka te kompartijas labais novirziens taisni tas visspēcīgākais.'Šis apstāklis radijis aizdomas ,ka organizaciju vadošās personas pašas galīgi saslimušas ar tā sauktām "izlīgšanas" (primirenčestvo) tendencēm , resp. labo novirzienu . Tapēc specieli no centra delegētie emisari izdara vietejo partijas vadošo organu reorganizaciju ,atvietodami aizdomās turētos locekļus & iecelot uzticamas personas . Šāda neuzticība pret personām ar lielu komunistisku stažu pagātnē sarūgtina vietejos darbiniekus & ienes vēl lielākus sarežģijumus pastāvošā chaosā.

Kompartijas labā spārna opoziciju ļoti raksturīgi novērtejis Staļins savā š.g.I9.novembra runā Viskrievijas komunistiskās partijas centralās komitejas plenumā . Staļins aizrādija ,ka partijas labā virziena opozicijas socialās bazes pamats esot tas nenoliedzamais fakts ,ka Krievijā vēl vienmēr valda sīkrūpniecība , tas fakts, ka no sīkrūpniecības izauguši kapitalistiski elementi ,kā ari tas fakts, ka komunistiskā partija ieriņķota no sīkpilsonības " stichijas " & ka vairākas partijas nozares ļāvušās iespaidoties no šīs " stichijas ".Tā tad esot skaidrs ,ka labā opozicija ir sīkpilsonības rakstura novirzījums. Šī opozicija vedot kompartiju uz piemērošanos sīkpilsonības ideologijai. Ja labā spārna

4400

opozicija ņemtu virsroku kompartijā ,tad tas nozīmētu kompartijas sagraušanu & kapitalistisko elementu atbrīvošanu ,t.i. atgriešanos pie kapitalisma ,resp. kapitalisma restavraciju. Labā opozicija slēpjoties galvenā kārtā Padomijas saimnieciskos kooperativu & "profsojuzu " aparatos & galvenā kārtā partijas lauku nozarēs ,resp. organizacijās ...

Kara baumas .

Jo projam iedzīvotajos pastāv domas & dziļa pārliecība , ka pavasarī neizbēgami būšot karš ar Poliju & viņas sabiedrotiem . Šo dziļo pārliecību zinamā mērā rada & uzkurina vietejie preses organi & dažādas skrejlapas ,plaši ziņodamas par imperialistu valstju sazvērestību pret Padomju Krieviju & imperialistu gaidamo uzbrukumu pēdejai. Vēl vairāk šo pārliecību iedziļina nemitīgie mītiņi ,kuros runātaji brīdina iedzīvotajus ar neizbēgamo karu ar Padomijas ienaidniekiem,kā ari PSRS kara spēka koncentracija pierobežas apgabalos &,bieži , biežie kara daļu manevri ar komsomoļcu & strādnieku -komunistu līdzdalību & atkārtotām nakts traukšmēm. Pēc uzticību pelnošu personu nostāstiem , kara daļu štabos & dažādās komunistu šūniņās ,kuras saistītas ar kara spēka organizacijām , notiekot dzīva rosība sakarā ar varbūtejām sadursmēm ,pie kam latviešu kareivju grupās ņsot izteiktas domas, ka kara gadijumā, ja Latviju varēšot izmantot kā " tiltu " pāri uz Poliju , tad Latviju neaiztikšot ,

401

bet ja tilta vietā uzduršoties uz barjeru ,tad Latviju sagraušot . Lai gan šī izrunāšanās nav tik nopietni ņemama ,tomēr ir raksturīgi , ka pēdejā laikā ir bijuši gadijumi ,kad oficielā iestādē (izpildu komitejas administratīvā nodaļā) oficielas personas iebraucejiem no Latvijas ir nekorektā veidā aizrādijušas, ka drīz vien izzudīšot robeža starp Latviju & Padomju Krieviju & viņi " apciemošot " Latviju .

Pēc novērojumiem šīs baumas par kara iespējamību sevišķi neuztrauc patlaban izpostito zemnieku prātus , jo no kara gaida labvēlīgas pārgrozības zemnieku dzīvē.

Izlietojot gadijumu ,lūdzu Jūs ,ļoti godātais Ministra kungs , pieņemt manas augstas cieņas apliecinājumu .

Z. Rungs

Latvijas Konsuls Vitebskā.

8.12 decembrī.

402

S l e p e n s.

5824.

Augsti godājamais Ministra kungs,

Brjuchanova, Rikova un Stalina runas.

Patlaban notiek PSRS-bas Centralās izpildu komitejas (CIK'a) sesija. Kā pirmais ar ziņojumu uzstājās Finansu komisars Brjuchanovs. Viņa, kā ari Rikova un Stalina runas, kuŗas pēdējie bija teikuši komunistu partijas centralkomitejā, ir uzskatāmas, kā iekšējo nesaskaņu atbalss un turpmāko politisko liniju noteicējas. Visas trīs runas ir svarīgs notikums, un no viņām lielā mērā, neņemot pat vērā daudz un dažādus citus faktorus, var nākt pie slēdziena, ko es jau iepriekšējā ziņojumā pastrīpoju, ka stāvoklis ir diezgan nopietns, kaut gan neviens, kas attiecas uz šejienes diplomatiem, nopietni nedomā par kādām nopietnām katastrofām, ņemot šo jautājumu plašākā nozīmē un saprotot zem vārda "katastrofa" nevis dažādos vietējā rakstura sastrēgumus, nemierus, vienas otras fabrikas katastrofisko stāvokli, vietu vietām badu u.t.t., bet gan kā notikumu, kuŗa sekas var būt padomju valdības varas izbeigšanās un kaut kādas citas varas nākšana viņas vietā. Par šādu katastrofu pēc maniem un ari daudzu manu koleģu, vēstnieku un sūtņu, ieskatiem šimbrīžam nevar būt runa.

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,
Latvijas Ārlietu ministrim.

Valsts tautsaimniecības stāvokli un iedzīvotāju labklājības līmeni var novērot no gadskārtēji sastādamiem valsts ienākumu un izdevumu budžetiem un no tām tiešo un netiešo nodokļu nastām, ar kādām valdība apliek savus pilsoņus.

No šī redzes stāvokļa Finansu komisara Brjuchanova ziņojumu PSRS-bas CIK'a IV sesijai par pag. gada budžeta izpildīšanu un par 1928./29. budžeta gada projektējamiem budžeta ienākumiem un izdevumiem ir tamdēļ interesanti apskatīt.

Pagājušā budžeta gada posteņu savilkums ir sastādījies tādi, ka padomju valdība ir ieņēmusi no krievu tautas netiešos nodokļos par 360 milj. rubļu vairāk, nekā tas bijis paredzēts CIK'a apstiprinātā budžetā, un, turpretim, tiešos nodokļos saņēmusi par 60 milj. rubļu mazāk par budžetā paredzēto. Valsts ienākumi, pēc Brjuchanova runas spriežot, tā tad no CIK'a neatļautā kārtā ir kopīgi palielinājušies par 300 milj. rubļiem, bet tai pašā kārtībā, bez CIK'a atļaujas, no šīs zumas ari iztērēts 190 milj. rubļu tautsaimniecības attīstībai un, proti: 29 milj. izlietoti papildus lauksaimniecības pacelšanas izdevumiem, 30 milj. rbl. lauksaimniecības ražojumu izdalīšanas piepalīdzībai (sviesta un piensaimniecības ražības pacelšanai, bekona fabriku, elevatoru, saldētavu būvēm etc.), 30 milj.rbl. lauksaimnieku ražojumu iemesīgai un racionalizētai novietošanai iekšējā tirgū, 60 milj.rbl. Satiksmes komisariatam un 54 milj.rbl. iekšējo aizņēmumu novietošanai. Ienākumu tīrais pārpalikums (115 milj.rbl.) pārnests šā gada budžeta ienākumos.

No kā ir cēlies tiešo nodokļu iekasēšanas iztrūkums par 60 milj.rbl. un kur ir radies netiešo un citu nodokļu

uzvijums par 360 milj.rubļu?

Tiešo nodokļu iztrūkumu devuši PSRS-bas nacionalo republiku budžeti un pie tam vēl tie ir tikuši pārtērēti uz PSRS-bas rēķina, ko nevar neuzskatīt par raksturīgu parādību netikai no saimnieciskā, bet ari no vispārējā politiskā redzes stāvokļa.

Netiešie nodokļi devuši lielākus ienākumus, nekā to paredzējusi padomju valdība, no muitas, Satiksmes komisariata un no iekšējā aizņēmuma novietošanas.

Brjuchanovs atzīst, ka pag. gada budžetu pieņemot, valdība nav pietiekoši novērtējusi ieņēmumus, kādus devuši tai privatās tirdzniecības uzņēmēji. No šā saprotams, ka lauvas daļu no netiešiem nodokļiem, jeb tiem, kurus padomju valdība neierindo ne tiešos, ne netiešos ieņēmumos, ir devuši privatie uzņēmēji, kuŗi līdz ar to nodokļu nastas smaguma dēļ ar š.g. 1. oktobri un pat agrāk lielā vairumā ir likvidējušies.

Tagad pate valdība atzīst, ka privato veikalu likvidacija notiekot ātrākā tempā, nekā tas ir bijis paredzēts, un ka sakarā ar to nākamā budžeta gadā kooperacijas un valsts uzņēmumus būšot jāapliek ar lielākām nodevām, lai caur to rastu pietiekošus ieņēmumus vajadzīgiem izdevumu posteņiem.

1928./29.budžeta gada politika dibinājās uz iepriekšējā gada budžeta galvenām linijām, - PSRS-bas tautsaimniecības industrializēšanu un socialistiskās iekārtas ievešanu. Budžeta apmēri ir kolosali - 7.700 milj.rubļu, un tas pārsniedz pagājušā gada budžetu par 1.250 milj.rbl. Tā tad, lai izpildītu to, valstij vajaga rast virsienākumus vairāk kā par 1 miljardu rub-

405

ļiem. Un šinī ziņā paredzēts ieņemt: 6oo milj.rbl. ar papildus nodokļiem, 17o milj.rbl. no Satikšmes komisariata un pasta-telegrafa, 1oo milj.rbl. caur vērtspapīru izplatīšanu, 8o milj.r. no dažādiem beznodokļa ieņēmumiem, kā no valsts rūpniecības, tirdzniecības, bankām, mežiem, raktuvēm u.t.t.

No vica redzams, ka ieņēmumu posteņu palielināšana bazējas galvenam kārtam uz tiešo nodokļu pacelšanu, jo tie palielinājās par 35o milj.rbl. Kā no debatēm varēja spriest, <u>pag.gada ienākumi no valsts spirta monopola iztaisījuši 15% no visa budžeta.</u> Tiešo nodokļu pacelšana, kā redzams, tiek darīta nolūkā uzkraut nodokļu nastu vairāk un vairāk uz mantīgāko zemnieku - kulaku un pilsētas vēl atlikušo nepmanu pleciem.

Valsts izdevumi nākamā budžeta gadā palielinājās par 1.o5o milj.rbl., no kuŗiem 65o milj.rbl. domāts izlietot tautsaimniecības mērķu finansēšanai. Padomju sabiedrība min, ka bruņoto spēku uzturai padomju valdība izdošot 1o% no saviem ieņēmumiem, kas katrā ziņā nesaietas ar patiesību. Pēc paša Finansu komisara atzinuma, kopējs PSRS-bas budžets palielinājas vairāk pieaugošā proporcijā, nekā tautsaimniecības ienesība un sastāda 31,5% no visiem visu PSRS-bā dzīvojošo tautu ienākumiem. Šis cīpars ir kolosals un vairāk un vairāk liek padomju varai pārdomāt par taupības ievērošanu un budžeta posteņu samazināšanu nākotnē.

Sakarā ar šo Finansu komisariats ari nācis pie pārliecības, ka pag. budžeta gadā lauku nabadzībai un vidējam zemniekam uzliktie nodokļi un to iekasēšana bijuši pārāk smagi. Tagad padomju valdība grib noņemt no tiem pārāk smago nastu un uzlikt vēl smagākus nodokļus mantīgākiem zemniekiem.

406

Tā tad slēdziens no Brjuchanova runas ir -

a) vēl jo lielāku nastu uzkraušana mantīgākiem un kārtīgākiem zemniekiem;

b) gandrīz katra privata uzņēmuma iznīcināšana;

c) lauksaimniecības pārveidošana no individuelas uzņēmības uz kolektivismu un valsts saimniecību;

d) visas valsts industrializēšana.

Rikovs savā runā, itkā mazinādams slikto iespaidu tautā par partijas iekšējām nesaskaņām, uzsvēra, ka komunistu partija nesastāvot no manekeniem, bet gan no domājošiem partijas biedriem, kuŗi, kā tādi, nevarot vadīt komunistiskās partijas un līdz ar to visas valsts dzīvi bez savstarpējās rīvēšanās,kaut gan gala mērķis visiem esot viens un tas pats - sociālisma celtniecība.

Tālāko viņa runu varētu īsumā savilkt kopā sekoši:

a) Jālieto visi līdzekļi, lai sasniegtu visas zemes industrializaciju un paceltos augstāk par visu kapitalistisko industriju zemēm. Līdzšinējie rezultati šinī ziņā - spīdoši.

b) Jāsaimnieko tā, ka visi ieguldītie kapitali visās saimniecības nozarēs tiktu tā eksploatēti, ka dotu maksimalo efektu labuma un vairuma ziņā.

c) Zemkopība ir rūpniecības bāze, un viņas attīstība ir produktu un jēlvielu vairošanās un bāze priekš industrializacijas.

d) Jālieto visi līdzekļi, lai sekmētu "kolchozu" un "sovchozu" saimniecības, mechanizējot to apstrādāšanu, bet ari neaizmirstot, <u>ka vairāk kā 9/10 no visas ražotās labības nākot no privatām un individuēlām saimniecībām.</u>

467

e) Nevar to zemnieku, kas labi savu zemi uzaris, labāku sēklu iegādājis, nopircis labas augas telīti, paliedējis kaimiņam šujmašīnu u.t.t. pieskaitīt kulakiem, kā tas, par nožēlošanu, bieži vien esot līdz šim noticis. Idioti būtu tādi zemnieki, kas pie tādas rīcības cienītu padomju valdību.

f) 1928./29. saimnieciskais gads būs lielu grūtību pilns. Lai nosprausto plānu izvestu dzīvē, jāmobilizē visi partijas, visu strādnieku spēki. Šos spēkus mobilizējot, jāattīsta paškritika un partijas demokratisms un pie laika jālikvidē labo un kreiso novirzienu tendences.

Te jāpiezīmē, ka viss tas ir vārdi un atkal vārdi, kuŗi neskaitāmas reizes ir jau dzirdēti.

No Stalina runas, kuŗa jau pietiekoši atreferēta mūsu presē, es gribu uzsvērt viņa galveno domu, kuŗu izteicis Lenins: "Kamēr mēs dzīvojam sīkzemnieku zemē, priekš kapitalisma Krievijā ir stiprāka bāze, nekā priekš komunisma. Katrs, kas uzmanīgi seko sādžas dzīvei un salīdzina to ar pilsētas dzīvi, zin, ka mēs kapitalisma saknes neesam izrāvuši un fundamenti iekšējam ienaidniekam neesam sagrāvuši. Pēdējais turas pie sīkas saimniecības un, lai to sagraustu, ir tikai viens līdzeklis - pārveidot valsts saimniecību, tai starpā ari zemniecību, uz jaunu saimniecisku bāzi, uz šā laika tehnisku lielsaimniecisku bāzi..."

Kā akls Lenina piekritējs un godīgs komunisma cēlājs, Stalins cenšas iznīcināt individuālās privatās saimniecības, kaut gan Rikovs savā runā pastiprina, ka vairāk kā 9/10 no visas ražotās labības nāk no privatām saimniecībām, bet, līdz ar to atzīstas ka, ja no tā nekas neiznākšot, tad kapitalisms draudot uzvarēt

komunismu. Tas ir ļoti labi. No šī redzes stāvokļa es savā iepriekšējā ziņojumā ari jau norādīju, ka Stalins ir pozitiva persona, kuŗa komunisma vēsturisko procesu katrā ziņā paātrina.

Kas izlasījis oriģinalā visas minētās trīs runas un, vispāri, iedziļinājies PSRS-bas iekšējā dzīvē, tas nevar neredzēt tos lielos kontrastus un tās ļaunās sekas, kuŗas jau ir un vēl būs no saraustītās PSRS-bas pilsoņu dzīves. Ne dzīve, bet mokas! Un šīs mokas būs tik ilgi, kamēr komunistiskās Krievijas vadoņi, no dzīves tumšajām un drūmajām pusēm spiesti, ko rada tagadējais komunisms, nenāks pie atzinības, ka katra tauta var sasniegt savu augstāko labklājību tikai tad, ja valsts iekārta ir piemērota cilvēkam, kāds viņš ir un kāds viņš var būt šā vārda vislabākā nozīmē, bet ne otrādi - ka cilvēks tiek "piemērots" un ar dažādiem varas līdzekļiem spiests uzņemt izdomātās un safantazētās komunistiskās valsts iekārtu.

PSRS-bas saimnieciskais stāvoklis un Latvijas-PSRS-bas līgums, tā izredzes un nozīme.

PSRS-bas saimnieciskā dzīve visu pagājušo gadu norisinājās zem labi smaga depresijas sloga, pie kam šī depresija sistematiski un pakāponiski progresēja, pieaugdama un tapdama ik no dienas neatlaidīgi grūtāka un smagāka, un sasniedza gada beigās savu kulminacijas punktu.

Ari šis gads nesola itin nekā laba, un nevajaga būt nekādam gaišreģim, bet tikai pazīt un reali prast novērtēt PSRS saimnieciskās dzīves ārējās pazīmes, lai notoikti jau varētu iepriekš konstatēt, ka šis gads sola būt saimnieciski vēl daudz smagāks, nekā tikko kā notecējušais gads. Iemesli tam meklējami pašas lielinieciskās zistemas būtībā, kā ari viņas iemiesojuma līdztekus parādībās, kuŗas bieži pilnīgi neparedzēti un negaidot

iznir iz vispārējā saimnieciskā procesa, izsauc viņā dziļus traucējumus, rada chaotisku stāvokli atsevišķās nozarēs, kas cēloniski nevar neatbalsoties visā saimnieciskā dzīvē. Lieliniešu saimnieciskā politiķu lepnums ir viņu,tā sauktā, "plānveidīgā" saimniecība, kur ne tikai paši saimnieciskie procesi, viņu plašākā vārda nozīmē, ir stingri noteikti visos viņu sīkumos uz pieciem un pat vairāk gadiem uz priekšu, bet tāpat ari pašu ražotāju un patērētāju saimnieciskās attiecībās u.t.t.; visam vajaga norisināties pēc stingra plāna.

Neiedziļinādamies nemaz saimnieciskās politikas galvenā novirziena raksturojumā, derētu tomēr līdztekus aplūkot tos rezultatus, kādus viņš izsauc pašā saimnieciskā dzīvē. Ja ņem notecējušā saimnieciskā gada ārējās tirdzniecības bilanci viņas visumā, uzkrīt ar pirmo acu uzmetienu tie bēdīgie gala rezultati, ar kādiem viņa noslēdzās. Ir stingri noteikts eksporta plāns,kam atbilst tikpat skaists importa plāns, uz kā ir uzbūvēta visa plašā saimnieciskā dzīve. Un kādas ir beigas? Eksportplānā sākumā paredzēts izvest labību par 4oo milj.rbl., bet, kad sāka noskaidroties labības mobilizacijas rezultati, tiek pakāpeniski samazināts eksporta labības daudzums un galīgi fiksēts uz 12o milj.rbl. bet faktiski izvests tikai ap 3o - 34 milj.rbl., pie kam saimnieciskā gada otrā pusē ap 3oo.ooo tonnas iepirktas un atpakaļ importētas. Notecējušā saimnieciskā gadā labības raža caurmērā bija tikai mazliet sliktāka, kā aizpērn, kad tika izvests ap 12o m.r. Šī parādība eksporta plānā nevar neatsaukties uz importa plānu: gandrīz visi patēriņa preču kontingenti tiek galīgi strīpoti un izgājuši cauri vienīgi tie darījumi, kas noslēgti gadasākumā;

410

no rūpniecības importa visu, ko vien varēja strīpot, strīpoja un visu citu samazināja līdz beidzamam minimumam. Bet visam ir sava robeža un tāpat ari še importēt vajaga, un, lai varētu importēt, ir jāeksportē un pie tam par "tout prix". Eksports tiek forsēts uz iekšējā patēriņa rēķina (sviests, olas, pat manufaktura) un tāpat meklētas jaunas eksportpreču kategorijas (otrās šķiras, jeb sekundarais eksports), sākot no ķiršu kauliņiem, zivju zviņām un beidzot ar konservētām ogām, svaigiem augļiem un zaļiem gurķiem. Un kāds ir visa šā eksporta kvalitativais efekts? Var noteikti sacīt, ka viņš ir vairāk kā pats sevi apēdis,- ārkārtīgi lielā naudas emisija no vienas puses, kas izsauca červonca kursa straujo krišanu un milzīgo pasivo saldo ārējā tirdzniecībā (pārāk par 2oo milj.rbl.), kurš, bez šaubām, ir vēl stipri vien lielāks, tāpēc, ka šinīs skaitļos nav ieskaitīta liela daļa fabrikas mašinu un iekārtu, kas iepirktas Vācijā uz ilgtermiņa kredita noteikumiem un par kuŗām stāv priekšā drīzumā pirmie lielākie maksājumi.
Varētu vēl aizrādīt uz parādībām, kas šogad izpaužas daudz intensivāki, kā agrāk, un uz kuŗām būtu jāgriež mūsu tirgotāju vērība, un t.i. - 1) veikalniecisko sarunu stiepšana garumā un vispārēji uzkrītoša vilcinašanās galīgi noslēgt darījumu; 2) kreditjautājiena izbīdīšana pirmā vietā, pat pie visniecīgākā darījuma, lai, varbūt, tādā kārtā pakāpeniski segtu noslēgtos darījumus ar turpmāko eksportu.

PSRS-bas saimniecisakais stāvoklis ir ļoti grūts, ko pastrīpo ari Rikovs, bet to nevar uzskatīt šimbrīžam par bezizejas. Taisīt kādu slēdzienu par saimniecisko stāvokli "pēc astēm", kādas tagad ir bez sava gala visās PSRS-bas pilsētās un ko ārzemju prese

411

apzīmē par zināmu katastrofu, nav pamata. Preču trūkums ir galvenam kārtām uz tām precēm, kuŗu eksports tiek forsēts tādos apmēros, kā tas nemaz sākumā nebija paredzēts , un pateicoties pārmaiņām eksporta plānā.

Attiecībā uz mūsu tirdzniecības līguma pildīšanu no PSRS-bas vadošo iestāžu puses, sevišķi no Tirdzniecības komisariata, ir pastāvīgi uzsvērts, ka tirdzniecības līgums tiek pildīts ar lielāko lojalitati. Varēja domāt, ka līdzšinējā PSRS-bas tirdzniecības pārstāvja Ševcova pārcelšana, kuŗa faktiski, kā varēja saprast, bija notikusi pret Tirdzniec.komisariata gribu, radīs nelabvēlīgu stāvokli, bet tagad, kad jautājums ir noskaidrojies galīgi un Ševcovs atgriežas atpakaļ, šīm bažām nevar būt tik lielas nozīmes.

Kad vēl tikai dažas dienas atpakaļ sarunā ar Stomoņakovu, kuŗš tagad ir ļoti aizņemts ar Vācijas līgumu, tāpat ari agrāk sarunā ar Baltijas valstu nodaļas vadītāju Dobraņicku es norādīju par zināmu neapmierinātību mūsu valdības un sabiedrības aprindās, ka pie līguma pildīšanas līdz šim nav pietiekoši ievēroti kontingenti, pēdējie ļoti uztraucās un sāka mani stipri bombardēt, cenšoties pierādīt, ka viņi pie līguma pildīšanas bijuši augstākā mērā lojali, it sevišķi, ja ņemot vērā to, ka laba daļa no viņu saimnieciskām aprindām esot negativi noskaņota pret līgumu. Tuvāk par šo ziņoju ar atsevišķu rakstu.

Varbūt ir vietā no jauna norādīt, ka, pēc maniem ieskatiem, kuŗus es ne vienu reizi vien esmu izteicis, kā priekš, tā ari pēc līguma noslēgšanas, Latvijas-PSRS-bas tirdzniecības līgums saimnieciski ir izdevīgāks priekš mums, nekā priekš krieviem.

412

Krievi šādu līgumu pieņēma, lai, pirmkārt, kaut cik izietu no tās sliktās situacijas, kuŗa radās ar sarežģījumiem Anglijā; otrkārt, lai kavētu Baltijas valstu bloka nodibināšanos, no kuŗa viņi tomēr bīstas;treškārt, lai sekmētu vispāri komunisma centienus un ievirzītu Latviju savā orientacijā, un, varbūt, ceturtkārt, lai, pie līguma slēgšanas ar citām valstīm, Latvijas-PSRS-bas līgums būtu kā izkārtne, ka, lūk, cik godīgi tiek pildīts Latvijas līgums Viss tas priekš mums, pēc maniem ieskatiem nav bīstams, ja mēs to zinam un ņemam vērā pie sadarbības ar krieviem. Tāpēc ari sūtniecība vienmēr ir uzsvērusi, ka mūsu darbībai iepretim Krievijai vajaga būt centralizētai, noskaņotai tā, ka krievi nevarētu mūs iespaidot.

Kaut gan pie mums ir līgumam daudz pretinieku, es uzdrošinos izteikt pat tādu domu, ka līgums priekš mums ir izdevīgs ne tikai saimnieciski, bet ari politiski, jo viņš mūsu valdību, kā ari sabiedrību,ir padarījis aktivāku iepretim PSRS-bai. Un, jo aktivāki mēs esam savās attiecībās ar PSRS-bu, jo stiprāki mēs paliekam un stiprinam Latviju, kā neatkarīgu valsti.

Liekas, ka ministrija ir itkā neapmierināta par sūtniecības līdzdarbību tirdzniecības līguma pildīšanā. Šādas aizdomas man kategoriski jānoraida. Es personīgi ļoti labi saprotu starptautisko tirdzniecību, jo esmu no vienu gadu vien šinī nozarē strādājis. Un tamdēļ man no jauna jāatgādina, lai tirdzniecības lietās sūtniecība varētu ņemt aktivāku dalību, ir vajadzīga nopietnūka informacija. Bet ja saimnieciskās organizacijas pie Finansu ministrijas netur par vajadzīgu pat savu sēžu protokolus piesūtīt, ko es tik ļoti esmu lūdzis, un tirdzniecības atašejs ari nesaņem nekādu informaciju no tām aprindām, ar kuŗām viņam vajadzētu būt tirdzniecības līguma lietās ciešā kontaktā, tad vaina ir meklējama mūsu vispārējā dezorganizacijā, bet ne sūtniecībā. Mūsu saimnieciskām aprindām jāņem vērā, ka labs sākums ir puse no darba, bet laba organizacija, kā saka amerikaņi, viss darbs. Turpinājums ar nākošo pastu.

Ar augstu cieņu

Ž.Ozols

18-XII-28

413

No 5994.

Ziņojuma turpinājums. S l e p e n i.

Vācijas vēstniecības sekretariāts
saņemts 1928 g. 28. dec.
Nr. 9165 akt. Nr 5
Latv. PSR Padomju Ministru kungs,

Latvijas-PSRS-bas tirdzniecī-bas līgums.

PSRS-ba ar katru dienu jo vairāk centralizē visu savu iekārtu, un tirdzniecības monopols, kā viņi paši saka, ir tas "ričags", ar kuŗu viņi sevi ceļ un, ja vajadzīgs, citus gāž. Bet, ja nu tas tā, tad taču, dabiski, ari mums ir kaut kas pretim jānostāda. Pat vienkārša logika to diktē.

Saprotams, tiklīdz kā mēs ko sāksim šaī ziņā darīt, visvisādi šķēršļi tiks likti no pretējās puses. Un tamdēļ jo vairāk mums jābūt uzmanīgiem un ar stingru noteiktu gribu, lojali pildot noslēgto tirdzniecības līgumu un izdarot iespējamo pretimnākšanu, noorganizēties iepretim PSRS-bai tā, ka mūs nevarētu nelabvēlīgi iespaidot un dot tirdzniecības līgumam nepareizu un nevēlamu priekš mums novirzienu.

Skatoties no Maskavas, savādi izliekas, ka, par piemēru, mēs kliedzam par to, ka krievi kreditus pieprasa, caur kuriem tikai var sekmēt tirdzniecību, bet, turpretim, paši labprāt atceļam līgumā paredzētās preču izcelšanās apliecību apstiprināšanu Latvijas pārstāvniecībās PSRS-bā, caur ko nesam lielus zaudējumus un, galvenais, izlaižam no savām rokām ari savā ziņā "ričagu", kuŗu pie gadījuma mēs varētu izlietot, nerunājot jau nemaz par lielo politisko nozīmi šinī lietā.

Vācija ir devusi un dos ari turpmāk lielus kreditus, bet nevienu preci krievi nevar laist Vācijas tirgū bez preču izcelšanās zīmju apstiprināšanas Vācijas vēstniecībā vai konsulatos. Vai Vācija tā rīkotos tikai lieku formalisma sekmēšanas pēc?

Patlaban Maskavas avizes raksta, ka pienākot ap 800 vagonu ar saldētām zosīm, no kuŗām 50% bojāšanas dēļ neesot lieto-

414

jamas. Zosis, kā dzird, kaut gan noteikti nezinu, jo sūtniecībai vairs pēc licenšu vizēšanas atcelšanas nekādu sakaru nav ar PSRS-bas saimnieciskām iestādēm, tiekot paātrinātā kārtā sūtītas uz Latviju priekš svētkiem, bet man, kā Latvijas priekšstāvim PSRS-bā, tagad nav ne mazākās tiesības painteresēties, kāda prece uz Latviju tiek sūtīta. Tā vien liekas, ka pārāk viegli mēs izlaižam visus grožus no savām rokām, kuŗi nevēlami pretējais pusei un vājinam sevi.

No pāris sarunām, kuŗas man ir bijušas ar Ševcovu, var spriest, ka krievi taisīs zināmus spiedienus tarifu ziņā uz Ventspili un Liepājas linijām. Kad es norādīju, ka mēs tur jau esam parādījuši maksimalo pretimnākšanu, Ševcovs atbildēja:"Nu, kogda nibuď gospodin Hān ustroit skandal".

PSRS-bas militarisms.

Šinī gadā jaunpieņemtais likums par kaŗa dienestu ieved piespiedu kaŗaklausību visiem padomju Krievijas pilsoņiem uz tiem pašiem gandrīz pamatiem, kā tas ievests citās kontinentalās valstīs, atbrīvojot tomēr no aktivas armijas dienesta tā saucāmo "buržuaziju" un tos sektantus, kuŗi izvairās no militarā dienesta dažādu tikumības iemeslu dēļ. Buržuazija, t.i.privati tirgotāji, "kulaki", partikušie zemnieki un visi tie, kuŗi kādā nebūt kārtā izmanto citu līdzpilsoņu fizisko darbu, kā ari agrākās aristokratijas atvases, nav pilnīgi atsvabināti no kaŗa dienesta pienākumiem, bet tos tāpat, kā senatnē vērgus, padomju vara uzlūko par "necienīgiem" nest ieročus padomju iekārtā. Šī lepnā privilegija, tā tad, ir rezervēta un pieder vienīgi tīrasenīgam proletariatam.

Bez regularas, piespiedu kārtā organizētas armijas, PSRS-ba uztur vēl lielu teritorialu miliciju un veselus kadrus

415

brīvprātīgo, apmācītus kaŗa dienestam. Nevien skolām un universitātēm, bet ari fabrikām, navodiem, kanclejām, noliktavām, kooperativiem, strādnieku arodbiedrībām un klubiem ir savi kaŗaspēki. Nosaukums "brīvprātīgie" paliek tikai nosaukums, jo moraliskais spiediens brīvprātīgo izmantošanā kaŗa gadījumā var būt tikpat stiprs, kā piespiedu likums. Un tādā gadījumā armija paliek daudz plašāka. Pat bērni, ieskaitot ari meitenes tiek apmācīti rīcībā ar šauteni. Jūlija mēnesī ir noturēti īsti regulari jaunatnes manevri. 2500 Maskavas jaunatnes bijuši sadalīti "sarkanos" un "zilos". Tanki, lidmašinas, ugunssviedēji, nāvējošo gazu bumbas u.t.t. - viss tas ticis dots priekš šo jauniešu apmācīšanas kaŗa mākslā, kā ari noturētas militaras lekcijas par taktiku un strategiju.

Jāievēro, ka visa šī militarizēšanās notiek spaidu kārtā, kuŗu pavada stipra un nemitīga komunistu agitacija "pret pacifismu" "Buḑj na čeku za SSSR!" - tāds ir vispārējais militarizacijas lozungs. Laikraksti, pamfleti, militaro un citu vadošo personu runas tiek neskaitamos daudzumos veltītas pret pacifismu. Tas viss ir faktiska sagatavošanās kaŗam. Tikai akls un īsredzīgs, varbūt, to nevar saredzēt. - Un, tomēr, šī plašā militarizacija nevar vēl šimbrīžam PSRS-bu padarīt par sevišķi spēcīgu militaru varu. Viņas apbruņojumi, bez šaubām, techniskā ziņā ir daudz vājāki par Rietum-Eiropas apbruņojumiem, un var šaubīties, vai PSRS-ba varētu vest uzvarošo kaŗu pret Poliju. Bet, ja industrializacija arvien vairāk attīstās, kā tas, neskatoties uz visādām grūtībām, pēdējos gados ir novērojams, tad jautājiens jau paliek stipri nopietnāks.

Tikai dažas dienas atpakaļ Francijas vēstnieks man ļoti konfidenciali atstāstīja savu sarunu ar Litvinovu, no kuŗa tas

pieprasījis tuvākus paskaidrojumus par padomju preses uzsākto un bez atslābšanas turpināmo agitaciju pret Franciju, Poliju u.t.t., apvainojot pēdējās kara sagatavošanā pret PSRS-bu. Litvinovs to pašu, ko prese, pastiprinājis, bet, kad vēstnieks pēc tam pateicis ka Francija būšot spiesta no tā taisīt attiecīgus slēdzienus, tad mainījis drusku toni. Pēc šīs sarunas es tiku jautāts, ko tas īsti viss nozīmējot, jo Francijai i prātā neesot gatavoties uz karu pret Krieviju. Saprotams uz tādu jautājumu ir grūti dot noteiktu atbildi, kaut gan vispārējā doma ir: PSRS-ba ar nodomu kliedz un brēc par draudošām kara briesmām, lai tādā kārtā, vispirms attaisnotu savu rīcību, t.i. nopietnu sagatavošanos karam, padomju sabiedrības priekšā un, otrkārt, lai radītu stipru armiju, kura būtu spējīga vajadzības gadījumā atsniegt katru iekšzemes nemieru un, - kad īstais laiks būs atnācis,- kopā ar Eiropas komunistiem un radikali noskaņotām strādniecības un inteliģences aprindām, uzvarēt Buržuazistisko Eiropu.

Ja Stalins un citi vadošie komunisti tam neticētu, viņi jau sen būtu atteikuši es no tā politiskā kursa, kurš pēdējā laikā tiek ieturēts. Stalins & Co kaut gan rīkojas Viskrievijas, bet domā un cer, tomēr, vēl vispasaules maštabā. Mēs domājam un viņi domā, ka laiks strādā priekš abiem.

Mēs nekādā ziņā nevaram palaisties uz tām ziņām un dažādiem ziņojumiem par PSRS-bas vājumu un gaidamām katastrofām. Redzēt tikai sliktu viem ir politiska aklība, kuŗa var dārgi maksāt.

Ņemot vērā visus apstākļus un spriežot plašākā maštabā es personīgi jau sen esmu nācis pie slēdziena, ka Latvija iepreti

417

PSRS-bai būs vissstiprāka ne tad, kad tā vairos zaldatu skaitu, jūsmos bez mēra par padomju iekārtas ļaunām pusēm, ņems dalību Baltijas valstu militarā bloka dibināšanā u.t.t., bet gan tad, kad Latvija, nostādamās pēc iespējas neitrali un cīnīdamās pret komunismu-lielinieciemu Eiropas maštabā, t.i. iedama visas Eiropas blokā, kāds faktiski, kā tautu moraliskais spēks, pret komunismu jau pastāv, gentīsies stiprināt Latviju no iekšienes un pie tam vispirms moraliski, mācot un organizējot visu tautu būt gataviem katrā brīdī aizstāvēt savas svētās tiesības, ja kāds ienaidnieks uzdrošinātos uzbrukt un tīrot zemi no visiem pretvalstiskiem elementiem varbūt ar lielāku cītību, kā līdz šim. Latvijas tautu moraliskam spēkam nākošos gados ir jāpaliek lielākam un stiprākam par visiem citiem spēkiem. Lielinieciemu ar ieročiem neuzvarēs un ari viņu ieroči būs bezspēcīgi pret mums, ja tauta moraliski būs stipra.

Še, varbūt, ir vietā norādīt, ka, pateicoties mūsu īpatnējiem apstākļiem, partiju nesaskaņām un personīgam naidam, dažreiz pavisam neattaisnojami pakalpojumi tiek sniegti pretējai pusei. Es gribu teikt, ka lieliniieku nevēlamie priekš mums un iepretim mums sasniegumi ne tikdaudz nāk, varbūt, caur tām aprindām, kuŗas naidīgi nostājas pret Latviju, bet gan, par nožēlošanu, caur aprindām, kuŗas itkā visliekākie lielinieku pretinieki. Tas, saprotams, notiek tik smalkā veidā, ka šīs aprindas to nemaz nejūt un ka maz informētai personai tas var izlikties pilnīgi nesaprotami un neticami. Padomju sekreto organu un personu darbība ir apbrīnojāma.

Privatīpašuma tiesiskais stāvoklis PSRS-bā.

Šī ziņojuma sākumā īsumā tika apskatīts PSRS-bas saimnieciskais stāvoklis. Tā kā katrs saimnieciskais progress atkarājas no tā, kāds ir saimnieks, kādas tam tiesības, tad jāapskata ari privatīpašuma tiesiskais stāvoklis PSRS-bā.

Valstī, kuŗas mērķis ir ievest socialistisku iekārtu caur proletarisko diktaturu, privatīpašums nevar būt nodrošināts un aizsargāts. PSRS-bas Tieslietu komisariāta izdodamā žurnala "Eženedeļņik sovetskoj justicii" 1927. gada 5. numurā likumdošanas iniciativas un kodifikacijas daļas paskaidrojumā par rūpniecības uzņēmumu tiesisko stāvokli lasam, ka pēc PSRS-bas tiesību gara īpašuma tiesībām neesot un nevarot būt absoluta rakstura; īpašumu tiesības tiekot piešķirtas tikai nolūkā attīstīt ražošanas spēkus noteiktam sociali saimnieciskam uzdevumam. Tiklīdz šis uzdevums netiekot vairs pildīts, īpašuma tiesības esot atceļamas.

Civilkodeksa pirmais pants noteic īpašuma tiesību jēdzienu tik neskaidri, ka padomju iestādes pēc vajadzības var visādi to tulkot: "Privat (civil)tiesības aizsargā likumi, izņemot tos gadījumus, kad šīs tiesības izlieto pretrunā ar viņu sabiedriski saimniecisko uzdevumu."

Zeme nevar būt par privatīpašuma, bet tikai par turēšanas objektu ar lietošanas tiesībām (civilkodeksa 21. pants); tāpat par privatīpašumu nevar būt: rūpniecības, transporta un citi uzņēmumi savā visumā, rūpniecības iestādes, fabrikas (fabriki i zavodi), raktuves un citi objekti, rūpniecību iestāžu iekārtas, dzelzceļu ripojošais materials, lidmašinas, jūŗas un upju kuģi, dzelzceļu, ūdens un gaisa transporta izbūves, tautas

sakaru ierīkojumi, kā: telegrafs, telefons un radio, hidrotechniski ierīkojumi, ierīkojumi preču apgrozībai (elevatori, saldētavas u. t.t.), kā ari elektriskie ierīkojumi vispārības lietošanai, komunalās būves, municipalizētie un nacionalizētie nami (civilkodeksa 22.p.).

Civilkodeksa 54. un 55. pants nosprauž tās robežas, kuŗās privatpersonas var nodibināt un atvērt rūpniecības iestādes un nosaka privatrūpniecības tiesisko stāvokli jaunās ekonomiskās politikas (NEP) laikā, atkārtojot 1921. gada 7. jūlija dekreta pamatnoteikumu, ka katrs pilsonis var brīvi organizēt sīkrūpniecības uzņēmumu, t.i. tādu uzņēmumu, kuŗā nodarbināti ne vairāk par 2o strādniekiem. Minētie civilkodeksa panti stāv pretrunā ar praksi, jo vairākos gadījumos ir atstāti privatīpašumā ari uzņēmumi, kas nodarbina vairāk par 2o strādniekiem.

58. pants nosaka, ka īpašniekam ir tiesības turēt lietot un rīkoties ar savu īpašumu likumā paredzētās robežās, bet 59.p. runā pat par tiesībām atgūt īpašumu no negodīgā turētāja un saņemt no tā visus tos augļus, kādus pēdējais ieguvis un varēja iegūt no šī īpašuma par visu viņa turēšanas laiku, un no godīga turētāja saņemt visus tos augļus, kādus tas ieguvis un varējis iegūt no tā laika, kad tam nācis zināms, vai tas varējis dabūt zināt par nelikumīgi turāmo mantu vai saņēmis pavēsti ar mantas īpašnieka prasību atdot viņa īpašumu. Īpašuma turētājam savukārt ir tiesības prasīt no īpašnieka izdevumu segšanu, cēlušos no mantas turēšanas,sākot ar to laiku, kad īpašniekam pienākas augļi no īpašuma. Īpašniekam bez tam ir tiesības prasīt, ka ikviens viņu tiesību traucējums tiktu noraidīts pat ari tai gadījumā, kad tas nebūtu saistīts

420

ar Īpašuma atņemšanu.

59. panta pirmai piezīmei ir pilnīgi revolucionars saturs, jo tā noteic revolucijas laikā ekspropriēto mantu un Īpašumu atiešanu no viņa Īpašniekiem valsts pārziņā.

Lai izsargātu kādu nekustāmu Īpašumu no expropriacijas, šāds Īpašums savā laikā bija jāizmanto no Īpašnieka saskaņā ar viņa "sabiedriski saimniecisko uzdevumu", uz ko bija jāizdabū attiecīga atļauja, pie kam Īpašums vai uzņēmums, saskaņā ar VCIK un SNK (Tautas komisaru padome) 1923.g. 22. marta noteikumiem (likumkrāj. 1923.g.24.num.,285), bija jāreģistrē guberņu tautas saimniecības padomēs.

Tālākais noteikums pie nekustāma Īpašuma paturēšanas viņa Īpašnieka rokās ir tas, ka Īpašniekam no pašas revolucijas sākuma bija jāuztur "ekonomiskais sakars" ar viņa Īpašumu vai nu personīgi vai caur noteiktu pilnvarnieku, t.i. jārūpējas par valsts nodokļu maksāšanu, ēku remontiem u.t.t. Visi pamestie Īpašumi,saskaņā ar civilkodeksa 68. p., tāpat pāriet valsts Īpašumā sevišķu likumu kārtībā.

Jāievēro vēl tas, ka civilprasību pieteikšanas termiņš par Īpašumu atdabūšanu, pretēji ārzemēs noteikto lo gadu vietā, PSRS-bas likumdošanā noteikts tikai uz 3 gadiem (civilkod.44.p.).

Ar paskaidrojumu, ko devusi likumdošanas iniciatīvas un kodifikacijas daļa RSRS-bas augstākai tautsaimniecības padomei (1927.g.15. janv. num.43/11/1432) un kas nodrukats žurnalā "Eženedeļņik sovetskoj justicii" 1927.g. 5.num., visi pasākumi un uzņēmumi (to skaitā ari Īpašumi), kuŗi netiek izlietoti no Īpašniekiem viņu industrialam uzdevumam, uz civilkodeksa 1.p. pamata, saskaņā ar attiecīgu komunalās saimniecības vai prokuraturas organa irosi-

nājumu ar tiesas lēmumu tiek izsludināti par valsts īpašumu.

Tā kā šādu nekustāmu īpašumu, neskatoties uz 11 gadus turpinājošos vispārēju ekspropriaciju, tomēr ir palicis vēl diezgan daudz neaizskārtu privatās rokās un tā kā šāds stāvoklis pēc padomju varas ieskatiem traucē "mantīgo" slāņu proletarizēšanu, tad socialisma piespiedu ievešanas vvicināšanai šī vara pēdējā laikā sīvi ir ķērusies pie pēdējo īpašumu atņemšanas no privatīpašniekiem.

Uzņēmumu un citu nekustāmu īpašumu nacionalizēšanas pamatam padomju tiesu iestādes piemēro ari civilkodeksa 25.pantu, kurš noteic viena nekustāma īpašuma piederību un atkarību no otra ar kuŗu tas saistīts kopējā saimnieciskā uzdevumā un tādēļ tam seko, un Augstākās tautsaimniecības padomes noteikumus "par uzņēmumu nacionalizēšanu" (1921.g. 29.nov. 2.p.).

Pēc 1922.gada jaunā ekonomiskās politikas ievešanas PSRS-bā zināmā mērā bija nomanāma normalākās dzīves iespēja: tirgū sāka parādīties vairāk preču un bija radusies lielāka rosība, katram strādājot taī pārliecībā, ka katrs varēs gūt un paturēt sava darba augļus un ka šie darba augļu un peļņa no tiem vairs netiks atņemti, kā kaŗa komunisma laikā. Šī iespējamība izrādījās tomēr par iluzorisku, jo padomju režimam turpinot neprātīgu rīcību ekonomiskās un politiskās dzīves laukos nepietrūka grivas pa katru cenu ar varu mēģināt ievest dzīvē neiespējamu un neiesaudzināmu socialistisku iekārtu.

Komunistu partija, atbalstīdamās uz viņas pašas sapropagandētām tumšām un neapzinīgām tautas apakšmasām, dabīgai valsts sabiedrības attīstībai uzlika savu ķepu un grūda to citā ceļā uz

422

iedzīvotāju masu vispārīgu nabadzību un valsts saimniecisko panīkšanu.

Privatie uzņēmumi un veikali tiek apzinīgi nežņaugti ar nepanesāmu valsts nodevu cilpu. Stāvoklis no dienas uz dienu paliek jo ļaunāks. Izrādas, ka saimniecisko izolēšanos no ārpasaules neviena valsts garā laika sprīdī nevar izturēt, un ievest socialismu, neievērojot savu iedzīvotāju iedzimtās īpašības, nemaz nerunājot par ārpasaules kapitalisma spiedienu, ir pilnīgi neiespējams. Komunisti paliek no dienas uz dienu vairāk atklāti savā rīcībā: tiem vajaga pašiem pārtikšanas, nodarbošanās valsts iestādēs, tirgošanās trestos un kooperatīvos. Izsaimniekojuši valsts uzkrātās kapitala bagātības, tie nu ir ķērušies pie nekustāma īpašuma.

Radot tik elastīgu privatīpašuma nacionalizēšanas līdzekli savā likumdošanā, ka neviens nevar pierādīt, ka viņa īpašums nepiederētu valstij, padomju režims, ja to neizbeidz kādi iekšēji vai ārēji faktori, var pastāvēt tik ilgi, cik ilgi pati krievu tauta varēs panest savu panīkšanas un pamiršanas tumšo stāvokli.

Lai iznīcinātu palikušos mazos privatīpašumus, kuŗiem, kā jau aizrādīts, likumā nav pietiekošas aizsardzības, kā arī fabrikas, uzņēmumus, vēl nenacionalizētās mājas u.t.t., komunistu partija ir devusi nepārprotami skaidru direktivu valdības iestādēm ar visiem līdzekļiem un pa katru cenu iznīcināt un atņemt to īpašumus, kuŗi sākuši strādāt ar peļņu. Partijai ir viegli izvest savas direktivas dzīvē, jo padomju tiesa un tiesneši ir ari partijas atributi.

koncesiju politika

Šī gada septembra mēnesī PSRS-bā tika izdots valdības rīkojums par koncesiju politikas aktivizaciju, t.i. par koncesiju sekmēšanu ar dažādiem atvieglinājumiem koncesionariem, kā, piemēram,

peļņas izvešanā u.t.t. Jau pēdējā komunistu partijas centralkomitejas plenumā tika norādīts, ka padomju industrializacijas iespējamībām ir zināmas robežas, kādām nevar tikt pāri tikai ar valsts iekšējiem līdzekļiem, un ka tādēļ industrializacijas tempa paātrināšanai ir nepieciešami ņemt talkā un piesaucināt ārzemju kapitalus. Dabūt šos kapitalus tieši ārējā aizņēmuma veidā padomju valdībai līdz šim nav izdevies. Īsa termiņa krediti tirdzniecības darījumos, kādus padomju valdība dabū, itin nekā nedod industrializacijas paplašināšanai. Ievērojot to, valsts saimnieciskās dzīves attīstībā uz pirmā plāna izvirzās nepieciešamība piesaistīt ārzemju finansiēlos līdzekļus koncesiju veidā, t.i. kapitala ieguldījumos industrielu pasākumu nodibināšanai un techniško līdzekļu attīstībai. Tā kā koncesiju ~~kxkxxxxx~~ politika ir ļoti komplicēta problema, tad padomju varas organi mēģina tai pieiet ar lielu uzmanību. Koncesiju ņemšana un izdošana pēdējos 2 gados, kopš diplomatisku sakaru pārtraukšanas starp Angliju un PSRS-bu, ir stipri mazinājusies, 1925./26. gadā koncesiju pieprasījumu skaits bija 482, 1926./27.g. - 216 un tekošā gada pirmā pusē - 115. No angļu pilsoņiem šajos gados attiecīgi iesniegti 30, 16 un 2 koncesiju pieprasījumi. Jāatzīmē, ka no visiem pieprasījumiem realizēts tikai sekošs skaits koncesiju: 1925./26.g. 38 un pagājušā 23 koncesijas, starp tām 1925./26. gadā 7 un 1926/27.g. 15 koncesijas techniskai palīdzībai padomju rūpniecībai.

Divi gadi atpakaļ padomju Krievijas teritorijā darbojās 54 koncesijas ar 47 milj.rbl. pamatkapitala; pag. gadā koncesiju skaits bija 74 ar 45 milj.rbl. pamatkapitala. Ražojumu vērtība, kādus šīs koncesijas izstrādāja, pag. gadā bija 112 milj.rbl.,

pie kam nodarbošanos koncesijās atrada 26 tūkst.krievu strādnieki. Līdz šim koncesiju politikā raksturīgs bija tas, ka ārzemnieki paši meklēja PSRS-bā sev piemērotu darbības lauku un ievadīja sarunas ar padomju valdību par attiecīgo koncesiju saņemšanu. Tagad padomju valdība aktivizē savu politiku tādi, ka tā pati ierāda koncesijas kapitalam darba laukus, kādus padomju valdībai būtu visvēlamāki attīstīt. Tā Glavkonceskoms jau nozīmējis ap 100 dažādu koncesiju visās rūpniecības nozarēs un grib atdot koncesionāriem komunalās labierīcības, dzelzceļu satiksmes līdzekļus u.c. Šaī nolūkā padomju valdība ir izstrādājusi normallīgumu projektus, kuŗu mērķis steidzināt un nokārtot koncesiju izdošanu. Kādā mērā šie jaunie valdības soļi izrādīsies par derīgiem un dzīves spējīgiem, rādīs nākotne.

Kādas nedeļas atpakaļ Maskavā atkal bija ieradies (pie tam jau 14. reizi) kāds Kanadas bijušais pulkvedis, kuŗs grib saņemt lielākas koncesijas. Viņam lieli sakari Kanadā un Anglijā un, kā dzirdams, viņš skaitoties par Kanadas neoficialu pārstāvi, caur kuŗu Kanadas valdība informējoties par apstākļiem PSRS-bā. Mani ar to jau agrāk iepazīstināja Anglijas bijušais pilnvarotais un tagad es ar viņu satikos dinejā pie Francijas vēstnieka. Nevar teikt, ka viņš būtu apmierināts ar sava brauciena rezultatiem; pastrīpoja, ka pie tagadējiem apstākļiem gandrīz neesot koncesionariem iespējams kārtīgi strādāt.

Ari Anglijas bijušais konservatīvās partijas parlamenta loceklim, Ashmead-Bertlett, kuŗš kā specials "Daily Telegraph" korespondents pašlaik uzturas Maskavā un ir bijis pie manis vairāk reizes - 18. novembrī un pēc tam uz dinejas - esot nolūks dabūt

425

kādu koncesiju. Par šo korespondentu tuvāk rakstīšu vēlāk.

Litvinova runa.

Litvinova runa, kuŗu ar lielu interesi gaidīja viss diplomatiskais korpuss, ir jau visā pilnībā atreferēta ārzemju laikrakstos. Tamdēļ es pakavēšos pie tās tikai no diplomatiskā korpusa redzes stāvokļa un novērtējuma.

Litvinovs uzstājās diezgan zolidi un vispār miermīlīgi, bet viņa runa neatstāja iespaida, kā stipras valsts vīra runa.

Uzbrukdams Francijai ar Angliju, Polijai un Rumanijai, un pat Francijas vēstniekam Maskavā, Litvinovs glaimojoši izteicās par Vāciju, Ameriku un it sevišķi Turciju un citām austrumu valstīm, izņemot Persiju, par kuŗu ļoti maz ko teica, tāpat kā par Baltijas valstīm.

Kritizēdams tautu savienību un cildinādams PSRS-bas miermīlību, Litvinovs neizsauca ārzemju klausītājos līdzjūtības un paļaušanās uz viņa sirsnību. To visu uzņēma, kā diezgan labi nospēlētu komediju, kur nav saredzama patiesība.

Litvinovs centās nostādīt vienā pusē Franciju, Angliju, Poliju un citus un otrā - PSRS-bu, Vāciju un pa daļai Ameriku, lai tādā kārtā pastiprinātu dažādas nesaskaņas starp šiem diviem no Litvinova iedalītiem sagrupējumiem. Vēlēšanās dzīvot "na raznice" ir vienmēr saredzāma Maskavas politikas novirzienos.

No diskusijām, pēc Litvinova runas, jau bija dzirdāmi pavisam citādi toņi, un viens otrs orators lietoja pavisam stiprus izteicienus. Ari Litvinovs, tēlodams, kā buržuazija gatavo kaŗu pret PSRS-bu, nobeidza savu runu ar pazistamo patetisko komunistu saucienu :"Eto budet poslednij i rešitelnij boj".

426

Attiecības ar Vāciju un Angliju.

Patlaban Maskavā uzturas Vācijas saimnieciskā delegācija un intensivi ved sarunas par tirdzniecības līgumu un dažādiem ekonomiskiem jautājumiem. Vācijas pilnvarotais man pagājušo nedeļu izteicās, ka tiekot iztirzāti ne tikai sīkas, bet ari ļoti nopietnas dabas jautājumi un ka sarunas sekmējoties labi. Neskatoties uz visām grūtībām, var nojaust, ka Vācija ari turpmāk meklēs vislielāko saprašanos saimnieciskā kopdarbībā un plētīs to plašumā. Patlaban jau PSRS-bas parāds Vācijai esot ap 500 milj. marku. - Jaunais Vācijas vēstnieks, kuŗa ierašanos gaida janvara sākumā, personīgi esot ļoti bagāts un labi noskaņots par saimniecisko sadarbību ar PSRS-bu.

Kā jau augstāk norādīju, no Londonas novembra sākumā Maskavā ieradās bij. Parlamenta loceklis no konservatīvo partijas Mr. Ashmead-Bertlett. Viņš pats man personīgi izteicās, ka Anglijas valdība izdarījusi kļūdu, pārtraukdāma sakarus ar PSRS-bu. Nākošu vasaru būšot jaunas vēlēšanas un varot sākt pūst citi vēji. Bet ar katru dienu viņa gaŗa stāvoklis, cik vērojams, paliek sliktāks, it sevišķi, kad viņš sekretā ceļā (vai tikai ne caur GPU aģentiem?) dabujis zināt par lielo propagandas un špionaža darbu, kādu PSRS-ba vedot austrumos pret Angliju. Vakar es ar viņu biju kopā dinejā pie Francijas vēstnieka,un viņš teicās pēc pāris dienām atstāt Maskavu, lai janvara mēnesī atkal uz pāra mēnešiem ierastos Maskavā un turpināt iepazīšanos ar PSRS-bu.

Neatstāstot visas un dažādas sarunas un izteiktās domas, bet pamatojoties uz tām, var nākt pie slēdziena, ka nākošu gadu šādā vai tādā veidā var sākt atjaunoties diplomatiskie sakari starp Angliju un PSRS-bu. Saprotams, tas atkarāsies lielā mērā no

427

tā, kādi būs PSRS-bas politikas galvenie novirzieni un vispārējie apstākļi.

Diplomatiskais korpuss.

Pateicoties pa daļai specialiem dzīves apstākļiem Maskavā, diplomatiskais korpuss bieži satiekas un uztur draudzīgas savstarpējas attiecības. Var jau būt, ka tas nav pa prātam Ārlietu komisariatam, jo pāris nedeļas atpakaļ Ārlietu komisariata protokola šefs Florinska kungs bija apbraukājis vēstniekus un licis priekšā turpmāk nesarīkot dinejas, bet gan vairāk plašākus vakarus, norādīdams pie tam, ka Ārlietu komisaram un kolegijas locekļiem esot garlaicīgi vakaru pavadīt pa lielākai daļai sarunās ar vienu un to pašu dāmu. Kaut gan viņš to ļoti delikatā veidā izteicis, tomēr starp diplomatiskā korpusa dāmām tas izsauca lielu saviļņojumu. Italijas vēstnieka kundze izteicās, ka nekad vairs komisaru kungus pie sevis neielūgšot, bet korpusa vecākais Francijas vēstnieks neatļāvis Florinskam izteikt domas par garlaicību līdz galam, norādīdams, ka lai komisaru un kolegijas locekļu kungi neaizmirstot, ka viņi, ja viņš uzlūdzot uz dineju, sēdot pie galda starp viņa un viņa vecākā kolega kundzēm.

Ņemot vērā norādīto un dažus citus apstākļus, diplomatiskais korpuss atrod, ka pēdējā laikā attiecības ar padomju valdības oficiālām personām paliekot drusku vēsākas. Litvinovs pat savā runā aizskāra korpusa vecāko Francijas vēstnieku ar izteicienu, ka jāvēlotiesot, lai Brians saņemtu pareizāku informaciju par PSRS-bu. Ari laikrakstos šad tad parādās viena otra nekorektība vērsta pret korpusa vecāko un citiem. Tā "Večerņaja Moskvā" dažas dienas atpakaļ bija ievietojusi rakstu, tendenciozu atreferējumu no "Latvis" un "Segodņa" nepamatotiem rakstiem par Latvijas sūtņa apvainošanu presē. Tas saprotams ar specialu nolūku,

428

lai kaut kādā veidā diskreditētu ārvalstu pārstāvjus, jo ne par velti taču viņi bijušā Maskavas Korša teatrī jau otru gadu no vietas uzved lugu: "Karjera ministra", kurā tiek tēlots kā vienkāršs bandīts un kramplauzis, pateicoties moraliskam sabrukumam kapitalistiskās valstīs, tiek par pirmo personu, par ministri.

Tiklīdz kā būšu saņēmis paziņojumu, ka Ārlietu ministrija ir devusi paskaidrojumu presei, par ko Jums telegrafēju, ka man nav nekādu nenokārtotu rēķinu ar valdību un ka nav bijis ne mazākā pamata vērstiem pret mani norēķināšanas lietā apvainojumiem, es nekavējoši griezīšos pie Ārlietu komisariata un pieprasīšu attiecīgu atsaukumu.

Neskatoties uz visu to dinejas notiek pēdējā laikā ļoti bieži un ari es pastāvīgi tieku ielūgts no maniem kolegiem. Sakarā ar to es biju spiests pēc 18. novembra, kad sūtniecība sarīkoja ļoti plašu vakaru, 3. un 15. decembrī sarīkot divas plašākas dinejas, pie kurām ņēma dalību visi Maskavā esošie vēstnieki un sūtņi ar kundzēm, kā ari dažu sūtniecību padomnieki un sekretari. Ar diplomatisko korpusu mums ir vislabākās un vissirsnīgākās attiecības. - Nupat kā Persijas vēstniekam, kurš janvara pirmā pusē solas izbraukt uz Rīgu, bija labpaticies, ka piemiņu par draudzīgām attiecībām, uzdāvāt man ar kundzi ļoti interesantu perziešu darba inkrustacijas kastīti.

Lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas patiesas un augstas cieņas apliecinājumus.

8.7 decembrī. 429

S l e p e n s.

5824.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 1928. g. 13. dec.
Ien. Nr 8957 / akt. Nr 5.

Augsti godājamais Ministra kungs,

Brjuchanova, Rikova un Stalina runas.

Patlaban notiek PSRS-bas Centralās izpildu komitejas (CIK'a) sesija. Kā pirmais ar ziņojumu uzstājās Finansu komisars Brjuchanovs. Viņa, kā ari Rikova un Stalina runas, kuŗas pēdējie bija teikuši komunistu partijas centralkomitejā, ir uzskatāmas, kā iekšējo nesaskaņu atbalss un turpmāko politisko liniju noteicējas. Visas trīs runas ir svarīgs notikums, un no viņām lielā mērā, neņemot pat vērā daudz un dažādus citus faktorus, var nākt pie slēdziena, ko es jau iepriekšējā ziņojumā pastrīpoju, ka stāvoklis ir diezgan nopietns, kaut gan neviens, kas attiecas uz šejienes diplomatiem, nopietni nedomā par kādām nopietnām katastrofām, ņemot šo jautājumu plašākā nozīmē un saprotot zem vārda "katastrofa" nevis dažādos vietējā rakstura sastrēgumus, nemierus, vienas otras fabrikas katastrofisko stāvokli, vietu vietām badu u.t.t., bet gan kā notikumu, kuŗa sekas var būt padomju valdības varas izbeigšanās un kaut kādas citas varas nākšana viņas vietā. Par šādu katastrofu pēc maniem un ari daudzu manu kolegu, vēstnieku un sūtņu, ieskatiem šimbrīžam nevar būt runa.

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,
Latvijas Ārlietu ministrim.

430

Valsts tautsaimniecības stāvokli un iedzīvotāju labklājības līmeni var novērot no gadskārtēji sastādamiem valsts ieņākumu un izdevumu budžetiem un no tām tiešo un netiešo nodokļu nastām, ar kādām valdība apliek savus pilsoņus.

No šī redzes stāvokļa Finansu komisara Brjuchanova ziņojumu PSRS-bas CIK'a IV sesijai par pag. gada budžeta izpildīšanu un par 1928./29. budžeta gada projektējamiem budžeta ienākumiem un izdevumiem ir tamdēļ interesanti apskatīt.

Pagājušā budžeta gada posteņu savilkums ir sastādījies tādi, ka padomju valdība ir ieņēmusi no krievu tautas netiešos nodokļos par 360 milj. rubļu vairāk, nekā tas bijis paredzēts CIK'a apstiprinātā budžetā, un, turpretim, tiešos nodokļos saņēmusi par 60 milj. rubļu mazāk par budžetā paredzēto. Valsts ienākumi, pēc Brjuchanova runas spriežot, tā tad no CIK'a neatļautā kārtā ir kopīgi palielinājušies par 300 milj. rubļiem, bet taī pašā kārtībā, bez CIK'a atļaujas, no šīs zumas ari iztērēts 190 milj. rubļu tautsaimniecības attīstībai un, proti: 29 milj. izlietoti papildus lauksaimniecības pacelšanas izdevumiem, 30 milj. rbl. lauksaimniecības ražojumu izdalīšanas piepalīdzībai (sviesta un piensaimniecības ražības pacelšanai, bekona fabriku, elevatoru, saldētavu būvēm etc.), 30 milj.rbl. lauksaimnieku ražojumu ienesīgai un racionalizētai novietošanai iekšējā tirgū, 60 milj.rbl. Satiksmes komisariatam un 54 milj.rbl. iekšējo aizņēmumu novietošanai. Ienākumu tīrais pārpalikums (115 milj.rbl.) pārnests šā 2 1 gada budžeta ienākumos.

No kā ir cēlies tiešo nodokļu iekasēšanas iztrūkums par 60 milj.rbl. un kur ir radies netiešo un citu nodokļu

uzvijums par 360 milj.rubļu?

Tiešo nodokļu iztrūkumu devuši PSRS-bas nacionalo republiku budžeti un pie tam vēl tie ir tikuši pārtērēti uz PSRS-bas rēķina, ko nevar neuzskatīt par raksturīgu parādību netikai no saimnieciskā, bet ari no vispārējā politiskā redzes stāvokļa.

Netiešie nodokļi devuši lielākus ienākumus, nekā to paredzējusi padomju valdība, no muitas, Satiksmes komisariata un no iekšējā aizņēmuma novietošanas.

Brjuchanovs atzīst, ka pag. gada budžetu pieņemot, valdība nav pietiekoši novērtējusi ieņēmumus, kādus devuši tai privatās tirdzniecības uzņēmēji. No šā saprotams, ka lauvas daļu no netiešiem nodokļiem, jeb tiem, kuŗus padomju valdība neierindo ne tiešos, nedz netiešos ieņēmumos, ir devuši privatie uzņēmēji, kuŗi līdz ar to nodokļu nastas smaguma dēļ ar š.g. 1. oktobri un pat agrāk lielā vairumā ir likvidējušies.

Tagad pate valdība atzīst, ka privato veikalu likvidacija notiekot ātrākā tempā, nekā tas ir bijis paredzēts, un ka sakarā ar to nākamā budžeta gadā kooperacijas un valsts uzņēmumus būšot jāapliek ar lielākām nodevām, lai caur to rastu pietiekošus ieņēmumus vajadzīgiem izdevumu posteņiem.

1928./29.budžeta gada politika dibinājās uz iepriekšējā gada budžeta galvenām linijām, - PSRS-bas tautsaimniecības industrializēšanu un socialistiskās iekārtas ievešanu. Budžeta apmēri ir kolosali - 7.700 milj.rubļu, un tas pārsniedz pagājušā gada budžetu par 1.250 milj.rbl. Tā tad, lai izpildītu to, valstij vajaga rast virsienākumus vairāk kā par 1 miljardu rub-

ļiem. Un šinī ziņā paredzēts ieņemt: 6oo milj.rbl. ar papildus nodokļiem, 17o milj.rbl. no Satiksmes komisariata un pasta-telegrafa, 1oo milj.rbl. caur vērtspapīru izplatīšanu, 8o milj.r. no dažādiem beznodokļa ieņēmumiem, kā no valsts rūpniecības, tirdzniecības, bankām, mežiem, raktuvēm u.t.t.

No vica redzams, ka ieņēmumu posteņu palielināšana bazējas galvenam kārtam uz tiešo nodokļu pacelšanu, jo tie palielinājās par 35o milj.rbl. Kā no debatēm varēja spriest, pag.gada ienākumi no valsts spirta monopola iztaisījuši 15% no visa budžeta. Tiešo nodokļu pacelšana, kā redzams, tiek darīta nolūkā uzkraut nodokļu nastu vairāk un vairāk uz mantīgāko zemnieku - kulaku un pilsētas vēl atlikušo nepmanu pleciem.

Valsts izdevumi nākamā budžeta gadā palielinājās par 1.o5o milj.rbl., no kuŗiem 65o milj.rbl. domāts izlietot tautsaimniecības mērķu finansēšanai. Padomju sabiedrība min, ka bruņoto spēku uzturai padomju valdība izdošot 1o% no saviem ieņēmumiem, kas katrā ziņā nesaietas ar patiesību. Pēc paša Finansu komisara atzinuma, kopējs PSRS-bas budžets palielinājas vairāk pieaugošā proporcijā, nekā tautsaimniecības ienesība un sastāda 31,5% no visiem visu PSRS-bā dzīvojošo tautu ienākumiem. Šis cīpars ir kolosals un vairāk un vairāk liek padomju varai pārdomāt par taupības ievērošanu un budžeta posteņu samazināšanu nākotnē.

Sakarā ar šo Finansu komisariats ari nācis pie pārliecības, ka pag. budžeta gadā lauku nabadzībai un vidējam zemniekam uzliktie nodokļi un to iekasēšana bijuši pārāk smagi. Tagad padomju valdība grib noņemt no tiem pārāk smago nastu un uzlikt vēl smagākus nodokļus mantīgākiem zemniekiem.

433

Tā tad slēdziens no Brjuchanova runas ir -

a) vēl jo lielāku nastu uzkraušana mantīgākiem un kārtīgākiem zemniekiem;

b) gandrīz katra privata uzņēmuma iznīcināšana;

c) lauksaimniecības pārveidošana no individuelas uzņēmības uz kolektivismu un valsts saimniecību;

d) visas valsts industrializēšana.

Rikovs savā runā, itkā mazinādams slikto iespaidu tautā par partijas iekšējām nesaskaņām, uzsvēra, ka komunistu partija nesastāvot no manekeniem, bet gan no domājošiem partijas biedriem, kuŗi, kā tādi, nevarot vadīt komunistiskās partijas un līdz ar to visas valsts dzīvi bez savstarpējās rīvēšanās, kaut gan gala mērķis visiem esot viens un tas pats - sociālisma celtniecība.

Tālāko viņa runu varētu īsumā savilkt kopā sekoši:

a) jālieto visi līdzekļi, lai sasniegtu visas zemes industrializaciju un paceltos augstāk par visu kapitalistisko industriju zemēm. Līdzšinējie rezultati šinī ziņā - spīdoši.

b) Jāsaimnieko tā, ka visi ieguldītie kapitali visās saimniecības nozarēs tiktu tā eksploatēti, ka dotu maksimalo efektu labuma un vairuma ziņā.

c) Zemkopība ir rūpniecības bāze, un viņas attīstība ir produktu un jēlvielu vairošanās un bāze priekš industrializacijas.

d) Jālieto visi līdzekļi, lai sekmētu "kolchozu" un "sovchozu" saimniecības, mechanizējot to apstrādāšanu, bet ari neaizmirstot, ka vairāk kā 9/10 no visas ražotās labības nākot no privatām un individuēlām saimniecībām.

e) Nevar to zemnieku, kas labi savu zemi uzaris, labāku sēklu iegādājis, nopircis labas sugas telīti, palielējis kaimiņam šujmašinu u.t.t. pieskaitīt kulakiem, kā tas, par nožēlošanu, bieži vien esot līdz šim noticis. Idioti būtu tādi zemnieki, kas pie tādas rīcības cienītu padomju valdību.

f) 1928./29. saimnieciskais gads būs lielu grūtību pilns. Lai nosprausto plānu izvestu dzīvē, jāmobilizē visi partijas, visu strādnieku spēki. Šos spēkus mobilizējot, jāattīsta paškritika un partijas demokratisms un pie laika jālikvidē labo un kreiso novirzienu tendences.

Te jāpiezīmē, ka viss tas ir vārdi un atkal vārdi, kuŗi neskaitāmas reizes ir jau dzirdēti.

No Stalina runas, kuŗa jau pietiekoši atreferēta mūsu presē, es gribu uzsvērt viņa galveno domu, kuŗu izteicis Lenins: "Kamēr mēs dzīvojam sīkzemnieku zemē, priekš kapitalisma Krievijā ir stiprāka bāze, nekā priekš komunisma. Katrs, kas uzmanīgi seko sādžas dzīvei un salīdzina to ar pilsētas dzīvi, zin, ka mēs kapitalisma saknes neesam izrāvuši un fundamenti iekšējam ienaidniekam neesam sagrāvuši. Pēdējais turas pie sīkas saimniecības un, lai to sagraustu, ir tikai viens līdzeklis - pārveidot valsts saimniecību, tai starpā ari zemniecību, uz jaunu saimniecisku bāzi, uz šā laika technisku lielsaimniecisku bāzi..."

Kā akls Lenina piekritējs un godīgs komunisma cēlājs, Stalins cenšas iznīcināt individuēlās privatās saimniecības, kaut gan Rikovs savā runā pastiprina, ka vairāk kā 9/10 no visas ražotās labības nāk no privatām saimniecībām, bet, līdz ar to atzīstas, ka, ja no tā nekas neiznākšot, tad kapitalisms draudot uzvarēt

435

komunismu. Tas ir ļoti labi. No šī redzes stāvokļa es savā iepriekšējā ziņojumā ari jau norādīju, ka Stalins ir pozitiva persona, kuŗa komunisma vēsturisko procesu katrā ziņā paātrina.

Kas izlasījis originalā visas minētās trīs runas un, vispāri, iedziļinājies PSRS-bas iekšējā dzīvē, tas nevar neredzēt tos lielos kontrastus un tās ļaunās sekas, kuŗas jau ir un vēl būs no saraustītās PSRS-bas pilsoņu dzīves. Ne dzīve, bet mokas! Un šīs mokas būs tik ilgi, kamēr komunistiskās Krievijas vadoņi, no dzīves tumšajām un drūmajām pusēm spiesti, ko rada tagadējais komunisms, nenāks pie atzinības, ka katra tauta var sasniegt savu augstāko labklājību tikai tad, ja valsts iekārta ir piemērota cilvēkam, kāds viņš ir un kāds viņš var būt šā vārda vislabākā nozīmē, bet ne otrādi - ka cilvēks tiek "piemērots" un ar dažādiem varas līdzekļiem spiests uzņemt izdomātās un safantazētās komunistiskās valsts iekārtu.

PSRS-bas saimnieciskais stāvoklis un Latvijas-PSRS-bas līgums, tā izredzes un nozīme.

PSRS-bas saimnieciskā dzīve visu pagājušo gadu norisinājās zem labi smaga depresijas spiediena, pie kam šī depresija sistematiski un pakāpeniski progresēja, pieaugdama un tapdama ik no dienas neatlaidīgi grūtāka un smagāka, un sasniedza gada beigās savu kulminacijas punktu.

Ari šis gads nesola itin nekā laba, un nevajaga būt nekādam gaišreģim, bet tikai pazīt un reali prast novērtēt PSRS saimnieciskās dzīves ārējās pazīmes, lai noteikti jau varētu iepriekš konstatēt, ka šis gads sola būt saimnieciski vēl daudz smagāks, nekā tikko kā notecējušais gads. Iemesli tam meklējami pašas lielinieciskās zistemas būtībā, kā ari viņas iemiesojuma līdztekus parādībās, kuŗas bieži pilnīgi neparedzēti un negaidot

436

iznir iz vispārējā saimnieciskā procesa, izsauc viņā dziļus traucējumus, rada chaotisku stāvokli atsevišķās nozarēs, kas cēloniski nevar neatbalsoties visā saimnieciskā dzīvē. Lielinieku saimniecisko politiķu lepnums ir viņu, tā sauktā, "plānveidīgā" saimniecība, kur ne tikai paši saimnieciskie procesi, viņu plašākā vārda nozīmē, ir stingri noteikti visos viņu sīkumos uz pieciem un pat vairāk gadiem uz priekšu, bet tāpat ari pašu ražotāju un patērētāju saimnieciskās attiecībās u.t.t.; visam vajaga norisināties pēc stingra plāna.

Neiedziļinādamies nemaz saimnieciskās politikas galvenā novirziena raksturojumā, derētu tomēr līdztekus aplūkot tos rezultatus, kādus viņš izsauc pašā saimnieciskā dzīvē. Ja ņem notecējušā saimnieciskā gada ārējās tirdzniecības bilanci viņas visumā, uzkrīt ar pirmo acu uzmetienu tie bēdīgie gala rezultati, ar kādiem viņa noslēdzās. Ir stingri noteikts eksporta plāns, kam atbilst tikpat skaists importa plāns, uz kā ir uzbūvēta visa plašā saimnieciskā dzīve. Un kādas ir beigas? Eksportplānā sākumā paredzēts izvest labību par 4oo milj.rbl., bet, kad sāka noskaidroties labības mobilizacijas rezultati, tiek pakāpeniski samazināts eksporta labības daudzums un galīgi fiksēts uz 12o milj.rbl. bet faktiski izvests tikai ap 3o - 34 milj.rbl., pie kam saimnieciskā gada otrā pusē ap 3oo.ooo tonnas iepirktas un atpakaļ importētas. Notecējušā saimnieciskā gadā labības raža caurmērā bija tikai mazliet sliktāka, kā aizpērn, kad tika izvests ap 12o m.r. Šī parādība eksporta plānā nevar neatsaukties uz importa plānu: gandrīz visi patēriņa preču kontingenti tiek galīgi strīpoti un izgājuši caŭri vienīgi tie darījumi, kas noslēgti gadamsākumā;

no rūpniecības importa visu, ko vien varēja strīpot, strīpoja un visu citu samazināja līdz beidzamam minimumam. Bet visam ir sava robeža un tāpat ari še importēt vajaga, un, lai varētu importēt, ir jāeksportē un pie tam "par"tout prix". Eksports tiek forsēts uz iekšējā patēriņa rēķina (sviests, olas, pat manufaktura) un tāpat meklētas jaunas eksportpreču kategorijas (otrās šķiras, jeb sekundarais eksports), sākot no ķiršu kauliņiem, zivju zviņām un beidzot ar konservētām ogām, svaigiem augļiem un zaļiem gurķiem. Un kāds ir visa šā eksporta kvalitativais efekts? Var noteikti sacīt, ka viņš ir vairāk kā pats sevi apēdis,- ārkārtīgi lielā naudas emisija no vienas puses, kas izsauca červonca kursa straujo krišanu un milzīgo pasivo saldo ārējā tirdzniecībā (pārāk par 2oo milj.rbl.), kurš, bez šaubām, ir vēl stipri vien lielāks, tāpēc, ka šinīs skaitļos nav ieskaitīta liela daļa fabrikas mašinu un iekārtu, kas iepirktas Vācijā uz ilgtermiņa kredita noteikumiem un par kuŗām stāv priekšā drīzumā pirmie lielākie maksājumi.
Varētu vēl aizrādīt uz parādībām, kas šogad izpaužas daudz intensivāki, kā agrāk, un uz kuŗām būtu jāgriež mūsu tirgotāju vērība, un t.i. - 1) veikalnieciskо sarunu stiepšana garumā un vispārēji uzkrītoša vilcināšanās galīgi noslēgt darījumu; 2) kreditjautājiena izbīdīšana pirmā vietā, pat pie visniecīgākā darījuma, lai, varbūt, tādā kārtā pakāpeniski segtu noslēgtos darījumus ar turpmāko eksportu.

PSRS-bas saimnieciskais stāvoklis ir ļoti grūts, ko pastrīpo ari Rikovs, bet to nevar uzskatīt šimbrīžam par bezizejas. Taisīt kādu slēdzienu par saimnieciskо stāvokli"pēc astēm", kādas tagad ir bez sava gala visās PSRS-bas pilsētās un ko ārzemju prese

438

apzīmē par zināmu katastrofu, nav pamata. Preču trūkums ir galvenam kārtām uz tām precēm, kuŗu eksports tiek forsēts tādos apmēros, kā tas nemaz sākumā nebija paredzēts , un pateicoties pārmaiņām eksporta plānā.

Attiecībā uz mūsu tirdzniecības līguma pildīšanu no PSRS-bas vadošo iestāžu puses, sevišķi no Tirdzniecības komisariata, ir pastāvīgi uzsvērts, ka tirdzniecības līgums tiek pildīts ar lielāko lojalitati. Varēja domāt, ka līdzšinējā PSRS-bas tirdzniecības pārstāvja Ševcova pārcelšana, kuŗa faktiski, kā varēja saprast, bija notikusi pret Tirdzniec.komisariata gribu, radīs nelabvēlīgu stāvokli, bet tagad, kad jautājums ir noskaidrojies galīgi un Ševcovs atgriežas atpakaļ, šīm bažām nevar būt tik lielas nozīmes.

Kad vēl tikai dažas dienas atpakaļ sarunā ar Stomoņakovu, kuŗš tagad ir ļoti aizņemts ar Vācijas līgumu, tāpat ari agrāk sarunā ar Baltijas valstu nodaļas vadītāju Dobraņicku es norādīju par zināmu neapmierinātību mūsu valdības un sabiedrības aprindās, ka pie līguma pildīšanas līdz šim nav pietiekoši ievēroti kontingenti, pēdējie ļoti uztraucās un sāka mani stipri bombardēt, cenšoties pierādīt, ka viņi pie līguma pildīšanas bijuši augstākā mērā lojali, it sevišķi, ja ņemot vērā to, ka laba daļa no viņu saimnieciskām aprindām esot negativi noskaņota pret līgumu. Tuvāk par šo ziņoju ar atsevišķu rakstu.

Varbūt ir vietā no jauna norādīt, ka, pēc maniem ieskatiem, kuŗus es ne vienu reizi vien esmu izteicis, kā priekš, tā ari pēc līguma noslēgšanas, Latvijas-PSRS-bas tirdzniecības līgums saimnieciski ir izdevīgāks priekš mums, nekā priekš krieviem.

439

Krievi šādu līgumu pieņēma, lai, pirmkārt, kaut cik izietu no tās sliktās situacijas, kuŗa radās ar sarežģījumiem Anglijā; otrkārt, lai kavētu Baltijas valstu bloka nodibināšanos, no kuŗa viņi tomēr bīstas; treškārt, lai sekmētu vispāri komunisma centienus un ievirzītu Latviju savā orientacijā, un, varbūt, ceturtkārt, lai, pie līguma slēgšanas ar citām valstīm, Latvijas-PSRS-bas līgums būtu kā izkārtne, ka, lūk, cik godīgi tiek pildīts Latvijas līgums Viss tas priekš mums, pēc maniem ieskatiem nav bīstams, ja mēs to zinam un ņemam vērā pie sadarbības ar krieviem. Tāpēc ari sūtniecība vienmēr ir uzsvērusi, ka mūsu darbībai iepretim Krievijai vajaga būt centralizētaiś, noskaņotai tā, ka krievi nevarētu mūs iespaidot.

Kaut gan pie mums ir līgumam daudz pretinieku, es uzdrošinos izteikt pat tādu domu, ka līgums priekš mums ir izdevīgs ne tikai saimnieciski, bet ari politiski, jo viņš mūsu valdību, kā ari sabiedrību, ir padarījis aktivāku iepretim PSRS-bai. Un, jo aktivāki mēs esam savās attiecībās ar PSRS-bu, jo stiprāki mēs paliekam un stiprinam Latviju, kā neatkarīgu valsti.

Liekas, ka ministrija ir itkā neapmierināta par sūtniecības līdzdarbību tirdzniecības līguma pildīšanā. Šādas aizdomas man kategoriski jānoraida. Es personīgi ļoti labi saprotu starptautisko tirdzniecību, jo esmu ne vienu gadu vien šinī nozarē strādājis. Un tamdēļ man no jauna jāatgādina, lai tirdzniecības lietās sūtniecība varētu ņemt aktivāku dalību, ir vajadzīga nopietnāka informacija. Bet ja saimnieciskās organizacijas pie Finansu ministrijas netur par vajadzīgu pat savu sēžu protokolus piesūtīt, ko es tik ļoti esmu lūdzis, un tirdzniecības atašejs ari nesaņem nekādu informaciju no tām aprindām, ar kuŗām viņam vajadzētu būt tirdzniecības līguma lietās ciešā kontaktā, tad vaina ir meklējama mūsu vispārējā dezorganizacijā, bet ne sūtniecībā. Mūsu saimnieciskām aprindām jāņem vērā, ka labs sākums ir puse no darba, bet laba organizacija, kā saka amerikaņi, viss darbs. Turpinājums ar nākošo pastu.

Ar augstu cieņu

Ziņojuma turpinājums. S l e p e n i. 18-XII-28

No 5994. 440

Augsti godāts Ministra kungs,

Latvijas-PSRS-bas tirdzniecī-bas līgums.

PSRS-ba ar katru dienu jo vairāk centralizē visu savu iekārtu, un tirdzniecības monopols, kā viņi paši saka, ir tas "ričags", ar kuŗu viņi sevi ceļ un, ja vajadzīgs, citus gāž. Bet, ja nu tas tā, tad taču, dabiski, ari mums ir kaut kas pretim jānostāda. Pat vienkārša loģika to diktē.

Saprotams, tiklīdz kā mūs ko sāksim šaī ziņā darīt, visvisādi šķēršļi tiks likti no pretējās puses. Un tamdēļ jo vairāk mums jābūt uzmanīgiem un ar stingru noteiktu gribu, lojali pildot noslēgto tirdzniecības līgumu un izdarot iespējamo pretimnākšanu, noorganizēties iepretim PSRS-bai tā, ka mūs nevarētu nelabvēlīgi iespaidot un dot tirdzniecības līgumam nepareizu un nevēlamu priekš mums novirzienu.

Skatoties no Maskavas, savādi izliekas, ka, par piemēru, mēs kliedzam par to, ka krievi kreditus pieprasa, caur kuriem tikai var sekmēt tirdzniecību, bet, turpretim, paši labprāt atceļam līgumā paredzētās preču izcelšanās apliecību apstiprināšanu Latvijas pārstāvniecībās PSRS-bā, caur ko nesam lielus zaudējumus un, galvenais, izlaižam no savām rokām ari savā ziņā "ričagu", kuŗu pie gadījuma mēs varētu izlietot, nerunājot jau nemaz par lielo politisko nozīmi šinī lietā.

Vācija ir devusi un dos ari turpmāk lielus kreditus, bet nevienu preci krievi nevar laist Vācijas tirgū bez preču izcelšanās zīmju apstiprināšanas Vācijas vēstniecībā vai konsulatos. Vai Vācija tā rīkotos tikai lieku formalisma sekmēšanas pēc?

Patlaban Maskavas avizes raksta, ka pienākot ap 800 vagonu ar saldētām zosīm, no kuŗām 50% bojāšanas dēļ neesot lieto-

441

jamas. Zosis, kā dzird, kaut gan noteikti nezinu, jo sūtniecībai vairs pēc licenšu vizēšanas atcelšanas nekādu sakaru nav ar PSRS-bas saimnieciskām iestādēm, tiekot paātrinātā kārtā sūtītas uz Latviju priekš svētkiem, bet man, kā Latvijas priekšstāvim PSRS-bā, tagad nav ne mazākās tiesības painteresēties, kāda prece uz Latviju tiek sūtīta. Tā vien liekas, ka pārāk viegli mēs izlaižam visus grožus no savām rokām, kuŗi nevēlami pretējais pusei un vājinam sevi.

No pāris sarunām, kuŗas man ir bijušas ar Ševcovu, var spriest, ka krievi taisīs zināmus spiedienus tarifu ziņā uz Ventspils un Liepājas linijām. Kad es norādīju, ka mēs tur jau esam parādījuši maksimaļo pretimnākšanu, Ševcovs atbildēja:"Nu, kogda nibuď gospodin Hān ustroit skandal".

PSRS-bas militarisms.

Šinī gadā jaunpieņemtais likums par kaŗa dienestu ieved piespiedu kaŗaklausību visiem padomju Krievijas pilsoņiem uz tiem pašiem gandrīz pamatiem, kā tas ievests citās kontinentalās valstīs, atbrīvojot tomēr no aktivas armijas dienesta tā saucāmo "buržuaziju" un tos sektantus, kuŗi izvairās no militarā dienesta dažādu tikumības iemeslu dēļ. Buržuazija, t.i.privati tirgotāji, "kulaki", partikušie zemnieki un visi tie, kuŗi kādā nebūt kārtā izmanto citu līdzpilsoņu fizisko darbu, kā ari agrākās aristokratijas atvases, nav pilnīgi atsvabināti no kaŗa dienesta pienākumiem, bet tos tāpat, kā senatnē vērgus, padomju vara uzlūko par "necienīgiem" nest ieročus padomju iekārtā. Šī lepnā privilegija tā tad, ir rezervēta un pieder vienīgi tīrasenīgam proletariatam.

Bez regularas, piespiedu kārtā organizētas armijas, PSRS-ba uztur vēl lielu teritorialu miliciju un veselus kadrus

442

brīvprātīgo, apmācītus kaŗa dienestam. Nevien skolām un universitātēm, bet ari fabrikām,navodiem, kanclejām, noliktavām, kooperativiem, strādnieku arodbiedrībām un klubiem ir savi kaŗaspēki. Nosaukums "brīvprātīgie" paliek tikai nosaukums, jo moraliskais spiediens brīvprātīgo izmantošanā kaŗa gadījumā var būt tikpat stiprs, kā piespiedu likums. Un tādā gadījumā armija paliek daudz plašāka. Pat bērni, ieskaitot ari meitenes tiek apmācīti rīcībā ar šauteni. Jūlija mēnesī ir noturēti īsti regulari jaunatnes manevri. 2500 Maskavas jaunatnes bijuši sadalīti"sarkanos"un "zilos".Tanki, lidmašinas, ugunssviedēji, nāvējošo gazu bumbas u.t.t. - viss tas ticis dots priekš šo jauniešu apmācīšanas kaŗa mākslā, kā ari noturētas militaras lekcijas par taktiku un strategiju.

Jāievēro, ka visa šī militarizēšanās notiek spaidu kārtā, kuŗu pavada stipra un nemitīga komunistu agitacija "pret pacifismu" "Buďj na čeku za SSSR!" - tāds ir vispārējais militarizacijas lozungs. Laikraksti, pamfleti, militaro un citu vadošo personu runas tiek neskaitamos daudzumos veltītas pret pacifismu. Tas viss ir faktiska sagatavošanās kaŗam. Tikai akls un īsredzīgs, varbūt, to nevar saredzēt. - Un, tomēr, šī plašā militarizacija nevar vēl šimbrīžam PSRS-bu padarīt par sevišķi spēcīgu militaru varu. Viņas apbruņojumi, bez šaubām, techniskā ziņā ir daudz vājāki par Rietum-Eiropas apbruņojumiem, un var šaubīties, vai PSRS-ba varētu vest uzvarošo kaŗu pret Poliju. Bet, ja industrializacija arvien vairāk attīstās, kā tas, neskatoties uz visādām grūtībām, pēdējos gados ir novērojams, tad jautājiens jau paliek stipri nopietnāks.

Tikai dažas dienas atpakaļ Francijas vēstnieks man ļoti konfidenciali atstāstīja savu sarunu ar Litvinovu, no kuŗa tas

443

pieprasījis tuvākus paskaidrojumus par padomju preses uzsākto un bez atslābšanas turpināmo agitaciju pret Franciju, Poliju u.t.t., apvainojot pēdējās karaa sagatavošanā pret PSRS-bu. Litvinovs to pašu, ko prese, pastiprinājis, bet, kad vēstnieks pēc tam pateicis ka Francija būšot spiesta no tā taisīt attiecīgus slēdzienus, tad mainījis drusku toni. Pēc šīs sarunas es tiku jautāts, ko tas īsti viss nozīmējot, jo Francijai i prātā neesot gatavoties uz karu pret Krieviju. Saprotams uz tādu jautājumu ir grūti dot noteiktu atbildi, kaut gan vispārējā doma ir: PSRS-ba ar nodomu kliedz un brēc par draudošām kara briesmām, lai tādā kārtā,vispirms attaisnotu savu rīcību, t.i. nopietnu sagatavošanos karam, padomju sabiedrības priekšā un, otrkārt, lai radītu stipru armiju, kuŗa būtu spējīga vajadzības gadījumā atspiest katru iekšzemes nemieru un, - kad īstais laiks būs atnācis,- kopā ar Eiropas komunistiem un radikali noskaņotām strādniecības un inteligences aprindām, uzvarēt Buržuazistisko Eiropu.

Ja Stalins un citi vadošie komunisti tam neticētu,viņi jau sen būtu atteikuši es no tā politiskā kursa, kuŗš pēdējā laikā tiek ieturēts. Stalins & Co kaut gan rīkojas Viskrievijas, bet domā un cer, tomēr, vēl vispasaules maštabā. Mēs domājam un viņi domā, ka laiks strādā priekš abiem.

Mēs nekādā ziņā nevaram palaisties uz tām ziņām un dažādiem ziņojumiem par PSRS-bas vājumu un gaidamām katastrofām. Redzēt tikai sliktu vien ir politiska aklība, kuŗa var dārgi maksāt.

Ņemot vērā visus apstākļus un spriežot plašākā maštabā es personīgi jau sen esmu nācis pie slēdziena, ka Latvija iepreti

444

PSRS-bai būs visstiprāka ne tad, kad tā vairos zaldātu skaitu, jūsmos bez mēra par padomju iekārtas ļaunām pusēm, ņems dalību Baltijas valstu militarā bloka dibināšanā u.t.t., bet gan tad, kad Latvija, nostādamās pēc iespējas neitrali un cīnīdamās pret komunismu-lielinieciemu Eiropas maštabā, t.i. iedama visas Eiropas blokā, kāds faktiski, kā tautu moraliskais spēks, pret komunismu jau pastāv, centīsies stiprināt Latviju no iekšienes un pie tam vispirms moraliski, mācot un organizējot visu tautu būt gataviem katrā brīdī aizstāvēt savas svētās tiesības, ja kāds ienaidnieks uzdrošinātos uzbrukt un tīrot zemi no visiem pretvalstiskiem elementiem varbūt ar lielāku cītību, kā līdz šim. Latvijas tautu moraliskam spēkam nākošos gados ir jāpaliek lielākam un stiprākam par visiem citiem spēkiem. Lielinieciemu ar ieročiem neuzvarēs un ari viņu ieroči būs bezspēcīgi pret mums, ja tauta moraliski būs stipra.

Še, varbūt, ir vietā norādīt, ka, pateicoties mūsu īpatnējiem apstākļiem, partiju nesaskaņām un personīgam naidam, dažreiz pavisam neattaisnojami pakalpojumi tiek sniegti pretējai pusei. Es gribu teikt, ka lielinieku nevēlamie priekš mums un iepretim mums sasniegumi ne tikdaudz nāk, varbūt, caur tām aprindām, kuŗas naidīgi nostājas pret Latviju, bet gan, par nožēlošanu, caur aprihdām, kuŗas itkā vislielākie lielinieku pretinieki. Tas, saprotams, notiek tik smalkā veidā, ka šīs aprindas to nemaz nejūt un ka maz informētai personai tas var izlikties pilnīgi nesaprotami un neticami. Padomju sekreto organu un personu darbība ir apbrīnojāma.

445

Privatīpašuma tiesiskais stāvoklis PSRS-bā.

Šī ziņojuma sākumā īsumā tika apskatīts PSRS-bas saimnieciskais stāvoklis. Tā kā katrs saimnieciskais progress atkarājas no tā, kāds ir saimnieks, kādas tam tiesības, tad jāapskata ari privatīpašuma tiesiskais stāvoklis PSRS-bā.

Valstī, kuŗas mērķis ir ievest socialistisku iekārtu caur proletarisko diktaturu, privatīpašums nevar būt nodrošināts un aizsargāts. PSRS-bas Tieslietu komisariąta izdodamā žurnala "Eženedeļņik sovetskoj justicii" 1927. gada 5. numurā likumdošanas iniciativas un kodifikacijas daļas paskaidrojumā par rūpniecības uzņēmumu tiesisko stāvokli lasam, ka pēc PSRS-bas tiesību gara īpašuma tiesībām neesot un nevarot būt absoluta rakstura; īpašumu tiesības tiekot piešķirtas tikai nolūkā attīstīt ražošanas spēkus noteiktam sociali saimnieciskam uzdevumam. Tiklīdz šis uzdevums netiekot vairs pildīts, īpašuma tiesības esot atceļamas.

Civilkodeksa pirmais pants noteic īpašuma tiesību jēdzienu tik neskaidri, ka padomju iestādes pēc vajadzības var visādi to tulkot: "Privat (civil)tiesības aizsargā likumi, izņemot tos gadījumus, kad šīs tiesības izlieto pretrunā ar viņu sabiedriski saimniecisko uzdevumu."

Zeme nevar būt par privatīpašuma, bet tikai par turēšanas objektu ar lietošanas tiesībām (civilkodeksa 21. pants); tāpat par privatīpašumu nevar būt: rūpniecības, transporta un citi uzņēmumi savā visumā, rūpniecības iestādes, fabrikas (fabriki i zavodi), raktuves un citi objekti, rūpniecību iestāžu iekārtas, dzelzceļu ripojošais materials, lidmašinas, jūŗas un upju kuģi, dzelzceļu, ūdens un gaisa transporta izbūves, tautas

446

sakaru ierīkojumi, kā: telegrafs, telefonx un radio, hidrotechniski ierīkojumi, ierīkojumi preču apgrozībai (elevatori, saldētavas u. t.t.), kā ari elektriskie ierīkojumi vispārības lietošanai, komunalās būves, municipalizētie un nacionalizētie nami (civilkodeksa 22.p.).

Civilkodeksa 54. un 55. pants nosprauž tās robežas, kuŗās privatpersonas var nodibināt un atvērt rūpniecības iestādes un nosaka privatrūpniecības tiesisko stāvokli jaunās ekonomiskās politikas (NEP) laikā, atkārtojot 1921. gada 7. jūlija dekreta pamatnoteikumu, ka katrs pilsonis var brīvi organizēt sīkrūpniecības uzņēmumu, t.i. tādu uzņēmumu, kuŗā nodarbināti ne vairāk par 2o strādniekiem. Minētie civilkodeksa panti stāv pretrunā ar praksi, jo vairākos gadījumos ir atstāti privatīpašumā ari uzņēmumi, kas nodarbina vairāk par 2o strādniekiem.

58. pants nosaka, ka īpašniekam ir tiesības turēt lietot un rīkoties ar savu īpašumu likumā paredzētās robežās, bet 59.p. runā pat par tiesībām atgūt īpašumu no negodīgā turētāja un saņemt no tā visus tos augļus, kādus pēdējais ieguvis un varēja iegūt no šī īpašuma par visu viņa turēšanas laiku, un no godīga turētāja saņemt visus tos augļus, kādus tas ieguvis un varējis iegūt no tā laika, kad tam nācis zināms, vai tas varējis dabūt zināt par nelikumīgi turāmo mantu vai saņēmis pavēsti ar mantas īpašnieka prasību atdot viņa īpašumu. Īpašuma turētājam savukārt ir tiesības prasīt no īpašnieka izdevumu segšanu, cēlušos no mantas turēšanas, sākot ar to laiku, kad īpašniekam pienākas augļi no īpašuma. Īpašniekam bez tam ir tiesības prasīt, ka ikviens viņu tiesību traucējums tiktu noraidīts pat ari taī gadījumā, kad tas nebūtu saistīts

447

ar īpašuma atņemšanu.

59. panta pirmai piezīmei ir pilnīgi revolucionars saturs, jo tā noteic revolucijas laikā ekspropriēto mantu un īpašumu atiešanu no viņa īpašniekiem valsts pārziņā.

Lai izsargātu kādu nekustāmu īpašumu no ekspropriacijas, šāds īpašums savā laikā bija jāizmanto no īpašnieka saskaņā ar viņa "sabiedriski saimniecisko uzdevumu", uz ko bija jāizdabū attiecīga atļauja, pie kam īpašums vai uzņēmums, saskaņā ar VCIK un SNK (Tautas komisaru padome) 1923.g. 22. marta noteikumiem (likumkrāj. 1923.g.24.num.,285), bija jāreģistrē guberņu tautas saimniecības padomēs.

Tālākais noteikums pie nekustāma īpašuma paturēšanas viņa īpašnieka rokās ir tas, ka īpašniekam no pašas revolucijas sākuma bija jāuztur "ekonomiskais sakars" ar viņa īpašumu vai nu personīgi vai caur noteiktu pilnvarnieku, t.i. jārūpējas par valst nodokļu maksāšanu, ēku remontiem u.t.t. Visi pamestie īpašumi,saskaņā ar civilkodeksa 68. p., tāpat pāriet valsts īpašumā sevišķu likumu kārtībā.

Jāievēro vēl tas, ka civilprasību pieteikšanas termiņš par īpašumu atdabūšanu, pretēji ārzemēs noteikto lo gadu vietā, PSRS-bas likumdošanā noteikts tikai uz 3 gadiem (civilkod.44.p.).

Ar paskaidrojumu, ko devusi likumdošanas iniciativas un kodifikacijas daļa BSRS-bas augstākai tautsaimniecības padomei (1927.g.15. janv. num.43/11/1432) un kas nodrukats žurnalā "Eženedeļņik sovetskoj justicii" 1927.g. 5.num., visi pasākumi un uzņēmumi (to skaitā ari īpašumi), kuŗi netiek izlietoti no īpašniekiem viņu industrialam uzdevumam, uz civilkodeksa 1.p. pamata, saskaņā ar attiecīgu komunalās saimniecības vai prokuraturas organa irosi-

448

nājumu ar tiesas lēmumu tiek izsludināti par valsts īpašumu.

Tā kā šādu nekustāmu īpašumu, neskatoties uz 11 gadus turpinājošos vispārēju ekspropriaciju, tomēr ir palicis vēl diezgan daudz neaizskārtu privatās rokās un tā kā šāds stāvoklis pēc padomju varas ieskatiem traucē "mantīgo" slāņu proletarizēšanu, tad socialisma piespiedu ievešanas vwicināšanai šī vara pēdējā laikā sīvi ir ķērusies pie pēdējo īpašumu atņemšanas no privatīpašniekiem.

Uzņēmumu un citu nekustāmu īpašumu nacionalizēšanas pamatam padomju tiesu iestādes piemēro ari civilkodeksa 25.pantu, kurš noteic viena nekustāma īpašuma piederību un atkarību no otra, ar kuŗu tas saistīts kopējā saimnieciskā uzdevumā un tādēļ tam seko, un Augstākās tautsaimniecības padomes noteikumus "par uzņēmumu nacionalizēšanu" (1921.g. 29.nov. 2.p.).

Pēc 1922.gada jaunā ekonomiskās politikas ievešanas PSRS-bā zināmā mērā bija nomanāma normalākās dzīves iespēja: tirgū sāka parādīties vairāk preču un bija radusies lielāka rosība, katram strādājot taī pārliecībā, ka katrs varēs gūt un paturēt sava darba augļus un ka šie darba augļu un peļņa no tiem vairs netiks atņemti, kā kaŗa komunisma laikā. Šī iespējamība izrādījās tomēr par iluzorisku, jo padomju režimam turpinot neprātīgu rīcību ekonomiskās un politiskās dzīves laukos nepietrūka grivas pa katru cenu ar varu mēģināt ievest dzīvē neiespējamu un neieaudzināmu socialistisku iekārtu.

Komunistu partija, atbalstīdamās uz viņas pašas sapropagandētām tumšām un neapzinīgām tautas apakšmasām, dabīgai valsts sabiedrības attīstībai uzlika savu ķepu un grūda to citā ceļā uz

449

iedzīvotāju masu vispārīgu nabadzību un valsts saimniecisko panīkšanu.

Privatie uzņēmumi un veikali tiek apzinīgi nežņaugti ar nepanesāmu valsts nodevu cilpu. Stāvoklis no dienas uz dienu paliek jo ļaunāks. Izrādas, ka saimniecisko izolēšanos no ārpasaules neviena valsts garā laika sprīdī nevar izturēt, un ievest socialismu, neievērojot savu iedzīvotāju iedzimtās īpašības, nemaz nerunājot par ārpasaules kapitalisma spiedienu, ir pilnīgi neiespējams. Komunisti paliek no dienas uz dienu vairāk atklāti savā rīcībā: tiem vajaga pašiem pārtikšanas, nodarbošanās valsts iestādēs, tirgošanās trestos un kooperativos. Izsaimniekojuši valsts uzkrātās kapitala bagātības, tie nu ir ķērušies pie nekustāma īpašuma.

Radot tik elastīgu privatīpašuma nacionalizēšanas līdzekli savā likumdošanā, ka neviens nevar pierādīt, ka viņa īpašums nepiederētu valstij, padomju režims, ja to neizbeidz kādi iekšēji vai ārēji faktori, var pastāvēt tik ilgi, cik ilgi pati krievu tauta varēs panest savu panīkšanas un pamiršanas tumšo stāvokli.

Lai iznīcinātu palikušos mazos privatīpašumus, kuŗiem, kā jau aizrādīts, likumā nav pietiekošas aizsardzības, kā ari fabrikas, uzņēmumus, vēl nenacionalizētās mājas u.t.t., komunistu partija ir devusi nepārprotami skaidru direktivu valdības iestādēm ar visiem līdzekļiem un pa katru cenu iznīcināt un atņemt to īpašumus, kuŗi sākuši strādāt ar peļņu. Partijai ir viegli izvest savas direktivas dzīvē, jo padomju tiesa un tiesneši ir ari partijas atributi.

koncesiju politika

Šī gada septembra mēnesī PSRS-bā tika izdots valdības rīkojums par koncesiju politikas aktivizaciju, t.i. par koncesiju sekmēšanu ar dažādiem atvieglinājumiem koncesionariem, kā, piemēram,

450

peļņas izvešanā u.t.t. Jau pēdējā komunistu partijas centralkomitejas plenumā tika norādīts, ka padomju industrializacijas iespējamībām ir zināmas robežas, kādām nevar tikt pāri tikai ar valsts iekšējiem līdzekļiem, un ka tādēļ industrializacijas tempa paātrināšanai ir nepieciešami ņemt talkā un pieaucināt ārzemju kapitalus. Dabūt šos kapitalus tieši ārējā aizņēmuma veidā padomju valdībai līdz šim nav izdevies. Īsa termiņa krediti tidzniecības darījumos, kādus padomju valdība dabū, itin nekā nedod industrializacijas paplašināšanai. Ievērojot to, valsts saimnieciskās dzīves attīstībā uz pirmā plāna izvirzās nepieciešamība pievilkt ārzemju finansiēlos līdzekļus koncesiju veidā, t.i. kapitala ieguldījumos industrielu pasākumu nodibināšanai un technisko līdzekļu attīstībai. Tā kā koncesiju ~~kxxxxxxxx~~ politika ir ļoti komplicēta problema, tad padomju varas organi mēģina tai pieiet ar lielu uzmanību. Koncesiju ņemšana un izdošana pēdējos 2 gados, kopš diplomatisku sakaru pārtraukšanas starp Angliju un PSRS-bu, ir stipri mazinājusies, 1925./26. gadā koncesiju pieprasījumu skaits bija 482, 1926./27.g. - 216 un tekošā gada pirmā pusē - 115. No angļu pilsoņiem šajos gados attiecīgi iesniegti 30, 16 un 2 koncesiju pieprasījumi. Jāatzīmē, ka no visiem pieprasījumiem realizēts tikai sekošs skaits koncesiju: 1925./26.g. 38 un pagājušā 23 koncesijas, starp tām 1925./26. gadā 7 un 1926/27.g. 15 koncesijas techniskai palīdzībai padomju rūpniecībai.

Divi gadi atpakaļ padomju Krievijas teritorijā darbojās 54 koncesijas ar 47 milj.rbl. pamatkapitala; pag. gadā koncesiju skaits bija 74 ar 45 milj.rbl. pamatkapitala. Ražojumu vērtība, kādus šīs koncesijas izstrādāja, pag. gadā bija 112 milj.rbl.,

451

pie kam nodarbošanos koncesijās atrada 26 tūkst.krievu strādnieki. Līdz šim koncesiju politikā raksturīgs bija tas, ka ārzemnieki paši meklēja PSRS-bā sev piemērotu darbības lauku un ievadīja sarunas ar padomju valdību par attiecīgo koncesiju saņemšanu. Tagad padomju valdība aktivizē savu politiku tādi, ka tā pati ierāda koncesijas kapitalam darba laukus, kādus padomju valdībai būtu visvēlamāki attīstīt. Tā Glavkonceskoms jau nozīmējis ap 100 dažādu koncesiju visās rūpniecības nozarēs un grib atdot koncesionāriem komunalās labierīcības, dzelzceļu/satiksmes līdzekļus u.c. Šaī nolūkā padomju valdība ir izstrādājusi normallīgumu projektus, kuŗu mērķis steidzināt un nokārtot koncesiju izdošanu. Kādā mērā šie jaunie valdības soļi izrādīsies par derīgiem un dzīves spējīgiem, rādīs nākotne.

Kādas nedeļas atpakaļ Maskavā atkal bija ieradies (pie tam jau 14. reizi) kāds Kanadas bijušais pulkvedis, kuŗs grib saņemt lielākas koncesijas. Viņam lieli sakari Kanadā un Anglijā un, kā dzirdams, viņš skaitoties par Kanadas neoficialu pārstāvi, caur kuŗu Kanadas valdība informējoties par apstākļiem PSRS-bā. Mani ar to jau agrāk iepazīstināja Anglijas bijušais pilnvarotais un tagad es ar viņu satikos dinejā pie Francijas vēstnieka. Nevar teikt, ka viņš būtu apmierināts ar sava brauciena rezultatiem; pastrīpoja, ka pie tagadējiem apstākļiem gandrīz neesot koncesionariem iespējams kārtīgi strādāt.

Ari Anglijas bijušais konservativās partijas parlamenta loceklim, Ashmead-Bertlett, kuŗš kā specials "Daily Telegraph" korespondents pašlaik uzturas Maskavā un ir bijis pie manis vairāk reizes - 18. novembrī un pēc tam uz dinejas - esot nolūks dabūt

kādu koncesiju. Par šo korespondentu tuvāk rakstīšu vēlāk.

Litvinova runa.

Litvinova runa, kuŗu ar lielu interesi gaidīja viss diplomatiskais korpuss, ir jau visā pilnībā atreferēta ārzemju laikrakstos. Tamdēļ es pakavēšos pie tās tikai no diplomatiskā korpusa redzes stāvokļa un novērtējuma.

Litvinovs uzstājās diezgan zolidi un vispār miermīlīgi, bet viņa runa neatstāja iespaida, kā stipras valsts vīra runa.

Uzbrukdams Francijai ar Angliju, Polijai un Rumanijai, un pat Francijas vēstniekam Maskavā, Litvinovs glaimojoši izteicās par Vāciju, Ameriku un it sevišķi Turciju un citām austrumu valstīm, izņemot Persiju, par kuŗu ļoti maz ko teica, tāpat kā par Baltijas valstīm.

Kritizēdams tautu savienību un cildinādams PSRS-bas miermīlību, Litvinovs neizsauca ārzemju klausītājos līdzjūtības un paļaušanās uz viņa sirsnību. To visu uzņēma, kā diezgan labi nospēlētu komediju, kur nav saredzama patiesība.

Litvinovs centās nostādīt vienā pusē Franciju, Angliju, Poliju un citus un otrā - PSRS-bu, Vāciju un pa daļai Ameriku, lai tādā kārtā pastiprinātu dažādas nesaskaņas starp šiem diviem no Litvinova iedalītiem sagrupējumiem. Vēlēšanās dzīvot "na raznice" ir vienmēr saredzāma Maskavas politikas novirzienos.

No diskusijām, pēc Litvinova runas, jau bija dzirdāmi pavisam citādi toņi, un viens otrs orators lietoja pavisam stiprus izteicienus. Ari Litvinovs, tēlodams, kā buržuazija gatavo kaŗu pret PSRS-bu, nobeidza savu runu ar pazistamo patetisko komunistu saucienu :"Eto budet poslednij i rešitelnij boj".

Attiecības ar Vāciju un Angliju.

Patlaban Maskavā uzturas Vācijas saimnieciskā delegācija un intensivi ved sarunas par tirdzniecības līgumu un dažādiem ekonomiskiem jautājumiem. Vācijas pilnvarotais man pagājušo nedeļu izteicās, ka tiekot iztirzāti ne tikai sīkas, bet ari ļoti nopietnas dabas jautājumi un ka sarunas sekmējoties labi. Neskatoties uz visām grūtībām, var nojaust, ka Vācija ari turpmāk meklēs vislielāko saprašanos saimnieciskā kopdarbībā un plētīs to plašumā. Patlaban jau PSRS-bas parāds Vācijai esot ap 500 milj. marku. - Jaunais Vācijas vēstnieks, kuŗa ierašanos gaida janvara sākumā, personīgi esot ļoti bagāts un labi noskaņots par saimniecisko sadarbību ar PSRS-bu.

Kā jau augstāk norādīju, no Londonas novembra sākumā Maskavā ieradās bij. Parlamenta loceklis no konservatīvo partijas Mr. Ashmead-Bertlett. Viņš pats man personīgi izteicās, ka Anglijas valdība izdarījusi kļūdu, pārtraukdāma sakarus ar PSRS-bu. Nākošu vasaru būšot jaunas vēlēšanas un varot sākt pūst citi vēji. Bet ar katru dienu viņa gaŗa stāvoklis, cik vērojams, paliek sliktāks, it sevišķi, kad viņš sekretā ceļā (vai tikai ne caur GPU aģentiem?) dabujis zināt par lielo propagandas un špionaža darbu, kādu PSRS-ba vedot austrumos pret Angliju. Vakar es ar viņu biju kopā dinejā pie Francijas vēstnieka, un viņš teicās pēc pāris dienām atstāt Maskavu, lai janvara mēnesī atkal uz pāra mēnešiem ierastos Maskavā un turpināt iepazīšanos ar PSRS-bu.

Neatstāstot visas un dažādas sarunas un izteiktās domas, bet pamatojoties uz tām, var nākt pie slēdziena, ka nākošu gadu šādā vai tādā veidā var sākt atjaunoties diplomatiskie sakari starp Angliju un PSRS-bu. Saprotams, tas atkarāsies lielā mērā no

tā, kādi būs PSRS-bas politikas galvenie novirzieni un vispārējie apstākļi.

Diplomatiskais korpuss.

Pateicoties pa daļai specialiem dzīves apstākļiem Maskavā, diplomatiskais korpuss bieži satiekas un uztur draudzīgas savstarpējas attiecības. Var jau būt, ka tas nav pa prātam Ārlietu komisariatam, jo pāris nedeļas atpakaļ Ārlietu komisariata protokola šefs Florinska kungs bija apbraukājis vēstniekus un licis priekšā turpmāk nesarīkot dinejas, bet gan vairāk plašākus vakarus, norādīdams pie tam, ka Ārlietu komisaram un kolēģijas locekļiem esot garlaicīgi vakaru pavadīt pa lielākai daļai sarunās ar vienu un to pašu dāmu. Kaut gan viņš to ļoti delikatā veidā izteicis, tomēr starp diplomatiskā korpusa dāmām tas izsauca lielu saviļņojumu. Itālijas vēstnieka kundze izteicās, ka nekad vairs komisaru kungus pie sevis neielūgšot, bet korpusa vecākais Francijas vēstnieks neatļāvis Florinskam izteikt domas par garlaicību līdz galam, norādīdams, ka lai komisaru un kolēģijas locekļu kungi neaizmirstot, ka viņi, ja viņš uzlūdzot uz dineju, sēdot pie galda starp viņa un viņa vecākā kolega kundzēm.

Ņemot vērā norādīto un dažus citus apstākļus, diplomatiskais korpuss atrod, ka pēdējā laikā attiecības ar padomju valdības oficialām personām paliekot drusku vēsākas. Litvinovs pat savā runā aizskāra korpusa vecāko Francijas vēstnieku ar izteicienu, ka jāvēlotiesot, lai Brians saņemtu pareizāku informaciju par PSRS-bu. Ari laikrakstos šad tad parādās viena otra nekorektība vērsta pret korpusa vecāko un citiem. Tā "Večerņaja Moskvā" dažas dienas atpakaļ bija ievietojusi rakstu, tendenciozu atreferējumu no "Latvis" un "Segodņa" nepamatotiem rakstiem par Latvijas sūtņa apvainošanu presē. Tas saprotams ar specialu nolūku,

455

lai kaut kādā veidā diskreditētu ārvalstu pārstāvjus, jo ne par velti taču viņi bijušā Maskavas Korša teatrī jau otru gadu no vietas uzved lugu: "Karjera ministra", kuŗā tiek tēlots kā vienkāršs bandīts un kramplauzis, pateicoties moraliskam sabrukumam kapitalistiskās valstīs, tiek par pirmo personu, par ministri.

Tiklīdz kā būšu saņēmis paziņojumu, ka Ārlietu ministrija ir devusi paskaidrojumu presei, par ko Jums telegrafēju, ka man nav nekādu nenokārtotu rēķinu ar valdību un ka nav bijis ne mazākā pamata vērstiem pret mani norēķināšanas lietā apvainojumiem, es nekavējoši griezīšos pie Ārlietu komisariata un pieprasīšu attiecīgu atsaukumu.

Neskatoties uz visu to dinejas notiek pēdējā laikā ļoti bieži un ari es pastāvīgi tieku ielūgts no maniem kolegiem. Sakarā ar to es biju spiests pēc 18. novembra, kad sūtniecība sarīkoja ļoti plašu vakaru, 3. un 15. decembrī sarīkot divas plašākas dinejas, pie kuŗām ņēma dalību visi Maskavā esošie vēstnieki un sūtņi ar kundzēm, kā ari dažu sūtniecību padomņieki un sekretari. Ar diplomatisko korpusu mums ir vislabākās un vissirsnīgākās attiecības. - Nupat kā Persijas vēstniekam, kuŗš janvara pirmā pusē solas izbraukt uz Rīgu, bija labpatikies, ka piemiņu par draudzīgām attiecībām, uzdāvāt man ar kundzi ļoti interesantu perziešu darba inkrustacijas kastīti.

Lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas patiesas un augstas cieņas apliecinājumus.

456

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

No. A/1372/28/

Rīgā, 1928.g. 29 decembrī.

Slepeni.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 1929 g. 4. janv.
iesn. Nr. 55. / akt. Nr. 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu sūtņa Padomju Socialistisko Republiku Savienībā ziņojuma No.5994 turpinājumu. un No 6052.

Izlietojot gadījumu lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

L. Kalodis.

Augsti godājamam
G. Z e m g a l a kungam,
Latvijas Valsts Prezidentam.

8. 22decembrī.

457

K o n f i d e n c i a l i.

6052.

Augsti godātais Ministra kungs,

Manos pēdējos vispārējos ziņojumos tika aizskārts ari zemnieku jautājums, bet tā kā ministrija vēlas saņemt sīkākus apcerējumus par šo jautājumu, tad apskatīšu to šoreiz tuvāki.

Cik liela nozīme PSRS-bas ekonomiskā dzīvē ir lauksaimniecības produktu, sevišķi labības eksportam, visiem labi zināms. 1921.g. un 1922.g.,uzsākot jauno ekonomisko politiku, padomju vara tādēļ piegrieza visnopietnāko vērību lauksaimniecībai un zemniekiem ar nolūku sekmēt lauksaimniecības produktu ražošanu kā pašu patēriņam, tā ari eksportam ārzemju valutas iegūšanai valsts vajadzībām.

1917. gada oktobra revolucijā bija devusi zemniekiem zemi, tagad viņus nācās ieinteresēt šīs zemes jo plašākā izmantošanā. Kara komunisma laikmetā valsts ar varu ņēma no zemniekiem ir nodokļus, ir labību bez jebkādas noteiktas normas, nerēķinājoties ar sekām. Uzsākot jauno ekonomisko politiku, valsts noteica lauksaimniecības nodokļa lielumu, pēc kura nomaksas zemnieks

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,

Latvijas Ārlietu ministrim.

458

ar savu pārējo mantu varēja brīvi rīkoties - protams, ciktālu tas vispāri ir iespējams valstī, kuŗas mērķis - ievest komunistisku iekārtu.

Lai pamudinātu zemnieku jo labāki vest savu saimniecību un ražot jo vairāk produktus, vajaga dot lielāku brīvību viņa individualistiskām tieksmēm un viņa privatai iniciativei, betstāv atkal asā pretrunā ar padomju varas spraustomērķi izvest dzīvē komunisma principus. Var teikt, ka starp šīm abām galējībām svārstas padomju valdības agrārpolitika: no vienas puses ari lauksaimniecība būtu jāorganizē saskaņā ar komunisma prasībām, bet no otras dzīves nepieciešamība bieži vien spiež padomju valdību skatīties caur pirkstiem uz zemnieku pārāk individualistisko saimniekošanu.

Kad 1927. gada otrajā pusē izcēlās lielās debates starp komunistu partijas vadošiem organiem un kreiso opoziciju, viens no galveniem strīdus punktiem bija jautājums par to politisko liniju, kāda būtu ieturama pret zemniekiem. Komunistu partijas XIV kongress, kas notika 1925. gada decembrī, bija nolēmis, ka padomju varai ir jānāk pretim vidējā zemnieka, tā saucamā seredņaka, interesēm, lai to pārvērstu par savu sabiedroto. 1927. gadā,pēc šo principu izvešanas dzīvē, opozicija pārmeta partijai, ka tā faktiski esot atbalstījusi tikai padomju varai naidīgo turīgo zemnieku, tā saucāmo kulaku, kas reprezentējot sādžā proletariata pretstatu - kapitalismu.

Partija nevarēja noliegt, ka turīgo zemnieku stāvoklis tiešam nostiprinājies, bet reizē ar to aizrādīja, ka tam neesot sevišķas nozīmes, jo padomju varai esot izdevies pārvērst vidējo

459

zemnieku par savu sabiedroto, un tādēļ tā varot tagad, vidējo zemnieku netraucēta, uzsākt cīņu pret kulaku. XV kongresā 1927. gada beigās partijas vadošās aprindas gan panāca opozicijas satriekšanu, bet bija tomēr spiestas pārņemt padomju varas turpmākā programā daudz no opozicijas prasībām: attiecībā uz zemniecību tika izsludināts jauns karģa gājiens pret kulaku, neaiztiekot tomēr - vismaz teorijā - vidējo zemnieku un viņa intereses.

Dzīves istenībā jaunā programa izrādījās par karģa gājienu pret tiem zemniecības elementiem, kas bija spējīgi attīstot brīvu iniciativi, ražot netikai paša vajadzībām, bet ari tirgum, t.i. dot padomju varai iespējamību, uzpērkot viņu ražojumus, tos eksportēt uz ārzemēm.

Jaunā kreisā agrārpolitikas sekas tūlīt bija manāmas: zemnieki jo plašā mērā izvairījās no labības pārdošanas valsts un kooperativu organiem; nodokļu nospiesti, taisni turīgākie un saimnieciskā ziņā spējīgākie no viņiem sāka sašaurināt savas saimniecības, vedot tās tikai tādos apmēros, lai pietiktu pašu vajadzībām, un likvidējot lieko dzīvo un nedzīvo inventaru, kā ari samazinot sējas platību u.t.t.

Lai pildītu robu no individuēlo zemnieku saimniecību sašaurināšanās, padomju vara sāka no vienas puses apvienot nabadzīgākos zemniekus visāda veida kolektivās saimniecībās (kolchozi), bet no otras - organizēt valstij piederošas lielsaimniecības (sovchozi), labības fabrikas.

Bet neskatoties uz visām padomju valdības pūlēm, stāvoklis neuzlabojās: bez jau raksturotās pasivās pretošanās, arvien vairāk pieņēmās neapmierināto zemniecības elementu aktivā uzstāša-

460

nās. Atzīmējāmi būtu biežie varas darbi pret padomju valdības politikas nesējiem sādžā, kā vietējo padomju locekļiem, komunistu partijas biedriem, laikrakstu sādžu korespondentiem (selkori)u.t.t Varas darbi tiek vērsti ari pret kolektivām saimniecībām un to locekļiem. Pēdējā laikā laikraksti bez tam uzsver, ka "kulaki" iejaucoties aktivi ari padomju vēlēšanu sagatavošanas aģitacijā, lai panāktu sev labvēlīgu vēlēšanu iznākumu. Tā tad stāvoklis uz laukiem ir visai sarežģīts, pat draudošs, un komunistu partijas XV kongresa nolemtam kreisajam kursam agrārpolitikā nav izdevies atrisināt zemnieku problemu.

Sacēlās samērā daudz kritisku balsu, kas aizrādīja uz jaunā kreisā kursa kļūmīgām sekām, piemēram komunistu partijas centralās komitejas un centralās kontrolkomisijas kopējās sēdēs aprilī un jūlijā. Aizrādīja, ka dotās direktivas esot nepareizi izvesta dzīvē, esot tikušas pielaistas pārmērības, pārkāpta revolucionarā likumība, pielietoti spaidi u.t.t. Bet nevar teikt, ka jaunais kurss, kā tāds, būtu atzīts par nepareizu.

Trešajā decembrī atklātā PSRS-bas centralās izpildu komitejas sesija piegrieza agrār politikai lielu vērību. Apsprieda un apstiprināja likumu par zemes ierīcības un zemes lietošanas vispārējiem noteikumiem un pieņēma rezolucijas par līdzekļiem,ar kādiem būtu pavairojāma raža. No liela svara ir konstatēt, vai, spriežot pēc debatēm un galīgiem lēmumiem, būtu gaidāma pēdējā gada agrārpolitikas kursa grozīšana.

Pamats, no kuŗa iziet visas pārrunas un visi spriedumi, ir visai reals - tā ir nepieciešamība ražot pēc iespējas vairāk lauksaimniecības produktu. Tādēļ ir nolemts, ka nākošo piecu gadu

laik lauksaimniecības produktu ražu vajagot palielināt vismaz par 30% - 35%, sakarā ar ko Izpildu komiteja pieņēma sīki un plaši izstrādātu lēmumu par soļiem, kādi būtu sperami, lai pavairotu ražu. Visu šo agri-kulturtechniskā rakstura soļu mērķis ir no vienas puses pavairot apstrādājamās zemes platību, un no otras intensificēt zemes izmantošanu.

Bet kādi elementi sādžā būtu pabalstāmi? Tā saucamais kulaks padomju varas vīru acīs žēlastību, saprotams, neatrod, bet par vidējo zemnieku tie tomēr izsakās ļoti saudzīgi. PSRS-bā esot ap 25 milj. individuelu un tikai 32 tūkstoši kolektivu saimniecību. Vidējo zemnieku nedrīkstot aplikt ar tādiem nodokļiem, ka viņam zustu interese paplašināt savu saimniecību; piedzenot nodokļus, stingri esot jāievēro revolucionarā likumība u.t.t. Bet tomēr ir manāms, ka padomju varas uzticība vidējam zemniekam nav pārāk liela, jo kā agrārpolitikas smagumpunkts visur tiek uzsvērta nabadzīgāko zemnieku apvienošana kolektivās saimniecībās. Šādas saimniecības varēšot vieglāk pacelt uz augstāku technisku pakāpi un tādēļ viņas kopā ar lielām valsts saimniecībām būšo tās, kas gādāšot padomju valdībai vajadzīgu labības un citu lauksaimniecības produktu daudzumu eksportam.

Tā tad: lauksaimniecības technikas pacelšana līdz ar nabadzīgo zemnieku saimniecību kolektivizāciju un valsts labības fabriku ierīkošanu no vienas puses un pagaidam neizskaužamā vidējā zemnieka pabalstīšana zināmās robežās no otras puses būtu pašreizējie padomju valdības agrārpolitikas pamati, isumā formulēti.

Bet kāda ir gan šīs politikas izredzes? Ir jāsaka, ka ari šoreiz nav samierinātas abas galējības: komunisma prasības pēc

4624

kolektivizacijas un zemnieku individualistiskās tieksmes. Nav domājams, ka vidējais zemnieks, kam ir sava individuela saimniecība, uz reizi tiktāli ticēs padomju valdības solījumiem, ka sāks saimniekot tik cītīgi un intensivi, kā viņš to darītu, ja zinātu, ka mierīgi varēs baudīt sava darba augļus. Un kolektivās saimniecības? Vai tās tiešam apmierinās viņās apvienotos zemniekus? Un vai viņu skaits tik strauji pieaugs, kā to, acimredzot, sagaida padomju valdība? Par visu to ir ļoti jāšaubas, jo šīs kolektivās saimniecības pa lielākai daļai ir gan tikai mākslīgi organizētas un nevis saimnieciskās nepieciešamības radītas.

Un vēl ir mināms viens ļoti svarīgs šķērslis, kas vienmēr stiprā mērā traucēs lauksaimniecības attīstību PSRS-bā, vienalga, vai tā būs individuēla, vai kolektiva: tā ir padomju rūpniecības ražojumu pārmērīgi augstā cena, salīdzinot to ar lauksaimniecības ražojumu cenām. Kamēr zemniekam par viņam vajadzīgiem rūpniecības izstrādājumiem ir jāmaksā 2 - 3 un vairāk reizes dārgāk, nekā vecajā Krievijā, bet savi ražojumi ir jāpārdod tikpat reizes lētāk, nekā agrāk, ir grūti domājams, ka viņa darba priekam un enerģijai būtu pietiekoši iemesla izpausties viņa saimniecībā, bet drīzāk sagaidams, ka tiem ātri vien radīsies nepārkāpjamas robežas. Cerības uz padomju labības fabrikām ari liekas būt pārspīlētas, jo viņu ražojumi, bez šaubām, izmaksās tikpat dārgi, kā padomju rūpniecības ražotās preces un tādēļ viņām nāksies grūti tos realizēt pasaules labības turgū.

Bez tam ir jāņem vērā, ka uz tām zemes platībām, kuŗas ir nodalītas kolektivām un padomju saimniecībām, saimniecības nostādīšana uz tādu technisku pakāpi, kāda ir, piemēram, Vakar-Eiropā

463

un citur, pēc Zviedrijas sūtņa paviršiem aprēķiniem, kā sūtnis man personīgi izteicās, no padomju valdības prasītu vismazākais vienreizēju ieguldījumu 5 miljardu zelta rubļu lielumā, bet padomju valdība pagaidam tikai solas ieguldīt ne vairāk kā pusotrus miljardus, bet līdz solījuma izpildīšanai ir ļoti tāli.

Ir jādomā, ka padomju Krievijas lauksaimniecība uzplauks tikai tad, kad saimnieciskā ziņā spējīgākiem zemniekiem būs dota iespēja netraucēti un droši pielietot šīs spējas. Padomju valdības agrārpolitikas patreizējais kurss šo iespēju viņiem nenodrošina un, nebūdami pārliecināti, ka viņi varēs baudīt sava darba augļus, šie zemnieki jo tālāk, jo vairāk atturas no savu saimniecību paplašināšanas, tās pat sāk sašaurināt.

Nobeidzot savu rakstu, es gribētu atzīmēt kāda vecāka prātīga krieva novērojumus par zemniecību. Pēc viņa ieskatiem patlaban PSRS-bas sādžā notiek vesela revolucija, jeb, kā viņš saka, otra revolucija. Zemnieki ir nākuši pie pareiza slēdziena par padomju valdības būtību un gandrīz bez izņēmuma sāk likvidēties, jeb pareizāki izteicoties, piemēroties komunisma prasībām un no turīgiem, saimnieciskā ziņā spēcīgiem vidējiem zemniekiem pārvērsties par tādiem, kuŗiem daudz nekā nav, no kuŗiem daudz nekā nav ko ņemt, bet kuŗiem ari nav nekādu sevišķu tieksmju panākt savas saimniecības pacelšanu. Ar to visas PSRS-bas zemniecības un valsts labklājības līmenis stipri slīd uz leju, vairojas pilsētu iedzīvotāju skaits aiz mākslīgas sādžas izputināšanas un tikpat mākslīgas rūpniecības attīstības veicināšanas; vēl grūtāki būs apgādāt pilsētu ar labību, kā līdz šim, un šīs otrās revolucijas sekas būšot kontrrevolucija.

464

Jānāk pie vispārēja slēdziena, ka ar tādu politiku,kādu padomju vara piekopj attiecībā pret vidējo zemnieku, šodien to pabalstot, bet rīt, tiklīdz viņš ticis pie zināmas turības, to izsludinot par kulaku un sāk graut, nevar panākt nekādu reālu un racionalu saimniekošanu, bet tās sekas var būt tikai "samosjedaņije" (pašiznīcināšana).-

Lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas patiesas augstcieņas apliecinājumu.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

No. 0/12/8

9. februarī, 1929.g.

Konfidenciāli.

Valsts Prezidenta sekretariātā
saņemts 1929 g. 13. februarī
Ien. № 767 / akt. № 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g.3.februara ziņojuma No.1 norakstu.

Izlietojot gadījumu lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

Latvijas Konsulats
Vitebskā.

K o n f i d e n c i a l i .

466

Vitebskā, 3. februarī 9 I92 .

Ziņojums
I.
No
Baltkrievijas Republikas IO gadu pastāvēšanas jubileja.

Augsti godātais Ministra kungs,

Š.g.I.janvarī Baltkrievijas Republika nosvinēja savus IO gadu pastāvēšanas svētkus. Pateicoties Baltkrievijas republikas geogrāfiskam stāvoklim-viņas robežām ar Poliju & Latviju,resp.ar Rietum-Eiropas valstīm,viņa spēlē lielu lomu P S R Savienībā.Baltkrievijas republika tiek uzskatīta kā padomju sociālistisko republiku savienību avanposts & tāpēc viņas quasi neatkarības pastāvēšanas svētki tika nosvinēti ar lielu troksni ,piedalotīes Maskavas spēka vīriem.Svētku runās galvenā kārtā tika pastrīpota svarīgā loma,kura piekritīs tuvā nākotnē Baltkrievijai neizbēgamā P S R S sadursmē ar imperialistiskām valstīm.

Sakarā ar Baltkrievijas IO gadu pastāvēšanas svētkiem daudz tiek runāts par panākumiem kulturelā & ekonomiskā laukā,pie

Augsti godātam
K. B a l o d i s k-gamkuriem drusku uzkavēšos.
rlietu Ministrim.

Baltkrievijas zinību akadēmija.

Jubilejas dienā Minskā tika atklāta Baltkrievijas zinību akadēmija,kura izlobijusēs no Baltkrievijas kulturas instituta ,tā sauktā "inbeļkulta",kurš tika nodibināts 1921.gadā. "Inbeļkults" no sākuma nodarbojās galvenā kārtā ar ziniskas terminologijas izstrādāšanu baltkrievu valodā & liter.-zinisku periodisku rakstu krājumu "Ādradžene" (Atdzimšana) izdošanu. Ar gadiem "Inbeļkulta" darbība palielinājās etnografiskā ,geografiskā & geologijas laukos.1926. gadā "Inbeļkultā" jau strādā 13 zinību sekcijas & 10 komisijas ,institutam jau ir 12.000 sējumu liela bibliotēka & tas ir izdevis 40 zinisku rakstu krājumus.1928.gadā bibliotēka pieaugusi uz 25.000 sējumiem & ir izdoti 100 rakstu krājumi.

1928.gada oktobra mēnesī Baltkrievijas C I K ' s (centrālā izpildu komiteja) nolemj reorganizēt "Inbeļkultu",pārvēršot to zinisko akadēmijā & to atklājot 1929.g.1.janvarī.

Lauksaimniecība 10 gados.

Baltkrievijas republikas platība ir 126.792 kvadr.kilometri ar 4.983.900 iedzīvotajiem.Līdz šim iedzīvotaji galvenā kārtā nodarbojās ar lauksaimniecību. Viena trešdaļa no teritorijas tiek apstrādāta no zemniekiem. Pēc revolucijas zemniekiem tika iedalīti 3.000.000 hektari zemes,kura agrāk piederēja muižniekiem,klosteriem & pilsgalmam. Zeme ir

468

grūti apstrādājama,nabadzīga & dod samērā nie-
cīgu ražu.Visvairāk sēj rudzus ,miežus & auzas.
Lielu lomu Baltkrievijas saimniecībā spēlē
kartupeļu audzināšana,kuri pa daļai tiek eks-
portēti, bet galvenā kārtā tiek izmantoti spirta
ražošanai& cūku barībai. No techniskiem augiem
stipri izplātīta linu & kaņepju audzināšana.
Milzīgas ganības & pļavas kā radītas priekš lop-
kopības,kura tomēr neattīstās pateicoties īpat-
nejai valsts iekārtai,kur katrs zemnieks,kam
pieder vairāk par vienu zirgu & divām govīm
tiek uzskatīts par " kulaku",resp.par republikas
ienaidnieku.

Rūpniecības attīstība IO gadā.

Baltkrievijas rūpniecībā galveno lomu spēlē plašo mežu izmantošana. Koku apstrādāšanas fabrikas,kā koku zāģētavas,sērkociņu & finieru fabrikas sastāda I/4 no visas republikas rūpniecības.Otrā vietā stāv stikla rūpniecība. Cīņā pret socialisma iekārtas ienaidniekiem, kādā pēc savas būtības ir Baltkrievijas zemnie-ki ,valdība mākslīgi cenšās attīstīt rūpniecī-bu,& šim nolūkam tiek izlietoti plaši līdzekļi milzīgo torfa platību izmantošanā. Baltkrievijā atrodās vairāk kā 2.000.000 hektari torfa pur-vji & to izmantošanai tiek celtas milzīgas spē-ka stacijas,kuras dod energiju pastāvošām & nākotnes rūpniecības iestādēm. Kā galvenā no šīm spēku stacijām minama "Osinstroi" ,kuras

469

būves nobeigšana paredzēta I930.gadā.Osinas torfa purvi,sastāvoši no četriem masiviem, ir 5.000 hektaru lieli,torfa slāņi guļ 9 metru biezumā.Torfa daudzums aprēķināts uz I50 milj.kub. metriem. Jaunbūvejamā stacija dos no sākuma 20.000 kilovatu energijas & vēlāk,pēc pabeigšanas, 60.000 kilovatus. Ar šo energiju valdība cer panākt Baltkrievijas industrializacijas realizēšanu. Līdz šim jau uzcelta stacijas galvenā ēka , uzcelti strādnieku dzīvokļu nami ,nobeigta pagaidu elektrostacijas ēka; ierīkoti seši pilni torfa izmantošanas mašinu komplekti ; nobeigts I4,6 kilometru garš pieveddzelzsceļš pie torfa purviem ; atliek uzstādīt elektriskas mašinas ,kuras pienāks no Amerikas & Vācijas.

Tautas izglītība IO pastāvēšanas gados.

Pēc oficialiem datiem līdz revolucijai uz tagadejās Baltkrievijas teritorijas bijušas 4.257 pamatu & vidusskolas ar 294.344 skolēniem & 6.998 skolotajiem. Tagad turpretim uz tās pašas teritorijas pamatu- & vidusskolu ir 5.547 ar 487.080 skolēniem & I2.462 skolotajiem.

Pēc tautības no šīm skolām ir 234 poļu, 209 ēbreju ,I36 krievu & 22 latviešu skolas ; pārejās ir baltkrievu skolas.

Baltkrievijā ir Minskā sava universitate ar četrām fakultatēm : medicinas,pedagogiska,juridiski-ekonomiska & vēl tā sauktais " rabfaks" - strādnieku augstākās izglītības fakultate.

470

Bez tam Gorkos pastāv lauksaimniecības akademija ar agronomisko ,meža,zemesierīcības & melioracijas fakultatēm.

Vitebskā atrodās veterinaru instituts.Pašreiz visu Baltkrievijas augstskolu studentu skaits ir 5.000.

Baltkrievijas māksla.

Pēc revolucijas,Baltkrievijas IO gadu pastāvēšanas laikā republika radijusi 7 mākslas skolas, no kurām 2 technikumus : muzikas technikumu Minskā & daiļmākslas technikumu Vitebskā; bez tam 5 muzikas skolas Minskā ,Vitebskā,Gomeļā ,Bobruiskā & Mogiļevā. Minskas muzikas technikums drīzumā tiks reorganizēts par konzervatoriju, & daudz strādā nacionalas operas radīšanas laukā ,Drīzumā tiks uzvesta pirmā baltkrievu opera " Tarass uz Parnasu ", kuras muziku komponejis baltkrievu kompozitors Aļadovs. Ari dramaturgijas laukā Baltkrievija var uzrādīt panākumus .Minamas būtu baltkrievu dramas : "Kastusj Kaļinauski ", "Na Kupalie " , "Mašeka " & " Zapajuc Veraščopi " . Sevišķi E.Miroviča "Kastusj Kaļinauski " ļoti populara & izturējusi ar pastāvīgu piekrišanu vairāk kā simts izrādes.

Pēc revolucijas raduši es ari apdāvināti baltkrievu gleznotaji ,kuru darbos atspoguļojās baltkrievu tautas dvēsele & īpatnības. No apdāvinātākajiem būtu minami peisažists Volkovs , kura maigie Daugavas skati vilina mūsu uzmanību; jau agrāk pazīstamais akademiķis J.Pens sniedz

471

veselu tīpu & žanru galeriju no Baltkrievijas sādžu ebreju dzīves. Gleznotaja Viera personā Baltkrievijai ir savs revolucijas vēstures mākslinieks .Viers savos darbos attēlo baltkrievu zemnieku sacelšanos 1863.gadā zem Kastusj Kalinauska vadības ,kā ari zemnieku nemierus 1905. gadā. Minami vēl būtu gleznotaji V. Kudrevics & Filipovičs.

Baltkrievijas rakstniecība.

Līdz revolucijai baltkrievu valodā bij ļoti maz grāmatas. Cariskā Krievijā viņas bija noliegtas. Amerikā & Anglijā toreiz bija nodrukātas pavisam 64 dažādu nosaukumu grāmatas.Grāmatu izdošana baltkrievu valodā sevišķi uzplaukst 1924.gadā .Minētā gadā tiek izdotas dažādu nosaukumu baltkrievu valodā 123 grāmatas 1.494.000 ekzemplaros. Šis skaitls ar katru gadu pieaug & 1926.gadā jau tiek izdotas baltkrievu valodā dažādu nosaukumu 604 grāmatas -2.900.000 ekzemplaros.

Tautas nemiers pēc Baltkrievijas 10 g.pastāvēšanas.

Augšā minētie dati uzrāda lielus panākumus Baltkrievijas 10 gadu pastāvēšanas laikā &,liekās,tautai vajadzētu priecāties par šādiem panākumiem. Dzīves patiesība runā tomēr citu valodu .Nekad vēl Baltkrievijas pastāvēšanas laikā nav bijis tik liels nemiers Baltkrievijas tautā,kā taisni tagad,pēc republikas 10 gadu pastāvēšanas. Cietumi pārpildīti ar

472

baltkrievu zemniekiem ,kuri uzdrošinājušies parādīt savu nemieru ar pastāvošo kārtību.Tagadejais stāvoklis Baltkrievijā atgādina pilsoņu kara laikus .Visās sādžās & ciemos G.P.U. kara spēka soda ekspedicijas pulciņi rīkojās kā ienaidnieku zemē.Posta & laupa to zemnieku saimniecības ,kuri nav nomaksājuši š.g.lielās nodevas. Ar varu piespiež zemniekus apvienoties kolektivās saimniecībās .Zemnieki savukārt, no atriebības dzīti, dedzina sovchozus & kolchozus & uzbrūk pagastu & ciemu padomēm. Maizes trūkuma dēļ uz laukiem izplātijušās epidemijas, kuras prasa neskaitamus upurus & visa tā rezultats ir posta & bada perspektive nākošā gadā, jo nav vairs lopu & ari ziņgu ,ar ko apkopt zemi, nav sēklas, ar ko apsēt laukus. Vairāk "seļsoveti" sūtijuši specialas delegacijas ,lai aizrādītu uz šo neizbēgamo postu,bet palīdzības vietā tikuši apvainoti kā kulaku & labās opozicijas pabalstītaji & ar tukšām rokām atgriezušies atpakaļ savās izpostītās sādžās.

Socializma celtniecības labā šī gada padomju vēlēšanās to zemnieku skaits,kuriem atņemtas vēlēšanas tiesības,dubultojies ,salīdzinot ar pēdejām padomju vēlēšanām. Un viss tas tik darīts, lai iegūtu uz laukiem padomes,kuras akli izpildītu centralās varas direktivas attiecībā uz zemnieku saimniecību kolektivizaciju,resp.komunizma ievešanu uz laukiem.

473

Lauku padomju vēlēšanas.

Nelūkojoties uz to,ka šogad lauku padomju vēlēšanas notiek nepiedzīvotā spaidu & rupjas varas atmosferā ,līdzšinejie vēlēšanu rezultati liecina,ka valdība tomēr nepanāks savu sprausto mērķi ,jo līdz šim ievēlēto komunistu skaits lauku padomēs ir ļoti niecīgs ,kā to liecina oficialie dati.

Līdz š.g.20. janvarim Baltkrievijā tikušas ievēlētas 227 lauku padomes ("seļsoveti") ar 6.599 padomju locekļiem , no kuriem tikai 7,8 % ir komunistu partijas biedri & bez tam vēl 9,5 % komsomoļci. Padomju vēlēšanas nav vēl nobeigtas, & tapēc vēl nevar spriest ,cik daudz komunistu tiks ievēlēti. No līdzšinejiem vēlēšanu rezultatiem ievēlēto komunistu skaits ir mazāks par viņu skaitu iepriekšejās vēlēšanās.

Tur,kur vēlēšanas nobeigtas,sāk izlaist no cietumiem tos ,kuru iespaidu baidījās vēlēšanu laikā. Pilntiesīgu vēlētaju piedalīšanās līdz šim izpaudusēs nepilnos 50 %. Tā tad puse no jau tā mākslīgi apgriestā vēlētaju skaita atturējusēs no vēlēšanām.

Oficialie organi nav apmierināti ar tām, jo oficialās ziņas no š.g.I.februara vēsta,ka Baltkrievijā janvara mēnesī no jauna ievēlētas 400 lauku padomes.Vēlētaju piedalīšanās % palicis tas pats,t.i.50 %.Komunistu kopā ar komsomoļciem ievēlēti nepilni I7 %. Ar šīm vēlēšanām neapmierinātie

479

oficialie organi,lai kaut cik attaisnotu šos bēdīgos rezultatus, aizrāda,ka"kulaku " elements vēl vienmēr iespaidojot nabadzīgo zemnieku daļu.

Cietušo komunistu-aktivistu ģimeņu pabalsta fonds.

Zemnieku uzbrukšana aktiviem lauku komunistiem pieaug ar katru dienu .Nav vairs sādžas vai ciema ,kur pēdejos mēnešos nebūtu noslepkavots kāds komunists-aktivists. Baltkrievijas valdība nupat nodibinājusi specielu fondu priekš cietūšo komunistu ģimeņu pabalstīšanas ,zinams % šim fondam tiks ņemts no tā sauktām pašaplikšanās nodokļu zumām.

Ļeņina nāves pieci gadu piemiņas diena.

Š.g.2I.janvarī Baltkrievija,tāpat kā pārejā Krievija svētija Ļeņina nāves pieci gadu piemiņas dienu. Visur tika sarīkoti svinīgi piemiņas vakari ar sēru koncertiem & attiecīgām piemiņas runām. Raksturīgi,ka runās galvenā kārtā apskatīja komunistiskās partijas iekšejās cīņas .Tika aizrādīts,ka pieci gadi pēc proletariskās diktaturas nodibinātaja - Ļeņina nāves,viņa radītā komunistiskā partijā radušies elementi ,kuri atsacijušies no Ļeņina lozungiem & kuru rīcība draudot sagraut partijas vienību & līdz ar to proletariata diktaturu. Klausītaji tika uzaicināti ziedot visus spēkus cīņai pret partijas labā virziena opoziciju ,kura ,sabaidījusēs no pašreizejās saimnieciskās krizes,gatava atsacīties no tāļā-

kas

socializma celtniecības & komunizma iedziļināšanas. Labā virziena opozicijas uzvāra nozīmētu komunistiskās partijas & līdz ar to proletariata diktaturas likvidaciju & kapitalistiskās kārtības atdzimšanu.

Kompartijas opozicionaru aresti.

Sakarā ar Maskavas opozicionaru /trockistu / arestiem (arestēti I50 redzami komunisti) ,izdarīti ari plaši aresti Baltkrievijas opozicionaru vidū ,kuri pa lielākai daļai ievietoti okruga cietumos .Vitebskas okrugā bijuši diezgan lieli aresti ari latviešu kolonistu vidū. Arestēti 34 latviešu kolonisti & ievietoti okruga cietumā Vitebskā.

Izsituma tīfa epidemija .

Šī ziņojuma rakstīšanas laikā pienākušas ziņas par izsituma tīfa epidemijas plosīšanos Baltkrievijā. Sevišķi draudošs stāvoklis esot Oršas okrugā ,kur pēc oficialām ziņām Ļadnanskas rajonā ikdienas saslimst simtiem .Vietejie ārsti paši saslimuši ar tīfu. Sakarā ar ārstu atsacīšanos braukt uz epidemijas rajoniem ,uzsākta liela kampaņa pret ārstiem. Tiek aizrādīts ,ka pat ārsti -komunisti , kuri mobilizacijas kārtībā tikuši komandēti uz epidemijas rajoniem,atsacījušies izbraukt. Kompartijas centralās iestādes piedraudējušas vainīgos

ārstus -komunistus izslēgt no partijas .

Tīfa epidemijas izplātīšanās galvenie iemesli ir veselīgas barības trūkums zemnieku ģimenēs.

Izlietojot gadījumu ,lūdzu Jūs , augsti godātais Ministra kungs , pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu.

J. Rungs

Latvijas Konsuls Vitebskā.

Latvijas sūtniecība
P. S. R. S-bā.

Légation de Lettonie
près l'U. R. S. S.

№ 537.

Maskavā, 1929 g. 8 februarī
Moscou,

417

Valsts Prezidenta sekr[illegible]
ienākts 1929 g. 13. februarā
reģ. № 768 / akt. № 5.

Pie akt.
13/II 29 RD

Augsti godātais Prezidenta kungs,

Atļaujos nosūtīt šeit klāt Jūsu zināšanai norakstu no mana šīs dienas ziņojuma Ārlietu ministra kungam Litvinova protokola lietā.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Prezidenta kungs, saņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

Ž. Feldmanis

Augsti godātam
G. Z e m g a l a kungam,
Valsts Prezidentam,
Rīgā, Pilī.

9. 8 februarī. 478

535.

Ļoti steidzami un
pilnīgi konfidenciali.

Augsti godātais Ministra kungs,

Patlaban Litvinova protokola lieta, kā attiecībā uz viņa kopīgu vai atsevišķu parakstīšanu no Baltijas valstīm, Polijas un Rumanijas, tā ari attiecībā uz dažādām sīkām un komplicētām intrigām, kas ap šo protokolu saistas, ir sasniegusi savu kulminacijas punktu. Uzskatu tamdēļ par nepieciešamu vismaz īsos un konspektivos vilcienos izteikt tās domas un ieskatus, kas valda šinī jautājumā Maskavas diplomatiskā korpusa aprindās.

Ir pilnīgi dabīgi, ka Litvinova protokolu no paša sākuma līdz šim laikam nevar uzskatīt kā nopietni izteiktu vēlēšanos pēc patiesa miera. Lieliniecisms, kuŗa gala mērķis paliek joprojam pasaules revolucija, nevar tiekties pēc patiesa un nodrošināta miera ar pilsonisko pasauli, un tamdēļ visi viņa tā saucamie miera centieni šinī virzienā ir augstākā mērā liekulība un demagogija.

Augsti godātam
A. B a l o ž a kungam,
Ārlietu ministrim.

479

Litvinova priekšlikumam ir vairāk demonstrativa nozīme, un šo demonstraciju PSRS-bas valdība uzsāka aiz sekošiem iemesliem:

a) lai iespaidotu savā ziņā naivos amerikaņus, ar kuŗiem patlaban tiek vestas vairākas sarunas par dažāda veida kreditiem, kā, par piemēru, 150 miljonu dollaru lielais kredits lauksaimniecības mašinu iepirkšanai; šajā gadījumā padomju valdības miermīlības demonstracija ir tā tad vienkāršs līdzeklis atvieglot šīs tīri saimnieciskās transakcijas noslēgšanu;

b) lai izsauktu Baltijas valstīs un Vakar-Eiropā politisku spēku saviļņojumu un lai redzētu, kā šie politiskie spēki un faktori reagē uz Litvinova miera protokola demonstraciju, novērojot reizē ar to, kā šajā vispārīgā saviļņotā situacijā politiskie faktori nogrupējas un kā eventueli varētu viņus pārgrupēt, skaldīt un izlietot;

c) lai nodrošinātu ar Kelloga paktu un Litvinova protokolu PSRS-bas robežas rietumos, tā radot sev iespējamību brīvāki rīkoties austrumos, sevišķi uz Turkestanas robežām; šī drošība no rietumiem PSRS-bai vajadzīga ari vēl tamdēļ, ka ari valsts iekšienē paredzami daži sarežģījumi un iespējamas nepatīkamas varbūtības;

d) lai nākošās Tautu savienības sapulcēs varētu ar patosu deklarēt savu miermīlību un pastāvēt uz pilsoniskās pasaules sekmīgāku atbruņošanos, tā noskaņojot ar šiem demagogiskiem paņēmieniem darba ļaužu masas naidīgā garā pret pilsonisko iekārtu;

480

e) lai Kominterns drošāki un sekmīgāki caur saviem aģentiem varētu attīstīt savu ļaunprātīgo darbību kā pie mums, tā ari citu Baltijas valstu iekšējā dzīvē.

It sevišķi šo pēdējo argumentu es gribētu atzīmēt kā svarīgu un pilnīgi atbilstošu Litvinova miera protokola patiesiem nolūkiem.

Mēs cenšamies ieņemt neitralu stāvokli un beidzamā laikā esam izturējušies naidoši pret dažāda veida kopējām akcijām ar Poliju, kuŗai dažas mūsu politiskas grupas pieraksta kādus agresivus nolūkus pret Krieviju. Bet reizē ar to mēs ari cenšamies nodibināt kā ar Poliju, tā ari ar citām Baltijas valstīm vislabākās attiecības. To darot, mēs izejam no pārliecības, ka tajā gadījumā, ja PSRS-ba uzsāktu kaŗu ar Poliju un pēdējā izrādītos cietējas lomā, tad ari Lietavas, Latvijas, Igaunijas un Somijas neatkarība, neskatoties uz viņu neitralitati krievupoļu konfliktā, būtu vairāk nekā apdraudēta.

Ņemot to vērā, ir nepareizi un pat nesaprotami, ka Latvija šaī vispārējā miera akcijā negrib iet kopā ar Poliju tamdēļ vien, ka Somija kādu grūti izprotāmu "technisku apstākļu dēļ" un Lietava savu politisku iluziju, ietiepības un neveselīgas smalkjūtības dēļ ari to negrib darīt. Ir skaidris, ka mūsu valsts intereses prasa, lai mēs būtu pārāki par šiem mazsvarīgiem apstākļiem un sīkumiem un nevilcinātos ņemt kopīgu līdzdalību šajā miera demonstracijā. Daudz nopietnāki un solidāki ir šo darbu darīt kopīgi, nekā vēlāk tam pievienoties; tas varētu tikai pacelt mūsu valsts prestižu.

481

Tāpat nepareizi, man šķiet, ir ieskati, itkā ar protokola kopīgu parakstīšanu mēs nogrupētos Polijas pusē, jo vispār, stājoties pie kāda vērtīga miera darba realizēšanas, nevar būt runas par kautkādu nogrupēšanos. Tāds nogrupēšanas iespaids varētu gan drīzāk rasties, ja mēs protokolam pievienotos pēc viņa parakstīšanas, jo taisni tad būtu radies pamats domāt par kādu sevišķu valsts orientēšanos vai nogrupēšanos.

Padomju valdība daudz labāk par mums saprot, ka protokola kopīga parakstīšana ir vēlama un svarīga tikai mums; tamdēļ ari padomju valdība visiem spēkiem strādā pret kopēju protokola parakstīšanu, neskatoties uz to, ka atklātībā viņa ir bijusi spiesta pate izteikt vēlēšanos parakstīt protokolu kopīgi. To apstiprina jau tas apstāklis, ka šo savu vēlēšanos par kopīgu parakstīšanu viņa pasludināja tikai tad, kad bija jau pārliecinājusies, ka no protokola kopīgas parakstīšanas nekas neiznāks.

Šie īsumā pievestie norādījumi ir, man šķiet, tik pārliecinoši, ka pat Lietavas sūtnis, pēc maniem konfidencialās sarunās ar viņu iegūtiem iespaidiem, būtu par kopīgu protokola parakstīšanu, ja tikai viņš nebūtu saistīts ar Lietavas specifisko politiku. Tādos pašos ieskatos ir ari visi tie sūtņi un vēstnieki, kas par šo jautājumu interesējas un ar kuŗiem man pēdējās dienās ir bijušas atkārtotas un ilgas sarunas Litvinova protokola lietā.

Kā jau pagājušo nakti telegrafēju, Litvinovs par katru cenu ir gribējis jau vakar, t.i. 7. februarī, protokolu parakstīt, bet pagaidam, uz Polijas un Rumanijas pilnvaroto iestāšanos, tas

482

ir atlikts līdz 9. februarim. Es personīgi atrodu par pilnīgi pareizu, ka Jūs esiet griezušies pie Somijas un Lietavas, lai ari tās protokolu kopīgi parakstītu. Bet, tomēr, ja pēdējās atteicas to darīt, tad visparoizākā un labākā izeja priekš mums ir parakstīt protokolu kopīgi ar Poliju, Rumaniju un eventueli ar Igauniju. Šāds mūsu solis darītu ari labu iespaidu uz Vakar-Eiropu, kuŗai mēs vēlreiz pierādītu, ka Baltijas valstis, kuŗu intereses kādreiz šķiras saimnieciskos vai citāda veida starpvalstiskos jautājumos, tomēr lielos miera realizēšanas jautājumos nebūt neiet separatus, bet gan kopējus ceļus, kā ar Krieviju un Poliju, tā ari ar visām citām valstīm, kuŗas izrāda vēlēšanos nostiprināt starptautisko mieru.-

Ar augstu un patiesu cieņu

483

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1929.g. 19 februarī.

No. 0/140/81

Valsts Prezidenta sekretariātā
saņemts 1929.g. 22.febr.
Ien. Nr. 898 / akt. Nr. 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu sūtņa Padomju Socialistisko Republiku Savienībā š.g. 11.februara ziņojuma No.568 norakstu.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

9. II februarī.

484

Konfidenciali.

568.

Augsti godātais Ministra kungs,

Sakarā ar Litvinova protokola parakstīšanu š.g. 9. februarī steidzos Jūs informēt, kā un kādos apstākļos šī parakstīšana notika.

Kā jau iepriekšējā ziņojumā norādīju, pirms Litvinova protokola parakstīšanas tika vestas visādas intrigas, lai izjauktu protokola kopīgo parakstīšanu un lai panāktu vismaz to, ka Latvija protokolu neparakstītu kopīgi ar pārējām valstīm. Domāju, ka to Jūs zināmā mērā varējāt novērot ari Rīgā.

Kad vēlu piektdienas naktī saņēmu Jūsu telegramu, ka esmu pilnvarots parakstīt protokolu jau 9. februarī, ja parakstīšanu nevarētu atlikt uz 13. februari, es nekavējoši pulkst. 12. naktī, nevarēdams personīgi satikties ar Litvinovu, nosūtīju viņam steidzamu vēstuli, kuŗu še norakstā pielieku klāt. Tā kā sestdien līdz plkst. 11 dienā Litvinova atbilde vēl nebija saņemta, tad es bez kādas iepriekšējās pieteikšanas tūliņ pēc plkst. 11 ierados Ārlietu komisariatā, lai personīgi satiktos ar Litvinovu. Pēdējais tur vēl nebija, bet viņa sekretars, kuŗš

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,

Ārlietu ministrim.

485

uz manu noteiktu iestāšanos sazinājās ar viņu pa telefonu, man paziņoja, ka Litvinovs plkst. 12 dienā mani pieņemšot. Pēc stundas biju atkal Ārlietu komisariatā, kur plkst. 12 dienā Litvinovs mani pieņēma.

Ārēji viņš izturējās ļoti laipni, bet nevajadzēja būt lielam psichologam, lai nojaustu, ka iekšķīgi viņš ir ļoti nemierīgs un nervozs. Litvinovs aizrādīja vispirms uz to nepatīkamo propagandu, kuŗa tiekot dzīta ar protokola parakstīšanu. Šai parakstīšanai vajadzētu notikt ļoti vienkārši: vispirms protokolu parakstītu PSRS-ba, Polija un Rumanija un tad tam pievienotos Baltijas valstis. Aizrādot tālākā sarunā vēl uz dažiem citiem jautājumiem, Litvinovs beidzot pateica, ka viņš vēlētos, lai šī viņa saruna ar mani tiktu stenografēta. Varēja redzēt, ka Litvinovs ar savu straujo un noteikto uzstāšanos gribēja mani izsist no sliedēm. Viņš nolasīja man vairākas telegramas, lai rādītu, cik vēl neskaidrs esot protokola parakstīšanas jautājums Latvijā. Sevišķi Litvinovs uzsvēra telegramu, kuŗu tikai piektdien viņam bija nosūtījis Lorencs, ziņojot par mūsu rezervēm pie protokola. Ņemot tomēr vērā, ka Jūs savā telegramā man par šīm rezervēm neko nebijāt minējuši un ka Igaunijas, Polijas un Rumanijas sūtņi bija pilnvaroti parakstīt protokolu bez kādām rezervēm, es noteikti paziņoju, ka ari es parakstīšu protokolu bez kautkādām rezervēm vai "ogovorkām". Šīs mūsu sarunas rezimējumu pievienoju šeit klāt.

Sestdien līdz plkst. 3 dienā man bija jāgaida - un, jādomā, tas tika darīts ar nodomu - uz Litvinova atbildi, kuŗa

bija noteikti noraidoša, kas attiecas uz protokola parakstīšanas atlikšanu līdz 13. februarim. Jau pirms šīs atbildes došanas visiem pārējiem dalībniekiem bija paziņots, ka protokola parakstīšana nolikta uz plkst. 7 vakarā. Ja poļi un rumaņi tam nepiekristu un uzturētu spēkā 13. februari (kam pēdējie piekrita, ja šis termiņš būtu pieņemams ari padomju valdībai), tad varētu notikt, ka krievi pilnīgi atteiktos protokolu parakstīt. Ņemot to vērā, poļi, rumaņi un igauņi paziņoja, ka viņi protokolu parakstīs.

Ārlietu komisariats vēl bija pilnā pārliecībā, ka tādos apstākļos Latvija protokolu neparakstīs. Pusstundu vēlāk pēc Litvinova noraidošas atbildes es viņu lūdzu pie telefona un paziņoju, ka ari es parakstīšu protokolu. Reizē ar to lūdzu viņa norādījumu, pie kā Ārlietu komisariatā mūsu sekretars varētu griezties dažādu iepriekšēju parakstīšanas formalitatu nokārtošanai. Litvinovs izbrīnēdamies aizrādīja, ka man taču neesot pilnvaru protokola parakstīšanai; uz to es viņam atbildēju, ka šo pilnvaru manās rokās nav, bet ka viņas tiek deponētas PSRS-bas sūtniecībā Rīgā. Uz Litvinova jautājumu, vai es varot to rakstiski apliecināt, es atbildēju, ka šim nolūkam es viņam nekavējoši piesūtīšu attiecīgu vēstuli, kuŗu ari norakstā pielieku šeit klāt.

Visa parakstīšanas procedura bija nostādīta ļoti svinīgi. Protokolu es parakstīju, kā otrais, plkst 7.35 min.vakarā. Parakstītā protokola tekstu, kā ari "Izvestiju" š.g. 10. februara numuru, kuŗā parakstīšanas procedura sīkāki aprakstīta, pievienoju šeit klāt.

487

Pēc protokola parakstīšanas pasniedza glāzi šampanieša. Plkst. 9 vakarā bija dineja pie Polijas sūtņa, kur bez parakstītājiem ņēma dalību ari Somijas sūtnis, Čekoslovaķijas pārstāvis, Francijas un Italijas vēstnieki. Uz plkst. 11 vakarā bija uzlūgts ari attiecīgo sūtniecību diplomatiskais personals.

Protokola parakstītāji visi sajuta, ka ir veikuši vērtīgu un labu darbu. Francijas un Italijas vēstnieki man sirsnīgi spieda roku, izsakot savu apmierinājumu par protokola parakstīšanu. Poļi, zināms, bija ārkārtīgi laipni. Vispārējais iespaids ir, ka Ārlietu komisariata spēle nav izdevusies un ka sakarā ar to padomju valdības aprindas ir stipri neapmierinātas.

Mūsu rīcība, kā jau norādīju, atstāja diplomatiskā korpusa aprindās ļoti labu iespaidu. Pārsteidzošu efektu izsauca tas apstāklis, ka,krieviem un ari pārejiem dalībniekiem pilnīgi negaidot, Latvija pašā pēdējā brīdī ņēma dalību pie protokola līdzparakstīšanas. Varēja redzēt, ka Somijas sūtnis nožēlo, ka viņam nav bijis iespējams pievienoties mūsu kopīgai akcijai.

Varu vēl piezīmēt, ka dinejā pie Pateka Litvinovs, ar kuŗu man bija jāsēd blakus, izteicās, ka būtu patīkami, ja Latvija, ratificējot Kelloga paktu, reizē ar to ratificētu ari parakstīto protokolu.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: tekstā minētais.

Rīgā, 21/II-29.g.

488

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

No. 4/22/11

Konfidenciāli.

Valsts Prezidenta sekretariāts
Saņemts 1929 g. 27 februārī
Ier. Nr. 987 / akt. Nr. 5

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu sūtņa Padomju Socialistisko Republiku Savienībā š.g.17.februara ziņojuma No.659 norakstu.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

9. 17 februarī.

Konfidenciali.

659.

Augsti godātais Ministra kungs,

Izrādās, ka notikai Litvinova protokola priekšsagatavošanās bija diezgan trokšņaina, bet ari pēc tā parakstīšanas vēl notiek sīva izrakstīšanās. Padomju, Lietavas un ari daļa mūsu preses ir centusies pierādīt, ka Latvija, parakstīdama kopā ar Poliju Litvinova protokolu, ir palikusi par Polijas vasalu. Tā kā šādiem apgalvojumiem nekāda lietiška pamata nav, tad beidzot ari padomju prese sāk saprast, ka šādi atkārtojošies raksti var galu galā tikai nepatīkami pastrīpot un kompromētēt pašas padomju valdības politiķu neveiksmes. Tā, piemēram, gluži negaidot padomju valdības oficiozs, pretēji Lietavas, Latvijas socialdemokratu un ari PSRS-s preses apgalvojumiem, ir ieņēmis pilnīgi citādu stāvokli. "Izvestijas" 14. februarī, atstāstīdāmas manu interviju ar "Kurjer Varšavski" korespondentu, izmanto šo interviju, lai atspēkotu taisni to, ko pats šis laikraksts līdz šim direkti, vai indirekti centās apgalvot. Tas redzams no sekoša "Izvestiju" raksta izvilkuma:" О ТОМ, ЧТО

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,

Ārlietu ministrim.

490

Польша не добилась здесь своих целей и что ей не удалось придать подписи Латвии специфического значения, как она этого хотела, свидетельствует хотя бы интервью Латвийского Посланника Озолса. В этом интервью г. Озолс подчеркивает в первую очередь значение подписания протокола между СССР и Польшей, а также говорит, что присоединение других государств к протоколу было естественно, поскольку этот протокол действительно укрепляет дело мира в Восточной Европе." Tā tad no visas lielās brēkas ir izņākusi pavisam maza vilna.

Tagad prese un diplomati prāto, kādu iespaidu Litvinova protokols atstās uz PSRS-Rumanijas attiecībām. Šinī jautājumā es esmu konfidenciali informēts, ka Rumanijas delegatam ar Litvinovu ir notikusi saruna par turpmākām PSRS-Rumanijas attiecībām. Litvinovs norādījis, ka nepieciešami būtu atrodams priekš Besarabijas kautkāds juridisks tituls, lai darītu iespējamu tālāku attiecību izveidošanu. Saprotams, šādiem ieskatiem Rumanijas delegats nav piekritis, un tamdēļ jautājums paliek tāds, kāds viņš bijis. Runā, ka kādu laiku atpakaļ Beneša gribējis uzstāties par vidutāju Besarabijas jautājumā, bet krievi itkā pēdējam norādījuši, ka Benešam papriekšu vajagot nokārtot savas attiecības ar PSRS-bu un tad tikai domāt par citiem.

Ja metam plašāku skatu uz nupat parakstīto Litvinova protokolu, sīkāk iedziļinoties vienā otrā jautājumā, tad šis protokols ir, kā jau tas vispāri atzīmāts, vairāk demonstracija,nekā nopietni domāts akts. PSRS-ba bija spiesta demonstrēt miermīlību, lai sekmētu savus citus sentienus. Tomēr, demonstrēdama šo miermīlību, PSRS-ba reizē ar to demonstrēja ari savu vājumu. Ja lielinieciems, kuŗš pēc savas būtības var būt tikai agresivs, pēc

491

10 gadu ilgas cīņas ar pilsonisko pasauli ir bijis spiests demonstrativi uztvert Kelloga miera paktu, tad tā ir zīme, ka pagājušie 10 gadi ir lielā mērā aplauzuši lieliniecisma spārnus un ka nākošie 10 gadi dos vēl lielākus trieciens lieliniecismam, ja tikai pilsoniskā pasaule būs spējīga sevi iekšķīgi vairāk nostiprināt.

Līdz ar to PSRS-ba ir pastrīpojusi, - un tas ir ārkārtīgi svarīgi priekš visas Eiropas un sevišķi priekš Baltijas valstīm, - ka viņa atklātus kaŗus pret pēdējām neuzsāks, jeb, pareizāk sakot, viņa uzsāktu tos tikai tad, kad Vidus-Eiropas valstis caur iekšējām nesaskaņām un komunistu aģentu darbību būs nonākušas tādā stāvoklī, kuŗā vispārējā lieliniecisma uzvara būtu neapšaubāma.

Sakarā ar to ir, man liekas, vietā norādīt, ka mūsu apsardzības politikai turpmāk vajadzētu piegriezt lielāku vērību policijas un politiskās apsardzes nostiprināšanai, pat ja caur to būtu mazliet jāsamazina mūsu armijas spēki. Tamdēļ jau ari padomju valdība tik bramanīgi uzstājās par armijas samazināšanu un par galīgu atbruņošanos, jo viņas GPU un milicijas kadri paliek arvien stiprāki.

Neilgi atpakaļ mani apmeklēja Vācijas vēstnieks von Dirksens. Viņš ir pa tīkamo kungs un nav lieliniekiem īsts, bet gan drīzāk tikai politisks draugs, ja tā varētu izteikties. Pretēji nelaikim grafam Brockdorff-Rantzau'am, viņš sarunā ar mani diezgan dziļi un patiesīgi aizskāra kā PSRS-bas vispārējo, tā ari iekšējo politisko stāvokli. Šajā jautājumā es nevarēju

492

konstatēt kautkādas lielākas domstarpības viņa un manos ieskatos un novērojumos. Von Dirksens, kā arī vēlāk viņa kundze man pastrīpoja, ka viņiem bijušas labas attiecības ar mūsu sūtni Voita kungu; viņi cerot, ka arī Maskavā mūsu attiecības būšot tikpat draudzīgas.

Saņēmu Jūsu telegramu par manu ierašanos 20. un 21. februarī Ļeņinpilī, kur iztiesās angļu kompanijas pilnvarnieka mūsu pilsoņa Volfmaņa prāvu. Uz šo prāvu no Maskavas izbrauks ari "New-York Times" korespondents Mr. Duranty. Kā zināms, Volfmans tiek apvainots 1.5oo rbl. kukuļdošanā. Tas interesantākais šajā lietā ir tas, ka vienīgais liecinieks, kas Volfmani apvaino, ir pats kukuļu ņēmējs - kads inženiers Brilkins, kuŗš apgalvo, ka Volfmanis viņam samaksājis 1.5oo rbl. Ja tiesā nekādi jauni un vairāk pārliecinoši fakti nenāktu klāt un tomēr Volfmani notiesātu, tad tiešam būtu jātaisa škandals tik liels, cik vien vispāri mēs esam spējīgi to darīt. Pirms manas izbraukšanas uz Ļeņinpili es vēlreiz apmeklēšu šaī lietā Stomoņakovu un ar lielāko nopietnību šo lietu viņam likšu pie sirds. Es norādīšu pat uz to, ko es ari Jūs, augsti godātais Ministra kungs, lūgtu ņemt vērā, ka mēs būsim spiesti uzsākt pret PSRS-bas saimnieciskām iestādēm, kā, piemēram, "Neftesindikat" Rīgā, līdzīgus procesus, pamatojoties uz to, ka mums ir noteikti zināms, ka "Neftesindikat"s gandrīz vai visus Rīgas šoferus piekukuļo, lai tie naftu pirktu no viņiem. Par piemēru man ir noteikti ziņots, ka ari mūsu ministrijas šofers saņemot no "Neftesindikat"a zinamas procentes vai ari dāvanas uz svētkiem

493

par to, ka pērkot pie viņiem benzinu. Ja tādas lietas latviešu saimniecīskās organizacijas pielaistu PSRS-bā un pēdējās valdībai par to būtu zinams, tad šīs organizacijas, bez šaubām, tiktu nodotas tiesai. Un ja krievu iestādes var tiesāt pat nevainīgus mūsu pilsoņus, apvainojot tos kukuļdošanā, tad kādēļ tad mēs lai nedarītu to pašu.

Ļoti vēlams būtu, ka Jūs, Ministra kungs, izsauktu pie sevis Lorenca kungu, kā to krievi dara ar mani, kad viņiem kas spiež RIgā, un liktu še augšā norādīto viņam pie sirds.

Patlaban, kad Anglija un Francija sāk palikt rosīgākas savas ekonomiskās sadarbības atrisināšanā ar PSRS-bu, ir īstais laiks izspēlēt mums tos trumpus, kādi ir mūsu rokās, lai izpalīdzētu vienam otram mūsu pilsonim un vispār stiprinātu Latviju viņas attiecībās ar PSRS-bu.

Presē ir parādījušās ziņas par Čičerinu, itkā viņu nelaižot uz Maskavu. Tām nu ticēt nevarētu, jo tikai vēl pagājušo sestdien man Litvinovs izteicās, ka Čičerins attiecībā uz savu slimību esot ļoti aizdomīgs (mņiteļnij) un ka viņš neesot vēl nebūt izveseļojies. Līdz ar to viņš gan ari man pateica uz manu jautājumu vispār par Čičerinu, ka darba viņam nekāda neesot, jo nekādus papīrus viņi tam nepiesūtot. Šis norādījums diezgan zīmīgs, jo tas rāda, ka Čičerins, un tādas baumas cirkulē ari Maskavā, - patlaban ir atsvešinājies no PSRS-bas ārējās politikas.

Pie šī gadījuma lūdzu saņemt, augsti godātais Ministra kungs, manas patiesas cieņas apliecinājumus.

Valsts Prezidenta sekretariats
saņemts 1929 g. 5. martā.
Ien. Nr 1109 / akt. Nr 5.

9. 28 februarī.

494

Pilnīgi slepeni.

814.

Augsti godātais Ministra kungs,

Ārlietu Komisariata protests.

Pēdējie notikumi Rīgā - kratīšana Sovtorgflota telpās un attiecīgie aresti - ir ārkārtīgi saviļņojuši padomju valdības iestādes, caur ko mūsu attiecības patlaban ir stipri saspīlētas.

Š.g. 19. februarī, pirms izbraukšanas uz Volfmaņa procesu Ļeņinpilī, es savā vizitē pie Stomoņakova izteicu savu neapmierinājumu par to, ka vispār tāds process notiek, norādot ari vēl uz dažām citām nevēlamām parādībām. Uz to Stomoņakovs, pilnīgi negaidot, sāka man nolasīt veselu virkni dažādu tendenciozi apgaismotu faktu par Latvijas nelabvēlīgo izturēšanos pret PSRS-bu un līdz ar to izteica stingru protestu savas valdības vārdā, pastrīpojot, ka no visa tā viņi taisīšot attiecīgus slēdzienus un būšot spiesti revidēt savas attiecības ar Latviju. Stomoņakovs runāja diezgan ilgi. Kad viņš bija beidzis, es uz noteiktāko atbildēju, ka man ir pilnīgi nesaprotams padomju valdības protests, jo neviena Latvijas valdība nav kultivējusi kautkādu naidu pret PSRS-bu, bet gan centusies

Augsti godātam
A. B a l o ž a kungam,
Latvijas Ārlietu ministrim.

vienmēr būt ar to vislabākās attiecībās. Starp citu es pastrīpoju, ka nav ne mazākā pamata runāt par kaut kādu attiecību pasliktināšanu no mūsu puses, ja, par piemēru, mēs nevaram atļaut vienai otrai viņu iestādei rīkoties Latvijas teritorijā pēc padomju Krievijas likumiem, ko padomju iestādēm vajadzētu saprast. Saprotams šādi norādījumi Stomoņakovu vēl jo vairāk uzbudināja, un mūsu saruna izbeidzās ar to, ka katrs palikām pie sava.

Stomoņakova uzbrukumus mūsu presei es noraidīju, norādīdams, ka ari viņu prese ir bijusi pārāk netaktiska, nodrukādama "Latvijas Sarga" tendenciozo rakstu par manu prāvu ar "Latvijas Sarga" redaktoru, ievietodāma Jūs aizskarošus rakstus u.t.t. To atkal Stomoņakovs centās atspēkot, vispirms atvainodamies par to un norādīdams, ka tā rīkojusies tikai viņu bulvaru prese. Es atkal viņam atbildēju, ka ari "Latvijas Sargu" un "Segodņa" viņi paši sauc par bulvara presi, u.t.t. Tādā pat garā saruna notika ari par citiem jautājumiem.

Kā atskaņas no izteiktā ārlietu komisariata protesta, jau otrā dienā, t.i. 2o. februarī, visās Maskavas, Ļeņinpils un, jādomā, ari citās padomju avizēs bija publicēts kāds process, kas iztiesāts pret kādu padomju pilsoni Davidoviču un kurā iemaisīts ari mūsu atašejs Blūmentals. Varu apgalvot, ka sūtniecībai absoluti nekas nebija zinams, ka 11. februarī ir ticis iztiesāts kāds spekulacijas process, kur iemaisīts Blūmentals. Ari Blūmentals neko par to neesot zinājis. Skaidri bija redzams, ka šis preses uzbrukums Blūmentalam, kā sūtniecības atašejam, bija

496

taisīts sakarā ar notikušiem Rīgā arestiem un ka nekas šinī lietā nebūtu ticis zinams, ja nebūtu arestu Rīgā. Ņemot to vērā, sūtniecība uz ārlietu komisariata notu, kuŗu saņēma 21. februarī par Blūmentala izraidīšanu no PSRS-bas, jau 22. februarī atbildēja ar protesta notu, kvalificējot notikumu ar Blūmentalu, kā "organizētu uzbrukumu Latvijas sūtniecības prestižam Maskavā, kā to redzat no še klātpieliktās notas noraksta. Sūtniecība protestēja par to, ka tiek iztiesātas prāvas, kuŗās aizskar sūtniecību bez kaut kādas sūtniecības ziņas un ka pēc 9 dienām, vienā un taī pašā dienā visi padomju laikraksti par to raksta, kas var notikt tikai tad, ja ir par to attiecīgs valdības rīkojums.

Volfmaņa prāva.

Otrs uzbrukums, vērsts pret mums, notika Ļeņinpilī, kur 2o. un 21. februarī iztiesāja angļu fabrikas direktora, mūsu pilsoņa Volfmaņa lietu. Es nosēdēju tiesas zālē 2o. februarī no plkst. 10 rīta līdz 8 vakarā un 21. - no 11 līdz 7 vakarā, jo biju apņēmies no prāvas gaitas neko nepalaist garām, lai varētu taisīt pareizus un pilnīgi objektivus slēdzienus, kā par Volfmaņa prāvu, tā ari vispāri par PSRS-bas tiesām. Uz šo prāvu man līdz izbrauca "New-York Times" korespondents Mr. Duranty. Ari Francijas vēstnieks savam padomniekam, kuŗš taī pašā vakarā izbrauca uz Ļeņinpili, ņemot vērā manu lūgumu, bija uzdevis apmeklēt Volfmaņa prāvu. To visu zināja ārlietu komisariats, kā ari tiesnešu kungi, un tamdēļ, kā varēja noprast, pēdējie uzvedās visu laiku ļoti korekti. Kā pirmā, tā ari otrā diena nedeva nekādu pierādījumu, ka Volfmanis tiešam būtu devis 1.5oo rbl. kukuļu, izņemot inženiera Brilkina,

t.i. paša kukuļņēmēja, apmelojumu. Tiesnešu stāvoklis bija ļoti neveikls, un tādēļ viss process tika vadīts tādā veidā, lai pierādītu, ka Morgana tigeļi nav bijuši pietiekoši stipri un pareizi izgatavoti. Ja to būtu iespējams konstatēt, tad taisītu slēdzienu, ka Volfmanim ir bijis vajadzīgs dot kukuļus. Bet tā kā ari to bija grūti pierādīt, tad stāvoklis palika diezgan savāds, un publika zālē sāka domāt, ka Volfmanis tiks attaisnots. Bet tad pilnīgi negaidot otrā dienā, pēc pusdienas, pēc apmēram pusotras stundas pārtraukuma, prokurors nāca ar priekšlikumu lietu atlikt, jo iepriekšējā izmeklēšanā neesot visi jautājumi noskaidroti un ka līdz ar to esot saredzamas spiegošanas pazīmes. Pēc tam nopratināšana vēl turpinājās. Volfmanis palika nervozāks, sāka runāt nevajadzīgas lietas, un tiesa prokurora priekšlikumu pieņēma. Apsūdzētie visi tika tiesas zālē arestēti, un pat man, pasniedzot roku Volfmanim, tiesas sargs pieskrēja klāt, lai noraidītu.

Skaidri bija redzams, ka bija saņemtas direktivas tiesu atlikt un lietu ievadīt jaunā virzienā, lai varētu to vilcināt un uzsākt nelaimīgā Volfmaņa spīdzināšanu no jauna un, varbūt, to notiesāt, kā špionu, neskatoties uz to, ka priekš tā nav nekāda pamata.

Tā kā ārlietu komisariata Ļeņinpils aģenturas pārstāvis Jankovskis ari visu laiku atradās tiesas zālē, tad es viņam paziņoju, ka es, kā Latvijas valdības pārstāvis, lūdzu Volfmani no apcietinājuma atsvabināt līdz jaunai tiesai un atļaut viņam dzīvot viņa privatā dzīvoklī. Uz to viņš man atbildēja, ka lai

498

es pats personīgi griežoties pie ārlietu komisariata aģenta Zalkinda; es atbildēju, ka labprāt to es darītu un darīšu Maskavā, bet ka Ļeņinpilī es ilgāk nevaru palikt. Līdz ar to es pastrīpoju, ka negaidītā tiesas gaita ir atstājusi uz mani ļoti nospiedošu iespaidu.

22. februarī es jau biju Maskavā un Volfmaņa lietā iesniedzu notu, kuŗu še norakstā klāt pielieku.

Starp citu tiesas procesā noskaidrojās, kas lielā mērā raksturo, kā PSRS-bas tiesas tā ari vispārējo iekārtu, ka fabrikants nedrīkst saņemt privatā kārtā no fabrikas inženieriem nekādas informacijas par nodoto no paša fabrikanta preci, t.i. - kāda viņa ir, laba vai slikta, jo to var uzskatīt par špionažu.

Fabrikanta, šinī gadījumā Volfmaņa, pienākums ir bijis izgatavot netikai tādu preci, kuŗa laba un noderīga fabrikai, bet kuŗa ari būtu spējīga izturēt s p e c i f i s k o s transporta un uzglabāšanas apstākļus. - Sakarā ar šo es ar"New-York Times" korespondentu savā starpā ironizējām, ka pēc kādiem gadiem krievu tiesa tiesās visus porcelana fabrikantus par to, ka tie ir izgatavojuši porcelana vāzes, kas pie pārvadāšanas plīst, bet ne dzelzs, kuŗas nav sasitāmas. Tiešam bija ko pabrīnēties par tāda veida loģiku.

Vēl ļoti interesants moments bija, kad tiesas priekšsēdētājs ļoti ģiftīgi jautāja Volfmanim par fabrikas peļņu. Volfmanis atbildēja, ka kompanija tamdēļ vien nav bijusi ieinteresēta peļņā, <u>ka katrs kapitals, kas ienākot no ārzemēm, laukā no PSRS-bas vairs netiekot.</u> Tas ļoti, kā varēja redzēt, nepatika

499

tiesnešiem, bet tie ne mazākā mērā uz to nereagēja.

Visa tiesas gaita atstāja uz mani, kā ari pārējiem klausītājiem, ļoti drūmu iespaidu. Ja kapitalists, kas attiecas uz mazākiem privatiem kapitaliem, grib netikai pazaudēt savu kapitalu, bet ari zaudēt savu prātu, tad viņš patlaban var nākt uz PSRS-bu uz uzsākt strādāt. Volfmanim gāja tik ilgi labi, kamēr krievi ierīkoja tādu pašu fabriku; tiklīdz kā tas bija noticis, Volfmani un viņa fabriku, neskatoties uz to, ka tā ir angļu, bija nolemts padot iznīcināšanai. Volfmaņa process bija ļoti "pokazateļnij" /zīmīgs/ un savā ziņā, kā "New-York Times" korespondents izteicās, interesantāks par "Šachtinskoje delo".

Saruna ar Litvinovu.

26. februarī laikrakstos bija ievietots, ka padomju valdība iesniegusi stingru protesta notu. Pēc pusdienas Litvinovs lūdza mani ierasties pie viņa. Sagaidīju un sagatavojos uz stipru izrunāšanos, bet tīri kā par brīnumu Litvinovs iesāka ar protokolu. Izteikdamies, ka mūsu kopīgi parakstītais protokols paredzot ari citu valstu piedalīšanos, viņš man paziņoja, ka ari Turcija, kā viņš iepriekš esot noskaidrojis, gribot pievienoties protokolam un ka sakarā ar to viņš nosūtot specialu rakstu, kuŗu man nolasīja. Saprotams, man nekas cits neatlika, kā izteikt par to savu atzinību un piekrišanu.

Lai pārtrauktu iestājušos klusumu, es pirmais uzsāku sarunu par pēdējiem notikumiem, izteikdams izbrīnēšanos par tiem nepamatotiem uzbrukumiem Latvijas iestādēm, kuŗi parādās presē. Kad Litvinovs man sāka atkal uzskaitīt tos pašus jautājumus, ko 19. februarī Stomoņakovs, un sevišķi pastrīpoja mūsu preses

500

nelabvēlību, ari es atkārtoju to pašu, ko Stomoņakovam biju jau izteicis. Uz/to Litvinovs atbildēja, ka galu galā prese tomēr neesot tik svarīgs faktors, bet gan tā noteikti naidīgā politiskā linija, kuŗu tagadējā Latvijas valdība no paša sākuma esot uzsākusi pret PSRS-bu. Prese tikai atspoguļojot Latvijas valdības centienus. Es,saprotams, atkal uz to kategoriskāko noraidīju šādus apgalvojumus. Saruna ar Litvinovu bija tomēr daudz mierīgāka un pat miermīlīgāka, kā iepriekšējā saruna ar Stomoņakovu.

Tās pašas dienas pēcpusdienā mani apmeklēja Francijas vēstnieks, interesēdamies, kā īsti krievi domājot zem tiem itkā draudiem, kuŗi šodiem, sakarā ar notas iesniegšanu Rīgā, parādījušies padomju presē. Viņš likās uztraukts par to, ka Kominterns tiešam var uzsākt daudz aktivāku darbību Latvijā, kā līdz šim, kas varbūt varētu apdraudēt Latviju. Es viņu pārliecināju, ka tādām aizdomām nevar būt ne mazākā pamata, jo Kominternam piekritēju Latvijā ir samērā ļoti maz, un mūsu attiecīgās iestādes ir vienmēr nomodā.

Kas tāļāk notiks un kā nokārtosies mūsu patlaban saspīlētās attiecības ar PSRS-bu, to rādīs nākotne. Es no savas puses tikai vienu varu ieteikt, - vispirms savaldīt mūsu presi, lai tā strādātu savas zemes interesēs un lai nedotu iemesla padomju valdībai ar mūsu pašu preses palīdzību ievadīt mūsu attiecības ar PSRS-bu tādā stāvoklī, kāds mums nebūt nav vēlams. Bet līdz ar to neielaisties ne uz kādiem kompromisiem, kas attiecas uz mūsu iekšējo cīņu pret nelabvēlīgiem un naidīgi mums

501

noskaņotiem elementiem un varbūt pat veselām iestādēm. Pie šī gadījuma es atkal no jauna gribētu atkārtot, ka mums vajadzīgs stiprināt un kvalificēt cik vien iespējams, mūsu politisko apsardzi un neatlaidīgi noorganizēt tā valsts apsardzību, ka mēs varam būt droši, ka nekādas nejaušības nevar notikt. Kā jau agrāk es atzīmēju, - Litvinova protokola parakstīšana ir tikai maskēta miera demonstracija. Šīs demonstracijas galvenais nolūks ir, tā sakot, iemidzināt lētticīgos un noskaņot par labu sev pasaules strādniecības masas un tā sekmēt komunisma galveno mērķi - pasaules revoluciju.

Varu atzīmēt, ka uzbrukumi mūsu valdībai, pat atašejam Blūmentalam, skatoties no diplomatiskā korpusa redzes stāvokļa, nav metuši nelabvēlīgu uz mums ēnu. Visi mani kolēģi par attiecīgiem uzbrukumiem mums no padomju iestādēm izteicās, kā par savāda veida banditismu.

Tādu pašu neparastu uzbrukumu padomju prese ir parādījusi 26. februarī pret Japanas vēstniecību. "Večerņaja Moskva" Japanas jūras atašeju, I ranga kapitanu kvalificē, kā nepārspējamu nelietī, kurš sarīkotās orģijās piekaujot uzlūgtos viesus, sviežot ar mēbelēm un pat ievainojot ar nazi sievieti, kad tā nepadodoties viņa iegribai. Šo avizes izgriezumu pielieku še klāt. No savas puses varu piezīmēt, ka kārtīgi krievu pilsoņi, privatas personas, nevar un ari neapmeklē Japanas militarā atašeja sarīkotos vakarus. Bez šaubām te būs bijusi darīšana ar kaut kādu provokaciju vai špionažu. Kad Jūs, Ministra kungs, iepazīsaties ar specialu ziņojumu, kuŗu es nevaru ietilpt šinī

502

ziņojumā, un kuŗu nosūtu viskonfidencialākā kārtā, tad Jums daudz kas būs labāki saprotams par to, kas notiek, kā notiek un var notikt padomju Republikā.

Vēl izgriezumā klāt pielieku žurnala "Čudak" š.g. 8. numuru, kuŗā nofotografēts bija Polijas bij. militarais atašejs Kobilanskis, ar nekrietnu paskaidrojumu apakšā. Cik atceros, 3 - 4 gadu atpakaļ Kobilanskam, sakarā ar viņa darbību Maskavā, tika taisīts uzbrukums. Kobilanskis jau pag. gada rudenī atstāja Maskavu un ir tagad sūtniecības padomnieks Rumanijā. Beidzamo reizi viņš Maskavu apmeklēja kopā ar Rumanijas delegatu Davilu, sakarā ar Litvinova protokola parakstīšanu. Tā tad, tiklīdz kā protokols parakstīts, ir atrasts par vajadzīgu paķengāties par protokola parakstītāju līdzdalībnieku, bij. majoru Kobilanski, kuŗam nekādu sakaru vairs nav ar PSRS-bu. Tas pa daļai rāda, cik liels īgnums ir vispār pret protokolu zināmās aprindās Maskavā, un ka ir zinams pamats ticēt tām baumām, ka pēc protokola parakstīšanas Litvinova stāvoklis stipri sašķobījies, it sevišķi ņemot vērā, ka parakstīšana notika kopā ar Latviju.

Bez tam vēl pielieku izgriezumu no 27. februara "Izvestijām", kuŗā aprakstīta Volfmaņa prāva. Ir skaidri redzams, ka nelaimīgo Volfmani grib iznīcināt, kaut gan viņš, kas attiecas uz kautkādu špionažu, pēc manas dziļākās pārliecības ir absoluti nevainīgs. Tiešam šalkas iet par kauliem, visu to redzot un vērojot.

Visus šos jautājumus un dažādus citus notikumus pārrunājot ar vairākiem sūtņiem un vēstniekiem un cenšoties viņos iedziļināties, negribot ir jānāk pie slēdziena, ka te tā lieta

503

nemaz nav tik vienkārši ņemama. Tā vien liekas, ka padomju valdības iekšējās padarīšanas ir tādas, ka ir vajadzīgs uz ārieni taisīt skandalu. Tā vienmēr ir bijusi zīmīga parādība, kuŗa periodiski atkārtojās. Es pat gribu apgalvot, ka pēdējie notikumi Rīgā nebūt nav tik nepatīkami padomju valdībai, kā viņa to cenšas nostādīt. Es no visas sirds vēlētos vienu, un tas ir ļoti svarīgs: katrs padomju valdības šāda vai tāda veida spiediens, katrs protests, kuŗš notiek itkā draudzīgu attiecību nolūkā, katra nelabvēlīga bauma, kuŗa tiek izplatīta, un citas tamlīdzīgas lietas vienmēr ir uzņemamas ar lielāko aukstumu, neuzticību un rūpīgi pārbaudamas, tāpat kā katrs PSRS-bas pilsonis, kuŗš satiekas šādā vai tādā veidā ar ārzemniekiem, vispirms ir uzskatams kā špions. Katru ievērojamāku personu, ar kuŗu padomju valdībai darīšanas, tā vispirms grib padarīt par savu apzinīgu vai neapzinīgu kalpu, vai ari, ja tas nav iespējams, iznīcināt to, ņemot šo vārdu plašākā nozīmē. Tas vispirms attiecas uz mums un citām Baltijas valstīm.-

Ar augstu cieņu

Konfidenciāli. 504

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1929.g. 6 martā.

Valsts Prezidenta sekretariātā
saņemts 1929.g. 8. martā
Ien. № 1154 / akt. № 5.

o/23/sl/

Augsti godājamais

Valsts Prezidenta kungs,

Pie akt.
9.3. Gul

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu sūtņa Padomju Socialistisko Republiku Savienībā š.g.28.februara ziņojuma No.814 norakstu.

Izlietojot gadījumu lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Augstdzimis

Augsti godājamam

G.Z e m g a ļ a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

9. 28 februarī.

505

Pilnīgi slepeni.

814.

Augsti godātais Ministra kungs,

Ārlietu komisariata protests.

Pēdējie notikumi Rīgā - kratīšana Sovtorgflota telpās un attiecīgie aresti - ir ārkārtīgi saviļņojuši padomju valdības iestādes, caur ko mūsu attiecības patlaban ir stipri saspīlētas.

Š.g. 19. februarī, pirms izbraukšanas uz Volfmaņa procesu Ļeņinpilī, es savā vizitē pie Stomoņakova izteicu savu neapmierinājumu par to, ka vispār tāds process notiek, norādot ari vēl uz dažām citām nevēlamām parādībām. Uz to Stomoņakovs, pilnīgi negaidot, sāka man nolasīt veselu virkni dažādu tendenciozi apgaismotu faktu par Latvijas nelabvēlīgo izturēšanos pret PSRS-bu un līdz ar to izteica stingru protestu savas valdības vārdā, pastrīpojot, ka no visa tā viņi taisīšot attiecīgus slēdzienus un būšot spiesti revidēt savas attiecības ar Latviju. Stomoņakovs runāja diezgan ilgi. Kad viņš bija beidzis, es uz noteiktāko atbildēju, ka man ir pilnīgi nesaprotams padomju valdības protests, jo neviena Latvijas valdība nav kultivējusi kautkādu naidu pret PSRS-bu, bet gan centusies

Augsti godātam
A. B a l o š a kungam,
Latvijas Ārlietu ministrim.

vienmēr būt ar to vislabākās attiecībās. Starp citu es pastrīpoju, ka nav ne mazākā pamata runāt par kaut kādu attiecību pasliktināšanu no mūsu puses, ja, par piemēru, mēs nevaram atļaut vienai otrai viņu iestādei rīkoties Latvijas teritorijā pēc padomju Krievijas likumiem, ko padomju iestādēm vajadzētu saprast. Saprotams šādi norādījumi Stomoņakovu vēl jo vairāk uzbudināja, un mūsu saruna izbeidzās ar to, ka katrs palikām pie sava.

Stomoņakova uzbrukumus mūsu presei es noraidīju, norādīdams, ka ari viņu prese ir bijusi pārāk netaktiska, nodrukādama "Latvijas Sarga" tendenciozo rakstu par manu prāvu ar "Latvijas Sarga" redaktoru, ievietodāma Jūs aizskarošus rakstus u.t.t. To atkal Stomoņakovs centās atspēkot, vispirms atvainodamies par to un norādīdams, ka tā rīkojusies tikai viņu bulvaru prese. Es atkal viņam atbildēju, ka ari "Latvijas Sargu" un "Segodņa" viņi paši sauc par bulvara presi, u.t.t. Tādā pat garā saruna notika ari par citiem jautājumiem.

Kā atskaņas no izteiktā ārlietu komisariata protesta, jau otrā dienā, t.i. 2o. februarī, visās Maskavas, Ļeņinpils un, jādomā, ari citās padomju avizēs bija publicēts kāds process, kas iztiesāts pret kādu padomju pilsoni Davidoviču un kurā iemaisīts ari mūsu atašejs Blūmentals. Varu apgalvot, ka sūtniecībai absoluti nekas nebija zināms, ka 11. februarī ir ticis iztiesāts kāds spekulacijas process, kur iemaisīts Blūmentals. Ari Blūmentals neko par to neesot zinājis. Skaidri bija redzams, ka šis preses uzbrukums Blūmentalam, kā sūtniecības atašejam, bija

507

taisīts sakarā ar notikušiem Rīgā arestiem un ka nekas šinī lietā nebūtu ticis zināms, ja nebūtu arestu Rīgā. Ņemot to vērā, sūtniecība uz ārlietu komisariata notu, kuŗu saņēma 21. februarī par Blūmentala izraidīšanu no PSRS-bas, jau 22. februarī atbildēja ar protesta notu, kvalificējot notikumu ar Blūmentalu, kā "organizētu uzbrukumu Latvijas sūtniecības prestižam Maskavā, kā to redzat no še klātpieliktās notas noraksta. Sūtniecība protestēja par to, ka tiek iztiesātas prāvas, kuŗās aizskar sūtniecību bez kaut kādas sūtniecības ziņas un ka pēc 9 dienām, vienā un taī pašā dienā visi padomju laikraksti par to raksta, kas var notikt tikai tad, ja ir par to attiecīgs valdības rīkojums.

Volfmaņa prāva.

Otrs uzbrukums, vērsts pret mums, notika Ļeņinpilī, kur 2o. un 21. februarī iztiesāja angļu fabrikas direktora, mūsu pilsoņa Volfmaņa lietu. Es nosēdēju tiesas zālē 2o. februarī no plkst. 10 rīta līdz 6 vakarā un 21. - no 11 līdz 7 vakarā, jo biju apņēmies no prāvas gaitas neko nepalaist gaŗām, lai varētu taisīt pareizus un pilnīgi objektivus slēdzienus, kā par Volfmaņa prāvu, tā ari vispāri par PSRS-bas tiesām. Uz šo prāvu man līdz izbrauca "New-York Times" korespondents Mr. Duranty. Ari Francijas vēstnieks savam padomniekam, kuŗš taī pašā vakarā izbrauca uz Ļeņinpili, ņemot vērā manu lūgumu, bija uzdevis apmeklēt Volfmaņa prāvu. To visu zināja ārlietu komisariats, kā ari tiesnešu kungi, un tamdēļ, kā varēja noprast, pēdējie uzvedās visu laiku ļoti korekti. Kā pirmā, tā ari otrā diena nedeva nekādu pierādījumu, ka Volfmanis tiešam būtu devis 1.5oo rbl. kukuļu, izņemot inženiera Brilkina,

508

t.i. paša kukuļņēmēja, apmelojumu. Tiesnešu stāvoklis bija ļoti neveikls, un tādēļ viss process tika vadīts tādā veidā, lai pierādītu, ka Morgana tigeļi nav bijuši pietiekoši stipri un pareizi izgatavoti. Ja to būtu iespējams konstatēt, tad taisītu slēdzienu, ka Volfmanim ir bijis vajadzīgs dot kukuļus. Bet tā kā ari to bija grūti pierādīt, tad stāvoklis palika diezgan savāds, un publika zālē sāka domāt, ka Volfmanis tiks attaisnots. Bet tad pilnīgi negaidot otrā dienā, pēc pusdienas, pēc apmēram pusotras stundas pārtraukuma, prokurors nāca ar priekšlikumu lietu atlikt, jo iepriekšējā izmeklēšanā neesot visi jautājumi noskaidroti un ka līdz ar to esot saredzamas spiegošanas pazīmes. Pēc tam nopratināšana vēl turpinājās. Volfmanis palika nervozāks, sāka runāt nevajadzīgas lietas, un tiesa prokurora priekšlikumu pieņēma. Apsūdzētie visi tika tiesas zālē arestēti, un pat man, pasniedzot roku Volfmanim, tiesas sargs pieskrēja klāt, lai noraidītu.

Skaidri bija redzams, ka bija saņemtas direktivas tiesu atlikt un lietu ievadīt jaunā virzienā, lai varētu to vilcināt un uzsākt nelaimīgā Volfmaņa spīdzināšanu no jauna un, varbūt, to notiesāt, kā špionu, neskatoties uz to, ka priekš tā nav nekāda pamata.

Tā kā ārlietu komisariata Ļeņinpils aģenturas pārstāvis Jankovskis ari visu laiku atradās tiesas zālē, tad es viņam paziņoju, ka es, kā Latvijas valdības pārstāvis, lūdzu Volfmani no apcietinājuma atsvabināt līdz jaunai tiesai un atļaut viņam dzīvot viņa privatā dzīvoklī. Uz to viņš man atbildēja, ka lai

509

es pats personīgi griežoties pie ārlietu komisariata aģenta Zalkinda; es atbildēju, ka labprāt to es darītu un darīšu Maskavā, bet ka Ļeņinpilī es ilgāk nevaru palikt. Līdz ar to es pastrīpoju, ka negaidītā tiesas gaita ir atstājusi uz mani ļoti nospiedošu iespaidu.

22. februarī es jau biju Maskavā un Volfmaņa lietā iesniedzu notu, kuŗu še norakstā klāt pielieku.

Starp citu tiesas procesā noskaidrojās, kas lielā mērā raksturo, kā PSRS-bas tiesas tā ari vispārējo iekārtu, ka fabrikants nedrīkst saņemt privatā kārtā no fabrikas inženieriem nekādas informacijas par nodoto no paša fabrikanta preci, t.i. - kāda viņa ir, laba vai slikta, jo to var uzskatīt par špionažu.

Fabrikanta, šinī gadījumā Volfmaņa, pienākums ir bijis izgatavot netikai tādu preci, kuŗa laba un noderīga fabrikai, bet kuŗa ari būtu spējīga izturēt s p e c i f i s k o s transporta un uzglabāšanas apstākļus. - Sakarā ar šo es ar"New-York Times" korespondentu savā starpā ironizējām, ka pēc kādiem gadiem krievu tiesa tiesās visus porcelana fabrikantus par to, ka tie ir izgatavojuši porcelana vāzes, kas pie pārvadāšanas plīst, bet ne dzelzs, kuŗas nav sasitāmas. Tiešam bija ko pabrīnēties par tāda veida loģiku.

Vēl ļoti interesants moments bija, kad tiesas priekšsēdētājs ļoti ģiftīgi jautāja Volfmanim par fabrikas peļņu. Volfmanis atbildēja, ka kompanija tamdēļ vien nav bijusi ieinteresēta peļņā, <u>ka katrs kapitals, kas ienākot no ārzemēm, laukā no PSRS-bas vairs netiekot.</u> Tas ļoti, kā varēja redzēt, nepatika

510

tiesnešiem, bet tie ne mazākā mērā uz to nereagēja.

Visa tiesas gaita atstāja uz mani, kā ari pārējiem klausītājiem, ļoti drūmu iespaidu. Ja kapitalists, kas attiecas uz mazākiem privatiem kapitaliem, grib netikai pazaudēt savu kapitalu, bet ari zaudēt savu prātu, tad viņš patlaban var nākt uz PSRS-bu uz uzsākt strādāt. Volfmanim gāja tik ilgi labi, kamēr krievi ierīkoja tādu pašu fabriku; tiklīdz kā tas bija noticis, Volfmani un viņa fabriku, neskatoties uz to, ka tā ir angļu, bija nolemts padot iznīcināšanai. Volfmaņa process bija ļoti "pokazateļnij" /zīmīgs/ un savā ziņā, kā "New-York Times" korespondents izteicās, interesantāks par "Šachtinskoje delo".

Saruna ar Litvinovu.

26. februarī laikrakstos bija ievietots, ka padomju valdība iesniegusi stingru protesta notu. Pēc pusdienas Litvinovs lūdza mani ierasties pie viņa. Sagaidīju un sagatavojos uz stipru izrunāšanos, bet tīri kā par brīnumu Litvinovs iesāka ar protokolu. Izteikdamies, ka mūsu kopīgi parakstītais protokols paredzot ari citu valstu piedalīšanos, viņš man paziņoja, ka ari Turcija, kā viņš iepriekš esot noskaidrojis, gribot pievienoties protokolam un ka sakarā ar to viņš nosūtot specialu rakstu, kuŗu man nolasīja. Saprotams, man nekas cits neatlika, kā izteikt par to savu atzinību un piekrišanu.

Lai pārtrauktu iestājušos klusumu, es pirmais uzsāku sarunu par pēdējiem notikumiem, izteikdams izbrīnīšanos par tiem nepamatotiem uzbrukumiem Latvijas iestādēm, kuŗi parādās presē. Kad Litvinovs man sāka atkal uzskaitīt tos pašus jautājumus, ko 19. febfuarī Stomoņakovs, un sevišķi pastrīpoja mūsu preses

511

nelabvēlību, ari es atkārtoju to pašu, ko Stomoņakovam biju jau izteicis. Uz to Litvinovs atbildēja, ka galu galā prese tomēr neesot tik svarīgs faktors, bet gan tā noteikti naidīgā politiskā linija, kuŗu tagadējā Latvijas valdība no paša sākuma esot uzsākusi pret PSRS-bu. Prese tikai atspoguļojot Latvijas valdības centienus. Es,saprotams, atkal uz to kategoriskāko noraidīju šādus apgalvojumus. Saruna ar Litvinovu bija tomēr daudz mierīgāka un pat miermīlīgāka, kā iepriekšējā saruna ar Stomoņakovu.

Tās pašas dienas pēcpusdienā mani apmeklēja Francijas vēstnieks, interesēdamies, kā īsti krievi domājot zem tiem itkā draudiem, kuŗi šodien, sakarā ar notas iesniegšanu Rīgā, parādījušies padomju presē. Viņš likās uztraukts par to, ka Kominterns tiešam var uzsākt daudz aktivāku darbību Latvijā, kā līdz šim, kas varbūt varētu apdraudēt Latviju. Es viņu pārliecināju, ka tādām aizdomām nevar būt ne mazākā pamata, jo Kominternam piekritēju Latvijā ir samērā ļoti maz, un mūsu attiecīgās iestādes ir vienmēr nomodā.

Kas tāļāk notiks un kā nokārtosies mūsu patlaban saspīlētās attiecības ar PSRS-bu, to rādīs nākotne. Es no savas puses tikai vienu varu ieteikt, - vispirms savaldīt mūsu presi, lai tā strādātu savas zemes interesēs un lai nedotu iemesla padomju valdībai ar mūsu pašu preses palīdzību ievadīt mūsu attiecības ar PSRS-bu tādā stāvoklī, kāds mums nebūt nav vēlams. Bet līdz ar to neielaisties ne uz kādiem kompromisiem, kas attiecas uz mūsu iekšējo cīņu pret nelabvēlīgiem un naidīgi mums

512

noskaņotiem elementiem un varbūt pat veselām iestādēm. Pie šī gadījuma es atkal no jauna gribētu atkārtot, ka mums vajadzīgs stiprināt un kvalificēt cik vien iespējams, mūsu politisko apsardzi un neatlaidīgi noorganizēt tā valsts apsardzību, ka mēs varam būt droši, ka nekādas nejaušības nevar notikt. Kā jau agrāk es atzīmēju, - Litvinova protokola parakstīšana ir tikai maskēta miera demonstracija. Šīs demonstracijas galvenais nolūks ir, tā sakot, iemidzināt lētticīgos un noskaņot par labu sev pasaules strādniecības masas un tā sekmēt komunisma galveno mērķi - pasaules revoluciju.

Varu atzīmēt, ka uzbrukumi mūsu valdībai, pat atašejam Blūmentalam, skatoties no diplomatiskā korpusa redzes stāvokļa, nav metuši nelabvēlīgu uz mums ēnu. Visi mani kolēģi par attiecīgiem uzbrukumiem mums no padomju iestādēm izteicās, kā par savāda veida banditismu.

Tādu pašu neparastu uzbrukumu padomju prese ir parādījusi 26. februarī pret Japanas vēstniecību. "Večerņaja Moskva" Japanas jūras atašeju, I ranga kapitanu kvalificē, kā nepārspējamu nelieti, kurš sarīkotās orģijās piekaujot uzlūgtos viesus, sviežot ar mēbelēm un pat ievainojot ar nazi sievieti, kad tā nepadodoties viņa iegribai. Šo avizes izgriezumu pielieku še klāt. No savas puses varu piezīmēt, ka kārtīgi krievu pilsoņi, privatas personas, nevar un ari neapmeklē Japanas militarā atašeja sarīkotos vakarus. Bez šaubām te būs bijusi darīšana ar kaut kādu provokaciju vai špionažu. Kad Jūs, Ministra kungs, iepazīsaties ar specialu ziņojumu, kuŗu es nevaru ietilpt šinī

513

ziņojumā, un kuŗu nosūtu viskonfidencialākā kārtā, tad Jums daudz kas būs labāki saprotams par to, kas notiek, kā notiek un var notikt padomju Republikā.

Vēl izgriezumā klāt pielieku žurnala "Čudak" š.g. 8. numuru, kuŗā nofotografēts bija Polijas bij. militarais atašejs Kobilanskis, ar nekrietnu paskaidrojumu apakšā. Cik atceros, 3 - 4 gadu atpakaļ Kobilanskam, sakarā ar viņa darbību Maskavā, tika taisīts uzbrukums. Kobilanskis jau pag. gada rudenī atstāja Maskavu un ir tagad sūtniecības padomnieks Rumanijā. Beidzamo reizi viņš Maskavu apmeklēja kopā ar Rumanijas delegatu Davilu, sakarā ar Litvinova protokola parakstīšanu. Tā tad, tiklīdz kā protokols parakstīts, ir atrasts par vajadzīgu paķengāties par protokola parakstītāju līdzdalībnieku, bij. majoru Kobilanski, kuŗam nekādu sakaru vairs nav ar PSRS-bu. Tas pa daļai rāda, cik liels īgnums ir vispār pret protokolu zināmās aprindās Maskavā, un ka ir zināms pamats ticēt tām baumām, ka pēc protokola parakstīšanas Litvinova stāvoklis stipri sašķobījies, it seviški ņemot vērā, ka parakstīšana notika kopā ar Latviju.

Bez tam vēl pielieku izgriezumu no 27. februara "Izvestijām", kuŗā aprakstīta Volfmaņa prāva. Ir skaidri redzams, ka nelaimīgo Volfmani grib iznīcināt, kaut gan viņš, kas attiecas uz kautkādu špionažu, pēc manas dziļākās pārliecības ir absoluti nevainīgs. Tiešam šalkas iet par kauliem, visu to redzot un vērojot.

Visus šos jautājumus un dažādus citus notikumus pārrunājot ar vairākiem sūtņiem un vēstniekiem un cenšoties viņos iedziļināties, negribot ir jānāk pie slēdziena, ka te tā lieta

514

nemaz nav tik vienkārši ņemama. Tā vien liekas, ka padomju valdības iekšējās padarīšanas ir tādas, ka ir vajadzīgs uz ārieni taisīt skandalu. Tā vienmēr ir bijusi zīmīga parādība, kuŗa periodiski atkārtojās. Es pat gribu apgalvot, ka pēdējie notikumi Rīgā nebūt nav tik nepatīkami padomju valdībai, kā viņa to cenšas nostādīt. Es no visas sirds vēlētos vienu, un tas ir ļoti svarīgs: katrs padomju valdības šāda vai tāda veida spiediens, katrs protests, kuŗš notiek itkā draudzīgu attiecību nolūkā, katra nelabvēlīga bauma, kuŗa tiek izplatīta, un citas tamlīdzīgas lietas vienmēr ir uzņemamas ar lielāko aukstumu, neuzticību un rūpīgi pārbaudamas, tāpat kā katrs PSRS-bas pilsonis, kuŗš satiekas šādā vai tādā veidā ar ārzemniekiem, vispirms ir uzskatams kā špions. Katru ievērojamāku personu, ar kuŗu padomju valdībai darīšanas, tā vispirms grib padarīt par savu apzinīgu vai neapzinīgu kalpu, vai ari, ja tas nav iespējams, iznīcināt to, ņemot šo vārdu plašākā nozīmē. Tas vispirms attiecas uz mums un citām Baltijas valstīm.-

Ar augstu cieņu

Corf. 2. 515

Pie act. 14.3.

Valsts Prezidenta sekretariats
saņemts 1929 g. 14. martā
Nr. 1279 / akt. № 5.

Augsti Godātais Kungs Prezidenta kungs,

Jūsu augstmanim vēlu šo pateicību
nākotnē privātā kārtā. Kamēr jauna dzīve
ir sākusies, bet joprojām liekas, ka mana
pateicība nav vietā, es redzu, ir vēlme
un drīzāk.

Biežā sarakstē ar Pērnavas vietējiem
par latviešu un ebreju kapsētu
vienādu rūpi par Jums. Vēstulēm tā gandā
fotogrāfijas, kuras varēsiet dēvēt pēc
Jūsu un mana vēlēšanās ietvaros.

Cerot tuvu satikšanos

Jūsu J. Ozols

6/II 29.

9. 5 martā.

516

Pilnīgi slepeni.

886.

Augsti godātais Ministra kungs,

Laikraksta "Pēdējā Brīdī" š.g. 2. marta numurā ir nodrukāts anonims raksts zem nosaukuma "Jāuztur mūsu diplomatisko pārstāvju labā slava!" - Šaī rakstā iet runa par A. Blūmentala kga apvainojumiem valutas spekulacijā, kā ari par kādiem "ļoti nopietniem pārmetumiem", kuŗus mūsu prese savā laikā esot cēlusi pret mani. Anonimais autors izrāda lielu tieksmi uzskatīt šos apvainojumus un pārmetumus par pierādītiem un sakarā ar to atgādina mūsu ārlietu resoram viņa pienākumu "rūpēties par vadošo personu maiņu mūsu Maskavas priekšstāvniecībā".

Uz šo rakstu ir dzīvi un steidzami atsaucies padomju laikraksts "Večerņaja Moskva", nodrukājot 4. februarī (t.i. tikai divas dienas vēlāk) pirmās lapas puses pirmajā kolonā rakstu zem nosaukuma "Latvijas laikraksta veselīgā balss Blūmentala lietā". Atreferējot ar prieku "Pēdējā Brīža" raksta saturu, "Večerņaja Moskva" izsaka nožēlošanu, ka ne visi tie, kuŗiem esot

Augsti godātam

A. Ba l o ž a kungam,

Ārli etu ministrim.

547

padots Blūmentala kgs (tā tad pirmā kārtā ir domāti Latvijas ārlietu ministrs un Latvijas sūtnis Maskavā), saprotot tik pat labi, kā "Pēdējais Brīdis", cik kaitīgi esot Blūmentali pašai Latvijai. Nobeidzot savu komentaru, "Večerņaja Moskva" ar gandarījumu kostatē, ka "Pēdējā Brīža" uzstāšanās esot patīkams simptoms, kas liecinot par Latvijas sabiedriskās domas mobilizēšanos pret Blūmentalam līdzīgiem diplomatu tīpiem. Kā redzat, tad "Večerņaja Moskva" raksts ir vērsts ne tikai pret Blūmentalu, bet mazliet apslēptā veidā ari pret mūsu ārlietu resora vadību, kuŗā itkā solidarizējās ar Blumentalam pierakstītiem dienesta pārkāpumiem. Šo rakstu izgriezumā pielieku šeit klāt Jūsu zināšanai. Dienu vēlāk līdzīgs raksts parādījās vēl laikrakstā "Izvestija", kuŗu ari pielieku šeit klāt Jūsu zināšanai.

Pēc iepazīšanās ar "Večerņaja Moskva" rakstu, nosūtīju Jums šifrētu telegramu, kuŗā teicu, ka saredzu abu minēto laikrakstu rīcībā aizdomīgu sadarbību. Ar to es nebūt nedomāju, ka "Pēdējā Brīža" atbildīgais redaktors, ievietodams augšā minēto anonimo rakstu, būtu apzinīgi vēlējies sekmēt padomju politikas nolūkus Latvijā. Atbildīgā redaktora rīcību es izskaidroju drīzāk ar viņa politisko naivitati un pilnīgu nezināšanu, kā un ar kādiem līdzekļiem darbojas padomju aģenti Latvijā. Reizē ar to pieeku pārliecībā, ka minētais raksts ir parādījies uz kāda "Pēdējā Brīža" līdzstrādnieka ierosinājumu, kuŗš savukārt ir ticis kautkādā veidā un ar kautkādiem līdzekļiem uz to pamudināts no padomju atalgotiem aģentiem.

Nevaru nekādā ziņā piekrist laikraksta "Večerņaja Moskvā" apgalvojumam, ka "Pēdējā Brīdi" nodrukātais

518

raksts liecina par kādu Latvijas sabiedriskās domas patstāvīgu mobilizāšanos, pret mūsu diplomatiskam dienestam nenoderīgām personām. Šeit ir drīzāk darīšana ar mūsu sabiedriskās domas apzinīgu mobilizēšanu pret mūsu diplomatiskam dienestam noderīgām personām, pie kam Blūmentala lieta tiek izspēlēta kā izdevīgs un pateicīgs līdzeklis, kuŗš sviež tumšu un aizdomīgu ēnu ari uz citiem mūsu darbiniekiem kā sūtniecībā Maskavā, tā ari ārlietu ministrijā Rīgā. Tāda mūsu sabiedriskās domas mobilizēšana katrā ziņā iziet no padomju valdības un tiek vesta ar viņas aģentu starpniecību. Man nav nekādu šaubu, ka to labi zin un tā to faktiski saprot ari "Večerņaja Moskva".

Mani ilgie personīgie novērojumi Maskavā, kā ari līdzīgi iespaidi, kuŗus ieguvuši mani kolegi no diplomatiskā korpusa šajā pilsētā, apstiprina to manu pārliecību, ka diplomatu kompromitēšana Maskavā nav nejaušs atgadījums, bet gan vesela rūpīgi pārdomāta sistema. Šī cīņa tiek vesta galvenā kārtā pret katru spējīgu un noderīgu diplomatu, kuŗš noteikti un aktivi sekmē savas valsts interešu aizstāvēšanu padomju savienībā. Tādu diplomatu attiecīgie padomju organi mēģina vai nu dabūt savā pusē, vai ari, ja tas neizdodas, tad viņu kautkā galīgi sakompromētēt. Šī kompromētēšana tiek vesta ar visādiem līdzekļiem un notiek kā pašā Maskavā, tā ari tajā valstī, kuŗu šis diplomats reprezentē. Ja nevar viņam pierādīt kādu spekulaciju, tad mēģina sakompromētēt viņa personīgo dzīvi un moralisko reputaciju. Ja tas neizdodas, tad tiek inscenēti gadījumi ar kādu citu sūtniecības darbinieku (kā, piemēram, gadījums ar Blumentalu), kuŗa lieta tad indirektā veidā padara aizdomīgus un šaubīgus ari tos darbiniekus, pret

519

kuŗiem galvenā kārtā ir vērsta padomju provokacija. Nav jāaizmirst, ka padomju valdībai ir pieņemami tikai tādi mūsu valsts pārstāvji Maskavā, kuŗiem trūkst vajadzīgā politiskā skata, inteligences, āktivitates un rakstura spēka, lai sekmīgi un neatlaidīgi cīnītos par mūsu ārējās politikas uzdevumiem Padomju Savienībā.

Tiem, kuŗi nav darbojušies sarkanā Maskavā, kā ari dažiem tiem, kuŗi ir šeit darbojušies, bet ne attiecīgos amatos, - viss augšā izteiktais izklausīsies stipri dīvaini un radīs, varbūt, iespaidu par kādu vajāšanas maniju. Uz to būtu jāatbild, ka tādā gadījumā viss Maskavas diplomatiskais korpuss ir saslimis ar šo vajāšanas maniju. Domāju tomēr, ka ne es, nedz ari mani koleģi no diplomatiskā korpusa nav garīgi slimi cilvēki. Mums būtu iespējams uzrādīt diezgan garu rindu faktu un notikumu, kuŗi spiež mūs taisīt augšā minētos slēdzienus. To spilgti apstiprina jau mans pēdējais pilnīgi slepenais ziņojums, kuŗu Jums nosūtīju.

Labi zinot šos apstākļus, esmu pārliecināts, ka "Pēdējā Brīdī" redaktors ir kritis par upuri savai politiskai naivitatei un padomju provokacijas īpatnējo paņēmienu nepārzināšanai. Katram politiski-inteligentam un valstiski-domājošam preses darbiniekam, kuŗš novērojis pašreizējo latvju-krievu attiecību krasso paasināšanos, būtu jāsaprot, ka Latvijas diplomatu kompromitēšana mūsu un padomju presē ir tikai atsevišķs taktisks gājiens padomju valdības daudzpusīgā un sarežģītā strateģijas planā, kuŗš ar tādu spēku tiek pēdējā laikā vērsts pret mūsu pilsonisko valsti. Tamdēļ ari mūsu valstiski domājošai presei šai krīzes laikmetā vajadzētu pilnīgi atturēties no jebkādiem uzbrukumiem mūsu

520

sūtniecības darbiniekiem Maskavā pat tai gadījumā, ja par pēdējiem mūsu presei ienāktu noteiktas kompromet ējošas ziņas. Lai naivi nesekmētu padomju nolūkus Latvijā un nelietu ūdeņus uz padomju dzirnavām, mūsu presei šīs ziņas būtu jānodod ārlietu ministrijai jeb ari citiem piekritīgiem valsts organiem viņu pārbaudīšanai un attiecīgai tāļākai konfidencialai rīcībai.

"Pēdējā Brīža" anonimā raksta autors ir turpretim rīkojies gluži pretēji. Pats atzīstot, ka mūsu pašreizējās attiecības ar padomju Savienību nav normalas, šis autors tomēr atrod par vajadzīgu pastiprināt to padomju akciju, kas iziet uz mūsu diplomatisko darbinieku kompromet ēšanu mūsu pašas sabiedrības acīs. Tādus rakstus kāri uztver un atreferē ar saviem komentariem padomju prese. Un tā kā pēdējā par saviem padomju diplomatiem nekad nekā kompromet ējoša neraksta, tad abās valstīs, Latvijā un Padomju Savienībā, tiek radīts iespaids, itkā vienīgie vainīgie pie mūsu attiecību paasināšanās ar Padomju Savienību būtu Latvijas nederīgie diplomati. Šādā nozīmē būtu ari jāsaprot tā Latvijas sabiedriskās domas "mobilizēšanās", par kuŗu runā "Večerņaja Moskva".

"Pēdējā Brīža" rakstā uzkrītošs ir vēl tas apstāklis, ka, apvainojot mūsu diplomatus rīcībā, kas vērsta pret padomju likumiem (piem. pret valutas spekulaciju), raksta autors pilnīgi atsakās no jebkādas kritikas par padomju diplomatiem Latvijā. Tajā pat reizē katram mūsu preses politiski un valstiski domājošam darbiniekam būtu taču jāsaprot, ka katra padomju diplomata darbība Latvijā ir savā visnārīgā veidā vērsta ne tikai pret

521

kādiem mūsu atsevišķiem likumiem, bet pat pret mūsu vispārīgāko likumu - likumu par mūsu pilsoniskās valsts satversmi. Šajā faktorā ari mūsu presei būtu galvenā kārtā jāredz izskaidrojums nenormalām attiecībām starp Latviju un Padomju Savienību. Uzbrucēji ir viņi, bet ne mēs, kuŗi tikai atgaiņājas.

Kas attiecas uz vadošo personu maiņu mūsu sūtniecībā, resp. manu atsaukšanu no Maskavas, tad varu pilnīgi vaļsirdīgi konstatēt, ka man nav ne mazākās vēlēšanās palikt Maskavā kādu tīri personīgu motivu dēļ. Šauri personīgā nozīmē man būtu pat patīkamāki un mierīgāki dzīvot un darboties kādā citā sūtniecībā, nekā uzturēties Maskavā un novērot to kombinēto akciju, kuŗu vērš pret mani, kā padomju valdība, tā ari dažas mūsu politiski-sabiedriskās aprindas.

Kas attiecas uz padomju valdību, tad viņa to dara viegli saprotamu iemeslu dēļ. Viņai nepatīk noteiktība, ar kuŗu es esmu uzstājies pie dažādu mums svarīgu jautājumu nokārtošanas. Sakarā ar to viņa ir mēginājusi mani provocēt uz kompromitējošiem soļiem, bet visi šie mēginājumi izrādījušies veltīgi. Pēdējā laikā padomju valdība ir ari vēl stipri neapmierināta ar mani par to, ka es noteikti iestājos par Litvinova protokola <u>konīgu</u> parakstīšanu, kuŗu tā labprāt gribēja izjaukt. Ja tomēr Latvija parakstīja 9. februarī protokolu kopīgi ar citām valstīm, tad padomju valdība redz manī galveno vainīgo, ka tas notika,un tamdēļ ari radusies viņas pastiprinātā cīņa pret mani. Bez tam es ari esmu par daudz tuvu iepazinies ar padomju apstākļiem un darbības paņēmieniem, kādēļ es esmu varbūt palicis šeit neērts. Šo iemeslu dēļ padomju valdība labprāt redzētu manā vietā kādu jaunu

525

personu ar elastīgāku raksturu un mazāku vietējo apstākļu pārzināšanu. Tad viņa varētu attīstīt savu mūsu interesēm naidīgo politiku daudz sekmīgāki, nekā līdz šim.

Sarežģītāka un grūtāki izprotāma ir opozicija pret mani pašā Latvijā. Ir,zinams, skaidrs, ka tām mūsu politiski-sabiedriskām grupām vai atsevišķām personām, kuŗas atrodas [redacted] zem viņas iespaida, ir ari jāiestājas par manu atsaukšanu no Maskavas, kā padomju valdībai nepatīkamu personu. Savāda ir tikai to mūsu politiski-sabiedrisko aprindu izturēšanās, kuŗas līdzīgi padomju valdībai, pastāv uz manu atsaukšanu no Maskavas, bet dara to gluži pretēju motivu dēļ, nekā padomju valdība, t.i. tamdēļ, ka es esot patīkams padomju valdībai. Nevaru to izskaidrot citādi, ka ar ļoti smalku un apbrīnojami veiklu padomju valdības gājienu pret mani. Viņa ir atradusi līdzekļus un ceļus, kā apvienot divas politiskā ziņā pilnīgi pretējas sabiedrības daļas vienā kopīgā akcijā pret mani uz pilnīgi pretēju motivu pamata.

Ari šis izskaidrojums, varbūt, Jums Rīgā izklausīsies mazliet brīnišķīgs. Uzskatu tomēr par vajadzīgu atzīmēt, ka taisni tā saprot šo pret mani vērsto cīņu mani tuvākie kolegi starp ārvalstu vēstniekiem un sūtņiem Maskavas diplomatiskā korpusā. Esmu spiests ar zināmu nožēlošanu konstatēt, ka taisni Maskavas diplomatiskā korpusā, kuŗš ir uzglabājis savas neliekuļotās simpatijas un patiesu cieņu pret Latvijas sūtniecību Maskavā, neskatoties uz atkārtotiem uzbrukumiem sūtniecības un manam personīgam prestižam, - es esmu atradis daudz pilnīgāku un pareizāku izpratni par manu patieso stāvokli un nozīmi Maskavā, nekā savas

523

pašas valsts piekritīgās aprindās.

Ja tamdēļ, ņemot vērā augšā izteikto, es labprāt un bez kādas vilcināšanās atstātu sūtņa posteni Maskavā, cik tāļu es skatos uz šo aiziešanu no tīri personīgo sajūtu un ērtību viedokļa, es tomēr uzskatu par savu pienākumu aizrādīt, ka, raugoties no strikti valstiskā viedokļa, es uzskatītu par nepieciešamu pašreizējā ~~paasinātā~~ attiecību stāvoklī pilnīgi izbeigt katru pārrunu par priekšā stāvošu sūtņu maiņu Maskavā. Nepieciešams to darīt divu svarīgu motivu dēļ. Pirmkārt, mana modestā persona nebūt nav galvenais iemesls, kamdēļ paasinājušās mūsu attiecības ar padomju Savienību. Tas ir noticis citu un daudz svarīgāku iemeslu dēļ, par kuŗiem es jau rakstīju savos iepriekšējos ziņojumos. Mana aiziešana no Maskavas būtu tikai apstāklis, kuŗš atvieglotu padomju valdībai to vispārējo ofensivu, kuŗu viņa pēdējā laikā ir pret mums uzsākusi. Domāju tamdēļ, ka taisni šaī krizes momentā valsts intereses prasa paturēt par sūtni Maskavā tādu personu, kuŗas ilgie darbības gadi, novērojumi un piedzīvojumi Padomju Savienībā dara viņu par kvalificētu orientēties tajoš sarežģītos jautājumos, kuŗi pašreiz starp mums uzpeld. Otrkārt, mana pašreizējā atsaukšana no Maskavas nozīmētu padomju valdības uzvaru taī cīņā, kuŗu viņa ved pret mani, kā viņaš neizdevīgu Latvijas pārstāvi. Ar savu piekāpšanos mēs tikai dotu savu apstiprinājumu padomju valdības sugestētam un izplatītam ieskatam, itkā sūtnis Ozols būtu vainojams pie nenormalu attiecību iestāšanos starp Latviju un padomju Savienību. Reizē ar to tas dotu padomju valdībai pārliecību, ka viņa patiešam var mainīt Latvijas sūtņus Maskavā pēc savas iegribas un viņa tad, zināms, nekavētos

524

šos savus pārbaudītos cīņas ieročus izlietot ari pret kuŗu katru manu pēcnācēju Maskavā, ja tas izrādītos vajadzīgs. Domāju tamdēļ, ka ir mūsu valsts interesēs novērst tādu mums kaitīgu un apvainojošu kapitulaciju padomju valdības intrigu un provokacijas priekšā. Tāds ir mans uzskats šajā jautājumā, un tā to ari novērtēs labi informētais diplomatiskais korpuss Maskavā. Pilnīgi konfidenciali atļaujos Jums ziņot, ka gluži tāpat saprot pret mani vērsto cīņu ari vietējais Francijas vēstnieks Jean Herbette, kuŗš savos ziņojumos Francijas valdībai ir atkārtoti aizrādījis, kā uz manu lomu un nozīmi pie mūsu valsts interešu aizstāvēšanas Padomju Savienībā, tā ari uz manu vērtīgo sadarbību ar saviem diplomatiskiem kolegiem Maskavā. Konfidenciali ari Polijas sūtnis Pateks ir mani informējis par to, cik labvēlīgi uz mani skatoties poļu valdības aprindas un cik labprāt viņas mani redzētu kā Latvijas pārstāvi Varšavā. Reizē ar to Pateks atzīmēja, ka Latvijas un citu Baltijas valstu interesēs tomēr būtu nepieciešama mana palikšana Maskavā, it sevišķi pašreizējā situacijā. Tā viņš esot ari informējis savu valdību.

Lasot šo garo ziņojumu, Jums izliksies varbūt mazliet nesaprotams, kamdēļ samērā tik maznozīmīga "Pēdējā Brīža" raksta dēļ es esmu tik plaši pakavējies pie visiem šiem jautājumiem. Esmu to darījis vienīgi tamdēļ, ka minētā rakstā saskatīju simptomus tai padomju valdības akcijai pret mūsu diplomatiskiem pārstāvjiem, kuŗai var būt ļoti nopietnas un draudošas sekas, ja mēs laikā nesperam visnoteiktākos soļus šīs akcijas paralizēšanai.

Nobeidzot šo ziņojumu, atļaujos izteikt cerību, ka turpmāk mūsu valdība ieņems noteiktu stāvokli un ka Jūs atradī-

525

sat par iespējamu pilnīgi konfidenciālā kārtā informēt mūsu valstiski noskaņoto preses organu atbildīgos redaktorus par tās ciņas patiesiem apstākļiem, kuŗa tiek patlaban vesta pret mūsu valsti un viņas sūtniecības prestižu Maskavā. Domāju, ka nebūtu lietderīgi to darīt kādā kopīgā intervijā (lai nebūtu liecinieku un lai izceltu šīs sarunas svarīgo un slepeno raksturu), bet gan pārrunājot šo jautājumu ar katru atbildīgo redaktoru atsevišķi, apelejot pie viņa valstisko pienākumu apziņas.

Būtu vēl ari lietderīgi aizrādīt atbildīgiem redaktoriem, cik nevēlama un kaitīga ir tā parādība, kad mūsu preses darbinieki cītīgi apmeklē Rīgas padomju sūtniecības sarīkotos rautus, kur tie zem personīga kontakta un alkohola iespaida gūst ieskatus un paskaidrojumus, kas noved pie tik pretvalstiskas sabiedriskas domas "mobi.izēšanas", kā tas novērojams "Pēdējā Brīža" rakstā. Zināmā mērā tāpat vajadzētu izturēties ari mūsu māksliniekiem, politiskiem un sabiedriskiem darbiniekiem un visiem citiem, kas apmeklē padomju sūtniecības izrīkojumus Rīgā. Mēs šeit Maskavā esam pilnīgi izolēti no katra sabiedriska kontakta un gluži tāpat to vajadzēja nostādīt ari Latvijā. Maskavas valdība ir gājuši pat vēl tālāk, noliedzot ārlietu komisariata atbildīgiem darbiniekiem apmeklēt diplomatiskā korpusa locekļu sarīkotās dinejas [redacted]. Oficiali tas gan tiek motivēts ar darba daudzumu, kuŗu jāveic tiem atbildīgiem darbiniekiem, bet vietējais diplomatiskais korpuss redz šaī noliegumā noteiktu atsvešināšanās tieksmes, lai varbūt izolētu atbildīgos darbiniekus no kautkādiem kaitīgiem iespaidiem, kas varētu atsauktīes uz viņu darbu.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumus.

[signature]

9. 9 martā. 526

947. Pilnīgi slepeni.

Augsti godātais Ministra kungs,

Pēdējā laikā novērojamā attiecību paasināšanās starp mums un Padomju Savienību spiež mani vēl reiz atgriezties pie jautājumā, kā saskaņot ārlietu ministrijas, sūtniecības, konsulatu un citu valsts iestāžu darbību, lai mūsu sūtniecība Maskavā spētu ar panākumiem veikt viņai piekrītošos uzdevumus. Domāju,ka attiecībā uz Maskavas sūtniecību šim darba kontaktam jābūt daudz ciešākam, nekā tas paredzēts ārlietu ministrijas sadarbības šemā ar pārējām mūsu pārstāvībām ārzemēs. To prasa pilnīgi īpatnējie apstākļi, kādos jādarbojas mūsu sūtniecībai, par ko, es ceru, Jūs, augsti godātais Ministra kungs, būsat tagad jau pārliecinājušies. Īpatnēja ir Padomju Savienības sociālā struktura un iekšējā likumdošana; īpatnēja ir viņas ārējā politika; īpatnēji viņas diplomatiskā un administratīvā aparata darbības paņēmieni un,beidzot, ievērojot mūsu valsts atdalīšanos no Krievijas, pilnīgi īpatnēji ir ari mūsu ārējās politikas uzdevumi un intereses Padomju Savienībā.

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,

Ārlietu ministrim.

527

Padomju valdība, zinams, ar lielu prieku novēro ciešas un saskaņotas rīcības trūkumu mūsu valsts iestāžu darbībā. Esmu pat pārliecināts, ka viņa sper rūpīgi pārdomātus soļus, lai šo saskaņu vēl jo vairāk vājinātu un dezorganizētu. Šaī ziņā interesanta ir Litvinova atsauksme par mūsu resoru sadarbību, kuŗu viņš dažas dienas atpakaļ bija izteicis Igaunijas sūtnim Seljamam. Pēdējais bija jautājis par mūsu pašreizējām attiecībām ar Padomju Savienību, aizbildinoties ar pretekstu, ka tas viņu ļoti interesējot, ievērojot Latvijas-Igaunijas tuvās attiecības. Litvinovs uz to bija atbildējis ar mums jau pazīstamiem pārmetumiem par preses uzbrukumiem, kratīšanu "Sovtorgflota" telpās, u.t.t. Savus paskaidrojumus Litvinovs bija nobeidzis ar zīmīgiem vārdiem, ka <u>Latvija jau esot tāda savāda valsts, kuŗā neviens ministrs labi nezinot, ko darot otris.</u>

Jau vairākos savos agrākos ziņojumos esmu rakstījis par nepieciešamību ciešāki saskaņot mūsu darbību. Atļaujos ari tagad izteikt dažas konkretas domas un ierosinājumus šajā pat jautājumā.

<u>su pra-</u> Padomju Savienība ir valsts, kuŗa savās ārējās attiecī-
<u>bu aiz-</u> bās strikti pieturās pie principa "dodu, lai tu dotu" ("do, ut des")
<u>āvēšana.</u> Šo principu ari mums vajadzētu visrūpīgākā kārtā ievērot, uzmanīgi raugoties, ka pret katru "dodu" mēs saņemam attiecīgu ekvivalentu. Tas jādara jo vairāk tamdēļ, ka mums nav sevišķi daudz, ko dot, un ka iepretim Padomju Savienībai Latvija ir galvenā kārtā prasītājas lomā. Tā, piemēram, mums ir vēl lielāks vairums nepabeigtu reevakuacijas lietu, kuŗu nokārtošanu mēs prasam. Padomju valdība nacionalizē un municipalizē mūsu pilsoņu īpašumus, kuŗu atdošanu

528

mēs prasam. Tāpat viņa apcietina mūsu pilsoņus, inscenē tiesas procesus un piespriež bārgus sodus, kamdēļ mēs prasam revidēt tiesas lēmumus, atvieglot notiesāto likteni u.t.t. Savā darbībā sūtniecībai ir jāsaduras ar daudz pārsteidzošām lietām, kuŗas var notikt tikai Padomju Savienībā un kuŗu nokārtošanu mūsu interesēm atbilstošā virzienā mēs esam spiesti prasīt.

Visu šo prasību aizstāvēšana piekrīt mūsu sūtniecībai Maskavā. Jautāsim tagad, kādi ir sūtniecības rīcībā līdzekļi mūsu prasības aizstāvēt un nokārtot? Tādi ir tikai divi: mūsu līgumi ar Padomju Savienību un starptautiskās tiesības. Par nožēlošanu mūsu līgumi ir ar lieliem trūkumiem, svarīgākās līgumu klauzulas ir tā redigētas, ka viņas pieļauj mums nelabvēlīgu interpretaciju. Dažām klauzulām ir vēl pievienotas rezerves, kas anulē līgumā sacīto. Tā, piemēram, miera līguma 8. pants nodrošina mūsu pilsoņu tiesības uz viņu īpašumu saskaņā ar padomju Savienībā pastāvošiem likumiem, kas praksē nozīmē šo īpašumu tiesību pilnīgu anulēšanu.

Pat vēl mazāku atbalstu mūsu prasību aizstāvēšanai sūtniecība var atrast starptautiskās tiesībās. Prasību aizstāvēšana uz šī pamata ir iespējama tikai tajā valstī, kuŗas iekšējā likumdošana pieskaņota starptautisko tiesību vispārīgiem principiem. Bet Padomju Savienības iekšējā likumdošana ir konsekventi uzbūvēta uz šķiras diktaturas principiem, kuŗi nav savienojami ar modernām starptautiskām tiesībām, un tamdēļ pēdējās šeit apzīmē par "tā saucamām starptautiskām tiesībām". Pret tām padomju valdība nesajūt cieņu un ar to norādījumiem viņa nerēķinas savā valsts praksē.

529

Ievērojot to nelielo atbalstu, kuŗu dod sūtniecības prasību aizstāvēšanai mūsu līgumi ar Padomju Savienību un starptautiskās tiesības, sūtniecībai atliek tikai l ū g t ārlietu komisariatu mūsu prasības ievērot. Kā ārlietu komisariats šos lūgumus ievēro, to liecina sūtniecības ilggadīgā prakse. Ārlietu komisariats strādā apbrīnojami ātri tajās lietās, kuŗu nokārtošanā viņš pats ieinteresēts. Turpretim visās citās lietās ārlietu komisariats strādā tikpat apbrīnojami lēni un gausi. Mūsu apstrādāšanā ir daudz lietas, kuŗas velkās gadiem un vēl nav izbeigtas. Dažas lietas ir tikpat vecas, cik pate sūtniecība. It sevišķi tas sakams par lietām, kas attiecas uz reevakuaciju, īpašumu nacionalizēšanu, dažāda veida kompensacijām u.t.t.. Šajās lietās ārlietu komisariats vadās no uzskata, ka laiks ir vislabākais lietu kārtotajs. Uz savām notām sūtniecība parasti pusgada laikā nesaņem nekādas atbildes, neskatoties uz rakstiskiem un mutiskiem atgādinājumiem. Tad pienāk atbilde, ka attiecīgā lieta nodota kompetento iestāžu caurskatīšanai un atsauksmei. Tad paiet atkal otrs pusgads un atkal jauni sūtniecības atgādinājumi. Tad pēc gada ārlietu komisariats lūdz sūtniecību piesūtīt mūsu pirmās notas norakstu, kas liek domāt, ka pa šo laiku lieta ir kādā kanclejā pazaudēta. Tad sūtniecība piesūta sava pirmā iesnieguma norakstu,un līdzīga procedura sākās no jauna.

Pakavējos sīkāki pie ārlietu komisariata lietu vadīšanas paņēmieniem, lai Jūs redzētu, kādos apstākļos sūtniecībai ir jāstrādā un lai atspēkotu pārmetumus par lietu gauso vadīšanu, kuŗi sūtniecībai tiek dažreiz izteikti. It sevišķi savādi šie pārmetumi

530

izklausās, ja viņi nāk no ārlietu ministrijas austrumnodaļas, jo gandrīz visi darbinieki šajā nodaļā ir savā laikā darbojušies mūsu sūtniecībā Maskavā. Varēja tamdēļ sagaidīt, ka viņiem šīs ārlietu komisariata īpašības ir jau labi pazīstamas un ka tamdēļ viņi ari labi zin, kur meklējamss dažādu lietu novilcināšanas īstais cēlonis.

Domāju, ka mēs varam izlietot vēl divus līdzekļus, lai sekmētu mūsu prasību pilnīgāku un drīzāku apmierināšanu, nekā līdz šim. Pirmkārt, ja mēs cieši saistam mūsu prasības ar padomju prasībām un neapmierinam nevienu padomju prasību, iekams nav apmierinātas ari dažas mūsu prasības. Otrkārt, ja mēs uz padomju prasībām Rīgā atbildam tādā pat gausā tempā, kādā viņi rīkojas ar mūsu prasībām Maskavā, dodot pie tam padomju diplomatiem saprast, ka mēs labprāt strādāsim ātrāki Rīgā, ja ari viņi to savukārt darīs Maskavā.

Lai šos līdzekļus ar panākumiem izlietotu, ir nepieciešama tā mūsu valsts iestāžu darbības saskaņošana, par kuŗu minēju augšā. Padomju valdība nekad pie mums ar savām prasībām negriežās, bet dara to caur savu pārstāvību Rīgā. Kādas ir šīs prasības, kad viņas iesniegtas un kā viņas mūsu valdība apmierina, par to sūtniecība zin tikai tik daudz, cik par to raksta mūsu laikraksti. Sūtniecībai nav zināms, vai, apmierinot padomju prasības, mēs esam par to saņēmuši kādu vērtīgu ekvivalentu. Ne ārlietu ministrija, nedz citi mūsu resori, pieņemot padomju prasības, nav griezušies pie sūtniecības, lai noskaidrotu, kādas mūsu pretprasības būtu ņemamas vērā pie pretimnākšanas izrādīšanas zinamām padomju prasībām. Tamdēļ ari sūtniecībai nav līdz šim izdevies iegūt no padomju prasībām kautkādu atbalstu mūsu prasību sekmīgākai aizstāvēšanai

531

Maskavā. Abu valstu prasību nokārtošana notiek pilnīgi izolēti un separati, un es esmu pārliecināts, ka padomju valdība dara visu, lai uzturētu tādu lietas stāvokli ari turpmāk. Tā kā Padomju Savienība ir lielvalsts un tā kā viņas rīcībā ir ievērojama ~~pie-palīdzības~~ aģentu armija Latvijā, tad viņai nav grūti panākt savu prasību apmierināšanu, kamēr mūsu sūtniecībai Maskavā, aizstāvot mūsu prasības, ir jāapmierinājās ar lūgšanām, atgādinājumiem un bezspēcīgiem protestiem.

Ievišķa tarpresoru komisija mūsu prasību iekmēšanai.

Lai radikali grozītu tādu lietas stāvokli, es atļaujos ieteikt ciešu mūsu resoru darbības saskaņošanu visās lietās, kas attiecas uz Padomju Savienību. Ne finansu, ne iekšlietu, ne satiksmes, ne izglītības, nedz eventueli ari citi resori nedrīkst apmierināt nevienu daudzmaz svarīgāku padomju valdības prasību bez ārlietu ministrijas zināšanas un piekrišanas. Nevajaga baidīties, ka padomju lietas ar to novilcināsies: no augšā sacītā Jums jau zinams, cik maz padomju iestādes steidzas ar mūsu lietu kārtošanu.

Tādā ceļā ārlietu ministrijā ir jāsaplūst visām padomju prasībām, neizņemot ari tās, ar kurām padomju tirdzniecības pārstāvība Rīgā griežās tieši pie finansu ministrijas. Pārredzot visas padomju prasības, ārlietu ministrijai ir rūpīgi un uzmanīgi jāapsver katra prasība individueli, lai lietderīgi to izlietotu kādas mūsu pretprasības apmierināšanai. Pēc tam steidzami ir jāinformē sūtniecība Maskavā par katru ienākušo padomju prasību, izsakot reizē ar to ari ministrijas uzskatu, kādu mūsu lietu nokārtošana Maskavā būtu pieprasama par mūsu pretimnākšanu zinamai padomju prasībai Rīgā. Esmu pārliecināts, ka tādā kārtā iegūtie argumenti būs katrā ziņā stiprāki par sūtniecības lūgumiem, atgādinājumiem

532

un protestiem. Tamdēļ ari ar šo reālo argumentu palīdzību sūtniecība varēs cerēt uz mūsu prasību sekmīgāku kārtošanu, nekā līdz šim.

Pārzinot mūsu iekšējos apstākļus, domāju, ka tāda resora darbības saskaņošana ir neiespējama bez attiecīga permanenta organa. Lieku tamdēļ priekšā konfidenciali pārrunāt šo jautājumu ministru kabinētā un ar pēdējā piekrišanu nodibināt šaī nolūkā savišķu starpresoru komisiju, kuŗai uz ārpusi vajadzētu piedot neuzkrītošu raksturu, kā ari izdomāt nevainīgu komisijas nosaukumu. Šīs komisijas priekšsēdētājam ir jābūt kompetentam ārlietu ministrijas darbiniekam ar stiprām organizatora spējām; bez tam viņā ir jāieiet pārstāvjiem no finansu, iekšlietu, politiskās pārvaldes un citiem resoriem, pie kuŗiem padomju pārstāvība griežās ar kautkādām prasībām. Šaī komisijā ir jāienāk visām padomju valdības prasībām un šīs prasības nevar tikt apmierinātas bez ārlietu ministrijas un mūsu Maskavas sūtniecības piekrišanas. - Tas izklausās varbūt pēc kādas apzinīgas neorganizēšanās pret padomju valdību. Bet citādi tas ari nevar būt, jo gluži līdzīgā kārtā padomju ārlietu komisariats ir jau sen noorganizējies pret mums. Maskavā visas lietas ārvalstu pārstāvji var vest vienīgi caur ārlietu komisariatu, kuŗam pārējie komisariati dod savukārt visas ziņas, kam sakars ar ārvalstīm. Proponējot tamdēļ augšminēto komisiju, es tikai ieteicu mūsu valdībai cīnīties pret padomju valdību ar līdzīgiem ieročiem. Mūsu līdzšinējais vājums ir stiprā mērā izskaidrojams ar mūsu organizacijas trūkumu. Ir pēdējais laiks šo trūkumu novērst.

533

omunistu agrīdes arbība.

Ar mūsu un padomju prasību savstarpējo saistīšanu nav tomēr vēl izsmeltas visas tās nozares, kuŗās nepieciešama sūtniecības, ārlietu ministrijas un citu mūsu valsts iestāžu darbības cieša saskaņošana. Vēl sperami steidzami soļi, lai nenostādītu sūtniecību pilnīgi nevarīgā un neērtā stāvoklī attiecībā uz komunistu pagrīdes darbību Latvijā. Tā, piemēram, ārlietu komisariats asi protestē pret nesenām kratīšanām un arestiem Sovtorgflotā Rīgā. Es savukārt tikpat asi šo protestu noraidu, kaut gan līdz šai dienai neesmu saņēmis no ārlietu ministrijas nekādus oficialus pārbaudītus datus par to, kas īsti Sovtorgflotā noticis, kā izdarīta kratīšana un kādi kompromētējoši materiali pie arestētiem atrasti. Manam protestam, ja es to pastiprinātu ar oficialiem pārbaudītiem datiem, būtu daudz lielāks svars un nozīme, nekā kailiem apgalvojumiem par mūsu valdības pareizo rīcību. Neērts ir ari mans stāvoklis iepretim maniem kolegiem diplomatiskā korpusā. Tos, zinams, kails apgalvojums neapmierina, un tie jautā pēc faktiem. Latvijas sūtnim tādus faktus neuzrādīt - nozīmētu dot iemeslu šaubīties par to, ka varbūt ir taisnība padomju laikrakstu apgalvojumiem, itkā mūsu iestādes ir visus minētos notikumus provocējušas. Lai neizrādītu, ka neesmu par šiem apstākļiem informēts un lai glābtu mūsu iestāžu reputaciju, jūtos spiests izdomāt dažus faktus un tādā kārtā sāku pat vienkārši melot savas valsts interesēs.

Sovtorgflota lieta ir, zinams, tikai viens piemērs. Tas pats ir atkārtojies citos līdzīgos gadījumos un tāpat tas atkārtosies ari turpmāk, ja netiks sperti vajadzīgie soļi sūtniecības informēšanai. Padomju laikraksti ir pilni ar apgalvojumiem par

534

mūsu policijas un armijas štaba provokacijām. Esmu pārliecināts, ka ārlietu komisariats labi zin, ka šeit nav provokacijas. Bet es nevaru pārliecinoši atspēkot viņa liekulīgos protestus un pienaglot to pie rupjiem meliem, tā piespiežot padomju iestādes ieņemt atturīgāku un klusāku stāvokli, kamēr manā rīcībā nav vajadzīgo pārbaudīto datu. Sakarā ar to noteikti lūdzu steidzami informēt sūtniecību vispirms ar šifrētām telegramām un tad ar sevišķiem slepeniem ziņojumiem par visiem turpmākiem atgadījumiem, kur mūsu iestādes spers soļus pret komunistu pagrīdes darbības izbeigšanu vai ierobežošanu. Tāpat lūdzu sazināties ar mūsu politisko pārvaldi un mūsu armijas štaba 3. nodaļu, lai tās caur ārlietu ministriju piesūtītu sūtniecībai regularus ziņojumus (vēlams katru mēnesi) par komunistu pagrīdes aktivitati Latvijā un attiecībā uz Latviju. Esat pārliecināti, ka sūtniecība ar šiem datiem apiesies pilnīgi diskreti un ka viņi tiks lietderīgi izlietoti nepareizo protestu un baumu atspēkošanai Padomju Savienībā.

Ārlietu ministrijas lietas padomju pārstāvībai Rīgā.

Par ievērojamu trūkumu ārlietu ministrijas un sūtniecības sadarbībā es uzskatu arī to parādību, ka sūtniecība tiek neregulari informēta par notām, kuŗas ārlietu ministrija iesniedz padomju pārstāvībai Rīgā, kaut gan sūtniecība nekavējoši telegrafē ministrijai par katru svarīgāku notu, kuŗu viņa iesniedz ārlietu komisariatam, un izsūta ar nākošo kurjeru visu iesniegto notu norakstus. Ievērojot mūsu un padomju attiecību kritisko stāvokli, mums nevajadzētu šeit sevišķi skopoties ar telegramām. Būtu lietderīgi un pilnīgi attaisnojami, ja ārlietu ministrija, iesniedzot kādu svarīgāku notu, tajā pat laikā par to telegrafētu sūtniecībai

535

Maskavā, piesūtot vēlāk ar kurjeru notas noraksta. Kas attiecas turpretim uz sevišķi svarīgām notām, tad es uzskatītu par nepieciešamu, ka ārlietu ministrija šifrētā telegramā iepazīstinātu sūtniecību ar tādu notu saturu vēl pirms viņu iesniegšanas, lai sūtniecībai, kura pārzin noskaņojumu ārlietu komisariatā, būtu iespējams dot laikā savu atsauksmi un izteikt savus sugestējumus attiecībā uz iesniedzamo notu saturu.

Sarunas ar padomju pārstāvības darbiniekiem Rīgā.

Tāpat sūtniecība netiek informēta par svarīgākām sarunām, kuŗas Jums, ģeneralsekretara kungam vai citiem atbildīgiem darbiniekiem ir bijušas ar padomju pārstāvības darbiniekiem Rīgā, kaut gan es no savas puses cenšos, kā pa telegrafu, tā ari ziņojumos atstāstīt Jums katru svarīgāko sarunu, kas man bijusi ar Litvinovu, Stomoņakovu vai citiem atbildīgiem ārlietu komisariata darbiniekiem. Esmu vairākkārt novērojis, ka polpreds Lorencs telegrafiski atreferē ārlietu komisariatam sarunas, kas viņam ar Jums bijušas Rīgā. Ir gadījies, ka uz šo telegramu pamata mani uzaicina ierasties ārlietu komisariatā, kur man prasa paskaidrojumus par Jūsu izteiktiem ieskatiem vai paziņojumiem polpredam Lorencam. Dzirdot par tādu sarunu pirmo reizi, man ir grūti dot noteiktu atbildi, lai nenonāktu pretrunā ar savu ārlietu ministri. Būtu tamdēļ ļoti pateicīgs, ja Jūs dotu rīkojumu telegrafiski informēt sūtniecību par notikušām svarīgām sarunām, piesūtot ar kurjeru šo sarunu plašāku atreferējumu.

Sūtniecības politiskie ziņojumi.

Šai sakarībā atļaujos vēl aizrādīt, ka parasti nesaņemu nekādas atbildes uz saviem politiskiem ziņojumiem. Nevienāk pat šo ziņojumu saņemšanas apstiprināšana, tā kā paliek nezināšanā, vai vispārīgi kāds darbinieks ārlietu ministrijā ir manus

536

ziņojumus lasījis. Esmu tajā pārliecībā, ka Maskavas sūtniecības ziņojumiem būtu piešķirama sevišķa uzmanība, ievērojot to sūtniecības pilnīgi īpatnējo stāvokli mūsu ārējo pārstāvību tīklā, uz kuŗu es jau aizrādīju šī raksta iesākumā. Sastādot savus ziņojumus, es neaprobežojos ar politiska korespondenta uzdevumiem vien, t.i. es neregistrēju tikai faktus un notikumus, bet gan uzskatu par savu pienākumu taisīt slēdzienus un nākt ar ierosinājumiem, kuŗi pēc maniem ieskatiem būtu ņemami vērā kā pie mūsu valsts pret komunistu pagrīdes darbību iekšējās nostiprināšanas, tā ari pie mūsu ārējās politikas izveidošanas attiecībā uz Padomju Savienību. Par nožēlošanu, neesmu nekad saņēmis atbildi, kuŗā būtu aprādīts, kā šie mani ziņojumi un slēdzieni tiek novērtēti centrā. Tāpat palieku nezināšanā par to, kāda tāļāka kustība ir dota manos ziņojumos izteiktiem konkretiem ierosinājumiem. Jūs saprotīsat, cik deprimējošu iespaidu atstāj tāda ziņojuma vienkārša noklusēšana, kādēļ es būtu pateicīgs, ja ārlietu ministrija atrastu par iespējamu piegriezt viņiem turpmāk lielāku uzmanību, nekā līdz šim.

Tirdzniecības līguma pildīšana.

Latvijas un Padomju Savienības attiecībās pašreiz svarīgu vietu ieņem jautājums par tirdzniecības līguma pildīšanu. Ir jākonstatē, ka ari pie šī jautājuma atrisināšanas nav nodibinājusies vajadzīgā sadarbība starp sūtniecību, ārlietu un finansu ministrijām. Sūtniecība netiek informēta par sarunām, kuŗas padomju tirdzniecības pārstāvība ved tirdzniecības līguma lietā ar finansu ministriju. Tāpat viņai netiek regulari piesūtīti protokolu noraksti par sēdēm, kuŗas tirdzniecības līguma lietā ir noturējušas saimniecisko līgumu un ārējās tirdzniecības komisijas. Sakarā ar to sūtniecība nevar ari izlietot savu iespaidu

537

Maskavā, lai sekmētu tirdzniecības līguma pildīšanu. No visa tā sūtniecībai paliek iespaids, ka mēs pietiekoši neizmantojam mūsu iespējamības aktivi sekmēt šī svarīgā saimnieciskā jautājuma atrisināšanu mums vēlamā virzienā, bet gan atstājam iniciativi par viņa izvešanu dzīvē padomju pārstāvībai Rīgā.

Beidzot uzskatu par savu pienākumu aizrādīt vēl uz saskaņotas darbības trūkumu starp sūtniecību Maskavā un mūsu konsulatiem Ļeņinpilī un Vitebskā. Tā kā abi minētie konsulati ir tieši padoti ārlietu ministrijai, tad viņu sadarbība ar sūtniecību, saskaņā ar konsularo reglamentu nevar būt cieša un obligatoriska. Ja tāda kārtība ir izrādījusies lietderīga Rietumeiropas valstīs, tad Padomju Savienībā tai vajadzētu būt pilnīgi pretējai. Šeit ir nepieciešams visām valsts pārstāvībām vest pilnīgi saskaņotu liniju un atrasties pastāvīgā ciešā darba kontaktā, lai varētu ar panākumiem stāties pretim tādai centralizētai varai, kāda ir padomju valdība.

Pie tādiem ieskatiem ir jau sen nākušas citas ārvalstis, kuŗām diplomatiski sakari ar Padomju Savienību. Katras ārvalsts konsulati šeit ir cieši padoti attiecīgai sūtniecībai. Pat tāda orientala valsts, kā Persija, kuŗai ir šeit vairāk par 12 konsulatiem, nav pat piešķīrusi tiem tiesību vizēt pases, ko dara tikai pate vēstniecība. Maskavas diplomatiskā korpusā konsulatu ciešu subordināšanu sūtniecībai uzskata par lietu, kas pate par sevi saprotama, tā kā es pat atturos atzīties saviem kolegiem, itkā pie mums tas būtu citādi.

To ievērojot, es esmu tajā pārliecībā, ka ir nepieciešams ciešāki saistīt ari mūsu konsulatus pie sūtniecības. Atļaujot

538

abiem konsulatiem sarakstīties techniskos jautājumos tieši ar ārlietu ministriju, sūtniecībai ir tomēr jāpiešķir virsuzraudzības un kontroles tiesības, kā attiecībā uz konsulatu darbību vispārīgi, tā ari attiecībā uz viņu personalu. Tāpat caur sūtniecību būtu izlemjami jautājumi par šo konsulu komandējumiem, atvaļinājumiem vai izsaukšanu dienesta darīšanās.

Par neparezu es uzskatu ari vēl to, ka abi mūsu konsulati nosūta savus politiskos ziņojumus tieši ārlietu ministrijai, piesūtot norakstus sūtniecībai. Padomju Savienībā mēs varam vest tikai vienu saskaņotu politiku. Tamdēļ ari mūsu politiskie ziņojumi par padomju Savienību nedrīkst būt skaldīti un nesaskaņoti savos vispārīgos novērojumos un ierosinājumos ārlietu ministrijai. To ievērojot, būtu lietderīgāki, ja abi mūsu konsulati piesūtītu savus politiskos ziņojumus vispirms sūtniecībai, kuŗa tad pēc iepazīšanās nosūtītu šos ziņojumus tāļāk ārlietu ministrijai, pievienojot tiem vajadzības gadījumā savus paskaidrojumus un novērtējumus.

Esmu pārliecināts, ka, padodot augšā aprādītā kārtībā un apmērā abus konsulatus sūtniecībai, mūsu trīs pārstāvības padomju Savienībā varēs uzrādīt lielākus un vērtīgākus darba sasniegumus, nekā līdz šim. Ja šis priekšlikums atrastu Jūsu piekrišanu, tad lūdzu dot rīkojumu par attiecīgas instrukcijas izstrādāšanu. Nākot ar tādu priekšlikumu, neesmu nekādā ziņā vēlējies samazināt mūsu konsulu prestižu vai nelabvēlīgi iespaidot viņu stāvokli. Esmu turējis prātā vienīgi lietderības motivus, ievērojot īpatnējos apstākļus, kuŗos mūsu pārstāvībām Padomju Savienībā ir jādarbojas.

539

Nobeidzot šo ziņojumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, neuztvērt manus aizrādījumus un ierosinājumus, kā pret ministriju vērstus pārmetumus. Es vadījos vienīgi no apziņas par svarīgo un nopietno darbu, kuŗu mūsu sūtniecībai Maskavā ir jāveic un tamdēļ esmu ari atļāvies aizrādīt uz līdzekļiem, kā šo darbu ar panākumiem izpildīt. Es ļoti priecātos, ja mani konkretie ierosinājumi sakristu ar Jūsu ieskatiem un ja Jūs neatteiktos darīt visu iespējamo šo ierosinājumu drīzai izvešanai dzīvē.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumus.

Zīg

9. 9 martā. 540

S l e p e n i.

963.

Augsti godātais Ministra kungs,

Bez diviem plašiem specialiem ziņojumiem, kuŗus šodien nosūtu, steidzos Jūs īsumā informēt par dažiem vispārējas dabas jautājumiem.

Pilnīgi piekrītu Jūsu rakstam no š.g. 6. marta zeņ No J.56, ka sūtniecība krievu notā izteiktos "črezvičajnije usiļija", lai ļikvidētu līdzīgos Blumentalam gadījumus, nevar atstāt bez ievērības. Sūtniecība uz to dos noteiktu atbildi, nostādot lietas pilnīgi pretējā gaismā. Notas projektu vēl nevar piesūtīt, jo tas nav galīgi gatavs. Varat būt pārliecināti, ka nekādu pārspīlējumu notā nebūs, bet, neskatoties uz to, tā būs krieviem nepatīkama.

Ar pagājušo pastu ziņoju par Japanas jūŗas atašeja brutalo apvainošanu, kas uztrauca visu diplomatisko korpusu. Neviens tomēr nedomāja par tik tragisku galu. Kad minētais atašejs pēc ķengāšanas raksta pieprasījis attiecīgu savas valdības rīcību, uz ko pēdējā

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,

Ārlietu ministrim.

neatbildējusi, viņš 7. martā izdarījis harakiri, uzgriezdams sev vēderu un pārgriezdams kaklu. To uzskata kā japaņa augstāko protestu pret krievu rīcību. Notikums ārkārtīgi uztrauca visu diplomatisko korpusu, ko novēroju tās pašas dienas vakarā dinejā pie Italijas vēstnieka, kur bija ari korpusa vecākais Francijas vēstnieks un daudzi citi. Par to vien runāja. Lai ņemtu dalību šai neparastajā priekš eiropiešiem japaņa protestā, otrā dienā viss diplomatiskais korpuss piedalījās apbēdišanas ceremonijā, kuŗa notika Maskavas krematorijā, kur līķis tika sadedzināts. No ārlietu komisariata augstākām personām neviens nepiedalījās. Klāt bija tikai protokola šefs Florinskis. Padomju prese notikumu nostāda, kā vienkāršu pašnāvību.

Konfidenciali tiek runāts, ka šo traģisko jūŗas atašeja nāvi sekmējis vēl tas apstāklis, ka viņš bijis iemīlējies sievietē, kuŗa strādājusi čekas uzdevumā. Sakarā ar š
Francijas vēstnieks ir paziņojis Florinskam, ka lai n
viņa sekretariem turpmāk neuzlūdzot uz kom ariata s
dažādām intimām pusdienām, kur dalību ņe das s
skaistas artistes un citas. Līdz ar to
tariem katru tuvāku iepazīšanos ar minē
pretējā gadījumā ar nekavējošu atkomandēša
tam grib rīkoties ari citi.

Notikums tā ir saviļņojis vi
vairākiem vēstniekiem un sūtņiem vakar vakarā dinej
sūtņa tika izteiktas domas, ka neatlikšot nekas cits,
visam korpusam Maskavu, ja korpusa attiecības ar padom
attīstīšoties tamlīdzīgā garā. Tika ari noteikti runā

542

jau es sen esmu izteicis savus novērojumus, ka esot attiecīgs padomju valdības lēmums kompromet ārzemju pārstāvjus cik vien iespējams. Un tas jau pie patreizējās vispārējās situacijas, uz ko pastāvīgi esmu norādījis, ir pilnīgi iespējams un ari saprotams. Ja zagli ķer, tad tas bieži pats sāk kliegt un ķert, lai sajauktu pēdas. Kaut kas līdzīgs patlaban notiek padomju valdības vadošās aprindās.

Kā lai, par piemēru, citādi izskaidro šīs dienas "Pravda"s rakstu, kur teikts:" 25 февраля латвийский военный министр Озольс должен был выехать в Ревель в сопровождении высших чинов латвийской армии. Рижская газета "Яунакас Зиняс" сообщает о том, что упомянутый министр Озольс предпринял ряд шагов к сближению между латвийской и литовской армиями. Если учесть ту гнусную антисоветскую кампанию, которая сейчас разыгрывается в Латвии за нелатвийские серебренники, то поездка министра Озольса приобретает особое значение."

Mums nav ko sevišķi uztraukties par pēdējiem notikumiem mūsu attiecībās ar PSRS-bu. Nekādā ziņā ari mēs nedrīkstam izrādīt kautkādas itkā izbailes. Mums jāņem vērā dabas likums, ka katram spiedienam ir jābūt attiecīgam pretspiedienam, lai uzturētu līdzsvaru, un tamdēļ attiecīgi jārīkojas. Es personīgi priecājos, ka mēs esam palikuši aktivāki. Šīs aktivitates un ciņas rezultatiem katrā ziņā ir jābūt pozitiviem sasniegumiem, kuŗi mūs padarīs stiprākus.

543

Komisariatā pēdējās dienās neesmu bijis. Sarunas notiek pa telefonu.

Atvainodamies, ka laika trūkuma dēļ, ņemot vērā, ka šodien noiet pasts, esmu spiests ziņojumu pārtraukt, laipni lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumus.

544

Slepeni.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

No Asl. 374/5372.

1929.g. 13. martā.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 1929 g. 14. martā
1280 / akt. № 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos Jums nosūtīt norakstā sūtņa Maskavā K. Ozola š.g. 5. marta pilnīgi slepeno ziņojumu № 886.

Lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, arī pie šī gadījuma pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: noraksts uz 8 lapām.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Valsts Prezidentam.

N o r a k s t s .

Latvijas sūtniecība
P. S. R. S-bā.

No 886.

Maskavā, 1929 g. 5 martā.

Pilnīgi slepeni.

Augsti godātais Ministra kungs,

Laikraksta "Pēdējā Brīdī" š.g. 2. marta numurā ir nodrukāts anonims raksts zem nosaukuma "Jāuztur mūsu diplomatisko pārstāvju labā slava!" - Šaī rakstā iet runa par A. Blūmentala kga apvainojumiem valutas spekulacijā, kā ari par kādiem "ļoti nopietniem pārmetumiem", kuŗus mūsu prese savā laikā esot cēlusi pret mani. Anonimais autors izrāda lielu tieksmi uzskatīt šos apvainojumus un pārmetumus par pierādītiem un sakarā ar to atgādina mūsu ārlietu resoram viņa pienākumu "rūpēties par vadošo personu maiņu mūsu Maskavas priekšstāvniecībā".

Uz šo rakstu ir dzīvi un steidzami atsaucies padomju laikraksts "Večerņaja Moskva", nodrukājot 4.februārī (t.i. tikai divas dienas vēlāk) pirmās lapas puses pirmājā kolonā rakstu zem nosaukuma "Latvijas laikraksta veselīgā balss Blūmentala lietā". Atreferējot ar prieku "Pēdējā Brīža" raksta saturu, "Večerņaja Moskva" izsaka nožēlošanu, ka ne visi tie, kuŗiem esot

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,

Ārlietu ministrim.

padots Blūmentala kgs (tā tad pirmā kārtā ir domāti Latvijas ārlietu ministrs un Latvijas sūtnis Maskavā), saprotot tik pat labi, kā "Pēdējais Brīdis", cik kaitīgi esot Blūmentali pašai Latvijai. Nobeidzot savu komentaru, "Večerņaja Moskva" ar gandarījumu konstatē, ka "Pēdējā Brīža" uzstāšanās esot patīkams simptoms, kas liecinot par Latvijas sabiedriskās domas mobilizēšanos pret Blūmentalam līdzīgiem diplomatu tīpiem. Kā redzat, tad "Večerņaja Moskva" raksts ir vērsts ne tikai pret Blūmentalu, bet mazliet apslēptā veidā ari pret mūsu ārlietu resora vadību, kuŗā itkā solidarizējās ar Blumentalam pierakstītiem dienesta pārkāpumiem. Šo rakstu izgriezumā pielieku šeit klāt Jūsu zināšanai. Dienu vēlāk līdzīgs raksts parādījās vēl laikrakstā "Izvestija", kuŗu ari pielieku šeit klāt Jūsu zināšanai.

Pēc iepazīšanās ar "Večerņaja Moskva" rakstu, nosūtīju Jums šifrētu telegramu, kuŗā teicu, ka saredzu abu minēto laikrakstu rīcībā aizdomīgu sadarbību. Ar to es nebūt nedomāju, ka "Pēdējā Brīža" atbildīgais redaktors, ievietodams augšā minēto anonimo rakstu, būtu apzinīgi vēlējies sekmēt padomju politikas nolūkus Latvijā. Atbildīgā redaktora rīcību es izskaidroju drīzāk ar viņa politisko naivitati un pilnīgu nezināšanu, kā un ar kādiem līdzekļiem darbojas padomju aģenti Latvijā. Reizē ar to palieku pārliecībā, ka minētais raksts ir parādījies uz kāda "Pēdējā Brīža" līdzstrādnieka ierosinājumu, kuŗš savukārt ir ticis kautkādā veidā un ar kautkādiem līdzekļiem uz to pamudināts no padomju atalgotiem aģentiem.

Nevaru nekādā ziņā piekrist laikraksta "Večerņaja Moskva" apgalvojumam, ka "Pēdējā Brīdi" nodrukātais raksts liecina par kādu Latvijas sabiedriskās domas patstāvīgu mobilizēšanos pret mūsu diplomatiskam dienestam nenoderīgām personām. Šeit ir drīzāk darīšana ar mūsu sabiedriskās domas apzinīgu mobilizēšanu pret mūsu diplomatiskam dienestam noderīgām personām, pie kam Blūmentala lieta tiek izspēlēta kā izdevīgs un pateicīgs līdzeklis, kuŗš sviež tumšu un aizdomīgu ēnu ari uz citiem mūsu darbiniekiem kā sūtniecībā Maskavā, tā ari ārlietu

ministrijā Rīgā. Tāda mūsu sabiedriskās domas mobilizēšana katrā ziņā iziet no padomju valdības un tiek vesta ar viņas aģentu starpniecību. Man nav nekādu šaubu, ka to labi zin un tā to faktiski saprot ari "Večerņaja Moskva".

Mani ilgie personīgie novērojumi Maskavā, kā ari līdzīgi iespaidi, kuŗus ieguvuši mani kolegi no diplomatiskā korpusa šajā pilsētā, apstiprina to manu pārliecību, ka diplomatu kompromitēšana Maskavā nav nejaušs atgadījums, bet gan vesela rūpīgi pārdomāta sistema. Šī cīņa tiek vesta galvenā kārtā pret katru spējīgu un noderīgu diplomatu, kuŗš noteikti un aktivi sekmē savas valsts interešu aizstāvēšanu padomju savienībā. Tādu diplomatu attiecīgie padomju organi mēģina vai nu dabūt savā pusē, vai ari, ja tas neizdodas, tad viņu kautkā galīgi sakompromitēt. Šī kompromitēšana tiek vesta ar visādiem līdzekļiem un notiek kā pašā Maskavā, tā ari tajā valstī, kuŗu šis diplomats reprezentē. Ja nevar viņam pierādīt kādu spekulaciju, tad mēģina sakompromitēt viņa personīgo dzīvi un moralisko reputaciju. Ja tas neizdodas, tad tiek inscenēti gadījumi ar kādu citu sūtniecības darbinieku (kā, piemēram, gadījums ar Blumentalu), kuŗa lieta tad indirektā veidā padara aizdomīgus un šaubīgus ari tos darbiniekus, pret kuŗiem galvenā kārtā ir vērsta padomju provokacija. Nav jāaizmirst, ka padomju valdībai ir pieņemami tikai tādi mūsu valsts pārstāvji Maskavā, kuŗiem trūkst vajadzīgā politiskā skata, inteligences, aktivitates un rakstura spēka, lai sekmīgi un neatlaidīgi cīnītos par mūsu ārējās politikas uzdevumiem Padomju Savienībā.

Tiem, kuŗi nav darbojušies sarkanā Maskavā, kā ari dažiem tiem, kuŗi ir šeit darbojušies, bet ne attiecīgos amatos, - viss augšā izteiktais izklausīsies stipri dīvaini un radīs, varbūt, iespaidu par kādu vajāšanas maniju. Uz to būtu jāatbild, ka tādā gadījumā viss Maskavas diplomatiskais korpuss ir saslimis ar šo vajāšanas maniju. Domāju tomēr, ka ne es, nedz ari mani kolegi no diplomatiskā korpusa nav garīgi slimi cilvēki. Mums būtu iespējams uzrādīt diezgan garu rindu faktu un notikumu, kuŗi spiež mūs taisīt augšā minētos slēdzienus. To spilgti apstiprina jau mans pēdējais pilnīgi slepenais ziņojums, kuŗu Jums nosūtīju.

Labi zinot šos apstākļus, esmu pārliecināts, ka "Pēdējā Brīdī" redaktors ir kritis par upuri savai politiskai naivitatei un padomju provokacijas īpatnējo paņēmienu nepārzināšanai. Katram politiski-inteligentam un valstiski-domājošam preses darbiniekam, kurš novērojis pašreizējo latvju-krievu attiecību kraso paasināšanos, būtu jāsaprot, ka Latvijas diplomatu kompromitēšana mūsu un padomju presē ir tikai atsevišķs taktisks gājiens padomju valdības daudzpusīgā un sarežģītā strategijas planā, kurš ar tādu spēku tiek pēdējā laikā vērsts pret mūsu pilsonisko valsti. Tamdēļ ari mūsu valstiski domājošai presei šaī krīzes laikmetā vajadzētu pilnīgi atturēties no jebkādiem uzbrukumiem mūsu sūtniecības darbiniekiem Maskavā pat taī gadījumā, ja par pēdējiem mūsu presei ienāktu noteiktas kompromitējošas ziņas. Lai naivi nesekmētu padomju nolūkus Latvijā un nelietu ūdeņus uz padomju dzirnavām, mūsu presei šīs ziņas būtu jānodod ārlietu ministrijai jeb ari citiem piekritīgiem valsts organiem viņu pārbaudīšanai un attiecīgai tālākai konfidencialai rīcībai.

"Pēdējā Brīža" anonimā raksta autors ir turpretim rīkojies gluži pretēji. Pats atzīstot, ka mūsu pašreizējās attiecības ar padomju Savienību nav normalas, šis autors tomēr atrod par vajadzīgu pastiprināt to padomju akciju, kas iziet uz mūsu diplomatisko darbinieku kompromitēšanu mūsu pašas sabiedrības acīs. Tādus rakstus kāri uztver un atreferē ar saviem komentariem padomju prese. Un tā kā pēdējā par saviem padomju diplomatiem nekad nekā kompromitējoša neraksta, tad abās valstīs, Latvijā un Padomju Savienībā, tiek radīts iespaids, itkā vienīgie vainīgie pie mūsu attiecību paasināšanās ar Padomju Savienību būtu Latvijas nederīgie diplomati. Šādā nozīmē būtu ari jāsaprot tā Latvijas sabiedriskās domas "mobilizēšanās", par kuŗu runā " Večerņaja Moskva".

"Pēdējā Brīža" rakstā uzkrītošs ir vēl tas apstāklis, ka, apvainojot mūsu diplomatus rīcībā, kas vērsta pret padomju likumiem (piem. pret valutas spekulaciju), raksta autors pilnīgi atsakās no jebkādas kritikas par padomju diplomatiem Latvijā. Tajā pat reizē katram mūsu preses politiski un valstiski

domājošam darbiniekam būtu taču jāsaprot, ka katra padomju diplomata darbība Latvijā ir savā vispārīgā veidā vērsta ne tikai pret kādiem mūsu atsevišķiem likumiem, bet pat pret mūsu vispārīgāko likumu - likumu par mūsu pilsoniskās valsts satversmi. Šajā faktorā ari mūsu presei būtu galvenā kārtā jāredz izskaidrojums normalām attiecībām starp Latviju un Padomju Savienību. Uzbrucēji ir viņi, bet ne mēs, kuŗi tikai atgaiņājas.

Kas attiecas uz vadošo personu maiņu mūsu sūtniecībā, resp. manu atsaukšanu no Maskavas, tad varu pilnīgi vaļsirdīgi konstatēt, ka man nav ne mazākās vēlēšanās palikt Maskavā kādu tīri personīgu motivu dēļ. Šauri personīgā nozīmē man būtu pat patīkamāki un mierīgāki dzīvot un darbotie s kādā citā sūtniecībā, nekā uzturēties Maskavā un novērot to kombinēto akciju, kuŗu vērš pret mani, kā padomju valdība, tā ari dažas mūsu politiski-sabiedriskās parindas.

Kas attiecas uz padomju valdību, tad viņa to dara viegli saprotamu iemeslu dēļ. Viņai nepatīk noteiktība, ar kuŗu es esmu uzstājies pie dažādu mums svarīgu jautājumu nokārtošanas. Sakarā ar to viņa ir mēginājusi mani provocēt uz kompromitējošiem soļiem, bet visi šie mēginājumi izrādījušies veltīgi. Pēdējā laikā padomju valdība ir ari vēl stipri neapmierināta ar mani par to, ka es noteikti iestājos par Litvinova protokola kopīgu parakstīšanu, kuŗu tā labprāt gribēja izjaukt. Ja tomēr Latvija parakstīja 9. februarī protokolu kopīgi ar citām valstīm, tad padomju valdība redz manī galveno vainīgo, ka tas notika, un tamdēļ ari radusies viņas pastiprinātā cīņa pret mani. Bez tam es ari esmu par daudz tuvu iepazinies ar padomju apstākļiem un darbības paņēmieniem, kādēļ es esmu varbūt palicis šeit neērts. Šo iemeslu dēļ padomju valdība labprāt redzētu manā vietā kādu jaunu personu ar elastīgāku raksturu un mazāku vietējo apstākļu pārzināšanu. Tad viņa varētu attīstīt savu mūsu interesēm naidīgo politiku daudz sekmīgāki, nekā līdz šim.

Sarežģītāka un grūtāki izprotāma ir opozicija pret mani pašā Latvijā. Ir, zinams, skaidrs, ka tām mūsu politiski-sabiedriskām grupām vai atsevišķām personām, kuŗas atrodas zem viņas iespaida, ir ari jāiestājas par manu atsaukšanu no Maskavas, kā pa-

domju valdībai nepatīkamu personu. Savāda ir tikai to mūsu politiski-sabiedrisko aprindu izturēšanās, kuŗas līdzīgi padomju valdībai, pastāv uz manu atsaukšanu no Maskavas, bet dara to gluži pretēju motivu dēļ, nekā padomju valdība, t.i. tamdēļ, ka es esot patīkams padomju valdībai. Nevaru to izskaidrot citādi, ka ar ļoti smalku un apbrīnojami veiklu padomju valdības gājienu pret mani. Viņa ir atradusi līdzekļus un ceļus, kā apvienot divas politiskā ziņā pilnīgi pretējas sabiedrības daļas vienā kopīgā akcijā pret mani uz pilnīgi pretēju motivu pamata.

Ari šis izskaidrojums, varbūt, Jums Rīgā izklausīsies mazliet brīnišķīgs. Uzskatu tomēr par vajadzīgu atzīmēt, ka taisni tā saprot šo pret mani vērsto cīņu mani tuvākie kolegi starp ārvalstu vēstniekiem un sūtņiem Maskavas diplomatiskā korpusā. Esmu spiests ar zināmu nožēlošanu konstatēt, ka taisni Maskavas diplomatiskā korpusā, kuŗš ir uzglabājis savas neliekuļotās simpatijas un patiesu cieņu pret Latvijas sūtniecību Maskavā, neskatoties uz atkārtotiem uzbrukumiem sūtniecības un manam personīgam prestižam, - es esmu atradis daudz pilnīgāku un pareizāku izpratni par manu patieso stāvokli un nozīmi Maskavā, nekā savas pašas valsts piekritīgās aprindās.

Ja tamdēļ, ņemot vērā augšā izteikto, es labprāt un bez kādas vilcināšanās atstātu sūtņa posteni Maskavā, cik tāļu es skatos uz šo aiziešanu no tīri personīgo sajūtu un ērtību viedokļa, es tomēr uzskatu par savu pienākumu aizrādīt, ka raugoties no strikti valstiskā viedokļa, es uzskatītu par nepieciešamu pašreizējā paasinātā attiecību stāvoklī pilnīgi izbeigt katru pārrunu par priekšā stāvošu sūtņu maiņu Maskavā. Nepieciešams to darīt divu svarīgu motivu dēļ. Pirmkārt, mana modestā persona nebūt nav galvenais iemesls, kamdēļ paasinājušās mūsu attiecības ar padomju Savienību. Tas ir noticis citu un daudz svarīgāku iemeslu dēļ, par kuŗiem es jau rakstīju savos iepriekšējos ziņojumos. Mana aiziešana no Maskavas būtu tikai apstāklis, kuŗš atvieglotu padomju valdībai to vispārējo ofensivu, kuŗu viņa pēdējā laikā ir pret mums uzsākusi. Domāju tamdēļ, ka taisni šaī krizes momentā valsts intereses prasa paturēt par sūtni Maskavā tādu

551

personu, kuŗas ilgie darbības gadi, novērojumi un piedzīvojumi Padomju Savienībā dara viņu par kvalificētu orientēties tajos sarežģītos jautājumos, kuŗi pašreiz starp mums uzpeld. Otrkārt, mana pašreizējā atsaukšana no Maskavas nozīmētu padomju valdības uzvaru taī cīņā, kuŗu viņa ved pret mani, kā viņai neizdevīgu Latvijas pārstāvi. Ar savu piekāpšanos mēs tikai dotu savu apstiprinājumu padomju valdības sugestētam un izplatītam ieskatam, itkā sūtnis Ozols būtu vainojams pie nenormalu attiecību iestāšanos starp Latviju un padomju Savienību. Reizē ar to tas dotu padomju valdībai pārliecību, ka viņa patiešam var mainīt Latvijas sūtņus Maskavā pēc savas iegribas un viņa tad, zināms, nekavētos šos savus pārbaudītos cīņas ieročus izlietot ari pret kuŗu katru manu pēcnācēju Maskavā, ja tas izrādītos vajadzīgs. Domāju tamdēļ, ka ir mūsu valsts interesēs novērst tādu mums kaitīgu un apvainojošu kapitulaciju padomju valdības intrigu un provokacijas priekšā. Tāds ir mans uzskats šajā jautājumā, un tā to ari novērtēs labi informētais diplomatiskais korpuss Maskavā. Pilnīgi konfidenciali atļaujos Jums ziņot, ka gluži tāpat saprot pret mani vērsto cīņu ari vietējais Francijas vēstnieks Jean Herbette, kuŗš savos ziņojumos Francijas valdībai ir atkārtoti aizrādījis, kā uz manu lomu un nozīmi pie mūsu valsts interešu aizstāvēšanas Padomju Savienībā, tā ari uz manu vērtīgo sadarbību ar saviem diplomatiskiem kolegiem Maskavā. Konfidenciali ari Polijas sūtnis Pateks ir mani informējis par to, cik labvēlīgi uz mani skatoties poļu valdības aprindas un cik labprāt viņas mani redzētu kā Latvijas pārstāvi Varšavā. Reizē ar to Pateks atzīmēja, ka Latvijas un citu Baltijas valstu interesēs tomēr būtu nepieciešama mana palikšana Maskavā, it sevišķi pašreizējā situacijā. Tā viņš esot ari informējis savu valdību.

Lasot šo garo ziņojumu, Jums izliksies varbūt mazliet nesaprotams, kamdēļ samērā tik maznozīmīga "Pēdējā Brīža" raksta dēļ es esmu tik plaši pakavējies pie visiem šiem jautājumiem. Esmu to darījis vienīgi tamdēļ, ka minētā rakstā saskatīju simptomus tai padomju valdības akcijai pret mūsu diplomatiskiem pārstāvjiem, kuŗai var būt ļoti nopietnas un draudošas sekas, ja mēs laikā nesperam visnoteiktākos soļus šīs akcijas paralizēšanai.

532

Nobeidzot šo ziņojumu, atļaujos izteikt cerību, ka turpmāk mūsu valdība ieņems noteiktu stāvokli un ka Jūs atradīsat par iespējamu pilnīgi konfidenciālā kārtā informēt mūsu valstiski noskaņoto preses organu atbildīgos redaktorus par tās cīņas patiesiem apstākļiem, kuŗa tiek patlaban vesta pret mūsu valsti un viņas sūtniecības prestižu Maskavā. Domāju, ka nebūtu lietderīgi to darīt kādā kopīgā intervijā(lai nebūtu liecinieku un lai izceltu šīs sarunas svarīgo un slepeno raksturu), bet gan pārrunājot šo jautājumu ar katru atbildīgo redaktoru atsevišķi, apelejot pie viņa valstisko pienākumu apziņas.

Būtu vēl ari lietderīgi aizrādīt atbildīgiem redaktoriem, cik nevēlama un kaitīga ir tā parādība, kad mūsu preses darbinieki cītīgi apmeklē Rīgas padomju sūtniecības sarīkotos rautus, kur tie zem personīga kontakta un alkohola iespaida gūst ieskatus un paskaidrojumus, kas noved pie tik pretvalstiskas sabiedriskas domas "mobilizēšanas", kā tas novērojams "Pēdējā Brīža" rakstā. Zināmā mērā tāpat vajadzētu izturēties ari mūsu mākslinieķiem, politiskiem un sabiedriskiem darbiniekiem un visiem citiem, kas apmeklē padomju sūtniecības izrīkojumus Rīgā. Mēs šeit Maskavā esam pilnīgi izolēti no katra sabiedriska kontakta un gluži tāpat to vajadzēja nostādīt ari Latvijā. Maskavas valdība ir gājusi pat vēl tāļāk, noliedzot ārlietu komisariata atbildīgiem darbiniekiem apmeklēt diplomatiskā korpusa locekļu sarīkotās dinejas. Oficiali tas gan tiek motivēts ar darba daudzumu,kuŗu jāveic tiem atbildīgiem darbiniekiem, bet vietējais diplomatiskais korpuss redz šaī noliegumā noteiktas atsvešināšanās tieksmes, lai varbūt izolētu atbildīgos darbiniekus no kautkādiem kaitīgiem iespaidiem, kas varētu atsaukties uz viņu darbu.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumus.

(Paraksts:) K. O z o l s

Noraksta pareizību apliecina

Arlietu ministrijas admin.-juridiskā d-ta sekretārs.

SLEPENI.

553

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRIJA.
MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES
DE LETTONIE.

No. 7/227/8/

Rīgā, 1929.g. 18. martā.

Valsts Prezidenta sekretariātā
saņemts 1929 g. 21. marts
Ien. № 1417 / akt. № 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu sūtņa Maskavā š.g. 9.marta slepenā ziņojuma No.963 un mūsu konsula Vitebskā š.g.5.marta ziņojuma No.2 norakstus.

Izlietojot gadījumu lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumus.

2 pielikumi.

Augsti godājamam

G.Z e m g a ļa kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

Valstspapīru spiestuve. 53.368. 5000. 21./VI. 1928.

554

9. 9 martā.

S l e p e n i.

963.

Augsti godātais Ministra kungs,

Bez diviem plašiem specialiem ziņojumiem, kuŗus šodien nosūtu, steidzos Jūs Jaunā informēt par dažiem vispārējas dabas jautājumiem.

Pilnīgi piekrītu Jūsu rakstam no š.g. 6. marta zem No J.56, ka sūtniecība krievu notā izteiktos "črezvičajnije usiļija", lai likvidētu līdzīgos Blumentalam gadījumus, nevar atstāt bez ievērības. Sūtniecība uz to dos noteiktu atbildi, nostādot lietas pilnīgi pretējā gaismā. Notas projektu vēl nevar piesūtīt, jo tas nav galīgi gatavs. Varat būt pārliecināti, ka nekādu pārspīlējumu notā nebūs, bet, neskatoties uz to, tā būs krieviem nepatīkama.

Ar pagājušo pastu ziņoju par Japanas jūŗas atašeja brutalo apvainošanu, kas uztrauca visu diplomatisko korpusu. Neviens tomēr nedomāja par tik tragisku galu. Kad minētais atašejs pēc ķengāšanas raksta pieprasījis attiecīgu savas valdības rīcību, uz ko pēdējā

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,

Ārlietu ministrim.

555

neatbildējusi, viņš 7. martā izdarījis harakiri, uzgriezdams sev vēderu un pārgriezdams kaklu. To uzskata kā japaņa augstāko protestu pret krievu rīcību. Notikums ārkārtīgi uztrauca visu diplomatisko korpusu, ko novēroju tās pašas dienas vakarā dinejā pie Itālijas vēstnieka, kur bija ari korpusa vecākais Francijas vēstnieks un daudzi citi. Par to vien runāja. Lai ņemtu dalību šai neparastajā priekš eiropiešiem japaņa protestā, otrā dienā viss diplomatiskais korpuss piedalījās apbēdīšanas ceremonijā, kuŗa notika Maskavas krematorijā, kur līķis tika sadedzināts. No ārlietu komisariata augstākām personām neviens nepiedalījās. Klāt bija tikai protokola šefs Florinskis. Padomju prese notikumu nostāda, kā vienkāršu pašnāvību.

Konfidenciali tiek runāts, ka šo traģisko jūŗas atašeja nāvi sekmējis vēl tas apstāklis, ka viņš bijis iemīlējies sievietē, kuŗa strādājusi čekas uzdevumā. Sakarā ar šo Francijas vēstnieks ir paziņojis Florinskam, ka lai nevienu no viņa sekretariem turpmāk neuzlūdzot uz komisariata sarīkotām dažādām intimām pusdienām, kur dalību ņem dažādas sievietes - skaistas artistes un citas. Līdz ar to viņš neliedzis sviem sekretariem katru tuvāku iepazīšanos ar minētām sievietēm, piedraudot pretējā gadījumā ar nekavējošu atkomandēšanu no Maskavas. Līdzīgi tam grib rīkoties ari citi.

Notikums tā ir savilņojis visu korpusu, ka no vairākiem vēstniekiem un sūtņiem vakar vakarā dinejā pie Somijas sūtņa tika izteiktas domas, ka neatlikšot nekas cits, kā atstāt visam korpusam Maskavu, ja korpusa attiecības ar padomju valdību attīstīšoties tamlīdzīgā garā. Tika ari noteikti runāts, par ko

jau es sen esmu izteicis savus novērojumus, ka esot attiecīgs padomju valdības lēmums kompromitēt ārzemju pārstāvjus cik vien iespējams. Un tas jau ir pastreizējās vispārējās situacijas, uz ko pastāvīgi esmu norādījis, ir pilnīgi iespējams un ari saprotams. Ja saglī ķer, tad tas bieši pats sāk kliegt un ķert, lai sajauktu pēdas. Kaut kas līdzīgs patlaban notiek padomju valdības vadošās aprindās.

Ka lai, par piemēru, citādi izskaidro šīs dienas "Pravda"s rakstu, kur teikts: " 25 февраля латвийский военный министр Озольс должен был выехать в Ревель в сопровождении высших чинов латвийской армии. Рижская газета "Яунакас Зиняс" сообщает о том, что упомянутый министр Озольс предпринял ряд шагов к сближению между латвийской и литовской армиями. Если учесть ту гнусную антисоветскую кампанию, которая сейчас развернулась в Латвии из нелатвийских серебреников, то поездка министра Озольса приобретает особое значение."

Mums nav ko sevišķi uztraukties par pēdējiem notikumiem mūsu attiecībās ar PSRS-bu. Nekādā ziņā ari mēs nedrīkstam izrādīt kautkādas itkā izbailes. Mums jāņem vērā dabas likums, ka katram spiedienam ir jābūt attiecīgam pretspiedienam, lai uzturētu līdzsvaru, un tamdēļ attiecīgi jārīkojas. Es personīgi priecājos, ka mēs esam palikuši aktivāki. Šīs aktivitates un ciņas rezultatiem katrā ziņā ir jābūt pozitiviem sasniegumiem, kuŗi mūs padarīs stiprākus.

557

Komisariatā pēdējās dienās neesmu bijis. Sarunas notiek pa telefonu.

Atvainodamies, ka laika trūkuma dēļ, ņemot vērā, ka šodien noiet pasts, esmu spiests ziņojumu pārtraukt, laipni lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumus.

K o n f i d e n c i a l i!

558

Latvijas Konsulats
Vitebskā.

Vitebskā , 5. [redacted] 1929 .

Augsti godātais Ministra kungs,

Ziņojums
No 2.
Baltkrievijas komunistu partijas XII.kongress.

Š.g.5.februarī sanāca Minskā Baltkrievijas komunistu partijas XII.kongress.Kongresa atklāšanas runā tika nosprausts tā darbības virziens,pie kam tika aizrādīts,ka viens no galvenieem kongresa uzdevumiem esot izstrādāt nesaudzīgas cīņas programu pret kompartijas opoziciju,kā no labās,tā ari no kreisās puses. It sevišķu uzmanību javēršot pret partijas labā spārna novirzijumu,resp.pret "labo " opoziciju,kura apdraudot proletarisko diktaturu & partijas vienību. Proletariskās šķiras "linijas " nostiprināšanas nolūkā jaķerotiee pie valsts aparata tīrīšanas darba ,jaizraujot ar sakni visi šaubīgie elementi no valsts aparata, atstājot tikai tos ,kuri nelokami uzturot Ļenina sprausto"šķiras liniju." Šis tīrīšanas darbs izdarams ar "nesaudzīgu proletarisku represiju piepalīdzību ."

Agrarā jautajumā kongresam ari uz priekšu jaatrodot spēcīgāki līdzekļi un me-

Augsti godātam
A.B a l o d i s kungam,
Arlietu Ministrim.

559

todes, ar kuru palīdzību, bazejoties uz lauku nabadzīgiem elementiem -"bedņaku ", turpināt nesaudzīgu cīņu pret " kulakiem " , tai pašā laikā organizējot lauku kolektivās saimniecības & lielus, modernus "sovchozus " , pārvēršot tos pakāpeniski lauku labības, resp. maizes fabrikās.

Turpināt, nežēlojot līdzekļus , valsts industrializaciju, kas kopīgi ar rekonstrueto lauksaimniecību nenovēršami novedīšot pie spraustā gala mērķa -socializma .

Šīs pirmā kongresa dienā nospraustās programas robežās tad ari noritēja visa kongresa darbības gaita.

Represijas pret opozicionariem.

Izpildu organi steidzīgi ķērās pie kongresa lēmumu izvešanas dzīvē. Kongress vēl nebija nobeidzies , kad jau ķērās pie represijām pret partijas opozicionariem. Tika atstādināts no amata Baltkrievijas zemes ierīcības kolegijas galvenās kontroles priekšsēdētajs komisars Lobanovskis. Uzdots nekavejoši reorganizēt zemes ierīcības kolegiju , atstādinot līdzšinejos kolegijas darbiniekus. Uzdots steidzīgi revidēt augstāko valsts iestāžu vadītaju sastāvu, atstādinot no amatiem tos, kuri stāv aizdomās kā labā spārna opozicijas piekritēji.

Birokratizms valsts aparatā.

Ļoti interesants bija valsts kontroles ("raboče -krestjanskaja inspekcija ") vadītaja komisara Kalniņa ziņojums Baltkrievijas kompartijas kongresā par nekārtībām, kuras valda valsts iestādēs. Pēc Kalniņa vārdiem, birokratizms iestādēs sasnieāzis

560

neredzētus apmērus. Uz sūdzību pamata jau tekošā gadā ierosinātas 261 lietas & nodotas tiesai 347 personas. Apvainojumiem par birokratizmu blakus stāvot apsūdzības par"šķiras linijas" neievērošanu. Ievedot dzīvē tā saukto pašaplikšanos nodokli ,konstatēts milzīgs skaits gadījumu ,kur " kulaku " saimniecības apliktas ar I % nodokli 3 % nodokļa vietā. Tālāk Kalniņš ziņoja ,ka pagājušā gadā no vadošiem posteņiem dažādu noziegumu dēļ atstādināti pāri par 300 darbiniekiem, bet daži no tiem atkal uzņemti valsts iestādēs,tikai citos okrugos vai rajonos & faktiski palikuši valsts dienestā.

Republikas saimniecības plans.

Komunistu kongresā sniedza plašu ziņojumu par republikas saimniecības planu tuvakos gados. Baltkrievija ekonomiski tāļi palikusi pakaļ citām P S R S republikām. Visiem spēkiem jacenšoties visdrīzākā laikā pārvērst lauksaimniecības republiku,kāda tā ir šimbrīžam,par agrary-indu-strielu zemi. Šim nolūkam jaizlietojot visi līdzekļi jaunu sērkociņu, papira,stikla,ķieģeļu ,cementa & klinkeru fabriku celšanai. Fabrikām vajadzīgo jēlvielu esot pietiekoši Baltkrievijā.

Metalurgijas nozarē pirmais uzdevums esot uzsākt lauksaimniecības mašinu fabriku celšanu . Tekstilrūpniecības attīstīšanai jau uzsāktas linu apstrādāšanas fabriku izbūves ,bez tam uzsāktas trikotažu,vērptuvju ,mākslīga zīda & kokvilnas fabriku izbūves. Ja tagadejais rūpniecības veicināšanas temps turpināšoties tādos vēlamos

561

apmēros,tad Baltkrievija drīz vien pārvērtišoties par vienu no P S R S tekstilrūpniecības rajoniem.

Attiecoties uz lauksaimniecību,kongress deva direktivas nežēlot līdzekļus & pūles kolektivu saimniecību veicināšanai. Jarada tādi ekonomiski apstākļi ,kuri pamudinātu zemniekus atsacities no individuelām saimniecībām & spiestu tos apvienoties kolektivās saimniecībās,jo tikai tad būšot iespējams pacelt lauku ražu & apgādāt jauno fabriku centrus ar vajadzīgām pārtikas vielām.

Rūpniecības attīstība & lauksaimniecības racionalizēšana prasīšot jaunus techniskus spēkus & tadēļ jau pie laika jarūpejoties radīt vajadzīgos techniķus. Par nožēlošanu,tagadejās vidusskolās ,tā sauktās "semi- & devjatiļetkās " (septiņu & deviņu gadu kursa skolās) tas netiekot darīts,tās nekur nederot & dodot tikai "registratorus " republikas valsts iestādēm. Pieņem rezoluciju reorganizēt skolas tādejādi,ka tās dotu vajadzīgos kvalificētos spēkus : techniķus, mērniekus,instruktorus, inženierus & citus specialistus.

Nacionalais jautājums.

Kongresā daudz tika runāts par nacionalizmu. Daži delegati izsacija pārmetumus par gauso tempu,ar kuru tiekot izvesta republikas "pārbaltkrievošana". Katra komunista pienākums esot pārvaldīt Baltkrievijas valodu ,fakti

562

tomēr liecinot pretejo ,pat diskusijas pa lielākai daļai noritot krievu valodā. Uz papira viss liekās būt labi, tiekot pierādīts ,ka "pārbaltkrievošana " ("belorusizacija ") ejot milzu soļiem uz priekšu ,bet tuvāki to aplūkojot izrādās ,ka nekas tamlīdzīgs nenotiekot. Strādnieku masas vēl līdz šim laikam neprotot baltkrievu valodu ,klubi & izglītības pulciņi tikpat kā neko nedarot pārbaltkrievošanas laukā. Kā pretstatu daži delegati aizrādija,ka nenoliedzot pārbaltkrievošanas vajadzību,vajagot tomēr būt uzmanīgiem,lai neiestigtu šovinizma & nacionaldemokratizma purvā.

Pēc garām debatēm kongress pieņēma ļoti raksturīgu rezoluciju ,kurā starp citu sacīts:

"...Pēdejā laikā,sakarā ar šķiru cīņas paasināšanos ,stipri attīstijies sīkburžuazijas inteligences vidū dažādu nokrāsu šovinizms ,it sevišķi antisemitizms ,pret kuru kompartijai jauzstājās uz to visstingrāko & nesaudzīgi jaizskauž šovinizma & antisemitizma parādības,mobilizejot šai cīņā plašas darba ļaužu masas. Šovinizms & nacionaldemokratizms iespaidojis ari dažas kompartijas grupas ,izsaucot novirzīšanās no Ļeniņa spraustās nacpolitikas linijas ...."

Visu to ievērojot kompartijas kongress uzdod " C I K " am (izpildu komitejai)turpmāk

"a) vest nesaudzīgu cīņu partijā pret tiem,

kas novirzās no Ļeņina nacpolitikas linijas ;

b) pastiprināt cīņu pret katra šovinizma izpaudumu partijā ,attīstot plašu darbību strādnieku & zemnieku nabadzīgo slāņu īstas internacionalas audzināšanas virzienā;

c) vēl vairāk stiprināt & paātrināt pārbalt krievošanas darbību partijas organizacijās, valsts aparatos & profsojuzos ,attīstot baltkrievu kulturu ,ieliekot viņā proletariesku saturu & sekmējot pārbaltkrievošanās tieksmes plašos strādniecības slāņos ,saņemot savās rokās baltkrievu kulturas attīstības vadību,ka vienu no spēcīgākajiem līdzekļiem nodot strādniecības rokās vadošo lomu par zemniecību ."

Sarkanās armijas II gadu pastāvēšanas svētki & kara draudu atmosfera.

Š.g.23.februarī P S R S-ba svinēja sarkanās armijas II gadu pastāvēšanas svētkus. Baltkrievijā šo svētku programa ilga 3 dienas . 23.februara vakarā visu pilsētu "gorsoveti" (pilsētu padomes resp.domes) sarīkoja svinīgas sēdes ar attiecīgu svētku programu. Vitebskas svinīgā gorsoveta sēdē,kura notika valsts teatra telpās, biju ielūgts kā goda viesis .Svētku runās atskanēja noteikti naida pilni uzbrukumi "imperialistiskām " kaimiņu valstīm,sevišķi Polijai . Mazās valstiņas tika tēlotas kā no Anglijas žēlastības pastāvošas valstis,kurām, varbūt ari pret pašu gribu,jarīkojoties pēc Anglijas aizrādijumiem.

Tika nolasīti skaitļi par tuvo kaimiņu valstju armiju sastāvu,apbruņošanās kvalitati & t.t.,sīki apskatija aizsargu organizaciju spēkus & viņu organizaciju veidu,pie kam tika pastrīpots ,ka visi šie spēki tiekot gatavoti uzbrukumam pret P S RS. Pieminēja pat sieviešu korpusus, kuri ari tika minēti kā kara organizacijas.

Daudz tika runāts par dažādiem miera uzturēšanas līgumiem & sevišķi par Maskavas protokola parakstīšanu,aizrādot ,ka visi šie akti esot liekulības & mānīšanas akti,ar kuru piepalīdzību buržuaziskās valstis raugot apmānīt strādniecību,demonstrējot miermīlību, bet patiesībā rosīgi gatavojoties uz karu & pirmā kārtā uz uzbrukumu proletariata diktaturas valstij - P S R S -ai.

Iespaids tāds,ka vistuvākā nākotnē neizbēgams karš,uz kuru jagatavojās P S R S -ai.Pārpildītais teatris vārda pilnā nozīmē tika itkā elektrizēts no kara draudiem. Pēc šādas kara atmosferas radīšanas sekoja runas par sarkanās armijas spēku & viņas pašuzupurēšanās tieksmēm aizstāvēt līdz pēdejam asins piļlienam proletariata diktaturas valsti. Teatraliska bija delegatu uzstāšanās no laukiem ,to starpā dažas sievietes "bedņačkas", kuras rokas paceldamas zvērēja kopā ar saviem bērniem uzbrukuma gadijumā P S R S-ai stāties sarkanās armijas rindās cīņā pret "asinssūcejiem"-buržuju valstīm.

565

Otrā dienā,24.februarī, notika demonstracijas & kara spēka parāde. 25.februarī -svētku mītiņi strādnieku klubos & svinības kara spēka kazarmēs.

Sarkanās armijas jubilejas svētki radijuši iedzīvotaju starpā bailes par tuvo karu,ko liecina bailīgas aptaujas par karu no konsulatu apmeklējošas publikas. Rodās iespaids ,ka viss šis tracis par draudošām kara bīstamām mākslīgi sarīkots ar nolūku attaisnoties pret iedzīvotajiem par maizes paija resp.racijas samazināšanu & citu dzīvei nepieciešamo priekšmetu trūkumu ,jo pimā kārtā taču tādā bailīgā brīdī jaapgādā sarkanā armija.

Dzelzsceļu kara manevri.

Pēc konsulatā nevilšus ienākušām ziņām š.g.februara mēneša pirmā pusē uz visām Baltkrievijas pierobežas dzelzsceļu linijām dots slepens rīkojums sagatavot vilcienus kara spēka pārvešanas manevru nolūkā uz robežām. Lielā sala dēļ šie manevri noteiktā laikā tomēr nav notikuši. Rīkojums tomēr nav ticis atcelts ,jo manevriem janotiek vēlāki,laikam marta sākumā. Uz pierobežas linijām ir liela kustība ,sevišķi starp Smolensku & Vitebsku & tālāk starp Polocku- Bigosovu . Tas pats notiekot Minskas virzienā . Izkustināti no vietām sniegā ieputinātie bruņu vilcieni. Dzelzsceļnieku vidū liels nemiers ,jo daudzi no tiem netiekot pat laisti uz mājām pāc nokalpotā dežures laika.

Reformas sarkanā armijā.

Pašreiz daudz tiek runāts par notiekošām reformām sarkanā armijā. Cik novērojams,galveno reformu

566

kodols ir armijas vadošo personu pārgrupēšana, virsnieku sastāva ("komandsostava") tīrīšana & ciešāku sakaru radīšana starp kazarmu & komunistiski noskaņotiem pilsētas strādniekiem.Vecās cariskās armijas kara mākslas "speci " tagad tiekot novietoti tādos amatos ,kur tie būtu pilnīgi izolēti no satiksmes ar kareivju masu. No kareivju daļu komandējušo virsnieku sastāva tiek izstumti tie ,kuriem trūkst vismaz divu paaudžu piederības stažs pie darba ļaužu šķiras,t.i.kuru tēvi vai vectēvi nebūtu bijuši strādnieki vai lauku kalpi. Ciešāku armijas apvienošanos ar komunistiski noskaņotu strādniecību cenšās panākt caur strādnieku ierindošanu atsevišķās armijas vienībās "komjačeikās" (komunistu šūniņās),kuras organizētas pie katras armijas mazākas daļas. Tāds no fabrikas delegēts strādnieks (vai ari vairāki strādnieki) -kareivju komjačeikas loceklis, nebūdams pats kareivis, bauda tiesību katrā laikā pēc patikas apmeklēt savas jačeikas daļu kazarmē & sekot viņas garīgai attīstībai ,resp.politiskai noskaņai,tādejādi faktiski izpildot spiegu lomu kareivju daļās ,uzraugot ne vien zemākos kareivjus,bet ari komandējošos virsniekus .Viņam dota ari tiesība sekot,ka kareivju uzturam tiktu izsniegtas no kara komisariata noteiktās pārtikas racijas,kā kvantitates,tā ari kvalitates ziņā.Caur šādu jaunievedumu cer iegūt strādnieku diktaturai uzticīgu & padevīgu armiju.

567

Taupības,resp.krāšanas 2 nedeļu kampaņa.

Sakarā ar naudas trūkumu valsts kasē, valsts centralās iestādes meklē līdzekļus & metodes,ar kuru palīdzību būtu iespējams izpumpēt no zemniekiem iekrātās kapeikas. Nesen nobeigusēs II.industrializacijas iekšzjā aizņēmuma realizēšanā ,tagad atkal iet runa par III.aizņēmuma izlaišanu. Kompartijas organi gādā par to,ka fabrikās no strādniekiem tiktu pieņemtas attiecīgas rezolucijas,kurās pieprasa jaunu industrializacijas aizņēmuma obligaciju izlaišanu. Tā mākslīgi tiek sarīkota iespēja valdībai noorganizēt jaunu iekšejo aizņēmumu it kā uz darba ļaužu masu kategorisku pieprasījumu. Jaunais aizņēmums drīzā laikā tiks izlaists,bet līdzšinejie piedzīvojumi liecina ,ka industrializacijas aizņēmumi maz ko dod ,jo aizķer vienīgi pilsētu iedzīvotajus.Zemnieku masa paliek neaizķerta.

Lai tiktu pie zemnieku ietaupijumiem,š.g.februara mēnesī tika sarīkota tā sauktā divnedeļas taupības kampaņa visā valstī ,to starpā ari Baltkrievijas republikā. Kompartija mobilizēja specielus pulciņus , kuri devās uz laukiem agitēt zemnieku vidū par viņu ietaupījumu nodošanu valsts krājkasēs .Kā pamudinājuma līdzekli uz sādžām aizveda zemniekiem nepieciešamās preces,kā manufakturu,jumtu blekļi ,cukuru & t.t.,kuras pārdeva tiem,kas uzrādija krājkasu grāmatiņas

ar nupat izdarītiem noguldinājumiem.

Valdība uzdevusi valsts krājkasu aparatiem panākt par katru cenu šogad jaunus noguldījumus pa visu Krieviju 200 milj.červ.rub.apmērā.Tas panākams vienīgi pievelkot zemniekus,kuru naudas ietaupījumi pēc finansu komisariata aprēķiniem sasniedzot 800 milj.červ.rub. padomijas naudas zīmēs. Jašaubās,vai izdosies panākt sprausto mērķi,jo taisni zemnieki neuzticās valsts iestādēm,resp.krājkasēm.To liecina sekošie skaitļi :pašreiz krājkasu noguldītaju skaits ir 3 milj.825 tūkstoši ,no kuriem zemnieku ir nepilni II % ,pārejie ir pilsētas strādnieki & valsts iestāžu ierēdņi,kalpotaji & brīvo profesiju darbinieki.

Algas vietā krājkasu grāmatiņa.

Lai pierādītu savu centību & lojalitati taupības nedeļāvalsts iestāžu vadītaji Baltkrievijā ķērusies pie vēl nepiedzīvota līdzekļa krājkasu noguldījumu pavairošanai. Š.g.februara mēnesī ierēdņiem pienākošās algas vietā izsniedza valsts krājkases grāmatiņu ,kurā atzīmēts noguldījums mēneša algas apmērā.Šī metode piekopta pasta & telegrafa iestādēs.

Savos pamudinājumu uzsaukumos valdība aizrāda ,ka sarīkotās divas krāšanas & taupības nedeļas ir nopietns moments P S R S cīņā par iedzīvotaju ietaupījumu mobilizaciju valsts saimniecības & kulturas celtniecības labā. Dati par panākumiem nav vēl publicēti,bet jau tagad skaidrs,ka "krāšanas " nedeļas Baltkrievijā nav attaisnojušas uz viņām likktās cerības.

569

Maizes racijas samazināšana.

Miltu & maizes trūkums Baltkrievijā sasniedzis neredzētus apmērus. Baltie milti jau sen netika izsniegti iedzīvotajiem ,aizbildinādamies ,ka tie nolemti slimnicām & bērnu patversmēm. Tagad ari minētām iestādēm pārtraukta baltu miltu izsniegšana. Pēdejā laikā ari rupjie rudzu milti netika izsniegti iedzīvotajiem tīrā veidā,bet gan vienīgi maisijumā no rudzu & kukuruzu miltiem. Nupat pārtraukta ari rupju miltu izsniegšana. Viņu vietā uz priekšu izsniegs uz specielām maizes kārtiņām vienīgi rupju maizi , pie kam miltu trūkuma dēļ paziņots ,ka maize tiks izsniegta divas reizes mēnesī & uz katru personu ne vairāk kā 6 mārciņas par puss mēnesi, tā tad uz katra cilvēka puss mārciņas rupjas maizes dienā. Katram saprotams ,ka tik niecīga maizes racija nav pietiekoša ,sevišķi ievērojot ari dažādu putraimu & grūbu trūkumu ; pēdejie ne par kādu cenu Baltkrievijā nav dabūjami.

Februara mēneša beigās pietrūka ari cukura & tējas & vēl nav zinams ,kad pienāks jaunie cukura & tējas transporti & vaj tādi maz pienāks.

Jaunais lauksaimniecības likums- piekāpšanās labās opozicijas priekšā.

Labības trūkums nevien Baltkrievijā,bet ari visā P S R Savienībā & vājās izredzes uz to, ka pie tagadejās agrarās politikas ,kura būvēta uz zemnieku saimniecību kolektivizaciju,šis kritiskais stāvoklis uzlabotos tuvākā nākotnē,spiedis centralo valdību š.g.6.februarī izdot jaunu

likumu attiecībā uz lauksaimniecības nodokļa iekasēšanu. Jaunais likums,vai drīzāki likuma papildinājums attiecās vienīgi uz I929/30 lauksaimniecības gadu.

Pēc šī likuma tiem zemniekiem,kuri minētā,t.i.I929/30. gadā varēs pierādīt ,ka viņi paplašinājuši savu saimniecību sējumu platību, tiks manami pazemināts lauksaimniecības nodoklis. Šādā ceļā cer apkarot labības trūkumu. Rodās jautājums ,vai izputinātie zemnieki ticēs jaunā likuma solijumiem? Bez tam jaunais likums spiež attiecīgos valsts organus grozīt savu uzskatu par jēdzienu " kulaks" ,jo sējumu platības palielināšana prasa darba lopu skaitļa palielināšanu,resp. "bedņaka " vai "sredņaka" pārvēršanu ,pēc vietejā uzskata, "kulakā" ,kas faktiski nozīmē zinamu piekāpšanos kompartijas labā virziena opozicijas priekšā ,neskatoties uz nesaudzīgās cīņas izsludināšanu pret labo opoziciju.

Cīņa pret luterticīgo draudzēm.

Sakarā ar cīņu pret religiju & religijas kulta darbiniekiem,izdots jauns vietejs dekrets ,kurš vērsts pret luterticīgiem .Pēc šī dekreta dievkalpojumus ārpuss baznicas,t.i.privattelpās,var noturēt vienīgi tādos gadijumos,kur dalībnieku skaits nepārsniedz 20 personas.

Pazīstot Baltkrievijas apstākļus,janāk pie slēdziena ,ka ar jaunā dekreta izvešanu dzīvē patiesībā ņemta vispārīgi iespēja noturēt dievkal-

pojumus Lutera draudzēm Baltkrievijā ,jo latviešu kolo nijās luterticīgo baznicu nav & līdz šim dievkalpoju- mus noturēja šim nolūkam piemērotās telpās,kā skolas namos ,pagasta mājās ,lasītavās ,vai ari lielākās saim nieku mājās .Bet uz priekšu varēs noturēt dievkalpoju- mus piedaloties ne vairāk kā 20 personām,kas patie- sībā nozīmē luterticīgo dievkalpojumu noliegšanu Balt- krievijā.

Lielākā daļa no pilsētās atrodošām ev.-lut. baznicām pārvērstas par klubu telpām,pāri palikušas tikai baznicas Vitebskā & Polockā .Bet ari pēdejās apdraudētas : to telpas izlietošot " kultprosveta " (kulturas & izglītības veicināšanas) vajadzībām .

Pēc ievāktām ziņām par šo kara gājienu pret luterticīgiem japateicās Baltkrievijas komunisti- skās partijas " latsekcijai " (latviešu sekcijai),ku- ra dara visu,lai izolētu latviešu kolonijas no ev.- lut. baznicas iespaida . Ari augšā minētais dekrets izdots uz "latsekcijas " ierosinājumu .

Līdz šim Baltkrievijas luterticīgos latvie- šus apkalpoja latviešu mācītajs Švalbe Smolenskā , kurš,nelūkojoties uz visiem spaidiem ,pratis saturēt kopā latviešu luterticīgo draudzes. " Latsekcija ", cīņā pret mācītaju Švalbi ,panākusi Ļeningradēs luter- ticīgās sinodes rīkojumu ,ar kuru Švalbim noliegts noturēt Baltkrievijā dievkalpojumus & viņa vietā priekš Baltkrievijas draudzēm iecelti Lapa & Zālits. Vietejās draudzes tomēr neatzīst jaunos mācītajus & uz draudžu pašvaldīšanas ,resp. pašnolemšanas

principa pamata joprojam atzīst par savu garīgo ganu mācītaju Švalbi ,kurš tad ari turpina Baltkrievijā dievkalpojumus ,nelūkojoties uz Ļeningradas ev.-lut. sinodes aizliegumu.

Šī ev.-lut.baznicas iekšejā cīņa bieži noved pie asām sadursmēm ,neizslēdzot pat kaušanās baznicas telpās, kā tas notika š.g. I7.februarī ev.-lut.baznicā Vitebskā ,kad tur dievkalpojumus noturēja augšā minētais Zālīts & bez tam vēl mācītajs Migla & misionars Francis . Pēc dievkalpojuma turpat baznicā notika draudzes sapulce ,pie kam izcēlās asa sadursme starp mācītaja Švalbes & Zālīša piekritejiem ,kuru pārtrauca milicija ,aizgādajot abas puses uz milicijas galveno štabu & sastādot attiecīgu protokolu.

Mācītaju Švalbi atbalsta ari vācu ev.-luterticīgās draudzes.

Izbietojot gadījumu ,lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs ,pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu .

J. Rungis.

Latvijas Konsuls Vitebskā.

S l e p e n i.

573

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1929.g.23.martā.

No.0/29/sl/

Valsts prezidenta sekretariāts
saņemts 1929.g. 26. martā
Ieg. Nr. 1471/ akt. Nr. 5.

Pie akt.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu sūtņa Maskavā š.g.17.marta slepenā ziņojuma No.1112 norakstu.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Augsti godātam

G.Z e m g a ļ a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

9. 17 martā. 574

S l e p e n i.

1112.

Augsti godātais Ministra kungs,

Saņēmis ziņu svētdienas vakarā, t.i. lo. martā, par bagažas aizturēšanu, otrā dienā pieprasīju steidzīgu satikšanos ar kolegijas locekli Stomoņakovu. Neskatoties uz vairākkārtīgiem pieprasījumiem, Stomoņakovs mani nepieņēma, aizbildinādamies, ka ļoti aizņemts. Tā kā otrā dienā bija krievu svētku diena, tad ari Stomoņakovs nebija runājams. Tikai trešdienas vakarā plkst. pus piecos viņš mani pieņēma. Cik nopratu, visas trīs dienas komisariats ar GPU aģentiem apspriedās, kā rīkoties, lai izkļūtu no neizdevušās provokacijas. Paldies Dievam Latvijas prese, uz ko viņi sagaidīja, nereaģēja krieviem vēlamā garā.

Mūsu saruna, kas attiecas uz mani, bija ļoti stingra un noteikta, jo es biju uzbrucēja lomā un Stomoņakovs tikai centās atspēkot manus pārmetumus. Mūsu saruna, kuŗu pievedu krievu valodā, noritēja apmēram šādi:

- Я пришел к Вам с большими претензиями. Я хочу знать, на каком основании был задержан багаж, который следовал с моей женой и почему Народным Комиссариатом по Иностранным

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,

Ārlietu ministrim.

575

Делам были даны инструкции таможне о задержании багажа моей жены?

- Карл Вильгельмович, так вопрос нельзя ставить, что мы дали распоряжение задержать багаж, ибо НКИД не может дать предписаний таможенным властям. -

- Но тогда Вы сами нарушаете правила о привилегиях лиц, принадлежащих к дипломатическому корпусу, в которых между прочим сказано, что "по всем делам, касающимся сих лиц, в случае совершения ими какого-либо проступка или преступления, надлежит, не применяя к ним никаких мер в отношении их личности или имущества, обращаться в НКИД", а также, что багаж, следующий с дипломатическим лицом не подлежит осмотру. -

- Нам трудно сейчас сказать, почему это сделано и каким психологическим моментом руководились таможенные власти. Должно быть им показалось странным, что Мадам Озолс часто ездит (mana kundze brauc pie manis reizes trīs gadā un pavada šeit katru reizi 1½-2mēn) и что при ней следует 22 пуда багажа.-

-Мне нет никакого дела до психологии Ваших пограничных властей, ибо их психология мне совершенно непонятна. Могу Вас уверить, что Вам легко проверить в пограничной таможне, что, не считая эти 22 пуда, в продолжении по крайней мере 2-х последних лет ни моя жена, ни лично я не провозили ни одного килограмма багажа, кроме ручного. Вам также известно, что мои секретари и другие сотрудники Миссии несравненно больше провозили багажа, но к ним никогда, равно как и ко всем членам дипломатических Миссий никаких претензий не пред"являлось, так как все они увозят и привозят свой багаж на основании Ваших инструкций, которые, как мне известно, не отменены.

576

Я требую самым решительным образом ответа, почему такое исключение сделано только для моей жены? -

- Но у нас есть сведения, что это багаж не Вашей жены, а багаж Блументаля. -

- Я не хочу разбирать с Вами вопроса о принадлежности багажа, принадлежит-ли он моей жене, мне, моим дочерям или какому-либо члену нашей Миссии, и я ставлю вопрос формально: на каком основании задержан багаж, который следовал с моей женой? -

- Зачем, собственно Вы не хотите признать, что это багаж не Вашей жены? Ведь тогда мы открыли-бы, дело сейчас же ликвидировалось-бы и никакой огласки не получило-бы? -

- Прошу мне не указывать на неудобность огласки! Я сам этому делу придам огласку и доведу обо всем до сведения моего Правительства и старшины дипломатического корпуса, чтобы знали, в каком бесправном положении может находиться дипломатическое лицо в Советской России.

Pie tam es norādīju, ka: - - если это был-бы багаж Блументаля, то Вы тоже не имели никакого права задержать его и не имели никакого права не выдавать ему открытого листа, ибо Блументаль исполнил Ваше требование относительно от"езда и выбыл отсюда как полноправное дипломатическое лицо, а не как пораженное в правах. Этот вопрос я тоже должен буду выяснить соответственным образом.

Stomoņakovs visu laiku ļoti nedrošā balsī, itkā mani mierinādams, deva mani nepārliecinošas un nelogiskas atbildes. Par piemēru viņš atsaucās uz starptautiskām tiesībām un minēja, ka pat neilgi atpakaļ uz kādas robežas tikusi apskatīta Italijas vēstnieka bagaža, bet to es atkal noraidīju, izteikdamies, ka manai sievai izbraucot no PSRS-bas uz Latviju bija jāievēro ne "tā sauca-

mās", pēc viņu izteicieniem, "starptautiskās ierašas", bet tikai viņu instrukcijas. Savu sarunu es beidzu, pieprasot bagažas izsūtīšanu uz Rīgu un paziņojot, ka atpakaļ es viņu nevaru pieņemt, kamēr man nav attiecīga norādījuma no manas valdības.

Bez tam es izteicu protestu valdības vārdā par noslepkavoto Jerofejevu, un ar to saruna beidzās.

Otrā dienā Baltijas valstu nodaļas vadītāja palīgs Karskis steidzīgā lietā izsauca padomnieku Oliņu, un es Oliņam devu norādījumus nekādās sarunās par bagažu neielaisties un ari nekādus paskaidrojumus nepieņemt. Oliņš tā ari bija rīkojies, un tā mēs nedabujām zināt, ko Karskis gribēja pateikt. Kādu laiciņu pirms tam jau bija saņemta no muitas telefonograma uz misijas vārda, lai tā saņemtu bagažu no 5 vietām. Drusku vēlāk pēc tam pienāca vēstule no muitas priekš "gražđankas Ozols". Šveicaram es pateicu, ka sūtniecībā patlaban nav nekādas "gražđankas Ozols", bet, ja muitas valdei ir kādas darīšanas pie sūtņa kundzes, kuŗa patlaban atrodas Rīgā, tad lai viņa griežas caur ārlietu komisariatu. Nekas pēc tam vairāk nav saņemts.

Tās pašas dienas vakarā, t.i. 15. februarī, bija pirmais plašais rauts, kuŗu sarīkoja ārlietu komisariats. Saprotams ari es tur biju. Ar Stomoņakovu un citiem komisariata darbiniekiem izturēšanās ļoti atturīgi un, izņemot sasveicināšanos, nekādas sarunas nevedu. Turpretim Litvinova izturēšanās ar mani bija ļoti laipna un uzmanīga. Tā, par piemēru, pie atvadīšanās viņš katrā ziņā gribēja izdzert ar mani glāzi konjaka, ko ari izdarījām. Bet visuzkrītošākais bija tas, ka še Maskavā plaši pazīstamais Šteigers, kuŗam ir uzdots uzturēt sakarus starp diplomatisko korpusu un mākslinieciskoko

578

pasauli, mani un manu kundzi uzlūdza 27. martā (tā tad jau 12 dienas iepriekš) uz intimu dineju Maskavā populārā artistu klubā, uz kuŗu esot ielūgti tikai diplomatiskā korpusa vecākais, Francijas vēstnieks, ar kundzi un Persijas vēstnieks ar kundzi. Agrāk ari esmu ticis uzlūgts uz tādām intimām dinejām, bet uzaicinājumu saņēmu tikai 3 - 4 dienas iepriekš. Šo ielūgumu varu izskaidrot tikai kā diplomatiski-taktisku gājienu, lai labotu neizdevušos aferu ar bagažas aizturēšanu. Ārlietu komisariatam ir ļoti labi zinams tas lielais īgnums, kuŗu tāda viņa rīcība ir izsaukusi Maskavas diplomatiskā korpusa aprindās. Viņš varbūt ari sagaida, ka Francijas vēstnieks, kā korpusa vecākais, var intervenēt šinī lietā, ko vēl taī pašā vakarā Francijas vēstnieks man ari faktiski proponēja darīt, ja es to vēlētos. Uz to es vēstniekam atbildēju, ka pirms jautājuma noskaidrošanas ar manu valdību, es neuzskatītu par ieteicamu to darīt. Tamdēļ tādu manu un manas kundzes ielūgšanu uz intimu dineju kopā ar diviem vēstniekiem, no kuŗiem viens ir tagadējais un otris bijušais diplomatiskā korpusa vecākais, es, labi zinot, ka Maskavā nekas netiek darīts bez sevišķa nodoma, varu izskaidrot vienīgi ar to, ka ārlietu komisariats cenšas novērst katru diplomatiskā korpusa intervenciju aizturētās bagažas lietā. Un ja tādā veidā visa šī lieta paliktu pašreizējā stāvoklī, tad tas varētu likt ~~kkkkk~~ vienam otram domāt, itkā tomēr kaut kas no mūsu puses nav bijis kārtībā.

Vakar 16. martā pilnvaroju darbinieku Ģermani saņemt bagažu. Tiklīdz tā bija atvesta, es devu rīkojumu sūtniecības padomniekams Oliņam, sekretaram Vīgrabam, sūtniecības darbiniekiem Ģermanim un Ašmanei un Šoferam Ješevicam manā klātbūtnē attaisīt

saņemtās atpakaļ piecas bagažas vietas: vienu lielu Amerikas čemodanu, kuru Blūmentalam viņa lietu pārvešanai bija palienējis Oliņa kungs, un četras koka kastes. Kā jau zinams, šīs lietas nebija manas kundzes bagaža, bet gan piederēja tirdzniecības atašejam Blūmentalam. Pēdējais zināmu apstākļu dēļ nevarēja šo bagažu sev līdz paņemt, kādēļ uz viņa atkārtotu lūgumu es uzdevu manai kundzei to novest.

No klātpieliktā akta Jūs redzēsat, kāda ir šī bagaža. Kad ar viņu iepazinamies, iespaids palika pat nospiedošs. Mēs neatradām neviēnas vērtīgākas lietas, izņemot Rozentala gleznu, kuŗa pieder sūtniecības darbiniecei Ašmanei un kuŗu tā bija lūgusi Blūmentalu paņemt līdz. Iepakājums vien svēra gandrīz pusi no visas bagažas, jo kastes taisītas no mitriem collas biezieem dēļiem Tā, par piemēru, kaste vien, kurā atrodas tikai viens kamina bronzas pulkstenis, ar iepakājumu svēra vairāk par 2 pudiem. Lietas iepakātas ļoti slikti un sasistas, kas liek domāt, ka tās ir pamatīgi tikušas caurskatītas no GPU aģentiem.

Ceļas jautājums, ko tad īsti komisariats ar GPU, kuŗi, bez šaubām pārzināja šādu Blūmentala nabadzīgo mantu, bija gribējuši sasniegt, pieprasot bagažas attaisīšanu Bigosovā un pēc tam man Maskavā. Atbilde var būt tikai viena un pie tam ļoti skaidra: Ja bagažu Bigosovā vai Maskavā attaisītu komisariata un GPU aģentu klātbūtnē, tad tur, bez šaubām, atrastu iepriekš ieliktas citas mantas, piemēram kādā muzejā izzagtu bildi, jo ne par velti runā, ka dažas zādzības izdarot paši GPU aģenti, lai sagatavotu materialus turpmākai darbībai. Tagad tas nav izdevies. Es sajūtu, ka moraliskā uzvara ir tomēr mūsu pusē, un ka ārlietu komisariats ir iegu-

580

vis tikai nepatikšanas.

Es domāju, ka vispareizākais būtu paziņot tagad atklātībai lietas patiesos apstākļus un spert attiecīgus soļus, kā Rīgā, tā ari Maskavā sekošu jautājumu noskaidrošanai: 1) vai ārlietu komisariatam ir tiesības patvarīgi un vienpusīgi ierobežot kādu diplomatu viņam atzītās privilegijās un priekšrocībās, kā, piemēram, gadījumā ar Blūmentalu, kuŗam neizdeva laissez-passer? un 2) vai diplomatiskai personai, kā manai kundzei, kuŗa bauda tādas pat tiesības, kā es, var pieprasīt bagažas attaisīšanu pat taī gadījumā, ja ir šaubas, ka tā nav personīgi viņas bagaža, bet pieder varbūt viņas vīram, bērniem vai kādam citam misijas loceklim, kuŗš bauda diplomatam piešķirtās tiesības un vai var pieprasīt tādai personai uz robežas pierādījumus par bagažas piederību? Ja jautājums tiktu izlemts tā, ka var prasīt pierādījumus par bagažas piederību, tad jau kuŗu katru bagažu var apšaubīt un pieprasīt ~~xixxxxx~~ pierādījumus par tās piederību, jo pastāvīgi, kā manā, tā ari citā bagažā var atrasties lietas, kas pašam vedējam nepieder, pie kādām pieskaitāmas ari lietas sūtniecības vajadzībām, kā, piemēram, kanclejas piederumi u.t.t.

Es ļoti vēlētos, ka šos jautājumus Jūs, augsti godātais Ministra kungs, apspriestu un dotu man attiecīgus norādījumus, kādus soļus man tāļāk spert pie ārlietu komisariata un diplomatiskā korpusa vecākā.

Bez tam pievienoju vēl šim ziņojumam pēdējo notu, kuŗu iesniedzu ārlietu komisariatam sakarā ar viņa uzbrukumu sūtniecības prestižam par citu, Blūmentalam analogisku lietu noklusēšanu

atklātībai. Kā redzēsat, nota ir lietiški un pieklājīgā tonī uzrakstīta, bet viņa nebūs patīkama ārlietu komisariatam. Es ļoti atvainojos, ka nevarēju Jums iepriekš piesūtīt notas projektu, kā Jūs to vēlējaties, un iesniedzu notu bez Jūsu iepriekšējās caurskatīšanas un piekrišanas. To es darīju tamdēļ, ka notā nav aizskārti nekādi principieli jautājumi, bet viņa vienīgi atspēko nepareizo uzbrukumu sūtniecībai. Nedomāju, ka Jūs, Ministra kungs, to varētu ievērojami papildināt, jo šos apstākļus sūtniecība pārzin plašāki un pareizāki. Lūdzu pie tam vēl ņemt vērā, ka pēdējā ziņojumā. kuŗu Jūs saņēmāt pag. pirmdien, es rakstīju, ka notas projektu nevaru nosūtīt, jo tas nav vēl pilnīgi gatavs, bet ka Jūs varat būt pārliecināti, ka notā nekādu pārspīlējumu nebūs. To rakstīdams, es devu saprast, ka sūtniecībai nav ērti novilcināt notas iesniegšanu līdz nākošam kurjeram un ka tamdēļ sūtniecība to darīs bez iepriekšējā projekta nosūtīšanas. Un tā kā līdz pag. ceturtdienai nesaņēmu no Jums nekādu telegrafisku norādījumu, ka Jūs tomēr vēlētos iepazīties ar notas projektu, tad pag. ceturtdienu, t.i. pēc četrām dienām, iesniedzu to komisariatam.

Kā lietā ar manas kundzes līdzvestās bagažas aizturēšanu, tā ari, kas attiecas uz jautājumu, par kuŗu iet runa sūtniecības tikko minētā notā, es atļaujos vēl reiz ieteikt izrādīt vislielāko noteiktību iepretim padomju valdībai. Abas šīs lietas ir cieši saistītas ar mūsu valsts prestižu, kuŗu padomju iestādes tik neatlaidīgi cenšas kompromitēt, iesākot šo gājienu ar mūsu diplomatisko darbinieku kompromitēšanu. Kā jau to uzsvēru savā pēdējā ziņojumā un ari vairākos citos iepriekšējos ziņojumos (piemēram, ziņojumā par Latvijas starptautisko stāvokli, kuŗu

582

jau trīs gadus atpakaļ piesūtīju ārlietu ministrijai un Saeimas ārlietu komisijas priekšsēdētājam), - mūsu piekāpība tikai pieradina un pat pamudina padomju iestādes pastiprināt savu naidīgo akciju pret mums.

Šai sakarībā raksturīgs un mums nepatīkams ir novērojums, kuŗu dažas dienas atpakaļ Francijas vēstnieks, mazliet neveiklā tonī un itkā atvainodamies, man izteica draudzīgā un intimā sarunā. Pēc viņa novērojumiem PSRS-bas politika un izturēšanās iepretim Somijai, Igaunijai un Latvijai viņam stipri atgādinot to apiešanās veidu, kādu lielvalstis bieži mēdzot pielietot iepretim ~~xxxîmx~~ savām kolonijām. Mums vajagot to saprast un stingrāk savilkt grožus pie mūsu attiecību regulēšanas ar padomju Savienību.

Beidzot šo ziņojumu, atļaujos vēl atzīmēt, ka kādu dienu atpakaļ Maskavā ieradušies nepilns simts Afganistanas virsnieku. Tas rāda, ka padomju valdība Afganistanā grib palikt aktivāka, kas sakrīt ar tiem paredzējumiem, par kuŗiem es Jums ziņoju pirms Litvinova protokola parakstīšanas. - Ari Afganistanas vēstnieks ir izbraucis uz Afganistanu, un Amanullas dēls atrodas Maskavā.

Patlaban viss diplomatiskais korpuss ir pilns visādu sensaciju, kas attiecas uz GPU aģentu darbību. Tiek stāstītas pavisam neticāmas un brīnišūkigas lietas. Bet to ir tik daudz un tik dažādu, ka šoreiz būtu grūti pie tām pakavēties. Personīgi es jūtos gluži kā uz kaŗa lauka un tamdēļ man uzticētās sūtniecības vadīšanā piegriežu vislielāko uzmanību,

583

pamatojoties uz piedzīvojumiem un apstākļu pazīšanu, lai šādā vai tādā veidā GPU aģenti nevarētu kaitēt mūsu prestižam vai ievilkt mūs kādās kompromitējošās aferās.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs pieņemt manas dziļas un patiesas cieņas apliecinājumus.-

PIELIKUMĀ: tekstā minētais akts un notas noraksts.

584

9. 17 martā.

S l e p e n i.

1112.

Augsti godātais Ministra kungs,

Saņēmis ziņu svētdienas vakarā, t.i. 10. martā, par bagažas aizturēšanu, otrā dienā pieprasīju steidzīgu satikšanos ar kolēģijas locekli Stomoņakovu. Neskatoties uz vairākkārtīgiem pieprasījumiem, Stomoņakovs mani nepieņēma, aizbildinādamies, ka ļoti aizņemts. Tā kā otrā dienā bija krievu svētku diena, tad ari Stomoņakovs nebija runājams. Tikai trešdienas vakarā plkst. pus piecos viņš mani pieņēma. Cik nopratu, visas trīs dienas komisariats ar GPU aģentiem apspriedās, kā rīkoties, lai izkļūtu no neizdevušās provokacijas. Paldies Dievam Latvijas prese, uz ko viņi sagaidīja, nereaģēja krieviem vēlamā garā.

Mūsu saruna, kas attiecas uz mani, bija ļoti stingra un noteikta, jo es biju uzbrucēja lomā un Stomoņakovs tikai centās atspēkot manus pārmetumus. Mūsu saruna, kuŗu pievedu krievu valodā, noritēja apmēram šādi:

- Я пришел к Вам с большими претензиями. Я хочу знать, на каком основании был задержан багаж, который следовал с моей женой и почему Народным Комиссариатом по Иностранным

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,

Ārlietu ministrim.

585

Делам были даны инструкции таможне о задержании багажа моей жены?

- Карл Вильгельмович, так вопрос нельзя ставить, что мы дали распоряжение задержать багаж, ибо НКИД не может дать предписаний таможенным властям. -

- Но тогда Вы сами нарушаете правила о привилегиях лиц, принадлежащих к дипломатическому корпусу, в которых между прочим сказано, что "по всем делам, касающимся сих лиц, в случае совершения ими какого-либо проступка или преступления, надлежит, не применяя к ним никаких мер в отношении их личности или имущества, обращаться в НКИД", а также, что багаж, следующий с дипломатическим лицом не подлежит осмотру. -

- Нам трудно сейчас сказать, почему это сделано и каким психологическим моментом руководились таможенные власти. Должно быть им показалось странным, что Мадам Озоле часто ездит (mana kundze brauc pie manis reizes trīs gadā un pavada šeit katru reizi 1½-2mēn) и что при ней следует 22 пуда багажа.-

-Мне нет никакого дела до психологии Ваших пограничных властей, ибо их психология мне совершенно непонятна. Могу Вас уверить, что Вам легко проверить в пограничной таможне, что, не считая эти 22 пуда, в продолжении по крайней мере 2-х последних лет ни моя жена, ни лично я не провозили ни одного килограмма багажа, кроме ручного. Вам также известно, что мои секретари и другие сотрудники Миссии несравненно больше провозили багажа, но к ним никогда, равно как и ко всем членам дипломатических Миссий никаких претензий не пред"являлось, так как все они увозят и привозят свой багаж на основании Ваших инструкций, которые, как мне известно, не отменены.

Я требую самым решительным образом ответа, почему такое исключение сделано только для моей жены? -

- Но у нас есть сведения, что это багаж не Вашей жены, а багаж Блументаля. -

- Я не хочу разбирать с Вами вопроса о принадлежности багажа, принадлежит-ли он моей жене, мне, моим дочерям или какому-либо члену нашей Миссии, и я ставлю вопрос формально: на каком основании задержан багаж, который следовал с моей женой? -

- Зачем, собственно Вы не хотите признать, что это багаж не Вашей жены? Ведь тогда мы открыли-бы, дело сейчас же ликвидировалось-бы и никакой огласки не получило-бы? -

- Прошу мне не указывать на неудобность огласки! Я сам этому делу придам огласку и доведу обо всем до сведения моего Правительства и старшим дипломатического корпуса, чтобы знали, в каком бесправном положении может находиться дипломатическое лицо в Советской России.

Pie tam es norādīju, ka: - - если это был-бы багаж Блументаля, то Вы тоже не имели никакого права задержать его и не имели никакого права не выдавать ему открытого листа, ибо Блументаль исполнил Ваше требование относительно от"езда и выбыл отсюда как полноправное дипломатическое лицо, а не как пораженное в правах. Этот вопрос я тоже должен буду выяснить соответственным образом.

Stomoņakovs visu laiku ļoti nedrošā balsī, itkā mani mierinādams, deva mani nepārliecinošas un nelogiskas atbildes. Par piemēru viņš atsaucās uz starptautiskām tiesībām un minēja, ka pat neilgi atpakaļ uz kādas robežas tikusi apskatīta Italijas vēstnieka bagaža, bet to es atkal noraidīju, izteikdamies, ka manai sievai izbraucot no PSRS-bas uz Latviju bija jāievēro ne "tā sauca-

mās", pēc viņu izteicieniem, "starptautiskās ierašas", bet tikai viņu instrukcijas. Savu sarunu es beidzu, pieprasot bagažas izsūtīšanu uz Rīgu un paziņojot, ka atpakaļ es viņu nevaru pieņemt, kamēr man nav attiecīga norādījuma no manas valdības.

Bez tam es izteicu protestu valdības vārdā par noslepkavoto Jerofejevu, un ar to saruna beidzās.

Otrā dienā Baltijas valstu nodaļas vadītāja palīgs Karskis steidzīgā lietā izsauca padomnieku Oliņu, un es Oliņam devu norādījumus nekādās sarunās par bagažu neielaisties un ari nekādus paskaidrojumus nepieņemt. Oliņš tā ari bija rīkojies, un tā mēs nedabujām zināt, ko Karskis gribēja pateikt. Kādu laiciņu pirms tam jau bija saņemta no muitas telefonograma uz misijas vārda, lai tā saņemtu bagažu no 5 vietām. Drusku vēlāk pēc tam pienāca vēstule no muitas priekš "graždankas Ozols". Šveicaram es pateicu, ka sūtniecībā patlaban nav nekādas "graždankas Ozols", bet, ja muitas valdei ir kādas darīšanas pie sūtņa kundzes, kuŗa patlaban atrodas Rīgā, tad lai viņa griežas caur ārlietu komisariatu. Nekas pēc tam vairāk nav saņemts.

Tās pašas dienas vakarā, t.i. 15. februarī, bija pirmais plašais rauts, kuŗu sarīkoja ārlietu komisariats. Saprotams ari es tur biju. Ar Stomoņakovu un citiem komisariata darbiniekiem izturējos ļoti atturīgi un, izņemot sasveicināšanos, nekādas sarunas nevedu. Turpretim Litvinova izturēšanās ar mani bija ļoti laipna un uzmanīga. Tā, par piemēru, pie atvadīšanās viņš katrā ziņā gribēja izdzert ar mani glāzi konjaka, ko ari izdarījām. Bet visuzkrītošākais bija tas, ka še Maskavā plaši pazīstamais Šteigers, kuŗam ir uzdots uzturēt sakarus starp diplomatisko korpusu un māksliniecisko

pasauli, mani un manu kundzi uzlūdza 27. martā (tā tad jau 12 dienas iepriekš) uz intimu dineju Maskavā populārā artistu klubā, uz kuŗu esot ielūgti tikai diplomatiskā korpusa vecākais, Francijas vēstnieks, ar kundzi un Persijas vēstnieks ar kundzi. Agrāk ari esmu ticis uzlūgts uz tādām intimām dinejām, bet uzaicinājumu saņēmu tikai 3 - 4 dienas iepriekš. Šo ielūgumu varu izskaidrot tikai kā diplomatiski-taktisku gājienu, lai labotu neizdevušos aferu ar bagažas aizturēšanu. Ārlietu komisariatam ir ļoti labi zināms tas lielais īgnums, kuŗu tāda viņa rīcība ir izsaukusi Maskavas diplomatiskā korpusa aprindās. Viņš varbūt ari sagaida, ka Francijas vēstnieks, kā korpusa vecākais, var intervenēt šinī lietā, ko vēl taī pašā vakarā Francijas vēstnieks man ari faktiski proponēja darīt, ja es to vēlētos. Uz to es vēstniekam atbildēju, ka pirms jautājuma noskaidrošanas ar manu valdību, es neuzskatītu par ieteicamu to darīt. Tamdēļ tādu manu un manas kundzes ielūgšanu uz intimu dineju kopā ar diviem vēstniekiem, no kuŗiem viens ir tagadējais un otris bijušais diplomatiskā korpusa vecākais, es, labi zinot, ka Maskavā nekas netiek darīts bez sevišķa nodoma, varu izskaidrot vienīgi ar to, ka ārlietu komisariats cenšas novērst katru diplomatiskā korpusa intervenciju aizturētās bagažas lietā. Un ja tādā veidā visa šī lieta paliktu pašreizējā stāvoklī, tad tas varētu likt ~~xxxxx~~ vienam otram domāt, itkā tomēr kaut kas no mūsu puses nav bijis kārtībā.

Vakar 16. martā pilnvaroju darbinieku Ģermani saņemt bagažu. Tiklīdz tā bija atvesta, es devu rīkojumu sūtniecības padomniekams Oliņam, sekretaram Vīgrabam, sūtniecības darbiniekiem Ģermanim un Ašmanei un Šoferam Ješevicam manā klātbūtnē attaisīt

589

saņemtās atpakaļ piecas bagažas vietas: vienu lielu Amerikas čemodanu, kuru Blūmentalam viņa lietu pārvešanai bija paliemējis Oliņa kungs, un četras koka kastes. Kā jau zinams, šīs lietas nebija manas kundzes bagaža, bet gan piederēja tirdzniecības atašejam Blūmentalam. Pēdējais zināmu apstākļu dēļ nevarēja šo bagažu sev līdz paņemt, kādēļ uz viņa atkārtotu lūgumu es uzdevu manai kundzei to novest.

No klātpieliktā akta Jūs redzēsat, kāda ir šī bagaža. Kad ar viņu iepazinamies, iespaids palika pat nospiedošs. Mēs neatradām neviēnas vērtīgākas lietas, izņemot Rozentala gleznu, kuŗa pieder sūtniecības darbiniecei Ašmanei un kuŗu tā bija lūgusi Blūmentalu paņemt līdz. Iepakājums vien svēra gandrīz pusi no visas bagažas, jo kastes taisītas no mitriem collas biezem dēļiem. Tā, par piemēru, kaste vien, kurā atrodas tikai viens kamina bronzas pulkstenis, ar iepakājumu svēra vairāk par 2 pudiem. Lietas iepakātas ļoti slikti un sasistas, kas liek domāt, ka tās ir pamatīgi tikušas caurskatītas no GPU aģentiem.

Ceļas jautājums, ko tad īsti komisariats ar GPU, kuŗš bez šaubām pārzināja šādu Blūmentala nabadzīgo mantu, bija gribējuši sasniegt, pieprasot bagažas attaisīšanu Bigosovā un pēc tam man Maskavā. Atbilde var būt tikai viena un pie tam ļoti skaidra: Ja bagažu Bigosovā vai Maskavā attaisītu komisariata un GPU aģentu klātbūtnē, tad tur, bez šaubām, atrastu iepriekš ieliktas citas mantas, piemēram kādā muzejā izzagtu bildi, jo ne par velti runā, ka dažas zādzības izdarot paši GPU aģenti, lai sagatavotu materialus turpmākai darbībai. Tagad tas nav izdevies. Es sajūtu, ka moraliskā uzvara ir tomēr mūsu pusē, un ka ārlietu komisariats ir iegu-

590

vis tikai nepatikšanas.

Es domāju, ka vispareizākais būtu paziņot tagad atklātībai lietas patiesos apstākļus un spert attiecīgus soļus, kā Rīgā, tā ari Maskavā sekošu jautājumu noskaidrošanai: 1) vai ārlietu komisariatam ir tiesības patvarīgi un vienpusīgi ierobežot kādu diplomatu viņam atzītās privilegijās un priekšrocībās, kā, piemēram, gadījumā ar Blūmentalu, kuŗam neizdeva laissez-passer? un 2) vai diplomatiskai personai, kā manai kundzei, kuŗa bauda tādas pat tiesības, kā es, var pieprasīt bagažas attaisīšanu pat tai gadījumā, ja ir šaubas, ka tā nav personīgi viņas bagaža, bet pieder varbūt viņas vīram, bērniem vai kādam citam misiļas loceklim, kuŗš bauda diplomatam piešķirtās tiesības, un vai var pieprasīt tādai personai uz robežas pierādījumus par bagažas piederību? Ja jautājums tiktu izlemts tā, ka var prasīt pierādījumus par bagažas piederību, tad jau kuŗu katru bagažu var apšaubīt un pieprasīt xixxxxx pierādījumus par tās piederību, jo pastāvīgi, kā manā, tā ari citā bagažā var atrasties lietas, kas pašam vedējam nepieder, pie kādām pieskaitāmas ari lietas sūtniecības vajadzībām, kā, piemēram, kanclejas piederumi u.t.t.

Es ļoti vēlētos, ka šos jautājumus Jūs, augsti godātais Ministra kungs, apspriestu un dotu man attiecīgus norādījumus, kādus soļus man tāļāk spert pie ārlietu komisariata un diplomatiskā korpusa vecākā.

Bez tam pievienoju vēl šim ziņojumam pēdējo notu, kuŗu iesniedzu ārlietu komisariatam sakarā ar viņa uzbrukumu sūtniecības prestižam par citu, Blūmentalām analoģisku lietu noklusēšanu

atklātībai. Kā redzēsat, nota ir lietiški un pieklājīgā tonī uzrakstīta, bet viņa nebūs patīkama ārlietu komisariatam. Es ļoti atvainojos, ka nevarēju Jums iepriekš piesūtīt notas projektu, kā Jūs to vēlējaties, un iesniedzu notu bez Jūsu iepriekšējās caurskatīšanas un piekrišanas. To es darīju tamdēļ, ka notā nav aizskārti nekādi principieli jautājumi, bet viņa vienīgi atspēko nepareizo uzbrukumu sūtniecībai. Nedomāju, ka Jūs, Ministra kungs, to varētu ievērojami papildināt, jo šos apstākļus sūtniecība pārzin plašāki un pareizāki. Lūdzu pie tam vēl ņemt vērā, ka pēdējā ziņojumā. kuŗu Jūs saņēmāt pag. pirmdien, es rakstīju, ka notas projektu nevaru nosūtīt, jo tas nav vēl pilnīgi gatavs, bet ka Jūs varat būt pārliecināti, ka notā nekādu pārspīlējumu nebūs. To rakstīdams, es devu saprast, ka sūtniecībai nav ērti novilcināt notas iesniegšanu līdz nākošam kurjeram un ka tamdēļ sūtniecība to darīs bez iepriekšējā projekta nosūtīšanas. Un tā kā līdz pag. ceturtdienai nesaņēmu no Jums nekādu telegrafisku norādījumu, ka Jūs tomēr vēlētos iepazīties ar notas projektu, tad pag. ceturtdienu, t.i. pēc četrām dienām, iesniedzu to komisariatam.

Kā lietā ar manas kundzes līdzvestās bagažas aizturēšanu, tā ari, kas attiecas uz jautājumu, par kuŗu iet runa sūtniecības tikko minētā notā, es atļaujos vēl reiz ieteikt izrādīt vislielāko noteiktību iepretim padomju valdībai. Abas šīs lietas ir cieši saistītas ar mūsu valsts prestižu, kuŗu padomju iestādes tik neatlaidīgi cenšas kompromitēt, iesākot šo gājienu ar mūsu diplomatisko darbinieku kompromitēšanu. Kā jau to uzsvēru savā pēdējā ziņojumā un ari vairākos citos iepriekšējos ziņojumos (piemēram, ziņojumā par Latvijas starptautisko stāvokli, kuŗu

592

jau trīs gadus atpakaļ piesūtīju ārlietu ministrijai un Saeimas ārlietu komisijas priekšsēdētājam), - mūsu piekāpība tikai pieradina un pat pamudina padomju iestādes pastiprināt savu naidīgo akciju pret mums.

Šaī sakarībā raksturīgs un mums nepatīkams ir novērojums, kuŗu dažas dienas atpakaļ Francijas vēstnieks, mazliet neveiklā tonī un itkā atvainodamies, man izteica draudzīgā un intimā sarunā. Pēc viņa novērojumiem PSRS-bas politika un izturēšanās iepretim Somijai, Igaunijai un Latvijai viņam stipri atgādinot to apiešanās veidu, kādu lielvalstis bieži mēdzot pielietot iepretim ~~xxxīm~~ savām kolonijām. Mums vajagot to saprast un stingrāk savilkt grožus pie mūsu attiecību regulēšanas ar padomju Savienību.

Beidzot šo ziņojumu, atļaujos vēl atzīmēt, ka kādu dienu atpakaļ Maskavā ieradušies nepilns simts Afganistanas virsnieku. Tas rāda, ka padomju valdība Afganistanā grib palikt aktivāka, kas sakrīt ar tiem paredzējumiem, par kuŗiem es Jums ziņoju pirms Litvinova protokola parakstīšanas. - Ari Afganistanas vēstnieks ir izbraucis uz Afganistanu, un Amanullas dēls atrodas Maskavā.

Patlaban viss diplomatiskais korpuss ir pilns visādu sensaciju, kas attiecas uz GPU aģentu darbību. Tiek stāstītas pavisam neticāmas un brīnišūkigas lietas. Bet to ir tik daudz un tik dažādu, ka šoreiz būtu grūti pie tām pakavēties. Personīgi es jūtos gluži kā uz kaŗa lauka un tamdēļ man uzticētās sūtniecības vadīšanā piegriežu vislielāko uzmanību,

593

pamatojoties uz piedzīvojumiem un apstākļu pazīšanu, lai šādā vai tādā veidā GPU aģenti nevarētu kaitēt mūsu prestižam vai ievilkt mūs kādās kompromitējošās aferās.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs pieņemt manas dziļas un patiesas cieņas apliecinājumus.-

PIELIKUMĀ: tekstā minētais akts un notas noraksts.

Saņemts no V. P.
1929 g. „10." 4

9. 6 aprilī. 594

1464

Slepeni.

Augsti godātais Ministra kungs,

Pēdējās dienās esmu saņēmis no Jums divas šifrētas telegramas. Vienā ir norādīts, lai cenšoties nepaasināt attiecības, otrā - ka krievu nota atstājusi uz Jums nospiedošu iespaidu un ka Jūs sagaidot izsmeļošas ziņas, it sevišķi par kaviara lietu.

Ari uz mani tas atstāja nospiedošu iespaidu, ka pēc visa tā, kas ir noticis pat Jūsu laikā, ko visspilgtāk rāda Oliņa kunga specials ziņojums, u.t.t., krievu nota, kuŗu ar nodomu komisariats ir iesniedzis Jums agrāk, nekā to sūtniecība varēja izdarīt, ir darījusi tādu iespaidu, ka Jūs tam, ko krievi ir rakstījuši, itkā esat noticējuši, caur ko tad, saprotams, ari ir izskaidrojams nospiedošais iespaids. - Ja jau komisariatam var ticēt, tad jau vēl daudz nospiedošāku iespaidu atstāj "Izvestiju" raksts, par kuŗu Jums telegrafēju un kuŗš ievietots, kā visi citi raksti, ar komisariata piekrišanu, ka Latvijas "ochrankas" kambaros politiskie

Augsti godātam
A. Baložа kungam,
Ārlietu ministrim.

595

arestanti netikai necilvēcīgi tiek mocīti, bet pat dedzināti.

Vispirms es gribētu uzsvērt, ka nekad manos nolūkos nav bijis kaut kādā veidā paasināt attiecības ar PSRS-bu. Pavisam pretēji, man pastāvīgi ir bijis jādzird pārmetumi par lielo no manas puses pretimnākšanu krieviem. Ari tas nav pareizi. Esmu gan uzstājies par tādu lietu likvidēšanu, kuŗām nav reala pamata un kuŗas gala iznākumā var tikai kaitēt, bet līdz ar to ari vienmēr lūdzis, pat pieprasījis ar lielāko stingrību tur, kur mūsu pozicijas ir stipras, jeb ari tās var stiprināt. Šo politiku esmu centies ar lielāko noteiktību izvest,kā še Maskavā, tā ari Rīgā, cik tas, saprotams, ir varējis atkarāties no manis. Pie visa tā es pats sāku novērot, ka pēdējā laikā šo stingrību es vairs tā neizrādu, kā no sākuma, par piemēru 1924. gadā. Tad es rakstīju singras notas, runāju vēl stingrāki, protestēju ar lielāko noteiktību, kā Jūs to, par piemēru, varat redzet no manām piecām notām, kuŗas norakstā še pielieku klāt un kuŗas rāda to atmosferu, kādā ir jāstrādā Maskavā. Un to es darīju tanī laikā, kad mēs iepretim PSRS-bai bijām vājāki, nekā esam patlaban, vismazais stāvoklis tad bija daudz nenoteiktāks. Kā zināms panākumi bija labi. - Tā tad nav ne mazākā pamata pat domāt, ka sūtniecība necenstos uzturēt labākās attiecības, kādas vien ir iespējamas no iestādes, kuŗa sevi ciena un grib, lai ar cienību ari pret viņu izturētos.

Ja mēs zem labām attiecībām saprastu tādu pretimnākšanu krieviem, ka apturētu Rīgā arestus, atzītu komisariata uzbrukumus par pareiziem, vismazais uz tiem nereagētu noteiktā veidā un ar zināmu stingrību un katru reizi, kad mums, tā sakot, uzspļauj virsū,

596

noslaucītos un pateiktu, kā jau to pagājušo reizi atzīmēju, ka tā ir bijusi Dieva rasiņa, tad, tiešam, kādu laiku nebūtu nepatikšanu. Bet līdz ar to mēs ari būtu iebriduši purvā dziļāk, nekā jebkad, un izeju būtu grūti atrast.

Vienā no telegramām Jūs man pieprasījāt, kamdēļ es neizdevis "laissez-passer" krievu militaratašejam, kurš tranzitā brauca uz Lietavu, jo tam mūsu muitas iestādes, kā Jūs telegrafējāt, pieprasījušas attaisīt bagažu. Vienīgi tamdēļ, ka "laissez-passer" netika izdots mūsu komercatašejam, kurš pie tam bija akreditēts pie krieviem. Savā rakstā, sakarā ar Blūmentala bagažu, ari Jūs norādāt, ka nekādas lielākas priekšrocības, kā krievi mums, mēs krieviem nedosim. Un Blūmentala jautājums, cik es saprotu, no ministrijas taču nav tā nostādīts, ka krieviem ir bijusi tiesība aprobežot Blūmentalu viņa privilegijās, ja viņš bija ievērojis visus komisariata noteikumus.

Kas attiecas uz visiem notikumiem, kuŗus komisariats ir uzskaitījis savā notā, tad ari man jāatzīst, ka par dažiem es, kā par piemēra par Smukalna lietu, neko neesmu dzirdējis. Ka komisariats prot baltu par melnu pataisīt un ari otrādi, ja tas ir vajadzīgs, to katris zin, kas ir pazīstams ar šo iestādi. Visspilgtāk to rāda bijušā sūtniecības 1. sekretara Ķuzis lieta. Ķuzis, kuŗš tagad, cik esmu dzirdējis, sekmīgi strādā un kārtīgi izpilda savus pienākumus Rīgas pilsētas valdē, revolucijas laikus bija pavadījis Sibirijā un pamatīgi iepazinies ar lieliniecismu un viņa varas vīriem. Viņš noteikti strādāja pret tiem un viņu provokacijām, gan brīdinot, gan pastāstot interesantas lietas

no revolucijas laika piedzīvojumiem. Angļu pilnvarotais sers Hodgsons, ar kuŗu Ķuzis bija pazīstams, kādreiz man izteica nožēlošanu, ka Ķuzim bijis jāatstāj sūtniecība Maskavā un ka tas nav varējis palikt turpmāk ministrijas dienestā. - Komisariats savā notā apgalvo, ka es piekritis, ka Ķuzi atsauc sakarā ar kontrabandas lietām. Uz to noteiktāko varu apgalvot, ka man neizdevās, neskatoties uz visām pūlēm, dabūt zināt, kādi bija īstie motivi, kuŗu dēļ komisariats pieprasīja Ķuža atsaukšanu. Tikai pēc kāda laika jautājiens palika skaidrs, kad tika saņemta šāda vēstule: "Заказное. Здесь. Секретарю Латвийской миссии (uzrakstīts neskaidri: var tikpat labi ari izlasīt "секции") ИККИ. Крастинь № 218|с от (neskaidrs) ОГПУ. Секретно. Лично. Уважаемый товарищ Крастынь. В ответ на Ваш № 678 от 25|XII-25 г. и дополнения моих устных свами переговоров, сообщаю, что арестованный и осужденный нами в ссылку гр. Какит В. Я. является для нас чрезвычайно опасным человеком по следующим причинам: он до своего ареста довольно продолжительное время состоял сотрудником Латконсульства гор Омска и Латмиссий в Москве. Последнее обстоятельство, по увольнению Какита из Латмиссии, толкнуло нас на решение использовать его как средства для установления связи с одним из ответственных работников Латмиссии. В короткий период поведенная нами работа в указанной плоскости дала положительные результаты, но в тоже время создало положение при котором дальнейшее последовательное использование, приобретенного нами работника, в нужной нам степени, стало перед опасением полного его расконсперирования, т.к. гр. Какит будучи посредником первого знакомства знал и о характере дальнейшей нашей связи с ним, благодаря чему мог в любой момент поставить нас и нашу

598

работу в невыгодную для нас обстановку. Выходя из создавшегося положения с одной стороны и с другой - идя навстречу требованию приобретенного ценного работника, мы были вынуждены арестовать гр. Какита и криминируя ему соответствующее преступление приговорить к ссылке и тем самым избавиться от лишнего свидетеля.

Спустя некоторое время создалось и другое положение: мы стали замечать, что к"нашему человеку" в Латмиссий почему то стали относиться с некоторым недоверием. Предполагая, что это дело рук гр. Какит, мы вынуждены были сделать через Наркоминдел отвод нашему человеку, дабы таким маневром замаскировать его сотрудничество снами в глазах Латправительства и тем самым продолжить налаженую связь.

В данное время указанный человек находится в Риге не у дел но у нас имеются неоспоримые данные на его скорую реабилитацию и возвращение в Москву. Вот те основные причины, исходя из коих мы ни в коем случае не могли удовлетворить Вашу просьбу о включении гр. Какит в список обменяемых на просимого Вами товарища, тем более в первую очередь, ибо выдача гр. Какит латышам при неустойчивом положении"нашего человека" в Риге могло лишь помешать намеченному нами плану и усугубить его личное благополучие. С приездом же нашего человека из Риги в Москву мы полагаем, если это будет необходимо, за оказанную им нам ценную услугу, оставить его совсем в СССР и только тогда Ваша просьба будет удовлетворена при условиях если Латправительство захочет получить от нас по обмену гр. Какит.

Последующий обмен должен состояться в ближайшее время. - С Комприветом Нач. II-го отделения Кро ОГПУ Сеисум (neskaidrs)

II|I-26

№ 218|с.

599

Čekistu naids pret Ķuzi bija tik liels, ka viņi nekautrējās pat tādu vēstuli norakstīt un maskētā veidā nosūtīt sūtniecībai, cerēdami, ka sūtniecība tam noticēs un Ķuzis tiks nodots galīgai iznīcināšanai, vismazais moraliskai. Un to tikai viņi gribēja, to starpā ari Latsekcijas sekretars Krastiņš, kam šī vēstule bija adresēta un itkā kļūdas dēļ nonākusi Latvijas sūtniecībā.

Sakat, Ministra kungs, vai vēl var būt lielāka provokacija? Tāpat ari Miķelsona lieta, kuŗa ir apgaismota klātpieliktās notās?!

Kas attiecas uz visām citām lietām, tā ari uz kaviaru, tad tās pilnīgi ir apgaismotas garajā notā, kuŗu projektā uz lapas pusēm nosūtu Jums ar Oliņa kungu priekš iepazīšanās un piekrišanas. Notā ir apgaismotas visas lietas tā, kā viņas faktiski sūtniecībai ir zināmas. Tikai par kaviaru gribētu papildināt, kā Jūs to vēlaties. Šī lieta tāda. Kādus gadus atpakaļ nelaiķis Jürgensona kungs, "Otto Schvarc" firmas īpašnieks, mans personīgs draugs, kuŗa firma sūtniecību pastāvīgi apgādā ar visādiem produktiem un vīniem, griezās pie manis ar lūgumu izsūtīt viņam caur muitu kādu pudu kaviara, jo Rīgā bieži vien tikai kontrabandas kaviaru piedāvājot, kuŗu viņš nevarot pirkt. Šo lūgumu, saprotams, es izpildīju, uzdodot tirdzniecības biroja vadītājam nopirkt un, kā bagažu, ar kādu sūtniecības darbinieku nosūtīt uz Rīgu. Kaviaru no muitas saņēma pats Jürgensons. Šādi sūtījumi, nerēķinot šo gadu, ir bijuši kādi trīs. - Pagājušos ziemas svētkos Jürgensona kundze atkal griezās pie manis ar to pašu lūgumu un aiz tiem pašiem

600

motiviem. Ari šoreiz lūgums tika izpildīts, pie kam es izdarīju to personīgi, kopā ar manu kundzi. Nogājām valsts pārdotavā "Azgostorg" uzmeklējām pārdotavas pārzini un lūdzām, vai nevar iepakāt kādus 15 kilogramus svaiga kaviara, tikpat presēta kaviara, kādu semgu un baliku priekš nosūtīšanas kādai Rīgas firmai. "Azgostorga" pārzinis bija ļoti pateicīgs, apsolījās izmeklēt vislabāko preci un attiecīgi iepakāt. Otrā dienā nosūtīju šoferu, kas samaksāja un noveda uz staciju, lai nosūtītu kā bagažu, saprotams, ari šo reizi <u>tikai caur muitu</u>. Tas ir viss.

Ir nepiedodama bezkaunība par tik niecīgu un dabisku lietu rakstīt notā un nostādīt kā kaut kādu noziegumu. Tas rāda, ka komisariatam nav nekādu robežu, lai tikai kompromet sūtniecību un pašu sūtni. Būtu taču nedabīgi, un tas neatbilstu komunistu politikai iepretim Baltijas valstīm, ja Latvijas sūtni nevarētu izkompromet, it sevišķi, ja ņem vērā, ka pirmo sūtni Vesmani, otro Feldmani drīz vien sakompromet tāpat kā ari līdzšinējos Igaunijas un pat Somijas sūtni.

Es ļoti lūgtu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, dot pamatīgu "rājienu" par šādām lietām krievu sūtnim Rīgā un dot saprast, ka mēs jau pilnīgi saprotam viņu nolūku.

Ja uz sūtniecības notu no jauna komisariats atbildētu ar vēl"briesmīgākām" lietām, tad ministrijai vajadzētu iesniegt plašāku notu krievu sūtniecībai, pamatīgi apgaismojot to tiešam noziedzīgo darbību, kādu viņu darbinieki ir veduši Latvijā.

Nupat, rakstot šo ziņojumu, saņēmu Jūsu telegramu, lai es dotu personīgus paskaidrojumus par katru personu, kuŗa minēta krievu notā. Ņemot to vērā, pie visa sacītā varētu vēl pielikt sekošo:

601

Kurjers Dulbe tika arestēts neilgi pēc manas ierašanās Maskavā 1923. gadā. Viņš bija izprovocēts ar platinu. Pēc apturēšanas bija ievests kādā restoranā un,dzerot glāzi vīna, ar ko čekisti mielojuši, saņēmis priekšlikumu izdot diplomatisko pastu uz kādu laiciņu ceļā no Maskavas uz Rīgu un atpakaļ; pie tam ticis pastrīpots, ka tādā gadījumā viņš varot nodarboties ar ko vien gribot; kad Dulbe priekšlikumu bija noraidījis un atteicies dot paskaidrojumus bez sūtniecības pārstāvja, tad ārlietu komisariats griezās pie sūtniecības, un es nosūtīju l. sekretaru Ķuzi un konsula vietnieku Āboltiņu, kurš tagad strādā austrumnodaļā, lai būtu klāt pie nopratināšanas. Tā kā es norādīju komisariatā, ka lietai ir provokacijas pazīmes, tad komisariats ļoti viegli piekāpās, un Dulbe mierīgi atgriezās uz Latviju.

Sekretars Freimans tika atlaists no manis uz 36. panta pamata par dažādām lietām, kuŗas sīki ir apgaismotas, sakarā ar šo lietu, vairākos ziņojumos, kas nosūtīti nelaiķim ministrim Meierovicam.

Kurjerš Jurevskis, Svenne,ir atlaisti pirms manis un par tām lietām tuvāki zina departamenta direktora Birznieka kungs.

Ari konflikts ar Strodzi, cik atceros, ir noticis priekš manis.

Āre, Ligers, Grāvels strādāja kā tirdzniecības biroja vadītāji un neuzskatīja sevi kā sūtniecības darbiniekus. Ari tā tā lieta ir tikusi nostādīta Rīgā, jo nekad nekādi norādījumi no sūtniecības puses, kas attiecas uz šo iestādi, nav atzīti un pieņemti. Visi viņi ir nodarbojušies no krievu likumu viedokļa ar nelegalām lietām, kā,par piemēru, naudas pārvedumu operacijas,

602

kuŗu sekmešanā valdība pat tiktālu gāja, ka pazemināja nodevas par naudas pārvešanu.

Plūme tika atlaists uz 36. p. pamata par to, ka viņam bija sūtīta no Rīgas nauda. Šo lietu, tāpat kā Elsiņa un Ulmaņa lietu, vislabāk pārzin ministrija. Kādā veidā ~~kkkk~~ Plūme, Elsiņš un citi būtu noziegušies iepretim krieviem, - man tiešam nekas nav zināms; par to nekas ari nav atrodams sūtniecības arķivos, izņemot notu, kuŗa no manis tika iesniegta ārlietu komisariatam sakarā ar Tirzīša procesu, kas bija vērsts pret sūtniecības darbiniekiem, bet patiesībā stāvēja sakarā ar tirdzniecības biroja darbību pašā viņas sākumā.

Še klātpielikts notas projekts un noraksti no piecām agrāk iesniegtām notām.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas augstas un patiesas cieņas apliecinājumus.

Jūlijs

603

№ _____

Латвийская Дипломатическая Миссия имеет честь подтвердить получение ноты Народного Комиссариата по Иностранным Делам от 25-го марта сего года за № 27|ч, которая начинается заявлением, что вербальная нота Миссии от I4-го марта сего года за № I036 "написана в таком неуместном и необычном в дипломатической переписке тоне, в каком Народный Комиссариат по Иностранным делам предпочел-бы не получать дальнейших нот от Латвийской Миссии". Это обстоятельство вынуждает Латвийскую Миссию остановиться прежде всего на том исключительно редком, а поэтому действительно необычном в дипломатической переписке упреке, который содердится в только-что упомянутом заявлении Народного Комиссариата по Иностранным делам.

Латвийская Миссия считает, что о тоне какой-либо дипломатической ноты можно судить лишь на основании подлинного текста и точного логического смысла самой ноты. К сожалению, Народный Комиссариат по Иностранным Делам совершенно не указал на те выражения или особенности текста латвийской ноты, на основании которых он сочел возможным в столь категорической форме поставить в упрек Латвийской Миссии неуместный и необычный тон ее ноты от I4-го марта.

Сравнивая ноту Миссии от I4-го марта с нотами Народного Комиссариата по Иностранным Делам от 27-го

В Народный Комиссариат
по Иностранным Делам,
Отдел Прибалтики и Польши.

604

февраля и 25-го марта сего года, Латвийская Миссия должна констатировать, что, в то время как обе упомянутые ноты Народного Комиссариата по Иностранным Делам неоднократно говорят о "произвольных" заключениях Миссии, о ее "неуместных", "недопустимых" и "странных" попытках, о ее усилиях "опорочить" органы Союза и т.д., - такие, или аналогичные им выражения, являющиеся действительно несколько необычными в переписке между дипломатическими органами двух дружественных государств, совершенно отсутствуют в ноте Латвийской Миссии от I4-го марта.

По вышеуказанным мотивам Латвийская Миссия видит себя вынужденной решительно отклонить упрек в неуместном и необычном тоне ее ноты от I4-го марта, который в столь категорической форме ей высказал Народный Комиссариат по Иностранным Делам.

Переходя к ответу по существу на ноту Народного Комиссариата по Иностранным Делам от 25-го марта, Латвийская Миссия имеет честь обратить внимание Народного Комиссариата на то обстоятельство, что в своей ноте от I4-го марта сего года она лишь указала на отсутствие в ее распоряжении сведений о тех чрезвычайных усилиях, которые Народный Комиссариат по Иностранным Делам неоднократно прилагал к недопущению огласки ряда дел аналогичных с делом г-на Блументаля, и каковые усилия, по утверждению Народного Комиссариата, должны быть Миссии хорошо известны. Следовательно, нота Миссии имела в виду почти исключительно вопрос о недопущении такой огласки, и Миссия могла поэтому ожидать,

605

что Народный Комиссариат по Иностранным Делам любезно не откажется дать исчерпывающий ответ на этот главный вопрос ее ноты.

Однако, Народный Комиссариат по Иностранным Делам ограничился в своей ответной ноте, несмотря на ее обширные размеры, точным констатированием всего только четырех случаев, в которых контрабандная деятельсность сотрудников Миссии и Торгового Бюро не получила огласки в печати. Согласно утверждения ноты таковые случаи имели место с сотрудниками Латвийского Торгового Бюро г.г.Гравель и Лиггер, с секретарем Латвийской Миссии г. Кюзис и с сотрудником Миссии г. Дравнек. Если же принять во внимание, что Народный Комиссариат по Иностранным Делам в своей ноте упоминает около 18 случаев, в которых сотрудники Миссии и Торгового Бюро были уличаемы в занятии контрабандой и валютной спекуляцией, то упомянутыми четырьмя случаями еще не оправдывается утверждение Народного Комиссариата, что его усилия к недопущению огласки подобных дел "в значительном большинстве случаев увенчались успехом".

Из упомянутых четырех случаев Латвийская Миссия все еще считает необходимым выделить дело г-на Кюзиса, которое и не могло получить огласки в печати, ибо причастность г. Кюзиса к контрабандной деятельности никогда, по убеждению Миссии, не была установлена. Г. Посланник Озолс, несмотря на свое искреннее и глубокое уважение к Члену Коллегии г-ну Аралову, вынужден тем не менее констатировать, что никогда в беседах с г-ном Араловым он не признавал

606

виновности г. Кюзиса и даже не мог это сделать в силу того обстоятельства, что г. Аралов в своих беседах определенно не формулировал, в чем именно состоит инкриминируемое г. Кюзису преступное деяние. Соглашаясь на откомандирование г. Кюзиса в Латвию, г. Посланник руководствовался исключительно желанием идти навстречу заявлениям Народного Комиссариата по Иностранным Делам и тем самым способствовать нормальному и успешному сотрудничеству дипломатических органов обоих государств.

В связи с этим Латвийская Миссия имеет честь обратить внимание Народного Комиссариата по Иностранным Делам на те случаи, когда в органах печати Союза С.С.Р. огласку получили вполне вымышленные сведения и злостные клеветы, опубликованные с явной целью дискредитировать Латвийскую Миссию и ее сотрудников. Так, например, в официальном органе Латсекции Центрального Комитета Российской Коммунистической Партии "Кревияс Циня" появилась 26-го апреля 1924 года статья под заглавием "Латвийская Дипломатическая Миссия в Москве - гнездо контрабандистов и спекулянтов", в которой сотрудникам Миссии инкриминировались преступления, никогда ими не совершенные. На протест г. Посланника Озолс против такой попытки подорвать основы дружественных отношений обоих государств, Член Коллегии г-н Аралов ответил нотою от 8-го мая 1924 года за № 194, в которой заверил тогда г. Посланника, что Народный Комиссариат по Иностранным Делам "препринял все необходимые шаги для расследования обстоятельств появления этой статьи, равно

607

как и к недопущению в будущем повторения подобного рода случаев".

Наиболее подробно нота Народного Комиссариата по Иностранным Делам от 25-го марта останавливается на констатировании тех случаев, в которых сотрудникам Миссии инкриминировались нарушения законов Союза С.С.Р. Хотя Народный Комиссариат при этом заявляет, что он ограничится "напоминанием лишь некоторых случаев, имевших место за последние годы", однако нота указывает также и на лица, деятельность которых относится к весьма раннему периоду существования Латвийской Дипломатической Миссии в гор. Москве. Так, например, г. Юревский поступил на службу Миссии уже в 1921 году и покинул ее в мае 1923 года. Г. Свенне был освобожден от службы в Миссии в январе 1923 года и т.д. Латвийская Миссия считает также нужным отметить, что нота Народного Комиссариата останавливается не только на лицах, которые являются сотрудниками Миссии в точном и тесном значении этого термина, но упоминает и сотрудников Латвийского Торгового Бюро, шофера последнего, курьеров и даже прислугу Миссии (Игал).

Прежде чем приступить к более детальному изложению взглядов Миссии на те случаи незаконной деятельности ее сотрудников, которые упоминаются в ноте Народного Комиссариата по Иностранным Делам, Латвийская Миссия видит себя вынужденной в весьма категорической форме отвергнуть утверждение Народного Комиссариата, что в последнее время произошло "коренное изменение позиции Миссии в подобных вопросах" и

608

что ее теперешняя позиция указывает на тенденцию Миссии "взять под защиту бывших сотрудников Миссии, уличенных в преступных деяниях" или "как бы брать на себя ответственность" за поведение таковых лиц. В ответ на такое утверждение Народного Комиссариата по Иностранным делам, Латвийская Миссия самым решительным образом отклоняет подобные заявления. Как прежде, так и теперь Латвийская Миссия считает невозможным и недопустимым, чтобы ее сотрудники занимались контрабандной спекуляцией. И как прежде г. Посланник Озолс не отрицал фактов незаконной деятельности, если они действительно имели место, отдельных сотрудников Миссии, он также не намерен их отрицать и теперь, поскольку эти факты являются надлежащим образом установленными и доказанными.

Но вместе с тем Латвийская Миссия считала и считает своим долгом заступиться за своих сотрудников во всех тех случаях, когда инкриминированные им проступки не доказаны и когда Миссия убеждена в их невиновности, а равно и в тех случаях, когда сотрудникам Миссии пред"являются обвинения, являющиеся результатом всего лишь агентурных розысков и разработок, предпринятых с явною целью их скомпрометировать. Но даже и в таких случаях Миссия проявляла максимум доброй воли идти навстречу желаниям органов власти Союза С.С.Р. и не замедляла откомандировать указанных Народным Комиссариатом по Иностранным Делам сотрудников Миссии.

Приступая к рассмотрению тех доводов, утверждений и замечаний, которые Народный Комиссариат по Иностранным Делам высказал в своей ноте от 25-го марта относительно

603

незаконной деятельности сотрудников Миссии, последняя в своей ответной ноте будет следовать тому порядку случаев, в каком они изложены в упомянутой ноте Народного Комиссариата. Миссия поэтому прежде всего остановится на деле г. Блюменталя.

Отклоняя упрек в намерении обходить молчанием существенные факты, Миссия имеет честь констатировать, что г. Блюменталь действительно своевременно довел до сведения Миссии о его задержании во время обыска на квартире гр. Давидовича. Если это обстоятельство не мог подтвердить Советник Миссии г. Олынь во время его беседы с г. Карским 22-го февраля сего года, то это об"ясняется исключительно тем, что г. Олынь весьма недавно перед тем прибыл в Миссию и не успел еще подробно ознакомиться с делами, находящимися в ведении Миссии.

Однако, согласно заявления г. Блюменталя, ему при задержании, когда он входил к Давидовичу и двери квартиры Давидовича открыл агент Г.П.У., было лишь сообщено, что гр. Давидович обвиняется в тяжелом государственном преступлении. Ему не были пред"явлены вопросы относительно его причастности к валютным операциям гр. Давидовича, а равно он не присутствовал при составлении протокола обыска. Г. Блюменталь покинул квартиру гр. Давидовича немедленно после того, как он в присутствии представителя Народного Комиссариата по Иностранным Делам сделал заявление, что зашел к гр. Давидовичу, как к сапожнику, которому отдавал в починку свои сапоги, и остался в квартире Давидовича только потому, что

610

не хотел навлечь на себя никаких подозрений, а также потому, что агент Г.П.У. заявил, что дипломатической карточки, которую г. Блументаль пред"явил, он никогда не видел.

Основываясь на таких данных, Миссия отнюдь не могла предполагать, что последствием упомянутого посещения г. Блументаля явится судебное дело, в котором главная роль будет уделена торговому атташе Латвийской Миссии. А так как об этом Миссия узнала впервые только из газет после завершения процесса, то этим и об"ясняется то изумление Миссии, которое она высказала в своей ноте от 23-го февраля по поводу того, что она не была своевременно поставлена в известность органами Союза С.С.Р. о возбуждении соответствующего предварительного и судебного следствия.

Что же касается установления незаконной деятельности г. Блументаля, то в подтверждение сего Народный Комиссариат препроводил в Латвийскую Миссию копию приговора суда от II-го февраля сего года по делу гр. Давидовича. Из этого приговора видно, что преступная деятельность г. Блументаля была установлена на основании следующих данных: I) личных об"яснениях обвиняемого гр. Давидовича; 2) показаниях членов его семьи; 3) другими материалами по делу и 4) показаниями ранее осужденных по аналогичному делу С.Л. и Ф.С. Пеликс.

Из копии приговора суда не видно, какие показания при допросе дали члены семьи гр. Давидовича. Миссия все же позволяет себе высказать догадку, что эти показания не могли иметь большой доказательной силы, так как члены семьи, как об этом свидетельствует судебная практика, естественно стремятся смягчить виновность главы семьи. Из упомянутого приго-

611

вора равно не видно, в чем состояла и какова была доказательная ценность тех "других материалов по делу", которыми руководствовался суд при установлении проступков г. Блюменталя. Что же касается показаний осужденных по другому делу С.Л. и Ф.С. Пеликс, то, согласно заявления г. Блюменталя, последний не только никогда не имел никаких дел с упомянутыми Пеликс, но даже никогда не был знаком с ними.

В силу только-что указанных обстоятельств у Латвийской Миссии сложилось убеждение, что прямые улики против г. Блюменталя были выдвинуты лишь самим обвиняемым гр. Давидовичем. Но показания последнего Миссия не может квалифицировать иначе, как оговор, т.е. как показания одного обвиняемого относительно действий другого обвиняемого, соучастника по тому же делу. Естественно, что уже сама сущность оговора предостерегает от доверчивого и некритического к нему отношения. Обвиняемый почти всегда, как это опять-таки свидетельствует судебная практика, стремится свалить свою вину на другого, почему и затруднительно верить его оговору в отношении другого сообвиняемого. Надо полагать, что именно этим соображением и руководствовались законодатели Союза С.С.Р., когда они, перечисляя в 58 статье Уголовно-Процессуального Кодекса различные категории доказательств, поместили на последнем месте личные об"яснения обвиняемого, как судебного доказательства меньшей ценности. Очевидно этим же соображением руководствовалась и У.К.К. Верховного Суда, когда она своим определением от 12-го февраля 1927 года за № 220872 отменила приговор Сибирского Крайсуда, как основан-

612

ный на голословном оговоре сообвиняемых.

Оговор может иметь неоспоримую доказательную силу только в том случае, если он надлежащим образом обоснован и доказан. Однако, поскольку это видно из копии приговора суда по делу гр. Давидовича, последний не доказал своих утверждений о виновности г. Блументаля. Вследствие этого, а равно и по другим вышеизложенным соображениям, Латвийская Миссия считала себя вправе заявить, что г. Блумениалю инкриминируются преступления "всего лишь на основании голословного утверждения одного лица, которое вдобавок является обвиняемым в данном деле".

Миссии остается совершенно непонятным, каким образом Народный Комиссариат по Иностранным Делам мог усмотреть в только-что протицированном заявлении Миссии наличие "совершенно неуместных и особо недопустимых попыток Миссии опорочить действия и решения судебных и следственных органов Союза С.С.Р." Миссия полагает, что ее критическое отношение к обоснованности приговора Московского Губернского Суда по одному индивидуальному конкретному делу не только не дает логического основания к заключению о попытках Миссии "опорочить" решения судебных органов Союза С.С.Р., но не позволяет также делать выводы о критическом отношении Миссии ко всем судебным органам Союза С.С.Р., ни даже ко всем решениям одного лишь Московского Губернского Суда. Вместе с тем Латвийская Миссия считает, что критическое отношение к индивидуальным конкретным решениям суда является вполне уместным и допустимым как с точки зрения действующих внутри государства

613

правовых принципов, так и с точки зрения международного права. В жизни отдельного государства без позволительности такового отношения были-бы невозможны пересмотры судебных решений в кассационном порядке, а в международных отношениях была бы исключена та дипломатическая акция, которая обычно предпринимается, когда решение суда по делу, где замешаны граждане или интересы другого государства, вынесено пристрастно, несправедливо или вопреки общепризнанным принципам международного права.

Останавливаясь далее на деле г. Канепа, Латвийская Миссия имеет честь обратить внимание Народного Комиссариата по Иностранным Делам на то место его ноты от 25-го марта сего года, где утверждается, что г. Канеп был задержан "в момент, когда он был занят с гр. Тайц обменом золота царской чеканки на американские доллары". Это утверждение однако не подтверждается ни теми заявлениями, которые г. Канеп сделал Латвийской Миссии, ни также теми протоколами допроса, копии которых были пересланы Миссии при ноте Народного Комиссариата от II-го мая 1928 года. Из протоколов допроса гр. Тайц не видно, что он был задержан в момент производства денежных расчетов с г. Канеп; из показаний гр. Тайц скорее явствует, что эти расчеты производились в ночь на 10 мая без свидетелей и что его задержание наступило лишь после законченных расчетов. Кроме того факт обмена золота царской чеканки на доллары, если и допустить, что таковой обмен имел место, вряд-ли мог быть установлен посторонними лицами, так как предполагаемые сделки происходили в полночь в парадном дома № 12 по Нащекин-

619

скому переулку, где тогда было темно, как это видно из протокола допроса г. Канепа.

Указанные обстоятельства вынуждают Миссию констатировать, что виновность г. Канепа подтверждена всего лишь оговором гр. Тайц. Свои взгляды на доказательную силу такого оговора Миссия уже имела честь высказать выше. В виду сего Латвийская Миссия и считала себя вправе заявить в своей ноте от I4-го марта, что "некий Самуил Абрамович Тайц играет в деле г. Канепа такую же неясную роль, как некий Ниссон Иоселевич Давидович в деле г. Блументаля". В связи с этим Латвийская Миссия выражает свое сожаление, что сотрудники МУУР"а и ОГПУ, задержавшие г. Канепа, не сочли возможным удовлетворить настойчивую просьбу г. Канепа о срочном вызове представителя Латвийской Миссии. Обыск, произведенный в присутствии последнего, мог бы в значительной мере содействовать выяснению виновности г. Канепа обнаружением у него тех 264 американских долларов, которые ему были переданы, согласно утверждения гр. Тайц, в ночь на I0-е мая в парадном дома № I2 по Нащекинскому переулку.

В ноте Народного Комиссариата по Иностранным Делам от 25-го марта не вполне точно сказано, что г. Посланник Озолс в беседе с Членом Коллегии г. Б.С. Стомоняковым I2-го мая I928 года "сам признал странный характер этих об"яснений г. Канепа". В этой беседе г. Посланник на самом деле высказал лишь свое впечатление по поводу странного характера обстоятельств дела г. Канепа. Странным г. Посланнику показалось то обстоятельство, что два лица, из которых первое заявляет,

615

что совершенно не знает второго, а последнее утверждает, что знакомо с первым уже около 8 месяцев, хотя все еще не знает его фамилии и имени, - решило сотрудничать в рискованных валютных операциях и производят при этом свои денежные расчеты в парадном дома в полной темноте, хотя денежные расчеты, как известно, требуют точности, а посему и освещенной обстановки. Еще странным г. Посланнику показалось и то обстоятельство, что в тот же поздний час и в том же темном парадном очутились, помимо двух упомянутых лиц, также и сотрудники МУУР"а и ОГПУ, которые, несмотря на окружающую темноту, устанавливают факт незаконных валютных операций и на этом основании задерживают г. Канепа, отказывая все же в его просьбе о немедленном вызове представителя Латвийской Миссии, в присутствии которого модно было бы потребовать у г. Канепа пред"явления тех долларов, которые он получил, и установить самый факт передачи, если он действительно имел место. Если же г. Посланник на категорическое заявление г. Стомонякова, что для союзных властей не подлежит сомнению виновность г. Канепа, согласился на немедленное откомандирование последнего, то делал он это исключительно для того, чтобы идти навстречу пожеланиям Народного Комиссариата по Иностранным делам и содействовать по мере сил согласному сотрудничеству дипломатических органов обоих государств, как это он делал, когда даже никаких обвинений не пред"являлось, а высказывалось простое пожелание.

Что же касается дела Дравнека, Латвийская Дипломатическая Миссия должна внести следующие поправки и дополнения:

I) Г. Посланник Озолс не мог говорить и не говорил,

616

что г. Дравнек "умолчал об условиях, на которых он был освобожден", так как эти условия, на которые и указал г. Посланник Озолс, в самой же ноте Народного Комиссариата по Иностранным делам изложены, а, именно: "Дравнек должен был помочь разоблачить (Посланником было сказано: "должен был помочь втянуть") г. Келера и, в частности, доставить им эти лезвия, которые, по уверениям агентов ГПУ, находились у Келера.

2) Вместо "он чистосердечно обо всем рассказал г. Посланнику..." г. Посланником было сказано, что г. Дравнек более подробно и чистосердечно дал дополнения и пояснения к своему письменному сообщению от 28-го января 1927 года, т.е. на седьмой день после его задержания.

3) Г. Посланник не констатировал определенно, что "г. Дравнек до сего времени ничего не знал о наложенном на него таможенными органами штрафа", а говорил, что самому Посланнику это не было известно.

4) На указания г. Стомонякова, что "взрослый грамотный человек подписывает столь важный документ, как протокол допроса, не прочитав его", г. Посланник со своей стороны указал, что этот протокол, как видно из присланной Миссии выписки, настолько абсурден, что волей-неволей надо думать, что г. Дравнек такого протокола не подписал, ибо в протоколе сказано: "в размере 100 пачек, по 100 штук в каждой, всего 10.000 штук, по четыре копейки за штуку", а дальше: "за товар я получил 250 рублей, каковую сумму отдал военному атташе Латвийской Миссии г. Келеру. Г. Келер реализацией доволен не был, так как хотел получить вместо 250 рублей 400 рублей".

617

Г. Посланник указал, что каждому, кто пользуется лезвиями "Жилет", известно, что таких баснословно дешевых цен нет на всем мировом рынке, даже на заводе в Америке, где эти лезвия изготовляются, и что поэтому действительно нельзя верить, чтобы подобный абсурд г. Дравнек мог бы заявить при допросе.

5) На указания г. Стомонякова о том, что "... он (т.е. г. Дравнек) поддерживал связь с иностранными агентами и доставлял этим агентам выдуманные им самим доказательства мнимого преступления одного из своих начальников", г. Посланник указал, что г. Дравнек признался, что он, чтобы отделаться от лиц, которые назывались агентами ГПУ, заказал пачку ножей на Сухаревке и передал их, как привезенные из Риги. Безусловно этим он совершил проступок в отношении к Латвийской Миссии, который, однако, был искуплен тем, что он, как г. Посланником было указано, чистосердечно во всем признался.

6) Что г. Дравнек имел основания пугаться, подтверждает то обстоятельство, что еще в 1924 году к нему с угрозами приставал бывший служащий Миссии латвийский оптант Зиринь, который в Латвию не уехал, так как был уволен за преступления по службе. Об этом говоритвя в нотах Миссии от 4-го июня и I5-го октября 1924 года.

7) Выехал-ли один или два раза г. Дравнек беспрепятственно в Латвию, - можно всегда точно установить, и поэтому это указание никакой доказательной силы в виновности г. Дравнека иметь не может. Напротив, сообщение, что "вследствие имевшей место, к сожалению, волокиты, на каковую обращено надлежащее внимание, г. Дравнеку копия постановления

618

Московской Таможни была вручена лишь I2-го января 1928 года", т.е. более чем на полгода позже, уже определенным образом выделяет дело г. Дравнека в особую категорию и придает ему то исключительное значение, на что было указано г. Посланником Озолс.

8) Г. Посланник Озолс, указав, что г. Дравнек в продолжении всей жизни не мог бы уплатить присужденный ему штраф в размере I7 тысяч рублей, категорически отказался в письменной форме просить об освобождении от этого штрафа, как это предлагалось г. Стомоняковым.

9) "Посланник Озолс отказался от своего требования обратного взятия ноты Народного Комиссариата от 9-го мая I928 года и от своего первоначального намерения послать ответную ноту с доказательствами..." не потому, "что, в результате имевших место об"яснений по этому делу, г. Посланник Озолс сам понял всю необоснованность и фантастичность выдвинутую г. Дравнеком в свою защиту версии", а исключительно потому, что в результате упомянутых переговоров выяснилось, по крайней мере так это понял г. Посланник Озолс, что дело прекращается. Миссия имела в этом полное убеждение и до сих пор думала, что дело Дравнека прекращено, так как Дравнек не только беспрепятственно выехал в Латвию, и с него не требовали больше никаких штрафных денег, но ему даже, спустя некоторое время, во время отпуска г. Посланника Озолс, снова было дано разрешение на в"езд в С.С.С.Р. и г. Дравнек беспрепятственно приехал в Москву, также как и уехал. В практике Миссии не было еще случая, когда, как указывает Народный Комиссариат, совершившему

619

преступление латвийскому гражданину было бы дано разрешение на обратный приезд в Союз С.С.Р., если его дело не прекращено и если при том этому делу придано особое значение.

Доводя о вышеизложенном по делу г. Дравниека до сведения Народного Комиссариата по Иностранным Делам, Миссия выражает свое сожаление, что эти сведения не получили место в ноте Народного Комиссариата от 25-го сего марта, ибо тогда Народный Комиссариат пришел-бы к другим выводам, а не к утверждениям, что "Миссия не останавливается перед игнорированием установленных фактов..."

Как в 1925 году, так и теперь г. Посланник Озолс отнюдь не намерен отрицать, что отдельные сотрудники Латвийского Торгового Бюро были замешаны в нарушениях постановлений Правительства Союза С.С.Р. Миссия также не отрицает и того факта, что прислуга Миссии Б. Игал оказалась замешанной в контрабандной деятельности. Поэтому она была немедленно уволена, как только это обстоятельство выяснилось. Равно Миссия не отрицает покупки платины дипломатическим курьером Дульбе в 1923 году. Действительную виновность г. Дульбе, однако, нельзя считать вполне установленной, так как это дело осложняется тем обстоятельством, что в нем своеобразную роль играли лица, назвавшими себя агентами ОГПУ. Последние после задержания г. Дульбе, как это видно из допроса г. Дульбе Миссией, завели его в ресторан, где за стаканом вина старались обещаниями и угрозами склонить его к тому, чтобы он разрешил пересмотреть доверенную ему дипломатическую почту в дороге Москва-Рига и обратно, при чем агенты заверяли его, что при

620

их искусных методах работы будут уничтожены всякие следы, свидетельствующие об открытии и пересмотре почты.

Что же касается случаев с сотрудниками Миссии г.г. Свенне, Плуме, Юревским, Стродс, Фрейманом, Смукалн и Эльсин, то в распоряжении Миссии не имеется сведений, свидетельствующих о их причастности к контрабандной деятельности. В Миссии также отсутствуют сведения о том, чтобы у упомянутых ее сотрудников когда-либо были конфликты другого характера с органами Союза С.С.Р. Исключением является только случай с дипломатическим курьером г. Стродс, который II-го августа 1923 года, когда он возвращался из Ленинграда в Москву с дипломатической почтой для Миссии, был арестован и обыскан на станции Тверь агентами ГПУ, затем в сопровождении последних доставлен в Управление ГПУ в Москву, где после допроса его наконец освободили. Такое свое обращение с латвийским дипломатическим курьером агенты ГПУ об"яснили тем обстоятельством, что г. Стродс не имел специального разрешения на поездку в Ленинград, при чем они отказались принять во внимание пояснения г. Стродс, что ему в надлежащем порядке была выдана виза на в"езд в территорию Союза С.С.Р.

Наконец Латвийская Дипломатическая Миссия крайне удивлена утверждению Народного Комиссариата по Иностранным Делам, что "в последнее время Народному Комиссариату удалось совершенно не дать движения документальным данным, поступившим в распоряжение административных органов о том, что один из руководящих членов Миссии, использовывая свое официальное положение, занимается, с нарушением обязательных постановлений

621

о внешней торговле, поставкой для одного рижского ресторана икры, семги, балыка и прочих гастрономических товаров" и решительно отклоняет подобные утверждения. В действительности же дело состоит в том, что Латвийским Посланником Озолс, или же по его поручению, в продолжении пяти с половиной лет куплено около 6 пудов икры, 4 - 5 семог и около 7 балыков, которые были частью с"едены на приемах Латвийской Дипломатической Миссии, частью же отправлены в Ригу, в том числе и владельцу одной весьма солидной фирмы в виде особой благодарности за оказанные Миссии постоянные услуги при исполнении ее поручений по закупке для нужд Миссии различных продоволь-ственных продуктов и вин. Упомянутый владелец свою просьбу мотивировал тем, что в Риге не всегда можно достать икру, а контрабандной, или же неоплаченной пошлиной икры, каковую часто предлагают в Риге, он не может иметь у себя.

Латвийской Миссии известно, что латвийские граждане на границе так тщательно обыскиваются, что часто у них отнимаются самые необходимые предметы, как лишняя смена белья, коробка пудры, нитки и т.п., но в то же время Латвийской Миссии неизвестно, чтобы советские таможенные власти ставили бы препятствия латвийским гражданам, в том числе и вагоновожатым, к вывозу икры, балыка или семги при от"езде из СССР. Только Латвийская Таможня строго следит, чтобы икра, как высокопошлинный товар, не проникала бы в Латвию без оплаты пошлины. Так, например, в конце марта сего года латвийские власти конфисковали 8 килограмм контрабандной икры у проводника вагонов на линии Москва-Рига. Народному Комиссариату по

622

Иностранным Делам также не может быть неизвестно, что икра и рыба принадлежат к категории товаров, в экспорте которых Народный Комиссариат Внешней и Внутренней Торговли особенно заинтересован, хотя в данном случае не может быть никакой речи об экспорте в серьезном значении этого слова.

Если не Народный Комиссариат по Иностранным Делам полагает, что монополия внешней торговли нарушена в том смысле, что какое то, хотя и весьма ничтожное количество этого товара, могло бы через Миссию беспошлинно попасть в Латвию и тем самым неблагоприятно повлиять на интересы Народного Комиссариата Внешней и Внутренней Торговли, то это тоже неправильно, ибо Латвийская Миссия всегда следила, чтобы икра, которая попадает в Латвию, оплачивалась бы пошлиной. В то же время Народный Комиссариат Внешней и Внутренней Торговли тогда не разрешил бы Полномочному Представительству в Риге для нужд Полномочного Представительства уже без оплаты пошлины в продолжении того же периода времени, как это видно по отчету Латвийской Таможни, ввести целых 100 (150 ?) пудов.

Спрашивается, неужели же при означенных условиях покупка Латвийским Посланником в продолжении целого ряда лет 6 пудов икры, 4 - 5 семог и 7 балыков, если бы они даже целиком были отправлены в Латвию, можно рассматривать как нарушение монополии внешней торговли С.С.С.Р., что для урегулирования этого вопроса Народному Комиссариату по Иностранным Делам нужно приложить столько усилий. И не говорит-ли это совершенно определенно и ясно о том исключительно бесправном положении Латвийского Посланника, в каком его, как лица при-

623

вилегированного хотят поставить указанные Народным Комиссариатом по Иностранным Делам советские органы. Если бы руководителю Народного Комиссариата Внешней и Внутренней Торговли стало бы известно, что охраняемая им монополия внешней торговли настолько слаба, что может быть поколеблена покупкой и вывозом 6 пудов икры и нескольких рыб.г. Посланником Озолс, который столько труда приложил к развитию латвийско-советских экономических взаимоотношений при заключении торгового договора, - он был-бы крайне удручен.

Латвийская Дипломатическая Миссия убедительно просит Народный Комиссариат по Иностранным Делам оградить в будущем Миссию и г. Посланника от подобного рода попыток тех или других органов Союза С.С.Р. поразить Посланника в таких правах и привилегиях, в которых не отказано даже и вагоновожатому.

Далее в своей ноте от 25-го марта Народный Комиссариат по Иностранным Делам заявляет, что Латвийская Миссия в своих усилиях взять под защиту уличенных в преступных деяниях ее сотрудников не останавливается даже "перед недопустимыми попытками дискредитации Союзных органов". К таким попыткам Народный Комиссариат относит, судя по смыслу упомянутой ноты, также указание латвийской ноты от 23-го февраля о том, что образ действия органов Союза С.С.Р. в деле г. Блументаля "производит впечатление как бы организованного выпада против престижа Латвийской Дипломатической Миссии". Решительно отклоняя приписываемую ей тенденцию дискредитировать органы Союза С.С.Р., Латвийская Миссия одновременно с этим

624

вынуждена констатировать, что имеющиеся в ее распоряжении данные подтверждают, к сожалению, ее впечатление о наличии организованного стремления некоторых органов скомпрометировать сотрудников Миссии и тем самым умалить престиж и самой Миссии.

Помимо тех фактов и происшествий, на которые уже было указано выше, Латвийская Миссия имеет честь обратить внимание Народного Комиссариата также и на некоторые другие обстоятельства, свидетельствующие о том, что упомянутое стремление некоторых органов нельзя рассматривать как явление всего лишь последнего времени, но что оно имеет свою историю и в прошлом. Так, например, г. Посланник Озолс уже 4-го июня 1924 года был вынужден обратиться с нотою в Народный Комиссариат по Иностранным Делам, указывая на ту тяжелую форму слежки, которая установлена за Латвийской Миссией агентами Г.П.У. В своей ноте г. Посланник подробно останавливается на приемах, применяемых агентами Г.П.У., и приводит для иллюстрации соответствующие примеры. Так, швейцар Миссии Артур Зиринь получал деньги от агентов Г.П.У. Швейцар Александр Маркин покинул службу в Миссии, подавленный угрозами агентов Г.П.У. Уволенный со службы Миссии, за сокращением штата, Владимир Какит был арестован и выслан в Сибирь. Агенты ГПУ под видом обыкновенных посетителей проникали в помещение Миссии, где прислушивались к разговорам беженцев и оптантов, часто провоцируя последних и, по выходе из Миссии, задерживая иногда даже у самых дверей Миссии названных посетителей.

В продолжении нескольких месяцев после вручения

625

упомянутой ноты можно было констатировать значительное улучшение в отношении вышеуказанного ненормального положения, о чем г. Посланник засвидетельствовал свою признательность Народному Комиссариату нотою от II-го сентября 1924 года. Но, к сожалению, происшедшее улучшение не оказалось длительным. Всего несколько дней после того, как г. Посланник засвидетельствовал за это Народному Комиссариату свою признательность, имела место новая яркая попытка скомпрометировать Латвийскую Миссию. Неизвестный гражданин, назвавший себя секретарем Латвийской Миссии Микельсоном, купил у гр. Союза Кащенко на его квартире картины, заявив при этом под секретом, что картины он покупает для "самого старшего Миссии". Мнимый Микельсон предложил кому-нибудь поехать с ним в Латвийскую Миссию за деньгами, на что из"явили свое согласие жена гр. Кащенко и ее незамужняя сестра. В мнимом автомобиле Латвийской Миссии мнимый секретарь Миссии уехал с обеими женщинами, но не завез их в Латвийскую Миссию, а в управление ГПУ, где обе женщины были задержаны. Там же на следующий день задержали и гр. Кащенко, который розыскивал свою пропавшую жену. Об этом происшествии, в котором столь недопустимым и возмутительным образом было использовано имя Латвийской Миссии, имя г-на Посланника и сотрудника Миссии г-на Микельсона, г. Посланник нотами от I6-го и I9-го сентября 1924 года подробно довел до сведения Народного Комиссариата по Иностранным Делам, но, к сожалению, обе его ноты были оставлены без ответа.

К этому же происшествию, а также и к вопросу о том, как создаются судебные процессы с явною целью дискредитиро-

626

вать Латвийскую Миссию, г. Посланник Озолс возвращался и в своей ноте от 15-го октября 1924 года, адресованной Члену Коллегии г-ну В.Л. Коппу. Указывая на характерные приемы некоторых органов Союза дискредитировать Латвийскую Миссию, г. Посланник заканчивает свою ноту следующими словами: "Суммируя все изложенное, даже совершенно беспристрастному наблюдателю нельзя не усмотреть в этих фактах определенной тенденции - дискредитировать Латвийскую Дипломатическую Миссию. Подобные отношение к Миссии и ее сотрудникам ни в коей мере не может способствовать развитию и упрочению добрососедских и дружественных отношений между Латвией и С.С.В.Р., что являлось и является моим искренним желанием и неослабным стремлением, и мне с большим прискорбием приходится констатировать, что мои усилия в этом направлении не находят поддержки со стороны Вашего Правительства". - На эту ноту, как и на предыдущие, ответа Народного Комиссариата по Иностранным Делам не последовало.

Для более полной иллюстрации работы агентов ОГПУ, Миссия считает нужным указать также и на секретное письмо начальника II-го отделения КРО ОГПУ от II-го января 1926 года за № 218|с, которое оставило на Миссию чрезвычайно удручающее и тяжелое впечатление. Конверт этого письма, которое было зарегистрировано, как заказное, носит отметки Московского Почтамта от 14-го января 1926 года. Под предлогом не вполне разборчивого адреса упомянутое письмо было почтальоном доставлено в Латвийскую Миссию. В последующие дни почтальон, доставивший это письмо, несколько раз заходил в Латвийскую Миссию, энергично настаивая на возвращении письма, которое

627

как бы ошибочно было доставлено в Латвийскую Миссию.
Г. Посланник тогда передал упомянутое письмо Члену Коллегии Народного Комиссариата по Иностранным Делам, заявив при этом, что ему крайне неудобно и затруднительно говорить об этом деле, и что Народный Комиссариат по Иностранным Делам наверное вполне поймет это, когда подробно ознакомится с содержанием письма. В виду сего Миссия считает излишним снова останавливаться на его содержании.

Заканчивая свою ноту, Латвийская Миссия не может не выразить своего искреннего сожаления по поводу того, что Народный Комиссариат по Иностранным Делам сочел нужным сделать предметом дипломатической переписки ряд таких дел и случаев, которые Миссия считала уже окончательно ликвидированными и преданными забвению и возвращение к которым вряд-ли может благоприятно отозваться на взаимоотношения обоих государств. Вынужденная к ответу, Латвийская Миссия считала необходимым обратить внимание Народного Комиссариата по Иностранным Делам на вышеизложенные факты и события, которые, по мнению Миссии, в достаточной степени подтверждают обоснованный характер ее впечатления об имевших место более или менее организованных попытках скомпрометировать сотрудников Миссии и тем самым подорвать престиж и самой Миссии. Исходя, однако, из того твердого убеждения, что Латвию и Союз С.С.Р. связывают не только тесная общность интересов, но и искреннее обоюдное стремление к еще более прочному и плодотворному развитию уже существующих дружественных отношений, каковое стремление нашло свое блестящее подтверждение в подписании

628

Московского протокола 9-го февраля сего года, - Латвийская Миссия выражает надежду, что повторение вышеуказанных прискорбных происшествий окажется невозможным в будущем и что сотрудникам Миссии будут обеспечены вполне нормальные условия дальнейше й работы в Союзе С.С.Р.-

Москва, " " апреля 1929 года.

Pie akts
24.4. Gulbis

Privāts 629

Latvijas Prezidenta sekretariāts
saņemts 1929 g. 24. apr.
1898 / akt. Nr. 5.

Augsti godājamais
Prezidenta kungs,

Mūsu Jums sūtītā lūgšanā
mans dēls Rauno norādīts uz
Maskavas, bet Jūs zināt,
kad un kā es atbrīvojos Maskavu. – Es cerēju, ka pēc izrāsānās
Rīgā mans dēls tūlīt godīgi
redzēs un runās.

Ar lielāko cieņu un sirsnīgiem sveicieniem

Jūsu

20/IV 29

9. 2o. aprilī.

630

S l e p e n i.

1658.

Augsti godātais Ministra kungs,

Pēc 12 dienām, t.i. 2. maijā, es atstāju Maskavu, kur būšu sabijis bez četriem mēnešiem 6 gadus. Pie tiem apstākļiem, kādi valda PSRS-bā, un tām attiecībām, kādas pēdējai pastāv ar pārējo pasauli, tad ir ievērojams laika brīdis.

Es varētu daudz stāstīt, kā par komunismu un viņa tieksmēm uzvarēt kapitalistisko pasauli, tā ari par mūsu attiecībām ar PSRS-bu un to politiku, kāda būtu jāved, lai mēs caur mūsu nenoteiktību, nezināšanu, nesaprašanu un vispārējo vājību un dezorganizaciju nenonāktu pie tiem "sasniegumiem", kuŗus tik noteikti grib padomju valdība un kuŗi var apdraudēt Latviju, kā suverenu valsti. Bet tas aizņemtu pārāk daudz laika un būtu daudz, kas pēdējos sešos gados par šiem jautājumiem ir ziņots, no jauna jāraksta. Bez tam es drīzumā būšu Rīgā un varēšu personīgi ziņot, kā Jums, tā ari manam pēcnācējam, par visu to, par ko būtu interese.

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungsm,

Ārlietu ministrim.

631

Es tomēr nevaru noslēpt, ka, raugoties ne no personīga, bet no plašāka politiska viedokļa, es atstāju Maskavu ar stipri nospiestu gara stāvokli, bet gan ar to labu sajūtu, ka savus sūtņa pienākumus esmu izpildījis netikai pēc dotiem priekšrakstiem, bet ari pēc manas labākās un dziļākās pārliecības, cenšoties, lai Latvijas-PSR-bas attiecības būtu iespējami cienīgas un labas, Latvijas starptautiskais stāvoklis nevainojams un Latvijas labklājība uz drošākā ceļa.

Caur to tad ari ir izskaidrojama tā ciņa, kuŗu krievi veda pret mani, lai jo drīzāk mani dabūtu projam no Maskavas, un tā lielā sirsnība un draudzība, kādu izrāda diplomatiskais korpuss. Nav nevienas dienas līdz 30. aprilim, kuŗa jau nebūtu aizņemta ar ielūgumiem netikai no sūtņiem, bet ari vēstniekiem. Par piemēru, Japanas vēstniecība sarīko dineju 25. aprilī; korpusa vecākais, Francijas vēstnieks, specialu dineju 27. aprilī, uz kuŗu ielūgti visi labākie mani draugi sūtņi un vēstnieki; Persijas vēstnieks ari specialu dineju priekš 40 personām u.t.t.

Man ir izteikti tādi komplimenti, kuŗus es te nevaru pievest, bet kuŗi man dod to labo apziņu, ar kādu es, kā jau atzīmēju, atstāju Maskavu. Lūdzu, augsti godātais Ministra kungs, nepārprast mani. Es vienmēr savos ziņojumos un rakstos esmu bijis atklāts un tāds es gribu būt ari tagad.

Kas attiecas uz manu pēcnācēju, tad ārlietu komisariata Baltijas nodaļas vadītājs sarunā ar padomnieku Oliņa kgu ir izteicies, ka komisariats vēlētos, lai nākošais sūtnis nebūtu no tagadējiem mūsu diplomatiem - sūtņiem, bet gan kāda

632

jauna politiska persona no Rīgas. Esmu tai pārliecībā, ka šinī ziņā Rīgā no padomju iestādēm jau tiek strādāts. Ko tas nozīmētu, domāju, ka paskaidrojumi ir lieki. Es no savas puses tikai vienu un noteiktu vēlēšanos varu izteikt - nākošam Latvijas sūtnim Maskavā jābūt kvalificētam diplomatam ar labām spējām uzturēt ne tikai cienīgas un iespējami labas attiecības ar krieviem, bet ari ar visu diplomatisko korpusu, lai nenotiktu tā kļūda, kādu Igaunija savā laikā izdarīja, atsūtīdama uz Maskavu Lareteju, kuŗš palika pavisam nomaļus, kā no korpusa, tā ari no visas diplomatiskas dzīves un sadarbības.

Beidzot šo rakstu, es lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, dot rīkojumu, lai pirmā maijā no rīta tiktu izsūtīts priekš manis uz Maskavu mūsu salonvāgis, ar kuŗu tad 2. maijā es atstātu Maskavu. Šo lūgumu es motivēju ar to, ka mani pavadīs viss diplomatiskais korpuss,un Latvijas prestižam būtu stipri kaitēts, ja man, kā ilggadīgam sūtnim, būtu jāatstāj Maskava vecā, bieži vien pilnīgi nelietojamā priekš kaut cik kārtīgas tāļsatiksmes, krievu vagonā, par ko zin satiksmes ministrija un par ko ne vienu reizi vien ir protestēts no sūtniecības puses. Ļoti lūdzu par Jūsu piekrišanu izsūtīt vagonu paziņot man tūlin telegrafiski.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumus.

633

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1929.g. 25 maijā.

Nr. o/4I/sl/

Konfidenciāls.

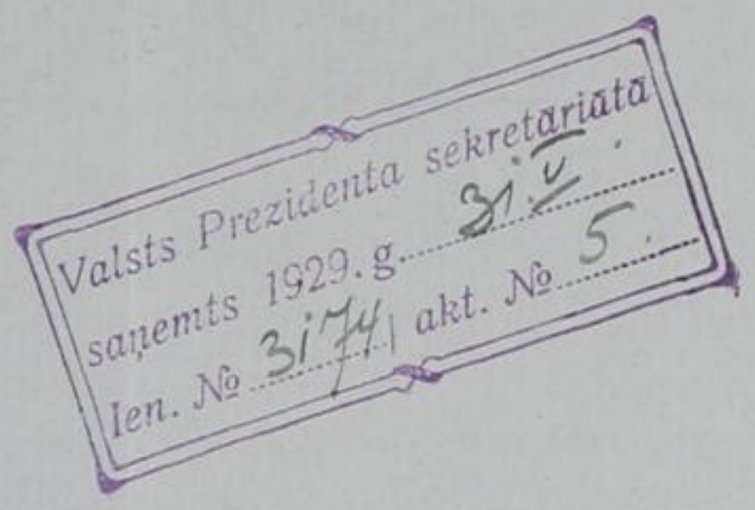

Pie akt.
31/V 1929

Augsti godājamais

Valsts Prezidenta kungs.

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g. 8.maija ziņojuma Nr.3 norakstu.

Izlietojot gadījumu lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Augsti godājamam

G. Z e m g a ļ a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

Ārlietu ministrs.

634

Konfidenciali.

6. maijā 19 I92 .

Latvijas Konsulats
Vitebskā.

Vitebskā ,

Ziņojums
3.

Apgabala padomju kongresi.

Augsti godātais Ministra kungs,

Pagājušais aprīļa mēnesis bija Baltkrievijā īsts kongresu mēnesis. Visos "okrugos " notika jauno ievēlēto padomju kongresi, kuri,sanākuši ,ievēleja apgabala resp."okruga" augstākos varas organus , t.sauc. " okrispolkomus " -okruga izpildu komitejas.

Minēto kongresu darbības laikā no - skaidrojās smagie dzīves apstākļi uz laukiem , kur zemnieki palikuši bez sēklas,lopiem & maizes. Delegatu ziņojumos no vietām atskanēja rūgti pārmetumi sakarā ar pārāk strauju cen - šanos ,pat spaidu kārtā , iedzīt zemniekus kolektivās saimniecībās. Pastāvošās kolektivās saimniecības nevaret tikt uzlūkotas par priekšzīmīgām,jo saimniecība viņās nostādīta slik - tāki ,neka individuelās saimniecībās. Labi strādājoši kolektivi, tuvāki aplūkojot ,izrādoties par brīvprātīgu individuelu saimniecī - bu apvienojumu ,kur katrs dalībnieks apstrādajot

Augsti godātam
A.Balodis kungam,
Ārlietu Ministrim.

635

savu daļu & zem kolektivizma segas patiesībā piekopjot vecās metodes , pilnā mērā uzturot savas īpašnieku tiesības & ne caur ko neatšķirotīes no individuelām saimniecībaām .

Delegati vēl sūdzējās par personīgas izrēķināšanas politikas piekopšanu uz vietām. Ļoti daudziem lauciniekiem tikušas atņemtas balss tiesības vienīgi tapēc ,ka tie nav pratuši iztapt vietejiem varas vīriem .

Kā goda viesis apmeklēju Vitebskas okruga padomju kongresu ("sjezdu") ,kurš ilga veselu nedeļu. Bēdīgas lietas dzirdēju par valdošām nekārtībām sādžās & ciemos . Daudzās vietās iedzīvotaji atstāti pilnīgi bez mediciniskas palīdzības ,nelūkojoties uz to , ka tur plosās epidemijas ,kā vēdera tīfs & gripa . Bērni nevarējuši daudzās vietās apmeklēt skolas ,tapēc ka skolas neeset bijušas apgādātas ar malku &vt.t.

Prezidija locekļi ,to starpā Baltkrievijas valdības priekšstāvis no Minskas ,savās atbildes runās pa daļai atzina zinamas nebūšanas & trūkumus , & mierināja ,ka viss tas tikšot izdzīvots pēc pieci gadu saimniecības plāna realizēšanas .Līdz tam laikam esot japaciešās & jaapmierinās ar pašreizejo stāvokli.

Okruga padomju kongresi ievēlēja ari pilnvarniekus uz Visbaltkrievijas padomju kongresu,kurš notiks Minskā ,š.g. maija mēnesī.

" Ļišenci ". Sakarā ar jaunām padomju vēlēšanām, kuras šogad noritēja reti saspīlētos apstākļos uz laukiem, jo valdība bija spraudūsi sev par mērķi katrā zi - ņā panākt padomes ,kuru sastāvs būtu tīrs no opo - zicijas ,kā no kreisās, tā ari no labās puses ,Balt - krievijā ,tāpat kā ari pārejā Padomju Savienībā radusēs jauna ļaužu šķira ,tā sauktā "ļišencu " šķira . Tie ir ļaudis ,kuriem atņemtas balsošanas tiesības ,resp. noņemtas visas politiskās tiesības. Ar citiem vārdiem ,radusēs ļaužu šķira ,kura stāv ārpuss likuma .

Pie " ļišenciem " pieder pirmā vietā visi bijušie ļaudis ,kā muižnieki , cāriskās armijas virsnieki ,garīdznieki , bijušie augstākie ierēd - ņi & t.t. Tad nāk " kulaki " -bagātie zemnieki , " nepmaņi " , " častņiki " -privāttirgotaji &, beigās, kompartijas opozicionari ,kuri galvenā kārtā rekrutejās no darba inteligences, strādniekiem & zem - niekiem ,kuri nepiekrīt lauku kolektivizacijai ,t.i. aktivi uzstājās pret valdības agrarpolitiku . "Ļi - šenecs " nedrīkst ieņemt kādu sabiedrisku amatu , viņš nevar būt par kooperativa biedru ,viņš zau - dē tiesības uz maizes kārtiņu , "ļišenca " bērni tiek izstumti no skolām , " ļišenci " nedrīkst apdzīvoz komunalvaldēm piederošos namus , viņi ne- tiek registrēti darba biržās . Vēl ļaunāks ir strādnieku -"ļišencu " stāvoklis ,jo viņi nevar at -

rast darbu valsts uzņēmumos ,Ja viņi gada laikā nav reabilitējušies ,t.i.nav atguvuši atpakaļ balsošanas tiesības ,tad tie tiek izstumti no arodu biedrībām -profsojuziem , & tas nozīmē tikt nosodītam uz mūžīgu bezdarbu . Tapēc fabrikās strādnieku vidū atklātu opozicionaru ļoti maz , jo tas prasa savas pārliecības dēļ iet uz moku pilnu ceļu .

"Ļišencu " skaits Baltkrievijā pieaudzis daudz desmit tūkstošos & visā Savienībā sniedzās miljonos . Tagad ,kad padomju vēlēšanas nobeigušās ,radītas specielas kontrolkomisijas ,kuras pārbaudīs " ļišencu " sarakstus,jo pat valdība atradusi , ka daudzos gadijumos " ļišencos " tikuši ieskaitīti ļaudis personīgas izrēķināšanas dēļ , bez tam ari valdību biedē milzīgais " ļišencu " skaits .

Valsts aparata tīrīšana .

Cīņā pret kompartijas opoziciju kā viens no visasākajiem līdzekļiem tiek izlietots opozicionaru atstādināšana no iepemamiem amatiem valsts vai sabiedriskās iestādēs. Ar atklāti uzstājušamies opozicionariem tas viegli izdarams ,daudz grūtāk to panākt iepretim slepeniem opozicionariem , kuru ir lielu lielais daudzums . To cenšās panākt caur slepenām izziņām ,spiegošanu & t.t. Šādu metodu piekopšana radijusi valsts uzņēmumos

vēl neredzētu slepenu intrigu atmosferu .Katris ie - rēdnis vai darbinieks baidās par savu ieņemamo stā - vokli & vietu & cenšās nedrošināt sevi, uzrādīdams ļoti bieži ,bez jebkāda pamata ,savu kolegi kā slepe - nu opozicionaru . Tas nepaliek paradā & dara to pa - šu , & tā cits par citu ,viens otram bedri roket , radījuši neiespējamus darba apstākļus ,no kuriem visvairāk cieš valsts aparats.

Valsts aparata tīrīšanas sākums pasludi- nāts uz š.g. I5.maiju . Pēc oficieliem datiem tī- rīšanas upuru skaits sniegšoties līdz 50 % & ta- pēc tagad katris baidās par savu likteni & vēl pēdejā stundā cenšās pacelt savu lojalitati val- dības, resp. kompartijas acīs .

Cīņa pret religisko svēt- ku dienām.

Šo panisko stāvekli valsts iestādēs & uzņēmumos izmanteja kompartija cīņā pret š.g.Liel - dienas svētkiem . Visās iestādēs tika pieņemtas re- zolucijas par Lieldienas nesvētīšanu . Oficieli tas ari tika izvests & visas fabrikas ,kā ari valsts iestādes , strādāja š.g. 5. maijā (Lieldienas pirmā dienā pēc vecā stila). Pat visās skolās skolnie- kiem bija jaierodās svētdien , 5.maijā , parastās mācības stundās . Āreji tādā ziņā tiešam tika pa - nākta Lieldienas svētīšanas ignorēšana ,- bet tikai āreji . Pietika noskatīties ,kas notika naktī no 4. uz 5. maiju ,kad visas pareizticīgo baznicas bi - ja kā piebāstas ar Dievlūdzējiem , & sen jau ne- bija piedzīvota tik milzīga piedalīšanās nakts gā -

jienā ar svētbildēm ap baznicām (" krestnij chod ") ,nemaz nerunājot par laukiem ,kur zemnieki svinējuši minētos svētkus kā parasti ,pēc vecām tradicijām . Tagad no daudzām vietām pat ziņo par asiņainām sadursmēm starp " bezdievnieku pulciņiem " & ticīgiem ,kad pirmie centušies izjaukt gājienus ap baznicām Lieldienas naktī. Lielas sadursmes notikušas ari vairāk pilsētās vēl pirms Lieldienām , kad ,saskaņā ar lēmumiem, I.maija dienā bija pārņemamas dažas baznicas kulturas vajadzībām .

Liela sadursme notika ari Vitebskā ,kad vietejo galveno baznicu ," soboru " gribēja pārņemt " kultprosveta " rīcībā . Ticīgās sievietes ar mietiem uzbruka milicijai ,sakāva to ,& tikai kareivju nedaļām ierodoties izdevās apmierināt satracinātās sievietes . Baznica tomēr palika neatņemta, & , kā dzird no Minskas ,dots rīkojums apturēt baznicu atņemšanu ,jo sadursmes notikušas visā Baltkrievijā .

Ticīgie sevišķi uzbudināti par čiganu ievietošanu dažās baznicās , kad tie pieprasījuši pajumtu .

Ellas rauši & klijas maizes vietā.

Baltkrievijas zemnieki šo pavasaru pārdzīvo ārkārtīgā trūkumā . Neredzēti bārga ziema ,nepārasti vēlais pavasaris atstājis tos bez lopu barības .Lai glābtu lopus ,zemnieki bija spiesti

640

neņemt salmu jumtus no dzīvojamām ēkām lopu barībai & ,kad pietrūka jumtu salmi ,bija spiesti pārdot pēdejos lopus . Vēl ļaunāks ir stāvoklis sakarā ar maizes trūkumu . Maizi vai miltus uz laukiem kooperativi ļoti ierobežotos kvantumos (ne vairāk par I/ 3 märc. dienā) izsniedz vienīgi tiem zemniekiem ,kuriem nav nemaz zemes , tā sauc. " bezzemeļnije " iem. Citiem maize vai milti nemaz netiek izsniegti . Un tomēr ,pateicoties pagājušā gada neražai Baltkrievijā & vispārīgi maizes trūkumam visā Padomju Savienībā , vietejie zemnieki jau priekš Ziemas svētkiem bija patērējuši rudenī iegādātos graudus . Privatā tirgū puds rudzu graudu maksā červ.rub. 6.- , t.i. Ls. 20.- & ne visiem bija iespējams pirkt par šo cenu rudzus . Lielākā daļa pārtika & vēl tagad pārtiek no maizes , kura izgatavota no ellas raušiem (" žmichi ") & klijām ,kurus saņem no piena kooperativiem lopu barībai par nodoto pienu . Daudziem pat šī maize nav pieietama & izmisumā tie apēd izsniegtās vasaraja sēklas ,palikdami bez apsētiem laukiem .

"Kontraktaciju" sabrukums .

Sakarā ar pārdzīvojamo ekonomisko lauksaimniecības krizi Baltkrievijā ,valsts iestādes izsaka bažas par šogad draudošo " kontraktaciju " sabrukumu .

Parasti ziemā, & visvēlākais agrā pavasarī, attiecīgās iestādes ,galvenā kārtā kooperatīvi ,noslēdz ar zemniekiem gan kolektīvi ,gan ari individuāli kontraktus par tehniskām lauksaimniecības kulturām , kuras zemniekiem janodod lauku kooperatīviem priekš eksperta uz ārzemēm . Pēc š.g.I5. aprila datiem segad piem. l i n u š k i e d r u kontraktētais kvantums nesasniedz vēl tāļi i pusi no saimniecības planā paredzētā daudzuma . Vēl ļaunāki iet ar citām jēlvielām : piem. kartupeļi"nekontraktēti " tikai 6 % no paredzētā daudzuma , mieži ("tovarni") -I9,7 % , āboliņi - 3,4 % & auzas -II ,. " Finotdela " autoritates aizrāda,ka šie dati faktiski nozīmējot š.g. " kontraktaciju sabrukumu " , jo kontraktaciju labākais laiks jau palaists garam .

Ari citu eksporta jēlvielu sagatavošana esot izpildīta tikai 37,4 % no paredzētā daudzuma .

Tā tad uz eksportu šogad ļoti vājas izredzes .

Sēklu fonds . Lai glābtu Baltkrievijas lauksaimniecības kritisko stāvokli ,valdība piešķīrusi sēklu fondam I.I06.000 červ. rub. lielu kreditu . No šī fonda tiks kreditēti trūcīgākie zemnieki . Sēklu kreditu izsniegs apgabalu lauksaimniecības bankas & pagasta kreditsabiedrības .

No vietām pienākušas sūdzības ,ka līdz

šim vēl neesot piesūtītas vajadzīgās sēklas & , nelūkojoties uz piešķirtiem līdzekļiem , daudzi rajoni nepagūšot laikā saņemt vajadzīgās sēklas. Tiek organizētas tā sauktās " sēklas pjaterkas ", kurām dotas ārkārtīgas pilnvaras sēklas laikā piegādāšanas jautājumā . Izsaka domas ,ka vēl pa - spēšot glābt kritisko stāvokli lauku apsēšanas jautājumā .

Trūkst ari mākslīgu mēslu laukiem & pelni , kuri " brīvprātīgi sakolektēti " no iedzīvotajiem pilsētās ,tā sauktā "pelnu vākšanas mēnesī " ,transporta līdzekļu trūkuma dēļ vēl vienmēr guļ pilsētās & nevar tikt nosūtīti lauciniekiem .

Baltkrievijas industrializacija .

Sakarā ar Baltkrievijas padomju kongresu, valdība sniegusi oficielu ziņojumu par Baltkrievijas panākumiem republikas industrializacijas laukā . Pēc šī oficielā ziņojuma kapitala ieguldīšana rūpniecības pacelšanai pēdejos divos gados pieaugusi no I3 milj. červ. rubļiem uz 22 milj . červ. rub. Par to pašu laiku rūpniecības brutto produkcija pacēlusēs no 2I6 miljonu rubļiem uz 364 milj. rubļiem . Rūpniecības strādnieku skaits pieaudzis no 55.000 uz 68.000 strādniekiem ,t.i. par 23 % . Tai pašā laikā strādnieku algas valsts & cenzu uzņēmumos palielinājušās par 20 % .

Ari lauksaimniecības pacelšanai esot

daudz kas darīts . Šogad lauksaimniecībā esot ieguldīti I48 milj. rubļu ,ieskaitot pašu iedzīvotaju ieguldījumus .

Baltkrievijas valsts budžets esot pieaudzis no 7I milj. uz II5 milj. rubļiem .Šo oficialo ziņojumu valdība nobeidz ar aizrādijumu , ka Baltkrievijas republika pārvēršoties no vīzu - sīkrūpniecības (" kustarno -lopatnuju ") zemes par industrializētu proletarisku - kulturelu zemi . Un nelūkojoties uz visu to ,vēl atrodoties ļaudis ,kuri nosodot mūsu politiku & pesimistiski lūkojoties uz nākotni . Šie paniski noskaņotie elementi bez šaubām smeļot savu pesimizmu no sīk-buržuazijas elementu purva & neredzot nākotnes perspektivas .

I-mā maija svētki.

Kā parasti , ari šogad pirmā maija svētki tika nosvinēti ar lielu troksni & ārejo svinīgumu .Svinēja divas dienas ar parastiem ielu gājieniem & masu sapulcēm vakaros dažādu klubu telpās . Stipri atšķirās šī gada maija svētku lozungi no agrāko gadu lozungiem . Šogad dominēja plakati ar svinīgiem solijumiem ; visiem spēkiem cīnīties pret " proguliem " uzņēmumos ; pabalstīt pieci gadejā valsts saimniecības plana izvešanu dzīvē ; nesaudzīgi cīnīties pret partijas opozicionariem & par "Ļeniņa linijas "piekopšanu tīrā veidā .

- II -

Otro vietu gājienu plakatos iepēma dažā - di asi lozungi ,vērsti pret religiju & baznicu & ,pēdīgi , plakati ar lozungiem pret "asins supiem " & " strādnieku bendēm " - II. interna - cionales piekritejiem .

Izlietojot gadījumu ,lūdzu Jūs , augsti godātaās Ministra kungs , pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu .

Latvijas Konsuls Vitebskā .

645

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Nr. 0/46/81

Rīgā, 1929.g. jūnijā.

Valsts Prezidenta sekretariāta
saņemts 1929.g. 9.VII.
Ien. № 3669 akt. № 5.

Augsti godājamais

Valsts Prezidenta kungs.

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g.15.jūnija ziņojuma Nr.5 norakstu.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

G. Z e m g a ļ a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

646

K o n f i d e n c i a l i .

15. Junijā 29.
Vitebskā, 29. 1929.

Latvijas Konsulats
Vitebskā.

Lipojums
5.

Augsti godātais Ministra kungs.

Baltkrievijas & PSRS rūpniecības produktu zemā kvalitate.

Pēc tam, kad Š.g.maija mēnesī ar tādu bravūru pa visu P S R S noberzētās padomju kongresi, kur atskanēja slavas dziesmas sakarā ar sekmīgu valsts industrializācijas izvešanu, tagad plenākušas pagiras & valsts vadošām iestādēm jaatzīstās,ka attiecībā uz rūpniecības produktu kvalitati valsts nonākusi tuvu katastrofiskam stāvoklim.

Salīdzinot, tagadejo rūpniecības produktu kvalitati ar agrāko, V.S.N.CH. (Tautas saimniecības augstākāspadomes) prezidija loceklis A. Ž o l o t o r e v s apiests atzīties ,ka tā draudoši paaliktinājusās. Par piemēru no astoņām galvenām P S R S <u>mērķeci</u>-<u>ņu</u> fabrikām, no kurām liela procenta atrodās Baltkrievijā , neviena neietur likumīgo standartu , lai gan standarta neieturēšana likumā atzīta par kriminalnoziegumu. Mērķeciņu skaits kastītēs no 10 % līdz 15 % mazāks par standartā noteikto skaitu.

Augsti godātam
A.Balodim kungam.
Ārlietu Ministrim.

647

Konstatēts bez tam milzīgs % beigelvipu

sārkocipu, vai arī tādi ,kas nemaz neslacegās.

Papirosu kvalitate valsts tabakas fabrikās

bīstami strauji krīt.Kontroles komisijas konstatējušas,

ka tabakas svars uz tirgu izlaižamajos papirosos par

20 % mazāks ,nekā tas paredzēts pēc standarta.Desmit

izkontrolētās machorkas fabrikā atrasts ,ka us pro-

dukta kvalitati netiek nemaz griesta vērība. Machorkā

atrasts milzīgs % tabakas putekļu & ļoti slikta "kreš-

ka ". Pacilpās machorkas svars par 13 % & vairāk procen-

tiem zem standartā paredzētā svara.

Vēl jaunāka aina atklājās apavu rūpniecības

nozarē. Kontrole konstatējusi ,ka apavu fabrikas bieži

izlaižot tirgū pilnīgi nederīgus apavus , kuri izgata-

voti no sapuvušām ādām. Apavu apstrādāšana netiekot

nosiedzīgi pavirši. Ne mazākā vērība netiekot piegrie-

sta apavu knepju. Ķīmu & t.t.pienākīgai pieatiprinā-

šanai. Zoles nemaz netiekot nogludinātas. Par tādu

fabriku , kā " Skorochod " , kura agrāk bijusi priekš -

zīmīga , tagad izlaižot tirgū nederīgu preci . Tā

pie m. " Skorochod " sandaļu " kapes " izgatavošanā

ādas vietā lietojot zāģu skaidas , kas dodot tikai 15

kap. ekonomijas uz apavu pāra, bet totiez padara pil -

nīgi nelietojamas sandales.

Tas pats notiekot galošu fabrikās. Tik slikt as

galošas vēl nekad neesot producētas . Tagadejo galošu

izturība esot uz divām nedeļām; pēc tam ieplīstot zī-

ni, atkrītot papēži & galošu kapes (" zadpiki").

Pats " rezinotrests " atzīst galošu kvalitātes

pazeminâšanu, salîdzinot ar priekškara laika produk - tiem, par 40 % ,bet patiesîbâ tâ ir vçl daudz, daudz zemâka .

Ne labâki iet tekstilrûpniecîbas nozarç, kuras produkti, salîdzinot ar priekšrevolucijas pro - duktiem, ir nesalîdzinami zemâkas kvalitates . Te k - stilrûpniecîbas produkti visi bez izpçmuma tiekot izlaisti tirgû bez"apreturas " (ârçjâ izskata). Braks sasniedzis neredzçti augstu procentu . Ari au- dekļa krâsošana tagad nekur nederçt , pateicoties pâr- ieđâsmai uz lêtâm krâsâm .

Gatavu apgçrbu fabrikas izlaiđot tirgû preci zem katras kritikas . Jau pirmâ valkâđanas die- nâ visas vîles izirstot , nemaz nerunâjot par slikto ârđi . Apgçrbu lielâkâ daļa nemaz nav valkâjama .

Silikatu rûpniecîbas nozarçs preces nav nekur derîgas . Lampu stikli nçsçt piemçroti lampu daļu ierîcei , bet tam saplîstot pat pie ma- zâkâs temperaturas maiņas 1 Lagu stikli pçdejâ lai- kâ esot tik slikti , ka nemaz nevarot tos lietot . Lîzumu procenta pârsniedzot 50 %.

Nekur derîgi esot ari skârda cinkoti (" ocinkovannije ") trauki .

Savilkt bîstamâ stâvoklis rađies metal - rûpniecîbas nozarç, kas apdraud vilcienu transportu. Lokomotivu & vagonu asies esot bîstami sliktas kva- litates . Nederîgu asu raţođanâ pirmo vietu ie- ņçmot Dņeprovskij zavods, nederîgu vagonu bandaţu

produccēšanā - kaļebjekokiļ saveds . Bet arī ci - tas fabrikas nepaliekot pakaļ. Tā piem. agrāk slavenais Kolomenskijs saveds uzrāda 8,6 % nederīgas lokomotīvu asīs , bet 36,6 % nederīgas vagonu asīs ; Brjanskas saveds - nederīgas lokomotīvu asīs - 25.3 % , nederīgas vagonu asīs - 56,6 %; Harkovas vagonu fabrika - nederīgas lokomotīvu asīs - 32, 6 % , nederīgas vagonu asīs - II,4 % ; Lugānskas fabrika - nederīgas lokomotīvu asīs - 2I, 5 % , nederīgas vagonu asīs - 30,2 % & t.t.

Notiecējušā saimniecības gadā pie slieņu piepemānas no attiecīgām fabrikām iz - brāķētas kā nederīgas I5.954 tonnas slieņu , kas latvijas 5,2 % ap kopskaita .

Linu apstrādāšanas fabriku slikta darbība.

Baltkrievijas tautsaimniecības ko - sistemātiska specielā kontroles komisija izdarījusi revīziju linu apstrādāšanas fabrikās , pie kam tā konstatējusi , ka šo fabriku darbība sistemātiskā slīdējusi uz leju & bieši izlaidusi pavisam nederīgus produktus. Tas pats attiecās arī uz linu vērptuvju fabrikām, & it sevišķi uz vienu no lielākām Baltkrievijas linu vērptuvēm " Dvina ". Ekonomijas vietā " Dvina " fabrika uzrāda ,salīdzinot ar agrākiem gadiem, II,8 % rādījumu pašizmaksas pieaugstinājumu .

Techniski maksimālā pielaižamais 3I,5 % izgarojums (" ugar ") pacēlies uz 36,8 %.

Pavisam nepieļaujami ļauni kritusi darba disciplina . Neliekojoties uz to , ka valdība atvēl milzīgus līdzekļus lina apstrādāšanas fabriku produkcijas racionalizēšanai , neviena linu fabrika pēdejā laikā neatmaksājoties, t.i.nesedzot pat savus izdevumus , nemaz nerunājot par rašejumu kvalitātes sistematisku krišanu .

Ekonomija,7 stundu darba dienas & uzpūsmu saudzība -produktu zemās kvalitātes iemesli.

Oficiālās iestādes šo rūpniecības produktu kvalitates sabrukumu pieraksta jūtamu kvalitates paaugstināšanai . Turpretim tie, kas pēdejos gados tuvāki nekejuši Krievijas valsts saimniecībai, nāk pie gluži citāda slēdziena . Vaina pirmā kārtā meklējama cenšanās panākt par katru cenu ekonomiju rūpniecības uzpūsmos, tanī pašā laikā nekā nedarot šīs rūpniecības modernizēšanas virzienā . Valdība, kaudamās ar mūsīgu naudas trūkumu , devusi stingru rīkojumu visiem uzpūsmiem panākt 20 % līdz 50 % ekonomiju. Uzpūsmu vadītaji , nedrīkstēdami samazināt uzpūsmu " zavkomu " , " komjaūelku " ,"aviachimu " & citus štatus , kuri kā smags slogs gulstās uz uzpūsmu budžetiem , cenšās panākt šo ekonomiju ar dažādām veikalnieciskām kombinācijām, kā piem. sārkocipu skaita samazināšanu kastītēs, palielinājot pašu kastīšu skaitu ; vai arī palētinājot apavus , lietojot šķas vietā papi , vai zāģu skaidas & t.t.

Ari tā sauktā rūpniecības saceināba

651

kura tagad pāsāos apmēros tiek piekopta ,atstāj iespaidu us rūpniecības produkta kvalitātes paaugstināšanu . Nedaroot nekā līdzīgā rūpniecības iestāžu iekšējās organizācijas groziīšanā ,šīs iestādes tomēr ,sekojot komunistiskās partijas rīkojumiem, uzsākušas tā saukto rūpniecības racionalizāciju,t.i.izlaist vairāk ražojumu, nekā tas iespējams pie vecās sistēmas , kas panākams vienīgi uz ražojuma kvalitātes rēķina . Pēdīgi ne mazu lomu spēlē uzņēmuma pārriešana uz 7 stundu darba dienu ,nesamazinājot ražojumu daudzumu . Tas bez paša uzņēmuma modernizēšanas iespējams vienīgi ar ražojuma kvalitātes paaugstināšanu . Tagad sāk atskanēt balsis , vai pārriešana uz 7 stundu darba dienu,kā arī bēdīgi slavenais " racionalizācijas " lozungs nav bijusi kļūda ? Kā redzams ,šī kļūda atzīta . & tagad , lai izietu no radītā stāvokļa , runā par svētdienas atcelšanu & pārriešanu uz nepārtrauktu gada ražošanas procesu , atsvabinot atpūtai svētdienas vietā strādniekus pa masām grupām katru dienu .

Galas & piena produktu trūkums.

Pateicoties valdības agrarai politikai, kura uzskata katru zemnieku ,kuram pieder 3 & vairāk govis, par "kulaku" & tapēc tādus zemniekus apliek ar saimniecības izņēmuma nodokļiem , pie permanenta maizes trūkuma tagad vēl pievienojās gaļas & piena produktu trūkums .

652

Pagājušā rudenī katra zemnieks ,lai uz priekšu at - kratītos no pārmērīgiem nodokļiem, pārdeva tirgū vinus lopus ,atstādams nev vienu govi ā aizgu .Pa - gājušā rudenī ā sienāi gaļas cenas bija nerodzēti zemi kritušas ,patelcotiea pārmērīgiem lopu piedā - vājumiem tirgū. Tagad turpretim iestājies gaļas un piena produktu trūkums ,kurš nacēlis lielu nemieru iedzīvotaju vidū . Cīņā pret šo nemieru Baltkrie - vijas valdība izsludinājusi " gaļas ekonomijas re- žimu " , cerēdama ar to uzlabot stāvokli , kā ari apsolijusi izdzīvot gaļas krizi , atveidzīgi ievedot lopus no citiem Krievijas apgabaliem .

Cukura ā baltie milti- lukšus priekšmeti .

Ari cukura nav vairs dabujame, tāpat kā baltie milti. Profesojuza locekļiem -strādnie - kiem- kooperatīvi tagad izsniedz vienu kilogramu cukura mēnesī , bet baltos miltus nemaz ne. Pāre - jiem iedzīvotajiem, tāpat ari us laukiem, cukura na- mas netiek izsniegts . Lauku kooperatīvos izkār - ti plakati, kuros ar lieliem burtiem atzīmēts , ka pienācis laika atsacīties no luksusa -cukura ā balto miltu lietošanas.

Lauksaimniecības politikas cnurkrišana.

Neveicās ari ar lauksaimniecības sociālizaciju . Kolektivo saimniecību politika ne ar kādiem spaidu līdzekļiem nav iespējama krie - vu zemniekiem. Zemnieki izputina savas saimnie - cības , pacietīgi panes visas nastas , kuras tos

novedušas pie mazāks trūkums ā pat bads, ā tomēr nevienu " chuterjapiņu " (individuelās saimniecības īpašnieku) laopriēt neiet " kolchozā" , kur tam piedāvā vīnu patreizējo mocību izbeigšanas . Šāda zemnieku " stūrgalvība " novedusi Krievijas lauksaimniecību katastrofiskā stāvoklī . Baltkrievijā , kur rūpniecība vēl maz attīstījusēs, lauksaimniecības komūnas . lai glābtu stāvokli, bija spiesta izdot cirkulāru , kurā tiek aizrādīts necelt nekāvus šķēršļus zemnieku individuelām saimniecībām ā nespiest tos apvienoties kolektīvās saimniecībās . Šo soli Maskavas valdības vīri uzskatīja par atklātu sacelšanos pret štatlīnu agrarpolitiku ā steidzīgi atstādināja no iepriekšējiem postenīem vīsus Baltkrievijas " Markomūnas " darbiniekus , apvainodami tos kompartijas labās opozicijas piekopšanā . Tagad Baltkrievijā jaunu " Markomūnu " nestāv , bet ar lauku kolektivizāciju iet vēl aliktāki. Šīni zīpā ļoti raksturīgus skaitļus par lauksaimniecības kolektivizāciju Baltkrievijā nāda ievadraksta šniedzis laikraksts " Pravda ". Pēc šī raksta datiem izrādās , ka Baltkrievijā , sallīdzinot 1926 ā 1927.gadus ar pūdeja (1928.g.) zemnieku individuelu saimniecību zemes platība palielinājusēs par 12. 7 % , ā tanī pašā laikā kolektīvu saimniecību zemes platība pamazinājusēs par 2.3 %.

Pēc visa sprieņot , tas pats notiek ari pārejā Krievijā.

654

Komparti jas & Padomju ieste&u tirīšana.

Sakarā ar augšā uzrādītām nepilnībām, komparti jas vadošās personas kāruš&s pie par - tijas & valsts iestāžu tirīšanas no tiem elementiem, kuri pienāciīgi neietura stingru prog - ramas liniju & galvenā kārtā no labā spārna opozicionāriem , kuri nepabeiguši & naidīgi izturās pret lauku kolektivizāciju . Tirīšana iesākās š.g.IO.junijā & , nelūkojoties uz to, ka pagāju - šas tikai dažas dienas no šīs operācijas sākumā , partijas centrālās iestādes jau spiestas dot paskaidrojumus par " izstrumiem " elementiem.

Izrādās , ka iecelt&s kontrolkomisijas bij& piegriezušās galvenā vērību cavā tirīšanas darbā attiecīgu amatpersonu vai ari viņu vecāku pagātnei . Tā piem. izstrīti tika tie pirmā kārtā, kuri cara laikā vai nu paši ,vai ari viņu vecāki bij& iepāmuši atbildīgus postenus ,vai ari pēc dzimuma piederējuši pie privilegētās šķirām.Tas tomēr nesakrita ar partijas vadoņu planiem,kuru galvenais mērķis ir izstīrīt partiju & valsts iestādes no opozicionāriem , kaut ari tie citādi būtu priekšzīmīgi komunisti . Pašā sākumā tiešī uz to aizrādīt nebij& visai ērti , jo tas liecinātu par vāl pasaulē neredzētu neiecietību, tapēc palī - vās uz vietēja organu"saprašanu " ,kādā gadā izdarāma tirīšana. Tie tomēr tirīšanu nebij pareizi "saprutuši" . & tagad partijas vadoņi devuši instrukcijas, kurās norādīts ,ka komparti jas galvenie ienaidnieki ir labā spārna opozicija &

655

Staļina politikas linijas neizturētāji . turpretim personas no " bijušām " aprindām nav bīstamas ,jo viem viņas pilda nebiekuļoti no augšas dotās direktīvas . Tīrīšanas rezultatus visi gaida ar lielu interesi.

Baltkrievijas bezdievju kongresa. Š.g.IO.jūnijā Minskā sanāca Visbaltkrievijas bezdievju savienības kongresā. Kongresā apsveikt bija ieradušies dažādu uzņēmumu strādnieku delegācijas . Dzelzceļnieku runātaja nobeidza savu apsveikšanas runu sekošiem vārdiem : ...." Mēs ceram,ka bezdievju savienība palīdzēs mums pārvērst Dievu,tāpat, kā mēs pārvērējam ceru ."

Kongresā bija aplesti piedalītiesp vairāki profesori A Baltkrievijas zinātnes akademijas apšķi, kuru pienākums bija zinātniski pierādīt Dieva neesamību &, balstoties uz vēstures faktiem, apliecināt ,ka Dievs & religija izgudroti tautas apspiešanai & kā vārdabas līdzeklis .

Bezdievju kongresa debatu kopsavilkums izsumā būtu , ka religiskā pasaules uzskata vietā jaunāk bezdievīgai komunistiskai moralei . Starp citu tiks konstatēts, ka dažādu religisku sektu & viņu piekritēju skaits esot stipri pieaudzis pēdejos gados Baltkrievijā . & tadēļ bezdievju pulciņiem jaatīstot sevišķi energiska cīņa pret sektantiem. Sevišķi aktivi esot kādas sektes piekritēji , kuri sevi dēvejot par " debesīm brāļiem ", vai ari " debesīm drakoniem ". Šī sekte esot jaunās padomju valsts kārtibas apstākļos radīta & zināmā mērā piemērota jaunlaiku prasībām .

656

"Grāmatas" jubilejā.

š.g.19.maijā (teisni Vasaras svētkos)pēc jaunā stila) svinēja "Gosizdata" (Valsts grāmatizdevniecības) desmit gadu jubileju. Taskarā ar šo jubileju 19.maijā tika iznāciņāts par svētku dienu. Tika sarīkotas milzu demonstrācijas "grāmatas" propagandas nolūkā, kurās piedalījās strādnieki, komsomoļi, fiskultūras darbinieki (sportisti) & karaspēks. Baltkrievijas valsts grāmatizdevniecības "Belgosizdat" patiesībā svinēja 5 gadu jubileju. Jo savu darbību tas uzsāka tikai 1924.gadā. Par šo laiku oficiāli "Belgosizdat" palielināja savu darbību par 350 %.

1924./25. saimniecības gadā "Belgosizdat" izdeva 864 drukas loksnes, bet 1928./29. gadā jau 3.090 drukas loksnes, & 1929./30. g. paredzēts izdot 4.000 drukas loksnes.

Diezgan lielu vērību "Belgosizdat" pēdejā laikā piešķīris zemnieku literatūras izdošanai. Vēl nedaudz gadus atpakaļ tika izdotas tikai kādas 40 drukas loksnes grāmatas & tās pašas gadiem ilgi gulējušas noliktavās. Šogad turpretim jau izdotas 170 drukas loksnes zemnieku literatūras & grāmatiņu tirāža aniedzās uz 10.000 eksemplāriem, kamēr agrāk bija tikai 3.000 eksempl., pie kam tagad grāmatiņas nonāk dažu mēnešu laikā.

Stipri pieaugusi arī pēdejā laikā daiļliteratūras izdošana baltkrievu valodā. Tāpat

657

plašuguši arī literatūras izdošana Baltkrievijas minoritātu valodās. TK plēn. 1928./29. mācībā gadā šīdu valodā tika izdotas 75 drukas loksnes, šogad bija paredzēts izdot 270 drukas loksnes, bet faktiski jau izdotas 360 drukas loksnes. Plašuguši arī literatūra poļu, leišu & latviešu valodās.

Sakarā ar "gramatas" jubilejas dienu, visās pilsētās tika sarīkotas drukas darbu izstādes.

Izklāstījot gadījumu, lūdzu Jūs, ļoti godātais ministra kungs, pieņemt manas augstas cieņas apliecinājumu.

J. Runge.

Latvijas Konsuls Vitebskā.

Slepens.

688

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Nr. 0/48/sl/

Rīgā, 1929.g. 23. julijā.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1929.g. 30. jūlijā.
Ien. № 3950; akt. № 5.

Augsti godājamais

Valsts Prezidenta kungs.

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu sūtniecības Maskavā pagaidu vadītāja š.g. 16.julija ziņojuma Nr.2867 norakstu.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

9. 16. jūlijā.

Steidzami.

2867. Slepeni.

Augsti godātais Ministra kungs,

Atbildot uz Jūsu vakardienas telegramu, steidzos Jums nosūtīt ar sūtniecības sekretara J. Vīgraba kundzi, kuŗa šovakar izbrauc uz Rīgu, šo ziņojumu par Padomju Savienības un Ķīnas pašreizējo konfliktu.

Ķīnas republikas valdība.

Cik iespējams izprast no Ķīnas haosa un permanentā pilsoņu kaŗa stāvokļa, tad viņas iekšējo apstākļu stabilizacija ar zināmiem panākumiem tiek sekmēta no Nankinas nacionalās valdības, kuŗas prezidents un kaŗa spēku virspavēlnieks ir Čiang-Kai-Šek's. Pēdējais š.g. jūlija mēneša pirmajā pusē bija uzaicinājis Pekinā uz apspriedi Mandžurijas un Šansi autonomo provinču valdiniekus Čang-Hsju-Liang'u un Jen-Hsi-Šan'u. Šīs apspriedes pirmatnējais nolūks ir bijis tuvināt Jen-Hsi-Šan'u Nankinas nacionalai valdībai un izolēt viņu no nepaklausīgā ģenerāļa Feng-Ju-Hsiong'a ar kuŗu Nankinas valdība veda cīņu.

Augsti godātam

A. B a l o ž a kungam,

Ārlietu ministrim.

660

onflikts.

Ir jāpiebalsā, ka šajā pat apspriedē trīs minētie Ķīnas valdinieki bija ari nolēmuši spert izšķirošus soļus pret komunistisko propagandu un padomju valdības vāji apslēpto intervenciju Ķīnas iekšējās lietās. Naktī no 9. uz 10. jūliju Pekinas apspriedes dalībnieki atgriezās savās rezidencēs, un jau 10. jūlija rītā Ķīnas iestādes Mandžurijā pārņēma Austrumķīnas dzelzceļa linijas telegrafu un telefonu, pārtrauca telegrafa satiksmi ar Padomju Savienību, aizslēdza un aizzīmogoja padomju torgpredstvo, gostorga, sovtorgflota un tekstilsindikata nodaļas, atstādināja no amatiem dzelzceļa pārvaldnieku padomju pilsoni Jemšanovu, viņa palīgu un citus atbildīgos padomju dzelzceļa ierēdņus, slēdza dzelzceļu darbinieku arodbiedrību un kooperativus, arestējot vairāk par 2oo padomju pilsoņiem un izsūtot no viņiem ap 6o personu. Reizē ar to Mukdenas valdinieks Čang-Hsju-Liangs uzsāka koncentrēt karaspēku uz Mandžurijas-Padomju Savienības robežas.

Austrumķīnas dzelzceļš, ap kuŗu tagadējais konflikts norisinājās, sastādas no dzelzceļa linijas, kas atrodas uz Mandžurijas teritorijas un iet no Vladivostokas caur Harbinu uz Čitu. Pie šī paša strīdīgā dzelzceļa pieder ari daļa linijas, kuŗa iet no Harbinas caur Mukdenu uz Port-Arturu. Saskaņā ar nolīgumiem, kuŗus 1924.g. 31. maijā Pekinā un 1924.g. 2o. septembrī Mukdenā padomju valdība parakstījusi ar attiecīgām Ķīnas iestādēm, Austrumķīnas dzelzceļš pārvaldams no sevišķas jauktas dzelzceļa administrācijas, kuŗā ieiet pa diviem locekļiem no katras puses.

661

Jautājumi, par kuŗiem šī jauktā administracija vienošanos nav panākusi, nododami abu valstu valdību nokārtošanai.

Uz šo formelo nosacījumu pārkāpšanu ir pamatota ultimatīvā nota, kuŗu š.g. 13. jūlijā ārlietu komisara vietnieks Karahans iesniedza vietējam Ķīnas Chargé d'affeires un kuŗas tekstu pielieku šeit klāt. Kā Jūs redzēsat, notā pieprasīta visu arestēto padomju pilsoņu nekavējoša atsvabināšana, Ķīnas iestāžu sperto soļu nekavējoša anulēšana un tāpat "nekavējoša" konferences sasaukšana visu jautājumu nokārtošanai, kas saistīti ar Austrumķīnas dzelzceļu. Apmierinošas atbildes piesūtīšanai dotas trīs dienas; pretējā gadījumā padomju valdība "būs spiesta izlietot citus līdzekļus padomju likumīgo tiesību aizstāvēšanai".

Protesta demonstrācijas.

Vakar 15. jūlijā pa visu Padomju Savienību tika sarīkotas plašas protesta demonstracijas pret Ķīnas valdības rīcību. Atstāstīšu īsumā savus iespaidus no demonstracijām, kas notika Maskavā.

Vakar pēcpusdienā sūtniecības darbinieki darīja mani uzmanīgu, ka sūtniecības nama priekšā dežurējot 5 milicī, kautgan parasti tur dežurē tikai viens. Piezvanīju tamdēļ pa telefonu uz ārlietu komisariatu un jautāju, vai ir radušies kādi sevišķi apstākļi, kuŗi izsaukuši nepieciešamību pastiprināt sūtniecības nama apsardzību. Man atbildēja, ka pilsētā esot sagaidamas demonstracijas pret Ķīnas valdības rīcību Mandžurijā un ka sakarā ar to esot pastiprināta diplomatisko pārstāvību apsardzība.

Tā kā šai akcijai nebija nekāda sakara ar mums, tad, lai novērotu demonstracijas, izgāju ap plkst. 5 uz ielas un nostājos tādā vietā pilsētas centrā, kur visas demonstrantu masas man plūda garām. Man uzkrita visvairāk tā parādība, ka demonstracijās piedalījās regulārā karaspēka daļas pilnā apbruņojumā un savu virsnieku vadībā. Šeit visspilgtāki bija sajūtams, ka demonstracijas ir valdības sarīkotas un ka "tauta" šeit demonstrē uz savas valdības pavēli. Bez tam novēroju, ka uz dažu valdības namu balkoniem bija iznākušas personas (jādomā,ari valdības personas), kuras apsveica gaŗāmejošus demonstrantus un kuŗām pēdējie atbildēja ar "urra" kliedzieniem.

Demonstrantu bija ļoti daudz: strādnieki, komsomoļci, dažādas komunistu organizacijas, kareivji, u.t.t. Tāpat daudz karogu ar kareiviskiem un ciņu pieteicošiem lozungiem. Tomēr ne sejās, nedz ari dziesmās nekādas idejiskas sajusmas neredzēju. Visvairāk dzīvības un sajūsmas varēja novērot dažās komsomolcu kolonās, kur jauni zēni spēlēja "armoņikas" un, apķērušies ar komsomolkām, dziedāja tautas dziesmas. Man šķiet tomēr, ka šeit šī sajūsma nebija izskaidrojama ar notikumiem Mandžurijā, bet gan drīzāk ar seksualām un īpatnēji tautiskām emocijām.

Visā visumā Maskavā notikušās demonstracijas atstāja uz mani teatralas izrādes iespaidu, kuŗā galveno lomu spēlēt uzdots "masām". Tāpat kā izrādēs, pirms un pēc demonstracijām viss uz ielām bija mierīgs un ikdienišks, kā arvienu. Tāpat kā izrādēs, ari šeit viss bija jau iepriekš pārdomāts: demonstraciju diena nolikta visā plašā valstī uz 15. jūliju; tad doti rīkojumi

663

attiecīgām organizacijām; sašūti karogi ar piemērotiem uzrakstiem aizrādīts, ka var svilpt, kliegt, taisīt neganti bārgu seju pret "imperialistiem", bet tikai nepāriet pie darbiem, u.t.t.

Teatralais elements arvienu ir bijis un palicis stiprs krievu tautā, neatkarīgi no valdošās politiskās nokrāsas. Tamdēļ ari vakardienas demonstracijas noritēja pēc programas. Nekādi ekscesi pilsētā nav notikuši. Ari mūsu sūtniecības namam pagāja gaŗām neliela demonstrantu daļa, kautko dziedādama, bet mūs pilnīgi neaizskarot. Cik esmu dzirdējis, tad tāpat tas bijis pie citām sūtniecībām, izņemot Ķīnas sūtniecību, kuŗas nama priekšā visām demonstrantu kolonām vajadzēja defilēt. Šeit, kā šīs dienas laikraksti ziņo, demonstranti taisījuši negantu troksni: kliegušī, svilpuši, orķestri spēlējuši kautko ārkārtīgi ķērcošu un kakofonisku. Pie kāda sūtniecības nama loga stāvējis Ķīnas valdības pārstāvis un,noraugoties šajā pūlī, ... smaidījis. Demonstranti tad sākuši vēl vairāk trokšņot un sviest ar sapuvušiem gurķiem, pēc kam Ķīnas pārstāvis aizgājis. Tālāk laikraksti ziņo, ka daži demonstranti mēģinājuši ielauzt sūtniecības vārtus, bet tūliņ to izbeiguši, kad dežurējošie milicī teikuši:"Brostje, tovariščī... Ne stoit...".

Šodien, zināms, visi Maskavas laikraksti ir pilni ar sajūsminātiem aprakstiem, cik spīdoši vakar padomju darba tauta ir cirtusi pretsitienus Ķīnas "banditiem". Šeit ari slēpjas sarīkoto demonstraciju pirmā patiesā nozīme: demonstracijas, kā ārejas politikas līdzeklis, lai iespaidotu Ķīnas valdību un panāktu

664

viņas piekāpšanos padomju prasībām. Otra demonstraciju nozīme ir, man šķiet, iekšējas politikas rakstura: demonstrējot masu priekšā kara draudus, - panākt tautas dzīvāku piedalīšanos pie trešā iekšējā industrializacijas aizņēmuma realizēšanas, lai tā sekmētu piecgadīgā valsts saimniecības plāna izpildīšanu. Tamdēļ ari gandrīz visās mītiņu runās Mandžurijas notikumi tika saistīti ar darba tautas pienākumiem parakstīties uz 3. industrializacijas aizņēmumu.

Visā šajā lietā interesanti ir tie paņēmieni, ar kuriem rīkojas vietējie varas vīri. Paši inscenē demonstracijas, paši norāda uz kuru jāmet ar sapuvušiem gurķiem un paši ari speŗ soļus, lai apsargātu tos, pret kuriem demonstracijas vērstas. Nožēlojama ir beidzot tikai tauta, kuŗā Kremla auguri mākslīgi izsauc "svētas dusmas" un kuŗai pašai ir ari par šīm dusmām jāsamaksā, piedaloties 3. industrializacijas aizņēmumā.

Ultimatums. Cik man zināms, tad ārlietu komisariats nav vēl galīgi izšķīries par laika momentu, kad izbeidzas Karahana ultimatīvā notā dotais trīs dienu termiņš. Ārlietu komisariats pastāv, ka Karahana 13. jūlija nota nodota Ķīnas sūtniecībā 14. jūlijā plkst. 1.3o naktī. Tādā gadījumā būtu jāsagaida, ka ultimatuma termiņš notek jau šonakt. Tomēr Ķīnas Chargé d'Affaires, kā Jūs redzēsat no viņa klātpieliktā raksta Karahanam, apgalvo, ka ultimatīvo notu viņš saņēmis tikai 14. jūlijā plkst. 4 naktī un ka viņas tulkošana un nosūtīšana nokavējusies līdz 15. jūlijam plkst. 1.3o naktī. Kā man šodien stāstīja daži ārvalstu laikrakstu korespondenti, kuŗi bija atnākuši pie manis tieši no

ārlietu komisariata, tad pēdējais nebūt negribot forsēt notikumus un ka tamdēļ viņš laikam rēķinēsies ar to laika momentu, kad Karahana nota izsūtīta no Ķīnas sūtniecības, t.i. ar 15. jūliju plkst. 1.3o naktī. Šai pēdējā gadījumā ultimatuma termiņš notek 18. jūlijā plkst. 1.3o naktī.

Tālākie notikumi.

Ir grūti, zināms, izteikties, kas notiks tālāk, ja Ķīnas valdība atteiksies apmierināt Karahana notā uzstādītās prasības, vai ari vienkārši atstās padomju ultimatumu bez atbildes. Līdz ultimatuma termiņa notecēšanai ir atlikušas tikai nepilnas divas dienas un tamdēļ tai momentā, kad Jūs, augsti godātais Ministra kungs, lasīsat šo ziņojumu, pate notikumu gaita būs varbūt padaļai jau atbildējusi uz augšminēto jautājumu.

Uzskatu tomēr par iespējamu aizrādīt uz dažiem plašāka rakstura orientējošiem faktoriem. Pēc maniem novērojumiem Kremļa valdībai nebūtu iebildumu uzsākt karu ar Ķīnu, ja varētu cerēt, ka šis konflikts paliks lokalizēts, t.i. ka viņā neiejauksies citas lielvalstis. Tā armija, kas atrodoties Mandžurijas valdnieka Čang-Hsju-Liang'a rīcībā, neesot stipra ne kvantitatīvā, nedz kvalitatīvā ziņā, un tamdēļ sadursmēs ar viņu padomju valdība var cerēt uz militariem panākumiem. Šiem panākumiem varētu būt izdevīgi politiski rezultati, kā attiecībā uz konflikta nokārtošanu ar Austrumķīnas dzelzceļu, tā ari attiecībā uz lielākas disciplinas nostiprināšanu valsts iekšienē un komunistiskā spēka demonstrēšanu ārzemēs. Kas attiecas uz cilvēku upuriem, tad tie šeit vismazāk krīt svarā. Ar cilvēku dzīvībām padomju valdība nekad nav apgājusies sentimentali; cilvēku materiala viņai netrūkst, un

666

zaudēt dažus simtus tūkstošus pie pašreizējā lielā bezdarba pilsētās un sādžās būtu viņai varbūt pat patīkami.

Domāju tomēr, ka Padomju Savienības un Ķīnas konfliktu ir grūti lokalizēt. Ķīnā ir stipri ieinteresētas Amerikas Savienotās Valstis, Anglija un Japana. Sevišķi pēdējā nevar būt vienaldzīga par Mandžurijas likteni, kuŗa pieder pie Japanas dabīgās ekspansijas joslām. To ievērojot, es drīzāk domāju, ka pie nopietna kaŗa starp Ķīnu un Padomju Savienību notikumi nenovedīs. Svarīgi provocējoši faktori var tomēr slēpties tajā apstāklī, ka Mandžurijā uzturās diezgan ievērojamas daļas no krievu "baltām" armijām, kuŗas tagad centīsies izmantot pašreizējos sarežģījumus, lai konflikts ietu dziļumā un plašumā. Ja pašreiz Anglijas valdības priekšgalā nebūtu Mac Donalds, tad es sagaidītu, ka ari angļu valdībai nebūtu nekas pretim dot Maskavas komunistiem tādu belzienu, lai viņi reiz atteiktos no sava ietiepīgā nolūka revolucionizēt Āziju un angļu dominijas šajā kontinentā. Ne par velti padomju prese norāda uz Angliju, kā uz to lielvalsti, kuŗa galvenā kārtā atbalsta Nankinas nacionalās valdības rīcību Mandžurijā.

Tamdēļ pašreizējā situacijā, ja Ķīna neapmierinās padomju ultimatuma prasības, visvarbūtīgākā notikumu gaita būs, pēc manām domām, sekoša: padomju valdība izsūtīs Ķīnas Chargé d'Affaires no Maskavas, tā pārtraucot diplomatiskos sakarus ar Ķīnas valdību; uz Mandžurijas robežām notiks sadursmes, kuŗās stipri aktivi piedalīsies krievu "balto" armiju daļas; lielvalstis tomēr neatļaus konfliktam izplēsties un mēginās atrast starpnie-

667

cības ceļus (varbūt caur Japanu, kuŗai kārtējī diplomatiski sakari ar padomju Savienību; varbūt caur Huveru, Mac Donaldu vai pat caur Tautas Savienību), lai atrastu vajadzīgo kompromisa formulu. Ja lielvalstīm izdosies vienoties par kopīgu saskaņotu akciju šajā jautājumā, tad viņu gribu ir faktors, kuŗam būs spiesta padoties kā Padomju Savienība, tā arī Ķīnas Republika.-

Ar augstu cieņu

Sūtniecības pagaidu vadītājs.

PIELIKUMĀ: teksta minētais.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Nr. 0/55/88

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 1929.g. 6. augusta.
Ien. № 4038. / akt. № 5.

Rīgā, 1929.g. 5. augustā.

668

Pie akt.
6 VIII 1929

Augsti godājamais

Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g. 24.jūlija ziņojuma Nr.6 norakstu.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Augsti godājamam

G.Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

669

K o n f i d e n c i a l i .

Vitebskā, 24. julijā I9 29.

Latvijas Konsulats

Vitebskā.

Ziņojums
No 6.

Baltkrievijas noskaņa sakarā ar kara briesmām.

Augsti godātais Ministra kungs,

Pēc sakaru pārtraukšanas ar Ķīnu, sakarā ar Austrum-Ķīnas dzelzsceļa linijas atņemšanu SPRS-ai ,Baltkrievijas republikas iedzīvotaji visi kā spārnos . Fabriku strādnieki pilsētās ,sekojot dotām direktivām no augšienes, pieņem masu sapulcēs asas protestu rezolucijas pret Ķīnas " varmākiem " & Eiropas imperialistiem , kuri uzkūdījuši Ķīnu pret PSRS-u. Visās rezolucijās pēc viena šablona tiek dots svinīgs solijums uz pirmā mājiena atstāt mierīgu darbu & " ielieties " sarkanā armijā proletariskās diktaturas & PSRS robežu aizsargāšanas nolūkā . Tamlīdzīgas rezolucijas tagad tiek pieņemtas no strādniekiem visos uzņēmumos bez izņēmuma . Ielu gājienos , ar plakatiem & muziku, tiek demonstrēts tautas entuziazms & cīņas prieks aizsargāt PSRS robežas .

Augsti godātam
A.B a l o d i s kungam,
Ārlietu Ministrim .

870

Gluži preteju ainu sniedz neoficielā Baltkrievija : tautas masas & galvenā kārtā zemniecība . Pēc novērojumiem & sarunām ar zemniekiem -zemniecība lūkojās cerību pilna uz sagaidamo karu ,cerēdama caur karu nokratīt nepanesamo proletariskās diktaturas slogu , pārmērīgos nodokļus & bezgala ienīsto lauksaimniecības kolektivizacijas politiku. Zemnieki atklāti izsaka nožēlošanu , ka kara briesmas apdraud tāļo austrumu apgabalu , kas varētu maz atsauktīes uz Eiropas Krieviju ,bet tai pašā laikā lolo cerības, ka tiklīdz iesāksies karš austrumos , tad jau bez šaubām nepalikšot dīkā rietumu kaimiņi , kuriem zemniecība gatava izpalīdzēt. Tāda ir bez pārspīlēšanas Baltkrievijas zemniecības noskaņa & pēc visa spriežot tāda paša noskaņa valda ari citās PSRS republikās zemniecībāā , nemaz nerunājot par diskvalificētiem elementiem , kā " ļišenciem " , bijušiem ļaudīm & veco inteligenci , kuri pat necenšās noslēpt savu"prieku"par draudošo karu.

Valdības soļi iedzīvotaju apmierināšanā.

Šī naidīgā zemniecības noskaņa nav noslēpums valdošai šķirai, kura ar bažām raugās uz noslēpumaino zemniecības milzeni & izlieto visus līdzekļus labvēlīgas noskaņas radīšanai . Šim nolūkam uz zemnieku sādžām tagad delegē pārliecinātus agitatoru pulciņus , kuri zemnieku sapulcēs aizrāda uz tām briesmām , kas draud zemniecībai gadijumā ,ja

671

tiktu sagrauta padomju kārtība , pie kam kā galvenais " župels " tiek izbīdītas briesmas par muižniecības atgriešanos , kam sekošot zemes atņemšana ,sodu ekspedicijas pret zemniekiem par nodarītām pārestībām & t.t.

Raksturīgi , ka Baltkrievijā īsi pēc galīga konflikta ar Ķīnas valdību tika publicēta pavēle , ar kuru tiek ierīkotas specielas maizes izdalīšanas vietas visiem diskvalificētiem elementiem, kuriem nav kooperativu kārtiņas & kuri savā beztiesiskā juridiskā stāvokļa dēļ nevar būt par kooperativu biedriem . Taisnība , minētiem elementiem par saņemamo maizi jamaksā dubulta cena-25-līdz 30 kap. mārciņā , tomēr šī pavēle ir piekāpšanās & " ļišencu" stāvokļa atvieglināšana .

Gatavošanās pie rietumu robežām.

Lai gan visa uzmanība tagad vērsta uz notikumiem austrumos ,tomēr novērojams , ka valdības slāņi ne mazāk uztraukti par varbūtejiem sarežģijumiem ari pie rietumu robežām , sevišķi attiecībā uz Poliju. Pēc uzticību pelnošām informacijām izdarīta slepena mobilizacija , iesaukti vairāku gadu (pēc informacijas IO gadu) atvaļinātie kareivji , pie kam iesaukti vienīgi tā sauktais " trudovoj eļement " , t.i. pie darba ļaužu šķiras piederošie atvaļinātie kareivji .

Šīs informacijas pareizību liecina vēstules no tā saukto " peremeņiku " lēģeriem , kuras

672

tiek publicētas laikrakstos ar sveicieniem biju-
šiem darba biedriem fabrikās & ar apliecinājumu,ka
iesauktie tiekot labi apgādāti ar barību ,veļu &
t.t. Šādi " peremeņiku " t.i. "jaunās maiņas iesauk-
to " lēgeri tagad ierīkoti vairāk vietās Baltkrie-
vijā . Ari pie Latvijas robežām Bigosovas virzienā
manama liela rosība . Tā piemēram pie Polockas ,
tā sauktā " Borovku " vai ari " Borovinku " mežā ,
apmēram 6 verstis aiz Polockas Latvijas robežas vir-
zienā tiek taisīti ierakumi , kā ari " ploščadkas "
priekš lielgabaliem , par kurām jau agrāk ziņoju.

I.augusts-
pretkara
cīņas diena.

Sakarā ar notikumiem austrumos,PSRS
valdība krasi grozijusi š.g.I.augusta demonstra-
cijas dienu . Līdz konfliktam ar Ķīnu uz I.augustu
gatavojās ,kā uz komunisma propogandas dienu ,kā
protesta· dienu pret Berlines policijas rīcību š.g.
I.maijā , kā agitacijas dienu par PSRS iekārtas cil-
dināšanu & vispasaules proletariata uzaicinājumu
sekot PSRS proletariatam. Tagad turpretim I.augu-
sta dienas smaguma punkts ir agitacija par kara
iespējamības nepielaižamību . Kominternam dots rīko-
jums iespaidot Eiropas strādniecību prasīt I.au-
gustā no savām valdībām uzstāšanos pret Ķīnas"var-
mācību " & PSRS neaizkaramību . Komunistiskie lozun-
gi, kuri līdz šim bija uzstādīti pirmā vietā ,tagad
nobīdīti pie malas . Ari sapulcēs par I.augusta prote-
stą dienas sarīkošanu tagad galvenā kārtā tiek runāts
par kara briesmām & par nepieciešamību nekādā

673

ziņā tās nepielaist . Kara briesmu draudu spilgtākās tēlošanas nolūkā tiek izplātītas skrejlapiņas , kurās aizrādīts ,cik briesmīgi pieaugūši pasaules piecu galveno valstju (Francijas, Anglijas,Amerikas Savienotās Valstju, Italijas & Japanas) kara budžeti.

Atsevišķi tiek aplūkots Polijas kara resora budžets ,kurš iztaisot 44 % no visa valsts budžeta .Polija esot PSRS galvenais ienaidnieks . Pret Poliju tiek vērstas ļoti asas runas & raksti,aplinkus aizrādot ,ka aiz Polijas stāvot tās valstis,tā noslēpumainā roka , kura sagatavojusi PSR Savienībai konfliktus ar Ķīnu, Afganistanu & pa daļai Persiju.

Nopietna krize Krievijā. Tās uztrūkuma ainas , kuras pašreiz norisinājās Baltkrievijā & pārejā PSRS-bā, liecina, ka PSRS pārdzīvo vēl nepiedzīvotu krizi ,kuru iedziļina iedzīvotaju nemiers sakarā ar pirmās nepieciešamības pārtikas vielu trūkumu . Nelūkojoties uz šī gada labām ražas izredzēm, maizes paijs netiek palielināts. Ari garās astes pie maizes izdalīšanas vietām nav tikušas izskaustas & iedzīvotaji joprojam tērē daudz stundas, stāvot rindās uz ielas & gaidot uz maizes paiju . Maizes astēm pievienojušās vēl piena, gaļas & cukura astes . Pietiek noklausīties īsu brītiņu tās sarunas , kuras notiek pārtiku vielu izdalīšanas vietu astēs , lai pārliecinātos par milzīgo nemieru, kurš valda tagad PSRS-bā. Šis nemiers aug ar katru dienu , pateicoties Staļina valdības neveiksmēm ekonomiskā laukā.

674

Materialu krīze būvniecībā.

Sakarā ar uzstādītā valsts pieci gadu saimniecības plana izvešanu dzīvē , Baltkrievijā, tāpat kā pārejā PSRS -bā uzsāktas šogad vairāku jaunu fabriku & dzīvojamo ēku būves . Bet jau tagad, būvniecības sezonas vidū, izrādās ,ka būvmaterialu trūkuma dēļ nebūs iespējams izvest šī gada uzstādīto būvniecības planu .

Izmantojot būvniecības materialu krizi, uzņēmumi , kuri izgatavo šos materialus ,sākuši izlaist tirgū kvalitates ziņā pavisam nederīgus materialus . Sacītais sevišķi attiecās uz silikatu & sarkano ķiegeļu rūpniecību. Pat jaunās fabrikas , kuras apgādātas ar Vācijas visjaunākām mašinām ,izlaiž nederīgus produktus . Tā piem. no Ņižņij-Novgorodas silikatu tresta nesen uzceltā milzīgā jaunā silikatu ķiegeļu fabrika saražojusi ķiegeļus ,kuri neiztur standartā paredzētās prasības . Silikatu ķiegeļu minimalais izturības standarts PSR Savienībā nosacīts I20 kg .uz kv.sant. (Vācijā I60 kg.uz I kv. santimetra). Pārbaudījumi pierādijuši ,ka no saražoties ķiegeļiem neviens ķiegelis nav izturējis standartā paredzētos I20 kilogramus .Reti ekzemplari izturējuši II3- II7 kg., bet lielākas daļas izturības koeficients nav sasniedzis pat I00 kg. uz I kvadratsantimetru . Bijuši pat ļoti daudz ķiegeļi ,kuri izturējuši tikai 36 kg. uz I kv.sant. Tādus rezultatus devusi fabrika ar Vācijas modernām mašinām, resp. ar racionalizētu rūpniecību .

675

Citās fabrikās stāvoklis vēl ļaunāks . Pat pēc oficialām ziņām no PSRS silikatu ķiegeļu fabrikām tekošam būvniecības gadam saražotiem diviem miljardiem ķiegeļu kā pilnīgi nederīgi atzīti 500 milj. ķiegeļu , kas iztaisa 25 % braks .

Ne labāki iet ar sarkanā ķiegeļu rūpniecību. Pēc oficieliem datiem saražoto sarkano ķiegeļu atsevišķu ķiegeļu partiju videjs izturības koeficients ir 84, 78, 76, 67, 64 & pat 51 kg.uz vienu kvadratsantimetru standartā paredzētā 100 kg. vietā.

Izdarītie mēģinājumi liecina, ka ķiegeļi neiztura ari salnas normu . Pēc standarta paredzēts, ka ūdenī mērcētam ķiegelim jaiztur 15 reizēju saldēšanu pie 17 gradiem C , & tikpat daudzreizeju atkusēšanu . Šo noteikumu neviens ķiegelis nav izturējis & lielākā daļa ķiegeļu jau pēc trešās saldēšanas sākuši sadrupt .

Aizrādījums atvijas ķiegeļu rūpniekiem.

Pateicoties augšā aizrādītam , sajūtams milzīgs ķiegeļu trūkums. U z š o a p s t ā k l i v a j a d z ē t u g r i e s t L a t v i j a s ķ i e g e ļ u r ū p n i e k u v ē r ī b u , k u r i v a r ē t u n ā k t a r s a v i e m p i e d ā v ā j u m i e m , jo ķiegeļu trūkuma dēļ nebūs iespējams izpildīt šī gada būvniecības plānu , kas savukārt sajauktu visas pieci gadu saimniecības plana kalkulacijas .

Derētu izsūtīt Latvijas ķiegeļu paraugus

676

mūsu tirdzniecības pārstāvniecībai Maskavā, kā ari dažus paraugus līdz ar pasūtīšanas noteikumiem piesūtīt mūsu konsulatam.

Būtu vispārīgi ieteicams izstādīt konsulata telpās Latvijas ražojumu paraugus ,kuriem izredzes gūt noņēmējus PSR Savienībā.

Kurinamās malkas krize.

Baltkrievijā paredzama šogad liela kurinamās malkas krize, jo, kā tagad noskaidrojies,malka nākošai ziemai sagatavota tikai 50 % no faktiskā patēriņa kvantuma . Sakarā ar šo apstākli malkas cenas jau tagad strauji cēlušās & privatā tirgū malka nav pat dabūjama . Kurinamo sagatavošanas organizacijas panākušas aizliegumu zemniekiem vest uz tirgu pārdošanai malku . Malkas vezumi uz tirgu tiek no milicijas konfiscēti & nodoti attiecīgām organizacijām . Nelūkojoties uz šo malkas krizi, Baltkrievijas saimnieciskās organizacijas, apstākļu spiestas- eksporta palielināšanas ,kā ari nepieciešamās valutas iegūšanas nolūkā, pārdevušas daudz tūkstošas kubik asis malks ārzemju firmām. Kādai Latvijas firmai Rigā pārdots vien vairāk kā IO .000 kubik ases malkas. Malkas krize nākošā ziemā apdraud nevien Baltkrieviju ,bet ari citas PSRS republikas . Tā piemēram Baltkrievijas kaimiņa Smoļenskas guberņā malkas ziņā taisni katastrofisks stāvoklis .Smoļenskas guberņas rūpniecības minimalais vajadzīgais malkas kvantums iztaisa 200 .000 kub.metrus , neieskaitot pilsētu

6887.

iedzīvotaju apkurināšanas vajadzības . Sagatavoti turpretim tikai 54.000 kub.metru , tā tad iztrūkums iztaisa 106.000 kub. metru. Šo iztrūkumu guberņas iestādes domā segt ar ievedumiem no kaimiņu Brjanskas guberņas , bet izrādās ,ka šo uzdevumu izvest dzīvē kavē pilnīgs furažas trūkums malkas vedeju zirgu vajadzībām .

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs , augsti godātais Ministra kungs , pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu .

Latvijas Konsuls Vitebskā.

678

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Konfidenciāls.

Rīgā, 1929.g. 27. augustā.

Nr. of/56/81.

017196

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1929.g. 30.VIII.
Ien. № 4286 akt. № 5.

Augsti godājamais

Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godātais Valsts Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g. 10.augusta ziņojuma Nr.7 norakstu.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Augsti godājamam

G.Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

K o n f i d e n c i a l i .

679

Vitebskā , IO. augustā I929.

Latvijas Konsulats

Vitebskā.

Ziņojums
No 7.
I.augusta pretkara demonstracijas.

Augsti godātais Ministra kungs ,

Pretkara demonstracijas diena, t.g.I.augusts, Baltkrievijā noritēja daudz bālāki, neka tas bija sagaidams, spriežot pēc grandiozās agitacijas apjoma ,kāda tika attīstīta iepriekš. Šīs dienas sagatavošanas periodā. Demonstracijās piedalijās vienīgi fabriku strādnieki & dažādu valsts iestāžu kalpotaji , kurus spaidu kārtā tieši no darba vietām raidīja uz demonstraciju sastādīšanas vietām. Demonstracijas notika vakarā, pēc darba nobeigšanas . Gājienu karikaturās, kā parasti , bija " izvirtušie " buržuji , garīdznieki & t.t. No jaunām karikaturām atzīmējams Makdonalds , Jan-Kai-Ši & dvīņi -Trockis & Tomskis ,resp. kreisā & labā opozicija . Demonstracijās piedalijās lielā daudzumā kara spēka daļas , kuras bija specieli izaicinātas no vasaras nometnēm.

Augsti godātam
A. B a l o d i s kungam,
Ārlietu Ministrim.

Vitebskā demonstracijas laikā gaisā manevrēja ap 60 aeroplani , izdarot dažādas grupu evolucijas . Kopejs iespaids drīzāki par nekā pret karu. Runās tika pastrīpota sarkanās armijas gatavība atsist katru uzbrukumu pret PSRS . Daudz runāja par kara neizbēgamību nevis Ķīnā , bet gan Polijas frontē. Pret Poliju visu laiku atskanēja ~~visu laiku~~ izaicinošas & apvainojošas runas .

Pretkara demonstracijas I.augustā bija nodomāts sarīkot ari uz laukiem . Bet zemnieki visur izturējās negativi & lauku demonstracijas it nekur nenotika . Par to tagad cieš lauku padomju & komjačeiku vadošās personas , kuras apvaino nemākulīgā rīkošanās .

Visā visumā I. augusta diena Baltkrievijā uzskatama par neizdevušos , ko ari liecina tagadejās ,pārmetumu pilnās , preses atskaņas .

„Baltijas valstju kara plani."

Raksturīgi bija tie paņēmieni ,ar kādiem Baltkrievijas kompartija centās radīt iedzīvotajos draudošo kara briesmu sajūtu & līdz ar to sajūsmu par piedalīšanos pretkara demonstracijās . Kā piemēru pievedīšu dažus izvilkumus no š.g.31.julijā " Zarja Zapada " ievietotā raksta " Mūsu rietumu kaimiņi " , kurš tika izplātīts pa visiem Baltkrievijas novadiem . Rakstā starp citu sacīts :

"... Tagad noteikti var sacīt, ka Parizē & Londonā atrodās sīki izstrādāts kara plans pret PSRS, kur katram mūsu rie-

tumu kaimiņam piešķirta noteikta loma... Galvenie uzbrucēji PSRS-bai būs Polija & Rumanija ...Baltijas valstiņām ,kurās jau tagad pēc patikas saimnieko Anglija, būs japiedalās šinī karā gribot negribot.Kara gadijumā Latvijas, Igaunijas & Somijas ostas pārvēršās par Anglijas & Francijas flotu bāzēm . Latvijas ,Igaunijas & Somijas sauszemes kara spēks nodrošina Polijas -Rumanijas kara spēka kreiso flangu (spārnu) & ved uzbrukumu uz Ļeņingradu . Par to, pēc kara,kā atlīdzību Somija saņems Kareliju & Ingermanlandi , Igaunija - Somijas jūras līča dienvidus krastu & Latvija - Polocku & dažus Vitebskas guberņas aprinķus ...."

Zemnieku ilgas pēc kara.

Negaidīts bija I.augusta dienas agitacijas rakstu rezultats : visi iedzīvotaji & galvenā kārtā zemnieki tagad ar nepacietību gaida kara iesākšanos ar rietumu kaimiņu valstīm . Uz laukiem tagad tikai runā par gaidamo karu , no kura zemnieki sagaida padomju valsts iekārtas sabrukšanu & līdz ar to savu atsvabināšanu no nepaciešamās zemnieku apspiešanas politikas .

Daudzos lauku novados notikuši aresti starp zemniekiem , pateicoties neuzmanīgai izrunāšanai attiecībā uz gaidamo karu, kurš nesīšot zemniekiem brīvību . Kompartijas vadošās personas uztrauktas & vēl ciešāki savelk diktaturas grožus.

682

Poļūjas zemnieku vajāšanas.

Sevišķi smagi klājās poļu zemniekiem, kuri dzīvo Baltkrievijā . Visi tie poļu zemnieki, kuri nav apvienojušies "kolchozos " ,tagad uz speciala rīkojuma pamata tiek izraidīti no Baltkrievijas , kā pierobežas republikas .

Poļu zemnieki pa lielākai daļai tiek izraidīti uz Sibiriju vai ziemeļguberņām .Viņu saimniecības tiek par smieklu naudu izpārdotas, jo saimniecību likvidacijas termiņš ir pārāk īss, lai varētu atrast godīgu pirceju .Daudzos gadijumos saimniecību likvidacijas termiņš nosacīts uz vienu nedeļu . Ir gadijumā , kur šis termiņš nosacīts uz 24 stundām .

Poļu zemnieku lielākā daļa griezusēs pie padomju valdības ar lūgumu , lai viņus izsūta uz Poliju , ko protams noraida & daudzos gadijumos Sibirijas vietā izsūtīšanas vietu nosaka Solovkus .

Latviešu zemnieku vajāšanas.

Tas pats notiek ari ar latviešu zemniekiem. Viņiem paziņots ,ka visi tie saimnieki, kuri līdz zinamam termiņam neieies " kolchozos ", tikšot izsūtīti no Baltkrievijas . Latviešu vidū tagad notiek bieži aresti, pie kam uzstāda apsūdzību par spiegošanu Latvijas labā.

Pagājušā gada oktobra & novembra mēnešos latviešu kolonijās Baltkrievijā notika daudzi aresti . Arestētie latviešu zemnieki visu laiku sēdēja Vitebskas cietumā . Nupat tiem

piespriests sods bez jebkādas tiesāšanas administratīvā kārtībā par spiegošanu Latvijas labā : izsūtīšana uz Solovkiem no 3-5 gadiem . Tāds sods piespriests pēc konsulata ziņām, sekošiem latviešiem :

No Ljoznas rajona Matušova kolonijas :

Jānis M i e z i s , Nikolajs B e b r i s, Eduards B a j a r s , Jānis A u z i ņ š , Jānis P a u k š e n s & Peters B r i e d i s ;

No latviešu Uno kolonijas :

Aleksandrs Č a n d e r s, Jānis L a s m a n s, Jānis J a n s o n s ;

No Gorbovo -Kolgorovska kolonijas :

Peters Z a l m a n s , Jānis K r ū m i ņ š, Jānis J u r g e n s o n s , Peters M i š k i n s & vēl daži citi.

Visstingrāki nosodīts Aleksandrs Č a n d e r s (6 gadi Solovkos stingrā izolacijā), kā šo " kontrrevolucionaru & spiegu " organizacijas vadītajs.

Patiesībā uzskaitīto latviešu zemnieku vaina ir tā, ka viņi bija turīgākie no Baltkrievijas latviešiem & negativi izturējās pret " kolchoziem ". Ja viņi tiešam būtu spiegojuši Latvijas labā ,tad jau bez šaubām būtu tos nodevuši tiesai & nebūtu bijis vajadzīgs sodīt tos administratīvā kārtībā. Tagad nu viņi izputināti , jo vairākiem īpašumi konfiscēti & citiem īpašums par smieklu naudu pārdots " kolchoziem ".Tā piem. govis " nocenoja " par I5 rub. gabalā, aitas 50 kap. gabalā . Nosodīto piederīgo stāvoklis ir šausmīgs, izdzīti no mājām

bez līdzekļiem , tie padoti ubagošanai , jo uz Latviju aizbraukt pie radniekiem , ko tie tik ļoti vēlās, viņiem neatļauj . Nepalīdzēja ari viņu apelacija pie Viskrievijas " C I K " a priekšsēdētaja Kaļiņina, visi lūgumi tika noraidīti .Izmisuma stāvoklī dažas no nosodīto sievām mēginājušas doties pašnāvībā, Eduarda B a j a r a sieva palikusi ārprātīga . Citiem latviešu zemniekiem piekodināts visdrīzākā laikā iet"kolchozos " , citādi ari tiem piedraudēts ar to pašu , vai ari ar izsūtīšanu no Baltkrievijas , resp. tāļāki no Latvijas . Latvieši izsacijuši vēlēšanas informēt par šiem notikumiem Latvijas presi , lai vismaz cietušo radnieki Latvijā zinātu par viņu likteni . To varētu darīt - neminot ziņu avotu .

Redzams " G.P.U." darbinieks Peterāb P a e g l e piekodinājis latviešiem kolonijās nekādā ziņā nezinot radniekiem & paziņām uz Latviju par šiem notikumiem , piedraudēdams ar bārgu sodu tiem , kas to darītu , jo viņiem esot labi nodibināti sakari ar Latvijas iestādēm & jau trešā dienā saņemot ziņas no Latvijas par katru , kas griežās ar sūdzībām pie Latvijas iestādēm .

Rosīga gatavošanās uz karu turpinās.

Gatavošanos uz karu pret rietumu kaimiņiem turpina ar vēl neredzētu rosību . Vitebskā , galvenās stacijas tuvumā , notiek betonēta milzu grāvja, resp. apakšzemes koridora rakšana -izbūve. Būves vieta tiek stingri apsargāta & darbi izvesti visā slepenībā

685

augstos iežogojumos. Pilsoņi tomēr zin , ka koridors esot nodomāts kā patversmes vieta " gāzu uzbrukuma " brīdī dzelzsceļniekiem .

Tamlīdzīgi apakšzemes koridori tiekot izbūvēti ari Polockas & Minskas apkārtnē. Tiekot ari ierīkotas apakšzemes ūdens krātuves .

Milzīga rosība nomanama ari kara aerodromos , sevišķi nakts laikā , kad bieži aeroplani lielā daudzumā, līdz 50 aeroplanu vienā laikā, izdara lidojumus , mezdami apgaismošanas bumbas .

Š.g. IO. augustā Vitebskā & apkārtnē notika lieli nakts manevri. Visā pilsētā tika apdzēstas ugunis , apturētas fabrikas & dzelzsceļa vilcieni , ari visas ugunis uz dzelzsceļa linijām tika izdzēstas. Gaisā bija dzirdams milzīgs troksnis no daudziem aeroplaniem , kuri izdarija uz pilsētu "gazes uzbrukumu ". Zenita lielgabali apšaudija aeroplanus & pa ielām skraidīja " osoviachima " pulciņi & strādnieku družinas , steidzoties uz savām iepriekš norādītām vietām.

Par šī manevra rezultatiem prese nekā nav ziņojusi.

Baltkrievijas fabrikas strādnieki šogad visi pēc kārtas tiek iesaukti uz I mēnesi kara spēka nometnēs -kara mākslas apmācībai .

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Ministra kungs , pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu.

J. Rungs

Latvijas Konsuls Vitebskā

686

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1929.g.16.oktobrī.

Nr. 9/66/2l/

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1929.g. 17.X.
Ien. № 4908 | akt. № 5.

Konfidenciāli.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Man ir gods pie-
sūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu sūtniecības Maskavā pagaidu vadītāja š.g. 10.oktobŗa konfidenciālā raksta Nr.4065 norakstu.

Izlietojot gadīju-
mu lūdz Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1. pielikums.

Augsti godātam
G.Z e m g a l a kungam,
Latvijas Valsts Prezidentam.

687

Noraksts.

Latvijas sūtniecība
Krievijā.

Lēgation de Lettonie
en Russie.
№ 4065.

Maskavā, 1929.gada 10.oktobrī.
Moscou.

Konfidenciāli.

Augsti godātais Ministŗa kungs,

Š.g.9.oktobrī apmeklēju ārlietu komisariātā Jureņevu (kuŗš, kā Jums jau zināms, izpilda pagaidam kolegijas locekļa Stomaņakova vietu), lai izteiktu viņam mūsu protestu B.Ašmanes lietā. Jureņevs saņēma mani ļoti laipni un apvaicājās par maniem Rīgas iespaidiem, par polpredu Sviderski un par jauno sūtni J.Seska kungu.

Kad biju uz šiem jautājumiem atbildējis, teicu tad, ka esmu spiests atgriesties pie tā paša nepatīkamā temata, par kuŗu jau runāju ar viņu š.g.19.septembrī. Mūsu valdība, pēc uzmanīgas iepazīšanās ar B.Ašmanes procesa apstākļeim, ir man uzdevusi izteikt protestu pret trīs sekošām lietām: 1) pret padomju valdības iestāžu izturēšanos, kuŗu nevar kvalificēt citādi, ka nesaudzīgu apiešanos ar otras draudzīgas valsts diplomatiskās pārstāvības prestižu; 2) pret mūsu oficiālo iestāžu un valsts darbinieku prestižu graujošo kampaņu, kuŗu pa procesa laiku ir vedusi padomju prese, un 3) pret netaino un nesamērīgi lielo sodu, kuŗu tiesa piespriedusi B.Ašmanei.

Protesta pirmās daļas motivēšanai aizrādīju pirmā kārtā uz prokurores Ņurinas tiesā izteikto apgalvojumu, itkā mūsu diplomatisko kurjeru somās pārvadāti dārgakmeņi un citas spekulācijas nolūkiem apgādātas preces. Teicu, ka ne iepriekšējā izmeklēšana, nedz tiesa nav devusi pamatu tādam apgalvojumam, kādēļ pret to izsaku mūsu valdības stingru un noteiktu protestu. Tālāk aizrādīju uz to, ka padomju izmeklēšanas iestādes jau divas nedēļas jau pirms procesa iesāka izsniegt laikrakstiem musu prestižu aizkarošas ziņas, nenogaidot tiesas pārbaudes rezultātus, kas liecina par padomju organu apzinīgo tieksmi kaitēt

688

mūsu valsts iestāžu cieņai. Bez tam aizrādīju vēl uz tiesas tendenci pierakstīt B.Ašmanei par katru cenu procesa centralās figuras lomu un nozīmi, uz ārlietu komisariāta savādo izturēšanos un uz dažiem citiem apstākļiem, par kuŗiem jau pagodinājos Jūs informēt savos š.g.13.un 21.septembra konfidenciālos ziņojumos №№ 3743 un 3849.

Motivējot protesta otro daļu, aizrādīju Jureņevam uz rupjiem rakstiem un apvainojošām karikaturām, kas ievietotas padomju presē pa B.Ašmanes procesa laiku. Šeit mans uzdevums nebija grūts, jo biju paņēmis līdz biezu dossier ar padomju laikrakstu un žurnālu izgriezumiem. Teicu Jureņevam, ka mēs navaram nereagēt uz šo rupjo un nekaunīgo preses kampaņu, ievērojot Padomju Savienībā pastāvošo preses iepriekšējo cenzuru. Šis pēdējais apstāklis liek domāt, ka ar minētiem preses uzbrukumiem solidarizējās arī padomju valdība.

Pārejot uz protesta pēdējās daļas, aizrādīju Jureņevam, ka B.Ašmanei piespriestais sods ir netaisns un nesamērīgi liels divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, vairāki šajā prāvā apvainotie spekulanti, kuŗu pārkāpumi ir daudz smagāki un kuŗiem ir jau krimināla pagātne, ir saņēmuši mazāku jeb tādu pat sodu, kā B.Ašmane. Otrkārt, par pierādītiem tiesā var uzskatīt vienīgi B.Ašmanes pārkāpumus attiecībā uz neatļautām valutas operacijām; tādiem pārkāpumiem padomju kriminalkodeksa 59.panta 12.nodalījums paredz 3 gadi cietuma, kā augstāko soda mēru. Tiesa ir turpretīm sodījusi B.Ašmani arī par kvalificēto kontradandu (kriminalkodeksa 59.panta 9.nodalījums) kautgan tāds viņas noziedzīgais darījums nav pierādīts.

Beidzot teicu Jureņevam, ka nevaru pie šī gadījuma neizteikt savu pārsteigumu un nožēlošanu par jaunu polemisku rakstu, kuŗš publicēts "Izvestija" š.g. 9.oktobŗa numurā sakarā ar mūsu pastāvīgas delegacijas pie Tautu Savienības paziņojumu B.Ašmanes procesa lietā. Šis raksts, sagrozot un pārspīlējot faktus, tiecas no jauna sviest neglītas un aizdomīgas ēnas uz mūsu valdības organiem. Tāda raksta parādīšanās pēc tam, kad preses kampaņa

689

B.Ašmanes lietā jau bija apklususi, spiež domāt par padomju iestāžu apzinīgu tiekšanos izsaukt jaunus konfliktus un nevajadzīgi sarežģīt mūsu attiecības, tā apgrūtinājot abu valstu sadarbību pie pozitiva rakstura uzdevumu atrisināšanas.

Jureņevs protestu nenoraidīja. Mūsu valdības sarūgtinājums viņam esot saprotams. Kaut gan viņš nevēloties ar mani šajos jautājumos polemizēt, tomēr esot jāaizrādot, ka apstākļi neesot tik krasi, kā es tos apgaismojis. Varbūt prokurore Ņurina esot izteikusi vienu otru netaktisku frāzu, tomēr visā visumā viņa neesot centusēs kompromitēt mūsu sūtniecību, kā valsts iestādi, bet gan tikai apvainojusi sūtniecības atsevišķus darbiniekus. Atbildēju Jureņevam, ka tāda Ņurinas tendence nebija tiesā saskatāma. Ņurinas izturēšanās, kad viņa runāja par ārlietu ministrijas atteikšanos nopratināt Dravnieku, par sūtniecības atteikšanos sniegt izziņu B.Ašmanes naudas lietās, kā arī par manu atteikšanos parakstīt milicijas iecirknī B.Ašmanes nopratināšanas protokolu, piedod visiem šiem faktiem īpatnēju un mūs aizskarošu nozīmi - liecina drīzāk par pilnīgi pretēju Ņurinas tendenci.

Kas attiecas uz presi, tad Jureņevs mēģināja man apgalvot, ka Padomju Savienībā iepriekšējas laikrakstu cenzuras neesot un ka arī viņu prese esot demokratiska un brīva. Nākot pat priekšā gadījumi, kad padomju laikrakstu redakcijas neizdodot valdības iestādēm dažu anonimu rakstu autorus. Jautāju tad Jureņevam, ko tādā gadījumā nozīmē atzīmes "Glavlit", "Gublit", "Mosgublit", etc., kas atrodamas katra padomju laikraksta pēdējā pusē. Jureņevs atbildēja, ka šīs atzīmes esot patiešām cenzuras iestāžu saīsinātie nosaukumi; iepriekšējā cenzura sekojot tomēr vienīgi laikraksta vispārīgam virzienam, bet nekontrolējot visus rakstus, kas kādā preses organā parādītos.

Vai B.Ašmanei piespriestais sods esot stipri bārgs, par to viņam esot grūti spriest. Personīgi viņam liekoties, ka tiesa šajā gadījumā esot vadījusēs

690

no profilaktiskiem nolūkiem, brīdinot no tamlīdzīgiem pārkāpumiem citas personas, kas saistītas ar diplomatiskām pārstāvībām. Varbūt tamdēļ tiesa arī esot piespriedusi B. Ašmanei bārgāku sodu, nekā pašu padomju sīkiem spekulantiem, kuŗus viņi vajadzības gadījumā būšot atkal ķert un sodīt.

Atbildēju Jureņevam, ka viņa paskaidrojums tikai apstiprina mūsu konstatējumu: B.Ašmanes gadījumā tiesa nav izturējusies taisnīgi un objektīvi, bet gan vadījusies no zināmas politikas, kuŗa ir nosacījusi arī B.Ašmanes soda mēru.

Runājot, beidzot, par jauno polemisko rakstu "Izvestijās", Jureņevs teica, ka arī viņš šo rakstu lasījis ar nepatikšanu. Viņš pat pilnīgi nezinot, kā tāds raksts esot nokļuvis "Izvestijās". Katrā ziņā viņš varot man apgalvot, ka minētā raksta parādīšanās nebūt neliecinot par padomju valdības gribu radīt ar mums jaunus konfliktus.

Sarunas beigās teicu Jureņevam, ka visi augšā aprādītie B.Ašmanes procesa apstākļi ir atstājuši uz mūsu valdību ļoti smagu iespaidu un man, atrodoties pēdējo nedēļu Rīgā, bija jāpieliek lielas pūles, lai panāktu mūsu valdības piekrišanu aprobežoties šajā lietā vienīgi ar mutiska protesta izteikšanu. Teicu, ka esmu to darījis, vadoties vienīgi no vēlēšanās izbeigt pirms mūsu jaunā sūtņa ierašanās visu to nepatīkamo jautājumu ciklu, kuŗi pēdējos 8-9 mēnešos ir tik nelabvēlīgi atsaukušies uz mūsu sūtniecības attiecībām ar ārlietu komisariātu. Izteicu cerību, ka tagad mūsu sūtniecība J.Seska kunga vadībā varēs pēc ilgāka pārtraukuma stāties pie pozitīvā darba un abu valstu savstarpējo draudzīgo sakaru tālākas izkopšanas.

Jureņevs uz to man atbildēja, ka esot man ļoti pateicīgs par manām pūlēm Rīgā. Tālāka polemika līdzšinējās nepatīkamās lietās esot nevajadzīga un kaitīga. Arī viņš esot pārliecināts. ka tagad esot jau iestājušies tie priekšnoteikumi, kas darīšot iespējamu un

auglīgu J.Seska kunga darbību pozitīvā virzienā.

Pēc atgriešanās no pēdējā komandējuma esmu saticis dažus sūtņus un sūtniecību pagaidu vadītājus. Viņi joprojām domā, ka B.Ašmanes process ir bijis zināmā mērā vērsts pret visu diplomatisko korpusu un ka tamdēļ Francijas vēstniekam Herbette, kā korpusa vecākam, vajadzētu uz to reagēt. Tomēr interese priekš B.Ašmanes procesa ir arī jau diplomatiskā korpusā atslābusi. To ir izspiedusi jaunā sensacija par dīvainiem notikumiem ar padomju Chargé d'affaires Parizē.

Ar augstu cieņu

/ paraksts /

Sūtniecības pagaidu vadītājs.

Norakstīts pareizi: V.Holtsy

Austrumnodaļas sekretārs.

692

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Nr.o/72/zl/ 022015

Rīgā, 1929.g. novembrī.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1929.g. 8. nov.
ien. № 6206 akt. № 5.

Augsti godājamais

Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g. 14.oktobŗa ziņojuma Nr.8 norakstu.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Augsti godājamam

G. Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

693

K o n f i d e n c i ā l i.

Latvijas Konsulāts
Vitebskā.

Vitebskā, 14. oktobrī 192 9.

Augsti godātais Ministra kungs.

Pielikumā
5.
Uz
Ražas ievākšanas
kampaņu.

Visā Baltkrievijā, tāpat kā pārejā PSR Savienībā, sākot ar š.g. septembra mēneša otro pusi, uzsākta energiska kampaņa par š.g. raža ievākšanu no zemniekiem par normētām cietām cenām.

Valdības cietās iepirkšanas cenas ir: par rudziem -š.rub.I.40 pudā, auzām - š.rub.I.30, miežiem -š.rub. I.35 & par kartupeļiem - 50 kap. pudā.

Zemniekiem šī cena liekās daudz par mazu & tapēc tie slēpj savu labību, vai arī atteicīgi cenās to pērdot brīvā tirgū par dauds augstāku cenu. Brīvā tirgus cena ir: par rudziem -š.rub.4.50 pudā, auzas -š.rub. 2.50, miežī -š.rub. 3.50 & kartupeļi -š.rub. I.- pudā.

Lai gan nav atcelts dekrets, kurš noliedz piespiedu kārtā atsavināt no zemniekiem labību, vai arī kratīšanas ceļā konstatēt labības daudzumu atsevišķā zemnieku saimniecībā, vietējie

Augsti godātam
A. Balodis kungam,
Ārlietu Ministrim.

"selsoveti ",us mājiemu no augšas ,tomēr to darot , pēc kam ar " bedņaku " līdzdalību nosaka " pašaplikšanas " celā labības kvantumu ,kurš nododams valdībai par cietām cenām no katras atsevišķas sādžas vai novada , sadalot to " brīvprātīgi " atsevišķu saimniecību starpā . Šādā celā ievāktās labības aizgādāšanai uz pilsētām labības piepemšanas punktos tiek organizēti tā sauktie " krasnije obozi " : zirgi ar ratiem tiek dekorēti ar sarkaniem karodziņiem ar revolucionāru lozungu plakatiem ,pie kam reklāmas dēļ " krasnije obozi " izbrauc no sādžām ar iebrauc pilsētās orķestru pavadībā .

Labības nodošanas sekmēšanai zemniekiem, kas nodod valdībai labību ,tiek izdoti orderi uz tiesību saņemt no attiecīga kooperatīva par normētām cenām zināmu metru kvantumu manufaktūras ,atkarībā no nodotās labības daudzuma ar ģimenes locekļu skaita ,kā arī tiesību saņemt vienu kilogramu sāļu.

107,61.p 131. kriminalkodeksa panti.

Izrādās tomēr ,ka šādā celā "brīvprātīgi" nodotā labība tālu nesasniedz to kvantumu ,kuru valdības orgāni bija cerējuši saņemt no š.g. rašas. Ir noskaidrots, ka liela daļa no liekās labības nokļūst privat uzpircēju rokās , pret kuriem tagad uzsākts nesaudzīga cīņa. Viņu sādžās ir novados ir izkārti plakāti ar paziņojumiem 107. . 61. p 131. kriminalkodeksa pantiem .

Par labības uzpirkšanu ar nodomu to tālāk pārdot ,ieskaitot arī labības uzpirkšanu mazām

695

partijām (no tā saņemtiem maiņniekiem) priekš at - kalpārdošanas spekulatīvos nolūkos ,vainīgie tiek sauktī pie atbildības uz 107 .kriminalkodeksa panta pamata , kas paredz kā sodu līdz 3 gadiem brīvības atņemšanu ā viņa īpašuma konfiskāciju .

Par to ,ka atsevišķas saimniecības neno - dod termiņos ,kādi tiem uzlikti no veicināšanas komisijām ā ciemu kopejām sapulcēm ,noliktos labības dau - dzumus -vainīgie tiek sauktī pie atbildības uz 61.panta pamata, kas paredz :pirmo reiz sodu ,ko uzliek ciemu padome - nodot labību līdz pieckārtejiem nenodotās labības apmēriem ; atkārtošanas gadījumos -brīvības ņemšana tiesas ceļā vai spaidu darbi līdz vienam gadam , bet gadījumos , kad labības turētaji uz savstarpejas norunas nenodod labību - brīvības atņemšana līdz 2 gadiem ar obligatorisku īpašumu konfiscēšanu ,bet atsevišķos gadījumos arī ar izsūtīšanu .

Attiecībā uz kontraktētās labības nenodošanu laikā ,sevišķi kad tiek konstatēta ļaunprātīga kontraktacijas līguma neizpildīšana ,vainīgie atbild 131.kriminalkodeksa panta kārtībā ,kas paredz brīvības atņemšanu uz laiku ne mazāku par 6 mēnešiem ā īpašuma konfiskāciju .

Visi ceļi un pilsētām tiek aptaupīti no apbrunotiem agentiem , kuri pārmeklē zemnieku ratus pēc labības ,lai konstatētu , vai tā netiek vesta privat uzpircējiem . Rezultāts : labības ā miltu pilnīga nozušana no tirgiem ā cietumu pārpildīšana ar apsūdzētiem par spekulaciju ar labību .

Nekārtības labības nodošanas punktos.

Neliekojoties uz to ,ka uz š.g. rudens ievākšanu sāka jau vasarā gatavoties attiecīgi valsts organi ,tagad izrādās ,ka daudzās vietās tikpat ka nekas nav darīts ,lai pienācīgi noorganizētu labības pieņemšanas punktus . Trūkst noliktavas ,transporta līdzekļi , atbildīgas personas - t.t. Zemnieki ,kuri atved labību nodošanai , pavada caurām dienām pilsētā ,braukdami no vienas iestādes uz otru, meklēdami labības sapņēmējus & nodošanas vietas . Ir bijuši gadījumi ,kad pat lielie " krasnije obozi " ,par kuriem jau iepriekš tiek paziņots attiecīgiem izpildu organiem , braukā pa visu pilsētu ,nevarēdami nodot atvesto labību . Šādi gadījumi bijuši Minskā , Mogiļevā , par ko pat vietējie laikraksti sačutuma pilni raksta & prasa vainīgo saukšanu pie atbildības. Pēc dažām ziņām daudzās vietās labība savesta pie dzelzceļu stacijām & nokrauta zem klajas debess , kur tā bojā ,jo vagonu trūkuma dēļ netiek laikā tālāk transportēta. Tas pats notiek ot mezglu stacijās ,kur nedēļām stāv sastrēgumā labības vagoni ,pie kam tiek ziņots par mitras labības sadegšanas gadījumiem vagonos . Zemnieki ,redzēdami tādu rīcību ,jo vairāk kautrējās nodot lieko labību .

Maizes trūkuma & astes.

Ievērojot šī gada sanākumā labo rašu. bija cerības ,ka maizes būs papilnam & līdz ar to izzudīs pie maizes veikaliem garās astes. Tas

tomēr nav noticis , ā maizes trūkums palicis vēl jū-
tamāks ,nekā agrākos ā pat pagājušā gadā . Milti
pavisam netiek izsniegti iedzīvotājiem ,tiek izsniegta
vienīgi rupja maize ierobežotā daudzumā . Strādnieki
saņem uz maizes kārtiņām 600 gramus rupjas maizes die-
nā priekš sevis ā 300 gramus priekš katra ģimenes
locekļa . Kalpotāji ,ierēdņi , " kustoņi " (sīkrūpnieki),
brīvo profesiju darbinieki ,kā ārsti ,skolotāji ā t.t..
saņem tikai 300 gramus maizes dienā ,kā priekš sevis,
tā ari priekš katra ģimenes locekļa .

Baltmaize nemaz netiek izsniegta ,vai ari
tikai retos gadījumos priekš slimniekiem uz oficiāla
ārsta apliecības pamata. Ī maizes receja būtu pacie-
šama ,ja saņemtu ,kaut ari nelielā daudzumā , grūbas, put-
raimus, rīsus ,zirņus vai pupas. Bet to nav ā tie jau
sen nevienam netiek izsniegti ā nav ari dabūjami brīvā
tirgū . Šo stāvokli pasliktina vēl ilga stāvēšana pie
maizes veikaliem garās astēs .

Pavisam nepacietāmā stāvoklī nonākuši
" ļauženci " ,t.i. tie ,kuriem nav balsošanas tiesības
ā pie kuriem pieder visi sīktirgotāji ,privatuzņēmēji -
amatnieki , kā frizieri , kurpnieki ,drēbnieki ā t.t.,
kuri strādā paši savās darbnīcās ,bez tam garīdznieki,
bijušie muižnieki , virsnieki ā t.t. "ļauženci " netiek
uzņemti per biedriem kooperatīvos ,viņiem nav mai -
zes kārtiņas, ā tapēc ari tie nekur nevar saņemt mai-
zi , sevišķi vēl ņemot vērā to , ka ari brīvā tirgū
ne milti , nedz maize nav dabujami .

Piena,sviesta,gaļas & cukura trūkums.

Bet mazos rindām tagad visās pilsētās parādījušās jaunas astes pie piena & gaļas veikaliem .Pienu kooperatīvos iedzīvotājiem izsniedz uz grāmatiņu vienu litru dienā uz ģimeni ,sastāvoņu no 5 & mazāk personām. Ģimenēm ,lielākām par 5 personām , ir tiesība saņemt divus litrus piena dienā. Sviesta kooperatīvos jau labu laiku, kā nav . Ja tāds reizi mēnesī kaut kur parādās , tad to izsniedz ne vairāk kā vienu mārciņu uz ģimeni. I rub. mārciņā. Arī brīvā tirgū tas ir reti sastopams & tā cena dien no dienas ceļās. Par labāku sviestu zemnieki jau prasa 2 rub.mārciņā.

Ir novērojams arī liels gaļas trūkums. Atkarībā no pievedumiem ,kooperatīvos to izsniedz no I/ 2 kg. līdz I kg. uz ģimeni, & pie tam ne katru dienu to var dabūt. Bieži ne visi, sastāju-šies rindā ,parasti no pulksten 3 naktī, to dabū . Gandrīz arvienu tās aptrūkst. Vēl nav ilgi atpakaļ to varēja dabūt brīvā tirgū par divkārtēju cenu (60 kap.mārc.),bet tagad tā arī ir tur izzuduši.

Vēl lielāks ir cukura trūkums.Kooperatīvos to izsniedz I/2 kg uz personu mēnesī (maksā 30 kap. kilogramā). Ģimenei to nesaņem nemaz & uz laukiem viena vesela zemnieku ģimene,kaut arī sastāvoša no daudzām personām ,saņem cukuru ne vairāk, kā pus kilogramu mēnesī no kooperatīviem . Pie tam i pilsētās cukura trūkuma dēļ to izsniedz no kooperatīviem ne katru mēnesi,piem.Vitebskā š.g. septembra mēnesī cukuru neviens nesaņēma.Arī no brīvā tirgus tas ir tikpat kā izzudis(maksā līdz 1rub.50k.mārc.)

699

Dairnavu jautājums. Sekojot atlingriem norādījumiem no augšas, ievākt no zemniekiem pēc iespējas dauds labības, vietējie lapiļu orgāni izgudro dažādus līdzekļus , kā nopemt zemniekiem pārejo , pat daļu no tā labības kvantuma , kurš tiem nepieciešams pašu uzturam . Kā viens no šiem līdzekļiem minams tā sauktais " posoļa " (izmaļšanas) cirkulars ,kurš sevišķi nāpīgi atsaucās uz zemniekiem. Teit japiezīmē ,ka gandrīz visi dairnavu īpašnieki gaļīgi izpostīti ar pēdejo gadu ārkārtīgu nodokļu aplikšanu . Dairnavas visas pārgājušas valsts, sovchozu vai kolchozu rokās . Ar augšā minēto speciālo cirkularu ,resp.dekretu, noliegts par labības maļšanu pēmt no zemnieka naudā ,bet gan vienīgi tikai graudā . No katra sasaltā rudzu šiltu puda zemniekam jaatstāj dairnavās par labu 4 mārciņas miltu , pēdejā laikā pat 5 mārciņas miltu; par labības " obdirku" -6 mārciņas no puda ,bet par bīdelētu miltu iegatavošanu -9 mārciņas miltu no puda . Zemniekiem šī jaunā nasta ir dauds par smagu , & tadēļ daudzi paši sāļās sasaļ miltus ar primitīviem rokas maļšanas aparatiem . Šādas vidus laika rokas dairnavas tagad atrodamas vai katrās zemnieku sāļās . Ieteicams ,ka šīs primitīvās rokas dairnavas tikšot aplikstas ar sevišķu nodokli. Zemniekiem nav kur aprukt , jo viss tiek darīts,lai izpostītu atsevišķās zemnieku asimniecības & piespiestu zemniekus ieiet "kolchozos "-kolektīvās asimniecībās.

Naids pret kolchoziem.

Cik slikti ari neietu zemniekiem ,cik pievilcīgi ari nebūtu solījumi ieiešanas gadījumā "kolchosā" -zemnieki tomēr atturās no kolektīva saimniecību nodibināšanas & cīņā ,kā kurā varēdama & praedama pret "barščinas" (klaušu laiku) ievešanas. Zemnieki vienā nopietnībā uzlūko jauno "kolchosa" agrarpolitiku kā mīginājumu atkal ievest klaušu laikus -"krepostnoje pravo" ,par ko atklāti izsakās daždās sapulcēs & privātās sarunās . Par lielo naidu pret kolchoziem runā pēdejie notikumi uz laukiem Baltkrievijā ,oktobra mēnesa sākumā.Be - čiokas & Buda-Košelevas rajonos (Gomeļas okrugā) notikušas asinainas sadursmes starp zemniekiem & kolchozpilsētniem. Nodedsinātas kolchozu ēkas ar visu ievākto labību . Terechovas ,Staroje Selo & Kojevskas rajonos nonāvēti vairāki kolchozu vadītaji .Viteb - skas okrugā zemnieku sievas uzbrukušas agitatoriem, kuri runājuši kolchozu labā , sankāvušas & izdzinušas tos no ciemiem . Tagad tas ir parasts pasākums izbīdīt sievas pret emisariem ,kuri ierodās agitēt par kolchoziem ,jo sievietes ne katrreiz tiekot apcietinātas par tādiem uzbrukumiem ,sevišķi ja tās atrodoties grūtniecības stāvoklī. Tapēc vienā sadursmē pret "kolchozpilsētniekiem" pirmā rindā tiek izbīdītas "grūtās" sievas . Kolchozu ēku nodedzināšana ir tagad parasta parādība Baltkrievijā.

Valdošās ir ari domas ,ka kolchoziem nevajcotīes ari ar saimniekošanu . Neļaujot tīes uz dažādu vaidu pabalstiem ,kurus sapem kolchozi, ievākša

raža no vienādas zemes platības ,salīdzinot ar atsevišķa saimniecību ievākto ražu ,kolchozos esot dauds mazāka . Grūti nosakāms ,par cik šīs domas dibinātas vai ne , tomēr oficiālie dati tās it kā apstiprina . Tā pēc oficiāliem datiem Minskas okrugā, kur labākā zeme nodota kolektīvām saimniecībām a kur visvairāk nodibināti kolchozi , šogad cer ievākt " lieku " labību no atsevišķām semnieku saimniecībām -7.730 tonnas ; kontraktacijas labību - 2.797 tonnas ; no sovchoziem " - I.200 tonnas , no dzirnavām - I2.000 tonnas , & no kolchoziem tikai 210 tonnas.

Valsts parādnieku ķeršana.

Naudas trūkums valsts kasē izsaucis drakoniskus papēmienus pret nodevu nemaksātājiem Baltkrievijā . Pie " finotdela " datiem Baltkrievijas lielākās pilsētās ,kā Minskā ,Vitebskā ,Mogiļevā ,Gomelī & t.t. uzkrājušies milzīgi " šastpiku " (privatnaspēmeju) parādi valstij sakarā ar nodevu nemaksāšanu . Šie parādi pilsētās vien aniedzās dauds , dauds miljonu rubļos . Parādnieki, pie visas viņu īpašuma izpārdošanas pa lielākai daļai cenšās aizbraukt uz citurieni ar lidzekļu atlikumu ,kuru izdevies noslēpt no " finotdela " organiem. Lai sekmīgāki cīnītos pret valsts parādniekiem , nesenā stacijās,kā ari vilcienos ievesti speciēli aizsargu pulciņi (" zaggraditeļnije otrjadi "), kuri sarīko medības uz valsts parādniekiem. Vilcienos izdara personu dokumentu & bagāžas pārbaudi .Aizdomīgās personas ar visu bagāžu tiek aizturētas ,pie kam pēc telegrafiskas

702

nosinkšanās ar to izbraukšanas vietām ,ja izrādās,ka tie ir valsts parādnieki , tām tiek konfiscēta viņu bagāža, nauda & t.t. & vainīgie apcietināti.

Labā spārna opozicijas cīņas.

Neliekoties uz nesamaksāto labā virziena opozicijas apspiešanu kompartijas rindās,šī opozicija , sekarā ar ieņemto,sevišķi zemnieku,nemieru,let plašumā, & ne vien kompartijas iekšienē,bet šad tad arī izlaužās arī uz ārieni. Ink ripā rekonstruējas parādības padomju laikā notikušas Baltkrievijā. Tā piemēram 5.g.3.oktobrī Minskā tika likvidēta Baltkrievijas drukātavu darbinieku profesojuza biroja paziņotāiktu labā spārna opozicijas virziena piekopšanu. Kupat ,11.oktobrī ,Baltkrievijas Zinību Akademijas prezidijam taisīti draudoši pārmetumi par oportunisma tendenču piekopšanu akademijā. Uz Baltkrievijas kompartijas spiediena Zinību akadēmijas prezidijs tagad publicējis savu grēku nožēlošanas rakstu,apsoloties uz priekšu stingri uzstāties pret labā virziena opozicijas tendencēm & sevišķi pret Baltkrievijas "nacional fašismu ".

Vēl raksturīgāks fakts ir Baltkrievijas satiksmes inženiera & a k o n d a j e v a atklāts usstāšanās pret pieci gadu industrializacijas plānu.Inženieris Zakondajevs savā ziņojumā dzelzceļu strādniekiem bija atklāti nosodījis komparti jas & valdības rīkošanos & politiku ,aizrādīdams ,ka pieci gadu saimnieciības plans esot " ārprāta " projekts ,kurš nav izvedams ,bet gan novedīšot valsti pie nepiedzīvotas saimnieciskas katastrofas . Inž.Zakondajevs tagad atcelts no visiem amatiem ,viņa ziņojums sacēlis lielu uzbudinājumu valsts saimniecības organos , & viņš tiek nosaukts

par vienpakšķirķko apmelotāju & kontrrevolucijas aģentu.

Izsniegti Baltkrievijas republikai.

PSRS tirdzniecības komisariatam nodots piegādāt Baltkrievijas vajadzībām 1929./30. saimniecības gadā 325 traktorus pret 56 traktoriem, kuri nodoti pagājušā saimniecības gadā. Bez tam Baltkrievijas lauksaimniecības treestam tiks jaunā saimniecības gadā piešķirti no PSRS fonda 5.640.000 zelta rubļi priekš jaunu kolchozu ierīkošanas. 30.500 tonnas superfosfata, 45.000 tonnas fosforita miltu, 10.000 tonnas kalija sāls & 3.000 tonnas amonija sulfata. Zemkopības mašīnas 1929./30. saimniecības gadā Baltkrievijā tikšot piegādātas par 7.900.000 zelta rubļiem.

Jauna kanifolas fabrika.

8.g. 5.oktobrī Borisovā tika laista darbā jauna kanifolas & terpentīna fabrika.

Jaunā fabrika apstrādās 480 pudu koka darvas (šķivica) dienā. 75% kanifolu & 13% terpentīna balzamu iegūstot tādā kārtā. Fabrikai piešķir lielu nozīmi, jo līdz šim kanifols, kurš vajadzīgs priekš ziepju, papīra & tekstilrūpniecības, ticis ievests no ārzemēm.

Notiesātības Baltkrievijā.

Pēc oficiāliem datiem 8.g. pirmā ceturksnī visā Baltkrievijā notikuši 19.620 kriminal nosiegumu akti, no kuriem izdevies atklāt 66.9%. Mīnētā aksaitlī ~~nav~~ neietilpst " politiski " nozieguni.

Sevišķi strauji pieaug huligānisma no - ziedzīgas . Tā piemēram pagājušā gada pirmā ceturkšņī notikušas 1.977 huligānisma noziedzības , bet š.g. pirmā ceturkšņī jau 2.234 noziedzības . Ar atsevišķu uzsaukumu valdība aicina sabiedrību piedalīties cīņā pret huligānismu ,jo ar milicijas spēkiem vien neesot iespējams izskaust šo sabiedrības ļaunumu .

Redzamu vietu ieņem arī valsts mantas iznīcināšanas nozieguma . T.g. pirmā ceturkšņī par valsts mantas iznīcināšanu sauktī pie atbildības valsts iekšpī 602 gadījumos ,bez tam par kukuļu ņemšanu tanī pašā laikā sprīdī notiesātas oficiālas personas 147 gadījumos .

Izlietojot gadījumu ,lūdzu Jūs , ļoti godātais Ministra kungs , pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu .

Konsuls.

705

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Nr.o/127/2./

Rīgā, 1929.g.22. novembrī.

Konfidenciāli.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1929.g. 3 dec.
Ien. №6773, a/k. № 5.

Augsti godājamais

Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g. 8.novembŗa ziņojuma Nr.9 norakstu.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Augsti godātam

G.Z e m g a l a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam.

Norakstu

K o n f i d e n c i a l i .

1706

Latvijas Konsulats

Vitebskā.

Vitebskā, 8. novembrī 1929.

Augsti godātais Ministra kungs,

Ziņojums

No 9.

Labības ievākšanas kampaņa.

Labības ievākšanas darbi ir pilnā gaitā, pie kam ievākšana notiek vēl ne - redzētos apmēros . Vīlušies ir tie, kuri domāja ,ka patei cotie s šī gada samērā labākai ražai ,zemnieki nebūs spiesti nodot valdībai visu lieko labību . Kā izrādās,tad par "lieko" labību vien pat nav runas .Labība ir janodod tādos apmēros ,ka zemniekam atstātais labī - bas kvantums nekādā ziņā nespēj segt viņa paša vajadzības līdz nākamai ražai .Sūdzības par tādu rīkošanos paliek bez sekām & zemniekiem tiek aizrādīts ,ka trūkuma gadijumā viņi saņemšot no lauku kooperativiem gatavu mai - zi tāpat kā pilsētnieki pēc normas uz kārti - ņām . Pat Baltkrievijā ,kur nekad nav pārtiku - ši no pašu labības ,bet vienmēr ieveduši to papildam no cituri enes , ari šeit no zemniekiem visa labība tiek noņemta par zemām normētām cenām, kuras jau minēju savā I4.oktobra ziņpjumā No 8.Un tomēr,neskatoties uz tik

Augsti godātam
.Balodis kungam,
Ārlietu Ministrim.

1907

pārmērīgu labības ievākšanu, maizes racija pilsē - tās netiek palielināta & maizes saņemšanas vietās parastās astes neizbeidzās . Jabrīnās ,kur paliek labība ? Daudzi izskaidro maizes trūkumu ar to , ka valūtas trūkuma dēļ labības krājumi tikšot sū - tīti pārdošanai uz ārzemēm . Citi atkal domā , ka labība tiekot vākta & glabāta draudošā kara dēļ . Iet ari runas , ka Sibirijā ,sevišķi Rietum-Sibiri - jā, šogad raža esot bijusi daudz vājāka ,kā pagā - jušā gadā . Pēdejām domām ir zinami pamati . Pēc oficialiem datiem Sibirijas rietumapgabalos šī ga - ga videjā raža esot 2,3 balles , pagājušā gada tur - pretim -3,3 balles . Sibirijas dienvidrietumos (no Novoņikolajevskas līdz Altajam) šī gada raža esot vēl zemāka .

Sevišķi krasu ainu , kas apstiprina vājās ražas izredzes Sibirijā ,dabūjam ,ja salīdzinām šī gada labības ievākšanas planu Rietumsibirijā ar pagājušā gada valdības ievākto labības kvantumu . Tā piemēram :

Omskas okrugā pag.g.	ievākti	II,2	milj.p.	šogad	cer iegūt	5	m.p.
Slavgorodas okr.	"	"	"	I0,2	"	"	"	"	"	3,75	""
Barabinskas	"	"	"	6	"	"	"	"	"	3,6	""
Novo-Nikolajevska okr.p.g.				iev.	II,5	"	"	"	"	3,8	""
Kamenecka okr.pag.g.				ievākti	6,8	milj.p.	"	"	"	3	""
Barnaulas	"	"	"	"	I0,8	"	"	"	"	"	5,65	""
Bijskas	"	"	"	"	I0	"	"	"	"	"	6	""
Rubcovas	"	"	"	"	I2,4	"	"	"	"	"	5,5	""

Pievestie oficialie skaitļi liecina ,ka ražas

stāvoklis Rietumsibirijā šogad vairāk kā par pusi zemāks nekā pagājušā gadā. Tā tad par labības eksportu uz ārzemēm ari šogad nevarēs domāt . Nav ari cerības uz bada racijas palielināšanu iedzīvotajiem.

Kartupeļu evākšanas kampaņa Baltkrievijā.

Baltkrievijas zemniekiem šogad pievienojušēs vēl viena jauna nelaime ,kura ļoti sāpīgi atsaucās uz viņu pārtikas budžetu. Sakarā ar maizes & citu pārtikas vielu trūkumu PSRS lielākās pilsētās, liela vērība tiek piegriesta to apgādāšanai ar kartupeļiem . Baltkrievijai jaapgādā ar kartupeļiem Maskava & Ļeņinpils . Līdz pirmajam salam minētām pilsētām Baltkrievijas republikai japiegādā 8 miljoni pudu kartupeļu. Lai izpumpētu no Baltkrievijas zemniekiem šo milzu kvantumu kartupeļu no Ļeņinpils & Maskavas ieradūšās specielas strādnieku brigades,kuras nesaudzīgā kārtā,pabalstītas no vietejiem varas organiem,noņem zemniekiem kartupeļus par cietām cenām , maksājot tikai 40 kap.pudā.(Sākumā valdība maksāja par kartupeļiem 50 kap.pudā.) Zemnieku saimniecībās tiek izdarītas kratīšanas ,pie kam tiem atņem kartupeļus ,neatstājot pat pietiekoši tos zemniekā saimes pārtikai .

Taras & noliktavu trūkums .

Maisu trūkuma dēļ kartupeļi noliktavās sabērti bez jebkādas šķirošanas -vienkopus sausi & galīgi mitri kartupeļi .Daudzās vietās kartupeļi jau pūst. Vēl ļaunāki ir tur ,kur pat nav noliktavas priekš kartupeļiem & kur tie sagāsti lielās kaudzēs zem klajas debess. Rudens lietū tie galīgi izmirkst

709

un iet bojā. Tadēļ Baltkrievijā izsludināts maisu vākšanas mēnesis .Visas organizacijas delegējušas no sava vidus kalpotajus, kuri kopā ar komsomoļciem apstaigā mājas & vāc maisus .Skolās ierīkoti maisu pieņemšanas punkti & katra skolēna pienākums ir atnest vienu maisu . Tāpat katram darbiniekam valsts iestādēs ir japiegādā pa maisam ,ar vārdu sakot, katra lojala pilsoņa pienākums ir piegādāt vienu maisu.Neviens netic,ka šādā ceļā izglābs savestos kartupeļus no tāļākas bojašanās ,sevišķi vēl tapēc ,ka trūkst vagonu ,lai aizgādātu kartupeļus uz vajadzīgām vietām.

Transporta sabrukums.

Sakarā ar labības & kartupeļu ievākšanu lielos kvantumos , uz dzelzsceļu stacijām radies katastrofisks sastrēgums .Sastrēgumu dēļ pilnīgi dezorganizēta preču vilcienu kustība . No Gomeļas, Mogiļevas & Oršas dzelzsceļa valdes organi ziņo ,ka nespēj kārtīgi pieņemt kartupeļu sūtījumus .

Oršas mezglu stacijā oktobra mēnesī notikušas pāri par 30 dzelzsceļu katastrofas .Sadragātas lokomotives & vagoni . Tiek ziņots , ka daudzās stacijās labības & kartupeļu vilcieni tiekot nolaisti neparei - zos virzienos . Oktobra beigās & novembra sākumā Baltkrievijā arestēti daudzi dzelzsceļnieki no strādniekiem -mašinisti ,pārmijnieki ,nemaz nerunājot par augstākiem ierēdņiem .

Gaļas trūkums.

Gaļas trūkums Baltkrievijā paliek dien no dienas asāks . Gaļas racija ,sākot ar š. g. I.novembri,

vēl pamazinā̄ta.Tagad uz kārtiņām izsniedz tikai I/4 mārciņas (IOO gramus) gaļas uz personu dienā. Bet ir daudz dienas , kad gaļa nemaz netiek izsniegta . Produktu sagatavošanas organi ar drakoniskiem spaidu līdzekļiem cenšās atņemt no zemniekiem pēdejos lopiņus ,lai apgādātu pilsētas ar gaļu . Uz rīkojuma pamata katram lauksaimniekam janodod par cietām cenām produktu sagatavošanas organiem pa vienam pudam gaļas no katra viņam piederoša liellopa,t.i.zemniekam,kam pieder viena govs, janodod vienu pudu gaļas, kam divas govis -divus pudus ,kam pieder trīs govis - trīs pudus gaļas & t.t. Jaunais rīkojums nes galīgu postu zemnieku saimniecībām ,bet uz to tagad negriež vairs vērību ,jo patiesībā tagadejās agrarpolitikas tendence ir : caur individuelu zemnieku saimniecību izpostīšanu panākt lauksaimniecības kolektivizaciju . Valdības organi izskaidro gaļas trūkumu ar to,ka zemnieki, pateicoties šī gada labai ražai ,nepārdod lopus gaļas vajadzībām . Neredzēta liekulība ,jo katram zinams ,ka zemniekam nav vairs ko pārdot ,jo pagājušā gadā ,lai atsvabinātos no nepanesamās nodokļu nastas ,kuru uzlika uz katru liellopu ,zemnieki visus lopus pārdeva & tagad gandrīz visi ir palikuši par "bedņakiem " .

Gaļas krīze nav īpatneja Baltkrievijas parādība. Gaļa trūkst visā plašā PSRS-bā, ko liecina PSRS tirdzniecības komisara Mikojana atklāta atzīšanās .Tagad PSRS tirdzniecības komisariats nolēmis

911

cīņā ar gaļas trūkumu steidzīgi organizēt milzīgus "sovchozus " (padomju saimniecības) gaļas lopu audzināšanai . Šim nolūkam Ziemeļ-Kaukazā , Volgas rajonā & Uralos tikšot iedalīti I5 miljoni hektari zemes. Katrā jaunā "sovchozā" būs līdz I00.000 galvas liellopu, & Mikojans cer panākt ,ka piecu gadu saimniecības plana beigās šie sovchozi vien spēšot dot iedzīvotaju vajadzībām I70.000 tonnas gaļas. Valdība akceptējusi šo milzu planu . Vai pie tagadejiem milzīgā naudas trūkuma apstākļiem plans izvedams, ir cits jautājums ,jo plana izvešanai jaieved no ārzemēm 2 miljoni vaislas lopu.

Zemnieku naids.

Baltkrievijas zemnieks, visu ko saražojis, spiests atdot valstij ,nesaņemdams par to nekādu ekvivalentu . Zemniekam neatstāj pat to mazumiņu ,kas būtu vajadzīgs ,lai spētu vilkt daudz maz cilvēcisku dzīvi .Tik nabadzīgos apstākļos,kā tagad,Baltkrievijas zemnieks nekad vēl nav dzīvojis . Nepaēdis & neapgērbts ,tas ved uz pilsētu pēdejo kapeiku ,ko saņēmis par atņemto labību & kartupeļiem ,nodokļu nomaksai. Tapēc nav nekāds brīnums ,ka tas naida pilns mēģina atriebties tiem ,kurus viņš uzskata par vainīgiem savā postā. Baltkrievijas zemnieka redzes aploks nav plašs, viņš nesaprot & ari neredz valsts agrar politiku ,kura nāk no centra -Maskavas . Viņa acīs galvenie vainīgie ir tuvākais ciema padomes priekšsēdētajs ,tuvākā " kolchoza " vadītajs un ciema komunistiskās šūniņas aktivists . Pret tiem vērsts

viss viņa naids un pret tiem viņš uzsācis nāvīgu iznīcināšanas cīņu. Slāpstīdamies ,nakts laikā ,Baltkrievijas zemnieks nošauj vietejās padomes priekšsēdētaju , nodedzina "kolchoza" ēkas & nosit vietejo aktivistu. Tie ir tagadejā Baltkrievijas zemnieka cīņas veidi ,kuri nepārtraukti atkārtojās visā Baltkrievijā. Dažas dienas atpakaļ Baltkrievijas avīzes ziņoja par kādas kontrrevolucionaras kulaku bandas notveršanu ,kura īsā laikā nodedzinājusi vairāk kā 60 kolchozu & lauku padomju iestāžu ēkas & izdarījusi vairākas slepkavības . Cietumi pildīti ar tā sauktiem "kulakiem " & " podkulačņikiem " . Pēdejais ir jauns termins , ar kuru nokrustīts zemnieks "bedņaks " , kurš pēc sava mantas stāvokļa nekādi nav ierindojams kulakos & tomēr saslējies pret padomju iestādēm & kolchoziem . Lielos apmēros notiek nāves sodu izpildīšana no G.P.U.organiem ,bez tiesas . Un tomēr zemnieku nemieru kustība iet plašumā . Antagonizms pret kolchoziem paliek ar katru dienu lielāks .

Religiskas sektes,kā cīņas līdzeklis.

Blakus zemnieku individuelai cīņai iet ari pasiva cīņa pret tagadējo valsts iekārtu. Pasīvās cīņas priekšgalā stāv religiskas sektes ,kuras zem dažādiem nosaukumiem stipri izplātītas starp zemniekiem . Viena no visrosīgākām sektēm pazīstama zem nosaukuma " Kristus mūsu gaisma " ,kuras mērķis ir " sniegt garīgo barību visiem pagurūšiem & dūšu zaudējušiem " .Ir sektes ,kuras tieši aicina nepadoties neticīgo jūgam un sludina " droši turēties

kopā & nebaidīties no uzbrukumiem . Jo stiprāks pret mums vērstais uzbrukums , jo ciešāki saslēgtām jā- būt mūsu rindām. Nekādas izlīgšanas ar neticīgiem, - tikai garīga cīņa ..."

Baltkrievijas kompartijas & valsts iestāžu tīrīšana.

Baltkrievijas komunistiskās partijas tīrīšana ir pilnos spēkos . Izrādās ,ka Baltkrievijas kompartijā labā spārna opozicijas virziens ir gandrīz dominējošs , ja ari ne visos nozarojumos ,tad vismaz attiecībā uz partijas agrarpolitiku. Nav neviena vadoša partijas organa Baltkrievijas pilsētās , kur nebūtu pretinieki lauksaimniecības kolektivizacijai . Nav neviena komisariata ,kur kāda no vadošām personām ,kuras bez izņēmuma ir kompartijas biedri ,nebūtu izslēgta dēļ labā kompartijas virziena piekopšanas no partijas . Nemaz nerunājot par zemes ierīcības komisariatu ,kurš ,kā jau agrāk ziņoju ,pilnā sastāvā atstādināts un kura darbinieki pa lielākai daļai izslēgti no partijas . Raksturīgi, ka no labā virziena stipri aizķertas Baltkrievijā ari stipri strādnieciskas organizacijas ,kā " profsojuzi " (arodnieciskas savienības) , šie stiprie Padomju Krievijas iekārtas atbalsti . Baltkrievijā vairākās pilsētās no tīrīšanas komisijām dēļ labā virziena piekopšanas atstādinātas "profsojuzu "sekciju valdes,resp.prezidiji pilnā sastāvā,piem.dzelzsceļnieku profsojuza sekcija Oršā,būvstrādnieku profsojuza sekcijas valde Mogiļevā & citas. Pārsteidzoša ir "metalistu profsojuza"organizaciju likvidēšana,resp. pārorganizēšana.Metalisti vienmēr bijuši padomju varas

galvenais spēks & atbalsts. Atstādināta & sagrauta ari Baltkrievijas valsts darbinieku arodbiedrības galvenā valde. Bobruiskā & dažās citās Baltkrievijas pilsētās likvidētas labā novirziena dēļ tiesas aiz - stāvju kolegijas ("koļegija pravo zasčitņikov ").Tā paša iemesla dēļ no Baltkrievijas zinību akademijas izstumti akademijas vice-prezidents S. N e k r a š e v i č s & akademijas sekretars V.L a s t o v s k i s. Akademijas prezidents I g n a t o v s k i s atstāts līdzšinejā amatā tikai pēc tam ,kad tas atklāti bij publicējis savu grēku nožēlošanu ,apsolīdamies uz priekšu atsacīties no labā virziena opozicijas.Līdz šim Baltkrievijas pilsētās no komparti jas izslēgti labā virziena piekritej i IO-I5 % no biedru kopskaita, kas ir ļoti liels %, ievērojot to, ka izstumti tiek galvenā kārtā tie, kam ir drosmes atklāti uzstāties. Jaievēro ir ari tas apstāklis , ka izslēgšana aizķer samēra maz strādniekus ,bet gan kompartijas inteli - genci .

Nacionalizms Baltkrievijā.

Blakus sīvai cīņai ar kompartijas labā spārna opoziciju , komparti jai resp. PSRS valdībai pēdejā laikā radies jauns ienaidnieks psei do-autono- mās republikās. Šis jaunais ienaidnieks,kas pastāvošai valsts iekārtai tiek uzskatīts par tikpat draudošu,kā labā spārna opozicija, ir tautu nacionalās apziņas atmodas kustība nomaļu republikās ,sevišķi Ukrainā & Baltkrievijā. Šī kustība ,kura plaši pazīstama kā

715

nacional-demokratiska kustība ,sevišķi spilgti attīstijusēs pēdejos divos gados ,pa daļai zem aizrobežas Galicijas & Rietum-Baltkrievijas (Polijā) nacionalo darbinieku iespaida. Īsumā aizķeršu šo kustību vienīgi pa cik tā attiecās uz Baltkrieviju. Baltkrievijas nacionaldemokratiskas kustības vadonis ir Ž i l u n o v i č s ,plaši pazīstams Baltkrievijas rakstnieks -dzejnieks zem pseidonima C i š k a G a r t n i j . Žilunovičs ,resp.Čiška Gartnijs, ir viens no visslavenākajiem Baltkrievijas rakstniekiem, bet ari nopelnu pilns kompartijas biedrs. Viņa redigētais baltkrievu žurnals " Polimja " pratis koncentrēt ap sevi visu Baltkrievijas inteligenci, kura cītīgi & nemitīgi kultivēja tanī baltkrievu nacionalistisko apziņu , uz ko līdz pēdejam laikam Maskavas kompartijas vadoņi nebija griezūši sevišķu vērību .Aina krasi grozijās ,kad tika uzsākta nesaudzīgā cīņa pret labā virziena opoziciju ,kura,kā jau aizrādīju, sevišķi spēcīgi attīstījusēs Baltkrievijas kompartijā. Baltkrievijas "nacional-demokrati "-komunisti sevišķi asi uzstājās pret Maskavas agrarpolitiku & sakarā ar to pret Staļina piecgadu industrializacijas plana izvešanu Baltkrievijā, aizrādīdami ,ka Baltkrievija ir lauksaimniecības zeme & ka Baltkrievijas zemnieks drīzāk pazudinās sevi,neka atļaus sevi proletarizēt,ieejot kolektivās saimniecībās (kolchozos).Zilunoviča vadītais žurnals "Polimja"krasi aizstāvēja šīs domas.Baltkrievijas nacionaldemokratu kustības likvidēšanai par katru cenu tika sastādīta no augšienes radīta speciela komisija,kura ieradās Minskā iztīrīt nacionaldemokratus no partijas.

Šī partijas tīrīšana noritēja Minskā š.g.

716

oktobra pēdejās dienās .Pats Zilunovičs (Ciška Gart - nijs) & viņa piekriteji spīdoši aizstāvēja savas pozicijas,norādīdami uz to postu,kāds nodarīts baltkrievu zemniekiem caur nesaudzīgās kolchozu politikas izvešanu dzīvē & brīdinādami ar neizbēgamu saimniecības katastrofu visā valstī,ja šī politika ari uz priekšu tiktu turpināta.Disputs par Baltkrievijas nacionalo kustību pārvērtās vēl neredzēti & nedzirdēti asā uzbrukumā Maskavas valdībai,par kuru tagad dzīvi runā visā Baltkrievijā.Komunisti-nacionalās idejas piekritēji apvainoja Maskavu neiecietībā,brīvas domas nospiešanā,brutalas varas izlietošanā pret Baltkrievijas tautu & t.t.Pazīstamais Baltkrievijas komunists M. G o r e c k i s ,aizstāvēdams Zilunoviču ,pat izsaka burtiski :".Zinamos gadījumos nacionalais jautājums pat stādams augstāki par šķiru cīņas jautājumu." Tapēc nav nekāds brīnums,ka partijas tīrīšanas komisija izslēdza no partijas veselu virkni pazīstamu komunistu Baltkrievijā. Pateicoties rakstnieka -dzejnieka Ziluno - viča -Čiška Gartnija ārkārtīgai popularitatei Baltkrievijas tautas vidū ,viņš tikai "noteikti " izslēgts no partijas ,t.i. var palikt partijā , ja apsola turpmāk atsacīties no nacionaldemokratisku ideju paušanas & līdz ar to nožēlo savus līdz šim izdarītos grēkus . Par nožēlošanu šim spējīgam, apdāvinātam rakstniekam trūcis pietiekošas drosmes vīrišķīgi aizstāvēt savu pārliecību , & tas nupat ir publicējis savu piekāpšanās rakstu , kurā aizrāda , ka viņa "uzvešanās " ("povedeņije ") pēdejā laikā esot devusi rokās ieroci

strādnieku šķiras pretiniekiem,ko viņš ļoti nožēlojot & protestējot,ka viņa vārds tiekot izlietots no kontrrevolucionariem elementiem. Viņš atzīstot,ka vienīgi tagadejo partijas vadoņu linija esot tā pareizā & īstā.Partijas līderi piedevušī viņam vecos grēkus,pie kam tie aizrāda,ka ar solijumiem vien nepietiekot. "Zilunovičam-komunistam & Ciška-Gartnijam, baltkrievu rakstniekam,japierādot ar darbiem sava labošanās!"

Nacional-demokratu lideri neizturēja partijas spaidu - viņi kapitulēja,bet Baltkrievijas inteligence vēl asāki turpina nacionalo cīņu,ko pierāda Baltkrievijas skolotaju & tautas izglītības komisariata ierēdņu darbība, ieskaitot ari Baltkrievijas Zinību Akademiju.

Padomju valdības I2 gadu jubilejas svētki.

Jubilejas svētkus,kā parasti,svētija divas dienas,7. & 8.novembrī.Šogad svētki noritēja daudz vienkāršāki,kā agrākos gados.Demonstracijas,resp.ielu gājieni,galvenā svētku dienā,7.novembrī,ilga ne vairāk par 3 stundām.Trūka parastās alegoriskās grupas & ari dalībnieku skaits daudz mazāks par agrākiem gadiem.Pa daļai tas izskaidrojās ar to, ka liels darbinieku skaits bija aizņemts uz "subotņikiem" labības & kartupeļu transporta nokārtošanai.Svētku priekšvakarā svinīgās"gorsoveta " paplašinātās plenuma sēdēs runās tika pastrīpots nopietnais moments,kādu PSRS pārdzīvo sakarā ar Ķīnas konfliktu tāļos Austrumos.Atklāti tika ziņots,ka faktiski karš iesācies bez viņa pasludināšanas & ka mazās kaujās,kuras tur katru dienu notiek,tomēr daudz kritušo,kurus godināja ar pacelšanos sēru maršam atskanot.Tāļo Austrumu konflikts apdraudot pieci gadu saimniecības planu & līdz ar to PSRSavienību.Visvairāk uzkavējās pie draudu pilnā stāvokļa sakarā ar kompartijas labā virziena opoziciju,pret kuru jamobilizējot

718

visi spēki.Runās tika aizrādīts ,ka nav iespējams atsa - cīties no kolektivizacijas uz laukiem ,jo tas nozīmētu socialisma fiasko . Raksturīgi ,ka šogad svētku runās ļoti maz tika aizkārtas Eiropas "imperialistiskās " kaimi - ņu valstis. Ari uzbrukumi pret tām nebij tik asi ,kā iepriekšejos gados .

Izlietojot gadījumu ,lūdzu Jūs , augsti godātais Ministra kungs , pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu .

H. Ramza.

Konsuls.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

419

Rīgā, 1929.g. 22. novembrī.

Nr.o/ 126/2

Konfidenciāls.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1929.g. 3 dec
Ien. № 6775, kanc. № 5

Augsti godājamais

Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu sūtņa Maskavā š.g. 12.novembŗa ziņojuma norakstu.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Augsti godātam

K.Zemgala kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam,

Rīgā.

720

N o r a k s t s .

Konfidenciali.

Maskavā, 12. novembrī 1929 g.

Augsti godātais Ministra kungs,

Vēl neesmu pietiekoši iepazinies ar visiem apstākļiem un tādēļ, pagaidām, atturos no aptverošaka ziņojuma rakstīšanas. Šimbrīžam gribu atzīmēt sekosas svarīgas parādības SPRS dzīvē.

1. Pārdrosais eksperiments. Izvezdami savu piecgadu plānu, padomju valdība ķērusies pie labības nodokļa piedzīšanas un kolektivo saimniecību nodibināšanas. Ar stingrību, kas nepazīst cilvēka žēluma, vietējās komunistu organizacijas, valdības vārdā, piedzen labības nodokli un atstāj knapi uzturam paša ražotāja ģimenei. Dažreiz uz piedzīsanu izbrauc no pilsētām atsevišķas komunistisko strādnieku brigades kuras izmeklē visus kaktiņus pēc labības. Tauta, sevišķi turīgākie zemnieki ir izmisuši un nereti atriebjas nogalinādāmi vietējos komunistu līderus. Dažās vietās zemniekiem atstāts nepietiekosi labības un tiem būs bads. Nekrievu kolonisti grib atstāt Krievijas robežas. Avizesgan raksta,ka tiekot labība iesēta, ka jau parasts, bet parādas arī ziņas, ka sējas platība samazinoties. Ja zemnieks labību nespējot nodot, tad tiekot izpārdota viņa manta, jo nenodotais nodoklis tad tiekot piedzīts pieckārtīgā apmērā. Izpārdodamo inventaru turīgākie zemnieki nedrīkstot pirkt un tādēļ notiekot, ka piem. govi pārdodot par 5 rbļ. gabalā. (Tā esot darījuši vācu kolonisti.)

Otrs nodevu mērķis - spiest zemniekus iestāties"kolhozos". Komunisti avīzēs gan raksta, ka pate tauta ieredzot kolektivās zemes apstrādāšanas lielās priekšrocības - bariem steidzoties nodibināt "kolhozus". Neesot tagad tik daudz traktoru, kā to kolhozi pieprasot un tādēļ zemnieki jāatturot no pārsteidzīgas kolhozu dibināšanas, ka to man apgalvoja Mikojans, Stomoņakovs un dazi citi, bet citi ziņo, ka zemnieki ne par ko negribot iestāties kolhozos, jo tie kolhozus uzskatot ka jaunu закрепощение. Cīņa starp valdību un tautu esot briesmīga. Komunistu nogalināšanas un vainīgo tiesāšana - ikdieniška parādība. Pat amerikāņu žurnalisti, kuri bija diezgan labvēlīgi noskaņoti komunistiem, tagad stāvokli uz laukiem apzīmē par permanentas

Augsti godātam
A. Baloža kungam,
Ārlietu ministram,
Rigā.

cīņas stāvokli. Zemnieki Kaukaza valstīs un Ukrainā gaidot uz karu ar Ķīnu, jo tad būšot laiks sacelties pret tagadējo valdību.

Lai gan zemnieki tiek apspiesti visnežēlīgakā kārtā, tad tomēr es neceru, ka var notikt vispārēja zemnieku sacelšanās. Tāpat negribās ticēt, ka komunisti pielaidīs zemnieku masu izceļošanu no Krievijas uz citām zemēm. Vismaz krievu zemniekiem to neatļaus, jo tas būtu lielnieku blamaža visas pasaules priekšā.

Socializacijas briesmas apdraud ne tikai lauksaimniekus. Simtu tūkstoši turku, grieķu un persiešu griežas pie savām valdībām, lai viņiem atļautu atgriesties īstajā tēvijā.-

Ar augstu cieņu

/ paraksts: J. Seskis./

Norakstīts pareizi:

Austrumnodaļas vadītājs.

722

LATVIJAS SŪTNIECĪBA
KRIEVIJĀ

LÉGATION DE LETTONIE
EN RUSSIE

№ 67/sep.

MASKAVĀ / MOSCOU, 1930 gada 29. janvarī.

Konfidenciali.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1930 g. 13. II.
Ien. № 94 i. akt. № 5.

Augsti godātais Valsts Prezidenta kungs,

Līdz ar šo pagodinos piesūtīt kāda latvju zemnieka-kolonista atstāstījumu par to, kādā veidā un kādiem paņēmieniem viņi, kā "kulaki", tiek galīgi izputināti un iedzīti bada nāvē.

Izlietojot šo gadījumu, pagodinos lūgt Jūs, augsti godātais Prezidenta kungs, saņemt manas patiesas un dziļas cieņas apliecinājumus.

Sūtnis PSR Savienībā.

godā

G. Z e m g a l a kungam,

Valsts Prezidentam.

SPIESTUVE

123

Konfidenciali.

Kā zemnieku un strādnieku valdība atmaksā zemes rūķiem par viņu darba mīlestību.

Plašajā Krievijā netālu no kādas pilsētas dzīvoja kāds latvju kolonists N. Ar īsta zemes rūķa uzcītību un neatlaidību N.bija nodibinājis krietnu saimniecību ar 2o desetimu aramzemes, 4 zirgiem, 12 govīm. Kolonists sēja kviešus, rudzus, miežus un auzas, kuras padevās gluži labi.

Uznāca lauksaimniecības "kolektivizācijas" un mechanizācijas negaiss un atskanējis kara sauciens "iznīcināt kulaku". Citkārt cītīgais latvju zemes rūķis no zemnieku un strādnieku valdības ar dekretu izsludināts par asinsūcēju kulaku, bet citkārtējie dzērāji un slinķi un dienas zagļi par "īsto zemes sāli". Sākās kulaka iznīcināšana.

1928.gadā latvju zemes rūķim bija janodod komunisma Molocham šādi nodokļi:

1) ,65o rubļi nodokļa naudā (1.3oo latu),
2) 85 " japiemaksā par to, ka tas kā kulaks zaudējis balss tiesības,
3) .325 " resp.5o% no uzliktā nodokļa vēl jasamaksā kā "pašaplikšanās nodoklis",
4) 36 " apdrošināšanas naudas pret krusu,neģaisu u.t.t.
5) 3oo pudu kviešu nodevu graudā;
6) 25o " kviešu pieprasīts vēl papildu nodokļa pavasarī, bet tā kā N.varēja nodot tikai loo pudus, tad, par sodu viņam
7) 15o " kviešu tika vēl pieprasīts pieckārtējā apmērā,

724

tas ir, N.bija janodod 75o pudu,

8) Tā kā N. tik daudz nespēja nodot, ne samaksāt, tad "zemnieku un strādnieku valdība" pārdeva viņa 3 zirgus, 11 govis un vēl dažas citas mantas.

N.nu bija pietiekoši izlaupīts un pazemots, bet ar to nepietika

1929.gadā N.vēl bija viens zirgs un viena govs, bet tad īsi pēc sējas laika, padomju "zemnieku un strādnieku valdība" pieprasīja vēl 5o pudus kviešu. Bet N. šo nodevu nespēja nodot un tadēļ viņam noņēma govi, zirgu un trīs cūkas. 1929.gadā N.vēl bija iespējis apsēt 8 desetinas, bet vietējie varas vīri nepareizi atzīmējuši, ka N.apsējis 14 desetinas. N.lūdza klūdu izlabot, bet veltīgi.

Rudenī N.iekūla ap 1oo pudu kviešu un 2o pudu auzu. No šās ražas 35 pudi kviešu N.pats labprātīgi nodevis valdībai, bet zemnieku un strādnieku valdībai ar šo nepietika un ta:

1) noņēma vēl 85 pudu labības,

2) atņēma visas drēbes, mēbeles, citu kustamo īpašumu un atstāja tukšajā izlaupītajā istabā vaimanājošo māti ar pulciņu raudošu mazu bērnu. Tagad "zemnieku un strādnieku valdības" pārstāvji visžēlīgi paziņoja, ka nu žēlīgā tautas valdība N.likšot mierā...

Tad satriektais zemes rūķis-kolonists paņēma vēl atlikušo cirvi, dēļa gabalus un dažas naglas, aiznagloja savas mītnes logus un durvis un devās ar visu gimeni pie kāda no saviem kaimiņiem, kuru zemnieku un strādnieku valdība vēl nebija spējusi ga-

līgi izlaupīt.

Bet N.bērnu pulciņš raud un lūdz pēc maizītes un tadēļ "briesmīgais" kulaks lūdza lai viņu uzņemtu kolektivā saimniecībā. Šo lūgumu stingri atraidīja ar paskaidrojumu, lai papriekš gadus 3 pastrādājot kā aktivs komunists... Ko tas nozīmē?

Tas nozīme, ka N.japaliek uz trim gadiem par brīvpratīgo komunistu spiegu: janoklausas, ko citi zemnieki runā, jaizmana ko tie domā un tas viss kārtīgi japaziņo "zemnieku un strādnieku valdības" varas vīriem, jauzokškerē, vai kāds zemnieks vēl nav kādu graudu noslēpis, jasludina un jastāsta par kolchozu saimniecības labumiem un tikai pēc tāda šķīstišanas darba zemnieks N.būs cienīgs pats iestāties kolchozā...

Bet kā tad iet pa kolchozu?

Ir uz laukiem nodibinātas gan komunas, gan kolchozi, bet par viņām pagaidam maz laba sakams. Vispirms kolchozi apkrauti lieliem parādiem, jo tie no valdības saņēmuši traktorus, sējmašinas, pļaujmašinas, kuļmašinas un citus darba rīkus. Tad nu vēl jamaksā strādniekiem darba alga par noteiktām stundām, kas ari iztaisa krietnu summu; tad vēļ jaierēķina izdevumi par ēšanu, par veļu un dažādie nodokļi. Rudeni zinama daļa atvelkama sēklai, jaiegādājas mazs rezerves fonds un galvenais - zinama daļa jaatrēķina un jaatliek inventara dilšanas fondam. Kad nu visus šos izdevumus atrēķina, tad pašiem ēdājiem vairs daudz nepaliek.

Ne labāk iet ar lopu uzturēšanu, jo lopu uzturam tiek aprēķinātas zinātniskas porcijas, no kurām lopi nīkst un nobeidzās.

726

Nav tadēļ brīnums, ka daudzi sirdīgie kolchozņiki savās cerībās rūgti vīlušies un no kolchoziem bēg. "Ar lāpstu zemīti izrakņāšu, bet tanī ellē gan vairs neiešu", nosaka nelaimīgais zemnieks.

Tāds liktens uzbrucis ne tikai latvju un citiem kolonistiem, bet ari simtu miljonu lielai krievu zemnieku tautai. Tiek ruinētas miljonu zemnieku saimniecību, tiek grūsti izmisumā un galīgā postā desmiti vai simts miljonu laucenieku.

Tas jau notika līdz šim, bet 17.janvarī iznāca jauns "zemnieku un strādnieku valdības" - CIK'a noteikums, ka rajonu izpildu komitejas ir pilnvarotas atņemt tiesības lietot zemi un konfiscet lopus un lauksaimniecības inventaru tiem "kulakiem", kuri paši ļaunprātīgā nolūkā iznīcina lopus un pierunā citus zemniekus darīt to pašu. Reizē ar šo šādi "kulaki" tiek saukti pie atbildības kriminālā ceļā un sodīti ar izsūtīšanu uz diviem gadiem jeb cietumu bez izsūtīšanas. Un beidzot tiek pieņemts Vissavienības kolchozu padomes lēmums neuzņemt kolchozos tās saimniecības, kuras priekš iestāšanās kolchozos savus lopus pārdevušas jeb citādi iznīcinājušas.

Var iedomāties, ar kādu sparu un uzcītību visi sliņķi un vazaņķi ķersies pie cītīgo zemes rūķu izlaupīšanas.

Galīgi izpostītam un izlaupītam zemniekam nav nekādu izredžu savu un savas gimenes dzīvību izvilkt. Kāds kolonists savu bēdu stāstu nobeidza, sacīdams: "zemnieku un strādnieku valdība" aizmirsusi pie dekreta piemetināt, ka paši kulaki un viņu gimenes tūliņ ir nošaujamas".

LATVIJAS SŪTNIECĪBA
KRIEVIJĀ

LÉGATION DE LETTONIE
EN RUSSIE

№ 79/sep.

MASKAVĀ / MOSCOU, 1930 gadā 4. februarī.

424

Konfidenciali.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1930 g. 14/II
Ien. № 842 akt. № 5.

Augsti godātais Valsts Prezidenta kungs,

Ar šo pagodinos piesūtīt še klāt "PSR Savienības politiskā pārskata No.1" vienu eksemplaru.

Izlietojot šo gadījumu, pagodinos lūgt Jūs, augsti godātais Prezidenta kungs, saņemt manas patiesas un dziļas cieņas apliecinājumus.

Sūtnis PSR Savienībā.

Aug.god.

G. Z e m g a l a kungam,
Valsts Prezidentam.

VALSTSPAPIRU SPIESTUVE

Maskavā, 193o.gada 4.februarī. 728

Konfidenciali.

PSR Savienības politiskais pārskats No.1.

I. Valsts iekšējā dzīve.

1. Piecgadu plana izpildīšana rūpniecībā.

Tagad jau pagājuši četri mēneši piecgadu saimnieciskā plāna otrā 1929/3o budžeta gadā un statistiski taisa kopsavilkumus par rūpniecības sasniegumiem. Rūpniecības darbība pirmā ceturksnī esot bijusi apmierinoša: dažas nozares darbības sekmes pārsniegušas plānā paredzētos rezultātus, bet dažās nozarēs darbība bijusi mazāk sekmīga; oktobra un novembra mēnešos darbība bijusi mazāk sekmīga, nekā decembrī, kur šogad strādāts divas dienas vairāk,nekā agrākus gadus, jo 1929.g.Ziemas svētkus nesvētīja. Pirmajā ceturksnī ražīgums sasniedzis 26,6%, bet vajadzējis sasniegt 32,1%. Visvairāk pakaļpalikuši akmeņogļu izmantošana un metala rūpniecība, bet savā darbībā pārsniegušas programā paredzētos daudzumus - dažu konsomacijas produktu ražošanā.

Strādnieku skaits pieaudzis par 6,9% (pēc plana vajag par 5,7%), bet mēneša ražīgums pieaudzis tikai par 18,4%, kāmēr japieaug par 25%. Nominālā darba alga esot pieaugusi decembrī par 1o.9% pret 9% pēc plana.

Neesot izpildīta programā pašizmaksas pazemināšana. Galīgu datu vēl neesot, bet pašizmaksas pazemināšana esot izpildīta augstākais par 4% vajadzīgo 11% vietā. Tapat neesot izpildīts plans kapitalbūvju celšanā.

Neveiksmes cēloņi esot nepietiekoša spēku mobilizācija cīņai par programas izpildīšanu. Rūpniecība un transports neesot ieturējuši darbā vajadzīgos tempus. Partijas un arodnieciskās organizācijas vēl neesot piegriezušas pietiekošu vērību un pielietojušas nepieciešamo energiju plana izvešanai dzīvē. Kontroles (budžeta plana) skaitļi esot uzstādīti ne lai nolīdzinātos uz leju ar ne-

god.

A. B a l o ž a kungam,

Arlietu Ministram.

929

sekmīgākām saimniecības nozarēm, bet lai tās piespiestu savu darba ražīgumu pavairot. Tāds uzdevums prasījis citādas darba metodes, bet tagad daudz nozarēs pirmajā ceturksnī darbi novēlojušies izejvielu, kvalificētu strādnieku un citu trūkumu dēļ. Viss rūpniecību vadošais, rīkojošais aparats darbojoties nepietiekoši. Pietiekošas organizācijas trūkums rūpniecībā un masu kontroles trūkums darbībā esot tie ļaunumi, kuri kavējot sekmīgu programas izpildīšanu.

Uz nepārtrauktu darba nedeļu pārgājuši līdz 1.janvarim 1 miljons strādnieku un 7 stundu darba diena ievesta 25% no visiem strādniekiem. Bezdarbs šogad pamazinājies par 19%.

Darba algas bijis japalielina par 12%, bet šis uzdevums nav izpildīts, jo kooperatīvos produktu cenas nav kritušas un privattirgotāja loma produktu apgādāšanā vēl neesot izbeigta.

Šie oficialie dati par PSR Savienības rūpniecisko darbību nav visai iepriecinoši, bet kā no diezgan ticamas puses dabuju zināt, tad oficiālās statistiskās ziņas, vismaz par 2o%, bieži vien esot pieskandinātas valdības oficiālām programas prasībām un toņam. Krievi jau no sākta gala ļoti veikli pratuši izmantot un piemērot statistiku dažādā politiķu dienas prasību motivēšanai un tēžu pierādīšanai. Tiešā dzīve rāda, ka, neskatoties uz statistikas datiem, strādnieku materialais stāvoklis ir pasliktinājies. Ja padomju valdība ar privattirgotāju izskaušanu domā pazemināt produktu cenas un šo hipotētisko cenu pazemināšanu uzskata par strādnieku algas palielināšanu, tad tā ir strādnieku piemuļķošana. Kā man kāds latviešu strādnieks stāstīja, tad Maskavā, kura uzskatama kā visas PSR Savienības saimnieciskā labklājības paraugpilsēta, strādnieku stāvoklis esot smags. Maizes porciju gan dabujot pietiekoši lielu, bet trūkstot tauku vielu, sevišķi sviesta.Esot gan fabriku ķēķi, kur varot dabūt pusdienas par 45 kapeikām, bet ēdieni esot vārīti vienu dienu ar zivīm un otru ar sēnēm. Latvju strādnieks ar šādu uzturu nevarot apmierināties. Lai gan visi svētki un gaveņi atcelti, tad tomēr praktiskā dzīvē negribot jagavējot visiem krievu strādniekiem. Ja aprēķinot krievu strādnieku zemās dienas algas ar augstajām pārtikas produktu, apgērba un apavu cenām, tad iznākot, ka strādnieks

430

saņem arestanta vai cietumnieka uzturas porciju Latvijā.

Tomēr krievu strādnieks smago komunisma jūgu vēl tagad nes ar pacietību. Krievu tauta bez kurnēšanas paklausa stiprai varai un komunistu ordeņa valdība ir stipra. Komunistu aģenti darbojās katrā fabrikā, katrā klubā vai arodnieku organizācijā, viņi savus darba biedrus novēro, uzklausas, ko viņi runā un tos pastāvīgi tura zem savām acīm. Dažādās strādnieku sapulcēs komunistu aģenti uzstājas ar runām, liek priekšā gatavas rezolucijas un neviens neiedrošinas pretoties, jo tad viņš tūliņ zaudētu vietu un maizi. Bez tam lielu lomu fabrikas strādnieku dzīvē spēlējot darba jaunātne, kurai vēl daudz jaunības spara un ticības skaistai frāzei. Pateicoties ļoti veiklai agitācijai no šās jaunatnes rekrutējas ta saucamie "triecienu bataljoni", kuri spēj radīt darba gribu.

Citādi dzīve pilsētās ir palikusi ārkārtīgi vienmuļiga un pelēka. Nav vairs ne svētku, ne svētdienu; baznīcu zvanu skaņas vairs neizceļ nevienu dienu no pelēkās ikdienības. Pelēks un vienmuļīgs ir ļaužu pūlis, kas ikdienas kustas pa pilsētas ielām un nostājas rindās pie veikalu durvīm. Liekas, ka darbs un rūpes par ikdienas uzturu padarījis pelēkus un neizteiksmainus ari pašu cilvēku sejas vaibstus. Krievu cilvēks vairs nesmejas un nesmaida.

2. Lauksaimniecības kolektivizācija.

Krievu oficiālās iestādes vienmēr uzsver nabagu un vidējnieku zemnieku tiekšanos uz kolektivām saimniecībām, ta sauktiem "kolchoziem". Viņi izliekas, ka tie nemaz nezinātu, ar kādiem nežēlīgiem, mežonīgiem spaidiem zemnieki tiek spiesti nodibināt kolchozus. Galīgu datu par nodibināto kolchozu skaitu vēl neesot, bet šā gada sākumā jau 2o% no visām zemnieku saimniecībām esot apvienojušās kolchozos.

Krievu zemnieks, seviški nabagais, vienmēr gaidīja no "kroņa" pabalstus un tādēļ nabagākie un slinķi domā, ka kolchozu nodibināšanas ir jaunais kroņa pabalsta veids. Videnieki un turīgākie zemnieki ir piespiesti visus savus lopus un citu lauksaimniecības inventāru nodot jaundibinamiem kolchoziem bez maksas. Tādēļ viņi steidzās

431

izputināt savus mājlopus: kauj, pārdod, izbēdzina, dabūto naudu nereti nodzer, nodzīvo un tad, palicis par nabagu, iestājas kolchozā. Lai dzīvā inventara izputināšanu aizkavētu, tad valdība jau sākot no pagājušā gada rudeņa izdevusi vairāk dekretus, kuri zemniekiem aizliedz mājlopus kaut un pārdot kaušanai pilsētā. Aizliegumi līdzot diezgan maz. Faktiski pēdējā pusgadā mājlopu skaits visā PSR Savienībā lielāki samazinājies un nākotnē paredzams liels gaļas un piena produktu trūkums.

Kolchozos paredz netikai kopējo saimniecības, bet ari kopēju dzīvojamo ēku, kopēju ēdamo un citu telpu celšanu, kā to prasa kolektivisma teorija, bet paša krievu tautā jau stipri attīstījušās individualisma tieksmes. Tā Volgas tuvumā nesen nodegusi kāda sādža un pāra vietējo komunistu, kuri ir visas komunālās dzīves noteicēji un vadītāji, pieprasījuši, lai ari jauno dzīvojamo ēku celtu vienu - visam kolektivam kopīgu. Tāda prasība zemniekiem nemaz nepatikusi, jo katrs tiecas vismaz pēc "sava kaktiņa". Ar lielām pūlēm zemniekiem izdevies izdabūt atļauju - būvēt atseviškas dzīvojamās istabas. Zemniekus šī atļauja tā uzmudinājusi, ka nedaudz dienās ikkatra gimene sev uzcirtusi mazu celtni ...

Lauksaimniecības pārkārtošana uz kolektivisma pamatiem prasa daudz organizatora spēju, darba iekārtu un jaunu pagastu satversmi. Tādēļ paceļas jautājums par to, vai vēl pieturēt līdzšinējās pagastu padomes, vai ari visu varu nodot kolchozu padomēm. Valdība izšķiras par pagastu padomju uzturēšanu, bet pagastu padomes pārvēlējamas un jaunais sastāvs jaievēl no kolektivizācijas piekritējiem. Kolchozu praktisko darbu vadīšanai no fabriku strādnieku vidus ir izraudzīti 25.ooo strādnieku, kuri tiek divmēnešu ilgos kursos apmācīti: kā organizēt un vadīt kolchozus. Šie 25.ooo jauno kolchozniku jau sadalīti pa dažādiem rajoniem un daļa no viņiem devusēs uz jaunām darba vietām. Par šo ātri izcepto kolchozu vadītāju lietpratību var šaubīties, bet tā kā Padomju Savienībā diletantisms augstākā saimnieciskā gudrība, tad jaunie pionieri komunistu partiju apmierinās. Ar lielu skepticismu jaunos saimniekus daudz vietās uzņem vietējie zemnieki

732

un dažās vietās viņi pie darba ķērušies zem ieroču aizsardzības ... Tagad radies vēl jauns projekts - apmācīt, resp. agitēt 1oo.ooo kareivju par kolchozniekiem.

Tagad padomju valdība ar visu sparu izved lauksaimniecības kolektivizāciju un daudz neprasa, vai tā atmaksāsies. Vislielākais sovchozs "Gigants", kur strādājot 1.2oo traktoru un 6oo kulšinu, ražojot labību, kura izmaksājot tikpat, kā labība, kura tiktu atvesta no Amerikas uz Krieviju. Ari personīgā sarunā man Rikovs izteicās, ka dažos kolchozos ražotā labība iznākot dārgāka, nekā individuelās zemnieku saimniecības ražotā, bet dažos gan otrādi. Ja nu ievēro, ka Latvijā, Igaunijā, Zviedrijā (kur pielieto traktorus) un Šveicē lauksaimniecībā ieguldītais kapitals ienesot knapi 2%, tad PSR Savienībā, kur darba spēks it sevišķi lēts, labības ražošanas pašizmaksa būs vēl augstāka. Saimnieciskā dzīvē tāda mašinu nerentēšanās izpaudīsies produktu trūkumā un dzīves dārdzībā, bet krievu tauta var daudz paciest.

Daudz svarīgāks ir jautājums: kā izpaudīsies politikā, tas ir zemnieku uzskatos par saviem pienākumiem pret valdību, individualo saimniecību pārvēršana kolektīvos? Par šo jautājumu gan presē daudz neraksta, bet toties viņš vairāk nodarbina komunistu politiķu prātus. Kādā sarunā, kura man bij ar Rikovu, varēja izmanīt, ka komunistu vadoņiem nav gluži bez bažām par kolchozniku politisko evoluciju. Lielais lūzums saimnieciskā dzīvē izsauc neparedzētas parādības. Nabagie zemnieki iestādamies kolchozos ir spiesti iemaksāt loo rbl., bet tā kā viņiem naudas nav, tad pamazām kasē ietura zinamu daļu no dienas algas. Tas nu nabagajiem nemaz nepatīk, jo viņi nekā negrib maksāt. Nabago nemiers ir tik liels, ka valdība izdevusi pavēles, kas nabagu iemaksas daļu atļauj ņemt no turīgajiem zemniekiem atņemtā īpašuma daļas. Ar iestāšanos kolchozā slinkais un bezrūpīgais zemnieks nebūt nav tapis krietnāks un centīgāks: viņš uzskata kolchozu itkā par kroņa labdarības iestādi, kurai jarūpējas par viņa apgērbu un uzturu. Ja zemnieku slepenos nodomus labi izpratusi ari komunistu valdība un viņa no savas puses cerē, ka iespiests kolhoza aparatā

433

zemnieks būšot piespiests strādāt. Tā var iznākt liela vilšanās ir zemniekiem kolchozņikiem, ka ari pašai valdībai.

Interesanta vēl viņa cita parādība. Līdz šim Krievijā nekad nebija strādnieku trūkuma meža darbiem, jo zemnieks-individualists centās dabūt kādu blakus peļņu. Tagadējais jaunais kolchozņiks pēc tādas blakus peļņas necenšas, jo pēc viņa uzskatiem "kroņa" kolchozam pašam jagādā par kolchoza dalibnieku vajadzībām. Ar šo tad ari izskaidrojams tas fakts, ka komunistu valdībai sāk aptrūkt strādnieku meža darbiem un viņa uz meža darbiem sūta strādniekus spaidu ceļā.

Ar lauksaimniecības kolektivizāciju visa zemnieku saimnieciskā dzīve un sabiedriskā iekārta tiek lausta un pārveidota un tadēļ sagaidams ari jauns virziens zemnieku politisko uzskatu attīstībā. Par šo jauno virzienu paši komunistu vadoņi vēl nav droši.

Ar sēklas labības sagatavošanu, novešanu koncentracijas punktos un tīrīšanu ejot uz priekšu diezgan gausi. Līdz lo.janvarim bijis sagatavots tikai lo% no visas sēklas labības. Vēl bēdīgāki ejot ar rekvizēto kartupeļu un labības uzglabāšanu. Kartupeļi, dažreiz kopā ar labību bieži vien noglabāti telpās, kuras nav aizsargatas ne no sala, ne no sniega un lietus; aukstam laikam iestājoties kartupeļi sāk pūt un dažreiz samaitā ari labību. Droši varot apgalvot,ka 3o% mo kartupeļiem jau tagad esot sapuvuši.Dažās vietās komunisti dodot labību uzglabāt pašiem zemniekiem un piedraudot ar smagu sodu,ja tie labību iztērētu,vai atdotu sabojatu.

3."Kulaku" Iznīcināšana.

Komunistu valdība ar vislielāko stingrību,nesaudzību,pat nežēlību proletarizē visus lauku iedzīvotājus - sevišķi turīgākos zemniekus, tā sauktos kulakus.Valdības avizes ikdiens miljonos eksemplaros izplata pa visu valsti rakstus, kuros sludina un prasa turīgāko zemnieku likvidāciju. Grūti iedomāties, ka daudz maz eiropeiski izglītots cilvēks varētu būt tā piesātināts ar šķiru naidu un aklo fanatismu pret cītīgiem zemes rūķiem, ka to tagad redz valdošā komunistu partijā 17.janvarī tad ari iznācis dekrets, kas kulakiem atņem ne tikai visu mantu,dzīvokli,bet ari tiesību apstrādāt zemi. Kā šo zemnieku iznīcinē

734

šanas proceduru izdara, to pietiekoši raksturo še pieliktais latvju kolonista nostāsts (pielikums No.1). Šāds nežēligs liktens tagad uzbrucis ne tikai latviešiem, bet ari krievu un visu citu tautību zemniekiem bez ticību un tautību izšķirības. Tanē PSR Savienībā esot ap 350.000.- persiešu pilsoņu, kuri pilnīgi izpostīti; daļa no viņiem atgriežoties Persijā galīgi aplaupīti, bez kāda īpašuma; tapat iet turkiem. grieķiem, poļiem, vāciešiem un igauņiem. Sevišķi sāpīgi šis padvaldības solis izsūtjams latvju kolonistiem, kuru PSR Savienībā dzīvo izklaidus, varbūt tuvu pie 100.000. Viņiem tagad jazaudē visa manta un lauki,kurus tie vaiga sviedriem mežos un purvos ietaisījuši un padarījuši par augligām druvām. Sirds sažņaudzās pie domām, ka visi šie mūsu tautieši ir nolemti bada nāvei un ka nav nevienas augstākas starptautiskas varas, kas šām necilvēcībām darītu galu.

Tagad padomju zemē jau ir simtiem tūkstošiem vai pat daži miljoni tādu "outlaw" - ārpus likuma stāvošu cilvēku. Uz pavasaru viņu skaits būs vēl lielāks un tad neizbēgamas kulaku sacelšanās pret apspiedējiem. Tā kā kulakiem nav ieroču, tad viņi tiks no GPU apšauti. Komunistu valdība to labi zina un uz pilsoņu kazo karu uz laukiem pie laika sagatavojas.

Kolonistus - kulakus, kā zinams, no PSR Savienības neizlaiž, jo tā būtu komunistu režima dzīva apsūdzība.

Sūtnis PSR Savienībā.

Konfidenciali. 435

Kā likvidē "kulakus". - Kāda latvju kolonista nostāsts.

1897.gadā T.guberņā kādā purvā apmeties uz dzīvi un iepircis 126 desetinas zemes kāds latvju kolonists, kurš nogurināšais purvu, nolīdis mežu, izlauzis celmus un ierīkojis krietnu saimniecību ar 2 zirgiem un 8 govīm, apstrādājis 16 desetinas aramzemes un 2o desetinu kultivētu pļavu.

Pasaules kara laikā pie viņa no Latvijas iera-dies ari viņa brālis, kurš netālu no kolonijas ierīkojis dzirnavas ar naftas dzinēju. Dzirnavas apkalpojušas lielu apgabalu.

Jau 1927.g. "strādnieku un zemnieku" valdība sākusi zemniekus nospiest nodokļiem un no kolonista piedzinuši 7oo rubļu. 1928.gadā abi brāļi īpašumu sadalījuši: viens palicis mājās, otrs saņēmis dzirnavas. Tādēļ mājas saimnieks samaksājis tikai 3oo rbl. Paredzēdams tuvojošos likvidāciju, kolonists sācis samazināt lopu skaitu un palicis ar vienu zirgu un pāra govīm. 1929.gadā viņš tomēr vēl apstrādājis 6 desetinas zemes un 15 desetinas kultivēto pļavu. 1929/3o.gadā kolonists no šās samazinātās saimniecības samaksājis šādas nodevas:

1) 415.- rbl. naudā,
2) pašaplikšanās nodokļa (5o% no nodokļa) 2o8 rbl.,
3) labības rekvizitori viņam atņēmuši:

rudzu	1oo	pudu,
auzu	75	"
kartupeļu	18o	"
linsēklu	25	"
linu šķiedru	4	"
linsēklu	16	"
zirņu	3	"
rudzu salmu	12o	"
siena (timot.)	11oo	"

bez tam vēl naudā 1.8oo.- rbl.

Tad vienā dienā ieradušies valdības pārstāvji, uzrakstījuši visu kolonista kustamo un nekustamo zemnieka mantu, starp tiem atlikušo govi un 5 aitas, bet vēl atlikušo zirgu nodevuši krievu zemnieku komunai, un pašam zemniekam pavēlējuši trīs dienās no mājas izvākties ...

Tanī pašā laikā brāļam-dzirnavniekam atņēmuši dzirnavas, uzlikuši vēl 2.ooo rbl. soda naudas un piesprieduši viemu gadu aresta. Tā kā paši krievi ar mechānisko dzinēju nepratuši apieties, tad brāli paturējuši turpat dzirnavās par mechaniķi.

Latvju zemes rūķa rūpīgi iekoptā saimniecība bijis dadzis krievu zemnieku acīs. Kolonists strādājis no saules lēkta līdz saules rietam pats ar savu gimeni un tikai 78 dienas pieņēmis kādu dienas strādnieku. Nodokļu šis kolonists samaksājis viens pats vairāk, kā apkārtējās piecas krievu sādžas kopā.

Netālu no kolonista mājas esot viena komuna, kurā apvienotas 12 gimenes (ap 5o cilvēku) ar 5 zirgiem un 2o govīm. Komuna dabujusi no valdības vajadzīgo sēklu un 8.ooo.- rbl. bez procentēm uz 5 gadiem, bet pēc tam jamaksā 6%. Komuna nemaksājot valdībai nekādu nodevu, bet labību atņemot, iepriekš aprēķinot un atstājot sēklas tiesu. Pagājušā gadā komuna nodevusi valdībai ap 2oo pudu auzu, par 1.3o kap.pudā un kartupeļus ap 1.5oo.- pudu.

Komunā strādājot tikai 8 stundas par dienu un strādnieks dabujot vienu rubli par dienu. Maizi un citus uzturas līdzekļus zemnieki tad dabūjot kooperatīvā par noteiktu cenu. Komuna pate ar sevi nevarot iztikt un tadēļ komunas dalibnieki nodomājuši paņemt latvju kolonista dzirnavas, no kurām cer iegūt peļņu.

Komunistiem savā komunā ejot grūti; neviens negribot pie darba piespiesties un tadēļ darbs neveicoties un ari ražas vājas. Pie labības maisa, kuru latvietis viens pats paceļot, ķeroties četri komunisti. Dažs no tiem tiešām esot nespēcīgs, bet dažs tikai labs slinķis, kas nemīlot piespiesties.

Pat vislabākā kolchozā saimnieciskie panākumi esot diezgan bēdīgi un tādēļ komunas locekļi katram ieteicot, ja tik varot

1937

dzīvot par sevi, tad gan lai kolchozā neejot.

Šādus bēdu stāstus PSR Savienībā var stāstīt simtiem tūkstošu krietno zemes rūķu, kurus tagad "strādnieku un zemnieku valdība" izsludinājusi par morituri un uz kuru īpašuma tagad metās sādžu bedņaku-sliņķu, dzērāju un dienas zagļu bari. Bedņaki ir tas "zemes sāls". Vaj uz tādiem elementiem varēs uzbūvēt jauno socialisma valsti?

Sūtnis PSR Savienībā.

№38

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Nr.0/10 slp./72/3813.

Rīgā, 1930.g. februārī.

Valsts Prezidenta sekretariāta
saņemts 1930 g. 28 II
Ien. № 1141. akt. № 5.

Augsti godājamais

Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g.12.februāŗa ziņojuma Nr.1 norakstu par apstākļiem Baltkrievijā.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

M. Celmiņš

Ministru Prezidents un
Arlietu ministrs.

Augsti godājamam

G. Z e m g a ļ a kungam

Latvijas Valsts Prezidentam.

939

K o n f i d e n c i a l i .

Latvijas Konsulats
Vitebskā.

Vitebskā , I2. februarī 30 .

Augsti godātais Ministru Prezidenta
& Ārlietu Ministra kungs ,

Ziņojums
I.

Lauksaimniecības kolektivizacija Baltkrievijā.

I929.g.beigas & I930.gada sākums paliks mūžam atmiņā Baltkrievijas zemniecībai , pateicoties tām mocībām,kuras tai bija jaizcieš & vēl jacieš sakarā ar lauku kolektivizacijas drudzi,kuru ar vēl nepieredzētu nesaudzību izved valdības varas organi. Zemnieku ciešanas pasaules karā,kā ari pēcrevolucijas pilsoņu kara laikmetā ir nieks,salīdzinot ar to,kas tagad jacieš Baltkrievijas zemniekiem ,sevišķi zemniecības turīgākai daļai.Turīgiem viensētniekiem tagad nopemts viss,kas tiem piederējis :liel- & mazlopi , lauksaimniecības mašinas & vienkārši darba rīki, zirgi, pajūgi & visi labības krājumi līdz pēdejam graudam .Pat kartupeļi ziemas krātuvēs,zemes bedrēs, izrakti & viss tas nodots jaunorganizēto "kolchozu " rīcībā,pie kam,ja trūkst piemērotas noliktavas,labība & kartupeļi sagāsti "kolchozu " centros zem klajas debess. Daļa no labības un

Augsti godātam
H.CELMIŅŠ kungam,
Ministru Prezidentam
& Ārlietu Ministrim.

740

kartupeļiem nodoti lauku kooperativu pārziņā,kuri savukārt to izsniedz pēc oficieli nosacītām normām trūcīgo & viđejo zemnieku masām,lai tie nenomirtu badā.Tā saukti em "kulakiem" t.i.bijuši em turīgiem zemniekiem,no visa atņemtā nekas netiek izsniegts,jo tiem atņemta tiesība uz "pajok"saņemšanu, & tos sagaida neizbēgama bada nāve,kuru vēl paātrinās iestājušais aukstais laiks,jo viņiem atņemtas ari mājas & tie izdzīti zem klajas debess."Kulakus" resp."lišencus"kolektivos neuzņem,tikai viņu manta tiek nodota "kolchoziem"& tos parasti izraida pēc iespējas tālāki no līdzšinejās dzīves vietas.

Zemnieku postsvaldības rīkojumu sekas.

Ceļās jautājums,ar ko izskaidrojama šī vēl nepiedzīvotā & no valsts redzes viedokļa aplamā,postošā nežēlība pret zemnieku šķiru ? Iemesli meklējami centralās valdības uzskatā,ka turīgā zemniecības daļa ir padomju iekārtai naidīga šķira,kura iznīcinama, & tadēļ dotas direktivas,par katru cenu kolektivizēt lauksaimniecību,apvienojot viensētniekus komunās vai "kolchozos".

Ja sprausto piecgadu valsts saimniecības planu attiecībā uz valsts industrializacijun tagad nodomats izvest četros gados,ieskaitot pagājušo pirmo gadu,tad attiecībā uz lauksaimniecības kolektivizaciju dots mājiens izvest to d i v o s &,pēc iespējas,pat v i e n ā gadā. Šim nolūkam Maskavas centralā izpildu komiteja š.g.I.februarī izdevusi oficialu rīkojumu,kurā sacīts,ka lauku kolektivizacijas rajonos tiek atcelti visi zemes ierīcības likumi,kuri paredz viensētnieku saimniecības.Autonomām republiku & apgabalu izpildu komitejām tiek dota tiesība,bez sa-

zināšanās ar centralo valdību,konfiscēt visu "kulaku " mantu ,izraidot tos no republiku vai apgabalu robežām.

Ar šo rīkojumu vissavienības centrlā izpildu komiteja sankcionejusi līdzšinejo autonomo republiku varas organu nesaudzīgo rīcību pret turīgo zemnieku šķiru.

Tagad par"brīvprātīgu " ieiešanu kolchozos nav vairs runa, zemnieki s p a i d u k ā r t ā ,atbalstoties uz likumu,tiek dzīti kolchozos.

Kolektivizacijas gaita Baltkrievijā.

Šeit pievedīsim dažus oficialus datus par strauju kolektivizaciju Baltkrievijā :

Uz š.g.20.janvari lauku kolektivizacija bija sasniegusi

Mogiļevas	okrugā	54,4 %	no	visas	lauksaimn.	derīgas	zemes platības
Minskas	"	46,7 %	"	"	"	"	"
Gomeļas	"	37,7 %	"	"	"	"	"
Oršanskas	"	36,6 %	"	"	"	"	"
Moziras	"	34,6 %	"	"	"	"	"
Vitebskas	"	31,6 %	"	"	"	"	"
Bobruiskas	"	26,4 %	"	"	"	"	"
Polockas	"	21,5 %	"	"	"	"	"

Vietejie varas organi nolēmuši vēl strujāki turpināt lauksaimniecības kolektivizaciju ar tādu aprēķinu,ka lai vēl 1930.g.beigās būtu kolektivizēta visa lauksaimniecība Baltkrievijā.

Neviens nerēķinās ar to,ka šī plana izvešanai radūšies gandrīz nepārvārami šķēršļi sakarā ar jauno kolchozu lauku apstrādāšanu, jo priekš tam trūkst sēklas,mašinas un lopi.

Sēklu trūkums. Sevišķi ass,ja pat katastrofisks stāvoklis radies

7342

sēklu trūkuma dēļ, jo lauksaimnieki, paredzēdami viņu saimniecī - bu neizbēgamo kolektivizēšanu, pasteigušies ko varēja pārdot, vai ari apēst. Bija izdots stingrs rīkojums, ka līdz š.g.IO. februarim vajadzīgais sēklas daudzums par katru cenu jaievāc, caur ko ari izskaidrojama zemnieku labības krājumu atņemšana līdz pēdejam graudam.

Bet kāds tad nu ir patiesais stāvoklis ar sēklām ? Par to spilgtu ainu sniedz sekošie oficialie dati :

Pēc PSRS lauksaimniecības komisariata datiem šo pavasari jaapsēj vismaz 30 miljonu hektaru kolchoziem piederošas zemes. Rēķinot, ka uz katra hektara vajadzīgi I I/4 centneru sēklas (I centners = 6,4 pudi), iznāk, ka nepieciešami 37 milj.centneru, resp.237 milj.pudu sēklu.

Pēc PSRS lauksaimniecības komisariata apgalvojuma, valdība var šim nolūkam dot tikai 2 I/4 miljonu centneru sēklu (no "sovchoziem" & iepirkumiem), viss pārejais kvantums ievācams no zemnieku saimniecībām, & ne vēlāki līdz š.g.IO. februarim.

Nav jabūt paregim, lai pārliecinātos, ka pie tagadejiem saspīlētiem apstākļiem šāda milzīga sēklu kvantuma savākšana ir pilnīgi neizvedams uzdevums, jo pēc oficialiem datiem līdz š.g.20.janvarim RSFS republikā ievākto sēklu daudzums iztaisa tikai Iʒ % no vajadzīgā kvantuma, tā tad tikai astoto daļu. Līdz tam pašam laikam U k r a i n ā bija ievākts I5 % no vajadzīgā daudzuma & B a l t k r i e v i j ā tikai 6 %.

Šie oficialie skaitļi liecina, ka lauku apsēšanas jautājums kolchozos pavasarī būs katastrofisks.

Nupat esam saņēmuši jaunus datus par ievākto sēklu daudzumu Baltkrievijā uz š.g.I.februari. Ievākto sēklu daudzums

uz š.g.I.februari iztaisa 32,7 % no visa vajadzīgā daudzuma.
Šie 32,7 % pēc apgabaliem-okrugiem sadalās sekoši :

Oršanskas okrugā	-45,7%.	Gomeļas okrugā	- 33,8 %.
Mogiļevas "	-42,2%.	Bobruiskas "	- 31,5 %.
Vitebskas "	-40,2%.	Minskas "	- 23,2 %.
Polockas "	-38 %.	Moziras "	- 21,4 %.

Tā tad IO dienu laikā,līdz š.g.IO.februarim,bija jaievāc vēl 67,3 % nomvisa vajadzīgā sēklu daudzuma.Ievērojot to ,ka viss,kas bija iespējams,jau noņemts no lauksaimnieka, šis uzdevums ir pilnīgi neizvedams.

Mašinu & darba rīku trūkums.

Tas pats jasaka ari par lauksaimniecības mašinām & darba rīkiem.Viņu izgatavošana & iegādāšana bija saskaņota ar valsts piecgadu saimniecības planu.Turpretim lauku kolektivizacija nepilnā gadā,ar spaidu līdzekļiem,jau pārsniegusi normu,kas bija paredzēta piecos gados. Tā tad mašinu nav & ari nebūs pienācīgā daudzumā tuvākā laikā.Ja nu vēl ievēro, ka lauksaimnieki,kā jau to atzīmējam pēdejā ziņojumā,priekš ieiešanas kolchozos izpārdevuši pa gabalam mašinu daļas,sadauzījuši & pat pilnīgi iznīcinājuši viņiem piederošās mašinas & darba rīkus,tad aina top vēl bēdīgāka.

Tas pats lauksaimniecības komisariats oficiali ziņo, ka 75 % no visiem traktoriem prasa kapitalu remontu,pie kam liecina,ka līdz š.g.februara mēneša sākumam tikpat kā nekas nav vēl darīts,lai izvestu šo remontu. Vēļ ļaunākā stāvoklī atrodās jautājums par traktoru rezervu daļām : neviena fabrika nav izpildijusi uzdevumu attiecībā uz tām metala trūkuma dēļ. Tautas saimniecības augstākās padomes (VSNH) priekšsēdētajs K u i b i š e v s devis rīkojumu saukt pie atbildības &

944

stingri sodīt vainīgos šinī nolaidībā.Bet vai tas ko līdzēs & vai nav jau par vēlu ? Tautas saimniecības augstākā padome nupat konstatējusi ,ka ja ari uz priekšu bez pārtraukumiem visas attiecīgās fabrikas strādātu ,ari tad vislabākā gadijumā tās nespēs izgatavot vairāk par 50-60 % lauksaimniecības mašinu no visa vajadzīgā daudzuma.

Zirgu & lopu trūkums.

Lai izbēgtu no individuelā nodokļa aplikšanas,Baltkrievijas lauksaimnieki jau divi gadus atpakaļ sāka pārdot zirgus,liellopus & cūkas,tādejādi cenšoties pārvērsties par "bedņakiem" & visslikākā gadijumā par "seredņakiem",t.i. videjiem saimniekiem.

I929.gadā,kad iesākās strauja kolektivizacija Baltkrievijā,zemnieki,redzēdami,ka no kolchoziem nav iespējams izvairīties,pārdeva par nieka cenu pēdejos zirgus & govis, & tukšā sāka iet kolchozos, samaksādami iestāšanos paiju naudā-I20-I50 č.rub. Tadēļ I929.g.beigās Baltkrievijā zirgu skaits samazinājās par 50-60 %,bet liellopu skaits vēl lielākos apmēros. Tikai p.g.decembra mēneša beigās & dažos apvidos š.g.janvara mēneša sākumā valdības organi apķērās & noliedza ,draudot pārkāpšanas gadijumā ar cietuma sodu,zirgu & lopu pārdošanu,pie tās pašas reizes registrējot visus atlikušos lopus.Tagad nu izrādās,ka zirgu trūkums pie lauku darbiem sasniedzis katastrofiskus apmērus.To pasliktinā vēl tas apstāklis,ka šogad Baltkrievijai tiks nodots niecīgs traktoru skaits.Tadēļ zirgu trūkums ļoti sāpīgi atsauksies uz lauku darbiem.

Ievērojot visu augšā sacīto,janāk pie slēdziena, ka nākošā gada raža bez šaubām bailīgi samazināsies.

Dzīve ~~kolchozos~~.

Zemnieku naids pret kolchoziem sevišķi liels

0745

tapēc ,ka līdz šim nav vēl neviena kolchoza,vismaz Baltkrievijā, kurš būtu uzskatams par priekšzīmīgu & kura locekļi būtu apmierināti ar valdošo dzīves kārtību. Mums ir zinami daži kolchozi Vitebskas okrugā.Piem.Sirotinas rajonā kolchoza-komunas locekļi tagad ziemas laikā par nepieciešamu darbu izvešanu saņem IO kap. stundā.Tā tad 8 stundas strādājot tie saņem 80 kapeikas dienā. Pār pārtiku-3 maltītes dienā pie kopeja galda-jamaksā 90 kap. dienā,tā tad iztrūkst IO kap. dienā.Tās vai nu ieraksta algas grāmatiņā kā parādu,kurš būs jasedz vasarā,kad apsolīta lielāka alga,vai ari janostrādā ar virsstundām. Vasarā apsola ari par brīvu apģērbu,bet šim brīdim gādā tikai par apaviem :ādas zābaku vietā izsniedz vīzes ("laptji"),bet ari tās ne vis no liepu mizas pītas,bet gan no bērzu mizas izgatavotas.Bērniem japārtiek no vecāku barības paija ("pajoka") :kas ar to nav apmierināts,tam jašķirās no bērniem & janodod tos audzināšanā bērnu namos ("jasļi"), kuri ierīkoti kolchozu rajonos.

Mogiļevas okrugā kolchozu-komunas locekļiem izmaksā algu I5 rub.mēnesī,pie kam par barību no kopeja katla novelk I3 rubļus mēnesī :paliek pāri sīkiem izdevumiem 2 rubļi mēnesī.Apģērbus jagādā kolchozu valdei,bet līdz šim tā trūkuma dēļ tie vēl nav izsniegti. Apmēram tāda paša kārtība ir ari pārejos okrugos. Atšķirās tikai tās vietas,kur zemnieki,lai gan apvienojušies kolchozu komunās,tomēr turpina dzīvot savās agrākās mājās & mitinās uz sava rēķina. Tādi saņem algu I8-30 rub.mēnesī,bet par to nesaņem apģērbu & paši maksā par normēto "pajok"u,kuru saņem no lauku kooperativiem. Sevišķi smags stāvoklis ir kolchozu "bedņakiem",t.i.nabadzīgiem zemniekiem,par kuriem iestāšanos paiju samaksājusi tuvejā valdības krāj- & aizdevu kase,vai ari kāda cita šim nolūkam pastāvoša organizacija.Viņiem no izpelnītās mēneša

algas ik mēnesi taisa novilkumus, & tapēc tie padoti badošanai vēl lielākā mērā,nekā turīgākie,kuri bijuši spējīgi iemaksāt paiju naudā vai graudā.Tapēc ari pēdejā laikā "bedņaki"ir kļu - vuši par vislielākiem kolchozu pretiniekiem.

Latviešu kolonistu sūrais liktens.

Lauku kolektivizacija ir visļaunāki atsaukusēs uz latviešu kolonistiem,jo latviešu kolonisti,pateicoties aug - stākam kulturas līmenim,piekopa savās saimniecībās racionelas lauksaimniecības metodes.Caur to,salīdzinot ar baltkrieviem, viņi bija kļuvuši daudz turīgāki,ja,gandrīz vai visi pielīdzi - nāti "kulakiem".Vēl nesen latviešu viensētnieku saimniecības tika uzskatītas par priekšzīmīgām, & uz latviešu kolonijām pat sarīkoja lauksaimniecības mācību iestāžu ekskursijas. Aina krasi mainijās,kolektivizacijas laikmetam iestājoties. Tadēļ latviešu lauksaimnieks,pat visnabadzīgākais,ir naidīgi noskaņots pret kolchoziem. Turīgākie,& tādu ir ļoti daudz,aplikti ar individuelu nodokli & ierindoti "ļišencos",t.i.tiem atņemta balss tiesības : ar citiem vārdiem tie atrodās ārpus likuma & kā tādi netiek uzņemti kolchozos.Viņu īpašumi tiek konfiscēti,paši tie tiek izdzīti no mājām & izraidīti kaili,bez kapeikas,no Baltkrievijas. Tagad Baltkrievijā ir daudz latviešu zemnieku ģimenes,kuru vīriešu kārtas locekļi ir iesēdināti cietumos,vai ari izraidīti pie spaidu meža darbiem uz ziemeļiem, & sievietes ar maziem bērniem klejo bez maizes & pajumta ubagodamas. Nelūkojoties uz auksto laiku,kāds tagad iestājies,turīgos latviešu saimniekus izdzen zem klajas debess no mājām,pie kam kaimiņiem piedraudēts zem stingra soda nekādā ziņā tiem nedot pajumti. Mogiļevas okrugā,Bichovas rajonā, G r u d i n o v a s l a t v i e š u kolonijā, latviešu turīgāko lauksaimnieku mājās ,pēc visa īpašuma konfiscēšanas,tikušas sagrautas krāsnis

0497

un izsisti logi,lai piespiestu bijušos īpašniekus atstāt mājas lielā sala dēļ.Turpat pēdejā laikā notikušas vairākas pašnāvī - bas izmisuma & bezizejas stāvokļa dēļ. Mums ir zinami gadijumi, kad latviešu saimnieces,izdzītas no mājām,zaudējušas prātu, bērni atveduši slimās uz vājprātīgo iestādi,bet tur tās,kā "ļi- šenci" ,nav tikušas uzņemtas. Šo bijušo turīgo latviešu lauk- saimnieku vienīgā cerība ir tikt atpakaļ uz dzimteni-Latviju. Š.g.janvara & februara mēnešos konsulatam iesniegušas,neieskai- tot bērnus, I50 pieaugušas personas lūgumus atļaut iecelot Latvijā uz pastāvīgu dzīvi. Lūgumus iesniedz vienīgi tie,kam izdevies noslēpt naudu izdevumu segšanai pie iebraukšanas at - ļaujas & ārzemes pases izdabūšanas,pie kam par ārzemju pasēm valdības iestādes no "ļišenciem" prasa 330 červ.rubļu no kat- ras pieaugušas personas (ari no bērniem,pāri par I6 g.veciem). Nauda jaiemaksā tulīt,pie lūguma iesniegšanas dēļ pases, & to - mēr nav ne vismazākās garantijas,ka pases tiks izdotas :drīzāk otrādi .

Nupat mums nācis zinams,ka daudzi no tiem latviešiem, kuri apmeklējuši konsulatu dēļ iebraukšanas atļaujas izgādāša - nas,apcietināti no G.P.U.organiem & sēž tagad cietumā. Un to - mēr latviešu lauksaimnieki ierodās katru dienu konsulatā ar vaimanām dēļ palīdzības izkļūt ārā no Baltkrievijas.Konsulats pat nevar viņiem apsolīt iebraukšanas atļauju Latvijā,jo daudzi ir tādi,kam pat nav neviena radnieka Latvijā.

Vietejo varas organu naids pret latviešu zemniekiem ir sevišķi liels vēl tadēļ,ka bijuši gadijumi,kad latviešu ko - loniju apkaimē dzīvojošie krievi paziņojuši,ka viņi tikai tad ies kolchozos, ja latviešu zemnieki to darīs.

Zemnieku cerības uz karu.

Savu glābiņu no šī bezizejas stāvokļa Baltkrievijas

zemnieki &,laikam tāpat ari pārejā Padomkrievijā,redz gaidamā karā. Zemnieki bez izņēmuma lolo cerības,ka pavasarī kaimiņu valstis, & sevišķi Polija,pieteiks Padomkrievijai karu. Šīs cerības atvieglina viņu sūro likteni, & viņi visi,kā viens vīrs,gatavojās uz to,lai bez kavēšanās pievienoties uzbrucējiem & kopā ar viņiem uzsākt iznīcinošu cīņu ar tagadejiem apspiedējiem -komunistiem. Uz to visi cerē,par to sapņo & ilgu pilni gaida pavasari. Nav vārdu & spēku,kas satrīcinātu šīs cerības, & ja kāds tomēr cenšās apšaubīt & sagraut šīs maldīgās cerības,to uzlūko par tagadejās varas agentu,vai ari vislabākā gadijumā par cilvēku,kas neredz & nesaprot tuvās nākotnes "politiku." Tā vien šķiet,ka bez šīm kara cerībām Baltkrievijas zamnieks nevarētu vairs tālāki turpināt savu moku pilno dzīvi. Zemnieku vienīgās bažas ir,vai viņa izdomātajs glābejs -ienaidnieks,ienākot Baltkrievijā,neuzsāks izrēķināšanos ar "kolchozņikiem",uzskatot tos par komunisma piekritejiem. Sakarā ar to izplātijušās dažādas aplamas baumas,piem.,it kā pavasarī visus zemniekus-kolchozu locekļus-"štempelēšot", lai tie neiedomātos pārsvieaties ienaidnieku pusē & t.t.

Kareivju novietošana lauku mājas.

Šīs zemnieku cerības uz neizbēgamo karu palielina & apstiprina tas fakts,ka pēdejā laikā Baltkrievijas lauku novados tiek ievietoti dzīvokļos-zemnieku mājās-kareivju partijas. Vietejie varas organi to bez šaubām dara,lai aizsargātos pret zemnieku nemieriem,jo vietejie komisari & citi valdības vīri rēķinājās ar zemnieku sacelšanās varbūtību pavasarī,jo viņiem ir zināms lielais nemiers,kāds valda zemnieku vidū, & tapēc tie jau priekšlaikus gatavojās uz zemnieku nemieru nesaudzīgu apspiešanu. Šim nolūkam tie jau

749

tagad novieto lauku novedos izlases kareivjus.

Cik savādi tas ari nebūtu,bet fakti liecina,ka ari šie izlases kareivji izturās naidīgi pret spaidu kolektivizaciju, jo privatās sarunās zemnieki apgalvo,ka daudzi no šiem kareivjiem ieteicot viņiem turēties cik iespējams pretim kolektivizacijai līdz pavasarim ,jo tad nākšot pārgrozības & agrarpolitikas maiņa.Tādos dzīves apstākļos pašreiz norit dzīve Baltkrievijas lauku novados & sādžās.

Parauga mobilizacija pasta & telegrafa iestādēs.

Naktī uz š.g.IO.februari Vitebskā & tāpat ari citās Baltkrievijas pilsētās notika pasta & telegrafa iestāžu parauga mobilizacija. Plkst.I2 naktī kara daļas ieņēma pastu & telegrafu, & visi telegrafa aparati vairāku stundu laikā tika pārņemti no kara telegrafistiem.Pasta & telegrafa civilierēdņi tika automobiļos aizvesti uz tuvejām ciemu pasta & telegrafu nodaļām sevišķu izdevumu izpildīšanai.Sakarā ar šiem manevriem pilsētās cirkuleja baumas par kara iesākšanos &t.t.

"NEPA"atlieku iznīcināšana.

Ari Baltkrievijas pilsētās dzīve palikusi nepanesama.Privattirdzniecība,sākot ar jauno gadu,pilnīgi iznīcināta,mazie tirgotaji (sīktirgotaji) visi apcietināti & sabāsti cietumos kā ļaunprātīgi parādnieki,jo neviens no viņiem nebija spējīgs samaksāt uzliktos nodokļus. Sakarā ar jaunās politikas kursu-"kulaku" & "nepmaņu" iznīcināšanu- tagad notiek papildu aplikšana ar nodokļiem ("dooblažņije").Apliek papildam visus tos,kas tirgojušies ,vai ari strādājuši kā privatuzņēmeji pēdejos trīs gadus, & ari tos ,kuri jau likvidējuši savus uzņēmumus gadu vai divus gadus atpakaļ. Šī rīcība tiek izskaidrota ar to,ka nodokļu inspektori,vai ari,kā te viņus sauc,"fininspektori",bijuši labās opozicijas piekritēji & tapēc saudzīgi

#150

apgājušies ar tirgotajiem & privatuzpēmejiem.Papildu noddk - ļi par pagājušiem trim gadiem ir tik milzīgi lieli,ka tos nomaksāt nav iespējams.Tas tiek darīts ar nolūku,lai tiktu klāt pie visas agrākos,tā saucamos "nepa"gados iekrātās mantas konfiscēšanas.Sākot ar š.g.I.janvari tā sauc."viegl ā kavalerija ",sastāvoša no "komsomoļciem",kopā ar "trieciemu brigadēm" ,sastāvošām no strādniekiem-komunistiem, G.P.U. aģentu & milicijas pavadībā vai ik naktis iebrūk bijušo "nepmaņu " dzīvokļos,kur konfiscē visu dzīvokļu iekārtu , nemaz nerunājot par dārglietām & naudu,kura tiek noņemta līdz pēdejam kapeikam.Ari gredzeni no pirkstiem & auskari no ausīm tiek atņemti & ,pēdīgi,izkratītie & aplaupītie tiek izdzīti no dzīvokļiem uz ielas,neizslēdzot slimniekus , ja tādi atrodās "nepmaņu" ģimenēs,resp.dzīvokļos.

Sākot ar š.g.I.februari noliegti pilsētās tirgi.Zemnieki drīkst savus produktus nodot vienīgi kooperativiem par zemām normētām cenām.Kā rezultats ir visu lauksaimniecības produktu galīga izzušana :sviests,piens nav tagad nekur vairs dabūjams,pat kooperativos ne.Pienu izdod tikai maziem bērniem no I/4 -I/2 litra dienā.Zemnieku,kuru noķer piena pārdošanā privatām personām,soda pirmo reizi ar 50 rubļiem soda naudas,bet tālāk ar cietumu & īpašuma konfiscēšanu.

Namu municipalizacija. Pagājušā gada beigās Baltkrievijas pilsētās tika municipalizēti lielāki nami,t.i.tie nami,kuri līdz šim bija palikuši neaizkārti viņu īpašnieku rokās.Pie tam namu īpašniekiem,kā ari dzīvokļu nomniekiem,ja tie nepiede - rēja pie darba ļaužu šķiras,bija jaizvācās no municipalizētiem namiem trīs dienu laikā,neraugoties uz to,vai tie

751

atraduši kādu sturīti ,kur nomesties,vai ne.Ir bijuši daudzi gadījumi,kad slimnieki gultās izlikti uz ielas.Protesti & lūgšanas nav līdzējuši.

Šinīs dienās sagaida jaunu rindu namu municipalizēšanu. Municipalizēti tiks visi tie mazie nami,kuru apdzīvojamā platība pārsniedz 25 kub.metrus.Viss tas tiek darīts,lai iegūtu ienākumu priekšmetus,jo naudas trūkums ir ārkārtīgi liels.

Industrializacijas zelta fonds. Rupat iet runa par industrializacijas zelta fonda radīšanu.Iedzīvotaji tiek uzaicināti "brīvprātīgi"nodot visus zelta & sudraba priekšmetus,kuri atrodās vēl viņu īpašumā.Visi ļoti labi saprot,ko nozīmē šī "brīvprātīgā" nodošana.Visi sagaida dzīvokļu masu kratīšanas pēc vērts lietām.Lombardiem dots rīkojums pārtraukt ieķīlāto vērtslietu izdošanu.Tāds pats rīkojums dots Baltkrievijas valdības komisijas veikaliem attiecībā uz pārdošanai nodotām zelta & sudraba vērtslietām. No jauna sācies vērtslietu slēpšanas drudzis.

Daugavas plostnieku skola. Pagājušā gadā Vitebskā tika noorganizēta p l o s t n i e k u s k o l a priekš plostniekiem,kuri pavasarī pavadīs,resp.pludinās,pa Daugavu kokus uz Rigu.Š.g.marta mēnesī beigsies teoretiskais kurss & skola dos pirmo kursantu izlaidumu.Navigacijai atklājoties šīs skolas audzekņi kopā ar diviem instruktoriem tiks izmantoti kā plostu pavadoņi uz Rigu.

Pēc ienākušām ziņām,šī skola,bez specielu zinību pasniegšanas plostošanā,piegriezusi ari lielu vērību "politgramotai. "

Izlietojot gadījumu,lūdzu Jūs,ļoti godātais Ministru Prezidenta & Ārlietu Ministra kungs,pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu.

H. Ruņģis
Konsuls.

Latvijas sūtniecība
P. S. R. S-bā.

Légation de Lettonie
près l'U. R. S. S.

№ 104/sec.

Maskavā, 1930 g. 11. martā.
Moscou,

752

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1930 g. 14.III.
Ien. № 1966 akt. № 5.

Konfidenciali.

Augsti godātais Prezidenta kungs,

Pagodinos piesūtīt šeklāt politisko ziņojumu par pagājušo 1929.gadu.

Izlietojot šo gadījumu, pagodinos lūgt Jūs, augsti godātais Prezidenta kungs, saņemt manas patiesas un dziļas cieņas apliecinājumus.

Sūtnis PSR Savienībā.

ug. god.

G. Z e m g a l a kungam,

Valsts Prezidentam.

Konfidenciali. 753

Politiski-saimnieciskais pārskats par PSR Savienību 1929.gadā.

I.

Pagājušais gads visā PSR Savienības politiskā, it seviški saimnieciskā attīstībā radījis vēsturisku lūzumu. Līdz šim padomju valdība apmierinājās ar jau pastāvošās iekārtas socializēšanu, bet tagad viņa pemas PSR Savienības līdzšinējo saimniecisko iekārtu salaust un izveidot par modernu rūpniecisku un rūpnieciski-agraru valsti uz visjaunākas technikas principiem.

Lai tādu grandiozu uzdevumu veiktu, tad vispirms vajadzēja noskaidrot, tīrīt, vienot un disciplinēt valdošo komunistu partiju un nostiprināt proletariata diktaturu. Komunistu partijā pēc Ļeņina nāves bija radušies dažādi novirzieni, no kuriem visievērojamākie ir labais novirziens ar bijušo arodnieciško organizāciju priekšnieku Tomski, komunisma teorētiķi Bucharinu un tautas komisaru padomes priekšsēdētāju Rikovu priekšgalā. Labā novirziena komunisti uz grandiozo PSR Savienības saimnieciskās rekonstrukcijas darbu skatījās kritiski un tadēļ visā reformu gaitā ieteica mērenību. Lauksaimniecības kolektivizācija un industrializācija javeicot bez seviškiem spaidiem no valdības puses, jo tanī pašā laikā varot pastāvēt un turpināt savu darbu ari individuelās saimniecības. Kooperatīvi un kolektivsaimniecības, kurām komunisms paredz spīdošu nāktoni, ar laiku aptvertot un absorbētot ari individuelās saimniecības, kuras pašas atrastot par labāku pārveidoties par kolektivsaimniecībām. Tādiem uzskatiem nepiekrita partijas diktators Staļins. Labais novirziens dodot valu attīstīties kapitalismam, jo zemnieks-individualists esot noteikts kapitalists. Kamēr zemnieku individuelās saimniecības netikšot apvienotas kolektivsaimniecībās, tamēr padomju diktaturai draudot briesmas no zemnieka-individualista. Labais novirziens novērtējot par zemu iekšējā ienaidnieka spēkus, un atstādams individualsaimniecības un uzņēmumus, izaudzinot un stiprinot šķiru, kura apdraudot proletariata diktaturu. Cīņa ar labo novirzienu izbeidzās ar to, ka Rikovs, Tomskis un Bucharins bija piespiesti atklāti novembra-decembra PSR Savienības Centrālās komitejas kongresā savus uzskatus atzīt par maldī-

754

giem un pieņemt Staļina mācības.

Kreiso novirzienu reprezentēja Trockis, kuram bija daudz piekritēju, seviški militārās aprindās. Kreisā novirziena teorētiķi sludina, ka PSR Savienības proletariats pats ar saviem spēkiem nespējot realizēt socialistiski-saimniecisko iekārtu, noliedza, ka zemnieku intereses varēšot saskaņot (smička) ar pilsētu proletariata interesēm un visus zemniekus sadalīja tikai divās šķirās - nabadzīgos un kulakos (lielsaimniekos). Trockisti visas cerības lika uz vispasaules, seviški Vakareiropas, proletariata revoluciju.

Ar kreiso novirzienu Staļins izrēķinājās ātrāki nekā ar labo novirzienu. Pagājušā gada janvara beigās valdība arestēja kādus 15o nelegalas trockistu organizācijas biedrus, kurus apvainoja par revolucijas un pilsoņu kara sagatavošanu. Ari pats Trockis tika arestēts un beidzot izsūtīts uz Turciju. Vēlāk no trockisma atteicās Serebrjakovs, Radeks, Preobraženskis un Smilga. No ta laika par trockistiem PSR Savienībā maz vairs dzirdams, vismaz viņi atklāti nekur neuzstājas. Izrādījās, ka vēl nesen visvarenais sarkanās armijas dibinātājs un organizētājs bija vājš politiķis un vēl glēvāks cīnītājs. Viņš no padomju skatuves nozudis un nezin, vai kādreiz vairs atgriezīsies.

Nobīdījis pie malas labā un kreisā novirziena vīrus, Staļins izvērtās par visspēcīgāko diktatoru, kuram seko viss lielais komunistu bars - tā sauktais purvs (boloto), kuriem pašiem nav nekādu personīgu uzskatu, ne spriedumа un tadēļ iet līdzi uzvaretājam. Tagad tikai Staļinam un viņa piekritējiem ir monopols uz patiesību un Marksa-Ļeņina mācību pareizu izpratni. Lai savu stāvokli idejiski vēl vairāk nodrošinātu, tad gandrīz visa vecā komunistu revolucionaru garde, Ļeņina cīņu biedri, ir nobīdīta pie malas, vai ari atstāti nesvarīgos amatos. Viņu vietās ielikti jauni spēki, kuri gan piedalījušies tikai pēdējo desmit gadu pilsoņu karos, bet ne senākā zemgrīdes darbībā, trimdas grūtībās un postā. Kamēr vecā komunistu garde baudījuse ari vispusīgo buržujisko izglītību, iepazinusēs ar okcidenta kulturu un tadēļ viņu smadzenes ir apgrūtinātas ar "nevajadzīgu" idejisku balastu, tamēr jaunajiem darbiniekiem ir gandrīz tikai vienīgi "gudru daroša" komunistiskā-politiskā izglītība un stingri marksistiskais pasaules uzskats, un Ļeņinisma izpratne. Te japiezime, ka par "leninismu" komunisti

755

apzīmē saimnieciskās un sabiedriskās dzīves socializēšanas paņēmienus pie pārejas no kapitalistiskās uz socialistisko iekārtu.
Uzmācas gan jautājums, vai šie jaunie proletariata vadoņi būs intelektuāli un moraliski pilnvērtīgi, resp.vecajiem komunistu vadoņiem līdzvērtīgi. Esmu šos jautājumus dažreiz uzstādījis tagadējiem vecajiem komunistu vadoņiem, kuri atbild ar noteiktu "ja". Lai gan jaunajiem trūkstot veco komunistu piedzīvojumu un daudzreiz ari zināšanu, tad tomēr jaunie esot piedalījušies pilsoņu karā un tagadējie politiskā, saimnieciskā un idejiskā dzīvē attīstības "tempi" (ļoti iemīļots komunistu vārds) esot tik strauji, ka pēdējie desmit gadu pārdzīvojumi varot ar uzviju atvietot un atsevrot iepriekšējos vairākus desmit gadu piedzīvojumus.

Otris iemesls atbildīgo darbinieku izvēlei no jaunajiem gan būs tas, ka vadoņi kā komunisma fanatiķi ar šaurāku specialu izglītību, tiešām var būt energiskāki un nesaudzīgāki spraustо mērķu sasniegšanā, nekā tādi, kuru fanatismu vājina plašāks idejisks redzes aploks. Tā tagad gandrīz vai visi vecās komunistu gardes vīri nobīdīti pie malas mazāk svarīgākās lietās un viņu vietu ieņem jaunie spēki. Vēl ievērojams tas, ka jaunā krievu inteligence , resp.izglītotākie darbinieki, esot pa daļai amerikanizējušies. Viņu vispārējā izglītība ļoti aprobežota,bet savu specialo arodu saprotot pietiekoši labi.

Staļins uzskata socialisma realizāciju PSR Savienībā ne tikai par iespējamu, bet pat par nepieciešami vajadzīgu. Visas krievu tautas un strādnieku saimnieciskais stāvoklis ir pavisam neapskaužams, bet dzīve traucas uz priekšu. Ja pielaistot vēl ilgāki "nepa" darbošanos, tad varētot izaugt un nostiprināties kapitalistu šķira - tirgotāji un citi uzņēmēji pilsētās un zemturi uz laukiem; viņi nodibinātu sakarus (smička) un tad tie apdraudētu proletariata diktaturu.

Bet tagad jau esot radīti priekšnoteikumi socialisma realizēšanai. Visas zemes, nekustamo īpašumu un fabriku, visu ražošanas līdzekļu un banku nacionalizācija, ārējās un iekšējās tirdzniecības monopols, visas valsts varas koncentrēšana proletariata diktaturas rokās, u.t.t., esot tādi faktori, kuri pilnīgi nodrošinot socialisma iekārtas realizācijas iespējamību. Priekš Staļina virziena nav no svara vispārīgi ražības pieaugums, bet proletariata socialistisko poziciju stiprināšana, ne saimnieciskā uzbūve vispār, bet socialistiskā uzbūve, tas ir tāda, kura nostiprina proletariata diktaturu un dod saimnieciskās dzīves soci-

1956

alistiskiem elementiem pārsvaru pār privatsaimnieciskiem elementiem. Habais novirziens atzina, ka partija esot radījusi "feodali-militaru zemniecības eksploatāciju un lielus nodokļus, t.i. zem tagadējā režima rūpniecības proletariats nežēlīgi izmantojot zemniekus: "dzirkļu" asmeņi ir viens no otra lielā atstatumā, konkreti runājot, cenu starpība starp lauksaimniecības un rūpniecības ražojumiem ir liela rūpniecības proletariatam par labu - un "smička" starp pilsētu un laukiem ir grūti realizējama. Stalins nemas pierādīt, ka rūpniecības proletariats nebūt neizmantojot zemniekus un ka ari zemniekiem oktobra revolucija devusi lielus labumus, kas gan grūti saskatams.

Otrs partijas idejiskās stiprināšanas līdzeklis ir partijas aparata tīrīšana, resp. dažādo administratīvo un saimniecisko iestāžu ierēdņu politiskā pārbaudīšana un nederīgo izslēgšana, resp. atlaišana no vietām. Tīrīšanu izdarīja partijā, komsomoliešos un pat augstskolās un tādā kārtā tiek izslēgti vairāk tūkstošu biedru. Tīrīšanu izdarīja ne tikai komunistu partija, bet ari pārvaldības aparatā un universitātēs. No Maskavas Universitātes 100 profesoriem par derīgiem atzīti tikai 2o. Tīrīšana ir process, kuru izdara laiku pa laikam vairāk reizes par gadu.

Pagājušā gadā bijis komunistu partijā 1.529.28o biedru; no viņiem 61,6% strādnieku, 21,5% zemnieku, 15,6% ierēdņu. PSR Savienības armijā bijis 18,1% strādnieku, 71.3% zemnieku, 1o,6% citi pārējie; 2o% no visiem bijuši komunisti. Pēc tautībām krievu 64,8%, ukraiņu 17,4%, baltkrievu 4,2%, žīdu 2,1%, citu 11,5%. Armijā analfabētu vairs neesot. Pa dienesta laiku armijā kareivjus ne tikai politiski "izglīto", bet ari sagatavojot par kolektīvo saimniecību darbiniekiem - traktoristiem, mechaniķiem u.t.t. Par gadu no kareivjiem sagatavojot ap 1oo.ooo.- "kolchozniku".

Sādžu padomēs ievēlēti 9o5.ooo.- locekļu, no tiem 81% vīriešu un 19% sieviešu. No ievēlētiem - zemnieku 87,3%, laukstrādnieku 5%, citu strādnieku 2,3%, skolotāju un ārstu 2,%, citu 3,4%. Komunistu 14,5%. Sakarā ar valdības cenšanos iznīcināt kulakus, valdība devusi rīkojumu pārvēlēt tās sādžu padomes, kurās nebūtu diezgan daudz komunistu - kolektivo saimniecību piekritēju.

Pilsētu padomēs ievēlēti 8o.ooo.- locekļu, no tiem 72,3% vīriešu, 27.7% sieviešu; pēc sociālā stāvokļa strādnieku 54,4%, no

756a

tiem fabriku strādnieku 44,3%. No visiem 45,5% komunistu un 7,2% komsomolu; 47,3% bezpartējisko.

Interesanti atzīmēt, ka PSR Savienības iedzīvotāju skaits vēl vienmēr ikgadus pieaug par 3 - 3,5 miljoniem. Uz š.g.1.janvara iedzīvotāju skaitu rēķina uz 157,3 miljoniem, no kuriem ap 3o miljonu dzīvo pilsētās un 127,3 miljoni uz laukiem. Dzimstību skaits uz laukiem Eiropas Krievijā druscin pamazinājies - 33 no looo, bet visā PSR Savienībā vēl turas uz 46 no looo. Maskavā un Ļeņingradā dzimstību skaits noslīdējis uz 25 no looo. Pilsētās lieliski pieaudzis abortu skaits, bet uz laukiem abortu skaits vēl mazs.

PSR Savienības delegātu kongress tika noturēts Maskavā no 2o - 28.maijam. Kongresā apsprieda un delegātiem galvās iekala jaunos lozungus: socialistiska rūpniecības izbūve un lauksaimniecības industrializācija pēc piecgadu plāna. Piecgadu plānveidīgais saimnieciskais plāns ir lieliska saimnieciskās dzīves programa, kādu nolemts realizēt sākot ar 1928/29 un beidzot ar 1932/33.gadu. Šinī plānā katru gadu katrai saimnieciskai nozarei paredzēts zinams budžets un uzdevums, kura izpildīšanu kontrolē salīdzinot ar tā sauktiem kontroles skaitļiem, tas ir, paredzētiem uzdevumiem. Lieliskā plāna nolūks - ir padarīt PSR Savienību pilnīgi neatkarīgu no ārzemēm un pacelt viņas iedzīvotāju labklājību. Piecos gados Padomju Savienības rūpniecību grib attīstīt tādos apmēros, kuri pārsniedz Eiropas veco rūpniecības stāvokli. Lauksaimniecībai no individuelās sīksaimniecības japāriet uz kolektivām lielsaimniecībām vai "graudu fabrikām", kur visi lauku darbi tiks padarīti mašinām. Jau 193o.gadā strādāšot 9o.ooo traktoru. Pēc Kržižanovska, Rikova un Kuibiševa tēzēm 5 gados tautsaimniecībā tiks ieguldīti 65 miljardi rubļu: 16 miljardu rūpniecībā, kuras produkcija 5 gados pieaugšot vērtībā no 18 uz 43 miljardiem (1933.g.) un 23 miljardi ieguldīšot lauksaimniecībā, kuras produkcija 5 gados pieaugšot no 17 uz 27 miljardiem. Tautas ienākumi kopvērtībā pieaugšot no 24 uz 50 miljardiem. Rūpniecības strādnieku reālā alga pacelšoties par 71%, bet lauku iedzīvotāju par 67%. Lieliskā plāna realizācijai būšot vajadzīgs tikai 5 - 6 miljarda rubļu iekšēja aizņēmuma. Pēc pieciem gadiem PSR Ssavienības

957

izveduma vērtība būšot par 2 milrad.rubļu un ieveduma - par 1,7 miljard. rubļu, tā tad aktīvs 3oo.miljonu rubļu. PSR Savienības rūpniecība pate tad gandrīz pilnīgi apmierinās iekšējās tirgus prasības. Pagājušā gadā PSR Savienība esot ražojusi jau 4 miljoni tonnu čuguna, ogļu 4o.milj.tonnu un traktoru 3.ooo.-, bet 1932/33 gadā ražošot 17.miljonu to čuguna, loo milj.to ogļu, 2oo.ooo traktoru, 2 - 3oo.ooo automobiļu.

Piecgadu plāns izstrādāts divos variantos, no kuriem viens aprēķināts 5 normālās ražas gadiem un otrs 6 gadiem, ja šinī laika sprīdī būtu kāds neražas gads.

Lai paceltu darba ražīgumu, tad jau 1929.gadā pakāpeniski sākaievest nepārtraukto darba nedeļu. Katrs strādnieks strādā tikai 4 dienas, bet piekto dienu ir no darba atsvabināts. Svētdienas un svētku dienas tiek atceltas; no 365 gada dienām 36o ir darbdienas un tikai 5 revolucijas svētku dienas, kuras svēta visi. Ta tad 2o% no visiem strādniekiem ikdienas ir brīvi, bet par to tad atlikušie strādā pastāvīgi un darbs fabrikās un valsts iestādēs nevienu dienu netiek pārtraukts. Ar jaunās kārtības ieviešanu tiekot pieņemti darbā 6oo.ooo strādnieku vairāk, kas samazinot ievērojami bezdarbnieku skaitu.

Visas rūpniecības pamatā ir likta smagā rūpniecība, kurai jāapgādā par ražošanas līdzekļu - mašinu, seviški lauksaimniecības mašinu - traktoru, pļaujmašinu un kuļmašinu izgatavošanu. Arkārtīgos apmēros paplašinamai rūpniecībai vajadzīgi desmītiem, pat simtiem tūkstošu inženieru un techniķu. Padomju valdība nodibinājusi un vēl nodibina ~~vēl~~ daudz skolas technisko spēku sagatavošanai. Apstākļu pazinēji stāsta, ka ar jaunizlaižamo inženieru skaita ārkārtēju palielināšanu vēl lielākā mērā samazināts mācību kurss attiecīgās iestādēs. Tāda izglītības politika atbilst ari komunistu nivelācijas un vienlīdzības tieksmēm. "Inteligencei" socialisma tēvijā neesot vietas. Nelaime tikai tā, ka gribot negribot par vadošiem techniskiem spēkiem ir japieņem cara laika krievu un seviški ārzemju specialisti, kuri dabujuši augstāku izglītību. Te nu rodas aizdomas, ka specialisti, seviški ārzemnieki, slepeni kaitējot un sabotējot krievu rūpniecībai. Rikovs nesen kādā inženieru un techniķu sapulcē apgalvoja, ka bijušie Kaukaza naftas avotu īpašnieki caur bijušo Anglijas

sūtni Hodžsonu esot "kaitētājiem" inženieriem izmaksājuši 8o.ooo mārciņu sterliņu. Tagad komunistu valdība prasa, lai inženieri-specialisti iestātos komunistu partijā, jo politiska neitralitāte zinātniskā un praktiskā darbā esot absurds.

Lauksaimniecība PSR Savienībā līdz šim bijusi uz daudz zemākas attīstības pakāpes, nekā kādā citā Eiropas valstī. Pa pasaules kara laiku lauksaimniecības stāvoklis vēl lielā mērā pasliktinājies mājlopu, sevišķi zirgu skaita, samazināšanās un mašimu trūkuma dēļ. Vēl gadu atpakaļ PSR Savienībā apstrādātās zemes platība iztaisīja tikai 9o% no tās platības, ko apstrādāja pirms kara; kamēr priekš kara caurmērā uz katra iedzīvotāja iekūla ap 38 pudu labības, tagad iekuļot tikai 3o pudu.

Ar oktobra revoluciju pie valdības stūres nāca komunisti, bet marksistiem vispār, ka zinams, nekad nav bijis vienprātības uzskatos par zemnieku lomu un ierīkošanu iecerētā socialisma valstī. Gluži pretēji socialistu apgalvojumiem, zemes īpašumi ne tikai nekoncentrējas, bet arvien jo vairāk sadalās un patstāvīgu zemes īpašnieku skaits pieaug. Lai gan ari lauksaimniecībā un pie zemes apstrādāšanas ari mašīnām vienmēr pienākas lielāka loma, tad tomēr zemnieki-individualisti maz cenšas savas saimniecības apvienot kopējā saimniecībā, kuru būtu izdevīgi apstrādāt ar mašīnām, kuras atsevišķam zemniekam par dārgām.

Ari lielinieciem valdības grožus saņemot, nebija nekādu noteiktu uzskatu agrarpolitikas jautājumos. Viņi tad vēl nedomāja, ka ari lauksaimniecību var mechanizēt un visu lauku dzīvi ievadīt socialisma virzienā; viņi apstrīdēja un noliedza socialistu-revolucionaru uzskatus, kuri bija pārņēmuši slavofilu idejas un cerēja, ka krievu sādžu ~~zemnieks~~ semes iekārtu var pārveidot par modernām kolektīvām saimniecībām uz socialisma pamata. Noteiktas agrarpolitikas trūkums bija izmanams visos pirmos desmit lielinieku valdības gados. Pēc kara komunisma sākās jaunā saimnieciskā politika (neps) kur privātai ierosmei deva zinamu brīvību, sevišķi uz laukiem. Jaunā saimnieciskā politika atdzīvināja zemes un pilsētas ražojos spēkus un līdz ar to sāka atspirgt un nostiprināties pilsoņu šķira pilsētās un uz laukiem. Tie, kas pēdējos desmit gadus dzīvojuši PSR Savienībā stāsta, ka sākot ar nepa ieveša̧nu PSR Savienībā

759

saimnieciskais stāvoklis ievērojami uzlabojies.Bet atspirgusē pilsonība un seviški turīgie zemnieki apdraudēja proletariata diktaturu. Sākās nepamaņu aresti pilsētās un turīgo lauksaimnieku apspiešana nodokļiem. Valdības nacionalizēto rūpniecības ražojumu pašizmaksa iznāca par daudz augsta un nestāvēja nekādā samērā ar lauksaimniecības produktu pašizmaksu. Tadēļ valdība par lauksaimniecības produktiem noteica cietas cenas, kuras bija daudz zemākas, nekā labības cenas brīvā tirgū. To valdība darīja ne savā, bet savas stutes, pilsētu proletariata, labā, jo labība tika nodota valsts kooperatīviem, kuri tapat par zemām cenām proletariātam pārdeva maizi un citus produktus. Zemnieki atsacijās par tādām zemām cenām savu labību pārdot un jau 1927.gadā sākās labības rekvizicijas. Sēkas ~~les~~ bija tās, ka zemnieki tagad vairs necentās savu sējumu platību paplašināt, jo sūti grūti iegūto ražu valdība rekvizēja par pusbrīvu, dažreiz par piekto daļu no īstās vērtības par labu pilsētu proletariatam. 1928.g. labības rekvizicija jau izvērtās par turīgāko zemnieku izlaupīšanu.

Zemnieku un pilsētu proletariata intereses ļoti asi saduras jaunais kakla kungs - pilsētu proletariats nesaudzīgi izmantoja zemniekus. "Strādnieku un zemnieku"valdība nebija nekāda "zemnieku" valdība, bet gan pilsētu proletariata uzkundzēšanās. Proletariata diktatura gan var atņemt zemniekam jau saražoto labību, bet viņa nevar piespiest ari uz priekšu strādāt par velti proletariata labā tik ilgi, kamēr zemnieks paliek uz savas zemes un brīvs. Proletariata diktaturai bija jarēķinājas ar savas līdzšinējās lauksaimnieciskās politikas sekām - un jaiet pa iesākto ceļu vēl soli tālāk - jaatņem viņu zeme un japiespiež iestāties jaunradamās kolektīvās saimniecībās.

Tagad komunisti pārņēma slavofilu idejas un socialistu - revolucionāru agrāro programu, kura bija vienīgā izeja no paredzamā maizes bada.

Pārejot kolektīvās saimniecībās zemnieks-individualists zaudē savu neatkarību, vairs nebauda sava personīgā darba augļus, bet tiek pilnīgi pielīdzināts pilsētu fabriku strādniekiem. Tiek atjaunota dzimtbūšana, vai vismaz klaušu laiki, gan īsti modernā veidā. Tas tomēr zemniekiem jaunās kolektīvās saimniecības nepadara mīļas. Neskatoties uz lielo trūkumu sādžās, krievu zemniekā tieksmes pēc patstāvības ir ļoti

960

stipras. Energiskākie zemnieki, ka zinams, jau sen centušies atsvabināties no sādžu zemes kopīpašuma un nostājušies darbā un dzīvē pilnīgi patstāvīgi. Lieliniekuvaldīšanas laikā ari uz laukiem apstākļi bija lielā mērā pārgrozījušies. Vēl 1913.g. lielgruntnieki pārdeva 47%, turīgie zemnieki 34% un vidējie un nabadzīgie zemnieki 14,7% no viņu ražotās labības tirgū. 1928.g. lauksaimniecības jau agrāk kolektīvais sektors, vai tā sauktās valsts un kolektīvās saimniecības ražojušas 47%, lielzemnieki (kulaki) 2o% un vidējie un sīkzemnieki 11,2% no visas tirgus labības. Bet 1929.gadā, ka Staļins apgalvo, valsts un kolektīvās saimniecības ražojušas ne mazāk kā 4oo miljonu pudu (par 2oo milj.mazāk nekā pavisam ražojuši lielzemnieki 1928.g.) un tirgū laiduši 13o miljonu pudu, tas ir vairāk nekā tirgum ražojuši lielzemnieki 1927.gadā. 1930.gadā valsts un kolektivsaimniecības ražošot ne mazāk kā 7oo milj.pudu un tie tirgū varēšot laist ne mazāk ka 2oo milj.-onu pudu - daudz vairāk nekā kulaki lielzemnieki varēja pārdot 1927.gadā. Staļins saka: "Tagad mums ir materials pamats priekš tā, lai lielzemnieku (kulaku) saimniecību vietā nostādītu valsts un kolektīvas saimniecības. Tapēc mūsu uzbrukumam kulakiem (lielzemniekiem) paredzamas drošas sekmes". Tagad jaiet kulakiem "uz ādas", ja runājam par patiesu uzbrukumu, bet nevajaga aprobežoties ar tukšām deklamacijām pret kulakiem. Tapēc mēs beidzamajā laikā no lielsaimnieku (kulaku) eksploatatorisko tieksmju aprobežošanas esam pārgājuši uz lielzemnieku šķiras likvidāciju".

Staļina vārdi nav bijuši tukši draudi: nāca viens pēc otra dekreti, kuri sādžu padomēm uzlika par pienākumu atņemt kulakiem ne tikai visu viņu kustamo un nekustamo īpašumu un to nodot jaunradamajiem, vai esošiem kolektīviem, bet ari pašas kulaku gimenes, galīgi aplaupītas, ziemas laikā tika izsviestas no mājām. Pie tam kulakam nav tiesības ne iestāties kolhozos (kolektīvās saimniecībās) ne palikt uz dzīvi savā pagastā. Tā kā PSR Savienībā esot ap 25 miljonu individuālo saimniecību un no viņām ap 4 miljonu tā saukto kulaku (turīgo zemnieku) saimniecību, tad desmitiem miljonu cilvēku tiek vismežonīgākā kārtā izlaupīti, padarīti par beztiesīgiem valsts varas objektiem un tad padzīti no tā stūriša, kuru viņi sūri grūti strādāmi padarījuši par ienesīgām saimniecībām. Laikam gan visā pasaules vēsturē nav līdzīga gadījuma, kur valdība, miera laikā,

761

vienai daļai savu pilsoņu par spīti tiesai un taisnībai, atņem tiesības, visu mantu un iespēju eksistēt. Te starp citu rodas ari tie simti tūkstoši pamesto klaidoņu-bērnu, kuri reizēm apdraud sabiedrisko mieru un drošību.

Padomju prese vienmēr raksta, ka zemnieki ar varu spiežoties un dzenoties kolektīvās saimniecībās bet nekad neraksta ne vārdiņa par to, ar kādiem drakoniskiem līdzekļiem atseviškās, seviški labakās, saimniecības tiek iznīcinātas un ka kolektīvās saimniecības ir vienīgā izeja, ka zemnieks var cerēt vēl dzīvot.

Kā latvju kolonisti stāsta, tad kolektīvās saimniecībās neviens labprāt negribot iestāties. Sādžu sapulcēs, kur vietējie komunisti uzaicinot nodibināt kolektīvās saimniecības, neviens nedrīkstot komunistiem pretoties. Pašos kolektīvos zemniekus ne sagaidot nekāds liels prieks. Negribēdami savu kustamo inventaru, lopus un labības sēklu atdot par velti kolektivam, zemnieki cenšoties savu mantu izputināt un izpārdot. Viņi kolektīvos iestājoties tapat bez kādas mantas, ka nabagie. Kolektīvā zemnieks strādā par dienas algu, bet izmaksā naudā vai graudā tikai pusi no aprēķinamās algas. Rudeni notiekot norēķināšanās: vispirms jaaizmaksā par valsts dotām mašinām un par sēklu; janomaksā algotiem techniskiem spēkiem, pārvaldniekiem, janodod pēc nolīguma zinama labības daļa valdībai un dažādiem kooperatīviem, kuri piegādā kolhozam dažādas preces; jāapgādā nespējnieki un tik pašās beigās atlikumu sadala pašiem dalibniekiem un šis atlikums parasti ne esot liels. Tādēļ kolhozu sastāvs pastāvīgi mainoties: vieni izstājoties un aizejot un citi nākot viņu vietā. Pastāvīga dalibnieku izstāšanās un jauniestāšanās nevar sekmēt kolektiva uzplaukšanu. Redzams, ka vairums kolhoza dalibnieki ir cilvēki, kas tur iestājušies ne aiz pārliecības un gribas strādāt, bet slepenā cerībā, ka "kronis", resp. kolhozs tagad gādās par viņu materialo labklājību (iždivenije). Daudzi bijušie kolektīva dalibnieki sakot, ka labāk viņi zemes gabaliņu apstrādāšot ar lāpstu, bet kolektīvā gan vairs neiešot.

Šogad no pilsētu proletariata izsūtīja uz laukiem 25.ooo strādniekus, kuri tika iepriekš apmācīti par kolektīvu vadītājiem. Labi saprotams, ka zemnieki šos savus jaunos pavēlniekus nesaņem seviški draudzīgi.

Vai kolektīvas saimniecības attaisnos uz viņām liktās cerī-

762

bas saimnieciski un politiski, to rādīs nākotne. Seviški no svara esot tas, ka zemnieki tagad kolektivos tiek organizēti un nu viņu balsīm dažādās vēlešanās būs zinams svars. Kā šis lauksaimnieku kolektivizēšanas solis izpaudīsies politiski, par to galvas lauza ari komunistu lideri.

Ar lauksaimniecības kolektivizēšanu socialistiskais sektors PSR Savienībā apņēmis visu valsts saimniecisko dzīvi un tadēļ tur vairs patiesībā nav vietas ārzemju koncesijām. Komunisti tomēr vēl tagad labprāt gribētu pievilkt ārzemju kapitālu PSR Savienības saimniecisko apstākļu uzlabošanai, bet koncesiju gribētāju, liekas, ir diezgan maz. Lai gan Padomju Savienībā ir tāds preču bads, ka nekur pasaulē: pāra gados varētu katra koncesija labi atmaksāties. Trūkst pat visvienkāršāko preču - ar preču trūkumu socialistiskā PSR Savienība atšķiras no kapitalistiskās pasaules, kur preces meklē tirgu. Bet krieviem ar šo preču badu nevajadzētu dižoties, jo šo trūkumu nevar uzskatīt kā saimnieciskās dzīves pozitivu ieguvumu. Padomju valdība ar nesaudzīgu energiju pagājušā gadā vajajusi koncesionarus: gan patvarīgi uzkrautām nodokļu nastām, gan ar izejvielu nedošanu, gan ar slepeniem aizliegumiem - koncesionaru ražojumus pirkt. Patiesība par koncesiju stāvokli ir zinama ari ārzemēs un tadēļ koncesionari vairs nerodas. Vēl nesen "Izvestija" citēja Francijas vēstnieka Herbette vārdus, ko tas bija teicis par koncesionaru peļņas iespējamībām pirms pieciem gadiem, bet tagad franči laikam ir tie, kuri tagad nevienu franku negribēs ieguldīt uzņēmumos PSR Savienībā.

Vēl PSR Savienībā esot ap 25 koncesiju ar 9 miljoniem rbl. ieguldījuma un 28 miljoniem apgrozības kapitala. Komunistu valdība nemierā ari ar to, ka koncesionari par daudz pelnot - no 1 rbl. ārzemnieku naudas izvelkot no PSR Savienības saimniecības 3 rubļus. Rikovs CIK'a kongresā izteicās, ka tagad esot noderīgāka "techniskā palīdzība". PSR Savienība vēloties ārzemnieku kapitālu, bet ne kapitalistus.

Lielākā daļa koncesiju piederot vāciešiem, tad poļiem, angļiem un kādas ari zviedriem. Latvijas pilsoņu pēdējā (Reisera) koncesija tiek likvidēta un Kablica uzņēmums likvidēsies, jeb nostāsies uz jauniem pamatiem.

Ar tādu pašu nesaudzību tiek iznīcināta privātā tirdzniecība Pagājušā gada pirmajā pusē šur un tur pilsētos bija redzami kādā nomalē

763

mazi neuzkrītoši privātie veikali, kuri tirgojas galvenā kārtā pārtikas precēm. Lielie nodokļi un aresti viņus iznīcinājuši un tagad viņi Padomijas saimnieciskā dzīvē spēlē ļoti neievērojamu lomu: no visas iekšējās tirdzniecības uz privattirdzniecību iznāk tikai 6,2% no visas apgrozības un sīktirdzniecībā 17%. PSR Savienībā pag.budžeta gadā ārējās tirdzniecības apgrozījums sniedzās uz 1713,9 milj.rbl.; no tā izveduma par 877,6 milj. (777,8 milj.pag.dagā) un ievedums par 836,3 milj. (944,6 milj.rbl.). 1928/9.gada bilance ir aktīva ar 41,3 milj.rbl., kamēr 1927/8.gada bija pasīva par 166,9 milj.rbl. Pirmo vietu Krievijas eksportā (2o8,5 milj.) un importā (188,5 milj.rbl.) ieņem Vācija, tad nāk Anglija (192,5 rbl.un 44,3 midj.rbl.), Ziemeļu-Amerikas Savienotās Valstis - 38,5 milj.rbl. un 152,9 milj.rbl.

Ari privātie nekustamie īpašumi, kuri pilsētās tiek sekmīgi likvidēti, resp.pārņemti municipalitātes īpašumā.

Sākot ar 15.martu dažās vietās ieveda maizes kartiņas un drīz vien tika racionētas visas uzturas vielas visā PSR Savienībā. Izņēmumi esot Kaukazā un dažās Vidus-Azijas Republikās. Ir dienas, kad kooperatīvos dažu preču reizēm nemaz nav. Izsniedzamās porcijas, pat priviligētām šķirām, kā fabriku strādniekiem, nav pietiekošas un tadēļ,nemaz nerunājot par "lišenciem", var sacīt, ka krievu tauta dzīvo trūkumā un ēd nepietiekoši. Seviški liels tauku vielu un gaļas trūkums.

Ļoti bēdīgā stāvokli nonākuši krievu sīkrūpnieki (kustari), kuri strādā savās mājās. Komunistu valdība spiež viņus visus savus ražojumus nodot kooperatīvos, bet pēdējie par precēm maksā zemas cenas. Tādēļ sīkrūpnieki cenšas savas preces pārdot slepeni un tieši patērētājiem, bet par to sīkrūpniekus vajā valdības varasvīri, ieskaita "lišencu" šķirā, neuzņem kooperatīvos un apspiež nodokļiem. Veselas sīkrūpnieku sādžas ir ieskaitītas ļišencu šķirā un padotas ārkārtīgam postam un badam.

Labības rekvizicija pagājušā gadā izvesta pilnīgi, uz lo3,3% un tādā kārtā ievākti nepieciešami krājumi uzturam un, ka manams, ari izvešanai uz ārzemēm.

1929.gada oktobrī izbeidzās pirmais saimnieciskais gads piecgadīgā plānveidīgā programā. Pēc pašu komunistu atziņas programa

764

izpildīta dažās nozarēs par ar uzviju un tadēļ tika izkliegts jauns lozungs: izpildīt piecgadīgo plānu četros gados (Skat.decembra ziņojumā).

Pēc laikrakstu ziņām otrā piecgada plāna pirmos 4 mēnešos rūpniecība esot ražojusi 3o,6% un elektroenergijas stacija būvniecībā 29,6% no noliktā gada daudzuma.

Par PSR Savienības valsts budžeta izpildīšanu ziņo, ka pirmajos 4 mēnešos (1929/3o.bud.gadā) valsts kasē bijis 3,819 milj.rbl. ieņēmumu (32,7% no gada plāna) un izdevumu 3,78o milj.rbļu (32,4% no gada projekta). Tautsaimniecības finansēšanai izdots 1.213 milj.rubļu; no tiem 585 milj.rūpniecībai un 251 milj.rbl. lauksaimniecībai, 76 milj. elektrifikacijai, 152 milj.tirdzniecībai u.t.t. Izdevumu plāns 4 mēnešos izpildīts ar 3o,7 milj.rbl.pārsnieguma. Valsts bankā skaidras naudas konts uz 1.februari pieaudzis par 9o miljonu rbl. salīdzinot ar pērno gadu.

Tomēr daži novērojumi liek manīt, ka proletariata energija otrā gadā itkā sāktu pagurt. Krievijas proletariatam, likas, vēl ilgi jaapmierinājas ar mazu darba algu un ļoti plānu maizes riecienu, cerībā, ka pēc gadiem trim - četriem, pateicoties lieliskajiem rūpniecības un lauksaimniecības attīstības "tempiem" viņu stāvoklis lieliski uzlabosies un būs vēl labāks nekā ārzemēs. Pagaidām viņi par ārzemēm lasa tikai pārspīlētas ziņas par "sagaidamo proletariata revoluciju".

Savienības padomju kongresu noturēja no 2o. līdz 28.maijam Maskavā. Šādus kongresus notura ik pārs gadus. Galvenais apspriežu temats bija piecgadu saimnieciskais plāns un saišu radīšana starp pilsētu un lauku proletariatu un sarkano armiju caur lauksaimniecības kolektivizāciju. Kongress, zinams, atzina par labu ārlietu komisariata politiku un pastrīpoja vajadzību piekopt miera politiku, bet tanī pašā laikā valdībai jabrunojas un jagatavojas atsist kapitalistisko valstu uzbrukumus "socialisma tēvijai". Kongress vēl no jauna izcēla un apliecināja savas tiesības uz Rumanijai pievienoto Besarabijas daļu.

Centrālā Izpildu Komiteja ievēlēja 586 locekļus, no tiem 132 sievietes.

Antireligiozās propagandas kongress sanāca Maskavā 14.junijā. Nolēma uzsākt stingrāku cīņu pret baznicu, resp.religiju,kā orga-

765

nizāciju. No šā laika sākot valdība uzliek draudzēm un baznicām ārkārtīgi smagus nodokļus; tapat mācītājiem jamaksā lieli nodokļi, lai gan mācitāji paši tiek ieskaitīti kaitīgo pilsoņu skaitā un tiem atņem tiesības uz dzīvokli un maizes kartiņas kooperatīvos. Šis valdības soļis sāpīgi ķēra visas kristīgās un nekristīgās ticibas. Draudžu garīgā dzīve un dievkalpojumi ļoti apgrūtināti. Bezdievīgo bari ierodas ticīgo dzīvokļos, atņem svētbildes un sadedzina; tapat neticīgo bari nolemj par baznīcu slēgšanu un pārvēršanu klubos; noņem baznīcu zvanus, vai ari tos sadauza. Ar svētdienas iznīcināšanu dezorganizēja draudžu dzīvi un beidzot no š.g.l.februara vairs PSR Savienībā nedzird baznīcas zvanu skaņas. Domājams, ka viens no galveniem cīņas mērķiem - ir atņemt iedzīvotājiem tiesību noturēt sapulces, kurās piedalās tikai tādi ļaudis, kuri nepieder pie valdošās komunistu partijas. Kā no tautas izturēšanās manams, tad liekas, ka religiskās jūtas ir stipri vājinātas un jaunā paaudze šo jūtu daudz nemanīs.

Angļu tirdzniecības delegacija, 84 personas, kura reprezentējusi 5oo miljonu mārciņu sterliņu un 5oo firmas apciemoja Maskavu 28. martā. Delegacija zinamā mērā sagatavoja ceļu normālo diplomātisku attiecību atjaunošanai ar Angliju, jo Litvinovs apsolīja apsūtījumus par 150 - 200 milj.mārc., bet iepriekš jaatjaunojot diplomātiskās attiecības.

Naftas sindikāts noslēdza 1.martā līgumu ar Anglo-American Oil Co uz trim gadiem; Standara Oil Company ikgadus savos veikalos pārdos 1 milj.to krievu naftas. Kā stāsta, tad krievu nafta esot iepirkta par drusku zemāku cenu, nekā naftas pasaules tirgus cenas un no šās cenu starpības iegūto kapitālu izlietošot bijušo krievu naftas īpašnieku zaudējumu atlīdzināšanai.

Jauni naftas avoti atrasti Uralu apgabalā, kur Čusovaja ietek Kamas upē. Domā, ka naftas krājumi esot ļoti lieli un viņu izmantošana lielā mērā uzlabošot PSR Savienības eksportu.

PSR Savienības Centrālās Izpildu komitejas kongresu noturēja no 29.novembra līdz 8.decembrim Maskavā. Dienas kārtībā pirmo vietu ieņēma piecgadu saimnieciskā plāna izpildīšana pagājušā gadā un viņa izredzes nākošā gadā.

766

Arī ārlietu komisara vietas izpildītājs Litvinovs uzstājas ar pārskatu par PSR Savienības ārējo politiku un attiecībām ar citām valstīm.

Staļina 5o.dzimtdienu nosvētīja 21.decembrī. Visa padomju prese pāra dienas bij aizņemta ar dažādiem laimes vēlējumiem, kur Staļinu godā par labāko Ļeņina skolnieku, piedzīvojošo proletariata revolucijas cīnītāju u.t.t. No Staļina biografijas atzīmējams, ka viņš dzimis 1879.gadā kā apavu fabrikas strādnieka dēls Tiflisā. Istais vārds Josefs Dshugašvilli, partijā bijis pieņemts vārds "Koba". Pēc tautības gruziets, vai pareizāk mingrelietis. Apmeklējis priesteru zemināru, no kurienes izsviests par piedalīšanos socialistu pulciņos. Vairāk reizes arestēts, bet vienmēr no trimdas izbēdzis, ar ko bijis partijā labi pazīstams; 19o3.gadā pieslējies lieliniekiem un 1917.gadā ievēlēts "Politbirojā"; 1922.gadā - komunistu partijas generalsekretars un 1927.gadā partijas 15.kongresā uzstāda partijas politiskās galvenās linijas. Staļins esot fanatisks marksists, kurš nesaudzīgi grib šās idejas izvest dzīvē.

II. Arejā politika.

Pagājušā gada 4.decembrī PSR Savienības Centrālās Izpildu Komitejas sēdē Maskavā Ļitvinovs sniedza pārskatu par PSR Savienības ārējo politiku un tur sevišķi uzsvēra krievu ārējas politikas stingri noteiktos principus, kuri esot negrozami. PSR Savienības ārējās politikas mērķis esot miera nodrošināšana pret ārējiem ienaidniekiem, kuri nevarot apmierināties ar to faktu, ka pasaulē esot liela valsts, kuras vadība un valdība atrodoties proletariāta rokās. Miers PSR Savienībai vajadzīgs vēl seviški tadēļ, ka proletariats sācis realizēt savu piecgadplānu saimnieciskās dzīves reorganizācijā un uzbūvē - socialisma realizācijā. Pēc tekošā gadu piekta vajadzēšot miera ari nākošos piecos gados, jo PSR Savienība turpinās savas valsts izbūvi un tas prasa mieru.

Viss ziņojums bija ieturēts mierīgā tonī un viņā neizpaudās nekāda agresivitāte, bet gan drīzāk aizsargāšanās pret ārējiem ienaidniekiem. Savu miermīlību PSR Savienība esot pierādijusi ari visas pasaules

767

priekšā ar Ļitvinova projektu par pilnīgu atbruņošanos Ženevā, kur notu-
rēja konferenci par bruņošanās ierobežošanu. Neskatoties uz vairākkārtē-
ju uzstāšanos, Ļitvinova projekts atraidīts, jo kapitalistisko valstu
interešu pretestības nevarot samierināt. Padomju Savienību no visām pu-
sēm apņemot naidīgas kapitalistiskas valstis. Viņas savā laikā sarīkoju-
šas intervencijas, lai gāstu proletariata valdību un blokādes; viņas aiz-
skarot un mazinot PSR Savienības prestižu. Kapitalistiskās valstīs esot
ilgi vilcinājušās, kamēr atzinušas PSR Savienību de jure un nodibināju-
šas diplomātiskus sakarus; esot valstis, kuras līdz šim neesot atzinušas
PSR Savienību. Naids pret PSR Savienību izpaužoties ārvalstju politiskās
partijās un presē, bet vislielākie komunistu ienaidnieki esot socialdemo-
krāti, kuri nemitoties apmelot PSR Savienību un noliegt viņas sasnieguma
mus socialisma realizēšanā. Tomēr visdrošākā PSR Savienības miera un dro-
šības ķīla esot "strādnieku un zemnieku" sarkanā armija, kuras izveido-
šanai piegriežama arvien lielāka vērība. Šī ir PSR Savienības atklātā
politika.

PSR Savienības iekšējais politiskais, sociālais un saimnie-
ciskais stāvoklis tagad tiešām ir tāds, ka karš proletariata diktaturai
varētu būt liktenīgs un tamdēļ Ļitvinova miermīlībai zināmā mērā var ti-
cēt.

Bet pavisam citāda ir PSR Savienības slepenā politika, kuru
var apzīmēt par uzbrukumu un permanentu kara stāvokli pret visu kapita-
listisko pasauli. Kurināt šķiru naidu, izsaukt strādnieku sadursmes ar
valsts varu, revolucionizēt proletariata masas, un beidzot ierosināt pa-
saules revoluciju - ir PSR Savienības proletariata diktaturas svētais
pienākums. PSR Savienībai nekad nav pietrūcis naudas līdzekļu, lai pa-
balstītu nemierus tiklab draudzīgās, ka nedraudzīgās valstīs. Viņai nekad
nav pietrūcis agentu, kuri gatavi vadīt bruņotu sacelšanos kaut kurā pa-
saules malā. Ka pagājušā gada notikumi Varšavā un Parizē pierāda, tad
PSR Savienības pārstāvības ārzemēs tiek piekomandēti politiskas policijas
agenti, kuri diplomātiskas neaizskarības pajumtē izdara lietas, kuras ap-
draud citu valstu pilsoņu personīgo dzīvību un drošību viņu pašu zemē.

Vēl jaatzīmē tas fakts, ka PSR Savienība savu ārējo politi-
ku piekopj savas pašas valsts iekšienē ārvalstu dzīves apskatos presē

868

un atklātās masu sapulcēs. Gan šai ārējai politikai nav tieša iespaida uz citām valstīm, bet viņai ir liels iespaids uz krievu proletariatu, kuram dod pavisam aplamus uzskatus par citu valstu iekārtu, dzīvi, strādnieku stāvokli, jo viņa nepareizi un tendenciozi apgaismo notikumus un krievu strādniekos ieaudzē kvēlojošu naidu pret citām valstīm. Katru komunistu deputata uzstāšanos un runu pilsoniskos parlamentos un atklātās sapulcēs attēlo ka notikumu, kurš satricinājis pašas valsts pamatus un katru strādnieku demonstraciju kā nenovēršamās sociālās revolucijas priekšspēli. Pie tam PSR Savienība pate jo dienas jo vairāk izolējas, nošķiras no pārējās pasaules un laupa saviem pilsoņiem katru iespējamību personīgi iepazīties ar ārzemēm tieši, vai pat tikai ar ārzemniekiem, kuri pa retam ierodas PSR Savienībā. PSR Savienības ārējās politikas nolūki iekšzemē ir labi saprotami: viņa grib strādniekus pārliecināt, ka strādnieku dzīvē un stāvoklis PSR Savienībā ir labs, bet ārpus socialisma tēvijas strādnieki ir tā nospiesti tiesiski un saimnieciski, ka tur ikkatru brīdi var sagaidīt proletariata sacelšanos pret valdību. Te nu būs pienācis brīdis, kur "socialisma tēvijas" svēts pienākums - sniegt revolucionāriem palīdzīgu roku. Tāda ārējās politikas piekopšana nav vienaldzīga tām valstīm, kuras ir PSR Savienības tieši kaimiņi, jo te saduras divu valstu robežas un uzbudinājums, kurš radīts masās, var izpausties uz ārieni un izmantot katru sadursmi starp ielu demonstrantiem un kārtības sargiem otrā valstī, ka pamudinājumu, lai pret otru valsti uzsāktu naidīgu akciju. Šāda "iekšēja ārpolitika" ir seviški bīstama PSR Savienībā, kur visi tautas ~~un~~ prāta garastāvokļa iespaidošanas līdzekļi - atklātais vārds un prese, atrodas bez izņēmuma pašas valdības rokās un kur visu gara dzīvi vada monoidejisms - naids pret pilsonisko iekārtu. Pastāvīga spēlēšanās ar uguni neretī izsauc ugunsgrēku.

PSR Savienības attiecības ar citām valstīm zinamā mērā bojā ari PSR Savienības iekšējā politika: visu ticību perfidā vajašana un kliedzoša, katra normala cilvēka tiesiskai un moraliskai apziņai pretīgā - pilsonības un turīgās zemniecības iznīcināšana. Uz visām apkārtējām valstīm izceļo simtiem tūkstošu ārvalstnieku, kuri galīgi izpostīti atgriežas savā tēvijā. Kur nu vēl tie cittautiešu miljoni un vēl paši krievu zemnieki, kuri novesti pie bezdibena malas!

769

Ar "nepa" likvidēšanu Krievijā saimnieciskās dzīves apstākļi PSR Savienībā ir pamatīgi grozījušies un ārzemniekiem visas izredzes un piedalīšanos uz peļņu PSR Savienībā ir zudušas. To tagad labi sajūt visas ārzemju pārstāvības Maskavā un ari tadēļ pēdējā laikā ārzemēs interese par PSR Savienību sāk zust, un viņas vietā ārzemju presē rodas krieviem nedraudzīgs tonis.

Pēc rūgtiem piedzīvojumiem un sliktiem panākumiem Ķinā un visspār Āzijā, PSR Savienības ārējās politikas vadītāji, ka liekas, galveno vērību atkal piegriež Eiropai.

III. Attiecības ar Latviju.

Pagājušā gadā Latvijas - PSR Savienības attiecības pārdzīvojušas smagu krizi. Cik no sūtniecības sarakstes var spriest, tad gada pašā sākumā vēl sūtniecības Maskavā attiecības ar ārlietu komisariātu ir bijušas puslīdz normalas, bet drīz vien viņas samaitājušās. Grūti ir izzināt, kas attiecību saspīlēšanai devis pirmo iemeslu: vai mūsu valdības noteiktie soļi Rigā: komunistu agentu apcietināšanas un kratīšanas krievu tirdzniecības flotes telpās, vai ari cits kāds iemesls, bet jau februara mēnesī krievi pieprasa mūsu tirdzniecības pārstāvja izraidīšanu no PSR Savienības robežām. Tad sākās starp sūtniecību un ārlietu komisariatu notu izmaiņa, kur notu saturs ir savstarpēji apvainojumi un polemika par kontrabandu, spekulaciju, provokācijām un citām lietām. Sabojātās attiecības vēl vairāk samaitā krievu prese, kuras taustamais nolūks ir graut Latvijas pārstāvības Maskavā prestižu un iztēlot atklātības priekšā sūtniecības darbiniekus par spekulantiem un kontrabandistiem. Seko vēl daži nepatīkami incidenti, kuri no krievu iestāžu un preses puses tiek izpūsti par ļoti sensacioneliem notikumiem. Jāatzīst, ka ari daļa Latvijas preses, apvainodama sūtniecības darbiniekus, lēja eļļu krievu uguni un stiprināja krievu poziciju cīņā pret Latvijas sūtniecību. Krievu prese tadēļ ar lielu skubu atstāstīja un paskaidroja visas negatīvās ziņas, kas par sūtniecības darbiniekiem parādījās Latvijas presē. Maija sākumā Latvijas sūtnis Ozola kungs atteicās no savas vietas un atstāja Maskavu un vēlāk ari PSR Savienības sūtnis Lorencs atstāja Rigu. Līdzšinējais sūtniecības padomnieks Dr.Oliņa kungs tika iecelts par chargé

470

d'affaires. Sūtniecības darbinieku arestiem sekoja procesi padomju tiesās. Sūtniecības darbiniekiem inkriminētie noziegumi padomju presē un tiesā tika izpūsti par valsti graujošiem starptautiskā nozīmē notikumiem. paši noziedznieki par kādas slepenas starptautiskas organizācijas aģentiem, pie kam netika taupīti ne Latvijas sūtniecības cieņa, ne Latvijas labā slava: procesam vajadzēja izvērsties par priekšzīmīgu biedinājumu visām citām pilsoniskām sūtniecībām un valstīm. Tāpat ari piespriestiem sodiem vajadzēja būt priekšzīmīgiem.

Latvijas pārstāvības pilnvarotajam Dr.Oliņa kgm pienācās likvidēt nepatīkamo polemisko notu izmaiņu ar komisariatu un ievadīt normalākas attiecības līdz manai, kā jaunā sūtņa akreditēšanai.

Šis darbs tika veikts diezgan sekmīgi un man Maskavā ierodoties oktobra otrā pusē attiecības starp sūtniecību un ārlietu komisariatu bija jau normalakas. Mani, ka jauno Latvijas pārstāvi, krievi uzņēma pienācīgi labi, lai neteiktu vairāk. Par to liecināja ari tie iespaidi, kurus guvu daudzās iepazīšanās vizitēs pie padomju augstākiem atbildīgajiem darbiniekiem sakot ar ārlietu, ka ari citu komisariatu darbiniekiem. Mani interesē par padomju valdības lielisko socializēšanas eksperimentu tapat ka mani iebildumi un šaubas par mēģinājuma labu izdošanos komunistu vadoņus neaizskāra, bet gan tos drīzāk pamudināja nākt klajā ar saviem argumentiem un izredzēm. Pie tam viņi izrādīja lielu gatavību personīgi parādīt dažādas viņu iestādes, ja es tikai to vēlētos.

Neskatot uz to, ka man dienesta sākumā ir bijušas diezgan nepatīkamas sarunas ārlietu komisariatā, tad tomēr jaatzīst, ka komisariatā ir nomanama griba attiecības ar Latviju uzlabot un ievadīt normālās sliedēs, ko apliecina ari daži fakti kā konkreti pierādījumi. Savā 4.decembra deklaracijā CIK'a kongresā Ļitvinovs par attiecībām ar Latviju neminēja ne vārda un to darījis tadēļ, ka laba vēl daudz neesot bijis ko atzīmēt, bet par to kas slikts negribējis runāt.

Normalu attiecību nodibināšana ar sūtniecību, zinams, nenozīmē PSR Savienības politikas principielu maiņu ar Latviju. Komunistiskā PSR Savienība ar proletariata diktaturu ir un vienmēr būs ass pretstats pilsoniski-demokratiskai Latvijai. Komunistu prese nepalaidīs garām ne-

771

viena gadījuma, lai neiztēlotu komunistu aģentu kratīšanas, arestēšanas un tiesāšanas Latvijā par netaisnību un strādnieku šķiras tiesību laupīšanu; katru mūsu komunistu uzstāšanos Saeimā viņu prese atstāstīs kā svarīgu Latvijas iekšējās politikas notikumu, kurš liecina par neizbēgamo proletariata sacelšanos pret izmantotājiem u.t.t.

PSR Savienības politiķi Latvijai tapat ka Igaunijai pārmet biedrošanos ar Poliju un PSR Savienībai naidīgos nolūkos. Dažu mūsu valdības locekļu un sabiedrisko darbinieku braucienu vasarā uz Pozenes izstādi, krievu prese uzskatīja kā Latvijas pārstāvju padevības un pakalpības pierādījumu Polijai. Mūsu armijas štaba ģenerāļi, armijas virsnieki un "Latvijas Kareivis" nepārtraukti tiek apvainoti par ciešiem sakariem ar Polijas armijas štabu. Katru mulķīgāko Vācijas vai citas preses ziņu par Latvijas armijas virsnieku sastapšanos ar citu valstu virsniekiem krievu prese ar lielu steigu atstāsta un iztēlo kā Latvijas militāro atkarību no Polijas un Francijas.

Tapat pie Latvijas robežām kominterna aģenti strādā jo cītīgi, tie sūta naudu un aģentus uz Latviju, kur tie aģitē, dibina komunistu šūniņas latvju strādnieku starpā Rigā, it seviški Latgalē. Viss tas pieder pie proletariata diktaturas galvenajiem uzdevumiem, no kuru izpildīšanas viņi neatteiksies ne zem kādiem apstākļiem.

Ipatnēju lomu Latvijas PSR Savienības attiecībās spēlē Latvijas PSR Savienības tirdzniecības līgums. Krievi šo līgumu uzskata galvenā kārtā kā politisku, tas ir, kā tādu, kuram ne tikai saimnieciska nozīme, bet kuram ari jauzlabo politiskās attiecības ar PSR Savienību. Rodas iespaids, ka krievi par šā līguma pildīšanu no Latvijas sagaida kā pateicību - labas attiecības ar PSR Savienību. Mūsu prese un sabiedrība, zināms, līgumu novērtē tikai no saimnieciskā viedokļa. Tā kā PSR Savienības apsūtījumu registrēšana Latvijā nav obligatoriska, tad stingri noteiktu datu par līguma pildīšanu no krievu puses mums nav un jaapmierinājas galvenā kārtā ar ziņām, ko sniedz krievu tirdzniecības pārstāvība. Kad mūsu valdība pacēla jautājumu par krievu apsūtījumu obligātorisku registrāciju, tad krievi tam noteikti pretojās, jo ta itkā deskriminētot tās firmas, kuras ar krieviem noslēdzot darījumus. Ari Vācijā

772

krievi noteikti uzstājušies pret to firmu apvienošanos, kuras ar krieviem noslēgušas līgumus. Visā visumā tomēr jaatzīst, ka tirdzniecības līgums ar Krieviju mūsu ārējai tirdzniecības bilancei ienes prāvu aktivu. Daļa mūsu preses un sabiedrības tirdzniecības līgumu tomēr uzskata par Latvijai neizdevīgu un izlieto katru gadījumu, lai šo līgumu apkarotu. Tā kā to pašu dara dažreiz ari mūsu valsts atbildīgās personas, lai gan oficiali Latvijas valdība ierunas pret tirdzniecības līguma pildīšanu nav cēlusi, tad krievu vadošās aprindās Maskavā pacēlies jautājums par Latvijas PSR Savienības tirdzniecības līguma uzteikšanu. Valutas trūkums krieviem esot liels; PSR Savienībai vajagot ievest ražošanas līdzekļus - mašinas, bet Latvija varot dot galvenā kārtā tikai patēriņa preces, kuru trūkumu ļoti pieticigā PSR Savienība varot paciest. Ja nu Latvija PSR Savienībai par tirdzniecības līgumu esot ne tikai neatzinīga, bet PSR Savienību par līguma pildīšanu pat vēl apvainojot, tad jau labāki esot tirdzniecības līgumu pavisam uzteikt, tā saka padomju atbildīgie valsts vīri..

Ļitvinova protokolu par Kelloga pakta tūlitēju spēkā stāšanos 9.februarī Latvija parakstīja reizē ar Poliju, Igauniju un Rumāniju. Krievi, zinams, kopējo protokola parakstīšanu ar Poliju iztulkoja kā Latvijas un Igaunijas ieķeršanos Polijas pavadā - un izpildīja veco tēzi par Baltijas valstu bloku, ieskaitot viņā ari Poliju un šī bloka agresiviem nolūkiem pret PSR Savienību.

Latvijas sūtniecībai izdevies atdabūt Kurzemes hercogu arķivu, kuram liela zinātniska nozīme Latvijas senatnes pētīšanā.

Simtgadu ilgā piederība pie Krievijas darinājusi tūkstošām saites un sakarus, kuri Latvijas pilsoņus spiež interesēties par PSR Savienību. Kamēr dzīve Krievijā ritēja normalās sliedēs, tamēr šīs saites nebija izmantamas. Tagad komunisti uzsākuši pārorganizēt visu saimniecisko dzīvi uz socialisma pamatiem un ķērušies pie visas pilsonības saimnieciskās, logiski ņemot, ari pie fiziskās iznīcināšanas un šis komunistu paņēmiens jo sāpīgi ķer latvjus, ka PSR Savienības darbīgākos un tadēļ turīgākos iedzīvotājus, seviški zemnieku starpā. Tikai tagad latvji ieredz, kādu briesmīgu kļūdu tie izdarījuši palikdami svešā valstī svešas tautas vidū. Latvijas sūtniecībai nav nekādas iespējas šiem mūsu tautiešiem palīdzēt.

1773

Daudz labāki neklājas Latvijas pilsoņiem, kuriem še ir nekustamie īpašumi vai savi uzņēmumi, bet viņiem ir vieta, kur tie var glābties no "komunisma tēvijas". Mūsu pilsoņu dažreiz sūri grūti iegūtais īpašums tiek atsavināts tik netaisnīgi un patvaļīgi uz"šķiru taisnības" dekretu pamata, ka sūtniecība nevar neiestāties par viņu interešu aizstāvēšanu, lai gan tas maz palīdz.Šāda PSR Savienības politika izsauc negribot attiecību sabojāšanu abu valstu starpā. Bet tādu attiecību periodu ar PSR Savienību pārdzīvo visas valstis, jo nevienas ārvalsts,pat draudzīgo lielvalstu pilsoņi PSR Savienībs neatrodas labākos apstākļos ne tiesību ne privātīpašuma ziņā. PSR Savienība politiski un saimnieciski, tiesiski un kulturas ziņā jo dienas jo vairāk izolējas no Vakar-Eiropas un tas rada un radīs nesaskaņas.

IV. Attiecības ar Igauniju.

Savā 4.decembra runā Ļtivinovs attiecības ar Igauniju tēloja šādi: "Esmu ļoti priecīgs, ka varu konstatēt neapšaubamu progresu mūsu attiecības ar Igauniju, ar kuru 17.maijā noslēdzām tirdzniecības līgumu. Esmu pārliecināts, ka labākas saprašanās atmosfera, kāda pēdējos mēnešos ievi esusēs starp mums un Igaunijas valdību veicinās tālāko attiecību padziļināšanu starp abām valstīm".

Tirdzniecības līgums (Kopsavilkuma 17. maijā) Igaunijai neko nedod, bet legalizē PSR Savienības tirdzniecības pārstāvības aktuelo stāvokli. Sakarā ar tirdzniecības līguma noslēgšanu, daudz runāja un rakstīja par igauņu tirdzniecības delegacijas sūtīšanu uz Maskavu, bet no tās nekas neiznāca. Bija Revelē ari kāda krievu delegacija, kura apskatīja Igaunijas rūpniecības stāvokli, bet Igaunija gandrīz nekādu apsūtījumu nedabuja. Ar savu līgumu igauņiem nav iemesla ne lepoties, ne ko pārmest Latvijai.

Attiecības ar Somiju.

Ar Somiju pagājušā gadā PSR Savienībai nav bijis lielāku konfliktu. Cik zinams, tad PSR Savienība diezgan lielu vērību piegriež komunistu propagandai Somijā un šim nolūkam visbiežāki izmanto somu komunistus, kuri pēc sarkano sacelšanās aizbēguši uz PSR Savienību. Somijas pilsoņi ir paturējuši ari savu Somijas pilsonību un kad tie tiek

1774

arestēti, tad krievi viņus vairs par saviem pilsoņiem neatzīst. Uz šā pamata starp Somiju un PSR Savienību notiekot vienmēr rīvēšanās.

Attiecības ar Poliju.

No visiem PSR Savienības kaimiņiem Polija ir vislielākā valsts un tadēļ PSR Savienības diplomāti Polijas politikai seko ar vislielāko uzmanību. Bez tam tagadējā Polijas valdība ar militaristiem priekšgalā prasa divkāršu ievērību, jo Pilsudska politikas tieksmes uz Ukrainu nav nekāds noslēpums. Ar Maskavas protokola parakstīšanu jau viņi, krievi, kā Litvinovs saka, esot pierādījuši, ka viņi gribot dzīvot mierā ar saviem tiešiem kaimiņiem rietumos. Bet krievu cerības neesot piepildījušās, jo abu valstu attiecības laiku pa laikam dabujot ciest no poļu valstsvīru vai poļu preses dzēlieniem. Poļi jau gan laikam domājot, ka abu valstu attiecības esot pietiekoši korektas, bet viņiem, krieviem, esot citādi ieskati par to, ko saucot par "korektām" attiecībām un tadēļ esot iesnieguši poļiem attiecīgus priekšlikumus, uz kuriem poļi neatbildot ne jau krievu vainas dēļ.

Seviški nepatīkami krieviem bija apstāklis, ka par Polijas iekšlietu ministri nāca Jozevskis, kurš kā Volinijas vojevods pabalstījis Ukraines atdalīšanās tieksmes no PSR Savienības un pievienošanos Polijai. Bez tam ukraiņi sarīkoja krieviem naidīgu demonstraciju Lembergā pie PSR Savienības generalkonsulata un to demolēja; uz to ukrainieši Ukrainā atbildēja ar demonstracijām pie poļu konsulatiem Kijevā un Charkovā. Šo demonstraciju un poļu preses uzbrukuma dēļ krievi atsauca savu sūtni Bogomolovu no Varšavas.

Ar sevišķu interesi krievi seko vācu-poļu izlīgšanas līguma sarunām, jo krievi ir tanīs domās, ka ar šo līgumu Vācija nostājas PSR Savienības pretinieku pusē un ar to atbrīvo Polijai rokas pret PSR Savienību.

Attiecības ar Lietavu.

PSR Savienības attiecības ar Lietavu laikam gan ir labakas, nekā ar kuru katru citu Baltijas valsti. Tādēļ Maskavas politiķi ar lielu uzmanību seko Lietavas ārējai politikai un valdību maiņām Kaunā. Ar Valdemara atkāpšanos un Zauniusa nostāšanos ārlietu resora priekšgalā radās

iespaids, ka lietuvieši savas attiecības ar Poliju grib uzlabot. Tas Maskavai nepatika un tā cenšas intrigēt, lai tādā lietuviešu un poļu tuvināšanās nenotiktu.

Jāatzīst, ka lietuvieši nepaliek Maskavai parādā. Gandrīz vai katru nesaskaņu Baltijas valstu starpā Lietuvas prese izskaidro tā ka tas patīk Maskavai.

Tā kā PSR Savienībai nav kopēju robežu ar Lietuvu un Lietuvā kā lauksaimniecības zemē fabriku proletariats nav liels, tad abām valstīm nav nekādu strīdus jautājumu ne saimnieciskās ne politiskās attiecībās.

Attiecības ar Rumāniju.

Līdz šim vēl PSR Savienībai ar Rumaniju nav nekādu kārtīgu diplomātisku attiecību. 9.febr. gan ari Rumanija piedalijās pie Ļitvinova protokola parakstīšanas Maskavā un 21.decembrī Rumanija caur Francijas vēstnieku Herbette kgu iesniedza Ļitvinovam deklaraciju Ķinas konflikta lietā. Litvinovs Rumanijas notu noraidīja diezgan rupjā veidā. PSR Savienība turpretim vairāk reizes no jauna pastrīpojusi, ka viņa nekad neatteikšoties no tās Besarabijas daļas, kura pievienota Rumanijai.

Attiecības ar Vāciju.

"Mēs, ka jau paraksts, uzturam visdraudzīgākās attiecības ar Vāciju. Kā līdz šim, ar lielu simpatiju, mēs novērojam viņas centienus atsvabināties no važām, kurām viņu saista Versaļas miera līgums un no kura cieš visvairāk darba tauta. Mēs sirsnīgi apsveiktu šo centienu rezultātus, ja viņi tiešām iznīcinātu, jeb vismaz, paslābinātu Versaļas važas. Vācijas cenšanās nokārtot attiecības ar citām valstīm, neaizskar mūsu intereses, bet, zinams, tikai tādos gadījumos, kad šo jautājumu nokārtošana neiepin Vāciju pretpadomju kombinācijās un to nenovirza no Rapallas līguma pamatiem, kuriem bij tik labvēlīgi panākumi priekš Vācijas, kā ari priekš PSR Savienības. Pēdējā laikā mēs novērojam, ka Vācijā ir personas, grupas, organizācijas un pat partijas, kuras sev par mērķi spraudušas - visas Vācijas politikas radikālu pārveidojumu par labu antisovietiskām machinacijām lai gūtu illuzoriskus saimnieciskus un politiskus labumus".

Vācu oficiālās diplomātu aprindas šo Ļitvinova uzmanību uzņēma ar lielu labpatiku un no tā saskatīja, ka Ļitvinova atsauksmi varot

476

uzskatīt kā pierādījumu, "ka PSR Savienība ari uz priekšu vēl pastāvīgāki un sekmīgāki sadarbošoties ar Vāciju abpusēja labuma un miera labā".

Bet Vācijas un PSR Savienības attiecībās, ka jau Ļitvinovs atzīst, sākas itkā maza pārmaiņa. Daļa vācu preses uzsākuse asu valodu pret komunistu graujošŏ darbību vācu strādnieku aprindās. Pirmais maijs Berlinē liecināja, ka Vācijā komunisms jau laidis diezgan dziļas saknes. Nesen noturētā kominterna-konferencē (paplašinātā prezidiuma) Maskavā kominterna vadoņi varēja ar prieku atzīmēt, ka strādnieku iecirkņos Berlinē pirmo lomu masu demonstracijās vairs nespēlējot socialisti, bet gan komunisti. Dažas vācu aprindas sāk nojaust, ka iecietība un koķetēšana ar Padomju Savienību sāk nest bīstamus augļus. Tadēļ vācu iestādes bija ķērušās pat pie dažu krievu tirdzniecības pārstāvību kratīšanas un stingrakas uzraudzības pār tirdzniecības pārstāvju darbiniekiem. Tagad vēl PSR Savienību lieliski uztrauc Vācijas-Polijas mēģinājums izlīdzināt dažas savstarpējas prasības kuras cēlušās ar daļas bijušās Vācijas territorijas pievienošanu Polijai. Padomju Savienība ir tanīs ieskatos, ka Polijas-Vācijas izlīguma konvencija ir saistīta ar JOUNGA plāna pieņemšanu un viņa sekas būs Vācijas piebiedrošanās pretpadomju valstu blokam un PSR Savienības politiskā izolēšana.

Nesaskaņas radīja vācu kolonistu izceļošana no PSR Savienības un valdības pret kulakiem vērsto spaidu dēļ, Izlaisti tika ap 5.ooo no kādiem 13.ooo koļonistiem, kuri jau bija salasījušies Maskavā, lai izdabūtu izbraukšanas vizu.

Ari dažām Vācijas pilsoņu koncesijām uznākušas grūtas dienas, jo ari viņas Padomju valdība grib pārņemt savās rokās (Drusag).

Tagad Vācijā tiek vestas sarunas ar Amerikāņu un Angļu naftas trestiem par naftas moņopola ievešanu un par sērkociņu monopola izdošanu zviedru sērkociņu trestam. Ja šie monopoli tiktu realizēti, tad ar to būtu krievu ārējai tirdzniecībai dots smags trieciens.

Attiecības ar Franciju.

Gadus piecus atpakaļ Francija Maskavā nodibināja vēstniecību un PSR Savienība - Parizē. Pirmajos gados vēl Parizē noturēja krievu-franču apspriedes par krievu parāda atzīšanu un atmaksāšanu Francijai, bet tad sarunas izbeidzās bez panākumiem. Iestājās krievu-franču attie-

477

cibās sastingums un tā šis sastingums ir dominējis visu šo laiku."Ja franču prese vismazākā mērā izteic franču valdības attiecības pret mums, tad šīs attiecības jaatzīst par ļoti neapmierinošām. Francijas deklarācija PSR Savienības-Ķinas jautājumā liecina, ka starptautiskās antisoviētiskās uzstāšanās gadījumos, Francija netiecas ieņemt pēdējo vietu. No mūsu puses nebija un nav šķēršļu politisko un saimniecisko attiecību uzlabošanai. Bet mums nav iemesla domāt, ka kādiem mūsu soļiem šinī nolūkā būtu cerība uz pretimnākšanu", saka Ļitvinovs. Pēdējā laikā Francijas un PSR Savienības attiecības vēl pasliktinājušās.

Attiecības ar Angliju.

Kā zināms, tad 1927.gadā Anglija pārtrauca diplomātiskas attiecības ar PSR Savienību. Galvenais iemeslis bija - krievu tirdzniecības pārstāvības Londonā pārāk energiskā graujošā propaganda angļu strādnieku masās. Bez tam Anglija prasa veco Krievijas parādu atmaksu un atlīdzinājumu par angļu pilsoņu nacionalizētiem īpašumiem PSR Savienībā. PSR Savienība uzstāda Anglijai pretprasības par zaudējumiem, kas PSR Savienībai un viņas pilsoņiem cēlušies Anglijas intervencijas dēļ. Neviens no šiem jautājumiem vēl nav izšķirts. Bet Anglija pārcieš smagu saimniecisku krizi; jau vairāk gadus valdībai un sabiedriskām iestādēm jauztur pāri par miljomu strādnieku, kuriem nav darba. No tālienes izliekas , ka "neps" dos iespēju ari ārzemju kapitāliem.piedalities PSR Savienības saimniecisķā dzīvē. Tādos apstākļos uzmācas doma, ka nav bijis pareizi pārtraukt diplomātiskos sakarus ar PSR Savienību, kura tomēr iepērk ārzemēs diezgan daudz dažādu mašinu savas rūpniecības atjaunošanai un darbojas dažas koncesijas ar lieliem panākumiem. Pēdējās parlamenta vēlēšanās angļu Darba partija savos vēlešanas programas solijumos bija uzņēmusi solījumu atjaunot diplomātiskos sakarus ar PSR Savienību tiklīdz partija nākšot pie valdības stūres.

Sarunas par diplomātisku sakaru uzsākšanu starp Maskavu un Londonu turpinājās diezgan ilgi. Anglija diplomātisko sakaru atjaunošanu gribēja padarīt atkarīgu no tā, ka PSR Savienība atzītu iepriekš savus parādus Anglijai, bet PSR Savienības pārstāvji no tā noteikti atteicās. Runa varētu būt par turpmāko sarunu "proceduru", bet ne par atlīdzināju-

miem pēc būtības. Tapat PSR Savienības priekšstāvji galīgi attiecās no seviška nolīguma parakstīšanas par atturēšanos no propagandas Anglijā un viņas kolonijās, iekams starp abām valstīm neesot atjaunotas normālas diplomātiskas attiecības. Anglija piekāpās. 2o.decembrī PSR Savienības vēstnieks Sokoļnikovs iesniedza Uelsas princim Londonā savus akreditīvus un 21.decembrī sir Esmond Ovey's iesniedza Kaļiņinam Maskavā savus kredencialus. Tūliņ pēc tam Sokoļnikovs ar Hendersonu apmainīja notas, kurās abas valstis sirsnīgi apsolas neiejaukties otras valsts iekšējās darīšanās, tas ir apsolas "uzturēt mieru, dzīvot draudzīgi un atzīt otras līgumslēdzējas suvereni tāti. Abas valstis apsolas, ka viņas ne direkti, ne indirekti nepabalstīšo kādu organizāciju, vai apvienību, kura attīstītu propagandu pret otru valsti". Šie pienākumi attiecas ari uz Anglijas kolonijām un dominijām.

Lai nu gan diplomātiskās attiecības ir atjaunotas, tad tomēr daļa Anglijas konservatīvās partijas jau pirms un ari pēc attiecību atjaunošanas ir stipri nemierā ar šo attiecību atjaunošanu. Gandrīz vai ikkatrā Anglijas parlamenta sēdē konservatīvie Hendersonam uzstāda jautājumus par Anglijas - PSR Savienības attiecībām un ikdienas daļa angļu preses iztirzā jautājumu, vai ir bijis vajadzīgs diplomātiskās attiecības ar PSR Savienību atjaunot. Ticību vajašanas PSR Savienībā nemieru ar krieviem vēl pastiprina. Cik no krievu izturēšanās pret angļiem Maskavā varu spriest, tad no kādas tuvināšanās un saprašanās ar angļiem vēl neko nevar manīt.

Attiecības ar Italiju.

Cik savādi gan tas neizklausas, tad tomēr jaatzīst, ka proletariata diktaturas valstij ar fašistu diktaturas valsti ir labas attiecības. Aizpagājušā gadā PSR Savienības karaflote viesojusēs Neapolē un itaļu flote Odesā, kur uzņemšana bijusi īsti laipna. Tā gan laikam ir draudzība, kuru radījusi tagadējā politiskā konjunktura: Italijai ir ne visai labas attiecības ar Franciju un ari PSR Savienība pret Franciju noslēgusēs. Ļitvinovs ar prieku konstatē, ka Italija Amerikas-Anglijas-Francijas iesniegumam PSR Savienības-Mandžurijas konflikta lietā pievienojusēs visvēlāki; tas gan laikam esot izskaidrojams ar Italijas vilcināšanos spert šo soli, kurš esot pretējs tām attiecībām, kādas abas valdī-

479

bas cenšoties nodibināt savā starpā.

Ar Grieķiju krievu noslēguši pagaidu tirdzniecības līgumu. Pagājušā gada notikumi liecināja, ka komunisti Grieķijā attīstījuši plašu darbību un šī komunistu aktivitāte, liekas, dara grieķu vadošām aprindām rūpes.

Ar Turciju. Visdraudzīgākās attiecības esot ar Turcijas republiku un šī draudzība nedibinoties uz kādas noteiktas partijas, bet aiz šās draudzības stāvot sabiedroto valstu simtu miljonu strādnieku. "Mēs zinam, saka Litvinovs, ka mūsu draudzību ciena Turcijā tapat ka mēs cienam turku draudzību un aiz tādiem pašiem iemesliem!"

Kā zinams, tad 17.decembrī Karachans Angorā parakstījis jaunu "draudzības līgumu" ar Turciju. Šinī līgumā starp citu, abas līgumslēdzējas valstis apņemas neuzsākt, bez otras valsts ziņas, nekādas sarunas par politiskiem līgumiem ar valstīm, kurām ir jūras vai sauszemes robežas ar otru līgumslēdzēju valsti. Šis punkts, protams, zīmējas uz Rumaniju un Poliju, ar kurām PSR Savienības attiecības ir vairāk jeb mazāk saspīlētas.

Ar Afganistanu. PSR Savienībai vienmēr bijušas labas attiecības. Amman Ullah nogāšana no valdības troņa un Habib Ullah valdības nodibināšanas bija nepatīkama PSR Savienībai, jo aiz valdības slēpās krieviem naidīgi spēki. Ar Habib-Ullah padzīšanu un Nadir hana valdības nostiprināšanos ari krievi ir apmierināti, jo Nadir hans turpināšot, lai gan lēnākā gaitā, Amman UllaH's uzsākto savas nacijas izglītošanas un valsts eiropizēšanas darbu. Patstāvīga Afganistana PSR Savienībai ir pieņemamāka, nekā tāda, kura stāv zem citas lielvalsts protektorāta. Afganistana no seniem laikiem ir bijusi ta vieta, no kurienes krievi apdraudējuši Anglijas Indiju. Ari tagad krievu komunistu aģentu bari Indijā ieplūst caur draudzīgo Afganistanu.

Ar Persiju attiecības esot draudzīgas un PSR Savienība esot gatava pabalstīt katru Persijas soli, kura nolūks nostiprināt Persijas starptautisko stāvokli.

Ar Yemenes (Yemen) republiku PSR Savienība noslēgusi "tirdzniecī-

1780

bas un draudzības līgumu", kuru 23.janvarī CIK's ratificējis. Līgumam tikai politiska nozīme, jo ar šo līgumu viņa nodibinājusi ari jaunajā arabu valstī atspaidu pret Angliju.

Ar Ķinu. Drīz pēc tam, kad Ķinas valdība bija padzinusi krievu ierēdņus no Mandžurijas (Austrumķinas) dzelzsceļa un viena pate pārņēmuse visu dzelzsceļa direkciju, tika pārtrauktas ari diplomātiskās attiecības starp abām valstim. Nenoteiktais "ne kara, ne miera" stāvoklis būtu turpinājies vēl ilgi, ja pilsoņu karš Ķinā neuzlabotu PSR Savienības stāvokli Mandžurijā. Mukdenas valdībai saspīlētais stāvoklis nebija viegli paciešams. Novembra mēneša beigās krievu austrumu armija sarīkoja plašāku "soda ekspediciju" Mandžurijā pret ķiniešu un baltgvardu pulkiem. Ekspedicijai bija labi panākumi: viņas sekmes izsauca lielu sajūsmu Maskavā, bet Ķinas valdība proponēja krieviem uzsākt miera sarunas. Krievi bija ar mieru uzsākt miera sarunas, bet ķiniešiem iepriekš jaizpilda krievu prasības: japieņem krievu ieceltais dzelzsceļu direktors, viņa vietnieks, jaņem atpakaļ padzītie krievu ierēdņi, jaatsvabina apcietinātie krievi u.t.t. Ķinieši visus šos noteikumus pieņēma un abas puses vienojās par konferences sasaukšanu 25.janvarī Maskavā. Pa to starpu Nankinas valdība piedabuja Z.A.S.Valstu, Francijas un Anglijas valdības pie ta, ka viņas iesniedza PSR Savienības valdībai deklaraciju, kurā, atsaukdamās uz Kelloga pakta 2.punktu, abām valdībām atgādina pienākumu - atturēties no ieroču pielietošanas strīdu izšķiršanai. PSR Savienības valdība jau otrā dienā šo intervenciju strupi noraidīja.

Neskatot uz agrākā status quo atjaunošanu krievu stāvoklis uz Mandžurijas dzelzsceļa esot grūts. Mandžurija tagad jau diezgan bieži apdzīvota ķiniešiem, kuri pret krieviem izturoties naidīgi.

Attiecības ar Japanu. Attiecības ar Japanu esot ~~labas~~ lojalas un pilnīgi stabilizējušās, Ari Japanā esot grupas, kuras gribot samaitāt attiecības ar PSR Savienību, bet līdz šim tādiem mēģinājumiem nav bijis panākumu. Krievu-Ķinas konfliktā Japana izturējusēs krieviem labvēlīgi, jo kādas citas lielvalsts poziciju nostiprināšana Mandžurijā Japanai būtu mazāk izdevīga nekā krievu.

Ar Ziemeļ-Amerikas Savienotām Valstīm gan PSR Savienībai ir

781

diezgan dzīvi tirdznieciskie sakari, bet par PSR Savienības atzīšanu amerikaņi vēl nedomā. Ari Amerikai esot prasības no PSR Savienības: amerikaņu valdībai par 187 milj.dolaru, privatpersonām par loo miljonu un par nacionalizētiem īpašumiem ap 4oo milj.dolaru. Kellogs savā laikā formulējis attiecības ar PSR Savienību šādi: "Nekādā labuma nebūšot ne krievu ne amerikaņu tautai no ta, ja uzsākšot sakarus ar tagadējo komunistu valdību kamēr šī valdība neatsakoties no saviem nolūkiem un režima, kurus nevarot savienot ar draudzību starptautiskā nozīmē".- 3.decembrī Z.A.S. Valstu valstssekretars iesniedza deklaraciju PSR Savienības-Ķinas konflikta lietā. Saimnieciskus līgumus ar PSR Savienību noslēdzis Fords un General Electric Motor Co.

No Eiropas valstīm PSR Savienību vēl nav atzinušas Rumanija, Balkanu valstis, Bulgarija, Dienvidslavija un Albanija, tad Ungarija Šveice, Holande, Belģija, Spanija un Portugale. Čekoslovakija ir tādā savadā stāvoklī: viņai Maskavā ir savs agents ar personalu, kas viss tiek saukts par diplomatisku pārstāvību. Oficiālā diplomātiskā korpusa sarakstā viņš neatrodas, bet piedalas viscaur diplomātiskā korpusa dzīvē.

Visām neatkarīgām Azijas valstīm ir Maskavā savi pārstāvji izņemot Arabijas valstiņas. Tikai Maskavā savas pārstāvības ir Tuvas tautas republikai un Mongolijas republikai. Tuvas republika atrodas Jenisejas upes augšgalā baseinā, ap 7o.ooo kv.kilometru liela ar loo.ooo iedzīvotājiem. Diplomātiskā korpusa dzīvē nepiedalās ne Tuvas, ne Mongolijas pārstāvji. Ķinas diplomātiskā pārstāvība Maskavā vēl nav atjaunota.

No Amerikas valstīm tagad vairs nevienai nav pārstāvības Maskavā. Ari Meksikas sūtniecība, kura te tika atvērta kādu gadu atpakaļ šā gada sākumā tika likvidēta.

Sūtnis PSR Savienībā.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1930.g. martā.

Konfidenciāls.

Nr.O/10 slp./98/5260.

Valsts Prezidenta sekretariātā
saņemts 1930 g. 18.III.
Ien. Nr. 2090 akt. Nr. 5

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g.8.marta ziņojuma Nr.2 norakstu par apstākļiem Baltkrievijā.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Ministru Prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

G. Z e m g a ļ a kungam

Latvijas Valsts Prezidentam.

1883

Konfidenciali.

Latvijas Konsulats
Vitebskā.

Vitebskā, 8. martā 1930.

Augsti godātais Ministru Prezidenta
& Ārlietu Ministra kungs,

Ziņojums
No 2.

Savā pēdejā, š.g. 12.februara, ziņojumā No I, es tuvāki apskatiju kritisko stāvokli, kādā pašlaik atrodās Baltkrievijas lauksaimniecība, sakarā ar tās piespiedu kolektivizaciju. Šoreiz gribu tuvāki aplūkot rūpniecības stāvokli. Varēja cerēt, ka rūpniecības nozarē stāvoklis labāks, jo uz rūpniecības paplašināšanu, racionalizēšanu taču koncentrēti visi valsts labākie spēki un līdzekļi. Fakti tomēr rāda, ka ari šeit stāvoklis nav spīdošs, un dažās rūpniecības nozarēs stāvoklis pat katastrofisks. Dāti par saimniecības gada pirmo ceturksni (Padomkrievijā budžeta gads iesākās ar pirmo oktobri) tagad ievākti un pa daļai jau publicēti specielos valsts saimniecības organos. Šie dāti liecina, ka bez maziem izņēmumiem neviena rūpniecības nozare nav attaisnojusi uz viņas liktās cerības. Pirmais ceturksnis visās rūpniecības nozarēs devis lielus iztrūkumus, nelūkojoties uz izkliegto "sacensību" un nepārtraukto darba nedeļu.

Augsti godātam
H.CELMIŅS kungam,
Ministru Prezidentam &

Ārlietu Ministrim.

1174

Smagā rūpniecība (metalrūpniecība). No Baltkrievijā atrodošām 8 lielākām metalfabrikām ,kurās ievesta nepārtraukta darba nedeļa , t.i strādā vairāk maiņās dienu un nakti , pēdejās saimniecības gada pirmā ceturksnī izpildījušas tikai 80 % no uzdevuma pla - na . Nelūkojoties uz to , ka dažas no minētām fabrikām uzlik - tas uz"melno tāfeli" ,kas nozīmē priekš strādniekiem dažu vi - ņu privilegiju apgriešanu , no kurām sevišķi sāpīga ir tā sauc. " pajok " samazināšana , kā ari dažu vadošo techniķu nodošanu tiesai , saimniecības gada II.ceturkšņa divos pirmos, t.i.janvara & februara mēnešos , stāvoklis ,kā pēdejie dati vēsta , nav uzlabojies , un dažos uzņēmumos pat pasliktinājies, salīdzinot ar I.ceturksni . Pasliktinājusēs ari produkcijas kvalitate un palielinājies " progula " procents .

Ādas & apavu rūpniecība. Baltkrievijā bez daudzām mazām strādā ari 3 lielas ādas fabrikas . Pēc ekonomiskā biļetena datiem minē - tās fabrikas saimniecības gada pirmos 5 mēnešos izpildījušas pa visām kopā tikai 76 % no uzdevuma plana . Nelūkojoties uz jaunu mašinu uzstādīšanu , ražošanas pašizmaksa nav samazinā - jusēs , ko izskaidro ar to , ka strādnieki neesot pietiekoši apzinīgi & nodarbojoties ar "rvačestvo" (ieraušanu) , izman- tojot tirgus konjunkturu .

Trīs lielākās apavu fabrikas Minskā,Gomeļā & Vitebskā izpildījušas saimniecības gada I.ceturksnī rūpnie- cības plana uzdevumu tikai 83 % apmērā , pie tam stipri pa - sliktinājot apavu kvalitati , salīdzinot ar iepriekšejiem ga - diem , nemaz nerunājot par priekškara gadiem . Raksturīgi ,ka viena no lielākām apavu fabrikām , fabrika " Trud " Gomeļā , kura I.ceturksnī nebija izpildījusi 18 % no uzdevuma ,janvara

485

mēnesī nav izpildijusi 45 % no uzdevuma .

Sērkociņu rūpniecība. Baltkrievijā , pateicoties viņas plašiem mežiem, stipri attīstijusēs sērkociņu rūpniecība . Bez daudzām mazām fabrikām , pastāv 4 lielākas ,moderini ierīkotas , sērkociņu fabrikas . Sērkociņi ir viens no galvenajiem Baltkrievijas eksporta priekšmetiem . Ari šinī nozarē saimniecības gada I.ceturksnis devis iztrūkumu 23 % apmērā . Atzīmējams , ka vienā no šīm fabrikām ,fabrikā " Vezuvijs " , Gomeļā , sākot ar šo gadu ievesta konveijera sistema . Nelūkojoties uz to , ka konveijers atvieglo & vienkāršo iepakošanas & aizgādāšanas procesus , fabrika februara pirmās IO dienās devusi 400 kastes lielu iztrūkumu , salīdzinot ar agrākiem mēnešiem . Rūpniecības komisariats domā , ka šeit notikusi "vredjiteļstvo " - apzinīga ļaunprātība . Katastrofiskā stāvoklī nonākusi sērkociņu kvalitate . Dzenoties pēc kvantitates , pakās atrodamas daudzas pavisam tukšas kastītes , nevienā kastītē nav pilns sērkociņu skaits , IO % vai pat līdz 20 % sērkociņu ir ar nederīgām galviņām , vai ari pavisam bez sēra galviņām . Tirga samaitāšanas dēļ draud sērkociņu eksporta apturēšana .

Stikla rūpniecība. Ievērojamu vietu Baltkrievijas rūpniecībā ieņem stikla ražošana . Pastāv vairākas lielas stikla fabrikas , kuras eksportē savus ražojumus uz ārzemēm , sevišķi uz tuvajiem austrumiem , Persiju , Afganistanu . Ari šinī nozarē lieli iztrūkumi un ,sākot ar " socialistiskās sacensības " ēras iestāšanos , kvalitate , ņemot visas fabrikas kopā , paslikti nājusēs vairāk kā par 50 % . Krass piemērs šinī zipā ir viena no lielākām stikla fabrikām Baltkrievijā ,

786

fabrika " Novki " . Saimniecības gada I.ceturksnī minētai fabrikai bija jaizgatavo pēc rūpniecības plana 309 tonnas eksporta stikla , bet izpildijusi tā ir tikai -87 tonnas. Pirmās šķiras stikla bija jaizgatavo I65 tonnas , izgatavots tikai -53,4 tonnas un tikai vienkārša stikla uzdevums iz - pildīts ar lielu uzviju , uzdoto I00 tonnu vietā saražots 334,I tonnas . Tas nozīmē , ka eksporta & pirmās šķiras stikls galīgi samaitāts & viņu vietā saražots mazvērtīgs trešās šķiras stikls . Nav nekāds brīnums , ka strādniekiem, mūžīgi kaujoties ar pārtikas trūkumu , brīvlaiku stundām pavadot , stāvot astēs produktu veikalu priekšā , zudis viss darba prieks. Tadēļ tie cenšās kaut kā nosist savas darba stundas , nepiegriezdami ne vismazāko vērību sava darba re - zultatiem . Taču notika , ka š.g.februara mēnesī ,taisni šīs pašas stiklu fabrikas " Novki " strādnieki Suražas rajonā (40 verstis no Vitebskas) uzsāka streiku produktu trūkuma dēļ , nelūkojoties uz to , ka streikošana Padomkrievijā pie- der pie vislielākiem noziegumiem , par kuru draud smags sods, pat nāves sods . Izbadojušies strādnieki prasija gaļu un ci - tus nepieciešamus produktus un liedzās strādāt , kamēr ne - būs izpildītas viņu prasības . Nelīdzeja steidzīga G.P.U.da - ļu nosūtīšana nemiera vietā , strādnieki panāca savu : visa gaļa , kas bija atrodama Vitebskā , tika nosūtīta streiko - tajiem , atstājot Vitebsku pilnīgi bez gaļas . Tagad darbi atjaunoti , bet katru dienu no strādnieku vidus izzūd bez pēdām tie , kurus tura aizdomās streika sarīkošanā .

Koku apstrādāšanas rūpniecība. Šī rūpniecība ir viens no Baltkrievijas galve - nākajiem saimnieciskiem faktoriem , pateicoties Baltkrievijas

1987

nepārredzamo mežu bagātībām . Un nelūkojoties uz to , šīs rūpniecības nozares stāvoklis ir vēl daudz bēdīgāks . Baltkrievijas lielās finieru fabrikas , kā ari lielākās koku zāģētavas tāļi nav pildījušas saimniecības plana uzdevumus, & ari faktiski nebija spējīgas to izdarīt , jo materialu trūkuma dēļ tās strādāja ar pārtraukumiem & tagad tā paša iemesla dēļ apdraudētas ar pilnīgu apstāšanos . Jēlvielas, t.i.koki , kaut ari nepietiekošā mērā , tomēr milzu kvantumos guļ neizvesti mežos . Administracijas nemākulības un bezsaimniecības dēļ izvešana netika laikā organizēta ,ar kolektivizaciju izpostītie zemnieki , palikuši bez zirgiem , nevarēja piedalīties šinī darbā ,kā agrākos darbos , un " kolchozņiki " , kuri sākumā izbrauca uz mežiem izvest kokus , drīz vien pārtrauca darbus , jo nebija sagatavoti nepieciešamie produkti uzturam .

Februara mēneša otrā pusē , kad koku apstrādāšanas fabrikas viena pēc otras materiala trūkuma dēļ sāka apstāties , visus zemniekus , kam bija zirgi , ar drakoniskiem spaidu līdzekļiem piespieda doties mežā pie koku izvešanas . Tādā ceļā Mogiļevas rajonā vien tika mobilizēti 70.000 pajūgi & apmēram tikpat daudz citos meža rajonos , & tomēr uz š.g.piekto martu tikai tikko 50 % no sagatavotiem kokiem bija izvesti no mežiem . Šis apstāklis vēl neglābj koku apstrādāšanas fabrikas , jo pirmā kārtā tiek izvesti eksporta koki uz upju krastiem, priekš pludināšanas uz ārzemēm.

Eksportam tagad sagatavots ļoti daudz koku, tikai paceļās jautājums, vai varēs laikā visus izvest , jo trūkst materiala priekš plostu saistīšanas , nav drātes (staipules)

788

striķu & metala trosu . Darbi sevišķi tiek aizkavēti, ka jau aizrādiju , pārtikas vielu trūkuma dēļ . Strādnieki pie meža darbiem faktiski badojās un nav spējīgi dot ražīgu darbu , kā to konstatejis tirdzniecības komisariats . Pat no tiem produktiem , kuri tiek aizgādāti uz darba vietām , daļa nonāk galīgi sabojati & tiek kā nederīgi izmesti ,kā to nupat ziņo no Rečicas rajona , kur iznīcināti vairāk simts pudu samaitātu tauku , 50 muvas ar zivīm , vairāki simts kilo desu & t.t.

Tas pats sakams ari par pārejām rūpniecības iestādēm , kā cūku saru izstrādāšanas & birstu fabrikām , zeķu (trikotažas) fabrikām & t.t. Baltkrievijā nav neviens rūpniecības uzņēmums , kurš būtu izpildījis saimniecības plāna paredzētos uzdevumus . Ari ražojumu kvalitate visur krituse , salīdzinot ar iepriekšejiem gadiem .

Ir veselas valsts saimniecības nozares , kuras tagad pilnīgi iznīkušas , kā piem.

Sviesta & piena "fabrikas" (moderniecības) . No Baltkrievijā pastāvošām moderniecībām tekoša saimniecības gada pirmos 5 mēnešos strādājušas nepilni 30 % un ari tad , piena trūkuma dēļ , ar pārtraukumiem . Janvara mēneša plāna uzdevums izpildīts tikai 8,6 % apmērā , bet februara mēneša pirmā puse devusi vēl mazāk - 2,3 % , t.i. 66 tonnu sviesta vietā tikai I,5 tonnas .

Ne labāki strādā valsts saimniecības "sovchozi" Tā piem. Baltkrievijas lauksaimniecības ziniskais pētīšanas institutu apvieno vairākas lielākas muižas " sovchozus " ,kā " Priluki " , " Sleņanka " un " Atoļino " . Uz kontraktacijas pamatiem šiem sovchoziem bija janodod piena kooperativiem caurmērā I000 litrus piena dienā , bet faktiski tiek nodoti tikai

789

75 litrus piena dienā , tā tad tikai 7,5 % no plana uzdevuma. Tas pats notiek ari citos sovchozos , un tapēc visa Baltkrievija tagad bez piena .

Tādā haotiskā stāvoklī atrodās Baltkrievijas rūpniecība . Varētu sacīt , ka Baltkrievija , lai gan ari tepēdejā laikā ļoti daudz darīts republikas industrializēšanā , tomēr nav rūpniecības centrs & tāpēc nevar būt par izšķirošu faktoru Padomkrievijas rūpniecības stāvokļa novērtēšanā.

Trūkumi Viskrievijas rūpniecībā. Fakti tomēr liecina , ka ari pārejā Padomkrievijā rūpniecības stāvoklis nav labāks . Tam vislabākais pierādijums augstākās tautas saimniecības padomes priekšsēdētaja V. K u i b i š e v a ziņojums š.g.I2.februarī Ļeņingrades komunistiskam aktivam par Ļeņingrades rūpniecības bēdīgo stāvokli . Kuibiševs pastrīpo ,ka Ļeņingrada ir Padomkrievijas mašinbūves rūpniecības centra un tāpēc rūpniecības plāna neizpildīšana tur neapšaubami aiztur visas valsts industrializāšanas planu . Viņš konstatē , ka saimniecības gada I.ceturksnī Ļeņingrada izpildījusi savu uzdevumu tikai par šš % , resp. 22 % no vesela gada plāna , un pazeminājusi produkcijas pašizmaksu paredzēto I2 % vietā tikai par 6,3 % . Aina vēl ļaunāka , ņemot atsevišķas ļoti nopietnas rūpniecības nozares , tā piem. pēc Kuibiševa konstatējuma visgalvenākā rūpniecības nozare - instrumental-mašinu rūpniecība atrodoties draudošā stāvoklī. Šīs nozares lielākā "Sverdlova" fabrika izpildījusi saimniecības gada I.ceturksnī tikai I6 % no vesela gada programas . Cementa rūpniecības nozarē, cementa fabrika " Sverdlova " izpildījusi I.ceturksnī tikai I4,5 % no gada programas , un produkcijas pašizmaksa nevien pazeminājusēs par I6 % ,kā tas bija

990

paredzēts , bet palielinājusēs par 4 % .

Motoru nozarē modernā fabrika " Krievu Dizels " izpildijusi I.saimn.gada ceturksnī tikai I4 % no vesela gada programas. Pašizmaksas 7,5 % pazemināšanas vietā tā pazemināta tikai par 2,5 % .

Čuguna lietuves nozarē fabrika " Znamja Truda " ,kura izgatavo traktora daļas priekš " Sarkanā Putilovca " izpildijusi saimn.g.I.ceturksnī tikai I4 % no vesela gada programas.

Fabrika " Pnevmatiks " izpildījusi I.g.ceturksnī tikai I3,6 % no vesela gada programas .

Manufakturas nozarē fabrika "Krasnij Majak" izpildijusi saimn.gada I.ceturksnī 22 % no vesela gada programas ,bet pazeminājusi pašizmaksu I7 % vietā tikai par I,8 % & t.t.

Runa iet par lielākām un modernākām Padomkrievijas fabrikām , kurām bez izņēmuma noteicoša nozīme valsts saimniecībā.

To pašu un vēl ļaunāku konstatē " Ekonomičeskaja Žizņ", runājot par smagās rūpniecības stāvokli dienvidos - bij.Jekaterinoslavas rūpniecības rajonā , kā arī Uralos . Visur saimniecības gada I.ceturksnī rūpniecības iestādes darbojušās ar lielu ražojumu % iztrūkumu .

Ne labāki gājis Donbasa & Sibirijas ogļraktuvēs.

Jašaubās , redzot šo bēdīgo ainu Padomkrievijas rūpniecībā , vai izdosies izpildīt 5 gadu industrializacijas planu . Ar spaidu līdzekļiem pret uzņēmumu techniskiem vadītajiem , kā to darijis V.Kuibiševs , arestēdams inženierus , maz kas būs panākts , bet gan otrādi : tie vēl lielāku haosu ienesīs uzņēmumos . Ir skaidrs , ka vaina guļ daudz dziļāki un meklējama pašā valsts saimniecības sistemā .

1991

Transporta haotiskais stāvoklis.

Katastrofiskā stāvoklī nonācis valsts transports & pirmā kārtā dzelzsceļi . Uz Baltkrievijas dzelzsceļu linijām gandrīz neviens preču vilciens vairs nenoiet nedz ari pienāk stacijās pēc noteikta laika saraksta . Mezglu stacijās vēl neredzēts vagonu sastrēgums , steidzīgi nosūtami preču vilcieni stāv nedeļām & pat mēnešiem. Sekas ir vispārejs vagonu trūkums .

Uz Ukrainas dzelzsceļiem neiet labāki . Oficieli tiek ziņots , ka uz Ukrainas dzelzsceļiem pēdejā laikā katastrofu skaits ar vilcieniem pieaudzis līdz IO % . Izdaritās revizijas atradušas pie stacijām veselus piekrautu preču vagonu sastāvus , kuri aizmirsti & stāv jau no pagājušā gada augusta mēneša . Daudzi piekrauti vagoni atrasti bez preču dokumentiem & nav ievesti grāmatās . Nesen "Jugostāl"am padoti domnas krāsnu lādēšanai vagoni , kuros atrasti manufakturas un siļķu lādiņi .

Uz visām linijām notiek līdz šim nepiedzīvota lokomativu maitāšanās . "Ekonomičeskaja Žizņ " ziņo ,ka uz Jekaterinpinskaju dzelzsceļu <u>divu nedeļu laikā</u> sabojājušās I58 lokomotives , kam kā rezultats bijis , ka ceļā pamesti I43 preču vilcienu sastāvi .

Uz Permas dzelzsceļa <u>vienā mēneša</u> laikā preču vilcieni stāvējuši 23.000 stundas , kas dzelzsceļam izmaksājis I milj. červ.rubļus. Nolaidības dēļ šinīs dienās uz st. <u>Čusovaja</u> sadegušas 23 lokomotives . Tā paša aina ir uz visām dzelzsceļa linijām .

Nelīdz specielas valdības komisijas iecelšana , kurai dotas neaprobežotas pilnvaras cīņai ar dzelzsceļa transporta haosu . Ari G.P.U. organi nodoti komisijas

792

rīcībā , bet stāvoklis līdz šim nav vēl uzlabojies .

Kā parasti , par vainīgiem pirmā kārtā uzskata inženierus un techniķus : tos sabāž cietumos un inscenē prāvas par ļaunprātīgu sabotažu & "promfinplana" noraušanas mēģinājumu .

" Zinātnes & darba vienošanās demonstracijas. "

Lai atsegtu ļaunprātīgos "ekonomiskos kontrrevolucionarus", Baltkrievijas pilsētās , sekojot pārejās Padomkrievijas piemēram , š.g.I.martā tika sarīkotas lielas ielu demonstracijas , kurās piespieda piedalīties visus inženierus , techniķus , agronomus , ārstus , skolotajus & t.t. Šīs demonstracijas tika sarīkotas zem karoga " Demonstracii jedinjenija nauki i truda " , runātaji aizrādija , ka pienācis pēdejais laiks pilnīgai inteligences apvienošanai ar strādniekiem . Neitralām pozicijām neesot vairs vietas , kas neejot kopā ar strādniekiem , tie esot padomju valdības pretinieki . Inteligences pienākums esot atmaskot tos inženierus, kuri ar savu darbību un izturēšanos strādājot pretim 5 gadu plana izvešanai . Katrs ,kas zin & neizdos vainīgos ,tikšot par līdzzināšanu tāpat sodīts , kā aktivais ļaunprātīgais "promfinplana" grāvejs ("zlostnij vreditelj"). Dažās pilsētās tika sadedzinātas inženieru cepures , kā simbolu par inženieru - strādnieku atšķirības iznīcināšanu .

Strādnieku prasības dēļ algas pacelšanas & pārtikas "pajoka" palielināšanas.

Strādnieku prasības pēc algas paaugstināšanas & pārtikas racijas palielināšanas top ar katru dienu skaļākas . Valdība pēdīgi nolēmusi pakāpeniski paaugstināt strādnieku algas I929./30.saimniecības gadā par I2%. Domāts paaugstināt strādnieku realo darba algu , ko cer panākt

pazeminājot cenas uz produktiem , kurus izsniedz kooperati - vos uz grāmatiņām , par attiecīgu % .

Par produktu "pajoka" palielināšanu gan vēl nevarot būt runa šinī brīdī : to verēšot izdarīt tikai pēc tam , kad lauku kolektivizacija būšot pilnā mērā realizēta . Jaievēro - jot vēl tas , ka PSR Savienībā notiekot ļoti spēja iedzīvo - taju skaita pieaugšana , apmēram par 3 milj. jaunu iedzīvota- ju gadā , & tapēc pārtikas jautājumu neesot iespējams tik īsā laikā labvēlīgi realizēt .

Spējš atplūdums no kolchoziem. Baltkrievijā & tāpat ari pārejā Padomkrievijā nupat notiek negaidīta parādība . "Beďņaki" , kuri bija iegā- juši kolchozos ,tagad, pavasarim tuvojoties ,simtiem un tūk- stošiem izrakstās no kolchoziem . Šī spējā izstāšanās kustī- ba no kolchoziem iesākās februara mēneša beigās , kas sakri- ta ar lopu nodošanu kolchoza pārziņā . Nelīdz nekādi pieru- nāšanas mēģinājumi ,nedz ari spaidu līdzekļi ,zemnieki jopro- jam turpina izrakstīties no kolektiviem un viss padarītais lauku kolektivizacijas darbs draud sabrukt . Laikam sakarā ar šo negaidīto parādību ari izsaukts J. S t a ļ i n a asais raksts , kurš parādijās "Izvestijās" š.g.2.martā & kurš pēc tam tika pārdrukāts visos Baltkrievijas preses organos . Mi- nētā rakstā Staļins asi uzbrūk nemākulīgai rīcībai kolekti- vizacijas jautājumā , kas izsaukusi pārmērīgu zemnieku naidu pret kolektiviem . Staļins starp citu saka :

" Ir neprāts uzbudināt zemnieku-kolchozņiku ,socializējot viņa mājas, liellopus ,mazos lopus , ja pat mājas put- nus tanī brīdī ,kad kolektivā saimniecības forma nav vēl nostiprinājusēs un iesakņojusēs dzīvē . Vai tad nav

skaidrs, ka tamlīdzīga politika nāk par labu vienīgā padomju valdības visniknākajiem ienaidniekiem ...Kā varēja notikt šī neprāta rīcība ? Šis neprātīgais mēģinājums pārlekt sev pašiem pāri ? Tas varēja notikt tikai kā anti-Ļeņina sajūtas eksistence pašā kompartijā : "Mēs visu varam," "Mums viss ir atvēlēts" , "Mēs ne par ko nebēdājam"....."

Tā tagad runā S t a ļ i n s , t.i.dara to pašu, par ko vēl nesen, tikai dažas nedēļas atpakaļ ,stuma ārā no kompartijas un apvainoja viskriminālākā grēkā -piederībā pie labās opozicijas . Var iedomāties ,kādu haosu un sajukumu mi - nētais Staļina raksts ienesis kolektivizacijas darbinieku vidū ,kuri centās izpildīt no augšas doto mājienu kolektivizēt par katru cenu laukus .

Darba atalgojuma projekts kolchozos. Pavasarim tuvojoties, sāk taisīt plānus un projektus, kā panākt to ,lai pavasara lauku darbiem iesākoties, kolchozu zemnieki, kuru naids pret kolchoziem vispāri zinams, strādātu tikpat cītīgi & pašaizliedzīgi , kā tie to darījuši līdz šim, savu pašu zemi apstrādājot . Meklē līdzekļus ,kā ieinteresēt zemniekus cītīgā & ražīgā darbā . To domā panākt ar akorddarbu atlīdzības sistemas ievešanu kolchozos, t.i. algu izmaksāt ne vis par darba laika vienību ,bet gan par padarītā darba vienību. Šim nolūkam tiek izstrādāti projekti , sadalīt visus kolchozu strādniekus pēc kategorijām ,ņemot vērā darba dažādības ,smagumu, techniško zināšanu nepieciešamību & t.t. Videjos kolchozos domā ievest 7 kategoriju sistemu, mazākos 5 kategoriju sistemu , ar attiecībām starp I.& 7.kategoriju kā I : 3 , resp. piecu kategoriju sistemā kā I : 2. Ņemot 7 kategoriju sistemu kā paraugu, t.i.I : 3 , tad pēc

795

projekta atalgošanas koeficients priekš katras kategorijas būtu : I. kategorija - I , II.kategorija -I,25 , III.kat.-I,50 , IV.kat.-I,75 , V.kat.- 2 , VI. kat. -2,50 & VII.kat.- 3 .

I.kategorijas pamata alga tiks novērtēta pēc tā , cik izmaksās pārtikas minimums ,kas nepieciešams cilvēka normalo dzīves prasību apmierināšanai & darba spējas atjaunošanai (saņemot pārtiku no kooperativiem) . Ja šis pārtikas minimums Baltkrievijā izmaksātu apmēram 60 kap.dienā , tad līdz ar to tā ari būtu I.kategorijas pamata alga . Tālākām kategorijām šis pamata atalgojums japareizina uz attiecīgas kategorijas koefficientu ,piem. II.kat.pamatalga būtu -60 kap.X I,25 = 75 kap., III.kat.- 60 k.X I,50 = 90 kap., IV.kat.- 60 k.X I,75= I05 kap., V.kat.- 60 k. X 2 = I rub.20 kap. & t.t.

Akkorddarba nosacīšana pēc šī projekta notiktu izdalot vienas dienas darba algu uz izstrādāšanas normu . Tā piem., ja aršanā ar traktoru izstrādāšanas norma dienā ir 2,5 hektari , & aršanā ar zirgu pie arkla-0,8 hekt.,tad traktorists, būdams V.kategorijā ,saņem Irub.20 kap. dienā , & ,izdalot šo zumu uz 2,5 (I20 kap. : 2,5) dabūjam 48 kap. darbā vērtības vienību priekš I hektara aparšanas ar traktoru , resp. I20 k. : 0,8 = I50 kap. priekš I hekt.aparšanas ar zirgu . Tādā pašā ceļā tikšot aprēķināti visi pārejie lauku darbi . Ar to būšot panākta cītīga strādāšana : kas izstrādās mazāk par normu , saņems mazāki ,kā pamatalgu , & otrādi , kas izstrādās vairāk par normu , saņems lielāku atalgojumu ,nekā pamatalgu . Bez tam , lai paceltu darba labumu ,tikšot ievesta premiju sistema un soda naudas .

Zirgu & lauksaimniecības mašinu stacijas.

Lai sekmīgāki apstrādātu kolchozu laukus pavasarim iestājoties ,bija nolemts kolektivizacijas rajonos

796

nodibināt atsevišķos centros zirgu-mašinu stacijas .Baltkrievijā bija dots rīkojums "kolchozsojuziem" šogad līdz februara mēn.beigām ierīkot 329 zirgu - mašinu stacijas . Nelūkojoties uz šī uzdotā plāna izvešanas lielo nozīmi ,tas tomēr nav izvests & ari laikam vairs netiks izvests . Sekoša ,pēc oficialiem dātiem sastādīta,tabele rāda , kādā stāvoklī zirgu -mašinu staciju lieta atradās uz š.g.I.martu :

Minskas	okr.	vajadzēja	ierīkot	45	stac.	,ierīkotas	I3 stac.
Vitebskas	"	"	"	35	"	, "	I3 "
Bobruiskas	"	"	"	32	"	, "	II "
Moziras	"	"	"	3I	"	, "	8 "
Oršas	"	"	"	46	"	, "	2 "
Gomeļas	"	"	"	35	"	, "	I5 "
Polockas	"	"	"	29	"	, "	I2 "
Mogiļevas	"	"	"	76	"	, "	neviena .
K o p ā		vajadzēja	ierīkot	329	stac.	,ierīkotas	74 st.

Ievērojot zemnieku zirgu & inventara izputināšanu ,tāds stāvoklis nepārprotami apdraud Baltkrievijas lauksaimniecību tekošā gadā .

Jauns milzu iekšejais aizpēmums : "Piecgade-četros gados". Jaunu līdzekļu iegūšanai priekš piecgadu saimniecības plāna izvešanas dzīvē , PSRS centralā izpildu komiteja un tautu komisaru padome š.g.2I.februarī taisījusi lēmumu , izlaist jaunu iekšejo aizpēmumu zem nosaukuma : " Piecgade -četros gados " ("Pjatiļetka v četire goda "). Lēmumā starp citu sacīts , ka daudzie līdzšinejie aizpēmumi , kuri atrodās strādnieku & zemnieku rokās , padara komplicētu aizpēmumu turētaju"apkalpošanu" & sadārdzina PSR Savienības

797

valsts kreditu : tāpēc nepieciešams esot apvienot visus līdzšinejos aizņēmumus vienā aizņēmumā. Jaunais aizņēmums " Piecgade -četors gados " atvietošot visus līdzšinejos aizņēmumus & būšot vienīgais socialistiskās celtniecības finansēšanas aizņēmums .

Līdzšinejās pirmā ,otrā & trešā industrializacijas aizņēmumu obligacijas , kā ari iekšejo vinnestu aizņēmumu un zemniecības saimniecību (lauksaimniecības) stiprināšanas aizņēmumu obligacijas jaapmaina pret "Piecgade - četros gados " obligacijām . Līdz ar to tiek pārtraukts visu līdzšinejo aizņēmumu obligaciju kotacija , t.i. tiek pārtraukta viņu pirkšana & pārdošana valsts bankas nodaļās , tāpat ari to pieņemšana ķīlās (ieķīlāšana) . Turpmāk šo obligaciju nabadzīgākie turētaji varēs pēdejās pārdot vienīgi ar specieli ieceltās komisijas atļauju , kura izspriedīs , vai pārdevejs tiešam tik nabadzīgs , ka bez obligaciju pārdošanas nevar iztikt . Jaunais aizņēmums tiks izlaists ne vēlāki par š.g. I. augustu .

Izlietojot gadījumu , lūdzu Jūs , augsti godātais Ministru Prezidenta & Ārlietu Ministra kungs , pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu .

J. Runge .

Konsuls .

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1930.g. martā.

Konfidenciāls.

Nr.O/8 slp./113/5335.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1930.g. 18.III.
Ien. № 2089 akt. № 5

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, norakstu no mūsu sūtņa Maskavā J.Seska kunga politiski-saimnieciskā pārskata par Padomju Socialistisko Republiku Savienību 1929.gadā.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Ministru Prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

G. Z e m g a ļ a kungam

Latvijas Valsts Prezidentam.

Konfidenciali.

Politiski-saimnieciskais pārskats par PSR Savienību 1929.gadā.

I.

Pagājušais gads visā PSR Savienības politiskā, it seviški saimnieciskā attīstībā radījis vēsturisku lūzumu. Līdz šim padomju valdība apmierinājās ar jau pastāvošās iekārtas socializēšanu, bet tagad viņa ņemas PSR Savienības līdzšinējo saimniecisko iekārtu salaust un izveidot par modernu rūpniecisku un rūpnieciski-agraru valsti uz visjaunākas technikas principiem.

Lai tādu grandiozu uzdevumu veiktu, tad vispirms vajadzēja noskaidrot, tirīt, vienot un disciplinēt valdošo komunistu partiju un nostiprināt proletariata diktaturu. Komunistu partijā pēc Ļeņina nāves bija radušies dažādi novirzieni, no kuriem visievērojamākie ir labais novirziens ar bijušo arodnieciško organizāciju priekšnieku Tomski, komunisma teorētiķi Bucharinu un tautas komisaru padomes priekšsēdētāju Rikovu priekšgalā. Labē novirziena komunisti uz grandiozo PSR Savienības saimnieciskās rekonstrukcijas darbu skatījās kritiski un tadēļ visā reformu gaitā ieteica mēreniību. Lauksaimniecības kolektivizācija un industrializācija javeicot bez seviškiem spaidiem no valdības puses, jo tanī pašā laikā varot pastāvēt un turpināt savu darbu ari individuelās saimniecības. Kooperatīvi un kolektivsaimniecības, kurām komunisms paredz spīdošu nāktoni, ar laiku aptvertot un absorbētot ari individuelās saimniecības, kuras pašas atrastot par labāku pārveidoties par kolektivsaimniecībām. Tādiem uzskatiem nepiekrita partijas diktators Staļins. Labais novirziens dodot vaļu attīstities kapitalismam, jo zemnieks-individualists esot noteikts kapitalists. Kamēr zemnieku individuelās saimniecības netikšot apvienotas kolektivsaimniecībās, tamēr padomju diktaturai draudot briesmas no zemnieka-individualista. Labais novirziens novērtējot par zemu iekšējā ienaidnieka spēkus, un atstādams individualsaimniecības un uzpēmumus, izaudzinot un stiprinot šķiru, kura apdraudot proletariata diktaturu. Cīņa ar labo novirzienu izbeidzās ar to, ka Rikovs, Tomskis un Bucharins bija piespiesti atklāti novembra-decembra PSR Savienibas Centrālās komitejas kongresā savus uzskatus atzīt par maldī-

giem un pieņemt Staļina mācības.

Kreiso novirzienu reprezentēja Trockis, kuram bija daudz piekritēju, sevišķi militārās aprindās. Kreisā novirziena teorētiķi sludina, ka PSR Savienības proletariats pats ar saviem spēkiem nespējot realizēt socialistiski-saimniecisko iekārtu, noliedza, ka zemnieku intereses varēšot saskaņot (smička) ar pilsētu proletariata interesēm un visus zemniekus sadalīja tikai divās šķirās - nabadzīgos un kulakos (lielsaimniekos). Trockisti visas cerības lika uz vispasaules, sevišķi Vakareiropas, proletariata revoluciju.

Ar kreiso novirzienu Staļins izrēķinājās ātrāki nekā ar labo novirzienu. Pagājušā gada janvara beigās valdība arestēja kādus 15o nelegalas trockistu organizācijas biedrus, kurus apvainoja par revolucijas un pilsoņu kara sagatavošanu. Ari pats Trockis tika arestēts un beidzot izsūtīts uz Turciju. Vēlāk no trockisma atteicās Serebrjakovs, Radeks, Preobraženskis un Smilga. No ta laika par trockistiem PSR Savienībā maz vairs dzirdams, vismaz viņi atklāti nekur neuzstājas. Izrādījās, ka vēl nesen visvarenais sarkanās armijas dibinātājs un organizētājs bija vājš politiķis un vēl glēvāks cīnītājs. Viņš no padomju skatuves nozudis un nezin, vai kādreiz vairs atgriezīsies.

Nobīdījis pie malas labā un kreisā novirziena vīrus, Staļins izvērtās par vissapēcīgāko diktatoru, kuram seko viss lielais komunistu bars - tā sauktais purvs (boloto), kuriem pašiem nav nekādu personīgu uzskatu, ne sprieduma un tadēļ iet līdzi uzvaretājam. Tagad tikai Staļinam un viņa piekritējiem ir monopols uz patiesību un Marksa-Ļeņina mācību pareizu izpratni. Lai savu stāvokli ideji ski vēl vairāk nodrošinātu, tad gandrīz visa vecā komunistu revolucionaru garde, Ļeņina cīņu biedri, ir nobīdīta pie malas, vai ari atstāti nesvarīgos amatos. Viņu vietās ielikti jauni spēki, kuri gan piedalījušies tikai pēdējo desmit gadu pilsoņu karos, bet ne senākā zemgrīdes darbībā, trimdas grūtībās un postā. Kamēr vecā komunistu garde baudījuse ari vispusīgo buržujisko izglītību, iepazinusēs ar okcidenta kulturu un tadēļ viņu smadzenes ir apgrūtinātas ar "nevajadzīgu idejisku balastu, tamēr jaunajiem darbiniekiem ir gandrīz tikai vienīgi "gudru darošā" komunistiskā-politiskā izglītība un stingri marksistiskais pasaules uzskats.

un Ļeņinisma izpratne. Te japiezīmē, ka par "Ļeņinismu" komunisti

apzīmē saimnieciskās un sabiedriskās dzīves socializēšanas paņēmienus pie pārejas no kapitalistiskās uz socialistisko iekārtu.

Uzmācas gan jautājums, vai šie jaunie proletariata vadoņi būs intelektuāli un morāliski pilnvērtīgi, resp.vecajiem komunistu vadoņiem līdzvērtīgi. Esmu šos jautājumus dažreiz uzstādījis tagadējiem vecajiem komunistu vadoņiem, kuri atbild ar noteiktu "ja". Lai gan jaunajiem trūkstot veco komunistu piedzīvojumu un daudzreiz arī zināšanu, tad tomēr jaunie esot piedalījušies pilsoņu karā un tagadējie politiskā, saimnieciskā un idejiskā dzīvē attīstības "tempi" (ļoti iemīļots komunistu vārds) esot tik straujī, ka pēdējie desmit gadu pārdzīvojumi varot ar uzviju atvietot un atsevrot iepriekšējos vairākus desmit gadu piedzīvojumus.

Otris iemesls atbildīgo darbinieku izvēlei no jaunajiem gan būs tas, ka vadoņi kā komunisma fanatiķi ar šaurāku specisku izglītību, tiešām var būt enerģiskāki un neatlaidzīgāki sprausto mērķu sasniegšanā, nekā tādi, kuru fanatismu vājina plašāks idejisks redzes aploks. Tā tagad gandrīz vai visi vecās komunistu gardes vīri nobīdīti pie malas mazāk svarīgākās lietās un viņu vietu ieņem jaunie spēki. Vēl ievērojams tas, ka jaunā krievu inteligencē , resp.izglītotākie darbinieki, esot pa daļai amerikanizējušies. Viņu vispārējā izglītība ļoti aprobežota,bet savu specialo arodu saprotot pietiekoši labi.

Staļins uzskata socialisma realizāciju PSR Savienībā ne tikai par iespējamu, bet pat par nepieciešami vajadzīgu. Visas krievu tautas un strādnieku saimnieciskais stāvoklis ir pavisam neapskaužams, bet dzīve traucas uz priekšu. Ja pielaistot vēl ilgāki "nepa" darbošanos, tad varētot izaugt un nostiprināties kapitalistu šķira - tirgotāji un citi uzņēmēji pilsētās un zemturi uz laukiem; viņi nodibinātu sakarus (smička) un tad tie apdraudētu proletariata diktaturu.

Bet tagad jau esot radīti priekšnoteikumi socialisma realizēšanai. Visas zemes, nekustamo īpašumu un fabriku, visu ražošanas līdzekļu un banku nacionalizācija, ārējās un iekšējās tirdzniecības monopols, visas valsts varas koncentrēšana proletariata diktatūras rokās, u.t.t., esot tādi faktori, kuri pilnīgi nodrošinot socialisma iekārtas realizācijas iespējamību. Priekš Staļina virziena nav no svara vispārīgi ražības pieaugums, bet proletariata socialistisko poziciju stiprināšana, ne saimnieciskā uzbūve vispār, bet socialistiskā uzbūve, tas ir tāda, kura nostiprina proletariata diktaturu un dod saimnieciskās dzīves soci-

alistiskiem elementiem pārsvaru pār privatsaimnieciskiem elementiem. Habais novirziens atzina, ka partija esot radījusi "feodali-militaru zemniecības eksploatāciju un lielus nodokļus, t.i. zem tagadējā režima rūpniecības proletariats nežēlīgi izmantojot zemniekus: "dzikkļu" asmeņi ir viens no otra lielā atstatumā, konkreti runājot, cenu starpība starp lauksaimniecības un rūpniecības ražojumiem ir liela rūpniecības proletariatam par labu - un "smička" starp pilsētu un laukiem ir grūti realizējama. Stalins nemas pierādīt, ka rūpniecības proletariats nebūt neizmantojot zemniekus un ka ari zemniekiem oktobra revolucija devusi lielus labumus, kas gan grūti saskatams.

Otrs partijas idejiskās stiprināšanas līdzeklis ir partijas aparata tīrīšana, resp. dažādo administratīvo un saimniecisko iestāžu ierēdņu politiskā pārbaudīšana un nederīgo izslēgšana, resp. atlaišana no vietām. Tīrīšanu izdarīja partijā, komsomoliešos un pat augstskolās un tādā kārtā tiek izslēgti vairāk tūkstošu biedru. Tīrīšanu izdarīja ne tikai komunistu partija, bet ari pārvaldības aparatā un universitātēs. No Maskavas Universitātes 100 profesoriem par derīgiem atzīti tikai 2o. Tīrīšana ir process, kuru izdara laiku pa laikam vairāk reizes par gadu.

Pagājušā gadā bijis komunistu partijā 1.529.28o biedru; no viņiem 61,6% strādnieku, 21,5% zemnieku, 15,6% ierēdņu. PSR Savienības armijā bijis 18,1% strādnieku, 71.3% zemnieku, 1o,6% citi pārējie; 2o% no visiem bijuši komunisti. Pēc tautībām krievu 64,8%, ukraiņu 17,4%, baltkrievu 4,2%, žīdu 2,1%, citu 11,5%. Armijā analfabētu vairs neesot. Pa dienesta laiku armijā kareivjus ne tikai politiski "izglīto", bet ari sagatavojot par kolektīvo saimniecību darbiniekiem - traktoristiem, mechaniķiem u.t.t. Par gadu no kareivjiem sagatavojot ap 1oo.ooo.- "kolchozniku".

Sādžu padomēs ievēlēti 9o5.ooo.- locekļu, no tiem 81% vīriešu un 19% sieviešu. No ievēlētiem - zemnieku 87,3%, laukstrādnieku 5%, citu strādnieku 2,3%, skolotāju un ārstu 2,%, citu 3,4%. Komunistu 14,5%. Sakarā ar valdības cenšanos iznīcināt kulakus, valdība devusi rīkojumu pārvēlēt tās sādžu padomes, kurās nebūtu diezgan daudz komunistu - kolektivo saimniecību piekritēju.

Pilsētu padomēs ievēlēti 8o.ooo.- locekļu, no tiem 72,3% vīriešu, 27.7% sieviešu; pēc sociālā stāvokļa strādnieku 54,4%, no

tiem fabriku strādnieku 44,3%. No visiem 45,5% komunistu un 7,2% komsomolu; 47,3% bezpartējisko.

Interesanti atzīmēt, ka PSR Savienības iedzīvotāju skaits vēl vienmēr ikgadus pieaug par 3 - 3,5 miljoniem. Uz ^.g.l.janvara iedzīvotāju skaitu rēķina uz 157,3 miljoniem, no kuriem ap 3o miljonu dzīvo pilsētās un 127,3 miljoni uz lauķiem. Dzimstību skaits uz lauķiem Eiropas Krievijā druscin pamazinājies - 33 no looo, bet visā PSR Savienībā vēl turas uz 46 no looo. Maskavā un Ļeņingradā dzimstību skaits noslīdējis uz 25 no looo. Pilsētās lieliski pieaudzis abortu skaits, bet uz lauķiem abortu skaits vēl mazs.

PSR Savienības delegētu kongress tika noturēts Maskavā no 2o - 28.maijam. Kongresā apsprieda un delegātiem galvās iekala jaunos lozungus: sociālistiska rūpniecības izbūve un lauksaimniecības industrializācija pēc piecgadu plāna. Piecgadu plānveidīgais saimnieciskais plāns ir lieliska saimnieciskās dzīves programa, kādu nolemts realizēt sākot ar 1928/29 un beidzot ar 1932/33.gadu. Šinī plānā katru gadu katrai saimniecībai nozarei paredzēts zinams budžets un uzdevums, kura izpildīšanu kontrolē salīdzinot ar tā sanktiem kontroles skaitļiem, tas ir, paredzētiem uzdevumiem. Lieliskā plāna nolūks - ir padarīt PSR Savienību pilnīgi neatkarīgu no ārzemēm un pacelt viņas iedzīvotāju labklājību. Piecos gados Padomju Savienības rūpniecību grib attīstīt tādos apmēros, kuri pārsniedz Eiropas veco rūpniecības stāvokli. Lauksaimniecībai no individuelās sīksaimniecības japāriet uz kolektivām lielsaimniecībām vai "graudu fabrikām", kur visi lauku darbi tiks padarīti mašīnām. Jau 193o.gadā strādāšot 9o.ooo traktoru. Pēc Kržižanovska, Rikova un Kuibiševa tēzēm 5 gados tautsaimniecībā tiks ieguldīti 65 miljardi rubļu: 16 miljardu rūpniecībā, kuras produkcija 5 gados pieaugšot vērtībā no 18 uz 43 miljardiem (193?.g.) un 23 miljardi ieguldīšot lauksaimniecībā, kuras produkcija 5 gados pieaugšot no 17 uz 27 miljardiem. Tautas ienākumi kopvērtībā pieaugšot no 24 uz 50 miljardiem. Rūpniecības strādnieku reālā alga pacelšoties par 71%, bet lauku iedzīvotāju par 67%. Lieliskā plāna realizācijai būšot vajadzīgs tikai 5 - 6 miljarda rubļu iekšēja aizņēmuma. Pēc pieciem gadiem PSR Savienības

izveduma vērtība būšot par 2 milrad.rubļu un ieveduma - par 1,7 miljard. rubļu, tā tad aktīvs 3oo.miljonu rubļu. PSR Savienības rūpniecība pate tad gandrīz pilnīgi apmierinās iekšējās tirgus prasības. Pagājušā gadā PSR Savienība esot ražojusi jau 4 miljoni tonnu čuguna, ogļu 4o.milj.tonnu un traktoru 3.ooo.-, bet 1932/33 gadā ražošot 17.miljonu to čuguna, loo milj.to ogļu, 2oo.ooo traktoru, 2 - 3oo.ooo automobiļu.

Piecgadu plāns izstrādāts divos variantos, no kuriem viens sprēķināts 5 normālās ražas gadiem un otrs 6 gadiem, ja šinī laika sprīdī būtu kāds neražas gads.

Lai paceltu darba ražīgumu, tad jau 1929.gadā pakāpeniski sāka ievest nepārtraukto darba nedeļu. Katrs strādnieks strādā tikai 4 dienas, bet piekto dienu ir no darba atsvabināts. Svētdienas un svētku dienas tiek atceltas; no 365 gada dienām 36o ir darbdienas un tikai 5 revolucijas svētku dienas, kuras svēta visi. Ta tad 2o% no visiem strādniekiem ikdienas ir brīvi, bet par to tad atlikušie strādā pastāvīgi un darbs fabrikās un valsts iestādēs nevienu dienu netiek pārtraukts. Ar jaunās kārtības ievešanu tiekot pieņemti darbā 6oo.ooo strādnieku vairāk, kas samazinot ievērojami bezdarbnieku skaitu.

Visas rūpniecības pamatā ir likta smagā rūpniecība, kurai jāpgādā par ražošanas līdzekļu - mašinu, seviški lauksaimniecības mašinu - traktoru, plaujmašinu un kuļmašinu izgatavošanu. Arkārtīgos apmēros paplašinamai rūpniecībai vajadzīgi desmītiem, pat simtiem tūkstošu inženieru un techniķu. Padomju valdība nodibinājusi un vēl nodibina ~~vēl~~ daudz skolas techniško spēku sagatavošanai. Apstākļu pazinēji stāsta, ka ar jaunizlaižamo inženieru skaitu ārkārtēju palielināšanu vēl lielākā mērā samazināts mācību kurss attiecīgās iestādēs. Tāda izglītības politika atbilst ari komunistu nivelācijas un vienlīdzības tieksmēm. "Inteligencei" socialisma tēvijā neesot vietas. Nelaime tikai tā, ka gribot negribot par vadošiem techniskiem spēkiem ir japieņem cara laika krievu un seviški ārzemju specialisti, kuri dabujuši augstāku izglītību. Te no rodas aizdomas, ka specialisti, seviški ārzemnieki, slepeni kaitējot un sabotējot krievu rūpniecībai. Nikovs nesen kādā inženieru un techniķu sapulcē apgalvoja, ka bijušie Kaukaza naftas avotu īpašnieki caur bijušo Anglijas

sūtni Hodžsonu esot "kaitētājiem" inženieriem izmaksājuši 8o.ooo mārciņu sterliņu. Tagad komunistu valdība prasa, lai inženieri-specialisti iestātos komunistu partijā, jo politiska neitralitāte zinātniskā un praktiskā darbā esot absurds.

Lauksaimniecība PSR Savienībā līdz šim bijusi uz daudz zemākas attīstības pakāpes, nekā kādā citā Eiropas valstī. Pa pasaules kara laiku lauksaimniecības stāvoklis vēl lielā mērā pasliktinājies mājlopu, seviški zirgu skaita, samazināšanās un mašīnu trūkuma dēļ. Vēl gadu atpakaļ PSR Savienībā apstrādātās zemes platība iztaisīja tikai 9o% no tās platības, ko apstrādāja pirms kara; kamēr priekš kara caurmērā uz katra iedzīvotāja iekūla ap 38 pudu labības, tagad iekuļot tikai 3o pudu.

Ar oktobra revoluciju pie valdības stūres nāca komunisti, bet marksistiem vispār, ka zināms, nekad nav bijis vienprātības uzskatos par zemnieku lomu un ierīkošanu iecerētā socialisma valstī. Gluži pretēji socialistu apgalvojumiem, zemes īpašumi ne tikai nekoncentrējas, bet arvien jo vairāk sadalās un patstāvīgu zemes īpašnieku skaits pieaug. Lai gan ari lauksaimniecībā un pie zemes apstrādāšanas ari mašīnām vienmēr pienākas lielāka loma, tad tomēr zemnieki-individualisti maz cenšas savas saimniecības apvienot kopējā saimniecībā, kuru būtu izdevīgi apstrādāt ar mašīnām, kuras atsevišķam zemniekam par dārgām.

Ari lieliniekiem valdības grožus saņemot, nebija nekādu noteiktu uzskatu agrarpolitikas jautājumos. Viņi tad vēl nedomāja, ka ari lauksaimniecību var mechanizēt un visu lauku dzīvi ievadīt socialisma virzienā; viņi apstrīdēja un noliedza socialistu-revolucionaru uzskatus, kuri bija pārņēmuši slavofilu idejas un cerēja, ka krievu sādžu ~~zemnieks~~ zemes iekārtu var pārveidot par modernām kolektīvām saimniecībām uz socialisma pamata. Noteiktas agrarpolitikas trūkums bija izmanams visos pirmos desmit lieliniekuvaldības gados. Pēc kara komunisma sākās jaunā saimnieciskā politika (neps) kur privātai ierosmei deva zinamu brīvību, seviški uz laukiem. Jaunā saimnieciskā politika atdzīvināja zemes un pilsētas ražojos spēkus un līdz ar to sāka atspirgt un nostiprināties pilsoņu šķira pilsētās un uz laukiem. Tie, kas pēdējos desmit gadus dzīvojuši PSR Savienībā stāsta, ka sākot ar nepa ievešanu PSR Savienībā

saimnieciskais stāvoklis ievērojami uzlabojies.Bet atspirgusē pilsonība un seviški turīgie zemnieki apdraudēja proletariata diktaturu. Sākēs nepmaņu aresti pilsētās un turīgo lauksaimnieku apspiešana nodokļiem. Valdības nacionalizēto rūpniecības ražojumu pašizmeksa iznāca par daudz augsta un nestāvēja nekādā samērā ar lauksaimniecības produktu pašizmaksu. Tadēļ valdība par lauksaimniecības produktiem noteica cietas cenas, kuras bija daudz zemākas, nekā labības cenas brīvā tirgū. To valdība darija ne savā, bet savas statos, pilsētu proletariata, labā, jo labība tika nodota valsts kooperatīviem, kuri tapat par zemām cenām proletariātam pārdeva maizi un citus produktus. Zemnieki atsacijās par tādām zemām cenām savu labību pārdot un jau 1927.gadā sākās labības rekvizicijas. Sēkas ļaa bija tās, ka zemnieki tagad vairs necentās savu sējumu platību paplašināt, jo sūti grūti iegūto ražu valdība rekvizēja par pusbrīvu, dažreiz par piekto daļu no īstās vērtības par labu pilsētu proletariatam. 1928.g. labības rekvizicija jau izvērtās par turīgāko zemnieku izlaupīšanu.

Zemnieku un pilsētu proletariata intereses ļoti asi sadūras jaunais kakla kungs - pilsētu proletariats nesaudzīgi izmantoja zemniekus. "Strādnieku un zemnieku"valdība nebija nekāda "zemnieku" valdība, bet gan pilsētu proletariata uzkundzēšanās. Proletariata diktatura gan var atņemt zemniekam jau sarežoto labību, bet viņa nevar piespiest ari uz priekšu strādāt par velti proletariata labā tik ilgi, kamēr zemnieks paliek uz savas zemes un brīvs. Proletariata diktaturai bija jarēķinājas ar savas lidzšinējās lauksaimnieciskās politikas sekām - un jaiet pa iesākto ceļu vēl soli tālāk - jaatņem viņu zeme un japiespiež iestāties jaunradamās kolektīvās saimniecībās.

Tagad komunisti pārņēma slavofilu idejas un socialistu - revolucionāru agrāro programu, kura bija vienīgā izeja no paredzamā maizes beda.

Pārejot kolektīvās saimniecībās zemnieks-individualists zaudē savu neatkarību, vairs nebauda sava personīgā darba augļus, bet tiek pilnīgi pielīdzināts pilsētu fabriku strādniekiem. Tiek atjaunota dzimtbūšana, vai vismaz klaušu laiki, gan isti modernā veidā. Tas tomēr zemniekiem jaunās kolektīvās saimniecības nepadara mīļas. Neskatoties uz lielo trūkumu sādžās, krievu zemniekā tieksmes pēc patstāvības ir ļoti

stipras. Enerģiskākie zemnieki, ka zināms, jau sen centušies atsvabināties no sādžu zemes kopīpašuma un nostājušies darbā un dzīvē pilnīgi patstāvīgi. Lieliniekiu valdīšanas laikā arī uz laukiem apstākļi bija lielā mērā pārgrozījušies. Vēl 1913.g. lielgruntnieki pārdeva 47%, turīgie zemnieki 34% un vidējie un nabadzīgie zemnieki 14,7% no viņu ražotās labības tirgū. 1928.g. lauksaimniecības jau agrāk kolektīvais sektors, vai tā sauktās valsts un kolektīvās saimniecības ražojušas 47%, lielzemnieki (kulaki) 2o% un vidējie un sīkzemnieki 11,2% no visas tirgus labības. Bet 1929.gadā, ka Stalins apgalvo, valsts un kolektīvās saimniecības ražojušas ne mazāk kā 4oo miljonu pudu (par 2oo milj.mazāk nekā pavisam ražojuši lielzemnieki 1928.g.) un tirgū laiduši 13o miljonu pudu, tas ir vairāk nekā tirgum ražojuši lielzemnieki 1927.gadā. 1930.gadā valsts un kolektivsaimniecības ražošot no mazāk kā 7oo milj.pudu un tie tirgū varēšot laist ne mazāk ka 2oo milj.pudu - daudz vairāk nekā kulaki lielzemnieki varēja pārdot 1927.gadā. Stalins saka: "Tagad mums ir materiala pamats priekš tā, lai lielzemnieku (kulaku) saimniecību vietā nostādītu valsts un kolektīvas saimniecības. Tapēc mūsu uzbrukumam kulakiem (lielzemniekiem) paredzamas drošas sekmes". Tagad jaiet kulakiem "uz ādas", ja runājam par patiesu uzbrukumu, bet nevajaga aprobežoties ar tukšām deklamacijām pret kulakiem. Tapēc mēs beidzamajā laikā no lielsaimnieku (kulaku) eksploatatorisko tieksmju aprobežošanas esam pārgājuši uz lielzemnieku šķiras likvidāciju".

Stalina vārdi nav bijuši tukši draudi: nāca viens pēc otra dekreti, kuri sādžu padomēm uzlika par pienākumu atņemt kulakiem ne tikai visu viņu kustamo un nekustamo īpašumu un to nodot jaunradamajiem, vai esošiem kolektīviem, bet ari pašas kulaku gimenes, galīgi aplaupītas, ziemas laikā tika izsviestas no mājām. Pie tam kulakam nav tiesības ne iestāties kolhozos (kolektīvās saimniecībās) ne palikt uz dzīvi savā pagastā. Tā kā PSR Savienībā esot ap 25 miljoni individuālo saimniecību un no viņām ap 4 miljonu tā saukto kulaku (turīgo zemnieku) saimniecību, tad desmitiem miljonu cilvēku tiek vismežonīgākā kārtā izlaupīti, padarīti par beztiesīgiem valsts veras objektiem un tad padzīti no tā stūriša, kuru viņi sūri grūti strādāmi padarījuši par ienesīgām saimniecībām. Laikam gan visā pasaules vēsturē nav līdzīga gadījuma, kur valdība, miera laikā,

808

vienai daļai savu pilsoņu par spīti tiesai un taisnībai, atņem tiesības, visu mantu un iespēju eksistēt. Te starp citu rodas ari tie simti tūkstoši pamesto klaidoņu-bērnu, kuri reizēm apdraud sabiedrisko mieru un drošību.

Padomju presē vienmēr raksta, ka zemnieki ar varu spiežoties un dzenoties kolektīvās saimniecībās bet nekad neraksta ne vārdiņa par to, ar kādiem drakoniskiem līdzekļiem atsevišķās, seviški labakās, saimniecības tiek iznīcinātas un ka kolektīvās saimniecības ir vienīgā izeja, ka zemnieks var cerēt vēl dzīvot.

Kā latvju kolonisti stāsta, tad kolektīvās saimniecībās neviens labprāt negribot iestāties. Sādžu sapulcēs, kur vietējie komunisti uzaicinot nodibināt kolektīvās saimniecības, neviens nedrīkstot komunistiem pretoties. Pašos kolektīvos zemniekus ne sagaidot nekads liels prieks. Negribēdami savu kustamo inventaru, lopus un labības sēklu atdot par velti kolektivam, zemnieki cenšoties savu mantu izputināt un izpārdot. Viņi kolektīvos iestājoties tapat bez kādas mantas, ka nabagie. Kolektīvā zemnieks strādā par dienas algu, bet izmaksā naudā vai graudā tikai pusi no aprēķinamās algas. Rudeni notiekot norēķināšanās: vispirms jaaizmaksā par valsts dotām mašinām un par sēklu; jaunomaksā algotiem techniskiem spēkiem, pārvaldniekiem, jaunodod pēc nolīguma zinema labības daļa valdībai un dažādiem kooperatīviem, kuri piegādā kolhozam dažādas preces; jāapgādā nespējnieki un tik pašās beigās atlikumu sadala pašiem dalibniekiem un šis atlikums parasti neesot liels. Tādēļ kolhozu sastāvs pastāvīgi mainoties: vieni izstājoties un aizejot un citi nākot viņu vietā. Pastāvīga dalibnieku izstāšanās un jauniestāšanās nevar sekmēt kolektiva uzplaukšanu. Redzams, ka vairums kolhoza dalibnieki ir cilvēki, kas tur iestājušies ne aiz pārliecības un gribas strādāt, bet slepenā cerībā, ka "kronis", resp. kolhozs tagad gādās par viņu materialo labklājību (iždivenije). Daudzi bijušie kolektīva dalibnieki sakot, ka labāk viņi zemes gabaliņu apstrādāšot ar lāpstu, bet kolektīvā gan vairs neiešot.

Šogad no pilsētu proletariata izsūtīja uz laukiem 25.000 strādniekus, kuri tika iepriekš apmācīti par kolektīvu vadītājiem. Labi saprotams, ka zemnieki šos savus jaunos pavēlniekus nesapem seviški draudzīgi.

Vai kolektīvas saimniecības attaisnos uz viņām liktās cerī-

bes saimnieciski un politiski, to rādīs nākotne. Sevišķi no svara esot tas, ka zemnieki tagad kolektivos tiek organizēti un nu viņu balsīm dažādās vēlešanās būs zinams svars. Kā šis lauksaimnieku kolektivizēšanas solis izpaudīsies politiski, par to galvas lauza arī komunistu līderi.

Ar lauksaimniecības kolektivizēšanu socialistiskais sektors PSR Savienībā apņēmis visu valsts saimniecisko dzīvi un tadēļ tur vairs patiesībā nav vietas ārzemju koncesijām. Komunisti tomēr vēl tagad labprāt gribētu pievilkt ārzemju kapitālu PSR Savienības saimniecisko apstākļu uzlabošanai, bet koncesiju gribētāju, liekas, ir diezgan maz. Lai gan Padomju Savienībā ir tāds preču bads, ka nekur pasaulē: pāris gados varētu katra koncesija labi atmaksāties. Trūkst pat visvienkāršāko preču - ar preču trūkumu socialistiskā PSR Savienība atšķiras no kapitalistiskās pasaules, kur preces meklē tirgu. Bet krieviem ar šo preču badu nevajadzētu dižoties, jo šo trūkumu nevar uzskatīt kā saimnieciskās dzīves pozitīvu ieguvumu. Padomju valdība ar nesaudzīgu enerģiju pagājušā gadā vajadzusi koncesionārus: gan patvarīgi uzkrautām nodokļu nastām, gan ar izejvielu nedošanu, gan ar slepeniem aizliegumiem - koncesionāru ražojumus pirkt. Patiesība par koncesiju stāvokli ir zināma arī ārzemēs un tadēļ koncesionāri vairs nerodas. Vēl nesen "Izvestija" citēja Francijas vēstnieka Herbette vārdus, ko tas bija teicis par koncesionāru peļņas iespējamībām pirms pieciem gadiem, bet tagad franči laikam ir tie, kuri tagad nevienu franku negribēs ieguldīt uzņēmumos PSR Savienībā.

Vēl PSR Savienībā esot ap 25 koncesiju ar 9 miljoniem rbl. ieguldījuma un 28 miljoniem apgrozības kapitala. Komunistu valdība nemierā arī ar to, ka koncesionari par daudz pelnot - no 1 rbl. ārzemnieku naudas izvelkot no PSR Savienības saimniecības 3 rubļus. Kikovs CIK's kongresā izteicās, ka tagad esot noderīgāka "tehniskā palīdzība". PSR Savienība vēlotiesi ārzemnieku kapitālu, bet ne kapitalistus.

Lielākā daļa koncesiju piederot vāciešiem, tad poļiem, angļiem un kādas arī zviedriem. Latvijas pilsoņu pēdējā (Reisera) koncesija tiek likvidēta un Keblica uzņēmums likvidēsies, jo nostāsies uz jauniem pamatiem.

Ar tādu pašu nesaudzību tiek iznīcināta privātā tirdzniecība. Pagājušā gada pirmajā pusē šur un tur pilsētos bija redzami kādā nomalē

810

mazi neuzkrītoši privātie veikali, kuri tirgojas galvenā kārtā pārtikas precēm. Lielie nodokļi un aresti viņus iznīcinājuši un tagad viņi Padomijas saimnieciskā dzīvē spēlē ļoti neievērojamu lomu: no visas iekšējās tirdzniecības uz privattirdzniecību iznāk tikai 6,2% no visas apgrozības un sīktirdzniecībā 17%. PSR Savienībā pag.budžeta gadā ārējās tirdzniecības apgrozījums sniedzās uz 1713,9 milj.rbl.; no tā izvedums par 877,6 milj. (777,8 milj.pag.dagā) un ievedums par 836,3 milj. (944,6 milj.rbl.). 1928/9.gada bilance ir aktīva ar 41,3 milj.rbl., kamēr 1927/8.gada bija pasīva par 166,9 milj.rbl. Pirmo vietu Krievijas eksportā (2o8,5 milj.) un importā (188,5 milj.rbl.) ieņem Vācija, tad nāk Anglija (192,5 rbl.un 44,3 milj.rbl.), Ziemeļu-Amerikas Savienotās Valstis - 38,5 milj.rbl. un 152,9 milj.rbl.

Ari privātie nekustamie īpašumi, kuri pilsētās tiek sekmīgi likvidēti, resp.pārņemti municipalitātes īpašumā.

Sākot ar 15.martu dažās vietās ieveda maizes kartiņas un drīz vien tika racionētas visas uztura vielas visā PSR Savienībā. Izņēmumi esot Kaukazā un dažās Vidus-Azijas Republikās. Ir dienas, kad kooperatīvos dažu preču reizēm nemaz nav. Izsniedzamās porcijas, pat priviligētām šķirām, kā fabriku strādniekiem, nav pietiekošas un tadēļ,nemaz nerunājot par "lišenciem", var secīt, ka krievu tauta dzīvo trūkumā un ēd nepietiekoši. Sevišķi liels tauku vielu un gaļas trūkums.

Ļoti bēdīgā stāvoklī nonākuši krievu sīkrūpnieki (kustari), kuri strādā savās mājās. Komunistu valdība spiež viņus visus savus ražojumus nodot kooperatīvos, bet pēdējie par precēm maksā zemas cenas. Tādēļ sīkrūpnieki cenšas savas preces pārdot slepeni un tieši patērētājiem, bet par to sīkrūpniekus vajā valdības varasvīri, ieskaitot "lišencu" šķirā, neuzņem kooperatīvos un spaidu nodokļiem. Veselas sīkrūpnieku sādžas ir ieskaitītas lišencu šķirā un padotas ārkārtīgam postam un badam.

Labības rekvizicija pagājušā gadā izvesta pilnīgi, uz lo3,3% un tādā kārtā ievākti nepieciešami krājumi uzturam un, ka mēnesi eri izvešanai uz ārzemēm.

1929.gada oktobrī izbeidzās pirmais saimnieciskais gads piecgadīgā plānveidīgā programā. Pēc padu komunistu atziņas programa

izpildīta dažās nozarēs par ar uzviju un tādēļ tika izkliegts jauns lozungs: izpildīt piecgadīgo plānu četros gados (Skat.decembra ziņojumā).

Pēc laikraksta ziņām otrā piecgada plāna pirmos 4 mēnešos rūpniecība esot ražojusi 3o,6% un elektroenergijas stacija būvniecībā 29,6% no noliktā gada daudzuma.

Par PSR Savienības valsts budžeta izpildīšanu ziņo, ka pirmajos 4 mēnešos (1929/3o.bud.gadā) valsts kasē bijis 3,819 milj.rbl. ieņēmumu (32,7% no gada plāna) un izdevumu 3,78o milj.rbļu (32,4% no gada projekta). Tautsaimniecības finansēšanai izdots 1.213 milj.rubļu; no tiem 585 milj.rūpniecībai un 251 milj.rbl. lauksaimniecībai, 76 milj. elektrifikacijai, 152 milj.tirdzniecībai u.t.t. Izdevumu plāns 4 mēnešos izpildīts ar 3o,7 milj.rbl.pārpalikuma. Valsts bankā skaidras naudas konts uz 1.februari pieaudzis par 9o miljonu rbl. salīdzinot ar pērno gadu.

Tomēr daži novērojumi liek manīt, ka proletariāta enerģija otrā gadā itkā sāktu pagurt. Krievijas proletariātam, likas, vēl ilgi jasapmierinājas ar mazu darba algu un loti plānu maizes ricieni, cerībā, ka pēc gadiem trim - četriem, pateicoties lieliskajiem rūpniecības un lauksaimniecības attīstības "tempiem" viņu stāvoklis lieliski uzlabosies un būs vēl labāks nekā ārzemēs. Pagaidām viņi par ārzemēm lasa tikai pārspīlētas ziņas par "sagaidamo proletariāta revoluciju".

Savienības padomju kongresu noturēja no 2o. līdz 28.maijam Maskavā. Šādus kongresus notura ik pārs gadus. Galvenais apspriežu temats bija piecgadu saimnieciskais plāns un saišu radīšana starp pilsētu un lauku proletariātu un sarkano armiju ceur lauksaimniecības kolektivizāciju. Kongress, zinams, atzina par labu ārlietu komisariāta politiku un pastiprinoja vajadzību piekopt miera politiku, bet tanī pašā laikā valdībai jabruņojas un jagatavojas atsist kapitalistisko valstu uzbrukumus "socialisma tēvijai". Kongress vēl no jauna izcēla un aplieccināja savas tiesības uz Rumanijai pievienoto Besarabijas daļu.

Centrālā Izpildu Komitejā ievēlēja 586 locekļus, no tiem 132 sievietes.

Antireligiozās propagandas kongresa sanāca Maskavā 14.junijā. Nolēma uzsākt stingrāku cīņu pret baznicu, resp.religiju,kā orga-

nizāciju. No šā laika sākot valdība uzliek draudzēm un baznicām ārkārtīgi smagus nodokļus; tapat mācītājiem jāmaksā lieli nodokļi, lai gan mācītāji paši tiek ieskaitīti kaitīgo pilsoņu skaitā un tiem atņem tiesības uz dzīvokli un maizes kartiņas kooperatīvos. Šis valdības solis sāpīgi ķēra visas kristīgās un nekristīgās ticibas. Draudžu garīgā dzīve un dievkalpojumi ļoti apgrūtināti. Bezdievīgo bari ierodas ticīgo dzīvokļos, atņem svētbildes un sadedzina; tapat neticīgo bari nolemj par baznīcu slēgšanu un pārvēršanu klubos; noņem baznīcu zvanus, vai arī tos sadauza. Ar svētdienas iznīcināšanu dezorganizēja draudžu dzīvi un beidzot no š.g.l.februara vairs PSR Savienībā nedzird baznīcas zvanu skaņas. Domājams, ka viens no galvenajiem cīņas mērķiem - ir atņemt iedzīvotājiem tiesību noturēt sapulces, kurās piedalās tikai tādi ļaudis, kuri nepieder pie valdošās komunistu partijas. Kā no tautas izturēšanās manams, tad liekas, ka religiskās jūtas ir stipri vājinātas un jaunā paaudze šo jūtu daudz nemanīs.

Angļu tirdzniecības delegacija, 84 personas, kura reprezentējusi 500 miljonu mārciņu sterliņu un 500 firmas apciemoja Maskavu 28. martā. Delegacija zinamā mērā sagatavoja ceļu normālo diplomātisku attiecību atjaunošanai ar Angliju, jo Litvinovs apsolīja apsūtījumus par 150 - 200 milj.mārc., bet iepriekš jāatjaunojot diplomātiskās attiecības.

Naftas sindikāts noslēdza 1.martā līgumu ar Anglo-American Oil Co uz trim gadiem; Standara Oil Company ikgadus savos veikalos pārdos 1 milj.to krievu naftas. Kā stāsta, tad krievu nafta esot iepirkta par drusku zemāku cenu, nekā naftas pasaules tirgus cenas un no šās cenu starpības iegūto kapitālu izlietošot bijušo krievu naftas īpašnieku zaudējumu atlīdzināšanai.

Jauni naftas avoti atrasti Urālu apgabalā, kur Čusovaja ietek Kamas upē. Domā, ka naftas krājumi esot ļoti lieli un viņu izmantošana lielā mērā uzlabošot PSR Savienības eksportu.

PSR Savienības Centrālās Izpildu komitejas kongresu noturēja no 29.novembra līdz 8.decembrim Maskavā. Dienas kārtībā pirmo vietu iepēma piecgadu saimnieciskā plāna izpildīšana pagājušā gadā un viņa izredzes nākošā gadā.

Ar ārlietu komisāra vietas izpildītājs Litvinovs uzstājas ar pārskatu par PSR Savienības ārējo politiku un attiecībām ar citām valstīm.

Staļina 5o.dzimtdienu nosvētīja 21.decembrī. Visa padomju prese pāra dienas bij aizņemta ar dažādiem laimes vēlējumiem, kur Staļinu godā par labāko Ļeņina skolnieku, piedzīvojošo proletariata revolucijas cinītāju u.t.t. No Staļina biogrāfijas atzīmējams, ka viņš dzimis 1879.gadā kā apavu fabrikas strādnieka dēls Tiflisā. Istais vārds Josefs Dshugašvilli, partijā bijis pieņemts vārds "Koba". Pēc tautības gruzietis, vai pareizāk mingrelietis. Apmeklējis priesteru zemināru, no kurienes izsviests par piedalīšanos socialistu pulciņos. Vairāk reizes arestēts, bet vienmēr no trimdas izbēdzis, ar ko bijis partijā labi pazīstams; 19o3.gadā pieslējies lieliniekiem un 1917.gadā ievēlēts "Politbirojā"; 1922.gadā - komunistu partijas generalsekretars un 1927.gadā partijas 15.kongresā uzstāda partijas politiskās galvenās linijas. Staļins esot fanatisks marksists, kurš nesamudzīgi grib šīs idejas izvest dzīvē.

II. Ārejā politika.

Pagājušā gada 4.decembrī PSR Savienības Centrālās Izpildu Komitejas sēdē Maskavā Litvinovs sniedza pārskatu par PSR Savienības ārējo politiku un tur sevišķi uzsvēra krievu ārējas politikas stingri noteiktos principus, kuri esot negrozami. PSR Savienības ārējās politikas mērķis esot miera nodrošināšana pret ārējiem ienaidniekiem, kuri nevarot samierināties ar to faktu, ka pasaulē esot liela valsts, kuras vadība un valdība atrodoties proletariāta rokās. Miers PSR Savienībai vajadzīgs vēl sevišķi tadēļ, ka proletariats sācis realizēt savu piecgadplānu saimnieciskās dzīves reorganizācijā un uzbūvē - socialisma realizācijā. Pēc tekošā gadu piekta vajadzēšot miera ari nākošos piecos gados, jo PSR Savienība turpinās savas valsts izbūvi un tas prasa mieru.

Viss ziņojums bija ieturēts mierīgā tonī un viņā neizpaudās nekāda agresivitāte, bet gan drīzāk aizsargāšanās pret ārējiem ienaidniekiem. Savu mierīlību PSR Savienība esot pierādījusi ari visas pasaules

priekšā ar Ļitvinova projektu par pilnīgu atbrupošanos Ženevā, kur notu-rēja konferenci par bruņošanās ierobežošanu. Neskatoties uz vairākkārtē-ju uzstāšanos, Ļitvinova projekts atteidīts, jo kapitalistisko valstu interešu pretestības neverot samierināt. Padomju Savienību no visām pu-sēm apņemot naidīgas kapitalistiskas valstis. Viņas savā laikā sarīkoju-šas intervencijas, lai gāstu proletariata valdību un blokādes; viņas aiz-skarot un mazinot PSR Savienības prestižu. Kapitalistiskās valstīs esot ilgi vilcinājušās, kamēr atzinušas PSR Savienību de jure un nodibinā-jušas diplomātiskus sakarus; esot valstis, kuras līdz šim neesot atzinušas PSR Savienību. Naids pret PSR Savienību izpaužoties ārvalstju politiskās partijās un presē, bet vislielākie komunistu ienaidnieki esot socialdemo-krāti, kuri nemitoties apmelot PSR Savienību un noliegt viņas sasnieg-umus socialisma realizēšanā. Tomēr visdrošākā PSR Savienības miera un dro-šības ķīla esot "strādnieku un zemnieku" sarkanā armija, kuras izveido-šanai piegriežama arvien lielāka vērība. Šī ir PSR Savienības atklātā politika.

PSR Savienības iekšējais politiskais, sociālais un saimnie-ciskais stāvoklis tagad tiešām ir tāds, ka karš proletariata diktaturai varētu būt likteņīgs un tamdēļ Ļitvinova miermīlībai zināmā mērā var ti-cēt.

Bet pavisam citāda ir PSR Savienības slepenā politika, kuru var apzīmēt par uzbrukumu un permanentu kara stāvokli pret visu kapita-listisko pasauli. Kurināt šķiru naidu, izraisīt strādnieku sadursmes ar valsts varu, revolucionizēt proletariata masas, un beidzot ierosināt pa-saules revoluciju - ir PSR Savienības proletariata diktaturas svētais pienākums. PSR Savienībai nekad nav pietrūcis naudas līdzekļu, lai pa-balstītu nemierus tiklab drošdzīgās, ka nedrošdzīgās valstīs. Viņai nekad nav pietrūcis aģentu, kuri gatavi vadīt bruņotu sacelšanos kaut kurā pa-saules malā. Ka pagājušā gada notikumi Varšavā un Parizē pierāda, tad PSR Savienības pārstāvības ārzemēs tiek pakomandēti politiskas policijas aģenti, kuri diplomātiskas neaizskarības pajumtē izdara lietas, kuras ap-draud citu valstu pilsoņu personīgo dzīvību un drošību viņu pašu zemē.

Vēl jāatzīmē tas fakts, ka PSR Savienība savu ārējo politi-ku piekopj savas pašas valsts iekšienē ārvalstu dzīves apskatos presē

815

un atklātēs masu sapulcēs. Gan šai ārējai politikai nav tieša iespaida uz citām valstīm, bet viņai ir liela iespaida uz krievu proletariatu, kuram dod pavisam aplamus uzskatus par citu valstu iekārtu, dzīvi, strādnieku stāvokli, jo viņa nepareizi un tendenciozi apgaismo notikumus un krievu strādnieku ieaudzē kvēlojošu naidu pret citām valstīm. Katru komunistu deputata uzstāšanos un runu pilsoniskos parlamentos un atklātās sapulcēs attēlo ka notikumu, kurš satricinājis pašas valsts pamatus un katru strādnieku demonstraciju kā nenovēršamās sociālās revolucijas priekšspēli. Pie tam PSR Savienības pate jo dienas jo vairāk izolējas, nošķiras no pārējās pasaules un laupa saviem pilsoņiem katru iespējamību personīgi iepazīties ar ārzemēm tieši, vai pat tikai ar ārzemniekiem, kuri pa retam ierodas PSR Savienībā. PSR Savienības ārējās politikas nolūki iekšzemē ir labi saprotami: viņa grib strādniekus pārliecināt, ka strādnieka dzīvē un stāvoklis PSR Savienībā ir labs, bet ārpus socialisma tēvijas strādnieki ir tā nospiesti tiesiski un saimnieciski, ka tur ikkatru brīdi var sagaidīt proletariata sacelšanos pret valdību. Te nu būs pienācis brīdis, kur "socialisma tēvijas" svēts pienākums - sniegt revolucionāriem palīdzīgu roku. Tāda ārējās politikas piekopšana nav vienaldzīga tām valstīm, kuras ir PSR Savienības tieši kaimiņi, jo te sadurās divu valstu robežas un uzbudinājums, kurš radīts masās, var izpausties uz ārieni un izmantot katru sadursmi starp ielu demonstrantiem un kārtības sargiem otrā valstī, ka pamudinājumu, lai pret otru valsti uzsāktu naidīgu akciju. Šāda "iekšēja ārpolitika" ir sevišķi bīstama PSR Savienībā, kur visi tautas ~~un~~ prāta garastāvokļa iespaidošanas līdzekļi - atklātais vārds un prese, atrodas bez izņēmuma pašas valdības rokās un kur visu gara dzīvi vada monoidejisms - naids pret pilsonisko iekārtu. Pastāvīga spēlēšanās ar uguni neretu izsauc ugunsgrēku.

PSR Savienības attiecības ar citām valstīm zināmā mērā bojā ari PSR Savienības iekšējā politika: visu ticību perfidā vajāšana un kliedzoša, katra normala cilvēka tiesiskai un moraliskai apziņai pretīgā - pilsonības un turīgās zemniecības iznīcināšana. Uz visām apkārtējām valstīm izceļo simtiem tūkstošu ārvalstnieku, kuri galīgi izpostīti atgriežas savā tēvijā. Kur nu vēl tie citttautiešu miljoni un vēl paši krievu zemnieki, kuri novesti pie bezdibena malas!

Ar "nepa" likvidēšanu Krievijā saimnieciskās dzīves apstākļi PSR Savienībā ir pamatīgi grozījušies un ārzemniekiem visas izredzes un piedalīšanos uz peļņu PSR Savienībā ir zudušas. To tagad labi sajūt visas ārzemju pārstāvības Maskavā un arī tādēļ pēdējā laikā ārzemēs interese par PSR Savienību sāk zust, un viņas vietā ārzemju presē rodas krieviem nedraudzīgs toņis.

Pēc rūgtiem piedzīvojumiem un sliktiem panākumiem Ķīnā un vispār Āzijā, PSR Savienības arējās politikas vadītāji, ka liekas, galveno vērību atkal piegriež Eiropai.

III. Attiecības ar Latviju.

Pagājušā gad ā Latvijas - PSR Savienības attiecības pārdzīvojušas smagu krizi. Cik no sūtniecības sarakstes var spriest, tad gada sākā sākumā vēl sūtniecības Maskavā attiecības ar ārlietu komisariātu ir bijušas puslīdz normales, bet drīz vien viņas samaitājušās. Grūti ir izzināt, kas attiecību saspīlēšanai devis pirmo iemeslu: vai mūsu valdības noteiktie soļi Rigā: komunistu agentu apcietināšanas un kratīšanas krievu tirdzniecības flotes telpās, vai arī cits kāds iemesls, bet jau februara mēnesī krievi pieprasa mūsu tirdzniecības pārstāvja izraidīšanu no PSR Savienības robežām. Tad sākās starp sūtniecību un ārlietu komisariatu notu izmaiņa, kur notu saturs ir savstarpēji apvainojumi un polemika par kontrabandu, spekulasciju, provokācijām un citām lietām. Sabojātās attiecības vēl vairāk samaitā krievu presse, kuras taustamais nolūks ir graut Latvijas pārstāvības Maskavā prestižu un iztēlot atklātības priekšā sūtniecības darbiniekus par spekulantiem un kontrabandistiem. Seko vēl daži nepatikami incidenti, kuri no krievu iestāžu un preses puses tiek izpūsti par ļoti sensacioneliem notikumiem. Jāatzīst, ka arī daļa Latvijas preses, apvainodama sūtniecības darbiniekus, lēja eļļu krievu uguni un stiprināja krievu poziciju cīņā pret Latvijas sūtniecību. Krievu prese tadēļ ar lielu skubu atstāstīja un paskaidroja visas negatīvās ziņas, kas par sūtniecības darbiniekiem parādījās Latvijas presē. Maija sākumā Latvijas sūtnis Ozols kungs atteicās no savas vietas un atstāja Maskavu un vēlāk ari PSR Savienības sūtnis Lorencs atstāja Rigu. Līdzšinējais sūtniecības padomnieks Dr.Oliņa kungs tika iecelts par chargé

817

d'affaires. Sūtniecības darbinieku arestiem sekoja procesi padomju tiesās. Sūtniecības darbiniekiem inkriminētie noziegumi padomju presē un tiesā tika izpūsti par valsti graujošiem starptautiskā nozīmē notikumiem. paši noziedznieki par kādas slepenas starptautiskas organizācijas aģentiem, pie kam netika taupīti ne Latvijas sūtniecības cieņa, ne Latvijas labā slava: procesam vajadzēja izvērsties par priekšzīmīgu biedinājumu visām citām pilsoniskām sūtniecībām un valstīm. Tāpat arī piespriestiem sodiem vajadzēja būt priekšzīmīgiem.

Latvijas pārstāvības pilnvarotajam Dr.Oliņa kgm pienācās likvidēt nepatīkamo polemisko notu izmaiņu ar komisariatu un ievadīt normalākas attiecības līdz manai, kā jaunā sūtņa akreditēšanai.

Šis darbs tika veikts diezgan sekmīgi un man Maskavā ierodoties oktobra otrā pusē attiecības starp sūtniecību un ārlietu komisariatu bija jau normalakas. Manī, ka jauno Latvijas pārstāvi, krievi uzņēma pienācīgi labi, lai neteiktu vairāk. Par to liecinēja arī tie iespaidi, kurus guvu daudzās iepazīšanās vizitēs pie padomju augstākiem atbildīgajiem darbiniekiem sākot ar ārlietu, ka arī citu komisariatu darbiniekiem. Manī interesē par padomju valdības lielisko socializēšanas eksperimentu tapat ka mani iebildumi un šaubas par mēģinājuma labu izdošanos komunistu vadoņus neaizskāra, bet gan tos drīzāk pamudināja nākt klajā ar saviem argumentiem un izredzēm. Pie tam viņi izrādīja lielu gatavību personīgi parādīt dažādas viņu iestādes, ja es tikai to vēlētos.

Neskatot uz to, ka man dienesta sākumā ir bijušas diezgan nepatikamas sarunas ārlietu komisariatā, tad tomēr jāatzīst, ka komisariatā ir nomanāma griba attiecības ar Latviju uzlabot un ievadīt normālās sliedēs, ko apliecina arī daži fakti kā konkreti pierādījumi. Savā 4.decembra deklarācijā CIK'a kongresā Litvinovs par attiecībām ar Latviju neminēja ne vārda un to darījis tadēļ, ka laba vēl daudz nesaost bijis ko atzīmēt, bet par to kas slikts negribējis runāt.

Normalu attiecību nodibināšana ar sūtniecību, zināms, nenozīmē PSR Savienības politikas principielu maiņu ar Latviju. Komunistiskā PSR Savienība ar proletariata diktaturu ir un vienmēr būs ass pretstats pilsoniski-demokratiskai Latvijai. Komunistu prese nepalaidīs garām ne-

818

viena gadījuma, lai neiztēlotu komunistu aģentu kratīšanas, arestēšanas un tiesāšanas Latvijā par netaisnību un strādnieku šķiras tiesību laupīšanu; katru mūsu komunistu uzstāšanos Saeimā viņu prese atstāstīs kā svarīgu Latvijas iekšējās politikas notikumu, kurš liecina par neizbēgamo proletariāta sacelšanos pret izmantotājiem u.t.t.

PSR Savienības politiķi Latvijai tapat ka Igaunijai pārmet biedrošanos ar Poliju un PSR Savienībai naidīgos nolūkos. Dažu mūsu valdības locekļu un sabiedrisko darbinieku braucienu vasarā uz Pozenes izstādi, krievu prese uzskatīja kā Latvijas pārstāvju pienākumu un pakalpības pierādījumu Polijai. Mūsu armijas štaba ģenerāļi, armijas virsnieki un "Latvijas Kareivis" nepārtraukti tiek apvainoti par ciešiem sakariem ar Polijas armijas štabu. Katru mulķīgāko Vācijas vai citas preses ziņu par Latvijas armijas virsnieku sastapšanos ar citu valstu virsniekiem krievu prese ar lielu steigu atstāsta un iztēlo kā Latvijas militāro atkarību no Polijas un Francijas.

Tapat pie <u>Latvijas robežām</u> kominterna aģenti strādā jo cītīgi, tie sūta naudu un aģentus uz Latviju, kur tie agitē, dibina komunistu šūniņas latvju strādnieku starpā Rigā, it sevišķi Latgalē. Viss tas pieder pie proletariāta diktatūras galvenajiem uzdevumiem, no kuru izpildīšanas viņi nestteiksies ne zem kādiem apstākļiem.

Īpatnēju lomu Latvijas PSR Savienības attiecībās spēlē Latvijas PSR Savienības <u>tirdzniecības līgums.</u> Krievi šo līgumu uzskata galvenā kārtā kā politisku, tas ir, kā tādu, kuram ne tikai saimnieciska nozīme, bet kuram arī jauzlabo <u>politiskās</u> attiecības ar PSR Savienību. Rodas iespaids, ka krievi par šā līguma pildīšanu no Latvijas sagaida kā pateicību - labas attiecības ar PSR Savienību. Mūsu prese un sabiedrība, zināms, līgumu novērtē tikai no saimnieciskā viedokļa. Tā kā PSR Savienības apsūtījumu registrēšana Latvijā nav obligatoriska, tad stingri noteiktu datu par līguma pildīšanu no krievu puses mums nav un jaapmierinājas galvenā kārtā ar ziņām, ko sniedz krievu tirdzniecības pārstāvība. Kad mūsu valdība pacēla jautājumu par krievu apsūtījumu obligātorisku registrāciju, tad krievi tam noteikti pretojās, jo ta itkā deskriminētot tās firmas, kuras ar krieviem noslēdzot darījumus. Ari Vācijā

krievi noteikti uzstājušies pret to firmu apvienošanos, kuras ar krieviem noslēgušas līgumus. Visā visumā tomēr jāatzīst, ka tirdzniecības līgums ar Krieviju mūsu ārējai tirdzniecības bilancei ienes prāvu aktīvu. Daļa mūsu preses un sabiedrības tirdzniecības līgumu tomēr uzskata par Latvijai neizdevīgu un izlieto katru gadījumu, lai šo līgumu apkarotu. Tā kā to pašu dara dažreiz arī mūsu valsts atbildīgās personas, lai gan oficiali Latvijas valdība ierunas pret tirdzniecības līguma pildīšanu nav cēlusi, tad krievu vadošās aprindās Maskavā pacēlies jautājums par Latvijas PSR Savienības tirdzniecības līguma uzteikšanu. Valutas trūkums krieviem esot liels; PSR Savienībai vajagot ievest ražošanas līdzekļus - mašinas, bet Latvija varot dot galvenā kārtā tikai patēriņa preces, kuru trūkumu ļoti pieticīgā PSR Savienība varot paciest. Ja nu Latvija PSR Savienībai par tirdzniecības līgumu neesot ne tiksi neatzinīga, bet PSR Savienību par līguma pildīšanu pat vēl apvainojot, tad jau labāki esot tirdzniecības līgumu pavisam uzteikt, tā seka padomju atbildīgie valsts vīri..

Litvinova protokolu par Kelloga pakta tūlītēju spēkā stāšanos 9.februarī Latvija parakstīja reizē ar Poliju, Igauniju un Rumāniju. Krievi, zināms, kopējo protokola parakstīšanu ar Poliju iztulkoja kā Latvijas un Igaunijas iekoršanos Polijas pavadā - un izpildīja veco tēzi par Baltijas valstu bloku, ieskaitot viņā ari Poliju un šī bloka agresīviem nolūkiem pret PSR Savienību.

Latvijas sūtniecībai izdevies atdabūt Kurzemes hercogu arķīvu, kuram liela zinātniska nozime Latvijas senatnes pētīšanā.

Sintgadu ilgā piederība pie Krievijas darinājusi tūkstošām saites un sakarus, kuri Latvijas pilsoņus spiež interesēties par PSR Savienību. Kamēr dzīve Krievijā ritēja normalās sliedēs, tamēr šīs saites nebija izmantamas. Tagad komunisti uzsākuši pārorganizēt visu saimniecisko dzīvi uz socialisma pamatiem un ķērušies pie visas pilsonības saimniecīskās, loģiski ņemot, ari pie fiziskās iznīcināšanas un šis komunistu paņēmiens jo sāpīgi ķer latvjus, kā PSR Savienības darbīgākos un tādēļ turīgākos iedzivotājus, sevišķi zemnieku starpā. Tikai tagad latvji ieredz, kādu briesmīgu kļūdu tie izdarījuši palikdami svešā valsti svešas tautas vidū. Latvijas sūtniecībai nav nekādas iespējas šiem mūsu tautiešiem palīdzēt.

220

Daudz labāki neklājas Latvijas pilsoņiem, kuriem ne ir nekustamie īpašumi vai savi uzņēmumi, bet viņiem ir vieta, kur tie var glābties no "komunisma tēvijas". Mūsu pilsoņu dažreiz sūri grūti iegūtais īpašums tiek atsevināts tik netaisnīgi un patvaļīgi uz"šķiru taisnības" dekretu pamata, ka sūtniecības nevar neiestāties par viņu interešu aizstāvēšanu, lai gan tas maz palīdz.Šāda PSR Savienības politika izsauc negribot attiecību sabojāšanu abu valstu starpā. Bet tādu attiecību periodu ar PSR Savienību pārdzīvo visas valstis, jo nevienas ārvalsts,pat draudzīgo lielvalstu pilsoņi PSR Savienības neatrodas labākos apstākļos ne tiesību ne privātīpašuma ziņā. PSR Savienība politiski un saimnieciski, tiesiski un kulturas ziņā jo dienas jo vairāk izolējas no Vakar-Eiropas un tas rada un radīs nesaskaņas.

IV. Attiecības ar Igauniju.

Savā 4.decembra runā Ļitvinovs attiecības ar Igauniju tēloja šādi: "Esmu ļoti priecīgs, ka varu konstatēt neapšaubāmu progresu mūsu attiecības ar Igauniju, ar kuru 17.maijā noslēdzām tirdzniecības līgumu. Esmu pārliecināts, ka labākas sapratnes atmosfera, kāda pēdējos mēnešos ievirzusēs starp mums un Igaunijas valdību veicinās tālāko attiecību padziļināšanu starp abām valstīm"

ko parakstīja A. maijā

Tirdzniecības līgums Igaunijai neko nedod, bet legalizē PSR Savienības tirdzniecības pārstāvības aktuelo stāvokli. Sakarā ar tirdzniecības līguma noslēgšanu, daudz runāja un rakstīja par igauņu tirdzniecības delegacijas sūtīšanu uz Maskavu, bet no tās nekas neiznāca. Bija Revelē ari kāda krievu delegacija, kura apskatīja Igaunijas rūpniecības stāvokli, bet Igaunija gandrīz nekādu apsūtījumu nedabuja. Ar savu līgumu igauņiem nav iemesla ne lepoties, ne ko pārmest Latvijai.

Attiecības ar Somiju.

Ar Somiju pagājušā gadā PSR Savienībai nav bijis lielāku konfliktu. Cik zināms, tad PSR Savienība diezgan lielu vērību piegriež komunistu propagandai Somijā un šim nolūkam visbiežāki izmanto somu komunistus, kuri pēc sarkano sacelšanās aizbēguši uz PSR Savienību. Somijas pilsoņi ir paturējuši ari savu Somijas pilsonību un kad tie tiek

821

arestēti, tad krievi viņus vairs par saviem pilsoņiem neatzīst. Uz šā pamata starp Somiju un PSR Savienību notiekot vienmēr rīvēšanās.

Attiecības ar Poliju.

No visiem PSR Savienības kaimiņiem Polija ir vislielākā valsts un tādēļ PSR Savienības diplomāti Polijas politikai seko ar vislielāko uzmanību. Bez tam tagadējā Polijas valdība ar militaristiem priekšgalā prasa divkāršu ievērību, jo Pilsudska politikas tieksmes uz Ukrainu nav nekāds noslēpums. Ar Maskavas protokola parakstīšanu jau viņi, krievi, kā Litvinovs saka, esot pierādījuši, ka viņi gribot dzīvot mierā ar saviem tiešiem kaimiņiem rietumos. Bet krievu cerības neesot piepildījušās, jo abu valstu attiecības laiku pa laikam dabūjot ciest no poļu valstsvīru vai poļu presesdzēlieniem. Poļi jau gan laikam domājot, ka abu valstu attiecības esot pietiekoši korektas, bet viņiem, krieviem, esot citādi ieskati par to, ko saucot par "korektām" attiecībām un tādēļ esot iesnieguši poļiem attiecīgus priekšlikumus, uz kuriem poļi neatbildot ne jau krievu vainas dēļ.

Sevišķi nepatīkami krieviem bija apstāklis, ka par Polijas iekšlietu ministri nāca Jozevskis, kurš kā Volinijas vojevods pabalstījis Ukrainas atdalīšanās tieksmes no PSR Savienības un pievienošanos Polijai. Bez tam ukraiņi sarīkoja krieviem naidīgu demonstraciju Lembergā pie PSR Savienības generalkonsulāta un to demolēja; uz to ukrainieši Ukrainā atbildēja ar demonstracijām pie poļu konsulātiem Kijevā un Charkovā. Šo demonstraciju un poļu preses uzbrukuma dēļ krievi atsauca savu sūtni Bogomolovu no Varšavas.

Ar sevišķu interesi krievi seko vācu-poļu izlīgšanas līguma sarunām, jo krievi ir tanīs domās, ka ar šo līgumu Vācija nostājas PSR Savienības pretinieku pusē un ar to atbrīvo Polijai rokas pret PSR Savienību.

Attiecības ar Lietavu.

PSR Savienības attiecības ar Lietavu laikam gan ir labākas, nekā ar kuru katru citu Baltijas valsti. Tādēļ Maskavas politiķi ar lielu uzmanību seko Lietavas ārējai politikai un valdību maiņām Kaunā. Ar Valdemara atkāpšanos un Zaunjusa nostāšanos ārlietu resora priekšgalā radās

iespaidā, ka lietuvieši savas attiecības ar Poliju grib uzlabot. Tas Maskavai nepatīkams un tā cenšas intrigēt, lai tādā/lietuviešu un poļu tuvināšanās nenotiktu.

Jāatzīst, ka lietuvieši nepaliek Maskavai parādā. Gandrīz vai katru nesaskaņu Baltijas valstu starpā Lietuvas prese izskaidro tā ka tas patīk Maskavai.

Tā kā PSR Savienībai nav kopēju robežu ar Lietuvu/vienību un tuvā kā lauksaimniecības zemē fabriku proletariāts nav liels, tad abām valstīm nav nekādu strīdus jautājumu ne saimnieciskās ne politiskās attiecībās.

Attiecības ar Rumāniju.

Līdz šim vēl PSR Savienībai ar Rumaniju nav nekādu kārtīgu diplomātisku attiecību. 9.~~martā~~ febr. gan ari Rumanija piedalijās pie Litvinova protokola parakstīšanas Maskavā un 21.decembrī Rumanija caur Francijas vēstnieku Herbette kgu iesniedza Litvinovam deklaraciju Ķinas konflikta lietā. Litvinovs Rumanijas notu noraidīja diezgan rupjā veidā. PSR Savienība turpretim vairāk reizes no jauna pastrīpojusi, ka viņa nekad neatteikšoties no tās Besarabijas daļas, kura pievienota Rumanijai.

Attiecības ar Vāciju.

"Mēs, ka jau pareizāk, uzturam visdraudzīgākās attiecības ar Vāciju. Kā līdz šim, ar lielu simpatiju, mēs novērojam viņas centienus atsvabināties no važām, kurām viņu saista Versaļas miera līgums un no kura cieš visvairāk darba tauta. Mēs sirsnīgi apsveiktu šo centienu rezultātus, ja viņi tiešām iznīcinātu, jeb vismaz, paslābinātu Versaļas važas. Vācijas cenšanās nokārtot attiecības ar citām valstīm, neaizskar mūsu intereses, bet, zināms, tikai tādos gadījumos, kad šo jautājumu nokārtošana neiepin Vāciju pretpadomju kombinācijās un to nenovirza no Rapallas līguma pamatiem, kuriem bij tik labvēlīgi panākumi priekš Vācijas, kā ari priekš PSR Savienības. Pēdējā laikā mēs novērojam, ka Vācijā ir personas, grupas, organizācijas un pat partijas, kuras sev par mērķi spraudušas - visas Vācijas politikas radikālu pārveidojumu par labu antisoviētiskām mašinacijām lai gūtu illuzoriskus saimnieciskus un politiskus labumus".

Vācu oficiālās diplomātu aprindas šo Litvinova uzmanību uzņēma ar lielu labpatiku un no tā saskatīja, ka Litvinova atsaukšmi varot

uzskatīt kā pierādījumu, "ka PSR Savienība arī uz priekšu vēl pastāvīgāki un sekmīgāki sadarbošoties ar Vāciju abpusēja labuma un miera labā".

Bet Vācijas un PSR Savienības attiecībās, ka jau Ļitvinovs atzīst, sākas itkā maza pārmaiņa. Daļa vācu preses uzsākuse asu valodu pret komunistu graujošo darbību vācu strādnieku aprindās. Pirmais maijs Berlinē liecinājis, ka Vācijā komunisms jau laidis diezgan dziļas saknes. Nesen noturētā kominterna paplašinātā prezidiuma konferencē Maskavā kominterna vadoņi verējas ar prieku atzīmēt, ka strādnieku iecirkņos Berlinē pirmo lomu masu demonstracijās vairs nespēlējot socialisti, bet gan komunisti. Dažas vācu aprindas sāk nojaust, ka iecietība un koķetēšana ar Padomju Savienību sāk nest bīstamus augļus. Tādēļ vācu iestādes bija ķērušās pat pie dažu krievu tirdzniecības pārstāvju kratīšanas un stingrakas uzraudzības pār tirdzniecības pārstāvju darbiniekiem. Tagad vēl PSR Savienību lieliski uztrauc Vācijas-Polijas mēģinājums izlīdzināt dažas savstarpējas prasības kuras cēlušās ar daļas bijušās Vācijas territorijas pievienošanu Polijai. Padomju Savienība ir tanīs ieskatos, ka Polijas-Vācijas izlīguma konvencija ir saistīta ar JOUMBA plāna pieņemšanu un viņa sekas būs Vācijas piebiedrošanās pretpadomju valstu blokam un PSR Savienības politiskā izolēšana.

Nesaskaņas radīja vācu kolonistu izceļošana no PSR Savienības un valdības pret kulakiem vērsto spaidu dēļ. Izlaisti tika ap 5.ooo no kādiem 13.ooo kolonistiem, kuri jau bija salasījušies Maskavā, lai izdabūtu izbraukšanas vizu.

Ari dažām Vācijas pilsoņu koncesijām uznākušas grūtas dienas, jo ari viņas Padomju valdība grib pārņemt savās rokās (Druseg).

Tagad Vācijā tiek vestas sarunas ar Amerikāņu un Angļu naftas trestiem par naftas monopola ievešanu un par sērkociņu monopola izdošanu zviedru sērkociņu trestam. Ja šie monopoli tiktu realizēti, tad ar to būtu krievu ārējai tirdzniecībai dots smags triecients.

Attiecības ar Franciju.

Gadus pieccus atpakaļ Francija Maskavā nodibināja vēstniecību un PSR Savienība - Parizē. Pirmajos gados vēl Parizē noturēja krievu-franču apspriedes par krievu parādu atzišanu un atmaksāšanu Francijai, bet tad sarunas izbeidzās bez panākumiem. Iestājās krievu-franču attie-

cibās sastingums un tā šis sastingums ir dominējis visu šo laiku."Ja franču prese vismazākā mērā izteic franču valdības attiecības pret mums, tad šīs attiecības jasatzīst par ļoti neapmierinošām. Francijas deklarācija PSR Savienības-Ķīnas jautājumā liecina, ka sterptautiskās antisoviētiskās uzstāšanās gadījumos, Francija netiecas ieņemt pōdējo vietu. No mūsu puses nebija un nav šķēršļu politisko un saimniecisko attiecību uzlabošanai. Bet mums nav iemesla domāt, ka kādiem mūsu soļiem šinī nolūkā būtu cerība uz pretimnākšanu", saka Litvinovs. Pēdējā laikā Francijas un PSR Savienības attiecības vēl pasliktinājušās.

Attiecības ar Angliju.

Kā zināms, tad 1927.gadā Anglija pārtrauca diplomātiskas attiecības ar PSR Savienību. Galvenais iemesls bija - krievu tirdzniecības pārstāvības Londonā pārāk enerģiskā graujošā propaganda angļu strādnieku masās. Bez tam Anglija prasa veco Krievijas parādu atmaksu un atlīdzinājumu par angļu pilsoņu nacionalizētiem īpašumiem PSR Savienībā. PSR Savienība uzstāda Anglijai pretprasības par zaudējumiem, kas PSR Savienībai un viņas pilsoņiem cēlušies Anglijas intervencijas dēļ. Neviens no šiem jautājumiem vēl nav izšķirts. Bet Anglija pārcieš smagu saimniecisku krizi; jau vairāk gadus valdībai un sabiedriskām iestādēm jauztur pāri par miljoniem strādnieku, kuriem nav darba. No tālienes izliekas , ka "neņs" dos iespēju ari ārzemju kapitāliem piedalities PSR Savienības saimnieciskā dzīvē. Tādos apstākļos uzmācas doma, ka nav bijis pareizi pārtraukt diplomātiskos sakarus ar PSR Savienību, kura tomēr iepērk ārzemēs diezgan daudz dažādu mašinu savas rūpniecības atjaunošanai un darbojas dažas koncesijas ar lieliem panākumiem. Pēdējās parlamenta vēlēšanās angļu Darba partija savos vēlešanas programas solijumos bija uzņēmusi solījumu atjaunot diplomātiskos sakarus ar PSR Savienību tiklīdz partija nākšot pie valdības stūres.

Sarunas par diplomātisku sakaru uzsākšanu starp Maskavu un Londonu turpinājās diezgan ilgi. Anglija diplomātisko sakaru atjaunošanu gribēja padarīt atkarīgu no tā, ka PSR Savienība atzītu iepriekš savus parādus Anglijai, bet PSR Savienības pārstāvji no tā noteikti atteicās. Runa varētu būt par turpmāko sarunu "proceduru", bet ne par atlīdzināju-

miem pēc būtības. Kapat PSR Savienības priekšstāvji goligi attiecās no sevišķa noliguma parakstīšanas par atturēšanos no propagandas Anglijā un viņas kolonijās, iekams starp abām valstīm neesot atjaunotas normāles diplomātiskas attiecības. Anglija piekāpās. 2o.decembrī PSR Savienības vēstnieks Sokolnikovs iesniedza Uelsas princim Londonā savus akreditīvus un 21.decembrī sir Esmond Ovey's iesniedza Kalinīnam Maskavā savus kredencialus. Tūliņ pēc tam Sokoļnikovs ar Hendersonu apsainīja notas, kurās abas valstis sirsnīgi apsolas neiejaukties otras valsts iekšējās darīšanās, t-s ir apsolas "uzturēt mieru, dzīvot draudzīgi un atzīt otras līguma lēdzējas suvereni tāti. Abas valstis apsolas, ka viņas no direkti, ne indirekti nepabalstīšo kādu organizāciju, vai apvienību, kura attīstītu propagandu pret otru valsti". Šie pienākumi attiecas ari uzAnglijas kolonijām un dominijām.

Lai nu gan diplomātiskās attiecības ir atjaunotas, tad tomēr daļa Anglijas konservatīvās partijas jau pirms un ari pēc attiecību atjaunošanas ir stipri nemierā ar šo attiecību atjaunošanu. Gandriz vai ikkatrā Anglijas parlamenta sēdē konservatīvie Hendersonam uzstāda jautājumus par Anglijas - PSR Savienības attiecībām un ikdienas daļa angļu preses iztirzā jautājumu, vai ir bijis vajadzīgs diplomātiskās attiecības ar PSR Savienību atjaunot. Ticību vajašanas PSR Savienībā nemieru ar krieviem vēl pastiprina. Cik no krievu izturēšanās pret angļiem Maskavā varu spriest, tad no kādas tuvināšanās un saprašanās ar angļiem vēl neko nevar manīt.

Attiecības ar Italiju.

Cik savādi gan tas neizklausas, tad tomēr jaatzīst, ka proletariata diktaturas valstij ar fašistu diktaturas valsti ir labas attiecības. Aizpagājušā gadā PSR Savienības karaflote viesojusēs Neapolē un itaļu flote Odesā, kur uzņemšana bijusi īsti laipna. Tā gan laikam ir draudzība, kuru radijusi tagadējā politiskā konjunktura: Italijai ir ne vissi labas attiecības ar Franciju un ari PSR Savienība pret Franciju noslēgusēs. Litvinovs ar prieku konstatē, ka Italija Amerikas-Anglijas-Francijas iesniegumam PSR Savienības-Mandžurijas konflikta lietā pievienojusēs visvēlāki; tas gan laikam esot izskaidrojams ar Italijas vilcināšanos spert šo soli, kurš esot pretēja tām attiecībām, kādas abas valdī-

826

bas cenšoties nodibināt savā starpā.

Ar Grieķiju krievu noslēguši pagaidu tirdzniecības līgumu. Pagājušā gada notikumi liecināja, ka komunisti Grieķijā attīstijuši plašu darbību un ši komunistu aktivitāte, liekas, dara grieķu vadošām aprindām rūpes.

Ar Turciju. Visdraudzīgākās attiecības esot ar Turcijas republiku un ši draudzība nedibinoties uz kādas noteiktas partijas, bet aiz šās draudzības stāvot sabiedroto valstu simtu miljonu strādnieku. "Mūs zinam, saka Litvinovs, ka mūsu draudzību ciena Turcijā tapat ka mēs cienam turku draudzību un aiz tādiem pašiem iemesliem."

Kā zināms, tad 17.decembri Karachans Angorā parakstijis jaunu "draudzības līgumu" ar Turciju. Šini līgumā starp citu, abas līgumslēdzējas valstis apņemas neuzsākt, bez otras valsts ziņas, nekādas sarunas par politiskiem līgumiem ar valstīm, kurām ir jūras vai sauszemes robežas ar otru līgumslēdzēju valsti. Šis punkts, protams, zīmējas uz Rumaniju un Poliju, ar kurām PSR Savienības attiecības ir vairāk jeb mazāk saspīlētas.

Ar Afganistanu PSR Savienībai vienmēr bijušas labas attiecības. Amman Ullah nogāšana no valdības troņa un Habib Ullah valdības nodibināšanas bija nepatīkama PSR Savienībai, jo aiz valdības slēpās krieviem naidīgi spēki. Ar Habib-Ullah padzīšanu un Nadir hana valdības nostiprināšanos ari krievi ir apmierināti, jo Nadir hans turpinājot, lai gan lēnākā gaitā, Amman Ullah's uzsākto savas nacijas izglītošanas un valsts eiropizēšanas darbu. Patstāvīga Afganistana PSR Savienībai ir pieņemamāka, nekā tāda, kura stāv zem citas lielvalsts protektorāta. Afganistana no seniem laikiem ir bijusi ta vieta, no kurienes krievi apdraudējuši Anglijas Indiju. Ari tagad krievu komunistu agentu bari Indijā ieplūst caur draudzigo Afganistanu.

Ar Persiju attiecības esot draudzīgas un PSR Savienība esot gatava pabalstīt katru Persijas soli, kura nolūks nostiprināt Persijas starptautisko stāvokli.

Ar Jemenes (Yemen) republiku PSR Savienība noslēgusi "tirdzniecī-

8217

bas un draudzības līgumu", kuru 23.janvāri CIK's ratificējis. Līgumam tikai politisku nozīmi, jo ar šo līgumu viņa nodibinājusi ari jaunajā arabu valsti atspaidu pret Angliju.

Ar Ķīnu. Drīz pēc tam, kad Ķīnas valdība bija padzinusi krievu ierēdņus no Mandžurijas (Austrumķīnas) dzelzsceļa un viena pate pārņēmusi visu dzelzsceļa direkciju, tika pārtrauktas ari diplomātiskās attiecības starp abām valstim. Nenoteiktais "ne kara, ne miera" stāvoklis būtu turpinājies vēl ilgi, ja pilsoņu karš Ķīnā neuzlabotu PSR Savienības stāvokli Mandžurijā. Nukdenes valdībai sarežģītais stāvoklis nebija viegli pacietšams. Novembra mēnesī beigās krievu austrumu armija sarīkoja plašāku "sodu ekspediciju" Mandžurijā pret ķīniešu un baltgvardu pulkiem. Ekspedicijai bija labi panākumi: viņas sekmes izsauca lielu sajūsmu Maskavā, bet Ķīnas valdība prasonēja krieviem uzsākt miera sarunas. Krievi bija ar mieru uzsākt miera sarunas, bet ķīniešiem iepriekš jaizpilda krievu prasības: japlepem krievu iecelteis dzelzsceļu direktors, viņa vietnieks, jāpem atpakaļ padzītie krievu ierēdņi, jaatsvabina apcietinātie krievi u.t.t. Ķīnieši visus šos noteikumus pieņēma un abas puses vienojās par konferences sasaukšanu 25.janvarī Maskavā. Pa to starpu Nankinas valdība piedabuja Z.A.S.Valstu, Francijas un Anglijas valdības pie tam, ka viņas iesniedza PSR Savienības valdībai deklareciju, kurā, atsaukdamās uz Kelloga pakta 2.punktu, abām valdībām atgādina pienākumu - atturēties no ieroču pielietošanas strīdu izšķiršanai. PSR Savienības valdība jau otrā dienā šo intervenciju strupi noraidīja.

Neskatot uz agrāko status quo atjaunošanu krievu stāvoklis uz Mandžurijas dzelzsceļa esot grūts. Mandžurija tagad jau diezgan bieži apdzīvota ķīniešiem, kuri pret krieviem izturoties naidīgi.

Attiecības ar Japanu. Attiecības ar Japanu esot ~~labas~~ lojalas un pilnīgi stabilizējušās. Ari Japanā esot grupas, kuras gribot samaitāt attiecības ar PSR Savienību, bet līdz šim tādiem mēģinājumiem nav bijis panākumu. Krievu-Ķīnas konfliktā Japana izturējusās krieviem labvēlīgi, jo kādas citas lielvalsts poziciju nostiprināšana Mandžurijā Japanai būtu mazāk izdevīga nekā krievu.

Ar Ziemeļ-Amerikas Savienotām Valstīm gan PSR Savienībai ir

diezgan dzīvi tirdzniecīskie sakari, bet par PSR Savienības atzīšanu amerikaņi vēl nedomā. Ari Amerikai esot prasības no PSR Savienības: amerikaņu valdībai par 187 milj.dolaru, privatpersonām par loo miljonu un par nacionalizētiem īpašumiem ap 4oo milj.dolaru. Kellogs savā laikā formulējis attiecības ar PSR Savienību šādi: "Nekādā labumā nebūšot no krievu no amerikaņu tautai no tā, ja uzsākšot sakarus ar tagadējo komunistu valdību kamēr šī valdība neatsakoties no saviem nolūkiem un režīma, kurus neverot savienot ar draudzību starptautiskā nozīmē".- 3.decembrī Z.A.S. Valstu valstssekretārs iesniedza deklarāciju PSR Savienības-Ķīnas konflikta lietā. Saimnieciskus līgumus ar PSR Savienību noslēdzis Fords un General Electric Motor Co.

No Eiropas valstīm PSR Savienību vēl nav atzinušas Rumanija, Balkānu valstis, Bulgarija, Dienvidslavija un Albanija, tad Ungarija Šveice, Holande, Belģija, Spanija un Portugale. Čekoslovakija ir tādā savādā stāvoklī: viņai Maskavā ir savs agents ar personalu, kas viss tiek sauktā par diplomatisku pārstāvību. Oficiālā diplomātiskā korpusa sarakstā viņš neatrodas, bet piedalās visādā diplomātiskā korpusa dzīvē.

Visām neatkarīgām Azijas valstīm ir Maskavā savi pārstāvji izņemot Arabijas valstiņas. Tikai Maskavā savas pārstāvības ir Tuvas tautas republikai un Mongolijas republikai. Tuvas republika atrodas Jenisejas upes augšgalā baseinā, ap 7o.ooo kv.kilometru liela ar loo.ooo iedzīvotājiem. Diplomātiskā korpusa dzīvē nepiedalās ne Tuvas, ne Mongolijas pārstāvji. Ķīnas diplomātiskā pārstāvība Maskavā vēl nav atjaunota.

No Amerikas valstīm tagad vairs nevienai nav pārstāvības Maskavā. Ari Meksikas sūtniecība, kura te tika atvērta kādu gadu atpakaļ šā gada sākumā tika likvidēta.

Sūtnis PSR Savienībā.

829

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1930.g. 24. aprilī.

Nr. 0/10/148/.8070

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1930 g. 12. aug.
Ien. № 6918 akt. № 5.

Konfidenciāls.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g.12.aprīļa ziņojuma Nr.3.norakstu par apstākļiem Baltkrievijā.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

H. Celmiņš

Ministru Prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

A. K v i e š a kungam

Latvijas Valsts Prezidentam.

Konfidenciali. 830

12. aprilī 30

Augsti godātais Ministru Prezidents
& Ārlietu Ministra kungs,

Ziņojums
3.

Sajukums Baltkrievijas lauku dzīvē.

Liels lūzums noticis lauku kolektivizacijas kustībā kopš kompartijas CIK'a rīkojuma izdošanas, kurš noliedz spaidu kārtā dzīt zemniekus kolektivos . Tulīt pēc šī rīkojuma publicēšanas zemnieki sāka iesniegt lūgumus izrakstīt tos no kolektiviem . Šo lūgumu plūdi sākumā ienesa lielu sajukumu vietejos varas organos & tie atsacijās daudzās vietās ņemt pretim šos atsacīšanās lūgumus . Tad zemnieki piesūtīja savus lūgumus pa pastu ierakstītās vestulēs . Sekoja Staļina paskaidrojumu raksti ,kuri neatstāja šaubas, ka piespiedu kolektivizacijas periods tiešam izbeidzies . Ar to izbeidzās zemnieku aizturēšana kolhozos , & tāpat ari komunās . Rezultats bij iepriekši paredzams : lielākā kolhozu daļa , kura ar tik lielām pūlēm & nežēlību bija noorganizēta , pēdejos astoņi mēnešos pilnīgi sabruka . Neviens zemnieks -viensētnieks nepalika kolhozos ,izņemot dažus "bedņakus", vai labāki sakot kalpus & pilsētu bezdarbniekus ,kuriem i priekš iestāšanās kolhozā nepiederēja saimniecības . Tā tas vismaz notika visā Baltkrievijā,neizņemot rajonus ,

Augsti godātam
. C e l m i ņ š kungam,
Ministru Prezidentam
& Ārlietu Ministrim.

831

kuri bija pieskaitīti tā sauktiem "splošnaja" kolektivizacijas apvidiem, resp.novadiem .

Agrais pavasaris ienesa vēl lielāku sajukumu uz laukiem. Zemnieki iesāka sturmēt lielās labības noliktavas, pieprasīdami atņemtās sēklas savu lauku apsēšanai . Sākumā ari šo prasību negribēja izpildīt ,kamēr pienāca centra rīkojums neliegt sēklas viensētniekiem . Šī rīkojuma izpildīšana nebija tik viegla ,jo kolhozu lauku apsēšanas plāni nesakrita ar zemnieku - viensētnieku vasaraja sējas nodomiem . Bez tam izrādījās , ka lieli labības krājumi, kuri ,atņemot tos no zemniekiem,pa lielākai daļai bija sabērti bez šķirošanas aizslēgto baznicu telpās ,bija galīgi samaitājušies . Daža laba zemnieka labība bija stipri mitra & sabērta vienkopus ar sauso labību ,izsauca labības sadegšanu lielās noliktavās . Tas sacēla tādu nemieru zemniekos,ka daudzi noliktavu pārziņi,kā ari seļsovetu locekļi , bija spiesti aizbēgt no savām vietām ,lai izbēgtu satracināto zemnieku dusmām . Šis lielais sajukums uz laukiem nav vēl līdz šim izdzīvots ,nelūkojoties uz to ,ka Baltkrievijas dienvidus rajonos jau iesācies sējas laiks .

Vispāri jasaka ,ka jaunais kolektivizacijas kurss izsviedis no sliedēm ari vietejo komunistu organizaciju vadoņus , radot lielu sajukumu viņu rindās & apturot uz laiku viņu aktivo uzstāšanos . Minskas kompartijas aktivs šinīs dienās pat bija spiests sasaukt ārkārteju apspriedi šī sajukuma likvidēšanas nolūkā . Apspriede pieņēma rezoluciju ,kurā starp citu sacīts :

"... Aktivs uzaicina komunistu organizacijas Baltkrievijā rūpīgāki iedziļināties partijas centralās komitejas lēmumos & uzsākt nesaudzīgu cīņu pret panikā iestigušo

832

oportunistu elementiem ; steidzīgi likvidēt sajukumu partijas organizaciju rindās & ar koncentrētiem spēkiem uzstātīes pret kapitulacijas noskaņām ,pret labā virziena oportunizmu & kreiso novirzījumu kropļojumiem .... "

Agronomu bēgšana no darba vietām. Kritisko stāvokli paasina agronomu & citu lauksaimniecības "specu" bēgšana no savām līdzšinejām dzīves vietām. Kolektivizacijas plānam sabrūkot, zemnieku naids tagad pirmā kārtā vērsts pret iecirkņu agronomiem & mērniekiem ,jo viņi bija tie, kuriem uzspieda praktisko darbu & uzraudzību iecirkņos pie labības atņemšanas no zemniekiem, zemes iedalīšanas & iemērīšanas jaunradītiem kolhoziem, sēklas sagatavošanas ,tīrīšanas & t.t. Tagad zemnieki visu vainu viņu dzīves izputināšanā uzkrauj agronomiem & mērniekiem , t.i. tiem, ar kuriem tiem ik dienas notika sadursmes spaidu kolektivizacijas laikā . Daudzi no tiem bija spiesti aizbēgt no savas līdzšinejās darba vietas . Visi agronomi & mērnieki iesnieguši lūgumus atsvabināt viņus no savu pienākumu izpildīšanas , vai vismaz pārvietot tos uz citu rajonu . Pēdejais nav viegli izpildams ,ievērojot tuvo sējas laiku & neiespējamību tik drīzi iepazīstināt ar vietejiem apstākļiem jaunus darbiniekus .

Latviešu kolonistu moku gaitas . Lielas raizes radījušas ari izraidīto "kulaku" atstātās zemes, kuras bija nodotas tagad sabrukušo kolhozu rīcībā . Nelūkojoties uz centra rīkojumiem no jauna revidēt kulaku lietas & pie vismazākās iespējamības atstāt tos līdzšinejās vietās, tas tomēr nav tik viegli izpildams ,jo lielākā kulaku daļa jau pirmā rāvienā tika galīgi izpostīta & pārvērsta par " pauperiem " (nabagiem) šī vārda pilnā nozīmē . Bez tam viņi

gandrīz visi jau izraidīti pie spaidu darbiem uz ziemeļiem & Sibiriju . Pie pēdejiem pieder gandrīz visi latviešu turīgākie kolonisti . Konsulats rūpīgi sekoja ,pa cik tas bija iespējams Padomkrievijas apstākļos, izraidīto latviešu kolonistu liktenim & ievācis nedaudz dātus par viņu tālāko likteni. Bet arī šie nedaudzie fakti pietiekoši tēlo latviešu kolonistu moku gaitas . Konsulats atrada ceļus stāties sakaros ar dažiem izraidamiem latviešiem & lūdza pēc iespējas sniegt ziņas par sevi .

Latviešu & poļu zemniekus sūtīja trimdā atsevišķos ešelonos : izzināt varēja ešelonu virzienu, bet ne galīgo ceļa mērķi . Ešeloniem aizejot norisinājās kliedzošas negantības ainas : vīri tika šķirti no sievām , pusaudži no vecākiem , mazi bērni līdz 3 gadu vecumam tika dažreiz atņemti no mātēm & ievietoti bērnu patversmē namos .

Š.g. 6.aprilī konsulatā ieradās latviešu kolonists K ā r l i s K r a s t i ņ š no Mogiļevas okruga ,kopā ar savu dēlu Eduardu , kuriem bija izdevies izbēgt no nometināšanas vietas Arhangelas guberņā . K.Krastiņa sieva ar maziem bērniem tikuši izsūtīti ar citu ešelonu . Krastiņš stāsta ,ka ešelonam nonākot Arhangelskā ,notikusi izraidīto šķirošana . Sievietes ar bērniem & darba nespējīgiem vecīšiem ievietoti ,telpu trūkuma dēļ , agrāk slēgtās baznicās . Darba spējīgie vīrieši tikuši dzīti kājām uz meža darbiem 200 kilometru attālumā. Daudziem no latviešiem ,to starpā ari K.Krastiņam ar dēlu ,izdevies ceļā aizbēgt . Moku pilnās gaitās Krastiņam ar dēlu izdevies sasniegt Vitebsku , no kurienes tie dodās uz savu agrāko dzīves vietu Mogiļevas okrugā , lai savāktu naudu & tad censties pāriet slepus robežu uz Latviju . Krastiņam ar ģimeni izsniegta no Iekšlietu Ministrijas atļauja iebraukt Latvijā uz

pastāvīgu dzīvi . Izbēgušie stāsta , ka Arhangelskā & apkārtnē ik dienas mirst & tiek apglabāti desmitiem izraidīto "kulaku ", sevišķi sievietes & bērni . Valda liels produktu trūkums & cenas ir ļoti augstas . Mārciņa rupjas maizes Arhangelskā & citās pilsētās maksā 50 kapeikas (₰.I.30) ,sviests -5 -6 rub.mārciņā (₰. I3.- I5.- mārciņā) ,olas - I5 rub. par I0 gab. (t.i. ap ₰. 4.- par vienu olu) , speķis -5-6 rub. (₰.I5.-) mārciņā. Gaļas nemaz neesot . Ceļā tie maksājuši par nelielu kukulīti rupjas maizes 5 rub. (₰.I3.-) . Vologdā I7 baznicas pārpildītas ar izsūtīto sievām & bērniem , no kuriem katru dienu aizved uz kapiem lielu līķu rindu . Tāda paša aina tiek tēlota ari no citām trimdas vietām .

Valdības neizlaiž nevienu uz Latviju. Nelūkojoties uz atslābumu lauku kolektivizacijas plānā, ari tagad vēl visi latviešu kolonisti Baltkrievijā ilgojās pēc izbraukšanas uz Latviju . Bet valdība neizsniedz nevienam izbraukšanas atļauju ,resp.ārzemes pasi . No 2I2 pieaugušiem latviešu kolonistiem ,kuri ,sākot ar p.g.I.decembri ,iesnieguši konsulatam lūgumus dēļ iecelošanas Latvijā, līdz šim vēl neviens nav saņēmis izceļošanas atļauju no Baltkrievijas iestādēm . Daudzi no lūgumu iesniedzejiem apcietināti ,tā piem. Grodinovas latkolonijā Mogiļevas okrugā tikuši apcietināti kādi 30 latvieši - iecelošanas lūgumu Latvijā iesniedzeji & pratināti ,kurš bijis iecelošanas Latvijā iniciators. Tagad lielākā daļa no viņiem atbrīvoti , apcietinājumā paturētas vēl kādas 9 personas .

Pēdejā laikā konsulats ieteic izpostītiem latviešu kolonistiem ,pirms iecelošanas lūgumu iesniegšanas konsulatam ,kas saistīts ar izdevumiem, vispirms parūpēties par izceļošanas atļauju saņemšanu no Baltkrievijas iestādēm ,uz ko

vienmēr ticis atbildēts, ka krievu iestādes nepieņem izceļošanas lūgumus ,iekams netiek uzrādīts konsulata paziņojums par iebraukšanas atļauju Latvijā. Kolonisti gaida izbraukšanas atļauju izsniegšanu agrāk iesniedzejiem ,pēc kam var sagaidīt jaunus masu lūgumus dēļ iecelošanas atļaujas Latvijā no latviešu kolonistiem.

Dzelzsceļu aizsargu punkti pret latviešiem & vāciešiem. Konsulatu apmeklējuši ari latviešu kolonisti no Ufas & Pievolgas guberņām. Tie stāsta ,ka uz dažiem dzelzsceļiem minētās guberņās ierīkoti tā saukti e "zagraditeļnij e" (aizsarga) punkti ,kur kontrolē pasažieru dokumentus ,pie kam pasažierus ar v a c u vai l a t v i e š u uzvārdiem izsēdina n o vilcieniem . Tā piem. tādi punkti ierīkoti uz Samaras -Zlatousta dzelzsceļa linijas & R a j e v k a s stacijā pat biļeti pērkot kontrolē dokumentus , pie kam neizdod biļeti tiem, kam vācu vai latviešu uzvārdi . Šie punkti ierīkoti kopš tā laika ,kad vācu kolonisti bija izceļošanas nolūkā saplūdūši Maskavā . Latviešu & vācu kolonijas ierinķotas no šiem "aizsargu" punktiem.

Pēdejā laikā ari Baltkrievijas latviešu kolonistiem seļsoveti liedzās izdot atvēles apliecības braukt uz pilsētu.

Jaunā kredita reforma. Sākot ar š.g.I.aprili visi uzņēmumi & saimnieciskās organizacijas strādā saskaņā ar jauno kredita reformu. Tradicionelā vekseļa vietā stājās tā sauktais "promtorgfinplan"s , t.i.rūpniecības-tirdzniecības vai finansu plāns . Bankas nedod vairs naudu pret vekseli ,jo ar I.aprili sākot valsts, kooperaciju & sabiedriskās organizacijas zaudējušas tiesības apmainītie s ar vekseļiem ,vai ari vispārīgi kreditēties savstarpīgi ,pat bez vekseļu palīdzības . Komerckredita vietā stājies bankas kredits. Bankas kredits tiek atvērts katrai saimniecības organizacijai ,

836

saskaņā ar tās " promtorgfinplanu " . Kredita izmantošana tagad notiek galvenā kārtā pārskaitīšanā no vien rēķina otrā. Kad pārdeveja nodod preces pircejam ,banka izdara izrēķināšanos ar pārdeveju uz pirceja rēķina & pa cik ,kā viens, tā otrs kreditejās bankā ,šī izrēķināšanās notiek bez naudas -grāmatvedības pārskaitīšanas kārtībā . Tādā ceļā banka tagad pārvērtuse par tautas ,resp. valsts saimniecības izrēķināšanās centru . Skaidrā naudā tagad tiek izmaksāta vienīgi darba alga , vai ari *pirve-šanas operacijas* tieši pie zemnieka uz laukiem . Bija pat nodomāts vēl nesen atpakaļ ari darba algu neizmaksāt skaidrā naudā, bet gan visu dzīves uzturam vajadzīgo strādniekiem & kalpotajiem izdot tieši no kooperativiem & banka , pret izlietotā "darba spēka vērtības zīmēm " izdara izrēķināšanos ar kooperativiem par izsniegtām precēm . Pēdejo nodomu tomēr neuzdrošinājās izvest dzīvē, sakarā ar lielo nemieru iedzīvotajos & vispārejā kolektivizacijas plāna sabrukumu .

Jaunā kredita reforma cenšās panākt ar laiku naudas zīmju apmaiņas samazināšanos ikdienišķā dzīvē .

Atkarībā no "promtorgfinplāna " , katrai saimniecības organizacijai tiek nosacīta vai nu maksimālā kredita zuma, par kuru viņa drīkst kreditēties bankā , vai ari otrādi -minimalā līdzekļu zuma ,kuru attiecīgai organizacijai pastāvīgi jatura bankā . Pirmās sumas pieaugums vai ari otrās sumas samazināšanās liecinātu par nepareizu " promtorgfinplāna " izpildīšanu, & banka varēs bez kavēšanās ziņot attiecīgam centram par saimniecības plana neieturēšanu ,resp."kropļošanu" ("iskrivļenije")

Ar jauno kredita reformu domāts panākt līdzšinejās nemākulīgās & nesaimnieciskās ,kā ari valstij neizdevīgās rīcības izskaušanu saimnieciskās organizacijās . Uz priekšu ne-

būšot vairs iespējams taisīt nevajadzīgus iepirkumus, vai ari saimniecības plānā neparedzētus & neapstiprinātus izdevumus, kā piem. kapitalremontus, vai mašinpirkšanu ārpus apstiprinātā plāna . Ar aprakstīto kredita reformu cer panākt , ka saimnieciskās organizacijas uz priekšu darbosies pēc noteikta plāna, & ne vis kā līdz šim ,tīri " stihiski " , neracioneli izplēšot savu darbību nevajadzīgās nozarēs .

Haoss saimnieciskās organizacijās. Varbūt,ka ar laiku tiešam kaut kas tiks panākts ar jauno kredita reformu ,bet šinī brīdī tā ienesusi haosu saimnieciskās organizacijās & draud apturēt katru darbību dažās saimniecības nozarēs . Pagājušas tikko divas nedeļas kopš jaunās reformas izvešanas dzīvē ,bet jau izrādījies ,ka liela daļa no saimniecības organizacijām pilnīgi nesagatavotas jaunām kredita metodēm . Dažām organizacijām , pie tam ļoti svarīgās valsts saimniecības nozarēs, kā piem.mežu izmantošanas nozarē ,kā ari būvniecības ,zvejas & citās nozarēs ,pat nav vēl līdz šim apstiprināta saimniecības plāna. Tās tā tad nevar ari izmantot bankās kreditus saskaņā ar jauno reformu, jo jaunās kredita reformas galvenais nolūks ir cīņa ar ārpus valsts saimnieciskā plāna organizaciju darbību .

Tapēc nav ko brīnēties, ka jau pēc divi nedeļu darbības atskan trauksmes saucieni & rīkojumi ,vispirms pārbaudīt " promtorgfinplānus " par pagājušiem pirmiem diviem valsts saimniecības gada ceturkšņiem (saimniecības gads PSR Savienībā iesākās ar I.oktobri) , lai iegūtu skaidras perspektives par ~~to lietderību~~ trešo & ceturto saimniecības gada ceturkšņiem, & tikai pēc tam iemiesot dzīvē jauno kredita reformu

Tuvākā nākotnē pierādīs ,par cik šis jaunais valsts saimniecības eksperiments dzīves spējīgs.

838

Slēgto lauku baznīcu atvēršana.

Pēc Staļina paskaidrošanas rakstiem & kompartijas CIK'a rīkojuma par aizliegumu slēgt baznicas bez iedzīvotaju vairākuma piekrišanas ,Baltkrievijas lauku novados iesākusēs liela zemnieku kampaņa par slēgto baznicu atvēršanu .Tiek vākti simtiem parakstu zem lūgumiem dēļ baznicu atvēršanas. Šie lūgumi tiek nodoti seļsovetiem ,kuri savukārt cenšās savākt baznicu pretinieku parakstus . Pa lielākai daļai uz laukiem tomēr vairākums ir par slēgto baznicu atvēršanu , & daudzās vietās tās jau atvērtas . Zemnieki cenšās par kat - ru cenu panākt baznicu atvēršanu vēl līdz Lieldienas svētkiem , kas tiem ari pa lielākai daļai izdodās . Baznicu jautājums gan ir sarežģīts , sakarā ar mācītaju trūkumu ,jo liela daļa garīdznieku atrodās vai nu apcietinājumā ,vai ari tie ir izraidīti no Baltkrievijas . Zemnieki ievēl no sava vidus delegacijas ,kurām tiek uzdots meklēt pilsētās garīdzniekus baznicu apkalpošanai .

Izlietojot gadījumu ,lūdzu Jūs , ļoti godātais Ministru Prezidenta & Ārlietu Ministra kungs , pieņemt manas augstas cieņas apliecinājumu .

J. Dumpis

Konsuls.

839

Latvijas sūtniecība
P. S. R. S-bā.

Légation de Lettonie
près l'U. R. S. S.

№ 132 sep.

Maskavā, 1930 g. 28. aprilī.
Moscou,

Valsts Prezidenta sekretariātā
saņemts 1930 g. 12. aug
Ien. № 6919 akt. № 5.

Konfidenciali.

Pie akt.
12.8.

Augsti godātais Prezidenta kungs,

Izpildot līdšinējo parašu, pagodinos piesūtīt kārtējo ziņojumu par politisko un saimniecisko stāvokli PSR Savienībā.

Izlietojot šo gadījumu, pagodinos lūgt Jūs, augsti godātais Prezidenta kungs, saņemt manas patiesas un dziļas cieņas apliecinājumus.

Sūtnis PSR Savienībā.

.g.god.

A. K v i e s i s kungam,
Valsts Prezidentam.

840

Konfidenciāli.

PSR Savienības politiskais pārskats No.2 par 193o.gada I.ceturksni.

I. Tekošeja politika.

1. Lauksaimniecības kolektivizācija. Tekošā gada I.ceturksni var raksturot kā lauksaimniecības kolektivizēšanas laikmetu. Komunistu partijas C.I.Komiteja izdeva veselu rindu dekretu-rīkojumu - apvienot nabadzīgajos un vidējos zemniekus ar viņu kustamo un nekustamo īpašumu kopējās kolektīvās saimniecībās "kolchozos", kuriem valdība pavasari izpalīdzēs ar arkliem, traktoriem, citām lauksaimniecības mašīnām un dažreiz ari ar sēklu. Ar šo reformu komunisti grib izlīdzināt starpību starp pilsētu, kur jau visas fabrikas un ražošanas līdzekļi pārgājuši sabiedrības, resp.valsts īpašumā un visi iedzīvotāji proletarizēti, - un laukiem, kur vēl līdz šim mitinājas zemnieks-individualists, kas bauda sava personīgā darba augļus.

Topošā "socialisma valstī" neatkarīgam zemniekam nav vietas. Komunistu lauksaimniecības politikas ideals ir - liels valsts lauksaimniecisks uzņēmums, kur visi darbi mechanizēti un visi zemnieki ir proletarizēti uzņēmuma strādnieki. Krievu nabadzīgais un vidējais zemnieks, pēc komunistu ieskata, ir tā iedzīvotāju šķira, kura pēc sava saimnieciskā un sabiedriskā stāvokļa jau pietiekoši sagatavota priekš kolchozu nodibināšanas. Lielinieku social-politisko credo Kaļiņins izteica kādā runā sekošā kārtā: "Jūs jau zinat marksisma pamatprincipus: ne apziņa noteic cilvēka stāvokli, bet sabiedriskais stāvoklis noteic cilvēka apziņu. Un ja tagad mēs pārejam uz ražošanas līdzekļu uzlabošanu un padarīšanu par pelnīgākiem un līdz ar to uz mūsu sabiedriskās iekārtas padarīšanu par pilnīgu, vai tad nav skaidrs, kā tanī pašā laikā mēs esam pārgājuši uz paša cilvēka padarīšanu par pilnīgāku".

Izdeva parauga statutus kolektivu organizēšanai un darba iekārtošanai, kur paredzēta brīvprātīga zemnieku apvienošanās lielās kopējās saimniecībās. Apvieno ne tikai visu zemi, bet ari darba rīkus, darba spēku un lopus; katram kolektiva loceklim jaiemaksā no 2 - 10% no paredzētās dalības naudas. No algas izmaksā tik 3o - 5o%, jo galīgo izrē-

841

ķināšanos izdara tikai rudeni; ir paredzēti ari sodi (naudas sods, izslēgšana) par nevīžīgu darba darīšanu; darbi sadalīti ar zirga spēku apstrādājamos kolektīvos 5 šķirās, bet ar mechanisko spēku apstrādājamos 7 šķirās; pirmajos darba atalgojums attiecībā starp 1. un 5. šķiru var būt kā 1 : 2, bet otrajos kā 1:3; darba laiks 8 - lo stundas. Katram kolektīvam jaizdara kontraktācija, tas ir, jaapņemas piegādāt dažādiem kooperatīviem zinams daudzums labības, par ko kolektivs dabon naturā dažādas konsomacijas preces; zinams daudzums labības janodod ari valdībai par izsniegtām mašinām; tapat daļa ienākuma jarezervē sociāli apgādājamiem u. t. t.

Svarīgu vietu lauksaimniecībā ieņem mašinu-traktoru stacijas, kur zemnieki var nolīgt traktoristus, kuri zemi apstrādā ar savām mašinām. Mašīnu izmantošanai zemnieki apvienojas tā sauktās zemes kopējas apstrādāšanas biedrībās, resp. kooperatīvos. Komunistu lauksaimnieciskās politikas gala mērķis nav ne kolektivsaimniecības, ne kooperatīvi, bet komunas, kur vairs nav nekāda privātīpašuma. Komunas, kā augstākā saimnieciskās iekārtas pakāpe, bauda vislielākās priekšrocības pie nodokļu nastas sadalīšanas. Lai šo lielisko lauksaimniecības kolektivizācijas darbu veiktu, tad jau rudeni visā PSR Savienībā no fabriku proletariata vidus izlasīja 25.ooo strādnieku, kurus dažas nedeļas ilgstošos kursos iepazīstināja ar kolektīvu organizēšanas un kolektīvu vadīšanas darbu. Jaunizceptie kolektīvu pārvaldnieki janvara mēnesī tika izsūtīti pa visām Padomju Savienības provincēm.

2.

Turīgo zemnieku izskaušana. Līdz šim turīgie lauksaimnieki (kulaki) PSR Savienībā bija vienīgā šķira, kura vēl turējās uz individualisma pamatiem. Sākot ar pagājušā gada beigām CIK's izdeva veselu rindu dekretu, kuri pavēlēja "iznīcināt kulakus kā šķiru". Šie rīkojumi bija pa gaumei vietējām padomēm, jo viņi labi saskanēja ar masu laupīšanas un iznīcināšanas instinktiem. Padomju "vara uz vietas" atņēma kulakiem visu nekustamo un kustamo īpašumu: zemi, ēkas, lopus, labību, darba rīkus, mašīnas, dažreiz pat labākus uzvalkus, ko novilka un apmainīja pret savām skrandām; pašus kulakus ar viņu gimenēm izlika no mājām - sniegā. Pasaules

842

vēsture gan laikam nezina uzrādīt tādu gadījumu, kur miera laikā valdība savus pašas strādīgākos pilsoņus bez kāda konkrēta iemesla, tikai lai realizētu socialisma teorijas prasības, galīgi izposta un pašus iedzen izsamisumā un nāvē, jo atkulakotam zemniekam nav tiesības iestāties kolchozos. Kulakus - vīriešus bieži vien apcietina un izsūta uz ziemeļu apgabaliem mežu darbos un viņu gimenes atstāj likteņa varā. Pēc statistiskiem datiem PSR Savienībā esot 3,5 miljonu, jeb 4% zemnieku, kulaki, bet izkulakots dažos apgabalos 5 - 20% zemnieku.

"Saprotams, saka Viskrievijas valsts vecākais Kaļiņins, kā izkulakošana ir ļoti nežēlīgs paņēmiens pret atseviško cilvēku. Saprotams, kā nav patīkama lieta tikt izkulakotam. Un tomēr izkulakošana ir nepieciešami vajadzīga, jo viņu prasa tāds noteikts mērķis, kā daudzu miljonu strādnieku intereses. Kulaku iznīcināšana orgāniski saistīta ar kolektivizāciju; šis solis ar nepielūdzamu likumību izriet no vispārējas kolektivizācijas".

Izpostīti tika visi centīgākie un uzņēmīgākie zemnieki bez tautību un ticību izšķirības: ikkatru dienu uz ziemeļiem un Sibiriju tika izsūtīti veseli ešeloni kulaku - uz meža darbiem, vai nometināšanu purvos un mežos, pie kam nelaimīgie dažreiz paši nemaz nezin, kurp un kādam nolūkam viņus izsūta. Sevišķi sāpīgi kulaku iznīdēšana ķēra latvju kolonistus, kuri ar savu turību uz sevi vērsa socializētāju uzmanību. Izklausās kā ironija, kā dažus gadus atpakaļ, šos latvju zemniekus uzstādīja kā paraugus krieviem.

Tagad sākās vietējo padomju, kuras atrodas komunistu rokās, sacensība: kurš iecirknis pirmais izvedīs pilnīgi vai vispilnīgāko kolektivizāciju? Iebiedētā krievu tauta tad nu steidzas pārvērst naudā savu personīgo īpašumu: pārdot lopus, mašinas, labību un citas lietas, un tad iestāties kolektivos, kurus uzskatīja kā patversmi, kas par brīvu apgādās visu kas vajadzīgs pie miesas un dvēseles. Avizes ikdienas sniedza ziņas par "apreibinošiem panākumiem" lauksaimniecības kolektivizēšanā; bija daudz apgabalu, kur visas lauksaimniecības bija jau kolektivizētas.

3.

Beztiesībnieki. Te vēl japiemin viena seviška ļaužu šķira,

843

kura eksistē tikai PSR Savienībā - tie ir tā sauktie "lišenci". Ļišenciem - beztiesībniekiem ir atņemtas visas politiskās, pilsoniskās un saimnieciskās tiesības - tiesības uz dzīvokļa telpām, tiesības uz kooperatīva grāmatiņu, kas dod tiesību saņemt uzturas līdzekļus, drēbes, apavus u.t.t. pēc noteiktām cenām. Brīvā tirgū visas preces ir nesalīdzināmi dārgākas un pie tam grūti, vai pavisam nav dabūjamas. Šie beztiesībnieki ir bijušie muižnieki, tirgotāji,ierēdņi un citi viņu piederīgie. Tadēļ provinces avizēs redzami daudz sludinājumi, kur bērni aizliedz, resp.atsakas no katra sakara ar saviem vecākiem, ja tie ir bijuši garidznieki, ierēdņi un citi, kas tagad ieskaitīti beztiesībniekos. Tādu beztiesībnieku Maskavā esot ap 75.ooo. Viņiem vēl pieskaitami tie pilsoņi, kuriem aizligts dzīvot 6 lielākās PSR Savienības pilsētās.

4.

Religiju vajašana. Līdz šim padvaldība religiju bija vajajusi kā ideju. Viņas vadītie bezdievji sarīkoja popularus priekšlasījumus,kuros profanēja, zaimoja religijas dogmas, iestādes, garidzniekus, dažādos zimbolus; atdarīju svēto relikviju šķirstus, grāva tautas religiskās jūtas un iespaidoja viņu jēdzienus par dievību, svētiem, vispār religiju un visu to, kas ar viņu sakarā.

Bet šādai agitācijai bija diezgan maz panākumu, lai gan ar veiklo sektantisma un, savā laikā, katolicisma pabalstīšanu, pareizticīgās baznīcas vienība bija vājināta. Tagad lielinieki sāka religiju vajāt un nīdēt kā organizāciju un personu. Baznīcai, resp. draudzei uzliek ārkārtīgi smagus nodokļus, pie kam dievkalpošanu var izdarīt tikai zinamās telpās; mācītājs ir beztiesībnieks, bet viņam jamaksā nesamērīgi smagi personīgie nodokļi. Bezdievji sasauc gadījuma mītiņus, kur nolemj baznīcu aizslēgšanu vai pārvēršanu klubos; svamus no torņiem noņem, vai sadauza. Svētkos sarīko antireligiskas kampaņas, gājienus ar dažādiem religiju zaimojošām padarīšanām; no 1.februara aizliegts Maskavā svētdienās un svētkos svanit; uz laukiem, kā izdevās pārliecināties, tomēr vēl baznīcās zvana. Ar nepārtrauktas piecdienu darba nedeļas ievešanu svētdiena jau iznīcināta, jo nav vairs tādas dienas, kur visa darba tauta, kura nodarbināta fabrikās un valsts iestādēs, būtu brīva.

844

Ticību vajašana izsauca, par brīnumu, dzīvāku atbalsu Vakar-Eiropā un visā pasaulē, nekā necilvēcīgā turīgo zemnieku fiziskā izputināšana un iedzīšana pašnāvībā vai briesmīgā badā. Protestēja gan Vatikans, gan augstākās visu religiju autoritātes, neizņemot Mozus ticīgos. Par atbildi lielinieki laida klajā mitropolita Sergeja un citu pareizitciīgās baznicas virsganu, kā ari augstāko rabineru vēstules, kuras katru religijas vajašanu PSR Savienībā noliedz. Saprotams, ka šās baznicu virsganu vēstules bija GPU diktētas un viņu paraksti virsganiem bija izspiesti. 21.martā visās pilsētās sarīkoja antireligiozus masu gājienus ar karogiem, lozungiem, maketēm un plakatiem. Visi strādnieki gājieniem bija atbrīvoti no darba dažas stundas agrāki. Gājienos piedalījās ari karaspēks, kurš bija ievietots grupu veidā starp privatpersonām. Maskavā pie sūtniecībām un vēstniecībām bija nostādītas stipras karaspēka patruļas. Gājienos piedalījušies simtiem tūkstošiem tautas.

5.

Tautas veselības kopšana. Ar lauku dzīves kolektivizēšanu uzpeld jautājums par sanitāro iekārtu un medicinisko palīdzību. Esot vajadzīgs sagatavot 4 gados ap 5o.ooo ārstu un tadēļ mediciniskās fakultātes kurss tiek samazināts uz 4 mācības gadiem. Medicinas zinatnes sadalītas ārstnieciski-profilaktiskā un sanitāri-profilaktiskos kursos. Katrs students izvēlas vienu no šiem kursiem. Lekcijas netiek lasītas; tapat eksameni netiek noturēti; viņu vietā praktiska iepazīšanās ar slimībām un viņu ārstēšanu klinikās zem profesoru vadības un sevišķu medicinas jautājumu iztirzāšanas zemināros.

Tagadējais slimnicu stāvoklis esot neapskaužams: nepietiekošas telpas un sanitārie apstākļi, vēl sliktāka apkalpošana, liels medikamentu trūkums. Lielākā daļa jauno ārstu ar savām zināšanām līdzinoties agrākiem feldšeriem.

Iedzīvotāji sadalīti mediciniskās palīdzības dabūšanai septiņās šķirās, pēc viņu svarīguma padomju saimnieciskā dzīvē. Vispirmā šķirā ir zinamu kategoriju fabriku strādnieki, pie kam viņu gimenes locekļi, kas personīgi kādā iestādē nestrādā - tiek ierindoti pēdējās šķirās. Privāto praksi ārstiem grib noliegt.

845

Presē nekad nelasam ziņu par epidēmijām, saslimšanas un miršanas gadījumiem, jo par tādiem niekiem neinteresējas. Tapat nav dienas kronikas par dažādiem notikumiem.

6.

Nodrošināšanas apraksti. Lai iznīdētu un proletarizētu vēl pēdējos buržujus, tad pēdējā pusgadā pacelta tā sauktā garantijnaja opis. Nakti pie buržuja ierodas finansu komisariata ierēdņi, izkrata visu dzīvoklī un uzraksta visu mantu; tad uzliek buržujiem nodokli, kas pārsniedz visas aprakstītās mantas kopvērtību; tā kā buržujs šo nodokli nespēj samaksāt, tad aprakstītās mantas paliek kā ķīla, kuru nedrīkst ne izbēdzināt, ne pārdot.

7.

Starpbrīdis elpas atvilkšanai. Straujais izkulakošanas un kolektivizēšanas temps bija izsaucis nemieru sarkanā armijā, nemaz nerunājot par tautas masām. Stāsta, kā armijas virspavēlnieks Vorošilivs saņēmis daudz vēstuļu no aktīvā dienesta kareivjiem, kuri nemierā ar valdības politiku, ka daži pulki atteikušies iet apspiest zemniekus, kuri izrādījuši pretestību vietējiem varasvīriem. Avizes ziņoja par zemnieku bariem, kuri gribot ar varu atstāt PSR Savienības robežas. Labi bija paredzams, ka valdība nespēs kaut cik ievērojamā mērā piegādāt jaunceptiem kolchoziem mašinas. Vēl vairāk no svara, ka individualam zemniekam tagad bija atņemta visa griba zemi apstrādāt un iesēt vairāk, neka paša iztikšanai. Kremlī bijis ārkārtīgs uztraukums: 15.martā parādījās oficiālā presē Stalina raksts "Galvas reibons no sekmēm" un otrā dienā "Izvestijās" Viskrievijas komunistiskās partijas (lielinieku) dekrets visām nacionālo republiku komitejām par cīņu ar partijas liniju izliekšanu kolchozu kustībā. Dekretā aizrāda, ka ir paredzēta labprātīga, ne piespiesta iestāšanās kolchozos, kā kolektivizējami tikai darba rīki, sēkla un apstrādāšana, bet ne dzīvokļi, ne mājlopi, kuri vajadzīgi paša gimenes uzturēšanai. Štatos esot paredzēti lauksaimniecības arteļi, bet linijas izliecēji tautu sadzinuši komunā. Tapat tikušas atņemtas un aiztaisītas baznicas patvarīgi, bet ne uz draudzes locekļu lēmuma pamata. Nelikumīgs

846

esot aizliegums noturēt tirgu, caur ko pilsētās radies pārtikas vielu trūkums; jaizlabojot kļūdas, kas pielaistas izkulakojot vidējos zemniekus, bijušos sarkanarmiešus u.t.t., kuri neietilpstot kulakos.

Nozīmīgi ir tas, ka rīkojumu formeli ierosināja Staļins, un izdeva komunistu partija, bet nevis Centralizpildu komiteja. Ar to ir konkrēti pierādīts, ka faktiskā vara PSR Savienībā atrodas komunistu partijas, bet ne vis padomju rokās. Vēl raksturīgāka ir Kremla diktatora taktika. Vispirms diktators mēģina savus pretiniekus pavisam nodabūt pie malas vai vismaz degradēt komunistu partijā un tad var ari pats diktātors pārņemt viņu politiskās idejas, resp.programu. Tā Staļins padzina kreisā novirziena lideri Trocki un tad pārņēma viņa programu ar piespiesto lauksaimniecības kolektivizāciju; vēl pagājušā gadā Staļins PSR Savienības CIK komitejas konferencē degradēja Tomski, Rikovu un Bucharinu, bet tagad pieņēma viņu taktiku un tempu lauksaimniecības kolektivizēšanā...

22.martā iznāca vēl viens dekrets, kuru izdeva PSR Savienības CIK'a prezidijs par "vēlēšanu likuma pārkāpumu novēršanu". Dekretā uzdod visu autonomo republiku centralkomitejām pārbaudīt to personu sarakstus, kuras zaudējušas savas tiesības (beztiesibniekus), jo daudz personām atņemtas tiesības bez pietiekoša pamata. Tapat tiesības piešķiramas to personu bērniem, kuras pašas zaudējušas tiesībbas, un kuri pēc 1925.gada tikuši pilngadīgi, pie kam tiesības atņemt varot tikai centrālās izpildu komitejas, bet ne namu, fabriku, vietējas, kolchozu vai citas komitejas.

Šie dekreti nebūt nenozīmē PSR Savienības iekšējās politikas kursa maiņu, bet gan mērenāku realizācijas tempu. Vissmagāk no šās politikas cieta turīgie zemnieki, kuriem dekrets nespēja atdot izpostīto dzīvi un par to ari nemaz nedomāja, bet nabadzīgiem vienalga, vai tie badojas katrs par sevi, vai kolektīvā.

8.

Dekretu iespaids. Dekreta pirmie iespaidi bija tūliņ redzami pilsētās, kur kā uz burvja mājienu parādījās dažādu lauksaimniecības un zvejniecības produktu pārdevēji. Uz laukiem daudz vietās zemnieki steidzīgi noturējuši sapulces un nospriedduši kolektivus likvidēt: katrs

846a

steidzās no kolektīva izņemt savus kustoņus un darba rīkus un dodas mājās, mājlopi bijuši nomērdēti. Dažās vietās ari savestā sēklas labība iz-putināta; zirgi nomērdēti, bet traktori nav pienākuši. Cerībā uz kolchoza labumiem daudz izputinātS, kas citādi būtu pietaupīts. Nabadzīgais zemnieks vienmēr uz pavasari cieta trūkumu, bet tagad izpostīts ari turīgais zemnieks, kas citreiz varēja izlīdzēt. Tomēr neskatoties uz visu to zemniekiem bijuši lieli prieki, jo tie atguvuši savu brīvību.

Padomju valdībai cēlušās lielas grūtības ari caur kolchozu izputēšanu, jo daudz izputējušiem kolchoziem bijuši apgādāti vadītāji, techniskie spēki, ārsti un citi lietpratēji, kuriem ir zinamas pretenzijas.

Piespiestā kolektivizācija un turīgo zemnieku izlaupīšana atstājusi iespaidu uz zemnieku garastāvokli. Līdz šim zemnieks padevās savam liktenim, bet tagadējā padomju valdība - lielu daļu zemnieku iegrūdusi galīgā postā un otru iedzinusi kolektīvos, kur tie nostādīti fabriku proletariata stāvoklī, Radies dziļš nemiers, kurš vasarā izpaudīsies, kā domājams, uzbrukumos kolchoziem, komunistiem, ēku un druvu dedzināšanās un slepkavībās. Zemnieku "mazais karš" nespēs satricināt padomju valdību, bet tas pozitiva darba darīšanu neveicinās. Savā izmisumā zemnieki cer uz karu un gaida, ka varbūt tak reiz ārvalstis iestāšoties par krievu tautas tiesībām. Ari no strādniekiem pilsētās dažreiz dabon dzirdēt, ka tie ļoti nemierā ar tagadējo stāvokli, kur trūkst ir apgērba, ir pietiekošas uzturas. Ari še vienkāršais cilvēks savā naivitātē daudzreiz cerē uz palīdzību no ārzemēm: tauta gaida uz intervenciju. Daļa strādnieku uz laukiem un pilsētās vēl stipri tic un cerē uz ekonomiskā stāvokļa uzlabošanos ar piecgada plana realizēšanu.

II. SAIMNIECISKA DZIVE.

A. Lauksaimniecība.

1. Kolchozi. Valdības tiešie un netiešie spiedieni pamudināja zemniekus iestāties kolektivsaimniecībās, bet bija ari citi motivi, kas nabagos zemniekus (no kuriem, kā man kāds latvju kolonists apgalvoja, vismaz 5o% esot slinķi un žūpas) pamudināja iestāties kopsaimniecībās. Viņi tur cerēja atrast darbu un labāku pārtiku un izdevību ari turpmāk slinkot

847

un dzīvot uz darbīgāko rēķina; cītīgākiem zemniekiem radās cerība uzstrādāties un iegūt labāku stāvokli. Vēl pievilcīgāka iestāšanās bija tadēļ, ka kulakiem atņemto īpašumu atdeva nabagajiem zemniekiem kā dalības naudu kolektīvajās saimniecībās. Pēc statistikas ziņām uz 1.martu bijuši nodibināti 11o.ooo kolchozu, kuros iestājušās 14.264.ooo viensaimniecības jeb apmēram 5o% no visām saimniecībām. Kolektivizētie lauki aptverot 87.868.ooo hektaru aramzemes; kolektīvos atrodoties ap 48,5% no visa dzīvnieku darba spēka. Pēc 15.marta dekreta iznākšanas gan laikam laba daļa kolchozu atkal izjuka, bet avizēs apgalvoja, kā vēlāk no jauna zemnieki iestājušies kolchozos. Tas diezgan labi saprotams, jo daudzi zemnieki bija izputināti un nonākuši tādā stāvoklī, ka iestāšanās priviligetos kolchozos bija visizdevigākā izeja. Sēklas bijis savākts ap 39 milj.centneru vai ap loo% no noliktā daudzuma; sliktāki ar sēklas tīrīšanu un apmaiņu. Februara mēnesī bijis apgādāts 34,5% no vajadzīgiem arkliem. Kontraktaciju izdarot mazā mērā; tapat bijis iemaksāts tikai lo% no vajadzīgās biedru naudas kolchozos.

Nodokļus uzliekot valdība visādi cenšas favorizēt kolchozus un seviški komunas uz individualsaimniecību rēķina. Tā pag.gadā bija paredzēts piedzīt no indivualsaimniecībām 6o miljonu rubļu nodokļu, bet patiesībā piedzīts loo milj.rubļu. Jaunzemes pieplēsumi - sējumi tiek atsvabināti no nodkļa. 40% no individualsaimniecībām ir videnieki un kulaki. Tagad valdība visiem līdzekļiem cenšas piespiest individualsaimniecības jo vairāk lauku apstrādāt un labības iesēt.

2. Graudu tresti. PSR Savienībā esot ap loo sovchozu, resp. valdības graudu fabriku, no kurām katram ne zem 3o.ooo hektaru zemes. Visos graudu trestos ap 1.o5o.ooo hektaru aramzemes. Pērn graudu trestos ražots 1 milj.centneru labības tirgum, šogad cer ražot 6,1 milj.centneru un citu gadu 35. milj.centneru. Kulaki vēl pērn ražojuši 22 milj.centneru. Graudu trestos ap 254.ooo zirgu spēku un 15oo kombinēto plaujamo-kulmašinu 70% no visiem darbiem padarot mašinām.

Tresta "Gigant" ražīgumu paceļot par 7o% un pašizmaksu pamazinot par 22%, centners labāko kviešu izmaksāšot 4,8o kap. - divreiz lētāki, nekā agrāk. Tagad tresta labība iznākot tikpat dārga, kā no Amerikas ievestā.

848.

Graudu tresti ir lielrūpniecības uzņēmumi ieguldītā kapitala un apstrādāšanas ziņā.

Bet kādas sekas laukdarbu mechanizēšanai?

"Gigants" nodarbina pastāvīgi 45o cilvēku, bet darba laikā 2.ooo. Uz tās pašas zemes platības nodarbojoties pa vecam varētu atrast darbu un uzturu 3o.ooo cilvēku ...

Kolchozos darbu mechanizējot vajagot 35 - 4o% mazāk strādnieku, nekā līdz šim. Tā kā jau tagad uz laukiem esot ap lo milj.cilvēku, kuri nav pietiekoši nodarbināti, tad ar kolchozu nodibināšanu radīsies jauni miljoni bezdarbnieku. Rodas daudz jaunas sociālas un saimnieciskas problemas, kuras valdības stāvokli ļoti apgrūtina un aptumšo nākotnes izredzes. Domajams, ka normalos apstākļos visas ražas kvantums šogad varbūt nebūs daudz mazāks, nekā pagājušā gadā, bet ražas sadalīšanās uz viņas īpašniekiem būs tāda, kas lielai tautas daļai liks ciest trūkumu.

B. Rūpniecība.

PSR Savienības rūpniecība ir ļoti plaša pēc nozaru dažādības un uzņēmumu skaita un tapēc ir ļoti grūti dabūt daudzmaz noteiktu pārskatu. Pēc piecgadu saimniecības plāna katram uzņēmumam zinamā laikā javeic noteikts darbs un tadēļ ik desmit dienas tiek doti operatīvi kopsavilkumi. Bet ari no viņiem grūti ko izlobīt, jo avižu ziņās vienmēr zinamu lomu spēlē agitacija un propaganda.

Pēc valsts rūpniecības un tirdzniecības padomes materialiem piecgadu plans izpildīts budžeta gada pirmā pusē šādi:

Pavasara sēja noritot diezgan sekmīgi, bet dažos rajonos nepietiekoši intensivi. Individualas saimniecības paliekot ar darbiem pakaļā.

Ar kontraktaciju ejot vāji.

Neapmierinošā stāvoklī gaļas lopu audzēšana un gaļas sagatavošana tirgum. Tapat vāji ar sviesta izgatavošanu un piegādāšanu.

Ar zvejas organizēšanu sezonas pirmā pusē gājis pavāji.

Jēlvielu, resp.izejvielu apgādāšana neesot pietiekoša un prasot vairāk uzmanības.

Rūpniecība savu uzdevumu nav veikusi, lai gan varot uzrādīt

lielu ražības pieaugumu, jo ražošanas līdzekļu izgatavošanā produkcija pieaugusi par 37,5%, bet vajadzējis pieaugt par 4o,7%; konsomacijas preču ražošana pieaugusi par 24,9% nolikto 23,7% vietā.

Pašizmaksa japamazina par 11%, pamazināts tikai par 4,3%. Dažās fabrikās pašizmaksa pat pieaug.

Brāķa procents dažās fabrikās sniedzās līdz 65%.

Darba ražigums japaceļ par 24%, pacelts par 16%.

Transports slikts; 16% tvaiceņu slimas.

Rūpniecības strādnieku skaits pieaudzis par 7%, bet vajadzējis pieaugt par 4,8%.

Nav izgatavots pietiekoši lauksaimniecības mašinu. 4 mēnešos neizpildīts 17,5% uzdevuma.

Strādnieku algas ari nav izdevies palielināt, kā paredzēts.

Padome atzinusi, ka piecgadu plana uzdevumi tomēr ir izpildami. Šim nolūkam vajadzīgs atbildību nodot vienas personas rokās, plana uzdevumus nodot pašai fabrikas nodaļai, plaši izmantot socialistisko sacīksti, trieciemu brigādes, racionalizēt ražošanas procesu, u.t.t.

Minerāļu kurinamā materiala izmantošana uzlabojusēs. Lieli trūkumi Doņecas baseina raktuvēs, kuri novēršami.

Eksporta koka materialu sagatavošana un izvešana nepietiekoša, lai gan šogad darbi veikušies labāki, nekā pērn.

Iekšējā tirgū preču un pārtikas vielu apgādāšana drusku uzlabojusēs, jo tirgū pievedot vairak preču.

Eksporta preču sagatavošana esot neapmierinoša un plāna uzdevumi netiekot izpildīti.

Nepietiekoši sagatavoti materiali celtniecības darbiem, jo pirmos 5 mēnešos izpildītas tikai 22,9% no gada uzdevuma.

Arzemnieki domā, ka techniski PSR Savienības rūpniecība nekad nevarēšot sacensties ar Vakara Eiropu. Tā, piem. jau vairāk kā gadu atpakaļ ari krievi apgādājušies ar visiem vajadzīgiem zīmējumiem priekš Diezeļa motoru izgatavošanas, bet līdz šim vēl neko neesot paši izdarījuši. Krievi gribot izgatavot motorus 1.ooo z.sp.stiprumā aeroplaniem, bet ārzemēs šim nolūkam neviens vairs neizgatavojot motorus zem 1.ooo zirgu spēka stipruma.

850

Ja krievi ari nespēs realizēt savu piecgadu planu, tad tomēr lielā mērā pacels savu rūpniecību un ar to apdraud Vakar Eiropas tirgu. Padomju valdība nerūpējas vispirms par savu pilsoņu vajadzību apmierināšanu, bet par starptautiskā tirgus dezorganizēšanu ar dumpingu, ka viņa to jau tagad dara ar savām spičkām, koku materialiem, labību u.t.t.

Ja piecgadu plans tiktu pilnīgi realizēts, tad fabriku strādnieku algas pieaugtu par 75%, un laukstrādnieku par 67%. Man liekas, ka ari tādā gadījumā Vakar Eiropas strādniekam nebūtu pietiekošas iemesla apskaust krievu strādnieku.

4. Koncesijas. Padvaldība pēdējos mēnešos cenšas ārzemju koncesijas pārņemt savās rokās, resp.likvidēt. Vācu Drusag'am ir lielas grūtības: par līguma nesvarīgu noteikumu neizpildīšanu uzliek lielus naudas sodus; pieprasa lai vācu specialistu vietā ieliktu tādas personas, kuras ir krievu profsojuza locekļi, u.t.t. Austrijas Altmaņa trikotažas koncesija ir likvidēta; pēc līguma Altmanim bija jabūvē kāda jauna fabrika, bet tas no šā punkta izpildīšanas atteicās un labāk bija ar mieru likvidēties. Tagad sācies liels process pret Lena Goldfields darbiniekiem, kurus apvaino kaitēšanā, spionažā un ļaunprātīgā dedzināšanā. Frančiem esot vēl viena koncesija (dažādu priekšmetu izgatavošana no celluloida), bet ari tā nīkuļojot. Zviedri nesen uzsākuši darbus ASEA (visp.zviedru elektr. akciju sab.) jaunbūvētā Jaroslavas nodaļā. Krievi pie atklāšanas pastrīpojuši, cik izdevīgi ārzemniekiem Krievijā izmantot koncesijas, bet Zviedrijas sūtnis savā runā atbildējis ar izjūtamu skepsi. Fabrika jau uzsākta būvēt agrāki. Japaņiem esot 6 koncesijas, no kurām 4 jau likvidētas. Ar Latvijas abām koncesijām neiet labāki. Reisera fabrikas likvidācija ievelkas Glavkonceskoma dažādo šikanēšanas un formalisma dēļ. Kablica koncesionaro uzņēmumu ar dažādiem taisnības iemesliem pārņēmusi padvaldība un nodevusi konkurētājas organizācijas rokā, lai viņu "likvidētu", resp. nelikumīgi izmantotu Kablica firmas patentus un noslēpumus.

Uz koncesijām PSR Savienībā ārzemniekiem vairs nav ko cerēt; atliek tikai tehniskās palīdzības sniegšana, ko krievi labprāt pieņem. Tagad laikam PSR Savienībā strādā vairak simtu amerikaņu inženieru.

5. Neps jau iznīcināts. Pēc marta dekretu iznākšanas gan pi-

857

sētās atjaunojas tirgi, kur laucenieki, zvejnieki u.citi zinamās stundās pārdod savus produktus. Ar lauksaimniecības kolektivizēšanu socialistiskais sektors vēl vairāk izplētisies un tirgotājs nebūs nepieciešams saimnieciskā dzīvē. Kolektivizācijai sekos komunistiskā pilsēta, kur dzīvos un strādās jaunā tīpa kolektivcilvēks bez gimenes saitēm. Tur būs kopējas darbnicas, kopējas ēstuves, dzīvojamās telpas, klubi u.t.t.

6. Naudas nozīme un funkcijas samazinājas. Padvaldība iziet uz to, lai naudu vairāk izspiestu no apgrozības dzīvē. PSR Savienība jau tagad izolēta no ārpasaules, jo viņas valutu uz ārzemēm neizved, no ārzemēm neieved un tā nekur netiek kotēta. Izolēšanās dēļ ārzemēm nav iespējams izdarīt uz PSR Savienību kādu ekonomisku spiedienu. "Šī izolēšanās gan mums dārgi izmaksā un rada lielas grūtības, bet mēs šo upuri labprāt nesam, jo tas nodrošina mūsu pilnīgu neatkarību", kā man izteicās kāds komunists.

Valuta gan "stabīla", bet viņas pirkšanas spējas slīd uz leju. Banknotu prese strādā un emisija sasniedz likumā noteiktās robežas. Ar smagiem nodokļiem, industrializācijas aizņēmumiem u.t.t., valdība izvelk iedzīvotājiem no kabatas pēdējo grasi. Ar kooperatīviem, priekšrocību piešķiršanu kolektiviem, norēķināšanos precēs, kopējiem dzīvokļiem, galdu u.t.t. naudas loma tiek sašaurināta un to grib nomirdināt.

Arējās un iekšējās tirdzniecības pārvalde pārorganizēta. Importa un eksporta pienākumi uzdoti 24 firmām, kurām monopolu tiesības. Tirdzniecības komisariats pārrauga Importu un Eksportu; tirdzniecības pārstāvību aparāts ārzemēs tiek lieliski samazināts un daudz vietās pilnīgi likvidēts. Darījumus ar ārzemēm noslēgs Maskavā un Ļeņinpilī. Tikai Berlinē paliks lielākā tirdzniecības pārstāvība, kura vadīs tirdzniecisko sakarus ar Vakara Eiropu. Rigā tirdzniecības pārstāvības paliek Latvijas-PSR Savienības tirdzniecības līguma dēļ.

Līgumu noslēgšanas pārvešana uz PSR Savienību nozīmētu, ka sakarā ar līguma pildīšanu izcēlušos strīdus jautājumus izšķirs padomju tiesa, kuras jurisdikcija grūti saskaņojama ar okcidenta tiesiskām normām.

852

II. Attiecības ar citām valstīm.

PSR Savienības slepeno ārējo politiku noteic un vada kominterns. Savās pēdējās apspriedēs kominterns pieņēmis, starp citu, dažas tēzes, kuras attiecas tikai uz PSR Savienības ārējo politiku, resp. komunisma propagandu ārzemēs. Vispārējā saimnieciskā krīze paasinot attiecības starp pilsonību un proletariatu un šo saasinājumu vajadzīgs izmantot komunisma propagandai. Komunisma uzdevums saņemt savā vadībā bezdarbnieku kustību un censties pārvērst ekonomisko cīņu viņas augstākā veidā - politiskā cīņā. Jaiespiežas arodbiedrībās un javed cīņa pret reformistiskām tendencēm un, seviški, socialdemokratiem. Tapat jacīnoties pret katrām oportunistiskām strāvām un jacenšas izsaukt asas sadursmes ar valdības varu. Ari pašvaldības organos jacīnas pret socialdemokratiem un jaatmasko viņu, kā pilsoniskās iekārtas stutēju, loma. Tikai pār socialdemokratijas līķi kāpdami komunisti tikšot pie uzvaras.

Savā oficiālā ārējā politikā padvaldības diplomāti ir miermīlīgi. Savā presē un masu sapulcēs viņi tautai iestāsta, ka kapitalistiskā pasaule nevarot apmierināties ar to, kā šādā lielvalstī, kā PSR Savienībā, valdot proletariats, kurš tagad ar savu piecgadu planu sekmīgi ceļot socialisma valsti. Lielās kapitalistu valstis gatavojot intervenciju, un tadēļ, ar uzstāšanos pret ticības vajašanu PSR Savienībā, psichiologiski sagatavojot tautu masas kara gājienam pret "socialisma tēviju". Kā ierocis intervencijai esot izraudzīta Polija.

Vēl gaišāki esot nomanams, ka kapitalistiskās valstis sagatavojot pret PSR Savienību ekonomisko blokādi: liekot ceļā grūtības PSR Savienības eksportam, ierobežojot krieviem kreditus, cenšoties boikotēt PSR Savienības preces aiz tā iemesla, itkā PSR Savienībā būtot ievests piespiests darbs. Vācija jau krievu spičkām slēgta. Tagad Royal Dutch Oil Comp. pārstāvis ar naftas monopola projektu gribot izspiest krievu naftu no Vācijas un Spanijas tirgus. Beļģijā, Amerikā un citās valstīs esot gribējuši boikotēt krievu kokus, uzliekot krievu liniem aizsargu muitu u.t.t. Visā visumā jaatzīst, ka ārzemēs kapitalistu interese pret PSR Savienību stipri atslābusi. Tagad gan PSR Savienības-Anglijas tirdzniecības līgums atkal ārvalstu interesi pret PSR Savienību atdzīvina, bet noskaņa PSR Savienībai ir naidīga.

853

1. Attiecības ar Latviju. Attiecības ar Latviju pēdējā gadaceturksnī uzlabojušās, par ko liecina dažu nepatīkamu gadījumu nokārtošana bez lieka trokšņa. Ari mūsu tirdzniecības līgumam ar PSR Savienību no mūsu oficiālo personu puses vairs neuzbrūk un tas krieviem liels gandarījums, jo viņi šo līgumu uzskata par politisku. Ministru Prezidenta un ārlietu ministra Celmiņa kunga paskaidrojumi krievu bēgļu un tirdzniecības līguma lietā Maskavā atstāja īsti labu iespaidu.

Attiecības maitā paši krievi pie rūpniecības iestāžu reevakuacijas. Ar visādu formalismu, šikanēšanu, pieķeršanos un novilcināšanu, viņi padara katru pozitivu darbu neiespējamu. Tapat ir nepatīkamas mūsu koncesiju likvidāciju lietas, par kurām jau minēju.

Latvju kolonistu izpostīšana PSR Savienībā ari atstāj nospiedošu iespaidu Latvijā, kurasiedzīvotāji tūkstošām radniecības un materialām interesēm saistīti ar tautas brāļiem PSR Savienībā.

Zinamu nesaskaņu attiecībās ienes daži Latvijas preses orgāni un seviški daudzie ārzemju korespondenti, kuri Rigā smeļ savas ziņas par PSR Savienību. "Rigas ziņotāji" ir vārds, ko krievi bieži vien lieto, kad runā par nepariezu ziņu izplatīšanu par PSR Savienību ārzemēs.

Latvija un PSR Savienība ir valstis ar gluži pretējiem tiesiskiem un moraliskiem jēdzieniem un tadēļ šī dažādība nereti izpaužas tur, kur abas valstis pieskaras - uz robežas. Ceru, ka ari uz robežas izdosies radīt, miermīlīgāku atmosferu, jo krievu autoratīvās personas atzina attiecību uzlabošanu uz robežas par ļoti vēlamu.

Padomju ārpolitiķi savā presē bieži vien apvaino Latvijas ārpolitiku polonofilismā. Mūsu ministru prezidents Saeimas sēdē uz kādu pieprasījumu atklāti nenosodīja Igaunijas Valsts vecakā Strandmaņa braucienu uz Varšavu un no tā padomju politiķi taisa slēdzienu, ka Latvija stāv par Baltijas valstu bloku ar Poliju priekšgalā. Latvijas-Polijas tirdzniecības līgums dod Polijai lielu aktivu - tas esot pierādījums Latvijas polonofilijai. Pret šādu krievu interpretaciju ir ļoti grūti cīnīties un te jaņem vērā, ka daudz apvainojumi ir domāti tikai agitacijas nolūkiem iekšējā politikā.

Ar Igauniju. Strandmaņa brauciens uz Varšavu krievu presē

854

izsauca daudz mazāk trokšņa, nekā to sagaidīja. Krievi igauņus jau no laika gala un ne bez iemesla uzskata par viskarstākiem polonofiliem un tadēļ Igaunijas Valstsvecākā vizite Varšavā viņus seviški nepārsteidza. Krievu prese aprobežojās galvenā kārtā ar Lietuvas preses, Latvijas un Igaunijas socialdemokratu organu attiecīgo rakstu atreferēšanu. Patiesībā igauņi ar šo ekstra turi izdarīja ari krieviem pakalpojumu, jo brauciens izsauca nemieru Lietuvā un PSR Savienība vienmēr apsveikusi visu to, kas Baltijas valstu starpā rada nesaskaņas un vienu no otras attālina.

2.februarī pagāja lo gadi, kamēr Igaunija noslēgusi miera līgumu ar PSR Savienību. Izvestija šim gadījumam veltīja rakstiņu, kurā attēlo tā laika cīņas un atstāsta miera noslēgšanas vēsturi. Rakstu nobeidz šādi: "Padomju valdībai Terbatas miera līguma noslēgšana nebija gadījums, kuru radīja kādi konjunkturas apstākļi. Igauņu tautas tiesību atzīšana uz patstāvīgu eksistenci, mierīgu un normalu attiecību nodibināšanu ar Igauniju izrietēja no Padomju Savienības ārējās politikas principiem. Tagad, tapat kā priekš lo gadiem, mēs varam deklarēt, ka PSR Savienība ne tikai grib ar igauņu tautu dzīvot mierā un draudzībā, bet ka Igaunijas valstiskuma attīstība un nostiprināšanās, kas dod Igaunijai iespēju vest tiešām neatkarīgu politiku, ir Padomju Savienības interesēs".

2o.janvarī Tallinnā parakstīta konvencija starp Igauniju un PSR Savienību par tiesiskās palīdzības sniegšanu civillietās.

Janvarī Igauniju atstāja līdzšinējais PSR Savienības sūtnis Petrovskis, kuru pārcēla uz Kauņu un viņa vietā iecēla Raskolņikovu, kurš tur ieradās februara sākumā.

Ar Somiju. Kādā procesā somu tiesas noraidīja no liecības došanas dažus padomju pilsoņus aiz tā iemesla, ka Padomju Savienības pase negarantējot viņas īpašnieka godīgumu. Par to krievu presē ļoti uztraucās un somu tiesa otrā instancē tomēr Padomju pilsoņa liecību pieņēma bez kādām ierunām. Tas krievus apmierināja.

Ar Poliju. PSR Savienības politiķi uz Poliju vienmēr raugas ar vislielāko neuzticību un viņu uzskata par ieroci, kuru kādreiz lielvalstis var izlietot pret PSR Savienību. Vismaz katru nedeļu kādā krievu preses organā parādījās kāds garāks raksts, kurā attēlo Polijas

855

gatavošanos uz karu pret "socialisma tēviju". Polijas pulkvežu valdība ar Pilsudski priekšgalā šās krievu bažas, liekas, pastiprina. Jau 1926.g.Pilsudskis izteicies, ka Polijai esot vajadzīgs nodrošināt aizmuguri pret Vāciju un tad viņa varētu vērsties pret PSR Savienību. Jau vairāk kā gadu atpakaļ Padomju Savienība esot Polijai iesnigusi "neuzbrukšanas līguma" projektu, bet Polija vienmēr aizbildinoties ar kādām izrunām un negribot ķerties pie līguma noslēgšanas. Tagad Polija un Vācija noslēgušas līgumu par dažādo strīdus jautājumu likvidāciju. Polijas aizmugure esot nodrošināta un tadēļ Polijas vilcināšanās vēl aizdomīgāka.

Polija gan reizi pa reizei devusi savus paskaidrojumus,bet PSR Savienība tos atzīst par nepietiekošiem. Ari šinī gadījumā PSR Savienības politiķi ārējās politikas tematus pielieto savā iekšējā politikā.

Ar Vāciju. Krievu prese apgalvo, ka ar Younga plāna pieņemšanu Vācija sākusi revidēt visu savu ārējo politiku. Likvidācijas līgums ar Poliju un sarunas par tirdzniecības līgumu jau liecinot, ka tagad Vācija gribot izlīgt ari ar Poliju. Ari Vācijas valdības izturēšanās pret PSR Savienību liecinot, ka notiekot abu valstu attiecību pārvērtēšana. Vācu policija izkratījusi krievu tirdzniecības pārstāvību Minchenē. Vācu demokrati uzstādot tēzi, ka padvaldība un kominterns esot identiskas iestādes un atbildība par Vācijas komunistu rīcību uzliekama Padvaldībai. Šinī garā Kurcius runājis ar Krestinski; finansists Solmsens izteicies, ka Vakara Eiropas valstis tomēr reiz būšot spiestas atzīt, ka intervencija nepieciešama,lai gāstu PSR Savienībā padomju varu; arķibīskaps Faulhabers uzaicinot Vāciju uz krusta karu pret Padomju Savienību; daži vācu preses orgāni sludinot, ka Vācija nekādus labumus no savas draudzības ar PSR Savienību neesot guvusi; ka ar Younga plana pieņemšanu politiskā konjunktura mainījusēs un tadēļ pienācis laiks revidēt Rapallo un citus līgumus, lai viņus pielaikotu tagadējām Vācijas un PSR Savienības attiecībām.

Ari PSR Savienības eksportam uz Vāciju rodas lieli šķēršļi. Krievijas sērkociņus no Vācijas izspieda Kreugera sērkociņu monopols.Krievu naftas tirgu apdraud Royal Dutch Oil Company pārstāvji, kuri grib Vāciju piedabūt pie naftas monopola ievešanas.

Pa visu to PSR Savienības politiķu aprindās liela nedrošība un nemiers.

856

Vienā ziņā krieviem Vācijā ir nenoliedzamas sekmes: komunistu propaganda, kā liekas, atradusi diezgan auglīgu zemi. Pēdējā kominterna paplašinātā prezidija sēdē konstatēja, ka streikos un ielu nemieros dažos Berlines strādnieku iecirkņos situaciju pārvaldot ne socialdemokrati, bet komunisti.

Ar Franciju. Francijas un PSR Savienības attiecībās jau kopš ilgāka laika bija iestājies sastingums, bet tad Parizē uzpeldēja dažas lietas, kuras abu valstu attiecības vēl vairāk sabojāja. Franču tiesas attaisnoja (starp citu ārlietu komisara Litvinova brāli Saveliju) dažus krievus, kuri bija viltojuši Berlines krievu tirdzniecības pārstāvības vekseļus; tapat franču tiesas atzina kādas firmas prasības no agrākajās "Dobroflot" kugniecības sabiedrības, jo PSR Savienība esot pārņēmusi ari visu orivāto kugniecības sabiedrību īpašumus; vēl franču tiesas atzinušas kādas spaņu firmas prasības no Parizes krievu tirdzniecības pārstāvības. Padomju valdība par šādu franču rīcību ārkārtīgi sašutusi. Te vēl pievienojās baltgvardu generaļa Kutjopova pazušanas lieta, kuru, kā komunisti apgalvo, krievu emigranti ļoti veikli izmantojuši, lai mobilizētu visu franču presi un sabiedrisko domu pret PSR Savienību. Pacēlās balsis, kas prasa diplomātisko attiecību pārtraukšanu ar PSR Savienību. Komunistu agitācijai ari Francijā zinami nopelni.

Februara mēneša sākumā no Maskavas atvaļinājumā aizbrauca Francijas vēstnieks Herbette kgs. Aizbraukšana atstāja tādu iespaidu, ka Herbette vairs uz Maskavu neatgriezisies. Ari pašu krievu iestāžu izturēšanās pret Herbette pie dažādu formalitātu nokārtošanas bija apvainojoša. Tagad tomēr iet baumas, ka Francija diplomātiskos sakarus ar PSR Savienību ne tikai nepārtrauks, bet ka Herbette kgs pats atgriezīšoties uz Maskavu. Iemesls gan laikam tas, ka Francijas dažas rūpniecības nozares un flote atkaroties no PSR Savienības naftas piegādāšanas, un tadēļ, sakaru pārtraukšana nevēlama, un ka Anglija ne tikai atjaunojusi diplomātisko sakarus, bet ari noslēdz tirdzniecības līgumu ar PSR Savienību.

Ar Angliju. Neskaotites uz diplomātisko sakaru atjaunošanu Anglijas konservativie nemitas cīnīties pret PSR Savienību. Parlamentā konservativie vienmēr valdībai iesniedz pieprasījumus par attiecībām ar

857

PSR Savienību, par tirdzniecības pārstāvību darbību, par līgumu pildīšanu no PSR Savienības puses u.t.t.

Ari tirgotāju aprindās opozicija. Daži angļu tirgotāji uzaicinot nepirkt krievu ievestos kokus, jo krievi mežos pie darba izmantojot ar varu mobilizētos pilsoņus un cietumniekus. Angļu konservatīvie apgalvojot, ka visas krievu preces esot "sveating" sistemas darba produkts un tadēļ tādas preces nevarot pirkt brīvā zemē.

Vēl plašāku ciņu pret PRS Savienību attīstīja Anglijas garidznieki ticības vajašanas dēļ. Kanterberijas biskaps pieprasīja, lai Anglijas valdība diplomātiskā ceļā iestātos pret ticības vajašanu PSR Savienībā. Te krieviem bija izdevība atgādināt angļiem, lai tie uztura spēkā līgumu un neiemaisas Krievijas iekšējās darīšanās.

Ar Turciju. Vislabākās attiecības ir ar Turciju. Pēdējā, tapat kā PSR Savienība, pilnīgi atkratījuses no lielvalstu aizbildniecības un cenšas saviem spēkiem atjaunot visu ekonomisko dzīvi. Ottomanu bankas parāds gan stipri samazināts, bet tomēr Turcijai ir grūti pildīt savus maksājumus. Pēc avižu ziņām PSR Savienība Turcijai aizdevusi vienu miljonu dolaru un Italija vienu miljonu mārciņu sterlingu. PSR Savienības interesēs, lai Turcija taptu par politiski un saimnieciski no lielvalstīm neatkarīgu valsti un tadēļ viņa visādi Turciju pabalsta pie Turcijas saimnieciskās dzīves nostiprināšanās. Tā kā Turcijā nav fabriku proletariata, tad komintērnam tur nav nekāda darba un valstu attiecības nemaitā PSR Savienības slepenā ārpolitika.

Ar Meksiku. Janvara mēneša beigās Meksikas valdība atsauca savu sūtni no Maskavas un tanī paša laikā PSR Savienības sūtņam bija jaatstāj Meksika. Meksikas valdība apvaino ja krievu tirdzniecības pārstāvību komunisma propagandā un pāra reizes izkratīja krievu tirdzniecības pārstāvību. PSR Savienības politiķi cenšas Meksikas soli iztulkot kā Ziemeļ-Amerikas Savienoto Valstu valdības spiediena sekas uz Meksikas valdību.

Sūtnis PSR Savienībā.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1930.g. maijā.

858

Nr.0/8 slp.164/8915.

Valsts Prezidenta sekretariāta
saņemts 1930.g. 12/V.
Ien. Nr. 3959 akt. Nr. 5.

Augsti godājamais ·

Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, norakstu no sūtņa J.Seska kunga politiski-saimnieciskā pārskata par PSRS 1930.g.1.ceturksni.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

Ministru Prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

A. K v i e š a kungam

Latvijas Valsts Prezidentam.

859

Konfidenciāli.

PSR Savienības politiskais pārskats No.2 par 193o.gada I.ceturksni.

I.

Iekšējā politika.

1. Lauksaimniecības kolektivizācija. Tekošā gada I.ceturksni var raksturot kā lauksaimniecības kolektivizēšanas laikmetu. Komunistu partijas C.I.Komiteja izdeva veselu rindu dekretu-rīkojumu - apvienot nabadzīgajos un vidējos zemniekus ar viņu kustamo un nekustamo īpašumu kopējās kolektīvās saimniecībās "kolchozos", kuriem valdība pavasari izpalīdzēs ar arkliem, traktoriem, citām lauksaimniecības mašīnām un dažreiz ari ar sēklu. Ar šo reformu komunisti grib izlīdzināt starpību starp pilsētu, kur jau visas fabrikas un ražošanas līdzekļi pārgājuši sabiedrības, resp.valsts īpašumā un visi iedzīvotāji proletarizēti, - un laukiem, kur vēl līdz šim mitinājas zemnieks-individualists, kas bauda sava personīgā darba augļus.

Topošā "socialisma valstī" neatkarīgam zemniekam nav vietas. Komunistu lauksaimniecības politikas ideals ir - liels valsts lauksaimniecisks uzņēmums, kur visi darbi mechanizēti un visi zemnieki ir proletarizēti uzņēmuma strādnieki. Krievu nabadzīgais un vidējais zemnieks, pēc komunistu ieskata ir tā iedzīvotāju šķira, kura pēc sava saimnieciskā un sabiedriskā stāvokļa jau pietiekoši sagatavota priekš kolchozu nodibināšanas. Lielinieku social-politisko credo Kalinins izteica kādā runā sekošā kārtā: "Jūs jau zinat marksisma pamatprincipus: ne apziņa noteic cilvēka stāvokli, bet sabiedriskais stāvoklis noteic cilvēka apziņu. Un ja tagad mēs pārejam uz ražošanas līdzekļu uzlabošanu un padarīšanu par pelnīgākiem un līdz ar to uz mūsu sabiedriskās iekārtas padarīšanu par pilnīgu, vai tad nav skaidrs, kā tanī pašā laikā mēs esam pārgājuši uz paša cilvēka padarīšanu par pilnīgāku".

Izdeva parauga statutus kolektivu organizēšanai un darba iekārtošanai, kur paredzēta brīvprātīga zemnieku apvienošanās lielās kopējās saimniecībās. Apvieno ne tikai visu zemi, bet ari darba rīkus, darba spēku un lopus; katram kolektiva loceklim jaiemaksā no 2 - 10% no paredzētās dalības naudas. No algas izmaksā tik 3o - 5o%, jo galīgo izrē-

860

ķināšanos izdara tikai rudeni; ir paredzēti ari sodi (naudas sods, izslēgšana) par nevīžīgu darba darīšanu; darbi sadalīti ar zirga spēku apstrādājamos kolektīvos 5 šķirās, bet ar mechanisko spēku apstrādājamos 7 šķirās; pirmajos darba atalgojums attiecībā starp 1. un 5. šķiru var būt kā 1 : 2, bet otrajos kā 1:3; darba laiks 8 - lo stundas. Katram kolektīvam jaizdara kontraktācija, tas ir, jaapņemas piegādāt dažādiem kooperatīviem zināms daudzums labības, par ko kolektivs dabon naturā dažādas konsomacijas preces; zināms daudzums labības janodod ari valdībai par izsniegtām mašinām; tapat daļa ienākuma jarezervē sociāli apgādājamiem u. t. t.

Svarīgu vietu lauksaimniecībā iepem mašinu-traktoru stacijas, kur zemnieki var nolīgt traktoristus, kuri zemi apstrādā ar savām mašinām. Mašīnu izmantošanai zemnieki apvienojas tā sauktās zemes kopējas apstrādāšanas biedrībās, resp. kooperatīvos. Komunistu lauksaimnieciskās politikas gala mērķis nav ne kolektivsaimniecības, ne kooperatīvi, bet komunas, kur vairs nav nekāda privātīpašuma. Komunas, kā augstākā saimnieciskās iekārtas pakāpe, bauda vislielākās priekšrocības pie nodokļu nastas sadalīšanas. Lai šo lielisko lauksaimniecības kolektivizācijas darbu veiktu, tad jau rudeni visā PSR Savienībā no fabriku proletariata vidus izlasīja 25.ooo strādnieku, kurus dažas nedeļas ilgstošos kursos iepazīstināja ar kolektīvu organizēšanas un kolektīvu vadīšanas darbu. Jaunizceptie kolektīvu pārvaldnieki janvara mēnesī tika izsūtīti pa visām Padomju Savienības provincēm.

2.

Turīgo zemnieku izskaušana. Līdz šim turīgie lauksaimnieki (kulaki) PSR Savienībā bija vienīgā šķira, kura vēl turējās uz individualisma pamatiem. Sākot ar pagājušā gada beigām CIK's izdeva veselu rindu dekretu, kuri pavēlēja "iznīcināt kulakus kā šķiru". Šie rīkojumi bija pa gaumei vietējām padomēm, jo viņi labi saskanēja ar masu laupīšanas un iznīcināšanas instinktiem. Padomju "vara uz vietas" atņēma kulakiem visu nekustamo un kustamo īpašumu: zemi, ēkas, lopus, labību, darba rīkus, mašīnas, dažreiz pat labākus uzvalkus, ko novilka un apmainīja pret savām skrandām; pašus kulakus ar viņu gimenēm izlika no mājām - sniegā. Pasaules

861

vēsture gan laikam nezina uzrādīt tādu gadījumu, kur miera laikā valdība savus pašas strādīgākos pilsoņus bez kāda konkrēta iemesla, tikai lai realizētu socialisma teorijas prasības, galīgi izposta un pašus iedzen izsamisumā un nāvē, jo atkulakotam zemniekam nav tiesības iestāties kolchozos. Kulakus - vīriešus bieži vien apcietina un izsūta uz ziemeļu apgabaliem mežu darbos un viņu gimenes atstāj likteņa varā. Pēc statistiskiem datiem PSR Savienībā esot 3,5 miljonu, jeb 4% zemnieku, kulaki, bet izkulakots dažos apgabalos 5 - 20% zemnieku.

"Saprotams, saka Viskrievijas valsts vecākais Kaļiņins, kā izkulakošana ir ļoti nežēlīgs papēmiens pret atseviško cilvēku. Saprotams, kā nav patīkama lieta tikt izkulakotam. Un tomēr izkulakošana ir nepieciešami vajadzīga, jo viņu prasa tāds noteikts mērķis, kā daudzu miljonu strādnieku intereses. Kulaku iznīcināšana orgāniski saistīta ar kolektivizāciju; šis solis ar nepielūdzamu likumību izriet no vispārējas kolektivizācijas".

Izpostīti tika visi centīgākie un uzņēmīgākie zemnieki bez tautību un ticību izšķirības: ikkatru dienu uz ziemeļiem un Sibiriju tika izsūtīti veseli ešeloni kulaku - uz meža darbiem, vai nometināšanu purvos un mežos, pie kam nelaimīgie dažreiz paši nemaz nezin, kurp un kādam nolūkam viņus izsūta. Sevišķi sāpīgi kulaku iznīdēšanu ķēra latvju kolonistus, kuri ar savu turību uz sevi vērsa socializētāju uzmanību. Izklausās kā ironija, kā dažus gadus atpakaļ, šos latvju zemniekus uzstādīja kā paraugus krieviem.

Tagad sākās vietējo padomju, kuras atrodas komunistu rokās, sacensība: kurš iecirknis pirmais izvedīs pilnīgi vai vispilnīgāko kolektivizāciju? Iebiedētā krievu tauta tad nu steidzas pārvērst naudā savu personīgo īpašumu: pārdot lopus, mašinas, labību un citas lietas, un tad iestāties kolektivos, kurus uzskatīja kā patversmi, kas par brīvu apgādās visu kas vajadzīgs pie miesas un dvēseles. Avizes ikdienas sniedza ziņas par "apreibinošiem panākumiem" lauksaimniecības kolektivizēšanā; bija daudz apgabalu, kur visas lauksaimniecības bija jau kolektivizētas.

3.

Beztiesībnieki. Te vēl japiemin viena seviška ļaužu šķira,

862

kura eksistē tikai PSR Savienībā - tie ir tā saukt ie "lišenci". Lišenciem - beztiesībniekiem ir atņemtas visas politiskās, pilsoniskās un saimnieciskās tiesības - tiesības uz dzīvokļa telpām, tiesības uz kooperatīva grāmatiņu, kas dod tiesību saņemt uztura līdzekļus, drēbes, apavus u.t.t. pēc noteiktām cenām. Brīvā tirgū visas preces ir nesalīdzināmi dārgākas un pie tam grūti, vai pavisam nav dabūjamas. Šie beztiesībnieki ir bijušie muižnieki, tirgotāji, ierēdņi un citi viņu piederīgie. Tadēļ provinces avizēs redzami daudz sludinājumi, kur bērni aizliedz, resp. atsakas no katra sakara ar saviem vecākiem, ja tie ir bijuši garidznieki, ierēdņi un citi, kas tagad ieskaitīti beztiesībniekos. Tādu beztiesībnieku Maskavā esot ap 75.000. Viņiem vēl pieskaitami tie pilsoņi, kuriem aizligts dzīvot 6 lielākās PSR Savienības pilsētās.

4.

Religiju vajašana. Līdz šim padvaldība religiju bija vajajusi kā ideju. Viņas vadītie bezdievji sarīkoja populārus priekšlasījumus, kuros profanēja, zaimoja religijas dogmas, iestādes, garidzniekus, dažādos zimbolus; atdarīju svēto relikviju šķirstus, grāva tautas religiskās jūtas un iespaidoja viņu jēdzienus par dievību, svētiem, vispār religiju un visu to, kas ar viņu saskaņā.

Bet šādai agitācijai bija diezgan maz panākumu, lai gan ar veiklo sektantisma un, savā laikā, katolicisma pabalstīšanu, pareizticīgās baznīcas vienība bija vājināta. Tagad lielinieki sāka religiju vajāt un nīdēt kā organizāciju un personu. Baznīcai, resp. draudzei uzliek ārkārtīgi smagus nodokļus, pie kam dievkalpošanu var izdarīt tikai zinamās telpās; mācītājs ir beztiesībnieks, bet viņam jamaksā nesamērīgi smagi personīgie nodokļi. Bezdievji sasauc gadījuma mītiņus, kur nolemj baznīcu aizslēgšanu vai pārvēršanu klubos; svanus no torņiem noņem, vai sadauza. Svētkos sarīko antireligiskas kampaņas, gājienus ar dažādiem religiju zaimojošām padarīšanām; no 1. februara aizliegts Maskavā svētdienās un svētkos svanit; uz laukiem, kā izdevās pārliecināties, tomēr vēl baznīcās zvana. Ar nepārtrauktas piecdienu darba nedeļas ievešanu svētdiena jau iznīcināta, jo nav vairs tādas dienas, kur visa darba tauta, kura nodarbināta fabrikās un valsts iestādēs, būtu brīva.

863

Ticību vajašana izsauca, par brīnumu, dzīvāku atbalstu Vakar-Eiropā un visā pasaulē, nekā necilvēcīgā turīgo zemnieku fiziskā izputināšana un iedzīšana pašnāvībā vai briesmīgā badā. Protestēja gan Vatikans, gan augstākās visu reliģiju autoritātes, neizņemot Mozus ticīgos. Par atbildi lielinieki laida klajā mitropolita Sergeja un citu pareizticīgās baznicas virsganu, kā ari augstāko rabineru vēstules, kuras katru reliģijas vajašanu PSR Savienībā noliedz. Saprotams, ka šās baznicu virsganu vēstules bija GPU diktētas un viņu paraksti virsganiem bija izspiesti. 21.martā visās pilsētās sarīkoja antireligiozus masu gājienus ar karogiem, lozungiem, maketēm un plakatiem. Visi strādnieki gājieniem bija atbrīvoti no darba dažas stundas agrāki. Gājienos piedalījās ari karaspēks, kurš bija ievietots grupu veidā starp privatpersonām. Maskavā pie sūtniecībām un vēstniecībām bija nostādītas stipras karaspēka patruļas. Gājienos piedalījušies simtiem tūkstošiem tautas.

5.

Tautas veselības kopšana. Ar lauku dzīves kolektivizēšanu uzpeld jautājums par sanitāro iekārtu un medicinisko palīdzību. Esot vajadzīgs sagatavot 4 gados ap 5o.ooo ārstu un tadēļ medicinisķās fakultātes kurss tiek samazināts uz 4 mācības gadiem. Medicinas zinatnes sadalītas ārstnieciski-profilaktiskā un sanitāri-profilaktiskos kursos. Katrs students izvēlas vienu no šiem kursiem. Lekcijas netiek lasītas; tapat eksameni netiek noturēti; viņu vietā praktiska iepazīšanās ar slimībām un viņu ārstēšanu klinikās zem profesoru vadības un sevišķu medicinas jautājumu iztirzāšanas zemināros.

Tagadējais slimnicu stāvoklis esot neapskaužams: nepietiekošas telpas un sanitārie apstākļi, vēl sliktāka apkalpošana, liels medikamentu trūkums. Lielākā daļa jauno ārstu ar savām zināšanām līdzinoties agrākiem feldšeriem.

Iedzīvotāji sadalīti medicinisķās palīdzības dabūšanai septiņās šķirās, pēc viņu svarīguma padomju saimnieciskā dzīvē. Vispirmā šķirā ir zinamu kategoriju fabriku strādnieki, pie kam viņu gimenes locekļi, kas personīgi kādā iestādē nestrādā - tiek ierindoti pēdējās šķirās. Privāto praksi ārstiem grib noliegt.

Presē nekad nelasam ziņu par epidēmijām, saslimšanas un miršanas gadījumiem, jo par tādiem niekiem neinteresējas. Tapat nav dienas kronikas par dažādiem notikumiem.

6.

Nodrošināšanas apraksti. Lai iznīdētu un proletarizētu vēl pēdējos buržujus, tad pēdējā pusgadā pacelta tā sauktā garantijnaja opis. Nakti pie buržuja ierodas finansu komisariata ierēdņi, izkrata visu dzivoklī un uzraksta visu mantu; tad uzliek buržujiem nodokli, kas pārsniedz visas aprakstītās mantas kopvērtību; tā kā buržujs šo nodokli nespēj samaksāt, tad aprakstitās mantas paliek kā ķila, kuru nedrīkst ne izbēdzināt, ne pārdot.

7.

Sterpbrīdis elpas atvilkšanai. Straujais izkulakošanas un kolektivizēšanas temps bija izsaucis nemieru sarkanā armijā, nemaz nerunājot par tautas masām. Stāsta, kā armijas virspavēlnieks Vorošilivs saņēmis daudz vēstuļu no aktīvā dienesta kareivjiem, kuri nemierā ar valdības politiku, ka daži pulki atteikušies iet apspiest zemniekus, kuri izrādījuši pretestību vietējiem varasvīriem. Avizes ziņoja par zemnieku bariem, kuri gribot ar varu atstāt PSR Savienības robežas. Labi bija paredzams, ka valdība nespēs kaut cik ievērojamā mērā piegādāt jaunceptiem kolchoziem mašinas. Vēl vairāk no svara, ka individualam zemniekam tagad bija atņemta visa griba zemi apstrādāt un iesēt vairāk, neka paša iztikšanai. Kremlī bijis ārkārtīgs uztraukums: 15.martā parādījās oficiālā presē Stalina raksts "Galvas reibons no sekmēm" un otrā dienā "Izvestijās" Viskrievijas komunistiskās partijas (lielinieku) dekrets visām nacionālo republiku komitejām par cīņu ar partijas liniju izliekšanu kolchozu kustībā. Dekretā aizrāda, ka ir paredzēta labprātīga, ne piespiesta iestāšanās kolchozos, kā kolektivizējami tikai darba rīki, sēkla un apstrādāšana, bet ne dzīvokļi, ne mājlopi, kuri vajadzīgi paša gimenes uzturēšanai. Štatos esot paredzēti lauksaimniecības artelji, bet linijas izliecēji tautu sadzimuši komunā. Tapat tikušas atņemtas un aiztaisītas baznicas patvarīgi, bet ne uz draudzes locekļu lēmuma pamata. Nelikumīgs

865

esot aizliegums noturēt tirgu, caur ko pilsētās radies pārtikas vielu trūkums; jaizlabojot kļūdas, kas pielaistas izkulakojot vidējos zemniekus, bijušos sarkanarmiešus u.t.t., kuri neietilpstot kulakos.

Nozīmīgi ir tas, ke rīkojumu formeli ierosināja Staļins, un izdeva komunistu partija, bet nevis Centralizpildu komiteja. Ar to ir konkrēti pierādīts, ka faktiskā vara PSR Savienībā atrodas komunistu partijas, bet ne vis padomju rokās. Vēl raksturīgāka ir Kremla diktatora taktika. Vispirms diktators mēģina savus pretiniekus pavisam nodabūt pie malas vai vismaz degradēt komunistu partijā un tad var ari pats diktātors pārņemt viņu politiskās idejas, resp.programu. Tā Staļins padzina kreisā novirziena lideri Trocki un tad pārņēma viņa programu ar piespiesto lauksaimniecības kolektivizāciju; vēl pagājušā gadā Staļins PSR Savienības CIK komitejas konferencē degradēja Tomski, Rikovu un Bucharinu, bet tagad pieņēma viņu taktiku un tempu lauksaimniecības kolektivizēšanā...

22.martā iznāca vēl viens dekrets, kuru izdeva PSR Savienības CIK'a prezidijs par "vēlēšanu likuma pārkāpumu novēršanu". Dekretā uzdod visu autonomo republiku centralkomitejām pārbaudīt to personu sarakstus, kuras zaudējušas savas tiesības (beztiesibniekus), jo daudz personām atņemtas tiesības bez pietiekoša pamata. Tapat tiesības piešķiramas to personu bērniem, kuras pašas zaudējušas tiesībbas, un kuri pēc 1925.gada tikuši pilngadīgi, pie kam tiesības atņemt varot tikai centrālās izpildu komitejas, bet ne namu, fabriku, vietējas, kolchozu vai citas komitejas.

Šie dekreti nebūt nenozīmē PSR Savienības iekšējās politikas kursa maiņu, bet gan mērenāku realizācijas tempu. Vissmagāk no šās politikas cieta turīgie zemnieki, kuriem dekrets nespēja atdot izpostīto dzīvi un par to ari nemaz nedomāja, bet nabadzīgiem vienalga, vai tie badojas katrs par sevi, vai kolektīvā.

Dekretu iespaids. Dekreta pirmie iespaidi bija tūliņ redzami pilsētās, kur kā uz burvja mājienu parādījās dažādu lauksaimniecības un zvejniecības produktu pārdevēji. Uz laukiem daudz vietās zemnieki steidzīgi noturējuši sapulces un nospriedūši kolektivus likvidēt: katrs

866

steidzās no kolektīva izņemt savus kustoņus un darba rīkus un dodas mājās, mājlopi bijuši nomērdēti. Dažās vietās ari savestā sēklas labība iz-putinā̄ta; zirgi nomērdēti, bet traktori nav pienākuši. Cerībā uz kolchoza labumiem daudz izputinā̄ts, kas citādi būtu pietaupīts. Nabadzīgais zemnieks vienmēr uz pavasari cieta trūkumu, bet tagad izpostīts ari turīgais zemnieks, kas citreiz varēja izlīdzēt. Tomēr neskatoties uz visu to zemniekiem bijuši lieli prieki, jo tie atguvuši savu brīvību.

Padomju valdībai cēlušās lielas grūtības ari caur kolchozu izputēšanu, jo daudz izputējušiem kolchoziem bijuši apgādāti vadītāji, techniskie spēki, ārsti un citi lietpratēji, kuriem ir zinamas pretenzijas.

Piespiestā kolektivizācija un turīgo zemnieku izlaupīšana atstājusi iespaidu uz zemnieku garastāvokli. Līdz šim zemnieks padevās savam liktenim, bet tagadējā padomju valdība - lielu daļu zemnieku iegrūdusi galīgā postā un otru iedzinusi kolektīvos, kur tie nostādīti fabriku proletariata stāvoklī. Radies dziļš nemiers, kurš vasarā izpaudīsies, kā domājams, uzbrukumos kolchoziem, komunistiem, ēku un druvu dedzināšanās un slepkavībās. Zemnieku "mazais karš" nespēs satricināt padomju valdību, bet tas pozitiva darba darīšanu neveicinās. Savā izmisumā zemnieki cer uz karu un gaida, ka varbūt tak reiz ārvalstis iestāšoties par krievu tautas tiesībām. Ari no strādniekiem pilsētās dažreiz dabon dzirdēt, ka tie loti nemierā ar tagadējo stāvokli, kur trūkst ir apgērba, ir pietiekošas uzturas. Ari še vienkāršais cilvēks savā naivitātē daudzreiz cerē uz palīdzību no ārzemēm: tauta gaida uz intervenciju. Daļa strādnieku uz laukiem un pilsētās vēl stipri tic un cerē uz ekonomiskā stāvokļa uzlabošanos ar piecgada plana realizēšanu.

II. SAIMNIECISKA DZIVE.

A. Lauksaimniecība.

1. Kolchozi. Valdības tiešie un netiešie spiedieni pamudināja zemniekus iestāties kolektivsaimniecībās, bet bija ari citi motivi, kas nabagos zemniekus (no kuriem, kā man kāds latvju kolonists apgalvoja, vismaz 5o% esot slipķi un žūpas) pamudināja iestāties kopsaimniecībās. Viņi tur cerēja atrast darbu un labāku pārtiku un izdevību ari turpmāk slinkot

867

un dzīvot uz darbīgāko rēķina; cītīgākiem zemniekiem radās cerība uzstrādāties un iegūt labāku stāvokli. Vēl pievilcīgāka iestāšanās bija tadēļ, ka kulakiem atņemto īpašumu atdeva nabagajiem zemniekiem kā dalības naudu kolektīvajās saimniecībās. Pēc statistikas ziņām uz 1.martu bijuši nodibināti 11o.ooo kolchozu, kuros iestājušās 14.264.ooo viensaimniecības jeb apmēram 5o% no visām saimniecībām. Kolektivizētie lauki aptverot 87.868.ooo hektaru aramzemes; kolektīvos atrodoties ap 48,5% no visa dzīvnieku darba spēka. Pēc 15.marta dekreta iznākšanas gan laikam laba daļa kolchozu atkal izjuka, bet avizēs apgalvoja, kā vēlāk no jauna zemnieki iestājušies kolchozos. Tas diezgan labi saprotams, jo daudzi zemnieki bija izputināti un nonākuši tādā stāvoklī, ka iestāšanās privilīgetos kolchozos bija visizdevigākā izeja. Sēklas bijis savākts ap 39 milj.centneru vai ap loo% no noliktā daudzuma; sliktāki ar sēklas tīrīšanu un apmaiņu. Februara mēnesī bijis apgādāts 34,5% no vajadzīgiem arkliem. Kontraktaciju izdarot mazā mērā; tapat bijis iemaksāts tikai lo% no vajadzīgās biedru naudas kolchozos.

Nodokļus uzliekot valdība visādi cenšas favorizēt kolchozus un seviški komunas uz individualsaimniecību rēķina. Tā pag.gadā bija paredzēts piedzīt no indivualsaimniecībām 6o miljonu rubļu nodokļu, bet patiesībā piedzīts loo milj.rubļu. Jaunzemes pieplēsumi - sējumi tiek atsvabināti no nodkļa. 40% no individualsaimniecībām ir videnieki un kulaki. Tagad valdība visiem līdzekļiem cenšas piespiest individualsaimniecības jo vairāk lauku apstrādāt un labības iesēt.

2. Graudu tresti. PSR Savienībā esot ap loo sovchozu,resp. valdības graudu fabriku, no kurām katram ne zem 3o.ooo hektaru zemes.Visos graudu trestos ap 1.o5o.ooo hektaru aramzemes. Pērn graudu trestos ražots 1 milj.centneru labības tirgum, šogad cer ražot 6,1 milj.centneru un citu gadu 35. milj.centneru. Kulaki vēl pērn ražojuši 22 milj.centneru. Graudu trestos ap 254.ooo zirgu spēku un 15oo kombinēto plaujamo-kuļmašinu 70% no visiem darbiem padarot mašinām.

Tresta "Gigant" ražīgumu pacelot par 7o% un pašizmaksu pamazinot par 22%, centners labāko kviešu izmaksājot 4,8o kap. - divreiz lētāki, nekā agrāk. Tagad trests labība iznākot tikpat dārga, kā no Amerikas ievestā.

868

Graudu tresti ir lielrūpniecības uzņēmumi ieguldītā kapitala un apstrādāšanas ziņā.

Bet kādas sekas laukdarbu mechanizēšanai?

"Gigants" nodarbina pastāvīgi 45o cilvēku, bet darba laikā 2.ooo. Uz tās pašas zemes platības nodarbojoties pa vecam varētu atrast darbu un uzturu 3o.ooo cilvēku ...

Kolchozos darbu mechanizējot vajagot 35 - 4o% mazāk strādnieku, nekā līdz šim. Tā kā jau tagad uz laukiem esot ap lo milj.cilvēku, kuri nav pietiekoši nodarbināti, tad ar kolchozu nodibināšanu radīsies jauni miljoni bezdarbnieku. Rodas daudz jaunas sociālas un saimnieciskas problemas, kuras valdības stāvokli ļoti apgrūtina un aptumšo nākotnes izredzes. Domajams, ka normalos apstākļos visas ražas kvantums šogad varbūt nebūs daudz mazāks, nekā pagājušā gadā, bet ražas sadalīšanās uz viņas īpašniekiem būs tāda, kas lielai tautas daļai liks ciest trūkumu.

B. Rūpniecība.

PSR Savienības rupniecība ir ļoti plaša pēc nozaru dažādības un uzņēmumu skaita un tapēc ir ļoti grūti dabūt daudzmaz noteiktu pārskatu. Pēc piecgadu saimniecības plana katram uzņēmumam zinamā laikā javeic noteikts darbs un tadēļ ik desmit dienas tiek doti operatīvi kopsavilkumi. Bet ari no viņiem grūti ko izlobīt, jo avižu ziņās vienmēr zinamu lomu spēlē agitacija un propaganda.

Pēc valsts rūpniecības un tirdzniecības padomes materialiem piecgadu plans izpildīts budžeta gada pirmā pusē šādi:

Pavasara sēja noritot diezgan sekmīgi, bet dažos rajonos nepietiekoši intensivi. Individualas saimniecības paliekot ar darbiem pakaļā.

Ar kontraktaciju ejot vāji.

Nesapmierinošā stāvoklī gaļas lopu audzēšana un gaļas sagatavošana tirgum. Tapat vāji ar sviesta izgatavošanu un piegādāšanu.

Ar zvejas organizēšanu sezonas pirmā pusē gājis pavāji.

Jēlvielu, resp.izejvielu apgādāšana necsot pietiekoša un prasot vairāk uzmanības.

Rūpniecība savu uzdevumu nav veikusi, lai gan varot uzrādīt

869

lielu ražības pieaugumu, jo ražošanas līdzekļu izgatavošanā produkcija pieaugusi par 37,5%, bet vajadzējis pieaugt par 4o,7%; konsomacijas preču ražošana pieaugusi par 24,9% nolikto 23,7% vietā.

Pašizmaksa japamazina par 11%, pamazināts tikai par 4,3%. Dažās fabrikās pašizmaksa pat pieaug.

Brāķa procents dažās fabrikās sniedzās līdz 65%.

Darba ražigums japaceļ par 24%, pacelts par 16%.

Transports slikts; 16% tvaiceņu slimas.

Rūpniecības strādnieku skaits pieaudzis par 7%, bet vajadzējis pieaugt par 4,8%.

Nav izgatavots pietiekoši lauksaimniecības mašinu. 4 mēnešos neizpildīts 17,5% uzdevuma.

Strādnieku algas ari nav izdevies palielināt, kā paredzēts.

Padome atzinusi, ka piecgadu plana uzdevumi tomēr ir izpildami. Šim nolūkam vajadzīgs atbildību nodot vienas personas rokās, plana uzdevumus nodot pašai fabrikas nodaļai, plaši izmantot socialistisko sacīksti, trieciem brigādes, racionalizēt ražošanas procesu, u.t.t.

Minerālu kurināmā materiala izmantošana uzlabojusēs. Lieli trūkumi Doņecas baseina raktuvēs, kuri novēršami.

Eksporta koka materialu sagatavošana un izvešana nepietiekoša, lai gan šogad darbi veikušies labāki, nekā pērn.

Iekšējā tirgū preču un pārtikas vielu apgādāšana drusku uzlabojusēs, jo tirgū pievedot vairak preču.

Eksporta preču sagatavošana esot neapmierinoša un plāna uzdevumi netiekot izpildīti.

Nepietiekoši sagatavoti materiali celtniecības darbiem, jo pirmos 5 mēnešos izpildītas tikai 22,9% no gada uzdevuma.

Ārzemnieki domā, ka techniski PSR Savienības rūpniecība nekad nevarēšot sacensties ar Vakara Eiropu. Tā, piem. jau vairāk kā gadu atpakaļ ari krievi apgādājušies ar visiem vajadzīgiem zīmējumiem priekš Dieţeļa motoru izgatavošanas, bet līdz šim vēl neko neesot paši izdarījuši. Krievi gribot izgatavot motorus 1.ooo z.sp.stiprumā aeroplaniem, bet ārzemēs šim nolūkam neviens vairs neizgatavojot motorus zem 1.ooo zirgu spēka stipruma.

870

Ja krievi ari nospēs realizēt savu piecgadu planu, tad tomēr lielā mērā pacels savu rūpniecību un ar to apdraud Vakar Eiropas tirgu. Padomju valdība nerūpējas vispirms par savu pilsoņu vajadzību apmierināšanu, bet par starptautiskā tirgus dezorganizēšanu ar dumpingu, ko viņa to jau tagad dara ar savām spičkām, koku materialiem, labību u.t.t.

Ja piecgadu plans tiktu pilnīgi realizēts, tad fabriku strādnieku algas pieaugtu par 75%, un lauku strādnieku par 67%. Man liekas, ka ari tādā gadījumā Vakar Eiropas strādniekam nebūtu pietiekošas iemesla apskaust krievu strādnieku.

4. Koncesijas. Padvaldība pēdējos mēnešos cenšas ārzemju koncesijas pārņemt savās rokās, resp.likvidēt. Vācu Drusag'am ir lielas grūtības: par līguma nesvarīgu noteikumu neizpildīšanu uzliek lielus naudas sodus; pieprasa lai vācu specialistu vietā ieliktu tādas personas, kuras ir krievu profsojuza locekļi, u.t.t. Austrijas Altmaņa trikotažas koncesija ir likvidēta; pēc līguma Altmanim bija jabūvē kāda jauna fabrika, bet tas no šā punkta izpildīšanas atteicās un labāk bija ar mieru likvidēties. Tagad sācies liels process pret Lena Goldfields darbiniekiem, kurus apvaino kaitēšanā, spionažā un ļaunprātīgā dedzināšanā. Frančiem esot vēl viena koncesija (dažādu priekšmetu izgatavošana no celluloida), bet ari tā nīkuļojot. Zviedri nesen uzsākuši darbus ASEA (visp.zviedru elektr. akciju sab.) jaunbūvētā Jaroslavas nodaļā. Krievi pie atklāšanas pastrīpojuši, cik izdevīgi ārzemniekiem Krievijā izmantot koncesijas, bet Zviedrijas sūtnis savā runā atbildējis ar izjūtami skepsi. Fabrika jau uzsākta būvēt agrāki. Japaņiem esot 6 koncesijas, no kurām 4 jau likvidētas. Ar Latvijas abām koncesijām neiet labāki. Reisera fabrikas likvidācija ievelkas Glavkonceskoma dažādo šikanēšanas un formalisma dēļ. Kablica koncesionāro uzņēmumu ar dažādiem taisnības iemesliem pārņēmusi padvaldība un nodevusi konkurētājas organizācijas rokā, lai viņu "likvidētu", resp. nelikumīgi izmantotu Kablica firmas patentus un noslēpumus.

Uz koncesijām PSR Savienībā ārzemniekiem vairs nav ko cerēt, atliek tikai tehniskās palīdzības sniegšana, ko krievi labprāt pieņem. Tagad laikam PSR Savienībā strādā vairak simtu amerikaņu inženieru.

5. Neps jau iznīcināts. Pēc marta dekretu iznākšanas gan pil-

871

sētās atjaunojas tirgi, kur lauceniekі, zvejnieki u.citi zināmās stundās pārdod savus produktus. Ar lauksaimniecības kolektivizēšanu socialistiskais sektors vēl vairāk izplētisies un tirgotājs nebūs nepieciešams saimnieciskā dzīvē. Kolektivizācijai sekos komunistiskā pilsēta, kur dzīvos un strādās jaunā tīpa kolektivcilvēks bez gimenes saitēm. Tur būs kopējas darbnicas, kopējas ēstuves, dzīvojamās telpas, klubi u.t.t.

6. Naudas nozīme un fukkcijas samazinājas. Padvaldība iziet uz to, lai naudu vairāk izspiestu no apgrozības dzīvē. PSR Savienība jau tagad izolēta no ārpasaules, jo viņas valutu uz ārzemēm neizved, no ārzemēm neieved un tā nekur netiek kotēta. Izolēšanās dēļ ārzemēm nav iespējams izdarīt uz PSR Savienību kādu ekonomisku spiedienu. "Šī izolēšanās gan mums dārgi izmaksā un rada lielas grūtības, bet mēs šo upuri labprāt nesam, jo tas nodrošina mūsu pilnīgu neatkarību", kā man izteicās kāds komunists.

Valuta gan "stabīla", bet viņas pirkšanas spējas slīd uz leju. Banknotu prese strādā un emisija sasniedz likumā noteiktās robežas. Ar smagiem nodokļiem, industrializācijas aizņēmumiem u.t.t., valdība izvelk iedzīvotājiem no kabatas pēdējo grasi. Ar kooperatīviem, priekšrocību piešķiršanu kolektiviem, norēķināšanos precēs, kopējiem dzīvokļiem, galdu u.t.t. naudas loma tiek sašaurināta un to grib nomīrdināt.

Ārējās un iekšējās tirdzniecības pārvalde pārorganizēta. Importa un eksporta pienākumi uzdoti 24 firmām, kurām monopolu tiesības. Tirdzniecības komisariats pārrauga Importu un Eksportu; tirdzniecības pārstāvību aparāts ārzemēs tiek lieliski samazināts un daudz vietās pilnīgi likvidēts. Darījumus ar ārzemēm noslēgs Maskavā un Ļeņinpilī. Tikai Berlinē paliks lielākā tirdzniecības pārstāvība, kura vadīs tirdzniecisko sakarus ar Vakara Eiropu. Rigā tirdzniecības pārstāvības paliek Latvijas PSR Savienības tirdzniecības līguma dēļ.

Līgumu noslēgšanas pārvešana uz PSR Savienību nozīmētu, ka sakarā ar līguma pildīšanu izcēlušos strīdus jautājumus izšķirs padomju tiesa, kuras jurisdikcija grūti saskaņojama ar okcidenta tiesiskām normām.

872

II. Attiecības ar citām valstīm.

PSR Savienības slepeno ārējo politiku noteic un vada kominterns. Savās pēdējās apspriedēs Kominterns pieņēmis, starp citu, dažas tēzes, kuras attiecas tikai uz PSR Savienības ārējo politiku, resp. komunisma propagandu ārzemēs. Vispārējā saimnieciskā krīze paasinot attiecības starp pilsonību un proletariatu un šo saasinājumu vajadzīgs izmantot komunisma propagandai. Komunisma uzdevums sapemt savā vadībā bezdarbnieku kustību un censties pārvērst ekonomisko cīņu viņas augstākā veidā - politiskā cīņā. Jaiespiežas arodbiedrībās un javed cīņa pret reformistiskām tendencēm un, seviški, socialdemokratiem. Tapat jacīnoties pret katrām oportunistiskām strāvām un jacenšas izsaukt asas sadursmes ar valdības varu. Ari pašvaldības organos jacīnas pret socialdemokratiem un jaatmasko viņu, kā pilsoniskās iekārtas stutēju, loma. Tikai pēr socialdemokratijas līķi kāpdami komunisti tikšot pie uzvaras.

Savā oficiālā ārējā politikā padvaldības diplomāti ir miermīlīgi. Savā presē un masu sapulcēs viņi tautai iestāsta, ka kapitalistiskā pasaule nevarot apmierināties ar to, kā šādā lielvalstī, kā PSR Savienībā, valdot proletariats, kurš tagad ar savu piecgadu planu sekmīgi ceļot socialisma valsti. Lielās kapitalistu valstis gatavojot intervenciju, un tadēļ, ar uzstāšanos pret ticības vajašanu PSR Savienībā, psichiologiski sagatavojot tautu masas kara gājienam pret "socialisma tēviju". Kā ierocis intervencijai esot izraudzīta Polija.

Vēl gaišāki esot nomanams, ka kapitalistiskās valstis sagatavojot pret PSR Savienību ekonomisko blokādi: liekot ceļā grūtības PSR Savienības eksportam, ierobežojot krieviem kreditus, cenšoties boikotēt PSR Savienības preces aiz tā iemesla, itkā PSR Savienībā būtot ievests piespiests darbs. Vācija jau krievu spičkām slēgta. Tagad Royal Dutch Oil Comp. pārstāvis ar naftas monopola projektu gribot izspiest krievu naftu no Vācijas un Spanijas tirgus. Beļģijā, Amerikā un citās valstīs esot gribējuši boikotēt krievu kokus, uzliekot krievu liniem aizsargu muitu u.t.t. Visā visum ā jaatzīst, ka ārzemēs kapitalistu interese pret PSR Savienību stipri atslābusi. Tagad gan PSR Savienības-Anglijas tirdzniecības līgums atkal ārvalstu interesi pret PSR Savienību atdzīvina, bet noskaņa PSR Savienībai ir naidīga.

873

1. Attiecības ar Latviju. Attiecības ar Latviju pēdējā gadaceturksnī uzlabojušās, par ko liecina dažu nepatīkamu gadījumu nokārtošana bez lieka trokšņa. Ari mūsu tirdzniecības līgumam ar PSR Savienību no mūsu oficiālo personu puses vairs neuzbrūk un tas krieviem liels gandarījums, jo viņi šo līgumu uzskata par politisku. Ministru Prezidenta un ārlietu ministra Celmiņa kunga paskaidrojumi krievu bēgļu un tirdzniecības līguma lietā Maskavā atstāja īsti labu iespaidu.

Attiecības maitā paši krievi pie rūpniecības iestāžu reevakuacijas. Ar visādu formalismu, šikanēšanu, pieķeršanos un novilcināšanu, viņi padara katru pozitivu darbu neiespējamu. Tapat ir nepatīkamas mūsu koncesiju likvidāciju lietas, par kurām jau minēju.

Latvju kolonistu izpostīšana PSR Savienībā ari atstāj nospiedošu iespaidu Latvijā, kurasiedzīvotāji tūkstošām radniecības un materialām interesēm saistīti ar tautas brāļiem PSR Savienībā.

Zinamu nesaskaņu attiecībās ienes daži Latvijas preses orgāni un seviški daudzie ārzemju korespondenti, kuri Rigā smeļ savas ziņas par PSR Savienību. "Rigas ziņotāji" ir vārds, ko krievi bieži vien lieto, kad runā par nepariezu ziņu izplatīšanu par PSR Savienību ārzemēs.

Latvijas un PSR Savienība ir valstis ar gluži pretējiem tiesiskiem un moraliskiem jēdzieniem un tadēļ šī dažādība nereti izpaužas tur, kur abas valstis pieskaras - uz robežas. Ceru, ka ari uz robežas izdosies radīt, miermīlīgāku atmosferu, jo krievu autoratīvās personas atzina attiecību uzlabošanu uz robežas par ļoti vēlamu.

Padomju ārpolitiķi savā presē bieži vien apvaino Latvijas ārpolitiku polonofilismā. Mūsu ministru prezidents Saeimas sēdē uz kādu pieprasījumu atklāti nenosodīja Igaunijas Valsts vecakā Strandmaņa braucienu uz Varšavu un no tā padomju politiķi taisa slēdzienu, ka Latvija stāv par Baltijas valstu bloku ar Poliju priekšgalā. Latvijas-Polijas tirdzniecības līgums dod Polijai lielu aktivu - tas esot pierādījums Latvijas polonofilijai. Pret šādu krievu interpretaciju ir ļoti grūti cīnīties un te jaņem vērā, ka daudz apvainojumi ir domāti tikai agitacijas nolūkiem iekšējā politikā.

Ar Igauniju. Strandmaņa brauciens uz Varšavu krievu presē

874

izsauca daudz mazāk trokšņa, nekā to sagaidīja. Krievi igauņus jau no laika gala un ne bez iemesla uzskata par viskarstākiem polonofiliem un tadēļ Igaunijas Valstsvecākā vizite Varšavā viņus seviški nepārsteidza. Krievu prese aprobežojās galvenā kārtā ar Lietuvas preses, Latvijas un Igaunijas socialdemokratu organu attiecīgo rakstu atreferēšanu. Patiesībā igauņi ar šo ekstra turi izdarīja ari krieviem pakalpojumu, jo brauciens izsauca nemieru Lietuvā un PSR Savienība vienmēr apsveikusi visu to, kas Baltijas valstu starpā rada nesaskaņas un vienu no otras attālina.

2.februarī pagāja 1o gadi, kamēr Igaunija noslēgusi miera līgumu ar PSR Savienību. Izvestija šim gadījumam veltīja rakstiņu, kurā attēlo tā laika cīņas un atstāsta miera noslēgšanas vēsturi. Rakstu nobeidz šādi: "Padomju valdībai Tērbatas miera līguma noslēgšana nebija gadījums, kuru radīja kādi konjunktūras apstākļi. Igauņu tautas tiesību atzīšana uz patstāvīgu eksistenci, mierīgu un normalu attiecību nodibināšanu ar Igauniju izrietēja no Padomju Savienības ārējās politikas principiem. Tagad, tapat kā priekš 1o gadiem, mēs varam deklarēt, ka PSR Savieniba ne tikai grib ar igauņu tautu dzīvot mierā un draudzībā, bet ka Igaunijas valstiskuma attīstība un nostiprināšanās, kas dod Igaunijai iespēju vest tiešām neatkarīgu politiku, ir Padomju Savienības interesēs".

2o.janvarī Tallinnā parakstīta konvencija starp Igauniju un PSR Savienību par tiesiskās palīdzības sniegšanu civillietās.

Janvarī Igauniju atstāja līdzšinējais PSR Savienības sūtnis Petrovskis, kuru pārcēla uz Kauņu un viņa vietā iecēla Raskolņikovu, kurš tur ieradās februara sākumā.

Ar Somiju. Kādā procesā somu tiesas noraidīja no liecības došanas dažus padomju pilsoņus aiz tā iemesla, ka Padomju Savienības pase negarantējot viņas īpašnieka godīgumu. Par to krievu presē ļoti uztraucās un somu tiesa otrā instancē tomēr Padomju pilsoņa liecību pieņēma bez kādām ierunām. Tas krievus apmierināja.

Ar Poliju. PSR Savienības politiķi uz Poliju vienmēr raugas ar vislielāko neuzticību un viņu uzskata par ieroci, kuru kādreiz lielvalstis var izlietot pret PSR Savienību. Vismaz katru nedeļu kādā krievu preses organā parādījās kāds garāks raksts, kurā attēlo Polijas

875

gatavošanos uz karu pret "socialisma tēvŗju". Polijas pulkvežu valdība ar Pilsudski priekšgalā šās krievu bažas, liekas, pastiprina. Jau 1926.g.Pilsudskis izteicies, ka Polijai esot vajadzīgs nodrošināt aizmuguri pret Vāciju un tad viņa varētu vērsties pret PSR Savienību. Jau vairāk kā gadu atpakaļ Padomju Savienība esot Polijai iesnigusi "neuzbrukšanas līguma" projektu, bet Polija vienmēr aizbildinoties ar kādām izrunām un negribot ķerties pie līguma noslēgšanas. Tagad Polija un Vācija noslēgušas līgumu par dažādo strīdus jautājumu likvidāciju. Polijas aizmugure esot nodrošināta uņ tadēļ Polijas vilcināšanās vēl aizdomīgāka.

Polija gan reizi pa reizei devusi savus paskaidrojumus,bet PSR Savienība tos atzīst par nepietiekošiem. Ari šinī gadījumā PSR Savienības politiķi ārējās politikas tematus pielieto savā iekšējā politikā.

Ar Vāciju. Krievu prese apgalvo, ka ar Younga plāna pieņemšanu Vācija sākusi revidēt visu savu ārējo politiku. Likvidācijas līgums ar Poliju un sarunas par tirdzniecības līgumu jau liecinot, ka tagad Vācija gribot izlīgt ari ar Poliju. Ari Vācijas valdības izturēšanās pret PSR Savienību liecinot, ka notiekot abu valstu attiecību pārvērtēšana. Vācu policija izkratījusi krievu tirdzniecības pārstāvību Minchene. Vācu demokrati uzstādot tēzi, ka padvaldība un kominterns esot identiskas iestādes un atbildība par Vācijas komunistu rīcību uzliekama Padvaldībai. Šinī garā Kurcius runājis ar Krestinski; finansists Solmsens izteicies, ka Vakara Eiropas valstis tomēr reiz būšot spiestas atzīt, ka intervencija nepieciešama, lai gāstu PSR Savienībā padomju varu; arkibīskaps Faulhabers uzaicinot Vāciju uz krusta karu pret Padomju Savienību; daži vācu preses orgāni sludinot, ka Vācija nekādus labumus no savas draudzības ar PSR Savienību neesot guvusi; ka ar Younga plana pieņemšanu politiskā konjunktura mainījusēs un tadēļ pienācis laiks revidēt Rapallo un citus līgumus, lai viņus pielaikotu tagadējām Vācijas un PSR Savienības attiecībām.

Ari PSR Savienības eksportam uz Vāciju rodas lieli šķēršļi. Krievijas sērkociņus no Vācijas izspieda Kreugera sērkociņu monopols.Krievu naftas tirgu apdraud Royal Dutch Oil Company pārstāvji, kuri grib Vāciju piedabūt pie naftas monopola ievešanas.

Pa visu to PSR Savienības politiķu aprindās liela nedrošība un nemiers.

876

Vienā ziņā krieviem Vācijā ir nenoliedzamas sekmes: komunistu propaganda, kā liekas, atradusi diezgan augligu zemi. Pēdējā kominterne papildinātā prezidija sēdē konstatēja, ka streikos un ielu nemieros dažos Berlines strādnieku iecirkņos situsciju pārvaldot ne socialdemokrati, bet komunisti.

Ar Franciju. Francijas un PSR Savienības attiecības jau kopš ilgāka laika bija iestājies sastingums, bet tad Parizā uzpeldēja dažas lietas, kuras abu valstu attiecības vēl vairāk sabojāja. Franču tiesas attaisnoja (starp citu Ārlietu komisara Litvinova brāli Saveliju) dažus krievus, kuri bija viltojuši Berlines krievu tirdzniecības pārstāvības vekseļus; tapat franču tiesas atzina kādas firmas prasības no agrākajas "Dobroflot" kuģniecības sabiedrības, jo PSR Savienība esot pārpēmusi ari visu crivāto kuģniecības sabiedrību īpašumus; vēl franču tiesas atzinušas kādas spagu firmas prasības no Parizes krievu tirdzniecības pārstāvības. Padomju valdība par šādu franču rīcību ārkārtīgi sašutusi. Te vēl pievienojās baltgvardu ģenerala Kutjopova pazušanas lieta, kuru, kā komunisti apgalvo, krievu emigranti ļoti veikli izmantojuši, lai mobilizētu visu franču presi un sabiedrisko domu pret PSR Savienību. Pacēlās balsis, kas prasa diplomātisko attiecību pārtraukšanu ar PSR Savienību. Komunistu agitācijai ari Francijā zinami nopelni.

Februara mēneša sākumā no Maskavas atvaļinājumā aizbrauca Francijas vēstnieks Herbette kgs. Aizbraukšana atstāja tādu iespaidu, ka Herbette vairs uz Maskavu neatgriezīsies. Ari pašu krievu iestāžu izturēšanās pret Herbette pie dažādu formalitāšu nokārtošanas bija apvainojoša. Tagad tomēr iet baumas, ka Francija diplomātiskos sakarus ar PSR Savienību ne tikai nepārtrauks, bet ka Herbette kgs pats atgriezīšoties uz Maskavu. Iemesls gan laikam tas, ka Francijas dažas rūpniecības nozares un flote atkerotīes no PSR Savienības naftas piegādāšanas, un tadēļ atsaru pārtraukšana nevēlama, un ka Anglija ne tikai atjaunojusi diplomātisko sakarus, bet ari noslēdz tirdzniecības līgumu ar PSR Savienību.

Ar Angliju. Neskatoties uz diplomātisko sakaru atjaunošanu Anglijas konservatīvie nemitas cinīties pret PSR Savienību. Parlamentā konservatīvie vienmēr valdībai iesniedz pieprasījumus par attiecībām ar

PSR Savienību, par tirdzniecības pārstāvību darbību, par līgumu pildīšanu no PSR Savienības puses u.t.t.

Ari tirgotāju aprindās opozicija. Daži angļu tirgotāji uzaicinot nepirkt krievu ievestos kokus, jo krievi mežos pie darba izmantojot ar varu mobilizētos pilsoņus un cietumniekus. Angļu konservatīvie apgalvojot, ka visas krievu preces esot "sweating" sistemas darba produkts un tādēļ tādas preces nevarot pirkt brīvā zemē.

Vēl plašāku ciņu pret PRS Savienību attīstīja Anglijas <u>garidznieki</u> ticības vajašanas dēļ. Kanterberijas biskaps pieprasīja, lai Anglijas valdība diplomātiskā ceļā iestātos pret ticības vajašanu PSR Savienībā. Te krieviem bija izdevība atgādināt angļiem, lai tie uztura spēkā līgumu un neiemaisas Krievijas iekšējās darīšanās.

<u>Ar Turciju.</u> Vislabākās attiecības ir ar Turciju. Pēdējā, tapat kā PSR Savienība, pilnīgi atkratījuses no lielvalstu aizbildniecības un cenšas saviem spēkiem atjaunot visu ekonomisko dzīvi. Ottomanu bankas parāds gan stipri samazināts, bet tomēr Turcijai ir grūti pildīt savus maksājumus. Pēc avižu ziņām PSR Savienība Turcijai aizdevusi vienu miljonu dolaru un Italija vienu miljonu mārciņu sterlingu. PSR Savienības interesēs, lai Turcija taptu par politiski un saimnieciski no lielvalstīm neatkarīgu valsti un tadēļ viņa visādi Turciju pabalsta pie Turcijas saimnieciskās dzīves nostiprināšanās. Tā kā Turcijā nav fabriku proletariata, tad kominternam tur nav nekāda darba un valstu attiecības nemaitā PSR Savienības slepenā ārpolitika.

<u>Ar Meksiku.</u> Janvara mēneša beigās Meksikas valdība atsauca savu sūtni no Maskavas un tanī pašā laikā PSR Savienības sūtņam bija jaatstāj Meksika. Meksikas valdība apvainoja krievu tirdzniecības pārstāvību <u>komunisma propagandā</u> un pāra reizes izkratīja krievu tirdzniecības pārstāvību. PSR Savienības politiķi cenšas Meksikas soli iztulkot kā Ziemeļ-Amerikas Savienoto Valstu valdības spiediena sekas uz Meksikas valdību.

Sūtnis PSR Savienībā.

818

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1930.g. 17 maijā.

Konfidenciāls.

Nr.o/10.slp.173/9914.

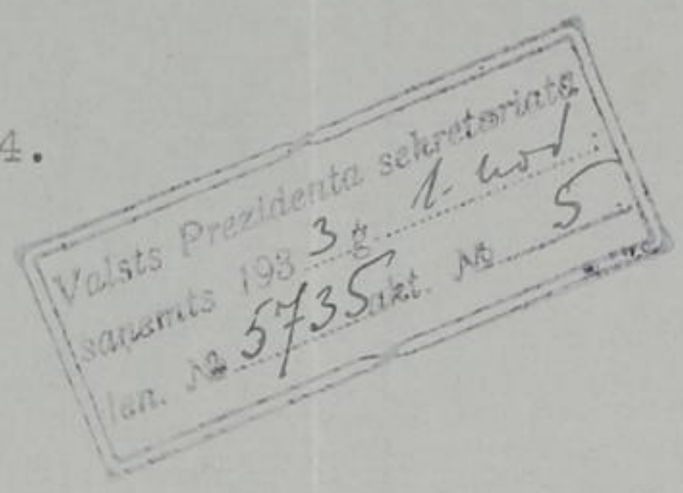

Pie aktiem 1.11.33.

Augsti godājamai Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g. 10.maija ziņojuma Nr.4. norakstu par apstākļiem Baltkrievijā.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumu.

1 pielikums.

M. Celmiņš

Ministru Prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam
A.K v i e š a kungam,
Latvijas Valsts Prezidentam.

879

Noraksts.
K o n f i d e n c i a l i .

Latvijas Konsulats
Vitebskā.

Vitebskā, IO. maijā 30

Ziņojums
4.

Augsti godātais Ministru Prezidenta
& Ārlietu Ministra kungs,

Lauku vasaraja sējas gaita Baltkrievijā.*) Kā jau savā iepriekšejā ziņojumā aizrādīju ,liels lūzums noticis Baltkrievijas lauksaimniecības dzīvē,sakarā ar š.g.marta mēneša Staļina tā saukto atkāpšanas rīkojumu, kurš noliedz spaidu kārtā dzīt zemniekus-viensētniekus kolhozos.

Straujais atplūdums no kolhoziem vēl vienmēr turpinājās & stipri kavē pavasara darbus lauku novados . Zemnieku bēgšana no kolhoziem vairs nav noslēpjama, & līdz ar to ari izbeigusēs lielīšanās par IOO % Baltkrievijas kolektivizaciju . Pirmie oficialie dāti par vasaraja sējas gaitu sniedz spilgtu ainu par kolektivizacijas sabrukumu .

Dāti par sējas gaitu uz laukiem Baltkrievijā liecina ,ka līdz š.g.I.maijam apsēti pavisam 74 tūkstoši hektari ,kuri sadalās sekoši :

No <u>vienssētniekiem</u> apsēti 54,5 tūkstoši ha & no <u>kolhoziem</u> -I9,5 tūkstoši ha . Tā tad kolhozu vasaraja sējumu platība <u>trīs reiz</u> mazāka par vienssētnieku . Ar citiem vārdiem gluži preteja

Augsti godātam
H.C e l m i ņ a kungam,

Ministru Prezidentam
& Arlietu Ministrim.

*) Avots : Baltkrievijas tautas komisaru padomes rīkojumi & protokolu izvilkumi.

aina ,kā tā,kuru cerēja redzēt līdz marta rīkojuma publicēšanas.

Ari vispārejais sajukums uz laukiem nav vēl izbeidzies : vēl vienmēr norit asas sadursmes dēļ sēklām , kuras zemnieki pieprasa atpakaļ no centraliem kolektivizacijas punktiem.

Lai gan pavšsaris šogad ļoti agri iestājies, darbi uz laukiem,pateicoties iekšejām jukām,stipri nokavējušies, & zemkopības komisariats spiests atzīties, ka Baltkrievijā uz š.g.I.maiju lauki apsēti tikai par 3,I % no tā ,kas paredzēts plānā. Taisnība ,priekšā vēl maija mēnesis,tomēr maz cerības,ka paredzētais plāns tiks realizēts.

Baltkrievijas tautas komisaru padome,noklausijusēs š.g.6.maijā ziņojumus par sējas gaitu visos Baltkrievijas okrugos (bij.guberņās),atzinusi stāvokli lauku novados par draudošu & devusi rīkojumu attiecīgām organizacijām bez liekām formalitātēm steidzoši izsniegt sēklas individuelām saimniecībām & iedalīt bez strīdiem zemi bijušiem "kolhozņikiem" ,kuri no jauna pārgājuši viensētās .Tālāk padome nolēmusi saukt pie atbildības vadošās personas,kuras neizpilda dotās direktives ,sakarā ar grozijumiem agrarpolitikā . Baltkrievijas kompartijas okrugu prezidiji saukuši pie atbildības vairākus preses organu redaktorus par Staļina rīkojumu neievērošanu & partijas agrarpolitikas linijas kropļošanu ,atstādinādami tos no redaktoru posteņiem.

Sējas gaita pārejā Padomkrievijā. +) Tādu pašu stāvokli konstatē ari attiecīgie preses organi,aplūkojot vasaraja sējas gaitu Viskrievijas māsštabā,kā to liecina sekošie izvilkumi no raksta,kurš

+) Avots:"Svodka narkomzema SSSR No 5 o hode seva na I.V.1930"

parādijies zem virsraksta : "Liktenīgas dienas." Rakstā starp citu sacīts :

"... Individuelo saimniecību sektors š.g. pavasara sējas kampaņā vēl ieņem noteicošu lomu . Daudz vairāk par pusi no PSRS sējumu platības krīt uz viensētnieku saimniecībām. Individuelo saimniecību lielās nozīmes nepietiekošs novērtējums ("nedoocenka ") var ļoti ļauni atsaukties uz valsts saimniecību. Pagājušo pussotra mēnešu vasaraja sējas gaita liecina ,ka uz vietām nav viss kārtībā... Nekārtības galvenie iemesli ir nenormalās attiecības starp zemniekiem-viensētniekiem no vienas puses & kolhoziem no otras puses . Par to liecina zemnieku sūdzības ,kuras ikdienas simtiem ienāk attiecīgās valsts iestādēs ..."

Zemkopības komisariata biļetens No 5 par sējas gaitu 2I apgabalos & republikās ,konstatē ,ka uz š.g. I.maiju sējas plāns sasniedzis tikai 25-30 % no paredzētā plāna,kas nav liels % ,ievērojot to ,ka biļetenā ir sakopotas ziņas par visiem dienvidus apgabaliem, kur parasti maija sākumā beidzās sējas darbi .

Minētā biļetenā sniegtas ziņas ari par tā saukto " Černozemnuju oblastj " .Tur uz I.maiju apsēti 2.I77 tūkstoši ha no <u>viensētniekiem</u> & I.233 tūkstoši ha no <u>kolhoziem</u> . Tā tad ari šinī apgabalā ,kur bija paredzēta "splošnaja kolektivizacija " ,viensētnieku sējumu platība ir gandrīz divreiz lielāka par kolhozu . Vienīgi Ukrainā kolhozu sējumu platība daudz lielāka par viensētnieku . Kolhozi Uk-

882

rainā uz š.g.I.maiju apsējuši 7.I36 tūkstošus ha , viensētnieku saimniecībās turpretīm apsēti tikai 4.635 tūkst. ha .

Ļoti raksturīgi ,ka pēc minētā biļetena dāti em vairākās nacionalās (minoritatu) republikās , ka Turkestanas ,Gruzijas ,Dagestanas , Tadžikstanas kolhozi nekā nav sējuši , jo tiek uzrādīta tikai viensētnieku saimniecību sējumu platība .

Asas cīņas kompartijas rindās. +) Lauksaimniecības kolektivizacija izsaukusi asas cīņas kompartijas kompartijas iekšēnē starp tā saukti em partijas generallinijas piekritējiem ar Staļinu priekšgalā no vienas puses , & tā saukto kreiso & labo opoziciju otrā pusē . Līdz Staļina " atkāpšanas " rīkojumu š.g.marta mēnesī publicēšanas , kreisā opozicija bija manami pieaugusi & pacēlusi galvu ,pareizi aizrādīdama ,ka tā agrarpolitika ,kuru tad piekopa partija , pilnā mērā sakrita ar to politiku ,kuru savā laikā bija aizstāvējis kreisās opozicijas vadonis T r o c k i s . Sakarā ar to kreiso uzbrukumi bija vērsti kā pret Staļinu ,tā ari pret labo opoziciju ar B u c h a r i n u priekšgalā . Stāvoklis spēji grozijās pēc marta mēneša " atkāpšanās " rīkojumu publicēšanas. Partijas masas to uzņēma kā labās opozicijas uzvāru & spaidu kolektivizacijas politikas sabrukumu . Labā opozicija ar sevišķu energiju izmantoja jauno stāvokli, nesaudzīgi uzbrukdama kā Staļina ,tā ari kreisās opozicijas politikas piekritejiem, & cerēja gāst

---

+)Avots : Rajonu & apgabalu partkonferenču plenumu ziņojumi & konferenču dalībnieku nostāsti.

883

Staļinu jau tuvākā komparti jas kongresā ,kuram vajadzēja notikt apriļa mēneša otrā pusē . Staļinam tomēr izdevās panākt kompartijas kongresa atlikšanu ,sākumā uz maija mēnesi & tagad uz junija mēneša vidu . Pašreiz nav viegli nosacīt ,kurš virziens ņems virsroku ,& kā nobeigsies tās asās cīņas ,kuras pašreiz norit partijas organizacijās .

Šo aso cīņu atskaņas parādās periodiski laikrakstos ,sakarā ar ziņojumiem par kompartijas apgabalu & rajonu konferenču plēnumu sēdēm . No šiem saraustītiem & nepilniem ziņojumiem redzams,ka Staļina ,resp. partijas " generallinijas " piekritēji galveno uzbrukumu vērš pret labās opozicijas piekritejiem ,garam ejot apvainodami " kreisos " kā labās opozicijas pabalstītajus ,jo kreisie ar savām fantastiskām kreisuma frāzēm dodot " labajiem " materialus uzbrukšanai kompartijas generallinijai ,pie tās pašas reizes taisnodamies ,ka par partijas agrarpolitikas sabrukumu nevarot būt runas ,jo partija neesot atsacijusēs no lauku kolektivizacijas ,bet gan tikai centusēs izlabot pielaistās kļūdas ,ievadot kolektivizacijas kustību pareizās sliedēs. Zemnieku atplūdums no kolhoziem esot īsa pārejas parādība . Labās opozicijas uzvāra nozīmētu oktobra revolucijas sabrukumu ,jo šīs opozicijas piekritēji ,aizstāvēdami zemnieku individuelās saimniecības ,patiesībā aizstāvot lauksaimniecības attīstību kapitalizma virzienā . Ne par velti arvienu biežāki labās opozicijas rindās atskanot prasības <u>pēc demokratiskas valsts iekārtas ar preses brīvību</u> .

Tādā argumentacijas atmosferā tagad norit Viskrievijas kompartijas kongresa sasaukšanas priekšperiods -

884

rajonu & apgabalu konferencēs, par cik to var spriest no ziņojumiem ,kuri pa retam parādās atklātībā , & no sarunām ar daţiem konferenču dalībniekiem .

Raksturīga ir atzīme par prasību pēc demokratiskas valsts iekārtas .Tā ir jauna parādība , & Baltkrievijā šo prasību ved sakarā ar nacionaldemokratiskās kustības pastiprināšanos Baltkrievijas komunistu rindās .

Viens ir skaidrs ,ka priekšstāvošā kompartijas I6-tā kongresā notiks generalkauja starp līdzšinejās partijas linijas vadoţiem & labās opozicijas piekritejiem . Uz to, kā vēl nekad ,gatavojās tagadejie varas vīri ,izlietodami visus līdzekļus savu poziciju uzturēšanai . Iet taču runa pat par kongresa delegatu vēlēšanas sistemas maiņu . Ari kongresa vēlēšanās tiek piekopta daudzpakāpenīgā sistema . Novadu organizacijas ievēl delegatus uz rajonu ,rajoni uz guberņu vai okrugu & t.t., līdz pēdīgi delegati apgabalu & atsevišķu republiku masštabā ievēl tiešus delegatus uz Maskavas kongresu . Šoreiz nodomāts grozīt vēlēšanas kārtību tādā ziņā ,ka palielinās vēlētaju skaitu viena delegata ievēlēšanai visās pakāpēs. Ar to cer panākt izsijātu partijas tagadejā virziena , resp. "generallinijas " piekriteju vairākumu kongresā .

Strādnieku prasības pēc darba algas paaugstināšanas. +) Nepārtraukta dzīves dārdzības pieaugšana & produktu trūkums kooperativos radijis lielu nemieru rūţniecības strādnieku slāņos ,kuri jau kopš viena gada prasa darba algas palielināšanu . Šo aso jautājumu sīki apsprieda kompartijas centralā komiteja savā p.g. novembra

+) Avoti : "Cerabkoopu " (centralo strādnieku kooperativu) biļeteni & preses ziņoj.par realās algas paaugst. gaitu.

885

mēneša plēnuma sēdē ,pie kam nolēma pakāpeniski paaugstināt strādnieku <u>realo</u> darba algu par I2 % ,tanī pašā laikā izsakot vēlēšanos palielināt darba ražīgumu par 25 %.

<u>Realās</u> darba algas palielināšanu cerēja panākt,dodot kooperativiem rīkojumu,pazemināt pakāpeniski produktu & dzīvē pirmās vajadzības priekšmetu cenas par 3 %.No tā laika pagājuši gandrīz seši mēneši & no realās darba algas paaugstināšanas nav nekas iznācis ,bet gan otrādi :pārtikas cenas vēl cēlušās ,salīdzinot ar pagājušo gadu.

Kooperativi visu laiku centušies pierādīt ,ka viņiem nav iespējams pazemināt produktu & citu preču cenas par 3 %,jo tas ietu uz normalo kapitala pieaugšanas rēķinu & pat reducētu pamata kapitalus . Bez tam vēl izrādās ,ka kooperativi šim brīdim var apgādāt tikai 74 % no strādniekiem & viņu ģimenes locekļiem vajadzīgiem produktiem & precēm ,pārejos 26 % -jaiegūst no privattirgotajiem ,kas vēl vairāk sadārdzina dzīves eksistenci strādniekiem .

Tapēc prasība pēc darba algas paaugstināšanas atkal atskan visā asumā , & radījusi visai saspīlētu stāvokli rūpniecības uzņēmumos . Par darba ražīguma pieaugšanu par 25 % nav ko runāt ,jo spriežot pēc tautsaimniecības (V S N H) padomes priekšsēdētaja Kuibiševa ziņojumiem , darba ražīgums vislabākā gadījumā pacēlies par I0 % ,bet rūpniecības nozaru lielākā daļā pat kritis . Naudas trūkuma dēļ šo strādnieku akuto prasību izpildīt nav iespējams , & tāpēc kompartijas izpildu organi devuši kooperativiem rīkojumus , tomēr pamazināt produktu cenas par 3 % uz administrativo izdevumu & " utečkas " samazināšanās rēķina .

886

Transporta dezorganizacija. Nav uzlabojies ari katastrofiskais stāvoklis transporta nozarē ,kuru sīkāki apskatīju savā š.g. 6.marta ziņojumā No 2 . Dzelzsceļu kustības nokārtošanai & normēšanai bija uzaicināti pāris desmiti satiksmes inženieri no Jāpānes ,kuri ,acimredzot ,nav spējīgi atrisināt satiksmes haosu ,kā to liecina sekoši dāti , kurus sniedz " Ekonomičeskaja Žizņ " savā š.g. 7.maija numurā, zem virsraksta : " Proriv perevozok uglubļajetsja ". Attiecīgie organi kā visnepieciešamāko minimumu maija mēnesī visas valsts vajadzībām preču pārvadāšanai bija nosacījuši 54.200 vagonu dienā . Šīs prasības realizaciju satiksmes komisariats bija akceptējis . Bet izrādās ,ka jau pirmās maija mēneša četrās dienās iztrūkums visā valstī pārsniedz jau 90.000 vagonus . Ari tagad stāvoklis nav vēl uzlabojies , & nepiekrauto vagonu skaits preču pārvešanai sniedzās jau simts tūkstošos . Kā rezultāts, dažos apgabalos pārtraukti būvniecības darbi materialu trūkuma dēļ ,nelūkojoties uz to ,ka būvniecības sezons tikko iesācies . Starp citu Baltkrievijā pārtraukti jaunbūvju armaturas darbi .

Tāds pats kritisks stāvoklis ir SPRS upju flotilijā ,sevišķi Volgas kugniecībā .

Izlietojot gadījumu , lūdzu Jūs , augsti godātais Ministru Prezidenta & Ārlietu Ministra kungs , pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu .

H. Dumpis

Konsuls.

Légation de Lettonie
près l'U. R. S. S.
№ 157 sep.

Maskavā, 1930.gada 24.maijā. 887

Valsts Prezidenta sekretariats
saņemts 1930.g. 12.aug.
Ien. № 6924 akt. № 5

Pie akt.
12.8.

Augsti godātais Prezidenta kungs,

Pagodinos piesūtīt

šeklāt savu politisko ziņojumu No.3.

Izlietojot šo ga-

dījumu, pagodinos lūgt Jūs, augsti godātais Prezi-

denta kungs, saņemt manas patiesas un dziļas cieņas

apliecinājumus.

Sūtnis PSR Savienībā.

Aug.god.

A. K v i e s i s kungam,

Valsts Prezidentam.

888

Konfidenciali.

No.3.

PSR Savienības politiski-saimnieciskais pārskats
(no 1.aprila līdz 15.maijam 1930.).

I.

IEKŠEJA POLITIKA UN DZIVE.

1.

Sajukums pēc Marta dekretiem. Komunistu Centrālās komitejas dekrets par trūkumu novēršanu piespiestā kolektivizācijā radīja lielu sajukumu lauku dzīvē, kur komunistu varas vīru autoritāte tika satricināta un zemniekiem radās cerības izvairīties no iestāšanās kolchozos. 3.aprilī Staļins "Izvestijās" publicēja vēstuli: "Atbilde kolchoziešiem", uz ko viņu esot pamudinājuši daudzie paskaidrojumu pieprasījumi. Uzstādīti desmit jautājumu par kolchozu nodibināšanu un iekārtošanu. Atbildes varētu rezumēt sekoši. Ar piespiesto kolektivizēšanu esot izpostīti ari vidējie zemnieki un tā esot vislielākā kļūda, kura nākot par labu kulakiem; tapat nebijis jadibina tūliņ komunas, bet tikai artelļi; cīņa pret pārspīlējumiem kolektivizācijā nenozīmējot politiskā virziena maiņu un tadēļ kulaki kā šķira katrā ziņā iznīcinami; kolektīvu galvenie uzdevumi esot: laikā apsēt laukus un paplašināt sējas lauku platību.

Ir naivi domāt, ka dekreti pret piespiesto kolektivizāciju iezīmē kādu lauksaimniecības politikas virziena maiņu. Komunisma politikas virziens ir stingri un nesatricinami nosprausts un par viņa virziena maiņu nevar būt nekādas runas. Marta dekreti straujajā kolektivizācijas tempā ienesa sajukumu, bet lauksaimniecības kolektivizēšana un laucinieku proletarizēšana ir komunisma politikas nesatricinams pamatprincips. Var būt, ka dekretus pret piespiestu lauksaimniecības kolektivizēšanu starp citu izsauca nemiers, ko radīja sarkanajā armijā vidējo zemnieku izputināšana, kā par to raksta militārā "Krasnaja Gazēta". Pēc PSR Savienības pamatlikumiem militārais dienests gan ir katra pilsoņa pienākums, bet "goda tiesība aizsargāt revoluciju ar ieročiem rokās pieder tikai darba tautai"; citu elementu (ne trudovije)

889

pienākums izpildīt citas karaklausības nastas (Konstitucijas 1o.pants). Tā tad, sarkanās armijas komandējošā vai izpildošā sastāvā vēl ir daži tādu elementu piederīgie, kurus skar "kulaku", jeb vismaz vidējo zemnieku izpostīšana un tadēļ bija japārtrauc piespiestā un sasteigtā kolektivizēšana.

2.

Staļins vai Vorošilovs? Tādu jautājumu tagad bieži vien uzstāda prese ārpus PSR Savienības robežām. Man liekas, ka tikai Krievijas apstākļu nepazinēji šim jautājumam var piešķirt tik lielu nozīmi. Kremļa diktatoru savstarpējās cīņas un intrigas ārpusē stāvošiem grūti izzinamas, jo nekur tik stingri neglabā valsts noslēpumus, ka komunisma valstībā. Bet komunisma valdības vara tagad vairs nepastāv tik daudz viņu vadošās personās, kā partijas programā un valsti valdošā aparatā, kur darbojas tikai norūdīti komunisti. Pat visvienkāršākam strādniekam ir tiesības celt iebildumus un protestus, ja viņš kādas organizācijas vai oficiālās personas darbībā novēro pilsoniskas, nekomunistiskas tieksmes, vai parādības. Jaatzīst, ka šo tiesību bez kautrēšanās izmanto visvienkāršakie komunististrādnieki, ja viņi nomana pat lielo vīru darbībā parādības, kuras nenāk par labu komunisma veicināšanai. Var sacīt, ka visas komunistu izcilās personas dzīvo un darbojas zem citu komunistu kontroles. Labi saprotams, ka tāda brīvība pastāv tikai komunisma, bet ne kādu citu ideju vai principu interesēs.

Komunisma idejas nesējs un realizētājs - fabriku strādnieks - ir modernās PSR Savienības aristokratija. Strādnieki atrodas priviligetā stāvoklī tiesiski un faktiski. Kā "vidviženci" viņi var ieņemt visaugstāko stāvokli fabrikā, un valsts administratīvā aparatā, var apmeklēt katru mācības iestādi, vai kursus, ja tik uz to nesas prāts un ja tam ir pietiekošas spējas; strādnieks kooperatīvos dabon divreiz lielāku produktu raciju, nekā kalpotāji, ierēdņi vai citas šķiras; strādnieki kontrolē inženierus un citus specialistus darbos, par kuriem viņiem pašiem dažreiz nav nekādas jēgas. Viss tas lieliski pacēlis strādnieku pašapziņu un tie ir modrīgi par to, lai uzturētu šo savu priviligēto stāvokli. Plānais maizes rieciens un tie neskaitamie trūkumi, kuri PSR Savienībā nospiež pat pri-

890

viligēto strādnieku šķiru, spiež ari strādniekus raudzīties kritiski uz komunisma spožajiem "sasniegumiem", bet daudz strādniku, un sevišķi jaunātne, ar aizrautību strādā pie socialisma planu realizēšanas. Labi krievu rūpniecības strādnieku gara stāvokļa pazinēji apgalvo, ka fabriku strādnieki savu komunistisko valdību aizstāvēšot ieročiem rokā uz dzīvību un nāvi. No svara vēl ir tas apstāklis, ka PSR Savienībā tagad saimnieciski visi ir nivelēti, tas ir padarīti vienlīdzīgi nabadzīgi. Nav vairs tādu, kas varētu labāki dzīvot, gērbties un ēst, nekā lielā proletariata masa un tas visai strādnieku masai dod lielu apmierinājumu. "Na miru i smertj krasna" lieliski raksturo šo krievu tautai iedzimušo tieksmi pēc vienlīdzības.

Ari par sarkanās armijas uzticību tagadējam režimam nav šaubu. Kā jau zinams, tad iesākumā sarkanās armijas augstākos posteņus ieņēma cara laika generāļi, kuru darbību uzraudzīja un kontrolēja komunistu valdības komisari. Tagad neatlaidīgi tiek sagatavoti jauni virsnieku kadri no proletariskiem elementiem, kuriem vairs nav vajadzīgs piekomandēt komisarus. Tā tad armija jau tagad ir proletariata šķiras armija, kura jau pēc savas personu izlases kalpo komunismam. Bet padvaldības likumi piešķir vēl savai sarkanai armijai un viņas piederīgiem gimemes locekļiem daudz privilegiju, kādu nav nevienas citas valsts armijai. Tā sarkanās armijas un, sevišķi GPU armijas, kareivju un viņu piederīgie dabon priekšrocības un tiesības lauksaimniecībā, sociālā apgādībā, pie nodokļu sadalīšanas, pie dzīvokļu izvēles un ierādīšanas pie iestāšanās skolās, pie naudas pabalstu izdabūšanas, aizņēmumos u.t.t..

Skaidri norpotams, ka padvaldība še rīkojušēs ar nolūku ne tikai idejiski-tiesiski, bet ari materiali-saimnieciski cieši jo cieši saistīt sarkano armiju ar tagadējo komunisma režimu. Vai pilsonisko valstu armijas kara gadījumā vienmēr būšot uzticamas savai valdībai, par to varot šaubīties, bet esot pilnīgi droši, ka komunistu armija savai valdībai būšot uzticama, kā man kāds apstākļu pazinējs apgalvoja. Lai stimulētu tiklab strādniekus, tā ari kareivjus pienākumu izpildīšanā, tad komunisti ķērušies ari pie īsti pilsoniskiem līdzekļiem. 3o.aprilī publicēti noteikumi par "Ļeņina ordeņa" un "Sarkanās Zvaigznes ordeņa" piešķiršanu, kā ari šo ordeņu statuti. Tagad PSR Savienībā pastāv jau šādi ordeņi:

891

1) Sarkanā Karoga ordens,
2) Darba Sarkanais Karogs,
3) Ļeņina Ordens un
4) Sarkanās Zvaigznes Ordens.

Ordeņus piešķir par nopelniem socialisma izbūvē un kara laukā. Dažu ordeņu kavalieri bauda seviškas priekšrocības.

3.

Ķiniešu gūstekņu apagitēšana. Kā zināms, tad Sarkanā armija pagājušā gada beigās Mandžurijā saņēma gūstā dažus desmittūkstošus ķiniešu kareivju. Krievi ķiniešus-gūstekņus sadalījuši mazākos pulciņos un izsūtījuši pa dažādām Siberijas pilsētām, kur tie labi novietoti, paēdināti, apkopti. Ari "garīgi" ķinieši apkopti labi: padomju valdība viņiem sarīkojusi priekšlasījumus un sarunas par komunismu un komunistiskās iekārtas labumiem, kurus tagad laime izbaudīt pat gūstekņiem - nesenajiem ienaidniekiem. Īsā laikā ķinieši-gūstekņi tik labi apstrādāti, ka viņi palikuši par sirdīgiem komunistiem, kuri, atgriezušies savā tēvijā, centīgi sludinot komunisma idejas. Ar savu veiklo politiku krievi nesenos ienaidniekus padarījuši par saviem sabiedrotiem, kuri turpina Ķinā Kominterna darbu... Labi saprotams, ka šādi komunisti rīkosies katrā karā ar kara gūstekņiem...

4.

Inteligences stāvoklis. Līdz 1926.gadam un tā sauktam "Šachtas" procesam inteligentu - inženieru un dažādu citu specialistu stāvoklis ir bijis diezgan labs. Viņi cienīti un tie saņēmuši diezgan labas algas. Šachtas procesā nācis gaismā, ka daži specialisti izmantojuši savas zināšanas, lai kaitētu valsts sekmīgai saimnieciskai attīstībai. Kaitētāju darbība bijusi ļoti dažāda: izgatavojuši nederīgus plānus, uzstādījuši nepareizus aprēķinus, izveduši nevajadzīgus darbus, sadārdzinājuši pašizmaksu u.t.t. Pierādīts, ka dažos gadījumos kaitētāji-specialisti saņēmuši naudu no senajiem naftas avotu, raktuvju, dzelzsceļa liniju u.c. īpašniekiem, kuri tomēr cer, ka lielinieku režims savā laikā sabruks.

No tā laika izturēšanās pret specialistiem lieliski grozījusēs: viņiem vairs neuzticoties, viņus vienmēr uzrauga, viņu darbu bieži vien

892

kontrolē un pārbauda; vismazākā neuzmanība vai kļūda darbā var maksāt vietu, darbu un pat dzīvību. Kontrolējot ne tikai strādnieki, bet ari tā sauktie "pionieri", tas ir komsomoliskie pusaudži, kuri sirmajam specialistam pieprasot paskaidrojumus par to, ko viņi darot un kadēļ viņi darot taisni to un ne citu ko; kapēc rezultāts bijis taisni tāds un ne citāds u.t.t. Par direktoriem, fabrikas un iestādes vadītājiem iecelot strādniekus-komunistus, ja tik pats darba raksturs un iekārta pielaiž, ka šo vietu var ieņemt cilvēks bez specialas izglītības. Inteligentus-specialistus nobīdot zemākās vietās, kur tiem mazākas algas un daudz sliktāks stāvoklis. Tagad valdība vecos specialistus no centra pamazam izsūtot uz provinci, bet viņu vietā iecelot jaunus spēkus - komunistus. Te atkārtojas tas pats process, kas sarkanā armijā, kur veco komandējošo sastāvu atvietoja ar komunistiem.

Darbs esot nospiedoši grūts un katrs inženiers strādājot 4 vai 5 reizes vairāk nekā cara laikā. Nepietiekot ar 7 - 8 stundām tiešā darba. Vakaros jastrādā un jauzstājas profesionalās organizācijās ar strādniekiem un bez tam vēl japiedalas pašu specialistu apspriedēs. Strādājot dienu no dienas no plkst.7 rītā līdz 11 vakarā.

Algas speciem dažadas - 2oo - 5oo rbl. mēnesī. Bet tas tikai uz papīra. Nāk dažādi iekšējie aizņēmumi, uz kuriem katrā ziņā japarakstās ari specialistiem - inženieriem, kuri valsts dienestā. Jau pie algas izmaksas uz šī aizņēmuma rēķina daļa no algas tiek ieturēta un tā ap 2o -25% paliekot valsts rokās. Bet ar to nepietiekot - ari skolēniem japarakstās uz aizņēmumiem un inteligentu-specialistu bērni nedrīkst palikt citiem pakaļā, jo citādi to vārdus uzstādīs uz "melnās tafeles". Tā tad atkal jadod. Vēl vairāk. Notiekot ari, ka kāds "specs" ziedojis savas zelta lietas par labu rūpniecības vai citam fondam, vai kā vienas fabrikas nodaļas strādnieki sazīmējuši kādu sumu iekšējam aizņēmumam un nu izsauc uz sacensību otras fabrikas strādniekus. Neko darīt, atkal jaziedo.

Šī"labprātīgā" parakstīšanās un ziedojumi esot tik parasta lieta, ka par to vairs neviens nebrīnoties, neuztraucoties un nekurnot: tas piederot pie dzīves iekšējās kārtības.

Kooperativos biedru naudas ari esot noliktas ačgārnā attiecībā ar kārtējo algu: jo vairāk pelnot, jo lielāka iemaksa, lai gan kalpotājs

893

dabon uz pusi mazāku porciju, nekā strādnieks. Pēdējā laikā dažās vietās kooperatīvu biedru naudas paceltas līdz mēneša algas normai, lai gan produktos izsniedzot tikai pārtikas preces par vienu desmito daļu no tā, ko iemaksā biedru naudā. Ari te tiekot pielietots ačgārnais izlīdzināšanas princips: kas mazāk iemaksā, tas vairāk dabon un otrādi.

Tagad daudz kooperatīvos par mēnesi uz ēdēja izsniedzot tikai pa 7 kilogrami miltu, ap kilogramu cukura un uz katras kooperatīva biedra kartiņas 3 metri tekstiliju. Ļoti sāpīgi sajūtams tauku vielu trūkums. Dažos klubos pasniegtie ēdieni dažreiz esot diezgan labi sagatavoti, bet ari viņos neesot tauku vielu, kadēļ ēdējs nejūtoties paēdis. Savādi esot tas, ka par zeltu, resp. zelta naudu, varot dabūt visu, cik gribas, bet par papīra naudu ne. Dīvaini vēl tas, ka iestādes nepieņemot iekšējā aizņēmuma zīmes nodevu samaksai. Naudu pret aizņēmuma zīmēm atmaksājot tikai retos gadījumos vistrūcīgākajiem.

Atvilkumi no strādnieku algām aizņēmumiem, profesionalām arodbiedrībām un citiem nolūkiem par labu, tagad tiek aprobežoti ar 17 - 18% no algas, kamēr agrāk atvilkumi sniegušies līdz 40%. Speciem algu atvilkumiem tādi aprobežojumi neesot paredzēti. Komunistu alga mēnesī provincē esot ne augstāka par 275 rbl.

Komunistu režims ir noteikti naidīgs inteligentam un tas nīd katru, kas paceļas garīgi pār pelēko masu. Inteligence redz, ka viņas intelekta parākums tiek uzskatīts kā nederīga, pat kaitīga īpatnība, kā inteligences sabiedriskā loma ir izspēlēta un ka galveno vietu darbā un dzīvē ieņem garīgi aprobežotais komunistu partijas vīrs. Pagājušā ziemā Maskavā notika lielas masu sapulces, kurās komunistu biedri "pierādīja", kā pat eksaktās un tīrās zinātnes kalpi nevarot būt bezpartējiski un ka viņu vienīgais glābiņš esot komunistu partija. Drīz ari avizēs sekoja grupām iesniegumi, kuros dažādo augstāko mācības iestāžu profesori paziņoja par viņu iestāšanos komunistu partijā.

Labi saprotams, ka šādā atmosferā vājāki raksturi cenšas pielīst komunistu varas vīriem ar glaimiem un biedru apmelošanu.

Inteligences moraliskais stāvoklis esot neapskaužams. Par brīvību, patstāvību, pašcienību, pašapziņu un personību un citām augstām lietām nevarot būt ne runas. Valdošā augstākā komunisma ideja nepazīst nekāda

žēluma - viņas labā jaupurē viss. Japacieš, japanes viss, jo zaudēt vietu nozīmē doties bada nāvē: valsts ir vienīgais uzņēmējs. Komunistiskā valsts ir Molochs, kurš aprijis ne tikai materialās, bet ari garīgās vērtības - brīvību un personību. Sakot, ka socialismu gan varbūt varot realizēt, bet dzīvot socialisma valstī esot neiespējami. Neatliek cits, ka tikai strādāt un atkal strādāt un neko nedomāt. Šādā šausmīgā stāvoklī atrodas starp citu ari daudzi latviešu inteligenti - akademiķi un inženieri, kuri nav komunisti, bet palikuši Padomju Savienībā. Dzīves apstākļi ar 1922.gadu sākuši uzlaboties un radūšās cerības uz labākiem laikiem; daži palikuši PSR Savienībā gan ari tadēļ, ka tie Latvijas liktenim neuzticējās.

5.

1.maiju Maskavā nosvētīja parastā kārtībā ar vispārēju karaspēka parādi uz Sarkanā laukuma un sekojošu proletariata organizāciju gājienu. Kā kas sevišks atzīmējams jaunkareivju uzticības zvērasts komunistiskai padomju valdībai. Karaspēks bija gluži labi apgērbts, pat labāki nekā cara laikā. Paradē piedalijās ari starp citu sieviešu pulki ar šautenēm. Uzkrīt tas, ka kareivji neliekas būt tik lieli augumā, skaisti un spēcīgi noauguši, ka agrākos laikos. Vai tas būtu tadēļ, ka kulaku un pilsoņu dēliem vairs nav tas gods dienēt karaspēkā ar ieročiem rokās?

Vakarā visi teatri un kino bija pārpildīti ar masām, kuru rīcībā ir visas mākslas iestādes un izpriecas lokali. Otrā dienā noturēja dažādus "guļanje" un sporta sacīkstes pilsētā un ārpus pilsētas.

Komunisti sagaidīja, kā 1.maijā visos kulturas pasaules centros notiks lieliskas proletariata demonstracijas un asiņainas sadursmes ar kārtības uzturētājiem. Šogad gaidas nesa vilšanos un Maskavas komunistu prese pēc lielās vilšanās runāja diezgan atturīgu valodu.

6.

Azerbeidžanas republikā izcēlušies nemieri un asiņainas sadursmes starp tautu un sarkano armiju lauksaimniecības kolektivizēšanas dēļ. Šādas ziņas vēstīja jau dažas dienas atpakaļ ārzemju presē un tagad viņas apliecina personas, kas redzējušas notikumu gaitu.

895

7.

Turksiba atklāšana. 25. aprilī atklāja vilcienu kustību uz jaunbūvētā Sibirijas-Turkestanas dzelzsceļa, kurš sākas no Semipalatinskas, stiepjas starp Balebasa ezeru un Ķinas robežu uz Alma-Ata (Vernij) un Taškentu ap 1450 kilometru garumā. Dzelzsceļa saimnieciskais uzdevums - saistīt Centrālās Azijas padomju republikas, kur iespējama kokvilnas kultivēšana, ar Siberijas labības un koku bagātajiem apgabaliem.

Jau tagad Turkestanā vietām kultivē kokvilnas krūmu, bet diezgan lielā mērā audzinot ari rīsu, kviešus un citu labību. Tagad PSR Savienība vēl lielā mērā iepērk kokvilnu arzemēs un par to jaizdod valuta, kuras viņiem vienmēr trūkst. Rietuma Siberijā turpretim ir labības, seviški kviešu, pārpilnība, bet kokvilnas tur kultivēt nevar. Tā radusēs doma - izdarīt plašus apūdeņošanas darbus Turkestanā, nodibināt sovchozus un kolchozus kokvilnas kulturai, ierobežojot attiecīgi labības kulturas un tādā kārtā sagādājot tekstiliju rūpniecībai izejvielas. No Siberijas turpretim Turkestanai piegādātu labību, seviški kviešus un ari kokus. Ari politiski PSR Savienība ar šā dzelzsceļa izbūvi iegūs daudz lielāku iespaidu uz tuvējo Ķimu un Centrālās Azijas valstim.

Kāds vācu žurnalists, kas piedalījies Turksiba dzelzsceļa apskatē un atklāšanā, stāstīja diezgan interesantas lietas. Klimats Turkestanā esot ļoti karsts un zeme ļoti auglīga, bet ciešot no briesmīga sausuma. Agrāk Turkestanā bijusi augsta kultura, bet vecā apūdeņošanas ierīce sagruvusi. Tagad krievi Turkestanā izdarot diezgan plašus kanalizācijas darbus. Amu-Darjas, Sir-Darjas un citu upju ūdeņi pa kanaliem un slūžām tiekot uztverti un novadīti piegāzēm un līdzenumiem, kur tagad kultivējot kokvilnas krūmu. Jaunie kultivētāji esot gandrīz tikai krievi, kuri organizējot sovchozus un kolchozus. Rīsu un citu labību apsējamo lauku platība tiekot lielā mērā samazināta. Krieviem tas esot ļoti viegli izdarams, jo viņi savās rokās turot slūžu un kanalu zistemu un izdalot ūdeņa strautiņus pēc savas patikšanas. Vēl svarīgāki esot tas, kā tādā ceļā Turkestanā tiek saistīta ciešāki pie PSR Savienības, jo savu kokvilnu Turkestana var pārdot tikai krieviem, un ari savu labību var dabūt tikai no krieviem. Rodas pilnīga saimnieciska atkarība, kurai sekos ari politiskā ciešāka atkarība.

Es ieprasījos, vai tāda politika nemodinās vietējos iedzīvotājos neuzticību un naidu pret krieviem. Turkestanieši un krievi dzīvojot nošķirti: katrā lielā pilsētā esot sava eiropiešu un sava turieniešu pilsētas daļa. Žurnalists domāja, ka pagaidam liela naida pret krieviem neesot, bet ar laiku attiecības varot saasināties. Tomēr bez afgaņu vai persu palīdzības turkestānieši krieviem nopietnas pretestības izrādīt nevarot.

Esot intresanti novērot, kādu lielu iespaidu ari uz musulmaņiem atstājusi komunistu antireligiskā propaganda. Daudz lielas mošejas esot pārvērstas klubos, dažas esot nolaistas; tagad ari nemusulmaņiem, pat sievietēm, atļauts apmeklēt un apskatīt mošejas, pie kam pat nav janoauj kājas. Izklausoties gluži neticami, ka ari musulmaņos novērojama tāda liela remdenība, pat vienaldzība religijas lietās.

8.

Komunistu partijas XVI.kongresam vajadzēja notikt jau 15.maijā, bet viņu noturēs tikai 15.junijā. Dienas kārtībā sekoši punkti:

1) Centralkomitejas referati par politisko un organizatoriskiem jautājumiem;
2) Centralās revizijas komisijas un Kominterna delegacijas referati;
3) Referati par piecgadu plānu rūpniecībā, kolektivizēšanas kustību un arodbiedrību uzdevumiem;
4) Locekļu vēlēšanas partijas centrālām iestādēm.

Uz looo partijas locekļiem jaizvēl viens delegats un uz ik 2ooo - viens kandidāts ar padomdevēja tiesībām. Tagad jau notiek vēlēšanas apgabalu padomēs un līdz 16.kongresa sanākšanai vismaz pusei no partijas biedriem jabūt no strādniekiem.

Tagad jau presē parādījušies daži attiecīgi referati ar tēzēm, kuras tiek pārspriestas presē.

II.

SAIMNIECISKA DZIVE.

1.

Sējas propaganda. Pavasarī padomju valdības un preses uzmanība galvenā kārtā tiek piegriezta sējas propagandai. Ar šo pavasari daudz lauksaimnieki uzsāk savu dzīvi un darbu kolchozos, tas ir, pavisam jaunos apstākļos un šis apstāklis var nelabvēlīgi iespaidot visu lauksaimniecību. Tagad vēl

nav iespējams spriest, vai šo pavasari lauki apstrādāti un apsēti pietiekošā daudzumā. Pēc R.S.F.S.R. lauksaimniecības komisariata Lisicina datiem uz lo.maiju pavasara sējas stāvoklis bijis šāds (bez Ukrainas, Baltkrievijas un Azerbeidžanas).

Pavisam uz lo.maiju apsēts 37,8% no ta daudzjma, kādu lauksaimniecības komisariats uzdevis izpildīt uz vietas. Ja nu atrēķina ziemeļa apgabalu un Siberiju, kas tikai nupat iesāk sēju, tad būs izpildīts ap 41% no plana. Kolchozi strādājot sekmīgāki nekā individuelās saimniecības. No otras puses daudz Krievijas rajonos darba veiksmes un plašuma ziņā individuālās saimniecības palieko t pakaļā.

Technisko stādu kultura paliekot pakaļā graudu labības kulturai. Bažas radīšot plana neizpildīšana linu, saules puķu un sakņu iestrādāšanā. Lauksaimniecības mašinu esot šogad vairāk nekā pērn, bet vēl pavisam nepietiekoši un pie tam mašinas daudzreiz nederīgas. Tā Putilova fabrika aizsūtījusi uz Kirgiziju partiju mašinu, kuras tur nav bijušas lietojamas. Liels daudzums no mašinām, kuras izgatavojusi "Krasnaja Zvezda" un Petrovska fabrika esot ļoti zemas kvalitātes. Ari kurināmā materiala dažā vietā trūkstot. Visi šie trūkumi lielā mērā nokavējot sēšanas darbus.

Ļoti vāji ejot ar kontraktaciju - seviški liniem un tabāku. Uz. l.maiju bijis nolīgts tikai par 68% no plana. Vēl sliktāki ar machorkas kontraktaciju.

Ari ar <u>sakņu</u> kontraktaciju kooperatīvu vajadzībām ejot vāji, jo sovchozu centrs nolīdzis tikai 25%. Dažās vietās novērojams, ka kolchozi noslēdzoties sevī un nepieņemot vidējos un nabadzīgos zemniekus. Cīņa pret labības kaitekļiem tiekot vesta ļoti vāji un tas varot izsaukt bēdīgas sekas.

Ziemas un vasaras labības stāvoklis uz lo.maiju bijis vidējs un dažos apgabalos augstāks par vidējo.

Valdība visādiem līdzekļiem - ar nodokļu samazināšanu un atlaišanu, avansu izsniegšanu un aizdevumiem cenšas pamudināt kolchozus, lai tie jo vairāk paplašinātu savus laukus un lai jo vairāk iesētu graudu labības un techniskās kulturas augus. Lai saistītu personīgo (!) interesi ar sabiedriskām interesēm, tad zemkopības komisars uzstādījis normas. Labības vākšanas organi varot dabūt no graudu saimniecības kolchoziem 1/5 - 1/4 daļu no visas labības, bet kolchoziem, kuri nav graudu saimniecības - tikai 1/8

898

daļu no ražas; pārējais paliekot pašu kolchozu rīcībā.

Atlīdzinājums par darbu atkarīgs no ražas un citiem kolchoza ienākumiem. Kategoriski aizliegts algu izmaksāt tikai naudā.

Individualsaimnieka - videnieka un kulaka ticība, ka viņš pats saņems sava darba augļus tagad galīgi satricināta. Jau labības nodevas pēdējos gados zemniekus smagi nospiedušas, bet pēdējā laikā sekoja kulaku kā šķiras iznīcināšana, kura atklāja pat tuvredzīgākam padvaldības nodomus. Ja ievēro, ka apmēram tikai 4o% zemnieku apvienojušies kolchozos, tad individualsaimnieciskais sektors lauksaimniecībā vēl spēlē ļoti svarīgu lomu. Grūti ticams, ka šogad PSR Savienībā pārtikas līdzekļu porcijas varēs tikt palielinātas. Pēc valsts plana komisijas ziņām laikā no 1.oktobra 1929.g. līdz š.g. februarim sabiedriskotā sīktirdzniecības sektorā dzīves indekss pacēlies par 2,1%.

2.

Rūpniecība. Tagad presē parādījušies pārskati par rūpniecības sasniegumiem pagājušā budžeta gadā pirmajā pusē. Savā 23. aprīļa ziņojumā es jau atzīmēju dažus sasniegumus un tagad atliek viņus papildināt.

Elektriskā spēka staciju spēja budžeta gada sākumā bijusi 71o.ooo klvatu, un pusgadā spēja pieaugusi par 237.5oo klv. Katra strādnieka rīcībā esošais energijas spēks pieaudzis par 15%.

Mechanizēti iegūto ogļu kvantuma procents pieaudzis no 3o,7 uz 38%.

Urbēju mašinu skaits kalnrūpniecībā pieaudzis 4 mēnešos par 19%, salīdzinot ar to pašu laiku pagājušā gadā.

Koksa krāsņu skaits pieaudzis (par 5 mēnešiem) par 19,5%, domeņu krāsnes (6 mēn.) par 18,1%, Martena par 9.4%. Koksa ražība par krāsni pieaugusi par 9.2%, čuguna liešana uz apgriezienu (oborot) par 9,9% un tērauda (uz 1.martu) par 8,8%.

Pusgadā traktoru skaits pieaudzis par 46.ooo un tagad lauksaimniecībā darbojoties pavisam (lo zirgu spēka) 92.5oo traktoru.

Atklātas no jauna 462 mašinu-traktoru stacijas.

Rūpniecības produkcija pieaugusi par 29,4%, bet vajadzējis pieaugt par 32,1%. Lai izpildītu gada uzdevumu, tad tekošā pusgadā jaražojot par lo% vairāk, nekā pirmajā pusgadā. Visādā ziņā japaaugstina ražīgums, lai ražotu vairāk ogļu. Ari lauksaimniecības mašinu izgatavošana japastei-

899

dzinot. Pašizmaksa pirmajā pusgadā pēc Augstākās Tautas Saimniecības Padomes datiem pamazinājusēs par 5.8%, pēc Valstsplana par 5,5%; smagā rūpniecībā par 6,4%, bet vieglajā par 5,3%. Pašizmaksu neizdodoties pamazināt tadēļ,ka iztērējot iškērdīgi izejvielas. Koksa patēriņš metalurgijā bijis 1oo-12o.ooo tonnas.

Attiecība starp darba ražīgumu un darba algu šogad esot mazāka nekā pērn.

Ļaunu iespaidu uz darbu atstājot strādnieku klejošana no vienas no vienas fabrikas uz otru.

Kapitālās būvniecības plans pagājušā gada pirmā pusgadā izpildīts par 32,8%, bet šogad tikai par 26,7%. Esot stipri sajūtams būvmaterialu un būvstrādnieku trūkums.

Realo darba algu vajadzējis pabielināt par 12%, bet tas nav sasniegts. Pēc oficiālām ziņām darba alga pieaugusi par 7 - 8% un gandrīz par tikpat cēlies ari dzīves indekss. Tomēr strādnieku stāvoklis esot uzlabojies caur to, kā bezdarbnieku skaits pamazinājies par 12,9% un tadēļ realais dzīves līmens esot pacēlies par 4 - 5 %.

Nenoliedzams, ka tagad Krievijā tiek daudz strādāts rūpniecības pacelšanai. Uralu apgabalu vairs nevarot pazīt - kas viņu redzējis gadus 5 atpakaļ. Tur uzcelts daudz jaunu rūpniecības uzņēmumu un tā izcēlušās gluži jaunas pilsētas. Lieliski esot uzplaukusi Sverdlovska (Jekaterinburga) un Novo-Sibirska. Par saimnieciskās dzīves attīstību liecina ari tas, ka daži Sibirijas dzelzsceļi, kuri cara laikā strādājuši ar deficitu, tagad atmetot peļņu. Valsts ceļot jaunas fabrikas, diezgan daudz ražojot, būvējot dzelzsceļus, topot bagātāka, bet pilsoņi vienmēr paliekot nabadzīgāki. Šādas ziņas esmu guvis no drošiem avotiem.

Arzemnieki gan iebilst, ka krievi daudzreiz savus panākumus pārspīlējot. Tā Vakara-Eiropā fabrikas drīkstot producēt tikai pāra procentes brāķa, bet krievu fabrīkās brāķa daudzums sniedzoties dažreiz līdz 5o%. Tā tad panākumi īstenībā esot diezgan bēdīgi.

Bet mēs nedrīkstam aizmirst, kā PSR Savienībā ir stingra diktatura, kuras rīcībā ir neaptverami izejvielu krājumi un vispieticīgākais neizsmeļamais cilvēku materials; kā komunisma valstībā strādniekiem maksā zemas algas, daudzreiz izlieto piespiestu (vērgu) darbu, izmanto dabas bagātības, par kurām nekā nemaksā.

Apskatīdama "Padomju mīklas" Berliner Tageblatt š.g.15.maija

900

numurā rakstu nobeidz šādi:

"Tiesa, ka ziņas, kas nāk no Sarkanās Krievijas, reti kad nes prieku vai apbrīnu, bet būtu kļūmīgi neatzīt pilnā apmērā Krievijā notiekošā lieliskā eksperimenta nozīmi un svaru. Nav no svara tikai tas, vai Krievijai izdodas visus savus planus visās nozarēs simtsprocentīgi izpildīt, bet gan, vai viņai reiz ieņemtā virzienā ir sekmes. Būtu pārdroši, ja no mazākām sekmēm, piem.ogļu, koka materialu, kokvilnas un lauksaimniecības produktu ražošanā,, mēs taisītu slēdziemu, ka visai zistēmai katrā ziņā jasabrūk. Mēs nevaram neatzīt, ka visās saimnieciskās dzīves nozarēs ar ārzemju palīdzību rodas milzīgas jaunas ražošanas iestādes; ka ar neticamu energiju, nesaudzīgi visus spēkus izmantojot tiek strādāts pie piecgadu plana realizēšanas. Jautājums par rentabilitāti, spaidiem un pēc mūsu ieskatiem, iedzīvotājiem nepanesamie upuri, nedrīkst tikt nostādīti pirmā vietā. Lai gan katrs jautājums techniskā, saimnieciskā un sevišķi financielā ziņā pie sekmju apspriešanas izliekas, kā mīkla, un neviens nevar novērtēt sagaidamā sekmju koeficienta, tad tomēr mums jasargas, visu noliegt, lai mēs paši kādu dienu netiktu nostādīti kādas mīklas priekšā".

3.

Jaunas muitas likmes iespiestas š.g.3o.janvara "Sobranije zakonov i rasporjaženij"No.4. Dažas likmes ir paaugstinātas vairakreizes un sasniedz nedzirdētus apmērus. Tā par dažādām garšas vielām - vaniļu, piparriem u.t.t. ievedmuita iztaisa 8oo% no preču vērtības, par kafiju 5oo%, par ziepēm 25o rbl.par kilogramu, par rakstammašinām 2oo% no vērtības. Tanī pašā laikā krievu ziepes Berlinē pārdodot par 5o pfeniņiem gabalā. Pašā PSR Savienībā ir ārkārtīgs ziepju, cukura un tekstiliju trūkums.

Uz dažām rūpniecības izejvielām, piem. galalita, Steinnüsse, celluloida muita pacelta 2o - 6o reizes, un koncesionari, kuri šās izejvielas apstrādāja, nonākuši pavisam neiespējamā stāvoklī.

4.

Socialistiskais sektors tiek nerimstoši paplašināts un aptver vēl atlikušo privatīpašumus. Notiek visā Padomju Savienībā "aiz taisnības iemesliem" namu atsavināšana, resp.municipalizēšana pilsētās. Pēdējā laikā tiekot municipalizētas ari vasarnicas, kuras līdz šim bija

901

atstātas viņu īpašniekiem.

III.

ATTIECIBAS AR CITAM VALSTIM.

1. Ar Latviju. Padomju valdība un prese ar lielu uzmanību seko Latvijas presei, atzīmē un komentē katru ziņu, kura attiecas uz Latvijas attiecībām ar PSR Savienību un citām Baltijas valstim, sevišķi Poliju. Tā Izvestijas š.g. 3.aprila numurā zem virsraksta: "Lielvalstis neatlaidīgi gatavojas uz karu. Polija - pulvera muca Austrum-Eiropā" diezgan sīki atstāsta Saeimas ārlietu komisijas priekšsēdētāja F.Cielena kga to runas daļu, kura attiecas uz politisko stāvokli Austrum-Eiropā. Kā vienmēr, tā ari šoreiz, Izvestija ziņojumam piespraužot tikpat garu paskaidrojumu. Cielēna runai esot piešķirama liela nozīme ne tikai no Baltijas politikas viedokļa. Nedrošo starptautisko stāvokli jau raksturojot tas fakts, ka socialdemokrats esot spiests uzstāties atklāti ar biedinājumu no jauna pasaules kara. Cielens ar lielu noteiktību tēlojot stāvokli Austrum-Eiropā. "Mēs še saprotam to faktu, ka Austrum-Eiropas mazās valstis viegli vien var tapt par politikas ieroci Eiropas imperialistisko valstu rokās. Bez šaubām, Latvijas, ka ari viņas kaimiņu Igaunijas un Lietavas neatkarība var tikt uzturēta tikai tādā gadījumā, ja šās valstis atteikšoties no Anglijas, Francijas vai Polijas imperialistisko planu izpildītāju lomas un pratīšot norobežoties no šo valstu imperialistiskās politikas."Pats par sevi saprotams, Padomju Savienības politika, pilnā saskaņā ar padomju valsts pamatprincipiem, pilnīgi vērsta uz Baltijas zemju neatkarības uzturēšanu un nostiprināšanu".

Cielēns gluži pareizi aizrādot uz fašistiskās Polijas lielvalstiskiem imperialistiskiem planiem un Latvijas valstsvīriem esot nopietni japadomājot par Polijas draudošā militarisma attīstību ...

"Izvestijas" 6.aprila numurā atstāsta Cielēna runas daļu,kura par Latvijas valdības uzdevumu uzskata - iespaidot ari Igaunijas ārējo politiku, kura tiecas uz Poliju, kā ari saprasties ar Lietuvu, kuras neatkarība nepieciešama ari Latvijai.

Ari šim rakstam "Izvestijas" politiķi piespraužot savu komentaru: Baltijas valstu solidaritāte ārējā politikā tiekot izmantota nelietīgi tādā veidā, ka ja, piem. Igaunija tiecoties uz Poliju, tad iznākot, itkā ari citām valstīm jaseko Igaunijas piemēram. Baltijas valstīm jabūt solidārām tikai sa-

902

vas neitralitātes un patstāvības uzturēšanai.

Kā uz apsūtījumu drīz pēc tam parādījās gen.Radziņa pazīstamā saruna "Pēdējā Brīdī", kur izteic domas, ka PSR Savienības-Polijas karā Latvijai katrā ziņā japiebiedrojas Polijai, jo Latvijas stāvoklis Polijas uzvaras gadījumā būtot neapskaužams, ja Latvija nebūt palīdzējusi Polijai.

Šo Radziņa sarunu atreferēja vai visa krievu prese - tiklab provinces kā Maskavas,un "Izvestija" 8.maija numurā parādījās ievadraksts - "Bīstama spēle". Šinī rakstā vēl lieku reizi apvaino Latvijas militaristus, ka tiem esot cieši sakari, pat līgums,ar Polijas militaristiem un ka daži no viņiem stāvot Polijas algā. Daudzi no latvju generaļiem kalpojuši monarķistu baltgvardu rindās un tik tad atcerējušies savu latvju tautību, kad visas baltgvardistu cerības jau sabrukušas. "Galvenie štabi Baltijas, kā ari citās valstīs daudzreiz esot "Valsts valstī". Latvijā un Igaunijā militaristi, kopā ar Somijas aktivistiem, vedot patstāvīgu politiku, kura dažreiz nesaskanot ar oficiālās valdibas politiku. Esot zinams, ka starp Polijas, Latvijas un Igaunijas galveniem štabiem pastāvot slepens līgums vērsts pret PSR Savienību. Pietiekot aizrādīt uz deputāta Miberga un generaļa Laidonera runām. Tagadējais valdības laikā avanturistisko militaristu iespaids esot pieaudzis un tadēļ tie atraduši par iespējamu ar savu solidaritāti atbalstīt dažus Varš avas militaristu svanturistiskos planus. Radziņš, bez šaubām, uzstājoties ne tikai savā, bet Latvijas militaristu vārdā, kuri cenšoties Latviju ieraut avanturās. Tāda Latvijas militaristu uzstāšanās pastiprinot avanturistisko militaristu iespaidu Polijā. "Pa to starpu karš Austrumu Eiropā apdraud latvju tautas pašas dzīvības intereses un tādas, kā Radziņa intervijas, ir taisni pretējas Latvijas interesēm.Mēs ar lielu interesi gaidīsim atsauksmi no Latvijas Saeimas un Latvijas sabiedrības par Radziņa interviju. Viņas dos padomju sabiedrībai iespēju taisīt savus slēdzienus par Latvijas valdības un sabiedrības poziciju šinī gadījumā, kam tik liela nozīme Latvijas - PSR Savienības attiecībās".

"Izvestija" š.g.ll.maija numurā atstāsta ministru Prezidenta Celmiņa kga atbildi Saeimā, kā ari Mendera iebildumus un Cielēna rakstu "Vorwärts'ā". Pie tam "Izvestija" piezīmē, ka Latvijas valdība, protams, nevarējusi solidarizēties ar valsirdīgo generali, ka neesot pareizi Radziņa interviju nostādīt blakus Cielēna prasībām, jo pirmais Latviju grūžot avanturā, bet otrs (Cielens) prasot stingras neitralitates ieturēšanu. No ārlietu resora

903

atbildes un tās fakts, ka Radziņš paliekot par augstāko militāro mācības iestāžu vadītāju, radot apstākļus, kas veicinot zinamo Latvijas militāro aprindu darbu, kurš tiecas Latviju ieraut Polijas militaristu avanturās- PSR Savienības politiku miermīlībai un labiem nodomiem pret Latviju un citām Baltijas valstīm var ari neticēt, bet ari tādā gadījumā mūsu generaļu ekstratures ārējā politikā Latvijai labuma nenes. Viņas lieku reizi apgādā krieviem pierādījumu, ka viņu aizdomām par latvju vadošo militaro aprindu ciešiem sakariem ar Polijas militaristiem, ir zinams pamats. Nevēlamu iespaidu atstāj ari tas apstāklis, ka Saeimas debatēs par Radziņa lietu visas pasaules priekšā tika apliecināts, ka Latvijas ārpolitik-ā nav vienotas frontes PSR Savienības jautājumos.

Attēlojamie notikumi šoreiz nav jūtami pasliktinājuši Latvijas attiecības ar PSR Savienību: ir fakti, kuri pierāda, ka attiecības ir uzlabojušās. Tomēr kategoriski janosoda katra nekorekta un netaktiska rīcība no mūsu oficiālo personu puses, jo viņa var saasināt Latvijas attiecības ar PSR Savienību, kā uz to man kādā sarunā aizrādīja kāds padomju politiķis un diplomāts.

Atbalsi, kuru presē atrada ar komunistu Jeršova, Slaugotņa-Cukura un citu zemnieku un strādnieku partijas deputātu uzstāšanās un runas Saeimā; tapat nepalika neatzīmēta nekāda "Jaunāko Ziņu" korespondence par Latvijas generaļu sakariem ar baltgvardu generaļiem.

2. Ar Poliju. No visām kaimiņu valstīm vislielākā vērība tiek piegriezta Polijai. Polijā ir "pulkvežu" valdība ar Pilsudski priekšgalā un tas krievus seviški nervoz-ē. Bieži vien presē parādas garāki artiķeļi, kuros attēlo poļu armijas bruņošanos. Lielu troksni komunistu presē izsauca poļu nacionaldemokrata Romana Dmovska raksts, kurā apgalvoja, ka lielvalstu imperialisti gribot ieraut Poliju karā ar PSR Savienību, lai pēdējā gāstu komunistu valdību un pašu Krieviju sadalītu atseviško lielvalstu iespaida sferās. Pasaules tirgotajs, preču piedāvātājs, esot gatavs cīnīties pret Krieviju zinams, ar poļu asinīm. PSR Savienības prese pieprasīja no Pólijas ārpolitikas vadītājiem paskaidrojumus. Arlietu ministrs Zaleskis deva interviju kādas amerikaņu avizes korespondentam un kategoriski noliedza Dmovska izvirzītos apgalvojumus.

Te 26.aprilī Varšavā PSR Savienības sūtniecības nama skurstenī

atrada elles mašinu. Uztraukums un nemiers PSR Savienībā pieauga. No sākuma likās, ari poļu valdība un sabeidrība notikumam piešķīra lielu nozīmi, bet nodomātā atentata izmeklēšana novilcinājās un poļu presē parādījās artiķeļi, kuros izteic aizdomas, ka elles mašinu sūtniecības skurstenī uzstādījuši paši komunisti provokacijas nolūkā.

Šāda poļu valdības un preses izturēšanās izsauc komunistu presē lielu sašutumu. Krievu avizes uzskaita atentatu garo rindu, kuri izdarīti uz PSR Savienības pārstāvjiem Varšavā un ja nu vēl tādos apstākļos poļi gribot iestāstīt, ka krievi paši atentatu inscenejuši, tad ta esot bezkaunības galējā robeža. Incidents vēl nav galīgi izsmelts.

Kāds poļu diplomāts apgalvoja, ka Polijai neesot nekādu agresīvu tieksmju pret PSR Savienību. Ari 1920.gadā kara gājiens uz Krieviju esot bijis strategijas taktisks solis, bet ne pate Ukrainas iekarošana. To varot pierādīt dokumentāriski un viņš vairāk reizes mēģinājis pierunāt Pilsudski to darīt, bet tas par šo jautājumu neinteresējoties.

3. Ar Angliju. 16.aprilī Londonā parakstīts PSR Savienības-Anglijas tirdzniecības līgums. Līguma galvenie punkti ir sekošie: abas puses savstarpīgi pielieto vislielākās labvēlības principu; Londonā krievi nodibina tirdzniecības pārstāvību, kuras priekšsēdētājam un diviem viņa palīgiem ir diplomatiskas privilegijas. Neaizskarams ir ari viņu iepemāmās telpas; angļu un padomju kugiem un kravām otras valsts ostās un teritorialos ūdeņos piešķirtas visādas tiesības un privilegijas, kuras ir pašu kugiem, kravām un visleelāko labvēlību baudošām nacijām. Vēl jaievēro, ka nav pielaisti nekādi speciali aprobežojumi, kas būtu vērsti pret PSR Savienību un ārējās tirdzniecības kreditēšanu. Līgums stājas tūliņ spēkā bez ratifikacijas.

Krievi saka, ka jaunais līgums sagatavošot ceļu īstam tirdzniecības līgumam un visu strīdīgo jautājumu atrisināšanai.

Kādā sarunā es ieprasījos Anglijas vēstniekam Ovejam, kadēļ gan angļi apmierinājušies ar vislielākās labvēlības klauzulu, kura viņiem PSR Savienībā neko nedod. Uz to Ovejs atbildēja, ka angļi esot free-trading nation un tadēļ nekādu izņēmumu nevarot taisīt.

Tanī pašā laikā Maskavā atklāja Vissavienības Rietumu tirdzniecības palatas Anglijas sekciju, kurā piedalijās starp citiem Litvinovs un Anglijas vēstnieks Sir Esmonds Oveijs.

905

Savā runā Ļitvinovs pastrīpojis faktu, ka tikai tagad varēšot PSR Savienības un Anglijas tirdzniecīskās attiecības attīstīties visā pilnībā. Ļitvinovs likās piemirsis, ka PSR Savienības tirdzniecības attiecības piem. ar Ziemeļu-Amerikas Savienotām Valstim attīstas ari bez kāda tirdzniecības līguma.

Kā no drošiem avotiem zinams, tad Anglija starp citu apgādāšot mašinām jaunās krievu tekstiliju fabrikas, kuras celšot lielakā skaitā.

Angļu-PSR Savienības tirdzniecības līguma noslēgšanai ir liela politiska nozīme. Līgums tika noslēgts taisni tādā laikā, kad Francijas un PSR Savienības attiecības bija stipri saspīlētas un Vācijas attiecības ar PSR Savienību - ļoti vēsas. Liekas, ka Anglijas politikas novēršanās no Eiropas (Francijas) un piesliešanās Z.-A. Savienotām Valstīm pirmo reizi izpaužas draudzīgā laboristu politikā pret PSR Savienību.

Sūtnis PSR Savienībā.

906

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1930.g. jūnijā.

Konfidenciāls.

Nr.o/8 slp.195/11348

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1930 g. 5/6.
Ien. № 4893 akt. № 5.

Pie a-tē-jo ir jau
saņemts lieši no sūtņa.
5.6.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Prezidenta kungs, sūtņa Maskavā J.Seska kunga ziņojumu Nr.3 par laiku no š.g. 1.aprīļa līdz 15.maijam.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

1 pielikums.

Ministru prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

A.K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,

P i l ī.

Konfidenciali.

No.3.

PSR Savienības politiski-saimnieciskais pārskats
(no 1.aprila līdz 15.maijam 1930.).

I.

IEKŠEJA POLITIKA UN DZIVE.

1.

Sajukums pēc Marta dekretiem. Komunistu Centrālās komitejas dekrets par trūkumu novēršanu piespiestā kolektivizācijā radīja lielu sajukumu lauku dzīvē, kur komunistu varas vīru autoritāte tika satricināta un zemniekiem radās ceribas izvairīties no iestāšanās kolchozos. 3.aprilī Staļins "Izvestijās" publicēja vēstuli: "Atbilde kolchoziešiem", uz ko viņu esot pamudinājuši daudzie paskaidrojumu pieprasījumi. Uzstādīti desmit jautājumu par kolchozu nodibināšanu un iekārtošanu. Atbildes varētu rezumēt sekoši. Ar piespiesto kolektivizēšanu esot izpostīti ari vidējie zemnieki un tā esot vislielākā kļūda, kura nākot par labu kulakiem; tapat nebijis jadibina tūliņ komunas, bet tikai arteļi; cīņa pret pārspīlējumiem kolektivizācijā nenozīmējot politiskā virziena maiņu un tadēļ kulaki kā šķira katrā ziņā iznīcinami; kolektīvu galvenie uzdevumi esot: laikā apsēt laukus un paplašināt sējas lauku platību.

Ir naivi domāt, ka dekreti pret piespiesto kolektivizāciju iezīmē kādu lauksaimniecības politikas virziena maiņu. Komunisma politikas virziens ir stingri un nesatricinami nosprausts un par viņa virziena maiņu nevar būt nekādas runas. Marta dekreti straujajā kolektivizācijas tempā ienesa sajukumu, bet lauksaimniecības kolektivizēšana un lauciniekų proletarizēšana ir komunisma politikas nesatricinams pamatprincips. Var būt, ka dekretus pret piespiestu lauksaimniecības kolektivizēšanu starp citu izsauca nemiers, ko radīja sarkanajā armijā vidējo zemnieku izputināšana, kā par to raksta militārā "Krasnaja Gazēta". Pēc PSR Savienības pamatlikumiem militārais dienests gan ir katra pilsoņa pienākums, bet "goda tiesība aizsargāt revoluciju ar ieročiem rokās pieder tikai darba tautei"; citu elementu (ne trudovije)

pienākums izpildīt citus karaklausības nastas (Konstitucijas 10.pants). Tā tad, sarkanās armijas komandējošā vai izpildošā sastāvā vēl ir daži tādi elementi piederīgie, kurus skar "kulaku", jeb vismaz vidējo zemnieku izpostīšana un tadēļ bija japārtrauc piespiestā un sasteigtā kolektivizēšana.

2.

Staļins vai Vorošilovs? Tādu jautājumu tagad bieži vien uzstāda prese ārpus PSR Savienības robežām. Man liekas, ka tikai Krievijas apstākļu nepazinēji šim jautājumam var piešķirt tik lielu nozīmi. Kremļa diktatoru savstarpējās cīņas un intrigas ārpusē stāvošiem grūti izzināmas, jo nekur tik stingri neglabā valsts noslēpumus, ka komunisma valstībā. Bet komunisma valdības vara tagad vairs nepastāv tik daudz viņu vadošās personās, kā partijas programā un valsti valdošā aparatā, kur darbojas tikai norūdīti komunisti. Pat visvienkāršākam strādniekam ir tiesības celt iebildumus un protestus, ja viņš kādas organizācijas vai oficiālās personas darbībā novēro pilsoniskas, nekomunistiskas tieksmes, vai parādības. Jaatzīst, ka šo tiesību bez kautrēšanās izmanto visvienkāršakie komunististrādnieki, ja viņi nomana pat lielo vīru darbībā parādības, kuras nenāk par labu komunisma veicināšanai. Var sacīt, ka visas komunistu izcilās personas dzīvo un darbojas zem citu komunistu kontroles. Labi saprotams, ka tāda brīvība pastāv tikai komunisma, bet ne kādu citu ideju vai principu interesēs.

Komunisma idejas nesējs un realizētājs - fabriku strādnieks - ir modernās PSR Savienības aristokratija. Strādnieki atrodas priviligetā stāvoklī tiesiski un faktiski. Kā "vidviženci" viņi var ieņemt visaugstāko stāvokli fabrikā, un valsts administratīvā aparatā, var apmeklēt katru mācības iestādi, vai kursus, ja tik uz to nesas prāts un ja tam ir pietiekošas spējas; strādnieks kooperatīvos dabon divreiz lielāku produktu racију, nekā kalpotāji, ierēdņi vai citas šķiras; strādnieki kontrolē inženierus un citus specialistus darbos, par kuriem viņiem pašiem dažreiz nav nekādas jēgas. Viss tas lieliski pacēlis strādnieku pašapziņu un tie ir modrīgi par to, lai uzturētu šo savu priviligēto stāvokli. Plānais maizes riecіens un tie neskaitamie trūkumi, kuri PSR Savienībā nospiež pat pri-

viligēto strādnieku šķiru, spiež ari strādniekus raudzities kritiski uz komunisma spožajiem "sasniegumiem", bet daudz strādniku, un sevišķi jaunātne ar aizrautību strādā pie socialisma planu realizēšanas. Labi krievu rūpniecības strādnieku gara stāvokļa pazinēji apgalvo, ka fabriku strādnieki savu komunistisko valdību aizstāvēšot ieročiem rokā uz dzīvību un nāvi. No svara vēl ir tas apstāklis, ka PSR Savienībā tagad saimnieciski visi ir nivelēti, tas ir paderīti vienlīdzīgi nabadzīgi. Nav vairs tādu, kas varētu labāki dzīvot, gērbties un ēst, nekā lielā proletariata masa un tas visai strādnieku masai dod lielu apmierinājumu. „Ne miru i smertj krasna" lieliski raksturo šo krievu tautai iedzimušo tieksmi pēc vienlīdzības.

Ari par sarkanās armijas uzticību tagadējam režimam nav šaubu. Kā jau zināms, tad iesākumā sarkanās armijas augstākos posteņus ieņēma cara laika generāļi, kuru darbību uzraudzīja un kontrolēja komunistu valdības komisari. Tagad neatlaidīgi tiek sagatavoti jauni virsnieku kadri no proletariskiem elementiem, kuriem vairs nav vajadzīgs piekomandēt komisarus. Tā tad armija jau tagad ir proletariata šķiras armija, kura jau pēc savas personu izlases kalpo komunismam. Bet padvaldības likumi piešķir vēl savai sarkanai armijai un viņas piederīgiem gimenes locekļiem daudz privilegiju, kādu nav nevienas citas valsts armijai. Tā sarkanās armijas un, sevišķi GPU armijas, kareivju un viņu piederīgie dabon priekšrocības un tiesības lauksaimniecībā, sociālā apgādībā, pie nodokļu sadalīšanas, pie dzīvokļu izvēles un ierādīšanas pie iestāšanās skolās, pie naudas pabalstu izdabūšanas, aizņēmumos u. t. t..

Skaidri norpotams, ka padvaldība še rīkojušēs ar nolūku ne tikai idejiski-tiesiski, bet ari materiali-saimnieciski cieši jo cieši saistīt sarkano armiju ar tagadējo komunisma režimu. Vai pilsonisko valstu armijas kara gadījumā vienmēr būšot uzticamas savai valdībai, par to varot šaubīties, bet esot pilnīgi droši, ka komunistu armija savai valdībai būšot uzticama, kā man kāds apstākļu pazinējs apgalvoja. Lai stimulētu tiklab strādniekus, tā ari kareivjus pienākumu izpildīšanā, tad kojunisti ķērušies ari pie īsti pilsoniskiem līdzekļiem. 30. aprilī publicēti noteikumi par "Ļeņina ordeņa" un "Sarkanās Zvaigznes ordeņa" piešķiršanu, kā ari šo ordeņu statuti. Tagad PSR Savienībā pastāv jau šādi ordeņi:

1) Sarkanā Karoga ordens,

2) Darba Sarkanais Karogs,

3) Lenina Ordens un

4) Sarkanās Zvaigznes Ordens.

Ordeņus piešķir par nopelniem socialisma izbūvē un kara laukā. Dažu ordeņu kavalieri bauda sevišķas priekšrocības.

3.

Ķiniešu gūstekņu apgitēšana. Kā zināms, tad Sarkanā armija pagājušā gada beigās Mandžurijā saņēma gūstā dažus desmittūkstošus ķiniešu kareivju. Krievi ķiniešus-gūstekņus sadalījuši mazākos pulciņos un izsūtījuši pa dažādām Sibirijas pilsētām, kur tie labi novietoti, paēdināti, apkopti. Ari "garīgi" ķinieši apkopti labi: padomju valdība viņiem sarīkojusi priekšlasījumus un sarunas par komunismu un komunistiskās iekārtas labumiem, kurus tagad laime izbaudīt pat gūstekņiem - nesenajiem ienaidniekiem. Isā laikā ķinieši-gūstekņi tik labi apstrādāti, ka viņi palikuši par sirdīgiem komunistiem, kuri, atbriezušies savā tēvijā, centīgi sludinot komunisma idejas. Ar savu veiklo politiku krievi nesenos ienaidniekus padarījuši par saviem sabiedrotiem, kuri turpina Ķinā Kominterna darbu... Labi saprotams, ka šādi komunisti rīkosies katrā karā ar kara gūstekņiem...

4.

Inteligences stāvoklis. Līdz 1926.gadam un tā sauktam "Šachtas" procesam inteligentu - inženieru un dažādu citu specialistu stāvoklis ir bijis diezgan labs. Viņi cienīti un tie saņēmuši diezgan labas algas. Šachtas procesā nācis gaismā, ka daži specialisti izmantojuši savas zināšanas, lai kaitētu valsts sekmīgai saimnieciskai attīstībai. Kaitētāju darbība bijusi ļoti dažāda: izgatavojuši nederīgus plānus, uzstādījuši nepareizus aprēķinus, izveduši nevajadzīgus darbus, sadārdzinājuši pašizmaksu u.t.t. Pierādīts, ka dažos gadījumos kaitētāji-specialisti saņēmuši naudu no senajiem naftas avotu, raktuvju, dzelzceļa liniju u.c. īpašniekiem, kuri tomēr cer, ka lieliniekiem režims savā laikā sabruks.

No tā laika izturēšanās pret specialistiem lieliski grozījusēs: viņiem vairs neuzticoties, viņus vienmēr uzrauga, viņu darbu bieži vien

kontrolē un pārbauda; vismazākā neuzmanība vai kļūda darbā var maksāt vietu, darbu un pat dzīvību. Kontrolējot ne tikai strādnieki, bet ari tā sauktie "pionieri", tas ir komsomoliskie pusaudži, kuri sirmajam speciālistam pieprasot paskaidrojumus par to, ko viņi darot un kadēļ viņi darot taisni to un ne citu ko; kapēc rezultāts bijis taisni tāds un ne citāds u.t.t. Par direktoriem, fabrikas un iestādes vadītājiem iecelot strādniekus-komunistus, ja tik pats darba raksturs un iekārta pielaiž, ka šo vietu var iepemt cilvēks bez speciālas izglītības. Inteligentus-specialistus nobīdot zemākās vietās, kur tiem mazākas algas un daudz sliktāks stāvoklis. Tagad valdība vecos specialistus no centra pamazam izsūtot uz provinci, bet viņu vietā iecelot jaunus spēkus - komunistus. Te atkārtojas tas pats process, kas sarkanā armijā, kur veco komandējošo sastāvu atvietoja ar komunistiem.

Darbs esot nospiedoši grūts un katrs inženiers strādājot 4 vai 5 reizes vairāk nekā cara laikā. Nepietiekot ar 7 - 8 stundām tiešā darba. Vakaros jastrādā un jauzstājas profesionalās organizācijās ar strādniekiem un bez tam vēl japiedalas pašu specialistu apspriedēs. Strādājot dienu no dienas no plkst.7 rītā līdz 11 vakarā.

Algas speciem dažadas - 2oo - 5oo rbl. mēnesī. Bet tas tikai uz papīra. Nāk dažādi iekšējie aizpēmumi, uz kuriem katrā zipā japarakstās ari specialistiem - inženieriem, kuri valsts dienestā. Jau pie algas izmaksas uz šī aizpēmuma rēķina daļa no algas tiek ieturēta un tā ap 2o -25% paliekot valsts rokās. Bet aro to nepietiekot - ari skolēniem japarakstās uz aizpēmumiem un inteligentu-specialistu bērni nedrīkst palikt citiem pakaļā, jo citādi to vārdus uzstādīs uz "melnās tafeles". Tā tad atkal jadod. Vēl vairāk. Notiekot ari, ka kāds "specs" ziedojis savas zelta lietas par labu rūpniecības vai citam fondam, vai kā vienas fabrikas nodaļas strādnieki sazīmējuši kādu sumu iekšējam aizpēmumam un nu izsauc uz sacensību otras fabrikas strādniekus. Neko darīt, atkal jaziedo.

Šī "labprātīgā" parakstīšanās un ziedojumi esot tik parasta lieta, ka par to vairs neviens nebrīnoties, neuztraucoties un nekurnot: tas piederot pie dzīves iekšējās kārtības.

Kooperativos biedru naudas ari esot noliktas ačgārnā attiecībā ar kārtējo algu: jo vairāk pelnot, jo lielāka iemaksa, lai gan kalpotājs

dabon uz pusi mazāku porciju, nekā strādnieks. Pēdējā laikā dažās vietās kooperatīvu biedru naudas paceltas līdz mēneša algas normai, lai gan produktos izsniedzot tikai pārtikas preces par vienu desmito daļu no tā, ko iemaksā biedru naudā. Ari te tiekot pielietots aõgārnais izlīdzināšanas princips: kas mazāk iemaksā, tas vairāk dabon un otrādi.

Tagad daudz kooperatīvos par mēnesi uz ēdēja izsniedzot tikai pa 7 kilogrami miltu, ap kilogramu cukura un uz katras kooperatīva biedra kartiņas 3 metri tekstiliju. Ļoti sāpīgi sajūtams tauku vielu trūkums. Dažos klubos pasniegtie ēdieni dažreiz esot diezgan labi sagatavoti, bet ari viņos neesot tauku vielu, kadēļ ēdējs nejūtoties paēdis. Savādi esot tas, ka par zeltu, resp. zelta naudu, varot dabūt visu, cik gribas, bet par papīra naudu ne. Dīvaini vēl tas, ka iestādes nepieņemot iekšējā aizņēmuma zīmes nodevu samaksai. Naudu pret aizņēmuma zīmēm atmaksājot tikai retos gadījumos vistrūcīgākajiem.

Atvilkumi no strādnieku algām aizņēmumiem, profesionalām arodbiedrībām un citiem nolūkiem par labu, tagad tiek aprobežoti ar 17 - 18% no algas, kamēr agrāk atvilkumi sniegušies līdz 40%. Speciem algu atvilkumiem tādi aprobežojumi neesot paredzēti. Komunistu alga mēnesī provincē esot ne augstāka par 275 rbl.

Komunistu režims ir noteikti naidīgs inteligentam un tas nīd katru, kas paceļas garīgi pār pelēko masu. Inteligence redz, ka viņas intelekta parākums tiek uzskatīts kā nederīga, pat kaitīga īpatnība, kā inteligences sabiedriskā loma ir izspēlēta un ka galveno vietu darbā un dzīvē ieņem garīgi aprobežotais komunistu partijas vīrs. Pagājušā ziemā Maskavā notika lieles masu sapulces, kurās komunistu biedri "pierādīja", kā pat eksaktāstūn tīrās zinātnes kalpi nevarot būt bezpartējiski un ka viņu vienīgais glābiņš esot komunistu partija. Drīz ari avizēs sekoja grupām iesniegumi, kuros dažādo augstāko mācības iestāžu profesori paziņoja par tēņu iestāšanos komunistu partijā.

Labi saprotams, ka šādā atmosferā vājāki raksturi cenšas pielīst komunistu varas vīriem ar glaimiem un biedru apmelošanu.

Inteligences moraliskais stāvoklis esot neapskaužams. Par brīvību, patstāvību, pašcieņu, pašapziņu un personību un citām augstām lietām nevarot būt ne runas. Valdošā augstākā komunisma ideja nepazīst nekāda

žēluma - viņas labā jaupurē viss. Japacieš, japanes viss, jo zaudēt vietu nozīmē doties bada nāvē: valsts ir vienīgais uzņēmējs. Komunistiskā valsts ir Molochs, kurš aprijis ne tikai materiālās, bet ari garīgās vērtības - brīvību un personību. Sakot, ka socialismu gan varbut varot realizēt, bet dzīvot socialisma valstī esot neiespējami. Neatliek cits, ka tikai strādāt un atkal strādāt un neko nedomāt. Šādā šausmīgā stāvoklī atrodas starp citu ari daudzi latviešu inteliģenti - akademiķi un inženieri, kuri nav komunisti, bet palikuši Padomju Savienībā. Dzives apstākļi ar 1922.gadu sākuši uzlaboties un radūšās cerības uz labākiem laikiem; daži palikuši PSR Savienībā gan ari tadēļ, ka tie Latvijas liktenim neuzticējās.

5.

1.maiju Maskavā nosvētīja parastā kārtībā ar vispārēju karaspēka parādi uz Sarkanā laukuma un sekojošu proletariata organizāciju gājienu. Kā kas sevišķs atzīmējams jaunkareivju uzticības zvērasts komunistiskai padomju valdībai. Karaspēks bija gluži labi apģērbts, pat labāki nekā cara laikā. Paradē piedalijās ari starp citu sieviešu pulki ar šautenēm. Uzkrita tas, ka kareivji neliekas būt tik lieli augumā, skaisti un spēcīgi noauguši, ka agrākos laikos. Vai tas būtu tadēļ, ka kulaku un pilsoņu dēļiem vairs nav tas gods dienēt karaspēkā ar ieročiem rokās?

Vakarā visi teatri un kino bija pārpildīti ar masām, kuru rīcībā ir visas mākslas iestādes un izpriecas lokali. Otrā dienā noturēja dažādus "gulanje" un sporta sacīkstes pilsētā un ārpus pilsētas.

Komunisti sagaidīja, kā 1.maijā visos kulturas pasaules centros notiks lieliskas proletariata demonstracijas un asiņainas sadursmes ar kārtības uzturētājiem. Šogad gaidas nesa vilšanos un Maskavas komunistu prese pēc lielās vilšanās runāja diezgan atturīgu valodu.

6.

Azerbeidžanas republikā izcēlušies nemieri un asiņainas sadursmes starp tautu un sarkano armiju lauksaimniecības kolektivizēšanas dēļ. Šādas ziņas vēstīja jau dažas dienas atpakaļ ārzemju presē un tagad viņas apliecina personas, kas redzējušas notikumu gaitu.

7.

Turksiba atklāšana. 25. aprilī atklāja vilcienu kustību uz jaunbūvētā Sibirijas-Turkestanas dzelzsceļa, kurš sākas no Semipalatinskas, stiepjas starp Balebasa ezeru un Ķinas robežu uz Alma-Ata (Vernij) un Taškentu ap 1450 kilometru garumā. Dzelzsceļa saimnieciskais uzdevums - saistīt Centrālās Azijas padomju republikas, kur iespējama kokvilnas kultivēšana, ar Siberijas labības un koku bagātajiem apgabaliem.

Jau tagad Turkestanā vietām kultivē kokvilnas krūmu, bet diezgan lielā mērā audzinot ari rīsu, kviešus un citu labību. Tagad PSR Savienībaś vēl lielā mērā iepērk kokvilnu arzemēs un par to jaizdod valuta, kuras viņiem vienmēr trūkst. Rietuma Siberijā turpretim ir labības, seviški kviešu, pārpilnība, bet kokvilnas tur kultivēt nevar. Tā radusēs doma - izdarīt plašus apūdeņošanas darbus Turkestanā, nodibināt sovchozus un kolchozus kokvilnas kulturai, ierobežojot attiecīgi labības kulturas un tādā kārtā sagādājot tekstiliju rūpniecībai izejvielas. No Siberijas turpretim Turkestanai piegādātu labību, seviški kviešus un ari kokus. Ari politiski PSR Savienība ar šā dzelzsceļa izbūvi iegūs daudz lielāku iespaidu uz tuvējo Ķīnu un Centrālās Azijas valstim.

Kāds vācu žurnalists, kas piedalījies Turksiba dzelzsceļa apskatē un atklāšanā, stāstīja diezgan interesantas lietas. Klimats Turkestanā esot ļoti karsts un zeme ļoti agglīga, bet ciešot no briesmīga sausuma. Agrāk Turkestanā bijusi augsta kultura, bet vecā apūdeņošanas ierīce sagruvusi. Tagad krievi Turkestanā izdarot diezgan plašus kanalizācijas darbus. Amu-Darjas, Sir-Darjas un citu upju ūdeņi pa kanaliem un slūžām tiekot uztverti un novadīti piegāzēm un līdzenumiem, kur tagad kultivējot kokvilnas krūmu. Jaunie kultivētāji esot gandrīz tikai krievi, kuri organizējot sovchozus un kolchozus. Rīsu un citu labību apsējamo lauku platība tiekot lielā mērā samazināta. Krieviem tas esot ļoti viegli izdarams, jo viņi savās rokās turot slūžū un kanalu zistemu un izdalot ūdeņa strautiņus pēc savas patikšanas. Vēl svarīgāki esot tas, kā tādā ceļā Turkestanā tiek saistīta ciešāki pie PSR Savienības, jo savu kokvilnu Turkestana var pārdot tikai krieviem, un ari savu labību var dabūt tikai no krieviem. Rodas pilnīga saimnieciska atkarība, kurai sekos ari politiskā ciešāka atkarības.

Es ieprasījos, vai tāda politika nemodinās vietējos iedzīvotājos neuzticību un naidu pret krieviem. Turkestanieši un krievu dzīvojot nošķirti: katrā lielā pilsētā esot sava Eiropiešu un sava turieniešu pilsētas daļa. Žurnalists domāja, ka pagaidam liela naida pret krieviem neesot, bet ar laiku attiecības varot saasināties. Tomēr bez afgāņu vai persu palīdzības turkestānieši krieviem nopietnas pretestības izrādīt nevarot.

Esot intresanti novērot, kādu lielu iespaidu ari uz musulmaņiem atstājusi komunistu antireligiōskā propaganda. Daudz lielas mošejas esot pārvērstas klubos, dažas esot nolaistas; tagad ari nemusulmaņiem, pat sievietēm, atļauts apmeklēt un apskatīt mošejas, pie kam pat nav janoauj kājas. Izklausoties gluži neticami, ka ari musulmaņos novērojama tāda liela remdenība, pat vienaldzība religijas lietās.

8.

Komunistu partijas XVI.kongresam vajadzēja notikt jau 15.maijā, bet viņu noturēs tikai 15.junijā. Dienas kārtībā sekoši punkti:

1) Centralkomitejas referati par politisko un organizatoriskiem jautājumiem;
2) Centralās revizijas komisijas un Kominterna delegacijas referati;
3) Referati par piecgadu plānu rūpniecībā, kolektivizēšanas kustību un arodbiedrību uzdevumiem;
4) Locekļu vēlēšanas partijas centrālām iestādēm.

Uz looo partijas locekļiem jaizvēl viens delegats un uz ik 2ooo - viens kandidāts ar padomdevēja tiesībām. Tagad jau notiek vēlēšanas apgabalu padomēs un līdz 16.kongresa sanākšanai vismaz pusei no partijas biedriem jabūt no strādniekiem.

Tagad jau presē parādījušies daži attiecīgi defārati ar tēzēm, kuras tiek pārspriestas presē.

II.

SAIMNIECISKA DZIVE.

1.

Sējas propaganda. Pavasarī padomju valdības un preses uzmanība galvenā kārtā tiek piegriezta sējas propagandai. Ar šo pavasari daudz lauksaimnieki uzsāk savu dzīvi un darbu kolchozos, tas ir, pavisam jaunos apstākļos un šis apstāklis var nelabvēlīgi iespaidot visu lauksaimniecību. Tagad vēl

nav iespējams spriest, vai šo pavaseri lauki apstrādāti un apsēti pietiekošā daudzumā. Pēc R.S.F.S.R. lauksaimniecības komisariata Lisicina datiem uz lo.maiju pavasara sējas stāvoklis bijis šāds (bez Ukrainas, Baltkrievijas un Azerbeidžanas).

Pavisam uz lo.maiju apsēts 37,8% no ta daudzjma, kādu lauksaimniecības komisariats uzdevis izpildīt uz vietas. Ja nu atrēķina ziemeļa apgabalu un Sibiriju, kas tikai nupat iesāk sēju, tad būs izpildīts ap 41% no plana. Kolchozi strādājot sekmīgāki nekā individuelās saimniecības. No otras puses daudz Krievijas rajonos darba veiksmes un plašuma ziņā individuālās saimniecības palieko pakaļā.

Technisko stādu kultura paliekot pakaļā graudu labības kulturai. Bažas radīšot plana neizpildīšana linu, saules puķu un sakņu iestrādāšanā. Lauksaimniecības mašinu esot šogad vairāk nekā pērn, bet vēl pavisam nepietiekoši un pie tam mašinas daudzreiz nederīgas. Tā Putilova fabrika aizsūtījusi uz Kirgiziju partiju mašinu, kuras tur nav bijušas lietojamas. Liels daudzums no mašinām, kuras izgatavojusi "Krasnaja Zvezda" un Petrovska fabrika esot ļoti zemas kvalitātes. Ari kurināmā materiala dažā vietā trūkstot. Visi šie trūkumi lielā mērā nokavējot sēšanas darbus.

Ļoti vāji ejot ar kontraktaciju - seviški liniem un tabāku. Uz. l.maiju bijis nolīgts tikai par 68% no plana. Vēl sliktāki ar machorkas kontraktaciju.

Ari ar <u>sakņu</u> kontraktaciju kooperatīvu vajadzībām ejot vāji, jo sovchozu centrs nolīdzis tikai 25%. Dažās vietās novērojams, ka kolchozi noslēdzoties sevī un nepieņemot vidējos un nabadzīgos zemniekus. Cīņa pret labības kaitekļiem tiekot vesta ļoti vāji un tas varot izsaukt bēdīgas sekas.

Ziemas un vasaras labības stāvoklis uz lo.maiju bijis vidējs un dažos apgabalos augstāks par vidējo.

Valdība visādiem līdzekļiem - ar nodokļu samazināšanu un atlaišanu, avansu izsniegšanu un aizdevumiem cenšas pamudināt kolchozus, lai tie jo vairāk paplašinātu savus laukus un lai jo vairāk iesētu graudu labības un techniskās kulturas augus. Lai saistītu personīgo (!) interesi ar sabiedriskām interesēm, tad zemkopības komisars uzstādījis normas. Labības vākšanas organi varot dabūt no graudu saimniecības kolchoziem 1/5 - 1/4 daļu no visas labības, bet kolchoziem, kuri nav graudu saimniecības - tikai 1/8

917

daļu no ražas; pārējais paliekot pašu kolchozu rīcībā.

Atlīdzinājums par darbu atkarīgs no ražas un citiem kolchoza ienākumiem. Kategoriski aizliegts algu izmaksāt tikai naudā.

Individualsaimnieka - videnieka un kulaka ticība, ka viņš pats saņems sava darba augļus tagad galīgi satricināta. Jau labības nodevas pēdējos gados zemniekus smagi nospiedušas, bet pēdējā laikā seko ja kulaku kā šķiras iznīcināšana, kura atklāja pat tuvredzīgākam padvaldības nodomus. Ja ievēro, ka apmēram tikai 4o% zemnieku apvienojušies kolchozos, tad individualsaimnieciskais sektors lauksaimniecībā vēl spēlē ļoti svarīgu lomu. Grūti ticams, ka šogad PSR Savienībā pārtikas līdzekļu porcijas varēs tikt palielinātes. Pēc valsts plana komisijas ziņām laikā no 1.oktobra 1929.g. līdz š.g. februarim sabiedriskotā sīktirdzniecības sektorā dzīves indekss pacēlies par 2,1%.

2.

Rūpniecība. Tagad presē parādījušies pārskati par rūpniecības sasniegumiem pagājušā budžeta gadā pirmajā pusē. Savā 23. aprila ziņojumā es jau atzīmēju dažus sasniegumus un tagad atliek viņus papildināt.

Elektriskā spēka stacija spēja budžeta gada sākumā bijusi 71o.ooo klvatu, un pusgadā spēja pieaugusi par 237.5oo klv. Katra strādnieka rīcībā esošais energijas spēks pieaudzis par 15%.

Mechanizēti iegūto ogļu kvantuma procents pieaudzis no 3o,7 uz 38%.

Urbju mašinu skaits kalnrūpniecībā pieaudzis 4 mēnešos par 19%, salīdzinot ar to pašu laiku pagājušā gadā.

Koksa krāsņu skaits pieaudzis (par 5 mēnešiem) par 19,5%, domeņu krāsnes (6 mēn.) par 18,1%, Martena par 9.4%. Koksa ražība par krāsni pieaugusi par 9.2%, čuguna liešana uz apgriezienu (oborot) par 9,9% un tērauda (uz 1.martu) par 8,8%.

Pusgadā traktoru skaits pieaudzis par 46.ooo un tagad lauksaimniecībā darbojoties pavisam (lo zirgu spēka) 92.5oo traktoru.

Atklātas no jauna 462 mašinu-traktoru stacijas.

Rūpniecības produkcija pieaugusi par 29,4%, bet vajadzējis pieaugt par 32,1%. Lai izpildītu gada uzdevumu, tad tekošā pusgadā jaražojot par lo% vairāk, nekā pirmajā pusgadā. Visādā ziņā japaaugstina ražīgums, lai ražotu vairāk ogļu. Ari lauksaimniecības mašinu izgatavošana japastei-

dzinot. Pašizmaksa pirmajā pusgadā pēc Augstākās Tautas Saimniecības Padomes datiem pamazinājusēs par 5.8%, pēc Valstsplana par 5,5%; smagā rūpniecībā par 6,4%, bet vieglajā par 5,3%. Pašizmaksu neizdodoties pamazināt tadēļ, ka iztērējot iškērdīgi izejvielas. Koksa patēriņš metalurgijā bijis 100-120.000 tonnas.

Attiecība starp darba ražīgumu un darba algu šogad esot mazāka bek ā pērn.

Ļaunu iespaidu uz darbu atstājot strādnieku klejošana no vienas no vienas fabrikas uz otru.

Kapitālās būvniecības plans pagājušā gada pirmā pusgadā izpildīts par 32,8%, bet šogad tikai par 26,7%. Esot stipri sajūtams būvmaterialu un būvstrādnieku trūkums.

Reālo darba algu vajadzējis paaugstināt par 12%, bet tas nav sasniegts. Pēc oficiālām ziņām darba alga pieaugusi par 7 - 8% un gandrīz par tikpat cēlies ari dzīves indekss. Tomēr strādnieku stāvoklis esot uzlabojies caur to, kā bezdarbnieku skaits pamazinājies par 12,9% un tadēļ reālais dzīves līmenis esot pacēlies par 4 - 5 %.

Nenoliedzams, ka tagad Krievijā tiek daudz strādāts rūpniecības pacelšanai. Uralu apgabalu vairs nevarot pazīt - kas viņu redzējis gadus 5 atpakaļ. Tur uzcelts daudz jaunu rūpniecības uzņēmumu un tā izcēlušās gluži jaunas pilsētas. Lieliski esot uzplaukusi Sverdlovska (Jekaterinburga) un Novo-Sibirska. Par saimnieciskās dzīves attīstību liecina ari tas, ka daži Sibirijas dzelzsceļi, kuri cara laikā strādājuši ar deficitu, tagad atmetot peļņu. Valsts celot jaunas fabrikas, diezgan daudz ražojot, būvējot dzelzsceļus, topot bagātāka, bet pilsoņi vienmēr paliekot nabadzīgāki. Šādas ziņas esmu guvis no drošiem avotiem.

Arzemnieki gan iebilst, ka krievi daudzreiz savus panākumus pārspīlējot. Tā Vakara-Eiropā fabrikas drīkstot producēt tikai pāra procentes brāka, bet krievu fabrīkās brāka daudzums sniedzoties dažreiz līdz 50%. Tā tad panākumi īstenībā esot diezgan bēdīgi.

Bet mēs nedrīkstam aizmirst, kā PSR Savienībā ir stingra diktatura, kuras rīcībā ir neaptverami izejvielu krājumi un vispieticīgākais neizsmeļamais cilvēku materials; kā komunisma valstībā strādniekiem maksā zemas algas, daudzreiz izlieto piespiestu (vērgu) darbu, izmanto dabas bagātības, par kurām nekā nemaksā.

Apskatīdama "Padomju mīklas" Berliner Tageblatt š.g.15.maija

numurā rakstu nobeidz šādi:

"Tiesa, ka ziņas, kas nāk no Sarkanās Krievijas, reti kad nos prieku vai apbrīnu, bet būtu kļūmīgi neatzīt pilnā apmērā Krievijā notiekošā lieliskā eksperimenta nozīmi un svaru. Nav no svara tikai tas, vai Krievijai izdodas visus savus plānus visās nozarēs simtsprocentīgi izpildīt, bet gan, vai viņai reiz iepemtā virzienā ir sekmes. Būtu pārdrošī, ja no mazākām sekmēm, piem.ogļu, koka materiālu, kokvilnas un lauksaimniecības produktu ražošanas, mēs taisītu slēdzienu, ka visai sistēmai katrā ziņā jasabrūk. Mēs nevaram neatzīt, ka visās saimnieciskās dzīves nozarēs ar ārzemju palīdzību radas milzīgas jaunas ražošanas iestādes; ka ar neticamu energiju, nesaudzīgi visus spēkus izmantojot tiek strādāts pie piecgadu plāna realizēšanas. Jautājums par rentabilitāti, spaidiem un pēc mūsu iesakatiem, iedzīvotājiem nepanesamie upuri, nedrīkst tikt nostādīti pirmā vietā. Lai gan katrs jautājums tehniskā, saimnieciskā un sevišķi finansiālā ziņā pie sekmju apspriešanas izliekas, kā mīkla, un neviens nevar novērtēt nagaidamā sekmju koeficientu, tad tomēr mums jasargas, visu noliegt, lai mēs paši kādu dienu netiktu nostādīti kādas mīklas priekšā".

3.

Jaunas muitas likmes iespiestas š.g.30.janvara "Sobranije zakonov i rasporjaženij"Nr.4. Dažas likmes ir pamugstinātas vairakreizes un sasniedz nedzirdētus apmērus. Tā par dažādām garšas vielām - vaniļu, pipariem u.t.t. ievedmuita iztaisa 800% no preču vērtības, par kafiju 500%, par ziepēm 25o rbl.par kilogramu, par rakstamasinām 200% no vērtības. Tanī pašā laikā krievu ziepes Berlinē pārdodot par 50 pfenigiem gabalā. Padomju Savienībā ir ārkārtīgs ziepju, cukura un tekstiliju trūkums.

Uz dažām rūpniecības izejvielām, piem. galalita, Steinnüsse, celluloida muita pacelta 2o - 6o reizes, un koncesionari, kuri šās izejvielas apstrādāja, nonākuši pavisam neiespējamā stāvoklī.

4.

Socialistiskais sektors tiek norimstoši paplašināts un aptver v ēl atlikušo privatīpašumus. Kotiek visā Padomju Savienībā "aiz taisnības iemesliem" nacu atsavināšana, resp.municipalizēšana pilsētās. Pēdējā laikā tiekot municipalizētas arī vasarnicas, kuras līdz šim bija

920

atstātas viņu īpašniekiem.

III.

ATTIECIBAS AR CITAM VALSTIM.

1. Ar Latviju. Padomju valdība un prese ar lielu uzmanību seko Latvijas presei, atzīmē un komentē katru ziņu, kura attiecas uz Latvijas attiecībām ar PSR Savienību un citām Baltijas valstim, sevišķi Poliju. Tā Izvestijas š.g. 3.aprila numurā zem virsraksta: "Lielvalstis neatlaidīgi gatavojas uz karu. Polija - pulvera muca Austrum-Eiropā" diezgan sīki atstāsta Saeimas ārlietu komisijas priekšsēdētāja F.Cielena kga to runas daļu, kura attiecas uz politisko stāvokli Austrum-Eiropā. Kā vienmēr, tā arī šoreiz, Izvestija ziņojumam piespraužot tikpat garu paskaidrojumu. Cielēna runai esot piešķirama liela nozīme ne tikai no Baltijas politikas viedokļa. Nedrošo starptautisko stāvokli jau raksturojot tas fakts, ka socialdemokrats esot spiests uzstāties atklāti ar biedinājumu no jauna pasaules kara. Cielens ar lielu noteiktību tēlojot stāvokli Austrum-Eiropā. "Mēs še saprotam to faktu, ka Austrum-Eiropas mazās valstis viegli vien var tapt par politikas ieroci Eiropas imperialistisko valstu rokās. Bez šaubām, Latvijas, ka arī viņas kaimiņu Igaunijas un Lietavas neatkarība var tikt uzturēta tikai tādā gadījumā, ja šās valstis atteikšoties no Anglijas, Francijas vai Polijas imperialistisko planu izpildītāju lomas un pratīšot norobežoties no šo valstu imperialistiskās politikas."Pats par sevi saprotams, Padomju Savienības politika, pilnā saskaņā ar padomju valsts pamatprincipiem, pilnīgi vērsta uz Baltijas zemju neatkarības uzturēšanu un nostiprināšanu".

Cielēns gluži pareizi aizrādot uz fašistiskās Polijas lielvalstiskiem imperialistiskiem planiem un Latvijas valstsvīriem esot nopietni japadomājot par Polijas draudošā militarisma attīstību ...

"Izvestijas" 6.aprila numurā atstāsta Cielēna runas daļu,kura par Latvijas valdības uzdevumu uzskata - iespaidot ari Igaunijas ārējo politiku, kura tiecas uz Poliju, kā ari saprasties ar Lietuvu, kuras neatkarība nepieciešama ari Latvijai.

Ari šim rakstam "Izvestijas" politiķi piespraužot savu komentaru: Baltijas valstu solidaritāte ārējā politikā tiekot izmantota nelietīgi tādā veidā, ka ja, piem. Igaunija tiecoties uz Poliju, tad iznākot, itkā ari citām valstīm jaseko Igaunijas piemēram. Baltijas valstīm jabūt solidārām tikai sa-

921

vas neitralitātes un patstāvības uzturēšanai.

Vā uz apsūtījumu drīz pēc tam parādījās gen.Radziņa pazīstamā saruna "Pēdējā Brīdī", kur izteic domas, ka PSR Savienības-Polijas karā Latvijai katrā ziņā japiebiedrojas Polijai, jo Latvijas stāvoklis Polijas uzvaras gadījumā būtot neapskaužams, ja Latvija nebūt palīdzējusi Polijai.

Šo Radziņa sarunu atreferēja vai visa krievu prese - tiklab provinces kā Maskavas, un "Izvestija" 8.maija numurā parādījās ievadraksts - "Bīstama spēle". Šinī rakstā vēl lieku reizi apvaino Latvijas militaristus, ka tiem esot cieši sakari, pat līgums, ar Polijas militaristiem un ka daži no viņiem stāvot Polijas algā. Daudzi no latvju generaļiem kalpojuši monarķistu baltgvardu rindās un tik tad atcerējušies savu latvju tautību, kad visas baltgvardistu cerības jau sabrukušas. "Galvenie štābi Baltijas, kā ari citās valstīs daudzreiz esot "Valsts valstī". Latvijā un Igaunijā militaristi, kopā ar Somijas aktivistiem, vedot patstāvīgu politiku, kura dažreiz nesaskanot ar oficiālās valdibas politiku. Esot zinams, ka starp Polijas, Latvijas un Igaunijas galvenieem štabiem pastāvot slepens līgums vērsts pret PSR Savienību. Pietiekot aizrādīt uz deputāta Miberga un generaļa Laidonera runām. Tagadējais valdības laikā avanturistisko militaristu iespaids esot pieaudzis un tadēļ tie atraduši par iespējamu ar savu solidaritāti atbalstīt dažus Varš avas militaristu svanturistiskos plānus. Radziņš, bez šaubām, uzstajoties ne tikai savā, bet Latvijas militaristu vārdā, kuri cenšoties Latviju ieraut avanturās. Tāda Latvijas militaristu uzstāšanās pastiprinot avanturistisko militaristu iespaidu Polijā. "Pa to starpu karš Austrumi Eiropā apdraud latvju tautas pašas dzīvības intereses un tādas, kā Radziņa intervijas, ir taisni pretējas Latvijas interesēm. Mēs ar lielu interesi gaidīsim atsauksmi no Latvijas Saeimas un Latvijas sabiedrības par Radziņa interviju. Viņas dos padomju sabiedrībai iespēju taisīt savus slēdzienus par Latvijas valdības un sabiedrības poziciju šinī gadījumā, kam tik liela nozīme Latvijas - PSR Savienības attiecībās".

"Izvestija" š.g.11.maija numurā atstāsta ministru prezidenta Celmiņa kga atbildi Saeimā, kā ari Mendera iebildumus un Cielēna rakstu "Vorwärts'ā". Pie tam "Izvestija" piezīmē, ka Latvijas valdība, protams, nevarējusi solidarizēties ar valsirdīgo generali, ka neesot pareizi Radziņa interviju nostādīt blakus Cielēna prasībām, jo pirmais Latviju grūžot avanturā, bet otrs (Cielens) prasot stingras neitralitates ieturēšanu. ~~No~~ Ārlietu resora

9202

atbildes un tās fakts, ka Radziņš paliekot par augstāko militāro mācības iestāžu vadītāju, radot apstākļus, kas veicinot zināmo Latvijas militāro aprindu darbu, kurš tiecas Latviju ieraut Polijas militaristu avanturās.-PSR Savienības politiķu miermīlībai un labiem nodomiem pret Latviju un citām Baltijas valstīm var ari neticēt, bet ari tādā gadījumā mūsu generāļu ekstratures ārējā politikā Latvijai labuma nenes. Viņas lieku reizi apgādā krieviem pierādījumu, ka viņu aizdomām par latvju vadošo militaro aprindu ciešiem sakariem ar Polijas militaristiem, ir zinams pamats. Nevēlamu iespaidu atstāj ari tas apstāklis, ka Saeimas debatēs par Radziņa lietu visas pasaules priekšā tika apliecināts, ka Latvijas ārpolitik-ā nav vienotas frontes PSR Savienības jautājumos.

Attēlojamie notikumi šoreiz nav jūtami pasliktinājuši Latvijas attiecības ar PSR Savienību: ir fakti, kuri pierāda, ka attiecības ir uzlabojušās. Tomēr kategoriski jānosoda katra nekorekta un netaktiska rīcība no mūsu oficiālo personu puses, jo viņa var saasināt Latvijas attiecības ar PSR Savienību, kā uz to man kādā sarunā aizrādīja kāds padomju politiķis un diplomāts.

Atbalsi, kuru presē atrada ar komunistu Jeršova, Slaugotņa-Cukura un citu zemnieku un strādnieku partijas deputātu uzstāšanās un runas Saeimā; tapat nepalika neatzīmēta nekāda "Jaunāko Ziņu" korespondence par Latvijas generāļu sakariem ar baltgvardu generāļiem.

2. Ar Poliju. No visām kaimiņu valstīm vislielākā vērība tiek piegriezta Polijai. Polijā ir "pulkvežu" valdība ar Pilsudski priekšgalā un tas krievus seviški nervoz-ē. Bieži vien presē parādas garāki artikeļi, kuros attēlo poļu armijas bruņošanos. Lielu troksni komunistu presē izsauca poļu nacionaldemokrata Romana Dmovska raksts, kurā apgalvoja, ka lielvalstu imperialisti gribot ieraut Poliju karā ar PSR Savienību, lai pēdējā gāztuskomunistu valdību un pašu Krieviju sadalītu atseviško lielvalstu iespaida sferās. Pasaules tirgotajs, preču piedāvātājs, esot gatavs cīnīties pret Krieviju zināms, ar poļu asinīm. PSR Savienības prese pieprasīja no Polijas ārpolitikas vadītājiem paskaidrojumus. Arlietu ministrs Zaleskis deva interviju kādas amerikaņu avizes korespondentam un kategoriski nolie za Dmovska izvirzītos apgalvojumus.

Te 26.aprilī Varšavā PSR Savienības sūtniecības nama skurstenī

923

atrada elles mašinu. Uztraukums un nemiers PSR Savienībā pieauga. No sākuma likās, ari poļu valdība un sabeidrība notikumam piešķīra lielu nozīmi, bet nodomātā atentata izmeklēšana novilcinājās un poļu presē parādījās artikeļi, kuros iztoic aizdomas, ka elles mašinu sūtniecības skurstenī uzstādījuši paši komunisti provokacijas nolūkā.

Šāda poļu valdības un preses izturēšanās izsauc komunistu presē lielu sašutumu. Krievu avizes uzskaita atentatu garo rindu, kuri izdarīti uz PSR Savienības pārstāvjiem Varšavā un ja nu vēl tādos apstākļos poļi griboot iestāstīt, ka krievi paši atentatu inscenejuši, tad ta esot bezkaunības galējā robeža. Incidents vēl nav galīgi izsmelts.

Kāds poļu diplomāts apgalvoja, ka Polijai neesot nekādu agresīvu tieksmju pret PSR Savienību. Ari 1920.gadā kara gājiens Kijevā bijis strategijas taktisks solis, bet ne pate Ukrainas iekarošana. To varot pierādīt dokumentāriski un viņš vairāk reizes mēginājis pierunāt Pilsudski to darīt, bet tas par šo jautājumu neinteresējoties.

3. Ar Angliju. 16.aprilī Londonā parakstīts PSR Savienības-Anglijas tirdzniecības līgums. Līguma galvenie punkti ir sekošie: abas puses savstarpīgi pielieto vislielākās labvēlības principu; Londonā krievi nodibina tirdzniecības pārstāvību, kuras priekšsēdētājam un diviem viņa palīgiem ir diplomatiskas privilegijas. Neaizskarams ir ari viņu iepemāmās telpas; angļu uņ padomju kugiem un kravām otras valsts ostās un teritorialos ūdeņos piešķirtas visādas tiesības un privilegijas, kuras ir pašu kugiem, kravām un visleelāko labvēlību baudošām nacijām. Vēl jaievēro, ka nav pielaisti nekādi speciali aprobežojumi, kas būtu vērsti pret PSR Savienību un ārējās tirdzniecības kreditēšanu. Līgums stājas tūliņ spēkā bez ratifikacijas.

Krievi saka, ka jaunais līgums sagatavošot celu īstam tirdzniecības līgumam un visu strīdīgo jautājumu atrisināšanai.

Kādā sarunā es iepresījos Anglijas vēstniekam Ovejam, kadēļ gan angļi apmierinājušies ar vislielākās labvēlības klauzulu, kura viņiem PSR Savienībā neko nedod. Uz to Ovejs atbildēja, ka angļi esot free-trading nation un tadēļ nekādu izņēmumu neverot taisīt.

Tanī pašā laikā Maskavā atklāja Visssavienības Rietumu tirdzniecības palatas Anglijas sekciju, kurā piedalijās starp citiem Litvinovs un Anglijas vēstnieks Sir Esmonds Oveijs.

Savā runā Ļitvinovs pastrīpojis faktu, ka tikai tagad varēšot PSR Savienības un Anglijas tirdzniecciskās attiecības attīstīties visā pilnībā. Ļitvinovs likās piemirsis, ka PSR Savienības tirdzniecības attiecības piem. ar Ziemeļu-Amerikas Savienotām Valstim attīstas arī bez kāda tirdzniecības līguma.

Kā no drošiem avotiem zinams, tad Anglija starp citu apgādāšot mašīnām jaunās krievu tekstiliju fabrikas, kuras celšot lielakā skaitā.

Angļu-PSR Savienības tirdzniecības līguma noslēgšanai ir liela politiska nozīme. Līguma tika noslēgts taisni tādā laikā, kad Francijas un PSR Savienības attiecības bija stipri saspīlētas un Vācijas attiecības ar PSR Savienību - ļoti vēsas. Liekas, ka Anglijas politikas novēršanās no Eiropas (Francijas) un piesliešanās Z.-A. Savienotām Valstīm pirmo reizi izpaužas draudzīgā laboristu politikā pret PSR Savienību.

Sūtnis PSR Savienībā.

925

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1930.g. jūlijā.

Nr.o/8 slp./211/13953.

Konfidenciāls.

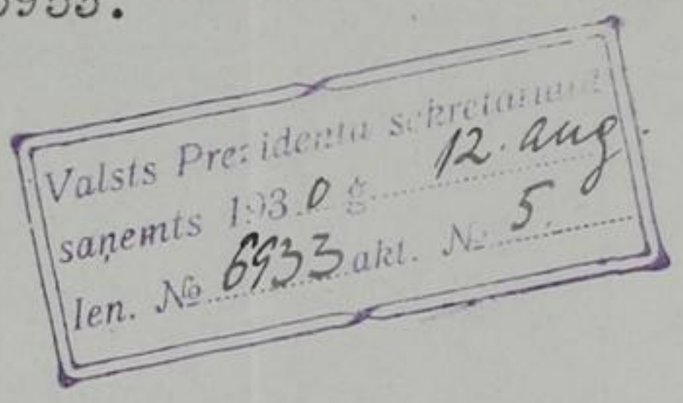

Pie akt.
12.8.

Augsti godātais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godātais Prezidenta kungs, sūtņa Maskavā J.Seska kunga š.g. 1.jūlija rakstu ar num. 166 slp.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

1 pielikums.

H. Celmiņš

Ministru prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godātam
A.K v i e š a kungam,
Valsts Prezidentam,
P i l ī.

Latvijas sūtniecība
Krievijā.

Légation de Lettonie
en Russie

Nr. 166 slp.

Noraksts.

926

Maskavā, 1930.gada 1.julijā.

Konfidenciali.

Augsti godātais Prezidenta kungs,

Lai saņemtu Ļeņinpils ostā pienākušo sūtniecības vajadzībām pirkto automobili, tad 19.jūnijā kopā ar soferu braucu uz Ļeņinpili. Automobiļa sūtīšana pa dzelzceļu bez pavadītāja esot ļoti riskanta lieta, jo ceļā automobili varot aplaupīt. Gribēju ari redzēt tagadējo Ļeņinpili un gūt iespaidus no krievu dzīves uz laukiem un tadēļ turu par savu pienākumu še atstāstīt dažus novērojumus.

Ļeņinpils stacijā ceļotāji gan redz kādu desmit automobiļu, bet tie ir valdības vai trestu automobiļi, kuri privatpersonas neved. Privatpersonām tūliņ piesienas kādi agenti, kuri piedāvā savus automobiļus, kuru gan laikam nav daudz. Agenti uzmeklē braucēju stacijā, kamēr viņa kompanjons sēž kādā veca taksīti otrpus Znamenska laukuma. Cenas par aizvešanu, zināms, stipri augstas.

Peterpils ielas nolaistas: kājceliņi vietām izbērsti bedru bedrēm, tapat ari braucamais ceļš. Nami tādi noplukuši, vietām nokritis apkaļķojums; dažās vietās pat logi aizsisti dēļiem, logu aizkaru nekur neredz. Veikalu maz un viņu logos rēgojas preču bads: kādas bonbonu kārbiņas, uzvalka gabals, gramatas u.t.t. Peterpilieši apgalvo, kā tās pašas kārbiņas esot tukšas un preces esot tikai "izstādei". Gostinij Dvor'ā daudzi logi aizsisti dēļiem, ari ejas pa nama dažādām daļam aizsprostotas; tikai retos logos kādas mantiņas. Toties bagātāki valdības "veco lietu veikali", kur dažādu mākslas priekšmetu un mēbeļu izvēle daudz lielāka, neka Maskavā, ari cenas nav augstas.

Publikas uz ielām diezgan daudz, bet visi kustās lēnām - nav tādas steigas, ka Maskavā. Ari Peterpils publika tāda pat pelēka, ka Maskavā; tomēr guvu tādu iespaidu, ka viņa pēc sava izskata ir eiropeiskāka, neka Maskava, kur orientaliešu - aziatiešu daudz vairāk.

Vakarā uz Ņevas un kanalu krastiem redzamas provinces pilsētiņas idiles: apkārtējo namu iedzīvotāji pavada savu laiku nomezdamies grupiņas, tērzēdami un makšķerēdami.

Galvenais satiksmes līdzeklis ir ielu dzelzsceļš. Autotaksi ļoti maz un tie pasi pa dienu esot parasti aizņemti dažādos ieredņus vadajot un publiku apkalpojot tikai pievakarēs. Gribēju sadabūt kādu auto, lai aizbrauktu pie mūsu slimā konsula Studenta kunga, bet nevareju sadabūt.

Cik maz autobusi un autotaksi izplatīti var spriest no tā, ka benčina ieņemšanai jabrauc no Morskaja līdz Nikolaja dzelzceļam - stacijai, kuras tuvumā esot kāda benčina nōliktava.

Mūsu slimais konsuls Studenta kungs vēl bija stipri nevarīgs, lai gan krīze jau sen bija pārgājuse. Kopējas stāstīja, ka Studenta kunga organismā esot maza pretošanās spēja slimībai, lai gan viņš vēl ir jauns cilvēks. Viņam ieteicams, tiklīdz to ārsti atļaus, doties uz Latviju un tur ārstēties un atkopties, jo ari Ļeņinpilī ir ārkārtīgs partikas vielu trūkums.

Biju ar viziti pie Arlietu komisariata aģenta Vainšteina, kurš apsolījās būt izpalīdzīgs, lai es uz ceļa dabūtu vajadzīgo benčinu.

Novogradā iebraucām ap plkst. 3.30 pēc pusdienas. Tūliņ uzmeklējām naftas noliktavu un pieprasīju benčinu. Pārdevējs pieprasīja "trebovanije". Izpolkoma darba laiks jau bija beidzies, bet tur iekļuvu un atradu kādu jaunu cilvēku, kas vajadzīgo orderi izrakstīja.

Aug.god.

H.Celmiņa kungam,
Ministru Prezidentam un
Arlietu Ministrim.

927

Ipatnēji ir tas, ka tagad krievu tautā laikam tāds uzskats, ka viss pieder tautai un ta visu var prasīt. Tā Novgorodā mums uzbāzās kāds kareivis, kurš lūdza, lai viņu aizvedot līdz Čudovas stacijai, vai pat Maskavai, jo viņam tur vajagot steidzīgi tikt; uz ceļa kāds jauns cilvēks un dažas ceļa biedres prasīja, lai viņus kādu gabalu pavedot, jo esot piekusuši; viņi jau samaksāšot; kāda sieviete uz sosejas vidus tik noteikti māja ar mutslauku, ka domājam, ka viņa mums grib uz ko uzmanīgu darīt ceļā, bet izrādījās, ka viņa grib, lai to ņemtu automobilī. Višnij-Voločoka kāds strādnieks uzmācas ar jautājumiem, no kurienes un uz kurieni braucot, ar kādiem nolūkiem esot braukuši, krievu cilvēkam jau ejot grūti: neesot ne maizes, ne drēbju, ne tabakas... Kad liedzos atbildēt, tad tas vīrs lepni pateica, ka viņš esot "strādnieks" un tadēļ tam esot tiesība prasīt pat Kaļiniņam, kur un kadēļ viņš braucot...

Višnij-Volocka nobraucam vakarā un sadabūjām kādā kooperatīvā viesnicā kambari. Kambaru dežurnieks, kad tam iedevu dzeramnaudu, palika pakalpīgāks. No rīta viesnicas ēdamā zālē brokastoja daudz strādnieku; uz bufetes redzēju daudz šķīvju ar porcijām: vārītas zivs gabaliņi ar sagriestām vārītu kartupeļu un biesu šķelītēm bez kāda aizdara.

Griezos Vicnij-Volocka izpildu komiteja pēc bencina ordera. Komitejās redz parasti tikai jaunus cilvēkus. Bija diezgan laipni un pieklājīgi:izrakstīja orderi un pa telefonu apklausijās, vai noliktavā ir bencins. Ar orderi jaiet uz noliktavas kantori, kur tad vēl orders jaakceptē, jaapreķina pirkuma suma, nauda jaiemaksā kasē un tad pret jauno kvīti izsniedz bencinu. Otras dienas pievakarē ierados Maskavā.

Nobraucām ap 750 kilometrus (Ļeņinpils-Čudovo-Novgoroda-Valdaja-Višnij-Volocok-Torzok-Tvera-Klin-Maskava). Ceļš - soseja, gandrīz viscaur diezgan labs.

Ceļa malā bija redzami labi rudzu lauki, bet vasaras sējumu bija maz. Braucējam uzkrīt, ka pat pie lieliem ciemiem samērā tik maz apstrādātu lauku. Vēl vienmuļīgāki ir krievu ciemati. Tie parasti pašā ceļa malā un stiepjas pat dažu ~~ik~~ kilometru garumā. Pa šoseju un viņas malām staigā dažādu mājlopu bari un bērni, un pie istabām gozejas, sēž un tērzē sadzas iedzīvotāji. Likās, ka paslaik kādi svētki, jo no Ļeņingradas līdz Tverai gandrīz nekur neredzēja zemniekus strādājam. Šie novērojumi asi kontrastē ar to druzaino steigu un lieliskiem "sasniegumiem", par kuriem ikdienas zvana padomju prese. Var jau tiešām būt, ka padomju fabrikās rosīgi strādā, bet liela daļa tautas, sevišķi PSR Savienības ziemeļu daļā, slinko tapat, ka to darījusi zem cara valdības. Tas ir vienīgā pareizā izeja, jo turīgs zemnieks tiek izputināts, kā kulaks; amatnieks ar kādu mācekli - tiek uzskatīts par izsūceju un tirgotājs jau sen atzīts par nevajadzīgu.

Sevišķi uzkrīt tas apstāklis, ka nobraucot ap 7oo kilometru starp divām lielām pilsētām - Maskavu un Ļeņinpili, nesatikām uz ceļa nevienu automobili, ne autobusu. Tas liecina, ka neskatot uz lielajiem "sasniegumiem", satiksme PSR Savienībā atrodas uz tās pašas pakāpes, kā prieks 40 gadiem.

Ari traktoru vēl redzējām ļoti maz, lai gan dažās vietās jau nodibināti kolchozi, jo lauki vairs nav sadalīti sauras strēmelēs. Novgorodas guberņā redzams ari viensētas: gan laikam latvju vai igauņu kolonisti.

Izlietojot šo gadījumu, pagodinos lūgt Jūs, augsti godātais Prezidenta kungs, saņemt manas patiesas un dziļas cieņas apliecinājumus.

/paraksts/

Sūtnis PSR Savienībā.

Norakstīts pareizi:

Austrumnodaļas sekretārs.

Légation de Lettonie
près l'U. R. S. S.

№ 187/slp.

Maskavā, 1930.g. 30.julijā.

928

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1930.g. 9.sept
Ien. № 7674 akt. № 5.

Konfidenciali.

Augsti godātais Valsts Prezidenta kungs,

Pie akt. 9.9.

Pagodinos piesūtīt šeklāt savu politisko ziņojumu No.4.

Izlietojot šo gadījumu, pagodinos lūgt Jūs, augsti godātais Valsts Prezidenta kungs, saņemt manas patiesas un dziļas cieņas apliecinājumus.

Sūtnis PSR Savienībā.

ug.god.

A. K v i e s i s kungam,
Valsts Prezidentam.

Konfidenciali.

929

PSR Savienības politiski-ekonomiskais pārskats No. 4.

(No 16.maija līdz 25.julijam 1930.g.)

I.

Iekšējā politika un dzīve.

1. Vissavienības komunistu partijas XVI.kongress. Pēc 2 1/2 gadiem komunistu partija no 25.junija līdz 12.julijam noturēja Maskavā savu XVI.kongresu. Nav noslēpums, ka PSR Savienības faktiskā valdība ir komunistu partijas centrālā izpildu komiteja sava politiskā biroja sastāvā.

PSR Savienības centrālā izpildu komiteja, viņa prezidijs, tautas komisari un viņu padome, un dažas citas vadošās personas un iestādes ir tikai komunistu partijas politbiroja ierēdņi. Kongresā sniedz pārskatus par PSR Savienības sasniegumiem saimnieciskā un politiskā dzīvē, tiek zināmā mērā iztirzāta partijas generallinija, novilkts viņas tālākais virziens, uzstādīta turpmākā darbības programa un šās darbības tempo. Komunistu partijas vadība vienmēr bijusi stingrās rokās, kura reiz uzstādītos mērķus realizē un nepazīst savā programā nekādu šaubu un viņas pildīšanā nekāda cilvēka žēluma. Var sacīt, ka komunistu partija nospraužPSR Savienības iekšējo un ārējo politiku, ja nestāsies ceļā ārkārtēji notikumi, uz pāra vai pat vairāk gadiem. Tāpēc labi saprotama tā ārkārtīgā interese, ar kādu kongrasa darbībai sekoja ne tikai plašās Padomju Savienības pilsoņi, bet ari visa pasaule. Pirmajā vietā pēc svara un nozīmes stādams paša līdzšinējā PSR Savienības faktiskā diktatora Staļina referats:

a) Centralkomitejas politiskais pārskats.

Vispasaules kapitalisma augošā krīze un PSR Savienības ārējais stāvoklis. Plašā apskatā, kurā pievests daudz dātu, Staļins tēlo tagadējo saimniecisko krīzi Eiropas lielvalstīs, Polijā un Ziemeļu-Amerikas Savienotās Valstīs. Tagadējā krīze esot pārprodukcijas krīze, jo preču esot pieražots vairāk, nekā tirgus spējot uzņemt. Kapitalisma iekārtā plašo masu pirkšanas spēja nepieaugot, bet gan pamazinājoties. Tādēļ, lai uzturētu preču augstās cenas lielā daļa preču guļot noliktavās, vai pat tiekot iznīcināta. Krīzē esot ierautas visas rūpniecības valstis un lai gan Francija savā rūpniecībā injecējot no Vācijas saņemtās reparacijas sumas, tad tomēr ari tur, Francijā, jau esot nomanama liela saimnieciskās

930

dzīves depresija. Rūpniecības krīze vēl paasinājas tādēļ, ka viņa ir sagadījusēs kopā ar lauksaimniecības krīzi. Staļins pieved Vācijas "konjunktūras izpētīšanas instituta" dātus, no kuriem redzams, ka sākot ar 1928.gadu, kalnrūpniecībā un radošās apstrādājošās rūpniecības nozarēs, Amerikas, Vācijas un Polijas rūpniecības produkcija ir samazinājusēs par 4 - 15%, Anglijas pieaugusi par 7,4% un Francijas par 13,1%, bet PSR Savienības rūpniecība pieaugusi par 55,5%. Bezdarbs pieaugot Amerikā, Vācijā un Polijā. Padomju Savienība turpretim vienīgā visā pasaulē, kur lielrūpniecība aukaiņi izaugot, pie kam 193o.g.I.ceturkšņa vien produkcijas pieauguma % esot divreiz lielākas, nekā 1928.gadā.

Krīzes cēloņi esot pašas kapitalistiskās iekārtas pamatos. Ja kapitalisms nesagrābtot peļņu sev, bet to izlietotu masu saimnieciskās labklājības pacelšanai, tad krīzes nemaz nebūtot. Imperialistiskais karš un viņa sekas esot sekmējis kapitalisma "pūšanu" un iznīcinājis viņa līdzsvaru; mēs dzīvojot kara un revolucijas laikmetā un kapitalisms vairs nereprezentējot vienīgo, visaptverošo pasaules saimniecisko sistēmu, jo līdzās kapitalistiskai saimniecīskai sistemai jau pastāvot socialistiskā sistema, kura pieaugot, attīstoties un nostājoties pretim kapitalistiskai sistēmai un ārdot viņas pamatus.

Krīzes sekas - interešu pretešķību pieaugšana starp imperialistiskām valstīm cīņā par izejvielām un preču tirgiem. Visstiprāki interešu pretešķības izpaužoties starp Angliju un Ameriku. Cīņas starp lielvalstīm novedot pie bruņošanās un beidzot pie kara. Pacifisms esot uz miršanas gultas, un Tautu Savienība sapūstot jau dzīva ... no jauna paasinoties pretrunas starp uzvārētajām un uzvarētām valstīm. Vācija nespējot panest reparaciju nastu smagumu. "Domāt, ka Vācijas pilsonība nākošos lo gados aizmaksāšot 2o miljardu marku, un ka Vācijas proletariats, dzīvodams zem dubulta - savas un svešas buržuazijas jūga, atļaus vācu buržuazijai, lai no viņa izspiež šos 2o miljardus marku - nozīmē zaudēt prātu".

Paasinoties interešu pretešķibas ari starp imperialistiskām valstīm un viņu kolonijām. Eiropas buržuazija esot karastāvoklī ar savām kolonijām Indijā, Indo-Ķinu, Indoneziju un Ziemeļafriku. Ķina jau faktiski sadalīta interesu sfērās, bet Ķinas zemnieki un strādnieki atbildot ar padomju un sarkanās armijas organizēšanu.

931

Pasaules šķiru cīņa ari starp proletariatu un buržuaziju kapitalisma zemēs. Strādnieku masas vienmēr vairāk tikšot izsūktas, viņas atkratīšoties no socialdemokratijas un piegriezīšoties komunismam; saimnieciskā cīņa izvērtīšoties politiskā zem komunisma vadības. Iekšējā politikā pilsonība glābšoties fašismā, ārējā ķeršoties pie imperialistiskā kara un intervencijas.

Attiecības starp PSR Savienību un kapitalistiskām valstīm. Pretešķības starp kapitalistisko pasauli un augošā socialisma zemi pieaugšot, jo ar savu pastāvēšanu vien jau PSR Savienība revolucionizējot strādnieku šķiru un kolonijas; PSR Savienība neļaujot uzsākt jaunu karu koloniju sadalīšanas dēļ un neļaujot ari izmantot kapitalistiem savu plašo iekšējo tirgu. Visniknākais PSR Savienības ienaidnieks esot Paneiropas dzimtene - Francija, kura esot visagresivākā militarvalsts. Bet tagad PSR Savienība saimnieciskā un militārā ziņā esot daudz stiprāka nekā pirms 12 gadiem un ari pasaules proletariats nepielaidīšot uzbrukuma "socialisma tēvijai". Kapitalistiskās valstis visādi mēginot PSR Savienībai kaitēt un ar to izskaidrojama Anglijas diplomātisko saišu pārtraukšana ar PSR Savienību 1927.gadā, Austrumķinas dzelzsceļa sagrābšana no ķiniešiem, PSR Savienības financielā blokāde, kaitētāju organizēšana PSR Savienības rūpniecībā, krievu eksporta vajašana, atentata mēģinājums uz PSR Savienības sūtniecību Varšavā, u.t.t.

Krievijas veco parādu neatzīšana neesot iemesls citu valstu sliktām attiecībām ar PSR Savienību. "Zem noteikuma, ja mums dod kreditus, mēs esam ar mieru maksāt mazu daļiņu no priekškara parādiem, tos uzskatot kā kreditu piedevu procentēs. Bez šā noteikuma mēs nevaram maksāt un mums nav jamaksā". Ar savu intervenciju kreditori zaudējuši tiesību pieprasīt cara laika parādus. Ari krievu komunisma propaganda nevarot traucēt labu attiecību uzturēšanu, jo esot tak vesela valstu josla, "sanitarais kordons", kurš pilsoniskās valstis sargājot no lielniecisma. Lielniecisma saknes esot pašu kapitalistu saimnieciskā iekārtā. Sakot, ka PSR Savienības socialistiskā iekārta traucējot labas attiecības. Bet tapat kā pilsoniskām valstīm nepatīkot socialistiskā iekārta, tapat komunistiem nepatīkot kapitalistiskā valsts iekārta. PSR Savienības ārējā politika esot miera politika. Tādēļ viņa esot uzlabojusi attiecības ar daudz valstīm, noslēgusi tirdzniecības, techniskās palīdzības un citus līgumus; tadēļ PSR Savienība esot parakstīju-

si Kelloga paktu un protokolu ar Poliju, Rumaniju un veselu rindu citu valstu.

Socialistiskās celtniecības pieaugums un PSR Savienības iekšējais stāvoklis. Ar bagātu skaitļu materialu apbruņojies, Staļins pierāda, ka PSR Savienības saimnieciskā dzīve strauji attīstās. Ja 1926.-27.gadā visas lauksaimniecības (kopā ar mežsaimniecību), zvejniecības u.t.t. brutto produkcijas vērtība bijusi 12.37o milj.rubļi, tas ir 1o6,6% no priekškara vērtības, tad šogad vērtība būšot vismaz 113 - 114%. Tapat ja 1926.-27.g. rūpniecības produkcijas brutto vērtība bijusi 8.641 milj.rbļ, resp.1o2,5% no pirmskara vērtības, tad šogad tā būšot 18o% no priekškara vērtības.

Ja 1926/7.gada kravas apgrozījums uz dzelzsceļiem bijis 81,7 miljardu kilometru-tonnu, t.i. 127% no priekškara apgrozības, tad šogad būšot 193%.

Ja tirdznieciskā apgrozībā 1926/7.gadā bijušas preču daudzumu apzīmētu ar 1oo% (par 31.miljarda rbļ.), tad šogad vērtība sniegsies uz 2o2%. Ja visu kreditiestāžu kopbilances 1928.g.oktobrī apzīmējot ar 1oo%, tad 193o.g. bilance sniegšoties uz 2o1,1%. 1926/7.gadā valsts budžetā kopbilanci pieņemot ar 1oo% (6.37o milj.), šā gada bilance sniedzoties uz 2o4,4% (12.6o5 milj.rbl.). Arējās tirdzniecības bilance 1926/7.gadā sasniegusi 47.9% no priekškara bilances, bet ša gada bilance sasniedzot 8o% no priekškara bilances. Tautas ienākumus 1926/7.gadā pēc Valstsplana rēķinātāja uz 23.127 miljomu rbļ., bet šogad sniegšoties uz 34 miljardiem, resp.pieaudzis par 2o%.

Vēl spožākas esot industrializācijas sekmes, pie kam rūpniecības produkcijas vērtība pieaugot ātrāki, ka lauksaimniecības. Priekškara laikā rūpniecības produkcijas kopvērtība iztaisījusi 42,1%, bet lauksaimniecības 57,9% no visas ražojumu kopvērtības, bet šogad jau rūpniecība reprezentēs 53%, un lauksaimniecība 47%. PSR Savienība izvēršoties par rūpniecibas zemi.

1927.gadā ražošanas līdzekļu produkcija iztaisījusi 27,2%, bet konsomacijas artiķeļi 72,8%, bet šogad attiecigie skaitļi esot 32,7% un 67,3%. Ja ierēķinot tikai Augstākās Saimniecības Padomes plānēto rūpniecību, tad ražošanas līdzekļu produkcijas vērtība jau iztaisot 48%, bet konsomacijas tikai 52%. PSR Savienības tautsaimniecība industrializējoties un topot neatkarīga no ārzemēm.

Staļins saka, ka PSR Savienībai esot vajadzīga socialistiskā bet ne kapitalistiski organizēta rūpniecība. Skaitļi rāda, ka privatsaimnieciskais kapitals un viņa darbalauks vienmēr sarūk, bet soacialistiskais strauji pieaug. Tā 1929/3o.gadā socialistiskais sektors ražošot vērtības par 24,74o milj.rubļiem, bet privatkapitalistiskais tikai par 3,3lo milj. rbļ, Trijos pēdējos gados socialistiskā rūpniecība esot pieaugusi par loo% un tādas sekmes nevarot uzrādīt neviena cita zeme.

Rūpniecība attīstoties tādā tempā, ka naftas rūpniecības piecgadu plāns tikšot realizēts (par 977 milj.rbļ.) 2,5 gados, torfa rūpniecībā (115 milj.rbļ.) 2,5 gados, mašinu izgatavošana (2,o58 milj.r.) 2,5 - 3 gados; lauksaimniecības mašinu būve (6lo milj.) 3 gados, elektrotechniskā rūpniecība (896 milj.rbļ.) 3 gados. Tā tad sauciens realizēt piecgadu plānu 4 gados atbilstot īstenībai. Tomēr, piem., elektriskās energijas un čuguna ražošanā PSR Savienība ari pēc pieciem gadiem būšot tāli pakaļā Amerikai, Vācijai, Francijai un Anglijai.

Lauksaimniecība un graudu problema. Ja ar graudkopību aizņemto platību 1913.g.apzīmējot ar loo%, tad šogad apsēts lo5,1% priekškara platības; ja 1913.g.graudkopības produkciju apzīmējot ar loo%, tad šogad to varēšot apzīmēt ar llo%. Ja ārpus ciema pārdodamo tirgus labību 1913.g.apzīmētu ar loo%, tad 193o.gadā to varēšot apzīmēt ar 73%. Tirgus labības tiekot vēl ražots par daudz maz. Bēdīgu ainu rāda lopkopība. Šogad bijis 88,6% zirgu, 89,1% liellopu, 87,1% sīklopu, 6o,1% cūku no 1916.g.normas. Iznākot, ka pag.gadā tirgū bijis 29% no 1916.g. gaļas normas. Tehniskās kulturas šogad iekoptas: kokvilna 217%, lini 125%, cukurbietes 169%, tauku stādu kulturas 26o% no priekškara normas. Attiecīgā mērā esot pieaugusi šo technisko kulturu produkcija. Tuvākie uzdevumi technisko kulturu rajoniem esot piegādāt labību un sevišķi, attīstīt lopkopību un atrisināt gaļas un tauku apgādāšanas problemas. Vienīgā izeja esot likvidēt pakaļpaliekošās un individuelās saimniecības un nodibināt kolhozus, kurus jāapgādā ar traktoriem, citām mašīnām un aroda specialistiem.

Ar šo nolūku Centrālā komiteja organizējusi un finansējusi sovhozus un kolhozus; veicinājusi traktoru un citu lauksaimniecības mašīnu būvi, nodibinājusi mašīnu-traktoru stancijas. Graudu tresta sējas platība šogad aptverot 1.o6o tūkst.hektaru, Sovhozcentra 86o.ooo hekt.; Ukrainas

934

sovhozu 28o,ooo hekt.,Cukurapvienības 82o.ooo hekt. Piecgadu beigās graudu trestam būšot tik liela sējas platība, ka tagad visai Argentinai un visiem sovhoziem - vairāk nekā Kanadai. Lauksaimniecībā piecgadu planu sovhozi izpildīs 3 gados ...

Centralās komitejas plenums pagājušā gadā izdevis rīkojumus par kolhozu nodibināšanu artelu veidā, kulaku, kā šķiras, likvidāciju, un piespriedis 5oo milj.rub.kredita kolhozu finansēšanai. Kolhoziem nodots vairāk kā par 4oo milj.rubļu kulakiem atņemtas mantas; 3o.ooo traktoru un sēklas aizdevuma 61 miljons pudu. Šogad kolhozu sējas platība aptverot ne zem 36 milj.hektaru un tirgus labības ražošot ap 5oo milj.pudu. Tagad lauksaimniecības likteni noteikšot ne individualsaimniecības, bet kolhozi un kulaku kā klases likvidācija norisinas ar lielu sparu. Lauksaimniecības piecgadu plāns tiekot realizēts divos gados.

Strādnieku un zemnieku materiālā un kulturelā stāvokļa uzlabošana.- Strādniekus vairs neizmantojot uzņēmēji un tadēļ viņu peļņas tiesa pieaugot; peļņas daļa tiekot izlietota jaunu uzņēmumu dibināšanai, ka ari paplašinoties iekšējais tirgus. Pieaugot strādnieku skaits: 1926.g. bijis lo.99o tūkst.strādnieku, bet 193o.g. 13,129 tūkst. Samazinoties bezdarbs tā, ka trūkstot kvalificētu strādnieku. Kapitalistiskās zemēs izmantotāji saņemot ne zem 5o% no tautas ienākuma, bet PSR Savienībā izmantotāji dabūjot ne vairāk kā 2%. Visu citu peļņu gūstot paši strādnieki. Tadēļ ari pieaugot Krievijas strādnieku peļņa, socialās apgādes budžets, palīdzība nabadzīgām un vidējām saimniecībām u.t.t.

PSR Savienības strādnieku reālā darba alga, ierēķinot socialo apdrošināšanu, sasniedzot 167% no priekškara darba algas. Pēc Valstsplana šogad sabiedriskotais iekšējā tirgus sektors aptverot lieltirdzniecībā 99%, bet sīktirdzniecībā 89%. Tas nozīmējot, ka kooperacija iznīcina sistemātiski privattirdzniecību un saņem zirdzniecības monopolu. Tomēr vēl tagad strādnieks 25% no savām vajadzībām pērkot pie privātiem, jo kooperacija vēl neizpildot socialistiski savu uzdevumu. 7 stundu darbdiena ievesta 33,5% (83o.ooo) rūpn.strādniekiem un uz piecdienu nedeļu pārvesti 1,5 milj. resp.63,4% rūpniecības strādnieku. Sanatorijās mitināti pēdējos 3 gados 1,7 milj.strādnieku.

Zemniekiem izsniegts 3 gados 4 miljardi rubļu pabalsta kreditos un 154 milj.pudu graudos. "Nav brīnums, ka strādnieki un zemnieki pie

mums dzīvo ne slikti; mirstība pazeminājusēs, salīdzinot ar priekškara laiku, par 36%, bērnu mirstība par 42,5%, bet ikgada pieaugums vairāk ka 3 miljoni". I.pakāpes skolā 11,6 miljonu bērnu, II.pakāpes 1,9 milj., dažādās techniskās skolās un kursos 331,1 tūkst.; technikumos un arodskolās 238,7 tūkst.; augstskolās un techniskās augstskolās 194,4 tūkst. Lasitpratēju skaits PSR Savienībā sasniedzis 62,6% pret 33% priekškara laikā. Tagad jacerotiies pie obligatoriskās pirmmācības ievešanas.

Augšanas grūtības, šķiru cīņa un socialisma uzbrukums visā frontē. Pārveidojot visu saimniecisko iekārtu uz socialisma pamatiem esot jacīnas pret jaunās iekārtas nāvīgiem ienaidniekiem: pilsonisko inteligenci, kulakiem, kuri zvēriski cīnoties pret kolektivo iekārtu, un cīņa pret birokratiskiem elementiem. Visur šie ienaidnieki ronot moralisku un materialu atbalstu kapitalistiskās ārzemēs, jo imperialistiskā pasaule neesot ieinteresēta, ka PSR Savienība savā saimnieciskā attīstībā panāk un aizsteidzas priekšā kapitalisma valstīm. Bet PSR Savienības grūtības esot ne sabrukuma, ne apstāšanās, kā Anglijā un Amerikā, bet augšanas, celšanās un progresa grūtības un tas nozīmējot, ka šinīs grūtībās pašās esot iespējas viņas pārvarēt. Aiz šām grūtībām slēpjoties šķiras ienaidnieki. Atliekot tikai viens cīņas līdzeklis: organizēt socialistisko uzbrukumu uz kapitalistiskiem elementiem visā frontē un izolēt oportunistiskos elementus. Vēl gan pastāvot Neps, bet tas esot atkāpšanās, atsperšanās, lai taisītu sparigāku lēciemu uz priekšu. Kā šī taktika pareiza, to liecinot panākumi, jo graudu problema jau atrisināta un tadēļ bijis pareizi iet uzbrukumā visā frontē ar lozungu - "iznīcināt kulaku kā šķiru". Represijas esot uzbrukuma nepieciešams elements, bet galvenais uzdevums paātrināt kolhozu nodibināšanu, pilsētu un lauku kapitalistiskā elementa iznīdēšana. Lielnieciskais uzbrukums pastāvot šķiras modrības un revolucionaras masu aktivitātes mobilizēšanā pret kapitalistiskiem elementiem; pārveidot arodnieciskās organizācijas un mobilizēt pēc iespējas daudz līdzekļu rūpniecības un kolhozu izbūvei. Pie uzbrukuma pieder ari paškritika, cīņa pret biroktatiju; partijas un dažādo organizāciju iztīrīšana no šķiras apziņai svešiem elementiem; strādnieku izvirzīšana un pārcelšana valsts aparatā, strādnieku kontrole par padomju iestādēm.

Liela nozīme piekrītot socialistiskai sacensībai, trieciemu brigādēm un komsavjauniešiem. Socialistiskā sacensībā esot ierauti ap 21.milj

strādnieku un trieciemu brigādēs vairāk kā viens miljons. Nekā tamlīdzīga neesot kapitalisma zemēs. 25.ooo pirmklasīgi strādnieki devušies uz laukiem, lai organizētu un vadītu kolhozus. Pate partija cīnījusēs uz divām frontēm - pret labo un kreiso novirzieniem un tos uzvārējusi.

Kapitalistiskā vai socialistiskā saimnieciskā iekārta? Staļins nostāda pretim un salīdzina socialistisko saimniecisko iekārtu ar kapitalisko un pirmajā atrod lielu daudzumu priekšrocību un labumu. Kādēļ gan PSR Savienībā tāds ārkārtīgs saimniecisks uzplaukums, spars un mošums, bet kapatalisma pasaulē krīze un nabadzība? Tādēļ, ka PSR Savienībā esot padomju socialistiskā saimnieciskā iekārta, bet citur - kapitalistiska. Tādēļ PSR Savienībā pirkšanas un patēriņq spēja tā pieaugot, ka viņai aizsteidzoties priekšā ražošanas spējai, bet kapitalisma zemēs masu pirkšanas spēja nekad netiekot līdzi produkcijas pieaugumam.

Kārtējie uzdevumi. Tagadējais rūpniecības pamats esot ogļu-metalurgiskā baze Ukrainē, bet šī baze priekš visas PSR Savienības esot nepietiekoša. Jadibina otrs rūpniecības apgabals un tas būšot - Uralu-Kuznec-kas kombināts. Uralu rūdas apstrādāšana ar Kuzneckas baseina koksējošamies oglēm. Tiek būvēta traktoru fabrika Čeļabinskā. mašinu fabrika Sverdlovskā un Novosibirskā, tekstiliju fabrikasTurkestanā.

Otrs uzdevums - pareizi lokalizēt un attīstīt dažādas lauksaimniecības nozares: (kulturas) - graudkopību, linu, kaņepāju, tabakas, sviklu un citu technisko kulturu izkopšanu, ko varot izdarīt tikai plaši apvienotos kolhozos.

Techniķu un inženieŗu kadru sagatavošanai starp citu technisko mācības iestāžu dibināšanu un vadīšanu nodos attiecīgām saimnieciskām organizācijām. Darba ražīgumu spēšot pacelt uzlabojot strādnieku materialo stāvokli, ievedot darba disciplinu un pielietojot socialistisko sacīksti un triecienu kustību. Daudz grūtību iedzīvotāju apgādāšanā ar pārtikas un ģitiem produktiem. Graudu,resp.maizes problema jau atrisināta, bet grūti iet ar gaļas, piena un sakņaugu piegādāšanu. Šo grūtību pārvarēšanai vajadzēšot vismaz vēl vesela gada. Kredita un naudas apgrozības regulēšanai īstermiņa kreditus sakopošot Valstsbankā, kura ari izvērtīšoties par norēķināšanas aparatu bez naudas zīmēm starp dažādiem uzņēmumiem. Ari rezerves esot vajadzīgas tiklab naudā kā graudā.

Jāatzīstots sevišķi smagā rūpniecība. Nepietiekot ar 16 milj.

937

tonnam čuguna, kā paredzēts piecgadu plānā, bet jaražo 17 milj. tonnu. Tapat jāatīstot vieglā rūpniecība; jaracionalizē rūpniecība, jasamazina pašizmaksa un japaceļ produktu labums un darba sekmju dēļ fabrikā janodibina vienvaldība (jedinonačalije).

Lauksaimniecībā jarada lopu audzināšanas uzņēmumi un tehniskās kulturas, kas iespējams nodibinot lielus sovhozus un kolhozus. Jaturpina kolhozu nodibināšana; kulaki tiek un tiks iznīcināti.

Transports atrodoties bēdīgā stāvoklī: uz Volgas tagadējā kugniecība sasniedzot 60% un Dņepras 40% no priekškara apmēriem. Ari še jaturpina socialistiskais uzbrukums kapitalistiskiem elementiem un cīņa javed līdz galam.

Partija. Stalins apskata partijas iekšējās cīņas pret labo un kreiso novirzieniem un atrod viņu uzskatus par nepareiziem. Tagad partijas uzdevums esot pāreja no socialisma uzbrukšanas atseviškās nozarēs uz uzbrukumu visā frontē - rūpniecībā un lauksaimniecībā. Kā līdzšinējā partijas generallinija esot pareiza, par to liecinot strādnieku un zemnieku revolucionārās aktivitātes pieaugšana, partijas aktīva atbalstīšana no miljonu strādnieku un zemnieku puses un zemnieku-kolhoznieku darba entuziasms. Pusotra gados partijas biedru skaits pieaudzis par 600.000. Par politikas pareizību liecinot ari tās lielās sekmes, kas sasniegtas rūpniecībā un lauksaimniecībā. Partijai šimbrīžam vislielākās briesmas draudot no labā novirziena, jo tas esot sakarā ar kulakiem un kulaku iznīdēšana esot dienas uzdevums. Ar trockismu jau esot tikuši galā. Trockisms sludinājis, ka PSR Savienībā nevarot ievest socialisma iekārtu un tadēļ, ja drīzumā nenākšot komunismu glābt pasaules revolucija, tad komunismam būšot jakapitulē buržuazijas priekšā. Ar tādu pārliecību nevarot aizraut darbā proletariatu. Trockisti sludinājuši, ka zemniekus nevarot ievilkt socialisma izbūves darbā un tas nozīmētu, ka, ja pasaules revolucija nenāk palīgā, tad zemniecība uzvarēs proletariatu un ievedīs veco kārtību. Trockisms prasījis uzskatu brīvību - frakciju tiesības partijā un tas neesot pielaižams, jo tas novestot ne pie proletariata diktaturas, bet pilsoniskas demokratijas. Bucharins, Rikovs un Tomskis negribot atzīt tos ceļus un cīņas līdzekļus, bez kuriem nevarot uzbūvēt socialismu: viņi domājot, ka socialismu varot uzbūvēt savvaļā, bez šķiru cīņas, bez uzbrukuma kapitalistiskiem elementiem. Viņi gan ticot, ka zemniekus iespējams ievilkt socialisma realizēšanāuz laukiem, bet viņi ne-

atzīstot, ka kolhozi esot tas īstais līdzeklis; viņi gribot atstāt brīvas rokas individualsaimniecībām un tadēļ praktiski piederot pie tiem, kuri netic, ka zemniekus iespējams ievilkt socialisma iekārtā. Tādēļ partija vedot noteiktu cīņu pret labajiem.

Staļins apkaro lielkrievisko novirzienu nacionālā jautājumā, jo tas ignorējot nacionalās valodas, kulturu un gribot likvidēt nacionalās republikas. Ļeņins apgalvojis, ka nacionālās un valstiskā dažādības pastāvēšot vēl ilgi ari pēc proletariata diktaturas nodibināšanas vispasaules mērogā. Cīnīdamies par viemu kopēju valodu nacionalšovinisti gribot izkaulēt privilēģijas lielkrievu valodai. Proletariata diktaturas laikmets PSR Savienībā esot nacionālo kulturu attīstības un ziedu laikmets, - pēc būtības socialistisks, pēc formas, nacionals. No otras puses, jaapkarojot lokalais nacionalisms, kas cenšoties norobežoties, ietilpinoties šaurajos nacionalos ielokos, samierināt šķiru pretestības tautā, aizsargāties no lielkrievu nacionalisma, novēršoties no socialisma kopējā realizēšanas darba. Cīņā ar labo un kreiso novirzieniem izkaldināta ļeniniskā vienība partijā un nekad vēl partija neesot bijusi tik cieši vienota ap savu Centralo Komiteju, ka tagad. Viņa vienmēr vedusi principielu politiku un principiala politika esot vienīgi pareizā politika, ka Ļeņins mācījis.

Staļinu pašu viss kongress uzņēmis ar vētrainām, nebeidzamām ovācijām un viņa referatu - ar lieliskiem ilgstošiem aplausiem. Nav bijis kongresā neviena, kas uzdrošinātos protestēt vai celt nopietnas ierunas pret Staļina uzskatiem. Opozicijas lideri tikai pusbalsī drīkstēja atzīt savu maldīšanos. Staļina vārdi tagad būs tas pirmteksts, uz kura pamatosies ir avižu artiķeļi, ir dažādie referati. Komunisti ir ļoti apmierināti, ka Staļina personā radies jauns, patstāvīgs un stingrs partijas liders.

Referata rezolucijas atkārto un formulē Staļina izteiktās domas sešos garos pantos. Viņas tikušas pieņemtas vienbalsīgi.

b. No citiem referātiem jāatzīmē sekošie.

Molotovs, komunistu partijas pārstāvis Kominterna izpildu komitejā, referēja par vispasaules saimnieciskās krīzes padziļināšanos un Kominterna politisko liniju; starptautisko interesu pretešķibu paasināšanos politiskā un saimnieciskā dzīvē; šķiru cīņas saasināšanos un socialdemokratijas lomu strādnieku kustībā. Ar lielu gandarījumu komunisti konstatē, ka

939

kapitalisma organizēšanās nav notikusi, un tie cer, ka saimnieciskā krīze dos komunistiem izdevību revolucionārā proletariata vadību sagrābt savās rokās.

Kaganovičs sniedz Centralās organizācijas komitejas pārskatu, kurā ziņo par ātro tempu nodrošināšanu rūpniecībai, par strādnieku šķiras pastiprinātu organizēšanu, masu aktivitātes mobilizāciju, strādnieku šķiras darba gribas iedvešanu, proletariata organizāciju pārveidošanu u.t.t. Pārskats tuvāki tēlo strādniku darba dzīvi un sniedz daudz interesantu datu. Atzīmējams, ka socialistiskā sacensība un triecienieku kustība izcēlusēs ārpus arodorganizācijām. Arodnieku lideri turējušies pie principa, ka nevarot apvienot uzņēmuma komerciālās intereses ar strādnieku saimnieciskām interesēm, t.i., komunistu kā politiskās partijas un PSR Savienības saimnieka, un arodbiedrības, kā strādnieku intereses. Tādēļ savā laikā bijis jalikvidē Tomskis ar visu arodbiedrību organizāciju visrbūvi. Karaspēkā sagatavojot simtiem tūkstošu darbinieku kolhoziem. Tagad avizes izplatītas 22 milj.eksemplaros, bet priekškara laikā viss avižu tiražs bijis tikai 2,78 miljoni. Ukrainā vien avizes iznākot 4,5 milj.eksemplaros un no viņiem 9o% ukraiņu valodā.

Ordžonokidze, strādnieku-zemnieku inspektors, dod pārskatu par valsts industrializācijas paātrināšanu, cīņu ar birokratismu, padomju aparata pārveidošanu un partijas idejisko vienību. Interesantas ziņas sniedz par muitas un akcīzu iestāžu likvidēšanu, kurām komunistiskā iekārtā nav nekādas nozīmes, jo muitas un akcizes sumas var pielikt pie preču cenas pārdevējas iestādes. Tapat lielā mērā reducēts banku un kreditiestāžu skaits, samazināts dažādo iestāžu ierēdņu skaits.

Kuibiševs referē par piecgadu plāna realizēšanu rūpniecībā. Referāts sniedz interesantas ziņas par rūpniecības tagadējo stāvokli un nākotnes plāniem. Tagad padomju rūpniecība izgatavojot daudz tādas mašinas (traktorus, automobilus, turbinas, generatorus, lauksaimniecības mašinas, diezeļa motorus u.t.t.) kuras agrāk ieveda tikai no ārzemēm; PSR Savienība pamazām topot neatkarīga no ārzemēm. Lielu vērību piegriež dažām jaunām tehniskām kultūrām, seviški kokvilnai un kaučukam. Zema esot produktu kvalitāte: dažās čuguna lietuvēs brāķa līdz 3o - 4o%; dažās tekstiliju fabrikās līdz 4o%; ogļrūpniecībā līdz 16%. Tagad tomēr darbs esot dažās fabrikās ražīgāks par 4o%, nekā priekš kara. Amerikā ogļrača darbs 4, čuguma lējēja 6, tek-

940

stilstrādnieka 3,5, cukurfabrikas strādnieka 7 reizes ražigāks nekā PSR Savienībā.

Jakovlevs sniedza referatu par kolhozu kustību un lauksaimniecības pacelšanu. Referatā pirmā daļa: Amerikaņu ceļš lielsaimniecību radīšanā, otrā - padomju ceļš lielsaimniecību radīšanā, un trešā - jauni uzdevumi lauksaimniecības attīstīšanai PSR Savienībā. Amerikā pēdējos desmit gados traktoru skaits pieaudzis par vienu miljonu, bet aramzemes platība palielinājusēs tikai par 4 milj.hektaru. PSR Savienībā darbojoties tikai 7o.ooo traktoru, bet kolhozos apvienotiem zemniekiem bijis iespējams apstrādāt 12 miljonu hektaru un arī to izdevies ne tikai apstrādāt likvidēto kulaku zemi, bet vēl par 7,4 milj.hektaru palielināt sējas platību. Amerikā tikai 4% farmeru (ar 2oo hekt.) varot izlietot traktorus, bet kolhozos apvienoti tūkstošiem hektaru un tadēļ tur varot pilnīgi izmantot traktoru darbā. Ar to esot pierādīta socialistiskās padomju iekārtas parākums par kapitalistisko. Tad projektē visu PSR Savienību sadalīt pēc lauksaimniecības nozarēm resp.kulturām, dažādos apgabalos: zeemeļu daļā - lopkopība ar piemsaimniecību, ziemeļu-vakaros - linkopība, Centrālā Azijā un Aizkaukāzā - kokvilnas un kaučuka stādu kultura u.t.t.

Šverniks referē par arodorganizāciju uzdevumiem rekonstrukcijas laikmetā. Uzstādīts jauns lozungs arodbiedrībām: "piegriezties ražošanai" (licom k proizvodstvu) un tas nozīmē: ka strādnieku masas jamobilizē socialistiskās rekonstrukcijas uzdevumiem; arodorganizācijām javada socialistiskā sacenšanās, trieciennieku kustība, jarūpējas par darba disciplinu, ražigumu, produkcijas labumu un pašizmaksas samazināšanu. Nevis arodnieku pašu materiālās intereses nostādamas pirmā vietā, bet valdības, resp.komunistu partijas uzdevumi rūpniecības politikā.

Socialistiskā sacensībā esot ievilkti ap 2 miljoni un trieciennieku kustībā - 1,5 miljonu rūpniecības strādnieku.

Vēlēšanās par Viskrievijas Komunistu partijas (lieliniieku) Centrālās Komitejas locekļiem ievēlēta 71 persona; politbirojā ievēlēts Vorošilovs, Kaganovičs, Kalinins, Kirovs, Kosiors, Kuibiševs, Molotovs, Rikovs, Rudzutaks un Staļins.

Centralkomitejas sekretari: Baumans, Kaganovičs. Molotovs, Postiševs, Staļins.

Ģeneralsekretars - Staļins.

941

3. Noklausoties oficiālo personu nostāstus, lasot komunistu avizes un vadoņu referatus, rodas iespaids, ka PSR Savienība pieder pie vislaimīgākām zemēm pasaulē. Rūpniecība attīstas vēl neredzētā straujumā - bieži vien dzirdams izteiciens - panākt kapitalistiskās valstis un tām aizsteigties priekšā, izpildīsim piecgadi 4 gados! Zemnieks tagad ēdot daudz labāki un gērbjoties krietnāki, nekā pirms kara un proletariata stāvoklis pilsētā uzlabojies par 5o - 75%. Liekas, ka pārtikas preču kā ari citu dzīves piederumu trūkums izskaidrojams tikai ar lieliski pieaugošo preču patēriņu, resp. tautas dzīves mēra pacelšanos. Tā tad, preču trūkums - saimnieciskā progresa rādītājs.

Šimbrīžam tomēr fakti no tiešās dzīves un balsis no pašas tautas mutes liecina pavisam pretējo. Kāds aculiecinieks stāsta, ka piem. Tulas guberņā šogad mazāk lauku apsēts, nekā pērn. Zemniekam zudusi pārliecība, ka viņš pats baudīs sava darba augļus un tadēļ apsējot pēc iespējas mazāk. Sagaidīdami, ka viņi ari tiks spiesti iedoties kolhozos, daudzi zemnieki izputinot lopus un paliekot par "nabadzīgajiem"; trūkums uz laukiem esot liels.

Kāds latvietis no Blagoveščenskas stāsta, ka ari tur kviešu puds maksājot 15 rbl. un zābaku pāris 25 rbl. (agrāk 3 rbl.). Ari viņam bijis jaatstāj sava saimniecība un jabēg, jo vietējie komunisti viņu nolēmuši "likvidēt", kā "Kulaku". Otrs latvietis stāsta, ka Vladivostokā liels pārtikas preču trūkums. Vajagot pelnīt mēnesī vismaz 5oo rbl., lai varētu kārtīgi dzīvot. Darba laiks normēts, un normētās algas tik mazas, ka pat pieticīgais kinietis speests atstāt krievu pilsētas, Sučanas un citas ogļraktuves un dotīes projam. Naids pret komunistiem Tālajos Austrumos un visā Austrumsibirijā tik liels, ka komunistiem ciemos pie zemniekiem bīstami rādīties, jo tos nogalinot. Stāvoklis tik nedrošs, ka Austrumsibirijā dzelzsceļa vilciena logus pa nakti neapgaismojot, jo tauta vilcienus apšaudot un apmētājot akmeņiem.

Otrs aculiecinieks stāsta, ka ari Kaukāzā esot liela nedrošība: visus vilcienus apsargajot kareivju patruļas. Vilcienus bieži nolaižot no sliedēm un aplaupot. Dažos apgabalos (Sočos) maizes trūkums esot liels un ļaudis iztiekot tikai no augļiem. Dažās vietās Kaukazā nopietnas sacelšanās.

Ari Omskā esot bijis liels pārtikas preču trūkums. Esot daudz kolhozu, kur ar darbiem ejot stipri gausi. Lopu kolhozos dažreiz plosoties sērgas un lopu skaitu lieliski reducējot.

942

Kāds amerikaņu inženiers stāsta, ka ar darbiem fabrikās ari neejot labi; metallurgijas fabrikās trūkstot ogļu, dzelzs un tērauda un tadēļ darbi bieži vien japārtraucot. Nav amerikāņi visai apmierināti ar savu stāvokli. Viņiem dzīve PSR Savienībā iznākot stipri dārga, jo dolari jamainot par oficialo kursu. No amerikaņu turistiem Maskavā viesnicā plēšot pa 27 dolariem dienā. Nepatīkama esot komunistu nekautrīgā pašreklama.

Kāds latvietis stāsta, ka krievu traktors, kuru komunistu XVI.kongresam dāvināja Stalingradas strādnieki, esot bijis īsts Amerikas traktors, kuru pienācīgā kārtā pārkrāsojuši un apzīmējuši. Ka ar ogļu rūpniecību neiet labi - par to liecina tas fakts, ka nupat krievi uzaicinājuši pie sevis 56o ogļraču no Vācijas. Grūti ticēt, ka jaunai aristokratijai, fabriku proletariatam, tagad klājas labi. Algas ir normētas: melnstrādnieka alga ir 6o, fabrikas strādnieka 8o un kvalificēta strādnieka loo rbl. mēnesī. Kā kāds Ļeninpils strādnieks stāsta, tad arō šo algu viņam pietiekot tikko pašam, bet gimenei jadzīvojot uz laukiem un japelnot uzturs pašai. Strādniekam kooperativā jaiemaksājot dalības nauda mēneša algas apmērā, vai vēl vairāk. Šo iemaksu atpakaļ nekad nedabon; ari kooperativa peļņu nedabon vis kooperativa biedri, bet viņa ietek valsts ienākumos. Ari dažādo kreditkasu peļņa nenāk vis par labu biedriem, bet ieslīd valsts kasē. 4o% no dzīvokļu īres naudām tiekot izlietota jaunu dzīvojamo ēku būvei, bet 6o% nākot valsts aizsardzības fondā. Galvas pilsētās katra nama iedzīvotājiem esot paredzētas pretgazes maskas. Tad vēl strādnieki ir spiesti parakstīties uz iekšējo aizņēmumu ("piecgade četros gados"), bet aizņēmumā ieguldīto naudu varot dabūt realizēt tikai ārkārtējā gadījumā ar specialu atļauju. Tādēļ ari fabrikas strādniekiem bieži vien esot tik tā apgērba, cik mugurā un apavu tik, cik kājās. Visas vēlēšanas dažādās strādnieku organizācijās noteekot pēc strādnieku-komunistu komandas un citi atrodot par labāku klusēt.

Bēdīgi ir ar pārtikas līdzekļiem. Pie veikalu durvīm stāv garu garās astes. Kooperatīvi gan saviem locekļiem izsniedz pārtikas vielas par cenām, kuras nevarētu saukt par augstām, bet daudz pārtikas preču, kā sviesta, tauku, tējas, papirosu, ziepju u.t.t. vairs kooperativos nav mēnešiem ilgi. Staļins atzīst, ka 25% no pārtikas jaiepērkot pie privattirgotāja. Tagad jau julijā beigās, bet kooperativos vēl nav nekādu augļu, maz ir par dārzāju. Pērn ap šo laiku kooperativos varējuši dabūt piem.ķiršus par 4o kap. mārciņā, bet šogad tie maksā loo kap. mārciņā un vairāk Maskavas Centralā

943

tirgū, kur tirgojas nepmaņi, milti maksā no 1 - 3 rbl. mārciņā, bet kooperatīvā maize 5 kap.mārciņā; sviests 6 rbl.mārciņā, olas 2o kap.gabals u.t.t. Kāds Maskavas važonis žēlojās, ka auzu puds maksājot privātā tirgū lo rbl.

Kadēļ gan uzreiz šogad pārtikas preču tirgus - kooperativos un privātā tirdzniecībā tik nabadzīgs? Izrādas, ka labā novirziena komunistiem tomēr ir bijusi taisnība, kad tie uzstājās pret individualo saimniecību,resp. kulaku iznīdēšanu. Tagad ari rubļa pirkšanas spēja brīvā tirgū ir tā kritusi, ka komunistu atsaukšanās uz to, ka algas tagad ir vairāk nekā pusotras reizes lielākas, ir bez kāda pamata.

No apgrozības izzūd sīka sudraba maiņas nauda (lo, 15 un 2o k.) Sudraba rubļi un pusrubļi jau sen ir pazuduši. Kādu mēnesi atpakaļ sīkā nauda sākusi izzust Ukrainā, tad Ļeņinpilī un tagad ari Maskavā. Pārdevēji daudzreiz atsakas preci pārdot, ja nevar samaksāt naudā bez mainīšanas.Līdz ar sīkās naudas ievilkšanu radusēs <u>neuzticība papīra rubļiem:</u> kam ir lieka nauda, tas cenšas to izdot un nopirkt kādu reālāku vērtību, kā kāds tirgotājs paskaidroja. Valsts magazinas uz sudraba lietām cenu pacēlušas par loo%, jo šās antikvarijas pa lielākai daļai pērk ārzemnieki. Komunistu vadoņi tagadējo iekārtu sauc par <u>socialistisko,</u> bet īstenībā viņa ir drīzāk <u>etatisms, valsts kapitalisms</u> vissliktākā nozīmē. Komunistiskā valsts tagad ir gandrīz vienīgais uzņēmējs, kas noteic ne tikai darba algu, bet ari pārtikas raciju, drēbju un apavu daudzumu un labumu. Ar šo uzņēmēju cīnīties nevar, jo viņa rokās vara un taisnība. Strādnieku priekšgalā rīkojas daži tūkstoši komunistu, kuri ar socialistisko sacīksti, triecienu brigādēm, <u>agitāciju</u> un morālisku spiediemu strādniekus spiež strādāt un no viņa izspiež <u>pēdējos sviedrus.</u> Par kādu protestu vai streika brīvību nav ko domāt. Visi spēki jaziedo jaunajam Molocham - <u>komunistiskai valstij</u> un jaapmierinājas ar to cerību, ka drīz jau šis grūtais pārejas laiks beigsies un tad, rīt, sāksies jauna dzīve: būs vieglāks darbs un labāka pārtika.

Par strādnieku neapmierinātību liecina fabrikas strādnieku <u>klejošana</u> (tekučestj). Statistika rāda, ka ir dažas fabrikas, kur gada laikā atjaunojies viss strādnieku sastāvs. Kad viņiem prasot, kadēļ viņi nepaliek līdzšinējā darbā vietā, tad atbilde ir tā, ka meklējot vieglāku darbu un tādu vietu, kur būtu vieglāki sadabūt nepieciešamos pārtikas līdzekļus.

Labi tiekot baroti kara flotes <u>matroži</u> - revolucijas lepnums un krāšņums un <u>sarkanā armija.</u>

944

Labi saprotams, ka tāda strādnieku klaidonība no vienas fabrikas uz otru ļoti slikti atsaucās uz fabrikas darba ražīgumu un labumu un entuziastiem to grūti izlīdzināt.

Ļoti bēdīgā stāvoklī atrodas ari mūsu tautieši, kas palikuši Padomju Savienībā. Dažs gan agrākos gados Latvijas pasi saņēmis, bet tad vairs par Latviju nav interesējies un dzīvojis mierīgi kā PSR Savienības pilsonis. Tagad uznākuši grūti laiki un tie nu griežas pie sūtniecības un lūdz palīdzību. Viņiem grūti aprast ar domām, ka tie, kā PSR Savienības pilsoņi, ir padoti viņas likumiem, un ka tiem jaapmierinājas ar savu likteni. Viņiem pretīgi pierast pie tādas kārtības, kur viņiem, cītīgajiem zemes rūķiem un krietniem strādniekiem, jaiestājas kolektivos un jadalas darbā un maizē ari ar citreizējiem slinķiem, kuri paši nebij spējīgi dzīvē uz priekšu tikt.

Krievu strādniecības nervi ir saspīlēti un pārpūlēti nerimstošā cīņā par piecgadi, par sausiem kontroles cīpariem un par plāno maizes riecienu bez aizdara. Var jau būt, ka daži simti tūkstošu jauno entuziastu to vēl nemana un strādā ar aizrautību, bet tāds stāvoklis ari vairumam neliekas normals. Vecākie strādnieki šādu saspīlētu stāvokli atrod par nepanesamu, smagu, nospiedošu nastu. Viņu balsi atklāti, zinams, nekur nedzird.

Uz laukiem, sevišķi valsts nomalēs, šis zemnieku garastāvoklis izpaužas zemnieku nemieros, kuri, ka liekās, dažā vietā izvēršas par sacelšanos. Komunistu valdība šo masu garastāvokli labi pazīst, mudina proletariatu uz cīņu ar kulakiem. Varbūt ari tādēļ Padomju Valdība katrā ārvalstu solī, kas vērsts pret PSR Savienību, redz intervencijas sagatavojumu, Viņi zina labi, ka intervencijas gadījumā ari krievu zemnieks tagad vairs nebūs vienaldzīgs skatītājs, jo viņš ir krietni izbaudījis visus komunistu režima "jaukumus". Tā kā sarkanā armijā vēl diezgan liels skaits zemnieku dēlu, tad ir dibināta uzticama OGPU armija. Domas, ka izcelsies karš, ir lielas daļas zemnieku pēdējā cerība.

4. Sējas kampaņa. Pēc pēdējām ziņām (no 25.junija) pavisam šogad apsēts 89,59 milj.hektaru un no tiem 33,o miljonu hektaru, resp.4o%, apsējuši kolhozi un gandrīz milj.hektaru sovhozi. Esot apsēts 5,7 milj.hektaru vasaras labības vairāk, nekā pērn. Sējas plāns realizēts 96,3% apmērā.

Ieskatoties tuvāk sējuma datos, izrādas, ka Ukrainā vairāk ka puse (8,9 milj.hekt. no 17 milj.) no sējas platības nāk uz kolhoziem, bet Baltkrievijā tikai apmēram viena ceturtdaļa (456 tūkst. no 2,2 milj.hekt.).

Cukurbiešu un kokvilnas kulturas platības pārsniegusi uzstādītās sējas plāna normas, bet dažas techniskās kulturas, lini, kaņepes, saulespuķes un tabāka nav iesēti paredzētā daudzumā. Kartupeļi iestādīti nepilnas 75% no paredzētā plāna.

Komunisti ar sējas kampaņas panākumiem ir apmierināti. Hinčuks, ārējās tirdzniecības komisara biedrs, kādā personīgā sarunā apgalvoja, ka graudu problema esot atrisināta. Sovhozi došot loo milj.pudu un kolhozi 5oo milj.pudu tirgus labības. Kā tagad komunistu presē lasams, tad pag.gadā bijis ražots tikai 58% tirgus labības no priekškara apmēriem un ar to tad ari izskaidrojamas nepietiekošās maizes racijas.

5. Par ražas izredzēm parādas ļoti maz ziņu, lai gan dienvidos jau raža pa lielai daļai ievākta. Aculiecinieki stāsta, ka Ziemeļu Kaukazā raža šogad nebūšot īsti izdevīga; Ukraiņā sagaidama laba raža, bet Siberijā ne visai laba. Ziemeļu Krievijā un ap Uralu kalniem junija mēnesī bijusi stipra salna, tā kā labība - rudzi - stipri cietuši.

6. Padomju Savienības Centrālā Izpildu Komiteja 22.julijā iecēlusi Ļitvinovu par ārlietu komisaru, Krestinski, bijušo vēstnieku Berlinē, par ārlietu komisara I.vietnieku, Karachamu par II.vietnieku un Stomoņakovu par ārlietu komisariata kolegijas locekli. Čičerins no ārlietu komisara amata atsvabināts.

Ar Ļitvinova iecelšanu ārlietu komisariata vadībā nekas negrozās, jo Ļitvinovs faktiski jau divus gadus vadījis ārlietu komisariatu.

Kā no Ļitvinova biografijas redzams, tad viņš, starp citu, no 19o3.g. līdz 19o5.g. kā profesionals revolucionars darbojies Rigā.

II.

ATTIECIBAS AR ARVALSTIM.

Pēc iecelšanas par ārlietu komisaru Ļitvinovs devis ārzemju presei interviju. Iecelšana nenozīmējot PSR Savienības ārpolitikas maiņu, jo Ļitvinovs jau desmit gadus strādājis ciešā saskaņā ar savu priekšgājēju Čičerinu un divi gadus pats vadījis ārlietu komisariatu. Jauniecelšanas Padomju Savienībā nenozīmējot politikas kursa maiņu, kā tas nereti esot pilsoniskās valstīs. PSR Savienības politikas mērķis aizsargāt Oktobra revolucijas ieguvumus no ārienes iespaidiem; ne mazāk svarīgs padomju diplomatijas uzde-

vums esot nodrošināt socialisma izveidošanas darbam mieru un neatkarību no ārējiem satricinājumiem. Šim mērķim nākotnē piegriezīšot vēl lielāku vērību.

Jābūvējot socialisms valstī, kuru ierobežojot kapitalistiskas valstis, kas ieņemot 5/6 no zemes lodes. Viņi šo faktu nevarot ignorēt un neignorējot un cenšoties atrast līdzekļus abu sociālo sistēmu līdzpastāvēšanai. Viņiem turpmāk vēl būšot japieliek daudz pūļu, cīņā pret agresiviem, zināmu kapitalistisko grupu centieniem, kuras radot pastāvīgu rīvēšanos un konfliktus starp abām sistēmām, tā tad viņi, krievi, strādāšot par miera uzturēšanu starp nacijām.

Pašā kapitalistu pasaulē dažādas nacionālās, politiskās un saimnieciskās pretrunas neļaujot, tomēr, nodibināt vienādas attiecības pret PSR Savienību, neļaujot izstrādāt vienādus cīņas paņēmienus. Tā sauktie miera līgumi, kas izbeidza imperialistisko karu, uzlikdami uz vienām valstīm milzīgas nastas par labu otrām valstīm, padziļinājuši pretrunas, novilkdami dziļu, neizdzēšamu robežu starp tā sauktiem uzvārētājiem un uzvarētiem. Ievērojot mūsu dabīgo līdzjūtību valstīm, kurās visas nastas galvenā kārtā guļas uz darba tautu un ari tādēļ, ka valstis, kas ieinteresētas padarīt mūžīgas tās sekas un netaisnības, kas iemiesotas minētos līgumos, tanī pašā laikā ved PSR Savienībai naidīgu politiku, - radusēs kāda interešu kopība starp PSR Savienību un no kara cietušām valstīm.

"Uz šo Savienības kopējo interešu pamata radušās ar dažām no šām valstīm pilnīgi korektas, normalas un dažos gadījumos pat draudzīgas attiecības, kuras mēs ari turpmāk gribētu lojali attīstīt un nostiprināt. Necensdamies piedalīties viemu valstu nogrupējumā pret otrām, mēs tanī pašā laikā vaļsirdīgi centisimies nodibināt vienādas attiecības ar visām valstīm, kuras to vēlas.

"Mēs neslēpjam, ka realizējot mūsu augošo ekonomisko izbūvi, mēs gribētu rēķināt uz tāļāku ekonomisku saišu paplašināšanu ar citām valstīm. Šī celtniecība, jo tāļāk, jo vairāk paplašina ārzemju technikas, ārzemju darbu, ārzemju rūpniecības produktu, pat dažu izejvielu pielietošanas sferu. Bet ari še mums jasastopas ar pretējiem, dažu mums naidīgu kapitalistisku grupu centieniem, kas cenšas, lai ekonomiskās attiecības ar Padomju Savienību pārtrauktu. Viņi itkā cīnoties pret mūsu eksportu, bet īstenībā pret visu mūsu ārējo apgrozību, jo mūsu eksporta samazināšana neizbēgami novestu pie attiecīga mūsu importa samazināšanas. Valutas sakars ar importu un eksportu ir tik skaidrs, kā nevajag vilgāk pie tā pakavēties. Valstis, kuras uz šo kampaņu ieiet, kas

947

rodas no nelielā mūsu konkurentu skaita eksportā, un kas uzstāda mākslīgus likuma, vai citus šķēršļus mūsu preču un izejvielu ievešanā, lai naivi nedomā, ka šie soļi neizsauks mūsu izveduma samazināšanu vai pat pārtraukumu no šām zemēm. Mēs esam tomēr pārliecināti, ka visas šās pretpadomju kampaņas būs nesekmīgas, jo beigu beigās viņas dod trieciemu ne tikai mūsu, bet vēl lielākā mērā to zemju interesēm, kuras šādai kampaņai pievienotos. Mūsu laikos, kad ekonomiskā krīze tā padziļinājusēs un paplašinājusēs, aizķerdama gandrīz visas Eiropas un Arpuseiropas valstis, tādas lielas un saimnieciski nostiprinājušās valsts izslēgšana no pasaules tirgus - vienīgās no depresijas brīvās valsts, - kā mūsu Savienība, nezin vai būtu atzīstama par lietderīgu un mērķam atbilstošu realas politikas līdzekli. Realas un pareizi saprastas pašu kapitalistiskāko valstu intereses spiedīs viņas uz to, lai ekonomiskās attiecības ar Padomju Savienību turpinātu un paplašinātu

"Mēs paši labi saprotam, ka dotos vēsturiskos apstākļos tirdzniecības līgumi un saimnieciskās saites ir neizbēgamas. Tādēļ mēs jau agrāki un ari uz priekšu neatteiksimies no kontakta un no apspriešanās ar to valstu pārstāvjiem par tām problēmām, kuras var aizskārt mūsu Padomju Savienības intereses. Mēs labprāt pabalstīsim pasākumus un priekšlikumus, kuru mērķis novērst vispārējā miera traucēšanu un novērst kara sadursmes iespējamības. Mēs uzstāsimies nežēlīgu atmaskotāju lomās tanīs gadījumos, kad manīsim, ka zem pacifistiskas izlikšanās frazeologijas slēpjas tieksmes un intereses, kam nav nekā kopēja ar tautu īstām interesēm. Mums pietiks ar novērotāja lomu, kad starptautisko žestu īstie mērķi mums nebūs pietiekoši skaidri, un kad tie vēl būs janoskaidro un jāatklāj. Mēs paliksim absoluti sveši un naidīgi tādām starptautiskām akcijām, kuras kādā mērā varētu veicināt vienas tautas apspiešanu no otras tautas, jeb sagatavo jaunus karus.

"Mēs īsti uzmanīgi sekošim mūsu tuvāko kaimiņu valstu politikai, kur pēdējā laikā nomanama agresīvas, šovinistiskas kustības pieņemšanās, kas apdraudē mieru, uzskatīdami pa vecam par vienu no mūsu diplomātijas svarīgāko uzdevumu labu un mierīgu kaimiņu attiecību attīstīšanū ar citām valstīm, mūsu atkārtoto miermīlīgo priekšlikumu un Maskavas protokola garā.

"Vispār mēs turpināsim mūsu veco pārbaudīto ārpolitiku, apzinādamies viņas pareizību, viņas atbilstību visu tautu interesēm, kā ari apzinoties Padomju Savienības augošo varu".

Litvinovs Padomju Savienības ārpolitiku dažā ziņā tēlo

948

diezgan atklāti: piem., nav noslēpums Padomju Savienības lielās simpatijas pret Vāciju, vai tā uzmanība, ar kādu viņas seko pierobežas valstu dzīvei un politikai.

Kā jau no Ļitvinova sarunas redzams, tad PSR Savienība nevar atzīt Briana Paneiropas projektu. PSR Savienība Paneiropas projektu uzskata kā Francijas mēģinājumu atrast jaunus sabiedrotos un līdzekļus, lai stabilizētu Versaļas miera līguma Eiropā vadīto stāvokli. PSR Savienība nevarot tādam projektam piekrists ari tādēļ, ka viņš itkā sankcionētu Besarabijas pievienošanu Rumanijai un ka pate Paneiropa esot vērsta pret PSR Savienību.

Ar lielu gandarījumu PSR Savienības prese atzīmē, ka piem. Italija atzīst par nepieciešamu pieaicināt Paneiropā ari PSR Savienību. Tas liecinot, ka PSR Savienības svars tik liels un viņa ar Eiropu tik saistīta, ka jauna politiska līdzsvara nodibināšana Eiropā bez PSR Savienības nav domājama. Jāatzīmē, ka uz valdības rīkojumu ari Italijas vēstniecība Maskavā noraksta no atbildes Brianam iesniegusi Ļitvinovam. Tas gan laikam tādēļ, ka Italija atzinusi par vajadzīgu pieaicināt Paneiropā ari PSR Savienību.

Attiecības ar Latviju. Attiecības ar Latviju, ka krievi paši mēdz pastrīpot, ir labas. Ar lielu gandarījumu krievi atzīmē mūsu Ministru Prezidenta un ārlietu ministra Celmiņa kga paskaidrojumu presei, ka tirdzniecības līgums ar PSR Savienību Latvijas saimnieciskā dzīvē ir pozitivs faktors un ka vajadzīgs pielikt no abām pusēm nopietnas pūles, lai līgumu pildītu. Tapat Maskavā ļoti apmierināti ar to, ka Rīgā nolemts vēl izbūvēt noliktavas krievu tranzita vajadzībām un pagarināt kreditus krievu apsūtījumu uzņēmējiem. Dažu rūgtu pilienu krieviem sagatavoja komunistu propagandistu arests, kuri zem plostnieku izkārtnes vai citādi, iekļuvuši Latvijā. Vismaz vārdos Maskavas padomju aprindas izrāda mūsu tirdzniecības atašējam gatavību sekmēt saimniecisko sakaru attīstīšanu ar Latviju.

Grūtāki iet ar Latvijas īpašumu reevakuēšanu, jo no tā krieviem nekāds labums neatlec un tadēļ viņi pielieto visas lietas novilcināšanas paņēmienus. Grūti ir izlīdzēt ari tiem mūsu pilsoņiem, kurus ķer socialistiskā sektora izplēšanās, jo pakalpīgā tautas tiesa pietiekoši izskolota, lai nelaimīgā upura rīcībā atrastu kriminalnozieguma pazīmes un tad upurim atņemtu visu mantu un brīvību.

Ar lielu uzmanību krievu prese un komisariats seko Latvijas

949

presei un politikai. Ar atzīstamu cītību viņa atzīmē visus tos rakstus, kuri par kādu Krievijas dzīves pārādību izteicas atzinīgi. Nepagāja nepamanīta ari kāda Francijas virsnieka vizite Latvijas aviatoriem, ne Latvijas-Igaunijas kara flotes kopīgie manevri. Kāda Latvijas preses organa Padomju Savienībai labvēlīgie artiķeļi bieži vien tiek citēti.

Latvijas socialdemokratu kongresā kreisā opozicija esot saplūdusi ar labo spārnu un neskatot uz mūsu socialdemokratijas diezgan lielo radikalismu un PSR Savienībai labvēlīgo ārpolitiku, viņa tomēr nav labi iered-zēta.

Ar Lietuvu. 12.julijā pagāja lo gadi, kamēr PSR Savienība ar Lietuvu noslēgusi miera līgumu. Šai jubilejai ir veltīts "Izvestijā's" raksts "Padomju-Lietuviešu līguma lo gadi", kurā starp citu apgalvots, ka abu valstu draudzīgās attiecības bijis svarīgs miera faktors Austrumu Eiropā. "Vēl nesen bija brīži, kad šās attiecības izrādījās par to avanturistisko elementu saturētājiem, kuri bija gatavi apdraudēt Lietuvas neatkarību, neatturoties pat no apbrunotas sadursmes provokacijas. Līdz ar to Lietuvas prātīgā un neatkarīgā politika vienmēr izrādījās par realu šķērsli pretpadomju bloka organizācijai Baltijā ... Turpmākie leišu tautas un Lietuvas valsts likteņi nevar būt vienaldzīgi Padomju Savienībai".

Lietuvas Valsts Prezidenta vietnieks Tubelis un ārlietu ministrs Zaunius no vienas puses un PSR Savienības CIK'a priekšsēdētājs un Litvinovs no otras puses šinī atgadījumā apmainījušies attiecīgām telegramām.

Ar Somiju. Ar lieu uzmanību padomju prese seko lapuajiešu kustībai Somijā un baidas, ka šī kustība varētu atrast pakaļdarinātājus ari citās valstīs. Padomju Savienība lapuajiešu karagājienā pret komunistiem redz Somu pilsonības fašismu un itkā atriebšanos PSR Savienībai. Somija esot pēc pasaules kara pārdzīvojusi saimniecības uzplaukuma periodu. Rūpniecības produkcijas kopvērtība pacēlusies no 7,3 uz 13,7 miljardu somu marku; aramzemes platība paplašinājusēs par 16%. 85% no Somijas eksporta esot papīrs. Tagad Krievijas koku eksports esot atjaunojies un izsaucis saimniecisku krīzi un naudas trūkumu; bez darba palikuši 4o.ooo strādnieku. 2o.julijā PSR Savienība iesniegusi Somijai protesta notu par Somijas pilsoņu pārraidīšanu varmācības ceļā pār robežu PSR Savienībā un pieprasa pārraidīšanas izbeigšanu un vainīgo sodīšanu.

950

Somija iesniegusi protesta notu PSR Savienībai kāda Somijas pilsoņa lietā. Vispār krievu preses tonis pret Somiju ir diezgan mierīgs.

Ar Poliju. Krievu preses uzmanību lielā mērā saista Polijas valdības cīņa ar opozicijas partijām, ka ari Polijas valdības attiecības ar ukraiņu-republikas (UNDO) pārstāvjiem Polijā.

Vēl arvienu gaida uz nejauši atklātā atentata Padomju pārstāvībai Varšavā izmeklēšanas rezultātiem.

Ar Vāciju. Vācijas politikā pret PSR Savienību iestājies jauns posms. Pēc kara zaudējumu reparacijas plāna pieņemšanas un Reinzemes evakuacijas, Vācijas ārlietu politikas programās pirmais nummurs ir izpildīts. Tagad Vācija par savu tuvāko uzdevumu uzskata savu Austruma robežu izlabošanu, resp. poļu koridora likvidēšanu, kā to nereti atklāj Vācijas prese. Francijas labvēlība Vācijai vairāk nav tik visai vajadzīga un tadēļ viņa atkal sāk saprasties un tuvināties PSR Savienībai. Vācu presē tagad retāki parādas PSR Savienībai nelabvēlīgi artiķeļi; krievu naudas viltotāji otrā tiesu instancē Berlinē atzīti par noziedzniekiem: - tie notiesāti un pirmās instances spriedums atcelts. Tas Maskavā izsaucis zinamu gandarījumu.

Reinzemes evakuacijas gadījumā Ļitvinovs ar Kurciusu apmainījušies telegramām. Telegramā Ļitvinovs atgādina, ka PSR Savienība jau 1923.gadā protestējusi pret Reinzemes okupāciju.

15.julijā Vācijas vēstnieks Maskavā valdības uzdevumā iesniedzis Ļitvinovam norakstu no atbildes Brianam uz Paneiropas projektu. To pašu darījusi ari Austrija 16.julijā.

Krestinskis, bijušais PSR Savienības sūtnis Vācijā, iecelts par ārlietu komisara I.vietnieku un ar to pastrīpots, ka PSR Savienības ārējā politikā attiecības ar Vāciju ieņem un ieņems pirmo vietu, ko pastrīpo ari abu valstu ārlietu ministru telegramu izmaiņa, kura sekoja Ļitvinova iecelšanai par ārlietu komisaru.

Vācu-krievu izlīgšanas komisija sāka 16.junijā Maskavā savas sēdes, kuras izbeidzās 12.julijā. Iztirzāti, izšķirti, vai ari tikai noskaidroti un nodoti speciālām komisijām izlemšanai ap 4o dažādu jautājumu. Politiskos jautājumus apspriedusi jau agrāk Berlinē.

Vācu prese tagad ieteic pastiprināt un attīstīt tirdzniecības sakarus ar PSR Savienību. Šā gada pirmā trijoksnī Vācija savu tirdzniecības

bilanci ar PSR Savienību noslēgusi ar 92,4 milj. marku aktīva.

Vācu presē tagad biežāki parādas artiķeļi, kuri pieprasa Versaļas līguma reviziju.

Ar Franciju. PSR Savienības attiecības ar Franciju ir sastinguma stāvoklī. Julija beigās Francijas cēstnieks Herbette no jauna ieradās savā dienesta vietā Maskavā. Domājams gan, ka Anglijas piekļāvīgā politika un diezgan dzīvie tirdznieciskie sakari ar PSR Savienību, tapat ka Vācijas tuvināšanās PSR Savienībai, spiež Franciju atteikties no palikšanas "spīdošā izolacijā" un to spiež dzīvāki sekot savu kaimiņu un PSR Savienības attiecībām.

Ar Angliju. PSR Savienības attiecības ar Angliju pēdējā laikā sāk ievirzīties mierīgāka gultnē. Tagad jau runā par sarunu uzsākšanu par PSR Savienības parādu atlīdzināšanu Anglijai. Staļina runa liecina, ka šām sarunām nav paredzami kādi diezgan pozitivi panākumi.

Ar Turciju. Padomju-Turcijas draudzības līguma pagarinājuma protokols parakstīts Maskavā 28.julijā. Pie protokola ratifikācijas grāmatu apmaiņas ārlietu komisara vietnieks Karachans uzsvēris, ka visā līguma laikā no 17.decembra 1925.g. līdz šim PSR Savienība neesot noslēgusi neviemu līgumu, kurš būtu pretim runājis draudzības līgumam un labi saprotams, ka ari uz priekšu nezuņemšoties nekādas līgumam pretim runājošas saistības. Tādā pat garā atbildējis ari Turcijas vēstnieks Husseins Rahib Beijs.

Sūtnis PSR Savienībā.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1930.g. 14 augustā. 952

Konfidenciāls.

Nr.0/8 slp./16341.

pie akt.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1930 g. 9 sept
Ien. № 7681 akt. № 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Prezidenta kungs, norakstu no sūtņa Maskavā J.Seska kunga pārskata Nr.4 par PSRS-bas politiski-ekonomisko stāvokli laikā no š.g. 16.maija līdz 25.jūlijam.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

Ģenerālsekretārs.

Augsti godājamam

A. K v i e š a kungam

Valsts Prezidentam.

953

Konfidenciali.

PSR Savienības politiski-ekonomiskais pārskats No. 4.

(No 16.maija līdz 25.julijam 1930.g.)

I.

Iekšējā politika un dzīve.

1. Vissavienības komunistu partijas XVI.kongress. Pēc 2 1/2 gadiem komunistu partijs no 25.junija līdz 12.julijam noturēja Maskavē savu XVI.kongresu. Nav noslēpums, ka PSR Savienības faktiskā valdība ir komunistu partijas centrālā izpildu komiteja sava politiskā biroja sastāvā.

PSR Savienības centrālā izpildu komiteja, viņa prezidijs, tautas komisari un viņu padome, un dažas citas vadošās personas un iestādes ir tikai komunistu partijas politbiroja ierēdņi. Kongresā sniedz pārskatus par PSR Savienības sasniegumiem saimnieciskā un politiskā dzīvē, tiek zinamā mērā iztirzāta partijas generallinija, novilkts viņas tālākais virziens, uzstādīta turpmākā darbības programa un šās darbības tempo. Komunistu partijas vadība vienmēr bijusi stingrās rokās, kura reiz uzstādītos mērķus realizē un nepazīst savā programā nekādu šaubu un viņas pildīšanā nekāda cilvēka žēluma. Var sacīt, ka komunistu partija nospraužot PSR Savienības iekšējo un ārējo politiku, ja nestāsies ceļā ārkārtēji notikumi uz pāris vai pat vairāk gadiem. Tāpēc labi saprotama tā ārkārtīgā interese, ar kādu kongresa darbībai sekoja ne tikai plašās Padomju Savienības pilsoņi, bet ari visa pasaule. Pirmajā vietā pēc svara un nozīmes stādams peša līdzšinējā PSR Savienības faktiskā diktatora Staļina referats:

a) Centralkomitejas politiskais pārskats.

Vispasaules kapitalisma sagoša krize un PSR Savienības ārējais stāvoklis. Plašā apskatā, kurā pievests daudz dātu, Staļins tālo tagadējo saimniecisko krīzi Eiropas lielvalstīs, Polijā un Ziemeļu-Amerikas Savienotās Valstīs. Tagadējā krize esot pārprodukcijas krize, jo preču esot pieražots vairāk, nekā tirgus spējot uzņemt. Kapitalisma iekārtā plašo masu pirkšanas spēja nepieaugot, bet gan pamazinājoties. Tādēļ, lai uzturētu preču augstās cenas lielā daļa preču gulot noliktavās, vai pat tiekot iznīcinātas. Krizē esot ierautas visas rūpniecības valstis un lai gan Francija savā rūpniecībā injecējot no Vācijas saņemtās reparacijas summas, tad tomēr ari tur, Francijā, jau esot nomanama liela saimnieciskās

dzīves depresija. Rūpniecības krīze vēl pastiprinājās tādēļ, ka viņa ir sagadījusēs kopā ar lauksaimniecības krīzi. Staļins pieved Vācijas "konjunktūras izpētīšanas institūta" datus, no kuriem redzams, ka sākot ar 1928.gadu, kalnrūpniecībā un radošās apstrādājošās rūpniecības nozarēs, Amerikas, Vācijas un Polijas rūpniecības produkcija ir samazinājusēs par 4 - 15%, Anglijas pieaugusi par 7,4% un Francijas par 13,1%, bet PSR Savienības rūpniecība pieaugusi par 55,5%. Bezdarbs pieaugot Amerikā, Vācijā un Polijā. Padomju Savienība turpretim vienīgā visā pasaulē, kur lielrūpniecība aukaiņi izaugot, pie kam 1930.g.I.ceturkšņa vien produkcijas pieauguma %% esot divreiz lielākas, nekā 1928.gadā.

Krīzes cēloņi esot paša kapitalistiskās iekārtas pamatos. Ja kapitalisms nesagrābtot peļņu sev, bet to izlietotu masu saimnieciskās labklājības pacelšanai, tad krīzes nemaz nebūtot. Imperialistiskais karš un viņa sekas esot sekmējis kapitalisma "pūšanu" un iznīcinājis viņa līdzsvaru; mēs dzīvojot kara un revolucijas laikmetā un kapitalisms vairs nereprezentējot vienīgo, visaptverošo pasaules saimniecisko sistēmu, jo līdzās kapitalistiskai/saimniecībkai sistemai jau pastāvot socialistiskā sistema, kura pieaugot, attīstoties un nostājoties pretim kapitalistiskai sistēmai un ārdot viņas pamatus.

Krīzes sekas - interešu pretešķību pieaugšana starp imperialistiskām valstīm cīņā par izejvielām un preču tirgiem. Visstiprāki interešu pretešķības izpaužoties starp Angliju un Ameriku. Cīņas starp lielvalstīm novedot pie brunošanās un beidzot pie kara. Pacifisms esot uz miršanas gultas, un Tautu Savienība sapūstot jau dzīva ... no jauna pasinoties pretrunas starp uzvārētajām un uzvarētām valstīm. Vācija nespējot panest reparaciju nastu smagumu. "Domāt, ka Vācijas pilsonība nākošos 10 gados aizmaksāšot 20 miljardu marku, un ka Vācijas proletariats, dzīvodams zem dubulta - savas un svešas buržuazijas jūga, atļaus vācu buržuazijai, lai no viņa izspiež šos 20 miljardus marku - nozīmē zaudēt prātu".

Pasaules interešu pretešķības ari starp imperialistiskām valstīm un viņu kolonijām. Eiropas buržuazija esot karastāvoklī ar savām kolonijām Indijā, Indo-Ķīnu, Indoneziju un Ziemeļafriku. Ķīna jau faktiski sadalīta interesu sfērās, bet Ķīnas zemnieki un strādnieki atbildot ar padomju un sarkanās armijas organizēšanu.

955

Pasaules šķiru cīņa ari starp proletariātu un buržuaziju kapitalisma zemēs. Strādnieku masas vienmēr vairāk tikšot izsūktas, viņas atkratīšoties no socialdemokratijas un piegriezīšoties komunismam; sabiedriskā cīņa izvērtīšoties politiskā zem komunisma vadības. Iekšējā politikā pilsonība glābšoties fašismā, ārējā ķeršoties pie imperialistiskā kara un intervencijas.

Attiecības starp PSR Savienību un kapitalistiskām valstīm. Pretešķības starp kapitalistisko pasauli un augošā socialisma zemi pieaugšot, jo ar savu pastāvēšanu vien jau PSR Savienība revolucionizējot strādnieku šķiru un kolonijas; PSR Savienība neļaujot uzsākt jaunu karu koloniju sadalīšanas dēļ un neļaujot ari izmantot kapitalistiem savu plašo iekšējo tirgu. Visniknākais PSR Savienības ienaidnieks esot Paneiropas dzimtene - Francija, kura esot visagresivākā militārvalsts. Bet tagad PSR Savienība saimnieciskā un militārā ziņā esot daudz stiprāka nekā pirms 12 gadiem un ari pasaules proletariats nepieļaidīšot uzbrukumu "socialisma tēvijai". Kapitalistiskās valstis visādi mēģinot PSR Savienībai kaitēt un ar to izskaidrojama Anglijas diplomātisko sakaru pārtraukšana ar PSR Savienību 1927.gadā, austrumķinas dzelzceļa sagrābšana no ķiniešiem, PSR Savienības finansiālā blokāde, kaitētāju organizēšana PSR Savienības rūpniecībā, krievu eksporta vajāšana, atentata mēģinājums uz PSR Savienības sūtniecību Varšavā, u.t.t.

Krievijas veco parādu neatzīšana neesot iemesls citu valstu sliktām attiecībām ar PSR Savienību. "Zem noteikuma, ja mums dod kreditus, mēs esam ar mieru maksāt mazu daļiņu no priekškara parādiem, tos uzskatot kā kredita piedevu procentēs. Bez šā noteikuma mēs nevaram maksāt un mums nav jamaksā". Ar savu intervenciju kreditori zaudējuši tiesību pieprasīt cara laika parādus. Ari krievu komunisma propaganda neverot traucēt labu attiecību uzturēšanu, jo esot tak vesela valstu josla, "sanitarais kordons", kurš pilsoniskās valstis sargājot no lielnieciema. Lielnieciema saknes esot pašu kapitalistu saimnieciskā iekārtā. Sakot, ka PSR Savienības socialistiskā iekārta traucējot labas attiecības. Bet tapat kā pilsoniskām valstīm nepatīkot socialistiskā iekārta, tapat komunistiem nepatīkot kapitalistiskā valsts iekārta. PSR Savienības ārējā politiek esot miera politika. Tādēļ viņa esot uzlabojusi attiecības ar daudz valstīm, noslēgusi tirdzniecības, tehniskās palīdzības un citus līgumus; tadēļ PSR Savienība esot parakstīju-

si Kelloga paktu un protokolu ar Poliju, Rumāniju un veselu rindu citu valstu.

Socialistiskās celtniecības pieaugums un PSR Savienības iekšējais stāvoklis. Ar bagātu skaitļu materiālu apbruņojies, Staļins pierāda, ka PSR Savienības saimnieciskā dzīve strauji attīstās. Ja 1926.-27.gadā vissāuksaimniecības (kopā ar mežsaimniecību), zvejniecības u.t.t. brutto produkcijas vērtība bijusi 12.37o milj.rubļi, tas ir 1o6,6% no priekškara vērtības, tad šogad vērtība būšot vismaz 113 - 114%. Tapat ja 1926.-27.g. rūpniecības produkcijas brutto vērtība bijusi 8.641 milj.rbļ, resp.1o2,5% no pirmskara vērtības, tad šogad tā būšot 18o% no priekškara vērtības.

Ja 1926/7.gada kravas apgrozījums uz dzelzsceļiem bijis 81,7 miljardu kilometru-tonnu, t.i. 127% no priekškara apgrozības, tad šogad būšot 193%.

Ja tirdznieciskū apgrozībā 1926/7.gadā bijušas preču, apzīmētu ar 1oo% (par 31.miljarda rbļ.), tad šogad vērtība sniegsies uz 2o2%. Ja visu kreditiestāžu kopbilances 1928.g.oktobrī apzīmējot ar 1oo%, tad 193o.g. bilance sniegšoties uz 2o1,1%. 1926/7.gadā valsts budžetā kopbilancei piepemot ar 1oo% (6.37o milj.), šā gada bilance sniedzoties uz 2o4,4% (12.6o5 milj.rbl.). Ārējās tirdzniecības bilance 1926/7.gadā sasniegusi 47.9% no priekškara bilances, bet šā gada bilance sasniedzot 8o% no priekškara bilances. Tautas ienākumus 1926/7.gadā pēc Valstsplāna rēķināja uz 23.127 miljonu rbļ., bet šogad sniegšoties uz 34 miljardiem, resp.pieaudzis par 2o%.

Vēl apožākas esot industrializācijas sekmes, pie kam rūpniecības produkcijas vērtība pieaugot ātrāki, ka lauksaimniecības. Priekškara laikā rūpniecības produkcijas kopvērtība iztaisījusi 42,1%, bet lauksaimniecības 57,9% no visas ražojumu kopvērtības, bet šogad jau rūpniecība reprezentēs 53%, un lauksaimniecība 47%. PSR Savienība izvēršoties par rūpniecības zemi.

1927.gadā ražošanas līdzekļu produkcija iztaisījusi 27,2%, bet konsomacijas artikeļi 72,8%, bet šogad attiecigie skaitļi esot 32,7% un 67,3%. Ja ierēķinot tikai Augstākās Saimniecības Padomes plānēto rūpniecību, tad ražošanas līdzekļu produkcijas vērtība jau iztaisot 48%, bet konsomacijas tikai 52%. PSR Savienības tautsaimniecība industrializējoties un topot neatkarīga no ārzemēm.

Stalins saka, ka PSR Savienībai esot vajadzīga socialistiska, bet ne kapitalistiski organizēta rūpniecība. Skaitļi rāda, ka privatsaimnieciskais kapitals un viņa darbalauks vienmēr sarūk, bet sociālistiskais strauji pieaug. Tā 1929/30.gadā socialistiskais sektors ražošot vērtības par 24,740 milj.rubļiem, bet privatkapitalistiskais tikai par 3,310 milj. rbļ. Trijos pēdējos gados socialistiskā rūpniecība esot pieaugusi par 100% un tādas sekmes neverot uzrādīt nevienā citā zemē.

Rūpniecība attīstoties tādā tempā, ka naftas rūpniecības piecgadu plāns tikšot realizēts (par 977 milj.rbļ.) 2,5 gados, torfa rūpniecībā (115 milj.rbļ.) 2,5 gados, mašinu izgatavošana (2,058 milj.r.) 2,5 - 3 gados; lauksaimniecības mašinu būve (610 milj.) 3 gados, elektrotechniskā rūpniecība (896 milj.rbļ.) 3 gados. Tā tad sauciens realizēt piecgadu plānu 4 gados atbilstot īstenībai. Tomēr, piem., elektriskās enerģijas un čuguna ražošanā PSR Savienība ari pēc pieciem gadiem būšot tāli pakaļā Amerikai, Vācijai, Francijai un Anglijai.

Lauksaimniecība un graudu problema. Ja ar graudkopību aizņemto platību 1913.g.apzīmējot ar 100%, tad šogad apsētā 105,1% priekškara platības; ja 1913.g.graudkopības produkciju apzīmējot ar 100%, tad šogad to varēšot apzīmēt ar 111%. Ja ārpus ciema pārdodamo tirgus labību 1913.g. apzīmētu ar 100%, tad 1930.gadā to varēšot apzīmēt ar 73%. Tirgus labības tiekot vēl ražots par daudz maz. Bēdīgu ainu rāda lopkopība. Šogad bijis 88,6% zirgu, 89,1% liellopu, 87,1% sīklopu, 60,1% cūku no 1916.g.normas. Iznākot, ka pag.gadā tirgū bijis 29% no 1926.g. gaļas normas. Tehniskās kulturas šogad iekoptas: kokvilna 217%, lini 125%, cukurbietes 169%, tauku stādu kulturas 260% no priekškara normas. Attiecīgā mērā esot pieaugusi šo tehnisko kulturu produkcija. Tuvākie uzdevumi tehnisko kulturu rajoniem esot piegādāt labību un sevišķi, attīstīt lopkopību un atrisināt gaļas un tauku apgādāšanas problemas. Vienīgā izeja esot likvidēt paskaļpaliekošās un individuelās saimniecības un nodibināt kolhozus, kurus jāapgādā ar traktoriem, citām mašīnām un aroda specialistiem.

Ar šo nolūku Centrālā komiteja organizējusi un finansējusi sovhozus un kolhozus; veicinājusi traktoru un citu lauksaimniecības mašinu būvi, nodibinājusi mašinu-traktoru stencijas. Graudu trests sējas platībā šogad aptverot 1.060 tūkst.hektaru, Sovhozcentrs 860.000 hekt.; Ukrainas

sovhozu 28o,ooo hekt., Cukurapvienības 82o.ooo hekt. Piecgadu beigās graudu trestam būšot tik liela sējas platība, ka tagad visai Argentinai un visiem sovhoziem - vairāk nekā Kanadai. Lauksaimniecībā piecgadu plānu sovhozi izpildīs 3 gados ...

Centrālās komitejas plenums pagājušā gadā izdevis rīkojumus par kolhozu nodibināšanu arteļu veidā, kulaku, kā šķiras, likvidāciju, un piespriedis 5oo milj.rub.kredita kolhozu finansēšanai. Kolhoziem nodots vairāk kā par 4oo milj.rubļu kulskiem atņemtas mantas; 3o.ooo traktoru un sēklas aizdevums 61 miljons pudu. Šogad kolhozu sējas platība aptverot ne zem 36 milj.hektaru un tirgus labības ražošot ap 5oo milj.pudu. Tagad lauksaimniecības likteni noteikšot ne individuālsaimniecības, bet kolhozi un kulaku kā klases likvidācija norisinās ar lielu sparu. Lauksaimniecības piecgadu plāns tiekot realizēts divos gados.

Strādnieku un zemnieku materiālē un kulturelā stāvokļa uzlabošana.- Strādniekus vairs neizmantojot uzņēmēji un tadēļ viņu peļņas tiesa piesugot; peļņas daļa tiekot izlietota jaunu uzņēmumu dibināšanai, ka ari paplašinoties iekšējais tirgus. iesugot strādnieku skaits: 1926.g. bijis lo.99o tūkst.strādnieku, bet 193o.g. 13,129 tūkst. Samazinoties bezdarbs tā, ka trūkstot kvalificētu strādnieku. Kapitalistiskās zemēs izmantotāji saņemot ne zem 5o% no tautas ienākuma, bet PSR Savienībā izmantotāji dabūjot ne vairāk kā 2%. Visu citu peļņu gūstot paši strādnieki. Tadēļ ari piesugot Krievijas strādnieku peļņa, socialās apgādes budžets, palīdzība nabadzīgām un vidējām saimniecībām u.t.t.

PSR Savienības strādnieku reālā darba alga, ierēķinot sociālo apdrošināšanu, sasniedzot 167% no priekškara darba algas. Pēc Valstsplana šogad sabiedriskotais iekšējā tirgus sektors aptverot lieltirdzniecībā 99%, bet sīktirdzniecībā 89%. Tas nozīmējot, ka kooperacija iznīcina sistemātiski privattirdzniecību un saņem zirdzniecības monopolu. Tomēr vēl tagad strādnieks 25% no savām vajadzībām pērkot pie privātiem, jo kooperacija vēl neizpildot socialistiski savu uzdevumu. 7 stundu darbdiena ievesta 33,5% (83o.ooo) rūpn.strādniekiem un uz piecdienu nedeļu pārvesti 1,5 milj.resp.63,4% rūpniecības strādnieku. Sanatorijās mitināti pēdējos 3 gados 1,7 milj.strādnieku.

Zemniekiem izsniegts 3 gados 4 miljardi rubļu pabalsta kredītos un 154 milj.pudu graudos. "Nav brīnums, ka strādnieki un zemnieki pie

959

mums dzīvo ne slikti; mirstība pazeminājusēs, salīdzinot ar priekškara laiku, par 36%, bērnu mirstība par 42,5%, bet ikgadēja pieauguma vairāk ka 3 miljoni". I.pakāpes skolā 11,6 miljonu bērnu, II.pakāpes 1,9 milj., dažādās tehniskās skolās un kursos 331,1 tūkst.; tehnikumos un arodskolās 238,7 tūkst.; augstskolās un tehniskās augstskolās 194,4 tūkst. Lasi tprotēju skaits PSR Savienībā sasniedzis 62,6% pret 33% priekškara laikā. Tagad jaķerotīes pie obligatoriskās pirmmācības ievešanas.

Augšanas grūtības, šķiru cīņa un sociālisma uzbrukums visā frontē. Pārveidojot visu saimniecisko iekārtu uz sociālisma pamatiem esot jacīnas pret jaunās iekārtas nāvīgiem ienaidniekiem: pilsonisko inteligenci, kulakiem, kuri zvēriski cīnoties pret kolektivo iekārtu, un cīņa pret birokratiskiem elementiem. Visur šie ienaidnieki ronot morālisku un materialu atbalstu kapitalistiskās ārzemēs, jo imperialistiskā pasaule neesot ieinteresēta, ka PSR Savienība savā saimnieciskā attīstībā panāk un aizsteidzas priekšā kapitalisma valstīm. Bet PSR Savienības grūtības esot ne sabrukuma, ne apstāšanās, kā Anglijā un Amerikā, bet augšanas, celšenās un progresa grūtības un tas nozīmējot, ka šinīs grūtībās pašās esot iespējas viņas pārvarēt. Aiz šām grūtībām slēpjoties šķiras ienaidnieki. Atliekot tikai viens cīņas līdzeklis: organizēt socialistisko uzbrukumu uz kapitalistiskiem elementiem visā frontē un izolēt oportunistiskos elementus. Vēlgan pastāvot Neps, bet tas esot atkāpšanās, atsperšanās, lai taisītu spargāku lēcienu uz priekšu. Kā šī taktika pareiza, to liecinot panākumi, jo grundu problema jau atrisināta un tadēļ bijis pareizi iet uzbrukumā visā frontē ar lozungu - "iznīcināt kulaku kā šķiru". Represijas esot uzbrukuma nepieciešams elements, bet galvenais uzdevums pastrināt kolhozu nodibināšanu, pilsētu un lauku kapitalistiskā elementa iznīdēšana. Lielnieciskais uzbrukums pastāvot šķiras modrības un revolucionaras masu aktivitātes mobilizēšanā pret kapitalistiskiem elementiem; pārveidot arodnieciskās organizācijas un mobilizēt pēc iespējas daudz līdzekļu rūpniecības un kolhozu izbūvei. Pie uzbrukuma pieder ari paškritika, cīņa pret birokratiju; partijas un dažādo organizāciju iztīrīšana no šķiras apziņai svešiem elementiem; strādnieku izvirzīšana un pārcelšana valsts aparatā, strādnieku kontrole par padomju iestādēm.

Liela nozīme piekrītot socialistiskai sacensībai, triecienu brigādēm un komsavjsuniešiem. Socialistiskā sacensībā esot ieraduti ap 21.mil

960

strādnieku un trieciem brigādēs vairāk kā viens miljons. Nekā tamlīdzīga neesot kapitalisma zemēs. 25.ooo pirmklasīgi strādnieki devušies uz laukiem, lai organizētu un vaditu kolhozus. Pats partija cinijusēs uz divām frontēm - pret labo un kreiso novirzieniem un tos uzvārējusi.

Kapitalistiskā vai socialistiskā saimnieciskā iekārta? Staļins nostāda pretim un salīdzina socialistisko saimnieciško iekārtu ar kapitalisko un pirmajā atrod lielu daudzumu priekšrocību un labumu. Kādēļ gan PSR Savienībā tāds ārkārtīgs saimnieciskis uzplaukums, spars un mošums, bet kapitalisma pasaulē krīze un nabadzība? Tādēļ, ka PSR Savienībā esot padomju socialistiskā saimnieciskā iekārta, bet citur - kapitalistiska. Tādēļ PSR Savienībā pirkšanas un patēriņa spēja tā pieaugot, ka viņai sizsteidzoties priekšā ražošanas spējai, bet kapitalisma zemēs masu pirkšanas spēja nekad netiekot līdzi produkcijas pieaugumam.

Kārtējie uzdevumi. Tagadējais rūpniecības pamats esot ogļu-metalurgiskā baze Ukrainē, bet šī baze priekš visas PSR Savienības esot nepietiekoša. Jadibina otrs rūpniecības apgabals un tas būšot - Uralu-Kuznecekas kombinēts. Uralu rūdas apstrādāšana ar Kuzneckas baseina koksējošamies oglēm. Tiek būvēta traktoru fabrika Čeļabinskā, mašinu fabrika Sverdlovskā un Novosibirskā, tekstiliju fabrika Turkestanā.

Otrs uzdevums - pareizi lokalizēt un attīstīt dažādas lauksaimniecības nozares: (kulturas) - graudkopību, linu, kaņepāju, tabakas, sviklu un citu techniško kulturu izkopšanu, ko varot izdarīt tikai plaši apvienotos kolhozos.

Techniķu un inženieru kadru sagatavošanai starp citu techniško mācības iestāžu dibināšanu un vadīšanu nodot attiecīgām saimnieciskām organizācijām. Darba ražīgumu spēšot pacelt uzlabojot strādnieku materialo stāvokli, ievedot darba disciplinu un pielietojot socialistisko sacīksti un triecienu kustību. Daudz grūtību iedzīvotāju apgādāšanā ar pārtikas un ciitiem produktiem. Graudu, resp. maizes problema jau atrisināta, bet grūti iet ar gaļas, piena un sakņaugu piegādāšanu. Šo grūtību pārvarēšanai vajadzēšot vismaz vēl veselu gadu. Kredita un naudas apgrozības regulēšanai īstermiņa kreditus sakopošot Valstsbankā, kura ari izvērtīšoties par norēķināšanas aparatu bez naudas zīmēm starp dažādiem uzņēmumiem. Ari rezervos esot vajadzīgas tikleb naudā kā graudā.

Jāatzīstots sevišķi smagā rūpniecība. Nepietiekot ar 16 milj.

961

tonnam čuguna, kā paredzēta piecgadu plānā, bet jaražo 17 milj.tonnu. Tapat jāatīstot vieglā rūpniecība; jarcionalizē rūpniecība, jasamazina pašizmaksa un japaceļ produktu labums un darba sekmju dēļ fabrikā janodibina vienvaldība (jedinonačalije).

Lauksaimniecībā jarada lopu audzināšanas uzņēmumi un tehniskās kulturas, kas iespējams nodibinot lielus sovhozus un kolhozus. Jaturpina kolhozu nodibināšana; kulaki tiek un tiks iznīcināti.

Transporta stradoties bēdīgā stāvoklī: uz Volgas tagadējā kugniecība sasniedzot 60% un Dnepras 40% no priekškara apmēriem. Ari še jaturpina sociālistiskais uzbrukums kapitalistiskiem elementiem un cīņa javed līdz galam.

Partija. Stalins apskata partijas iekšējās cīņas pret labo un kreiso novirzieniem un atrod viņu uzskatus par nepareiziem. Tagad partijas uzdevums esot pāreja no sociālisma uzbrukšanas atsevišķās nozarēs uz uzbrukumu visā frontē - rūpniecībā un lauksaimniecībā. Tā līdzšinējā partijas generallinija esot pareiza, par to liecinot strādnieku un zemnieku revolucionārās aktivitātes pieaugšana, partijas aktīva atbalstīšana no miljonu strādnieku un zemnieku puses un zemnieku-kolhoznieku darba entuziasms. Pusotra gados partijas biedru skaits pieaudzis par 600.000. Par politikas pareizību liecinot ari tās lielās sekmes, kas sasniegtas rūpniecībā un lauksaimniecībā. Partijai šimbrīžam vislielākās briesmas draudot no labā novirziena, jo tas esot saskarā ar kulakiem un kuleku iznīdēšana esot dienas uzdevums. Ar trockismu jau esot tikuši galā. Trockisms sludinājis, ka PSR Savienībā nevarot ievest sociālisma iekārtu un tadēļ, ja drīzumā neuzkšot komunismu glābt pasaules revolucija, tad komunismam būšot jakapitulē buržuazijas priekšā. Ar tādu pārliecību nevarot aizraut darbā proletariatu. Trockisti sludinājuši, ka zemniekus nevarot ievilkt sociālisma izbūves darbā un tas nozīmētu, ka, ja pasaules revolucija nenāk palīgā, tad zemniecība uzvarēs proletariatu un ievedīs veco kārtību. Trockisms prasījis uzskatu brīvību - frakciju tiesības partijā un tas neesot pielaižams, jo tas novestot ne pie proletariāta diktatūras, bet pilsoniskas demokratijas. Bucharina, Rikova un Tomskis negribot atzīt tos ceļus un cīņas līdzekļus, bez kuriem nevarot uzbūvēt socialismu: viņi domājot, ka socialismu varot uzbūvēt savvaļā, bez šķiru cīņas, bez uzbrukuma kapitalistiskiem elementiem. Viņi gan ticot, ka zemniekus iespējams ievilkt socialisma realizēšanāuz laukiem, bet viņi ne-

962

atzīstot, ka kolhozi esot tas īstais līdzeklis; viņi gribot atstāt brīvas rokas individuālsaimniecībām un tādēļ praktiski piederot pie tiem, kuri netic, ka zemniekus iespējams ievilkt sociālisma iekārtā. Tādēļ partija vedot noteiktu cīņu pret lēbejiem.

Staļins apkaro lielkrieviško novirzienu nacionālā jautājumā, jo tas ignorējot nacionālās valodas, kulturu un gribot likvidēt nacionālās republikas. Ļeņins apgalvojis, ka nacionālās un valstiskā dažādības pastāvēšot vēl ilgi arī pēc proletariāta diktatūras nodibināšanas vispasaules mērogā. Cīnīdamies par vienu kopēju valodu nacionālšovinisti gribot izkaulēt privilēģijas lielkrievu valodai. Proletariāta diktatūras laikmets PSR Savienībā esot nacionālo kultūtu attīstības un ziedu laikmets, - pēc būtības socialistisks, pēc formas, nacionals. No otras puses, jaapkarojot lokālais nacionalisms, kas censoties norobežoties, ietilpinoties šaurajos nacionalos ielokos, samierināt šķiru pretestības tautā, aizsargāties no lielkrievu nacionalisma, novēršoties no sociālisma kopējā realizēšanas ķērba. Cīņā ar labo un kreiso novirzieniem izkaldināta leniniskā vienība partijā un nekad vēl partija nebūt bijusi tik cieši vienota ap savu Centrālo Komiteju, ka tagad. Viņa vienmēr vedusi principielu politiku un principiāla politika esot vienīgi pareizā politika, ka Ļeņins mācījis.

Staļinu pašu visa kongress uzņēmis ar vētrainām, nebeidzamām ovācijām un viņa referātu - ar lieliskiem ilgstošiem aplausiem. Nav bijis kongresā neviens, kas uzdrošinātos protestēt vai celt nopietnas ierunas pret Staļina uzskatiem. Opozicijas līderi tikai pusbalsī drīkstēja atzīt savu maldīšanos. Staļina vārdi tagad būs tas pirmteksts, uz kura pamatēsies ir avižu artiķeļi, ir dažādie referāti. Komunisti ir ļoti apmierināti, ka Staļina personā radies jauns, patstāvīgs un stingrs partijas līders.

Referāta rezolucijas atkārto un formulē Staļina izteiktās domas sešos garos punktos. Viņas tikušas pieņemtas vienbalsīgi.

b. No citiem referātiem jāatzīmē sekošie.

Molotova, komunistu partijas pārstāvis Kominterna izpildu komitejā, referēja par vispasaules saimnieciskās krīzes padziļināšanos un Kominterna politisko liniju; starptautisko interesu pretešķibu paasināšanos politiskā un saimnieciskā dzīvē; šķiru cīņas saasināšanos un sociāldemokrātijas lomu strādnieku kustībā. Ar lielu gandarījumu komunisti konstatē, ka

kapitālisma organizēšanās nav notikusi, un tie cer, ka saimnieciskā krīze dos komunistiem iespēju revolucionārā proletariāta vadību sagrābt savās rokās.

Kaganovičs sniedz Centrālās organizācijas komitejas pārskatu, kurā ziņo par ātro tempu nodrošināšanu rūpniecībai, par strādnieku šķiras pastiprinātu organizēšanu, masu aktivitātes mobilizāciju, strādnieku šķiras darba gribas iedvešanu, proletariāta organizāciju pārveidošanu u.t.t. Pārskats tuvāki tēlo strādniku darba dzīvi un sniedz daudz interesantu datu. Atzīmējams, ka sociālistiskā sacensība un triecienieku kustība izcēlusēs ārpus arodorganizācijām. Arodnieku līderi turējušies pie principa, ka nevarot apvienot uzņēmuma komerciālās intereses ar strādnieku saimnieciskām interesēm, t.i., komunistu kā politiskās partijas pārstāvjus PSR Savienības saimnieka, un arodbiedrības, kā strādnieku intereses. Tādēļ savā laikā bijis jālikvidē Tomskis ar visu arodbiedrību organizāciju virsbūvi. Karaspēkā sagatavojot simtiem tūkstošu darbinieku kolhoziem. Tagad avīzes izplatītas 22 milj.eksemplāros, bet priekškara laikā visu avīžu tiražs bijis tikai 2,78 miljoni. Ukrainā vien avīzes iznākot 4,5 milj.eksemplāros un no viņiem 90% ukraiņu valodā.

Ordžonokidze, strādnieku-zemnieku inspektors, dod pārskatu par valsts industrializācijas pastiprināšanu, cīņu ar birokratismu, padomju aparāta pārveidošanu un partijas idejisko vienību. Interesantas ziņas sniedz par muitas un akcīzu iestāžu likvidēšanu, kurām komunistiskā iekārtā nav nekādas nozīmes, jo muitas un akcīzes sumas var pielikt pie preču cenas pārdevējas iestādes. Tāpat lielā mērā reducēts banku un kredītiestāžu skaits, samazināts dažādo iestāžu ierēdņu skaits.

Kuibiševs referē par piecgadu plāna realizēšanu rūpniecībā. Referāts sniedz interesantas ziņas par rūpniecības tagadējo stāvokli un nākotnes plāniem. Tagad padomju rūpniecība izgatavojot daudz tādas mašīnas (traktorus, automobilus, turbīnas, generatorus, lauksaimniecības mašīnas, dīzeļa motorus u.t.t.) kuras agrāk ieveda tikai no ārzemēm; PSR Savienība pamazām topot neatkarīga no ārzemēm. Lielu vērību piegriež dažām jaunām tehniskām kultūrām, sevišķi kokvilnai un kaučukam. Zemā esot produktu kvalitāte: dažās čuguna lietuvēs brāķa līdz 30 - 40%; dažās tekstiliju fabrikās līdz 40%; ogļrūpniecībā līdz 16%. Tagad tomēr darbs esot dažās fabrikās režīgāks par 40%, nekā priekš kara. Amerikā ogļrača darbs 4, čuguma lējēja 6, tek-

stilstrādnieka 3,5, cukurfabrikas strādnieka 7 reizes ražīgāks nekā PSR Savienībā.

Jakovļevs sniedza referātu par kolhozu kustību un lauksaimniecības pacelšanu. Referātā pirmā daļa: Amerikaņu ceļš lielsaimniecību radīšanā, otrā - padomju ceļš lielsaimniecību radīšanā, un trešā - jauni uzdevumi lauksaimniecības attīstīšanai PSR Savienībā. Amerikā pēdējos desmit gados traktoru skaits pieaudzis par vienu miljonu, bet aramzemes platība palielinājusēs tikai par 4 milj.hektaru. PSR Savienībā darbojoties tikai 7o.ooo traktoru, bet kolhozos apvienotiem zemniekiem bijis iespējams apstrādāt 12 miljonu hektaru un arī to izdevies ne tikai apstrādāt likvidēto kulaku zemi, bet vēl par 7,4 milj.hektaru palielināt sējas platību. Amerikā tikai 4% farmeru (ar 2oo hekt.) varot izlietot traktorus, bet kolhozos apvienoti tūkstošiem hektaru un tadēļ tur varot pilnīgi izmantot traktoru darbā. Ar to esot pierādīta socialistiskās padomju iekārtas pārākums par kapitalistisko. Tad projektē visu PSR Savienību sadalīt pēc lauksaimniecības nozarēm resp.kulturām, dažādos apgabalos: zoemeļu daļā - lopkopība ar piemsaimniecību, ziemeļu-vakaros - linkopība, Centrālā Āzijā un Aizkaukāzā - kokvilnas un kaučuka stādu kultura u.t.t.

Šverniks referē par arodorganizāciju uzdevumiem rekonstrukcijas laikmetā. Uzstādīts jauns lozungs arodbiedrībām: "piegriezties ražošanai" (licom k proizvodstvu) un tas nozīmē: ka strādnieku masas jamobilizē socialistiskās rekonstrukcijas uzdevumiem; arodorganizācijām javada socialistiskā sacenšanās, trieciennieku kustība, jarūpējas par darba disciplinu, ražīgumu, produkcijas labumu un pašizmaksas samazināšanu. Nevis arodnieku pašu materiālās intereses nostādamas pirmā vietā, bet valdības, resp.komunistu partijas uzdevumi rūpniecības politikā

Socialistiskā sacensībā esot ievilkti ap 2 miljoni un trieciennieku kustībā - 1,5 miljonu rūpniecības strādnieku.

Vēlēšanās par Viskrievijas Komunistu partijas (lieliniešu) Centrālās Komitejas locekļiem ievēlēta 71 persona; politbirojā ievēlēts Vorošilovs, Kaganovičs, Kaļiņins, Kirovs, Kosiors, Kuibiševs, Molotovs, Rikovs, Rudzutaks un Staļins.

Centrālkomitejas sekretari: Baumans, Kaganovičs. Molotovs, Postiševs, Staļins.

Ģenerālsekretārs - Staļins.

3. Noklausoties oficiālo personu nostāstus, lasot komunistu avīzes un vadoņu referatus, rodas iespaids, ka PSR Savienība piedēr pie visslaimīgākām zemēm pasaulē. Kūpniecība attīstas vēl neredzētā straujumā - bieži vien dzirdams izteiciens - panākt kapitālistiskās valstis un tām aizsteigties priekšā, izpildīsim piecgadi 4 gados! Zemnieks tagad ēdot daudz labāki un gērbjoties krietnāki, nekā pirms kara un proletariata stāvoklis pilsētā uzlabojies par 50 - 75%. Liekas, ka pārtikas preču kā ari citu dzīves piederumu trūkums izskaidrojams tikai ar lieliski pieaugošo preču patēriņu, resp. tautas dzīves mēra pacelšanos. Tā tad, preču trūkums - saimnieciskā progresa rādītājs.

Šimbrīžam tomēr fakti no tiešās dzīves un balsis no pašas tautas mutes liecina pavisam pretējo. Kāds aculiecinieks stāsta, ka piem. Tulas guberņā šogad mazāk lauku apsēts, nekā pērn. Zemniekam zudusi pārliecība, ka viņš pats baudīs sava darba augļus un tadēļ apsējot pēc iespējas mazāk. Sagaidīdami, ka viņi ari tiks spiesti iedotīes kolhozos, daudzi zemnieki izputinot lopus un paliekot par "nabadzīgajiem"; trūkums uz laukiem esot liels.

Kāds latvietis no Blagoveščenskas stāsta, ka ari tur kviešu puds maksājot 15 rbl. un zābaku pāris 25 rbl. (agrāk 3 rbl.). Ari viņam bijis jaatstāj sava saimniecība un jabēg, jo vietējie komunisti viņu nolēmuši "likvidēt", kā "Kulaku". Otrs latvietis stāsta, ka Vladivostokā liels pārtikas preču trūkums. Vajagot pelnīt mēnesī vismaz 500 rbl., lai varētu kārtīgi dzīvot. Darba laiks normēts, un normētās algas tik mazas, ka pat pieticīgais kiniets spiests atstāt krievu pilsētas, ~~un~~ Sačanes un citas ogļraktuves un doties projam. Naids pret komunistiem Tālajos Austrumos un visā Austrumsibirijā tik liels, ka komunistiem ciemos pie zemniekiem bīstami rādīties, jo tos nogalinot. Stāvoklis tik nedrošs, ka Austrumsibirijā dzelzsceļa vilciena logus pa naktī neapgaismojot, jo tautu vilcienus apšaudot un apmētājot akmeņiem.

Otrs aculiecinieks stāsta, ka ari Kaukāzā esot liela nedrošības: visus vilcienus apsargajot karaivju patruļas. Vilcienus bieži nolaižot no sliedēm un aplaupot. Dažas apgabalos (Sočos) maizes trūkums esot liels un ļaudis iztiekot tikai no augļiem. Dažās vietās Kaukazā nopietnas saceļšanās.

Ari Omskā esot bijis liels pārtikas preču trūkums. Esot daudz kolhozu, kur ar darbiem ejot stipri gausi. Lopu kolhozos dažreiz plosoties sērgas un lopu skaitu lieliski reducējot.

Kāds amerikaņu inženieris stāsta, ka ar darbiem fabrikās arī neejot labi; metallurģijas fabrikās trūkstot ogļu, dzelzs un tērauda un tādēļ darbi bieži vien japārtrauc ot. Nav amerikāņi vispār apmierināti ar savu stāvokli. Viņiem dzīve PSR Savienībā iznākot stipri dārga, jo dolari jāmaina pēc oficiālo kursu. No amerikaņu tūristiem Maskavā viesnīcā plēšot pa 27 dolāriem dienā. Nepatīkama esot komunistu nekautrīgā pašreklāma.

Kāds latvietis stāsta, ka krievu traktors, kuru komunistu XVI.kongresam dāvinājа Stalingradas strādnieki, esot bijis īsts Amerikas traktors, kuru pienācīgā kārtā pārkrāsojuši un apzīmējuši. Ka ar ogļu rūpniecību neiet labi - par to liecina tas fakts, ka krievi uzaicinājuši pie sevis 56o ogļraču no Vācijas. Grūti ticēt, ka jaunai aristokrātijai, fabriku proletariātam, tagad klājas labi. Algas ir normētas: melnstrādnieka alga ir 6o, fabrikas strādnieka 8o un kvalificēta strādnieka loo rbl. mēnesī. Kā kāds Jeņinpils strādnieks stāsta, tad arī šo algu viņam pietiekot tikko pašam, bet ģimenei jadzīvojot uz laukiem un jāpelnot uztura pašai. Strādniekam kooperatīvā jaiemaksājot dalības naudu mēnešņa algas apmērā, vai vēl vairāk. Šo iemaksu atpakaļ nekad nedabon; arī kooperatīva peļņu nedabon vis kooperatīva biedri, bet viņa ietek valsts ienākumos. Arī dažādo kreditkasu peļņa nonāk vis par labu biedriem, bet ieslīd valsts kasē. 4o% no dzīvokļu īres naudām tiekot izlietota jaunu dzīvojamo ēku būvei, bet 6o% nākot valsts aizsardzības fondā. Galvas pilsētās katra nama iedzīvotājiem esot paredzētas pretgāzes maskas.Tad vēl strādnieki ir spiesti parakstīties uz iekšējo aizņēmumu ("piecgade četros gados"), bet aizņēmumā ieguldīto naudu varot dabūt realizēt tikai ārkārtējā gadījumā ar speciālu atļauju. Tādēļ arī fabrikas strādniekiem bieži vien esot tik tā apģērba, cik mugurā un apavu tik, cik kājās. Visas vēlēšanas dažādās strādnieku organizācijās noteiekot pēc strādnieku-komunistu komandas un citi atrodot par labāku klusēt.

Bēdīgi ir ar pārtikas līdzekļiem. Pie veikalu durvīm stāv garu garās astes. Kooperatīvi gan saviem locekļiem izsniedz pārtikas vielas par cenām, kuras neuzrētu saukt par augstām, bet daudz pārtikas preču, kā sviesta, tauku, tējas, papirosu, ziepju u.t.t. veikos kooperatīvos nav mēnešiem ilgi. Staļins atzīst, ka 25% no pārtikas jaiepērkot pie privāttirgotāja. Tegad jau julijā beigās, bet kooperatīvos vēl nav nekādu augļu, maz ir par dārzēju. Pērn ap šo laiku kooperatīvos varējuši dabūt piem.ķiršus par 4o kap. mārciņā, bet šogad tie maksā loo kap. mārciņā un vairāk Maskavas Centrālā

tirgū, kur tirgojas neprasi, milti maksā no 1 - 3 rbl. mārciņā, bet kooperatīvā maize 5 kap.mārciņā; sviests 6 rbl.mārciņā, olas 2o kap.gabals u.t.t. Kāds Maskavas vāžonis žēlojās, ka auzu puds maksājot privātā tirgū 1o rbl.

Kadēļ gan uzreiz šogad pārtikas preču tirgus - kooperatīvos un privātā tirdzniecībā tik nabadzīgs? Izrādas, ka labā novirziena komunistiem tomēr ir bijusi taisnība, kad tie uzstājās pret individuālo saimniecību,resp. kulaku izmīdēšanu. Tagad arī rubļa pirkšanas spēja brīvā tirgū ir tā krātusi, ka komunistu atsaukšanās uz to, ka algas tagad ir vairāk nekā pusotras reizes lielākas, ir bez kāda pamata.

No apgrozības izzūd sīkā sudraba maiņas nauda (1o, 15 un 2o k.) Sudraba rubļi un pusrubļi jau sen ir pazuduši. Kādu mēnesi atpakaļ sīkā nauda sākusi izzust Ukrainā, tad Ļeņingrādā un tagad arī Maskavā. Pārdevēji daudzreiz atsakas preci pārdot, ja nevar samaksāt naudā bez mainīšanas.Līdz ar sīkās naudas ievilkšanu radusēs <u>neuzticība papīra rubļiem:</u> kam ir lieka nauda, tas cenšas to izdot un nopirkt kādu reālāku vērtību, kā kāds tirgotājs paskaidroja. Valsts magazīnas uz sudraba lietām cenu pacēlušas par 1oo%, jo šās antikvarijas pa lielākai daļai pērk ārzemnieki. Komunistu vadoņi tagadējo iekārtu sauc par <u>socialistisko,</u> bet īstenībā viņa ir drīzāk <u>etatisms, valsts kapitalisms</u> visaugstākā nozīmē. Komunistiskā valsts tagad ir gandrīz vienīgais uzņēmējs, kas noteic ne tikai darba algu, bet ari pārtikas raciju, drēbju un apavu daudzumu un labumu. Ar šo uzņēmēju cīnīties nevar, jo viņa rokās vara un taisnība. Strādnieku priekšgalē rīkojas daži tūkstoši komunistu, kuri ar socialistisko sacīksti, triecienu brigādēm, <u>agitāciju</u> un morālisku spiedienu strādniekus spiež strādāt un no viņa izspiež <u>pēdējos sviedrus.</u> Par kādu protestu vai streika brīvību nav ko domāt. Visi spēki jaziedo jaunajam Molocham - <u>komunistiskai valstij</u> un jasapmierinājas ar to cerību, ka drīz jau šis grūtais pārejas laiks beigsies un tad, rīt, sāksies jauna dzīve: būs vieglāks darbs un labāka pārtika.

Par strādnieku neapmierinātību liecina fabrikas strādnieku <u>klejošana</u> (tekučestj). Statistika rāda, ka ir dažas fabrikas, kur gada laikā atjaunojies viss strādnieku sastāvs. Kad viņiem prasot, kadēļ viņi nepaliek līdzšinējā darbā vietā, tad atbilde ir tā, ka meklējot vieglāku darbu un tādu vietu, kur būtu vieglāki sadabūt nepieciešamos pārtikas lāpzekļus.

Labi tiekot baroti kara flotes <u>matroži</u> - revolucijas lepnums un krāšņums un <u>sarkanā armija.</u>

968

Labi saprotams, ka tāda strādnieku klaidonība no vienas fabrikas uz otru ļoti slikti atsaucās uz fabrikas darba ražīgumu un labumu un entuziastiem to grūti izskaidrināt.

Ļoti bēdīgā stāvoklī atrodas ari mūsu tautieši, kas palikuši Padomju Savienībā. Dažs gan agrākos gados Latvijas pasi sapēmis, bet tad vairs par Latviju nav interesējies un dzīvojis mierīgi kā PSR Savienības pilsonis. Tagad uznākuši grūti laiki un tie no griežas pie sūtniecības un lūdz palidzību. Viņiem grūti aprast ar domām, ka tie, kā PSR Savienības pilsoņi, ir padoti viņas likumiem, un ka tiem jasapmierinājas ar savu likteni. Viņiem pretīgi pierast pie tādas kārtības, kur viņiem, cītīgajiem zemes rūķiem un krietniem strādniekiem, jaiestājas kolektivos un jadalas darbā un maizē ari ar citreizējiem slinķiem, kuri paši nebij spējīgi dzīvē uz priekšu tikt.

Krievu strādniecības nervi ir saspīlēti un pārpūlēti nerimstošā cīņā par piecgadi, par sausiem kontroles ciparlem un par plāno maizes riecienu bez sizdera. Var jau būt, ka daži simti tūkstošu jauno entuziastu to vēl nemana un strādā ar aizrautību, bet tāds stāvoklis ari vairumam neliekas normals. Vecākie strādnieki šādu saspīlētu stāvokli atroda par nepanesamu, smagu, nospiedošu nastu. Viņu balsi atklāti, zinams, nekur nedzird.

Uz laukiem, sevišķi valsts nomalēs, šis zemnieku garastāvoklis izpaužas zemnieku nemieros, kuri, ka liekās, dažā vietā izvēršas par sacelšanos. Komunistu valdības šo masu garastāvokli labi pazīst, mudina proletariatu uz cīņu ar kulakiem. Varbūt ari tādēļ Padomju Valdība katrā ārvalstu solī, kas vērsts pret PSR Savienību, redz intervencijas sagatavojumu. Viņi zina labi, ka intervencijas gadījumā ari krievu zemnieks tagad vairs nebūs vienaldzīgs skatītājs, jo viņš ir krietni izbaudījis visus komunistu režima "jaukumus". Tā kā sarkanā armijā vēl diezgan liels skaits zemnieku dēlu, tad ir dibināta uzticama OGPU armija. Domas, ka izcelsies karš, ir lielas daļas zemnieku pēdējā cerība.

4. Sējas kampaņa. Pēc pēdējām ziņām (no 25.junija) pavisam šogad apsēts 89,59 milj.hektaru un no tiem 33,o miljonu hektaru, resp.4o%, apsējuši kolhozi un gandrīz milj.hektaru sovhozi. Esot apsēts 5,7 milj.hektaru vasaras labības vairāk, nekā pērn. Sējas plāns realizēts 96,3% apmērā.

Iepazīstoties tuvāk sējuma datos, izrādas, ka Ukrainā vairāk ka puse)8,9 milj.hekt. no 17 milj.) no sējas platības nāk uz kolhoziem, bet Baltkrievijā tikai apmēram viena ceturtdaļa (456 tūkst. no 2,2 milj.hekt.).

Cukurbiešu un kokvilnas kultūras platības pārsniegusi uzstādītās sējas plāna normas, bet dažas tehniskās kultūras, lini, kaņepes, saulespuķes un tabāka nav iesēti paredzētā daudzumā. Kartupeļi iestādīti nepilnas 75% no paredzētā plāna.

Komunisti ar sējas kampaņas panākumiem ir apmierināti. Hinčuks, ārējās tirdzniecības komisara biedrs, kādā personīgā sarunā apgalvoja, ka graudu problēma esot atrisināta. Sovhozi došot 1oo milj.pudu un kolhozi 5oo milj.pudu tirgus labības. Kā tagad komunistu presē lasāms, tad pag.gadā bijis ražots tikai 58% tirgus labības no priekškara apmēriem un ar to tad ari izskaidrojamas nepietiekošās maizes racijas.

5. Par ražas izredzēm parādas ļoti maz ziņu, lai gan dienvidos jau rža pa lielai daļai ievākta. Aculiecinieki stāsta, ka Ziemeļu Kaukazā raža šogad nebūšot īsti izdevīga; Ukraiņā sagaidāma laba raža, bet Sibirijā ne visai laba. Ziemeļu Krievijā un ap Urālu kalniem junija mēnesī bijusi stipra salna, tā kā labība - rudzi - stipri cietuši.

6. Padomju Savienības Centrālā Izpildu Komitejas 22.julijā iecēlusi Litvinovu par ārlietu komisaru, Krestinski, bijušo vēstnieku Berlinē, par ārlietu komisara I.vietnieku, Karachanu par II.vietnieku un Stomoņakovu par ārlietu komisariata kolegijas locekli. Čičerins no ārlietu komisara amata atsvabināts.

Ar Litvinova iecelšanu ārlietu komisariata vadībā nekas negrozās, jo Litvinovs faktiski jau divus gadus vadījis ārlietu komisariatu.

Kā no Litvinova biografijas redzams, tad viņš, starp citu, no 19o3.g. līdz 19o5.g. kā profesionals revolucionars darbojies Rigā.

II.

ATTIECIBAS AR ARVALSTIM.

Pēc iecelšanas par ārlietu komisaru Litvinovs devis ārzemju presei interviju. Iecelšana nenozīmējot PSR Savienības ārpolitikas maiņu, jo Litvinovs jau desmit gadus strādājis ciešā saskaņā ar savu priekšgājēju Čičerinu un divi gadus pats vadījis ārlietu komisariatu. Jauniecelšanas Padomju Savienībā nenozīmējot politikas kursa maiņu, kā tas nereti esot pilsoniskās valstīs. PSR Savienības politikas mērķis aizsargāt Oktobra revolucijas ieguvumus no ārienes spiediena; ne mazāk svarīgs padomju diplomatijas uzde-

970

vums esot nodrošināt socialisma izveidošanas darbam mieru un neatkarību no ārējiem satricinājumiem. Šim mērķim nākotnē piegriezīšot vēl lielāku vērību.

Jābūvējot socialisms valstī, kuru ierobežojot kapitalistiskas valstis, kas ieņemot 5/6 no zemes lodes. Viņi šo faktu nevarot ignorēt un neignorējot un cenšoties atrast līdzekļus abu sociālo sistēmu līdzpastāvēšanai. Viņiem turpmāk vēl būšot jāpieliek daudz pūļu, cīņā pret agresiviem, zināmu kapitalistisko grupu centieniem, kuras radot pastāvīgu rīvēšanos un konfliktus starp abām sistēmām, tā tad viņi, krievi, strādāšot par miera uzturēšanu starp nacijām.

Pašā kapitalistu pasaulē dažādas nacionālās, politiskās un saimnieciskās pretrunas neļaujot, tomēr, nodibināt vienādas attiecības pret PSR Savienību, neļaujot izstrādāt vienādus cīņas paņēmienus. Tā sauktie miera līgumi, kas izbeidza imperialistisko karu, uzlikdami uz vienām valstīm milzīgas nastas par labu otrām valstīm, padziļinājuši pretrunas, novilkdami dziļu, neizdzēšamu robežu starp tā sauktiem uzvārētājiem un uzvarētiem. Ievērojot mūsu dabīgo līdzjūtību valstīm, kurās visas nastas galvenā kārtā guļas uz darba tautu un ari tādēļ, ka valstis, kas ieinteresētas padarīt mūžīgas tās sekas un netaisnības, kas iemiesotas minētos līgumos, tanī pašā laikā ved PSR Savienībai naidīgu politiku, - radusēs kāda interešu kopība starp PSR Savienību un no kara cietušām valstīm.

"Uz šo Savienības kopējo interešu pamata radušās ar dažām no šām valstīm pilnīgi korektas, normalas un dažos gadījumos pat draudzīgas attiecības, kuras mēs ari turpmāk gribētu lojali attīstīt un nostiprināt. Necenzdamies piedalīties vienu valstu nogrupējumā pret otrām, mēs tanī pašā laikā vaļsirdīgi centīsimies nodibināt vienādas attiecības ar visām valstīm, kuras to vēlas.

"Mēs neslēpjam, ka realizējot mūsu augošo ekonomisko izbūvi, mēs gribētu rēķināt uz tālāku ekonomisku saišu paplašināšanu ar citām valstīm. Šī celtniecība, jo tālāk, jo vairāk paplašina ārzemju techniku, ārzemju darbu, ārzemju rūpniecības produktu, pat dažu izejvielu pielietošanas sferu. Bet ari še mums jāsastopas ar pretējiem, dažu mums naidīgu kapitalistisku grupu centieniem, kas cenšas, lai ekonomiskās attiecības ar Padomju Savienību pārtrauktu. Viņi itkā cīnoties pret mūsu eksportu, bet īstenībā pret visu mūsu ārējo apgrozību, jo mūsu eksporta samazināšana neizbēgami novestu pie attiecīgā mūsu importa samazināšanas. Valutas sakars ar importu un eksportu ir tik skaidrs, kā nevajag ilgāk pie tā pakavēties. Valstis, kuras uz šo kampaņu ieiet, kas

rodas no nelielā mūsu konkurentu skaita eksportā, un kas uzstāda mākslīgus likumus, vai citus šķēršļus mūsu preču un izejvielu ievešanā, lai naivi nedomā, ka šie soļi neizsauks mūsu izveduma samazināšanu vai pat pārtraukumu no šām zemēm. Mēs esam tomēr pārliecināti, ka visas šīs pretpadomju kampaņas būs nesekmīgas, jo beigu beigās viņas dod trieciemu ne tikai mūsu, bet vēl lielākā mērā to zemju interesēm, kuras šādai kampaņai pievienotos. Mūsu laikos, kad ekonomiskā krīze tā padziļinājusēs un paplašinājusēs, aizķerdama gandrīz visas Eiropas un Ārpuseiropas valstis, tādas lielas un saimnieciski nostiprinājušās valsts izslēgšana no pasaules tirgus - vienīgās no depresijas brīvās valsts, - kā mūsu Savienības, nezin vai būtu atzīstama par lietderīgu un mērķam atbilstošu reālas politikas līdzekli. Reālas un pareizi saprastas pašu kapitālistiskāko valstu intereses spiedīs viņas uz to, lai ekonomiskās attiecības ar Padomju Savienību turpinātu un paplašinātu

"Mēs paši labi saprotam, ka dotos vēsturiskos apstākļos tirdzniecības līgumi un saimnieciskās saites ir neizbēgamas. Tādēļ mēs jau agrāki un ari uz priekšu neatteiksimies no kontakta un no apspriešanās ar to valstu pārstāvjiem par tām problēmām, kuras var aizskārt mūsu Padomju Savienības intereses. Mēs labprāt pabalstīsim pasākumus un priekšlikumus, kuru mērķis novērst vispārējā miera ~~nodrošināšanu~~ nostiprināšanu un novērst kara sadurames iespējamības. Mēs uzstāsimies nežēlīgu atmaskotāju lomās tanīs gadījumos, kad manīsim, ka zem pacifistiskās izlikšanās frazeologijas slēpjas tiekames un intereses, kam nav nekā kopēja ar tautu īstām interesēm. Tums pietiks ar novērotāja lomu, kad starptautisko žestu īstie mērķi mums nebūs pietiekoši skaidri, un kad tie vēl būs jānoskaidro un jāatklāj. Mēs paliksim absoluti sveši un naidīgi tādām starptautiskām akcijām, kuras kādā mērā varētu veicināt vienas tautas apspiešanu no otras tautas, jeb sagatavo jaunus karus.

"Mēs īsti uzmanīgi sekošim mūsu tuvāko kaimiņu valstu politikai, kur pēdējā laikā nomanama agresīvas, šovinistiskas kustības pieņemšanās, kas apdraudē mieru, uzskatīdami par vecam par vienu no mūsu diplomātijas svarīgāko uzdevumu labu un mierīgu kaimiņu attiecību attīstīšanu ar citām valstīm, mūsu atkārtoto miermīlīgo priekšlikumu un Maskavas protokola garā.

"Vispār mēs turpināsim mūsu veco pārbaudīto ārpolitiku, apzinādamies viņas pareizību, viņas atbilstību visu tautu interesēm, kā ari apzinoties Padomju Savienības augsto varu".

Litvinovs Padomju Savienības ārpolitiku dažā ziņā tālo

9725

diezgan atklāti: piem., nav noslēpums Padomju Savienības lielās simpatijas pret Vāciju, vai tā uzmanība, ar kādu viņas seko pierobežas valstu dzīvei un politikai.

Kā jau no Litvinova runas redzams, tad PSR Savienība nevar atzīt Brianda Paneiropas projektu. PSR Savienība Paneiropas projektu uzskata kā Francijas mēģinājumu atrast jaunus sabiedrotos un līdzekļus, lai stabilizētu Versaļas mēra līguma Eiropā radīto stāvokli. PSR Savienība nevarot ždēm projektam piekrist ari tādēļ, ka viņš itkā sankcionētu Besarabijas pievienošanu Rumānijai un ka pate Paneiropa esot vērsta pret PSR Savienību.

Ar lielu gandarījumu PSR Savienības prese atzīmē, ka piem. Itālija atzīst par nepieciešamu pievilcināt Paneiropā ari PSR Savienību. Tas liecinot, ka PSR Savienības svars tik liels un viņa ar Eiropu tik saistīts, ka jauna politiska līdzsvara nodibināšana Eiropā bez PSR Savienības nav domājama. Jāatzīmē, ka uz valdības rīkojumu ari Itālijas vēstniecība Maskavā noraksta no atbildes Brianam iesniegusi Litvinovam. Tas gan laikam tādēļ, ka Itālija atzinusi par vajadzīgu pievilcināt Paneiropā ari PSR Savienību.

Attiecības ar Latviju. Attiecības ar Latviju, ka krievi paši mēdz pastrīpot, ir labas. Ar lielu gandarījumu krievi atzīmē mūsu Ministru Prezidenta un Ārlietu ministra Celmiņa r.gada uzņēmējdarbības preses, ka tirdzniecības līgums ar PSR Savienību Latvijas saimnieciskā dzīvē ir pozitīva faktors un ka vajadzīgs pielikt no abām pusēm nopietnas pūles, lai līgumu pildītu. Tapat Maskavā ļoti apmierināti ar to, ka Rīgā nolemts vēl izbūvēt noliktavas krievu tranzita vajadzībām un pagarināt kredītus krievu apsūtījumu uzņēmējiem. Dažu rūgtu pilienu krieviem sagatavoja komunistu propagandistu arests, kuri zem plostnieku izkārtnes vai citādi, iekļuvuši Latvijā. Vismaz vārdos Maskavas padomju aprindas izrāda mūsu tirdzniecības atešējam gatavību -sekmēt saimniecisko sakaru attīstīšanu ar Latviju.

Grūtāki iet ar Latvijas īpašumu reevakuēšanu, jo no tā krievi nekādu labumu neatlec un tādēļ viņi pielieto visus lietus novilcināšanas paņēmienus. Grūti ir izlīdzēt ari tiem mūsu pilsoņiem, kurus ķer socialistiskā sektora izplēšanās, jo pakalpīgā tautas tiesa pietiekoši izskolota, lai nelaimīgā upura rīcībā atrastu kriminalnozieguma pazīmes un tad upurim atņemtu visu mantu un brīvību.

Ar lielu uzmanību krievu prese un komisariats seko Latvijas

973

presei un politikai. Ar atzīstamu cītību viņa atzīmē visus tos raksturus, kuri par kādu Krievijas dzīves parādību izteicās atzinīgi. Nepagājis nenozīmīgs ari kāds Francijas virsnieka vizite Latvijas viesatoriem, ne Latvijas-Igaunijas kara flotes kopīgie manevri. Kāda Latvijas preses organa Padomju Savienībai labvēlīgie artikeļi bieži vien tiek citēti.

Latvijas socialdemokratu kongresā kreisā opozicija esot saplūdusi ar labo spārnu un neskatot uz mūsu socialdemokratijas diezgan lielo radikalismu un PSR Savienībai labvēlīgo ārpolitiku, viņa tomēr nav labi ieredzēta.

Ar Lietuvu. 12.julijā pagāja lo gadi, kamēr PSR Savienība ar Lietuvu noslēgusi miera līgumu. Šai jubilejai ir veltīts "Izvestijā's" raksts "Padomju-Lietuviešu līguma lo gadi", kurā starp citu apgalvots, ka abu valstu draudzīgās attiecības bijis svarīgs miera faktors Austrumu Eiropā."Vēl nesen bija brīži, kad šās attiecības izrādījās par to avanturistisko elementu saturētājiem, kuri bija gatavi apdraudēt Lietuvas neatkarību, neatturoties pat no apbrunotas sadursmes provokacijas. Līdz ar to Lietuvas prātīgā un neatkarīgā politika vienmēr izrādījās par reālu šķēršli pretpadomju bloka organizācijai Baltijā ... Turpmākie latīšu tautas un Lietuvas valsts likteņi nevar būt vienaldzīgi Padomju Savienībai".

Lietuvas Valsts Prezidenta vietnieks Tubelis un ārlietu ministrs Zaunius no vienas puses un PSR Savienības CIK'a priekšsēdētājs un Litvinovs no otras puses šinī atgadījumā apmainījušies attiecīgām telegrammām.

Ar Somiju. Ar lieu uzmanību padomju prese seko lapuaješu kustībai Somijā un baidas, ka šī kustība varētu atrast pakalderinātājus ari citās valstīs. Padomju Savienība lapuaješu karagājienā pret komunistiem redz Somu pilsonības fašismu un itkā atriebšanos PSR Savienībai. Somija esot pēc pasaules kara pārdzīvojusi saimniecības uzplaukuma periodu. Rūpniecības produkcijas kopvērtība pacēlusies no 7,3 uz 13,7 miljardu somu marku; aramzemes platība paplašinājusēs par 16%. 85% no Somijas eksporta esot papīrs. Tagad Krievijas koku eksports esot atjaunojies un izsaucis saimniecisku krīzi un naudas trūkumu; bez darba palikuši 4o.ooo strādnieku. 2o.julijā PSR Savienība iesniegusi Somijai protesta notu par Somijas pilsoņu pārraidīšanu vanāciības ceļā pār robežu PSR Savienībā un pieprasa pārraidīšanas izbeigšanu un vainīgo sodīšanu.

Somija iesniegusi protesta notu PSR Savienībai kāda Somijas pilsoņa lietā. Vispār krievu preses tonis pret Somiju ir diezgan mierīgs.

Ar Poliju. Krievu preses uzmanību lielā mērā saista Polijas valdības cīņa ar opozicijas partijām, kā arī Polijas valdības attiecības ar teutas ukraiņu-republikas (UNDO) pārstāvjiem Polijā.

Vēl arvienu gaida uz nejaušu atklātā atentata Padomju pārstāvībai Varšavā izmeklēšanas rezultātiem.

Ar Vāciju. Vācijas politikā pret PSR Savienību iestājies jaūns posms. Pēc kara zaudējumu reparacijas plāna pieņemšanas un Reinzemes evakuacijas, Vācijas ārlietu politikas programmās pirmais nummurs ir izpildīts. Tagad Vācija par savu tuvāko uzdevumu uzskata savu ūstruma robežu izlabošanu, resp. poļu koridora likvidēšanu, kā to nereti atklāj Vācijas prese. Francijas labvēlība Vācijai vairāk nav tik visai vajadzīga un tādēļ viņa atkal sāk saprasties un tuvināties PSR Savienībai. Vācu presē tagad retāki parādas PSR Savienībai nelabvēlīgi artiķeļi; krievu naudas viltotāji otrā tiesu instancē cē Berlinē atzīti par noziedzniekiem: - tie notiesāti un pirmās instances spriedums atcelts. Tas Maskavā izsaucis zināmu gandarījumu.

Reinzemes evakuacijas gadījumā Litvinovs ar Kurciusu apmainījušies telegramām. Telegramē Litvinovs atgādina, ka PSR Savienība jau 1923.gadā protestējusi pret Reinzemes okupāciju.

15.julijā Vācijas vēstnieks Maskavā valdības uzdevumā iesniedzis Litvinovam noraksta no atbildes Brianam uz Paneiropas projektu. To pašu darījusi ari Austrija 16.julijā.

Krestinskis, bijušais PSR Savienības sūtnis Vācijā, iecelts par ārlietu komisara I.vietnieku un ar to pastrīpots, ka PSR Savienības ārējā politikā attiecības ar Vāciju ieņem un ieņems pirmo vietu, ko pastrīpo ari abu valstu ārlietu ministru telegrammu izmaiņa, kura sekoja Litvinova iecelšanai par ārlietu komisaru.

Vācu-krievu izlīgšanas komisija sāka 16.junijā Maskavā savas sēdes, kuras izbeidzās 12.julijā. Iztirzāti, izšķirti, vai ari tikai noskaidroti un nodoti speciālām komisijām izlemšanai ap 4o dažādu jautājumu. Politiskos jautājumus apspriedusi jau agrāk Berlinē.

Vācu prese tagad ieteic pastiprināt un attīstīt tirdzniecības sakarus ar PSR Savienību. Šo gadu pirmā trijoksnī Vācija savu tirdzniecības

bilanci ar PSR Savienību noslēgusi ar 92,4 milj. marku aktīvu.

Vācu presē tagad biežāki parādas artiķeļi, kuri pieprasa Versaļas līguma <u>reviziju.</u>

<u>Ar Franciju.</u> PSR Savienības attiecības ar Franciju ir sastinguma stāvoklī. Julija beigās Francijas cēstnieks Herbette no jauna ieradās savā dienesta vietā Maskavā. Domājama gan, ka Anglijas piekļāvīgā politika un diezgan dzīvi tirdzniecīskie sakari ar PSR Savienību, tapat ka Vācijas tuvināšanās PSR Savienībai, spiež Franciju atteikties no palikšanas "spīdošā izolacijā" un to spiež dzīvāki sekot savu kaimiņu un PSR Savienības attiecībām.

<u>Ar Angliju.</u> PSR Savienības attiecības ar Angliju pēdējā laikā sāk ievirzīties mūrīgāka gultnē, Tagad jau runā par sarunu uzsākšanu par PSR Savienības parādu atlīdzināšanu Anglijai. Staļina runa liecina, ka šām sarunām nav paredzami kādi diezgan pozitivi panākumi.

<u>Ar Turciju.</u> <u>Padomju-Turcijas draudzības līguma</u> pagarinājuma protokols parakstīts Maskavā 28.julijā. Pie protokola ratifikācijas grāmatu apmaiņas ārlietu komisara vietnieks Karachans uzsvēris, ka visā līguma laikā no 17.decembra 1925.g. līdz šim, PSR Savienība neesot noslēgusi nevienu līgumu, kurš būtu pretim runājis draudzības līgumam un labi saprotams, ka ari uz priekšu nezupemšoties nekādas līgumam pretim runājošas saistības. Tādā pat garā atbildējis ari Turcijas vēstnieks Hussein Rahib Beijs.

Sūtnis PSR Savienībā.

976

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1930.g. 30 augustā.

Nr.o/800.(10)/255slp/17463

Konfidenciāls.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1930.g. 9. sept
Ien. № 7683 akt. № 5

Augsti godātais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godātais Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g. 27.augusta ziņojuma Nr.5 norakstu.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Prezidenta kungs pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

1 pielikums.

Ģenerālsekretars.

Augsti godātam

A.K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam

P i l ī.

974

K o n f i d e n c i a l i .

Latvijas Konsulats
Vitebskā.

27. augustā 30

Augsti godātais Ministru
Prezidenta un Ārlietu Ministra kungs .

Ziņojums
5.

Latviešu kolonistu vajāšanas .

Smagas dienas tagad pārdzīvo latviešu kolonisti Baltkrievijā & ari pārejā Padomkrievijā . Likās ,ka pēc Staļina bēdīgi pazīstamā dekreta , kurš noliedza dzīt zemniekus piespiedu kārtā kolhozos , dzīve uz laukiem paliks drusku vieglāka . Cerēja pat , ka lielākā daļa no izsūtītiem uz mežu darbiem ziemeļu mežos tiks atsūtīti atpakaļ . Šīs cerības tomēr neizpildījās . Drīzi pēc lauku apsēšanas iesākās jauni spaidi pret tiem zemniekiem ,kuri nebija iestājušies kolhozos ,vai ari izstājušies no tiem pēc Staļina dekreta .

Sevišķi zvēriski notika latviešu zemnieku -viensētnieku vajāšana , kuri atklāti tika apsūdzēti kā kontrrevolucionari & lauku kolektivizacijas pretinieki . Vietejie varas vīri draudēja , ka nevienu latviešu viensētnieku neatstāšot Baltkrievijā , t.i. Latvijas Republikas robežas tuvumā .

Augsti godātam
H.C e l m i ņ a kungam,
Ministru Prezidentam
&Ārlietu Ministrim.

978

Par vainīgiem Baltkrievijas zemnieku "stūrgalvīgai" pretošanās kolektivizacijai turēja latviešu zemniekus . Tapēc ari darīja visu ,kas bija iespējams ,lai iznīcinātu latviešu zemnieku "kaitīgo " iespaidu uz krievu zemniekiem . Nepietika ar aizdomīgo latviešu izsūtīšanu pie spaidu darbiem ziemeļu mežos : tos sāka ari bez tiesas & izmeklēšanas apšaut . Daudz latviešu zemnieki pazudūši bez vēsts , & kaimiņi nešaubās ,ka tie visi nošauti . Tikai par nedaudz nošautiem konsulatam pienākušas noteiktas ziņas no latviešu kolonistiem .

Bez jau agrāk Austrumnodaļai š.g.Iš.julija rakstā No II70 minētiem nošautiem latviešu zemniekiem , konsulatam vēl pienākušas ziņas par sekošu asins izrēķināšanos :

Apmēram 20-30 kilom. no Vitebskas , š.g. I6.-I7. martā tikuši nošauti sekoši 6 latviešu zemnieki :

I. Jānis P e n g e r o t s -60 gadus vecs ,
2. Abrams F ū r m a n i s - 65 " "
3. Indriķis B l u ķ i s - 60 " "
(I. Bluķa dēls nodarbojās kā tiesnesis kādā augstākā Latvijas tiesas iestādē).
4. Peteris V e p r ī t i s - 50 gadus vecs, lauku kooperativa darbinieks
5. Aleksandrs V i c k o p s - 28 g.vecs & vēl kāds sestais latvietis , kura vārds līdz šim nav vēl uzzināts .

Augšā minētie 6 latvieši kā " kulaki " apvainoti kontrrevolucijā & minetā naktī aizvesti GPU automobilī , pēc kam nav vairs atgriezušies , nedz ari atrasti cietumos .

979

Piederīgie apgalvo , ka tie nošauti . Nošauto sievas & bērni izsūtīti trimdā , pēc visu mantu konfiscēšanas .

Jāņa Pengerota dēls , Kārlis Pengerots , kopā ar daudz citiem latviešiem uz 25 pajūgiem izsūtīti uz ziemeļiem .

Vēl nošauti Lažņevas kolonijā Vitebskas okrugā latviešu zemkopis Mārtiņš Z o m b e r g s & Manukas sādžā Vitebskas rajonā latviešu kolonisti M ū r n i e k s & G a i l ī t s .

Pēdīgi konsulatam pienākūšas ziņas par š.g. maija mēnesī Bulacevas ciemā , Trisvjatas selsovetā ,Izdemkovas rajonā , Vjazemskas okrugā nošautiem 4 latviešu kolonistiem . Tie ir :

1. Jēkabs Z i e d i ņ š -32 g.v. -baptistu kora dirigents ;
2. Eduards Z a m b e r g s - 50 g.v. ,
3. Valdis L a p i ņ š - 30 g. v. &
4. Valentins L a p i ņ š -28 g.v.

Nošauto tuvenieki apgalvo , ka minētie 4 latviešu zemkopji nošauti uz skolotaja Z Ī l i s (Trisvjatas skolā) liecības pamata . Pēc nošaušanas (bez tiesas) vietejā GPU par to paziņojusi Trisvjatas skolā . Nošautie bijuši ļoti turīgi zemkopji . Kopā ar viņiem nošauti vairāki krievu zemturi .

<u>Labības ievākšana lauku novados.</u> Napanesama palikusi zemnieku dzīve Baltkrievijas lauku npvados . Nelūkojoties uz to , ka raža šogad padevusēs caurmērā laba ,zemnieki tomēr jūtās apspiesti & nedroši , jo tie nedrīkst rīkoties ar ievākto labību pēc

980

savas patikas . Visa labība atrodās zem novadu padomju & specieli uz laukiem komandētu aģentu stingras kontroles . Par katru graudu jādod norēķins , kā viensētniekiem ,tā ari kolhozņikiem . Lai labāki izvestu dzīvē šo kontroli , Baltkrievijā dots rīkojums , ka ievāktās labības kulšana jaizdara vienīgi ar novada " arteļa " kuļmašinu . Kad izrādījās , ka arteļa mašīnas nevar veikt šo darbu , & bez tam pilsētu varas organi steidzīgi pieprasa no laukiem labību , šis rīkojums grozīts tanī ziņā , ka viensētniekiem atvēlēts pašiem kult savu labību , bet ar noteikumu , ka pie kulšanas jabūt klāt oficialam ierēdnim , kurš atzīmē izkultās labības daudzumu . Zemnieki nojaud , ka visa labība būs janodod valdības organiem par oficialām , ļoti zemām , cenām , & daži pat sāk nožēlot , ka vispārīgi pūlējūšies , savu zemi apstrādājot ,jo sava darba augļus tie tik & tā nesaņems .

Napanesamais stāvoklis izsauc bieži zemnieku sadursmes ar oficialās varas priekšstāvjiem - labības aģentiem , kuras beidzās parasti ar ieslodzīšanu cietumos & visas labības konfiscēšanu . Līdz šim neviens zemnieks brīvprātīgi savu labību nav nodevis : valdība to saņem vienīgi pielietojot varas līdzekļus . Raksturīgi , ka ari kolhozņiki nenododot brīvprātīgi savu labību .

Baltkrievijas zemniekiem janodod valdībai I23.000 tonnas labības .

Nupat Baltkrievijas centralās izpildu komitejas prezidijs griezies ar cirkularu pie visiem rajonu izpolkomiem & seļsovietiem , uzdodot sagatavot valdībai I23.000 tonnas labības . Cirkularā

981

aizrādīts , ka tas pilnīgi iespējams , ja vien visas organizacijas kopā & saskaņoti ar " bednjakiem " & kolhoznieku masām ķersies energiski pie labības nodošanas darba valdībai .

Tālāk tiek ieteikts bez kavēšanās iesaukt bednjaku & kolektivistu lauku sapulces ,sastādīt jaunas kulaku listes & bez žēlastības atsavināt labību no viensētnieku - kulaku saimniecībām . Labības atsavināšanas kampaņas priekšgalā janostājoties rajizpolkomiem & novadu padomēm (selsovetiem) , ievērojot to , ka atbildība par labības ievākšanas neveiksmēm krīt uz minētām administratīvām organizacijām .

Masu kratīšanas uz laukiem . Par naudu , kuru zemnieki saņem par nodoto labību, tie pilsētās nekā nevar dabūt , jo visi kooperativu veikali vārda pilnā nozīmē tukši . Zemniekos izplātijušās baumas , ka Padomju valdības papira nauda esot bez vērtības , & ka tā drīzi pat tikšot anulēta - devalvēta . Tapēc zemnieki iesāka savas preces , kā sviestu , pienu , saknes & t.t. pārdot uz tirgiem tikai par sudraba naudu, & ka rezultats ir sudraba naudas izzušana no apgrozības . Valdība bija spiesta izdot rīkojumu , ar kuru piedraudēts katram ,kas ievāc & uzglabā sudraba naudu , bārgs sods , neizslēdzot visaugstāko - nāves sodu . Sudraba nauda tomēr apgrozībā neparādās . Zinot ,ka galvenie sudraba naudas vāceji ir zemnieki, dots rīkojums izdarīt lauku novados masu kratīšanas . Šo kratīšanu sekas bija sudraba naudas uziešana katrā saimniecībā . Ari kolhozos atrod lielā daudzumā sudraba naudas krājumus . Raksturīgi , ka visvairāk sudraba naudas atrasts

982

pie tā sauktiem " bednjakiem " . Vainīgo tiesāšanai tiks sarīkotas tā sauktās " paraugu prāvas ." Vainīgos stingri soda , bet sudraba nauda vēl vienmēr ļoti maz apgrozībā . Stāvoklis radies tāds , ka par lielākām naudas kopjurām nekas nav pērkams , jo nav ar ko izmainīt . Pat tramvajos naudu nemaina ,bet izdod sīkas naudas vietā trmvaju biļešu grāmatiņas priekš turpmākiem braucieniem .

Kautiņi &"astes" tirgos . Sajukums lauku dzīvē radijis pārtikas preču trūkumu uz tirgiem . Kooperativu veikali , kā jau aizrādīju, faktiski nekā vairs neizsniedz iedzīvotajiem , izņemto maizi,vai miltus , & mazas zivtiņas , tā sauktās " spatki " & pa retam siļķes . Gaļu , pienu , sviestu & saknes iedzīvotaji par dārgu naudu pērk no zemniekiem uz tirgiem . Zemnieku -pārdeveju skaits ir pārāk niecīgs , lai apmierinātu pilsētnieku vajadzības , & tapēc pie zemnieka ratiem ar pārtikas precēm , nekavejoši sastādās garas pirceju astes , kuras agrāki bija tikai kooperativu veikalu priekšā . Improvizētā tirgus astes dalībnieku mētiņā tiek steidzīgi iz - lemts , kādu daudzumu no savas preces zemnieks drīkst pārdot atsevišķam pircejam , lai pietiktu visiem astes locekļiem . Bet tā kā aste ātri & nerimstoši pieaug no klātpienācošiem jauniem pircejiem ,tad parasti , tā kā "pirmie " neuzņem tos astē, lieta nobeidzās ar sīviem kautiņiem . Tagad milicija , šo kautiņu izskaušanai ,pie ratiem nostāda milicionaru ,kurš, novērtejot pēc acu mēra produktu daudzumu zemnieku ratos , nosaka astes garumu ,t.i.locekļu skaitu astē ,noraidīdams pārejos pircejus pie nākošiesm zemnieku ratiem tirgū , kur tad atkārtojās tas pats . Kautiņi tomēr neizbēgami ,jo zemnieku

983

- pārdeveju skaits nav liels . Nesavaldamos kaušļus tiesā par huļiganizmu . Radies pat jauns nozieguma termiņš : " prodovoļstvennoje huļiganstvo " .

Sabiedriska ēdināšana. Sakarā ar pārtikas produktu trūkumu ,mājsaimniecēm nav vairs iespējams izgatavot mājās pusdienas , & tās spiestas piegādāt pusdienas saimei no ēdienu mājām . Tā pilsētās radusēs jauna , tā sauktā " sabiedriskās ēdināšanas " (obščestvennoje pitanije) problema . Šo problemu cenšās atrisināt ,ierīkojot virtuves , kurās izsniedz gatavas pusdienas tikai priekš mājām , protams , vienīgi pārtikas kārtiņu īpašniekiem ,kurās uzrādīts ģimenes locekļu sastāvs , & pirmā kārtā rūpniecības strādnieku ģimenēm . Lai saņemtu pusdienas šinīs virtuvēs , jau no agra rīta virtuvju durvju priekšā sastādās garas astes , & astēs stāvētaji pacietīgi gaida līdz pusdienas laikam . Astu gali , nostāvējuši daudz stundas , parasti aiziet bešā , jo trūkst produktu , lai visus apmierinātu . Pilsētu komunalās padomes gan apsola izbūvēt milzīgas " virtuves -fabrikas ", slavēdami šo pasākumu , kā sievietes atbrīvošanu no ķēķa , tomēr tomēr šim brīdim daudz strādnieku & kalpotaju ģimenes nonākūšas izmisumā , jo strādnieki nevar apgādāt pārtiku saviem ģimenes locekļiem , nemaz nerunājot par " ļišenciem " (tiesību zaudējušiem),kuriem nav produktu kārtiņas , & tapēc tie atrodās chroniskā badošanas stādijā . Produktu trūkuma & mazās izvēles dēļ , kā arī pastāvot pilnīgam tauku vielu trūkumam , pusdienas kvalitāte sabiedriskās virtuvēs ir zem katras kritikas. Bieži notiek , ka tādas pusdienas ieturētajs " stolovkās " , to turpat izvemj .

Vorošilovs par pārtikas vielu trūkumu. Iedzīvotaju ēdināšanas problemas atrisināšana

984

ir viens no visnopietnākajiem tagadejiem jautājumiem Padomkrievijā . Tauku vielu trūkums radijis nemieru ari pie rūpniecības strādniekiem , kuri nemitīgi uzstāda prasības par pārtikas vielu pietiekošu piegādāšanu . Š.g. augusta mēnesī Baltkrievijas pilsētas apbraukāja kara komisars Vorošilovs , & mierinādams strādniekus aizrādījis , ka pateicoties šī gada caurmēra labai ražai uz laukiem , maizes " pajoks " tikšot drīzumā strādniekiem palielināts ,bet no gaļas & tauku vielām gan vēl būšot jaatsakās ari uz priekšu , kamēr valdībai izdosies nostādīt pienācīgi cūku & liellopu audzēšanas fabrikas . Valdība darīšot visu ,lai gaļas vietā iedzīvotajus apgādātu ar saknēm & citiem augiem .

Vai šie solījumi apmierinās strādniekus , to rādīs nākotne . Šimbrīžam pat sajūtams liels kartupeļu trūkums -Baltkrievijas galvenais pārtikas produkts . Izredzes uz kartupeļu ražu ļoti sliktas , jo nerimstošais lietus pūdē tos uz laukiem .

Kara spēka apskate pierobežas joslā. Galvenais Vorošilova ierašanās iemesls Baltkrievijā bija pierobežas joslu karaspēka nometņu apskate . Vorošilovs apmeklēja Polijas , Latvijas & Igaunijas pierobežas joslas .

Baltkrievijas nacionalistu aresti . Augusta mēnesī Baltkrievijas pilsētās izdarīti plaši aresti Baltkrievijas intelegences vidū. Arestēti skolotaji , muzeju & biblioteku pārziņi , mākslinieki & rakstnieki . Sevišķi daudz arestēti Minskā & Vitebskā . Oficiali par šiem arestiem nav vēl nekas ziņots . Kā dzird , arestētie tiekot apvainoti par " nacionalās idejas kropļošanu" & separatizma tieksmēm . Esot norādījumi , ka Baltkrievijas separatisti rīkojušies vienkopus ar Ukraines separatistiem. Sagaidama skaņa prāva .

Ar dziļu cieņu

Konsuls.

985

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Valsts Prezidenta sekretariāta
saņemts 1930 g. 5. dec
Ien. № 1172 akt. № 5.

Rīgā, 1930.g. 16 oktobrī.

Nr.0/848.00/10 slp/299/20385.

Konfidenciāli.

Pēc akt. 5.12.

Augsti godātais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godātais Prezidenta kungs, mūsu konsula Vitebskā š.g.22.septembŗa ziņojuma Nr.6 norakstu.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

1 pielikums.

H. Celmiņš

Ministŗu prezidents un
ārlietu ministris.

Augsti godātam

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam

P i l ī.

K o n f i d e n c i a l i .

Latvijas Konsulats
Vitebskā .

22. septembrī 30

Augsti godātais
Ministru Prezidenta & Ārlietu
Ministra kungs ,

Ziņojums
6.

P S R S inflacijas priekšvakarā.

Kā Baltkrievijā, tā ari pārejās Padomju republikās pašreiz notiek nesaudzīga cīņa ar " mazattīstītiem & tumšiem pilsētu & lauku elementiem, kuri atsakās no valsts papīra naudas & prasa par sa - viem produktiem vienīgi sudraba naudu". +) Sudraba nauda Baltkrievijā & , bez šaubām , ari citur ,pilnīgi izzudusi no apgrozības , kā jau to minēju savā iepriekšejā ziņojumā. Jātnieku milicija , pastiprināta ar G P U kara spēka daļām , izdara katrās mājās kratīšanas , kā pilsētās ,tā uz laukiem ,meklējot noslēpto sudraba naudu . Atrastā sudraba nauda tiek konfiscēta ,paķerot pie tās pašas reizas ari atrasto papīra naudu . Cietumi & jaunatvērtās arestu mājas pārpildīti ar sudraba naudas slēpejiem . Par bīstamāko "kontr - revolucionaru " tagad tiek uzskatīts sudraba naudas slēpejs - viņam draud visstingrākais sods ,neizslēdzot nāves sodu . Katrs , kura īpašumā atrod vairāk kā par 3 rubļiem sudraba naudas, tiek kvalificēts kā kontrrevolucionars, & tomēr sīka sudraba nauda , nelūkojoties

+) Izvilkums no PSRS finanču komisara Bruchanova runas.

Augsti godātam
H.CELMIŅA kungam,
Ministru Prezidentam
& Ārlietu Ministrim.

997

uz šiem drakoniskiem rīkojumiem, apgrozībā nav atrodama. Pat valsts iestādes ,kā pasts & telegrafs ,izmaksājot naudas pārvedumus, izdod naudā vienīgi sumas apaļos rubļos, turpretim rubļa daļas izdod pastmarkās, sīkas naudas vietā . Kā zinams, sīkas sudraba naudas izlaišana izdevīga katrai valstij, jo sudraba naudas vienības vērtība daudz zemāka par attiecīgu vienību zeltā. Un tikai inflacijas gadijumā, kad nemitīgi pieaug preču cenas, iestājās moments, kad sudraba vērtība sīkos naudas gabalos lielāka par viņu nominalo vērtību .

Šī momenta priekšvakarā tagad atrodās PSR Savienība . Nebūs aplamība pat apgalvot , ka šis moments jau pienācis .

Augstās pārtikas vielu & preču cenas. To vislabāki pierāda neredzēta pārtikas vielu krīze ,kādu tagad pārdzīvo Padomkrievija . Izņemot rupju maizi ,kuru vēl izsniedz, lai gan aprobežotā daudzumā & tikai uz maizes kārtiņām ,kooperativos nekādi citi produkti pašreiz nav dabūjami . Tie meklējami brīvā tirgū par ļoti augstām cenām pie vietejiem zemniekiem , kuri tur ierodās . Lai runā skaitļi . Baltkrievijas tirgos vērša gaļa pērkama par 6 červ.rubļiem kilogramā, t.i. ap Ls.I5.- kilogramā, resp. Ls.6.- mārciņā . Cūkas gaļa maksā 8 līdz 9 červ.rub. kilogr. (Ls.9.-mārciņā), zemnieku sviests č.rub. 6.-mārciņā (Ls.I5.-märc.), piens -75 kap.par litru (t.i.ap Ls.2.- par litru) & t.t.

I pāris garo zābāku maksā I20-I50 červ.rub. červ. rub., kurpes -60 č.rub., apavu pazoles -30 č.rub. & t.t. (I červ.rub. = Ls. 2.60.)

Bet ari par šīm pārmērīgi augstām cenām zemniekam nav izdevīgi pārdot savus ražojumus, & tāpēc pārdeveju skaits uz tirgiem ar katru dienu samazinājās & nav tāļi brīdis,kad tie pilnīgi izzudīs .

988

Pastāvošā valsts iekārta novedusi zemi pie neredzēta valsts saimniecības sajukuma . Piecgades industrializacijas plāns otrā gada beigās (ar š.g.I.oktobri iesākās trešais gads) novedis valsti pie neredzētas ekonomiskas krīzes -tuvu katastrofai & inflacijai, ko nenoliedz ari valsts augstākie organi, nosaukdami to par " valsts finanču plāna pārrāvumu " (Proriv finansovogo plāna) .

Kā valdība domā likvidet "finanču plāna pārrāvumu."

Ievērojot drūmi- draudošo nemieru strādniekos, sakarā ar algas neizmaksu laikā, naudas trūkuma dēļ , augusta mēnesī valdība devusi stingru rīkojumu saimniecības & finorganiem, par katru cenu gādāt par naudas ieplūdumu valsts bankas nodaļās. Lielās cerības ,kuras bija liktas uz pēdejo iekšejo aizņēmumu " Piecgade- četros gados ", 800 milj. červ.rubļu apmērā ,sabrukūšas, jo paredzēto č.rub.400 milj.vietā, kurus vajadzēja ievākt augusta mēnesī, faktiski ievākti ir tikko č.r.150 milj.Un ari tie pa lielākai daļai ievākti no valsts ierēdņiem, organizētiem strādniekiem valsts uzņēmumos, t.i. no tiem ,kuri ir atkarīgi no administrativās varas & arodu biedrību valdu spiedieniem . Pārejie iedzīvotaji , & galvenā kārtā zemnieki ,uz kuriem bija liktas visas cerības, ļoti maz pirkuši šo aizņēmumu obligacijas . Oficialie dāti uzrāda tikai 4 % no visa paredzētā šo pirceju daudzuma augusta mēnesī. Tagad dots rīkojums arodu biedrībām ,sūtīt uz laukiem specielus agitatorus, beigušus iepriekš specieli šim nolūkam sarīkotus aizņēmuma propogandas kursus ,lai panāktu aizņēmuma pirkšanu no zemniekiem . Nepaļaudamies uz šī rīkojuma gaidamiem panākumiem ,kā ari nevarēdami apmierināt " autonomo" republiku prasības pēc naudas , kura tām paredzēta no Viskrievijas saimniecības budžeta ,PSRS tautu komisaru padome devusi rīkojumus

gādāt līdzekļus no pašu resursiem, tā piem. š.g.26.augustā Kremļā izdots dekrets No 373 par"Baltkrievijas padomju sociālistiskās republikas finanču plāna pārrāvuma likvidaciju. "

Dekretā Maskavas centralā valdība uzdod Baltkrievijas tautu komisaru padomei mobilizēt papildam no iedzīvotajiem I929/30 saimniecības gada pēdejā mēnesī (budžeta gads beidzās I.oktobrī) ne mazāk par I5 milj.červ.rub. avansa veidā par turpmākām precēm, kuras tikšot nākotnē izdotas zemniekiem , kā ari avansus uz nākotnes lauksaimniecības nodokļu & apdrošināšanas maksu rēķina . Ievērojot katastrofisko preču trūkumu, nav šaubu ,ka zem - nieki brīvprātīgi prasīto avansu nedos, tā tad ari šis līdzeklis nespēs likvidēt " finanču plāna pārrāvumu. "

Naudas trūkuma dēļ šogad stipri grozīts ,resp.palielināts, tā sauktais pašaplikšanas nodoklis kulturelām vajadzībām. Tā piem. š.g.29.augustā Baltkrievijas centralā izpildu komiteja & tautu komisaru padome izdevusi dekretu, kurā paredzēts steidzīgi ievākt no lauku novadiem pašaplikšanas nodokli, pie kam šīm sumām jasedz izdevumi par ārstniecības punktu, slimnicu , agronomisko & veterinarpunktu , kā ari invalidu nama ierīkošanas izdevumi . Tāpat ari no ienākošā pašaplikšanas nodokļa jasedz vietejie meža ierīcības , ceļa & tilta izlabošanas darbu izdevumi & t.t. Visi augšā minētie izdevumi līdz šim tika segti no valsts budžetā paredzētām sumām . Šis rīkojums padarīs vēl ļaunāku jau tā nepanesami smago nodokļu nastu , uzkrautu Baltkrievijas zemniekam .

Valdības labības ievākšanas metodes. Sakarā ar pārdzīvojamo valsts saimniecisko krīzi, ļoti gausi norit jaunās ražas labības atsavināšana . Nelūkojoties uz to, ka rudzi jau sen novākti, Baltkrievijas zemnieks, neizslēdzot ari kolchozniekus, nesteidzās nodot obligatorisko la-

990

bības kvantumu . Augusta mēnesī & septembra pirmā pusē Baltkrievijā nodoti tikko 30% no paredzētā daudzuma pēc plāna . Visā PSR Savienībā nodots tikai 35 % no plānā paredzētā labības daudzuma . Lai nu kā ,obligatoriski uzlikto daudzumu jau nu nodos : ja nedos brīvprātīgi ,tad paņems ar varu . Bez obligatoriski nodamās labības valdība cenšās iegūt no zemnieka " atlikušo pār - palikumu " , & šim nolūkam tiek praktizēts tā sauktais labības pievilkšanas paņēmiens ,izsniedzot zemniekam vajadzīgās preces apmaiņas ceļā pret labību . Obligatorisko labību nodod par naudu, par kuru zemnieks nekā nevar nopirkt ,bet par vairāk nodoto labību zemnieks saņem preci . Tā piem. par vienu pāru kurpēm zemniekam Baltkrievijā janodod 20 pudi rudzu, par zābakiem -35 pudi, par " vaļenkeim " -I5 pud.rudzu ,par skārds spaini -2 pudi rudzu ,par I krūzīti - I pudu & t.t. Zemnieki,lai iegūtu viņeime vajadzīgos priekšmetus ,sāka vest uz labības ievākšanas punktiem virsnormas labību . Bet izrādījās ,ka tikai pirmie vedeji saņēma solīto preci ,turpretim tāļākie vai nu nemaz nedabūja preces ,tā trūkuma dēļ ,vai ari tikai pa daļai saņēma pret virsnormas labību preci ,par pāreļo labību saņemot naudu ,jo atpakaļ vest labību netika atļauts . Sekas - virsnormas labības nodošanas apstāšanās .

Preču & mantu konfiskacija pie "lišenciem " & brīvā tirgū.

Lai iegūtu vajadzīgo apmaiņas preci pret labību, uzsāka jaunas kratīšanas pie "lišenciem " (tiesību zaudējušiem) & " kustariem " (amatniekiem ,konfiscējot uz vietas jēlvielas & izstrādājumus ,kā ādas ,kurpes, manufakturu , gatavu veļu (kreklus) & t.t. Š.g. I8.& I9.septembrī izdarīja negaidīti pilsētas tirgu ielenkšanu no " finotdela " & GPU agentiem, kuri konfiscēja visus jaunus priekšmetus ,kādi atradās pār -

došanai uz tirgiem, neaizkārdami vienīgi tos pārdevejus ,kuri piedāvāja pircejiem vecas, lietotas drēbes, apavus, vai saimniecībā vajadzīgus rīkus . Japiezīmē, ka veikali uz tirgus laukumiem jau sen iznīcināti. Pārdeveji savas preces iznēsā uz rokām. Tirgus ielenkšanas dienās tika ari konfiscēta visa atrastā tabaka & papirosi ;konfiscēta tika ari pašaudzinā ta tatabaka. Nav domājams, ka šī jaunā preču iegūšanas metode devusi daudz preces, bet rezultats bija tas ,ka jau otrā dienā uz tirgiem vairs neparādijās jauni priekšmeti, kurus, lai gan par ļoti augstām cenām , iedzīvotaji tomēr kritiskā brīdī varēja iegūt uz tirga . Tagad ari šī iespējamība laupīta , & kooperatīvu veikali joprojam tukši & neizsniedz nekādus apģērba gabalus . Ziema pie durvīm , & vismaz 50 % no iedzīvotajiem bez apaviem & attiecīga apģērba .

Paiju iemaksu palielinājums kooperatīvos .

Cīņā pret naudas trūkumu no PSRS CIK'a & tautu komisaru padomes š.g.2.septembrī (" Izvestijās no š.g II.septembra) izdots dekrets par paiju iemaksu palielināšanu kooperatīvos . Kā zinams , PSR Savienībā par kooperatīvu biedriem obligatoriski jabūt visiem balstiesīgiem pilsoņiem, resp . produktu kārtiņu īpašniekiem . Vienīgi beztiesību pilsoņi , tā saucamie " ļišenci ", netiek uzņemti kooperatīvos par biedriem . Uz jaunā dekreta pamata visiem pilsoņiem, kuri dzīvo no darba algas, kooperatīva paijs būs jaiemaksā I5-60 červ . rubļu apmērā ,atkarībā no nopelnītās algas, kur līdz šim bija jaiemaksā tikai 5 -30 červ.rub.

Zemniekiem, kuri nemaksā individuelo nodokli, tā tad "bedņakiem ", kooperatīvu iemaksas paijs turpmāk noteikts no IO līdz 50 rub., kur līdz šim tas bija no 5 līdz 25 rub.liels .

992

Tiem zemniekiem, kuri aplikti ar individuelo nodokli, paija iemaksa nedrīkst būt mazāka par 70 červ.rub.

"Klauši." Sakarā ar to, ka kolhozi nav spējīgi ar pašu spēkiem apkopt laukus, t.i.ievākt labību & iesēt ziemajus,Baltkrievijā ievesti "klaušii" . Visiem zemniekiem-viensētniekiem vairāk dienas jastrādā kolhozos. Visnabadzīgākai zemnieku ģimenei, ar vienu spējīgu strādnieku, janostrādā četras dienas. Kur ir vairāk darba spējīgi ģimenes locekļi, tur janostrādā attiecīgi vairāk klaušu dienas . Ir ģimenes,kurām janostrādā kolhozu labā līdz 20 & pat vairāk dienas. Par katru nenostrādāto, oficieli uzlikto klaušu dienu, jamaksā sods, sākot ar 2 rubļiem dienā. Zirgu īpašniekiem zinamas dienas janostrādā ari ar zirgu. Zemnieki kurn & aizrāda, ka "piecgades" otrā gada beigās zemniecība novesta atpakaļ pie klaušu laikiem. Starpība esot tā, ka agrāki "klauši " bijuši kungu (muižnieku) labā, tagad turpretim "kolhozu".

Nelūkojoties uz zemnieku spaidu mobilizaciju kolhozu darbiem, lauku apkopšana joprojam nevaicās. Nupat mobilizēti "vuzu" (augstskolu) audzekņi & "semiļetkas " sestās & septītās klases skolēni, & visi viņi aizsūtīti uz darbiem kolhozos .

Rudens sējas neveiksmes. Blaukus neveiksmēm kolhozu ražas ievākšanā, jo nav noslēpums ,ka liela daļa no š.g.ražas kolhozos vēl vienmēr atrodās nenovākta uz laukiem & pilnīgi cauraugusi gubās, & tāpēc pārtikai nederīga, nevaicās ari ar ziemaju sēšanu, pa daļai darba spēka trūkuma dēļ, bet galvenā kārtā kolhozu vadītaju nemākulīgās saimniekošanas dēļ. Centralā valdība & kompartijas "CIK"s pat bija spiests š.g. I5.septembrī taisīt oficielu lēmumu attiecībā uz rudens sēju. Lēmumā starp citu sacīts :

993

...." Novērojot pašreizejo sējas gaitu, V K P "CIK "s konstatē : Rudens sēja gandrīz visos rajonos norit pavisam nepietiekoši. Š.g.IO.septembrī, tanīs rajonos, kuriem sējas termiņi šinī dātumā jau izbeidzās, apsēts caurmērā 60% no plānā nozīmētās platības ...Reizē ar sējas gaitas neapmierinošo raksturu vispārīgi, jo seviš - ķi nepielaižama ir parādība, kad sējas darbos k r a si atpaliek kolektivās saimniecībās, kuras izpildījušas uz IO.septembri tanīs pat rajonos tikai ap 35 % no plāna.. "

Tā skan oficielais lēmums, bet patiesībā aina daudz ļaunāka, jo pēc konsulata ziņām , zemnieki -viensētnieki darbus uz saviem laukiem jau pilnīgi veikuši, palikuši atpakaļ vienīgi "sovhozi " un "kolhozi " , & ja tomēr visā Padomkrievijā tikai 60 % no paredzētās platības apsēts, tad kolhozu sektorā rudens sēja tā - ļi nesasniedz i 35 % no plāna , kā tas atzīmēts kompartijas CIK 'a lēmuma cirkularā .

Kā tas tiešam tā ,to vislabāki liecina Viskrievijas zem - kopības komisariata biļetens par rudens sējas gaitu no š.g.I5. septembra. Pēc šī biļetena pavisam visā Padomkrievijā līdz IO. septembrim (to ieskaitot) ar ziemaju apsēti I8.3I5.000 hektari, kas iztaisa 42,6 % no vispārejā sējas plāna-43 milj.hektariem.

Apsētā zemes platība visā Padomkrievijā sadalās sekoši: kolhozi apsējuši 3.426.000 ha , sovhozi - 289.000 ha , viensētnieki - I4.599.000 ha.

Baltkrievijā rudeņa sējas platība paredzēta uz I.450.000 ha. Apsēti līdz šim : kolhozos -32.400 ha , no viensētniekiem- 232.400 ha ,sovhozos -I.500 ha ;kopā 366.300 ha, resp. 25,2 %.

Pavisam kļūmīgu ainu rāda rudens sējas gaita Ukrainā - šī Krievijas maizes mantnica .

994

Ukrainā rudens sējas platība bija paredzēta uz II.000.000 ha . Apsēts līdz š.g. IO.septembrim : no kolhoziem- 763.300 ha, viensētniekiem- I.6I8.000 ha, sovhoziem- 5I.600 ha ,kas iztaisa tikai 22,I % no paredzētās sējas platības .

Atpūtas vietā- uz lauku darbiem. Kā jau aizrādījam, uz lauku novadiem aizkomandēti pie kolhozu darbiem studenti, vidusskolu vecāko klasu audzkņi ,visi bezdarbnieki no ~~kaaaka~~ darba biržām. Bet ar to nepietiek. Nupat izdots rīkojums, ar kuru valsts iestāžu ierēdņi & darbinieki spiesti izlietot savu atpūtas dienu ("vihodnoj djeņ") darbā kolhozu laukos. Muzikas pavadībā simtiem iestāžu darbinieku dodās vai katru dienu uz tuvākiem kolhoziem palīdzēt rudens sējas darbos. Var iedomāties, kādu darba ražīguma koefficientu dod šie spaidu kārtā aizdzītie pilsētnieki lauku darbos . Nelīdz sovhozu & kolhozu vadītaju protesti pret šiem strādniekiem, kurus ir jaēdina pa velti, nesaņemot par to darba ekvivalentu .

Kokrūpniecības katastrofiskais stāvoklis. Blakus "pārrāvumiem" metalu & ogļu rūpniecībās ,radies jauns baigs pārrāvums kokrūpniecībā . Nelūkojoties uz š.g. ārkārtīgi labiem koku plūdināšanas apstākļiem, jo visās upēs ūdeņa stāvoklis šogad bija reti augsts, nav izdevies tomēr noplūdināt sagatavotos kokus uz vajadzīgām vietām . Pēc oficialiem dātiem tekoša gada vajadzībām plūdināšanai bija sagatavoti 94 milj. kubikmetri koku . No šī skaitļa attiecīgie kokrūpniecības organi bija paspējūši sagatavot plūdināšanai tikai 80 milj. kubikmetrus. Tas vēl nebūtu visai ļauni. Bet pavisam ļauns stāvoklis radies ar plūdināšanas, resp.plostošanas izvešanu. Uz š.g.I.septembri gala mērķī vairāk ari tuvu gala mērķim noplūdināti tikai 56 milj.kubikmetri, no kuriem izkrauti upju

krastos tikai 30 milj. kubikmetri : viss pārejais vēl guļ ūdenī. Saimniecības organu centralās valdes sit trauksmi & aizrāda ,ka ja koku izkraušanas darbu temps netiks paātrināts, tad vismaz 25 milj. kubikmetru koku 250 milj.červ.rubļu vērtībā iesals upēs &,pavasarim pienākot,aizies jūrā .Bet ir ļoti maz cerības uz koku izkraušanas darbu tempa paātrināšanu . Tā piem., lai glābtu kokus, nodomātus priekš Arhangeļas ostas, janoplūdina I60.000 kubikmetrus dienā, turpretīm līdzšinejā iespējamā norma (līdz š.g.I5.septembrim) bija tikai 4.000 kubikmetri dienā : tā tad 40 reizes mazāka par vajadzīgo . Oficialie organi konstatē, ka līdzīgs stāvoklis esot ari citos rajonos. Valdības organi uzkrauj vainu kokrūpniecības frontes pārrāvumā "labā spārna oportunistu ļaunprātīgai rīcībai " & prasa nesaudzīgus sodus " kulaciskiem elementiem" ,kuri atsakoties no plostošanas darbiem, aizrādot, ka tos varot izvest "bedņaki".

Saimniecības gada sākums I.janvarī,līdzšinejā I. oktobra vietā.

Sakarā ar š.g."promfinplāna dažādiem pārrāvumiem" & naudas trūkuma, nodokļu laikā neienākšanas dēļ, kā ari aizņēmuma " piecgade četros gados" gausai realizacijai, Viskrievijas CIK's & tautu komisaru padome š.g.20. septembrī izdevuši dekretu, ar kuru turpmāk valsts saimniecības (budžeta) gads iesāksies ar I.janvari & izbeigsies 3I.decembrī , līdzšinejā I.oktobra līdz 30.septembrim vietā . Tā tad jaunais saimniecības gads nu iesāksies ar I93I.g.I.janvari & saimniecības organiem atliek vēl trīs lieki mēneši dažādo valsts saimniecību "frontšu pārrāvumu" likvidēšanai.

Centralā valdība gan motivē šī dekreta izdošanu ar to, ka vēlams esot saimniecības gadā ietilpināt visu būvniecības sezonu, kurš izbeidzoties tikai novembra-decembra mēnešos. Pašreizejo apstākļu pazineji tomēr zin, ka šī rīkojuma īstie iemesli

996

meklējami citur. To pastiprina ari preses organi,apspriežot šo dekretu. Tā piem.Minskas organi "Saveckaja Belarusj" & "Rabočij" atklāti pasaka, ka šis dekrets"dodot iespēju visiem uzņēmumiem , kuri nav izpildījuši "promfinplanu", to izpildīt trīs jaunos mēnešos."

Liekie trīs mēneši pa daļai izlabo ari vieglprātīgi izmesto lozungu "piecgade četros gados" ,un daži pat izsakās, ka laikam "piecgadei" tuvojoties beigām , saimniecības gada sākums laikam tikšot vēl pārvietots uz pirmo aprili, & pēdīgi atkal atpakaļ uz pirmo oktobri. Motivus jau atradīšot & ,tādejādi, "četrgade " noslēpti faktiski pārvērtīšoties " piecgadē" .

Pēc Viskrievijas kompartijas XVI.kongresa . Kā zinams, pēdejais kompartijas kongress Maskavā noritēja lielā vienprātībā , ar vienbalsīgi pieņemtām rezolucijām . Tomēr ir atklāts noslēpums, ka šī vienprātība bija tikai priekš ārienes. Pašā partijā pēc kongresa norit daudz asākas cīņas, nekā priekš kongresa. No atbildīgo & vadošo komunistu puses dzird, ka priekš kongresa labai opozicijai ticis uzstādīts ultimatums, vai nu pilnīgi nepiedalīties kongresā, vai ari piedalīšanas gadījumā padoties disciplinai & neuzstāties . Kongresa daudzkārtīgā atlikšana uz vēlāku laiku izsaukta,lai panāktu šo vienošanos.

Tagad partijas apgabala sapulcēs apspriež "vienbalsīgi" pieņemtās kongresa rezolucijas, & no vienprātības nav vairs ne jausmas . To rāda laikrakstu asie raksti par "oportunistu " uzstāšanos kompartijas organizacijās uz vietām, par nepadošanos kongresa lēmumiem. Katru dienu preses organos ziņo par "oportūnistu" izstumšanu no partijas rindām & ievērojamu komunistu atstādināšanu no ieņemtiem atbildīgiem amatiem .

Savā pēdejā ziņojumā jau aizrādīju uz

997

plašajiem arestiem Baltkrievijas kompartijas rindās par nacionalizma idejas "kropļošanu" . Tagad vietejie laikraksti ar īgnumu ziņo, ka komunistu rindās slēpušies "nodeveji" & "kontrrevolucionari" ,kuri kultivējuši separatizma idejas .

Lieta nonākusi pat tik tāļi, ka uz Viskrievijas kompartijas CIK'a lēmuma pamata ievēlēta komisija, kurai uzdots pārkontrolēt & izlabot Baltkrievijas kompartijas līdzšinejo darbību & virzienu . Šī komisija ieradās š.g.30.augustā Minskā & uzsāka savu darbību . Komisijā piedalās divi Viskrievijas kompartijas CIK'a locekļi, divi profsojuzu CIK'a locekļi & vairāk personas no partijas galotnēm centrā . Vietejie kompartijas darbinieki uzlūko šo komisiju kā soda ekspediciju .Atklātībā tiek ziņots, ka komisijas uzdevums esot "novērtēt" Baltkrievijas kompartijas politisko darbību & aplūkot "pārbaltkrievošanas" metodes, kā ari darbības nostādīšanu pārejās "nacsekcijās."

Tamlīdzīga neuzticības pierādīšana līdz šim nekad vēl nav praktizēta . Un viss tas notiek īsi pēc partijas XVI. kongresa, kur valdīja vienprātība & saticība . Šie notikumi ir labākais pierādījums par to cīņu asumu, kuras notiek joprojam partijas iekšienē & par opozicijas pastiprināšanos pret partijas tagadejās generallinijas & šīs līnijas izvedejiem .

Ļeningrades & Baltkrievijas kara okrugu manevri. Šī gada augusta pēdejās dienās iesākās Baltkrievijas & Ļeningrades kara okrugu manevri . Manevri turpinājās septembrī & ari tagad nav vēl izbeigti . Šī gada manevri,kuri norisinājās gar Igaunijas, Latvijas & Polijas robežām , ir vieni no lielākajiem pēdejos gados . Piedalās lielas armijas ar visvisādām ieroču vienībām : infanterija ,aviacijas pulki, tanki, smagā & vieglā artilerija & kavalerija . Dziļā

998

aizmugurē -Vitebskā varēja novērot uzkrītoši daudz smago automobiļu, kuri pārvadāja kareivju daļas, artileriju & pat smagās "haubices ". Jauns šī gada manevros ir tā sauktā auto-infenterija ("avtopechota") -infenterijas daļas, kuras ātri pārvietojās ar visu municiju & specieliem šim nolūkam piemēroti ierīkotiem automobiļiem . Tika inscinētas ari gāzu atakas, piedaloties strādniekiem & komsomoļciem gāzu maskās. Pilsētu ielās pat bija nomanami nekaitīgu gāzu viļņi, kuri tomēr izsauca pilsoņiem acu asarošanu ,sevišķi vēlu vakaros . Uz ielām pat bija izlikti plakāti ar brīdinājumu pilsoņiem ,naktīs noslēgt dzīvokļu logus. Bieži vien laucinieki, kuri bija iebraukuši uz pilsētu tirgiem ,tika aizturēti ,resp. mobilizēti, ar zirgu & ratiem manevru vajadzībām ,palikdami vairāk dienas no vietas manevru vadītaju rīcībā .

Sādžās zemnieki naktīs tika izdzīti no mājām izdarīt dažādus pakalpojumus kara pulku uzdevumā .Lauku novados sacēlās panika, jo valdīja domas ,ka jau izcēlies karš .

Sakarā ar notiekošiem manevriem prese pildīta ar rakstiem par kara varbūtību , jo lielās imperialistu valstis neapšaubami gatavojoties uz karu pret PSR Savienību . Tas pats notiekot ari mazās kaimiņu valstīs . Rumanija & Polija jau ievedot fašistisku diktaturu . Latvijā, Somijā & Igaunijā notiekot gatavošanās uz fašistisku apvērsumu, & visi šie fakti nepārprotami liecinot par kara draudu pastiprināšanos pret PSR Savienību. To pašu liecinot biežās dažādu štabu vadošo personu viesošanās Baltijas valstīs : viņu nolūks esot PSR Savienības pierobežas valstis apvienot vienā kopejā pretpadomju intervences blokā . Ari nesenā agrarvalstu konferenve Varšavā esot pretpadomju gājiens, & tāpēc Republiku Savienību pilsoņiem jo sevišķi šī gada manevros jaizrādot sarkanai armijai vislielākā pretimnākšana.

999

Baltkrievijas komunistiskās partijas CIK's & Baltkrievijas iecirkņa revolucionarā kara padome zem kopeja paraksta š.g. IO.septembrī izlaidusi plašu uzsaukumu iedzīvotajiem par šī gada manevru nozīmi . Kapitalistiskās valstis, vispasaules buržuazija meklējot PSR Savienības vājās puses & neaizsargātās vietas, lai tur ielaustīes & sadragāt padomju Savienību . Tapēc Baltkrievijai, kā PS Republiku Savienības "forpostam " , sevišķi jabūt modrai atsist gatavojošo uzbrukumu .

Interesanti novērot iedzīvotaju izturēšanos sakarā ar šiem manevriem un mākslīgo kara trauksmi . Zemnieki bez izņēmuma tagad gaida karu ar ilgām , jo cer caur karu atsvabinātīes no kolektivizacijas briesmām . Pilsoņi ,t.s. "obivateļi" , sagaida no kara, cik savādi tas ari neizklausās, pārtikas & preču trūkuma izbeigšanos & personas brīvību . Ari strādnieku lielākā daļa turās pie domām, ka kara gadījumā sliktāki kā tagad nevarot vairs būt , bet gan tikai labāki .

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs ,augsti godātais Ministru Prezidenta & Ārlietu Ministra kungs , pieņemt manas dziļas cieņas apliecinājumu .

Konsuls

1000

Latvijas sūtniecība
P. S. R. S-bā.

Légation de Lettonie
près l'U. R. S. S.

№ 225 sep.

Maskavā, 1930g. 28. oktobrī.
Moscou,

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1930 g. 24-dē.
Ien. № 1329 akt. № 5.

Konfidenciali.

V
Pie akts.
24.12.

Augsti godātais Prezidenta kungs,

Pagodinos piesūtīt Jums šeklāt savu š.g. politisko ziņojumu No.5.

Izlietojot šo gadījumu, pagodinos lūgt Jūs, augsti godātais Prezidenta kungs, saņemt manas patiesas un dziļas cieņas apliecinājumus.

Sūtnis PSR Savienībā.

g.god.

A. K v i e s i s kungam,
Valsts Prezidentam.

Konfidenciali.

1001

PSR SAVIENIBAS SAIMNIECISKAIS PARSKATS No. 5.

(no 25.julija līdz 15.oktobrim 1930.g.)

I.

Iekšējā politika un dzīve.

Cīņa uz abām frontēm.

Komunistu partijas XVI.kongress nospraudа un nostiprināja partijas politikas generalliniju un formulēja viņas darbības lozungus: nesaudzīga cīņa ar labo un kreiso novirzieniem, socialistiskā sektora izplēšana pār visu saimniecisko dzīvi; piecgades saimnieciskā plāna realizēšana četros gados, lauksaimniecības vienlaida kolektivizēšana ar, pašu par sevi saprotams, turīgo zemnieku, kā šķiras, galīgo iznīcināšanu. Dažādo avižu ievadrakstos mēnešrakstu apcerējumos un visos rakstos, kuru mērķis ir vai nu šaust vai rāt, pelt vai cildināt, vai pārliecināt, tiek citētas sentences no Staļina referata XVI.kongresā. Var tikai apbrīnot to stingro vienoto monoidejisko fronti, kuras kalpībā nodots PSR Savienībā iespiestais vārds. Sirdīgie, pakalpīgie gari ošņā un meklē ķecerību, vai nodevību ari tādos zinātniskos darbos un apcerējumos, kuri sarakstīti pirms dažiem gadiem, kad komunistu partijas pēdējais kongress vēl nebija laidis klajā savus neapšaubamas atziņas un jaunos lozungus. Kāds "finansu zinātņu profesors (Jurovskis: Padvaldības naudas politika") starp citu raksturojis tagadējo PSR Savienības saimniecisko sistēmu kā tādu, kurā esot daudz anomaliju un kuram varot būt īslaicīgs, ar gadījuma raksturu, bet varot būt ari tādas, kuras iemītot paša sistēmā. "Padvaldība var noteikt cenas (kapitalistiski aprēķinot), lai dabūtu maksimālu tīru peļņu. Bet viņa nevar izbēgt no tirgus un cenu likumīgas atkarības". Kāds cits tautsaimnieks rakstījis, ka Krievijas kapitalistiskā iekārtā kapitalisti personīgi esot "aprijuši" ne visai lielu tautas ienākuma daļu (Nikitskis) un daži agropolitiķi (prof.Gromans un citi) vēl 1922.gadā atzinuši privātīpašuma tiesības uz zemi, teikdams, ka zemi vajagot atdot tam, kas viņu gribot labi apstrādāt. Nupat iznākusi kāda grāmata (Bubicki: Rezultāti izpētot darba ražīgumu lauksaimniecībā) nācis pie pavisam bīstama slēdziena. Sava personīgā labuma apziņa, darbs priekš sevis paša, pamudinot pilnīgāki izmantot darba laiku un darba spēku; uzmanīgāku un saudzīgāku apiešanos ar darba rīkiem, mašīnām un zirgiem; maksimālo sieviešu un bērnu darba spēka izmantošanu u.t.t." "Ķecerīgie ieskati pazudina šādu grāmatu vai žurnālu rakstu autorus desmitiem vai pat

1002

simtiem. Viņu starpā ir ari daži Vakara Eiropā atzīti profesori, kā Gromans, Čajanovs un citi. Labo novirzienu agrarpolitikā apzīmē par Kondratjevščinu, pēc prof.Kondratjeva vārda.

GPU organi atrod, ka daži no ķecerīgiem zinātniekiem bijuši sakarā pat ar krievu emigrantiem ārzemēs un tas viņu noziegumus padara vēl smagākus. Dažus ķer sociālais aizsardzības augstākais mērs - nāves sods. Nāv līdzējusi atzīšanās ķecerībā un grēku nožēlošana bijušam darba ministram Uglanovam, kas no amata atlaists un viņa vietā iecelts Cicbons, kāds bijis metalstrādnieks. Rikovs vēl līdz šim savā vietā noturējies. Ar tādu pašu sirdību tiek vajati vēl PSR Savienībā atlikušie socialdemokrati un socialisti-revolucionari, kuri kā nekā līdz šim bija uz brīvām kājām. Var sacīt, ka kongresa devize par "cīņu uz abām frontēm" tiek nevainojami izpildīta.

Kaitētāji. Septembra beigās avizēs parādījās ziņa par lielas "kaitētāju bandas" atrašanu organizācijās, kuras strādniekus apgādā ar galu un citiem pārtikas produktiem. Apvainoti bija 48 cilvēki, starp tiem daži profesori (Rjazanovs, Karatigins) un daudz inteligentu. Avizēs parādījās kaitētāju valsirdīgie "atzīšanās" raksti un drīz pēc tam parādījās ziņa, ka visi vainīgie nošauti. Šādu sodu kaitētājiem esot pieprasījušas daudz strādnieku organizācijas savos mītiņos. Centīgā GPU ikdienas atrod kaitētājus ari fiziskā darba darītāju starpā. Seviški daudz kaitētāju spekulantu atrod kooperatīvos; kaitētāji pārdodot pārtikas grāmatiņas, kā ari pašus produktus, kurus zogot un pārdodot zem rokas brīvā tirgū.

Gandrīz visi noziedznieki tiek sodīti ar augstāko soda mēru - nāves sodu. Liekas, ka kaitētāju organizāciju atrašana atkarīga no attiecīgās saimnieciskās dzīves nozares acumirklīgiem apstākļiem. Jo grūtāki apstākļi, jo cītīgāki meklē vainu mazāk sistēmā un režimā, bet pašos iestādes darbiniekos un, zinams, ari atrod. Savādi ir tas, ka neskatot uz kaitētāju iznīcināšanu, vispārējie apstākļi tomēr neuzlabojas.

Iecirkņu likvidēšana. Uz Centralās Izpildu Komitejas lēmuma pamata nolemts līdz 1.oktobrim likvidēt iecirkņu padomes un viņu funkcijas nodot rajona (apriņķa)padomēm. Valdība atradusi iecirkņa iestādes par liekām un un ar viņu likvidēšanu nostāda izpildošās rajona padomes ciešākā atkarībā no Apgabalu padomēm. Līdz ar to topot brīvi ap 100.000 kvalificētu ierēdņu, ar kuriem var pastiprināt rajonu padomes. Rajonu padomes top par organu, kurš saņem apgabala rīkojumus un viņus izved dzīvē. Visa Lielkrievija, piem. sadalīta apm. 2.000 rajonos un 11 autonomās republikās un 14 autonomos apgabalos

1003

un 13 apgabalos.

Obligatoriska pamatskolas apmeklēšana. 14.augustā izdots dekrets par obligatorisku četrgadīgu pamatskolas apmeklēšanu visiem bērniem, kas ne jaunāki par 8 gadiem. Tapat pavēlēts ievest piespiestu skolas apmeklēšanu visiem bērniem vecumā no 11 līdz 15 gadiem un obligatorisku septiņgadīgas skolas (vidusskolas - semiļetkas) apmeklēšanu un pabeigšanu visiem bērniem, kas pabeiguši 4-klasīgo pamatskolu rūpniecības pilsētās, fabriku rajonos un strādnieku nometnēs. Līdz ar to pavēlēts rūpēties par trūcīgo bērnu apgādāšanu bez maksas ar mācības līdzekļiem, uzturu un viņu transportu. Uzraudzība par likuma izpildīšanu uzdota strādnieku-zemnieku inspekcijas komisariatam.

Rīkojumam ir plašs vēriens, bet arī viņa izpildīšanu ir diezgan grūti jau materialo apstākļu un skolotāju trūkuma dēļ. Vajadzīgs celt un ierīkot daudz jaunu skolu, sagādāt ap 4o.ooo skolotāju, uzņemt skolā ap 3 milj. bērnu, sagatavot ap 32 miljonu skolas grāmatu. Tomēr jāatzīst, ka krievu tauta, vismaz pilsētās, liekās būt no dziļā garīgā miera uzmodināta un tā tiecās pēc izglītības. Par to liecina to pašu komunistisko avižu abonentu skaita pieaugšana (pag.gada beigās uz 12 milj.eksemplaru) un papīra trūkums,kurš PSR Savienībā tapis par kronisku parādību. Kā man tautas izglītības komisars Bubnovs kādreiz apgalvoja, tad Maskavā lasīt un rakstīt pratēju būšot ap 95% kamēr dažās padomju republikās, kā Uzbekstanā, lasīt pratēju būšot ap 7 - 1o% Tautas izglītības līmens dažādos novados esot ļoti dažāds.

Pēc krievu datiem bijis:

	Pamatskolu.	Skolēnu.	Vidusskolu.	Skolēnu.
1913/14.g.	1o4.61o	7.235.988	1.79o	563.48o
1928-29.g.	12o.o12	11.1o1,372	1.793	813.127

Technisko skolu:

	Skolu skaits	Skolenu skaits
1913-14.g.	2.877	267.ooo
1928-3o.g.	4.8o3	612.ooo

	Skolu priekš lasīt nepratējiem.	Skolenu skaits	Augstskolas pieaugušiem	Skolenu skaits
1928/3o.g.	57.ooo	2,7 miljoni	989	136.ooo

	Skolu politpropagandai	Apmeklētāju
1928/3o.g.	6,523	248.ooo

1004

	Lasītavu ciemos	Tautas namu un klubu skaits
1928/3o.g.	22.2oo	12.71o
	Bibliotēku	**Lasītāju**
1928/3o.g.	23.219	5.677.ooo

Bez tam pagājušā gadā bijušas 1o9 strādnieku fakultātes ar 6o.2oo studentiem un 124 augstskolas-universitātes ar 155.3oo studentiem.

Saimniecības gada sākumu PSR Savienības Centrālā Izpildu Komiteja 21.septembrī nolēmusi pārcelt uz 1.janvari. Pēdējais tekošā gada ceturksnis būs atsevišks laika mets ar savu budžetu un uzdevumiem. Oficiālais iemeslis tādai saimniecības gada pārcelšanai ir tas, ka celtniecības sezona beidzoties tik novembrī, vai pat decembrī, un tadēļ grūti noslēgt saimniecisko gadu pirms faktisko darbu izbeigšanas.

Kā man no diezgan drošiem avotiem zinams, tad īstais iemesls esot saimnieciskās grūtības, kuras radušās ar piecgades realizēšanu. Attiecīgiem resoriem uzdots lielā mērā samazināt nākošā gada izdevumu budžetus, bet tas jāizdarot uz ārieni neuzkrītošā veidā. Bez tam pēdējā laikā rūpniecības iestādēs radies ārkārtīgs sajukums: vienvaldība un vienvadība daudz uzņēmumos neesot vēl nodibinājusēs; darba izvešanā sadzīvoties valdības oficiālais darbības plāns ar kontrplānu, ko uzstāda paši strādnieki; kur nu vēl trieciennieku brigādes un iekšējo fabriku resursu mobilizācija un citi rīkojumi - esot radījuši fabrīkās ārkārtīgu chaosu, tā ka fabrikas vadība atrodoties ārkārtīgi grūtā stāvoklī. Šo gadaceturksni tad gribot izmantot, lai fabrikās atkal ievestu kārtību. Bez tam šinī papildceturksnī uzdots padarīt tos darbus kuri līdz šim pēc plāna vēl nav veikti.

Siberija tagad sadalīta trīs administratīvos apgabalos: Rietumsiberija, Austrumsiberija un Klusās Jūras apgabalā.

Uzbekistanas galvas pilsēta pārcelta no Samarkandas uz Taškentu.

V.Profinterna kongress. Apmēram divas nedeļas ilga vispasaules profesionalo organizāciju kongress Maskavā, kur ieradušies 6o dažādu valstu pārstāvji. Kongresā nav spriedusi par strādnieku interesēm, bet gandrīz tikai par pasaules revoluciju. Nolemts izmantot vispasaules saimniecisko krīzi bezdarbu un šķiru pretešķibās, lai katru saimniecisko streiku pārvērstu politiskā cīņā. Esot zemes, kurās varot uzstādīt jautājumu par cīņu par valsts varu. Daudz valstīs jau esot ievērojamas revolucionārās kolonijas.

1005

II. SAIMNIECISKA DZIVE.

Vispārēji novērojumi.

Salīdzinot PSR Savienības šā rudeņa saimniecisko stāvokli ar pagājušā gada stāvokli jānāk pie slēdziena, ka stāvoklis ir diezgan ievērojami pasliktinājies. Maizes un citu pārtikas produktu racijas gan nav samazinātas, bet pircēju "astes" pie kooperatīviem ir vēl garākas. Cenas uz daudz pārtikas precēm ir ievērojami paaugstinātas un maize ir sliktāka, jo miltiem piejauc kukuruzu. Daudz pārtikas preču kooperativos tikai reti vai ari nemaz nav dabūjamas (sviests, cūkgaļa, šķiņķis, papirosi u.t.t.). Tapat no veikalu logiem skatītājam pretim raugas tukšums, kuru nespēj paslēpt kliedzošie agitacijas un propagandas plakāti, kā ari komunisma vadoņu un citas agitacijas bildes. Ja tāds trūkums valda paraugpilsētā Maskavā, tad jadomā, ka provincē ir vēl lielāks preču bads. Bez tam vēl tiekot pārkārtotas pašas pilsoņu kategorijas un nereti patērētāji tiekot pazemināti - pārcelti no strādnieku kategorijas kalpotāju kategorijā. Visi iedzīvotāji sadalīti 7 kategorijās; tagad ari strādnieki sadalīti divās kategorijās. I.kategorijas strādnieki Maskavā 3oo.ooo. Arpus kategorijas tie, kas patstāvīgi nepelna uzturu un nav valsts pensionari un citu kategoriju gimeņu locekļi, tapat ka visi kas pieder pie garidzniecības, jeb kam kādi sakari ar garidzniecību. Preču trūkums ir tik liels, ka dažreiz fabrikā ar 1.ooo strādniekiem tiekot ar lozi piešķirtas - izlozētas dažas desmitas pāru zābaku vai citu apgērba gabalu. Pilsētas tuvumā zemnieki piena nepārdod par naudu, bet apmaina pret maizi. Sviesta cena parasti tiekot pielietota kā mērogs pie preču vērtības aprēķina. Pilsētās, kā zinams, ari visa arodniecība, resp. amatniecība ir kolektivizēta. Nav ne atseviški strādājošu drēbnieku, ne kurpnieku, ne citu amatnieku, pat ne brīvo profesiju darbinieku, skolotāju, ārstu, advokatu u.t.t. Visi attiecīgā aroda arodnieki tiek nodarbināti plašās kolektīvās darbnicās, kur strādā simtiem un tūkstošiem amatnieku. Pat niecīgs remontdarbs jānodod plašajās darbnicās, kur jāizpilda zinamas formalitātes un jagaida sava kārta. Pie kooperatīvām remontdarbnicām tad ari redz ikdienas stāvam milzīgas astes. Stāsta, ka piem. ja nodod zābakus lāpīt, tad jau iepriekš jamaksā par darbu un izlabotos zābakus dabon atpakaļ tikai pēc mēnešiem trim, vai pat pusgada.

A. Rūpniecība.

Strādnieku starpā lieliski izplatijusēs klejošana (tekučestj)no

1006

vienas fabrīkas uz otru. Strādnieki meklē ne tik daudz augstāku algu, bet gan vieglāku darbu un seviški tādu apgabalu, kurā viņi varētu dabūt pietiekoši daudz pārtikas vielu uzturam. Seviški liela bēgšana nomanama no Urala fabrikām, raktuvēm un no Donbasa ogļraktuvēm un tadēļ ogļrūpniecība un čuguna ražošana ir tās nozares, kuras nav veikušas savu uzdevumu. Ari pilsētās nereti <u>būvstrādnieki</u> atstāj celtni pusdarbā un dodas uz laukiem vai citur, kur var dabūt pārtikas produktus. Lai likvidētu šādus frontes"pārrāvumus", tad Donas baseina ogļraktuvēs, kā zinams, tika pieaicināti ap 5 - 6 tūkstoši vācu ogļraču. Lai gan vācu ogļračiem ierādītas labākas telpas un dota labāka pārtika, tad tomēr ari tie nav bijuši apmierināti. Viņi uzstādījuši savas prasības, un kad tās nav pildītas, tad atstājuši darbu un ar varu piespieduši tos nogādāt atpakaļ Vācijā. Krievu strādnieki šos savus vācu biedrus nebūt nesaņēma draudzīgi, bet tos uzskatīja par streiklaužiem, ienaidniekiem. Notikušas pat asas sadursmes star krieviem un vācišiem. Tagad laikam Donbasā ir tikai neliels vācu ogļraču skaits. Lai paceltu darba ražigumu, tad nolemts Donas baseina ogļraktuvēs pielietot pie ogļu iegūšanas mechanisko spēku, un šim nolūkam turp nosūtītas komjauniešu un batraku brigades. Pēc avižu ziņām, Donbasā esošās mechaniskās ierīces līdzšim izlietotas ļoti mazā mērā. Pēdējā laikā ražigums Donbasā atkal cēlies. Tagad pielieto visus iespējamos līdzekļus lai paceltu ogļu ražošanu, bet neskatoties uz visu to, no plāna izpilda tikai ap 67%.

Lai saistītu strādniekus pie fabrikām, tad pēdējā laikā sāk ierobežot strādnieku <u>kustības brīvību.</u> Pie iestāšanās darbā jāuzrāda darba grāmatiņas, kurās uzrādīts, vai strādnieks atstājis darbu aiz patikas klejot, meklēt labāku vietu, vai aiz citiem objektiviem iemesliem; bez tam sāk strādniekus pierakstīt pie kādas darba <u>biržas,</u> pie kuras tad viņam japaliek. Personīgais labums un interese ari vēl tagad ir viens no galveniem darba stimuliem un tadēļ dod seviškas priekšrocības tiem, kuri paliek pie uzņēmuma līdz piecgades beigām. Tāda strādnieku darba vietas izvēles aprobežošana un saistīšana pie vienas fabrikas tuvojās dzimtcilvēka stāvoklim un tadēļ strādniekiem nebūt nepatīk.

Kāds Lurjé ("Boļševika" 15-16 numurā 35.lap.p.) raksturo šādi strādnieku un fabrikas attiecības. "Iekš kā izpaužas konzekventi socialistiskais mūsu fabrikas raksturs?. Vispirms, attiecībās, kuras nokārtojās fabrikā, kur vairs nav eksploatacijas, nav strādnieku dalīšanas šķiras, īpašuma nevienlīdzības. Otrkārt iekš tā, ka socialistiskā fabrika atrodas strād

1007

nieku valsts rokās, ka viņa ir viena no viņas virspavēlniecības augstumiem, tiek vadīta pēc zinama plāna, ko uzstāda proletariskā valsts. Praktikā mūsu fabrikas socialistiskais raksturs izpaužas iekš tā, ka proletariskā valsts virza savu darbu tādā virzienā, kuru diktē socialisma celšanas intereses"... Ikkatram strādniekam tomēr labi saprotams, ka neviena no šīm socialistiskās fabrikas "priekšrocībām" vai īpatnībām strādniekam nedod itnekā reala, nekāda taustama labuma, ne priekšrocības, gluži pretēji tam materialistiskam pasaules uzskatam, ko komunisti nerimstoši sludina, un labumiem ko tie sola. Bez tam ari še uzskaitītās socialistiskās fabrikas priekšrocības ir nepatiess apgalvojums. Fabrikā ir parasti vismaz trīs dažādas algu kategorijas: melnstrādnieku, fabrikas strādnieku un kvalificēto strādnieku. Tapat fabrikā ir savi direktori un inženieri. Vēl grūtāki strādniekam aptvert socialistiskās fabrikas intereses, ja strādnieki tagad nekur nevar dabūt pirkt pat visnepieciešamākos apgērba gabalus. Tiklīdz kādā kooperatīvā parādas kādi apgērba gabali, tad pircējiem ar steigu janostājas garā astē un pacietīgi janogaida, vai priekš viņa vēl kas atliksies. Par kādu izvēli nevar būt runas. Arpus kooperatīviem, brīvā tirgū, preču cenas ir ārkārtīgi augstas un tadēļ preces nav pieejamas. Var apgalvot, ka tagadējā socialistiskā fabrika strādnieku izsūc daudz vairāk, nekā agrāk un pietam strādniekam nav iespējams dabūt ne pietiekoši daudz pārtikas preču, ne apgērba. Līdz šim strādnieks no socialistiskās fabrikas nav ieguvis nekādus jūtamus labumus. Atliek tikai miglaina cerība, ka pēc piecgades realizēšanas ari strādniekiem uzausīs labāki laiki.

No padomju preses redzams, ka padvaldība ar visas saimnieciskās dzīves socializēšanu uzņēmusēs grūti veicamus pienākumus. Visa preses darbība, ar maz uzņēmumiem, pastāv strādnieku un viņas vadoņu pamudināšanā un norāšanā, pelšanā un suminašanā, darba sasniegumu atzīmēšanā un novērtēšanā, darba neveiksmju un viņu cēloņu izpētīšanā, dažādo uzdevumu izcelšanā u.t.t. Uz saimniecības gada beigām oficiozie preses organi atzīmēja uz sarkanās tafeles to fabriku sarakstu, kuri savus piecgades plānā uzliktos pienākumus veikuši. Kā atzinību cītīgajām fabrikām piesprieda premijas (no 3o miljonu rubļu fonda), ordeņus, karogus, manufakturas preces, fondus klubiem, dzīvokļu, slimnicu celšanai u.t.t. Jātzīst, ka komunistiskā valdība ari šinī gadījumā cenšas premijas piešķirt ne individam, bet kolektivam, tas ir ar fabriku saistītiem strādniekiem.

Svarīgu lomu fabriku proletariatā spēlē socialistiskā sacensība,

1008

trieciennieku brigādes, ceļojošās brigades, entuziastu pulciņi un citi, kuri rekrutējas no jaunās strādnieku paaudzes, kas ļaujas aizrauties no komunisma ideala. Bet ar entuziasmu nepietiek un tadēļ dažreiz šie proletariata izlases pulciņi nodarot fabrikām vairāk posta, nekā laba. Tā kādreiz trieciennieku brigāde izpalīdzējusi "Autotransportam" un dāžās dienās sabojājusi 6o% no visiem automobiļiem. Kāds cits trieciennieku pulks uzņēmies darbus kādā tekstilfabrikā; drīz vien vajadzīgais tekstiliju daudzums bijis izgatavots, bet 68% no viņu audumiem bijis - brāķis...

Savādu iespaidu, pēc dažu ārzemnieku nostāstiem, atstājot krievu jaunās milzīgās fabrikas. Viņās uzstādītas dārgas jaunas mašinas, bet fabrikā nav apzinīgu lietpratēju, kas ar šām mašinām prot apieties un pienācīgi izmantot. Jaunais proletariats uz šām mašinām skatoties kā uz interesantām "rotaļas lietiņām" un kā ar viņām tā ari apejoties. Tadēļ mašinas drīz vien bojājoties un stāvot dīkā. "Nesamērīgs vēriens un pa daudz augsts lidojums" esot novērojams daudz citos padomju uzņēmumos. Lieliska esot, piem., Dņeprostroja elektriskās spēka stacijas būve. Kad ievaicājušies, kur gan tik daudz elektriskās energijas izlietošot, jo paredzētie seši dažādie kombināti (fabrikas) izlietošot tikai apmēram 1/3 daļu no visas energijas, tad rādītāji atbildējuši, ka atlikumu novadīšot uz Donas baseinu, lai gan tik tāli vadīta elektrība izmaksātu stipri dārgāki, nekā turpat uz vietas Donas baseinā ražotā... Ari profesors A.Auhagens (Ost-Europa, š.g.11/12 num.85o l.p.) prasa, vai padomju valdības gigantiskie rūpniecības uzņēmumi tautsaimnieciski rentēšoties? Par piem. vai atmaksāšoties Magnitogorskas fabrika (Uralos), kas ražošot 4 milj. to dzelzs, jo šim nolūkam vajadzīgās ogles pievedīšot no Kuzneckas apgabala, kas atrodas Sibirijā 2300 klm. attāļumā no fabrikas? Kāda drošība tam, ka daudzreiz pavairota produkcija atradīs vajadzīgo tirgu?

Cik paredzams, tad piecgades plāmu visā visumā pilnīgi nebūs iespējams realizēt, bet tas nenozīmē, ka Padomju Savienības rūpniecības attīstības uz visu Eiropu un viņas kaimiņiem neatstās smagi izjūtamu iespaidu. Pietiek ka PSR Savienība realizē savus lieliskos plānus tekstilrūpniecības attīstībā un tad Polijas tekstilijām Krievijas tirgus būs slēgts; ja Balachnas (Nižegorodas gub.) papirfabrikas reiz sasniegšot projektēto ražošanas spēju, tad Krievijai vairs nevajadzēšot no Somijas ievest ne cellulozu, ne papīri, kā man mūsu kaimiņvalstu pārstāvji kādreiz izteicās.

Darba ražīguma pamazināšanās daudz uzņēmumos, sevišķi ogļu un čugunrūpniecībā, liecina, ka proletariatā iestājies itkā energijas atslābums,

1009

spēku pagurums. Par to, liekas, liecina ari PSR Savienības Centralās Izpildu Komitejas š.g.3. septembra uzsaukums. Šinī garajā uzsaukumā CIK sniedz vispārēju pārskatu par rūpniecības tagadējiem sasniegumiem, turpmākiem uzdevumiem un it seviški pakavējas pie neveiksmēm dažādās rūpniceības nozarēs. Galvenais neveiksmju cēlonis esot neprašana organizēt un stāties priekšgalā aukaiņi pieaugošai strādnieku šķiras aktivitātei. Tādēļ galvenie uzdevumi esot attīstīt socialistisko sacensību, trieciemu brigādes, nostiprināt darba disciplinu, sagatavot techniķu un inženieru kadrus, cīņa ar strādnieku klejošanu, rūpēties par strādnieku apgādāšanu ar produktiem un beidzot ar strādnieku vasaras atvaļinājumu nebūšanām. Strādnieku klejošana, darba disciplīnas atslābšana, lielais daudzums brāķa gan neliecina par lielu strādnieku entuziasmu. Ievērojams tas apstāklis, kā nepārtraukta darba nedeļa ar piekto diemu kā izejas diemu dzīvē negrib iesakņoties. Ziņojumi no lielākiem fabriku centriem liecina, ka piektā nedeļas dienā liela daļa no mašinām un darba rīkiem netiek izlietoti, jo daudz vairāk strādnieku bav ieradušies uz darbu, nekā pārējās dienās.

1. Metalurgija.

VSNH ar sevišku rīkojumu no 28.9. uzdevis visām rūpniecības nozarēm pirmā kārtā izpildīt metalurgijas pasūtījumus.

1929/3o.g. produkcija:

	norma ton.	ražots	%
Čuguns	5.o27.ooo	4.598.ooo	92%
Tērauds	5.o42.ooo	4.537.ooo	9o%
Valcējumi	2.ooo.ooo	1.612.ooo	8o,6 %

Augšējais rīkojums netiek pilnos apmēros pildīts.

2.Ogļrūpniecība.

Ogļrūpniecības sekmēšanai atzīmējami 3 VSNH rīkojumi: 1) rīkojums augusta mēnesī par pasūtījumiem priekš ogļrūpniecības dodama priekšrocība un pildami pirmā kārtā; 2) līdzīgs rīkojums oktobra sākumā, papildināts ar Donbasa mechanizēšanu; 3)Kalninstituta studenzu un profesoru, ka ari specialistu no fabrikām komandēšana uz šachtām priekš mechanisko ierīču apkalpošanas un kadru apmācīšanas. Komandējuma termiņš - 1 gads.

Arkārtīga nozīme priekš Savienības visas saimnieciskās dzīves ir algu paaugstināšana ogļrūpniecības strādniekiem par apm.2o%. Šim rīkojumam

1010

var būt tālejošas, smagas sekas.

Produkcija 1928/29.g. 39.6 milj.tonas - pieaugums 18,7%

1929/3o.g. 47,o milj.tonas -

Kuibeševs kongresā uzstādīja šim gadam 7o - 72 milj.t.

3. Nafta ražota normas apmēros.

4. Elektriskā energija.

Staciju būvplāns par lo mēnešiem izpildīts par 55%. 193o/31.g. budžetu paredzēts pazemināt par 25%.

B. DZELZSCELI.

Pēc 3.septembra komunistiskās partijas CK uzsaukuma iekrauto vagonu skaits no sākuma pacēlās, bet tad atkal iestājās atslābums.

	Augustā vidēji	44.588	norma 58.488
Iekrauti vagoni no caurm.dienā	1 - 5 sept.	44.423	
"	5 - lo "	46.7o3	
"	lo - 15 "	49.4o7	norma 56.731
"	15 - 2o "	46.9o7	
"	2o.- 25 "	46.961	
"	25 - 3o "	47.612	
"	1 - 5 okt.	47.32o -	norma 63.377
	julijā vidēji	46.16o -	norma 47.6oo

Par 11 mēnešiem cautmērā iekrauts dienā 45.69o vag.

1928/29.gadā tanī pašā laikā . . . . . 36.173 "

pieaugums 26,3%.

C. LAUKSAIMNIECIBA.

Tekošā gada pavasarī bija pavisam kolektivizētas 23% no visām zemnieku saimniecībām. No visas pavasara sējas platības kolchozi un sovchozi (kroņa kolektivi) apsējuši 38,3%, individualsaimniecības apsējušas atlikušās 61,7% no visas aramzemes. Pavisam pavasarī apsēts 89,6 milj.hekt., jeb 96,3% no paredzētā sējuma plāna. Ja šai platībai vēl pierēķina ziemājus 39 milj. hekt., tad visa sējas platība šogad, no kuras novāc ražu, iztaisīs 129 milj. hekt. Pēc dažām ziņām sējas platība pieaugusi par 7,8 milj.hekt.vairāk, nekā pērnajā gada sējumi. Pieaugusi technisko kulturu - kokvilnas un cukurbiešu sējumu platība, bet linu sējuma plāns nav izpildīts. Ļoti stipri pieaugušo sojas pupu sējumu platība. Vispār šā gada ražas kopvērtība dsot pieaugusi par apm.19%.

1011

Pēc dažiem aprēķiniem visu ražu varētu aprēķināt tuvu pie 88 milj.to, no kuras rezervē paturēs paturēs ap 3 milj.to, bet eksportam atliks ap lo milj.to. Labības priekš valsts ievākts uz 1.okt.33,7% no plāna; vākšana jabeidz 1.decembrī. Valdība domā, ka graudsaimniecības problema jau esot atrisināta.

Daudz bēdīgāki ir ar <u>lopkopību</u>. Pēc plāna liellopu skaitam vajadzēja pieaugt par 4,5%, bet zirgu skaitam par 2%. Patiesībā lopu skaits samazinājies par 15 - 18% un tadēļ dzīvnieku produktu šogad būs tikai ap 82% salīdzinot ar pagājušo gadu.

Visu lauksaimniecības ražojumu vērtība šogad būšot par lo - 11% augstāka nekā pagājušā gadā, kad pieaugums bijis tikai 2 -3 %.

Ziemas labības sēja norit diezgan gausā tempā. Avizes nebeidz rakstīt par rudens sējas un rudens aršanas pārrāvumu. Līdz 15.okt. bijis apsēts tikai apmēram 77% no visa sējas plāna un uzarts tikai 15%. Pēc oficiālām ziņām ikkatra kolektiva saimniecība iesējusi 1½ - 2 reizes vairāk, nekā ikkatrs individualsaimnieks un ari raža kolektivos bijusi par 15 - 2o% augstāka, nekā individuālās saimniecībās. Pēc ražas novākšanas avizēs bieži vien parādījās ziņojumi, ka zinamā kolektivā pēc ražas realizēšanas un izdevumu atrēķināšanas uz katras gimenes iznācis daudz lielāka peļņa nekā individualsaimniecībās. Pēc Černova ziņām:(Bolševik No.18 29 lap.p.)

	Sējumi hektaros.		Bruto raža centneros.	
	Kolchozos.	Indiv.saimn.	kolchozos.	Individ.s.
SSSR	5,o4	4,56	42,6	28,9
Ukrainā	4,45	3,74	52,8	43,4
Ziemeļ-Kaukazā . . .	6,19	4,79	76,5	34,o
Sibirijā	6,65	3,84	62,3	38,6
CČO	-	-	34,2	31,2

<u>Iznāk uz viena cilvēka:</u>

	Sējumi hektaros.		Bruto raža centneros.	
	Kolchozos.	Indiv.saimn.	Kolchozos.	Individ.s.
SSSR	1,11	o,65	lo.9	5,4
Ukrainā	o,99	o,72	11,8	8,3
Ziemeļ-Kaukazā . . .	1,38	o,82	17,3	6,2
Sibirijā	1,55	o,64	14.5	6,7
CČO	-	-	6,9	5,7

Cik šām ziņām pamata, grūti spriest. Ir,bez, šaubām, kolektivi,kuru dalībnieki nedzīvo sliktāki, bet gan labāki, nekā agrāk individualsaimnie-

1012

cībās. Tā ari dažos Baltkrievijas kolchozos zemnieki dzīvojot diezgan labi. Labi saprotams, ka par slikti vadītiem un darbojošamies kolektiviem reti kad presē parādas kādas ziņas. Lielākā daļa kolektivu īstenībā ir <u>arteļi.</u> Kolektīva dalībnieki dzīvo savās mājās, patura savām personīgām gimenes vajadzībām pa govei, cūkai, vistai u.t.t. Tikai lauki tiek apstrādāti un novākti kopīgiem spēkiem zem kolektiva priekšniecības ~~xxxkxxx~~ vadības. Istos kolektīvos, resp.komunās viss pieder visiem un privātīpašuma nav. Šādu komunu daudz mazāk, nekā kolektivu arteļu. Tās ir komunistu ideals.

Stipri izplatītas pa visu Padomju Savienību tā sauktās "TOZ" sabiedrības kopējai lauku apstrādāšanai, kuras apkalpo tā sauktās mašinu-traktoru stacijas MTS. Stacijas par zinamu atlīdzību graudā apstrādā sabiedrībā apvienoto zemnieku laukus, pie kam, katrs biedrs patura savu ražu. Šimbrīžam visa PSR Savienībā atrodas 754 mašinu traktoru stacijas un nākošā gadā nolemts ierīkot vēl 812 jaunas stacijas. Stacijās atrodas visas lauksaimniecības mašinas vairākos eksemplaros, mašinisti specialisti un izlabošanas darbnicas. Šogad jau darbojās liels kolektivu skaits un tadēļ dzīvē izpaužas ari viņu iekārtas sliktās īpašības. Izrādas, ka nabadzīgais zemnieks iestādamies kolektivā nebūt nav tapis par nesavtīgu komunistu. Netrūkstot dalībnieku starpā slinķu, kuri grūti pie darba piedabūjami, kuri strādā nolaidīgi, nesaudzīgi apejas ar darba rīkiem, mašinām un zirgiem. Dažreiz kolchozā strīds noved pie tā, ka labību jau sāk izdalīt uz laukiem, kad viņa vēl nav nokopta. Pie atlikumu sadalīšanas daudzreiz nesadalot pēc dalībnieku nostrādātām stundām, bet uz ēdēju skaita. Labi saprotams, ka tāds sadalījums nevar patikt tiem, kuru gimenes ir mazākas. Pie labības atbēršanas pašu uzturam kolektivieši cenšoties aprēķināt pēc iespējas lielākus daudzumus graudu un ar to samazinot to labības daļu, kuru jāatdod valdībai par noteikut cenu. Tā kā valdības noteiktā cena ir vairāk reizes zemāka, nekā labības cena brīvā tirgū tad zemnieki labības nodošanā valdībai ir stipri kūtri. Vēl oktobra vidū redz uz laukiem labību statiņās.

Laj/kolektīvu pamudinātu uz labības nodošanu valdībai, tad valdība nodibina lo milj. rbl.fondu - <u>premijām</u> kolektiviešiem, - arteļiem. Premijas izsniegs ari par darba racionalizāciju un ražošanas pašizmaksas samazināšanu, trieciennieciskū darbu un socialistisko sacensību. Kā premijas izsniegs lauksaimniecības mašinas, pabalstus skolu celšanai, radiopunktu ierīkošanai u.t.t.

Lai gan kolektivi pēc oficiālās preses atziņas darbojoties sekmīgi, tad tomēr zemnieki kolektivos iestājoties ne visai labprāt. Valdība

1013

kolektīviem pārmet, ka viņi izturētaies naidīgi pret individualsaimniekiem un tos labprāt kolektīvā vēlāk neuzņemot. Valdības organi šādu izturēšanos nosoda.

Negribai iestāties kolektīvos par iemeslu esot kulaku agitācija pret kolchoziem, kā to izskaidro oficiālā prese. Istenībā gandrīz visi turīgie zemnieki - kulaki-, jau iznīcināti pagājušā gada rudenī un ziemā. Vairums kulaku tika izsūtīti uz Sibirijas mūža mežiem un Eiropas Krievijas ziemeļu apgabaliem, kur tie kā katordznieki bez algas strādā valdībai pie koku ciršanas un pludināšanas. Izsūtīto līķi iezīmējot nelaimīgo gaitas Sibirijās mūža mežos un viņu atstāto piederīgo sievu un bērnu vaimanas vēl dirdamas visos PSR Savienības novados. Tagad pienākusi kārta to vidējo zemnieku iznīcināšanai, kuri vēl nav iestājušies kolektivos. Kolektiviem nodokļu nasta atvieglota, un totiesu lielāks nodokļu smagums uzkrauts individualzemniekam. Labība vēl atrodas uz lauka neplauta, bet valdības ierēdnis jau ieradies notaksēt ražas lielumu un kroņa nodokli. Pēdējais ir tik liels, ka zemniekam tiek atņemta ne tikai visi graudi, bet nereti, nodokļa nesamaksāšanas dēļ - tiek atņemts ari mājlopi un cits inventars. Zemniekam grūti saprotams, ka nodokļi tiek uzlikti tik lieli, lai zemnieku-individualistu iznīcinātu,resp. spiestu iestāties kolektīvā. Šādos apstākļos ari daudz notiek tā "brīvprātīgā"iestāšanās kolektīvos, par kuru tad prese ziņo, kā par lielu sasniegumu. Tā tiek sagatavota vienlaidā kolektivizācija, kurai pāra gados jāaptver visa PSR Savienības lauksaimniecība. Jau šogad esot bijuši apgabali, kur 4o - 5o% zemnieku iestājušies kolektīvos.

Dekrets par turīgo zemnieku, kā šķiras, iznīcināšanu ir devis nāvīgu trieciemu zemnieku tautas darba priekam. Ikkatrs cenšas izvairīties no "kulaku" likteņa un tadēļ savu apstrādājamo zemes platību un mājlopu skaitu cenšas samazināt uz beidzamo. Līdz šim "str-ādnieku un zemnieku"valdības rīkojumi skāra tikai pilsētniekus un viņu darbu, tad lauksaimniecības kolektivizēšana sāpīgi skar visu krievu tautu. Nav tadēļ brīnums, ka materialo vērtību ražošana PSR Savienībā tagad visā visumā lieliski samazinājusēs un krievu tauta arvien paliek nabadzīgāka.

Zvejniecība. Liktenīgu iespaidu kolektivizācija atstājusi ari uz zvejniecību. Ka padomju prese atzīst, tad lielie zvejas rajoni līdz lo.oktobram izpildījuši tikai 45% un mazie zvejas rajoni tikai 25,4% no paredzētā plāna. Trūkstot gan zvejniecības rīku, gan sāls, gan citu vajadzīgo zvejas piederumu, bet galvenā kārtā - gribas pie darba piespiesties. Kad kādam zvejniekam uzprasījuši, kadēļ viņš nezvejo, tad tas atbildējis, ka neesot jau

1014

jau vērts. Tiklīdz ko izzvejojot, tad tūliņ ierodoties komjaunieši, kuri piespiežot zivis nodot kooperatīvā, bet kooperativs par zivīm samaksājot naudā, par kuru nevarot nopirkt pat ne vizes. Darbs paliek bez atalgojuma un tadēļ labāk slinkot un vilkt kā nekā dzīvību.

PSR Savienības pilsoņi, tiklab pilsētās, kā uz laukiem, var sacīt, pārdzīvo ļoti grūtu laikmetu. Kā pilsētu proletariats piesiets pie savas fabrikas, tā laucenieks pie sava kolchoza, bet individualzemnieks vajats un spaidīts nodokļiem. Zemnieku un strādnieku valdība likusi visiem izjust savu smago roku.

D. TIRDZNIECIBA.

Tekošā budžeta gada 7 mēnešos tirdzniecības bilance ir bijusi pasīva. Šā gada sākumā seviški pieaugusi tirdzniecība ar Ziemeļu-Amerikas Savienotām Valstīm. Visdzīvākos tirdznieciško sakarus PSR Savienība uztura ar Ameriku, Angliju un Vāciju.

	1929/3o.g.I.pusgadā milj.rub.		1928/29.g.I.pusgadā milj.rub.	
	Izvests	Ievests.	Izvests.	Ievests.
Vācija	111,5	11o,9	89,1	9o,8
Z.Amerikas	2o.o	128,1	16,7	51,6
Anglijas	102.8	4o,5	82,3	17.7
	234,3	279,5	188,1	16o,1

Tā tad nupat notecējušā budžeta pirmā pusgadā tirdzniecības bilances pasivs ir daudz lielāks (45,2 milj.rbl.), nekā iepriekšējā gadā (28,o milj.rbl). Jāpiezīmē, ka statistiku dati par ārējo tirdzniecību parādas atklātībā ar lielu nosebošanos.

E. FINANCES.

Padomju valdība cenšas naudu kā maiņas līdzekli iekšzemē pamazām izskaust. Kā zinams, tad dažādie tresti savā starpā norēķinajas precēs. Neskatot uz visu to valdībai ari iekšzemē liels naudas trūkums. Līdzšinējais finanču komisars Brjuchanovs un Valstsbankas padomes priekšsēdētājs Pjatakovs esot pretojušies inflacijai. Pēc oficiāliem finanču ministrijas biļeteniem, banknotēm (červonciem) vēl vienmēr ir 25% seguma, bet par valsts kases zīmju (5, 3 un 1 rbl.kuponu) segumu nekas nav zinams un oficiālajs iestādes ari nekādu paskaidrojumu nedod ja to pieprasa. Novērots, ka valstskases zīmes tiek laistas klajā simtiem zem vienas serijas un viena un ta paša numura. Neskatot

1015

uz visu to valsts naudas iestādēm trūkstot maksāšanas līdzekļu. Statistika rādot, ka piem. Ukrainā valsts bankas nodaļas un citas iestādes par 5o% vairāk naudas izdod par algām un citām vajadzībām, nekā ieņem. Ir bijuši gadījumi, kur valsts naudas iestādes nevar izmaksāt nelielas summas. Dažās vietās (Kaukazā) valdība nav izmaksājusi no noguldījumiem tik cik prasa, bet tikai kādu daļu, lai ar naudas trūkumu nospeestu pārtikas cenas privātā tirgū. Tas vietām pa daļai esot izdevies. Galvenais iemesls, kadēļ valdībai aptrūkst naudas, bet tautā viņas diezgan, ir tas, ka valdībai trūkstot vajadzīgo manufakturas un citu preču, par kurām varētu naudu no tautas saņemt atpakaļ. Kā blakus parādība ir nomanama sīkās sudraba maiņas naudas izzušana no apgrozības. Sudraba rubļus un pusrubļus jau vairāk gadus neredz.

Naudas inflacija starp citu vēl izskaidrojama ar sekošām neveiksmēm:

1) Valsts uzņēmumu peļņa uz 1.9. ir par 5oo milj. mazāka nekā plānā paredzēts.
2) Rūpniecība pārkreditēta virs plāna par 5oo - 6oo milj.
3) Pusgatavu ražojumu fabrikās uzkrājies virs normas par 3oo milj.
4) Maizes un gaļas ievākšana norit agrākos termiņos nekā plānā paredzēts, kadēļ radušies priekš paredzētā termiņa izdevums par 4oo milj.
5) Zemkopības rūpniecībā ieguldīts virs plāna . . . . 2oo "
6) Financialie ieņēmumi no laukiem (nodokļi, apdrošināšana, aizdevumu atmaksa, noguldījumi dod iztrūkumu 218 "

Kopā . . . 2.1oo - 2.2oo miljardu rub.

No laukiem paredzēts no 1. oktobra līdz 1. janvarim piedzīt vairāk par 1 miljardu rub., kādam nolūkam izsūtīti visi finanču-ekonomiskā institūta studenti uz provinci uz 1½ mēnešiem. Ļoti svarīgs akts ari nodokļu reforma, ar kuru tiek apvienoti 1) 63 nodokļi vienā nodoklī zem nosaukuma "apgrozījuma nodoklis", 2) nodokļi apvienoti zem nosaukuma "atskaitījumi no peļņas".

No veciem nodokļiem paliek:

a) kapitāla pavairošanas fondam,
b) premiju fondam,
c) fabriku strādnieku dzīves uzlabošanas fondam.

Iekšējais aizņēmums uz 21. septembri turpretim parakstīts tik uz 559 milj. rub. = 7o,4% no plāna. Formali nokārtoti no tā par 228 milj. rub. = 4o,9% no šās summas.

1016

Nupat Brjuchanovs un Pjatakovs atcelti no amatiem un viņu vietā iecelti Grinko un Kalmanovičs. Tā kā ari inflacijas pretinieki tagad atcelti, tad sagaida, ka drīzumā sāksies lielāka inflacija. Stāsta, ka Pjatakova krišanai par iemeslu bijusi lielākas cukura partijas pārdošana iekšējā tirgū, jo Pjatakovs gribējis no tautas iekasēt dažus simts miljonus. Šis solis nepaticis Tautas Augstākai Padomei. Pēdējās dienās finanču darbinieku aprindās izdarītas daudz apcietināšanas.

Viss tautas ienākums 1929/3o.g. aprēķināts uz 33 miljardiem rubļu un padomju varas vīri priecājas, ka 2/3 no visas šās peļņas esot kolektivizētā sektora ieņēmums.

III. AREJA POLITIKA.

PSR Savienības ārējās politikas slepenais mērķis ir vispasaules revolucijas sagatavošana. Pēdējais revolucionārā profinterna kongress Maskavā, kur bija ieradušies delegati no 6o dažādām valstīm, bija padomju valdības slepeno agentu parāde, kurā izstrādāja komunistu cīņas metodes.

Padomju valdība ar lielu interesi seko Tautu Ligas darbībai un visādi cenšas nomelnot viņas darbības mērķus, kā ari paņēmienus. Šogad seviška uzmanība bija vērsta uz Briana PANEIROPAS projektu, kuru padomju diplomāti uzskata kā mēģinājumu nodibināt Eiropā Francijas hegemoniju; viņas centieni būšot vērsti pret PSR Savienību. Francija cenšoties visiem līdzekļiem stiprināt Versaļas miera līguma pamatus, bet PSR Savienība atrodas Versaļas miera revizionistu nometnē. Tas ir vien iemesls, kadēļ PSR Savienībai ir simpatijas ar pasaules karu zaudējušām valstīm, seviški Vāciju, kura ari nav apmierināta ar kara iznākumu. Mērķis - nodibināt zinamu politisku sapraša nos Maskavu - Berlini un Romu. un Italiju

Lielas rūpes PSR Savienības politiķiem un diplomātiem dara cīņa pret padomju dempingu ārzemēs. Padomju valsts īpatnējā saimnieciskā un tiesiskā iekārta dod krieviem iespēju daudz preces, labību, cukuru, naftu un citus ražojumus pārdot pasaules tirgū par daudz zemākām cenām, nekā tas iespējams kapitalistiskām valstīm. Tas jo seviški zīmējas uz labību un kokiem, jo valdība labību rekvizē par ārkārtīgi zemām cenām un pie meža darbiem eksporta koku sagatavošanai izmanto simtiem tūkstošiem izsūtīto zemnieku un citu pilsoņu. Viņi, saprotams, nedabon nekādu algu, ne drēbju, tikai nepietiekošu uztura raciju. Ne bez iemesla dažas valstis atsaucas uz diezgan pazīstamu, vispār atzītu likumu, ka brīvā valstī nedrīkst atļaut ievest spaidu (vērgu) darba ražojumus. Šādiem iebildumiem padomju valdībai ir grūti atspēkot.

1017

Viņas organi parasti mēdz aizrādīt, ka dempings ir pasaules tirgū parasta parādība un ka to piekopj ari šimbrīžam daudz rūpniecības un lauksaimniecības valstis. Tā kā PSR Savienībā tagad izvedot uz ārzemēm apmēram divreiz mazāk dažādu ražojumu, nekā priekškara laikā, tad uzstāšanās pret krievu dempingu neesot nekas cits, kā maskota saimnieciskās blokades organizēšana pret PSR Savienību. Kapitalistiskā pasaule esot iebiedēta no PSR Savienības lielajiem panākumiem viņas saimnieciskās dzīves reorganizācijā uz piecgades plāna pamata un tadēļ meklējot līdzekļus, ka sagraust proletariata tēviju - PSR Savienību. Agrāro valstu delegatu konferences Varšavā un Bukarestē esot vērstas pret PSR Savienību, jo viņās tiekot apspriests un izstrādāts saimnieciskas un politiskas cīņas plāns pret padomju valsti. Agrāro valstu organizācijas darbu vadot Francija, kura tagad jau lielā mērā uzkrājusi brīvus kapitālus un tadēļ arī savu naudu esot spējīga iespaidot kapitalu nabagās Austrum-Eiropas valstīs, kur lauksaimniecība vēl atrodas uz diezgan zemas attīstības pakāpes.

Padomju valdība nupat nolēmusi spert energiskus soļus pret visām tām valstīm, kuras pielieto ierobežojumus tirdzniecībai ar PSR Savienību. PSR Savienība tanīs valstīs uz beidzamo samazinās apsūtījumus un iepirkumus, neizlietos viņu tonnažu, izdos ierobežojošus noteikumus viņu preču tranzitēšanā un izbeigs pavisam jeb uz minimumu samazinās viņu ostas bazes, tranzitlīdzekļus, tranzita un eksporta reeksportacijai.

Padomju prese bieži vien un cītīgi atreferē katru labvēlīgu ziņu, kura parādas ārzemju avizēs par PSR Savienību. Dažas no šām ziņām ir naivas un liecina par to, ka vēl šodien PSR Savienība Vakara Eiropā un ari Amerikā ir "nezinama zeme", par kuru var katrs gluži droši rakstīt vai stāstīt ko tik grib. Lielais lasītāju un klausītāju bars noticēs.

1.Attiecības ar Latviju. 11. augustā pagāja desmit gadi no Latvijas-PSR Savienības miera līguma noslēgšanas. Šinīs dienās es apmeklēju Kolēģijas locekli Stomoņakovu un Karachanu (Litvinovs bija atvaļinājumā) un izteicu cerību, ka ari uz priekšu, tapat kā pagātnē, Miera līgums būs Latvijas-PSR Savienības labo attiecību nesatricinamais, drošais pamats un garantija. Uz to Stomoņakovs atbildējā, ka PSR Savienība esot ieinteresēta Latvijas un citu Baltijas valstu patstāvībā un neatkarībā no citām valstīm. "Mēs nemaz nepretendējam, lai Latvija būtu rusofila, bet gan vēlamies, lai viņa tiešām būtu neatkarīga no citu lielo valstu politikas iespaidiem". Otrā dienā "Izvestijās" parādījās raksts "Miera līguma ar Latviju desmit gadi".

108

Rakstā tuvāki apzīmē Miera līguma galveno, ja ne izšķirošo nozīmi priekš Latvijas un pie tam pieved izrakstus no Miera līguma otrā panta. Padomju Republika, "izejot no viņas pasludinātām visu tautu brīvās pašnoteikšanās tiesībām ... atzīst bez ierunām Latvijas neatkarību, patstāvību un suverenitāti" ... "No agrākajās piederības pie Krievijas, Latvijas tautai un zemei nerodas nekādi pienākumi pret Krieviju".

Tad vēl rakstā apskata 1928.g.2.julija noslēgtā tirdzniecības līguma, ka ari 9.februarī 1929.g. parakstītā Ļitvinova protokola nozīmi.Piemin ari Latvijā nodibināto Kulturas tuvināšanās Biedribu. Ari šinī rakstā pastrīpo sarunā izteiktās domas. "Ja Latvija pratīs nokārtot savas starptautiskās attiecības uz pamatiem, kas neatkarīgi no svešiem iespaidiem, un saskaņos savu ārējo politiku ar Latvijas neatkarības, bet ne no citu valstu interesēm, tad padomju un Latvijas saimnieciskās un kulturelās saites ari uz priekšu attīstīsies par apmierināšanu abām pusēm"...

Latvijas prese uz Miera līguma desmit gadiem atsaucās dažādi,bet mūsu militāro aprindu vadoņi, starp citu, aizrādīja uz kara un komunisma briesmām, kas draudot no PSR Savienības.

Padomju prese atzīmēja mūsu aviatoru lidojumu Riga-Belgrade-Bukareste un atpakaļ, mūsu kara flotes manevrus, ka ari Latvijas-Igaunijas kara aviacijas kopējos manevrus. Viņi vingrinoties kopā, lai strādātu pēc "Baltijas valstu lielo draugu pavēles".

Krievu prese atzīmēja ari ģenerała Radziņa nāvi. Radziņu krievi raksturoja kā niknāko PSR Savienības ienaidnieku.

Rakstīdama par Latvijas-Lietuvas tuvināšanos un tirdzniecības līguma slēgšanu, padomju prese prasa, vai tik Latvija necenšoties samierināt Lietuvu ar Poliju?

Varšavas un Bukarestes agrarvalstu konferences uzskata par PSR Savienībai naidīgām un tadēļ Latvijas delegatu piedalīšanās šinīs konferencēs viņai bija nepatīkama. Tā kā PSR Savienība savu politiku vienmēr saista ar ekonomiku, un otrādi,tad krievi tirdzniecības līguma nepietiekošo,ļoti gauso nepildīšanu mēģina attaisnot ar to, ka Latvija piekopjot PSR Savienībai nelabvēlīgu polonofilu politiku. Bez tam tirdzniecības līguma gauso pildīšanu krievi,starp citu, mēģina attaisnot ar to, ka Latvija viņiem nenākot pretīm ar kredītiem un ka Latvijas rūpnieki par saviem ražojumiem prasot augstākas cenas, nekā parasts pasaules tirgū. Nerunājot par Fordu, kas dodot kredītu uz diviem gadiem, ari Japāņi un Somi dodot 9 mēnešu kredītu.

Šie iebildumi neiztura nopietnas kritikas.Krievu interese Latvi-

1019

jas PSR Savienības tirdzniecības līgumā atslābusi, pašu krievu ekonomiskais stāvoklis ir grūts un pat tādas preces, kuras vēl nesen no Latvijas ieveda Krievija uz Latviju sāk izvest PSR Savienībā. Šo domu apstiprina ari tas apstāklis, ka krievi sāk īpatnēji iztulkot dažus tirdzniecības līguma pantus. Cik noprotams, tad trešajā tirdzniecības līguma gadā, šogad, krievi no Latvijas apsūtījuši preces tikai par 10.600.000 z.rubļiem, kamēr pēc līguma japasūta un jaizved par 16.000.000 rubļiem.

Latvijas - PSR Savienības attiecības lielā mērā maitā latviešu komunisti Padomju Savienībā. Padomju Vissavienības komunistu partijas pabalstīti viņi izdod divas latviešu avizes "Krievijas Cīņa" un "Latviešu Zemnieks kuras propagandē komunismu PSR Savienības latvju starpā un ļengā "balto Latviju" un viņas iekārtu un darbiniekus. Pēdējā laikā šie orgāni nodrukaja sociālistiskā sacīkstē izsaukumus ziedojumu vākšanā "Latvijas revolucijas fondam". Tikai pēc vairakkārtējas uzstāšanās pie krievu atbildīgām iestādēm Maskavā un Rigā, šo darbību, kura runā pretim Latvijas-Krievijas Miera līguma 4.pantam, avizes pārtrauca. Latviešu komunisti ir ari lielākie latvju kolonistu ienaidnieki PSR Savienībā.

Mūsu preses dažādie, dažreiz diametrāli pretējie novērtējumi mūsu ārējās politikas soļiem, lielā mērā krievu presi pamudina pieķerties Latvijas ārpolitikai un tai atvieglina iespēju dot tendenciozus komentarus.

Attiecības ar Igauniju. Igaunijas ārpolitikas vienotā un noteiktā linija pret PSR Savienību pēdējai ir labi zināma un tadēļ padomju prese un politiķi Igaunijai samērā piešķir mazāk vērības. "Viņi, krievi, jau zina, ka mēs,igauņi, esam polonofili, un tadēļ ne krievu prese, ne diplomāti mums nepārmet, ka Igaunija piedalas Varšavas un Bukarestes konferencēs", kā man kāds igauņu diplomāts izteicās. Laikam gan tadēļ ari savā laikā Igaunijas un Polijas valstsgalvu savstarpējie apciemojumi padomju presē neizsauca nekādus asus uzbrukumus.

Te vēl japiezīmē, ka igauņiem ar krieviem ir daudz mazāk nenokārtotu jautājumu un darīšanu, nekā Latvijai; igauņu lietas,kuru labvēlīgai atrisināšanai maz izredžu labprāt tās nekustina, un ari šā apstākļa dēļ viņas attiecības ar PSR Savienību ir normalas, resp.labas.

Attiecības ar Somiju. Lapuajiešu kustība ar savām sekām atrada dzīvu atbalsu Padomju Savienībā. Dažu somu komunistu pārraidīšana pār PSR Savienības robežām nelegālā ceļā, deva iemeslu dažu diezgan asu notu apmaiņai starp ārlietu komisariatu un Somiju. Padomju prese seko uzmanīgi notikumiem Somijas iekšējā politiskā dzīvē un pa reizei dod garākus apcerējumus.

1020

Attiecības ar Lietuvu. Uz Lietuvas-PSR Savienības mieralīguma lo gadu jubileju "Izvestija" savās slejās ievietoja kādu rakstiņu, kurā,starp citu, atzīmēja Lietuvas izvairīšanos no Baltijas valstu bloka, kurš esot vērsts pret PSR Savienību un kā PSR Savienībai nekad nebūšot Lietuvas liktens vienaldzīgs.

Šoruden pagāja lo gadi, kamēr Lietuvas sūtņa vietu Maskavā ieņem J.Baltrušaitis. Baltrušaitisam par godu Arlietu komisariats sarīkoja "lunchu", kurā apmainījušies draudzīgām runām Baltrušaitis un Ļitvinovs.

Padomju valdība ar lielu labpatikšamu atzīmē to, ka Lietuva nav piedalījusēs agrarvalstu konferencēs Varšavā un Bukarestē.

Klaipēdas kokapstrādāšanas fabriku īpašnieki esot noslēguši līgumu par lielāka daudzuma Krievijas koku apstrādāšanu Klaipēdā.

Attiecības ar Poliju. Ukraiņu nacionālās kustības apspiešana un vajašana Polijas Ukrainā dod vielu krievu presē gariem ziņojumiem.Padomju preses Ukrainas pilsētās, pēc krievu ziņām, ukraiņu strādnieki noturot mītiņus,kuros pieņemot draudošas un asas rezolucijas pret Poliju. Polijas sūtniecībai vēl nav izdevies šos padomju preses uzbrukumus likvidēt,vai ierobežot.

Dzēlīgus komentarus par atentāta sarīkotaja pie PSR Savienības sūtniecības Varšavā, Poļauska lietas meklēšanu ievietoja padomju prese, lai gan poļi lietu izmeklējot apzinīgi un energiski.

Polijas iekšējai politiskai dzīvei un partiju cīņām padomju prese seko ar lielu uzmanību, bet ar vēl lielāku uzmanību seko Polijas ārējai politikai.

Attiecības ar Vāciju. Padomju prese vērīgi seko notikumiem Vācijā, jo Vācijas grūtais saimnieciskais stāvoklis sakarā ar diezgan stipro komunistu partiju un nemierīgajiem tautas socialistiem dod izredzes, ka Vācijā var izcelties nekārtības."Vēstures kurmis lieliski rokas.Mēs zinam,ka viņš dara proletariata darbu", saka "Izvestija" (17.sept.).

Ari Vācija cenšas uzturēt ar PSR Savienību ciešākas attiecības, nekā citas lielvalstis. Tā kāda vācu vēstniecības autoratīva persona izteicās, ka Krieviju nepatiesi apvainojot dempingā. Krievi savus ražojumus pārdodot tadēļ, ka tiem vajadzīga ārzemju valuta dažādu mašinu iepirkšanai un tā kā vajadzība esot spiedoša, tad krievi pārdodot preces neskatot uz zemākām cenām. Ja gribot, lai krievi savas preces par smiekla naudu nesviežot pasaules tirgū, tad vajagot pagādāt krieviem aizdevumu. Vācijas valsts budžeta debatēs spriests par 35o milj.garantiju kredita atvēlēšanu ārējai tirdz-

1021

niecībai un cerams, ka lielākā daļa no viņa tiks piešķirta firmām, kas tirgojas ar PSR Savienību. Padomju Savienība tagad esot vislielākais mašinu fabriku ražojumu noņēmējs.

Vācijas noliedzošā izturēšanās pret agrarvalstu projektiem Tautu Līgā, Varšavas un Bukarestes konferencēm, diezgan gaiši raksturo Vācijas simpatijām.

Septembra pirmajā pusē Dr.Eckeners savā "Grafa Cepelina" lidojumā ieradās Maskavā, kur to krievi draudzīgi uzņēma. Tagad vāc naudu ari krievu cepelina būvei.

Attiecības ar Franciju. No visām lielvalstīm Francija pret PSR Savienību ir visatturigākā un viņas attiecības ar PSR Savienību līdz šim bija sastingušas. Pēdējā laikā viņas vēl pasliktinājās, jo,ka redzams,Francija pirmā netikai uzsākusi cīņu ar krievu dempingu, ievezdama priekš krievu precēm licencu sistēmu, bet viņa šo kustību organizē ari citās valstīs, ka to rāda franču tirdzniecības ministra Flandena ceļojums pa dienvidus-austrumu Eiropas un Balkanu valstīm.

Attiecības ar Angliju. Esot iesāktas sarunas par krievu-angļu priekškara parādu atzīšanu un nokārtošanu. Sarunas virzoties ļoti lēni, un maz cerības,ka viņas novedīs pie taustama rezultāta.

Attiecības ar Italiju. 2.augustā Krievija ar Italiju noslēgusi tirdzniecības līgumu. Italija no Krievijas pērk petroleju, ogles, naftu, rūdu, tabāku u.t.t., bet Krievija no Italijas ieved lauksaimniecības un citas mašinas. Ari Italijas tonnažu Krievija izmantojot lielā mērā. Italija atvēlējusi uz krievu apsūtījumiem garantiju kreditus 75% apmērā no apsūtījumiem.

Italijas tirdzniecība pēdējos gados ar PSR Savienību stipri pieaugusi. Daudz itaļu un grieķu tonnažas krievi izmanto savu preču eksportēšanai uz ārzemēm.

Attiecības ar Turciju. No 24.septembra līdz 3.oktobrim Maskavā un Ļeņinpilī viesojās Turcijas ārlietu ministrs Rushdi Beijs. Krievi retó viesi uzņēma ar lielu spožumu un galda runās viesis ar Ļitvinovu apliecināja abu valstu draudzīgās attiecības. Kā zināms, tad padomju diplomāti par savu uzdevumu uzskata Turciju pēc iespējas atturēt no iestāšanās Tautu Savienībā. Turcija gan neizturotees pret Tautu Savienību noraidoši, bet tikai pagaidām atturīgi, jo iestāšanās Tautu Savienībā viņai neesot no liela svara. Turcija iepemot ļoti svarīgu stāvokli Maz-Azijā starp citām valstīm un tadēļ esot no

1022

liela svara, zem kādiem noteikumiem un apstākļiem viņa tur iestājoties. Turcija jau esot noslēguse neuzbrukšanas līgumus ar visām kaimiņu valstīm un tadēļ viņai miers jau esot nodrošināts. Varot jau būt, ka Turcija tomēr nākotnē uzstāšoties Tautu Savienībā. Pagaidām gan tur tiekot tikai daudz runāts, spriests un piekopts bizantinisms, bet Tautu Savienība tomēr esot ari viena miera garantija un tadēļ apsveicama.

Rushdi Beijs man prasīja, kadēļ Latvijai neesot sava pārstāvja Turcijā, lai gan Turcijai esot savs pārstāvis Latvijā.

Rushdi Beijs ir ieropeisko izglītots vīrs. Viņš sarunās, liekas, diezgan brīvi izsaka savas domas un tās aizstāv ar zinamu aizrautību.

Rushdi Bejam par godu recepciju sarīkoja Sovnarkoma priekšsēdētājs Rikovs.

Attiecības ar Ziemeļ-Amerikas Savienotām valstīm. Julija beigās Amerikā aizliedza dažus kugus ar precēm izkraut, jo PSR Savienībā pie preču ražošanas tiekot pielietots spaidu darbs un krievi ar savām precēm Amerikā taisot dempingu. Līdz ar to pašu amerikāņu policija apvainoja krievus par komunisma propagandu. Amerika beidzot tomēr atrada tirgošanos ar krieviem par izdevīgu un aizliegumu atcēla. Tagad krievi ir lielākie Amerikas mašimu seviški lauksaimniecības mašinu noņēmēji.

Attiecības ar Ķinu. Pēc apm. mēneša ilgas sagatavošanās Maskavā 11. oktobrī ķiniešu delegacija uzsāka sarunas ar krieviem. Novilcināšanās pa daļai notika tadēļ, ka Ķinas valdība negribēja atzīt to Habarovskas protokola daļu, kura uzliek Ķinai par pienākumu likvidēt baltgvardu organizācijas Mandžurijā. Ar pēdējo Ķinas atbildes notu krievi ir apmierināti. Sarunas laikam vilksies ļoti ilgi.

Sūtnis PSR Savienībā.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1930.g. 3 novembrī.

1023

Konfidenciāls.

Nr.0/848.00/8 slp./330/21553.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1930.g. 6. XI
Ien. Nr. 1035 akt. Nr. 5.

pie arh. 6.11.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Prezidenta kungs, norakstu no sūtņa Maskavā J.Seska kunga pārskata Nr.5 par PSRS-bas politiski-ekonomisko stāvokli laikā no š.g.25.jūlija līdz 15.oktobrim.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

1 pielikums.

Ministru prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam.

Konfidenciali.

1024

PSR SAVIENIBAS SAIMNIECISKAIS PARSKATS No. 5.

(no 25.julija līdz 15.oktobrim 1930.g.)

I.

Iekšējā politika un dzīve.

Cīņa uz abām frontēm.

Komunistu partijas XVI.kongress nospraudā un nostiprinājā partijas politikas generalliniju un formulējā viņas darbības lozungus: nesaudzīga cīņa ar labo un kreiso novirzieniem, socialistiskā sektora izplōšana pār visu saimniecisko dzīvi; piecgades saimnieciskā plāna realizēšana četros gados, lauksaimniecības vienlaida kolektivizēšana ar, pašu par sevi saprotams, turīgo zemnieku, kā šķiras, galīgo iznīcināšanu. Dažādo avižu ievadrakstos mēnešrakstu apcerējumos un visos rakstos, kuru mērķis ir vai nu šaust vai rāt, pelt vai cildināt, vai pārliecināt, tiek citētas sentences no Staļina referata XVI.kongresā. Var tikai apbrīnot to stingro vienoto monoidejisko fronti, kuras kalpībā nodots PSR Savienībā iespiestais vārds. Sirdīgie, pakalpīgie gari ošpā un meklē kecerību, vai nodevību ari tādos zinātniskos darbos un apcerējumos, kuri sarakstīti pirms dažiem gadiem, kad komunistu partijas pēdējais kongress vēl nebija laidis klajā savus neapšaubamas atziņas un jaunos lozungus. Kāds "finansu zinātņu profesors (Jurovskis: Padvaldības naudas politika") starp citu raksturojis tagadējo PSR Savienības saimniecisko sistēmu kā tādu, kurā esot daudz anomaliju un kuram varot būt īslaicīgs, ar gadījuma raksturu, bet varot būt ari tādas, kuras iemītot pašā sistēmā. "Padvaldība var noteikt cenas (kapitalistiski aprēķinot), lai dabūtu maksimālu tīru peļņu. Bet viņa nevar izbōgt no tirgus un cenu likumīgas atkarības". Kāds cits tautsaimnieks rakstījis, ka Krievijas kapitalistiskā iekārtā kapitalisti personīgi esot "apriju̧ši" ne visai lielu tautas ienākuma daļu (Nikitskis) un daži agropolitiķi (prof.Gromans un citi) vēl 1922.gadā atzinuši privātīpašuma tiesības uz zemi, teikdams, ka zemi vajagot atdot tam, kas viņu gribot labi apstrādāt. Nupat iznākusi kāda grāmata (Bubicki: Rezultāti izpētot darba ražīgumu lauksaimniecībā) nācis pie pavisam bīstama slēdziena. Sava personīgā labuma apziņa, darbs priekš sevis paša, pamudinot pilnīgāki izmantot darba laiku un darba spēku; uzmanīgāku un saudzīgāku apiešanos ar darba rīkiem, mašīnām un zirgiem; maksimālo sieviešu un bērnu darba spēka izmantošanu u.t.t." "Kecerīgie ieskati pazudina šādu grāmatu vai žurnālu rakstu autorus desmitiem vai pat

1025

simtiem. Viņu starpā ir ari daži Vakara Eiropā atzīti profesori, kā Gromans, Čajanovs un citi. Labo novirzienu agrarpolitikā apzīmē par Kondratjevščinu, pēc prof.Kondratjeva vārda.

GPU organi atrod, ka daži no ķecerīgiem zinātniekiem bijuši sakarā pat ar krievu emigrantiem ārzemēs un tas viņu nozieguma padara vēl smagākus. Dažus ķer sociālais aizsardzības augstākais mērs - nāves sods. Nav līdzējusi atzīšanas ķecerībā un grēku nožēlošana bijušam darba ministram Uglanovam, kas no amata atlaists un viņa vietā iecelts Cicbons, kāds bijis metalstrādnieks. Rikovs vēl līdz šim savā vietā noturējies. Ar tādu pašu sirdību tiek vajati vēl PSR Savienībā atlikušie socialdemokrati un socialisti-revolucionari, kuri kā nekā līdz šim bija uz brīvām kājām. Var sacīt, ka kongresa devize par "cīņu uz abām frontēm" tiek nevainojami izpildīta.

Kaitētāji. Septembra beigās avizēs parādījās ziņa par lielas "kaitētāju bendes" atrašanu organizācijās, kuras strādniekus apgādā ar gaļu un citiem pārtikas produktiem. Apvainoti bija 48 cilvēki, starp tiem daži profesori (Rjazanovs, Karatigins) un daudz inteligentu. Avizēs parādījās kaitētāju valsirdīgie "atzīšanās" raksti un drīz pēc tam parādījās ziņa, ka visi vainigie nošauti. Šādu sodu kaitētājiem esot pieprasījušas daudz strādnieku organizācijas savos mītiņos. Centīgā GPU ikdienas atrod kaitētājus ari fiziskā darba darītāju starpā. Seviški daudz kaitētāju spekulantu atrod kooperatīvos; kaitētāji pārdodot pārtikas grēmatiņas, kā ari pašus produktus, kurus zogot un pārdodot zem rokas brīvā tirgū.

Gandrīz visi noziedznieki tiek sodīti ar augstāko soda mēru - nāves sodu. Liekas, ka kaitētāju organizāciju atrašana atkarīga no attiecīgās saimnieciskās dzīves nozares acumirklīgiem apstākļiem. Jo grūtāki apstākļi, jo cītīgāki meklē vainu mazāk sistēmā un režimā, bet pašos iestādes darbiniekos un, zināms, ari atrod. Savādi ir tas, ka neskatot uz kaitētāju iznīcināšanu, vispārējie apstākļi tomēr neuzlabojas.

Iecirkņu likvidēšana. Uz Centralās Izpildu Komitejas lēmuma pamata nolemts līdz 1.oktobrim likvidēt iecirkņu padomes un viņu funkcijas nodot rajona (apriņķa)padomēm. Valdība atradusi iecirkņa iestādes par liekām un un ar viņu likvidēšanu nostāda izpildošās rajona padomes ciešākā atkarībā no Apgabalu padomēm. Līdz ar to topot brīvi ap 100.000 kvalificētu ierēdņu, ar kuriem var pastiprināt rajonu padomes. Rajonu padomes top par organu, kurš sapem apgabala rīkojumus un viņus izved dzīvē. Visa Lielkrievija, piem. sadalīta apm. 2.000 rajonos un 11 autonomās republikās un 14 autonomos apgabalos

1026

un 13 apgabalos.

Obligatoriska pamatskolas apmeklēšana. 14. augustā izdots dekrets par obligatorisku četrgadīgu pamatskolas apmeklēšanu visiem bērniem, kas ne jaunāki par 8 gadiem. Tapat pavēlēts ievest piespiestu skolas apmeklēšanu visiem bērniem vecumā no 11 līdz 15 gadiem un obligatorisku septiņgadīgas skolas (vidusskolas - semiļetkas) apmeklēšanu un pabeigšanu visiem bērniem, kas pabeiguši 4-klasīgo pamatskolu rūpniecības pilsētās, fabriku rajonos un strādnieku nometnēs. Līdz ar to pavēlēts rūpēties par trūcīgo bērnu apgādāšanu bez maksas ar mācības līdzekļiem, uzturu un viņu transportu. Uzraudzība par likuma izpildīšanu uzdota strādnieku-zemnieku inspekcijas komisariatam.

Rīkojumam ir plašs vēriens, bet arī viņa izpildīšanu ir diezgan grūti jau materialo apstākļu un skolotāju trūkuma dēļ. Vajadzīgs celt un ierīkot daudz jaunu skolu, sagādāt ap 4o.ooo skolotāju, uzņemt skolā ap 3 milj. bērnu, sagatavot ap 32 miljonu skolas grāmatu. Tomēr jāatzīst, ka krievu tauta, vismaz pilsētās, liekās būt no dziļā garīgā miera uzmodināta un tā tiecās pēc izglītības. Par to liecina to pašu komunistisko avižu abonentu skaita pieaugšana (pag.gada beigās uz 12 milj.eksemplaru) un papīra trūkums, kurš PSR Savienībā tapis par kronisku parādību. Kā man tautas izglītības komisars Bubnovs kādreiz apgalvoja, tad Maskavā lasīt un rakstīt pratēju būšot ap 95% kamēr dažās padomju republikās, kā Uzbekstanā, lasīt pratēju būšot ap 7 - 1o% Tautas izglītības līmens dažādos novados esot ļoti dažāds.

Pēc krievu datiem bijis:

	Pamatskolu.	Skolēnu.	Vidusskolu.	Skolēnu.
1913/14.g.	1o4.61o	7.235.988	1.79o	583.48o
1928-29.g.	12o.o12	11.1o1,372	1.793	813.127

Technisko skolu:

	Skolu skaits	Skolenu skaits
1913-14.g.	2.877	267.ooo
1928-3o.g.	4.8o3	612.ooo

	Skolu priekš lasīt nepratējiem.	Skolenu skaits	Augstskolas pieaugušiem	Skolenu skaits
1928/3o.g.	57.ooo	2,7 miljoni	989	136.ooo

	Skolu politpropagandai	Apmeklētāju
1928/3o.g.	6,523	248.ooo

1027

	Lasītavu ciemos	Tautas namu un klubu skaits
1928/3o.g.	22.2oo	12.71o
	Bibliioteku	Lasītāju
1928/3o.g.	23.219	5.677.ooo

Bez tam pagājušā gadā bijušas 1o9 strādnieku fakultātes ar 6o.2oo studentiem un 124 augstskolas-universitātes ar 155.3oo studentiem.

Saimniecības gada sākumu PSR Savienības Centrālā Izpildu Komiteja 21.septembrī nolēmusi pārcelt uz 1.janvari. Pēdējais tekošā gada ceturksnis būs atsevišks laika mets ar savu budžetu un uzdevumiem. Oficiālais iemeslis tādai saimniecības gada pārcelšanai ir tas, ka celtniecības sezona beidzoties tik novembrī, vai pat decembrī, un tadēļ grūti noslēgt saimniecisko gadu pirms faktisko darbu izbeigšanas.

Kā man no diezgan drošiem avotiem zināms, tad īstais iemesls esot saimnieciskās grūtības, kuras radušās ar piecgades realizēšanu. Attiecīgiem resoriem uzdots lielā mērā samazināt nākošā gada izdevumu budžetus, bet tas jāizdarot uz ārieni neuzkrītošā veidā. Bez tam pēdējā laikā rūpniecības iestādēs radies ārkārtīgs sajukums: vienvaldība un vienvadība daudz uzņēmumos neesot vēl nodibinājusēs; darba izvešanā sadurtoties valdības oficiālais darbības plāns ar kontrplānu, ko uzstāda paši strādnieki; kur nu vēl trīsdesmitnieku brigādes un iekšējo fabriku resursu mobilizācija un citi rīkojumi - esot radījuši fabrīkās ārkārtīgu chaosu, tā fabrikas vadība atrodoties ārkārtīgi grūtā stāvoklī. Šo gadaceturksni tad gribot izmantot, lai fabrikās atkal ievestu kārtību. Bez tam šinī papildceturksnī uzdots padarīt tos darbus kuri līdz šim pēc plāna vēl nav veikti.

Siberija tagad sadalīta trīs administratīvos apgabalos: Rietumsiberija, Austrumsiberija un Klusās Jūras apgabalā.

Uzbekistanas galvas pilsēta pārcelta no Samarkandas uz Taškentu.

V.Profinterna kongress. Apmēram divas nedeļas ilga vispasaules profesionalo organizāciju kongress Maskavā, kur ieradušies 6o dažādu valstu pārstāvji. Kongresā nav spriedusi par strādnieku interesēm, bet gandrīz žikai par pasaules revoluciju. Nolemts izmantot vispasaules saimniecisko krīzi bezdarbu un šķiru pretešķibās, lai katru saimniecisko streiku pārvērstu politiskā cīņā. Esot zemes, kurās varot uzstādīt jautājumu par cīņu par valsts varu. Daudz valstīs jau esot ievērojamas revolucionārās kolonijas.

1028

II. SAIMNIECISKA DZIVE.

Vispārēji novērojumi.

Salīdzinot PSR Savienības šā rudens saimniecisko stāvokli ar pagājušā gada stāvokli jānāk pie slēdziena, ka stāvoklis ir diezgan ievērojami pasliktinājies. Maizes un citu pārtikas produktu racijas gan nav samazinātas, bet ir ievērojami pasliktinājies kvalitatīvais un pēc garšas zināmas, bet pircēju "estes" pie kooperatīviem ir vēl garākas. Cenas uz daudz pārtikas precēm ir ievērojami paaugstinātas un maize ir sliktāka, jo miltiem piejauc kukuruzu. Daudz pārtikas preču kooperativos tikai reti vai arī nemaz nav dabūjamas (sviests, cūkgaļa, šķiņķis, papirosi u.t.t.). Tapat no veikalu logiem skatītājam pretim raugas tukšums, kuru nespēj paslēpt kliedzošie agitacijas un propagandas plakāti, kā arī komunisma vadoņu un citas agitacijas bildes. Ja tāds trūkums valda paraugpilsētā Maskavā, tad jadomā, ka provincē ir vēl lielāks preču bads. Bez tam vēl tiekot pārkārtotas pašas pilsoņu kategorijas un nereti patērētāji tiekot pazemināti - pārcelti no strādnieku kategorijas kalpotāju kategorijā. Visi iedzīvotāji sadalīti 7 kategorijās; tagad arī strādnieki sadalīti divās kategorijās. I.kategorijas strādnieki Maskavā 3oo.ooo. Arpus kategorijas tie, kas patstāvīgi nepelna uzturu un nav valsts pensionari un citu kategoriju ģimeņu locekļi, tapat ka visi kas pieder pie garidzniecības, jeb kam kādi sakari ar garidzniecību. Preču trūkums ir tik liels, ka dažreiz fabrikā ar l.ooo strādniekiem tiekot ar lozi piešķirtas - izlozētas dažas desmitas pāru zābaku vai citu apģērba gabalu. Pilsētas tuvumā zemnieki piena nepārdod par naudu, bet apmaina pret maizi. Sviesta cena parasti tiekot pielietota kā mērogs pie preču vērtības aprēķina. Pilsētās, kā zināms, arī visa arodniecība, resp.amatniecība ir kolektivizēta. Nav ne atsevišķi strādājošu drēbnieku, ne kurpnieku, ne citu amatnieku, pat ne brīvo profesiju darbinieku, skolotāju, ārstu, advokatu u.t.t. Visi attiecīgā aroda arodnieki tiek nodarbināti plašās kolektīvās darbnicās, kur strādā simtiem un tūkstošiem amatnieku. Pat niecīgs remontdarbs jānodod plašajās darbnicās, kur jāizpilda zināmas formalitātes un jagaida sava kārta. Pie kooperatīvām remontdarbnicām tad arī redz ikdienas stāvam milzīgas estes. Stāsta, ka piem. ja nodod zābakus lāpīt, tad jau iepriekš jamaksā par darbu un izlabotos zābakus dabon atpakaļ tikai pēc mēnešiem trim, vai pat pusgada.

A. Rūpniecība.

Strādnieku starpā lieliski izplatijusēs klejošana (tekučestj)no

1029

vienas fabrīkas uz otru. Strādnieki meklē ne tik daudz augstāku algu, bet gan vieglāku darbu un seviški tādu apgabalu, kurā viņi varētu dabūt pietiekoši daudz pārtikas vielu uzturam. Seviški liela bēgšana nomanama no Urala fabrikām, raktuvēm un no Donbasa ogļraktuvēm un tadēļ ogļrūpniecība un čuguna ražošana ir tās nozares, kuras nav veikušas savu uzdevumu. Ari pilsētās nereti <u>būvstrādnieki</u> atstāj celtni pusdarbā un dodas uz laukiem vai citur, kur var dabūt pārtikas produktus. Lai likvidētu šādus frontes "pārrāvumus", tad Donas baseina ogļraktuvēs, kā zināms, tika piesaicināti ap 5 - 6 tūkstoši vācu ogļraču. Lai gan vācu ogļračiem ierādītas labākas telpas un dota labāka pārtika, tad tomēr ari tie nav bijuši apmierināti. Viņi uzstādījuši savas prasības, un kad tās nav pildītas, tad atstājuši darbu un ar varu piespieduši tos nogādāt atpakaļ Vācijā. Krievu strādnieki šos savus vācu biedrus nebūt nesapēma draudzīgi, bet tos uzskatīja par streiklaužiem, ienaidniekiem. Notikušas pat asas sadursmes star krieviem un vāciešiem. Tagad laikam Donbasā ir tikai neliels vācu ogļraču skaits. Lai paceltu darba ražigumu, tad nolemts Donas baseina ogļraktuvēs pielietot pie ogļu iegūšanas mechanisko spēku, un šim nolūkam turp nosūtītas komjauniešu un batraku brigades. Pēc avižu ziņām, Donbasā esošās mechaniskās ierīces līdzšim izlietotas ļoti mazā mērā. Pēdējā laikā ražigums Donbasā atkal cēlies. Tagad pielieto visus iespējamos līdzekļus lai paceltu ogļu ražošanu, bet neskatoties uz visu to, no plāna izpilda tikai ap 67%.

Lai saistītu strādniekus pie fabrikām, tad pēdējā laikā sāk ierobežot strādnieku <u>kustības brīvību.</u> Pie iestāšanās darbā jāuzrāda darba grāmatiņas, kurās uzrādīts, vai strādnieks atstājis darbu aiz patikas klejot, meklēt labāku vietu, vai aiz citiem objektiviem iemesliem; bez tam sāk strādniekus pierakstīt pie kādas darba <u>biržas,</u> pie kuras tad viņam jāpaliek. Personīgais labums un interese ari vēl tagad ir viens no galveniem darba stimuliem un tadēļ dod seviškas priekšrocības tiem, kuri paliek pie uzņēmuma līdz piecgades beigām. Tāda strādnieku darba vietas izvēles aprobežošana un saistīšana pie vienas fabrikas tuvojās dzimtcilvēka stāvoklim un tadēļ strādniekiem nebūt nepatīk.

Kāds Lurjé ("Boļševika" 15-16 numurā 35.lap.p.) raksturo šādi strādnieku un fabrikas attiecības. "Iekš kā izpaužas konzekventi socialistiskais mūsu fabrikas raksturs?. Vispirms, attiecībās, kuras nokārtojās fabrikā, kur vairs nav eksploatacijas, nav strādnieku dalīšanas šķiras, īpašuma nevienlīdzības. Otrkārt iekš tā, ka socialistiskā fabrika atrodas strād

1030

nieku valsts rokās, ka viņa ir viena no viņas virspavēlniecības augstumiem, tiek vadīta pēc zināma plāna, ko uzstāda proletariskā valsts. Praktikā mūsu fabrikas socialistiskais raksturs izpaužas iekš tā, ka proletariskā valsts virza savu darbu tādā virzienā, kuru diktē socialisma celšanas intereses"... Ikkatram strādniekam tomēr labi saprotams, ka neviena no šīm socialistiskās fabrikas "priekšrocībām" vai īpatnībām strādniekam nedod itnekā reala, nekāda taustama labuma, ne priekšrocības, gluži pretēji tam materialistiskam pasaules uzskatam, ko komunisti nerimstoši sludina, un labumiem ko tie sola. Bez tam ari še uzskaitītās socialistiskās fabrikas priekšrocības ir nepatiess apgalvojums. Fabrikā ir parasti vismaz trīs dažādas algu kategorijas: melnstrādnieku, fabrikas strādnieku un kvalificēto strādnieku. Tapat fabrikā ir savi direktori un inženieri. Vēl grūtāki strādniekam aptvert socialistiskās fabrikas intereses, ja strādnieki tagad nekur nevar dabūt pirkt pat visnepieciešamākos apgērba gabalus. Tiklīdz kādā kooperatīvā parādas kādi apgērba gabali, tad pircējiem ar steigu janostājas garā astē un pacietīgi janogaida, vai priekš viņa vēl kas atliksies. Par kādu izvēli nevar būt runas. Arpus kooperatīviem, brīvā tirgū, preču cenas ir ārkārtīgi augstas un tadēļ preces nav pieejamas. Var apgalvot, ka tagadējā socialistiskā fabrika strādnieku izsūc daudz vairāk, nekā agrāk un pietam strādniekam nav iespējams dabūt ne pietiekoši daudz pārtikas preču, ne apgērba. Līdz šim strādnieks no socialistiskās fabrikas nav ieguvis nekādus jūtamus labumus. Atliek tikai miglaina cerība, ka pēc piecgades realizēšanas sri strādniekiem uzausīs labāki laiki.

No padomju preses redzams, ka padvaldība ar visas saimnieciskās dzīves socializēšanu uzņēmusēs grūti veicamus pienākumus. Visa preses darbība, ar maz uzņēmumiem, pastāv strādnieku un viņas vadoņu pamudināšanā un norāšanā, pelšanā un suminašanā, darba sasniegumu atzīmēšanā un novērtēšanā, darba neveiksmju un viņu cēloņu izpētīšanā, dažādo uzdevumu izcelšanā u.t.t. Uz saimniecības gada beigām oficiozie preses organi atzīmēja uz sarkanās tafeles to fabriku sarakstu, kuri savus piecgades plānā uzliktos pienākumus veikuši. Kā atzinību cītīgajām fabrikām piesprieda premijas (no 3o miljonu rubļu fonda), ordeņus, karogus, manufakturas preces, fondus klubiem, dzīvokļu, slimnicu celšanai u.t.t. Jātzīst, ka komunistiskā valdība ari šinī gadījumā cenšas premijas piešķirt ne individam, bet kolektivam, tas ir ar fabriku saistītiem strādniekiem.

Svarīgu lomu fabriku proletariatā spēlē socialistiskā sacensība,

1031

trieciennieku brigādes, celojošās brigades, entuziastu pulciņi un citi, kuri rekrutējas no jaunās strādnieku paaudzes, kas ļauj es aizrauties no komunisma ideala. Bet ar entuziasmu nepietiek un tādēļ dažreiz šie proletariata izlases pulciņi nodarot fabrikām vairāk posta, nekā laba. Tā kādreiz trieciennieku brigāde izpalīdzējusi "Autotransportam" un dažās dienās sabojājusi 60% no visiem automobiļiem. Kāds cits trieciennieku pulks uzņēmies darbus kādā tekstilfabrikā; drīz vien vajadzīgais tekstiliju daudzums bijis izgatavots, bet 68% no viņu audumiem bijis - brāķis...

Savādu iespaidu, pēc dažu ārzemnieku nostāstiem, atstājot krievu jaunās milzīgās fabrikas. Viņās uzstādītas dārgas jaunas mašinas, bet fabrikā nav apzinīgu lietpratēju, kas ar šām mašinām prot apieties un pienācīgi izmantot. Jaunais proletariats uz šām mašinām skatoties kā uz interesantām "rotaļas lietiņām" un kā ar viņām tā ari apejoties. Tadēļ mašinas drīz vien bojājoties un stāvot dīkā. "Nesamērīgs vēriens un pa daudz augsts lidojums" esot novērojams daudz citos padomju uzņēmumos. Lieliska esot, piem., Dņeprostroja elektriskās spēka stacijas būve. Kad ievaicājušies, kur gan tik daudz elektriskās enerģijas izlietošot, jo paredzētie seši dažādie kombināti (fabrikas) izlietošot tikai apmēram 1/3 daļu no visas enerģijas, tad rādītāji atbildējuši, ka atlikumu novadīšot uz Donas baseinu, lai gan tik tāli vadīta elektrība izmaksātu stipri dārgāki, nekā turpat uz vietas Donas baseinā ražotā... Ari profesors A. Aubagens (Ost-Europa, š.g. 11/12 num. 850 l.p.) prasa, vai padomju valdības gigantiskie rūpniecības uzņēmumi tautsaimnieciski rentējoties? Par piem. vai atmaksājoties Magnitogorskas fabrika (Uralos), kas ražošot 4 milj. to dzelzs, jo šim nolūkam vajadzīgās ogles pievedīšot no Kuzneckas apgabala, kas atrodas Sibirijā 2300 klm. attālumā no fabrikas? Kāda drošība tam, ka daudzreiz pavairota produkcija atradīs vajadzīgo tirgu?

Cik paredzams, tad piecgades plānu visā visumā pilnīgi nebūs iespējams realizēt, bet tas nenozīmē, ka Padomju Savienības rūpniecības attīstības uz visu Eiropu un viņas kaimiņiem neatstās smagi izjūtamu iespaidu. Pietiek ka PSR Savienība realizē savus lieliskos plānus tekstilrūpniecības attīstībā un tad Polijas tekstilijām Krievijas tirgus būs slēgts; ja Belachnas (Nižegorodas gub.) papirfabrikas reiz sasniegšot projektēto ražošanas spēju, tad Krievijai vairs nevajadzēšot no Somijas ievest ne cellulozu, ne papīri, kā man mūsu kaimiņvalstu pārstāvji kādreiz izteicās.

Darba režīguma pamazināšanās daudz uzņēmumos, sevišķi ogļu un čugunrūpniecībā, liecina, ka proleteriatā iestājies itkā enerģijas atslābums,

1032

spēku pagurums. Par to, liekas, liecina arī PSR Savienības Centrālās Izpildu Komitejas Š.g.3. septembra uzsaukums. Šinī garajā uzsaukumā CIK sniedz vispārēju pārskatu par rūpniecības tagadējiem sasniegumiem, turpmākiem uzdevumiem un it seviški pakavējas pie neveiksmēm dažādās rūpniceības nozarēs. Galvenais neveiksmju cēlonis esot neprašana organizēt un stāties priekšgalā aukstiņi pieaugošai strādnieku šķiras aktivitātei. Tādēļ galvenie uzdevumi esot attīstīt socialistisko sacensību, trieciemu brigādes, nostiprināt darba disciplinu, sagatavot techniķu un inženieru kadrus, cīņa ar strādnieku klejošanu, rūpēties par strādnieku apgādāšanu ar produktiem un beidzot ar strādnieku vasaras atvaļinājumu nebūšanām. Strādnieku klejošana, darba disciplīnas atslābšana, lielais daudzums brāķa gan neliecina par lielu strādnieku entuziasmu. Ievērojams tas apstāklis, kā nepārtraukta darba nedeļa ar piekto dienu kā izejas dienu dzīvē negrib iesakņoties. Ziņojumi no lielākiem fabriku centriem liecina, ka piektā nedeļas dienā liela daļa no mašinām un darba rīkiem netiek izlietoti, jo daudz vairāk strādnieku bav ieradušies uz darbu, nekā pārējās dienās.

1. Metalurgija.

VSNH ar seviški rīkojumu no 28.9. uzdevis visām rūpniecības nozarēm pirmā kārtā izpildīt metalurgijas pasūtījumus.

1929/3o.g. produkcija:

	norma ton.	ražots	%
Čuguns	5.o27.ooo	4.598.ooo	92%
Tērauds	5.o42.ooo	4.537.ooo	9o%
Valcējumi	2.ooo.ooo	1.612.ooo	8o,6 %

Augšējais rīkojums netiek pilnos apmēros pildīts.

2. Ogļrūpniecība.

Ogļrūpniecības sekmēšanai atzīmējami 3 VSNH rīkojumi: 1) rīkojums augusta mēnesī par pasūtījumiem priekš ogļrūpniecības dodama priekšrocība un pildami pirmā kārtā; 2) līdzīgs rīkojums oktobra sākumā, papildināts ar Donbasa mechanizēšanu; 3) Kalninstituta studenzu un profesoru, ka ari specialistu no fabrikām komandēšana uz šachtām priekš mechanisko ierīču apkalpošanas un kadru apmācīšanas. Komandējuma termiņš - 1 gads.

Arkārtīga nozīme priekš Savienības visas saimnieciskās dzīves ir algu paaugstināšana ogļrūpniecības strādniekiem par apm. 2o%. Šim rīkojumam

1033

var būt tālejošas, smagas sekas.

Produkcija 1928/29.g. 39.6 milj.tonas - pieaugums 18,7%

1929/3o.g. 47,o milj.tonas -

Kuibeševs kongresā uzstādīja šim gadam 7o - 72 milj.t.

3. Nafta ražota normas apmēros.

4. Elektriskā enerģija.

Staciju būvplāns par lo mēnešiem izpildīts par 55%. 193o/31.g. budžetu paredzēts pazemināt par 25%.

B. DZELZSCELI.

Pēc 3.septembra komunistiskās partijas CK uzsaukuma iekrauto vagonu skaits no sākuma pacēlās, bet tad atkal iestājās atslābums.

	Augustā vidēji	44.588	norma 58.488
Iekrauti vagoni no caurm.dienā	1 - 5 sept.	44.423	
	" 5 - lo "	46.7o3	
	" lo - 15 "	49.4o7	norma 56.731
	" 15 - 2o "	46.9o7	
	" 2o.- 25 "	46.961	
	" 25 - 3o "	47.612	
	" 1 - 5 okt.	47.32o -	norma 63.377
	julijā vidēji	46.16o -	norma 47.6oo

Par 11 mēnešiem caurmērā iekrauts dienā 45.69o vag.

1928/29.gadā tanī pašā laikā . . . . . 36.173 "

pieaugums 26,3%.

C. LAUKSAIMNIECIBA.

Tekošā gada pavasarī bija pavisam kolektivizētas 23% no visām zemnieku saimniecībām. No visas pavasara sējas platības kolchozi un sovchozi (krona kolektivi) apsējuši 38,3%, individualsaimniecības apsējušas atlikušās 61,7% no visas aramzemes. Pavisam pavasarī apsēts 89,6 milj.hekt., jeb 96,3% no paredzētā sējuma plāna. Ja šai platībai vēl pierēķina ziemājus 39 milj. hekt., tad visa sējas platība šogad, no kuras novāc ražu, iztaisīs 129 milj. hekt. Pēc dažām ziņām sējas platība pieaugusi par 7,8 milj.hekt.vairāk, nekā pērnajā gada sējumi. Pieaugusi technisko kulturu - kokvilnas un cukurbiešu sējumu platība, bet linu sējuma plāns nav izpildīts. Ļoti stipri pieauguši sojas pupu sējumu platība. Vispār šā gada ražas kopvērtība esot pieaugusi par apm.19%.

1034

Pēc dažiem sprēķiniem visu ražu varētu aprēķināt tuvu pie 98 milj.to, no kuras rezervē paturēs paturēs ap 3 milj.to, bet eksportam atliks ap lo milj.to. Labības priekš valsts ievākts uz l.okt.33,7% no plāna; vākšana jabeidz l.decembrī. Valdība domā, ka graudsaimniecības problema jau esot atrisināta.

Daudz bēdīgāki ir ar lopkopību. Pēc plāna liellopu skaitam vajadzēja pieaugt par 4,5%, bet zirgu skaitam par 2%. Patiesībā lopu skaits samazinājies par 15 - 18% un tadēļ dzīvnieku produktu šogad būs tikai ap 82% salīdzinot ar pagājušo gadu.

Visu lauksaimniecības ražojumu vērtība šogad būšot par lo - 11% augstāka nekā pagājušā gadā, kad pieaugums bijis tikai 2 -3 %.

Ziemas labības sēja norit diezgan gausā tempā. Avizes nebeidz rakstīt par rudens sējas un rudens aršanas pārrāvumu. Līdz 15.okt. bijis apsēts tikai apmēram 77% no visa sējas plāna un uzarts tikai 15%. Pēc oficiālām ziņām ikkatra kolektiva saimniecība iesējusi 1½ - 2 reizes vairāk, nekā ikkatrs individualsaimnieks un ari raža kolektivos bijusi par 15 - 2o% augstāka, nekā individualās saimniecībās. Pēc ražas novākšanas avizēs bieži vien par-ādījās ziņojumi, ka zinamā kolektivā pēc ražas realizēšanas un izdevumu atrēķināšanas uz katras gimenes iznācis daudz lielāka peļņa nekā individualsaimniecībās. Pēc Černova ziņām: (Bolševik N=18 - 29 lap-p.)

	Sējumi hektaros.		Bruto raža centneros.	
	Kolchozos.	Indiv.saimn.	kolchozos.	Individ.s.
SSSR	5,o4	4,56	42,6	28,9
Ukrainā	4,45	3,74	52,8	43,4
Ziemeļ-Kaukazā . . .	6,19	4,79	76,5	34,o
Sibirijā	6,65	3,84	62,3	38,6
CČO	-	-	34,2	31,2

Iznāk uz viena cilvēka:

	Sējumi hektaros.		Bruto raža centneros.	
	Kolchozos.	Indiv.saimn.	Kolchozos.	Individ.s.
SSSR	1,11	o,65	lo,9	5,4
Ukrainā	o,99	o,72	11,8	8,3
Ziemeļ-Kaukazā . . .	1,38	o,82	17,3	6,2
Sibirijā	1,55	o,64	14.5	6,7
CČO	-	-	6,9	5,7

Cik šām ziņām pamata, grūti spriest. Ir,bez, šaubām, kolektivi,kuru dalībnieki nedzīvo sliktāki, bet gan labāki, nekā agrāk individualsaimnie-

1035

cībās. Tā ari dažos Baltkrievijas kolchozos zemnieki dzīvojot diezgan labi. Labi saprotams, ka par slikti vadītiem un darbojošamies kolektiviem reti kad presē parādas kādas ziņas. Lielākā daļa kolektivu īstenībā ir <u>arteļi.</u> Kolektīva dalībnieki dzīvo savās mājās, patura savām personīgām gimenes vajadzībām pa govei, cūkai, vistai u.t.t. Tikai lauki tiek apstrādāti un novākti kopīgiem spēkiem zem kolektiva priekšniecības vadības. Istos kolektīvos, resp.komunās viss pieder visiem un privātīpašuma nav. Šādu komunu daudz mazāk, nekā kolektivu arteļu. Tās ir komunistu ideals.

Stipri izplatītas pa visu Padomju Savienību tā sauktās "TOZ" sabiedrības kopējai lauku apstrādāšanai, kuras apkalpo tā sauktās mašinu-traktoru stacijas MTS. Stacijas par zinamu atlīdzību graudā apstrādā sabiedrībā apvienoto zemnieku laukus, pie kam, katrs biedrs patura savu ražu. Šimbrīžam visa PSR Savienībā atrodas 754 mašinu traktoru stacijas un nākošā gadā nolemts ierīkot vēl 812 jaunas stacijas. Stacijās atrodas visas lauksaimniecības mašinas vairākos eksemplaros, mašinisti specialisti un izlabošanas darbnicas. Šogad jau darbojās liels kolektivu skaits un tadēļ dzīvē izpaužas ari viņu iekārtas sliktās īpašības. Izrādas, ka nabadzīgais zemnieks iestādamies kolektivā nebūt nav tapis par nosavtīgu komunistu. Netrūkstot dalībnieku starpā slinķu, kuri grūti pie darba piedabūjami, kuri strādā nolaidīgi, nesaudzīgi apejas ar darba rīkiem, mašīnām un zirgiem. Dažreiz kolchozā strīds noved pie tā, ka labību jau sāk izdalīt uz laukiem, kad viņa vēl nav nokopta. Pie atlikumu sadalīšanas daudzreiz nesadalot pēc dalībnieku nostrādātām stundām, bet uz ēdēju skaita. Labi saprotams, ka tāds sadalījums nevar patikt tiem, kuru gimenes ir mazākas. Pie labības atbēršanas pašu uzturam kolektivieši cenšoties aprēķināt pēc iespējas lielākus daudzumus graudu un ar to samazinot to labības daļu, kuru jāatdod valdībai par noteikut cenu. Tā kā valdības noteiktā cena ir vairāk reizes zemāka, nekā labības cena brīvā tirgū tad zemnieki labības nodošanā valdībai ir stipri kūtri. Vēl oktobra vidū redz uz laukiem labību statiņās.

Lai kolektīvu pamudinātu uz labības nodošanu valdībai, tad valdība nodibina lo milj. rbl.fondu - <u>premijām</u> kolektiviešiem, - arteļiem. Premijas izsniegs ari par darba racionalizāciju un ražošanas pašizmaksas samazināšanu, tricienniecisku darbu un socialistisko sacensību. Kā premijas izsniegs lauksaimniecības mašinas, pabalstus skolu celšanai, radiopunktu ierīkošanai u.t.t.

Lai gan kolektivi pēc oficiālās preses atziņas darbojoties sekmīgi, tad tomēr zemnieki kolektivos iestājoties ne visai labprāt. Valdība

1036

kolektīviem pārmetu ka viņi izturētāes naidīgi pret individualsaimniekiem un tos labprāt kolektīvā vēlāk neuzņemot. Valdības organi šādu izturēšanos nosoda.

Negribai iestāties kolektīvos par iemeslu esot kulaku agitācija pret kolchoziem, kā to izskaidro oficiālā prese. Istenībā gandrīz visi turīgie zemnieki - kulaki-, jau iznīcināti pagājušā gada rudenī un ziemā. Vairums kulaku tika izsūtīti uz Sibirijas mūža mežiem un Eiropas Krievijas ziemeļu apgabaliem, kur tie kā katordznieki bez algas strādā valdībai pie koku ciršanas un pludināšanas. Izsūtīto līķi iezīmējot nelaimīgo gaitas Sibirijās mūža mežos un viņu atstāto piederīgo sievu un bērnu vaimanas vēl dirdamas visos PSR Savienības novados. Tagad pienākusi kārta to vidējo zemnieku iznīcināšanai, kuri vēl nav iestājušies kolektivos. Kolektiviem nodokļu nasta atvieglota, un totiesu lielāks nodokļu smagums uzkrauts individualzemniekam. Labība vēl atrodas uz lauka neplauta, bet valdības ierēdnis jau ieradies noteksēt ražas lielumu un kroņa nodokli. Pēdējais ir tik liels, ka zemniekam tiek atņemta ne tikai visi graudi, bet nereti, nodokļa nesamaksāšanas dēļ - tiek atņemts ari mājlopi un cits inventars. Zemniekam grūti saprotams, ka nodokļi tiek uzlikti tik lieli, lai zemnieku-individualistu iznīcinātu, resp. spiestu iestāties kolektīvā. Šādos apstākļos ari daudz notiek tā "brīvprātīgā"iestāšanās kolektīvos, par kuru tad prese ziņo, kā par lielu sasniegumu. Tā tiek sagatavota vienlaidā kolektivizācija, kurai pāra gados jāaptver visa PSR Savienības lauksaimniecība. Jau šogad esot bijuši apgabali, kur 4o - 5o% zemnieku iestājušies kolektīvos.

Dekrets par turīgo zemnieku, kā šķiras, iznīcināšanu ir devis nāvīgu triecienu zemnieku tautas darba priekam. Ikkatrs cenšas izvairīties no "kulaku" likteņa un tadēļ savu apstrādājamo zemes platību un mājlopu skaitu cenša samazināt uz beidzamo. Līdz šim "str-ādnieku un zemnieku"valdības rīkojumi skāra tikai pilsētniekus un viņu darbu, tad lauksaimniecības kolektivizēšana sāpīgi skar visu krievu tautu. Nav tadēļ brīnums, ka materialo vērtību ražošana PSR Savienībā tagad visā visumā lieliski samazinājusēs un krievu tauta arvien paliek nabadzīgāka.

Zvejniecība. Liktenīgu iespaidu kolektivizācija atstājusi ari uz zvejniecību. Ka padomju prese atzīst, tad lielie zvejas rajoni līdz lo.oktobram izpildījuši tikai 45% un mazie zvejas rajoni tikai 25,4% no paredzētā plāna. Trūkstot gan zvejniecības rīku, gan sāls, gan citu vajadzīgo zvejas piederumu, bet galvenā kārtā - gribas pie darba piespiesties. Kad kādam zvejniekam uzprasījuši, kadēļ viņš nezvejo, tad tas atbildējis, ka neesot jau

1037

jau vērts. Tiklīdz ko izzvejojot, tad tūlip ierodoties komjaunieši, kuri piespiežot zivis nodot kooperatīvā, bet kooperatīvs par zivīm samaksājot naudā, par kuru nevarot nopirkt pat ne vizes. Darbs paliek bez atalgojuma un tadēļ labāk slinkot un vilkt kā nekā dzīvību.

PSR Savienības pilsoņi, tikleb pilsētās, kā uz laukiem, var sacīt, pārdzīvo ļoti grūtu laikmetu. Kā pilsētu proletariats piesiets pie savas fabrikas, tā lauceniek pie sava kolchoza, bet individuālzemnieks vajats un spaidīts nodokļiem. Zemnieku un strādnieku valdība likusi visiem izjust savu smago roku.

D. TIRDZNIECIBA.

Tekošā budžeta gada 7 mēnešos tirdzniecības bilance ir bijusi pasīva. Šā gada sākumā seviški pieaugusi tirdzniecība ar Ziemeļu-Amerikas Savienotām Valstīm. Visdzīvākos tirdzniecisko sakarus PSR Savienība uztura ar Ameriku, Angliju un Vāciju.

	1929/3o.g.I.pusgadā milj.rub.		1928/29.g.I.pusgadā milj.rub.	
	Izvests	Ievests.	Izvests.	Ievests.
Vācija	111,5	11o,9	89,1	9o,8
Z.Amerikas	2o.o	128,1	16,7	51,6
Anglijas	102.8	4o,5	82,3	17.7
	234,3	279,5	188,1	16o,1

Tā tad arpat notecējušā budžeta pirmā pusgadā tirdzniecības bilances pasivs ir daudz lielāks (45,2 milj.rbl.), nekā iepriekšējā gadā (28,o milj.rbl). Jāpiezīmē, ka statistiku dati par ārējo tirdzniecību parādas atklātībā ar lielu nosebošanos.

E. FINANCES.

Padomju valdība cenšas naudu kā maiņas līdzekli iekšzemē pamazām izskaust. Kā zināms, tad dažādie tresti savā starpā norēķinajas precēs. Neskatot uz visu to valdībai ari iekšzemē liels naudas trūkums. Līdzšinējais finanču komisars Brjuchanovs un Valstsbankas padomes priekšsēdētājs Pjatakovs esot pretojušies inflacijai. Pēc oficiāliem finanču ministrijas biļeteniem, banknotēm (červonciem) vēl vienmēr ir 25% seguma, bet par valsts kases zīmju (5, 3 un 1 rbl.kuponu) segumu nekas nav zināms un oficiālās iestādes ari nekādu paskaidrojumu nedod ja to pieprasa. Novērots, ka valstskases zīmes tiek laistas klajā simtiem zem vienas serijas un viena un ta paša numura. Neskatot

1038

uz visu to valsts naudas iestādēm trukstot maksāšanas līdzekļu. Statistika rādot, ka piem. Ukrainā valstsbankas nodaļas un citas iestādes par 5o% vairāk naudas izdod par algām un citām vajadzībām, nekā ieņem. Ir bijuši gadījumi, kur valsts naudas iestādes nevar izmaksāt nelielas summas. Dažās vietās (Kaukazā) valdība nav izmaksājusi no noguldījumiem tik cik prasa, bet tikai kādu daļu, lai ar naudas trūkumu nospiestu pārtikas cenas privātā tirgū. Tas vietām pa daļai esot izdevies. Galvenais iemesls, kadēļ valdībai aptrūkst naudas, bet tautā viņas diezgan, ir tas, ka valdībai trūkstot vajadzīgo manufakturas un citu preču, par kurām varētu naudu no tautas saņemt atpakaļ. Kā blakus parādība ir nomanama sīkās sudraba maiņas naudas izzušana no apgrozības. Sudraba rubļus un pusrubļus jau vairāk gadus neredz.

Naudas inflacija starp citu vēl izskaidrojama ar sekošām neveiksmēm:

1) Valsts uzņēmumu peļņa uz 1.9.ir par 5oo milj. mazāka nekā plānā paredzēts.
2) Rūpniecība pārkreditēta virs plāna par 5oo - 6oo milj.
3) Pusgatavu ražojumu fabrikās uzkrājies virs normas par 3oo milj.
4) Maizes un gaļas ievākšana norit agrākos termiņos nekā plānā paredzēts, kadēļ radušies priekš paredzētā termiņa izdevums par 4oo milj.
5) Zemkopības rūpniecībā ieguldīts virs plāna . . . . 2oo "
6) Finansialie ieņēmumi no laukiem (nodokļi, apdrošināšana, aizdevumu atmaksa, noguldījumi dod iztrūkumu 218 "

Kopā . . . 2.1oo - 2.2oo miljardu rub.

No laukiem paredzēts no 1.oktobra līdz 1.janvarim piedzīt vairāk par 1 miljardu rub., kādam nolūkam izsūtīti visi finanču-ekonomiskā institūta studenti uz provinci uz 1½ mēnešiem. Loti svarīgs akts ari nodokļu reforma, ar kuru tiek apvienoti 1) 63 nodokļi vienā nodoklī zem nosaukuma "apgrozījuma nodoklis". 2) nodokļi apvienoti zem nosaukuma "atskaitījumi no peļņas".

No veciem nodokļiem paliek:

a) kapitāla pavairošanas fondam,

b) premiju fondam,

c) fabriku strādnieku dzīves uzlabošanas fondam.

Iekšējais aizņēmums uz 21. septembri turpretim parakstīts tik uz 559 milj. rub. = 7o,4% no plāna. Formali nokārtoti no tā par 228 milj. rub. = 4o,9% no šās summas.

1039

Nupat Brjuchanovs un Pjatakovs atcelti no amatiem un viņu vietā iecelti Grinko un Kalmanovičs. Tā kā arī inflacijas pretinieki tagad atcelti, tad sagaida, ka drīzumā sāksies lielāka inflacija. Stāsta, ka Pjatakova krišanai par iemeslu bijusi lielākas cukura partijas pārdošana iekšējā tirgū, jo Pjatakovs gribējis no tautas iekasēt dažus simts miljonus. Šis solis nepaticis Tautas Augstākai Padomei. Pēdējās dienās finanču darbinieku aprindās izdarītas daudz apcietināšanas.

Viss tautas ienākums 1929/3o.g. aprēķināts uz 33 miljardiem rubļu un padomju varas vīri priecājas, ka 2/3 no visas šās peļņas esot kolektivizētā sektora iepēmums.

III. ĀRĒJA POLITIKA.

PSR Savienības ārējās politikas slepenais mērķis ir visapasaules revolucijas sagatavošana. Pēdējais revolucionārā profinterna kongress Maskavā, kur bija ieradušies delegati no 6o dažādām valstīm, bija padomju valdības slepeno agentu parāde, kurā izstrādāja komunistu cīņas metodes.

Padomju valdība ar lielu interesi seko Tautu Līgas darbībai un visādi cenšas nomelnot viņas darbības mērķus, kā arī paņēmienus. Šogad seviška uzmanība bija vērsta uz Briana PANEIROPAS projektu, kuru padomju diplomāti uzskata kā mēģinājumu nodibināt Eiropā Francijas hegemoniju; viņas centieni būšot vērsti pret PSR Savienību. Francija cenšoties visiem līdzekļiem stiprināt Versaļas miera līguma pamatus, bet PSR Savienība atrodas Versaļas miera revizionistu nometnē. Tas ir vien iemesls, kadēļ PSR Savienībai ir simpatijas ar pasaules karu zaudējušām valstīm, seviški Vāciju, un Italiju, kura arī nav apmierināta ar kara iznākumu. Mērķis - nodibināt zinamu politisku saprašanos Maskavu - Berlini un Romu.

Lielas rūpes PSR Savienības politiķiem un diplomātiem dara cīņa pret padomju dempingu ārzemēs. Padomju valsts īpatnējā saimnieciskā un tiesiskā iekārta dod krieviem iespēju daudz preces, labību, cukuru, naftu un citus ražojumus pārdot pasaules tirgū par daudz zemākām cenām, nekā tas iespējams kapitalistiskām valstīm. Tas jo seviški zīmējas uz labību un kokiem, jo valdība labību rekvizē par ārkārtīgi zemām cenām un pie meža darbiem eksporta koku sagatavošanai izmanto simtiem tūkstošiem izsūtīto zemnieku un citu pilsoņu. Viņi, saprotams, nedabon nekādu algu, ne drēbju, tikai nepietiekošu uzturu raciju. Ne bez iemesla dažas valstis atsaucas uz diezgan pazīstamu, vispār atzītu likumu, ka brīvā valstī nedrīkst atļaut ievest spaidu (vērgu) darba ražojumus. Šādiem iebildumiem padomju valdībai ir grūti atspēkot.

1040

Viņas organi parasti mēdz aizrādīt, ka dempings ir pasaules tirgū parasta parādība un ka to piekopj arī šimbrīžam daudz rūpniecības un lauksaimniecības valstis. Tā kā PSR Savienībā tagad izvedot uz ārzemēm apmēram divreiz mazāk dažādu ražojumu, nekā priekškara laikā, tad uzstāšanās pret krievu dempingu neesot nekas cits, kā maskota saimnieciskās blokades organizēšana pret PSR Savienību. Kapitalistiskā pasaule esot iebiedēta no PSR Savienības lielajiem panākumiem viņas saimnieciskās dzīves reorganizācijā uz piecgades plāna pamata un tādēļ meklējot līdzekļus, ka sagraust proletariata tēviju - PSR Savienību. Agrāro valstu delegatu konferences Varšavā un Bukarestē esot vērstas pret PSR Savienību, jo viņās tiekot apspriests un izstrādāts saimnieciskas un politiskas cīņas plāns pret padomju valsti. Agrāro valstu organizācijas darbu vadot Francija, kura tagad jau lielā mērā uzkrājusi brīvus kapitālus un tādēļ arī savu naudu esot spējīga iespaidot kapitalu nabagās Austrum-Eiropas valstīs, kur lauksaimniecība vēl atrodas uz diezgan zemas attīstības pakāpes.

Padomju valdība nupat nolēmusi spert energiskus soļus pret visām tām valstīm, kuras pielieto ierobežojumus tirdzniecībai ar PSR Savienību. PSR Savienība tanīs valstīs uz beidzamo samazinās apsūtījumus un iepirkumus, neizlietos viņu tonnāžu, izdos ierobežojošus noteikumus viņu preču tranzitēšanā un izbeigs pavisam jeb uz minimumu samazinās viņu ostas bazes, tranzitlīdzekļus, tranzita un eksporta reeksportacijai.

Padomju prese bieži vien un cītīgi atreferē katru labvēlīgu ziņu, kura parādas ārzemju avizēs par PSR Savienību. Dažas no šām ziņām ir naivas un liecina par to, ka vēl šodien PSR Savienība Vakara Eiropā un ari Amerikā ir "nezināma zeme", par kuru var katrs gluži droši rakstīt vai stāstīt ko tik grib. Lielais lasītāju un klausītāju bars noticēs.

1. Attiecības ar Latviju. 11. augustā pagāja desmit gadi no Latvijas-PSR Savienības miera līguma noslēgšanas. Šinīs dienās es apmeklēju Kolegijas locekli Stomoņakovu un Karachanu (Litvinovs bija atvaļinājumā) un izteicu cerību, ka ari uz priekšu, tapat kā pagātnē, Miera līgums būs Latvijas-PSR Savienības labo attiecību nesatricinamais, drošais pamats un garantija. Uz to Stomoņakovs atbildējā, ka PSR Savienība esot ieinteresēta Latvijas un citu Baltijas valstu patstāvībā un neatkarībā no citām valstīm. "Mēs nemaz nepretendējam, lai Latvija būtu rusofila, bet gan vēlamies, lai viņa tiešām būtu neatkarīga no citu lielo valstu politikas iespaidiem". Otrā dienā "Izvestijās" parādījās raksts "Miera līguma ar Latviju desmit gadi".

1041

Rakstā tuvāki apzīmē Miera līguma galveno, ja ne izšķirošo nozīmi priekš Latvijas un pie tam pieved izrakstus no Miera līguma otrā panta. Padomju Republika, "izejot no viņas pasludinātām visu tautu brīvās pašnoteikšanās tiesībām ... atzīst bez ierunām Latvijas neatkarību, patstāvību un suverenitāti" ... "No agrākajām piederības pie Krievijas, Latvijas tautai un zemei nerodas nekādi pienākumi pret Krieviju".

Tad vēl rakstā apskata 1928.g.2.julija noslēgtā tirdzniecības līguma, ka ari 9.februarī 1929.g. parakstītā Ļitvinova protokola nozīmi. Piemin ari Latvijā nodibināto Kultūras tuvināšanās Biedribu. Ari šinī rakstā pastrīpo sarunā izteiktās domas. "Ja Latvija pretīs nokārtot savas starptautiskās attiecības uz pamatiem, kas neatkarīgi no svešiem iespaidiem, un saskaņos savu ārējo politiku ar Latvijas neatkarības, bet ne no citu valstu interesēm, tad padomju un Latvijas saimnieciskās un kulturelās saites ari uz priekšu attīstīsies par apmierināšanu abām pusēm"...

Latvijas prese uz Miera līguma desmit gadiem atsaucās dažādi, bet mūsu militāro aprindu vadoņi, starp citu, aizrādīja uz kara un komunisma briesmām, kas draudot no PSR Savienības.

Padomju prese atzīmēja mūsu aviatoru lidojumu Riga-Belgrade-Bukareste un atpakaļ, mūsu kara flotes manevrus, ka ari Latvijas-Igaunijas kara aviacijas kopējos manevrus. Viņi vingrinoties kopā, lai strādātu pēc "Baltijas valstu lielo draugu pavēles".

Krievu prese atzīmēja ari generaļa Radziņa nāvi. Radziņu krievi raksturoja kā niknāko PSR Savienības ienaidnieku.

Rakstīdama par Latvijas-Lietuvas tuvināšanos un tirdzniecības līguma slēgšanu, padomju prese prasa, vai tik Latvija necenšoties samierināt Lietuvu ar Poliju?

Varšavas un Bukarestes agrarvalstu konferences uzskata par PSR Savienībai naidīgām un tadēļ Latvijas delegatu piedalīšanās šinīs konferencēs viņai bija nepatikama. Tā kā PSR Savienība savu politiku vienmēr saista ar ekonomiku, un otrādi, tad krievi tirdzniecības līguma nopietiekošo, ļoti gauso nepildīšanu mēgina attaisnot ar to, ka Latvija piekopjot PSR Savienībai nelabvēlīgu polonofilu politiku. Bez tam tirdzniecības līguma gauso pildīšanu krievi, starp citu, mēgina attaisnot ar to, ka Latvija viņiem nenākot pretīm ar kredītiem un ka Latvijas rūpnieki par saviem ražojumiem prasot augstākas cenas, nekā parasts pasaules tirgū. Nerunājot par Fordu, kas dodot kredītu uz diviem gadiem, ari Japāni un Somi dodot 9 mēnešu kredītu.

Šie iebildumi neiztura nopietnas kritikas. Krievu interese Latvi-

1042

jas PSR Savienības tirdzniecības līgumā atslābusi, pašu krievu ekonomiskais stāvoklis ir grūts un pat tādas preces, kuras vēl nesen no Latvijas ieveda Krievija un Latviju sāk izrest
PSR Savienībā. Šo domu apstiprina ari tas apstāklis, ka krievi sāk īpatnēji iztulkot dažus tirdzniecības līguma pantus. Cik noprotams, tad trešajā tirdzniecības līguma gadā, šogad, krievi no Latvijas apsūtījuši preces tikai par 10.600.000 z.rubļiem, kamēr pēc līguma jāpasūt un jāizved par 16.000.000 rubļiem.

Latvijas - PSR Savienības attiecības lielā mērā maitā latviešu komunisti Padomju Savienībā. Padomju Vissavienības komunistu partijas pabalstīti viņi izdod divas latviešu avizes "Krievijas Cīņa" un "Latviešu Zemnieks" kuras propagandē komunismu PSR Savienības latvju starpā un kengā "balto Latviju" un viņas iekārtu un darbiniekus. Pēdējā laikā šie orgāni nodrukaja sociālistiskā sacīkstē izsaukumus ziedojumu vākšanā "Latvijas revolucijas fondam". Tikai pēc vairakkārtējas uzstāšanās pie krievu atbildīgām iestādēm Maskavā un Rigā, šo darbību, kura runā pretim Latvijas-Krievijas Miera līguma 4.pantam, avizes pārtrauca. Latviešu komunisti ir ari lielākie latvju kolonistu iebaidnieki PSR Savienībā.

Mūsu preses dažādie, dažreiz diametrāli pretējie novērtējumi mūsu ārējās politikas soļiem, lielā mērā krievu presi pamudina piekerties Latvijas ārpolitikai un tai atvieglina iespēju dot tendenciozus komentarus.

Attiecības ar Igauniju. Igaunijas ārpolitikas vienotā un noteiktā linija pret PSR Savienību pēdējai ir labi zināma un tadēļ padomju prese un politiķi Igaunijai samērā piešķir mazāk vērības. "Viņi, krievi, jau zina, ka mēs,igauņi, esam polonofili, un tadēļ ne krievu prese, ne diplomāti mums nepārmet, ka Igaunija piedalas Varšavas un Bukarestes konferencēs", kā man kāds igauņu diplomāts izteicās. Laikam gan tadēļ ari savā laikā Igaunijas un Polijas valstsgalvu savstarpējie apciemojumi padomju presē neizsauca nekādus asus uzbrukumus.

Te vēl japiezīmē, ka igauņiem ar krieviem ir daudz mazāk nenokārtotu jautājumu un darīšanu, nekā Latvijai; igauņu lietas,kuru labvēlīgai atrisināšanai maz izredžu labprāt tās nekustina, un ari šā apstākļa dēļ viņas attiecības ar PSR Savienību ir normalas, resp.labas.

Attiecības ar Somiju. Lapuajiešu kustība ar savām sekām atrada dzīvu atbalsu Padomju Savienībā. Dažu somu komunistu pārraidīšana pār PSR Savienības robežām nelegālā ceļā, deva iemeslu dažu diezgan asu notu apmaiņai starp ārlietu komisariatu un Somiju. Padomju prese seko uzmanīgi notikumiem Somijas iekšējā politiskā dzīvē un pa reizei dod garākus apcerējumus.

1043

Attiecības ar Lietuvu. Uz Lietuvas-PSR Savienības mieralīguma lo gadu jubileju "Izvestija" savās slejās ievietoja kādu rakstiņu, kurā,starp citu, atzīmēja Lietuvas izvairīšanos no Baltijas valstu bloka, kurš esot vērsts pret PSR Savienību un kā PSR Savienībai nekad nebūšot Lietuvas likstens vienaldzīgs.

Šoruden pagāja lo gadi, kamēr Lietuvas sūtņa vietu Maskavā ieņem J.Baltrušaitis. Baltrušaitisam par godu Arlietu komisariats sarīkoja "lunchu", kurā apmainījušies draudzīgām runām Baltrušaitis un Litvinovs.

Padomju valdība ar lielu labpatikšanu atzīmē to, ka Lietuva nav piedalījusēs agrarvalstu konferencēs Varšavā un Bukarestē.

Klaipēdas kokapstrādāšanas fabriku īpašnieki esot noslēguši līgumu par lielāka daudzuma Krievijas koku apstrādāšanu Klaipēdā.

Attiecības ar Poliju. Ukraiņu nacionālās kustības apspiešana un vajāšana Polijas Ukrainā dod vielu krievu presē gariem ziņojumiem. Padomju Ukrainas pilsētās, pēc krievu preses ziņām, ukraiņu strādnieki noturot mītiņus, kuros pieņemot draudošas un asas rezolucijas pret Poliju. Polijas sūtniecībai vēl nav izdevies šos padomju preses uzbrukumus likvidēt, vai ierobežot.

Dzēlīgus komentarus par atentāta sarīkotaja pie PSR Savienības sūtniecības Varšavā, Polauska lietas meklēšanu ievietoja padomju prese, lai gan poļi lietu izmeklējot apzinīgi un energiski.

Polijas iekšējai politiskai dzīvei un partiju cīņām padomju prese seko ar lielu uzmanību, bet ar vēl lielāku uzmanību seko Polijas ārējai politikai.

Attiecības ar Vāciju. Padomju prese vērīgi seko notikumiem Vācijā, jo Vācijas grūtais saimnieciskais stāvoklis sakarā ar diezgan stipro komunistu partiju un nemierīgajiem tautas socialistiem dod izredzes, ka Vācijā var izcelties nekārtības. "Vēstures kurmis lieliski rokas. Mēs zinam, ka viņš dara proletariata darbu", saka "Izvestija" (17.sept.).

Ari Vācija cenšas uzturēt ar PSR Savienību ciešākas attiecības, nekā citas lielvalstis. Tā kāda vācu vēstniecības autoratīva persona izteicās, ka Krieviju nepatiesi apvainojot dempingā. Krievi savus ražojumus pārdodot tadēļ, ka tiem vajadzīga ārzemju valuta dažādu mašinu iepirkšanai un tā kā vajadzība esot spiedoša, tad krievi pārdodot preces neskatot uz zemākām cenām. Ja gribot, lai krievi savas preces par smiekla naudu nesviežot pasaules tirgū, tad vajagot pagādāt krieviem aizdevumu. Vācijas valsts budžeta debatēs spriests par 35o milj.garantiju kredita atvēlēšanu ārējai tirdz-

1044

niecībai un cerams, ka lielākā daļa no viņa tiks piešķirta firmām, kas tirgojas ar PSR Savienību. Padomju Savienība tagad esot vislielākais mašīnu fabriku ražojumu noņēmējs.

Vācijas noliedzošā izturēšanās pret agrarvalstu projektiem Tautu Līgā, Varšavas un Bukarestes konferencēm, diezgan gaiši raksturo Vācijas simpatijām.

Septembra pirmajā pusē Dr. Eckeners savā "Grafa Cepelina" lidojumā ieradās Maskavā, kur to krievi draudzīgi uzņēma. Tagad vāc naudu ari krievu cepelina būvei.

Attiecības ar Franciju. No visām lielvalstīm Francija pret PSR Savienību ir visatturigākā un viņas attiecības ar PSR Savienību līdz šim bija sastingušas. Pēdējā laikā viņas vēl pasliktinājās, jo, ka redzams, Francija pirmā netikai uzsākusi cīņu ar krievu dempingu, ievezdama priekš krievu precēm licencu sistēmu, bet viņa šo kustību organizē ari citās valstīs, ka to rāda franču tirdzniecības ministra Flandena ceļojums pa dienvidus-austrumu Eiropas un Balkanu valstīm.

Attiecības ar Angliju. Esot iesāktas sarunas par krievu-angļu priekškara parādu atzīšanu un nokārtošanu. Sarunas virzoties ļoti lēni, un maz cerības, ka viņas novedīs pie taustama rezultāta.

Attiecības ar Italiju. 2. augustā Krievija ar Italiju noslēgusi tirdzniecības līgumu. Italija no Krievijas pērk petroleju, ogles, naftu, rūdu, tabāku u.t.t., bet Krievijā no Italijas ieved lauksaimniecības un citas mašinas. Ari Italijas tonnažu Krievija izmentojot lielā mērā. Italija atvēlējusi uz krievu apsūtījumiem garantiju kredītus 75% apmērā no apsūtījumiem.

Italijas tirdzniecība pēdējos gados ar PSR Savienību stipri pieaugusi. Daudz itaļu un grieķu tonnažas krievi izmanto savu preču eksportēšanai uz ārzemēm.

Attiecības ar Turciju. No 24. septembra līdz 3. oktobrim Maskavā un Ļeņinpilī viesojās Turcijas ārlietu ministrs Rushdi Beijs. Krievi redz viesi uzņēma ar lielu spožumu un galda runās viesis ar Ļitvinovu apliecināja abu valstu draudzīgās attiecības. Kā zināms, tad padomju diplomāti par savu uzdevumu uzskata Turciju pēc iespējas atturēt no iestāšanās Tautu Savienībā. Turcija gan neizturoties pret Tautu Savienību noraidoši, bet tikai pagaidām atturīgi, jo iestāšanās Tautu Savienībā viņai neesot no liela svara. Turcija ieņemot ļoti svarīgu stāvokli Maz-Azijā starp citām valstīm un tadēļ esot no ~~liela svara, zem kāda~~

1045

liela svara, zem kādiem noteikumiem un apstākļiem viņa tur iestājoties. Turcija jau esot noslēguse neuzbrukšanas līgumus ar visām kaimiņu valstīm un tādēļ viņai miers jau esot nodrošināts. Varot jau būt, ka Turcija tomēr nākotnē uzstāšoties Tautu Savienībā. Pagaidām gan tur tiekot tikai daudz runāts, spriests un piekopts bizantinisms, bet Tautu Savienība tomēr esot ari viena miera garantija un tadēļ apsveicama.

Rushdi Beijs man prasīja, kadēļ Latvijai neesot sava pārstāvja Turcijā, lai gan Turcijai esot savs pārstāvis Latvijā.

Rushdi Beijs ir ieropeisko izglītots vīrs. Viņš sarunās, liekas, diezgan brīvi izsaka savas domas un tās aizstāv ar zinamu aizrautību.

Rushdi Bejam par godu recepciju sarīkoja Sovnarkoma priekšsēdētājs Rikovs.

Attiecības ar Ziemeļ-Amerikas Savienotām valstīm. Julija beigās Amerikā aizliedza dažus kuģus ar precēm izkraut, jo PSR Savienībā pie preču ražošanas tiekot pielietots spaidu darbs un krievi ar savām precēm Amerikā taisot dempingu. Līdz ar to pašu amerikāņu policija apvainoja krievus par komunisma propagandu. Amerika beidzot tomēr atrada tirgošanos ar krieviem par izdevīgu un aizliegumu atcēla. Tagad krievi ir lielākie Amerikas mašinu saviški lauksaimiecības mašinu noņēmēji.

Attiecības ar Ķinu. Pēc apm. mēneša ilgas sagatavošanās Maskavā 11. oktobrī ķiniešu delegacija uzsāka sarunas ar krieviem. Novilcināšanās padaļai notika tadēļ, ka Ķinas valdība negribēja atzīt to Haberovskas protokola daļu, kura uzliek Ķinai par pienākumu likvidēt baltgvardu organizācijas Mandžurijā. Ar pēdējo Ķinas atbildes notu krievi ir apmierināti. Sarunas laikam vilksies loti ilgi.

Sūtnis PSR Savienībā.

1046

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1930.g. 12. decembrī.

Nr.o/ 848.oo/lo slp/341/243oo.

Konfidenciāls.

Die acta.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 193 0 g. 24. dec
Ien. № 13284 akt. № 5.

Augsti godātais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godātais Prezidenta kungs, mūsu konsula vietas izpildītāja Vitebskā š.g. 1.decembŗa ziņojuma Nr.7 un 5.decembŗa ziņojuma Nr.8. norakstus.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

2 pielikumi.

Ministŗu prezidents un
Ārlietu ministrs.

Augsti godātam

A.K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam.

1047

N o r a k s t s .
K o n f i d e n c i a l i .

I.decembrī, 1930 .

Z I Ņ O J U M S No 7.

Kolhozu "saimniecība."

Kolhozu saimniecība. Pēc oficialiem dātiem apmēram 15 % no visiem PSR Savienības zemniekiem esot apvienoti kolhozos . Patiesībā ne vairāk kā 10 % no tiem ir apvienoti kolektivās saimniecībās. Pa lielākai daļai kolhozos ir iegājuši tā sauc. " bedņaki " ,kuriem pašiem nekad nav lopu bijis , vai ari bezdarbnieki no pilsētām & ,pēdīgi , kompartijas jaunieši, "komsomoļci " , bet no turīgākiem ir maz palikuši . Jo pavasarī , pēc Staļina dekreta , pat vidējie , "seredņaki ", nerunājot nemaz par turīgākiem saimniekiem , izrakstījās no kolhoziem . Padomju teoretiķi aprēķinājuši , ka kolhoziem tik & tik daudz reizes ražīgāki jastrādājot kā viensētniekiem ,bet praktika devusi ļoti bēdīgus rezultatus . Ir zinams, ka kolhozos auzas & siens & daži sakņaugi vēl līdz šai baltai dienai nav novākti no laukiem & , salam iestājoties, pa lielākai daļai ir gājuši bojā ,neskatoties uz to, ka uz ražas novākšanu tika mobilizēti ne tikai skolēni & skolnieces ,bet ari kooperativu & citu iestāžu darbinieki savās atpūtas dienās. Ar piensaimniecību tā lieta ir vēl bēdīgāka . Apmēram 20 kilom. no Vitebskas atrodās Mokšanskij kolhozs ,kur ir apvienojušies 65 vidējie saimnieki("seredņaki "). Tie savās saimniecībās ,turēdami kopskaitā ap 80 govis, ir ražojuši visi kopā caurmērā 70 puduss viesta mēnesī. Apvienojušies kolhozā šī gada vasarā, tie

1048

ražo trīs mēnešos 35 p.sviesta , citiem vārdiem, 6 reiz mazāk . Ne tāļi no turienes ir kolhozs " Skridļevo " ar 20 slaucamām govīm (apvienojušies 20 saimnieku ar ģimenēm, kopskaitā 60 cilv.), & tie ražo tikai pussotra märc. sviesta dienā, turpretim agrāk , priekš apvienošanās, dzīvojot kā viensētnieki , tie ir ražojuši IO p. sviesta mēnesī ,tā tad 9 reiz vairāk, kā tagad. Jaņem vērā , ka salīdzinājumi darīti tanī laikā, kad visas govis ir slaucamas . Bet abi minētie kolhozi ir japieskaita pie priekšzīmīgākiem , jo tanīs tomēr , kā izņēmums , ir iegājis samērā liels procents turīgāko saimnieku (kuri tomēr ir tikuši pieskaitīti pie "seredņakiem "). Kolhozos, kuri sastādās pa lielākai daļai no " bedņakiem " & bezdarbniekiem & nekad uz laukiem nestrādājušiem "komsomoļciem " , rezultati ir pavisam bēdīgi . Tāds kolhozs atrodās Polockas okrugā, Turuvļanskas seļsovetā , ar no " kulakiem " rekvizētām IOO slaucamām govīm . Atrazdamās vēl pie "kulaka ", katra govs ir devusi I5-20 litrus piena dienā (vasaras & rudens mēnešos), t.i. vairāk , kā vienu märciņu sviesta dienā, tā tad kopā ap 80 pud. sviesta mēnesī . Noklūdamas pie jauniem saimniekiem , "kolhozņikiem " , visas IOO slaucamās govis kopā dod tikai 40 litrus piena dienā ,t.i. katra govs nepilnu puss litru . Bet Baltkrievija nav izņēmums šinī ziņā : kolhozu ražīgums ari pārejās Padomju Savienības daļās nav lielāks . Tā Ukrainā , netāļu no Charkovas , " kulakiem " atņemtas IOO vislabākās slaucamās govis , tā sauc. " Ukrainkas " , katra no kurām devusi ap 50 litrus piena dienā . Tiklīdz tās no-

1049

kļuvūšas pie " kolhozņikiem " tās devūšas par visām IOO govīm kopā tikai 50 litrus piena . Kļūst saprotams ,kādēļ kooperativos ne tikai Baltkrievijā , bet ari citur (izņemot Maskavu & Pēterpili) vairr nemaz neizdod sviestu uz kārtiņām , pat pirmai kategorijai, strādniekiem ne .Sovhozi tikko sedz armijas & dažādu organizaciju sviesta patēriņu , & kolhozi tikpat ka neka nedod . Tikai tie kolhozi , kur ir apvienojušies vairāk videjie saimnieki , seredņaki , nodod kooperativiem pienu vai sviestu .

Paceļās jautājums , ar ko ir izskaidrojama tāda nenormāla parādība ? Lieta ir tā , ka bedņaku kolhozos govis nemaz netiek koptas un kārtīgi ēdinātas. Pat dažreiz netiekot izslauktas . Jo bedņaki savu agrāko slinko, kūtro dzīvi turpina kolhozos . Ļoti daudzos kolhozos vasarā govis stāvējušas zem klajas debess ,provizoriskā iežogojumā , & tikai tuvojoties ziemai sākuši domāt par kūtīm. Tikai pateicoties tam , ka padomju valdība bija sūtījusi " desjatņikus " strādniekus celt steidzīgi kūtis , kolhozu govis tagad pa lielākai daļai ir ievietotas kūtīs , gan daudzreiz nepiemērotās & pārāk šaurās . Pateicoties visam tam , daudz govis ir gājušas bojā & vēl arvienu iet bojā . Dažos apgabalos lopi krīt par upuri visādākām sērgām : starp govīm plosās mēris & starp cūkām tā sauc. " krasnuha " un vēl citas sērgas . Sevišķi jaunlopi no tām netiek pasargāti : labi , ja kolhozos no IOO teļiem tiek izaudzināti 20 , & no IOO sivēniem kādi IO . Caur kolektivizaciju iznīcinātais liellopu skaits nav tik ātri pavairojams , tādēļ jau rudenī tika dotas stingras direktivas , sevišķu vērību piegriest cūkkopībai , organizējot atsevišķus cūkkopības (" svinovodčeskije ") kolhozi . Bet rezultati vēl nav taustami.

1050

Kā zemnieki tiek pie zābakiem & drēbēm.

Apģērbus, drēbes un manufaktūru zemnieki saņem tikai tad, ja nodod valstij tauku vielas (cūkgaļu, speķi sviestu. Turpretim par labības nodošanu zemnieki-viensētnieki pēdejā laikā vairs nekādas "premijas", t.i. orderus uz augšā minētiem "promtovariem" nesaņem. Labību ir jānodod par cietām cenām: puds rudzu par 1 rub.20 kap. (1 rub.= ℳ. 2.60). Vienīgi "kolhozņiki" (t.i. zemnieki, iestājušies kolektivos), ja tie"brīvprātīgi" kolektivi nodod labību valstij, organizejot tā saucamos "krasnije obozi", saņem kā premijas kolektivi zināmu skaitu zābakus vai citus "promtovarus". Kolhozos tad parasti notiek liela kaušanās pie saņemtā dalīšanas. Katrs grib iegūt to labāko "kumosu", un tikai nedaudzi laimīgākie tiek pie zābakiem vai kāda vērtīgāka apģērba gabala. Jo būtu maldīgi domāt, ka "promtovarus" izsniedz par pilnu labības vērtību. Ne, tikai par 25 % no par cietām cenām nodotās labības vērtības. Tādejādi iznāk, ka par 1 pudu rudzu var saņemt tikai kādu kabatas lakatiņu, 30 kap. vērtībā (25 % no 1 rub. 20 kap.), par 2 pudiem - "sitec", 60 kap. vērtībā, par 3 p.- preci, 90 kap. vērtībā (kādu sieviešu galvas lakatiņu). Tādā kārtā par zābaku pāri, kuri kooperativos maksā 15-20 rub. pāris, jānodod 50- 70 p. labības. Vienssētnieki tikai par "brīvprātīgu" cūkgaļas, speķa vai sviesta nodošanu valstij, 40 % vērtības apmērā saņem preces. Lai runā skaitļi. Brīvā tirgū par pussotra pud. speķa var nopirkt zirgu

1051

700 rub. (apm. Ls. I.800.-) vērtībā, jo diezgan vājas kvalitates sālīts speķis (žāvētu speķi nekur nevar dabūt) maksā Baltkrievijā 9- I2 rub. mārciņā , & pat Ukrainē (Mazkrievijā) , priekškara speķa ("salo") zemē, ari zem 7-9 rub. (Ls.I8.-Ls.23.-) märc. tādu nekur nevar dabūt, & dažās pilsētās tas maksā to pašu, kā Baltkrievijā . Tā tad, lai saņemtu kooperatīvā vienu zābaku pāri, janodod 2 pudi (32 kilogr.) smaga cūka ,vai I puds speķa, jo valsts organizacijas maksā zemniekiem par cūkgaļu vislabākā gadījumā I rub.-I rub.20 kap. kilogramā (nākot priekšā, ka dažās vietās maksājot vēl ievērojami mazāk), bet par speķi 75 kap.-I rub. mārciņā (citur vēl mazāk). Kā redzams , zemniekam zābaku pāris iznāk stipri dārgs , rēķinot speķa faktisko cenu brīvā tirgū - ap 400 rub. (apm. Ls. I.000.-), kur pilsētās (brīvā tirgū) tādus var dabūt par I50 -250 rub. pārī . Bet tur tie arvienu retāki & retāki tiek piedāvāti, & pat par veciem, stipri nonēsātiem zābakiem maksā jau 70 rub. pārī. To pašu (70 rub.= Ls.I80.-) maksā ari pāris pazoles. Tādēļ ir saprotams, ka zemnieki, lai nepaliktu basi & pliki , ir spiesti " brīvprātīgi " nodot tauku vielas . Pretējā gadījumā , ja pašas organizacijas no tiem tās uzpērk , piespiedu kārtā (ko pēdejā laikā dara arvienu biežāki & biežāki, ievērojot katastrofisko tauku vielu trūkumu), tie dabū tikai par 25 % (40 % vietā) no pārdotā speķa vai sviesta vērtības " promtovarus ." Sacītais tomēr neattiecās uz to tauku vielu minimumu , kuru katrai "seredņaku " vai " kulaku " saimniecībai janodod valstij par cietām cenām , nesaņemot par to gluži nekādu pretvērtību .

1052

Ražas nodošanas

Katrai "kulaku " vai budžu saimniecībai (t.i. "Klauši", saimniecībai ar 2 vai 3 govīm -kas ir turējis vairāk, tas jau sen ir izsūtīts) ir janodod valstij par cietām cenām :

I00	pudi	kartupeļu ,
40	"	labības,
25	"	auzas,
2	"	linsēklas,
I	puds	linu (kultu),
5	pudi	saknes (kāposti, bietes, sīpoli & t.
5	"	cūkgaļas vai
I0	"	vērša gaļas vai aita gaļas .

Ja gadās, ka " kulaks " tur tikai vienu cūku vai aitu, tad tam janodod pēdīgā, bet ja tādas tam nav , tam neka s cits neatliek, kā to nopirkt brīvā tirgū (kur cenas ir vismaz I0 reiz augstākas, kā "cietās " cenas) , jo par uzskaitītā kvantuma nenodošanu (vai pat nodošanas nokavēšanu) draud izsūtīšana uz spaidu darbiem līdz ar viņas mantas konfiskaciju.

Videjiem zemniekiem ("seredņakiem") & sevišķi nabadzīgākiem ("bedņakiem"), augšā pievestais nodošanas kvantums diezgan stipri samazinās . Parasti tādā gadijumā no ciema padomes tiek noteikts , cik uz veselu sādžu (izņemot "kulakus ") tas & tas ir janodod .

Tā sādžai ar I20 seredņaku & 60 bedņaku saimniecībām ir janodod :

9.700	pudi	kartupeļu,
I.740	"	rudzu ,
900	"	auzu ,
600	"	miežu ,
I50	"	bietes, vai kāposti, gurķi,
60	"	sīpolu,
I50	"	linu .

Bez tam vēl ir janodod zināms kvantums gaļas , un lai to nodotu , zemniekiem ir janokauj pēdīgie lopiņi . Pašā pēdejā laikā , sakarā ar ārkārtīgo gaļas " krīzi" , zemniekiem par"cieto cenu " tiek atņemtas pēdejās govis , cūkas & aitas .

1053

Jauna "kulaku"

izsūtīšana uz spaidu darbiem. Tā kā faktiski tie , kurus agrāk nosauca par "kulakiem ", p.g. ziemā vai š.g. pavasarī ir gandrīz visi izsūtīti vai ari citādāki "likvidēti, tad tagad ciema padomes ("selsoveti ") ,uz mājienu no augšas, par katru, kas negrib iet kolhozā, pēc veciem sarakstiem & acu liecinieku nostāstiem mēgina izdibināt , vai viņš par visiem pēcrevolucijas 13 gadiem kādreiz nav turējis kādu kalpu vai kalponi ,pat tikai vienu dienu , &"kulaks"(tāds, kas izmanto cita darba spēku, kas citus izsūc) ir gatavs. Avīzes viemu laiku bij pilnas ar ziņojumiem, kur daudzām ciemu padomēm tika izteikts stingrs rājiens , vai pat tās atstādinātas no amata vienīgi par to , ka tās ziņojušas, ka viņu ciemā nav kulaku . Tie par katru cenu ir jaatrod. Nevarēdami citādi zemniekus piespiest iet kolhozos, tagad tiek no katra ciema vairāki tādi " kulaki " izsūtīti, un piedraudēts izsūtīt vēl vairāk , ja ciema iemītnieki neatzīšot par labu , iestāties kolhozā . Pilnīgi nabagus, ja ari agrāk tie arvienu ir bijuši "bedņaki " , ja vien tie seko "kulaku " piemēram ("podkulačņiki "), izsūta kā kontr - revolucionarus . Izsūtīto skaits jau drīzi draud sasniegt agrākos (pag.ziemas & pavasara) apmērus. Visvairāk tiek izsūtīti uz spaidu darbiem (mežu ciršanu ,purvju susināšanu,ceļu taisīšanu) uz Uralu un Ziemeļjūras salām . Tā piem. Uralā,Sterlikamskas okrugā,Cerbinskas rajonā atrodās ciems Počka ar 15.000 izsūtītiem,bet 35 km no tā-50.000 izsūtīto. Viena no pēdejā laika izsūtīšanas vietām ir "Popova" sala, 60 kilom.attālumā no Solovkiem, kur atrodās liela izsūtīto "kontrrevolucionaru" nometne,ar daudziem latviešiem.

1054

Nākamā "raža". Apspiesti & galīgi nomocīti ,zemnieki arvienu vairāk ilgojās pēc kara, & ar slepenām gavilēm koklausās, ka lielnieki gan mītiņos , gan presē , gan inscenētās prāvās, arvienu biežāki sludina kara iespējamību, jo "imperialisti" ar Franciju priekšgalā & tās rokas puišiem, Poliju & Rumaniju (netiek ari taupītas dažreiz Baltijas valstis), taisoties ielenkt " vienīgo socialistisko valsti pasaulē ".Zemnieki domā , ka karam izceļoties, lielniekiem ir jaiet bojā, jo galīgi izmocītie ļaudis i pilsētās, i uz laukiem , tad kā viens sacelšoties pret padomju varu & iešot ienaidniekam palīgā. Viņi apsveikšot tad kuru katru, pat "turku " valdību, kas viņus atsvabināšot no lielnieku smagā , bezgala smagā jūga... Karu gaida nākamā pavasarī vai ,vēlākais , vasarā jeb rudenī. Aiz šī iemesla & ari pa daļai tādēļ , ka daudzi domā ,ka viņas tik un tā agrāki vai vēlāki izsūtīs, ne retumis zemnieku ir savās druvās iesējuši nederīgas sēklas vai pat nezāles .Lai ievāc tad šo ražu valdības rokas puiši . Jo valdība, lai paceltu ražu & tādejādi gūtu lielākus kvantumus eksportam ,rudenī bij devusi i kolhozņikiem, i viensētniekiem, stingru rīkojumu, sēklas izzortēt un izsijāt specielās sēklu kontroles stacijās . To zemnieki ari uz mata izpildīja, bet daudzi labo, "izkontrolēto " sēklas labību apraka zemē , bet iesējanezāles. Tā dažiem ir aprakta līdz 100 pudiem vislabākā "seklas " labība . Šī "rezerve " būtu tad pēdejais glābiņš, ja tiktu pēdejā labība atņemta . Tā viņus un viņu gimenes tad izglābtu no bada. Un ja viņus kādu nakti izsūtītu (piekam G P U vīriešiem dod tikai puss stundu, lai sataisītos ceļā, bet sievietēm veselas trīs stundas-nakts vidū),tad jau atpakaļpalikušiem draugiem viņu labības "rezerve" labi noderēs

Norakstīts pareizi: P.S. (Paraksts).

1055

K o n f i d e n c i a l i .

5. decembrī ,I930.

Z I Ņ O J U M S No 8.

Naudas trūkums. Pēdejā laikā arvienu vairāk visās iestādēs ir sajūtams naudas trūkums . Savā laikā sudraba naudas trūkumu izskaidroja ar to, ka uz laukiem & ari pilsētās sudraba nauda tiekot slēpta no spekulantiem . Visi nesaudzīgie spaidu līdzekļi tomēr nav panākuši, ka sudraba naudas trūkums kaut necik būtu novērsts . Ļaudis baidās turēt mājās pat dažus rubļus agrāk sakrātās sudraba naudas, un laiž to apgrozībā ; bet sīkas sudraba naudas kā nav,tā nav (sudraba rubļi ir tikuši izlaisti pavisam niecīgā skaitā, & tie no padomju valdības tiek pārdoti ārzemniekiem -kolekcionariem par augstu cenu , pie kam I922. & I924 gada izlaidumi par dažādu cenu). Tā tad ir skaidrs, ka sudraba nauda netiek vairs tik daudz laista apgrozībā, kā agrāk, lai gan tad sudraba naudas " slēpeju " bija daudz vairāk , kā tagad. Tas izsauc daudz sarežģījumus ikdienišķā dzīvē . Ja vajag kur aizceļot , tad grūti ir dabūt biļeti, ja nav sīkas naudas, jo dzelzsceļu staciju kasieriem nekad nav sudraba naudas ko izdot. Dažreiz pat tas atsakās izdot biļeti, ja nauda nav pareizi noskaitīta, pat ja neprasa sīkās naudas izdošanu . Un iestādēs ir ne tikai sīkas naudas, bet ari vispārejs naudas trūkums. Iestāžu savstarpejiem aprēķiniem jaiet caur valsts bankas nodaļām , debitējot & kreditējot attiecīgus kuntus.Tā cer ierobežot papira naudas plūdus,ko prasa industrializacija, & līdz ar to pacelt červonca kursu ārzemēs. Bet ierēdņi caur to cieš, jo algas izmaksa arvienu vairāk tiek novilcināta gandrīz visā Pad.Savienībā.Daži nav pat saņēmuši algu par oktobri

1056

Kā ierēdņi pārdod kooperatīvā saņemtās preces. Paceļās jautājums, kā ierēdnis var pats sevi & savu ģimeni apgādāt, ja alga viņam tiek arvienu nekārtīgāki izmaksāta, & tagad jau novilcināta pat par 2 mēnešiem ? Ari uz strādniekiem tas pa daļai attiecās, jo ari viņiem dažos uzņēmumos ne visai kārtīgi tiek izmaksāta alga, & novilcināta par puss mēnesi vai par mēnesi. Vienīgā izeja ir, pārdot savas pēdīgās mantas, jo uz kredita neviens nedod . Tā bieži tiek iznesti uz tirgu atkalpārdošanai ar tik lielām mokām kooperatīvā iegūtais drēbes gabals vai apavu pāris . Šeit ir jaatzīmē , ka labu laiku visi kooperativi bija tukši, kā izslaucīti : apavi, drēbes vai manufaktura tanīs nebija ar uguni sameklējami . Sakarā ar pretdumpinga politiku pēdejā laikā , kad daudzas padomijas preces netiek ārzemēs pieņemtas & tās volens nolens ir jasūta atpakaļ, kooperativos sāk parādīties pat tādas preces, kādas tur jau sen nebija manītas, kā apavi , galošas, pat sieviešu botes, manufaktura & drēbes . Tiklīdz ir pienākusi kāda prece, kas tiek izdota uz kooperativu grāmatiņām (par kurām pēdejā laikā "paijs " vēl ir paaugstināts), daudzreiz jau iepriekšejā naktī sastājās kooperativu priekšā garas rindas preču reflektantu. Parasti tad otrās dienas pusdienā vai pat pēcpusdienā tiek beidzot saņemta iekārotā prece : galošas, botes, vai daži metri manufakturas. Apavi & drēbes tomēr ir pārdošanā ļoti aprobežotā skaitā ari tagad, & tādēļ tos izdod vienīgi uz orderiem; parasti vienu orderi uz 5 vai 10 personām , un tad ari no pirmām divām kategorijām , jo trešā uz orderi nekā nedabū . Naudas trūkums (algas neizmaksa) tomēr jo bieži spiež laimīgo preces ieguveju to iznest uz tirgu atkalpārdošanai .

1057

Jo uz to var labi nopelnīt . Ja par dāmu botu pāri tas kooperativā samaksāja tikai 13 rub., tad tirgū tas agrāk par botēm varēja dabūt 60-70 rub., bet tagad jau ne mazāk par 100 rub., dažreiz pat vairāk (tā tad 6 reiz dārgāki) . Uz apaviem var vēl vairāk pelnīt , tāpat kā uz drēbēm vai manufakturu . Un prece tiek vai no rokām izrauta no - zemniekiem . Ir tiesa , laiku pa laikam uz tirgiem tiek taisīts tā sauc. " naļot ", t.i. tur ierodās kuplā skaitā milicija , & tad tādiem " spekulantiem " (dēļ maizes kumosa) vai ari preces pircejiem atņem visu preci & dažreiz pat apcietina . Jo tikai vecas drēbes vai apavus ir atļauts pārdot uz tirgiem. Tāds " naļot " tad tikai sadārdzina vēl vairāk preces, samazinot to apgrozību brīvā tirgū (Minskā par vienkāršu sieviešu vatētu mēteli ar krāgu jamaksājot jau 500 rub. (ap. 1.300.-). Iebraucēji no Ukraines ,vai ari no Kaukaza & Krima & citiem Padomju Savienības apgabaliem zin stāstīt, ka visās Padomkrievijas pilsētās notiekot tas pats. Ir tikai neliela cenu starpība, & dažās pilsētās tā lieta esot vēl traģiskāka . Tā Voroņežā jau labi sen atpakaļ ne tikai vīrieši, bet ari dāmas staigājot zābaciņos vai kurpītēs ne ar ādas, bet ar - koka pazolēm , jo ādas pazoles ne par kādu naudu nevarot dabūt, tāpat ari apavus ar ādas pazolēm. (Vitebska šinī ziņā ir"laimīgāka", jo "vitebļankas " var dabūt ādas pazoles par 70 rub. pārī (ap.180.-). Bet ko lai dara tie, kam nav tādas sumas ko izlikt ? Ir vēl viena izeja priekš nedaudziem "laimīgiem". Tie var apavus nodot izlabot kurpnieku " artelēs ", kurām valsts ļoti nelielā mērā piegādā zemākās kvalitates ādu apavu izlabošanai & pazolu uzlikšanai. Un nedeļām, pat mēnešiem ilgi ir jagaida uz apavu izlabošanu. Kurpnieki "kusļari" to taisa ātrāki,bet tiem ir japienes materials,ne cita.

1058

Malkas & petroleļas trūkums.

Paceļās jautājums, kā Padomkrievijas pilsoņi pārcietīs nākošo ziemu, kuru parego stipri bārgu ? Izsalkušiem (pateicoties taukvielu trūkumam), noskrandājušiem , tiem vēl būs jacieš aukstums & mitrums , jo tikai nedaudzi laimīgie saņem pēc nedeļu vai pat mēnešu ilgas gaidīšanas orderi uz ceturtdaļ kubikases malkas (uz gimeni & uz veselu ziemu) . Tā kā pircejiem malka ir japiegādā pašiem, parasti no noliktavām uz upes krastiem aiz pilsētas , tad to piegādāšana maksā vairāk ,kā pati malka . Brīvā tirgū tikai retumis kāds zemnieks pieved viemu otru vezumu malkas par ārkārtīgi augstu cenu . Noskrandājušies cilvēki mēgina salasīt ārpus pilsētām kādas skaidiņas pie kokzāģētavām, vai ari pie ēku būvēm , jeb mežā zarus . Bet ari tas tiem bieži tiek liegts . Uzvārīt ēdienu vai tēju , drusku apsildīties, ari ir liela māksla : tēju izdod tikai 25 gr. uz grāmatiņas (uz mēnesi), primusi ir nolietojušies , & pārdošanā nekur nav to sastāvdaļas, lai varētu tos izlabot, bet ,galvenais , nav petrolejas (Padomkrievijā nama mātes visu gatavo uz primusiem). Petroleju izdod tikai 3 litrus uz cilvēka mēnesī ,kas pat nepietiek ļoti vājai dzīvokļa apgaismošanai (mazās pilsētiņās reti kam ir elektriska apgaismošana) . Bez tam, lai dabūtu šos 3 litrus, ir janostāv vismaz 6-8 stundas (dažreiz vēl vairāk) rindā ("očeredjā "). Bieži rindās notiek veseli kautiņi , kad kāds grib ārpus rindas iekļūt veikalā. Tad var mājās pārnākt ar salaustiem locekļiem. Ir gadījies, ka veikala durvīs tiek saspiestās rokas & nocirsti pirksti, ja cilvēki no otras puses uzgāžās durvīm virsū. Vislaimīgākie ir "bezprizornije"(bezpajumtnieki),jo tie, ziemai iestājoties,ceļo kā zaķi uz "siltām zemēm ",visvairāk uz Batumu & Baku , kur to tad sabrauc tūkstošiem.

1059

Produktu cenas. Produkti kooperativos nav dārgāki, kā agrāki, bet pat pirmā kategorija tos saņem tik mazi uz mēnesi,ka nevar iztikt ar tiem pat vienu nedeļu . Tauku vielas (sviests vai speķis) nemaz netiek izsniegtas. Sviestu dabū tikai pa retam, ne katru mēnesi, mazi bērni ,200 gr.mēnesī . Pieaugušiem tiek pēc ilgākiem starpbrīžiem izsniegta saules puķu eļļa (Vitebskā tā jau nav manīta vairāk mēnešus). Tirgū saules puķu eļļa tikpat kā nemaz nav dabūjama, & ja tāda izņēmuma gadījumā tiek kaut kur piedāvāta, tad to izrauj no rokām par 7-8 rub. (₰.20.-) litrā. Sviests gan vēl arvienu tiek tirgū piedāvāts (lai gan arvienu mazāk): vissliktākā kvalitate maksā 7 rub. mārciņā (₰. 18.-) ,bet labāks vēl krietni vairāk . Agrāk , ja gribēja nopirkt labu, neviltotu sviestu,tad to pirka no latviešu zemniekiem. Tagad ,kopš latviešu lauksaimnieku izpostīšanas & daudzu izsūtīšanas uz spaidu darbiem, latviešu sviests vairs tirgū neparādās . Sālīts speķis ir dārgāks ,kā sviests, & vissliktākā kvalitate nav pērkama lētāki par 9 rub. (₰.23.40), bet žāvēts speķis vai cūkas tauki vispārīgi nav dabūjami . Arī olas ir pēdejā laikā cēlušās & maksā jau 3 rub.50 kap. (₰.9.-) desmits. Liellopu gaļa ap 3 rub. (₰.8.-) mārciņā, bet zemnieki to bieži baidās pievest, tā kā tā daudzreiz tirgū tiek konfiscēta no milicijas, ja zemnieks nevar uzrādīt "seļsoveta " (ciema padomes) apliecību, ka viņam ir ticis atļauts nokaut savu lopiņu. Cita gaļa tikpat kā nemaz netiek pievesta, & ja dažreiz kāds pieved svaigu cūkas gaļu, tad tā taisni tiek izrauta no zemnieka ratiem par 5-6 rub. (₰.15.-) mārciņā . Baltie milti nekur nav dabūjami, bet rupjie tiek piedāvāti par 9-10 rub.pudā (₰.26.-).Cukurs vēl

1060

mēnesi atpakaļ brīvā tirgū tika pārdots par 5 rub. mārciņā (Ls.I3.-),bet tagad to kooperativos par paaugstināto cenu - I rub. smalkais & I rub.25 kap.gabala cukurs-var dabūt cik grib, jo lielas partijas eksportcukura esot atnākušas no ārzemēm atpakaļ . Saistarā ar strādnieku kurnēšanu pret cukura pārdošanu par paaugstinātām cenām kooperativos, jo uz kārtiņām to izsniedz par 25-30 kap.mārciņā, Vitebskas laikraksts " Vitebskij Proļetarij " paskaidro, ka ienākumi no cukura pārdošanas par paaugstinātām cenām nākot par labu industrializacijai. Bez tam šo cukuru galvenā kārtā pērkot"bagātākie" iedzīvotaju slāņi ,jo strādnieki esot ar lēto "kārtiņu" cukuru itin "labi" apgādāti . Putraimi, grūbas, zirņi reti kad parādās brīvā tirgū .Grūbas maksā 60 kap. & vairāk mārciņā . Saknes nav daudz : svaigi kāposti maksā ap 40 kap.mārciņā , burkāni ap 30 kap. mārciņā & to pašu maksā ķirbi. Vienīgi kartupeļi vēl tiek Baltkrievijas pilsētās pietiekoši pievesti par 3 rub. (ap Ls. 6.-) pudā .

Baltkrievijas strādnieka "pārtika". Tādēļ arī Baltkrievijas strādnieks pārtiek pa lielākai daļai no kartupeļiem, nosaukdams tos par "neprerivku " (bez pārtraukuma), bet galu par "lišenec " (t.i. bez bals tiesībām), taukus par " zažim samokritiki "(paškritikas noliegumu) & voblu , kura atkal nāk goda vietā, jo tiek izsniegta lielos svētkos, par " vidviženku ".(Par "vidviženkām" sauc " socialistiskā sacensībā "pirmo vietu ieguvušās strādnieces, par ko tās parasti tiek apbalvotas ar kādu administrativu amatu). Gala tiek strādniekiem izsniegta ar gudru nodomu tikai pēc lielākiem starpbrīžiem, kad ir atklāta atkal kāda lielāka " panama" vai "vredītelstvo ": piem. pēc 48 " galas apgādes dezorganizētaju " nošaušanas & pēc tam tikai šinīs ,

1061

"prompartijas " procesa ,dienās . Mazāk attīstītā strādniecības daļa tad ari par to izsakās : "Skat, tagad vredjiteļi ir dabūti pie malas, nu bās atkal vairāk gaļas ". Siļķe, citu zemju strādnieku visvienkāršākais & vislētākais ēdiens, Padomju savienībā skaitās par vislielāko gārdumu, ko var iebaudīt tikai par lieliem svētkiem , jo kooperativos tā ne katru mēnesi tiek izsniegta, & tad ari caurmērā pa 500 g uz personu .Privātā tirgū siļķes nemaz nav dabūjamas, tāpat kā ari citas zivis ar maziem izņēmumiem. Līdakas varēja agrāk nopirkt par 2 rub. mārciņā ,bet tagad tās ir pārāk retas & maksā ne mazāk kā 3 rub.

Strādnieku gimene no 5 ģimenes locekļiem (2 pieaugušiem & 3 bērniem) saņem mēnešā normu :

Maizi -miltos, 24 kg

Putraimus- 2 & puss kg ("proso",miežu putraimus & bērni 400 g rīsus & manna).

Pienu - tikai bērni līdz I g. veci- I/2 litru dienā .

Cukuru - 3 kg (vīrs pussotra, sieva & bērni pa I/2 kg)

Konfektes- I/2 kg uz visiem.

Zivis -ļoti reti tā sauc. "spetki " pa I50 g vīram & 50 g sievai & katram bērnam no reizes.

Voblu tagad izsniedz gandrīz vai vienīgi "stolovajās ", ne vairāk , kā 2 žāvētas voblas no reizes .

6 produktu izdošanas kategorijas. Nepilnu gadu atpakaļ visiem izdeva vienlīdzīgi produktus uz kārtipām .Vienīgi balss tiesības zaudējušie nesaņēma nekā . Tagad jau labu laiku pastāv 3 produktu izdošanas kategorijas. Pirmā kategorijā ietilpst fabriku & dažādu uzņēmumu strādnieki , otrā - strādnieku ģimenes & ierēdņi , trešā tā sauc. " kustari " (amatnieki uz savu roku) & visi pārejie, izņemot balss tiesības zaudējušos.

No I93I.g.I.janvara tiek projektēts ievest 6 kateg. :

I.kateg. -fabriku strādnieki,techniķi & inženieri samgās industrializacijas nozarēs(tā tad Vitebskā "Metproms").

1062

II.kateg.- visu pārejo fabriku strādnieki & I.kateg. strādnieku sievas .

III. " - II.kateg. " "

IV. " - "kustari ", kuri ir apvienojušies artelēs ,ierēdņi , kalpotaji , mājkalpotaji

V. " -IV. kateg. tiesības ieguvušo sievas .

VI. " - visi pārejie, izņemot balss tiesības zaudējušos: "kustari odinočki",t.i.artelēs neapvienojušies amatnieki & bērni (kuri bez tam vēl saņem bērnu kārtīti). Pie "kustariem odinočki" tiek pieskaitīti ari ārsti,zobārsti,advokati & c.,ja tie strādā uz savu roku (nesastāv valsts dienestā slimnicās, ambulatorijās & citur).

Cik īsti produktus saņems katra kategorija,vēl nav zinams.Tikai viens ir skaidrs, ka pirmā kategorija saņems vairāk produktus,ka līdzšinejā pirmā, bet sestā kategorija vēl mazāk, kā līdzšinejā trešā (pēdīgā), kura, izņemot 300 g rupjas maizes dienā,tikpat kā nekā nesaņem, ja nerēķina apm.100 g cukura & pāri litrus petrolejas mēnesī.

Iedzīvotaju apgādāšana ar saknēm. Pēc statistiskiem dātiem uz š.g. 6.novembri PSR Savienībā kartupeļu bija sagatavots 49,1 % no plāna, kāpostu- 44,6 %, bietes-36.7 %, burkanu-40 % & sīpolu-27,4 % . Jāņem vērā, ka parasti saimniecības plāns paredz segt tikai visminimālākās iedzīvotaju vajadzības, jo ko saņem no kooperativiem uz kārtiņām, tāļi neapmierina iedzīvotaju vajadzības.' Ja nu tagad ņem vērā ,ka saknes ir caurmērā sagatavotas tikai par 40 % no paredzētā plāna & ,pateicoties transporta dezorganizācijai, vēl mazāk izsūtītas uz vajadzīgiem centriem (Maskavu , Ļeņingradu & citām lielākām pilsētām, kur tās visvairāk ir nepieciešamas), tad var iedomāties, cik labi šo ziemu būs ap-

gādāti ar dārzaugiem Padomju Savienības iedzivotaji. Izredzes ir vājas, ka daudz vairāk no plāna , kā līdz šim ,tiks izpildīts. Jo ne tikai auzas un siens ir palikuši nenovākti uz daudziem kolhozu laukiem : šur tur zem sniega ir palikuši ari daži dārzaugi , pat kartupeļi, neskatoties uz to , ka no visām pilsētām uz apkārtnes kolhoziem tika sūtīti skolu audzekņi & ierēdņi, palīdzēt ievākt ražu . Daudz saknes ir ari sapujūšas aiz nenovīžibas pagrabos & citās sakņu glabātuvēs ,šur tur ļoti nepiemerotās. Daudzreiz aiz nesaimnieciskas rīcības saknes tiek sagāstas kaudzēs vēl mitras , jeb sausas saknes ievietotas mitrās telpās, & sāk pūst no pirmās dienas, kā tas ir konstatēts Baltkrievijā, Ukrainā & citos galvenos sakņu apgabalos. Tā " Ekonomičeskaja Žizņ " savā š.g. 15.novembra numurā zin pastāstīt, ka Ceremhovā no sagatavotiem 5 tūkst. centneriem kartupeļu jau 4.420 centneri (t.i. ap 90 %) pūstot . Sakņu bojāšanā netieši tiek ari vainots ļoti bieži Cerabkops (Centrālais strādnieku kooperativs), ka tas saviem biedriem nav tulīt izdevis kartupeļus & citus dārzaugus uz grāmatiņām priekš veselas ziemas, jo tad tās nebūtu jaglabā pagrabos .

Salam iestājoties, izvadāt saknes uz vajadzīgiem centriem maz būs iespējams, jo tā kā tā lielāko daļu no tām jau ceļā, vagonos, ķers sals, & tās maz būs lietojamas. Tas jau ari ir šur tur noticis, & kur tās vēl nav pārāk bojājušās, tur tās kooperativi itin viegli pārdod izbadūšiem iedzīvotajiem :"sak,vai tad nav laba ari tāda manta šinīs laikos. " Iedzīvotaji jau nav tik izlepūši ,lai neēstu " saldos " (no sala ķertos) kartupeļus . Tādus jau ēd ari tropiskās zemēs ("sweet potatoes "-batatus),tikai tur tie tādi jau izaug. Tā tad šo rudeni no padomju preses izpozaunētais lozungs : "apgādāt strādnieku patērētaju (rabočego potrebiteļa) ar saknēm ", kā galveno pārtikas vielu, ir ari bijis tikai tukša skaņa.

1064

Gaļas & lopu sagatavošanas plāns.

PSR Savienības Narkomtorga (tirdzniecības komisariata) kolegija nesen atpakaļ apstiprinājusi gaļas & lopu sagatavošanas plānu uz nākamo gadu, t.i. no š.g.oktobra līdz 1931.g. septembrim. Plāns paredz sagatavot 872 tūkst.tonnas gaļas iedzīvotaju vajadzībām, bet sovhozu & kolhozu ganampulku "komplektacijai" -4 milj.400 tūkst.liellopus (ieskaitot teļus), 300 tūkst. cūku mātītes & I I/2 (pusotra) milj. aitas & jērus (sovhoziem apm. 60 % & kolhoziem 20 % no pievestā lopu skaita.) Bez tam vēl plāns paredz, ka "speciali "cūkkopības kolhozi " dos gada laikā ne mazāk, kā pusotra milj.cūku piesaugumu . Ja nu ņem vērā , ka pagājušā gada daudz mērenāks lopu sagatavošanas plāns nav izpildīts, kā ari to, ka daudzi zemnieki, "seredņaki " vai " kulaki" , kam vēl pagājušā gadā piederēja viena vai divas gotiņas (dažiem pat trīs) & ari kāds ruksītis vai aitiņa , šogad ir palikuši par Padomju Savienības pilntiesīgiem iedzīvotajiem , "bedņakiem" , "likvidēdami " pat savus sugas lopiņus (sk. "Ekonomičeskajas žizņ " 214.numuru), tad ari šeit ir redzams plāna fantastiskums. Tiek jau ari ārzemēs iepirkti vaišas liellopi, cūkas & aitas , galvenā kārtā sugas uzlabošanai sovhozos , bet tas ir pilniens jūrā & tādi ārzemes iepirkumi sāk jau samazināties, ievērojot tik ļoti vajadzīgās valūtas aizplūdumu & vispārejo naudas trūkumu . Bez tam, aiz nemākulīgas & nesaimnieciskas rīcības daudzi, pat ārzemēs par ļoti dārgu naudu iepirktie lopi iet bojā, kā tas ir noticis šovasar ar aitām Kazakstanā, kur visas 1000 iepirktās sugas aitas ir gājušas bojā.

Lai panāktu cītīgāku lopu nodošanu no zemniekiem, Narkomtorga kolegija ir devusi rīkojumu, sagādāt pietiekoši "promtovarus" (apsvus, drēbes, manufakturu), lopu nodeveju "premjerēšanai", bet Kazakstana zemniekiem, kuriem pašiem sava maize neizaug-50.000 tonnas maizes fondu, izsniedzot ari par katriem 3 jēriem I izstr.aitas ādu.

Brēcoši apstākļi lopu pievedamās vietās.

Nav daudz jābrīnās par Vitebskas & citu nelielu pilsētu antisanitariem & neracionaliem apstākļiem lopu kautuvēs & pievedamās vietās, kur lopi dienām ilgi tiek turēti līdz kaklam mēslos , neēdināti & nedzirdināti, zaudējot savu svaru & gaļas labumu. Nav arī jabrīnās, ka lopi tur pienāk galīgi noliesējuši, pēc veltīgas , nevajadzīgas izstāvēšanās lopu vagonos (pateicoties transporta dezorganizacijai), kādus tad arī redz dzenam pa pilsētu ielām uz kautuvēm. Bet izbrīnu sacelļ gan " Ekonomičeskaja 's Žizņ " 23.novembra numurā aprakstītie apstākļi Maskavas , galvas pilsētas, pievedamās vietās. Tur lopi stāvot zem klajas debess, & tās visas kopā varot uzņemt rudens & ziemas mēnešos ne vairāk,kā 3.000 liellopus, bet faktiski tur tiekot turēti 7.000, ja pat dažās dienās 9.000 liellopi, nemaz nerunājot vēl par cūkām un aitām . Atrazdamies līdz kaklam mēslos, lopi tiekot slikti ēdināti , kādēļ stipri zaudējot savu svaru, kur pie racionalas ēdināšanas & kopšanas tie svarā vēl varētu pieņemties . Tā kā Maskavas vienīgā lopkautuve varot izlaist dienā ne vairāk ,kā 2.000 lopus, tad pārejiem dažreiz mēnešiem ilgi jagaidot uz savu rindu lopkautuvē . Visbrēcošāki esot vēl tas, ka uz Maskavu no visām pusēm tiekot sūtīti nokaušanai ari sugas lopi , pat apvaislotas govis, teļi & cits " molodņaks ", kuri nekādā zinā nebūtu nokaujami . Tā,piemēram, nesen atpakaļ Maskavā pienācis transports ar 6.600 liellopiem : to starpā bijušas I.400 govis , no tām I.000 govis apvaislotas , kā ari daudzi transportam vēl pilnīgi nederīgi zirgi .(Parasti tiek nokauti pilnīgi nederīgie , vecie "kleperi"). Bez tam jau pusotra mēnešus turpat "badojoties "50 sugas govis,jo nav atrasta organizacija,kura tās pieņemtu.

Jaunais piecgades ceļu izbūves plāns. Jaunais piecgades ceļu izbūves plāns paredz līdz piecgades beigām izbūvēt 360.000 km šosejas & radikali uzlabot 1.300.000 km tagadejo nelietojamo lauku ceļu , , pārvēršot tos transportam piemērotos ceļos. Šo plāna fantastiskumu vislabāki jau pierāda tas apstāklis, ka abos pirmos notecējušos gados pat vecā , nesamerīgi mazākā ,plāna izpildīšanā konstatēti ārkārtīgi lieli "pārrāvumi " . Pie patreizejiem apstākļiem nav ne mazākās izredzes , ka plāns tiks izpildīts, jo tā realizēšanai vajadzīgas ceļu būvējamās mašīnas (akmeņu sasmalcinamās mašīnas, traktori & citas), bet tās vēl līdz šim laikam Padomju Savienības fabrīkās netiek būvētas . Pārāk mazas ir ari izredzes, ka tādas uz priekšu tiktu būvētas cik necik vajadzīgos apmēros . Jo V S N H ("Visšij sovet narodnogo hozjaistva ") -Augstākā tautsaimniecības padome, pēc " Ekonomičeskaja' s Žizp " 217 .numura dātiem, ari uz priekšu paredzot izgatavot fabrīkās tikai IO līdz I5 % no plāna realizēšanai vajadzīgām ceļu būvējamām mašīnām , kas apdraudot visu plānu . Nu , grēka āži būs drīz atrasti , kuriem būs jacieš par šī plāna neveiksmēm, tāpat kā par visām citām neveiksmēm , kā to pierāda lieliski inscenētā "prompartijas"prāva . Tad varēs ar godu atkāpties uz visas līnijas...

Transporta dezorganizacija. Pēdejā laikā arviemu vairāki japierod, ka neviens vilciens laikā nepienāk vai neatiet . Var jau pilnīgi runāt par sistemātisku vilcienu nokavēšanos uz 4 & vairāk stundām. Ja , nav reti gadījumi , kad sēžoties vagonā, konduktors uz vaicājumu , kad tur & tur pienāk vilciens ,atbildot pieskaita jau klāt parastās 4 vai 5 nokavēšanās stundas . Tā ir minimālā nokavēšanās , jo nāk priekšā nokavēšanās pat uz I2 stundām . Preču vagoni stāv pat veltīgi dienām ilgi stacijās ,

1067

jo priekš preču vilcieniem jau sen nekādi laika saraksti neeksistē. Bieži vilcieni ar to pašu krāvu , kā būvmaterialiem , malku , lopiem, labību, dārzaugiem , sastopās ,iedami taisni pretejos virzienos ("vstrečnije perevozki ")kā to zin pastāstīt "Ekonomičeskaja Žizņ ". Viss notiek bez plāna, nekas nav noorganizēts, nekur nav redzama saimnieka roka . Preces vai produkti daudzās vietās netiek izvesti, bet stāv zem klajas debess & maitājās . Tā " Ekonomičeskaja Žizņ " savā 215.numurā raksta, ka dažās Ukraines cukurfabrikās nezinot vairs kur novietot cukuru , & drīzi tas būšot jaizber zem klajas debess , jo trūkstot maisu, kur to iebērt & tā transportam netiekot piestādīts pietiekošs vagonu skaits . Un tas notiek tad, kad daudzi atsakās no cukura graudiņa pie tējas , jo tas ir tapis par dārgu luksusa lietu . Ari daudzās papīru fabrīkās nezinot kur novietot izstrādāto papīri , & tanīs draudot darba pārtraukšana, ja nekavējoši netikšot doti vagoni tā transportam , kā to zin vēstīt " Ekonomičeskaja Žizņ " savā š.g. 20.novembra 222.numurā. Un kooperativos nav burtnicu priekš skolas bērniem, un iestādēm ir dots stingrs rīkojums, papīra trūkuma dēļ ievērot vislielāko taupību ... Tā , aiz transporta dezorganizacijas, visnepieciešamākās preces netiek izvestas , tanī laikā ,kad citur vagoni stāv dīkā .

Vilcienu katastrofu iemesli. Lasot & dzirdot par arvienu biežākām vilcienu katastrofām, paceļās jautājums ,kur ir meklējami šo katastrofu galvenie iemesli ? Nu, lieta ir tā, ka vecie,piedzīvojušie mašinisti sistematiski tiek nobīdīti pie malas,ja tie neierakstās partija (ko ļoti rets dara) ,& viņu vietā nāk pilnīgi neiepraktizējušies komjaunieši ("komsomoļci),vai kompartijas biedri.Tie tad bieži jau pirmā braucienā "sasit " vai citādi

1068

sabojā lokomotives & vagonus, kādēļ ari "slimo " (salausto) lokomotivu skaits arvienu pieaug . Preču vilcienu sastāvi ari ir pārāki gari ,jo tur, kur agrāki pie vienas lokomotīves tika pieāķēti 40 preču vagoni , tur tagad ne retumis tiek piekabināti I40 vagoni. Un lokomotivu remonts nekur vairs nederēs : tās tiek izlaistas ar vislielākiem defektiem, tā ka jau pirmā braucienā notiek jauna katastrofa , kā to raksta "Ekonomičeskaja Žizņ " savā 22I.numurā. Ari tālākos numuros (novembra pēdīgo dienu & decembra sākumā,līdz šai baltai dienai) ,tā publicē uzsaukumus, lai sabiedrība (strādnieki) nāktu palīgā ,organizējot "mesjačņik borbi za zdorovij parovoz " (t.i.mēneša laikā lai panāktu , ka visas lokomotives būtu pienācīgi atremontētas),par ko stāv ari satiksmes komisars Ruchimovičs. Daudzās vagonu & lokomotivu remontu darbnicas, kā piem.Dnjepropetrovskas, ari tikai izpildījušas 50 % no plāna, kas esot jaizpilda pilnā mērā.

TURKSIBA nodošana ekspluatacijai. "Ekonomičeskaja Žizņ savā š.g.2I.novembra numurā raksta,ka esot tikai palikušas 40 dienas līdz Turksiba (Turkestana-Sibirijas dzelzsceļa linijas) nodošanai ekspluatacijai, bet sagatavošanas darbi priekš tam stāvot gandrīz uz vietas. Uz Turksibu steidzami esot jasūta I.200 būvstrādnieki,nerunājot nemaz par citiem amatniekiem.Ārkārtīgi trūkstot baļķu,dēļu & citu būvmaterialu, pat naglu .No vajadzīgiem I0 vagoniem naglu esot atsūtīti tikai 2 vagoni. Par to pašu sūdzējās Ek.Ž.ari nedeļu iepriekš,savā I3.nov. numurā :būvmaterialu transportam dažreiz vairāk dienas no vietas nedodot vagonus. Desmitu dzīvojamu ēku būve tiekot aizturēta vienīgi tādēļ,ka kāds vagons ar dēļiem vai kāda tonna dzelzs atrodoties tikai simts kilometru attālumā & tomēr netiekot pievesti.Visi strādnieki vēl līdz šai baltai dienai dzīvojot ne ēkās,bet I.225 vagonos & tikai 200 vagoni esot tagad neapdzīvoti.Ari zemes & ūdens apgādāšanas darbi,staciju,darbnicu & citu ēku būve nemaz nevirzoties uz priekšu.

R. S.

1069

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Nr.o/15 sg. /. 1086

Rīgā, 1931.g. 16 janvārī.

Valsts Prezidenta sekretariāta
saņemts 1931.g. 27.I.
Ien. № 970 akt. № 5.

Konfidenciāls.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Prezidenta kungs, norakstu no sūtņa Maskavā J.Seska kunga pārskata Nr.6 par PSRS-bas politiski-ekonomisko stāvokli laikā no p.g. 15.oktobŗa līdz 31.decembrim.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

1 pielikums.

Ģenerālsekretārs.

Augsti godājamam

A.K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam.

P i l ī.

1070

Konfidenciali.

PSR SAVIENIBAS POLITISKI-SAIMNIECISKAIS PARSKATS No. 6.

(no 15.oktobra lidz 31.decembrim 1930.g.)

I.

Iekšējā politika un dzīve.

Sistematiski un metodiski komunistu partija izved dzīvē socialisma celtniecības darbu, kā tas apzīmēts pēdējā XVI.komunistu partijas kongresā. Nesaudzīgi tiek atstādināti no amatiem ari nopelnu bagatie veci komunisti, ja viņu uzskatos nomanīts nosaskaņas ar partijas politikas generallliniju, kuru iemieso partijas diktatora Stalins savā politikā. Komunistu monopolizētā un iedvesmotā prese sarīda strādniekus pret "divkosiem", komunisma lebā vai kreisā novirziena piekritējiem; fabrikās un rūktuvēs sarīko mītiņus, kur strādnieki pieņem rezolucijas par atkritēju atlaišanu no vietas, vai pat izslēgšanu no partijas. Bucharins jau pāra reizes bija atteicies no saviem maldīgiem uzskatiem presē, bet strādnieku masas nerimās, kamēr komunistu partijas centralkomiteja oficiāli atzina Bucharina grēku nožēlošanu par pietiekošu un deva rīkojumu - Bucharina vajašanu pārtraukt. Daudz citi komunisti, kuri līdz šim ieņēma augstus postenus, tika atlaisti no amatiem un viņu vietā iecelti tīresiņu, Staļinam padevīgi, komunisti. Tā ilggadīgais PSR Savienības tautas komisaru padomes priekšsēdētāja Rikovs pēc atgriešanās no atvaļinājuma gan vēl parakstīja dažas pavēles, bet 19.decembrī viņa vietā iecēla Molotovu (Skrjabinu). Molotovs ir vecs komunistu partijas biedrs, vairāk reizes apcietināts un sabijis trimdā; dzīvi piedalījies pēdējo gadu divdesmit komunistu revolucionarā darbībā, no 1924.gada ir politbiroja un no 1929. gada - PSR Savienības Centralkomitejas prezidija loceklis.

Lepina "labākā skolniece" iecelšana par PSR Savienības tautas komisaru un Darba un Aizsardzības padomes priekšsēdētāju dažādās proletariata organizācijas sapēma ar lielu sajūsmu. Oficiālie organi nodrukāja daudz telegrammu un rezolnciju, kurās fabriku strādnieki apsveica jauno komisaru prezidentu. Molotovs ir ap 40 gadu vecs, atstāj inteligenta cilvēka iespaidu, runājot krausta valodu un tadēļ neliekas būt izcilus runātājs.

Ari Sircovu, Viskrievijas tautas Komisaru padomes priekšsēdētāju atcēla ne tikai no amata, bet kopā ar Lominadzi tika izslēgti no komunistu partijas centralkomitejas. Iemesls- skeptiskā izturēšanās pret piecgades realizācijas tempiem, tagadējās saimnieciskās politikas kritizēšana, indiskrecija un divkosība. Sircova krišana bija liels pārsteigums, jo Sircovs bija komunists, kas par tādu izveidojis pa lielākai daļai pats tagadējais ko-

1071

režims. Bez šiem redzamākajiem atvieglojumiem vēl daudz komunistu varas vīri jauniem darbiniekiem. Zīmes par to, itkā nožēlastībā krītušie lieliniešu varas vīri būtu tikuši apciet nāti, liekas būt bez pamata. Nožēlastībā krītušie tiek "saldēti" un sliktākā gadījumā izsūtīti. Domā, ka Krikovam piedāvāšot kādu posteni diplomātijā.

Sociālās celtniecības realizēšana prasa <u>politiskās varas</u> un saimnieciskās dzīves <u>vadības koncentraciju</u> vienās rokās un tādēļ padomju valdība pēdējā laikā devusi starp citu dažus svarīgus rīkojumus: par lauku un pilsētu padomju pārvēlēšanu, par iekšlietu komisariatu likvidēšanu sabiedrotās un autonomās republikās un par darba spēka registraciju un viņa sadalīšanu fabrikās pēc Darba komisariata rīkojumiem.

<u>Lauku un pilsētu padomju pārvēlēšana.</u> Vietējās lauku un pilsētu padomēs, sevišķi uz laukiem, bijuši patvērušies ari deži radikāli, pat pilsoniski noskaņoti locekļi. Tāds stāvoklis izlicies tagadējai valdībai necietams.

Piecgades realizēšana četros gados uzliekot proletariatam jaunus un smagus pienākumus un tamdēļ no padomēm vajadzīgs izmest visus kam vēl pilsoniskas tieksmes un viņu vietā izvēlēt īstus komunistu partijas biedrus. Valdība bez tam cer, ka ar kolchozu nodibināšanu uz laukiem proletariāta skaits palielinājies un tādēļ komunisma baze paplašinājusēs. Uz laukiem tagad uz dienas kārtības cīņa ar turīgiem zemniekiem, viņu kā šķiras, galīgā iznīcināšana un zemnieku saimniecību vienlaida kolektivizācija. Vēlēšanu instrukcijā vietējām vēlēšanu komitejām nepārprotami aizrādīts, ka vēlēšanu mērķis - redzēt tādas padomes, kas nekautrēsies <u>izravēt pēdējās kapitalisma saknes</u> un centīsies realizēt piecgadi četros gados. Vēlēšanām bija jānotiek decembra mēnesī.

16.decembrī iznāca rikojums par <u>iekšlietu komisariatu likvidāciju</u> sabiedrotās un autonomās republikās. Laikmetā, kur notiekot plašs, visu aptverošs uzbrukums kapitalistiskiem elementiem, kur visu tautsaimniecību rekonstruējot uz socialisma pamatiem, kur vajadzīgs vienots un sistemātiski izstrādāts saimniecisks plāns, līdzšinējie iekšlietu komisariati vairs neatbilstot uzdevumu prasībām.

Pie sabiedrotu un autonomo republiku centrālām izpildu komitejām tiek nodibinātas galvenās komunalpārvaldes, kuras pārņem likvidēto iekšlietu komisariatu funkcijas; vietējās komunālās iestādes darbojas pēc centrālo pārvalžu norādījumiem un rīkojumiem.

<u>Darba spēka registracija un sadalīšana</u> pa uzņēmumiem piesien strādnieku pie zināma darba vietas. Iznākuši vairāki dekreti, kuri uz-

1072

dod Tautas Darba komisariatam reģistrēt visus darba spējīgos strādniekus, kalpotājus un viņu sievas un citus ģimenes locekļus; uzņēmumi strādniekus var pieņemt tikai caur darba komisariatu, kas strādniekus sadala pēc arodiem un viņus piekomandē fabrikām, saskaņā ar saimnieciskās dzīves prasībām; rūpniecībā un transportā tiek ieņemti tikai tādi, kas nevar būt naidīgi proletariatam; ja strādnieks bez pietiekoša iemesla no darba savā arodā atteicas, tad to no reģistra uz 6 mēnešiem strīpo un līdz ar to strādnieks zaudē ir mītni, ir tiesību uz pārtikas līdzekļiem kooperatīvā. Uzņēmumu vadītājus soda par neracionalu strādnieku iedalīšanu darbā un aizvilināšanu ar labākiem algas vai citiem noteikumiem. Strādniekiem, kuri nostrādā ilgāku laiku vienā darbā, piešķir dažus labumus: izmaksā premijas, pagarina atvaļinājuma laiku u.t.t.

Iznācis speciāls rīkojums par sieviešu darba spēka izmantošanu rūpniecībā, valsts un kooperatīvu aparatos!

Lai mātes atsvabinātu no rūpēm par bērniem, tad paredz nodibināt "ēdienus" un bērnu dārzus. Pēc padomju valdības sprēķiniem šimbrīžam 25 milj.sieviešu tiekot nodarbinātas neproduktivā "mājas saimniecībā", bet ar kopēdināšanas un kopdzīves ierīkošanu 2o milj.sieviešu varēšot pielietot produktivam darbam.

Pagājušā gadā, kā zināms, valdība izsūtīja 25.ooo fabriku strādnieku kā kolchozu organizētājus un vadītājus par visu PSR Savienību. Kāda daļa gan no šiem divdesmitpiectūkstošniekiem savas darba vietas atstājuši un atgriezušies fabrikās, bet lielākā daļa palikusi jaunajos kolchozos. Tagad palikušie divdesmitpiectūkstošnieki tiek vēl kursos apmācīti un saistīti pie attiecīgas komunas uz ilgāku laiku.

Var sacīt, ka strādniekiem vairs nav ne brīvas dzīves vietas, ne darba izvēles, ne tiesības pieprasīt algas palielināšanu un tadēļ ne bez iemesla dažās valstīs mēdz uzskatīt visas PSR Savienības preces kā spaidu darba ražojumus. Padvaldība spaidu darba ievešanu mēdz attaisnot ar to, ka PSR Savienības proletariats pats esot šo nastu labprātīgi uzņēmies, jo nu viņš vairs nestrādājot par labu kapitalistam-izsūcējam, bet radot sociālisma valsti. Rūpniecība jau gandrīz pilnīgi, tirdzniecībā jau 9o% un lauksaimniecībā par 4o% sociālizētas. Arī darbā taged pielietojot socialistiskās darba metodes, kuru pamatā esot individuelā un socialistiskā sacensība, triecienu brigādes, ražotāju kolektivi un komunas, un racionalizātoru pulki. Darbā pakaļpalikušos uzņēmumus cītīgo fabriku strādnieki ņem "sabiedriskā buksirā". Darbības plānu, ko izstrādā un uzstāda paši strād-

1073

nieki nosauc par kontrplānu. Šimbrīžam PSR Savienībā ir ap 13.129.ooo algotu strādnieku un 3,o29 milj.cenzētās rūpniecības proletariata.

Komunistu presē parādas gan ziņas par proletariata darba entuziasmu un iniciatīvi, gan arī par strādnieku izlaidību un lielām neveiksmēm ražošanā. Tā kā brīvas preses nav, bet komunistu presei ir savi proletariata audzināšanas uzdevumi, kas vienā gadījumā liek strādniekus par daudz sumināt un celt, bet otrā - par daudz biedināt un pelt, tad no krievu preses nevar gūt pareizu spriedumu. Avizēs parādas gan to uzņēmumu saraksti kuri savu uzdevumu veikuši laikā un ar uzviju, gan arī to saraksti, kuri savus uzdevumus nav pildījuši.

Nav iemesla domāt, ka visas šīs ziņas bez kāda pamata. Komunistu partijā tagad esot 1.852.o9o biedru un no tiem 5o% strādnieku; komunistu jaunātnes esot 3,2 miljoni. Vipu starpā, bez šaubām, ir arī idejiski noskaņoti komunisti, kuriem vienīgiem ir atklātībā vārds un kuri tad arī noteic visu darba dzīvi uzņēmumos. Visi citi, kam tās ticības "piecgadei" nav, cieš un klusē.

Ziņas, kuras man izdevies ievākt tieši no dažiem fabriku strādniekiem, nav iepriecinošas. Kāds Maskavas fabrikas (Serp i Molot) strādnieks apgalvoja, ka fabrikā strādājot, salīdzinot ar priekškara laikiem, glāvi un nolaidīgi. Varētot atlasīt pusi, vai vismaz trešdaļu no visiem tagadējiem administracijas darbiniekiem un un fiziskā darba strādniekiem un tad varētot paderīt tikpat daudz, ka tagad, ja gribētot strādāt ar tādu energiju, ka esot strādājuši priekš kara. Esot ļoti daudz brāķa, neesot nekādas cenšanās; trieciem brigādēs nereti iestājoties lielākie slinķi. Bijis strādniekiem uzaicinājums doties uz Magnitogorskas fabriku, bet kad aizgājuši tur, tad tik redzējuši, ka nav ne dzīvokļu, ne pārtikas līdzekļu. Ar kooperatīvos izsniegto pārtiku nekādi neverot iztikt: neesot ne spēka, ne gribas strādāt...Visbēdīgākais esot tas, ka neesot labākas izredzes arī nākotnē...

Kāda <u>latviete - inženiere,</u> kas strādājusi kādā fabrikā Sverdlovskā, stāsta, ka fabrikās strādājot stipri nolaidīgi, jo neesot ne labas darba gribas, ne kvalificētu strādnieku. Tiekot gan būvēti lieliski fabriku korpusi, bet kur pomšot vajadzīgās mašinas un vajadzīgos strādniekus, to neverot zināt. Ari tagadējie jaunie inženieri bieži vien esot ļoti nepietiekoši sagatavoti, jo viņiem pie iestāšanās augstskolā esot nepietiekošas zināšanas. Dažās fabrikās noskaņojums komunistiem esot pavisam nelabvēlīgs un valdības propagandisti tur labprāt nerādoties...

<u>Uz laukiem</u> tiek turpinātas zemnieku-individuālsaimnieku iz-

1074

putināšana, resp.pauperizācija un proletarizacija. Zemniekiem grūti saprast ka smago nodošanu nolūks nav nasta, kuru valdība viņam uzliek viņa paša un visas valsts labā, bet līdzeklis, lai zemnieku padarītu par nabagu proletarieti , tapat ka pilsētas strādnieku, un to spiestu iestāties kolektivos. Iznīcināt starpību starp pilsētu un lauku iem, resp.fabriku proletariatu un zemnieku ir visas valsts saimnieciskās dzīves socializēšanas priekšnoteikums. Pie labības un lopu norekvizēšanas ar zemniekiem notiek aizņēmas sadurstmes, kuras valdība apspiež nesaudzīgi ar ieročiem. Apstiprinājas ziņas, ka dažus ciemus soda ekspedicijas "noslaukot no zemes virsus". Izpostītie zemnieki no savas puses atriebas kolchoziem ar ēku un labības dedzināšanu...

Tagad jau kolektivizēts 5,7 miljonu jeb 22% no visām saimniecībām. Ziemeļu Kaukāzā jau kolektivizēts 58 - 59%, Lejas Volgas apgabalā ap 4o%, ari Ukrainā kolektivizēts ap 4o%. Kolektivu darbu ražigums esot par 4o - 5o% augstāks, nekā individualsaimniecību. Visi kolektivi esot apstrādājuši 12 milj.ha vairāk nekā kulaki atstājuši zemes atmatā. Pagājušā gadā strādājuši 54.ooo traktori. Agrāk mašinu vērtība uz ha bijusi 7 rub., tagad 15 rbl. Kolchoznieku ienākumi esot 2 - 5 reizes lielāki, nekā individualsaimnieku.. Vakara Siberijā esot 2o% saimniecību kolektivizēts.

Var būt, ka stepu apgabalā un dienvidos, kur zeme auglīga un nepresa intensivas apstrādāšanas, labi vadīti kolchozi strādā ar krietniem panākumiem. Ziņas, kuras dabūtas no pašiem zemniekiem, turpretim ir ļoti bēdīgas. Zemnieki uz laukiem iestiguši galīgā nabadzībā, jo labību un lopus rekvizējot valdība. Maskavas tuvumā zemnieki zirgus pārdod par 15 - 2o rbl.gabalā, uz laukiem un ari pilsētās ēdot lēto zirgu gaļu; zemnieki pilsētā pienu pārdod pret maizi. Bada dažās vietās esot tik liela, ka iedzīvotājus sagaidot bada nāve. No Urala apgabala ziņo, ka ari tur zemnieki esot galīgā postā. Kolchozos parasti iestājoties slikti un dzērāji un tadēļ ari tur darbs neveicoties. Strīdi kolektivos dažreiz izvēršoties asiņainās cīņās, kur jāpiesaicina nomierinātāji no ārienes. Maskavas tuvumā daudz kolchozu nevižoja novākt kartupeļus un uz šo darbu nedeļas 2 - 3 tika sūtīti dažādu skolu audzēkņi. Kāds ziņotājs apgalvoja, ka Ukrainā vairāk miljonu pudu cukur-biešu palicis zem sniega. Pēc kāda agronoma nostāstiem Sverdlovskas tuvumā esot divi lieli sovchozi, kuri strādājot ar lieliem zaudējumiem. Kāds ziņotājs stāsta, ka liels trūkums un bads valdot pat attālās provincēs nomalēs, kur pat tad, kad pilsētās bijis pilnīgs bads, vēl bijusi maizes pārpilnība. Tagad ari tur par mēnesi izdodot tikai 4oo gr.cukura un 4oo gr.maizes par diem... Kā no visām ziņām redzams, tad ari lauksaimniecības vēl atrodas haotiskā stāvoklī un vēl ilgi nebūs iespē-

1075

jams gūt vienotu objektīvu pārskatu.

Skolas un rūpniecības kadru sagatsvošana. Pēc valdības aprēķina nākošā gadā vajadzēšot sagatsvot 1.3oo.ooo kvalificētu strādnieku. 193o.gadā universitātē iestājušies 252.ooo, technikumos 453.ooo un strādnieku fakultātēs 227.ooo personu. RSFS Republikā Savienībā atvērts lo8% skolu pēc noliktā gada plāna. Pavisam atvērti 4o.592 skolu komplekti. Analfabetisma likvidācijas skolas apmeklējot 4 milj.cilvēku (pērn tikai 2 miljoni). Ja gribētu uzņemt visus analfabetus skolā, tad būtu jāuzņem tikai Eiropas Krievijā 17.6 miljoni, bet visā PSR Savienībā - 25 miljoni cilvēku. Tikai priekš Krievijas vien jasagatavo 4o.ooo jaunu skolotāju.

Pēc Zipām, ko sniedza kāda Latvijas vidus skolas absolvente, kas pate studējusi krievu augstskolā, krievu vidus skolu absolventi vispār esot vāji sagatavoti. Matemātikā un fizikā/ziņāšanas esot daudzreiz nepietiekošas, bet vēsturi un svešas valodas viņi gandrīz nemaz neesot mācījušies. Vienīgā zinātne, ko viņi vien iekaluši, esot sociologija un, zināms, komunisma mācības. Vājo priekšzināšanu dēļ ari studijas augstskolā ejot nesekmīgi. Kāds profesors izteicies, ka viņam jalasot priekšlasījumi studentiem, kuri neprotot pat ar primusu rīkoties. Proletariskā kārtība spiežot profesorus izdot inženieru diplomus ari personām, kuras ļoti nepietiekoši savai profesijai sagatavotas. Tikai pēc ilgākas prakses un centīga pašdarbības tādi inženieri varot iegūt sevam arodam vajadzīgās zināšanas. Bet griba mācīties jaunātnei liela.

Te vēl jāaizrāda uz krievu studentu grūto stāvokli. Krievā technisķās skolas un augstskolas tiek dibinātas un saistītas ar rūpniecības uzņēmumiem un tīri teorētisku un humanitāru izglītību komunistu valdība šimbrīžam neatzīst. Studenti no plkst.9 rītā līdz 2 pēc pusdienas strādā fabrikās; no 2 - 5 ir brīvi; no 5 - lo strādā augstskolās, institutos un laboratorijās un pēc tam bieži vien viņiem, kā "trieciennieķiem" vai "subbotņikiem" jaiet pa nakti strādāt tur, kur tos norīko attiecīgā priekšniecība. Ta daudzreiz notiekot, ka studentiem dažas naktis jāiztiek bez gulēšanas.

Pie tādā dzīves un darba veida ar studēšanu, protams, neveicas. Ja nu vēl ievēro, ka studiju laikā studenti parasti daudz lasa, un interesējas par visādiem garīgas dzīves jautājumiem, uzkrāj savu idejisko bagāžu un izveido savus pasaules uzskatus, tad tagadējam krievu studentam priekš tādām lietām neatliek ne laika, ne līdzekļu. Ari attiecīga literatura Krievijā nav dabūjama. Krievu jaunie inženieri un techniķi dzīvē iestājas bez kādas vispārējas izglītības un viņi vairs neiekļūs nicināto

1076

inteligentu šķirē. Līdz ar to plaisma starp okcidentalo un krievu kulturu vienmēr top plašāka un dziļāka. No saruna ar krievu jauno pasudzi redzams, ka viņi dzīvi un dzōves iekārtu Vakara Eiropā nepazīst un ir pilnīgā nezinā. Krievijas izolēšanās no okcidenta kulturas, politiskās attiecības ar citām valstīm nepadara labākas.

Vispārējais stāvoklis iedzīvotāju pārtikas zinā nav labojies: maizes recijas nav paliclinātas, tauku vielas un sviests kooperatīvos netiekot izsniegtas.

Tapat manufakturas preču trūkums nav mazinājies. Isi pirms 7.novembra svētkiem sāka pārdot apgērba gabalus bez kartiņam, bet to drīz pārtrauca. Iedzīvotājiem atliek cerēt un gaidīt uz "piegādes realizēšanos".

Ārējās un iekšējās tirdzniecības komisariats no 23.novembra sadalīts divos komisariatos: Ārējās tirdzniecības komisariatā ar Rozenholcu kā komisaru, un Apgādes komisariatā ar Mikojanu priekšgalā. Komisariata sadalīšana izdarīta, lai labāk organizētu pārtikas un manufakturas preču piegādāšanu kooperatīviem.

Rūpniecības (Prompart) partijas process. 25.novembrī plašajā bijušā muižniecības, tagad arodbiedrību zālē, Maskavā sākās slavenais astoņu kaitētāju profesoru un inženieru process ar prof.Ramzinu priekšgalā. 6 - 7 stundas ilgi prokurors Krilenko lasīja apsūdzības rakstu. Krievijā nodibinātās rūpniecības partijas darbinieki - profesori, kuri ieņēma vadošas vietas augstskolās, valsts vadošās saimnieciskās organizācijās un fabrikās, esot sabotējuši, gan rūpniecības plānošanas, gan praktiskos būves, gan ierīces darbus un fabriku darbību, lai radītu nesaimnieciskus izdevumus, iedzītu valsti bankrotā, radītu preču badu un izsauktu tautā nemieru; apsūdzētie uzturējuši nodevīgus sakarus ar krievu emigrantiem ārzemēs, ar franču generalštabu un franču un angļu valdībām tuvu stāvošām aprindām, kuras sagatavojušas bruņotu intervenciju PSR Savienībā. Intervencijai sākoties apvainotie ar saviem līdzinātājiem sarīkotu "diversijas", tas ir dezorganizētu PSR Savienības saimniecisko dzīvi, sabotēdami transportu un fabriku darbību un atvieglotu komunistu valdības gāšanu; intervenciju izdarītot Polija, Rumanija un Baltijas valstis, kurām par to apsolīti dažādi labumi... Jau procesa ārējais sarīkojums nepārprotami liecināja, ka tiek sagatavots lielisks teatralisks inscenējums, lai rādītu Krievijas un vispasaules proletariatam, ka padvaldības lielisknis industrializācijas plans ir reals, ka saimnieciskās grūtības, kas radušās viņu realizējot, pa lielai daļai izskaidrojamas ar kaitētāju organizēto saimniecisko sabotāžu, kuru veda nicinātie pilsoniskie inteligenti; ka uz PSR Savienības lielis-

1077

kiem sasniegumiem greizsirdīga vai visa kapitālistiskā pasaule, kura Francijas vadībā sarīko intervenciju; kā komunistiskā padomju valdība, ir krievu tautas labdare un GPU - viņas modrīgā acs.

Zālē bija uzstādīti visi modernās technikas aparati, lai procesu filmētu, padarītu dzirdamu un redzamu visā PSR Savienībā, vai pat visā pasaulē.

Paša apsūdzēto izturēšanās pie tiesāšanas bija psichologiski nedabiska un nelogiska, lai nesacītu vairāk. Apsūdzētie netikai atzinās visos savos padarītos noziegumos, bet ar apbrīnojamu pašnodiemu izstāstīja ari par noziedzīgiem nodomiem, kurus neviens neprasīja un par kuriem neviens nekā nezināja. Visi apsūdzētie savās beidzamās runās pirms sprieduma atzina, ka padvaldība ir īstā krievu tautas labdare un viņi nolādēja to dienu, kad viņi paši lauzuši savu uzticību strādnieku diktatūrai un izteicās, ka viņi būtot neizsakami laimīgi, ja viņiem būtot vēl lemts strādāt pie socialisma realizēšanas ...

Ari ārējā apsūdzēto izturēšanās ar maz izņēmumiem bija tik mierīga, ka apsūdzētie atgādināja procesa skatītāju - privātās publikas izturēšanos. Visā procesā nebija nevienas materiala, ne logiska noziegumu pierādījuma. Vissarežģitākos technikos un praktiskos jautājumus no fabriku ierīces un darbības izšķīra ne neitreli eksperti, kādu nemaz nebija, bet universalgenijs Krilenko un paši atgriezīgie noziedznieki. Viss process norītēja tā, kā to vēlējas procesa inscenētāji.

Strādnieku masām bija lielisks spektakls un viņi uz brīdiņu aizmirsa savu izsalkumu un trūkumu. Skolās bērni un mītiņos strādnieku masas pieņēma rezolucijas, ka noziedzniekiem piespriežams nāves sods. Procesu noklausīties bija uzaicināti strādnieku delegāti no visām Krievijas malām. Procesā vairāk reizes tika minēti ari dažu lielvalstu pārstāvību, viņu politisko un militāro darbinieku vārdi, lai gan attiecīgo prāvas daļu iztirzāja aiz slēgtām durvīm. Visvairāk un visnesaudzīgāki tika apvainota Francija un viņas valsts darbinieki, kadēļ Francijas vēstnieks iesniedzis kādus trīs procesus. Ari Anglijas vēstnieks iesniedzis komisariatam pāra protestus.

Pieciem apsūdzētiem piesprieda nāves sodu un visa īpašuma konfiskaciju, trim desmit gadus spaidu darbu un īpašuma konfiskaciju. Uz notiesāto lūgumu nāves sodu atcēla un viņa vietā piesprieda 10 gadus spaidu darba, pie kam piecus gadus notiesātiem tiek tiesības ierobežotas. Ari pārējiem sods attiecīgi tika mīkstināts.

Padvaldība pate ar procesa norisināšanu esot bijusi labi apmierināta, process zinamu iespaidu atstāja gan iekšzemē, gan ari ārzemēs.

1078

Procesam, domājams, ir arī savs pamats: ir pilnīgi iespējams, ka inženieri un profesori uzturējuši sakarus ar bijušiem fabriku īpašniekiem - emigrantiem ārzemēs; ir tāpat domājams, ka krievu emigrantiem ir bijušas sarunas par intervences iespējamību Krievijā un nav neiespējams, ka krievu emigranti nemotiektos franču izteicienus interpretējuši tā, kā to viņi paši, savās ilgās pēc atgriešanās Krievijā vēlējušies. Tādi notikumi, kā Somijas generalštaba priekšnieka Valeniusa ekstratures un mēģinājums pārdabūt pār robežu PSR Savienībā bijušo valsts prezidentu Stālbergu - lej ūdeni uz Padomju valdības dzirnavām un liekas pastiprinot krievu apgalvojumus, ka Francija kopā ar robežvalstīm sagatavo pret PSR Savienību intervenciju un ka pierobežu valstis rada incidentus, lai ar PSR Savienību pārtrauktu attiecības.

Process, starp citu, pierāda, ka krievu vecā inteligence ir galīgi satriekta un demoralizēta un ka no viņas krievu tautas un valsts politiskā dzīvē nekas vairs nav sagaidāms. Daudz zīmes norāda, ka daži no apsūdzētajiem spēlējuši pat provokatorisku lomu.

Viskrievijas komunistu partijas Centrālā Komiteja un Centrālās kontroles komisija noturēja savas sēdes Maskavā no 16. līdz 19.decembrim. Apsprieda un pieņēma lēmumus par:

1) Tautsaimniecisko plānu 1931.gadam,
2) Apgādes komisariata pārskatu par apgādi ar galu un dārzājiem;
3) Pārtikas kooperativiem un
4) Padomju pārvēlēšanām.

Viskrievijas (RSFSR) Centrālā Izpildu Komiteja savas sēdes noturēja no 24.decembra līdz 1.janvarim 1931.g. Sēdē apsprieda pa lielākai daļai tos pašus jautājumus, ko V.K.P. Centrālā komiteja, kā arī citu republiku tautsaimnieciskos plānus, resp.budžetus. Ta pate sapulce par Viskrievijas tautas komisaru padomes priekšsēdētāju apstiprināja Sulimovu (Sircova vietā)

Oktobra revolucijas piemiņas dienas (7.nov.) svinēšana noritēja parastā kārtībā: karaspēka paradi, gājieniem pa ielām, uzsaukumiem u.t.t.

Uz 7.novembri atklāja Lenina mauzoleju uz Sarkanā laukuma. Mauzolejs - masiva kuba formā, no sarkanā granita.

Novembra mēneša pēdējā pusē ārzemēs izplatītām ziņām par sacelšanos Maskavā nebija nekāda pamata. Maskavā vienmēr bijis miers. Aizkaukāzā turpretim sacelšanās, liekas, ir permanenta parādība. Zemnieku nemieri pie lielākas nodokļa piedzīšanas bijuši daudz vietās un viņi bez žēlastības apspiesti.

1079

II.

Saimnieciskie sasmieguma un dzīve atsevišķā ceturksnī.

Atsevišķā kvartala valdības galvenie uzdevumi saimniecisķā laukā bij: 1) segādāt naudas līdzekļus budžeta pildīšanai bez emisijas palīdzības, 2) ražas uzpirkšana un 3) nodrošināt rūpniecību un transportu ar oglēm.

I. Nauda. Lai gan 1929/3o.gada oficiali noslēdzies ar apm.28o.milj. rub.lielu atlikumu, tomēr nav noslēpums, ka faktiski gada beigās valsts kase bij gluži tukša, jo valsts nav spējusi savilkt galus kopā, jo palikuse darbiniekiem un strādniekiem parādā algas 1 - 2 mēnešu apmērā, nesaktoties uz to, ka gada laikā banknotes un valsts kases naudas zīmes emitētas par 1.621,7 milj.rubļu pret budžetā paredzētiem 25o milj.rubļiem.

Atsevišķā kvartālā naudas emisija nebija paredzēta, bet budžeta izpildījumam vajadzēja dot 611 milj.rubļu lielu atlikumu. Tā kā līdz jaunā 1931.g.sākumam neizmaksāto algu apmēri vēl vairāk palielinājušies, par ražu nav samaksāts pilnos apmēros, bet apgrozībā parādījušies no jauna valsts kases zīmes gluži jaunas, nelietotas, zem viena numura vairāki ekzemplari,- janāk pie slēdziena, ka neskatoties uz valdības energiskiem un ārkārtējiem soļiem naudas sagādāšanā, šī kampaņa tomēr nav devuse cerētos panākumus. Naudas grūtības valstij šodien ir lielākas ka jebkad.

II. Ražas uzpirkšana. Labības uzpirkšanas kampaņu vajadzēja pa lielākai daļai nobeigt 1.decembrī, bet galīgi 15.decembrī. Uz pēdējo datumu uzpirkts bij apm.88% no paredzētā daudzuma, apm.2o.milj.tonu pret 12 milj. tonu pag.gadā. Ārkārtīgi labā raža dod valdībai iespēju netikvien apmierināt iedzīvotājus ar normēto maizes daudzumu, bet ari laist maizi pārdošanā virs normas, lai gan ari par apm.divkārtīgu cenu. Ja valdībai izdosies uzpirkt visu paredzēto daudzumu, neskatoties uz grūtiem transporta apstākļiem, visu ievākto labību nogādāt noteiktās vietās, tad ari pasaules tirgū Krievija var laist 2 - 5 milj.tonn no savam notecējušā gada ražas. Ātrāki veicās ar kokvilnas un vēl sliktāki ar linu uzpirkšanu. Jādomā, ka izbeidzoties labības uzpirkšanas kampaņai, valdība spers tikpat energiskus soļus pārējās ražas uzpirkšanā.

III. Ogļrūpniecība. Pag.gada vasarā notika ārkārtīgs strādnieku atplūdums no raktuvēm, kadēļ lielā mērā samazinājās ogļu produkcija un līdz ar to saplaka ogļu krājumi rūpniecībā un transportā. Ogļu trūkums bij tik liels ka fabrikas vairs nevarēja kārtīgi strādāt. Lai šo ļaunumu novērstu, septembrī valdība, partija, profesionalā savienība un komsomols kopīgi un katrs par sevi spēra visus iespējamos soļus ogļrūpniecības veicināšanai, kas ari

1080

deva zinaamus panākumus. Jau oktobra produkcija pārsniedz septembra produkciju par 32,5%, izpildot plāna normu par 64,9%, bet novembra produkcija ir par 7,7% lielāka, nekā oktobra, izpildot plāna normu par 68,4%. No šiem skaitļiem ari redzams, ka ogļrūpniecības produkcijas normas uzstādītas tik sugstas, ka šechtām nav bijis iespējams pat tām tuvoties, nesketoties uz visiem pielietotiem ārkārtīgiem līdzekļiem. Sakarā ar nepietiekošo ogļu produkciju, fabrikām un uz dzelzsceļiem ogļu krājums palicis tikpat trūcīgs ka bijis nepārsniedzot caurmērā 2 dienu līdz 3 nedeļu patēriņu. Neiespējamība strauji pavairot ogļu produkciju, ir viens no iemesliem, kuru dēļ valdība bij spiesta kritiskāki skatīties uz uzsāktiem industrializācijas tempiem.

Ražas uzpirkšana, naudas līdzekļu sagādāšana un ogļrūpniecības strmujā pacelšana notecējušā kvartalā stāvējušas valdības uzdevumu degpunktā un tomēr valdība nevar lepoties ar apmieronojošiem panākumiem. Saimnieciskā dzīve rit iespējamības robežās un brīnumus radīt nav spējīga pat komunistu partija, kura bieži apgalvo, ka viņai pa spēkam padarīt to, par ko kapitalistiskās valstis pat sapņot neiedrošinās. Neskatoties uz šiem apgalvojumiem grandiozie saimnieciskie plāni piecgades otrā gadā beigās izrādījušies tomēr par plašiem, kadēļ partija, valdība un A.T.S.padome nolēmuse atsevišķā kvartalā forsēt vienigi 29 objektu būvi, lai tie varētu tuvākā laikā uzsākt darbību. Šis lēmums nozīmē uzsākto industrializācijas tempu samazināšanu un pašas piecgades apmēru sašaurināšanu.

Atsevišķā kvartalā valdība saņēma savās rokās apm.7o% no visa tautas ienākuma, bet pilsoņu privatsaimnieciskam budžetam tika atstāts vēl mazāk, nekā pag.gadā, kad valsts finansielais plāns aptvēra 6o% no tautas ienākuma. Absolutos skaitļos tas nozīmē, ka pilsoņu privatai saimniecībai valsts atstāja 1929/3o.g. 7 rub.42 kap.caurmērā uz iedzīvotāju galvas mēnesī, bet atsevišķā kvartalā tikai 6 rub.78 kap. Ta ka strādnieka pārtikas racija, kuru valdība izsniedz par cietām cenām, un kura pie tam nav pietiekoša, izmaksā apm.6 rub.mēnesī, tad saprotams, ka pilsoņu personīgā rīcībā tiek atstāts daudz mazāk līdzekļu, nekā ekzistences minimums to prasa, kadēļ tautas vispārīgā labklājība, kura jau iepriekšējā gadā stipri cietuse, notecējušā kvartalā vēl vairāk pazeminājusēs. Sakarā ar šiem sprēķiniem ari izskaidrojams vispārīgais pilsoņu privatsaimnieciskо preču trūkums un pilsoņu zemā pirkšanas spēja..

Iekšējais aizņēmums - piecgade četros gados, realizēts uz 92% un ar to iegūts 738 milj.rubļu. Zemnieki realizējuši 65,5% no uzdotā plāna, pārējo pilsētnieki.

Paju iemaksas kooperatīvos atkal stipri paaugstinātas.

1081

III.

Attiecības ar citām valstīm.

Lai gan PSR Savienības ārējā tirdzniecība šimbrīžam daudz mazāka nekā cara laikos, tad tomēr viņas ražojumu parādīšanās pasaules tirgū izsauc lielu nemieru. Valutas trūkuma spiesti, krievi savus ražojumus pārdod par ārkārtīgi zemām cenām un dezorganizē pasaules tirgu. Vesela rinda valstu (Beļģija, Holande, Čekoslovakija, Ungārija, Rumanija u.c.) pacēlušas jautājumu par PSR Savienības preču ievešanas ierobežošanu un dažas no viņām, kā Francija, krievu precēm ieviesusi licenču sistēmu. Kā atbildi uz krievu preču importa ierobežošanu ar speciāliem noteikumiem, padomju valdība izdevusi sekošos noteikumus, kuri tiek pielietoti kā pretlīdzeklis saimnieciskās attiecībās ar nelabvēlīgām valstīm:

1) galīgi pārtraukt jeb pēc iespējas samazināt tanīs apgrozījumus un iepirkumus,
2) neizmantot viņu tonnāžu,
3) ierobežot caur viņām tranzitu,
4) pēc iespējas mazāk izmantot to valstu ostas, tranzitceļus un bāzes eksportam.

Otrs iemesls, kādēļ citas valstis spiestas uzstāties pret krievu preču ievešanu - ir PSR Savienības darba režīms, kurš pelna "spaidu darbu" nosaukumu ne tikai tur, kur strādā dažādi izsūtītie un notiesātie. Tautas komisaru padomes priekšsēdētājs Molotovs uzskaita Vāciju, Angliju, Itāliju, Zviedriju, Japānu, Turciju, Persiju un Afganistānu un Ameriku kā zemes, ar kurām PSR Savienības tirdzniecības sakari attīstoties labi, ar citām normāli, kamēr citās valstīs tirdzniecībā rodoties nopietni šķēršļi (Francija, Somija); Vakara Eiropas valstis pūloties nodibināt pret PSR Savienību saimniecisku blokādi.

Ārvalstu intervencijas gatavošanās pret PSR Savienību ir temats, kuram gandrīz ikdienas padomju prese ziedo veselas slejas, vai vismaz dažas rindiņas. Katra tuvināšanās PSR Savienības pierobežu valstu starpā tiek uzskatīta kā militāra vai saimnieciska sazvērestības pret "socialisma tēviju". Tādiem artikeļiem daudzreiz gan vairāk iekšējas politikas propagandas, nekā ārpolitiski mērķi.

Ari šogad Litvinovs Lunačarska un B.Steina pavadībā piedalījās novembra sākumā Ženevā atbruņošanās konferencē. Nav ticams, ka padvaldības delegacijai būtu bijusi vēlēšanās veicināt tautu sapratnes, bet gan tikai darba jaukšanas un pašreklāmas nodomi. Padomju valdības delegacija protestējusi pret atbruņošanās konferences lēmumu, ka PSR Savienības pierobežas

1082

valstis nav spiestas izvest bruņošanās ierobežošanu, iekams PSR Savienība atbruņošanās noligumu nepiepem un to nav pildījusi.

Ar Latviju. Padomju valdības politiķi ar lielu uzmanību seko katram Latvijas soļiem ārpolitikā. Latvijas delegatu piedalīšanos Agrarvalstu konferencēs Varšavā un Bukarestē padomju diplomāti iztulkoja kā piesliešanos pretpadomju blokam. Ari Latvijas-Lietuvas tirdzniecības līguma noslēgšana viņiem nebija patīkama. Padomju diplomāti uzņēma "Polska Zbroina" atsaukšmi un centās pierādīt, ka Latvija ar Lietuvu tirdzniecības līgumu noslēgusi uz Polijas ierosinājumu un Polijas labā un ar to mēģina lietuviešos radīt aizdomes un neuzticību pret Latviju. Pret Baltijas valstu "mazo bloku", kamēr tas vēl nebija nodibināts, padomju politiķi izturējās diezgan vienaldzīgi. Tagad viņiem aiz "mazā bloka" rēgojās Polija un aiz viņas - Francija.

Ar lielu uzmanību padomju prese seko visam tam, kas parādas Latvijas presē par mūsu ārējās politikas jautājumiem. Tā, zinamais "Brīvās Zemes" artikuls par to, ka Francijas robežas sākoties pie Visles un Baltijas valstu robežām, ari nopelnījis nepamanīts. Vēl lielāku vērību prese piegrieza "Germania" artikuliem par poļu koridora likvidēšanu un dep.Cielēna runā par draudošām kara briesmām.

~~Latvijas presē par mūsu ārējās politikas jautājumiem. Tā, zinamais "Brīvās Zemes" artikuls par to, ka Francijas robežas sākoties pie Visles un Baltijas valstu robežām, ari nopelnījis nepamanīts. Vēl lielāku vērību prese piegrieza "Germania" artikuliem par poļu koridora likvidēšanu un dep.Cielēna runā par draudošām kara briesmām.~~ Kāds mans priekšgājēja rakstiņš "Jaunākās Ziņās" izsaucis pret raksta autoru "Izvestijās" ķengāšanās rakstu, kurā bija aizskārts ari mūsu valdība.

Latvijas preses uzbrukumi Latvijas-PSR Savienības tirdzniecības līgumam atrod ļoti jūtīgu atskaņu krievu presē. Šī atsaucība esot izskaidrojama ar to, ka ari krievu aprindās līgumam jau no sākta gala esot daudz pretinieku un tie tad nelaižot garam nevienu izdevību, lai līgumam varētu kaitēt.

Latvijas revolucijas fondu ir nodibinājuši daži latvju komunisti-emigranti un ar uzsaukumiem un personīgiem izsaukumiem PSR Savienības latvju presē vāca šim nolūkam naudu. Tikai pēc vairakkārtējas uzstāšanās komisariatā un pēc ilgāka laika izdevās šo naudas vākšanu, kas pretēja mieram Latvijas-PSR Savienības miera līgumam, pārtraukt.

Citādi Latvijas un PSR Savienības attiecības ir pilnīgi normalas un korektas.

Nacionālos svētkos 18.novembrī sarīkoju sūtniecībā piepemšanu uz kuru ieradās diplomātiskais korpuss un ārlietu komisariata pārstāvji.

Attiecības ar Igauniju. Pēdējā laikā pat padomju avizēs reti parādas kādas rindiņas par Igauniju. Kodas iespaids, ka padomju diplomāti

1083

viņai piegriež maz vērības.

Attiecības ar Somiju. Somija ir tā pierobežu valsts, ar kuru pēdējā laikā gandrīz visvairāk nodarbojas padomju prese. Lapujiešu kustība un komunistu pārraidīšana pār robežu jau stipri saasinājusi abu valstu attiecības. Somu generalštaba priekšnieka Valeniusa rīkojumu - ar varu pārraidīt pār robežu bijušo Somijas valsts prezidentu Stalbergu - padvaldība uzskata kā Somijas fašistu provokaciju, kuras mērķis saasināt un pārtraukt Somijas un PSR Savienības diplomātiskos sakarus, vai pat izsaukt bruņotu sadursmi abu valstu starpā. Labi saprotams, ka padvaldības diplomāti šo somu fašistu rīcību ved sakarā ar intervencijas plāniem, kurus kaldinot Francija kopā ar Poliju, Rumāniju un citām robežvalstīm. Jāatzīst, ka Somijas generalštaba solis nevar neizsaukt pārsteigumu visu to starpā, kas negrib spēlēties ar valstu un tautu liktenjiem.

Uz Romu aizbraukušā Artti vietā par Somijas sūtni Maskavā iecelts Yrjo Koskinens.

Ar Lietuvu. Lietuva līdz šim piederējusi pie tām valstīm, kurām ar PSR Savienību vislabākās attiecības. Vācijas augošais iespaids ārējā politikā un Vācijas centšanās pēc savu Austrumrobežu revizijas, resp. arī Klaipēdas apgabala likteņa grozīšanas, spiež Lietuvu stāties ciešākos sakaros ar Latviju un citām Baltijas valstīm. Domājams, ka apstākļi spiedīs Lietuvu atrast modus vivendi arī ar Poliju. Tas viss nav pa prātam PSR Savienībai, jo viņa baidās, ka Baltijas valstis savstarpīgi tuvinādamies un saistīdamās, uzspiedīs arī Lietuvai vispār noteiktāku politisku liniju. Lai Lietuvas tuvināšanos Baltijas valstīm kavētu, tad padomju valdība par sūtni Kaunā iecēla Karski, kas ārlietu komisariatā Baltijas valstu un Polijas nodaļā strādā jau vairāk gadus un šo valstu apstākļus un politiku labi pazīst.

Ar Poliju. Ukraiņu un Baltkrievu vajāšana un jaunā Seima vēlēšanas padomju presei dod daudz izdevības uzbrukt Polijas iekšējai un ārējai politikai. Pēc krievu ziņām pēdējā laikā notikusi Polijas un Rumānijas ciešāka ekonomiska saistīšanās, ja abām valstīm izdotu cīņa ieročiem pret PSR Savienību.

Ar Franciju. Attiecības ar PSR Savienību vienmēr vēl sastinguma stāvoklī Licenču ievešana krievu precēm abu valstu attiecības vēl vairāk saasina. Rūpniecības partijas prāvas laikā padomju prese uzbrukā Francijai, viņas politikai un valdības vīriem tik nekautrīgā kārtā, ka gluži negribot uzmācās jautājums: kadēļ gan Francija vēl uztur diplomātiskos sakarus ar PSR Savienību?

1084

Tādu jautājumu uzstādījuši sri daži franču politiķi Parizē. Redās iespaids, ka attiecības tiek uzturētas tikai tadēļ, ka neviena no abām valstīm negrib uzņemties odiumu - pirmai atsaukt savu vestnieku. Pēdējā laikā uzbrukumi aprimuši un politiskais spraigums atslābis.

Ar Vāciju. Abu valstu diplomāti reizi pa reizei mēdz pastrīpot ari atklātības priekšē, ka Vācijai un PSR Savienībai ir īpatnēji draudzīgi sakari. Kurcius kādā runā bija izteicies, ka Vācijas saprašanās ar viņas rietumu kaimiņu nemaz nenozīmējot, ka Vācija neuzturēšot draudzīgas attiecības ar PSR Savienību un Franciju. Francijas un Anglijas saprašanās atbruņošanas konferencē, finanču politikas un politikas jautājumos, liekas, Vāciju padara domīgu. Pacelas balsis, kas saka, ka Vācijas austrumrobežu revizija varot notikt tikai caur Parizi... Bez tam pašā Vācijā ir stipras strāvas (hitlerieši un citi), kuri no PSR Savienības novēršas, vai pat uzstājas naidīgi.

Vācija pasvītro garantijas tirdzniecībai ar PSR Savienību līdz 70% no fakturas. Vācu inženieru un citu specialistu skaits, kas darbojas krievu uzņēmumos, tagad sniedzoties pie tūkstoš personām. Vācu kolonija Maskavā gada laikā dubultojusēs.

Jaunais PSR Savienības sūtnis Hinčuks jau akkreditējies un stājies pie savu pienākumu izpildīšanas.

Ar Angliju. Konservatīvo aprindas vēl arvien turpina uzbrukt Makdonalda krievu politikai, - gan presē, gan parlamentā. Var domāt, ka leboristu valdībai krītot un konservatīvo valdībai nodibinoties, abu valstu attiecības paliktu sliktākas, bet pie diplomātisko attiecību pārtraukšanas, zināms, nemonāktu.

Anglijas tirdzniecība ar PSR Savienību turpretim pieaugot.

Seviškas krievu-angļu komisijas jau ilgāku laiku apspriež jautājumu par krievu parādu atlīdzināšanu Anglijai.

Ar Italiju. Padomju valdībai esot īsti draudzīgas attiecības. 29.novembrī Milanā notika Litvinova un Grandi apspriede, kura uz sevi vērš diplomātisko aprindu nopietnu vērību. Ari jaunais Italijas vēstnieks Attolico jau ieradies Maskavā un iesniedzis savas akkreditēšanās grāmatas.

Ar Japanu. Padomju valdība konfiscējusi Vladivostokā japanu Čosen-banku, jo ta esot spekulējusi ar krievu valutu.

Ari Japanas jaunais vēstnieks Koki Hirota ieradies Maskavā.

1085

Ķinas-krievu sarunas Mandžurijas dzelzsceļa lietā pagaidam pārtrauktas un Ķinas delegacijas priekšnieks aizbrauca uz Ķinu.

K. Ozols

Sūtnis PSR Savienībā.

1086

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1931.g. 18. februārī.

Nr.o/848.00.Z/53 slp/3364.

Konfidenciāls.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 193 1 g. 16. martā
Ien. № 1641 akt. № 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Prezidenta kungs, norakstu no atašeja Maskavā Fr.Zommera š.g. 10.februāŗa ziņojuma par saimniecisko dzīvi PSRS-bā no 1930.g.1.oktobŗa līdz 31.decembrim.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

1 pielikums.

A. Kviesis

Ministŗu prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

A.K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam.

P i l ī.

1087

PADOMJU SAVIENIBAS

SAIMNIECISKA DZIVE ATSEVISKA KVARTALA, NO 1.X līdz 31.XII.1930.g.

IEVADS.

Janvara sākumā Pad.Savienības centrālā izpildu komitejas III.sesijā trīs valsts vīri, tautas komisaru padomes priekšsēdētājs Molotovs, Valsts plāna priekšsēdētājs Kuibiševs un finansu komisars Grinko ar daudziem skaitļiem ilustrēja valsts saimniecisko progresu, piecgades lielos sasniegumus, plāna priekšlaicīgu izpildīšanu u.t.t. Bet turpat katrs no viņiem uzsvēra, ka nedrīkstot spēkus saskaldīt, ka kapitala ieguldījumi jakoncentrējot, ka visa uzmanība piegriežama tām celtnēm, kuras iespējams tuvākā nākotnē nobeigt un tanīs uzsākt ražošanu. Sakarā ar šiem atzinumiem, kuri patiesībā nozīmē piecgades apmēru ierobežošanu, tiek uzskaitītas nedaudz rūpniecības nozares, kurām nodomāts uz priekšu piegriezt sevišķu vērību.

Piecgades otrā gada beigās, t.i. 1930.g. septembrī, kad laikrakstos sāka jau parādīties kontrolcīpari nākošam 1930/31.saimnieciskam gadam, pilnīgi negaidot iznāca rīkojums par saimnieciskā gada sākuma pārcelšanu uz 1.janvari un ka līdz tamtiek ieslēgts atsevišks kvartals ar patstāvīgu plānu un budžetu. Šāda pārkārtojuma vajadzība oficiali tika motivēta ar sagaidamiem saimnieciski-techniskiem labumiem. Bet vērīgi sekojot Padomju Savienības saimnieciskai dzīvei tūlīt varēja uzminēt pārkārtojuma īstos iemeslus. Bij saprotams, ka Pad.valdība bij nonākuse pie krustceļa, kur tai vajadzēja izšķirties, vai turpināt uzsākto gaitu līdzšinējā ritmā un virzienā, jeb nogriesties uz sānceļiem, kuri gan neved tieši pie mērķa, bet toties ir gludāki un drošāki.

Noietais ceļa gabals, blakus nenoliedzamiem panākumiem, bij ierāvis saimnieciskā dzīvē briesmīgus robus. Rūpniecībai trūka ogles un metals, bet dzīvei visnepieciešamākās preces. Valsts kase bij galīgi tukša, nebij naudas algu un iepirktās labības samaksai. Trūka lietpratīgu strādnieku un darbinieku, iesāktie darbi nekur neritēja normali, pēc plāna. Tadēļ Pad.valdība bij spiesta grūti apslēpjamā veidā atzīt, ka industrializācijas plāni ir par daudz plaši un uzņemtie tempi pardaudz strauji, kadēļ nepieciešams apstāties un pārdomāt, kas tālāk darams, lai izvairītos no neizbēgamas katastrofas, līdzīgi tam, ka pag.gada marta mēnesī valdība bij spiesta apturēt straujo kolchozaciju, izlaižot Staļina parakstīto dekretu par "galvas reibšanu no panākumiem". Saprāts diktēja iepriekš aizpildīt ierautos robus, pārkārtot spēkus un pārstrādāt plānu turpmakam darbam, lai pasargatos no jauniem sarežģījumiem. To ari darīja valdība atseviškā kvartalā, pavēlot piegriezt sevišku vērību

1088

ogļu un metala ražošanai, koncentrēt spēkus vienīgi 29 rūpniecības uzņēmumu izbūvei, lai tos tuvākā laikā varētu nodot eksploatacijai, uzlabot valsts kases finansielo stāvokli, laist vairāk preču vietējā tirgū un t.t.

No augšminēto trīs valstsvīru referatiem C.I.K'ā saprotams ka valdībai, neskatoties uz visiem spertiem soļiem atseviškā kvartālā, tomēr nav izdevies novērst radušos trūkumus un tadēļ ta spiesta ari jaunajā 1930/31. saimnieciskā gadā atteikties no pirmsuzsāktā virziena un ritma un savas gaitas turpinot pa sāncelļiem, piemērojoties jaunajiem apstākļiem.

R U P N I E C I B A.

Salīdzinot ar iepriekšējā saimnieciskā gada pēdjo kvartali, rūpniecība visā visumā devuse atseviškā kvartalā produkcijas pieaugumu par 16,7%. Grupā "A", kurā ietilpst visi uzņēmumi, kas ražo ražošanas līdzekļus, panākumi nav tik spīdoši, kādi tie bij paredzēti pēc plāna, kurš izpildīts tikai par 80,6%, dodot produkcijas pieaugumu par 10,5%. Seviški zem plāna normām strādājušas ogļraktuves, kurām acimredzot uzlikts pārāk liels uzdevums. Pie šāda slēdziena janāk ievērojot to, ka septembrī un oktobrī visa valsts un politisko organizāciju vara tika pielietota lai paceltu produkciju nepieciešamā augstumā, ka to jau tuvāki aprakstīju savā pēdējā pārskatā. Pēc ogļrūpniecības katastrofiskā sabrukuma julijā, augustā un septembrī, kad dienas produkcija Donecbaseinā nokrita līdz 42.ooo tonas dienā, pateicoties ārkārtīgiem soļiem, ta strauji pieauga oktobra mēnesī, dodot caurmērā 1o6.2oo tonas dienā, novembrī 113.6oo un decembrī 117.5oo tonas dienā. Tomēr šie panākumi stāv tālu pakaļ uzstādītām normām, jo visā kvartalā bij uzdots ražot 16.27o.ooo tonas, bet ražots tikai 1o,2 milj.tonas, kas ir 62,7% no normas. Drusku labāki strādājušas Sibirijas šachtas, kuras devušas 67,5% no normas. Tomēr visu šachtu kopprodukcija no gada uz gadu pavairojās, kā tas redzams no sekošiem skaitļiem.

Trīs mēnešos ražots	1928/29.g.	9.9oo.ooo	tonas,
" " "	1929/3o.g.	11.75o.ooo	"
	atsev.kvart.	13.o95.ooo	"

Ja faktiskā produkcija palikuse tik lielā mērā atpakaļ plāna normām, jadomā, ka nebūs izpildīts ari jauno šachtu izbūves plāns, pēc kura atseviškā kvartalā vajadzēja iestātiesdarbā 3o jaunām šachtām. Vainīga būs ari strādnieku bēgšana no raktuvēm, kura nav ne ar kādiem līdzekļiem apturama. No 1 - 15.janvarim no šachtām aizgājuši 4.2oo strādnieki, kas liecina, ka visi līdz šim pielietotie līdzekļi pret šo rūpniecību postošo parādību nav devuši cerētos rezultātus. Sakarā ar neapmierinošo ogļu produkciju, nav bijis iespējams papildināt izsīkušos krājumus, kadēļ ari uz priekšu paredzami traucējumi

1089

fabriku normalā darbā un uz dzelzsceļiem, ka uz to aizrādīja ari Kuibiševs savā referatā.

Ari metalurģija strādājuse stipri zem noteiktām normām, izpildot pēdējās tikai par 8o - 81%, lai gan produkcija visā visumā tomēr pakāpeniski gājuse uz augšu, jo 1929/3o.g. ražots 387.17o tonnas, bet atseviškā kvartālā 4o7.4oo tonnas caurmērā par mēnesi. Ari šīs pamatrūpniecības jaunbūves plāns, ka liekās, nebūs izpildīts, jo ja būt iestājušās ekspluatacijā piecas jaunas domnas, kā tas bija paredzēts, tad produkcijai vajadzēja pacelties daudz lielākos apmēros.

Tāpat neapmierinoši darbojušās zāģētavas, kuras devušas kokmaterialus tikai 71% apmērā, bet pavisam slikti norit ejusi darbi mežos, kur ciršanas darbi veikti par 57%, bet koku izvešana tikai par 39% no plāna normas.

"A" grupas pārējās rūpniecības nozarēs strādajušas vispārīgi kvantitatīvā ziņā ar samērā labakiem panākumiem, lai gan vispārīgi drusku zem paredzētām normām. Izņēmumu uzrāda vienīgi naftas, dažu mašinu un gumijas rūpniecības, kuras pa daļai izpildījušas normas, pa daļai tās pārsniegušas.

Grupa "B", jeb vieglā rūpniecība, pie kuras pieskaitīti visi uzņēmumi, kuri ražo patēriņa preces, strādājuse ar daudz labākiem panākumiem, jo viņas kopprodukcija pieauguse par 26,5%, salīdzinot ar iepriekšējo kvartali. Šis labvēlīgais rezultāts sasniegts galvenā kārtā tadēļ, ka uzsākti sezonas darbi tekstil un cukurfabrikās, ka ari pavsirota produkcija gumijas fabrikās.

Z E M K O P I B A.

Lauksaimniecības komisariats izrādīja lielu aktivitāti, lai panāktu simtprocentīgu rudens sējas un zemes uzaršanas plāna izpildīšanu. Sējas kampaņa noritēja samērā apmierinoši 92% apmērā, bet zemi uzart rudeni Savienības zemkopji vēl nav paraduši, kadēļ šis plāns palika izpildīts tikai vienas trešdaļas apmērā. Milzu darbs ir labības uzpirkšana, kura norit nevis ka parasts uz brīvas vienošanās pamata starp pircēju un ražotāju, bet gan ta tiek ar varu papemta par smieklīgu cenu un pie tam tādos apmēros, sevišķi no individualiem saimniekiem, ka nepaliek pāri pašu jau tā stipri ierobežotām vajadzībām. Uzpirkšanas kampaņu izpildīja divas saimnieciskas organizācijas: Centrosojuz un Zernotrest, kuru rīcībā bij komandēti studenti, komsomoļcipvietējās padomes, bezzemnieki un nabadzīgie zemnieki. Pateicoties bagatai ražai, kura devuse 87,4 milj.tonas labības pret 71,7 milj.tonām iepriekšējā gadā, līdz 1.janvarim uzpirkts par 45% vairāk, nekā iepriekšējā gadā, lai gan uzpirkšanas plāns izpildīts par 9o%. Uz 1.janvari uzpirkts 2o,9 milj.tonu pret

1090

14,9 milj.t. pag.gadā, ar ko valdībai būs iespējams netikvien apgādāt apmierinoši ar maizi iedzīvotājus, bet arī nodrošināties ar 2,5 milj.tonu lielu rezervi un eksportēt 3,5 milj.tonu.

Grūtāki veicās ar kokvilnas uzpirkšanu. Lai gan uz 21.janvari uzpirkts jau par 26.3oo tonām vairāk, nekā visā iepriekšējā gadā, tomēr rezultāti 62,1% no plāna tiek uzskatīti par pilnīgi neapmierinošiem, kuri neatbilst paplašinātai sējas platībai 1.25o.ooo ha pret 9oo.ooo ha pag.gadā un samērā labākai ražai. Vēl sliktāki klājas ar linu uzpirkšanu, jo uz 1.janvari iegūts tikai 33,2% no plāna 29o.ooo tonas. Abos gadījumos vaina meklējama iekš tam, ka valdība maksā ļoti zemas cenas un tai trūkst preču apmaiņai, kadēļ zemnieki savus ražojumus valdībai negrib nodot, viņi cenšās tos noslēpt, pārdot privātiem pirc-ējiem jeb izstrādāt audumos, par kuriem tiek maksātas ārkārtīgi augstas cenas privatā tirgū. Tadēļ arī nemaz nav domājams, ka valdībai būs iespējams sagādāt priekš eksporta paredzētās loo.ooo tonas linu.

Lai novērstu pastāvošās grūtības pie ražas uzpirkšanas un nostādītu to daudz maz uz likumīgākiem pamatiem, ka arī lai piedabūtu zemkopjus pie sējas platības paliclināšanas un ražības pacelšanas, tautas komisaru padome kopā ar komunistiskās partijas centralkomiteju š.g.24.janvarī publicējuse noteikumus par ražas kontraktaciju 1931.gadam (skati pielikumu). Šeit pievedīšu datus attiecībā uz linkopību. Ziņojumā teikts, ka 1931.g. kontraktacijai jāaptver 1.95o.ooo ha šķiedras linu sējas platību (iepriekšējā gadā visa linu sējas platība bij 2,2 milj.ha pēc "Bolševik" No.17 un 1,7 milj. ha pēc "Inopečkoobjedinenije" ziņām). Jānoorganizē linu ražošanas joslā 15o traktoru stacijas ar motoru kopspēku 75.ooo HP. Bez jau nodarbinātām 38 linu apstrādāšanas fabrikām uzcelt un laist darbā vēl 489 tādas pašas fabrikas, priekš kurām pagatavojami 6oo mašinu komplekti, ka arī lo.ooo linu plūcamo mašinu. Linkopjiem nododami 15o.ooo tonas mākslīgo mēslu un 76.ooo tonas šķiedru lin sēklas. Priekš kontrahentu avansešanas asignējami 6o milj.rublu un izsniegt maizes labību 1,25 centneru pret 1 centneru nododamo linu. Sagatavot ēdamo ellu un lopu raušus un izsniegt tos pēc noteiktām normām atseviški priekš individuaļiem un priekš kolchoziekiem pret nodotām linu sēklām. No labības nodevām tiek atsvabināti tie zemkopji, kuri apsēj ar liniem ne mazāk par lo - 15% no vēsas sējas platības un izpilda pareizi kontraktacijas noteikumus. Nodrošināt linu sējējus ar precēm loo milj.rublu vērtībā, izsniedzot tās saskaņā ar pastāvošām normām un kārtību.

Nav šaubu, ka šie noteikumi veicinās linu audzināšanu un pamudinās linkopjus saistīties ar kontraktiem plašākos apmēros, nekā līdz šim.

1091

Lopkopība vēl ilgi būs Padomju Savienības vājā puse, kaut arī valdība paredzējuse 1931.g.pavairot liellopu skaitu par 13%, cūku par 7o% un aitu par lo%. Ja arī izdotos šo plānu izvest pilnos apmēros, par ko ir vairāk kā šaubas, tomēr arī tad vēl nebūs ne tuvu sasniegts tāds stāvoklis, kāds bij 1929.g. priekš stichiskās lopu apkaušanas stichijas periods. Droši var sacīt, ka pēdējā gada laikā lopu skaits nav palielinājies, drīzāki tas vēl vairāk pamazinājies, jo lopu apkaušana turpinājas līdz šim laikam, kaut gan nesalīdzināmi mazākos apmēros. Lopu skaitu centās ierobežot netikvien turīgākie saimnieki, bet arī vidējie-nabadzīgie, baidoties no lielām nodevām un ieskaitīšanu kulakos. Šo apgalvojumu netieši apstiprina septembrī izdotais valdības rīkojums, ar kuru, piedraudot ar bārgiem sodiem, tiek noliegta teļu un govju kaušana vecumā no 1 līdz 8 gadiem. Drīz vien šis rīkojums tika atteicināts vispārīgi uz telēm un grūsnējām govīm katrā vecumā.

Sakarā ar valdības nodomiem 193o/31.gadā panākt turpmāko 25% lauksaimniecību kolektivizaciju un nepanesamām klaušām, kādas tiek uzliktas uz zirgu īpašniekiem, jau no rudeņa lauksaimnieki iesāka samazināt zirgu skaitu, kadēļ cenas par zirgiem un kumeļiem nokrita ļoti zemi. Ja par govi maksāja 5oo - 8oo rubļu, tad par labu zirgu varēja dabūt tikai ap loo rubļu. Lai tiktu vaļā no zirga, stāsta daži lauciniekī, īpašnieki tos ievedot mežā un palaižot tos tur brīvībā, lai pirmkārt, izvairītos no klaušām, otrkārt, lai to nebūtu jānodod kolchozā, kur zirgi tiekot turēti pusbadā un pie tam vēl stipri mocīti darbā. Ta ka zirgu gaļa tiek lietota ēšanai plašos apmēros, tad arī zirgu apkaušana pieņēma plašus apmērus. Lai cīnītos pret zirgu iznīcināšanu, novembrī valdība izdeva rīkojumu, ar kuru noliedza kumeļus un darbam derīgus zirgus kaut gaļā. Sakas šādam rīkojumam bij tādas, ka kaušanai nolemtie zirgi tika iepriekš novesti darba nespējīgā stāvoklī un tad pārdoti valdības organizācijai "Sojuzmjaso", vai nokauti pašu vajadzībai, izpratot formalu atļauju no attiecīgas iestādes. Saprotams, ka zirgu apkaušana atstās ļaunu iespaidu uz valsts saimniecisko dzīvi, ko jau tagad sajūt, jo no visām malām nāk ziņas, ka trūkstot pajūgu mežu, labības un kokvilnas izvešanai.

T R A N S P O R T S.

Rūpniecības produkcijas straujais pieaugums un labā ražas pavairojuši pārvadājamo preču daudzumu tādā mērā, ka transports tapis par kavekli saimnieciskās dzīves ritmā. Pie dzelzsceļu stacijām atrodoties milzīgi preču krājumi, kuri gaidot uz iekraušanu. Ka šādos gadījumos parasts, preces sadalītas kategorijās skatoties pēc viņu pārvešanas nepieciešamības, pie kam priekšroka dota pārtikas precēm un ogļēm. Neskatoties uz to, ka ogļu produkcija stāv tāl zem plāna normā.

1092

plāna normām, tomēr ari priekš viņām netiek padots pietiekoši liels vagonu skaits, caur ko ogļraktuvēs radušies lieli sastrēgumi, bet patēriņa vietās darbi nerit vairs normali ogļu trūkuma dēļ. Ogļu nepievešanas dēļ ar pārtraukumiem strādā, cik no avižu ziņām reduams, Ļeņingrada un Uralu rūpniecības iestādes, apstādināti darbi 7 rafinādes un 4o cukurfabrikās, neskatoties uz to, ka bojā var iet lielie cukurbiešu krājumi. Pēdējā laikā, lai panāktu ietaupījumus ogļu patēriņā fabrikās, uz dzelzsceļiem un dzīvojamās mājās, iecelti sevišķi uzraugi jeb kontrolieri, kuru uzdevums ir sekot kurinamā materiala racionalai izmantošanai, elektriskās apgaismošanas ierobežošanai u.t.t. pie kam paredzēts vainīgos sodīt līdz spaidu darbiem. Attiecīgi brīdinājumu procesi jau notikuši. Neskatoties tomēr uz visām pūlēm pacelt dzelzsceļu transporta spējas, ikdienas iekrauto vagonu skaits tomēr nerāda tendenci palielināties, izņemot septembri un oktobri, kad uz visiem dzelzsceļiem bij izsludināts dzelzscelnieku mēnesis, kad uz partijas un administracijas spiediena, visiem dzelzscelniekiem bij jastrādā savas izejdienas pie vagonu ie-un izkraušanas. Palīgā viņiem nāca ari fabriku strādnieki, komsomolci, skolnieki un studenti, ka ari darbinieki no citām valsts iestādēm.

Iekrauto vagonu skaits: dienā

193o.g.	julijā	46.16o	vagonu,
"	augustā	44.588	"
"	septembrī . . .	47.ooo	"
"	oktobrī	48.3oo	"
"	novembrī . . .	47.2oo	"
"	decembrī	42.6oo	"
1931.g.	janvarī 1-25 . .	4o.882	"

Cik tālu stāv dzelzsceļu faktiskie panākumi no plāna normām redzams no tā, ka atsevišķā kvartalā bij jaiekrauj ik dienas 64.ooo vagonu, bet iekrauts tikai 46.ooo; dienas noskrējums preču vagonam noteikts uz 135 klm, bet panākti tikai 91,3 klm.; preču vilcienu komercialais ātrums noteikts uz 19 klm, bet sasniegts tikai 12,9 klm.

Lai gan uz dzelzsceļiem nav sasniegtas plāna normas, tomēr vispārīgi tie uzrāda ievērojamu attīstību. Samērā ar iepriekšējo gadu pārvedumi pieauguši 1927.g. par 12,4%, 1928.g. - 13%, 1929.g. - 21%, 193o.g. - 19% un 1931.gadā paredzēts pieaugums par 39%. Pārvesto preču svars bijis 1913.g. 132 milj.tonu, 193o.g. - 238.miljoni un uz 1931.g. paredzēts 33o milj.tonu. Dzelzsceļu darbības pieaugums tomēr neatbilst vispārīgai saimnieciskās dzīves attīstībai, kas seviški sajūtams pēdējā laikā, kadēļ dzelzsceļiem tagad piegriež ārkārtīgu vērību visas valsts augstākās iestādes un komunistu parti-

1093

ja, kuras atzinušas, ka dzelzsceļi vairs nestāv savā uzdevuma augstumos un ka darams viss iespējamais, lai paceltu dzelzsceļu darba spējas. Tādēļ arī 1931.g. budžetā uzņemta priekš transporta izbūves jo ievērojama summa, 3185 milj.rubļu pret 1.800 milj.pag.gadā.

Ogles un transports ir pašlaik Pad.Savienības saimnieciskā dzīvē tās problemas, par kurām visvairāk tiek runāts un rakstīts un no kuru labvēlīgas atrisināšanas atkarajas visas saimnieciskās dzīves turpmakā attīstība.

F I N A N C E S.

Viens no Pad.Valdības galveniem uzdevumiem atskaišķā kvartalā bija uzlabot valsts kases stāvokli. Valsts budžetam vajadzēja izpildīties netikvien bez emisijas, bet tam vajadzēja dot pat 600 milj.rub.atlikuma. Par budžeta izpildīšanos vēl galīgu ziņu nav, bet visas zīmes rāda, ka gaidītais atlikums faktiski nebūs uzkrājies, jo pretējā gadījumā jau būtu zvanīts pie visiem zvaniem par spīdošiem panākumiem. Negativi norādījumi uz budžeta izpildīšanos parādījās jau novembri, kad finansu komisars Griņko ziņoja kādā sapulcē, ka kvartala pirmais mēnesis devis ienākumos iztrūkumu par apm.250 milj.rubļiem. No novembra līdz šai dienai nemitīgi tiek avīzēs rakstīts par sliktiem panākumiem produkcijas pašizmaksas pazeminašanā, ka 7% vietā nebūšot sasniegts vairāk par 3%, kas nozīmē iztrūkumu budžetā 150 - 200 milj. rubļu. Gada beigās parādījās apgrozībā lielos apmēros jaunas pēc izskata valsts kases zīmes, dandzas zem viena un ta paša numura. Redzams, ka valsts kase izlaiduse atkal jaunu partiju naudas zīmes, uz ko atrodams netiešs norādījums kādā Griņko runā. Šīko valsts kases zīmju apgrozībā pašlaik ir nesamērīgi vairāk, nekā banknošu (červoncu). Visas pat lielākās izmaksas valsts banka izdara ar valsts kases zīmēm 1, 3 un 5 rubļu gabalos, kadēļ saņemot lielākas summas iepriekš jānodrošinas ar maisiņiem un nesējiem. Banknotes, kurām skaitās ap 25% segums, ka liekas, tiek no iedzīvotājiem glabātas. Sudraba naudas vietā pēdējā laikā izlaists milzīgs vairums bronza šīknaudas, ar ko šīknaudas trūkums mazāk sajūtams. Valsts kases grūto stāvokli gada beigās raksturo ari tas, ka algu izmaksa neuzlabojās līdz pat kvartala beigām, kādēļ komisaru padomes priekšsēdētajs Molotovs bij spiests "CIK'a" sēdē aizrādīt, ka algu aizturēšana turpmāk tiks novērsta. Šo jautājumu izpētīt pašlaik uzņēmusēs jaunorganizētā Izpildīšanas Komisija ("Komissija Izpolnenija"). Valsts parādu par neizmaksātām algām var droši pieņemt no mazāku par 1 miljardu rubļiem. Saprotams, ka neizmaksātā alga budžeta noslēgumā netiks uzrādīta un tadēļ budžeta noslēgums būs daudz labāks, nekā faktiski tam vajadzētu būt.

1094

Neskatoties uz minētām finansielām grūtībām, valsts saimniecības atītstību raksturo gadu no gada pieaugošais finansielais plāns un budžets. Finansualais plāns 1927/28.g. bij lo miljardi rubļu liels, 1928/29.g. 13 miljardi, 193o.g. 22 miljardi un uz 1931.g. tas sabalansēts uz 32 miljardi rubļiem. Ta ka viss tautas ienākums šinī gadā aprēķināts uz 49 miljardiem rubļu, pie kam šī summa uzskatama par pārāk augstu, tad iznāk, ka valsts saņem savās rokās vairāk par 2/3 no visas tautas ienākuma, līdzīgi tam, ka tas notika 1929/3o.g., kad finansu plāns prasīja 6o% un atseviškā kvartalā 7o% no visa tautas ienākuma. Jau iepriekšējā pārskatā es uzsvēru, ka valsts atstāj pilsoņu rīcībā mazāk līdzekļu, nekā to prasa eksistences minimums, kamdēļ blakus valsts mantas pieaugumam pilsoņiem jatop nabadzīgākiem, jeb citiem vārdiem, valsts industrializācija nptiek uz pilsoņu labklājības rēķina. Ša slēdziena apstiprinājumu varam atrasts uz katra soļa, ieskatoties tuvāki atseviško pilsoņu privatā dzīvē, to ierauga katrs ārzemnieks iebraucot Pad. Savienībā, to apstiprina 5 - 6 milj.lielā beztiesībnieku armija (ļišenci), pārpildītie cietumi un nometnes ziemeļos.

Kaut cik panesams stāvoklis Pad. Savienībā ir strādniekiem un algotiem darbiniekiem, kuri saņem par savu darbu normētu, kaut ari ārkārtīgi trūcīgu pārtiku, dzīvojamo laukumu (terminš - dzīvoklis jau aizmirsts, atseviškas gimenes rīcībā vesela dzīvokļa vairs nav nekur), aprobežotā vairumā kurinamā materiala, apgaismošanu jeb petroleju, kautko no apģērba un zinamus labumus socialā apgādībā. Visi šie uzskaitītie, priekš nepalutināta eiropieša galīgi neapmierinošā labuma un daudzuma, dzīvei nepieciešamie līdzekļi ir tomēr kautkas pozitivs, ko valsts dod jeb atstāj apzīmētās šķiras pilsoņiem. Valsts tomēr atstāj viņu rīcībā tikdaudz līdzekļu, lai tie varētu kaut kā, ta sakot, savu dzīvību vilkt. Līdzīgā stāvoklī ir ari kolektivizētie zemnieki. Nepanesams stāvoklis turpretim ir individualiem zemkopjiem, brīvo profesiju darbiniekiem, patstavīgiem amatniekiem u.t.t., no kuriem valsts prasa bieži vairāk nekā viņi faktiski ražo jeb pelna, neatstājot pašu rīcībā pat tikdaudz, cik nepieciešams dzīvības uzturēšanai. Šī pilsoņu šķira tadēļ lemta iznīcībai, viņu manta straujā tempā pāriet valsts īpašumā. Labakā gadījumā šie pilsoņi iekļūst priviligētā šķirā - lauku vai pilsētu proletariatā, sliktākā gadījumā tie tiek ieskaitīti lišencu armijā vai ieslodzīti cietumos jeb nosūtīti pie spaidu darbiem ziemeļu mežos.

Šādu saimniecisku politiku valdošā partija sauc par "kapitālu pārkārtošanu" un pateicoties šai politikai Pad. valdībai ir iespējams izvest piecgades industrializācijas plānu un klāstīt visas pasaules priekšā vēl ne-

1095

kur nepieredzētos valsts saimniecības uzplaukšanas tempus.

Nav šaubu, ka uzceltās fabrikas, paplašinatais dzelzceļu tīkls, darbā laistie traktori ar lauksaimniecības mašīnām, jaunradītās spēka stacijas un uzslēgtās apakšzemes bagātības radīs vērtības, kuras varētu nākt par labu visai tautai, bet nupat iesāktajā saimnieciskā gadā, kad tautas rīcībā tiek atstāti līdzekļi zem eksistences minimuma, nekāda pilsoņu labklājības pacelšanās nevar notikt. Pieturoties ari šinī gadā pie "kapitāla pārkārtošanas" politikas, valdība ar skaidru apziņu un pēc noteikta plāna iznīcinās ari šogad lielu daļu individuālo ražotāju, kuru manta tiks pievienota valsts mantai, bet slgotiem darbiniekiem un kolektivizētiem zemkopjiem tā atstās līdzekļus pat zem eksistences minimuma, lai ar viņu darba augļiem pavairotu valsts mantu, izvestu industrializācijas plānu, iznicinātu kapitalistisko iekārtu visā pasaulē. Šī saimnieciskā politika novedīs tuvākos gados pie tā, ka valsts būs vienīgais visu vērtību īpašnieks, bet pilsoņi - proletariāts, tas ir, bus sasniegts socialisma tuvākais mērķis, socialistiskā valsts iekārta Pad.Savienības robežās.

Socializācijas process rit straujiem tempiem un driz visa pasaule varēs pārliecināties par jaunās sociālās valsts iekārtas labumiem un ļaunumiem.

Kādu pakāpi sasniegusc socializācija, redzams no finanču plāna 1931.g. No visas ienākuma summas 31,750 miljoni rubļiem 13,300 miljoni tiek segaidīti no valsts uzņēmumu peļņas. No nodokļiem segaida 11 miljardi rubļu, no ka 9,3 milj.samaksās valsts uzņēmumi. Lielāko daļu no 2,5 miljardi lielās sociālās apdrošināšanas summas iemaksās ari valsts uzņēmumi. Tā tad valsts uzņēmumi dos 77,5% no visa budžeta ienākuma summas. Pilsoņiem jadod budžetam ka tiešus nodokļus 1,7 miljardi, bet 3,8 miljardi rubļus segaida no iedzīvotāju līdzekļu "mobilizācijas", tanī skaitā iekšējais aizņēmums, pašapliksnās un vienreizējās nodevas, paiju iemaksas kooperativos, aizdevumu atmaksa, noguldījumi krājkasēs u.t.t. Io miljardi rubļu lielo finansiālā plāna pieaugumu, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, cer segt sekošā kārtā: pamatojoties uz paredzētās produkcijas pieauguma par 45%, ienākumi tiek segaidīti par 5 miljardiem lielāki, produkcijas pašizmaksas pazeminašanās par 10% došot 3 miljardi rubļu lielāku ienākumu, bet pārējos 2 miljardi rubļu cer sadabūt no jauniem ienākumbesvotiem un veco nodokļu paaugstināšanas. Iekšejam aizņēmumam, kurš paredzēts netto uz 13oo milj.rub., prasīs ano visiem pilsoņiem nodot valsts rīcībā trīs algu peļņu, pret divi nedeļu peļņu pag.gadā.

No izdevumu budžeta 17 miljardi rubļu noiemti kapitalai celtniecībai rūpniecībā, lauksaimniecībā, transportā, dzīvojamo, augstskolu,skolu, slimnicu un citu ēku celšanai; 4 miljardi paredzēti rīcības kapitāla pa-

vairošanai valsts uzņēmumos un 9 miljardi pārvaldei, kulturai .u.t.t. Pārējie 1,5miljardi rubļu sastāda līdzekļu rezervi. Tā ka ari celtniecības asignējumā paredzēti ap o,5 miljardi rezervē, tad pie finansu plāna labvēlīga izpildījuma valsts kasē jarodas brīviem līdzekļiem 2 miljardi rubļu apmērā.

Par 1931.g.finansu plānu jasaka tas pats, ko teicu par atseviškā kvartāla finansu plānu: tas ir stipri saspīlēts un viņa izpildīšana atkarājās galvenā kārtā no visas produkcijas pieaugšanas par 45% un no produkcijas pašizmaksas pazeminašanos par lo%. Produkcijas pieaugums rūpniecībā, kā to apstiprinaja Kuibiševs C.I.K. sēdē, atkarajas no oglēm un transporta, bet taisni šie divi faktori jaunā saimnieciskā gada otrā mēnesī neatļauj skatīties nākotnē diezcik optimistiski. Tas pats sakams par produkcijas pašizmaksas pazeminašanos. Paredzōt/ari uz priekšu finansialas grūtības, finansu komisars Grinko paziņoja C.I.K. sēdē, ka 1931.g.tiks prasīta daudz stingrāka finansiala disciplina no saimnieciskiem uzņēmumiem un viņu finansēšanas apmēru valsts kase uzturēs atkarībā no tā, kādos apmēros paši uzņēmumi pildīs savu finansialās dabas programu (produkcijas daudzums, pašizmaksa, darba ražīgums u.t.t.).

Lai uzlabotu valsts kases stāvokli un dabūtu no pilsoņiem atpakaļ izlaisto naudu, jau atseviškā kvartala sākumā valdība laida pārdošanā virs noteiktās normas maizi un cukuru par 3 - 5 kārtīgu cenu. Kvartala beigās tika uzsākta plaša kampaņa pret preču lēnu apgrozību, pret preču turēšanu noliktavās. Pateicoties šai kampaņai veikalos sāka parādīties vairāk preču un drizvien tika ierīkoti gluži jauni veikali, kuros pārdod daudz un dažadas preces par 3 - 5 kārtīgu cenu, bet vecie veikali, kur preces pārdod pret kartiņām par normalo cenu, palika atkal tukši, ka bijuši. Atbildot uz mazturīgo pilsoņu protestiem par preču pārdošanu, par tik augstu cenu, tiek atbildēts, ka valdība ar to karojot pret spekulaciju un tas esot līdzeklis, kā izviļināt naudu no buržuazisko elementu kabatām. Dārgām precēm pircēju netrūkst un liekās būs abiem līdzēts: valdība ieņems vairāk naudas, bet pilsoņi, kam ir vairāk naudas, varēs labāki paēst. Vai šāda cenu politika saietās ar komunistu vienlīdzības principu un ar rubļa pirkšanas spējas stabilitāti, - divu domu nevar būt.

No Kuibiševa referata saprotams ari, ka tekošā saimnieciskā gadā preču bads netiks novērsts, jo preču izlaiduma pavairošana par 27% pie esošā neaprakstamā preču trūkuma nozīmē to pašu, ko piliens jūrā. Nolietots tiks vairāk, nekā jaunu preču nāks klāt, nabadzība piepemsies ari šinī gadā.

B E I G A S.

Ievadā es aizrādīju, ka jau atsevišķā kvartalā Pad.valdība novērsās no piecgades plāna, koncentrējot visus spēkus 29 celtņu nobeigšanai. To pašu valdība mēdzējusi darīt ari jaunajā saimnieciskajā gadā, atvēlot 5 miljardi rubļu iesākto uzņēmumu celšanas nobeigšanai un tikai o,5 miljardi jaunu celtņu iesākšanai. Līdz gada beigām tadā kārtā varēšot uzsākt darbūbu jauni uzņēmumi 4 miljardi rubļu vērtībā, Pus miljards priekš jaunu celtņu iesākšanas nekādā zinā neatbilst piecgades prasībām un šis fakts pats par sevi pierāda novirzīšanos no plāna. No ieguldāmiem 5,5 miljardiem rubļiem celtniecībā 1,5 miljardi ir lemti jauna rūpniecības centra izveidošanai, kuram piecgades plāns nebij tikpat ka nemaz uzmanības piegriezis un kas pateicoties paredzētiem grandiozem apmēriem, mozīmē radikalu piecgades pārveidošanu. Lieta grozās ap Urala-Kuznecka rūpnieciskā centra izbūvi, apvienojot mineralbagāto Uralu ar akmeņogļu bagato Kuzneckas baseinu. Šos rūpniecības centrus atdala šimbrīžam 1500 - 2000 klm.attālums, kurš ir tomēr atipri mazāks, nekā starp Uralu un Doneckas baseinu, kurš jau ta ka tā atipri angažēts no Eiropas Krievijas rūpniecības. Aplūkojot Pad.Savienības dzelzsceļu magistrales Azijā ar visiem viņu atzarojumiem austrumu un dienvidu virzienos, varam nākt pie slēdzeena, ka lielā vērība, kāda pēdējā laikā tiek piegriezta Urala-Sibirijas-Kuznecka problemai, pamatota uz labām tirdzniecīskām izredzēm ar Azijas tautām no vienas puses un grūto konkurenci ar kapitalistiskām valstīm Vakareiropā no otras puses. Šai problemai priekš komunistu vadoņiem ir ari liela strategiska nozīme. Nemiers ar pastāvošo režimu zemes iekšienē ir ārkārtīgi liels, tauta ar īgošanos gaida palīdzību no rietumiem. Šādos apstākļos partijas vadoņi, kuri nemitīgi cīnas ar kreisiem un labiem novirzieniem, never justies droši savos postenos un ir dabīgi, ka šādos apstākļos cilvēki mēgina sagatavot patvērumu mazāk apdraudētā vietā. Ja nacionalās autonomās tautu vienības reiz nokratitu komunisma jūgu, tad plašā Sibirija ar mazattīstītām nacijām un tautu mistrojumu apdzīvotās vietās, ar vispusīgi izveidotu un pastāvīgu, no Eiropas daļas neatkarīgu rūpniecību būtu dabīga vieta komunisma tālākai pastāvēšanai.

Tadēļ visi raksti un runas par piecgades izpildīšanu 3,4 vai 5 gados ir vienīgi īsto apstākļu maskēšana, piecgades plāns ka tāds vairs netiek izvests dzīvē, ka tāds viņš jau atmests, bet visa valsts saimniecības attīstība ievirzīta nepieciešamības un iespējamības rāmjos, kuru apmēri tiek noteikti atseviški priekš katra saimnieciska perioda, kā tie tika apzīmēti atsevišķā kvartalā, tā ari tekošā 1931.gadā ar finansieliem plāniem.

6 II 31

F.Zommer

Tirdzniecības Atašejs

1098

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1931.g. februārī.

Nr.o/848.00 V/34 slp/2344.

Pie akt. 10.3.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 193 1 g. 16. martā
Ien. № 1635 akt. № 5.

Konfidenciāls.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Prezidenta kungs, norakstu no mūsu konsulāta Vitebskā š.g. 28.janvāŗa ziņojuma Nr.1.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

1 pielikums.

Ministŗu prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

A.K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam.

P i l ī.

1099

K o n f i d e n c i a l i .

28.janvarī ,I93I .

Z I Ņ O J U M S No I.

Jaunas zemnieku "nodevas". Pagājūša gada I.decembra ziņojumā No 7 bija pievestas tās lauksaimniecības produktu normas,kuras bija janodod p.g.rudenī zemniekiem valstij par cietām cenām. Tomēr ar to nav pietiecis , & tagad ir noteiktas otrreizejas normas priekš zemkopjiem-viensētniekiem .

Baltkrievijā katrai "kulaku " saimniecībai (t.i. saimniecībai, apliktai ar individuelo nodokli) ir janodod no jauna :

I00	pudi	kartupeļu ,
25	"	rudzu,
I5	"	auzas,
I0	"	miežu,
3	"	linsēklu,
I	puds	linu (kultu),
I	"	zirņu ,
5	pudi	kāpostu & citu dārzaugu,
5	"	cūkgaļas vai
I0	"	vērša gaļas vai aitas gaļas &
5	mārciņas	vilnas (kārstas) .

Tā tad pat vēl drusku vairāk , kā agrāk .

Otrreizejās produktu nodošanas normas priekš viđejiem zemkopjiem (t.i.neaplikti em ar individuelo lauksaimniecības nodokli) ir,tāpat kā rudenī ,noteiktas uz veselu sādžu .

Tā kādai Baltkrievijas sādžai ar I80 zemniekiem (I20 "seredņakiem " & 60 "bedņakiem") ir no jauna janodod valstij par cietām cenām I.800 pudi rudzu , I.600 p. auzas & miežus, I50 p. linu , 5 pudi vilnas & bez tam vēl kartupeļi & citi dārzaugi . Ja nu rēķina, ka min.60 bedņakiem nekas nav janodod,tad iznāk, ka katram seredņakam ir janodod apm. viena trešdaļa no tā , ko nodod kulaks .

1100

Ja nu jau rudenī dažam labam kulakam vai seredņekam šīs"nodevas " nebija pa spēkam ,tad tagad var teikt , ka droši vien laba daļa zemnieku tiks arestēti & izsūtīti uz spaidu darbiem par produktu nenodošanu noteiktā termiņā , kurš dažos apgabalos ir nolikts jau uz februara sākumu . Jo trūkst ari naudas, par ko nopirkt produktus brīvā tirgū (kuru cenas nebūt nekrīt ,bet vēl arvienu ceļās) & nodot valstij par cietām, ārkārtīgi zemām , cenām . Šīs "cietās "cenas ir vispārīgi ļoti nevienlīdzīgas : pat vienā okrugā tās nav vienas & tās pašas, & starpība dažreiz sasniedz 50 % . Tomēr visā visumā tās ir smieklīgi zemas : piem. Vitebskas okr.,Sirotinskas rajonā zemniekiem par nodotu govi maksā tikai 4 rub. pudā par tīru gaļu , t.i. atrēķinot no dzīvsvara apm. 40 % . Tā,ja govs sver I6 pudus, tad "gaļas apgādes " organizacijas maksā ne vis pa visiem I6 pudeim dzīvsvara, bet tikai par apm.9 pudiem. Pārejais ,kā iekšas ,kājas ,galva esot bezvērtīgi atkritumi . Bet brīvā tirgū tie tiek pirkti par ļoti augstu cenu .

Ir tomēr vēl jaņem vērā ,ka ari tam zemniekam ,kas vēl spētu visu šo kvantumu nodot & vēl atstāt kaut ko paša pārtikai līdz nākamai ražai, ir japaliek bez drēbēm & zābakiem, jo sakarā ar arvienu pieaugušo gaļas, piena & tauku vielu trūkumu, kooperativi joprojam pārdod šīs lietas tikai tiem, kas nodod cūkas vai govis . Tā par vienu pāru zābaku ,parasti vissliktākās kvalitates , janodod krietni smaga cūka vai vesela govs ,bet lai saņemtu IO metrus manufakturas ,ir janodod 3 pudi smaga cūka bet cenas starpību izmaksā naudā, par ko zemnieks tā kā tā nekā nevar nopirkt . Jo zemniekam vajadzīgie darba rīki, pat naglas, vai mājsaimniecības piederumi , nav sādžās & pat pilsētās dabūjami . Tikai retam palaimējās šīs lietas nopirkt brīvā tirgū .

1101

Pat petroleja, vai pāri reiz gadā ziepes, tiek izdotas tikai "bedņakiem " (petroleja I litrs mēnesī uz ģimenes), & tādēļ ir saprotams , ka zemnieki sviestu vai speķi bieži apmaina pret petroleju, dodot vienu mārciņu sviesta vai speķa par vienu litru petrolejas . Bet ne visi no pilsētniekiem var šīs mantas iegūt par tik izdevīgu cenu : dažreiz nav ne litra petrolejas mājās ,lai to nestu apmaiņai pret sviestu vai speķi . Jo pilsētās joprojam notiek lieli kautiņi dēļ petrolejas iegūšanas . (Gadās, ka divas vai trīs dienas ģenostāv rindā dēļ petroleja - jas, & tomēr to nedabū. Tā nesen atpakaļ kāds petrolejas kooperativs Vitebskā tika pilnīgi sagrauts no saniknotā ļaužu bara,pēc trīju dienu nostāvēšanas rindā nedabūjot tomēr petroleju).

"Kapitalistiskie lauku elementi ", t.i. kulaki, tiek joprojam rosīgi izsūtīti uz spaidu darbiem, bet tos vairs neredz vedam pa pilsētu ielām uz izdalīšanas punktiem kā agrāk : to pārvešana notiek visā slepenībā nakts tumsā , automobiļos pa šķērsielām , pie kam tiek taisīts liels līkums, lai tikai nebrauktu pa galvenām ielām .

Bet ari atpakaļpalikuši e kulaki & visi seredņaki - vienstnieki tiek spaidu kārtā norīkoti pie visdažādākiem darbiem. Vasarā & rudenī tiem bija jastrādā gluži par velti kolhozos & dažreiz ari sovhozos , galvenā kārtā pie ražas ievākšanas, sevišķi ja pēdejā bija stipri novilcināta. Ziemā tiem ir par ļoti zemu atlīdzību jastrādā priekš tuvākiem rūpniecības uzņēmumiem : visbiežāk jaizvadā saražotie rūpniecības produkti uz tuvākām pilsētām & miestiņiem, piem. no stikla fabrikām stikls, no ādas fabrikām izstrādātā āda vai apavi & t.t. Un atlīdzība par to ir tik niecīga , ka pat zirgu nevar par to uzturēt . Pie tam i tā,sakarā ar lielo naudas trūkumu ,tagad vairs netiek izmaksāta.

1102

Sibirijas latviešu moku ceļš.

Jau pag.gada ziemā,sakarā ar spaidu kolektivizacijas pirmo etapu, Sibirijas latvieši milzu bariem tika izsūtīti uz spaidu darbiem .Daudzi, bēgdami no šīm briesmām , lielā steigā pārdeva lopus & inventaru par smieklu naudu kolektiviem & , paņemdami līdz tikai drēbes & pārtikas vielas, galvenā kārtā maizi & speķi ,devās ar savām ģimenēm uz Latvijas pusi, visvairāk uz Pleskavu & Vitebsku, cerēdami no turienes vieglāk nokļūt tēvijā . Drīzumā šie Sibirijas darba rūķi arī saņēma iecelošanas atļaujas no Latvijas valdības , bet nevienam nesmaidīja tā laime , saņemt ārzemes pasi no Padomkrievijas valdības . Tādēļ daži, nedabūjot nekādu nodarbošanos, & ari naudas līdzekļiem izsīkstot, bija spiesti atgriesties atpakaļ uz savām tukšām mājām Sibirijā, pie kam ne reti atgadījās, ka tās jau bija pārgājušas kolhozu īpašumā & tiem bija jamitinājās pie radiem vai draugiem . Tādā ceļā daudzi kļuva no pārtikušiem saimniekiem par galīgi nabagiem (bedņakiem) . Pārejiem turpretim, kuri bija paņēmuši līdz vairāk naudas līdzekļus & kuriem ari mājas bija "brīvprātīgi " nodotas kolektiviem, neatlika nekas cits , kā palikt savās jaunās dzīves vietās. Tagad, sakarā ar spaidu kolektivizacijas otro etapu, Sibirijas latvieši atkal pamazam sāk ierasties, galvenā kārtā Vitebskā , gan šoreiz maz cerēdami ātri nokļūt dzimtenē .(Pēdejās dienās ir pienākusi ziņa, ka zemniekiem izbraukšana no Sibirijas ir noliegta, ja ,pat atpakaļpalikušām ģimenēm ir aizliegts braukt pakaļ savam apgādniekam). Mitinādamies pie saviem agrāk ienākušiem draugiem & radiem tumšos , mitros & aukstos pagraba dzīvokļos ,ne reti pussagruvūšos, pa lielākai daļai divas vai trīs ģimenes vienā istabā, sildīdami viens otru lielos salos, kad dzīvokļos ūdens sasalst pa nakti,ciezdami ārkārtīgu

1103

ļm trūkumu,pat badu ,jo ļoti nedaudziem gimenes tēviem ir palaimējies atrast kādu darbu , tie tomēr vēl ir ārkārtīgi laimīgi, būdami vismaz uz brīvām kājām .Jo atpakaļpalikušiem tautas brāļiem Sibirijā iet sliktāki, neka visnicinātākiem vērgiem sirmā senātnē .

Sibirijas baltie vērgi. Tie pārtikušie latvieši (kulaki),kas nav paspējuši likvidēt savu iedzīvi & izbraukt uz citurieni, ir visi bez izņēmuma izdzīti no savām mājām & norīkoti pie spaidu darbiem : vīri šķirti no sievām & bērniem, māsas no brāļiem, bet mazie bērni atņemti no vecākiem & novietoti patversmēs. Visvairāk Sibirijas latvieši ir norīkoti pie mežu ciršanas & koku apstrādāšanas darbiem uz Jeņisejas upes & tās pietekām & pa daļai ari uz Obas upes krastiem . Mežonīgi skaistā apgabalā , kur Jeņisejs tek caur stāvām klintīm, kur aug īpatnejie Sibirijas milzu skuju koki, & augstāk, uz ziemeļiem , garam Krasnojarskai & Jeņiseiskam, līdz pašai Ledus jūrai , - visur šai milzu apgabalā vērgo tūkstošiem Sibirijas latviešu , sagatavodami kopā ar izsūtītiem krievu zemniekiem kokus eksportam . Šie moderno laiku vērgi ir novietoti gandrīz nepārtrauktā rindā pa abiem Jeņisejas upes krastiem (jo purvju vai bezmežu apgabalu tur ir maz) līdz pašai Ledus jūrai , kur vasarā koki tiek iekrauti kuģos & eksportēti uz ārzemēm . Tādēļ ir pilnīgi ticams ,kā tas daudzkārt tiek apgalvots , ka tur strādā vismaz kāds miljons balto vērgu , bet par visu plašo Sibiriju to ir daudzkārt vairāk . Kļūst saprotams , kadēļ Padomkrievija var tik lēti, & pie tam gandrīz neaprobežotos daudzumos eksportēt uz ārzemēm kokus & koku materialus. Jo sagatavoti tie tiek pa veltī . Izsūtītiem kulakiem

1104

un kontrrevolucionariem, starp kuriem ir ne mazums fabrikas strādnieku & bijušo "nepmaņu ", alga netiek nemaz maksāta par pastrādāto darbu . Niecīga alga tiek maksāta tikai kulaku dēliem, kuriem kara klausības dienesta laiks, kā "sociali nedrošiem ", tiek pārvērsts šinīs spaidu darbos. Jastrādā viņiem ir pie smagā mežu ciršanas & koku apstrādāšanas darba ne mazāk par I2 stundām dienā ; nav reti gadījumi ,sevišķi kad nav izpildīts "promfinplans", ka darba ilgums ir I4 vai pat I6 stundas. Šur tur ir jastrādā ari ļoti neveselīgos,purvainos apgabalos, & Sibirijas milzu salā nepietiekoši apautiem & apģērbtiem . Jagulļ ir kopejos barakos, viens otram gandrīz virsū & ēst dabū tikai puss mārciņu maizes dienā & labākā gadījumā šķidru ūdens zupīti, bet bieži tikai karstu ūdeni . Tā tad šiem mūslaiku vērgiem klājās sliktāki, kā Ngiptes faraonu vērgiem, būvējot piramides, jo tolaiku despoti bija ieinteresēti, lai vērgi būtu stipri & labāki strādātu, kadēļ tie tika pienācīgi baroti. Mūslaiku despotiem turpretim maz rūp , ja Sibirijas baltie vērgi tādu režimu neiztur & bariem nobeidzās .Viņu vietā nāk citi , Jo Sibirijā & ari visā plāšā Padomkrievijā ļaudis netrūkst.

Ar kādām nodevām iks aplikti PSRS-as pilsoņi I93Ig.

PSR Savienības CIK (Centralās izpildu komitejas) V.sasaukuma trešā sesijā tika nolemts I93I.gadā iekasēt no pilsētu iedzīvotajiem dažādus tiešus nodokļus par 500 milj.rubļiem .Šie nodokļi ienākšot galvenā kārtā no kapitalistiskiem pilsētu elementiem & spekulantiem, bet nu paceļās jautājums,kādas šķiras tiks pēdejos ierindotas? Jo privatu tirgotaju vai "spekulantu" tikpat kā nemaz vairs

1105

nav : tie pa lielākai daļai, nevarēdami nomaksāt agrāko gadu "papildu" nodokļus,vai nu smok cietumos jeb ir izsūtīti uz spaidu darbiem,vai ari sen jau ir miruši,nevarēdami pārciest visas pēdejā laika Egiptes mocības . Tā tad nodokļu lielākā daļa uzvelsies uz strādnieku & ierēdņu pleciem, ja nerēķināt dažus amatniekus, kuri strādā uz savu roku,tā sauc."kustari-odinočki "-kurpniekus,pulksteņtaisītajus ,frizierus & t.t. , kuru dienas jau tā kā tā ir skaitītas. Bet tas nav viss. Valsts iekšejos aizņēmumos ir domāts "izpumpēt" no pilsētu & lauku iedzīvotajiem I93I.gadā I miljardu 400 milj.rubļu,tā tad gandrīz divreiz tik lielu sumu, kā I930.gadā (770 milj.rub.).Bez tam tikšot pielietoti visi līdzekļi, lai valsts krājkasēs iedzīvotaju noguldījumi palielinātos no 500 milj.rub.(I930.g.) uz 900 milj.rub.(I93I.g.) &,pēdīgi,lai kooperativos paju iemaksās uzkrātos 500 milj.rubļu. Pierēķinot visam tam klāt vēl kkāi projektētos I miljardu rub. nodokļu ienākšanu no lauku iedzīvotajiem (par ko stipri jašaubās,ievērojot to,ka lielākā daļa zemnieku ir galīgi izpostīti),iznāk, ka Narkomfins (finanču komisariats) cer visā visumā no PSR Savienības iedzīvotajiem#iekasēt I93I.gadā 4 miljardus 300 miljonus rubļu ,nerēķinot vēl to , ka uz pieņemtās rezolucijas pamata "mobilizēt visas iedzīvotaju resurses " vēl rosīgāki neka līdz šim pa visu Savienību tiks meklēts pēc "apslēptām "iedzīvotaju mantām , kā zelta & sudraba lietām, naudas & citām vērtībām. Pierēķinot vēl klāt šos valsts " ienākumus " ,var pieņemt , ka Padomju Savienības valdība no izsalkūšiem ,izvārgūšiem & noskrandājušiem iedzīvotajiem cer I93I.gadā izpumpēt apaļus 5 miljardus rubļus ,lai cik necik apturētu červonca devalvāciju.

1106

" Apslēptu" mantu meklēšana.

Minētā "apslēptu" iedzīvotaju mantu meklēša - na tiek jau prktizēta Baltkrievijā ari šogad ,lai gan vēl ne tik lielos apmēros,ka pag.gada pirmos mēnešos, kad piemē- ram Vitebskā nepagāja neviena nakts, kad netiktu izkratīti desmitiem bijušo tirgotaju & "spekulantu" dzīvokļi, neatstā- jot tiem pat visnepieciešamākās mēbeles vai gultas drēbes,ja, pat paņemot no nakts galdiņiem liekos zobus & kabatās atra- sto naudu,kaut ari tikai pāris desmit kapeikas. Tā kā šogad Vitebskā & citās Baltkrievijas pilsētās "nepmaņu" vairs nav (tie ir vai nu miruši,vai izsūtīti), tad viņu vietā tiek ro- sīgi kratīti sīkie amatnieki, "kustari odinočki" ,kā kurpnie- ki,kuriem tiek atņemti visi ādas krājumi,pirkti pa lielu nau- du brīvā tirgū (jo valsts sajūt asu ādas trūkumu) ,pulksteņ- taisītaji,pie kuriem tiek meklēts pēc zelta & sudraba & vēr- tīgākiem pulksteņiem ,juvelieri,pie kuriem reti vēl atrod īs- tus dārgakmeņus & citi amatnieki, pie kuriem tiek pieskaitī- ti ari privātie zobu ārsti,kuri nav likvidējuši savus zobārst- niecības kabinetus .Ja pie pēdejiem atrod kaut ari niecīgu zelta krājumu priekš plombām & mākslīgiem zobiem, vai ari vi- ņiem vajadzīgos zobārstniecības piederumus,kuri nelegālā ceļā būtu iekļuvūši no ārzemēm,tad tie ir beigti .Tādā kārtā Vi- tebskas & citu Baltkrievijas pilsētu cietumi ir pilni ar šiem "likuma pārkāpejiem" , kā ari sīkiem sudraba naudas slēpejiem (t.i.pie kuriem atrod tikai 3-10 rub.sīkas sudrabnaudas),ne- rēķinot nemaz parastos "kontrrevolucionarus" no strādniekiem & ierēdņiem. Bieži tiek apcietinātas ari personas,pie kurām neka neatrod & turētas cietumā mēnešiem ilgi,bez kā tās zinā- tu,par kādiem īsti pārkāpumiem tās no GPU ir apcietinātas .

1107

Ari piederīgie netiek pie viņām laisti. Tas viss tiek darīts divejādā nolūkā : sagrābt iedzīvotāju pēdejās vērtības & iznīcināt vēl atlikušos privatos uzņēmumus,cik niecīgi tie ari nebūtu .Tādēļ nav jabrīnās, ka visi pilsētu cietumi ir pārpildīti :kāmerās,aprēķinātās priekš IO personām, ne retumis tiek ievietoti līdz 50 "nozi edzniek i" ,tā ka gaiss ir tāds, ka var "cirvi pakārt " & daudzi pagībst aiz gaisa trūkuma . Naktīs gulēšana notiek pēc kārtas :iztiepās uz grīdas viena partija cietumnieku uz 2 vai 3 stundām, tad otra partija, pēc tam trešā & t.t.,jo tikai trešai vai ceturtai daļai pietiek vietas,lai viens pie otra izstieptos uz grīdas.

Aprakstītie fakti notiek ari Ukrainē, tikai tur vēl lielākos apmēros, jo tur pag.gadā vēl nenotika "nepmaņu "kratīšana & apcietināšana tik lielos apmēros, kā Baltkrievijā . Par to tagad jo vairāk tie tiek "iznīcināti" .Bieži,ja to dzīvokļu izkratīšana nav devusi vēlamos rezultatus, tie tomēr tiek apcietināti ,pie kam tiek pielietotas visādākas rafinētas mocības, lai tikai piespiestu nelaimīgos atzīties, kur tie noglabājuši savas vērtības . Piemēram,nosēdina tos uz krēsla, & kad izmocītais upuris (pēc I2 vai Iš stundu "doprosa ") grib aizmigt, sarga karaivis to katrreiz ar durkli ("štiku") uzmodina :tā divu vai trīs dienu laikā nelaimīgais ne uz vienu acumirkli nevar aizmigt .Daži neiztur & paliek vājprātīgi, sevišķi tie,kurus pa veltī moca,t.i. tie,kuriem tiešam neka nav,jo sen jau viņu vērtīgākā manta ir izputējusi. Citi,kuriem vēl ir apslēpts zelts vai sudrabs vai citas vērtības (piem.valuta),lai izbēgtu šīs elles mocības, to uzrāda.

Ari latviešu dzirnavnieki Ukrainē, kuriem dzirnavas jau sen ir atņemtas, bet kuri vēl bija uz brīvām kājām, nav izbēguši šīs inkvizicijas.

1108

Strādnieku & ierēdņu algas "atvilkumi."

Naudas trūkuma dēļ strādniekiem & ierēdņiem algas izmaksa tiek arvienu vairāk nokavēta, jo stāvoklis, pret agrāk minēto, nav vis uzlabojies, bet gan vēl pasliktinājies . Daudzās fabrikās vai uzņēmumos pat strādniekiem alga nav izmaksāta pat par decembra pirmo pusi. Pie tam ir jaņem vērā, ka salīdzinot ar dzīves dārdzību (kura vēl arvienu ceļās), strādnieku algas gandrīz visur, izņemot tikai Peterpili & Maskavu, ir pavisam niecīgas .Tā ,samērā"labi atalgotie" specialisti, kā montieri & techniķi,reti kad nopelna vairāk kā 3 rub. dienā (ir pat uzņēmumi,kur tie nopelna tikai ap 2 rub.dienā). Pat jaunizlaistie "inženieri " nopelna daudzos gadījumos tikai I25-I50 rub.mēnesī. Ir tiesa,ka šinī ziņā valda ļoti liela nevienlīdzība, jo dažās jaunatvērtās fabrikās specialistiem piedāvā daudz lielākas algas , bet tā lieta ir tā ,ka vienkāršie strādnieki & ari specialisti vairs nevar uzlabot savu stāvokli, pārejot strādāt uz citu fabriku vai uzņēmumu ar augstāku atalgojumu, kā to daudzkārt darīja agrāk tā saucamie " ļetuni" .Tagad katrs strādnieks & ierēdnis ir spaidu kārtā piestiprināts ("prikrepļon ") līdz piecgades beigām savam uzņēmumam, & ja tas tomēr mēģina "dezertēt", tad parasti lieta beidzās ar šī "darba frontes dezertiera " notiesāšanu uz spaidu darbiem vai ilgāku cietuma soļu . Sievietes saņem dažos gadījumos vēl zemāku algu, kā vīrieši .Piem. jau iestrādājušās "specialistes" zeķu vai trikotažu fabrikās izpelna vislielākais 70 rub.mēnesī, pie kam ir jastrādā ari nakts maiņās . Rekordu gan algas ziņā uzstāda Vitebskas linu apstrādāšanas fabrika "Dvina" ,kur zemākās kategorijas strādnieces nopelna tikai 38 rub.mēnesī,bet ari augstākās kategorijas strādnieces nopelna tikai ap 50 rub.mēn. Pie tam,lai izpildītu "promfinplanu" ,dažās fabrikās ir jastrādā

nepārtraukti, t.i.jaiztiek bez "vichodnije dņi "(t.i.katru piekto atpūtas dienu) & ari vēl katru dienu dažas virsstundas, jo virsstundas & "subotņiki " taču tiekot nostrādātas "industrializacijas " labā. No algas jaatrēķina ir paiju iemaksas kooperativos, kuras pēdejā laikā tiek stipri palielinātas. Bez tam,ja grib saņemt apavus, vai kādu drēbes gabalu, jau labu laiku iepriekš jaiemaksā "avansa" veidā vēl nepienākušās preces cena.Ne mazu algas daļu prasa ari ,jau labi sen praktizētā, "brīvprātīgā " parakstīšanās uz valsts iekšejiem aizņēmumiem (kas šogad vēl aprīs lielāku algas daļu), "brīvprātīgi "ziedojumi gaiskuģu vai tanku būvei ,kā "atbilde" uz "kapitalistu gatavojamo intervenciju" vai ari "mopram" (starptautiskai revolucionaru pabalstīšanas biedrībai) jeb strādnieku streika pabalstīšanai kādā kapitalistiskā valstī & daudzos citos atseviškos gadījumos. Lieta kļūst tomēr pavisam ļauna,ka pašā pēdejā laikā, neskatoties uz strādnieku protestiem , dažos uzņēmumos sāk izmaksāt vispārīgi tikai daļu no algas,par pārejo algas daļu izdodot krājkases grāmatiņu, pēc kuras "noguldījumu" varēšot saņemt tikai pēc piecgades beigām, jo katrs apzinīgs strādnieks taču ar prieku tādā kārtā veicināšot valsts drīzāku "industrializaciju". Projektē ari citādāki "atvilkt" strādniekiem labu tiesu no tā jau niecīgās algas. Viens no projektiem liek priekšā algas vietā izdot "bonus" vai talonus uz produktiem,apģērbu & apaviem (t.i.uz visnepieciešamākiem priekšmetiem ,kurus saņemtu kooperativos),pārejo algas daļu noguldot krājkasēs līdz piecgades beigām. Vēl kāds projekts paredz produktu izsniegšanu tikai caur krājkases grāmatiņas uzrādīšanu,uz kuras ir atzīmēts,par kādu sumu produkti var tikt izņemti. Strādnieks tad izraksta attiecīgu čeku & pārdevejs atzīmē grāmatiņā, par kādu sumu vēl ir tiesība izņemt produktus uz šo grāmatiņu. Strādnieki gan mēģina protestēt pret šādiem "beznaudas aprēķiniem" & savu beztiesiskumu,bet par vēlti.

1110

Strādnieku "apgādāšana" ar pārtiku.

Bet varbūt pārtikas & apģērba ziņā strādnieku stāvoklis ir uzlabojies ? Ne, drīzāk pasliktinājies. Un nav ari nekādas cerības uz tā uzlabošanos, lai gan avīzes ir pilnas ar rakstiem,kādā ceļā šeit varētu līdzēt. Ir tiesa, ka lielās pilsētās,kā Maskavā & Ļeņingradā, kur valdībai ir visvairāk jabaidās no strādnieku nemieriem, tiek kārtīgi katru mēnesi uz kārtiņām bez cukura & maizes (pat baltmaizes) izsniegtas ari tauku vielas (saules puķu eļļa,margarins,sviests),lai gan samērā ļoti nelielos kvantumos, & bez tam ari gaļa (parasti gan tikai vienreiz nedeļā) & zivis, pat siļķes . Mazākās pilsētās tas ir citādāki : tur bez rupjmaizes,grūbām,rīsa & cukura reti kas vairāk tiek izsniegts. Strādnieki uzskata kā brīnumu, ja tiek izsniegtas siļķes, saulespuķu vai linsēklu eļļa un uz bērnu kārtiņām pat 200 g sviesta un priekš mazgāšanās sliktākās kvalitātes ziepes, jo zin, ka pēc tam uz šo "brīnumu" varēs atkal vairāk mēnešus gaidīt. Piem.Polockā, Vitebskā & Mogiļevā strādnieki šīs labās lietas nav jau vairāk mēnešus pēc kārtas saņemuši,lai gan vēl arvienu par tām sapņo. Tikai I.kategorijas strādnieki šad tad saņem gaļu vai iekšas & mazas sālītas zivtiņas. Zirga desu turpretim visi var saņemt,bet tā kā tā tiek izgatavota no vecu "kleperu"gaļas & nav ne mutā ņemama & pie tam kooperativos maksā I rub. (līdz 2.60) mārciņā, tad kārotaju pēc tās nav daudz. Nav piepildījušās cerības,ka jaunā pirmā kategorija (6 kategoriju iedalījumā) saņems vairāk produktus,kā agrākā pirmā (3 kateg.iedal.) Sestā kategorija saņem tikai puss märc.maizes dienā,pat petroleju ne. Nav ari brīnums,ka strādniekiem nemaz netiek izsniegts sviests, jo,kā Ek.Žizņ savā 243.numurā raksta,piensaimniecības kolhozi paši nobrūķējot gandrīz visu pienu,atstājot ne vairāk kā 7-8 % pārdošanai.Tragikomiski skan,ka Ļeņina komunā,Kirsanovas raj.,C Č O (centr černozemn.obl.)tikuši "norakstīti" kaķu barošanai 260 litri piena.

1111

Inženieru & specialistu masu aresti Baltkrievijā. Kā promparti ja s prāvas atskaņas, pa visu Padomju Savienību vēl arvienu notiek inženieru & "specu" aresti.Bet tas ir nieka,salīdzinot ar to,kas patlaban notiek Baltkrievijā: Minskā,Vitebskā,Gomeļā,Mogiļevā,Bobruiskā,ar vārdu sakot visos lielākos rūpniecības centros ir arestēti galvenie inženieri,techniķi & citi speci.Ka lieta ir ļoti nopietna & varbūr izvērtisies par Baltkrievijas "promparti ja s"prāvu ,pierāda tas fakts,lai gan avīzes par visiem šiem arestiem vēl klusē, ka arestēts ir tiuis Baltkrievijas CIK'a (Centr.izpildu komitej.) loceklis,visas Baltkrievijas smagās rūpniecības atbildīgais vadītajs, inženiers Fišs (kuru nevar arestēt bez CIK'a sankcijas) līdz ar saviem tuvākiem palīgiem. Vispārīgi valdība,kā ņa visu plašo Savienību,tā ari Baltkrievijā,ir lielās rūpēs,jo rūpniecības stāvoklī nav vis redzama uzlabošanās,bet gan pasliktināšanās.Vispirms jau ,kā visur,tā ari šeit, uz dzelzsceļiem,neskatoties uz noorganizēto "mesjačņik parovoza" (lokomotivu izlabošanas"triecienu" mēnesi) & transporta dezorganizātoru bārgo sodīšanu (ar sevišķu likuma papildinājumu pat ar nāves sodu),ir pilnīgs haoss. Preču pārvešana vispārīgi notiek bez kāda plāna :tiek daudzreiz pārvestas mazvērtīgas & nevajadzīgas preces,kur vērtīgākās uz vietām pilnīgi sabojājās. Bet ari pasažieru vilcieni arvienu vairāk nokavējās :tā nesen atpakaļ Odessas-Ļeņingrades ātrvilciens pienāca Vitebskā ar I5 stundu nokavēšanos. Smagā,kā ari vieglā rūpniecība "promfinplans" netiek izpildīts,par ko pat avīzēs (piem."Vitebskij Proletarij'ā",Minskas "Rabočaja Gazeta",Saveckaja Belarusj", "Gudok" & citās) arvienu biežāki parādās baigas ziņas. Un produkcijas kvalitāte ne vis uzlabojās,bet gan vēl arvienu

1112

vairāk pasliktinājās. Kokvilnas drēbes (jo vilnas drēbes vairs gandrīz nemaz netiek izstrādātas) & mēteļi neparasti ātri nodilst Zābaki,kurus ar tik lieliem upuriem iegūst zemnieki,nododot pēdejo cūku vai govi valdībai,pēdejā laikā gadās tik vājas kvalitātes, ka jau pēc īsas valkāšanas ne tikai pazoles ir cauras, bet ari visi zābaki sakrīt,it kā tie būtu no papes. Visur ir sajūtams liels metala trūkums (pat virtuves trauki nekur nav dabūjami), neskatoties uz visur izvesto "mesjačņik po sboru loma" ,kā ari vispārīgi jēlmaterialu trūkums, kas pa daļai izskaidrojās ar transporta sabrukumu, kadēļ ari dažas fabrikas uz vienu vai vairāk dienām spiestas apstātīes,līdz tiek piegādāts vajadzīgais jēlmaterials. Vēl biežāk tas vispārīgi nevar tikt piegādāts vajadzīgos kvantumos,pateicoties tam apstāklim,ka tā ir pārāk maz & tā krājumi ātri izsīkst. Tā Vitebskas Lekkerta apavu fabrika ("obuvnaja fabrika imeņi Lekerta") aiz ādas trūkuma ir pat atlaidusi apm.vienu trešdaļu strādnieku,t.i.no I.400 strādniekiem ir atlaisti vairāk kā 400 strādnieki. Ne mazums fabrikās ir sajūtams liels kurināmo vielu (sevišķi malkas) trūkums, neskatoties uz visām pēdejā laikā priekšrakstītām racionalizacijas & ekonomijas metodēm & kurināmo vielu "pārtērētaju " saukšanu pie visstingrākās atbildības,pielietojot drakoniskākos spaidu līdzekļus.Pateicoties ari pēdejam apstāklim dažas fabrikas ir spiestas,kaut ari uz īsāku laika sprīdi, apstātīes. "Ekonomičeskaja Žizņ "pieved tam spilgtu piemēru savā I5.janvara numurā :aiz ogles trūkuma Verchņačkij cukura fabriķis ir pilnīgi apstājies & 65.000 tonnas cukurbiešu draud galīgi sapūst. Nav zināms,vai vispārīgi dažās,pat jaunatvērtās ,fabrikās nevajadzēs sašaurināt produkciju, jo cerētais eksports uz ārzemēs dažos gadījumos ir izpalicis.Lai attaisnotu visas šīs neveiksmes,ir atrasti minētie "vredītelji".

1113

Gaisa-gāzes uzbrukums Vitebskai.

Š.g.I9.,20.& 2I.janvarī no"Osoviachima" & Gorsoveta tika izsludināti "gaisa & gāzes manevri" Vitebskā, ar nolūku pieradināt Republiku Savienības pilsoņus aizsargāt sevi no "ienaidnieka" gāzes uzbrukuma, kurš (t.i.kapitalistiskās valstis) visā drīzumā taisoties uzbrukt Padomju Savienībai,neskatoties uz tās miera politiku. Uz visiem ielas stūriem tika uzlīmētas attiecīgas pamācības :kādi signali tiks doti pie tuvojošās gaisa-gāzes atakas & kā uz tiem ir jareagē (jaiebēg tuvākās mājās,jarūpējās ,lai logu vai durvju šķirbas nelaistu cauri gāzi & nakts laikā janodzēš dzīvoklī visi uguņi). Jau iepriekšejās dienās nevienu strādnieku neielaida fabrikā,kurš nebija iegādājies gāzes masku. Tā maksāja,skatoties pēc kvalitātes, 6-I5 rub. gabalā (t.i.ā.I5.-ā.40.-),pie kam šī suma tika atvilkta strādniekiem no algas .(Tā kā maskas pašizmaksa bija niecīga,tad uz katru masku valdība labi nopelnija). Saprotams,ka visi ar lielu uztraukumu gaidīja izsludināto "gāzes uzbrukumu".Patiesība tas nebūt nebija tik briesmīgs,bet gan diezgan nevainīgs. Pirmā dienā milzums aeroplanu laidās pāri par pilsētu,bet ataka nekāda nenotika.Ari otra diena pagāja mierīgi & prāti sāka jau nomierināties, kad piepeži ap IO vakarā iebļāvās sirenas,dzīvokļos nodzisa elektrība ,desmitiem prožektoru sāka meklēt gaisā pēc"ienaidnieka" aeroplāniem, kuri svieda bumbas (patiesībā raķetes) uz pilsētu , bet gaidītā gāzes ataka nenotika,kaut gan visi šie "manevri" vilkās līdz I naktī.Pēdīgi, trešā dienā,ap pulksten II no rīta,atkal iekaucās sirenas & cilvēki sāka bēgt uz visām pusēm,bet,kaut gan "osoviachima"& milicijas priekšstāvji vairākkārt uz komandas uzlika gāzes maskas,gāzes smaka reti kur bija manama.Dūnēja tikai aeroplāni & sprāga raķetes, apm.līdz 4 pēcpusdienā. Tādēļ strādnieki ir pārliecināti,ka visi šie manevri ir bijuši tikai valdības veikls manevrs,lai pildītu tukšo valsts kasi.

R. Thal

1114

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1931.g. 7. martā.

Konfidenciāls.

Nr.o/ 848.00.V/74 slp/4768.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1931.g. 16. martā.
Ien. № 1645 Nod.nod. № 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Prezidenta kungs, norakstu no konsulāta Vitebskā š.g. 26.februāŗa un 4.marta ziņojumiem Nr.2 un 3.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

2 pielikumi.

Ministŗu prezidents un
ārlietu ministris.

Augsti godājamam

A.K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam.

1115

K o n f i d e n c i a l i .

26.februarī, 1931.

Z I Ņ O J U M S No 2.

"Brīvprātīgā" iestāšanās kolhozos.

X.Visbaltkrievijas kongresā Minskā (kas sākās š.g. 21.februarī & vēl nav izbeidzies) tika atzīmēts, ka lai gan Baltkrievijā līdz šim kolektivizētas tikai 17 % no visām saimniecībām, tad esot tomēr cerības 1931.gadā panākt 45 procentīgu kolektivizaciju, ievērojot milzīgos kolektivizacijas panākumus pašā pēdejā laikā : vesela rinda sādžu nākot pie slēdziena,ka tikai kolektivi strādājot var paaelt lauksaimniecību & pavairot ienākumus &, "entuziazma uzplūdumā " iestājoties kolhozos . Neesot šaubu,ka līdz piecgades beigām būšot panākta vispāreja kolektivizacija ("splošnaja kolektivizacija"). Kāds tad ir patiesībā tas kolektivizacijas entuziazms ? Lieta izskaidrojās pārsteidzoši vienkārši, pateicoties tam apstāklim, ka ari uz laukiem arvienu vairāk tiek pielietoti GPU inkvizitoriskie paņēmieni. Jo padomju varas vīri ir nākuši pie slēdziena,ka līdzšinejā agitacijas sistema par iestāšanos kolhozos ir devusi maz taustamus rezultātus.Ja, ir bijuši gadījumi,kur no pilsētām iebraukuši agitatori ir dabūjuši krietnus belzienus no sanikнotā zemnieku pūļa, galvenā kārtā grūtām sievietēm (kuras nedrīkst aiztikt),kad zemniekiem bija likts priekšā,pēc garākas kolektivizacijas slavināšanas, iestātīties kolhozā. Tagad tā lieta tiek vesta vienkāršāki , & ja iebrauc kādi agitatori no Minskas & Maskavas,tad tie vairs nerunā ar zemniekiem,bet gan tikai ar "seļsoveta"locekļiem, ~~ka~~ ~~ar~~ ~~kolhozu~~ ~~"komjačeikas"~~ ~~priekš-~~ kā ari ar kolhozu "komjačeikas" priekšstāvjiem ,dodot tiem jaunas direktives kolhozu veicināšanas labā.

Kā zināms, katra kolhoza priekšgalā atrodās kolhoza priekšsēdētajs, kurš gan netiek izvēlēts no "kolhozpiku" vidus,kā tas daudzkārt tiek apgalvots, bet vienkārši nozīmēts no valdības, & kolhozpiekiem tad atliek "brīvprātīgi" to ievēlēt par priekšsēdētaju. Tā kā pēdejais ir partijas vīrs, tad tam no valdības tiek uzlikts pienākums, organizēt katrā kolhozā kompartijas "šūnipu" (komjačeiku) no pieci vai vairāk vīriem, kuri gandrīz visi ir no pilsētām delegētie strādnieki. (Savā laikā visā Republiku Savienībā labākie fabrikas strādnieki,tā saucamie "trieciennieki"(udarņiki),skaitā 25.000,tika komandēti uz lauku apvidiem, it kā savest kārtībā daudzās sarūsējušās & galīgi bojātās lauksaimniecības mašīnas kolhozos,bet patiesībā gan

1116

ar nolūku agitēt par iestāšanos kolhozos). Šie "komjačeikas" locekļi sadala savā starpā visus sādžas iedzīvotajus & katrs ved ar savu grupu "sobesedovanijo" (draudzīgas pārrunas) par kolektivizaciju. Ja nu kāds no sādžas iedzīvotajiem ir tik pārdrošs & šais "draudzīgās pārrunās" izsaka domas, ka kolektivi tomēr neattaisnojot uz viņiem liktās cerības, tad tāds pārdrošnieks slepeni nākošā naktī kopā ar ģimeni tiek aizvests GPU automobilī & neviens nezin, kur tas ir palicis. Pietiek, ka tāda pazušana bez vēsts atkārtojās pāri reizes & zemnieki bariem ierakstās kolhozos, bez kāda tālāka āreja pamudinājuma. Saprotams, ka automobilī aizvestie tiek izsūtīti uz spaidu darbiem, dēļ "agitacijas pret kolhoziem", vai ari sodīti ar "augstāko soda mēru" (nāvi), ja uz viņu dvēseles ir vēl kādi citi lielāki grēki, piem. mācītaja uzņemšana mājās, "agitacija" pret baznicas slēgšanu & t.t. Ir bijuši gadījumi, kur GPU 24 stundu laikā kādu nošauj, bez veltīgas tiesas & izmeklēšanas.

Viensētnieku iznīcināšana. Paceļās jautājums, kadēļ tomēr pie aprakstītā terrora vēl laba daļa, sevišķi latvju zemkopji, nav ieraksti jušies kolektivos. Lieta ir tā, ka daudzi gribētu gan ieraksti ties kolhozos, bet tos atkal, kā "kulakus", tur nepieņem. Tā kā spaidu darbos pie mežu ciršanas & koku apstrādāšanas mirstības procents starp izsūtītiem arvienu palielinās, tad, saprotams, ir vajadzīgi arvienu jauni izsūtīto "kadri", & tie tiek ņemti no "seredņaku" vidus, ieskaitot pēdejos kulakos. Retam tādam "kulakam", kuram vēl bija atstātas divas govis (tikai tam, kam liela ģimene), tagad tiek atņemtas ari tās. Tā Vjazmas okrugā kādam latvju zemkopim, kas jau ar lielām mokām divreiz bija nodevis valstij pagērēto kvantumu labības, linus & lopus (pie kam valsts no viņa "kontraktējusi" cūkas par 5½ kap. kilogramā, kultus linus par 15 kap. kilogramā-brīvā tirgū tie maksā 3 rub. 50 kap. kilogramā-linsēklas par 1 rub. 40 kap. pudā-brīvā tirgū reti kur dabūjamas & maksā 20-30 reizes vairāk), tagad ir ticis spiests noslēgt jaunu "kontraktaciju". Viņa ģimene sastāv no 9 personām (ieskaitot divus mazos bērnus) & pēdejo reizi viņš bija noslēdzis "kontraktacijas līgumu" īsi priekš Ziemas svētkiem, nododams toreiz starp citu ari 10 pudus kultus linus. Tagad viņam 3 dienu laikā ir janodod: 1 govs (viņam paliek tikai viena neslaucama govs), 1 cūka & 1 aita, 20 pudi linsēklas, 20 p. rudzu, 50 pudi siena & āboliņa, 10 p. kāpostu, 10 p. burkanu, 10 pudi biešu, 2 pudi sīpolu & vēl uzlikts

1117

jau pa trešam lāgam, I50 rub. individuālais nodoklis. Tā kā viņam linsēklas, siens & ari lielākā daļa no dārzaugiem būtu jaiegādājās brīvā tirgū par nesamērīgi augstu cenu (sameklēt linsēklas ir vispārīgi maz cerības),kādu naudu viņš nekādā ziņā vairs ne - var sagrabināt, kaut ari pārdotu savus pēdejos lopiņus (I govi , I zirgu & 2 aitas), tad visa viņa manta ir aprakstīta & viņš kuru katru acumirkli gaida uz izsūtīšanu. Tāds pats liktenis ir ķēris nvēl IO citus jaunizceptus kulakus viņa sādžā, & tā kā valdības direktives prasa no sełsovetiem atrast arvienu jaunus kulakus, tad bez tam vēl 25 videjas saimniecības tanī pašā sādžā gaida uz savu rindu uz izsūtīšanu & visas mantas konfiscēšanu . Ko tas nozīmē, kļūst skaidrs, kad no vairākkārtīgām izsūtīšanām jau tā ir palikūšas pāri tikai 60 gimenes tanī sādžā .Tā tad pēc tagadejās izsūtīšanas paliks pāri tikai 25 gimenes no citreiz lielās & bagātās sādžas. Pa retam ari vienam otram "kulakam" atņem visu viņa īpašumu, bet pašu neizsūta, meginot tomēr ari tālāk viņu kā nebūt spaidīt. Tā kāds bijušais latviešu budzis (kulaks), izdzīts pliks no savām mājām, apmeties vasarā kādā pussagruvūšā, atstātā mājā & par aizlienētu naudu iestādījis kartupeļus, lai nenomirtu ar gimeni badā. Bet tikko viņš sācis ievākt kartupeļu ražu,ari tie viņam atņemti.

Dzīve kolhozos . Š.g. 22.februarī Visbaltkrievijas kongresā Minskā uzstājās ari viens otrs no delegētiem kolhozņikiem, stāstīdami brīnuma lietas par kolhozu saimnieciskiem panākumiem . Bet īstenība rāda citu ainu & dzīve kolhozos nav nebūt vēl iegājusi normālākās sliedēs, kā agrāk. Vispirms jau lielākā daļa kolhozņiku staigā pliki & basi, jo lauku kooperativi, tāpat kā pilsētas, vairs neizdod apgērbus vai apavus, & vecie apgērbi ir galīgi novalkāti. Iegādāties brīvā tirgū tādas lietas nav naudas . Visos Baltkrievijas kolhozos & ari citos lopbarības trūkums vēl ir paasinājies, ko ne - slēpj pat vairs avīzes. Tā "Latviešu Zemnieks" savā š.g.IO.februara numurā raksta par 80 % auzu sapūdēšanu & 50 % skābbarības saboj āšanu kādā kolhozā . Pēc visjaunākiem dātiem izrādās, ka apmēram 60 % āboliņa & auzu ir palicis nenopļauts uz kolhozu laukiem, bet siens pat tuvu pie 80 %. Ari lielākā daļa sakņaugu, neskatoties uz viensētnieku & no pilsētām izbraukušo skolēnu & ierēdņu palīdzību, ir palikusi nenovākta, & mieži tikai tagad tiek kulti. Pēdejā laikā tiek no jauna mobilizēti uz kolhozu darbiem savās brīvās dienās

1118

("v vichodnije dņi")pilsētu strādnieki & ierēdņi, neskatoties uz pēdejo protestiem. Tā kā lopi kolhozos joprojam tiek ne tikai slikti ēdināti, bet ari ārkārtīgi slikti apkopti, tad nav jabrīnās, ka visas govis & pārejie lopi ir galīgi nolieseējuši & krīt no visādākām tikai lopu sērgām. Pašā pēdejā laikā pāris Baltkrievijas kolhozos ir krītūšas 2.000 cūkas & apm.I.200 govis,bet pa visiem kolhoziem kopā krīt milzums lopu (Kritušo lopu gaļa tiek pārstrādāta konservos,kurus izsniedz pilsētas strādniekiem.) Bez tam kolhozu vājākie lopi tiek apkauti, nenogaidot viņu dabīgo galu, jo tik & tā viņi līdz pavasarim neiecietu kolhozu bada režimu. Turpretim viensētniekiem ir stingri aizliegts apkaut lopus, sevišķi jaunlopus, lai tikai nebūtu janodod kolhoziem ,pēdejo lopu skaitu komplektēšanai. Par katru bez atļaujas nokauto lopu viensētniekiem ir jamaksā 200 līdz 500 rub. liels sods, bet nesamaksāšanas gadījumā tie tiek izsūtīti uz spaidu darbiem. Tādēļ zemnieki-viensētnieki arvienu biežāki pielieto tādu triku : tīšam ievaino govij vai kādam citam lopam kāju vai citu ko ar to padara & dabū no seļsoveta apliecību, ka lopiņš klibo vai ar ko ir saslimis & tādēļ tas ir janokauj. "Ekonomičeskaja Žizņ" savā š.g.I8.februara numurā milzīgi uztraucās, ka tik daudz lopu ,sevišķi "molodņaks "(jaunlopi) ,pat zirgi, tiekot apkauti . Tā kā kolhozpiki nevar nodot valstij ari eksportam ļoti vajadzīgos linus, jo kolhozu lini vēl līdz šim laikam stāv gubās nekulti uz laukiem, tad ari nav jabrīnās, ka tā sauc."kulakiem" ir pa otram & trešam lāgam janodod lieli linu vai linsēklu kvantumi (pēdejā laikā ne mazāk, kā I0 pudi) . Saprotams, ka pie valdošiem apstākļiem ari pienu produktu nodošana valstij ("kontraktacija"), nav vis uzlabojusēs ,bet gan drīzāki pasliktinājusēs. Daudzos kolhozos nolieseējušās govis nemaz vairs nedod pienu, tā ka kolhozpikiem pašiem tas ir japērk priekš maziem bērniem, vai lai dzirdītu teļus. Neskatoties uz rekvizētiem lopiem & lieliem valsts aizdevumiem,kolhozpikiem drīz pašiem nebūs ko graust . Tadēļ aizdotās lielās naudas summas no viņiem netiek atprasītas, kā tas tagad notiek ar viensētniekiem -bedņakiem, sakarā ar valdošo naudas trūkumu valsts kasē. Daudziem "bedņakiem" (vai pareizāki slinķiem) , sakarā ar bedņaku idealizaciju & viņa slinkuma pabalstīšanu, tika agrākos gados piešķirti dažreiz līdz 300 vai pat 500 rub. lieli valsts aizdevumi (atvelkot tūdaļ.I0% par aizdevumu uz priekšu), it kā lopu vai darba rīku iegādāšanai . Bedņaki, saprotams ,tūdaļ to naudu noplūtēja,bet tagad negaidēti tā no viņiem tiek atprasīta.

1119

Zemnieku dzīve spaidu darbos.

Maldīgi būtu domāt,ka zemnieki tiek norīkoti pie spaidu darbiem tikai ziemeļu apgabalos. Ne, laba tiesa zemnieku, sevišķi pēdīgā laikā, tiek izsūtīti uz spaidu darbiem ari Republiku Savienības iekšienē,tur, kur vēl ir uzglabājušies lielie mūža meži,kā Baltkrievijā & apkārtejos,Smoļenskas,Vjazmas & citos okrugos .Kā no vairāk pusēm apgalvo lietas pazinēji, tad vismaz trīs miljoni zemnieku pa tlaban tiekot nodarbināti pie spaidu darbiem šais mežu apgabalos . Ziemeļos to esot vēl vairāk,jo uz turieni tie ir tikuši agrāki & biežāki izsūtīti. Vienā USLO ("Upravļenije Solovieckimi lagerjami osuždennich"),t.i.Solovkos, ir patlaban sakoncentrēti I5.000 izsūtīto zemnieku . Bez zemniekiem-kulakiem uz spaidu darbiem tiek izsūtīti ari zemnieki & pilsētnieki,kuri kādā citā zipā ir apgrēkojušies pret padomju varu, kā kontrrevolucionāri & dažādi kriminalisti. No izsūtītiem kulakiem reti kāds jau ir izcietis savu soda laiku,jo pa lielākai daļai tie tiek notiesāti uz ilgiem gadiem. Turpretīm par visādākām blēdībām,zādzībām vai citiem pārkāpumiem, pat "nejaušām" slepkavībām dzērumā & aiz mantkārīgiem nolūkiem, soda mērs ir daudz mazāks, & daudzi no tiem ir jau atgriezušies mājās, kopā ar retiem kulakiem & kontrrevolucionariem. Atpakaļatgriezušies tad ari vienam otram draugam pastāsta par neizsakamu šausmu pilno dzīvi spaidu darbos. Tā netāļi no Oršas, kur ir lielas izsūtīto koncentracijas nometnes, pēdejie tiek dzīti uz 8 kilometri tāļo mežu, kur viņiem tiek uzdots izcirst katru dienu zinamu gabalu,ko visstiprākais spēj veikt tikai I4 stundās. Pieskaitot šim laikam klāt vēl apm.4 stundas ceļam uz darba vietu & atpakaļ, iznāk, ka cilvēks ir brīvs tikai 6 stundas naktī. Bet tāds brīvlaiks atliek tikai spēcīgākiem, jo vājākie, kuri uzdoto darbu nevar tik ātri veikt, labi, ja katru nakti atpūšās 3-4 stundas . Ir vietas, kur nelaimīgie tiek jau trijos naktī modināti & dzīti uz IO vai vairāk kilom. atstātiem meža gabaliem & atdzīti pēc nostrādātā darba atpakaļ tikai pēc 2I stundām, t.i.I2 naktī, tādejādi guļot katru nakti tikai 3 stundas (no I2-3). Un ēst dabū vislabākā gadījumā I mārc. maizes dienā (parasti gan ne vairāk, kā 300 g.t.i.3/4 mārc.) & kādu šķidru ūdens zupīti vai pa retam kādus sapuvušus konservus,bet ziemeļu apgabalos vēl drusku zivis . Laimīgi ir tie, kam vēl kādi tuvāki vai tāļāki radi kaut kur brīvībā dzīvo, kas viņiem vēl spēj laiku pa laikam atsūtīt kādas spēcinošākas pārtikas vielas,auras gan

1120

netiek no administracijas viņiem izsniegtas pilnā mērā,jo viena daļa tiek arvienu ieturēta.Administracijai taču ari vajag pamielotiės. Tie vēl kaut kā spēj veikt noteikto darba normu. Citi turpretim,kas no ārienes nesaņem nekā, & kuriem ir jaiztiek ar savu "pajok",paliek tik vāji,ka pie labākās gribas nespēj vaikt savu darbu. Tie tad par šādu "slinkumu" tiek bārgi sodīti. Trūkst vārdu, lai apraksti tu visas tās mocības,kurām ir padoti šie nelaimīgie,izdēdējušie padomijas vērgi. Tie tiek naktī turēti aukstās telpās,tik aukstās,ka viens otrie no rīta tiek atrasts nosalis. Tie tiek izgērbti,atstājot tos tikai apakšveļā, & iztriekti laukā, salā , uz I-2 stundām :lai paskriešnās, ja negrib strādāt. Tomēr visneticamākā, viņu slaikus atgādinošā, mocīšana ir tā,ka nelaimīgie "strādāt negribošie" tiek aplieti ar ūdeni & tiem liek stāvēt caurvējā,stiprā salā, kamēr viņi ir pārvērtūšies ledus gabalā. Bez tam tiem nedod dienām ilgi ēst.Saprotams,ka reti kāds paliek dzīvs pēc visām šīm mocībām :saaukstējās & nomirst,vai apsaldē locekļus,kurus ir jaamputē. Tādēļ nav jabrīnās,ka starp izsūtītiem arvienu vairāk atkārtojas gadījumi,kur tie sev it kā nevilšus nocērt roku vai kāju,vai padar sev galu. Tā vienā vietā gada laikā no 2.000 izsūtītiem palikuši pāri tikai 300, & pat no tiem daži nedziedējami slimi vai vājprātīgi. Var rēķināt, ka caurmērā vismaz trešdaļa no izsūtītiem katru gadu nomirst.Izsūtīto sievas & bērni tiek parasti sūtīti uz citurieni pie meža darbiem, no kuriem ir atsvabināti tikai bērni līdz I4 gadiem & grūtas sievas. Kotiesātie tiek mitināti barakos,bieži tik šauros,ka jaguļ viens otram virsū. Tādēļ ari lipīgās sērgas izplātās pārsteidzoši ātri & sevišķi daudz bērnu krīt tām par upuri. Tā vienā vietā,Archangeļas guberņā,dien no dienas,vesela gada laikā, miruši caurmērā 25 bērni,līdz beidzot administracija,baidoties,ka apmirs ne tikai bērni,bet ari visi izsūtītie,gādājusi par drusku piemērotākām & plašākām telpām. Agrāk daži izsūtītie latvieši esot dažreiz mēginājuši ziemeļostās sarunātiės ar latvju jūrniekiem no ārzemju kugiem,bet tā kā visi tie pēc tam esot bez vēsts pazudūši, (domājams nošauti),tad tagad vairs tādi mēginājumi nenotiekot.

Mājās palikušiem zemniekiem ari ir jastrādā tagad pie meža darbiem(pat bedņaki nav no tādas "kontraktacijas"atsvabināti): tiem ir līdz pavasarim jaizcērt & jaizved līdz fabrikām 48 kub.metri malkas, dažreiz pat I5-20 kilom.tāļi. "Kontraktacijas "cena ir tik zema,ka pie tāda darba ar zirgu var nopelnīt dienā 30-50 kap.Par kontraktacijas neizpildīšanu tiek uzlikts 250 rub.liels naudas sods,kurš nesamaksas gadījumā tiek pārvērsts izsūtīšanā uz spaidu darbiem.

K o n f i d e n c i a l i .

4.martā, I93I g.

Z I Ņ O J U M S No 3.

Kratīšanas & apcietināšanas. Bez tiesai nodotās "mazinieku kontrrevolucionārās organizacijas ", kur atkal tiks inscenēta grandioza prāva, visā Republiku Savienībā tiek pārsteidzošā vairumā kratīti & apcietināti mācības spēki "vuzos"(augstskolās) & technikumos, it kā par"labā novirziena " piekrišanu, tā ka drīz pienāks laiks, kur veco pedagogu, profesoru & akademiķu vietā būs tikai jaunizceptie, uz kompartijas pavēli ievēlētie profesori & akademiķi, kuru vienīgais nopelns būs tas, ka tie ir labi marksisti & "partijas generallinijas "stingri ieturētaji. Baltkrievijā, kā ari citur, inženieru & specialistu apcietināšanas, kā prompartijas prāvas atskaņas, vēl nav izbeigušās.Ari neviens no agrāk apcietinātiem Baltkrievijas smagās rūpniecības galveniem inženieriem vēl nav atsvabināts , & avīzēs par viņu apcietināšanu līdz šim vēl nav parādijusēs ne mazākā ziņā.Sakarā ar pēdejā laikā sevišķi uzliesmojošo naidu pret "fašistisko" Poliju, pēdejos mēnešos Baltkrievijā ir tikuši apcietināti daudz poļi, pa lielākai daļai no inteligences aprindām, & sevišķi daudz Baltkrievijas poļu skolu skolotaji. Visplašākās apcietināšanas poļu starpā tika Vitebskā izdarītas naktī no I5.uz I6.februari, apvainojot tos sazināšanās ar ārzemēm, t.i.ar poliju. Pietiek, ka tie kādreiz ir sarakstījušies ar radniekiem vai draugiem Polijā, ko reti kāds šejienes polis nebūs piekopis, nemaz tad nezinādams, ka nāks laiki,ka tāda sarakstīšanās tiks uzskatīta par kontrrevoluciju , & GPU par to daudzas naktis no vietas nopratinās . Daudzi ārsti ir apcietināti, sevišķi tie, kuri nav cēlušies no strādnieku vai zemnieku kārtas.Pirmam kārtam tādi tiek atlaisti no vietas & var būt laimīgi, ja ar to tā lieta izbeidzās.Vecos,piedzīvojušos ārstus arvienu vairāk sāk atvietot jauni zenķi, kuriem nav ne zināšanas, nedz piedzīvojumu. Ari "služitelji kulta ", t.i. visu konfesiju mācītaji, ir ar maziem izņēmumiem apcietināti & izsūtīti ,pa lielākai daļai uz spaidu darbiem ziemeļos.Baznicas ir gandrīz visas slēgtas . Tā Smoļenskā, kur luteraņu baznica vēl līdz šim pastāvēja, lai gan tās mācītajs, Švalbe, sen jau ir ticis no GPU noslepkavots, tagad ari tā ir slēgta, jo draudzes locekļi esot paši no tās atteikušies (gan tikai tādēļ, ka vairs nespēja samaksāt arvienu lielākus baznicas nodokļus) .Pēc Vitebskas luterāņu baznicas slēgšanas pag.gadā tika apcietināts & izsūtīts uz Sibiriju baznicas valdes priekšsēdētajs ,

1122

kur tas nesen atpakaļ ir miris, nevarēdams pārciest visas briesmas & šausmīgo badu Sibirijā . Ari pārejie baznicas valdes locekļi nav izgājuši sveikā :daži no tiem pēc nopratināšanas no GPU ir bez vēsts pazudūši. Domā, ka tie ir nošauti.Sibirijā visas luteraņu baznicas ir aizslēgtas & vairs neviens mācītajs uz turieni neizbrauc, lai noturētu dievkalpojumus,jo par to draud vai gandrīz nāves sods i mācītajam, i tam, kura mājās dievkalpojums ir ticis noturēts. Ari Ļeņingradā visi vecie luteraņu mācītaji ir apcietināti & izsūtīti, izņemot vienīgi nopelniem bagāto biskapu Malmgrenu , kurš nesen atpakaļ ir biskapa amatu nolicis .Palikūši ir viens otrs no jauniem mācītajiem,bet ari to dienas ir skaitītas . Ari katoļu ksendzi & pareizticīgo priesteri ir gandrīz visi apcietināti. Vitebskā vēl nav slēgtas divas pareizticīgo baznicas un viena katoļu baznica, kurā gan vairs dievkalpojumi netiek noturēti, jo vietejie ksendzi ir apcietināti (viens pat esot nošauts), & ja kāds ksendzs iebrauc no kādas citas pilsētas, tad viņš tiek vēl priekš dievkalpojuma noturēšanas apcietināts, tā ka tagad vairs neviens ksendzs Vitebskā i kāju nesper. Nesen atpakaļ kāds ksenzs tika aicināts kādā slimnicā pie miršanas gultas, lai pasniegtu Svētās Vakariņas. Par šo "noziegumu" tas nekavējoši pēc slimnicas atstāšanas tika arestēts & no GPU spīdzināts . Par viņa tāļāko likteni trūkst ziņas. Slimnicas vecākais ārsts, kas bija pielaidis ksendzu pie miršanas gultas, ari tika arestēts &v"pokazatelnōj" procese " (paraugu prāvā) tam tika piespriests divgadejs cietuma sods "so strogoj izoļacijej " (ar stingru izolaciju).

Pēdīgi, meklējot pēc zelta & citām vērtībām , Baltkrievijas & Ukraines pilsētās katru nakti tiek desmitiem pilsoņu apcietināti, uz kuriem tikai krīt aizdomas, ka tie kaut kur ir noslēpūši savas vērtslietas, jo tādas katram "apzinīgam" pilsonim ir janodod valstij Katru rītu pilsoņi zin stāstīt, ka tur & tur pagājuso nakti ir reazēts GPU melnais automobilis & tik & tik daudz nelaimīgie ir aizvesti uz GPU "zastenkiem" (moku kambariem), kur tie tik nežēlīgi tiek spīdzināti, ja negrib atzīties, kur tie ir noslēpūši savas vērtīgākās mantas, ka pat viduslaikus mocības pret tām nobāl. Viduslaikos vēl nepazina elektrību, kura pēc noteiktām ziņām dažādu elektrisku mašīnu veidā tiek pielietota pie spīdzināšanas Polockas GPU asfalta apakšzemes kambaros. Neviens apcietinātais zobārsts ari vēl nav atsvabināts & no piederīgiem nekas netiek pretim ņemts,pat tīra veļa priekš viņiem.

1123

Gatavošanās uz karu. Šķiet ,ka Padomju Savienības valdība ne tikai ar propogandas nolūkiem sludina drīzu kara iespējamību, cenzdamies attaisnot arvienu lielākās neveiksmes saimnieciskā laukā ar ārzemju imperialistu atbalstīto"kontrrevolucionaro interventu" "vredi-teļstvo" (kaitēšanu) iekšienē. Ne, viņa ari visā nopietnībā gatavojās uz karu,ko pierāda jau vien tas,ka apm.divas nedeļas atpakaļ visās Baltkrievijas pilsētās & sādžās lielā slepenībā tika caur miliciju izsaukti uz "sbornije punkti" pēdejos desmit gados kara dienestā iesauktie. No sādžām zemnieki tika dzīti ar kājām vislielākā slepenībā , nakts laikā, pat uz 30-40 kilom. attālām pilsētām , kur i pilsētniekiem, i zemniekiem ir ticis nopemts mērs karavīra tērpam & pārbaudīts veselības stāvoklis, pie kam ir konstatēts,ka tas ir ārkārteji paslikti nājies, salīdzinot ar iepriekšejiem gadiem (ārkārtīgi pieaudzis sifilisa- & dilopslimo skaits). Pēdīgi katram ir paziņots numurs, zem kura viņam tiek pašūts kara vīra tērps & piekodināts, ka karam izceļoties bez jebkāda rakstiska uzaicinājuma no milicijas vai caur ārišām jeb avīzēm katram ir jaierodās uz savu "sborniį punkt" uz zinamu sirenes vai kādu citu signālu. Saprotams, "kulaku" & vispārīgi "lišencu" (balss tiesības zaudējošo) dēli xxxx

1124

Katastrofiska kurināmo vielu trūkums.

Malkas, akmeņogles & citu kurināmo vielu trūkums paliek dien no dienas asāks & draud izvērsties par pilnīgu katastrofu saimnieciskā laukā. Nav jabrīnās, ka apm.kopš divām nedēļām kooperativi vairs nepārdod cukuru par "dārgo cenu", t.i.par I rub. mārc., & ka ari uz kārtiņām cukuru strādniekiem izdod arvienu mazāk. Jo Ukrainē aiz kurināmo vielu trūkuma ir pilnīgi apstājušies 40 cukura "zavodi"(fabrikas) & gandrīz viss viņu lielais cukurbiešu krājums -I7 milj.centneru-ir sapuvis. (Republiku Savienībā ir I66 cukurfabrikas, kuras uz š.g. I.februari ir pārstrādājušas cukurā I07,5 milj. centneru cukurbietes .).~~xxxx~~ pārejās I26 cukurfabrikās izstrādātais cukurs ir pa lielākai daļai izvests uz ārzemēm, & ari šīs būs drīzumā spiestas apstātīes, ja apstākļi neuzlabotos,izņemot vienu vienīgu cukurfabriku,kura ir pietiekoši apgādāta ar vietejo kurināmo vielu, torfu.

Ari citās rūpniecības nozarēs fabrikas draud apstātīes, & grūti ir atrast fabriku, kura vismaz uz dažām dienām, ja ne uz vairāk nedeļām, nebūtu apstājusēs aiz kurināmo vielu trūkuma. Tā Brjansakas lokomotivu fabrika, kurā strādā 2I.000 strādnieku ,bieži ir spiesta apstātīes aiz ogles nepiegādāšanas no Donbasa ,kā to konstatē " Ekonom.Žizņ " savā I9.februara numurā. Lai nebūtu tādi lieli "prostoi" ,tad dažās fabrikās ir ievesta tāda kurināmo vielu "režim ekonomiji" , ka caur to ārkārtīgi cieš produkcijas kvalitāte. Piem. zeķu fabrikās formas, uz kurām uzmauc zeķes & kurām ir jabūt ļoti karstām, tagad i tāļi nesasniedz vajadzīgo temperaturu & aiz šī iemesla ne mazums zeķu pilnīgi bojājās (auduma saraujoties). Neskatoties uz to, ka strādnieces "udarņicas" (trieciennieces) lien vai no ādas ārā & patērē daudz vairāk laika & energijas & rūpības pie zeķu izstrādāšanas, tō kvalitāte ir ārkārtīgi pasliktinājusēs. Par vairāk patērēto laiku & energiju strādniecēm neviens nesamaksā, jo strādnieki visās fabrikās strādā tagad uz akorda . Tādēļ nav jabrīnās, ka strādniece, kura agrāk izpelnīja līdz 70 rub. mēnesī, tagad izpelna ne vairāk,kā 50 rub., dažreiz pat mazāk . Tā tas ir ari citās fabrikās, neizņemot metala apstrādāšanas fabrikas. Piem. Vitebskas "Metpromā" aiz kurināmo vielu ekonomijas ārkārtīgi cieš produkcijas kvalitāte & strādnieki izpelna 20- 30 % mazāk, kā vēl nesen atpakaļ .

Tā kā Baltkrievijā liels fabriku skaits tiek apkurināts ar malku,vai ar torfu & malku, kā piem.glāzes fabrikas Mogiļevas apkārtnē,zemniekiem uz tām ir spaidu kārtā jaizved

1125

jaizved malka pat no I5-20 kilom.attāliem mežiem. Par malkas neizvešanu noteiktā terminā uzliek naudas sodu 250 rub.apmērā,vai, nesamaksas gadījumā, izsūta uz spaidu darbiem. Malka no attālākām vietām, kuru aprakstītā kārtā nav iespējams izvest, bet jaizved pa dzelzsceļu, netiek nemaz izvesta, kā to aprāda "Ekonom. Žizņ" savā 2I.februara numurā. Tā raksta,ka vesela rinda Baltkrievijas rūpniecības uzņēmumu ir apstājušies aiz malkas trūkuma,lai gan malka mežos ir sagatavota : netiek izvesti 400 vagoni malkas priekš Minskas fabrīkas "Elwod", I50 vagoni priekš Borisovas fabrikām & t.t.

Aiz augšā minētā nav brīnums, ka strādniekiem & ierēdņiem ,kuriem nav mazi bērni, malku vairs nemaz neizsniedz. Pārejiem izsniedz taisni tik daudz ,lai mazie bērniņi savos plānos apgērbiņos nenosaltu. Pat Sibirijā, kur, liekās, mežu nav trūkums, dzīvokļi ir tik auksti, ka pat kažokos viņos ir jatrīc. Tikai izņēmuma gadījumos var brīvā tirgū kādu vezumu ar pāris saiņiem malkas nopirkt, par kuriem prasa 30-50 rub. (ā.80.--ā.I30.-).Pat Sibirijā tā nav lētāka (piem.Omskā). To strādnieku kabata nespēj samaksāt, & reti var atrast strādnieku dzīvokli, kur naktī temperatura nebūs noslīdējusi zem 0 °, tā ka ūdens spainī pārklājas ar biezu ledus kārtu.

Transporta dezorganizacija. Aiz kūminamo vielu trūkuma & ari vēl tādēļ, ka neskatoties uz izsludināto " šturm po remontu parovozov" (t.i. lokomotivu izlabošanas darbu sturmi, kādēļ pie tā spaidu kārtā strādnieki tiek spiesti strādāt caurām naktīm), "slimo" lokomotivu skaits vēl arvienu pieaug, transports ir pilnīgi dezorganizējies. Tikko atremontētās lokomotives parasti jau nākošā braucienā atkal samaitājās, ja, pat bieži nemaz vairs nav izlabojamas. To nenoliedz pat "Ekonom Žiz,n ", rakstot par apstākļiem uz Aizbaikalas dzelzsceļiem savā š.g.I5.februara numurā. Nepalīdz ari " sparennaja jezda"s ievešana "obezličennaja"s vietā ,t.i. mašinista atbildīguma par lokomotivi visa brauciena laikā, kur agrāk mašinisti pēc zināmām stundām uz lokomotives mainijās, & viens novēla vainu uz otru par lokomotives bojāšanos.(Lokomotive tagad ir dabūjusi saimnieku, viņa vairs nav "bez ļica" vai "obezļičennaja"). Lai sašaurinātu kurināmo vielu patēriņu, visi ātrvilcieni, izņemot tikai ātrvilcienus tiešā satiksmē ar ārzemēm, ir izņemti no apgrozības . Tā piem.Ļeņingradas-Odessas ātrvilciens kopš dažām nedeļām vairs neiet & ir palicis tikai lēnais pasažiervilciens. Bet ari no tiem viens otris ir apstājies iet : tā piem. neiet vairs pasažiervilciens no Polockas uz Vitebsku ,kā ari

1126

no Vitebskas uz Smoļensku. To vietā tagad iet no Vitebskas uz minētām pilsētām tā saucamais "maksims"-preču-pasažieru vilciens.Var iedomāties, kāda ārzemēšanas tagad notiek uz visiem vilcieniem. Tagad,visklusākā pasažieru braukšanas laikā, lielākās pilsētās bieži dienām ilgi jagaida rindā, lai tiktu uz vilcienu. Ir grūti iedomāties, kāds haoss valdīs uz dzelzceļiem viskarstākā vasaras laikā, t.i.kurortu sezonā, ja ņem vērā, ka jau pērn, lai tiktu uz kādu kurortu, bija nedēļām ilgi iepriekš japierakstās & dienām ilgi jadežurē stacijās pēc biļetes. Japiezīmē, ka dzelzceļu vadība, uz mājienu no augšas, rūpējās, lai vilcienu skaitam samazinoties, ienākumi tomēr nesamazinātos. Nerunājot nemaz par to, ka gandrīz ik mēnešus tiek paaugstināts i pasažieru, i preču pārvadāšanas tarifs (pēdejo reizi š.g.I.martā), tagad pat "maksimos" (citiem vārdiem lopu vāgos),kur cilvēki ir saspiesti kā siļķes mucā, spiež ņemt vietu kārtes. Ko tas nozīmē, var spriest no tā, ka piem. no Vitebskas uz Staroje Selo (30 kilom.) parastā biļete "maksimā" no I.marta maksā I rub. (agrāk 75 kap.),bet vietu kārte 4 rub., t.i.tāpat ,kā līdz Polockai (jo vietu kārtes cena uz maziem attālumiem ir tā pati, kā līdz apm.I50 kilom., & tad tik tās cena iet uz augšu) .Ar to zemniekiem ir gandrīz pilnīgi laupīta iespēja braukt pa dzelzsceļiem no tuvākām sādžām uz pilsētām :par I0-30 kilom.braucienu turp & atpakaļ ir jasamaksā ap I0 rub. Kā piedevu var "maksimā" vēl 3-4 stundas pakratīties, kur to pašu attālumu ātrvilciens veicaI/2 stundā. Vilcienu nokavēšanos tikai par 3-4 stundām tagad uzskata par pilnīgi normālu, jo gadās,ka attālākie vilcieni nokavējās uz veselu dienu ja vēl pie citiem apstākļiem piebiedrojās sniega vētra. Tādēļ tagad pie sniega tīrīšanas uz dzelzsceļiem tiek spaidu kārtā (no milicijas) mobilizēti ~~li~~zēti visi vīrieši no I8-60 gadiem, & sievietes no I8-50 gad. Strādnieki savās izejamās dienās ("vichodnije dņi") spiesti par velti strādāt pie sniega tīrīšanas uz dzelzsceļiem (ja tikai tos nesūta uz darbiem kolhozos).Kas neiziet uz šo darbu, tam jamaksā liela naudas sods,vai nesamaksas gadījumā to ieliek cietumā.

Preču vilcieni vairs nemaz netiek galā ar kurināmo vielu vai jēlmaterialu izvadāšanu uz fabrikām, vai gatavās produkcijas izvešanu no fabrikām . Tā Bobruiskas koku apstrādāšanas fabrikās ir sakrājušies I.200 vagoni izstrādāto kokmaterialu priekš Donbasa, kur aiz pēdejo trūkuma visi būvniecības darbi ir apstājušies,bet nav nekādas izredzes tuvākā laikā tos uz turieni izvest. Pavairojās ari tā sauc."vstrečnije perevozki".Aiz valdošā haosa nozūd veseli preču vagoni, kā tas nesen noticis ar veselu vagonu ar konservām.

1127

Darba apstākļi fabrīkās & pazeminātais atalgojums. Arvienu biežāki fabrīkas apstājās aiz kurināmā materiala vai ari jēlvielu, sevišķi dzelzs vai cita metala trūkuma. Joprojam notiek cītīga metala "loma" vākšana &, kur tik vien var, metala daļas tiek apmainītas pret koka daļām, bet ari tas maz palīdz . Tā piem. Vitebskas "Metproma" liteinij cech's aiz čuguna trūkuma bija apstājies ho I.-I5. februarim. Kaut gan avīzēs par to nekādas ziņas neparādās, tad tagad arvienu biežāki fabrikas sašaurina savu produkciju, atlaižot daļu no strādniekiem, lai aiz piegādāto jēlvielu trūkuma fabrikas pavisam neapstātos . Dažreiz tomēr ari tāda produkcijas sašaurināšana vairs nelīdz, kā tas notika ar Vitebskas apavu fabriku "imeņi Lekkerta", kura ,neskatoties uz apm. I/3 strādnieku atlaišanu, tomēr no I5. februara ir pilnīgi apstājusēs uz nezinamu laiku, līdz jēlvielas (ādas) piegādāšanas. Jaunbūvju darbi pa lielākai daļai ari ir jau apstājušies, jo trūkst i materiala, i naudas strādnieku algas izmaksai. Jo ari šinī ziņā apstākļi nav vis uzlabojušies, bet gan vēl pasliktinājušies : lielākā daļa uzņēmumu visā Republiku Savienībā nav izmaksājusi strādniekiem algu par janvara otro pusi, bet daži pat par janvara pirmo pusi . Bez tam alga strādniekiem tiek pēdejā laikā stipri nosista. Tā Vitebskas jaunajā "švejnaja fabrikā" ir ievesta tā saucamā "ukrainskaja sistema " pēc kuras visas līdzšinejās "stavkas"(nocenojumi)iznāk pazeminātas par apm. 50 %. Tā tagad par I bikšu pāri uzšūšanu tagad maksā 48 kap. (agrāk 95 kap.), bet par vienu dāmu mēteli- 98 kap.(agrāk I rub.90 kap.). Strādā pēc konveiera sistemas, bet ja dēļ neatkarīgiem iemesliem fabrika uz laiku apstājās (elektrības maitāšanās vai mašinu bojāšanās dēļ), tad vairs par šiem "prostoji", kā agrāk, nemaksā. Kad jaunā sistema tika ievesta, strādnieki I/2 dienu streikoja, gribēdami panākt jauno "stavku" atmainīšanu. Saprotams, neko nepamāca, bet par strādnieku streikošanu pašlaik sauc pie atbildības "fabkoma jačeiku" (fabrikas komitejas komunistu šūniņu), kāda pastāv pie katras fabrīkas & kurā ieiet 5-6 komunisti, & kuru uzdevums ir strādniekus "kultureli attīstīt". Pēdeja neesot stāvejusi savu uzdevumu augstumos :neesot izdzinusi "rvačestvo" (ierāveju tieksmes) no strādniekiem, neesot audzinājusi tos vairāk komunistiskā garā. Bez tam speciāla izmeklēšanas komisija mēģina izdibināt, kas ir bijuši streika galvenie iniciatori, kuriem visiem draud bārgs sods (jo streiko tikai proletariskās diktaturas ienaidnieki, t.i. kontrrevolucionāri). Beidzot strādnieku darbu apgrūtina, reizē ar to ari peļņu samazinot, tas apstāklis, ka visās fabrikās ir sajūtams ārkārtīgi liels darba rīku trūkums.

1128

Trūkst visnepieciešamākie instrumenti, kā vīles, zāģi (dzelzs zāģēšanai ! & t.t. Ir tiesa, ka daudz instrumentu tiek nozagti (tāpat kā visādāki materiali, ādas vai kokvilnasa audumi,kadēļ tagad strādnieki pie fabrikas atstāšanas tiek pamatīgi izkratīti). Tomēr lielākā instrumentu daļa ir vienkārši ir vienkārši izņemta no apgrozības, kā samaitājušies & nederīgā & jauni instrumenti vairs netiek piegādāti. Trūkstošie instrumenti tiek parasti atvietoti caur vienkāršākiem :piemēram ja vajag nozāģēt kādu dzelzs gabalu,bet trūkst zāģa, tad dzelzs gabalu vienkārši nocērt pa gabaliņam . Nav jabrīnās, ka atremontētās lokomotīves pēc īsa laika atkal sabojājās : trūkst instrumentu tās pienācīgi izlabot. Pat avīzes atzīst, ka nekad vēl nav bijis tik daudz izbrāķētu preču, kā tagad. Tā Vitebskas zeķu fabrikā ir tikūšas izbrāķētas zeķes par 2I8.000 rub.,"očkovaja" (briļļu)fabrikā -izbrāķētas produkcijas ir bijis par II8.054 rub.,bet "červonij metaļist"ā -brāķa par 54.208 r. Un šinī gadā izbrāķēto preču kvantums visur vēl ir palielinājies.

pag.gadā

"Reālā" darba alga. Lai cik necik apslāpētu augošo nemieru strādniekos, tagad arvienu biežāki visās fabrīkās uzstājās "ārzemju" agitatori, stāstīdami briesmu lietas par ārzemju strādnieku izsūkšanu & milzīgo bezdarba postu. Tā š.g. I5.februarī Vitebskas fabrīkās uzstājās vairāki it kā tikko no Polijas iebraukuši strādnieki ,stāstīdami par Polijas strādnieku terrorizēšanu & ārkārtīgi zemām darba algām.Tur strādnieku algas tiekot sistemātiski nosistas, šeit turpretīm strādnieku "reālā darba alga" esot jau par I60 % augstāka, neka priekš kara. (t.i.tagad par savu algu strādnieki varot par I60 % labāki dzīvot, neka priekš kara). Tādēļ Republiku Savienības iekārta esot jaaizstāva līdz pēdejam elpas vilcienam & jasargā kā savs acu ābols. Saprotams, ka agitatori nebūt nebija no Polijas iebraukuši,bet gan no Maskavas.

Cik strādnieks var nopirkt par savu algu,ir jau ticis agrāk attēlots. Iebraukūšie strādnieki no citām pilsētām tomēr atrod , ka salīdzinot ar citurieni, Baltkrievijā vēl ir zelta dzīve .Šeit vismaz maizes deva ("pajok") vēl ir stipri augstāka,nekā citur,kaut gan pēc jaunām kategorijām (vai grupām)-pievestām zemāk- tiem strādniekiem kuri tiek ieskaitīti zemākās grupās,maizes rācija (600 g) ari tikšot stipri samazināta (vēl nav zināms,par cik), jo maizes sāk jau pietrūkt & katru dienu rindas pēc maizes vēl palielinās. Citur maizes "pajoks" jau ir samazināts. Tā Pleskavā strādnieki saņem jau tagad (nezin,kas vēl būs pavasarī) tikai 200 g maizes, Sibirijas pilsētās -200-300 g dienā . Kaut gan Baltkrievijas pilsētās milicija šad

1129

tad taisa "naļoti" uz tirgiem (t.i.pēkšņas kratīšanas),atņemot zem - niekiem visas preces (gaļu zemnieki vispārīgi pārdod "iz pod poli" (t.i.slepeni), jo tās pārdošana ir stingri aizliegta), tad tomēr vēl sviestu,speķi & kartupeļus,ari ar lielu kaušanos kādu kumosiņu ļoti dārgās gaļas (2rub.-2 rub.50 kap.mārciņā) strādnieki var iegūt, ja tikai atļauj kabata.(Cūkgaļa maksā 4-5 rub.mārciņā). Bet ne tā citur. Gandrīz visās Sibirijas pilsētās tirgi ir iznīcināti :jau sen ir pagājuši tie laiki, kad tur vēl varēja kaut kur kādu ķipatu sviesta nopirkt. Bet maizi tomēr vēl varēja dabūt,lai gan par I5-20 rub.pudā. Tagad iebraucēji stāsta, ka pat tās vairs neesot brīvā tirgū, & Sibirijas strādniekam ir jaiztiek ar I/2 märc.maizes dienā(ko izsniedz no kooperatīviem), kartupeļiem & sāli, ja negrib ēst suņus & kaķus, kuru gaļa tur ir lielā cienā.

Beidzot patiesības labā vēl ir japiezīmē,ka daži fabrīkas kooperatīvi Baltkrievijā & citur izsniedz kā sevišķu premiju strādniekiem vienu bundžiņu (apm.vienu märciņu) gaļas konserves uz vienu, vai tagad uz divām nedeļām. Šīs konserves nav vis pagatavotas no zirgu gaļas, kā to dažas ļaunas mēles apgalvo,bet gan no liellopu , jēru vai cūkgaļas ,tikai visi tie lopiņi ir dabīgā nāvē miruši. Būtu taču neprātīgi domāt, ka vēršī, cūkas vai jēri tīšā prātā tiktu nokauti, lai strādniekus pacienātu ar konservēm . Ne, Padomkrievijā priekš konservēm tiek ņemta vienīgi kritušo lopu gaļa ,kuras tagad netrūkst ,jo kolhozi ar to apgādā pietiekošā daudzumā. Par vienaldzīga kritušā lopiņa nenodošanu kooperatīviem vai konservju fabrīkām draud bārgs sods,kā to dabūja izjust kāds vientiesīgs zemnieciņš, kas savu kritušo govi bija vienkārši -apracis. Par to viņam bija jasamaksā pāris simts rubļu soda naudas.

Jaunās iedzīvotaju kategorijas. Līdzšinejo sešu kategoriju vietā iedzīvotaji no š.g.I.marta tiek iedalīti trīs grupās,ar diviem nodalījumiem katrā grupā :tā tad citiem vārdiem atkal 6 kategorijās.Katrā pilsētā tiek izsludināts ,kādā grupā tiek ieskaitīts tādas & tādas fabrīkas vai uzņēmuma strādnieks vai ierēdnis. Vitebskas pirmā grupā ieiet strādnieki no fabrīkām : "Krasnij metaļist," "Komintern" ,"Fapernaja", "očkovaja", "Dvina" (linu apstrādāšanas fabr.),t.i.no visām tām fabrīkām, kurām ir pirmklasīga nozīme promfinplāna izpildīšanā & kuras pa lielākai daļai strādā smagās industrijas vajadzībām.Otrā grupā ietilpst visas fabrikas,strādājušas priekš vieglās industrijas,

1130

& kurām nav tik liela nozīme,kā pirmām, piem.apavu fabrika "imeņi Lekkerta ", zeķu fabrika "imeņi Klari Cetkin", "šveinaja fabrika profintern" & vēl dažas citas. Bet trešā kategorijā ir ieskaitīts viss lielais vairums strādnieku, pat dzelzsceļa strādnieki, kā ari amatnieki,kuri strādā artelēs, sētnieki, mājkalpotaji & t.t. Katrā grupā jeb kategorijā vēl bez tam ir divi nodalījumi : pirmā nodalījumā uz produktu kārtiņām stāv uzrakstīts: "strādnieki " & ietilpst visi augšā min. fabrīku vai uzņēmumu strādnieki vai inženieru techniskais personāls, bet otrā nodalījumā -attiecīgās strādnieku grupas (kategorijas) ģimenes locekļi, pie kam visi ierēdņi, kur tie ari nestrādātu, pat fabrīku ierēdņi , piedēr bez izņēmuma pie trešās kategorijas otrā nodalījuma, pie kuras piedēr ari viņu ģimenes.

Tā kā pēdejos divus mēnešus strādnieki citu neka nesaņēma, kā maizi & cukuru, tad tagad ir izsludināti katras grupas & nodalījuma saņemamie produkti par mēnesi. I.grupas(I nodalījuma)strādnieki saņem: Cukuru-750 g, visādus putraimus-2.500 g, siļķes-I000 g, sālītas zivis -I000 g, tualetes ziepes-I gabaliņu (apm.30-40 g) & tas ir viss. (Šeit nav ieskaitīti 600 g maizes dienā,bet runā,ka tās pajoku samazinašot). II.grupas strādnieki saņem : Cukuru-500 g, visādus putraimus-I.500 g, siļķes-750 g, sālītas zivis-750 g .,bet trešās grupas strādnieki saņem : 400 g cukura & 750 g putraimus, bet siļķes & sālītas zivis, nerunājot nemaz par tualetziepēm, nesaņem nemaz. Pie tam putraimi agrākos laikos ir dažreiz bijuši tik vājas kvalitātes,ka nav bijuši lietojami. Strādnieku ģimenes locekļi, kā ari visi ierēdņi (izņemot, saprotams, lielos varas vīrus,kuri visu dabū bez kārtiņām) saņem apm.pusi no augšā uzskaitītām normām. Un ar visiem šiem produktiem strādniekiem ir jabūt ļoti taupīgiem,jo var gadīties, ka ar viņiem būs jaiztiek daudz ilgāki par mēnesi, kā tas ir bijis ne vienu reiz vien

Tā kā tauku vielas & galu, izņemot konservus (fabricētus no kritušo lopu gaļas) strādnieki tagad nesaņem nemaz,tad šos produktus viņiem ir japērk brīvā tirgū. Var tiekt,ka vairums strādnieku pārtiek no maizes & kartupeļiem, & tikai priekš bērniem nopērk šad tad kādu lāsīti piena vai sviesta piku.(Produktu cenas brīvā tirgū pēdejos mēnešos nav daudz svārstījušās).

Ar jauno kategoriju iedalījumu strādnieki ir ārkārtīgi nemierā,ko ari atklāti izsaka.Tā "Vicebskij Proletarij" savā 27.febr. numurā atstāsta,ka daļa ugunsdzēsēju,protestēdami pret ieskaitīšanu trešā grupā,esot izsacījušies:" Polijā buržuazija aiztaisa muti ciet strādniekiem,bet šeit strādnieku šķira strādniekiem."

Tā esot "vilazka klasovogo vraga" & nevarot tikt atstāta nesodīta.

Komplicētās epidemijas & sanitārie apstākļi.

Baltkrievijas pilsētās patlaban plosās bez vēdera tīfa, melnām bakām & citām lipīgām slimībām vēl tā sauktās komplicētās (maisītās-"smešanije") lipīgās slimības.Tā ļoti daudzi slimo vienā & tanī pašā laikā ar vēdera tīfu & melnām bakām,citi atkal ar šarlachu,difterītu & mazsalām,tā tad vienā & tanī pašā laikā ar divām vai trim,vai pat vairāk,lipīgām slimībām. Šī nav tomēr kaut kāda jauna parādība,jo tikusi novērota ari agrākos, tikai gan ne "industrializacijas & jaunas dzīves uzplaukuma" laikos, bet postošu, nemitīgu karu, šausmīga bada & posta laikos, pēdīgo reiz Padomkrievijā pilsoņu kara laikā. Jo šīs komplicētās lipīgās slimības tikai tad rodās,kad organizms ir tik tāļi novājināts,ka vairs nespēj pretoties nekādām bacilēm : tā rodās organizma infekcija ar divu vai trīs vai pat vēl vairāk slimību bacilēm uzreiz. Vispārīgi cilvēki neatcerās,kad būtu tik daudz slimojūši,kā tagad,pretēji kāda ārsta -delegata apgalvojumiem X.Visbaltkrievijas kongresā Minskā, ka tagad bērnu & vispārejā mirstība esot divreiz mazāka,ka vecās,cāra Krievijas laikos,kas esot izskaidrojams ar "uzlabojušiem "dzīves apstākļiem proletariskās kulturas laikmetā. Tā kā visas slimnicas jau sen ir pārpildītas & tikai niecīga saslimušo daļa var iekļūt slimnicās pēc sevišķas protekcijas & ari tad nedēļām gaidot uz savu rindu (tā ka gaidot nomirst vai izveseļojās,kas notiek ārkārtīgi reti),tad saprotams, ka vairums slimo iztiek bez ārsta palīdzības. Ārsti vairs nedrīkst nodarbotīes ar privāto praksi (pretējā gadījumā tie tiek aplikti ar nesamērīgiem nodokļiem & ari izslēgti no "profsojušiem"). Tikai ļoti retos gadījumos var panākt ārsta izsaukšanu mājās no slimnicām.Slimnicās trūkst visnepieciešamākie medikamenti & citi ārstniecības piederumi ,nerunājot nemaz par instrumentiem & ārstniecības aparātiem. Tādēļ nav jabrīnās, ka nesen kādā slimnicā pāris dienās nomira 60 bērni -zīdaiņi, it kā no smadzeņu iekaisuma,bet patiesībā gan no kādas neizdibinātas slimības & no ārkārtīgi sliktās ārstu & "sarkano māsu" uzraudzības. Daži ārsti gan ir mēginājuši vērst valdības uzmanību uz ārkārtejo slimnicu trūkumu. Tā avīzē "Vicebski Pralstari " š.g.2I.februara numurā kāds ārsts izsakās par vajadzīgo slimnicu radikālu pārbūvēšanu & stipru paplašināšanu. Bet valdībai tas maz rūp, jo slimnicas nedod taču nekādus ienākumus vispasaules revolucijas pabalstīšanai.

Kā jau minējam,lipīgo slimību dīgli izplātās neparastīa ātri, patsicoties pieaugušo & bērnu galīgi novājinātam organizmam ,bet

1132

bet bez tam vēl patsicoties šausmīgiem,šinīs modernos laikos pavisam neticamiem , sanitāriem apstākļiem tagadejās Padomkrievijas pilsētās. Nav reti gadījumi, kad jaunajos daudzstāvu komunālos namos nav ierīkota kanalizācija & ūdensvadi, kādu notikumu atzīmē laikraksts "Pravda " savā š.g. 21.februara numurā. Ari Baltkrievijas pilsētās tādas jaunbūves nav retas. Tā nesen atpakaļ vienā jaunā, četrstāvu namā Vitebskā nebij iebūvētas ateļas vietas & tikko ievilkušies iemītnieki izpalīdzejās ar provizoriski, uz to visprimitīvāko ierīkoto visu vienīgu ateļas vietu sētā, kur aiz "kaudzēm " nemaz nevarēja iet. (Pēdejās netiek izvestas, neskatoties uz ārkārtīgo mēslu trūkumu uz laukiem. Pēdejās dienās gan tiek spaidu kārtā mobilizēti visi pilsētas ormaņi mēslu izvešanai uz kolhozu laukiem). Ārsti gan mēģina pret tādām parādībām protestēt , aizrādot, ka ja jau stiprā salā tādas ateļas vietas (kuru nav mazums) ir briesmīgas lipīgo slimību izplātīšanas vietas , kas tad notiks vēl vasarā :tad tīfa sērgu nevarēs nemaz apslāpēt .

Tīrība & higiena tiek ārkārtīgi maz ievērota, pat slimnicās ne, kas nav brīnums, jo slimnicās ir sajūtams liels dezinficējušo līdzekļu, pat ziepju,trūkums . Un tā kā strādniekiem kooperatīvi joprojam neizsniedz ziepes (izņemot pirmo kategoriju, kurai apsolīts izsniegt mikroskopisku tualetes ziepju gabaliņš, tad ne katram strādniekam ir iespējams atdot vairāku dienu peļņu par mārciņu ziepju brīvā tirgū, sevišķi tam, kam mazi bērniņi stāv mājās neēdūši.

Šeit ir japiezīmē,ka maldīgi būtu domāt, ka aprakstītos, jaunbūvētos komunālos namos tiešam var dabūt dzīvokli kurš katrs strādnieks. Ne , ari tie , ļoti nehigieniskie dzīvokļi (salīdzinot ar dzīvokļiem Rietumeiropā & Amerikā) ir tikai priekš nedaudziem priviligētiem partijas vīriem, pa lielākai daļai gorsovetu & citu organizāciju locekļiem, kā ari priekš GPU priekšstāvjiem & sarkaniem komandieriem. Jo vienkārš strādnieks nav spējīgs samaksāt par divām mazām istabiņām 60 rub. mēnesī, parasti bez vannas istabas & bez ķēķa (tāds ir ,izņemot tikai ļoti retos gadījumus, viens priekš visa stāva iedzīvotajiem). Tam ir jamitinās pussagruvušās mājās, kur pat stikla trūkuma dēļ logi tiek aizsisti ar dēlīšiem & nepalīdz nekādi iesniegumi gorsovietiem, lai taču reiz apžēlojās & piešķir cilvēcīgāku dzīvokli, kur vismaz nebūtu janosalst. Diemžēl ari jaunos namos,kur ir ierīkota centrālā apkurināšana,tā tagad ogļes trūkuma dēļ pavisam slikti fukcionē:parasti istabu temperatura nepārsniedz 7°

R. Ekis

1133

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1931.g. 7. martā.

Nr.o/ 848.00.M/73 slp/4767.

Konfidenciāls.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 193 1 g. 16. martā.
Ien. № 1646 akt. № 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums, augsti godājamais Prezidenta kungs, norakstu no sūtņa Maskavā J.Seska kunga politiski-saimnieciskā pārskāta par PSRS-bu 1930.g.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

1 pielikums.

Ministru prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

A.K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam.

1134

Konfidenciali.

POLITISKI-SAIMNIECISKAIS PĀRSKATS par PSR Savienību

1930.gadā.

I.

Valsts iekšējā dzīve.

1. PSR Savienība kā šķiru valsts. Proletariata revolucija priekš 13 gadiem atcēla visas šķiru priekšrocības un tiesības, bet proletariata valdība ar saviem pamatlikumiem un valdīšanas veidu radījusi jaunu šķiru valsti, kurā daļa no pilsoņiem nolikta beztiesīgo stāvoklī. Padomju konstitucija visus valsts iedzīvotājus šķiro strādniekos vai "darba tautā" un tādos, kuri netiek uzskatīti par darba tautu. Pie darba tautas pieder visi tie, kas strādā ražīgu un vispārībai noderīgu darbu, kā ari kareivji, invalīdi un gimenēs, resp.saimniecībā nodarbinātas personas. Viņiem visiem ir aktīvās un pasīvās vēlēšanu tiesības pie vietējo un centrālo iestāžu delegātu vēlēšanām. Pie "beztiesibniekiem" pieder visi tie pilsoņi, kuri algo kalpotājus, dzīvo no saviem ienākumiem, kā ari visi tirgotāji, garīdznieki, mūki, bijušie cara laika armijas virsnieki, policijas un citi ierēdņi, kuri vēl nav spējuši iegūt Padomju valdības uzticību un iestāties viņas dienestā. Šo beztiesībnieku skaits var tikt palielināts, vai samazināts, saskaņā ar centrālās valdības instrukcijām, kuras tiek dotas vietējās varas pārstāvjiem.

Beztiesibniekiem nav tiesību uz mītnes ne valsts, ne municipaligātās ēkās; viņu bērniem nav tiesību iestāties skolās, jeb tas iespējams tikai izņēmuma gadījumos. Beztiesībnieki nedabon nekādu penziju ne pabalstu no valsts puses, ja viņi veci vai darba nespējīgi.

Pienākums un gods aizstāvēt "proletariata tēviju" ieročiem rokās pamatlikums piešķir tikai "darba tautai". Beztiesībniekuspiepem tikai dienestā ārpus ierindas un viņiem pie tam vēl jamaksā specials militārais nodoklis. Lai gan kara dienests jau pats par sevi ir proletariata šķiras priekšrocība, tad sarkanarmiešu piederīgiem likums piešķir vēl daudz un dažādu tiesību uz valsts pabalstiem un sevišķas priekšrocības un atvieglinājumus pie aplikšanas nodokļiem.

Tiesnešu amatos var ievēlēt tikai darba tautas cilvēku, ja viņš prot lasīt un rakstīt. Vēdas speciālas izglītības tiesnešiem nav vajadzīgas.

Padomju tiesa ir apzinīga šķiru tiesa. Pie sprieduma lemšanas tiek ievērots, vai prāvinieka šķira un stāvoklis: proletarisks dzimums apsūdzētam dod nozieguma mīkstinošus apstākļus, bet beztiesībnieku sodīšanai ir paredzēti sodu likumā daudz stingrāki sodi. Noziedzniekus, kuri ir no beztie-

1135

sībnieku šķiras, netiek ieslodzīts parastos cietumos, bet specialos stingrākos cietumos, ko sauc par "izolatoriem". Ja beztiesībnieku notiesā uz "spaidu darbiem" (spaidu darbi ir vieglāks sods, kas notiesāto daudzreiz atstāj pie viņa līdzšinējā darba un vietā, bet notiesātais no savas algas saņem tikai mazu daļu, kamēr pārējā nāk valsts kasē), tad viņš vēl saņem zinamu algas daļu, bet beztiesībnieks algas tad vairs nedabon.

Tiesneša rokās vienmēr atrodas <u>divējādi mēri un svari:</u> ar vienu mērī un sver priviligēto proletarieti, ar otru beztiesībnieku pārkāpumus. Par kāda valdības rīkojuma neizpildīšanu beztiesībnieku var likuma vārdā deklarēt par kontrrevolucionāru, visu viņa mantu konfiscēt un viņam pašam piespriest sociālās aizsardzības augstāko mēru - nāves sodu.

Pēc likuma <u>arī zemnieki</u> pieder pie darba tautas; bet tā kā zemnieku starpā ari ir <u>kulaki</u>, kuru iznīdēšana jau otro gadu ir uz dienas kārtības, tad zemnieku šķira pate vairs nedod tiesības uz proletariata klases tiesībām. Tādēļ valdība nesen laidusi klajā dekretu, kurš noteic iezīmes, pēc kurām zemniekus šķiro proletariešos un kulakos. Pie kulakiem pieskaita visus tos, kas tura algotu spēku, kam ir kādas dzirnavas, vai cits mazs uzņēmums, kas izīrē lauksaimniecības mašinas vai telpas, kas nodarbojas ar tirdzniecību, starpniecību, aizdod naudu, vai kam vēl kāds cits ienākums ārpus paša personīgā darbā gūtās peļņas.

Beztiesībniekiem <u>nav tiesību</u> uz mītni pilsētās (tikai namos, kas celti lieliniekū laikā un tadēļ pagaidām atstāti īpašnieku rīcībā) nav tiesības dabūt produktus kooperatīvos par cietām cenām, nav tiesību dabūt ārsta palīdzību saslimšanas gadījumos (sociālo apgādību); viņu bērni netiek uzņemti skolās un viņi pēc vecāku nāves no vecāku īpašuma neko nemanto. Valdība turpretim beztiesībniekiem var uzlikt patvaļīgi dažādus "individualnodokļus". Pat beztiesībnieku bērni, ja tos adoptē proletarietis, nevar iegūt pilntiesīga pilsoņa tiesības.

Beztiesiskā stāvoklī atrodas visu konfesiju <u>garidznieki.</u> Viņi nevar dabūt darbu nekādās oficiālās iestādēs, ne uzņēmumos. Lai atsvabinātos no beztiesībnieku lāsta, tad provinces presē nereti parādas sludinājumi, kuros bērni atsakās no visiem sakariem ar saviem vecākiem, ja pēdējie pieder pie vajāto beztiesībnieku šķiras. Pilnīgi nolīegdami savu izcelšanos vai dzimumu viņi cer uzlabot savu tiesisko stāvokli.

Pēc oficiāliem statistiskiem datiem 1927.gadā PSR Savienībā bijis 77,9 miljoni 18 gadu vecu un vecāku, tas ir pieaugušu abu dzimumu pilsoņi. No viņiem 3,847,ooo jeb apmēram 5% bijuši bez tiesībām un 73,o53.ooo ar tiesībām. Pilsētās bijis ap 8,6% bez tiesībām, uz lauku iem ap 4,1%.

1136

Šimbrīžam pilsoņu bez tiesībām droši vien būs divas vai trīs reizes vairāk, nekā 1927.gadā. Toreiz valdība vēl nebija uzsākusi cīņu pret kapitalisma pārstāvjiem, resp.kulakiem uz laukiem,un tadēļ ari zemnieku šķirošana īstos proletariešos un kulakos bija nepilnīga. Pagājušā gadā sākās kulaku, kā šķiras iznīdēšana, un līdz ar to zemnieku sijāšana un šķirošana tapa aktuela. Kā latvju kolonisti stāsta, tad šimbrīžam uz laukiem par kulakiem jau uzskata katru zemnieku, kuram ir viens zirgs un divas govis. Kā pastāvīgi lielākas vidējo zemnieku masas tiek ierindotas kulakos - par to liecina tas apstāklis, ka, lai gan jau pagājušā gadā kulaki, kā šķira, tika iznīcināti, tad tomēr šogad ta pati cīņa tiek vēl sirdīgāki turpināta un padomju prese vēl ikdienas sludina kulaku pretestības salaušanu un viņu šķiras galīgu iznīdēšanu. Labi saprotams, ka dotas jaunas direktīvas par nepiekāpīgāko vidējo zemnieku pārskaitīšanu kulaku šķirā.

Ka šķiru cīņa uz laukiem tagad vēl tiek paasināta - uz to norāda ari instrukcija, kas dota no centra vietējām vēlēšanas komitejām. Ša gada "padomju vēlēšanas notiks saasinātas šķiru cīņas apstākļos, jo turīgie zemnieki un citi kapitalistiskie elementi sīvi cīnoties pret socialistisko uzbrukumu, censdamies aizkavēt ātro socialistiskās rūpniecības un kolektivizētas lauksaimniecības attīstību, censdamies iekļūt padomēs un jaukt viņu darbu."

"Beztiesībnieku" stāvoklis tagad ir grūtāks nekā seno dzimtļaužu, vai pat vērgu stāvoklis, jo tagadējiem beztiesībniekiem ir atņemta gandrīz katra iespēja strādāt un eksistēt: kā individualzemniekus un uzņēmējus viņus valdība nospiež ar ārkārtīgiem "individualnodokļiem", kas viņus galīgi izputina un iedzen bada nāvē; turpretim rūpnieciskie uzņēmumi un kolchozi viņus savā darbā nepieņem.

Ari pati pilntiesīgā darba tauta pēc viņu politiskām tiesībām tiek sadalīta divās apakšķirās. Fabriku proletariats izvēl vienu delegātu no katriem 25.ooo, bet zemnieks - lauku proletariats - vienu deputātu no 125.ooo vēlētājiem. Ari sādžu padomēs ieturēts tas pats samērs: fabriku strādnieki un kareivji izvēl vienu pārstāvi no 2o vēlētājiem, bet zemnieki - vienu pārstāvi no 1oo vēlētājiem. Pilsētu padomju vēlēšanās padomju iestāžu kalpotāji izvēl vienu pārstāvi no katriem 6oo vēlētājiem, bet fabriku strādnieki vienu delegatu no 1oo saviem vēlētājiem.

Pilsoņa vēlēšanas tiesības jeb politiskā vērtība atkarīga ari no rūpniecības uzņēmuma <u>platuma,</u> resp. nodarbināto strādnieku skaita. Caurmērā katrs rūpniecības uzņēmuma proletarietis atsver pēc padvaldības koncepcijas vismaz <u>piecus citus pilsoņus</u>, kam ir parastās vēlēšanas tiesības. Lauku proletariats, zemnieki ari politiski netiek augstu novērtēti un tadēļ nav ne-

1137

kāda pamata tagadējo padomju valdību saukt par "zemnieku" un strādnieku valdību.

Padomju valdība nodibinājusi piecus dažādus ordeņus ("Darba varonis", "Sarkanais Karogs", "Sarkanais Strādnieku Karogs", "Ļeņina Ordens" un "Revolucionārie goda ieroči"). Ordeņa kavalieriem ir dažas privilegijas un priekšrocības; pēc kavaliera nāves kavaliera tiesības manto sieva un nepilngadīgie bērni. Ordeņus kavalieriem atņemt var tiesa tikai ar CIK'a piekrišanu.

Sabiedrisko šķiru virsotni grezno komunistu partija. Viņa ir faktiskā PSR Savienības politikas,un saimnieciskās un garīgās dzīves noteicēja un vadītāja, bet valdība un viņas organi ir tikai komunistu partijas direktīvu izpildītāji. Komunistu partija tadēļ stingri kontrolē visu valdības iestāžu un uzņēmumu darbību. Neviens lēmums never ne fabrikā, ne citur tikt pieņemts, iekams viņš nav akceptēts no attiecīgas komunistu šūniņas.PSR Savienībā esot 3500 posteņi, kuros ierēdņus var iecelt tikai ar Komunistu Centrālās Kontroles komitejas piekrišanu un 1500 vietu, kuras var ieņemt tikai no Komunistu Centrālās komitejas pielaisti kandidāti.

Ari provincē daudz maz svarīgākus posteņus var ieņemt tikai saziņā ar komunistu partijas piekrišanu. Ir ari daudz mācības iestādes, kurās uzņem tikai komunistus un pie tam tikai tādus, kuri partijā jau noteiktus ilgākus gadus sastāvējuši un darbojušies.

Daži valdības un komunistu partijas orgāni, kā piemēram Komunistu partijas kontroles komisija (KPSKK) un zemnieku-strādnieku kontrole (SZK) saplūst kopā. Tā nupat vēl tekošā gada janvara mēnesī K.P.S.K.K. un Zemnieku-Strādnieku kontrole savas sēdes un apspriedes noturēja kopā. Arvienu biežāki un biežāki parādas vispārsaistoši dekreti ar komunistu partijas Centrālās Komitejas un Tautas Komisaru Padomes priekšsēdētāju (Stalina, Kalinina un Molotova) parakstiem. Daudz vispārsaistošas direktīvas izdod komunistu partijas Centrālā Komiteja. Tā tas bija piem. pagājušā gadā ar slaveno Stalina rakstu par "Galvas reibonis no lielajām sekmēm". Komunistu partijas un padomju valdība pēdējā laikā ir tik cieši ari formeli saistītas, ka padomju valdībai grūti iespējams noliegt to faktu, ka komunistu partija un valdība nav viens un tas pats.

Komunistu partijas, resp. viņu ideju rīcībā atrodas visā PSR Savienībā rakstos iespiestais vārds. Nav viegli tikt uzņemtam komunistu partijā. Ikvienam kandidātam pirms uzņemšanas jāiegūst attiecīgs stāžs: fabriku proletarietim - fiziska darba strādniekam, vismaz 6 mēneši, zemniekiem viens gads un citiem vismaz divi gadi. Uzņemšana vēl vairāk apgrūtināta tādiem kandidātiem, kas agrāk piederējuši pie kādas citas partijas.

1138

Kopā sapemot var sacīt, ka visas milzīgās apvienoto socialistisko padomju republiku pilsoņi tiek ietilpināti trīs galvenās šķirās. Pamatos dzīvību velk daži miljoni, varbūt pat desmiti miljonu cilvēki, kuriem nav ne politisku tiesību, ne tiesību uz darbu valsts iestādēs un uzņēmumos, ne tiesības uz pārtikas produktiem valsts kooperatīvos veikalos. Viņu stāvoklis ir ārkārtīgi grūts, bet viņu ciešanas neviens neredz, viņu nopūtas un vaimanas neviens nedzird: tie ir "morituri". Uz šā pamata dzīvo diezgan bēdīgos apstākļos simtmiljonu, vairāk vai mazāk, pilntiesīgo proletariešu, kuri iztaisa iedzīvotāju vairumu. Uz šās plašās proletariešu šķiras nostājusēs komunistu partija ar visām savām partijas organizācijām un vadoņiem. Šo priviligēto samērā nav visai daudz. Pēc pēdējām ziņām Viskrievijas komunistu partijā esot 2 miljoni; komjauniešu organizācijās 3 miljoni, pionieros 4 miljoni biedru.

2. Rūpniecības proletariata tiesiskais un saimnieciskais stāvoklis. Padomju diktatura ir rūpniecības strādnieku varas izpausums un tadēļ ir logiski, ka proletariskā valdība cenšas vispirms uzlabot savas varas atbalstu - fabriku proletariata tiesisko un materielo stāvokli. Bet padomju valdība tagad pati tapusi par uzņēmēju rūpnieku un latifundiju īpašnieku nesen iznīdēto kapitalistu vietā un tadēļ padomju valdībai jārūpējas ne tikai par strādnieku tiesisko un saimniecisko labklājību, bet ari par darba ražīgumu. Strādnieku valdības apziņā pamodusēs, un pamazām izveidojas "nežēlīgā" kapitalista tieksmes. Padomju diktatura cenšas no ieguldītā kapitala izsist "virspelņu" un tādēļ tiecas ierobežot gan strādnieku personīgo brīvību, gan viņa prasības pēc viņu materialā stāvokļa uzlabošanas.

Bez tam pašā socialisma idejā ir sava iekšēja logika un tendences, kuras tiecas izveidot visu saimniecisko dzīvi, ievirzīt noskaņotā sakarībā un sistemā. Darba interese prasa, lai ari viss darba spēks, paši strādnieki tiktu registrēti un sadalīti grupās pēc arodiem un izsūtīti tur, kur viņi vajadzīgi. Ne strādniekam jameklē un jāizvēlas darbs, bet darba vadītāji pieprasa noteiktu skaitu zinama aroda specialistus.

Vēl pāra gadus atpakaļ arodbiedrību (profsojuzu) priekšgalā bija Tomskis, kurš centās izcelt un aizstāvēt ari arodnieku pašu saimnieciskās intereses. Tādu strādnieku pašu saimniecisko interešu aizstāvēšanu komunistu partija, kas tagad pate nostājusēs kapitalista lomā, uzskatīja par sīkpilsonismu, tredjunionismu, kurš neesot saskaņojams ar socialistiskās rūpniecības uzdevumiem. Tomski apvainoja labā novirziena propagandā, nobīdīja pie malas un viņa vietā nāca Šverņiks. Jaunā arodbiedrību priekšnieka sauciens bija "licom k proizvodstvu" Ne pašu arodbiedrību un viņu biedru intereses,

1139

bet materialu vērtību ražošanas intereses janostādot pirmajā vietā. Zem šā sauciena iespaida ir pārveidota pēdējā laikā visa arodnieciskā darbība un jaunais uzņēmējs-eksploatators - valsts kapitalisms - necieš nekādu pretrunu. Pate valdība - uzņēmējs, darīja visu, lai ierobežotu strādnieku tiesības gan darba, gan dzīves vietas izvēlē. Visiem strādniekiem jāpieteicas Darba Komisariatā, no kura visi uzņēmumi pieprasa vajadzīgo darba spēku. Darba komisariats pieteikušos strādniekus sagrupē pēc viņu specialitātēm un nosūta turp, kur tie vajadzīgi. Strādniekam, ja to Darba komisariats pavēl, japārceļas tūkstošiem kilometru uz vēl nezinamu pilsētu un fabriku un tur jāiestājas uzrādītā darbā. Ja strādnieks rīkojumam nepaklausītu, tad viņa darba grāmatiņā tiek ierakstīts, ka viņš no darba patvaļīgi atteicies un tad strādnieks zaudē tiesību uz 6 mēnešiem iestāties kādā citā uzņēmumā. Jau ieraksta dēļ darba grāmatiņā viņu nevar nevienā citā uzņēmumā darbā pieņemt. Līdz ar to strādnieks zaudē ari savu dzīvokli, resp. mītni un tiesību uz produktiem kooperatīvos par normēto cenu, kā ari tiesību uz normētām ēdienu porcijām strādnieku ēstuvēs. Stingri aizliegts strādniekus pārsolīt un aizviļināt no vienas fabrikas uz otru ar augstāku algu vai citiem kādiem labumiem. Par kādu cīņu pret valsti-kapitalistu, saimniecisku vai politisku streiku algu vai citu apstākļu uzlabošanas dēļ, nav domāt: valsts, kā kapitalists, ir nesaudzīga un viņas rokā ir visi varas līdzekļi. Valsts pie tam ir vienīgais uzņēmējs visā valstī un tā tad strādnieks otra kunga neatrod. Strādnieki tagadējos apstākļos nejūtas visai apmierināti, jo par to liecina strādnieku klejošana no vienas fabrikas uz otru, slinkums un nolaidība darbā. Pēc pašu komunistu oficiālām ziņām strādnieki fabrikā faktiski strādājot ne 7 vai 8 stundas, bet tikai 4 vai 5 stundas. Daudz fabrikās pieņemts 2o - 4o% vairāk strādnieku nekā patiesībā vajadzīgs. Valdība nopūlas ari pozitiviem līdzekļiem - ar premijām un priekšrocībām saistīt pie zinamas fabrikas uz vairākiem gadiem.

Sevišķu vērību valdība piegriezusi transporta uzlabošanai, jo transports ir saimnieciskās dzīves vārīgā vieta. Transporta strādniekos uzņem galvenā kārtā tikai īstis proletariešus. Izrādas, ka transporta spējas tagadējā PSR Savienībā, seviški pa iekšējās satiksmes ceļiem - upēm ir noslīdējušas ļoti zemu. Pa upēm un kanaliem var transportēt tik 4o - 5o% no tā, ko varēja pirms pasaules kara. Lai piespiestu transporta strādniekus pie vajadzīgās kārtības un "disciplinas", tad nodibinātas specialas "dzelzsceļnieku tiesas". Sodu likumi, kuri paredzēti par nolaidību un citiem noziegumiem dienestā, ir bārgi. Dažos gadījumos par nolaidību var piespriest pat nāves sodu.

Pēdējā arodbiedrību darbinieku kongresā, kur visu darbību noteic komunisti, pieņemts lēmums par 23 dažādu arodbiedrību darbinieku iedalīšanu 45 specialitātēs pēc dažādiem arodiem. Piecgades saimnieciskā plāna

1140

attiecīgo daļu vajagot novadīt pie katra aroda, katra atsevišķa strādnieka, kura svēts pienākums esot zinamu darba dalu padarīt, tas ir plāna attiecīgo daļu savā specialitātē realizēt. Socialistiskā saimniecības plāna izveidošana un darbu sadalīšana pēc arodiem arvien vairāk ierobežo strādnieka personīgo brīvību: strādnieks top par maz nozīmīgu locekli visā plašajā saimnieciskās dzīves mechanismā. No otras puses, katrs strādnieks dabon "tverdoje zadanije" - noteiktu darba kvantumu, kas viņam jāizpilda.

Tā kā algas paaugstināšanu valstij-kapitalistam pieprasīt, vai ari ar streiku piedraudēt nevar, tad jāapmierinājas ar to algu, kādu valdība dod. Kvalificēto strādnieku algas nav lielas - no 60 - 100 rbl. mēnesī un ja normām atvelk dalības naudas kooperatīvos, "labprātīgos" atvilkumus iekšējā aizņēmuma realizācijai, un avansus manufakturas un apģērba iegādāšanai, tad vairs daudz nekas pašam neatliek. Novembra un decembra mēnesī bija tāds naudas bads visās valsts fabrikās, ka strādniekiem algas nemaz netika izmaksātas, vai ari izmaksāja kādu mazu algas daļiņu. Pēdējā laikā valdība izdomājusi jaunu veiklu paņēmienu, lai ieturētu daļu no strādniekam pienācīgās algas. Jaunais sauciens ir "katram strādniekam sava krājkases grāmatiņa". Vai strādnieks grib, vai negrib - daļu no viņa algas ieturēs valsts un to ierakstīs strādnieka krājkases grāmatiņā. Šādā ceļā valdība cer ievākt ap 400 miljonu rubļu.

Pavisam neapmierinoša ir ari strādnieku apgādāšana ar pārtikas produktiem un manufakturu. Ja ar maizes racijām vēl varētu apmierināties, tad to nevar sacīt par tauku vielām. Paiet dažreiz mēnesis, kur strādnieki nedabon ne pienācīgos pāra simtu gramu saules puķu eļļas.

Pa ziemu vēl nāk klāt malkas un gaismas trūkums. Malkas trūkums pilsētās, it sevišķi Maskavā, ir liels, un tadēļ par dzīvokļa apsildīšanas līdzekli jalieto "primus". Pie petrolejas veikaliem stāv nebeidzamas pircēju astes, jo katrs cenšas iegūt šo vienīgo kurināšanas līdzekli. Valdības agenti inspicē namus un atrod, ka apkurināšanai par daudz izlietots ogļu, apgaismošanai - pa daudz elektrības un vainīgos nodod tiesai. Citi agenti dzīvokļos uzmeklē un atņem sūri grūti iegūtās petrolejas rezerves.

Valsts kapitalisms, vismaz šimbrīžam, ari fabriku proletariatu novedīs tādā stāvoklī, kurš ir ļaunāks par kapitalisma jūgu kapitalisma zemēs. Darbs proletariata diktaturas vedībā ir izvērties par spaidu darbu.

3. LAUKSAIMNIECIBAS KOLEKTIVIZACIJA. Ass pretstats pilsētām vēl gada sākumā bija lauki. Kamēr pilsētā visi nami, tirgotavas un rūpniecības uzņēmumi bija nacionalizēti, kapitalisms iznīcināts un visi iedzīvotāji proletarizēti, uz laukiem turpretim vēl turējās lauksaimnieks - individualists

1141

kā kapitalisma pārstāvis. Iznīcināt starpību starp pilsētu un laukiem bija un ir vēl padomju valdības nolūks, kurš galīgi javeic līdz piecgades beigām.

Jau 1929.g. beigās Staļins laida klajā kara saucienu: turīgo zemnieku, kā šķiras, iznīcināšanu. Tūliņ sākās nesavdzīga turīgo zemnieku iznīcināšana. Viņiem atņēma visu kustamo un nekustamo īpašumu, viņu laukus piedalīja pie kolchoziem; pašus vīriešus izsūtīja uz ziemeļiem un Siberiju meža darbos, bet citus piederīgos pameta badā un salā likteņa rokās.

Lauku padomes centās viena otru pārspēt sekmīgā saimniecības kolektivizēšanā, un tā ka kolektivizētāju ieraušanas kāre labi saskanēja ar valdības direktivu, tad darbs ļoti veicās. Pēc paša Staļina izteiciena kulakiem atņemts un kolchoziem nodots mantas, kā biedru paju iemaksas 4oo milj.rub. vērtībā. Zvēriskā zemnieku izpostīšana tomēr zinamā mērā uztrauca sabiedrisko domu ari ārpus PSR Savienības un tam sekoja slavenais Staļina raksts par "Galvas reiboni no panākumiem", kurā aizrādījs, ka iestāšanās kolektīvos esot jabūt labprātīgai un ka nav tuliņ janodibina lauksaimnieciska komuna, bet tik artelis, pie kam personīgām vajadzībām var paturēt pa govei, vistai u.t.t.Dekrets izsauca lielu sajukumu un daudz zemnieki steidzās no kolektiviem izstāties. Tā Dmitrovskaļ rajonā (Maskavas gub.) no 85% kolektivizētām lauksaimniecībām pēc dekreta iznākšanas kolchozos palika tikai 5%. Praktiska labuma izputinātiem zemniekiem bija maz, jo atsavinātos mājlopus, darba rīkus u.t.t. nebija iespējams atdabūt: palika tikai Stalina quasi humanais žests.

Rudenī presē parādījās ziņas, ka dažos kolchozos Pievolgas, Ziemeļkaukazā, Ukraines un Centralās Melnzemes rajonos zemnieki dabujuši no lauksaimniecības 3 vai pat 4 reizes lielāku gada ienākumu, nekā agrāk savās individualsaimniecībās. Domajams, ka tādas ziņas nav bez pamata, jo lauku apstrādāšana ekstenzivas kulturas zemēs ar traktoriem, katrā ziņā ir pamatīgāka, nekā ar primitivo zemnieka spīļu arklu. Neskatoties uz lielajiem kolektivizētās lauksaimniecības panākumiem, kā redzams, zemnieki tomēr nebūt nesteidzas iestāties kolektivos. Iemesli ir dažādi. Zemnieks-individualists grib baudīt pats sava darba sugļus, bet kolchozi ir drīzāk rūpniecības uzņēmums, kur personīgai iniciatīvai maz vietas. Bez tam ne visos kolektivos darbi labi veicas. Latvju kolonisti un citi zin pastāstīt par kolchoziem, kur valdot liels trūkums. Kolchozos sastājušies pa lielākai daļai nabadzīgie zemnieki, no kuriem ap 5o% esot slinķi un žūpas. Ar darbiem tādos kolchozos ejot ļoti bēdīgi. Tā Maskavas tuvumā daudzos kolchozos nevīžoja novākt kartupeļus un šim darbam uz 2 - 3 nedeļām mobilizēja Maskavas skolu skolēnus. Ukrainā bijā gājušas simttūkstošiem tonas biešu. Daudz laika aizņemot mītiņi un apspriedes, kur pa visu jāpārrunā un japiepem lēmumi. Darbā kolchozieši esot slinki, neuzmanīgi apejo-

1142

ties ar lauksaimniecības mašīnām, kārtīgi neapkopjot lopus u.t.t. Amerikā traktors kalpojot lo gadus, bet Krievijā, kā daži apgalvo, tikai 2 gadus. Darba spēks un mašinas, vispār, kolchozos tiekot ļoti nepilnīgi izmantots. Caurmērā vīrieši kolchozos strādājot 5o - llo darba dienas un sievietes ap 25 - 5o dienu gadā, t.i. vīriešu darba spēku izmantojot 4o -45% un sieviešu 25 - 27% apmērā. Darbīgam lauksaimniekam tāda darba dzīve nevar visai patikt. Sevišķi strīdīgs kolchozu dzīvē esot atalgojuma jautājums. Lielu ģimeņu tēvi cenšas, lai atalgojumu, resp. gada pārtikas reparticiju sadalītu pēc kolchozu dalibnieku ēd-ēju skaita, kamēr citi - pēc darba kādības (nozares) un nokalpoto darba dienu skaita. Lai radītu pie darba personīgo interesi un cīnītos pret slinkumu, tad gan laikam pieņems noteikumu, ka atalgojums janoteic attiecībā ar nokalpoto darba dienu skaitu.

No iestāšanās kolektivos atbaida, seviški cittautiešus, ari pate dzīves iekārta un vairākuma patvarības. Rudenī, pēc darba pabeigšanās, kolektīva locekļi no sava vidus dažus biedrus padzen, jo tie esot bijuši "kulaki". Tā daži vācu kolonisti tikuši no kolektīviem padzīti un bijuši spiesti pēc tam mitināties bedrēs. Dažos kolektīvos strādājot tik slikti, ka tad, kad būšot noēsts un patērēts tas, kas atņemts kulakiem, paši kolchozi izputēšot un zemnieki būšot spiesti atkal strādāt individueli.

Kā zemnieki ne labprāt iestājas kolektīvos - to redz no tā, ka neskatot uz to, ka kulakus jau pērn ziemā iznīcināja, vēl ervien tiek sludināts sauciens: kulaku, kā šķiras, iznīdēšana. Labi saprotams, ka tagad zem kulakiem saprotami vidējie zemnieki, kuri vēl vilcinājās iestāties kolchozos. Sādžu un padomju vēlēšanās valdība delegējot savus kandidātus, kuru uzdevums, ievēlēšanas gadījumā, spiest zemniekus iestāties kolektivos. Valdība uzdevusi izlasīt ~~izlasīt~~ no vecajiem kolchoziem 2o.ooo strādnieku, kuriem jaagitē un jadibina jauni kolchozi no individualsaimniecībām. Apgabalos, kur zemnieki slinki iestāties kolchozos, valdība draud atsaukt, resp. pārcelt Mašinu-traktoru stacijas (MTS) uz citiem apgabaliem.

Negatīvo spiedienu uz individualzemniekiem izdara ar nodokļiem kuri viņiem ir ārkārtigi smagi un kuru mērķis ir zemnieku saimnieciski izputināt un proletarizēt. Individualzemnieks tiek nostādīts tādā stāvoklī, ka viņam nav citas izejas, ka iestāties kolektīvos, ja viņš negrib nokļūt trimdā pie spaidu darbiem mežos vai vienkārši nomirt bada nāvē. Zemniekus ārkārtīgi nospiež ar tā sauktiem noteiktiem uzdevumiem. Viņiem, piemēram, no visa pagasta vai ciema obligatoriski janodod zinams daudzums gaļas, vai no meža jāizved pie upes, stacijas, noteikts daudzums koka materialu. Neizpildīšanas gadījumā vainīgais nāk kontrrevolucionāru skaitā un tad likums atļauj pielietot

1143

visaugstākos sodu mērus.

Pateicoties tādai energiskai rīcībai valdība ir paspējusi apmēram 6,2 miljonu saimniecību kolektivizēt. Tā tad ap 25% no visām lauceniekuindividualsaimniecībām ar apmēram 3o miljonu iedzīvotājiem ir jau kolektivizētas.

Valdība devīgu roku sniedz kolektiviem gan konkretus pabalstus, mašinu, labības un citā veidā, kā ari dažādas priekšrocības pie aplikšanas ar nodokļiem. Padomju presē nereti parādas ziņas, kuras apgalvo, ka tagad, komuniskam baze uz laukiem esot lieliski paplašināta, jo spriežot pēc darba organizācijas kolektivos, ari kolektiva strādnieku psichologijai vajag izvērsties par komunistisku. Patiesībā ta tomēr laikam gluži nav: ari avizēs nereti žēlojas par dienas zagļiem kolchozos, par nevērīgu apiešanos ar mašīnām. Uz valdības spaidiem turpretim zemnieki atbild ar komunistu noslepkavošanu, kolchozu nodedzināšanu, nemieriem un sacelšanos. Mazāki zemnieku nemieri izceļas te vienā, te otrā vietā un viņi tiek ar stingru roku ieročiem apspiesti. Kaukazā turpretim vietējo iedzīvotāju sacelšanās ilga vietām visu gadu. Iestādamies kolektivos zemnieki nav palikuši par altruistiem un tadēļ savus pienākumus pret valsti nesteidzas izpildīt. Viņi cenšas pēc iespējas mazāk ražas un produktu nodot valdībai, bet totiesu vairāk atlicina sev vai ari pārdot zem rokas. Ari ar labības kontraktaciju iet gausi. Domājams gan, ka uzskaitīto un vēl dažu citu (seviški pārvaldes) iemeslu dēļ kolektivsaimniecības - kolchozi - vēlāk tiks pārveidoti par sovchoziem, tas ir par valdības uzņēmumiem-muižām un visi kolchozu darbinieki par valsts uzņēmuma strādniekiem. Dažas pazīmes valdības ricībā uz to jau norāda.

4. LATVJU STAVOKLIS. No komunistu akademijs izdota (193o.g.) grāmata: "Nacionalnaja politika V^P(b) v cifrach" uzrāda sekošus skaitļus par latviešiem Pad.Krievijas pilsoņiem.

Pad.Krievijā pavisam dzīvo 141.7o3 latvieši: 74.642 vīrieši un 67.o61 sievietes. Uz katriem loo cilvēkiem 78,3 uzdevuši latviešu valodu kā mātes valodu.

Eiropas Krievijāa uz looo latviešiem:

dzimuši	21,5
miruši	13,2
pieaugums	8,3

Maisītas laulības Eiropas Krievijā - uz loo laulībām noslēgtas laulības ar sveštautiešiem:

	Vīrieši			Sievietes		
	1925	1926	1927	1925	1926	1927
Lielkrievijā	7o,8o	73,89	73,75	43,95	52,82	55,56

1144

Baltkrievijā 57.49 61,54 65,19 36,36 44,44 47,5o

1927.g. lieliniekū (VKP(b) partijas kopskaits Pad.Krievijā bijis 1.o61.86o personas. Latviešu partijā skaitījās 12,198, starp kuriem 2.411 sievietes. Uz katriem lo.ooo latviešiem 868 ir komunisti.

Komsomola sastāvs:

	Kopskaits	starp tiem latvieši.
1925.g.	1.o2o.456	1,735
1927.g.	1.936.922	2.373
1929.g.	2.4o9.864	2.595

Piektās Pad.Krievijas sovetu konferences delegātu skaits līdzinās 1,675 personām, starp tiem 41 latvietis.

Piektās Pad.Krievijas CIK konferences delegātu skaits līdzinās 889 personām, starp tiem 26 latvieši. Statistika rāda, ka latvju starpā ir visvairāk komunistu.

Lasīt un rakstīt pratēju:

latviski 66,3%

krieviski 74,5%

Uz looo bērniem pamatskolu (I.stupeņ) apmeklē 51 latvietis. Uz loo latviešu bērniem mātes valodā pasniedz 19,6, mātes un vēl citā valodā 15,5 bērniem.

Uz katriem loo cilvēkiem - latviešiem skolas apmeklēja:

1911.g. . . . . 4,63 latv.bērni

1927.g. . . . . 5,1 " "

1927/28.māc.gadā augstskolas (VUZ) apmeklējs 223 latvieši

Latviešiem ir 2o bibliotekas; katrā bibliotekā skaitās 1.226 sējumi, starp kuriem 37,7% latviešu valodā.

Grāmatas	1913.g.	1927.g.	1928.g.
Grāmatu skaits	1,133	37	54
Izdotas eksemplaros . .	3796.o28	58.o65	138.3oo

Bezdievu skaits Pad.Krievijā līdzinas 3 milj. starp tiem 3.ooo latvieši.

Mazākā daļa no latvjiem dzīvo pilsētās - Maskavā un Ļeņinpilī, kā valsts ierēdņi un fabriku kvalificētie strādnieki. Viņi pa lielākai daļai ir komunisti, kas dzīvo krievu komunistu "garīgo dzīvi". Ar krievu komunistu partijas palīdzību viņi izdod trīs avizes latviešu valodā: Komunāru Cīņu, Siberijas Cīņu un Latviešu Zemnieku, kuri iznāk 2 - 3 reizes nedeļā. Šie organi atgremo komunistu oficiālās preses idejas, nomelno un nozākā "balto" Latviju un sniedz ziņas no latvju kolonijām, kuras propagandē tās pašas komunistu idejas. Iznāk ari kāds literārisks laikraksts "Celtne", kurā vingrinājas komunistiskie latvju rakstnieki un dzejnieki. Citu latviešu valodā iznākošo grāmatu

1145

skaits, ~~liekas~~ kā rūgans, nav liels.

Traģisks ir latvju zemnieku-kolonistu stāvoklis. Sava kaktiņa sava stūrīša zemes dēļ viņi savā laikā atstājuši Latvijas laukus un devušies uz Krieviju, kur vaiga sviedriem, tulznainām rokām radījuši ziedošas saimniecības. Agrāk viņi bija paraugs krievu tautai, bet tagad viņi tiek bez žēlastības iznīcināti. Daļa no viņiem izsūtīti uz ziemeļiem meža darbos, kur viņus sagaida nāve badā un salā, bet daļa savu īpašumu samazinājuši līdz vidēja zemnieka maksimumam un ar draudzīgām rokām raugas baigajā nākotnē. Daži no viņiem ierodas Latvijas sūtniecībā un konsulātos, lūdz palīdzību un padomu, kā tikt valā no krievu pavalstniecības un kā nokļūt Latvijā. Viņi gatavi atstāt visu, lai tikai varētu aizbēgt no šās varmācību, posta un bada zemes. Kolonistem-individualistam kas savā laikā še meklējis jaunu tēviju, kur gūt savs personīgā darba augļus, ne par ko negribas iestāties kolektivos.

Padomju valdība turpretim ari latvju zemniekus no savas pilsonibas neizlaiž un nereti tos, kas bijuši pie Latvijas pārstāvjiem, arestē un izsūta uz ziemeļiem pie spaidu darbiem. Pat 5% no tiem, kam Latvijas valdība devusi iecelošanas atļaujas, nedabon no padomju valdības ārzemju pases un izbraukšanas tiesības.

Religijas vajašana sāpīgi sajūtama ari latvjiem-luteraņiem. Draudzes un mācītāji tiek aplikti nepanesamiem smagiem nodokļiem, kas draudžu pastāvēšanu un mācītāju eksistenci padara neiespējamu.

5. INTELIGENCES STAVOKLIS. Krievu tauta savā laikā bija slavena ar savu "inteligensi", tas ir izglītoto ļaužu šķiru, kura centās un cīnījās par cilvēces garīgām vērtībām. Tagad šī inteligence ir ~~kā~~ satriekta, samīdīta, garīgi izvarota un demoralizēta. "Inteligents" tagad ir lamas vārds, viņš apzīmē tagadējā sabiedrībā nederīgu cilvēku. Tagad godā fiziskais spēks un darbs, speciālās techniskās zināšanas un šaurs partijas fanatisms. Krievijas saimnieciskā un garīgā dzīve tiecas uz praktičismu, kāpinātu amerikanismu. Skolas tiek dibinātas pie fabrikām un visa skolas mācība piemērota fabrikas techniskām vajadzībām. Izglītība ir kādas darba nozares piedeva, ko sauc par politechnizāciju.

Visa mākslā un zinātne kalpo tikai vienai idejai marksismam un materialo vērtību ražošanai. Māksla ir nepārprotami nostādīta komunisma idejas kalpībā. Rudenī iznāca kāds aizrādījums teatriem - piemērot uzvedamo lugu saturu piecgades plāna realizēšanas idejai. Tagad teatros ikdienas uzved lugas, kas rakstītas uz apsūtījumu.

Vesels pulks glezno taju tiks komandēti industriālās un kolchozu celtniecības rajonos. Ir jau sarīkotas apsūtīto gleznu izstādes, kuras at-

1146

stāj īpatnēju iespaidu. Viņāstikai viens temats: fiziskais darbs visvisādās variacijās ... Bet dažam labam mākslinieka savā mītnē esot kaktiņš, kurā apslēpti tie darbi, kurus diktējis pats mākslas demons. Šos savus darbus viņi slēpjot cerībā uz labākiem laikiem.

Rakstniekiem ir dots ne vien reiz vien saprast, ka viņiem jāsaraksta stāsti un romāni, kuri spēj lasītāju masas sajūsmināt un aizraut cīņā un darba par komunisma realizēšanu. Gara ražojumi, kas šim mērķim neatbilst nemaz netiek ne izdoti, ne ari drīkst parādīties klajā. Dažs labs rakstnieks vēlākos izdevumos savus darbus "izlabojis" pēc komunistu doktrinas prasībām. Esot rakstnieki, kuri savus darbus slēpjot galda atvilknē ari cerībā uz labāku nākotni.

Rakstos iespiestais vārds visā PSR Savienībā ir nodots tiksi komunisma idejas kalpībā. Valdība monopolizējusi visus līdzekļus, kuriem kulturas valstīs cilvēks ~~pēdu~~ dara pieejamas savas domas citiem līdzpilsoņiem. Ne ar rakstos iespiesto, ne ar sabiedrībā runāto vārdu nav iespējams darīt pieejamu savu domu. Katra ideja paliek neauglīga un mirst tur, kur viņa dzimusi. Tādos apstākļos nevar būt runas par kādu garīgu dzīvi, intelektuālu kustību PSR Savienības robežās. Komunisma akademija,piemēram,uzņem tikai tādus komunistus, kuri jau gadus desmit savos darbos pierādījuši, ka viņi kalpo tikai vienai vienīgai komunisma idejai. Akademijās un visos citos zinātniskos institutos par vadītājiem iecel tikai vecus komunistu partijas darbiniekus, jo komunisms ir vienīgā pareizā dzīves gudrība un zinātne. Presē pauž tikai komunisma vadoņu un viņu rokas puišu idejas. Presē par ārzemēm pasniedz tikai tendenciozi izlasītas un vēl tendenciozāki apgaismotas ziņas, lai vientiesīgajam proletāriešam pierādītu, cik briesmīgi strādnieki tiek izsūkti kapitalisma zemēs un cik jauki dzīvot, samērā, "socialisma tēvijā". Ar katru gadu PSR Savienība jo vairāk atsvešinājas no Vakara Eiropas un iekapselējas savā pašā īpatnējā ideologijā un saimnieciskā iekārtā. Privatam cilvēkam izdabūt ārzemju pasi un atļauju izbraukt uz ārzemēm tagad nav vieglāki, ka simts gadu atpakaļ ķeizara Nikolaja I.laikos.

Tā kā pašā Padomju Savienībā nav neviena brīvas gara dzīves priekšnoteikuma - ne vārda, ne preses, ne biedrošanās brīvības; tā kā visi garīgās darbības un domu sabiedriskie līdzekļi monopolizēti un katra satiksme ar ārzemēm izslēgta, tad krievu inteligence izmirst. Viņas vietā nāk pēc oficiāliem noteikumiem garīgi standartizēta komunistu jaunā paaudze.

6. LIDZSINEJA DZIVES VEIDA LAUZUMS UN APVERSUMS. Pagājušā gadā valdība ķērusēs pie visas krievu tautas dzīves iekārtas (byt) laušanas, turēdamās pie pamatprincipa: pieskaņot ari visu tautas privāto dzīvi

1147

saimnieciskai dzīvei un nostādīt kontrastā ar Vakara Eiropas kulturu. Ieveda nepārtrauktu darba nedeļu: katrs strādnieks un ierēdnis, kalpotājs un cits darbinieks valsts iestādēs strādā četras dienas, bet piektā diena viņam ir izejas diena, kad viņš ir brīvs. Tā kā 2o% no katras iestādes darbiniekiem ir katru diem. pēc kārtas no darba brīva un atlikušās 8o% ikdienas strādā, tad darbs iestādēs turpinājas nepārtraukti. Uz nepārtraukto darba nedeļu jau pārgājušas ap 7o% uzņēmumu un valdības iestādes. Laika iedalīšana nedeļās ar 7 dienām vairs nepastāv un svētdienu, kā atpūtas dienu visiem strādniekiem un kalpotājiem vairs nav, jo katram cilvēkam ir sava piecu dienu nedeļa. Līdz ar to valdība ķērās pie religijas iznīdēšanas, jo vēl līdz pēdējam laikam tautas dzīves parašas un laika sadalījums bija atkarīgs no pareizticības dažādiem baznicas svētkiem un svētdienām. No 1.februara apklusa baznīcu zvani, vismaz pilsētās. Bezdievji sasauca skrejošus mītiņus, kuros nolēma baznicas slēgt vai pārvērst klubos. Parasti baznicas zvanus sadauzīja, noņēma un nodeva sakausēšanai metala kausētavās. Bezdievji ielauzās privātdzīvokļos, atņēma ticīgajiem svētbildes, religijas grāmatas un tās sadedzināja. Pilsētās sarīkoja bezdievju gājienus ar plakatiem, garidzniecības karikaturām, kur visādos garidznieku tērpos gērbušies gājienā dalibnieki zaimoja religiju, kristīgo kultu objektus un garidzniecību. Tam visam bija gan privātuzņēmuma raksturs, bet patiesībā šos gājienus sarīkoja valdības uzdevumā

Lai izravētu religiju, tad vajadzēja iznīcināt pareizticīgos tautas religiozitātes redzamos objektus, profanēt klosterus un svēto atliekas. Lai sagrautu pareizticīgās tautas ticību brīnumiem, tad klosteros un baznicās sapulcināja tautas masas, kurām religiju izskaidroja kā prastu māņticību un garīdzniekus iztēloja par visnekaunīgākiem tautas mulķotājiem un krāpniekiem. Pēc tam ķērās pie svēto un mocekļu kapeņu atvēršanas un demonstrēja tautai, ka pie šo kapu profanēšanas nekādi brīnumi nenotiek. Visos klosteros ir speciali vadoņi-paskaidrotāji, kuri ikdienas tautas masās ved antireligiozu propagandu. Visi baznicas svētki un svētdienas ir atcelti. Noteiktas jaunās revolucijas svētku dienas 1. un 2.maijs, 7. un 8.oktobris un 22.janvaris.

Komunisti uzskata laulību un gimenes dzīvi par nopietniem kavekļiem komunistiskās dzīves iekārtas izveidošanai, jo tiklab dzīves biedra izvēlē, ka ari gimenes dzīvē izpaužas ienīstais individualisms. Komunistiskam cilvēkam ne tikai jadzīvo, bet ari jalīgsmo un jabēdājas tikai kolektīvā.

PSR Savienības likums laulību uzskata kā norunu par vīrieša un sievietes kopdzīvi. Tā kā PSR Savienības pilntiesīgs pilsonis ir darba cilvēks, proletariets, kam nav nekāda nekustama īpašuma, pat vērtīgāka kustama īpašuma nav, tad laulības instituts nesarežģī laulātu draugu īpašuma tiesības

1148

un viņu attiecības. Tadēļ ari laulības noslēgšanas un laulības šķiršanas procedura ir ļoti vienkāršas: laulības šķiršana notiek ari tikai uz vienas puses pieprasīšanu un var tikt šķirta bez otras puses piekrišanas. Ja laulībā radušies bērni, tad pie laulības šķiršanas tiek izlemts, kas no laulātiem patura bērnus, resp. maksā alimentus.

Tā kā laulība ir vienkāršs līgums, tad šos līgumus bieži vien noslēdz ne formalā, bet gan faktiski, uz zinamu laiku. Kareivji noslēdz tā sauktās"kareivju laulības", klubu biedri "klubu laulības", kuras daudzreiz ilgst tik ilgi, kamēr ārējie dzīves apstākļi atļauj abiem laulātiem draugiem kopējo dzīvi. Apstākļiem izbeidzoties var laulību šķirt.

Likumi par laulību neparedz nekādu sodu par <u>laulības pārkāpšanu,</u> jo tāda jēdziena laulības likumā nav. Ari <u>prostitucijas</u> jēdziens PSR Savienības likumos nav paredzēts. Likums soda tikai mazgadēju pavešanu, un paredz sodu tām personām, kuras izmanto savu stāvokli un varu lai piespiestu viņām padotās sievietes uz miesisku kopošanos.

Jau laulības saišu vaļīgums lielā mērā vājinājis <u>gimenes</u> institutu pamatus, bet vēl ~~xxxxkm~~ lielāku triecienu gimenei dod PSR Savienības socialā <u>darba politika.</u> Padomju presē un dažādos organizāciju kongresos arvien vairāk tiek uzsvērts, ka vajadzīgs ari <u>sievietes</u> pievilkt un saistīt materialo vērtību ražošanas procesā. Esot pavisam nesaimnieciski, ka 25 miljonu sieviešu tiekot nodarbinātas un kalpinātas "neražīgā" mājturības darbā. No šām 25. miljonu sievietēm vismaz 2o miljonus varot pieaicināt ražīgam darbam rūpniecības uzņēmumos un kolchozos. Tādēļ valsts uzdevums - ierīkot lielās fabrikās virtuves ar ēstuvēm, kuras dienā sagatavo uz izsniedz daudz tūkstošus ēdiemu porciju; tapat vajadzīgs ierīkot pie fabrikām un citās apdzīvotās vietās bērnu siles, bērnu dārzus un patversmes, kurās mātes var nodot savus bērnus kopšanai un audzināšanai.

Projektēts izbūvēt seviškas socialistiskas pilsētas, kur ne tikai darbs, bet visas dzīves iekārta būs dibināta uz komunistiskiem pamatiem

Šogad nodomāts pievilkt ap 1,6 milj.sieviešu pie materialo vērtību ražošanas. Lielās pilsētēs un rūpniecības vietās šim apvērsumam ir savi panākumi. Ļaudis nogrimuši savās ikdienas rūpēs par religiju un baznicu daudz neinteresējas. Viņi pazīst tikai savu piecdieni un revolucijas svētkus, jo no tiem ir atkarīga viņu darba un dzīves iekārta. Ari gimenes dzīves iziršanas viņus neuztrauc.

Nav zinams, cik lielā mērā dzīves lauzums ietekmējis <u>zemnieku dzīvi uz laukiem.</u> Dažus desmitus kilometrus no Maskavas nē sādžu baznicu torņiem svētdienās un svētkos vēl atskan baznicu zvanu skaņas. Ari dievkalpojumus baznicā apmeklējot pa lie-

1149

kalpojumus baznicā apmeklējot pa lielākai daļai gan tikai vecāki ļaudis.

Dzīves lauzums esot stipri pārveidojis Centrālās Āzijas valstu iemītnieku - tataru, kirgizu, uzbeku, turkmeņu un citu nomadu tautu dzīvi. Sievietes-musulmanietes pa lielai daļai atsvabinājušās no līdzšinējās noslēgtības mājas dzīvē un ņo vīriešu despotiskās varas. Daudz sievietes staigājot bez ģīma apklāja. Ar lauksaimniecības kolektivizāciju līdzšinējie nomādi pārejot uz lauksaimniecību un rūpniecības stādu kulturēm. Musulmaņu religijas fanatisms atslābis un daudz baznicu pārvērstas klubos vai tiekot izlietotas citēm vajadzībām.

7. SOCIALISTISKAS IEKARTAS SAKUMS. Stalins komunistu XVI.kongresā konstatēja, ka PSR Savienībā jau esot iesākusēs socialistiskā saimniecības un dzīves iekārta. No agrarvalsts PSR Savienība izvērtusēs par rūpniecības valsti. Pirms kara rūpniecība visā tautas saimnieciskā produkcijā reprezentējusi 42,1%, bet lauksaimniecība - 57,9% no visu ražojumu vērtības, bet tagad rūpniecība reprezentējot 53% un lauksaimniecība tikai 47%. Galvenais, ka rūpniecībā socializētā sīkas un cenza rūpniecības sektora brutto produkcija aptverot 9o,3% un rūpniecības pamatnozarēs 95,2% no visas produkcijas.Privatkapitalisma vaira atrodoties tikai o,6% no visiem strādniekiem, un vipš ražojot tikai o,7% no brutto produkcijas, bet rūpniecības pamatnozares tikai o,5% no kopējas produkcijas.

Lauksaimniecībā jau kolektivizētas 6,15 milj. jeb 24,1% saimniecību, bet gruadkopības rajonos apmēram 5o% no visām saimniecībām. Kolektivizētais rajons pagājušā gadā apstrādājis 43,4 milj.ha un ražojis 5o% no visas tirgus labības un 26% no visiem lauksaimniecības ražojumiem.

Visa ārējā tirdzniecība jau ir monopolizēta. Iekšzemes liel-tirdzniecībā socialistiskais sektors aptverot 99%, un sīktirdzniecībā 89% no visas tirdzniecības.

No visiem tautas ienākumiem kapitalistiskās valstīs izmantotāji-kapitalisti iebāžot savā kabatā ne mazāk, ka 5o%, bet PSR Savienībā ne vairāk, ka 2%.

No šiem skaitļiem esot noprotams, ka ražošanas procesa apstākļi pārveidojoties un līdz ar to pārveidojoties pašu pilsoņu savstarpējas attiecības; kapitalistisko ražošanas iekārtas attiecību tīkls topot plašāks,retāks - pastāvīgi nodilstot un izplēnot, seviški vienlaidās kolektivizācijas apgabalos. Saimnieciskās dzīves sverekļi esot apvienoti socialistiskā sektorā, kurš vada visu saimniecisko dzīvi. Mainoties ne tikai attiecības starp pašiem pilsoņiem, bet ari strādnieku attiecības pret darbu. Socialistiskā sacenšanās un trieciennieku brigades iezīmējot jaunā laikmetā sākumu. Darbs vairs neesot

1150

nasta, bet, Staļina vārdiem runājot, "goda, slavas, dižuma un varonības lieta".

Dekretu plūdi, kuri cenšas visādi strādniekus piespiest pie kārtības un darba pienācīgas izpildīšanas, liecina, ka strādnieku masas vēl tālu no uzstādīta ideala. Personīgai interesei pie darba izzūdot, strādnieki paliek nolaidīgi un slinki. Ir strādnieku starpā ari idealisti, kas strādā ņizraudzmies, bet tie ir drīzāk izņēmums. Stāsta, ka trieciennieku nereti citi strādnieki apvainojot ne tikai vārdiem, bet ari darbiem. Dažās fabrikās daži trieciennieki nosisti. Valsts kapitalisms, nostādīts uzņēmēja lomā, piespiests jo dienas vairāk rūpēties par materialo vērtību ražošanas interesēm. Valdība piespiesta izdot likumus, kuri bārgi soda par nevīžīgu apiešanos ar darba rīkiem un mašīnām, un it sevišķi, par viņu tīšu bojāšanu. Darba sekmēšanas nolūkā valdība piespiesta izdot noteikumus, kuros ikkatram strādniekam uzdots izpildīt zinamu darba daudzumu.

Neskatoties uz to, ka strādnieks tagad saņem vai pilnīgi visus sava darba auglus, socializētās rūpniecības strādnieks dzīvo un mitinas lielākā trūkumā, nekā kuras katras kapitalisma valsts proletariets.

Dzīvē sāk parādīties socialisma iekārtas negatīvās sekas. Valsts atsavinājusi, gan tautas labā, visu zemi, visas fabrikas, namus un citus nekustamos īpašumus; valsts monopolizējusi sev pašai par labu katru iespēju un vienīgo tiesību - dot pilsonim darbu un maizi. Valsts pārņēmusi savā varā un rīcībā ari visus garīgās dzīves iestādes un kulturas līdzekļus. Valsts jau iznīcinājusi, vai sagrābusi savās rokās visus kapitālus. Ar vienu vārdu: valstsvara PSR Savienībā ir sagrābusi savās rokās visu tautas saimniecisko un garīgo dzīvi un tas nozīmē, ka pilsonis ir ari garīgā dzīvē nonācis pilnīgā atkarībā no valsts varas. Jaunā socialistiskā ēra tautai uzliek jaunas važas: spaidu darbus un garīgo vērdzību.

II.

VALDIBAS DARBIBA UN PARMAIŅAS VIŅAS SASTAVA.

1. Cīņa uz divām frontēm. Proletariata diktatura ir cīņas valdība un tadēļ viņa necieš vadošo personu starpā nekādu idejisku domu starpību. Ikkatrs, kura politiskie un saimnieciskie uzskati nesaskan ar partijas diktatora idejām, tiek atlaists no vietas, izstumts no partijas darbinieku vidus un degradēts. Tā ilgst nemitoša cīņa uz"abām frontēm" - pret labo un kreiso novirzienu.

Dzīves tiešamības gan pierādīja, ka labā novirziena piekritējiem bija taisnība, jo sasteigtā piecgades izvešana gada beigās bija visu PSR Savienību novadījusi ļoti kritiskā saimnieciska stāvoklī: valdībai pietrūka nau-

1151

das pat strādnieku algu izmaksai; pārtikas tirgū bija liels uzturas un manufakturas preču trūkums; bija jāpamet nenobeigtas daudz fabriku un citu ēku jaunbūves, kā ari jāaptura darbība dažās fabrikās oglu un čuguna trūkuma dēļ u.t.t. Valdība bija piespiesta pēdējo pagājušā gada ceturksni izdalīt par "specialo kvartalu", kurā ierobežot un pārorganizēt un savest kārtībā sastrēgušo saimniecisko aparatu un dzīvi. Atklāti gan nerunāja par iekšējo saimniecisko krīzi, bet par viņu liecināja saimniecisko organizāciju vadītāju maiņas un jauno vadītāju pieņemtās direktīvas. Saimnieciskā gada sākumu pārnesa no 1.oktobra uz 1.janvari.

Labā novirziena dēļ no amatiem atlaida ilggadēju PSR Savienības tautas komisaru padomes priekšsēdētāju Rikovu un RSFSR tautas komisaru padomes priekšsēdētāju Sircevu. Atlaisti no vietām, arestēti, vai tikai padzīti daudz pazīstamu tautsaimniecības un lauksaimniecības profesoru un specialistu ar prof.Kondratjevu, Čajanovu, Jurovski priekšgalā. Viņu raksti tiek sijāti no īstiem Staļina uzticības vīriem un vajadzības gadījumos izņemti no apgrozības. Daudz no apcietinātiem jau sēž ilgāku laiku cietumā. Domājams, ka tiks sarīkots kāds liels process, kurš izšķirs apcietināto turpmāko likteni.

2. RIKOJUMI. No valdības ievērojamākiem rīkojumiem apzīmējami sekošie:

1) Par tautas ārējās un iekšējās tirdzniecības komisariata sadalīšanu divos komisariatos: apgādes komisariatā un ārējās tirdzniecības komisariatā.

2) Par tautas iekšlietu komisariatu likvidēšanu autonomās un sabiedrotās republikās,

3) Par apgabalu (okrug) likvidāciju.

4) Par saimniecības gada sākuma pārvešanu uz 1.janvari.

5) Par apvienoto finanču planu,

6) Par obligatorisku pirmmācības ievešanu,

7) Par Izpildu komisijas pie tautas komisaru padomes nodibināšanu ar Molotovu kā priekšsēdētāju.

3. IECELŠANAS. No iecelšanām atzīmējamas:

1) Molotova iecelšana par PSR Savienības Tautas Komisaru Padomes un Darba Aizsardzības Padomes priekšsēdētāju.

2) Sulimova iecelšana par RSFSR Tautas Komisaru Padomes priekšsēdētāju,

3) par Ordžonokidzes iecelšanu par PSR Savienības Augstākās Tautas Saimniecības Padomes priekšsēdētāju,

4) par Litvinova iecelšanu par Tautas ārlietu komisaru atvaļinātā Čičerina vietā;

5) par Ciahona iecelšanu par Darba Komisaru,

1152

6) par Gripko ievelšanu par finanču komisaru,

7) par Mikojana iecelšanu par Tautas Apgādes komisaru, Gosplana priekšsēdētāju un par Kuibiševa iecelšanu par Tautas Komisaru Padomes priekšsēdētāja biedri,

8) par Rozenholca iecelšanu par ārējās tirdzniecības komisaru,

9) par Andrejeva iecelšanu par Tautas komisaru padomes priekšsēdētāja biedru un strādnieku-zemnieku inspekcijas komisaru,

10) par Ruchimoviča iecelšanu par ceļu komisaru Rudzutaka vietā.

Attiecīgie līdzšinējie komisari no saviem pienākumiem atsvabināti un viņi iecelti citās vietās.

11) Hinčuka iecelšana par polpredu Vācijā,

12) Karska iecelšana par polpredu Kaunā,

13) Petrovska pārcelšana no Kaunas uz Teheranu.

4. IEVEROJAMAKIE NOTIKUMI PSR SAVIENIBAS DZIVĒ IR SEKOŠIE.

1) Komunistu partijas XVI.kongress no 15.junija līdz 12.julijam.

2) Prifinterna kongress (septembrī 193o.g.),

3) Viskrievijas Komunistu partijas Centrālās Kontroles Komitejas un Strādnieku un Zemnieku Inspekcijas kopējās plenuma sēdes no 16.līdz 19.decembram.

4) Viskrievijas Centrālās izpildu komitejas noturēja savu sesiju no 24.decembra līdz 2.janvarim.

5) 42 Apgādes resora darbinieku (profesoru un inteligentu) "kaitētāju" notiesāšana un nošaušana (septembrī),

6) Rūpniecības partijas (8 vīru) prāva xx novembra beigās un decembra sākumā.

Turkestanas-Siberijas (Turksib) dzelzsceļa kustības atklāšana maija mēnesī.

5. NOTU APMAINAS UN LIGUMI AR CITAM VALSTIM.

1) Konvencija starp PSR Savienību un Turciju par pierobežas iedzīvotāju robežas pāriešanu; parakstīta Angorā 1928.g.6.augustā,

2) 1928.g.6.augustā Angorā parakstīta konvencija starp PSR Savienību un Turciju par līdzekļiem pret epidemiju ievažāšanu pār robežu.

3) Notu apmaiņa 17.novembrī 1928.g. Helsingforsā par tiešo pasažieru satiksmi starp PSR Savienību un Somiju. Papildinājums 18.junijā 1924.g. parakstītai konvencijai,

4) Protokols starp PSR Savienību un Mukdenas valdību par konfliktu izšķiršanu Ķinas-Austrumu dzelzsceļa lietā; parakstīs 3.decembrī 1929.g.

5) Protokols starp PSR Savienību un Ķinas valdību par konfliktu izšķiršanu Ķinas-Austrumu dzelzsceļa lietā; parakstīts Chabarovskā 22.decembrī

1153

1929.g.

6) Notu apmaiņa starp PSR Savienību un Itaiiju par preču zīmju leģalizešanas atcelšanu sākot ar 21.martu 193o.g.

7) Nolīgums starp PSR Savienību un Igauniju par savstarpēju juridisku palīdzību.

8) Konvencija starp PSR Savienību un Turciju par robežu konfliktu izšķiršanu.

9) Protokols, parakstīts Ankarā 17.decembrī 1929.g. par PSR Savienības un Turcijas draudzības un neitralitātes līguma termiņa pagarināšanu, ar pielikumu: protokols par ratifikacijas grāmatu apmaiņu.

1o) Pagaidu tirdzniecības līgums starp PSR Savienību un Liel-Britaniju; parakstīts Londonā 16.aprilī 193o.g..

11) Pagaidu nolīgums starp PSR Savienību un Liel-Britaniju par zvejniecību; parakstīts Londonā 22.maijā 193o.g.

12) Notu apmaiņa starp Italiju un PSR Savienību par ārvalstīm piederošo īpašumu arestu un prasību v-ēršanu pret šiem īpašumiem.

III.

ĀRĒJA POLITIKA.

Komunistiskā padomju Savienība un kapitalistiskās valstis,pēc komunistu uzskatiem, esot divas pretējas pasaules, kuras viena ar otru atrodoties pastāvīgā slepena kara stāvoklī. Jau tas fakts vien, ka viemu sestdaļu zemes lodes pārvaldot proletariats ar savu socialistisko valsts iekārtu,esot izsaukums visai pārējai pasaulei. Komunistu valdība, kā proletariata valdība, nevarot nepabalstīt komunisma kustību visās pasaules malās, jo tāda komunistu nepabalstīšana būtot padomju valdības sevis pašas noliegšana. Kapitalistikās valstis šo padomju valdības slepeno jeb kominterna politiku uzskatot par tādu, kas apdraud citu valstu iekšējo mieru un nevarot neredzēt PSR Savienībā savu bīstamāko ienaidnieku.

Padomju politiķi domā, ka tagad pienācis izdevīgs brīdis revolucionizēt proletariatu kapitalisma valstīs. Visās Eiropas un Amerikas valstīs ir smaga saimnieciskā krīze; daudz fabriku strādnieku ir bez darba un tadēļ viņi komunisma aģentam viegli apaģitējami un pavedinami uz ielu nekārtībām un nemieriem; komunistiem esot jacenšas saimnieciskos streikus pārvērst pārvērst politiskos un ielu nemierus un nekārtības pārvērst par revoluciju, pie kam komunistiem jacenšas gāst pastāvošās valdības un nodibināt strādnieku padomju varu.

Komunisms dažu rūpniecības valstu (Vācijā) proletaristā esot

1154

laidis dziļas saknes, un lielā mērā vājinājis socialdemokratu iespaidu. Valstīs, kur komunisma piekritēju pietiekoši daudz, komunistu aģentiem vajagot censties sagrābt rokās masu vadību un graut pastāvošo valsts kārtību un valdības varu.

Visi komunisti stāv Maskavas kominterna rīcībā un tiem bez pretrunas jāizpilda Maskavas pavēles. Šās padotības dēļ Maskavai dažās valstīs (Čekoslovakijā) komunistu partija stipri samazinājusēs jo viņu vadoņi negribēja būt ekli Maskavas kominterna pavēļu izpildītāji.

Ka Komintern/s strādā sparīgi un rīkojas plašiem līdzekļiem - par to liecina daudzie komunistu aģentu aresti un naudas summas, ko pie viņiem atrod. Šī ir padomju valdības slepenā politika, par kuru runā tikai dažādās komunistu organizācijās, bet ne ar ārzemju oficiāliem pārstāvjiem.

Padomju valdības oficiālā ārējā politika ari, pēc būtības, nav draudzīga kapitalistiskām valstīm.

Pēc padomju politiķu ieskatiem visā kapitalistiskā pasaulē par to vien tik domājot, kā sagraut proletariata tēviju - austošā socialisma valsti - PSR Savienību. Tādi paši PSR Savienības ienaidnieki esot, piemēram, atklāti naidīgā Francijā, ir oficiāli draudzīgā Vācijā: izšķirība pastāvot tikai "taktisko apņēmienos", kādiem viena un kādiem otra valstu grupa gribot proletariata varu PSR Savienībā sagraut.

Francijas valdība, Anglijas konservatīvie un daudz citas valstis uzstājoties atklāti pret PSR Savienību: pieprasot savai valdībai diplotisko attiecību pārtraukšanu, saimniecisko blokādi, vai pat par brupotu intervenciju pret PSR Savienību.

Vācija, Italija un Ziemeļ-Amerikas Savienotās Valstis PSR Savienībai "draudzīgas" valstis, uzstādot teoriju par abu, "socialistiskās un kapitalistiskās, sistēmu mierīgu sadzīvi". Viņu metode - pamazām PSR Savienību ievilkt un ietilpināt kapitalistisko valstu sistēmā, veicināt viņas mierīgu pamazitēju pārveidošanu normalā, tas ir kapitalistiskā demokratiskā valstī. Šinī cerībā "draudzīgās" valstis esot atzinušas PSR Savienību de jure, noslēgušas šas ar viņu dažādus līgumus, izdabujušas koncesijas un mēginājot PSR Savienību ievilkt Tautu Savienībā un piedabūt pie piedalīšanās dažādās Eiropas lielvalstu konferencēs.

Visās valstīs cīnoties pret ārējās tirdzniecības monopolu, un savas tirdzniecības līgumos cenšoties šo PSR Savienības īpatnējo saimniecisko ierīci izsist no valdības rokām.

Kapitalisma valstīs esot iedomājušas, ka PSR Savienībai jāpaliek par agrarvalsti un rūpniecisko valstu piedēkli. Tagad turpretim komunis-

1155

ti realizējot grandiozo piecgades saimnieciskā apvērsuma plānu. Lielais industrializācijas un lauksaimniecības kolektivizācijas plāns tiekot sekmīgi izvests un drīzumā PSR Savienība izvērtīšoties par vismodernāko lielrūpniecības un lauksaimniecības valsti. Pateicoties savam etatismam, socialistiskai iekārtai, PSR Savienība varēšot ražot tik lēti, ka neviena kapitalistiskā valsts. PSR Savienība tadēļ ar savām precēm un produktiem pasaules tirgū iepemšot noteicošo vietu un radīšot apvērsumu ar tāli ejošām konzekvencēm. Tādēļ kapitalistiskas valstis nevarot ne domāt par intervenciju un socialistiskās iekārtas sagraušanu PSR Savienībā.

Bailes no intervencijas, tiklab no intervencijas ieročiem rokās, ka ari no intervencijas - saimnieciskās blokādes veidā, diktē visu PSR Savienības ārējo oficiālo politiku. Tadēļ padomju valdība katru tuvināšanos PSR Savienības pierobežu valstīs uzskata ka "vienotas frontes" nodibināšanas mēģinājumu pret PSR Savienību; tādēļ viņa vērīgi seko pierobežu valstu katra sabiedriska darbinieka, virsnieka, politiķa, diplomata vai organizācijas apciemojumam kaimiņu valstī un daudzreiz šos nenozīmīgos soļus iztulko kā pretpadomju frontes nostiprinājumu.

Ne tikai PSR Savienības pierobežu valstu tuvināšanēs savā starpā, bet ari katru citu starptautisku organizāciju padomju politika savā intervencijas manijā uzskata kā vērstu pret PSR Savienību. Tādēļ padomju politiķi uztraucas gan par agrarvalstu konferencēm, gan par Francijas aizdevumiem Rumanijai un Polijai; tapēc viņi apkaro ari Paneiropas idejas realizēšanu un it sevišķi Tautu Savienību.

Starp PSR Savienību un kapitalistiskā valstīm nav un nevar būt pēc būtības nekādas saprašanās un draudzības. Ja padvaldības diplomati un politiķi piedalās Ženevā atbrunošanās un citās konferencēs, tad gan ne tadēļ, lai ar kapitalistiskām valstīm saprastos, bet gan: 1) lai demonstrētu PSR Šavienības "miermīlību" visas pasaules priekšā un izmantotu Eiropas tribini savai propagandai. 2)Lai "atmasko tu" vispasaules proletariata priekšā kapitalistisko valstu neīsto pacifismu un 3) novērstu kapitalistisko valstu intervenciju. Šos savas piedalīšanās nolūkus padvaldības politiķi ne vienu reizi vien izteikuši.

Tapat tikai politisko ūdeņu dulķošanas dēļ PSR Savienības diplomāti uzstājas par Versaļas miera līguma reviziju, un par Young'a reparacijas plāna zmulēšanu, jo ari Vācija un Vācijas politika ir tikai līdzeklis padomju diplomātijai.

Saimnieciskās piecgades plāna realizēšanai vajadzīgo ārzemju valūta, lai varētu ārzemēs iegādāties dažādas mašinas rūpniecībai un lauksaimniecībai. Arzemju valutas trūkuma, varbūt ari pasaules tirgus dezorganizēšanas

1156

nolūkos, padvaldība uz ārzemēm izved kokus, linus, labību un citus produktus, kurus pārdod par cenām, kas daudz zemākas, nekā normālās pasaules tirgus cenas. To var darīt tikai tāda valsts, kā PSR Savienība, kur visa zeme, apakšzemes un virszemes bagātības nacionalizētas, kur nodarbina par mazu atalgojumu proletariatu un bez atalgojuma miljoniem notiesāto un izsūtīto, kur proletariats tiesiski un saimnieciski tik atkarīgs no etatisma, kapitalista-valsts, ka attiekšanās no darba nozīme palikt bez pajumta un maizes un mirt drošā badā nāvē.

Šādos apstākļos pasaules tirgū neviena valsts nevar sacensties ar PSR Savienības etatismu un tadēļ tagad visās kapitalistiskās valstīs tiek apspriesti soļi, kādi būtu sperami pret PSR Savienības dempingu un viņas spaidu darba ražojumu ievešanu.

Saimnieciskā krīze šimbrīžam visā pasaulē ir tik asa, ka par kādu kapitalistisko valstu vienoto fronti pret PSR Savienību never būt ne runas. Dīkā stāvošās fabrikas un daudzie miljoni bezdarbnieku spiež valdības apsveikt katru PSR Savienības apsūtījumu un iepirkumu un PSR Savienība šimbrīžam vislabākais dažādo mašīnu nopēmējs pasaules tirgū. Ārējās tirdzniecības komisariats var iepirkt ārzemēs tikai par tik daudz mašinas, par cik viņš pats ārzemēs pārdevis PSR Savienības ražojumus. Izsalkums pēc PSR Savienības apsūtījumiem rūpniecības valstīs ir liels un viņas ne tik pārdod un sūta savas mašinas, bet ari tūkstošiem inženieru-specialistu, kuri padvaldībai palīdz izvērsties par briesmīgu konkurentu pasaules tirgū jau tuvā nākotnē. PSR Savienības diplomāti veikli izmanto ari Eiropas lielvalstu savstarpējās nesaskaņas un rivalitāti lielajā pasaules politikā. Padomju diplomātos atrod domu biedrus un draugus to lielvalstu diplomāti, kuriem ir nopietnas nesaskaņas un politisko interesu pretišķības ar Franciju. Fašistiskā Italija atradusi kopējas politiskas un saimnieciskas intereses ar komunistisko PSR Savienību un tadēļ atrod kopēju valodu atbruņošanās konferencē Ženevā. Vācu diplomāti vēl vienmēr svārstas starp austruma un rietuma orientaciju ārējā politikā. Makdonalda kabinets atjaunodams ar PSR Savienību diplomātiskās un citas attiecības, cerībā uz Anglijas tirdzniecības bilances uzlabošanu, ir stipri vīlies, un tadēļ angļu valdība pacieš no PSR Savienības valdības un pārstāvības Anglijā daudz vairāk nekā tas citādi būtu iedomājam, jo Makdonalda valdība negrib atzīties, ka viņa savās cerībās uz PSR Savienību ir vīlusēs.

Pagaidām PSR Savienības valdība uz krievu preču ievešanas ierobežošanu citās valstīs reagē ar to, ka izdeva noteikumus, kuri ierobežo vai galīgi noliedz dot apsūtījumus un izdarīt iepirkumus tanīs zemēs, kuras liek kādus šķēršļus krievu preču importam; tāpat padvaldība aizliedz izlietot tādu zemju tonnažu, ostas un tranzitceļus.

1157

ATTIECIBAS AR LATVIJU pagājušā gadā ir uzlabojušās un kārtojas pilnīgi korektā veidā. Uz sūtniecības iestāšanos atsvabināja dažus mūsu pilsoņus, kuru darbību krievi uzskatīja par attiecību samaitātājiem. Ari daži mazāki konflikti novērsti klusībā pateicoties abpusējai gribai uz saprašanos.

Gausi norit fabriku, mūk kulturas vērtību un arķivu reevakuacija un tas diezgan labi saprotams. Ar katru gadu no Latvijas evakuetās mantas vairāk nodilst, pavisam pazūd vai ari zaudē savu vērtību un ar katru gadu krievi pret šo ieilgušo lietu nokārtošanu paliek vienaldzīgāki un sarunās ietiepigāki. Uz to viņus spiež ari grūtie saimnieciskie apstākļi pašu mājās un citi gadījumi. Tā, piemēram, bezdievji iznīcināja un vēl tagad iznīcina daudz baznīcu zvanus un labi saprotams, ka viņu starpā tiek iznīcināti ari no Latvijas evakuētie zvani un tadēļ zvanu atdabūšana ļoti apgrūtināta, vai pat neiespējama.

Iemeslu piekļerties Latvijas ārējai politikai dod mūsu politisko partiju dažādais novērtējums tiem soļiem, kurus sper mūsu ārpolitikas vaditāji. Ja daži mūsu preses organi Latvijas ārpolitiku apvaino polonofilijā, vai Latvijas piedalīšanos agrarvalstu konferencēs uzskata kā soli, kas vērsts pret PSR Savienību, tad tādu mūsu preses organu viedokli komunistu prese ņem uzbrukumiem par pamatu un Latvijas ārpolitikai pieraksta pavisam neeksistējošas izdomatas tendences.

Latvijas-Lietuvas tuvināšenās ir PSR Savienībai ļoti nepatīkama, jo izliekas, ka Lietuva ārpolitikā grib izbeigt savu svārstīšanos starp Maskavu un Berlini un pieslieties ciešāki Baltijas valstīm. Šis fakts pēc padomju diplomātu domām nozīmējot, ka PSR Savienības rietumos nodibinājoties vienota pretpadomju fronte no Baltijas līdz Melnai Jūrai. Līdz šim Lietuva šinī frontē esot cirtusi nopietnu robu. Lai tāda vienota fronte nenodibinātos, tad padvaldība visādiem līdzekļiem cenšas Lietuvu atturēt no tuvināšanās Latvijai un Igaunijai. Lai iebaidītu Lietuvu no tuvināšanās Latvijai, tad padomju politiķi mēģina lietuviešiem iestāstīt, ka Latvija Lietuvai tuvinoties uz Polijas rīkojuma.

Padvaldība ļoti cītīgi seko Latvijas presei un viņi nepalaiž garām bez ievērības nevienu rindiņu, kura attiecas uz Latvijas attiecībām pret PSR Savienību. Var sacīt, ka krievu diplomāti Latvijas politikai seko vērīgāki, nekā citu Baltijas valstu (izņemot Poliju) ārējai politikai. Pagājušā gadā pagāja 10 gadi iekams Latvija ar PSR Savienību noslēgusi miera līgumu. Šo atgādinājumu padomju prese atzīmēja un motivēja diezgan korekti.

ATTIECIBAS AR IGAUNIJU. Par Igaunijas ārpolitiku komunistu

1158

presē parādas samērā maz ziņu, Igauņi devuši padomju valdībai nepārprotami saprast pirmkārt, savas politikas polisko orientaciju, kuru pagājušā gadā apstiprināja Igaunijas Valstsvecākā vizite februarī mēnesī Polijas prezidentam Varšavā un Polijas prezidenta Moscicka vizite vasarā Igaunijas Valstsvecākām Tallinnā. Šo abpusēju draudzības apliecinājumu padomju prese uzņēma diezgan vienaldzīgi, jo Igaunija ar šo ceļojumu ziņamā mērā attālināja Igaunijas un Lietuvas tuvināšanos un izdarīja krieviem pakalpojumu. Tagadējā Lietuvas-Igaunijas tuvināšanās PSR Savienībai ir nepatīkamāka.

Otrs apstāklis, kas zinamā mērā apgrūtina padomju politiķu uzbrukumus (presē) Igaunijai - ir Igaunijas ārpolitikas vienotā linija, sevišķi pret PSR Savienību un Poliju.

Ari Igaunijai ir diezgan daudz nenokārtotu jautājumu ar PSR Savienību, bet Igaunija viņus nepaceļot, jo reesot izredzes uz kādiem panākumiem.

Attiecības starp abām valstīm ir labas.

ATTIECIBAS AR SOMIJU. Krievu dempings pasaules tirgū ar kokiem un citiem koka izstrādājumiem smagi ķēris Somiju un tādēļ kominterna vadība (no Maskavas), gribēdama šo izdevīgo momentu sekmīgi izmantot, pastiprināja komunistu propagandas darbu Somijā. Pastiprinātā komunistu agitacija izsauca Somijā lapuajiešu kustību. Daudz komunistu tika patvarīgi apcietināti un ar varu pārraidīti pār robežu PSR Savienībā. Šīm varmācībām sekoja diezgan asu notu apmaiņa starp Maskavu un Helsingforsu. Incidents tagad uzskatams par likvidētu un attiecības atkal normalas.

Līdzšinējā sūtņa Artti kga vietā par sūtni uz Maskavu atnāca Irjö Koskinens.

ATTIECIBAS AR LIETUVU. Ar Lietuvu PSR Savienībai vienmēr bijušas labākas attiecības, nekā ar citām Baltijas valstīm, jo Lietuva ir Polijas ienaidniece un reprezentē zinamu "robu" pretpadomju frontē. Vēl Lietuvas-PSR Savienības miera līguma 10.gadu jubilejā Izvestija pastrīpoja Lietuvas politikas labo īpatnību - atturēties no Baltijas bloka un no katras PSR Savienībai naidīgas politiskas kombinācijas. Par to PSR Savienība apliecināja, no jauna, ka viņai, PSR Savienībai, nekad Lietuvas liktens nebūšot vienaldzīgs.

Tagad padomju diplomātiem daudz rūpju dara Lietuvas tuvināšanās Latvijai un Igaunijai. Vācijas agresivitāte Klaipēdas apgabala lietās spiež Lietuvu pamest savu "spīdošo izolaciju" Baltijas valstu starpā un rēķināties ar realiem apstākļiem. Lietuvas-Vācijas attiecību pasliktināšanās ari nav PSR Savienībai pa prātam, jo "tilts" starp abām draudzīgām lielvalstīm

1159

top nedrošs.

ATTIECIBAS AR POLIJU. Poliju padomju politiķi uzskata par Francijas politikas ieroci un tadēļ ļoti uzmanīgi seko Polijas iekšējai un ārējai politikai. Nav noliedzams, ka ari militaristu - pilsudskiešu diktatura Polijā PSR Savienībai seviški nervozē, jo labi saprotams, ka "virsnieku" valdība it seviški rūpējas par poļu armijas izveidošanu un apbruņošanu.

Kāds Dmovska raksts, kurā viņš apgalvoja, ka Pilsudska valdība gatavojoties uz uzbrukumu PSR Savienībai, atrada dzīvu atbalsi un plašus komentarus krievu presē.

Elles mašinas atrašana PSR Savienības sūtniecībā Varšavā, ukraiņu un baltkrievu nacionālo centienu apspiešana deva daudz materialu pretpoļu agitacijai Padomju Savienībā, seviški Ukraiņā un Baltkrievijā.

Gada beigās PSR Savienība poļiem proponēja neslēgt neuzbrukšanas līgumu; sarunas turpinoties.

ATTIECIBAS AR VACIJU. Ar Vāciju PSR Savienībai ir labākas attiecības un dzīvāki sakari nekā ar kuru katru Eiropas lielvalsti. Pagājušā gadā gan Vācijā pacēlušās balsis, ka Rapallo līgums neesot Vācijai devis tos saimnieciskos un politiskos labumus, ko vācieši cerējuši un tadēļ būtot laiks pienācis viņu revidēt. Krievi atbildēja, ka Vācija tiešām esot vīlusēs, jo PSR Savienība neesot izvērtusēs par kapitalisma valsti un PSR Savienība pati protot stāties tiešos tirdznieciskos sakaros ar citām valstīm bez Vācijas vidūtājības. Daudz lietās tomēr ari pate Vācija pie savas vilšanās esot vainīga, jo neesot centusēs saprast PSR Savienības politiku.

PSR Savienībai no liela svara, lai Vācija vienmēr paliktu Poliju apdraudošais kaimiņš, lai Vācija uzstātos pret Eiropas apvienošanos lielākā politiskā un saimnieciskā apvienībā. Ar Vācijas banku palīdzību PSR Savienība iespēj izmantot savus zelta sūtījumus saviem kreditiem Vakara Eiropas valstīs un Amerikā. Ar Vācijas technisko palīdzību padvaldība realizē savu lielisko rūpniecības jaunbūves un lauksaimniecības industrializācijas plānu; ar Vācijas mašīnām tiek apgādāti krievu jaunie rūpniecības uzņēmumi.

Ari Vācijas mašinu rūpniecībai un citām rūpniecības nozarēm PSR Savienība ir labs preču noņēmējs.

Daudz tūkstošu Vācijas inzenieru un techniķu atraduši darbu un maizi PSR Savienībā. Vācijas valdība varbūt vēl lielākā mērā kreditētu tirdzniecību ar PSR Savienību, ja tik Francija tādā gadījumā Vācijai neatrautu savus kreditus. Nav pagaidam domājams, ka Vācija pielietos kādus seviškus noteikumus, lai ierobežotu krievu preču dempingu un piespiesta darba ražojumu ieve-

1160

šanu Vācijā.

Ari atbrunošanās konferencē Ženevā Vācijas pārstāvji zināmā mērā atbalsta PSR Savienības politiskās idejas. Domājams, ka ari uz preikšu Vācijas ar PSR Savienību uzturēs tik tuvas un labas attiecības, kā to pielaidīs saimnieciskie un politiskie aprēķini ar Franciju.

Par polpredu Vācijā padvaldība iecēla Hinčuku.

ATTIECIBAS AR FRANCIJU. Pēc pazīstamā incidenta ar vēstnieku Herbette un Litvinovu pie Rumanijas protesta notas nodošanas Kinas-PSR Savienības konflikta lietā, vēstnieks Herbette kgs atstāja Maskavu un devās uz Franciju atvaļinājumā, no kura, ka likās, viņš uz Maskavu vairs neatgriezīsies. Herbette kgs tomēr ieradās, lai gan tas Litvinovam nemaz nepatika. Franču valdība likusi Litvinovam saprast, ka Franču valdība sūtīs uz Maskavu Herbette kgu, jeb nevienu citu. Maskavai bijis jāpiekāpjas.

Pie rūpnieku partijas prāvas iztiesāšanas padomju prese apvainoja Francijas valdību un viņas politiskos darbiniekus intervencijas sagatavošanā pret PSR Savienību. Pie tam padomju presē Francijas valdību un viņas redzamākos politiskos darbiniekus nokengaja tik nekaunīgā kārtā, ka varēja sagaidīt, ka Francija atsauks savu vēstnieku un proponēs padvaldības pārstāvim izvāktiesno Francijas.

Tas tomēr nenotika. Francija tomēr reducējusi savas vēstniecības darbību - uz politiskas un saimnieciskas novērošanas darbu un diplomātisko sakaru nepārtraukšanu. Var sacīt, ka no visām lielvalstīm Francijas politikai PSR Savienībā un Francijas tirdzniecības attiecībām ar PSR Savienību ir visnoteiktākā linija. Francija paredz, ka starp viņu un PSR Savienību nekad nevar būt nekādas īstas saprašanās un tadēļ viņa pret PSR Savienību ieņem noteikti naidīgu viedokli. Francija pirmā ievedusi licenču sistēmu krievu dempinga apkarošanai un Francija organizē cīņai pret krievu dempingu ari citas valstis.

PSR Savienība Francijai atmaksā ar preses kampaņu un franču ārējās politikas "atmaskošanu". Nebūtu brīnums, ja Francijas ieņemto politiku un taktiku piesavinātos ari dažas citas, kuras atrodas Francijas iespaida sferā.

ATTIECIBAS AR ANGLIJU. Anglija pagājušā gadā ar PSR Savienību noslēdza pagaidu tirdzniecības līgumu, bet tirdzniecības bilance neizvēršoties par labu Anglijai. Jau oktobra mēnesī PSR Savienības un Anglijas pārstāvji iesākuši sarunas par cara laika Krievijas parādu atmaksu Anglijai un par Anglijas pilsoņu prasībām pret padomju valdību. Sarunas ieilgst un maz

1161

cerības, ka novedīs pie kādiem rezultātiem.

Anglijā konservatīvo aprindas parlamentē nebeidz Makdonaldam uzstādīt daudz nepatīkamus jautājumus par tagadējām Anglijas attiecībām ar PSR Savienību. Tā kā katra tagadējās Makdonalda valdības noteiktāka uzstāšanās pret PSR Savienību dotu jaunu iemeslu uzbrukumiem ari no konservatīvo puses, tad laboristu valdība pret PSR Savienību ir ieciet̄iga un tāds viedoklis jaieņem ari vēstniecībai Maskavā.

ATTIECIBAS AR ITALIJU. PSR Savienības attiecības ar Italiju ir "draudzīgas". Pagājušā gadā Ļitvinovs ar Musolini sarīkoja satikšanos Milanā, kur pārrunājuši ari dažādus politiskus jautājumus.

Italija cenšas attīstīt savus saimnieciskos sakarus ar PSR Savienību. Jaunais Italijas vēstnieks Maskavā ir Attolico, līdzšinējais Italijas sūtnis Brazilijā. Vēstnieku Attolico šim postenim speciali izraudzījis pats duče Musolini.

ATTIECIBAS AR TURCIJU ir seviški draudzīgas. Šo draudzību Turcijas ārlietu ministrs Rušdi Bejs apzīmogoja ar savu viziti Maskavā septembra beigās. Pagājušā gadā Turcija-PSR Savienība pagarināja draudzības līgumu.

ATTIECIBAS AR PERSIJU un AFGANISTANU ir labas, jo PSR Savienība šās valstis atsvabinājusi no cara laikā viņām uzspiestiem līgumiem, kuri ierobežoja šo valstu suverenitātes tiesības.

ATTIECIBAS AR JAPANU. Padvaldība aizsaisīja kādu vecu Japaņu banku Vladivostokā, jo ta esot nodarbojusēs ar valutas spekulaciju. Pagājušā gadā Maskavā ieradās jaunais vēstnieks Hirota kungs.

ATTIECIBAS AR ĶINU. Diplomātiskas attiecības ar Ķinu vēl nav atjaunotas. Ieilgušās un beidzot pārtrauktās Padvaldības sarunas ar Ķinas pārstāvi par Ķinas-Austrumu dzelzsceļa konflikta likvidāciju. Grūtības ķiniešiem rada dažā Habarovskas protokola noteikumu izpildīšana.

ATTIECIBAS AR MEKSIKU. Pagājušā gada sākumā Meksikas valdība atsauca savu sūtni no Maskavas un pārtrauca diplomātiskos sakarus ar PSR Savienību.

Maskavā, 1931.g. 24.februarī.

Sūtnis PSR Savienībā.

1162

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1931.g. martā.

Nr.o/848.00.M/98 slp/6166.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 193 1 g. 22. martā
Ien. № 2954 akt. № 5.

JV/AT.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos no-

sūtīt Jums, augsti godājamais Prezidenta kungs, norak-

stu no sūtņa Maskavā J.Seska kunga pārskata Nr.1 par

PSRS-bas politiski-ekonomisko stāvokli laikā no 1931.g.

1.janvāŗa līdz 1.martam.

Izlietojot šo

gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Prezidenta kungs,

pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

1 pielikums.

Ministŗu prezidents un
ārlietu ministris.

Augsti godājamam

A.K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam.

P i l ī.

1163

PSR SAVIENIBAS POLITISKI-EKONOMISKAIS PARSKATS No.1.

(No 1.janvara 1-idz 1.martam 1931.g.).

I.

VALSTS IEKŠEJA POLITIKA UN DZIVE.

1) Saimnieciskais darba plāns 1931.gadā. Ar šo gadu sākās piecgades saimnieciskā plāna trešais gads, ko paši komunisti nosauc par "izšķirošo" gadu piecgadē, par socialistiskās saimnieciskās iekārtas pamatu,galigās nostiprināšanas laiku. Var sacīt, ka visas padvaldības iestāžu un saimnieciisko organizāciju uzmanības dogpunktā stāvēs valsts saimnieciskā programma. Ziemas laikā notiek daudz un dažādu organizāciju kongresi - un visu kongresu dienas kārtībā, vienā jeb otrā veidā, ir saimnieciskās darbības plāns tekošam gadam. Redzams, ka padvaldība cenšas saimniecisko programu vulgarizēt un novest līdz pašu strādnieku personīgai zināšanai.

Tautas ienākumi. Pagājušā gadā tautas ienākums aprēķināts uz 36 miljardi rubļu, bet tagad 49,8 miljardu rubļu, kas jau trīskārt pārsniedzot sākumā paredzēto piecgades plāna ienākumu. Pagājušā gadā tautas ienākumu pieaugums bijis 19,9%, bet šogad būšot 38,9%. Anglijā, Ziemeļ-Amerikas Savienotās Valstīs un cara Krievijā tautas ienākumi pieauguši gadā tikai par 2,5 - 4%. Tas esot rezultāts, ko uzrādot sažādu saimniecisko nozaru attīstība. Pie tam viss šis bagātības pieaugums(98%) nākot pašai tautai par labu

Socializētā sektora daļa tautas ienākumos pieaugšot no 74,5% uz 81,8% šinī gadā. No visiem ieguldījumiem tautsaimniecības pamatnozarēs socializetā sektorā 1930.gadā ieguldīja 87,5%, no tiem kooperativos 12,9%, bet šogad pavisam 92,5%. Socializētā sektora specifiskais svars pacelsies no 61% uz 69,1%. Rūpniecības socializetais sektors iepems 97,5% (pērn 94,7%); lauksaimniecībā 42,9% (pērn 24,3%). Kā redzams, tad individuelais sektors vēl pastāv tikai uz laukiem zemnieku saimniecības.

Strādnieku skaits dažādos socializētos uzņēmumos tikšot palielināts par 2 miljoni un sniegsies uz 16,3 miljoniem (pērn 14,269 milj.). Strādnieku skaits būs cenzētā rūpniecībā 5,159 milj. (4,5 milj.), celtniecībā 2 milj. (1,4 milj.), transportā 1,87 milj. (1,64 milj.) u.t.t. Padvaldība, kā zinams, lepojas, ka PSR Savienībā neesot strādnieku bez darba un to viņa uzskata par lielās socialistiskās iekārtas ieguvumu. Bet PSR Savienībā ir daudz miljoni cilvēku, kuri kā beztiesībnieki, netiek uzņemti arodbiedrībās, t.i. viņiem nav dota iespēja strādāt; tad pēc jaunākiem datiem uz laukiem esot ap 15 miljoni strādnieku lieki; kalnraktuvēs un fabrikās dzīves apstākļi tik slikti un pārtikas nepietiekoši, ka simtiem tūkstošiem strādnieku bēg no pilsētas atpakaļ uz laukiem...

1164

Arī darbā pieņemtie strādnieki netop pienācīgi izmantoti. Izrādas, ka kolektivos (kolchozos) ierindoti darbā spēki tika nodarbināti 1930.gadā Ukrainā 31,6%, Melnzemes apgabalā 31,% un Vidus Volgas apgabalā tikai 25% apmērā.

Celtniecības darbos strādnieki strādājot tikai 4 - 5 stundas par dienu; ari fabrikās ne daudz vairāk.

Darba algas rūpniecībā pieaugušas par 6%, transportstrādniekiem par 8%. Pēc pēdējām ziņām algas vēl tiek paaugstinātas.

Rūpniecība. Paredzēts visiem spēkiem veicināt industrializācijas procesu.

Rūpniecības produkcijas bruto pieaugums:

	1930.g.	1931.g.	1931.g. % salīdzinot ar 1930.g.
	milj. rubļu		
VSNH rūpniecība	17.551	24.938	142,1
Tanī skaitā: "A" grupa	10.734	17.000	158,4
"B" "	6.817	7.938	116,4
Apgādes rūpniecība	3.016	4.737	157,1
Visa plānētā rūpniecība	20.567	29.675	144,3

Dažādas materiālas vērtības paredzēts ražot šādos daudzumos:

Akmeņogles 83 milj. to (75 milj.) - faktiski ap 80 milj.to, pieaugums 11%;
Naftu 25,5 " " (21,7 ") - " 18%;
Čuguna 8 " " (6,33 ") pēc mūsu datiem 4,6 milj.to);
Tērauda 8,8 " " (6,2 ")
Dzelzsvalcējumu 6,7 Milj.to (4,9 milj.to).

Ma šinu rūpniecībā vispār ražot par 24.000 milj. rubļiem.

Cementa 35 milj.mucas (21,7 milj.) pieaugums ap 40%.

Elektriskā rūpniecība ražošot preces par 1 miljardu rubļu.

Lauksaimniecības mašinu ražošot par 610 milj.rubļiem.

Tērauda un čuguna ražošanā šogad pārspēšot Angliju.

Akmeņoglu ražošanā, mašinu būvē, elektrotechniskā rūpniecībā un lauksaimniecības mašinu izgatavošanā jau šogad realizēšot piecgades plānu.

Vieglās rūpniecības nozarēs, kuras plāno VSNH un Apgādības komisariats palielināšot savas produkcijas apjomu no 9.833 milj.rub. pag.gadā uz 12.675 milj.rub., jeb par 28,9%.

Nolemts ieguldīt rūpniecības celtniecībā:

	1930.g.	1931.g.	%
	miljonos rubļu		
VSNH rūpniecībā	3,230	5,500	170,3
Tanī skaitā: "A" grupā	-	5,053	-
"B" "	-	256	-
Apgādības komisariata rūpniecībā . . .	214	420	196,2
pavisam	3.444	5.920	171,9

1165

Tā tad VSNH un Apgādes komisariats rūpniecības kapitālos darbos ieguldīs par 71,9% vairāk nekā pag.gadā. Uralu-Sibirijas metalrūpniecības kombinātē nolemts ieguldīt 1.5oo miljonu rubļu. No 5,5 miljardiem iesākto būvju pabeigšanai nolemts 5 miljardi, jaunu būvju iesākšanai ap 500 milj. rbl.

Te jāpiezīmē sekošais: Ordžonokidze kādā kongresā aizrādījis, ka jaunbūvēs tik ap 2o% tiek ieguldīts produktivi ražošanas mērķiem, bet ap 8o% blakus vajadzībām: parkiem, teatriem, klubiem, dzīvokļiem u.t.t.

Fabrikas būvējot bez noteiktas iepriekšējas kalkulacijas un tadēļ beidzot būves iznākot par loo% dārgākas, nekā paredzēts; sadārdzināšanas iemesls - strādnieku algu paaugstināšana, transporta sadārdzināšanās un slikts materials.

Elektrifikāciju jauda pieaugs no 2.885 tūkstot.kilovatu uz 4,5 milj.kilovatu.

Pašizmaksa japazemina par lo% (pag.gadā faktiski 6,7%)

Darba ražība jāpaaugstina par 28%;

Lai šos darbus veiktu, tad:

1) Pilnīgi jāizmanto pastāvošās ierīces,
2) pareizi jāizmanto darba spēks,
3) jaracionalizē ražošana,
4) jatsupa kurināmais materials, metali, jēlvielas,
5) uzņēmumos jaieved vienvaldība un personīga atbildība.

Jaunu fabriku celtniecībā vispirms jāuzbeidz ap 495 fabriku izbūve, kur jau ieguldīts ap 4,5 miljardu rubļu un bez tam paplašinātā mērā sāks strādāt 2ol fabrika.

Lauksaimniecībā nolemts sekmēt kolektivizāciju. Kolchozu pavasara un rudens sējas platība šogad būšot 43 milj.ha pret 22- 24 milj.ha pag.gadā. Kolchozi došot tagad 65 milj.centneru tirgus labības, tas ir 2/3 no visas tirgus labības, kokvilnas, cukurbietēm un ne mazāk, ka 4o - 5o% no liniem.

Līdz pavasaram uzdots noorganizēt 1.lo5 mašintraktoru staciju, kurām būs 692.ooo zirgu spēku un gada beigās 14oo MTS ar 98o.ooo zirgu spēku. Kolchozos strādāšot traktori ar apm.1 milj.zirgu spēku. Te vēl jāpiezīmē, ka zirgs vēl ir un paliek galvenais darba spēks lauksaimniecībā: pag.gadā zirga spēks iztaisīja 9o,7% no visa dzinēja spēka lauksaimniecībā, bet šogad 78%. Tā kā vēl pērn ruden daudz zirgu tikai iznīcināts, tad maz ticams, ka jaunais traktoru dzinejspēks atvietos iznīcināto zirgu spēku.

Mākslīgo mēslu apgādāšot 2.42o.ooo to. Sovchoziem uzdots paaugstināt ražu par 2o% un pašizmaksu par 2o% pazemināt. Pavisam šopavasar apsēšot 143,4 milj.ha (pērn 127.8 milj.ha), no kuriem kolchozi apstrādās 11,o milj. (4,8), kolchozi 71,5 nilj.ha (48,3 m.); MTS stacijas 21,4 milj.ha (2,3).-

~~2.3oo tūkstošu ha.~~

1166

Ar graudiem apsēs 111,4 milj.ha (1o8,7), kokvilnu 2.3oo tūkstošu ha, liniem 2.1oo tūkst.ha, cukurbietēm 1.354 tūkst.ha. Pavisam cer ievākt 978,6milj. centn.labības pret 873,6 milj.centn.193o.gada. Te jāatzīmē, ka dati dažados avotos nesaskan. Lopkopībā uzdots apvienot lopsaimniecības ap 2.8oo tūkst.liellopu, 1.9oo cūku un 4.4oo tūkst.galvu aitu. Lauksaimniecībā tiks ieguldīts ap 3.8oo milj.rubļu. Ļoti apšaubams, ka izdosies šo daudzumu mākslīgo mēslu izgatavot, jo fabrikas strādjot tik 5o -6o % apmērā.

Transportā nolemts ieguldīt ap 3.185 milj.rbļ. (pret 1,8oo milj. pag.gadā. Uz dzelzsceļiem ievedd jaunu sistemu (sparennaja); pie katras lokomotives seista zinams skaitu mašinistu, kuri tik ar šo mašinu brauc un par to atbildīgi. Sistema atsaukusēs uz darba veiksmi labvēlīgi.

Kulturas mērķiem nolemts izdot 6,5 miljardi rbl. pret 5 milj.rbl. pag.gad ā. Skolenu skaits būšot ap 19,3 milj. (pērn 13,3 milj.); augstskolās 133,7 tūkst.; technikumos 295,4 tūkst. un rabfakos 245,7 tūkst.

Pārtikas un garšas vielu ražošanai nolemts piegriezt sevišķu vērību un viņā ieguldīt 588 milj.rbl. ļ jeb par 59% vairāk, nekā pērn.

Cukura ražošot par 41,3% vairāk;

Miltu - 11,72o.ooo to pret 7,775 tūkst.to pag.gadā, dažādu ellu 34,5oo to pret 3.ooo pag.gadā; zivju 22 milj.centneru pret 12,9 milj.centneru un konservu 6oo milj. bundžu pret 237 milj. u.t.t.

Apvienotais finansiālais plāns aptver 31,918 miljardi no 49 miljardiem visas tautas ienākuma. 15.312 milj.paredzēts ieņemt no dažādiem uzņēmumiem, 13.32o milj.no valsts budžeta, 1,4o1 milj.rbl.no vietējiem līdzekļiem un 1.885 milj. rbl.no kreditiestādēm. Galvenā visa šī summa, izņemot 1.5oo milj rbl, kas nāk valsts rezerves fondos, tiek izdota dažādiem uzņēmumiem.

Valsts budžets. Valsts ieņēmumi aprēķināti uz 21.774 milj.rbl. Dažādi nodokļi ienes 1o.843 milj.rbl. (7.4oo milj.rbļ.); citi ieņēmumu avoti (atskaitījumi no peļņas, kooperacijām u.t.t.) 3.674 milj.rbļ. Valsts izņēmumos 1.7oo milj.rbl.- Valsts izdevumi ari sasniedz 21.774 milj.rbl., no kuriem 15.344 milj.rbl.tautsaimniecības finansēšanai, ap 1.239 milj.rbl. social-kultureliem mērķiem, 1.39c milj.rbl.apsardzībai, 1.5oo milj.rbl. rezerves fondam un atlikums - pārvaldei un dažādiem citiem izdevumiem un fondiem.

Tā ka pag.gada budžets bija 14.866 milj.rbl., tad šogad budžets pieaudzis par apmēram 32%- 5.martā vienoto saimniecisko plānu un budžetu CIK's pieņēma. Spriežot pēc padvaldības oficiāliem datiem krievu tautas materialais stāvoklis uzlabojas ārkārtīgi straujā gaitā, ka to mēdz it lepni pastrīpot valdības varas vīri, kuri ar nožēlošanu norauga uz pārējo satrunējošo kapitalistisko pasauli.

Istenība ir pavisam citāda. Krievu tauta atrodās briesmīgā trūkumā, pat badā. un ne tikai beztiesībnieki un trešās un otrās šķiras proletarie-

1167

ši, bet ari pirmās šķiras proletarieši un lielā zemnieku masa. Ir dažreiz izdevība sarunāties ar fabriku strādniekiem, no kuriem daudzi nolād tagadējo režimu. Posts, trūkums un bads ir ne tikai Eiropas Krievijā un bagatā Ukrainā, bet ari bagatajā Siberijā un Centralā Azijā, kā to apgalvo tie, kas no turienes ierodas Maskavā.

Kā šāda pretruna izskaidrojama - par to lauza galvas visi tie, kas ieskatījušies neaprakstāmajā krievu tautas dzīvē. Galvenais iemeslis, kadēļ tauta nonākusi tādā trūkumā, kas robežo ar badu, laikam ir tas, ka otatisms, socialistiskā valsts, tautai atņem 7o - 8o % no tautas peļņas un iegulda jaunos uzņēmumos; otrkārt jaunie un ari paplašinātie uzņēmumi vēl neko neražo; treškārt kapitali uzņēmumos daudzreiz ieguldīti neproduktivā veidā, kā to atzīst ari daži komunisti; cetrutkārt, ar privatuzņēmības izskaušanu daudz tautas energijas un darba spēka netiek izlietots; piektkārt daudzi socializētie uzņēmumi ir nestrādā ar peļņu, bet zaudējumiem, jo tie uz neparejzas kalkulacijas pamata dibināti un tiek slikti vadīti u.t.t.

Jāatzīst, ka valstī, kur viss, viss ir nacionalizētsm gruti aprēķināt uzņēmuma patieso rentabilitāti. Padomju saimnieciskais eksperiments ir cienīgs, ka viņam ekonomisti piegriež vislielāko vērību.

2. PSR Savienības Centralās Izpildu komitejas sēdes noturēja Maskavā no 4.līdz lo.janvaram. Galvenais apspriedes priekšmets - saimnieciskās darbības plāns tekošam gadam. Bez tam uzstājās daži tautas komisari ar ziņojumiem par viņu darbību no darbības plāniem.

3. Viskrievijas Lenina komjaunatnes kongress. sanāca 17.janvarī Maskavā. Komjauniešu uzdevums - iet priekšgalā komunistiskai kustībai strādnieku un visas tautas mesās. Šimbrižam esot 4 miljonu biedru.

4. Graudkopības trestu vadītāju konference sanāca februara sākumā. Dienas kārtība - technisko zināšanu izplatišana un pielietošana sovchozos.

5. Vissavienības rūpniecības strādnieku konference sanāca februara sākumā. Nolemts fabriku savstarpīgās attiecībās pielietot saimnieciskoaprēķinu metodi. Līgumu noslēdzējas fabrikas ir atbildīgas saimnieciski par līguma izpildīšanu, produktu daudzuma, labuma un nodošanas termiņa ziņā; ari ar dzelzsceļiem slēdzami tādi līgumi.

6. XV. Viskrievijas padomju kongress sanāca Maskavā 26.februarī. Galvenais punkts dienas kārtībā - saimnieciskā plāna iztirzāšana.

7. Mazinieku-socialistu tiesāšana iesākās 27.februarī Maskavā.

8. Mēris izcēlies un plosoties uz Azerbeidžanas un Persijas robe-

1168

žām. Kādu laiku vilcienu satiksme starp Eiropas Krieviju un Kaukazu bija pilnīgi pārtraukta.

9. Padomju vēlēšanas uz laukiem un pilsētās nobeidzās janvara mēnesī. Piedalīšanās caurmērā 7o - 8o% no visiem vēlētājiem. Ievērojams, ka šoreiz diezgan lielā mērā vēlēšanās piedalījušās arī sievietes (dažās vietās līdz 5o%). Saprotams, ka vēlēšanu rezultāti atbilst valdības prasībām.

Jo. 28.februarī Maskavā ieradās Vācijas lielrūpnieku grupa ar Klekneru priekšgalā. Viesus uzņēma ar lielu godu un padvaldības organi cenšas vizitei dot arī politisku nozīmi.

II. VALDIBAS DARBIBA.

1. Izpildīšanas komisiju pie Tautas Komisaru Padomes nodibināja pag.gada decembrī, par viņas priekšnieku iecēla Molotovu un sekretaru - Mežlauku.

14.februarī iznāca dekrets par Izpildīšanas komisiju nodibināšanu pie visām sabiedroto, autonomo republiku un apgabalu izpildu komitejām.

Viskrievijas Izpildu Komiteja jau sākusi strādāt - tas ir, revidēt rūpniecības uzņēmumus ar nolūku, lai redzētu, cik daudz no uzdevuma ticis izpildīts. Atbildīgi ir uzņēmumu vadītāji, kuri tiek saukti ~~pie atbildības~~ vērdā.

2. Padomes Darbam un Aizsardzībai (STO) sastāvā tagad iecelts ari pats Stalins.

3. PSR Savienības jaunā Valstsplāna komisijas sastāvs apstiprināts 5.februarī. Komisijas priekšnieks - Kuibiševs.

4. Ūdens ceļu komisariats nodibināts 31.janvarī jeb īstenībā - izdalīts atsevišķā komisariatā no satiksmes komisariata. Komisars - Jansons.

5. PSR Savienības un RSFSR Kolchozu centru valde apstiprinajusi noteikumus par darba organizāciju, atalgojumiem u.t.t. kolchozos. Šie noteikumi ir ļoti stingri - paredz kolchoziešu (vīriešu un sieviešu) komandēšanu uz rūpniecības uzņēmumiem darbā. Strādā tikai uz "akotu", pie kam pie atalgojuma ņem vērā ne tikai darba stundas, kat ari darba kādību.

6. Sodi par nolaidīgu apiešanos ar lauksaimniecības mašīnām, viņu bojāšanu u.t.t. iznākuši 13.februarī. Šie sodi ir stingri - vainīgiem draud pat cietuma sods līdz 3 gadiem.

Izdots dekrets par sevišķu dzelzsceļa liniju tribunālu nodibināšanu, ka ari sodi, kas piespriež par nolaidīgu pienākumu izpildīšanu, vai nevērību dienestā. Sods var sniegties līdz lo gadiem cietuma.

1169

III.

ĀREJA POLITIKA.

1. PSR Savienības eksportam draud nopietni sarežģījumi. Arvien biežāki paceļas ārzemēs balsis pret krievu preču dempingu un pret spaidu darba ražojumu parādīšanos pasaules tirgū. No sākuma gan dažas rūpniecības valstis (Anglija), kuras labprāt iepirka lētās krievu izejvielas savu fabriku vajadzībām, uz krievu dempingu raudzījās caur pirkstiem. Krievu koki, lini, labība un nafta un citas jēlvielas atrada pircējus visās Vakara Eiropas valstīs un Ziemeļu Amerikā. Bet jau pagājušā gada otrā pusē padvaldība sāka lielā mērā eksportēt savas rūpniecības ražojumus: tekstilijas, metalpreces, ziepes, elektriskas spuldzes, glāzi, cukuru, konfektes, zābakus u.t.t. un visas šās preces pārdod daudz lētāki par vietējiem ražojumiem. Šo preču eksports uztrauca rūpniecības valstis, it sevišķi Angliju, jo līdz šim Krievija pate bija pirkusi no viņas manufakturas preces. Sākot no 1929.gada, padvaldība manufakturas preces ārzemēs vairs neiepērk - un tagad PSR Savienība pate uzstājas kā konkurente: viņa savas manufakturas preces pārdod lētāki, nekā vietējie rūpnieki. Sakarā ar to vienmēr biežāki Vakara Eiropas presē paceļas balsis par vienotas saimnieciskas frontes nodibināšanu pret padomju savienību. Amerika jau sākusi ierobežot krievu preču importu un tagad pretpadomju kustība pieņēmusi nopietnu plašumu un dziļumu ari Anglijā.

Padomju prese un valdība tādēļ visiem spēkiem cīnas, lai apgāstu, noliegtu un iznīcinātu "legendu" par "spaidu darbu" PSR Savienībā. un krievu-vācu dempingu ārzemes tirgos. Var sacīt, ka šā gada pirmajos mēnešos - tas ir bijis jautājums, kurš nevienu dienu nav atstājis padomju preses slejas. Tanī pašā laikā padomju prese cenšas pierādīt, ka "spaidu darbu" jo lielā mērā pielietojot paši angļi, franči un amerikaņi savās siltzemju koloniju dažādās plantacijās, raktuvēs un fabrikās. Šī savstarpējā rakņāšanās otras valsts darba apstākļos izpauž faktus, kuri citādi atklātībai maz būtu zinami.

Komjauniešu kongresā 18.janvarī Vorošilovs turēja īsti kareivisku runu. Vorošilovs ir vienis prātis ar Ludendorfu, kurš mēgina noteikt pat laiku, kad jaunam pasaules karam jasākas. Komunistiem toties vieglāki sludināt kara briesmas, jo, pēc viņu doktrinas, kapitalistiskās valstis nevarot savā starpā nekarot. Pasaules saimnieciskā krīze kapitalistiskās valstīs spiežot meklēt atrisinājumu un tas esot - bruņota intervencija PSR Savienībā. Sarkanarmijas sastāvs esot labs un drošs, jo viņā ietilpināti, starp citu, 2oo.ooo komjauniešu.

Pēc kāda, ~~pēc~~ ārvalsts militarpārstāvja atziņām, sarkanarmija esot labi apbruņota, krietni apmācīta un stingri disciplinēta. Armija sas-

1170

tādīta galvenā kārtā no proletariešiem un komunistiem. Tas sevišķi jasaka par armijas tehniskām daļām. Pēc pašu komunistu ziņām lidotājos esot ap 65% komunistu un citās armijas tehniskās daļās pat līdz 7o%. Visā armijā tagad, jau ap 4o% īstu proletariešu. Esot ap 6oo.ooo pastāvīga karaspēka.

23. februarī bija Sarkanarmijas 13. gada svētki un sakarā ar šiem svētkiem "Izvestijās" parādījās artikels: "Mūsu rietumu kaimiņi un gatavošanās uz karu pret Padomju zemi". Rakstā atkārto to pašu vecu veco tematu: Vakareiropas kapitalistiskās valstis, seviški Francija, organizējot, apvienojot un apbruņojot Rumaniju, Poliju un Baltijas valstis intervencijai pret PSR Savienību. Franču generaļi esot pastāvīgie šo valstu Ģeneralštabu viesi. Formelu militarlīgumu gan laikam vēl Baltijas valstīm ar Poliju neesot, jo pret to uzstājoties proletariats un daļa no sīkpilsonības un tas esot vienīgais šķērslis, kas atturot Baltijas valstis no atklātas ~~kkmxkšxnnx~~ uzstāšanās pret-padomju blokā.

Visatklātāk savu polonofilo politiku demonstrējot Igaunijas buržuazija, kura pēc 1924.g.1.decembra notikumiem izrēķinājusēs ar proletariatu.

"Tālredzīgākā un saprātīgākā Latvijas pilsonības daļa, pazīdama poļu panu imperialistiskās tieksmes, kas tiecas sagrābt Baltkrieviju, Ukrainu, Lietavu un pat daļu no Latvijas, bīstas no savienības ar Poliju".

Somija līdz pagājušam gadam esot stāvējusi nomaļis un atturējusēs no apvienībām, kuras vērstas pret PSR Savienību. 193o.gadā Somija sākusi fašizēties un viņas pilsonībai radusēs interese par Poliju. Somu presē sākuši parādīties norādījumi, ka Somijai "savas aizsardzības labā", jatuvinoties stiprākajiem PSR Savienības kaimiņiem.

Tālāk rakstā sniedz diezgan sīkas ziņas par visu rietumu pierobežas valstu kara ministriju budžetiem, armiju sastāvu un viņas apbruņošanu, ari aizsargiem un viņu organizācijām.

Lietuvas tuvināšsnās Latvijai un citām Baltijas valstīm dara padomju diplomatiem lielas raizes "Izvestijās" parādījušies pāra garāku rakstu kuros sīki iztirzā Lietuvas attiecības ar Poliju, Vāciju un citām Baltijas valstim un tad nostāda viņas īpatnējā padomju politikas gaismā. Latvijas-Lietuvas līgumi esot vēsturiskais apvēršanās punkts attiecībās ne tikai starp Latviju un Lietuvu, bet ari starp Lietuvu un Igauniju, Lietuvu un Somiju un pat Poliju. Organizējoties lielais Baltijas bloks, kura šķautne vērsta pret PSR Savienību. Polija gan runājot par Baltijas valstu aizsardzību pret PSR Savienību, bet pati domājot ("Pilsudska bezmiega naktis") par Lietuvas piaklaušanu sev un "izeju uz Liepaju, kas esot Polijas ziemeļaustrumu dabiskā izeja. Latvija acimredzot uzsākot politiku, kura esot pretēja viņas saimnieciskām interesēm.

1171

Tuvināšanās Baltijas valstu starpā tiek iztēlota kā Polijas diplomātisks solis, kurš šādā kārtā pieviecot stūrgalvīgo Lietuvu, jo "Polijas draugu draugi dabiski būšot ari pašas Polijas draugi". Ari "Kulturas Cīņa" Lietuvā tiekot sarīkota Polijas uzdevumā no paša Vatikana, lai Lietuvu spiestu izlīgt ar Poliju. Kādā citā "Izvestijas" artiķelī "Mazā bloka idejas atdzimšana" autors attēlo Latvijas un Lietuvas tuvināšinos: dažādas konferences, sanāksmes, sabiedrisko organizāciju viesošanās un beidzot tirdzniecības līgums ar Baltijas klauzulu, labība kontingentiem un muitas nolaidumiem.

Lietuva bijusi spiesta atmest izolaciju un tuvināties Latvijai, jo Klaipēdas jautājums, poļu-lietuviešu jautājums Tautu Savienībā, tranzitkomisijas ziņojums, robežu incidenti ar Poliju, Klaipēdiešu sūdzības - viss tas spiežot Lietuvu grozīt līdzšinējo politiku. Izeja atrodama opozicijā pret Vāciju un izlīgšanā ar Poliju. Šādos apstākļos Lietuvai esot jabūt ļoti uzmanīgai.

26.martā tiks atjaunots Polijas-Lietuvas militārais līgums, par kura nozīmi PSR Savienībā tik daudz rakstīts.

Daudz vērības tiek piegriezts Anglijai, kur nodibināta komisija, kas izstrādās: 1) likumu par piespiesta darba ražojumu ievešanas aizliegumu; 2) centisies izdabūt PSR Savienības ekonomisko boikotu un sakaru pārtraukšanu ar PSR Savienību. Padomju politiķus uztrauc sevišķi tas apstāklis, ka Anglijā sabiedrības un politiķu aprindās manama stipra tieksme krievu politikā saprasties ar Franciju, kuru PSR Savienība uzskata par savu lielāko ienaidnieku. Padomju valdība sagaida, ka Makdonalda kabinetam atkāpjoties PSR Savienības tirdznieciskās un politiskās attiecības ar Angliju var ļoti pasliktināties.

Attiecības ar Vāciju ir labas: tūkstoši vācu inženieru un techniķu atrod še darbu un maizi un Vācijas mašinrūpniecība - izdevīgu tirgu.

Ari ar Ziemeļu-Amerikas Savienotām Valstim attiecības draud pasliktināties.

Padomju diplomāti cītīgi turpina uzstāties aktivi viseiropas politikā. 15.janvarī padvaldības sūtņi Anglijā, Vācijā, Italijā, Norvegijā, Persijā, Polijā, Francijā un Japanā - attiecīgām valdībām nodeva identisku iesniegumu, kurā izteica vēlēšanos, lai Tautu Savienības Padome pie atbruņošanās sagatavošanas komisijas priekšnieka izvēlas delegatu pilnsapulcē, visiem dalibniekiem nodrošinātu pilnīgu vienlīdzību; lai priekšsēdētāju neizvēlētu tādas valsts priekšstāvi, kurai nav kārtīgu diplomātisku attiecību ar PSR Savienību, un kura neskatas ar aizspriedumiem uz PSR Savienību; priekšsēdētajs nedrīkstot būt saimnieciski ieinteresēts bruņošanas, resp.kara materialu rūpniecībā; konferencei janotiekot tādā vietā un valstī, kurai normalas attiecības ar citām konferejošām valstīm. Cik zinams, tad viens tāds PSR Savienībai pieņemams kandidāts būtu Griekijas sūtnis Parizē - Politis.

1172

6.februarī Litvinovs atbildēja Tautu Savienības Ģeneralsekretaram uz uzaicinājumu piedalīties komisijā, kurā iztirzās jautājumus par Eiropas saimniecisko krīzi un Eiropas apvienību. Atbilde dažās vietās ir dzēlīga, ironiska, pat apvainojoša. Uzaicinājums paceļot daudz neizprotamu jautājumu.PSR Savienības diplomātiem esot sava koncepcija par saimnieciskās krīzes cēloņiem, bet par to šeit nerunāšot. Esot labi saprotams, ka bez miera nodrošinājuma nevarot uzlabot saimniecisko stāvokli Eiropā. Bet būtot interesanti zināt, no kāda principa izejot-saimnieciskā, politiskā vai geografiskā - viena Eiropas valstu grupa varot izlemt par otras grupas pielaišanu vai nepielaišanu Eiropas kolektivā?Vai tiešām konferencē būšot visiem vienādas tiesības? Vai PSR Savienības pārstāvjus pielaidīšot visās, vai tikai dažās sēdēs un kādās? Tie visi esot vēl pavisam neskaidri jautājumi, bet ievērojot sprausto mērķi PSR Savienības pārstāvji piedalīšoties komisijā, pie kam viņi sev rezervējoties tiesību iepemt galīgo stāvokli atkarībā no turpmākiem apstākļiem.

Ar Ķiniešiem sarunas Austrum-Ķinas dzelzsceļa lietā ir pārtrauktas. Gluži citāda ir PSR Savienības politika Tuvējos Austrumos: Tuvinas republikā, Mongolijā, Afganistanā, Persijā un Turcijā. Padomju valdība šās valstis atsvabinājusi no tiem politiskās un ekonomiskās dzīves žņaugiem, kurus viņām bija uzlikuse cara Krievija un Anglija. Padomju valdība izveda visus krievu karaspēka daļas (Baratova korpusu) no Persijas; pasludināja par anulētu krievu-angļu 19o7.gada līgumu par Persijas sadalīšanu Krievijas un Anglijas "iespaidu sferās", anulēja visus traktatus, konvencijas, nolīgumus, kuri noslēgti starp cara valdību un Persiju; atcēla ari visus citus līgumus, ko cara valdība noslēgusi ar kādām citām valdībām uz Persijas rēķina; tapat atdeva Persijai atpakaļ visas krievu koncesijas, atcēla kapitulacijas un atguva muitas brīvību. Pēc tam Anglijas karaspēks ieņēma Persiju, bet drīzvien Anglija bija piespiesta savu karaspēku no turienes izvest. Persija ar PSR Savienību 1921.gadā noslēdza draudzības līgumu un tanī pašā dienā, kad līgumu parakstīja Maskavā, Persija Teherānā anulēja Persijas-Anglijas līgumu, kurš Persiju bija padarījis par Anglijas koloniju.

Līdzīgā kārtā PSR Savienības valdība palīdzēja Afganistanai nodibināt savu neatkarību.

Tagad tuvo Austrumu tautas tikušas pie neatkarības un cenšas savas valstis modernizēt. Valstis sāk izstrādāt budžetus, noorganizē administraciju, organizē karaspēku, dibina skolas, sūta stipendiatus uz Eiropas universitātēm mācīties u.t.t.. Tā kā Tuvējo Austrumu valstīs moderna proletariata nav, tad komunistiķ savai propagandai minētās valstīs lielu vērību nepiegriež un pašas Tuvējo Austrumu valstu valdības tādu propagandu savā zemē necieš. Padomju valdības pauperizācijas politika, zināms, sāpīgi ķer simtus tūkstošus

1173

Afganistanas, Persijas un Turcijas pilsoņus, kas dzīvo PSR Savienībā, un katru gadu šām valstīm esot jāuzņem atpakaļ desmit tūkstošu tādu pilsoņu, kuri savā tēvijā atgriežoties bez graša kabatā.

Neskatot uz augšpievestiem apstākļiem, šās valstis un viņu pārstāvji ir PSR Savienībai pateicīgi. Gandrīz visas Tuvējo Austrumu valstis ar PSR Savienību noslēgušas draudzības līgumus. Tādā kārtā PSR Savienības robeža Centrālā Azijā ir labi nodrošināta un totiesu agresivāka ir PSR Savienības politika Eiropā.

Maskavā, 1931.gada 10.martā.

Sūtnis PSR Savienībā.

1174

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1931.g.22. aprilī.

Konfidenciāls.

Nr.o/848.00.V./117 rēķ/

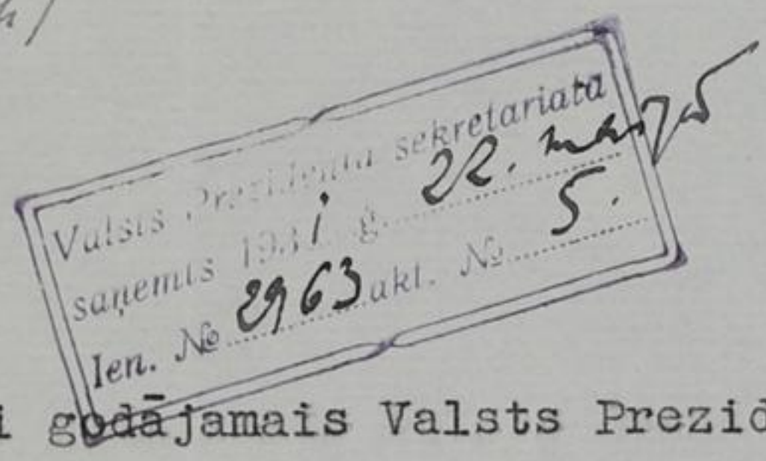

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos

nosūtīt Jums, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, norakstu no konsulāta Vitebskā š.g. ziņojuma Nr.4.

Izlietojot

šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Prezidenta kungs, pieņemt manas augstas un dziļas cieņas apliecinājumus.

1 pielikums.

K. Ulmanis.

(K.Ulmanis)
Ministru prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

A.K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam.

P i l ī.

1175

K O N F I D E N C I A L I .

Z I Ņ O J U M S No 4.

Kolektivizacijas "tempi."

Kolektivizacijas spaidi Beltkrievijā, kā ari citur, vēl arvienu pastiprinās : pēdīgā laikā zemnieku -viensētnieku izsūtīšana uz spaidu darbiem ir jau tālu pārsniegusi pagājušā gada pirmo mēnešu (pirms Staļina dekreta) izsūtīšanas skaitļus . Kaut gan vairums zemnieku, pat "bedņaki" ,joprojam sīvi pretojās kolektivizacijai , tomēr pateicoties GPU jaunizgudrotiem teroristiskiem papēmieniem , zemnieki vienā otrā ciemā vai rajonā samērā lielā skaitā ierakstās kolhozos . Lai modinātu uzskatu, ka pilsētu plašākie "proletariskie" slāņi pabalsta tā saucamo " raskulačivaņije " (t.i.kulaku mantu konfiscēšanu) , tad arvienu biežāki izbrauc nakts laikā GPU automobiļos uz laukiem spaidu kārtā mobilizētie pilsētas strādnieki & pat studenti, kuri tad kopā ar "selsoveta " & GPU priekšstāvjiem tiek spiesti aktīvi piedalīties "raskulačivaņijes" procedurā & izdibināto kolektivizacijas pretinieku promaizvešanā GPU automobiļos . Kur tādi inkvizitoriski paņēmieni tiek pielietoti, tur ari " brīvprātīgā " kolektivizacija uzrāda lielus panākumus . Tādos Baltkrievijas rajonos , pēc oficialiem skaitļiem, ir kolektivizētas 25- 50 % no visām bedņaku & seredņaku saimniecībām (tā tad iznīcināto kulaku saimniecības neierēķinot). Citos rajonos turpretīm, kur vēl tāds terors netiek pielietots & kur no pilsētām izsūtītie komsomoļci & partijas vīri tur stundām ilgās agitacijas runas, kolektivizacija rāda pavisam mazus panākumus : pat pēc oficialiem datiem tikai 6-IO %. Interesanti ir atzīmēt, ka pašā pēdejā laikā min.agitatori sāk baidīt zemniekus ar draudošām kara briesmām ,nostādot viensētniekus kā padomijas iekārtas ienaidniekus: kas karam izceļoties (ar "fašistisko Poliju") nebūšot iestājies kolektivos, tas katrā ziņā būšot jauzskata kā "zvēriskā " ienaidnieka atbalstītajs , ienaidnieka ,kas atņemšot visu zemi zemniekiem, nododot to poļu "paniem" & pataisot zemniekus par pēdīgiem vērgiem. Ir skaidrs, ka tāda agitacija dod

1176

gluži pretejus rezultātus : zemnieki tikai sapņo par to, ka ienaidnieks viņus atsvabinās no nepanesamā lielnieku jūga , kaut ari viņi atkal nokļūtu "panu " vērdzībā . "Labāk es būšu poļu pana, neka lielnieku pana vērgs , jo vismaz tad es vērgošu priekš īsta pana , " izsakās zemnieki.

Visā visumā tomēr lielnieku varas vīri ar līdzšinejiem kolektivizacijas panākumiem nav apmierināti & pagēr daudz straujākus "tempus ". Pēc oficialiem datiem kolhozu "sektors" esot uz I929.g.I5.maiju aptvēris I,2 % , bet gadu vēlāk - 3,9 % no visām saimniecībām (ierēķinot ari kulaku saimniecības, kuras, lai parādītu kolektivizacijas tempu straujāku pie - augšanu , tālākos datos netiek vairs ierēķinātas). Uz š.g. I5. martu esot jau kolektivizētas 20 % no visām Baltkrievijas bedņaku & seredņaku saimniecībām, kas tomēr esot pilnīgi nepietiekoši , lai gan otrā marta dekada (t.i.laika sprīdis no II.-20.martam) dodot jau cerības , ka drīzumā tikšot sasniegti vajadzīgie kolektivizacijas tempi . Jo pēc plāna Baltkrievijā katrā dekadā jatiekot kolektivizētām I0.500 saimniecībām, turpretim marta pirmās desmit dienās kolhozos esot "ieplūdušas " tikai 5.200 saimniecības (t.i. tikai puse no paredzētā plāna), nerunājot nemaz par janvara un februara dekadam , kad i šis skaitlis tāļi nav ticis sasniegts) . Bet marta otrā dekada esot jau devusi 9.645 saimniecību pieplūdumu kolhoziem , tā ka ir cerības , ka pavasara sējas " kampaņai " sākoties tikšot izpildīts uzdotais kolektivizacijas plāns : būšot sasniegta 30 % , bet līdz gada beigām 45 % kolektivizacija. (Savā laikā piecgades beigās bija paredzēta tikai I2 % kolektivizacija).

Šie prātojumi tikai pierāda, cik liekulīgi ir lielnieku apgalvojumi, ka kolektivizacija notiekot "brīvprātīgi ". Brīvprātīgās varbūtības nekādā ziņā uz priekšu nav aprēķinamas & nav ietilpinamas nekādā plānā .

Ka izsūtīšanas "tempi " ir stipri pieauguši , to var spriest jau no tā , ka katru dienu caur Vitebsku (& tāpat tas notiekot citās pilsētās, piem.Veļikije Lukos), lai gan lielā slepenībā, tiek dzītas partijas no apm. I00 zemniekiem , vai ari mazākas partijas vestas automobiļos. Kad cietumos ir salasijušās lielākas partijas ,tās tiek pa dzelzsceļu sūtītas tāļāk.

1177

Latviešu kolonistu iznīcināšana.

Baltkrievijā, Sibirijā & citur daudzas latviešu ciema padomes ("selsoveti") , kuras savā laikā tika ievēlētas tanīs rajonos, kur latviešu lauksaimnieki ir lielā vairumā, tagad ir atstādinātas, jo nav izrādījušas pietiekošu aktivitāti latviešu "kulaku " vai " budžu " iznīcināšanā .
Ja ir nākuši priekšā gadījumi, kur latviskās ciemu padomes ,neskatoties uz to, ka viņās ietilpst tikai partijas vīri, ir uzņēmušās aizstāvju lomu attiecībā uz saviem nežēlīgi spaidītiem tautas brāļiem & ir pretojušās to izsūtīšanai .
Tādos gadījumos viņas ir tikušas nodotas tiesai par "budžu" aizstāvēšanu & gandrīz visur jau ir viņu vietā ievēlētas īsti krieviskas padomes . Tās nu izrāda sevišķu rosību latviešu iznīcināšanā , pārtrumpojot pat visnežēlīgākās ciemu padomes attiecībā uz zemnieku iznīcināšanu : krievu nabadzīgais zemnieks (no kuriem sastādās padomes) jau no laika gala ir apskaudis bagāto latviešu zemnieku (pateicoties pēdejā čaklumam & augstākam kulturas līmenim). Šīs skaudības & pat naida jūtas tagadejā momentā ir jo gaiši uzliesmojušas .
Dažās tīpiski latviešu kolonijās, kā piem. "Ļevantovē (apm. 20 km no Vitebskas) ir pat izpostītas visas latviešu saimniecības & visi latvieši izsūtīti uz spaidu darbiem vai nu uz ziemeļiem , pat Uralu & Sibiriju , vai ari tepat, Baltkrievijas & apkārtejos mūža mežos . Kur tas vēl nav notiecis , tur latviešu kolonistu sagraušana ir vēl tikai laika jautājums . Paceļās jautājums, kādēļ latviešu kolonisti ļauj sevi iznīcināt & labāk tomēr nenodibina tīri latv skus kolhozus ? Vēl ir saprotams , ka nedaudzie neprecētie latviešu saimnieki upurē savu brīvību & pat dzīvību par savu ideju & nelokamo pārliecību . Bet tie , kam ir sievas un bērni , kadēļ tie ļauj par to ciest pat maziem nevainīgiem bērniem , kuri no bada , aukstuma , sērgām & necilvēciskām mocībām bieži neveselīgos ,purvjainos meža apgabalos arvienu pieaugošā skaitā iet bojā . Lieta ir tā , ka latviešu kolonisti , ar ļoti maziem izņēmumiem, ir ierindoti kulakos . Jo reti ir sastopams latviešu darba rūķis uz laukiem, kas nav savā laikā algojis vismaz ganu savā saimniecībā & nav turējis vismaz 3-4 govis. Un lai neciestu nevainīgās sievas & bērni, dažs labs latvietis ar sažņaugtu sirdi bij savā laikā

1178

iestājies kolhozā . Ja, pat vienā otrā vietā tika nodibināti īsti latviešu kolhozi (sevišķi Sibirijā & Baltkrievijā). Tomēr tagad kolhozos ir palikuši tikai latviešu degenerāti (t.i. slinķi & plānā galdiņa urbeji), jo visi citi , kā bijušie kulaki, bez žēlastības ir "iztīrīti " no kolhoziem (t.i. no tiem padzīti & izsūtīti uz spaidu darbiem). Par to zin ari vēstīt oficialie dāti : pēdejā Baltkrievijas kolhozu " sociālā sastāva " pārbaudē ir tikušas uzietas " ielavijušās " I.500 kulaku saimniecības , & visi kulaki ,to starpā daudzi latvieši , ir tikuši "iztīrīti " .

Vēl galīgi nepaputinātam latviešu saimniekam, kurš vēl, sakarā ar "kontraktacijas līgumu " ir spējis līdz šim nodot pa vairāk lāgiem savus lauksaimniecības produktus (piepirkdams tos bieži klāt brīvā tirgū) , tagad tiek atņemta pēdīgā gotiņa & pats viņš tiek nepārtraukti dzīts strādāt tuvākos mežos. Kam vēl ir palikuši zirgs & rati , tam ir jaizved vēl joprojam malka & kokmateriali uz tuvākām dzelzsceļu stacijām , kaut ari tas būtu jau paveicis izvest agrāk noteiktos 48-50 kub. metrus kokus. Sibirijā jau no laika gala neesot tikusi noteikta nekāda norma & tur visi latvieši , neizņemot ari daudzus krievus (pat bedņakus) nepārtraukti, dien no dienas , strādā jau visu ziemu meža darbos . Tā kā tuvākās dzelzsceļu stacijas tur bieži atrodās tikai 50-60 km attālumā , tad vienu vezumu ar kokiem ir javed gandrīz 2 dienas, pie tam gluži par velti . Nemaksā pat agrākās 30-50 kap. dienā , kas, saprotams, nepietika i zirga barībai . Visi, kas cītīgi nestrādā mežos & neizved kokus, tiek bez žēlastības izsūtīti . Rēķina, ka jau trešdaļa no visiem zemkopjiem ir izsūtīta uz agrāk aprakstītiem spaidu darbiem.

<u>Vasaraja sējas "kontraktacija."</u> Pēc valdības izstrādātā plāna (jo būtu maldīgi domāt, ka atļaus zemniekiem sēt to, kas viņiem patīk), Baltkrievijā ir jaapsēj ar liniem -240.000 hektari zemes platības (no kuriem kolhozos I00.000 hekt.), ar kartupeļiem (degvīna & stērķeļu fabricēšanai-no stērķelēm tiek lielās pilsētās pagatavotas kūkas) - 270.000 hekt., ar āboliņu- II9.000 hekt., ar ditām lopbarības "kulturām"- 99.000 hekt., sakņaugiem -32.000 hekt. & ar kulturām priekš "silosa "- 20.000 hekt. Sakarā ar to tiek izvesta stingra zemnieku-viensētnieku vasaraja sējumu kontraktacijas kampaņa .

1179

Tiek izsūtīti uz laukiem "komsomoļci " (jaunātnes komunistu apvienības biedri) & partijas vīri šīs kontraktacijas izvešanai : zemnieki tiek spaidu kārtā piespiesti parakstīties, ka iesēs tik & tik daudz labību, lopbarību, sakņaugus, linus & pēc ražas ievākšanas zinamu daudzumu nodos valstij par tā saucamām "cietām cenām ", kuras ir apm. IO-20 reiz zemākas, neka cenas brīvā tirgū . Valdība no savas puses tad apsolās zemniekiem izsniegt no kooperativiem (ne jau par velti) kādas pāris mārciņas cukura, siļķes vai sāls (kādus produktus lauku kooperatīvos nemaz vairs nedabū), vai ari dažus metrus ļoti vajadzīgās manufakturas. Šī "izdevīgā " līguma noslēgšanai " muļķa " zemnieki pretojās ar kājām & rokām & , neskatoties uz visiem spaidiem , i tāļi minētais kontraktacijas plāns nav izpildīts . Tā kā kontraktacijas noslēgšanas termiņš uz labību, lopbarību & sakņaugiem notek jau tagad, t.i.I5.aprilī , tad ir dotas stingras direktīves , visīsākā laika sprīdī par katru cenu izpildīt visu plānu līdz galam . Linu kontraktacijas plāna termiņš notek turpretim tikai 5. maijā, & šij plāna izpildīšanai noteiktā laikā būtu vairāk izredzes , ja nebūtu sajūtams tik liels lin - sēklu trūkums . Ari kolhozu kontraktacijas plāna izpildīšanai ir pārāk vājas izredzes, jo kolhozi ir pārāk vāji apgādāti pat ar visnepieciešamākām lauksaimniecības mašīnām . Un pēdejās atrodās pavisam bēdīgā stāvoklī , neskatoties uz strādnieku brigādu izsūtīšanu uz remonta darbiem . Gandrīz visos kolhozos vai puse no savā laikā saņemtām lauksaimniecības mašīnām ir vien - kārši nozudusi bez vēsts (t.i. ir nozagata, slepeni pārdota , vai citādi " raschiščena "). Traktori jau vispārīgi ir tikai lielākos kolhozos ,kuros vismaz ieiet I00 saimniecības, bet tie pāši līdz ar komplicētākām lauksaimniecības mašīnām no nemākulīgās (jo apmācītu"traktoristu" ir liels trūkums) & nesaudzīgās rīcības bez pamatīga remonta nav lietojamas . Un remonts dažos gadījumos nemaz nav izvedams, jo sakarā ar dzelzs trūkumu, lauksaimniecības mašīnas pa lielākai daļai tiek atlietas vienkārši no čuguma & remontu neiztur. Un ja labības sēklu iztrūkums pēc plāna nav samērā liels, tad to pašu nevar sacīt par citām sēklām . Ja , var runāt pat par linsēklu & dārzaugu sēklu katastrofisku trūkumu dažos apvidos. Tiek pielietoti drakoniski līdzekļi , lai tās ābūtu no citiem rajoniem, kur to ir vairāk. Bet ari citos rajonos nav šo sēklu pārpalikums, bet gan lielāks vai mazāks iztrūkums .

1180

Dzīves apstākļi pilsētās.

Agrāk paregotā maizes rācijas samazināšana Baltkrievijas pilsē - tās ir tagad noticis fakts. Visām kategorijām maize ir samazināta par 100 g dienā. Strādnieks, kas agrāk saņēma 600 g maizes dienā, saņem tagad tikai 500 g , bet zemākās kategorijas ,kā arteļu strādnieki , "kustari " & ierēdņi saņem tagad 300 g vietā tikai 200 g .(Bals tiesības zaudējušie, tā sauc." ļišenci" , nesaņem neka.) Bez tam labu laiku priekš Lieldienas svētkiem kooperatīvi pārtrauca rauga pārdošanu, lai ticīgie nevarētu izcept Lieldienas " kuļičus " & "babkas " no tumšiem & rūgtiem kviešu miltiem (ar visdažādākiem piemaisījumiem) , kādi par 2 rub. mārciņā pa retam ir dabūjami brīvā tirgū. (Kooperativos baltie milti tiek izsniegti tikai izņēmumu gadījumos slimniekiem pēc ārsta recepte s .) Vitebskā par apm. 4 märc. smagu rupjas maizes kukulīti ir jamaksā jau 2 rub., kas vēl ir ļoti lēti, jo piem. Krimā I märc. rupju miltu maksā jau I rub. (Maldīgi būtu domāt, ka Ukrainē & Krimā kāds ēd baltmaizi, jo turienes kviešu milti tiek eksportēti uz ārzemēm.

Ari citi, agrāk minētie ,pārtikas produkti kooperativos sāk jau šad tad aptrūkt. Ir sajūtams liels sāls & cukura trūkums . Ari siļķes & dažādi, diezgan mazvērtīgi putraimi , ko izsniedz vienīgi augstākām kategorijām , dažreiz nav piegādāti pietiekošā daudzumā, lai visus apmierinātu , & tie, kas nav paspējuši šos produktus izņemt pirmās dienās , kad parasti ir lielas rindas, paliek tukšā.

Gaļa joprojam netiek izsniegta, bet lai šo trūkumu novērstu , tad šinī gadā Baltkrievijā tiek organizēti 75 cūkkopības sovhozi (padomju saimniecības), ar 20 milj. rubļu kapitalieguldījumu , jo valdības lozungs ir tagad " povernutsja ļicom k svinje " & par katru cenu veicināt cūkkopības uzplaukšanu, kur liellopi ir tikpat kā iznīcināti. Kuri vēl nav apkauti, nīkuļo vai krīt kol hozos aiz katastrofiskā ļopbarības trūkuma . Tomēr pirmie "eksperimenti" ar importētām cūkām ir cietuši galīgu neveiksmi . "Buržujiskās " cūkas , nepieradūšās pie "proletariskiem " apstākļiem (aukstuma & badošanās), jau gandrīz visas ir nobeigūšās, & ļoti vajadzīgā valuta ir izmesta vējā. Tādēļ ari strādnieki maz cer uz apsolītiem cūkgaļas cepešiem ,šķiņķiem & cūktaukiem rudenī,kādu nemaz tagad nav.

Petrolejas izsniegšana iedzīvotajiem atkal pārtraukta . " Laikam gan tādēļ, ka naftas piecgade izpildīta divi ar pus gados " , ironiski izsakās strādnieki. Šut tur petrolejas vietā tiek izsniegts kāds viegli eksplodejošs šķidrums , ar kuru jau daži ir [illegible]

x -

1181

Apavu & apģērbu izsniegšana ir vai gandrīz pavisam pārtraukta, izņemot Drisas & citus pierobežas rajonus, kur uzkrītošā kārtā pēdejā laikā pat zemniekiem tiek izsniegta manufaktura, pat apavi. Sevišķi asi ir sajūtams veļas trūkums :veļas vietā daudzi valkā tikai driskas, vai ari nemaz to nevalkā. Citi veļas vietā uzvelk peldu kostimus vai biksītes (" trusiki"), ja tikai šīs lietas ir uzglabājušās no citiem, labākiem laikiem. Cik ass ir veļas trūkums, spilgti ir redzams Vitebskā. Tur daži "Druzja ģjetjei" kooperativi pārdevā nezin no kurienes sadabūtos manufakturas atgriezumus, pareizāki sakot visraibākās lupatiņas, no kādām varētu tikai sastiķēt leļļu kleites. Jo neviens atgriezums nebija līdzīgs otram. Bet iedzīvotaji sastājās bezgalīgās rindās & bija neizsakami laimīgi, ja izdevās vienu otru mazu atgriezumu dabūt, jo nu beidzot tikšot pie veļas,sastiķējot no tiem krekslus & bikses visās varavīksnes krāsās.

Ari malkas trūkums ir tik ass, ka pat slimnicas vairs netiek apkurinātas.Tikai tam slimniekam tiek taisīta operacija,kas piegādā malku operacijas zāles sasildīšanai.Ari priekš vannas slimniekiem paš iem japiegādā malka.

Ziedojumi "mopram". Saprotams, ka pie tādiem dzīves apstākļiem strādnieki ir sarūgtināti līdz beidzamam. Lai novērstu lielākus nemierus,pēdejā laikā arvienu vairāk,pat līdz apnikšanai, i presē ,i strādnieku klubos no itkā no ārzemēm iebraukūšiem agitatoriem tiek attēloti bezgala šausmīgie apstākļi buržujiskās,fašistiskās ārzemēs. Tur bezdarbnieku armija mirstot badā, tanī laikā, kad "buržuji" dzerot šampanieti & ēdot vislielākos gārdumus.Bet strādnieks par savu bada algu nevarot pat maizes riecienu nopirkt. Savienības nelielos pārtikas apgādāšanas "pārrāvumos" esot vainojami "vredители" (kaitētaji), kuru prāvas tad ari nebeidzās, & neviens kooperativu darbinieks nav drošs, ka viņu rīt vai parīt neapcietinās.Nesen notecējušās "mopra" dienās uz ielas plakātiem tika visprecizākos skaitļos (simts tūkstošos) uzdots, cik revolucionaru visā pasaulē smokot cietumos,esot nošauti vai nežēlīgi nomocīti. Priekš to atraitnēm & bāriņiem,kā ari priekš pašiem revolucionāriem tika cītīgi lasītas artavas. Strādnieki tās deva ar lielu kurnēšanu. Tā "Vicebski Praletari " pastāsta par vienu spilgtu gadījumu, kur strādniece,ziedodama tikai pusrubli,esot izteikusēs :"Tā aizripo mūsu pusrubulīši viens pēc otra . Nemaz visam nevar ticēt, ko raksta ārzemēs avīzēs par ārzemēm."Par to tad tā tikusi atstādināta no darba & avīze pagēr tās nodošanu tiesai par "paklepi na savecki druk" (sovjetu preses apmelošanu).Un visbārgāko sodu tai neizbēgt.

1182

"Brīvprātīgi" ziedojumi par labu industrializacijai. Zobārsti & daži " kustari " ,kuri savā laikā tika apcietināti , lai atdod noslēpto zeltu & vērtslietas , vēl arvienu smok GPU apakšzemes moku kambaros , jo tā kā zelta viņiem tiešam nav, viņi ari nevar "atzīties ",kur to ir noslēpuši. Retam, kas beidzot ir atzinies, pie kāda drauga glabājās viņam vēl kāda zeltlieta (piem.zelta pulkstenis) ir pie atsvabināšanas jadod paraksts, ka viņš uzrādītās lietas "ziedo brīvprātīgi industrializacijas vajadzībām ". Pēc īsa laika sprīža tāds tomēr tiek no jauna apcietināts , ja tikai pastāv i mazākā aizdoma, ka no viņa vēl kas ir paņemams "industrializacijas vajadzībām." Lai gan tādā kārtā neviens vairs nav drošs no GPU nakts apciemojuma, tomēr vislielāko saviļņojumu visplašākos sabiedrības slāņos ir izsaukusi pēdejo dienu vecu, slavenu ārstu apcietināšana ,pie kuriem līdz šim vēl GPU nebija ķērusēs , lai gan jau sen zināja, ka daži no viņiem vēl līdz šim nebija visas savas bagātības pazaudējuši vai vienkārši izpārdevūši. Nekad neviens nedomāja, ka šos pat no padomijas varas vīriem cienītos lielos specialistus apcietinās. Viens otrs tad no viņiem jau no paša sākuma ir atdevis savu dolaru (viens pat 900 dolarus), zeltlietu & citu vērtslietu krājumu, parakstīdamies, ka visu šo ziedo industrializacijas vajadzībām. Bet visi citi vēl "sež " kopā ar simtiem citu apcietināto.

Tālākas sensacionelas apcietināšanas. Šinīs dienās ir notikusi ap 200 augstāko Baltkrievijas okruga kara vadoņu apcietināšana . Baltkrievijas kara okruga štabs, aiz strategiskiem iemesliem neatrodās vis , kā to varētu domāt, galvas pilsētā Minskā, kura ir pārāk tuvu Polijas robežai ,bet gan Smoļenskā (tā tad pat ne Baltkrievijā). Kā jau agrāk minēts, tad ari kara vīru aprindās notiek liela "tīrīšana" & rezultāti tagad ir pavisam pārsteidzoši : apcietināta vairāk ,kā puse no visa štaba & aizvesta uz Minsku, kur ievietota kara cietumā.

Turpinās ari ievērojamu zinātnieku & sabiedrisku darbinieku apcietināšana par "labā oportunisma piekopšanu." Baltkrievijā tie bieži tiek apvainoti "nacional-demokratismā ", tāpat ka savā laikā ievērojamākie Baltkrievijas rakstnieki & sabiedriski darbinieki (piem.Ūiška Gartnij,Ďijušais Baltkrievijas akademijas prezidents Ignatovskis & citi).Visā PSR Savienībā patlaban ir apcietināti 263 zinātnieki-profesori,docenti & asistenti,daži no tiem ar pasaules slavu. Saratovas & Rostovā uz Donas universitātes ir pilnīgi slēgtas. Ari Kazanē & Kalugā ir gandrīz visi profesori apcietināti & stingrā GPU apsardzībā aizvesti uz Maskavu.

1183

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1931.g. 5. maijā.

Nr.o/848.00 Sl/1931.g/Y. 9394

Konfidenciāls.

JV/AT.

Valsts Prezidenta sekretariāta
saņemts 1931. g. 22. maijā
Ien. № 2974 akt. № 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa Maskavā J.Seska kunga š.g. 22.aprīļa PSRS-bas politiski-ekonomisko pārskatu Nr.2 par 1931.g. pirmo ceturksni līdz ar 3 pielikumiem.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

K. Ulmanis

(K.Ulmanis.)
Ministru prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

A.K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam.

P i l ī.

Konfidenciali.

1184

PSR SAVIENIBAS POLITISKI-EKONOMISKAIS PARSKATS No.2.

(Par 1931.g. pirmo ceturksni).

I.

VALSTS IEKŠEJA POLITIKA UN DZIVE.

1). Pagājušo gada ceturksni var raksturot par dažādo kongresu periodu. Ir tikuši sasaukti Viskrievijas, Ukrainas, Baltkrievijas un visās citās (septiņās) Autonomās republikās gan padomju, gan delegatu, gan centrālo izpildu komiteju kongresi. Kongresu dienas kārtībā parasti bija tekoša gada saimnieciskā darba programa, resp. piecgades trešā gada saimnieciskais plāns. Arēji šie kongresi vai sanāksmju darbība tagādina demokrātisko valstu parlamentu darbību: tiek ievēlēti prezidiji un sapulces vadoņi, uzstājas ar referātiem atseviško resoru vadītāji, piedalas debatēs ari provinču pārstāvji deputātu personās, bet visi jautājumi tiek iztirzāti vislielākā vienprātībā un visi priekšlikumi tiek pieņemti tādā veidā, ka vipus priekšā ceļ valdības pārstāvji; nav nekādu frakciju, nav pat asāku domu starpību.

Tā kā Viskrievijas republika ar savu iedzīvotāju skaitu un saimniecisko dzīvi reprezentē ap 70% no visas PSR Savienības, tad autonomo socialistisko padomju republiku dažādo pārstāvību sanāksmēm viņu galvas pilsētās Maskavas prese piegriež diezgan maz vērības. Vēl mazāk vērības piegriež dažādu nacionalo autonomo republiku un apgabalu sanāksmēm.

No ievērojamākām Viskrievijas sanāksmēm pagājušā ceturksnī jāatzīmē sekošas:

I. PSR Savienības Centrālās Izpildu Komitejas sēdes Maskavā no 4. līdz 10.janvarim,

2. Viskrievijas Ļeņina Komjaunātnes kongress (17.janvarī).

3. Vissavienības rūpniecības strādnieku pārstāvju sanāksme (februarī).

4. Viskrievijas padomju kongress (no 26.februara līdz 6.martam) un

5. Viskrievijas sanāksmē obligatoriskās pirmmācības ievešanai (19.feb.)

2). VI.PSR Savienības padomju kongress sanāca Maskavā no 8.līdz 17. martam. Šim kongresam piešķirama seviška noz-īme, jo viņš tiek sasaukts ik pāra gadu un viņā uzstājas PSR Savienības tautas komisari ar pārskatiem par visas socialistisko padomju republiku apvienības saimniecisko un politisko dzīvi. Plašu jo plašu pārskatu par PSR Savienības saimniecisko un politisko stāvokli sniedza jaunais Tautas komisaru padomes priekšsēdētājs Molotovs.

Sēdi svinīgā kārtā atklāja 8.martā Maskavas lielajā operā, kur piedalijās 1497 delegāti ar pilnām balstiesībām un 767 delegāti ar padomde-

1185

vēju tiesībām. Ari diplomātiskie pārstāvji uz atklāšanu bija ieradušies gandrīz pilnā sastāvā.

Prezidijā vienbalsīgi izvēlēja pazīstamākos komunistu darbiniekus, pie kam pie Kalipina un seviški Stalina ievēlēšanas tika sarīkotas lieliskas ovacijas. Par kādu oficialu opoziciju tagadējam diktatoram nevarēja būt ne runas.

Plaši un pamatīgi sastādītam Molotova pārskatam ir divas daļas: pirmā nosaucas "Cīņa par mieru un PSR Savienības ārējais stāvoklis" un otra - "Cīņa par piecgadi un socialisma celtniecība". Tā kā jau savā No.1.ziņojumā esmu sniedzis plašākas ziņas par šā gada saimniecisko plānu, tad no šā pārskata būtu atzīmējamas tikai dažas rakstūrīgākās vietas.

Pirmajā daļā Molotovs plaši attēlo pasaules saimnieciskās krīzes padziļināšanos un kapitalisma iekšējo pretrunu saasināšanos. Rūpniecības produkcijas samazināšana un agrārā krīze kapitalisma zemēs rādot, ka izejas vairs neesot un kapitalisms savu laiku pārdzīvojis. Izeju kapitalisma valstīs meklējot intervencijā pret "ziedošo" socialisma zemi - PSR Savienību. Lai plašās tautas masas sagatavotu intervencijai, tad pilsoniskās valstīs PSR Savienību apvainojot preču dumpingā pasaules tirgū un spaidu darba pielietošanā pašā padomju Savienībā.

Ar statistiskiem datiem Molotovs pemas pierādīt, ka PSR Savienībā pasaules tirgū tagad spēlējot daudz mazāku lomu, neka Krievija pirms kara, jo tad Krievijas eksports iztaisījis 3,5% no visa pasaules tirgus eksporta, bet tagad tikai 1,9%.

Skaitļiem un citātiem bagatā salīdzinājumā Molotovs paskaidro, ka PSR Savienībā spaidu darba neesot, bet tas gan esot kapitalistiskās valstīs. Pateicīgā auditorija, zinams, Molotova paskaidrojumus uzņēma ar lieliem aplausiem.

Tālāk Molotovs nostājas ārlietu komisara lomā un attēlo intervencijas sagatavošanu pret PSR Savienību. Intervencijas rīkotāja esot Francija, kurai lielākā vai mazakā mērā piebalsojot Z.A.S.Valstis un Anglija. Jau atbrunošanās konferences saturs un gaita pierādot, ka par atbrunošanos neesot ko domāt. Ari PSR Savienības pārstāvja pielaišana atbrunošanas konferencē esot ļoti ierobežota.

Vācijā vēl gadu atpakaļ bijusi stipra pretlielnieciska kustība bet labvēlīgs lūzums noticis pagājušā gadā. Vispār Vācijas politiskā linija līdz šim iezīmējusēs draudzīgā sadarbībā un to saišu nostiprināšanā, kuras jau pastāvot deviņus gadus starp abām valstīm. Vācijas rūpnieku delegacijas patreizējais apciemojums Maskavā liecinot, ka Vācijas rūpnieki pareizi novēr-

1186

tējot padomju un Vācijas saimnieciskās kopdarbības nozīmi.

Ar Italiju pēdējos divos gados attiecības attīstījušās normali un vispār labvēlīgi. Pagājušā gadā (1. augustā) noslēgts tirdzniecības līgums; itaļu valdība piešķirot ilgtermiņa kredītus firmām, kas pieņēmušas padvaldības organu apsūtījumus. Italijai esot seviška interese iepirkties no PSR Savienības naftu, ogles, kokus u.t.l. Italijas piemērs rādot, ka tirdznieciski sakari varot būt izdevīgi starp divām valstīm, lai gan viņu socialpolitiskās sistēmas esot dažādas. Litvinova satikšanās ar Grandi (pag.rudenī) esot ienesusi dzīvību abu valstu attiecībās un tas esot PSR Savienībai no svara tādā brīdī, kad draudot pretpadomju bloka nodibināšanās.

No Ankaras esot saņemta telegrama par Turcijas-PSR Savienības līguma noslēgšanu. Abas valstis apņemas viena otrai paziņot jau 6 mēnešus iepriekš iekams kāda valsts apsūta vai pate izbūvē kādu kara kugi Melnās jūras flotei.

Pēc konservatīvo zaudējumiem 1929.gada vēlēšanās Anglijā, mainījusēs ari angļu politika pret PSR Savienību, jāatzīmējot, ka Londonā jaukta padomju-angļu ekspertu komisija noturot savas sēdes un apspriežot abu pusu savstarpējās materialās pretenzijas.

Daļa Anglijas sabiedrības un parlamenta esot naidīgas PSR Savienībai un ja viņas nākošot pie varas, tad no viņām varot rasties jauni impulsi intervencijai pret PSR Savienību.-

Ar Japanu attiecības attīstoties normali un abu valstu starpā nostiprinoties savstarpēja saprašanās un Pekinas līguma pamatiem. Strīdīgie jautājumi, kuri radušies pie zvejas konvenciju izmantošanas no japaņu puses tikšot atrisināti draudzīgā kārtā saskaņā ar līgumu.

Ar Persiju attiecības esot draudzīgas; atzīmējams, ka tagad esot stājušies pie padomju-persu tirdzniecības līguma noslēgšanas.

Ar Afganistanu attiecības esot draudzīgas. Drīzumā ar Afganistanu tikšot parakstīts tirdzniecības līgums.

Attiecības ar Franciju varot raksturot kāda Briana saruna ar preses pārstāvjiem, kur teikts, itkā Brians tikai tadēļ atsakoties no ministru prezidenta postenja, lai, kā ārlietu ministrs, varētu koncentrēties cīņai pret lielniecismu, jo "Brianu pārņemot šausmas, ka, izmantodams nopietno saimniecisko krīzi, lielniecisms varētu pārņemt visu pasauli".

Francija radot visādas grūtības pad.valdības tirdznieciskām pārstāvībām un franču tiesas atzīstot dažādas blēžu celtās pretenzijas pret Padomju valdību. Padomju un Francijas attiecībās slēpjoties nopietnas briesmas pasaules miera uzturēšanai. Ne par velti Francija katrreiz noraidot PSR Savienības priekšlikumu - noslēgt neuzbrukšanas līgumu.

1187

Attiecībās ar Poliju atliekoties daudz ko vēlēties. Neskatot uz to, ka Polija pieņēmusi un parakstījusi Maskavas protokolu, padvaldības priekšlikumu - nostiprināt padomju-poļu attiecības, palikusi bez atbalsta. Kā Polijai tiešais kaimiņš, PSR Savienība nevarot nevērst vērību uz to, ka Polija atbrunošanās priekškonferencēs vienmēr aktivi piedalijusēs padvaldības un citu brunošanās priekšlikumu noraidīšanā.

"Mūsu attiecībās ar Baltijas valstīm - Latviju, Igauniju un Somiju pēdējā laikā maz kas grozījies. Var tik sacīt, ka PSR Savienībai naidīgo lielo valstu iespaidi izdara ne mazu spiedienu uz šo valstu politiku".

Attiecības ar Lietuvu un Dancigu pilnīgi normalas un viņas sistemātiski uzlabojoties.

Saimnieciskās attiecības ar Zviedriju, Norvegiju, Daniju un ari Austriju attīstījušās normali.

Attiecībās ar Ķinu atzīmējams konflikts Ķinas-Austrumu dzelzscela lietā, ko izsaukuši Ķinas generaļi. Konflikts pa daļai likvidēts ar Habarovskas protokolu un drīzumā sākšoties padomju un Ķinas konference, kurā konfliktu galīgi likvidēšot.

Lai gan PSR Savienība uzturot plašus tirdznieciskus sakarus ar Z.A.Savienotām Valstīm, tad pēdējās tomēr neesot PSR Savienību atzinušas. Amerikā esot pilsoniskas aprindas, kuras ar skaudību un naidu raugoties uz visu lielniecisko un proletarisko. Šāda izturēšanās atsaucoties ari uz PSR Savienības tirdznieciskām attiecībām ar Ameriku. PSR Savienības nozīme starptautiskā politikā pieaugot un jo dienas gaišāki izpaužoties divu sabiedrisko sistemu - socialistiskās un kapitalistiskās - pretešķibās.

Vēl vairāk no svara esot tas apstāklis, ka vēl ātrāki pieaugot PSR Savienības iespaids visas pasaules proletariatā kustībā un šis fakts izsaucot bailes un ienaidu pret PSR Savienību - no visu kapitalistisko valstu puses. "Mēs izteicam nesatricinamu pārliecību, ka apbrunots uzbrukums PSR Savienībai tagad nozīmē lielas briesmas taisni tiem, kas uzdrošināsies traucēt mieru un uzbrukt Padomju Savienībai".

Pie Molotova tēlojumiem par PSR Savienības sakariem ar citām valstīm nav nekā ko iebilst, jo tādas tiešām ir viņas oficiālās attiecības ar citām valstīm. Kas zīmējas uz PSR Savienības bailēm no intervencijas, tad tās ir ļoti pamatotas nevis tadēļ, ka intervencija paredzamā nākotnē būtu sagaidama, bet gan tadēļ, ka krievu tautas vairums ar savu tagadējo stāvokli nav apmierināts

Sava pārskata otrā daļā "Cīņa par piecgadi un socialisma celtniecība" Molotovs sniedza pārskatu par padvaldības sasniegumiem saimnieciskā laukā. Tā kā es jau savā No.1. ziņojumā sniedzu diezgan plašu pārskatu par PSR Savienības saimniecisko attīstību, tad te atzīmēšu un apgaismošu tikai tos faktus,

1188

un apgalvojumus, kuriem ir izcila nozīme.

Runājot par piecgades panākumiem Molotovs apgalvo, ka piecgades pirmos divos gados plāns ne tikai izpildīts, bet izpildīts ar uzviju. Esot likvidēts bezdarbs; atrisināta labības (graudu) problema un zemnieku masas galīgi izšķīrušās par lauksaimniecības kolektivizāciju. Veseli apgabali pārgājuši uz vienlaidu kolektivizāciju, pie kam kulaki kā šķira, - tiekot iznīcināti. Pagājušā gadā ikkatrs individualzemnieks caurmērā apstrādājis 2,7 ha, bet kolhozos 5,2 ha, pie kam individualzemnieks no ha iekūlis caurmērā 8,4 centnera, bet kolhozos 9,1 centneri u.t.t. Starpība starp pilsētu un laukiem ar ražošanas līdzekļu kolektivizāciju esot izdzēsta un tas esot padomju valdības vēsturiskais uzdevums un nopelns.

Nav noliedzams, ka daudz rūpniecības nozarēs padomju rūpniecība jau izpildījusi piecgadei spraustos mērķus (piem. naftas izmantošana), bet daudzās nozarēs viņa vēl nav sasniegusi priekškara apmērus (piem. tekstiliju rūpniecībā). Dažās rūpniecības pamatnozarēs, kā ogļrūpniecībā, ikdienas tiek izpildīts tik 6o - 8o% no dienas uzdevuma. Kādas tam sekas, to var viegli iedomāties.

Bezdarba likvidācija ir jezuitisks - nepatiess apgalvojums, jo uz laukiem un kolektivsaimniecībās daudz darba spēka stāv dīkā, jeb to caurmērā izmanto 3o - 5o%; tad valdība apzinīgi noklusē, vai nebūt nerēķinājas ar tiem simtiem tūkstošiem, pat miljoniem, beztiesibnieku un "kulaku", kurus nekur nekādos valsts uzņēmumos darbā nepieņem, bet privāti neviens otra cilvēka nodarbināt nedrīkst; ari privāto uzņēmumu vairs nav. Ļoti apšaubams apgalvojums, ka zemnieki kolektivos iestājoties no brīva prāta, bet ne piespiesti. Tā vēl 193o.gada 1.februarī izdots dekrets, kas vienlaidas kolektivizācijas novados vietējiem varas organiem dod tiesības: "cīņā ar kulakiem pielietot visus nepieciešamos līdzekļus - ieskaitot tiesību konfiscēt visu viņu īpašumu un viņus pašus izsūtīt no zinamo apgabalu un novadu robežām". Kādu patvaļu šāds dekrets dod otra mantas iekārotājiem! Vēl sliktāku liecību par laucenieku tieksmi iestāties kolhozos nodod tie drakoniskie likumi, kuri individualzemniekus nospiež ar vairakkārt augstākām nodevām, nekā kolektivzemniekus. Te tiek pielietota tā sauktā "individuālā" aplikšana ar nodokli, kura lielums atkarās pilnīgi no varas vīra ieskatiem. Kur tad nu vēl tā sauktie "cietie uzdevumi" (tverdije zadanija), ko galvenā kārtā nes individualzemnieki. Par mantām, resp. nodevām, ko atsavina uz "cieto uzdevumu" pamata, maksā ļoti mazu atlīdzību. Pēc galīgas aplaupīšanas izputinātam individualzemniekam atņem tiesības uz darbu un viņu pašu padzen no dzīves vietas. Nav brīnums, ja tādos apstākļos zemnieki meklē glābiņu kolektivos. Ari zemnieku nemieri, kurus apspiež ar karaspēku, neliecina, ka zemnieki kolektivos iestājas no brīva prāta. Pagājušā rudenī iznāca dekrets

1189

par "kulturas nodokļa", kurš tiek piedzīts no individualsaimniecībām un pilsētās no jaunbūviešiem (zastroiščik). Šis nodoklis ir tik smags un viņu pavedzen ar tādu nesaudzību, ka japieņem, ka šis nodokļs slepenais mērķis - individualzemniekus izputināt un jaunbūviešiem pilsētās atņemt viņu namus.

Atņemdama zemniekiem pat ar varu labību, valdība gan "atrisinājusi" kā nekā labības problēmu priekš pilsētu iedzīvotājiem, īstenībā fabrīku strādniekiem, bet atstājusi pusbadā lauku iedzīvotājus. Sūtniecībai izdevies ievākt ziņas no daždažādiem PSR Savienības apgabaliem un pilsētām un šās ziņas liecina, ka maizes racijas pilsētās ir ļoti mazas (dažās vietās ap 5oo - 4oo gramu par dienu) un pat priviligetam proletariatam grūti ar viņu iztikt. Miltu un maizes cenas pilsētās un uz laukiem brīvā tirgū ir ļoti augstas (milti 15 - 4o rbl.pudā). Ari Maskavā pēdējā laikā maizes racijas ir stipri samazinātas. Dažās vietās uz laukiem esot pilnīgs bads.. Ari ziņas par kolektivām saimniecībām daudz reiz ir diezgan bēdīgas, lai gan, domājams, ir ari tādi kolektivi, kuri strādā diezgan sekmīgi. Pāreja uz "akota" darbiem ari kolektīvos liecina, ka, pretēji kolektivisma principam, lai piespiestu strādnieku pie darba, janostādā viņa paša personīgā interesē pirmā vietā. Pāreja no "ēdēju principa" uz "akotdarbu" principu pie strādnieku atalgošanas kolektivos bija viens no galveniem dienas jautājumiem, kurš aizpēma šai gada pirmā ceturksnī padomju presi un valdību. Dedzība, ar kādu šo jautājumu apsprieda, liecināja, ka ar darbiem kolektivos iet ārkārtīgi slikti un ka no atalgojuma principa izšķiršanas lielā mērā atkarās pašu kolchozu liktens.

Pārskatā par tekošo gadu un piecgades realizēšanu Molotovs starp citu atzīmēja, ka pēdējos trīs gados darbā laistas 323 fabrikas, bet tekošā gadā darbā uzsākšot 518 jaunas fabrikas. Čuguna, tērauda, valcdzelzs produkcijā un tekstiliju ražošanā piecgadi izpildīšot četros gados; cementa ražošanā 3,5 gados; elektrotechnikā, akmeņogļu, kūdras un cukura ražošanā - trīs gados; naftas, vara, mašinbūvē, autotraktoru, kugu un lokomotivu būvē 2,5 gados. Caurmērā rēķinot VSNĦ (augstākās saimniecības padomes) pārziņā stāvošās rūpniecības iestādes piecgadi izpildīšot 2,5 gados un tadēļ saucienam "piecgade četros gados" esot reals pamats.

Tagad galvenais centralais uzdevums esot - pārvaldīt techniku, tas ir iegūt nepieciešamās techniskās zināšanas. Esot skaidrs, ka pa vecam vairs uz priekšu strādāt nevarot. Tā transports vairs nevarot ne tuvumā veikt savus uzdevumus. Galvenā vaina esot tā, ka dažus gadus atpakaļ uz dzelzsceļiem ieviesusēs paraša ļaut mašinistam braukt ar kuru katru lokomotivi. Tagad jaieved "pārotā" braukšana, tas ir, katrs mašinists ir saistīts pie zinamas lokomotives un tikai ar to lokomotivi viņš brauc.

1190

Donas baseina ogļraktuvēs vēl šogad izlietojot tikai 2o% no lielajiem mechanizētiem urbjiem, 42% no vieglajiem urbjiem un 42% no mechaniskiem veseriem. Stalingradas traktoru fabrika gan uzbūvēta desmit mēnešus pirms termiņa, bet ar traktoru izgatavošanu esjot vāji: sekmīgi veikuši uzbūves darbus, bet ar darba organizēšanu nekādi neejot. Tādēļ dienas jautājumu degpunktā esot

<u>technisko zināšanu iegūšana.</u>

No ta laika, kad atraduši saimnieciskā darba kaitētājus, technisko spēku sagatavošanai sperti lieli soļi uz priekšu. Rūpniecībā lielā mērā palielināts inženieru un techniķu skaits uz jauno strādnieku rēķina. Jau šogad rūpniecībā inženieru un techniskā personala būšot uz katriem loo strādniekiem 3 reizes vairāk, nekā 1927.gadā. Zinātnisko darbinieku rūpniecībā pagājušā gadā pieaudzis par 11o%. Vēl 1928.gadā dažādās mācības iestādēs mācijies 14,8 milj. cilvēku, bet 193o.g. jau 47,1 milj.cilvēku. Analfabetisma likvidācijas darbs pēdējos 2 gados pieaudzis 13 reizes. Sekmīgi ievedot obligatorisko pirmmācību, jau šogad pamatskolas apmeklēšot 44,5% bērnu vairāk, nekā pērn.

Nav iespējams uzdotots skaitļus kontrolēt, bet nav noliedzams, ka padvaldība lielā mērā rūpējas par skolu atvēršanu pie fabrikām un citur. PSR Savienībā vairs vidusskolu eiropeiskā nozīmē nav, bet ir tikai <u>techniskas</u> skolas, pie kam katram vidusskolēnam trīs gadi jāapmeklē skola un trīs gadi jadarbojas praktiski fabrikā vai citā uzņēmumā; ari katrs students jau studiju laikā strādā fabrikās; ja nu vēl ņem vērā dažādus kursus fabriku strādniekiem, tad mācībā pievilkto skaits, 47 miljoni, varbūt nebūs visai pārsp-īlēts.

Strādnieku šķirai PSR Savienībā pašai piederot ražošanas līdzekļi un tadēļ stingri zinātniskā nozīmē viņus par strādniekiem vairs nosaukt nevarot. Ari zemnieks esot sapratis, cik izdevīgi strādāt kolektīvā un tadēļ ar varu tiecoties uz socialismu. Buržujiskie elementi tadēļ pamatu zem kājām zaudējuši un tie gaidot palīdzību tikai no intervencijas. Sava pārskata beigās Molotovs izteic apgalvojumus, kuri nekad nebūt sagaidami no komunista mutes.

Kolchozu izbūves lielnieciskā izpratne prasot, lai kolchozu ienākumus sadalītu saskaņā ar <u>darba kādību</u> un <u>stundām,</u> bet <u>ne pēc ēdēju skaita,</u> ka to sludinot kulaki. Ja cieši nesaistīšot kolchozu ienākumu sadalīšanu pēc padarītā darba daudzuma, kvalitātes un ražīguma, tad kolchozu kustības ari nebūšot. Ja šo principu sistemātiski neizvedšot dzīvē, zinams, saskaņā ar visiem citiem artela ustava punktiem, tad kolchozu radīšanas politika patiesībā nebūšot lielnieciska, bet <u>sīkpilsoniska,</u> tas ir, viņa dzīvē palīdzēšot ne padomju valdībai socialisma celtniecībā, bet gan palīdzība kulakiem cīņā pret kulakiem...

Tapat runādams par atalgojumu rūpniecībā, Molotovs izsakas, ka <u>algu nivelēšanas tieksmes esot caur un caur sīkpilsoniska</u> (parādība) un tai neesot nekā

1191

kopēja aizlepinismu. Bez sirdīgas cīņas pret tādām sīkpilsoniskām tendencēm nevarot nodrošināt saimnieciskās dzīves attīstību. Izejot no šā principa tikšot paaugstināta darba alga ari dzelzsceļu darbinieku dažādām kategorijām, jūrniekiem un citiem. Tādu pārlabojumu ievešana darbalgu normēšanā esot bijusi nepieciešama.

Tā tad dzīves īstenība un cilvēka īpatnējās tieksmes piespiedušas praktiskā dzīvē rīkoties pēc principiem, kuri ir diametrali pretēji komunisma pamatprincipiem.

3. Socialistu (mazinieku) process sākās 1.martā un turpinājās 9 dienas. Apsūdzēti bija prof. Gromans, Šers, Suchanovs, Zalkinds, Sokolovskis un citi, pavisam 14 pazīstamu socialistu, no kuriem daži padomju dienestā ieņēma augstas un atbildīgas vietas. Viss process un viņa iekārtošana: apsūdzība, apsūdzēto mopratināšana, viņu atzīšanās, lieciniekū nopratināšana, apsūdzēto, viņu aizstāvju, valsts prokuroru runas, procesa inscenējums priekš tautas masām - viss, viss norisinājās pēc ta paša parauga, kā Rūpniecības (Ramzina) process. Apsūdzētie bija apvainoti par kontrrevoluciju, kaiteklību socialisma celtniecības darbā, nodevīgiem sakariem ar 2.internacionali ārzemēs, valsts nodevībā un ārvalstu intervencijas sagatavošanā u.t.t.

Visos noziegumos apvainotie ar apbrīnojamu valsirdību ne tikai atzinās, bet savu nožēlošanu izdarīja nevajadzīgās sirds izkratīšanās.Grūti nezinātājam iedomāties un saprast, ka apsūdzētie ir inteligenti cilvēki,kuriem reiz bijusi sava politiska pārliecība. Paša procesa iztiesāšanas gaitā nebija nekādu materialu noziegŭma pierādījumu; izmeklēšanā netika pieaicināti nekādi eksperti, paši apsūdzētie atzinās visos noziegumos, par ko viņus apvainoja Kriļenko. Pat ārzemju socialistu iestāšanos un liecības, kas apgāza Krilenko celtos apvainojumus, apsūdzētie ar īgnumu noraidīja.

Šis process bija domāts visas pasaules socialdemokratijas, resp.2.internacionales diskreditēšanai, - PSR Savienības un visas pasaules proletariata priekšā. Jāatzīst, ka komunistu inscenējumam nebija gaidīto panākumu, jo komunistiskā justicija jau visā pasaulē labi pazīstama un tā kā viss process noritēja pēc vecā šablona, tad viņam trūka pat jaunuma un originalitātes un tadēļ ari pievilcības. Apbrīnojama ir komunistu prasme sagatavot apsūdzētos tādiem teatraliskiem inscenējumiem. Nelaimīgie apvainotie pie iepriekšējas izmeklešanas cietumā fiziski un citiem ietekmēšanas līdzekļiem tā apstrādāti, ka viņi zaudē savu moralisko personību un pārvēršas par paklausīgiem objektiem tiesas iestāžu rokās. Tie, kas tādai ietekmēšanai nav pieejami, tiek visā klusībā aizraidīti uz viņpasauli. Šoreiz komunistu tiesa bija "žēlīga", neviena nenotiesāja uz nāvi, bet tikai uz spaidu darbiem. Domājams, ka notiesātie ari uz priek-

1192

šu zem stingras uzraudzības izpildīs savus pienākumus, bet tikai gandrīz bez kādas algas.

Uz 4.maiju sagaida procesu No.3, kur iztiesās Kondratjeva-Čajanova grupu, resp. sociālistus-revolucionarus un kooperatorus.

Liekas, ka padomju valdības slepenais mērķis ir ar šiem procesiem iznīcināt, vai izņemt no dzīves visus tos inteligentus, kuri nav komunisti. Pēc tam PSR Savienībā paliks tikai komunistiskā inteligence un pašu komunistisko mācības un audzināšanas iestāžu izglītotie inteligenti. Tādā ceļā vieglāki tautas masas izsargāt no idejām, kas nesaskan ar komunisma principiem.

Te vēl japiezīmē, ka nereti aiz tīri ekonomiska aprēķina inteligenti-specialisti tiek nepareizi apvainoti noziegumos, notiesāti un tad atstāti pie līdzšinējā darba, pie kam viņi vairs dabon tik apmēram 10% no tās algas, ko viņi saņēmuši pirms apvainošanas un notiesāšanas.

Drīz vien visi PSR Savienības pilsoņi ari garīgi būs tapat novelēti un standartizēti, ka tas jau izdarīts ārīgi apģērba, uzturas un dzīves veida ziņā.

4. Rjazanovs, - Marksa-Engelsa instituta direktors, kas pazīstams, ka viens no visvecākiem un labākiem marksisma pazinējiem, uz CIK'a lēmuma pamata atstādināts no amata un ievietots cietumā. Iemesls - dažu kontrrevolucijā apvainoto mazinieku (socialdemokratu) kontrrevolucionaru dokumentu un vēstuļu pieņemšanā uzglabāšanā.

5. No Ļeņingradas Zinatņu Akademijas izslēgti akademiķi Platonovs, Tarle, Ļubavskis un Ļichačevs par piedalīšanos kontrrevolucionarā sazvērestībā un daži jauni zinātnieki akademijā uzņemti. Ilggadējais ārlietu komisariata preses nodaļas šefs - Rotšteins nav dabujis vajadzīgo balsu skaitu un akademijā nav uzņemts. Tagad Rotšteins strādā Padomju Lielās Enciklopēdijas redakcijas komisijā.

6. Zvērādu tirgus tika noturēts š.gada marta mēnesī Ļeņinpilī. Padomju valdība ar šo jauninājumu atteicās no piedalīšanās Leipcigas zvērādu tirgū un padara krievu zvērādu tirgu zinamā mērā neatkarīgu no Vācijas. Arzemju tirgotāji ar saviem darījumiem Ļeņinpilī esot ļoti apmierināti, jo krievi, lai pievilktu pircējus - ārzemniekus, bijuši ļoti pielaidīgi cenās.

II.

VALDIBAS DARBIBA.

Padomju valdība faktiski uzņēmusēs visas valsts saimnieciskās dzīves vadīšanu un tadēļ viņa reprezentē kapitala jeb ražošanas, kā ari paša proletariatu jeb strādnieku interešu pārstāvi. Viņas apziņā tagad cīnas divas

1193

dvēseles - kapitalistiskā un proletariskā. Pirmajos gados viss kas tika darīts proletariata interesēm par labu, bet dzīves tiešamība - valsts saimnieciskās intereses, tagad totiesu neatlaidīgāki spiež galveno vērību piegriezt kapitala, tas ir ražošanas interesēm. Savas valdīšanas ēras sākumā padvaldība nostādīja zinatņu vīrus un specialistus algas ziņā vienādi ar durvju sargu, bet tagad Molotovs pastrīpo, ka tieksme algas nivelēt ir nosodama sīkpilsoniska tieksme. Pārstrādājot jaunās algu tabeles stingri tiek ievērota darba specialitāte, kā ari darba ražigums, pie kam vēl tagad atkarīga ari no saimnieciskā plānā doto izdevumu izpildīšanas sekmēm. Gadus desmit atpakaļ Krestinskis, kā finansu komisars, kādā padomju kongresā atvainojās, ka viņš runāšot par financēm, jo socialistiskā valstī naudai nevajagot būt, bet tagad padvaldība visu saimniecisko dzīvi kontroļe "ar rubli".

Darbs tagad celts Krievijā agrāk neparastā godā. Strādnieki, kas sekmīgi veic savus uzdevumus, dabon ne tikai lielāku algu, bet ari ordeņus un citas goda zīmes, kā "darba varonis".

Likumi un rīkojumi tiecas nodibināt vienvaldību, uzliekot atbildību par uzņēmuma darba sekmēm vai neveiksmēm zinamai personai: atbildību par uzņēmumu atseviško nodaļu darbību uzliek nodaļu vadītājiem un tā tālāk - līdz atseviškam strādniekam, kuram ari zinams, kas un cik viņam zinamā laikā japadara. Tagad jau parādījušies rīkojumi, kuri aizliedz direktorus un nodaļu vadītājus izsaukt uz nebeidzamām apspriedēm un sēdēm. Aizliegts darbā aizņemtus strādniekus atraut no darba un komandēt uz dažādām politiskām vai citām "kampaņam", kurām nav nekāda sakara ar strādnieka tiešiem pienākumiem darbā; tapat dažadas sēdes un apspriedes par politiskiem un citiem jautājumiem esot janotura ārpus obligatoriskā noteiktā darba laika fabrikā.

Dīvgan sparīgu darbību attīsta jaundibinātā "izpildīšanas komisija", kura pareizi revidē fabrikas un citus uzņēmumus, lai pārliecinātos par viņu darbu, sekmēm un neveiksmēm. Atbildību par neveiksmēm uzliek attiecīgā uzņēmuma vai viņa nodaļas vadītājam, kura vārdu min presē un kuram tad izteic rājienu, vai uzteikšanu, vai pat atstādina no darba un vietas. Ar dažādām priekšrocībām pie pārtikas produktu un manufakturas preču piešķiršanas valdība izceļ trieciennieku, jo tīrā socialistiskā sacensība bez materiālām priekšrocībām strādniekus nespēj ilgi aizraut.

No šā gada pirmajā ceturksnī izdotiem dekretiem jāatzīmē sekošie (skat. piel.No.1.).

III.

SAIMNIECISKA DZIVE.

Pārejot uz saimniecisko dzīvi pagājušā ceturksnī, jāatzīmē

1194

sekošais.

Lai gan vēl nav publicēts oficials pārskats par saimniecisko dzīvi Š.g.pirmajā kvartalā, tad tomēr no laikrakstiem novērojams, ka tā nav devuse gaidītos rezultātus: financialais ienākumu plāns nav realizējies paredzētos apmēros, rūpniecības produkcija nav sasnieguse uzstādītos kontrolcīparus,dzelzsceļi nav varējuši pārvadāt apmierinošā kārtā pieteiktās kravas, meža darbi nav ne tuvi sasnieguši paaugstinātās normas, celtniecība atradusēs ziemas sastingumā. Neapmierinātie vadošie centralie organi saskata notecejušā kvartalā saimnieciskās dzīves ritmā "demobilizācijas pazīmes", ko nepiedodamā kārtā pielaiduši vietējie organi pēc spēku mobilizācijas atsaviškajā "trieciena" kvartalā, no 1.lo - 31.12.193o.

Nav noliedzams, ka 1931.g. ir paredzētas ļoti augstas normas sasniegumiem visās saimnieciskās nozarēs, jo šim gadam jāpierāda, ka piecgade tiks patiesi izpildīta četros gados. Bet neskatoties tomēr uz to, ka Pad.Valdība un komunistu partija darījusi visu, kas vien viņas spēkos bija, lai panāktu produkcijas pavairošanu kontrolcīparu apmēros galvenās rūpniecības nozarēs un transportā, tomēr apmierinoši rezultāti nav gūti.

Visnopietnākā vērība, tapat ka iepriekšējos gados, tika piegriezta <u>ogļrūpniecībai,</u> tomēr viņas produkcija izrādas mazāka nekā iepriekšējā kvartalā. Galvenais ogļu rajons Doneca baseinā devis tikai 9,2 milj.tonas, apm. 7o% no kontrolcīpariem pret lo,2 milj.tonu 193o.g. pēdējā kvartalā. Ja drīzā laikā uzsāks darboties daudzas jaunbūvējamās šachtas, tad, nesasniedzot gan kontrolcīparus, visu šachtu produkcija gada beigās varētu tomēr ražot tikdaudz,cik paredzēts piecgades pēdējā gadā.

<u>Metalurgijas</u> kontroles uzdevums pildīts tikai 62 - 68% apmēros, pie kam ari metalu produkcija ir stipri zemāka par iepriekšējā kvartala produkciju (čuguna ražots I.kvartalā 613.8oo tonu pret 933.oco t. 193o.g. pēdējā kvartalā). Ja ari tuvākā laikā uzsāks darboties vairākas jaunas krāsnis, tad tomēr metalurgija producēs tikai piecgades normu robežās.

Ari <u>dzelzsceļi</u> strādājuši notecējušā kvartalā daudz sliktāki,nekā iepriekšējā kvartalā, ko varētu attaisnot ar ziemas grūtībām. Uz dzelzsceļiem tagad mašinistu saista ar zinamu lokomotivi, ar kuru viņš brauc un par kuru viņš ir atbildīgs, Jaunajam paņēmienam esot labāki panākumi. Uz dzelzsceļiem ievesti dzelzsceļu tribunali.

No <u>mežiem</u> bij paredzēts izņemt šogad par 56% vairāk vērtību,nekā pag.gadā, tomēr spriežot pēc pēdējām ziņām, koku materialu tiks sagatavots neko daudz vairāk, nekā iepriekšējā gadā, neskatoties uz to, ka patēriņam iekšzemē un pārdot ārzemēs bij paredzēts stipri lielākos apmēros.

Vienīgi <u>naftas</u> rūpniecībā atzīmējams neatlaidīgs produkcijas

1195

pieaugums un marta mēnesī produkcija bija tik liela, kāda ta paredzēta piecgades pēdējā gadā. Šis sasniegums tad ari tika pienācīgā kārtā atzīmēts.

No uzskaitītām rūpniecības nozarēm ir atkarīga visa pārējā rūpniecība un celtniecība un viņu nepietiekošie panākumi nevar neatstāt traucējošu iespaidu uz pēdējo darbību. Avizēs bieži atrodamas ziņas, ka ogļu un metalu trūkuma un transporta kavekļu dēļ fabrikās darbi nav ritējuši kārtīgi, kadēļ var paredzēt, ka vispārīgā produkcija notecejušā kvartalā nebūs sasnieguse noteiktās normas. Laba daļa vainas uzliekama ari vispārīgam kvalificēto strādnieku trūkumam un strādnieku staiguļošanai, kam ka tiešas sekas ir ražojumu zemā kvalitāte un viņu augstā pašizmaksa.

Jau gadu atpakaļ tika nolemts iekārtot iestāžu savstarpēju norēķināšanos bez naudas, koncentrējot šīs operacijas Valsts Bankā. 1930.g. beigās tomēr izrādījās, ka ši financiālā reforma nav pietiekoši pārdomāta, kadēļ bij radušies daudz un dažādi sarēžģijumi. Likums tika izlabots un pārgrozīts ar š.g.14.janvara un 20.marta papildinājumiem, kuriem jastājas spēkā no 1.maija. Ar šiem likumiem starp valsts uzpēmumiem tiek ievestas taisni tādas pašas attiecības, kādas pastāv visā pasaulē starp privātiem uzpēmumiem, paredzot savstarpējus līgumus, akreditivus, akceptus, reklamacijas, konvencionalus sodus, arbitražas, piedzīšanas, mantu ūtrupes u.t.t. Uz šo reformu attiecošies raksti aizņem lielu daļu no laikrakstu slejām, kur vārdi "chozrasčet" un "kontroļ rubļem" ir tapuši par kaujas saucieniem.

Pavasars šogad visā PSR Savienībā iestājas par 2 - 3 nedeļām vēlāk, nekā parasti. Tā pag.gadā ap šo laiku Ziemeļu Kaukazā bija krietni daudz apsēts, bet šogad ar darbiem iet gausāki. Nav noskaidrots, kādu iespaidu uz šā pavasara agrīno sēju dienvidos atstājušas salnas un sniegs, kas uz dažām dienām pārtrauca sēju. Bija iecelta komisija, kurai bija jaizpēta dziļā sniega iespaids uz ziemas sēju, bet pilnīgs ziņu trūkums presē par ziemāju stāvokli nav iepriecinošs.

Neskatot uz pieaugušo traktoru skaitu lauksaimniecībā zirgs tomēr ir un paliek galvenais darba spēks, ari vēl šodien, jo pēc statistikas ziņām apmēram 75% no lauksaimniecības darbiem tiek padarīti ar zirgu spēku. Kolektivsaimniecībās turpretim šis galvenais darba spēks atstāts novārtā. Tā kā kolchozos bija atļauts kolchoziešiem individueli turēt pa govei, vai pat pa zirgam savām vajadzībām, tad daudzreiz noticis, ka lopbarība tikusi izdota - izbarota "individuāliem" lopiem, bet "kolektivkustoņi", īpaši zirgi, palikuši pusbadā un nu nav spējīgi pa vagu iet. Tadēļ iznācis kāds dekrets, ka visi individuallopi janodod kolektivīpašumā.

Zirgu spēka trūkums un īsais sējas laiks var ļoti jūtami iespaidot šinī pavasarī sējas darbus un tadēļ vēl jautājums, vai šopavasar izdosies

1196

sējas platību paplašināt.

Padomju kongresā 15.martā tika uzstādīta plaša lopkopības programa. PSR Savienība esot otrā zeme pasaulē pēc liellopu skaita, un viņā esot simtiem miljonu ha labu lopu ganību un pļavu, bet gaļas ražošanā viņa vēl neiepemot pienācīgo vietu. Z.A.Sav.Valstīs 1929.g. bijis 55.751 tūkstošu liellopu un PSR Savienībā 67.231 tūkstots liellopŭ, bet PSR Savienības gaļas produkcija iztaisījusi 59,4% no Amerikas produkcijas; 1½ - 2 gadu vecs gaļas lops Amerikā sverot ap 5oo kg, bet PSR Savienībā tikai 23o kg.

Lopkopības organizācija "Skotovod" šogad esot noorganizējusi 14o gaļas ražotājus sovchozus un jau šogad viņos liellopu skaits sasniegšot 2,8 milj.. 1932.gadā liellopu skaits būšot 5 milj., bet 1933.gadā 7 milj.galvu.

Sevišķu vērību padvaldība piegriež cūkkopībai. Cūkkopības organizācija "Svinovod" vada cūkkopības attīstību visā valstī. Jau tagad sugas cūku audzētavās esot 3.2oo augstvērtīgu angļu balto sugas cūku vaislas māšu un bez tam lo.ooo jaunu sugas cūku. Ar šām sugas cūkām jau šogad krustošot (metizēšot) visus "Svinovoda" ganampulkus. Uz 1931.g.beigām būšot ap 8.5oo sugas cūku vaislas māšu un piecgades beigās - ap 5o.ooo. 1931., 1932. un 1933.gados "Svinovods" nodošot cūku kolchoziem ne mazāk, ka 12o.ooo augstvērtīgu sugas kuiļu. Ar šo vairumu būšot iespējams apvaišļot (metizēt) visus PSR Savienības cūku ganampulkus. Par galveno mērķi cūkkopībā uzstādīta bekonaražošana.

Uz š.g.1.martu 421 sovchozos bijis 234.000 cūku un no viņām 165.ooo vaislas māšu.

Pēc saimnieciskā plāna aprēķiniem nodomāts ražot sovchozos:

1931.g. 6 - 6,5 milj.pudu gaļas un 6oo - 7oo.ooo pudu sviesta,
1932.g. 2o " " " " 1,3 milj. " "
1933.g. 45 " " " " 2,5 " " "

Liellopu kolchozus izveidošot visvairāk Kazakstanā un Rietumsiberijā, bet cūkkopību - Ukrainā, Baltkrievijā, Pievolgas apgabalos un Ziemeļkaukazā.

PSR Savienība ar savu koku un linu eksportu un dumpinga cenām ir dezorganizējusi pasaules tirgu un nodarījusi ari Latvijas koku tirdzniecībai un lauksaimniecībai ārkārtīgi smagus zaudējumus. Sagaidams, ka pēc gada vai druscin ilgāka laika sprīža PSR Savienība organizēs ari sviesta un bekona dumpingu. Latvijas valdībai un lauksaimniecībai uz šo varbūtību pasaules tirgū jasagatavojas jau pie laika.

IV.

ĀRPOLITIKA.

Padomju valdībai ir lielas rūpes par sava eksporta nodrošināšanu, jo gandrīz visās valstīs ir pacelts jautājums par krievu preču importa

1197

ierobežošanu. Padomju valdība tadēļ visiem līdzekļiem cenšas atspēkot ziņas par krievu preču dumpingu un par spaidu darbu pielietošanu. Tiekot ierīkotas dažās vietās pat specialas meža darba strādnieku paraugа kolonijas, kuras labprāt rādītu ārzemniekiem, ja tie gribētu tuvāki iepazīties ar darba apstākļiem PSR Savienībā.

Saimnieciskā krīze un bezdarbs Vakar-Eiropā un Amerikā ir tik liels, ka lielākā daļa lielo rūpniecības valstu politiķi savā ārējā politikā liekas vadīties no valsts iekšējiem saimnieciskiem apstākļiem un prasībām un tas PSR Savienībai nāk par labu. Rūpniecības valstīs dīkā stāv daudz fabriku un miljoniem strādnieku. Tādēļ ari šo valstu valdības labprāt kreditē to rūpnieku apsūtījumus, kuri pieņem PSR Savienības apsūtījumus. Saimnieciskais oportunisms un vienas dienas intereses noteic šo valstu attiecības ar PSR Savienību.

Pēc dažu valstu diplomātu ieskatiem padomju rūpniecība vēl ilgi nebūšot spējīga saviem ražojumiem sacensties pasaules tirgū, jo rūpniecības attīstībai esot vajadzīgi labu strādnieku kadri, kādu PSR Savienībai neesot; tapat esot vajadzīgi labi ceļi, resp. satiksme un ari tādas satiksmes ceļu ari vēl PSR Savienībai ilgi nebūšot; beidzot ~~arī~~ visai pārējai pasaulei ari saimnieciskā ziņā būšot daudz izdevīgāki, ja PSR Savienība no pakalpalikušas agrarvalsts izveidošoties par modernu rūpniecības valsti.

Oportunistiskās politikas pamatojumi nav visai pārliecinoši. Visa padomju valdības saimnieciskā politika vadas no tīra utilitarisma un praktičisma principiem. PSR Savienībā, piemēram, vairs vispārizglītojošu mācības iestāžu gandrīz vairs nav, bet tikai amatniecības, rūpniecības un citas techniskas skolas, kur mācība cieši saistīta ar praktisku darbu. Rūpniecības dažādo nozaru attīstīšanai padvaldība netaupa nekādu līdzekļu: pēdējos gados, piem., padvaldība Maskavā nodibinājusi par kabatas pulksteņu fabriku tādā ceļā, ka viņa nopirkusi kādu kabatas pulksteņu fabriku Amerikā, noslēgusi līgumu ar fabrikas specialistiem un meistariem un tad visas mašinas uzstādītas Maskavā, kur darbus pirmajā laikā turpināja no Amerikas atvestie strādnieki pat ar līdzi atvesto materialu. Bez tam nedrīkst piemirst, ka padvaldība nežēlo nekādu līdzekļu techniskas izglītības veicināšanai un viņa visplašākā mērā pielieto ārzemju "techalgo
nisko palīdzību": daudz ārzemju tūkstošu inženieru, techniķu un meistaru. Esot rūpniecības nozares, kurās krievi sasnieguši nenoliedzamus panākumus. Liekas, Amerikas piemērs rāda, ka ari jaunas kulturas valstis var drīzā laikā piesavināties techniku, seviški ja tās notiek tā, kā PSR Savienībā, kur visu valsts ekonomisko dzīvi pēc noteikta plāna vada diktatura.

Nebūs brīnums, ja pēc dažiem gadiem PSRSavienība izvērtīsies par spēcīgu rūpniecības valsti un padomju valdības rokās būs ārkārtīgi efektīvi saimnieciskās politikas ieroči - ārējās zirdzniec-ības monopols un plaša rūpnie-

1198

cība ar neizsmeļamiem izejvielu krājumiem un vispieticigāko proletariatu iekšzemē, PSR Savienība tad var izvērsties par ļoti būtisku politisku un saimniecisku faktoru, kas var izsaukt katastrofiskus satricinājumus starptautiskās saimnieciskās un politiskas attiecībās. "Viss atkarāsies no tā, vai padvaldība gribēs apmierināt savas tautas saimnieciskās vajadzības iekšzemē, jeb vai viņa gribēs dezorganizēt starptautisko saimniecisko dzīvi", izteicies reiz kāds lielvalsts diplomāts, kas padvaldības politiku un saimniecisko attīstību labi pazīst. Līdzšinējā padvaldības saimnieciskā politika liek domāt, ka padomju politika izraudzījusēs pēdējo ceļu.

Pagājušā ceturksnī padomju ārējās politikas vadītāji uzstājušies ari aktivi Eiropas politikā. 15.janvarī padvaldības pārstāvji nodevuši valdībām, pie kurām tie akkreditēti, iesniegumus, kuros proponē ievērot vienlīdzību, kā ari uzskaita citus noteikumus, kas jāievērojot pie atbruņošanās sagatavošanas. 6.februarī Litvinovs iesniedza T.Savienības generalsekretaram savu atbildi par PSR Savienības pārstāvju kondicionelu piedalīšanos komisijā, kura iztirzās jautājumu par Eiropas saimniecisko krīzi un Eiropas savienību. Marta beigās noturētā agrarkonferencē Romā piedalijās ari PSR Savienības delegacija un viņas pārstāvis Kricmans noturēja runu, kurā palielijies ar PSR Savienības iekārtu, pie kuras robežām saimnieciskā krīze apstājusēs.

Vācijas-Austrijas muitas unijas projekts še izsauca dzīvu interesi, jo rodas izredzes, ka Eiropā radīsies politiski saspīlējumi, kuros ari PSR Savienības politiķi varēs spēlēt redzamu lomu.

Intervencija un saimniecisku blokāde, par kuŗu ikdienu tiek rakstīts padomju presē. Galvenie intervencijas un saimnieciskās blokādes organizētāji pret PSR Savienību esot Francija un Polija. Pie tam padvaldības prese pilnīgi aizmirst tās kareiviskās draudu runas, kuras padomju atbildīgie politiķi un militarpersonas (kā Vorošilovs) turējušas komjauniešu sanāksmē februarī un sarkanarmijas 13.gada svētkos 23.februarī.

Vācijas rūpnieku pārstāvju delegacijas brauciens uz PSR Savienību bija ari ievērojams politisks akts. Viņš ierosināja ari citu valstu rūpnieku apetīti uz padomju apsūtījumiem un tagad Maskavā sagaida Polijas, Italijas Anglijas un vēl dažu citu valstu rūpnieku delegacijas. Vācijas valdība garantējot rūpniekiem ap 7o% apmērā; apsūtījumu kopvērtība sniedzoties uz 5oo miljonu markām. Kredits sniedzoties līdz 28,8 mēnešiem. Vispār nomanams, ka padomju valdība vācu delegacijas apciemojumu un apsūtījuma kredita noteikumus izmanto pie darījumiem citās valstīs.

PSR Savienības attiecībās ar Latviju nav jūtamu pārmaiņu. Ari padomju presē par Latviju pēdējā laikā parādījās ļoti maz ziņu. "Izvestija" 26.martā numurā atzīmēts Ulmaņa kabineta sastāvs, pie kam vēl piemin, ka valdī-

1199

ba savā deklarecijā paziņojusi, ka viņa par savu galveno uzdevumu uzskata valsts saimniecisko grūtību atvieglošanu. "Sadarbībā ar ārvalstīm valdība centīsies attīstīt un paplašināt Latvijas saimnieciskos sakarus. Līdzīgā kārtā, - saecija Ulmanis - valdība centīsies uzturēt draudzīgas attiecības ar Latvijas kaimiņiem un citām valstīm".

Uz Igaunijas - PSR Savienības robežām noticis kāds incidents ar nelegāliem pārgājējiem, kuru, neskatot uz Igaunijas energisko uzstāšanos uz vietas, vēl nav izdevies taisnīgi nokārtot.

Polija katru pavasari runājot un taisoties uz karu pret PSR Savienību; PSR Savienības priekšlikumu - noslēgt neuzbrukšanas līgumu, Polija atraidot. Labi saprotams, ka padvaldībai vajadzīgs neuzbrukšanas līgums ar Poliju, lai 1932.g. atbrunošanas konferencē varētu noraidīt specialo klauzulu PSR Savienības pierobežu valstīm.

Svinhuvuda ievēlēšanu par valsts prezidentu Somijā krievu prese uzskata kā zīmi, ka ari uz priekšu Somijā piekops komunistiem ļoti naidīgu politiku. Naidīgā izturēšanās Somijā pret tirgotavām, kurās pārdod krievu preces, liecina, ka naids pret komunistiem somu tautā ir ļoti liels.

Ar lielu uzmanību padvaldības prese seko Lietuvas un Polijas attiecībām. Preču tranzitēšana caur Lietuvu uz Poliju rada bažas, ka Lietuva ar Poliju sāks saprasties.

Danijas līdzšinējā sūtņa Skou vietā iecelts Eve Engells, kurš te jau ieradies.

Anglijas tagadējā Makdonalda valdība gan ir PSR Savienībai diez gan labvēlīga, bet ka no angļu preses un debatēm parlamentā redzams, tad Anglijas konservatīvie un ari dažas citas tirgotāju aprindas ir PSR Savienībai naidīgas. Labo attiecību uzturēšana ar PSR Savienību atkarajas no tagadējās valdības liktena. Londonas municipalitāte aizliegusi izlietot no PSR Savienības ievestos kokus būvmaterialiem.

Kanadas valdība aizliegusi krievu preču importu.

Ar Turciju 9.martā parakstīts papildlīgums pie 1929.g.17.decembra protokola par savstarpēju sazināšanos iekams viena vai otra no līgumslēdzēju valstīm apsūtīs vai liks būvēt kādu jaunu karakuģi Melnjūras flotei.

17.martā noslēgts padomju-turku tirdzniecības līgums.

16.martā pagāja 10 gadi kamēr parakstīts PSR Savienības - Turku draudzības līgums. Šo dienu svinīgā kārtā atzīmēja Maskavā un Ankarā.

Persija. Līdzšinējais Persijas vēstnieks Ali Goli Ans Ansari

1200

atstāja Maskavu; viņa vietnieks vēl nav ieradies.

Ķinas delegacija ar Moðegui kgu priekšgalā ieradusies, lai nokārtotu Austrumķinas dzelzsceļa lietu un pēc vienošanās atjaunotu diplomātiskas attiecības.

Japana. Atentāts uz PSR Savienības tirdzniecības pārstāvi Anikijevu (16.martā) un strīdi par krievu rubļa kursu pie zvejas rentes Klusā okeanā nomaksām zināmā mērā pasliktinājušas abu valstu attiecības.

Maskavā, 1931.gada 22.aprilī.

Sūtnis PSR Savienībā.

Pielikums No.1.

1931.gada I.ceturksnī pieņemtie un izsludinātie likumi, noteikumi un instrukcijas

I.

VALSTS IEKARTA.

VI.PSR Savienības padomju sanāksmē nolemts grozīt Savienības konstituciju: autonomais Tadžikstanas apgabals uzņemts par autonomu PSR Savienības republiku, tirdzniecības komisariats sadalīts ārējās tirdzniecības un apgādes komisariatos. No jauna nodibināts ūdens transporta komisariats. Sakarā ar šām pārmaiņām ari p-ārējā konstitucijas tekstā izdarīti grozījumi, ka piem. visi rīkojumi, kas līdz šim tika drukāti sešās valodās - turpmāk drukāsies septiņās valodās, t.i. atkarībā no Padomju Savienībā ietilpstošo republiku skaita.

2). Likums par sādžu padomēm. (RSFSR likumu krājums No.11). Sādžu padome ir augstākā vara uz vietas. Uz loo iedzīvotājiem viens delegāts, bet kopā ne mazāk par trim delegātiem. Padomes izvēl uz vienu gadu.

3) Likums par rajonu izpildu komitejām un rajonu padomju sanāksmēm. (RSFSR L.K.No.11). Augstākās varas organs rajonā - rajona padomju sanāksme, bet starpsanāksmju laikā - rajonu izpildu komiteja. No laukiem tiek vēlēts uz 3oo iedzivotājiem viens delegāts, no fabrikām no 6o - viens delegāts.

4). Likums par arbitražas komisiju likvidēšanu. (PSR Savienības likumu krājums No.14). Konfliktus, kurus līdz šim izšķīra arbitražas komisija - izšķirs turpmāk tiesas organi.

5.) Noteikumi par Savienības republiku tautas komisaru padomju pārstāvjiem pie PSR Savienības Tautas komisaru padomes. ("Izvestijas"No.35). Lai uzturētu ciešāku kontaktu ar atseviškām Savienības republikām un vienkāršotu darbību, turpmāk PSR Savienības tautas komisaru padomē ņems dalību ar padomdevēja tiesībām Savienības republiku tautas komisaru padomju pārstāvji.

6. Noteikumi par izpildu komisijas nodibināšanu pie Savienības un autonomo republiku un apgabalu izpildu komitejām. ("Izvestija" No.44).

7.) Likums par seviškās Valutas padomes likvidēšanu. (PSRS Lik.kr. No.6.).

8.) Noteikumi par valsts pasūtījumu komitejas likvidēšanu. (PSRS likumu krājums No.4.). Likvidējamās komitejas funkcijas nodotas Gosplanam.

9.) Likums par Kamčatkas un Sachalinas lietu komitejas likvidāciju pie STO. (Likumu krājums No.4.).

1202

lo.) Noteikumi par preses nodaļas likvidēšanu pie ārējās tirdzniecības komisariata un šīs nodaļas atvēršanu pie Gosplana. (Likumu kr.No.3.).

ll.) Likums par ūdens transporta komisariata nodibināšanu.

II.

DARBS.

l.) Noteikumi par kvalificēto strādnieku sagatavošanu tautsaimniecībai. ("Izvestijas" No.14).

a) lai nodrošinātu turpmāk tautsaimniecību ar kvalificētiem strādniekiem, Darba komisariatam uzdots rūpēties par kvalificēto strādnieku sagatavošanu.

b) 1931.g. fabriku, jaunatnes skolās, kuras darbojās pie dažādām būvēm un zinamās skolās uz laukiem japievelk ne mazāk par 7oo.ooo strādnieku, kalpotāju, amatnieku, nabagu un vidējo (seredņaki) bērni, kuri sagatavojami par kvalificētiem darbiniekiem. No šī skaita vismaz 5o% jabūt sieviešu kārtas nepilngadīgiem.

c) 1931.gadā tiek sarīkoti īstermiņa kursi priekš 5oo.ooo strādniekiem.

d) vismaz 6oo.ooo strādnieki tekošā gadā pārgrupējami no mazāk kvalificētiem darbiem uz augstāk kvalificētiem darbiem.

e) kvalificēto strādniekupamata avotam jabūt: strādnieku un kalpotāju gimenēm, kolchozņikiem un personām, nodarbinātām rūpniecības kooperacijā un amatniecibā.

f) seviška vērība piegriežama sieviešu sagatvošanai.

g) kolchozu darba spēka rezerves jaizmanto līdz iespējamībai.

2.) Lai sekmīgāki cīnītos ar strādnieku klaidonību, VCIK's nolēmis, ka strādnieki, kas zaudējuši sakarus ar uzņēmumiem, zaudē tiesības ari uz dzīvokli un var tikt izlikti no līdzšinējiem dzīvokļiem.

3.) Noteikumi par kalnraču algas paaugstināšanu par 2o%. ("Izvestija") No.147.

4) Darba komisariats iesniedzis valdībai apstiprināšanai likumu projektu par veselu rindu darba likumu grozīšanu. Likumu projektā paredzēts grozīt līdzšinējo kārtību attiecībā uz strādnieku atlaišanu, pabalstiem, atbildību par darba abgērbu, instrumantiem, darba grāmatiņām u.t.t.

5.) Darba komisariata noteikumi par kadru pārvaldēm (Darba komisariata biļetens No.1/2). Līdzšinējās darba biržas tiek pārdēvētas par kadru pārvaldēm, kuras tiek dibinātas visos rūpniecības rajonos un kurām jāapgādā plānveidīgi tautsaimniecība ar strādniekiem, ka ari jāizved kontrole par strādnieku sagatavošanu.

6.) Darba komisariata noteikumi par beztiesībnieku registraciju un viņu sūtīšanu pie darba. (Darba komisariata biļetens 1/2). Beztiesībnieki tiek speciali registrēti un var tikt sūtīti pie masu fiziskiem darbiem, ka piem.meža darbos, koku pludināšanas u.t.t. Ja beztiesībnieks attiecās no viņam norādītā darba, viņš tiek uz vienu gadu dzēsts no sarakstiem.

7.) Noteikumi, ka pilnīgi noliegts mobilizēt nodarbinātos strādniekus tekošām kampaņām.

Bez partijas centrālās komitejas un PSR Savienības tautas komisaru padomes piekrišanas nedrīkst mobilizēt strādniekus tekošām kampaņām. Pēc 1.janvara mobilizētie atgriežami atpakaļ. Ierobežota direktoru izsaukšana uz dažādām apspriedēm. Noliegts divu gadu laikā izvirzīt padomju darbā nodarbin-ātos strādniekus un technisko personalu. Izvirzītie jāatgriež atpakaļ. Par darba laiku noliegts komandēt blakus uzdevumos. Atcelti visi partijas, padomju un arodu organizāciju rīkojumi par darba laika saīsināšanu dažādu apmācību vajadzībām. Visām šīm apmācībām jānotiek no darba brīvā laikā. Visādi blakus uzdevumi veicami pēc darba. Augstākai tautsaimniecības padomei un Darba komisariatam uzdots novērst neplānveidīgo strādnieku pārcelšanu. Iestāžu direktori nes atbildību par darba spēka izmantošanu.

8.) Noteikumi par darbu strīdu izšķiršanu starp darba devējiem no vienas puses un kalpiem un ganiem no otras puses.

9.) Noteikumi par saimniecisko darbinieku atbildību par līgumu pildīšanu ("Izvestija" No.49). Līgumiem jabūt rakstiskiem. Atbildība par izpildīšanu krīt uz direktoriem un pārējām atbildīgām administracijas personām.

10.) Kriminalkodekss papildināts ar pantu - par sistemātisku mazvērtīgu un nederīgu preču izlaišanu tirgū draud spaidu darbi līdz vienam gadam jeb cietuma sods līdz 5 gadiem. Par obligātorisko standartu neievērošanu - cietuma sods līdz 2 gadiem jeb spaidu darbi līdz 1 gadam.

11.) Vissavienības arodu biedrību centrālā padome nolēmusi pārgrupēt profesionālās savienības. Līdzšinējo 23 vietā tiek noorganizētas 45.

12.) Noteikumi par ļaunprātīgiem rūpniecības dezorganizētājiem ("Izvestija No.19). Uzskaitīti gadījumi, kad strādnieku var atlaist kā ļaunprātīgu dezorganizētāju no darba. Šie no darba atlaistie nevar 6 mēnešu laikā tikt nodarbināti transportā un rūpniecībā.

III.

LAUKSAIMNIECIBA. KOLCHOZI. SVEJNIECIBA.

1. Lai veicin

1.) Lai veicinātu lopkopības sovchozu attīstīšanos, nodibināta pie CIK'a lopkopības sovchozu veicināšanas komiteja.

2.) Pie kolchozu centra nodibināti piensaimniecības un cūkkopības kolchozu centri.

3.) Noteikumi par atbildību par traktoru un lauksaimniecības mašinu bojāšanu un laušanu. ("Izvestija" No.44). Sods pirmo reizi līdz 6 mēnešiem, ja pārkāpums atkārtojās - cietuma sods līdz trim gadiem. Šīs lietas tiek tiesā caurskatītas ārpus rindas.

4.) Noteikumi, ka degvielas paredzētas traktoru un citu lauksaimniecības mašinu vajadzībām nedrīkst izlietot citām vajadzībām ("Izvestija"No.32).

5.) Noteikumi par zvejnieku kugu un zvejniecības rīku obligatorisku apdrošināšanu 1931.gadā ("Izvestija"No.52).

6.) Noteikumi par lauksaimniecības specialistu un lauksaimniecības augstskolu un technikumu audzēkņu mobilizāciju 1931.gada pavasara kampaņas izvešanai ("Socialističeskoje Zemledelije" No.42 1931.g.). No 1.februara līdz 1. maijam tiek mobilizēti ne mazāk par 6o% no visiem lauksaimniecības specialistiem, nodarbinātiem valsts un kooperativos uzņēmumos. Tapat mobilizēti visi augstāko lauksaimniecības mācības iestāžu II.un III.kursa audzekņi.

7.) Noteikumi par kravas pārvadāšanu, kas vajadzīga 1931.gada pavasara sējas kampaņai ("Izvestija" No.17). Šī krava tiek sūtīta kā steidzama, ārpus rindas.

8.) Noteikumi par zvejnieku saimniecību aplikšanu ar nodokļiem ("Izvestija" No.58). Zvejnieku saimniecības maksā 6 % no zivju vērtības, ko viņas nodod. Kulaki-zvejnieki maksā bez šīm 6% vēl 12% tā saucamo biļetes nodokli, t.i. šīs 12% tiek nomaksātas pie zvejošanas atļaujas izņemšanas uz zinamu kvantumu.

IV.

KOOPERACIJA.

1.) Noteikumi par rūpniecības kooperaciju ("Izvestija" No.4). Vispārējos vilcienos norādījumu, kā attīstama darbība, lai apmierinātu rūpniecības lauksaimniecības un tautas vajadzības.

2.) Likums par invalīdu kooperaciju ("Izvestija" No.2o). Invalīdu kooperacija kā patstāvīga kooperacijas sistēma ir domāta kā viena socialās apgādes formām. Viņas mērķis - pievilkt pašus invalīdus socialistiskā uzbūvē un uzlabot viņu materialo stāvokli paškarbības un savstarpējas palīdzības ceļā.

1205

3.) Noteikumi par zirgu transporta kooperaciju (Lik.kr.No.12).

4.) Noteikumi par amatniecības kooperacijas savstarpēju palīdzību un savstarpējām apdrošināšanas kasēm.(RSFSR Lik.Kr.No.lo). Kases darbība - palīdzības sniegšanas slimības, bezdarba um miršanas gadījumos. Savstarpējā palīdzība - pabalsti dabas katastrofas gadījumos, izglītības turpinašanai u.t.t.

5.) Likumos par laukšaimniecības, amatniecības un patērētāju kooperacijām tiek ievests papildinājums, ka par biedriem var būt sākot ar 16. dzīvības gadu (PSRS Lik.Kr.No.15).

6.) Noteikumi par lauksaimniecības kooperacijas sistēmas reorganizāciju (Lik.kr.No.16). Likvidētā tiek lauksaimniecību kooperativu apvienība. Turpmāk lauksaimniecības kooperatīvu vadība būs tieši lauksaimniecības un apgādes komisariatu rokās.

V.
TRAnSPORTS.

1.) Tā kā pēdējā laikā transports neattaisnoja uz viņu liktās cerības, tad partijas centrālā komiteja un tautas komisaru padome izdevušas divas direktīvas - vienu attiecībā uz dzelzsceļu tramportu un otru - uz ūdens transportu. Direktīvas noteic algu normas, darba veidus, organizāciju u.tlt.

2.) Noteikumi par bijušo dzelzsceļnieku atgriešanos dzelzsceļu transporta dienestā. ("Izvestija" No.18). Lai veicinātu dzelzsceļu transportu Darba komisariats izdevis rīkojumu nekavējoši pārvietot visus bijušos dzelzsceļniekus no tagadējām darba vietām uz dzelzsceļu transportu.

3.) Likums par to, ka personas, nepiederošas pie transporta, var izlikt no transportam piederošām un viņam vajadzīgām telpām ("Izvestija" No.67)

4.) Likums par sodu, kas draud noziedzniekiem, kas dezorganizē transportu. Sods: lo gadi un nāves sods ("Izvestija" No.24).

5.) Noteikumi par mežu sagatavošanu transporta vajadzībām (Likumu krājums No.4.). Satiksmes komisariatam tiek nodoti lielāki apgabali mežu dzelzsceļu vajadzībām.

6.) Noteikumi par kravu lādēšanu uz dzelzsceļiem. ("Izvestija" No.3o).

VI.
FINANCES. NODOKĻI. AIZŅEMUMI.

1.) Noteikumi par vienreizējo nodokli uz laukiem un pilsētās. (Jedinovremennij sbor na chozjaistevennoje i kulturnoje stroitelstvo). Vietējo

1206

iestāžu budžetu uzlabošanai 1931.gadā tiek ņemts vienreizējs nodoklis. Šā nodokļa apmēri dažādi - skatoties pēc sociālā stāvokļa - svārstas starp 4o% līdz loo% no ienākuma nodokļa apmēra.

2.) Noteikumi par kredita reformas praktikas uzlabošanu ("Izvestija" No.15). Norādījumi uz kredita reformas praktiku.

3.) Noteikumi par kases plāniem ("Izvestija" No.17). Lai regulētu naudas apgrozību visiem valsts uzņēmumiem un iestādēm iesniedzot Valsts Bankai kvartala finenču un kreditu plānus jāiesniedz ari savi kvartala kases plāni,t.i. jāuzrāda visi paredzamie ienākumi un izdevumi nākošā kvartalā.

4.) Lai veicinātu Kamčatkas rūpniecības uzņēmumus, izdoti noteikumi par tiesību Kamčatkas akciju sabiedrībai izlaist obligāciju aizņēmumu par 25.ooo.ooo rubļiem uz 4 gadiem ("Izvestija" No.42).

5.) Noteikumi par krājkasu darbību ("Izvestija" No.32). Uz 1.janvari 1932.gadu jabūt 5o.ooo krājkasēm, no tām 35.ooo uz laukiem. 1931.gadā tiek atvēlēts 3.ooo.ooo rubļu premiju izsniegšanai fabriku un vietējām komitejām, kolchozu pārvaldēm un atsevišķām personām, kuras uzrādījušas nopelnus pie krājkasu popularizēšanas.

6.) Noteikumi par 10% 193o.g.iekšējā aizņēmuma izlaišanu (PSRS lik.kr.No.16). Aizņēmums par 75o.ooo.ooo rubļiem. Sadalās 25 serijās à 3o.milj. katrā. Aizņēmums uz lo gadiem - no 1.9.193o.g. līdz 1.9.194o.g.

7.) Noteikumi, ka jāievēro noteiktie budžeti(RSFSR lik.kr.No.12). Stingri noliegts pārkāpt atvēlētos budžetus.

8.) Noteikumi par kreditēšanas sistemas maiņu ("Kontrole ar rubli"). Turpmāk Valsts Banka kontroles visu uzņēmumu darbību. Uzņēmumiem jāiesniedz Bankai savi darbības plāni, kā ari pārskati par plānu izpildīšanu. Plānu neizpildīšanas gadījumā Banka pārtrauc uzņēmuma kreditēšanu.

VII.
IECELŠANAS. PARCELŠANAS. ATCELŠANAS.

1.) Rikovs iecelts par Pasta un Telegrafa komisaru.

2.) Līdzšinējais Pasta un Telegrafa komisars Antipovs par strā-dnieku-zemnieku inspekcijas komisara palīgu.

3.) Par torgpredu Igaunijā iecelts Vlingers.

4.) Par torgpredu Italijā iecelts Levinsons.

5.) Par ūdens transporta komisaru iecelts Jansons.

1207

VIII.

LIGUMI un KONVENCIJAS.

1.) Vispasaules pasta konvencija parakstīta Londonā 1929.g.28.junijā (PSRS Lik.krājums No.1).

2.) CIK'a paziņojums, ka ratificēta PSR Savienības - Grieķijas tirdzniecības un jūrniecības konvencija, parakstīta Atenās 1929.g. 11.junijā.

IX.

DAŽADI.

1.) Likums, ka turpmāk juridisko personu statuti nav obligātoriski jāpublicē Likumu krājumā.

2.) Noteikumi par iestāžu milicijas uzturēšanu.

3.) Noteikumi par pabalstiem 1931.gadā kara dienestā iesaukto ģimenēm. Normas no 8 līdz 2o rubļiem.

4.) Noteikumi par "Ekonomičeskaja žizņ" pārorganizēšanu. Turpmāk laikraksts būs Valsts Plāna (Gosplana) komisijas un Finanču komisariata orgāns.

5.) noteikumi par pasniedzēju sagatavošanu technikumiem.

6.) Noteikumi par dažu specialu fondu likvidēšanu pie atsevišķiem komisariatiem.

7.) Noteikumi par Karagandiskas ogļraktuvju izveidošanu. Raktuves atrodas Kazakstanas ziemeļos. Cer 1931.gadā laist darbā 12 šachtas. Iecelta speciala komisija izpētīšanai.

8.) Lai sekmīgāki vestu cīņu ar prostituciju nodibināta pie VCIK'a centrālā padome cīņai ar prostātuciju. Par padomes priekšsēdētāju iecelts Semaško.

9.) Kriminalkodekss papildināts ar pantu - par radio noteikumu neievērošanu uz PSR Savienības un ārzemju kuģiem atrodoties PSR Savienības ūdeņos draud cietuma sods līdz 2 gadiem jeb naudas sods līdz 1o.ooo rubļiem.

1o.) Noteikumi par muitas pasugstinājumiem uz tēju (PSRS Lik.kr.No.4). Uz lapu tēju 17o% no vērtības un zaļo tēju - 55% no vērtības.

11.) Likums par ārzemju firmu pielaišanu pie tirdzniecisko operaciju noslēgšanas uz PSR Savienības teritorijas. (PSRS Lik.kr.No.6). Tuvākus noteikumus izdos Tautas komisaru padome (vēl nav iznākuši).

12.) Sarkanās armijas komandējošā sastāva pensijas likums (Izv.No.58).

1208

13.) Noteikumi par kontrolēm. Līdz šim vienas iestādes darbību kontrolējušas parasti vairākas iestādes. Turpmāk katras iestādes darbību kontrolēs viena jeb divas iestādes, bet pārējās tiek likvidētas.

14.) Noteikumi par "Sojuznefteeksport" nodibināšanu pie ārējās tirdzniecības komisariata(PSRS Lik.kr.No.16). Sojuznefteeksports vadīs uz monopola pamatiem naftas un naftas produktu eksportu.

15.) Sakarā ar speciālās valutas padomes likvidāciju, visos likumos kur bija minēta šī padome, izdarīti pārgrozījumi - "speciālās valutas padomes" vietā tiek turpmāk visur rakstīts "Finanču komisariats".

Maskavā, 22.aprilī. 1931.gadā.

1209

Pielikums No.3.

Par PSR Savienības Centrālās Izpildu Komitejas sekretaru ievēlēts Avels Safrona d. J e n u k i d z e.

PSR Savienības Tautas komisaru sastāvs:

Priekšsēdētājs- Molotovs (Skrjabins) V.M.

Priekšsēdētāja biedri: A.M.Andrejevs,
V.V.Kuibiševs,
J.E.Rudzutaks

Valsts plāna komisijas priekšsēdētājs V.V.Kuibiševs,

Ārlietu komisars M.M.Litvinovs,

Kara un jūrlietu komisars K.J.Vorošilovs,

Ārējās tirdzniecības komisars A.P.Rozengolcs,

Satiksmes ceļu komisars M.L.Ruchimovičs,

Ūdens ceļu komisars N.M.Jansons,

Pasts un telegrafs komisars A.I.Rikovs,

Strādnieku-zemnieku inspekcijas komisars A.A.Andrejevs,

Augstākās Tautsaimniecības Padomes priekšsēdētājs G.K.Ordžonokidze,

Zemkopības komisars J.A.Jakovlevs,

Apgādes komisars A.I.Mikojans,

Darba komisars A.M.Cichons,

Finanču komisars G.F.Grinko,

PSR Savienības Centrālās Izpildu Komitejas Budžeta Komisijas priekšsēdētājs S.J. Čuckajevs.

Pielikums No. 2. 1210

CENTRALAS IZPILDU KOMITEJAS PREZIDIJA SASTAVS:

Locekļi.

1. AITAKOVS, Nedirbai,
2. ANDREEVS, Andrejs Andreja d.
3. ATABAJEVS, Kaizichis Sardara d.
4. ACHUN-BABAJEVS, Juldašbei,
5. BUNIAT-ZADE, Dedaša,
6. JENUKIDZE, Avels Safrona d.
7. ZATONSKIS, Vladimirs Petera d.
8. KAGANOVIČS, Lazars Moiseja d.
9. KALININS, Michails Jāņa d.
10. KIROVS, Sergejs Mirona d.
11. KISELOVS, Aleksejs Semena d.
12. KOSIORS, Stanislavs Vikentija d.
13. MUSABEKOVS, Gazanfar,
14. NUSRATULLA, Maksum,
15. ORAHELAŠVILI, Mamija Dmitrija d.
16. PETROVSKIS, Grigorijs Ivana d.
17. RUDZUTAKS, Jānis Ernesta d.
18. SKRIPNIKS, Nikolajs Alekseja d.
19. SMIRNOVS, Aleksandrs Petera d.
20. TAGIROVS, Avzels Muchudima d.
21. TADŽIJEVS, Abdulchai,
22. UCHANOVS, Konstantins Vasilija d.
23. CHACKEVIČS, Aleksandrs Izaka d.
24. CHODŽAJEVS, Faizulla,
25. ČERVJAKOVS, Aleksandrs Grigorija d.
26. ČUBARS, Vlas Jēkaba d.
27. ŠVERNIKS, Nikolajs Michaila d.

Savienības centrālās izpildu komitejas priekšsēdētajs M.Kalipins.

Savienības centrālās izpildu komitejas sekretars A.Jenukidze.

Centrālās izpildu komitejas priekšsēdētāji:

KALININS, Michails Ivana d.
PETROVSKIS, Grigorijs Ivana d.
ČERVJAKOVS, Aleksandrs Grigorija d.
MUSABEKOVS, Gazanfara,
CHODŽAJEVS, Faizulla,
AITAKOVS, Nedirbai,
NUSRATULLA, Maksum.

1211

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

1931.g. 19. maijā.

No A. 840.33/10690

Saņemts no V. P. 1932. "12." maijā.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Še klāt pagodinos Jums piesūtīt izrakstus no "Izvestija" un "Pravda" š.g. 11. maija numuriem attiecībā uz mūsu flotes 10-gadu jubileju.

Lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, arī pie šī gadījuma pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

2 pielikumi.

K. Ulmanis.

Augsti godājamam

A. K v i e š a kungam,

Latvijas Valsts Prezidentam,

P i l ī.

"И з в е с т и я", II мая 1931 г.

1252

" ФЛОТСКИЙ ПРАЗДНИК" в Риге.

По сообщениям латвийских газет, 12 июня в Риге должно состояться празднование десятилетнего юбилея латвийского военного флота. Празднование это, по замыслу его организаторов, должно пройти при участии специально приглашенных военных флотов "дружественных" по отношению к Латвии стран: Польши, Англии, Франции, Эстонии, Финляндии, Германии, Дании, Швеции и Норвегии. Флот Советского союза оказался отнесенным к разряду недружественных флотов и приглашения не получил. Последнее обстоятельство проливает яркий свет на истинные замыслы организаторов латвийского флотского "праздника".

Таким образом на советско-латвийской границе состоится большая и по своему существу антисоветская военно-политическая манифестация, которая естественно должна привлечь к себе внимание советской общественности тем более, что она совпадает с оживлением антисоветских сил в Прибалтике. Сущность этой манифестации станет еще более понятной если принять во внимание ту исключительно враждебную позицию по отношению к Советскому союзу, которую занимали и занимают латвийские военные круги, тесно связанные с Польшей.

Командование латвийского военного флота представляет собой, пожалуй, одну из наиболее агрессивных и враждебных по отношению к Советскому союзу группировок среди прибалтийской военщины. Во главе латвийского морского флота стоит, как известно, "истинно латвийский" русский белогвардеец из прибалтийских баронов - Арчибальд Каизерлинг, бывший офицер царского флота, кавалер польских орденов и ордена почетного легиона, полученного им на ряду с другими весомыми благами в связи с постройкой подводных лодок для Латвии. Каизерлинг проявил себя как покровитель всякого рода организаций офицеров бывших белых армий в Латвии. Его белогвардейские похождения были даже предметом запроса в латвийском сейме. Для командования латвийского военного флота устройство антисоветской морской манифестации является своего рода репетицией его участия в интервенции, от которой бывшие царские вояки ожидают возможности сменить мундиры латвийского флота на мундиры "единой и неделимой".

Антисоветская демонстрация латвийской военщины не является, понятно, акцией, оторванной от общей линии правящих латвийских кругов по отношению к Советскому союзу. Само собой разумеется, что лавийские военные круги не делают политики на свой риск и страх, а руководствуются указаниями латвийского правительства. Политика последнего по отношению к Советскому союзу выявила за последнее время со всей отчетливостью отсутствие у руководителей латвийского государства серьезных стремлении к поддержанию добрососедских отношении с Советским союзом. Военная демонстрация I2 июня является лишь ярким проявлением этой антисоветской установки и более отчетливо выявляет ее агрессивный характер. Организуя свои "флотский праздник", латвийское правительство не могло, несомненно, не отдавать себе отчета в том, что отмеченная выше организация этого праздника может отрицательным образом отразиться на состоянии советско-латвийских отношении. И если, несмотря на все это, латвийское правительство все же решилось на подобного рода шаг, то это свидетельствует о его желании углубить ту антисоветскую атмосферу, которая господствует в настоящее время в Латвии.

Именно так расценивает общественное мнение Советского союза политический смысл организации "праздника латвийского флота".

 1213

АНТИСОВЕТСКАЯ ВЫХОДКА ЛАТВИЙСКОЙ ВОЕНЩИНЫ.

По сообщениям латвийских газет, морское командование Латвии устраивает в этом году празднование десятилетия военного флота. На это празднование приглашены флоты ряда соседних с Латвией стран и некоторых великих держав, зачисленных морским командованием по разряду "дружественных стран".

Как известно из многократных заявлений латвийского правительства, отношения между Латвией и СССР считаются этим правительством также дружественными. Тем не менее, командование рабоче-крестьянским Красным флотом СССР не получило приглашения для советского военного флота участвовать в юбилейном празднестве. Демонстративное неприглашение военного флота СССР приходится рассматривать как **политическую демонстрацию со стороны Латвии против СССР**, особенно, если сопоставить неприглашение СССР с фактом приглашения таких "морских держав", как Эстония и Польша.

Не подлежит сомнению, что инициаторами этой антисоветской демонстрации являются высшие члены латвийского военного флота во главе с адмиралом **Кейзерлинком.** История латвийских генералов и адмиралов хорошо всем известна. Почти все они в свое время **состояли на службе в царской армии и флоте**, а затем сражались в рядах белых армий за "единую и неделимую Россию". После разгрома белогвардейцев ряд бывших царских генералов и в их числе адмирал Кейзерлинк перебрались на службу в Латвию и задела - лись ничтоже сумняшеся латвийскими стопроцентными "патриотами". Необходимо однако констатировать, что"чисто латвийский патриотизм" этих генералов латвийскойармии и флота весьма оригинален. Он находит свое наиболее яркое выражение в том, что под руководством этих господ военный и морской штабы Латвии верой и правдой служат интересам **польского империализма** контактируют с польским генштабом всю свою работу и стараются **превратить латвийские военные силы в один из придатков польской армии.**

Происхождение этого своеобразного латвийско-польского патриотизма латышских генералов - бывших "борцов за единую, неделимую" - вполне понятно. Он порожден классовой ненавистью бывших царских генералов против Советского союза, против Октябрьской революции. Сменив царские эполеты на латвийские, эти господа не перестали чувствовать себя участниками российской контрреволюции. Поэтому вся их деятельность направлена на подготовку к участию в новой войне и интервенции против СССР. Для осуществления этойцели они служат верой и правдой польскому империализму, в котором они видят застрельщика новой войны против СССР. Для этого же они организуют и поддерживают в самойЛатвии всякие фашистские организации и группы, основным лозунгом которых является создание в Латвии правительства войны против СССР.

Именно в свете всех этих фактов следует рассматривать новую морскую антисоветскую демонстрацию адмирала Кейзерлинка и Ко. Цель этих господ совершенно ясна: при помощи новой выходки ухудшить **советско-латвийские отношения и продемонстрировать лишний раз польскую ориентацию латвийской военщины.**

Ответственность за новую антисоветскую демонстрацию целиком и полностью ложится на нынешнее латвийское правительство **Ульманиса.** Ни в какой стране армия и флот не ведут самостоятельной внешней политики, - конечно, за исключением тех случаев, когда правительство является просто игрушкой в руках той или иной военноиклики. Внешняя политика каждой страны осуществляется самим правительством; все ведомства действуют в рамках внешней политики последнего. Поэтому латвийское правительство отвечает за действия своих генералов и адмиралов, в том числе и за нынешнюю выходку адмирала Кейзерлинка.

Rigā, 1931.g. 3. julijā. 12/14

Konfidenciāli.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

No.o.848.oo.M/13820

JV/Vd.

Saņemts no V. P.
1931.g. „12." VI.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs.

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa Maskavā J.Seska kunga š.g.28.junija ziņojumu par tekošo momentu PSR Savienības dzīvē un politikā.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

K. Ulmanis

(K.Ulmanis)
Ministru prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,

P i l ī.

Noraksts.

Konfidenciāli.

Maskavā, 28.junijā 1931.g.

1215

TEKOŠAIS MOMENTS PSRS-bas DZIVĒ UN POLITIKĀ.

1. Saimnieciskais stāvoklis. Pēc oficiālām ziņām 20.junijā jau bijis izpildīts 95% no sejas programmas, kas nozīme, ka sagāda sējas platība diezgan tāli pārsniedz pagajusa gada sējas platību. Pec dazu zemnieku nostāstiem oficialas ziņas esot stipri parspiletas. Nākot rīkojums izpildīt sējas programu - un zemnieki, tāpat kolhoznieki, sējot bez kāda aprēķina lai tik valdības prasība tiktu izpildita. Tadeļ prakse panākumi esot daudz modestāki, neka teorija. Naudas trukums liels - ari iekszeme. Izlaidā "Tresā izšķirosa gada" ieksejo aizņemumu, kuru katram strādniekam uzspiež - menesa algas lieluma - vai tas grib, vai negrib. Kooperatīvos iestajoties prasa iemaksāt avansu menesa konsomacijas vertības lieluma; algas tiek izmaksātas nekārtīgi; tiek atvērti veikali, kur "prodaža vsiem graždanam" par augstām cenām. Piecgades izpildīsana dazas nozares jau 2, 2 1/2 vai 3 gados nenozīme, ka attiecīgo precu iekseja tirgu bus diezgan. Viss tiek eksportets lai tik iegutu valutu.

2. Pārmaiņa ārējā politikā. Līdz šim, jau gadus pusotra, krievu prese cīnijas, lai atspekotu arzemju apvainojumus, ka PSRS-ba piekopjot arzemes tirgu ar savam precem dempingu un iekszemē pie darba pielietojot spaidu līdzekļus. Apvainojumi pieņema dazas valstis (Francija, Ungarija) konkretas formas - krievu precu importa ierobežosana ar licencem u.t.t. Bet PSRS-bai ļoti vajadzīgs arzemju tirgus, resp. valuta, jo citadi nevarēs iegādaties masinas "fabrikam-gigantiem", kuru gaidas tagad krievu tauta cies un strada. Tadeļ Litvinovs Ženevā Eiropas komisija 18.maijā piestādīja savu "saimnieciskas neuzbruksanas" protokola projektu: neviena valsts nepielietos nekadu atklatu vai pasleptu agresijas līdzekli pret otru valsti. Litvinovs uzstajas bez liekas bravuras un citu valstu parstavji viņu uzmanīgi uzklausījusies. Tikai Briāns beigas smalki paironizejis par smalko stilu, kada Litvinovs izteicis ļoti svarīgu domu. Litvinova projektu vastu parstāvji akceptes vai noraidis septembra sedes.

Gaidas uz izšķirosam sedem padomju prese, sevišķi viņas lielie oficiālie un oficiozie organi "Izvestija" un "Pravda" pedejos divos menesos mainijusi savu izturesanos un toni arpolitika. Tā ka Eiropas valstu sapulces Francija vienmer vel spele noteicoso lomu, tad vairs nav parādījies neviens specialraksts, kā uzbrukums Francijai un viņas valdībai. Pat arkartīgi ienīstā Polija tiek saudzeta. Latvijas kara flotes svetki neizsauca uzbrukumus, lai gan vel maija sākuma ir "Izvestija" ir "Pravda" parmeta Latvijas valdībai, ka viņa nav uz svetkiem ielugusi padomju karafloti un tas noticis kā demonstracija pret PSRS-bu. Tikai Leninpils "Krasnaja Gazeta" ari pec svetkiem atkartojusi apvainojumu pret flotes svetkiem, kā pretpadomju demonstraciju. Padvaldība grib tapt "salonfähig" priekš sa rudens diplomatiskam sesijam.

3. Ārzemju saimnieciskās delegacijas PSRS-avienībā. PSR Savienība tagad ir visu rupniecisko valstu uzņemeju uzmanības degpunkta. Nav ilgi kamer Vacijas rupnieku delegacija atstaja "viesmīligo PSR Savienību, kur Jenukidze dargajiem viesiem sarikojis tadu spožu dineju, ka vaciesi bijusi parsteigti. 20.junija ieradas apm.40 italu lielako rupniecības uzņemumu un banku parstavji Maskava un vel tagad viņi apbrauka dazadus PSR S-bas rupnieciskas dzīves centrus. "Mes jau gadus trīs uzturam ar PSR S-bu dzīvus saimnieciskus sakarus; tadeļ ir gluži dabīgi, ka musu parstāvji uz sejieni atbrauc, lai iepazītos ar saviem veikalu draugiem" izteicas man Italijas vēstnieks Attolico kgs. Kad italu tirgotaji pieprasījusi, lai krievi par savām precem - naftu, labību, oglem u.t.t. pieskirot tadu pat kreditu, ka viņi, italu, pieskirot krievu pirkumiem un apsutījumiem, tad krievi atbildejusi, ka to nu gan viņi nekadi nevarot: par savu preci viņiem naudas tulin vajagot. Ari Čekoslovakijas parstavim uzdots zondet pamatus un rast iemeslus cekoslovaku delegacijas celojumam uz PSR Savienību. Cirkuleja baumas, ka ari Francija zondejot celu rupnieku delegacijai uz PSR Savienību, bet baumas izradas par nepareizam. Ar vienu vārdu - visas rupniecības valstis censas ar savām mašinām, technisko palīdzību (inženieriem-specialistiem) un kreditiem celt un izveidot komunistiskas PSR Savienības saimniecisko dzīvi. Netala nakotnē PSR Savienības valsts kapitalisms ar arejas un iekšejās tirdzniecības monopolu, diktaturas rokas koncentreto rupniecību un visu saimniecisko dzīvi - nostasies asa cina pasaules tirgu pret okcidenta kapitalistiskam valstīm. Ta bus cina starp divam saimnieciskam un politiskam sistemām un

1216

diviem dzīves standartiem. Uz to PSR Savienības diplomāti jau gatavojas šodien.

4. Francijas krievu politika krustceļos. Bijušais Francijas vēstnieks Herbette jau no 1922.gada bijis ārlietu ministrijas referents Krievijas lietās. 1925.gadā viņš uz sejieni atnācis sajūsminats à la Herriot, "gandrīz jau komunists", ka man dazi komunisti stāstījusi. Herbette un visi franču radikaļi cereja, ka komunisti, reālas dzīves spiesti, evoluēs uz labo pusi un tad Francijas attiecības ar PSR Savienību izskanēs dziļa harmonija. Herbette kgs tiesam Maskavā ļoti daudz strādajis un man šķiet, ka viņš ir viens no tiem retajiem valstu parstāvjiem, kas iedziļinajies komunisma-lielniecisma būtībā. Komunisms neevolueja, ka to sagaidīja Herbette un viss okcidents un tādeļ ari Herbette kgs pamazām, bet pastāvīgi no PSR Savienības iekšķigi attaļinajas. Domājams gans, ka zem Herbettes ziņojumu, resp.ieskaņu tu iesaida Francija savā arpolitikā beidzamās gados nostajas pret PSR Savienību atklāti naidīgi. Vareja domāt, ka Francija organozes politisku, vai vismaz saimniecisku akciju, kura būs versta pret PSR Savienības saimniecisko varbūt ari socialo un politisko iespaidu.

Tagad PSR Savienība uzsākusi ar Franciju sarunas par saimniecisko - tirdzniecības līgumu. ~~Kaxprieksšķikumuxkrievu~~ Ka priekšnoteikumu krievi uzstādījuši Herbettes atsauksanu. Parizē de Monzy un citi viņam līdzīgi entuziasti līgsmo; Herbette parcelts; atkal pacelies jautajums par krievu politikas reviziju ... Ka no drosiem avotiem zinams, tad sarunas ieilgstot. Neparvaramais piedauzības akmens laikam atkal būs vecās Krievijas paradi Francijai.

Saņemiet ari pie šī gadījuma, augsti god-ātais Prezidenta kungs, manas augstcienības apliecinājumus.

(paraksts) J.Seskis

Augsti godātam
K.ULMAŅA kgm,
Min.Prezidentam un
Arl.Ministram
Rigā.

Par noraksta pareizību:

D. Vigrabs
Austrumnodaļas sekretars.

1217

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1931.gada 22. julijā.

No.o.848.00. Z/15279

JV/Vd.

Konfidenciali.

Saņemts no V. P. 1931 g. „12." maijā

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums tirdzniecības atašēja Maskavā Fr.Zommera kunga pārskatu par Padomju Savienības saimniecisko dzīvi 1931.gada pirmajā pusgadā.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

K. Ulmanis

(K.Ulmanis)
Ministru prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,

P i l ī.

PADOMJU SAVIENĪBAS
saimnieciskā dzīve 1931.g.pirmajā pusgadā.

1931 saimnieciskais gads tiek saukts par piecgades izšķirošo gadu, kad sasniegumiem saimnieciskā laukā jāpierāda, ka piecgades plāns tiks patiesi izpildīts četros gados. Tādēļ vadošās iestādes un personas neatlaidīgi seko saimnieciskās dzīves attīstības gaitai un pielieto visus iespējamos līdzekļus, lai novērstu kavēkļus tur, kur tādi parādās. Bet jau no paša gada sākuma noteiktās normas, t.s.kontrolcipari, ar maziem izņēmumiem, netiek pildītas gandrīz nevienā saimnieciskā nozarē, kādēļ vadošās iestādes un personas atrodās pastāvīgā trauksmes stāvoklī. Tiek sasaukti neskaitāmi kongresi, sapulces un mītiņi,laikraksti pilni nosodošiem un uzmudinošiem rakstiem, tiek sūtītas uz vietām visādas komisijas, brigādes un ziņotāji, tiek piespriesti bārgi sodi, dalītas premijas un ordeņi, piešķirtas priekšrocības apgādībā ar pārtiku un apģērbiem - un tomēr normas paliek nepildītas. Par valsts nodevējiem top tiek, kuri uzdrošinās aizrādīt, ka plāni pārspīlēti, nav saskaņoti, nav piemēroti normālās dzīves prasībām. Un tomēr objektīvi spriežot šie plāni tādi arī ir. Uz to norāda aprēķinātais tautas ienākuma nenormālais pieaugums par 39 %, no 35 miljardi 1930.g. uz 49 miljardi šinī gadā, kurpretīm Z.A.Š., Anglijā un Vācijā.tas nepārsniedz 3 - 6 %. To apstiprina arī valsts budžets, kurš pieaudzis no 12,6 miljardi rubļu 1929/30.g. uz 21,7 miljardi šinī gadā. Straujos attīstības tempus raksturo arī paredzētie kapitala ieguldījumi valsts saimniecībā, kuri šogad noteikti budžetā uz 17.017 miljonu rubļu pret 9771 miljoni pag.gadā. Lai gan par budžeta līdzšinējo izpildīšanos nekādi dāti atklātībā vēl nav parādījušies, kas agrāk notika periodiski, tad tomēr no daudzām un dažādām parādībām un ziņām laikrakstos noskāršams, ka plāni un budžets netiek realizēti pilnos apmēros.

R Ū P N I E C Ī B A.

Savos iepriekšējos pārskatos es jau aizrādīju, ka no sākuma uzņemtie pārāk straujie piecgades realizācijas tempi piecgades otrā gadā beigās noveda pie ta, ka darbu turpināšana tādā pašā gaitā draudēja ar nopietniem sarežģijumiem, varbūt pat ar katastrofu. Pad.Savienības saimnieciskā dzīvē. Lai saglābtu stāvokli valdība iekārtoja atsevišķu kvartālu no 1.X. līdz 31.XII.ar specialu saimniecisku plānu, kura

1219

raksturīgā īpašība bija tā, ka šinī laikā sprīdī paredzēja visu uzmanību koncentrēt ogļrūpniecībai un nedaudzu celtņu nobeigšanai, kuras varēja vistuvākā laikā nodot ekspluatacijai. Pārējos pesāktos darbus paredzēja turpināt tādos apmēros, cik priekš viņiem valsts kasē būs brīvas naudas un būvmaterialu, sekmējot pirmā kārtā to fabriku būvi, kurām jāapkalpo lauksaimniecības. No jaunu celtņu uzsākšanas galīgi atteicās. Saprotams, ka šie atzinumi nozīmēja piecgades plāna realizācijas aprobežošanu.

Arī šinī 1931.g., tāpat kā atsevišķajā kvartalā, paredzēts koncentrēt uzmanību ogļrūpniecībai, metalurģijai un atkal nedaudzām celtnēm, kuras atrodās vistuvāki pabeigšanai, lai drīzā laikā tanīs varētu uzsākt vērtību ražošanu. Industrializācijas plāna tālākā izvešana tiek darīta atkarīga no līdzekļu uzkrāšanas valsts kasē, no iespējas celtnes apgādāt ar būvmaterialiem un strādniekiem - specialistiem. Ta tad arī darba plāns tekošam gadam norāda uz to, ka valdība piecgades industrializācijas plānu atzinuse par neizpildāmu pilnos apmēros un realizē no viņa tikai tikdaudz, cik tas viņai pa spēkam. Jau tagad skaidrs ka piecgades industrializācijas plāns nekad arī netiks realizēts tādā veidā, kā tas bij domāts no viņa sastādītājiem. Galvenais cēlons tas, ka industrializācijas plānu sastādijuši bezpartejiski zinātnieki, vadoties no savām zināšanām, praktiskiem novērojumiem un piedzīvojumiem, bet plānu realizē un visu valsts dzīvi vada politiska partija, kura cenšās izvest dzīvē pilnīgi jaunas, praktiski nepārbaudītas normas, kuras, saprotams, nevarēja savā plānā paredzet vecie zinātnieki. Sekas jo spilgti parādījās 1929/30.saimnieciskā gada beigās, kuras noveda pie Valsts plāna (Gosplāna) un Augstākās Tautas Saimnieciskās Padomes (V.S.N.H.) "tīrīšanas" un personālā sastāva maiņas, pie saimnieciskō darbinieku apcietināšanām, skaņiem procesiem un nošaušanām.

Politiskie varas vīri 1929.g.uzsāka lauksaimniecības strauju kolektivizāciju un milzīgo graudu fabriku organizēšanu, kam līdztekus tiek dibināti simtiem milzu fermas gaļas, sviesta, kokvilnas, linu, sakņu un olu ražošanai, pie kam pamatos pārveido arī pašu ražošanas procesu, pielietojot arvien plašākos apmēros mechaniskos dzinējus un viņiem piemērotus darba rīkus. Ražojumu tālākai apstrādāšanai un uzglabāšanai ceļami elevatori, fabrikas, saldētavas u.t.t. Viss tas nemaz vai tikai niecīgos apmēros ietilpa piecgades plānā, kādēļ pēdējo jau var uzskatīt par novecojušu. "Vecam" plānam pienāca klāt pavisam jauni plāni, kuru realizēšanai nedrīkstēja kavēt, jo tos diktēja šīs

dienas nepieciešamību, izsaukta no grandiozās lauku pārkārtošanās viļņa. Jaunie uzdevumi prasīja daudz metala un ogļu, kuru jau tā bija nepietiekoši daudzmaz normalā pēcrevolucijas laikā. Veikt "veco" piecgades plānu un jaunos uzdevumus nebija pa spēkam arī "visuvarenai" komunistu partijai. Saprotams, ka visi spēki pieliekami pirmā kārtā šīs dienas prasību apmierināšanai un tas ir: ogles, metals, traktori, visāda veida lauksaimniecības mašīnas, piemērotas mechaniskam dzinējam un mašīnas lauksaimniecības ražojumu pārstrādāšanai un tikai pēc tam var domāt par piecgades "nākotnes plāniem".

O G L E S.

Ko komunista prāts vien spēj izdomāt, viss tas ir darīts, lai paceltu ogļrūpniecības ražotspējas! Un tomēr rezultāti nekādi: notecējušā pusgadā Doņecbaseinā ražots 19.o46.ooo tonas jeb 68 % no pusgada plāna. Mēneša caurmēra raža 1929/3o.g. bij 3.o15.ooo, atsevišķā kvartalā 3.4oo.ooo un ša gada pirmos seši mēnešos 3.174.ooo tonas. Produkcija nav pacēlusies neskatoties uz to, ka mechanizācija ražošanā dubultota, ka klāt nākušas jaunas šachtas. Atsevišķā kvartalā Doneca baseinā vajadzēja uzsākt darbu 22 jaunām šachtām, bet šinī gadā 14.Cik no viņām patiesi uzsākušas strādāt, nav zināms. Tikai 15.jūnijā visas (~~nezares~~) avīzes kliedza, ka uzsākuse strādāt vislielākā šachta GPU vārdā ar dienas produkciju 444o tonas, kura ierīkota pēc technikas pēdējā vārda, pie kam pirmā dienā plāns izpildīts jau par 1o2 %. Tomēr no 15. jūnija vispārīgā ogļu produkcija nav attiecīgi palielinājusēs, bet otrādi, pat pazeminājusēs. Pārejos ogļu rajonos apstākļi vēl ļaunāki.Notecējušā pusgadā ogļu produkcija līdzinās 1929/3o.g.produkcijai, viņa turās zem piecgades plāna normām un sasniedz tikai 6o % no ša gada plāna normas. Kā pēdējais trumps, ko valdība tagad liek uz spēli, ir ārzemnieki. Jau viena šachta pilnīgi atrodās vācu strādnieku un inženieru rokās, kuri savu plānu pilda ar uzviju. Šinī gadā vēl tiek ievestas jaunas partijas Rūras ogļrūpniecības strādnieku, pavisam 1o.ooo strādnieku un 3ooo meistaru un inženieru, kuriem tad nu jāparāda kā vajadzīgs strādāt. Bez augšminētām jaunām šachtām Donecbaseinā, šogad jaiestājās darbā vēl Kuzņeckas baseinā 21, pārējā Sibirijā 19 un Maskavas baseinā 21 jaunai šachtai.

MELNĀ M E T A L U Ģ G I J A.

Metalurģijas uzdevums šogad ir ražot 8 miljoni tonu čuguna, ģā

miljoni tonu tērauda un 6,7 miljoni tonu valcējumu. Jau tagad droši var teikt, ka tik liela produkcija šogad netiks sasniegta, jo notecējušā pusgadā metalurģija strādājuse ļoti slikti, pie kam vaina gan tiek uzlikta transportam, kura dēļ lietuves bieži esot palikušas bez koksa un kalķiem, kādēļ nereti tām bijis jaaptur darbība. Pusgadā ražots tikai ap 2.12o.ooo tonas čuguna, kas ir 26,5 % no gada normas. Šī produkcija nav augstāka par 1929/3o.g.pusgada izstrādājumu un nesasniedz pie gades plānā paredzēto normu, nerunājot nemaz par sākumā minētiem kontrolciparíem. Par zemās čuguna produkcijas patiesiem iemesliem man pašlaik nav noteikta izskaidrojuma, bet tas būs jaatrod jo vairāk tādēļ, kā jau atsevišķajā kvartalā vajadzēja vienā pašā Ukrainā uzsākt darbu 5 domnām un šinī gadā bij paredzēts nodot eksploatacijai lo domnas, no kurām dažām arī jau vajadzēja atrasties darbā. Bez tam Eiropas Krievijā vēl tiek celtas 9 domnas, kurām jāstājās darbā 1932.g. Tikpat neapmierinošā produkciju uzrāda tēraudlietuves un vēl sliktāku valcētavas, kuras pie tam devušas ļoti lielu procentu brāķa, dažās fabrikās līdz 7o %.

LAUKSAIMNIECĪBAS MAŠINU RŪPNIECĪBA

Sakarā ar straujo lauksaimniecības pārkārtošanu,kad nepilnos divos gados 2/3 no visas sējas platības apvienotas lielsaimniecībās,kolhoziem un sovhoziem,kurās paredzēts zemi apstrādāt ar traktoriem ka dzinējspēku, lauksaimniecības mašinu fabrikām vajadzēja steidzīgā kārtā pārveidot savas fabrīkas, lai tās būtu piemērotas daudz komplicetāku un masivaku darba rīku un mašīnu būvei. Bez tam nācās pagatavot arī jaunām mašīnām darba zīmējumus, modeļus, formas u.t.t.,apmācīt strādniekus pie jauno mašīnu būves, izdarīt jauno mašinu izmēģināšanas u.t.t. Viss tas lielā mērā kavē fabrīkas produktivitāti un tādēļ arī saprotami pirmā pusgadā neapmierinošie rezultāti, kuri dažādās fabrikās sasniedz 3o - 5o % no plāna. Milzīgā Rostovas lauksaimniecības mašinu fabrika, kura esot vislielākā pasaulē, izlaiduse tikai ap 35 % no projektētās produkcijas. Staļingrada traktoru fabrīka, kura tīkai tagad palēnām iziet no savām bērna slimībām, gada laikā izlaiduse tikai ap 625o traktoru, pie kam produkcija dienu no dienas pieaug. Pēdējā laikā jau top pagatavoti ap 7o traktoru dienā, apmēram puse no projektētā daudzuma, 5o.ooo traktoru gadā. Otrā traktoru fabrīka Ļeņingradā,"Krasnij Putilovec" izlaiž regulāri 5o -65 traktoru dienā. Celtas vēl tiek traktoru fabrīkas Harkovā un Ceļabinskā, kurām jātiek gatavām vēl šinī

gadā. Arī kombainu fabrikas celšana Saratovā ietot sekmīgi uz priekšu. Priekš individuālā lauksaimnieka darba rīki vairs netiek pagatavoti.

M A Š I N R Ū P N I E C Ī B A.

Saskaņā ar plānu smagai mašinrūpniecībai vajadzēja šinī gadā pa vairot produkciju par 85 %, bet faktiski produkcija pieauguse tikai pa 35,5 %, kam par vainu esot nepietiekošā apgādība ar metalu un oglēm. Šī rūpniecības nozare sākuse ražot veselu rindu dažādu mašīnu, kuras līdz šim laikam ieveda no ārzemēm. Vieglai mašinrūpniecībai vajadzēja šinī gadā pavairot savu produkciju par 6o %, ar ko mašinu pieprasītāji tiktu apmierināti par 58 %, bet arī to vieglā mašinrūpniecība nav spējuse dot, jo savu pusgada normu ta izpildījuse tikai par 82 %. Pie tam liela daļa gatavo mašinu nodotas apsūtītājiem nepilnīgos komplektos, kādēļ šo mašinu darbā laišana tika lielā mērā aizkavēta.

NAFTAS R Ū P N I E C Ī B A.

Aprila mēnesī visa Pad.Savienības prese gavilēja par lieliem sa niegumiem naftas rūpniecībā, ka piecgades plāns izpildīts 2 1/2 gados. Piecgades plāns paredzēja attīstīt šo rūpniecības nozari tādā kārtā, lai piektajā gadā tiktu ražots 21 milj.tonu naftas. Ša gada marta mēnesī iegūts līdz šim vislielākais daudzums naftas, 1.742.4oo tonas, kas varētu dot gadā 2o,9 milj.tonas, ja produkcija visu gadu nebūtu zemāka par ša mēneša ieguvumu. Tā kā minētais sasniegums panākts tikai pirmo reizi marta mēnesī, kuram pie tam ir 31 diena un ir tad vēl nedod pilnus 21 milj. tonas gadā, tāļi skanošās jubilejas svētīšana un lielais ordeņu birums, liekās gan būt notikuši pārāk agri. Par otrā kvartāļa sasniegumiem vēl datu nav.

V I E G L Ā R Ū P N I E C Ī B A.

Visai vieglai rūpniecībai, kuru kontrolē A.T.S. padome, vajag ražot vērtības par 7641 milj.rub., pārsniedzot gada produkciju par 2o Ziņas par pirmiem pieci mēnešiem norāda, ka gada uzdevums izpildīts p 36,8 %, pret 44 % pag.gadā tanī pašā laikā. Ta tad šogad vieglā rūpniecība strādājuse taisni tādos pašos apmēros, kā pag.gadā un pieaugums līdzinās nullei.

KVALITATIVIE PANĀKUMI RŪPNIECĪBA.

Visai rūpniecībai ir notikviem kvantitativi ražošanas uzdevumi

123

bet arī kvalitativi, piemēram darba ražīguma pacelšana, produkcijas kvalitātes uzlabošana, pašizmaksas pazeminašana u.t.t. Piecgades plānā paredzēts lielā mērā pavairot rūpniecības produkciju, paceļot darba ražīgumu. Atvietojot cilvēka rokas ar mašinām un laižot darbā cilvēka fiziskā spēka vietā mechanisku energiju, piecgades laikā ir pārdzēts strādnieka darba ražību pacelt par 80-100 %. Piecgades pirmā un otrā gadā gan tika atzīmēti dažās rūpniecības nozarēs diezgan ievērojami procenti, par kuriem celies darba ražīgums, bet trešajā gadā visās rūpniecības nozarēs šis procents ir neievērojams vai pat negatīvs. Tā piem., Donecbasseinā, kur darbu mechanizacija notecējušā pusgadā palielināta par 63 % pret 1929/30.g. pirmo pusgadu uz vienu strādnieku iegūts ogļu I kvartalā 13,5 tonas ~~MK XK~~,aprilī 14,5 un maijā 13,5 tonas, pret 19 tonas pēc plāna un 15,3 tonas 1930.g.IV.kvartalā.

Smagā mašinrūpniecībā darba ražīgumu vajadzēja paaugstināt par 28 %, bet šis plāns izpildīts maijā par 69,9 % un aprilī par 77,6 %, neskatoties uz to, ka maijā triecienu un sicialās sacensības darba organizācijās bij apvienoti 81 %, bet aprilī tikai 72 % no visiem šo fabriku strādniekiem./ Lai uzlabotu darba ražīgumu, valdība atcēluse notecējušā pusgadā vienu pēc otras veselu rindu strādnieku iekaroto privilēģiju un tiesību. 21.maijā izdots rīkojums, ar kuru aizliegts noturēt visāda veida strādnieku mītiņi un sapulces darba laikā un pārtraukt darbu , lai izpildītu darba laikā dažādus sabiedriskus pienākumus, piemēram, piedalīties fabrikas komitējā apspriedēs, nodarboties profesionālās kooperatīvās, komunālās un cit. organizācijās, pieņemt biedru izmaksas, dot paskaidrojumus, ziņojumus u.t.t.. kam nav tieša sakara ar izpildāmo darbu fabrikā. 4.jūnijā CIK nolēma, ka I. naktsdarbi nostādāmi atalgojuma un darba laikā ziņā vienādi ar dienas darbiem un 2.darba alga izmaksāsjama vienīgi ārpus darba laika. 25.jūnijā atcēla privilēģijas studentiem un kursantiem strādāt divi stundas dienā mazāk, lai semīgi varētu nodoties mācībām. Tāpat no darba vairs netiek atbrīvots tehniskais personāls, lai varētu tanī laikā pasniegt stundas fabrikas kursos un skolās. Atņemtas tiesības arī juristiem darba laikā izpildīt juriskonsulta pienākumus profesionālās organizācijās. Tiek atceltas privilēģijas arī fabriku kursantiem, kādas tiem bij dotas priekš sagatavošanās uz aukstskolu. Bez uzskaitītiem, atcelti vēl daudz citas tamlīdzīgas tiesības un privilēģijas. Lai netraucētu normalu darbu fabrikās aizliegts uz tām sūtīt visādas delegācijas, kontrol- un buksier komisi-

Pēc „Bolševika" № 11 ziņām, darba ražīgumus cēlies par 7%

jas, trieciena brigādes, korespondentus u.t.t. Turpretīm izsludināta vesele virkne rīkojumu, ar kuriem pastiprināta strādnieku un tehhniskā personāla atbildība par uzticētiem darba rīkiem, instrumentiem un mašinām, par nesekmīgu darba gaitu, par neakuratu rīkojumu pildīšanu. Darba ražīguma veicināšanai tiek dotas privilēģijas pārtikas un apģērbu apgādībā labākiem trieciennieķiem (udarņikiem) un brigāžu vadoņiem, netiek taupīti arī ordeņi.

Ražojumu pašizmaksas pazeminašanai ir ārkārtīgi liela nozīme priekš valsts kases, jo katrs procents no pašizmaksas pazeminašanās dod valsts kasei ienākumu ap 180 milj.rubļu no rūpniecības un 100 milj rubļu no celtniecības. Šinī gadā uzdotspašizmaksu pazemināt rūpniecībā par 10-11 % un celtniecībā par 12 %. Ziņas par produkcijas pašizmaksu nāk atklātībā ar lielu nokavēšanos, kādēļ pašlaik vēl nav iespējams dot pilnīgu pārskatu. Līdz šim parādījušās ziņas priekš valsts kases nav iepriecinošas: veselā rindā svarīgāko rūpniecības nozaru uzrāda pašizmaksas pazeminašanās vietā paaugstināšanos. Visu Eiropas Kriviju aptverošais metalurgijas trests "Stal" pirmā kvartālā ražojis produkciju par 11,5 % dārgāki, nekā pag.gadā, lai gan pēc plāna produkcijas pašizmaksai vajadzēja pazemināties par 8,4 %. Smagai mašinrūpniecībai vajadzēja pašizmaksu pazemināt par 11,9 %, bet rezultāti pretēji, tā cēlusēs par 5,3 līdz 11 %. Lauksaimniecības mašinu fabrīkas nav pazeminājušas pašizmaksu par 14,5 %, bet gan pieauguse par 0,6 %. Vieglā mašinrūpniecība pazeminājuse pašizmaksu par 1,5 % pret plāna 10,2 %. Plānu nav pildījuse arī ogļrūpniecība, kurai ogles izmaksājušas dārgāki, nekā pag.g., par ko tomēr konkretu dātu vēl nav. Tomēr ir arī rūpniecības nozares, kuras savu uzdevumu ir pildījušas. Plāna neizpildīšana vedama sakarā ar daudzām negatīvām parādībām rūpniecībā, no kurām galvenās ir strādnieku staiguļošana, kvalificēto strādnieku trūkums, darba disciplinas pamazinašanās.

Visi bārgie likumi, kuru nolūks bij apturēt strādnieku staiguļošanu un kuri pēc savas būtības atceļ brīvību darba un darba vietas izvēlē, nav devuši cerētos rezultātus. Ar šiem likumiem visi algotie darbinieki saistīti pie darba vietas tāpat, kā klaušu laikā bij zemnieki saistīti pie muižas, bet dažā ziņā tagadējie apstākļi ir vēl sliktāki dēļ ievestām darba grāmatiņām un tādēļ, ka tagad ir tikai viens "kungs" - darba devējs - valsts. Un tomēr, neskatoties uz ierakstiem obligatoriskās darba grāmatiņās, melnām tāpelēm fabrikās, nesaudzīgām

fabrīkas komitējām, daudzdažādiem spaidu līdzekļiem un sodiem staigu-
ļošana nemazinājās. Viņas galvenie cēloņi ir dzīvokļu trūkums, nepie-
tiekoša apgādība ar pārtiku un apģērbu un dažādība atalgojumā. Vispā-
rīgā parādība ir, ka milzīgās fabrikas gan tiek uzceltas, bet netiek
pietiekoši gādāts par strādnieku novietošanu. Dzīvokļu būvēšana netiek
līdz fabriku celšanai. Šagada plašie plāni viegla tipa dzīvojamo ēku
celšanai palikusi pa lielākai daļai uz papīra. 1931.g.Donecbaseinā pa-
redzēts uzcelt standartēkas priekš 700.000 strādniekiem un viņu ģimenēm
bet līdz šim padarits ļoti maz. Uz 1.augustu vajadzēja jau būt gataviem
50 % no šīm ēkām. bet uz 1.decembri pārējiem. Tikai vēlāk izrādījās,ka
būvniecības trestiem, kuriem šie darbi bij uzdoti, iespējams šo plānu
pildīt tikai 13 % apmēros. Pie tam pagatavotās ēkas tiek sūtītas uz vie
tām nepilnos komplektos, kādēļ viņu celšana atkal tiek novilcināta.Bie-
ži ēku celšana apstājās naglu un citu sīkumu trūkuma dēļ. Priekš pārē-
jiem jauniem rūpniecības centriem Uralā, Kuzņeckas baseinā, Staļingra-
dā, Harkovā un cit. dzīvokļu celšanai asignēti 300 miljonu rubļu. Bet
arī šeit celtniecība neiet sekmīgi: š.g.pirmos 4 1/2 mēnešos darbi iz-
pildīti tikai 3 - 4 % apmēros.

Pārtikas norma, kuru valsts izsniedz strādniekiem un citiem al-
gotiem darbiniekiem šinī pusgadā nav uzlabota. Pielaižot, ka ta ir ne-
pietiekoša priekš ēdienu pagatavošanas individuālā saimniecībā, valdī-
ba atzīst, ka ta ir tomēr apmierinoša, ja to pašu normu nodod virtuvēs-
fabrikās, kur pārtikas līdzekļi tiekot nesamērīgi racionalāki izvērtēti
Pamatojoties uz šo atziņu, valdības nolūks ir izskaust ēdienu pagatavo-
šanu ģimenēs, lai līdz ar to atbrīvotu strādnieku sievas no saimniecis-
kiem pienākumiem un pievilktu arī tās ražošanā, caur ko ģimenes labklā-
jība stipri paceltos, jo tad ģimenē būtu divi pelnītāji. Bērnus varētu
novietot silās un dārzos, apģērbus, apavus un veļu šūj, ķīpa un mazgā
specialās fabrikās, tie no saimnieces pienākumiem atkristu. Tomēr šai
ģimenes dzīves reformai pagaidām vēl nav redzami panākumi. Lielās vir-
tuves - fabrikas un ēdienu veikali dažādu iemeslu dēļ strādniekus neap-
mierina. Dzīvokļu trūkuma un neapmierinošās pārtikas dēļ strādnieki
cenšās pārmainīt savu darba vietu, cerībā atrast citur labvēlīgākus dzī
ves apstākļus.

Arī tagadējie nesaskaņotie algu tarifi ir par iemeslu staiguļo-
šanai. Pēdējā laikā presē vai ik dienas atrodami raksti, kuros tiek pra

pamatīgi reformēt algu tarifus. Par atalgojuma mēraukli vajagot pieņemt padarīto darbu. Vienādās rūpniecības nozarēs vajagot maksāt par vienādu darbu vienādu atalgojumu. Bez tam tarifi diferencējami pēc darba grūtuma, kvalifikācijas un izpildītā darba labuma. Šie atalgojuma principi ir diametrali pretēji komunizma pamata principiem, kurus proletariata diktaturas valdība izveda dzīvē tūlīt pēc komunistiskās revolucijas. Atzinumi, ka visiem strādājošiem cilvēkiem pienākās vienāda barība, vienādi apģērbi, vienādi dzīves apstākļi, tagad tiek nosaukti par sīkburžujiskiem spriedulējumiem. Tikai simtprocentīgā akorda darba ievešana visā ražošanas procesā nodrošinot netik vien pareizu un taisnīgu atalgojumu, bet esot arī visradikālākais līdzeklis darba ražīguma pacelšanai. Akorda darbs agrāk tika no komunistiem nosaukts par visnejēdzīgāko strādnieku izsūkšanas paņēmienu, bet tagad tas ir tapis par proletariskās valdības ideālu un šā laika cīņas lozungu saimnieciskā "frontē".

Pad. valdība mēdz lepoties, ka Pad. Savienībā bezdarbnieku neesot, pastāvot pat strādnieku trūkums. Šinī apgalvojumā ir daļa taisnības. Katram darba meklētājam valdība spēj ierādīt darbu, bet kā jau augstāki aizrādīju, dzīves apstākļi daudzās darba vietās ir tik slikti, ka strādāt tur ilgāku laiku nemaz nav iespējams. Jau priekš kara Krievija nevarēja lepoties ar savu darba spēku. Vēl sliktāki apstākļi ir tagad, kad īsā laikā iestājušies darbā liels skaits jaunu un pie tam apmēros milzīgi rūpniecības uzņēmumi, kuri ražo mantas, kādas agrāk Krievijā nemaz nepagatavoja. Kvalificēto strādnieku trūkums tādēļ pats par sevi saprotams. Viņus atvieto ar iesācējiem, pa lielākai daļai zemniekiem, kuri nav pieraduši pie zistematiska darba, saudzīgas apiešanās ar darba rīkiem un komplicētām mašīnām. Lai gan valdība rīko dažādus kursus dermitiem un simtiem tūkstošu strādniekiem viņu kvalifikacijas paaugstināšanai, tomēr īsie kursi nevar dot to pašu, ko ilgstošs praktisks darbs. Tādēļ arī jaunās fabrikas nespēj attīstītā plānā parādzētos darba ritmus, tādēļ arī fabrikas produkcija ir ļoti zemas kvalitātes un tāļi pārsniedz iepriekš aprēķināto pašizmaksu.

INDUSTRIALIZACIJAS PLĀNS.

Kapitala investacija rūpniecībā, kuru pārzin A.T.S.Padome šā gada budžetā paredzēts 5,5 muljardi rubļu apmērā un 588 miljoni rubļu apmērā rūpniecībā. kuru pārzin apgādības komisariats. No pirms minē-

tās summas 5 miljardi rubļu nolemts izlietot iesākto celtņu nobeigšanai un tikai o,5 miljardi rubļu jaunu objektu iesākšanai. Urala un Kuzņeckas baseina rūpniecības izbūvei izlietojami 1,5 miljardi rubļu,kuru summu maija mēnesī vēl pavairoja par 77o miljoniem, neminot no kādiem avotiem šī summa ņemama.Celtniecības plāns noteikti paredz, ka šinī gadā nākšot gatavi 518 objekti 4 miljardi rubļu vērtībā, pie kam sevišķa vērība būs piegriesta Urala-Kuzņeckas kombinātam, lai tur tiktu radita spēcīga ogļu un metala bāze rūpniecības pārējo nozaru attīstības nodrošināšanai. Rajonu elektrisko staciju celšanai asignēti 85o milj.rub., ar ko jāpanāk lai gada beigās visu spēkstaciju kopjauda būtu 4,5 milj. kilovatu, kas tiks sasniegts ievadot šinī gadā darbā jaunas spēkstacijas ar 1.45o.ooo kilovatu jaudas. Elektriskās enerģijas produkcija šinī gadā aprēķināta uz 12,7 miljardi kilovatstundu, pret 8,8 miljardi pag.gadā.

Cik sekmīgi veicās šo grandiozo plānu realizēšana, noteiktu ziņu vēl nav. Milzīgās fabrikas tiek celtas uz Dņepra krācēm, Harkovā, Ņižnij-Novgorodā, Uralā, Kuzņeckas baseinā u.c. Pa visu plašo Krieviju lielā stoigā tiek radīti ļoti daudz dažādu jaunu uzņēmumu, no kuriem šogad jābūt gataviem 518 objektiem. Strādāts tiek ļoti daudz un galvenā kārtā ražošanas līdzekļu pavairošanai. Šinī gadā rūpniecības produkcijas pieaugumu sagaida par 58 % tanīs rūpniecības nozarēs, kuras ražo ražošanas līdzekļus un tikai 29 % tanī rūpniecībā, kura ražo patēriņa preces. Ja arī jauno rūpniecības uzņēmumu celšana neveicās tik labi,kā to cerēja, tad tomēr industrializacijas plāna līdzšinējais izpildījums jau lielā mērā nostiprinājis Pad.Savienības saimnieciskos pamatus, kuri top arvien drošāki dienu no dienas jauniem objektiem iestājoties ekspluatacijā. Ja arī darbi kā jaunos tā arī vecos uzņēmumos vēl norit tik strauji, kā vecās rūpniecības zemēs, tad tomēr enerģija un līdzekļi,kuri tiek pielikti strādnieku apmācīšanai, nepaliks bez panākumiem un ja arī pašlaik darba rezultāti nevar sacensties ar Vakar Eiropas produkciju un produktivitati, tad tomēr ar laiku tie uzlabosies un Pad.Savienība kļūs netik vien neatkarīga no ārzemes rūpniecības, bet varēs arī papildināt ārzemes tirgu ar saviem ražojumiem.

1288

Z E M K O P Ī B A.

Līdz ar pirmo pusgadu noslēdzās arī pavasara sējas kampaņa, kura tika vesta visu pusgadu ar apbrīnojamu neatlaidību. No gada sākuma laikrakstos tika bungots lai gatavojās uz sējām, zistematiski sniedza ziņas par sēklas labības apgādāšanu un viņas izdalīšanu, par sēklas labības kodināšanu, par lauksaimnieciisko mašinu savešanu kārtībā, par darba lopu stāvokli u.t.t. Marta mēnesī sāka steidzināt ķerties pie lauku darbiem un ik piecas dienas tika sludināti pārskati par stāvokli sējas "frontē" , t.i. par apsēto platību salīdzinot ar plānu. Šim gadam apstiprināts sekošais sējas plāns: pavisam apsējami 143 milj.ha, pret 128,7 mulj. ha 1930.g. un 118 milj. 1929.g.Ar graudu kulturām apsējami 111 milj.ha un techniskām kulturām 13,5 milj.ha, no kuriem ar cukura bietēm 1,35 milj.ha, ar kokvilnu 2,3 milj.ha, ar šķiedru liniem 2,1 milj ha. Maija mēnesī sāka nākt ziņojumi no vietām par "uzvarām" sējas "frontē", avizes rakstija uz sarkanās tapeles plāna izpildītājus un uz melnās atpakalpalikušos. Tāpat kā kara frontē, tā arī šeit neiztika bez ordeņu dalīšanas. Pēdējie rezultāti izsludināti uz 20.jūniju, no kuriem redzams, ka pavasara sējas plāns veikts 95,3 % apmērā, apsējot 95.283.000 ha, par 7,9 % vairāk, nekā pag. gadā. Pēc kulturām šī sējas platība sadalās sekošā kārtā:

Kultura	Platība 1000 ha	% no plāna	% no pag.gada platības.
vasaras kvieši	25.280	90,3	106,6
mieži	6.383	91,2	90,7
auzas	16.609	92,3	92,7
kukuruza	3,910	78,2	99,8
saulspuķes	4,548	92,8	131,2
kokvilna	2.512	109,2	160,4
cukurbietes	1.494	104,6	130,7
lini,šķiedru un sēklas	2.913	116,5	129,7

Pēc apsaimniekošanas veida sējas platība sadalās sekošā kārtā:

Saimniekošanas veids.	1000 ha	% no visas apsētās Platības.
K o l h o z i	58.592	61,5
no tiem mašinu-traktoru stacijas apstājušās	20.266	

S o v h o z i	8.5o6.	8,5
Individualie zemkopji.	28.185.	3o,o

Par sējumu stāvokli līdz šim izlaisti trīs pārskati, pēc kuriem spriežot sagaidama vidēja raža, domājams zemāka par pag.gada.Apstākļu pazinēji tomēr apšauba oficialo ciparu pareizību, jo fiziski nemaz neesot iespējams ievākt tik īsos laika aprīžos pareizas ziņas un lai pavēles nepaliktu neizpildītas un netiktu uzrakstīts uz melnās tapeles, ziņas tiek sniegtas nepārbaudītas un pie tam labvēlīgākas. Tāpat tiek apšaubītas ziņas par sējumu stāvokli, ievērojot to, ka sēšana notika lielā steigā, pat naktīs pie "sikspārņu" apgaismošanas, nelūkojoties uz zemes un atmosferas apstākļiem. Kolhoziem nenodeva ne pusi no apsolītiem mākslīgiem mēsliem, induvidualiem saimniekiem trūka i sēklas, i zirgu. Sējas kampaņa jau pabeigta, dienvidos notiek ražas ievākšana un labības nodošana valsts iestādēm, bet ziņu par birumu vēl nav.

L O P K O P Ī B A.

No lopkopības paredzēts šinī gadā iegūt 3o,6 milj.tonu piena un 3,26 milj.tonu gaļas (pag.gadā 3,1 milj.tonu). Lai realizētu šo plānu visi lopi ir registrēti un viņu īpašnieki aplikti ar noteiktām nodevām, lai tie būtu individuali saimnieki, kolhoznieki vai sovhozi. No katras govs jānodod noteikts daudzums piena gadā, lopu nokaut pašu vajadzībām nav brīv, to jānodod, ja vispārīgi tiek dota atļauja viņu likvidēt,attiecīgai valsts vai komunālai iestādei.

Lopkopības sovhoziem uzdots šinī gadā komplektēt savus ganāmos pulkus tādā kārtā, lai gada beigās būtu "Skotovodam" 2.8oo.ooo liellopu, "Svinovodam" 1.9oo.ooo cūku, "Ovcevodam" 4.4oo.ooo aitu un Piena-sviesta trestam 11o.ooo govju."Skotovodam" plāna pildīšana neveicās visai labi: uz 1o.jūniju viņa ganāmais pulks bij tikai 1.431.813 galvu liels un gaļas nodevis tikai 14,2 % no normas, kas liek domāt, ka līdz gada beigām tas ne vienu ne otru uzdevumu neizpildīs paredzētos apmēros.Arī par "Svinovoda" darbību parādās neapmierinošas ziņas, gausi veicoties ar cūku skaita pavairošanu, kam par vienu no iemesliem esot liela mirstība notik vien starp sivēniem, bet arī starp pieaugušām cūkām. Visos kolhozos govju skaitu japavairo līdz 4 milj., no tām specialās lopkopības fermās 1.275.ooo govju, 5 milj.cūku, no kurāml.3oo.ooo cūku mūšu specialās cūkkopības kolhozos un 9 milj.aitu. Laim nodrošinātā lopkopī-

bas attīstību, vērība piegriežama zaļāju sējumiem, kuru šinī gadā jāpaviaro līdz 7 milj.ha un speciali priekš skābbarības līdz 720.000 ha. Šo plana izvešanai budžetā paredzēti 3,8 miljardi rubļu, no kuriem priekš sovhoziem paredzēti 2,055 mulj.rubļu un priekš kolhoziem, mašīnu-traktoru stacijām un lauksaimnieciskās kooperacijas 1745 mulj. rub. Saprotams, priekš palīdzības sniegšanas individualiem zemkopjiem budžetā nekas paredzēts nav, tiem tuvākā laikā jālikvidējās.

Pag.gada pavasarī, pēc Staļina dekreta par "galvas reibšanu no panākumiem" kolhozacijas kustība uzreiz apstājās, pat daudz kolhozi likvidējās. Bet rudenī, kad sāka iekasēt no induvudualiem zemkopjiem nesamērīgi lielus nodokļus, kolhozacijas vilnis pacēlās no jauna, no sākuma gan tas nebija necik sparīgs. Raža bij padevusēs ļoti laba un lielākā daļa savu lielo nodokli kautkā nomaksāja. Redzēdama, ka kolhozacijas gaita nerit pietiekoši sekmīgi, valdība izdeva rīkojumu par vienreizeju kulturas nodevu no induvidualām saimniecībām, kuras apmēri priekš katras saimniecības nevarēja būt mazāki par pusi no vispārīgā lauksaimniecības nodokļa, pie kam bij paskaidrots, ka varas nosējiem uz vietas, kuru kompetencē ir nodevas lieluma noteikšana, jasaprot nodevu politisko nozīmi. Pēc šī rīkojuma izsludināšanas, kolhozacija pieņēma straujus tempus, tā kā uz 1.jūliju kolzozos jau bij apvienoti 55,1 % no visām saimniecībām un pavasara sējas kompanā kohozos apsēja 61,5 % no visas sējas platības. Dienvidos, graudkopības rajonā kolhozēti jau līdz 95 % no visām saimniecībām. Prikeš Pad.Savienības liktenigs ir jautājums, vai tik strauji izvedamā zemes reforma būs dzīves spējīga. Par valsts fermām sovhoziem, varētu vieglāki atbildēt. Ja rūpniecība ar savu tagadējo iekārtu varēs pastāvēt, tad pastāvēs arī sovhozi, jo darba iekārta abos ir vienāda, kādēļ ne par velti sovhozi tiek saukti arī par graudu un gaļas fabrikām. Grūti un pat neiespējami dot noteiktu atbildi attiecībā uz kolhoziem. Atsauksmes par tiem ir galīgi pretrunīgas. Oficiali tiek ziņots, ka kolhozos zemes platība uz vienu kolhoznieka gimeni esot lielāka, nekā caurmērā individuālā saimniecībā, ienākumi uz vienas gimenes kolhozos esot divi pat trīs reizes lielāki, nekā individuālā saimniecībā. No otras puses stāsta, ka kolhozos valda galīga nabadzība un trūkums, ka strādājot tikai 30 - 35 % no darba spējīgiem cilvēkiem, bet pārējie kautkur noslaistoties "sabiedrikus pienākumus" izpildot. Svarīgs faktors kolhozu saimniecībā ir mašinu-traktoru stacijas, kuras apstrādājot kol-

1931

hozniekiu laukus, rada zināmu kārtību viņu kopsaimniecībā. Kur šo staciju nav, tur lietas nestāvot labi. Pag.gadā daudzos kolhozos daļa ražas palika neievākta. Visu ziemu notika strīdi ap ražas sadalīšanu. Dalija saskaņā ar komunizma principu, uz ēdāju galviņām. Labākie un čaklākie kolhozniekā ar to nebija mierā, jo tie negrib strādāt arī priekš slinķiem. Tagad partijas centralkomiteja uzdevuse sadalit visus darbus dienas normās. Kas vienas dienas normu pastrādājis, tam pieraksta darba dienu. Bet tā kā darbi ir dažādi, vieglāki un grūtāki, vienkārši un tādi, kas prasa no darba pildītāja zināmu kvalifikāciju, tad arī par vienas dienas normas pastrādāšanu pieraksta 1/2 līdz 1 1/2 darba diena Pavēlēts, ka lai katram darba spējīgam kolhozniekam būtu sava darba grāmatiņa, kurā tiktu ierakstīti visi viņa darbi. Lai gan šis rīkojums iznāca jau gada sākumā, tomēr viņa būtība netika tik drīz saprasta, dienas darba normu izstrādāšana ievilkās garumā. Tā kā pavasara sējas laikā lielākā daļa kolhozniekiu vēl nebija skaidrībā, kā viņa darbs tiks atmaksāts, kā rudenī ražu sadalīs. Arī vēl uz 20.jūniju darba grāmatiņas bij izdotas tikai 19,7 % no kolhozniekiem, bet zistematiskus ierakstijumus grāmatiņās izdara tikai 11,8 %. Nav šaubu, ka rudenis un ziema paies atkal strīdos dēļ ražas sadalīšanas. Jāatzīmē arī šeit komunistiskā vienlīdzības principa pārkāpšanu: ievedot akorda darbu kolhozos un sadalot ražu samērā ar katra veikto darbu, radīs nevienlīdzību kolhozniekiu materialā stāvoklī un ar laiku kolhozos var izaugt jauni kulaki. Šeit mēs nonākam pie burvju riņķa, kurš var būt priekš kolhozu saimniecības liktenīgs. Ja ražu dalaj uz visām ēdēju galviņām vienlīdzīgi - nav stīmula, kas pamudina uz cenšanos, uz ražīgu darbu. Ja dalās pēc nopelniem, rodās nevienlīdzība, būs turīgi un nabadzīgi kolhozniekī, kam sekas var būt jauna atkulakošana. Tādā gadījumā zudīs dziņa uz ražīgu darbu un mēs nonākam atkal pie 1930.g.parādībām. Nevienlīdzība kolhozniekiu materialā stāvoklī jau sākās ar to, ka pag.gadā beigās partijas centrālā komiteja paskaidroja, ka kolhoza dalibniekiem ir tiesība turēt personīgā saimniecībā vienu govi, cūkas, aitas, vistas, sakņu un augļu dārzus u.t.t. Akorda darbus ievedot, šī nevienlīdzība vēl vairāk attīstīsies. Lai attaisnotu akorddarbu ievešanu Staļins savā runā siamniecisko darbinieku kongresā š.g.23.jūnijā bij spiests citēt Marksa un Ļeņina vārdus, ka socializma vlastī pastāvēs starpība starp kvalificētu un nekvalificētu darbu arī pēc šķiru iznīcināšanas un ka

tikai komunistiskā valstī šās starpības nebūšot. Ta tad Pad.Savienība, pēc Staļina atzinuma atrodās vēl ļoti tāļu no komunizma un,kā liekās, arvien vairāk no ta attālinājās.

P U T N K O P Ī B A .

Kā uz jaunu lauksaimniecības nozari, kurai pēdējā laikā paredzēta plaša un strauja attīstība, ir putnkopība.

Lai uzlabotu iedzīvotāju trūcīgo apgādību ar gaļu, Pad.Valdība š.g.l.martā nolēma nopietnu vērību piegriest putnkopības attīstībai un apstiprināja darba plānu tekošam gadam, nodibinot specialu centralu organizāciju "Pticetrest", kuru pārzināšanā ietilpst visas līdzšinējās un jaundibināmās valsts putnkopības fermas. Visām valsts putnkopības fermām PSFS republikā ša gada beigās vajaga būt 2,5 milj. putnu un līdz gada beigām nodot ne mazāk par 5o vagonu olu, 3ooo tonu gaļas un 1,5 milj.putnu vaislai. Visām Ukrainas formām vajaga būt gada beigās 4oo.ooo putnu un līdz gada beigām nodot ne mazāk par lo vagoniem olu, 7oo tonu gaļas un 4oo.ooo putnu vaislai. Pārējām republikām normas tiks noteiktas vēlāk.

Kolhozu specialām putnkopības fermām putnu skaits noteikts gadā beigās uz lo miljoni galvu un līdz gada beigām janodod ne mazāk par 5oo vagonu olu, 9.5oo tonu gaļas un 4 miljoni putnu vaislai.Cāļu perināšanai tiek dibinātas zem Kolhozcentra pārraudzības specialas inkubatoru stacijas (inkubatorno-pticevodnaja stancija IPS) un priekš visas putnkopības lietas pārzināšanas kolhozos centralā organizacija pie Kolhozcentra "Inkubatoropticeccentr".

Putnkopības plāna realizēšanai no budžeta ņemami 83 miljoni rubļu. Pašķirot strauju attīstību putnkopībai, valdība neatlaidīgi seko sava lēmuma izpildīšanai un ik desmit dienas sniedz pārskatus par inkubacijas gaitu. Plāna ralizēšanai tika steidzamības kārtā pagatavoti inkubatori, kuri tomēr tikai ar lielāku nokavēšanos uzsāka ražošanu, kādēļ tika dots rīkojums inkubacijas termiņa pagarināšanai virs normas par diviem mēnešiem. Inkubacijas kompaņas pirmie rezultāti jau publicēti, pie kam tie visai neapmierinoši. Inkubatoru ražošanas spēja tiek izmantota tikai 5o % apmēros, jo trūkstot perēšanai noderīgu olu. Līdz 2o.jūnijam perēšanai noliktas 16.88o.6oo olu, cāļu iznākums 41,4 %. Zemam cāļu iznākumam par iemeslu esot nepietiekoša rūpība rīcībā ar perināmām olām un nemākulīgu inkubatoru eksploatacija. Daudzie ziņojumi laikrakstos no viētām par cāļu audzināšanas gaitu norāda uz

to, ka ka līdz šim fermas nav paguvušas uzcelt vajadzīgās telpas cāļu novietošanai un novērsušas nemākulīgu un ļaunprātību pie cāļu kopšanas (labāko cāļu barību - olas,putraimus, pienu apēd paši kopēji), kādēļ cāļu mirstība ļoti liela, pirmā mēnesī caurmērā ap 2o %. No dažām vietām ziņo arī par galīgu barības trūkumu, kādēļ iet bojā netikvien cāļi, bet arī vecie putni, Vidus-Volgas apgabalā kādā kolhozā nobeigušies pāri par 9o % no cāļiem, kādā Vidus-Azijas fermā gada laikā no 16.ooo vistām nosprāgušas pāri par 1o.ooo. Nepietiekošas barības un nemākulīgas kopšanas dēļ vistu dējība ļoti zema. Kādā Kotilova fermā skaitās ap 1o.ooo vistu. Janvarī, februarī un martā cerēja iegūt 93o45 olu, bet izdēts tikai 1.7o5. Kādā fermā atvesti no Amerikas tīrasiņu rōdailendas vistas ar 95 gaiļiem. Laikam aiz rūpēm, ka lai gaiļi netraucētu ziemas mēnešos vistām mieru un uzkrātu spēkus pavasarim, no "augšas" bij dots rīkojums gaiļus atdalīt no vistām un ievietot tos atsevišķās telpās. Februarī, kad no "augšas" atkal tika dots rīkojums gaiļiem stāties pie savu pienākumu izpildīšanas, izrādījās, ka pie dzīvības palikuši tikai 16 gaiļi un tie paši neglābjamā stāvoklī. Pavisam slikti stāv ar telpu celšanu. No daudzām vietām tiek ziņots, ka cāļi gan tiek perināti, bet telpas vēl nav iesāktas celt, pat būvmateriali nav pievesti. Jau pag.ziemā, kad putnkopība turpināja attīstīties normāliem tempiem, daudz putnu aizgāja bojā tādēļ, ka nebija piemērotu telpu. Strauji pavairojot putnu skaitu, avīzes biedina, ka nākošo ziemu putnu mirstība var pieņemt katastrofas apmērus. 6.jūnijā Izpildīšanas Komisijas sēdē apsprieda putnkopības stāvokli, pie kam atrada, ka līdzšinējie panākumi galīgi neapmierinoši un tādēļ uzdeva visām attiecīgām organizācijām un valsts iestādēm spert energiskus soļus apstākļu uzlabošanai, apzīmējot noteiktas personas, kurām janes atbildība par lēmuma izpildīšanu.

Ja arī jaunā lauksaimniecības nozarē, putnkopība, savā paplašinātās darbības pirmajā gadā nevarēs uzrādīt ievērojamākus sasniegumus, tomēr tik plašos apmēros uzsāktais darbs nepaliks bez jūtamiem rezultātiem turpmākos gados. Plaši attīstāmā putnkopība un lielās nodevas, ar kurām aplikti visi vistu īpašnieki, līdz 16o olu no vistas gadā,dos Pad.valdībai rokās lielus vairumus olu un putnu gaļas, kuri bez šaubām nav vis domāti priekš Pad.Savienības proletariata gaļas apgādības paplašināšanai, bet gan priekš ārzemes tirga un valutas iegūšanas.

Attiecībā uz piensaimniecību, linkopību, bekonu un kokrūpniecību šeit tuvākas ziņas neievietoju, jo par šām saimnieciskām nozarēm esmu sniedzis specialus pārskatus un ziņojumus.

T R A N S P O R T S.

Transportam šinī gadā paredzēti lieli uzdevumi: dzelzceļiem jāpārved 33o milj. tonu preču pret 235 milj. tonu pag.gadā (pēc ziņām "Ekonom.Ziņ" 214,3 milj.t.), jeb par 31% vairāk. Pieaugums 1928/29.g. bij 21% un 1929/3o.g. 35%. Lai šo darbu veiktu, tiek pavairots lielā mērā ripojošais materials, laižot apgrozībā smagā tipa lokomotives un 5o tonigus vagonus. Šinī gadā paredzēts vagonu skaitu pavairot par 6o.ooo. kurpretīm 193o.g. pagatavoti tikai 17.6oo vagonu. Lai paredzēto preču daudzumu patiesi arī pārvestu, nepieciešams katru dienu caurmērā iekraut 64.ooo vagonu. Notecējošā pusgadā dzelzceļi bij par temātu neskaitāmām apspriedēm, sūdzībām un rakstiem laikrakstos, jo pirmos trīs mēnešus dzelzceļi strādāja ārkārtīgi slikti. Iekrauto vagonu skaits janvarī bij caurmērā dienā 38.7oo, pag.g.44.5oo, februarī 36ooo un pag.g.385oo, bet martā 43.8o3. Aprilī, maijā un jūnijā dienā iekrauto vagonu skaits arvien pieauga un jūnija mēnešā beigās sasniedza jau 55.ooo (pag.g.jūnijā caurmērā iekrauti 46.16o vagonu dienā).Dzelzceļu neapmierinošās darbības dēļ rodās sarežģijumi saimnieciskās dzīves visās nozarēs: fabrikās un pilsētās aptrūka kurināmā materiala,fabrikām izejvielas, iedzīvotājiem pārtika, kādēļ fabrikas strādaja ar pārtraukumiem, dzīvojamās telpas palika nekurinātas, ierobežoja elektrības patēriņu, uz laukiem nevarēja dabūt petroleju apgaismošanai.Tika meklēts vainīgais un atrada arī: tie bija darba disciplinas krišanās un "obezļička". Atrasdama, ka darbu kolektivā pārzināšana noved pie neatbildības un darba disciplinas pagrimšanas, satiksmes komisars pārdēvēja visas dzelzceļu liniju pārvaldes par direkcijām, apstprinot viņu priekšgalā atbildīgu direktoru. "Obezlička" pastāv iekš tam, ka lokomotivi nepārzin noteikta persona, vai brigade, bet ar to brauca katrs kam darba sadalijumā pienākās kāpt uz lokomotivi un braukt."Obezļičku" likvidēja tādā kārtā, ka lokomotives nodeva noteiktas brigādes pārzināšanā, kura tad rūpējās par viņas uzturēšanu labā kārtībā, par remontiem un tikai viņa viena pati arī brauca ar to, kādēļ radās vēl otrs plaši lietojamais izteicienss "sparennaja jezda". Tagad atrod "obezļičku" visā rūpniecībā pie katras mašinas un darba rīka, lauksaimniecībā

pie traktoriem, darba rīkiem. lopiem u.t.t. Apstākļi uz dzelzceļiem mai ta otrā pusē sāka uzlaboties un to pierakstīja kā nopelnu "obezļičkas" novēršanai. Lai gan slimo lokomotivu skaits stipri sarāvās un vilcienu apstāšanās ceļā samazinājās, tomēr nevar teikt, ka visa uzlabošanās panākta vienīgi ar minētās iekārtas ievešanu: par iemesliem ir arī labāki atmosferiskie apstākļi pavasarī, vagonu un lokomotivu parka pieaugums, jaunu dzelzceļu atklāšana u.t.t.

Šā gada budžetā paredzēti 3.185 milj. rubļu dzelzceļu tālākai attīstībai.

Arī ūdens transportam doti palielināti darba plāni: šinī navigācijas sezonā pa iekšējiem ūdensceļiem jāpārved 116 milj.tonu, pret 74.7 milj. tonu pag.g. Attiecībā uz ūdenstransporta līdzšinējo darbību atrodami laikrakstos nesaudzīgas kritikas.

T I R D Z N I E C Ī B A.

Visa tirdzniecība Pad. Savienībā ir valsts monopols, jo visa produkcija, kā rūpniecības, tā lauksaimniecības nonāk tieši valsts rokās, kura tad viņu sadala pēc saviem ieskatiem. Teiktais attiecās arī uz individualo un socializēto lauksaimniecību, kura gan xxx vēl skaitās par privātu saimniecību, tomēr brīvas rīcības ar savu produkciju tai nav. Dažādiem tiešiem vai netiešiem spaidu līdzekļiem spiestas, tām jau gada sākumā jāparaksta kontrakti par savas "liekās"(tovarnaja) produkcijas pārdošanu valstij. Vispirms jānomaksā vispārējais lauksaimniecības nodoklis, vienīgi graudā (ar labību, lopiem), tad jānodod kontraktos paredzētie produkti (kartupeļi, lini, siens, piens, olas, vilna, saknes, augļi u.t.t.)pret atlīdzību, par valdības cietām cenām. Normas priekš nodotamiem pret atlīdzību ražojumiem ir ļoti augstas, kādēļ zemkopjiem pašiem paliek pāri tikai bada maize. Neskatoties uz pag.gada labo ražu, tainīi auglīgos melnzemju apgabalos šo pavasari valdīja ārkārtīgs trūkums kolhozos un individualās saimniecībās, tādēļ, ka valsts noteiktās nodevu normas ir ļoti lielas. Šīs labības nodevas ir arī par iemeslu, kādēļ pilsētās uz tirgus lauksaimniecības produktu paliek arvien mazāk un tagad savu niecīgo apmēru dēļ tiem vairs nav nekādas nozīmes tirdzniecībā. Tā kā arī visa rūpniecība strādā vienīgi priekš valsts, tad pēdējā ir vienīgais tirgotājs, kurš jau iepriekš spēj pateikt, cik preču sanāks viņa rīcībā un ka tās sadalīs starp patērētājiem. Šinī gadā valdība paredz laist vietējā tirgū fabrikas preces patēriņam par 14,6 miljardiem rubļu, pret 11,5 miljardi pag.g.Ievērojot tomēr, ka vieglā rūpniecība arī šo-

gad strādā zem plāna normām, tad paredzams, ka preces pārdošanā nebūs vairāk kā pag.g., kad visnepieciešamāko preču jau bij ārkārtīgs trūkums. Tādēļ iedzīvotāji vairāk nolietoja, nekā varēja iegādāties no jau na klāt, un viņu labklājības stāvoklis stipri pazemināsies arī šogad.

Apgrozijumi ārējā tirdzniecībā tiek publicēti ar lielu nokavēšanos. Oficiali, visos sīkumos, izsludināti pārskatā tikai par janvari u februari, bet vispārīgos vielcienos par pirmo kvartalu. Privātā kārtā man izdevās ievākt sīkākas ziņas arī par marta un aprila mēnešiem. No Pad.Savienības eksporta atzīmēšu vienīgi tās preces, priekš kurām būtu intrese mūsu saimnieciskām aprindām.

Eksport preces	mēneši	1931.g. tonas	1931.g. 1000 rub.	1930.g. tonas	1930.g. 1000 rub.
Labība	janvarī	326.035	8.952	124.053	8.715
	februarī	390.911	11.630	199.000	13.259
	martā	294.875	9.691	181676	7.837
	aprilī	-181.772	5.741	113.134	5.208
	Kopā	1.193.590	36.015	617.865	35.019.
Lini	janvarī	13.400	3.624	19.202	8.400
	februarī	9.658	2.627	10.208	4.459
	martā	6.557	1.242	11.907	5.326
	aprilī	3.092	585	4.064	1.910
	Kopā	32.707	8.077	45.381	20.096
Sviests	janvarī	408	295	333	423
	februarī	11	23	14	17
	martā	777	697	373	350
	aprilī	2.423	2.081	940	849
	Kopā	3.619	3.191	1.660	1.639
Olas	janvarī	648	295	275	174
	februarī	40	19	49	360
	martā	257	104	1.256	480
	aprilī	917	252	3.318	962
	Kopā	1.898	670	4.898	1.652
Bekons	janvarī	73	42	705	508
	februarī	71	41	517	365
	martā	173	100	456	311
	aprilī	83	41	472	347
	Kopā	400	224	2.150	1.531
Dēļi (zāģēti koki)	janvarī	62.840	1.395	78.012	2.396
	februarī	17.736	394	9.382	321
	martā	29.989	749	33.814	1.154
	aprilī	71.060	1.935	29.059	993
	Kopā	181.625	4.473	150.267	5.364
Pārējie apstrādātie koki.	janvaris	9.246	459	9.072	499
	februarī	2.141	126	9.450	466
	martā	6.220	214	10.799	563
	aprilī	4.188	160	21.543	873
	Kopā	21.795	959	50.864	2.401
Neapstrādāti koki					

Neapstrādāti koki	janvaris	69.732	828	44.575	793.
	februaris	2.141	126	9.45o	466.
	marts	14o.235	1.4o6	147.544	2.654.
	aprilis	139.557	1.483	157.338	3.o98.
	Kopā	351.665	3.843	358.917	7.o11
Finieri	janvarī	1.839	238	5.194	864
	februaris	4.o73	529	7.411	1.o67
	marts	5.346	726	7.485	987
	aprilis	5.478	712	2.6o1	386
	Kopā	16.736	2.2o5	22.691	3.3o6
Visi koku materiali kopā	no 1.I-3o.IV.	634.638	12.o64	616.o96	18.398

No atsevišķām eksportprecēm atzīmējama labība, kuras pie 87,4 milj.tonu kopražas izvests līdz šim pavisam 1.193.5oo tonas plus 1.2o3.ooo tonas no augusta līdz decembrim, tā tad kopā 2,4 milj.tonu pret 3,5 milj.tonu paredzēto izveduma. Tālāk atzīmējami lini, kuru izvests šogad tikai 32.7o7 tonas pret 45.381 tona pag.g.tanī paša laikā, neskatoties uz to, ka bij (apsēts par 12% vairāk nekā) paredzēts iegūt no ražotājiem pavisam 29o.ooo tonas pret 23o.ooo tonas iepriekšējā gadā. Sviesta eksports pieaudzis, šādēļ, ka ievesta piena obligatoriska nodošana no visām govīm. Ja nebūtu izdots šāds rīkojums, pie samazinājušos govju skaita sviesta pārpalikuma priekš eksporta nevarēja būt. Koka materiala eksports tikai ļoti neievērojami pieaudzis, neskatoties uz to, ka meža darbi bij palielināti par 3% pret iepriekšējo gadu. Tā kā šogad līdz meža darbu sezonas beigām lietkoku nav sagādāts vairāk, nekā 1929/3o.g., tad arī viss šā gada kokeksports nevar tu neko daudz pieaugt. Ziņu trūkst par veciem krājumiem zāģētavās un ostās, uz kuru rēķinu vienīgi varētu pieaugt šā gada kokeksports.

Saskaņā ar Pad.Savienības Rietumu Tirdzniecības palatas publicētiem datiem par š.g.pirmiem 4 mēnešiem, pāri Eiropas robežām, ieskaitot arī Melno jūru un Kaukāzu, gājušas preces sekošos apmēros:

	Eksports		Imports.	
1931.g.	4.759.ooo t.	213.694.ooo r.	912.ooo t.	297.287.ooo rub.
193o.g.	3.886.ooo t.	257.224.ooo r.	852.ooo t.	335.328.oooo "

	Apgrozība	Bilance.	
1931.g.	Rbļ.51o.981.ooo	Rbļ. minus	83.593.ooo
193o.g.	" 592.552.ooo	" "	78.1o4.ooo

Apgrozība samazinājusies par Rbļ. 81.571.ooo.

No šiem skaitļiem redzams, ka eksporta kopsvars pieaudzis par 22,6%, tomēr ieņemts par 43,5 milj.rub.mazāk un bilance noslēdzās ar 81,5 milj.rub.lielu passivu.

B U D Ž E T S.

Janvara mēnesī Pad.Savienības C.I.K. skatīja cauri un apstiprināja tekošam gadam notikvien valsts budžetu, bet arī valsts finnncialo plānu, kurā ietilpst bez valsts budžeta arī visi saimnieciskām organizācijām piederošie līdzekļi, tanī skaitā notikvien valstīj piederošo uzņēmumu, kredīt iestāžu un transporta, bet arī kooperacijas, krājkasu un pat jaunā saimnieciskā faktora - kolhozu līdzekļi.

Financielais plāns aptver turpat 2/3 visa tautas ienākuma un noteic šīs summas izlietošanu saskaņā ar komunistu partijas principiem. Tekošam gadam tautas ienākums aprēķināts uz 49 miljardi rubļu, bet financielais plāns aptver no ta 31,8 miljardi rubļu jeb 65%. Aprēķinātais tautas ienākums pieaudzis par 35% pret pag.g. 1929.g.tas bij audzis par 11,5 % un 1930.g.par 20%. Komunistu partijas darbinieki nekad nepalaiž garām gadījumu pastrīpot šo straujo pieaugumu, aizrādot, ka visā kapitālistiskā pasaulē tautas ienākums normali pavairojoties par 2-3-4% un tikai uzplaukšanas gados tas pārsniedzot 5-6%. Samērā ar 1913.g.ienākums būšot uz 1 iedzīvotāja galvu divi reiz lielāks. Bet ņemot vērā, ka rubļa pirkt spēja pēc oficialiem datiem janvarī bija tikai 49 % no priekš kara vērtības, tad tagad būtu sasniegts tikai priekškara stāvoklis un gada beigās tas var izrādīties tomēr mazāks, jo rubļa pirktspēja neatlaidīgi un pie tam ātri pazeminājās.

Financealais plāns tekošam gadam apstiprināts 31.750 milj.rubļu apmērā. 1927/28.g.tas bij 16 miljardi. 1928/29.g.-13 miljardi un 1929/30.g. -22 miljardi rubļu. Finacialā plāna ienākuma summa sastādās sekošā kārtā: 13,3 miljardi jeb 42% tiek paredzēts iegūt no rūpniecības, transporta, kooperacijas un citu uzņēmumu peļņas.un amortizacijas iemaksām. 11 miljardi sagaidāmi no nodokļiem, tanī skaitā 9,3 miljardi no apgrozījumu nodokļa, 5.7 miljardi jeb 18% paredzēts iepemt tieši no iedzīvotājiem: iekšējais aizņēmums, tiešie nodokļi, paiju iemaksas kooperatīvos, aizdevumu atmaksas, noguldījumi krājkasēs, pašaplikšanās nodokļi, iemaksas traktoru stacijās u.t.t. Dažādas apdrošināšanas iemaksas dos 2,5 miljardi rubļu jeb 8%. Kā redzams, lielāko summu budžetā dod peļņa no valsts uzņēmumiem. Tādēļ saprotams, kādēļ tik neatlaidīgi tiek raksturīts un spriests par produkcijas pašizmaksas pazeminašanu, no kuras galvenā kārtā atkarājas uzņēmumu tīrā peļņa. Tomēr, kā jau augstāk aprādīts no pašizmaksas pazeminašanās, no produkcijas apmēra plāns pa lielākai daļai netiek pildīts un tādēļ sagaidāms ievērojams iztrūkums fi-

nancoalā plānā. Nevisai labi stāv ar līdzekļu ievākšanu no iedzīvotājiem, kas ~~pirmā~~kpirmā kvartalā devis tikai 8o% no plāna. Viens no lielākiem posteņiem ir iekšējais aizņēmums, no kura šā gada budžetā sagaida 1.4oo miljoni rubļu (pag.g.77o milj.rubļu). Lai šī summa ienāktu katram peln̄ītājam jāziedo šim nolūkam trīs nedeļu peļņa. Šā gada pirmā pusē turpināja ienākt summas no aizņēmuma "Piecgade četros gados" pirmā izlaiduma. Iemaksas no algotiem darbiniekiem gan ienāca kārtīgi un parakstītos apmēros, bet iepakaļ palika lauki, kuri devuši tikai drusku vairāk par pusi no paredzētās summas, kādēļ arī budžetā radies iztrūkums ieņēmumos. No aizņēmuma otrā izlaiduma, 1.6oo miljoni rubļu apmērā, pusei vajaga ienākt šā gada budžetā otrā pusgada laikā. Lai arī šoreiz nepielaistu aizņēmuma novietošanas neizdošanos uz laikiem, tiek spērti energiski soļi. Arī pārējie budžete ienākumu posteņi uz laukiem līdz šim nav devuši gaidītās summas. Plānā paredzētās normas nav izpildītas ar noguldījumiem krājkasē, iemaksām kooperatīvos un traktoru stacijās, nav ienākušas paredzētās aizdevumu atmaksas. Jūniją beigās noturētā financialo darbinieku konferencē finaču komisariata vadošās personas aizrādīja, ka šā gada ienākumu plāni nerealizējās apmierinoši, kādēļ visiem darbiniekiem jāpiegriežot sevišķu vērību tiem ienākuma avotiem, kuri nav devuši cerētos līdzekļus. Neatlaidīgi sekojams valsts uzņēmumu darbībai, kurai jādod plānā paredzētos rezultātus pamatojoties uz "saimnieciskā aprēķina" (Hozrasčot) ievešanu un ienākumiem no laiku iedzīvotājiem, kuriem pieprasamo līdzekļu esot, bet vainīgi financialie darbinieki uz vietām, kuri piekopjot oportinistisku politiku. Rīkojums nostādīt uz saimniecisku aprēķinu visus uzņēmumus pat katru uzņēmuma sastāvdaļu, izdots šā gada 14.janvarī un papildināts 2o.martā un tas stājās spēkā no 1.maija. Ar šo rīkojumu tiek atjaunots tāds stāvoklis starp pircēju un pārdevēju jeb saimniecisko uzņēmumu savstarpējās attiecībās, kāds pastāv visā kapitalistiskā pasaulē un kāds pa daļai pastāvēja arī Pad.Savienībā līdz 1929.g.beigām. 193o.g.tika izvesta kredita reforma, ar kuru tika atcelts komercialais vekseļu kredīts un viņa vietā ieveda valsts saimniecības kreditēšanu tieši no valsts bankas uz saimniecisko organizāciju savstarpīgi noslēgto līgumu (un darba plāna) pamata. Šī reforma tika nepareizi piemērota praksē un drīzi vien izvērtās par uzņēmumu neaprobežotu kreditēšanu un noveda pie ta, ka uzņēmumi aizmirsa visus saimnieciskus aprēķinus, neievēroja savstarpējus līgumus, atņēma pasūtītājam iespēju kontrolēt preces labumu,

zortimentu u.t.t. Visi uzņēmumi uz sava darbības plāna pamata ņēma no valsts kases avansus, nerūpēdamies par norēķināšanos, kādēļ valsts kase gada otrā pusē nonāca grūtā sstāvolī, nevarot izmaksāt pat algas. 14.janvar aun 2o.marta rīkojumi grib novērst šīs nebūšanas un pa daļai jau to panākuši, lai gan jaunās reformas ievešana no sākuma izsauca ne mazumu dažādu sarežģījumu saimnieciskā dzīvē. Minētie rīkojumi visu saimniecisko dzīvi tomēr nenokārtoja, jo 7.jūlijā tika izdots jauns papildinājums un kā liekās arī tas nebūs pēdējais.

Līdzekļu ievākšanai no laukiem tiek mobilizēti jauni piedzinēju kādri, aicināti palīgā komsomoļci (korespondenti, bezdarbnieki) un fabriku udarņiki. Līdzekļu ievākšanas sekmēšanai pašvaldību iestādēm paredzēts atstāt arī lielāku daļu no ievāktām summām nekā līdz šim.

Financialā plāna (budžeta) summu var sadalīt sekošās četrās grupās:
1) 21 miljards valsts saimniecības finansēšanai, kurā ietilpst rūpniecība, lauksaimniecība, transports, komunālā un dzīvokļu celtniecība u.t.t. 2) 6.5 miljardi priekš izglītības, veselības kopšanas, socialās apgādības un citu kult.vajadzībām. 3) 2.7 miljardi rubļu tiks izdoti priekš pārvaldes, apsardzbas u.t.t. 4) 1,5 miljardi rub. rezervē.

Pirmā grupā paredzēti izdevumi sekošām vajadzībām

rūpniecībai	7.991	miljoni	rub.
elektrifikācijai	865	"	"
lauksaimniecībai	4.833	"	"
komunālai un dzīvokļu celtniecībai	815	"	"
dzīvokļu kooperācijai	1oo	"	"
valsts tiedzniecības finansēšanai	2.183	"	"
patērētāju kooperacijai	525	"	"
transportam	3.31o	"	"
telefonam, telegrafam, pastam un radio	26o	"	"
civilai aviacijai	15o	"	"

Otrā grupā ievērojamākie posteņi ir:

izglītība, kurai paredzēti	3.516	"	"
veselības kopšanai	1.189	"	"
socialai apgādei	1.o12	"	"

No trešās grupas lielākā summa atvēlēta kara komisariatam 1.31o miljonu rubļu.

Lai gan financialā plāna (faktiskie) ienākumi nav sasnieguši plāna normas, tomēr pēc finanču komisāra vietas izp.GENKINA vādriem, valdībai, manevrēdami ar ienākušām summām, izdevies līdz šim financēt visus izdevumu posteņus pilnos apmēros.

1240

Visā visumā piecgades izšķirošā gada pirmais pusgads neuzrāda tādus rezultātus, kas dotu komunistu partijai tiesību visas pasaules priekšā reklamēt savas saimnieciskās sistēmas pārākumu. Ir taisnībā, ka pārvaldot visu rūpniecību, ir iespējams to attīstīt pēc iepriekš izstrādāta plāna, kurš piemērots noteiktai saimnieciskai politikai. Nav grūti saimniekot, ja viss ražošanas aparāts saņemts bez kapeikas atlīdzības, ja par viņa nolietošanu nav nekādi rēķini jāved, ja savas preces pārdodot pasaules tirgū, nav jārēķinājās ar pašizmaksu, bet iekšējā tirgū cenu var noteikt tādu, kādu vien grib. Saņemot savās rokās visu rūpniecības un lauksaimniecības produkciju, valdība var to izdalīt pēc saviem ieskatiem, normējot, ja tas vajadzīgs, iekšzemes patēriņu un noteicot kontigentus eksportam. Turot savās rokās ārējo tirdzniecību, valdība spēj netikvien uzturēt līdzsvaru un lietderību preču apgrozībā, bet arī to vadīt saskaņā ar saviem politiskiem aprēķiniem. Eksportprece viņas rokās ir spēcīgs ieroču, ar kuru var iespaidot saimniecisko dzīvi visās pārējās valstīs. Būdama vienīgā preču iepircēja priekš 162 miljoni lielas tautas, viņa spēj izsaukt asu konkurenci preču pārdevēju starpā. Tās visas ir priekšrocības, kādas nebauda neviena kapitālistiskā valsts visā pasaulē un Pad.Savienība tās varēs izmantot tik ilgi, kāmēr pārējās xāj valstis nebūs apbruņojušās ar piemērotiem pretlīdzekļiem, kamēr kapitalistiskā pasaule neaizstāvēs savas intreses ar tik pat lielu nēteiktību, kā to dara komunistiskā valsts.

Lai gan Pad.Savienībā socializēti 99,6% no rūpniecības,97,5% no iekšējās tirdzniecības un 7o% no lauksaimniecības un vadošās personas apgalvo, ka valsts jau atrodās socializma laikmetā, tomēr vairākas negatīvas parādības saimnieciskā dzīvē norāda uz to, ka socializaciju izdevies ievest tikai ārīgi un ka pati tauta vēl nav socializēta, tāpat kā 1ooo gadu atpakaļ visa Krievija gan tika kristīta, bet kristīga vivēl ilgi nebija. Spožu ilustraciju teiktam dod negatīvās parādības Pad. Savienības saimnieciskā dzīvē. Šīvā pretešķība, kādu izrāda Krievijas zemnieks kolhozacijai un neizbeidzamie strīdi ap ražas sadalīšanu kolhozos, darba ražīguma un produkcijas kvalitātes pazeminēšanās rūpniecībā, akkorda darbu ievešana visās darba nozarēs, visāda veida pamudinājumi uz ražīgu darbu, kā sacensība, trieciendība, priviliģijas apgādībā, premijas, ordeņi u.t.t. norāda uz to, ka komunisma mācības (nav) vēl no tautas uzņemtas un atzītas. Atgriešanās pie kapitalistiskās iekārtas normām, kā akkorda darbi, privāta īpašuma atzīšana socializētā lauksaimnie

1241

niecībā, atgrišanās pie sešu darba dienu nedeļas, kapitalistiski-komerciale attiecību atjaunošana starp saimnieciskiem uzņēmumiem, visādu proletariata iekaroto privilēģiju atcelšana, viss tas liecina par to, ka valsts iekārta tuvojās nevis komunismam, bet gan kapitalismam, kas tiek oficiali apstiprināts ar dažādiem valdības rīkojumiem, runām kongresos un nupat 23.jūnijā no pašu komūnistu vadoņa Staļina.
Viss tas nenorāda uz valsts iekšējo stiprumu, bet gan otrādi, uz viņas vājumu, uz to, ka komunisma principi dzīvē nav izvedami un tādēļ tie tiek un tiks arvien vairāk atmesti.

Šīs negatīvās parādības uzpeldējušas piecgades "izšķirošā" gadā un tagad jau pašam Staļinam vajdzēja oficiali atzīt, ka piecgades plāna turpmākā realizācija apdraudēta, ka līdzšinējie līdzekļu un spēka avoti izsīkuši un tādēļ meklējami jauni.

Maskavā, 11.jūlija 1931.g.

FFZ

Tirdzniecības atašējs.

Rigā, 1931.gada 3. julijā.

Konfidenciali. 1242

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

No.o.848.oo.V/13869

JV/Vd.

Saņemts no V. P.
1931.g. „12" maijā.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums konsula Vitebskā F.Fridenberga kunga konfidencialo ziņojumu No.5.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

K. Ulmanis
(K.Ulmanis.)
Ministru prezidents un ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam

P i l ī.

1943

K o n f i d e n c i ā l i.

Z I Ņ O J U M S No 5.

Baltkrievijas cūkkopības neveiksmes. Pēc oficiāliem dātiem Baltkrievijā līdz šī gada beigām tikšot noorganizēti 75 cūkkopības sovhozi ar 20 milj.rubļu kapitala ieguldījumu . Viņos strādāšot 8.000 strādnieku . Un tiešam , patlaban tiek būvētas Oršā grandiozas cūkkautuves, bet ne jau lai apgādātu strādniekus ar cūkgaļu , bet gan lai sagatavotu bekonus eksportam . Tāds bekonu eksports notiekot jau no Ukrainas, neskatoties uz to , ka vispārejais cūku skaits Ukrainē ir ne tikai palielinājies, bet pat samazinājies . Jo zemniekiem -viensētniekiem arī Ukrainē bija savas cūkas janodod par valdības " cietām cenām " . Tādēļ rets kādu siventiņu tagad audzina & Charkovā, Kijevā & ditās Ukraines pilsētās cūkgaļas cenas brīvā tirgū ir sasniegušas Ukrainē nedzirdētu augstumu -I2 rub. mārciņā . Vienīgi Ukraines sovhozi (padomju saimniecības), kuras strādā priekš eksporta, uzrāda nelielus panākumus cūkkopībā . To pašu nevar teikt par Baltkrievijas sovhoziem. Pēc apmēram divi gadi atpakaļ izstrādātā plāna jau pērn vajadzēja no Baltkrievijas eksportēt uz ārzemēm milzīgu daudzumu bēkonu . Tāds eksports tomēr arī šogad nevarēs notikt, jo gandrīz visas vaislas cūkas, kuras par dārgo valūtu bija šo pavasar iepirktas ārzemēs & novietotas speciālos cūkkopības sovhozos & kolhozos, ir gājušas bojā . Pateicoties transporta dezorganizācijai tās jau bija pienākušas stipri novārgušas uz savām jaunām dzīves vietām, kur, aiz jauniem , neparastiem dzīves apstākļiem, kā nepiemērotām telpām, ārkārtīgi sliktai kopšanai & barošanai (aiz lopbarības katastrofiskā trūkuma), kā arī visādām sērgām , tās pēdejos pāris mēnešos ir gandrīz visas nobeigušās . Pēc noteiktām ziņām ne vairāk ,kā 5% no importēto vaislas

Augsti godātam
K. U l m a n i s kungam,
Latvijas Ministru Prezidentam
& Ārlietu Ministrim.

1244

cūku kopskaita ir palikūšas pāri , kas ,saprotams, ir sacēlis milzīgu uztraukumu vadošo personu aprindās . Ir komandēti atbildīgākie cūkkopības tresta darbinieki no Maskavas , lai noskaidrotu uz vietām notikūšās "ļaunprātības " & sauktu pie visstingrākās atbildības "kaitētajus "("vredjiteļus"), t.i. cūkkopības nozares dezorganizētajus.

Tādā kārtā Baltkrievijas bekonu eksports vēl liek uz sevi gaidīt , jo trūkst ari naudas , lai izrakstītu jaunas vaislas cūku partijas no ārzemēm .

Sējas plāna izpildīšana. Kaut gan sējas plānam tagad vajadzēja jau būt izpildītam, tomēr visā visumā var teikt , ka Baltkrievijā tāds i tāļi vēl nav izpildīts . Pat oficiālie dāti par to zin vēstīt . No tiem tomēr skaidri nav redzams, cik īstenībā ir apsēts , jo bieži pat avīzēs tiek atzīmēts , ka par sējas gaitu ienākot stipri pretrunājoši dāti . Daži kolhozi ir piemēram ziņojuši , ka sējas plānu ir izpildījuši par IOO % , kur tāds , pēc gorsovetu dātiem, vislabākā gadījumā ir izpildīts par 50-60 %. Japiezīmē , ka pēdejie skaitļi ir tuvāki patiesībai , jo katrs gorsovets (pilsētas padome) ir galvenais atbildīgais orgāns par sējas plāna izpildīšanu savos pārraugamos rajonos, vai, kā tagad saka, rajonu sektorā . Visbēdīgāki stāv ar linu & vīķu sēju : dažos rajonos , kā kolhozos, tā ari viensētu saimniecībās nav apsēti ar tiem i 25 % no paredzētā plāna . Dažs labs viensētnieks, kuram vajadzēja apsēt ar liniem kaut ari minimumu - I/4 hektāru , nav apsējis i I/I6 hhekt. aiz linsēklu trūkuma , nerunājot nemaz par viensētniekiem , kuru linu sējas uzdevums ir bijis daudz lielāks . Tā kā vairums linu & linsēklu pag.rudenī kolhozos sapuva , tad tādas tika pa vairāk lāgiem spaidu kārtā atņemtas zemniekiem -viensētniekiem . Daži no tiem nevarēja pat visu pagērēto normu nodot, bet ari laimīgākie paspēja priekš sevis atlicināt tikai dažas mārciņas . Bet lai apsētu kaut I/4 hektāru, ir vajadzīgs apm. 60 mārc. linsēklas . Un sēklas nekur vairs nav dabūjamas , tā ka var teikt , ka veselai

1245

rindai linu apstrādāšanas fabriku , kas steidzīgi tiek patlaban celtas , ziemā aptrūks darba , pieņemot ,ka fabrikas tiešam līdz noteiktam laikam būs uzceltas, kas gan pārāk reti notiek . Bet ari kartupeļu "frontē " tiek konstatēts pārrāvums . Nepalīdz , ka no viensētniekiem vēl pašā pēdejā laikā tiek atņemti atlikušies nedaudzie kartupeļi : pie kā atrod pat tikai 20 pudus kartupeļu, tam atņem I5 pudus, atstājot priekš iestādīšanas tikai 5 pudus , kur, lai iestādītu I hektāru ir vajadzīgi 80 - I00 pudi . Priekš kolhoziem netika salasīti pietiekoši sēklas kartupeļi & ar pēdejiem ir apstādīti ne vairāk , kā 60 % pēc plāna . Samērā labāki ir izpildīts labības sējas plāns, bet ari šeit ir jakonstatē , ka arvienu pieaugūšos baros uz spaidu darbiem izsūtīto zemnieku lauki ir palikūši pa lielākai daļai ne tikai neapsēti , bet pat neaparti . No Ukraines tagad tiek sūtīti vairāki simti kolhozņiku -trieciennieku ("udarņiki ") ,lai šīs nebūšanas novērstu , bet vispārejs noskaņojums vēl ne izsūtītos zemniekos ir tāds, ka nākamā ziemā būs jacieš briesmīgs bads .

Kā strādā priekšpilsētu saimniecības .

Pagājušā gada lozungs " snabditj rabočego potrebiteļa ovoščami ", t.i.apgādāt strādnieka patērētaju ar saknēm , tiek gan cītīgi izvests dzīvē , bet par rezultātiem ir stipri jašaubās . Domā, ka saknu trūkums pilsētās būšot vēl lielāks , kā pērn . Pat avīzēs parādās uztraucošas ziņas par sējas plāna neizpildīšanu šinī "frontē " . Tā avīzes " Vicebskij Proletarij" & Minskas " Rabočij " ir pilnas ar ziņojumiem , ka priekšpilsētu saimniecību & pat attāļāko lielo sovhozu sējas plāns i tāļi nav izpildīts , neskatoties uz to , ka sējas termiņš jau ir izbeidzies . Uz lauku darbiem netiekot mobilizēti pietiekoši strādnieku : tā Minskas centrālā strādnieku kooperatīva priekšpilsētas saimniecībās 3000 strādnieku vietā strādājot tikai 500 . Tas pats esot sakams par Vitebsku, Gomeļu, Bobruisku & Mogiļevu.

1246

Noslēgtie līgumi ar fabrīkām par strādnieku sūtīšanu uz šīm saimniecībām tiekot tik slikti izpildīti, ka sliktāki vairs neesot iespējams. Tā uz pašu lielāko sovhozu " Volnaja praca " (brīvais darbs), kurā skaitās 400 liellopu & kurš spēlē izcilus lomu Minskas strādnieku apgādāšanā ar saknēm, fabrika "Oktjabrj" apsolīto 330 strādnieku vietā esot sūtījusi tikai 6I, fabrika " imeņi Krupskoj " -200 strādnieku vietā tikai I5, " vissavienības elektriskā tresta nodaļa " 300 strādnieku vietā - I7, Minskas lopkautuve -250 strādnieku vietā -27, " Tirdzniecības & kooperacijas apvienība" 250 strādnieku vietā nevienu & t.t. Un tādēļ dāvoklis esot taisni katastrofisks, jo neesot apsēta vēl apm. puse no laukiem. Šeit ir japiezīmē, ka, saprotams, visi minētie fabrīku & organizāciju strādnieki (neizņemot arī ierēdņus) tiek mobilizēti tikai savos " vichodnije dņi " (piektā svabadā dienā), bet ja tas nepietiek, tad arī atvaļinājuma laikā, & pie tam tiem ir jastrādā par velti. Presē tas tiek tā iztēlots, ka strādnieki paši rautīn raujās "brīvprātīgi " strādāt uz laukiem, lai palīdzētu valsts celtniecībai & ātrāk veiktu piecgadi. Bez šiem brīvprātīgiem strādniekiem tiek vēl pieņemti par maksu dienas strādnieki. Kur viena neliela siļķe patlaban brīvā tirgū maksā 80 kap., I kilogr. zirgu desas -I6 rub., bet I gabals (svarā I mārciņa) ļoti sliktas ziepes - 8 rub., tur šiem lauku strādniekiem tiek maksāts I rub.60 kap. par dienu.

Tā ir, saprotams, bada alga, ko atzīst arī paši darba deveji - gorsovetu locekļi (komu isti). Daži no tiem gorsovetu sēdēs jau no paša sākuma bij izteikušies par dauds lielākām algām, aizrādot, ka pat muižnieki senos laikos neesot tik slikti atalgojuši " batrakus " & ka strādnieku esot japadara vairāk ieinteresētu savā darbā. Tad arī darbs būšot pavisam cits. Bet visi šie aizrādījumi atdurās pret līdzekļu trūkumu, jo pilsētu kases ir tik tukšas, ka patlaban pat vissteidzīgākie & visnepieciešamākie būvdarbi ir apstājušies aiz līdzekļu trūkuma. Tadēļ arī sakņu raža ir sagaidama katastrofiski sema.

1247

Kā norit skolas bērnu sūtīšana uz sovhoziem & kolhoziem. Visu pēdīgo laiku, daudz biežāki ,kā pērn, rudenī, tika sūtīti no visām skolām bez izņēmuma skolas bērni, IO-I8 g.vecumā , uz sovhoziem & kolhoziem, lai palīdzētu lauku darbos . Tā kā bērni iepriekš nemaz netiek apmācīti, kā strādāt uz laukiem & vairums pilsētu bērnu nekad uz laukiem nav dzīvojuši, tad, saprotams, var iedomāties, cik ražīgs var būt viņu darbs . Pie tam bērnu nosūtīšana uz turieni notiek bez jebkāda plāna, bez iepriekšejas sazināšanas ar vadošām personām uz vietām. Notiek pat, ka ieradūšies skolu bērnu pulciņi tiek saņemti pat naidīgi no kolhozņikiem & sovhozu strādniekiem ,kuri bieži nezin, ko ar viņiem iesākt & pie kāda darba tos pielikt. Par to bieži vien zin stāstīt pat avīzes. Ja, ir bijuši gadījumi, ka sūtītos žīdu skolu audzekņus krievu strādnieki ir aplamājuši & visādāki tos iznerrojuši, kāds " antisemitizms ", saprotams, tiek uz visbārgāko sodīts . Tā kā kolhoziem & sovhoziem pašiem trūkst pārtikas, tad, saprotams, izbraukūšiem skolēniem ir jabadojās . Visu to vislabāk attēlo sekošs raksturīgs gadījums .

Vienā jaukā pavasara vakarā, apm. divas nedeļas atpakaļ, kādas Vitebskas " semiļetkas " (gimnazijas) vecāko klasu meitenes & puikas bija ieradūšies pa dzelzsceļu kādā 30 kilom. attālā kolhozā . Izbraukuši viņi (kopskaitā 40) bija no Vitebskas pēc mācības stundu beigām , pēcpusdienā, pie kam , steigdamies uz staciju, nebija pat "stolovajās " varējuši paēst pusdienas . Stacijā viņiem bija jagaida vairāk kā trīs stundas uz nokavējušos vilcienu, bet pusdienas stacijas bufetē , saprotams, priekš viņiem nebija rezervētas . Vakarā viņus arī kolhozā nepaēdināja , jo kad daži skolnieki, izsalkūši kā vilki, iemīnējās par vakariņām, kolhozņiki bija stipri sažutūši , ka,nekā nepastrādājuši, tie varot pagērēt ēst . Izbrīnu sacēla arī to prasība pēc nakts mājām, sak, naktis jau ir siltas, var izgulēties uz lauka vai mežā . Tikai pēc ilgām sarunām viņiem tika ierādītas kādas ļoti netīras lauku skolas telpas, kur stāvēja tikai viena gulta. Puiši, kā jau galanti kavalieri, atvēlēja to meitenēm (I4-I8 g.

1248

vecām) : sak, lai jau saguļās visas 15 meitenes vienā gultā. Šī problema tika tā atrisināta, ka guleja uz gultas pēc kārtas grupas no trim meitenēm . Tomēr dažas no tām, kopā ar zēniem, atteicās no šādām priekšrocībām, jo tik un tā blusas & blaktis neļāva gulēt ne tikai gultā, bet ari uz grīdas , un pavadīja nakti kopā ar puišiem kopā uz klaja lauka . Tā kā reti kāds bija paņēmis līdz deķi , tad, laī ñenosaltu , zēni & meitenes visu nakti staigāja apkārt & nodarbojās ar " fiskulturu" (gimnastiku). Neizgulējušies, tie otrā rītā pagērēja brokastis, kas ari nebija viegli sagādājamas . Beidzot kaut kur sadabūja neizkāstu, netīru pienu , pie kura tomēr daži no izbadojušiem skolēniem nepiedūrās . Paēdūši sausu rupjmaizi, skolēni tika norīkoti pie mēslu izmētāšanas uz laukiem (lauku apmēslošanas), Aiz dakšu trūkuma mēsli bija jaizmētā ar rokām , & strādnieki ar labpatiku noskatījās , ka meiteņu ar smalkās rociņas izmētā mēslus . Beidzot uz vakara pusi tika ieturētas pusdienas : ūdens zupa ar pāris putraimiem iekšā & drusku saskābūšas putras bez pavalga, ko ari daudzi apsmādēja. Galīgi novārgūši,netīri (jo nebij ziepes roku mazgāšanai) tie aizbrauca uz mājām.

<u>Jaunie tirgus" spekulanti."</u> Savā laikā tika plaši aprakstīts, ka daudzi pilsētu ierēdņi,lai vilktu savu dzīvību,tiek spiesti pārdot brīvā tirgū par stipri paaugstinātu cenu kooperatīvos saņemtos apavus, manufakturu vai ari kādu drēbes gabalu. Tagad galvenie šo mantu pārdeveji nav vis vairs ierēdņi (kuri pārāk maz tās tagad saņem),bet strādnieki. Pēdejā laikā arvienu biežāki tiek ari sarīkotas medības ("oblāvi") uz tādiem spekulantiem no "finagentiem" (nodokļu iekasētajiem) & GPU agentiem, pie kam ļoti bieži notiek asiņainas sadursmes & uz kaujas lauka paliek grūti ievainoti,ko apraksta pat avīzes. Lai novērstu tādas parādības, strādnieku klubos tādi "spekulanti" tiek atmaskoti & pienagloti pie kauna staba ("zakļeimjoni"), kas nenotiek bez starpincidentiem . Tā kāda komsomolka bija sevišķi asi izteikusēs pret tiem.Pacelās trīs strādnieki & saka: Biedrene, Tu vari tulīt likt mūs apcietināt.Bet mums sievas & bērni sēž izsalkūši,jo algu neesam saņēmuši vēl par aprila otro pusi. Tādēļ mums ir japārdod pēdejās kooperatīvā saņemtās "lupatas". Komsomolka ir palikusi atbildi parādā, uz šo "kontrrevolucionāro

1249

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1931.gada 22. julijā.

No.0.848.00.M/15280

JV/Vd.

Konfidenciāli.

Saņemts no V. P. 1931 g. „12." V

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa Maskavā J.Seska kunga PSR Savienības politiski-ekonomisko pārskatu No.3 par 1931.gada ceturto ceturksni ar pielikumu.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

K. Ulmanis

(K.Ulmanis)
Ministru Prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godājamam

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,

P i l ī.

Konfidenciali. 1250

PSR SAVIENĪBAS POLITISKI-EKONOMISKAIS PĀRSKATS Nr.3.
(par 1931.g.otro ceturksni).

I.

VALSTS IEKŠĒJĀ DZĪVE.

1. Lauksaimniecības kolektivizācijas panākumi. Vēl nav pagājuši divi gadi, kamēr sāka izvest turīgo lauksaimnieku, kulaku, iznīcināšanu un nabadzīgo zemnieku apvienošanu kolhozos, bet panākumi jau ir, pēc pašu ieskatiem lieliski. Pēc zemkopības komisariata pēdējām ziņām tagad kolhozos apvienots 53 % no visiem vidējiem un nabadzīgajiem zemniekiem. No 25 miljoniem saimniecību tagad 2oo.ooo kolhozos apvienoti 13,6 miljonu saimniecību. Kolhozi, kopā ar 4ooo sovhoziem, šogad apsējuši ap 67 milj.ha, kamēr pērn tikai ap 3o milj.ha. Atlikušie 12 milj.individualzemnieku esot apsējuši tikai 3o milj.ha labības. Jau šis fakts vien runājot par labu - lauksaimniecības kolektivizācijai. Galvenie graudkopības apgabali: Ziemeļu Kaukazs, Ukraines stepu apgabals. Lejas Volgas un Vidus Volgas apgabali jau esot vienā laidā kolektivizēti: tur kolhozos ietilpstot ap 8o % no visiem vidējiem un nabadzīgiem zemniekiem un ap 9o % no visas zemnieku sējas platības esot kolektivizēti lauki. Tikai lo % atlicis individualzemniekiem.

Diezgan pilnīgi kolektivizācija norisinājusēs Centrālā Melnzemes apgabalā, Ukraines mežu un stepju apgabalā, Vidus Volgas apgabalā uz upes labā krasta, Vakara Sibirijā, Uralapgabalā, Baškirijā, Tālo Austrumu apgabalā, Uzbekstanā, Kazakstanas un Turkestanas kokvilnas kulturas novados, Centrālās Melnzemes apgabalā un Ukrainas cukurbiešu kulturas rajonos. Še kolektivos apvienots 5o % saimniecību un kolektivie laiki ieņemot ap 6o % no visas kulturas zemes platības. Ar lielu gandarijumu valdības organi konstatē, ka Centrālās Izpildu Komitejas lēmums, kas pieņemts pagājušā gada janvarī, jau ar uzviju izpildīts, jo vairāk kā puse lauksaimniecību ir kolektivizētas. Daudz mazāki panākumi kolektivizēšanai ir Vidus Krievijā un sevišķi ziemeļu apgabalos, kas izskaidrojams ar to, ka ziemeļu lauksaimniecība prasa intensīvāku zemes apstrādāšanu un ka lauksaimnieki tur nodarbojās arī ar lopkopību, piensaimniecību, dārzkopību un citām lausaimniecības nozarēm. Var būt, ka arī paši ziemeļnieki, kas pieraduši vaiga sviedriem savu zemi apstrādāt, ir daudz kritiskāki pret dažādiem jauninājumiem un tādēļ visiem spēkiem atturās no kolhozu dibināšanas.

Kolektivizētais sektors lauksaimniecībā tagad ieņemot p i r m o vietu ne tikai graudkopībā, bet arī citu t e c h n i s k ā s kulturas stādu - linu, kokvilnas un cukurbiešu kopšanā. Induvidualzemnieki vairs nespēlējot visai svarīgu lomu laiku dzīvē. Bagato zemnieku, kulaku, šķira tiek likvidēta, nozūd no zemes virsas pēdējais kapitalisma pamats.- individualās saimniecības. Gandrīz visi laiku iedzīvotāji ir proletarizēti.

Padomju valdība cenšās vispirms iznīcināt turīgo zemnieku saimniecības, bet daudz mazāk vērības piegriež nabadzīgajiem zemniekiem. Šai rīcībai par pamatu ir politiski (zemnieks kapitālists) un saimnieciski (kustama un nekustama īpašuma atņemšana un nodošana kolhoziem). Tagad PSR Savienība esot vislielāko lauksaimniecības uzņēmumu zeme visā pasaulē, viņā varēšot pielietot vispilnīgāki mašinas un citus zinātniskos sasniegumus un atradumus lauksaimniecībā. Sējas platība šogad ievērojami paplašināta (lo %) un sējas plāns gandrīz pilnīgi (97 %)izpildīts, ka to ziņo padomju prese. Citas ziņas tomēr vēsta, ka kolhozi un zemnieki realizējot sējas plānu tikai formēli - apsējot laukus bezrūpīgi un tie, kas taisijuši lielākus ceļojumus pa PSR Savienību zina stāstīt, ka neapstrādātu lauku esot uzkrītoši daudz.

Darba organizacija un atalgojums kolhozos.

Pagājušā gadā daudz lauku palicis nenokopts, jo kolhoza ienākumus sadalija uz kolhozu dalibnieku ģimeņu galvu skaita, vai labākā gadījumā pēc darba dienu skaita. Tā Vidus-Volgas apgabalā 22 % no visas ražas aizgājis bojā. Tādēļ jau pagājušā rudenī un sevišķi ziemā padomju varas organi izdeva jaunu direktivu - visos kolhozos un sovhozos ievest akorddarbus. Ja neievedīšot akorddarbus, neatalgošot katru strādnieku pēc viņa personīgiem nopelniem, tad arī paši kolhozi nebūšot dzīves spējīgi, atzīst paši komunistu vadoņi. Par darba atalgojuma pamatu ņem a)darba kvalitāti, b)darba smagumu, c)darba izpildījuma labumu un d) darba laiku. Katru traktoru, sējmašinu, vai citu mašinu nodod zināmas personas rīcībā, kura tad par viņu atbildīga. Tāpat arī kolhoza lopus - zirgus un citus, nodod viena strādnieka zināšanā, kas ar viņiem rīkojās Parādījās ziņas, par atsevišķa tīruma un pļavas gabalu nodošanu atsevišķu strādnieku grupās apstrādāšanā. Akorddarbu ievešana, kā padomju prese ziņo, esot lielā mērā pacēlusi kolhozos darba ražīgumu. Tā piem. sēšanas darbā ražīgums pacēlies par loo-2oo %. Attiecīgo darbu sadalīšanu pēc viņu techniskiem grūtumiem, izpildīšanas labuma ir stipri sa-

režģita lieta un tādēļ nav viegli izvedama. Paši kolhoza vadītāji bieži vien ir gan īsti komunisti, bet citādi ļoti maz izglītoti. Kolhoza vadītājs savos aprēķinos sajūk, kolhoza darbinieki saceļ lielu brēku par novērtējumiem un tas stipri traucē sadarbību. Tikai maza daļa (36%) kolhozu esot faktiski ievedusi kvalificētu darbu un darba laika novērtēšanu.

Nodokļi un spaidi zemniekiem.

Komunistu organi mēdz daudzināt, ka zemnieki traucoties iestāties kolhozos, bet nav nevienam noslēpums, ar kādiem līdzekļiem padomju valdība šos kolektivizācijas panākumus guvusi. Turīgiem zemniekiem atņēma kustāmo un nekustāmo īpašumu, kuru atdeva nabadzīgajiem zemniekiem. Pēdējos apvienoja kolhozos un tos apgādāja, pēc iespējas, dažādām mašīnām, lopiem un sēklu. Smagi, iznīcinoši nodokļi, dažādas klaušas nastas (koka materiala piegādāšana no meža pie upēm, stacijām u.t.t.), rekvizicijas, individualnodokļi piespieš atlikušos individualzemniekus palikt par nabadzīgajiem zemniekiem un kā nekā vilkt dzīvību. Kā zemnieki stāsta, tad ar smagiem nodokļiem naturā apliekot ne tikai lauku ražu, bet arī augļu, sakņu un ogulāju dārzus, dravas, tabākas dēstus, tā kā zemniekiem jaatsakās no katra mēģinājuma savu saimniecisko stāvokli uzlabot. Daudz vietās zemnieki tabāku audzējot šķūņos, lai tikai to noslēptu no modrās valdības acs.

Tagad visas dzirnavas arī uz laukiem ir padomju rokās. Malšanai pieņemot no individualzemniekiem un kolhoziem tikai zināmu daudzumu graudu uz katru gimenes locekli. Labāko labību, sevišķi kviešus, padomju pārstāvji rekvizējot par oficielo cenu, kura esot piem. tikai 1 r.30 k. par pudu rudzu. Lai izvairitos no rekvizicijas, tad zemnieki malšanai pievedot netīru, ar salmiem sajauktu labību. Ja zemniekam rudzi japērk, tad par to jāmaksā 4 r.50 k. par pudu. Daudz vietās šogad zemniekiem uzstādīts ultimatums , vai iestāties kolhozā, vai iet uz darbiem kalnraktuvēs.

Man ir bijusi izdevība sarunāties ar diezgan daudz latviešiem, kas sūtniecībā ieradušies no visādām PSR Savienības malām. Viņi visi zin stāstīt tikai sliktu par kolhoziem. Kad es kādam iebildos, ka sliktu jau daudz par kolhoziem esmu dzirdējis, ka ir tak laikam arī tādi kolhozi, kur dzīve un darbs rit apmierinoši, tad viņš atbildēja, ka tādu klohozu gan viņš nezinot. Jau pate dzīve kohozos-komunā, sevišķi latviešiem, esot pavisam pretīga, bet arī ar darbiem neejot tur labāki.

kolhozu pārvaldes un rīkotāju aparāts esot smags, pavēlētāju esot daudz bet atbildības neviens nenesot; neesot nekādas patikšanas strādāt, jo sava darba augļus neviens nedabūjot baudīt. Kolhozieši dabūjot tikai savu produktu raciju, kura arī esot nepietiekoša. Viss produkcijas vairums jānodod valdībai par ļoti zemu cenu, tā kā pašiem pāri paliekot ļoti maz. Kolhoza dalibnieki jūtoties kā arestanti. Seno laiku dzimtbūšana esot bijusi labāka samērā ar tagadējo dzīvi kolhozos. Tad ļaudis bijuši pasduši un apgērbti un tiem bijis darba prieks, tagad viņus mocot bads un aukstums. Kolhozam arī esot lieli parādi par valdības izsniegtām mašinām un sēklu. Daudz kolhoziešu būtot laimīgi, ja varētot no kolhoza izstāties, bet tas esot grūti. Tam kas izstājies, līdzi sekojot attiecīga kolhoza parāda daļa, no kuras nevarot tikt vaļā. Zemnieki (sevišķi latvieši) vismaz Ufas guberņā) esot tādā pārliecībā, ka kolhozu sistema neesot dzīves spējīga un tādēļ agri vai vēlu viņa būšot jalikvidē. Jaatzīmē, ka arī krievu daiļliteraturā jau parādījušies stāsti, kas dzīvi un darbus kolhozos tēlo ļoti tumšās krāsās.

Padomju valdība tomēr ir sasniegusi, vismaz politiski, savu mērķi. Apmēram 12o milj.zemnieki ir ruinēti, saimnieciski nivelēti un padarīti par ploretariešiem. Komunisma baze, kā par to priecājās komunisti, uz laukiem esot paplašināta un kapitalisma saknes izravētas.

Kolhozu izredzes.

Vai tiešām uz laukiem tāds stāvoklis pastāvēs, ir liels jautājums. Jaatzīst, ka padomju valdība dara visu, lai jauno paaudzi uzaudzinātu par īstiem komunistiem, kā to liecina komunistu audzināšanas ideal: metodes un mācības programas. Plaisma starp veco un jauno paaudzi top arvien lielāka. Baznicā piem. pulcējās vecēki ļaudis, bet turpat ārpus baznīcas zālē nometušies jaunā paaudze, kurai priekšā lasa "Bezbožniku".

Vācu lietpratējs PSR Savienības lietās prof. HOETZSCHS izsakās, ka komunistiskie un kooperacijas principi, uz kuru pamatiem bijusi uzbūvēta agrāk krievu lauku komunālā saimnieciskā tiesiskā dzīve (mir), esot uz krievu tautas ~~psychix~~ psichi atstājusi dziļu iespaidu; kapitalisma audzināšanas laikmets (pēc dzimtbūšanas atcelšanas) krievu tautai bijis ļoti īss un tādēļ tagad ievestā socialisma, resp.komunisma iesakņošanās un ietekmēšanas sekas ne pilsētās ne uz laukiem vairs nekad galīgi neizzudīšot ... Daudzreiz tomēr gūstu no vāciešiem tādu iespaidu, ka viņi uz PSR Savienības uzņēmumiem skatās ar zināmu porciju oficiala optimisma, un ka viņi nepietiekoši vērīgi raugās uz pašas krievu tautas grū-

to stāvokli.

2. Stāvoklis pilsētās. Pilsētas, kā komunistu stiprajā pilī, iedzīvotāju saimnieciskā aplaupīšana, nivelēšana un proletarizacija jau izvesta agrāk, nekā uz laukiem. Katram ārzemniekam, kas ierodās krievu pilsētās, uzkrīt iedzīvotāju pelēkais darbdienas tērps un vēl vairāk pašu pilsoņu vienaldzīgās, neizteiksmīgās fizionomijas. Nav arī laika rēķinā nekādas izšķirības, nav svētdienas, ne svētku - tikai nepārtraukta darbdiena. Visi iedzīvotāji ir vai nu fabriku, vai valsts iestāžu, vai kādu citu uzņēmumu (piem.bārddziņu) strādnieki. Arī brīvo literarisko profesiju vairs nav, jo piem. advokati var strādāt tikai aizstāvju kolēģijās, ārsti - vispirms klinikās un ambulatorijās un tad tik retajam vēl atļauts pieņemt privātā kārtā pacientus ...Par uzņēmējiem, vai tirgotājiem vairs nevar būt runa.

Šogad padomju prese nerimstoši skandina frāzi par rūpniecības straujo attīstību: vēl šogad darbu uzsākšot 518 fabrikas un 1040 mašinu traktoru stacijas."Sasniegt rūpniecībā kapitalistiskās valstis un aizsteigties viņām priekšā" tas ir apzinīga proletariata uzdevums.

Atalgojuma principi fabrikās.

Vēl gadus piecus atpakaļ padomju valdība visās iestādēs un fabrikās centās izvest algu vienlīdzības(uravnilovka) principu. Akorddarbus uzskatīja par visbriesmīgāko strādnieku izsūkšanu. Cik daudz cilvēku samaksājuši ar savu dzīvību par to, ka ta saņēma augstākas algas, nekā viņu mazākspējīgākie, mazāk kvalificētie un slinkākie darba biedri. Nonāca pie ta, kā augstkolas profesors saņēma mazāk algas, nekā durvju sargs un ielas slaucītājs un fabrikā inženiers mazāk, nekā melnstrādnieks.

Dzīves tiešamība spieda padvaldību atjēgties un jau ša gada martā Centrālās Izpildu Komitejas kongresā Molotovs ni katedra paziņoja, ka vienlīdzības tieksmes darba atalgojumā esot sīkpilsoniska tieksme, kurai ar socialismu un komunismu neesot neka kopēja. Atrada Ļeņina rakstos jaunus gudrības graudus, kur komunisma pravietis saka, ka socialisma valstī katram jasaņem alga pēc nopelna. Vajagot saistīt strādnieka personīgās, saimnieciskās intreses ar viņa padarīto darbu - algu pēc - nopelna, jo tikai tādā ceļā esot iespējams radīt strādniekos darba gribu un prieku. Sakarā ar šo jauno atziņu, tad arī izstrādātas jaunas algu normas. Smagāka vai kvalificētaka darba atalgojuma normas ir augstākas, nekā vieglāka un vienkāršāka darba algu normas. Arī darba pensums ir

stingri noteikts un pilnu normalalgu saņems tikai tie, kas izpildījuši pensumu. Vēl vairāk, šis pensums tiekot vienmēr palielināts. Ja kāds trieciennieks paspējis izstrādāt lielāku pensumu, tad to uzstādot par normu visam cecham, vai pat fabrikai. Šis pensums katram jāizstrādā, kaut arī tas strādātu ne 7, bet desmit stundas dienā. Fabrikā, cik iespējams pielieto akorddarbus. Valdības kapitalistiskās tieksmes sniedzās vēl tālāk: atceltas daudz strādnieku tiesības, strādnieks ir atbildīgs par viņam izsniegto specialo darba apģērbu un dažādiem darba rīkiem un ierīcēm. Viņam jaatbild par zaudējumiem, kas var celties caur nolaidīgu vai nepareizu rīcību. Strādniekiem visi šie pienākumi jauzņemās bez kurnēšanas, jo tagad viņi paši ir fabrikas īpašnieki... Ievesdama akorddarbus un atalgojuma pēc padarītā darba kvalitātes, labuma un darba stundu skaita, komunistu valdība nostājās pretstatā ne tikai saviem pamatprincipiem, bet arī ar tagadējo padomju likumdošanu, kura vērsta pret katra kapitāla uzkrāšanu privātās rokās. Tā dzīvokļa īres un daudz citu nodokļu augstums tiek noteikts samērā ar personas ienākumiem, bet ja kāds jau ir ticis turigāks, mantigāks, tad viņš ieslīd beztiesīgo kulaku ~~ticiskā~~ stāvoklī.

Arī fabrikā katrs strādnieks tiek pēc iespējas saistīts pie zināmas mašinas, vai aparata, par kura funkcionēšanu viņš ir atbildīgs. Transportā - uz dzelzceļiem un kuģiem atalgojumu aprēķina pēc nobrauktiem kolometriem un citiem padarīta darba mērogiem. Šinī ziņā padomju iestādes iet pat tik tāli, ka arī kooperativos algu aprēķina % pēc apgrozītā preču kopvērtības un sevišķas premijas par preču apgrozības paātrināšanu. Dzelzceļniekiem par to darba daļu, kas padarīts vairāk, nekā to prasa uzstādītais pensums, izmaksā atlīdzību divkārtējā apmērā.

Priekšrocību atcelšana.

Atceltas visas tās priekšrocības un tiesības, kuras agrāk bija piešķirtas tiem, kas strādāja komunistu partijās, vai savos un citu izglītības labā. Aizliegts noturēt sapulces un mītiņus darba laikā. Nav atļauts pārtraukt darbu, lai dotos pie sabiedrisko pienākumu un darbu izpildīšanas kooperativos, arodorganizācijās, sniegt izziņas, paskaidrojumus u.t.t. Pat algas izmaksai janotiek ārpus darba laika. Par darbiem nakts laikā atlīdzina pēc ta paša tarifa, kā par darbiem dienas laikā. Arī kursantiem atņēma privilēģiju strādāt divas stundas dienā mazāk, nekā citiem strādniekiem. Atņemtas tiesības sūtīt delegacijas un kontroles komisijas uz citām fabrikām, kur tie traucē darbus u.t.t.

Ar vienu vārdu, socialistiskājā fabrikā strādnieks ir tikpat cieši saistīts pie darba, kā kaut kurā kapitālistu uzņēmumā. Bez tam vēl fabrikā strādnieki ir padoti sabiedriskiem un administrativiem iespaidojumiem, biedru tiesai un tribunālam. Biedru tiesa vainīgos brīdina ~~un~~ ~~izsl~~ (izslēdz no arodbiedrības), atklāti izteic nosmādējumu, noliek pie sliktāk atalgota darba, atlaiž no vietas un beidzot izslēdz no arodbiedrības.

Labprātīgie ziedojumi un citi atvilkumi no algas.

Kad nu pienāk gaidītā algas izmaksa, tad fabrikas direkcija vispirms no algas atvelk dažādos "labprātīgos" ziedojumus Mopram, Bērnu komisijai, Cīņai, pamesto bērnu labā, Osvaviochimam, bezdievju organizācijai, aroda organizacijai, kara dirižabla būvei, alkaholisma apkarošanai, iemaksas fabrikas kooperativam (zakritij raspregelitelj), pārtikas kooperativam un vēl daudz citas nodošanas. Atteikties no ziedošanas nekādi nedrīkst, jo tad bez vārda runas zaudēs darbu, mītni un produktu kartiņu.

PSR Savienības pilsonis ir nostādīts tādā materialā atkarībā no valsts un viņas uzņēmumiem, ka še vairs nevar būt runa par darba izvēli, darba piedāvājumu un pieprasījumu, bet par visu iedzīvotāju militarizēšanu darba frontē, resp. piespiestu darbu.

Darba algu normas fabrikās.

Padomju prese ik dienas zina vēstīt par darba trūkumu un strādnieku grūto saimniecisko stāvokli ārzemēs, kur notiek strādnieku algu un dažādo socialo labierīcību budžetu samazināšana. PSR Savienībā turpretīm strādnieku kulturālais un materialais stāvoklis nemitīgi uzlabojoties. Vēl 1926/27.g. visu algoto strādnieku caurmēra gada alga pēc Valstsplāna datiem bijusi 624 rubļi, 1927/28.g. 681 rub., 1928/29.g. 738 rub., 1929/30.g. 834 rub. pēc 1929/30.g. cenām.

Atsevišķās rūpniecības nozarēs vidējā mēneša algas bijušas šādas rubļos

	1926/27.g.	1927/28.g.	1928/29.g.	1929/30.g.I.pusē.
metalistiem	7o,87	8o,56	89,86	94,oo
tekstilniekiem	51,35	55,82	6o,4o	62,79
ķimijas strādn.	6o,38	67,36	73,o6	76,13
dzelzceļniekiem	68,98	72,97	78,o7	81,1o
tipografiem	79,91	9o,34	94,15	96,1o
kalnraktuvju strād.	57,32	61,6o	66,74	67,18

Reālā darba alga, ierēķinot socializētās darba algas daļu, strād-

nieku apdrošināšana, dzīvokļu apstākļu uzlabošana u.t.t. 1930.g.iztaisijusi 167 % no priekškara algas (bez socializetās daļas 139 %).Piecgades divos gados vien darbalga pieaugusi par 12 %. (Bolševika š.g.31. janvara numurā Kuzņecova raksts "Darba organizacijas jautājumi 1931.g.)Šogad algas tikšot vēl palielinātas par 6 % rūpniecības un par 8 % transporta strādniekiem. Ta tad tagadējā caurmēra alga pārsniegtu priekškara algas par 167%+6%= 173% !

Var jau būt, ka pievestie absolutie skaitļi ir pilnīgi pareizi, rakstītājs piemirsis tikai vienu un pašu svarīgāko lietu, salīdzināt rubļa pirkšanas spēju tagad un pirms kara. Nebūs pārspīlēts, ja apgalvošu, ka tagad rubļa realā vērtība iztaisa tikai 1/8 vai pat tikai 1/10 daļu no priekškara vērtības. Kāds latvietis, kas strādā kā meistars - dzelzsgriezējs kādā šejienes fabrikā un pelna 300 rub.mēnesī apgalvo,ka priekš kara esot varējuši labāk dzīvot ar 30 rub.mēnesī, nekā tagad ar 300 rub. To pašu apliecina arī daudz citi strādnieki, kas dzīvojuši un strādājuši prikškara Krievijā. Tā kā caurmērā strādnieka mēneša alga ir tikai 80 rub., kura pirkšanas spēja līdzinājās tikai apmēram 10 zelta rubļiem, tad redzams, ka PSR Savienībā šimbrīžam strādnieka saimnieciskie dzīves apstākļi ir daudz sliktāki ,nekā priekš kara. Mazu saimnieciskо apstākļu uzlabojumu rada tas apstāklis, ka iedzīvotājiem tagad ir iespējams par normālām cenām pirkt pārtikas veikalos gadrīz pietiekošu daudzumu(2kg.) maizes, druscin cukura un mazliet gaļas, ko pārdod nedaudz dārgāki nekā priekš kara. Ar šām naturalijām tad arī dzīvību velk PSR Savienības fabriku strādnieki un visa iedzīvotāju masa. Krievu tautas ārkārtīgi zemais kulturas stāvoklis un ļoti aprobežotās dzīves prasības tiek no padomju valdības nekautrīgi izmantotas.

Uzstādīt pareizu dzīves dārdzības indeksu PSR Savienībā nav iespējams, tāpat kā nav iespējams noteikt rubļa absoluto vērtību ,jo ta atkarājās no tās personas socialā un tiesiskā stāvokļa, kura rokā rublis atrodās.

3. Strādnieku trūkums rūpniecībā un viņa iemesli.

Visā akcidentālās kulturas pasaulē pastāv ārkārtīga tieksme-bēgt no laukiem, no zemes darba, un doties uz pilsētu -meklēt darbu, maizi un laimi. Padvaldība energiski strādā pie kolosalas rūpniecības attīstīšanas un strādnieki viņai ir ļoti vajadzīgi. Nekur pasaulē netiek dziedāta tāda slavas dziesma darbam, kā komunisma tēvijā. Noteicoši padomju preses organi ikdienas sniedz darba varoņu fotografijas, kuri veiku-

ši savus uzdevumus un uzstādījuši jaunus darba rekordus, valdība piespriež ordeņus gan fabrikām, gan strādniekiem; padomju prese ikdienas sniedz biļetenus, kuros atzīmētas dažādu uzņēmumu darba sekmes. Trieciennieki, kuri darbā izpildījuši un pārsnieguši savus uzdevumus, var pirkt specialos veikalos manufakturas preces, kā premiju. Visi zemnieki uz laukiem ir proletarizēti, bet uz pilsētu viņi tomēr nesteidzās un tādēļ fabrikās ir un sevišķi pie jaunbūvēm strādnieku trūkst.

Šādi fakti izklausās paradoksāli, jo ir zināms, ka pirms kara Krievijā uz laukiem vien bija 15 milj. strādnieku, kuri nebija pietiekoši nodarbināti. Tagad lauksaimniecībā ap 22% no lauku platības apstrādājot ar mašinām un tādēļ, domajams, tur tagad atliek daudz darba spēka, bet uz pilsētu viņš negrib plūst... Šogad nodomāts no jauna rūpniecībā pieņemt ap 3,5 milj.strādnieku un sezonas darbiem vajadzīgs 3,5 mulj.strādnieku, bet darba spēka nevar dabūt. Dažiem apgabaliem uzlikts par pienākumu - piegādāt rūpniecības uzņēmumiem zināmu daudzumu strādnieku un šogad daudz vietās zemniekus, kas negrib iet kolhozos, draudēja ar varu nosūtīt - uz darbiem kalnraktuvēs.

Padomju prese šo strādnieku trūkumu mēdz izskaidrot ar to, ka ar lauksaimniecības kolektivizaciju laucenieku apstākļi esot tādā mērā uzlabojušies, ka laucenieki vairs uz pilsētu nemaz necenšoties. Lauku resp.kolhozu dzīves pazinēji tomēr liecina, ka kolhozos dzīves apstākļi nebūt neesot tik labi, kā to tēlo oficialā prese un padomju varas vīri. Ja zemnieki negrib iet uz pilsētu fabrikās strādāt, tad gan tikai tādēļ, ka arī fabrikās un pie jaunbūvēm strādnieku algas ir tik zemas un pārtikas racijas tik nepietiekošas, ka strādnieki labāk ar mieru dzīvot pusbadā uz laukiem, kur tiem ir savas mītnes, nekā doties uz pilsētu, kur alga ir pavisam nepietiekoša un tiem pašiem jamitinājās barakās, vai pat zem klajas debess. Zemās algas un dzīvokļu trūkums jau tagad spiež fabriku un šachtu strādniekus meklēt labākus dzīves un darba apstākļus - un tā rodās strādnieku klaiņošana. Donbasa šachtās 6 mēnešos pieņemti 180.000 strādnieku un no turienes aizgājuši 179.000 strādnieku. Esot maz tādu uzņēmumu, kuros gada ceturkšņa vai pusgada laikā nenomainītos 30 - 40% strādnieku.

Arī daudz fabrikas mēdzot pieņemt katram gadījumam 10 -20% vairāk strādnieku, nekā viņu faktiski vajadzīgs. Pēc pašu padomju statistiku ziņām, piemēram Ziemeļu Kaukazā 26% kolhozu izmantojot tikai 50%

15% izmantojot 50-75% un tikai 59% nodarbinot 75-100% no sava darba spēka.

Stāvoklis ir tāds, ka Centralā Izpildu Komiteja beidzot jūtās spiesta izdot (1.julijā) dekretu, kolhoziešiem pelņās gājējiem, kas piešķir zināmas tiesības un priekšrocības pie kohozu ienākumu sadalīšanas, uzturas līdzekļu iepirkšanas tām personām, kuras dodās uz darbu fabrikās un citēs valsts uzņēmumos. Kolhozu vadītājiem jareģistrējas visi amatnieki un citi strādnieki, kuri v a r doties darbā uz peļņu ārpus kolhoza. PSR Savienības Kolhozu Centrs sniedz kolhoziem norādījumus - par kolhoziešu peļnās gājēju vervēšanu un izdalīšanu un palīdzību, kas sniedzama valsts uzņēmumiem pie strādnieku vervēšanas. Arī individualzemnieki bauda dažas priekšrocības, ja viņi dodās darbā valsts uzņēmumos un iestādēs.

PSR Savienības straujais rūpniecības "uzplaukums", bezdarbnieku izzušana un pat strādnieku trūkums, par kuru nereti mēdz brīnīties ārpus padomju valstības robežām, izskaidrojams vienkārši. Ar valsts kapitalisma nodibināšanos un visas saimnieciskās dzīves un kapitālu pārņemšanu valsts rokās ir saimnieciski militarizēti visi valsts iedzīvotāji. Pateicoties diktaturai un Krievijas tautu zemajam dzīves standartam rūpniecības uzņēmumos tiek maksātas tik zemas algas, kā nevienā citā akcidentalās kulturas zemē; nelaimīgais krievu strādnieks savu dzīvību velk ar pārtikas racijām, kuras viņam vairāk vai mazāk nodrošināt

Nav šaubu, ka strādnieku starpā, sevišķi starp jaunātni, ir arī īsti komunisti - entuziasti, kuri tic "lielajam uzdevumam", bet viņu ir maz. Noteicošo lomu spēlē komunisti-entuziasti , kuri aiz savas muguras jūt un apzinās valsts varu. No šās varas bīstās visa strādnieku masa. Apziņa, ka viņi paši, strādnieki, tagad esot uzņēmuma īpašnieki, paši savi kungi, pie lielā strādnieku vairuma nespēlējot nekādu lomu, jo faktiskie darba, dzīves un sevišķi saimnieciskie apstākļi esot tagad daudz sliktāki, nekā kapitalisma valdības laikā. Atklāti tomēr viņi savu pārliecību izteikt nedrīkstot, lai gan īstu komunistu viņu starpā neesot vairāk par 10%. Pa reizei strādnieku nemiers izpaužoties uzbrukumos trieciennieķiem, kuri ar savu uzcītību un darba sekmēm uzstāda jaunas darba normas. Neviens Vakar Eiropas strādnieks dalities ar krievu tautu viņas materialā un tiesiskā stāvoklī negribēs.

4. Dzīve un stāvoklis provincē.

Sūtniecībai ir bijusi izdevība informēties par stāvokli provin-

cē no daudz latviešiem, kuri savās darišanās ieradušies sūtniecībā. Arī krievu provinces avizes sniedz indirekti dažus interesantus ieskatus par dzīvi tālumā no galvas pilsētām. Pēc kāda laba PSR Savienības latvieša ieskatiem Maskava un Ļeņinpilī atrodoties daudz labākā stāvoklī, nekā provinces un provinču pilsētas. Provinces pilsētas cilvēki esot daudz sliktāki ģērbušies un arī daudz sliktāki tiekot apgādāti ar pārtiku. No pilsētām komunistiem ne visai uzticama esot Ļeņingradā, jo tur strādnieku starpā nereti izplātoties komunismam kaitīgas idejas. Ne bez iemesla Ļeņins savā laikā pārcēlis galvas pilsētu uz Maskavu - tālāk no okcidenta. Grūto dzīves apstākļu dēļ no Tālajiem Austrumiem daudzi bēgot uz Ķinu un tas esot diezgan viegli izdarams, jo robeža tiekot vāji apsargāta. Bēgļi izvedot nereti arī daudz mēbeles un citas savas kustāmas mantas. Jāpiezīmē, ka Tālajos Austrumos arī radikālās tiesiskās un saimnieciskās reformas, kas nāk no centra, gausākā tempā realizējās un tādēļ arī daži latvieši tur turējās līdz pašam pēdējam laikam. Tālajos Austrumos esot tāds manufakturas trūkums, ka ziepju un diegu trūkuma dēļ dažreiz slimnicās nevarot izdarīt operacijas. Pa ziemu lielā Sibirijas dzelzceļa stacijās varējuši par naudu pirkt tikai pienu. Visas citas ēdamvielas bijušas dabūjamas tikai maiņas ceļā. Visbēdīgākā stāvoklī atrodoties daži Kaukaza apgabali, kur esot bijis pa ziemu un pavasarī liels bads. Pilsētās nereti redzami cilvēki, kurus tērpjot tikai skārandas. No ēdamām lietām gandrīz neko nevarot dabūt pirkt. Krimā bijis tāds bads, ka pat uz turieni komandētie valsts darbinieki pēc pāra dienām atgriezušies atpakaļ uz Maskavu. Maizes cenas nekur laikam nav bijušas zem 1 rubļa mārciņā.

Kolhozos valdot lielas nekārtības un nolaidības. Darbi netiekot ne kārtīgi iedalīti, ne padarīti. Zeme tiekot ļoti nepietiekoši apstrādāta un tādēļ ražas nākotnē būšot vēl sliktākas. Varot sacīt, ka 60% no kolhozu ~~ienākumiem~~ locekļiem esot sliņķi un dienas zagļi, kuri tur meklējuši maizi bez darba. Valdības organi turpretīm no kolhoziem stingri piedzenot naturalijās savu tiesu un atstājot kolhozam uz katru galviņu tikai noteiktu daudzumu labības un citu produktu. Arī tādēļ intrese par darbu sekmīgu padarīšanu esot maza un laba daļa ražas no lauka netiekot nokopta. Valdības organi uz lauku nokopšanu komandējot skolas bērnus, kuri nereti strādājot bez kāda atlīdzinājuma.

Arī lopkopības kolhozos neejot labāki. Dažās vietās jau esot nomanama maišelnieku kustība. Miliči maišelniekus, kuri pārvadājot la-

bību un miltus, tvarstot un tiem atņemot produktus. Vislabāki, zinams, apgādāti pārtikas produktiem galvas pilsētas. Maskavā šimbrīžam maize ir daudz reizes lētāka, nekā netālās provincēs pilsētās un tādēļ uzņēmīgi ļaudis nodarbojās ar spekulāciju. Arī cukura provinces pilsētās vairs nav, bet Maskavā vēl ir dabūjams un tādēļ arī tas tapis par spekulacijas priekšmetu. Dārdzība provincē esot daudz lielāka, nekā Maskavā.

Provincē esot vispār nomanāms liels naids pret sveštautiešiem. Austrumos krievi neieredzot ķīniešus un citus nekrievus, bet Eiropā sevišķi žīdus. Antisemitisms dažreiz izpaužoties žīdu piekaušanā, vai arī tikai viņu apstrādāšanā vārdos. Valdības iestādes pret antisemistiem pielietojot stingrus sodus.

Lai gan padomju valdība rūpējās par strādnieku atpūtas namiem un sanatorijām, tad tomēr pārtikas vielu trūkums un nerimstošā badošanās atstājusi uz tautas veselību ļoti ļaunu iespaidu. Gandrīz nemaz neredz veselīgu, ziedošu cilvēku. Uz ļaužu sejām lasāma vienaldzība, vai arī slimīga nervozitate, kuru katrs traucējums izved no garīgā līdzsvara. Iedzīvotājos manāma neapmierinātība, nenoteiktas gaidas uz kādām pārmaiņām; zemnieki klusībā gaidot uz karu, kas varētu atnest kādas pārmaiņas. Visa lielā saimnieciskā plāna izvešana ir dibināta uz Krievijas tautu uztura, apģērba un veselības rēķina.

5. Komunistu diktaturas varas pamati.

Padomju valdība cenšās uzturēt masu psichi zināma spraiguma stāvoklī, jo tad vieglāki aizmirst pelēkās ikdienas grūtības. Prese vienmēr cenšās proletariata masām iedvest bailes no mūžam draudošās intervencijas, kuras nolūks atjaunot kapitalisma iekārtu, pilsonības diktaturu un darba tautas izmantošanu. Padomija esot kā cietoksnis, kurš aplenkts no visām pusēm. "Mēs esam permanentā kara stāvoklī ar visu kapitalistisko pasauli", mēdz nereti izteikties atbildīgi komunistu varas vīri un to pašu sludina tieši un netieši rakstos iespiestais un arī runātais vārds, kuru lietošana ir komunistu partijas monopols.

Lai izjauktu interventu nodomus pašos pamatos, tad jārada kolosāla rūpniecība, jāizveido visa lauksaimniecība uz lielrūpniecpbas pamatiem un PSR Savienība jāpadara par autarkiju, kuras saimnieciskā dzīve pilnīgi neatkarīga no Vakar Eiropas. PSR Savienības rūpniecībai jābūt tik tāļi attīstītai, ka viņa var izgatāvot visaugstākā mērā visu to, ko prasa modernā kara vešana. Tādēļ bija vajdzīgs slavenais piecgades saimnieciskais plāns. Šo ideju polularizēšanā komunisti ir pierādījuši

ļoti labu krievu cilvēka, sevišķi masu, psiholoģijas izpratni un attīstījusi ārkārtīgu energiju propogandas darbā. Tagad jau nereti sastopami jauni cilvēki, kuru dzīves veids un ieskati diezgan pilnīgi atspoguļa komunistu uzstādītos audzināšanas un izglītības idealus. Viņi par visu domā un spriež tāpat, kā to lasam "Pravdas" un "Izvestiju" arpar visu domā un spriež tāpat, kā to lasam "Pravdas" un "Izvestiju" artiķeļos. Bez tam tagad izzudusi katra starpība starp bagātiem un nabagiem, jo visi ir vienlīdz bagāti, resp. nabagi. Vienīgais izņēmums ir ārzemnieki, kuri jau uzkrīt ar savu apģērbu un izturēšanos un kuri tādēļ nav ieredzēti.

Režima stiprākais pozitīvais - atbalsts ir komunistu partija un negatīvais - valsts politiskās valdes atklātie un slepenie aģenti. Viņi ir atrodami visur - fabriku strādnieku, ierēdņu, kalpotāju vidū. Viņi ir komunistu valdības modrā acs, kā to komunisti paši dara.

Esot savādi novērot, ka tie paši aģenti divatā sarunājoties gluži labi, saprotot un sajūtot tagadējā režima nospiedošo garīgo slogu un visas tautas saimniecisko postu. Bet tiklīdz tam pašam komunistam jārunā, vai jāuzstājas divi vai vairāk cilvēku klātbūtnē, tad viņš tūliņ domājot un runājot tā, kā to prasa reiz iekaltā komunisma vadoņu doktrina. Savus aģentus GPU cenšoties vervēt viszemāk stāvošajos tautas slāņos, jo tie esot pateicīgi un uzticami par to, ka tikuši augstākā stāvoklī.

Tagadējā PSR Savienībā rēķina uz 25 miljoniem jaunu cilvēku vecumā no 15 - 25 gadiem. Jaunā paaudze uzaugusi pavisam īpatnējos saimnieciskos un sabiedriskos apstākļos. Viņa vienmēr dzīvojusi trūkumā un nekad nav redzējuši, piem. tādus apstākļus, kur katrs var pirkt kur grib un cik grib pārtikas preces un apģērba gabalus, kurus tagad daudzreiz nevar dabūt pat slēgtajos kooperativos (zakritij raspregeļitel). Uzaudzināti skolās, no kurām ne tikai religija un katrs idealisms izslēgts, bet kur pret religiju tika iepotēta nicināšana un naids; visā darbā par vadošo domu - tikai šaurs komunisma utilitarisms un praktiicisms. Humanitārās zinātnes no mācības programām sen izskaustas.

Tagad pārvaldes darbā komunisti pievelk jauno paaudzi komsomol tus un to generaciju, kas savus pirmos jaunības gadus pavadījuši pasaules un pilsoņu karā. Tur viņi pieraduši pie vienkāršas un neērtas dzīves, varmācības un netaisnības. Viņu prasības pēc dzīves ērtībām ir aprobežotas, bet toties enerģiskāka ir viņu cenšanās pēc varas, kuru viņi no rokām neizlaidīs. Veco komunistu gardi pamazām sāk atvietot šie

maz izglītotā, bet pašapzinīgā, garīgi aprobežotā un enerģiskā paaudze. Viņa faktiski turās pie reiz iekaltām doktrinām, jo viņas aprobežotoredzes lauku neapgrūtina nekāda idejiska bagāža, ne šaubas, ne paškritikas. Ar savu tuvumu tautas masām šiejaunie vadoņi, resp.inteligence, atšķirās no nesenās krievu inteligences, kura gan bija gatava cīnīties par tautas masām un kalpot tautai, bet paši bija pieraduši pie pilsoniskās dzīves ērtībām. Jaunā komunistu inteligence nekad nevarēs emigrēt uz ārzemēm un iedzīvoties turienes apstākļos, jo ta kultura viņiem ir sveša.

Arvien PSR Savienībā paliek mazāk tādu cilvēku, kuŗi daudz maz pazīst Vakar Eironu un viņas kulturu. Režims gādā par to, lai pie PSR Savienības robežām padarītu neiespējamu "kaitīgu ideju" ievazāšanu. Šaiemesla dēļ pēdējos gados ārzemju pases izsniedz tikai pārbaudītiem komunistiem, ko sūta komandējumos, bet nevienam nedrošam pilsonim. PSR Savienība arvien vairāk noslēdzās no Vakara Eiropas garīgiem iespaidiem.

Jaunā komunistiskā paudze -komsomoļci ir tagadējā režima drošākais atbalsts. Lai gan viņu skaits dažās fabrikās neesot liels, tad tomēr viņi esot faktiskie strādnieku dzīves vadītāji. Viņi sasaucot strādnieku sapulces, turot agitācijas runas un uzstādot priekšlikumus. Pie nobalsošanas darbiniekiem uzprasot, kas pretīm, lai paceļ roku. Bet tādu rokas pacēlēju nekad neesot, jo uzstāties pret komunistu valdību - nozīmējot zaudēt darbu, maizi, mītni - un palikt uz ielas badā, jeb ~~pa~~tikt izsūtītam uz spaidu darbiem Sibirijā. Nav tādēļ brīnums,ka "strādnieku masas esot valdībai "pieprasījušas" jauna trešā izšķirošā gada iekšējā aizņēmuma izlaišanu un ka ša aizņēmuma daļas fabrikās,sevišķi rūpniecības centros mēneša laikā realizēts ar uzviju.Vadošo lomu noteic pašas masas, bet gan neliela fanatizēta izlase,kas šās masas iespaido un vada. Domājams, ka tikai dziļi satricinoši, lieli vēsturiski notikumi spēs krievu tautu uzmodināt no tās pasivitātes un sastinguma, kurā viņa tagad iegrimusi."Mēs paši esam izbaudījuši trimdu, cietuma sodus, emigrācijas postu, mēs pazīstam labi mūsu psichologiju un tādēļ mēs turēsimies pie varas ilgi, ilgi,"tā man kādreiz izteicās kāds komunistu varas vīrs.

1264

II.

VALDĪBAS DARBĪBA.

Tā kā valdība ir uzņēmusēs visas valsts saimnieciskās dzīves or ganizēšanu, vadīšanu un kontroli, tad valdības darbība dabūjusi īpatnēju raksturu. Ne teoretisku likumu došanu, bet gan vairāk rīkojumu, norādījumu un noteikumu izdošana ir Centrālās Izpildu Komitejas, komisariatu un citu augstāko valdības iestāžu darbs. Rīkojumus un noteikum izdod arī dažādu iestāžu, kā kolhozu un sovhozu centrālās valdes. Svarīgu vietu viņu starpā ieņem komunistu partijas centrālā komitēja, kura arī dod priekšrakstus un norādījumus. Valdības centrālie organi pieiet praktiskai dzīvei tik tuvu, ka izdod noteikumus, piem. par sējas vai pļaujas darbu iekārtošanu un sekmēšanu, vai siena pļaušanu un ievākšan

Rajonu un pilsētu padomju uzdevumi ir -visiem spēkiem sekmēt piecgades plāna izpildīšanu un tādēļ viņu funkcijas aprobežojās ar valdības dažādo saimniecisko rīkojumu izvešanu dzīvē.

Darbu algu normu izstrādāšana saskaņā ar jauno atziņu, ka pie darba materiali jāieintresē arī paši strādnieki, attiecīgās centrālās iestādes izdevušas veselus rindu jaunu rīkojumu. Izstrādātas vai pārveidotas algu normas dzelzsceļniekiem un jūras transporta darbiniekiem Algu normas ir atkarīgas no darba kvalifikācijas un no viņa sekmīgas izpildīšanas. Uz kugiem ievesta pilnīga vienvaldība, agrākā kolektiva vietā. Darba disciplinas un valsts īpašuma labā visur atmests nepersonīgais darbs (obezļička), kurš esot sevišķi plaši ieviesies ar nepārtrauktās darba nedeļas ievešanu un viņa vietā ievesta tāda kārtība, ka pie katras mašīnas, aparata saista zināmu cilvēku, kuri tad atbild arī par vlasts mantu uzturēšanu kārtībā. Dienas darbu vietā tiek, pēc iespējas, ievesti akorddarbi. Darba pensumus nereti palielinot tādā mērā, k tie grūti veicami. Darba disciplinas labā atceltas daudz tādu tiesību, kuras izmantoja ne darba, bet dažādu socialo un politisko uzdevumu lab

Vēl vairāk dažādu dekretu un rīkojumu izdots, lai ievestu vislielāko taupību uzņēmumu budžetā un uzlabotu valsts finances. Še pirmā vietā jānostāda PSR Savienības tautas komisaru padomes 2o.marta dekret par vlasts uzņēmumu darbības nostādīšanu uz saimniecisko aprēķinu pama tiem (hozračot). 1.maijā šis dekrets stājās spēkā un kopš tā datuma palīdzības kredītēšanas vietā stājās tiešo realo darījumu kreditēšana. Agrāk uzņēmumi saņēma budžetā paredzētos kredītus bez konkretās atkarības no darba galīgās ~~progresīvās~~ izpildīšanas. Tagad valsts bankā fabrikai vai trestam

atver kredītus uz apsūtītāju rēķina par tik, par cik apsūtītais darbs tiek realizēts. Valsts banka ar "rubli" kontrolē iestāžu faktisko darbību. Saimnieciskā aprēķina neievērotājus sauc pie atbildības tiesas ceļā. Taupības centieni saskatāmi arī rīkojumos, kuri aizliedz izmaksāt augstākas algas, nekā tas paredzēts normaltarifā. Arī noteikumus par strādnieku atbildību par mašinu un aparātu uzturēšanu kārtībā, par atbildību par kroņa izdotām amata drēbēm, apaviem un rīkiem še pieskaitāmi. Sevišķi stingri uzdots raudzīties pilsētu un rajonu padomēm uz to, lai visas iestādes stingri turētos pie saimnieciskā aprēķina.

Neskatoties uz saimniecisko aprēķinu pielietošanu Valsts bankai ar naudas līdzekļiem iet ļoti grūti. Lai piespiestu pilsētu un rajonu padomes cītīgāki mobilizēt vietējos naudas resursus, tad nevīžīgajām padomēm valdība atrauj budžetā paredzētos kredītus. Te jāpiezīmē, ka katram rajonam ir jārealizē, jāizpārdod tautā noteikts daudzums iekšējā aizņēmuma zīmju. Vēlāk (27.maijā) PSR Savienības tautas komisaru padome atrada vēl radikalāku līdzekli kroņa naudas ietaupīšanai. Izdeva dekretu, ka pie algu izmaksāšanas fabrikās un citās valsts iestādēs jāizraksta uz izmaksājamās algas summas rēķina divi čeki: vienu čeku par to summu, par kuru iepērk kollektivi valsts aizņēmumu zīmes un šo čeku nodod vlasts bankai, bet otru čeku - par algas izsniedzamo daļu.

Finanču grūtības pietiekoši tēlo vēl sekošie konstatējumi:

1) Dažos uzņēmumos strādniekiem algas par dažiem mēnešiem nav izmaksātas;

2) Divu nedēļu alga vienmēr stāv neizmaksāta;

3) Kooperativos iestājotiem jāiemaksā uz priekšu avanss mēneša konsomacijaas vērtības apmēros;

4) Katram strādniekam jāizņem krājkases grāmatiņa, kurā ieraksta to viņa algas daļu, kura netiek izmaksāta;

5) No summām, kuras pārvestas pa pastu, adresētam izmaksā tik līdz 100 rubļu, pārējā esot jāpārved valsts bankā uz adresētā tekošo rēķinu;

6) Lielās pilsētās tiek atvērti desmitiem un simtiem valdības veikalu, kur preces un produktus pārdod "visiem pilsoņiem" par brīvām cenām, kuras ir ļoti augstas. Pēdējā laikā labākās preces atrodamas tikai brīvajos veikalos, bet kooperativos tādu nemaz nav.

Visi šie līdzekļi nav spējuši valsts banku izglābt no naudas trūkuma un tādēļ, 10.jūnijā, "uz strādnieku masu pieprasījumu", Centrālā Izpildu Komiteja publicēja "Piecgades četros gados" otro, trešā izšķirošā gada izlaidumus par 1,6 miljardu rubļiem. No šā izlaiduma 1,1miljarda rub. pilsētās un 500 muljoni uz laukiem. Strādniekiem aizņēmuma zīmju iepirkšanai jāziedo vismaz viena mēneša alga. Tūliņ arī Tautas

Augstākā saimnieciskā padome nodibināja fondu, no kura izmaksā premijas tiem, kas aizņēmumu sekmīgi izplātījuši tautā. Nav brīnums, ka ar tik energisku rīcību organizētais proletariats - fabriku strādnieki un uzņēmumu kalpotāji - galvas pilsētās nepilnās trīs nedeļās jau nolikto skaitu aizņēmuma premiju bija realizējuši (Piel. Nr. 1).

Viskrievijas Izpildu Komitejas prezidijs apstiprinājis to 64 rajonu izpildu komitēju sarkastu, kurām nodotas likvidēto apgabalu (okrugu izpildu komiteju tiesības noteikt pavlastniecību, , izdot uzturēšanās atļaujas ārzemniekiem, izsniegt pases un vizas izbraukšanai uz ārzemēm, atzīt par pastāvīgi dzīvojošiem, kā arī izsniegt ārzemju pases (Izvestija 27. maija numurā).

Domājams, ka ar šā likuma spēkā stāšanos būs atvieglota ārzemju pasu izdabūšana.

Še pielikumā (Nr. 1) galvenie dekreti, kādi iznākuši ša gada II. ceturksnī.

Iecelšanas. Par B a l t k r i e v i j a s kara apgabala virspavēlnieku iecelts UBOREVIČS, par Ļ e ņ i n g r a d as kara apgabala priekšnieku BELOVS.

Par kara komisariāta biedri iecelts TUCBAČEVSKIS.

Par PSRS kara aviacijas priekšnieku ALKSNIS-ASTROVS.

III.

IEVĒROJAMAKIE NOTIKUMI OTRĀ CETURKSNĪ.

1. Visssavienības konference zinātņu plānāšanai sanāca Maskavā 6. aprilī. Konferences mērķis- nostādīt zinātni saimnieciskās piecgades plāna dienestā: apstrādāt zinātniski jautājumus, kuri izriet no saimniecisko plānu uzdevumiem. Daudz akademisku un citu zinātnieku noturēja runas un priekšlasījumus, kuros ļoti glaimojoši izteicās par lielisko industrializācijas plānu un nodomu zinātnei tuviināt ~~firmas~~ techniskai un vispār praktiskai dzīvei.

2. Pirmā maija svētkos notika liela karaspēka parāde uz Sarkanā laukuma kur starp citu demonstrēja ložbērējus - artilēriju un citas kara spēka techniskas daļas, kuras tikušas motorizētas. Šogad uz 1. maija svētkiem nebij izvēlēta neviena valsts par parasto uzbrukuma mērķi; arī pašiem svētkiem bija drīzāk tautas masu izpriecas dienas, nekā revolucijas svētku raksturs.

3. Komunistu partijas tīrišanā no partijas izslēgts ap 100.000 biedru. Šimbrīžam partijā esot ap 2 miljoni biedru. No viņiem ap 67 % strād-

1267

nieku un 22% zemnieku.

4. Komunistiskās Internacionales Izpildu Komitejas plenuma sēde tika noturēta maija mēnesī. Manuilskis referējis par kominterna uzdevumiem. Vispirms referents pēc pazīstamā trafareta kritizē kapitalistisko valsts iekārtu, parego viņai drīzu galu un aizrāda uz PSR Savienības lieliem saimnieciskiem panākumiem socialistiskā celtniecībā. Komunistu partijas uzdevums sagraut socialdemokratu organizācijas, nodibināt radikālas arodbiedrības, dabūt strādnieku masas zem komunistu vadības un tad saimnieciskus streikus - pārvērst par politiskām cīņām par proletariata diktaturu. Vācijā komunisms esot laidis dziļas saknes un guvis lielu iespaidu; ne slikti komunisma kustība attīstījusies Čekoslovākijā, bet mazāk Polijā un atpakaļ-gājusi Francijā. Vācijā komunistu kustība pieņemot plašu vērienu un socialisti zaudējot savu iespaidu masās. Galvenais komunisma ienaidnieks paliekot - socialdemokrātija. Komunisma galvenais trūkums esot tas, ka viņi paliekot revolucionārai strādnieku kustībai pakaļā: rodoties nesamērs starp objektīviem apstākļiem un komunistu partijas nepietiekošo praktisko organizācijas darbu revolucionārās masās.

5. Polijas tirdzniecības un rūpniecības delegācija ar Sovpoļtorga pārstāvjiem priekšgalā maija vidū apmeklēja Maskavu un Charkovu, kur tos krievi laipni uzņēma un tiem izrādīja jaunos rūpniecības gigantus. Redzētais uz viesiem esot atstājis lielu iespaidu. Poļu delegācijas priekšnieks Veržbickis izteicies runā, ka tirdznieciskās attiecības starp Poliju un PSR Savienību varēšot būt daudz dzīvākas, nekā viņas esot līdz šim. Bet viss atkarājoties no kredīta iespējamībām un šinī ziņā, diemžēl, Polija nevarot konkurēt ar ZAS valstīm, Angliju un Vāciju. Polija esot dabūjusi apsūtījumu uz 250.000 tonu dzelzs, ar ko dažām raktuvēm nodrošināts darbs līdz gada beigām.

6. Italijxas rūpnieku delegacija ar rūpnieku Aujelli priekšgalā 18. jūnijā ieradās Maskavā. Delegācijas sastāvs no lielāko itaļu rūpniecības uzņēmumu un banku pārstāvjiem (ap 40 personu), kuri ieradušies, lai tuvāki iepazītos ar saviem veikala draugiem un viņu uzņēmumiem.

Pagājušā gada 22. augustā parakstīts līgums par padomju apsūtījumu garantiju Italijā un pēc tam š.g. 27. aprilī šis līgums vēl paplašināts. Italijasx valdība kreditē padomju iestāžu apsūtījumus 75 % apmērā. Italijas un PSR Savienības tirdznieciskās attiecības stipri

attīstoties. Krievija uz Italiju izved naftu, labību, ogles, dzelzs rūdu un citas izejvielas. PSR Savienība no Italijas importē augstvērtīgus rūpniecības ražojumus - mašinas, ķimikalijas, aeroplānus, automobiļus u.t.t. Bez tam PSR Savienībā strādā daudz itaļu, kā techniskie spēki-inženiefi, montieri un citi specialisti. Padomju ārējās tirdzniecības komisariats lielā mērā preču pārvadāšanai izmanto itaļu tonnažu.

PSR Savienība skaitļos. Pēc pēdējiem PSR Savienības Centrālās Izpildu Komitējas statistiskās nodaļas ziņām PSR Savienība ieņem 21.236.1oo kvadratkolometrus. Ša gada 1.janvarī PSR Savienības iedzīvotāju skaits bijis 161.oo6.2oo. No viņiem Krievijā dzīvojuši 11o.932.5oo, Ukrainā 31.4o3.2oo, Baltkrievijā 5.246.4oo, Aizkaukazā republikās 6.426.7oo, Uzbekstanā 4.685.4oo, Turkestanā 1.137.9oo, Tadzikstanā 1.174.1oo iedzīvotāju. Bez trim Aizkaukāza republikām Krievijā vēl atrodās 14 apgabali, 15 novadi(no tiem desmit nacionali minoritātu) un 2697 rajoni. PSR Savienībā ir 698 pilsētas un viņu skaitā 135 pilsētas, kā patstāvīgas administrativi-saimnieciskas vienības; 49o strādnieku pilsētās un 69.848 pagastu padomju.

Krievijā 1914 rajonu, Ukrainā 376, Baltkrievijā 96, Aizkaukazā 148, Uzbekstanā 84, Turkmenstanā 34 un Tadzikstanā 45.

IV.
SAIMNIECISKĀ DZĪVE.

Rūpniecība. Piecgades plānu uzstādīja politiķi, kuri daudz nerēķinājās ar tiešās dzīves prasībām un nevarēja paredzēt vajadzības, kuras radās plāna realizēšanas laikā. Lauksaimniecības kolektivizēšana un mechanizēšana prasa jaunu lauksaimniecības mašinu fabriku celšanu, lopkopības produktu apstrādāšanu u.t.t.Tādēļ piecgades plāns ir stipri grozīts un neatbilst ne valsts budžeta, ne pašas tautas masu darba spējām. Jau tautas ienākumu projektētais pieaugums - 39% gadā rāda, ka aprēķinam nav reala pamata. Jau ša gada pirmajā ceturksnī nācās atzīt, ka rūpniecības plāns netiek izpildīts ogļu un dzelzs ražošanā kā arī transportā.

Ogļrūpniecībā visas ogļraktuves pirmajā pusgadā spējušas ražot 3.o15.ooo tonas, kas iztaisa tikai 6o% no plānā paredzētās normas. Pirmo vietu vēl vienmēr ieņem Donas baseins, kurā šogad xxgadxjāsāk darboties 14 jaunām šachtām. Neskatoties uz to, ka mechanisko urbju skaits palielinājies par 22%, ka mechanisko vēseru (āmuru) skaits gandrīz dubultojies, ka strādnieku skaits palielinājies un ievestie

ievesti koveijeri - pēdējos 4 mēnešos ogļu raža nav pieaugusi. Izrādoties, ka mechanisms tagad izmantojot tikai 76,6% apmērā, kāmēr pern izmantojusi 85,7% apmērā. Pārējās ogļu raktuvēs apstākļi neesot labāki.

Šogad jāstājas darbā Maskavas baseina raktuvēs 21, Kuzņeckas baseinā 21, un pārējās raktuvēs 19 jaunām šachtām.

Pēdējais līdzeklis ogļu rūpniecības pacelšanai - vācu inženieru un ogļraču ievešana. Jau tagad kāda šachta atrodoties vācu strādnieku un inženieru rokās un viņa savu uzdevumu veicot ar uzviju. Šogad ievedīšot vēl 10.000 strādnieku un 300 meistaru un inženieru no Rūras apgabala.

Pēc pašu komunistu atziņas nesekmīguma cēlonis esot slikta darba organizacija un neprašana izlietot pilnā mērā mechaniskās ierīces.

Melnā metalurģija. Šogad jāražo 8 milj. tonnu čuguna, 8,8 milj. t. terauda un 6,7 milj. ton. valcējuma. Šos metala daudzumus šogad nespēs ražot, jo pirmājā pusgadā ražots piemēram tikai 26,5% čuguna no visa plānā paredzētā daudzuma. Tāpat nepietiekoši strādājušas teraudlietuves un valcētavas; pēdējās ražojot līdz 70% brāka. Dienvidus metalurgijā piemēram šogad domnu izmantošanai derīgā virsma pieaugusi par 5%, bet produkcija pate neesot pieaugusi. Tagad Tā tad izmantojuma koeficients noslīdējis.

Par vienu no galveniem darba nesekmīguma iemesliem uzskata nepietiekošo transporta darbību, jo bieži vien trūkstot ogļu, koksa un citu materialu. Vēl pagājušā gadā bija jāuzsāk darbs 5 domnām Ukrainā, un šogad paredzēts nodot eksplotacijai 10 domnas. Dažām no viņām jau vajadzēja atrasties darbā.

Lauksaimniecības mašinu rūpniecība tiek lielā mērā steidzināta, jo uz to spiež kolektivizētā lauksaimniecība. Šā gada pirmājā pusē fabrikas izpildījušas tikai 30-50% no sava uzdevuma. Milzīgā Rostovas lauksaimniecības mašinu fabrika izpildījusi tik ap 35% no projektētās produkcijas; Staļingradas traktoru fabrika tikai pamazām iestrādājas un gada laikā izlaidusi ap 6250 traktoru. Pēdējā laikā produkcija pieaugot un tagad dienā izlaižot ap 70 traktoru, jeb 50% no projektētā daudzuma. Otrā traktoru fabrika Ļeņingradā Krasnii Putjilovec izlaižot regulari 50-65 traktoru dienā. Vēl ceļ traktoru fabrikas Harkovā un Čeļabinskā un viņām jātiek gatavām vēl šogad. Saratovā būvē kombainu fabriku.

Mašinu rūpniecībai /smagai/ vajadzēja palielināt produkciju par 85%.

bet faktiski produkcija pieaugusi tikai par 35,5%, jo trūkstot metala un oglu... Mašinrūpniecībā sākuši izgatavot daudz tādas mašinas,kuŗas ieveda tikai no ārzemēm. Vieglai mašinrūpniecībai produkciju vajadzēja palielināt par 60% un tad viņa varētu apmierināt tikai 58% no mašinu pieprasītājiem. Vieglā mašinrūpniecība izpildījusi tikai 82% no sava uzdevuma. Domājams, ka manufakturas preču daudz vairāk iekšējā tirgū nebūs.

Naftas rūpniecībā piecgades plāns paredzēja ražot gadā 21 milj.tonu. Šāgada marta mēnesī bijis ražots 1.742 tūkst.tonu, kas iztaisītu gadā 20,9 milj. tonu, ja visu gadu strādātu ar tādu sparu. Liekas, ka tik daudz ražo nekatru mēnesi un tādēļ vēl jāšaubas vai piecgades plānu izpildīs 2 1/2 gados.

Vieglā rūpniecība, kuŗu kontrolē A.T.S. padome, vajaga ražot vērtības par 7.641 milj.rubļu un pārsniegt pagājušā gada produkciju par 20%. Ziņas par pirmājiem mēnešiem rāda, ka uzdevums izpildīts par 36,8% pret 44% pagājušā gadā tanī pašā laikā. Pieauguma nav.

Elektrisko spēku staciju attīstība paliekot pakaļā, lai gan šogad izstrādāšot 12,7 milj.kilovats stundu, bet pern tikai 8,8 milj.kilovatstundu. Spēka vajadzība esot liela. Šogad ieprojektēts ievest eksplotacijā 1.248.000 kilovatu, bet pirmā kvartalā esot izpildīts tikai 26,6 no plāna un Dņeprostrojā tikai 2,1% no uzdevuma.

Kvalitatīvie panākumi rūpniecībā.

Darba ražīguma pacelšanai, produkcijas kvalitātes uzlabošanai un našizmaksas pazemināšanai u.t.t. ir ārkārtīgi liela nozīme tādā milzīgā uzņēmumā, kā krievu valsts saimniecība. Piecgades laikā paredzēts strādnieka darba ražīgumu pacelt par 80-100%. Piecgades pirmājos pāra gados ražīgums gan pieaudzis, bet šogad, trešajā gadā, tas stāv uz vietas, jeb pat krīt. Tā rūpniecībā gan uz katra strādnieku aprēķināja kapitala ieguldījuma daļa pieaugusi par 15%, bet ražīgums nav pieaudzis. Katra procente ražošanas pašizmaksas pazemināšana rūpniecībā valstij dodot 180 milj.rbl. un katra procente celtniecībā 100 milj.rbl.ekonomijas. Smagājā mašinrūpniecībā ražīgums pacēlies par 7%, darba mašinu un instrumentu izgatavošanā par 26%, stikla - par 23%, elektrotechniskā par 52% u.t.t. /Bolševika š.g. Nr.10 lappuse 6/. Darba ražīgums stipri kritis akmeņogļu, metalurgiskā, lauksaimniecības mašinu, tekstila un vēl citās rūpniecības nozarēs.

Ražošanas pašizmaksu vajadzēja pazemināt mašinu rūpniecībā par

10,11% un celtniecībā par 13%, bet tas neesot sasniegts. Lielā metallurgirskā tresta "Stal" fabrikās pašizmaksa pieaugusi par 11,5% salīdzinot par pērno gadu. Arī lauksaimniecības mašinu pašizmaksa pieaugusi Noteiktas ziņas par produktivitātes pieaugšanu un pašizmaksas pazeminašanu pienāk stipri vēlu.

Ražošanas pašizmaksas pieauguma iemesls galvenā kārtā strādnieku neapziņa, zemās izglītības stāvoklis, aroda neprašana un galvenais - nepietiekošais atalgojums, trūcīgā pārtika un dzīvokļu trūkums, kas strādniekus nesaista ne pie darba, ne dzīves vietas, bet tos spiež klejot un meklēt labāku vietu. Celtniecības darbi strādnieku dzīvokļiem - iet ļoti gausi uz priekšu dažu iemeslu dēļ un pirmājos 4 1/2 mēnešos izpildīts tikai 4% no plāna.

Šogad jāsāk darboties 518 jaunām fabrikām, par 58% jāpieaug ražošanas līdzekļu izgatavošanai un par 29% patēriņa precēm tirgū. Vai tas ienesis uzlabošanos Krievijas pateriņa preču tirgū, to rādīs nākotne.

Zemkopība. Pēc plāna šogad jāapsē pavisam 143 milj.ha pret 128,7 milj. ha 1930.g. un 118 milj.ha 1929.g. Ar graudu kulturām apsējami 111 milj ha un techniskām - 13,5 milj. ha. No pūdējām ar cukura bietēm 1,35 milj ha, ar kokvilnu 2,3 milj. ha un ar šķiedru liniem 2,1 milj. ha.

Uz 20.jūniju bijis veikts 95,3% no sējas plāna, apsējot 95283000 ha, kas iztaisa 8% vairāk nekā pern.

Kolhozi iestrādājuši 61% no visas apsētās platības jeb 60 milj.h no šās platības 20 milj. ha apstrādājušas M.T.Stacijas. Sovhozi apstrādājuši 8,5 milj. ha, jeb 8,5%; individualie zemnieki ap 30 milj.ha jeb 30%.

Vai šie skaitļi atbilst patiesībai - par to var šaubīties,jo spiediens no augšienes uz lauksaimniecību ir liels un tādēļ mēdz uzdot pārspīlētus datus. Par ražas labuma izredzēm vēl neko nezino.

Lopkopība. No lopkopības paredzēts šogad iegūt 30,6 milj.tonu piena un 3,26 milj. ton. gaļas. Visi lopi valstij ir registrēti un viņu īpašnieki aplikti ar noteiktām nodevām naturalījās - tiklab kolhozieši, kā sovhozieši un individualzemnieki. No katras govs jānodot noteikt daudzums piena. Gadā. Pašu vajadzībām nav brīv kaut ne govs, nedz cūkas, ne aitas pat ne vistas. Arī no katras vistas jānodot zināms daudzums olu gadā. Ar vienu vārdu - īpašnieks lopu kopj un uztura, bet valsts saņem gandrīz visu, ko no lopiem var iegūt. Jāsaka, ka nodevas no lopiem ir ļoti smagas

1272

un tādēļ zemnieki - individualsti daudzreiz atrod paŗ labāku - no lopiem tikt vaļā, jo nodevas no viņu lopiem ir lielākas nekā kolhozu lopiem. Var iedomāties, kādam pārtikas vielu trūkumam jāattīstas uz zemēm, kuŗ katra patikšana savu saimniecisko dzīvi izkopt - ir atņemta.

Lopkopības sovhoziem šogad uzdots komplektēt: Skotovodam 2.800.000 liellopu, Svinovodam 1.900.000 cūku, Ovcevodam 4.400.000 aitu un piena-sviesta trestam 110.000 govju. Ar plāna realizēšanu neejot visai sekmīgi un tādēļ līdz gada galam plāns netiks izpildīts. Cūkas un sivēni lielā daudzumā nosprāgstot; tāpat nonīkstot arī liellopi un aitas.

Kolhozos govju skaits jāpavairo līdz 4 milj.galvu un oficialās lopkopības fermās jābūt 1.275.000 govju, 5 milj.cūku, no kuŗām 1.300.000 vaislas māšu un 9 milj.aitu. Valdības lielu vērību piegriež zaļāju sējumiem, resp. siena ievākšanai. Tagad parādās speciali biļeteni, kuŗos salīdzina lopkopības vajadzībām iestrādātos zaļājus un viņu pļauju.

Putnkopība. Visi putnkopības uzņēmumi apvienoti "Pticetrestā", kuŗam jāvada putnkopības attīstība. Visās putnkopības fermās RSFRS jābūt šogad komplektētiem 2,5 milj. putnu. Līdz gada beigām jānodot 50 vagonu olu, 3000 tonu gaļas un 1,5 milj. putnu vaislai. Ukrainas fermās jābūt savāktiem 4 milj. putniem un līdz gada beigām jānodod 10 vagonu olu, 700 tonu gaļas un 400.000 putnu vaislai.

Kolhozos jākomplektē 10 milj. putnu un līdz gada beigām jānodod nemazāk par 500 vagonu olu, 9500 tonu gaļas un 4 milj.putnu vaislai.

Cāļu perināšanai zem kolhozcentra vadības tiek dibinātas specialas inkubatoru stacijas, kuŗu uzraudzību uztic "Inkubatoropticentram". Valdība putnkopības izveidošanai budžetā paredzējusi 83 milj. rbl. Labi saprotams, ka praksē ar putnkopības izveidošanu iet bēdīgi, bet tas lietas stāvokli daudz negrozīs. Valdība centīsies savu programmu arī nākošos gados izvest un no piedzīvojumiem arī putnukopji pamazām ko mācīsies. Beigās tomēr taustami rezultāti tiks sasniegti.

Tā kā padvaldība piedzen nodokli arī naturalijās - pienā, olās, gaļā u.t.t., tad viņai iespējams savās rokās ievākt milzīgus daudzumus olu, sviesta, siera, gaļas un citu lauksaimniecības produktu. Labi saprotams, ka šo produktu lielais vairums nav nodomāts iekšējam pate-

riņam, bet eksportam. Uzstādamās starptautiskā tirgū ar zemniekiem atņemto preci, tas ir tādu preci, kas valdībai pašai gandrīz neko nemaksā padomju eksports var pilnīgi dezorganizēt pasaules tirgu un vēl padziļināt lauksaimniecības krīzi.

Transports. Galvenais iemesls dzelzsceļa transporta nesekmīgumam esot tvaiceņu parka sliktais stāvoklis. Ļoti bieži trūkstot tvaiceņu vilcienu nolaošanai; vienā februara mēneša dekadē bijuši 434o tādu gadījumu un tanī pašā laikā 16oo gadījumos lokomotīves ceļā samaitājušās. Dienā caurmērā tvaicena nobraukusi par 25% mazāk, nekā plānots. Nolikto ceļa gabalu (oborot), maršrutu tvaicene 47,1 stundas vietā nogājuse tikai 67,3 stundās. Arī tavaiceņu remontdarbnicas strādājušas nepietiekoši. Preču vagonu parks neizmantots pietiekoši. Preču vagonu vidējais dienas nobrauciens janvarī iztaisījis tikai 56% no plānotā uzdevuma I.kvartalā Pārvadāts tikai 45,1% preču no kvartalā paredzētā uzdevuma -kas ļoti nelabvēlīgi sekmējis rūpniecību.

Nepietiekošās darbības celoņa saknes esot ne materiali-techniski apstākļi, bet transporta darba sliktā organizacija. Tas esot redzams no tā, ka uzlabojusies transports ar "nepersonīgās" /obezlička/ braukšanas izbeigšanu un "pārotās" /sparennaja/ braukšanas ievešanu. Februarī caurmērā ikdienas piekļauts 36.000 vagonu, bet martā jau 55-56000 /155%/ Uzkritoši uzlabojies arī pats transports un tas liecinot, ka galvenā loma transportā piekritot darba organizacijai un dzelzceļu materiali-techniskā baze esot pietiekošā transporta plāna izpildīšanai. Te vēl jāpiezīmē, ka preču kustības virzienā pēc nomaļu valstu atdalīšanās, pašā padomju republikā notikušas ievērojamas pārmaiņas. Cara laikā preces pa lielākai daļai virzījās no austrumiem uz rietumiem un otrādi. Bet ar visas rietuma nomales un ostu atdalīšanos no PSR Savienības, preces tiek sūtītas uz krievu ostām ziemeļu-dienvidu- un dienvidu-ziemeļu virzienā. Preču vilcienu nobrauktais tālums caurmērā tādēļ palielinājies no 490 klm. cara laikā uz 585 klm. tagad. Galvenās magistrales Ļeņinpils - Maskava - Donbass; un tad Urals - Kuzneckas baseins. Otrs apstāklis, kas iespaido dzelzceļu līniju jauno attīstību ir valsts kapitalisms, kas, saņemdams visu saimniecisko dzīvi savās rokās, rada ar savu piecgades plānu - jaunus rūpniecības centrus. Tādā kārtā, lai nepieciešamās izejvielas nebūtu tālu jāved. Patvaļigas, nekārtīgas attīstības vietā nostādītaapzinīga plānota dislokacija. Tāds jauns rūpniecības centrs ar jaunām magistrālēm - tiek nodibināts Vakar-Sibirijā un Uralos.

kuŗa spilgtākais pārstāvis ir Magnitogorskas un Kuzneckas baseina uzņēmumi. Visa PSR Savienības rūpnieciskā dzīve, tagad nodibinājas dabīgi ogļu un rūdas slāņu gultņu tuvumā, bet ne mākslīgi favorizētās valsts periferijās /kā agrāk piem.Rīgā un Ļeņinpilī/, tālu no izejvielu avotiem.

Šim apstāklim ir liela politiska nozīme, jo ar saimnieciskās dzīves, sevišķi rūpniecības centra pārnešanu uz dienvidus Austrumiem, PSR Savienības dabiskās tieksmes uz rietumiem atslābst un vajadzība pēc izejas Baltijas jūŗā, top mazāka.

Tirdzniecība ir valsts monopols, jo visa lauksamniecības un rūpniecības produkcija sanāk valsts rokās. Visiem zemniekiem, arī individual zemniekiem pavasarī jāparaksta kontrakti par visas liekās / tirgus/ produkcijas nodošanu valdības rokās. Vispirms jānomaksā vispārējais lauksaimniecības nodoklis vienīgi graudā /labība,lopi/, tad jānodod kontraktos paredzētie produkti /kartupeļi,lini,siens,piens,olas,saknes u.t.t./ par valdības cietām cenām,kas ir ļoti zemas. Nodevu normas ir tik augstas, ka zemnieks pēc nodokļa nodošanas paliek pusbadā. Sekas - bads un sēklas trūkums pavasarī. PSR Savienība eksportējusi un importējusi tonās un rubļos šāgada un pērnaja gada pirmājos četros mēnešos:

	1931.g.			1930.g.		
labības	1.193.590	ton.	36.015.000 rbl.	617.865	ton.	35.019.000 rbl.
linu	32.707	"	8.077.000 "	45.383	"	20.096.000 "
sviesta	3.619	"	3.191.000 "	1.660	"	1.639.000 "
olu	1.898	"	670.000 "	4.898	"	1.652.000 "
bekona	400	"	224.000 "	2.150	"	1.531.000 "
kokmaterialu	634.638	"	12.064.000 "	616.096	"	18.398.000 "

Budžeta izpildīšanās. Galvenais valsts ienākuma avots ir peļņa no valsts uzņēmumiem /42%/. Pagājušā gadā atcēla komerciala vekseļu kreditu un viņa vietā ieveda valsts uzņēmumu kreditēšanu tieši no valsts bankas. Bet šī jaunā kreditēšanas sistema noveda pie tā, ka valstij bija grūti uzņēmumus kontrolēt un tādēļ šogad izdeva rīkojumus, ka jāpāriet pilnīgi uz saimnieciskiem aprēķiniem visos uzņēmumos. Līdzšinējie dati tomēr neliecina, ka būtu izdevies ievērojamā mērā rūpniecībā pašizmaksu samazināt. Ne labāki stāv ar līdzekļu ievākšanu no iedzīvotājiem jo pirmajā kvartalā izpildīts tikai 80% no plāna. Ar iekšējo aizņēmumu ir jāievāc 1,6 miljardu rubļu. No organizētiem maksājumiem ātrajiem - fabriku strādniekiem un visu citu valsts uzņēmumu kalpotājiem gan šo summu viegli piedzīt,jo jāatrēķina tikai no pienākošās algas, bet uz laukiem iedzīts tikai ap 50% no uzdevuma. Tādēļ tagad tiek nodibinātas brigades no finanču komisariata organizacijām , komjaunieši em un citu iestāžu

darbiniekiem, kuri tad dodās uz laukiem uz "iekšējo resursu mobilizāciju".

Pēc oficiālām ziņām tagadējā rubļa pirkšanas spēja iztaisa 49% no priekškara spējas.

Labības izvests 2,4 milj.tonnu, no 3,5 milj. tonu, kas paredzēts. Arī linu izvests 32.707 tonu no 45.381 tonu, kas paredzēts. Sviesta eksports pieaudzis. Arī koka eksports neievērojami pieaudzis, lai gan meža darbi palielināti par 34%.

Ievērojot to, ka Padomju valdība nacionalīzējusi visas dabas bagātības un viņu izmantošanai pielieto spaidu darbus vai arī klaušas, tad viņa izejvielas un pusfabrikātus un produktus var pārdot par ļoti zemām cenām ārzemēs. Domājams, ka pēc koku, labības un linu tirgus dezorganizēšanas drīz vien pasaules tirgū parādīsies ievērojamā daudzumā sviests,olas un bekons.

V. ĀRĒJĀ POLITIKA.

Saimnieciskā krīze visas kulturas valstīs izsaukusi rūpniecības un lauksaimniecības produkcijas ierobežošanu; palikuši ap 30 milj. strādnieku, kam nav darba, kuŗi atrodas lielā trūkumā. Kominterns cenšas visiem spēkiem krizes apstākļus izmantot, lai proletariatu sagavotu vispasaules /oktobra/ revolucijai. No otras puses, dažādo socialo labierīcību ierobežošana darba algu samazināšana un darba laika pagarināšana dod labu materialu iekšējai agitacijai, lai pierādītu, cik grūti klājas proletariatam ārzemēs. Komunisti cer, ka ja ne pēc pirmās, tad pēc otrās vai trešās piecgadesrealizēšanas proletariata tēvijā, būs nobriedusi socialā revolucija arī ārzemēs.

Komunisma agitacijai un piecgades plāna propogandai ārzemēs masās kā liekas, ir savi nenoliedzami panākumi. Kādreiz man kāds vācu vēstniecības atbildīgs darbinieks izteicās, ka bezdarba likvidacija un piecgadesslavināšana esot atstājusi iespaidu uz vācu strādniekiem. Viņi sakot, ka bezdarba likvidacija pierādot, ka proletariata apstākļi PSR Savienībā tik bēdīgi neesot... Tādu uzskatu izplātīšana starp citu, diemžēl, sekmē pate vācu prese, kuŗa aiz "augstās" politikas iemesliem cenšas visiem spēkiem rakstīt par tautas un strādnieku stāvokli PSR Savienībā tikai labu, bet nepatīkamo labprāt noklusē. Tāda koketēšana ar krieviem un komunismu ir ļoti bīstama spēle visai pasaulei. Jau tagad paši krievi atzīst, ka vislabākie panākumi komunisma propogandai esot

Vācija.

PSR Savienība ar savu diktaturu un valsts komunismu ir pilnīgais pretstats Vakara Eiropas kulturas valstīm, viņu tiesiskai un saimnieciskai iekārtai. Tālredzīgākie politiķi labi saprot, kg starp lieliniekiem un pilsoniskām valstim nekāda īsta saprašanās nav iespējam Cerība uz komunisma evoluciju kapitalistiskā virzienā ir visus rūgti pievīlusi, lai gan arī tagad vēl ir tādi, kas cer, ka komunisti tomēr evoluešot uz labo pusi.

Tā kā saimnieciskā krīze ļoti sapīgi aizķērusi visas kulturas valstis, kuŗas sacīkstē pēc tirgiem viena otru apkaŗojušas, tad par kādu kapitalistisko valstu apvienošanos pret PSR Savienību nav ko domāt. Pēdējos pāra gados gan Francijas politika uzņēma noteiktu, PSR Savienībai naidīgu virzienu: ierobēžoja krievu preču importu licensēm un mēģināja iespaidot arī citas valstis tādā pašā virzienā; franču presē parādījās pat tādi artiķeļi, kuŗi pieprasīja diplomatisko sakaru pārtraukšanu ar PSR Savienību u.t.t. Viņiem piebalsoja konservatīvo aprindas Anglijā.

Tagad visā Vakar-Eiropā pūš PSR Savienībai labvēlīgi vēji. Francijā atkal "krievu draugi" /de Monzie/ pacēluši savas galvas un pieprasa"krievu politikas" reviziju. Francijas valdība atsauca no Maskavas savu ilggadējo vēstnieku Herbetta kgu, un uzsākusi ar krieviem sarunas par tirdzniecības līguma uņ neuzbrukšanas līguma noslēgšanu. Stāsta, ka Herbettes atsaukšana bijusi priekšnoteikums, pirms kuŗa izpildīšanas krievi sarunās ar frančiem negribot uzsākt. Herbette kgs arī savā laikā jūsmojis par komunistu PSR Savienību un mēģinājis atrast pamatus izlīgšanai starp Franciju un PSRS-bu, bet pamatīgāk iepazinās/ ar tagadējo šejienes režīmu viņu bija padarījusi par noteiktu komunisma pretnieku. Labi saprotams, ka tāda politiski radikala persona, kuŗa no komunistu drauga bija pārvērtusies par viņa ienaidnieku, padomju valdībai nebija Maskavā paciešama. Tagad Francijas valdībai, kā redzams, atkal radušās cerības tomēr ar PSR Savienību politiski saprasties un viņa sāks savu Kreivijas politiku no tās vietas, kur to savā laikā iesāka Herbette kgs. Tagad arī Francija, kā visas rūpniecības valstis, cenšas pastiprināt savas saites ar lielo austrumu klientu. Šovasar jau te viesojušās Polijas, Vācijas un Italijas rūpnieku delegacijas un kājas aujot arī kāda Čekoslovakijas rūpnieku delegacija Liekas, ka balsis par krievu preču dempingu pasaules tirgū un spaidu darbu pielietošanā

PSR Savienībā tā kā apklusušas. Tikai Amerikā pareizei paceļas balsis pret dažu PSRS-bas preču importu un angļu konservatīvie parlamentā laiku pa laikam uzstāda Macdonalda valdībai nepatīkamus un visai kutelīgus jautājums. Labvēlīgo noskaņojumu Vakar-Eiropas "krievu politikā" cenšas izmantot arī paši PSR Savienības diplomati. Vispirms viņu delegati sāk aktīvi piedalīties dažādās starptautisās konferemcēs un kongresos. Graudkopības konferencē Romā Kisins un Kitcmans citu valstu delegātiem pastāstīja, ka PSR Savienībā nekādas lauksaimniecības krīzes nepazīstot, jo lauksaimniecības industrializācijux visi socialie un saimnieciskie problemi atrisināti. PSR Savienības delgāts Ļubimovs ņēma maija mēnesī szīvu dalību arī kviešu ražotāju valstu pārstāvju konferencē Londonā. PSR Savienība ieintresēta pasaules labības tirgū tikai pa r tik, par cik viņa pate eksportē labību. Pašā PSR Savienībā nekādas krīzes neesot.

Uz Eiropas komisijas sēdi Ženevā maija vidū devās Ļitvinovs pats un uzstājās ar lielu runu. Ļitvinovs jau pašā sākumā pašvītroja, ka viņš, Ļitvinovs, atrodoties īpatnējā stāvoklī, jo viņš reprezentējot tādu zemi, kura ne tikai nepazīstot nekādu krīzi, bet kura turpretīm pārdzīvojot ārkārtīgu uzplaukuma periodu. PSR Savienībā ne tikai neesot bezdarbnieku, bet viņā vēl trūkstot strādnieku, lai gan viņa ar saviem apsūtījumiem jau apkrāvusi Vācijas, Anglijas un Amerikas fabrikas... PSR Savienības iedzīvotāji nebēgottūkstošiem un miljoniem pār robežu darba meklēdami... Ļitvinovs stingri analizē un bargi kritizē Eiropas valstu saimniecisko politiku un beidzot nāk ar savu "saimnieciskās neuzbrukšanas pakta projektu". Pakta projekts pastāv no trim pantiem. Pirmajā pakta parakstītājas valstis svinīgi pasludina un apstiprina 1927. g. ekonomiskā konferencē pieņemto lēmumu par valstu "mierīgo" sadzīvi, neskatoties uz viņu dažādām socialpolitikām un ekonomiskām sistēmām. Otrajā, - saskaņā ar jauno punktu - parakstītāji apņemās savstarpējās attiecībās nepielietot nekādu diskrimināciju un uzskatīt par nesaskaņojumu ar šo protokolu - kāda speciala režima pielietošanu, kas būtu vērsts pret kādu ša protokola parakstītāju valsti. Treškārt, protokols tiks ratificēts; ratifikācijas grāmatās nodotas Eiropas komisijas priekšsēdētājam; protokolam varēs pievienoties arī citas valstis.

Krievu prese zināja vēstīt, ka Ļitvinova runa esot atstājusi lielu iespaidu visās Ženevas aprindās un to uzskatot kā sesijas svarīgāko notikumu.

Tikai

Tikai Brians savā atbildes runā tūliņ pareizi novērtēja Ļitvinova projektu un ironiski piezīmēja, ka, ja gan PSR Savienībā neesot bezdarbnieku, tad tomēr tur esot cilvēki ar stīlu. Projektā esot priekšlikumi, no kuriem ne visiem esot nevainīgs raksturs; daži no viņiem prasot ļoti rūpīgu iztirzājumu un pārbaudi.

Turpat Ženevā Ļitvinovam bijusi sastapšanās ar Brianu un tur tad arī ievadītas sarunas par tirdzniecības līguma slēgšanu ar Franciju.

PSR Savienības diplomātija uz rudens sesiju 3.zeptembrī, kur spriedīspar Ļitvinova projektu, sagatavojās jau laikus ļoti rūpīgi.Padomju prese atmetusi savus nekautrīgos uzbrukumus Francijas valdībai un viņas redzamākiem politiskiem darbiniekiem. Pat Polijai, kā valstij vērstie uzbrukumi ir mitējušies. Var sacīt, ka pēdējos pāra mēnešos padomju prese gan piekopj savu komunistisko šķiras un naida politiku pret visām pilsoniskām valstīm, bet viņa sargās aizkārt personas, kuras šās vladībasreprezentē. Uzbrukumi zaudē savu personīgo, aizvainojošo raksturu.

Padomju diplomātijas nolūki ir labi saprotami. Lai uzceltu un izveidotu savu rūpniecību, tad padomju valdībai ir vajadzīgas ārzemju mašīnas un ārzemju techniskā palīdzība. Tas viss jāieved no ārzemēm, bet ievedumu samaksāt viņa var tikai ar savu eksportu. Ārzemēs, kā zināms, norisinājās sīva cīņa pret krievu eksporta dempingu, kā arī pret spaidu darbu pielietošanu rūpniecībā un dažās citās saimnieciskās dzīves nozarēs.PSR Savienībā. Tādēļ Ļitvinovs nācis ar savu slaveno protokolu, kurš lai PSR Savienības eksportam nodrošinātu starptautisko tirgu, bez kādiem specialiem līgumiem, izcilu, neaizkaramu stāvokli.

Grūti ticams, ka Eiropas komisijas rudens sesijā Ļitvinova protokolu pieņems - aiz sekošiem iemesliem.

Ārējās tirdzniecības monopols rada PSR Savienībai pie preču iepirkšanas tik lielas priekšrocības, kādas nedod visaugstākai aizsargmuitas, vai citi parastie importa ierobežojumi. Viņas pārstāvjiem pie preču iepirkšanas pretim nostājas visas citas valstis, kā preču piedāvātāji un savstarpējie konkurenti. PSR Savienības pārstāvji gan pie tirdzniecības līguma noslēgšanas vēl runā par muitu nolaidumiem, preferencialtarifiem, vislielākas labvēlības klauzulu un citiem terminiem, kuŗam pie līguma noslēgšanas nav it nekādas nozīmes PSR Savienībā. PSR Savienības iekšējā saimnieciskā dzīve atrodas aiz augstā monopola mūra un to neviena valsts nevar nekādā ziņā iespaidot. Vēl lielākas

1279

priekšrocības tirdzniecības monopolam ir pie preču eksporta uz ārzemēm. Visa PSR Savienības saimnieciskā dzīve bezizņēmuma ir koncentrēta valdības rokās. Galvenās rūpniecības izejvielas - rūdas, ogles, kokus u.t.t. daba dod par velti. Visi iedzīvotāji īpatnējās saimnieciskās iekārtas dēļ, PSR Savienībā ir darbam militarizēti. Ne darba roku piedāvājums un pieprasījums noteic darba algu, bet vienīgais uzņēmējs , pate valsts, noteic algas pēc sava ieskata, kas dod iemeslu runāt par spaidu darba ievešanu. PSR Savienībā,

PSR Savienības pārstāvju konferences mēdz lepoties ar to, ka viņas uzņēmumi socialistiskās iekārtas un jaunāko technisko līdzekļu pielietošanas dēļ varot savus ražojumus pārdot lētāki, nekā kapitālistiskās valstīs.Tas ir tukš, nepamatots apgalvojums, Kā gan lai aprēķina PSR Savienībā pašizmaksu, ja nav pat iespējams aprēķināt rubļa absoluto pirkšanas spēju iekšzemē? Vai krievu lielie un mazie uzņēmumi strādā ar peļņu, vai zaudējumiem - arī to neviens nezina, jo tie neizmaksā ne dividendes, ne arī iet konkursā. Kā komplicētu, jaunākos technikas pēdējo sasniegumu reprezentējošu mašinu uzstādīšana fabrikās, kur viņas nodarbina un apkalpo nekvalificēts un nedisciplinēts strādnieks, jau garantētu šo mašinu izdevīgu izmantošanu, ir riskants apgalvojums. Reparējamie faktori vien liecinot, ka lielākā daļa viņu ne kārtīgi nolietoti, bet nekārtīgā lietošanā sabojāti un salausti.Kāds vācu inženiers ļoti zīmīgi izteicies, ka PSR Savienībā esot milzīgs uzņēmums ar loo nodaļām, no kurām 9o% strādājot ar deficitu...

PSR Savienība var dempēt vienīgi ar savu darba spēku , jo viņa dzīves standarts ir tik zems, kā neviena okcidenta valstī, un viņa tiesiskais stāvoklis tāds, ka viņam nav iespējams pretoties valsts kapitalisma varai.

Vai industrializētā PSR Savienība uzstāsies par pasaules tirgus dezorganizētāju, tas ir paturēt par mērķi vispasaules revoluciju, vai apmierinās pate savas robežas pilsoņu dzīves elementārās vajadzības? Ir jau labi, ka ārējās tirdzniecības monopols ir komunistu valdības ārējās politikas ierocis un vēl tas lai nākotnē būtu citādi?

Domājams, ka pie Litvinova "saimnieciskās neuzbrukšanas protokola" apspriešanās rudenī PSR Savienības pārstāvjiem pienāksies uzklausīties daudz nepatīkamu patiesību.

Vācijas-Austrijas muitas unijas projektu padomju diplomati uzņēma labvēlīgi, jo ari viņi piedēr pie tiem, kas stāv par Versaļas miera līguma reviziju. Huvera projektu Vācijas reparacijas maksājumu

1280

atlikšanai PSR Savienības diplomāti uzskata par tādu, kas izsaukts Amerikā aiz bailēm no komunistiskā apvērsuma Vācijā. Z.A.S.Valstu kapitālisti esot ieguldījuši mizīgas summas Vācijas rūpniecībā, kuras revolucijas liesmās ietu bojā. Nesaskaņas lielvalstu starpā Huvera projekta dēļ dod padomju presei labu agitācijas materialu pret kapitalismu.

Latvijas kara flotes 10.gadu jubilejas svētki 12.jūnijā izsauca jau agrāk padomju presē Latvijai pārmetumus, jo uz flotes svētkiem PSR Savienības kara flote neesot ielūgta. Ar to Latvijas valdība PSR Savienību nostādot Latvijai nedraudzīgu valstu šķirā un piedodot jubilejai, kur ielūgti un kur ieradušies visu ar Baltijas jūru robežojošo valstu un bez tam Francijas un Anglijas flotu pārstāvji, PSR Savienība naidīgas demonstrācijas raksturu. To pašu, bet vēl asākos vārdos atkārtoja Pravda, kura vispār mīl atklātāki izteikties. Padomju prese še nevarēja iztikt bez aizrādījuma ka Latvijas kara flotes admirals agrāk bijis cara baltās flotes virsnieks, ar ko gribēts mest uz viņu tumšu ēnu.

Piedalīšanās agrārvalstu konferencē Bukarestē un PSR Savienības flotes neielūgšanu uz jubileju liecinot, ka tagadējā Latvijas valdība gribot padziļināt nesaskaņas starp Latviju un PSR Savienību. 18.maijā Izvestijās parādījās karikatura par Latvijas kara floti: lepnie jūrnieki...

Personīgās sarunās tomēr padomju pārstāvji no ša temata aizskāšanas izvairījās un krievu kara flotes neielūgšanu uz jubilejas svētkiem tika izmantota tikai iekšējai rīdīšanai pret Latviju. Maskavas prese atstāstīja arī mūsu min.prezidenta Ulmaņa kunga atbildi Saeimā uz pieprasījumu kara flotes jubilejas lietā, bet vēlāk pie ša temata vairs neatgriezās. Ļeņinpils Krasnaja Gazeta gan vēl ilgi šo lietu gremoja. Krievu flote, kā zināms ielūgumu nedabūja tādēļ, ka viņa nebija Latvijas floti apciemojusi un otrkārt arī aiz ta iemesla formēlā, ka Latvijas un PSR Savienības valdības vēl nav atjaunojušas oficiālos sakarus starp kara resoriem.

Attiecības ar Somiju. Ingermāniešu zemnieku izpostīšana un izsūtīšana uz ziemeļiem spaidu darbos atrada stipru atbalsi Somijā. Somi karstgalvji-studenti un citi ekzaltēti jaunēkļi sarīkoja pie PSR Savienības sūtniecības Helzinkos naidīgu demonstrāciju; firmām, kas pārdod Somijā PSR Savienības ražojumus pa naktīm nosmērējuši ar darvu izkārtnes, duvis u.t.t.; somu presē parādījušies asi artiķeļi pret PSR Savienību. 19.maijā Izvestijās parādījās garš padvaldības protests.

kurā Somiju apvaino ja par centieniem, atdalīt no PSR Savienības Ingermanlandi un Kareliju, par nepatiesu ziņu izplatīšanu, par ingermaniešu zemnieku izpostīšanu, par naidīgām demonstracijām PSR Savienības pārstāvjiem Helzinkos, par to personu nosodīšanu. kuras ar varu pārraidījušas dažus somu komunistus pār PSR Savienības robežu un par tirdzniecības sakaru traucēšanu. Kādā citā notā komisariats noliedz somiem tiesību iesniegt pieprasījumus ingrmaniešu lietās, jo attiecīgām punktam Somijas un PSR Savienības miera līgumā esot tikai informatīvs raksturs, bet nedodot Somijai nekādu tiesību iemaisīties PSR Savienības iekšējās lietās. Kā visur, tā arī šinī gadījumā komisariats redz tādu faktoru iespaidu uz Somijas valdību, kuri paši stāvot ārpus Somijas. Kādā citā notā komisariats pieprasīja ar verbalnotu Somijas valdībai paskaidrojumus, uz kāda pamata viņa uz dažām salām Somijas līcī ierīkojuse novērošanas punktus, izbūvējusi pamatus lielgabalu uzstādīšanai u.t.t.Somu valdība atbildēja, ka visi šie apgalvojumi par ierīcēm uz salām, esot bez kāda pamata. Pēdējā laikā attiecību saspīlējums atsāk bis.

Ar Lietuvu 6.maijā Maskavā tika pagarināts uz pieciem gadiem Lietuvas-PSR Savienības neuzbrukšanas pakts. Sakarā ar šo līguma pagarināšanu Karskis bija devis preses pārstāvjiem saruņu, kurā no jauna pašvītroja abu valstu draudzīgās attiecības un neuzbrukšanas lielo nozīmi miera uzturēšanai "šinī nemierīgajā Eiropas stūrī".

Ar Poliju.Krievu prese nemierā ar Poljanska procesu, jo izmeklēšanā neesot izcelti tie aizkulisu faktori, kuri paasinot attiecības starp abām valstīm.

PSR Savienības diplomatija stipri intresējās par Augšslēzijas-Gdiņas dzelzceļa būvi. Polija vienmēr paliekot pretpadomju frontes priekšpostenis.

ArVāciju.24.jūnijā Maskavā pagarināts 1926.g.24.aprilī Berlinē noslēgtais Vācijas-PSR Savienības līgums un 1929.g.25.janvarī noslēgtā izlīgšanas konvencija. Uzteikt šos līgumus var katrā laikā, bet ne priekš 1933.g.3o.jūnija; paziņojums par uzteikšanu jāiesniedz gadu iepriekš. Ar 1926.g.Berlines līguma pagarināšanu Vācija no jauna apzi mogo savas vairāk kā draudzīgās attiecības ar komunistisko PSR Savienību. Rapallo līgumu 1922.g.Vācija slēgusi ar PSR Savienību tādēļ, lai nodrošinātu zināmu atbalstu grūtajā cīņā pret Versaļas miera līguma noteikumiem.Pakāpeniski Lokarno līgumam 1925.g.un iestādamās Tautu Ligā 1926.g.Vācija radījuse PSR Savienībai bažas par to,vai Vācija

netikšot ievilkta politiskās un saimnieciskās kombinācijās, kas vērstas pret PSR Savienību. Lai radītu līdzsvaru starp Rietumu un Austrumu politiku un izklaidētu PSR Savienības bažas, tad noslēgts 1926.g. Berlines līgums.

Vācijas politiķiem nereti bijis jādzird pārmetumi, ka saistīdamās ar PSR Savienību viņa attālinājusēs no saprašanās ar citām okcidenta valstīm. Politisko notikumu gaita esot pierādījusi, ka Vācijas Rapollo politiskā linija bijusi nepareiza. Arī saimniecisko sakaru uzņemšana ar PSR Savienību bijusi pamatota, jo tagad ne tikai Italija un Anglija, bet arī Francija uzsākusi ar PSR Savienību sarunas par tirdzniecības līguma noslēpumu.

Ar Franciju Dvoilaicka un Ļubimova sarunas par tirdzniecības līguma noslēgšanu un neuzbrukšanas līguma Parizē ievelkās garumā.

Herbette pārcelts par vēstnieku Madridē; drīzumā iecelšot jaunu vēstnieku Maskavā.

Itālijas valdība esot tādos ieskatos, ka PSR Savinība gribot ar kapitalistiskām valstīm sadarboties un tas tiešām esot arī iespējams. Tādēļ viņa turpinot savu tuvināšanas politiku PSR Savienībā. Italijai esot no svara rast Eiropas Austrumos ap Melnās jūras krastiem tirgu saviem ražojumiem un kravas savai tirdzniecības flotei. Italijai esot no liela svara arī tas, lai kara gadījumā viņa varētu dabūt naftu, ogles. labību un citas izejvielas un pārtikas preces tieši no pašas PSR Savienības, jo izeja caur Gibraltaru varētu tikt aizsprostota. Ne tikai saimnieciska oportunisms, bet arī tālredzīga politika prasot tuvināšanos PSR Savienībai.

Spanijas revolucijai padomju prese seko uzmanīgi un viņas komunistiem aizrāda, ka revolucionāru uzdevums ir atsavināt muižu un klosteru zemes un strādnieku un zaldātu padomju nodibināšana.

Ar Ameriku tirdzniecciskie sakari vienmēr viarāk sarūk, jo antipatija pret PSR Savienību, liekās pieaugam. Padomju presē ir pacēlušās balsis, kas prasa, vai tādos apstākļos esot vajadzīgi ar Ameriku darīšanas turpināt.

Strīdi ar Japanu izbeigti, jo PSR Savienība pret Japanu piekāpusēs un atzinusi, ka viņas rubļa kurss ir nokritis zem oficiālā kursa (1rbl.= 331/2 jēnām).

Sūtnieks PSR Savienībā.

netikšot ievilkta politiskās un saimnieciskās kombinācijās, kas vērstas pret PSR Savienību. Lai radītu līdzsvaru starp Rietumu un Austrumu politiku un izklaidētu PSR Savienības bažas, tad noslēgts 1926.g. Berlines līgums.

Vācijas politiķiem nereti bijis jādzird pārmetumi, ka saistīdamās ar PSR Savienību viņa attālinājusēs no saprašanās ar citām okcidenta valstīm. Politisko notikumu gaitā (esot) pierādījusi, ka Vācijas Rapollo politiskā linija bijusi nepareiza. Arī saimniecisko sakaru uzņemšana ar PSR Savienību bijusi pamatota, jo tagad ne tikai Italija un Anglija, bet arī Francija uzsākusi ar PSR Savienību sarunas par tirdzniecības līguma noslēpumu.

Ar Franciju. Dvoilaicka un Ļubimova sarunas par tirdzniecības līguma noslēgšanu un neuzbrukšanas līguma Parizē ievelkās garumā.

Herbette pārcelts par vēstnieku Madridē; drīzumā iecelšot jaunu vēstnieku Maskavā.

Itālijas valdība esot tādos ieskatos, ka PSR Savinība gribot ar kapitalistiskām valstīm sadarboties un tas tiešām esot arī iespējams. Tādēļ viņa turpinot savu tuvināšanas politiku PSR Savienībā. Italijai esot no svara rast Eiropas Austrumos ap Melnās jūras krastiem tirgu saviem ražojumiem un kravas savai tirdzniecības flotei. Italijai esot no liela svara arī tas, lai kara gadījumā viņa varētu dabūt naftu, ogles. labību un citas izejvielas un pārtikas preces tieši no pašas PSR Savienības, jo izeja caur Gibraltaru varētu tikt aizsprostota. Ne tikai saimnieciskis oportunisms, bet arī tālredzīga politika prasot tuvināšanos PSR Savienībai.

Spanijas revolucijai padomju prese seko uzmanīgi un viņas komunistiem aizrāda, ka revolucionāru uzdevums ir atsavināt muižu un klosteru zemes un strādnieku un zaldātu padomju nodibināšana.

Ar Ameriku tirdznieciskie sakari vienmēr viarāk sarūk, jo antipatija pret PSR Savienību, liekās pieaugam. Padomju presē ir pacēlušās balsis, kas prasa, vai tādos apstākļos esot wajadzīgi ar Ameriku darīšanas turpināt.

Strīdi ar Japanu izbeigti, jo PSR Savienība pret Japanu piekāpusēs un atzinusi, ka viņas rubļa kurss ir nokritis zem oficiālā kursa (1rbl.= 331/2 jēnām).

Sūtnieks PSR Savienībā.

1283

I.

VALSTS IEKĀRTA UN PĀRVALDE.

1. Likums par strādnieku-zemnieku miliciju.

(PSR S-bas likumu krājums Nr.33 -1931.g.).

Strādnieku-zemnieku milicija ir padomju valdības administratīvais izpildu organs. Milicija sadalās: vispārējā un iestāžu milicijā. Miliciju centrālie organi ir Savienības Republiku galvenās milicijas pārvaldes, kuras pastāv pie Republiku tautas komisāru padomēm.

2. Likums par pavalstniecību.

(Izvestija -Nr.119 - 1931.g.).

3. Noteikumi par priekšrocībām, kādas bauda personas apbalvotas ar ordeņiem.

(RSFSR lik.krāj. Nr.14- 1931.g.).

Apbalvotās personas bauda sekošas priekšrocības: penzijas izdienas laiks samazināts par 1/3 daļu; bērni visās mācības iestādēs pielīdzināti strādnieku bērniem; var braukt visos tramvajos bez maksas; atsvabināti no ienākumu nodokļa, jā ienākumi nepārsniedz 6.ooo rubļus; dzīvokļa īres nauda tiek samazināta par lo - 5o%; iestājoties kolhozā bauda tādas pat tiesības, kā nabadzīgie zemnieki; saņem virs algas katru mēnesi par pirmo ordeni 35 rbļ. un par katru nākošo 25 rbļ. Apbalvoto priekšrocības pēc nāves pāriet uz sievu un nepilngadīgiem bērniem.

3. Noteikumi par kontroli valsts un kooperatīvās iestādēs, attiecībā uz valdības direktīvu izpildīšanu.

(Lik.krāj. Nr.27 - 1931.g.).

Visās iestādēs jāizdala viens kolegijas vai prezīdija loceklis, kuram jāseko, lai visas valdības direktīvas tiktu izpildītas.

5. Likums par valsts arbitāžu.

(Lik.krāj. Nr.26 - 1931.g.).

III.

FINANCES.

1. Likums par iekšējā aizņēmuma "Trešais izšķirošais" izlaišanu.

(Izvestija Nr.158 - 1931.g.).

Aizņēmums par 1 miljardu un 6oo miljoniem rubļu uz lo gadiem, skaitot no 1931.g.1.decembra.

2. Noteikumi par norāķināšanos pie kolektīvās parakstīšanās uz valsts aizņēmumiem.

(Lik.krāj. Nr.35).

Katrai iestādei pie algas izņemšanas bankā jāizraksta divi čeki viens par algas daļu, kura izmaksājama darbiniekiem un otrs par summu uz kādu parakstījušies priekš aizņēmumiem iestādes darbinieki.

3. Nodoklis par labu dzīvojamēku būvei.

(Izvestija - Nr.141 - 1931.g.).

Par labu dzīvojamo ēku būvei tiek ņemts 1931.g.vienreizējs nodoklis. Nodoklis jāmaksā visiem, kam patstāvīgi ienākumi. Nodokļa maksātāji sadalīti piecās kategorijās. Nodokļa lielums svārstās no 8 -165 r. plus 12 - 60% no summas, kas pārsniedz 300 rubļus.

4. Likums par ūdens nodokli 1931.g.

(Izvestija Nr.143 -1931.g.).

Lai uzturētu kārtībā apūdeņošanas iekārtu dienvidus apgabalos, tiek ņemts no visām saimniecībām, kā valsts tā privātām, ūdens nodokli:

5. Noteikumi par palīdzību cietušiem plūdos Ukrainā.

(Izvestija - Nr.130).

No rezerves fonda atvēlēts 10 miljonu rubļu.

6. Noteikumi par palīdzību cietušiem zemes trīcē Armenijā un Načhičevanskā.

(Izvestija - Nr.119).

No rezerves fonda atvēlēts 2 miljoni rubļu.

7. Noteikumi par nodokļu atvieglinājumiem amatniekiem.

(Izvestija - Nr.141).

Amatniekiem, strādājošiem bez algotiem strādniekiem, ienākumu nodoklis samazināts par 1/3 daļu.

8. Izgudrojumu patentu nodoklis.

(Izvestija - Nr.131).

No katra izgudrojuma pieteikuma tiek ņemts 60 rubļi, kuri netiek atmaksāti ja arī pieteikums tiek noraidīts. Pārsūdzības nomaksājamas ar 30 rbļ. Patentes nodoklis pirmajos trijos gados 50 rbļ.Turpmākos trijos gados patentes nodoklis palilinājās ik gadus par 25 rbļ. un sākot ar septīto gadu patentes nodoklis palielinājās ik gadus par 50rbļ.

9. Noteikumi par iestāžu miliciju uzturēšanu.

(Lik. krāj. - 1931.g.)

10. Noteikumi par palīdzību cietušiem plūdos Baltkrievijā.

(Lik. krāj. Nr.32 - 1931.g.).

No rezerves fonda atvēlēts 5 milj. rubļi.

11. Noteikumi par valsts uzņēmumu rezervu kapitālu likvidēšanu.

(Lik. krāj. Nr.23).

12. Noteikumi par valsts uzņēmumu 1929/30.g. un 1930.g.pēdējā kvartala peļņas sadalīšanu.

(Izvestija Nr.123 - 1931.g.).

11% no tīrās peļņas ieskaitīts strādnieku un kalpotāju stāvokļa uzlabošanas fondā; 2o% tīras peļņas nodokļa nomaksai un atlikusē daļa jāizlieto pamata kapitāla palielināšanai.

13. Noteikumi par valsts uzņēmumu peļņas ieskaitīšanu valsts ienākumos.

(Izvestija Nr.123 - 1931.g.).

No to uzņēmumu tīrpeļņas, kuri tiek finansēti budžeta kārtībā, ik gadus valsts ienākumos ieskaitāms: transports, rūpniecības, lauksaimniecības un komunāliem uzņēmumiem lo%; valsts un citām bankām 5o%; tirdzniecciskiem uzņēmumiem 85%. Procentu apmērs tiem uzņēmumiem, kuri netiek finansēti budžeta kārtībā, noteic ik gadus Darba un aizsardzības(STO) padome. Tekošam gadam noteiktas sekošas procentes: ūdenstransporta uzņēmumiem 3o%; valsts bankai 5o%; citām bankām un tidzniecības uzņēmumiem 84% un pārējiem uzņēmumiem 81% no tīrpeļņas.

14. Noteikumi par mēneša un kvartala bilanču iesniegšanas kārtību valsts bankai.

(Izvestija Nr.127 - 1931.g.).

15. Noteikumi par social-kulturālo vajadzību finanšēšanu 1931.g.

(Izvestija Nr. 117 - 1931.g.).

1931.g.paredzēts masu izglītībai, kadram, zinātnei, presei, veselības aizsardzībai, socialai apgādei un darba aizsardzībai 6.622 mil rubļu.

16. Noteikumi par kāno nodokli.

(Izvestija Nr.lo4 - 1931.g.).

3o% no apgrozījuma.

17. Likums par vispārējo lauksaimniecības nodokli 1931.g.

(Lik. krāj. Nr.18 - 1931.g.).

a. Kolhozi un lauksaimniecības arteļi maksā 3 kapeikas no katra ienākuma rubļa.

b. Savstarpējās zemes apstrādāšanas biedrības 4 kapeikas no katra ienākuma rubļa.

c. Kulaki maksā 2o kapeikas no rubļa, ja ienākumi nepārsniedz 5oo rubļus; ja ienākumi nepārsniedz 7oo rubļus, tad 3o kapeikas ;ar ienākuma palielināšanos arī nodoklis pieaug un augstākais noteikts uz 7o kapeikām no rubļa, ja ienākumi pārsniedz 6ooo rubļus.

Tikai kolhozi bauda dažādus atvieglinājumus pie nodokļu maksāšanas. Kulakiem nekādi atvieglojumi nav paredzēti.

18. Noteikumi par strādnieku un kalpotāju stāvokļa uzlabošanas fondiem

(Izvestija Nr.79 - 1931.g.

Katrāā uzņēmumu apvienībai jānodibina specials fonds strādnieku un kalpotāju stāvokļa uzlabošanai.

19. Atvieglinājumi, kādus bauda linu un kaņepāju audzinātāji.

(Lik. krāj. Nr.32 - 1931.g.).

1931.g.un 1932.g. tiek atsvabināti no lauksaimniecības nodokļa visi linu un kaņepāju sējumi.

2o. Atvieglinājumi, kādus bauda kolhozi, nabadzīgie zemnieki, kuri ievāc ciedras riekstus.

(Lik. krāj. Nr.31 - 1931.g.).

Atsvabināti no lauksaimniecības nodokļa uz to ienākumu daļu, kas ~~gukxtkx~~ gūts no riekstu ievākšanas.

21. Noteikumi par vispārējā sektora uzņēmumu aplikšanu ~~ar~~ nodokli un un nodokļa nomaksas kārtību.

(Lik. krāj. Nr.25 - 1931.g.).

Uzņēmumi ar vissavienības nozīmi tiek aplikti ar nodokli no Savienības finanču komisariata. Uzņēmumi ar vietējo nozīmi no vietējiem finanču orgāniem. Nodoklis nomaksājams ik mēnešus līdz 25 datumam Nomaksājot nodokli jāiesniedz arī darbības norēķins. Ja līdz nodokļa nomaksas terminam nav vēl ziņas par apgrozijumu, nodoklis nomaksājams 110% apmērā no iepriekšējā mēneša.

III.

RŪPNIECĪBA. APGĀDE. TIRDZNIECĪBA.

1. Noteikumi par ārzemju firmu pielaišanu tirdznieciskās operacijās PSR Savienībā.

(Lik. krāj. Nr.24).

Ārzemju tirgotāji var slēgt Pad. Savienībā tirdznieciskās operācijas tikai ar ārējās tirdzniecības komisariata atļauju. Darijumi, slēgti bez atļaujas, nav derīgi.

2. Noteikumi par bezmaksas koku izsniegšanas pārtraukšanu.

(Lik. krāj. Nr.22 - 1931.g.).

Turpmāk netiks koki ne pēc lētā tarifa nedz bez maksas izsniegt

3. Likums par izgudrojumiem un techniskiem jauninājumiem.

(Lik. krāj. Nr.21 - 1931.g.).

Bez tās personas piekrišanas, kurai pieder patente neviens nedrīkst izmantot izgudrojumu.Patente tiek izdota uz 15 gadiem.

Ja izgudrojumam priekš valsts ir liela nozīme, bet šīja izgudrotājs nevar vienoties ar valsti par izgudrojuma izmantošanu, tad valstij ir tiesības spaidu kārtā izgudrojumu atsavināt. Atlīdzība šinī gadījumā tiek noteikta no Izgudrojumu komitejas.

1287

4. Noteikumi par mežu nodrošināšanu pret ugunsgrēkiem.

(Lik. krāj. Nr.31).

IV.
LAUKSAIMNIECĪBA.

1. Noliegums kolonistiem izrentēt savu zemi.

(Lik. krāj. Nr.18 - 1931.g.).

2. Noteikumi par pilsētu zemju izmantošanu, augļu un citu dārzu ierīkošanu.

(Izvestija Nr.107 - 1931.g.).

3. Noteikumi par novākšanas kampaņas plānu un organizāciju.

(Izvestija Nr.116 - 1931.g.).

4. Noliegums ļaunprātīgi iznīcināt briežus.

(Izvestija Nr.123 - 1931.g.).

5. Instrukcija par putnkopības attīstību.

(Soc. Zemļedelije Nr.139).

Norādījumi cik jāierīko inkubatori un cik jābūt putnu sovhozos.

V.
KOOPERĀCIJA.

1. Paju normas patērātāju kooperācijā.

(Lik. krāj. Nr.18 - 1931.g.).

Likums par paju normām palielināts ar pantu, ka amatniekiem, dzīvojošiem pilsētās un nesastāvošiem arteļos paju maksa ir 25 -300 r. skatoties pēc ienākumiem.

2. Lai uzlabotu patērētāju kooperacijas darbību komunistiskās partijas centrālā komitejā un PSR Savienības tautas komisāru padome izdevusi kopīgu instrukciju par patērētāju kooperāciju.

(Lik. krāj. Nr.29 - 1931.g.).

3. Likums par to, ka par patērētāju kooperatīvu biedriem var būt nepilngadīgie no 14-16 gadiem.

(Lik. krājums Nr.30 - 1931.g.).

Iestāšanās maksa noteikta uz vienu rubli.

VI.
TRANSPORTS. SATIKSME.

1. Noteikumi par apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem uz dzelzceļiem, ūdens, auto un gaisa satiksmē.

(Lik. krāj. Nr.23 - 1931.g.).

No katras biļetes, kuras cena nepārsniedz 5 rubļi, tiek ņemts papildu nodoklis 50 kap. Jā biļete dārgāka par 5 r.-nodoklis 1 rublis.

Nelaimes gadījumā zaudējot darba spējas par 100% tiek izmaksāts 1.000 rubļi. Ja sakropļojums mazāks, tad arī šī summa tiek attiecīgi mazāki izmaksāta. Apdrošināšana nav ievesta pilsētas satiksmē.

2. Noteikumi par jūras transportu.

(Izvestija Nr.104 - 1931.g.).

Lai uzlabotu jūras transportu izdota vesela rinda norādījumu kā novērst nekārtības un pacelt pārvadāšanas spējas.

3. Ūdenscelu komisariata vienošanās ar Vissavienības arodsavienību par jūrnieku algām.

(Izvestija Nr.104 - 1931.g.).

4. Likums par tirdzniecības ostu priekšnieku pienākumiem un tiesībām.

(Lik. krāj. Nr.22 - 1931.g.).

5. Likums par Vissavienības centrālās šosejas un lielceļu un autotransporta pārvaldes nodibināšanu pie PSR Savienības tautas komisaru padomes.

(Lik. krāj. Nr.35 - 1931.g.).

6. Pārgrozijumi pasta-telegrafa tarifā.

(Lik. krāj. Nr.34 - 1931.g).

Pārgrozijumi spēkā no 1.jūnija. Vēstuļu un telegramu pārsūtīšana iekšzemē dārgāka par vēstuļu un dažu telegramu sūtīšanu uz ārzemēm. Vienkāršā vēstule uz ārzemēm iet par 14 kap., bet iekšzemē jāmaksā 15 kap. Viens vārds telegramas uz Latviju maksā 13 kap. -iekšzemē jāmaksā 15 k.

7. Instrukcija par satiksmes uzlabošanu 1931.g.

(Lik. krāj. Nr.15 - 1931.g.).

Par telefona, pasta un radio satiksmi starp Maskavu un provinci.

8. Likums par satiksmes komisariata finansēšanu un norēķināšanās kārtību

(Lik. krāj. Nr.26 - 1931.g.).

VII.
DARBS.

1. Grozijumi darba likumdošanā.

(Lik. krāj. Nr.35 - 1931.g.).

Par nakts darbiem tiek piemaksas izsniegtas, algas izmaksājamas brīvā laikā. Strādnieks atbild par viņam uzticēto īpašumu.

2. Par atvilkuma % paaugstināšanu būvniecībā nodarbinātiem strādniekiem.

(Lik. krāj. Nr.28 - 1931.g.).

Sākot ar 1.janvari 1931.g. tiek atvilkts 4% līdzšinējo 3% vietā. Atvilkums tiek izmantots: 1,5% kvalificēto strādnieku sagatavošanai, 1,5% kvalificēto strādnieku sagatavošanai, kuru izved dažādas organizācijas un 1% kulturālām vajadzībām.

3. Par strādnieku apgādāšanu ar darba apģērbu un apaviem.

1289

(Lik. krāj. Nr.27 - 1931.g.).

Darba komisariatam, saziņā ar citiem komisariatiem, jāizstrādā instrukcijas par kārtīgu strādnieku apgādi ar darba apģērbu un apaviem.

Komisariatiem un saimnieciskiem uzņēmumiem jāsper soļi, lai darba apģērbi tiktu pienācīgi uzglabāti.

VIII.
DAŽĀDAIS.

1. Noteikumi grozīšana par pensijas piešķiršanu izglītības un medicīnas darbiniekiem.

(Lik. krāj. Nr.26 - 1931.g.).

Lai saņemtu pensiju, vismaz lo gadiem jābūt nokalpotiem Pad.Savienībā. Pensija tiek palielināta līdz pusmēneša algas apmēram - no vidējās mēneša algas, ko pensionars saņēmis pēdējos 12 mēnešos.

1290

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

No.o.848.M. 177sk./16464

JK/Vd.

Rīgā, 1931.gada 27. augustā.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 193 1 g. 26. augustā.
Ien. № 3905 akt. № 5.

Konfidenciāli.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa Maskavā politiski-ekonomisko pārskatu No.4 par š.g. julija mēnesi.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

K. Ulmanis.

(K.Ulmanis)

Ministru prezidents un ārlietu ministrs.

Aug.god.

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam

Pilī.

Konfidenciali. 1291

PSR Savienības politiski-ekonomiskais pārskats Nr.4.

(par jūlija mēnesi 1931.g.).

I. VALDĪBAS DARBĪBA.

1. Staļina 23.jūnija runa parādījās padomju presē 5.jūlijā un izsauca ārzemju presē lielu sensaciju. Dažas ārzemju avizes šo runu nosauca par svarīgāko notikumu PSR Savienībā pēc Ļeņina nāves, par jauna laikmeta ievadu u.t.t. Viss tas liecina tikai to, kā ārzemju prese PSR Savienības iekšējo dzīvi pazīst ļoti maz. Staļins visā šinī runā nav izteicis nevienu tādu domu, kura, paša PSR Savienībā būtu jauna. Padomju valdība izdzīvojusi iluzijas, ka ar ražošanas līdzekļu nodošanu proletariata rokās visi darbi ārkārtīgi sekmēsies, jo proletariats un pats ir savs kungs. Jau pāra gadu atpakaļ atmests algu vienlīdzības princips fabrikās un viņš tiek likvidēts arī tikko nodibinātos kolhozos, komunistu valdības visjaunākajā bērnā. Staļins īsumā rezumējis visas tās grūtības, ar kurām cīnās PSR Savienības saimnieciskā dzīve un devis oficialas direktivas šo grūtību novēršanai. Diktatora pamācība ir PSR Savienības pilsonības tikums un likums; tādēļ bija vajadzīgs sniegt masām stingri noteiktas formēlas direktivas.

Visu Staļina runu var savilkt dažās tēzēs. PSR Savienībā trūkstot strādnieku, jo ar kolhozu nodibināšanu zemnieku stāvoklis esot lieliski uzlabojies un tie uz pilsētu vairs neejot. Tādēļ jānoslēdzot līgumi ar kolhoziem, kur esot lieks darba spēks, kā arī jāmechanizējot darbi fabrikās.

Strādnieki klejojot no viena uzņēmuma uz otru - cēlons - nepareizs atalgojums. Tādēļ jāiznīcinot vienlīdzība atalgojumos, pareizi jāorganizējot darba algu normas un jāuzlabojot strādnieku dzīves apstākļi.

Ievedot piecdienas darbu nedēļu, radušās biežas strādnieku maiņas un sajukums: neviens vairs neatbildot ne par mašinām, ne par darbu, vai citu ko. Tādēļ jāorganizējot darbs tā, lai katrs strādnieks būtu atbildīgs par zināmu mašinu, darba rīku, ražojumu kvalitāti un kvantitāti.

Uzņēmumos esot liels specialistu un inženieru trūkums, kādēļ proletariatam pašam no sava vidus jāradot sava ražotāju tehniķu inteligence; neviena šķira nevarot iztikt bez savas inteligences, arī proletariats neiztikšot.

Pilsoniskā, nekomunistiskā inteligence esot tagad savus uzskatus par padvaldības mērķiem grozījusi un gribot viņai kalpot; tādēļ jāgrozot attiecības pret vecās skolas inženieriem un tehniķiem, jādāvinot viņiem vairāk uzticības un tie jāpievelkot darbā.

Vecie kapitāli, krājumi esot izsīkuši un tādēļ jāronot jauni ienākumu avoti: uzņēmumiem jāstrādājot uz saimniecisko aprēķinu pamata un pašiem jāiekrājot kapitāli.

Lai to varētu sasniegt, tad, starp citu, lielie tresti jāsadala mazākās vienībās un fabriku vadībā no kolegiālā principa jāpāriet uz vienvaldības, personīgo principu.

Kā redzams, tad darba tiešamība komunistu ekonomistus piespiedusi atzīt un pieņemt dažus tos saimnieciskos dzīves principus, kuri valda visā pasaulē un kuri nav nekas jauns. Šie principi gan daudzejādā ziņā ir pretrunā ar Īstā komunisma mācībām, bet saimnieciskās dzīves likumi ir negrozami un tie komunistus spiedīs uz dažiem kompromisiem arī turpmākā nākotnē.

2. Strādnieku trūkums, jeb pareizāki, strādnieku slēpšanās kolhozos un atturēšanās no iestāšanās fabrikās un citos uzņēmumos zemo algu un slikto dzīves apstākļu dēļ, piespieda CIK un T.K.Padomi izdot rīkojumu (1.jūlijā) par priekšrocību piešķiršanu kolhoziešiem, kuri dodās uz darbu valsts uzņēmumos. Paši kolhozi, kuri izdala strādniekus fabrikām dabon no valdības dažādas priekšrocības, Arī induvidualzemnieki gūst dažas priekšrocības, ja viņi dodās uz fabriku, vai šachtām darbā.

3. Kulaki un citi beztiesībnieki, piecus gadus pēc tiesību zaudēšanas, iegūst no jauna pilsoņu un politiskās tiesības, ja tie šinī laikā nav strādājuši pret padomju valdību un ir pierādījuši, ka viņi paši ir godīgi darbinieki (4.jūlijā).

4. Darba un aizsardzības padome (STO) 26.jūlijā izdevusi rīkojumu, ka visiem uzņēmumiem pašiem jāiegādājās, jāietaupa apgrozības kapitali vismaz tādā lielumā, lai viņam pašam būtu iespējams iegādāties zināmus daudzumus izejvielu, kā arī apmierināt dažas citas fabrikas vajadzības.

5. Izpildu komisija nereti uzņēmumus pārbauda, sniedz atzinumus un par neveiksmīgu darbu un rīcību soda uzņēmumu vadītājus, kurus sauc vārdā. Kā no pilnības raga birst rīkojumi un norādījumi, kurus izdod gan valdības, gan atsevišķo uzņēmumu centrālās valdes un tiem vi-

siem ir likumīgs spēks. Šie rīkojumi aptver visus darbus, pat visu saimniecisko dzīvi.

6. Komunālās saimniecības komisariatu ar 2o.jūlija dekretu nodibināja CI Komitējas līdzšinējās Galvenās komunālās pārvaldes vietā. Par komunālās saimniecības komisaru iecelts K o m a r o v s, kāds fabrikas strādnieks.

Daudz lielo trestu, saskaņā ar Staļina direktīvām, tiek sadalīti mazākās viengabalīgās vienībās. Tikai tādā kārtā būšot iespējams uzņēmuma vadītājam dabūt skaidrāku ieskatu par uzņēmuma darbību.

II. SAIMNIECISKĀ DZĪVE.

1. Lauksaimniecība. T.K.Padome nolēmusi likt šoruden apsēt 43,28o tūkstošu ha ziemas labības un uzart 43 milj.ha rudens arumā. Tas nozīmē, ka ziemas labības tiks iesēts 6-7 % viarāk, nekā pagājušā gadā. Lielā mērā esot pārveidojusēs ziemas sējas laukuma iestrādātāju socialā struktura. Pērn kolhozi iesējuši lo milj. ha, bet šogad jau 26 milj.ha; pērn sovhozi iesējuši 1,7 milj.ha, bet šogad 2,85 milj.ha.

No liela svara esot rudens arumi nākošās vasaras ražai, jo uz rudens arumiem sētā labība dodot 12-17 % augstāku ražu, nekā pavasarī uzartā zemē. Bez tam zemes aršana rudenī atvieglo sējas darbus pavasarī.

PSR Savienībā pavisam esot 42oo sovhozu, jeb valsts muižu, kuru teritorija ieņemot 65,5 milj.ha. Viss Francijas lauksaimniecības areals esot 33,7 milj.ha; Vācijas 28.55 milj.ha, Z.Amerikas 139.321 milj.ha. Tā tad krievu sovhozi ieņem lielāku platību, nekā Vācijas un Francijas lauksaimniecības arealī kopā un tik uz pusi mazāka, nekā Ziemeļu Amerikas lauksaimniecības kulturas areals. Valdības sovhozi aptver visādas kulturas: graudkopību, lopkopību, kokvilnu, kaņepes, gaļas lopus, piensaimniecību, cūkkopību, aitkopību, putnkopību, tabakas ,cukurbiešu un citas kulturas. Graudkopības trests ieņem 14,788 milj.ha, Skotovods 29 milj.ha, Ovcevods 15 milj.ha, Sviņevods 1,588.ooo ha, Maslovods 7o sovhozus ar 2.2o2.ooo ha.

Krievi ierīkojuši kokvilnas plantācijas arī Ukrainā. Kulturas attīstotšes gluži labi. Spriež pat par Egiptes kokvilnas kulturu attīstīšanu PSR Savienībā.

Tagad tiek izstrādāts II.piecgades plāns lauksaimniecībai.

2. Rūpniecība. Ogļrūpniecībā pirmā pusgadā ražots tikai ap 6o% no paredzētā kvantuma un tādēļ ogļu trūkums sāpīgi atsaucās uz visu rūpniecību. Jūlijā sākumā PSR Savienības T.K.Padomes priekšsēdētājs

M o l o t o v s, komunistu partijas C.K.sekretars S t a ļ i n s un A.T.Padomes priekšsēdētājs O r d ž o n i k i d z e (7.jūlijā) laida klajā uzsaukumu partijas, padomju saimnieciskām, arodnieciskām komjaunie-šu organizācijām, kas atrodās Donbasā. Visas trīs augstākās autoritātes dod aizrādījumus, kā jāorganizē darbs, un saimnieciski-tehniskā vadī-ba, kā jāstiprina un jāpaplašina mechanizācijas baze, jāsaista strādnie-ku kadri, jāizbeidz strādnieku klejošana, jāuzlabo strādnieku un tech-niskā personala kulturālās dzīves apstākļi, un kā jārīkojās Donbasā par-tijas, padomju, aroda un komjauniešu organizācijām. Nolemts pilnīgi me-chanizēt 5o lielās šachtas, no tām jau šogad laistas darbā 12 šachtas; uzsākt 15 jaunu šachtu eksploataciju un rekonstruet 15 šachtas. Šogad katrā ziņā jāražojot plānā paredzētais daudzums - 56 milj.to. ogļu.

Ša gada <u>pirmajā pusgadā</u> darbu uzsākušas 183 jaunas fabrikas 7o6 milj.rbļ. kopvērtībā. Kapitalā celtniecība I.pusgadā izmaksājuse 1,1 miljardu rbļ. Pavisam šogad darbs jāuzsāk 518 jaunās fabrikās.

Pagājušā gadā uzsākts eksploatet fabrikas 1,45 miljarda rbļ.vēr-tībā. No ta tad redzams, ka šogad rūpniecības produkcijai lielā mērā jāpieaug, bet apmēram 335 jaunās fabrikas darbus vēl nav uzsākušas.

Pagaidām vēl preču tirgū nav novērojamas nekādas jūtamas pārmai-ņas. Deficita preces tirgū vēl nav lielākos kvantumos parādījušās un arī viņu cenas nav pazemināšušās. Drīzāk gan otrādi.

PSR Savienības Valsts plāna (Gosplana) komisija izstrādā "jaunās piecgades rūpniecības plānu", kur figurē milzīgi skaitļi.

K. <u>3. Iekšējais aizņēmums</u>. "Piecgades četros gados" iekšējā aizņē-muma II.izdevums - "trešais izšķirošais gads" realizēšana "organizēto" iedzīvotāju starpā, tas ir starp fabriku un citu uzņēmumu strādniekiem un kalpotājiem, - veikusēs ļoti labi. Uz 2o.jūliju jau bijis realizēts 1,177 miljardu rubļu, t.i.plāns ir izpildīts ar uzviju - 1o7,1 %. Kā šī labprātīgā parakstīšanās tiek izvesta dzīvē, par to jau esmu ziņojis agrāk. Te tik vēl reiz jāgriež vērība uz to atkarību, kurā nonākuši vi-si tie, kas kalpo valsts iestādēm un no turienes saņem algu.

Daudz grūtāki ar parakstīšanos uz aizņēmumu iet kolhozos, kas arī organizēti, bet tomēr nav tik atkarīgi no valdības. Pēc oficialām ziņām kolhozos realizēts tikai 56,5% no paredzētā parakstīšanās plāna. Baltkrievijas kolhozi parakstījušies par 75%, Ukrainas par 65% un Turk-menstanas - tikai par 9,9% no uzdevuma.

Pavisam bēdīgi ar parakstīšanos ejot <u>individualzemnieku</u> starpā.

Esot redzams, kakolhozieši neesot pārpūlējušies organizēt parakstīšanos pie individualzemniekiem. Arī pilsētās arī neorganizētais pilsonis esot kūtrs aizņēmuma zīmju pircējs. Padomju prese atgādina pagastu un citām padomēm viņu pienākumu - visiem spēkiem organizēt aizņēmuma zīmju izpārdošanu tautā. Katram esot jāziedo vismaz viena mēneša ienākums iekšējam aizņēmumam. Ja pieņem, ka tagadējā PSR Savienībā ir ap 16 miljonu rūpniecībā algoto strādnieku, tad katra ģimene iekšējam aizņēmumam ir bijusi piespiesta ziedot vismaz 7o rubļus, tas ir gandrīz viena mēneša alga. Lielā zemnieku masa, kura ir ārpusku neatkarīgāka, par iekšējā aizņēmuma zīmju pirkšanu daudz neinteresējās. Šis samērs ir raksturīgs priekš visas PSR Savienības saimnieciskās un politiskās dzīves, 2/3 no visiem PSR Savienības iedzīvotājiem, cenšās dzīvot ārpus komunistu saimnieciskā eksperimenta, cik tas viņiem iespējams.

Arī iekšējo resursu mobilizacija nodokļu un iekšējā aizņēmuma izplātīšanās veidā neejot diezgan sekmīgi. Visā Krievijā no plāna izpildīts tikai 9o%, tas ir,ka iedzīts ap 18o milj.rubļi. Dažos apgabalos plāns izpildīts tik apmēram 4o - 5o% apmēros.

A.T.S.Padomes ziņā esošie Krievijas rūpniecības uzņēmumi devuši tikai 67% no pusgadā paredzētās peļņas un Krievijas finanču komisariata ziņā esošie rūpniecības uzņēmumi 76%. Nav uzņēmumi nav izpildījuši ne kvalitatīvos un kvantitatīvos uzdevumus, lai gan kapitālu ieguldījumi viņos pieauguši par 5,8%.

III. DAŽĀDAS ZIŅAS.

1. Tautas izglītība. Pērn komunistu partijas kongresā pieņēma lēmumu - par vispārējās obligatoriskās pirmmācības ievešanu visā PSR Savienībā. Tagad Krievijas (RSFSR) izglītības ministrs B u b n o v s iesniedzis Staļinam raportu par izglītības stāvokli Krievijā. Pirmās pakāpes skolās Krievijā (bez autonomām republikām) mācoties 8.7o9.937 skolēni un plāns ar to izpildīts par 1o5,7%. Pirmās pakāpes skolās bērnu skaits pieaudzis par 28,4%. Autonomās republikās pirmskolās mācijušies 1.5o6.o13 bērnu, resp.plāns izpildīts par 1o1,3%.

Aizpagājušā mācības gadā skolu apmeklējuši 71, bet dažās vietās tikai 68,2% bērnu, bet pagājušā gadā jau 97,1% un autonomās republikās 87,9%.

Krievijā atklātas jaunas 45.355 skolas, jeb plāns izpildīts par 131,1%, bet autonomās republikās plāns pārsniegts par 21 %.

Krievijā uz laukiem, kā zināms, ir pamatskolas ar četrgadīgu

kursu, bet pie fabrikām un pilsētās ar septiņgadīgu kursu. Arī skolu ziņā, pilsētu proletariats tiek novērtēts augstāki, nekā zemnieki. Krievijas skolas ar nedaudz izņēmumiem ir pievienotas fabrikām, kolhoziem un citiem uzņēmumiem, pie kam skolēniem tur jānodarbojās arī praktiski, jo mācība tiek politechnizēta.

Pagājušā gadā sagatavoti un laisti darbā 6o.ooo jaunu skolotāju Ukrainā izglītības lieta esot veicināta ne mazāk sekmīgi, kā ziņo Ukrainas izglītības komisars S k r i p n i k s. 98,2% no bērniem 8-lo gadu vecumā gājuši pagājušā gadā skolā, kamēr aizpērn tikai 76,2%; 76% no tiem, kas četrgadīgo skolu apmeklējusi septiņgadīgo skolu, kamēr pērn tikai 55,5 %.

85% no bērniem 11-15 gadu vecumā apmeklējot skolu. No minoritātu bērniem 8-lo gadu vecumā apmeklējot skolu: krievi 98%. žīdi 99,3%. vācieši 97,4%. poļi 96,9%. bulgari 96,3%. grieķi 96%. Apmēram 39% no bērniem caurmērā tiekot apgādāti caur kooperativiem ar apaviem un 36% ar siltām brokastīm.

Arī Ukrainā tiek izvesta skolas politechnizacija, tas ir, skolas tiek pievienotas pie uzņēmumiem, kuros bērniem māca praktiskos darbus. Apmēram 45oo skolu ierīkotas "kulakiem" atņemtās telpās; skolotāju skaits palielināts par 16.5oo; no tiem 36oo esot komjaunieši.

Minoritatu bērni visur tiekot mācīti mātes valodā. Visā PSR Savienībā ir pavisam 7o dažādas minoritātes, kurām ir savas skolas.

2. Krievu zinātņu vīri, to starpā arī komunistu radītie akademiķi (Bucharins, Joffe u.t.t.) piedalījās jūnija sākumā Londonā sarīkotā starptautiskā "zinātņu un technikas vēstures" kongresā. Daži krievu priekšlasījumi nav tikuši pielaisti nolasīšanā.

3. B e r n a r d s Š o w s 21.jūlijā ieradās Maskavā kopā ar Lady Astor un marķizu Lotienu un viesojās kādas desmit dienas. Angļu viesi tika sirsnīgi uzņemti: viņiem par godu sarīkoti rauti, zvinīgas sapulces un koncerti. Šowa 75.dzimšanas dienā 26.jūlijā tika sarīkota Maskavā, Savienību nama Kolonnu zālē. Padomju orators Lunačarskis - rakstnieks Ogņevs un citi stādīja Šowu priekšā proletariatam, kā revolucionāru, kas no sapuvušās kapitalistu pasaules bēdzis uz nākotnes valstību - sarkanā komunisma zemi. Arī pats Šows uzstājās ar runu, kurā sevi attestēja par "biedri" (tovarišč). Bernards Šows ir personība, kuras vārdus, vismaz uzklausās visā izglītotā pasaulē un tāpēc arī viņa runai ir zināms svars. Runa nepārprotami liecināja, ka B. Šows ir

liškis, vai vientiesīties. Draugi un radinieki viņu, Šowu, gribējuši atturēt no ceļojuma, bet kad to nav varējuši, tad viņu apkrāvuši ar visādām civilizācijas kustāmām mantām. Ceļā no robežas viņš, Šows, visas tās mantas izsviedis pa vagona logu, jo padvaldība viņus apgādājusi ar ārkārtīgu komfortu. Viņš, Šows, jau no 1918.g. esot visur uzstājies par komunistu valdību un vēl tanī laikā nosūtījis Ļeņinam kādu grāmatu ar dedikaciju, kuru viņš cerējis, nodrukāšot un citēšot visā pasaulē, bet to grāmatu Ļeņins laikam nekad neesot saņēmis un tā dedikāciju neviens neesot lasījis. Tagad viņš, Šows, varēšot angļiem pasacīt, ka viņš pats bijis Krievijā un redzējis tās "briesmas", kas viņam briesmīgi patikušas. Tagad viņam, piemēram Lunačarska un Ļitviņova vārdi neesot tukša skaņa, jo Lunačarskis ārkārtīgi dziļi un pamatīgi, daudz labāki, nekā Vakara Eiropa, izprotot viņa, Šowa, lugas un Ļitvinovs esot ļoti draudzīgs. Katrā ziņā vēl viņam, Šowam, esot jāredz Staļins un viņš lūdzot, lai viņam palīdzot tikt pie tās laimes.

B. Šows kaunās un nožēlo, ka ne Anglija, bet Krievija izvedusi pirmā komunistisko revoluciju. Kādā citā runā Kinostudijā Šows noturējis otru runu, kurā ārkārtīgi sumināj is Ļeņinu un viņa darbus. "Ja nākotne iešot ar Ļeņinu, tad mēs visi varēsim par to priecāties, bet ja pasaule ies pa veco teku, tad man ar skumjām jāatstāj šī zeme."

Ir iemeslis domāt, ka tiklab Bernards Šows, kā padvaldība, savstarpīgi ir ļoti apmierināti.

IV. ĀRĒJĀ POLITIKA.

Ārlietu komisariats un prese ietura ārējo politiku zināmās mērenības robežās. Tādai mērenībai ir daudz un dažādi iemesli. Padomju valdībai tagad ir normalas, ar dažām lielvalstīm pat draudzīgas attiecības, kā ar Vāciju un Italiju. Arī ar Franciju jau ilgstot gandrīz divi mēneši sarunas par tirdzniecības un, kā dzird, arī par neuzbrukšanas līgumu. Francija jau atcēlusi pag. gadā 3. oktobra likumu, kurš PSR Savienības preces ielaida Francijā tikai pret licencēm. Tagad franču valdība par jauno vēstnieku Maskavā esot nozīmējusi līdzšinējo vēstnieku Brazilijā - Dežana kungu. Uzkrītošs ir tas, ka gandrīz visas lielvalstis par jaunajiem vēstniekiem PSR Savienībā iecelļ tādus diplomatus, kuri līdz šim darbojušies tālu no PSR Savienības - citā pasaules malā Amerikā. Tā tagadējais Anglijas vēstnieks Sirs Esmo Oveys, un Italijas vēstnieks Attelico - nāca viens no Meksikas, otrs no Brazilijas. Vai

lielvalstis PSR Savienības izpratnei meklē brīvus no Eiropas diplomatijas un politikas neiespaidotus darbiniekus?

Vēl jāpiezīmē, ka Eiropas Komisijas sesijā zeptembrī Ženevā tiks apspriests arī Ļitvinova "saimnieciskās neuzbrukšanas projekts" un tādēļ nedrīkst piekopt tādu ārējo politiku, kura samaitātu atmosfēru Ļitvinova projekta apspriešanai un eventuelai pieņemšanai.

Anglijā gan konservatīvo aprindu uzbrukumi parlamentā Makdonalda krievu politikai nerimstās, bet angļu tirgotāju un rūpnieku aprindām nav nekas pretīm tirgoties ar komunistiem. Nelabvēlīgāki vēji PSR Savienībai pūš Ziemeļu Amerikas Savienotās Valstīs, kur dažas organizācijas savu mērķi sparaudušas - aizliegt PSR Savienības preču importu Amerikā.

Saimnieciskā krīze Vakara Eiropā dod padomju politiķiem bagātu materialu kapitalistiskās iekārtas un kapitalistisko valstu politikas kritikai. Bankroti, strādnieku stāvoklis un kapitalistiskās pasaules saimnieciskie apstākļi tiek iztēloti vistumšākām un biezākām krāsām. Tam, galvenākā kārtā iekšējās propogandas nolūks. Arī L a t v i j a s saimnieciskās un financielās grūtības atradušas padomju presē dzīvu atbalsu. Padomju preses pārstāvji no Rīgas jūlija mēneša vidū ziņoja par paniku, kuru izsaukušas Starptautiskās un Liepājas banku darbības apturēšana. Naudas noguldītāji steidzoties atprasīt noguldījumus; saimnieciskās aprindās esot panika; lata kurss krītot u.t.t. Nelīdzot ne valdības paskaidrojumi, ne noguldījumu garantēšana ... Francijas aizdevumu mūsu dzelzceļu izbūvei padvaldība uzskata,kā paņēmienu - nostiprināt pretpadomju fronti...Jāatzīst, ka arī šoreiz labāko materialu padomju presei dod mūsu pašu dažu laikrakstu sensacionelie, pesimistiskie paregojumi. Drīz tomēr sensacielās Rīgas ziņas apklusa.

Zem virsraksta "Polonizācijas sekmes Latvijā" Izvestijās parādijās īss atstāstijums par parlamentariskās izmeklēšanas komisijas darbību Latgalē un Ilukstes apriņķī, kā arī izmeklēšanas komisijas trīs uzstādītās tēzes.

Maskavā,1931.g.31.jūlijā.

Sūtnis PSR Savienībā.

1298/a

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rīgā, 1931.g. 25 septembrī.

Nr.o/ 206 sl. /1585.

Konfidenciāls.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtniecības Maskavā politiski-ekonomisko pārskatu Nr.5 par š.g. augusta mēnesi un Konsula Vitebskā ziņojumu Nr.6.

Izlietojot gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumu.

Pielikumā: minētais.

K. Ulmanis.
Ministru prezidents un
ārlietu ministrs.

Augsti godātam

A.K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam

P i l ī.

№6
1299

K o n f i d e n c i ā l i .

Z I Ņ O J U M S No 6.

Ieplūšana kolhozos & atplūšana no tiem.

Pēc Stāļina š.g.julija runas bija sagaidāms zināms atslābums kolektivizācijā. Tomēr šīs cerības neattaisnojās & kolektivizacijas vakhanalija turpinās jo tālāk . No Baltkrievijas & tuvākiem apgabaliem & ,pēc ziņām, ari no attālākiem apgabaliem , Kaukāza & Sibirijas , kur kolektivizācija vēl nav pabeigta & ari nav sasniegusi noteikto procentu , katru dienu bariem top izsūtītas vienasētnieku ģimenes. No apgabaliem, kur dzīvo vai vienīgi latvieši, reti kāda ģimene ir palikusi atpakaļ . Piemēram "Glodinki " ciema apkārtnē(apm.20 kilom.no Vitebskas),kur dzīvoja vismaz 60-70 latviešu ģimenes , tagad, pēc izsūtīšanas uz Kemu, Uralu, Sibiriju (sūtot pat uz zelta raktuvēm) palikušas pāri kādas 7-8 ģimenes. Pie tam dekrets, ka personas, sasniegušas 60 gadu vecumu,nevar tikt izsū - tītas, tiek bieži pārkāpts & ir bijuši gadījumi , kur gandrīz vai 100 -gadīgi veči & vecenītes tiek izsūtīti . Bet kas paliek mājās, tiem ir jablandās pa pasauli & jaubago, jo viņu izsūtīto bērnu & bērnu bērnu mājas, iekārta & lopi, viss tiek bez žēlastības konfiscēts & viņiem nekas neatstāts. Labi vēl, ja kādā sādžā kāda žēlsirdīga dvēsele ,kurai varbūt ari drauds izsūtīšana, tos pieņem pie sevis . Izsūta "serednjakus " (videjos zemniekus) , proti tos , kam ir uzlikta tā sauc. "tverdoje zadaņije ", t.i. kuriem tāpat kā kulakiem ir janodod lielākā daļa no saviem lauksaimniecības produktiem, t.i.kā bieži tie ir janodod vairāk , nekā pašiem ir , tad par "tverdoje zadaņije " neizpildīšanu tiek visa manta konfiscēta & pats saimnieks ar ģimeni izsūtīts. Nepietiek, ka izsūtītie var paņemt līdz tikai dažas kulītes ar maizi, i tās no žēlsirdīgiem cilvēkiem dāvinātas , & pa ceļam jau sāk ciest badu , tie bieži vēl tiek visādāki nonievāti & mocīti . Tā, aculiecinieki zin stāstīt piem. tādu gadījumu , kur izsūtītiem kā par lielu brīnumu ceļā tiek izdalītas siļķes, bet tad lauka vai meža vidū, kur nav tuvumā ūdeņa, vilciens tiek apstādināts uz vairāk dienām, tā ka daži izsūtītie aiz briesmīgām slāpēm paliek vājprātīgi vai nomirst . Priekš jauno izsūtīto milzīgiem bariem baraku vairs nav . Ja ,pat viņu

1300

nometnes nav apžogotas & ļoti vāji apsargātas . Tadēļ arī vienam otram izdodās izbēgt, saprotams, tikai jauniem & spēcīgiem, kas var dienām ilgi klejot pa mežiem & kuriem laimējās sadabūt naudu tālākam ceļojumam ar kuģi vai vilcienu . Tā 7 latviešiem (no tiem diviem precētiem pāriem) ir nesen atpakaļ izdevies izbēgt no izsūtīto nometnes Permas mūža mežos . Gājuši nedēļām ilgi ar kājām caur mežiem līdz nonākuši līdz Kamas upes pietekai, Tur mazā laiviņā nokļuvūši līdz Kamas upei, kur uzsēdušies uz mazu tvaikonīti & atbraukūši līdz Permai . No Permas tie pa dzelzsceļu nokļuvūši pie vēl neizsūtītiem radiem Mogiļevas okrugā . Izsūtītie darba spējīgie vīrieši & sievietes saņem 200 g maizes dienā & šķidru ūdens zupi , bet nevārīgie vai vecie, kas nevar strādāt, nesaņem neka. Izņēmumu kārtā tikai bērniem izsniedz 300 g maizes dienā .

Lai izbēgtu izsūtīšanai & ar to saistītām mokām ,kuras ne reti beidzās ar nāvi vai vājprātību, neminot nemaz tos, kuri nobeidzās no visdažādākām slimībām mitrainos & purvjainos apgabalos , tad tie saimnieki, kam izsūtīšana ir uz dienas kārtības ,slēpjās kopā ar savām ģimenēm attālākos mežos . Uz tiem ne reti no GPU nodaļām , ar selsovetu locekļu piedalīšanos, tiek sarīkotas īstas medības kā uz meža zvēriem . Daudzi tiek uz vietas nošauti, bet citi,dzelzīs saslēgti,izsūtīti uz visnežēlīgākiem spaidu darbiem . Nekautrās pat no kolhoziem ņemt ārā to ilgadīgos locekļus & bez žēlastības izsūtīt . Nav nozīmes, ka tie gadiem ilgi darba ziņā ir bijuši vispriekšzīmīgākie "kolhozņiki" . Tiek pētīts pakaļ ,vai kolhozu priekšniecībai nepratūši pielabināties nav tomēr kādreiz bijuši "kulaki " , vai ar individuālo nodokli vai "tverdoje zadaņije" aplikti " serednjaki " , & tādā kārtā, kā šķiras ienaidnieki, ielavijušies kolhozā . Un ja pie labākās gribas tādi "grēki" nav pierādami , tad tiek izdomāts kāds pārkāpums, par kuru tie tiek izsūtīti. Tā patlaban kādā kolhozā Mogiļevas okrugā uz dienas kārtības stāv 26 kolhozņiku & to ģimenu izsūtīšana .

Ir zīmīgi, ka no otras puses sāk atkal daudzi izrakstīties nom kolhoziem. Dažus gadus atpakaļ varēja to itin viegli izdarīt, pie kam pat tādiem izstājušiem tika atstātas viņu mājas & visa tā manta, kura nebija apvienota,t.i.nodota kopīgā lietošanā. Tā daži varēja izstāties no kolhoza, paliekot savās mājās & paturot sev vienu govi, kādas aitas vai vistas. Tagad pie izstāšanās no kolhoza oficiāli gan netiek nekādi šķēršļi likti,bet nekāda manta

1301

atpakaļ netiek dota. Tā tad kā ubags vari iet pasaulē. Neoficiālā kārtā gan tādai izstāšanai tiek likti lieli šķēršļi, jo pašā pēdejā laikā strauji pieaug visu jauno & spēcīgāko cilvēku izstāšanās no kolhoziem, tā ka paliek tikai vecie & nevārīgie. Viens otrs no izstājušiem pēdīgi dabū ari kādu darbu pilsētās, kur ir laimīgs par nabaga maizi strādāt, jo rēķina , ka ar laiku varēs vairāk nopelnīt , nekā 20 mārc. rudzu miltu mēnesī & I litru vājpiena dienā , kāda pārtikas norma ir ievesta kolhozos. Jo tagad visa manta pie iestāšanās kolhozā ir janodod . Vienīgais , kas vēl līdz šim dažus atturēja no izstāšanās, bija tas, ka gaidīja drīzu kara izcelšanos & padomju varas sagraušanu & līdz ar to savu māju atgūšanu. Izstājoties no kolhoza & apmetoties uz dzīvi pilsētā, būtu uz visiem laikiem jaatsakās no sava agrākā stūrīša zemes. Tagad prātīgākie zemnieki, kuriem jau ir apnicis gaidīt uz atpestīšanu no lielmēkiem caur ienaidnieka iebrukšanu ,atmet visam ar roku & paslepus aiziet no kolhoza . Aiz šī iemesla kolhozos arvienu vairāk sāk pietrūkt darba roku & pilsētniekiem (sevišķi ierēdņiem & pusaudžiem no tā sauc. "fabzavuš " ,kur tie mācās & strādā) ir arvienu biežāki jaiet kolhozņikiem palīgā pie lauku darbiem .

Izstāšanās no kolhoziem jo vairāk bažas rada kolhozu vadībai vēl tādēļ, ka uz I.oktobri katram kolhozam ir jadod tik & tik dauds strādnieku nosūtīšanai uz Donbasu & citām ogļraktuvēm, kur,neskatoties uz visām represijām, strādnieku mukšanu nav izdevies cik necik samazināt .

Iedzīvotāju dzīves apstākļu (standarta) tālākā pasliktināšanās . I930.g.CIK'as decembra plēnums izsacijās, ka iedzīvotaju apgādāšana ar pārtiku ir no individuālām patēriņa formām janostāda uz sabiedriskās ēdināšanas pamatiem. Pēdejā CIK'as lēmumā ir uzstādīts uzdevums, radikāli uzlabot "stolovaju " (ēdienu namu) darbību : tuvākos 2-3 gados japapildina not tādā mērā to tīkls, lai tās varētu apkalpot 25 milj.cilvēkus. Pašlaik ēdienu mājas apkalpo tikai dažus miljonus, & i tad to darbība ir tik neapmierinoša, ka par to prese arvienu vairāk uztraucās . Nerunājot nemaz par neticamiem antisanitāriem apstākļiem , kā ari par ēķīvju, nažu ,dakšiņu & karotu trūkumu visās stolovajās (un ir pat stolovajas, kas apkalpo tūkstošiem cilvēku & tiem ir jaiztiek ar pāris desmitiem mašiem vai dakšiņām), pagatavotoš ēdienu kvalitāte viņās ir zem katras kritikas. Parasti par 35-60 kap.

1302

tiek izsniegti divi ēdieni :zupe & otrais ēdiens. Pie zupes reti kāds piedurās,jo tā parasti tiek vārīta bez gaļas & ari bez taukiem (tikai dažreiz pieliek tai klāt ļoti mazā kvantumā saules puķu vai kādu citu augu eļļu). Zupē peld kādas pāris saknes vai putraimi.Tomēr viss tas ir tik bezgaršīgi & netīri pagatavots, ka kļūst saprotams, ka zupe gandrīz vai visa tiek izlieta samazgās, par ko ļoti uztraucās Minskas " Rabočija", pagērot starp citu, lai pie katras stolovajas tiktu barotas cūkas ar samazgām & atkritumiem & tās netiktu pārdotas privātām personām (vecām sievipām). Otrs ēdiens pastāv no kaut kādas bezgaršīgas putras vai ari ūtovētām saknēm, ari gandrīz bez pavalga. Kā liels retums tiek pasniegts kāds gaļas ēdiens, pagatavots no sālītas vēršu gaļas (soloņinas), bet tā kā tāds " cepetis" ir ar stipru piegaršu, & pie tam ari porcijas ir pārāk mikroskopiskas, tad apmeklētaji iznāk no "stolovajas" ne ēdūši, ne neēdūši . Ir ļoti zīmīgi, ka visās avīzēs tiek izkliegts, ka ēdienu namu darbība radikāli jauzlabojot : ēdieni japagatavojot mākulīgāki, rūpīgāki ,& tīrāki no nevainojamiem produktiem, pavāru alga jauzlabojot japaaugstinot,pārvedot tos augstākā strādnieku kategorijā (produktu & "promtovaru" sapemšanas zipā) ,stolovaju vadītajiem jarūpējoties par to , lai produkti tiktu laikā iegādāti & uzglabāti piemērotākās telpās, lai nenāktu priekšā tādi gadījumi, kā līdz šim , kur vai puse no produktiem sapūstot , lai ēdieni būtu dažādāki & vienāstolovajā strādniekus nedeļām no vietas neēdinātu ar kāpostiem, bet otrā ar bietēm . Bet vairums avīžu ne ar pušplēstu vārdu nepiemin , ka tikai izsniedzot ievērojami vairāk gaļas & tauku vielas , ēdienu kvalitāte stolovajās būtu radikāli uzlabota .

Neskatoties uz visu to, samērā diezgan liels strādnieku skaits apmeklē ēdienu namus, jo mājās dažreiz tiešam nav ko ēst vārīt. Pat kartupeļi nav dažreiz dabūjami , ne kooperatīvos, ne brīvā tirgū, neskatoties uz labo kartupeļu ražu Baltkrievijā, jo laba tiesa no tiem tiek sūtīta uz Ļeņingradu & citur. Vienīgais, ko kārtīgi izsniedz, ir rupja maize, bet i tā ir ļoti zemas kvalitātes & pa lielākai daļai stundām ilgi jastāv pēc tās rindā. Baltmaize vai kviešu milti turpretim nemaz vairs netiek izsniegti & ari nav dabūjami brīvā tirgū. Pat grūtiem slimniekiem uz ārsta receptes tā reti kad tiek izsniegta no kooperatīviem, jo baltu miltu vienkārši nav. Miežu vai auzu putraimi tiek izsniegti ne vairāk kā I kilogr.mēnesī. Gaļa vai tauku vielas (pat kanepāju vai saules puķu eļļa) netiek

1303

nemaz vairs kooperatīvos izsniegtas. Vienīgi tā saucamie " udarņiki" (strādnieki trieciennieki) saņem kā premiju dažreiz gaļu & ari lielāko fabriku kooperatīvi (tā saucamie "zakritije raspredeliteļi" vai "Zerabkoopi "-zakritija rabočije kooperativi) dažreiz izņēmuma kārtā izsniedz attiecīgās fabrīkas strādniekiem kādu mārciņu gaļas. (Ļeņingradā & Maskavā turpretīm i strādniekiem i ierēdņiem gaļa tiek kārtīgi katru nedeļu izsniegta). Gaļa brīvā tirgū vairs nav dabūjama ne par kādu naudu (vienīgi, ja paslepus kāds zemnieks nokauj savu lopiņu & to pārdod kādiem labiem pazīstamiem). Tauku vielas, to starpā pa retam ari kāds kumoss cūkgaļas, uzrāda pēdejā laikā tendenci uz stipru cenu celšanos, kur vasaras vidū cenas brīvā tirgū bija drusku kritušās. Patlaban vājas kvalitātes speķis (sālīts, žāvēts nav dabūjams) maksā 7-8 rub. mārciņā & sviests apmēram to pašu. Saprotams, pie 40-50 rub.mēnesī caurmēr-algas strādnieks tādas lietas ēst nevar , & strādniekam-ģimenes cilvēkam ir japārtiek galvenā kārtā no kartupeļiem & saknēm, kuras ari bieži pussapuvušas tiek pārdotas kooperatīvos . Vienu laiku pārdeva cukuru jaunatvērtās , tā sauc. " dārgās" valdības magazinās par I rub.-I rub.20 kap.mārciņā, bet tagad tādas lietas jau sen nepārdod & ari "Zerabkoop"os cukuru ne katru mēnesi izsniedz. Tēja nekur nav dabūjama , tāpat kā ari kafija vai kakao. Šo "luksus" lietu vietā strādnieki dzer bez cukura rūgtus cigoriņus, dodot tikai maziem bērniem kādu lāsīti piena (par I rub.litrā) vai saldu ūdeni . Sakarā ar to, ka zvejas tiesības ir atņemtas no privātiem & tās bauda tikai tā saucamie " ribackije kolhozi " (t.i. kolhozā apvienotie zvejnieki) , ari zivis ir no privātā tirgus kā uz burvja mājiena nozudušas, & pat kooperatīvos tās tikpat kā nemaz vairs netiek izsniegtas . Agrāk vismaz izsniedza kādas mazas sālītas zivtiņas vai tā sauc. "spetki" , bet tagad i tādas lietas jau vairāk kā mēnesi nav tikušas izsniegtas . Vienīgi dārgos valdības veikalos laiku pa laikam pārdod sālītu "ketu" (ari dažreiz maitājušos) & "voblu" ,bet šīs lietas maksā apm. 4-5 reiz dārgāki , kā pērn, kur tomēr šad tad tās varēja dabūt parastos "Cerabkoopos." Siļķes tikai brīvā tirgū pa retam ir dabūjamas & I maza siļķīte (ne jau tauku siļķe) maksā I rub. (Ls.2.60) gabalā. Dārgās magazinas pārdod vēl diezgan vājas kvalitātes zivju konservus (piem."biški" par 4 rub.50 kap.bundžiņu) & pa retam sieru par I4 rub. kilogramā.

Vājas ir cerības, ka ziemā strādnieki tiks labāki apgādāti ar pārtiku, kā pērn. Par ražu Baltkrievijā vēl ir grūti spriest .

1304

i ziemāji, i vasarāji nav visai teicami padevušies, & maizes būs katrā ziņā mazāk, kā pērn, lai gan valdības oficiālie ziņojumi cenšās iegalvot pretejo . Sakņaugu raža tikai zemākās & mitrākās vietās ir laba, bet citur, sakarā ar lielo lietus trūkumu vasaras vidū, diezgan vāja . Siens pēc oficiāliem datiem Vitebskas okrugā uz 25.augustu bija nopļauts par 97 %, bet fakti rāda citu ainu : ir daudzi rajoni, kur vai puse no siena ir palikusi nepļauta līdz šim laikam , neskatoties uz pilsētnieku palīdzību kolhoziem. Ari āboliņš daudzās vietās ir palicis pa pusei nenopļauts & visā visumā var teikt , ka lopbarības nebūs vairāk, kā pērn, kur daudzi lopi aiz lopbarības trūkuma bija jānokauj,bet citi nobeidzās dabīgā nāvē.

Ari apavus & kokvilnas drēbes, pat veļu, pēdejā laikā izsniedz vai vienīgi "udarņikiem", bet citi strādnieki paliek bešā. Sevišķi apavu trūkums ir tik liels, ka pat ne visiem "trieciennie-kiem" tos laimējās dabūt, kādēļ vienā otrā fabrikā strādnieki nāk uz darbu basi & ģērbušies sakrandās. Tā kādā fabrikā nesen atpakaļ ieradušies 15 strādnieki basām kājām pie direktora, lūgdami apavus. Tas viņiem apsolijis iespējami drīzā laikā izsniegt - orderus uz apaviem, kādi vienam otram strādniekam jau ir kabatā , bet apavus uz viņiem kā nevar, tā nevar dabūt.

Japiezīmē , ka lauku kooperatīvos , neskatoties uz 100 rub.lielo paiju iemaksu no "serednjakiem" ("bednjaki maksā mazāk) neizdod pat vairs sāli & tikai pa retam petroleju, bet denaturāts priekš primusiem nav vairs i pilsētās dabūjams. To tiesu i pilsētu, i lauku kooperatīvos pārdod lielos kvantumos šņabi par 8 rub. pud. Agrāk, kad to pārdevā ne visur & tas bija dabūjams ar lielām grūtībām , mēdza teikt, ka nedrīkstot apdzirdīt tautu, kā to darījusi cāra valdība.

Beidzot ir jasaka, ka sevišķi kritiska stāvoklis ir ar malku. Brīvā tirgū to reti kāds pārdod & tā ari nav priekš strādnieka kabatas , bet no valdības "skladiem " to nemaz vēl neizdod ,neskatoties uz ziemas tuvumu . Pērn ap šo laiku strādnieki & ierēdņi tomēr cik necik bija apgādāti ar malku & tomēr ar vislielākām grūtībām pārcieta ziemu, saldami vai nost. Kā redzams, tad malkas pievedumi šogad pietiek tikai fabrīku apkurināšanai , par ko gan ļoti uztraucās avīzes,bet tas stāvokli negroza.

Tā kā tagad visās fabrīkās ir ievesti akorddarbi, tad strādnieki visā visumā izpelna mazāk,kā agrāk, nerunājot nemaz par arvienu lielākiem algas atvilkumiem.Jaziedo pat par labu sarkanai armijai

1305

"5000 netīrumos pagatavotas pusdienas."

Tā kā pēdejā laikā sanitārie apstākļi pilsētās (izņemot tikai lielpilsētas) ā uz laukiem arvienu vēl neuzrāda tendenci uzlabosties , tiek sperti arvienu drakoniskāki soļi , lai izsludinātais lozungs , "cīnīties par sanitārā minimuma izpildīšanu " , nepaliktu uz papīra, bet tiktu izvests dzīvē. Pat avīzes atzīst, ka patreizejie apstākļi ir tiešam kliedzoši. Tā Minskas " Rabočija " savā 3.augusta numurā publicē rakstu : " 5000 pusdienas , pagatavotas netīrumos " (" 5000 obedov, prigotovļennich v grjazi "). Proti, Minskas Cerabkoopa ēdienmājā No 23 jakonstatējot šausmīga , kliedzoša antisanitārija, bet Cerabkoopa pārvalde nepiedurot ne pirkstu , lai to novērstu . Ēdienmāja No 23 apgādājot ar pusdienām 5000 strādniekus & ierēdņus & bez tam vēl termosos izvadājot pusdienas uz tapšu & citām fabrikām (mazākās stolovajas to nedara). Nerunājot nemaz par to, ka termosi, tāpat kā ķēķa katli, esot ārkārtīgi netīri & labi neslēdzot, aiz kura iemesla pusdienas pienākot uz fabrikām gluži aukstas , pašās ķēķa & ēdiena telpās izskatoties kā cūkkūti & no mušām & prusakiem nevarot paglābties. Nodrupušās sienas atstājot iespaidu, itkā ne šodien, rīt tās sabruktu. Produktu noliekamais kambaris izplātot šausmīgu smaku , jo apmēram 50 % no produktiem pienākot jau bojājušies, ja ne lietošanai pavisam nederīgi, kā tas nesen atpakaļ bijis ar lielāku miltu partiju. Apkalpotaji, kuri stipri zogot produktus , ejot šausmīgi netīri ģērbušies & nenomazgājušies, par ko neesot jabrīnās, jo dvieļu vietā priekš roku noslaucīšanas karājoties netīras lupatas. Pagalmā stāvot lielas netīrumu & atkritumu kaudzes, uz kurām tiek izliets netīrais ūdens & samazgas. Ar vārdu sakot, i apkalpotaji,i apmeklētaji taisni grimstot netīrumos.

" 20 dienu cīņa ar tarkaniem & prusakiem."

Būtu maldīgi domāt ,ka augšā minētā ēstuve Minskā ir viena no nedaudzām, kurā valda tāda kārtība. Ka citās Minskas "stolovajās" apstākļi nav labāki , to zin pastāstīt tas pats "Rabočija " savā 25. augusta numurā, kā ari 29.augusta numurā, piem. zem tāda virsraksta : " I300 strādnieki pusdieno netīrā, nolaistā, pussagrautā ēstuvē ." Vienīgi nedaudzās ēdienu mājās , kur tiek izsniegtas pusdienas par stipri paaugstinātu maksu , t.i. 35- 60 kap. vietā par 2-5 rub. (à la carte vēl dārgāki, līdz IO rub.) sanitārie apstākļi ir apmierinoši . Un ja tik bēdīgi stāv ar sanitāro uzraudzību Baltkrievijas galvas pilsētā , kuma pēdejā laikā tik stipri modernizējās,kas tad vēl notiek citās Baltkrievijas pilsētās?

1306

kā piem. Vitebskā tī e apstākļi nav labāki , pierāda Vitebskas Gorsoveta (pilsētas padomes,augstākā varas orgāna ne tikai pilsētā, bet arī par apkārtejiem rajoniem) saistošie noteikumi no š.g.14.augusta, pēc kuriem tiek izsludināta 20 dienu cīņa ar tarkaniem & prusakiem, t.i. laika sprīdī no 20.augusta līdz 10.septembrim visos Vitebskas ēdienu namos jaiznīcina tarkani & prusaki. Bez tam vēl ir jagādā par to, lai sakņaugi & citi produkti netiktu glabāti tur, kur pusdieno strādnieki, bet gan atsevišķās telpās, kuras šim nolūkam ir uzceļamas visīsākā laikā . Beidzēti ķēķa telpas & inventars ir steidzīgi jaatremontē & vispārīgie sanitārie apstākļi ēdienu namos ievērojamā mērā jauzlabo, lai tiktu izpildīts piecgadēs " sanminimums." Galvenā atbildība par to krīt uz ēstuvju pārvaldniekiem. Tā šinīs dienās viens ēdienu nama pārvaldnieks par sanitāro priekšrakstu neievērošanu no tā sauc."pokazateļnij sud" (īpatnejas tiesas priekš šādiem pārkāpumiem) ir notiesāts uz I gadu"bez stingras izolacijas ".

Dzīvokļu "pasportizācija." Kā strādnieki nebūt nedzīvo kulturelākos & ari sanitārākos apstākļos, kā priekš kara, bet gan taisni otrādi, pierāda vispāreja pilsētu ielu & namu apskate . Izņemot vienu otru pilsētu galveno ielu, tās visas, kā ari namu pagalmi, ir šausmīgi netīras, neskatoties uz pēdejā laika stingrākiem priekšrakstiem šinī ziņā . Spilgtu ainu par to sniedz "Vicebski Praletari" savā š.g.3.augusta numurā. Proti, ne tāļi no pilsētas centra, uz Janovska ielas, pie dzelzsceļa tilta, jau kopš ziemas mēnešiem, kad tur tikšs izgāsts netīrais sniegs , stāvot vesela mēslu kaudze, kura izplūtot nepanesamu smaku apkārtnē, vēl vairāk tādēļ, ka tur vēl nesen atpakaļ tikušas izlietas asenizatoru mucas. Japiezīmē, ka kanalizacijas apstākļi pēckara laikā nebūt nav uzlabojušies, bet gan pasliktinājušies . Ne reti atgadās, ka cauruļu trūkuma dēļ pat jaunos 4-5 stāvīgos komunālnamos netiek ierīkoti ūdensvadi & ari "wateclooseti ", bet gan visprimitīvākās atejas sētas vīdū. Gadās, ka ne reti iedzīvotajiem jamēro prāvs ceļa gabals pēc ūdeņa, dažreiz pat uz Daugavu . Un vecos, kādreiz labākus laikus redzējušos namos , ūdens vadi & watercloseti reti kad tiek atremontēti. Ari mazgājamās ierīces fabrīkās ir tik primitīvas & nepiemērotas, ka ne reti uz vairāk tūkstošiem strādnieku ir tikai 2-3 ūdenskrāni, i tie slikti funkcionējoši. Ziepes,saprotams, netiek dotas, bet no mājām līdz atnestās nozagtas.Ja pa retam kāds kulturelāks strādnieks ierīko sev skapīti priekš dvieļa & ziepēm,bet to nevar aizslēgt aiz slēdzamo

1307

ierīču trūkuma, tad otrā dienā skapītis ir tukš . Aiz vispārejās nabādzības (nevar pat nopirkt ziepes) & zemā kulturas līmeņa arī ārkārtīgi šaurie & saspiestie strādnieku & ierēdņu dzīvokļi (jo "žilplošādj " pēdejā laikā uz katru cilvēku vēl ir sašaurināta) tāļi netiek turēti tīri & spodri. Lai par šo netīrību vieglāki varētu saukt pie atbildības, Minskas Gorsovets, pēc citu Savienības pilsētu parauga, ir ievedis dzīvokļu pasportizaciju ("pasportizaciju na kvartiri"). Pēc šīs asprātīgās sistemas katrs jauns dzīvokļa īrnieks, pie ievilkšanās dzīvoklī saņem īpašu pasi, kurā sīki tiek atzīmēts patreizejais dzīvokļa izskats (galvenā kārtā tīrības stāvoklis) . Pārejot uz citu dzīvokli,vecais dzīvoklis ir "žaktam" (dzīvokļu pārvaldei) janodod taisnī tādā stāvoklī, kāds ir pasē atzīmēts. Tā tad kā savā laikā attiecībā uz lokomotīvēm (lai novērstu to pastāvīgo bojāšanos), tā arī tagad attiecībā uz dzīvokļiem tiek likvidēta tā saucamā "obezļička ", & katrs ir atbildīgs par sava dzīvokļa tīrību & vajadzīgā remonta izvešanu.(Dzīvoklis vairs nav "bez ļica ", bet gan viņa saimnieks ir atbildīgs par tā stāvokli).

Bez tam Minskas Gorsovets ir uzdevis IO dienu laikā aptīrīt visus pagalmus, trotuarus & ielas, kā arī 2 nedeļu laikā aizbērt ciet visas bedres,kuras pie jauno namu būvēšanas ir izraktas uz centrālām ielām. Un beidzot nolemts slēgt trīs dienu laikā par antisanitāriem apstākļiem desu & margarina fabrikas, kā arī valsts šujmašīnu & vēl citas mazākas darbnicas. Šo noteikumu pārkāpejus tiesā "pokazatelnije sudi ".

Ziepju patēriņš uz katru Savienības iedzīvotaju. Neatrisināta paliek problema, kādā veidā strādniekam, kas pelna caurmērā tikai 40-50 rub.mēnesī būtu iespējams iet tīri apģērbtam & turēt savu dzīvokli spodru & glītu, kur pēr dažām mārciņām ziepju brīvā tirgū būtu jaatdod visa mēneša alga ? Jo brīvā tirgū patlaban I mārc.ziepes maksā IO rub. (Ls. 26.-) , bet no fabrīku kooperatīviem vislabākā gadījumā katram strādniekam (kaut arī viņam būtu mājās liela ģimene) tiek izsniegta I/2 mārc. ziepes mēnesī. (Ļeņingradā & Maskavā šī norma ir lielāka). Šo "ziepju jautājumu " avīzes nemaz nemēģina atrisināt . Tikai apm. gadu atpakaļ "Ekonomičeskaja žizņ "ā parādijās raksts zem nosaukuma "Ziepes & putas", kur bija aizrādīts, ka ziepju rūpniecība Pad. Savienībā nestāvot vajadzīgos augstumos, jo apgādājot katru Padomijas iedzīvotaju tikai ar apm.2 mārc.ziepju gadā. Ir tiesa, šogad ziepju rūpniecība tiek stipri paplašināta, ar aprēķinu,lai uz katru iedzīvotaju iznāktu 4 mārc.ziepes gadā.Tomēr šī norma vēl nav sasniegta, Neskatoties uz visu to . ziepes tiek pat [illegible] .

1308

Kā klājās bērniem Vitebskas bērnu komunās ?

Agrāko "prijutu " vietā tagad ir bērnu komunas. Arvienu vairāk tiek propogandēts, lai sieviete,bērnu māte, atbrīvojās no bērnu autiņiem ("ot peļenok") & "primusa"(t.i. no ķēķa darbiem, jo visi tagad vāra uz primusiem sakarā ar malkas trūkumu) & iet strādāt fabrikā,nododot mazākos bērnus" v jasļi " ,bet paaugūšos bērnu komunās . Īstenība tomēr rāda, ka i tagad, kur vēl puse no precētām sievietēm nestrādā fabrikās, bērnus nav kur likt , & bērnu patversmes & komunas i tāļi nevar uzņemt visus bērnus, kurus grib tanīs ievietot. Bieži tikko piedzimušie bērni tiek vienkā rši izlikti uz ielas, jo parastā kārtā to uzņemšana tiek norsaidīta aiz vietu trūkuma. Un pie tam apstākļi bērnu komunās nav tiešam apskaužami . Bērni skrien apkārt vai nu pavisam neēdūši, kādēļ daudzi pārvēršās par zagļiem, vai ari pilnīgi nepietiekoši baroti,bāli & mazasinīgi, pie tam puspliki & basi & ārkārtīgi netīri, par ko nav jabrīnās, jo uz katriem desmit bērniem tiek izsniegtas I-2 mārc.ziepes mānesī. Ļoti liels procents no tiem pastāvīgi slimo . Vasarā, kad plosijās stipra tīfa epidemija & visas slimnicas bija pilnas ar tīfa slimniekiem, ari vairums šo bērnu bija slimi ar tīfu & daži līdz šai baltai dienai nav atveseļojušies, kaut gan tīfa epidemija tagad iet mazumā. Tādēļ nav nekāds brīnums, ka ari prese sāk piegriest vērību šīm nebūšanām. Tā " Vicebski Praletari "jā š.g.27.augustā parādijās ass raksts pret tām , pagērot radikālu"tīrīšanu" bērnu komunās . Sevišķi poļu, latviešu & žīdu komunās apstākļi esot kliedzoši & to vadītāji katrā ziņā jasaucot pie tiesas atbildības . Piemēram latviešu bērnu komunā, kur uz 25 audzekņiem ir 2 audzinātaji, visi bērni esot bez apaviem & mēteļiem, visi galdi & skapji esot salausti. Bērni netiekot pienācīgi apkopti & apmazgāti . Pie tam vēl tiekot piekopts antisemitizms, jo piem.veļas mazgātaja sakot: "Žīdu Krievija mūs ir novedusi līdz ubagu stāvoklim. "

"Belorusizacija ."

Jau labu laiku atpakaļ Baltkrievijā sāka jo stingri izvest dzīvē tā saucamo "Belorusizaciju" . Skolās visus priekšmetus sāka pasniegt baltkrievu valodā , & drīz vien ari ar iestādēm mnevarēja vairs sarakstīties krievu,bet gan tikai baltkrievu valodā. Minskā tika nodibināta Baltkrievijas Akademija,bet nepagāja ilgs laiks, ka pirmais Akademijas prezidents ,Ignatovskis & slavenākais baltkrievu rakstnieks, Ciška Gartnija, kopā ar citiem, neliekulīgiem Baltkrievijas patriotiem, tika nobīdīti pie malas, apvainojot tos "nacionālā demokratismā " & pat sazvērestībā pret padomju iekārtu. Daži no tiem ir

1309

trimdā miruši, bet " nacdemokratu " prāvas vēl tagad turpinās & no otras puses arvienu nesaudzīgāki tiek izvesta dzīvē baltkrievu valodas vispārīgā lietošana zem lozunga " obslužīvaņije nacmeņšinstv (mazākumtautību apkalpošana). Padomju Savienība jau ar to dižojās , ka kiļalnieku valdības laikā visas mazākumtautības ir ieguvušas pilnīgu nacionālu brīvību & tiesību , runāt, mācīties & sarakstīties ar valsts- & komunālām iestādēm mātes valodā . Aiz šī iemesla tiek ari izdotas miljoniem grāmatu & brošuru neskaitamo mazākumtautību valodās , tādā kārtā propogandējot starp tām lielnieciema idejas. Attiecībā uz Baltkrieviju ir jajautā, vai tiešam viņas iedzīwotāji ir pateicīgi par valdības pūlēm "apkalpot " viņus vienīgi baltkrievu valodā ? Te nu izrādās, ka nebūt ne , jo baltkrievu izlokšne tiek lietota gan, kur tur uz zemēm , bet tā tāļi atšķirās no literāriskās baltkrievu valodas, kura patiesībā tikai pēc kara ir veidota & izkopta. Pilsētās vēl pērn nemaz nedzirdēja baltkrieviski runājot, bet gan krieviski & žīdīski, pa starpam ari poliski & latviski. Un ja tagad pa retam dzirdi baltkrievu valodu, tad to runā droši vien kāds ierēdnis, kas baidās savu vietu pazaudēt . Ka tas ir viegli iespējams, to spilgti pierāda š.g.6.augustā " Vicebski Proletari"jā publicēto 25 Vitebskas ierēdņu (pat Gorsoveta) vārdi, kas ir atlaisti no darba par " kontrrevolucionāru pretošanos belorusizācijas izvešanai dzīvē " Bez tam kādiem simts ierēdņiem (to starpā daudziem ārstiem) ir izteikts stingrs rājiens par "baltkrievu valodas ignorešanu " . Pēdīgi vēl kādiem 50 ierēdņiem & strādniekiem ir izteikts vienkārš brīdinājums par " baltkrievu valodas neiemācīšanos ". Tā tad visi minētie ierēdņi & strādnieki ir ierindoti trīs kategorijās pēc pārkāpumu smaguma . Ierēdņos & strādniekos tas ir sacēlis lielu nemieru , & daudzi tikai aiz šī iemesla mēģina izbraukt uz citurieni ,kur vēl var runāt & rakstīt krievu valodā. Tas izdodās samērā nedaudziem, jo " darba frontes dezertieri " tiek arvienu stingrāki sodīti . Tādēļ pēdejā laikā pie fabrīkām tiek nodibinātas īpašas grupas, kurās tiek "forsēta" baltkrievu valodas iemācīšanās. Visas izkārtnes ir pārkrāsotas baltkrievu valodā, teatru progrmas & afīšas, kā ari kinemotografu uzraksti ir baltkrievu valodā . Pēdejie, tāpat kā ari daļa no vietejās avīzes "Vicebski Praletari" ir ari žīdu valodā. Bērni skolās & ari komunās nedrīkst sarunātīes pa krieviski,bet gan pa baltkrieviski.Piem. "Vicebski Praletari" savā š.g.27.augusta numurā uztraucās,ka bērni žīdu komunā nerunājot pa žīdiski vai baltkrieviski, bet pa krieviski.

Konfidenciali. 1310

PSR SAVIENĪBAS POLITISKI-EKONOMISKAIS PĀRSKATS Nr.5.
(par a u g u s t a m. 1931.g.).

I. VALSTS IEKŠĒJĀ DZĪVE.

1. Strādnieku un strādnieču socialistiskā darba apvienošana (socsovmestitelstvo) valsts aparatā.

Pēdējos gados daudz esot darīts valsts aparata vienkāršošanā un ta sastāva uzlabošanā. Aparata tīrišana, kura aptvēra 1.6oo tūkstotsdarbinieku (rezultatā iztīrīti 164 tūkstots cilvēku), strādnieku izbīdīšana, paškritikas attīstīšana - viss tas nevarot neatsauktiesslabvēlīgi uz valsts aparata darbību un ta socialā sastāva uzlabošanu. Bet neskatoties uz visu to, valsts aparats vēl neapmierinoši strādājot.Kas darams,jautā, lai paceltu valsts aparata darbību vajadzīgā augstumā, lai vēl lielākos apmēros izvirzītu cīņu ar birokratismu un tā bīstamām un ļaunprātīgām parādībām: atbildības trūkumu, ierēdniecisko pašapmierinātību un pašapziņas trūkumu, godīgi un pareizi izpildīt partijas un valdības direktivas. Cilvēku izvēle, individuela atbildība par daramo darbu, kontrole no apakšas visdažādākos veidos - galvenie līdzekļi, ar kuriem grib panākt tagad aparata darbības uzlabošanu.

Esot jau prāvi piedzīvojumi strādnieku masu pievilkšanā valsts pārvaldīšanā, kuri tanī pašā laikā paliekot savās vietās ražošanas aparātā. Esot arī jau daudz darīts Ļeņina idejas realizēšanai par "valsts pienākumu bezmaksas izpildīšanu" no katra darbinieka puses pēc nostrādātā 8 stundu "uzdevuma" ražošanas aparatā. Strādnieki savienojot savu ražpšanas "uzdevumu" ar darbību valsts aparatā kā nodaļu un sektoru vadītāju vietnieki, kā instruktori un inspektori, apmierinoši izpildot tiem uzticēto darbu un nostājoties socialistiskās sacensības un triecniecības priekšgalā. Tieslietu komisariatā tādā kārtā darbojoties 8 socialistiskie "darba apvienotibnieki", kuri ierindoti visaugstākās tiesas sastāvā. Vairāki strādnieki darbojoties kā apvienotibnieki arī izglītības komisarata kontroles sektorā. Arodsavienībām tiek uzlikts par pienākumu, aktivi piedalīties socialistisko "apvienotibnieku" organizēšanā un tas jāuzskatot kā viens no saviem svarīgākiem uzdevumiem.Arī vietējām padomēm aktivi jāatbalsta socialistiskās darba apvienotības attīstīšana, jāuzrauga pareiza apvienotibnieku izlietošana padomu nodaļās un iestādēs. Fabriku organizācijām jāatsvabina strādniekus-apvie-

notibniekus no visiem citiem sabiedriskiem pienākumiem, uzskatot to darbību valsts aparatā kā svarīgāko un galveno sabiedrisko pienākumu.

2. Premiju fondi. PSR Savienības Centrālā Izpildu komiteja un tautas komisaru padome pulicējuse noteikumus par premiju fondiem par sasniegumiem promfiaplāna izpildīšanā un pārsniegšanā, kā arī par izgudrojumiem, techniskiem jaunāinājumiem racionalizacijas priekšlikumiem. Cīņā par zemes industializaciju un socialisma uzbūves lielnieciskiem tempiem arvienu lielāks skaits darbinieku tiek ievilkts socialistiskā sacensībā un triecniecībā. Strādnieku izgudrojumi strauji pieaugot. Vesela rinda uzņēmumu pārsniedz promfinplānu un priekšlaicīgi nobeidz piecgadi. Lai pastiprinātu šīs tieksmes, liela nozīme esot premiju izsniegšanai labākiem triecniekiem, izgudrotājiem, zinātniekiem un administrativi-techniskiem darbiniekiem, tāpat veseliem uzņēmumiem, fabriku nodaļām un brigādēm. Praksē jau pielietojot dažāda veida premēšanu, viņu regulēšanai un paplašināšanai tagad tiek izdoti attiecīgi noteikumi. Šie noteikumi sastādās no 7 nodalījumiem, kuri aptver fondus pie: uzņēmumiem, trestiem, saimnieciskiem resoriem, kooperacijas organiem, sociali kulturēlām un zinātniski-pētniecības iestādēm, administrativām un kredita iestādēm un apgabalu izpildu komitejām. Fondi savukārt sadalās divās daļās: 1) premēšanai par sasniegumiem promfinplāna izpildīšanā un socialistiskās sacensības un triecniecības pamata un 2) premēšanai par izgudrojumiem un racionalizācijas veicināšanu. Fondu kapitāls sastādās, skatoties pēc nozares un fonda, no uzņēmumiem paredzētām gada darba algām dažādu % apmērā, ietaupījumiem no izgudrojumu pielietošanas, specialām budžetos paredzētām summām u.t.t. Premijas izsniedz: atsevišķām personām ir naudā. ir graudā, komandējumos pa Padsavienību un uz ārzemēm, papildu atvaļinājumos: uzņēmumiem - papildu asignējumos dzīvokļu celtniecībai, strādnieku kulturēli-materiala stāvokļa uzlabošanai u.t.t.

3. Inženieru un techniķu stāvokļa uzlabošana. Staļins savā jūlija runā aizrādīja, ka uzņēmumos esot liels specialistu un inženieru trūkums, kā dēļ proletariatam pašam no sava vidus jāradot sava techniķu inteligence. Viņš arī izsacījās, ka vecie inženieri un techniķi esot tagad grozijuši savus uzskatus par padvaldības mērķiem un ir gatavi strādāt savienības labā. Tādēļ valdībai jāgrozot arī savas attiecības pret tiem, jāizrādot viņiem vairāk uzticības, ievelkot tos ražošanas darbā. Sakarā ar šo runu PSR Savienības Centrālā Izpildu Komiteja un Tautas Komisaru

Padome 3.augustā izdeva noteikumus, kuri nes jūtamus atvieglojumus inženieriem un techniķiem. Tā pārtikas un dzīvokļu ziņā tie nostādīti līdzīgi rūpniecības strādniekiem, viņu bērni tiek uzņemti skolās līdzīgi strādnieku bērniem; arī attiecībā uz apdrošināšanas pabalstiem slimības gadījumos, atpūtas namu un sanatoriju lietošanu tie bauda tās pašas tiesības, kā rūpniecības strādnieki. Līdzīgi Staļinam, arī Rudzutaks 12. augusta inženieru-mašinbūvētāju konferencē, starp citu, aizkar inženieru-techniķu jautājumu un sevišķi pastrīpo, ka technikā Padsavienība vēl tālu esot atpakaļ, kādēļ techniķi un inženieri jānostādot tādos darba apstākļos, ka tie varētu strādāt savā specialitatē un dot maksimālus rezultātus. Rudzutaks uzsver pie tam, ka valdība un strādnieku šķira un partija arvien teikuse un sakot visiem specialistiem, visai inteligencei, kādas paaudzes tie arī nebūtu, ka katris, kas vēloties godīgi strādāt, tiek nostādīts tādos apstākļos, lai tas arī varētu strādāt, neskatoties uz to, kas bijis vakar.

Tas apstāklis, ka valdība tagad uzsāk jaunus ceļus, iepretīm veciem, inženieriem un techniķiem izskaidrojams pa daļai ar to, ka nāk gatava vesela rinda smagās rūpniecības uzņēmumu. Tā Magnitogorska un Kuzņecka gigantus cer vēl šogad laist darbā, bet nav iespējams tik ātri sagatavot jaunus inženierus no strādnieku vidus.

4. Bilanču publicēšana. PSR Savienības Tautas Komisaru Padome izdevuse noteikumus par socializētā sektora uzņēmumu un organizāciju gada bilanču publicēšanu. Socializētā sektora uzņēmumiem un organizācijām tiek uzlikts par pienākumu publicēt preses organos savas gada bilances mēnešu laikā pēc viņu apstiprināšanas. No publikācijas var atsvabināt attiecīgais resors ar PSR Savienības finanču komisariata piekrišanu. Saimnieciskiem organiem ar Vissavienības nozīmi bilances jāpublicē laikrakstā "Ekonomičeskaja Žizņj".

5. Lauku iedzīvotāju pašaplikšanas. PSR Savienības Centrālā Izpildu Komiteja un Tautas Komisaru Padome izdevuse noteikumus par lauku iedzīvotājiem pašaplikšanos koliktivizētās sādžās kulturēlām un saimnieciskām vajadzībām. Pašaplikšanās piedalās: 1) kolektivisti, kuŗiem nav apvienoti ienākumi, 2) viensētu zemnieku saimniecības un 3) pilsoņi, kas pastāvīgi dzīvo zināmā lauksaimniecības rajonā, kaut gan ar lauksaimniecību nenodarbojās. Kulaku saimniecības aplikšanas ar pašaplikšanās nodokli 100% apmērā no 1931.g. lauksaimniecības nodokļa, viensētnieku

saimniecības ar 5o - 1oo% no lauksaimniecības nodokļa un pārējie - ar 4 - 1o rbļ. no saimniecības.

6. Kolektivizācijas tempi un kolektīvu nostiprināšanās. Lielnieku partijas centrālā komiteja izdevuse noteikumus par kolektivizācijas tempiem un kolektivu nostiprināšanos. Par mērauklu kolektivizācijaā nospiem un kolektivu nostiprināšanos. Par mērauklu kolektivizācijaā nolēgšanai pamatos neesot jābūt 1oo% trūcīgo un vidējo zemnieku apvienošanai kolektivos, bet ne mazāk par 68-7o% zemnieku saimniecību kolektivizācija, kuras aptvertu ne mazāk par 75-8o% no visu zemnieku saimniecību sējas platības. Kolektivizāciju pamatos uzskata par izbeigtu: Ziemeļkaukazā, Lejas un Vidus Volgas apgabalos, Ukrainā, Krimā, Uralos un Moldavijā. Centrālā komiteja uzdod minēto Republiku un Apgabalu partijas organizācijām uzņemt savas darbības plānā kolektivizēto saimniecību organizatoriski-saimnieciskо nostiprināšanu viņu tagadējā attīstības stādijā: darba un norēķināšanās organizāciju, uzskaita nostādīšanu, akorddarbu ievešanu, cīņu par darba kvalitati, kadru sagatavošanu. Attiecībā uz citiem Savienības graudkopības rajoniem (Centr.Melnzemes apgabals, Rietumsibirija, Kazakstans, Bašķirija, Austrumsibirija, Tālo Austrumu apg.), kā arī uz kokvilnas apgabaliem Vidus-Azijā, Kazakstanā un Aizkaukazā un cukurbiešu rajoniem Ukrainā un Centr.Melnzemes apgabalā vienlaidus kolektivizācija pamatos jānobeidz 1932.g., pārējos Padsavienības rajonos - 1932/33.g.

7. Graudkopība. Padomju graudu saimniecības līdz šim tika vadītas no graudu tresta, kura sēdeklis atrodās Maskavā. Tā kā no 1929.g.šo saimniecību skaits pieaudzis uz 2o7 un to produkcija pavairojusēs divdesmit kārtīgi, paliekot neiespējami šo saimniecību darbību pārraudzīt no viena centra. Ar Vissavienības zemkopības komisara lēmumu tiek nodibināti 9 Vissavienības graudu tresti, kuru starpā sadalītas minētās 2o7 saimniecības. Tresta priekšgalā stāv direktors. Pad.graudu saimniecībām, līdzīgi rūpniecības uzņēmumiem, sākot ar 1932.g.1.janvāri, jādarbojās uz saimnieciskā aprēķina pamata. Pastāvošā graudu tresta vietā nodibināta padomju graudu saimniecību apvienība, kurai, kā zemkopības komisariata organam, jāpārzin atsevišķo trestu pārvaldīšana, plānēšana, finansēšana un produkcijas novietošana. Reorganizācijas galvenais mērķis esot ražošanas nostiprināšana un racionalizācija, kā arī ražas labuma pacelšana.

II. SAIMNIECISKĀ DZĪVE.

1. Lopkopība. Zem Staļina, kā partijas sekretara, un Molotova, kā PSR Savienības Tautas Komisaru Padomes priekšsēdētāja parakstiem partija un valdība griezusies 3o.jūlijā pie visām partijas, padomju, saimnieciskām, zemes un kolhozu organizācijām ar uzsaukumu par socialistiskās lopkopības attīstību. Partija un Valdība uzskata lopkopības socialistiskā sektora nostiprināšanu un radīšanu padomju saimniecībās un kolhozos par tuvākā laika centralo uzdevumu lauksaimniecībā. 1931.g.un 1932.g. jātopot lopkopības attīstībā par tādiem pat lūzuma gadiem, kādi bijuši 1929 un 193o.g.socialistiskās graudu saimniecību noorganizēšanā.

Lopkopības sabiedriskais sektors pastāvot tikai īsu laiku, bet tanī jau apvienoti 2 milj.liellopu lopkopības padomju saimniecībās, 745.ooo govju kolhozu piena fermās, 5oo.ooo cūkas "Svinovoda" saimniecībās, 25o.ooo vaislas cūkas kolhozu fermās. Līdz 1.jūlijam lopkopības sabiedriskais sektors esot nodevis 68o.ooo pudu sviesta. Kolhozu piena fermas top uzskatītas par to veidu, kas līdzās padomju saimniecībām vis labāk atbilstot pašreizejam kolektivizēto saimniecību attīstīšanas laik metam. Individuelās saimniecības ražojušas tikai lo - 2o% tirgum, turpretīm kolhozu piena fermas dodot līdz 7o% tirgus produkcijas.

Partija un Valdība savā uzsaukumā nospraužot veselu rindu jaunu uzdevumu, kurus izpildot cer panākt lopkopības nozares pilnīgu uzvaru. Liellopu, sīklopu un māju putnu skaits strauji jāpalielinās. Jau šī gada beigās "Skotovodam" liellopu skaits jāpavairo līdz 2.8oo.ooo, "Svinovodam" cūku līdz 1.9oo.ooo, "Ovcevodam" aitu līdz 4.8oo.ooo. Tiek ievestas specialas premijas to piena fermu un padomju saimniecību direktoriem, strādniekiem un specialistiem, kuru fermas un saimniecības pārsniegušas produkcijas nodošanas plānus. Arī algas strādniekiem tiek paaugstinātas. Tiks organizēti kvalifikacijas pacelšanas kursi; bez tam lopkopības padomju saimniecībās, kā arī kolektīvās piena fermās, tiks pastiprinātā kārtā finansētas.

2. Augļkopība. Pad.Savienība aprēķina uz 1931.g.dārzu platību uz 7oo.ooo ha, kas dodot tikai niecīgu normu augļus - lo-15 kg.uz katra iedzīvotāja. Vācijā un Z.Amerikā katrs iedzīvotājs patērējot caurmērā 3o-5o klg.augļus gadā. Labi samaksāti ierēdņi Kalifornijā apēdot 154 kg bet Ņujorkā, Çikagā un Filadelfijā 18o klg.augļu caurmērā. Izejot no

šiem skaitļiem. Pad.Savienība augļu patēriņa normu grib nostādīt pagaidām uz 15o - 2oo klg.caurmērā. Šis un turpmākie gadi tādēļ jāizlieto dārzu platības paliolināšanai. Šogad pēc plāna vajadzēja iestādīt

augļu dārzus		161.ooo ha
vīna	"	4o.ooo "
ogu	"	33.ooo "

Izpildīšana svārstās starp 7 - 28%. 1932.g.paredzēts apstādīt 5oo.ooo ha, turpmākos gados ap 8oo - 9oo.ooo ha, lai tādā kārtā 1937.g. dārzu platība sasniegtu 4 - 6 milj.ha.

3. Rūpniecība. Pēc avižu ziņām, 1931.g.pirmā pusgadā darbu uzsākušas 186 jaunas fabrikas, šachtas u.t.t., t.i.pirmā daļa no plānā paredzētiem 518 fabrikām, kurām šogad bij jāuzsāk darbība.

Metalurgijas uzdevums šogad ir ražot 8 milj.tonu čuguna, 8,8 milj. tonu tērauda un 6,7 milj.tonu valcējuma. Nevajaga būt nekādam pravietim, lai jau tagad "paregotu", ka metalurgijai uzstādītais uzdevums netiks sasniegts, jo notecējušā pusgadā tā strādājuse ļoti vāji. Vainu uzkrauj transportam, kurš bijis par iemeslu, ka lietuves bieži palikušas bez koksa un kaļķiem un tādēļ bijušas spiestas apturēt darbu. Pirmos 6 mēnešos ražots tikai 2.12o.ooo tonu čuguna, kas sastāda 26,5% no gada normas. Tikpat neapmierinošu produkciju uzrāda tēraudlietuves un vēl sliktāku valcētavas, kuras pie tam devušas ļoti lielu procentu brāķa, dažās fabrikās pat līdz 7o%.

4. Ogles. Ogļrūpniecībā Padsavienība pieskaitāma ~~pieskaitāma~~ pie tām saimnieciskām nozarēm, kura līdzīgi transportam, dara "galvas sāpes" i valdībai i partijai. Neskatoties uz to, ka pirmā pusgadā stājušās darbā lo jaunas šachtas, Ražošanas pacelšana līdz plānā paredzētiem skaitļiem grūti izvedama, kas it sevišķi sakams par Donbasu. Pavisam šogad jāražo 83,6 milj.tonu ogļu iepretīm 56,7 milj. tonu faktiskās ogļu ražas 193o.g. Donbasam jādod 56 milj.tonu (pag.g.faktiski ražots 37,7 milj. tonu), t.i.lielā puse no visas ogļu ražas. 1931.g.pirmā pusgadā Donbas ražojis tikai 19.o13.714 tonu ogļu un ja otrā pusgadā neizdosies ražošanu pacelt, tad gada beigās Donbas būs izpildījis tikai 67% no plānā paredzētās normas.

Galvenie cēloņi šim apstāklim meklējami: neprašanā izlietot pilnā mērā mechaniskās ierīces, darba spēka trūkumā un strādnieku staiguļošanā, neskatoties uz rigorozziem noteikumiem par "piestiprināšanu" darba vietai. Staiguļošanu izsauc dzīvokļu trūkums, nenokārtotais pār-

tikas jautājums un vienlīdzība atalgojumā. Valdība pieliek visas pūles darba ražīguma pacelšanai šinī rūpniecības nozarē, tiek ievesti akkorddarbi, tiek izvesta dzīvokļu būve u.t.t., bet jūtamu panākumu nav. Ja neizdosies pacelt ražošanu un ta paliks tagadējā augstumā, tad no ta cietīs tiklab rūpniecība, kā arī transports.

5. Dzelzceļi. Vasaras pārvadāšanas plānu dzelzceļi nav izpildījuši un tagad tiem uzliek par par pienākumu veikt šo robu rudenī un ziemā. Bet ja jau vasaras mēnešos dzelzceļi nevarēja izpildīt savu uzdevumu, tad grūti domājams, ka tiem rudeņa un ziemas mēnešos būs iespējams aizkavēto izlīdzināt un tanī pašā laikā pildīt plānā paredzētos pārvadāšanas darbus. Gada sākumā partija bija spiesta izdot direktivas dzelzceļu transporta uzlabošanai un pacelšanai, pēc kam transporta apstākļi uzlabojās. Janvarī dienas vidējais iekrāvums līdzinājās 38,7 tūkstotš vagoniem, bet februarī noslīdēja līdz 36 tūkstotš vagoniem. Jūnijā dienas vidējais iekrāvums pieaug līdz 52,9 tūkstotš vagoniem, lai jūlijā atkal noslīdētu līdz 52,4 tūkstotš vagoniem. Vidējais dienas nobrauciens jūlijā iepretīm jūnija mēnesim mazliet pieaug: no 143,5 uz 144,6 klm., bet tomēr nesasniedz uzdevumu, kurā paredzēti 167,8 klm. Vēl mazākos apmēros pieaudzis preču vagonu noskrējiens - no 1o2 uz 1o2,3 klm plānā paredzēti 115 klm. Saskaņā ar partijas direktivām dzelzceļu transporta organizācijām un darbiniekiem bija jāsper visi soļi vasaras pārvadāšanas plāna noteiktai izpildīšanai, lai tādā kārtā nodrošinātu nepārtrauktu gaitu rudeņa un ziemas uzdevumam. No pievestiem skaitļiem tomēr redzams, ka direktivas palikušas neizpildītas un ka transports nav gatavs rudeņa un ziemas pārvadājumiem. Kā vienu no iemesliem, kas aizkavējis transporta plāna pildīšanu, uzskata to apstākli, ka vēl līdz šim nav likvidēta uz lokomotivēm "obezļička" - nepersonīga braukšana, paredzētās "pārotās" (sparennaja) braukšanas vietā. Kā otro cēloni uzdod vienlīdzības pastāvēšanu atalgojuma ziņā. Trūkstot arī darba disciplinas. Tā izsaucot vilcienu nokavēšanos. Vilcienu nokavēšanās procents esot augsts un uzrādot vēl kāpjošu tendenci, kas redzams no sekošas tabeles:

	jūnijs	jūlijs	pirmā dekade aug. (nokavēš. proc
ātrvilcieni	23,4	26,6	3o,8
pasta vilcieni	22,7	25,7	3o,o
preču "	42,8	44,7	-

Arī rūpniecība nav veikuse savu uzdevumu iepretīm dzelzceļam. Lai gan šogad dzelzceļiem nodotas lokomotives par 49%, pasažieru vagoni

par 41%. cisternas vēl lielākā skaitā nekā tanī pašā laikā gadu atpakaļ. plānā paredzētie pasūtījumi tomēr nav izpildīti. Ripojošā sastāva trūkums vēl paasinājotīes ar to apstākli, ka netiek apmierinošā kārtā regulēts vagonu parks uz linijām. Tāpat stāvoklis ar kurināmo nav apmierinošs: Donbas neizpildot savus pienākumus iepretīm transportam.

6. Šosejas un zemes ceļi. Krievija jau no seniem laikiem pazīstama kā zeme ar maz un sliktiem ceļiem. Retas šosejas krusto zemi no ziemeļiem uz dienvidiem un no vakariem uz rītiem, nemaz nerunājot par zemes ceļiem,stepē un Sibirijas plašumos katris brauc, kur un kā tam ātrāki sasniegt ceļa mērķi.

Tagad, kur tiek celtas daudz jaunas fabrikas, nāk darbā jaunas šachtas, nodibinājās padomju saimniecības un kolhozi, ap lielām jaunām fabrikām būvējās pilsētas, uz šosejām un ceļiem parādās smagie un vieglie automobiļi un traktori, Padsavienība sāk ķerties ar visu nopietnību pie satiksmes un transporta problemas atrisināšanas un ceļu izbūves. Vecie ceļi līdz ar tiltiem iāpārbūvē, jo pa tiem brauc nevien zemnieku rati uz koka asīm, bet arī smagie automobiļi un traktori; jāvelk arī jauni ceļi, lai savienotu padomju saimniecības un fabrikas tiklab ar dzelzsceļu stacijām, kā arī savā starpā.

Piecgades plāns paredz 360.000 klm.jaunu šoseju izbūvi un 1.300.000 klm. pastāvošo zemes ceļu savešanu braukšanas kārtībā. Šim darbam paredzēti apm. 5 miljardi rub. Līdz 1931.g.vajadzēja pabeigt jaunu šoseju būvi 14.760 klm. garumā, faktiski esot uzbūvēti 4.316 klm.

Plānā uzmestais darbs nebija pa spēkam Padsavienības valdībai. Tā 1931.g.paredzētie 50.500 klm.jaunu ceļu samazināti līdz 11.769 klm. Spriežot pēc līdz šim izpildītiem darbiem, rādās, kā arī samazinātais uzdevums netiks pilnīgi veikts.

Ceļu būve atkarājās no trim faktoriem: kapitāla, būvei nepieciešamiem materialiem un darba spēka. Šogad neviens no šiem trim faktoriem netikšot pietiekošā mērā apmierināti. Pirmā pusgadā vajadzēja ceļa būvēm atlaist 74,5 milj. rbļ., atlaisti tikai 35,9 milj. Trešā kvartalā summa vēl vairāk samazināta. Arī materialu piegādes plāns netikšot izpildīts. Esot liels metala trūkums, kas sasniedzot 70%. Arī darba spēkā ziņā vajadzīgo 100.000 strādnieku vietā strādājot tikai 20.000.

Valdība tagad izdevuse noteikumus, kādā ceļā un ar kādiem lī-

dzekļiem veicināms ceļu būves un izbūves darbs. Noteikumos ietilpst 6 nodalījumi: par līdzekļiem ceļu būvei, iedzīvotāju un saimniecību piedalīšanās būves darbos, būvējamo ceļu kārtību, ceļu būves darbu vadīšanu un par ceļu apsardzību.

Ceļu būvēs bez maksas jāpiedalās visiem darbu spējīgiem zemniekiem, kā kolektivizētiem, tā arī nekolektivizētiem, vecumā no 18 - 45 gadiem. 6 dienas gadā, pie kam bezmaksas rīcībā jānodod pa savu strādājamo laiku arī lopi ar nepieciešamiem transporta līdzekļiem un inventaru.

Lai arī šeit 1931.g. nosauc par piecgades izšķirošo gadu, tomēr jāšaubās, vai tas uz viņu liktās cerības pilnos mēros attaisnos. Augšā pievestās īsās ziņas par dažām saimnieciskām nozarēm norāda uz pretējo. Jākonstatē, ka nevar neatzīt dažus sasniegumus piecgades plāna izvešanā. Liekās, ka ar padomju saimniecību nodibināšanu un zemnieku saimniecību kolektivizāciju valdība līdz zināmam mēram nodrošinājuse maizes jautājumu. Daži atbildīgie darbinieki pat izteicās, ka jau nākošā gadā valdībai būšot iespējams atcelt maizes kartiņas. Vai šādas izredzes un nākotnes plāni tik drīzā laikā piepildīsies, to rādīs laiks. Tagad lopkopībai sāk piegriest izcilus vērību, uz ko norāda augšā pievestais Staļina un Molotova uzsaukums. Kāds no ārlietu komisariata darbiniekiem sarunā izteicās, ka Pad.Savienība savā ~~xxkk~~ ziņā būtu jau apmierināta, ja lopkopības stāvokli varētu pacelt tādos augstumos, kā Latvijā. Tas arī stāstīja, ka lauksaimniecībā notiekot lieli pārkārtošanas darbi. Labības ražošanu, galvenā kārtā kviešus, bīdabūdā ārā no dienvidus rajoniem vairāk uz zemeļu apgabaliem, lai tādā kārtā atsvabinātu dienvidus kokvilnas, rīsa, saules puķes, sojas u.t.t.kultivēšanai.

No augšā sniegtām ziņām redzams, ka rūpniecība un transports vēl neveic paredzētos uzdevumus. Pirmā pusgadā laistas darbā vairākas fabrikas un šachtas, visur, kur vien iespējmas, pielietoti mechanizēti procesi - it sevišķi tas sakāms par Donbasu - tomēr, neskatoties uz pieliktām lielām pūlēm, rezultāti nav tik spīdoši, kā sagaidīja.

Viens no šejienes diplomātiem apskatījis šovasar divas fabrikas un vairākas kolektivizētas saimniecības Maskavas tuvumā. Tas izsakās pozitivi par redzēto. Fabrikas strādājot ar labiem panākumiem un ražošanas organizācija esot labi nostādīta. Strādnieki un strādnieces apmierināti. Izpelnot pāri loo rbļ. mēnesī, pie kam par dzīvokli mak-

sājot 7 rbļ.mēnesī, par pusdienām tā saucamā "fabrikas-virtuvē", kādas pastāvot pie visām lielākām fabrikām, 3o kap.. Pusdienas esot labas un pietiekošas; dodot pat svaigu gaļu (kā zināms Maskavas veikalos var dabūt pirkt pa ļielākai daļai saldētu gaļu). Par bērnu uzraudzību un ēdināšanu "jaslos" - no 7 rītā līdt 7 vakarā - strādnieks maksājot 8r.5ok. mēnesī. Strādnieki tiekot pietiekoši apgādādāti ar "promtovariem". Fabrikās vadošais personāls un strādnieki visi pa lielākai daļai esot samērā jauni cilvēki. Kokvilnas fabrika, kuru apskatījuši, izgatavojot "musturus", kādi pat Eiropā neesot vēl sasniegti (tā esot izteicies viens no līdzapmeklētājiem, kurš šinī nozarē esot specialists). Šo nodaļu gan vadot vēl viens no veciem "speciem", kas minētā fabrikā strādājot vairāk kā 3o gadus. Kokvilnas ražojumus visus eksportējot uz Ķinu, Japanu, Persiju, Afganistānu un Eiropas valstīm. Preču pašizmaksa esot tikai par 2- 3% augstāka nekā Vakareiropā.

Kolhozi arī esot ievērojams panākums Pad.Savienības saimnieciskā dzīvē, salīdzinot ar nekolektivizētām zemnieku saimniecībām. Pēdējās zemnieki savas mājas priekšā "kuļot" labību pēc tēvu tēvu metodēm, kurpretīm kolhozos traktors i arot zemi, i apkuļot labību. Lielāku ražas daļu kolhozos paņemot valdība un zemniekiem paliekot mazākā. Zemnieki vēl paši turot mājputnus un kazas. Kolhozi būvējot kūtis, ievelkot tanīs ūdeni (kā zināms, senāk Krievijā lopus pat ziemā dzina dzert ārpus kūtīm), tiekot arī strādāts pie zilosa ģelšanas. Kolhoziešus apgādājot ar "promtovariem" un zemnieki apģērba ziņā labāki izskatoties nekā Maskavas iedzīvotāji.

Vienā vietā apskatītāji nav varējuši ceļu tālāki turpināt, jo tilts taisīts jauns tilts. Sarunājoties ar strādniekiem, kad tilts nākšot gatavs, atbilde skanējuse, ka to grūti pateikt. Darbi ejot gausi uz priekšu, jo neesot spēka. Ja ēdot tikai vārītus kartupeļus, pat bez sāls nerunājot nemaz par maizi, tad nevarot prasīt, lai darbs ātri veiktos. Šo sarunu arī noklausījies ārlietu komisariata priekšstāvis, kurš sēdējis līdzās automobilī.

III. ĀRĒJĀ POLITIKA.

Augustu Pad.Savienībā ārējās politikas ziņā var apzīmēt par klusu mēnesi.

Saimnieciskās un finansiēlās grūtības lielvalstīs Pad.Savienības prese attēlo visdrūmākās krāsās un viscauri uzsver, ka kapitalistiskās

valstis saimniecības stāvokļa uzlabošanu mēģina panākt uz proletariata un viņa algas rēķina.

Šeit ar uzmanību seko gatavošanai uz Tautu Savienības sesiju Ženevā.

Arī Pad.Savienības diplomati brauc šogad uz Ženevu, kur Eiropas komisijā nāks apspriešanā no Ļitvinova maija mēneša sēdē iesniegtais saimnieciskās neuzbrukšanas pakta projekts. Kā jau aizrādīts agrākos ziņojumos, šāds pakts Pad.Savienībai vajdzīgs, lai nodrošinātu savam eksportam starptautiskā tirgū, bez kādiem specialiem līgumiem, izcilu, neaizskaramu stāvokli.

Ļitvinovs izbrauca 26.augustā uz Ženevu.

Nelielus putekļu mākoņus sacēla ap sevi Polijas-Pad.Savienības neuzbrukšanas pakta jautājums.

Attiecībā uz Polijas telegrafa aģenturas sniegtām ziņām, ka Polijas sūtnis Maskavā nodevis 23.augustā ārlietu komisariatām neuzbrukbrukšanas līguma projektu, "Tass" savā atsaukumā nenoliedz pašu faktu par iesniegumu, tomēr pastrīpo, ka no poļu puses nodots dokuments,kurā esot atkārtots no Sovetu Valdības Polijai 1926.g.iesniegtais neuzbrukšanas pakta projekts un bez tam apskatīti tie noteikumi, zem kādiem Polija 1926 - 1927 gados esot bijuse gatava parakstīt neuzbrukšanas paktu. Iesniegtais dokuments, bez kam, saturot vēl vienu jaunu noteikumu, kas līdzšinējās sarunās neesot ticis pacelts. Sūtnis pie dokumenta nodošanas neesot licis priekšā sarunas atjaunot. Havasa ziņas, ka 1930.g. oktobrī Pad.Savienība griezusēs pie Polijas ar priekšlikumu noslēgt neuzbrukšanas paktu un ka tagad pārtrauktas sarunas minēto valstu starpā pakta lietā drīzumā atjaunošot, "Tass" atsauc, kā nedibinātas. Ļitvinovs, braucot uz Ženevu, arī Berlinē dementēja, ka sarunas par neuzbrukšanas pakta noslēgšanu starp Pad.Savienību un Poliju nav un netiek vestas.

3.augustā Pad.Savienības valdība ratificēja 16.martā Maskavā ar Turciju parakstīto tirdzniecības un kugniecības līgumu. No Turcijas puses līgums ratificēts 22.jūlijā.

22.augustā Afganistana valdība ratificēja ar Pad.Savienību noslēgto neitralitātes un neuzbrukšanas līgumu. Ratifikaciju grāmatu apmaiņā paredzēta tuvākā laikā Kabulā.

Francijas jaunā vēstnieka D e ž a n a iecelšana Maskavā tagad Parizē oficiali apstiprināta. Vēstnieks Dežans dzimis 1871.g.Sācis savu diplomatisko karjeru, kā atašējs Konstantinopolē 1896.g. 1918.g.

nozīmēts kā Francijas Chargé d'affaires Meksikā. Pārcelts uz centru, kur vadījis ilgāku laiku Z.Amerikas departamentu. No 1928.g.bijis par vēstnieku Rio de Janeiro.

Jūlija mēnesī Vācijā izdotie valutas noteikumi izsauca Maskavā stipru neapmierinātību. Vācu-Pad.Savienības līguma - (līgums attiecībā uz nodotiem pasūtījumiem) noslēgšanas laikā š.g.14.aprilī "Reichsbankas" diskonta norma līdzinājās 5%. Jūlijā pēc saimnieciskogrūtību iestāšanās "Reichsbanka" normu paaugstināja uz 15%. Šāds paaugstinājums nevarēja neatsaukties nelabvēlīgi uz minēto līgumu. Tika ievadītas sarunas, kuras abām pusēm piekāpjoties, noveda pie saprašanās, pie kam ~~līgumax~~ attiecīgi grozīts līguma 8 pants.

Šejienes diplomātiskās aprindās dzirdams, ka Vacijas-Austrijas muitas unija nerealizēšoties.

Amsterdamas konferencē par saimniecības plānešanas jautājumiem ņem dalību arī Pad.Savienības delegacija ar Osinski priekšgalā. Pēc šejienes avižu ziņām delegacijaikonferencē esot bijušī lieli panākumi.

Maskavā, 3.septembrī 1931.g.

Sūtniecības pag.vadītājs.

1322

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1931.gada 16. novembrī.

No.o.848.oo.M/ Slp. 23582

Konfidenciāli.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1931 g. 16. dec
Ien. № 6464 Kārt. № 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa Maskavā J.Seska kunga politiski-ekonomisko pārskatu No.6 uz 27 lapām.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

K. Ulmanis.

(K.Ulmanis)
Ministru prezidents un ārlietu ministris.

Aug.god.

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,

P i l ī.

Stingri konfidenciali.

1323

PSR SAVIENĪBAS POLITISKI-EKONOMISKAIS PĀRSKATS Nr.6.

(1931.g. trešais gada ceturksnis)

I. Padomju iekšējā dzīve.

1. Iedzīvotāju materialais stāvoklis. Piecgades trešais, izšķirošais gads jau tuvojās beigām un tādēļ uzmācās jautājums, vai tautas materialais stāvoklis ir uzlabojies. Dažos ārzemju preses organos ir parādījušās ziņas, ka tiešām esot nomanama iedzīvotāju saimnieciskā stāvokļa uzlabošanās, sevišķi Maskavā. Tādi uzskati tikai liecina par to, ka ārpus vietējo iedzīvotāju sabiedrības stāvošiem ir grūti iepazīties ar saimnieciskās dzīves patiesajiem apstākļiem, jo gluži droši var atbildēt, ka iedzīvotāju vairuma saimnieciskie apstākļi ir s t i p r i pasliktinājušies, bet ne uzlabojušies.

Uz Maskavas ielām tiešām neredz daudz noskrandojušos cilvēku: gandrīz visi ir tērpti padvaldības masu darbnicās standardizētos kostimos, bet tas vēl nenozīmē, ka visi pilsoņi ir vienlīdz apgādāti ar pārtiku un manufakturu. Priviligētās šķiras - komunisti, komjaunieši un triecnieki, kuri pārpilnām izpildījuši savus darbus, ir daudz labāk apgādāti ar pārtiku un citām mantām. Viņiem ir īpašas ēstuves, kurās viņi par lētu maksu (3o - 6o kap.) dabon pietiekoši daudz un pietiekoši labas ēdienu porcijas; priekš viņiem ir specialas slēgtas magazinas - kooperativi, kuros tie dabon vajadzīgo manufakturu, vai gatavus kostimus. Par šo iedzīvotāju kategoriju var sacīt, ka viņa tagad ir labāki apgādāta, nekā tas bija pagājušā gadā.

Pārējo nepriviligēto pilsoņu stāvoklis ir ievērojami pasliktinājies. Pērn vēl dažu mēnesi mazi bērni (līdz 12 gadiem) dabūja kooperativos zināmu skaitu olu un sviesta mēnesī un puslitra piena dienā. Šovasar turpretīm arī vairs bērni neko nedabūjot. Cukuru un tējas mēneša racija ir samazināta uz pusi. Pērnruden varēja dabūt kartupeļus un dārz augļus bez kartiņām un tik, cik grib, bet šogad daudzreiz kartupeļu kooperativos nemaz nevar dabūt un dārzaugļi privātā tirdzniecībā ir ļoti dārgi: ābols maksā ne zem 5o kap.gabalā. Jau vairāk nedeļas kooperativos aptrūcis cukura.

Strādnieki apgalvo, ka šogad uz kartiņām dabūjot uz pusi mazāk gaļas, nekā pērn. Domājams, ka turpmāk stāvoklis daudz neuzlabosies. Ar kolhozaciju ir iznīcināts daudz liellopu (apm.3o miljonu galvu) un tādēļ padvaldības aģenti lopus vākuši attālākajās valsts nomalēs, kur vēl uzglabājušies vairāk liellopu. Tagad arī tie krājumi izmantoti.

Pārtikas produktu trūkums tagad smagi skāris arī S i b i r i j u, kas agrāk bija vienīgais izņēmums visā padomju savienībā. Sviests Sibirijā tagad reta un dārga ~~kixtx~~ manta, tāpat arī gaļa. Miltu cenas augstas. Vēl bēdīgāki ar manufakturas precēm. Kooperativos nav gandrīz nekādu gatavu apģērbu, ne audeklu. Lielais nepriviligētu strādnieku un citu iedzīvotāju vairums var uzrādīt vairāk mēnešu talonus par kuriem tie nekādas preces nav saņēmuši.

Pēc vairāk mēnešu ilgas gaidīšanas tad arī manufakturas talona īpašnieks dabūjot, piem.pāra aršinas marljas. Ja manufakturas prasītājs esot stipri uzstājīgs (provincē), tad uz viņa dzīvokli nosūtot speciālu komisionāru, kurš pamatīgi izvanda kastes un atvilknes un pārliecinājās, vai lūdzējam tiešām nav palikusi vēl kāda nenolietota drēbju lupata ... Bet tanī pašā laikā valsts veikalos, kur preces pārdod visiem pilsoņiem par "brīvām cenām", ir visādu preču un pārtikas produktu diezgan; tikai vienkāršam pilsonim viņas, savu augsto cenu dēļ, nav pieejamas.

Lai no tautas uzsūktu izdoto naudu, tad pēdējā laikā Maskavā un citās pilsētās tiek atvērts daudz manufakturas preču, pārtikas produktu magazinas, glītas kafejnicas un restorani. Šos "dārgos veikalus" provincē saucot par muzejiem, bet tomēr atrodoties cilvēki, kas tur iepērkoties vai nu bada spiesti, vai arī tie, kam to līdzekļi atļauj. Šie jaunie, glītie veikali, kafejnicas un restorani atstāj uz ārieni labu iespaidu, jo itkā liecina, ka pilsētē valda pieticība, vai pat pilnība. Bet ja novēro, tad redz, ka pie lētajām ēstuvēm-restorāniem mīņājās nebeidzamas izsalkušo "astes", bet pie dārgajiem restoraniem tādu astu nav. Tāpat pie kooperativiem gaidītāju rindas nav palikušas īsākas, lai gan paši kooperativi vienmēr paliek nabagāki precēm un produktiem.

Jau ilgāku laiku, kā jau aizrādīju, kooperatīvos neesot cukura, bet dārgājos veikalos cukurs maksājot 6 r.5o.k. kilograms.

No diezgan drošiem avotiem esmu dabūjis zināt, ka pēc pašu padvaldības organu konfidencialām statistiskām ziņām vēl pagājušā gadā iedzīvotāji 32% no savām vajadzībām apmierinājuši iepirkdamies privātā ceļā ārpus kooperativiem, bet šogad jau ārpus kooperativiem brīvā tirgū tiekot apmierinātas 48% no visām vajadzībām Maskavā, un 7o% caurmērā visā padomju savienībā. Tas laikam pamudinājis padvaldību steigties ar brīvo veikalu atvēršanu, ko tagad tā steidzina.

Un tomēr pilsētā no šās privātās tirdzniecības samērā redz maz.

Maskavā kā saimniecisko barometri var uzskatīt Centralo tirgu. Tur melnmaizes kilograms maksājot 65 kap., gaļas un miltu maz, bet cenas augstas, bet virs tirgus celtnēm palaņdās sarkanas drēbes strēmeles ar uzrakstu: "meli, ka cara laikos bija labāki - tagad daudz labāki ..."

Kāds ārsts, kas strādājis kādu mēnesi ambulatorijā, zināja stāstīt par to lielo trūkumu un postu, kādā dzīvojot krievu tauta. Ārstam stundā esot jāpieņem ap 30 slimnieku. Saprotams, ka tādā steigā par nopietnāku slimnieku izmeklēšanu neesot ko domāt. Uzkrītoši esot tas, ka slimnieki, pat komjaunieši cenšoties dabūt no ārsta "biletenu" kas slimniekam dodot tiesību vienu vai vairāk dienas neiet darbā. Ja ārsts tādu biļetenu neizdodot, tad slimnieks paliekot rupjš un apvainojot ārstu. Esot bijuši gadījumi, kur slimniecēm uznākusi histerijas lēkme, jo izrādijies, ka dienu agrāk nostrādājusēs sieviete velti izstāvējusēs pie kooperativa un ilgāku laiku palikusi neēdusi. Kad ārsts dažiem slimniekiem ieteicis pielietot siltas kompreses, tad slimnieks izbrīnējies jautājis, kur gan viņš ņemšot siltu ūdeni un lupatu, viņam jau vairāk neesot, kā tas, kas mugurā un kaktiņš, kur nakti pārguļēt. Iespaids esot bijis šausmīgs. Tauta esot tādā trūkumā, ka dienišķās maizes jautājums un darbs aizņemot visu viņu dzīvi un tiem neatliekot laika domāt par ko citu. Ārsts ambulatorijā dabūjot 130 rbļ.mēnesī, bet kalpotaja tikai 40 rbļ. Kā man kāds inteligents apgalvoja, tad mēnesī vajadzīgs ap 200 rbļ. uz civēku, lai daudz maz kārtīgi varētu paēst. Strādniekiem vidējā alga turpretīm ir tikai ap 80 rbļ. mēnesī. Kāds vācu strādnieks pateicis krievu strādniekam, ka Vācijā bezdarbnieks pelnot vairāk, nekā krievu strādnieks darbā.

Padomju valdība savu saimnieciskās dzīves kollektivizācijas plānu izved konzekventi un neatlaidīgi līdz galam. "Nevienu centneru labības, ne citu produktu privātiem", skan lozungs, ko ikdienas iespiež avizes. Nav brīv lauceniekiem ievest pilsētā ne sviesta, ne gaļas, ne augļu. Vilcienam pilsētā iebraucot valdības aģenti kontrolē zemnieku saiņus un visu "nelegālo" atņem. Tādēļ pilsētā uz ielas malas improvizētos tirgos neredz pat ne meža ogu. Vīnogu atļauts ievest tikai 5 mārciņas ...

Agrāk pilsētnieki no lauceniekiem nopirkuši pa mārciņai aitu vilnas, kuru savērpa un tad sievietes pašas adija dažādus apģērba gabalus. Tagad privātpersonai nav brīv arī vilnas ievest pilsētā: val-

1386

dības aģenti vilnu atņem. Pate valdība par vilnu zemniekam maksājot tik niecīgu cenu, ka zemniekiem neesot nekāda aprēķina aitas audzēt, ja tas to vēl varētu.

Daudz iedzīvotāji jau gadiem ilgi nav redzējuši ne sviesta , ne ziepju. Nav tādēļ brīnums, ja pa Krievijas pilsētas ielām neredzēsi gz gandrīz neviena ziedoša, veselīga cilvēka: viņi drīzāk atgādina reko valegcentus.

Ārkārtīgi grūtā stāvoklī nonākuši namu īpašnieki, arī ja pieder pie proletariešiem. Padomju savienībā, kā zināms, katram cilvekam noteikts savs dzīvoklis, ar plašumu ap 6 -9 kv.metru. Arī nama īpašniekam tiek ierādīts viņa paša namā dzīvoklis saskaņā ar gimenes locekļu skaitu. Par savu dzīvokli gan viņš īres nemaksā, bet ja paša ieņemtās telpas ir vai par vienu kvadratmetru plašākas, nekā piemākās pēc noteikumiem un gimenes locekļu skaita, tad par katru kvadratmetru jāmaksā noteikts augsts nodoklis. Citas sava nama istabas īpašnieks nedrīkst ieņemt, ja arī tam nebūtu iespējams sadabūt neviena īrnieka, bet par īpašumu - namu valdība īpašniekam uzliek tik lielu īpašuma nodokli, ka to ne tuvu nevar segt ar īri, ko ieņem no īrniekiem, bet tam jāpiemaksā lielas summas no savas kabatas. Namīpašnieks labprāt gribētu no sava īpašuma tikt vaļā un to atdāvināt valdībai, bet valdība to nepieņemot. Tādu dāvanu valdība pieņemot tikai tad, ja nama īpašnieks tiek pārcelts uz citu vietu un nams paliek bez saimnieka ...

Neesot labāks stāvoklis arī tiem, kam esot piem. kāds vērtigāks mēbeļu gabals. Skaudība un naids pret katru, kam ir kaut kas labāks, pavedinot finanču komisariata aģentus uz pēkšņām revizijām, kratišanām un tādēļ mantas īpašnieks nekad nejūtoties drošs. Mierīgs no tādiem negatīviem gaidītiem apciemojumiem un līdzpilsoņu skaudības esot tikai tas, kam neka vairs nav, kas ir palicis par pilnīgu proletariešti. Normālais stāvoklis ir tikai proletariata stāvoklis.

Un tomēr šim proletariata aplaimotāju un vienlīdzības zemē ir arī tādi priviligētie proletarieši, kuri tās pašas vērtīgākās lietas nopērk valsts komisijas veikalos par savu īpašumu.

Tagad visā Savienībā uzdots taupīt gaismu (elektrību) un siltumu, pat ūdeni. Lai gan pilsētas tuvumā atrodoties nereti lieli meži, vai pat ogļraktuves, tad tomēr malka un ogles esot ārkārtīgi dārgas un transports līdz pilsētai - tikai daži kilometri - kurināšanas materiāl

sadārdzināt vēl vairākkārtīgi. Daudz namos ziemu parasti istabas temperatura esot 6-7 grādi virs nulles ...

Partijas terrors un spionaža iespiedusēs katrā iestādē un ietin kā neredzamā tīklā visu tautu. Neviens nedrīkst ar otru cilvēku runāt, nedrīkst izteikt savas domas par to dzīves postu un vērdzību, kurā visa valsts nogrimusi. Visur valda un rīko komunistu "hams". Beztiesiskais stāvoklis jau uzspiedis savu zīmogu iedzīvotāju domašanas veidam un valodai. Vairs nesaka, ka kooperativā ņem, vai otru produktu pārdod, bet "dod"(dajot), lai gan par katru nieku samaksā ar saviem sviedriem pelnīto naudu. Kad pie algas izmaksas priekšniecība atvelk summas iekšejo aizņēmumu pirkšanai, tad vairs nerunājot par labprātīgu "iepirkumu", bet vienkārši par "ziedojumu". Iedzīvotāju prasības noslīdējušas uz pēdējo minimumu: viņi gatavi strādāt un būtu ar mieru, ja tik valdība izpildītu viņu divas elementārās prasības: dotu paēst un dotu iespēju apģērbties ... Provincē daudz vietās izejas diena ne piektā, bet sestā diena, tā tad darba nedeļa pagarināta.

Katrs, kas kādā sapulcē uzdrošinājies pacelt roku un nepadoties agenta-komunista priekšlikumam, īsā laikā nozūdot un pazūdot bez vēsts. Iedzīvotāji esot tā iebiedēti, ka viņi pat izvairoties runāt par apcietinātiem vai pazudinātiem darba biedriem.

Visas Krievijas tautas noslēgušas beztiesisku vērgu stāvokli un uz viņu veselības un uztura rēķina tiek celtas grandiozas fabrikas un citi dažādi "giganti", kā komunisti paši viņus mēdz nosaukt. Tauta cer, ka pēc dažiem gadiem tomēr vajadzētu nākt labākiem laikiem. No šās cerības viņa laikam dzīvo.

Neskatoties uz visu to, cilvēki, sevišķi pilsētnieki, cieši turoties pie sava darba, jo ja kāds no darba tiek atlaists, tad viņš zaudē pārtikas kartiņu, dzīvokli, ar vienu vārdu sakot, viņam draud bada nāve. Tā tad pamazām ievesta tāda saimnieciskās un tiesiskās dzīves iekārta, kas faktiski līdzinājās spaidu darbam, vai pat vērdzībai. Neskatoties uz visu to, padomju valdība nekautrējās noliegt visas pasaules priekšā, ka PSR Savienībā ir spaidu darbi, un nebeidz norūpēties par kapitalistisko valstu proletariata likteni.

Visā okcidendzimtalās kulturas pasaulē ir ta pārliecība, ka "režīms, kas dibināts uz spaidiem, nevar pastāvēt ilgu laiku" Tāds režīms te jau pastāv vairāk nekā desmit gadus, un tomēr vēl nevar sacīt, ka viņš jau galīgi iznīcinājis iedzīvotāju cenšanos pēc brīvības. No ārie-

nes izliekās, ka visā padomju valstībā valda "miers un kārtība"; ka tauta bez kurnēšanas nes savu smago vērdzības nastu. Prese nekad nerakstīs par to, "ko tautai nevajaga zināt" Tie, kas savas informācijas smeļās tikai no oficiēlām personām un preses - tiešām gūst tādu iespaidu, ka tauta ar savu grūto likteni apmierinājusēs.

Uzmanīgam novērotājam tomēr jau tepat Maskavā izdevība redzēt sēru gājienus, kur GPU aģenti pavada uz pēdējo dusu savus "komunisma frontē" kritušos biedrus. Nereti arī avizēs pasprūk ziņas par prāvām, kur provincē notiesā vietējo varas vīru noslepkavotājus, kolhozu dedzinātājus un citus pretpadomju darbiniekus. Ir zināms, ka vietu vietām ir bijuši nopietni zemnieku nemieri un ka zemnieku nomierināšanai sūtīti dažreiz pat GPU karapulki, jo ~~revolucionārais~~ kāitējas karaspēks atteicies uz zemniekiem šaut. Par tādiem zemnieku nemieriem PSR Savienības valsts robežu tuvumā ir parādījušās ziņas arī kaimiņu valstu presē. Arī dažu augstāko varas vīru krišana "nežēlastībā" liecina, ka "pie Šipkas viss nav mierā". Esot "augstākais socialās aizsardzības līdzeklis" nāves sods, pa reizei pielietots rūpīgi izlasītā armijā un virsnieku šķirā, kur reizēm izpaužās nemiers.

Lietas tuvāki pazinēji tomēr ir tanīs ieskatos, ka tagadējais režīms stāv uz stiprām kājām un viņu nopietni satricināt, vai gāst no iekšzemes nav nekādu izredžu. Individualie attentati un neorganizētie zemnieku nemieri nespēj režimu gāst. Armijā ieņem tikai proletāriešus; labi tiek apgādāti ne tikai paši kareivji, bet arī viņu piederīgie: valstī tiek radīta priviligēta kareivju šķira, kura ir pakļausīga tikai savam maizes devējam.

2. <u>Strādnieku trūkums rūpniecības uzņēmumos.</u> Nekad un nekur vēl nav trūcis strādnieku, kuri grib stāties darbā fabrikās vai citōsmx uzņēmumos ar cietu algu un noteiktām darba stundām. Arī, cilvēkiem bagatā, PSR Savienībā šī parādība novērojama tagad pirmo reiz. Jau šis apstāklis vien norāda uz to, ka tiklab darbā, dzīves, kā arī algas apstākļi tagadējā padomju valstībā <u>nenormāli</u>, ārkārtīgi slikti. Ar kolhozu nodibināšanu un lauka darbu mechanizēšanu, uz laukiem būtu <u>jārodās</u> bezdarbniekiem, kuri varētu iet darbā uz pilsētu, bet tas zomēr nenotiek. Darba un dzīves apstākļi jaunbūvējamās fabrikās un kalnraktuvēs atbaida katru strādnieku un tādēļ zemnieki labāk slinko un dzīvo pusbadā pa kolhozu, kur tomēr ir sava mītne, nekā dodās uz lielajiem gigantiem jaunbūvējamās socialistiskās pilsētās.

1329

Valdība jau ša gada sākumā izdevusi dekretu un instrukcijas kolhoziem un sādžu padomēm - par to, kā no vietējiem iedzīvotājiem jāizdala darbā gājēji priekš fabrikām un kalnraktuvēm; tikai nodibināti arī strādnieku vervētaji kadri un tiem deva specialas instrukcijas. Kolhoziem bija jāpiešķir sevišķas priekšrocības visiem peļņiniekiem un kas aiziet uz rūpniecības iestādēm un viņu piederīgiem, kas paliktu kolhozā. Katram rūpniecības apgabalam ir ierādīts valstī savs iecirknis, kurā viņam tiesības sev vervēt strādniekus.

Piešķirtās priekšrocības, kā redzams, nav spējušas zemniekus sajūsmināt priekš darba fabrikās un sevišķi kalnraktuvēs. Kā tagad zinams, tad valdība devusi priekšrakstus pagastu un sādžu padomēm - apgādāt strādniekus, lai kādiem līdzekļiem. Padomes, kā rādās, bijušas diezgan vienaldzīgas pie uzdevuma izpildīšanas un arī paši strādnieki nav pieteikušies. Tad uz laukiem un sevišķi kolhoziem izsūtīti vervētāji, kas slinkos zemniekus ar pierunāšanu un solijumiem sajūsmina par darbu gigantos. Dažās vietās arī šādiem vervētājiem bijuši diezgan vāji panākumi, jo darba spējīgie zemnieki izbēguši no mājām uz citurieni, Tad nu valdība dažās vietās izdarijusi "aplenkumu" un strādnieku gūstīšanu. Karaspēks ielencis slepeni sādžas, kareivji darba spējīgos, brīvos vīriešus apcietinājuši, noveduši uz dzelzsceļa stacijām, kur tie novietoti vagonos; vagoni aizslēgti, pie viņiem nostādīti sargi. Sagūstītie zemnieki novesti uz Magnitostroju, kur tie likti pie darba. Pēc dažām dienām, protams, lielākā daļa strādnieku jau bijuši aizbēguši.

Sevišķi neciešami darba apstākļi esot Donbasā ogļraktuvēs. Kāds amerikāņu žurnālists stāsta, ka strādniekam šachtās esot jārāpo uz priekšu uz ceļiem un vietām pat jālien uz vēdera, kāmēr nonākot tanī vietā, kur jāstrādā. Jau šis ceļš strādnieku tā nogurdinot un atstājot uz viņa psichi tādu iespaidu, ka šachatas dibenā nonākušam viņam vairs neesot ne spēka, ne gribas strādāt. Kad šachtas direkcijai prasijis, kādēļ šachtas netiekot pienācīgi izbūvētas, tad direktors atbildējis, ka tāda izbūve iznākot "par daudz dārga". Nav brīnums, ka zemnieks pāra dienas šachtā pastrādājis, no viņas aizbēg uz neredzēšanos. Esmu dzirdējis, ka tādas laucenieku ķeršanas un piespiešanas pie darba šachtās notiekot diezgan bieži. Kāds kolēģis, kas braucis ar auto lielāku gabalu pa laukiem stāsta, ka sādžās parasti redzot tikai bērnus un vecākus vīriešus. Domājams, ka darba spējīgie brīvie vīrieši tiek iz-

sūtīti uz raktuvēm, vai jaunbūvēm. Pēc dažu žurnalistu atsauksmēm lielajos rūpniecības centros esot milzīgi manufakturas krājumi, caur ko pa daļai izskaidrojams manufakturas trūkums citos centros.

Par strādnieku lielo kalidonību Donbasā liecina fakts, ka pusgada laikā 1929/30.g. no 225.000 strādniekiem aizgājuši 178.000, jeb gadā mainijušās 150%, Visās fabrikās caurmērā par gadu mainās 40% no visa strādnieku skaita.

Labi saprotams, ka ar tik nepastāvīgu strādnieku personālu ir grūti sasniegt darbā labus panākumus. No 1000 smagajiem urbjiem Donbasā ap 300 stāvot dīkā, bet no 212 vieglajiem vairāk kā puse netiekot lietota. Dažādām republikām uz 1.septembri bijis jāpiegādā priekš Donbasa 65.000 strādnieku, bet piegādāts tikai ap 90% no visa ša skaita.

Magnitostrojam vien esot vajadzīgs 14,500 strādnieku, no kuriem ap 7000 jābūt speciali sagatavotiem, zināmā mērā kvalificētiem. Daļa tiekot jau tagad apmācība uz vietas, bet citi kvalificēti jāpiegādā no citām metalurgiskām fabrikām.

Strādnieku trūkums spiež padomju kolosalo rūpniecības gigantu cēlējus ieturēt mērenības robežas. Esot izpētīts, ka uz Angaras upes būtu izdevīgi celt kolosalu hidroelektrisko staciju, kura vairāk reizes būtu lielāka, nekā Dneprostrojs. Bet lai šo elektriskā spēka staciju uzceltu un lai viņu izmantotu, tad esot vajadzīgs 6 miljoni cilvēku. Te vēl jāievēro, ka pašā Angaras upes baseinā ļoti maz iedzīvotāju. Tādēļ laikam pagaidām no ša nodoma izpildīšanas atsacīšoties. Cik zināms, tad turpmāk piecgades plana realizēšanas tempi tiks padarīti mērenāki.

Strādnieku jautājums piespiedis valdību piegriest nopietnāku vērību strādnieku dzīvokļu celšanai un citām labierīcībām. Strādnieku dzīvokļu celšana - tagad dienas jautājums.

3. Darba atalgojumu sistema. Padomju valdība un prese PSR Savienību reklamē par "socialisma, resp.komunisma tēviju". Arī "iekšzemes vajadzībām" padomju prese nebeidz lepoties ar socialisma realizēšanu, ar lieliem panākumiem rūpniecībā un lauksaimniecībā, ko nostāda kā pretstatu "nāvei nolemtai pārejas kapitalistiskai iekārtai". Nav šaubu: skaļā komunistu pašreklama rada ārzemēs tādu iespaidu, sevišķi proletariata aprindās, itkā tiešām PSR Savienībā tiktu realizētas socialisma idejas.

Patiesībā PSR Savienībā nav ne komunisma, ne socialisma, bet nesaudzīgs valsts kapitalisms. Valsts atsavinājusi visus pilsoņu nekustamos un vērtīgākos kustamos īpašumus, sagrābusi savās rokās visu saim-

1331

niecisko dzīvi un pašus iedzīvotājus padarijusi par proletāriešiem, valsts kapitalisma vērgiem. Kolhozi ir līdzeklis, lai no zemniekiem pi dzītu vairāk lauksaimniecības produktu. Valsts kapitalisms, tāpat kā privātkapitalisms, cenšās pēc iespējas ražot lētāki īsakā laikā labāk un vairāk preču, gūt lielāku virspeļņu, kuru no jauna iegulda uzņēmumu paplašināšanā. Pašai tautai no ta vēl nekāds labums nav ticis. Kolhoziem vispirms jānodod produkti valstij un tik tad var sevīm ko atlicināt. Visus atlikumus valstīj - ir princips, ko sludina arī kolhozos. Valsts kapitalisms ikdienas pilnīgāki pieņem buržuazisko psihologiju un buržuaziskos strādnieku darba gribas stimulacijas paņēmienus, kā arī darba metodes. Vēl dažus gadus atpakaļ proletariats protestēja pret konveijeru uzstādīšanu fabrikās, pret akorda darbu pielietošanu ražošanas procesā. Tagad komunisti ar saviem konveijeriem lepojās; tagad akorddarbi ir obligatoriski visur, kur tik viņus var pielietot.

Savas darbības sākumā padvaldība niveleja fabrikās vadītāju un strādnieku algas un atņēma direkcijai katru iespaidu, jo viņa cerēja, ka no kapitalisma jūga atsvabinātais proletariats "savā fabrikā" strādās visiem spēkiem aiz idealisma. Tagad padomju valdība atzinusi, ka strādnieka personīgās materialās intreses ir strādnieka galvenais darba stimuls, ka socialistiskā sacensība, triecniecība, masu entuziasms ir tikai tukšas frāzes, lai gan to vēl oficiali neatzīst. Tiek iecelti atbildīgi fabriku un citu uzņēmumu vadītāji(vienvaldība), tiek atmesta algu vienlīdzības princips, kas tiek nosaukts par "sīkpilsonisku" parādību. Darba algas lielums tiek padarīts atkarīgs no strādnieka darba produkcijas; fabrikās un raktuvēs uzstāda algu tabeles, kur alga atkarīga arī no darba kvalitātes un tādēļ augstāki kvalificēta strādnieka alga vairāk reizes pārsniedz zemāki kvalificētā strādnieka algu; tiek pielietota progresivi pieaugošās darba atalgojumas,sistema, kas atkarīga no ta, vai strādnieks izpildījis pensumu un cik lielā mērā ražots vairāk, nekā nolikts ražot. Nepietiek ar to: tiek izdalītas ražīgājiem strādniekiem, triecniekiem premijas gan naudā, gan uzturas līdzekļos, gan apģērba gabalos, gan manufakturā, gan apavos, gan komandējumos.Taisnību sakot, par pašu premiju gan strādnieks pats ar savu naudu samaksā, bet socialisma tēvijā jau pate tiesība uz kādas preces dabūšanu ir liela lieta.

Valsts un partijas vadošie laikraksti nes "darba varoņu gīmetnes un tos padara zināmus visai valstīj. Arī agrākos laikos bija miljoniem

darba varoņu, kuri savu darbu veica klusībā un pie tam vairoja valsts materialās bagātības. Cik tagad vairs tādu klusu centīgu melnā darba darītāju? Viņiem atņemta katra iespēja un griba ražot materialas vērtības. Tagad viss pieder Molocham - valstij.

Ar sevišķi devīgu roku tiek izdalīti cītīgākiem strādniekiem agrāk proletariata apsmietie ordeņi, dažādas nozīmes un jaunradītie tituļi, kā "darba varonis" un citi. Pāra gados komunistiskā valdība atdzīvinājuse visu buržuiskās iekārtas stimulacijas aparatu, kas dibināts uz privāto intrešu un godkārības pamatiem. Kas tur vēl palicis no komunisma , kura princips: katrs strādās saskaņā ar savām spējām un katrs ņems saskaņā ar savām vajadzībām!

Darba un atalgošanas principi tagadējā socialisma tēvijā ir tik līdzīgi kapitalistiskās iekārtas principiem, ka daudzreiz socialās un saimnieciskās dzīves reformatori izteic domas, ka tagadējais PSR Savienības saimnieciskās iekārtas eksperiments nevarēšot diezgan pietiekoši noskaidrot jautājumu, vai socialistiskā iekārta dzīvā ir realizējama, vai ne. Ja PSR Savienības eksperimentam būšot panākumi, tad varēšot apgalvot, ka tas tikai tādēļ bijis iespējams, ka pielietotas kapitalistiskās iekārtas metodes.

Paši algošanas principi ir krasā pretrunā ar komunisma principiem, jo augstākas algas rada jaunu buržuaziju, kādas proletariata valstī nedrīkst būt. Rādies burvju riņķis, no kura laikam neiespējams rast kādu izeju.

Tagadējo PSR Savienības stāvokli varbūt labi tēloja tas, ko man stāstija kāds ceļotājs, kas šogad braucis pa Volgu no Ņižnij-Novgorodas līdz Astrachaņai un atpakaļ. Kugis piestājies visās lielākās pilsētās uz Volgas krasta. Ostās neesot nekādas dzīvības. Visas lielās pilsētas atrodoties staignacijas, marasma stāvoklī. Nekur nekādas darbības; cilvēki kustot lēni uz priekšu, noskrandājušies un izbadojušies; uz vaigiem esot lasāma fataliska vienaldzība un nospiestība; pie kooperativiem redzot garas pārtikas gaidītāju rindas. Maizi pārdodot klaipiem un ta maksājot apmēram rubli mārciņā... Lielā saimnieciskās dzīves arterija Volga esot bez dzīvības. Kāds vācietis man stāstija, ka PSR Savienības ūdens ceļi, arī Volgas kugniecības ceļš esot tā tagad nolaisti, ka ja ūdens ceļu vēl kādus gadus nelabošot, tad arī Volga drīz vairs nebūšot kugojama.

Padomju valdība atņēmusi visai krievu tautai gribu un spēju

strādāt un tādēļ visur tur, kur valdība neceļ jaunas fabrikas, vai citus uzņēmumus - neienes dzīvību, tur dzīve ir paralizēta un tauta vegetā, tikko velk dzīvību. Vai padvaldības rokās koncentrētā un vadītā saimnieciskā dzīve var atvērt tos tautas energijas krājumus un ražošanas iespējamības, kurus tagadējais režīms paralizējis, tas ir cits jautājums.

4.KOLHOZI. Šinī gada ceturksnī iznācis dekrets, ka tagad vairs neesot vajadzīgs spiest zemniekus iestāties kolhozos, jo ap 60% zemnieku jau sadzīts kolhozos un tagad kolhozi vispirms jānostiprina. Iemesls gan laikam tas, ka daudz vietās aiz tīri fiziskiem iemesliem lielāku kolektivsaimniecību nodibināšana nav iespējama. Raksta, ka dažus lielos lauk saimniecības gigantus sadalīšot. Varbūt arī radušiēs daži nopietni sarežģijumi pašu kolhozu attīstībā un tendencēs.Tagad vēl nav iespējams dabūt noteiktu ieskatu par to, kā kolhozos nokārtojušāš dzīve un darbs. Liekās, ka pēc lielajiem spaidiem un individualsaimniecību izpostīšanas zemnieki ar savu likteni kolhozos pamazām sāk aprast un apmierināties, jo eksistences minimums tiem liekās būt nodrošināts. Kolhozu dzīvā un darbā daudz atkarājās no kolhozu vadītāja. Ir laikam kolhozi, kuri attīstās diezgan labi, bet ir arī tādi, kuri draud izjukt, vai arī izput. Ar piespiešanu, vai labprātīgi, bet sējas platība šogad ir pieaugusi par 10%. Nav šaubu, ka lauksaimniecības kultura daudz vietās tapusi augstākā un racionalaka.

Valdība tagad pūlās atrisināt darba un ražošanas organizācijas plānus, pie kam par pamatu tiek ņemti darba kvalitate un kvantitate.

Ne mazāks svarīgs esot agrotechnikas jautājums. Līdz šim kolhozos apmierinājušies ar lauksaimniecības techniku - aršanu, sēšanu, pļaušanu un kulšanu. Tagad uz dienas kārtības kolhozos iepazīstinot ar augu maiņas sistemu, dažādu ~~kulturas~~ tehnikas stādu kulturām, atkarībā no zemes īpašībām un nokrišņu apstākļiem, mākslīgo mēslu pielietošanu un beidzot lauksaimniecības produktu apstrādāšanu.

Daudz kolhozos izpaužoties kolhoziešu "ieraušanas" tieksmes un pēc daļas lauku darba padarīšanas - demobilizacijas jutoņa. Kolhozi papriekš no iegūtās ražas atņemot to daļu, kura pēc normas pienākoties pārtikai pašiem kolhoza dalibniekiem; tad atņemot zināmu daļu lopbarībai; tad vēl sēklas fondam, paredzēt nākošā gadā vēl lielāku sējas platību un beidzot vēl atliekot tā sauktam "rezerves fondam". Labi saprotams, ka kolhozieši nebūt necenšās sevi aplaupīt, bet šās rezerves da-

ļas sev paņem pēc iespējas pilnīgākas. Tikai pēc tam atlikušo daļu kolhozi uzskatot par tādu, kura pienākoties pašai valdībai un pēc tam arī darba griba atslābstot.

Dažos kolhozos par nostrādāto laiku strādniekiem izmaksājot graudā un tādā ceļā daudz labības aizejot neceļus; dažos kolhozos labību slēpjot un cenšoties pārdot uz pircējiem. Tad vēl kolhozi cenšoties labības krājumus nevest nodošanai uz lielajiem centriem, bet pieturēt provincē. kaut kur nomalē, lai faktiskā labības nodošana valdībai novēlētos un kritiskā gadījumā, nodošanai nolemtā labība, būtu pašu kolhoziešu tuvumā.

Ja kolhozi jau tagad cenšās vispirms sevi pašus pēc iespējas pilnīgāki nodrošināt ar lauksaimniecības produktiem, tad vēlāk, kad kolhozieši būs labāk "sadziedājušies" un izkopuši savu kolhozu garu un kopības sajūtu, tādas tendences var tapt ļoti bīstamas. Te es atceros Tautas Komisaru padomes bijušā priekšnieka Rikova vārdus, kas reiz sarunā izteicās, ka nevarot vēl zināt, kādu iespaidu uz zemnieku "politisko attīstību" atstājot zemnieku organizēšana kolhozos.

Otrs grūts jautājums kolhozu dzīvē ir <u>ražas sadalīšana</u>, jo jāsadala pēc katra strādnieka darba kvantitātes un kvalitātes. Šis princips ienes lielu traucekli, jo viņš iznīcina vienlīdzības principu, kuru tik karsti komunisma un kolektivizācijas pravieši paši sludinājuši.

Vainīgas vēsot vietējās partijas šūniņas, kolhozu un sādžu padomes, kas palaižoties uz darbu norisināšanos no sevis un negribot saprast, kas kolhoziem vispirms jāpildot valsts prasības un tādēļ laikā jānodod labība valsts iestādēm...

Vakareiropas presē parādījušās ziņas, ka zemkopības komisariats esot devis rīkojumu atcelt piecdienu nedēļu un no jauna ievest septiņu dienu nedeļu ar septito dienu, kā visiem iedzīvotājiem svētamo (ne darba dienu) dienu. Padomju presē tāds dekrets nav parādījies, bet ļoti iespējams, ka ziņa ir pareiza. Jau pāra desmit kilometru attālumā no Maskavas bija redzams, ka zemnieki svēta svētkus un svētdienas...

Vispār jāatzīst, ka kolhozu attīstība vēl nav sasniegusi tādu attīstības pakāpi, ka būtu iespējams paregot par viņu dzīvības spējām un turpmāko raksturu.

5. Rūpniecības attīstības izredzes. Visas pasaules rūpniecības valstis tagad atradušas PSR Savienību vislabāko dažādu mašinu iepircēju. Kad ārzemju pārstāvjiem aizrāda uz to, ka viņi paši steidz PSR Savienību izveidot par rūpniecības zemi, kura vēlāk pasuales tirgū ar savām mašīnām taisīs nepārspējamu konkurenci, tad tie mēdz atbildēt, ka PSR Savienības rūpniecībai vēl ilgi nebūšot iespējams sacensties ar okcidenta valstu rūpniecību. Rūpniecības attīstība prasot daudz tehniski un vispārīgi izglītota darba spēka, bet PSR Savienībai tāda neesot un vēl ilgi nebūšot. Rūpnieciskā PSR Savienība būšot arī rosīgāks pircējs un pārdevējs pasaules tirgū.

Tagad gandrīz dtoši var sacīt, kā tādi uzskati ir maldīgi. Japanai, kā viņas vēstnieks kādreiz izteicās, esot bijis vajadzīgs četrdesmit gadu, kāmēr viņa piesavinājusēs eiropiešu techniku; Z.A.Savienotās valstis savu rūpniecību attīstīja un pacēla uz techniskiem augstumiem - pāra desmit gados. Kādēļ gan lai PSR Savienība nespētu arī savu rūpniecību izveidot un modernizēt, ja viņa šim nolūkam netaupa ne naudas, ne pat visas krievu tautas labklājības?

Katrai lielai jaunāi fabrikai ir vajadzīgs īsāks, vai garāks laiks, kāmēr viņas personāls iegūst vajadzīgo prasmi un veiksmi sava speciala uzdevuma izpildīšanai. Amerikaņu žurnālists Knickkerbockers atstāsta, ka Amerikā konstruētai un Irijā (Korkā) uzstādītai traktoru fabrikai vajadzējis divi ņu mēnešu laikā, kāmēr fabrika iestrādājusēs un darba ražīgums sasniedzis iepriekšējā aprēķinā paredzētās normas. Tāpat ir ar lielajām krievu mašinfabrikām. Pērnvasar Staļingradas traktoru fabrikā darbi negribēja veikties, bet šovasar traktoru fabrika izgatavojot ap loo traktoru dienā, t.i. produkcija sasniegusi paredzēto normu. Avizes ziņo, ka ļeņinpilī traktoru fabrika "Krasnij Putilovec" jau izpildot 98% no sava uzdevuma. Kāds vācu inženiers atstāsta iespaidus, kādus viņš guvis Harkovas mašinu fabrikā. Viņš nostāvējis ceturtdaļstundas fabrikā pie konveijera un noskatijies, ar kādu vieklību ikviens strādnieks izdarijis viņam uzdoto specialo darbu. Liekoties, ka krievu vienkāršais strādnieks, kā radīts priekš serijveidīgas dažādu objektu ražošanas, jo darba dalīšanā ikkatram strādniekam paredzēts tikai zināms noteikts mazs darbiņš, kura izpildīšanā viņš drīz iegūst ārkārtīgu veiklību. Podoļskā (Maskavas tuvumā) esot kāda šūjmašinu fabrika, kura izgatavojot labas šūjmašinas. Kādu gadu atpakaļ kādā metallurgiskā fabrikā par direktoru pieņemts kāds

vācietis, kurš agrāk Vācijā vadijis tērauda fabriku, bet darba trūkuma dēļ fabrika bijusi jāslēdz. Tagad šinī krievu fabrikā jau tērauda izgatavošana tik labi nostādīta, ka tiekot izgatavotas vairāk šķirņu nevainojama, pirmklasīga tērauda, kādu tad no ārzemēm Krievijā ievedīšot daudz mazākā mērā. Te vēl jāpiemin, ka krievi nekādu patenttiesību neatzīst un tādēļ izmanto, cik vien iespējas, visas zinātniskās techniskas ieguvumus par velti.

Grūtāki iet ar darbiem mazākās fabrikās, kur darbi nav specializēti, kur fabrikas vadītājiem un arī strādniekiem jāpieliek vairāk rūpju un gādības par dažādu materialu pareizu izvēli, šķirošanu un izlietošanu, vai kādā vienkāršākā techniska proceša izpildīšanu. Kāds ziņotājs stāstija, ka tagad Maskavā kādā koku apstrādāšanas fabrikā taisot logus, durvis, mēbeles u.t.t. no gluži slapjiem un pat zaļiem kokiem. Agrākos laikos apstrādājuši tikai pilnīgi sausus kokus un tos pašus, pēc koksnes labuma, sadalījuši septiņās dažādās šķirnēs. Par kādu krāsu fabriku zināja stāstīt, ka tur darba procesā notiekot liela materialu izšķērdība. Visi bīstoties no atbildības, skatoties arī uz citu nepareizu rīcību caur pirkstiem un tādēļ notiekot lieli zaudējumi. Bet arī še zināmā mērā padvaldība meklē izeju. Viņa fabrikās iecēļ vienvaldīgus direktorus, viņa noģibinājusi specialu "izpildīšanas komisiju", kura dažādo fabriku darbību revidē un par nekārtībām fabrikas vadītāju soda. Faktiski pamazām valdība visos uzņēmumos ieved kapitalistiskās saimnieciskās iekārtas pārvaldes un atalgojuma principus un tādēļ var sagaidīt, ka arī citās fabrikās darbi veiksies. Traucējumus gan laikam rada tas apstāklis, ka pie darbinieku izvēles vēl lielāku lomu spēlē piederība pie komunistu partijas, nekā lietpratība un darba spējas. Pēdējā laikā pate padomju valdība no jauna sāk atzīt specialistu nozīmi un tiem cenšās ierādīt ražošanas procesā pienācīgo vietu. Šimbrīžam padomju valdība galveno vērību piegriež jaunajam rūpniecības rajonam - Urala-Kuzneckas baseinā ogļu dzelzsrūdas raktuvēm un metallurgiskām fabrikām. Te rūpniecībai grandiozas attīstības izredzes, jo zemes klēpī slēpjās neizsmeļamas mineralu un metalu bagātības. Tā sauktais "Magneta kalns" dienvidus Uralā - ieņemot 24 kv.verstis, esot ap 300 mtr. augsts un saturot 58 - 62% dzelzs; dažās vietās no kālnā redzama gandrīz tīrs metals. Dzelzsmagnita krājumi esot tik lieli, ka tie izsauc kompasā adatas anomalijas un ka kalna tuvumā neviens parastais pulkstens - tērauda daļām - nespējot kārtīgi funkcionēt. Kuzneckā esot

ogļraktuves (Prokopjevā), kur ogļu slāņi pārsniedzot desmit metrus biezumu, kāmēr jau vienu metru biezus ogļu slāņus atrod par izdevīgiem izmanzošanai. Ogles gan dzelzsrūdas apstrādāšanai Magnitogorskā jāved no Kuzņeckas baseina un Karagandas apgabala, no kuriem pirmais atrodās ap 2000, bet otrais ap 1500 kilometru attālumā. Vilcieni no Kuzņeckas atvedot uz Magnitigorsku ogles un lai nebūtu tukšā atpakaļ jābrauc, tad kā krāvu uzņemot dzelzsrūdu, ko aizvedot un apstrādājot Kuzņeckā. Pēc amerikāņu aprēķiniem Magnitogorskā ražotais tērauds būšot par 50% lētāks, nekā citās tagadējās krievu metallurģiskās fabrikās; dzelzsceļu sliedes būšot uz pusi lētākas, nekā citur ražotās un arī pirmklasīgs tērauds iznākošot par apm.25 - 30% lētāks.

Uralu-Kuzbasa rūpniecības rajonam ir milzīga militarā nozīme, ko padomju organi paši nereti mēdz pastrīpot. Urala-Kuzbasa rūpniecības apgabals atrodās ap 3500 kilometru no citu Eiropas valstu robežām; no Ziemeļiem to aizsargā Ledus okeans; no dienvidiem milzīgas Centralizācijas stepes un tuksneši; noaustrumiem - plašie Sibirijas klajumi un meži. Urala-Kuzbasa apgabalā atrodās ogles, dzelzs, aluminijs (Alapajevskā), zalpeters(Solikamskā), kalijs un fosfati(Berznakovā), kapars uz ziemeļiem no Balkaša ezera). Traktoru un citu rūpniecības mašinu ražošananu var īsā laikā pielāgot tanku, lielgabalu un citu kara materiālu izgatavošanai. Domājams, ka pēdējie politiskie notikumi Ķinā padvaldību pamudinājuši steidzināt Urala-Kuzbas/rūpniecības baseina rūpniecības izbūvi un izveidošanu. Zīmīga šinī ziņā ir VOROŠILOVA runa, ko viņš augustā Kuzņeckā turējis strādniekiem. "Uz Jūsu celtniecību skatās ne tikai mūsu Savienības proletariats, bet visa starptautiskā strādnieku šķira. Un tas ne tikai tādēļ, ka Kuzņeckā strādā kopā ar Jums Francijas Vācijas, Polijas un Amerikas strādnieki, bet tādēļ, ka līdz ar Selmašu (lauksaimn.mašinu fabriku trests)Rostovā) Magnitogorsku un Dneprostroju un citiem padomju rūpniecības gigantiem, Jūsu metallurģiskā fabrika atrisina problemu "kurš kuru" un apbruņo starptautisko proletariatu cīņai par socialismu. Nav vajadzīgs pierādīt, kādu lielu lomu spēlēs šie giganti mūsu tēvijas apsardzībā. Nākošais karš būs mechanizēts līdz iespējamībai un viņa sekmes atkarāsies no ekonomiskā spēka un no ta, kas būs bagatāks ar metalliem, ķimiskām vielām un elektirsko energiju".

Miera laikā starptautiskai rūpniecībai PSR Savienības rūpniecība būs nepārspējams konkurents pasaules tirgū padomju valsts saimnieciskās dzīves iekārtas un sevišķi valsts ārējās tirdzniecības sistemas (monopola) dēļ.

1338

6.TAUTAS IZGLĪTĪBA UN AUDZINAŠĀNA.

Komunistu izglītības ideals stipri atšķirās no līdzšinējo pilsoņu izglītības ideala. Viņas pamatos ir skolas politechnizacija un mācības programu piemērošana tieši praktiskai dzīvei. Humanitārām zinātnēm un vispārizglītojošiem priekšmetiem programās vietas nav.Otra padomju skolu un institutu iezīme ir viņu pievienošana, resp.saistīšana ar dažādām rūpniecības uzņēmumiem, pie kam skolēniem jāstrādā uzņēmumos dažādi praktiski darbi, resp.faktiski jāsagatavojās uz darbu uzņēmumā. Uz tiem pašiem principiem ir pamatotas augstākās mācību iestādes. 40% no mācības laika(kurss ne garāks par 4 gadiem) studentam jādarbojās praktiski fabrikā.

Tagad izrādās, ka skolu politechnizācija izglītības gaitu novedusi strupceļā. Gluži dabīgi radusies teorija par skolas nomiršanu (otmiranije školi), jo vispārējā izglītība, nezināšanas ir mācības mērķis, bet attiecīgā techniskā izpratne un veiklība darbā paņēmienos. Skolēnu zināšanas matematikā, fizikā, geografijā, pat mātes valodā un t.t. noslīdējušas tik zemu, ka viņi nav bijuši spējīgi turpināt savu izglītību technikumos un institutos, uz kuriem viņi tikuši sagatavoti. 5.septembrī Viskrievijas komunistu partijas Centralā Komiteja laida klajā dekretu "par skolas uzdevumiem, par skolu metodisko vadību, kadriem, pamatskolu un viduskolu materialo saimnieciskiem pamatiem un skolu pārvaldi un vadīšanu. Starp citu pieved Ļeņina norādījumus, ka esot jāizbēg pāragra specializācija. Dažas dienas vēlāk, taisija savus lēmumus arī Izglītības komisariats. Te no jauna uzsver, ka jāsniedz skolēniem zināšanas, nosoda kreiso virzienu, kas paregojis skolas nomiršanu, atmetuši mācības programas un tā sakot izkausējuši "skolu apkārtnē" un "masas kulturas darbā", tiek uzdots izstrādāt īsā laikā jaunas mācības programas.

Kā redzams, tad par izglītības darbu norūpējās ir komunistu partijas centralkomiteja, ir izglītības komisariats, kuri nevarējuši neredzēt, ka skolu reformatori nogājuši jau līdz savas evolucijas galam,t.i skolas, kā izglītības iestādes noliegšanas.

No jaunātnes audzināšanas atkarājās visa režima nākotne un tādēļ gribu atzīmēt kāda vienkārša strādnieka un kāda inteligenta spriedumu par tagadējo jaunātni.

Jaunai paaudzei jau no pirmajiem skolas gadiem tiek iestāstīts, ka cara laikā agrāk visi strādnieki bijuši vērgi, kas dzīvojuši trūkumā

un garīgā tumsībā. Tikai ar komunistu valdības nodibināšanos sākusēs tautas brīvība, labklājība un izglītība. Tā kā to pašu sludina konferencēs, presē, radiopriekšnesumos, teatrs un kino, un tā kā jaunā paaudze zem 25 gadiem neko labāku savā dzīvē nav redzējuse, tad viņa tam notic. Jaunā paudze tā pieraduse pie maizes un manufakturas racijām, pie stāvēšanas astēs un pie visiem citiem trūkumiem, ka viņa savādu saimniecisku un tiesisku iekārtu sev nevar priekšā stādīties. Viņi ņemoties pat vecākus cilvēkus pārliecināt par to, cik tagad "labi". Ja nu ar vēl esot kādi trūkumi, tad to izskaidrojot ar to, ka vecā paaudze esot "kaitētāja", kas valdībai darbu sabojājot.

Tiklīdz realizēšot piecgadi un iznīcināšot kaitētājus, tad arī visā zemē valdīšot labklājība un laime.

Izlaidību un ālēšanos visdažādākos veidos jaunā paaudze uzskatot par brīvības piepildījumu. No otras puses man stāstīts, ka jaunā paaudze tiekot audzināta ļoti brīvi. Skolā bērni jūtoties, kā savās mājās un skolotājiem pār audzēkņiem esot maz varas un autoritates. Jaunībai piemitošā straujuma un autoritātes trūkuma dēļ, bērni esot pārsteidzīgi darbos un vārdos, jo tiem vēl neesot nekādas paškritikas. Paš-gudrība un izlaidība esot audzināšanas ļaunās sekas, kuras parādoties arī ģimenes dzīvē un visā sabiedrībā. Vecākiem uz bērniem maz iespaida. Sevišķi jāatzīmējot sekošais. Cara laikos, kā zināms, skolēni ar lielāko kāri un daudzreiz slepeni lasija un studēja sociālās zinātnes un it sevišķi tautsaimniecību un politiku. Tagadējā paaudze par sociālām zinātnēm neintresējoties; pret šām zinātnēm esot vienaldzība, apatija. Vainīgs gan, pa daļai, laikam esot tas apstāklis, ka tagad komunisma mācības tiekot mācītas un iekaltas kā neapšaubāmas dogmas, ka nekādas šaubas par mācības pareizību neesot pielaistas. Jaunātne instinktīvi no jaušot to nesaskaņu, kādu novērojot komunismā teorijā un praksē, vietējo varas vīru vārdos un darbos. Tādēļ komunistu oficialai mācībai inteligentās aprindās esot maz panākumi, bet opozicijā nostāties nevarot.

Tas fakts, ka jaunātnes lielā daļa pierakstoties pioneros un komjauniešos vēl neesot pierādījums, ka viņi paši esot komunisti. Tas jādarot katram, ja jaunēklis gribot taisīt karjeru caur izglītību, vai caur darbu.

Ar daudz lielāku dedzību jaunā paaudze pieķeroties eksaktām zinātnēm un praktiskam darbam. Varot sacīt, ka praktiskums, darba griba

un patstāvība esot jaunātnes pozitīvās īpašības.

Uz "buržujiem" ārzemniekiem jaunātnes zemākie slāņi skatās kā uz "zemākiem radījumiem" - ar naidu un nicināšanu. Dienu no dienas izveidojās ļaužu masas ar gluži citādu garīgo un saimniecisko kulturu.

7. MASKAVAS-OSTAS PILSĒTA- 1o.septembrī pilsētas padomē uzstājās Kaganovičs ar runu, kurā viņš izteic valdības nodomu - Maskavu padarīt par PSR Savienības cienīgu galvas pilsētu. Līdz šim Maskavā 85% no visiem namiem ir vienstāvu, vai divstāvu. Nodomāts uz šiem namiem celt vairāk stāvus. Pavēlēts namus balsināt un šoruden tādā balsināšanas kx darbi tika izdarīti lielā skaitā. Maskava pieņem labāku izskatu.

Jau nākošā gada sākumā ķersies pie apakšzemes dzelzsceļa (metropolitena) linijas izbūves. Satiksme šimbrīžam Maskavā tik neērta, kā nevienā lielpilsētā pasaulē, jo izņemot tramvaju, citu satiksmes līdzekļu gandrīz nemaz nav. Autobusu maz un taksīšu ļoti maz.

Nodomāts savienot Maskavas upi caur Klazmu ar Volgu un Maskavu padarīt pieejamu kuģiem. Kā šis plāns tiks realizēts un kādi būs panākumi, to rādīs nākotne.

Pestitāja baznica, kura tikusi celta 4o gadus un kura savas lieliskās architekturas, kā arī māksliniecisko izgrieznumu dēļ tika ne bez iemesla uzskatīta par Maskavas krāšņumu, tagad tiek noplēsta. Daudz vērtīgi gleznieciības un mozaikas darbi pie baznīcās noplēšanas tiks iznīcināti. Baznicas vietā tiks celta "padomju pils".

II. VALDĪBAS DARBĪBA.

Tā kā valdība savās rokās ņēmusi visas saimnieciskās dzīves organizēšanu un vadību, tad dažādo centralo valdības iestāžu un organizāciju vērību piegriesta galvenā kārtā valsts saimnieciskai dzīvei. Lēmumus taisa, rezolucijas pieņem, instrukcijas izdod gan attiecīgi komisariati, gan Augstākā tautsaimniecības padome, gan komunistu partijas centrālā komiteja u.t.t. Nereti iznāk lēmumi, kurus parakstijuši Molotovs, kā tautas komisaru padomes priekšsēdētājs un Staļins, ka komunistu partijas centrālās komitejas sekretars. Ja ārējā politikā gan vēl padomju diplomati dažreiz mēdz apgalvot, ka komunistu partijas CKOMITEJA un padomju valdība ir šķirtas iestādes, tad valsts iekšienē nevienam nav noslēpums, ka komunistu partija un valdība ir viens un tas pats, jeb pareizāki, ka īstā varas nesēja ir komunistu partijas centrālā komiteja, Staļins.

No galvenajiem rīkojumiem būtu jāatzīmē sekošie.

12.jūlijā iznācis rīkojums par algas noteikšanu kolhozos uz akorddarbu un darba kvalitātes un kvantitātes pamatiem; tika doti arī sīkāki noteikumi par darba novērtēšanu. Praksē pie algošanas turpretīm pa lielākai daļai tiek pielietota vecā algošanas kārtība, kur algu noteic pēc darba dienām un gimenes ēdēju skaita. 20.septembrī tādēļ iznāca jauns rīkojums, pielietot jauno algošanas pamatus un atceļ veselu rindu kolhozu lēmumus, kuri savus darbiniekus algo pa vecam. Racionalas algošanas sistemas ievešana kolhozos un cīņa pret kolhozu tieksmēm pēc iespējas daudz produktu paturēt sev pašiem un jo mazāk viņu nodot valdībai;-ir komunistu preses - permanentie dienas jautājumi.

Bez tam ir izdota vesela rinda rīkojumu par zirgkopības, cūkkopības, briežkopības, biškopības un lopkopības attīstības veicināšanu.

2.augustā komunistu partijas Centralkomiteja izlaida rīkojumu, ka vairs neesot steidzināma viensētnieku iestāšānās kolhozos, bet tagad paši kolhozi esot jānostiprina.

Izvests tā sauktais pašaplikšanās nodoklis, uz laikiem kulturēlām vajadzībām. Ša nodokļa netiešais mērķis - uzlikt smaguma nastu uz individualzemniekiem.

Iekšējai finansielo resursu mobilizēšanai tiek piegriesta liela vērība: iedzīvotājiem jāpērk iekšējo aizņēmumu izlaidumi. Tas ir arī indirekts mājiens atņemt "buržujiem" pēdējo vērtīgo lietiņu, vai mēbeļu gabalu valsts finanču uzlabošanai.

Sevišķi ievērojams ir augstākās tautsaimniecības padomes un Vissavienības arodbiedrību apvienības centrālās komitejas lēmumi par algas sistemas pārveidošanu metallurgijā un ogļrūpniecībā. Ogļrūpniecībai un metallurgijai piekrītot vadošā loma valsts rūpniecības dzīvē un tādēļ strādnieku un inženieru-techniķu atalgošanā jāiznīcinot algu vienlīdzība un viņas vietā jāpielietojot vislielākā mērā akorddarbi ar vienkārši un progresivi pieaugošu atalgojumu, jāieintresē strādnieks savā kvalifikacijā, jānostāda strādnieku atalgojums saskaņā ar viņu specifisko nozīmi tautsaimniecībā.

Algu norma vispār tiek stipri paaugstināta. Metallurgijas fabrikās algu samērs starp pirmo un beidzamo (augstāko) kategoriju izpaužās attiecībā 1 : 3,7, agrākejo 1 : 2,8 vietā. Arī inženieru algas atkarīgas no viņu darba kvalitātes, resp.posteņa, sniedzās no 225 rbļ. līdz 650 rbļ. mēnesī.

Ogļraktuvēs darbi jāierīko tā, ka atalgojumu saskaņā ar padarīt darbu saņem 9o% no visiem strādniekiem apakšzemes un 53% no tiem, kas strādā virszemes, jeb pavisam 8o% no visiem strādniekiem jāstrādā uz akorda. Seko sīkāki noteikumi par darba ražīguma vienībām.

Satiksmes resorā vienmēr vēl nevar sadzīt vajadzīgos tempus preču pavairošanā. Pēdējā laikā pat pasažieru vilcieni pienāk ar lielu nosebošanos. Līdz 1927.g.dzelzsceļa transports vienmēr esot uzglabājies, bet pēc tam sācis dezorganizēties. Pēc kāda ķnika specialista ieskatiem tur pa labai daļai vainīga dzelzsceļu eksploatacijas sistemas maiņa.

Nodibināts premiju fonds, no kura izmaksā premijas izcilus darbiniekiem. Tāpat iznākuši likumi par priekšrocībām, ko kolhozos gūst peļņās gājēji.

Socialā apdrošināšanā priekšrocības gūst tie strādnieki, kuri ir arodbiedrību biedri. Jau savā 23.jūnija runā Staļins starp citu atzīmēja, ka vajadzīgs dāvāt vairāk uzticības inteligentiem inženieriem, kuri apzinīgi izpildot savus pienākumus. Pagājušā ceturksnī iznāca likums par inženieru un techniķu stāvokļa uzlabošanu; inteligentu bērnu tiesības pielīdzinātas proletariešu bērniem.

Vēl jāatzīmē Akulova iecelšana par GPU priekšnieka palīgu Mesinga vietā. Akulovs nepiederot pie izcilus personībām ne rakstura, ne iespaida ziņā, bet gan piederot pie"Staļina ļaudīm". Domā, ka ar šo iecelšanu Staļins gribējis padot GPU vairāk savam personīgam iespaidam.

PSR Savienības galvenais virspavēlnieks Vorošilovs šovasar ceļoja pa tālajiem Austrumiem, kur inspiceja karaspēku un turēja runas. Vorošilova brauciens noticis ļoti svinīgi, ar carisku krāšņumu, vietējie iedzīvotāji cēluši godavārtus un sarīkojuši ovacijas. Brauciena uzdevums laikam bijis iepazīties ar karaspēka stāvokli uz vietas, sakarā ar notikumiem Mandžurijā.

III.SAIMNIECISKĀ DZĪVE.

Notecējušam kvartalam, tāpat kā visam tekošam gadam, jāpierāda, ka piecgades plāns tiks izpildīts četros gados. Tādēļ arī šinī laikā visiem iespējamiem līdzekļiem sekmēja rūpniecības vadošo nozaru ogļu un metala rūpniecību attīstību, visu darīja lai paceltu dzelzsceļu pārvadāšanas spēju, steidzināja iesākto celtņu nobeigšanu un attīstīja sevišķu rosību līdzekļu sagādāšanā priekš plašās valsts saim-

niecības financēšanas.

Ogļrūpniecība arvien vēl nespēja attīstīt tik straujus produkcijas tempus, kā to no viņas prasa visas Pad.Savienības industrializācija. Lielās fabrikas tiek celtas 1 - 2 gadus, bet neviena šachta vēl nav izbūvēta ātrāki par 6 gadiem. Tādēļ blakus jaunu šachtu ierīkošanai tiek ļoti daudz darīts, lai paceltu jau darbā esošo šachtu produktivitāti. Notecējušais ceturksnis ogļrūpniecībā nav devis visai iepriecinošus rezultātus, jo tie ir mazāki, nekā tie bija iepriekšējā ceturksnī. Doņeca baseinā ša gada I.ceturksnī ražots 9.224.733 t.akmeņogļu, II. - 9.788.981 t. un III. - 9.451.271 t., kas ir 6o - 65% no plāna. Lai gan deviņu mēnešu laikā ražots ap vienu miljonu tonu vairāk nekā iepriekšējā gadā tanī pašā laikā, tomēr šīs produkcijas pieaugums nekādā ziņā neatbilst pa šo laiku pieaugušās rūpniecības palielinātām prasībām un ir zem piecgades normas. Kurināmā materiala vispārīgā trūkuma dēļ, dzīvokļu apkurināšanu pilsētās varēs tikai uzsākt tad, kad būs priekš tam izdots specials rīkojums.

Metalurģija arī nav devusi ne tuvu tikdaudz metala, cik no tās prasija saimnieciskais plāns, kurš izpildīts pie čuguna 68 - 73% un pie tērauda 61 - 62% apmēros. Pad.Savienības Eiropas daļā,bez Urala - čuguna ražots I.ceturksnī - 735.569 t., II. - 933.5oo t. un III.- 933.871 t., bet tērauda I.cet. - 766.933 t., II. - 798ooo t. un III.- 727.742 t.. Metalurgijas produkcija piecgades trešajā gadā nav lielāka par piecgades plānā paredzēto normu, kādēļ var jau teikt, ka metalurģijas piecgades plāns netiks izpildīts četros gados.

Transports arvien vēl ir "šaurā vietā" Pad.Savienības saimniecībā. Viņa vainas dēļ fabrikās notiek traucējumi darba ritmā, kā arī jauncelšanas darbi ievelkās garumā, patērētāju centri saņem oreces ar pārtraukumiem un pie tam ilgā ceļā bojātas, pilsētās trūkst kurināmā materiala u.t.t. Notecējušā ceturksnī dzelzsceļi pildījuši savu uzdevumu 75% apmērā, lai gan ikdienas iekrautō vagonu skaits bijis stipri lielāks, nekā tanī pašā laikā gadu atpakaļ. Notecējušā ceturksnī caurmērā iekrauti ikdienas 53.425 vagoni. pret 46.o61 vag. pag.gada III.ceturksn

Finanču jautājumi tiek apspriesti ikdienas visos laikrakstos. Lai gan šajos rakstos nav atrodami noteikti dati par finančplāna izpildīšanos, tomēr vispārīgos vilcienos tie norāda uz iztrūkumiem visos ienākuma posteņos. To apstiprināja arī Staļins savā ievērojamā runā 23. jūnijā, teikdams, ka vecie ienākuma avoti jau izsmelti, kādēļ meklējami

jaūni.Piecgades plānā paredzēts preču cenas netikvien nepaaugstināt virs 1926/27.g.cenām, bet pakāpeniski tās pat pazemināt, lai ar to palielinātu rubļa pirktspēju un līdz ar to paaugstinātu strādnieku realo atalgojumu, tomēr pārspīlētie finačplāni spieduši valdību atteikties no ša atzinuma un pastāvīgi paaugsznināt vietējā tirgū preču cenas, lai tādā kārtā iegūtu lielāku peļņu, ar ko segt finančplāna iztrūkumus. Jau pag.gadā pēdējā ceturksnī, kad valsts kase atradās kritiskā stāvoklī, kad neskatoties uz plašo inflaciju valsts kasē tomēr nebija naudas ar ko izmaksāt strādniekiem un ierēdņiem algas un zemniekiem par uzpirkto ražu, valdība sāka pārdot ārpus produktu kartiņu normas maizi un cukuru par 5 - 6 reiz augstākām cenām. Tagad tādu veikalu skaits lieliski pieaudzis.

Ja gadu atpakaļ valdība uzskatija naudas emisiju par vienīgo līdzekli valsts kases iztrūkuma segšanai, tad tagad šis līdzeklis spēlē tikai palīglomu. Šogad 9 mēnešu laikā naudas apgrozība pieauguse par apm.817 milj.rbļ., pret 1622 milj.rbļ.pag.gadā tanī pašā laikā. Uz 1. oktobri visas apgrozībā izlaistās naudas, banknotes, valsts kases zīmes un metalnaudas, kopzuma bij 5.172.166 rbļ., kādā summā saprotams neietilpst tās valsts kases zīmes, kuras izdotas zem viena numura un kuru kopsumma atklātībai nav zināma, bet kurai vajadzētu būt ļoti lielai, spriežot pēc ta, ka apgrozībā ir nesamērīgi vairāk rubļu, nekā červoncu. Pašlaik valsts kase savus maksājumus kārto bez novilcināšanas, bet atklātībai par saviem ienākumiem un izdevumiem nekādus pārskatus nesniedz.

Ražas ievākšana iet uz beigām, be tpar viņas lielumu līdz šim nekādas ziņas nav publicētas. Pēdējais biļetens par sējumu stāvokli publicēts uz lo.jūliju, pēc kura labāku par vidēju ražu varēja sagaidīt vienīgi Krimā un dažos apvidos Ukrainā. Visā Savienībā sējumu stāvoklis bij vidējs, bet Rietumu Sibirijā un Kazakstanā tas bij zem vidējā. Vasaras otrā pusē nāca ziņas, ka uz rītiem no Volgas ļoti plašā apgabalā sējumi lielā mērā cietuši no sausuma. Pamatojoties uz šām ziņām, kā arī ievērojot to, ka labības uzpirkšana paliek pakaļ plāna normām liek domāt, ka šagada raža nebūs lielāka par p.g.ražu, neskatoties uz to, ka vispārīgā sējumu platība ir par lo milj.ha lielāka. Zīmīgi ir arī tas, ka šoruden maizi bez kartiņām vēl nepārdod, kamēr pag.gadā to jau darīja.

Tirdzniecība. Pad.Savienības presē pastāvīgi tiek uzstādīti kontrasti starp saimniecisko krīzi kapitalistiskās pasaulē un neredzēto dzīves uzplaukumu pašu zemē, tomēr spriežot pēc izsludinātās ārējās tirdzniecības bilances par pirmp pusgadu, rī pad.Savienība nav palikuse neaizkārta no šīs krīzes atskaņām. Ša gada pirmā pusgadā ārējās tirdzniecības apgrozijums krīties no 1.o2o milj.rbļ. 193o.g. uz 883.5 milj.rbļ.šinī gadā. Eksports pirmā pusgadā par 366.2 milj.rbļ.pret 464.3 milj.rbļ. pag.g.tanī pašā laikā un importēts par 517.3 milj.rbļ. pret 555.7 milj.rbļ.pag.gadā. Tirdzniecības bilance par pirmiem sešiem mēnešiem noslēgusēs uz 151.7 milj.rbļ. lielu pasivu saldo.

Pad.Savienības eksports un imports uz atsevišķām ievērojamākām valstīm sadalās sekošā kārtā:

Valstis	Eksports		imports.	
	milj.rbļ.	%	milj.rbļ.	%
Anglija	92.3	25.2	36.6	6.4
Vācija	73.4	2o.o	162.7	31.4
Italija	2o.7	5.7	1o.1	2.1
Francija	13.1	3.6	7.8	1.5
A.S.V.	1o.2	2.8	142.7	27.6

Notecējušā pusgadā šie skaitļi būs grozijušies, jo Pad.Valdība pārnesuse daļu no saviem iepirkumiem no Amerikas uz Angliju un Italiju Ievērojot arī grūtības, kādas Pad.Valdībai rodās dēļ kredītiem, sakarā ar finansiēlām satricinājumiem vairākās valstīs un līdz ar to dažu valšķu pirktspējām pazeminašanos, Pad.Savienības ārējās tirdzniecības apgrozijumi otrā pusgadā var vēl vairāk samazināties, nekā pirmajā pusgadā. Lielie žaudējumi, kādi cēlušies sakarā ar angļu mārciņas kursa krišanu, pamazinājusi arī Pad.Savienības pirktspēju, kam kā sekas var/būt importa ierobežošana un grūtības agrāko saistību kārtošanā. Šīm grūtībām, ja tādas arī patiesi parādītos, būs tikai pārejošs raksturs un var tikt novērstas ar importa ierobežošanu un eksporta pastiprināšanu. Bet eksporta forsēšana savienota ar neizbēgamu eksportējamo preču cenas pazeminašanu, kas savukārt var atkal padziļināt saimniecisko krīzi citās valstīs.

1346

IV. ĀRPOLITIKA.

1. Piedalīšanās starptautiskā dzīvē. PSR Savienības prese ietura zināmu mērenību. Bez žēlastības tiek "atamaskota" citu valstu imperialistiskās tieksmes un vispār buržuaziskā politika, bet uzbrukumiem ir vairāk idejisks, mazāk personīgs, dzēlošs raksturs, kā tas bija vēl gadu atpakaļ. PSR Savienība jo dienas jo vairāk pate tiek ievilkta vispasaules saimnieciskā un politiskā dzīvē un tādēļ viņas prese cenšās turēties starptautiskād attiecībās parastās pieklājības robežās. Tā septembra mēneša sākumā Ļitvinovs piedalijās Ženevā ,Eirppas komisijā, kur aizstāvēja savu "saimnieciskās neuzbrukšanas", pareizāki saimnieciskās neaizsargāšanās projektu - komisijas apspriedēs. Padomju diplomati uzskata kā zināmu panākumu to, ka viņu projektu apspriedīs speciali tam nolūkam radīta komisija. Augusta beigās Amsterdamā noturētā saimnieciskās dzīves plānešanas konferencē no PSR Savienības piedalījās OSINSKIS, kur pūlējās izcelt PSR Savienības plānētos saimnieciskos sasniegumus. 15.augustā Romā sanāca starptautisks iekšējo ūdens ceļu kārtošanas konferencē, kurā no PSR Savienības piedalījās kāds ūdeņu komisariata delegāts LIEPIŅŠ; tas spilgtās krāsās tēlojis padomju valdības sistemas priekšrocības un sekmes iekšējo ūdensceļu regulēšanā, lai gan vispār zinams, ka PSR Savienības iekšējie ūdensceļi un transports nonākuši pavisam neapskaužamā stāvoklī. Tautu Savienības(atbruņošanās) komisija uzaicināja arī PSR Savienības pārstāvi uz apspriedēm Ženevā, bet Ļitvinovs īsā laika un laika trūkuma dēļ no piedalīšanās atsacijās PSR Savienības pārstāvju piedalīšanās starptautiskās konferencēs palikusi par ikdienišķu parādību, tā kā tagad komisariatā ir nodibināta jauna, tā sauktā "starptautisko jautājumu nodaļa", par kuras vadītāju iecelts Boris STEINS, līdzšinējais otrās rietumu nodaļas vadītājs.

Vispasaules finanču krīze dod padomju presei pateicīgu vielu kapitalistiskās iekārtas kritizēšanai. No ārzemju preses tiek salasītas, sakopotas un publicētas visas negatīvās ziņas; specialie korespondenti dod plašus apskatus par proletariata bezdarbnieku postu kapitalistiskās zemēs un komunistu speci-ekonomisti kapitalistiskām valstīm parego vēl lielāku ekonomisku sabrukumu un visas kapitalistiskās sistemas bankrotu. Pate PSR Savienības saimnieciskā dzīve un sevišķi piecgades plāna realizācija ir cieši saistīta ar vispasaules saimniecisko dzīvi un tādēļ citu valstu saimnieciskā krīze sāpīgi atsaucās

pašas PSR Savienības rūpnieciskās dzīves izveidošanā. PSR Savienība ne var iztikt bez ārzemju specialistiem un mašīnām, bet viņa no ārzemēm var ievest tikai tik daudz mašinu un citu piederumu, cik viņa spēj samaksāt ar savu preču eksportu uz ārzemēm. Tā kā PSR Savienība izved gandrīz tikai lauksaimniecības, mežkopības, kalnrūpniecības produktus, naftu un citas izejas vielas, uz kurām cenas pasaules tirgū ir ārkārtīgi nokritušas, bet ieved mašinas, kuru cena nav daudz kritusi, tad plaisma starp eksportu un importu top plašāka un dziļāka. Pate PSR Savienība jau cietusi lielus zaudējumus angļu mārciņas krišanas dēļ; avizēs parādijās ziņa, ka Anglija pārtraukšot eksporta garantijas un no šām garantijām divas trešdaļas izmantojusi PSR Savienība. Arī Vācija būs spiesta palikt skopāka kredītu piešķiršanā krievu apsūtījumiem. Z.A.S.Valstis no 1.janvara 1932.g.vairs neielaidīšot krievu preces,kuru ražošanā pielietots spaidu darbs. Visi šie apstākļi lieliski apgrūtina krievu ārējo tirdzniecību un līdz ar to piecgades realizēšanu,jo produktu cenas krīt, bet vajadzīgo mašinu cenas gandrīz nemaz nekrīt. Ārzemju presē jau vairāk reizes parādījušās ziņas par krievu maksāšanas grūtībām, moratoriju ārzemēs. Padomju autoritatīvās iestādes līdz šim katru tādu ziņu kategoriski atsaukusi. Kā jau valsts iekšienē manams, tad padvaldība lielā mērā sašaurinās apsūtījumus ārzemēs un samazinās mašinu ievešanu, bet totiesu vairāk palielinās savu preču eksportu. Krievu tautas beztiesiskais, vērdziskais stāvoklis un komunistu diktatura dod valdībai brīvu rīcību par visas valsts saimnieciskās dzīves produkciju un laikam arī tādēļ padomju valdība sevi reklamē par "viszolīdāko apsūtītāju" vispasaules saimnieciskās krīzes laikā.

Piecgades plāna realizēšana iekšzemē novedusi padomju valdību pretrunā ar savu ārējo politiku: ar saviem apsūtījumiem ārzemju fabrikās PSR Savienība palīdz ārzemēs novērst bezdarba postu, uz kura izmantošanas revolucijas nolūkam dibinājās padomju slepenā ārpolitika...

Izcilu notikumu starp pagājušā gada ceturksni jāatzīmē krievu-franču sarunas par tirdzniecisku līgumu un par neuzbrukšanas pakta slēgšanu. Bija dienas, kur radās iespaids, ka notiks nopietna PSR Savienības un Francijas saprašanās, izlīgšana un tuvunāšanaās un kā viņas sekas PSR Saienības un Vācijas attiecību atvēsināšanās.

Abu valstu apstākļu pazinējam tomēr bija skaidrs, ka nopietnu panākumu krievu-franču sarunām nevar būt. Krievus uz tuvināšanos Fran-

cijai spiež galvenā kārtā tikai cerība izdabūt kredītus garantiju vai tīras naudas veidā, bet PSR Savienību un Vāciju tuvina Versaļas līgums un starptautiskā politiskā situacija, kura vēl nav mainijusēs, vēl nav satricinājuse PSR Savienības un Vācijas draudzību līgumu pamatos.

Francija savās attiecībās ar PSR Savienību bija nonākusi politiski strupceļā; ar licenču ievešanu PSR Savienības precēm francijas bilance ar PSR Savienību tapa pasiva. Francija redzēja, ka kāda saimnieciska fronte pret PSR Savienību ir neiespējama. Kāds franču diplomats man franču-krievu sarunas nosauca par "flirtu". Arī bagātajā Francijā esot rūpnieki, ka s gribot nopenīt uz krievu apsūtījumiem un ja trūcīgā Vācija varot iedzīvoties uz krievu apsūtījumu rēķina, kādēļ gan tad lai to nedarot Francijas rūpnieki? Pēdējie esot spieduši franču valdību uz sarunu ievadīšanu ar krieviem, bet iekams krievi neesot atzinuši savus parādus Francijai, par kādu kredītu atvēlēšanu PSR Savienībai neesot ko domāt. Bez tam esot vajadzējis traucēt to jauko saskaņu, kāda pastāvot starp PSR Savienību un Vāciju. Pēc dažām ziņām paši franči esot devuši mājienu poļiem, lai tie ar savu "neuzbrukšanas pakta" projekta iesniegšanu PSR Savienībai pārtrauktu krievu-franču sarunas. Tagad vairs par krievu-franču sarunām neko nedzird un Ļitvinova vizite Kurcijugam Berlinē, celā uz Ženevu, liecināja, ka no Francijas-PSR Savienības tuvunāšanās nekas nopietns nav sagaidāms.

Vēl šogad Maskavā ieradīsies Francijas jaunais vēstnieks Dežana kungs, kam jāiezīmē jauns posms krievu-franču attiecībās, vismaz Maskavā.

Krievu-Vācu izlīgšanas komisija savas sēdes iesāka Berlinē 17. septembrī un turpināja līdz 9.oktobrim. Kā viens no galveniem dienas kārtības punktiem bijis krievu apsūtījumu kreditēšana un valdības garantijas. Krievu apsūtījumu kopvērtība sniedzoties pie viena miljarda marku. No krievu puses sarunas vadījis Stomonjakovs.

Padomju prese ziņoja par gadījumiem, ka poļu, somu un pat latviešu strādnieki bezdarba spiesti esot slepenā ceļā mēginājuši tikt pāri robežai uz PSR Savienību. No Latvijas tādi pārbēdzēji nav pār PSR Savienības robežu gājuši; par atlikušām valstīm ziņu nav.

Mūsu Saeimas deputatu vēlēšanas rezultāti ir bijuši priekš PSR Savienības pārsteidzoši un nepatīkami un tādēļ par viņiem padomju prese klusē.

Par Ķinas-Japanas konfliktu Mandžurijā ceru sniegt plašākus pār-

skatu specialā rakstā. Te jāatzīmē, ka PSR Savienība šinī konfliktā vispirms izturējās diezgan atturīgi, lai gan krievu simpatijas bija redzami Ķinas pusē. Pēdējā laikā tomēr padvaldība diezgan noteikti nostājās Ķinas pusē. Ļitvinovam ar Japanas vēstnieku Hirotu bieži vien ir "sarunas", kurām esot stipri ass raksturs. Tomēr nav jādomā, ka PSR Savienība Ķinas-Japanas konfliktā iejauksies ieročiem rokās, jo japaņu ekspansija Mandžurijā vēl neskar PSR Savienības tiešās dienas intereses un pate PSR Savienība šimbrīžam sev nevar atļauties kara gājienus, kas varētu būt liktenīgi pašam komunismam. Čaklāki padomju prese kritizē Tautu Līgas darbību un eksponē viņas nespēku.

Maskavā, 1931.g. 27.oktobrī.

Sūtnis PSR Savienībā.

1350

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

No.o.848.00. slp. 23561.

Rigā, 1931.g. "16" novembrī.

Valsts Prezidenta sekretariāta saņemts 1932.g. 20. Jan. Ien. № 295 akt. № 5.

Konfidenciāli.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa Maskavā J. Seska kunga speciālu ziņojumu "Japanas-Ķīnas konflikts un PSR Savienība" uz 2o lapām.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

K. Ulmanis

(K.Ulmanis)
Ministru Prezidents un
ārlietu ministris.

ug.god.

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,

P i l ī.

Konfidenciali.

JAPANAS - ĶINAS KONFLIKTS un PSR SAVIENĪBA.

Kad lielinieki bija nogāzuši Kerenska valdību, tad drīz pēc tam viņi anuleja visus tos līgumus, ar kuriem cara valdība bija paklāvusi Krievijas iespaidam tās Ķinas provinces, kuras robežo ar Krieviju. Ar šādu soli lielinieki cerēja iegūt Sibirijas piemaļu valstiņu tautu simpatijas cīņā pret baltgvardiem un interventiem - japaņiem. Bet pēc baltgvardu padzīšanas un Sibirijas atbrīvošanas no interventiem padomju Savienības sarkanais imperialisms. ~~Sarkanais imperialisms~~ no jauna sprauda tos pašus mērķus, kurus savā laikā sprauda dusi patvaldnieciskā Krievija: izplēst Azijā no Sibirijas uz dienvidiem Krievijas politisko iespaidu Ķinā, dabūt Mandžuriju savā politiskā un saimnieciisko interešu sferā un gūt tiešu dzelzsceļa satiksmi caur Mandžuriju ar Vladivostoku uz austrumiem un dabūt savā rīcībā neaizsalstošu ostu (Port-Arturu, Dalniju-Dairenu) uz dienvidiem, Pečilijas jūras līcī. Cariskās Krievijas ekspansijas tieksmes Tālajos Austrumos, kā zināms, sadūrās ar Japanas intresēm un izbeidzās ar krievu-japāņu karu 1904-5.gados. Krievija tika no Pečelijas līča, Kvantungas un dienvidus Mandžurijas padzīta; Japana ieguva Kvantungas pussalu un strategiski pārvalda ne tikai ieeju Pečilijas jūras līcī, bet arī ieguva noteicošo iespaidu Pečilijas līcim piegulošās Ķīnas provinces, kura atrodās ziemeļu Ķīnas galvas pilsēta Pekinga. Lai gūtu pārskatu par tagadējo stāvokli un interešu sadursmēm, tad īsumā jāapskata visu trīs lielo tautu: krievu, japaņu un ķīniešu interešu sferas atsevišķi.

I.

PSR SAVIENĪBAS PROTEKTORATI UN INTEREŠU SFERAS.

1. Tannu - Tuvas tautas, republika 17o.ooo kv.klm.platības ar 7o.ooo iedzīvotājiem, atrodās Jenesijas upes baseina apgabalā un ieņem apgabalu starp Sajanu, Tannu-Olas, Altaju un Hardin-Sardika kalnājiem. Ziemeļos un rietrumos Tuvas republika robežo ar Sibiriju, bet dienvidos un austrumos ar Mongoliju. Jau cara laikā krievi centās šo Ķinas provinci kolonizēt, eksploatēt un dabūt zem Krievijas iespaida. Ķinas revolucijas laikā (1911.g.) arī tuvinieši, mongoļu ganu tauta,

sacēlās pret svešajiem ienācējiem - krievu kolonistiem. 1914.g.cara valdība ņēma Tuvas apgabalu savā "apsardzībā", lai gan Tuva palika kā Ķinas valsts sastāvdaļa. Padomju valdība 1918.g.ar saviem aģentiem iespiedās Tuvas republikā un nodibināja "vietējo padomju varu". Caur saviem aģitatoriem un viņu izsauktām tautas masu revolucijām Tuvas republikā nodibināja valsts iekārtu uz tādiem pašiem principiem, kāda ir padomju Savienībā. Tautas revolucionārā partijas Centrālā Komiteja 193o.g.pieņēmusi rezoluciju - dzīt energisku propogandu nabadzīgo šķiru starpā par izmantotāju mantas ekspropriaciju, lauksaimniecības kolektivizāciju, kalpu un nabadzīgo zemnieku apvienošanos un pilnīgu neatkarību no imperialistiskām valstīm un ciešu sadarbību ar apspiestām tautām un visas pasaules proletariatu.

Agrākejā Ķīnas provinces galvas pilsēta Krasny (Kzil) jau cara laikā tika pārdēvēta par Belocarsku, bet tagad viņu komunisti nosauca par Krasny jeb Himbildiira - "sarkano pilsētu".

Tagad Tuvas republika ir "padomju zeme" un viņas iedzīvotāji, primitīvās ganu tautas un ap 1o.ooo krievu kolonistu ir piespiesti pieņemt komunistu jēdzienus par tiesu, taisnību un likumību.

Vakara Eiropā Tuvas republika gandrīz nemaz nav pazīstama un ziņas par Tuvas republiku var smelties tik no krievu avotiem. Arī sakarus ar pārējo pasauli Tuvas republika uztura tikai caur PSR Savienību. Tādēļ arī laikam tikai Maskavā atrodās Tuvas republikas pārstāvība. Tuvas pārstāvji Maskavā nekādus sakarus ar citiem diplomātiem neuztura.

PSR Savienība no Tuvas ieved dažādus lopkopības produktus un viņi paši Tuvas republiku apgādā ar visādām manufakturas precēm.

2. Mongoļu tautas republika, jeb Ārējā Mongolija atrodās Centrālās Azijas ziemeļu daļā. Viņa robežo ziemeļos ar PSR Savienību un Tuvas republiku, austrumos, dienvidos un rietumos ar Ķinu. Mongolija ieņem 1.25o.ooo kv.klm. ar pusotra miljona iedzīvotāju pēc krievu ziņām, bet 68o tūkstoši iedzīvotāju pēc angļu ziņām. Galvas pilsēta Urga ar 7o.ooo iedzīvotājiem. Iedzīvotāji galvenā kārtā nodarbojās ar lopkopību; citas saimnieciskās nozares vāji attīstītas.

Arī "Ārējo" Mongoliju jau cara valdība centās iegūt zem sava

iespaida un 1915.g.viņa piespieda Ķinu atzīt"Ārējās" Mongolijas autonomiju. Pilsoņu kara laikā balto karaspēki no Sibirijas atkāpās Mongolijā, kur viņi savā laikā spēlēja zināmu politisku lomu. Bet tad lieliniekī paši ieņēma Mongoliju un 1921.g.Urgā izsludināja neatkarīgo nacionālo Mongolijas republiku un nodibināja "mongoļu tautas partiju" pēc komunistu partijas parauga. Pēc mongoļu garīgā vadoņa "Hutuktu" nāves 1924.g.maijā mongolu tautas partija proklomēja Mongolijas padomju republiku. Mongolijas padomju republikas konstitucija ir krievu padomju konstitucijas lokalizējums. Arī vara piederpadomju kongresam(huruldam), bet faktiski valda centrālā izpildu komiteja. Pasludināja visu iedzīvotāju vīriešu un sieviešu vienlīdzības tiesības, bez tautu un ticības izšķirības, kā arī iznīcināja visas šķiru starpības; bijušiem tirgotājiem, garīdzniekiem un citām "izmantotāju" šķirām atņēma vēlēšanas tiesības. Visa zeme, zemes bagātības, meži un ūdeņi pārgāja visas tautas, resp.valsts īpašumā.

Jau 1921.g.Mongolijas republika noslēdza ar PSR Savienību draudzības līgumu. 1923.g.abas valstis noslēdza jaunu līgumu un uz ša līguma pamata no Maskavas uz Urgu,(kas tagad pārdēvēta par "sarkanā bruņinieka"pilsētu) nāca dažādi padomdevēji, lietpratēji un instruktori, lai iepazītos ar Mongolijas zemes bagātībām, viņu izmantošanu, kā arī lai organizētu Mongolijas tirdzniecību un rūpniecību. Tā bija vāji masketa Mongolijas valdības nolikšana zem PSR Savienības uzraudzības un vadības. Vēlāk Mongolija atzina PSR Savienības protektorātu un atļāva krievu karaspēkam palikt uz nenoteiktu laiku Mongolijā. Krievu virsnieki organizēja un apmācija mongoļu karaspēku un komunisti- krievu ierēdņi noorganizēja Mongolijas ārējās tirdzniecības monopolu. Lai mongoļiem krievu virskundzība neizliktos sveša un pretīga, tad vēlāk krievu vietā sūtīja burjatu komunistus, no Burjatu padomju republikas, jo burjati ir mongoļu asinsradnieki. 1925.g. padvaldība noslēgusi ar Mongolijas valdību līgumu, kas krieviem dod plašas tiesības Mongolijas dzelzsceļu būvēšanā.Krievi kopā ar mongoliem būvē dzelzsceļu no Čitas uz Urgu, pie kam krievi apgādā 3/4 un mongoli 1/4 vajadzīgā kapitāla. Padomju valdība iecelļ visus dzelzsceļa ierēdņus, kuri dzelzsceļu pārrauga un apsargā. loo kilometru

plašā joslā, gar abām dzelzsceļa līnijas pusēm, padvaldība var netr. raucēti pirkt un izmantot zemes gabalus, kalnraktuves, mežus, ierīkot telegrafu, telefonus, pasta un citas iestādes. Visu šo joslu pārvalda krievu padomju valdība. 5o gadus pēc dzelzsceļa uzbūvēšanas, mongoļi dzelzsceļu var atpirkt; ja viņa to nedara, tad dzelzsceļš vēl uz 4o gadiem paliek bez maksas krievu izmantošanā. Vēlākos nolīgumos tādas pašas tiesības tiek piešķirtas krieviem, ja tie taisītu dzelzsceļu līniju no Urgas uz Kalganu, iekšējā Mongolijā, un Uliassutaju. Naudas trūkuma un varbūt citu steidzamāku lietu dēļ padomju valdība pie šo tiesību izmantošanas nav vēl ķērusies. Līdz šim vēl Mongolija uztur tirdzniecciskos sakarus tikai ar PSR Savienību un arī visa cita Mongolijas satiksme un sakari ar pārējo pasauli tiek uzturēti tikai caur PSR Savienību. Tirdzniecība ar iekšējo Mongoliju, sevišķi Kalganu, gandrīz pavisam pārtraukta. Mongolija uz PSR Savienību izved lopkopības produktus - vilnu, ādas, zvēr-ādas un dārgmetalus. Manufakturas preces Mongolijā ieved tikai no PSR Savienības.

Mongolija Maskavā uztur savu pārstāvību, bet viņas pārstāvji diplomatiskā korpusax sabiedriskā dzīvē nepiedalās.

3. PSR Savienības tiesības uz Austrumķinas dzelzsceļu (Mandrijā). 1895.g.Ķīna dabūja no Krievijas lielāku aizdevumu un kā atdzinājumu par aizdevumu, uz 1896.g.8.decembra pamata, Ķina deva Krievijai tiesību būvēt Austrumķinas dzelzsceļu caur Mandžuriju no robežas Nerčinskas apgabalā caur Charbinu, Pogranič*iju uz Vladivostoku. Nodobinājās Krievu-Azijas banka, un Austrumķinas dzelzsceļu sabiedrība, kuras akcionāri un ierēdņi varēja būt tikai ķinieši un krievi; priekšsēdētājs bija ķiniets, bet sabiedrība bija padota krievu finanču ministrijas uzraudzībai. Sabiedrībai bija tiesība būvēt un izmantot dzelzsceļu, kā arī ņemt nodokļus un organizēt policiju visā dzelzsceļa apgabalā, kas pārgāja sabiedrības īpašumā. Koncesija paliek spēkā 8o gadus pēc dzelzsceļa satiksmes atklāšanas, t.i.no 19o3.g.līdz 1983.g., kad dzelzsceļam jāpāriet atpakaļ Ķīnas īpašumā. Ķiniešiem bija tiesība dzelzsceļu atpirkt jau pēc 36 gadiem bet tad viņai jāatmaksā aizdevumi un izdevumi sabiedrībai. 1898.g.

uz Pekinas līguma pamata Krievija dabūja tiesību nomāt Port-Arturas ostu un tiesību uz tādiem pašiem pamatiem izbūvēt un izmantot dienvidus Mandžurijā izbūvējamo dzelzsceļu Čang - Čunga - Port-Artura.

Daudz drošāki krievu imperialisms Mandžurijā rīkojās pēc "Bokseru" dumpa apspiešanas 1900.g., jo pateicoties Krievijas gādībai un uzstājībai īstā bokseru dumpa iedvesmotāja Ķinas ķeizeriene Tsai-Hi izbēga pelnītam sodam. Saprotams, ka krievi par to gribēja saņemt labu atmaksu. Krievi sūtīja arvien vairāk karaspēka uz dienvidus Mandžuriju un 1903.g. admirals Aļeksejevs, kā krievu ķeizara vietnieks, apmetās Port-Arturā. Mandžurija tapa par lielās Krievijas provinci. Nelīdzēja nekādi Ķinas protesti: Krievijas imperialisti nosēdās gluži tanī pašā vietā, kuru reiz bija jau izraudzījušies un iekarojuši japāņi. 1904.g.sākās priekš Krievijas un visas Eiropas kulturas liktenīgais krievu-japaņu karš.

Uz Portomutas miera līguma pamata 1905.g.Krievija bija piespiesta atdot Japanai Čangčungas - Port-Arturas liniju un pie tam abas valstis vienojās, ka uz dzelzsceļa linijas un viņas teritorijas nedrīkst savilkt vairāk karaspēka, kā 15 vīru uz kilometra un Ķina šo līgumu pieņēma.

Pēc carisma gāšanas Krievijā, Krievu-Azijas banka pārcēlās uz Parizi un Ķina banku 1920.g.atzina par savu kontrahentu. Austrumķinas dzelzsceļš palika "balto krievu" rīcībā, kuri lielā mērā Ķinā dzina PSR Savienībai naidīgu propogandu un naidīgu politiku. Tāds stāvoklis Tālajos Austrumos PSR Savienības valdībai nevarēja patikt un viņa savā līgumā ar Ķinu 1924.g. anulēja visus agrākos krievu-ķiniešu līgumus un arī pate Austrumķinas dzelzsceļa organizācija likās tiks grozīta. Jaunais līgums pats neienes galīgu grozījumu, bet paskaidro, ka:1) līdz turpmākām līguma noslēgšanai spēkā paliek 1896 g.līgums; sasaucamā konference piepaturēs tagad pastāvošās tiesības (dzelzsceļu iestādēm piekritīs tikai tirdzniecības lietas; pārvaldes karaspēks, policijas un muitas tiesības piekritīs ķiniešiem u.t.t.); 2) ar sevišķu pagaidu nolīgumu 1924.g.1.maijā nokārtoja dzelzsceļa eksploataciju. Tiek iecelta direkcija - lo locekļi, no kuriem 5 iecel padomju valdība un 5 Ķinas valdība; Ģeneraldirektoru un viņa vietnieku iecel Ķinas un padomju valdības; ja generaldirektors un

viņa vietnieks nevar kādos jautājumos vienoties, tad jautājumus lieļ priekšā izšķiršanai abām valdībām. Padomju valdība iecelļ 3 un Ķina 2 "rēķinu revidentus", direktorija iecelļ vienu krievu par dzelzsceļa darbvedi un vienu krievu un vienu ķinieti par viņa palīgiem.

Pēc tam PSR Savienība noslēdza 1924.g.2o.septembrī līgumu ar Mukdenas (Mandžurijas) valdību, kura apstiprināja Pekinas-PSR Savienības nolīgumus, bet dzelzsceļa izmantošanas tiesību saīsināja no 8o uz 6o gadiem.

Vispār 1924.g.noslēgtie līgumi nesamazināja 1896.g.līguma tiesības, bet gan <u>palielināja</u>, jo tagad Austrumķinas dzelzsceļa īpašnieks ir ne krievu privātsabiedrība, bet lielnieciskā <u>krievu valsts</u>. Komunistu propoganda dzelzsceļu rajonā jau izaicinājusi Ķinas valdību uz represiju pielietošanu pret lielniecisko Austrumķinas dzelzsceļu valdi un šo pretkomunistisko kustību cītīgi sekmē krievu emigranti. Jau 1926.g.Čangstolins spēra soļus pret komunistu aģitatoriem, bet 1929.g.jūlijā Ķinas policija izkratija krievu generalkonsulātu Harbinā, apcietināja dažus komunistus aģitatorus, padzina krievu ierēdņus un saņēma dzelzsceļu savās rokās. Tomēr vēl 1929.g. padvaldība uz to atbildēja ar "soda ekspediciju", iebrukumu Mandžurijā, kurai sekoja Ķinas piekāpšanās un <u>Habarovskas</u> protokola pieņemšana, kas atjaunoja stāvokli, kādu noteic 1924.g.līgums.1930.g. Maskavā ieradās Ķinas delegācijas valdības, kuras uzdevums nokārtot Austrumķinas dzelzsceļa lietu. Konference darbojās ļoti lēni jau vairāk kā gadu. Cik saprotams, tad Japanas-Ķinas aktuēlais konflikts <u>pamudinās</u> Ķinu atjaunot diplomatiskos sakarus ar Maskavu.

Austrumķinas dzelzsceļam priekš PSR Savienības ir liela saimnieciska un politiska nozīme. Austrumķinas dzelzsceļš izmaksājis 375 milj.rbļ., viņš stiepjās caur visu ziemeļu Mandžuriju 1481 klm. un savieno Sibirijas dzelzsceļa magistrales punktu no stacijas Mandžurijā ar Usurijas dzelzsceļu un(caur Hailaru,Cicikaru un Harbinu) Vladivostoku. Pie Harbinas sākās dzelzsceļa linija, kura stiepjās līdz Čančungai, no kuras sākās <u>dienvidus Mandžurijas dzelzsceļa</u> linija, kuras galapunkts atrodās Port-Arturā. Ar Mandžurijas kolonizāciju un saimniecisko attīstīšanos pieaug arī Austrumķnas dzelzsce-

1357

ļa saimnieciskā nozīme, jo zemes produkti, sevišķi kviši ~~kokosi~~ un pupas tiek eksportēti uz Japanu pa Austrumķinas dzelzsceļu caur Vladivostoku, vai caur Dairenu pa dienvidus Mandžurijas dzelzsceļu. Austrumķinas dzelzsceļš atnes viņas īpašniekiem labu peļņu un atver plašu tirgu PSR Savienības manufakturaš un citām precēm.

Pēdējos gados gan Austrumķinas dzelzsceļam taisot sāpīgu konkurenci dienvidus Mandžurijas dzelzsceļš, kurš ar saviem tarifa noteikumiem cenšoties preču transportu atraut Vladivostokai un to novadīt caur Harbinu uz Dairenu. Bez tam arī paši ķinieši esot uzbūvējuši dažas paralelas dzelzsceļu linijas Austrumķinas linijai un tādā ceļā atvelkot daudz kravas, kas samazina Austrumķinas dzelzsceļu peļņu.

Komunistu sarkanais imperialisms par savu uzdevumu spraudis revolucionizēt Azijas tautu masas un sagatavot apvērsumus Azijā. Revolucijas vilnis galvenā kārtā tiek vadīts pret Eiropas lielvalstīm kuru kapitalisma rūpniecība bija atradusi Azijā, sevišķi Ķinā, ļoti plašu un izdevīgu tirgu. Austrumķinas dzelzsceļš ar komunistisko personālu ir svarīga saite, kura Maskavas kominternam dod iespēju pabalstīt revolucionāro kustību materiali un idejiski. Jau pašā Ķinā vairāk provinces atrodoties Ķinas revolucionāro komunistu rokās un tādēļ Padomju valdība nebūt negrib pavājināt savus galējos posteņus Ķinas revolucijas mutulī.

III.

JAPANAS PIEDĒRUMI UN INTREŠU SFERAS.

1. Koreja (220.000 kv.klm.ar 20 milj.iedzīvotājiem) atrodās netāļi no Japanas salām un tādēļ jau no seniem laikiem japaņi tur mēginājuši nostiprināties, jo Korejas ieņemšana no citas valsts apdraudētu pašu Japanu. 1893 un 1894.gados Korejā izcēlās zemnieku nemieri, kuru apspiešanai Korejas valdība, kā Ķinas vasals, pieprasij Ķinas palīdzību. Ķinas karaspēks nespēja dumpiniekus apspiest un ta Japana sūtīja apspiešanai savu karaspēku, apspieda dumpi, ieņēma gavas pilsētu Seulu, iecēla Korejas karali no troņa, viņa vietā iecēla regentu, kura vārdā pieprasīja Ķinas karaspēka atsaukšanu. Tā izcēlās Japanas-Ķinas karš, kurš nobeidzās ar Simonosekas miera līgum

Koreja tika atsvabināta no Ķīnas virskundzības un nāca zem Japanas iespaida.No ta laika Japana centās pamazām sagrābt varu savās rokās Korejas pašas ķeizars jo dienas jo vairāk zaudēja savu nozīmi. Japanai pretīm strādāja Krievijas cara valdība, kura uzņēmās organizēt Korejas armiju, finances un dabūja dažādas meža koncesijas uz Jalu upes, kas arī bija viens no krievu-japaņu kara iemesliem. Japana steidzīgi ieņēma Koreju un noslēdza ar Koreju līgumu: Korejas valdība apņemās pieņemt Japanas padomus ārējā politikā un izpildīt Japanas norādījumus iekšējās pārvaldes lietās, kā arī pieņemt japaņu padomnieku finanču un ārpolitikas resorā. Dažus gadus pēc japaņu uzvaras pār Krieviju, Japana Koreju ņēma zem sava protektorata un jau 1910.g.Koreja tika pievienota Japanai..

No ta laika Koreju pārvaldīja Japanas generalgubernators un Korejas ķeizars tika nobīdīts pilnīgi pie malas. Tagad Korejā sākās japaņu jūgs un japanizēšanas laikmets. Tika nodibināta kolonizācijas banka, kas korejiešiem atņēma zemi un to nodeva japaņu kolonistiem-ienācējiem; apmēram viena piektdaļa no labākās zemes jau atņemta korejiešiem un atdota japaņiem. Korejā pastāv divejādas mērauklas un divējādi likumi: visās saimnieciskās dzīves nozarēs japaņiem tiek piešķirtas daudz lielākas tiesības un priekšrocības, nekā korejiešiem; visas augstākās un daudz maz svarīgākās ierēdņu vietās tiek iesēdināti japaņi un pie tam viņi dabon par 40% augstākās algas, nekā ierēdņi-korejieši.

Ar nesaudzīgu roku un nenogurstošu modrību japaņi uzrauga arī korejiešu garīgo dzīvi. No skolas grāmatām tiek izskausts viss tas, kas varētu pamodināt korejiešu nacionālo apziņu; korejiešu prese nolikta zem stingras cenzuras; japaņu spiegi uzmanīgi seko un uzrauga korejiešu studentus, žurnalistus un citus inteligentus. Ik gadus vairāk desmittūkstošu inteligentu tiek arestēti, kverškināti, pērti, likti cietumā un izsūtīti. Tā 1916.g.esot arestēti ap 82.000 un notiesāti 56.000 inteligentu. Daudz inteligentu un arī vienkāršo korejiešu spiesti emigrēt uz Mandžuriju, Ķinu un PSR Savienību. Te jāpiezīmē, ka lielāko daļu korejieši inteligenti - ir kristīti.

1919.g.Korejā notikusi liela tautas sacelšanās, kurai gan sekoja bargi sodi, bet tomēr piespieda japaņus spaidu režimu atvieg-

lot. 192o.g.atcelta militārā pārvalde un nodibināta civilā pārvalde Blakus japaņu valdības ieceltiem augstākiem ierēdņiem tiek nodibinātas "padomes" ar padomdevēja tiesībām. Japanas ķeizara ieceltam generalgubernatoram savus padomus sniedz Tokijas valdības iecelti korejiešu "centrālā padome", kurā sēž pa daļai iecelti, pa daļai izvēlēti locekļi. Trīspadsmit provinču gubernatoriem japaņiem, kurus ieceļ generalgubernators, padomus dod provinču padomes, no kuras locekļiem divas trešdaļas tiek ievēlētas un viena trešdaļa iecelta. Lai gan pēdējā laikā japaņu valdība sāk pielaist korejiešus pie valdības darba, tad par kādu pašvaldību vēl nevar runāt.

Arī citas pilsoniskas brīvības un tiesības tika pēc lielas revolucijas druscin paplašinātas. Žandermerijas vietā nodibināja policiju; korejieši dabūja tiesību nodibināt savas akciju sabiedrības, kā arī izdot 3 dienas avizes korejiešu valodā; daži studenti dabūjuši tiesību izglītoties Eiropā un Amerikā.

Korejiešu tautas atmodas laiks iesācies un viņas pašapziņa pamostās; Korejas neatkarības kustība pieņem plašākus apmērus. Šanghajā ir nodibinājusies "neatkarīgās Korejas pagaidu valdība", kuru pabalsta Sibirijas, Havajas, Amerikas un Ķinas korejieši. Viņi izdod arī savas avizes angļu valodā. Saimnieciski Koreja zem Japanas valdības ievērojami uzplaukusi.

2. Dienvidus Mandžurijas dzelzsceļš. Ar Portsmutas miera līgumu 1895.g.Krievija bija piespiesta atdot Japanai dienvidus Mandžurijas dzelzsceļa liniju ar visām tiesībām no Čangčungas līdz Port-Artu rai. Abas valstis vienojās, ka dzelzsceļa apsardzībai atļauts turēt karaspēku ne vairāk par 15 vīru uz kilometra. Ķinas valdība akceptēj Krievijas tiesību nodošanu Japanai un deva Japanai tādas pat tiesības uz 15 gadiem dzelzsceļa linijai, kuru japaņi karalaikā uzbūvēja no Mukdenas uz Antungu - Korejas līcī. Čingčangas-Port-Arturas un Mukdenas-Antungas linijas kopējais garums iztaisa 1o54 klm. un tā kā japaņiem tiesība pārvaldīt un izmantot pa abām pusēm dzelzsceļa linijai 1 kilometru platu joslu ar ielokiem ap dzelzsceļu stacijām, tad zem Japanas virsvaldības atrodās 2243 kv.kilom. Pasaules kara laikā 1915.g.Japanai uzspieda Ķinai 21 prasību un starp citu izdabūja, ka Japanai dienvidus Mandžurijas dzelzsceļu pienākās atdot Ķinai tikai

1360

2oo2 gadā, bet Mukdenas-Antungas 2oo7 gadā. Pasaules kara laikā, kā atmaksu par kara materialu piegādāšanu, Krievija 1916.g.atdevusi Japanai savas tiesības uz Čangčungas-Harbinas liniju, kura savieno dienvidus Mandžurijas un Ziemeļu Ķinas dzelzsceļus. Par šo lietu gan vēl PSR Savienība ar Japanu neesot vienojušās.

Sekodama Krievijas paraugiem, Japana 19o6.g.Dairenā nodibinājaDienvidus Mandžurijas dzelzsceļa sabiedrību, pārņēma pusi no akciju kapitala un nodeva dzelzsceļa apgabalu izmantošanai. Valdības ieceltā direktorija pārvalda ne tikai dzelzscēļu, bet arī visus citus darbus, skolu un sanitārās iestādes. Dzelzsceļa apgabals padots Kvantungas pussalas generalgubernatoram jurisdikcijai un tas ir arī dzelzsceļa apgabala karaspēka virspavēlnieks. Praktiski ņemot dzelzsceļa pārvaldes tiesības izvērtušās par visa dzelzsceļa apgabala
/padošanu Japanas valdībai. Dzelzceļa sabiedrība ne tikai ekspluatē dzelzceļu, bet uzņēmusēs visas administratīvās funkcijas: ierīko un uztura pasta, telegrafa, telefona satiksmi, vada sanitārās iestādes un izmanto kalnraktuves.

No Čangčungas uz Girinu japaņi jau 191o.g.izbūvēja dzelzsceļu, bet tagad, kā avizēs ziņo, japaņi minēto dzelzsceļu liniju izbūvē tāļāk līdz Hotrenai un Seisinas ostai pie Japanas jūras. Šai linijai liela strategiska nozīme, jo pa viņu varēs piesūtīt karaspēku tieši no Japanas un Korejas pa sauszemi un Japanai nebūs katrā gadījumā karaspēks uz Mandžuriju jāsūta kugiem caur Korejas vai Pecilijas līci, kas varbūt dažreiz bīstami. No sevišķa svara, ka Japana 19o5.g.no Ķinas izdabūjusi monopola tiesības dzelzsceļu būvēšanai dienvidus Mandžurijā. Pēdējos gados Ķina šo Japanas monopoltiesību pārkāpusi un uzbūvējusi pate dažas jaunas dzelzsceļu linijas (piem.Mukdena-Hailuna).

Japana no Mandžurijas dabon rūpniecībā nepieciešamās izejvielas - ogles, naftu, dzelzi un lauksaimniecības produktus un tādēļ viņa cenšās dabūt zem sava iespaida Mandžurijas saimniecisko attīstību un dzelzsceļus. Mandžurija ir arī plašs un ļoti izdevīgs tirgus Japanas rūpniecības ražojumiem un kapitala ieguldījumiem. Ļoti ievērojamas ir Fušunas ogļraktuves un Anšanas tēraudlietuves. Uz

1361

Mandžuriju japaņi novada arī Japanas izceļotājus un sevišķi korejiešus-emigrantus, bet japaņu-emigrantu kolonizācijai, neskatoties uz lielajiem naudas upuriem, panākumi esot niecīgi. Japaņu zemnieks nevarot sacensties ar pieticīgo Ķinas zemkopi un japaņu tirgotājs nevarot sacensties ar daudz godīgāko ķīniešu tirgotāju, vai rūpnieku.

Ārkārtīgi liela ir dienvidu Mandžurijas dzelzsceļa stratēģiskā nozīme, jo Mandžurija ir labi nodrošināta aizmugure kara gadījumā pret PSR Savienību, Amerikas Sav.valstīm un pašu Ķinu. Mandžurija ir vieta, kur sadurās Japanas un PSR Savienības intreses. Japana cenšoties radīt naidu starp krieviem un ķiniešiem. Japana dabūjusi zem sava iespaida Mukdenas valdību, cenšoties ar pēdējo spert naidīgus soļus pret PSR Savienību.

Dienvidus Mandžurijas dzelzsceļa apgabalā dzīvo ap 3 milj. iedzīvotāju; no tiem viens miljons japaņu un korejiešu.

3. Nomas apgabals Kvantungas pussalā. Uz Portsmutas miera līguma pamata 1905.g.Krievijai bija jāatdod Japanai Kvantungas pussalas(3.7oo kv.klm.) nomas līgums, ko Krievija ar Ķ i n u noslēgusi uz 25.gadiem. 1923.g.līgums notecēja, bet Japanā 1915.g.savās 21. prasībās Ķinai pieprasīja arī Kvantungas salas īres līguma pagarināšanu uz 99 gadiem. Lai gan 1922.g.Vašingtonā deviņu valstu nolīgumā atzina Kvantungas nomas līgumu, kā pretēju austrumos pieņemtai "vaļējo durvju" politikai, tad tomēr Japana 1923.g.Kvantungu Ķinai atpakaļ neatdeva. Vecā Port-Arturā izbūvēta par moderno Rjojunko kara ostu un Dalnija par Dalenas brīvostu, kura lieliski uzplaukusi.Pēdējā laikā gan pussalā ievesta civila pārvalde, bet patiesībā tur valda japaņi bez vietējo pilsoņu piedalīšanās. Kvantungas pussalai ir liela stragetiska nozīme, jo viņa ar Port-Arturas kara ostu pārvalda ieeju Pecilijas līcī, kā arī Mandžurijas dienvidus un Ķīles provinces piekrasti. Bez tam pate pussala bagata minerāļiem un metāliem.

4. Privilēģijas Ziemeļu Sachalinā. Ar cara valdības Krievijā Japana ieņēma arī Ziemeļu Sachalinu un to atstāja tikai pēc līguma noslēgšanas ar PSR Savienību 1925.g.Miera līgumā PSR Savienība piešķīra Japanai naftas un ogļraktuvju izmantošanas koncesijas Ziemeļu Sachalinā. Koncesijas aptverot apmēram pusi no turines ogļu gultnēm

1362

un naftas laukiem, tā kā ar šo koncesiju izmantošanu Japana iegūst ne tikai saimniecisku, bet arī politisku iespaidu visa apgabala dzīvē. Bez tam pate Japanas valdība uzdodot krieviem tās firmas, kurām no krievu puses koncesijas piešķirāmas. Ar viņu izmantošanu un japaņu nomešanos uz pastāvīgu dzīvi, Sachalina nonākusi Japanas iespaidu sferā, kas nozīmē soli uz aneksiju. Dienvidus Sachalina, kā zināms uz Portsmutas līguma pamata jau 1895.g.tika pievienota Japanai.

5. Japaņu citas privilegijas Tālajos Austrumos. Japanas politiskais iespaids bez tam izpaužās dažādās priekšrocībās un tiesībās, kuras viņa ieguvusi no PSR Savienības un Ķinas. Japaņi uz miera līguma pamata ieguvuši zvejas tiesības arī pie PSR Savienības krastiem Japanas, Ochotskas un Bēringa jūras; tāpat Japana ieguvusi brīvu kuģošanu pa Amuras, Usuri, Sungari un Liao upēm 7.000 kilometru garumā. Japana, var sacīt, no krieviem izdabūjusi visu, ko var dabūt bez krievu teritorijas atsavinašanas. Tad vēl Japanai pieder koncesijas Nuitčwangā, Tceutsinā, Hangčanā, Sučanā un Amoyā. Koncesijas Ķinā - ir eksterritoriali zemes gabali, t.i.viņi nav padoti ķiniešu likumiem; koncesijas iedzīvotājiem nav brīv atstāt pilsētas robežās, bet tiem jādzīvo savās pilsētās. Dažās koncesijās uz dzīvi apmetušies tikai zināmas nacijas piederīgie, citās dzīvo arī citu naciju piederīgie un paši ķinieši. Koncesijas apgabalos administrativas un likumdošanas un tiesas funkcijas izpilda sevišķas komisijas vienas pašas, vai arī komisijas kopīgi ar savas valsts konsulu. Arī īpašumu tiesības koncesijas pie-der tikai ārzemniekiem. Ķiniešiem var tikt atļauts dzīvot koncesijas robežās, bet viņi nebauda eksterritorialitates tiesības. Japanai pieder tiesības pārraudzīt Šantungas dzelzsceļu. Saskaņā ar Vašingtonas konferences lēmumu 1922.g. Japana pārņēma Vācijas tiesības uz dzelzsceļu no Tsing-Tau uz Tsi-Nanfu; bet tā kā Ķinai nebij naudas, lai atmaksātu dzelzsceļu būves izdevumus Vācijai, tad Japana aizdeva Ķīnai naudu un kā nodrošinājumu līdz parāda atmaksai paturēja Tsing-Tao un Tsi-Nanfu dzelzsceļu liniju. Tagad dzelzsceļu pārvalda Japanas karaspēks.

Arī pārējās Ķinas daļās, sevišķi "iekšējā" Mongolijā, Japana izstiepusi savus taustekļus un var sacīt, ka visā Ķinas ziemeļu au-

strumu daļā izmana Japanas politisko un saimniecisko iespaidu.

Japanai pēc Portsmutas līguma noteikumiem nav brīv apcietināt dienvidus Sachalinu, pie viņas piederīgas mazākas saliņas un viņai jātur vienmēr valļā Laperuzes(starp Sachalinu un Japanu) un Taturu jūras šaurumus(starp Sachalinu un cietzemi), kurus nedrīkst apcietināt militāros nolūkos.

Tālajos Austrumos paceļās Japanas Hegemonija uz kuru ar bažām noraugas Eiropas lielvalstis un Amerika. Arī Anglijā,Japanas hegemonijas aizbildnei tagad austrumos stāvoklis apdraudēts. No Krievijas varas pieaugšanas baidīdamās Anglija 1902.g.noslēdza ar Japanu aliansi Anglijas intrešu aizsardzībai Ķinā un Japanas intrešu aizsardzībai Ķinā un Korejā. Pateicoties šim nodrošinājumam Japana 1905.g.satrieca Krievijas imperialisma tieksmes Tāļājos Austrumos, bet līdz ar to Azijas tautās sagrāva balto tautu prestīžu. Pasaules karā un Parizes miera konferencē 1919.g.Japana jau uzstājās kā baltajām valstīm līdzvērtīga lielvalsts. No Anglijas palīga Japana bij izvārtusies par lielvalsti, kas uzstājās par Azijas tautu intrešu aizstāvi vispasaules politikas mērogā. Japaņus uz to spiež japaņu tautas stichijiskais dzīvības spēks, kas meklē jaunas zemes kolonizācijai. Japanā uz viena kv.klm.dzīvo caurmērā 146 cilv. un atrēķinot kulturai nederīgo zemi 320 cilvēku uz 1 kv.klm., bet Austrālijā dzīvo uz 2 kv.klm. 1, un Amerikā uz 1 kv.klm.2 cilvēki. Starpība iedzīvotāju dēļ ir liela un tādēļ aziatiešu tiekšmes uz reti apdzīvotām angļu-sakšu zemēm neatvairāmi liela. Australija, Kanada un Ziem.Amerikas Sav.Valstis spieda Angliju atteikties no angļu-japaņu allianses, kas pašai Anglijai bija tapusi nesērta. Arī Ķinai nepatika angļu-japaņu allianse, jo viņa stimulēja Japanas agresivitati arī pret Ķinu. Gan Japana vēl 1921.g.sūtīja kroņprinci Hirohito uz Londonu, kur viņa uzdevums bija piedabūt Angliju pie allianses atjaunošanas. No neveiklās situacijas Lloid Dzordža valdība izpestija Ziem.Amerikas Sav.valstu prezidenta Hardinga propozicija: sasaukt 1921.g.decembrī Vašingtonā Klusās jūras konferenci, kur noslēdza četru valstu (Ziem.Amerikas Sav.valstu, Francijas,Anglijas un Japanas) līgumu par kara flotes tonnaža kvoti, par "vaļejo

durvju" politiku Ķinā un Ķinas territorialo neaizskaramību. Ar to pēc Anglijas politiķu domām, arī Anglijas-Japanas allianses saturs esot izsmelts...

Japana tagad jūtās spējīga viena pate turpināt savas varas izplēšanu Azijā. Brīdis, kas izraudzīts Mandžurijas okupacijas plāna realizēšanai ir visai izdevīgs, jo Japanas neatsveramā priekšrocība ir pozicija - tuvums pie Mandžurijas, kamēr citas lielvalstis no Mandžurijas šķir okeani.un PSR Savienība šimbrīžam ir nespēcīga uzņemt cīņu ar tādu pretinieku kā Japana.

III.

Ķinas stāvoklis un politika.

1. Ķīnas iekšējā politiskā evolucija. Vismiermīlīgākā un visdarbīgākā tauta pasaulē ir ķīnieši, kuŗi reliģiju saprot kā sociāliestādi un morali, kā praktisku dzīves gudrību. Ķīnietis ir pozitivists, realists un praktiķis, kas nekad neaizraujas nēar kādām idejām, kas dzīvei svešas. Ķīniešu civilizacija tik orginela un viņas dzīves principi tik solidi, ka ķīnieši savus uzvarētājus un visas citas tautas ir vienmēr sevī uzņēmuši un asimilējuši. Ķīnā nav nevienas minoritates - vārda stingrā nozīmē.

Eiropiešu iespiešanās Ķīnā ar savām precēm, kuŗām sekoja liel gabali, nevarēja atstāt pašus ķīniešus vienaldzīgus pret eiropiešiem un viņu kulturu. Eiropas kulturas iespaids nomanams visvairāk lielajās ostas pilsētās, kur ķīniešiem ikdienas jāsastopas ar eiropiešiem un jāpārdzīvo un jāpieredz viņu pārestības. Tas pamudinājis arī konservatīvos ķīniešus tuvāki iepazīties vismaz ar eiropiešu kulturas praktisko pusi , materialo kulturu un sevišķi t echniku. Simtiem un tūkstošiem ķīniešu studentu ikgadus izceļo uz Japanu, Ameriku un Eiropu, kur tie iestājas augstskolās un cenšas piesavināt okcidenta zinātnisko kulturu. Izveidojusēs jauna inteligentu paaudze, kuŗa zināma mērā atsvešinājusēs no ķīniešu tautas tradicijām un piesavinājusēs eiropejiskus jēdzienus par pilsoņu pienākumiem un tiesībām pret tautu un valsti. Okcidentālā kultura Ķīnā sāk nest savus augļus,kuŗi izpaužas prasībās pēc reformām valsts dzīvē un naidā pret baltājiem ārzemniekiem-apspiedējiem. Ķīnas politiskā evolucijl atzīmējami divi

svarīgi posmi. Japanas karš pret Ķīnu 1895.g. visai pasaulei atklāja Ķīnas militaro nespēku un ievadīja laikmetu, kur ārzemnieki-eiropieši mēģināja Ķīnu sadalīt savā starpā. Eiropas lielvalstis steidzās no Ķīnas izdabūt nomā strategiski svarigas vietas un izmantošanai izdevīgus zemes bagatības un zemes gabalus, viņas traucās Ķīnu miera kš ceļā sadalīt "iespaidu sferās", kur zināmais valstij ir zināmas prierocības kapitala ieguldišanā; ja Ķīnas teritorija vēlāk tiktu sadalīta, tad zināmā valsts savā"iespaidu sferā" atrodošos territoriju ar pilnu tiesību varētu aneksēt; katra lielvalsts centās no Ķīnas izdabūt koncesijas dzelzceļu būvēm, vai arī Ķīnai uzspiests aizdevuma veidā savus kapitalus, lai, zinādamas, ka Ķīna nespēs laikā parādu atlīdzināt un tad naudas aizdevējam būs vairāk tiesību parādniekam uzspiest vēl neizdevīgākus noteikumus, uz kuŗa rēķina naudas aizdevējs vēl vairāk iedzīvotos. Vācija savus skatus bija metusi uz bagato Šantungas provinci ar Kiau-Čou, Krievija uz Mandžuriju - Liaotongas pussalu ar Port-Arturu un Dalniju, no kurienes viņa iepriekš bija padzinusi Ķīnas uzvarētāju - Japanu; Anglija no Ķīnas izdabūja nomā VEI-Hai-Veju, Šantungas pussalas dienvidus galā, no kurienes viņa uzraudzîja krievus Port-Arturā:, Francija - koncesiju pie Kuang Tungas līča. Tikai Ziemeļu Amerikas Savienotās valstis atturējās no tādām prasībām, jo Ziem.Amerikas Sav.valstīs vēl nebija pietiekoši daudz kapitala, lai izmantotu pate savas dabas bagatības. Viņa tādēļ uzstādīja lielvalstu koncertā prasību - par "valējo durvju politiku" Ķīnā, tas ir brīvu tirdzniecisku sacīksti visām valstim uz vienlīdzības pamatiem. "Valējo durvju politika" nozīmē respektēt arī Ķīnas suverēnitates tiesības un tas ir viens no pamatiem Amerikas un Ķīnas draudzībai. Eiropas lielvalstu uzmācība atvēra acis Ķīnas patriotiem Japaņi, angļi, franči, vācieši un krievi piesavinājās Ķīnas pilsētas un zemes gabalus un Pekinas valdība nespēja viņiem pretoties. Bija paredzams, ka Ķīnas,kā patstāvīgas valsts, dienas būs skaitītas tuvākā nākotnē. Un tomēr valstu savstārpējās attiecības liecināja, ka lielvalstis Japanu uzskatīja gandrīz par sev līdzīgu tikai tādēļ, ka Japana bija pieņēmusi Eiropas moderno kulturu un savu varenību pierādījusi, uzvaredama lielo Ķīnas valsti.

1366

Ķīnas neapskaužamo stāvokli vispāpīgāki sajuta Kantonas apgabala ķīnieši, kuŗi kā tirgotāji uztura dzīvu satiksmi ar modernas kulturas valstim. Reformatoru priekšgalā nostājās kāds ķīnietis - vēsturnieks Kang-Jen-Wei, kas labi pazina japaņu lielo progresu un viņam izdevas par/reformu vajadzību pārliecināt arī Ķīnas jauno ķeizaru Kuang-Siu.

Ķīnas jaunais ķeizers sāka pamazām ievest dažādas reformas, bet līdz ar to galma un valdības aprindās, reakcionārās aprindās radās stipra opozicija ar enērgisko ķeizarieni atraitni Tseu-Hi priekšgalā. Viņa klusībā iedvesmoja tā saukto "bokseru" kustību, kuŗas mērķis bija izdzīt no Ķīnas, vai nu iznīcināt baltos ienācējus - eiropiešus. 1900.g. bokseri nogalināja dažus kristīgos misionarus, apsēda ārvalstu sūtniecības Pekingā, un, starp citu, nonāvēja Vācijas sūtni fon Ketteleru. Šim bokseru solim sekoja Eiropas valstu kopējā uzstāšanās un sods: Pekingu ieņēma apvienotais Eiropas valstu, Japanas un Amerikas karaspēks; Ķīna bija spiesta samaksāt 1.700 miljonu lielu kontribucijas.

Ārkārtīgi lielu iespaidu uz Ķīnu un visām Azijas tautām atstāja Japanas uzvara pār Krieviju 1905.g. Aziatieši redzēja, ka ar Eiropas kulturu apbruņoti dzeltenie/ aziatieši, japaņi uzvarēja pat pašus Eiropas baltas kulturas nesējus krievus. Baltās cilvēku rāsas prestīžs bija satricināts līdz pašiem pamatiem un Tālo Austrumu jautājuma atrisināšanai atvērās pavisam citas izredzes. Deviņpadsmitā gadu simtenī vēl mēdza domāt, ka pienāks laiks, kur Eiropas valstis Aziju savā starpā sadalīs un kolonizēs, bet pēc krievu-japaņu kaŗa bija noprotams, ka var pienākt brīdis, kur Azijas tautas pret saviem Eiropas kungiem sacelsies un tos padzīs.

Japaņu uzvaras pārliecnāja pat visreakcionnārākos Ķīnas vicekaraļus, ka Ķīnas vienīga izeja no apdraudētā stāvokļa - ar radikālām reformām modernizēt valsts iekārtu un visas tautas garīgo un saimniecisko dzīvi. "Ja ārzemnieki grib uzskatīt Ķīnu kā Indiju, vai Egipti ja viņi sevi aizmirstas, tad mēs viņus satrieksim. Azija aziatiešiem," ir Azijas tautu kaŗa sauciens.

Reakcionārā ķeizeriene atraitne Tseu-Hi arī atzina, ka Ķīnai

1367

vajadzīgas reformas un viņa sev par palīgu aicināja Pecilijas provinces progresīvo vice-karali Juanšīkaju, kas ar īstu ažiatiskām viltībām un nodevībām kalpoja gan savai ķeizarienei, gan konsperēja viņas pretiniekiem - revolucionariem. Valdības dotās brīvības un tiesības vairs inteligenci neapmierināja, kuŗas priekšgalā nostājās radikālais Kantoniets, slavenais Sun-Jat-Sens. Sun-Jat-Sens bija studējis Amerikā, Londonā un Parizē, kur viņš piesavinājies okcidentālos tautu uzskatus par pilsoni un valsti. Viņš nodibināja revolucionaro Kuomingtanga partiju, kurā iestājās Kantonas apgabalā ķīnieši, Singapuras,Batavijas,Manilas un citu ķīniešu koloniju tirgotāji un inteligenti. Šinī partijā savā laikā apvienojās visa ķīniešu inteligence, kuŗa baudījusi savu izglītība anglu-sakšu zemēs. Sun-Jat-Sens bija ķīniešu revolucijas nacionalais varonis, kas prasija mandžu ķeizaru dinastijas padzīšanu un socialistiskās republikas nodibināšanu.

Pēc vecās ķeizarienes Tseu-Si nāves 1908.g. uz Ķīnas troņa nāca mazgadīgs bērns, kuŗa vietā valdīja regents no mandžu dinastijas. Zem revolucionaru spiediena regents sasauca provinču padomes, kuŗas prasija satversmes likumu izstrādāšanu un izvēlēta parlamenta sasaukšanu. Regents dažreiz revolucionaru prasības izpildīja, dažreiz turpretim lika revolucionaru vadoņus apcietināt un sodīt. Uzliesmoja revolucija un regents glābiņu meklēja pie viltīgā Juanšikaja. Juanšikajs dabūja diktatora pilnvaras; viņš regentu drīz vien piespieda atteikties no ķeizara troņa, mazgadīga ķeizara un visas mandžu dinastijas vārdā /1912.g./. Juanšikajs tagad uzsāka cīņu pret revolucionaro Dienvidus-Ķīnu, kur galveno lomu spēlēja Kuomingtangs ar Sunjatsenu priekšgalā. 1915.g. valsts padome visvareno Juanšikaju proklamēja par ķeizaru zem Hong-Hiena vārda. Revolucionarām dienvidus provincēm tas nebija pa prātam un viņas ar vēl lielāku energiju turpināja cīņu pret ziemeļu diktatoru. 1916.g. Juanšikajs bija spiests atjaunot republiku un drīz pēc tam Juanšikajs izdarīja pašnāvību.

Pēc Juanšikaja nāves Ķīnā sākās militārā anarķija. Ķīnas vienībā izira un valsts sadalījās provincēs un apgabalos, kur valdīja vai nu gubernatori, vai ar generaļi ar savām kareivju bandām. Kuomungtanga deputati gan vēl pārā reizes sapulcējās Kantonā un nodibināja dienvi-

dus konfederaciju ar Sunjatsenu priekšgalā, bet arī šī apvienība drīz sadrupa. Pēdējos gados Sunjatsens noorganizēja jaunu "nacionālo valsts partiju - gomnidanu", kas apvienojās arķīniešu komunistu partiju un sāka meklēt atbalstu pie PSR Savienības, lai gan pats komunistiem līdzi nejuta. Pēc Sunjatsena nāves 1925.g.galveno vadību nu uzņēmās krievu komunists Borodins, kas agrāk bija Sunjatsena padomnieks. Komunistu radikalisms bija nepieņemams Kuonungtangam, kādēļ radās pretkomunistu kustība. 1927.g. Borodins un citi krievu komunisti tika no Ķinas izraidīti un krievu konsulāti slēgti.Kamēr Ķinā ilga jukas un viens generals apkaroja otru generali, tamēr Ķinas kaimiņi centās Ķinai atraut dažas viņas nomaļu provinces.Neskatoties uz principielo pretestību, Vašungtonas konferencē 1922.g. sankcionēja Japanas protektoratu Mandžurijā. Pēc mandžu ķeizara dinastijas atteikšanās no troņa,Tibeta uz angļu ierosinājuma pamata, proklamēja(1912.g.) savu neatkarību; kad Juansikajs gribēja Tibetas neatkarību apspiest ieročiem, tad Anglija ņēma Tibetu savā aizsardzībā. Mandžu dinastijai sabrūkot arī Mongolijas hani pasludināja Mongoliju par neatkarīgu valsti un pieņēma krievu cara protekteratu.

Militarā anarķija Ķinā turpinājās vēl tagad, bet tas nenozīmē, ka ķīniešu tautā trūkst politiskās pašapziņas. Japaņu kara gājiens, resp.okupacija Mandžurijā, izsaukusi Ķinā japaņu preču boikotu; japaņu kuģi Ķinas ostās vairs nevar ne uzņemt, ne izkraut krāvas; Ķinas studenti un strādnieki sarīko japaņiem naidīgas demonstrācijas un apdraud tur dzīvojošo japaņu mantas un dzīvību; Japanas valdība ir spiesta slēgt Ķīnā savus konsulatus u.t.t. Tas viss liecina par ķīniešu nacionalo apziņu un cīņas gatavību, kura šimbrīžam iekšējo juku dēļ laikam gan nevarēs pieņemt efektivāku izpausmi.Vēsture rāda, ka pēc katras ķeizaru dinastijas izbeigšanās Ķinā sākušās jukas, bet katrreiz no sabrukuma izcēlusēs jauna un vēl varenāka Ķinas valsts.

2. Stāvoklis Mandžurijā. Mandžurija ir Ķinas ziemeļu austrumu province, 950.000 kv.klm.liela ar 27,5 milj.iedzīvotāju. Ziemeļos Mandžurija robežo ar Krieviju pa Argunas un pa Amuras upēm; austrumos ar Krieviju par Usurijas upi un ar Koreju(dienvidos pa Jalu upi) un austrumos ar ārējo Mongoliju un ar iekšējo Mongoliju. Mongolija

1369

iedalīta trīs provincēs - ziemeļos Heilunciana, vidū Girinas un dienvidos Fintiana, jeb Mukdenas province. Mandžurijas klimats ir kontinentals: ziemas ir bārgas, bet vasaras karstas. Dzīvnieku un stādu valsts ir kas vidējs starp Sibirijas un Ķinas faunu un floru. Iedzīvotāji - ķīnieši, mandži un nedaudz korejieši un japaņi. Galvenā iedzīvotāju masa - ap 7o-8o% ir ķīnieši. Lielākā iedzīvotāju daļa nodarbojās ar lauksaimniecību. Viņi sēj sojas pupas, prosu, kukuruzu, miežus, kveišus, rīsu, kokvilnu un tabaku. Zeme Mandžurijā ļoti auglīga(lōss), tā kā bez mēslošanas dod labas ražas. Apstrādā tikai ap 32,8% no zemes platības. Mandžurijā atrodās arī bagātas minerāļu gultnes un metalu rūdas raktuves. Rūpniecība attīstīta galvenā kārtā dienvidus Mandžurijās dzelzsceļu rajonā un viņa atrodās japaņu rokās. No Mandžurijas izved sojas pupu eļļu, sojas raušus, sojas pupas, labību, ādas, metalus, miltus un lopus, bet ieved tekstilijas, metalpreces un citus rūpniecības ražojumus. Ārējā tirdzniecībā pirmo vietu ieņem Japana, kurai seko Amerika un Anglija. Mandžurijas saimnieciskā nozīme ikgadus pieaug.

Pēdējā Ķinas ķeizaru dinastija bija no mandžu cilts(1644 - 1912.g.) un lai ga arī šī cilts drīz vien ar ķīniešiem asimilējās, tad tomēr Ķinas ķeizari Mandžuriju uzskatija par "savu zemi", kur ķīniešiem bija aizliegts iecelot un nomesties uz dzīvi. No saviem ciltsbrāļiem Mandžurijā Ķinas ķeizari rekruteja "mandžu" garnizonus kuri tika mitināti visās Ķinas lielākās pilsētās sevišķos mandžu iecirkņos, tie bija vēsturiskā ķeizara cilts stute. Ar tādu rekrutēšanu mandžu tautā - Mandžurijā, iedzīvotāju skaits Mandžurijā vienmēr samaziņājās un augligā zeme palika ļoti reti apdzīvota; paši mandžu garnizoni Ķinas pilsētās bez darba dzīvodami slinkumā un bezrūpībā pieņēma visus vietējo iedzīvotāju netikumus, bet neieguva nekādas jaunas labas īpašības un tādēļ galīgi izvirta. Ar mandžu dinastijas nogāšanu 1912.g.visi mandžu garnizoni tika iznīcināti vai padzīti.

Jau pagājušā gadusimteņa otrā pusē ķīnieši tomēr sāka iespiesties Mandžurijā, kur tie apmetās, samaisijās ar vietējiem iedzīvotājiem un tos uzsūca, resp.asimilejās. Pēc mandžu dinastijas

atcelšanas no troņa, sākās īstā Mandžurijas kolonizēšana ķīniešiem. Ik gadus no tuvākajām Ķīnas provincēm dodās vairāk simtu tūkstošu ķīniešu emigrantu un strādnieku, no kuriem pirmie nometās uz pastāvīgu dzīvi, visvairāk dzelzsceļa tuvumā, bet daļa strādnieku pēc lauku darbu pabeigšanas dodās atpakaļ uz Ķīnu. Dažu gadu ieceļotāju skaits sniedzoties līdz miljonam. Ieceļotāji ķīnieši pamazām sajaucās ar vietējiem iedzīvotājiem un tos asimilē. Var droši sacīt, ka Mandžurija pēc dažiem gadiem būs ķīniešu tautas apszīvota zeme, ja arī viņa politiski tiks aneksēta no Japanas. Japaņu un korejiešu skaits Mandžurijā nav liels. Japaņu kolonisti nevar sacensties ar ķīniešiem ne kā zemkopji, nekā tirgotāji. Japanai tādēļ Mandžurija no svara kā izejvielu zeme Japanas rūpniecībai un tirgus rūpniecības ražojumiem. Ziemeļu Mandžurijā dzīvo arī krievi, bet arī tie ir vai nu tirgotāji, vai administratori; ar pašu Mandžurijas zemi viņi nav saauguši, tāpat kā ienācēji japaņi un korejieši.

Ārkārtīgi svarīgs ir Mandžurijas ģeopolitiskais stāvoklis: viņa ir īstās Ķīnas priekšnams. Tā valsts, kurai piederēs Mandžurija, varēs sekmīgi iespaidot Ķīnu un vajadzības gadījumā draudēt ar viņas ieņemšanu. Tādēļ uz Mandžuriju savus skatus vērsa tiklab cara Krievijas imperialisti, kā arī "uzlecošās saules" zemes politiķi- japaņi. Tagad no jauna atkārtojās PSR Savienības un Japanas cīņas Mandžurijas dēļ ar militārā ziņā nevarīgo Ķīnu.

Japanas kara darbība Mandžurijā varbūt ir tikai dienvidus Mandžurijas aneksijas priekšspēle. Bet vai Mandžurijas liktens būs uz laikiem izšķirts? Politiski gan Mandžurija būs Japanas piederums bet Mandžurijas iedzīvotāji būs ķīnieši. Varbūt jau nākošā gadudesmitā Mandžurija piederās pie ļoti bieži apdzīvotām zemēm un tad ne tik ārzemnieku, krievu un japaņu vara pār koncesionētiem dzelzsceļiem svešā zemē, bet arī pate Japanas virskundzība pār Mandžuriju būs problematiska.

Maskavā, 1931.g.4.novembrī.

Sūtnis PSR Savienībā.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1932.g. "20" janvārī. 1371

No 0.848.00.M/2/1219

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1932 g. 30 Janv
Ien. № 483 akt. № 5

Konfidenciāli.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa Maskavā J.Seska kunga politiski-ekonomisko pārskatu par 1931.gada ceturto ceturksni uz 26 lapām.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

(K.Zariņš)
Ārlietu ministris.

Augsti godātam

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,
P i l ī.

Stingri konfidenciali.

1372

-PSR Savienības politiski-ekonomiskais pārskats par 1931.g.ceturto ceturksni.

I.

DZĪVE UN DZĪVES APSTĀKĻI VALSTĪ.

Industrializacijas frontē. Visa valsts atklātā saimnieciskā un garīgā dzīve koncentrējās ap industrializacijas piecgades plāna izpildīšanu. Valsts lielajos oficialos preses organos, "Pravdā" un "Izvestijās", kuri izplātās miljonos eksemplaru, pirmo vietu ieņem iekšzemes ziņas industrializacijas frontē, kurā sniedz ziņas, cik, pāra dienas atpakaļ, iegūts tonu akmeņogļu, cik tonu metala(čuguna un tērauda), cik izgatavots traktoru, cik izlaists automobiļu. Šām ziņām parasti seko ziņas par to, kā kāda fabrika jau izpildījuse savu gada plānu, vai arī palikusi tam pakaļ; kā tikusi laista darbā kāda jauna fabrika, ka PSR Savienība sākusi izgatavot kādas mašinas, kuras līdz šim ievestas no ārzemēm u.t.t. Tad nāk ziņas par kādiem "svarīgiem" jaunizgudrojumiem no strādnieku puses technikā; kuri apsola valstij "milzīgus" ietaupījumus; bieži vien parādās ziņas par jaunu mineralu vai metalu bagātību atrašanu PSR Savienības robežās. Vienas fabrikas strādnieki izaicina uz sacīkšti ražošanā otras fabrikas strādniekus, vai arī tie uzstāda jaunus ražošanas kontrplānus. Kādu laiku ikkatrā avižu numurā ievietoja desmitām triecnieku "darba varon,u" ģīmetnes arōda tērpos, kā arī to strādnieku sarakstus, kuri apbalvoti ar ordeņiem un titulļiem...

Uzmudinošai informacijai seko arī nosodošā, kura dažreiz diezgan nesaudzīgi atklāj valsts saimnieciskās dzīves ēnas puses un arī to nav mazums. Rodās iespaids, ka visa PSR Savienība ir milzīgs uzņēmums.

Kecerīgiem kolhozi un sovhozi. Kolhozi vēl nebūt nav pārveidojuši "mantrausīgo" zemnieku par nesavtīgu komunistu, kurš ar prieku strādā priekš kolektiva. Vēl ļaunāk: kolhozieši cenšās ievākto labību paturēt sev dažādu fondu veidā, vai arī noslēpt un slepeni pārdot. Viņi labprāt labības krājumus atstāj attālākos provinces stūros. Valdība turpretīm nopūlās zemniekiem ieskaidrot, likt saprast, ka kolhozam vispirms jānodod zināms daudzums labības valstij un tikai pēc tam viņi var domāt par atlicināšanu sev pašiem. Labības sagāde

1373

savu tiesu piedzen ar tādu nesaudzību, ka bieži vien kolhozam pašam vairs nekas nepaliek. Tādēļ paši kolhozieši, kā par to liecina daudzi nostāsti, nereti dzīvojot ļoti trūcīgi. Paši kolhozieši pārliecinās, ka vin,i laikam nekad netiks pie pārticības, nemaz nerunājot par turību un bagātību un tādēļ tiem zūd griba pūlēties un strādāt. Tādas ķecerīgas tieksmes apsēdušas pat dažus sovhozus. Liela daļa no jaunajiem kolhoziešiem pamet kolhozu un dodās uz pilsētu, vai fabrikām, kur labākas izēdzes. Ša iemesla dēļ pēdējā laikā nomanāms liels iedzīvotāju pieplūdums no laukiem lielajās pilsētās. Kam tik pilsētā kāds radinieks, vai draugs, pie ta tad ierodās no laukiem darba meklētāji, kuri grib pie sava paz ņas, vismaz uz laiku apmesties.

Maskavas iedzīvotāju skaits esot pieaudzis uz 3,5 miljoniem. Pāra gados Magnitogorska izaugusi par pilsētu ar tuvu pie 2oo.ooo iedzīvotājiem.

Vēl kāds cits apstāklis dzen lauciniekus uz pilsētu. Kā zinams, tad visas individualsaimniecības ir nolemtas iznīcināšanai, uz ko viņas virza vietējie varas vīri. Viņi atņem individualzemniekiem gandrīz visu ražu un viņus pašus atstāj badā. Ar to vēl nepietiek: ja individualzemniekam ir zirgs, tad viņam uzliek ārkārtīgi smagas klaušas. Vin,am bez kādas atlīdzības jāizved no meža desmitiem kilometru tālu uz dzelzceļa staciju vai upi 50-100 kubikmetru malkas un citu kokmateiralu. Tā kā zemnieks šādu klaušu nespēj izpildīt, tad vin,š cenšas atbrīvoties no sava zirga - nogalina to, vai palaiž savā valā mežā. Arī bads kolhozos nereti spiežot zemniekus kaut zirgus gaļai. Tāda zirgu iznīcināšanas epidemija plosījās pērn un arī šoruden un tādēļ valdība arī šoruden izdevusi pavēli, kas aizliedz zirgu nogalināšanu. Vainīgos draud saukt pie kriminalatbildības.

Atalgojums uz privatinterešu pamata. Lai piespiestu kolhozus pie apzinīga un sekmīga darba, tad valdība dod rīkojumu, lai kolhozos darbiniekus atalgotu ne tikai pēc darba kvalitates un kvantitates bet lai katra strādnieka darbu saistītu pie noteikta zemes gabala lauksaimniecības mašinas, pie darba zirga, vai cita mājlopa, par ko tad arī viņš būtu atbildīgs. Izcilie darbinieki par to tad dabūtu ne tikai augstāku algu, bet arī sevišķas premijas. Izbeigt "obezļičku" ir modernais komunistu kaujas sauciens.

Jau agrākājos zin.ojumos es ~~jau~~ attēloju, ka rūpniecība, kalnraktuvēs, transportā un visās citās saimnieciskās dzīves nozarēs komunistu valdība pielieto individuālo atalgošanas principu un buržujiskos, kapitalistiskās iekārtas stimulacijas paņēmienus, lai strādniekus pamudinātu ražīgāki strādāt. Tagad valdība cenšas tos pašus principus konsekventi izvest arī lauksaimniecībā, lai gan tas te daudz grūtāki. Tā tad padvaldība tagad pamazām atkāpusēs no komunistiskiem atalgošanas principiem un pāriet uz individualistiskikapitalistiskiem . Visu valsts saimniecisko dzīvi sagrābj savās rokās valsts kapitalisms, kurš tagad vēl nežēlīgāki nospiež un izsūc visu tautu. :Ārpus kolhoza, fabrikas vai šachtas, katrs radošs darbs paralizēts. Privatai iniciatīvei PSR Savienībā vairs vietas nav.

Lai attēlotu tagadējo stāvokli dažādos PSR Savienības apgabalos, tad atstāstīšu dažu aculiecinieku ziņojumus.

Kāds strādnieks, kas strādā kādā mazākā fabrikā Maskavā stāsta, ka darbi tagad tur norisinoties ne tik sekmīgi, kā kapitalisma laikos. Ja piemēram, meistars strādnieku pamācot, kā strādāt, tad bieži vien komunistu šūniņas pārstāvis dodot strādniekam diametriali pretēju rīkojumu: lai s trādājot tā, kā strādnieks pats atrodot par pareizāku. Tādēļ esot tik daudz brāk.a. Fabrikā esot diezgan daudz trieciekus, bet daudzi no viņiem tikai vārda dēļ. Uz jautājumu, kā strādnieki apmierināti ar savu stāvokli, jautātājs tikai pakratīja ar galvu: esot tak ļoti grūti un tādēļ strādnieks nevarot būt apmierināts; dodot gan fabrikā par 25 kap.pusdienas, bet ko gan par to naudu xxx varot dot. Vienīgi maizi dabūjot pietiekošā daudzumā - kooperatīvā, bet tauku vielu nemaz; kartupeļus dabūjot tikai ar lielām pūlēm, pēc ilgas stāvēšanas astē; gaļu dabūjot 4-5 reizi mēnesī. Tagad gan pelnot ap 200 rbļ. mēnesī, bet arī zabāku pāris maksājot 200 rbļ. Agrāk pelnījis 40 rbļ. mēnesī, bet tad zabaki maksājuši tikai 6-7 rbļ. pārs.

Kāds kokapstrādāšanas fabrikas strādnieks tāpat sūdzās par laba materiala trūkumu un nepietiekošu apgādi ar pārtikas produktiem. Neprivilig.tam-- strādniekam esot grūti un izredžu uz labāku nākotni neesot.

No kāda ciema Maskavas tuvumā ziņotājs no laukiem stāsta, ka kolhozā dzīve esot ļoti grūta. Šogad daudz labības, linu un kartupeļu palicis zem sniega. Labības ---. atnākuse tik daudz

1375

labības, tā ka pašiem nekas neatlicis. Kolhožieši ciešot badu un xxxādķja staigājot noskrandājušies. Algas neiznākot nekādas. Jaunie ļaudis bēgot uz pilsētu, kur meklējot darbu, apmeklējot kursus un iestājoties komjauniešos. Vispār ņemot, tagad esot daudz grūtāki laiki, nekā dzimtsbūšanas laikos, jo tad, vismaz esot bijuši labi pasīduši un apģērbušies. Līdzīgas ziņas sniedz arī no citām vietām Maskavas apgabalā. Var novērot, ka laucinieki apskauž fabrikas strādniekus, kuŗi dažreiz saņemot arī gaļu un tauku vielas. Lauciniekiem par zirgu gaļa esot retums.

Kāds zinotājs no Ziemeļ-Kaukaza stāsta sekošo. Netāļu no runātāja dzīves vietas esot kāds kolhozs, kur apvienotas 300 saimniecības. Dzīve kolhozā esot ļoti bēdīga: kolhozieši dzīvojot pusbadā un staigājot skrandās. Valdība rudenī atņemot gandrīz visu labību un tādēļ neesot nekāda prieka strādāt. Brigadieris gan apstaigājot mītnes un aicinot uz darbu, bet viens atrunājoties ar slimību, otrs ar drēbju, trešais ar apavu trūkumu u.t.t. Arī tas, kas pie darba ierašies, strādājot negribēdams. Rudenī kvieši ja dodot valdībai par 125 kap. pudā, bet pavasarī sēkla no valdības jāpērkot par 250 kap.pudā. No katras ģimenes galvas jāmaksājot 5 rbļ. Mašinu-traktoru stacijai, parāda dzēšanai, bet par traktoru izmantošanu atkal pavasarī jāmaksājot. Pag.pavasarī pietrūcis barības lopiem un tad pirkuši no rajona kolhozu apvienības jumtu salmus par 10 kap.pudā, bet rudenī bijis jāatdod valdībai kukuruza par 25 kap.pudā. Pagājušā ziemā puse no zirgiem un citiem mājlopiem nosprāguse.

Agrāk ar zirgiem apstrādājuši visu derīgo zemi, tagad Ziemeļu-Kaukazā daudz atmatu; agrāk visas dzirnavas bijušas pārpildītas ar labību un darbs bijis bijis cauru gadu, tagad dzirnavas uz pusi mazāk un tām pašām pietiekoši darba..

Kolhozā esot komunistu šūniņa, kura uzraugot kolhoza vadītāju un pašus vadītājus kolhoziešus. Viņi apspiežot katru mēģinājumu organizēt protestību, vai noslēpt labību. Dažs labs kolhoziets būtu bēdzis no kolhoza uz cituriem, bet dzelzceļa stacijā pārdod biļeti tikai tiem, kam vietēj padome izdod atļauju pirkt. Tādu atļauju nedodot, jo tad varums kolhoziešu aizbegtot. Novērojumi rāda, kā arī kolhozie

korespondence tiek stingri kontrolēta.

No Orenburgas Urala apgabalā, ziņo, ka tur pilsētā valdot ārkārtīgs trūkums. Fabrikas strādnieks pelnot ap 80 rbļ.mēnesī; kooperativā viņi dabūjot tikai maizi, bet nekādas taukvielas. Gaļu dabūjot 5-6 reizes mēnesī, bet ta daudzreiz neesot ēdama. Manufakturas nemaz nedabūjot un iedzīvotāji dzīvojot bez miesas un gultas veļas. Uz ielas nedrīkstot parādīties daudzmaz pieklājīgi apģērbies cilvēks, jo tad ne reti notiekot, ka viņam nolaupot apģērbu dienas laikā.

Kazakstanā un Ķirgižu republikās pie Ķīnas robežām esot nopietnas vietējo iedzīvotāju sacelšanās pret padomju varu. Turienes iedzīvotāji negribot iestāties kolhozos un tādēļ nīstot Padomju valdību. Vai katram kirgizam savā jurtā esot cilpa gatava priekš komunistiem. Vietējie iedzīvotāji gūstot komunistus, tos nežēlīgi spīdzinot un nogalinot. Daudzi no nemierniekiem slēpjoties kalnos, kur viņiem daudzreiz piebiedrijoties "kulaki", kas emigrējuši uz Ķīnu. Nemiernieki esot labi apbruņoti un domā, ka ieročus viņiem caur Ķīnu un Afganistanu piegādājot kāda cita valsts.

Nemieru apspiešanai padvaldība sūtot turp arī komjauniešus, kurus iepriekš nedēļas trīs apmācot ieroču pielietošanā un tad sūtot cīņās. Militarām un privatpersonām, kas atgriežās no turienes uz centru, esot stingri aizliegts runāt par nemieriem un cīņām. Arī Kazakstanā žēlojoties, ka padvaldība kolhoziem atņemot visu raža un pašus atstājot pusbadā. Manufakturas tur esot ļoti maz un tā pate ļoti zemas kvalitates. Kāds žurnalists, kas 1931.g.vasarā apceļojis visu Rietrumu un Austrumu Sibiriju, tagadējo sāvokli tēlo ļoti drūmās krāsās. Lai gan bijis vasaras sākums un sējas laiks pagājis, tad tomēr uz valdības pavēli daudz vietās Rietumu Sibirijā kolhozi vēl sējuši labību. Uz viņas nogatavošanos neesot ko gaidīt. Darbā pielietojot daudzreiz traktorus, kurus jau pa pusei nolietojuši kroņa lielie sovhozi. Lauki tiekot slikti apstrādāti. Laiks bijis neizdevīgs un raža bijusi sagaidāma vāja. Labāki neejot ar lonkonības kolhoziem. Dažos kolhozos nosprāgušas ap 9o% no iegādātām cūkām un ap 2o-3o% no govīm.

Visā apgabalā no Irkutskas līdz Vladivostokai gar dzelzsceļu neesot redzama neviena jauna ēka, neviens jauns uzņēmums, izņemot dažus "padomju namus", kuri uzcelti lielākos administratīvos

centros. Irkutskas pilsāta esot panīkusi un dzīve viņā sastinguse. Tur neesot ne tirdzniecības ne rūpniecības, ne citas kādas aktivitātes. Veikalos nekā nevarot dabūt pirkt. Irkutskas dāņu kolonija, kura reprezentējot dāņu Kabeļu Koncesiju PSR Savienībā, dāņi vienus pārtikas produktus un apģērbu piederumus paraksto no ārzemēm. Arī Vladivostokā neesot pēdējos xxgxd gados celta neviena jauna ēka. Vienīgie uzņēmumi pie dzelzceļa esot dzelzceļa darbnīcas.

Tautas Sibirijā dzīvojot ārkārtējā nabadzībā : varot sacīt, ka puse no visiem iedzīvotājiem dzīvojot zemnīcās. Par naudu vietējie iedzīvotāji neko nepārdodot, bet tikai izmainot pret manufakturu, tabaku un t.t. Tauta dzīvojot tādā trūkumā un tādā nospiestībā, ka par sacelšanos esot diezgan grūti domāt. Pietiktot, ka valdība, uz šo posta zemi nosūtītu pa vagonam manufakturas, cukura vai citus nepieciešamus produktus un tad izbadojušies ļaudis justos no jauna apmierināti, pat laimīgi.

Līdzīgas ziņas par Khabix Tālajiem Austrumiem, sevišķi Vladivostoku sniedza kāds cits ziņotājs.

Liela rosība turpretīm esot tur, kur tiekot celti rūpniecības "giganti". Tur esot visa diezgan, sevišķi priekš "priviligētiem". Par 12o kap. lepnā restoranā dabūjot uzkožamos, labas pusdienas ar kafiju.

Tas pats žurnālists gribējis nobraukt uz Usolje, kur atrodās vāramā sāls raktuves un tās apskatīt, bet GPU aģenti tīši viņu maldinājuši un tīši aizveduši uz pretējo pusi. Žurnālists tomēr neatlaidies un aizbraucis uz Usolje gluži negaidot un dabūjis redzēt, ka turienes sālsraktuvās tiek nodarbināti ap 2o.ooo apcietināto kulaku, kurus grupās nodarbina un uzrauga GPU aģenti.

Tāpat Solikamskas sāls un kālija raktuvās nodarbināti daudz apcietināto.

Pašā Maskavā plašāku ievērību tagad pelna "Torgsini", veikali, kuros preces un produktus pārdod tikai pret zeltu un ārzemju valutu. Šādos veikalos ļoti bieži iepērkās arī vietējie iedzīvotāji, kuri turp aiznes savu uzglabāto zelta naudu, zelta lietas un ārzemju valutu. Šie veikali ir veikli uzstādītas"lamatas", kurās iekrituši daudz padomju pilsoņi. Tādas ārzemju valutas vai zelta naudas īpašniekus Torgsinos izspionē un tad pie viņiem ierodās GPU aģenti, kuri nelaimīgos apcietina, kvērkšķina un piespiež atdot pēdējo zelta un valutas krājumiņu.

1348

Nav grūti atminēt kāda jutoņa un noskaņā valda pašā tautā un arī pilsētu proletariatā. Uz laukiem, sevišķi vecākā paaudze, kura redzējuse labākus laikus, priecājās par Japanas-Ķīnas karu Mandžurijā un cer, ka arī PSR Savienība tiks ierauta šinī karā. kuram varbūt sekos apvērsums. Tāpat domā arī daļa pilsētas strādnieku, sevišķi vecākā paaudze. Apstākļi tagad tik grūti, ka dažs labs no arī agrākajiem komunistiem jūsmotājiem tapis stipri kritisks un klusībā gaidot uz pārmaiņām valdībā. Turpretīm komunisti un komunistiski audzinātā jaunatne tic savai industirializacijas piecgadei un ir apmierināta ar savu stāvokli un cerē uz vēl labāku nākotni. Stāvokli pareizi novērtējis arī komunistu partija, resp. valdība un tādēļ ietur ārkātīgi miermīlīgu (ārēju) politiku. Kādā lielā strādnieku mītiņā Maskavā, uzstājās kāds komunistu partijas agents ar runu par tekošo ārpolitikas momentu. Komunistiskā jaunatne izteikuse domas, ka pienācis laiks vilkt japaņu imperiālismam robežas. Komunistu agitators atbildējis, ka padomju valdība ne/ne par ko tagad nekarošot, pat tad ne, ja Japane ieņemtot tikai Austrum-Ķīnas dzelzceļu, bet pat, ja ieņemtot daļu no Sibirijas... Gan tad Pad.valdība vēlāk ar japaņiem viegli izrēķināšoties...

Padvaldības agents bez šaubām izteicis valdības uzskatus. PSR Savienība nevar tagad uzsākt karu aiz politiskiem un aiz ekonomiskiem iemesliem.

Padomju Savienība ir kontrastu un paradoksu zeme. Daži miljoni komunistu un jaunatnes sajūsminājās par industrializaciju un viņas piecgades plānu, strādā ar sparu un aizrauj līdz darbā arī daudz neitralos un vienaldzīgos, bet tanī pašā laikā simts miljonu iedzīvotāju nogrimuši apatijā, dzīvo grūtos apstākļos un cieš badu.

Celdamā jaunus rūpniecības gigantus padvaldība uzbur no zemes jaunas pilsētas - rūpniecības centrus, bet daudz veco lielo pilsētu panīkst un noslīgst galīgā postā. Vēl pag.gada 21.decembrī Tautas Komisaru padomes priekšsēdētājs Molotovs PSR Savienības Centralās Izpildu Komitejas sēdē Kremļa zālē lepni konstatēja, ka tagad PSR Savienības rūpniecības produkcijas vertība 4 reizes pārsniedz Krievijas rūpniecību cara laikā, bet kāds mūsu pilsonis stāsta, ka viņš veselu dienu Maskavā meklējis pāra bērnu kurpīšu un bijis gatavs maksāt tik, cik par tām prasa, bet nav

Arī vienkāršas galožas Maskavā grūti dabūjamas un ~~xxxkx~~ maksā 24 rbļ. pāri. Viņas pietiek knapi pāra mēnešiem.

Tas pats Molotovs savā referātā visas PSR Savienības Centrālās Izpildu Komitejas un diplomatiskā korpusa priekšā tēloja PSR Savienības lielos sasniegumus, kapitalā sabrukumu un pieveda kā piemēru, ka Vācijā kāda aroda strādnieks nedēļā pelnot tik ap 20 - 23 marku resp. 10 rbļ., kas esot bada maize, bet PSR Savienībā strādnieks pelnot ap 146 rbļ. mēnesī. Molotovs tikai aizmirsa salīdzināt Vācijas markas un PSR Savienības červonca rbļ. pirkšanas spējas. Šoreiz tāda smilšu kaisīšana diplomatu acīs neesot pagājusi nedodīta: Vācijas vēstnieks iesniedzis komisariatam protesta notu, kurā aizrādījis, ka tādus salīdzinājuma paņēmienus nevarot uzskatīt par lojaliem. Arī ārzemju žurnālisti uz šo Molotova paņēmienu asi reagējuši un snieguši presei aizmirstos komentarus.

Maskavā aptiekās nevar daudzreiz atrast visnepieciešamāko un lētāko medikamentu, un provincē to vēl mazāk, bet Maskavā atrodās piemēram Aviotechniskais instituts, kurā pielieto visjaunākās pētīšanas metodes, vissmalkākos aparatus un mechanismus aviacijas zinatniskai izpētīšanai. Atrodoties arī vēl citi specialie techniskie instituti, kur briest pēdējais attiecīgās zinātnes vārds. Bet viņus apskatīt tiek pielaisti reti izredzētie, kuri bauda padvaldības pilnīgu uzticību.

Viesi ārzemnieki, kuriem parāda grandiozos rūpniecības gi-
gantus, lieliskos specialinstitutus un paraugu iestādes aizbrauc no
techniskos/
PSR Savienības sajūsminati un nes viņas slavu pa visu pasauli.
Briesmīgo postu, badu un ciešanas reti kāds redz.

Cīņa ideologijas frontē. Komunisms nav tikai teoretiksa mācība par īpatneju saimniecisku iekārtu, jo viņš grib izveidoties par noapaļotu un noslēgtu pasaules uzskatu, resp. filozofisku sistemu. Ar šo nolūku jau strādā galvenā kārtā komunistiskā Akademija un daudz citu PSR Savienības augstāko mācības iestāžu, un kursu, kuros profesori nodarbojās ar marksisma, komunisma vēstures, Ļeņina rakstu pētīšanu un izskaidrošanu. Pagājušā 1931.gadā visā kulturas pasaulē zvinēja vācu filozofa Hegeļa simts gadu /noviņa nāves/ jubilēju, un tā kā uz Hegeļa filozofijas principiem un sevišķi viņa dialektiskās metodes dibinājās marksisms, tad marksisma - Ļeņinisma studijas dabūja jaunu spēcīgu impulsu.

1380

Tuvāki iepazīstoties ar lielniecisma vēsturisko attīstību, lielniecisma vodoņiem, rodās iespaids, ka Ļeņinam pašam nav bijis noteiktu teoretisku ieskatu ne par savu saimniecisko politiku, ne par daudz citiem teoretiskiem un praktiskiem jautājumiem, ar kuriem viņam nācās sadurties tad, kad viņš saņēma varu pār lielo Krieviju. Politikā Ļeņins bijis oportunists un viņa filosofiskie ieskati laikam diezgan pirmatnēji-eklektiski un tādēļ nevar būt par pamatu noteiktai filosofiskai sistemai. Padomju Lielās Enciklopedijas, tāpat arī Mazās Enciklopedijas uzdevums ir nest tautā komunistisku pasaules izpratni, bet jau tagad ortodoksie komunistu kritiķi nākuši pie atziņas, ka tiklab Lielās, ka arī Mazās Enciklopedijas artiķeļi par filosofiju, sociologiju, tautsaimniecību, neesot izturēti komunistiskā garā; esot nomanami dialektiska materialisma idealistiskiem un mechanistiski m novirzieni; tāpat novērojams labais oportunisms un trockisms vēsturiskā materialisma izpratnes vietā; filosofijas vēsturē atspoguļojoties filozofisks eklektisms u.t.t. Tādēļ vārdnīcu artiķļi par filosofiju un dažām citām disciplinām esot jāpārstrādā vai arī jaatvieto ar pavisam jauniem.

Oktobra mēneša "Boļševika" numurā nodrukāta paša Staļina vēstule. "Par dažiem lielniecisma vēstures jautājumiem", kuru viņš rakstījis "Proletariskās Revolucijas" žurnala redakcijai. Staļins sirdīgi uzbrūk dažiem pazīstamiem lielniecisma vēsturniekiem un ņemās pierādīt, ka Ļeņinam jau no 1905.g. un agrāk bijusi noteikta lielnieciska politiska linija, ar ko viņš atšķīries no socialdemokratu centristiem un citiem socialisma novirzieniem; Ļeņins jau 1905.g.izpratis pilsoniski demokratiskās revolucijas izvēršanos socialistiskā revolucijā u.t.t.

Staļina vēstule vispirmā kārtā smagi aizkar lielniecisma vēstures (Istorija VKP/b) galveno redaktoru Jaroslavski, kurš "Pravdas" 10.decembra numurā nodrukāja kādu vēstuli. Šinī vēstulē Jaroslavskis atzīst, ka Staļina pārmetumi viņam lielniecisma vēstures lietā esot pamatoti, bet šās kecerības izskaidrojamas ar to, ka viņš, Jaroslavskis, esot apkrauts darbiem un ka viņš par daudz uzticējies trockistiski un oportunistiski noskaņotiem līdzdarbiniekiem. Visas uzrādītās kļūdas, pēc iespējas, tikšot izlabotas. 19.decembrī Viskrievijas Komunistiskās Partijas (lie-

1381

linieku) Centrālās Kontroles Komisija atzina Jaroslavska atzīšanos un paskaidrojumus par pietiekošiem.

Labi saprotams, ka pēc tik autoritatīvas personas aizrādījumiem, kā Staļins, ortodoksie komunisti ar jo lielāku sparu ķersies pie dažādu ķecerību uzrādīšanas un izravēšanas komunisma teoretiķu darbos.

II.

VALDĪBAS DARBĪBA UN SVARĪGĀKIE NOTIKUMI.

Tā kā pate valdība visu saimnieciskās dzīves vadību saņēmusi savās rokās, tad arī viņas likumu, rīkojumu un dažādu aizrādījumu došana vērsta uz saimnieciskiem jautājumiem. Pavēles dod gan Centrālās Izpildu Komitejas prezidijums, gan komunistu partijas Centrālā Komiteja, gan Tautas Komisaru padome, gan atsevišķie komisariati, kā arī attiecīgās saimnieciskās nozares centralie vadošie organi.

Iznākusi vesela rinda dekretu un rīkojumu, kuri cešās izravēt "ierāvēju" tieksmes kolhozos un sovhozos, kā arī dažos trestos. Valdības organi un prese neapkūst atgādināt, ka kolhozu un sovhozu pienākums vispirms nodot labību valsts labības sagādei, bet ne vis censties sev pašiem rezervēt labības lielāko daļu. Tādu neapzinīgu rīcību kolhozos un sovhozos uzskata kā kontrrevolucionaru sabotažu un ta tiks sodīta uz Kriminalsodu likumu pamata. Izrādījies piem., ka cukurbiešu saimniecībās ("Sojuzsachar") ļoti nolaidīgi novākta raža, jo laba daļa no cukurbietēm atstāta zemē; dažās vietās cukurbietes tikušas dotas arī mājlopiem par barību. Pret tādām saimniecībām ievadīta izmeklēšana un vainīgie tiks nodoti tiesai. Lai kolhoziešus atturētu no ļaunprātīgiem darbiem, tad katrā kolhozā valsts ieliks no savas puses kontrolieri.

Valdība sper soļus, lai labības sagādei nodotā labība nepaliktu attālos provinces punktos, kur to labprāt grib atstāt vietējie kolhozi, cerībā, ka vajadzības gadījumā viņi paši varēs savu labību izmantot.

Diezgan rosīgu darbību attīsta "Izpildīšanas Komisija", kura izdara dažādos uzņēmumos revizijas.

Tā kā valsts apgādes aparāts darbojās lēni un preču trūkums pilsētās un uz laukiem ir liels, tad daži uzņēmumi bija stājušies tiešā sakarā ar tiem uzņēmumiem, kuri vajadzīgo preci ražo un ķē-

1382

rušies pie tiešas "preču apmaiņas". Tāda tieša preču apmaiņa starp saimnieciskiem organiem tiek uzskatīta kā smags noziegums un pret viņu padomju valdība griežās ar visu bārdzību.

Oktobra mēneša sākumā PSR Savienības Tautas Komisaru padome nodibināja pie STO cenu komisiju, kurai uzdots pazemināt preču cenas komercmagazinās (par brīvām cenām); dienas desmit pirms oktobra svētkiem komisija cenas pazeminūja par 2o-3o% uz 14 dažādiem pārtikas un citiem konsomacijas artiķeļiem.

Likumos par atalgojumiem valdība cenšās iznīcināt vienlīdzību (uravnilovka) un neatbildīgu darbu (obezļičku) un viņas vietā stingri izvest progresivu atalgojumu,atkarībā no pagarītā darba un personīgi atbildību par darbu un darba rīkiem. Fabrikās un kalnraktuvās šis princips jau izvests, bet grūtāk ar viņu ir transportā un sevišķi lauksaimniecības un lopkopības uzņēmumos.

Diezgan vāji veicās ar saimnieciskā anrēķina principu pielietošanu dažos uzņēmumos. 1.oktobris noteikts par pēdējo termiņu, kad visiem uzņēmumiem jāieved saimnieciskais vai tirdzniecīskais anrēķins. Padvaldības sāpju bērns ir transports un it sevišķi dzelzsceļi. Nevienā resorā netiek izdots tik daudz rīkojumu, kā dzelzsceļu komisariatā, bet līdz šim ievērojama labošanās nav jūtama.

No iecelšanām atzīmējamas sekošas:

1. Dzelzsceļu komisariata vadītājs Ruchimovičs no amata atsavināts un viņa vietā iecelts Andrejevs (3.okt.). Pārgrozīts ticis viss komisariats.

2. Centrālās Izpildu Komitejas Prezidiums Rudzutaku iecēlis par PSR Savienības Strādnieku-Zemnieku Inspekcijas komisaru un par Krievijas Komunistu partijas (l) Centrālās Kontroles Komisijas priekšsēdētāju. Šis ir viens no visaugstākiem posteņiem Padomju Savienībā (lo.okt.).

No svarīgākiem notikumiem pēdējā gada ceturksnī atzīmējami sekošie:

Komunistu partijas Centralkomitejas plenuma sēdes tika noturētas Maskavā no 28 līdz 31.oktobrim. Sēdēs, starp citu, iztirzājuši pieņēmuši lēmumus dzelzsceļu transporta, padomju tirdzniecības kolektivās strādnieku šdinūšanas lietās.

7 un 8.novembrī nosvētīja padomju valdības 14 gadu jubilju. Svētki noritēja parastā kārtā ar karaspēka parādi un dažādu

organizāciju gājieniem uz Sarkanā laukuma. Pirms parādes Vorošilovs noturēja runu, kurā cildināja PSR Savienības armijas un industrializacijas lielos sasniegumus, kuriem pretī nostādīja "sabrukušo kapitalismu" pārējā pasaulē.

Karaspēka parāde liecināja, ka PSR Savienības armija ir labi disciplinēta un viņas techniskās daļas lielā mērā mechanizētas. PSR Savienības Centrālās Izpildu Komitejas priekšsēdētājs Kaļiņins vakarā sarīkoja lielisku rautu, kurā piedalījās viss diplomatiskais korpuss, ārlietu un dažu citu komisariatu atbiodīgie darbinieki.

Viskrievijas Centrālās Izpildu Komitejas XV.iesaukuma II. sesijas sēdēs Kremlī iesākās 16.decembrī un ilga līdz 2o.decembrim

PSR Savienības Centrālās Izpildu Komitejas VI.iesaukuma II. sesijas iesākās 22.decembrī un turpinājās līdz 3o.decembrim.

PSR Savienības Centrālās Izpildu Komitejas apstiprināti likumi (skat.pielikumu Nr.1).

III.

SAIMNIECISKĀ DZĪVE.

1. Lauksaimniecība. Visa sējas platība 1931.g.aizņēma 137 milj. ha, no kuriem 4o milj.ha tika apsēti iepriekšējā rudenī ar ziemājiem. Sējas platība 193o.g.bij 127 milj.ha, 1929.g. 118 milj.ha un 1913.g.1o6 milj.ha. Notecējušā rudenī ziemāju apsēts mazāk,nekā iepriekšejā gadā. Uz 1o.XI apsēts bij 37.4o3.ooo ha, kas ir 87% no plāna un 92,4% no pag.gada platības. Pēc 1o.XI. vairs nav publicēti biļeteni par ziemāju sējas gaitu. Labības kopraža nav zināma. Pēc laikrakstu ziņām ta būšot mazāka par pērnājo un lielāka par 1929.g.ražu (193o.g.raža bij 87,4 milj.tonu un 1929.g.71,7 milj. tonu).

No visas sējas platības 5o,2% piederēja socializētām saimniecībām. Kolhozi apstrādāja 61,2 milj.ha, sovhozi 9,6 milj.ha un individualie 66,2 miļj.ha. No kolhozu un sovhozu saimniecības vēl nevar droši apzīmēt par dzīvesspējīgām. Graudkopības sovhozi savā piektajā pastāvēšanas gadā pierādījuši ievērojamus trūkumus, kuru dēļ notikuse plaši plašās pārmaiņas kā centrālā pārvaldē, tā atsevišķos kolhozos. No centrālās pārvaldes izdalītas nodaļas priekš katras atsevišķas autonomas republikas un novietotas šajās republikās. Sovhozu lielie apmēri atrasti saimnieciski par neizdevī-

1384

giem, kādēļ no tiem izdalītas autonomas nodaļas ar pilnīgi pastā-vīgu pārvāldi, darba plānu un budžetu. Sakarā ar nepamierinošu lā bības nodošanu valdībai, visos sovhozos tika izdarītas revizijas, kuras konstatēja gandrīz visās saimniecībās ārkārtīgu nolaidību, nesaimniecisku rīcību un noziedzības, kādēļ ar maziem izņēmumiem visi sovhozu atbildīgi vadītāji tika atcelti no amatiem un sodīti

Arī kolhozu saimniecībās vēl nav izstrādājies apmierinošs darbu organizācijas un ražas sadalīšanas veids, kādēļ notiek pastāvīgi strīdi kā starp pašiem kolhozniekiem, tā arī starp pārvaldes organiem un kolhozi vadību.

Individuelās saimniecības nolemtas iznīcībai, kādēļ tās tiek aplikt as ar nepanesamiem nodokļiem, nodevām un kalušām. Par nodevām, kuras bieži pārsniedz saimniecības produkciju, individuālie lauksaimnieki nesaņem it nekādu pretvērtību, izņemot naudu, kuras pirkspēja ir ļoti zema, tā kā par visu gada ražu nav iespējams nopirkt ne pāri zābaku.

Sakarā ar vājo ražu labības sagāde neveicās apmierinoši. Sagādes kompaņai vajadzēja beigties 1.decembrī. bet tā kā uz 25.novembri sagādes plāns bij vekts tikai par 73,2%, valdība ideva 30.novembrī rīkojumu, pavēlot visiem sagādes darbiniekiem palikt uz vietām un beigt darbus tikai tad, kad plāns būs izpildīts par 100% Uz 25.novembri labības nodošanas plānu sovhozi bij izpildījuši par 65,1%, kolhozi par 87,3% un individualās saimniecības par 75%. Par sagādes tālāko gaitu jaunu savilkumu valdība vēl nav publicējuse.

Linu šogad bij apsēts 2.320.000 ha pret 1.750.000 ha pērnajā gadā, pie kam linu šķiedras sagādes plāns uzstādīts uz 430.000 tonu. Par linu ražu labas ziņas nav sastopamas. Urala un Rietum - Sibirijas apgabalos, kur linu sējumi ieņem ievērojamu vietu citu kulturu starpā, bij pilnīga neraža. Arī linu plūkšanas kampaņa ievilkās garumā, tā kā uz 1.X vēl nebija visi linu lauki noplūkti. Arī šogad laba daļa linu būs palikusi uz lauka nenoplūkta, vai nemērcēta un neizklāta. No sagādājamā linu daudzuma paredzēts nodot pašu fabrikām 278.000 tonas, pārējie laikam domāti eksportam. Linu sagādes kampaņa pagarināta līdz 1.martam, bet par viņas līdzšinējo gaitu sakopotu datu vēl nav.

Kokvilnas apsēts šogad 2.357.100 ha, pret 1.767.000 ha pag. gadā. Arī kokvilnas raža šogad nav laba. Uz 1.XII vajadzēja sagādāt 90% no plāna, bet iegūts tikai 57,7%. Sagādes termiņš izbeidzās

1385

1.I.32.g., bet decembrī sagāde faktiski jau galīgi apstājusēs.Ziņojums uz 1o.XII.pieauguma neuzrādīja, bet turpmāk pārskati vairs nav publicēti.

Cukurbiešu sējumi 1931.g.aizņēma 1.359.5oo ha pret 1. 1.o25.ooo ha 193o.g. Raža vāja: 1o8 centneri no ha, pret 137 cent. caurmēra ražas pēdējos 9 gados. un 16o centn.193o.g.

Lopkopība. Par lopkopības attīstību notecējušā gadā, pēc viņas sabrukuma iepriekšējos divos gados ziņu nav. No atsevišķām ziņām laikrakstos nav iespējams spriest, vai lopu skaits pavairojies vai samazinājies. Lielās nodevas, kādas tika uzliktas individualiem zemkopjiem, bez šaubām, būs samazinājušās lopu skaitu šajās saimniecībās. Saudzīgākas nodevas tika uzliktas lopu īpašniekiem kolhozos. Arī attīstības stāvoklī esošiem lopkopības sovhoziem bij jānodod zināms skaits lopu. Visus savāktos lopus trests "Sojuzmjaso" sadalija priekš kaušanas un lopkopības sovhozu un kolhozu ganamo pulku komplektēšanas. 1931.g.lopu sagādes termiņš izbeidzās 1.oktobrī. Uz šo datumu "Skotovoda" ganamā pulka komplektēšanas plāns izpildīts par 8o%. "Masloobjedinenije" sąvu ganamo pulku komplektējis par 88,3%, "Ovcevod" par 95%, bet "Sviņevod" tikai par 43,1%.

Uz 1.decembri socializētās saimniecībās (sovhozos un kolhozos) atradās 32% no visa liellopu skaita, 35-36% cūku, 22% aitu. 1932.g.šiem procentiem jāpieaugot līdz 51% liellopu, 55% cūku un 45% aitu. No šiem skaitļiem tomēr nav saskatāms galvenais: vai lopu absolutais skaits pieaudzis, vai mazinājies. 193o un 1931.g. izdotie lopu saudzēšanas likumi ir vēl tagad spēkā, bet ir arī zināms, ka pret neproduktivo jaunaudzi lopu īpašnieki un socializētās saimniecības izturās ļoti nesaudzīgi un mazrūpīgi, kādēļ viņu nobeigšanās procents ir ārkārtīgi augsts, sasniedzot 2o-25% pie teļiem un 3o% pie sivēniem, bet valsts fermās šis procents pieaudzis pat līdz 46,5 caurmērā. Ievērojot vēl to, ka pag.ziemā ļoti daudz lopu aizgāja postā barības un pajumtes trūkuma dēļ, nav domaājams, ka notecējušā gadā lopu skaits varējis ievērojamākā mērā pieaugt. Nesaudzīgais režims, kāds tiek ieturēts pie nodevu ievākšanas, panācis to, ka piena sagādes plāns tiek pildīts pilnos apmēros, pat ar uzviju no individualiem saimniekiem un kolhozniekiem, turpretim specialie piensaimniecības sovhozi nav spējuši noteikto daudzumu

1386

sviesta vai piena nodot. Arī lopkopības fermu gigantiskie apmēri izrādījušies par lieliem un saimnieciski nepraktiskiem. No visiem 188 sovhoziem reformēti jau 59, no kuŗiem izveidoti 120 sovhozi, bet pie visiem sovhoziem kopā tiks kopā nodibinātas 1255 patstāvīgas nodaļas.

Meža darbi. 1931.g. ceturtā kvartalā meža darbi veicami sekošā apmērā: pavisam jāizcert 85 milj.kub.mtr. un jāizved 65 milj. kub.mtr. /pagājušā gada 110,5 milj. un 54,1 milj.kub.mtr./. No līdzšinējām ziņām redzams, ka arī šogad mežu darbi neveicās pietiekoši sekmīgi, tā ka uz 1.1.1932 izcirsts būs drusku pāri par 50%, bet izvests stipri zem 50% no plāna.

RŪPNIECĪBA.

Ogļrūpniecība Donecbaseinā, kur tiek ražots 2/3 daļas no visas ogļu produkcijas, pakāpeniski attīstās, pateicoties darbu racionalīzešanai, mašinizacijai un jaunu šachtu nodošanai eksploatacijai. Ceturtā kvartalā Donecbaseins devis 11,8 milj. tonnas, pret 13,5 milj.tonu plāna, jeb 87,8%. 1930.g. pēdējā kvartalā ražots tikai 10,2 milj. tonu. Gada laikā ražots 40,3 milj.tonu, kas ir 72% no 56 milj.tonu lielā gada plāna.

Metalurgijas fabrikas. Pārskata par visas metalurģijas darbību IV,kvartlā vēl nav. Lielākais trests "STAĻ", kuŗā ieiet visas Eiropas Krievijas un Uralu fabrikas, savu čuguna produkciju netik nav palielinājuse, bet pat samazinājuse, neskatoties uz to, ka klāt nākušas daudz jaunu domnu un darbi lielā mērā mechanizēti. 1931.g. IV ceturksnī ražots 924.000 tonas pret 933.600 tonas 1930 gadā. Par visu čuguna produkciju dāti ir līdz 20.decembrim, no kuriem var spriest, ka gada produkcija nebūs lielāka par 3,9 milj. tonu, pret plāna 8 milj.tonu un 4,598 milj.tonu 1929/30g. Šie dāti ir zīmīgi priekš visas Pad.Savienīvas saimniecības: kur darbs prasa daudz fiziska spēka, tur darba ražīgums zems, kā piem. visā kalnrūpniecībā, metulrgijā, transportā, būvmaterialu rūpniecībā u.t.t. Kur darbs prasa akuratību uzmanību, tur produkcijas kvalitate zema, kā piem.mašinu, tekstilu, apavu un citās vieglrūpniecības nozarēs. Kur strādā mechaniskais spēks, tur panākumi labāki, piem.naftas rūpniecībā.

Pagājušā gada terauda produkcija ir gan drusku lielāka par 1929/30 g. produkciju, bet šis pieaugums nekādā ziņā neatbilst

1387

lielā mērā pavairotam fabriku skaitam un darba mechanizacijai. Terauda ražots 1931.g. 5.196.400 tonu pret plāna 8,8 milj.tonu un 4.537.800 tonu 1929/30 g. Visās metalurgijas produkcija paliek pakaļ piecgades plāna normām. Arī produkcijas kvalitāte top arvien zemāka, kam par iemeslu strādnieku staiguļošana /tekučestj/, paviršība, izejmateriala nevienāda kvalitāte u.t.t. Piecgades plānā paredzēto 10 milj.tonu lielo čuguna produkciju atzina par parāk zemu, kādēļ to pacēla uz 17 milj.tonu produkcijas 1932/33.g. Lai šo plānu varētu izpildīt, nolēma celt ārpuss jau paredzētām fabrikām vēl vairākas fabrikas ar gigantiskiem apmēriem. Tagad tiek celtas milzu fabrikas Krivoi-Rogā, Kerčā, Mariupolē, Kuzņecka baseinā un Uralā. Vislielākā fabrika tiek celta Magņitogorskā. Kuzņecka Magņitogorska fabrikas vien aprēķinātas tāda daudzuma čuguna ražošanai, cik devušas 1929/30 g. visas Krievijas fabrikas kopā. Vai šiem gigantiem nebūs tāds pat liktenis, kā jau tagad samazinājamie graudkopības gigantiem, rādīs tuvākā nākotne.

Lauksaimniecības mašinu fabrikas. Lai radītu racionalu darba iekārtu lielājās valsts un kolektīvsaimniecībās, kuŗu pašreizējais skaits un apmēri pārsniedz lielā mērā piecgades plānu, Pad. valdība bija spiesta palielināt un forsēt arī piemēroto lauksaimniecības mašinu fabriku celšanu. Jau tagad eksplŏatacijai nodotas 3 traktoru fabrikas, Ļeņingradā, Harkovā un Stalingradā, bet ceturtā Čeļabinskā vēl nav pabeigta. Stalingrada un Ļiņingrada /Putilova/ fabrikas jau dod apmēram pusi no savas paredzētās produkcijas, turpretim Harkovas fabrika atrodas vēl t.s. "bērnu slimības" periodā. Visu šo fabriku kopprodukcija aprēķināta uz 180 tūkst. traktoru gadā.

Lauksaimniecības mašinu fabrikas visumā dod ap 60% no plānā paredzētās produkcijas. Pašlaik Saratovā pabeigta kombaina fabrikas celšana, kur jau tiek pagatavoti kombaini izmēģināšanas kārtībā. Visu šo fabriku ražojumi atrodas lietošanā vēl samērā īsu laiku, kādēļ par viņu kvalitāti ir pāragri spriest. Tas gan jau tagad skaidrs, ka darba šīm fabrikām pietiks, jo mašinu mūžs būs ļoti īss dēļ nemākulīgas un nesaudzīgas apiešanās ar tām. Stāsta, ka jau pēc vienas sezonas darba 75% no augstas kvalitates amerikaņu mašinām prasa kapitala remontu tādēļ, ka ar tām nolaidīgi rīkojas.

Līdz šim darbojās divas automobiļu fabrikas, Jaroslavā un N. Novgorodā, kuras sanēma motorus un citas svarīgākās daļas no Ame-

1388

rikas Forda fabrikām. 1931.g. novembrī tika atklāta Maskavā jauna auto fabrika "AMO", kuras produkcija aprēķināta uz 25.000 mašinu gadā. Jaroslavas fabrika tiek paplašināta, lai dotu 10.000 smago mašinu gadā. Šā gada 1.janvarī oficiali atklāja eksploataciju jaunājā N.Novgorodas auto fabrikā, kuras produkcija aprēķināta uz 140.000 mašinu gadā. Visās fabrikās darba vadītāji ir Forda inženieri un meistari bet Amerikā ikgadu tiks apmācīti 50 krievu specialisti. Amerikas un Krievijas sadarbība auto rūpniecībā noslēgta uz 9 gadiem.

Elektriskas enerģijas pavairošanai 1931.g. budžetā paredzēti 803 milj.rbļ. Šinī gadā bija paredzēts nodot eksploatacijā rajonu spēkstacijas ar pāri par 1 milj.kv., neskaitot ap 500.000 kv. fabriku spēkstacijas. Pašlaik celšanas stadijā ir vairākas stacijas Kaukzā, uz Sviras upes un Dņepra. Pēdējā ar 810.000 kv. būs vislielākā spēkstacija Pad.Savienībā. Tuvākā nākotnē ir sagaidama trīs turbinu uzstādīšanas nobeigšana un tekošā gada vidū.sagaidama visas spēkstacijas nodošana eksploatacijā.

Rūpniecība vispārīgi. Notecējušā gadā nodoti eksploatacijā dažādi rūpniecības uzņēmumi, kuri izmaksājuši 3,5 miljardi rubļu. VSNH pārzinātās rūpniecības produkcija pieauguse par 20-21%. Algoto darbinieku un strādnieku skaits rūpniecībā pieaudzis no 14,4 miljonu cilvēku 1930.g. uz 18,5 milj. 1931.g. Pad.Savienības rūpniecības produkcija palielinājusies netik vien pēc apmēriem, bet bet arī pēc nomenklaturas. Atriem soliem Pad.Savienība tuvojās ekonomiskai neatkarībai no ārzemēm, tam mērķim, kura sasniegšanai jau ceturto gadu tiek drudžaini domāts un strādāts pa visu plašo Krieviju, tiek ziedota 162 milj. lielas iedzīvotāju masas labklājība. Jau tagad Pad.Savienības eksportā arvien redzamāku vietu ieņem gatavi rūpniecības ražojumi, kuri, pateicoties ārējās tirdzniecības monopolam, būs bīstamākie konkurenti pasaules tirgū.

Dzelzceļi. Lai gan valdība dara visu iespējamo, lai dzelzceļu attīstību līdzsvarotu ar rūpniecības straujo attīstību, tomēr dzelzceļi arī notecējušā gadā nav spējuši pildīt plānā paredzēto darbu. Notecējušā gadā pārvadāts 250 milj.tonu krāvas, pret plāna 330 milj.tonu. Pēdējā kvartalā izdarītā radikalā pārmaiņa satiksmes komisariata pārvadlē nav devuse cerētos rezultā-

1389

tatus. Lai gan oktobris un novembris uzrāda zināmu uzlabošanos, tomēr decembris noslīdējis atkal līdz pag.gada decembra normai. Dzelzceļu izbūvei un uzlabošanai 1931.g. budžetā bij paredzēti 3.185 milj. rubļu, kas ir par 78,6% vairāk, nekā iepriekšējā gadā. Pašu fabrikām bij uzdots-pagatavot 150 pasažieru un 900 preču lokomotīves, 60.000 preču vagonus. No iepriekšējām ziņām redzams, ka visi darbi veikti 2/3 apmērā. Dzelzceļu darbības vājā attīstība pag.gadā liecina par to, ka visi tie jaunievedumi, uz kuriem no sākuma lika tik rožainas cerības, faktiski nav nekā tausštāmu devuši. Transportu strādnieku vājā desciplina, nevīžība, nolaidība, bezrūpība un t.t. ir par iemeslu vilcienu kavešanai, lokomotīvu un vagonu sliktam stāvoklim, biežām klizmām ceļā un katastrofām.

Darbs. Ar 1.oktobri stājās spēkā VSNH rīkojums no 2o.IX.31 par jaunās atalgojuma sistemas ievešanu ogļrūpniecībā un metalurģijā, kuram jābūt par paraugu priekš atalgojuma aprēķināšanas arī visā pārējā saimnieciskā dzīvē. Uz ša rīkojuma pamata atalgojums maksājams vienīgi par padarīto darbu un tikai izņēmuma gadījumos tiek pielaists maksāt par darbā pavadīto laiku, pie kam atalgojuma likmēs paredzētā progresija uz augšu atkarībā no padarītā darba daudzuma. Šī atalgojuma sistema bij vajadzīga sevišķi ogļrūpniecībā un metalurģijā, kur darba ražīgums ļoti zems, bet vajadzība pēc oglēm un metala ļoti liela. Notecējušos trīs mēnešos tomēr vēl nav saskatāmas gaidītās produkcijas pieaugums, lai gan produkcijas pašizmaksa lielā mērā pieauguse.

Laikraksti pret produkcijas zemo kvalitati atalgojuma likmēs paredzēti atvilkumi par sliktu darbu, bet par darba rīku nesaudzīgu apiešanos un bojāšanu strādniekiem var uzlikt naudas sodu bojatā darba rīkā vērtības apmērā un zināmos gadījumos arī nodot tiesai.

Pašlaik neviena darba vieta, izņemot mežus ziemeļos, nesūdzās par darba roku trūkumu. Izskaidrojams tas ir ar to, ka nesaudzīgās nodevas un bārdzība pie viņu piedzīšanas noveduši pie galīgas nabadzības zemniekus, kā individualos saimniekus, tā kolhozniekus, kādēļ iesākusās bēgšana no laukiem. No laukiem bēg kam tas vien iespējams, sevišķi dažādi amatnieki, kuriem samērā vieglāki atrast darbu pilsētās un krietnākie kolhozn ieki, kuri negrib kolhozos mirt badā kopā ar sliņķiem un mutes bajariem. Lai cik

grūti apstākļi arī daudzos rūpniecības centros, tomēr paēst tur var un arī kaut ko priekš apgērba atlicināt. Ja bēgšana no laukiem turpināsies arī uz priekšu, tad uz pavasari Pad.Savienībā būs vislielākais bezdarbnieku skaits, par ko gan pārējā pasaule nedabūs zināt.

F i n a n c e s. Par pagājušā gada budžeta izpildīšanos vēl nav plašāku dātu. Nō finanču komisara Grinko īsā pārskata, kuru tas cōla priekšā C.I.K. sōdō, redzams, ka Pad.Savienības ienākumu budžets izpildījies ar uzviju: ienācis 20,450 milj.rbl. pret paredzētiem 19 miljardiem rubļu. Mazākus ienākumus nekā budžetā paredzēts , devuši valsts rūpniecības atskaitījumi no tīrās peļņas 250 milj.rubļu apmērā, transports 700 milj.rbl. Šie iztrūkumi segti ar palielinātiem ienākumiem no tirdzniecības paaugstinot cenas uz visām precōm un atklājot t.s. "komercialos veikalus", kur preču cenas 5-10 kārt augstākas nekā kooperatīvos kā arī no palielinātā iekšejā aizņēmuma, apgrozījuma nodokļa paaugstināšanas, kurš viens pats pavairojis valsts ienākumus par 1,1 miljardu rubļiem; tāpat no apdrošināšanas ienācis 400 milj. un no pasta un telegrafa 40 milj.vairāk, kuru likmes arī tika gada laikā paaugstinātas. Pateicoties šiem pārkārtojumiem, ienākumu budžets izpildīts ar 1,5 miljardu rbļ. lielu uzviju.Priekš valsts saimniecības finansēšanas bijis vajadzīgs budžetā paredzētos 13 miljardus rublus paaugstināt līdz 15,3 miljardi, jo valsts ķēķ uzņēmumi nav varējuši paši iztrūkstošo zumu sagādāt, kas izskaidrojams ar to, ka preču pašizmaksa attiecīgi paaugstinājusēs. Tam pašam nolūkam bijib vajadzīgs ziedot arī budžetā paredzēto rezerves fondu. Par tautas ienākumu Grinko izteicās, ka valdībai nav izdevies to palielināt par 35%, kā tas bija paredzēts, bet tikai par 13,2%. Pēc manām domām, par tautas ienākuma palielināšanos notecējušā gadā runas nemaz nevar būt, ievērojot vājo ražu un dzīves dārdzības pieaugumu vismaz par 10-20%. Uz to norāda ārkārtīgā nabadzība uz laukiem, kura tagad ir lielāka, kā jebkad agrāk un arī lielākās daļas pilsētu iedzīvotaju dzīves līmeņa pazeminašanos, izņēmot nelielu dalu strādnieku, kuru apgādība ar pārtiku un apģērbiem ir uzlabota. Lai Grinko pielaida ka iemisiju izlietota tikai ar vislielāko apdomu, tomēr statistiskie dati rāda, ka naudas zīmes apgrozījumā pavairojušās no

4.355 milj.rbļ. 1.janvarī 1931.g. uz apm.5.550 milj.rub. 1.janvarī 1932.g., tā tad apm. par 30%. Līdz šim nav izdevies izzināt, vai oficiali uzdotā valsts kases zīmju zumā ietilpst visās tās naudas zīmes, kuras izlaistas veselām pakām zem viena numura, jeb vesela paka tiek ieskaitīta tikai par vienu naudas zīmi.

Ārējā tirdzniecība. Par ārējo tirdzniecību dati publicēt tikai par pirmājiem septiņiem mēnešiem un iepriekšējie dāti par 9 mēnešiem. Lai gan eksporta apmēri drusku palielinājušies no 11,3 miljoniem tonu 1930.g. pirmājos 9 mēnešos uz 12,2 milj.t. 1931.g., tomēr vispārējās cenu krišanās dēļ par eksportu ieņemtā summa 1931.g. ir mazāka par iepriekšējā gadā. 1930.g. pirmājos 9 mēnešos ieņemts 550,9 milj.rub. pret 1931.g. 434,5 milj. rubļu. Tādā kārtā cenu krišanās dēļ, kas iztaisa apmēram 27% Pad.Savienības ārējā tirdzniecība jau cietuse zaudējumus 160,3 milj.rublu apmērā. Ārējās tirdzniecības bilance par pirmājiem 9 mēnešiem ir pasīva par 210,6 milj.rubļu.

IV. Ārējā politika.

PSR Savienības Tautas Komisaru padomes priekšsēdētājs Molotovs, vienā no faktiskiem ārējās politikas vadītājiem 6.novembrī Maskavas pilsētas padomē un 23.decembrī CIK sēdē turēja Kremlī runas, kurās attēloja PSR Savienības attiecības ar citām valstim. Pēc satura viena runa no otras neko daudz neatšķirās. Runas ievadā tiek parasti attēlotas tās saimnieciskās grūtības ar kurām kapitalistiskām valstim jācīnās finanču krizes dēļ; kapitalistisko valstu interešu pretešķības vienmēr saasinoties un novedīšot pie jauna pasaules kara; pirmo izeju no saimnieciskās krizes, imperialistiskās valstis meklēšot intervencijā pret PSR Savienību, kura, kā to komunistu prese un valdības oficialie pārstāvji tēlo, ir vienīgā "ziedošā, laimīgā oaze" kapitalistiskās pasaules saimnieciskā postā. Savā decembra runā Molotovs saka: mums droši zināms, ka dažos diplomatiskos kabinetos visaktivākā veidā apspriež jautājumu par uzbrukšanu ieročiem mūsu apvienībai./Vaņeks! J.S./.

Te, bez šaubām Molotovs būs domājis par PSR Savienības un Japanas attiecībām Mandžurijā. Padomju prese jau vairāk reizes pagalvojuse, ka aiz Japanas un viņas kaŗa darbības Mandžurijā,

1392

slēpjoties kapitalistisko lielvalšķu imperiālisms, kurš gribot Mandžurijā izsaukt PSR Savienības un Japanas sadursmi ieročiem un gāst proletariata varu PSR Savienībā. Tikai tādēļ Tautu Savienība un citas lielvalstis uz Japanas kara darbību Manžurijā noraugoties ar vienaldzību. un faktiski tās vēl japaņus pabalstot. Francijas militarā akcija Dienvidus Ķīnā un Mandžurijas okupacija liecinot, ka iesākusēs Ķīnas sadalīšana. Ar Japanas nostiprināšanos Mandžurijā viss Piesamuras apgabals ar Vladivostoku, Habarovsku un Nikolajevsku paliek spēcīgā kaimiņa Japanas aizmugurē. Ļeņins savā laikā bija saprasties ar Ķīnas atdzimstošo nacionālo pilsonību un tā nodrošinājis PSR Savienības robežu Tālajos Austrumos, bet Staļins atmeta Ķīnas pilsonību un savu Ķīnas politiku pamatoja uz sapra-
šanos ar Ķīnas komunistisko proletariatu un to pabalsta cīņā pret pilsonību.
Politiskā zituacija Tālajos Austrumos tādēļ stipri grozijusēs un ne par labu PSR Savienībai. Tādēļ arī Molotovs savā runā uzsver: "Starptautiskie dzīves notikumi prasa lai mēs mēs pastiprinātu savu modrību. Un mēs no jauna pastrīpojam mūsu pamatprincipu: mums svešas zemes nav vajadzīgs, bet arī savas zemes nevienam nedosim."

Drīzumā sākšoties "atbruņošanās konference", bet zem atbruņošanās vārda vajagot saprast apbruņošanos. Tikai PSR Savienība savā laikā iesniegusi Istu atbruņošanās projektu, bet to Tautu Līgas imperialisti noraidījuši. Šinī sakarībā jāpiezīmē, ka padvaldība ziņas par apbruņošanās stāvokli apmainījusi ar Angliju, Vāciju, Franciju, Poliju, Somiju, Igauniju un Latviju un esot ar mieru ziņas apmainīt ar katru citu valsti. Tautu Savienību, kā zināms, PSR Savienība, nevarot atzīt un tādēļ apmaiņas izdārot tieši. PSR Savienības politika esot miera politika un tādēļ viņa gatava noslēgt neuzbrukšanas līgumus ar visām valstīm un sevišķi ar saviem kaimiņiem. Attiecības ar Franciju un Poliju esot uzlabojušās. Ar Franciju neuzbrukšanas līgums jau parafēts un arī ar Poliju, cerams līgums drīzumā tiks noslēgts un parakstīts. Tagad, kā zināms, sarunas par neuzbrukšanas paktu jau ir uzsāktas ar Latviju, Igauniju un Somiju, un drīzumā, cerams, sarunas uzsāks arī ar Rumaniju Molotovs savā oficialā runā liek manīt. ka socialisma tēvija gaida un cer uz proletariata sacelšanos kapitalisma valstīs. Lielākais komunisma pretinieks kapitalistiskās valstīs esot socialdemokratija un tādēļ cīņā pret socialdemokratiju ir kominterna pirmais un vissvarīgākais uzdevums.

Mierīgu, nosvērtu toni un mērenību komunistu preses organi tagad ietura ārpolitikas jautājumos. Tas sevišķi attiecināms uz Japanas kara darbību Mandžurijā, kura padomju preses ārzemju ziņas ieņem pirmavietu. Lai gan ar Mandžurijas okupaciju arī Austrumķīnas dzelzceļa liktens jau pa daļai izšķirts un Austrumķinas dzelzsceļa pāriešanu Japanas rokās PSR Savienība ne tikai zaudē ērtāko satiksmes līdzekli ar Tālajiem Austrumiem piejūras apgabalu, bet arī pazaudē ieņēmumu avotu un iespaidošanas līdzekli Ķīnā, tad tomēr krievu preses valoda pret Japanu ir labi apsvērta, bez kādiem asumiem. Tas ir pretstats tai krievu preses nekautrīgai aizvainojošai kompaņai, kādu viņa sev atļāvusēs nesen pret Angliju un sevišķi pret Franciju, kuras pārstāvji tad sēdēja tepat Maskavā. Uz ārzemju preses un katrām ziņām par to, ka PSR Savienība pabalsta Mandžurijā ķīniešus, resp. generali Ma, padomju prese un ārlietu komisariats steidzās kategoriski apgalvot, ka PSR Savienība izturās stingri neitrali un ka viņa ķīniešu generaļiem nekādu palīdzību nav snieguši un nesniegšot. Tāda iecietība no PSR Savienības puses pret japaņiem ir labākais pierādījums, ka šimbrīžam PSR Savienība nav spējīga uzsākt kādu nopietnāku akciju pret savu Tāļo Austrumu kaimiņu. Tas arī ir viens iemeslis, kādēļ PSR Savienības valdība tagad savu mērenību grib demonstrēt ar neuzbrukšanas paktu noslēgšanām.

Vispasaules saimnieciskā krīze, valutas devalvacija, bezdarbs, saimnieciskās produkcijas samazināšanās u.t.t. dod padomju presei un valdības vīriem bagatu un pateicīgu materialu citu valšķu saimnieciskās iekārtas iztēlošanai vistumšākās krāsās. Komunisti tautsaimnieki un politiķi, zinams, neskopojās paregot un klusībā cerēt, ka drīz visa kapitalistiskā iekārta sabruks haosā un tad varbūt sāksies socialā revolucija. Bet tā kā PSR Savienība vēl savu industrializacijas piecgadi nav beigusi un viņai no ārzemēm jāieved daudz mašinu un arī dažas rūpniecības izejvielas, tad kapitalistisko valšķu saimnieciskā krīze ļoti sāpīgi aizķer arī pašu PSR Savienību. Lai gan visu preču cenas ir lielā mērā pasaules tirgū kritušas, tad tomēr lauksaimniecības un citu izejvielu cenas ir vismaz par 10% vairāk kritušas, nekā mašinu cenas, kuras PSR Savienība ieved. Tā kā PSR Savienība visu savu importu samaksā ar savu importu un pret importu visās

zemēs paceļās aizsargmuitu žogi, tad ārzemēs rodās šaubas, vai PSR Savienība spēs savas maksāšanas saistības ārzemēs pildīt? Uz tādām ziņām padvaldības pārstāvji vienmēr ar sašutumu atbildējuši ka PSR Savienība esot viszolīdākais pircējs un ka viņa visas savas saistības laikā izpildīšot. Līdz šim viņa to darījusi un domājams, ka to darīs arī turpmāk, lai gan tādēļ lielā mērā jāsamazina imports un jāforsē eksports. Savu pienākumu nodrošināšanai ar Vāciju vien padvaldība esot turp nosūtījuse ap 7500 kg. zelta un bez tam vēl zeltu 6 milj. dolaru vērtībā uz Ameriku. Pēc vācu ziņām PSR Savienības maksājuma kopsumma ārzemēs nākošos trīs gados sniegšoties uz 3 miljardu vācu markām un krievu valsts bankā vēl esot zelta apmēram viena miljarda marku vērtībā.

Vācija, kā zināms ir PSR Savienības iepirkumu vislielākā apsūtījumu saņēmēja un kreditētāja. Pagājušā gada 8 mēnešos Vācija esot saņēmusi apsūtījumus par 750 milj. marku un viņas maksāšanas pienākumi Vācijā sniedzoties pie viena miljarda marku. Vācijas valsts garantija esot sasniegusi 70% no krievu apsūtījumu vērtības un tādēļ viņa tālāk nevarot iet. Pate valsts banka uzņēmusēs finansēt krievu vekseļus 150 milj. marku vērtībā ar terminu līdz 1933. gada 1. jūlijam.

Angļu mārciņas kursa krišana arī smagi ķērusi dažas vācu firmas, kuras ar krieviem noslēgušas līgumus angļu mārciņās.

Vācu-Krievu izlīgšanas komisijas sēdes notikušas Berlinē no 7. septembra līdz 6. oktobrim. Sēdēs apspriesti starp citiem jautājums par pasta paciņu sūtīšanu, tranzitsatiksmi caur PSR Savienību, dažu PSR Savienības jēlvielu apgādāšanu vācu rūpniecībai, par krievu tirdzniecības pārstāvības Berlinē obligatorisko garantiju darijumiem, sakrā ar darijumu noslēgšanu, pārnešanu uz Maskavu. Bet īstas izlīgšanas vēl neesot, netiekot pieņemts nekāds saistošs lēmums.

PSR Savienības - Turcijas draudzība no jauna tika pastrīpota visās pasaules priekšā ar Ļitvinova vizīti Ankarā oktobra mēneša beigās. PSR Savienības pārstāvis ticis sirsnīgi apsveikts un uzņemts; Ļitvinovs savas valdības vārdā uzaicinājis turku ministru prezidentu Izmet-Paša viesoties Maskavā. Kad Izmet-Paša šo uzaicinājumu izpildīs, vēl nav zināms. Ankarā Ļitvinovs parakstijis un pagarinājis uz pieci gadiem Turcijas-PSR Savienības nei

1395

tralitates un draudzības līgumu ar attiecīgiem protokoliem.

Ratificēti PSR Savienība -Turcijas un PSR Savienības un Persijas tirdzniecības līgumi, bet viņu norakstus sūtniecībai vēl nav izdevies dabūt. Pēdējais līgums sevišķi ievērojams tādēļ, ka PSR Savienības tirdzniecīskās politikas dēļ Persija bija piespiesta ievest ārējās tirdzniecības monopolu un tā tad šo līgumu noslēgušas divas valstis, kuru ārējā tirdzniecība ir monopolizēta.

PSR Savienības tirdzniecīskie sakari ar Ziem.Amerikas valstim pastāvīgi samazinājās.

Novembra vidū Maskavā ieradās Francijas jaunais vēstnieks grafs Dejeana kgs. Pagājušā gada beigās Maskavai cauri brauca un uz vienu dienu apstājās Japanas jaunais ārlietu ministrs Josišava.

Isi pirms Ziemas svētkiem visu pasauli pārsteidza divaina ziņa, ka kādas misijas Maskavā darbinieks mēginājis kādu padomju pilsoni pierunāt, lai tas izdarītu atentatu uz Japanas vēstnieku Hirota un lai tādā veidā izaicinātu Japanu uz karu ar PSR Savienību. Drīz vien noskaidrojās, ka šis "ļaundaris" ir Čekoslovakijas pusoficialās pārstāvības juriskonsults Vaņeks, kura izraidīšanu pieprasījis GPU caur ārlietu komisariatu. Katram bija labi saprotams, ka te no GPU puses ieņēmēts apvainots pret personu, no kuras padvaldība gribēja atsvabināties. Čekoslovakijas pārstāvis Košeka kgs gan protestēja, un Vaņekam deva atvaļinājumu, lai tas Maskavu atstātu, ko pēdējais arī izdarīja. Kā tagad dzird, tad starp Čekoslovakijas pārstāvību un ārlietu komisariatu notiekot Vaņeka lietā kāda izlīgšana un Vaņeks varēšot uz kādu laiku atgriesties uz Maskavu.

Arī pēdējā ceturksnī PSR Savienību apmeklējušas dažas ārvalstu rūpnieku delegacijas. Arlietu komisariats pēc garākām sarunām ar Rumanijas pārstāvjiem nācis pie slēdziena, ka Rīga ir tā neitrālā vieta, kurā komisariats var ar Rumaniju slēgt neuzbrukšanas līgumu. Kā sekas šim slēdzienam jāuzskata padvaldības piekrišana mūsu valdības propozicijai - vest sarunas par Latvijas PSR Savienības neuzbrukšanas līgumu - arī Rīgā.

Šie divi fakti paši par sevi liecina, ka PSR Savienība savas attiecības ar Latviju uzskata par labām. Labās attiecības izpaudušās arī citu jautājumu atrisināšanā mums pieņemamā veidā. Tā decembra mēneša sākumā komisariats pārveda valutā uz ārzemēm

1396

naudas summas, kuras daži Latvijas rūpnieki bija sanēmuši no padomju iestādēm par rūpniecības mašinām, kas atstātas PSR Savienībā. Tāda pretimnākšana ma Latvijas prasībām no komisariata puses var būt sagaidama tikai mazākās lietās, jo saimnieciskos un lielos politikas jautājumos Padomju valdība turās neatlaidīgi pie vispārējiem, stingri noteiktiem principiem. Pat savās darīšanās ar valstīm, kuras starptautiskās politikas arenā oficiali dižojās ar savu solidaritāti ar PSR Savienību, kā Turcija un Vācija, padomju valdība ir intransigenta. Viņa jau arī neslēpj, ka komunisma tēvija ta atrodoties latentā, bet permanentā kara stāvoklī ar visu kapitalistisko pasauli.

Arlietu komisariats uzmanīgi seko Latvijas saimnieciskajai un politiskai dzīvei. Mūsu Saeimas vēlēšanu rezultati atnesa padomju valdībai lielu vilšanos. Komunisti bija cerējuši, ka saimniecisko grūtību un bezdarba dēl arī Latvijā vēlētāju masas nosvērsies uz galējo kreiso un galējo labo spārnu, bet iznāca , ka vēlētāju masas novirzījušās uz centru un komunistu partija tiko noturējusēs savā līdzšinējā vietā ar 7 mandatiem. Par to kādi atbildīgie komisariata darbinieki gan man sarunās izteikuši savu izbrīnu, bet viņi par šo tematu daudz negrib runāt.

Padomju prese lielu vērību piegrieza Latvijas - Polijas konfliktam, Ilukstes pārpolotāju lietā. Vina atreferēja rakstu rīgākos polu preses uzbrukumus Latvijai, atzīmēja polu preses "lielvalstisko" toni ieprietim mazājai Latvijai un, dažreiz, atstāstījumiem piesprauda savus paskaidrojumus un piezīmes. Tā "Izvestija" kādreiz piezīmēja, ka polu imperialisti esot piespiesti atzīt, ka nevaldamām ekspansijas tieksmēm Baltijā esot arī savas neizdevīgās, ēnas puses.

Latvijas valdības stingrie noteiktie soli pret pārpolotājiem atstāja Maskavā loti labu iespaidu. Viņai seviški patika, valdības koalicijas un citu deputatu nesaudzīgā valoda Saeimā, polu minoritatu pārstāvju caurkrišana Saeimas prezidija vēlēšanās un beidzot visas latviešu preses stingrā valodā pret Polijas tieksmēm iejaukties Latvijas iekšējās lietās.

Par Latvijas konfliktu ar Poliju pārpolotāju dēl man ir bijušas sarunas ar dažiem komisariata darbiniekiem, kuriem esmu sniedzis pareizu apgaismojumu. Komisariata darbinieki ir pārlie-

1397

cināti,ka aiz Latvijas pārpoļotāģiem stāv citas, lielākas varas, kuras rīkojumus mazie polonisma aģenti izpilda. Arī PSR Savienībā savā laikā parādijušās tādas polonisma tendences un par savu darbības organu izraudzījušās katoļu baznīcu. Padomju valdība šo parādību ātri likvidējusi.

Arī ar citu valšķu pārstāvjiem man bijušas sarunas par poļu konfliktu un es esmu guvis iespaidu, ka poļu preses saceltā trauksme nespēj neitralos politiķus maldināt, jo Polijas valsts un poļu tautas pretenzijas un ekspanzijas tieksmes, kuras neatzīst ne kādu robežu ne mēra, jau visā pasaulē diezgan pazīstamas.

Pēdējos mēnešos Maskavas krievu presē parādījies maz ziņojumu no Latvijas. PSR Savienības latvju komunistiem tagad pašiem ir savs dienas laikraksts , kurš par Latviju ļoti dzīvi interesējās Liekās, ka latvju komunistu iespaids uz PSR Savienības vispārējo politiku tomēr nav liels.

Maskavā, 1932.g. 11.janvarī.

Dzelzkājs

Sūtnis PSR Savienībā.

Konfidenciāli. 1398

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Ženevā, 1932.g.5.februarī.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 193 3 g. 16 2
Ien. № 2856 akt. № 5.

№ 23.

Augsti godātais Prezidenta kungs,

Pievienotā norakstā pagodinos Jums nosūtīt manu šīs dienas ziņojumu ministru prezidenta kungam par manām sarunām ar Padomju valsts ārlietu komisaru Litvinovu.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs pieņemt, augsti godātais Prezidenta kungs, manas augstās cieņas apliecinājumus.

Augsti godātam

A.K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,

Rīgā.

Noraksts

Konfidenciāli

1399

Ženevā, 1932.g.5.februarī.

№ 22.

Augsti godātais Prezidenta kungs,

Šodien biju ar viziti pie Padomju valsts ārlietu komisāra Litvinova. Sarunās Litvinovs uzsvēra, ka šī konference, kuŗai tik liela nozīme, sanākot, diemžēl, visneizdevīgākā momentā. Tomēr viņš gluži pesimistiski uz konferences panākumiem neskatoties. Padomju valsts nodoms esot panākt lielvalstu atbruņošanas. Viņš nākšot ar priekšlikumu ievest bruņoto spēku progresīvu samazināšanu, sākot ar armijas lielumu no 200.000 līdz 30.000. Litvinovs izteica cerību, ka arī mēs atbalstīšot viņa priekšlikumu. Pēc viņa ziņām mūsu armija esot mazāka par 30.000, ko es arī apstiprināju; tā tad nedz mūsu nedz Igaunijas armijas samazināšanu viņa projekts neķeršot, varbūt gan Somijas. Vēl nopietni jāpadomājot par Somijas Schutzkorps (aizsargiem). Garāmejot viņš ieminējās, ka mums arī esot kaut kas līdzīgs Somijæ aizsargiem. Beidzamo es noraidīju.

Runājot par pašreizējiem nelabvēlīgiem apstākļiem un neizdevīgo atmosferu miera nodrošināšanai, Litvinovs ne ar vienu vārdu neieminējās par Tālo Austrumu konfliktu. Es gan uzsāku runāt par šo tematu, bet Litvinovs viņam pagāja garām. Šis fakts lieku reizi pierāda, ka krieviem ir kāda saprašanās ar Japanu Mandžurijas lietās.

Beigās Litvinovs ieminējās par mūsu neuzbrukšanas līgumu un pašreiz Rīgā notiekošām sarunām. Stomaņakovs,

Augsti godātam

M.S k u j e n i e k a kungam,

Ministru Prezidentam,

Rīgā.

1399a

saka Litvinovs, pirmās dienās viņam sūtījis tik daudz gaŗas šifrētas telegrammas, ka viņa sekretāriem fiziski nav bijis iespējams viņas īsā laikā atšifrēt. Viņš bijis spiests dot Stomaņakovam rīkojumu sūtīt viņam īsas telegrammas ar sarunu résumé, bet ne par sarunu gaitu. Beidzamās dienās nekādas ziņas no Stomaņakova nepienākot. Teicu, ka tas nozīmē, ka sarunas virzas labvēlīgam noslēgumam. Litvinovs nekādus iebildumus necēla pret mūsu līgumprojekta 1.paragrafa 2.rindkopu, bet cēla iebildumus pret 30 dienām, jāsaka gan, ka daudz mīkstākā formā, nekā vakar. Es vēlreiz Litvinovam uz visnoteiktāko uzsvēru, ka mums pret mūsu lielu austrum-kaimiņu nekādas paslēptas domas (zadņija mysļi) nav bijušas, nav un arī nebūs, bet gan tikai nopietna vēlēšanos labi un draudzīgi sadzīvot. Ar to mūsu saruna arī izbeidzās.

Lūdzu Jūs pieņemt, augsti godātais Prezidenta kungs, manas augstās cieņas apliecinājumus.

1400

5. II. 1932.

Господин Уполномоченный,

В связи с подписанием сего числа Договора о ненападении между Латвией и С.С.С.Р., сообщаю Вам, что Правительство Латвийской Республики готово принять в основу переговоров о Согласительной Конвенции, упомянутой в ст. 4-ой сего Договора, принципы, содержащиеся в Согласительной Конвенции, заключенной между С.С.С.Р. и Германией, и в положениях, приложенных к Договору о ненападении, парафированному между С.С.С.Р. и Францией.

1401

5. II. 1932.

Господин Министр,

В связи с подписанием сего числа Договора о ненападении между С.С.С.Р. и Латвией, сообщаю Вам, что Правительство С.С.С.Р. готово принять в основу переговоров о Согласительной Конвенции, упомянутой в ст.4-ой сего Договора, принципы, содержащиеся в Согласительной Конвенции, заключенной между С.С.С.Р. и Германией, и в положениях, приложенных к Договору о ненападении, парафированному между С.С.С.Р. и Францией.

5. II. 1932.

1402

ДОГОВОР О НЕНАПАДЕНИИ.

Правительство Латвийской Республики и

Центральный Исполнительный Комитет Союза Советских Социалистических Республик,

основываясь на заключенном 11 августа 1920 года Мирном Договоре между Латвией и Российской Социалистической Федеративной Советской Республикой, действие которого распространяется на всю территорию Союза Советских Социалистических Республик, и все постановления которого остаются неизменно и навсегда незыблемой основой отношений между Высокими Договаривающимися Сторонами;

убежденные в том, что интересам обоих Высоких Договаривающихся Сторон соответствует принятие некоторых постановлений, могущих способствовать развитию и укреплению дружественных отношений между обоими Государствами;

твердо решившие респектировать взаимно и неуклонно суверенитет, политическую независимость и территориальную целость и неприкосновенность друг друга;

руководимые желанием содействовать укреплению всеобщего мира;

заявляя, что ни одно из принятых на себя каждой из Сторон до настоящего времени обязательств не препятствует мирному развитию их взаимных отношений и не противоречит настоящему Договору;

желая подтвердить и дополнить в своих отношениях Генеральный Пакт отказа от войны от 27 августа 1928 года, который, независимо от сроков действия, нормального прекращения или возможного досрочного денонсирования настоящего Договора, сохраняет по прежнему постоянную силу между Высокими Договаривающимися Сторонами,

решили заключить настоящий Договор и для этой цели назначили своих уполномоченных, а именно:

Правительство Латвийской Республики:

Маргера Скуенека, Министра-Президента, временно исполняющего должность Министра Иностранных Дел;

Центральный Исполнительный Комитет Союза Советских Социалистических Республик:

Бориса Спиридоновича Стомонякова, Члена Коллегии Народного Комиссариата по Иностранным Делам,

каковые уполномоченные, по взаимном пред'явлении своих полномочий, найденных составленными в должной и надлежащей форме, согласились о нижеследующем:

5.2.1932 г.

1403

Статья I-ая.

Высокие Договаривающиеся Стороны взаимно обязываются воздерживаться от всякого акта нападения одна на другую, а также от всяких насильственных действий, направленных против целости и неприкосновенности территории или против политической независимости другой Договаривающейся Стороны, независимо от того, предпринято ли подобное нападение или подобные действия отдельно или совместно с другими державами, с об'явлением или без об'явления войны.

1404

5. II. 1932.

Статья 2.

Каждая из Договаривающихся Сторон обязуется не принимать участия ни в каких военных или политических договорах, конвенциях и соглашениях, направленнх против независимости, территориальной неприкосновенности или политической безопасности другой Стороны, а также в договорах, конвенциях или соглашениях, имеющих целью подвергнуть экономическому или финансовому бойкоту одну из Договаривающихся Сторон.

1405

5.2.1932 г.

Статья 3-ья.

Обязательства, предусмотренные в настоящем Договоре, никоим образом не могут ограничить или изменить международные права и обязательства, вытекающие для Высоких Договаривающихся Сторон из договоров, заключенных ими до вступления в силу настоящего Договора и должным образом опубликованных в официальных изданиях каждой Стороны, - поскольку эти договоры не заключают в себе элементов агрессии в смысле настоящего Договора.

1406

5.2.1932 г.

Статья 4-ая.

Принимая во внимание обязательства, принятые на себя в настоящем Договоре, Высокие Договаривающиеся Стороны обязуются подвергать все спорные вопросы, независимо от их природы и происхождения, которые возникли бы между ними после подписания настоящего Договора и не могли бы быть урегулированы в течение разумного срока в обычном дипломатическом порядке, согласительной процедуре в смешаной согласительной комиссии, состав, права и производство которой подлежат установлению путем особой Конвенции, каковую обе Стороны обязуются заключить в возможно короткий срок, и которая вступит в силу одновременно с настоящим Договором.

1407

5.2.1932.г.

Статья 5-ая.

Настоящий Договор составлен в двух экземплярах, на латышском и русском языках, при чем оба текста имеют одинаковую силу.. Он будет ратификован, и его ратификационные грамоты будут обменены между Высокими Договаривающимися Сторонами в городе Москве.

5. II. 1932.

Статья 6.

Настоящий Договор вступит в силу в момент обмена ратификационными грамотами и будет оставаться в силе в течение трех лет с этого момента. Каждая из Договаривающихся Сторон будет иметь право отказаться от Договора с предупреждением о том за шесть месяцев до истечения этого периода или без соблюдения срока предупреждения, если другая Договаривающаяся Сторона совершит нападение на какое нибудь третье государство. Если Договор не будет денонсирован ни одной из Договаривающихся Сторон, срок действия его пролонгируется автоматически на два года; равным образом Договор будет считаться продленным каждый раз на дальнейшие два года, если не последует отказ от него одной из Договаривающихся Сторон в порядке, предусмотренном в настоящей статье.

В удостоверение чего поименованные выше уполномоченные подписали настоящий Договор и приложили к нему свои печати.

Учинено в городе Риге, в двух экземплярах на латышском и русском языках, февраля 1932 года.

1409

5. II. 1932.

ПРОТОКОЛ ПОДПИСАНИЯ.

Подписывая сего числа Договор о ненападении, уполномоченные Латвийской Республики и Союза Советских Социалистических Республик, по поручению своих Правительств, заявляют, что их Правительства обязуются принять необходимые меры для проведения ратификации и обмена ратификационными грамотами в возможно короткий срок.

Учиенен в городе Риге, в двух экземплярах, на латышском и русском языках, -го февраля 1932 года.

1410

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1932.g. "11." februārī.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 1932.g. 16. febr.
Ien. № 707 akt. № 5.

Konfidenciāli.

№ 0.848.00.Z/13.sc./2846

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums tirdzniecības atašēja Maskavā F.Zommera kunga ziņojumus par saimniecisko dzīvi Pad.Savienībā 1931.gadā.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais uz 44 lapām.

Arlietu ministra vietā

Ģeneralsekretars.

Augsti godājamam

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,

P i l ī.

C 1411

Z E M K O P Ī B A

Pad.Savienībā 1 9 3 1.g.

Visa sējas platība noteicējušā gadā aizņēma 137 milj.ha,no kuriem iepriekšējā rudenī bij apsēti ar ziemājiem 4o milj.ha, no tiem 28 milj.ha ar rudziem un 12 milj.kviešiem. Starp vasarājiem 25,5 milj.ha kviešu, 17,2 milj.ha rudzu auzu, 6,4 milj.ha miežu, 3,9 milj.ha kukuruzas, 4,6 milj.ha saulespuķu, 2,32 milj.ha linu šķiedrai, 2,36 milj.ha kokvilnas. Iepriekšējā gadā visa sējas platība bij 127 milj.ha, 1928/29.g. - 118 milj.ha un 1913.g. - 1o6 milj.ha. 1931.g.rudenī ziemāju iesēts mazāk, nekā iepriekšējā gadā. No zemkopības komisariata pārskata uz 1o.XI. redzams, ka ziemāju iesēts bij tikai 37.4o3.ooo ha. Lai gan pēc minētā termiņa ziemāju sēšana vēl nebija galīgi nobeigta Aizkaukazā un Turkestanā, tomēr var paredzēt, ka apsētā platība nepaplašināsies ievērojamā kārtā, uz ko norāda arī tas apstāklis, ka zemkopības komisariats pēc 1o.novembra vairs nav izlaidis biļetenus par ziemāju sējas kampaņas tālāko gaitu. Saskaņā ar pēdējā biļetena datiem, rudens sējumu plāns izpildīts par 87% un visa apsētā platība sastāda tikai 92,4% no pagāja rudeņa sējumiem. Zem caurmēra normas palikuši sekošie apgabali: Ziemeļu ar 77% plāna izpildījuma, Karelija ar 67%, Ziemeļu Kaukazs ar 77,9%, Dagestana ar78,1%, Krima ar 85,7%, Kazakstans ar 73,1%, Kirgizija ar 44,o%, Rietumu Sibirija ar 38,6% un Austrumu Sibirija ar 74,9%. Aizkaukazs un Turkestans izpildījis savu plānu tikai 7,6 līdz 23% apmēros. Ziņojumos nav atrodami iemesli, kuru dēļ sēšanas plāns nav izpildīts, liekās tādu ir daudz un dažādu, piem.: sēklas trūkums neražas apgabalos, priekšā stāvošā kolektivizacija ziemeļa apgabalos, zirgu apkaušana un novārdzināšana kā individuālāa saimniecībās, tā arī kolhozos, pāreja uz tehniskām kulturām uz graudkopības rēķina (Aizkaukazā un Turkestanā, kā arī zināmā mērā sabotažu dēļ neraudzīgās labības atņemšanas jeb tā saucamās "sagādes".

1932.g. ziemāju raža var būt mazāka arī tādēļ, ka dažos graudkopības rajonos lauki tika apsēti ar mazvērtīgu sēklu. Ziemāju sējumi cieta rudenī arī no tā, ka barības trūkuma dēļ daudzās vietās, sevišķi Ukrainā, Vidus- un Lejas Volgas apgabalos uz sējumiem ganīja lopus.

1931.g. labības ražas lielums vēl nav zināms. Tas esot ma-

1412

zāks par pārnākjo, bet lielāks par 1929.g. ražu (1930.g.raža 87,4 milj.tonu un 1929.g.- 71,7 milj.tonu).

K O L H O Z I.

Notecējušā gadā 5o,2% no visas apsētās platības piederēja t.s.socializētam sektoram, bet pārējie individuālam. Kolhozi apstrādāja 61,2 milj.ha, sovhozi 9,6 milj.ha un 66,2 milj.ha individuālie lauksaimnieki. Gada beigās sadalījums mainījās socializētam sektoram par labu, par ko ziņas tika sniegtas C.I.K. sēdēs decembrī. Pēc šīm ziņām ("Izvestija" no 27.XII.31.g.) līdz šim nodibinātas pavisam 211.ooo kolektīvas saimniecības ar 8o,4 milj. ha sējas platību, kurās apvienotas 13 milj.nabadzīgo un vidējo saimniecību. Sovhozu sējas platība esot lo,5 milj.ha un individuāliem zemkopjiem palikuši vairs tikai 46,6 milj.ha. Kolhozu vidējā sējas platība esot 441 ha, pie kam 21% no visiem kolhoziem sējas platība ir 311 līdz 127o ha liela, 5% - vairāk par 127o ha. "Izvestija" piezīmē, ka Z.A.S. tikai 3,5% no visām saimniecībām sējas platība esot lielāka par 2oo ha. Bez kolhoziem pašiem piederošiem traktoriem notecējušā gadā 1/3 darba kolhozos veica 14oo mašinu-traktoru stacijas (M.T.S.) ar 761.74o HP stipru kopīgu dzinēju spēku, kuru 1932 gadā cer palielināt par 1 miljonu.

Kolhozu eksistences spēja vēl nav pierādījusies, lielākais haoss vēl valda viņu saimniecībās. Visu notecējušo gadu un sevišķi pēdējā pusgadā tika ļoti daudz spriests un rakstīts par kolhozu saimniecības izveidošanu un nostiprināšanu. Pavasarī visādiem spaidu līdzekļiem un solījumiem piedabūja zemniekus pie lauku apstrādāšanas un apsēšanas. Vēl tikai pašā sējas laikā izlaida rīkojumu par katra kolhoznieka padarītā darba reģistrēšanu,uzstādot noteiktas darba dienas normas un ievedot darba grāmatiņas padarītā darba ierakstīšanai. Pagāja sējas un ražas ievākšanas laiks, bet darba dienas normas uz 1932.g.1.janvari bij ievestas tikai 75,9% no visiem kolhoziem, pie kam tikai 64,1% no tiem izdarija daudz-maz kārtīgus ierakstījumus grāmatiņās. Valdība bij izdevuse stingru rīkojumu, ka no iegūtās ražas vispirms izpildāmas nodevas valdībai, tad atberama sēklas labība un dažādi fondi un tikai pēc tam no pārpalikuma izsniedzama atlīdzība par darbu kolhozniekiem, ņemot par mērauklu faktiski padarītā darba daudzumu, pie kam iepriekš noteicama augstākā norma naturālijām

kādu drīkst izsniegt visproduktīvākam kolhozniekam. Izejot no šiem dātiem, aprēķinātās izsniedzamo naturaliju daudzums pārejiem strādniekiem. Pie tam nav jāievēro strādnieka individualie, no viņa ģimenes apstākļi, pieturotiesvienīgi pie lozūnga, kas vairāk strādājis, tas vairāk var ēst. Labību, kura paliktu pāri pēc šādas sadalīšanas, vajaga nodot valdībai par cietām cenām, bet pēdējā laikā tika atļauts to arī pārdot rūpniecības centrom par tām pašām cietām cenām. Tā kā šā gada raža nav tik liela, kā to valdība bij paredzējusi, nodevas noteicot, ka arī tādēļ, ka darba registracija notikusi tikai nedaudzos kolhozos apmierinošā kārtā, saprotams, ka pie ražas sadalīšanas notika dažādi pārpratumi, strīdi, netaisnība u.t.t. Līdz šim darbi bij sadalīti četrās kategorijās: vieglie, vidējie, grūtie un kvalificētie. Par viegļā darba dienas normu izpildīšanu tiek ierakstīta 0,75 darba diena, par II kategorijas normas izpildīšanu 1 darba diena, par III - 1,25 un IV - 1,5.

Stājoties pie ražas, resp. peļņas sadalīšanas, saskaņā ar šiem noteikumiem, izrādījās, ka govju slaucējas, zirgu kopēji, rakstvedi, noliktavu pārziņi, valdes locekļi u.t.t., kuru darba sezona velkās cauru gadu, nopelnījuši daudz vairāk, nekā īstie zemes strādnieki pie grūtā un kvalificētā darba. Tāpat strādnieks ar lielu, bet darba nespējīgu ģimeni padoti galīgam trūkumam un badam. Noteiktās darba dienas normas, kuru pamatos ir akorda darba sistema novedīs pie ta, ka darbs tiek pavirši un slikti padarīts, kas spilgti pierādījās ražas novākšanas laikā, jo bij redzama nevienmērīgi augusī labība, graudi izbira un tika izkaisīti uz lauka, pēc kulšanas palika daudz graudu salmos un pelavās, kartupeļi, cukurbietes un saknes pa daļai tika atstāti zemē u.t.t. Pašas darba dienas normas nav pietiekoši pārdomātas, kādēļ dažas normas iespējams izpildīt tikai par 65-70%, kamēr citas par 150-200%. Darba diena tiek ierakstīta arī tādiem kolhozniekiem, kuri nestrādā ražīgu, saimniecībā nepieciešamu darbu, kā piem. šūniņu dalībniekiem, delegatiem u.t.l., kādēļ arī patērēto dienu skaits priekš viena ha zemes apstrādāšanas dažādos kolhozos ir stipri dažāds un grozās starp 8 un 27,4 diena. Tāpat priekš viena liellopa apkopšanas tiek patērēts 21,6 līdz 321 darba dienas. Saprotams, ka līdz ar to atlīdzība par ražīgo darbu iznāk dažāda un vietām ļoti maza. "Cika" sēdē kāds deputats-kolhoznieks teica, ka

kolhozi, kur par darba dienu iznākot ne vairāk par 2o kap.

Pie ražas sadalīšanas bij novērojama pa visu plašo Pad.Savienību sekošā kārtība. Saskaņā ar priekšrakstu tūlīt atbēra nodevas valdībai, bet nevis pilnos apmēros, bet tikai daļu. Tad izdalīja sēklas un citus fondus, stipri paliel[illegible]ātos apmēros, rezervējot šim nolūkam pa lielākai daļai nekulto labību un pēc tam atbēra kolhozniekiem avansa veidā, kā tas valdības rīkojumā paredzēts, lielākā vai mazākā apmērā, uzturam un lopu barībai, nerēķinoties pa lielākai daļai ar padarīto darbu, bet atkarībā no dēļu skaita. Saprotams, ka šādas avansa izdalīšanas atgadījās, ka kolhoznieks ar mazu darba dienu skaitu, bet ar lielu ģimeni saņēma vairāk par pašu trieciniekU ar mazu ģimeni. Tas sacēla veselu vētru valdības [illegible]nstādēs un presē. Tika sodīti atbildīgie darbinieki kolhozos, lauku padomēs, rajonu kolhozcentros u.t.t. Valdība izdeva rīkojumu par ražas ~~sa~~dalīšanas revizijas noorganizēšan~~ēs~~ visos kolhozos līdz 15.janvarim, pie kam revidentiem tiesība pārkārtot ražas sadalījumu un vainīgos nodot tiesai. Līdz ķķ.l.janvarim tika 12,5% no visiem kolhoziem sadalījuši savus ienākumus pilnīgi, kamēr 44,5% izdevuši avansus 2/3 apmērā.

Kā jau teicu, kolhozu saimnieciskā dzīve vēl atrodās haotiskā stāvoklī. Ar to nav apmierināti ne valdība, ne paši kolhoznieki. Darba spējīgie bezgrēkones kolhoznieki bēgot uz pilsētu, meklēt darbu fabrikās. Bēgšana notiek tādos apmēros, ka uz dzelceļiem biļetes pārdod tikai tiem, kas var uzrādīt lauku padomes izdotu atļauju atstāt sādžas robežas.

Nesamērīgi lielās nodevas novedušas kolhozniekus pie galīga trūkuma. Par nodoto ražu valdība dod pretīm tikai niecīgus daudzumus dzīvei nepieciešamās fabriku preces, bet izmaksājamā nauda kolhoznieku rokās tikpat ka nemaz nenonāk, jo no tās atvelk visādas iemaksas kooperatīvos, par traktoriem, aizņēmumam, procentēm par aizdevumu u.t.t., bet atlikumu pret kolhoznieku gribu nogulda krājkasē, no kurienes to ārā dabūt nav tikpat kā nemaz iespējams. Atļaujai pārpalikušo produkciju brīvi pārdot pilsētās ir tikai teoretiska nozīme, jo pie lielām nodevām par pārpalikumu nevar būt ne runas. Iebraucēji no laukiem stāsta, ka dzīve kolhozos, tāpat kā individuālās saimniecībās ir galīgi neiespējama, trūkums esot nepanesams.

1415

Kolhozniecku bēgšanas faktu uz pilsētām apstiprinājis xxkxxk sarunā ar mūsu sūtni arī kāds ievērojams valsts darbinieks. Kolhozus nekādā ziņā vēl nevar uzskatīt par drošu, dzīvesspējīgu lauksaimniecisku vienību, vēl nav apmierinoši atrisinātas kardinālās problemas: darba organizācija un ražas sadalīšana starp kolhozniekiem. Nestabilais kolhozu stāvoklis liekās būt par vienu no iemesliem valdības 2.augusta rīkojumam, ar kuru paskaidrots, ka kolektivizacijas plānu var uzskatīt par izpildītu, ja apgabalā kolektivizētas 70-80% no visām saimniecībām un ka iestāšanās kolhozos jābūt pilnīgi brīvprātīga. Šis rīkojums dod tiesību un iespēju kolhozu principialiem pretiniekiem palikt ārpus kolhoza un līdz ar to pasargā kolhozus no naidīgā elementa ieplūšanas tajos. Jau tagad valdība uzkrauj ķtru neveiksmi kolhozu saimniecībā par vainu pretkomunistiskiem elementiem, kuri visādiem līdzekļiem cenšoties graut kolhozus no iekšienes. Labības sagādes laikā šīs graušanas sekas esot saskatāmas iekš tam, ka kolhozi nav izpildījuši sagādes plānu, atstājuši pārāk lielus sēklas un citus fondus, izdalījuši ražu pēc ādāju skaita, slēpuši labības atlikumus, atstājuši graudus salmos un polavās, kartupeļus un bietes neizraktus, izbārstijuši un sapūdējuši labību uz lauka u.t.t. Kolhozniecki, kuri uzdrošinājās aizstāvēt ražotāju intereses un celt iebildumus pret pārmērīgām nodevām, tikakvalificeti kā rāvēji, pretvalstiski, sīkpilsoniski elementi, kurus jādzenot no kolhoziem ārā. Labības sagādes laikā daudz kolhozniekiem arī uzlikti bārgi sodi, daudz no viņiem patiesi izdzīti no kolhoza, sodītas un atceltas no amatiem arī kolhozu un ādāu padomes.

No 7. līdz 13.janvārim notika Maskavā kolhozniecku konference, kura bij veltīta darba organizācijas jautājumiem kolhozos. Raksturīgākais šinī konferencē bij tas, ka visi kolhozu centrālās valdes rīkojumi un priekšlikumi tika nesaudzīgi kritizēti, kas norāda uz to, ka centrālā valde nestāv pietiekoši tuvu patiesībai dzīvei kolhozos. Konference atzina, ka arī uz priekšu jāpieturās pie darba dienu normu sistemas un darbu veikšanai iekārtojamas brigādes. Noraidot kolhozcentra ieteiktās sezonas brigades, kuras organizējamas tikai priekš atsevišķiem sezonas darbiem, konference atzina gada brigades par vislietderīgākām. Šādām brigadēm tiek uzdots zināms zemes gabals, uz kura brigadei jāizpilda visus dar-

1416

bus gada laikā. Vajadzības gadījumā, šīs brigādes var palielināt un pamazināt, skatoties pēc darba apmēriem zināmos sezonas posmos! Brigāžu kodolam nevajaga būt lielākam par 4o-5o cilvēkiem. Vienā kolhozā var būt vairākas brigādes, atkarībā no zemes platības un no specialiem uzdevumiem. Zirgi un darba rīki tiek nodoti to kolhozniekiem pārzināšanā, kuri ar tiem strādā. Darbus vada un uzrauga brigādes vecākais, jeb t.s.brigadiers un kolhoza valde. Ražas, resp.peļņas sadalīšanai par mērauklu ņemams vienīgi padarītais darbs, t.i. veiktais darba dienu normu skaits. Progresivais premiju akorda darbs pagaidām nav ievedams, jo tas savienots ar sarežģītiem aprēķiniem. Jau tagad rēķinvedība kolhozos ir viena no vājām pusēm dēļ saprātīgu darbinieku trūkuma un saistīta ar lielu darba dienu normu ziedošanu neražīgam darbam, ar ko tiek samazināta kolhozniekiem peļņa, kura jau tā ir trūcīga. Vācijas sūtniecības darbinieki apskatījuši kādu kolhozu Maskavas tuvumā. Šis kolhozs, bez šaubām, pieder pie tiem objrktiem, kuri sagatavoti rādīšanai ārzemniekiem. Iepazīstoties kolhozniekiem rēķinos, minētie darbinieki atraduši, ka viens no vislabākiem kolhozniekiem kopā ar sievu ir veikuši 186 darba dienu normas. Bez naturā saņemtās, viņiem piekrītošās ražas daļas, tiem izmaksāts vēl 26 kap.par katru nostrādāto darba dienu normu, ta tad pavisam 46 rub.8o kap.. Šī nauda ienākuse par nodevām valdībai, pēc visu maksājumu novilkšanas. Pielaižot, ka šis kolhozniekus saņēmis maizes labības un saknes pietiekošā apmērā, ka tas dabon arī drusku piena produktus un/no paša vistām, pēc olu nodevu pildīšanas, viņa paliek pāri arī kādas olas, par saņemto peļņu naudā viņam jāiegādājas visas pārējais, kas priekš dzīves nepieciešams: apģērbi, veļa petroleja, sāls, cukurs, ziepes, saimniecības piederumi u.t.t. Saprotams, ka ar saņemtiem 46 rub.8o kap. viņš nevar segt no mazko daļu no šīm vajadzībām, ja arī viņam būtu iespējams visu iepirkt kooperativos veikalos, kuri parasti tomēr ir tukši. Gribot, negribot viņam jāmeklē peļņa ārpus sādžas. Ar lielām nodevām valdība netikvien ieguvuse lielas vērtības, bet arī novēduse zemkopjus tādā stāvoklī, ka tie spiesti lūgt valdību pieņemt viņus darbā. Pievestais aprēķins dod pietiekošu pamatojumu augšā norādītai parādībai par zemnieku bēgšanu no laukiem. Racionali iekārtojot darbus kolhozos, tur atbrīvosies vismaz 1/3 darba roku, uz ko dažī runātāji arī norādīja kolhozniekiem konferencē. Ka visi šie ko

hozniekiem konferencē. Kā visi šie kolhozniecki-bezdarbnieki nevarēs atrast pietiekošu darbu rūpniecībā un pilsētās ir skaidrs. Jau pagājušā gadā rūpniecībā ieplūda ap 1.5 milj.jaunu strādnieku, kuri visi nākuši no laukiem, tā kā pašlaik neviena uzņēmuma vairs neslēdzās par strādnieku trūkumu, tāpat otrādi, visur esot lieki strādnieki. Nav šaubu, ka pēc neilga laika Pad.Savienība "pārspēs" visu pasauli - šoreiz ar savu bezdarbnieku skaitu.

S O V H O Z I (Valsts fermas).

Graudkopības sovhozi pastāv jau pirmos gadus, viņu sējas platība bija:

1927.g.1,2 milj ha jeb 1,1% no visas sējas platības
1928.g.1,4 " " " 1,2% " " " "
1929.g.1,8 " " " 1,5% " " " "
1930.g.3,8 " " " 2,9% " " " "
1931.g.10,5 " " " 7,8% " " " "

1931.g.beigās pastāvēja 207 sovhozi, kuros nodarbināti 16.000 traktoru un 5156 ražas novākšanas kombainu. Līdz šā gada beigām pastāvēja tiekšme sovhozu saimniecības apmērus arvien vairāk palielināt, bet gada otrā pusē notika lūzums. Vispirms ar 25. augusta rīkojumu sadalīja sovhozu centrālo pārvaldi, nodibinot atsevišķas centrāles visās autonomās republikās un pēc tam ķerās pie pašiem sovhoziem, samazinot viņu apmērus un piešķirot pilnīgu saimnieciskū patstāvību atsevišķiem novadiem (učastok), nosaucot tos par nodaļām ar atbildīgu vadītāju priekšgalā, ar patstāvīgu darba plānu un budžetu. Tādā kārtā no 22 Ziemeļu Kaukaza sovhoziem tika izveidoti 30 sovhozi ar 199 patstāvīgām nodaļām. Milzu sovhozs "Gigants", kuru vēl 1930.g.beigās gribēja paplašināt līdz 400000 ha, atstāts ar 147000 ha zemes, no kuriem 112972 ha noderīgi sējai. Vienīgi šim sovhozam atstāta tik liela sējas platība, lai to paliktu kā vēsturiska saimniecība un noderētu turpmākiem eksperimentiem.

Visi pārējie sovhozi tiek sadalīti mazākās vienībās, kuros sējas platība nepārsniedz 3-6000 ha . Tā piem. no 28 Vidus-Volgas sovhoziem tiek izveidoti 30 sovhozi ar 227 patstāvīgām nodaļām, (agrāk 115 novadu) kuŗās sējas platība nepārsniedz minēto normu. Šī reforma uzskatama kā tiešas sekas no rudenī izvestās sovhozu revizijas un pārbaudes un kuru atzinumi publicēti:"Social Zemļed.

1418

Nr.32 no 29.XI.31.g. šinī atzinumā uzskaitīta "brīvcoša nolaidība un nepielaižama, noziedzīga apiešanās ar valsts mantu" un proti:

1) zemes apstrādāšana pavisam neapmierinoša, pie kam augu-tehniski darba rīki netiek pienācīgi izlietoti lai iegūtu augstāku ražu,
2) nejēdzīgi lieli zaudējumi pie ražas novākšanas, kulšanas un pārvadāšanas,
3) ievāktas ražas kārtīgas iegrāmatošanas trūkums,
4) labība tiek patērēta daudz lielākos apmēros, nekā to atļauj priekšā rakstītās normas. Dažos gadījumos labības tiek izsniegts patēriņam gandrīz divreiz lielākos apmēros, nekā pirmās kategorijas strādniekiem pilsētās,
5) ražas apmēri tiek apzinīgi ierakstīti mazāki, nekā tie patiesībā ir un
6) labības nodošana valdībai tiek uzskatīta,kā blākus uzdevumu, kuru jāpilda tikai pēc tam, kad pilnīgi apmierinātas paša saimniecības vajadzības.

Arī sovhozu darbībā valdība un partija saskata šķiras ienaidnieku kulaku ietekmi un oportunismu, kādēļ no amata atcelti gandrīz visi sovhozu atbildīgie darbinieki, kā pašos sovhozos, tā centrālās iestādēs. Caurmērā ražas sovhozos esot tomēr augstākas, nekā kolhozos, kā to atzīmē laikraksts. Šo parādību varētu izskaidrot ar to, ka sovhozi pa lielākai daļai dibināti uz līdz šim vēl neizmantotas zemes. Augstāk pievestās nekārtības sovhozos ir par vainu tam, ka sovhozi nav mācējuši labāki pasaugušo labību bez lieliem zaudējumiem nogādāt apcirkņos, kādēļ tiem arī nav bijis iespējams pienācīgi izpildīt savu labības sagādes plānu, paliekot iepakaļ kolhozniekiem un individuāliem zemkopjiem. Uz 1.I.1932.g. sovhozi izpildījuši labības sagādes plānu 77,2% apmēros, kamēr kolhozi nodevuši pāri par 92% un individuālie zemkopji 81,2% no plāna. Par darba iekārtu sovhozos pēdējā laikā tiek maz raksturots. No sākuma tur strādāja uz dienas maksu, tāpat kā fabrikās. Kad šo atalgošanas veidu fabrikās atrada par nederīgu un pārgāja uz akorda sistēmu, tad arī tika dots rīkojums sovhozos pāriet uz akorda darbu. Bet tā kā arī šai sistemai ir savi ļaunumi, kuri sevišķi saredzami padarītā darba zemā kvalitātē, tad arī sovhozi sāk ievest prēmijas par labu darbu un izdarīt atvilkumus no algas par sliktu

darbu. Teoretiski ņemot sovhozu dzīvesspēju varētu uzskatīt par drošu, jo šeit priekšgalā atrodās atbildīgs direktors ar neaprobežotām saimnieka tiesībām, bet augšā pievestie kontroles atzinumi norāda uz to, ka direktori neprot vai nespēj savas tiesības izlietot sovhoza saimniecības labā. Tā kā līdzīgas negatīvas parādības ir raksturīgas arī visā pārejā Pad.Savienības saimnieciskā dzīvē, tad jānāk pie pārliecības, ka vaina meklējama pašā saimnieciski-politiskā valsts iekārtā. Ievērojot komunistu partijas lielo piemērošanās tendenci ikdienas prasībām, neatsaucoties no soļiem,kuri pat diametrāli pretēji partijas principiem, jādomā, ka ar laiku izstrādāsies tāda sovhozu iekārta, kura dos iespēju tiem sekmīgāki strādāt.

INDIVIDUALĀS SAIMNIECĪBAS.

Tās ir nolemtas iznīkšanai. No sākuma tās likvidēja ar rupjas varas palīdzību, ar tā saucamo "atkulakošanas" paņēmienu, kuru ļoti labprāt pielietoja patīgos nolūkos melnais pūlis. Pūļa instinktus ierobežoja valdība, parādīdama, ka kolektivizācijai jānotiek pilnīgi labprātīgi. Lai vajadzīgā labprātība rastos, valdība uzlika individuāliem zemkopjiem neizpildāmus nodokļus un nodevas, kuru nepildīšanas gadījumā bij iespējams privātās saimniecības likvidēt. Šis paņēmiens devis labus panākumus, tā kā uz 1.I.32.g.privāto saimniecību palicis 34%, bet šā gada beigās viņu paliks tikai 22-25%. Individuālās saimniecības Pad.Valdība uzskata par nevēlamu augoni savā miesā, kādēļ tiek viss darīts, lai to iznīcinātu. Neskatoties uz to, ka individuālās saimniecības arvien vēl uzskatāmas kā ievērojamu vērtību ražošanas faktors, tomēr Pad. valdība par to interesējās vienīgi tikdaudz, cik no tās var izspiest ražotās vērtības. Ja arī nāskaņā ar 2.augusta rīkojumu individuālā apsaimniekošanā varētu palikt 20-25% no visas sējas platības, tomēr pagaidām valdība neka nedara, kas varētu pacelt individualo saimniecību ražotspēju un labklājību.

TEHNISKĀS KULTŪRAS.

Linu sējumu platība 1931.g.bij 2.338.000 ha (Soc.Zeml.1.I.32). 1930.g.- 1.727.000 ha, 1929.g. - 1.548.000 ha, pret 1492.000 ha 1913.g. No visas linu sējas platības kolhozi apsējuši 1929.g. 35.600 ha jeb 2.3%, 1930.g.- 248.000 ha jeb 14.3% un 1931.g. - 1.220.000 ha jeb 52.4%. 1930.g. tika noorganizēti pirmie linko-

1420

pības sovhozi ar 7.8oo ha sējas platību, bet 1931.g.to jau bij 55 ar 25.8oo ha. 193o.g. valdība bij paredzējusi iegūt savā rīcībā kon~~centrāci~~tract jas un nodevu kārtā 23o.ooo tonas linu, bet neskatoties uz ta gada labp rezu, linu audzēšanas plāns tika izpildīts tikai apm. par 1/3. Šogad vēl nav nekur parādījušās ziņas par linu rezu. Valdības klusu ciešana un netieši norādījumi dažos vietējos laikrakstos liek domāt, ka reza 1931.g. nav tik laba, kā iepriekšējā gadā. Nav arī sastopami tieši norādījumi uz labu rezu. Tādā kārtā jāņāk pie slēdziena, ka arī šagada 43o.ooo tonu lielais linu sagādes plāns netiks izpildīts. No sākuma bij paredzēts sagādes kompanju nobeigt 1.I.32, bet šis termiņš tika pagarināts līdz 1.martam. Līdz šim vēl nav publicēts neviens biļetens par linu sagādes gaitu. No iegūtiem šķiedrām no sākuma bij paredzēts nodot vietējām fabrikām 18o.ooo tonu, bet vēlāki šo daudzumu palielinaja līdz 278.ooo tonu. Pārējie lini laikam bij domāti eksportam. Šimbrīžam vēl nav nemaz zināms iespējas paredzēt, ka šie plāni realizēsies, jo vairāk tādēļ, ka nav galīgu ziņu par to, cik no visas rezas linu sagatavots tiktāļ, lai tos varētu mīstīt un ~~kvalitātei vajadzēja ciest~~ kulstīt. Pēc pēdējā biļetena dāktiem uz 1.X.31.g. linu noplūkts bij no 233o.ooo ha, bet mārkos un uz lauka izklāts tad bij tikai 79,7% no tiem.. Kas notika ar pārējiem liniem, ziņu nav. Ir zināms no privātiem avotiem, ka arī šogad daļa linu palikuse uz lauka zem sniega.

Kā visu savu saimniecisko dzīvi, tā arī linkopību un linrūpniecību Pad.valdība cenšas modernizēt, mechanizēt, racionalizēt. Nodibinot plašas specialas linkopības fermas, kolhozus un sovhozus, Pad.valdība ziedo lielus kapitalus šo saimniecību iekārtošanai un apgādāšanai ar labu sēklu, racīgām mašīnām un modernām rūpniecības ierīcēm. Linkopības pārsaugformas sagādājušas augstas kvalitates sēklas apm.priekš 5oo.ooo ha. Linkopju darba átvieglošanai 1931.g. strādāja 162 mašīnu - traktoru stacijas (MTS) un 1932.g. šim skaitam jāpieaug līdz 267. Pirmās linu plūkšanas mašīnas,skaitā 32o, laida darbā 193o.g., bet 1931.g.viņu bij jau 175o gab., t.s."komsomolkas". Šo linu plūcamo mašīnu skaitu 1932.g.paredzēts pavairot par 25.ooo gab. Tagad tiek strādāts, lai konstruētu plūcamās mašīnas ar lielāku produktivitāti. Līdz 193o.g.pastāvēja 49 linu apstrādāšanas fabrikas. 1931.g.sāka celt 5o9 jaunas fabrikas, no kurām tanī pašā gadā vajadzēja nodot ekspluatacijā 4o7. Šo fabri-

kā celšana tomēr noritējusi visai neapmierinošā kārtā. Uz 1.janvari nodotas ekspluatacijā tikai 10 linu fabrikas. 38 fabrikas jau tiktāl gatavas, ka tanīs jau iesākti pirmie mēģinājumā darbi. 439 fabrikās iesākta tikai montaža, bet 22 fabrikām vēl nav gatavi šķūnīši. Par linu dekortikatoru darbu pagaidām vēl nav jaunāku ziņu. Viņu pagatavošana fabrikās norit pietiekoši sekmīgi. Novembrī un decembrī pagatavoti 200 dekortikatoru vietā tikai ap 50 gab., kuri nodoti izmēģinā šanai linkopības formās un fabrikās. Par šo mašinu darba sekmēm un nozīmi linrūpniecībā vēl pāragri spriest, bet mani personīgie novērojumi pie šo mašinu demonstrēšanas tekstilinstituta laboratorijā radījuši pārliecību, ka jaunā linu apstrādāšanas metode var gūt ārkārtīgi lielu nozīmi rupju diegu audumu ražošanā, piem. maisu drēbei, brezentam u.t.t., kur neliels spaļu daudzums pielaižams. Saprotams, ka minētais institūts nepaliks stāvot pie līdzšinējiem panākumiem, un netaupīs līdzekļus lai novērstu sava dekortikatora "Niti Nr.2" trūkumus.

Vislielāko uzmanību jāpiegriež ar Pad. Savienības centieniem paaugstināt linu vērtību, pārvēršot tos kotoninā 1932.g. ir paredzēts uzsākt darbus jau 15 kotonina fabrikās, no kurām divas jau vajadzēja nodot ekspluatacijā š.g.1.janvarī, kas tomēr vēl nav notikis. Vai arī mēs nevarētam pārstrādāt mūsu linus kontoninā, lai ar to panāktu lielāku valutas ieguvumu par mūsu lauku produkciju? Varbūt ka mūsu tekstilfabrikām būtu iespējams kotoninu pārstrādāt tālāk diegos un audumos ar savām kokvilnas mašinām, ražojot arī linu audumus, kurus tagad ievedam no ārzemēm. Šķiedraugu dekortikacija un šķiedras kotonizacija ir visjaunākie novirzieni no vecu vecīem ceļiem šķiedru ražošanā, kuru pētīšanai Pad. Savienība upurē milzu līdzekļus nelokamā pārliecībā par labiem panākumiem. Šādus panākumus viņi jau saredz kotonizacijā, priekš kam, kā jau minēju, tiek celtas 15 fabrikas.

Dekortikacija un kotonizacija ir pēdējā laika lozungi šķiedras rūpniecībā, pret kuriem arī mēs nedrīkstam būt nedzirdīgi.

Kokvilnas sējumu platība ātri pieaug, virzīdamās arvien vairāk uz ziemeļiem un iekarojot tukšnešus. Notecējušā gadā mēģinājumus kultivēt kokvilnu Ziemeļ-Kaukazā un Dienvid-Krievijā notikusi plašos apmēros. Kā rezultāti nav bijuši pilnīgi apmierinoši, spriežams no Zemkopības komisariata šā rīkojumā decembra mēnesī, ka kok-

1422

vilnas raţu ievācot esot plūsmas netikvien nogatavojušās galviņas, bet arī pusgatavās. Plašos apmēros kokvilnas kultivēšana izdarīta arī sausos, tukšnešainos apgabalos Vidus-Āzijā un Kazaksta nā. 1930.g. pie samērā bagātīgiem nokrišņiem tuksnešainos apgabalos iznīka vairāk kā 100.000 ha kokvilnas sējumu. Jūdomā, ka notecējušā gadā, kad nokrišņu daudzums bij stipri zem normas, izsēkušo sējumu bij daudz vairāk. Ar to arī izskaidrojami arī neapmierinošie panākumi kokvilnas sagādes kampaņā, kurai uz 1.janvari bij jāizbeidzās, bet sagādāts tad bij tikai 65,4% no plāna. Visa kokvilnas sējas platība notecējušā gadā bij 2.357.100 ha (pēc jaunākām ziņām tikai 2.137.000 ha), 1930.g.-1.815.000 ha, 1929.g. -629.000 ha, 1913.g. - 562.000 ha. Trans kokvilnas šķiedras valdība ieguva 1929.g.- 270.000 t., 1930.g. - 400.000 t. un 1931.g. bij paredzēt iegūt 650.000 t. Kokvilnas sējumu straujais pieaugums izskaidrojams arī ar to, ka valdība nozīmējusi Vidus-Āziju un Dienvid-Kaukazu par specialu kokvilnas audzēšanas rajoniem, kur atmetamas visas graudkopības kultūras un viņu vietā sējama kokvilna. Šinī gadā paredzēts apsēt 2.437.000 ha.

Arī cukurbiešu audzēšanā konstatējams straujš pieaugums 1929.g. bij apsēts 771.000 ha, 1930.g. - 1.025.000 ha, 1931.g.- 1.359.500 ha un šinī gadā paredzēts apsēt 1.670.000 ha. Notecējušā gadā cukurbiešu raža bijusi ļoti zema, tikai 10,8 tonu no ha, pret 16,0 tonu 1930.g. un 13,7 tonu centnerā pēdējos 9 gados. Tādēļ arī cukura produkcija, neskatoties uz to, ka sējas platība pieaugusi par 35%, būs par 11-12% mazāka. Iepriekšējā gadā cukura produkcija bij 1.621.500 t. Iespējams, ka šagada cukura produkcija būs vēl mazāka arī tādēļ, ka daļa biešu palikusi nenovāktā strādnieku paviršības dēļ, daļa sabojājās uz lauka, kur tās vēl atradās kad ziema jau bij ieestājusies, jo trūka transporta līdzekļu viņu novešanai uz fabrikām (zirgi un vērši apkauti, rati salauzti).

Plašus sējas laukumus aizņem arī eļļas auri, sevišķi saules puķes un pēdējā laikā soja, kuras audzēšana Ziemeļ-Kaukazā un Dienvid-Krievijā dodot vislabākos panākumus. Notiek arī plaši mēģinājumi sojas audzēšanu pārnest vairāk uz ziemeļiem un par panākumiem šinī ziņā atrodamas ziņas "Social.Zemled". 10.I.32.g. Trīs gadīgi mēģinājumi Maskavas un Rjazaņas rajonos esot pierādījuši sojas kultivēšanas iespējamību šajos apvidos. Sojas sējumi šeit

pilnīgi nogaidīt tavu jušiņu un devuši 1,2 - 1,3 tonu no ha. Dažiem izmēģinājumu gabaliem nācies pārcietināt maija beigās un jūnija sākumā līdz 2 grādi salnas, kas tomēr no kāda launu ieņēmīdu uz augiem nav atstājis.

Laukkaimniecības mācībnāmā nolūkā visa plašā Pad.Savienība pārklāta ar vasaru tīklu viedā dūkko izmēģinājumu un priekš zīmīgām fermām, savienotām ar augst - un arodskolu funkcijām.

Graudkopības pētīšanas fermu vadītāji- sovhozu darbinieki konferencē, kura tika decembrī Maskavā, ieteica visām saimniecībām pāriet uz pieclauku sistēmu, jo līdzšinējā zemes izmantošanas kārtība neizbēgami novedīs pie straujas ražības krišanās. Pētīšanas fermas, kuras atrodās un Volgas kreisā krasta un Kazakstanā izstrādājušas plānu priekš mitruma aizturēšanas šajos apgabalos. Savu fermu robežās tās sadala zemi kvadratos, kurus apstāda apkārt ar kokiem un krūmiem. Paredzēts arī ierīkot mākslu joslas visa apgabala mērogā. Decembra mēnesī tika vesta neatlaidīga propoganda par sniega aizturēšanu uz laukiem, priekš kam tika ieteikti dažādi līdzekļi. Speciala konference tika sasaukta arī priekš tam, lai noskaidrotu mākslīgā lietus izsaukšanas iespējamību. Daudzās selekcijas fermās apgādā savu apkārtni ar uzlabotu sēklu, cenšās izkopt vietējiem apstākļiem piemērotās augu sēklas, audzē koku un krūmu šķirnes, kā arī izdara mēģinājumus ar no citiem apgabaliem un ārzemēm atvestām sēklām.

Rodzamus rezultātus guvuši laukkaimniecības zinātniskās pētīšanas institūti, nokļūjot starp dabā brīvi augošiem stādiem kaučuka un šķiedras augus. Jau noteciņā gadā bij apsēti 21.ooo ha ar stādiem, no kuriem ieguva iegūt kaučuku, starp tiem ievērojamākais ir "tau-sagiz", kurā satur 15-25% kaučuka. Lietas veicināšanai nodibināts specials trests "Kaučukonos", kura mērķis pārraugā atrodās 3 fermas Kazakstanā un pa vienai Turkmenistanā, Aiz-Kaukazā un Ukrainā. Pēc 3-4 gadiem minētais trests sola dot jau 5o-6o.ooo tonas kaučuka. Starp jaunām šķiedrām kulturām vislabākā ir izrodzas ir konafai, kura jau tagad tiek audzēta plašos apmēros.

Priekš zinātniskiem pētījumiem un eksperimentiem Pad.valdība līdzekļus netaupa.

Maskavā, 1932.g. 16.janvarī.

H.Sommer

Tirdzn ieceības ata šejs.

L O P K O P Ī B A

Padomju Savienībā 1 9 3 1.gadā.

Pag.gada aprilī par lopkopības attīstību Pad.Savienībā pēckara gados un par viņas stāvokli notecējušā gada sākumā es sniedzu specialu ziņojumu zem virsraksta "Kad Pad.Savienības sviests un bekons parādīsies pasaules tirgū". Tādēļ tagad centīšos uzrādīt lopkopības attīstību notecējušā gadā un tālākās perspektivas.

Lopkopības sovhozi un kolhozi.

Pad.valdības rīkojums par lopkopības sovhozu un kolhozu dibināšanu tika izdots 1930.g.6.martā. Pie šā rīkojuma realizēšanas ķērās ar drudžainu steigu, pēc tam, kad gada laikā, sakarā ar straujas kolektivizācijas spaidiem, tika iznīcināta vairāk kā viena trešdaļa no visiem kaukiem lopiem. Tiklīdz bij nozīmētas vietas priekš lopkopības sovhozu organizēšanas, ka tūlīt arī "kojuzmjasc" sāka virzīt uz turieni neskaitāmus lopu barus, neprasot vai viņu novietošanai ir telpas, vai apkopšanai strādnieku, vai sagatavota barība. Ja šiem jautājumiem samērā viegli varēja tikt pāri vasarā, tad tomēr rudenī, kad lopus vajadzēja novietot zem jumta un barot no rokas, šie jautājumi pārvērtās grūti atrisināmās problemās. Tikai mazai daļai lopu paguva uzcelt kūtis, daļu lopu izdevās novietot kolhozos un pie individualiem zemkopjiem, bet daļa palika pilnīgi bez pajumtes. Barību nepaguva sagādāt pietiekošos apmēros, kādēļ izpalīdzējās ar lapām, skujām, šagariem. Uz ātru roku savervētie lopkopji neprata un nevīloja pienācīgi apietīes ar lopiem, trūka veterinārās palīdzības un specialistu padoma.

Novietojot lopus kolhozos, tika apsolīts piegādāt arī barību, jo kolhozos liekās barības nebija. Solījumi netika pildīti, kādēļ lopiem nācās ciest netikvien ka nevēlamiem "ienācējiem", bet arī aiz barības trūkuma. Nebij tādu gadījumu, kad kolhozniecki vienkārši izdzina lopus ārā no savām kūtīm un nelikās par tiem zinūt. Labāki neklājās tiem lopiem, kuri bij novietoti zem jumta pašos lopkopības sovhozos, jo ar maziem izņēmumiem tur nebij pietiekoši nerūpējušies par barību un vēl maz zūk par ūdeni un pakaišiem. Barība tika atvietota ar skujām, šagariem, meldriem, lapām u.t.t., bet pēc ūdens lopiem bij jāstaigā pašiem, bieži uz vairāk kā 10 klm. attālu ezeru vai upi. Pavasarī, kad sniegs jau bij nokusis un lopus varēja dzīt ganībās, viņu skaits bij stipri samazinājies un paši lopi atradās nožēlojamā stāvoklī. Sevišķi liela mirstība bij starp tiem lopiem, kuriem ziemu nācās pavadīt zem klajas debess

šaprotams, ka šādos apstākļos gūja bojā arī lielākā daļa no ziemā pie dzimušiem pīcēnošjiem.

Redzot lielos zaudējumus ganamā pulkā, valdība spēra energisku soļus, lai nākošā ziemā vairs neatkārtotos piedzīvotās nebūšanas.

Ārkārtas kārtā 1931.g.3o.jūlija rīkojumu valdība jau nosprauž noteiktus ceļus, kurus lopkopības sovhoziem jāietur savā attīstības gaitā. Nostādot lopkopības sovhozus un kolhozus uzmanības centrā, valdība gribēja panākt šīm saimniecībām tikpat strauju attīstību, kādu 1929.g. un 1930 uzrādīja graudkopības sovhozi un kolhozi. Šie abi saimniecības veidi izrādījušies par vienādi izdevīgiem priekš valdības tanī ziņā, ka par viņu produkciju vienīgā noteicēja, tieši vai netieši, ir pati valdība. Tādēļ arī augšminētā valdības rīkojumā ir pievestas sīkas direktīvas, kuras pildāmas kā sovhoziem, tā arī kolhoziem un kuras zīmējās kā uz šādu saimniecību attīstību, tā arī uz produkcijas nodošanu valdībai. Paaugstinot iepriekšējā rīkojuma normas, lopu skaits noteikts sekošos apmēros:

Saimniecības	1 9 3 1.g. beigās.
Skotovods	2.8oo.ooo liellopu
Svinovods	1.9oo.ooo cūku
Molokotrests	13o.ooo govju
Maslotrests	18o.ooo "
Sojuzsahar	(14o.ooo govju (4o.ooo cūku mātņu
Ovcevods	4.8oo.ooo aitu
Briežu trests	2oo.ooo briežu
Pticotrests	2.5oo.ooo putnu
Moloko kolhozcentrs	1.5oo.ooo govju
Svinovod kolhozcentrs	7oo.ooo cūku mātņu
Inkubator-pticocentrs (kolhozi)	1o.ooo.ooo putnu
Kolhozcentrs	(1.5oo.ooo teļu (5oo.ooo sivēnu (1.ooooo jēru

Produkcijas apmēri, kādi iānodod 1931.gadā.

I. S v i e s t a:	Maslotrests	3.5oo tonas
	Pārējie piensaimniecīb.tresti	1.ooo "
	Skotovods	4.ooo "
	Sojuzsahar	3.4oo "
	Molokokolhozcentr.....	23.ooo "

1426

Piezīmes: šinī skaitā neietilpst piena nodevas, kuras uzliktas uz privātiem govju īpašniekiem, kā individuāliem zemkopjiem, tā arī kolhoznieku un kolektivizētām ganāmām pulkam.

II. Gaļas: Cūkotovod ..... 103.000 tonas
Sviņovod ..... 48.300 "
Aitovod ..... 1.800 t. no 1.5-1.X
Sojuzmahar ..... 18.500 "
Pārējās lopkopības fermas ..... 8.000 "
Sviņovodkolhozcentr ..... 4.800 "

III. Olas: Putnutrest ..... 50.300 kastes
Inkubatorputnu centrs (kolhozi)..... 45.000 "

IV. Vilnas: Aitovod ..... 8.000 tonas
Aitovodkolhozcentr ..... 12.000 "

V. Piena: Kolhozu centrtrest..... 160.000 "

VI. Kažokādu: Maļotrest .....1.000.000 "

VII. Ādu: Maļotrest ..... 1.000 "
Aitovod (brinza) ..... 1.900 "
Pārējie ..... 3.000 "

Piezīmes: Arī šajos skaitļos neietilpst nodevas no individuāliem zemkopjiem, kolhozniekiem un kolektivizētām saimniecībām bez attiecīgās specialitātes.

Bez tam dažādām kooperatīvām organizācijām pilsētu un rūpniecības centru tuvumā jānobaro laikā no 1.X.31. līdz 1.I.33 - 500.000 liellopu un 2.100.000 cūku. Sviņovodkolhozcentram 1932.g. jānodod 2 milj. barotu cūku. Bez obligatoriskām nodevām, kolhoziem, kuriem nav lopkopības rakstura, tiek uzdots 1932.g., skatoties pēc saimniecības stipruma, izaudzināt un pārdot valstij katram 10-15 barotu cūku, vai 10-50 aitu aitkopības rajonos, vai 100-500 putnu putnkopības rajonos un 100-300 trušu truškopības rajonos. Līdzīgi uzdevumi tiek doti arī lauku patērētāju kooperatīviem.

Lopkopības attīstības plāna izpildīšana 1931.g.

1930.g.5.marta un 1931.g.30.jūlija rīkojumos paredzēts arī, kādā ceļā iegūstami lopi priekš lopkopības sovhozu un kolhozu ganāmo pulku formēšanas. Sovhoziem lopus piegādā "Sojuzmjaso", kurš tos iegūst nodevu, rekvizicijas, konfiskacijas un pirkšanas ceļā. Šā tresta pienākums ir gādāt lopus arī priekš lopkopības kolhoziem, tomēr galveno daļu lopu kolhoziem jāsagādā pašiem. Lopkopības kolhozu ganāmā pulka

1927

ieskaitāmi vispirms jau visi kolhoza kopīgie un kolhoznieku personīgi piederošie lopi. Otrkārt lopi iegūstami pirkšanas ceļā no citiem kolhoziem un individuāliem zemkopjiem, izlietojot šim nolūkam kolhoza ienākumus skaidrā naudā un valsts aizdevumus. Arī par lopiem, kuri tiek saņemti no "Sojuzmjaso" ir jāmaksā.

Kādi panākumi bijuši 1931.g.lopkopības fermu ganāmo pulku komplektēšanai redzams no sekošās tabeles, kura sastādīta no dažādos laikrakstos un žurnālos atrastiem datiem.

Saimniecības	L o p u s k a i t s (loco galv.)				
	1.X.30. bij	1.X.31. bij	fakt.skaits pēc 1.I.32	plāna pēc 1.X.31. vajadzējo būt	paredzēts 1932.g.
Skotovod (liellopu)	713,2	1.9o7,1	2.1oo,o	2.8oo,o	2.95o,o
Svinovod(cūku)	1o2,4	743,2	1.ooo,o	1.9oo,o	2.9oo,o
Ovcevod(aitu)	2.7oo,o	4.487	4.536,o	4.8oo,o	7.3oo,o
Maslotrest(govju)				13o,o)	
Mlekotrest(")	24,6	195,3	216,o	18o,o)	32o,o
Mlekokolhozcentrs (govis)	-	?	1.ooo,o	1.5oo,o	11.1oo,o x)
Svinovodkolhozcentr (cūku mātes)	-	439,6 1.551,7xx)	593,9 1.8oo,oxx)	7oo,o 3.5oo,o xx)	4.5oo,oxx
Pticetrest	?	?	1.6oo	2.5oo,o	4.ooo,o
Inkubatorpticetrest	3oo,o	2.2o9	5.3oo,o	1o.ooo,o	16,ooo.o
Kolhozcentr	-	?	1.ooo,o	1.5oo,o	1.ooo,o
Ovcevodkolhozcentr	-	2.543,6	?	4.ooo,o	9.5oo,o

x) Ieskaitot galas lopu kolhozu ganāmo pulku, kā arī jaunaudzi,

xx) visu cūku skaits, arī sivēni.

No pievestiem skaitļiem redzams, ka ganāmo pulku komplektēšana kolhozos un sovhozos norisinās ļoti strauji, lai gan ne tik strauji, kā to Pad.vladība bij paredzējuse. No plāna vairāk atpakaļpalikuši liellopu un cūku skaita pieaugumi. Uz 1.XII.31.g. sovhozos un kolhozu kolektīvos ganāmos pulkos atradās 32% no visa liellopu skaita, 35-36% cūku un 22% aitu. Paredzēts, ka 1932.g.šie skaitļi pieaugs un būs šādi:liellopu 51%, cūku 55% un aitu 45%. Ganāmo pulku pieaugumus lopkopības fermās tomēr nenozīmē lopu skaitu vispārīgu pieaugumu, par ko jaunāku ziņu nav. Vispārīgu lopu skaitīšanu izvedīs 1.februarī, kad arī noskaidrosies tagadējais vispārīgais lopkopības stāvoklis Pad.Savienībā. Par vispārīgu daudz maz ievērojamu lopu skaita pieaugumu notecējušā gadā nevarētu runas būt, ievērojot lielo miratību sovhozos 1930/31.g.ziemā starp pieaugušiem lopiem un sevišķi starp jaunaudzi, kura gāja bojā pat pavasarī

1428

un vasarā. 1931.g.caurmērā sovhozos un kolhozos nobeigušies 2o-25% teļu un 3o% sivēnu, pie kam sivēnu mirstība "Svinovedā" fermās sasniedza caurmērā 46,5%, dažās no tām pat līdz 8o%. Baltkrievijā cūku mātes 1931.g.atnesušas caurmērā 6,8 sivēnu, no kuriem 2 mēnešu vecumu sasnieguši 3,8 sivēni un 8 mēnešu vecumu 3,4, ta tad tikai puse no sivēniem izaugusc.

Nodevu pildīšana. Sakarā ar komplektēšanas plāna nepietiekošu izpildījumu, palicis neizpildīts arī produkcijas nodošanas plāns. No līdz šim savāktiem datiem redzams, ka "Skotovods" gaļas nodevis 91,9% no plāna, "Svinovods" 33%, "Svinovodkolhozcentrs" 25%, visi piensaimniecības sovhozi piena 7o,7% un gaļas 54%, "Inkubatorpticescentr" 57%. Kolhozu piena fermas, pārējie kolhozi un kolhoznieki ar personīgi piederošām govīm, kā arī individuālie zemkopji savas piena nodevas pildījuši priekšā rakstītos apmēros. Pagaidām nav datu par eksportētā sviesta daudzumu, bet kas attiecās uz iedzīvotāju apgādību ar sviestu, tad jākonstatē zināma uzlabošanās pret iepriekšējo gadu. Jūlijā, augustā, septembrī un oktobrī sviestu dabūja nogaršot netikvien I.kategorijas strādnieki, bet arī pārējie pilsoņi, kuri spēja samaksāt augsto cenu valdības komercialos veikalos (2o rbļ = 5.52.-par kilo). Arī gaļas tika dots vairāk, nekā iepriekšējā gadā un to arī pārdeva komercialos veikalos par 7,5 - lo rbļ.= 5.19.5o - 26.- par kilo. Iedzīvotāju labāku apgādību ar sviestu un gaļu atkal nav jāatttiecina uz lopu skaita pieaugšanu, bet gan izskaidrojama ar nesaudzīgām nodevām, kādas bij jāpilda lauksaimniekiem, kuriem pašiem nebija tiesības savus lopus kaut, bet visi kaujamie lopi bij jānodod "Sojuzmjaso". Badā dzīti lauksaimnieki, neizslēdzot pat kolhozniekus un lauku padomju darbiniekus, zem dažādiem iemesliem, apejot obligatoriskos noteikumus, sāka kaut zirgus plašos apmēros, tā kā valdība rudenī bij spiesta atgādināt rīkojumu par zirgu saudzēšanu un pastiprināt tos ar papildu noteikumiem. Lopu pastiprinātu kaušanu 1931.g.aplinkus apstiprina arī dati par ādu sagādi. Žurnālā "Zivotnoje sirjo" Nr.11 lasāms sekošais: "panākumi ādas sagādē 1931.g.pirmos lo mēnešos ir lielāki, nekā tie paredzēti pēc plāna, kas izskaidrojams ar to, ka zemnieki pastiprinātā kārtā kāvuši lopus (domājams 1931.g.pirmā pusē), ārkārtīgi augsts.bijis izbrāķēto zirgu procents un nesaudzīgi apkauti jaunlopi (jādomā bojā aizgājušie jaunlopi). Ādas sagādes plāns pārsniegts pie liellopu ādām par 12,5% un par lo% pie sīklopu ādām, pie kam plāns lielākā mērā pārsniegts graudkopības rajonos ar augstu kolektivizācijas procentu".

1429

Ar zirgu apkaušanu izskaidrojams arī tas, ka rudeņa sējumi palikuši zem plāna un viņu kopplatība ir mazāka, nekā iepriekšējā gadā, ka labība paliek nepievesta pie dzelzceļiem, ka cukurbietes nespēj pievest pie fabrikām, ka traktoriem nespējpt piegādāt degvielas no stacijām u.t

Vēl nav pieejamas ziņas par bekona eksportu 1931.g., bet fakts, ka Pad.valdība iepērk cūkgaļu ārzemēs,norāda uz to, ka lopkopībā uzlabošanās vēl nav jūtama.

Stāvoklis 1931/32.g. ziemā.

No ganāmo pulku komplektēšanas gaitas redzams,ka komplektēšanas plāns uz 1.oktobri 1931.g., kad izbeidzās noteiktais gada termiņš,bij izpildīts pie liellopiem "Skotovodā" zem 70%, pie cūkām "Svinovodā" par 39%, piensaimniecības sovhozos par 63% un vienīgi pie aitām "Ovcevodā" plāns bij apmierinoši izpildīts par 94%. Arī specialās teļu audzināšanas formās teļu piegādāts tikai 2/3 no paredzētā vairuma. Ta tad ziemas sezonai sākoties, liellopu un cūkkopības sovhozi var ievest kūtīs tikai 4o līdz 7o% no paredzētā lopu skaita, bet aitu kūtis būs pilnas aitu. Par stāvokli kolhozu lopkopības formās ziņu trūkst, jo šie kolhozi savu darbību sāka attīstīt ievērojamākos apmēros tikai 1931.g.sākumā, bet no trūcīgiem datiem redzams, ka arī viņi komplektēšanas plānu izpildījuši tikai 2/3 apmēros.

Galtnieciba.

Noskatoties uz to, ka lopu skaits nav sasniedzis plāna normas un ka laikraksti nemitīgi agitējuši par kūšu celšanas steigšanu, tomēr ziemai iestājoties nav bijis iespējams visus lopus novietot zem pajumtes. "Soc.Zeml." 17.XII.31.g.ziņo, ka uz 1.decembri 25o.ooo cūkas atradušās zem klajas debess, lai gan celšanas stādijā atrodās kūtis priekš o,5 milj.cūkām. No apm. 2 milj.galvām "Skotovodā" bez pajumtes vēl esot 3oo.ooo galvu, bet celšanas stādijā esot ākas priekš 825.ooo galvām. Sliktāks stāvoklis esot telpu ziņā priekš teļiem. "Izvestija" no 24.I.32.g.ievietotā rīkojuma, kuru izdevuse "Izpildīšanas Komisija" pie RSFSR komisaru padomes, un no kura redzams, ka uz šo dienu piensaimniecības kūtis uzceltas 73% apmērā, teļu kūtis 62%, bet jaunpiedzimušo teļu novietošanai silto telpu sagādāts tikai 25-3o% apmērā. Par telpām kolhozu fermās valdība neintresējās, jo lopi tiek novietoti bij.atsevišķo saimniecību tukšajās ākās. Minētā komisija noteica cietus termiņus, kad kūšu celšana galīgi nobeidzama. Ta pati komisija tālāk konstatē, ka uzcelto āku kvalitate ļoti zema. Par to paša ziņo no daudzām vietām laikraksteos. Kūšu sienās esot platas šķirbas, durvis esot bez

1430

eņģēm, logi bez stikliem, neesot ne lukturu, ne petrolejas. No augstuma ciešot sevišķi jaunlopi.

Barības visā visumā būšot pietiekoši, bet ta nav sadalīta pa rajoniem un saimniecībām, saskaņā ar vajadzībām. Rietumu-Sibirijā tāpēc apgādāta tikai par 30-40% un slikta transporta dēļ tiek ieteikts atkal lietot šagarus un skujas. Sliktāki esot ar spēka un zaļbarību.

Sovhozu saskaldīšana.

Lopkopības sovhozi, tāpat kā graudkopības, tiek saskaldīti mazākās vienībās, kurās lai nebūtu vairāk liellopu par 10-15.000 galvām un katrā nodaļā 3-4.000 galvu. Uz 10.decembri jau bij sadalīti 59 sovhozi, no kuriem izveidoti 120 sovhozi. Līdzšinējos 183 sovhozos saskaldīnās tādākārtā, ka uz priekšu tanīs būs 1255 patstāvīgas nodaļas. Katrā autonomā republikā tiek dibinātas vietējās centrālās organizācijas pēc specialitātes, bet vāleets mērogā centrālās organizācijas tiek nosauktas par apvienībām: "Skotovodobjedinjenije","Svinovodobjedinjenije", "Ovcevodobjedinjenije" u.t.t.

Darba apmaksa.

Viens no galvenajiem iemesliem lielai lopu mirstībai pag.gadā bij slikta kopšana. Šā iemesla dēļ aizgāja bojā galvenā kārtā jaunlopi,lielā mērā cieta arī vecākie lopi. Jaunlopiem nolemtais piens un milti pa daļai aizgāja kopēju saimniecībā, barības pasniegšana nenotika kārtīgi daļa barības tika izkaisīta pa kājām pakaišu vietā, lopi viens otru sabadīja, ūdens dzirdīšanai ledains u.t.t. Veterunārās uzraudzības trūkuma dēļ lipīgās slimības izplatija veselas saimniecības. Visas šīs jaunās parādības lopkopībā uzvēla nepareizai darba organizācijai - dienas maksas atalgojuma sistemai. Jau no pag.gada vasaras centās ieviest akorda darbus ar prēmijām par labiem panākumiem. Katram darbam tiek noteikts darba dienas normas. Par vienas dienas normas pildīšanu tiek ierakstīts strādnieka darba grāmatiņā attiecīgs darba dienu skaits. Bez tam periodiski tiek aprēķināti strādnieka sasniegumi virs paredzētām normām, par ko tas saņem papildatalgojumu. Kādā Baltkrievijas cūkkopības sovhozā strādnieka alga par novembra mēnesi sastādījusēs sekošā kārtā: darba dienas norma apkopt 12-15 sivēnu mātes(līdzīga norma ir 80-90 barokļu kopšana) alga 37 r.21 k., par sivēnu mirstības samazināšanu 15 rbļ., par sivēnu izaudzināšanu vairāk par normu 3 r.96 k., par sivēnu svara pieaugumu 22 r.77 kap., par kuiļa un sivēnu māšu labu kopšanu 6 r.60 k., kopā 85 rbļ.55 kap. Līdzīgi sastādās atalgojums lielloputām kopējiem, slaucējām u.t.t. Uz šo atalgošanas sistemu tiek pamatotas

<u>visas nākotnes celtbas lopkopības attīstībā.</u>

Putnkopība.

Lai pēc iespējas ātri segtu lielo iztrūkumu galas bilancē, kurš radies ~~rodas~~ no ārkārtīgās lopu apkaušanas 1929/30.g., komunistu partijas 16. kongress 1930..g nolēma sevišķu vērību piegriezt cūku un putnkopībai. Tūlīt pēc kongresa valdība deva 2 noorganizēt 1 rīkojumu specialu putnkopības trestu "Pticotrest", kurā apvienojās visi līdzšinējie putnkopības sovhozi un kuram uzdeva attīstīt intensivu darbību. Tanī pašā laikā uzdeva arī kolhozos noorganizēt specialas putnkopības nozares, kuras vēlāk tika apvienotas centralā organizācijā "Inkubatorpticocentr". Šošas fabrikas tika iekārtotas inkubatoru un citu piederumu izgatavošanai, kurus izdalīja jaundibinātiem sovhoziem, lielākiem putnkopības kolhoziem, kā arī nodibināja specialas inkubacijas stacijas, kuras pašas gan cāļus neaudzināja, bet nodeva tos sīkākiem putnkopības kolhoziem, kolhozniekiem un individuaļiem zemkopjiem, kā arī pārējiem kolhoziem, kuriem pret zināmu atlīdzību bij cāļus jāaudzina. 1930.g.otrā puse pagāja organizatoriskā darbā, bet 1931.g.pats praktiskais darbs ieskāas ar divu mēnešu novēlošanos, jo inkubatori netika laikā piegādāti un piegādātie nebija pilnīgi kārtībā, kādēļ tos vajadzēja izlabot. Nebija arī lietpratīgu apkalpotāju, olas tika salasītas pa mājām un tirgiem, pa lielākai daļai perināšanai nederīgas, kādēļ izperinātō cāļu skaits izpāca ļoti zems, 38% no ielikto olu skaita, pret paredzētiem pēc plāna 60%. Inkubatoru piegādes nokavēšanās dēļ, kā arī olu trūkuma dēļ, inkubacijas sezona bij īsa un paši inkubatori bieži stāvēja tukši, kādēļ arī inkubacijas kampaņas plānus palika neizpildīts. Inkubatoros vajadzēja ielikt 43,3 milj.olu, bet ielikts faktiski 29,8 milj.olu, jeb 69% no plāna. No ielliktām olām izkalušies 11,2 milj.cāļu, pret paredzētiem 28,4 milj.pēc plāna. No izperinātiem cāļiem izaudzināti 5,8 milj. jeb 52%, ta tad puse aizgājuse bojā. Neapmierinošie panākumi putnkopības saimniecībās ir par iemeslu, ka arī pārējie uzdevumi palikuši neizpildīti. Uz 20.X.31.g.putnkopības saimniecību komplektēšanas plāns pa visu Pad.Savienību izpildīts par 36,4%. Kolhozos 1931.g.beigās vajadzēja pastāvēt 15.000 putnkopības fermas ar 10 milj. putnu galvām, bet uz 1.novembri bij vēl tikai 8589 fermas ar 5,3 milj.putnu. Tikpat neapmierinoši stāv ar produkcijas nodošanu: vajadzēja nodot 450 vagonu olu, bet uz 20.XI.31.g. nodoti 166 vagoni jeb 37% no plāna, putnu nodots 1,064 milj. galvu, pret plāna 2 milj., jeb 50%. Putnkopības sovhozu pag.gadā beigās

bij 12oo ar apm.1,6 milj.putnu pret plānu 2,5 milj. Inkubacijas plānu sovhozi izpildījuši gan par 75% pateicoties tam, ka kampaņa turpinājusēs līdz 15.septembrim. Inkubatores ielikti 11.451.ooo olu, no kuriem izkalušies tikai 3.6oo.ooo cāļu jeb 31,5%. No visiem cāļiem dzīvi palikuši tikai 1.4oo.ooo jeb 4o%, ta tad lielākā daļa gājuse bojā. Ir sovhozi, kur noboigušies 87% cāļu. Vaina tiek uzlikta sliktai darba organizācijai, zemai darba disciplinai, sliktiem inkubatoriem un bruderhauziem u.t.t.Visi sovhozi nodevuši produkciju valdībai 435.ooo putnu, jeb 43,5% no plāna un 4.5o2.ooo olu, jeb 64,3% no plāna. Telpu ziņā putnkopības sovhozi apgādāti neapmierinoši, jo vietas ir sagādātas priekš 1.151.3oo putniem, bet vajadzīgas priekš 1.6oo.ooo, kādēļ jāizpalīdzās ar bruderhauziem.

Bez augšminētām divām galvenām organizācijām, ar putnkopību nodarbojās arī vēl kooperacijas "sojuzpticeprodukt" un "Centrosojuza" daža nozares.

<u>1932.g.nanākumi</u> atkarājās no stāvokļa putnkopības saimniecībās šinī ziemā. Sovhozos barības jautājums liekās būt nokārtots, jo pretēju ziņu nav. Citādi apstākļi ir kolhozos, kur putnkopība ir speciala nozare, kurai pa lielākai daļai nav nekāda sakara ar pašu kolhozu saimniecību. Pēdējā nekādus labumus no putnkopības nebauda, jo visa produkcija nododama valdībai. Tādēļ arī kolhozi pie ražas sadalīšanas nerezervē it nekā priekš putnkopības, jeb ja to dara, tad attiecīgo daudzumu atvelk no nodevām valdībai. Pēdējā saprotams ar to nav mierā, kādēļ kolhozi spiesti putnkopībai produktus atņemt, lai varētu apmierināt valdības prasības. Putnkopības vadītāji griežās pēc barības pie valdības, kura tos noraida atpakaļ pie kolhoza vadības. Kā jautājums izšķirts - vēl nav zināms, bet sekas jau redzamas, jo nodotie putni pa lielākai daļai ļoti vāji un panīkuši. Ar barību ziemai nodrošinātas 13% saimniecību.

Pad.gadā vajadzēja noorganizēt 215 inkubacijas stacijas, bet uz 1.XI.31 tādu bij tikai 14o. Inkubatoru kolhozu sitsemā vajadzēja būt ar 35 milj.olu vietām, bet uz 1.XI.31.g.viņu bij ar 18 milj.olu vietām. Daudz maz piemērotu telpu priekš putnu turēšanas ziemā bij priekš 4,6 milj.galvām, lai gan putnu skaits uz 1.XI.31.g. jau bij 5,3 milj.,pret plānu 1o milj.

Nākošā gadā "Pticotrestam" jāpalielina putnu skaitu līdz 4 milj galvām, kolhozu sistemai līdz 16 milj.galvām un pārējām organizācijām līdz 2 milj.galvām. Priekš gaļas nodotami valdībai paviram 3o milj.putnu. OLAS jānodod Pticotrestam 2oo vagonu, kolhozu sistēmai 12oo vagonu

un pārējiem 2oo vagonu. Šie skaitļi aprēķināti jau agrāk, kad vēl nebij galīgi zināmi noteicējušā gada rezultāti, pieņemot, ka putnu skaits būs plānā paredzētais, ka cāļu izkalsies 6o-7o% no ielikto olu skaita un cāļu izaugs 8o-85% no izperinātā skaita.

Cūk un putnkopības Padomju valdība grib veicināt visiem spēkiem arī 1932.g., lai mazinātu ēsā laikā gaļas badu, kāds pastāv jau otru gadu. Un taisni šīs lopkopības nozares devušas vismazākos rezultātus noteicējušā gadā, pierādot, ka katras saimnieciskās nozares attīstībai ir zināmas robežas, ~~kuras nevar ļaužpūjamības un~~ kuros nevar pāriet varas nesēji ar kanceleju dekretu palīdzību.

Lopkopības problema atrisināma otrā piecgadē. Skaidrību par Pad Savienības lopkopības stāvokli pēc pēdējo 3 gadu pretturbacijām ļaunuļu lopu skaitīšana š.g.1.februarī. Šinī piecgadē lopkoopība atkrita atpakaļ uz to stāvokli, kādā ta atradās tūlīt pēc visiem kariem un revolucijām. Pirmā piecgadē lopkopība pārveidota savos pamatos un novirzīta uz jauna ceļa. Tikai otrā piecgadē tā varēs sniegt tos rezultātus, kādi bij paredzēti pirmajā piecgades plānā, saprotams ar noteikumu, ka jaunais virziens izrādīsies par dzīves spējīgu.

Arī Pad.valdība spiesta atzīt lopkopības sabrukuma stāvokli pirmās piecgades pēdējā gadā un liek priekšā komunistu partijas XVII kongresam pieņemt rezoluciju, ka lopkopības problema atrisināma galvenos vilcienos otrā piecgadē.

Maskavā, 25.janvarī 1932.g.

F.Sommers

Tirdzniecības atašejs.

1434

RŪPNIECĪBA

Padomju Savienībā 1931 gadā.

Padomju Savienības Centrālās Izpildu Komitejas sēdēs decembra mēnesa beigās komisaru padomes priekšsēdētājs Molotovs un valstsplāna priekšsēdētājs Kuibiševs centās pierādīt, ka piecgades plāns tiks reaizsāts četros gados un ka tekošais 1932.g.ir piecgades pēdējais gads. lielais
jo šinī gadā darbs tiks pilnos apmēros novests līdz galam. Tika pievesti daudz skaitļi no dažādām saimnieciskām nozarēm, kuriem vajadzēja apstiprināt sacīto. Ar sevišķu gandarījumu tika uzsvērts, ka dažās saimnieciskās nozarēs piecgades plāns jau ir vairāk kā izpildīts.

Kuibiševa pievestie dati par rūpniecības attīstību pirmos trīs gados ir imposanti: paplašinājušās un pavairojušās līdz nepazīšanai vecā priekškara rūpniecība, uzceltas neskaitāmas fabrikas to preču ražošanai, kuras priekš kara ieveda no ārzemēm, eksploatācijā nodotas daudz jaunu milžu fabrikas, kādas līdz šim pastāvēja vienīgi bagātās valstīs ar augsti attīstītu techniku, ar augsti kvalificētiem inženieriem un strādniekiem. Neskaidrās zemes slāņu pētīšanas ekspedicijas atklājušas lielas apakšzemes bagātības, kuras nodrošina jaunas perspektives valsts saimniecības tālākai attīstībai. Daudz lielu un mazu upju jau iekaltas dzelzbetona ložos, lai izmantotu viņu dzirkā tekošo ūdeņu spēku. Vislielākā celtne Pad.Savienībā "Dneprostroj" tiks nobeigta jau šinī vasarā.

Šavus saimnieciskos sasniegumus Pad.valdība liek nemitīgi dauzināt visās avīzēs, radiofonā, mītiņos un ar piecgades cīpariem un lozungiem aprakstītas sienas visās valsts un komunālās iestādēs, fabrikās. Ūdienu veikalos, stacijās, klubos, teatros u.t.t. Katru dienu avizēs atrodami kontrasti, kuros tiek tālots saimnieciskais sabrukums kapitalistiskās valstīs un vēsturē neredzēts uzplaukums Pad.Savienībā. Jaunās fabrikas un labierīcības labprāt tiek rādītas dažādām delegācijām no iekšzemes un no ārzemēm, kuras neņaliek parādā ar jūsmīgiem gļēmiem. Pat ārzemes lietpratēji-rūpnieki, kuri apmeklējuši Pad.Savienību devuši cildinošas atsauksmes. Nav pielaižams, ka viņi to darījuši vienīgi aiz pateicības par baudīto viesmīlību un materialu aprēķinu dēļ.

Pad.Savienības industrializēšanās ir nenoliedzams fakts, ar to jau rēķinās visā pasaulē un to būs jūdara uz priekšu arvien vairāk.

Lai gan visa celtniecība norisinās zem piecgades plāna karoga, tomēr ne viss tiek celts pēc plāna un no visas rūpniecības nozares att

stās pēc plāna, uz ko centīšos norādīt apskatot rūpniecības nozares atsevišķi.

Ogļrūpniecība.

Notecējušā gadā, tāpat kā iepriekšējā, valdība piegrieza vislielāko uzmanību ogļrūpniecībai, kura vēl arvien nav spējīga apmierināt rūpniecības un transporta prasības pēc ogļām. Vērā ņemot iepriekšējo gadu, tika novērsta produkcijas samazināšanās dēļ strādnieku atplūduma pie lauku darbiem. Strādnieku skaits vasaras mēnešos pamazinājās tikai neievērojamā kārtā, tā kā produkcija palika uz pavasara līmeņa. Zināmu iespaidu uz darba ražīgumu atstāja arī rīkojums, ka atvaļinājumi dodami nevis tikai vienīgi vasaras mēnešos, bet vienlīdzīgi gada laikā. Vispārīgai nabadzībai pieaugot uz laukiem, strauji attīstās zemnieku peļņā iešana uz pilsētām, kur pašlaik jau manāma darba roku pārpilnība. Arī ogļraktuves vairs nesūdzās par strādnieku trūkumu. Donecas raktuvēs esot jau 2o.ooo lieku strādnieku. Pateicoties arī tam, ka eksploatācijā nodotas vairākas jaunas milžu šachtas ar 1,5 milj.tonu gada produkciju, ogļu raža gada pēdējā ceturksnī pakāpeniski pavairojās un gada beigās ta bija lielāka kā jeb kad, 17o-18o.oo tonas dienā. Pašlaik dienas produkcija sasniegusi jau 2oo.ooo tonas. Tomēr visa 1931.g.produkcija palikusi tālu atpakaļ no ša gada normas: ~~57.o78.ooo~~ 55,8 miej. tonas ogļu pret plāna 83,6 milj.tonu, jeb 6⅔ no pēdējā. Piecgades plānā paredzēts pieķtajā gadā rašot 75 milj.tonu. Ņemot vērā pēdējo mēnešu produkcijas pakāpenisku pieaugšanu, kas vedams sakarā ar daudz jaunu šachtu nodošanu eksploatacijā (1932.g.paredzēts uzsākt darbus 79 šachtās ar gada produkciju 28 milj.tonu), jādomā, ka tekošā gadā minētais daudzums arī tiks sasniegts un ogļrūpniecības piecgades plāns izpildīts četros gados. Neizpildāms bez šaubām ir valdības ogļrūpniecības plāns tekošam gadam, kurš aprēķināts uz 9o milj.tonu. Ogļrūpniecības produkcija pieauguse pēdējos trīs gados sekošā kārtā:

1913.g.	ražots	.....28,8 milj.tonu
1928/29.g.	"	.....39,6 " "
1929/3o.g.	"	.....47,o " "
1931.g.	"	.....55,8 " "

Strādnieku skaits Donecbaseinā ogļrūpniecībā 1931.g.pieaudzis pret 193o.g.par 21,9%, bet produkcija tikai par 12%, pie kam darbi bi mechanizēti par 67% pret 5o-55% 193o.g. Darba ražīguma celšanos sagaidīja par 33%, bet patiesībā tas palicis uz ta paša 193o.g.līmeņa,kad

1436

darbu mechanizēja bij par 12-17% mazāka. Arī atalgošanas reforma(sk. manu ziņojumu par 1931.g.III.ceturksni) nav devuse cerētos rezultātus darba raŗīguma pacelšanā. Ta paaugstinājuse- vienīgi strādnieku peļņu. Pēc algu reformas ievešanas, oktobra mēnesī darba alga pacēlusēs par 21% un novembrī par 26%, kamēr darba raŗīgums cēlies šajos divi mēnešos par tikai 1%.

Visas šīs negatīvās parādības vairojušās pēc tam, kad lielā mērā uzlabota arī ogļraču apgādība ar pārtiku, apģērbiem un dzīvokļiem. Neviļus uznācēs jautājums, vai darba disciplinas tālāka nagrimšana nedraud ar sabrukumu visai komunistiskai rūpniecībai?!

Metalurģija.

Piecgades trešajā 1930/31 gadā vajadzēja rašot 6.180.000 tonas čuguna, bet valdība, paredzot piecgades plānu izpildīt četros gados, paaugstinūja šo daudzumu 1931.g.uz 8 milj.tonu. Faktiski turpretīm ieguta tikai 4.869.000 tonu, ta tad stipri zem piecgades plāna normas. Čuguna produkcija gan pakāpeniski peiaug, bet ne tādā progresijā, kā to paredz piecgades plāns, kā redzams no zemāk pievestiem skaitļiem:

Čuguna produkcija.

Gads	Plāna norma loco tonu	Faktiskā produkcija loco tonu.
1913	-	4.134
1928/29	4.074	4.018
1929/30	5.027	4.598
1931	6.180	4.869

Ievērojot plašo celtniecību un lielā mērā pieaugušo metala patēriņu rūpniecībā, jāatzīst, ka čuguna produkcija vairs neatbilst patiešām vajadzībām un tādēļ arī saprotama, kādēļ pag.gadā vēca kopā čuguna lūžņus fabrikās, nojauca sētas un balkonus pilsētās, aizveda žogus un krustus no kapsētām. Vēl neveiklīgāki darbi veikušies tēraudlietuvēs un valcētavās.

Paaugstināto produkcijas normu 1931.gadam valdība uzstādīja pēc lieciņā, ka tanī gadā ekspluatacijā iestāsies 15 jaunas domnas un 20 martenas, kuru produkcija aprēķināta uz 3.085.000 tonu čuguna un 1280.000 t.tēraudā. Līdz 1.oktobrim ekspluatacijā bij nodotas tikai 3 domnas un 5 martenas.

Neliela daļa produkcijas pieauguma no tuvu neatbilst lieliem kapitāla ieguldījumiem priekš darbu mechanizācijas un racionalizācijas un

1437

paliel inātam metalurgijas fabriku skaitam. Savā referatā CIK sēdē 23-XII.31.g. Kuibiševs atzīmē, ka vaina šai parādībai meklējama slikta darba organizācijā, citiem vārdiem darba disciplinas pagrimšanā, jo no viņa pievestiem dāvām redzams, ka pie negrozītas darba organizācijas 1931.g.domnas izmantošanas koeficients bijis 3,3 pret 3,6 iepriekšējā gadā, domnas stāvējušas dīkā 4,61% no normalā darba laika, pret 3,61% 1930.gadā, martenas stāvējušas dīkā 1931.g.30,1%, pret 21,1% iepriekšejā gadā, valči 35% pret 23%. Pēc atalgošanas sistemas reformas esot jau redzama darba ražīguma pieaugšana. Peteicoties minētai reformai, metalurgijas strādnieku peļņa pacēlusēs no piektās vietas uz otro.

1932.g.metalurgija nostādīta valdības uzmanības pirmā vietā(pag.g.ogļrūpniecība). Čuguna jāražo 9 milj.tonu, tērauda 9,45 milj.t.,pret p.g.5,35 milj.t.un 6,66 milj.t.valcējuma, pret 4,03 milj.t.1931.g. Metalurgija paredzēts ieguldīt 1,8 miljardi rubļu, pret 1.027 milj.rub. 1931.g.Tekošā gada eksploatacijai tiks nodotas milžu fabrikas Magnitogorskā, Kuzņeckā un Zaporožskā, priekš kurām vien jau rezervējami 520 milj.rub. Pārējā summa tiks izlietota vairāku fabriku celšanai dienvidos, Uralā, Kuzņeckā, kā arī fabriku paplašināšanai. Gada laikā jānodod 26 jaunas domnas eksploatacijā, kurām jau šinī gadā jādod ap 3 milj tonu čuguna. No tekošā gada tērauda produkcijas 24% dos šinī pašā gadā jaunuzceltās 61 martena krāsnis un 14% no valcējumiem - 7 jaunās fabrikas.

Mašīnrūpniecība.

Mašīnrūpniecība tiek pieskaitīta pie tām saimniecības nozarēm, kuras izpildījušas piecgades plānu 2 1/2 -3 1/4 gados. Piektajā gadā mašīnrūpniecībai vajadzēja dot produkciju par 4.350 milj.rub., bet jau 1931.g.tā devuse produkciju par 4.730 milj.rub. Šiem lielliem panākumiem ir divi izskaidrojumi: pirmkārt, mašīnu fabrikacijas forsēšana pāri piecgades plānam, lai pašu fabrikas ražotu tās mašīnas, priekš kuru importa netiek iegūts tikdaudz ārzemju valutas, cik piecgades plānā paredzēts iegemt no eksporta un no ilgtermiņa kredītiem ārzemēs; otrkārt, fabrikatu pašizmaksa ir daudz augstāka, nekā ta paredzēta piecgades plānā, piem.Staļingradas fabrikā traktori izmaksā divreiz dārgāki, nekā piecgades plānā paredzēts. Tas pats sakams arī par produkcijas pašizmaksu visās pārējās jaunās fabrikās, kurās tiek ražoti jauna veida fabrikati.

Noteicējušā gadā ieslēdzušās eksploatacijā daudz jaunu fabriku, no tām dažas celtas pēc vislabākiem un vismodernākiem paraugiem pasaulē,

1438

piem. N.-Novgorodas automobiļu fabrika ar 140.000 mašinu gada produkciju, Harkova traktoru fabrika ar 50.000 traktoriem gadā, Maskavas smago automobiļu fabrika ar 30.000 gab. 3 1/2 un 4 ton. mašīnām gadā, Urala smago mašinu fabrika, Saratova kombainu fabrika ar gada produkciju 20.000 mašinu, frēzmašīnu fabrika N.-Novgorodā prieksš 12.500 mašinu izgatavošanas gadā, revolvermašinu fabrika Maskavā un vēl cit.

Kā vecās, tā arī iepriekšejā gadā uzceltās fabrikas netikvien palielinājušās, bet arī paplašinājušas savu produkciju, lai valdībai būtu iespējams atvietot importējamās mašinas ar paša ražojumiem. Saprotams, ka jaunās mašinas tik nekautrīgi pagatavotas pēc ārzemju labākiem paraugiem un ar labi atalgoto ārzemju specialistu palīdzību.

Par mašinu kvalitati grūti spriest, jo tās vēl nav ilgi nodarbinātas. Par Staļingrada traktoriem zināms, ka pēc vienas sezonas darba 75-85% no tiem prasa kapitalu remontu. Bet labāks liktenis neesot arī amerikaņu augstas kvalitates traktoriem, kuri jau pēc 2-3 gadu lietošanas tiekot atzīti par nederīgiem. Arī 30% ogļrūpniecības mašinas, kā iekšzemes, tā ārzemju, pastāvīgi atrodoties remontā. Ta tad mašinu kalpošanas laiks Pad.Savienībā vispārīgi īss, kas izskaidrojams ar neliet-pratīgu un nesaudzīgu apiešanos ar tām.

Pad.Savienības fabrikatu kvalitate pēdējos divi gados neatvairami iet uz leju it visās rūpniecības nozarēs. Pat vienkāršākie darba rīki, kā zāģi, cirvji un lāpstas ir pa lielākai daļai nelietojami. Tādēļ ir pietiekoši iemeslu domāt, ka arī mašinu fabrikacija nestāv augstāki par pārējām rūpniecības nozarēm. No privātiem avotiem nāk ziņas, ka jaunās mašinas ir ļoti zemas kvalitātes, ka tās prasot lielus izlabojumus, iepriekš tās var laist darbā.

Elektriskās spēka stacijas.

Saskaņā ar piecgadas plānu,rajonu spēkstacijām vajadzēja dot pagājušā gadā 5 miljardi kilovatstundu, bet pēdējā gadā 11,7 miljardu. Notecējušā gadā faktiski ražots 6,4 miljardi kolovatstundu. Uz 1.I.31 visu spēkstaciju jaudā(kopā ar vietējām) bij 2,9 milj.kv., uz 1.II.32 turpretīm jau 4,05 milj.kv. Trīs gadu laikā uzceltas vairākas ievērojamas spēkstacijas, starp tām lielākās Sterovkā, Zujevā, Čeļabinskā, Kizeļovā, uz Volhovas upes. Notecējušā gadā nodotas ekspluatacijā rajonu spēkstacijas ar kopīgu jaudu ap 1 milj. kv. un bez tam vietējās spēkstacijas ar apm. 0,5 milj.kv., kopējais pieaugums par 34-35%. Pašlaik celšanas stādijā atrodās vairākas spēkstacijas Aizkaukazā, uz Sviras

upes un uz Dņepra. Jāpiezīmē, ka priekš kara Ūdens krituni deva galvenā kūrtē tikai mechanisku enerģiju, apm.900.000 H.P.Uz Dņepra krāču ceļamē spēkstacija ar 810.000 kv.būs vienlaikā Pad.Savienībā.Naida mūnesī būs jau pirmās 3 turbines uzstādītas(pavisam viņu būs 9) un tekošā gada otrā pusē sagaidama visas spēkstacijas nodošana ekspluatacijā, lai gan tuvākā nākotnē varēs saimnieciski izmantot tikai nelielu daļu no spēkstacijas ražotās enerģijas.

Rajonu spēkstaciju celšanu un ekspluataciju pārzin apvienība "Elektrocentr", kura lielu vērību piegriež arī elektriskās enerģijas iegūšanai no kūdras. Kūdras ražošana pēckara gados, sakarā ar pastāvīgo ogļu trūkumu un transporta grūtībām, ievērojamā kūrtē pavairojusēs: 1913.g.kūdras ražots 1.550.000 tonas, bet noteicējuā gadā jau 9,5 milj tonu, kas apm.saskan ar piecgades plāna normu trešajā gadā. Lielākais vairums no kūdras tiek patērēts Elektrocentra spēkstacijūs, kurās 1931 g.36% no visas enerģijas tika iegūti no kūdras. Mani centieni izzināt cik izdevīgi pielietota kūdra enerģijas ražošanā palikuši bez rezultata, jo iestādes vajadzīgās ziņas atteicūs dot.

Elektrotechniskā rūpniecība.

Sakarā ar elektr~~otechn~~iskās enerģijas paplašinātu pielietošanu un cenšahos atbrīvoties no atkarības ~~no~~ ūrzemēm, visiem līdzekļiem tiek veicināta arī elektrotechniskā rūpniecība. Jau strādā vairākas jaunas fabrikas, kuras rašo visus priekšmetus un piederumus, kuri nepieciešami priekš elektriskās enerģijas izmantošanas, tanī skaitā ~~arī~~ mašinas, aparati, kabeļi, vadi, spuldzes, stikla un porcelana izstrādājumi. Priekš kara elektrotechniskai rūpniecībai bij likti tikai pirmie pamati. Uz 1.X.28 priekškara ieguldītais kapitals bij aprēķināts uz 70 milj.rub., bet pēc revolucijas 80 milj.rub., jeb kopā 150 milj. rub. Piecgades beigās, uz 1.X.33.g.plāns paredz šīs rūpniecības kapitala pieaugšanu līdz 337 milj.rub. un produkciju 895 milj.rub.vērtībā. 1931.g.turpretīm ražots jau par 925 milj.rub.

ražošana/

No pievestiem skaitļiem redzams, ka elektriskās enerģijas attīstība piecgades normu robežūs, bet elektrotechniskās rūpniecības piecgades plāns jau izpildīts 3 1/4 gados.

Vieglā rūpniecība.

Vieglā rūpniecība, kuras uzdevums galvenā kārtā ir ražot patēriņa preces, jau piecgades otrā gadā strādāja zem piecgades plāna normām, pieaugot pret iepriekšējo gadu par 11-12%, pret plāna 18%. Piec-

1440

gades trešajā, 1931.g.vieglā rūpniecība pieauguse par 12.6% un devuse produkciju 15.1 miljardu rub.vērtībā. Vieglā rūpniecība, kuru kontrolē V.S.N.H., devuse produkciju par 7.6 milj.rub., kurpretīm pēc plāna vajadzēja dot par 9.069 milj.rub., jeb nepilnus 84% no plāna. Plāna neizpildīšanai par iemeslu tiek minēts vajadzīgo izejvielu trūkums, domājams galvenā kārtā lopkopības produkti, kā vilna, piens u.t.t..jo raža bij ārkārtīgi laba, kura deva iespēju pat rezervēt eksportam, pieaug, cukuru lini, kokvilna. Ar vieglās rūpniecības neveiklīgo darbību izskaidrojams ārkārtīgais patēriņu preču trūkums: nav veļas, apgērbu, apavu, trauku, visprimitivāko mēbeļu u.t.t. Visliekākais trūkums valda uz laukiem, jo kooperativi tur ir galīgi tukši, bet lauku produkciju atņem valdība, tā kā paši tie nevar pagatavot ne apgērbus, ne apavus.

Neskatoties uz to, ka vieglā rūpniecība visā visumā strādājuse zem piecgades plāna normas, tomēr ir atsevišķas nozares, kuras izpildījušas plānu 2 1/2 - 3 1/4 gados. Starp tām ievērojamāko vietu ieņem naftas rūpniecība, kura 1931.g.ražojuse 23.1 milj.tonu, pret 21,7 milj.tonu, ko vajadzēja dot 1932/33.g.; tāpat gumijas rūpniecība devuse 1931.g. produkciju par 461 milj.rub., pret piecgades pēdējā gada normu 440 milj. rub.

Rūpniecības produkcija un celtniecība.

Pad.Savienības industrializēšanās norit straujā gaitā. Rūpniecības produkcijas pieaug gadu no gada tādos apmēros, kurus var apskaust kura katra kapitalistiska valsts. Arī notecējušā gadā rūpniecība uzrāda labus panākumus: visas produkcijas vērtība pieauguse līdz 27 miljardiem rub., kas ir par 21% vairāk, nekā iepriekšējā gadā. Smagā rūniecība ražojuse vērtības par 11,8 miljardiem rubļu, kas ir par 28,7% vairāk nekā 1930.gadā un vieglās rūpniecības produkcija sasnieguse 15,2 miljardus rubļu vērtību, kas ir par 12,6% vairāk, nekā gadu iepriekš. Kapitala ieguldījumi rūpniecības celtniecībā 1931.g.sasniedza 7 milj.rub., pret 6.087 milj.rub.iepriekšējos 2 1/4 gados. Jauni uzņēmumi nodoti ekspluatācijā 3,5 miljardi rubļu vērtībā, kurpretīm iepriekšējos ~~gados~~ 2.1/4 gados tikai 3.390 milj.rub.vērtībā. Turpinot kapitala ieguldīšanu tādā pašā progresijā, piecgades plāns tiks šinī ziņā netikvien izpildīts,bet arī pārsniegts.

Dzelzceļi.

Dzelzceļi pag.gadā pārvadājuši 850 milj.tonu kravas, pārsniedzot piecgades trešā gada normu, kura bij aprēķināta uz 810 milj.tonu. Tā kā arī iekšējo ūdeņu kuģniecība veikuse savu uzdevumu plāna apmēros, tad

jūnāk pie slēdziena, ka virs plāna pārvadātā krava varētu norādīt uz saimnieciskās dzīves straujāku attīstību, nekā plānā ta paredzēta un apstiprinātu valdības apgalvojumu par piecgades plāna priekšlaicīgu izpildīšanu. Vērā jāņem tomēr iepriekšējā gada ārkārtīgi labā raža un zemes ceļu transporta gallīgs sabrukums dēļ zirgu skaita straujās samazināšanās. Neskatoties uz šiem redzamiem panākumiem, valdība tomēr nav apmierināta ar dzelzsceļu darbību pag.gadā, jo viņa bij uzdevuse pārvadāt 33o milj.tonu kravas. Lai gan neapmierinošās raža un rūpniecības produkcijas nepietiekošā pieauguma dēļ 1931.g.valdībai nebūtu bijis iespējams minēto kravas daudzumu uzrādīt, tomēr arī dzelzceļiem faktiski pieteikto kravu pēdējie nav spējuši pilnos apmēros un noteiktā laikā pārvadāt. Putenju un citu ziemas atmosferas apstākļu dēļ dzelzceļu darbība janvara un februara mēnešos tika lielā mērā paralizēta, kādēļ radās preču sastrēgumus pie stacijām, kuru tikai vairāku mēnešu laikā izdevās likvidēt. Saprotams, ka dzelzceļu darbības samazināšanās atsaucās arī uz visas rūpniecības turpmāko darbību, kuru jau tā niecīgie iezejvielu krājumi samazinājās gandrīz uz nuli.

Noteicējušā gadā pēdējā kvartalā izdarīta radikala pārmaiņa satiksmes komisariata vadībā: iecelti jauns komisars un viņa biedri un pārmainīti arī visa kolegijas sastāvs. Turpinūja arī apkarot visu neveiksmju "galveno" vainīgo - atbildības trūkumu katrā darbā, vietā un lietā, t.s."obezļičku". Tomēr visi šie līdzekļi nav jūtami uzlabojuši dzelzceļu darbību. Lai gan oktobrim un novembris uzrāda zināmu uzlabošanos, tomēr decembrī pārvadātās kravas daudzums atkal noslīdēj uz 193o.g.normu. Transporta strādnieku zemā disciplina, nevīžība, nolaidība, bezrūpība u.t.t. ir par iemeslu vilcienu kavēšanai, lokomotivu un vagonu sliktam stāvoklim, biežām klizmām ceļā un katastrofām.

Maskavā, 1932.g.3o.janvarī.

F.Sommer

Tirdzniecības atašejs.

-

Ā R Ē J Ā TIRDZNIECĪBA.

Par Krājo tirdzniecību dāti publicēti tikai par pirmiem 7 mēnešiem un iepriekšēji dāti par 8 mēnešiem. Jaunākās ziņas, par nožēlošanu, man nav izdevies ievākt. Lai gan eksporta apmēri drusku palielinājušies no 11,3 milj.tonu 1930.g.pirmos mēnešos uz 12,2 milj.tonu 1931.g., tomēr vispārīgās cenu krišanas dēļ par eksportu ieņemtā summa 1931.g. ir mazāka par iepriekšējā gadā. 1930.g.pirmos 8 mēnešos ieņemts 55,8 milj.rubļu pret 1931.g.,434,5 milj.rubļu. Tādā kārtā cenu krišanās dēļ, kas iztaisa apm.27%. Pad.Savienības ārējā tirdzniecība jau cietuse zaudējumus 160,3 milj. rub.apmērā. Ārējās tirdzniecības bilance par pirmiem 8 mēnešiem ir pasiva par 210 milj.rub.Tiklīdz būs pieejamas jaunākās ziņas, nekavēšos tās sniegt.

Tendence iztikt ar pašu ražojumiem vien stiprinās arvien vairāk, kas stāv sakarā ar grūtībām novietot savas eksporta preces ārzemēs un vispārīgo preču cenu krišanos, sevišķi uz Pad.Savienības precēm , kuras pa lielākai daļai sastādās no izejvielām, uz kurām cenas kritušas sevišķi lielā mērā. Visliekāko taupību pasūtījumos uz ārzemju mašīnām ievēro VSNH, kurš lielā mērā noraida trestu prasības pēc ārzemju mašīnām. Otrās piecgades laikā paredzēts pilnīgi likvidēt ārzemju mašinu importu.

F I N A N C E S.

Par pag.gada budžeta izpildīšanos vēl nav plašāku dātu. No finanču komisara Griņko ieš pārskata, kuru tas cēla priekš CIK sēdē, redzams, ka Pad.Savienības ienākuma budžets izpildījies ar uzviju: ienācis 20.450 milj.rubļu pret paredzētiem 19 miljardiem rubļu. Mazākus ienākumus nekā budžetā paredzēts devuši valsts rūpniecības atskaitījumi no tīrās peļņas, 250 milj.rubļu apmērā, transports 700 milj.rub. Šie iztrūkumi segti ar palielinātiem ienākumiem no tirdzniecības, paaugstinot cenas uz visām precēm fabrkkātiem un atklājot t.s."komerciālos veikalus", kur preču cenas 5-lo kārt augstākas, nekā kooperatīvos, kā arī no palielinātā iekšējā aizņēmuma un apgrozijuma nodokļa paaugstināšanas, kurš viens pats pavairojis valsts ienākumus par 1,1 miljardu rub.; tāpat apdrošināšana devuse 400 milj.vairāk un no pasta un telegrafa 40 milj.rub.vairāk, jo viņu likmes arī tika gada laikā paaugstinātas. Pateicoties šiem pārkārtojumiem, ienākuma budžets izpildīts ar 1,5 miljardi rub.lielu uzviju. Priekš valsts saim-

1443

niecības finansēšanas bijis vajadzīgs budžetā paredzētos 13 miljardus rubļu paaugstināt līdz 15,3 miljardi, jo valsts uzņēmumi nav varējuši paši iztrūkstošo summu sagādāt, kas izskaidrojams ar to, ka preču pašizmaksa attiecīgi paaugstinājusies, kādēļ nav iegūta paredzētā peļņa. Tam pašam nolūkam bijis vajadzīgs ziedot arī budžetā paredzēto rezervē fondu. Par tautas ienākumu Grinko izteicās, ka valdībai nav izdevies to palielināt par 35%, kā tas bij paredzēts, bet tikai par 13,2%. Pēc manām domām, par tautas ienākuma palielināšanos notecējušā gadā runāt nemaz nevar būt, ievērojot vājo ražu un dzīves dārdzības pieaugšanu vismaz par 10-15%. Uz to norāda ārkārtīgā nabadzība uz laukiem, kura tagad ir lielāka, kā jebkad agrāk un arī lielākās daļas pilsētu iedzīvotāju dzīves līmeņa pazemināšanos, izņemot nelielu daļu strādnieku, kuru apgādība ar pārtiku un apģērbiem ir uzlabota. Lai gan Grinko pielaida, ka emisija izlietota tikai ar vislielāko apdomu, tomēr statistiskie dati rāda, ka naudas zīmju apgrozība pieauguse no 4.355 milj.r. l.janvarī 1931.g.uz apm.5.673 milj.rub. 1.janvarī 1932.g., ta tad apm. par 30%. Līdz šim nav izdevies izzināt, vai oficiali uzdotā valsts kases zīmju summā ietilpst visas tās zīmes, kuras izlaistas vecelām pakām zem viena numura, jeb vecela paka tiek ieskaitīta tikai par vienu naudas zīmi?

Uz 1.I.32.g.pēc oficiālām ziņām naudas apgrozības stāvoklis bij sekošais:

Banknotes apgrozībā (červonci) noapaļoti	rbļ.2.784	milj.rub.
Valsts kases zīmes apgrozībā	" 2.577	" "
Metalnauda	" 311	" "
Kopā	Rbļ.5.672	milj.rub.

Nodrošinājums: zeltā Rbļ.637.9 milj.r.
pārējie dārgmetali " 22.8 " "
ārzemju valuta " 44.9 " "
trates ārzemju valut. " 1.5 " " 7o7 " "
Ilstermiņa aizdevumi (valsts saimniecībai/ 2.o88 " "

Ta tad drošs segums ir tikai 7o7 milj.liels, jeb 12,46% no apgrozībā esošās naudas, jeb 25,39% no apgrozībā esošām banknotēm - červonciem.

Ievērību pelna arī nodrošinājuma pieaugums zeltā. Uz 1.I.31 zelta bij par 483,6 milj.rub.pret 637,9 milj.rub.uz 1.I.32, ta tad pieaugums par 154,3 milj.rub. Ir zināms, ka p.g.tika izvests uz ārzemēm zelta par apm.1oo milj.r.,bet gada laikā iegūts zelta raktuvēs zelta par 4o-45 milj.r.Rodās jautājums, no kurienes Pad.Savienības valsts banka ieguvuse pārējo zeltu apm.21o mil.r.vērtībā? Atbildi uz šo jautājumu ma nav izdevies atrast

F.Pommers, tirdz.atašejs

Ā R Ē J Ā TIRDZNIECĪBA.

Par ārējo tirdzniecību dāti publicēti tikai par pirmiem 7 mēnešiem un iepriekšēji dāti par 8 mēnešiem. Jaunākās ziņas, par nošēlošanu, man nav izdevies ievākt. Lai gan eksporta apmēri drusku palieli nājušies no 11,3 milj.tonu 1930.g.pirmos mēnešos uz 12,2 milj.tonu 1931.g., tomēr vispārīgās cenu krišanas dēļ par eksportu ieņemtā summa 1931.g. ir mazāka par iepriekšējā gadā. 1930.g.pirmos 8 mēnešos ieņemts 55,8 milj.rubļu pret 1931.g.,434,5 milj.rubļu. Tādā kārtā cenu krišanās dēļ, kas iztaisa apm.27%, Pad.Savienības ārējā tirdzniecība jau cietuse zaudējumus 160,3 milj. rub.apmērā. Ārējās tirdzniecības bilance par pirmiem 8 mēnešiem ir pasiva par 210 milj.rub.Tiklīdz būs pieejamas jaunākās ziņas, nekavēšos tās sniegt.

Tendence iztikt ar pašu ražojumiem vien stiprinās arvien vairāk, kas stāv sakarā ar grūtībām novietot savas eksporta preces ārzemēs un vispārīgo preču cenu krišanos, sevišķi uz Pad.Savienības precēm , kuras pa lielākai daļai sastādās no izejvielām, uz kurām cenas kritušas sevišķi lielā mērā. Vislielāko taupību pasūtījumos uz ārzemju mašinām ievēro VSNH, kurš lielā mērā neraida trestu prasības pēc ārzemju mašinām. Otrās piecgades laikā paredzēts pilnīgi likvidēt ārzemju mašinu importu.

F I N A N C E S.

Par pag.gada budžeta izpildīšanos vēl nav plašāku dātu. No finanču komisara Griņko īsā pārskata, kuru tas cēla priekšā CIK sēdē, redzams, ka Pad.Savienības ienākuma budžets izpildijies ar uzviju: ienācis 20.450 milj.rubļu pret paredzētiem 19 miljardiem rubļu. Mazākus ienākumus nekā budžetā paredzēts devuši valsts rūpniecības atskaitījumi no tīrās peļņas,250 milj.rubļu apmērā, transports 700 milj.rub. Šis iztrūkumi segti ar palielinātiem ienākumiem no tirdzniecības, paaugstinot cenas uz visām precēm fabrkkātiem un atklājot t.s.komerciālos veikalus", kur preču cenas 5-lo kārt augstākas, nekā kooperatīvos, kā arī no palielinātā iekšējā aizņēmuma un apgrozijuma nodokļa paaugstināšanas, kurš viens pats pavairojis valsts ienākumus par 1,1 miljardu rub.; tāpat apdrošināšana devuse 400 milj.vairāk un no pasta un telegrafa 40 milj.rub.vairāk, jo viņu likmes arī tika gada laikā paaugstinātas. Pateicoties šiem pārkārtojumiem, ienākuma budžets izpildīts ar 1,5 miljardi rub.lielu uzviju. Priekš valsts saim-

1445

niecības finansēšanas bijis vajadzīgs budžetā paredzētos 13 miljardus rubļu paaugstināt līdz 15,3 miljardi, jo valsts uzņēmumi nav varējuši paši iztrūkstošo summu sagādāt, kas izskaidrojams ar to, ka preču pašizmaksa attiecīgi paaugstinājusēs, kādēļ nav iegūta paredzētā peļņa. Tam pašam nolūkam bijis vajadzīgs ziedot arī budžetā paredzēto rezervju fondu. Par tautas ienākumu Grinko izteicās, ka valdībai nav izdevies to palielināt par 35%, kā tas bij paredzēts, bet tikai par 13,2%. Pēc manām domām, par tautas ienākuma palielināšanos notecējušā gadā runāt nemaz nevar būt, ievērojot vājo ražu un dzīves dārdzības pieaugšanu vismaz par 10-15%. Uz to norāda ārkārtīgā nabadzība uz laukiem, kura tagad ir lielāka, kā jebkad agrāk un arī lielākās daļas pilsētu iedzīvotāju dzīves līmeņa pazemināšanos, izņemot nelielu daļu strādnieku, kuru apgādība ar pārtiku un apģērbiem ir uzlabota. Lai gan Grinko pielaida, ka emisija izlietota tikai ar visliekāko apdomu, tomēr statistiskie dati rāda, ka naudas zīmju apgrozība pieauguse no 4.365 milj.r l.janvarī 1931.g.uz apm.5.673 milj.rub. 1.janvarī 1932.g., ta tad apm. par 30%. Līdz šim nav izdevies izzināt, vai oficiali uzdotā valsts kases zīmju summā ietilpst visas tās zīmes, kuras izlaistas vecumā pakām zem viena numura, jeb vecuma paka tiek ieskaitīta tikai par vienu naudas zīmi?

Uz 1.I.32.g.pēc oficiālām ziņām naudas apgrozības stāvoklis bij sekošais:

Banknotes apgrozībā (červonci) nosaņoti	rbļ.2.784	milj.rub.
Valsts kases zīmes apgrozībā	" 2.577	" "
Metalnauda	" 311	" "
Kopā	Rbļ.5.672	milj.rub.

Nodrošinājums: zeltā Rbļ.637.9 milj.r.

pārējie dārgmetali	" 22,8	" "	
ārzemju valuta	" 44,9	" "	
trates ārzemju valut.	" 1.5	" "	707 " "
Ilgtermiņa aizdevumi (valsts saimniecībai)			2.088 " "

Ta tad drošs segums ir tikai 707 milj.liels, jeb 12,46% no apgrozībā esošās naudas, jeb 25,39% no apgrozībā esošām banknotēm - červoniem.

Ievērību pelna arī nodrošinājuma pieaugums zeltā. Uz 1.I.31 zelta bij par 483,6 milj.rub.pret 637,9 milj.rub.uz 1.I.32, ta tad pieaugums par 154,3 milj.rub. Ir zināms, ka p.g.tika izvests uz ārzemēm zelta par apm.100 milj.r..bet gada laikā iegūts zelta raktuvēs zelta par 40-45 milj.r.Rodās jautājums, no kurienes Pad.Savienības valsts banka ieguvusi pārējo zeltu apm.210 mil.r.vērtībā? Atbildi uz šo jautājumu ma

Hammer, tirdzn. atašejs

Vai piecgadem plāns tiks realizēts četros gados?

Atbildēt uz šo jautājumu nav viegla lieta. Piecgades plāns aptver visu saimniecisko un kulturālo dzīvi visos sīkumos valstī ar 163 milj.iedzīvotāju, kura aizņem 1/6 daļu no visas pasaules teritorijas un apdzīvota ar vairāk kā simts tautām, sadalītām teritoriali nacionālās vienībās. Dot pareizu un pilnīgu spriedumu par šādas valsts saimniecisko un kulturālo attīstību, kura ievirzīta pavisam jaunās sliedēs, uzturoties pastāvīgi vienā vietā, ir riskanti vai pat neiespējami, jo pat oficialie avoti tiek ar saprotamu nolūku sadulkoti, lai apslēptu patiesību.

Neskatoties uz to, ka pēdējos 3 gados visi Pad.Savienības laikraksti raksta vienīgi par tematiem, kuriem cieša sakars ar piecgades plāna realizēšanu, ka vietā un nevietā nāk durās daudz statistisku dūtu par piecgades plāna izpildīšanos gaitu, ka pēdējos mēnešos augstākie partijas un valsts vīri savās runās nav skopojušies ar skaitļiem, lai pierādītu, ka piecgades plāns tiks neapšaubāmi izpildīts četros gados,- tomēr no visiem oficiali sniegtiem dūtiem izlobīt pareizu atbildi uz uzstādīto jautājumu nav iespējams, jo starp tiem varam atrast tikai niecīgu daļu no vajadzīgiem dūtiem.

Visa prese ir valsts uzņēmums, kādēļ arī ta sniedz lasītājiem vienīgi to, ko valdība tai raksta priekšā, viņa apgaismo visas parādības tā, kā partija un valdība to vēlās. Bez partejiskās domas un kritikas netiek pielaistas. Katra nevēlšanās, katra ļaunā parādība saimniecībā dzīvē tiek uzvelta par vainu personām un iedomātam naidniekam, bet ne pašai sistemai, valdībai vai partijai. Neskaitāmi valdības rīkojumi arvien tiek motivēti ar noteiktu nolūku tendenciozi un patiesību apslēpjot, lai maskētu īstos pamatus un mērķus. Nelabvēlīgākie dūti tiek maskēti un apslēpti, lai tie atklātībai paliktu nezināmi. Molotovs un Kuibiševs deva CIK sēdēs un partijas Kongresā bagātīgus dūtus par piecgades plāna sasniegumiem un pārsniegumiem, bet neminēja dūtus par tām saimniecības nozarēm, kuras palikušas piecgades plānam atpakaļ. Tādēļ arī man bīs bieži jāaprobežojās ar vispārīgiem norādījumiem, dodot atbildi uz augšā uzstādīto jautājumu.

Liktenīgās kļūdas.

No augstāk sniegtiem pārskatiem par atsevišķām saimniecības nozarēm redzams, ka dažas no tām realizējušas plānu saskaņā ar paredzētām normām, dažas tās pārsniegušas, bet citas paliek plāna normām atpakaļ, kurpretīm lopkopībā stāvoklis pašlaik daudz sliktāks, nekā tas

1147

bija piecgades sākumā. Šī daždība izpildījumā pati par sevi jau liecina, ka visa saimnieciskā dzīve vairs nerit pēc skaļi daudzinātā piecgades plāna. Tas tomēr nenozīmē, ka plāns pats par sevi jau būtu nereals. Nē! Vainīgi paši plāna realizētāji, kuri to sakropļoja.

Kad pirmā gada plāns tika realizēts ar labiem panākumiem visās saimniecības nozarēs, tad, kā pats Staļins konstatē, komunistu vadoņiem "sāka reibt galvas no panākumiem". Demagogu galvās radās ideja plānu realizēt četros gados, kam vēlāk piekrita arī partijas 16.kongress 1930.g.jūlijā. Ta bija pirmā un vislielākā, līktenīgā kļūda, kura izsita dziļi pārdomāto, zinīski pamatoto darbu no sliedēm.

Saskaņā ar plānu uzsāktā kolektivizācija, kuras sekmēšanai valdība sankcionēja dažas vietējo varas vīru patvarības pret pārtikušiem zemkopjiem, ar ko tika atrauti vārti vaļā cilvēku zemākiem instinktiem, radās noredzēts savilņojums zemnieku masās. Patvarības ātri izvērtās atklātā laupīšanā un drīzumā visā Krievijas dienvidus daļā turīgākie zemkopji bij galīgi aplaupīti, izdzīti no mājām un viņu īpašums pārgāja kolektīvā saimniecībā. Šim piemēram būtu sekojusi visa pārējā Krievija un īsā laikā visas zeme būtu jau kolektivizēta, ja valdība un partija nebūtu laikus aptvēruse briesmas. Tikai pateicoties Staļina autoritatei un viņa dekretiem par galvas reibšanu no panākumiem, kolektivizēšanas auka pamazām norima un satracinātie cilvēki apspieda uz zināmu laiku savus zemos instinktus cerībā, ka drīzumā atkal varēs tos laist darbā, jo partija, apreibuse no necerēti ātrās kolektivizācijas gaitas, nolēma piecgades laikā pakāpeniski izvest kolektivizāciju nevis 25% apmērā, kā tas paredzēts piecgades plānā, bet 100% apmērā. Šis lēmums ir otrā līktenīgā kļūda, kuras dēļ vēl šodien visa/ 163 milj.lielā iedzīvotāju masa dzīvo pusbadā, trūcīgi apģērbta un apauta. Šo kļūdu valdība cer izlabot tikai vēl otrajā piecgadē.

Jūnijs 1930.g. 30.septembrī.

Abas minētās kļūdas noveda pie tā, ka jau piecgades otrā gada beigās valsts atradās katastrofas priekšā: valdībai aptrūka naudas, neskatoties uz to, ka naudas prese strādāja dienu un nakti; visi iesāktie darbi stāvēja gandrīz uz vietas, jo trūka visa kā: celtnēm un fabriku iekārtām netika laikā pagatavoti darba plāni, pastāvīgi trūka kaut kādi materiali, kuru dēļ nevarēja turpināt pārējos izlietot, nebija pietiekoši lietpratīgu amatnieku un darba vadītāju, nebija noteiktības centrālās iestādēs, kuras biežī mainījā savus rīkojumus u.t.t. Valdība nāca pie pārliecības, ka uzsāktais ritms ir par daudz straujš, ka tas var

nevest pie katastrofas vietuvākā nākotnē. Otrā gada beigās, septembra pēdējās dienās iestādes ar nepacietību gaidīja jaunā gada budžeta un darba plāna publicēšanu. 30.septembrī, visiem par lielu izbrīnu, valdība paziņoja, ka tiek iekārtots atsevišķs kvartals no 1.X.30 - 1.I.31 ar attiecīgu budžetu, priekš kura uzmetumus iestādēm jāiesniedz dažu dienu laikā. Tiek apzīmētas 29 celtnes, kuras apgādājamas pietiekošā apmērā ar visu nepieciešamo darbu turpināšanai, tai skaitā ar naudu strādnieku kārtīgai atalgošanai, jo uz šo laiku valdība jau bij palikuse strādniekiem parādā algas 1-2 mēnešu apmērā. Pārējie darbi turpināmi par tik, par cik valdībai būs iespējams tos apgādāt ar visu nepieciešamo.

Iekārtojot atsevišķo kvartalu, valdība galīgi atteicās no piecgadeu plāna realizēšanas visā pilnībā un piegrieza vērību tiem darbiem kuruss prasa dzīves nepieciešamība, pie tam tādos apmēros, cik to atļauj reālā iespējamība. 1930.g.xxx30.septembris uzskatāms par pēdējo dienu piecgades plāna realizēšanā, jo visā tālākā darbībā valdība liekās vadīties vienīgi no dzīves nepieciešamībām.

Sastādot 1931.g.budžetu valdība vairs neņēmās ar piecgades plānu, bet nolēmj priekšā stāvošā gadā veikt tos darbus, kurus prasa dzīves nepieciešamība, kuras diktē ~~šurnāls~~ 1āls dienas apstākļi, atstājot pusceļā tos darbus, kuri gan paredzēti piecgades plānā, bet nav nevišķi nepieciešami. Lai būtu ņemta piemērām papirrūpniecība, kuras attīstība tika lielā mērā ierobežota, neskatoties uz to, ka papīra trūkums arvien ir bijis un vēl šodien ir ārkārtīgi liels. To pašu jāsaka par mākslīgo mēslu rūpniecību.

Ja vēl šodien Pad.Savienībā tiek strādāts un runāts zem piecgades izkārtnes, tad tas notiek tikai tādēļ, ka komunistu partija nedrīkst atzīties, ka piecgades plāns jau atmests 1930.g.30.septembrī. un ja visa pasaule vēl lauza galvas par piecgades plāna realizēšanu, tad tas notiek tādēļ, ka Pad.valdība un komunistu partija prot labi apslēpt patieso stāvokli un maldināt visu pasauli ar savām gigantiskām celtnēm.

Kas nav realizēts no piecgades plāna.

Lauksaimniecībā.

Piecgades plāna traktatā par kolektivizāciju teikts, ka jau no vienkāršos zemnieku darba rīku koplietošanas un robežvagu izaršanas, raža pacelšoties par 3-3.5 kvintaļu no ha. Pielietojot darbā traktorus ar attiecīgām darba mašīnām un pastiprinot mākslīgo mēslu devu-

kuru raŝošanai attīstīšu ķīmisku rūpniecību, raŝībai graudkopībā caurmērā jāpieaug no 7,5 kvintaļam uz ha 1928.g.uz 1o,3 kv.1931.g., linkopībā no 2,3 kv.uz 3,9, cukurbiešu raŝībai no 135 uz 19o kvintaļu no ha No zemāk pievestās tabeles redzams, ka raŝība pakāpeniski nevis paaugstinājusies, bet gan pazeminājusies, izņemot 193o.g., kad Pad.Savienībā bij ārkārtīgi laba raža, kura nekādā ziņā nav pierakstāma kā komunistiskās iekārtas nopelns.

Gadi	Sējas platība milj. milj.ha	Raŝība uz 1 ha kvintaļos	Graudu produkcija kvint.uz 1 iedz.galvu
1913	1o2,o	8,o	6,5
1927	95,2	7,5	4,9
1928	92,4	7,7	4,8
1929	95,o	7,5	4,6
193o	1o2,o	8,5	5,5
1931	apm.1o8,o	apm. 75,o	apm.7,o apm. 4,6

Neskatoties uz to, ka pag.gadā apm.1/4 zemes jau apstrādāja ar traktoriem, raŝības pieauguma nav jūtams. Raŝības pieauguma no mākslīgo mēslu palielinātas lietošanas arī nav redzams, jo mākslīgo mēslu raŝošanas plāns palika neizpildīts tikai par 42%

Lopkopība.

Straujā kolektivizacija izsauca lopu apkaušanu, kādēļ lopu skaits samazinājās par apm.vienu trešdaļu un atkrita uz to stāvokli, kāds bij pēc visiem kariem un revolucijas. Piecgades plāna realizācija izsauca lopkopības sabrukumu.

Vieglā rūpniecība.

Vieglās rūpniecības attīstība palikusi stipri zem piecgades plāna normām visā visumā. Ja no tās izslēgta lielā mērā pavairoto naftas un automobiļu riepu produkcijas, tad rūpniecības dalas nozare diezin vai varētu uzrādīt kaut kādu progresu jo vairāk tādēļ, ka izskaušta ubiķu un mājrūpniecība. Ubiķu un mājrūpniecības likvidēšanas dēļ uz laukiem un apdzīvotās vietās vairs nav amatnieku, kuri varētu izdarīt dažādus remontus, kādēļ tiek izmestas no lietošanas daudz priekšmetu, kurus pēc neliela remonta varētu vēl ilgi lietot. Sevišķi laukos apstākļi ir kolhozos, kur visa lauksaimniecības inventāra ūtrijā nonāk nelietojamā stāvoklī tādēļ, ka nav amatnieku un darbnīcu remonta izveŝanai. Zīmīgā svot ratu stāvoklis, kuri mēnešiem salaužot uz lielceļiem un sādžu ielām, bet ratu trūkuma dēļ valdība ne-

1450

spēj labrību piegādāt pie stacijām, kolhozilabību novākt no lauka, cukurbietes pievest pie fabrikām.

Taisni pēdējā laikā apavu, veļas, drēbju, trauku, krēslu, galdu, gultu, cirvju, zāģu, naglu un visu citu vismazpieciešamāko preču trūkums ir tik liels, ka nekad agrāk. Uz gadu vairs nevienu nevēlētos, ja vien labu nopirkt. Piecgadu plāna apsolīja visu to gādāt pietiekošā vairumā piecgades pēdējos gados. Bet gadā beidzās piecgade, gan saīsināta par 9 mēnešiem, tomēr uz apstākļu uzlabošanās nav no mazākās izredzes.

Produkcijas pašizmaksa.

Piecgades plāna finansēšanā ievērojama vieta, ierādīta atteikumiem no visu valsts uzņēmumu tirās peļņas, kurai ar katru gadu jāpanāgatinajās caur to, ka tiek paredzēta darba ražīguma celšanās un produkcijas pašizmaksas pazeminēšanās. Rūpniecības produkcijas pašizmaksai 1928/29.g. vajadzēja pazemināties par 7%, bet sasniegti tikai 4,2%; 1929/30.g. paredzēti 7%, sasniegti 6,3%; 1931.g. pardzēti 7%, bet pašizmaksa celusies par 2%. Tekošā gadā rūpniecības produkcijas pašizmaksa celsies daudz ievērojamākā mērā, jo algas paaugstinātas par 25-35% tikai pag. gadā beigās. Par pašizmaksu celšanos citās saimniecības nozarēs oficiālu dātu nav, par to noklusēja arī Molotovs un Kuibiševs. Ir zināms, ka tā celusēs ļoti ievērojamā kārtā, uz ko norāda ka gada 1. februarī izdarītā cenu paaugstināšana uz visām precēm 25 līdz 200% apmērā, ar ko būs novērsts neizbēgamais deficits valsts budžetā. Piecu gadu laikā bij paredzēts rūpniecības produkcijas pašizmaksas pazeminēšanās par 35%. Pirmos 3 gados tā pazeminājusēs par 8,2%, bet tekošā gadā droši var pardzēt, ka ies zudumā netikvien līdzšinējie sasniegumi, bet arī pašizmaksas pārsniegs 1928/29.g. normu. Visu preču cenu indeksa krišana paredzēta tekošā kārtā: 1927/28.g. pieņemts par -100, 1928/29.g. - 98,6, 1929/30.g. - 94,6, 1930/31.g. - 90,4. 1931/32.g. - 85,9 un 1932/33.g. - 81. Patēriņā par cenu indeksa pazeminēšanos nevar būt ne runas, jo cenas pastāvīgi celušās uz visu produkciju, kā lauksaimniecības, tā arī uz rūpniecības ražojumiem, pie kam šinī piecgades pēdējā gadā, jau noticis vesels lēciens.

Strādnieku šķiras labklājības paaugstināšana.

Piecgades plāns paredz ievest līdz 1932/33.g. pilnos apmēros 7 stundu darba dienu un pieciedienu darba nedēļu. Līdz šā gada sākumam 7 stundu darba diena ievesta par 82%, bet gan tikai rūpniecībā, bet 5 dienu darba nedēļa bij pastāvējusi visur. Jau pag. gadā sākās atkāpšanās no normām, bet gada beigās visā valstī noteica 6 dienu darba ne-

1451

dzīlu. Sovhoziem dibinoties, arī tur līka strādāt tikai 7 stundas. Bet tagad neatradīsies naviens sovhoza, kur strādātu mazāk par 10 stundām. Tas pats sakāms arī par kolhoziem.

Ievedot visur normālo darbus, 7 stundu darba dienu pati par sevi pagarināsies, ko jau tagad praktiski daudz ražīmumi, atļaujot strādniekiem strādāt 1 1/2 un 2 maiņas, kas pieņemtos plānā gan nemaz nav paredzēts.

Darba algas cēlušās pieņemtā gadā par 5%, trešajā bij paredzēts par 6-8%. Tomēr dzīves dārdzība neatvairāmi cēlusies tādos apmēros, ka pati valdība atrodusi par nepieciešamu paaugstināt algas daudz lielākos apmēros, dažās rūpniecības nozarēs pat līdz 35%. Šie algas paaugstinājumi radījuši robu valsts budžetā, kādēļ finanču komisars no savas puses atradis par vajadzīgu jau pag.gadā, ka pats uzteicīgās CIK sēdē, drusku paaugstināt cenas uz visām patēriņa precēm(apm.5-25%) pēc lielā algu paaustinājuma pag.gadā beigās, finanču komisars atradis, ka preču cenas vāsrs neatļvot nekādā attiecībā pret paaugstinājušos strādnieku peļņu, kādēļ jau no 1.II.32 visas patēriņa preces paaugstinātas, ar ļoti mazīem izņēmumiem, par 25 līdz 200%. Tā tad atalgojuma paaugstināšana neko nav devusi proletariskās valsts valdošai šķirai-strādniekiem.

Staļina lepojās 16.kongresā, ka pateicoties revolucijai vienā pašā Maskavā 500.000 strādnieku ģimenes no nomalēm un pagrabiem ievietotas buržuju lepnos dzīvokļos pilsētas centrā. Bet to gan viņš neteica, ka šajos dzīvokļos ielīkās istabas sadalītas vairākās daļās un katrā rūmītī, neizslēdzot vannas istabu, ievietota vesela ģimene, pie kopējas virtuves un citām ērtībām. Pieņemtos uzdevums bij pierādīt sociālistiskās iekārtas pārākumu par kapitālistisko. Bet patiesībā strādnieku stāvoklis kļuvis ļaunāks. Tagad strādniekam vairs nav tiesības izvēlēties darba vietu. Strādniekam, kuri izdabūjuši atļauju atstāt legālā ceļā savu darba vietu, tiek darba grāmatiņā uzlikts zīmogs ar uzrakstu "atteicies no darba". Līdz ar to viņš tiek pieskaitīts t.s.lidotājiem(ļotuni), kuriem tiek atņemta tiesība iestāties citā darbā vietā pēc savas specialitates. Tādu paša zīmogu uzsist tam strādniekam grāmatiņā, kurš atteicies no cita darba pieņemšanas tanī pašā iestādē, kur viņa darbs pēc specialitates izbeidzies vai aptrūcis. "Ļotuniem" jāstrādā kurš katrs darbs, kuru viņam uzrāda darba biržā veši mēnešu laikā. Tikai pēc tam viņš atgūst agrākās tiesības iestāties darbā pēc specialitates. Strādniekam arī nav brīv atteikties no pārcelšanās uz citu darba vietu, lai tas arī būtu vai valsts otrā malā.

1452

Strādnieku apgādībai ar pārtiku valdība piegrieš lielu vērību, organizējot ēdienu veikalus gandrīz vai katrā darba vietā. Dažu privilģētu rūpniecība nozaru strādnieku apgādība esot pietiekoši laba, bet vispārīgā tā ir ļoti trūcīga. Strādnieku caurmēra peļņa tagad grozās starp 90 līdz 115 rub.mēnesī, sievietēm 60-85 rub. No pievestās peļņas jāatskaita apm.1/3 dažādiem novilkumiem. Pusdienas cena ir apm.1 rub., bet ar vienu porciju smagāka darba strādniekam nepietiekot. Ēdieni negaršīgi, ar ļoti niecīgu tauku saturu. Kāds vecāks strādnieks izteicās, ka priekš kara viņš tādam ēdienam pat virsū nebūtu skatījušies.

Tā tad strādnieku labklājības paceļšana, par ko daudz runāts piecgades plānā, līdz pēdējam laikam nav realizēta un viņa stāv daudz zemāki, nekā tā bija piecgades sākumā. Daudz sliktākā stāvoklī atrodās otrā pamatšķira, zemnieki-kolhozniekī. Nabadzība tur esot nepanesama. Lielās nodevas valdībai novedušas pie tā, ka jau tagad daudzos kolhozos neesot pat maizes, kādēļ notiek īsta bēgšana no laukiem. Jau rudenī izbeidzās darba roku trūkums fabrikās un ogļraktuvēs, bet tagad visur ir jau lieki strādnieki. Šo bēgšanu valdība mēģina ierobežot, neatļaujot braukt pa dzelzceļiem bez lauku padomju atļaujas atstāt padomes robežas. Kāds zemkopības komisariata darbinieks izteicās, ka tanīs kolhozos, kur darbus veic ar traktoriem, atbrīvojoties 2/3 no visām darba rokām. Lai katra kolhoznieka peļņa būtu lielāka un atbrīvotos no liekēžiem, kolhozu padomes, bez šaubām, izsēdzot liekos cilvēkus no kolhoza, kuriem tad būs jādodās uz pilsētām meklēt peļņu. Šī parādība jau iesākumā: pilsētās jau uzkrājies daudz bezdarbnieku, kuri pēc reģistrēšanās darba birzēs, pacietīgi gaida uzdotās adreses vietās uz aicinājumu darbā. Darba vietās vēl pieņem vairāk strādnieku, nekā vajadzīgs, nodrošinādamies ar zināmu rezervi. Jau raksta ka Donecbasein na ogļraktuvēs esot ap 20.000 lieku strādnieku, kur visus šos gadus bij strādnieku trūkums. Jau Maskavā bezdarbnieku salasīšanās vietās viņu pulciņi vairākkārt palielinājušies. Tagad kolhozos notiek vēl p.g.rudens dalīšana un organizēšanās artelēs jaunai lauku darbu sezonai. Kad rača būs sadalīta un arteļi noorganizēti, tad pacelsies jauns peļņā gājēju vilnis, kuru nevarēs vairs apmierināt ar rūpniecības tālāku attīstību, bet kuram vajadzēs gādāt jaunu darba lauku. Paredzu, ka piecgades plānā paredzētā bezdarba likvidēšana izvērtīsies par milzīgu bezdarbnieku uzplūdumu, kurš būs dauds lielāks, nekā tas tagad ir kapitalistiskās valstīs.

Maldinoši skaitļi.

1453

CIK sēdē un partijas 17.kongresā Molotovs teica, ka rūpniecības produkcija sasniegusi 1931.g.22.159 milj.rub., kas ir 73% no piecgades pēdējā gada normas, kura uzstādīta uz 30.455 milj.rub., bet neteica par kādu cenu visa produkcija aprēķināta, kurpretim plānā paredzēts 1926/27.g.cenas. Ir zināms, ka piem.akmeņu ogļu cena plānā paredzēta 8 rub.23 k.tona, bet pag.gadā, kad algas vēl nebija nemaz paaugstinātas(paaugstināšana notika divas reizes) vienas tonas ogļu paizmaksa pārsniedza 14 r. Pasūtot putnkopības piederumus fabrikās, bij pardzēta summa 24 milj.r., bet tika samaksāta 26 milj.r.Kūdras ražošana izmaksāja 1931.g.par 50% vairāk, nekā iepriekšējā gadā. Ja atvilktu cenu pieaugumu no pievestās produkcijas vērtības, tad noteciējušā gada produkcijas summa stipri attālinātos no piecgades normas. Tas pats sakams par Molotova pievestiem skaitļiem attiecībā uz tautas ienākumu, budžeta izpildīšanos, kapitala ieguldījumiem valsts uzņēmumos u.t.t. Kad darīšana ar rubļiem, nevajaga aizmirst, ka viņa pirkspēja strauji kritusies pēdējā gada laikā un valsts vīru pievestie miljardi jāuzņem ar nopietnu kritiku, sevišķi, ja tos ved sakarā ar tiem rubļiem, kuri minēti piecgades plānā, kur pat paredzēta rubļa pirkspējas celšanās par 15-20%.

Visā piecgades laikā paredzēts naudas apgrozību pavairot par 1.250 milj.rubļ., bet uz 1.I.32 viņa faktiski pavairota jau par 370%.5 milj.r., ta tad piecgades norma jau pārsniegta trīskārtīgi, ievērojami vairāk, nekā citās saimniecības nozarēs. Ienākumi no iekšējā aizņēmuma piecgades trešajā gadā paredzēti uz 845 milj.r., bet faktiski realizēti aizņēmuma(piespiedu kārtā) par apm.1.800 milj.r.

Piecgades finanču plāna izpildījumā atrodami vislielākā neatbilstība ar pašu plānu, kādēļ valdība tagad spiesta līdzekļus savākt tādā cēlienā, kurš netikvien sagrāž drupās visu piecgades financielo plāna uzbūvi, bet kas var novest pie nopietniem saimnieciskiem sarežģījumiem.

Financiālās grūtības ieņēma piecgades otrā gada beigās, kad valdībai pietrūka naudas algu izmaksai strādniekiem un kalpotājiem. Tad laida darbā presi. Iedzīvotāji nobijās no inflacijas, noslēpa sudraba naudu un centās tikt vaļā no papīrnaudas, kādēļ rubļa pirkspēja strauji kritās. Šīs algu paaugstināšana, vispirms dzelzceļniekiem, tad ogļrūpniecībā, pēc tam metalugijā. Neoficiālā kārtā algas paaugstināja dažādu prēmiju veidā visās citās rūpniecības nozarēs. Finanču komisars nevarēdams savest galus kopā, paaugstināja cenu uz precēm.un atvēra plašu komecialu veikalu tīklu, kur preces pārdeva par 5-10 kārtīgu cenu

1454

Cenšotie panākt labākus kvantitatīvus un kvalitatīvus rezultātus rūpniecībā, tika reformēta atalgošanas sistema, kura cerētus rezultātus nedeva, bet gan palielināja strādnieku peļņu par 25-5o-1oo%. Valsts kasē no jauna radās robs un finanču komisars jutās spiests no jauna pacelt preču cenas, šoreiz jau ļoti radikali, 25-2oo% apmērā. Kapitalistiskās valstīs šāda parādība neizbēgami neved pie inflacijas un saimnieciska haosa. Kas notiks socialistiskā valstī - redzēsim tuvākā nākotnē.

Nav šaubu, ka gada beigās, sniedzot pārskatu par 1932.g., Molotovs ar skaitļiem pierādīs, ka produkcijas vērtības ziņā piecgades plāns izpildīts ar uzviju, ka kapitala ieguldījumi, tautas ienākums, strādnieku peļņa u.t.t. pārsniedz piecgades pēdējā gada normu, ka piecgade realizēta četros gados. Bet tie būs skaitļi priekš tautas un visas pasaules maldināšanas.

Kas īsti notiek Padomju Savienības saimnieciskajā dzīvē? Pad.Savienība drudžaini industrializējās, lai kļūtu neatkarīga no kapitalistiskās pasaules rūpniecības, lai tā būtu militari stipra pasaules kapitalistiskās iekārtas sagraušanai. Pad.Savienībā tiek izdarīts valsts socializācijas eksperiments, pie kam viens pēc otra tiek atmesti socialisma pamata principi, kuri šinī pasaulē izrādījušies par nerealizējamiem.

Maskavā, 1932.g.6.februarī.

F.F.

Tirdzniecības atašejs.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1932.g. "7." martā. 1455

№ o.848.oo.M/slp. 24/4683

Konfidenciāli.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1933 g. 16 V
Ien. № 2858 akt. № 5

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa Maskavā J.Seska kunga š.g.28.februāra ziņojuma norakstu par iekšējo stāvokli PSR Savienībā.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

(K.Zariņš)
Arlietu ministris.

gsti godājamam

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,

P i l ī.

1456

Noraksts.

Stingri konfidenciāli.

Maskavā, 28.febr.1932.g.

Iekšējais stāvoklis PSR Savienībā.

1. Stāvoklis uz laukiem. Zemnieku sadzīšana kolchozos un pagājušā gada vaja raža krievu tautu un visus lauciniekus novedusi ārkārtīgā trūkumā, dažās vietās - badā. Melnās jūras ostu tuvumā labības sagādes agenti atņēmusi zemniekiem visu labību un nemaz nav raudzījusies uz to, vai tiem pašiem vēl kas paliek. Bijusi jāgādā krava kugiem - eksportam. Ari pārējā Ukrainā esot liels trūkums: miltu puds Harkovas apkārtnē maksājot 7o - 8o rbl., Kijevā pat pāri par 1oo rbl. pudeā. Plosoties tīfs un melnās bakas. Uz daziem dzelzceļu stacijām plivinoties melns karogs un viņās vilcieni nepieturot. Bada spiesti kolhoziesi kaujot mājlopus, sevišķi zirgus un tos pasi apēdot. Tā kā neļaujot kaut veselus lopus, tad biezi lopus saindējot (Kalugas rajonā Tā kā individualzemniekiem drīkst būt tik pa vienai govei, un ar tās pienu nevar iztikt visa, dažreiz liela gimene, tad individualzemnieki, tapat izbadējusies kolhoziesi bēgot no laukiem uz pilsētām. Stāsta, ka rajonā - 3oo kilometrus ap Maskavu, ciemos sastopami biezi vien tikai bērni un veci cilvēki, jo kas tik spēj, tie bēg uz pilsētām - fabrikam. Labāk neejot Sibērijā. Altajas apgabalā pilsētās kooperatīvos izdodot tikai miltu racijas, bet neko citu. Sviestu, gaļu, miltus vai citu ko zemnieki varot pilsētā ievest tikai, ja šās lietas iebērot kabatās. Visi dzelzceļu vilcieni un stacijas pārpildītas zemniekiem, kuŗi daudz reiz nezinot, uz kurieni viņi bēgot.

Izmisušie zemnieki izdarot daudz pasnāvību, bet citi meklējot izeju kaitēsanā. Sarūgtinātie zemnieki bojājot traktorus, kombainus u.t.t.: ieliekot mechanismā akmeņus, neglas, lai darbs apstātos. Labību kuldami mēginot sabojāt masinu, lai graudi paliktu salmos, ka ari censoties nekulto labību novietot pie izkultās labības. Biezi vien zemnieki rīkojoties pēc principa: jo sliktāki, jo drīzāk nāks pārmaiņas - apvērsums.

Dažās vietās esot nodibinājušās "meža brāļu bandas". Meža brāļi ierocus dabūjot no miliciem, kuŗus atbruņojot. Viņi uzbrūkot kolhozniekiem un individualzemniekiem, kuŗi vedot labību nodot valdībai un nevarot sacīt, ka viņi mežabrāļiem izrādītu sīvu pretosanos. Tad nākot karaspēka nodaļas, kuŗas pūloties meža brāļus sagūstīt, bet nevarot sacīt, ka viņi būtot cītīgi gūstītāji. Daudz bīstamāks esot GPU karaspēks. Zemnieki noslepkavojot pa reizei komunistus. Kolhozos esot liels lopbarības trūkums un ari pasi nājlopi tiekot ļoti nolaidīgi apkopti. Tadēļ daudz lopu nosprāgstot un zirgi pavasarī nebūsot noderīgi lauku darbiem. Ari sēklas labības līdz sim par 25% mazāk savākts nekā pērnziem un tā kā izbadejušies zemnieki nereti apēdīs ari sēklas labību, tad var paredzēt, ka sopavasar apstrādā mazāk zemes un iesēs mazāk labības nekā xxxx.pērn.

Stāvoklis uz laukiem tik sausmīgs, ka ari paša Kremļa diktātori piespiesti par to padomāt. Kad pirms XVII.partijas kongresa (s.g.3o.janv.) sanāksanas Stalinam uz to aizrādījusi, tad viņs palicis dusmīgs un bijis gatavs aizrādītāju vai dūrēm apstrādāt. Kongress laikam piespiedīs ari diktatorus apdomāties un tie savā rezolucijā atzimē, ka nevajagot steigties kolhozus pārvērst komunās, bet gan brigadēs - artelos, kuŗu lietosanā tiek nodoti zināmi darba rīki, sēkla, lopi un ari noteikts zemes gabals izmantosanai. Tas gan nenozīmē kursa, bet tikai tempa un taktikas maiņu, uz ko starp citu spiež ari ārpolitiskais stāvoklis. Armijas mobilizācijas gadījumā ierocus savās rokās dabūtu ari neuzticamākie zemnieki un tādēļ pāreja uz pilnīgu komunismu japadara vieglāka. Nav nekāds noslēpums, ka zemnieki ar ilgām gaida uz karu, kā varbūtējo atsvabinātāju no komunistu režima.

2. Stāvoklis pilsētās. Strādnieku un zemnieku" valdība visnecilvēcīgākā veidā atņem zemniekiem par noteiktām cenām lauksaimniecības produktus priviligēto rūpniecības strādnieku labā, bet nevar sacīt, ka ari pilsētas proletariāta stāvoklis ir apskaužams. No l.fe-

Augsti godātam
K.Zariņa kgm,
Ārlietu Ministram Rigā.

1457

bruāra valdība pacēla cenas gandrīz uz visiem pārtikas produktiem un manufaktūru 25 - 300% apmērā. Pārtikas veikalos sviesta vietā ari privilig ētiem izdod tikai dažādas ellas, bet sviests ari brīvā tirgū ne par kādu naudu vairs nav dabūjams. No badosanās daudziem metoties augoņi un uzpampstot kājas. Lielā publikas drūzmēšanās specialveikalos, kur preces pārdod tikai pret zeltu un ārzemes valūtu, liecina, ka bads viņus spiez valdibai atdot pēdējo zelta naudas gabalu un vērtslietu, lai gan pēc tan draud kratisanas un apcietināsanas. Daudz pilsetās GPU agenti pa naktīm sistemātiski izkratot pēc kvartāliem visus dzīvokļus un atņemot visas vērtslietas. Dažās vietās tiekot apcietināti ari ārzemnieki un viņiem atņemta ārzemes valuta. (Rostovā p.Donas, Odesā).

Tautā iet baumas, ka drīzumā būšot jamaksā īre ari par pašu gultām, krēsliem un citām mēbelēm, ku-ras pāriesot valsts, resp. kolektiva īpasumā. Neiespējams tāds solis nav.

Tagad tirgū parādījusies ziepes un šīs fakts un vēl varbūt daži citi apstākļi radijusi tautas masās baumas, ka valdīb a,resp. žīdi "bezprizorņikus" un ari citus cilvēkus ievilinot zinamos namos, kur viņus nogalinot un izvārot ziepēs. Tas tagad ir sarunu temats Maskavas tautas masu apaksejos slāņos.

Līdz sim padvaldība mēdza lepoties, ka socialisma tēvijā neesot bezdarba. Tagad jau visās fabrikās un pat šachtās ir strādnieku par daudz un nu, izejvielu un citu iemeslu dēļ viņus sāk atlaist no darba. Ir zinamas fabrikas ir Maskavā, ir Ļeņinpilī, kur atlaisti tūkstošiem strādnieku. Ļoti var būt, ka jau sopavasar padvaldība varēs lepoties ar lielu bezdarbnieku skaitu.

3. Gatavošanās uz karu. Padvaldības pārstāvji gan Ženevā uzstājas par pilnigi atbruņosanos, bet savās mājās viņi tautu gatavo uzkaru. Tagad tiek paslaik sarīkoti "sarkanās armijas XIV.gada svētki" un "armijas nedeļa". Maskavā visi nami puškoti jau veselu nedeļu karogiem; tiek sarīkoti visā PSR Savienībā attiecīgi priekslasījumi, vākta nauda armijas vajadzībām un privataviacijas, resp.civilaviacijas veicināšanai tiek nodibināts itkā atsevisks komisariats. Neskatot uz auksto laiku ikkatru nakti virs Maskavas lido aeroplāni. Skolās jau lo - 12 gadus vecus bērnus apmāca divas stundas nedeļā pret-gāzu masku pielietosanā; namu pagrabos tiek ierīkotas speciālas telpas bērnu glābsanai no gāzes briesmām. Osoaviochimijas organizācijas popularizē pretgāzu masku pielietosanu u.t.t. No ziņām par dazu fabriku darbību var spriest, ka viņas pa daļai pārgājusas uz kara materiālu izgatavosanu. Ir ziņas, itkā tiekot iesauktas zēlsirdīgās māsas ... Kiniesu karaspēka varonīgā turēsanās pozicijās pie Šanghajas zinamā mērā satricinājusas Japanas prestīžu ari PSR Sabienības valdības aprindās. 24.febr. Karachans pie sevis aicinājis Japanas vēstnieku Hirota kgu un tam uzstādījis divus jautājumus par Japanas kara virspavēlniecības darbību un baltgvardu aktivitāti Mandzurijā, kā ari jautājumu par jaundibināto Mandzurijas valsti. Lai gan tagad padvaldība diezgan krietni sagatavojusies uz eventueliem notikumiem Tālajos Austrumos, tad tomēr no kādas kara darbības pret Japanu ir vēl tālu. PSR Savienība aiz politiskiem un saimnieciskiem iemesliem atturēsies no kara darbības. Domājams, ka sagatavosanās vairāk notiek eventuelai cīņai ar iekšējo ienaidnieku.

4. Gosplana nams, četri stāvi (Kitaigorodā) izdega 18.februarī. Tā kā 18.februaris bija izejas diena, tad labi saprotams, ka uguns pielikta. Sakarā ar ~~xxxxxxxxx~~ ugunsgrēku notikusas daudzas apcietināsanas.

5. Francijas vēstnieks Dejeana kgs ieņem īpatnēju stāvokli citu vēstnieku starpā. Viņs ir diezgan atturīgs un noslēgts pret kolegiem, bet totiesu neatkarīgāks savos uzskatos par PSR Savienību. Viņs nekur neesot redzējis tādu tautas postu (misère), garīgo un materiālo, kā PSR Savienībā. Kādēl gan viņam uz sejieni jānāk un tas posts jāredz. Ari tās personas, ar kurām viņam se darīsanas, esot rupjas,

1458

neizglītotas, nesimpatiskas. Par jaunradīto rūpniecību neesot ko runāt: esot jau slikti, ka bērniem atļaujot spēlēt ar sērkoci-ņiem, bet vēl sliktāki, ja pieaugusi cilvēki spēlējoties ar tautas naudu, viņas labklājību un dzīvību. Tāda spēlēšanās ar nopietnām lietām esot komunistu radītā lielrūpniecība, piem. milzīga automobiļu fabrika "Amo" Maskavā, ar kuŗu komisariats Dejeanu iepazīstinājis. Ari par krievu mākslu, teatriem, Dejeans nebūt nav sajūsmināts.

Dejeans ar saviem spriedumiem un izturēšanos krasi atšķiras no saviem citiem kolēģiem. Tie pirmā brīdī par PSR Savienību lieliski sajūsminā̆ti un dazi sākumā pat koķetē ar komunismu; tikai vēlāk, zuvāk ieskatīdamies šejienes dzīvē, viņi top savos spriedumos kritiski. Bet ir ari tādi ārzemnieki, kuŗus dzīve ari tagadējā PSR Savienībā apmulsina. Nesen sarunājos ar kādu vācieti - fabrikas direktoru, kuŗš man stāstija, ka esot PSR Savienībā atradis "otru dzimteni" ka esot patīkami būt tālāki no okcidenta idejiskās salkanības ... Šis direktors gan pieci gadu laikā nav atradis par vajadzīgu ne reizes izbraukt no Maskavas mūriem. Pēc visa tā nav brīnums, ka Vācijā komunismam visvairāk piekrīsanas...

Ar augstu cieņu

(paraksts) J.Seskis.

Par noraksta pareizību:

Austrumnodaļas sekretars.

1459

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1932.g. "11." aprilī,

7384

No. o.848.oo.M.slp.457 . Konfidenciāli,

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1932.g. 10. martā
Ien. № 2380 akt. № 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa Maskavā J.Seska kunga pārskatu par tekošo politisko momentu PSR Savienībā,

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Augsti godājamam

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,

P i l ī.

1460

Noraksts.

Konfidenciāli.

Maskavā, 5.aprilī 1932.g.

TEKOŠAIS POLITISKAIS MOMENTS PSR SAVIENĪBĀ.

1. Krievu zemnieka lielā uzvara. 26.marta komunistu partijas C. Komiteja izdevusi dekretu par "lopu piespiesto kolektivizāciju", kuŗu jāuzskata par lielisku zemnieku uzvaru pār komunismu. Partija ne tikai aizliedz tos lopus kolektivizēt, kuŗi/nolemti kolhoznieka personīgām vajadzībām, bet pat uzdod kolhoziem, lai tie dara visu, ka kolhoznieks dabūtu savu mājlopu pasa uzturas vajadzībām pie kam tos komunistus, kuŗi ar varu viņa mājlopus grib kolektivizēt, draud izslēgt no partijas.

Atņemdami zemniekam pēdējo mājlopu, komunisti zemniekus atsakņoja, atrāva no zemes. Nekas vairs zemnieku nesaistīja pie savas būdas, jo sava mājlopa tam vairs nebija, bet ari kolhozs neko nedeva. Sākās zemnieku klejosana. Runā, ka ap 15 - 20 miljonu zemnieku klejojot pa plaso PSRS-bu. Esot dažos apgabalos sādžas pilnīgi atstātas bez iedzīvotājiem un viņu vietā rēgojoties drupu kaudzes. Ari kolhoznieki ir biezi vien badā un tie prasa no valdības maizi. Padvaldībai jānāk pie atziņas, ka viņa nevar visu krievu tautu paēdināt - pate dzīve spieda izdot augsminēto dekretu. Radies savāds stāvoklis: zemnieks strādās kolektivā, bet ēdīs pats savu pienu, gaļu u.t.t. Nav grūti paredzēt, ka radīsies cīņa starp kopējo lopu un personīgo lopu barosanas interesēm. Dekretam var būt tāli ejošas sekas. Nav jādomā, ka ar to komunisti atsakas no sava gala mērķa: tikai "tempi" tiks samazināti. Pagaidām dekrets radījis uz laukiem lielu sajukumu.

2. Padvaldība sparīgi gatavojas uz karu Tālajos Austrumos, bet man negribas ticēt, ka japaņi krieviem uzbruks. Japaņi vel līdz sim nav krieviem devusi atbildi uz neuzbruksanas līguma priekslikumu, bet kā es no Francijas vēstnieka dzirdēju, tad japaņi krieviem Tālajo Austrumu jautājumā laikam esot sapratusies.

3. Nupat aprila mēneša sākumā trīs lielvalšķu vēstnieki: Anglijas Francijas un Italijas - aizbraukusi no Maskavas uz dazam nedeļam, atvaļinājumā. Vai tam kāds sakars ar lielo politiku - nav labi zinams.

4. Vakar sākās Sterna un Vasiljeva tiesāšana par attentatu uz Vācijas vēstniecības padomnieku fon Twardowski. Attentatori Sterns un Vasiljevs, viens 28 un otrs 29 gadi vecs; pirmais ar nepabeigtu, otrs ar pabeigtu augstskolas izglītību - tā tad komunisma laikmeta audzēkņi.

Noklausoties pirmā dienā Sterna tiesāšanu guvu tādu iespaidu, ka Sterns paprieks ļoti drosmīgi atzinās, ka viņš gribējis nogalināt Vācijas vēstnieku von Dirksenu, lai sabojātu Vācijas un PSRS-bas attiecības un ka viņam Sternam, nav nekādu līdzdalībnieku. Bet jau pēc pirmā pārtraukuma brāvura bija izzudusi un nu Sterns nēmās noliegt savus agrākos izteicienus un lietu nostādīt tā, ka viņš nemaz nav gribējis v.Dirksenu, resp.v.Twardowski nogalināt. Šad un tad bija nomanams, ka ta "augstākā izglītība" no komunistiskas zortes, jo Sterns dazreiz nevietā, vai neizprazdams lietoja diezgan parastus svesvārdus.

No nopratināšanas protokoliem un daudz izlaidumiem, ko tiesas zālē nenolasīja, redzams, ka atentāts izdarīts uz kādas citas valsts rīkojumu un si valsts, kā tas dazā vietā gaisi izspīd, esot Polija, Šodien notiek viena slēgta tiesas sēde, kuŗā tad treso valsti minēs vārdā.

(paraksts) J.Seskis.

Par noraksta pareizību:

Austrumnodaļas sekretars.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1932.g. "9." aprilī. 1461

№ o.848.oo.M.slp/43/ 7297

Konfidenciāli.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1932.g. 10.IV.
Ien. № 2378 akt. № 5

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa Maskavā J.Seska kunga pārskatu par politisko un saimniecisko dzīvi PSR Savienībā 1931.gadā.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: ziņojums uz 26 lapām.

(K.Zariņš)
Arlietu ministris.

Augsti godājamam

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,

Pilī.

Stingri konfidenciali.

1462

PSR Savienības politiski-saimnieciskais pārskats par 1931.g.

I.

Tautas un valsts iekšējā dzīve.

Lausaimniecības kolektivizacija un viņas sekas. Pagājušā gadā socialistiskais sektors lauksaimniecībā gūxis lieliski izplēties, jo gada beigās bija kolektivizēts 62% no visām vidējām un nabadzīgajām saimniecībām(ap 15 milj.saimniecību) un kolhozu sējas platība ieņēma ap 67% no visas PSR Savienības sējas platības. Kolhozu tirgud labības produkcijas iztaisījusi ap 62% no visas PSR Savienības lauksaimniecības produkcijas un ar to esot radīts stingš pamats socialistiskai saimnieciskai iekārtai. Dažos graudkopības apgabalos dienvidos sasniegta vienlaida lauksaimniecības kollektivizacija, kamēr ziemeļu apgabalos šis process norit gausāki.Jau tuvā nākotnē kulaki, kā šķira, būs iznīcināta, visi lauku iedzīvotāji proletarizēti un līdz ar to iznīcināta starpība starp pilsētu un laukiem, rūpniecības proletariatu un lauku iedzīvotājiem. Komunistu nospraustais mērķis - formeli būs sasniegts. Priekš padvaldības kolektivizācija jau pate par sevi ir progress un par to ar aizrautību runā komunistu varas vīri sanāksmēs un sapulcēs par viņiem raksta avīzēs un žurnālos. Dzīves tiešamība ir pavisam citāda, kā par to liecina ziņas, kas savāktas tieši no pašas tautas mutes. Ar kollektivizācijas izvešanu pate tauta ikdienas noslīgst nabadzībā un postā.

Kolhozi gan nodibināti simtiem tūkstošiem, bet kā viņos norisinājās dzīve un darbi? Neviens centīgs zemes rūķis nekad nav gribējis iestāties kolektivsaimniecībā, kur viņa individualā darba sviedri izgaro slaistu un dienaszagļu barā. Kolhozos neviens negribot nopietni strādāt un katrs mēginot izvairīties no piespiešanās darbā. Tādēļ jau gada sākumā tika izstrādātas atalgojuma tabeles pēc darba kvalitates un kvantitates. Bet arī ar to nepietika, jo strādnieki rīkojās ne ar personīgiem, bet kolektiva darba rīkiem, darba un mājas kustoņiem,t.i. radās tā sauktais kliedziens par"obezļičku": darba rīki tika ātri vien sabojāti un kolhoza lopu apkopšana galīgi nolaista. Pienācās spert vēl soli tālāk - nodot zināmus darba rīkus un lopus noteiktas personas rīcībā un pārzināšanā; tāpat zināma lauka gabala apstrādāšanu un nokopšanu nodot noteiktas grupas apstrādāšanā un nokopšanā. Individualais princips nu gan pa daļai ievērots pie ražošanas, bet pie ražas dalīšanas atkal jāpāriet uz kolektivo principu, kas atkal centīgākos strād-

1463

niekus nepamierina. Kolhozu saimnieciskās neveiksmes piespiedušas arī komunistu vadoņus piegriezties dzīves īstenībai un komunistu XVII.sanāksmē pieņēma rezolucijas, ka kolhozu saimniecības organizējot nevajagot steigties pāriet uz komunalo vienlīdzības principu, bet pāšus kolhozus izveidot uz artela principiem.Kolhozi politiski neesot pilnīgi uzticami; zemniekiem esot citāda psichologija, nekā proletariešiem. Armijas virspavēlnieks VOROŠILOVS esot aizrādījis, ka kara un mobilizācijas gadījumā zemniekos varot izcelties nemiers. Tādēļ esot jāmīkstina kolektivizācijas kurss, jāsaudzējot kolhoziešu individualais īpašums....

Nepārvaramas grūtības rada kolhozu ienākumu sadalīšana pēc darba kvalitates un daudzuma, jo viņa stipri sarežģī pašu kolhozu saimniecisko grāmatvedību. Tādēļ daudzi kolhozieši vēl līdz šim dzīvo uz ienākumu avansa rēķina, bet pie galīgas norēķināšanās nemaz netiek.

Ar atalgojumiem pēc darba kvalitates un daudzuma ir iznīcināta tā sauktā "vienlīdzība"(uravnilovka), kura pēdējos gados PSR Savienībā izkliegta par sīkburžujisku tieksmi, bet arī šī atalgojuma princips nostāda neapskaužamajā saimnieciskā stāvoklī lielu mazgadīgu ģimeņu tēvus. Tādēļ dažos kolhozos sākumā kopuzņēmuma tīro saimniecisko atlikumu sadalija pēc ēdēju skaita. Ienākumu dalīšana pēc ēdēju skaita nebija pieņemama mazo ģmeņu galvām un neprecētiem, jo tie atteicās strādāt priekš citiem un tādēļ ienākumu dalīšana pēc ēdēju skaita ir pavisam noliegta. Šis noliegums izsaucis zemnieku starpā lielu nemieru, kā par to esmu dzirdējis no dūadz ziņotājiem, jo lielo ģimeņu galvas tagad nostādīti līdzīgos darba apstākļos ar tiem, kuros strādā piemēram tikai viena persona priekš sevis paša vien. Individualsaimniecības arī lielo ģimeņu galvas varēja ierīkot visu savu dzīvi un darbu pēc savas prašanas un vajadzības, kāmēr kolhozos viņiem ta iespēja atņemta.

Jau pašu kolhozu strādnieku pielīdzināšana rūpniecības proletariatam ir preteja lauksaimniecības darba raksturam un tādēļ strādniekos nerada nekādu darba prieku, bet labības nodevas iedzīšana,resp. sagāde atņem kolhoziešiem pēdējo darba prieku. Sagādei nododamās labības cenas ir ļoti zemas, daudz zemākas nekā labības cenas brīvajā tirgū un lauksaimniecības produktu zemās cehas nav nekas cits, ka lauksaimniecības strādnieku eksploatacija rūpniecības strādnieku,resp. pilsētas iedzīvotāju labā. Šo labības sagādi ierēdņi izdarot tik ne-

saudzīgi, ka daudz reiz pašiem kolhoza darbiniekiem neatstājot ne maizes tiesu, nemaz nerinājot par sēklu. Labi saprotams, ka arī paši kolhozieši pūlējās lai sevi jau pie laika nodrošinātu ar labību un tādēļ cenšās palielināt dažādus sēklas, uztūras un citus fondus. Vēl vairāk kolhozieši nereti noslēpj lielākus krājumus labības, kurus sagādes ierēdņiem nemaz neuzrāda, uzdod nepareizus dātus par iegūto ražu u.t.t. Zemnieciskais egoisms no jauna izpaužās kolhozu labības sagādes interešu pretestībā un tādēļ rodās vajadzība neskatoties uz komunistu šūniņu pastāvēšanu, nodibināt kolhozos vēl specialu inspektoru. Arī sovhozos ar saimniecību neejot daudz labāki: sovhozu pašu personals patērējot ļoti daudz lauksaimniecības ražojumu un nereti vēl daudz labības noslēpjot neparedzētā vajadzībām un slepenai pārdošanai.

Vēl grūtāks stāvoklis ir individualzemniekiem, kuriem vispirms nospiež daudz smagāka nodokļu nasta un no kuriem labības sagāde piedzen labības, gaļas un citas nodevas ar vēl lielāku nežēlību. Neskatoties uz visu to, individualzemnieki tomēr vēl atrodoties labakā stāvoklī, nekā kolhozieši. Kā Kolektivais darbs kolhozos nav ražīgs, bet pag.gada raža un nesaudzīgā labības sagāde lielāko daļu kolhoziešus nodevusi bezizejas stāvoklī. Pie gada ienākumu sadalīšanas kolhozu darbiniekiem daudzreiz nepalikusi ne maizes tiesa un viņu peļņa naudā sniegusies daudzreiz tikai līdz pāra desmit kapeikām par darba dienu. Bada spiesti zemnieki-kolhozieši apēd sēklas labību, iznīcina vēl atlikušos mājlopus un sevišķi zirgus. Daudz kolhozos sirgs ir vienīgais darba spēks, bet tākā vienmēr runā un raksta par traktoru izgatavošanu, tad zirgu daudzreiz arī kolhozieši uzskata, kā ~~vienīgu~~ recēmoolig "darba rīku" un viņu sevišķi augsti nevērtē. Vēl grūtāki iet individualzemniekiem, kuram ir xxx savs zirgs: viņam uzliek tik lielas klaušas - būvmaterialu, malkas, citi koku un būves materialu vešanu, ka zemniekam izdevīgāki no zirga pavisam atsavbināties. Zirgu iznīcināšanai dažos apgabalos esot ļoti bēdīgas sekas. Tuvejie meži jau esot izcirsti un tā kā neesot vairs zirgu, tad malku no tālajiem mežiem atvest nevarot. Kurināmā materiala trūkuma dēļ zemnieki dedzinot salmus, bet lopi paliekot bez barības un tīrumi bez mēsliem. Esot apgabali, kur jau gadus 7-8 zemes nemaz neesot mēslotas. Tas, zināms, atsaucoties arī uz ražu.

Tā kā zemniekiem neesot kurināmā materiala, jo neesot zirgu malkas pievešanai, tad viņi bieži vien noplēšot "liekās ēkas", sazāģējot, sadedzinot malkā aizvedot uz pilsētu un pārdodot. Esot apgabali kur

1465

laucenieki visu ziemu dzīvojot neapkurinātās telpās un tādēļ nekad neizgērbjoties ne dienu, ne nakti.

Arī sovhozos ar lopu audzēšanu neejot daudz labāki. Visur ta pati nolaidība pie lopu apkopšanas un barošanas un tādēļ valdība cenšās arī viņos iznīdēt "obezļičku" un zināmus lopus nodot zināmu kopēju rokās. Bieži izceļoties mēris un tam par upuri krītot daudz lopu. Agrāk lopu sērgas prasījušas mazāk upuru, jo lopi nebijuši koncentrēti lielos baros. Tagad, piem. Vakara Sibirijā mājlopi esot atrodami gandrīz tikai kroņa muižās (sovhozos).

Zemnieku grūtais materialais stāvoklis veicina dažādu lipīgu slimību: tifa, melnō baku, diloņa un citu izplātīšanos. Mediciniskā personalā esot esot maz; esot lieli apgabali, kuros neesot pat medicinas feldšera. Dažās pilsētās ierīkotas karantinas (Omskā, Tiflisā un citur); slimnicas esot pārpildītas. Ukrainā dzelzceļu vilcieni dažās stacijās, kuru apgabalos izplātītas lipīgas slimības, nemaz vilcienus neapturot. 1931.g. lauksaimniecībā bija vāja raža un dažos apgabalos pat neraža. Par to zināms padomju prese neko nerakstija, bet valdība tomēr jutās spiesta atzīt, ka dažos apgabalos būšot dažas "grūtības" ar pārtikas apgādāšanu.

Vājās ražas dēļ jau 1931.g. rudenī tika iesēts mazāk ziemāju nekā gadu agrāk. Tagad valdībai lielas pūles ar sēklas labības sagādi šagada pavasara sējai. Daudz apgabalos sēklas labība ir sagādāta nepietiekošā vairumā un jau tagad droši var sacīt, ka tagad tiks iesēts maztāk vasaraja labības, nekā pagājušā gadā. Padomju prese gan parasti ziņo par labības sagādes panākumiem gan procentos no sagādes gada plāna, gan miljonos tonnu, bet viņa nekad nemēdz piebilst, vai zemniekiem ir vēl atstāta labība pārtikai un sēklai. Tāda labības sagādes izturēšanās pret zemes rūķiem izsaucot pēdējos lielu sarūgtinājumu, naidu un spītību pret valdību un arī pašu darbu. Viņi cenšoties visādi kaitēt: sabojājot traktorus un citas lauksaimniecības mašinas, slepeni novedot neizkulto labību pie izkultiem salmiem, slēpjot graudus u.t.t. Daudz labības un sakņu rudenī paliekot nenokopti. Zemnieki rīkojoties pēc principa: jo sliktāki, jo drīzāk nāks kāds apvērsums.

Dažos apgabalos zemnieku pacietībai ir beigas. Aizkaukazā, Ziemeļu Kaukazā un Sibirijā notiek "zemnieku sacelšanās", kuras apspiež ar karaspēku. Ukrainā un dažos citos apgabalos zemnieki nodibinājuši "meža brāļu bandas", kuras uzbrūkot ceļā labības sagādes transportiem,

1466

atņem labību un transporta organizācijām preces, kuras tiek sūtītas kooperativiem. Ieročus bandīti iegūstot no miličiem, kurus atbruņojot. Tautas masas simpatizējot "meža brāļiem". Lielas cerības zemnieku lielākā daļa liekot uz "gaidāmo karu".

Krievu zemnieku izmisuma stāvoklis atspoguļojās arī latvju kolonistos. Sūtniecība ikdienas saņem desmitām vēstules no latvju zemniekiem, kuri apraksta savu postu un lūdz padomus, kā tie varētu izkļūt ārā no "strādnieku un zemnieku" valsts uz Latviju.

"Zemnieku un strādnieku" valdības oficialie pārstāvji zemnieku stāvokli, kā zināms, redz pavisam citādā gaismā. Pēc finanču komisariata dātiem kolhozu zemnieku ienākumi no lauksaimniecības produktu pārdošanas 1931.g., salīdzinot ar 1930.g., pieaugusi no 12 uz 16 miljardu rubļu, tas ir, par 33%.

Ja pieņem, ka finanču komisariata uzdotie dāti pareizi, tad ar to vēl nebūtu pierādīta zemnieku materialā stāvokļa uzlabošanās, jo finanču komisariats nav ņēmis vērā rubļa pirkšanas spējas pamazināšanos.

Saņemot visu kopā nevar sacīt, ka pagājušais gads būtu zemnieku stāvokli uzlabojis; drīzāk pasliktinājis.

2. Dzīves un darbības augstās direktivas un viņu izpildīšana.

Visam tam, ko diktators Staļins saka, PSR Savienībā ir "vēsturiska", pat universala nozīme: tas ir "gaišums" uz padomju pilsoņu dzīves ceļiem. Tādus vārdus Staļins izteicis savā 23.jūnija runā saimniecisko darbinieku apspriedē, kur viņš uzskaitījis "sešus vadošos noteikumus", resp. principus socialistiskās saimnieciskās iekārtas celtniecības darbā. Gan jau agrāk praksē bija atmesta strādnieku algu vienlīdzība, strādnieku un specialistu techniskā vienvērtībā u.t.t., bet Staļins ar saviem sešiem noteikumiem pārrava idejiskās saites ar komunistu vienlīdzības principiem, kuri no ta laika tiek nosaukti par "sīkpilsoniskām tieksmēm". Īsumā šos sešus noteikumus var rezumēt šādi:

1. Jāorganizē strādnieku vervēšana noslēdzot līgumus ar kolhoziem; jāmechanizē darbs.

2. Jāizbeidz strādnieku klejošana, jāatmet vienlīdzība, pareizi nokārtojot darba algu un uzlabojot strādnieku dzīves apstākļus.

3. Uzlabot darba organizāciju, norīkot pareizi strādniekus pie darba.

4. Gādāt par to, lai no paša proletariata vidus rastos ražotāja techniskā inteligence.

5. Dāvāt vairāk uzticības vecās skolas inženieriem un citiem specialistiem.

1467

6. Uzņēmumiem jāstrādā uz saimnieciska aprēķinu pamata un pašiem jāuzkrāj savi kapitali, kā arī uzņēmumos jāievēd dzīvē personīgas vienlīdzības principa.

Kā redzams, tad šajos sešos noteikumos nav nekā komunistiska, jo viņi visi aizņemti no pilsoniski-kapitalistiskās iekārtas atziņām. Tagad Staļins šos principus sankcionejis un padomju presē reti būs atrodams saimnieciska rakstura apcerējums, kurā autors vispirms neatsaucās uz kādu no šām sešām Staļina direktivām.

Strādnieku darba gribas stimulacijai tad arī pagājušā gadā izmēģināti visi pilsoniski-kapitalistiskās iekārtas uzmudināšanas paņēmieni. Ir nodibinājusēs speciala strādnieku šķira triecnieki, kuriem piešķirtas sevišķas privilegijas. Viņiem, tāpat kā komunistiem, ir specialas ēstuves, specialas pārtikas un manufakturas magazinas. Atalgojums fabrikās un visos uzņēmumos tiek aprēķināts progresivā saskaņā ar padarītā darba daudzumu un darba kvalitāti; "darba varoņi" iegūst premijas gan naudā, gan graudā, gan tiesībā uz izpriecas ceļojumu, pat ārzemēs; tiek izdalīti ordeņi, piešķirti zināmi tituļi; godalgota strādnieku ģīmetnes grezno lielo laikrakstu slejas un sevišķi izcilo darba varoņu krūšu tēli(gipsā) grezno garās rindās Maskavā "Kulturas un atpūtas parka" nepārredzamās alejas. Tautai vajagot redzēt savus varoņus...

Kāds ir šo uzmudināšanas paņēmienu praktiskie rezultāti, par to ir diezgan grūti spriest. Nav noliedzams, ka jaunā paaudzē ir ne mazums komunistu-fanatiķu, kas ar aizrautību cenšās izpildīt savu vadoņu rīkojumus un tādiem sevišķas ārējās stimulacijas nav vajadzīgs. Bet valsts dzīvē ir no svara plašo masu uzmudināšana uz darbu; ja netiks aizrautas masas, tad arī triecnieku entuziasms atslābs bez taustāmiem panākumiem. Pēdējā laikā padomju prese darba varoņu izcelšanā ir jau skopāka. Lai gan praktiskā darbā Staļins dzīves tiešamības spiests, nekautrējās pieņemt un proklamēt pilsoniskās atziņas, tad tomēr totiesu stingrāki viņš nostājās komunisma idejiskā frontē, sevišķi tur, kur tiek novērtēta lielinieku darbība pagātnē. 1931.g. "Bolševika" oktobra numurā iespiesta Staļina, zinams atkal"vēsturiskā" vēstule par dažiem lielniecisma jautājumiem. Vēstule pamudināja visu komunistu vadošos spēkus, komunisma teoretiķus, vēsturniekus u.t.t.pārbaudīt savās "sirdīs un īkstīs",vai tik tie rakstījuši un mācijuši citus saskaņā ar "lielā vadoņa" Staļina norādījumiem, jo viņam vienīgam pasaulē ir neapstrīdāms "patiesības monopols". Ne viens vien komunisma vēsturnieks

1468

teoritiķis vai cits darbinieks ir nācis uz "Kanosu", atzinis atklātībā savu maldīšanos, sirsnīgi nožēlojis savus grēkus un svēti nosolijies savu rakstu turpmākos izdevumos savu kļūdu izlabot. Ir uzaususi jauna gaisma, kuras atspidumā katrs cenšās kalpot jaunajai patiesībai. Teatru direktori izķēmī klasģskās lugas un tās piemēro tagadējām "lielā pravieša" mācībām. Visur redzama visnekautrīgākā pielāgošanās, viszemākais servilisms, vērdziska iztapšana varas vīriem. Var sacīt, ka diktatura visus PSR Savienības tautas demoralizējuse un to nospiedusi tadā garīgā vērdzībā, pret kuru tataru jūgs ir tīrā bērnu spēle. Vajadzēs paiet vairāk gadu desmitiem, kamēr krievu tauta un sevišķi inteligence atgūs savu cilvēcisko pašcieņu.

Padomju valdības varas vīri dažādās sanāksmēs un presē mēdz ar nožēlošanu stāstīt par bezdarbu un algu samazināšanām kapitalistiskās valstīs una ar lepnumu izceļ, ka PSR Savienība bezdarba neesot un proletariata materialais stāvoklis aukainā tempā uzlabojoties. Tā Molotovs CIK otrā sesijā apgalvoja, ka sākot ar 1929.g.strādnieka ģimenes mēneša alga pieaugusi par 44%, pie kam 1931.g.alga pieaugusi par 18%. It sevišķi pieaugusi pag.gadā metallurģijas strādnieku alga - par 25-36%. Līdz ar to pieaugot algu kopsumma, kas PSR Savienībā p.g.sasniegusi 21 miljardu rbļ., bet tekošā gadā sasniegšot 27 miljardus rubļu.

Tanī pašā laikā tiekot samazināts darba laiks uz 7 stundām un ierīkotas visādas kulturas un citas labierīcības.

Tautas ienākums PSR Savienībā strauji pieaugot un laikā no 1929 līdz 1932.g.pieaudzis par 32%, kāmēr Vācijā tanī pašā laikā pamzinājies par 34%, Anglijā par 12% u.t.t. 1932.g.tautas ienākums vēl pieaugšot par 29,8% un absolutos skaitļos pacelšoties no 28 uz 49 miljardiem rubļu. Socialistiskā sektora specifiskais svars 1931.g.tautas ienākumos sniedzies uz 82%, bet šogad jau sniegšoties uz 91%.

Pieaugot tautas ienākumiem sevišķi ātri pieaugot darba tautas ienākumi. Pirmajā piecgades gadā darba tautas ienākums iztaisījis 32%, bet tekošā 1932.g.iztaisīšot 47%...

Amerikā, piem.5o% no visa tautas ienākuma sagrābjot kapitalisti eksploatatori, bet PSR Savienībā kapitalisti gūstot tikai 2%. Kur tad paliek pārējā tautas ienākuma daļa? Saprotams, ka to iegūst strādnieki un darba zemnieki, atbildēja pats Staļins. Tas esot padomju valdības varas un autoritates avots strādnieku un zemnieku miljonu masu starpā...Tā lepni to savā runā paziņoja Staļins vēl partijas XVI.Kong

resā 1931.g. Bet vēl 1931.g.vadošos saimniecisko organizāciju pārstāvji paskaidroja, ka padomju industrijas svarīgākais uzdevums esot pamazināt pašizmaksu. Ta neesot nekāda piecgades plāna izpildīšana, ja produkcijas skaitļi gan tiekot sasniegti, bet rūpniecības ražojumu pašizmaksa kāpot arvienu augstāk. Tādēļ jau 1931.g.vajadzēja sasniegt pašizmaksas samazināšanu.

Augstākā saimnieciskā padome ša gada sākumā nākusi pie slēdziena, ka 1931.g.nav sasniegta pašizmaksas pamazināšanās. Gluži otrādi: visās rūpniecības nozarēs pašizmaksa pacēlusies. Metalrūpniecībā, par piemēru, pašizmaksa bijusi jāpamazina par 7-2o%, bet patiesībā viņa pieaugusi par 5%. Augstākā saimnieciskā padome tādēļ esot spiesta daudz fabrikās paaugstinātās algas atkal pamazināt, jo daudz lielu rūpniecības uzņēmumu, kuru darbību nebūt nevarot nosaukt par sekmīgu, esot bez kāda pamata algas palielinājuse. Ar šādu rīcību esot radušies pārtēriņi algu fondos un Augstākā saimnieciskā padome prasot, ka algu līmenim jāatbilst darba ražīgumam.

Tagad uz priekšu algas paaugstināšanai jādabon speciala atļauja no Maskavas.

Tā tad arī tagadējās "augstās algas" tiks samazinātas, lai gan arī viņas augstums bija nodrīgs, tikai lai apstākļu nepazinējam kaisītu smiltis acīs. Pie tam te jāievēro, ka še galvenā kārtā runa iet tikai par cenzētās rūpniecības apmēram 6 miljoni priviligētiem strādniekiem, kāmēr visu algoto strādnieku un kalpotāju skaits pag.gadā sniedzās uz 18,6 miljoniem.

Padomju varas vīri savos referātos žonglé ar lieliem skaitļiem, bet viņi nekad nedod nekādu paskaidrojumu par rubļa tagadējo pirkšanas spēju. Rubļa pirkšanas spēja faktiski vairs nesasniedz ne desmito daļu no priekškara laika pirkšanas spējas. Ja PSR Savienības pilsētu iedzīvotāji un strādnieki vēl var dzīvību vilkt, tad tikai tādēļ, ka viņi kooperativos par normētām cenām dabon maizi, bet reti ko vairāk.Sviests Maskavā gada beigās privattirgū nebija dabūjams ne par kādu naudu.

Vispār ņemot 1931.g.iedzīvotāju apgādāšanu ar pārtikas produktiem nav uzlabojusēs. Izņēmums ir daži slēgtie kooperativi, kuros apgādā ar pārtikas precēm triecniekus, komunistus vai dažus priviligētos arodu strādniekus. Caurmērā Maskavas, kā arī citu lielāko rūpniecības centru strādnieki tiek labāki apgādāti ar pārtikas produktiem un manufakturu, nekā mazo provinces fabriku un pilsētu iedzīvotāji. Maskavas

iedzīvotāji, labāki apgādāti ari ar manufakturas precēm, nekā piem. Ļeņinpils iedzīvotāji, ko var tūliņ redzēt novērojot, kā abu pilsētu iedzīvotāji apģērbušies.

Pārtikas un sevišķi manufakturas preču trūkuma dēļ liela daļa no valdības iestāžu izmaksātām algām paliek kalpotāju un strādnieku kabatās. Lai šo naudu dabūtu jo vieglāki atpakaļ, tad valdība pagājušā gadā atvēruse lielākās pilsētās daudz "komercialu" veikalu, kur pārdod manufakturu un pārtikas preces "visiem pilsoņiem" par nenormētām, tas ir augstām komerialām cenām. Neskatoties uz to, ka šinīs veikalos preču un produktu cenas ir augstas, viņos tomēr redzams tomēr diezgan daudz pircēju.

Vēl augstāka tipa veikali ir tā sauktie "torgsini", tas ir veikali, kur pārdod preces ārzemniekiem un arī iekšzemniekiem, bet tikai pret ārzemju valutu, zeltu, zelta lietām vai zelta lūzumu veidā. Arī šie veikali ir gandrīz vienmēr pārpildīti, lai gan viņi izrādās par īstām lamatā, GPU agenti novēro ārzemju valutas un zelta īpašniekus un tad vēlāk viņus apcietina, izkrata un valutu vai zeltu atņem ar viltu un varu.

Pēdējā laikā valutas un zelta iegūšanai no pilsoņiem izlieto vēl radikālākus līdzekļus. Negaidot un slepeni zināmā pilsētas iecirknī nakts laikā GPU agenti izdara pamatīgas kratīšanas un pie iedzīvotājiem atrasto valutu, zelta naudu un vērts lietas vienkārši atņem.

Visā visumā arī 1931.g.pilsētu iedzīvotāju masām nav atnesis nekādu atvieglojumu ne pēc pārtikas līdzekļu, ne manufakturas preču iegādāšanas. Ir gan radušies komercialie veikali un torgsini, kuru uzdevums izvilkt no iedzīvotājiem pēdējo rubli, ārzemju valutu, zeltu un zelta lietas. Arī šinīs veikalos preču cenas daudz augstākas, nekā kapitalisma zemēs.

Komunisma ortodoksija, tā kā to saprot Staļins, vēl šaurākās robežās iesprosto visas krievu inteligences garīgo brīvību un tos piespiež piekļauties diktaturas varai, vai vismaz ciest klusu.

II. Administracija un tiesa.

1. Tagad iznākuši interesanti dāti par 1931.g. sādžu un pilsētu padomju vēlēšanām un viņu sastāvu, kā arī par rajonu PSR Savienības VI.sanāksmes un PSR Savienības Centrālās izpildu komitejas sastāvu.

Vēlētāju aktivitate. 1931.g.PSR Savienībā balsstiesīgu vēlē-

tāju skaitījās 85.912.ooo, no kuriek vēlēšanās dalību ņēmuši 6o945ooo jeb 7o,4%. 1929.g.vēlēšanās dalību ņēmuši 61,8% no visiem balstiesīgiem vēlētājiem. Aktivitātes pieaugums izskaidrojams ar to, ka pēdējās vēlēšanās iedzīvotāji tika piespiesti "brīvprātīgi" ņemt dalību vēlēšanās. Pilsētās, piem.mājas pārvaldnieks jeb komandants zināmā noteiktā dienā salasija visus balstiesīgos mājas iedzīvotājus un tad devas visi "brīvprātīgi" uz vēlēšanas iecirkni. Saprotams, ka tādos apstākļos aktivitates procentam bija jāpieaug.

Visaktivāki vēlēšanās piedalījušies Ukrainā, kur vēlēšanās ņēmuši dalību 76,2% no visiem balstiesīgiem vēlētājiem, otrā vietā nāk Turkmenija ar 74,7% un tai seko Aizkaukazas republikas ar 7o,2%. Vismazākā aktivitate bijusi jaunākājā Padomju Savienības republikā Tadžikstanā, kur vēlēšanās piedalījušies tikai 62,5% no balstiesīgiem iedzīvotājiem.

Sieviešu aktivitate vislielākā Ukrainā (71,8%), tad mazāk piedalījušās Turkmenijā (67,6%) un RSFSR (61,7%). Vismazākā Tadžikstanā - 39,3%.

Sādžu padomju sastāvs: 1931.g.59.489 sādžu padomēs ievēlēti 1.3ol.676 delegatu, no kuriem 79,o% vīriešu un 21,o sieviešu. No visiem šiem dlegatiem 12,9% analfabetu. Komunistu partijas biedru 14,8%, komjauniešu 6,4% un bezpartējisko 78,8%. Jaunievēlētu 56,4%. Pēc vecuma sadalās sekoši:

no 18 - 23	gadi	- 15,4%
" 24 - 29	"	- 31,9%
" 3o - 39	"	- 35,7%
" 4o -49	"	- 14,1%
" 5o un vec.		- 2,9%

Sādžu padomju priekšsēdētāju sastāvs. No 59797 ievēlētiem sādžu padomju priekšsēdētājiem 95% vīriešu un tikai 5% sieviešu. Analfabetu starp sādžu padomju priekšsēdētājiem 3,8%. Teit jāatzīmē, ka iepriekšējās vēlēšanās analfabetu starp ievēlētiem priekšsēdētājiem bija tikai 3,7%. Pirmo reizi par priekšsēdētājiem ievēlēti 36,6%. Komunistu partijas biedru 59,o%, komjauniešu 5,4% un bezpartejisko 35,6%. Pēc vecuma viņi sadalās sekoši:

No 18 - 23	gadiem	- 9,5%
" 24 - 29	"	-41,o%
" 3o - 39	"	-38,1%
" 4o - 49	"	-1o,3%
" 5o un vec.		- 1,1%

Pilsētu padomju sastāvs. 963 pilsētu padomēs ievēlēti 141.114 delegati no tiem 25,9% sieviešu. No ievēlētiem delegatiem 2,9% analfabetu, 8o,7% ar zemāko izglītību, 12,8% ar vidējo un 3,6% ar augstāko izglītību. Pirmā gājienā padomē ievēlēti 6o,2%. Komunistu partijas biedru 49,5%, komjauniešu 7,o% un bezpartejisko 43,5%. Pēc vecuma delegati sadalās:

No 18 - 23 gadiem - 12,8%
" 24- 29 " - 26,1%
" 3o - 39 " - 38,6%
" 4o - 49 " - 17,7%
" 5o un vec. - 4,8%

Pilsētu padomju priekšsēdētāju sastāvs. Ziņas pagaidām savāktas tikai par 29o priekšsēdētājiem, no kuriem 94,5% vīriešu. No minētiem 29o priekšsēdētājiem 2,1% ar augstāko, 6,o% ar vidējo, 91,5% ar zemāko izglītību un o,4% analfabetu. Pirmā gājienā par priekšsēdētājiem ievēlēti 23,4%, no viņiem komunistu partijas biedru 95,5%, komjauniešu 1,4% un bezpartejisko 3,1%. Pēc vecuma:

No 18 - 23 gadiem - 4,8%
" 24 - 29 " -28,1%
" 3o -39 " -45,1%
" 4o - 49 " -17,4%
" 5o un vec. " - 4,5%

Rajonu sanāksmju sastāvs. Visā Savienībā rajonu skaits 2714. Ziņas par rajonu sanāksmēm ir pagaidām par 223o rajoniem. Izvēlētu delegatu šajos 223o rajonos 37227o, no kuriem 21,o% sieviešu. Jaunievēlēti 54,2%. Komunistu partijas biedru 43,7%, komjauniešu 7,2% un bezpartejisko 49,1%. Analfabetu starp delegatiem 6,5%. Pēc vecuma pirmā vietā no 3o - 39 gadiem, kuru ir 36,9%, tālāk seko no 24 - 29 g., kuru ir 31,6%; 18 - 23.g.ir 14,1%; 4o - 49 g. - 14,1% un pēdējā vietā vecāki par 5o gadiem - 3,3%.

Rajonu izpildu komiteju sastāvs. Ziņas ievāktas par 2216 rajoniem. Izvēlēto komiteju locekļu skaits 77.276, no kuriem 2o,5% sieviešu. Analfabetu starp komitejas locekļiem 3,4%. Jaunievēlētie 54,9%. Komunistu partijas biedru 65,3%, komjauniešu 5,1% un bezpartējisko 29,6%. Pēc vecuma sadalās:

No 18 - 23 gadiem - 9,o%
" 24 - 29 " - 3o,6%
" 3o - 39 " - 46,o%
" 4o - 49 " - 12,8%
" 5o un vec. - 1,6%

Rajonu izpildu komiteju priekšsēdētāju sastāvs. No 2213 priekšsēdētājiem 2,1% sieviešu. Analfabetu o,6%. Jaunievēlētu 21,7%. Komunistu partijas biedru 99,5%, komjauniešu o,2% un bezpartejisko o,3%. Pēc vecuma sadalās:

1473

No 18 - 23 gadiem - 0,4%
" 24 - 29 " - 14,5%
" 3o - 39 " - 68,3%
" 4o- 49 " - 16,2%
" 5o un vec. - 0,6%

PSR Savienības VI.sanāksmes sastāvs. VI.sanāksmē ņēma dalību 1576 delegati, no tiem sieviešu 322 jeb 2o,4%. No delegatiem 2,1% analfabetu, 74,7% ar zemāko, 15,7% ar vidējo un 7,4% ar augstāko izglītību. No jau ievēlētiem sanāksmē piedalijās 1137 delegati jeb 72,1%. Tādu delegatu, kas ņēmuši dalību visās piecās iepriekšējās sanāksmēs 2o3 jeb 12,9%. Komunistu partijas biedru 73,1%, komjauniešu 2,2% un bezpartejisko 24,7%. Vislielākais bezpartējisko procents nāk no Turkmenijas (5o%). Vislielākais komunistu procents nāk no Uzbekstanas (loo%) un Tadžikastasnas (loo%). Pēc vecuma delegati sadalās:

No 18 - 23 gadiem - 6,2%
" 24 - 29 " - 1o,8%
" 3o - 39 " - 52,4%
" 4o -49 " - 24,4%
" 5o un vec, - 6,2%

PSR Savienības VI.Sanāksmes centralās izpildu komitejas sastāvs.

Centrālā izpildu komiteja sastāv no 611 locekļiem, no kuriem 21 sieviete, kas iztaisa 15,2%. Analfabetu starp CIK'a locekļiem 1,7%, ar zemāko izglītību 61,6%, vidējo 22,2% un augstāko 14,5%. Komunistu partijas biedru 79,9%, komjauniešu 1,o% un bezpartējisko 19,1%. Pēc vecuma locekļi sadalās:

No 18 - 23 gadiem - 2,4%
" 24 - 29 " - 5,5%
" 3o - 39 " - 45,8%
" 4o - 49 " - 37,o%
" 5o un vec. - 9,3%

Pēc tautības centralā izpildu komiteja sadalās sekoši:

krievi - 51,7%
ukraiņi -11,7%
ebreji - 1o,1%
latvii - 3,3%
baltkr.- 3,3%
armeņi - 2,1% u.t.t.

Sādžu un pilsētu padomju uzdevums ir ne tikai vietējās administratīvās iecirkņu pārvaldes, bet arī pievilkt pašas darba masas valsts pārveidošanas darbā. organizēt sādžu bezzemniekus, nabadzīgajos un vidējos zemniekus un visiem spēkiem sekmēt socialistiskās saimnieciskās iekārtas pamata paplašināšanu un stiprināšanu.

Kā no augšā pievestiem dātiem redzams, tad padomēs galvenā kārtā tiek ievēlēti no 3o līdz 39 gadu vecumā un jaunākas personas, t.i. tas iedzīvotāju slāņa pārstāvji, kuri lielnieciskās revolucijas laikā

1474

1917.g.bija 15 līdz 25 gadus veci, tas ir tā paudze, kura bija revolucijas galvenie darbinieki. Vecakā paudze, kas pāri par 4o gadiem, pārvaldes darbā netiek ievētēti. Centralā izpildu komiteja turpretīm apmēram gandrīz puse ir vecāki par 4o gadiem un jaunēkļu, vecumā līdz 29 gadiem, ir ļoti maz.

Padomēs dažreiz tiek ievēlēti galvenā kārtā personas ar zemāko izglītību, pat analfabeti, bet personu ar augstāko izglītību - ļoti maz. No ta redzams, ka padomes ir ļoti demokratiskas un ka"pilsoniskā" izglītība netiek augstu vērtēta.

Sādžās, kā redzams, komunistu vēl nav visai daudz, jo no sādžu padomju personala tikai ap 2o% ir komunisti vai komjaunieši, bet sādžu padomju priekšsēdētāju sastāvā ir ap 64,4% komunisti un komjaunieši. Tas liecina, ka pašas padomju vēlēšanas, kā arī visa faktiskā vara uz laukiem atrodās komunistu partijas rokās.

Pilsētas komunistu iespaids ir vēl daudz lielāks, jo pilsētu padomju locekļu starpā ir 56,5% komunistu un pilsētas padomju priekšsēdētāju vietas ieņem gandrīz tikai komunisti vai komjaunieši(96,9%).

Tāpat rajonu sanāksmju sastāvā jau ir vairāk kā puse komunistu un rajonu izpildu komiteju personalā 7o,4% komunistu un komjauniešu; bet rajonu izpildu komiteju priekšsēdētāju sastāvā ir gandrīz tikai komunistu un komjauniešu(99,7%).

PSR Savienības VI.sanāksmes sastāva gan ir bijušas 75,3% komunistu un komjauniešu un VI.sanāksmes Centralā Izpildu Komitejas sastāvā jau 8o,9% komunistu un komjauniešu.

No sa pārskata redzams, ka jo augstāka pēc sava svara un nozīmes kāda oficiala organizācija vai pārvalde, jo vairāk viņā komunistu un komjauniešu. Pašās visaugstākās padvaldības sferās, kā redzams,nav neviena bezpartejiska darbinieka un tādēļ arī pašai krievu tautai arī tagad - "līdz debesīm ir par augstu, līdz diktatoram par tālu".

Visa vara ir vienīgi komunistu rokās. Vēl atzīmējams, ka to delegatu procents no tautas, kas ievēlēti vairāk vēlēšanās padomēs no vietas ir ļoti mazs. Tas liek noprast, ka noteicošu varas vīru intereses nav, ka no tautas vēlētie delegati tuvāk iepazītos un iedzīvojās ar saviem pienākumiem sanāksmēs, jeb ka otrreiz un trešo reiz tiek izvēlēti tikai tādi, kuri augstākai priekšniecībai patīk.

Uzkrītoši augstu procentu skaitu CIK'a ieņem latvju tautības delegati (3,3%).

1475

2. KSFSRKSRF Savienības tiesu iestāžu darbinieku sastāvs.

Ar privātīpašuma instituta sašaurināšanu pamazinājās un vienkāršojās arī pašu pilsoņu saimnieciskās attiecības un līdz ar to pamazinājās dažādu civilprocesu, kā arī kriminalprocesu skaits. Pēc komunistu uzskatiem noziegums vispār ir tāds jēdziens, kas radies tikai šķiru sabiedrībā un daudz notikumus, kurus viena valdoša šķira uzskatot par noziegumu, otra šķira par noziegumu neuzskatot. Vienīgais noziegumа iemesls esot cilvēku sabiedrības šķiru raksturs un tādēļ tikai proletariata diktatura, izravēdama kapitalisma saknes, radīšot tādu iekārtu, kurā vairs noziegumu nebūšot.

Tagad PSR Savienībā par noziegumu uzskata sabiedriski bīstamu darbību vai bezdarbību, kura vērsta pret padomju iekārtu. vai pārkāpj viņas likumus, kurus uzstādījuse proletariskā diktatura pārējas laikmetam uz komunistisko iekārtu.

Spriežot pēc tieslietu preses atsauksmēm esot pieaudzis prāvs skaits par huļiganismu, kukuļu ņemšanu un valsts mantas izšķērdēšanu, kā arī par terroistiskiem aktiem. Noziegumu skaits pret personām un kontrrevoluciju stipri samazinājies.

Statistika par RSFSR tiesu darbiniekiem sniedz šādas ziņas.

KSRFS centralā tiesu un prokuraturas pārvaldē nodarbināti lol darbinieks. Cietumu un citu labošanas iestāžu pārvaldē strādā 47 personas.

Apgabala tiesas darbinieku uz 1.jūliju 1931.g.skaitijās 475,no kuriem 453 (95,3%) partijas biedru, 3 (o,6%) komjauniešu un 19 (4,1%) bezpartejiskie. Ar juridisko izglītību no šiem 453 darbiniekiem 157 jeb 33,1%. Sieviešu starp minētiem darbiniekiem 7o (14,7%).

Apgabalu prokuraturās nodarbināti 342, no kam partijas biedru 315 (92,3%); komjauniešu 4 (1,2%) un bezpartejisko 22 (6,5%). Ar juridisko izglītību 165 (48,4%). Sieviešu 41 (12%).

Rajonu prokuraturās nodarbināti 1497, no kam partijas biedru 1475 (98,5%), komjauniešu 12 (o,8%) un bezpartejisko 1o (o,7%). Ar juridisko izglītību 541 (36,2%) Sieviešu 59 (3,9%).

Tautas tiesnešu 2.892, no kam partijas biedru 2.556 (91,8%), komjauniešu 91 (3,1%) un bezpartejisko 145 (5,1%). Ar juridisko izglītību 1oll (34,9%). Sieviešu 536 (18,5%).

Tautas izmeklēšanas tiesneši 152o, no kuriem 711 (46,8%) partijas biedri, 187 (12,3%) komjaunieši un 622 (4o,9%) bezpartejiskie. Ar

Ar juridisko izglītību 493 (32,4%). Sieviešu 98 (6,4%).

Visā KSRFS tieslietu resorā ar juridisko izglītību skaitījās:

1.I.3o.g. - 27,3% (229o)

11.I.31.g. - 35,5% (2711)

1.7.31.g. - 37,9% (2946)

Tieslietu komisariats tagad pārzin arī darbinieku ar juridisko izglītību sagatavošanu. KSRFS pastāv piecas augstskolas jeb tā saucamie instituti, kuru uzdevums sagatavot darbiniekus ar juridisko izglītību. Instituti atrodās Maskavā, Ļeņingradā, Saratovā, Irkutskā un Kazaņā. Uz 1.janvari 1932.g.visos piecos minētos institutos skaitījās 1185 studenti.

Kā no šiem dātiem nepārprotami redzams, tad visās tiesu iestādēs par tiesniešiem ir gandrīz tikai komunisti, bet bezpartejisku tiesnešu ļoti maz. Tas arī labi saprotams, jo padvaldība lepojās ar to, ka viņu tiesa esot proletariata šķiras tiesa un tādēļ arī par tiesnešiem jāieceļ pēc iespējas apzinīgi proletarieši, t.i.komunisti.

No visiem tiesnešiem tikai apmēram viena trešdaļa ir ar juridisku izglītību, jo viņas trūkumu proletariatā atvieto šķiras apziņa un šķiru naids. Tā kā KSRFS Savienībā darbojās pieci juridiskie instituti ar 1185 studentiem, tad redzams, ka pate padvaldība paredz, ka "pārējas laikmets" uz pilnīgu komunistisku iekārtu, vēl tik drīz nebeigsies.

III. Saimnieciskā attīstība.

1. Rūpniecība.

Ar lielu pašlepnumu padomju prese ikdienas atzīmē faktus, kas liecina par saimniecisko sabrukumu kapitalistiskās valstīs, tos nostāda pretstatā ar grandioziem sasniegumiem socialistiskā PSR Savienībā. Tanī pašā laikā, kā jau augšā attēloju, tautas masu saimnieciskais stāvoklis PSR Savienībā vienmēr pasliktinājās, kāmēr pate padomju valsts liekās, top bagātāka, jo grandiozie uzņēmumi rada materialas vērtības. Arī pagājušais "izšķirošais" piecgades gads var uzrādīt ir lielus sasniegumus, ir lielus robus. Rūpniecības produkcija pag.gadā, salīdzinot ar 193o.g.pieaugusi par 21% un sasniegusi 27 miljardu rubļu kopvērtību. Smagā rūpniecība ražojusi par 11,8 milj.rubļiem un pieaugums bijis par 28,7%. Vieglā par 7,6 milj.r.un pieaugums par 12,6%; kokrūpniecība par 2,5 miljarda rbļ. un pieaugums par 12,6%; tautas apgādes komisariata fabriku produkcija par 5 miljard.rbļ. ar pieaugumu par 22%. Mašinrūpniecība pieauguse par 4o%, elektrotechniskā rūpniecība par 61,5%, bet

1477

elektroenergijas radīšana par 43%.Naftas rūpniecības produkcija pieaugusi par 22,6%, ķimijas par 17,4%, ogļuizmantošana par 14,3%. Pavisam iegūts ogļu 55,8 milj.to, bet pēc plāna vajadzēja iegūt 83,6 milj.to; ta tad izpildīts tikai ap 66% no uzdevuma. Akmeņogļu iegūšana ir PSR Savienības rūpniecības vājā puse. Var iedomāties, cik liktenīgas sekas visai rūpniecībai kurināmā materiala trūkuma dēļ.

Krāsaino metalu ražošana pieauguse par 9%. Melno metalu ražošana palikusi uz pag.gada līmeņa. Bija uzdevums ražot 8 milj.to čuguna, bet ražots nepilni 5 milj.to.Tērauda pavisam ražots ap 5 milj.to, bet augstvērtīgā tērauda produkcija pieaugusi trīs reizes. Tērauda un čuguna nepietiekoša produkcija ir otrs kavēklis padomju rūpniecības nodomātai grandiozai attīstībai.

Piecgades plānā trīs gados realizēšanā. Vai pārsniegušas mašinrūpniecība (par 4.73o milj.rbļ. 4.35o milj.rbļ.vietā); elektrotechniskā (par 925 milj.r. 895 milj.r.vietā); naftas rūpniecība (par 23,1 milj.to 21,7 milj.to vietā); gumijas rūpniecība (461 milj.r.44o milj.r.vietā); vagonu būvē (2o.ooo vagonu 12.6oo vag.vietā); traktoru izgatavošanā (par 378 milj.r.286 milj.r.vietā).

Vesela rindā rūpniecības nozaru nav saniegta piecgades uzdevumi, bet ražots vairāk nekā paredzēts 1931.gadam. Tā visās rajonu elektriskās stacijās izstrādāts 6,4 miljardu k.v.stundu nodomato 5 miljardu k.v.st.vietā; kūdras 9,5 milj.to 9 milj.to vietā; 4o.ooo traktoru 8ooo traktoru vietā;812 lokomotives 66o gab.vietā; tvaika katlu 2o6ooo kv.metru 146ooo kv.metru vietā; apavu 76,8 milj.pāru 6o milj.vietā; 53.9 milj.pāru kalošas 51 milj.pāru vietā; turbinu 753.ooo klvt 3oo.ooo klvatu vietā.

Visa 1931.g.rūpniecības produkcijas bruto kopvērtība iztaisījusi 27 miljardu rbļ.; smagā rūpniecībā ražots par lo miljardu rubļiem 7 miljardu rbļ.vietā.

Arī vieglā rūpniecība esot pieauguse, bet izejvielu trūkums viņas pieaugumu aprobežojot.

Plašas konsomacijas objektu ražots: kokvilnas audumu 2.246 milj metru; vilnas audumu izstrādāts 132,7 milj.metru; zīda audumu - 18,5 milj.metru; mākslīgā zīda 1.777 to; sašūts drēbju par 1.772 milj.rbļ. trikotažas par 4o4 milj.rbļ.; apavu 76,8 milj.pāru; galošas 53 milj. pāru; ziepju (ATSP pārziņā esošās fabrikas) 127 tūkst.to. Salīdzinot ar pag.gadu vilnas audumu produkcija pieaugusi par 3%; zīda audumu

1478

4,4%; mākslīgā zīda par 2oo%. Apģērbu izgatavošana pieaugusi par 53%; trikotažas par 29,5%; galošu par 27%; saimn.ziepju par 13%.

Šie skaitļi uzrāda zināmu progresu, bet viņi nelicina, ka tautas apgādāšana ar apģērbu un apaviem daudz uzlabojusēs. Tagad visā sīkā amatniecība ir galīgi iznīcināta: piem.kurpnieki vairs neizgatavo savās darbnicās apavus; drēbnieki vairs neizgatavo uz privātpersonu apsūtījumu apģērbus; gimenes piederīgie paši sev neko vairs netaisa, jo nav nekāda materiala. Tā tad pat valdības oficialie dāti nedod nekādu pārskatu un salīdzinājumu ar to, kas ticis agrāk šinīs nozarēs ražots visā Krievijā. Tagad droši vien zemniekiem vēl ciešāki jāturās pie vīzēm,nekā agrāk.

Tad vēl jāievēro, ka agrāk daudz darbarīku, vāgu, pajūga piederumus u.t.t.izgatavoja daždažādie amatnieki, kas dzīvoja pilsētās, miestos, sādžās u.t.t., bet tagad visa amatniecība iznīcināta. Pat zābaku lāpīšanas dēļ jānostājās rindā pie "kooperativa" durvīm.

Ar vienu vārdu iznīcināta katra individuela pilsoņa pašdarbība par tik, par cik viņš vairs nav lielā kollektiva darbinieks. Tagadējie oficialie lielie skaitļi gan spēj uz acumirkli apžilbināt lasītāja acis bet nespēj noslēpt to postu, kas aiz šiem skaitļiem slēpjās.

Kapitalceltniecībā pag.gadā ieguldīts 7 miljardu r., jeb vairāk nekā pagājušos 2 gados 21/4 kopā(6.o87 milj.r.).Izmantot uzsāktās fabrikas 3,5 miljardu rub.vārtībā; kāmēr iepriekšējos piecgades 2 1/4 gados darbā laistas fabrikas par 3.39o milj.r.vērtībā.

Padvaldība sevišķi pašvītro, ka tagad PSR Savienībā izgatavojot daudz tādu mašinu, kādas agrāk še neizgatavojuši, bet ievedusi no ārzemēm. Tas sevišķi zīmējās uz lauksaimniecības mašinām (dekortikatori, soingturbinas u.c.),kokvilnas apstrādāšanas, metalurģijas mašinām, kalnrūpniecības, naftas apstrādāšanas mašinām un stellēm (frēzmašinas, turbinas u.t.

Nav noliedzams: PSR Savienības lielrūpniecība ātri attīstās un PSR Savienība iestājās rūpniecības valšķu rindās, Pēc Vācijas konjunturas instituta un citiem aprēķiniem PSR Savienības specifiskās nozīme pasaules rūpniecībā no 1928.g.palielinājusēs 2 1/2 reizes.

Pēc pasaules rūpniecības apmēriem PSR Savienības produkcija šagada sākumā ien,emot otro vietu un ta aizsteigusēs priekšā dažā ziņā Anglijai, Francijai un Vācijai.

PSR Savienības rūpniecības specifiskais svars pasaules rūpniecībā %%.

1479

	1928.g.	1929.g.	1930.g.	1931.g.
čuguna	1,7	4,1	6,2	9,0
tērauda	2,1	3,9	5,9	7,5
Naftas	6,4	6,6	9,5	11,4

Tā kā kapitalistiskās zemēs rūpniecības produkcija tiek sašaurināta, tad 1931.g.PSR Savienībā čuguna ražošana aizsteidzās priekšā Anglijai un Vācijai un tagad ieņem trešo vietu.

Čuguna un tērauda ražots miljonos to

	Čuguns.		Tērauds.	
	1929.g.	1931.g.	1929.g.	1931.g.
Z.A.S.V.	43,3	18,7	57,8	27,0
Vācijā	13,4	6,1	16,2	8,3
Francijā	10,4	8,2	9,8	7,8
PSRS-bā	3,4	4,9	4,3	5,3
Anglijā	7,7	3,8	10,1	5,3

Šogad PSR Savienības rūpniecība grib ražot 9,5 milj.to tērauda, 9 milj.to čuguna un tādēļ izpildot uzdevumu PSR Savienība ieņemtu otro vietu tērauda un čuguna ražošanā, bet tas tomēr nav ticams.

Naftas ražošana miljons barelu.

	1929.g.	1931.g.	1931.g.% pret 1929.g.
Pasaules produkcija	1484	1379	95
No ta ražots:			
Z.A.S.V.	1007	856	85
PSR S-bā	99,5	158	158
Venecuelā	138	118	84

Akmeņogļu ražošanā salīdzinot ar 1913.g.ražu PSR Savienībā pieaugusi gandrīz 2 reizes

Akmeņogļu ražots milj.to

	1913.g.	1929.g.	1931.g.	1931.g.% pret 1929.g.
Z.A.S.V.	517	549	397	72
Anglijā	292	261	222	85
Vācijā	190	163	122	75
PSR S-bā	29,5	41,3	58,6	142
Francijā	40	55	51	93

(Bolševik 1932.g. Nr.1-2)

Kā no šiem skaitļiem redzams,tad PSR Savienības svars un nozīme pasaules lielrūpniecības valšķu saime ikgadus pieaug. Galvenie kavēkļi viņas rūphiecības attīstībāi: vājā strādnieku darba disciplina

1480

un specialistu trūkums, jo no prakses redzams, ka mašinas krievu fabrikās drīz nolietojās, resp.tiek sabojatas nemākulīgas vai nolaidīgas apkalpošanas dēļ. Arī pašu krievu izgatavotās mašinas vēl neesot pirmā labuma prece, bet tā kā viņas šimbrīžam tiek lietotas gandrīz tikai iekšzemē, tad mašinu kvalitatei mazāk nozīmes.

Pagājušā gadā sākušas strādāt daudz mūlzu metalurģijas fabrikas Magnitogorskā, Kuzņeckā, Zaporozskā, automobiļu fabrikas Maskavā un Ņižņij-Novgorodā, traktoru fabrika Harkovā, kombainu fabrika Saratovā, frēzmašinu fabrika Ņižnij-Novgorodā un vēl daudz citas.

Salīdzinot ar citām lielrūpniecības valstīm PSR Savienības rūpniecības nozīme gan vairāk pieaug relativi, nekā absoluti, bet nav noliedzams: PSR Savienība sasniegs savu mērķi: top pamazām neatkarīga no ārzemju rūpniecības un kara gadījumā pilnos apmēros spēs ražot pate visu kara materialu.

2. Transports. Krievu saimnieciskās dzīves viena vājā vieta ir preču un pasažieru transports pa dzelzceļiem. Dzelzceļi nespējot veikt pārvadāt kravas un pasažieru vilcieni pienāk reti kad laikā. Galvenā vaina esot personīgās atboldības trūkums darbā. Ir izdoti daudz likumi un rīkojumi, kuru mērķis uzlabot dzelzceļu resora darbību. Ir iecelts jauns komisarsm viņa palīgi un izmainīts kolegijas sastāvs. No 330 milj to kravas pārsūtīts tikai 250 milj.to,kas atzīts par nepietiekošu. Jaatzīst, ka zirgu un vāgu trūkuma dēļ preču pārvadāšana pa zemes ceļiem gandrīz pavisam izbeigta.

3. Zemkopība. Pagājušā gadā bijis apsēts 137 milj.ha, no tiem ar ziemājiem 40 milj.ha. Ar rudziem bijis apsēts 28 milj.ha, kviešiem 12 milj.ha, vasaras kvieši 25,5 milj,ha, auzu 17,2 milj.ha, miežu 6,4 milj.ha, kukuruzas 3,9 milj.ha, saules puķu 4,6 milj.ha, linu šķiedrai 2,32 milj.ha un kokvilnas 2,36 milj.ha. 1930.g.sējas platība bijuši 127 milj.ha, ta tad sējas platība palielinājusēs par nepilniem 8%. Pagājušā rudenī ziemas sējas plāns izpildīts tikai par 87%, kas iztaisa 92,4% no aizpagājušā rudeņa platības.

Pagājušā gada raža bijusi vāja un rudenī plaujas laiks daudzos apgabalos lauku nokopšanai nelabvēlīgs. Dažos rajonos raža bijusi tik slikta, ka tur būšot grūtības ar pārtikas piegādāšanu. Kā par to iztei cās valdības organi. Daži vājas ražas iemesli, bez šaubām meklējami lauksaimniecības kolektivizācijas sekās: nolaidīgā zemes apstrādāšanā, ražas nenokopšanā, zirgu un darba rīku trūkumā. Pagājušā gada ražas

lielums vēl nav zināms, bet viņš esot mazāks nekā 1930.g.raža un lielāks nekā 1929.g.raža. 1930.g.raža aprēķināta uz 87,4 milj.to.

Linu sējumu platība 1931.g.bijusi 2.338.000 ha pret 1.492.000 ha 1913 gadā. No visas linu sējas platības kolhozi apsējuši 1.220.000 ha jeb 52,4%. Pagājušā gadā darbojušies 55 linu sovhozi ar 25.800 ha. 1930 gadā valdība bija nodomājuse ievākt 230.000 to linu, bet ieguvusi tikai apmāram vienu trešdaļu no ša daudzuma. Pagājušā gadā vajadzēja ievākt 430.000 to, bet tā kā par linu sagādi nekādas ziņas atklātībā neparādās, tad noprotams, ka ar linkopības kulturu un sevišķi linu apstrādāšanu eksportam un apstrādāšanai fabrikām iet vāji. Neveiksmju galvenais iemeslis - zemās linu cenas, ko linu sagāde maksā zemniekiem.

Padomju valdība cenšās linkopību visiem spēkiem attīstīt, racionalizēt. Valdība nodibina lielas linkopības fermas un tās apgādā ar labu sēklu un dārgām mašinām. Bagātīgi apgādātie izmēģināšanas instituti nopūlās ar dažādu linu apstrādāšanas jaunu mašinu konstrukcijām, līdzšinējo mašinu konstrukciju izlabošanām un papildinājumiem. Dažas no krievu jaunām mašinām var ārkārtīgi ietekmēt nākotnē linkopību un linu šķiedras apstrādāšanu un izstrādāšanu. Kā viens no linu šķiedras apstrādāšanas jauninājumiem ir linu šķiedras pārvēršana koktoninā, no kura var izgatavot daudz smalkākus audumus.

Valdība cenšās PSR Savienībā attīstīt jo plašu kokvilnas kulturu lai kokvilna vairs nebūtu jāieved no ārzemēm. Kokvilnas kulturu izved galvenā kārtā Dienvidus Kaukazā un Vidus-Azijā, kā arī pa daļai Ziemeļu Kaukazā un Ukrainā. Pirmajos divos apgabalos graudkopības vietā jānostāda intensiva kokvilnas stādu kultura. Visa kokvilnas plantaciju platība pagājušā gadā sniedzās pie 2.137.000 ha, kas pārsniedz apmēr. 3-4 kārtīgi to kokvilnas plantaciju platību, kāda Krievijā bija pirms pasaules kara. Nepietiekošo ~~kokšvītru~~ rokrīsmu trūkuma dēļ pagājušā gadā kokvilnas raža nav bijusi pietiekoša un tādēļ iegūts tikai 65,4% no paredzētā kvantuma, t.i. ap 400.000 to.

Arī cukurbiešu kultura tiek paplašināta. Pagājušā gadā ar cukurbietēm bija apstrādāts 1.359.500 ha, t.i. par 325.000 ha vairāk, nekā gadu iepriekš. Cukura biešu raža pagājušā gadā bijusi zema, jo daudz cukurbiešu palikušas uz lauka nenovāktas, vai arī sabojājušās. Cukura produkcija tādēļ paredzama par 11-12% zemāka nekā gadu iepriekš.

Eļļas iegūšanai PSR Savienībā jau no sen laikiem audzina saules puķes, bet pēdējā laikā padvaldība sevišķu vērību piegriezusi sojas

pupām, kuras padodoties diezgan labi Ziemeļkaukazā un Dienvidus Krievijā. Mēģinājumu lauki pat Maskavas rajonā devuši labus panākumus.

Sevišķu vērību padvaldība piegriež kāda līdz šim maz pazīstama stāda "tan-tagiza" kulturai, no kura iegūst kaučuku, jo PSR Savienība grib atsvabināties no kaučuka importēšanas.

Lopkopība. Lopkopības veicināšanai un nostādīšanai uz racionaliem pamatiem padvaldība izdevusi daudz dekretus, kuros uzdots nodibināt trestus govju, cūku, aitu, briežu un putnu audzēšanai un izmantošanai gagaļai, sviestam, olām un ādām. Pagājušā gadā šinīs trestos bija savākts miljoniem govju, cūku, aitu un putnu; trestiem bija jānodod daudz tūkstošu to gan gaļas, gan olu, gan piena, sviesta, siera, kazeina, vilnas un ādu. Bez tam lielpilsētu un rūpniecības centru tuvumā kooperativiem bija uzdots nobarot zināmu skaitu liellopu un cūku gaļai. Arī kolhoziem, skatoties pēc viņu saimnieciskā stipruma uzdots nobarot un nodot zināmu skaitu nobarotu gaļas lopu, sviesta un olu. Lopkopības trestu un kolhozu nodibināšana notika īsti lieliniecīskiem paņēmieniem. Lopus trešti ieguva no individualzemniekiem nodevu, pirkšanas, rekvizicijas un vienkārši konfiskācijas ceļā.

Saprotams, ka tādam lielam lopu daudzumam jaunās vietās nebija ne pienācīgu ēku, ne barības, ne lopu kopēju. Tādēļ daudz lopu gājis bojā. Caurmērā kolhozos gadā nobeigušies 2o-35% no teļiem, 3o% sivēnu, dažas pat līdz 8o% no jaunaudzes. Tā kā individualzemniekus izpostot arī daudz mājlopu tika nokauti vai citādi iznīcināti, tad pieņemams, ka pagājušā gadā lopu skaits stipri samazinājies. Pēc oficialām ziņām, pateicoties valdības energiskiem soļiem, jau pag.gada beigās sovhozu un kolhozu kolektivos ganampulkos bijis 32% no visas PSR Savienības liellopu, 35-36% no visa cūku un 22% no visa aitu skaita. Tekošā gadā cer jau apmēram 5o% no visiem mājlopiem un putniem pulcināt lopkopības kolhozos un sovhozos. Kroņa uzņēmumi valdībai liellopu gaļu kā nodevas nodevusi 92%, bet nodevas cūkgaļā 3o% apmērā; piensaimniecības kroņa sovhozi nodevusi piena 7o% un gaļas 54% apmēros; putnkopības uzņēmumi - 57% apmērā no paredzētā plāna. Kolhozu piena fermas un individualzemnieki savas nodevas izpildījuši priekšā rakstītos apmēros. Nav zināms, cik sviesta eksportēts, bet priviligētais proletariats pērn bija drusku labāki apgādāts ar sviestu, nekā aizpērn, jo zināmu daudzumu sviesta dabūja ne tik pirmās kategorijas proletarieši, bet arī tie pilsoņi, kas par sviestu varēja samaksāt 2o rbļ.kilogramā "komercialos veikalos", ~~nekā aiz-~~

1483

Arī gaļas kooperativos pērngad bija vairāk, nekā aizpērn, bet tas izskaidrojams tikai ar to, ka tagad labāk organizēta dažādo gaļas un sviesta nodokļu piedzīšana, bet ne vis lopu skaita, resp.tautas turības pieaugšana.

Par ārējo tirdzniecību pagājušā gadā oficiali dāti par visu gadu vēl nav pieejami,jo statisitikas dāti par tirdzniecību parādās kādu gadu vēlāk, bet uz privātiem pieprasījumiem tirdzniecības komisariats gandrīz nekādas ziņas neizsniedz. Var apgalvot, ka vājas ražas dēļ pagājušā gada labības eksports ir smazinājies un tas pats jāsaka arī par linu eksportu. Citu valšķu mēģinājumi saprasties ar PSR Savienību koku eksporta lietā cietusi neveiksmi, jo krievi tādus mēģinājumus noraida.

Finances. Ārzemju presē bieži vien parādījušies paregojumi, ka padomju valdība nevarēšot pildīt savas saistības ārzemēs un tādēļ ta biedināja no PSR Savienības apsūtījumu kreditēšanas. Līdz šim PSR Savienības tirdzniecības pārstāvības ārzemēs savas saistības pildījušas: palielinātam preču eksportam palīdzējusi bilanci uzturēt līdzsvarā vairāki zelta eksporta sūtījumi, kuri noguldīti lielākā PSR Savienības kreditora Vācijas bankā pagrabu velvēs.

Arī valsts iekšējē saimniecībā valdība, pēc iespējas, cenšās aturēties no inflacijas un tādēļ noetiek, ka valdības uzņēmumi paliek strādniekiem parādā algu par vairāk mēnešiem. Dažādie algu atvilkumi un "labprātīgi" pirktie iekšējie aizņēmumi ir "palīgu līdzekļi", kuriem jāmazina inflacijas sekas. Rubļa pirkšanas spēja tomēr iet uz leju.

Uz šagada 1.janvari pēc oficialām ziņām, Valstsbankā bijis šāds stāvoklis:

Banknotes (červonci) apgrozībā		Rbl.2.784.ooo.-
Valsts kases zīmes	"	" 2.577.ooo.-
Metalnauda		" 311.ooo.-
	Kopā	Rb.5.672.ooo.-

Nodrošinājumi: zeltā rbļ. 637.9oo.-
pārējie dārgmetali 22.8oo.-
ārzemju valutā 44.9oo.-
trates " " 1.5oo.- " 7o7.ooo.-
Īstermiņa aizdevumi "2.o88.ooo.-

Droša seguma ir 7o7 milj.r.jeb 12,46% no apgrozībā esošās naudas, jeb 25,39% no apgrozībā esošām banknotēm.

1484

IV. A r p o l i t i k a.

"Socialisma tēvija" atmetusi cerības uz drīzu proletariata sacelšanos pārējā pasaulē un pate dzīve spiež PSR Savienības valdību interesēties par Eiropas starptautiskās politikas jautājumiem un piedalīties pie viņu atrisināšanas dažādās konferencēs. Gan PSR Savienības pārstāvji starptautiskās sanāksmēs piedalas ar zināmiem blakus nolūkiem: izlietot starptautisko tribunu komunisma ideju propagandai un kapitalistisko valstu imperialistisko tieksmju "atmākošanai", bet beigu beigās viņa tomēr spiesta līdzdarboties citu valšķu saimē. Tā pagajušā gadā padvaldība savus pārstāvjus sūtījusi uz "graudkopības konferenci" Romā, saimnieciskās dzīves "planēšanas konferenci" Holandē, "Eiropas komisijas" sēdēm Ženevā, uz atbrunošanās konferenci turpat u.t.t. Arī pašu krievu delegatu runas, cik var spriest, tur paliek mērenākas pēc satura un stila. Starptautisko jautājumu radies tik daudz, ka ārlietu komisariatā nodibināta speciala "starptautisko jautājumu nodaļa" ar pastāvīgu dienesta personalu.

Arējai politikai līdzi pārveidojies padomju žurnalistikas saturs. Starptautiskas politikas un ekonomikas jautājumus, zinams, viņa vienmēr apspriež no komunisma viedokļa, un viņos vienmēr krietna porcija agitacijas pret kapitalisma valstim, bet viņos vairs nav tik daudz aizkarošu, personu un valdības, provocējušu, nekautrīgu, griezīgu apvainojumu, kā agrāk. Dažos jautājumos, kā piem. Japaņu-Ķīnas sadursmē, komunistu prese prot ieturēt ārkārtīgu mērenību un taktu. Daudz asā kiem uzbrukumiem turpretim ir padota Tautu Savienības un citu kapitalistisko valšķu politika.

Padomju ārējās politikas neizsmeļamais dienas jautājums vēl arvien ir intervencija. Katrā starptautiskās politikas mēģinājumā - atrisināt saimnieciskās vai politiskās problemas - kā Paneiropas, atbrunošanas, vai Donavas valstu unijas projektā, PSR Savienības politiķi saskata mēģinājumu organizēt intervenciju pret PSR Savienību... Tādēļ arī pate padomju valdība nerimst valsts iekšienē tautu psichologiski sagatavot un pārliecināt par to, ka karš ir neizbēgams. Par to stāsta ikdienas avizes, radio priekšnesumi; par to runā visās organizacijās un skolās; pilsētās māca pielietot gāzu maskas, pat uzdod termiņus, līdz kuŗam laikam tādas maskas jāiegādājās. Kā intervencijas organizētājs tiek uzskatīta Francija.

Savu "miermīlību" PSR Savienība manifesteja ar to, ka visas savas kaimiņvalstis uzaicināja noslēgt ar viņu, PSR Savienību, neuzbrukšanas paktus.

Starptautiskās diplomatu sanāksmēs PSR Savienības diplomatu uzskatiem pēc iespējas pieslienas tuvās Azijas, Italijas un Vācijas diplomati.

1485

Saimnieciskā krīze stipri ķērusi arī PSR Savienību, kuŗas piecgades plāna realizacija lielā mērā atkaras no valutas, ko iegūst par eksportu. Tā kā PSR Savienība galvenā kārtā eksportē lauksaimniecības produktus un jēlvielas, uz kuŗām cenas pasaules tirgos kritušas, tad zemās cenas jo sapīgi atsaucas uz tirdzniecības bilanci. Bez tam PSR Savienības preču parādīšanās starptautiskā tirgū izsauca stipru nemieru, jo PSR Savienībā pie preču un produktu ražošanas tiek pielietots "spaidu darbs" un tādēļ arī zemās krievu preču/ cenas esot "dumpinga cenas". Dažās valstīs tika aizrādīts uz to apstākli, ka viņās aizliegtā ievest "spaidu darba" ražojumus un tādēļ radās nodomi - ievadīt izziņu, par to, kādas preces PSR Savienībā tiek ražotas spaidu ceļā. PSR Savienībai draudēja "saimnieciskš boikots" un tādēļ viens no padomju diplomatijas galveniem uzdevumiem pagājušā gadā bija - censties ārzemju tirgotaju un valdības aprindas pārliecināt, ka PSR Savienībā nav spaidu darbu un ka krievu eksportpreču cenas nav dumpinga cenas. Tādēļ arī Litvinovs jau pag.gada maija mēnesī Ženevā uzstājās ar savu saimnieciskās neuzbrukšanas pakta projektu.- Savas financielas saistības ārzemēs padvaldība līdz šim pildījusi, lai gan daļa ārzemju preses paregoja PSR Savienības bankrotu.

No otras puses: nav domājams, ka kapitalistiskās valstis tuvākā nākotnē varētu savā starpā saprasties un organizēt PSR Savienības saimniecisko boikotu. Saimnieciskā krīze nospiež visas valstis un tādēļ visas valstis, neskatoties uz politiskam simpatijam vai antipatijam, labprāt pieņem PSR Savienības aģentu mašinu apsūtījumus un viņu lētās izejvielas. Kapitalistisko valšķu interesi par PSR Savienību apliecina dažādu organizaciju delegaciju sūtīšana uz PSR Savienību.

Kapitalistisko valšķu saimnieciskās grūtības dod padomju presei iekšzemē pateicīgu materiālu - agitacijai pret kapitalistisko iekārtu.

Galvenais ārpolitikas notikums pag.gadā pēdējā pusē bija Japanas-Ķīnas konflikts, sevišķi Mandžurijā, kur PSR Savienībai lielas politiskās un saimnieciskās intereses. Krievu diplomatija un prese ar lielu uzmanību seko Japanas darbībai Mandžurijā, bet atturās vārdos un darbos no tādiem soļiem, kuri varētu izsaukt sadursmi ar Japanu. Jau pie laika padvaldība spērusi nepieciešamos soļus savu tālo Austrumu nodrošināšanai pret eventuelu Japaņu uzbrukumu, vai iebrukumu PSR Savienības territorijā. Uz tāļiem Austrumiem nosūtīts diezgan daudz karaspēka un kara materiala tā kā padvaldības oficialie pārstāvji var tautas masam paziņot: "svešas zemes negribam, bet savas zemes, ne pēdas arī citiem nedosim."

PSR Savienība tagad nav ne saimnieciski, ne politiski gatava nopietnam karam un tādēļ viņas ārpolitika šimbrižam ir uzkritoši miermīlīga. Bet

1486

var rasties apstākļi, kuri nepieciešami prasa bruņotas varas izlietošanu un tādēļ PSR Savienība uz to sagatavojas. Domājams, kaarī Japana atturēsies no bruņotas sadursmes ar PSR Savienību.

Aiz Japanas agresivitates PSR Savienības politiķi redz kapitalistiskās lielvalstis - sevišķi Franciju, kuŗas nolūks esot organizēt intervenciju ar Japanas spēkiem Tālājos Austrumos .

Lai sevi nodrošinātu no Japanas, tad padvaldība pagājušā gad a Japanu uzaicināja noslēgt "neuzbrukšanas līgumu", bet viņš neatrada Japanas piekrišanu.

Attiecības ar Latviju pagājušā gadā bijušas normalas, pat labas. Nav bijis nekādu lielāku domu starpību un sadurmju, kas būtu varējušas abu valšķu attiecības ievērojami sabojāt. Pēc ilgām xx sarunām beidzoties izdevies pārvest par še atstātiem rūpniecības uzņēmumiem ieņemto naudu valutā uz Latviju un līdz ar to izbeigt rūpniecības uzņēmumu reevakuaciju in natura

Padomju prese citīgi sekojusi Latvijas iekšejai dzīvei: Latvijas kaŗa flotes svētkiem, Latvijas saimnieciskām grūtībām, Saeimas vēlēšanām un Latvijas-Polijas konfliktam poļu propagandas dēļ Ilukstes apriņķī.

Ievērojamāki uzbrukumi Latvijai krievu presē nav parādījušies. Pag. gadā gan nodibināts Maskavā latviešu dienas laikraksts "Komunaru Cīņa", kuŗš bez apstājas uzbrūk baltai Latvijai un viņas iekārtai, bet šā organa un vispār latvju komunistu iespaids padvaldībā nav ievērojams.

Ingermanlandes somu zemnieku atkulakošanas un izsūtīšanas, kā arī dažu somu komunistu pārraidīšanas dēļ par Somijas PSR Savienības robežu no Somijas puses, kā arī dažu somu nacionalistu ekscesu dēļ Somijā - izcelās garāka un diezgan asa notu izmaiņa starp Somijas un PSR Savienības ārlietu resoriem. Gada beigās atkal attiecības pieņēma normalu veidu.

PSR Savienības un Igaunijas attiecībās nav bijis sevišķa atzīmēšanas cienīgu pārmaiņu.

Padvaldības attiecības ar Poliju pagājušā gadā bijušas diezgan nosvertas un labas.

Lietuvas tuvināšanās mēģinājums citām Baltijas valstim izsauca PSR Savienības diplomatijā zināmu nemieru, jo padvaldībai nav vēlama Lietuvas ciešaka piesliešanās Latvijai.

Pagājušā gadā Francija iecēla jaunu vēstnieku Dežana kgu Maskavā un līdz ar to abu valšķu attiecībās radās zināms nomierinājums. Krievu-franču sarunām Parizē vēl vēl sevišķu panākumu nav un viņas jau garāku laiku apklusušas; viņas stāv sakarā ar Krievu-poļu sarunām. Francija ierobežojumus krievu preču importam atcēlusi. Francija, kā zināms ir PSR Savienības dro-

1487

šakais naftas un naftas produktu ncpēmējs. Visa franču kaŗa flote un pa daļai tirdzniecības flote patērē PSR Savienības naftu un naftas produktus Krievi ar saviem naftas piedāvājumiem padara Franciju neatkarīgu no angļu un amerikaņu pettolejas trestiem, jo Frnacijai pašai, kā zināms naftas avotu nav. Tādēļ domājams, ka Francija nekad pilnīgi savus saimnieciskos sakarus ar PSRS-bu nepārtrauks, iekams franči nebūs nokārtojuši naftas iegūšanu vismaz no Irakas naftas avotiem.

PSR Savienības attiecības ar citām valstim pagājušā gadā sevišķu izcilu gadijumu un notikumu vai pārmaiņu nav bijis.

Sūtnis PSR Savienībā.

1488

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

№ 0.848.00.M.sl.52/8723

Rigā, 1932.g. "28" aprilī.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1932 g. 10 V
Ier. № 2369 kt. № 5

Konfidenciāli.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa PSR Savienībā J.Seska kunga ziņojumu par politisko un saimniecisko dzīvi Padomju Savienībā 1932.g.1.ceturksnī.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

gsti godājamam

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,

P i l ī.

Konfidenciali. 1489

PSR Savienības politiski-saimnieciskais pārskats par 1932.g. pirmo ceturksni.

I.

TAUTAS UN VALSTS IEKŠĒJĀ DZĪVE.

Pirmais gada ceturksnis pagājis vienmuļīgā cīņā par piecgades plāna izpildīšanu un tikai reti rodās notikumi,kuri izceļās no pelēkās ikdienības un ietekmē visas valsts saimniecisko un politisko dzīvi. Pagājušā ceturksnī pie tādiem izcilus notikumiem jāpieskaita komunistu partijas XVII.Kongresa konferencē, kuraxsākās sazvērnieka STERNA atentatā uz Vācijas sūtniecības padomnieku von Tvardovski un vēl daži citi mazāk svarīgi.

1. Komunistu partijas XVII.Kongress sanāca janvara beigās Maskavā un starp citu nosprauda valsts iekšējās politikas saimnieciskās un arī politiskās linijas; tas ir, uzstādīja tekošā gadā saimniecisko programu, izstrādāja otrās piecgades saimniecisko plānu un nosprauda socialpolitiskās linijas. Iekams šās divas programas apskatu tuvāki, druscin jāpakavējās pie šās konferences vispārējās darbības.

Komunistu partijas konferencēs parasti ar kādu referatu uzstājās arī pats partijas generalsekretars Staļins. Diktatora aizrādījumiem vienmēr ir "vēsturiska nozīme"cilvēces attīstībā" un no viņa runas tad ņem citātus par pamatu saviem ievadrakstiem žurnalisti, saviem apcerējumiem tautsaimnieki,saviem referatiem vadošie politiķi un visi citi garīgā darba strādnieki. Šoreiz Staļins konferencē ar runu neuz.-stājās, kas zinamā mērā izsauca vilšanos. Domā, ka tādu Staļina attu-rību izsaucis tas sajukums lauku dzīvē, kādu radījuši lauksaimniecību kolektivizācija. Sākumā Staļins nepielaidis pat domu, ka kolhozacijai vāji panākumi, bet pate konference bija piespiesta nākt pie atziņas, ka nedrīkst pavisam ignorēt zemnieku privatīpašnieciskās tieksmes un ka tādēļ nedrīkst spiest kolhoziešus jau tūliņ visus savus mājlopus atdot kolektivam. Nepietiekot kolhozos ar algu pēc nopelna, bet vajagot pašus kolhozu strādniekus sadalīt brigadēs, resp.arteļos, kuru rokā nodod zināmus darba rīkus, lopus un pat noteiktus zemes gabalus apstrādāšanai un nokopšanai.

Pēc zināmas kavēšanās komunistu partijas centralkomiteja 26.martā izdeva pat dekretu par to mājlopu paturēšanu pašu kolhozieša kopšanā un rīcībā, kuri vajadzīgi viņa un viņa gimenes uzturam.

Tādu piekāpību pret privātīpašuma tiesībām, domājams, negribēja

1490

segt ar savu vārdu pats diktators un tādēļ atzina par labāku klusēt. Klusēšana vietā arī esot viens no diktatora politiskiem talentiem.

No atreferējumiem par komunistu konferences darbību redzams, ka komunistu partijā šimbrīžam esot 3 miljoni biedru, 6 milj.komjauniešu un 3,5 milj.triecnieku. Uz šiem 12,5 miljonu komunistisko pilsoņu tad arī galvenā kārtā balstās viss tagadējais komunisma režims.

PSR Savienības saimnieciskai darbībai komunistu partijas konference nospraudusе šādus mērķus.

a. 1932.g.saimnieciskais plāns. Ar šo gadu sākās ceturtais "noslēdzošais" gads piecgadē, kuru iezīmēšot cilvēces vēsturē grandiozas uzvaras socialisma frontē. Tikšot izpildīts ar lielisku uzviju piecgades plāns; tikšot realizēta vienlaida lauksaimniecības kolektivizācija un kulaki kā šķira tikšot galīgi likvidēta visā valstī. Tautsaimniecības socialistiskais sektors aptveršot vairāk kā 90% no visa tautas ienākuma. Rūpniecības produkcija pārsniegšot priekškara apmērus četras reizes; rūpniecībā kapitalceltniecības piecgade būšot izpildīta par 150%; lauksaimniecībā izpildītie kapitaldarbi pārsniegšot piecgades plānu par 156%.

Strādnieku un kalpotāju skaita ziņā piecgades plāns tikšot izpildīts par 133%, bet tiešo rūpniecības kadru palielināšana par 155%; darbalgu fonds pieaugšot uz 171%, bet socialās apgādes fonds būšot dubultojies. Visa rūpniecība pāriešot uz septiņu stundu darbdienu.

Konsomacijas priekšmetu daudzums pieaugšot par 30%; komunalo dzīvokļu būvēšanai izdošot 2.892 milj.rub.; tautas veselības, izglītības un zinātnes nolūkiem izdošot 9.200 milj.rub.

Tautas ienākumi PSR Savienībā pieaugšot uz 49 miljardi rubļu un pārsniegšot divreiz piecgadei uzstādīto ienākumu; budžets iztaisīšot 146% no piecgadei projektētā budžeta.

No pašas strādniecības valdība prasa: uzlabot darba organizāciju, darba ražīgumu, darba kvalitati, izbeigt vienlīdzību un "nepersonīgumu" darbā, saimniecisko aprēķinu, financielo disciplinu un technikas piesavināšanos.

Galvenā vēerība piegriežama metallurģijai, kurināmā materiala ražošanai, mašinu būvei, dzelzceļu transportam, kolhozu organizāciju nostiprināšanai, dažādo sovhozu pārorganizēšanai un lauksaimniecības ražas pacelšanai.

Stingri jāieturot partijas"generallinija, modrīgi jācīnās pret

1491

labējiem un kreisejiem idejiskiem novirzieniem; jālikvidē kulaku un citu kapitalistisko elementu atliekas, jācīnās pret individialistisko, privatīpašuma, sīkpilsonības psihologiju strādnieku starpā un pret pilsoniskām tendencēm un iespaidiem socialistiskās celtniecībās atsevišķās nozarēs.

Rūpniecības produkcijas kopvērtība tekošā gadā aprēķināta uz 37,5 miljardi rbļ.(36,8% pieauguma pret 1931.g.).Ražojumu pašizmaksa jāpazemina par 7%(pērn bija nolikts par 22%, bet faktiski nepazemināja). Rūpniecības strādnieku kopā ar celtniecības strādnieku skaitu palielinās par 1.2oo.ooo; rūpniecības strādnieku algas nolemts paaugstināt par 11%, celtniecības par 5,6% un dzelzceļniekiem par 13%; darba ražīgumam jāpieaug par 22%. Visā rūpniecībā, kopā ar papildu kredītiem nolemts ieguldīt 12 miljardu rbļ.,no tiem 9,2 miljardu smagā rūpniecībā. Visā tautsaimniecības celtniecībā tekošā gadā lemts ieguldīt 21 miljardu rubļu.

Tekošā gadā nolemts sasniegt šādus panākumus (pagājušā gada produkcija atzīmēta iekavās):

laists darbā 26 (4) jaunas domnas,
" " 67 " martenas krāsnis,
" " 7 " elektriskās krāsnis,
" " 27 " valcētavas
" " 7 blumingus (dzelzs presētavas),
" " 89 " šachtas ogļraktuvēs
ražot 9o (56) milj.to ogļu,
" 13,5 " " koksa,
" 9 (4,9) " " čuguna
" 9,5(5,3)" " valčdzelža
" 17 (1o,6) miljardu kv.stundu elektriskās energijas
" par 6,8(5,724) miljrd.r.mašinu; to starpā par 94o milj.r. lauksaimniecības mašinu.
" 82.ooo(4128o) traktoru,
" 73.ooo(2o.511) automobiļu
" 1.3oo(6oo) tvaiceņu
" 5o.ooo(2oooo) preču vagonu
" 3.o61(2246)milj.metru kokvilnas audumu
" 95,5(76,8) milj.pāru apavu
" 1 miljardu bundžu konservu
" 27,4(23,1) milj.to naftas

1492

Lauksaimniecībā:

No jauna nodibināšot 17oo (1o4o) MT Staciju;

Apsēt 144(137) milj.ha ar graudu labību

" 2.437.ooo (2.137.ooo) ha ar kokvilnu

" 2.56o.ooo (2.338.ooo) ar liniem

" 1.67o.ooo (1.359.5oo) ar cukurbietēm

Lauksaimniecības raža jāpaaugstina graudkopībā līdz 8,5 centri no ha; cukurbiešu kulturā līdz 145 centn, kokvilnas 8,7, linu 2,6 centn. šķiedru no ha, saulpuķes 6 centn. no ha.

Lopkopībā jāpalielina lopu skaits "Skotovodā" līdz 2.95o.ooo galvu, "Svinovodā" līdz 2.9oo.ooo cūku, "Ovcevodā" līdz 7.3oo.ooo aitu un "Masloobjedin." līdz 32o.ooo govju. Lieli sovhozi sadalami mazākos.

Transportā jāapgroza 5o2 milj.to un preču vagona dienas nobrauciens jāpalielina līdz 128 klm.

Salīdzinot pagājušā gada saimniecisko produkciju ar tekošam gadam uzstādītiem skaitļiem, jānāk pie atziņas, ka šie uzdevumi ir ārkārtīgi lieli. Kādos apmēros tiek attīstīta melnā metallurgija - par to var spriest no ta, ka tās 26 domnas, ko šogad cer uzbūvēt un laist darbā, strādājot pilnos apmēros, spēs ražot gadā 7,5 milj.to čuguna, t.i. viņas ražos gandrīz divreiz vairāk čuguna, nekā spēja ražot visas domnas cara laikā. No lielākām dzelzrūdas izmantošanas fabrikām šogad sāk strādāt Magnitogorskas un Kuzņeckas domnas; bez tam daudz veco fabriku tiek lielā mērā palielinātas un viņu darba spēja dubultota.

Ogļrūpniecībā vēl ilgi pirmo vietu ieņems Donecas baseins, kur vēl tagad ražo vairāk nekā divas trešdaļas no visām PSR Savienības oglēm. Otrā voetā nāk Kuzņeckas baseins, kur pagājušā gadā atvērtos 44 šachtas un vēl tiek būvētas 49 šachtas. Trešā vietā laikam nāks Karagandas ogļraktuves; tur pagājušā gadā jau uzsākušas darbu 29 šachtas un vēl tiek izbūvētas 14 šachtas. Valdība grib steidzināt arī ogļrakšanu Uralos, lai nebūtu,kā līdz šim, ogles jāved no Donecas uz Uralu fabrikām.

Sevišķi steidzināta tiek mašīnrūpniecības attīstība. Šogad mašinfabrikām jāapgādā ar mašinām un ierīcēm daudzas jaundibināmās fabrikas.Sevišķi tiek steidzināta Kramgšstovja (Ukrainā) un Uralu fabriku izbūve.

Šogad uzsāks darbu starp citām šādas lielākās elektriskās stacijas: Dnepropetrovskas (372.ooo kvt.) Sviras (24.ooo kvt.),Magnitogor-

skas (112.ooo kvt.), Kuzņeckas (98.ooo kvt.), Dubrovkas (1oo.ooo kvt.) un bez tam vēl daudz staciju ar mazākām spējām.

Šogad sāks būvēt milzīgu kapara izstrādāšanas fabriku pie Balchaša ezera, kur atrastas bagāti kapara rūdas slāņi.

Jau pērn PSR Savienība sākusi ražot arī radiju un šogad katrā ziņā jāatrodot alvas rūda un jāsākot izstrādāt, jo līdz šim visu alvu ieveda no ārzemēm.

Ķimijas rūpniecības attīstībā nolemts spert lielus soļus. Šagaga janvara mēnesī esot ražots 675.ooo to sērskābes, bet nākošā gadā janvarī jau ražošot 1.35o.ooo to, tas ir otrtik daudz.

Bez tam šogad sākšot ražot sintetisko kaučuku.

Vai piecgades "noslēdzošā" gadā tiešām visus šos uzdevumus izdošoties izpildīt, tas vēl jautājums. Jau pagājušā gadā visa rūpniecība cieta tādēļ, ka netika ražots pietiekošā daudzumā ogļu un koksa. Lai fabrikas varētu strādāt ar visu darba spēju, tad šagada pirmā ceturksnī ikdienas būtu vajadzīgs ražot ap 26o.ooo to ogļu, bet faktiski tiek ražots tikai ap 185.ooo to dienā; ho ta jau var spriest, ka ja ogļu ražošanā nenotiek lūzums uz labu, tad ogļrūpniecība nevar apmierināt rūpniecības pieaugošās prasības.

Lieliski paplašinātai rūpniecībai ir vajadzīgi inženieri, speciālisti un mācītu strādnieku kadriem; arī par tiem tiek gādāts. Uz šagada 1.janvari visas Augstākās Tautsaimniecības padomes pārziņā atrodošās augstākās techniskās skolās, technikumos strādnieku fakultatēs mācijās 37o.ooo cilvēku; fabriku skolās, kur skolēni mācās fabrikas darbus - 626.ooo un dažādos citos kursos 7oo-8oo.ooo cilvēku. Ta tad ATS Padomes pārziņā atrodošās mācības iestādēs mācās praktiskus darbus ap 1.8oo.ooo cilvēku. Šogad no skolām izlaidīs ap 38.ooo(pērn 21.ooo) inženieru un techniķu un nākošā gadā ap 87.ooo. No fabriku skolām šogad izlaidīšot 35o.ooo skolēnu(pērn 51.ooo). Pieaudzis esot arī rūpniecības zinātniskās pētīšanas iestāžu skaits no 141 uz 255 un viņas zinatnisko darbinieku skaits no 6ooo uz 12.5oo. Labi saprotams, ka jaunie inženieri un techniķi tikai pēc dažiem gadiem, tāpat kā apmācītie strādnieki, tikai pēc iestrādāšanās būs atbilstoši savam uzdevumam. Taisnība, ka visa rūpniecības grandiozā izplēšanās un izveidošana tiek ārkārtīgi sasteigta, ka tiek pielaistas daudz kļūdas, par ko dārgi jāsamaksā visai valstij. Bet tas PSR Savienībā neko nenozīmē. Vēl paies pāra gadi un PSR Savienība būs ne tikai saimnieciski

neatkarīga ne Vakara Eiropas, bet viņas rūpniecība būs arī spējīga izpildīt visas tās prasības, ko modernais karš prasa no industrijas. Tas ir padvaldības rūpniecības politikas tuvākais mērķis, kuram tiek upurēta simtu miljonu iedzīvotāju tiesības un labklājība.

b. Direktivas PSR Savienības otrās tautsaimnieciskās piecgades (1933-1937.g.) plāna sastādīšanai.

Ar tekošo gadu izbeidzās pirmā saimnieciskā piecgade un tādēļ Padomju Savienības komunistu partijas konference izstrādājusi un partijas centralkomiteja 4.februarī pieņēmusi direktivas jaunās piecgades plāna sastādīšanai. Jaunās piecgades plānu izstrādās katram gadam atsevišķi, bet tā kā darbi tikai nupat iesākti, tad tuvāki dāti sagaidāmi tikai vēlāk. Molotova un Kuibišova garās runas un direktivas tomēr jau sniedz pietiekošu pārskatu par padvaldības nākotnes plāniem un tādēļ viņus īsumā raksturošu.

Proletariata entuziasms un darba griba realizējuši pirmās piecgades plānu un ta esot ķīla, ka arī otrās piecgades plāns tiks izpildīts. Otrās piecgades uzdevums:"kapitalistisko elementu un šķiru galīga likvidacija, pilnīgā to apstākļu iznīcināšana, kuri rada šķiru starpības un dara iespējamu citu cilvēku izmantošanu; pārdzīvotā kapitalisma atlieku pārvarēšana ekonomiskā un ļaužu apziņā; visas valts darba tautas pārveidošana apzinīgos un aktivos socialistiskās bezšķiras sabiedrības darinātājos".

Pirmajā piecgadā ir likti socialistiskās ekonomikas pamati, bet otrā piecgadē ķersies pie pašas socialistiskās sabiedrības izveidošanas. Socialistiskā darba organizācija, cer komunisti, pārveidos cilvēku psichi, iznīdēs privātīpašnieciskās, egoistiskās dziņas un radīs jaunu cilvēka tīpu, kuram galvenā un pirmā vietā būs nepersonīgās, bet visa kolektiva intereses. Arī lauksaimniecības darbi izveidosies par rūpnieciskā darba nozari, starpība starp laukiem un pilsētu, resp.zemnieku un proletariatu galīgi izzudīs. Tomēr arī šinī pakāpē vēl visiem strādniekiem aprēķinās un izmaksās "algu pēc nopelna", par pilnīgi "vienlīdzību" vēl nevarēšot runāt. Pamazām izzudīšot arī starpība starp garīgo un fizisko darbu, jo strādnieki paši iegūs "politechnisko" izglītību. Šķiras gan būšot iznīcinātas, bet valsts vēl neatmiršot, kā to prasa komunisma teorija, jo socialisma tēvija visrinķī robežojot ar kapitalisma valstīm, kas tai naidīgas un arī pašā valsts iekšienē vēl būšot jācīnās ar slepeniem un atklātiem kapitalisma

agentiem, ar sīkpilsoniskiem īpašnieciskiem aizspriedumiem un tieksmēm "Izveidojot uz proletariata diktaturas pamata cīņu ar šķiru iznīcināšanu un izveidojot bezšķiru socialisku sabiedrību, uz kuras pamata turpmāk attīstīsies komunistiskā sabiedrība, uz kuras karoga būs lasāms: " no katra pēc viņa spējām un katram cik viņam vajadzīgs", mēs ātriem soļiem tuvojamies tam lielam mērķam, kuru uzstādījuši zinātniskā komunisma pamatlicēji Markss, Engelss un Ļeņins."

PSR Savienība panākusi, pat aizsteigusēs priekšā dažā ziņā modernām rūpniecības valstīm. Otrā piecgadē jārealizējot pilnīgi lozungs "panākt un aizsteigties priekšā citām kulturas valstīm". Tas neesot neiespējams, jo tagad jau nostiprinājušās socialistiskās darba organizācijas un darba metodes un šo organizāciju aktivitāte arvien vēl pieaugot. Tāpat saimniecisko darbu organizēšana un izvešana pēc iepriekš izstrādātiem plāniem dodot visai socialisma iekārtai daudz priekšrocību. Pirmā piecgade izpildīta jau četros gados.

Partijas konference atzīst, ka galvenais un izšķirošais otrās piecgades uzdevums - pabeigt visas tautas saimnieciskās iekārtas pārveidošanu un jaunas plašākas bāzes radīšanai priekš visām tautas saimnieciskās dzīves nozarēm.

Molotovs un Kuibiševs sniedz plašus, zinams, tikai orientejošus aizrādījumus par saimnieciskās dzīves turpmāko izbūvi.

Pirmā vietā tiks noskaidrota mašinu rūpniecība. Nākošā piecgadē mašinrūpniecība jāpaplašina trīs līdz trīs ar pus reizes, samērā ar to stāvokli, kāds būs šagada beigās. Mašinrūpniecībai jāsasniedz tāds stāvoklis, ka viņa pate, bez importa palīdzības, spērtu apmierināt visas kalnrūpniecības, rūpniecības, transporta, sakaru dienesta, telegrafa, pasta, telefona, lauksaimniecības un visas citas pieaugošās prasības.

Otrā vietā tiks nostādīta jaunuenergetisku bāzu radīšana, lai elektrificetu rūpniecību, transportu un lauksiamniecību. Šim nolūkam izmantos daudzās akmeņogļubagātības, ūdens spēku, torfu, degakmeņu u.t.t. Elektriskas energijas ražas ne mazāk kā loo miljardu kilovat stundu. 17 miljardu vietā(tik būšot šagada beigās); akmeņogļu ražots ap 25o miljonu to un naftas 2-3 reizes vairāk nekā šogad, tā tad 7o-8o milj.to. Čuguna ražošot 1937.g.ne mazāk kā 22 milj.to, tāpat 2-3 reizes palielināšot krāsaino metalu un ķimiskā produkciju. Ķimiskā rūpniecībā galveno vērību piegrīzīšot mākslīgo mēslu ražošanai, lai paceltu lauksaimniecības ražu.

Komunistu princīps: nebūvēt uz priekšu vairs atsevišķas fabrikas, bet veselus fabriku kompleksus - kombinātus. Tādi milzu kombināti jau tagad ir Donecas-Dnepropetrovskas, Uralu un Kuzneckas kombinati.

Nodomāts būvēt ap 25-3o.ooo klm. jaunu dzelzceļu; pielietot lielos preču vagonus un pašus dzelzceļus elektrificēt.

Arī zemes ceļiem piegrozīšot nopietnu uzmanību, jo pēc otrās piecgades PSR Savienībā būšot 3oo-4oo.ooo automobiļu.

Lauksaimniecības uzdevums pacelt ražu un tam nolūkam jārada plaša mākslīgo mēslu ražošana. Arī lauksaimniecībā pielietošot elektrības spēku, jo pēc Ļeņina izteiciena "zemnieku nocelšot no kaulainā, novārgušā zemnieka zirga un uzcelšot uz modernās rūpniecības elektriskā zirga". Sevišķi plaši attīstīšot vieglo un pārtikas vielu rūpniecību; varot apgalvot, ka uz ikkatru iedzīvotāju tikšot ražots vismaz trīs reiz vairāk konsomacijas objektu, nekā šimbrīžam. Tautas labklājības pacelšanai jāattīstot pārtikas un citu preču apgrozība, sevišķi sīktirdzniecība. Tādēļ tikšot atvērts daudz jaunu veikalu, jo tikai tādā kārtā būšot iespējams atcelt pārtikas ~~tīklu~~ kāršu un manufakturas normēšanu. Konference sevišķi uzsver, ka kreisejo pretlielinieku frāzei par"naudas atmiršanu" un "preču tiešo apmaiņu" neesot nekāda pamata. Partijas un strādnieku interešu politika neesot saskaņojama ar saimnieciskā aprēķina sakropļošanu, valsts un tautas īpašuma izšķērdēšanu.

Kuibiševs lielos vilcienos uzmet programas, pēc kurām jāattīstās dažādiem PSR Savienības rajonu saimnieciskai dzīvei, sākot ar Tālajiem Austrumiem un beidzot ar mūsu kaimiņu Baltkrieviju. Arī te ir lieliski vērieni un ja padvaldībai izdotos viņu realizēt arī tikai pa pusei, tad PSR Savienības rūpniecība un lauksaimniecība nākošos piecos gados sasniegs tādu attīstības pakāpi, ka viņa pārsniegs gandrīz visās nozarēs visas Eiropas lielvalstis un arī daudz nozarēs pat Ziemeļu Amerikas Savienības valstis. Valsts kopbudžets pieaugšot pēdējās piecgades gadā uz 14o-15o miljardiem rubļu. Valsts saimnieciskā produkcija ikgadus pieaugšot vismaz uz 2o%. Ta tad 1937.g. PSR Savienība ražos par 25o% materialu vērtību vairāk, nekā šogad. Dažādu svarīgāko produktu normas aprēķins personīgam patēriņam uz katru galvu 1937.g. mums dod tiesību apgalvot, ka konsomacijas ziņā Pad. Savienība būs viena no pirmām zemēm visā pasaulē, un ta nepgāžami pierādīs visiem darba ļaudīm, kp spēj darba šķira, kas ceļ socialismu", piebilst Kuibiševs.

Ja salīdzina PSR Savienības mirstīgā pilsoņa materialo stāvokli

pirmās piecgades beigās ar to parādizisko idilli, kā iztēlo Kuibiševs pēc pieciem gadiem, tad tāds tēlojums izliekās, kā rūgta, nepieklājīga ņirgāšanās, ironizēšana par nomērdētās tautas tagadējo likteni.

2. 26.marta dekrets. Viskrievijas Komunistiskās partijas centrālkomiteja 26.martā izdeva dekretu visām partijas, padomju un kolhozu organizācijām,

1) pārtraukt katru mēģinājumu piespiest kolhoziešus nodot govis un sīkos mājlopus kolhozu īpašumā, bet tos, kas šo dekretu pārkāpj, izslēgt no partijas;

2) noorganizēt palīdzību tām kolhoziešu ģimenēm, kurām nav savas govs un pieminēto sīko mājlopu, lai viņi varētu mājlopus sev iegādāties pirkšanas, vai audzēšanas ceļā.

Uz šāda dekreta izdošanu partiju spieduši novērojumi, ka dažos apgabalos kolhozieši zemnieki tiekot ar varu spiesti atdot kolhozam govis un sīkos mājlopus, bet tas runājot pretīm vairākkārtējiem partijas centralkomitejas aizrādījumiem un lauksaimniecības uzstāvam. Centralkomiteja paskaidro, ka tikai kolhozu ienaidnieki varot pielaist to, ka kolhoza zemniekiem atņemot govi un sīkos mājlopus. Mājlopu atsavināšanai spaidu ceļā par labu kolhozam neesot neka kopēja ar partijas politiku. Partijas uzdevums esot - gādāt, lai katram kolhoziešam pašam būtu sava govs un sīkie mājlopi un turpmāk kolhoza lopu pulks palielināms tikai lopus pašiem pieaudzinot, vai pērkot.

Tā skan oficialais paskaidrojums, kurš kā redzams ir asā pretstatā ar komunistu partijas līdzšinējo saimniecisko politiku. Labi saprotams, ka uz šo soli, uz tādu atkāpšanos no "generallinijas" partiju spieduši ļoti svarīgi apstākļi, kurus varot izskaidrot šādi.

Ar zemnieku individualās saimniecības iznīcināšanu un paša zemnieka iedzīšanu kolhozā komunistu galvenais uzdevums - zemnieka proletarizēšana bija panākta. Ārējā starpība starp fabrikas strādnieku un kolhoza strādnieku bija iznīcināta, kā to atkārtoti prasija komunisma programa. Bet līdz ar mājlopu atņemšanu un paša zemnieka ierindošanu kolhoziešu listē, tika pārrautas pēdējās saites, kas zemnieku saistīja pie "sava kaktiņa, pie sava stūrīša zemes". Ja nu vēl "labības sagāde" ar vislielāko nesaudzību kolhozam atņem gandrīz vai visu labību, kā tas notika pagājušā gada rudenī un kolhozos strādniekam neatstāj pat ne maizes tiesu, tad arī zemnieka pacietībai pienāk beigas. Pagājušā gadā vājā raža vēl šo stāvokli saasināja. Kā ziņas no dažādiem

PSR Savienības apgabaliem liecina, tad vietām zemnieki ir pilnīgi badā. Ķijevas apgabalā, piem.zemnieki ēdot maizi ko cepot no saulespuķu sēklu čaumalām, ko agrāk izbaroja lopiem. Harkavās un apkārtnē milti a mksājot 2-3 rbļ.mārciņā; no Rietumsibirijas, kur vēl pāra gadus atpakaļ samērā bija pārtikas pietiekoši, arī ziņo, ka tur esot liels pārtikas vielu trūkums, pat bads. Ka provincē ar pārtikas līdzekļiem ir daudz grūtāki, to liecina jau tas apstāklis, ka no Maskavas pa pastu ikdienas izsūta uz provinci tūkstošām sainīšu, galvenā kārtā ar maizi, miltiem.

No zemes atsakņotiem zemniekiem - kolhoziešiem vairs nav nekādas intereses palikt kolhozā, kur to arī nākotnē sagaida badošanās un tā kā viņu vairs nekas savā dzīves vietā nesaista, tad viņi sāk klejot dodās uz pilsētām un rūpniecības centriem meklēt darbu un maizi, vai arī grib izraudzīties citu kādu nomešanās vietu. Sākusies jauna "tautu staigāšana".

PSR Savienības dzelzceļu vilcieni un stacijas ir pārpildīti klejojošiem lauceniekiem, kuru visa bagātība apslēpta kādā sainītī. Viņiem piebiedrojās maišelnieki, kā kara laikā, kuri dodās uz turīgākiem apgabaliem pēc uzturas līdzekļiem. Visraksturīgākais ir tas, ka tāda klejošana un maišelnieku kustība nomanama visvairāk dienvidu,bet mazāk ziemeļu apgabalos, kur lauksaimniecību kolektivizēšana palikusi iepakaļ.

Maskavās un tāpat citās pilsētas, nomalēs un uz ielām redz lauceniekus, sevišķi sievietes ar bērniem, kuri lūdz dāvānas. Domā ka tādu klejojošu zemnieku visā PSR Savienībā esot 15-2o miljoni.

Nav brīnums, ka dažos apgabalos atrodoties ciemi, kuri nopostīti un no iedzīvotājiem pilnīgi atstāti. Zemnieku nemieram ir savi tiesiski pamati. Sadzīdama zemniekus kolhozā, valdība ir uzņēmusēs ja ne tiesisko, tad vismaz moralisko atbildību par to, ka zemniekam būs sava pārtika. Tagad turpretīm labības sagāde atņem zemniekam gandrīz visu labību un pie tam par tik zemu cenu, ka tādu rekviziciju var saukt par zemnieku aplaupīšanu. Manufakturas preču cenas turpretīm ir augstas un tām nav nekāda samēra ar lauksaimniecības ražojumu cenām. Kolhozieši tādēļ visādiem līdzekļiem cenšās kolhoza labību izbēdzināt un noslēpt. Beigās valdībai jānāk pie atziņas, ka viņa pate vien nevar visus zemniekus ar pārtiku apgādāt un tādēļ ir spiesta uz laiku atkāpties no stingrās kolektivizācijas principiem un atļaut kolhozie-

šiem paturēt mājlopus paša un ģimenes uzturas vajadzībām. Tādā kārtā kolhoziets būs saistīts pie zemes un viņam būs dota tiesība un arī iespēja vismaz daļu uztura iegūt pašam tieši bez kolhoza un kroņa palīdzības.

26.marta dekrets nebūt nenozīmē, ka padvaldība atteikusēs no komunisma mērķiem lauksaimniecībā . Dekrets ir maza oficialā piekāpšanās dzīves tiešamības priekšā. Padomju valdība grib pagaidām, kamēr kolhozi vēl nav nostiprinājušies, rēķināties ar zemnieka īpašnieciskām tieksmēm un pate zinamā mērā padarīt savu moralisko atbildību vieglāku.

Pats dekrets uz laukiem kolhozos radījis lielu pārsteigumu un sajukumu. Sirdīgajiem komunistiem viņš ir nepaciešams pārpratums, bet egoistiskais zemnieks to cenšās izmantot, lai atdabūtu jau atņemtos mājlopus. Turpmāk kolhozos būs vēl sīvāka cīņa starp tiem, kas aizstāvēs kolektiva "lopu intereses" un tiem, kas aizstāv savu personīgu mājlopu intereses. Jau šinī īsajā kolhozu laikā ir pierādījies, ka latvju sakamam vārdam:"kopu cūka nebarojās" ir neapstrīdama taisnība. Vai uz priekšu būs citādi?

26.marta dekrets ir krievu zemnieka pirmā lielā uzvara. Vai viņa arī būs pēdējā?

3. Gatavošanās uz karu. Padomju valdība ir dziļi pārliecināta, ka PSR Savienībai karš ir neizbēgams. Tādēļ valdība ar dažādiem saviem iespaidošanas līdzekļiem rūpīgi cenšās radīt sabiedrībā attiecīgu kareiviskū atmosferu un pašu tautu moraliski sagatavot karam. Par kapitalistu nākošo intervenciju raksta ne tikai avizēs, bet par to stāsta radiofoni, kurš neapklust ne dienu, ne nakti; visās skolās, kā zināms, skolēni tiek apmācīti kara mākslā un sevišķi gāzu masku pielietošanā. Par gāzu masku lietošanu notur priekšlasījumus strādniekiem un tiem noteic laiku, līdz kuram gāzes maskas jāiegādājās. Jaunajos namos, arī dažos vecajos, tiek ierīkotas specialas pagrabtelpas, kur gāzu attakas gadījumā iedzīvotājiem, sevišķi bērniem, paglābties. Par kara neizbēgamību runā Maskavā visi. Pat ārzemniekiem iebraucējiem, kas iepazīstās ar padomju dažādâem iestādēm, vadītājs-komunists nekautrēsies pastāstīt, ka PSR Savienība gan negrib karot, bet katrā brīdī ir uz karu gatava, ja viņu uz to izsauks.

Nav vairs nekāds noslēpums, ka PSR Savienības kara materialu fabrikas jau mēnešus sešus strādā visiem spēkiem. Daudz kara materiala tiek sūtīts uz Tālajiem austrumiem un domājams, ka lielais pārtikas

1500

vielu trūkums arī pa daļai izskaidrojams ar to, ka tiek sagatavotas labības un citas rezerves varbūtējam karam.

Kā dzirdams, tad tiekot izdarīta zinamā mērā mobilizacija. Tā kā gods "socialisma tēviju" aizstāvot ieročiem rokās pieder tikai proletariatam, tad mobilizācija tiekot izdarīta tikai starp apzinīgiem proletariešiem, tas ir kumunistiem, galvenā kārtā fabrikās. Tā nesen esot Urala apgabalā fabrikās mobilizēts ap 15% no fabriku strādniekiem komunistiem. Mobilizācija notiekot ātri un slepeni, tā kā mobilizētie nemaz nedabūjot sazināties pirms aizbraukšanas pat ar saviem piederīgiem. Pēc mobilizācijas pavēles saņemšanas tūliņ jāejot uz gatavo dzelzceļa vilcienu. Protams, ka par piederīgiem padomju valdība pate gādā. Mobilizētie, kā zināms, tiek sūtīti uz Tālajiem Austrumiem, bet padvaldība gatavojās uzbrukumam arī no rietumiem.

23.februarī pagāja 14 gadi kamēr nodibināta "sarkanā armija". Svētku dienā PSR Savienības kara komisars un revolucionarās kara padomes priekšsēdētājs Vorošilovs izdeva pavēli, kurā starp citu stāsta, ka imperialisti gatavojoties uzbrukt PSR Savienībai; austrumos un rietumos tiekot izstrādāti intervencijas plāni; tiekot apstrādāta sabiedrības doma; tiekot organizētas krievu baltgvardu bandas cīņai pret PSR Savienību. Dažu imperialistu grupu pabalstīti, baltgvardi atklāti kaļot plānus padomju Tālo Austrumu ieņemšanai... Katra sarkanarmieša pienākums dubultiem spēkiem ķerties pie kara lietām, iekalt kara techniku, pārvaldīt visā pilnībā šaušanas mākslu, iemācīties sekmīgi cīnities un uzvarēt modernā kara apstākļos. Lieliniekū lozungs esot: "ne sprīža no citu zemes negribam, bet arī nevienu vešoku no savas zemes nevienam nedosim".Līdzīgā garā izteicās arī padomju prese, kurā pēdējā ceturksnī laiku pa laikam parādās ievadraksti padomju ārējo politiku. Visur padvaldība noteikti uzsver savu miermīlību, kurai šoreiz var ticēt, jo PSR Savienības iekšējais saimnieciskais un politiskais stāvoklis ir tāds, ka viņa nekād ziņā lielu, visu valsts organismu un tautu aizņemošu karu vest nevar. Tagadējā mobilizācija ir tikai zināmas izlases, bet ne tautas mobilizacija. Tautai komunistu valdība, vismaz šimbrīžam, ieročus rokās nedos.

4.Atentats uz von Twordowski.5.martā kāds jauns vīrietis izšāva piecus revolvera šāvienus uz auto, kurā sēdēja Vācijas vēstniecības padomnieks von Twardowskis. Viena lode druscin ieskrambājusi padomnieka kaklu, bet otra galīgi sadragājusi kreisās rokas delnu.

Šāvēju uz vietas apcietināja; tas bija žīds Juda Sterns, kāda Odesas kurpnieka meistera dēls; kā otrs līdzzinātājs tika apcietināts kāds Vasiljevs, Maskavas namīpašnieka dēls. Abi sazvērnieki ap 28 gadi veci - ta tad no padomju laikmeta paaudzes - viens ar nobeigtu, otrs ar nenobeigtu augstāko izglītību.

Atentati notiek pa reizei visur un tādēļ viņiem nebūtu piešķirama sevišķa nozīme.

Bet PSR Savienībā atentatam ir īpatnēja iekšpolitiska un ārpolitiska nozīme. Proletariata tēvijā, kā zināms, valda "oficiālā labklājība" un tauta savu "strādnieku un zemnieku" valdību ļoti ciena un mīlē, kādēļ ne iekšienē, ne ārzemēs nedrīkst radīt dabūt tādu iespaidu, ka padomijas tauta ir ar savu likteni neapmierināta. Šis atentāts gan nav pirmais zem lielinieku režima, jo nereti dabonam zināt, ka tikpat uz uz laukiem, kā arī pilsētās bieži vien tiek nogalināti komunistu varas vīri un vainīgie sazvērnieki notiesāti, bet par tiem sazvērnieku procesiem padomju prese gandrīz nekad neraksta un tādēļ par viņiem arī plašāka sabiedrība, sevišķi ārzemnieki, neko nezina. Tā rodās ārzemniekiem tāds maldīgs iespaids, ka PSR Savienībā valda kārtība un miers un ka krievu tauta ir apmierināta ar savu likteni.

Sterna šāviens šo idilli arī ārzemniekiem izgaisināja un lika noprast, ka zem mākslīgā klusuma apslēptas krievu tautas ciešanas un ka krievu tauta vēl nebūt ar savu likteni nav apmierinājusēs, ka nevarēdama pate atsvabināties no lielinieku jūga, apspiestā tauta uz sevi vērš ārzemju uzmanību un no turienes gaida atpestīšanu.

Tādēļ padvaldība centās no sāktā gala visu atentata lietu nostādīt kā tādu, kura galvenie organizatori atrodās ārzemēs, bet paši atentata izdarītāji ir tikai viņu, gandrīz, akli ieroči. Šādas domas laida klajā padomju prese jau otrā dienā pēc atentata izdarīšanas un gluži nepārprotami lika saprast, ka galvenie organizatori esot poļi. Uz Polijas sūtņa pieprasījumu pēc tuvākiem paskaidrojumiem ārlietu komisariats no noteiktas atbildes izvairējās.

5.un 6.aprilī Twardowski lietu iztiesāja kara tiesa. Izmeklēšanas protokolos bija daudz izlaidumu un daudzpunktu, jo viņi zīmējoties uz oficiālām ārzemju iestādēm un personām. Tādēļ arī tiesa noturēja kādu slēgtu sēdi, kurā piedalījās tikai Vācijas un Polijas pārstāvji.

Sazvērnieks Sterns sākumā uzstājās ar bravuru: viņš esot gri-

bējis nošaut Vācijas vēstnieku von Dirksenu, ar šo aktu samaitājot PSR Savienības un Vācijas attiecības un izsaukt intervenciju; viņš, Sterns, esot padomju valdības ienaidnieks un rīkojies uz savu galvu bez līdzdalībniekiem un līdzzinātājiem. Bija saigaidāms, ka Sterns sāk atmaskot padvaldības tragisko lomu krievu tautas un valsts dzīvē, bet nekā tam līdzīga nedzirdēja. Vēl vairāk - pēc pirmā starpbrīža Sterns ieņēma citu stāvokli: viņš sāka atteikties no saviem izteicieniem, centās savu noziegumu attēlot tā, kā kristu svarā daži sodu mīkstinoši apstākļi un ar to dažreiz nonāca pretrunā ar saviem agrākiem izteicieniem.

Otrā sazvērnieka Vasiljeva noziegums pierādījums un sakari ar Sternu dibināja tikai uz Sternu ~~dibinājās tikai~~ uz viņa paša ~~un~~ izteicienu; ka viņš, Vasiljevs, esot Sternu pierunājis Vācijas vēstnieku nošaut un ka viņš, Vasiljevs, to darijis uz kādas trešās personas rīkojuma pamata. Šās "trešās" personas Vasiljevs nav vārdā saucis arī slēgtajā tiesas sēdē. Bet tā kā Vasiljevs bijis kādas agrākejās Maskavas komercskolas (kurā bijis noteikts pretpadomju gars) audzeknis un tā kā Vasiljevam bijuši tuvi sakari ar kādu minētās skolas skolotāju-sievieti Šolkovu-Lubarsku, kura nošauta 1929.g. kā līdzzinātāja kādā atentatā, kurā uz kāda Polijas diplomatiskā kurjera Lubarska ierosinājumu nošauts 1928. gadā sarkanarmijas politiskais komisars Šapošņikovs, tad tiesa viņu, Vasiļjevu, uzskata kā tās slepenās ārzemju, domāts poļu, organizācijas aģentu, kuras uzdevumā Sterns atentatu izderijis. Vasiljevs pie tiesas izturējās noteikti, kas liek domāt, ka, vai nu Vasiljevs ir GPU slepens aģents, kura uzdevums Sterna lietu saistīt ar "ārzemju slepeno organizāciju", jeb viņš tiešām ir stingra rakstura kontrrevolucionars. Lielākā daļa no diplomatiskā korpusa domā, ka pareiza esot pirmā versija.

Abus sazvērniekus, kā jau bija sagaidāms, notiesāja uz nāvi.

Atentats un padomju preses izturēšanās izmeklēšanas un tiesas laikā atstāja ļoti nospiedošu iespaidu uz diplomatisko korpusu. Padomju prese un tiesa gluži nekautrīgi par padomju valdības ienaidniekiem un sazvērniekiem nostāda ārzemniekus un tā kā diplomatiskā korpusa locekļi ir vienīgie ārzemnieki, kuri atklāti izbrauc zem saviem nacionāliem karogiem un arī ar savu labāku apģērbu atšķirās no vietējiem iedzīvotājiem, tad tāds apvainojums izklausās kā uzaicinājums uz varas darbiem pret diplomatisko korpusu. Pavisam neciešamā stāvoklī no-

1503

stādīti Polijas pārstāvji, jo Maskavas radiofons kādā paskaidrojumā par Sterna procesu uzaicina tautu būt modrīgai, jo izmeklēšanas rezultāti Sterna lietā liecinot, ka PSR Savienībā darbojoties kāda organizācija, kura cenšoties sabojāt PSR Savienības attiecības ar citām valstīm, bet viņas galvenie vadoņi pateicoties viņu diplomatiskai neaizskaramībai, neesot padomju tiesai padoti.

5. Pētera Stučkas nāve. 25.janvarī Maskavā miris Pēteris Stučka. Stučkas loma latviešu socialdemokratijas partijas vēsturē labi zināma; bēdīgu lomu viņš spēlēja kā Padomju Latvijas diktators 1919.gadā. Pēdējos divpadsmit gadus Stučka darbojies PSR Savienībā vispirms kā tieslietu komisara biedrs un no 1923.g.kā PKSRF Augstākās Tiesas priekšsēdētājs. Stučka bija Komunistiskās Akademijas Valsts un tiesību teorijas sekcijas priekšsēdētājs un Padomju tiesību instituta direktors. Stučka ir galvenais padomju tiesību un sevišķi padomju valsts tiesību autors. Viņa grāmatas par padomju valsts konstituciju un tiesībām pieder pie labākām padomju mācības grāmatām.

6. Gētes simtsgadu jubilejas svinības marta otrā pusē sarīkoja Izglītības komisariats un vēlāk arī VOKS. Tā kā Gēte ir tipisks okcidentalās kulturas pārstāvis, kuram maz kopēja ar šo dievinātām masām, tad viegli iedomāties, kā Gētes idejas bija jāsakropļo, lai viņas pielāgotu komunisma doktrinam.

II. Valdības darbība.

Uzņemdamās visas valsts saimnieciskās dzīves kārtošanu, valdība ir spiesta vadīt un dot aizrādījumus milzīgajiem rūpniecības un lauksaimniecības tīkliem, kas apklāj PSR Savienību. Dekretus un rīkojumus izdod gan valdības, gan dažādo saimniecisko organizāciju centralās iestādes un šie dekreti rāda, ar kādiem praktiskiem jautājumiem un patsīkumiem valdības organiem jānodarbojās. Rodās iespaids, ka saimniecis kais aparats gan tiek izveidots, bet viņa darbiniekos trūkst labas darba gribas un vadībā saimnieka acs. Socialisma aparats, iekārta, tiks izbūvēta, bet kā viņš darbosies?

Visvairāk grūtības valdības organiem rada, kā liekās, lauksaimniecības organizācijas sovhozi un kolhozi. Lai gan sovhozi ir kroņa uzņēmumi, tad tomēr kolhozu praktiskie panākumi neatbilst cerībām, kas uz viņiem liktas. Valdība ir bijusi spiesta daudz sovhozu vadītājus atcelt un nodot tiesai par nekārtīgu saimniekošanu; izrādās, ka daži lopkopības sovhozi lielu daļu no visas savas produkcijas (līdz 25%)

patērējuši paši. Tagad izdoti speciali dekreti par to, ka sovhozu un arī visu citu saimniecisku iestāžu direktors ir personīgi atbildīgs tik lab par uzņēmuma mantas stāvokli, kā arī par darbiem. Par sovhozu lopu nepietiekošo apgādāšanu ar barību jau liecina tas fakts, ka izdoti speciali dekreti par lopkopības sagatavošanu no krūmu zariem(vetočniį korm kā arī tiek organizētas komisijas, kas uz vietas pārliecinājās, cik lielā mērā izpildīti priekšraksti par lopu staļļu būvi sovhozos.

Lopu skaits pēdējos gados ir stipri samazinājies un lai izzinātu faktisko lopu daudzumu šimbrīžam, tad uz 1.februari tika organizēta lopu skaitīšana visā PSR Savienībā.

Kā no dekretiem redzams, tad arī kolhozu darbība vēl nav labi noorganizēta. Vēl līdz šagada februara mēnešam daudz kolhozu nebija iespējuši aprēķināt un sadalīt kolhozu pag.gada peļņu, jo tur cīnās divas atalgojuma sistemas: pēc ēdēju skaita un pēc darba kvalitates un kvantitates. Arī pate darba organizācija vēl nav galīgi izstrādājusēs. Tagad kolhoza strādniekus sadala brigadēs - arteļos (4o-5o cilvēku), jo tādā kārtā cer izvest stingrāku darba kontroli, kā arī pašu algu padarīt atkarīgu no pašu darba panākumiem. Galveno vērību pagājušā ceturksnī valdība piegrieza tiem jautājumiem, kas saistīti ar pavasara sējas sagatavošanu: sēklas sagādi, selekciju, kodināšanu, traktoru un citu lauksaimniecības mašinu labošanu, ražas kontraktaciju u.t.t. Dažās vietās jau pirms pavasara sējas darbu uzsākšanas tikuši sarīkoti visa kolhoza manevri - izmēģinājuma izbrauciens uz tīrumiem ar visiem darba rīkiem. Nodibinātas premijas priekš tiem kolhoziem, kas vislabāk un drīzāk izdarīs visus lauksaimniecības darbus. Tādi zemnieku pamudināšanas paņēmieni gan neliecina par lielu zemnieku centību. Tā kā ir bijis vajadzīgs pieņemt(2o.febr.) sodu likumos pie 73.panta jaunu papildinājumu, kas nosaka, ka tie, kas apvaino darbiem, vai izdara kādu citu varas darbu pie triecniekiem, sabiedriskiem darbiniekiem-aktivistiem,arī kolhoziešiem, ja tas nav bijis terrorisma akts, tiek sodīti ar brīvības atņemšanu līdz 5 gadiem, tad no ta var spriest, ka sirdīgos valdības direktivu izpildītājus "masas" ne visai ieredz.

Ar vienu vārdu, no lauksaimniecības izdzītie personīgo interesi darbā pūlās no jauna atdzīvināt ar lielākām algām, premijām, dažādiem uzmudinājumiem, bet panākumi laikam nav visai iepriecinoši. Vārīgākais jautājums visā padomju iekārtā vienmēr paliks lauksaimniecības kolektivizācija.

Par izcilas vērības piegrišanu rūpniecībai liecina tas, ka valdībā radījuse trīs komisariatus atsevišķi smagai, vieglai, meža un kokapstrādāšanas rūpniecībai, ka arī dekrets par lo2 jaunu namu celšanu ar 11.5oo dzīvokļiem dažādās pilsētās un rūpniecības centros inženieriem un fabriku strādniekiem.

23.martā iznāca dekrerets par trīs jaunu elektriskā spēka staciju būvi Vidus Volgas apgabalā: Ivanovā Voznesenskas rūpniecības un Ņižnijnovgorodas rajonos uz Volgas un Permas apgabala uz Kamas upes, pavisam kopā ar 8oo.ooo kvt.jaudas.

Pie STO ir nodibināts sevišķs cenu komitets, kurš regulē apmēram 64 dažādu manufakturas ražojumu cenas. Tomēr dažādu ražojumu cenas uzrāda neizprotamas dīvainības. Tā slēgtajos veikalos Maskavā, kur par cietām cenām izsniedz preces tikai zināmiem priviligētiem darbiniekiem, par piem. linu audeklis, kā arī vilnas drēbes ir lētākās, nekā kokvilnas drēbes..Torgsins, kur preces pārdod tik pret zeltu vai valutu, preču cenas ir 2-5 reiz augstākas nekā ārzemēs.

Valdībai trūkst ārzemju valutas un tādēļ viņa lielā mērā samazina ārzemju specialistiem ārzemju valutā izmaksājamo algas daļu, vai arī visu algu izmaksā tikai krievu naudā. Tādas kontrakta laušanas dēļ no padvaldības puses pēdējā laikā daudz ārzemnieku atstāja savu dienestu un dodās atpakaļ uz savu tēviju.

No 27.februara uz CIK'a rīkojumu tiek kalta un apgrozībā laista niķeļa sīkā nauda, lo,15 un 2o kap.vērtībā.

8.martā padvaldība sarīkoja starptautisko sieviešu dienu. Savā uzsaukumā vaīdība ziņo, ka PSR Savienības rūpniecībā esot nodarbinātas 2,142.ooo sieviešu, celtniecībā - 4o3.ooo, transportā 2o7.ooo; cenzētā rūpniecībā - 1.427.4oo sieviešu jeb 32,5% no visiem strādniekiem. Bez tam daudz sieviešu darbojoties dažādās sabiedriskās organizācijās, padomēs u.t.t.

2o.februarī iznāca dekrets, kurš atņēma 37 personām emigrantiem padomju pilsoņu tiesības un viņiem aizliedza atgriesties PSR Savienībā Viņu starpā ir arī bij. varas vīrs Trockis.

Padomju valdība noslēgusi neuzbrukšanas līgumus:

1. 21.janvarī ar Somiju (parakstīts),
2. 25.janvarī ar Poliju (parafets);
3. 5.februarī ar Latviju (parakstīts).

Galveno likumu un rīkojumu sarakstu - skat. pielikums Nr.1.

III. Saimnieciskā dzīve.

Sakarā ar CIK lēmumu š.g.janvara pirmās dienās uzskatīt 1932.g. par piecgades pēdējo gadu, padvaldība uzdeva vadošām saimnieciskās dzīves nozarēm attiecīgi palielinātus darba plānus realizēšanai.

Rūpniecībā šo plānu pildīšanu I.ceturksnī labvēlīgi ietekmēja mērenā ziema bez ievērojamiem puteņiem, kādēļ transports netika traucēts un rūpniecības iestādēm varēja piegādāt materialus bez pārtraukumiem. Tādēļ arī smagā rūpniecība, kura visvairāk atkarīga no transporta, uzrāda 38-39% lielu produkcijas pieaugumu samērā ar pag.g.pirmo ceturksni. Tāpat labus panākumus uzrāda arī mašinrūpniecība, kura savukārt atkarīga no smagās rūpniecības. Saprotams, ka lielu daļu produkcijas pieauguma devuši gada laikā eksploatacijā iestājušies jaunie uzņēmumi, starp tiem 73 ogļu šachtas, 4 domnas u.t.t.

Sakarā ar pag.gada vājo ražu, vieglās rūpniecības tās nozares, kuras apstrādā lauksaimniecības ražojumus, nebija pietiekoši apgādātas ar izejmaterialiem, kādēļ daudzām no tām bij jāsašaurina produkcija,kas sevišķi attiecās uz cukura, tekstila, konservu un citu rūpniecībām.

Kapitālā celtniecība, kuras rīcībā bij nodots par 70% vairāk līdzekļu, nekā tanī pašā laikā gadu atpakaļ, izlietojuse savus kredītus pilnos apmēros, bet celtniecības gada plānu izpildījuse tikai par 14%. Lai gan laba daļa no atvēlētā kredīta izlietota materialu sagādei, tomēr nenoliedzams fakts ir arī tas, ka sakarā ar vispārīgās dārdzības strauju pieaugšanu, celtniecībā dažādi darbi un materiali gada laikā sadārdzinājušies par 25-300%. Šis apstāklis liek domāt, ka neskatoties uz celtniecības kredīta pavairošanu par 70%, faktiski varbūt uzcels mazāk, nekā iepriekšejā gadā.

Lauksaimniecībā notecējušais ceturksnis bij izmantojams sagatavošanās darbiem pavasara sējai: darba rīku nokārtošanai un sēklas sagādei. Par minēto darbu gaitu regulari, ik piecas dienas tika publicēti biļeteni un visa prese neatlaidīgi mudināja šos darbus steigt.Pienāca sējas laiks, bet neviens no šiem darbiem netika pilnos apmēros veikts. Traktoru remonts aizkavējās rezerves daļu trūkuma dēļ, pie kam vēlāk daļa atremontēto traktoru izrādījās par darba nespējīgiem paviršā remonta dēļ. Lielākā daļa darba lopu ir novājinājusēs dēļ barības trūkuma, nesaudzīgas apiešanās vai nevīžīgas kopšanas.

Pag.g.raža ir izrādījusēs daudz sliktāka, nekā līdz šim domāja. Jau labības sagāde atklāja, ka slikta raža bijuse netikvien Volgas

1507

kreisā krasta plašos apgabalos, sniedzoties līdz Rietum-Sibirijai un Kazakstanam, bet arī pašos labākos kviešu apgabalos - Ukrainā, Melnzemju apgabalā un Ziemeļkaukazā. Kad tuvojās sēklas sagādes kampaņas pēdējās dienas, valdība, redzēdama vājos rezultātus, pasteidzās atvēlēt ap 900.000 to lielu labības aizdevumu neražas piemeklētiem apgabaliem, pie kuriem pēdēji trīs minētie tomēr netika pieskaitīti. Uz 1.IV.vispār sēklas bij sagādāts, ieskaitot valdības aizdevumu, sekošos apmēros: sovhozos un kolhozos 76,5% no vajadzīgā daudzuma un individualās saimniecības 39,7%. Ir skaidrs, ka sēklas nav pietiekoši, kādēļ paredzētais pavasara sējas plāns netiks realizēts pilnos apmēros.

Lopkopības stāvoklis, sakarā ar vājo ražu, nevar būt nekāds labais, sevišķi neražas piemeklātos apgabalos. Ir ziņas, ka pat Maskavas apgabalā dažās vietās lopi tiekot baroti ar skujām un žagariem. Maskavā par to var spriest no tā, ka notecējušā kvartalā uz kartiņām sviestu vairs nepārdeva, pat parastos 200 gr.mēnesī bērniem neizsniedza. Gaļu deva 1 - 2 reizes mēnesī, pie kam ta pati pa lielākai daļai bij ļoti liesa un slikta izskata, kuru tik bada spiesti iedzīvotāji ņem pretīm, lai gan ne bez nesuadzīgas kritikas. Arī olas nav izsniegtas visu ziemu. Saprotams, ka pusbadā turētās vistas nedēj. Neskatoties uz to, ka pavasaris jau iestājies, cenas uz sviestu, gaļu un olām nav netikvien pazeminājušās, bet pat paaugstinājušās un liela daļa laucenieku savus ražojumus par naudu nemaz nepārdodot, bet prasot apmaiņai maizi un citas preces.

Mežu darbi notecējušā kvartalā stipri sašaurinājuši es aiz strādnieku un zirdzinieku trūkuma. Izbaudījuši ārkārtīgu trūkumu pārtikas apgādībā meža darbos, zemnieki vairs labprātīgi turp nedodās un liela daļa no tiem, kuriem vietājās varas organi uzlikuši par pienākumu turp braukt, ceļā noklīst jeb drīzvien patvaļīgi atstāj savu darba vietu, tā kā arī pie mežu darbiem plaukst strādnieku staiguļošana. Zirdzinieku trūkums vedams sakarā ar vispārīgo zirgu skaita samažināšanos, kā arī zirgu nepietiekošu apgādību ar furažu. Techniskie transporta līdzekļi mežos uzrāda ļoti mazus panākumus.

Notecējušā kvartalā mežu komisariatā ietilpstošie tresti un apvienības sagatavojuši 63.134.000 m^3 dažādu materialu jeb 72,4% no plāna un izveduši no meža 70.454.000 m^3, jeb 66,6% no kvartala plāna. Salīdzinot ar pag.gada I.ceturksni, izvests par 26% un sagatavots par 27% mazāk, nekā 1931.g.I.ceturksnī. Saprotams, ka šinī sanērā samazināsies arī koku eksports.

Par ārējās tirdzniecības apgrozījumiem nav ziņu netikvien par notecējušo ceturksni, bet arī par pag.g.pēdējiem četriem mēnešiem. No publicētiem rezultātiem par 1931.g.pirmiem astoņiem mēnešiem redžams, vispasaules saimnieciskā krīze nav pagājuse garām arī komunistiskia valstij, kura par eksportētām precēm saņēmuse apm.27% zemāku cenu nekā 1929.g. Pag.gada pirmos 8 mēnešos preces izvestas par 9% vairāk, nekā tanī pašā laikā 1930.g., bet valutas iegūts par 11% mazāk. Par 8 mēnešiem tirdzniecības bilance noslēdzās ar 203.437.000 rub.lielu pasivitāti, kura ir diktējuse padvaldībai ierobežot lielā mērā savus iepirkumus ārzemēs, kāda parādība pēdējā laikā konstatējama visās kapitalistiskās valstīs un no kuras ta tad nav pasargāta arī komunistu valsts, lai gan viņas vadoņi arvien vēl uzsver, ka Padomju Savienība ir vienīgā valsts pasaulē , kuru nav ķēruse saimnieciskā krīze.

IV. Ārpolitika.

PSR Savienība tagad ir pilnā mērā aizņemta ar saimnieciskās piecgades plāna realizēšanu un viņas iekšējais saimnieciskais un politiskais stāvoklis ir tāds, ka viņa nopietnu karu vest nevar. Tādēļ viņas oficialā ārpolitika ir noteikti miermīlīga, kā tas izpaužās: vispirms ārlietu komisariata neuzbrukšanas līgumu priekšlikumos kaimiņiem -Latvijai, Somijai, Igaunijai, Polijai, Rumanijai un Japanai un tālāk iekš PSR Savienības pārstāvju piedalīšanās atbruņošanās konferencē Ženevā.

Priekšlikums kaimiņiem noslēgt neuzbrukšanas līgumus Ļitvinovs pamatoja šādi. "Proponēto neuzbrukšanas paktu saturs ir ļoti vienkāršs un pastāv pienākumā neuzbrukt un pēc iespējas to apstākļu novēršanā, kuri varētu traucēt mierīgās attiecības starp pakta slēdzējām valstīm. Kad pie līguma slēgšanas abas puses tiešām grib hostiprināt mieru, nebīstās no pienākuma uzturēt mieru, nesprauž citus blakus mērķus, tad līgumu noslēdz ātri".

Kā zināms, tad ārlietu komisariats neuzbrukšanas līgumu jau noslēdzis ar Latviju, Somiju un Poliju, bet sarunas ar Rumaniju Rīgā izbeidzās bez panākumiem. Rumanija esot gribējusi izdabūt līgumā no PSR Savienības tādu formulējumu Bessarabijas lietā, no kura būtu loģiski slēdzams, ka PSR Savienība atzīst Rumanijas suverenitati pār Bessarabiju, bet PSR Savienība uz to neiegāja.

Ar Igauniju vēl tagad tiek vestas sarunas par neuzbrukšanas līgumu.

PSR Savienības delegacija(ap 30 personas) ar Ļitvinovu priekšgalā piedalījās februarī atbruņošanās konferencē Ženevā un tur 12.feb-

ruarī turēja lielu runu. Ļitvinovs uzstājās pret franču projektu, pieminot savu agrākejo projektu par pilnīgu atbruņšanos un tā kā tas savā laikā noraidīts, tad proponē savu priekšlikumu par atbruņošanos pa daļai, pie kam dažāds ieroču iznīcināšanai, resp. karā nemaz nedrīkst tikt pielietoti. Šāda politika diezgan labi saprotama. PSR Savienība ieņem tik lielu platību un viņa dzīvo tik noslēgtu dzīvi sevī, ka nekādai varai patiesībā nav iespējams kontrolēt, vai tiešām PSR Savienība atbruņojās, vai ne; vai viņa vēl izgatavo zināmus kara līdzekļus, vai ne. Sludinādama atbruņošanās ierobežošanu PSR Savienība pate ar lielu steigu attīsta savu kara rūpniecību un neatlaidīgi gatavo karam savu armiju.

Arī starptautiskā preses kongresā 13.janvarī Berlinē piedalijās PSR Savienības preses pārstāvji un tā Padomju Savienībās arvien vairāk stājās ciešākos sakaros ar citām tautām.

Ar dibinātām bažām PSR Savienība noraugās uz notikumiem Mandžurijā. Padomju prese ne vienreiz vien laidusi klajā izrakstus no atbildīgo Japanas politiķu dokumentiem, kur tiek pierādīts, ka Japanai katrā ziņā pienākās uzsākt kara darbību pret PSR Savienību, atņemt Tālajos Austrumus un visu Austrumsibiriju līdz Baikalu ezeram. Mandžurijas atadalīšana no Ķīnas un Mandžurijas izveidošana par patstāvīgu valsti zem Japanas aizbildniecības, kā arī japaņu rīcība Mandžurijā liecina, ka krievu bažas nav gluži bez pamata. Apzinādamās, ka PSR Savienībai nav iespējam s Tālājos Austrumos sekmīgi cīnīties pret Japanu, ārlietu komisariats Japanas-Ķīnas sadursmē izturās neitrali, lai gan padomju prese nevar noslēpt savas simpatijas Ķīnai. Padomju valdība dažreiz izpilda pat diezgan vārīgas Japanas prasības, attiecībā uz Austrumķinas dzelzceļa lietošanu un vienmēr uzsver savu miermīlību un neitralitati, bet arī tas apstākļus Tālajos Austrumos PSR Savienībai par labu negroza. Ārlietu komisariata Tālo Austrumu nodaļas vadītājam Karachanam ir bijušas vairāk reiz izrunāšanās ar Japanas vēstnieku Hirota un līdz šim viņiem ir izdevies domu starpības izlīdzināt miera ceļā, bet kas notiks tuvākā nākotnē, to neviens neņemsies izzināt.

Domājams gan, ka Japana pate neuzsāks atklāti naidīgu darbību pret PSR Savienību. Japana pat vēl tagadējo karu ar Ķīnu nesauc par karu, bet par konfliktu, vai incidentu. Var būt, ka Japana paslepus Mandžurijā organizē baltgvardu pulkus, kuri kā "neatkarīgas organizācijas" uzsāks PSR Savienībai naidīgu akciju. Tā tagad gandrīz ikdienas padomju avizēs ziņo par ~~tiem~~ ekscesiem no baltgvardu puses pret Aust-

rumķinas krieviski-ķīnisko dzelzceļu valdi, par Austrumķīnas dzelzceļa bojāšanu u.t.t. Japanas avīzes turpretīm apgalvo, ka nedrošību Mandžurijā radot PSR Savienības pilsoņi. Ja ņem vērā padvaldības līdzšinējo neitralitati pret Japanu un PSR Savienības bailes no kara, tad gan jādomā, ka ne PSR Savienības pilsoņi, bet japāņu pabalstītie krievu baltgvardi grib saasināt PSR Savienības un Japanas attiecības un izsaukt karu.

Ķīniešu karaspēka drosmīgā aizstāvēšanās pret japaņiem pie Kantonas zinamā mērā iedrošināja arī PSR Savienības politiķus. Pēdējie domā, ka notikusi Ķīnas tautas atmoda un ka ķīnieši drīz arī būs spējīgi piesavināties okcidenta kara mākslu un sekmīgi aizstāvēties tāpat kā japaņi. Vakareiropā, turpretīm, kā liekās, domā ka Japanas karaspēka pirmās neveiksmes Čapejā izskaidrojamas vienīgi ar japaņu lielo desantu un japaņu neizdevīgo strategisko poziciju.

Ziemeļu Amerikas Sav.Valstīs ir kādas pilsoņu grupas ar savu preses trestu, kurš popularizē domas, ka Japanas agresivitate Ķīnā un Mandžurijā atslābtu, ja Z.A.S.Valstis atzītu PSR Savienību de jure; PSR Savienības un Z.A.S.valšķus politikai Ķīnā esot identiski mērķi- aizsargāt Ķīnu no Japanas agresivitātes. Minēto amerikaņu preses tresta domas kārīgi uztver un iztirzā padomju prese.

14.janvarī Maskavā iebrauca Persijas galma ministrs Timurtašs, kurš esot faktiskais Persijas ārpolitikas vadītājs. Padomju valdība un ārlietu komisariats sarīkoja Timurtašam lielisku uzņemšanu ar dinejām, rautiem, teatra gala izrādēm. Galda runās izskanēja abu valšķu lielā draudzība.

Polijas attiecības Sterna procesa dēļ ar PSR Savienību stipri saspīlētas, lai gan tas atklāti krievu presē neparādās.

Latvijas-PSR Savienības attiecības ir labas. Kā liecība labām attiecībām var noderēt fakts, ka PSR Savienība par sarunu vešanas vietu ar Rumaniju par neuzbrukšanas līguma noslēgšanu bija izraudzījusēs R i g u.

Maskavā, 1932.g.21.aprilī.

Sūtnis PSR Savienībā.

Pielikums Nr.1.

1511

1932.g.I.ceturksnī izsludinātie svarīgākie likumi, noteikumi un instrukcijas.

I. Valsts iekārta.

1. Likums par Augstākās Tautsaimniecības Padomes pārorganizēšanu smagās rūpniecības, vieglās rūpniecības un mežrūpniecības komisariatā.

(Izvestija Nr.6- 1932.g.)

2.Likums par pasta un telegrafa komisariatu pārveidošanu sakaru komisariatā.

(Izv.Nr.18-32)

II. Finances.

1. Likums par nodokli pilsētās par labu kulturas un dzīvokļu būvniecīvajadzībām.

(Izvest.Nr.18-1932.g.)

2. Tas pats uz laukiem.

No kulaku saimniecībām tiek ņemts tikpat liels nodoklis, ka 1931. gadā, bet ne mazāk par 15o rbļ. Kolhozieši, kas 1931.g.maksājuši lauksaimniecības nodokli, maksā 12-2o rbl.no saimniecības; kolhozieši,kas 1931.g.atsvabināti no lauksiamniecības nodokļa maksā 8-16 r.no saimniecības.

3. Likums par komunalām bankām.

Līdzšinējās komunālās bankas, kuras pastāvēja kā valsts jeb jauktas akciju sabiedrības, tiek pārorganizētas par valsts kredītiestādēm ar vietējo nozīmi un ar nedalamu paju kapitalu. Visas šo banku līdzšinejās akcijas tiek anuletas.

4. Noteikumi par maksātnespējīgo un nekārtīgo maksājošo uzņēmumu registrēšanu.

Valsts banka ved īpašus sarakstus par tiem uzņēmumiem, kas nav nokārtojuši savas saistības pret valsts banku jeb arī citiem saviem kontragentiem.

5. Likums par RSFSR 1932.g.budžeta apstiprināšanu.

1932.g.ienākumu daļa un izdevumu budžets apstiprināts uz 2,3 miljardi rub.

6. Likums par niķeļa naudas izlaišanu.

Tiek izlaista niķeļa nauda 1o,15 un 2o kap.apmēros.

7. Likums par 1932.g.valsts aizņēmuma izlaišanu.

Aizņēmums par 5o milj.r.uz 1o gadiem, skaitot no 1.aprila 1932.g.

III. Rūpniecība. Tirdzniecība.

1. Noteikumi par saimniecisko uzņēmumu vadītāju atbildību par uzņēmuma īpašumiem un darbvedību.

2. Noteikumi par rūpniecības iekārtas vispārējās skaitīšanas izvešanu.

3. Likums par sagatavošanas aparatu pārorganizāciju.

4. Noteikumi par to, ka uz zināmām precēm jābūt atzīmētai pārdošanas cenai.

IV. Lauksaimniecība.

1. Likums par vienreizējo lopu sakitīšanu.

2. Likums par cūkkopības attīstību.

3. Noteikumi par pavasara sējas kampaņu.
Jāapsēj visā RSFSR 75.945 tūkst.hektaru,kas ir par 5% vairāk,nekā 1931.g.

1512

4. Partijas Centralkomitejas lēmums par kolhozu nostiprināšanu.

5. CIK'a cirkulars par pavasara sējas kampaņu.

6. Likums par savstarpējām palīdzības kasēm kolhozos.

Izsniedz palīdzību kolhoziešiem vecuma, sakropļošanas, slimības un citos gadījumos. Palīdzības kasu līdzekļi sastādās no atvilkumiem, kurus izdara no kolhoziešu personīgiem ienākumiem.

7. Kolhozocentra valdes 1932.g.24.janvara lēmums par 4o.ooo kolhoziešu pārvietošanu no spēcīgākiem un jau iekārtotiem kolhoziem uz atpalikušiem.

8. Noteikumi par agrotechniku lauksaimniecībā.

Uzdots attiecīgām iestādēm spert soļus, lai raža tiktu pacelta vismaz līdz: garaudkopībā 8,5 cnt.no ha, cukurbiešu 145 cnt.no ha, linu šķiedru 2,6 cnt no ha un saulspuķu sēklu 6 cnt no ha.

9. Par linu un kaņepaju ražas kontraktaciju 1932.gadam.

1o. Tas pats par kokvilnu.

11. Par kolhozu sēklu fondiem.

12. Noteikumi par traktoristu algām.

Maksā 12o-25o rubļus sezonā, atkarībā no veiktā darba un ta,kā uzturēts kārtībā traktors. Bez šīs algas naudā traktorists saņem naturā tādu pašu aralgojumu, kā kurš katris kolhozietis.

13. Noteikumi par traktora centra akciju novietošanu 1932.g.

Kolhoziem, kuri apkalpoti no traktoru stacijām, obligatoriski jāiegādājās akcijas.

14. Par graudu labības, pupu un augu kulturu kontraktaciju 1932.g.

15. Noteikumi par kolhozu finanču plānu sastādīšanu.

V. Transports, Satiksme.

1. Par dzelzceļu pārvaldes sistemas uzlabošanu.
2. Par pasta satiksmes uzlabošanu rajonos.
3. Par sanitaro apstākļu uzlabošanu uz dzelzceļiem.
4. Likums par cīņu pasta sūtījumu zušanas novēršanai.
5. Likums par ūdenstransporta komisariata iekārtas apstiprināšanu.

VI. Darbs.

1. Noteikumi par darba organizāciju kolhozos.
2. Noteikumi par algas paaugstināšanu dzelzceļu administrativi-techniskam personalam

a) Depo priekšniekam rbl.45o.- 55o.-(bija 35o.- -45o.-)
b) " vec.meistarm " 34o.- 425.-(" 3oo.- -375.-)
c) " meisteram " 3oo.- 335.-(" 25o.- -275.-)
d) " dežurantam " 28o.- 335.-(" 25o.- -3oo.-)
e) " mašinistiem " 335.- (" 3oo.-)

1513

Vagonu un lokomotivu remonta fabriku direkciju algas:

Fabrikas direktoram	rbļ.	57o.-	-	66o.-	(bija 4o7.-	- 458.-)
Galvenam fabr.inžen.	"	54o.-	-	6oo.-	(" 4o7.-	- 458.-)
" " inspekt.	"	425.-	-	47o.-	(" 315.-	- 356.-)
Meistaram	"	432.-	-	48o.-	(" 28o.-	- 32o.-)
Montieram	"	28o.-	-	33o.-	(" 215.-	- 24o.-)
Vecakam inženieram	"	282.-	-	36o.-	(" 213.-	- 274.-)
Techniķim	"	2o4.-	-	26o.-	(" 152.-	- 193.-)

Rigā, 1932.g. " " maijā.

1514

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

№ 0.710.48.T/

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1932.g. 11. maijā
ien. № 2406 akt. № 5

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos pielikumā nosūtīt noraksts š.g.4.maija notu № 21, ar kuru PSR Savienības sūtnis Latvijā A.Sviderskis savas valdības uzdevumā man paziņojis, ka PSR Savienības valdība nevēlās pagarināt Latvijas-PSR Savienības tirdzniecības līgumu pēc š.g.5.novembra, ka ari manu š.g.6.maija atbildi uz minēto notu.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

2 pielikumi.

Augsti godājamam

Valsts Prezidenta kungam,

R i g ā,

Pilī.

Noraksts.

1515

Rigā, 1932.g. 6.maijā.

№ o.71o.48/

Ministra kungs,

Pagodinos apstiprināt Jūsu š.g.4.maija notas № 21 saņemšanu, ar kuru Jūs paziņojāt, ka Padomju Socialistisko Republiku Savienības valdība neatrod par iespējamu pagarināt 1927.gada 2.junijā starp Latviju un PSR Savienību noslēgto līgumu, kas notek š.g.5.novembrī, un tamdēļ liek priekšā Latvijas valdībai uzsākt sarunas par jauna līguma noslēgšanu.

Ari Latvijas valdība ir tajos ieskatos, ka daži Latvijas-PSR Savienības tirdzniecības līguma noteikumi nav pilnos apmēros realizēti. Tas jākonstatē it sevišķi attiecībā uz beigu protokolā pie līgumam pievienotās muitas konvencijas paredzētiem Latvijas preču izvedumiem uz PSR Savienību, kuri tālu nav sasnieguši noteiktos apmērus. Šo konstatējumu Latvijas valdība vēlētos uzsvērt jo vairāk tamdēļ, ka tas zīmējās jau uz to laiku, uz kuru nevar attiecināt Jūsu notā pievestos argumentus par pasaules saimniecisko krīzi un saimnieciska rakstura ierobežojumiem.

Ievērojot augšā aprādītos apstākļus, Latvijas valdība piekrīt PSR Savienības ierosinājumam nekavējoši uzsākt sarunas par jauna tirdzniecības līguma noslēgšanu un sagaida šaī ziņā PSR Savienības valdības priekšlikumus.

(paraksts) K.Zariņš

A. SVIDERSKA kungam,

Padomju Socialistisko Republiku

Savienības sūtnim Latvijā,

Rigā.

Par noraksta pareizību:

K. Fr. Frīdl

Austrumnodaļas sekretars.

Noraksts. 1516

Рига, 4 мая 1932 года.
№ 21.

Господин Министр,

5-го ноября текущего года истекает срок действия Торгового Договора, заключенного 2-го июня 1927 года между Союзом Советских Социалистических Республик и Латвийской Республикой. В связи в этим Правительство Союза Советских Социалистических Республик поручило мне заявить Вам нижеследующее:

Экономический кризис, внесший огромные сдвиги в экономику капиталистического мира, и в частности, в латвийскую экономику и приведший к весьма существенным количественным и качественным изменениям в международной торговле, а также различные ограничительные мероприятия торгово-политического характера, предпринятые Латвийским Правительством после заключения Торгового Договора и, особенно, со времени обострения экономического кризиса, создали совершенно новую обстановку для экономических отношений между Союзом Советских Социалистических Республик и Латвией. Вследствие этого, с течением времени и, в особенности, в пятом договорном году оказалось невозможным реализовать полностью некоторые положения Торгового Договора от 2-го июня 1927 года, заключенного в совершенно иных торгово-политических условиях. Союзное Правительство не видит, поэтому, возможности продлить на дальнейший срок после 5-го ноября 1932 года Договор от 2-го июня 1927 года и предлагает Латвийскому Правительству приступить немедленно к переговорам о заключении нового Договора на базе некоторых изменений в Договор 1927 года.

(А.Свидерский)
Полномочный Представитель Союза Советских Социалистичееких Республик в Латвии.

Господину К. ЗАРИНЬШ,
Министру Иностранных Дел Латвии,
Р и г а.

Par noraksta pareizību:
Austrumnodaļas sekretars.

1617

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1932.g. 18.maijā.

No 0.701/

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 193 2.g. 20. maijā
Ien. № 2528 akt. № 5.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Klātpieliktā norakstā pagodinos Jums nosūtīt PSR Savienības sūtņa Latvijā š.g.13.maija memorandu attiecībā uz rakstiem vietējā krievu presē, kuŗos PSR Savienības valdība saskata teroristisku propagandu pret PSR Savienības darbiniekiem un to valstu diplomātiskiem pārstāvjiem, kas uztur normalas attiecības ar Padomju Savienību.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

Augsti godājamam

Valsts Prezidenta kungam,

Rigā, Pilī.

Pie akt. 20.5.

1518

М Е М О Р А Н Д У М.

В последнее время Полномочное Представительство Союза Советских Социалистических Республик в Латвии неоднократно обращало внимание Латвийского Правительства на проводящуюся в Латвии, на страницах русской бело-эмигрантской печати, пропаганду террористических действий против деятелей Союза Советских Социалистических Республик и дипломатических представителей стран, поддерживающих нормальные отношения с Советским Союзом.

Так, еще 2I марта с.г. Полномочный Представитель Союза Советских Социалистических Республик, Г-н А.Свидерский, обратил внимание Министра-Президента, Г-на М.Скуенека, на факт опубликования рижским бело-эмигрантским органом "Наша Газета" воззваний "Национального Союза Нового Поколения" и статей с призывами к "активной и неослабной борьбе с коммунистической властью" и к "уничтожению наиболее яростных и вредных коммунистов." В статье под названием "Нашим единомышленникам - молодежи в России" упомянутая выше газета отметила, что именно те бело-эмигрантские круги, отражением настроений которых является "Наша Газета", "дали Коверду, Конради, Петерса, Сольского, Монахова и др." Как известно, Конради убил в I923 году Полномочного Представителя СССР в Италии, В.Воровского, Коверда в I927 году - Полномочного Представителя СССР в Польше, П.Войкова, а остальные упомянутые выше лица являются разоблаченными и осужденными участниками террористических актов на территории СССР. Статьи и воззвания, приведенные в "Нашей Газете", восхваляющие деятельность террористов Коверды, Конради и др., являются ничем не прикрытым фактическим призывам к террору по отношению к деятелям официальным представителям Союза Советских Социалистических Республик.

Далее, I5 и I6 апреля с.г. Полномочный Представитель, Г-н А.Свидерский, вынужден был заявить протест Министру-Президенту, Г-ну М.Скуенеку, и Министру Иностранных Дел, Г-ну К.Зариньшу, по поводу опубликования в рижской бело-эмигрантской газете "Сегодня" от I3 апреля с.г., в связи с покушением Штерна на Германского Посла в Москве, статьи Александра Яблоновского под заглавием "Ненависть к иностранцам в СССР". "Выстрел Штерна",- писала газета "Сегодня" от I3 апреля,- "произвел большое впечатление.... Этот выстрел знаменует собой как бы поворот в тактике русских террористов, и политический смысл поворота опреде-

1519

ляется весьма просто: не стреляйте... в своих большевистких воробьев... для нас выгоднее, во всех отношениях выгоднее, "переменить мишень" и бить в иностранцев. "Польза" этого очевидна сама собой. Выстрел в известного иностранца может причинить большевикам большие и серьезные неприятности и даже вызвать политические осложнения". Упомянутая статья, как это явствует из прилагаемого ее полного текста, является не только прямым и открытым прославлением террористического покушения Штерна от 6 марта с.г., но содержит апологию и обоснование необходимости и неизбежности террора по отношению к представителям государств, поддерживающих дипломатические отношения с Союзом Советских Социалистических Республик.

Спустя некоторое время, в упомянутой газете "Сегодня" от 30 апреля с.г. появилось сообщение о состоявшемся в Париже собрании в честь террориста Штерна. В этом сообщении было сказано следующее: "... своим мученичеством он /Штерн/ как бы говорит России и всему миру: "Я требую права участия в несчастьи России ... и это право мое заключается только в том, что я готов пожертвовать своей жизнью за мое несчастное и страдающее отечество..." Да станет его выстрел знеменем светлого будущего России... Я думаю, что русский народ вспомнит имя еврея Штерна, отдавшего за Россию свою молодую жизнь".

По поводу приведенных выше призывов к террору в "Нашей Газете" Министр-Президент, Г-н М.Скуенек, заявил Полномочному Представителю Союза Советских Социалистических Республик, Г-ну А.Свидерскому, что он обсуждает с соответствующими органами меры в отношении газеты. 8 апреля с.г. Министр Иностранных Дел, Г-н К.Зариньш, сообщил Полномочному Представителю, Г-ну А.Свидерскому, что собранный по поводу "Нашей Газеты" материал передан Министерством Иностранных Дел Министру Внутренних Дел, и что, кроме того, в Государственном Политическом Управлении Латвии идет дознание по этому делу. 15 апреля с.г. Министр-Президент, Г-н М.Скуенек, заявил Полномочному Представителю, Г-ну А.Свидерскому, что в связи с появлением в "Сегодня" от 13 апреля упомянутой выше статьи А.Яблоновского, редактор "Сегодня" будет вызван для об"яснения, и что Прокурору будет предложено привлечь газету к ответственности при малейшей возможности с точки зрения действующего в Латвии закона о печати. 16 апреля с.г. Министр Иностранных Дел, Г-н К.Зариньш, заявил Полномочному Представителю, Г-ну А.Свидерскому, что у редактора "Нашей Газеты" был произведен обыск и он дважды был подвергнут аресту, но что пока ничего преступного у него не нашли и Политическое Управление Латвии установило за ним наблюдение.

28 апреля с.г. Министр Иностранных Дел, Г-н К.Зариньш заявил Полномочному Представителю, Г-ну А.Свидерскому, что Министерство Иностранных Дел обратилось к Прокурору с вопросом о

1520

возможности привлечения к ответственности газеты "Сегодня" за статью А.Яблоновского и что, после ответа Прокурора, если он признает возможным привлечь "Сегодня" к ответственности, дело будет немедленно возбуждено. По поводу "Нашей Газеты" Г-н Министр, К.Зариньш, сообщил, что Политическое Управление Латвии наблюдает за редакцией и что он еще раз будет говорить с Г-ном Министром Внутренних Дел о "Нашей Газете".

Приведенные выше заявления Министра-Президента, Г-на М.Скуенека, и Министра Иностранных Дел, Г-на К.Зариньша, ясно свидетельствуют о том, что они, во всяком случае, повидимому, не признавали возможным пройти мимо террористических призывов, допущенных в "Нашей Газете" и "Сегодня".

Однако, необходимо, к сожалению, констатировать, что несмотря на неоднократные представления Полномочного Представителя Союза Советских Социалистических Республик, Г-на А.Свидерского, по поводу изложенных фактов, и несмотря на приведенные выше заявления Министра-Президента, Г-на М.Скуенека, и Министра Иностранных Дел, Г-на К.Зариньша, до сих пор не получен от Латвийского Правительства ответ, который давал бы основание утверждать, что компетентными латвийскими властями приняты эффективные меры в целях прекращения антисоветской террористической пропаганды упомянутых выше бело-эмигрантских газет и предотвращения возможных последствий подобного рода пропаганды. Приглашение редакторов, призывающих к террору газет для об"яснений и установление наблюдения за редакцией "Нашей Газеты" являются формально охранительными мероприятиями, которые сами по себе могут рассматриваться лишь как паллиатив. Из сопоставления дат обращений Полномочного Представителя, Г-на А.Свидерского, к Министру-Президенту, Г-ну М.Скуенеку, и Министру Иностранных Дел, Г-ну К.Зариньшу, и дат выступлений газет "Наша Газета" и "Сегодня" явствует, что подобного рода мероприятия не достигают никакой цели, и что призывы к террору, оставшиеся безнаказанными, не прекратились.

Убийство Президента Французской Республики, Г-на П. Думера, обнаружило со всей очевидностью, что возросшая активность террористических организаций белой эмиграции приняла опаснейшие формы и приводит к явлениям, из которых вытекает необходимость решительных мер в целях пресечения их преступной деятельности. Изложенные в настоящем Меморандуме факты свидетельствуют о том, что и в Латвии не может не встать вопрос о деятельности существующих на ее территории организаций русской белой эмиграции и их органов печати, призывающих к убийству деятелей СССР и представителей государств, находящихся в дипломатических отношениях с Союзом Советских Социалистических Республик. Фактическая безнаказанность выступлений латвийской бело-эмигрантской прессы с призывами к террору и всякого рода провокационными антисоветскими измышлениями, создает благоприятную обстановку для дальнейшего углубления и расширения преступной

1521

деятельности белой эмиграции, направленной не только против жизни советских представителей, но и систематически и планомерно стремящейся вызывать конфликты между Латвией и Союзом Советских Социалистических Республик.

Трагические события последнего времени, покушение от 6 марта с.г. на Германского Посла в Москве и убийство Президента Французской Республики, должны были убедить Латвийское Правительство в необходимости пресечения террористической пропаганды, которую проводят на территории Латвии бело-эмигрантские организации и пресса.

Правительство Союза Советских Социалистических Республик поручило Полномочному Представительству Союза Советских Социалистических Республик в Латвии запросить оффициальный ответ Латвийского Правительства на вопрос о том, намерено ли Латвийское Правительство принять меры против пропаганды на территории Латвии террора по отношению к деятелям СССР и дипломатическим представителям держав, поддерживающих с СССР отношения, и если намерено, то какие именно меры имеется в виду предпринять.

Рига, I3 мая I932 года.

Приложение.

I. "Наша Газета", № I0 от 20 марта I932 года.
2. "Сегодня", № I03 от I3 апреля I932 года.
3. "Сегодня", № I20 от 30 апреля I932 года.

Par noraksta pareizību:

Austrumnodaļas sekretars.

1522

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1932.gada "30" junijā.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1932.g. 5.VII
Ien. Nr. 3212 akt. Nr. 5.

No 0.848.00.M/ /13829 sk. 63

Konfidenciāli.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pielikumā pagodinos nosūtīt sūtņa Maskavā J.Seska kunga pārskatu par politisko un saimniecisko dzīvi Padomju Savienībā 1932.gada otrā ceturksnī.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Augsti godājamam

Valsts Prezidenta kungam,

Rigā, Pilī.

Konfidenciali. 1523

PSR Savienības politiski-saimnieciskais pārskats par 1932.g.o t r o ceturksni.

I.

Tautas un valsts iekšējā dzīve.

1. Krievu zemnieku uzvara. Jau trīs gadi pagājuši, kamēr padvaldība sākusi zemniekus dzīt kolhozos un lauksaimniecību industrializēt, vai izsūtīt uz ziemeļiem salā un bada nāvē. Miljoniem centīgāko zemes rūķu tika sodīti par to, ka viņi ar savu darbu tikuši pie turības un neatkarības, jo viņi ne par ko negribēja iestāties kolhozā, kur viņa sviedri pazudīs lielajā sliņķu pūlī. Arī kolhozos drīz bija iztērēta kulakiem nolaupītā manta, bet ar jaunu vērtību ražošanu gāja gausi. Nesaudzīgās labības sagādes atņēma zemniekiem pēdējo patikšanu strādāt: viņu vairs nekas nesaistīja pie sava kaktiņa, sava stūriša zemes. Zemnieks bija tapis par istu proletariatu. Sākās uz laukiem trūkums un izbadējušos zemnieku klejošana. Zemnieku ticība savai nākotnei bija zudusi.

Šopavasar padomju valdība skaidri redzēja, ka neapmierinātie zemnieki uzsākuši pasivo pretošanos. Bada spiesti viņi apēda daļu no sēklas labības. Viņi vairs nesteidzās ar zemes apstrādāšanu un sēju. Kolhozos un ciemos palika pa lielākai daļai tikai vecie un pusaudži, jo spēcīgie vīrieši aizgāja uz jaunajiem rūpniecības centriem un pilsētām, kur vēl cerēja atrast darbu un galvenais - maizi. Sevišķi liels pārtikas trūkums ir bagatajā Ukrainā, kur dažās pilsētās mārciņa maizes maksājot desmit rubļus un vairāk. Arī pilsētas pārtikas preču kooperativi ikdienas paliek tukšāki. Sviesta aptrūka dažreiz pat kooperatīvos, kuri apgādā priviligētos ārzemju diplomatus un tādēļ dažreiz sviestu izsniedza tikai pa kilogramam uz grāmatiņas. Vienkāršie mirstīgie kooperativos dabūja ikdienas tikai maizi un dažus simtu gramus cukura mēnesī. Izcilu stāvokli līdz šim pilsētās ieņēma "torgsini", kur preces pārdeva tikai pret zeltu un ārzemju valutu. Arī viņos aptrūka sviesta un citu pārtikas produktu. Vēl zīmīgāks ir tas apstāklis, ka pēdējā laikā torgsinos pārdod preces arī pret krievu valutu, bet rubli aprēķina par septiņām kapeikām zelta. Tas tad laikam gan arī ir krievu červonca rubļa īstais kurss.

Tagad valdība cenšās visiem spēkiem atgūt zemnieku uzticību un tādēļ izdod dekretus, kuri ievada jauna "neonepa" sākumu. 26.martā izdeva dekretu, ka katram kolhozniekam vajaga pa turēt savā personīgā

īpašumā un izmantošanā pa mājlopam: govij, cūkai, aitai, vistai u.t.t. Padvaldības nodoms nebūt neesot, ka visi lopi tiekot kolektivizēti.

Pērn jau bija iznācis kāds dekrets, kas kolhozniekiem deva tiesības atvērt savus veikalus un pārdot lauksiamniecības produktus par kooperativa cenām. Bet tā kā kooperativu cenas ir ļoti zemas un arī pašiem kolhoziem neka neatliek pārdošanai, tad dekretam nebija nekādas praktiskas nozīmes: nevienā kolhoza veikals netika atvērts.

Šogad 7.maijā parādījās dekrets, ka <u>labības sagādes</u> normas dažādos PSR Savienības apgabalos tiek vairāk jeb mazāk samazinātas. Šo valdības soli var gan arī uzskatīt kā sagatavošanos uz to, ka šagada raža būs mazāka, nekā pērngadējā, jo droši vien paredzams, ka šogad tiks mazāk iesēts un zeme sliktāki apstrādāta, nekā pērn. Bet valdības nodoms, bez šaubām, bija rādīt zemniekiem, ka valdība no viņiem atņems mazāk darba augļu, resp., ka viņu pārtikas apstākļi uzlabosies. 1o.maijā dekrets samazināja kolhoziem, kolhozniekiem un individualzemniekiem galas sagādei piedzenamos galas normu <u>uz pusi</u>, kā arī atļaut pārdot brīvā tirgū mājlopus, gaļu un galas produktus, ja tie jau nodevuši galas sagādei pienācīgo daļu galas nodevu.

Noteiktus rīkojumus par zemnieku tirgošanās tiesībām deva <u>2o.maija dekrets:</u> tika atcelti daudz un dažādie tirgus nodokļi un uzlikts nodoklis tikai 3% apmērā no tirgus apgrozijumiem; kolhoziem, kolhozniekiem un individualzemniekiem atļauts pārdot savus produktus par faktiskām <u>brīvā tirgus</u> cenām, un kolhozu apvienībām - pa valsts uzņēmumu preču <u>komercialām</u> caurmēra cenām. Visādi jāvajā spekulanti un privātie tirgotāji, kas paši neražo. Ar šiem dekretiem zināmā mērā tiek atļauta brīvā tirdzniecība un tādēļ viņi atstāja iespaidu uz zemniekiem. Daži zemnieki un kolhoznieki uz jaunājiem dekretiem gan skatās ar neuzticību, bet atrodās arī tādi, kuri ierodās ar saviem produktiem pilsētās uz tirgus. Avīzes zin vēstīt, ka dažās pilsētās tiekot atvērtas kolhozu bodes, kā arī noturēti tirgi, kur zemnieki ierodoties ar saviem produktiem. Dažās vietās brīvajā tirgū pārtikas preču cenas esot kritušas par 2o-3o%. Citās vietās zemnieki produktus nepārdodot par naudu, bet par manufakturas, apaviem vai citām precēm.

Jaunie dekreti ir pretrunā ar līdzšinējo lauksaimniecības politiku un tādēļ viņi radījuši pašu komunistu starpā uz vietām zināmu sajukumu. Sirdīgie komunisti vajājot zemniekus, kuri ierodoties tirgū vai arī spiežot viņus pārdot produktus par kooperativu cenām.

Pārtikas preču trūkums šopavasar pilsētās bija tik sāpīgi sajūtams, ka pat pieticīgais krievu cilvēks dažreiz sadumpojās. Pēdējie dekreti ievada zināmā mērā jaumu saimniecisko politiku, gan trūkumu nenovērsīs, bet zināmā mērā mīkstinās.

2. Ziemāju stāvoklis un pavasara sēja. Pēc oficiālām ziņām ziemāju stāvoklis caurmērā visā PSR Savienībā esot apmierinošs.

Pagājušā gada raža, kā to vēlāk apstiprināja arī pati padomju valdība, bijusi vāja; dažās vietās bijusi pilnīga neraža. Tādi neražas piemeklēti apgabali bijuši: Vidus Volgas apgabals, Vakara Sibirija un Kazakstana. Valdības labības sagāde pilsētu apgādei, eksportam un krājumiem kara gadījumam, labības piedzīšanu izveda ļoti stingri un zemniekus daudz vietās atstāja galīgā trūkumā.

Neražai sekoja grūtības - liellopu, sevišķi zirgu uzturēšanā. Bada spiesti zemnieki daudz vietās apkāva zirgus un tos apēda, daudz zirgu krita bada nāvē. Uz 1.februari bija sarīkota visu liellopu skaitīšana, bet neskatot uz to, ka tagad jau no skaitīšanas dienas pagājuši četri mēneši, vēl atklātībā nekur nav parādījušies skaitīšanas dāti.

Pēc vācu (Ostexpress) ziņām bijis miljonos galvu:

	1928.g.	1929.g.	1930.g.
Zirgu	33,5	34,6	30,6
Liellopu	70,5	67,1	53,9
Aitu	133,3	133,7	101,5
Cūku	26,0	20,4	13,2

Tā tad jau trīs iepriekšējos gados zirgu skaits pamazinājies par 9%, liellopu un aitu par 25% un cūku pat par 33%. Pēc dažām nepārbaudītām ziņām zirgu skaits pagājušā gadā vēl samazinājies par 25% un liellopu par 28%. Ja tas tiešām tā, tad šppavasar zeme nevar tikt pienācīgi apstrādāta un labība apsēta tādos pat apmēros, kā pagājušā gadā, jo ar traktoriem šogad atvietojot tikai ap 30% no visa lauksaimniecības darba spēka.

Oficiālā sējas statistika rāda, ka uz 5.jūniju bijis izpildīts 80,5% no sējas plāna, pēc kam apsēts 82,4 milj.hektaru. Pagājušā gadā turpretīm tanī pašā laikā visā PSR Savienībā bijis apsēts 84,3 milj.ha. Ja nu vēl ievēro, ka šogad pavasars PSR Savienībā bija par divām nedēļām agrāk nekā pērn, tad pavasara sējas darbu nevar uzskatīt par pietiekoši sekmīgu. Sevišķi nesekmīgi sējas darbus veic citkārt bagātā Ukraina, kur līdz 5.jūnijam izpildīts tikai 74,1% plāna un Urala apgabals, kur

līdz šim izpildīts tikai 65,2% plāna, kamēr pērn ap šo laiku bijis izpildīts 85,9% plāna. Ta tad par 20% mazāk.

Tā kā zemniekiem bija maizes trūkums, tad domājams, ka laba daļa sēklas tika apēsta, bet ar atlikušo sēklu apsēja tikpat daudz hektaru zemes, kā jau to prasa sējas plāns: ar vienu vārdu sakot, uzdotie, oficialie dāti par sējas plāna izpildīšanu nesaskanēs ar patiesību.

Ievērojot zemnieku neuzticību valdībai un zemnieku vienaldzību pavasara sējas kampaņa var sagaidīt, ka šogad pārtikas apstākļi neko neuzlabosies.

3. Rūpniecības attīstības gaita. Komunistu saimnieciskās politikas īstais rūpju objekts ir rūpniecības attīstība. Gandrīz katras daudz maz ievērojamākās avīzes ievadraksti ir veltīti agitācijai un propogandai lielrūpniecības labā. Šogad uzsākušas darbu pāra Magnitogorskas un arī kādas Kuzņeckas domnas, ko atzīmēja ar svinīgu telegramu apmaiņu starp padvaldības un komunistu partijas vadošām galotnēm Maskavā un jauno uzņēmumu vadītājiem un partijas organizācijām uz vietas. Tāpat paplašināta darbība Karagandas un citās ogļraktuvēs. Bet neskatot uz visu to pate rūpniecība nevar uzrādīt pienācīgu produkcijas pieaugumu, kam ir dažādi iemesli. Komunistu šūniņu vadoņu iespaids fabriku vadībā dažreiz ir tik noteicošs, ka partijas vīri ieņem visas galvenās vietas, bet specialisti tiek nobīdīti pilnīgi pie malas. Tā šagada aprila sākumā pilnīgi apstājās Ņižnijnovgorodas automobiļu fabrikas darbība, jo visa fabrikas vadība bija nonākusi nespecialistu komunistu partijas vīru rokās. Ar specialu dekretu valdība atcēla no amamta fabrikas līdzšinējo vadību, iecēla jaunus fabrikas vadītājus-specialistus un uzdeva pārveidot fabrikas komunistu organizācijas.

Lai gan valdība visiem līdzekļiem cenšās pacelt ogļrūpniecības produkciju, kurai pēc plāna ikdienas jāsasniedz ap 260.000 to, tad tomēr šimbrīžam produkcija nepārsniedz 185.000 to, lai gan darbu sākušas daudz jaunas šachtas. Tāpat arī čuguna un tērauda ikdienas produkcija nesasniedz plānā uzstādītās normas. Tā kā visa rūpniecības tālākā attīstība atkarājās no ogļu, čuguna un tērauda, kā izejvielu, produkcijas, tad paredzams, ka rūpniecībā šagada darba plāns netiks realizēts.

Par galveniem neveiksmes cēloņiem ogļrūpniecība, čuguna un tērauda ražošana jāuzskata tas apstāklis, ka šinīs rūpniecības nozarēs, sevišķi ogļrūpniecībā, tagad pārejot uz to darbu mechanizāciju, kurus agrāk izdarīja rokām. Ogļrūpniecībā, kā zināms, visbiežāki strādnieku

kadri mainās un tādēļ strādnieku apiešanās ar mašīnām ir nolaidīga, kas izsauc mašinu bojājumus un lielus traucējumus darbā. Bez tam, pavasaram iestājoties, daudz strādnieku atstāj šachtas un dodās atpakaļ uz laukiem, vai meklē citur izdevīgāku darbu un peļņu. Tādēļ arī vislielākā strādnieku klejošana PSR Savienībā novērojama vasarā. Stingri pie savas fabrikas vai šachtas brīvprātīgi saistīta proletariāta PSR Savienībā vēl nav visai daudz.

4. Strādnieku nemieri. Viens no galveniem iemesliem strādnieku klejošanai ir pārtikas līdzekļu trūkums. Tagad var droši teikt, ka baumas par strādnieku nemieriem dažos rūpniecības centros (Kijevā, Ivanovo Vozņesenskā u.c.) pagājušā ziemā nav no gaisa grābtas. Nemieri piem. Ķijevā pieņēmuši plašus apmērus, notikušas asiņainas sadursmes starp strādniekiem un karaspēku; valdība ir bijusi spiesta uzstāties ne tikai ar represijām, bet arī piegādāt strādniekiem pārtikas līdzekļus, manufakturu u.t.t.

Tā kā padomju prese par līdzīgiem notikumiem nekad neko nerakstīs un par tiem arī nedrīkst runāt, tad drošas ziņas par viņiem iegūt ir gandrīz pavisam neiespējami. Cik var novērot, tad vienā strādnieku daļā tomēr ir liels nemiers ar tagadējo valdību un saimniecisko stāvokli. Vienīgo iezeju no grūtā stāvokļa redz caur karu. Tādēļ arī valodas par neizbēgamo karu ir viens no galveniem sarunu tematiem strādnieku un visas tautas starpā.

Nav noliedzams, ka proletariata starpā ir savi entuazisti. Pēc profesionalu apvienību ziņām ap 72% no visiem fabriku strādniekiem esot triecnieki. Triecniekos gan daudzreiz tiekot ieskaitīti arī tādi, kas vārda pēc triecnieki, bet droši vien viņu starpā ir tādi, kuri savam darbam nododās nopietni.

Pēc statistikas ziņām liela daļa no fabriku strādniekiem ir jaunā paaudze, kuru vecums nepārsniedz 30 gadus. Šī jaumā strādnieku paaudze ir un paliek sfinks, no kura atkarājās PSR Savienības nākotnes attīstība evolucijas vai revolucijas ceļā.

Kādi ir šās jaumās strādnieku paaudzes centieni un ideali, tas vēl nav pietiekoši izzināts. Varbūt, ka šās jaumās paaudzes tieksmes un centieni vēl nav pieņēmuši noteiktu veidu. Drošs katrā ziņā ir tas, ka priekškara paaudze ir moraliski satriekta un viņa vairs nekādu lomu PSR Savienības politiskā dzīvē nespēlē un nespēlēs.

5. Profesionalo apvienību sanāksme. bija sarīkota Maskavā uz

1528

20.aprili un turpinājās vairākas dienas. Ar runām uzstājās Šverniks, Rudzutaks, Lozovskis un citi. Profesionalās apvienības ar Švernika iecelšanu par vadoni ir zaudējušas katru patstāvību: strādnieku šķiras saimniecisko un politisko interešu aizstāvēšan(tradeunionesms) nobīdīta pie malas; profesionalo organizācijas pilnīgi padotas komunistu partijas direktivām, kuru mērķis piecgades plāna realizēšana. Profesionālās apvienībās apvienots 16,5 milj.strādnieku.

Pēc profesionalo apvienību datiem vidējā strādnieku dienas alga 1928.g.bijusi 7o rub.25 kap., 1931.g.96 rub.15 kap., bet šogad būšot 1o1.1o kap. Cik leila rubļa reālā vērtība, par to liecina fakts, ka torgsinos pate padomju valdība viņu novērtē uz 7 zelta kapeikām. Tā tad faktiski PSR Savienībā gan laikam ir viszemākās strādnieku algas pasaulē. Strādnieks var eksistēt tikai pateicoties savdabīgai PSR Savienības iekārtai, kur maizes raciju piešķir uz zemo normēto cenu pamata.

6. Kamišinas hidrostaciju uz Volgas nolemts izbūvēt uz 23.maija dekreta pamata. Stacija attīstīšot 1,8-2 milj.kilovatu jaudas un aplūdināšot 4-4,3 milj,ha zemes uz Volgas labā krasta, kuru izlietošot lauksaimniecības nolūkiem.

7. 1.maija militārā un civilā parāde noritēja Maskavā parastā kārtā. Jāatzīst, ka krievu karaspēka izveidošanā un apbruņošanā pēdējos divos gados ir sasniegti lieliski panākumi, ko atzīst arī visi ārzemnieki.

8. Turku ministru prezidents Ismet paša, ārlietu ministrs Ruščibeijs un vēl ap 3o dažādu turku viesi ieradās 28.aprilī Maskavā un palika PSR Savienībā līdz 1o.maijam. Galda runās tikušas cildinātas turku-krievu draudzība un kopējās ārpolitikas linijas, pie kam Turcijas pārstāvis vienmēr uzsvēris turku nacionālos mērķus.

Turku delegacijā bija arī sava saimnieciskā sekcija, kas sevišķi interesējās par PSR Savienības saimniecisko dzīvi. Krievi esot atvēruši Turcijai 8 milj.dolaru kredīta bez % uz 2o gadiem - dažādu mašīnu iepirkšanai.

Turku delegacija tika Maskavā un citās pilsētās uzņemta ar lielu godu un viņiem parādīta ārkārtīga viesmīlība. Ševišķi uzkrītošs bija rauts Kremļa pilī.

Delegacija no uzņemšanas un pieredzējumiem bija dziļi un labvēlīgi iespaidota; viņa liekās nemaz nemanija, kāds posts un nabadzība

dzīvo pate krievu tauta un viņas strādnieks.

9.Hedžas un Nedždasemirs Feisals ar saviem pavadoņiem iradās Maskavā 3o.maijā un uzturējās vairāk dienas. Viesi tika parastā kārtā uzņemti.

II.
Arējā politika.

PSR Savienības ārējā politikā pēdējā ceturksnī nav bijis nekādu ievērojamu notikumu, vai pārgrozību. Valsts iekšienē politiķi vēl vienmēr proletariatu mēdz biedināt ar kapitalistisko valšķu intervenciju. Katrā lielākā sanāksmē Molotovs, Vorošilovs vai citi atbildīgie politiķi "atmasko" imperialistisko valšķu tieksmes - sagraut socialisma tēviju un apliecina savu gribu -"nevienas pēdas svešas zemes neiekārot, un neviena sprīža savas zemes citām valstīm nedot."

Intervencijas briesmas konkretā veidā PSR Savienībai draud tikai Tālajos Austrumos no Japanas puses. Tur krievi esot sakoncentrējuši apmēram deviņas divizijas karaspēka, tiekot celti lidmašinu angari un citas ēkas karaspēka vajadzībām, bet no sadursmes ar japaņiem krievi cenšās izvairīties. Padomju prese Japanas politiku Mandžurijā un Tālajos Austrumos kritizē ar vislielāko saudzību un miermīlību - lai tik nesaasinātu attiecības. Kā apstākļu pazinēji stāsta, tad piem.Vladivostokā, kur daudz ķīniešu un japaniešu namīpašnieku, padomju iestādes nebūt nedomājot viņu namus municipalizēt, vai citādi aizskārt ķīniešu un japaņu tiesības...

Ķīnā drīzumā atjaunošot ar PSR Savienību diplomatiskās attiecības.

Atentats uz Francijas prezidentu Dumeru Parizē atrada dziļu atbalsi Maskavā. Padomju valdība un prese visiem līdzekļiem centās atspēkot apgalvojumus, ka Dumera slepkava Gorgulovs bijis komunists, vai stāvējis tuvu komunistiem.

Reakcionarā fon Papena valdības nodibināšana Vācijā izsaukusi PSR Savienības politiķos pārsteigumu. Padomju prese atzīmē Vācijas jaunās valdības soļus, bet no kādas kritikas atturās. Papens savā laikā noteikti uzstājās pret Rapollo līgumu, kura desmitgadu jubileju PSR Savienība un Vācija nosvinēja šagada 16.aprilī.

PSR Savienības delegacija pilnā sastavā piedalās Ženevas konferencēs.

10.aprilī parakstīts līgums par tiesiskām attiecībām uz PSR Savienības - Polijas robežām.

22.parilī parakstīts somu - krievu izlīgšanas proceduras līgums.

4.maijā PSR Savienība uzteica Latvijas-PSR Savienības tirdzniecības līgumu.

4.maijā parakstīts Igaunijas-PSR Savienības neuzbrukšanas ~~līx~~ pakts.

Maskavā, 1932.g.15.jūnijā.

Sūtnis PSR Savienībā.

1531

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1932.gada 22.julijā.

No 0.848.00.L/ 15040

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 193 3.g. 16.VII
Ien. No 2832 akt. No 5

Konfidenciāli.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums konsula Ļeņingradā E.Krasta kunga ziņojumus norakstā par bezdarba jautājumu PSR Savienībā un attiecībā uz jauniem dekretiem par tirgošanos ar lauksaimniecības produktiem.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

Augsti godājamam

Valsts Prezidenta kungam,

Rigā, Pilī.

1532

Noraksts.

Latvijas konsulats
Ļeņinpilī.

1932.g. 12.julijā.

№ 42/sl.

Konfidenciāli.

Bezdarba problems P.S.R.S-bā.

Dažās lielākās Ļeņingradas fabrikās tiek atlaists lielāks daudzums strādnieku. Galvenaŗ kārtām "Treugoļņik" (kaučuka fabrikā), "Krasnij Putilovec" (masinu frabrikā). "Putilovec" nodarbina pie 4o.ooo strādnieku un atlaisti ņ darba ir pie 7ooo personu, līdzīgi ari "Treugoļnik". Tādas pasas ziņas pienāk no Odessas, kā ari Maskavas automobiļu fabrika "Amo" ir atlaiduse pie 8oo cilvēku.

No jauna radušies apstākļi spiež uzņēmumus rēķināties aŗ sašaurinātiem materialu un finansu apstākļiem, ierobežojot razosanas izdevumus un strādājot ņairāk ekonomiski. Aiz taupības iemesliem tā tad uzņēmumi atlaiz ştrādniekus, kuri ir ņevajadzīgi. Kā var iespaidot darba tirgu sāda strādnieku atlaisana? atbilde uz so jautājumu ir pagājusā gada Ivanovo-Voznesenskas tekstilrūpniecības likvidācija. Pirmām kārtām aiz ~~xxxxxx~~ razosanas racionalizācijas iemesliem, otram kārtam aiz ilgāka laika jēlvielu trūkuma, sie ţekstiļrūpniecības uzņēmuŗi atlaida pie 12.ooo strādnieku. Triju cetru nedeļu laikā viss sis strādnieku daudzums tika sadalīts pa citiem uzņēmumiem. Tā būs ari, bez saubām, ar atlaistiem tūkstošiem Ļeņingradas rūpniecības strādniekiem. Jaunas fabrikaş nodarbina ari mazák kvalificētus strādniekus, kuri ir cauri gājusi skolu un fabriku praksi, ātri piemērojas jauno fabriku prasībām. Vispārīgi strādnieku pārvietosana lielās grupās nerada nekādas grūtības, ja ieverojam ka strādnieku prasības dzivokļu un apgades ziņa ir ļoti minimālas.

Strādnieku atlaisana, kaut ari lielākā daudzumā, nevar P.S.R.S-bā izsaukt bezdarbu tādā veidā kā citās valstīs. Valsts plānveidīgai saimniecībai ir tās priekšrocības, ka viņa dod saimnieciskiem orgāniem ziņāmu elastīgumu manevrēt ar razosanas līdzekļiem. Pāri palikusos fabriku strādniekus var īsākā laikā likvidēt kādos jaunos leilākos uzņēmumos, kā pie dzelzceļu, ceļu un soseju jaunbūvēm, upu regulācijām u.t.t.

Bezdarba jautājuma problems paliks arvien grūtāks līdz lauki sāks atlaist darba spekus, kuriem laiksaimniecība pietruks darba un maizes. Te tad krustojas Padomju Krievijas ekonomikas intreses ar miljonu ļaužu intresem, kuri bus pazaudējusi savu eksistenci. Neskatoties ari uz acumirkligo zemniecības novirzīšanos no kolhoziem, kāda novērota pēdējā laikā, kolektivizāvija lauksaimniecībā tiek spēji turpināta. Tas ir logiskis un tagad vairs neatliekams gala mērķis razosanas procesa zocializācijā. Pēc oficiālām ziņām 1931.gada beigās bija nodarbināti kolektivā lauksaimniecībā 37 miljoni strādājoso. Kolhozu traktorizācija un mechanizācija lauksaimniecības razosanā vispārīgi ļoti samazina vajadzīgo darba spēka skaitu. Tiek jau ieprieks aprēķināts, ka lauksaimniecības racionalizācija atņems darbu pie 3o% kolhozos strādājosiem. Jau tagad lielas pilsetas, ka, piemeram, Ļeņingrada un citi rupniecibas rajoni ir parpludinati ar bezdarba zemniecibu, vilcieni un dzelzceļa piestatnes ir parpildīti ar nabadzīgiem zemniekiem un viņu gimenem, ka ari to īpasumu atliekam.

Valsts ir vielielakais nodarbinātājs un gandrīz monopolapgādātājs, bet līdz sim viņai ir vismazāk izdevies pazemināt vispārīgi dzīves līmeni, nodrošinājot minimālo eksistenci. Bet ļaužu bari no laukiem arvienu vairak pieplust. Tos absorbet rupniecibā vai citos uzņemumos lielākā stilā bus arvienu grūtāki, vēl vairāk tadēļ ka līdzekļu trūkums, finansielu un materiālu, bet ārzemju kredita ierobezojumi, bez šaubām, aizkavē tālāko razošanas investaciju. Daudz asāki pacelsies jaunu miljonu proletáriesu dzīvokļu un viņu apgādes jautājums. Varbūt izdosies viņiem nodrosināt darbu un maizi. Bet sie ļaudis ievazās jaunos apstākļos sev līdzi samaitājuso psichologiju, tāpēc ka tiem ar varu ir atņemti viņu dzīves

veids un noteikumi. Pārstrādāt viņu psihologiju un radīt no tiem paļavīgus darba elementus būs vairāk nekā grūti, jo vairāk šīs masas iespiedīsies darba tirgū un apdraudēs veco fabriku proletariāta intreses. ~~Konzidzxis~~ Zociālie traucējumi var nākt priekšā arvienu biezāki un tāpēc tos dziedināt ar līdzsinējiem līdzekļiem būs arvienu grūtāki.

Ir pārāk grūti tagad noteikt racionalizācijas robežas un cik tālu tagadējā saimniecība to varēs panest bez nopietniem satricinājumiem. Varbūt tas izdosies tagadējiem Padomju Krievijas ekonomistiem, varbūt ari valdība paspēs to visu laikā novērst.

P.S.R.S. saimnieciskais stāvoklis ir ļoti saspīlēts un bezdarba problems var so stavokli vel vairak komplicet, tas var vel pasliktinaties ar eventuelu nerazu, ta ka turpmakie valdibas soļi bus ari izšķirosi uz talako P.S.R.S. saimniecisko un politisko dzīvi.

(paraksts) E.Krasts,
Konsuls Ļeņingradā.

Par noraksta pareizību:

Dutschmanis.

/ Austrumnodaļas sekretars.

1534

Noraksts.

Latvijas konsulāts
Ļeņinpilī.

1932.g. 12.julijā.

№ 43/sl.

Jauni dekreti par tirgošanos ar lauksaimniecības produktiem.

Kā jau no laikrakstiem zinams, nesen tika izsludināti no Centrālās Izpildu Komitejas P.S.R.S. un tautu komisaru padomes dekreti, kādā veidā drīkst tirgoties kolhozņiki, viņu ģimenes locekļi un mazie sīkzemnieki, tāpat ari rīkojums par nodokļiem tirgojoties ar lauksaimniecības produktiem. Stājoties spēkā jauniem dekretiem atcelti tiek visi līdzsinējie. Vienā un tai pasā laikā noteiktas tiek cenas kādas ir uz tirgu, kuras nedrīkst būt caurmērā augstākas nekā valsts tirgotavās. Še Ļeņingradā ierīkoti tiek speçieli tirgus laukumi lielāko fabriku tuvumā un esmu ari vairākkārtīgi sos tirgus apmeklējis, Lai tirgū tiktu uzturēta tīrība un kārtība, kura līdz sim ir ļoti nepietiekosa, tad ievests ir vienreizējs nodoklis. Šis nodoklis nedrīkst pārsniegt par vienas dienas tirgosanos no vezuma ne augstāk kā vienu rubli, par lielopiem rubli no galvas, no cūkām un citiem mazākiem lopiem 5o kapeikas. Pilnīgi ir aizliegts ņemt so nodokli no māju putniem, piena sviesta, siera, cik tālu ar šiem produktiem tirgojas kolhozi vai patstāvīgi sīkzemnieki. Ierīkot privātas tirgotavas nav atļauts un starpnieki kā ari spekulanti tiks uz visstringrāko sodīti. Tādi ir šie noteikumi, bet pec butības produktu trūkums ari uz šiem tirgiem ir ļoti sajūtams, Pircēji stāv garās rindās un pārdodamie produkti, kā sviests, gaļa, piens neatbilst sanitāriem noteikumiem, kā ari uzraudzība sinī ziņā ir ļoti slikta. Šie dekreti ienesa ari jaunas metodes pilsētu saimniecībā. Vajadzēja radīt intresi pie zemniekiem, lai pārdotu pārtikas vielas pilsētas tirgū, bija vajadzīgi ari noteikumi, lai zemnieks par iegūto naudu varētu iepirkt sev pilsētā rūpniecības razojumus. To ievērojot P.S.R.S. valdība atcēla spēkā esošās normas un tāpat ari kartiņu sistēmu uz lielāko ģaļu rūpniecības produktiem un vispārīgi nepieciesamie vajadzīgiem prieksmetiem.

Vispārīgi P.S.R.S. valdības spaidi uz kolhoziem un individuālām saimniecībām, lai lauki tiktu apsēti vairāk neka pagājušā gadā, palika bez sekmēm. To ievērojot tiklab zemniekiem, kā ari kolhozniekiem tika dota daudz lielāka saimnieciska brīvība un patstāvība lai visāda tīpa zemnieki tiktu ieinteresēti lielākos razas panākumos.

Bet visi šie jaunievedumi padara neiespējamu šķiru apgādes politiku un atņem strādniekiem P.S.R.S-bā tās privile-gijas produktu un precu piedalīsanā, kuras bija iegūtas pēdējos divos gados. Tagad, pateicoties, jauniem dekretiem, nav iespējams regulējot pārtikas vielu cenas, noturēt strādnieku algas uz līdzsinējā līmeņa. Tāpat nav iespējams praktiski noteikt augstas cenas uz rūpniecības razojumiem nedz ari zemas cenas uz zemnieku produktiem. Ar citiem vārdiem, nevar izsūkt no sādzas lielos finansielos līdzekļus prieks piecgadeš vajadzībām.

Vispārīgi vietējas iestādes uz laukiem sos dekretus itkā ignorē un tirgu regulē pēc saviem ieskatiem. Tā dažos Ļeņingradas apgabala apvidoš vietējās organizācijas spiez kolhozus pārdot savus produktus par ciesi noteiktām cenām, citos apgabalos atkal produkti nokļūst spekulantu rokās. Ar vienu vārdu, - cīņa notiek uz visas līnijas.

(paraksts) E.Krasts
Konsuls Ļeņingradā.

Par noraksta pareizību:

/ Dubrovskis
Austrumnodaļas sekretars.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

A.l 362/15554

Pilnīgi slepeni. 1535

Rīgā, 1932.g.1.augustā.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1933 g. 16 6
Ien. № 2339 akt. № 5.

Augsti godātais Valsts Prezidenta kungs,

Pievienotā norakstā pagodinos nosūtīt Jūsu ieskatam mūsu sūtņa Maskavā Dr.A.Bīlmana kunga man adresēto konfidenciālo un personīgo vēstuli par viņa sarunu ar Stomoņakovu tirdzniecības līguma lietā.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godātais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas augstākās cieņas apliecinājumus.

Augsti godātam

Valsts Prezidenta kungam,

Rīgā.

1536

Noraksts.

Sūtnis Maskavā.

17.jūlijā 1932.

Konfidenciāli un personīgi.

Ārlietu ministra kungam.

Ziņojums No.3.

SARUNA AR STOMONJAKOVU
LIGUMA LIETĀ.

Izlietojot radušos gadījumu, nosūtu šo ziņojumu ar Rīgā akkreditēto Japanas militārataseju, kas atgriežas uz Rīgu no Tokijas pāri Maskavai. Pieprasīju jau šodien sarunu ar Stomonjakovu (japans aizbrauc rīt vai parīt).

Teicos viņam esmot atnācis nevis kādā speciālā lietā, bet esmot dzirdējis, ka viņš aizbraucot garākā atvaļinājumā un vēlējos pirms viņa aizbraukšanas viņam novēlēt labu atpūtu un tā saruna sāka risināties laipnā atmosferā. Apprasījās par manām vizitēm, no kurām gan laba daļa jau izdarīta - bet vēl vesela rinda stāv priekšā. Tā, man otrdien būs vizite pie Narkomvnješ torga vietnieka Bojeva - tūvākās dienās atkal pie Molotova (Sovnarkoma priekšsēdētāja). Arī viņu dāmām, kā piemēram Litvinova kundzei, Krestinska kundzei un citām vēl jāiztaisa vizites. Starp citu, Stomonjakova kundze patlaban izejot kādā fabrikā inženiera stāžu un vispāri diplomātiskā korpusā neapgrozoties un arī nevizitējoties. St.man ieteica at vizitēmx sevišķi nesteigties - to varot izdarīt pakāpeniski un bez tam ļoti daudzi atrodoties atvaļinājumā. Tā ir taisnība - arī no ārzemju diplomatiem vesela rinda aizbraukuši; tomēr gribu vizites drīzāki nobeigt.

Tā pamazam saruna pārgāja uz mūsu priekšā stāvošām sarunām. Apprasījos, kas būs viņa vietnieks? - Vēl par to neesot lemts - teica St. Parasti gan paliek kāds kolegijas loceklis. Ja tas būs Karachans , tad mūsu lietas ies gliemeša gaitu, jo K.mūsu lietas nemaz nepārzinot, kā man teica Seljamaa. Krestinskis jau daudz labāk orientēts. Bet faktiski visu sagatavo I.rietumdepartamenta direktors Rajvids. Ja, viņi esot jau sen gaidījuši un izgaidījušies uz mūsu delegāciju un bijuši tūlīt ar mieru jau maijā uzsākt sarunas, bet mēs esot vilcinājušies... Patlaban taisni tie mums vajadzīgākie ļaudis esot aizgājuši atvaļinājumos. Bet viņš arī nepateica, lai mūsu delegācija nebrauc; tomēr varēju noprast, ka labāki priekš viņiem būtu, ja mūsu delegācija atbrauktu tad, kad tie "vajadzīgie" ļaudis būs Maskavā. Pēc manām domām jautājums par delegācijas izbraukšanu būtu jāuzstāda konkreti, tūlīt

pēc delegācijas iecelšanas. Un lai tad viņi pasaka, vai tie vēlētos to saņemt tagad, vai vēlāki. Varbūt Sviderskim ir kādi norādījumi doti, bet tad St.man būtu skaidrāki pateicis. Nupat uzteikto tirdzniecības līgumu viņš esot uztaisījis kopā ar Mikojanu (narkomsnabženija) un tikai pateicoties Mikojana lielājam iespaidam izdevies dabūt cauri priekš mums tik labu līgumu (sic!) Viņam nācies visus gadus cīnīties par līguma pildīšanu. Šo lietu esot apgrūtinājuse mūsu sabiedriskā doma un prese ("obščestvennostj i pressa"). Jo bieži vien vai nu kāds redzams politiķis, vai pat kāds ministrs izrunājies pret līgumu; arī prese rakstījuse pretī - itkā tas būtu kāds bubulis un itkā aiz viņa slēptos kādi "uzspridzināsanas" nodomi. Tādēļ te Maskavā, pie viņu „chozjaistvennikiem" pamazām nodibinājusies negatīva izturēsanās pret šo līgumu un arvienu un arvienu viņam kā politiķiņ nācies atgādināt, ka solījumi taču jāpildot. Bieži pat viņam pārmetusi, ka viņš nostājoties Latvijas pusē. Viņš ļoti gribot arī tagad, lai abas puses noslēgtu jaunu līgumu, bet atmosfera, lūk, esot samaitāta... Arī saimnieciskie apstākļi esot stipri mainījušies. Viņi iepērkoties tagad pa lielākai daļai tikai "ražošanas līdzekļus": mašinas un tml. Tagad viņiem ļoti rūpot valuta un viņu saimnieciskās aprindas vairs nu gan neiešot uz kādiem kontingentiem; katrā ziņā tas būšot ārkārtīgi grūti un atkal piebilda, ka šī lieta stipri samaitāta ar "atmosferu"....Latvijā valdot nepamatota neuzticība. Viņi vēloties, lai patiesi Latvija būtu neatkarīga valsts, lai būtu starp mums labas draudzīgas kaimiņu attiecības; viņi neprasōt nekādus sevišķus politiskus līgumus no mums - arī nekādu orientēšanos uz Padomju Krieviju - lai tikai mēs patiesi būtu pilnīgi neatkarīgi; bet šad un tad Latvija esot no šīs linijas nogājuse. Es tūlīt izteicu iebildumu, ka man gan nav tādi gadījumi zinami un ka mēs visaugstāk turam savu neatkarību un daram to, kas pēc mūsu uzskatiem nāk Latvijas labā un ka Latvijas tradicionālā politika ir tilta un draudzības politika ar Krieviju. Ja, tas esot jauki, bet es būšot taču te Maskavā ne no viena vien viņu augstāka darbinieka dzirdējis, cik sāpīgi viņi uzņemot to faktu, ka Rīga esot centrs, no kura tiekot izplatītas nepareizas ziņas par Krieviju un ka Rīgas prese ieturot pret Krieviju nelabvēlīgu virzienu. Te St.pieminēja "Segodņa"; šo avīzi lasot visur.(Cik esmu informēts, tad krievu sūtniecība Rīgā ikdienas iepērkot vairāk kā simts "Segodņa" numurus, kuŗus sadala starp iespaidīgām valdības personām un izdala arī komunistu partijā). Šīs avīzes iespaidu nekādā ziņā nevarot salīdzināt ar kādas "zachudalajas" latviešu komunistu avīzes iespaidu, kuru neviens nelasot un vispāri

latviešu komunistu iespaids neesot nemaz tik liels kā to domājot. Viņš pastrīpoja, ka Krievija vēlas ar mums labas, draudzīgas attiecības un ja nebūtu šo negatīvo faktoru (Segodņa u.tml.), tad nekas nevarētu traucēt arī labas saimnieciskas attiecības un viņu padziļināšanu.

Arī mūsu atbilde uz Sviderska "baltgvardiešu notu" neesot nemaz apmierinoša - tā esot "otpiska", no formela viedokļa gan varbūt pamatota, bet pēc būtības taču tādi raksti kā Jablonovska, kas aicinot apšaut tos diplomatus, kas uztur attiecības ar Krieviju ("značit i vas") neesot pielaižami. Arī mūsu notas pretuzbrukums, kas esot vērsts pret "latviešu emigrantu" darbību Krievijā, esot "ad hoc" uztaisīts... Protams, ka atkal aizrādīju uz jau pazīstamiem apstākļiem, kas no viņu puses traucē, un lūdzu viņu konstatēt, ka atbildes notā arī izteikta valdības vēlēšanās uzturēt un padziļināt draudzīgas attiecības u.t.t. Tomēr St.nebija pārliecinams... Mēs taču varot gan - ja tikai gribot - paņemt aiz ausīm tos redaktorus, kas tādas lietas taisot un tie taču esot ārzemnieki, krievu emigranti, kas tikai izliekoties par Latvijas draugiem. Nemaz neesot tik grūti, ja tikai gribot to darīt... Es dzirdēšot arī no citas puses kādā mērā tas viņus uztraucot (Sevišķi visus uztraucis Jablonovska raksts).

Ja, tāda nu esot tā atmosfera, kurā nākšoties darboties abām pusēm pie jaunā līguma slēgsanas. Viņiem tomēr griba esot slēgt līgumu.

Kā jau agrāk rakstīju, tagad ir daudz maz skaidrs, ka krievi meklē pēc kāda iemesla, lai atraisītos no lielākas pretīmnākšanas. Es aizrādīju, ka jāņem vērā tas fakts, ka ar laiku dažas lielas politiskas grupas, kas bija pret līgumu, grozīja savu uzskatu un to deklarējuši ļoti redzami valsts vīri, kā Celmiņš, Ulmanis, Zemgals u.c. Arī prese ar laiku nostājusies labvēlīgi - tikai, protams, kritizē. Mūsu ārlietu ministrija ir ļoti uzmanīga šaī ziņā un ir pat nevienu reizi vien nodevuse prokuraturai vienu-otru avīzi; bet mūsu likumu vara ir tādas dabas, ka administratīvi nevar presi iespaidot. Nupat, es teicu, visas latviešu avīzes raksta ļoti labi par jauniem desu un konzervu pasūtījumiem un tml., ko tie tagad izdara.
No līguma faktiski visvairāk nopelnīja sveštautieši un latviesu vairākums, izņemot dažas strādnieku grupas, neko sevišķu neredzēja. Izpildot pasūtījumus, plūda projam arī daudz valutas uz ārzemēm (viņš to zinot). Mums ir kugi, kuŗiem var dot fraktis; arī mūsu ostas var vairāk izmantot. Es gan varu vēl un vēl reiz apgalvot, ka latviesu tauta nav naidīga savam

kaimiņam un vēlas labas attiecības un ka mums faktiski ceļā nekas nestāv-tie ir sīkumi, par ko viņš runājis. Es pats, būdams vēl preses šefs, esmu centies ieaudzināt mūsu presē valstiskas linijas un varu ar gandarījumu konstatēt, ka mūsu prese ir valstiska un stāv par draudzīgām attiecībām ar Krieviju. Pateicu, ka viņš manā personā atradīs labu palīgu, kas centīsies kopā ar viņu nogludināt šos sīkumus, lai patiesi būtu skaidra un bezmākoņaina mūsu debess. Mūsu saruna beidzot tika vesta ļoti draudzīgā tonī. Pateicos par viņa labām jūtām iepretīm Latvijai; pateicu, ka mēs to protam cienīt un arī atzīstam, ka viņš viecinājis mūsu saimnieciskās attiecības. Aizejot no viņa kabineta novēlēju labu atpūtu un laimīgi ceļot uz Berlini un Karlsbadi un tad, tā starp citu, apprasījos, ka stāv ar Gintera lietu.

"Kā es Seska kungam solīju, esmu devis rīkojumu, lai G.tiktu izraidīts uz Latviju". - Es pateicos arī par to.

Kamdēļ es to prasīju? Lūk tamdēļ,ka nupat pienākuse telegramma no G., ka viņš esot izsūtījis vēstuli - tā tad vēl 16.jūlijā Ginters bij Turuchanskā.

Gribu labprāt ticēt St., ka rīkojums izdarīts. Cerēsim, ka G.drīz ieradīsies, lai gan kājām jānoiet vairāk kā 1000 kilometru (ja nemaldos, tad pat 1700). Tā tad mazākais mēnesi G.būs ceļā un pa ceļam arī viss kas var vēl notikt.

Tagad slēdzieni:

I.Atmosferas lietā: Vienu savu novērojumu jau pateicu, ka krievi meklē pēc iemesla. Tamdēļ gan vajadzētu spert kādus soļus, lai "Segodņa" un arī "Latvijas Kareivis" (sk.Ozola rakstu no 1.jūlija par to, ka japani varot paņemt krievu Tāļo Austrumu apgabalus, lai tos civilizētu), tāpat arī "Leta" un "Radiofons" ieturētu vislielāko uzmanību. Lai "Latvijas Kareivis" kā oficiāls laikraksts, un sevišķi kā militārs laikraksts neskār kaŗa problemu ar Krieviju. Latviesu komunistu laikrakstiem un komunismam var jau sadot, cik tik uziet, bet lai nedebatē par piem. japaņu-krievu kaŗa problemu un tml.lietās. Kas zīmējas uz "Segodņa", tad šīs avīzes redakcijā mūsu energiskais Iekšlietu ministrs varētu patiešām izdarīt pārbaudi, vai visi redaktori izņēmuši darba kartiņas un darba grāmatiņas; tāpat vajadzētu izšķirties, vai tad patiesi mēs turpināsim līdzšinējo praksi, ka ārzemnieki taisa mūsu avīzēs mūsu

iekš- un ārpolitiku! Savā laikā es jau Ārlietu ministra kunga uzdevumā, būdams preses šefs, rakstīju Iekšlietu ministrijas preses šefam garu vēstuli ar visādiem priekšlikumiem šinī lietā. Vai to lietu tagad nevarētu "uzfrišināt"? Tad "Segodņa" drusku sabaidīsies un žīdi ir ļoti bailīgi. Man nav nekas pretīm, ka viņi par Krieviju raksta, bet lai raksta pilnīgi objektīvi un arviemu uzrāda avotu, no kurienes ziņas ņemtas. Tam jau neko pretī nevar teikt, ja avīzes citē pašu lielinieku laikrakstus. Sevišķi uzmanīgiem mums jābūt ar "Segodņa" redaktoru Hanfmani. Tas ir uz papīra Lietavas pilsonis, tāpat kā Pēters Pilskis - Igaunijas pilsonis, bet Oretschkins ir Nansenists un Charitons pat Padomjum Krievijas pilsonis. Tad tur vēl redakcijā ir kāds Grieķijas pilsonis, ir vēl kādi citi Lietavas pilsoņi un t.t. Oretschkina kundzei pieder Rīgā modes veikals - ar vienu vārdu, te ir iespējamības no policijas puses savilkt iepretīm siem ārzemniekiem, kas arī slēpjas "Frimorgn" redakcijā, grožus. Man pat liekas, ka jālūko ierobežot visādu Jablonovsku, Kisewetteru, Amfiteatrovu un citu tamlīdzīgu aizrobežu emigrantu elaboratus - jo tie visi ir noteikti "lielās matuškas" piekritēji un tie "Segodņā" visu laiku rīda pret Padomju Krieviju un ietur savu veco liniju. Viņi pagaidām saka, ka atzīstot Baltijas valstis, bet tā ir tikai maska. Mans pienākums ir lūgt kautko izdarīt šinī virzienā. It sevišķi vēl, ka "Segodņa" taču patlaban ietur krasu opoziciju. Tūlīt būtu cita atmosfera līguma sarunām.

II.Mūsu delegācijas brauciens.

Ņemot vērā to apstākli, ka (Kā St.teica) patlaban esot ļoti nelabvēlīgs moments sarunām, jo daudzi aizbraukuši, vajadzētu cik ātri vien iespējams iecelt delegāciju un tad noskaidrot, vai nu caur Sviderski, vai mani, kad delegācija varētu izbraukt. Kamēr delegācija vēl nav iecelta, grūti to izdarīt. Krieviem arī delegācija vēl nav iecelta un viņi gaidot uz mums.

III.Sarunas.

Kā tagad noskaidrojas, nav ko sevišķi cerēt uz kontingentiem un laikus jāpadomā par citādu kompensaciju (ostu tranzits, kugu fraktis, lauksaimniecības produkti, lopi). Pat St.šaubījās, vai vairs būšot vajadzīgi Feniksa ledus vagoni.

Ja būs jāslēdz vienkāršs līgums uz vislielākās labvēlības principa

pamata, tad jāpadomā laikus vai nu pacelt muitas uz tām precēm, ko ieved un var ievest krievi, vai ievest uz šīm precēm kontingentus, lai būtu vieglāki krievus dīdīt.

Tālāk būtu liels lūgums, lai presē neizpaustu par to, kas notiek līgumu slēgšanas komisijā. Tā, p.piem., "Latvī" un "Socialdemokratā" bija tomēr ziņas par to, kas runāts un ka vispāri neesot bijis skaidrības - tādas lietas kaitē.

Laipni lūgtu arī mani informēt par saimnieciskām lietām; arī par to, kas panākts Berlinē un vispāri par mūsu pēdējā laika sarunām ar Lietavu un Igauniju un vispāri par mūsu jaunāko saimniecisko politiku. Ceru arī, ka netiks aizmirsts mans lūgums mani izsaukt uz izšķirošo jaunieceltās līguma slēgsanas delegācijas sēdi.

Šo ziņojumu rakstu pašrocīgi un tas domāts tikai paša ministra informācijai - augstākais varētu to dot izlasīt vēl Albata un Muntera kungiem.

Laipni lūdzu pie šī gadījuma saņemt manus vismīļākos sveicienus.

(parakst.) Dr.A.Bīlmanis.

P.S. Ja vēl izdosies pierakstīt klāt kādas rindas pēc sarunas ar Bojevu (Narkomvnestorga vietnieks), tad to darīšu tikai tad, ja patiesi būs kas nozīmīgs.

Par bij.Amerikas vēstnieka Mac Murrey braucienu šurp noskaidrojās, ka tam nav nekāda oficiala uzdevuma - tas braucot tikai iepazīties ar Krievijas apstākļiem.

Par Litvinova atgriešanos arī vēl nekas nav zinams.

Esot bijuse telegramma no Tallinnas, ka šonedeļ igauņi ratificēšot neuzbrukšanas līgumu un izlīgšanas konvenciju (kā man pateica Stomonjakovs).

1542.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1932.gada "15" septembrī.

№ o.848.oo.MZ.sl. 196/18633

Konfidenciāli.

Valsts Prezidenta sekretariāts
saņemts 1932 g. 20. dec
Ien. № 7295 akt. № 5

Pie art. 20.12.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa Maskavā Dr.A.Bīlmaņa kunga politisko ziņojumu № 1 un tirdzniecības atašēja Maskavā F.Zommera kga ziņojumu par saimniecisko stāvokli Padomju Savienībā uz 1932.gada 1.septembri.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

Augsti godājamam

Valsts Prezidenta kungam,

Rigā, Pilī.

1543

SAIMNIECISKAIS STĀVOKLIS PADOMJU SAVIENĪBĀ

uz 1932.g. 1.septembri.

Četri laikmeti.

Vēl nav notecējuši pilni pieci gadi mūsu tirdzniecības līgumam, bet pa to laiku Pad.Savienība paguvuse iesākt un nobeigt saimnieciskas politikas ievērojamu laikmetu, pēc skaita jau trešo savā 15 gadu pastāvēšanas laikā.

Pirmais bij kara komunisma laikmets, kurā komunistu partijas sagrāba un nostiprināja valsts varu savās rokās. Pēc asiņainām cīņām ar iekšējo un ārējo ienaidnieku valsts bij nonākusi pie galīgas nabadzības, bada un sērgām.

Ļeņina t.s.jaunā ekonomiskā politika ievadīja otro laikmetu un seši gadu laikā valsts saimnieciskais stāvoklis lielā mērā uzlabojās. Lai gan lielkapitalistisko elementu iznīcināšana turpinājās arī tad, tomēr sīkā tirdzniecība un lauksaimniecība paguva ievērojami atspirgt. Arī nacionalizētie rūpniecības uzņēmumi tika sakārtoti un viņu darbība atjaunota. Šinī laikmetā Pad.Savienība sāka uzstāties kā tirgotājs ārzemēs, kur tai tika likti ceļā ievērojami šķēršļi. Lai izvairītos no tiem, Pad.Savienība stājās pie normalu saimniecisko attiecību nodibināšanas ar kapitalistiskām valstīm un tā radās arī mūsu pirmais tirdzniecības līgums.

Kad komunistu partija redzēja, ka bads un sērgas izbeigušies, ka lauksaimniecība un rūpniecība jau tuvu sasniegušas pirmskara stāvokli, viņa atrada par iespējamu uzsākt no jauna cīņu ar kapitalismu kā pašu mājās, tā arī aiz robežām. NEPA laikmetā partija varēja vispusīgi apsvērt kara komunisma piedzīvojumus un izmantot tos turpmākās cīņās. Karsti gaidītā vispasaules revolucija nebij notikusi un nebij arī ne mazākās izredzes uz to. Bet vadoņu pārliecība bija, ka bez pasaules revolucijas komunistiskās valsts pastāvēšana ir apšaubāma. Tādēļ partijas turpmākais uzdevums bij tapt pašai tik stiprai, lai ar savu spēku gāstu kapitalistisko iekārtu visā pasaulē. Bet to var panākt tikai ar neatlaidīgu un sistematisku darbu daudz gadu laikā. Pamatojoties uz šo atzinumu, izvirzijās secinājums sastādīt piecgades saimniecisko plānu, kuru sāka realizēt 1928.g.1.oktobrī, gandrīz vienu gadu vēlāk pēc mūsu tirdzniecības līguma noslēgšanas. Līdz ar piec-

gades plāna realizēšanu iesākās trešais politiski-saimnieciskais laikmets Pad.Savienībā.

Piecgades oficialais lozungs ir saimnieciska neatkarība no ārzemēm, t.i.ražot visu vajadzīgo pašu zemē, lai neko nevajadzētu ievest no ārzemēm. Plānā paredzēta visu saimniecisko nozaru attīstības gaita, kuru regulē valdība resp. komunistu partija. Pie plāna sastādīšanas strādāja visi labākie krievu zinātnieki bez partiju izšķirības, saskaņā ar komunistu partijas principialiem atzinumiem. Šo zinātnieku augsti vērtējamo plānu realizēja komunistu partija, pielaižot ievērojamus grozijumus, dažās nozarēs paplašinot, dažas sašaurinot, vai nemaz nerealizējot. Atkāpšanās no pirmatnējā plāna notika tik plašos apmēros ka otrā gada beigās iestājās saimnieciskā dzīvē galīgs sajukums, tā kā valdība vairs neatrada par iespējamu turpināt darbus iesāktā gaitā. Lai iegūtu laiku darbu pārkārtošanai, nākošā saimnieciskā gada sākums tika pārnests no 1.oktobŗa 1930.g. uz 1.janvari 1931.g.Šinī atsevišķā saimnieciskā gada ceturksnī piecgades plāns tika pamatos pārgrozīts, piemērojot to acumirkļa prasībām iespējamības robežās. Pēdējos divi gados valsts saimnieciskās dzīves izveidošanas darbs gan tiek turpināts zem piecgades karoga, bet pašam darbam palicis maz kopīga ar pirmatnējo piecgades plānu. Oficiali pirmās piecgades plāna pildīšana tiek nobeigta š.g.31.decembrī, līdz ar ko priekš 160 milj.lielās tautas noslēdzās ievērojams darba, ciešanu un nepiepildītu cerību bagāts dzīves posms. Daudz-minētā piecgade bij arī priekš mums nepatīkamu vilšanos cēlonis, jo Pad.Savienība vairs nepirka no mums tās preces, kuras bij nodomājuse pirkt slēdzot tirdzniecības līgumu ar mums.

Jaunā ceturtā laikmeta sākums saskatāms ša gada pavasarī, kad valdība ar savu 26.marta rīkojumu paskaidroja, ka ikvienam kolhozniekam netikvien ir tiesība, bet pat pienākums turēt savu personīgi piederošo govi, sīkus lopus un putnus un līdz ar to iekārtot savu personīgo saimniecību kolhozā. Turpmākie rīkojumi par dažādo nodevu samazināšanu, brīvo tirdzniecību ar lauksaimniecības ražojumiem, amatniecības un rūpniecības kooperativu tiesību paplašināšanu, par iedzīvotāju apgādības decentralizāciju u.t.t. jau nepārprotami norāda uz jaunas saimnieciskās politikas laikmeta iestāšanos. Nav šaubu, ka tādēļ būs jāgroza arī janvara mēnesī C.I.K.pieņemtie pamatprincipi otrai piecgadei. Kā izveidosies saimnieciskā dzīve tuvākā nākotnē, pašlaik grūti paredzēt.

Nākotnes izredžu neskaidrība lielākā mērā nepatīkama priekš mums taisni šinī brīdī, kad jāslēdz saimniecisks līgums uz vairākiem

1545

gadiem uz priekšu.

Domāju, ka lietai būšu pakalpojis sniedzot īsu pārskatu par acumirklīgo saimniecisko stāvokli Pad.Savienībā.

R ū p n i e c ī b a.

Piecgades plānā rūpniecībai ierādīta vislielākā vieta, paredzot tai no visiem kapitala ieguldījumiem 20%, lai pēc plāna realizēšanas Pad.Savienība pārvērstos no agrārās valsts rūpnieciski-agrarā. No ša mērķa komunistu partija neatkāpās 1930.g.rudenī, kad saimnieciskais haoss piespieda to atzīt, ka pašas partijas vainas dēļ piecgades plāns visumā vairs nav realizējams. Valsts industrializēšanu partija turpina arī vēl tagad, neskatoties uz to, ka no tautas izspiests jau tik daudz līdzekļu, ka viņas labklājība noslīdējuse zemāk, nekā ta bijuse jebkad agrāk. Arvien vēl tiek celtas jaunas fabrikas, neskatoties uz to, ka jau uzceltās nevar un nevar iekārtot normalu ražošanu.

Industrializācijas plānā visnopietnākā vērība piegriesta smagai rūpniecībai, pirmā kārtā ogļrūpniecībai un metalurgijai. Notecējušos nepilnos četri gados ogļrūpniecības mēneša produkcija pieauguse no apm.3 milj.to 1928.g.uz apm.5,1 milj.to š.g.jūnijā, čuguna produkcija no 281.ooo to uz 522.ooo to š.g.jūlijā. Smagās rūpniecības mēneša produkcijas vērtība par 1926/27.g.cenām pieauguse no 530 milj.rub.uz 1351 milj.rub.(š.g.jūnijā). Otrā vietā nostādīta mašinrūpniecība, kuras mēneša produkcijas vērtība 1928.g.bij 93,5 milj.rub., bet š.g. jūnijā 517,4 milj.rub. Mašinrūpniecības straujais pieaugums, kā arī milzīgie mašinu iepirkumi ārzemēs notecējušos četri gados liecina par komunistu partijas neatlaidību cīņā par saimniecisku neatkarību.

Arī vieglā rūpniecība uzrāda ievērojamu attīstību, lai gan piecgades plānā viņai bij ierādīta mazāk ievērojama vieta. Viņas mēneša produkcijas vērtība 1928.g.bij 699 milj.rub., bet ša gada jūnijā - 966 milj.rub. Sevišķi lepna ir komunistu partija uz naftas rūpniecības attīstību, kuras produkcija 1928.g.bij apm.1 milj.to, bet š.g.jūlijā - 1,8 milj.to.

Valsts straujā industrializācija tomēr nerit arī tagad bez traucējumiem un sarežģījumiem. Katram darbam normas tiek noteiktas maksimālās, bez zināmas rezerves, kādēļ, ja viena darba vieta nepilda pilnos apmēros savu normu, tūlīt rodās traucējumi no viņas atkarīgās citās vietās.

Kā kurināmā, tā arī visu citu materialu rezerves itnekur nav pietiekoši lielas. Ja ogļu trūkuma dēļ darbus kaut uz īsu laiku jāpārtrauc metalurgijas fabrikai, tad pietrūkst arī izejmaterialu mašinfabrikām, kuras tādēļ nav spējīgas laikā izpildīt pasūtījumus no citiem, izsaucot arī tur darba traucējumus. Bet tā kā normu pildīšana vispār ir ārkārtīgi reta parādība, tad arī visa rūpniecība strādā nevienmērīgi, bet dziņā pēc kvantuma netiek pietiekoši ievērota kvalitāte.

Jaunās fabrikas tiek celtas pēc ārzemes labākiem paraugiem, pat ar zināmiem pārlabojumiem, bet nelaime ir ta, ka priekš šām fabrikām nav pietpratīgu strādnieku. Piecgades plānā gan paredzēts sagatavot ap 2,5 milj.kvalificētu strādnieku un varbūt laba daļa no programas arī tiek pildīta, bet atkal par nelaimi uzpeldējuse plānā neparedzēta un visā pasaulē neredzēta parādība - strādnieku staiguļošana. Ir fabrikas, kur netikvien strādnieku, bet arī techniskais personals pārmainās vairākas reizes gadā. Šās neciešamās parādības novēršanai 1930.g. tika izdoti drakoniski likumi, bet neskatoties uz tiem, staiguļošana nekad nav bijuse tik liela, kāda viņa bij ša gada pirmā pusgadā.Priekš jaunceltām fabrikām strādnieku rezerves nav, ta tiek pa daļai sagatavota citās līdzīgās fabrikās un kursos. Pārējot uz nozīmēto jauno fabriku, izrādās par neiespējamu tur strādāt galvenā kārtā dzīvokļu un pārtikas trūkuma dēļ. Vispārīga parādība ir, ka fabrikas ceļot, netiek pietiekoši gādāts par strādnieku novietošanu un ēdināšanu, nerunājot nemaz par citām cilvēka dzīves neciešamībām. Šinī gadā staiguļošana pastiprinājusēs tādēļ, ka sakarā ar pag.g. neražu, centralizētā apgādība vēl vairāk pasliktinājusēs, nekā ta bij agrāk, bet brīvā tirgū, neskatoties uz brīvtirdzniecības atjaunošanu, vai nu nav ko pirkt, jeb cenas vienkāršam strādniekam ir nepieejamas. Pie fabrikām uzceltās barakas netīrības un blakšu dēļ drīz vien top nederīgas apdzīvošanai. Šovasar plaujas laikam sākoties, strādnieki atstāja fabrikas un devās uz laukiem, kur pārtikas ziņā gan nav labāki, bet toties dzīves apstākļi ir cilvēcīgāki un jau no bērnības pierasti. Tādēļ arī galvenās rūpniecības nozarēs, ogļrūpniecībā un metalurgijā,kur darba apstākļi sevišķi grūti, strādnieku skaits strauji samazinājās un lielā mērā pavairojās staiguļošana.

Kvalificēto strādnieku trūkums un staiguļošana lielā mērā traucē fabriku normalo darbību. Pildītas netiek netikvien produkcijas apmēru normas, bet stipri cieš arī viņas kvalitāte. Katrā fabrikā pastāv

produkcijas kontroles komisijas, kuras uzdevums ir cīņa pret brāķa ražojumiem un nelaist no fabrikas ārā brāķa preci. Tomēr preču lielā trūkuma dēļ, brāķa preces tiek no fabrikām izlaistas, lai gan dažkārt ar attiecīgu atzīmi, taču brāķa producēšanu šīs komisijas nespēj novērst. Uzskaitīto negatīvo parādību dēļ, saprotams, paaugstinājās produkcijas pašizmaksa, kura savu kārt spiež pacelt ražojumu cenu un tādā kārtā neatvairāmi aug dārdzība.

Neskatoties tomēr uz visām negatīvām parādībām, kuras saistītas ar valsts straujo industrializāciju, nenoliedzams fakts ir un būs, ka Pad.Savienība kļūst neatkarīga no ārzemēm un viņas materialais spēks cīņai pret kapitalistisko pasauli ātri pieaug.

T r a n s p o r t s.

Jau no oktobra revolucijas pirmām dienām komunistu partija un valdība ar lielu neatlaidību cenšās pacelt transporta darba spēju, jo kara un revolucijs laikā ~~tāds~~ *tas* bij nonācis ļoti sliktā stāvoklī. Nepa un piecgades laikā saimnieciskā dzīve attīstijās straujāki, nekā cēlās transporta darba spēja, kādēļ arī transports nekad nav varējis apmierināšies izpildīt visus uzdevumus.

Neskatoties uz to, ka pēdējos gados dzelzceļu liniju/*kop*garums pieaudzis par apm.5.ooo klm., ka ārzemēs iepirkts liels skaits modernu lokomotivu, labi daudz to izlaidušas arī pašu fabrikas, ka reorganizēta dzelzceļu pārvalde, nostādot priekšgalā atbildīgus direktorus un ievedot ierēdņu personīgu atbildību par savu darbu, tomēr vēl šodien nerimstās sūdzības par dzelzceļu neapmierinošu darbību. Dzelzceļu stacijās lieli preču krājumi, kuri gaida uz iekraušanu, lai gan gadu no gada pārvadāto preču svars ātri pieaug. 1927/28.g. pārvadāts 15o.599.ooo to, 1929.g.- 187.627.ooo to, 193o.g. - 238.159.ooo to, 1931.g. - 254.9oo.ooo to, bet š.g.I.pusgadā 137,4 milj.to, pret 132,4 milj.to 1913.g. Ta tad ša gada pirmos 6 mēnešos preču pārvadāts vairāk, nekā visā 1913.g. Tomēr arī ša *pus* gada panākumi nesasniedz plāna uzdevumu, kurš bij noteikts uz 158 milj.to. Dzelzceļu direktori sūdzās par ripojošā sastāva trūkumiem, bet partija, aizrādot uz to, ka ik gadus fabrikas izlaiž 18.ooo jaunu vagonu, uzveļ vainu *uz* pašiem dzelzceļniekiem: vagonu apgrozība esot pārāk gausa. Vagonu stāvēšanas laik tehniskās stacijās š.g.I.kvartalā bijis caurmērā 1o2 stundas, pret normu 69, iekraušanas un izkraušanas stacijās - 62 stundas pret 45, vagonu atrašanās ceļā 68 stundas, pret 59 u.t.t.(Ekon.Dzīņ no 14.8.32

slimo vagonu procents ir arī pārāk augstsm sasniedzot lo - 12% no visa parka, pret normu 1,7% un viņu kopskaits augusta mēnesī pārsniedzot 5o.ooo. Tāpat slimo lokomotivu esot 2o - 22%(Za Industr.no 23. VIII.32). Vagonu un lokomotivu remonts kavējoties rezerves daļu trūkumu dēļ, jo fabrikas nespējot tās pietiekošā apmērā pagatavot.

Arī transports pa iekšējiem ūdeņiem pēdējā laikā attīstās: 1927/28.gadā pārvests kravas 38,6 milj.to, 193o.g. - 36,7 milj.to, 1931.g. - 51,4 milj.to un šinī gadā paredzēts pārvest 66 milj.to. Uz š.g.1.augustu plāns izpildīts par 42,1%, kas gan nedod cerības, ka iekšējo ūdeņu transports izpildīs savu uzdevumu pilnos apmēros. "Izvestijas" 23.VIII.32.g.atrod, ka pie iekšējo ūdeņu transporta nesekmīgā darba vainīgas biežās vavrijas, kuru skaits šogad stipri pavairojies, uz 1.augustu par 3o,4%. Uz Volgas lieta vēl sliktāka, kur avariju skaits par 86% lielāks, nekā pag.gadā. Visbiežākie avariju iemesli esot darba disciplinas pazeminašanās(pag.gadā uz 1.VII. bij 729 gadījumu, šogad lo89). Slikti izpildītais kugu remonts, tāpat kā pie lokomotivēm un vagoniem, ir bieži vainīgs pie ta, ka transporta darbībā rodās traucējumi.

Jūras transports pag.gadā pārsniedz priekškara pārvadājumus, 13.898.ooo tp pret 11.9o3.ooo to 1913.g. Kugu skaits 1928.g. bij 1524 ar celtspēju 467.ooo to, 1929.g.2576 kugu ar 836.ooo to un 193o.g. 2988 kugu ar 841.ooo to.

Automobiļu skaits uz priekšu jo strauji pieaugs, jo Pad.Savienībā pašlaik uzceltas un darbojās 3 autofabrikas, no kurām Ņižnij-Novgorodas fabrika aprēķināta uz 18.ooo mašinu gadā. Maskavas "Amo"-14.ooo un Jaroslavas - 8-lo.ooo. Viss automobiļu skaits 1929.g.1.X. bij 3o.o83, uz 1.X.3o.g. - 29.664, uz 1.I.31.g. - 34.993 un uz 1.I.32.g.- 61.652. Arī auto-parks nestrādā pilnos apmēros, jo 3o - 5o% no visām mašīnām pastāvīgi atrodās remontā. Jāatzīmē tomēr, ka Pad.Savienībā automobiļi top nodarbināti gandrīz bez pārtraukuma dienā un naktī, kādēļ pa daļai arī izskaidrojams leilais skaits slimo automobiļu.

L a u k s a i m n i e c ī b a.

193o.g.rudenī, kad no mājām bij izdzīti turīgākie zemkopji un vairāk kā 3o% saimniecības sakolektivizētas, kad partija pārliecinājās ka labības sagādes aparāts jau prata "nopirkt" no zemnieka tik daudz labības, cik sagādes plānā bij paredzēts, tad komunistu partija

uzelpoja atviegloti un daudzināja, ka nu reiz taču maizes problema atrisināta, lai gan piecgades plāns paredzēja to panākt citā ceļā, paceļot ražību, palielinot sējas platību un kolektivizējot 25% no visām saimniecībām.

Komunistu partijas gaviles tomēr nebija pilnīgas. Līdztekus straujai kolektivizācijai notika neparedzēta lopu apkaušana, kuras sekas vēl ilgi sajutīs 16o milj.lielā valsts. Šīs gaviles nebija arī ilgstošas, jo pēc 193o.g.ārkārtīgi labās ražas nāca 1931.g.ar vāju ražu. Rutinētais labības sagādes aparāts ķērās atkal energiski pie palielinātā plāna pildīšanas un "uzpirka" labību.neražu cietušos apgabalos tādos pašos apmēros, kā labos gados, kādēļ tur pietrūka labības netikvien pavasara sējai, bet arī pārtikai. Ukrainā, Vidus un Lejas Volgas apgabalos, dienvidu Uralā, Kazakstanā un Baškirijā zemnieki dzīvoja līdz jaunai ražai pusbadā. Turpretīm priekš pilsētniekiem maizes problema arī šinī gadā bij pareizi atrisināta, jo tie varēja pat drusku atlicināt priekš maiņas pret citiem lauku produktiem. Ir pietiekoši iemesla šaubīties, vai maizes jautājums būs arī priekš ša gada pareizi atrisināts, jo raža nebūs labāka par pērnājo, kādēļ iespējams, ka kādai iedzīvotāju daļai būs atkal jācieš trūkums. Pie šāda slēdziena jānāk, aplūkojot sekošo labības bilanci.

Gadi	Ražas lielums milj.to	Eksports milj.to	Iekšējam patēriņam un sēklai. milj.to
193o	83,5	5,5	78,o
1931	72,o	5,o	67,o
1932	71,o	o	71,o

No šiem skaitļiem redzams, ka labības iekšējam patēriņam un sēklai šogad būs par ~~1o,9~~ 7 milj.to mazāk, nekā 193o.g., ja eksportēts netiktu itnekas.(Par labības eksportu cirkulē pretrunīgas baumas: pēc vienām - labība netikšot eksportēta, pēc otrām - eksportēts tikšot 8 milj.to). Ja jau pag.gadā daļai iedzīvotāju pietrūka maizes, tad neizbēgami pietrūks arī šogad, vēl jo vairāk tādēļ, ka pa diviem gadiem iedzīvotāju skaits palielinājies par 6 - 7 milj.galvām.

Piecgades plāns paredzēja maizes problemu atrisināt galvenā kārtā palielinot sējas platību par 21-22,5% un paceļot ražību par 24%, lai tādā kārtā 1933.g.iegūtu 1o6 milj.to labības. Zemāk pievestā ta-

1550

bele rāda, cik vēl tālu komunistu partija līdz ša mērķa sasniegšanai, neskatoties uz to, ka laukdarbu mechanizacijā un kolektivizācijā piecgades plāns dubult un trīskārtīgi pārsniegts.

G a d i	Labības sējas plat.tūkst.ha	R a ž a s l i e l u m s Kopējs tūkst.to kvint.	uz 1 ha kvint.	uz 1 iedzīv. galvu, kvint.	Sējumu plat. uz 1 iedzīv. galvu ha.
1913	95.000,0	87.500,0	9,00	7,00	0,76
1928	92.174,4	73.319,7	7,93	4,85	0,72
1929	96.011,8	71.741,5	7,47	4,64	0,60
1930	98.550,4	83.544,9	8,48	5,29	0,61
1931	104.490,6	72.000,0	6,80	4,42	0,64
1932	99.278,0	71.000,0	7,15	4,27	0,60

Šie skaitļi rāda, pirmkārt, ka labības sējas platība nepieaug tādos apmēros, ka piecgades plāns to paredz, bet četri gadi devuši tikai niecīgu pieaugumu, bet tā kā iedzīvotāju skaits pa šiem gadiem pieaudzis par 15-17 milj.galvām, tad arī sējumu platība uz viemu iedzīvotāju galvu iznāk daudz mazāk, nekā 1928.g. Otrkārt, ražība, kuru sagaidīja pieaugam par 24% piecgades laikā, ar katru gadu slīkst uz leju un stāv tāļu atpakaļ priekškara normai. Treškārt, šie skaitļi rāda, ka maizes problems stāv tāļu no sava atrisinājuma, cik pēdējais atkarājās no sējumu platības un ražīguma.

Technisko kulturu sējas platība pieaug daudz straujāki, bet arī šeit novērojama ražības pazemināšanās gadu no gada. Kokvilnas sējumu 1928.g.bij 971.3oo ha, bet šinī gadā 2.348.ooo ha. Ražība 1915.g.4 kvint no ha tīras kokvilnas, bet 193o.g.2,1 kv.un 1931.g. - 1,9 kv.no ha. Linu sējumu 1928.g.bij 1.735.6oo ha, bet šinī gadā 3.152.1oo ha, no kuriem šķiedras linu 2.556.ooo ha. Linu iegūts 1928.g. -2,4 kvint.no ha, 1929.g. - 2,2, 193o.g. - 2,5 un 1931.g. - ~~2,6~~ 2,3 kvint.no ha, pret 3,63 kvint.caurmēra 19o9 - 1913.g.g. Cukurbiešu sējumu 1928.g.bij 769.7oo ha, bet šinī gadā 1.536.6oo ha. Iegūts biešu 1928.g. - 131,8 kvint.no ha, 1929.g. - 81,1, 193o.g. - 135,3 un 1931.g. - 76,8 kvint.no ha.

Par lauksaimniecību vispār jāsaka, ka lielās cerības uz produkcijas pavairošanos, ko sagaidīja no piecgades plāna realizācijas, nepavisam nav piepildījušās. Runājot par sīko saimniecību kolektivizāciju, plāna autori apgalvoja, ka no vienkāršas darba rīku koplietošanas ražība pacelsies par 35%. Nekas tam līdzīgs nav noticis. Arī moderno mašinu lietošana nav spējuse pacelt ražību, tā stāv tāļu zem priekškara

normas, kad zeme tika apstrādāta ar vienkāršiem darba rīkiem. Bij sagaidāms, ka strādājot ar traktoru mašīnām, zeme tiks dziļāki iestrādāta un ar to pasargāta no izkalšanas, kas sevišķi no svara melnzemju apgabalos un Vidus Azijā. Bet Istenībā taisni šinīs apgabalos ražība visvairāk gājuse uz leju. Kādēļ tas tā? Iemeslu daudz! Vispirms laupīšanas sistema zemes izmantošanā. Centšoties iegūt, pēc iespējas, daudz labības, gadu no gada tiek sēta uz viena un ta paša lauka tikai labība. Sekas - katram zināmas. Otrkārt, nekārtīga zemes apstrādāšana. Centšoties apsēt plānā paredzēto platību un/ne iegūdami sev it nekādu labunu no augstākas ražas, kā sovhozi, tā kolhozi zemi apstrādā pavirši. Bieži labība tiek izsēta uz rugājiem un ar vienreizeju arumu viss jau padarīts. Neiestrādājušies traktoristi, dzenoties pēc rekordiem, atstāj neuzartas joslas. Lai traktoru gaita būtu ātrāka un pasargātos no mašinu lūzumiem, tiek samazināts aršanas dziļums. Atstājot novārtā visus zemkopības likumus, Pad.Savienības zemkopji, saprotams, nevarēja izbēgt no ļaunām sekām. Visļaunākās no tām ir neredzēta nezāļu attīstība. Vācu sūtniecības lauksaimniecības specialists, kurš šinī vasarā apceļojis plašus apgabalus, stāsta, ka pie ša gada sliktās ražas vaina meklējama taisni nezālēs. Arī "Ekon.Žizņ" 6.IX raksta, ka Ukrainā 37o.ooo ha cukurbiešu sējumu aizgājuši bojā tikai nezāļu dēļ. Kāda Ukrainas zemniece, kura ubagoja uz ielas Maskavā, teica, ka esot kolhozniece, ka jau otro gadu viņu zemi apstrādājot ar traktoriem, bet abus gadus esot neraža. Pag.gadā raža aizgājuse bojā sausuma dēļ, bet šogad nezāļu dēļ. Kad paši aruši zemi, tad nezāļu neesot bijis. Par nezāļu postu ziņo no visiem apgabaliem, kur traktoru skaits lielāks. Pie zemkopības komisariata nodibināta speciala nodaļa cīņai pret nezālēm. Šinīs dienās noturēta apspriede ar darbiniekiem no vietām, pie kam atzīts par nepieciešamu ieturēt noteiktu sējas kārtību. "Soc.Zemled." no 6.IX. ievietoti referati par sējas kārtības ievešanas nepieciešamību sovhozos un kolhozos, pie kam zemkopības komisars Jakovļevs noteicis, ka ta nekādā ziņā nedrīkst būt savienota ar labības sējumu platības samazināšanu.

Atzīstot, ka visracionalakā darbu iekārta ir brigažu sistema, nododot vienai brigādei visus darbus uz zināmas platības no sākuma līdz beigām un stādot brigāžu atlīdzību atkarībā no ražas lieluma, komunistu partija bij pārliecināta, ka nu reiz priekš visām reizēm atrisinājuse darba iekārtas jautājumu kolhozos. Bet praksē šīs cerības nepiepildijās. Brigāžu sastāvs sesonas laikā vairākkārt pārmainījās, pašas brigades

tika pārceltas uz citām vietām u.t.t. Galu galā priekš brigāžu locekļiem aizgāja zudumā pats darba stimuls - darba panākumi un atkal būs jāsadala ražu neievērojot darba kvalitāti, bet vienīgi pēc pie darba pavadītā laika. Šādas peļņas sadalīšanas metodes ļaunā puse jo spilgti parādījās jau pag.gadā un viņas dēļ labākie kolhoznieki turēja par izdevīgāku izstāties no kolhoza, neminot vēl citas negatīvās parādības. Ta tad darba iekārta un peļņas sadalīšana kolhozos līdz pēdējam laikam vēl nav apmierinoši nokārtotas un līdz ar to kolhozu pastāvēšana vēl nav nodrošināta.

Sakarā ar pavasarī dāvātām brīvībām kolhozniekiem un individuāliem zemkopjiem, sevišķi attiecībā uz tirdzniecību ar lauksaimniecības produktiem, bij paredzams, ka neapmierinātie kolhoznieki mēginās tikt ārā no kolhoziem. Privātas ziņas par kolhozu iršanu šās domas apstiprināja. Arī avīzēs ļoti bieži bij atrodamas ziņas par to, ka "šķiras ienaidnieks, kulaks attīstot traku agitāciju par izstāšanos no kolhoza". 3.septembrī izdotais rīkojums par nostiprinātu kolhozu zemes lietošanu netieši apstiprina, ka izstāšanās no kolhoza ir vispārīga parādība. Ar šo rīkojumu tiek noliegts priekš izstājušamies kolhozniekiem atdalīt zemi no kolhoza, bet ta ierādāma no valsts brīvā zemes fonda. 3.septembŗ rīkojums nodrošina uz visiem laikiem priekš katra kolhoza viņa zemes plā tību, kuru ~~nav tiesības~~ nevar grozīt ne valsts organi, ne lauku padomes.

Ja ar minēto rīkojumu kolhozu tiesība uz savas zemes lietošanu ir uz visiem laikiem nostiprināta, tad par paša kolhoza, kā zemkopju darba organizācijas eksistences spēju šodien vēl nav iespējams dot pozitivu spriedumu.

Lopkopība.

Piecgades plānā lopkopībai nav paredzēta tik strauja attīstība, kā zemkopībai, apmierinoties vienīgi ar 19% lielu zirgu skaitu, 21% govju, 22% aitu un 54% lielu cūku skaita peiaugumu. Paaugstinot zemes ražību un palielinot sējumu platību pirmā piecgadē, bij domāts likt drošu pamatu lopkopības sekmīgai attīstībai otrā piecgadē.

No iepriekšējā pārskata redzams, ka līdz šim pad.valdībai pacelt lauksaimniecības produkciju nav izdevies un līdz ar to nav radīta bāze lopkopības attīstībai. Pagaidām ta arī nav vajadzīga, jo lopu skaits piecgades laikā netikvien nav pieaudzis, bet pat lielā mērā samazinājies. Lopkopības acumirklīgais stāvoklis ir pilnīgi nezināms. Valdība gan iz-

1553

veda 1.februarī vispārīgu lopu skaitīšanu, bet līdz šim itnekādi dāti nav publicēti un tos arī privātā kārtā nav iespējams dabūt centrālā Statistiskā pārvaldē. Baumas, ka zirgu palicis tikai 24% no 1928.g. skaita un liellopu 28%, ir tuvu patiesībai. Ārkārtīgās grūtības iedzīvotāju apgādībā ar lopkopības produktiem, kā arī neveiksmes zemes apstrādāšanā un preču pārvadāšanā pa zemes ceļiem netieši apstiprina šās baumas.

Gigantisko lopkopības sovhozu sadalīšanu sīkākās vienībā vajadzēja nobeigt uz š.g.1.augustu un jādomā, ka tas arī būs izdarīts. Tāpat centrālā pārvalde sadalīta autonomās pārvaldēs pa republikām un apgabaliem, jaunu sovhozu dibināšana apturēta, lielie kapitāli ieguldīti fermu celtniecībā - un tomēr lopkopības uzlabošanās vēl nav saskatāma. Pag.gadā plaši un skaņi tika propogandēta aplecināšanas kompaņa, bet rezultāti izrādījās ļoti neapmierinoši: no govīm ap 40% palikušas ālavas un teļu mirstība sniedzās līdz 30%, tā kā ša gada pieaugums no viena miljona sovhozos koncentrētām govīm, nesasniedza ne pusi no gaidītā apmēra, Lopu sliktais stāvoklis ir par iemeslu tam, ka uz š.g.1.jūliju no minētā govju skaita apvaišļotas tikai 11.5oo govis (Ekon.Žizņ 4.VII.32).

Arī cūkkopības fermās atrodās pašlaik tikai 55% no paredzētā cūku skaita, jo ša gada pieaugums bijis ārkārtīgi mazs. Alavu cūku procents viscaur ļoti augsts. Piem.,sovhozā "Stepnoi" no 234 aplecinātām cūkām apvaišļotas izrādījās tikai 44, jeb 19%. Tambovas tresta sovhozos alavo cūku skaits caurmērā sasniedzis 45%. Arī sivēnu mirstība turās arvien vēl augsti un sasniedz caurmērā 40% (Soc.Zeml.5. un 8.VIII.š.g.).Jūlija mēnesī, kad atnešanās sezona jau izbeigusēs, konstatēta jau vispārīgā cūku skaita samazināšanās sovhozos par 91ooo galvām.

Sakarā ar ganāmā pulka pavairošanas plāna neizpildīšanu, neizpildīts paliek arī sagādes plāns. Lopkopības apvienība "Skotovod" izpildījis piena sagādes plānu uz 1o.jūliju par 38,4%, cūkkopības sovhozi I.pusgadā gaļas nodevas izpildījuši par 7,2%, pie kam puse no nodotām cūkām mēdz būt piespiesti kautas (slimību, nelaimes un citu gadījumu dēļ). No šiem nepilniem un saraustītiem dātiem tomēr var noskārst, ka valsts fermās lopkopība vēl nav nostādīta uz drošiem pamatiem un ka lielās cerības, kuras partija lika uz sovhoziem 16.Kongresā, nav piepildījušās, drīzāk otrādi, tie ir pa daļai vainīgi pie vispārīgā lopu skaita samazināšanas.

Druvku labāki apstākļi jau no paša sākuma bij kolhozu lopkopības fermās. Uz 1.augustu kolhozu piensaimniecības fermu bij 25.454 ar kopēju lopu skaitu 3.801.000 galvām. Gaļas lopu fermu bij 3655 un teļu audzēšanas fermu 21.639, visās fermās kopā 6.130.000 galvu. Lopu skaita pavairošanas plānu piensaimniecības fermas izpildījušas uz 1.VIII. par 91,5%, gaļas lopu fermas par 85,6% un teļu audzēšanas fermas par 68,7% (Soc.Ze,1.26.VIII.). Piensaimniecības fermas uz 1.VIII.nodevušas 545.000 to piena produktus un izpildot visu plānu, šo fermu nodevas iztaisīs 50% no visa piena produktu sagādes. Nodotais piena produktu daudzums sastāda 64,7% no visa šo fermu izslaukuma. Kolhozu cūkkopības fermu uz 1.IX.32.g. bij ap 27.000 ar kopējo cūku skaitu 2.600.000, no tiem 712.000 vaislas māšu. Ša gada pirmos astoņi mēnešos nodotas valdībai 297.000 cūkas, izpildot ar to ša gada nodevas par 22%. Pievestie skaitļi neapšaubāmi norāda uz to, ka kolhozu fermas darbojās sekmīgāki, nekā sovhozi un jādomā, ka brīvtirdzniecības tiesības pacels vēl vairāk šo fermu produktivitāti.

Visielākās cerības lopkopības pacelšanā komunistu partija tomēr likusi uz privāto lopkopību kolhozos un individuālās saimniecībās, kādēļ ta atkāpusēs no partijas principiem un izdevuse 26.marta rīkojumu par to, ka katram kolhozniekam ir tiesība turēt savu govi, sīkos lopus un putnus. Ja praksē izrādīsies, ka no ša rīkojuma patiesi var atlekt personīgi labumi atsevišķiem kolhozniekiem, tad, bez šaubām, privātā lopkopība spēlās ievērojamu lomu lopkopības attīstībā Padomju Savienībā.

Sakarā ar lopkopības sabrukuma stāvokli,kā jau augstāk aizrādīju, Pad.Savienībā pastāv ārkārtīgas grūtības iedzīvotāju apgādībā ar lopkopības produktiem un ražojumiem. Ne gaļa, ne sviests, ne piens jau labi sen vairs netiek regulari izsniegti uz kartiņām. Arī komerciālos veikalos jau no pag.decembra mēneša šo produktu vairs nav. Ne katru dienu tos var dabūt arī "Torgsina" veikalos par valutu. Tagadējā kolhozu tirgū šad-tad gaļa patādās, bet nav šaubu, ka tā cēlusies no lopiņa, kura nokaušana bij neizbēgama, jo dzīva lopu cena ir daudz augstāka, nekā par to pašu var dabūt gaļā, kas stāv sakarā ar lielo lopu pieprasījumu no kolhozn ieku puses. Sanitārās uzraudzības tirgos tikpat kā nemaz nav, kādēļ tur tiek pārdota gaļa, kurai riebās virsū skatīties. Piena pievedumi gan vairojušies, bet uz sviesta rēķina. Šo produktu trūkuma dēļ cenas ārkārtīgi augstas un ar katru nedeļu pie-

aug. Lielā vairumā iedzīvotāju pārtika pastāv galvenā kārtā no rupjas maizes, kāpostiem un gurķiem, retāki no citiem dārzājiem, kuriem par aizdaru pielieto augu eļļu, kuru vēl izsniedz regulari līdz vienam litram uz personu mēnesī. Tikpat slikti stāv arī ar vilnas izstrādājumiem un apaviem.

Domāju, ka priekšā stūvošās tirdzniecības līguma sarunās mums būs jāpastāv uz to, lai Pad.Savienība iepērk pie mums noteiktus kontingentus dažādu lopu, kā viņi to dara savās austrumu un dienvidu kaimiņu zemēs, kā tas redzams no zemāk pievestiem skaitļiem par lopu ~~iepirkumiem~~ importu (Vnešņaja Torgovļa XII.31 un IV.32).

Liel-un sīklopu imports (tonās)

No kurienes ievests.	Liellopi			Sīkie lopi			Zirgi		
	1930.g.	1931.g.	1932.g. I-IV	1930.	1931	1932. I-IV	1930.	1931	1932. I-IV
Pavisam	46192	56104	6078	40906	47552	2285	2246	4541	3646
Anglija	-	364	50	-	-	-	-	-	-
Vācija	755	918	-	88	102	-	24	5	-
Afganistana	3729	3714	179	3071	2804	137	868	581	238
Riet.Ķīna	6557	6034	6	17026	8396	-	846	1355	-
Latvija	345	4	-	-	-	-	-	-	-
Lietuva	-	90	-	-	-	-	-	-	-
Mongolija	20270	32878	735	18496	30547	1331	178	1005	478
Persija	3960	5216	2679	1722	3287	167	-	-	-
Turcija	8837	6784	1061	5576	2417	274	1	-	-
Tuva	330	1596	1366	-	-	377	152	78	2930
Japana	483	11	-	-	-	-	-	-	-

Lopu iepirkumu kontingentus mums jācenšās dabūt tik lielus, cik vien iespējams pārdot, jo Pad.Savienības līdzšinējie iepirkumi no mums nav nemaz salīdzināmi ar tiem, ko viņi izdara ~~ar~~ austrumu un dienvidu kaimiņu zemēm.

Ārējā tirdzniecība.

Statistiskās ziņas par ārējo tirdzniecību publicētas tikai par šā gada 4 mēnešiem. Šinī laikā izvests 4.381.000 to dažādu preču jeb caurmērā mēnesī 1.095.000 to, pret 1.815.000 to 1931.g. 1.790.000 to 1930.g. un 1.179.000 to 1929.g. Ievests 531.000 to, jeb 133.000 to mēnesī, pret 297.000 to 1931.g., 238.000 to 1930.g. un 161.000 to 1929.g. Izvesto preču vērtība 188.423.000 rub. un ievesto - 257.802.000 rub.,

tā kā ārējās tirdzniecības bilance par š.g.pirmiem četri mēnešiem pasiva par 69.379.ooo rub., jeb caurmērā 17.344.ooo rub.mēnesī, pret 24.485.ooo rub.1931.g., 1.871.ooo rub.caurmērā mēnesī 193o.g.un + 3589 rub.1929.g. Tirdzniecciskais apgrozijums š.g.pirmos četri mēnešos bij par rub.446.225.ooo, pret rub.69o.775.ooo - 193o.g. un rub.591.496.ooo - 1931.g.

Salīdzinot šos skaitļus, redzams, ka "vienīgā valsts, kura pasaules saimniecisko krīzi nepazīst", kā to komunisti paši saka, spiesti publicēt dātus, kuri runā pretīm viņu pašu apgalvojumiem, jo divu gadu laikā ārējās tirdzniecības apgrozijums kritis par 35,4% un pēdējos divi gados četri mēnešos tirdzniecības bilance ir pasiva par 385.657.ooo rub.(193o.g.- rub.22.454.ooo, 1931.g.- rub.293.824.ooo un š.g.4 mēnešos - rub.69.379.ooo.-).

Izvilkums no eksporta statistikas.

Preču nosaukums	Janvars - aprilis 1932.g.		Janvars - aprilis 1931.g.	
	tonas	looo rub.	tonas	looo rub.
Labība dažāda	726.o6o	24.147	1.193.59o	36.o15
Lini	26.477	6.734	32.7o7	8.o77
Olas-kastes	7.287	74	18.3o2	67o
Sviests-tonas	4.616	2.712	3.619	3.191
Bekons "	1.313	28o	4oo	224
Zāģēts materials	181.538	4.o65	181.625	4.473
Pār.apstrād.koki	38.152	1.175	21.795	959
Neapstrādāti koki	217.o3o	1.97o	414.482	4.427
Finieri	44.172	4.468	16.736	2.2o5
Nafta un naftas dažādi produkti	1.913.415	35.866	1.621.623	4o.5o9

F i n a n c e s.

Par valsts financialo stāvokli ir grūti spriest, jo nekādi dāti par budžeta izpildīšanu netiek publicēti. Jau 193o.g.oktobrī uzņemoties finanču komisariata vadību, komisars Griņko paziņoja, ka no valsts kases tiks izdots vienīgi tik daudz naudas, cik viņā faktiski ienāks. Visiem valsts saimnieciskiem uzņēmumiem un iestādēm viņš pavēlēja sastādīt savus saimnieciskos budžetus un stingri pie tiem turēties, bet paredzētās piemaksas jeb avansus no valsts kases viņš izsniedza tiem tikai samērā ar to, par cik tie bij pildījuši savus darba jeb produkci-

1557

jas plānus. Finanču komisara stingrība gan noveda vienu otru uzņēmumu finansialās grūtībās, bet panāca to, ka izbeidzās straujā inflacija, kura attīstījās viņa priekšgājēja laikā.

No visa 27,4 miljardi lielā budžeta 4,3 miljardi rub.jāienāk no uzņēmumu tīrās peļņas (rūpniecība, celtniecība, transports u.t.t.).Tīro peļņu uzņēmumiem jāiegūst pazeminot produkcijas pašizmaksu. Bet tai ni produkcijas pašizmaksa tekošā gadā strauji ceļās un visvairāk tā ceļās izejvielu rūpniecībā- ogļrūpniecībā un metalurģijā. Tādēļ paredzams ka atskaitījumi no uzņēmumu tīrās peļņas būs stipri mazāki, nekā budžetā tie paredzēti. Vislielākie ienākumi paredzēti no apgrozijuma nodokļa, kura likmes ir 2-5o% lielas, bet caurmērā 28%. Ar ša nodokļa palīdzību paredzēts ieņemt ap 15 miljardi rubļu. Bet tā kā visa saimnieciskā dzīve neietur budžetā paredzēto gaitu un arī ša gada sliktās ražas dēļ, ir droši paredzams, ka arī apgrozijumu nodoklis nedos gaidīto summu. To pašu var sacīt arī par citiem nodokļiem un citiem līdzekļu ievākšanas veidiem no iedzīvotājiem. Tādēļ droši var sacīt, ka budžets nerealizējās pilnos apmēros un iztrūkumu finanču komisars cenšās novērst paaugstinot valsts uzņēmumu produkcijas pārdošanas cenas, paceļot cenas uz pārtikas vielām un samazinot izdevumus celtniecībai. Arī naudas apgrozība pusgada laikā palielināta par apm.pusmiljarda rubļiem.

Iedzīvotāju stāvoklis top arvien vēl sliktāks. Pirmkārt, vispārīgā pārtikas vielu trūkuma dēļ pārtikas līdzekļi vairs netiek izsniegti paredzētos apmēros uz kartiņām par cietām cenām, kādēļ iedzīvotāji spiesti piepirkt iztrūkumu par augstām cenām daudz lielākos apmēros, nekā agrāk, bet tā kā privātā tirgū cenas tagad tik augstas, ka iedzīvotāji par saņemto algu spēj nopirkt tikai niecīgu daļu no vajadzīgās pārtikas, tad, saprotams, atliek tikai viena izeja - savilkt jostu vēl ciešāk. Kam vien neprasītu, visi atbild, ka pārtikas ziņā vēl nekad nav bijuši tik grūti apstākļi, kā pašlaik, piecgades pēdējā gadā.

Otrkārt, komunistu partija, realizējot savus tāļi ejošos politiskos plānus, nemaz nerēķinās ar tagadējo paaudzi un ņem no tās vairāk, nekā visas pārējās pasaules valdības prasa no saviem pilsoņiem, vairāk nekā tie var dot, nekaitējot savai veselībai, savām kulturālās dzīves minimalām prasībām. Aizrādīšu tikai uz to, ka gadu no gada valsts un vietējie budžeti atņem 65-7o% no visa pārāk augsti aprēķinātā tautas ienākuma. Ar atlikumu tauta nespēj ne pietiekoši pabst, ne pienācīgi apģērbties, ne cilvēcīgi iekārtot savas dzīvojamās telpas. Ēdieni ār-

1558

kārtīgi trūcīgā. Pats Kaļiņins esot atzinis, ka iedzīvotāju partika ~~tas~~ esot par 30% zem minimālām pārtikas normām. Liela daļa iedzīvotāju pie nabadzīgām virsdrēbēm iztiek bez veļas. Par dzīvokļiem vairs neviens nerunā, tagad katrs rūpējās vienīgi par dzīves laukumu (žilploščag), kas pēc būtības nav nekas cits, kā naktspatvērsme (nočļežka). Celot jaunās fabrikas, strādnieku novietošanai tiek iekārtotas barakas un zemnīcas, kur dzīves apstākļi, saudzīgi izsakoties, ir XX.gada simteņa cilvēka necienīgi. Šādos apstākļos dzīvo no 163 miljoniem iedzīvotāju apm.158 miljoni un vienīgi tādēļ, lai komunistu partija un valdība varētu savest galus kopā budžetam priekš kapitalistiskās iekārtas gāšanas plāna realizēšanas visā pasaulē.

Maskavā, 1932.g. 9.septembrī.

K Kommers

Tirdzniecības atašejs.

Pilnīgi slepeni.

1359

POLITISKAIS ZIŅOJUMS Nr.1.

Akreditēšanās. Maskavā iebraucu 1.jūlijā un ar protokola šefu Florinski vienojamies izdarīt akreditēšanos ceremonialu 5.jūlijā, otrdienā. Pirms tam izdarīju nepieciešamās vizites ārlietu komisara vietniekam Krestinskim, ārlietu komisariata kolegijas loceklim Stomonjakovam, kas pārzin mūsu lietas, protokola šefam Florinskim un bez tam tūliņ uzņēmu kontaktu ar mūsu sabiedrotās Igaunijas sūtni Seljamaa kgu, kurš laipnā kārtā mani jo sīki informēja par vietējiem apstākļiem un visu, kas mani varētu interesēt. No tā laika uzturam jo ciešus sakarus un esmu pielicis pūles, lai arī mūsu sūtniecības darbinieki uzturētu tikpat ciešus sakarus ar Igaunijas sūtniecības darbiniekiem. Blakus minot, arī ar Lietuvas sūtniecību ir izredzes nodibināt tādas pašas ciešas attiecības un arī ar Somijas-Skandinavijas valstu sūtniecībām. Sīkāki par sūtniecībām minēšu drusku vēlāk.

Krievu protokols ir vienkāršots. Stacijā mani sagaidīja protokola šefs. Pie akreditēšanās bija klāt Litvinova vietnieks Krestinskis, kolegijas loceklis Stomonjakovs, I-ā rietumu departamenta direktors Raivids un protams Kremļa komandants un sardzes priekšnieks. Man pakaļ uz sūtniecību atbrauca protokola šefs. Gērbti bijām frakās pie ordeņiem. Padomju Savienības augstākie darbinieki bija glītos dienas uzvalkos. Krestinskim bija pie krūtim CIK'a locekļa nozīme /parasti viņš to nenēsa/. Faktiski PSR Savienībai ir septiņi prezidenti - M.I.Kaļiņins, G.I.Petrovskis, A.G.Červekovs, Muzabekovs Gazanfārs, Hodžajevs Faizulla, Aitakovs Nedirbai, Nusratulla Machsum, bet parasti sūtņu akreditēšanas grāmatas un sūtņus pieņem M.I.Kaļiņins. Ceremonija notiek vienā no Kremļa pilszālēm. Pēc tam prezidents lūdz savā kabinētā. Līdz ienāk arī Krestinskis un Stomonjakovs un notiek sapazīšanās, privātas sarunas veidā. Kaļiņins ir ļoti dzīvs, pusmūža gados, ļoti laipns, tāpat arī pārējie augstākie un zemākie darbinieki. Jāatzīmē, ka sākot no robežas, iebraucot un vispār izdarot vizites komisariatos, viņu ierēdņi un apkalpotāji ir ļoti laipni, pakalpīgi un vienā otrā vietā (apkalpotāji) neatsakas no dzeramnaudas, kuŗa kā ārstam iespiežama saujā. Pēc akreditēšanās /akreditēšanās runas sk.pielikumā/ bija ievietota ziņa par šo notikumu presē; kā arī vispār bija atzīmēta mana

1560

iebraukšana.Pie šī gadījuma sniegšu dažas ziņas arī par ārlietu komisariatu.

Ārlietu komisariats.

Bez ārlietu komisara Ļitvinova pie augstākiem darbiniekiem pieskaitami: ārlietu komisara pirmais palīgs N.N.Krestinskis, kas pārzin Vidus-Eiropas, Amerikas un Anglijas lietas, otrais ārlietu komisara palīgs L.M.Karachans, kas pārzin Tāļos un Tūvos Austrumus, kā arī Balkanu valstis, kol.loceklis B.S.Stomonjakovs, kas pārzin Baltijas un Skandinavijas valstis, generalsekretars I.A.Divilkovskis, protokola šefs D.T.Florinskis /pa Fl.prombūtnes laiku viņa vietu izpilda politiskā departamenta direktors G.A.Zalkinds/. I-ā Rietumu departamenta direktors N.J.Raivids /Krestinska preses atašejs Berlinē un sekretars Stokholmā/, kas pārzin Baltijas,Skandinavijas un Polijas lietas, Lietuvas un Latvijas lietās vec. referents G.Bežanovs, bij. pārstāvniecības sekretars Rīgā, starptautisko sakaru nodaļas vadītājs B.J.Steins, pārzin Tautu Savienības un dažādu starptautisku kongresu lietas, juridiskās daļas vadītājs A.V.Sabaņins, ekonomiskās daļas vadītājs L.E.Berezovs un preses nodaļas vadītājs K.A.Umanskis. Bez minētiem ir vēl II-ā, III-ā Rietumu departamenta vadītāji, tāpat Austrumu departamentu vadītāji, bet tā kā ar viņiem sūtniecībai nav nekādas darīšanas, tad pie viņiem teit neuzkavēšos.

Latvijas sūtnim darīšanas parasti ir ar ārlietu komisaru Ļitvinovu resp. viņa vietniekiem, kol.locekli Stomonjakovu un I-ā Rietumu departamenta direkotru Raividu. Sūtniecības padomniekam un sekretariem ir darīšanas ar Raividu un darbiniekiem uz leju; tā tad pavisam darīšanas ir ar/ 5 personām. Uz dinējam un piepemšanām ļoti reti ierodas Ļitvinovs un tikai uz sevišķiem gadījumiem, biežāki Krestinskis. Stomonjakovs veselības apstākļu dēļ nemaz neiziet, bet tai vietē nāk labprāt protokola šefs un direktori kā arī citi. Uz manu pirmo vakaru 13.augustā, ko devu sakarā ar Maskavā notiekošo dzelzceļu konferenci bija ieradusšies ārlietu komisariata pārstāvji, tāpat no ārējās tirdzniecības un satiksmes komisariatiem, preses pārstāvji, kā vietējās, tā arī ārzemes, kas teit uzturas.

Ārlietu komisariats darbojas parasti no pulkstens 10 līdz 17 pēc pusdienas, bet vajadzības gadījumos arī vēlāk. STingri tie ieturētas atpūtas dienas - katra kalendara diena, kas dalas uz xx seši. Komisariats atrodas glītās telpās - ul Dzeržinskovo /bij. Sretenka/. Uzgaidamās telpas labi izmēbelētas, biroji plaši un labi apgādāti mēbelēm, telefoniem. Kā redzams ar personalu ne-

1561

taupas. Atbildīgie darbinieki runā angliski, franciski, vāciski un Raivids arī zviedriski.

Jāatzīmē, ka nevisi ārlietu komisariata darbinieki pieder pie komunistu partijas. Starp citu Florinskis nepieder, Sabapins nepieder un tā tad arī viņi nav tik iespaidīgi un ar viņiem parasti kārto tikai techniskus jautājumus. Visas vizites jāpieteic caur ārlietu komisariata protokola nodaļu. Apmeklējumus pie augstākiem ārkomisariata darbiniekiem nokārto caur viņu personīgiem sekretariem. Stomonjakova sekretars ir Epšteins, Litvinovam un tāpat Krestinskim sekretari ir kādas dāmas.

Arlietu komisariata recepsijas telpas atrodas citā vietā uz Spiridonovka 17. Turpat arī liels dārzs, divi tenisa laukumi, kur dota iespēja diplomatiskam korpusam spēlēt tenisu. Pie tenisa laukuma tiek uzturēts specials treners, kurš pret atlīdzību trenē spēlētājus. Recepsijas telpas ļoti lepnas, daudz sulaiņu, bagatas mēbeles un galda lietas. Pēc neuzbrukšanas līguma ratifikaciju grāmatu apmaiņas Litvinova vietnieks Krestinskis sarīkoja man par godu dineju , kura bija ļoti lepna. Turpat 2.septembrī Litvinova kdze šogad sarīkoja lielu pēcpusdienas tēju ar deju, pie kam jāatzīmē, ka galdi bija bagātīgi klāti. Orķestris spēlēja dejas.Bija klāt viss diplomatiskais korpuss, krievu augstākie valsts vīri,ārzemju prese. Atzīmējams, ka Litvinovs un viņa kdze labprāt dejo.

Diplomatiskā korpusa apmizēšanai, visādu izbraukumu sarīkošanai, teatra biļešu apgādāšanai un citiem kulturēliem pakalpojumiem piekomandēts pie protokola nodaļas vadītāja Florinska sevišķu uzdevumu ierēdnis Steigers, kas nesen piemēram sarīkoja diplomatiem brauciemu pa Maskavas upi, aranžeja muzeju apskati u.t.t.

Diplomatiskais korpuss.

Pēc jaunā jūlijā iznākušā diplomatiskā korpusa saraksta,Maskavā ir 8 vēstnieki /pēc vecuma - Vācijas f.Dirksnes,pilnvaras iesniedzis 8.janv.1929.g., Turcijas H.Ragips,p.ie.29.martā 1929.g. Anglijas Sir Ovey,p.ie.21.dec.1929.g., Afganistanas Sirdar Azizi, p.ie. 24.febr.1930.g., Italijas B.Attolico, p.ie. 18.nov.1930.g., Japanas K.Hirota, p.ie. 9.dec.1930.g., Persijas F.Pakrevan, p.ie. 6.maijā 1931.g. un Francijas Fr.Dejean, p.ie. 23.nov.1931.g./, 10 sūtņi /pēc vecuma: Lietuvas J.Baltrušaitis, pilvaras iesniedzis 13.jūlijā 1922.g., Norvegijas A.Urbye, piln.iesn. 14.sept.1924.g., Polijas St.Patek,p.ie. 18.janv.1927.g., Igaunijas J.Seljamaa, p.ie. 21.maijā 1928.g., Grieķijas C.Psaroudas, p.ie.14.augustā 1930.g., Austrijas H.Pacher, p.ie. 13.okt.1930.g., Zviedrijas barons E.Gylenstierna, p.ie. 27.oktb1930.g., Somijas barons A.Yrjö-Koskinen,

1562

p.ie. 23.dec.1930.g., Danijas O.Engell, piln.iesn. 8.aprilī 1931.g. un Dr.A.Bīlmānis, Latvijas, pilvaras iesniedzis 5.jūlijā 1932.g./, Čekoslovakijas représentant plénipotentiaire a.i. J.Košeks, kas agrāk bija Rīgā un bez tam sarakstā uzņemts vēl kāds misters Sedyboola, kā Touvas pārstāvis un Sambou,kā Mongolijas pārstāvis. Uz listes stāv atzīmēta arī Yémen un Uruguay, bet neuzrādot akreditētos ministrus. Agrakā sarakstā bija uzņemta arī Hedžas, bet tā tagad nostrīpota.

Diplomatiskā korpusa vecākais ir Vācijas vēstnieks A.fon Dirksens, kas savu laiku bija Vācijas ārlietu ministrijas delegats tā saucamā Bermonta komisijā. Viņš arī savu laiku skaitījās par kandidatu uz sūtņa vietu Rīgā. Viņa kundze ir dzimuse fon Oelsen, no gimenes, kas cēlusēs no Baltijas. Dirksens ir ļoti bagats, laipns un iecienīts no visa diplomatiskā korpusa. Pret Latvijumizturas ar lietu simpatiju. Nupat viņš izdara lielāku ceļojumu pa Pad.Savienību un viņa dotais intervējums avizei "Izvestija" , kurā viņš labvēlīgi atsaucas par 5 gades plānu, izsaucis putekļus. A.fon Dirksena padomnieks ir Fr.fon Tvardovskeis, bij. jūras virsnieks, uz kuru tika iztaisīts atentāts. Par šo atentātu viņš man paskaidroja sekošo. - Savu laiku lieliniekі cēla aizdomas pret Čekoslovakijas delegacijas darbinieku Vaņeku, itkā viņš vēlēdamies izsaukt karu starp Pad. Savienību un Japanu organizējis atentātu pret Japanas vēstnieku. Šī insinuacija /jo tāda viņa ir/ tikusi ļoti plaši pārrunāta lielinieku presē, visādās sapulcēs un galu galā varēja pie f.Tvardovska šāvēja Judas Šterna rasties doma, ka nošaujot diplomatu var izsaukt karu un, ka izceļoties karam ir cerības uz režima maiņu Krievijā. J.Šterns ir rīkojies pats uz savu galvu un diezgan vientiesīgā kārtā šāvis uz vācu automobili, jo Leontjevski per., kur atrodas vācu vēstniecība, viņš arī ēdis katru dienu kādā ēdamveikalā pusdienas - turpat braucis arī vācu automobils un tā viņš ņēmis un iešāvis vācu vēstniecības automobilim. Tanī momentā, kad Šterns šāvis automobils ir stāvējis, jo braucis garām tramvajs un aizkrustojis ceļu. Tvardovskis dzirdējis skaņu un domājis, ka tā no automobiļa, bet tanī pašā laikā sajutis tādu kā griezienu par kaklu un mechaniski ķēris ar roku pie kakla un taisni tas viņu izglābis no nāves, jo nākošās lodes aizķērušās rokas kaulā /viņš man rādīja savu sakropļoto roku/. Tad viņš nometies uz auto grīdas, jo bijis skaidrs, ka uz viņu tiek šauts. Noziedznieks pēc tam pienācis klāt pie automobiļa loga un gribējis viņu tomēr galīgi nošaut, bet revol-

1563

vera lodes bijušas visas izšautas un tas ir izglābis Tvardovska dzīvību. Šogadijumu lielinieki tūliņ izmantoja, lai sanaidotu Vāciju ar Poliju un meklēja lietu tā nostādīt, ka Šterns esot bijis samacīts no poļiem. Tālākās gaitas visas ir zināmas. Rezultatā tagad ambasadoriem un Japanas vēstniecības padomniekam ~~kxxx~~ brauc līdzi sevišķs OGPU automobilis, lai sargātu viņus no atentāta.

Vēl par diplomatisko korpusu būtu interesanti zināt, ka Maskavā ambasadori un ministri sadzīvo ļoti cieši. Sabiedrības nekādas nav, pašiem vien jāiztiek un tam ir arī savas labās puses, realu sakaru ziņā. Tā par piemēru Francijas vēstnieks Dejean un Italijas vēstnieks Attolico man un manai kundzei par godu sarīkojuši dineju, Persijas vēstnieks brokastis, Norvegijas Chargé d'Affaires, mans bijušais skolas biedrs Rīgas pilsētas gimnazijā, Alfreds Danielsens dineju un tas samērā īsājā laikā. Sūtniecības parasti atrodas savos namos, kopā ar darbiniekiem un sūtņi dzīvo. Nevisi nami ir lieli un ne visiem ir tādi dārzi kā mums - ar tenisa laukumu un tamdēļ Latvijas sūtniecība ir viena no trim vietām, kur pulcejas diplomatiskais korpuss uz tenisa spēli, resp. pēcpusdienas tēju. Pie angļiem tenisa spēle notiek trešdienas, italiem sestdienās un latvjiem piektdienās. Šo pēdējo jāuzskata par jaunievedumu, jo mans priekšgājējs, dievamžēl, to nedarīja. Visas vēstniecības un sūtniecības ir apgādātas ar pirmklasīgiem darbiniekiem, automobiļiem un labām algām. Japaņiem pat 13 automobiļi. Pēc divi, trīs mēnešiem dod parasti darbiniekam iespēju apmeklēt dzimteni, vai komandējot kā kurjerus jeb cit ādā veidā. Vāciešiem pensijas ziņā vienu Maskavā nokalpoto gadu ieskaita par diviem gadiem.

Visvecākais no ministriem ir Lietuvas sūtnis Baltrušaitis, kas akreditējies arī Persijā. - Starp citu tuvākā nākotnē uz Rīgu un citām Baltijas valstim izbrauc akreditēties Persijas vēstnieks. - Pēc Baltrušaitisa vecuma ziņā nāk Norvegijas sūtnis Urbye, kas savu laiku bija akreditēts arī Rīgā, tad poļu Pateks, kas gan biežāk uzturas Polijā nekā Maskavā. Kā kurioza atzīmējams, ka netikai Pateks, bet arī pārējie Polijas sūtniecības darbinieki ir vecpuiši.

Igaunijas sūtniecībā par padomnieku darbojas agrākais Igaunijas ārlietu ministrijas juriskonsults Varma, bij. flotes štaba priekšnieks, Par Somijas Chargé d'Affaires, jo sūtnis ir patreiz ārlietu ministrs, ir komandēts protokola šefs R. Hakkarainens.

Man ir izdevies pa piektdienām arī otrā lielākā piepemšanā,

1564

3.septembrī, ko izrīkoju par godu krievu jaunieceltai līguma de-
izdevās/
legacijai, daudz maz nogrupēt Baltijas-Skandināvijas diplomatus, protams attiecības tiek izkoptas arī ar pārējiem.

Jāņem vērā, ka diplomatiskais korpuss Maskavā ir gan no vienas puses ļoti konsolidēts, bet tomēr manama zināma nogrupēšanās. Pēdējā laikā diezgan uzkrītoši tuvas attiecības ir starp vāciešiem un itaļiem. Skandinavijas valstis arī turās stipri solidari. Polija un Francija pastrīpo savu tuvumu un pilnīgi dabīgi, ka ~~pie~~ mēs pieturamies visvairāk Baltijas piejūras valstim.. Baltijas diplomatiem piegriež lielu vērību viņu krievu valodas prašanas dēļ, par ko viņus nereti apskauž - tanī pašā laikā novēro, kā jaunie Baltijas diplomati izturas, ar ko satiekas, kā ir iekārtojušies,lai taisītu slēdzienus. Kā jau sākumā teicu, mums sevišķi tuvas attiecības ar Igaunijas diplomatiem, kuŗi ri ļoti izpalīdzīgi un no kuriem viens otrs ir tāds, kas savu laiku darbojies Latvijā. Arī starp pārējiem diplomatiem ir daudzi tādi, kas bijuši Latvijā, , kā piemēram jau minētais Norvegijas Chargé d'Affaires Danielsens, Zviedrijas sūtniecības I-ais sekretars Fallenius, Anglijas vēstniecības sekretars Walker, kas ilgāku laiku darbojušies Rīgā, bet ir arī daudz tādu, kas caurbraucot uzturējušies kādu laiciņu Latvijā un bez šaubām tiem pēc Maskavas izlietkas Rīga par īstu Eiropas priekšposteni, tikai dievamžēl, somi pratuši pārņemt diplomatiskā korpusa apgādāšanu ar produktiem pārņemt savās rokās, pateicoties tam, ka viņiem katru nedēļu iet kurjers, kas tad atved visas pasūtītās preces. Somi ved pat galu, kā par piem. Italijas vēstniekam. Esmu ļoti uzmanīgi uzsācis orientēt diplomatu iepirkumus uz Rīgu. Man liekas, ka arī mums ar laiku atmaksātos sūtīt kurjerus biežāki - galvenais regulāri, noteiktās dienās, lai tad diplomati varētu Rīgā izdarīt savus pasūtījumus,,kuŗi nemaz nav smādējami un var būt diezgam paprāvi.

Presē.

Par presi būtu sakams /sk.sarakstu/, ka Maskavā uzturas 33 ārzemju žurnalistu. Starp viņiem dominējošie New-York Times korespondents Duranty, Kölnische Zeitung'a Justs, Vossische Zeitung'a Wil.Stein, Berliner Tageblatt'a G.Steins. Šie žurnalisti aicina pie sevis diplomatus uz dinējām, braukā savos automobiļos un viņi tāpat, kā viens otrs no pārējiem ir ļoti labi orientēti un pastāsta vienu otru lietu, kas varētu interesēt. No Pad.Savienības valdības ievesta stingra cenzura, bet citādi ārzemju žurnalistiem izrāda stipru pretimnākšanu. Viņiem atļauj ieprikt produktus diplomatu kooperatīvā, viņu sūtījumus no ārzemēm muito

1565

tikai ar 20% no attiecīgās muitas līkmes; vispār Pad.Savienības valdība piegriež lielu vērību tam faktam, ka ārzemju preses korespondenti uzturas Savienībā un bieži vien ar to lepojas. Bez šaubām, ka šie korespondenti tiek apstrādāti, iespadioti, pie viņiem tiek pielietoti pat draudi, kā tas bija attiecībā uz Neue Frei Press korespondentu Basseches, kas bija kādā korespondencē nelabvēlīgi izteicies /t.i. izteicis patiesību/ par to, ka krievi realizē savus iekšējos aizpēmumus. Pēdējos gados nav dzirdēts, ka kāds no ārzemju žurnalistiem būtu ticis izraidīts, bet toties atļaujas tiek izsniegtas ar lielu izlasi.

Esmu sarīkojis ārzemju presei vienu alus vakaru /pateicoties administratīvi-juridiskā departamenta direktora Muntera kga gādībai izdevas saņemt Latvijas alu bez akcises, maksājot apmēram 50 snt. par litru/. Tas bijis pēc ilgiem gadiem, vispār Maskavā, izņemot Vācijas vēstniecību, pirmais alus vakars, ko sarīkojusi kāda ārzemju pārstavniecība. Bija ieradušies arī TASS'a un Izvestijas priekšstāvji, kā ārlietu komisariata preses šefs ar saviem līdzdarbiniekiem un daudzi citi. Bijušais sūtnis Latvijā Lorencs izteicās, ka pēc vairākiem gadiem tas esot atkal pirmo reizi , kad viņš bijis Latvijas sūtniecībā uz rautu.

Latvijas ražojumi.

Tagad vēl būtu jāatzīmēju ka no Rīgas esmu saņēmis bez akcizes liķierus, papirosus, pie kam par piem. par 12.pudelēm Vofšmita upeniša esmu samaksājis Ls.26.-. Arī dubult ķimelis, pomerancs un citi dzērieni, saņemot tos bez akcizes ir ļoti izdevīgi. Mūsu alus un dzidrais patīk ļoti diplomatiem, tāpat kā desiņas. Vēl piezīmēju, ka no Maikapāra saņēmu 5000 papirosus par Ls.75.-, t.i. bez akcizes.Kas zīmejas uz vīniem, tad dievamžēl krievu vīnus un konjaku, izņemot tikai dažus nav iespējams izmantot pie dinējām un tos pasūtu no Denisova Rīgas. Arkārtīgi liela piekrišana bija mūsu nēģiem, lucipiem un lašiem, bet ķilavām un šprotēm piegriež mazāku vērību. Starp citu jāmin, ka mūsu ražojumus var dabūt tā saucamā "Torgsinā", t.i. veikalā, kur preces pārdot pret valutu un zeltu. Mūsu sviests un desas, kā arī konzervi tiek teit pārdoti sešas reizes dārgāki nekā Rīgā. Diplomatiem pat par malku nākas maksāt valutā, maksājot $.5.- par kub.metru. Igaunijas sūtnis Seljamaa pag.gadu atvedis divas platformas ar malku no Igaunijas. - Mūsu sūtniecība tiek apkurināta pa daļai ar malku, bet galvenām kārtām ar naftu.

Sūtniecības personals.

Atzīmējams, ka Vitebska konsulata vadītājs Fr.Fridenbergs ir ticis pārcelts uz Maskavu par sūtniecības padomnieku. Otrais sekre-

1566

tars Gutmanis pārcelts tādā pašā kvalitātē uz Kopenhagenu, kur viņš izpildīs generalkonsulata sekretara vietu un viņa vietā kā otrā sekretara vietas pagaidu izpildītājs pārcelts no austrumnodaļas Dr.H.Frišs. Trešais sekretars ir A.Kļaviņš /agrāk Tallinnā/, kasiers unsaimniecības pārzinis P.Strods, mašīnrakstitāja L.Skrābans /agrāk ārlietu ministrijas saimniecības un finanču nodaļā/, tirdzniecības atašejs Fr.Zommers /bij.tirdzniecības un rūpniecības ministrs/. Viens sekretara postenis, dievamžēl ir ticis likvidēts, lai gan arba ir ļoti daudz. Trijos mēnešos izsniegtas vairāk kā 1000 tranzitvizu, ir savedams kārtībā arķivs, kārtojamas dažādas lietas, jāpieņem vairāk desmit apmeklētāju dienā un tamlīdzīgi. Kas zīmējas uz sūtniecības apkalpotājiem, tad tie pa lielākai daļai ir tiešām kuŗi nomainīti, lai atsvaidzinātu viņu centību. To parasti dara arī pārējās sūtniecības, kur maina zemākos kalpotājus ik pusotra, ik divi gadus. Ir arī vēl vesela rinda sūtniecību, kur kā piem.Zviedrijas sūtniecībās, Japanas vēstniecībā , sevišķi pie austrumniekiem, kur apkalpotāji ir vietējie krievi. Mēs konzekventi izvedam, kā kalpotājiem jābūt Latvijas pilsoņiem.

Neuzbrukšanas līguma rat.gr. apmaiņa.

Jau 5.jūlijā, kad/ akreditējot tie tai pašā dienā parādījās "Valdības Vēstnesī" Saeimas ratificētais līgums par savstarpēju neuzbrukšanu un izlīgšanas konvencija. Šī publicēšana reizē ar manu akreditēšanos bija atstājusi labu iespaidu, kā vispār arī pate Saeimas ratifikacija. Viens otrs augstāks Pad.Savienības valsts vīrs pieminēja šo faktu, kā apstākli, kas noskaidro politisko atmosferu. Pilnīgi negaidot un kā ļoti patīkams pārsteigums nāca Pad.Savienības atklātībai ratifikacijas grāmatu apmaiņa, ko izdarīju 28.jūlijā; pirmdienu pirms tam polu ministrs Pateks parakstīja neuzbrukšanas līgumu, bet šis fakts nav vedams sakarā ar izdarīto apmaiņu, kuŗa notika pilnīgi neatkarīgi. Pēc šīs apmaiņas politiskā atmosfera galīgi noskaidrojas, kā arī Ļitvinovs un Krestinskis ar gandarījumu pastrīpoja savu apmierinātību, ka Latvija rīkojoties kā suverena valsts /lai gan es tūliņ replicēju, ka Latvija ir tā arvien rīkojusies/. Minētie valsts vīri sarunās aizrādīja, ka viņi neprasot no Latvijas orinetēšanos nedz ciešus politiskus līgumus, viņi svēti stāvot par Latvijas neatkarību, bet nevēloties, ka Latvija ļaujoties iespaidoties savā ārpolitikā no kādas citas valsts.

Es uzskatu šo izdarīto ratifikacijas grāmatu apmaiņu par ļoti gudru soli, kas atvieglos priekšā stāvošās saimniecīskā līguma sarunas. Vēl krievi burkš par avizi "Segodnja", par krievu mo-

1567

narķistu aktivitāti Latvijā, bet tā, kā jau es teicu ir tikai burkšēšana, lai gan jāatzīst, ka šad un tad "Segodnja" aizkaŗ viņu valsts vīrus un patiesi man liekas, ka pilnīgi bez kāda pamata un vajadzības darbojas Latvijā kāda bij.kaŗa krievu/ darbinieku organizacija, pie kam visi šie virsnieki ir ar Līvenu priekšgalā pārvērtušies par Latvijas pilsoņiem, kas nodarbojas ar citām profesijām un kuriem vajadzētu labāk aizmirst viņu pašu apgānīto, kādreiz spožo mundieri, kuŗu, bez šaubām vairs neviens no viņiem nevilks mugurā. Ir ļoti apsveicams, ka mūsu valsts iestādes ir sperušas soļus, lai pārtrauktu monarķistiski noskaņotās jaunatnes biedrības darbību, ir aizliegušas monarķistu avizes "Naša gazeta" iznākšanu, ir izraidījušas kādu 100 krievu monarķistu un varētu tikai vēlēties, lai tiktu turpināts tikpat energiski darboties. Kāpēc taisni Rīgai jābūt tādam krievu centram, kur iebraucot stacijādzirdama krievu valoda, kur pastiprināti demonstrējas krievu kultura, gan skolu, gan teatru,grāmatu un avižu veidā, turpretim Tallinnā, Kauņā,Varšavā un arī Kauņā pratuši šo krieviskumu noves gandrīz līdz nullei. Tagad Rīgā tiek drukāta krievu avize priekš šiem centriem un šī avize protams parāda vislielālo niknumu pret mūsu kaimiņu valsti Pad.Savienību, ar kuŗu mums ir interese uztur labas politiskas un saimnieciskas attiecības. Pēdējā laikā Pad. Savienības augstākie darbinieki ļoti nobažījušies par to, ka krievu emigranti itkā sagatavojoties uz individuelu terroru, jo intervencei faktiski vairs neviens netic, arī šie baltie krievi - tomēr naids un vēlēšanās atjaunot lielo Krieviju un atjaunot savu agrāko stāvokli vadošām krievu monarķistu organizacijām pastāv. Kā jau teicu, politiskā atmosfera Latvijas-Pad.Savienības attiecībās patlaban ir laba un tā jo projam uzlabosies, lai ārzemju kapitals nebaidītos ieplūst Latvijā, lai ārzemju saimnieciskās aprindas vairāk ticētu mūsu uncitu Baltijas valstu stabilitatei. No šī viedokļa ņemot neuzbrukšanas līguma noslēgšana un viņa spēkā stāšanās jāuzskata par tālāko soli Latvijas neatkarības nostiprināšanai.

Saimnieciskais līgums.

Kā zināms, Pad.Savienības sūtnis š.g. 5.maijā denoncēja 1927.g. 6.novembrī spēkā stājušos tirdzniecības līgumu, motivējot ka citādi viņiem šis līgums būtu jāturpina bez sevišķiem pārgrozījumiem, kuŗus viņi taisas līgumā ievest. Esot grozījušies saimnieciskie apstākļi; Latvijā un visā pasaulē esot ievesta jauna tirdzniecības devižu politika, ar kuŗu esot jāsaskaņojoties. Tanī pašā laikā krievu atbildīgie darbinieki pastrīpo vēlēšanos

1568

noslēgt jaunu līgumu, pieturoties visumā pie vecās bāzes, tikai ienesot grozījumus. Cik varēja nojaust, tad visgrūtākais moments priekš lieliniekiem ir bijis kontingentu princips attiecībā uz iepirkumiem un transitpārvadājumiem. Visus gadus viņus neatlaidīgi apstrādājuši vietējie ārzemju diplomati, prasot šev tamlīdzīgas privilēģijas. ARĪ krievu saimnieciskās aprindas bijušas stipri nemierā, jo lielu vairumu no precēm paši ražojot, arī tarifi esot neizdevīgi, bet no politiskā viedokļa "nestie upuri" neesot attaisnojušies. Protams, ka tā ir tikai dialektika, jo arī Pad.Savienība ir guvusi savus labumus, gan muitas nolaiduma veidā /apm. 1 milj.Ls gadā/, gan atrodot tirgu savām precēm - cukuram, sālij, benzinam u.t.t., gan izmantojot jo plaši transitu, tad saņemot kredītus un saņemot arī privilēģiju uzturēt Rīgā savu tirdzniecības pārstāvniecību. Tanī pašā laikā arī Pad.Savienība nav izpildījusi solito iepirkumu kontigentu, uzrādot apmēram Ls.72.- miljonu lielu minusu pa 5 gadiem, bet līdz pag.g. oktobram, kad tika ievesti kontingenti un valutas ierobežojumi šis minuss iztaisa apm. Ls.35.000.000 un šogad gandrīz nekādi pasūtījumi nav taisīti. Patiesi arī mūsu tirgū viņi nav novietojuši preces par viņiem piešk,irtiem 19 milj.Ls. gadā,bet šis iztrūkums par pirmiem 4 gadiem iztaisa tikai 3 milj. Ls. - kā jau teikts pie 35 milj.Ls. mums par sliktu. Atvelkot no solītā 5 gadu kvantuma 200 milj.Ls. iztrūkstošas summas, paliek visiem 5 gadiem apm.125 milj.Ls., faktiski izdarīto pasūtījumu, tā tad apm.25 milj.Ls. gadā, kas gandrīz balansējas ar viņu ievedumu, ņieskaitot pie tiem vēl muitas nolaidumus un dzelzceļu tarifa nolaidumus, kā arī kreditu nolaidumus, kas nemaz nebija paredzēts līgumā. Tāds ir realais stāvoklis un mūsu iestādes ir darījušas visu un arī faktiski pildījušas savus pienākumus un arī neatlaidīgi rūpējušās, lai spiestu lieliniekus pildīt savus solījumus. Te jāņem vērā, bez šaubām, dažādās iekārtas un citi mūsu vietējie apstākļi, kas neļauj izdarīt represijas, kā arī mūsu eksportieru , kā varētu teikt neorganizētība, kreditu trūkums, grūtības novietot krievu vekseļus, kā arī mūsu rūpniecības uzņēmumu nepiemērotība dažu pasūtījumu izpildīšanai. Maksājumu bilances ziņā saimnieciskie sakari ar Pad.Savienību ir raduši savu attaisnojumu un bez šaubām saimnieciskie sakari starp Latviju un Pad.Savienību ir vēlami un normali un kā zināms tagad vispār atzīts Latvijā no visām partijām. Šinī ziņā mūsu delegacijas priekšsēdētāja Petrevica intervejums bija palīdzējis noskaidrot Maskavā gaisu un mēs stāsimies pie līguma sarunām samērā labā politiskā noskaņojumā, bet dievamžēl

1569

saimnieciskās krizes apstākļos. - Tūlīņ pēc ārlietu komisara Litvinova atgriešanās no Ženevas SNK iecēla līguma komisiju, sarunu vešanai ar Latviju - par priekšsēdētāju ārlietu komisariata kol. loceklis B.S.Stomonjakovs, par vice-priekšsēdētāju ārējās tirdzniecības komisariata/ kol.loc.Dvolaicki, par locekļiem ārlietu komisariata departamenta direktoru Raividu, ārējās tirdzniecības komisariata Baltijas-Skandinavijas sekcijas vadītājs bij.sūtnis Latvijā Lorencs, torgpreds Latvijā Pozdņiševs un par ekspertu dzelzceļu lietās Umrichins, no satiksmes komisariata, kas patreiz jau konferē Rīgā satiksmes lietās. Sarunu uzsākšanas termiņš tiks nolikts tūlīņ pēc Stomonjakova atgriešanās no atvaļinājuma - 10 jeb 11.sept. un mūsu delegacija paredzams Maskavā varēs ierasties ap 20 septembri. Pret mūsu delegacijas sastāvu nav iebildumi celti - arī pret Petrovica iecelšanu nē, un šeit Maskavā atstāj solidu iespaidu, kā arī mūsu delegacija sastāv no lietpratējiem. Būtu pārdroši uzstādīt kādu prognozi, bet ja abas puses vēlas līgumu noslēgt, tad cerams, ka tas arī tiks noslēgts, bez šaubām, piemērojoties jaunājiem apstākļiem.

Neraugoties uz lieliniekų pasūtījumu iztrūkumu šogad un viņu turpinājošamies ievedumiem, mūsu tirdzniecības bilance ir aktiva, bet te krīt svarā arī tas apstāklis, ka arī šogad tikušas izvestas uz Pad.Savienību pag.gadā pasūtītās preces. No otras puses ir vesela rinda jēlvielu, kas mums ir vajadzīgas un kuŗu pārdošanā Pad.Savienība ir ieinteresēta, tāpat kā viņa ir ieinteresēta mūsu labos transitceļos, lai gan oficieli arvien vēl sūdzas par itkā augstiem tarifiem. Galu galā tomēr jākonstatē, ka izšķirošais moments pie krieviem ir politiskais, lai gan arī saimnieciskais spēlē lomu. Jo

Jo tas ir fakts, ka krievi cieš no pasaules krizes un viņiem arī nav tik viegli novietot savas preces.

Pad.Savienības attiec. ar valstim. No visjaunākiem līgumiem būtu atzīmējams saimnieciskais līgums ar Igauniju, kas noslēgt uz vislielākās labvēlības principa pamata. Igauņi ļoti neapmierināti ar šo līgumu, jo nekādas priekšrocības nesaņem. Pēdējā laikā esot igauņi vienojušies par transitu, kā to atzīst arī paši krievi savā avizē "Gudok" - "Mi uže uzapeļi v polnoi mere dogovoritse s estonskimi železnimi dorogami". Šoruden rodas iespēja igauņiem uzteikt līgumu, bet laikam gan viņi to nedarīs un krievi to pratīs novērst izdarot kādus pirkumus. Arī Somiju krievi izved tirdznieciskas operacijas. Somi apgādā Ļeņingradi ar sviestu un citām precēm, pie kam Somijā nodibinājusies somu eksportieru apvienība. - Lietuvā tāpat tiek izdarīti iepirkumi,

1570

izlietot Lietuvas transitceļi, sevišķi kokiem uz Mēmeli. Ar Poliju darbojas jaukta biedrība "Sovpoltorg", kas faktiski strādā pēc noteikta plāna - saņem no Pad.Savienības licenzes un tāpat izvedumiem Polijā, tā tad maskēts kontingents. Bez tam Polijā iepērk un pārdod tieši preces arī tirdzniecības pārstāvniecība. Līguma ar poļiem tāpat kā ar somiem nav. Arī ar Austriju nav līguma, bet operacijas izved Vīnē torgpredstvo un "Ratao" - jauktā krievu-austriešu sabiedrība. ARī Čekoslovakija, kuŗai nav vēl nokārtoti diplomatiski sakari ar Pad.Savienību tirgojas ar Pad.Savienību un piešķirusi tai 5 milj.kr. lielu kreditu. Ar Balkanu valstim, izņemot Grieķiju, tirdzniecisku sakaru nav, bet Grieķijai arī vairs nedod solīto kuģu tonnažu. Ar Turciju noslēgts līgums 1932.g. 6.maijā, ar kuŗu Pad. Savienība piešķir 8 milj.dolaru lielu preču kreditu, pie kam Turcijas valdībai pašai jāiepērk divas cukuru fabriku ierīces, vairākas tekstilfabrikas untraktori. Patlaban uz Turciju izbraukusi krievu saimnieciskā delegacija šī preču kredita realizēšanai. - Ar Persiju noslēgts līgums 1931.g. 27.oktobrī, ar kuŗu Persija apņemas ievest ārējās tirdzniecības monopolu un ieprikt veselu rindu preces no Pad.Savienības, kā piem. cukuru, sērkociņus un petrolēju 100%, metala preces 65%, trikotažu 55%, papiru 66%, mašinas 55 , ķimikalijas 50%. Tirdznieciskai bilancei jābūt netto bilancei un tādēļ uz Pad.Savienību nevar attiekties Persijas devizu ierobežojumi; torgpredstvam piešķirtas ambassades tiesības.

Darījumi ar Ķīnu un citām Tālo Austrumu zemēm ir sporadiska, lai gan Japana piešķirusi preču kreditu Pad.Savienības iepirkumiem. Pad.Savienības iepirkumi Amerikā izauguši no 49 milj. 1926.g. līdz 103 milj. 1931.g., pie kam amerikanieši piešķiruši kreditu par 170 miljoniem. - Ar Angliju darījumi ir samērā vāji un par to trūkst ziņu. - Jo projam ir energiski sakari ar Vāciju un nupat mājā tikuši noslēgti vesela rinda papildu līgumu par pasūtījumu kreditēšanu - tā saucamais Ramenlieferungsvertrag. Vācijā jau šinī gadā saņēmusi pasūtījumus par 400 milj.markām. Tādā kārtā ir pārsniegts 1 miljarda kredits un šoruden krieviem jāsāk maksāt un tādēļ tiek pieliktas visas pūles, lai gūtu valutu un zeltu.

Eksporta izredzes.

Kā zināms galvenais krievu eksporta priekšmets ir labība, koki, cukurs un lini, no kuriem tad arī iegūst valutu. Pag.gada krievi izveduši preces tikai par 811 milj.zelta rubļu, pret 1 miljardu 1930.g., lai gan tonnažas skaits ir lielāks, tomēr bilance ir negatīva 1931.g. minuss 294 milj. pret minuss 22 milj. 1930.g. un pret plus 43 milj. 1929.g.

1571

Pad.Savienība pieliks visas pūles, lai gūtu vajadzīgos eksporta daudzumus un pat tos palielinātu. Raža ir bijuse vidējā, lai gan aprēķināts zināms iztrūkums, bet kā parasti valsts iestādes ļoti maz rēķinas ar iedzīvotāju vajadzībām, bet gan vairāk ar eksporta vajadzībām un bez šaubām forsēs eksportu, lai gan visumā raža šogad būs par 7 milj. ton. mazāka.

Lai atvieglotu zemniekiem nodevu nomaksu izvesta vesela rinda viņiem labvēlīgu likumu - dota atļauja ierīkot savas individuelas saimniecības, arī par kolhozu tirgiem u.t.t. Tas izdarīts cerībās pieradināt zemniekus pie kolhozu politikas un jauno zemnieku likumdošanu varētu nosaukt par zemnieku NEPA peridou.

Starptautiskās attiecības. Kas zīmējas uz Pad.Savienības starptautiskām politiskām attiecībām, patlabam pēc līguma parakstīšanas ar Poliju, notikušās ratifikaciju grāmatu apmaiņas ar Latviju,Somiju un Igauniju un zvejniecības konvencijas parakstīšanas ar Japanu, liekas Pad.Savienība sasniegusi sava stāvokļa nostiprināšanu. Arī karš ar Japanu ir izslēgts, jo faktiski Pad.Savienība jau uzņēmusi sakarus ar jauno Mandžurijas valdību. Pad.Savienība piedalīsies arī starptautiskā saimnieciskā konferencē.

Diplomatisko sakaru atjaunošana ar Ameriku tiek sagaidīta pēc Ruswelta ievēlēšanas.

Par Pad.Savienības piedalīšanOs atbrunošanas konferencē neziņošu, jo par to sniegts izsmelošs ziņojums no mūsu delegata Feldmaņa kga. - Uz Otavas konferences lēmumiem arī Pad.Savienība skatas ar lielām bažām, tāpat kā uzmanīgi novēro Vācijas notikumu gaitas.

Bažas par Pad.Savienības-Italijas-Vācijas-Turcijas bloku vairāk tikušas radītas no avižu ievadiem. Patlaban par tādu bloku nevar būt ne runas, bet gan par vairāk draudzīgākām niansēm šo valstu attiecībās. Visa Pad.Savienības uzmanība tomēr piegriezta Tālājiem Austrumiem, un kā liekas uz ilgiem gadiem.

/Dr.Alf.Bīlmanis/
Sūtnis PSR Savienībā.

Maskavā, 1932.g. 10.septembrī.

1572

Господин Председатель,

Я имею честь вручить Вам верительные грамоты, коими Президент Латвийской Республики акредитует меня при Центральном Исполнительном Комитете Союза Советских Социалистических Республик в качестве Чрезвычайного Посланника и Полномочного Министра Латвии, также как и отзывные грамоты моего предшественника господина Сескис.

Возлагая на меня эту почетную и ответственную миссию, Правительство Латвии уполномочило меня заявить, что оно и впредь непреклонно будет проводить политику развития добрососедских и дружественных отношений, так счастливо установившихся между Латвией и Союзом ССР на основании многочисленных связей, соединяющих наши соседние друг другу государства и народы. Латвийское Правительство будет всячески стремиться к упрочнению и дальнейшему расширению системы заключенных между Латвией и Союзом ССР договоров и соглашений, в столь высокой мере способствовавших делу всеобщего мира и экономическому сотрудничеству между нашими обоими государствами.

Принимая на себя обязанности, связанные с возложенною на меня высокой миссией, я считаю своим долгом заявить, что готов пожертвовать все свои усилия счастливому завершению этих задач.

Вместе с тем, я позволяю себе выразить твердое уверение, что при исполнении своих обязанностей я буду пользоваться Вашим благосклонным доверием и деятельным содействием Союзного Правительства.

1573

С П И С О К ИНОСТРАННЫХ КОРРЕСПОНДЕНТОВ.

№№.	ФАМИЛИЯ	Какую газету представляет	Домашний адрес	Телефон
I.	АЗИС-АЗАД	"Бомбей Кроникл"	ул.Маркса и Энг.д.№.I9, кв.2	2-47-3I
2.	БАБА	"Ници-Ници"	М.Николо-Песковск.II, кв.7	Г-I-I0-08
3.	БАССЕХЕС	"Нейе Фрейе Прессе"	Тверской бул.№.25-а	4-4I-42
4.	БАРНЕС	"Н.И.Геральд"	"Метрополь" комн.20I.	I0-00, доб.20I
5.	БЕРЗОН	"Пат".	" " 456	
6.	ВЕНДРОБ	"Евр.газ."и Евр.тел.	ул.Фрунзе I3, кв.53	4-99-03
7.	ВИГАНД	"Нью Сервис" Аг.	Филипповск.4, кв.6	Г-I-50-48
8.	ГАНТЕНБЕЙН	"Щвейцарск.газ."	Ново-Моск.гост.	
9.	ГРАММАТИКОПУЛО	"Элефторос Антро- пос"	Междунар.гост.	
I0.	ГЕРБИНГ	"Локаль Анцейгер"	Новинск.бул.д.28, кв.I4.	4-I5-34
II.	ДЮРАНТИ	"Н.И.Таймс"	Б.Ордынка №.53, кв.2	В-I-46-8I
I2.	ДМИТРУЛИ	"Неотера"	Междунар.гост. комн.87	I4-80, доб.87
I3.	ДЖОНСОН	Разн.амер.газ.	"Националь",комн.2I3	I6-50, доб.2I3
I4.	КИНКЕЙД	"Дейли Геральд"	Б.Якиманка д.№.40, кв.62	
I5.	КЛЕЙМАН	"Сандей Экспресс"	Трехпрудн.пер.д.II-I8,кв.59	4-52-07
I6.	ЛАЙОНС	"Юнайтед Пресс"	Петровск.п.8	3-8I-05
I7.	ЛЮССИАНИ	"Пти Паризьен"	М.Гнездиковск.9, кв.I5-а	4-4I-89
I8.	МУРУЯМА	"Осака-Асахи"	2-я Мещанск.д.27, кв.I8	5-I2-34
I9.	МЕТЧЕЛ	"Н е а"	Козицкий пер.I-а, кв.84	9I-96
20.	ПОЛЬ ОТТО	"Моск.Рундшау"		
2I.	РЕЛЛИНГХОФ	"Агентство Вольфа"	Старо-Конюш. I0	52-I0
22.	РИЧАРДСОН	"Асосшметед Пресс"	М.Палашевский д.№.4, кв.4	7I-65
23.	РОР АНГЕЛА	"Франкфурт Цейтунг"	ул.Маркса и Энг.3	4-43-80
24.	СТРОНГ	"Федерейтед и Макмор"	Новицк.пер.I-а, кв.84	9I-96
25.	СЛОН	"Нью-Лидер"	4-я Тверск.Ямск.I8, кв.9	
26.	ФОСС	"Интерньюс"	Б.Афанасьевский д.5, кв.46	3-79-8I
27.	ФАРБМАН		Б.Кисловск.д.95, кв.68	3-90
28.	ЧОЛЛЕРТОН	"Дейли Ньюс"	Кропоткинск.над.43, кв.27	I-29-32
29.	ЧЕМБЕРЛИН	"Манчестер Гардиан"		3-35-06
30.	ШТЕЙН ВИЛЬЯМ	"Фоссише-Цейтунг"	ул.Воровского 52, кв.I6	4-87-22
3I.	ШТЕЙН ГЮНТЕР	"Берлинер Тагеблатт"	Ново-Московс.гост.	В-I-69-05
32.	ШВАРЦ	"Кронос"	Н.Вешиловка, 20-а	П.Парк.I-28
33.	ЮСТ	"Кельнише Цейтунг"	Тверск.бул.25,кв.4	37-29.

0-0-0-0-0-0-0

1574

Господин Посланник,

Имею честь принять от Вас верительные грамоты, коими Господин Президент Латвийской Республики аккредитует Вас при Центральном Исполнительном Комитете Союза Советских Социалистических Республик в качестве Чрезвычайного Посланника и Полномочного Министра Латвии, а равно принять от Вас отзывные грамоты Господина Сескис.

В соответствии с принципами укрепления мира, национального самоопределения народов и уважения их независимости Правительство Союза ССР будет, как и до сих пор, неизменно стремиться к развитию добрососедских и дружественных отношений с Латвийской Республикой.

Я позволю себе выразить надежду на то, что при Вашем участии в этом направлении будут достигнуты существенные результаты.

Я имею честь заверить Вас, Господин Посланник, что в своей работе Вы встретите с моей стороны, в равным образом со стороны Союзного Правительства всемерную поддержку и содействие.

1575

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1932.gada "11." oktobrī.

No 0.81o.oo.C/110/ 20427

Konfidenciāli.

Valsts Prezidenta kanceleja
saņemts 1932 g. 20. dec.
Ien. № 7284 akt. № 5.

Pie akt. 20.12.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos Jums nosūtīt te klāt norakstu no sūtņa Maskavā Dr.A.Bīlmaņa kunga š.g.6.oktobra politiskā ziņojuma № 9.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

ugsti godājamam

Valsts Prezidenta kungam,

Rigā, Pilī.

1576

Noraksts.

Slepeni.

Politiskais ziņojums № 9.

Politiskā atmosfera līgumsarunu laikā.

Ievērojot noteicošo lomu, kuru padomju valdības ārējā politikā spēlē tīri politiski momenti, pasreizējā Latvijaş un PSR Savienības attiecību posmā izcilus vērība piegriezama tai politiskai atmosferai, kura par tirdzniecības līguma sarunu laiku dod sīm attiecībām savu nokrāsu. Tā kā Latvijas specifiskais svars padomju ārējā politikā ir ļaudz lielāks politiskā, nekā saimnieciskā ziņā, tad no sīs atmosferas izveidosanas, pēc sejienes noteiktiem iespaidiem, ir stiprā mērā atkarīgi līgumsarunu rezultāti. Visai labvēlīgi lietu ietekmējusi siņī virzienā ratifikācijas grāmatu apmaiņa par neuzbruksanas līgumu, un sis iespaids lietas labā iedarbojas joprojam. No otras puses, uz politisko atmosferu nelabvēlīgi atsaucas jau daudzinātais fakts, ka padomju valdība uzskata Latviju par vienu no galveniem pretpadomju aktivitātes centŗiem Austrumeiropā.

Viņas loma līgumsarunās.

Ārlietu komisariata augstākie darbinieki ne vienu reizi vien aizrādījusi, ka Latvijas valdības energiskāka uzstāsanās pret krievu emigrantu darbību Latvijā un attiecīgās preses tendencēm politiskās atmosferas uzlabosanas labā nodrosinātu ari labākus panākumus līgumslēgsanas lietā. Stomoņakovs man atklāti izteicās - un to pasu apstiprināja ari ārlietu komisara vietnieks Karachans - ka viņiem tāisni pietrūcis drosmes likt Tautkomisaru padomei priekšā izšķirties par vienu vai otru līguma bāzi, aiz bazām, ka pastāvosā atmosferā padome noraidītu līgumu ar pasūtījumu kontingentiem, ar ko nostādītu zem jautājuma sarunu rezultātus. Ar to izskaidrojama ari krievu taktika - sarunas gan vest, bet tanī pasā laikā neruņāt par substanci, sagaidot politisko apstākļu noskaidrosanos. Tas ir illustracija tam, ka, kamēr ar techniskiem sarunu vedējiem ārlietu komisariatā vien varbūt varētu saprasties uz tīri lietiskas, saimnieciskas bāzes, tad noteicošām personām valdības virsotnēs politiskie jautājumi (sinī gadījumā sakarā ar pretpadomju darbību Latvijā visos viņas veidos) stāv daudz tuvāk un tie viņus faktiski un psichologiski daudz vairāk interesē nekā saimniecisks līgums ar Latviju kā tāds, Nav pie tam jāaizmirst, ka šīs lietas tēlojas viņu galvās pavisam citādā gaismā, nekā mēs viņas redzam.

Soļi pret emigrantu aktivitāti un attiecīga deklarācija padomju vaddībai.

Atmosferas uzlabošanas virzienā tagad panākts progress ar neşenājiem Rigas arestiem, kuriem seit piegrieza uzkrītosu vērību lielie preses organi ("Pravda" un "Izvestija"). Turpmāku soli uz prieksu nozīmēja mūsu oficiālā deklarācija par noteiktiem soļiem, kurus Latvijas valdība spers pret emigrantu - "baltgvardu" organizācijām, Šo deklarāciju, saskaņā ar man doto pilnvaru, izteicu Karachanam 3.oktobrī. Nododot deklarāciju, sarunā arī aizrādīju uz tiem daudziem agrākiem faktiem, kas līdz šim jau liecinājusi par Latvijas valdības noraidoso izturēsanos pret "baltgvardiesiem".- Karachans deklarāciju uzņēma ar lielu gandarījumu, ko lūdza ari izteikt mūsu valdībai. Viņš no savas puses par to ziņošot savai valdībai un cerot, ka tagad atmosfera galīgi noskaidrosoties: viņš, līdzīgi Stomoņakovam, ļoti vēlēties, lai līgumu noslēgtu. Bet turpat viņš piebilda, ka viņam esot savi piedzīvojumi Polijā, kur viņš, kā polpreds, esot ar Dombski pat parakstījis protokolu par represijām pret

"baltgvardiešiem" Polijā, lai novērstu viņu terroristisko aktivitāti - un tomēr pēc tam Voikovu esot nosāvusi. Tamdēļ viņš lūdzot mani paziņot ~~xxxxxxxx~~ mūsu valdībai ari par viņa cerību, ka deklarācijai sekosot konkreti soļi; viņš cerot ari uz līdzīgiem soļiem, lai novērstu "Sevodņa" sistematisko pretpadomju kampaņu, un soļiem pret t.s. "Rigas informāciju" viņš cerot, starp citu, ka viss tas esot ari Latvijas valsts interesēs.

Noteikti labvēlīgā gaismā deklarācijas iespaids parādījās brokastīs pie ārlietu komisariata I.rietumnodaļas vadītāja un krievu delegācijas locekļa Raivida, uz kurām biju lūgts otrdien, 4.oktobrī, kopā ar direktoru Muntera kungu un kurās no krievu puses piedalijās ārkomisariata darbinieki Sabaņins, Bezanovs un Rozenblums. Raivids man apliecināja, ka tagad viņi nekavējosi ķersoties pie līguma bāzes noskaidrosanas valdībā, pie kam atzīmēja, ka sagaidama piekrisana līgumam ar pasūtījumu kontingentiem, kaut ari ne tik lieliem, ka vecajā līgumā.

Šodien pēcpusdienā priekssēdētājam Petrevica kungam būs saruna ar Stomoņākovu, kurā viņš, domājams, dabūs zināt, ko īsti varam sagaidīt.

Vislielākās labvēlības princips un Igaunija.

Mans iespaids visumā ir tāds, ka krievu grūtais financiālais stāvoklis stiprā mērā ierobežo viņu ekonomiskās rīcības brīvību sevišķi sakaros ar ārvalstīm. Ar to ari izskaidrojama viņu tendence uzmanevrēt līgumu uz vispārējās vislielākās labvēlības principa pamata, lai atbrīvotos no konkretām saistībām a priori. Šai ziņā tirdzniecības līgums starp PSRS un Igauniju itkā vājina ~~q~~visu Baltijas fronti, kaut gan pasi igauņi paskaidro, ka viņi savu līgumu noslēguši taisni lai tiktu valā no vislielākās labvēlības principa: miera līgums ar Krieviju viņiem uzliekot par pienākumu līgumu uz sāda principa slēgt; šī saistība turpmāk atkrītot ar spēkā esošā līguma noslēgšanu pie viņa notecēšanas, un otru tādu līgumu viņi jau vairs nenoslēgsot. Paslaik viņi nogaidot mūsu sarunu iznākumu.

Delegācijas darbība.

Jākonstatē, ka delegācija visumā strādā ļoti intensīvi. Viņas mugurkauls ir direktors Muntera kungs, bet ari pārējie locekļi pietiekosi aktīvi. Priekssēdētāja Petrevica kunga paziņojums krievu pusei, ka Latvijas delegācija nav pilnvarota slēgt līgumu tikai uz vislielākās labvēlības principa pamata, atstāja lielu iespaidu, jo, tā sakot, šita krievus ar viņu pasu ierocīem: taisni ar to viņi dižojās, ka viņu valdība vēl neesot nolēmusi, kādu līgumu slēgt.

Vēlreiz norādot uz krievu taktitu sarunas sākt bez skaidrības par mērķi, gribētos pielaist varbūtību, ka viņi patiesi vēl nezin (resp.neziņāja), uz ko viņiem rakstīs prieksā izšķirties; tanī pasā laikā viņi cerēja ar vilcināšanos no mums kautko sagaidīt. Šādu uzskatu man apstiprināja Lietuvas sūtnis Baltrusaitis, izsacīdams domas, ka krievi šādos gadījumos vispār izšķiroties tikai pēdējā momentā pirms parakstīsanas, tad vēl lūkojot izspiest savējo.

Turpmākie soļi politiskai sarunu veicināsanai.

Lai pilnībā izmantotu iegūtās pozīcijas, mums joprojam jāgādā par politiskas bāzes nostiprināsanu Rigā. Man no krievu puses vairākkārt jautāts, ar ko esot izskaidrojams, ka neko nedzirdot par soļiem pret tām personām, kas uzskaitītas Sviderska ministru prezidentam Skujenieka kungam iesniegtā sarakstā; vispār, starp apcietinātiem neesot neviena pazīstama vārda, kāmēr viņiem tomēr noteikti esot zinams, ka aktivistu vadoņi esot taisni starp minētā sarakstā uzskaitītām personām. Vajadzētu ari joprojam piegriest vērību "Sevodņa", kura taisni par sarunu laiku snie-

1578

gusi tik daudz ne kritizējošu, bet vienkāršu zākojošu rakstu pret Staļinu, Gorkiju u.c. Šādi raksti seit aizkar visai sāpīgi un liekas, ari, ka tie vispār ievietoti galvenokārt ar so nolūku, Nevaru piekrist apgalvojumam, ka "Sevodņa" pēdējā laikā nebūtu neko ļaunu rakstījusi: vajadzētu patiesi panākt, lai viņa savu kampaņu izbeigtu. No šī ziņojuma aprādījumiem izriet, cik ļoti nopietni seit Maskavā uz visu to skatās, kamdēļ uzskatu par savu pienākumu atkārtoti uz to norādīt, seviški ievērojot to iespaidu, kas visam tam var būt uz jaunā līguma saturu un būtību vispār.

Kas zīmējas uz t.s. "Rigas informāciju", tad par to esmu sīkāk izteicies savā s.g.3.oktobra rakstā № 810.91. 47.slp.

Beidzot gribētos uzsvērt, ka "Sevodņa" darbības pretimstādīsanu sejienes latviesu preses aktivitātei vienā plāksnē nevaru uzskatīt par faktiski pareizu tamdēļ, ka "Sevodņas" loma nekādi neyar salīdzināt ar to nozīmi, kura piedodama sejienes latviesu komunistu preses organiem. Pēdējo nozīme ir visumā lokāla, kamēr ap "Sevodņa" koncentrējas Padomju Savienībai pat starptautiskā mērogā visai kaitīgi elementi. Atbildot uz krievu aizrādījumiem par mūsu krievu presi tikai ar līdzīgiem aizrādījumiem uz viņu latviesu presi, mēs varam varbūt panākt tikai moraliskus gandarījumus atsevišķos gadījumos, bet līdz ar to tiskējam nonākt tekosā momentā bīstamā strupceļā.

Laipni lūdzu saņemt manus
vismīļākos sveicienus

(paraksts) Dr.Alfr.Bīlmanis
Sūtnis PSR Savienībā.

Par noraksta pareizību:

Austrumnodaļas sekretars.

1579

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

№ 0.848.00.L/24628

Rigā, 1932.gada "29." novembrī.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1932.g. 22. dec
Ien. № 7373 akt. № 5

Konfidenciāli.

Pēt. arch. 22.12.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums konsula Ļeņingradā E.Krasta kunga š.g.15.novembra rakstu № 7o/sl norakstā līdz ar tam pievienotā slepenā ziņojuma № 69/sl norakstu par Padomju Savienības maksāšanas spējām, specialistiem-ārzemniekiem un citiem saimnieciskiem jautājumiem.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

Augsti godājamam

A. K v i e š a kungam,

Valsts Prezidentam,

P i l ī.

1580

Noraksts.

Latvijas konsulats Ļeņinpilī.

1932.g. 15.novembrī. Konfidenciāli.

No 7o/sl.

Augsti godātais ministra kungs,

Pagodinos līdz ar šo Jūsu laipnai ievērībai nosūtīt ziņojumu par PSRS-bas maksāšanas spējām, specialistiem-ārzemniekiem un citiem saimnieciskiem jautājumiem.

Ar patiesi augstu cieņu

Augsti godātam

K. Z a r i ņ a kungam,

Ārlietu ministrim.

(paraksts) E.Krasts.
Konsulas Ļeņingradā.

Par noraksta pareizību:

Austrumnodaļas sekretars.

1581

Noraksts.

Konfidenciāli.

Latvijas konsulats Ļeņinpilī.

1932.g.15.novembrī.

№ 69/sl.

Par PSRS valdības maksāšanas spējām.

Pēdējos divos gados bija ļoti grūti pareizi novērtēt PSRS valsts ārzemju tirdznieciskos sakarus, jo padomju statistika par ārējo tirdzniecību parasti nokavējas gandrīz vairāk kā gadu. Izliekas ka tam visam bija ari savi ideologiski iemesli, nevēlēšanās publicēt patieso stāvokli.

Izceļoties pasaules krīzei PSRS propaganda sāka ar to lepoties ka taisni PSRS valstij krīze nepieskaras. Vēl vairāk tapēc, ka dazi Maskavas un Ļeningradas zinību vīri tam ticēja un pasaules krīzes nozīmi attiecībā uz PSRS apstākļiem par zemu novērtēja. Līdz beidzot nonāca pie ta fakţa ka taisņi pate PSRS, kā jēlvielu eksportiers,krītot pasaules cenām, cies no valdosas pasaules krīzes visvairak. Ieverojot PSRS valsts intereses sākot ar 1928.gadu netika ari nekad publicēts piecgades plāns, ķuru, kā zinamş, būvēja uz ārējās tirdzniecības pamatiem, kaut gan atseviškos sīkumos şad un tad varēja novēroţpasaules saimnieciskas ģttīstības ziņā, neaprobezotu PSRS valsts optimismu. Nav iespējami simbrīzam vēl ar skaitļiem pierādīt piecgades neveiksmi, bet tagad vairs nav saubu, ka viņas panākumi ir ļoti apsaubami. Aizteceja ari daudz ūdens līdz pie sa ieskata nonāca atbildīgie darbinieki Maskavā. Beidzot atkal parādījās skaitļi par pirmiem septiņiem mēnesiem 1932.gadā no kuriem var smelties informāciju par PSRS maksasanas bilanci.

Jautājums vai krievi maksās, atbalstas uz diviem principieliem problemiem un proti: vai krievi grib un pēc tam vai krievi var maksāt. Pirmais problems ir tīri politisks. Pierādas ka PSRS centieni pēdējos gados ir kārtīgi nolīdzināt ārzemju saistības un pieaug tendence, ka PSRS valdība censas uzturēt ar ārzemēm draudzīgus sakarus, ari saimnieciskus. Grūtāki ir atbildēt uz jautājumu vai krievi var maksāt. Neskatoties uz PSRS saimniecisko plānu, noslēdzas ārejas tirdzniecības bilance sākot ar 193o.gadu ar pieaugosu iztrūkumu.

Tirdzniecības bilances saldo.

1929.g.	+ 43,o69,ooo rub.
193o.g.	- 22,454,ooo "
1931.g.	- 293,824,ooo "
1932.g. (7 mēn.) . .	- 141,5o2,ooo "

Jau ieprieks tā tad var paredzēt, ka saldo pasivums līdz 1932. g.beigām sniegsies apmēram pie 6oo miljonu rub.

PSRS precu izvedums 193o.g. rekinaja uz lo36 miljonu rubļiem, kuri 1931.gadā pamazinājas uz 811 milj.rub. un iztaisa par pirmiem 7 mēn. 1932.g. 311 milj.rubļu, tā ~~kā~~ ka kopzumā pasivums par pēdējiem 3 gadiem līdzinājas kopzumā uz PSRS izvedumiem par visu 1931.gadu. Tā tad rodas ievērojams bilances iztrūkums kurs nav segts.

Ka SPRS attiecības ar ārzemēm ir neatkarīgas no iekšējā saimnieciska stāvokļa, tas ir fakts, kurs nevien liecina par PSRS valdības varu, beţ ari par viņas vājo pusi. Tamdēļ būs derīgi to noskaidrot pievedot sekosu pārskatu:

Mēneša/gaurmērs gados.	Izvedumi (tūkstosos) tonnu	rubļu	Pārtikas vielas (tūkstosos) tonnu	rubļu	Jēlvielas un pusfabrikāti (tūkstosos) tonnu	rubļu
1929.	1.179	76.975	88	18.723	1.o82	5o.o55
193o.	1.79o	86.364	461	29.55o	1.323	48.439
1931.	1.815	67.6o1	516	25.188	1.293	34.914
1932.	1.265	44.451	176	9.862	1.o8o	26.939

Te jau skaidri redzami PSRS ārkārtējie centieni palilināt eksporta daudzumu. Bet panākumi ir tie, ka pasaules cenu konkurencē/n legavu-

mos par eksporta uzvar - cenu krišanās. Pie ta viņa ir vēl jaaizrāda ka tādas eksporta metodes kādas tika pielietotas dazās nozarēs 193o.un 1931.gados nav iespējami vairs tālāki pielietot. Cik redzams, 1932. un 1933.gados tiks eksportētas arī tālāki pārtikas vielas, kuras iztaisīja iepriekšejos divos gados 34 un pat 37% no visiem precu izvedumiem un to PSRS ir nodomājuse arī turpināt tālaki, kaut arī ar vislielākām grūtībām, ka paţ ārzemju pārstāvniecības un žurnalisti bija no "Insnaba" (apgāde prieks ārzemniekiem) japārved uz "Torgsinu (tirdzniecība ar ārzemniekiem), tomēr pēdējos 1932.g.7.mēnešos precu izvedumi ir jau pamazinājusies uz 22%. Šī pamazināsanās neatbalstas tikdaudz uz razu, kura 1932.gadā bija vissliktākā kāda vien ir bijuse pēdējos lo gados, bet gan drīzāki uz kaut kādiem eksporta aparata iekseja noguruma apstākļiem,sakarā ar visas pasaules saimnieciska stavokļa pasliktināsanos. Ir nenoliedzami, ka PSRS-bai, pastāvot pasaules krīzei, lai novietotu savas preces arzemju tirgu, bus jāparvar vēl arvienu lielakas grutības.

It sevišķi ir jaaizrāda uz PSRS tirdzniecības bilances attīstību ar Vāciju. Ja agrākos gados ar Vāciju PSRS-bai bija aktiva bilance, tā piem.1928.g.48 milj.rubļu, tad sākot ar 1929.gadu bilances pasivums ir 21 milj.rubļu, 193o.gadā - 45 milj.rub., 1931.g. - 281 milj.rub., bet 1932.g. (par 7mēnešiem) 148 mil.rub. - PSRS pasivuma saldo Vācijā iztaiţa par 4 pēdējiem gadiem pie 495 miljonu rubļiem un tas var tikai līdz sa gada beigām vēl vairāk palielināties, tā ka vairāk nekā 9o% no visa PSRS ārējās tirdzniecības pasivuma krīt uz Vāciju. Šo attīstību nevar apzīmet nedz par noţmalu, nedz arī par tipisku, vēl vairāk tapēc ka Vācija uzņēmas PSRS precu pasūtījumus ar Vācijas valsts garantiju pret padomju vekseļiem, lai tādā veidā iegūtu prieks sevis PSRS precu pasūtījumus, kuri sniedzās jau 1931.gadā pie 9oo miljonu vācu mařām. PSRS precu izvedumi no visa Vācijas eksporta iztaisīja 1929.gadā 2%, 1931.gada 5%; 1932.gada ir gajusi uz augsu pari par lo% (par pirmo pusgadu), laikam pateicoties Vācijas eksporta krisanai aţi citās valstīs.

Kā jaų zinams, PSRS anulēja priekşkara un kara parādus; aiz šiem iemesliem simbrīzam neradās viņai seviskas grūtības attiecībā uz ārzemju saistībām. Bet viņa arī nedisponē par nekādām seviskām ārzemju kapitala rezervem. Padomju precu lombards ārzemēs ir niecīgs, Bez tam PSRS ir vēl ~~xx~~ diezgan lieli pasivi posteni par ārējās tirdzţniecības administraciju, līgumiem par technisku palīdzību, ţaluţu prieks ārzemju specialistiem, saistībām par transportu un apdrosināšanu.

Ari precu tranzitam caur Sibiriju ir krītosa tendence pateicoties nemieriem Kinā un Mandzurijā, kā ari ievedot ārējās tirdzniecības monopolu Persijā.

Zelta ražošana ir protams diezgan ievērojams aktīvs PSRS bilancē; ieņēmumi sākot ar 1929.gadu līdz 1932.gadam iztaisa 165 miljonu rubļu un varētu ar labām sekmēm tikt turpināti ja modernizētu ražosanas metodes, bet tas var notikt tikai vēlāki. Šimbrīzam lolotas cerības šinī ziņā nepiepildījās, neskatoties uz milzu investācijām (pie 5oo miljonu papīra rubļu).

Ari "Torgsini" pārdod par zeltu un ārzemju valutu, vai nu PSRS pilsoņiem jeb ari ārzemniekiem, par pārtikas vielām jeb citiem priekšmeteţiem ienem pie 15 - 2o miljonu rubļus. Neskatoties uz siem aktiviem posteţiem vēl nesegts pasivs saldo 4oo miljonu rubļu apmērā, kas atbalstas uz ārzemju kredītu. ~~xxx~~ Par PSRS ārejas tirdzniecības stabilizēsanu varētu tikai tad nopietna ţuna, ja si monopoliz-ēta ārējā tirdzniecība sagniegtu kredītu pagarināsanu, kas jau līdz sim sistemātiski ari notiek. Šai virzienā grib ari sekot Anglija Vācijas un Italijas piemēram, pagarinot kredīta terminus no 12 līdz 18 mēnesiem.

Ja ārzemēs vēl pieaugtu bezdarbs, tad ir iespējami, ka PSRS-bai izdoşies iegūt izdevīgākus kredita noteikumus saviem pasūtījumiem, bet nav saubu, ka Maskavas maksāsanas spējas ir augstākā mērā atkarīgas no PSRS precu pieprasījumiem pasaules tirgu. Šo loģisko gala noslēgumu ari labi saprot Vacija, Pie visa vēl ir jaievēro ka Vācijai ir uzkrāts visstu ar mieru ja sos parādus varetu parnest uz ciţurieni, bet tada gadījuma iestasies Vacija PSRS-bas pasutījumu pamazinasanas, kaut ari viņa tālāki būtu spiesta izvest no PSRS-bas jēlvielas un lauksaimniecības produktus. Var šimbrīzam pēc se valdošiem ~~xxx~~ uzskatiem rēķināties ar PSRS tirdzniecības orientācijas maiņu. Līdz kamēr pārēja ārpasaule izmainīs naftu un kokus pret arzemju devizem, piešķirs viņai īstermiņa kredītus, kaut

ari tikai 1/4 miljarda dolaru apmērā, PSRS nolīdzinās visas nepieciešamas maksājumu saistības.

Kapēc ārzemju specialisti aizbrauc no PSRS-bas ? Ka dzīvo krievu inženieri.

Pēdējos mēnešos aizbrauc no PSRS-bas vairakas grupas ārzemju specialistu, kuŗi caur Rigu atgriežas atpakaļ Vākareiropā. Daudzi no viņiem ir priekslaikā neieturējusi līgumu. Ārzemju specialisti atstāj PSRS-bu ne tikai tamdēļ, ka viņu algas vairs netika izmaksātas ārzemju valutā, ne tapēc ka pašā PSRS-bā sāka palielināties šovinisms attiecībā pret ārzemniekiem, bet gan tapēc, ka dzīves saimnieciskie noteikumi ļoti pasliktinājas visā PSRS-bā un darba apstākļi ir palikusi pilnīgi nepanesami. Ārzemju inženieriem un technikiem ir ceļs pāri robezām atvērts, bet daudz sliktāks stāvoklis ir PSR S-bas inženieriem kuri aizbraukt nevar un tapēc biezi maina savu darba vietu lai atrastu sev labākus apgādes apstākļus. Pēdējā laikā PSRS-bā aiz siem iemesliem ir novērojama tā saucamā specialistu fluktuacija, t.i. centieni biezi mainīt darba vietu. Kaut gan senāki sāda staigāsana no viena uzņēmuma uz otru bija novērojama tikai pie strādniecības un lauksaimniecībā nodarbinātiem.

Maskavas laikraksts "Za industrializaciju" ir ievietojis ziņas par stāvokli dazās fabrikās, paskaidrojot specialistu fluktuacijas iemeslus un raksturojot darba apstākļus; nākot man satiksmē ar daziem ārzemju specialistiem sās ziņas izrādījās par pareizām, tā piemēram ţikai piektai daļai no inženieriem ir iespējami pusdienas turēt inženieru-techniskās ēdnicās. Brokastot un vakariņas ieturēt inženieriem nav kur. Sliktākā gadījienā brokastot varētu mājās, bez maizes un cukura, jo viņu vietējā strādnieku kooperatīvā nekas cits nav dabujams bez tam ir biezi jastāv rindās pie strādnieku kooperativa.....

Sava skaita ziņā fabrikas PSRS-bā ar vienu vairāk pieaug, bet rādas ka darba kvalitate vēl vairak pasliktinājas.

Leningardā valda pilnīga cenu anarkija kolhozu tirgos.

Savā laikā jau plašāki ziņoju par jauno kolhozu tirdzniecību, viņu tirgus veidojas kā tagad praksē pierādas cenas ir gluži neticami kāpuşas uz augsu, bet produktu trūkums sajūtams vēl vairāk.

Plašas iedzīvotāju mąsas sajuta smagi papīra cervonca krišanos, cenas gāja spēji uz augsu un raḑās starp citu iespēja papira rubļa cenas uz kolhozu tirgus ar to pasu produktu cenām tirgotavās priekš ārzemniekiem, kur tiek pārdots tikai par ārzemju valutu jeb zeltu, vislabāki salīdzināt.

Uz kolhozu tirgiem tagad var novērot gluži neparastu cenu kāpšanu uz augsu. Tā, piemēram, Leningradas kolhozu tirgū maksā pēdējā laikā 1 kilograms sviesta pie 60 rubļiem, kartupeļi divi rubļi kilogr., olas 1 rubli gabalā, bet produktu trūkums ir vēl daudz lielāks nekā senākiļ "Krasnaja Gazetā" ir ievietota diezgan interesanta aina iz tagadejas tirgus dzīves: "Neskaitams daudzums pircēju pārpludina tirgu, raujot viens otram preces no rokām, piedāvājot pa pusrublim un rublim vairak no prasītās cenas, lai tikai preci dabūtu".

Cenu zinā uz tirgus valda pilnīga anarkija. Padomju organizācijas kurām ir uzdots apgādāties produktus uz savu roku, konkurē divas valsts organizācijas savā starpā viena otru. Tādā veidā notu savas vajadzības, biezi vien ar spekulativā nolūkā, jo iepirktas preces uz tirgu vēlāki tiek pārdotas par daudz augstākām cenām, veicinot tādā veidā vēl vairāk cenu kāpšanu uz augsu.

Protams, ka ari privata spekulacija ir par iemesli šim cenu ārprātam. Pēdējā laikā ir parādījies jauns tīps, strādnieka spekulanta tīps, kurs censas izmantot savu brīvo laiku, lai vēl blakus nopelnītu no otras rokas. Cīņa ar šādiem spekulantiem ir gandrīz neiespējama, jo viņiem ir rokā visi vajadzīgie dokumenti, kuri pierāda ta proletarisko stāvokli un līdz ar to ari viņa strādnieka tiesības. Par neliela daudzuma preču iepirksanu tagad PSRS-bā atļaujot kolhozu tirgus, nevar saukt pie atbildības. Līdzīgi noteikumi ir ari priekš zemniekiem, kuri atved uz tirgu maisu labības, kura ir ņemta no kolhoziem. Valdības iestādēm ir ļoti grūti izmeklēt, no kurienes šāda

1584

labība ir atvesta, jo būtu jaizdara izmeklēšana uz vietas, no kurieneš zemnieku ir iebraukusi. Prieks visa ta GPU aparats ir nepietiekoss un tamdēļ šādiem zemniekiem uz tirgu netiek piegresta vērība.

To visu ievērojot neviens nevar droši apgalvot kuras preces pirkt šodien, bet kuras rītu. Tirdzniecībai PSRS-bā piekrīt drīzāki gadijiena raksturs. Tā kolhozu tirgi ir drīzāki uzskatami tikai kā apmierināšanas līdzeklis, bet atrisināt distribucijas problemu PSRS-bā vēl nav izdevies.

No ziemeļu Krievijas.
(visparīgas ziņas).

Leningradā.- Pazīstamā Izaka baznīcā iesākas grandioza kino būve. Še tiks uzvestas antireli-ģiozas filmas. - Leningradas revizijas būvju komisija konstatēja ka liels daudzums māju ir tādā stāvoklī, ka viņas nav vairs iespējami atjaunot un tamdēļ aiz nedrosibas iemesliem attiecībā uz iedzīvotājiem ir viņas jānoplēs. Daudziem namiem ir vajadzīgs tūlīt remonts. Ja remontu nebūs iespējami tūlīt izdarīt mājas var palikt dzīvosanai nederīgas. Šo namu remonts pēc iepriekšeja aprēķina izmaksā pie 5 miljoni rubļu. Ierobezojot maizes pārdosanu, parādas atkal par jaunu pie Leningradas maizes ceptuvēm ļoti garas iedzīvotāju rindas. Dienās un naktīs stāv simtiem cilvēku gaidīdami uz maizes riecienu un tas notiek tūlīt pēc labības ievāksanas laika.- Ar pasta un telegrafa komisariata dekretu no Leningradas pasta direkcijas tika pensionēti pie 7oo ierēdņu. Lielāka daļa no atlaistiem vēl kalpoja no prieks revolucijas laikiem. Pasta direkcija tā tad palika bez piedzīvojušiem darba spēkiem.- Pēdējā laikā sāk pieaugt bērnu skaits bez uzraudzības, t.s. "bezprizornije". Bērni ubago pat uz galvenām ielām, kā piem. Nevska prospektu un zog, bet pilsētas nomalēs viņi ir par biedekli ielu gājejiem. Alkohola lietosana ir ļoti attīstījusies un kad pa ielu ved degvīnu, tad pakaļ vezumam soļo milzīgs ļaužu bars, jo arī degvīna trūkums ir ļoti liels un rindās stāv simtiem cilvēku. Plasi ir attistījusies arī degvīna spekulācija, klusam zem rokas tiek pārdots degvīns par trīskārtējām cenām. Alus trūkums ir tāds pats.- Tvaikonis "Jānis Rudzutaks" bija atvedis uz Leningradu 15o turistus, kuriem izdevās dabūt atļauju apmeklēt galvenās pilsētas pie Volgas, Kaukazu un Krimu. Francijas turisti, kuri nesen apmeklēja Leningradu, izteicas ka viņi būsot ļoti laimīgi nokļūstot pāri PSRS robezām. Kādreiz viena no skaistākām pilsētām Leningrada ziemeļu Eiropā tagad pārsteidz katru ārzemnieku ar savu bēdīgo izskatu. Būvju kustība līdz ar iedzīvotājiem pārdzīvo lielu krīzi. Viņas iedzīvotāji redzami uz ielām ar skumigām sejām, tikai reti kāds vaibsts. Tuvojosa ziema būs ļoti bārga, lai pārvaretu visādus trūkumus. Uz 15 gadu PSRS jubilejas svētkiem tika uzvesta liela propagandas filma. Šī filma rādīja padomju revolucijas vēsturisko nozīmi, sākot no oktobra dienām līdz pat pēdējam laikam. Jau iepriekš tika uzsākta agitacijas kampanija lai radītu iedzīvotājos labu gara stāvokli. Jaunais agitācijas plāns saucas "Smiekla organizācija". Teatros un kinos tagad uzvedīs tikai jautru programu ar jautru muziku.- No Leningradas apgabala pienāk ziņas, ka uz laukiem notiekot ielausanās kolektivās labības noliktavās, kā ari izcēlusies visasākā cīņa starp zemniekiem un aktiviem komunistiem. Nemiernieku skaits jo dienas jo vairak pieaug. Iedzīvotāji asi kritizē PSRS valdības saimniecisko politiku. Visi nemieri protams no GPU kara spēka tiek uz visnezēlīgāko nospiesti.

Padomju Krievijas filma "Stenka Razins".

Leningradas fabrika "Sojuzkino" izgatavoja lielu vēsturisku skaņu filmu "Stenka Razins". Filma tiks uzvesta franču, angļu un vācu valodās;būs pirmā padomju filma ārzemju valodās.

Šķiru tendence "Stenka Razina" filmā būs mazāk uzsvērta nekā līdzšinējās pārējās padomju filmās, jo šī filma ir galvenam kārtām

1585

domāta priekš ārzemēm. Iemeslis visam tam ir ka padomju tirdzniecības organi pēdējā laikā bija ļoti nemierā, samazinājoties filmu produkcijas izvedumiem ārzemēs. Šī pamazināsanās tiek izskaidrota ar to, ka līdzsinējā padomju filmu produkcija bija pārpildīta ar zociālām pavēlēm, padomju Krievija sāka razot galvenam kārtām propagandas filmas. "Stenka Razins" ir domāta kā veca tīpa filma. Tomēr Stenkas Razina bilde būs idealizēta un viņs tiks reprezentēts filmā kā cīnītājs par cietušo un pazemināto svētām tiesībām.

(paraksts) E.Krasts
Konsuls Ļeņingradā.

Par noraksta pareizību:

Austrumnodaļas sekretars.

1586

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1932.gada "12" decembrī.

No 0.848.00.MZ/25639

Valsts Prezidenta sekretariāta
saņemts 1932 2 24. dec
Ien. № 7448 Kārt. № 5

Konfidenciāli.

Pieņemt. 24.12. Zurd

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa PSR Savienībā Dr.A.Bīlmaņa kunga š.g.4.decembra politisko ziņojumu un tirdzniecības atašēja Maskavā Fr.Zommera kunga š.g.3o.novembra saimniecisko ziņojumu.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

sti godājamam

Valsts Prezidenta kungam,

Pilī, Rigā.

I. IEKŠĒJAIS STĀVOKLIS.

Vispārējs raksturojums.

Iekšējo politisko stāvokli Padomju Savienībā pašlaik vairāk nekā jebkad noteic arvien augošās saimnieciskās grūtības visās valsts un tautas dzīves nozarēs: financēs un tirdzniecībā, rūpniecībā un lauksaimniecībā. Visu šo grūtību cēloņi meklējami pārmērīgā zemes industrializācijā un valdības cīņā pret zemniecību, ar nolūku iznīcināt zemnieku šķiru kā tādu, kuras pastāvēšana uz ilgāku laiku nav savienojama ar lielinieku socializācijas plāniem. Šī cīņa krievu tautas materialiem un garīgiem pamatiem, kurai kopš 1929.gada kritusi par upuru liela daļa no Krievijas lauku ražotspējām, no vienas puses, un nedabīgā, pāsteigtā un tamdēļ neracionalā industrializācija, kura spiež valdību prasīt arvien jaunus līdzekļus no tiem pašiem izsalkušiem laukiem, tagad jau sen pāri viņu spējām, no otras puses, novedušas pie tā, ka " neizsmeļamie " Krievijas dabīgie avoti sāk pilnīgi izsīkt. No tam dabīgi izriet neatvairamā prasība atrast jaunus ceļus, lai no vienas puses cik vien iespējams apturētu pārmērīgo līdzekļu un vērtību tēriņu industrialā eksperimentā, bet no otras - lai kautcik atdzīvinātu izsīkstošos zemes līdzekļu avotus un turklāt atrastu jaunus, ar kuriem būtu iespējams aizpildīt radušos milzīgos robus.

Šie jautājumi tad arī pilnīgi dominē pašreizējo valdības iekšējo politiku, nobīdot pie malas visus pārējos, arī tādus, kas, liktos, būtu visdegošākie socialistiskās programmas izvešanas interesēs. Tie faktiski bija arī vienīgie, kas stāvēja uz pēdējā komunistu partijas centralkomitējas plenuma dienas kārtības. Šim plenumam, kas sanāca 28.septembrī nepiederīgiem pilnīgi negaidīti, tomēr gājuši papriekšu plaši sagatavošanas darbi: apspriedes pēc apspriedēm, sēdes pēc sēdēm visos valdības un partijas centrālos organos. Plenumam pašam, kā parasti, piekrita tikai tīri idealas funkcijas: oficiali un, protams, vienbalsīgi, pieņemt un apstiprināt jau iepriekš izstrādātos lēmumus.Plenumam bija sava nozīme arī priekš partijas iekšējās dzīves: tas apstiprināja t.s.Rjutina gru-

1588

pas izstumšanu, kas uzstājās pret kolektivizācijas politiku un pārmērīgo industrializāciju, liekot no otras puses priekšā ievilkt rūpniecībā, itsevišķi t.s.smagajā, ārzemju kapitālus. Pie šis grupas, starp citu, piederēja pazīstamie komunisti Zinovjevs un Kameņevs.

Līdz ar to septembra/oktobra plenums apzīmē Staļina varas Zenitu. Plenuma lozungi vēlreiz upurē visu t.s."generalai līnijai' rakstot priekšā arī industrializācijas politikas turpināšanu par katru cenu.

munistur partijas
CK plenums.

Plenuma dienas kārtība formāli un arī pēc būtības sadalijās trijās daļās: 1) pārtikas jautājums, 2) pārējo iedzīvotāju apgādes jautājumi (t.s.plašā patēriņa precēm) un 3) rūpniecības jautājums. Visos trijos punktos raksturīgā kārtā galveno vārdu teica nevis attiecīgie komisariati, bet specialais politiskais kontroles organs - centralā kontroles kommisija un strādnieku-zemnieku inspekcija. Plenums rezolucijas pievestos 3 punktos izpublicētas galveno padomju laikrakstu 3.oktobra numuros. Par plenuma sagatavošanas darbiem - slēgtajām sēdēm politbirojā, partijas centralkomitejas prezidijā un sekretariatā, tautkomisaru padomē un specialos organos - atklātībā itnekas nav izpausts. Zināmi secinājumi iespējami vienīgi no veselas rindas dekretu, kas noapaļo t.s."zemnieku nepu", itkā nodrošina kolhozu zemes platības, konsolidējot pie tam, ciktāl vien iespējams radušos kārtību uz laukiem, normalizē nodevas u.t.l.un dažiem jaunievedumiem, kas pēdējā laikā ienesuši daudz interesantu jaunumu PSR Savienības dzīvē.

Nākošā gada janvara sākumā notiks valdības eksekutīvu - Centralā izpildu Komitejas plenums, kura lēmumus, pēc partijas centralkomiteējas plenuma rezultātiem, var sagaidīt ar lielu interesi, ievērojot straujo attīstību starplaikā, kopš oktobra sākuma.

Faktisko stāvokli, kas guļ visa pēdējā laika politiskā un administrativā darba pamatos, varētu īsumā aplēst sekoši.

kējais stāvoklis
R Savienībā.

Stāvoklis iedzīvotāju apgādībā ar pārtiku šoruden tādā mērā pasliktinājies, ka grūti pat iedomāties ceļus, kādiem būtu iespējams viņu uzlabot. Ievērojamākais ir tas, ka pārtikas stāvoklis ir sliktāks, nekā tas bijis pavasarī, neskatoties uz to, ka ražas ievākšana tikai nesen pabeigta, kāmēr agrākos gados lielākās grūtības iestājušās pavasarī, pie kam arvien palika cerības uz tuvo ražu. Šī gada sliktā raža izskaidrojama mazāk ar nelabvēlīgiem klimatiskiem apstākļiem, bet gan ar to, ka lauki šogad apstrādāti daudz sliktāk, nekā iepriekšējos gados, vispirms sēklu trūkuma dēļ. Valdības spiediens, lai par katru cenu sasniegtu kontrolskaitļus, kas bija noteikti sējumu platībai, novedis pie ta, ka vietām uz agrākās platības izsēts divreiz un trīsreiz mazāk graudu; gandrīz pilnīgi trūkst viselementārākā mēslojuma, sakarā ar lopu skaitu tāļāko samazināšanos. Ar ražas samazināšanos aiz šiem iemesliem nestāv nekādā samērā tie nelielie atvieglojumi, kas šogad dekretēti labības sagādes plānos, kādēļ zemniekiem visumā jau tagad izrādās atņemtas itin visas brīvās labības rezerves un stipri aizkārti arī nepieciešamākie krājumi pašu vajadzībām. Šeit pie tam vēl neiet runa par plašiem apgabaliem, kuri pašlaik uzskatami kā bada rajoni, un par zīmīgo faktu, ka šo rajonu starpā vienu no pirmām vietām ieņem bagatā Ukraina, blakus Vidusāzijai, kur plaši apvidi tagad pilnīgi pamesti no iedzīvotājiem un pārvērtušies tuksnešos.

Ar šādu stāvokli arī izskaidrojams, ka sevišķi pēdējā laikā sākuši panīkt kolhozu tirgi, kuriem valdības bija nodomājusi ierādīt izcilus vietu iedzīvotāju apgādībā ar nepieciešamo pārtiku. Pārtikas vielas tirgos parādās tikai niecīgos daudzumos, kas neskatoties uz arvien augošām cenām tiek izrauti nedaudzos acumirkļos. No otras puses, sakarā ar kolhozu tirgu ierīkošanu valdības jau sākusi sašaurināt centralizētās apgādes aparatu tādos apmēros, ka var teikt, ka attiecībā uz pārtikas vielām šī apgāde pastāv vienīgi

lielo rūpniecības uzņēmumu ēdnicās un "fabrikās-virtuvēs", - un protams, karaspēkā. Plašās masas, kas palikušas robā starp abiem poliem: laukiem un lielājām centrālām rūpnicām, sākušas nonākt bezizejas stāvoklī, - un ir tikai jautājums, cik ilgi būs iespējams turēt kaut arī nelielā, bet pēc padomju apstākļiem tomēr pietiekošā augstumā arī pārējo iedzīvotāju apgādes līmeni.

Vienīgi iedzīvotāju apatija, satiksmes grūtības uz laukiem un provincē un beidzot, ārkārtīgi stingrais administrativais režims līdz šim pasargājuši Krieviju no nopietniem bada nemieriem, kādos tomēr viegli vien var izvērsties sīkākie pilsētās un uz laukiem, kas pastāvīgi izpaužās preču vilciemu, pilsētu un lauku noliktavu aplaupišanā u.t.t.un kurus līdz šim arvien izdevies apspiest pašos sākumos milicijai un specialām GPU karaspēka daļām.

Pārtikas trūkums pašu zemē stipri mazinājis izredzes uz eksporta uzturēšanu līdzšinējos augstumos, sakarā ar iespējamo graudu eksporta pilnīgu pārtraukšanu. Līdz ar to pastāvīgi paasinājās valutas stāvoklis jautājuma priekšā par ārzemju parādu kārtošanu. Meklējot no vienas puses jaunus līdzekļus valutas iegūšanai, padomju valdība šim nolūkam atradusi dažus starptautiskā dzīvē līdz šim neparastus ceļus, plaši izbūvējot "Torgsina"

luta iekš- (Vsesojuznoje objedinenije dļa torgovļi s inostrancami)sistēmu.
emē. Torgsina aparatā, kakus pārtikas un citām precēm, tiek ietilpinātas arvien vēl jaunas nozares; tā, piemēram, Torgsins pilsētas sācis pārdot par ārzemju valutu vai zeltu pat jau dzīvokļus tiklab ārzemniekiem, par ārzemju valutu vai zeltu, kā arī iekšzemniekiem. Torgsina veikali tagad pārvērtušies par parastā veidā kolonialpreču, manufakturas u.t.t.veikaliem, kur viss dabūjams un kas pieejami itin visiem, kam tikvien ir ārzemju valuta vai Torgsina preču orderi. Pēdējie nearko neatšķirās no māzām nauđas zīmēm un kā tādas faktiski uzskatāmas; ar tām notiek plaša tirdzniecība melnās biržās, kur pēdējā laikā par vienu Torgsina rubli maksāts jau līdz 8o červoncu rubļiem.

Atzīmējams vēl, ka iekšzemnieki Torgsina iestādes tagad apmeklē visumā netraucēti, kāmēr agrāk OGPU agenti bieži vien

mēdza apciemināt vietējos Torgsina apmeklētājus, lai uzzinātu, kur tie ņēmuši vajadzīgo valutu un eventuali to konfiscētu. Paralelā organizācija "Inturist" no 30.oktobra apgādā pases izceļošanai no Padomju Savienības visiem PSR Savienības pilsoņiem, kas vēlās apmesties ārzemēs uz pastāvīgu dzīvi un spēj samaksāt valutā vai zeltā 500 (strādniekiem) un 1000 (pārējām iedzīvotāju kategorijām) rubļus par pasi. Nav šaubu, ka pa šādiem ceļiem padomju valdības kasēs ieplūdīs ievērojamas summas; tomēr tās nebūs pietiekoši lielas, lai uz ilgāku laiku aizpildītu milzīgo iztrūkumu padomju ārējās tirdzniecības bilancē, kuras stāvoklis ir tāds, ka, spriežot pēc drošām ziņām, no Gosbanka pārskatos uzrādītiem 600-650 milj.rubļu zelta valdības rīcībā faktiski atrodās tikai ap 250 miljonu.

Rūpniecība.

Arī ar rūpniecības palīdzību nav izredzes uzlabot kritisko stāvokli. Pārskatu par viņas darbību dod šeklā tpieliktais saimnieciskais ziņojums. Rūpniecības produkcija, kas jau sen vairs nestāv nekādā samērā ar viņā ieguldītiem līdzekļiem, nepietiek ne tālu pašas iekšzemes vajadzībām. Šamērā nelielie daudzumi dažādu rūpniecības ražojumu , kurus pēc katrreizējas vajadzības gan šeit, gan tur izlaiž ārzemju tirgos, nespēlē nekādu uzskirošu lomu PSR Savienības ārējās tirdzniecības bilancē. Vienīgie izņēmumi ir nafta un naftas ražojumi, kuriem nākotne nodrošināta, un koku materiali, kuru tirgus izredzes, sakarā ar Anglijas dominiju politiku, ir stipri neskaidras un nedrošas.

T.s."Širpotreba" kampaņa, kas izgāja uz sevišķu plašā patēriņa preču ražošanas veicināšanu, lai uzlabotu iedzīvotāju apgādi ar tām, sevišķi uz laukiem, beigusies ar neveiksmi.

Darbs un nelielie jautājumi.

Rūpniecības attīstību, bez augšā aprādītiem cēloņiem sevišķi pēdējā laikā stipri kavē strādnieku jautājums, kura kārtošana no valdības puses izsaukusi dzīvē visai plašu un nopietnu socialu komplekšu. Pēdējo dekretu par strādnieku atlaišanu par nostrādāto vienas dienas darba laiku, agrāko 3 dienu vietā, paasinājusi generalprokurora Vyšinska paskaidrojums, ka strādnieki,

kas atlaisti uz minētā dekreta pamata, uzskatāmi kā tādi, uz kuriem attiecināms likums par darba dezorganizāciju. Līdz ar to, atlaistie strādnieki zaudē tiesības netikvien uz dzīvokļiem fabrikās, bet galvenais arī uz produktu kartiņām, bet no jauna pieņemt tos darbā atļauts vienīgi pēc sešu mēnešu laika notecēšanas.

Š.g.novembra mēneša vidū, kad stājās pilnā spēkā jaunais atlaišanas dekrets ar visām viņa smagajām sekām, padomju valdība uzsākusi arī strādnieku apgādes reformu, koncentrējot visu apgādi attiecīgo rūpniecības uzņēmumu vadības rokās. Turpmāk strādnieks PSR Savienībā saņems uzturu nevis kā strādnieku šķiras pilsonis, bet vienīgi kā attiecīgā uzņēmuma darbinieks - produkcijas līdzeklis. Kādas sekas būs šai jaunai kārtībai, pagaidām vēl nav iespējams pārredzēt; tomēr tagad jau paceļās jautājums par stāvokli, kurā nonāk miljoni "apslēpto" bezdarbnieku, kas klejo pa Padomju Savienību no laukiem uz rūpniecības centriem un no viena rūpniecības centra uz otru, un kuriem, ievērojot strādnieku skaita sistematisko samazināšanu visās fabrikās un jaumo atlaišanas dekretu, nebūs vairs iespējams atrast darbu - vismaz ne nākošā pusgadā. Paceļās arī jautājums, vai šie daudzie, kautgan vārgie, nabadzīgie un neorganizētie ļaudis, nesastādīs bīstamu nemiera elementu, kuru apkarot būs iespējams vienīgi ar varas līdzekļiem, jo iekšējās finances, domājams, neatļaus šī jautājuma atrisināšanai citā dabīgā ceļā, ievērojot vēl, ka arī lauki tik drīzi nebūs spējīgi uzņemt atpakaļ liekos ēdājus.

Plašu ierēdņu atlaišanu ievadijis valdības dekrets, kas iz publicēts 19.novembrī. Komisariatos atlaižami 1o-2o% no darbiniekiem, bet dažās citās iestādēs pat līdz 5o%. Atlaišanu izved specialas kommisijas, kuras iecelļ Centralā Kontroles kommisija un strādnieku.zemnieku inspekcija.

Slēdziens.

No augšā aprādītā redzams, kādā kārtā Padomju Savienībā - komunistiskā cietoksnī - pārdzīvojamā laikmetā financielās un vispār saimnieciskās problemas dabīgi saistās ar ideologsiki svarīgākām - socialām un darba problemām, kas līdz ar kardinalo, elementāro dzīves iztikas problemas paasināšanos lielākos vai mazākos

apmēros visām bez izņēmuma iedzīvotāju šķirām noteic pašreizējo iekšpolitisko stāvokli Padomju Savienībā. Uzstādīt jebkādas noteiktas prognozes pat tuvākai nākotnei nav iespējams jau tamdēļ, ka/nav zināms kādus ceļus izvēlēsies padomju valdnieki. Iekšējā cīņā komunistu partijas virsotnēs no jauna sākusies līdzīgos apmēros, kā tas bija īsi pirms un pēc Ļeņina nāves, kad nāca pie varas tagadējais padomju diktators, kuru vēl atbalsta "vecie bolševiki", partijas "aktivs", armijas un komsomolu vadībā; bet arī šinīs grupās jau radusies stipra opozicija pret viņa personu, pat to starpā, kas atzīst viņa politisko līniju.

II. ĀRPOLITIKA.

spār.

Savadā pretstatā, salīdzinot ar grūto stāvokli padomju iekšējā politikā, pēdējā laikā nostājusies padomju valdības ārējā politika. Viņas nenoliedzamās sekmes jo spilgti izpaužās pēdējos divi svarīgākos noteikumos - neuzbrukšanas līguma ratificēšanā ar Poliju un tāda paša līguma parakstīšana ar Franciju. Šādus savus ārpolitiskos panākumus padomju valdība var vērtēt ļoti augstu. Vispirms, tie nozīmē Padomju Savienības starptautiskā stāvokļa tāļāku nostiprināšanu; otrkārt, papildinājas nolīgumu sistema, kas nodrošina PSR Savienības rietumu robežu, atstājot ārpus šīs sistemas vienīgi pagaidām Rumaniju; treškārt, citu lielvalstu tuvošanās Padomju Savienībai stiprina Rapallo politikas aizstāvju pozicijas Vācijā, kuŗas beidzamā laikā, šķita, apdraudēja Papena valdības stingrais pretkomunistiskais kurss; četrkārt, jaunradušos stāvoklī tiek izoleta iepretīm Padomju Savienībai Rumanija. Un beidzot, tagad tālu nobīdīti visi "intervencijas" draudi, kuriem tomēr nopietni ticēja Kremls slēgtās aprindās, līdz ar to apzinādamies, ka karu vest Padomju Savienība patreiz - un vēl uz ilgāku laiku - nav spējīga. Arī saimnieciskā ziņā jauno paktu noslēgšana atver Padomju Savienībai plašas perspektīvas nākotnē, mazinot līdz ar to tirdzniecības nolīguma uzteikšanas nozīmi ar Angliju, un tagad jau dodot krieviem plašas manevrēšanas iespējas ārējās tirdzniecības laukā. Nav arī jāaizmirst, ka jauno līgumu

noslēgšana var ievērojami pacelt PSR Savienības kredītu, stiprinot ārvalstu attiecīgās aprindās uzticību PSR Savienības valst stabilitātei.

ttiecības ar Vāciju.

Attiecību pamatā ar Vāciju arvien vēl guļ Rapallo un Berlīnes līgumos nospraustāis linijas. Tās līdz šim nav varējusi satricināt arī Papena valdības pretkomunistiskā politika, kura vi visvairāk izpaužās tikai iekšienē, ar Prūsijas komisariskās valdības starpniecību. Tādā nozīmē vērtējami arī administrativie soļi pret komunistisko iespaidu no Padomju Savienības puses, iero bežojot visādu delegaciju braukšanu un vienošanos Padomju Krievijā. Nav domājams, ka vācu iekšējai politikai padomju valdība turpmāk piegrīszīs lielāku aktivu vērību: no vienas puses, to apmierina komunistu panākumi pēdējās Reichstaga vēlēšanās, no otras, - padomju valdībai, un līdz ar to arī III.Internacionāles vadībai trūkst vajadzīgie līdzekļi agitācijas pastiprināšanai; beidzot, III.Internacionāles vadoņi Vissavienības lielinieku partijā, kā tas jau aizrādīts, patreiz pilnīgi aizņemti ar iekšējās politikas jautājumiem.

lie Austrumi.

Savu fronti Tāļos Austrumos padomju valdība nodrošinājuse ievadot stabilus saimnieciskos sakarus ar Japanu ar š.g septembr mēnesī noslēgto līgumu par naftas piegādi, galvenām kārtām japaņu kara flotes vajadzībām, kurām paraleli nostādāms līgums par naftas piegādi arī Francijai un Kanadai. Arī politiskā laukā padomju valdībai, kaut arī par lielas piekāpības cenu, izdevies tikt galā ar tiem sarežģijumiem, kas radušies ar notikumiem Mandžurijā. Padomju valdība š.g.novembra mēnesī devusi savu piekrišanu Mandžoukuo generalkonsulata ierīkošanai Maskavā, kas uzskatams kā sākums oficialām attiecībām starp Padomju Savienību un jau no Mandžurijas valsti.

Neuzbrukšanas līguma noslēgšana ar Japanu vai Mandžoukuo, laikam tuvākā laikā tuvākā laikā nav sagaidāma. Tomēr jāsaka,ka politiskais stāvoklis iepretīm šai austrumu lielvalstij no padomju viedokļa tagad ir nokārtots, pie kam līguma ratificēšana ar Poliju turklāt vēl izklīdina bažas par draudiem no divām frontēm, Polijai un Japanai vienojoties par kopēju uzstāšanos zināmā

virzienā iepretīm Padomju Savienībai.Decembra beigās ieradīsies Maskavā jaunais Japanas vēstnieks Ota.

tijas val-
tis.

Attiecībās ar Baltijas valstīm pašlaik novērojama liela rosība no padomju puses, kas izpaužās atsevišķās saimnieciskās sarunās ar Somiju, tirdzniecisko sakaru kārtošanā, ar Igauniju, likvidējot sarežģijumus, kas bija cēlušies sakarā ar Pertsela prāvu, un tirdzniecības līguma sarunās ar Latviju. Sarunas ar Baltijas valstīm par saimniecisko sakaru izveidošanu no padomju puses tomēr arvien vairāk apgrūtina saimnieciskie sarežģijumi Padomju Savienībā un lielās, pat vēl augošās valutas grūtības, kas ierobežo padomju valdības rīcības brīvību ārējās tirdzniecības laukā.

Attiecībā uz Somiju atzīmējams, ka pēc somu saimnieciskās delegacijas viesošanās Padomju Savienībā š.g.pavasarī, uz Somiju izbrauca decembra sākumā padomju delegacija ar ārējās tirdzniecības komisariata kollegijas locekli Dvolaicki priekšgalā.

III. DIPLOMATISKAIS KORPUSS MASKAVĀ.

Kā svarīgākās personālās pārmaiņas Maskavas diplomatiskā korpusā atzīmējama Japnas vēstnieku maiņa:līdzšinējais vēstnieks Hirota jau nozīmēts pēcnācējs, un Polijas sūtņu maiņa, līdzšinējam sūtnim Patekam aizejot uz Vašingtonu.Kā viņa pēcnācēju min agrāko sūtni Latvijā Lukaševicz, kas septembrī pilnīgi privātā kārtā viesojās Maskavā informācijas nolūkos.

Atzīmējams, ka ar š.g.26.oktobri ārzemju pārstāvībām PSR Savienībā atņemta tiesība iegādāties pārtikas produktus pret samaksu krievu valutā "Insnabā",kas līdz šim starp pārējiem ārzemniekiem apgādāja arī diplomatisko korpusu. Pārstāvībām tagad pārtikas preces jāiepērkās "Torgsinā" pret ārzemju valutu par ļoti augstām cenām,kas vairākkārt pārsniedz ārzemju tirgus cenas vai nu jāizraksta, ciktāl tas iespējams, preces no ārzemēm, jo brīvā tirgū vai valsts "Komercialos" veikalos pārtikas produkti jeb nu vispār nav dabūjami, vai nu niecīgos daudzumos un nepieņemama labumā.

Maskavā, 1932.g.4.decembrī.

(Dr.Alfr.Bīlmanis)
Sūtnis PSR Savienībā.

Svarīgākie notikumi Padomju Savienības saimnieciskā laukā 1932.g.oktobrī un novembrī.

7.novembrī Pad.Savienība svinēja savas pastāvēšanas 15.gada svētkus, kuri neiznāca tik lieliski, kā no iepriekšējās skaļās gatavošanās varēja sagaidīt. Jau sākot ar novembra pirmām dienām avīzes ik dienas sniedza cildinošus pārskatus par socialistiskās iekārtas priekšrocībām valsts saimniecībā, sevišķi pēdējās piecgades laikā, ilustrējot tos ar bagātīgiem skaitļu materialiem.

Avīze "Izvestija" sava 7.novembra numurā tēlo rūpniecības attīstību ar garām skaitļu virknēm, no kurām interesantākie ir sekošie: Rūpniecības produkcijas vērtība pieauguse 1929.g.par 25,4%, 193o.g. ē 22,3%, 1931.g.par 21,3%. Nodarbināto strādnieku un kalpotāju skaits 1913.g.bij 11,3 milj., 1929.g. 12,4 milj., 193o.g. 14,5 milj. un 1931g.g 18,1 milj. Pieņemot 1913.g. produkciju par loo, atsevišķās rūpniecības nozarēs uzrāda sekošu pieaugumu uz 1932.g.sākumu:

elektriskās spēkstacijas	59o,6
akmeņogļu rūpniecība	196,7
naftas "	298,4
mašinu "	679,7
elektrotechniskā "	87o,9
tekstila "	146,8
ēdamvielu "	2o5,9

Dzelzceļu attīstība raksturota sekošiem skaitļiem: 1913.g. preces pārvadātas 132,4 milj.to, 1929.g. 187,6 milj.to, 193o.g. 238,2 un 1931.g. 254,9 milj.to.

Lauksaimniecības mašinizacija pieauguse tādos apmēros, ka šā gada sējas darbi izpildīti 48% apmēros ar modernām mašinām. 1928.g. tikai o,18% zemnieku zemes tika apstrādāti ar mechanisku dzinēju un viņam piemērotām darba mašinām, kurpretīm šinī gadā jau 25%. Pašlaik 7,5 milj.zemnieku saimniecības jeb 3o,5% no visa saimniecību skaita, pateicoties kolektivizacijai ir apgādātas ar pilniem komplektiem zirgu darba mašinām. 1928.g. tādu saimniecību bij tikai 287.ooo, jeb 1,15% Lauksaimniecības nedzīvā inventara vērtība 1928.g.bij 17,9 miljardi rubļu liela, bet šinī gadā ta sasnieguse jau 26,9 miljardi rubļus. 1929.g.lauksaimniecībā bij nodarbināti 24.ooo traktoru, bet šinī gadā jau 167.ooo ar 2.234.7oo HP.

Pēc avīzes "Ekonomičeskaja Žizņ" 5.novembra dātiem, tautas ienākumus 1930.g. pieaudzis par 17,5% un 1931.g.par 12,7%.

Šādiem un tamlīdzīgiem skaitļiwm Pad.Savienībā ik dienas pildītas netikvien avīžu slejas, bet arī aprakstīti plakāti ielās, skatlogos, darba vietās, stacijās, tramvajos u.t.t. Par viņiem dienu un naktī ķērc radiofoni visās pasaules valodās, ar viņiem manipulē oratori mītiņos, tos sniedz ārzemju turistiem, no viņiem tiek secinātas aksiomas par komunistiskās iekārtas priekšrocībām.

Un nav iemesla šiem skaitļiem neticēt! Nav noliedzams, ka ir uzceltas un arvien vēl tiek celtas daudz jaunu fabriku, kuras spēj netikvien apmierināt vietējo patēriņu, bet arī ražot eksportam. Fakts ir, ka vispasaules saimnieciskās krīzes laikā vienīgi Pad.Savienībā neatlaidīgi cenšās pavairot produkciju visās ražošanas nozarēs, kādēļ tur nevar būt runas par bezdarba postu. Ir saprotama komunisma piekritēju skaita vairošanās visā pasaulē tagadējā krīzes laikā, kad tie dzird par plašiem industrializācijas darbiem Pad.Savienībā, par darba roku trūkumu tur, par strādnieku šķiras politiskām un saimnieciskām privilegijām, kas visur tiek ilustrēts attiecīgiem skaitļiem.

Bet par velti būs laiks kavēts, meklējot šajās skaitļu virknēs dātus par komunistiskās iekārtas negativām parādībām, piem.,cik kaloriju satur iedzīvotāju ēdiens, cik apavu, apģērbu un veļas iespējams iegādāties, kādas attiecības ir starp atalgojumu un iztikas minimumu, cik kub.metru dzīvojamo telpu iznāk uz vienu iedzīvotāja galvu pilsētās un fabriku rajonos, kādas attiecības ir starp lauksaimniecības produkcijas pašizmaksu un cenu, ko valdība maksā ražotājiem, kāda ir rubļa pirktspēja, cik cilvēku atrodās beztiesiskā stāvoklī, cik smok cietumos, kāda ir mirstība nepanesamos spaidu darbos u.t.t. Par tamlīdzīgiem jautājumiem ne Pad.Savienības presē, ne citur ziņas nav atrodamas un tādēļ arī ir izplātīti tik maldīgi un pretrunīgi uzskati par vienīgo komunistisko valsti pasaulē,kuru vārti tiek pavērti vienīgi priekš tiem,kuri turpu brauc,lai saņemtu algu par pastāvošās kārtības graušanu citās valstīs, kā arī tiem,par kuriem Padomju valdības ir drošа,ka tie nekaitēs viņas "labai slavai" un kuri dziedās to dziesmiņu, kuru tiem liek dziedāt maizes devēji.

Šā gada valsts svētkos Pad.Savienība bij pavērusi vaļā savus vārtus ļoti knapi, jo svētkos ņēma dalību samērā neliels ārzemnieku delegaciju skaits, kas droši vien stāv sakarā ar spaidīgiem valutas ap-

stākļiem Padomijas valsts kasē.

Augstāk uzskaitītos un tamlīdzīgus jautājumus gadījumus, kuri ik dienas jūtami skar 160 miljoni dzīvo cilvēku personīgo dzīvi, esmu vairākkārt centies atrisināt savos agrākajos ziņojumos un mani slēdzieni ir arvien bijuši visai nelabvēlīgi priekš pastāvošās valsts iekārtas un viņas saimniecisko politiku. 31.decembrī izbeidzās pirmā piecgadu plāna realizēšana četros gados (patiesībā 4 gados un 3 mēnešos, jo plāna realizēšana iesāka 1928.g.1.oktobrī). No piecgades plāna valdība solija un tauta gaidīja visus iedomājamos šās zemes labumus, bet pašlaik, piecgades pēdējā mēnesī, apstākļi ir galīgi nesalīdzināmi ar tiem, kādi tie bij piecgades sākumā. Atstājot piecgades plāna realizēcijas pārskatu uz vēlāku laiku, tomēr nevaru atteikties šinī gadījumā no aizrādījuma, ka no 160 milj.lielās iedzīvotāju masas priekš plāna realizēšanas ir paņemts viss, ko vien var atņemt viņu materialai un garīgai dzīvei. Apstākļi vēl pasliktinājušies caur to, ka jau otro gadu izkritusi slikta raža. Tai pievienojušies kā sekas strauja dzīves dārdzības pieaugums, darba disciplinas pagrimšana, produkcijas pašizmaksas celšanās, ienākumu smazināšanās no eksporta, naudas emisijas palielināšanās u.t t.

Zemāk pievedīšu Pad.valdības rīkojumus un citas parādības, kuras apstiprinās nupat teikto.

15.novembrī tika grozīts likums par atlaišanu no darba par neierašanos pie darba bez likumīga iemesla. Līdzšinējais likums paredzēja, ka no darba var atlaist, ja darbā nav ieradies ne mazāk par 3 dienas, vienā mēnesī. Likums grozīts tādā veidā, ka no darba jau var atlaist, ja izlaista viena diena bez likumīga iemesla, pie kam atlaistam atņemta produktu kartiņa un viņš zaudē arī no iestādes ierādīto dzīvokli.

Strādnieku neierašanās darbā, tāpat kā viņu staiguļošana no fabrikas uz fabriku (tekučestj) stāv ciešā sakarā ar slikto apgādību ar pārtikas vielām. Bieži atgadās, ka brīvā laikā nav izdevies pārtiku sagādāt, kādēļ jākavē priekš tam darba laiks. Avīzēs atrodamas bagātīgas ziņas par to, cik uzņēmumi un valsts zaudē dēļ strādnieku neierašanos darbā un ka šī parādības arvien topot ļaunāka. Ta ir viena no disciplinas pagarimšanas pazīmēm, par ko es minēju augstāk, kādu faktu nupat lieku reizi apstiprināja Satiksmes komisars Andrejevs. Šādu bārgu likumu Pad.valdība uzdrošinājās izdot tādēļ, ka vairs nav darba roku trūkuma, kas bij novērojams 1930.g. un 1931.g.pirmā pusgadā. Taisni otrā-

di, sakarā ar ārkārtīgā sliktiem apstākļiem lauku dzīvē, zemnieki bēg no zemes un pārpludina rūpniecības rajonus.

21.novembrī tika izsludināts rīkojums par vienreizējo nodokli no individuālām zemkopju saimniecībām. Šis rīkojums stāv sakarā ar valsts kases finansiālām grūtībām.

26.oktobrī valdība slēdza veikalus, kuri apgādāja diplomatisko korpusu ar produktiem un manufakturu par krievu rubļiem, nododot turpmāko apgādību "Torgsina" zināšanā. Kā zināms, Pad.valdības ierīkojuse visās lielākās pilsētās universalveikalus, kuros par zeltu un ārzemju valutu visādas preces var pirkt neaprobežotos vairumos. Ar jauno kārtību jau varētu arī kaut kā apmierināties, ja cenas būtu tādas,kādas pastāv pasaules tirgū. Bet taisni cenas noliktas vairākkārt augstākas, nekā tās ir citās valstīs jeb kā krievi pārdod savas preces ārzemēs, nerunājot nemaz par preču kvalitāti. Saprotams, ka rīkojums sacēla vispārīgu sašutumu diplomatiskā korpusā, kurš tagad cenšās savus iepirkumus pēc iespējas izdarīt ārzemēs. Ievērojamu lomu varētu ieņemt mūsu tirgus, ja vien mūsu iestādes un tirgotāji izrādītu pietiekošu pretimnākšanu un rosību.

Pārmaiņas diplomatiskā korpusā apgādībā izskaidrojams,pirmkārt, ar vispārējo pārtikas trūkumu, lai gan priekš lielās Padomju Savienības pāra simtu ārzemnieku apgādība nedrīkstētu atdurties uz kautkādām grūtībām un, otrkārt, nepārspējama dzīšanās pēc ārzemju valutas.

Nupat iznākušā ārējās tirdzniecības statistika par zemptembra mēnesi norāda uz stipru ienākumu samazināšanos no eksporta. 1930.g pirmos 9 mēnešos ieņemts rbļ.739.680.000, 1931.g. tanī pašā laikā 593.474.000 bet šinī gadā tikai 410.913.000 rubļu. Ievērojot to, ka Pad.Savienība savus iepirkumus ārzemēs izdara uz kredītu līdz 28 mēnešiem, tik strauja ienākumu saraušanās nevar nenovest pie maksāšanas grūtībām, jo vairāk tādēļ, ka tirdzniecības bilance iepriekšejā gadā bija pasiva par 293.824.000 rub.un šā gada pirmos 9 mēnešos par 142.008.000 rub.

Par valsts kases zīmju un valsts bankas banknošu emisijām līdz šā gada 1.jūlijam tika regulari sniegti pārskati divas reizes mēnesī. Pēc 1.jūlija vairs nav publicēts pārskats par valsts kases zīmju emisiju un no 1.septembra pārskati par banknošu emisiju.

No valsts bankas bilances uz 1.septembri redzams, ka banknošu apgrozībā (kuru nodrošinašanai zelta ir par 714.515.410 rub.) atrodās par 3.430.337.000 rub., pārejo dārgmetalu par 17.500.920 rub. un ārzemju valutas par 26.986.750 rub.kopā nodrošinā-

1600

jums par 759.oo3.o8o rub. jeb 22,24% apmērā. Tādā kārtā vairs nav ar likuma noteikto 25% nodrošinājuma. Valsts kases zīmes uz l.jūliju bij izlaistas par 2.922.ol4.ooo rub.pret banknošu izlaidumu uz to pašu dienu par 2-925.454.ooo rub., kas nepārsniedz ar likumu noteikto normu.

Augstāk es jau aizrādīju, ka Pad.valdība nelabvēlīgus skaitļus nepublicē. Jādomā, ka valsts bankas bilance un valsts kases emisijas bilance tādā mērā pasliktinājušās, ka vairs netur par iespējamu tās publicēt un ka Valstsbankas bilance uz l.septembri izsludinātas aiz attiecīgā ierēdņas neapdomības.

Par valsts bankas zelta krājumiem Maskavas diplomatiskā korpusā pastāv diezgan pesimistiski ieskati. Divi lielvalstu atbildīgie darbinieki, kuri iedziļinājušies šinī jautājumā, apgalvo, ka zelta krājumi nekādā ziņā nevarot pārsniegt 3oo milj.rub.vērtību, viens no viņiem pat uzskata 25o milj.rub.par maksimumu. Saprotams, faktisko stāvokli nav iespējams noskaidrot.

Padomju Savienības iedzīvotāji nemaz neinteresējās par valutas segumu, jo katram skaidrs, ka iedzīvotāju interešu ~~noskaidrošanai~~ nodrošināšanai tas nav domāts. Produktu cenu trūkums dzen cenas uz augšu un pie pastāvošām algām, kuras gan pakāpeniski tiek paaugstinātas, bet ne tik ātri kā pieaug dzīves dārdzība, nevienam liekās naudas nekad nav, cik ieņem tik arī izdod, kādēļ arī lieki interesēties par emisijas segumu. Liels sašutums, saprotams, ir par rubļa pirktspējas strauju krišanu. Ja salīdzinam šejienes produktu cenas červoncos ar vidējām pasaules tirgus cenām, tad var konstatēt, ka rubļa faktiskā vērtības ir starp 1,5 līdz 5 zelta kapeikām.

"Piecgades plāna" plašās tautas masās tiek izrunāts ar rūgtu ironiju. Arī presē neatrodam vairs jūsmīgus vārdus priekš otrās piecgades. Lai gan l.janvaris jau durvju priekšā, jaunais plāns vēl nav gatavs un acumirklī neviens nevar iedomāties, ka viņš izskatīsies.

Viens ir skaidris, ka viņa galvenais uzdevums būs izlabot pirmās piecgades radīto haosu valsts saimnieciskā dzīvā.

Maskavā, 1932.g.3o.novembrī.

Kpommer

Tirdzniecības ataš̄js.

1601

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

1932.g.19.decembrī.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 193 3.g. 1. aug.
Ien. № 5734/iet. № 5

No.A. Sl.364/26094.

Pieņemt. 1.11.33.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos piesūtīt Jūsu personīgai informācijai mūsu delegacijas Maskavā locekļa V.Muntera kunga ziņojumu par līdzšinējo sarunu gaitu.

Lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, arī pie šī gadījuma pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus

1 pielikums.

Augsti godājamam

Valsts Prezidenta kungam,

P i l ī.

1602

Slepeni.

Noraksts.

Maskavā, 1932.g. 12.decembrī.

Augsti godātais Ministra kungs,

Pagodinos Jums sniegt sekošo ziņojumu par līdzšinējo sarunu gaitu Maskavā :

Jau tūliņ iebraukšanas dienā, Stomoņakovs, kas neesot gribējis gaidīt līdz nākošam rītam, man bija nolicis satikšanos plkst. 19 un mēs vairāk kā 2 stundu garā sarunā apspriedām materiālās bāzes atrisināšanas iespējamības, piegriežot sarunas pirmā daļā galveno vērību transita jautājuma nozīmei.

Stomoņakovs vispirms atkārtoja Jums jau pazīstamo argumentāciju par to, ka Latvijas-P.S.R.S. saimniecisko attiecību maksājumu bilance esot mums stipri aktīva un tāda arī palikšot; viņš uzsvēra kategoriskā formā, ka P.S.R.S. prasot tikai vienu : lai no pašas preču apgrozības bilances viņiem neceltos passivs; transits, kuģu fraktis, noliktavu un ostu maksas esot mūsu virsvērtība. Tāpat viņš centās pierādīt, ka arī valūtas ienākumi no transita un pārējiem mums aktīviem maksājumu bilances posteņiem esot daudz lielāki nekā tās zumas, kas mums būtu jāizdod par ārzemju izejvielām to preču ražošanai, ko izvedam uz P.S.R.S. Viņš apstrīdēja, ka ārzemju izejvielu % mūsu uz P.S.R.S. izvedamos ražojumos būšot 50, bet pieļaida maksimālā gadījumā 30 %, tā tad vajadzīgo (mobilizējamo, bet vēlāk atgūstamo) valūtas daudzumu aplēsēja uz

13 x 0.5 x 0.3 = ap 2 000 000 ls,

ko mēs viegli iegūstot no transita un kuģu fraktīm. Aizrādīju, ka no kuģniecības mēs valūtu negūstam, jo kuģniecība nav padota valūtas noteikumiem.

Neapgrūtināšu Jūs ar visiem "pro" un "contra" - konstatējām, ka domstarpības ir nepārvaramas. Starp citu viņš ieminējās par to, ka viņu ļoti nepatīkami esot pārsteidzis mūsu ogļu nolīgums ar Poliju, kur mēs akceptējam proporciju 2 : 1 poļiem par labu, turpretīm ar viņiem negribot pat lāgā piekrist 1 : 1. Kāda kaimiņvalsts (domājams Lietuva, bet varbūt arī Igaunija) esot likusi priekšā viņiem noslēgt

1603

nolīgumu uz bazes 2 : 1 viņiem, krieviem, par labu.

Viņš arī atkārtoja apsvērumus par Ļeningradas un Murmanskas maksimālo izmantošanu, lai gan tas radot viņiem milzīgas grūtības (satiksmes traucējumus, preču bojāšanos ceļā, terminu neieturēšanu) un vispār esot savā ekstremā realizējumā saimnieciski absurds. Bet tomēr - tāda direktīva ir, katrs zelta rublis esot jāstaupa.

Pēc apmēram stundu garas runāšanas, kur katrs palika pie savēja, saruna novirzījās uz to kondicionālo variantu, par kuŗu mēs Rīgā runājām ar Sviderski. Viņš uzstādīja vairākus jautājumus : vai būšot jāatmaksā starpība, ja viņi neizvedīšot solīto daudzumu ? ko darīšot, ja nepildīšot 100 000 tonas? Vai neesot paredzami politiski asumi, ja viņi nebūšot spējīgi pildīt 100 000 tonas?

Uz visu to devu izvairošas atbildes un teicu, ka es vispār neesmu pilnvarots tādu kondicionālu priekšlikumu taisīt. Bet ja nu tāda ideja izvirzoties, kā mēs uz to skatoties ? Atbildēju, ka tā man esot jāziņo uz Rīgu, bet domāju, ka valdība nestteikšoties to apspriest.

Tad viņš teica, ka viņš pārdomāšot šo lietu un runāšot ar Satiksmes komisaru (Andrejevu) un ārējās tirdzniecības komisaru (Rozenholcu), bet itsevišķi ar savu kolleģiju, jo viņam esot lielas bažas par ļaunām politiskām sekām gadījumā, ja viņi tomēr nebūšot spējīgi dot tās 100 000 t uz ostām.

Tad pārgājām uz preču daļu, kur attīstīju viņam mūsu planu piešķirt muitas kontinģentus un attiecīgos nolaidumus. Pret to viņš principiālas ierunas necēla, tikai atkārtoti uzsvēra, ka izvairīšanos no netto bilances viņi nepielaidīšot, un ka esot jāņem vērā HKBT izšķiroša loma sarunās. Ja HKBT jutīšot, ka viņiem nedod 13 miljonu latu ekvivalentu, tad visa lieta ir likta uz spēli.

Bez tam mums esot jādomā par to, ka jārada garantijas sekošām varbūtībām :

1) <u>Cenu krišana, tā ka paredzēta eksporta vērtība pie piešķirtiem kontinģentiem nesanāktu</u>;

Uz to atbildēju, ka mēs varam paredzēt, ka viņi varēšot griezties tādā gadījumā pie mūsu valdības ar lūgumu papildināt kontinģentus tādā veidā, lai tomēr sasniegtu pie līguma slēgšanas paredzēto vērtības ekvivalentu.

1604

Tas esot ļoti maz. Esot jādod automātiski proporcionāli kontingentu paaugstinājumi.

2) Garantija, ka viņi patiesi varēšot arī izmantot piešķirtos kongentus.

Atbildēju, ka protokolā vai no-tā var paredzēt, ka kontingentu rāmjos importa regulēšanas komisija bez šķēršļiem izdos ievedatļaujas.

Tas itkā viņu apmierinēja.

3) Ko darīt kontingentu atcelšanas gadījumā?

Uzbto pateicu, ka tas jau viņiem nākot tikai par labu, jo viņi bez priviliģētiem kontingehtiem varēšot ievest vēl vairāk.

Ja, bet agrāk viņiem esot bijuši neaprobežoti muitas nolaidumi.

Atbildēju, ka agrāk arī esot bijis 17 - 18 miljonu ls. liels eksports, bet tagad runājam par 13 m.ls.

Kratīja galvu un likās neapmierināts.

4) Ko darīt, ja ievestu jaunus kontingentus uz precēm, kas tagad nav kontingentētas?

Teicu, ka izeju atradīsim, lai gan tāds gadījums nav visai reāls.

5) Kā būšot ar monopolu precēm?

Atbilde: kviešus un rudzus nedomājam pirkt, bet cukuram arī noteikts muitas kontingentu un bez tam dos konfidenciālu monopola pārvaldes vēstuli, ka viņa šo kvantumu pirks, ja būs kommerciāli nosacījumi cenu, kvalitātes un kredita ziņā.

Nākošā dienā (10.XII.) Stomoņakovs man izsauca plkst. 17 un es pie viņa nosēdēju pāri par 3 stundām.

Vispirms viņš man paziņoja, ka viņš esot sazinājies ar HKMC, HKBT un kolleģiju, un ka esot dabujis piekrišanu mums kondicionāli solīt 100 000 t caur bstām zem 3 noteikumiem :

1) Uzstāda HKMC un HKBT : ja krievi nedotu 100 000 t un mēs paceļam savus tarifus, tad arī krīt saistība par 200 000 t;
2) Uzstāda kolleģija : ostu skaitlis nedrīkst būt tik stingri noteikts kā 200 000 t saistība;
3) Uzstāda kolleģija : Latvijas valdība dod gentlemeņu solījumu, ka viņa novērsīs naidīgu propagandu presē gadījumā, ja krievi tomēr

1605

nebūtu spējīgi 200 000 t pildīt.

Gribēja zināt manas domas. Teicu, ka es bez direktīvām nekā nevaru atbildēt, bet ka pēc manā personīga ieskata valdība atradīs par iespējamu runāt par otro un trešo noteikumu. Pirmais turpretīm izsauc lielas šaubas, jo taču mēs atgūstam tarifu brīvību vienīgi uz ostām, tā tad 200 000 kā minimums tomēr paliek.

Viņi gan tā nedomājot, visi jautājumi (arī Eglaines virziens) esot saistīti kopā, un viņi arī 200 000 t sola vienīgi "pri obojudno-vigodnom tarifnom soglašeņii"; ja mēs tad arī vienā daļā pasliktinam tarifu stāvokli, tad tas ietekmē visu kompleksu.

Teicu, ka Eglaines virziens mums vispār nav tik svarīgs (da, daže ņekotorije Vaši poļiķiki predlagajut razobraķ reļsi v etom napravļeņii), un ka mēs tarifu privileģijas domājam dot vienīgi ostu virzienā.

Tas esot pilnīgi jauns moments un jauna liela grūtība, tad viņš nevarot dot savu piekrišanu, lai Garsels jau nekavējoši uzsāktu sarunas par tarifiem.

Es uzsvēru, ka mums jāpastāv uz to, ka Eglaines virzienam dod citu traktaciju, jo tas ietelp pavisam citā satiksmē un mūsu vitālas līnijas ir ostu virziens.

Tad jautājumam jāpaliek atklātam.

Nu iesākās milzīgs strīds, kas vilkās vai veselu stundu. Beidzot viņš bija tiktāl pārliecināts un pielaizts, ka solījās nākošā dienā vēlreiz runāt ar Andrejevu un Rozenholcu, lai panāktu, ka ostu virzienu un Eglaines virzienu var differencēt, bet ar noteikumu, ka tomēr arī Eglaines virzienā būtu izdevīgi tarifi.

Visā šai diskusijā es varēju ļoti labi izspēlēt vāciešu un leišu negližējošu izturēšanos pret mums un pierādīt, ka te nav darīšana ar latvju-padomju problemu, bet arī ar visu tiešo satiksmi ar Lietuvu un Vāciju, kur mēs līdzšim bijām tikai statisti.

Tad pārgājām atkal uz preču daļu, kur es viņam jau sīkāki cēlu priekšā mūsu planu, norādot kādus kontiņentus mēs varam piešķirt un paskaidrojot, ka principā mēs <u>jaunus</u> muitas nolaidumus vai veco muitu nolaidumu palielināšanu varēsim tikai nedaudzos gadījumos pielaist. Bez tam pieminēju, ka benzinam muitas nolaidumus mēs nevarēsim dot, jo tas

1606

radot mums ārkārtīgi smagus fiskalus zaudējumus. Tālāk mums būtu no svara, lai mūsu eksports uz PSRS noritētu pusīdz regulāri, lai mums nebūtu mēnešiem ilgi jāgaida uz pasūtījumiem.

Visu to Stomoņakovs noklausījās bez sevišķiem iebildumiem, bet gan paļika drūmāks un drūmāka un beidzot sacīja, ka viņš redzot vēl lielas grūtības materiālā daļā. Viņš negribot tagad ieiet sīkumos, bet viņš vēlētos atkārtot, ka mēs nedrīkstam radīt iespaidu pie Vņeštorga, ka mēs vēlamies apslēptā veidā apiet netto bilanci. Par benzinu viņš tūliņ varot pateikt, ka tā ir "politiska prece", ka tur laikam uz mums izdarīts spiediens, ka viņi šai lietā ir ārkārtīgi ieintresēti. Par kautkādām saistībām eksporta regulāras norises ziņā nevarot būt runa; to viņš valdības vārdā esot deklarējis jau sarunu pirmā posmā - o zafiksirovaņii srokov zakazov ņe možet bik reči.

Es atbildēju, ka acumirklī lieta negrozas ap pasūtījumu termiņiem, bet ap to, lai abu valstu nesamērīgas eksporta dinamikas dēļ neizceltos sarūgtinājums pie mums. Viņš to saprotot, tas esot arī lielā mērā saspīlējis attiecības jau vecā līguma laikā, bet tomēr viņu saimnieciskie organi kategoriski pretojoties tamlīdzīgām saistībām, uņ viņš esot ar saviem priekšlikumiem izkritis cauri.

Tad viņš pārgāja uz "politiskiem jautājumiem", un atkārtoja visu to, ko Jūs jau zināt no sūtņa ziņojumiem un sarunām ar Sviderski.

Starp citu viņš pašvītroja, ka agrākas sarunas ar Jums un Skujenieka kgu esot noritējušas ļoti apmierinoši un arī jau daži sperti soļi esot atzīmēti ar gandarījumu. Bet pēc delegācijas atgriešanās viss atkal esot itkā iemidzis un esot reģistrētas vairākas ļoti nepatīkamas parādības : 1) Sevodņa atkal pacēlusi galvu, 2) "Times"ā parādījušās insinuācijas pret Staļinu, kur viņš tiekot apvainots komplota rīkošanā pret Angliju, 3) Līvens devis sarunu "Pēdējā Brīdī", kur viņš atklāti atzinies monarķistiskā darbībā. Varot konstatēt, ka šai "grožu palaišanai" tūliņ jau bijušas sekas, jo "Jaunākās Ziņas" vēstīja par jaunu monarķistu mēģinājumu pāriet robežu ar literatūru.

Lai gan es visu laiku uzsvēru, ka neesmu sīkumos informēts par šīm lietām, tad tomēr apgāzu tūliņ šo pēdējo slēdzienu, aizrādīdams, ka ziņa ir pilnīgi no gaisa grābta, un ka nekāds robežas pāriešanas mēģinājums nav izdarīts. Tas viņu itkā drusku nepatīkami pārsteidza, bet viņš tur-

1607

pināja, ka viss tirdzniecības līguma lieta neverēšot "iet", ja netikšot nokārtotas politiskās lietas, jo delegācijas ziņojums Sovnarkomam ir apdraudēts, ja politiskā atmosfera paliekot sabiezēta.

Uz manu attiecīgo jautājumu viņš apstiprināja, ka par šo lietu jārunā Rīgā; Maskavā ar sūtni viņš vedot vienīgi paralleles informatīva rakstura sarunas.

Svētdien, 11.XII. vēlā pēcpusdienā Stomoņakovs man piezvanīja un pateica, ka viņš esot dabūjis NKPS un NKBT piekrišanu, ka tarifi uz ostām un tarifi uz Eglaini var būt arī dažādi, bet tomēr arī Eglaines virzienam jābūt izdevīgam krieviem. Tā tad Garseļa kungs varot nākošā dienā uzsākt sarunas (kas arī notika).

Tai pašā 11.XII. man bija apspriede ar Raividu, Lorencu, Berezovu (NKJD ekonomiskā departamenta direktors), kuŗā vēlreiz drusku sīkāki nekā Stomoņakovam attīstīju mūsu kompensāciju planu.

Tā ka iepriekšējā naktī bija saņemta Jūsu šifrograma par Anglijas dēmarche Londonā un Rīgā, tad mans stāvoklis bija ļoti grūts un tā ka es Stomoņakovam jau biju noteikti paziņojis mūsu viedokli, tad man nekas cits neatlika kā komplicēt (ar nolūku radīt grūtības) materiālas bāzes atrisinājuma sistemu.

Atļaušos zemāk precizēt, ko esmu līdzšim deklarējis krieviem :

1) Vecā līguma laikā no 17 miljoniem latu padomju eksporta 9 miljoni krita uz priviliģētām precēm, bet pārējie 8 miljoni segti ar tādām precēm, kur krievi konkurēja uz vienlīdzīgiem pamatiem ar citām ārvalstīm; tā arī jaunā līgumā nevar būt runa par to, ka visi 13 milj.ls. jāsedz ar priviliģētām precēm, bet Latvijas valdība ir ar mieru par apmēram 8 milj. ls ņemt priviliģētās preces, bet par pārējiem 5 milj. krieviem jākonkurē mūsu tirgū uz līdzīgiem pamatiem ar citiem.
2) Nosakot kontinģentus šo 8 milj. latu sasniegšanai, valdība vadījusēs no četriem principiem :
   a) Reāla iespējamība piešķirto kontinģentu patiesi arī novietot mūsu tirgū;
   b) Reāla vērtības ekvivalenta sasniegšana;
   c) Nepielaist atsevišķās preču kategorijās mūsu tirga monopolizāciju no krievu puses (kam krievi jau agrāk principā piekrita);

1608

d) Neierobežot mūsu tirdzniecības politikas manevrēšanas iespējamības iepretīm trešām valstīm.

3) Jautājuma atrisinājumu valdība saskata muitas kontingentu piešķiršanā, bet kādā konfidenciālā dokumentā pateiks, ka šo kontingentu robežās importa regulēšanas komisija bez šķēršļiem piešķirs ievedatļaujas.

4) No jaunām precēm, ko uzstādījusi P.S.R.S., muitas nolaidumus varēs piešķirt vienīgi kokvilnas audumiem, pārējām var tikai konsolidēt pastāvošās likmes. Palielināt muitas nolaidumus precēm, kas jau figurēja vecā līgumā, mēs nevaram, izņemot varbūt minerālūdeņus un sāli. Uz benzinu aiz fiskāliem iemesliem nevaram vairs dot muitas nolaidumu. Kviešus, rudzus un cementu mēs nepirksim. Kokvilnai būs jāatceļ muitas nolaidums.

Pilnīgi jāstrīpo no krievu saraksta : mandeles, odekolons un smaržas, melnais skābrds, auto- un veloriepas, mati un sari.

5) Varam piešķirt sekošos kontingentus, kas ir galīgi :

a) žāvētiem augļiem	600 t
b) minerālūdeņiem	150 t
c) sālij	10,000 t
d) kažokādām	40 t
e) porcelanam & fajansam	120 t
f) antracitam	20,000 t
g) lauksaimn. mašīnām (tikai tām,ko paši neražojam)	1,000 t
h) kvēlspuldzēm	5 t
i) kokvilnas audumkem	200 t

Bez tam varam nopirkt 10,000 cukura ar nosacījumu, ka 75 % no šī daudzuma ir jēlcukurs, un pie kommerciāliem noteikumiem zīmējoties uz cenām, kvalitāti un kreditu.

6) Visu naftas produktu grupu atstāju pilnīgi atklātu ar motivu, ka man jāzin viņu plani par jēlnaftas ievešanu (pārstrādāšanai Oehlricha fabrikā), no kā atkarājas pārējo naftas produktu kontingentu noteikšana.

Zīmējoties uz diedziņiem (kur, cik man zināms, angļi arī ir

1609

ieintresēti) aizbildinājos ar instrukciju trūkumu.

Diskusijas pēc būtības apspriedē ar Raividu, Lorencu u.c.protams nebija, viņi tikai ciftīgi pierakstīja un konstatēja, ka viss tas esot ļoti maz.

Bez tam man uzstādīja veselu rindu jautājumu, kuŗi visumā sedzās ar tiem, ko man uzstādīja Stomoņakovs un uz kuŗiem es atbildēju to pašu ko Stomoņakovam.

Jauni bija divi jautājumi :

1) Ko darīt, ja mēs ievedīsim jaunus monopolus?

Atbildēju, ka kautkāda izeja būs jāatrod.

2) Ko darīt, ja mēs pazeminātu muitas uz priviliģētām precēm?

Uz to es atbildēju, ka tas gan nav paredzams, bet ka tas t
ču nāktu viņiem par labu. Tam viņi nepiekrita : viņu priekšroci
tad samazinātos. Es teicu, ka viņi jau tik un tā ir konkurences
spējīgi, un ka muitas nolaidums ir tikai virspeļņa.

Attiecībā uz benzinu Raivids tūliņ pateica to pašu, ko iepriekšēji dienā Stomoņakovs - tā es politiska prece. "Značit Žell na Vas nažal". Viņiem benzins privileģija esot conditio sine qua non.

Mēs šķīramies pēc 3 stundu garas apspriedes un agrāk kā 14.XII. vakarā es uz atbildi naveru cerēt.

15.decembrī.

Par transita tarifu sarunām Garseļa kungs ziņos atsevišķi, es šei gribēju tikai atzīmēt, ka jau tūliņ pēc otrās sēdes (13.decembrī) man nācās intervenēt pie Stomoņakova, jo krievu dzelzceļnieki uzstādīja pr sību, lai sākot visupirms apspriest sauszemes, t.i. Eglaines virziena tarifus. Tas nesaskanēja ne ar manu norunu ar Stomoņakovu, nedz ar pai lietas būtību, jo taču galvenais uzdevums mums ir ostu tarifi.

Stomoņakovs man arī tai pašā dienā vēl pieņēma un pēc īsas saru apsolījās nō savas puses aizstāvēt mūsu viedokli, viņam esot tikai jā aizrāda uz to, ka arī Eglaines tarifiem jābūt izdevīgiem, lai arī ne izdevīgiem kā ostu tarifiem, jo citādi taču viņi neverot dot savu glo balo garantiju "visos virzienos".

Tā tad sarunas, kas pēc diezgan asas izrunāšanās bija pārtraukta

1610

tomēr varēja nākošā dienā (14.XII.) atjaunot un tās turpinājās tagad gludākā veidā.

Šodien (15.XII.) Raivids mani aicināja uz apspriedi, kurā atkal bija klāt Lorencs, Berezovs un sekretārs Rožkalns.

Vispirms man paziņoja, ka muitas kontingenti viņiem esot nepieņemami, jo tie pasliktinot viņu stāvokli mūsu tirgū, nedodot garantijas, ka patiesi izdosies aizstāvēt eksporta bazi, aprobežojot viņu manevrēšanas iespējamības.

Uz to es atbildēju, ka tādā gadījumā mēs nevarēsim saprasties, jo no mūsu puses muitas kontingenti ir vienīgais ceļš, par kuru ejot varam cenasties radīt viņiem importa ekvivalentu pie mums. Atsevišķi muitas nolaidumus un kontingentus mēs piešķirt nevaram, jo kontiģentu piešķiršana radītu smagu precedentu mūsu līgumu attiecībās ar citām valstīm.

Tad Raivids ņēma vārdu un deklarēja, ka viņi nevarot atkāpties no sava principiāla viedokļa, ka viņi nevarot apmierināties ar to, ka pēc 1927.gada līguma, kur muitas nolaidumi nebija ierobežoti ar kontingentiem, tagad viņiem būtu jāpieņem ierobežotas muitas privileģijas. Viņi gan esot ar mieru tagadējā kontingentēšanas režima laikā pielaist kontingentus, bet principā uztur viedokli, ka muitas nolaidumiem jābūt kvantitatīvi neierobežotiem. Ja es varot viņiem likt priekšā kādu formulu, kas to izteiktu, tad viņi to ar mieru apspriest.

Tā tad - es jautāju - Jūs gribat, lai mēs jums pasakam, ka gadījumā, ja mēs uz tagad kontingentētām precēm turpmāk atceltu kontingentus, tad kristu arī muitas nolaidumu kvantitatīva ierobežošana un muitas nolaidumi attiektos uz attiecīgo preču ievesto daudzumu bez ierobežojuma.

Tā apmēram esot. Atteicu, ka es to varu notelegrafēt uz Rīgu, bet pats tam piekrist nevaru.

Tad sekoja krievu pretprasību saraksts, kuŗu mazliet sistematizētā veidā šeit pmievedu :

1. Monopola preces.

   Kviešus - 10,000 t. Es teicu, ka tas galīgi izslēgts.

   Rudzus - ņemot vērā manu paziņojumu 11.12., viņi atsakas no rudzu eksporta.

1611

Cukurs - ņemot vērā manu paziņojumu no 11.12., viņi atsakas no 75% jēlcukura, bet liek priekšā 3000 t rafinādes.

Auzas, Mieži, Kukuruza) tā ka viņi esot atteikušies no rudziem, tad šeit viņi prasot 2000 - 3000 t no katras šķirnes.

2. K o n t i n ģ e n t i .

Vienošanās panākta par

a) antracitu :	20,000 t	(pieņemts PSRS skaitlis)
b) minerālūdeņiem :	150 t	(" " ")
c) kažokādām :	20 t	(mazāk nekā mēs bijām domājuši)
d) porcelana un fajansa izstrādājumi:	70 t	(" " ")

Vienošanās nav panākta :	PSRS pretprasība
a) sāls	25,000 t
b) kokvilnas auduми	400 t
c) lauksaimn. mašinas	1,500 t
d) cements	5,000 t
e) žāvēti augļi	1,200 t
f) kvēlspuldzes	15 t

Zīmējoties uz visām šīm precēm es pateicu, ka esmu nosaucis jau mūsu gelīgos skaitļus un tādēļ viņu prasības man nav pieņemamas.

Tikai attiecībā uz lauksaimniecības mašīnām gluži kategoriski krievu prasību nenorsaidīju, bet teicu, ka bez sīkākas mašīnu nomenklatūras un katras mašīnu šķirnes paredzamo eksporta kvantuma man grūti spriest par šo kontingentu. Tomēr runa varētu būt vienīgi par muitas tarifa § 167, 4 b ietilpstošām mašīnām.

Krievi solījās dot man sīkākas ziņas.

Pilnīgi atklāti jautājumi :

a) Diedzini, kur krievi uztur 30,000 grossu, bet es aizbildinos ar instrukciju trūkumu.

b) Naftas produkti. Šeit krievi man bija apsolījuši nosaukt jēlnaftas paredzamā importa kvantumu, no kā atkarātos pārējo naftas produktu daudzumi.

Raivids tad arī man piezvanīja 13.decembrī un pateica, ka

1612

jēlnaftas kvantums stāvot atkarībā no "Nefteeksport" vienošanās ar Oehlrichu, ar kuŗu pirmajam esot nenokārtoti rēķini.

Esot jārēķinas ar diviem variantiem : 1931.gada daudzumu, kad Oehlrichs nestrādāja, t.i. 4,500 t, vai ar 10,000 t, t.i. to daudzumu, ko pati fabrika prasot pārstrādāšanai gada laikā.

15.decembrī krievi tomēr šo savu viedokli grozīja un teica, ka viņiem acuxmirklīgos apstākļos neesot iespējams rēķināties ar jēlnaftas eksportu, kādēļ viņi prasot :

benzinam 5,000 t
petrolejai 18,000 t
smēreļļai 800 t
mazutam un motoru kurināmam 2,500 t

Tā tad, es vaicāju, jēlnaftas nemaz nebūs? Uz to Lorencs steidzās atbildēt, ka jēlnafta tomēr laikam būšot, bet tas taču uz pārējo naftas produktu kvantumiem nevarot atstāt lielāku ietekmi. Tam,protams, es nepiekritu, bet sīkākās diskusijās neielaidos, ievērojot nepieciešamību nogaidīt Jūsu instrukcijas šai arī priekš angļiem svarīgā jautājumā.

Jaunas krievu prasības.

Ievērojot, ka līdzšim nosauktās preces (tā deklarēja krievi) nedod vēl pietiekoši lielu eksporta skaitli, un ievērojot arī, ka mēs konstatējām, ka vēl dažas no mūsu eksportprecēm ir kontingentētas, mēs uzstādam vēl papildu sarakstu :

1) kokvilna	2,000 t
2) zīds-grège un mākslīgais zīds	kvantums nav nosaukts
3) rieksti	100 t
4) vīnogas	80 t
5) mandarini	100 t
6) vīni	2,000 spaiņu
7) augu eļļas (saulgriežu un kokvilnas eļļa)	300 t
8) auto- un veloriepas	30 t
9) stikls un stikla izstrādājumi	200 t
10) traktori) kopā preču automobiļi)	20 gab.
11) kalija mēslošanas vielas	(vai ir kontingentētas?)

1613

Te es varēju tikai atbildēt, ka ziņošu par viņu jaunām prasībām uz Rīgu.

Man personīgi liekas, ka (1),(3),(7) un (11) var visļaunākā gadījumā pieņemt, tikai (7) vajadzēs samazināt, jo tas kvantums nav reāls, bet varbūt ka tas atkal ir labi, jo tad mums "uz papīra" vieglāk pildās tie 13 miljoni latu.

Strīpojamas preces.

No strīpošanai priekšā liktām precēm krievi nevienu negribēja pieņemt. Vienu (auto- un veloriepas) viņi ieslēguši savā jaunā prasību sarakstā. Mandeles, odekolonu un smaržas gribēja paturēt, bet nekādas kvantitatīvas prasības neuzstādīja, par melno skārdu, matiem un sariem, pēc lielas stīvēšanās beidzot pateica, ka viņi sevišķi neesot ieintresēti, bet strīpot tomēr esot žēl, jo varbūt ka būšot eksports.

Muitas nolaidumi.

Vispār pastāv uz vecā līgumā piešķirtiem nolaidumiem.

Zīmējoties uz jaunām precēm sevišķu nozīmi piešķir nolaidumiem uz kokvilnu, kokvilnas audumiem, kažokādām.

Ļoti asi stāda jautājumu par benzina muitu, kā to jau agrākā ziņojuma daļā atzīmēju ("Socialdemokrata" raksts par "Naftu" bija atkal īsts lāča pakalpojums).

Vispārējā daļa.

Šai pašā 15.decembra sēdē iesniedzu krieviem teksta priekšlikumus par materiālo bazi.

Kā redzams no pielikuma, mans projekts uzbūvēts tādā veidā, ka vecā vietā - muitas konvencijas beigu protokolā - ir fiksētas skaitliskas normas, bet viņu izvešana dzīvē konkretizēta konfidenciālā saimnieciskā nolīgumā (hozjaistvennoje soglašenije), kā to bija likuši priekšā krievi. Sankciju jautājums pagaidam atstāts atklāts. Iesniegtā tekstā ietilpināti tie principi, kas pārrunāti Rīgā un ar Stomoņakovu.

Krievi nekā neatbildēja; atzīmēja vienīgi, ka viņi nevarot piekrist viņu eksporta sadalīšanai priviliģētā un neprivileģētā daļā, un ka mēs nedodot pietiekošas garantijas 13 miljonu sasniegšanai. Tāpat neesot nekādas drošības, ka viņi patiesi vs rēšot pārdot par 13 miljoniem.

1614

No savas puses paskaidroja, ka Latvija vispār nevar garantēt viņu preču pirkšanu, un ka pēc mūsu aprēķiniem viņi var sasniegt 13 miljonu latu. Priviliģētā daļā mēs pat ejam tik tālu, ka apsolam papildu kontingentus, lai sasniegtu projektējamo eksporta vērtību (8 miljoni).

16.decembrī.

S l ē d z i e n i .

Pēc mana iespaida (jo par skaitliski pamatotu pārliecību es nevaru runāt, ievērojot, ka tikai vakar vakarā debuju krievu atbildi un šodien steigā rakstu šo ziņojumu), vienošanās tomēr nav izslēgta,itseviški ievērojot to, ka atkritis lielā mērā cukurs un ka izņemot kviešus, labības prasības nebija ļoti kategoriskas. Par kviešiem būs sīvi jācīnās, un diez' vai varēs iztikt pavisam bez kviešiem. Arī no jaunām prasībām šo to varēs pieņemt, jo mēs ar šiem ievedumiem bijam tik un tā rēķinājušies. Augļus un vīnus varēs viegli reducēt, tāpat stiklu. Par preču automobiļiem man grūti spriest; traktori pēc mūsu tarifa ietilpst lauksaimniecības mašinās, kur bijām ar mieru dot kontingentu.

Kas attiecas uz tālāko modus procedendi, tad jau tagad ir skaidrs, ka sarunas uz svētkiem jāpārtrauc, ko arī vēlas Stomoņakovs, jo divi delegācijas locekļi Dvolaickis un Umrichins nav Maskavā, un viņiem tomēr ar viņiem būs jāpārrunā visi jautājumi.

Bet tomēr līdz 21.decembrim, kad domājām izbraukt, mums ir jāpabīda lietas ciktāl vien iespējams, kādēļ es būtu Jums ļoti pateicīgs par katru norādījumu, ko Jūs man varētu dot, lai pēc iespējas daudzus jautājumus varētu nokārtot.

Arī attiecībā uz redakcionālo daļu būtu vēlams dzirdēt Jūsu domas.

Šim ziņojumam pievienoti sekoši teksti :

1) Stomoņakova neoficiāls iesniegums transita nolīguma lietā;

2) Mans iesniegums Raividam preču apmaiņas jautājumā.

16.decembra vakarā.

Šodien plkst. 16,3o man negaidīti izsauca Raivids. Sēde, kurā piedalījās Berezovs un Lorencs, Raivids man paziņoja, ka apspriedušies ar Stomoņakovu un citiem delegācijas locekļiem (kādiem?), viņi esot nākuši pie slēdziena, ka viņiem esot jāgroza savs vakardienas paziņojums tai

1615

gaŗā, ka viņiem muitas kontingenti esot nepieņemami. Viņi varot šo jautājumu atrisināt tikai tādā veidā, ka pašā līgumā jābūt muitas nolaidumiem bez kontingentiem, bet kontingenti nosakami slepenā dokumentā, tā ka trešās valstis uz to neverēšot atsauktīes.

Viņi galvenais motivs - ka viņi nevar atkāpties principā no tām pozicijām, ko viņi bija iekaŗojuši 1927.gada līgumā, un varot pielaist savu preferenču ierobežošanu tikai uz laiku, de facto, bet ne de jure ar līguma noteikumiem.

Bez tam Raivids man paziņoja, ka mana teksta priekšlikums esot galīgi nepieņemams, un viņi no tā taisot slēdzienu, ka mēs gribot garantēt tikai 3 miljonu rubļu. Ja tas tā esot, tad viņš varot paziņot, ka viņi to nekad nepielaidīs, viņu valdība neapstiprināšot dokumentu, kur nebūs skaidri un gaiši pateikts, ka krievu eksports uz Latviju ir ekvivalents Latvijas eksportam uz PSRS-bu.

Arī pārējie principi : kreditu robežas, virseksports, eksporta-importa tekošā līdzsvarošana - esot nepieņemami.

Bez tam viņi man iesniedza jaunu formulu

" В том случае, если под влиянием кризиса или иных причин, экспорт
" СССР в Латвию в первый год действия Торгового Договора не до-
" стигнет суммы в 5 мил. рублей, несмотря на использование Прави-
" тельством С.С.С. Р. предоставленных ему Договором прав, Латвийс-
" кое Правительство примет новые меры длч обеспечения дополнитель-
" ного ввоза советских товаров в Латвию в размерах, необходимых
" для достижения указанной суммы. "

" То же правило действует и в отношении второго года действия
" Торгового Договора. "

Pēc visa tā es pateicu, ka tādā gadījumā diemžēl manas pilnvaras izsmeltas, un ka man vairs nav ko runāt. Piecēlos un aizgāju.

Bet man ir tāds iespaids, ka krievi atkal ar nolūku prasa par daudz; vai nu te darbojas kāda politiska ietekme, vai viņi vienkārši grib atstāt kaulēšanas iespējamības, vēl jo vairāk tādēļ, ka pa svētkiem sarunas tik un tā tiek pārtrauktas.

Katrā ziņā es no savas puses vairs nekur nepiekāpšos, itseviški mui-

1616

tes kontingentu jautājumā, kom uzskatu par tik svarīgu, ka mūsu svārstīšanās viņā var dot nāves triecienu mūsu importa regulēšanas un tirdzniecības līgumu sistemai.

Tā ka laiks ir vēls, tad man šodien vairs nav iespējams dabūt sarunu ar Stomopakovu, bet piepresīšu to rīt. Vajadzības gadījumā telegrafēšu tad papildzinas.

Ar patiesu augstu cieņu

/parakst./ V.Munters.

1617

Rigā, 1933.gada "8." februārī.

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Konfidenciāli.

№ 0.848.00.MZ/sl.13/2934

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1933.g. 31/I
Ien. № 1177 akt. № 5

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa PSR Savienībā Dr.A.Bīlmaņa kga š.g.31.janvara pārskatu par pēdējiem notikumiem Padomju Krievijā un tirdzniecības atašēja Maskavā F.Zommera kga š.g.27.janvara pārskatu par piecgades plāna realizāciju.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

godājamam
Valsts Prezidenta kungam,

P i l ī.

1618

Konfidenciali.

Pēdējie politiskie notikumi Padomju Krievijā.

1. Centrālā vara.

Padomju valsts aparata centrā kopš pag.gada rudeņa pastiprinātā mērā iezīmējās arī administratīvās izpildu varas koncentrācija tieši partijas organu rokās. Šāda attīstība novērojama līdztekus ar Staļina personīgās varas ārkārtīgo pieaugmu, kas dod tiesību par viņu runāt kā par Pad.Krievijas absolūto valdnieku. Ir tikai dabīgi, ka šis apstāklis no savas puses partijas orgānu kā tādu iespaidu paugumu valsts pārvaldīšanā.

Lai nodrošinātu šim nolūkam vajadzīgo iekšējo disciplīnu partijā un viņas viengabalainību, pag.gadā sākusies jauna partijas "tīrīšana" ar attiecīgu dekretu, kas līdz ar to izsludina arī aizliegumu līdz turpmākam partijā uzņemt jaunus biedrus. Konkreti š.g.janvarī tīrīšana sākusies ar trīs ievērojamu valsts vīru - RSFSR Tautu komisāru Eismonta un Tolmačeva un bijušā komisara Smirnova sodīšanu, atņemot pirmajiem partijas biedru tiesības, bet pēdējo izslēdzot no partijas centrālkomitējas rindām. Šos notikumus jau pag.gadā ievadīja t.s.Rūķina grupas izstumšana no partijas. Līdz ar to ,"mūžīgai opozicijai" (Tomskim un Rikovam)izteikti jauni brīdinājumi un tos piespieda nākt ar jaunām atvainošanās runām Centrālkomitējas plēnumā, neskatoties uz to ka abi šie vīri no faktiskās varas jau sen izstumti un spēlē diezgan bēdīgu lomu Padomju atklātībā.

Partijas politiskās kontroles pastiprināšanai par iedzīvotājiem un iedzīvotāju kustības regulēšanai pilsētās un pa daļai arī uz laukiem ar pazīstamo dekretu ievesta vispārējā pasu sistēma pilsētu iedzīvotājos un strādniekiem uz dzelzceļiem un sovhozos. Līdztekus ar to, visa Padomju milicija, kurai uzdots izvest dzīvē noteikumus par pasēm, padota partijas administratīvam izpildu organam - OGPU. Maskavā pasu izdošana sākās 25.janvarī. Tam sekos tas pats citās pilsētās un pārējās attiecīgās vietās. Tikai pases dod iedzīvotājiem tiesības dzīvot pilsētās. Noliedzot pasu izdošanu visiem tiem iedzīvotājiem, kuriem pilsētās nav noteiktas nodarbošanās Padomju Valdība spaidu kārtā atbrīvos pilsētus no miljoniem iedzīvotāju. Maskava un Ļeņingrada vien kopā nāksies atstāt ap 2-1,5 milj.iedzīvotāju.

1619

2. Politiskās sapulces.

1.g.janvara mēnesī sanāca trīs lieli politiski kongresi: Partijas Centrālkomitējas un Centrālās Kontroles Komisijas Apvienotais plēnums no 7-11.janvarim, Vissavienības CIK'a sesija no 23-28.janvarim un RSFSR CIK'a sesija. Pēdējai nav bijis sevišķas politiskas nozīmes. Turpretīm, sevišķi Centrālkomitējas plānums izceļas ar divām lielām runām, kuras tanī noturējis pēc ilga pārtraukuma pats Staļins. Pirmāino šīm runām (7.janvarī) ir vairāk saimnieciska rakstūrs: pasludināta industrializācijas un kolektivizācijas forsēto tempu apstādināšana un konstatēts, ka pirmā piecgade visumā sasniegusi savu mērķi. Politiskā ziņā interesants te ir atklātais paskaidrojums, ka šis mērķis pa daļai pastāvējis kara rūpniecības izbūvei: ta esot veikta ar lielām sekmēm. Šo apstākli tuvāk novērtējuši pēc tam kara komisars Vorošilovs lielā runā Maskavas garnizona partijas aktīva sapulces priekšā un kavalērijas inspektors Budjenijs - Staļina otā runa (11.janvarī) izceļās ar problematiskiem paskaidrojumiem par "darbību uz laukiem". Konstatētā nopietni nemieri Ziemeļu Kaukazā, labības kampaņas neveiksme p.g.; sakarā ar to, esot nepieciešams politiski jaunievedumi uz laukiem. Visur nodibināmas "politiskas nodaļas", kolhozu pārraudzībai - mašīnu traktoru stacijās, bet sovhoziem - pašos sovhozos. Šīs politiskās nodaļas darbosies līdzekus līdzšinējiem politiskās pārvaldes organiem. Arī no Staļina runas spriežams, cik nopietnis kļuvis stāvoklis uz laukiem un ka Padomju vara rēķinājās ar visiem iespējamiem līdzekļiem, lai paturētu grožus savās rokās. Staļina runā izskan tāļāka partijas diktatūras nostiprināšana, uz ko jau norādīts šī ziņojuma ievadā. Centrālkomitējas plēnumā ar savām augšā pievestām atvaiņošanas runām uzstājušies arī Tomskis, Rikovs un Bucharins. -

Galvenā ruma Vissavienības CIK'a sesijā bija Molotova lielais diskurss par piecgades noslēgumu un ārpolitisko stāvokli. Preses atreferējums nedod skaidru jēdzienu par to, ko Molotovs faktiski teicis. Mīkstināti vairāki passusi: Molotovs ar sevišķu asumu uzsvēris itkā pastāvošo faktu, ka iekšējie nemieri Padomju Savienībā esot varējuši pieņemt tik lielus apmērus tikai pateicoties atbalstam no ārzemēm. Arī tanī virzienā iedarbošoties iekšpolitiskie represīvie soļi. Attiecībā uz Tāļiem Austrumiem Molotovs vairākkārt pašvītroja PSRS neitralitātes politiku sakarā tieši arī ar Mandžūrijas jautāju-

1620

mū. Ar gandarījumu Molotova atzīmēja neuzbrukšanas līgumu noslēgšanu ar Latviju, Igaunīju un Somiju, tāpat kā ar Poliju. Runājot par Franciju, no Molotova toņa varēja spriest, ka līguma ratifikācijai vēl pastāv zināmi šķēršļi.

Visumā Molotova runā, it sevišķi attiecībā uz valstīm kas Padomju Savienību vēl nav atzinušas, bet nodarbojās ar viņas "novērošanu" kā Amerikas Savienotas valstis un Čekoslovakiju, izskanēja daudz asumu un attiecīgi arī runa novērtēta šejienes diplomatiskās aprindās, kurās runas tempi apzīmējuši pat kā nepieklājīgu. No otras puses, politiskus jaunumus runa nav devusi, un apliecinājuse tikai līdz šim pazīstamo Padomju pēāitisko virzienu.

3. Saimnieciskā dzīve.

Padomju saimnieciske stāvokli plašāk apgaismo šeklāt pieliktais tirdzniecības atašēja Fr.Zommera kunga ziņojums. Atzīmējams,ka ziņojuma aprakstošā daļa līdz 14 llpp.dod pārskatu par piecgades stāvokli visumā pēc Padomju oficialiem avotiem, ar ko arī izskaidrojams apgaismojums, kurā tur parādās saimnieciskie apstākļi PSR Savienībā.

Īstie fakti slēpjās tanī kritikā, kuru ziņojums dod otrā kritizējošā daļā. Kopējais slēdziens par Padomju Savienības attiecīx ķēm attīstību gan līdz šim, sevišķi ievērojot stāvokļa pasliktināšanos pēdējos mēnešos, var būt tikai negatīvs.

Maskavā, 1933.g.31.janvarī.

(Dr.Alfr.Bīlmanis)
Sūtnis PSR Savienībā.

Piecgades plāna realizācija

S a t u r s

I. Piecgades plāna priekšvēsture l.p. 1
II. Celtniecība " " 2
III. Industrializācija: " " 4
1. melnā metalurgija " " 6
2. krasainā " " " 6
3. akmeņogļu rūpniecība " " 7
4. mašīnu " " " 7
5. ķimiskā " " " 8
6. naftas " " " 9
7. vieglā " " " 9
8. elektrifikācija " " lo
9. transports " " lo
lo. slēdzieni " " 11
IV. Valsts socializācija: " " 12
1. privātā tirdzniecība " " 12
2. rūpniecība un amatniecība " " 12
3. privātā lauksaimniecība " " 13
V. Negatīvās parādības: " " 14
1. pārtikas trūkums: " " 14
a) lopkopības sabrukums, " " 15
b) zemkopība " " 17
2. dzīvokļu trūkums " " 2o
3. masu patēriņa preču trūkums " " 21
4. strādnieku staiguļošana " " 21
5. darba disciplina " " 23
6. darba ražīgums " " 23
7. gigantomanija " " 24
8. produkcijas pašizmaksa " " 25
9. brāķis " " 27
lo. finances " " 27
11. ārējā tirdzniecība " " 29
VI. Slēdzieni " " 3o

16221

P I E C G A D E S P L Ā N A R E A L I Z A C I J A .

Piecgades plāna priekšvēsture.

Kad karš, revolūcija , nacionalizācija un "salaupīto" laupīšana bij valsti noveduši valsts saimniecisko dzīvi pie galīga sabrukuma, Ļeņins pasludināja valsts jauno ekonomisko politiku. ŠinīNEP'a laikmetā zemkopji sāka atkal apstrādāt laukus, sīka rūpniecība un tirdzniecība ar skubu ķērās pie darba, piesaicinatais ārzemju kapitāls radija jaunās rūpniecības uzņemumus un nacionalizētās fabrikās, pateicoties atjaunotai kapitalistiskai darbu iekārtai, produkcija ātrā gaitā pieauga. Piecu gadu laikā dažās saimniecības nozarēs jau bij atjaunots priekškara stāvoklis.

Pa to starpu nomira NEP'a autors un aizstāvis. Revolūcionārais komunistiskais proletariats ar izmisumu novēroja kapitalistisko elementu nostiprināšanos kā pašu zemē tā visā pasaulē. Cerības uz vispasaules revolūciju tapa ar katru dienu mazākas, šķelšanās partijas iekšienē draudēja iznīcināt visus revolūcijas iegūvumus. Starptautiskās attiecībās visur sastapa naidu un nicināšanu, kas draudēja izvērsties jaunā militārā vai saimnieciskā intervencijā. Iekšēji un ārēji apdraudētais stāvoklis prasija noteiktus soļus no komunistu partijas vadības. Izeja tiek neatlaidīgi meklēta visās partijas un valsts organu apspriedēs, konferencēs, kongresos. Pamatos tiek pārbaudīts līdz šim noteiktais ceļš, konstatētas pielaistās kļūdas un pozitīvie panākumi. Jau partijas XIV.kongresā paceļās balsis par sociālo elementu stiprināšanu valsts saimnieciskā dzīvē, par valsts industriālizāciju, bet XV. kongress 1926.g.jau dod noteiktas direktīvas partijas vadībai attiecībā uz industriālizāciju, lauku sociālās iekārtas pārveidošanu, kapitalistisko elementu pārvarēšanu un socialo elementu stiprināšanu valsts saimnieciskā sistemā. Kongresos, konferencēs un apspriedēs uzpeldejušās idejas tieksistematizētas, apstrādātas un uz viņu pamata grupa zinātnieku sastāda valsts saimniecisku plānu 1926/27-1930/31.g.g. Šā plāna skaitļi un idejas tiek pārbaudīti un papildināti divi gadu laikā, atrodot partijā arvien plašāku piekrišanu un 1928.g.V.padomju konferencē jau apstiprina piecgades plānu 1928/29-1932/33.g.g.kā "lielu darbu un plaša socialistiska uzbrukuma plānu" (sk.Piecgades plāns I.d.7.l.p.)

Ar piecgades plāna realizāciju, kā tas xxx konstatejams no oficiālām runām konferencēs un kongresos, komunistu partija gribēja netikvien sasniegt augšā pievestos mērķus, bet arī panākt un pārsniegt kapitalistiskās valstis ar visaugstāko kulturu, lai ar to pierādītu sociālās iekārtas pārākumu par kapitalistisko. Ar valsts industrālizāciju viņa cerēja atbrīvoties no saimnieciskās atkarības no kapitalistiskās pasaules un kļūt militāri stipra.

Plāna sastādītāji bij pārliecināti, ka atbalstoties uz neizsmeļamām dabas bagatībām un organizētu, plānveidīgā saimniecisku sistēmu un izmantojot pasaules technikas jaunākos sasniegumus, viņiem būs iespējams panākt tik strauju saimniecisku attīstību, kādu vēl nav pieredzējuse un arī nepiedzēs neviena kapitalistiskā valsts.

Grandiozā piecgades plāna realizēšana nobeidzās nupat 31. decembrī, tā tad viņa vilkās 4 gadi un 3 mēneši.

Padomju Savienības saimnieciskās dzīves novērotājam ir ārkārgīgi grūti sniegt pat to pilnīgi pareizas un izsmeļošas ziņas, jo publicēti tiek vienīgi pozītīvie rezultāti, bet negatīvie paliek atklātībai nezināmi,tie tiek noklusēti. Tos nevar dabūt zināt arī valsts iestādēs privatā ceļā, jo kompetentās amata personas, aiz visiem zināmiem iemesliem, no sarunām ar ārzemniekiem izvairās.Trūkstošās ziņas jacenšās atrast laikrakstos starp rindiņām un janovēro tieši pašā ikdienišķā dzīvē. Ar to tad arī pa daļai var izskaidrot, ka šinī pārskatā nav atrodami daudz dātu, kuri nepieciešami, lai iegūtu pareizu un pilnīgu pārskatu par Pad.Savienības saimniecisko stāvokli pēc saimnieciskās dzīves pārveidošanas saskaņā ar piecgadu saimniecisko plānu.

I'. CELTNIECĪBA.

„Virzienu noteicošā, centrālā ass piecgades plānā ir viņa celtniecības programa" (Piec.plāns I.d.2o.l.p.).Tādēļ arī no 92,7 miljardi lielā piecgades budžeta celtniecībai paredzēti 64,5 miljardi rubļu, jeb 7o% no tā(piecg.pl.I.d.2o.l.p.)."Ekon.Dzīzņ" 2.i.33.sniedz pārskatu par piecgades panākumiem celtniecībā un konstatē, ka 4 1/4 g.laikā celtniecībā faktiski ieguldīts 53,2 miljardi rub., tātad par 11,3 miljardi mazāk par plānā paredzēto summu. (Turpat pievestais plāna cīpars 51,1 miljardi rub. nav pareizs nu nepareizs ir arī konstatējums par plāna pildīšanu.)

Celtniecības programas sašaurināšana iesākās jau piecgades otr gada beigās,193o.g.septembra mēnesī,kad valsts kase bij nonākuse tā-

dās grūtībās, ka strādniekiem un ierēdņiem algas nebija izmaksātas par 1-3 mēnešiem, bet zemniekiempar obligātoriskām nodevām varēja izsniegt tikais parāda zīmes, kuru apmaksa vilkās vairāk par pusgadu. Pieņemot budžetu atseviškam kvartalam no 1.X.-31.XII.3o, līdzekļi tika paredzēti vienīgi 3o ievērojamākiem celtnēm, kuras bij iespējams vistūvākā laikā nodot ekspluatācijai. Celtniecības ierobežošana tika turpināta arī apstiprinot budžetus 1931.un 1932. gadiem.Pēdejā gada vidūvalsts kase no jauna nonāca maksāšanas grūtībās, kadeļ tika pilnīgi apturēta daļa no iesāktās celtniecības. Celtniecības apmērus samazināja arī rubļa pirktspējas krišana. Piecgades plānā visi celtniecības izdevumi aprēķināti pēc 1926/27.g. cenām. Bet patiesībā šīs cenas pastāvēja tikai līdz 193o.g.vidum, no kura laika strādnieku algas neatvairami celās un, saprotams līdz ar to rūpniecības produkcijas cenas un celtniecības izdevumi. Ja salīdzinam celtniecībai paredzēto summu ar faktiski izdoto, tad programa nav izpildīta par 17,5%, bet ja ievērojam cenu starpību, tad faktiskais izpildījums pieņemams ne mazāk par 3o% zem plāna.

Piecgades laikā sakarā ar Turkestana-Sibirijas dzelzceļa izbūvi, radās ideja dibināt jaunu rūpniecības centru Novosibirskas rajonā, kur atrasti bagatīgi un ērti izmantojami akmeņogļu slāņi. AR šeit iegūtām oglēm paredzēts apgādāt Urala rūpniecību, bet no tūrienes ievest ar atpakaļ ejošiem vagoniem dzelz rūdu priekš jaunā , Kuzneckas baseina rūpniecības centra. Piecgades laikā priekš jaunā rūpniecības centra celtniecības izdoti 6 miljardi rubļu, kuri ņemti no pirmatnējā plāna budžeta summām un iztaisa 11% no celtniecībā faktiski ieguldītā kapitāla .

Saņemot kopā visus minētos piecgades pirmatnēja plāna samazinājumus, jākonstatē, ka tas realizēts par apm.6o%.

Neskatoties tomēr uz to, ka celtniecības programa nav pildīta paredzētos apmēros ,tomēr par celtniecībā ieguldīto,kapitālu ir radītas milzīgas ražošanas vērtības, kuras uzskaitīt visos sīkumos īsā pārskatā nemaz nav iespējams un par kurām es vēl pieminēšu apskatot katru saimniecisku nozari atseviški.

Šeit aizrādīšu,tikai, ka patecoties celtniecības programas pildīšanai, palielinājusēs spēkstaciju kopjaudu no 1,9 uz4,7 milj.kvt.

akmeņogļu produkcija pavairojusies no 35,8 uz 62,3 milj.to un čuguna - no 3,3 uz 6,2 to.Pamatos pārveidota vecā un radīta pilnīgi jauna un moderna mašinrūpniecība, ar plašu vērienu uzcelta ķīmiskā rūpniecība, ievērojamu attistību guvusi arī vieglā rūpniecība, dzelzceļu tīkls paplašināts ar jauniem ceļiem 5500 km.kopgarumā un t.t. Sevišķi svarīgi ir tas, ka pateicoties iepriekš izstrādātam plānam, visas jaunās celtnes novietotas saskaņā ar valsts saimnieciskām un politiskām interesēm un atkarībā no izejvielu piegādes apstākļiem un produkcijas novietošanas iespējamībām, bet pašas celtnes izpildītas saskaņā ar visjaunākiem zinātnes un technikas sasniegumiem.

II.INDUSTRIALIZĀCIJA.

Saskaņā ar XIVunXV komunistu partijas konferenču lēmumiem, valsts industrializācija bij izvedama tik plašā mērogā, lai Pad.Savienība pārverstos industrialiagrarā valstī. Lai šo lielo uzdevumu izpildītu, piecgades plānā vissvarīgākā daļā arī ir ierādīta industrializācijas programai un noteikti jaliecina, ka visus notecejušos 4 1/4 gadus valsts un partijas organus nav nekas cits tik daudz nodarbinājis, ka taisni šās grandiozās programas realizēšana. Visu šo laiku, dienu no dienas preses, radiofona un sapulču oratoru galvenais temāts bij industializācija. Darba sekmešanai tika rīkotas dažnedažādas mobilizācijas un frontes, tika formētas triecienu brigades, triecienu darbi, parādijās raportā par uzvarām, atkāpšanos, nosodīja iestājušos demobilizācijas stāvokli u.t.t., taisni tāpat kā kara laikā uz kaujas lauka. Dienu no dienas vienādi un visur atkārtojās tie paši vārdi, tās pašas frazes, tas pats stīls. Šās dienas laikrakstā saturs un stīls uz mata tāds pats, kāds bij pirms četriem gadiem. Četrus gadus tiek malts un kx kalts viens un tas pats. Apbrīnojama tikai rakstītāju un lasītāju,runnātāju un klausītāju pacietība un izturība.

Tagad jau var konstatēt, ka šiem komunistu partijas iespaidošanas paņemieniem bijušas lieliskas sekmes. Padarītājs darbs liecina par milzīgiem līdzekļiem, ko komunistu partijai izdevies iegūt no tautas mantas savā rīcībā, par apbrīnojamu uzupurēšanos un pacietību, uz ko viņiem izdevies piedabūt 162 milj. lielo iedzīvotāju masu.

Piecgadei izbeidzoties komunistu partija var būt lepna uz saviem sasniegumiem valsts industrializācijā, uz savu pārveidoto un modernizēto rūpniecību, uz saviem piecgades rūpniecības gigantiem.

Plānveidigā valsts industrializācija radijuse jaunus rūpniecības centrus, kuri, neskatoties uz to, ka vecie lielā mērā uzlaboti un paplašināti līdz nepazīšanai, ne tik vien cienīgi nostājušies blakus vecajiem centriem vērtības ziņā, bet savā straujā attistības gaitā pat etos jau pārspējuši, ka tas redzams no sekošās tabeles (za Industr.1.1.33.)

C E N T R I	Samāri, attiecībā uz ieguldīto kapitālu				
	1927/28.	1928/29.	1929/3o.	1931.	1932.
vecie rūpniecības centri (Maskavas, Ivano-Voznesenskas ,Leņingrada,N.-Novgoroda).....	33,1	29,6	23,6	19,6	18,3
Ukraina	25,9	27,o	23,7	18,o	24,2
Jaunie rūpniecības centri (Urala,Baškirijas,Riet.Sibirijas,Kazakstana).....	9,5	12,1	19,4	24,5	27,8

Jaunie rūpniecības centri novietoti, ka tas no tabeles redzams, galvenā kārtā valsts austrumu daļā,kur atrodās milzigas dabas bagatības: ap 9o% no Savienības akmeņogļu rezerves, bagatakie dzelzsrūdas un krāsaino metalu slāņi, ķimiskās izejvielas, neizlietotā ūdensspēks. Jauni rūpniecības centri raditi arī stindzinošos ziemeļos un augligā Kaukazā, ka arī tālajos Klusā okeana piekrastēs un Turkestanā vietējo dabas bagatību izmantošanai.

Komunistu partijas XV'konference deva valdībai arī noteiktas direktīvas attiecībā uz valsts industrialazācijas programu, pamatojoties uz K.Marksa atzinuma, ka valsts industrializācija visdrošāki sasniedzama forsejot smago rūpniecību. Pāmatojoties uz šām direktīvām, piecgades plānā paredzēts ieguldīt smagā rūpniecībā 14750 milj.rub., jeb 78% no visa industrializācijas budžeta summas, atstājot vieglai rūpniecībai tikai pārējos 4,7miljardi rub, jeb 22%. Faktiski ieguldīts smagā rūpniecībā 41/4 g.laikā 17,5 miljardi rub. Ievērojot dārdzības celšanos pēdējos 2,5 gados, pielaižams, ka piecgades budžetā priekš smagās rūpniecības asignētā summa izlietota un arī devuse paredzēto efektu pilnos apmēros. Līdz ar to smagās rūpniecības pamata kapitals pieaudzis no 5 miljardi rub. 1928.g.1.X. uz 13,27 miljardiem rubļiem 1.1.33.Atsevišķās rūpniecības nozares pavairojušas savus pamata kapitālus sekošā kārtā (Za Industr.1.1.33.):

Kurinama materiala rūpniecība	no	1,67	miljardi uz	3,83	miljardi rub.
Mašinu rūpniecība	"	1,37	" "	3,32	" "
Melnā metalurgija	"	o,88	" "	2,39	" "

1697

Ķīmiskā rūpniecība	no	o,26 miljardi	uz	o,96 miljardi	r.
Rajonu elektr.spēka stac.	"	o,45 "	"	1,27 "	"

No atsevišķām smagās rūpniecības nozarēm izcilus ievērība tika piegriezta melnai metalurģijai, kura tad arī spēji attīstijusēs kā kvantitātīvi, tā kvalitātīvi. Piecgades sākumā darbojās 6o domnas, bet uz š.g.1.janvari jau 1o2. Jaunās domnas celtas ar gigantiskiem apmēriem, tā kā visu domnu videjais darba tilpums palielinājies no 395 kub.metru 1.1o.28. uz 5oo kub.metru 1.9.32. Starp jaunceltām domnām vislielākās ir Magnitogorskā, kur viņu tilpums ir 11ŠŠo kub.m.liels. Līdz ar to ievērojami pieauguse arī čuguna produkcija, no 3.375.ooo to 1928.g.uz 6,2 milj.to 1932.g. Līdzīga attīstība bija,arī tērauda rūpniecībā, kur eksploatācijai nodotas 66 martenas ar 1837,9 kv.m., no tām 5o jaunas ar 15o7,1 kv.m. kopēju dibena platības. Piecgades beigās martenu platība bij pavisam 5o2o kv.m., pret 3o67 uz 1.1o.28.g. Tērauda produkcija pieauguse no 4.252.7oo to 1928.g. uz 5,7 milj.to 1932.g. Līdztekus čuguna un tērauda produkcijas pieaugumam, attīstās arī valčfabrīkas un šo materialu dažādu šķirņu pagatavošana. Pag.g. beigās sāka strādāt Staļinskā(Kuzbassā) vislielākā un modernakā dzelzceļu sliežu fabrīka, kur tika uzstādīts pirmais Pad.Savienībā pagatavotais blumings. Dažāda asortimenta tēraudu un dzelzi tagad izgatavo jau vairākās speciālās fabrīkās, tā kā vairs nav tāļu tas laiks, kad Pad.Savienībai vairs nevajadzēs iepirkt šos materialus ārzemēs, bet varēs pat daļu no savas produkcijas laist pasaules tirgū.

Intensīvā zemes slāņu pētīšana atklājuse jaunas rezerves priekš krāsaino metālu rūpniecības. Tā, vara krājumi 1926.g. bij aprēķināti uz 72o.ooo to, bet pateicoties jaunu slāņu atrašanai,šī rezerve pieauguse uz 1.1.32. līdz 13,6 milj.to. Tāpat svina rezerve pieauguse no 698.ooo to uz 3.11o.ooo to un cinka - no 1.o17.oooto uz 6.571.ooo to. Šo metālu ražošanai lielā mērā paplašinātas vecās un uzceltās jaunās fabrīkas. Vara ražošana koncentrēta Uralā, kur pašlaik jau darbojās 2 fabrīkas ar kopēju gada produkciju līdz 3o.ooo to un uzsākta celt milzu fabrīka ar 75.ooo to gada produkcijas. Labas izredzes uz krāsainās metalurģijas attīstību dod pētijumi Kazakstanā un Vidus Azijā, kur atrasti jauni bagatīgi vara, cinka un svina slāņi, kuru izmantošana jau iesākusēs. Altaja kalnos koncentrēti 52% no visas Pad.Savienības vara rezerves, pret 26% Uralos. Jau uzceltās un ceļamās cinka fabrīkas spēs tuvākā laikā apmierināt visu iekšzemes pateriņu. Svina produkcija

1628

pag.g. pārsniedza priekš kara produkciju par 24o/ un šā metāla ražošanas attīstība drīz vien nodrošinās visu paterinu. Aluminija ražošana iesākās tikai pag.g. beigās, bet viņa attīstībai ceļā stāv labu izejmaterialu trūkums, kura dēļ produkcija izmaksās dārgi un tā nespēj sacensties uz pasaules tirga. Attīstās arī reto metālu (volframa,molibdena, bismuta)produkcija, kura nepieciešama mūslaiku technikai.

Pēc metalurgijas visnopietnāka vērība tika piegriezta akmeņogļurūpniecības attīstībai. Piecgades sākumā akmeņogļu geologiskā rezerve bij aprēķināta uz 553.732 milj.to, bet jaunākie pētījumi un atradumi pavairojuši šo skaitli vairāk kā divi reizes. Karagandā(Kazakstanā), Austrumu Sibirijā, Tungusas baseinā, Tālājos Austrumos, Pečoras baseinā un cit. atrasti gigantiski akmeņogļu slāņi. Akmeņogļu bagatības ziņā Pad.Savienība tagad ieņem trešo vietu, pēc Z.A.V. un Kanadas. Piecgades laikā paplašinātas un mechanizētas vecās šachtas, un nodotas eksploatācijai daudz jaunu šachtu, kas parādās arī produkcijas pieaugumā: 1927/28.g. produkcija bij 35,3 milj. to,bet 1932.g. jau 62,3milj. to, lai gan piecgades plānā bij paredzēts pēdēja gada produkciju pacelt līdz 75milj. to. Lai gan šie skaitļi rāda, ka ogļrūpniecībā piecgades plāns nav izpildīts, tomēr pieaugums it ļoti ievērojams. Lielā vērība, kādu Pad.Savienība piegriež ogļrūpniecībai redzama arī no tā, ka pašlaik celšanas stāvoklī atrodās tāds skaits šachtu, kuru produkcija pārsniegs līdzšinējo piecas reizes(Za Industr.1.1.33.).

Sevišķi ievērojamas pārgrozības notikušas mašīnrūpniecībā.Vecās fabrikās produkcijas nomenklatura radikāli samazināta, piemērojot fabrikas iekārtu nedaudzu nosaukumu ražošanai, bet toties pašas fabrīkas paplašinātas un apgādātas ar jaunām mašīnām, lai ar darbu racionalizēšanu ievērojāmā kārtā palielinātu produkciju. Līdztekus tam uzceltas ļoti daudz jaunu fabrīku pēc labākiem ārzemju paraugiem, kuras spēj izgatavot viskomplicētākās mašinas. Atzīmējamas Urala, Sibirijas un Kramatorska smago mašinu fabrīkas priekš metalurgijas un ogļrūpniecibas iekārtu izgatavošanas, četras jaunas fabrīkas vieglāku mašīnu ražošanai, piecas fabrīkas dzelzceļu vajadzībām, divas lielas elektofabrikas, specialā turbinu fabrika Harkovā.trīs modernas traktoru fabrikas, viena kombainu fabrīka.milzu lauksaimniecības mašinu fabrikas Rostovā un Taškentā, trīs auto fabrikas, vairāk desmit jaunu fabriku sīku mašinu izgatavošanai priekš vieglās rūpniecības u.t.t.

1629

Mašinrūpniecības produkcijas vērtības ziņā piecgades plāns bij izpildīts jau ceturtajā gadā(pret šo konstatējumu jāizturās ar zināmu rezervi, jo Pad.Savienības fabrikās pagatavotās mašīnās izmaksā vairākkārt dārgāki, nekā citās valstīs un arī kā paredzēts piecgades plānā) Atzīmējot pirmā pašražotā bluminga nodošanu eksploatacijai, Pad.Savienības prese ar lepnumu uzsvēra, ka nu vairs neesot mašinu, ko nevarētu pagatavot pašu fabrikās. Un patiesībā tā arī ir! Pad.Savienībā tagad tiek pagatavotas sākot ar smagām metalurģijas mašinām, milzu lokomotivēm, motoriem, turbinēm un beidzot ar visāda veida tekstila un šūjmašinām, pulksteņiem un vēl sīkākām mašinām. Man personīgi liekās, ka agri vai vēlu būs vīlušās visas tās valstis, kuras arvien vēl cer uz Pad.Savienības tirga paplašināšanos. Pad.Savienība ir jau stipri neatkarīga no ārzemju rūpniecības un apturot straujos tempus industrializācijā, viņai nepirks vairs nevienas no tām mašinām, kuras viņai bij vajadzīgas priekš piecgades industrializācijas programas izpildīšanas.

Ķimiskā rūpniecība priekš kara bij atstāta pilnīgā novārtā. Redzēdama Vācijas varu pasaules karā pateicoties viņas spēcīgai ķimiskai rūpniecībai, komunisti, kuru galvenā cenšanās tomēr ir būt militari stipriem, ieguldījuši ķimiskā rūpniecībā lielus kapitālus, tā kā tagad tie jau var lepoties ar tādiem milzīgiem kombinātiem un fabrikām, ka Berezņiki (Uralos), Bobriki (Maskavā), Hibini (Karelijā), Solikamska, Voskresensk, Černorečije u.t.t.

Sērskābes produkcija pieauguse no 184,6ooo to 1927/28.g. uz 8oo.ooo to 1932.g.,pret 175.ooo to 1913.g. Superfosfata 1931.g. ražots 55o.ooo to, pret 25.ooo to 1913.g. Dažas no nupat eksploatacijai nodotām fabrikām spēj ražot 3oo.ooo - 33o.ooo to gadā, Uzceltas arī vairākas fabrikas priekš kombinēto mākslīgo mēslu ražošanas. Piecgades laikā uzceltas pavisam 38 ķimiskas fabrikas, no kurām 17 priekš ķimisko pamatvielu ražošanas, 4 anilinfabrikas, 4 laku-krāsu fabrikas, 8 fosfatu apstrādāšanai, 1 kalijsāls pārstrādāšanai un 4 gumijas fabrikas, no kurām 2 priekš sintetiskā kaučuka ražošanas (Za Industrial.3o.12.32) Pie ķimiskām pieskaitāmas arī 19 fabrikas koksnes pārstrādāšanai. Visas uzskaitītās fabrikas ir liela mēroga uzņēmumi un plaši fabriku kombināti. Ķimiskā rūpniecībā piecgades laikā ieguldīts 1.46o milj.rub., par 36o milj.rub.vairāk, nekā plānā bij paredzēts.

Jaunceltā ķimiskā rūpniecība spēj apmierināt lielum lielo da-

1630

ļu no valsts vajadzībām kā miera, tā arī kara laikā, kādēļ Pad.Savienības tirgus vārti priekš kapitalistisko valšķu ķimisko fabriku produkcijas eksporta jau stipri pievērušies un uz priekšu pievērsies arvien vairāk ciet.

Naftai liela nozīme Pad.Savienībā kā eksporta precei un ka kurināmai vielai motorizētai lauksaimniecībai un autotransportam. 1932.g naftas iegūts 22,2 milj.to, pret piecgades plāna 21,7 milj.to un 12,3 milj.to 1928.g. Šī norma jau bij sasniegta 1931.g., bet no ta laika naftas produkcija nav necik ievērojami pieauguse. Līdztekus ar naftas produkcijas pieaugumu attīstīta arī naftas pārstrādāšana, pie kam 1932.g.pārstrādāti tika 2o,2 milj.to. Naftas transporta atvieglošanai piecgades laikā ierīkoti apakšzemes cauruļu vadi ar kopgarumu apmēram 2ooo km.

Kā jau augstāki aprādīts, vieglai rūpniecībai plānā nebija paredzēta strauja attīstība, tomēr piecgades laikā uzcelts liels vairums jaunu fabriku, no kurām atzīmējamas sekošās: 13 kokvilnas vērptuves ar 1 milj.spolēm, 3 trikotažas fabrikas, 3 linu vērptuves, 3 vilnas vērptuves, 8 apgērbu fabrikas, 4 apavu fabrikas, 11 ādas fabrikas, 2 kinofilmu fabrikas, liels skaits būvmaterialu fabrikas un daudz citas. Trikotažas fabrikas ir pilnīgi jauna rūpniecības nozare, kurai jāatvieto to agrākajo mājas un mazo darbnīču darbu. Tas pats sakāms par apgērbu un apavu fabrikām. Blakus šīm fabrikām darbus uzsākušas tādas, kuras ražo preces, kādas agrāk tikai ieveda no ārzemēm. Ievērojamu attīstību guvuse arī pārtikas rūpniecība, kurai jāatvieto agrāko darbnīču un saimnieču darbs. Uzceltas ir modernas maizes fabrikas un fabrikas virtuves, agrāko lopkautuvju vietā uzceltas un vēl tiek celtas lielas gaļas fabrikas, kurās tiek racionali izmantoti visi atkritumi. Zivīm bagātās piekrastēs uzceltas lieliskas konservu fabrikas ar blakus nozarēm atkritumu izmantošanai. Vispārīgi, konservu rūpniecība guvuse sevišķi strauju attīstību: 1928.g.darbojās 22 uzņēmumi ar 13o-15o milj bundžu gada produkcijas. Tagad darbojās 48 uzņēmumi ar 1 miljardu bundžu lielu gada produkciju, bet tekošā gadā būs gatavas vēl 7 jaunas fabrikas (Kuibiševa referats K.P.C.K.). Vēl jāpiemin linu pirmatnējās apstrādāšanas fabrikas, kuru pēdējos divi gados uzcelts ap 5oo gab., mākslīgā zīda, farmaceitiskās, piensaimnieciskās un vēl daudz citas fabrikas, kuru uzdevums ir atvietot individualo un sīko darbniču darbu, lai iznīcinātu tādā kārtā kapitalistiskās atliekas rūpniecībā un

1531

saņemtu visu rūpniecisko produkciju valsts noteikšanā. Piecgades plānā gan bij paredzēts vieglai rūphiecībai dot straujāku attīstību piecgades otrā pusē, bet saīsinātā piecgades laikā dēļ, izejvielu trūkuma un financialo grūtību dēļ vieglās attīstību palikuse atpakaļ no plāna normām. Vainojami arī pirmatnējā plāna grozijumi rūpniecībai par labu, priekš kuriem līdzekli ņemti no vieglās rūpniecības konta.

Elektrizācija.

Sekojot Ļeņina norādījumiem uz valsts elektrifikācijas nepiešamību, piecgades plānā liela ievērība bij piegriesta arī elekstrisko spēkstaciju celtniecībai. Par piecgades sasniegumiem šinī rūpniecības nozarē atrodamas turakas ziņas,

"Izvestija" 13.I.33.g.numurā ievietotā Kuibiševa runas atreferējumā. ~~(atrodamas sekošas ziņas.)~~

1928.g.nodarbinātas bij 18 rajonu spēkstacijas ar kopjaudu 610.000 kvt., bet pašlaik strādā 44 stacijas ar 2,5 milj.kvt.kopjaudas. Visu spēkstaciju(fabriku, komunalo u.t.t.) kopjauda bij 1928.g. 1.875.000 kvt., bet uz š.g.1.janvari 4,6 milj.kvt.un ražotā energija pieauguse no 5 miljardi uz 13,5 miljardi kvt.stundām. Priekš kara visu spēkstaciju kopjauda bijuse apm.1.milj.kvt.un ražotās energijas 2 miljardi kvt.stundas. Celtniecības apmēri redzami arī rajonu staciju stipruma pieaugumā. Līdz 1929.g.Pad.Savienībā neesot bijis nevienas stacijas pāri par 100.000 kvt.jaudas, bet tagad esot 10 stacijas ar 110-310 kvt.jaudas. Priekš kara neesot bijis nevienas stacijas stiprākas par 25.000 kvt.

Līdztekus elektriskās energijas pieaugumam attīstijusēs arī elektriskā otechestvā rūpniecība. Tagad Pad.Savienībā tiek ražoti spēcīgi turbogeneratori, hidrogeneratori, transformatori, elektromotori, augstvoltigas mašinas, spuldzes un visi sīkie aparati un piederumi preikš stipras un vājas strāvas.

Augstvoltīgo vadu(līdz 161.000 voltu Dņepras spēkstacija) kopgarums pieaudzis no 3000 km.1928.g.uz 7000 km.1932.g.beigās.

Transports.

Komunistu valdīšanas laikā dzelzceļi nekad nav spējuši apmierinoši apkalpot valsts saimniecību. Neapmierinošs stāvoklis ir arī pēc piecgades izbeigšanos, neskatoties uz to, ka dzelzceļu izbūvei izdoti 6,7 miljardi rub., par 1811 miljoni rubļu vairāk, nekā piecgadē bij paredzāts. Piecgades laikā laisti apgrozībā 45.000 smagā tīpa

preču vagoni, sastādot kopā ar jauniem vaļējiem 22% no visa vagonu skaita un pavairojot visu vagonu tonažu par 25%. Ar automatiskām bremzēm apgādāti 11% no ripojošā sastāva. Preču lokomotivu kopspēks palielinājies par 2o%, bet smagā tīpa preču lokomotivu skaits pieaudzis no 3o uz 42%. Dienā iekraute vagonu skaits pieaudzis no 4o.ooo vagonu 1928.g.uz 49291 vagonu caurmērā 1932.g.

Autotransports pēdējā laikā sāk straujāki attīstīties sakarā ar autofabriku uzcelšanu. Piecgades laikā darbību uzsākušas trīs autofabrikas: N.-Novgorodā, Maskavā un Jaroslavļā.

Nopietna vērība tika piegriezta aviacijas attīstībai, bez kuras tagad nav domājami panākumi uz kara lauka Pad.Savienībā tagad tiek būvēti/aeroplani i cepelini ar spēcīgiem motoriem līdz 7oo HP. Privātās aviacijas līnijas sasniegušas 48.ooo kopgaruma.

Industrializācijas skāruse ievērojamā kārtā arī lauksaimniecību. Nodibinot lielās valsts fermas - sovhozus un apvienojot sīkās privātsaimniecības lielās kolektivsaimniecības, Pad.Valdība centās lauksaimnieku darbu padarīt līdzīgu fabriku darbam. Lai šo mērķi sasniegtu piecgades plāns paredzēja apgādāt lauksaimniecību ar spēcīgām mašīnām, kuru apkalpošanai radīsies lauku proletariats. Piecgades laikā lauksaimniecībai nodoti 12o.ooo traktoru ar kopēju 1,9 milj.H.P. Kolhozu zemes apstrādāšanai noorganizētas 2446 mašinu-traktoru stacijas ar vajadzīgām darba mašīnām, autotransportu un remonta darbnicām.

Īsajā pārskatā esmu centies sniegt ziņas par to grandiozo darbu, kas padarīts 4 1/4 gada laikā saskaņā ar pārdomātu plānu un noteiktu, pa daļai apslēptu mērķi.

Lai saturētu valdīšanas grožus savās rokās, komunistu partijai vajadzēja pavairot proletariata skaitu, un lai aizsargātu vienīgo komunistisko valsti no vispasaules kapitala varas un pie pirmās iespējamības varētu tai atklāti uzbrukt, nepieciešami bij attīstīt smago un ķimisko rūpniecību. Abus šos mērķus varēja sasniegt ar valsts industrializācijas palīdzību. Tagad tie ir jau pa lielākai daļai sasniegti.

Cenšoties pēc aprādītiem politiskiem mērķiem, Pad.Savienība ir rādījuse pamatus ekonomiskai neatkarībai no kapitalistiskās pasaules. Pateicoties savām dabas bagātībām, īpatnējai valsts iekārtai un stiprai, nesaudzīgai valdīšanas dūrei, viņa spēj un prot iztikt vienīgi ar paša zemes ražojumiem. Ārzemju ražojumi viņai vairs nav tik nepieciešami. Vispasaules apstākļi ir tādi, ka paredzamā laikā uzbrukumi

no ārienes nav sagaidāmi, kas dod iespēju līdzšinējos sasniegumus mierīgā garā paplašināt. Pēc industrializācijas parādu samaksas ārzemēs, eksports viņai dos ļagātīgus līdzekļus kapitalistisko valšķu graušanai no iekšienes, bet priekš atklātas cīņas tiek apmācīti daudzskaitīgā armija, visi strādnieki, kā vīrieši, tā sievietes un jaunātne, kurus apbruņos ar kara technikas modernākiem līdzekļiem jaunuzceltās fabrikās.

Industrializācijas plāna realizācija, kā jau to augstāk minēju, radījuse tikai pamatus komunistu partijas tāļejošo mērķu sasniegšanai, bet tas nekādā ziņā vēl nenozīmē, ka šo tāļāko mērķu sasniegšana arī to jau pilnīgi nodrošināta. Ta ir atkarīga vēl no daudz citiem faktoriem, bet tie pa lielākai daļai ir stāpri nelabvēlīgi un tiks apsvērti pārskata turpmākās daļās.

III. VALSTS SOCIALIZĀCIJA.

Augstāk tika minēts, ka V Padomju konference apstiprināja piecgades plānu kā "lielu darbu un plaša socialistiska uzbrukuma plānu". Šinī teikumā jāsaprot zem "lielu darbu" nosaukuma valsts industrializācijā un zem "plašā socialistiskā uzbrukuma" intensivā valsts socializācijā.

Ar industrializācijas plāna realizāciju komunistu partija var būt apmierināta, kā tas jau tika konstatēts pārskata pirmā daļā. Tagad jāapskata plāna otro daļu -"plašo socialistisko uzbrukumu", jeb intensivo socializāciju.

Piecgades plāna otrās daļas relaizēšana skāra vispirms privāto tirdzniecību un rūpniecību.

Ar administrativiem un nodokļu spaidiem īsā laikā tika paralizēta un likvidēta privātā tirdzniecība. Valsts iejaucās arī kooperativu darbībā, nosprauda ceļus, pa kuriem tiem turpināt un paplašināt savu darbību, ar valsts aparata palīdzību apgādāja tos ar precēm un apgrozības kapitālu. Piecgadei izbeidzoties par privāto tirdzniecību vairs nevar būt runas, jo nabadzīgo atlieku pārdošanām, ko uz tirgu atnes izputinātie un nomāktie individualie zemkopji, par tirdzniecību nosaukt nevar, bet par kolhozniekū saimniecīskiem atlikumiem noteicēji nekādā ziņā nav paši kolhozniekī.ražotāji, bet gan vietējie partijas vadoņi un valsts organi. Citas privātas tirdzniecības vairs nav.

Tādi paši paņēmieni tika pielietoti privātās rūpniecības un amatniecības likvidēšanai. Privātie uzņēmumi tika aplikti ar nesamak-

1634

sājamiem nodokļiem un viņu darbību paralizēja neiespēja dabūt izejvielas, bet kur tās tomēr bij pieejamas, tur strādnieku prasības un iejaukšanās uzņēmuma darbībā padarija uzņēmuma turpmāko pastāvēšanu ~~pastāvēšanu~~ par neiespējamu. Tāds pat liktenis bij arī koncesionātiem uzņēmumiem ar ārzemju kapitalu. Spilgts piemērs ir visai pasaulei pazīstamais Lenas zeltraktuvju sabiedrības liktenis. Sīkie uzņēmumi un darbnīcas tika apvienoti kooperativos, par kuriem faktiskais noteicējs un īpašnieks palika neviens cits, ka pate valsts. No agrākās privātās uzņēmības atlikušies kurpnieki, atslēdznieki, pulksteņtaisītāji, skroderi un citi, kuri savu amatu piekopj, labākā gadījumā, kādā neapdzīvojamā, dzīvību un veselību apdraudošā telpā jeb savā vienīgā dzīvojamā un guļamā istabā, bet visbiežāk gan uz ielas, māju iedobumos, vai uz tirgus laukuma, kur tiem jābūt katru acumirkli gataviem laisties lapās no miliča vai nodokļu inspektora. Privātā amatnieku piecgadei izbeidzoties palicis tik maz, ka tiem ir vienīgi vēsturiska nozīme.

Ta tad pilsētās socialistiskais uzbrukums guvis pilnīgu uzvaru - privātais kapitāls tirdzniecībā, rūpniecībā un amatniecībā galīgi iznīcināts.

Tikuse galā ar kapitalisma atliekām pilsētā, komunistu partija pārnesa savu uzbrukuma sparu <u>uz laukiem.</u>

1927.g.turīgām saimniecībām vēl piederēja 32,5% no visas sējuma platības. Turīgie zemkopji bij priekš partijas ienīsts kapitalistisks elements, kuru rokās atradās visa brīvā tirgus labība. Pēc savas būtības kapitalistisks elements bij arī visi pārējie individuālie zemkopji, jo tie turējās pie savas zemes joslas, pie savas privātās saimniecības. Neskatoties uz lielām privilēģijām, kādas baudīja komunas, sīkie lauksaimnieki nebija ar labu iedabūjami kolektīvos.

Piecgades plāns paredzēja apvienot kolektīvās saimniecībās 25% no visas sējas platības, bet pirmā piecgades gadā kolektivizācija nemaz nebij sekmējusēs. Priekš turīgiem zemkopjiem kolektivizācija nozīmēja visas savas mantas atdāvāšanu citiem, bet mazturīgo zemkopju nabadzības apvienošana nekādus zelta kalnus nevarēja solīt.

Ar aukstu aprēķinu valdība ķērās pie turīgākām saimniecībām, kurām bij i zeme, i manta, ko varēja nodot nabadzīgiem zemkopjiem un bezzemniekiem kolektivā lietošanā. Turīgo zemkopju zemei un mantai bij tas magiskais spēks, kurš pievilka visu lauku nabadzīgo elementu

1635

un kad valdība norādīja uz iespējas, kā pie šās zemes un mantas tikt, tad arī kolektivizācijas slūžas bij atvērtas un kolektivizācijas vilnis gāzās pāri visai Pad.Savienībai tik strauji, ka no ta satrūkās paši partijas vadoņi un Staļins bij spiests 1930.g.martā izdot savu dekretu par "galvas reibšanu no panākumiem", lai apturētu kolektivizācijas pārāk straujo gaitu.

Koletivizācija turpinājās, gan daudz mērenākā gaitā līdz 1931. g.beigām, kad komunistu partija ierobežoja to ar noteiktām procentu normām. Piecgades beigās bij nodibinātas 200.000 kolektivu saimniecību t.s.kolhozu, kuru sējas platība aizņēma 75% no visas zemnieku apstrādātās zemes.

Induvudualo zemkopju rokās palikuši gan vēl 20% no visas sējas platības, bet viņu beztiesiskais stāvoklis, lielie nodokļi nodevas un klaušas, neiespēja iegādāties vajadzīgos darba rīkus un sēklu ātri noved viņu saimniecības līdz likvidēšanai. Tie pamet savu zemi un dodās uz rūpniecības centriem meklēt sev darbu un maizi, iestādamies tādā ceļā proletariata rindās.

Tādā kārtā kapitalistiskais elelments uz laukiem pa lielākai daļai jau likvidēts, bet pārpalikums novests līdz nespēkam, socialistiskais uzbrukums guvis uzvaru, kura trīskārt pārsniedz piecgades plāna un partijas cerības.

No visa sacītā izriet, ka arī piecgades plāna otrs mērķis ir arī sasniegts.

Varēja sagaidīt, ka uzvāras kronētai partijai pēc pabeigtas cīņas uzgavilēs ne tik vien aplaimotā 163 milj.lielā apvienotā tautu savienība, bet arī kapitalistisko valšķu proletariats un progresivā demokratija. Bet gaviļu nav ne "laimigajā" komunistu valstī, ne gaviļu atbalsis kapitalistiskajā pasaulē.

Vai ta būtu tikai Pirras uzvāra ?!

Lai varētu uz šo jautājumu atbildēt, nepieciešams apskatīt patieso saimniecisko stāvokli Pad.Savienībā piecgadei izbeidzoties.

IV. Negatīvās parādības Pad.Savienības saimnieciskajā dzīvē kā piecgades plāna realizācijas sekas.

Visļaunakā no negatīvām parādībām ir pārtikas trūkums, kura dēļ vārds "piecgade" palicis tik nepopulārs, ka ļaudis to lieto tikai ar rūgtu ironiju. Ar skaitļiem un solijumiem sajūsminātā tauta cerēja no piecgades visus iespējamos zemes labumus. Pagāja piecgade - dzīve

1B56

tapusi nesalīdzināmi grūtāka, nekā ta bija priekš piecgades. Gaidītās labklājības vietā - nabadzība. Dienu no dienas pieaug grūtības ar pārtiku, apģērbu, veļu, apaviem, dzīvokļiem, kurināmo, satiksmi pilsētās un uz dzelzceļiem; par politiskām brīvībām i runas nevar būt, visur spiegi un denuncētāji, visur G.P.U.terors u.t.t. Par jaunu piecgadi vairs neuzdrošinās runāt pat tādi partijas un valsts vīri, kā Staļins, Molotovs, Kuibiševs. Komunistu partijas centralkomitejas plenuma sēdā Staļins runāja par straujo industrializācijas tempu apturēšanu uz 2-3 gadiem, Molotovs par saimniecisko plānu tikai vienam gadam.

Starujā kolektivizācija priekš lauksaimniecības bij ārkārtīgi smags sitiens, kura sekas vēl ilgi sajutīs visas valsts saimnieciskā dzīve.

Stiprāko triecienu dabūja lopkopība.

Kolektivizācijas vilnim sākoties, turīgākie zemkopji steidzās likvidēt savu mantu un pārdeva visus savus lopus nokaušanai, jo citu pircēju nebija. Grūtāks liktenis bij tiem lopiem, kuri nonāca kolhozu rokās. Jauno kolhozu saimniecība tapšanas laikā atradās haotiskā stāvoklī. Lopu izmantotāju bij daudz, bet kopēju maz. Īsā laikā lielumlielā daļa lopu, pārmērīgi nodzīti un nomērdēti, aizgāja bojā.

Jauns lopu iznīcināšanas vilnis uznāca, kad valdība definēja, kas ir "kulaks". Tūlīt visi vidēji turīgi saimnieki, kuriem bij vairāk par vienu zirgu, divi govīm, vienu cūku un trim aitām, steidzās pārākumu likvidēt, lai netaptu ieskaitīti "kulakos".

Trešais lopu iznīcināšanas periods iestājās, kad valdība redzēdama lopu skaita strauju samazināšanos, nolēma dibināt gigantiskos lopkopības sovhozus lopu ieaudzēšanai un lopkopības pacelšanai. Rezultāti bij tomēr pretēji. Priekš jaundibinātām fermām un iedzīvotāju apgādībai ar gaļu 1930.g.otrā pusē tika ņemtas palielinātas nodevas dzīvos lopos, neskatoties uz to, ka iepriekšējā gada laikā lopu skaits jau bij ievērojamā mērā samzinājies. Iegūtos lopus pēc zināmas izlases sūtīja uz tām vietām, kur pēc plāna vajadzēja dibināt lopkopības fermas. Jau ceļā uz turieni daļa lopu gāja bijā aiz bada, jo par barību ceļā neviens nopietni nebij domājis. Arī pašos sovhozos pa lielākai daļai nebija ne pajumtes, ne barības, tā kā arī tur 1930/31.g.g.ziemā nobeidzās vairāk kā puse no piegādātiem lopiem.

1930.g.beigās, kad valdība nespēja vairs apgādāt pilsētas iedzīvotājus ar līdz šim parasto gaļas rāciju, tika meklēti vainīgie un GPU arī atrada 48 dažādu apgādības organizāciju vadošos darbiniekus par

1637

vainīgiem un uz savas neaprobežotās varas pamata bez tiesas izmeklēšanas tos nošāva. Strādnieki šo GPU darbu apsveica, jo " kaitētāji 2 bij iznīcināti un bij cerības uz apgādības uzlabošanos.Patiesībā apgādība turpinājas arvien vairāk pasliktināties, jo vispārējais lopu skaits bij jau par trešo daļu samazinājies, kā tas redzams no sekošiem skaitļiem (sk.Životnovodstvo SSSR, Gosplan),

Lopu absolutais skaits (milj.galvu)

Gadi	Zirgi	Liellopi	Govs	Aitas	Cūkas
1916	35,8	6o,5	26,o	113,o	2o,9
1928	33,5	7o,6	3o,7	133,6	26,1
193o	31,5	51,7	26,5	88,9	13,2

Lopu skaits uz 1oo iedzīvotājiem

Lopi	1916	1928	193o
Liellopi	43,3	46,7	33,5
no tiem govis	18,6	2o,3	16,3
Aitas	8o,7	88,3	55,2
Cūkas	14,9	17,3	8,1

193o. gada beigās, lai apturētu vidēji turīgos saimniekus no lopu apkaušanas, valdība izdeva rīkojumu, ar kuru aizliedza vispār vaislas spējīgus lopus kaut privātā kārtā, piedraudot ar bārgiem sodiem par lopu patvarīgu kaušanu. 1931.g. marta mēnesī līdzīgus noteikumus attiecināja arī uz zirgu saudzēšanu un kaušanu, jo gaļas trūkuma dēļ iedzīvotāji sāka lielā mērā lietot zirga gaļu. Zirgu apkaušanu veicināja arī barības trūkums un nepanesamas zirgu īpašnieku klaušas.

Neskatoties uz šiem bārgiem noteikumiem, lopu apkaušana turpinājās, lai gan mazākos apmēros, visu 193/ .gadu. Gaļas sagāde deva neapmierinošus rezultātus, izsauca nemieru zemkopjos, kuŗiem bieži atņēma vienīgo lopu, sodā krita daudzi sagādes darbinieki un lauku padomju locekļi par nepietiekošu aktivitāti.

Gaļas sagādes grūtības piespieda valdību noskaidrot vispārējo lopkopības stāvokli, priekš kam nolika vispārīgu lopu skaitīšanu uz 1932.g.1.februari. No sākuma gan šur tur laikrakstos parādījās apraustītas vietējās ziņas par skaitīšanas sliktiem rezultātiem, bet drīz vien par tiem neko vairs nerakstīja. Gads jau gandrīz pagājis, bet skaitīšanas rezultāti nekur vēl nav publicēti. Arī uz personīgo lūgumu centrālā saimniecības statistiskā pārvalde nekādas ziņas neizsniedz.

1638

Novērojumi un aplinkus ziņas norāda uz to, ka 1932.g. pavasarī zirgu esot bijis 23-24% no 1928.g. skaita un liellopu 28-29%. Liekās, ka šie skaitļi nestāv tāļu no patiesiem.

Redzedama, ka ar kaušanas aizliegumiem lopu skaits nav pavairojams, komunistu partija publicēja 26.III.31.g. paskaidrojumu, ka partija nav pret to, ka kolhozniekiem būtu savi privātie lopi, taisni otrādi, partijas cešanās esot , lai ikkatram kolhozniekam būtu savi privātie lopi, sava personīgā saimniecība. Piekāpdamās pret kolhoznieku privātsaimnieciskām tieksmēm, valdība cerēja ar tō iointeresēt kolhozniekus audzēt lopus. 6. un lo. maijā valdība atcēļ lopu kaušanas aizliegumus un dod zemkopjiem tiesību pārdot lopkopības rašojumus, tanī skaitā arī gaļu, brīvā tirdzniecībā par privāttirgus cenām, saprotams tikai pēc obligatorisko nodevu izpildīšanas. 24.9.32.g.tiek uz pusi samazinātas gaļas nodevas, nosaucot tās par lauksaimniecības nodokli.

Nav šaubu, ka uzskaitītie rīkojumi var veicināt lopkopības stāvokļa uzlabošanos, ja vien citi apstākļi priekš tam būtu labvēlīgi.

Sakarā ar lopkopības sabrukumu, Pad.Savienības iedzīvotāju pārtikā gaļa, tauki, sviests un piens ir ļoti reti aizdars. Ar lopkopības sabrukumu izskaidrojamas arī pastāvošās grūtības ar apaviem un apģērbu.

Reakcija, kuru kolektivizācija izsauca zemkopībā, nebija tik stichiskā, kā lopkopībā, bet toties ilgstoša un izteicās dažādos virzienos. 1929.g.rudenī ražu vēl ievāca un ziemājus apsēja līdzšinējie zemes īpašnieki parastā kārtībā.

1930.g.pavasara sējas darbus jaunie kolhoznieki veica ar sajūsmu, lai gan ar stipru nokavēšanos darba lopu trūkuma un viņu sliktā stāvokļa dēļ. Vasaras vidū, kad nāca zināmas ļielās nodevas, darba prieks sāka zust. Tam pievienojās nenoorganizētā darba iekārta kolhozu saimniecībās, kādēļ daļa ražas palika uz lauka nenovākta. Zem partijas un administrācijas spaidiem ziemāji gan tika apsēti, bet ar lielu nokavēšanos un bez nepieciešamās rūpības. Vēl mazāku darba prieku izrādīja individualie zemkopji, jo nodevas un klaušas viņiem bij uzliktas daudz lielākas, nekā kolhozniekiem, viņu pilsoniskās tiesības bij stipri ierobežotas, par nodevām un klaušām maksāja tik maz, ka par saņemto naudu ne tuvu nevarēja apmierināt saimniecības minimālās prasības. Pateicoties ārkārtīgi labai ražai, nodevas tomēr kaut kā tika izpildītas un ar pārpalikumu varēja kaut kā izsistīes cauri.

1639

Stingrā nodevu piedzīšana no iepriekšējā gada ražas, netaisnība pie ražas pārpalikuma sadalīšanas kolhozniekiu starpā, kur sliņķi, apkārtklejojošie partijas vīri un lielais administratoru skaits saņēma dažkārt lielāku daļu, nekā patiesais lauku darba izpildītājs, atstāja sliktu iespaidu uz kolhozu īstiem darba darītājiem, kamdēļ pie 1931.g.pavasara sējas darbiem tie ķērās bez sevišķa prieka un darbi ievilkās garumā arī tādēļ, ka darbu lopu stāvoklis bij kļuvis vēl sliktāks un viņu skaits vēl mazāks, nekā iepriekšējā gadā. Arī mašinu traktoru stacijas, kur tās bij nodibinātas, nepiepildīja uz viņām liktās cerības. Viņas strādāja nemākulīgi, pavirši, nerēķinoties ar agrārtechniskām prasībām, censdamies vienīgi izpildīt dienas darba normu kvantitativi.

Vasaras sākumā uznāca bezlietus periods, aizņemdams plašus, pašus auglīgākos apgabalus: Ukraini,Centrālo Melnzemju, Lejas un Vidus Volgas apgabalus, Uralu, Rietumu Sibiriju un Kazakstanu, no ka raža cieta tik ~~itkā~~ lielā mērā, ka vietām pat nebija ko pļaut. Neskatoties tomēr uz neražu šinīs apgabalos, labības sagādes kampaņa tika vesta ar brutālu nesaudzību, neatstājot pašiem ražotājiem ne minimuma iztikai. Nodevu piedzinēji meklēja kur vien varēja iedomāties pēc noslēptās labības un pavēlēja pārkult otro reizi visus salmus un pelavas. Ziemāju tika apsēts par 3 milj.ha mazāk, nekā gadu irpeikšš, pie tam pa daļai ar sliktu sēklu. Pārtikas trūkums augšminētos apgabalos piespieda daļu no darba spējīgiem zemniekiem atstāt sādžu un doties uz rūpniecības centriem darbu meklēt. Daļa zemnieku veda uz pilsētām savās pūrlādēs ilgi glabātos audumus, lai par saņemto naudu nopirktu pārtiku. Maskavā uz ielām bij redzami daudz ubagojoši zemnieki, pat veselas ģimenes, no Dienvidu Krievijas un Sibirijas.

1932.g.pavasarī valdība bij spiesta neražas cietušiem apgabaliem aizdot sēklas labību, kura ne visur bij piemērota vietējiem apstākļiem un pietiekošā vairumā. Liela daļa lauku tika apsēta arī ar sliktu sēklu, kuru iegūva no otrreizējās kulšanas, ar stipru nezāļu piemaisījumu. Lai neatkārtotu pag.gada kļūdu, sēšanas darbus bij pavēlēts iesākt agri pavasarī un nobeigt saīsinātā laikā. Lai šo uzdevumu pildītu, mašinu-traktoru stacijas strādāja dienu un nakti, bieži sēkla tika sēta uz rugājiem un tad iestrādāta, bieži ieara par dziļu, bet visbiežāki kārta tika ņemta pārāk plāna, lai ātrāki veiktos darbs un panāktu āršanas ātruma rekordu. Viss tas kopā, sliktā sēkla un pa-

1640

šā. paviršā zemes apstrādāšana 1932.g.noveda pie jaunas neražas, lai gan meterialogiskie apstākļi esot bijuši sevišķi labvēlīgi.Pie sliktā s ražas galvenā vaina ir nezālēm, kuras sevišķi spēcīgi augot uz mašinu-traktoru staciju apstrādātiem laukiem. Labība vēl nebija pienācīgi nogatavojusēs, kad izsalkušie pilsētas un sādžu iedzīvotāji devās uz lauka vārpas plūkt. Vārpas zaga arī paši kolhozniekļi no sava lauka, jo ražas sadalīšana, saskaņā ar pastāvošiem noteikumiem, varēja notikt tikai pēc visu nodevu izpildīšanas un sēklas fonda atberšanas, bet maizes jau sen vairs nebija nevienam. Valdība bij spiesta izdot bārgus noteikumus pret socialistiskās mantas aizkāršanu, paredzot vainīgiem sodu līdz lo g. spaidu darbos. Vājā raža, lielās nodevas, zemā cena, ko valdība maksāja par nodevām,saimniecībai un dzīvei nepieciešamo preču trūkums nomāca zemkopju gara stāvokli, kādēl pie darba tas gāja bez kāda prieka. Ražas novākšana ievilkās garumā. vietām tā palika pavisam nenovākta, ar labības kulšanu nesteidzās un ar nodevu atbēršanu vēl mazāk, bet ziemāju apsēja pavisam 36,7 milj. ha, pret 4o,4 milj. ha 193o. g., lai gan tagad partijas organi uz laukiem labi noorganizēti un viņu varas līdzekļi piespiest zemnieku strādāt ir daudz spēcigāki, nekā vagara pletne klaušu laikos.

Sakarā ar augšā atzīmētām negatīvām parādībām ražība neatvairami iet uz leju, kā tas redzams no sekošās tabeles:

G a d i	Sējas platība milj.ha	Labības raža milj. ~~ha~~ to ~~centn.~~	Ražība uz lha kvintālos	Labības raža uz 1 iedz.gal. kvintālos
1913	1o2,o	81,6	8,o	6,5
1928	92,4	71,5	7,7	4,8
1929	95,o	71,7	7,5	4,6
193o	1o2,o	87,4	8,5	5,5
1931	1o5,6	67,o	6,3	4,7
1932	98,2	62,o	6,3	3,8

Komunistu partijas vadoņi centrālkomitejas plenumā lepojās ar to, ka vispārīgā sējas plātība piecgades laikā pieauguse par 21 milj. ha, bet par **ražas lielumu** pat Staļins neuzdrošinājās ne vārdu minēt. Viņš gan apgalvoja, ka ša gada ražu bez šaubām esot labāka, nekā pag. gadā, k~~aut~~ *ad* plašos apgabalos tā cietuse no sausuma, bet konkrētus skaitļus tomēr nepieveda. Ir zināms un labības sagādes gaita norāda uz to, ka ārkārtīgi slikta raža šogad ir atkal Ukrainā, Z.Kaukazā, Lejas Volgas apg. un Riet. Sibirijā un fakts it, ka 1932.g. raža ir vēl mazāka par iepriekšējo, bet iedzīvotāju skaits atkal pieaudzis par 3-3,5 milj galvām. Sadalot labības ražu uz iedzīvotāju galvu skaitu, redzams, ka labības iznāk uz vienu iedzīvotāju galvu gandrīz uz pusi mazāk, nekā

1641

priekš kara. 19o9-1913.g.g. linu vidējā raža uz ha bij 3,63 dub. centn. bet pēdējos gados tā grozās starp 2-2,5. Kokvilnas raža 1915 gadū bij 4 dub.centn. no ha, bet 193o.g.-2,1 un 1931.g.-1.9. Šinī gadā raža esot vēl mazāka.

Runājot par kolektivizāciju, piecgades sākumā Staļins izteicās, ka pati zemnieku darba rīku koplietošana pacelšot ražību par 35%. Bet tagad izrādās, ka apstrādājot zemi ar vismodernākām mašīnām, ka kolhozos, tā sovhozos, ražība krīt neatvairāmi gadu no gada.

Nav šaubu, ka t ā s i r s o c i a l i s t i s k ā uz b r u k u m a n e g a t i v ā s s e k a s .

Sakarā ar vispārēju pārtikas trūkumu dienu no dienas aug <u>dzīves dārdzība</u>, jo valsts tomēr nav spējuse iedzīvotāju apgādību nostādīt tā, lai algotais darba spēks nebūtu atkarīgs no privātā tirgus. Valdiba sāka darba algas paaugstināt 193o.g. un līdz ar to ievadīja rubļa pirkt spējas pazeminašanos, kas progresīvi turpinājās vēl tagad un nav nekādi cerības uz viņas apturēšanu. Ar š.g. sākumu par valdības cietām cenām tiek izsniegta vienīgi maize, bet gaļa, eļļa, kartupeļi, milti u.t.t. tikai reti, labākiem strādniekiem un darbniekiem pret atsevišķiem taloniem, kurus izsniedz darba devēja iestāde. Strādnieku apgāde ar pārtiku nodota pa daļai fabrīku administrācijai, pa daļai fabrīku- kooperatīviem zem fabrīkas administrācijas kontroles. Apgādāti tiek vienīgi strādnieki, bet ne viņu gimeņu locekļi. Tagad iedzīvotāju vairums ir atkarīgs no privātā tirgus ~~dunz~~ daudz lielākā mērā, nekā agrāki, kādēļ grūti paredzēt kādā progresijā uz priekšu notiks cenu celšanās. Fakts ir, kā jau agrāki dala laucēnieku savas produkcijas pārpalikumu nepārdeva par naudu, bet prasīja materiālās pretvērtības, sevišķi maizi. Pēdējā laikā šī parādība pieņemuse vēl plašākus apmērus.

2 Dzīvokļu trūkums.

Industrializācijas sekas ir dzīvokļu trūkums rūpnieciskos centros. Piecgades plānā gan paredzēta pietiekoša dzīvokļu celtniecība un no sākuma tā arī tika realizēta. Bet partijas konferencē 193o.g. asi kritizēja uzsākto dzīvokļu celtniecību, kura prasot 3-4 reizes vairāk līdzēklu, nekā pašas fabrīkas būvē. Pēc konferences masīvē dzīvokļu celšanu atmeta un līdztekus fabrīku būvei cēla labākā gadījumā vieglas standartu koka mājiņas un pa lielākai daļai zemnīcas. Lielāku pilsētu tuvumā par dzīvokļiem priekš jaunceļamās fabrīkas strādniekiem nemaz nedomāja. Kad 193o.g. beigās iesākās neredzēta strādnieku staiguļošana (tekučestj

valdība izdeva 1931.g. bārgus noteikumus par darba patvaļīgu atstāšanu bet kad arī tas nelīdzēja, tad atzina, ka jāgādā par strādnieku cilvēka cienīgu novietošanu. Bet šī atziņa nāca par vēlu, jo fabrīku celtniecība bij jau izvērtusēs plašumā uz dzīvokļu celtniecības rēķina, kādēļ priekš straujas dzīvokļu celtniecības nebija vairs pietiekošu līdzekļu. Dažos jaunos rūpniecības centros dzīvokļu celšanā ir jau ievērojams darbs padarīts (Harkovā, Staļingradā), bet visā visumā dzīvokļu trūkums ir arvien vēl viens no strādnieku staiguļošanas iemesliem. Lai atšķirtu ražojošo elementu no neražojošā, ar šā gada sākumu tiek atjaunota pasportu sistēma un ir paredzams, ka liela daļa neražojušā elementa tiks no rūpnieciskiem centriem izraidīta. Nav šaubu, ka tas sacels jaunu rūgtumu pret valdošo partiju plašos iedzīvotāju slāņos.

3. Mājsamniecības un masu patēriņu preču trūkums.

Iznīcinot privāto amatniecību un sīko rūpniecību un atstājot vienīgās rūpniecības attīstību vēlākam laikam, Pad.Savienībā ir sajūtams ārkārtīgi liels sīko mājas un patēriņu preču trūkums. Galvas pilsētā nav viegli atrast veikalos visvienkāršākos traukus, piem. spaiņus, bļodas, šķīvjus, karotes, slotas, cirvji, zāģi, šķipeles, atslēgas, dažādus apkalumus, mēbeles, elektrības spuldzes u.t.t. Priekš zemkopības nav atrodami saimniecības piederumi, amatnieku darba rīki, aptiekās zāles izsniedz tikai tad, ja pats aizne pudeliti, pie kam arvien trūkst visvienkāršākie medikamenti, kā zodā, sālskābe, ūdeņraža pārskābe, jods, vate, vazelīns un t.t. nerunājot nemaz par drapēm un pulveriem. Šo preču uzmeklēšanai jāziedo diena un vairāk.

4. Strādnieku staiguļošana.

Strādnieku staiguļošana (tekučestj) ir viena no visievērojāmākām piecgades negatīvām parādībām. Viņa pastāv iekš tam, ka strādnieki bieži maina savu darba vietu. Viņa iesākās reizē ar industrializācijas plāna realizēšanu.

Jau priekš kara Krievija nevarēja lepoties ar lietprātīgu strādnieku vairumu, kurš kara un revolūcijas laikā lielā mērā samazinājās. Ar lietpratīgu strādnieku trūkumu bij jācīnās jau atjaunojot izpostīto rūpniecību "nepa" laikā.

Piecgades plānā paredzēts, ka realizējot industrializācijas programu, rūpniecībai būs vajadzīgi 2,5 milj. kvalificētu strādnieku, kuru sagatavošanai plānā atrodama attiecīgā programa. Šī programa izpildīta pat ar uzviju, bet tomēr lietpratīgu strādnieku trūkums ir lielāks, kā jeb kad. Izskaidrojams tas ir ar to, ka plāna sastādītāji

bij rēķinājušies ar normāliem dzīves un darba apstākļiem, kādēļ nebija un nevarēja paredzēt piecgades īpatnējo strādnieku staigulošanu. Pa lielākai daļai sagatavotie specialisti drīz vien pārmainīja savu darba vietu, neskatoties uz to, ka kursu dalībniekiem uzlikts par pienākumu noteiktu laiku strādāt tanī uzņēmumā, kurā viņš ieguvis ar kursu palīdzību savu kvalifikāciju. Patiesībā, īsie kursi arī nespēj dot diez kādu kvalifikāciju. Staiguļošana pārvilka strīpu pāri visiem piecgades lietišķiem aprēķiniem. Uzsākot plašu celtniecību un laižot darbā jaunas fabrikas, lietpratīgu strādnieku trūkums bij sajūtams ļoti asi. Darba vadītāji izsūtīja strādnieku vervētājus, kuri ar izdevīgākiem darba noteikumiem centās pārvilkt labākos strādniekus no citiem uzņēmumiem priekš sevis. Ar dažādu premiju izmaksām jaunie uzņēmumi pārkāpa obligatoriskos atalgojuma noteikumus, kādēļ arī viņiem izdevās strādniekus atviļināt no citiem uzņēmumiem pie sevis. 1930.g. jau no dzelzceļiem un smagās rūpniecības, kuri turējās pie noteiktām likmēm, bij aizgājuši tik daudz liepratīgu strādnieku, ka viņu darbība jau bij pa daļai paralizēta. Atalgojumu paaugstināja un agrākiem strādniekiem tika pavēlāts atgriezties vecās darba vietās. Saprotams, ka jaunie uzņēmumi centās pārtrumpot vecos un tā tas turpinās vēl šodien. Tā tad liepratīgu strādnieku trūkums un algu dažādība ir staiguļošanas pirmie iemesli.

Turpmākais un vissvarīgākais staiguļošanas iemeslis ir strādnieku neapmierinošā apgādība ar pārtiku. Strādnieki iet no vienas darba vietas uz otru, cerēdami atrast jaunā vietā labāku apgādību. Labākus apstākļus meklējot, viņi apceļo visu Pad.Savienību, no Ļeņingradas līdz Taškentai, no Archangeļskas līdz Kaukazam. Saprotams, labus apstākļus tiem nekur neizdodās atrast.

1931.g.valdība mēģināja paralizēt staiguļošanu ar stingru likumu un bārgirm sodiem, bet gaidīto rezultātu nebija. Staiguļošana arvien vairojās. Nebija mazums uzņēmumu, kuru sastāvs pārmainījās gada laikā 2-3 reizes, kas sevišķi sakams par smago rūpniecību.

Trešais iemeslis ir dzīvokļu trūkums. Kā jau augstāki minēju strādnieku novietošanai, līdzekļu ekonomijas dēļ, tika celtas zemnicas un vieglas koka ēkas, kur strādnieki dzīvoja, kā kazarmēs. Šinīs pagaidu dzīvokļos drīz vien savaišļojās dažādi insekti,kuru dēļ dzīvošana tur tapa neciešama. Arī valdošā netīrība un nemiers piespieda kārtīgākos strādniekus no turienes aiziet un līdz ar to no pašas darba vietas. Tikai 1931.g. otrā pusē valdība atgīdās un sāka pie-

1644

griezt dzīvokļu celtniecībai lielāku vērību. Pad.Savienībā vispār vārds "dzīvoklis" vairs netiek lietots, jo atsevišķu ģimeņu dzīvokļi vairs nepastāv. Runa iet tikai par "dzīvojāmo laukumu" ("žilplo~~šč~~čaj"), uz kuru ir tiesība ražīga darba strādniekam un kura nepārsniedz 6-9 kv.metru. Saprotams, ja strādniekam ir ģimene, tad arī visai ģimenei ar to jaiztiek.

5. Darba disciplina.

Lai atjaunotu darba disciplinu fabrikās, 1922/23.g. tika likvidēti fabrīkas/vadības kolektīvi un viņu vietā ielika "sarkano direktoru", bet tam palīgā atstāja fabrīkas komitēju un nodaļās- partijas šūniņas. Tomēr vēl līdz šai dienai disciplinas jautājums nav nogājis no dienas kārtības un piecgades laikā it daudz darīts viņas pacelšanai. Bezrūpīga un nesaudzīga apiešanās ar darba rīkiem un mašīnām bij par cēloni pie daudziem darba traucējumiem, nolaidība un paviršība pie nelaimes gadījumiem un produkcijas zemās kvalitātes. Darba laika kavēšana sarunās, bezmērķa klīšošana pa fabrīkas telpām, dažādu sabiedrisku un partijas pienākumu izpildīšana darba laikā bij normāla parādība visos uzņēmumos. 1930.g. tika izdots rīkojums, ka partijas un sabiedriskus uzdevumus jāveic ārpus darba laika, tāpat fabrīkas komitēju un šūniņu darbība varēja norisināties tikai ārpus darba stundām. Lai strādniekus piespiestu intensīvi strādāt, 1931.g. sāka ievest akorda darbus. Lai saīstītu strādniekus pie viena uzņēmuma uz ilgāku laiku, tika ierobežota strādnieku tiesība mainīt darba vietu. 1932.g. ieveda stingrus sodus par neierašanos darbā bez attaisnojuša iemesla. Vainīgo var atlaist no darba par vienu darba dienas nokavešan~~ās~~, pie kam viņš zaudē tiesības uz fabrīkas ierādīto dzīvokļi un iestātīes darbā pusgada laikā.

6.Darba ražīgums.

Racionalizējot rūpniecību un mechanizējoz lielu darba spēku prasošos procesus, piecgades plāns paredzēja pacelt darba ražīgumu par 110%. No rūpniecības pārskat-a zināms, ka piecgades plānā paredzētais kapitāla ieguldijums ir izdarīts pilnos apmēros, bet no viņa sagaidītais darba ražīguma pieaugums nav piepildijies. Janvara plenuma rezolucijā konstatēts, ka darba ražīgums pieaudzis tikai par 38%.

Lai paceltu darba ražīgumu, piecgades laikā centās vairot darba ražīgumu dažādiem paņēmieniem. Tā minama būtu t.s."socialistiskā sacensība"(Soc.Sorevnovanije), kura pastāvēja iekš tam, ka viena fabrīka izaicināja otru uz noteikta darba plāna izpildīšanu,

1645

tādi paši izaicinājumi notika starp vienas fabrikas atsevišķām nodaļām un pat atsevišķiem strādniekiem. 1930.g. šis paņēmiens uznāca modē, bet galu galā no ta nekas neizņāca.

Otrs paņēmiens bij "triecniecība" (udarņičestvo). Kā kara laukā, kad disciplina sāka jukt, tā arī piecgades laikā, kad darba disciplīna nebija ne ar kādiem līdzekļiem paceļama, fabrikās dibinājās triecīena brigādes, kuras centās savu darbu izpildīt uz to labāko, lai rādītu labu priekšzīmi citiem un piedabūtu tos viņiem pakaļdarīt. Triecniekiem tika dotas (visadas premijas zraudā un privilegijas, kuŗām bij stipras) pievilkšanas spējas. Dažos uzņēmumos triecniekos pierakstījās 80-90% no visa strādnieku skaita. Pievilkšanas spēks, saprotams, nebija darba sajūsma, bet gan premijas un privilēģijas. Saprotams arī, ka ierakstīšanās triecnieku brigādēs tik plašos apmēros padarīja pašu triecnieku sistēmu par nenozīmīgu, kādēļ arī ta vairs nevelk.

Tagad valdība atgriezusēs pie gadu tūkstošiem izmēģināta līdzekļa - maizi.

Lai gan jau agrāk komunistu partija šķiroja algoto darba spēku pēc viņu darba nozīmes priekš valsts un ieskaitīja strādniekus atkarībā no ta vienā jeb otrā apgādības kategorijā. Agrāk zemākās kategorijas strādniekiem timēr vēl bija iespējams nopirkt trūkstošās pārtikas vielas kooperativos un privātā tirgū. Piecgades otrā pusē pārtikas trūkums kļuva arvien lielāks un līdz ar to pieauga strādnieku atkarība no viņu apgādības kategorijas. No š.g.1.janvara šī atkarība ir jau ļoti liela, jo uz parastām pārtikas kārtiņām tiek izsniegta vienīgi maize, bet pārējos produktus, kā kartupeļus, gaļu, zivis, un citus produktus (pat tiesību abonēt avīzes "Izvestija" un "Pravda") iespējams nopirkt tikai ar specialiem taloniem, kurus izsniedz darba devēja iestāde labākiem strādniekiem un darbiniekiem. Arī ēdienu nami iekārtoti pēc kategorijām un tiesību ēst vienā jeb otrā telpā, kur tiek pasniegti labāki vai vājāki ēdieni, nosaka uzņēmuma administracija. Tā kā pārtikas cenas brīvā tirgū ceļās ar katru dienu, bet darba algas netiek vairs paaugstinātas, tad saprotams, ka tagad strādnieks ir pilnīgi atkarīgs no uzņēmuma administracijas un ja viņš grib labāki pabst, tad viņam vajaga arī labāki strādāt. No sacītā redzams, kāds spēcīgs ierocis tagad iedots uzņēmuma administrācijas rokā, lai paceltu darba disciplinu un palielinātu darba ražīgumu savos uzņēmumos.

7.Gigantomanija.

Komunistu partijas lozungs piecgades laikā bij:"panākt un aiziet

1646

priekšā".

Sastādot projektu jaunceļamai fabrikai, šachtai, lauksaimnieciskām fermām, sgbiedriskām škām u.t.l.,par pamatu tika ņemti arvien vislielākie paraugi kapitalistiskajā pasaulē, kurus tad vēl palielināja, lai pārspētu savus skolotājus.

Šīs neveselīgās tieksmes sekas redzamas uz katra soļa. Lielie traktoru giganti Harkovā un Staļingradā pie lielāka nekā vajadzīgs darba spēka izdod 5o-75% no paredzētās produkcijas. Gigantiskās akmeņogļu šachtas vēl nav nevienu dienu sasniegušas projektēto produkcijas normu. Vislielākās pasaulē Magnitogorskā domnas strādā ar pārtraukumiem un zemu produkciju jau tagad, kad darbojās tikai divas no desmit paredzētām domnām. Gigantiskie lopkopības sovhozi pa daļai vainīgi pie tagadējās lopkopības sabrukuma. Milzīgie graudkopības sovhozi dod zemākas ražas, nekā primitīvi-nabadzīgās individualās saimniecības.

Lauksaimniecībā gigantomanijas skurbums jau pārgājis, milzīgie sovhozi un kolhozi sadalīti mazās saimnieciskās vienībās. Ja lauksaimniecībā tas bij viegli izdarams, tad tik pat kā neiespējami sadalīt gigantiskos rūpniecības uzņēmumus, kur viena nodaļa pilnīgi atkarīga no otras. Ja vienā nodaļā atgadās (klizma, tad darbus japārtrauc parejās. Viena strādnieka) ~~vien~~ vainas dēļ darbus jāpārtrauc 2o-4o.ooo strādniekiem. Kapitāls, kurš ieguldīts rūpniecības gigantos, nekad nebūs spējīgs konkurēt pasaules tirgū.

Gigantiskās padomju pils celšana apturēta uz nenoteiktu laiku. Tas ir gigantomanijas jaunākais pliķis.

8. Produkcijas pašizmaksa.

Piecgades laikā rūpniecībai bij jāsaglicina 12 miljardi tīrās peļņas, kura paredzēta priekš industrializācijas budžeta. Šai summai jāienāk, pakāpeniski pazeminot rūpniecības produkcijas pašizmaksu līdz piecgades beigām par 35%.

Rūpniecības produkcijas pašizmaksa Pad.Savienībā, kur izējmateriali tiek gandrīz visi ražoti pašu zemē, kur visas dabas bagātības atrodās valsts rokās, atkarājās galvenā kārtā no darba algas. Negrozot darba algas, kā to piecgades plāns arī paredz, pašizmaksas pazemināšanās varēja notikt tikai uz darba ražīguma pacelšanu, saprotot zemtā racionalizāciju, mechanizāciju, darba spēka produktivu izmantošanu u.t.t.

Kā jau augstāki aizrādīts, darba ražīgums piecgades laikā celies tikai par 38%, paredzēto 11o% vietā.

1647

Darba algas nav palikušas uz agrākajā līmeņa, bet pieaugušas ievērojāmā kārtā, kā tas redzams no klātpieliktās tabeles:

Strādnieku algas.	Gada alga 1930.g.		Samērā ar 1927/28.g.%		Gada alga 1931.
Rūpniecībā	1011	rub.	→ 123	127 ←	1046 rub.
Dzelzceļu transports	1002	"	122	134	1103 "
Ūdens ceļu transports	1152	"	129	142	1272 "
Izglītībā	887	"	135	149	982 "
Lauksaimniecībā	495	"	162	202	617 "
Caurmērā, bez lauksaimn.	947	"	124	132	1007 "
Viss algotais proletariats	881	"	129	139	945 "

No pievestās tabeles redzams, ka darba alga līdz 1931.g.beigām cēlusēs par 39%, bet 1932.g.ta pieauga vēl vairāk, jo 1931.g.beigās ievestā progresīvā akorda darba sistēma algas pacēla caurmērā par 25% bet šis paaugstinājums vēl nevarēja ievērojamā kārtā parādīties 1931.g.statistikā.

Lielā mērā pieauguši arī administratīvie un citi izdevumi. Metalurgijā, piem.tie pieauguši no 8 kap.1930.g.uz 30 kap.uz tonu 1932.g.I.kvartalā. Pag.gada novembrī un decmebrī notika darbinieku skaita samazināšana visās iestādēs un darba vietās, jo izrādījās, ka visur tiek algoti lieki darbinieki, kādā nav pardzēti ne iestāžu štatos, ne darba plānos. Atlaisto lieko darbinieku skaits sāstāda 15-50% no visa darbinieku skaita. Arī lieko darbinieku atalgojums ievērojamā kārtā paaugstināja produkcijas pašizmaksu.

No sacītā izriet, ka plānā paredzētā produkcijas pašizmaksas pazeminašanās nevarēja notikt, ko apstiprina arī daudzas ziņas no dažādām rūpniecības nozarēm, kur pašizmaksa nav ne tik vien pazeminājusēs, bet pat ievērojami paaugstinājusēs. Piemēram, metalurgijā pašizmaksa 1931.g.bijuse lielāka par 1930.g.par 19,3%, bet par plāna normu lielāka par 34,1%. Pašizmaksa 1932.g.I.kvartalā pieauguse vēl par 10,2% un turpināja palielināties ~~xxīxvāīxparxīo~~ 2% arī II.kvartalā. (Ek.Ziņ.18.IX.32). 1931.g. pašizmaksa paaugstinājusēs salīdzinot ar iepriekšējo gadu akmeņogļu rūpniecībā par 30%, kūdras rūpniecībā par 28%, mineraļizejvielas par 23%(Za Industr.27.IV.32)

Ir arī nozares, kurās pašizmaksa pazeminājusēs, bet tas attiecināms galvenā kārtā uz tām jaunām rūpniecības nozarēm, kuras sāk izveseļoties no t.s.bērna slimībām un pavairojušas savu produkciju sa-

1648

mērā ar iepriekšo gadu(Lauksaimn.mašinu fabrika Rostovā, traktoru fabrikas, mašīnu fabrikas u.c.)

Pašizmaksa pieauguse arī tādēļ, ka fabrikas ražo lielu procentu brāķa preces, kuras nevar laist no fabrikas ārā, bet jāizlieto atkal kā izejviela.

2. Brāķis.

Pēdējos divi gados presē vairs nav atrodami dāti par brāķa apmēriem, lai gan sūdzības par ražojumu slikto kvalitāti atrodamas visās avīzēs un par visām rūpniecības nozarēm. Metalurgija sūdzās par m neraļu piemaisījumiem akmeņoglēs, mašīnrūpniecība par čuguna un tērauda nepiemērotām īpašībām, spēkstacijas par kūdras pārāk lielo mitruma saturu, mašinu nodarbinātāji - par mašīnu ātru nolietošanu; iedzīvotāji par produktu bojāšanos noliktavās, par apavu un drēbju neizturību u.t.t.Bet statistiskus dātu nav, jo tas taču ir Pad.Savienības metode, nelabvēlīgās ziņas nedarīt atklātībai zināmas.

Par brāķi plašākā nozīmē var nosaukt vispārīgi nemākulīgo un nesaudzīgo apiešanos ar darba rīkiem un mašīnām, kuras dēļ bieži ļoti dārgas mašīnas tiek nolietotas 2-3 gados tādā mērā, ka tās jāizņem no apgrozības. Staļingrada traktoru fabrikā pēc gada darba tika pārmainīta liela daļa Amerikas mašīnu. Liela daļa traktoru, kā ārzemju, tā pašražoto, pēc vienas sezonas darba prasa kapitālu remontu, bet pēc 2-3-sezonām daļa jau tiek izņemta no apgrozības. Akmeņogļu raktuvēs trešā daļa, autotransportā 5o-6o% mašīnu pastāvīgi atrodās remontā. Uz dzelzceļiem trešā daļa lokomotivu arvien ir slima u.t.t.

1o. Finances.

Piecgades financiālais plāns uzstādīts par 86 miljardiem rub., no kuriem 53,4% dod budžeta sistema, 7,2% - kredītas sistēma, 11,1% socialā apdrošināšana, 22% - saimnieciskie uzņēmumi un 6,2% - pārējie ieņēmumu avoti.

Izdevumu plāns paredz sekošo sadalījumu: valsts saimniecībai 64,5%, sociali-kulturēliem mērķiem - 25,5%, pārvaldei un apsardzībai 1o%.

C.I.K. budžeta komisijas sēdē 13.I.33 finanču komisariata kolegijas loceklis Maimins ziņoja, ka patiesībā notecējušos 41/4 gadu laikā financiālā plāna izpildījums sasniedzis 116 miljardus rubļu,par 3o miljardi rub.vairāk, nekā piecgades plānā paredzēts(Ek.Dzīzņ 15.I.3 Avīzes Īsā atreferējumā nav atrodams paskaidrojums, no kādiem avotiem

1649

milzīgā uzvija nākuse, bet droši var teikt, ka tai bijuši sekošie divi galvenie avoti: pirmkārt, vispārīgā cenu celšanās, resp.rubļa pirktspējas krišana un otrkārt, pastiprināta tautas ienākumu mobilizācija.

Piecgades plānā bij paredzēts rubļa pirktspējas palielināšanos par 2o%, pazeminot preču pārdošanas cenas par 24%, pie ražošanas pašizmaksas pazeminājuma par 35%.

Kā jau augstāk bij minēts, produkcijas pašizmaksa ne tik vien nav pazeminājusēs, bet pat paaugstinājusēs un lai varētu izdarīt budžetā paredzētās iemaksas(tīro peļņu, amortizācijas atskaitījumus, nodokļus), vajadzēja paaugstināt arī preču pārdošanas ~~preces~~ cenas, kas arī tika nemitīgi darīts, sevišķi pēdējos 21/2 gados. Cenas cēlušās uz dažādām precēm dažādi, no 16% uz maizi līdz 25 kārtīgi uz citām precēm. Piem.,cukurs 193o.g.maksāja 48 kāp.kg., bet 1932.g.decembrī jau 12 rub.valsts komercialos veikalos, gaļas cena tanī pašā laikā cēlusies no 4o kap.kg. līdz 8 rub., kamašas no 6-8 rub.līdz 12o-16o rub., apgērbs no 22-4o rub.līdz 4oo-6oo rub.un t.t.

Rubļa pirktspēja strauji sāka kristies 193o.g. No apgrozības pazuda sudraba nauda, par kuru preces varēja dabūt pirkt 2-3 reizes lētāki, nekā par papīra naudu. Par sudraba naudas krāšanu tad tika nošauti daudz cilvēku, kas rubļa pirktspēju tomēr nepacēla. Tagad sudrabnaudas apgrozībā vairs nav, viņas vietā izdota bronzas un niķeļa nauda.

Piecgades plānā paredzēts emisiju palielināt par 125o miljoni rubļu, bet uz 1.VII.32 tā jau bij pieauguse par 4,2 miljardi rubļiem, pacelšoties no 197o,8 miljoni 1928.g.1.oktobrī uz 6183 milj.rubļu. 1932.g.1.jūlijā. Pēc pēdēji minētā dātuma finanču komisariats vairs nav publicējis nevienu pārskata par valstskases zīmju emisiju un 1932. g.1.septembrī publicēta pēdējā valsts bankas emisijas bilance.

Tanī laikā sākās valsts kasei jaunas naudas grūtības, jo produkcijas un celtniecības pašizmaksa strauji pieauga, fabrikas nespēja kārtot tekošās maksāšanas, celtniecība nespēja darbus turpināt, jo paredzētie kredīti bij pilnīgi izsmelti un parādi jau uzkrājušies. Valdība deva rīkojumu par līdzekļu koncentracīju priekš steidzīgākām celtnēm, par štatu samazināšanu iestādēs, par darba algas normu ievērošanu, par pašizmaksas pazeminašanu, darba ražīguma pacelšanu u.t.t.Saprotams, ka tādos apstākļos nevarēja iztikt bez jaunas emisijas kuru finanču komisariats cenšās nosliēpt ar bilanču nepublicēšanu. Jāpiekrīt ka tas ir gan godīgāks paņēmiens patiesu apstākļu maskēšanai, nekā

1650

veselu sēriju naudas zīmju izlaišana zem viena un ta paša numura, kā tas tika praktizēts 1930.g.beigās.

Uz pastiprinātu tautas ienākumu mobilizāciju norāda 1930.g. IV.ceturkšņa, 1931.g.un 1932.g.financiēlie plāni, kuri prasījuši 66-70% no pārāk augsti novērtētā tautas ienākuma, lai gan piecgades plānā paredzēts mobilizēt 42% 1928/29.g.līdz 48% 1932/33.g.

Šādas lielas tautas ienākuma daļas izlietošana valsts un komunālām vajadzībām nevarēja neatsaukties negatīvi uz tautas materialo stāvokli.

Neapstrīdāms fakts ir, ka sākot ar 1930.g.tautas labklājība strauji krīt. Vispārējais nepieciešamo preču trūkums neatlaidīgi spiež rubļa pirktspēju uz leju, bet līdzšinējais atalgojuma paaugstinājums ir niecīgs samērā ar cenu celšanos. Tā kā valdības rīcībā arvien mazāk paliek visnepieciešamāko preču, ar ko apgādāt algoto darbaspēku par algām piemērotu cenu, tad saprotams, rubļa pirktspējai krītoties, algotā darbaspēka materialais stāvoklis kļūst arvien sliktāks. Sākot jau ar 1930.g.atalgojums ne tuvu nevarēja apmierināt kaut cik kulturēlā cilvēka prasības. Par savu darbu tie saņēma nabadzīgu pārtiku, primitīvu dzīves vietu un iekārtu, trūcīgu apģērbu. Viņu darba augļu lielāko daļu paņēma valsts. Staļina lepnie vārdi janvara plenumā par algas pieaugumu par 67% ir pretrunā ar piecgades plāna principu un izsmiekls priekš algotā darbaspēka.

Tautas ienākumam, saskaņā ar piecgades plānu, vajadzēja sasniegt pēdējā gadā 49,7 miljardus rubļu pēc 1926/27.g.cenām. Staļins paziņoja, ka tas pieaudzis par 85% un sasniedzis 1932.g.45,1 miljardu rubļu, pie kam ar gudru ziņu nēsaka, pēc kādām cenām tas aprēķināts.

Ievērojot rubļa pirktspējas krišanu, visiem oficiali sniegtiem skaitļiem rubļos nav nekādas nozīmes. Tādēļ arī augstāk minētais piecgades financiēlā plāna izpildījums par 116 miljardi rub. nevar dot komunistu partijai iemeslu lepoties ar panākumiem. Taisni otrādi, pievestais skaitlis liecina atkal par vienas no piecgades sastāvdaļām - financiēlā plāna sabrukumu.

11. Ārējā tirdzniecība.

Komunistu partijas vadoņi pastāvīgi dižojās, ka Pad.Šavienība ir vienīgā valsts, kura nesajūt vispasaules saimniecisko krīzi. Bet dāti par ārējo tirdzniecību runā citu valodu.

Ārējās tirdzniecības sašaurināšanās redzama no zemāk pieve-

stiem skaitļiem, kuri ņemti no ārējās tirdzniecības komisariata statistiskiem pārskata (Vnešnaja torgovļa 1932.g.novembris).

Gadi	Eksports 1000 to	1000 r.	Imports 1000 to	1000 r.	Apgrozījums 1000 to	1000 r.	Saldo 1000 rubļi
1930	21486	1.036371	2856	1.058825	24342	2.095196	-22.454
caurm. par mēn.	1790	86364	238	88235	2029	174600	-1.871
1931.g.	21779	811210	3564	1.105034	25343	1.916244	-293.824
caurm. par mēn.	1815	67601	297	92086	2112	159637	-24.485
1932.g.	16107	511129	2102	647800	18209	1.158929	-136.671
caurm. par mēn.	1464	46466	191	58891	1655	105357	-12.425

No pievestiem skaitļiem redzams, ka arī Pad.Savienības ārējā tirdzniecība nodota vispasaules saimniecīskās krīzes iespaidiem un sakarā ar vispārējo preču cenu krišanos, trīs gadu laikā ārējā tirdzniecība devuse deficīta 465 milj. zelta rubļu apmērā.

Jāpiezīmē, ka šis skaitlis stipri mazāks par patiesu, jo viņā neietilpst tirdzniecības pārstāvību uzturēšana, noliktavu īre, apdrošināšanas un kredīta procenti un citi tirdzniecīskie izdevumi ārzemēs. Ar tirdzniecība bilances pasivitāti izskaidrojami arī lielie zelta izvedumi uz ārzemēm.

VI Slēdzieni.

Pašvītrojot vēl reiz, ka industirializācijas plāna realizēšana devuse ļoti lielus panākumus, kuri vēl redzamāki būs turpmākos gados, kad nāks gatavas nokavētās un līdzekļu trūkuma dēļ atliktās celtnes. Nav tāļu tas laiks, kad Pad.Savienība izrādīsies par spējīgu apmierināt visas valsts un iedzīvotāju vajadzības ar savas rūpniecības ražojumiem. Tas zīmējās uz armijas apbruņošanas iespēju, ko ar lepnumu uzsvēra Staļins plenumā un Vorošilovs Maskavas garnizona sapulcē 23.2.

Privātkapitālistiskais elements valsts saimnieciskā sistemā galīgi iznīcināts pilsētās, bet uz laukiem no tā palikuši, skaitot pēc 1932.g.apstrādātās zemes platības, tikai 20%, kuri patiesībā jau atrodās brīvprātīgas likvidēšanas stāvoklī, jo pašreizējos apstākļos savu eksistenci turpināt vēl ilgāku laiku tie nav spējīgi.

Komunistu valsts iekārtas 15 gadu pastāvēšanas laikā nobrieduse jauna paaudze, kurai ir sveša kapitalistiskā pasaule un kurai jau no bērna dienām iepotēti komunisma dīgļi. Tagad tie jau var stāties veco cara laiku darbinieku vietā, stiprinot tādā kārtā socialistisko elementu valsts aparātā. To ievērojot, komunistu partija piecgades pēdējā mēnesī

1652

snaru izsešķirošus soļus, lai likvidētu kapitalisma atliekas valsts ana ratē. Pasportazūcijas galvenais uzdevums ir izzināt un apzinegot kapitalisma laikmeta pilsonisko elementu līdz ar viņa nēnēcējiem, lai nēc tam padarītu to ne tikvien nekaitīgu, bet arī lai to iznīcinātu galīgi, līdzīgā necilvēciskā kārtā, kā to komunistu partija darīja ar agrākajiem tūrīgiem zemkopjiem un viņu nēnācējiem,

Tā tad XIV komunistu partijas konferences idējas un XV konferences direktīvas un lēmumi, kuri ir piecgades plāna vadošās zvaigznes, tagad ir pa lielākai daļai realizēti un tuvākā laikā tie būs realizēti pilnos apmēros.

Tagad pats par sevi pacelās jautājums, vai komunistu valsts ir jau spējīga uzsākt atklātu cīņu ar kapitalistisko pasauli?

Lūkojoties no saimnieciskā viedokļa uz šo jautājumu var droši atbildēt - vēl ne!

Šī atbilde pamatota uz sekojošiem slēdzieniem, kurš izriet no visa augšējā pārskata.

1. Pad.Savienības fabrīkas vēl gadiem sirgs ar lietpratīgu strā nieku trūkuma dēļ.
2. Komunistu partijā vēl parāk maz īstu komunistu un pašā partijā maz vienpratības.
3. Strādnieku nemiers pārtikas trūkuma dēļ.
4. Visa valsts saimniecība ir bez jebkuras rezerves.
5. Sabrukušā lopkopība nav īsā laikā atjaunojama, kādēļ lopkopības produkcijas trūkums vēl ilgi būs sajūtams.
6. Kolhozu saimniecība vēl nav nostājusēs uz drošiem pamatiem, kādēļ pietiekoša labības ražošana vēl nav nodrošināta.
7. Nemiers ar pastāvošo valsts kārtību uz laukiem ir vispārīgs un draudošs.
8. Lauksaimniecības ražīgums gadu no gada iet uz leju, kādēļ iedzīvotāju pietiekoša apgādība ar zemkopības produkciju arī no šā viedokļa ir apdraudēta.

Otrs jautājums, nemazākē svarīgs par pirmajo, ir-vai kapitalistiskai pasaulei ir labas izredzes uz Pad.Savienības tirgu?

Līdz šim Pad.Savienības imports pastāvēja galvenā kārtā no mašīnām, metāla speciāliem asortamentiem un citiem ražošanas līdzekļiem. Uz priekšu vajadzība pēc tiem būs nesalīdzenami mazāka, jo industrializācija ritēs lēnākā tempā un lielu daļu no tiem jau ražo pašu fabrīkās. Tādēļ droši var teikt, ka šāda veida imports samazināsies.

Bet arī Pad.Savienības pirktspējas paaugstināšanās nav paredzama

Lauksamniecības produkcija <u>akšnartam</u> tuvejos gados nav nemazāko izredžu ievērojāmi pieaugt.Kalnrūpniecības eksports varētu pieaugt vie-

1653

nīgi uz naftas produktu rēķina. Pārejās rūpniecības produkcijas eksports varētu pieaugt, ja tas varētu atrast sev tirgu, kura iegušanai precēm jānāk pārdošanā par tā sacamām dempinga cenām. Bet visumā jaunās eksporta preces nebūs spējīgas lielā mērā pacelt Pad.Savienības pirktspējas.

Turpretīm zelta un dārgkietu izvedumiem liekās pienācis dabīgs gals, jo to avoti liekās jau būt izsīkuši.

Visumā jārēķinājās ar Pad.Savienības importa turpmāko sašaurināšanos,tādēļ daudz valšķu cerības uz tirdzniecisko sakaru paplašināšanu ar Pad.Savienību, liekās būt maz pamatotas.

Uz to norāda arī pēdējā laika neveiksmes saimnieciisko sakaru izveidošanā starp Pad.Savienību un Italiju, Austriju, Poliju u.t.t.

Maskavā, 1933. g. 27. janvarī.

Hommer

Tirdzniecības atašejs.

1654

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Rigā, 1933.gada "20." februārī.

№ 0.848.oo.M.sl. 41/3849

Konfidenciāli.

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1933 g. 3. III
Ien. № 1176 akt. № 5

Pie akt. 3/3.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa Maskavā Dr.A.Bīlmaņa kunga ziņojumu par Latvijas - Padomju Savienības tirdznieciskiem sakariem 1932. un 1931.g.g. Padomju Savienības oficiālās statistikas gaismā.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

Augsti godājamam

Valsts Prezidenta kungam,

Rigā, Pilī.

1655

Z i ņ o j u m s .

Latvijas-Padomju Savienības tirdznieciskie sakari 1932.g.un 1931.g. Padomju Savienības oficiālās statistikas gaismā.

Jau pirms tirdzniecības līguma denoncēšanas Padomju Savienība sāka ierobežot savu iepirkšanas aktivitāti Latvijā. Turpretīm turpināja diezgan intensīvi ievest preces. Statistika tagad pierāda, ka 1932.g. Padomju Savienība no Latvijas izvedusi preces par 5,7miljoni rubļiem, bet ievedusi Latvijā par 9,6 miljoni rubļiem tā tad dubultīgi. Ja jau tūlit pēc līguma denoncēšanas Padomju Savienības iepirkumi gandrīz vai apstājās, tad kopš 1932.g. 6.novembra t.i. līguma izbeigšanos izvedumi no Latvijas katastrofali kritušies: decembrī Pad. Savienība izved no Latvijas tikai 15 to preču- par 5.ooo.-!
Bet taī pašā laikā prot <u>ievest</u> vienā mēnesī 4737 to par 193.ooo.-rub.
Tagad Padomju Savienība prasa sev vēl <u>minimālās muitas</u>, sūdzoties, ka viņas tirdzniecība tiekot no Latvijas diskriminēta. Tas luk tai pienākoties uz vislielākās labvēlības pamata, kas esot paredzēta miera līguma 17. pantā. Mūsu viedoklis ir, ka šinī 17. panta otrā punktā minētā labvēlība bija spēkā tikai līdz 1927.g. līguma noslēgšanai. Līgumam izbeidzoties iestājās jauns stāvoklis. Bet lai izrādītu Padomju Savienībai pretīmnākšanu gadījumā, ja tā nediskriminētu mūsu eksportu, fraktis un tranzītu Saeima pieņēma otro papildinājumu pie muitas likuma 3. paragrafa, kas dotu valdībai piemērot minimālās muitas arī valstīm bez līguma, ja tas mūs nediskriminē. No statistikas (Tab.I.) redzams, kas ko diskriminē! Šī pati statistika (Tab.I.) rāda arī, ka <u>Igaunija</u>, kurai ir līgums ar Padomju Savienību, kas uzbūvēts uz <u>vislielākās labvēlības</u> principa ar šī instrumenta palīdzību varēja uz Padomju Savienību preces tikai par 39.ooo.- rubļiem - turpretīm Padomju Savienība ieveda Igaunijā par 7,3 miljoni rubļiem.

1655

Arī no līgumā solitā kokvilnas izstrādājumu tranzīta uz Mandžuriju nekas nav iznācis. Pagajušā gada beigās Igaunijas tirdzniecības ministris vienojās ar polpredu Revelē, ka turpmāk Padomju Savienība nopērk Igaunijā pusi no tā, cik Igaunija nopērk no Padomju Savienības-tā tad 1:2 Igaunijai par sliktu, pie kam Igaunija piekrīt pasivitātei tirdzniecībā ar Padomju Savienību un pat neprasa plus minus rezultātus. Tad jau daudz labāk uzskatama Somijas un Polijas tirdzniecība ar Padomju Savienību, kurām nav tirdzniecības līguma ar Padomju Krieviju - tur mazākais ir solīdi skaitļi (2,8 un 5,5 milj.r.) importa pusē, pie kam Polijas imports pat pārsniedz eksportu (4,6 milj rub.).

Lietava kopš 1928.g. nošu apmaiņas ceļā piemēro Padomju Savienībai <u>vislielāko labvēlību</u>, bet arī uzrāda bēdīgus skaitļus: proti 1932.g. 1,1 milj. rubļu un 1931.g. 1,3 milj.rub., pie kam Padomju Savienība izved uz Lietavu par 4,1 milj.rub. Te nu gan krīt svarā, ka pagajušā gadā uz Lietavu izvests liels daudzums koku (no visa izvedumā 368.293 to - 330.326 to koku), kas dod darbu i dzelzceļiem, i kokzāģētavām Klaipēdā.

Statistika nerunā tomēr par labu vislielākās labvēlības principam tirdznieciskās attiecībās.

Ar Islandi tā pati lieta: uz turieni Padomju Savienība izved, bet no Islandes neko paši nepērk (Tab.V.)

Pārejot pie Latvijas izvedumiem uz Padomju Savienību mēs redzam, ka vesela rinda preču, kas bija uzrāditas 1931.g.-statistikā - 1932.g. tanī vairs nefigurē. Toties krievi savus izvedumus uz Latviju pratuši dabūt klāt pat jaunu nomenklatūru(sk.II.&III.)

Ārējā tirdzniecība ar Padomju Savienību šķirojama 3-jās grupās:

I. Valstis kuras nav atzinušas Padomju Savienību (sk.tab.IV)

II. " " atzinušas " " bet kurām nav tirdzniecības līguma (sk.tab.V.)

III. Valstis kuras atzinušas Padomju Savienību un kurām ir tirdzniecības līgums.(sk.tab.VI.).

Latvija piederēja pie III. grupas un vispār ieņēma diezgan redzamu vietu (sk.VIII&IX tab.) Pad.Savienības ārējā tirdzniecībā.

Latvijas nozīme Padomju Savienības ārējā tirdzniecībā eksportā ir bijusi lielāka nekā importā. Latvija ir vidējs liferants un nevar tikt līdzi Zvedrijai (precizas mašinas), Norvegijai (aluminijs), Italijai (kugi), Amerikai, Anglijai, Vācijai. Tomēr Latvija no 23 valstim, kas apgādājušas Padomju Savienību ar precēm 1932.g. ieņēma 11.vietu un stāv tālu priekšā: Šveicei, Japanai, Austrijai, Francijai, Holandei, Somijai, Dānijai, Lietavai, Igaunijai un pat pārspēj Poliju un Turciju.

Arī Padomju Savienības eksportā Latvija ieņem no 27 valstim 12. vietu, atstājot aiz sevis visas Skandināvijas un Baltijas valstis, Grieķiju, Spaniju, Turciju, Čekoslovakiju u.t.t. Tamdēļ arī Padomju Savienības valdība patlaban tā ņēmās ap minimālām muitām, jo arī 1933. g. acimredzot vēlās paturēt Latvijai vietu eksporta plānā. Bet mums atkal iemeslis uzstādīt pretprasības - lai mēs nodrošinātu savus izvedumus uz Padomju Savienību. Igaunijas piemērs (1:2) nav viļinošs, bet Igaunija saīstijusies ar neizdevīgu līgumu un grūti patlabam tagad tikt no tā vaļā - pašai uzteikt negribās, bet lolo gan cerības ar laiku tilt pie tāda līguma, kāds mums bija.

No statistikas arī redzams, ka vairums valšķu - 13 no 23- Pad. Savienības importā sasniedz apm. 5 miljoni rubļu; 6,7,8,9 miljoni nav nevienai, no 1o-2o milj.rubļu ir 5 valstīm; no 2o-3o milj.rub. - 3 valstīm un tad nāk ~~nākš~~ Persija ar 49,9 milj.rub.; Anglija ar 9o,9 mil; un Vācija ar 324,4 milj. rub. (sk.VIII.tab.). Vispār 1932.g. Padomju Savienības imports un eksports stipri samazinājies: (sk. X un XI tab.)

~~nākš~~

	1929.g.	193o.g.	1931.g.	1932.g.
Imports	~~923,7~~ 880,6 milj.r.	1o58,8 milj.r.	1.1o5,3 mil.r	693,6mil.
Eksports	~~88o,6~~ 923,7 " "	1o36,3 " "	811,2 " "	563,8 "
Bilance	+ 43,o m.r.	- 22,4 m.r.	- 293,8 m.r.	-134,8 m.

Pēdējā gada gan pasivitāte mazāka, bet arī apgrozība mazāka gandrīz uz pusi. Tas acimredzot atsaucies arī uz tranzītu (sk.VII.tab.)

1658

pāri Baltijas valstīm. Tomēr Padomju Savienības Ziemeļ ostu virzienā preču kustība pastiprinājusies - seviški Murmanskas (neaizsalstoša osta) pat dubultojusies. Arī Somijas virzienā preču kustība dubultojusies (izdevīga, lēta somu kugu fraktēšana, lēti dzelzceļu tarifi). Toties pāri Latvijai un Igaunijai preču izvedumi katastrofali samazinājās. Tas pats sakams par Polijas robežu stacijām (sk.VII.tab.) Kā redzams, arī Padomju Savienību pasaules saimnieciskā krīze stipri skar: valūtas ieplūdums stipri samazinājies un samazinājusies arī Padomju Savienības pasūtījumi ārzemēs no 1o58,8 milj.rub. uz 693,6 milj.rub. (no 3,5 milj.to uz 2,3 milj.to).

Tikpat bēdīgi stāv ar Padomju Savienības eksportu. Tas kopš 193o.g.no 1o36,3 milj.rub. samazinājies līdz 563,8 milj.rub. (no 21,4 milj.to uz 17,5 milj.to).

Tas bez šaubām arī atstāj savu iespaidu uz Padomju Savienības sarunu vedēju psiholoģiju un tamdēļ tiek uzstādītas pārspilētas prasības, kas liek domāt, ka Padomju Savienība nesagaida tūvākā nākotnē kādu sevišķu savas ārējās tirdzniecības uzlabošanos, bet cenšās tagad noturēties uz patlabanējā līmeņa sava eksporta ziņā un joprojām ierobežo importu.

"

(Dr.Alfr.Bīlmanis)
Sūtnis PSR Savienībā.

1659

I. Tabele.

Padomju Savienības ievedumi 1932.g.decembra mēnesī Baltijas valstīs (pirmā ailē)
un izvedumi tanī pašā laikā (otrā ailē).
(tonnās tamdēļ, ka pašreizejās cenas nav raksturīgas).

	1932.g. Ievedumi to	Izvedumi to	1931.g. Ievedumi to	Izvedumi to
Latvija	4737 (193.ooo.r.)	15. (5ooo.r.)	2o.588.-	2301.-
Igaunija	1oo4	47.-	2o.746.-	673.-
Lietava	7392	619	5.o26	138
Somija	17879	1102	668o	2332
Polija	8557	1249o	5467	3951

Bet par visu 1932.g.un resp.1931.g. šī aina ir sekoša:

	1932.g Ievedumi to	milj.r.	Izvedumi to	milj.r.	1931.g. Ievedumi to	milj.r.	Izvedumi to	milj.r.
Latvija	12o.979	9,6	1240 4	5,7	374.735	27,8	3140 1	14,5
Igaunija	72.257	7,3	342 +)	o,o39	163.601	8.3	13554	2,1
Lietava	368.243	4,1	koki (330326) 3526 ++)	1,1	195.498	4,1	15911	1,3
Somija	297.644	5,2	to 13155 +++)	2,8	240.897	4,6	69787	5,2
Polija	59.951	4,6	81513 ++++)	5,5	2.416	7,5	438.896	31,1

++++)Polijas eksportā galv.lomu spēlē:
melnie metāli....65.507 to
cinks .... 4.627 "
svins .... 1.800 "
cukurs .... 1.500 "
dzelzs izstr..... 483 "
mašinas .... 458 " u.t.t.

+++)Somijas " " " " melnie metāli.... 5.774 "
papīra masa .... 3.040 "
ķim.prod. .... 507 "
ādas izstr. .... 172 "

++)Lietavas " " " " daž.preces .... 3.466 "
ādas .... 60 "

+)Igaunijas " " " " papīra masa .... 190 "
papīrs .... 105 "

1660

II.Tabele.

No Latvijas izvestas preces uz Padomju Savienību.

	1 9 3 2 .g.		1 9 3 1 .g.	
	to	(1.ooo.r)	(1.ooo.r)	to
Ādas	248	256 t.r.	2.111 t.r.	1.388
Apavi	-	-		15
Sēklas	2	1 "	99 "	169
Ķim.prod.....	-	-	7 "	19
Māksl.mēsli...	-	-	2o8 "	1.116
Farm.prep. ...	-	-	2 "	1
Meln.met. ...	-	-	729 "	6.559
Missiņš ...	-	-	68 "	145
Niķelis ...	-	-	17 "	11
Svins ...	-	-	33 "	16
Cinks ...	-	-	11 "	5o
Missiņa izstr.	-	-	3o "	7
Čug.& tēr."	266	133 "	766 "	2118
Mašinas	1	5 "	115 "	84
Mašinu daļas .	296	287 "	1.12o "	1.o57
Lauks.maš.daļ.	-	-	15 "	28
Traktoru " .	-	-	5 "	2
Automobiļi ..	1	3 "	-	-
Velosipēdi ..	-	-	92 "	39
Optiskie instr.	1	5 "	-	-
Kartons ...	2	2 2	1o3 "	7o5
Vilnas ...	-	-	46 "	42
Vilnas lupatas	-	-	1o "	25
Kokv.diedziņi	-	-	453 "	348
" audumi	7o	1o3 "	119 "	68
Linu izstr.	-	-	1o7 "	74
Vilnas aud.	59	5o5 "	449 "	75
Trikotaža	-	-	112 "	1o
Dažādi	- 11.46o	-	-	17.197
K o p ā:	11.4o4	5.77oooo.r.	14.549ooo.r.	31.4o1.

~~III.Tabele.

No Padomju Savienības izvestas preces uz Latviju.

A. Lauks. dabas preces

	1932.g. to	1932.g. (1.000.r.)	1931.g. to	1931.g. (1.000.r.)
Kvieši	1199	43	2741	84
Rudzi	247	7	5669	167
Mieži	--	---	4o2	13
Auzas	--	-	-	-
Kukuruza	34	1	-	-
Dažādas grūbas (proso,griķi..)	33	1	-	-
Pākšaugi(zirņi ..)	262	19	199	11
Ellas rauši	679	32	1326	72
Citas sēklas	-	-	66	2
Lini	13825	3722	38988	9o77
Linu pakulas	42	5	394	53
Tabaka lapās	14	8	-	--
Iesala sakne	1	o,1	-	-
Lini neizstr.	5	1	15	2
Augļi svaigie	47	8	119	2o
" žāvetie	228	44	726	155
Dažādas saknes	2o	1	2	3
Kokvilna	249	77	17o1	656
Citi zemk.prod.	42	8	243	8o
Sviests	-	-	1893	1643
Bekons	472	1o5	488	176
Kauti putni	82o	32o	3926	2o13
Zīda prod.	14	81	2	12
Medus	-	-	43	1o
Citi lopk.&putnk. produkti	269	1oo	14	7
Zvērādas	1	66	53	1213
Zivis	126	64	5o	22
Ikri	o,2	1	4	56
Pārējie zivju prod.	82	27	7o	31
K o p ā:	18.713	4.792.ooo. r.	59. 153	15.639.ooo.r.

1662

III.Tabele.

No Padomju Savienības izvestās preces uz Latviju.

B. Rūpniec. izstrād.

	1932.g.		1931.g.	
	to	(1.000.r.)	to	(1.000.r.)
Zāģetie materiāli	7062	127	57581	1398
Finieri	385	66	594	85
Citi kokmater.	47705	443	166809	1771
Koku destilāc.prod.	44	5	160	22
Cukurs	117	7	30712	2105
Saulpuķu eļļa	-	-	15	3
Citu stādu "	12	5	-	-
Rauši	50	2	66	3
Milti	26	1	9	6
Klijas	-	-	154	4
Konservi	14	16	199	143
Tabakas izstr.	0,5	2	1	5
Vīni	12	1	4	1
Kondit.izstr.	-	-	8	5
Pārējie garšrūpn. izstrād.	22	7	471	68
Asbests	5	0,2	20	2
Sāls	9149	76	10.777	110
Ogles	3842	24	3000.	2
Naftas prod.	17658	459	19.896	582
Pār.kalnrūpn.prod.	1387	15	2.705	55
Soda	1712	75	1.856	102
Sērkociņi	-	-	17	5
Parfimērija	-	-	0,4	0,4
Cements	3301	31	1.643	16
Fajans,stikls utt.	11	2	126	55
Gumijas izstrād.	0,1	0,3	43	99
Audumi	133	205	532	1127
Linu-džutas izstr.	274	106	-	-

(sk.turpin.)

(I.turpinājums)

III.Tabele.

B. Rūpnesc.izstrād.

	1932.g. to	1932.g. (1.000.r)	1931.g. to	1931.g. (1.000.r.)
Tepiķi	1	5	2	1o
Mājrūpn.prod.	5	4	16	26
Metāl-elektr.r	221	1o6	1316	358
Neizstrād.met.	117	8	1837	85
Lupatas	12	2	-	-
Sukāti lini	7o9o	2315	1578o	3359
Diegi	6	12	14	23
Linu diegi	1o86	612	344	191
Potašs	-	-	16	2
Ķim.& farmac.prod.	267	26	474	45
Antikv.&juvel.	3	15	o,5	5
Kino filmas	o,1	1	o,2	8
Citi rūpn.izstrād.	534	98	1o75	193
Par "B" k o p ā:	1o2.267	4.881ooo.r.	315.581	12.171.ooo.r.

1932.g.

Par "A" un "B" kopā

"A"- 18.713 to
+
"B"- 1o2.267 to

12o.979 to

"A"- 4.742.ooo.-rub.
+
"B"- 4.881.ooo.-rub.

9.623.ooo.-rub.

1931.g.

Par "A" un "B" kopā

"A"- 59.153 to
+
"B"- 315.581 to

374.734 to

"A"- 15.639.ooo.-rub.
+
"B"- 12.171.ooo.-rub.

27.81o.ooo.-rub.

1664

IV.Tabele.

Ārējā tirdzniecība ar valstīm, kuras Padomju Savienību nav vēl atzinušas.

///

	1932.g.				1931.g.			
	Ievedumi		Izvedumi		Ievedumi		Izvedumi.	
	tonnas	milj.r.	tonnas	milj.r.	tonnas	milj.r.	tonnas	milj.r.
Bulgarija	-	-	13.848	(398.000.)	-	-	6831	(268.000)
Beļģija	4222	(0,5)	702.439	(18,7)	6.010	(0,3)	633.059	(18,2)
Ungarija	-	-	271	(0,1)	7.946	(0,8)	5.957	-
Holande	824	(3,4)	992.918	(20,8)	2.911	(2,1)	1846.546	(29)
Spanija	1598	(0,1)	437.277	(7,9)	14.123	(2,0)	134.153	(3,4)
Portugalija	25	-	-	-	2.466	-	-	-
Čekoslov.	32245	(10,2)	70.878	(1,3)	342.391	(35,7)	649.247	(5,1)
Šveice	1245	(4,8)	1	-	5.018	(6,3)	2.137	(0,04)
Jugoslav.	536	~~(2,8)~~ -	28	(2,6)	15	-	2.628	(10,03)
Amer.sav.v.	27449	(31,06)	624.250	(17,0)	216.139	(229,9)	850538	(22,6)
Rumanija	-	-	74.617	(1,3)	5	-	52133	(1,3)

Piezīme:

Bez tam ir vesela rinda Amerikas, Āzijas, Āfrikas (Abesinijas, Ēģiptes) valstu, kas nav atzinušas Padomju Savienību un ārī uztur tirdzniecības sakarus, bet apgrozijumi ar šīm valstīm nav lieli, izņemot Ēģipti, uz kurieni Padomju Savienība 1932.g. izvedusi preces par 6,1 milj.r. Urugvaju (par 1,4 milj.r.)

Atzīmējams, ka meklējot atzīšanu Padomju Savienība 1931.g. no Ēģiptes bija ievedusi kokvilnu par 19,8 milj.rubļu.

1932.g. Ēģiptes valdība aizliedza uzturēties Ēģiptē tirdzniecības pārstāvim. Uz Jemeni 1932.g. Padomju Savienība izvedusi preces par 21,7 miljoni rubļu. Uz Ķīnu par 23,3 miljoni, bet no Ķīnas ievedusi par 18,1 milj.rub. Diplomatiskie sakari ar Ķīnu atjaunoti nesen, pag.gada beigās.

1665

V.Tabele.

Ārējā tirdzniecība ar valstīm, kuras ir atzinušas Padomju Savienību, bet kurām nav tirdzniecības līguma.

	1932.g.				1931 g.			
	Ievedumi		Izvedumi		Ievedumi		Izvedumi	
	to	milj.r.	to	milj.r.	to	milj.r.	to	milj.r.
Austrija	4352	(4 m.)	14.177	(4,2 m.r.)	14151	(12)	37.o4o	(2)
Islande	-	-	735	-	2	-	-	-
Īrija	-	-	21.4o7	-	o,3		18.o86	-
Lietava	3526	(4,1)	368.243	(4,1)	15911	(1,3)	195498	(4,1)
Polija	81513	(5,5)	59.951	(4,6)	438896	(31)	2o9617	(7.5)
Somija	13155	(2,8)	297.644	(5,2)	~~24o897~~ 69787	(5,2)	24o897	(4,6)
Francija	8813	(3,8)	1.352.181	(28,5)	27266	(14,9)	1229421	(28,3)
Japana	12158	(4,7)	743.157	(1o,o)	3248o	(12,6)	7296o7	(19,8)
anistana	12oo2	(11,7)	1o.978	(14,5)	13555	(11,6)	1o327	(11,5)

azīmes:

+) ("Ratau" konc. pagarināta 15.XII,1932.g. uz vienu gadu.)

++) (Nošu apmaiņa no 25.v.1927.g. par visliel. labvēlību starp Islandi un Padomju Savienību.)

++) (Nošu apmaiņa starp Lietavu un Padomju Savienību par vislielāko labvēlību - no 24.sept.1928.g.)

++) ("Sovtorg" līgums uzteikts janvarī un pieteikta likvidācija.)

(pvl)

1666

VI. Tabele.

Ārējā tirdzniecība ar valstīm, kuras noslēgušas līgumus ar Padomju Savienību.

	1932.g. Ievedums to	1932.g. Ievedums milj.r.	1932.g. Izvedums to	1932.g. Izvedums milj.r.	1931.g. Ievedums to	1931.g. Ievedums milj.r.	1931.g. Izvedums to	1931.g. Izvedums milj.r.
Vācija (līgums no 12.X.25.g.) (Liela kabotaža)	1.123.oo9	(324,4)	1.63o.447	(98)	1.481.944	(41o)	1.948.548	(129)
Grieķija (līg.no 23.6.25.g.)	1.115	(o.48)	639.551	(9,2)	3.921	(1,o)	546.8o4	(1o,o)
Dānija (līg.no 23.4.23.g.+ nota " 18.6.29.g.)	5.759	(2,7)	281.339	(6,5)	11.o78	(4,7)	46o.967	(13,6)
Italija (līg. " 23.4.23.g.+ nota " 18.6.29.g.) patl.ved sar.Romā par groz.	27.o93	(27,1)	2.6[illegible]2.330	(26,o)	61.422	(29,7)	211[illegible].478	(39,7)
Igaunija (līg.no 17.5.3o.g. pagarin.decembrī)	[illegible]42	(39ooor.)	72.257	(7,3)	13.554	(2,1)	163.6o1	(8,3)
Norvēģija (līg.no 15.12.25.g. Aluminijs!liela kabot)	62.422	(14,1)	318.o86	(3,8)	82.835	(18,9)	216.299	(3.9)
Persija (1.līg.1o.1o.27.g. 27.x.29.g.jauns līg)	157.645	(49,9)	142.446	(25,3)	96.895	(46,4)	136.522	(32,4)
Turcija (1.līg.11.3.27.g.jauns līg.16.V.31.g.	34.719	(5,7)	19o,9oo	(5,3)	24.338	(6,9)	392.277	(12.5)
Zviedrija (līg.15.3.24.+nota 5.X.27.g.par tirdzn.pārst.)	21.o96	(21,5)	367.9oo	(6,1)	34.49o	(6,6)	3o2.53o	(6,3)
Latvija (līg.2.6.27.g. līg.denonc.no Pad.S-bas 5.5.32.g.izbeidzies 6.XI.32.g.	12.4o4	(5,7)	12o.975	(9.6)	31.4o1	(14,5)	374.725	(27,8)
Anglija (pag.līg.no 16.4.3o.g. denonc. no Anglijas)	315.574	(9o,9)	4.265.17o	(134,3)	25o.179	(73,3)	25o.179	(266,o)

1667

VII Tabele.

Dati par preču kustību pāri Padomju Savienības Ziemeļu ostām.

	1932.g. Tonnas	1931.g. Tonnas
Murmanska	382.807	177.807
Archangeļska	1.350.808	1.447.716
Ļeņinpils	2.898.086	2.821.008

Piezīme: gandrīz nemaz nav samazinājusies preču kustība pāri Archangeļskai un Ļeņinpilei, par to vairāk kā dubultojas skaitlis attiecībā uz Murmansku.

Dati par preču kustību pāri Somijai.

	1932.g. to	1931.g. to
Beliostrov	150.373	70.420

Dati par preču kustību pāri Latvijai.

	1932.g. to	1931.g. to
Bigosova	63.525	517.664
Sebeža	26.684	142,181
Pleskava	28.709	83.841

Dati par preču kustību pāri Igaunijai.

	1932.g. to	1931.g. to
Kingisepp	70.504	154.428

Dati par preču kustību pāri Polijai.

	1932.g. to	1931.g. to
Ņegoreloje	143.300	281.256
Šepetovka	66.936	504.010
Voločesk	65.411	415.080

Piezīme: visur izņemot Padomju Savienības ostas un Somiju 1932.g. katastrofali kritušies izvedumi!

1668

VIII. Tabela.

Latvijas vieta Padomju Savienības importā 1932.g.

1.	Vācija	324,4	milj. rubļu
2.	Anglija	9o,9	" "
3.	Persija	49,9	" "
4.	Amerika	31,6	" "
5.	Italija	27,1	" "
6.	Zviedrija	21,5	" "
7.	Ķīna	18,1	" "
8.	Norvegija	14,1	" "
9.	Afganistana	11,7	" "
1o.	Čechoslovakija	1o,2	" "
11.	Latvija	5,7	" "
12.	Turcija	5,7	" "
13.	Polija	5,5	" "
14.	Šveice	4,8	" "
15.	Japana	4,7	" "
16.	Austrija	4,o	" "
17.	Francija	3,8	" "
18.	Holande	3,4	" "
19.	Somija	2,8	" "
2o.	Dānija	2,7	" "
21.	Lietava	1,1	" "
22.	Beļģija	o,5	" "
23.	Igaunija	o,o3	" "

No 23 valstīm tikai 1o-tām ir eksports virs 1o milj. rublu (Vācija, Anglija, Persija, Amerika, Italija, Zviedrija, Ķīna, Norvegija, Afganistana un Čechoslovakija). Pāri par 5 milj. rubļu ir 3 valstīm (Latvija, Turcija, Polija), bet 1o valstīm ir eksports zem 5 milj. rubļu (Šveice, Japana, Austrija, Francija, Holande, Somija, Dānija, Lietava, Beļģija , Igaunija.).

1669

IX.Tabele.

Latvijas vieta Padomju Savienības eksportā 1932.g.

1.	Anglija	134,3	milj.rubļu
2.	Vācija	98,o	" "
3.	Francija	28,5	" "
4.	Italija	26,o	" "
5.	Persija	25,3	" "
6.	Ķīna	23,1	" "
7.	Holande	2o,8	" "
8.	Beļģija	18,7	" "
9.	Amerika	17,o	" "
lo.	Afganistana	14,5	" "
11.	Japana	lo,o	" "
12.	Latvija	9,6	" "
13.	Grieķija	9,2	" "
14.	Spanija	7,9	" "
15.	Igaunija	7,3	" "
16.	Dānija	6,5	" "
17.	Zviedrija	6,1	" "
18.	Turcija	5,3	" "
19.	Somija	5,2	" "
2o.	Polija	4,6	" "
21.	Lietava	4,1	" "
22.	Norvegija	3,8	" "
23.	Jugoslavija	2,6	" "
24.	Čekoslovakija	1,3	" "
25.	Rumanija	1,3	" "
26.	Austrija	1,2	" "
27.	Ungarija	o,1	" "

Latvija, kā redzams pieder pie 12 labākiem Padomju Savienības preču noņēmājiem un uzskatama par labāko noņēmēju no visām Baltijas un Skandināvijas valstīm.

1670

X. Tabele.

Dati par Padomju Savienības izvedumiem

(vispārējie dati)

	1932.g.	1931.g.	Bilance.
Tonnās	17.547.062	21.778.906	-4.236.844
Rubļos	563.884.000	811.210.000	-247.326.000
pa sausz.	1.145.628 to	2.590.625	- 1.444.997 to
pāri jūras robežai	16.401.434 "	19.188.281	- 2.786.847 "

Lauksaimn. eksports.

	1932.g.	1931.g.	
Tonnas	2.226.808	5.570.274	- 3.343.466
Rubļos	179.097.000	342.225.000	-163.158.000

Rūpniecīb. eksports.

Tonnās	15.320.254	16.208.632	- 888.378
Rubļos	384.787.000	468.955.000	- 84.168000

Daži svarīgākie eksporta produkti tonnās.

Kvieši	537.492	2.498.956
Rudzi	417.426	1.108.825
Miežī	409.386	963.879
Sauzas	17.230	387.053
Kukuruza	290.232	96.964
Lini	52.928	57.209
Sēklas eļļa	223.551	75.055
Sēklas	9.250	12.067
Dāv.augļi	12.580	4.632
Uv. "	4.828	6.162
Uvieests	30.934	30.855
Uvērādas: 2.	987.959	2.963.730
to starpā		
Sobolis	12.000	15.565
Karakuls	384.980	657.883
Dīvis un		
Dīvju prod.	27.601	50.002
to starpā		
Kaviars melns.	297	375
Koksmateriali	5.575.842	6.099.398
to starpā		
Finiers	96.136	61.151
Koku destil.	20.621	16.176
Darības un		
garšvielas.	640.644	807.397
to st.konservi	18.691	28.385
Ogles	1.760.293	1.674.811
Benzins	1.940.070	1.605.466
Nafta	521.586	382.175

X.Tabele (Turpinājums)

Mazuts	1.852.617	1.718.602
cements	38.448	46.732
galašas	1.189	1.084
sērkociņi	8.283	5.925
Kokvilnas izstrād.	18.746	15.862
tepiķi	617	529
cukurs	76.121	319.189
sliedes	3.307	156
lauks.mašinas	3.604	5.470

Piezīme: kā redzams seviški tiek stimulēts ogļu, bencina, naftas, mazuta,galošu, sērkociņu, zvērādu eksports. Zīmējoties uz labības eksportu, jākonstatē, ka labība tiešā vārda nozīmē atņemta no ēdēju mutēm-tapat kā cukurs, sviests, augļi un galošas no kājām.

"

XI.Tabele.

Dati par Padomju Savienības ievedumiem

(vispārējie dati)

	1932.g.	1931.g.	Bilance.
Tonnās (no tā ēdamvielas!)	2.300.211 406.891	3.564.352 166.068	-1.264.141
Rubļos	698.693.000	1.105.034.000	- 406.341.000
pa sauszemi	405.860	1.418.131	- 1.012.271
pa jūru	1.894.351	2.146.221	- 251.870

Specifikācija tonnās

Vaizes labība	248.235	56.297
augļi	12.628	8.604
tēja	15.949	20.708
vilķes	60.249	38.083
gaļa un gaļ.prod.	9.330	1.911
piena prod,margar.	3.828	17.966
liellopi	147,102	141.681
aitas,kazas	1.011.298	713.414
zirgi	26.691	13.174
jēlādas	16.186	18.742
izstrādātas	694	1.959
sēklas	1.830	4.460

Turpinājums

XI. Tabele

Stikli, porcelans, fajanss	77.464	324.607
gumijas izstrād.	116	597
ķimiskie "	27.053	163.564
metāli, metālu izstr.	1.452.186	2.326.286
mašinas	14.312	21.236
to starpā vagoni	22.127	38.519
staipules		
Elektrotechn. opt.un mechan. apar.	48.674	37.478
papīrs, pap.masa	4.216	97.742
tekstilizstrād.	69.788	139.739

Piezīme: uzkrīt maizes labības importa pieaugums gandrīz par 5oo%, siļķu par loo%, gaļas- par 9oo% un vispār ēdamvielu importam p.g. izdoti vairāk kā 5o miljoni zelta rubļu. Toties tādu masu produktu kā tējasimports samazinājies.
Stipri daudz ieved lopus, par to rūpniecības izstrādājumi, izņēmuši elektrotechniskos, optiskos un mechaniskos izstrādājumus, stipri samazinājušies ir daudzās nozarēs pat vairāk kā par loo%.

"

Vispārējais iespaids, ka eksporta ziņā Padomju Savienība gājusi atpakaļ ne tikai tirgu trūkuma dēļ, bet laikam gan iekšpolitisko apstākļu dēļ; tā p.p. lauksaimniecības eksports noslīdējis katastrofāli, sevišķi labība, pie kam labības eksporta summas 1932.g. pret 1931.g ir kā 1:3 ! Vēl dažus gadus atpakaļ Padomju Savienība izveda 15o.ooo tonnas linu; tagad tikai vienu trešo daļu; arī koku eksports sašļucis. Naftas un naftas produktu eksporta pieaugums izskaidrojams ar cietiem kontraktiem (Francija , Kanada, Japana, Čechoslovakija, Italija) - tur gribot negribot jāpieliek visas pūles un pat bija vēl jāpasūta Vācijā naftas vadus par 425 milj. marku (42 mēnešu kredits !!!). Naftas produkcija arī nav atkarīga no zemniekiem tamdēļ tā vēl iet. Kas zīmējās uz Padomju Savienības importu, tad laikam gan jāatzīst kā t.s. "zelta laiki" ir pāri,- kad pirka visu ko un maksāja nedzirdētas cenas.

1643

- Turpinājums.

Patlaban visu importa politiku noteic valūtas trūkums,- kas atkal savukārt ceļās no samazinājušos eksporta. Patlaban Padomju Savienībā stipri izplātīža t.s. "Torgsins" sistēma, vai preču pārdošana par bonām iemainītām pret zeltu, sudrabu, dārgakmeņiem, tepiķiem, zvērādām u.t.t. Pagājušā gadā esot ienācis tādā ceļā ap 5 miljoni zelta rubļu. Patlaban atklāj tamlīdzīgus zelta iepirkšanas punktus pa visu Padomju Savienību. Pēc aprēķina apslēpti"zeķēs" guļot ap 2oo miljoni zelta un sudraba rubļu. Gala slēdziens tīrs, ka stāvoklis top arvien grūtāks. Eksporta darījumi ar Padomju Savienību arvien vairāk pieņem finansu darījuma raksturu.

Tekošā gadā Padomju Savienība savu importu pēc plāna vēl vairāk samazinājusi. Tamdēļ apturētas pat lielrūpniecību būves, pārtraukti kontrakti ar ārzemju specialistiem un tiem samazinātas algas p.p. no 2.ooo.- uz 1.ooo.- dollariem mēnesī līdz 15o-2oo ! Samazina štatus, un ierēdņu algas, paceļ dzelzceļu tarīfu, (no 1o.februara par 35%). "Tīra" lielpilsētas no "liekiem" elementiem, lai būtu vieglāka apgādr un tamlīdzīgs.

Padomju Savienība patlaban pārdzīvo ekonomiskā ziņā vienu no saviem visgrūtākiem posmiem. Straujā industrializācija jau apturēta. Bet aug lielumā agrārā problēma ! Mākslīgi radītājs industrijas proletariāts pilsētās un rūpniecībā vēl pagaidām "kurn" tikai pa klusam. Par to viet vietām uz laukiem šī klusā kurnēšana vēlā rudenī pārgāja jau nemieros.(Ukrainē, Ziemel-Kaukazā), šie nemieri tika nežēlīgi apspiesti. Sajusma paliek arvien mākslotāka...

15. februarī sanāk Maskavā "kolhozniku kongress"- tā tad savā ziņā zemnieku parlaments: tik liels jau tapis lauku spiediens! Iespaids vispār tāds, ka ļaudis sāk zaudēt lielo pacietību. Viss atkarājās no tam, cik lokana būs vadošās grupas politika. Un tā būs lokana.!

Rigā, 1933.gada " " februārī.

16449

LATVIJAS
ĀRLIETU MINISTRS.
MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES
DE LETTONIE.
RIGA.

Konfidenciāli.

No 0.848.00.M.sl. 53/4593

Valsts Prezidenta sekretariata
saņemts 1933 g. 4. apr.
ien. № 1835 akt. № 5.

Pie akt. 4.4.

Augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs,

Pagodinos nosūtīt Jums sūtņa PSR Savienībā Dr. A. Bīlmaņa kunga š.g.februāra ziņojumu.

Izlietojot šo gadījumu, lūdzu Jūs, augsti godājamais Valsts Prezidenta kungs, pieņemt manas visaugstākās cieņas apliecinājumus.

Pielikumā: minētais.

ugsti godājamam

Valsts Prezidenta kungam,

Rigā, Pilī.

1675

Konfidenciāli

Litvinovā deklarācija Ženevā

Vietejais diplomatiskais korpuss šo deklarāciju gandrīz vienbalsīgi novērtē kā tālāku soli uz kopdarbību ar Eiropas valstīm un Tautu Savienību. Deklarācijā vēlreiz uz visvinīgāko apstiprinātas tautu pašlemšanas tiesības un tā tad arī visi jaunākie starptautiskie un arī no pašiem krieviem jau agrāk atzītie līgumi. Šai sakarībā pie dažiem pacēlāas arī bažas, ka ar Litvinova deklarāciju krievi itkā atzinuši arī Versaļas līgumu un poļu koridoru. Kāds lielvalsts diplomats pat izteicās, ka Ļitvinova deklarācija bijusi pa daļai arī vērsta pret Hitleru. Tomēr drīzāk gan izskatas, ka tā ir no vienas puses Japanas un PSRS diplomatiskā duela turpinājums, bet no otras arī dūriens Rumanijai, kuras tiesības uz Bessarabiju vēl nav galīgi atzītas un apstiprinātas no lielvalstīm, jo trūkst vēl Japanas paraksta vai ratifikācijas t.s. Besarabijas protokolam un kā zināms bez šādas ratifikācijas protokols nevar nemaz stāties spēkā.

Kad Ļitvinovs raksturo uzbrucēju, tad liekas, itkā ar viņa muti runātu kāds Ķīnas diplomats. - Ar savu deklarāciju Ļitvinovs arī netieši atzīst Tautu Savienības primātu pasaules atbruņošanas jautājumā; viņš itkā nostājas arī uz viedokļa, ka ar uzbrucēja konstatēšanu un kautkāda pakta parakstīšanu būtu lielā mērā nostiprināta arī drošība - tā tad tūvojas franču viedoklim.

Deklarācija tālāk zināmā mērā uzskatama arī kā mēģinājums saprasties uz Japanas rēķina ar Savienotām Valstīm un Ķīnu.

Visā visumā jākonstatē, ka patlaban Padomju Savienība jo intensīvi uztur kopdarbību ar Tautu Savienību un lielvalstīm. Šī kopdarbība, acīmredzot, būs ilgstoša. Līdz ar Ļitvinovu aizbraucis uz Ženevu arī jaunieceltais PSRS sūtnis Somijā - Šteins.

PSRS un Japana.

Par sūtni Vīnē uz Tokio pārceltā JURENEVA vietā nāk PETROVSKIS, kas no Teheranas jau ieradies Maskavā (viņam neesot bijis panākumu angļu koncesijas likvidācijas lietā !). Jurenjeva iecelšana Tokio tiek novērtēta kā norādījums uz PSRS noteikto vēlēšanos uzturēt ar Japanu joprojam labas attiecības.

Šīs attiecības tomēr nonāks zināmā saspīlētā stāvoklī pēc jaunieceltā padomju vēstnieka ierašanās Nankinā. Uz diplomatisko sakaru atjaunošanu starp Padomju Savienību un Ķīnu Japana skatas ar lielu neuzticību un aizdomām. Jau tagad Japanas nacionāli-politiskās aprindas parlamentā bija pacēlušas jautājumu par to, vai esot taisnība, ka Krievija apsolījusies atbalstīt Ķīnu preču boikotā pret Japanu un solījusi financiālu atbalstu ķīniešu komunistiem. Japaņi pat panāca tādu kā demenți šai ziņā no Karahana puses. - Kā zināms, krievu karaspēks bija lielākā daudzumā koncentrēts Vladivostokas rajonā. Tagad ienākušas ziņas, ka šis karaspēks tiekot pa daļai atvilkts atpakaļ un ka Blichera štabs esot jau novietojies Novosibirskā. Krievu karapulku atvilkšanu japaņi laikam būs uzstādījuši kā noteikumu sarunu uzsākšanai par neuzbrukšanas līgumu (lai visupirms krievi likvidētu strīdu iemesli). -

Sarunas ar Rumaniju.

Par tām tagad nekas jauns nav dzirdēts; tomēr t.s. optacijas laiks (6 mēneši) jau tūvojas beigām. Kāds Rumanijas kaimiņu valsts diplomats man izteicās, ka pēc viņa novērojumiem taisni krievi esot tie, kas nevēloties slēgt neuzbrukšanas līgumu ar Rumaniju. Ļitvinovs esot ļoti veikli izlietojis Titulescu neveiklo interviju (kā zināms, Titulescu toreiz vēl ne-

1678

bija Rumanijas ārlietu ministrs), lai pārtrauktu jau gandrīz līdz galam novestās sarunas ar Rumanijas sūtni Varšavā Kadere starpniecību (sarunas bija uzsāktas Rīgā). Starplaikā Padomju Savienība jau bija sev nodrošinājusi Polijas parakstu un ratifikāciju, kāx arī Francijas parakstu. Draudošā Hitlera pacelšanās pie varas sarunas ar poļiem un frančiem bija lielā mērā veicinājusi. Maskavā arī tagad valda pārliecība, ka Francija itlabidrīz ratificēšot parakstīto neuzbrukšanas līgumu. xxx 11.februarī uz Parīzi caur Daugavpili izbrauca Francijas vēstniecības Maskavā padomnieks Payart, kas šeit tiek uzskatīts kā liels PSRS-Francijas neuzbrukšanas līguma atbalstītājs un gandrīz vai iniciators no Francijas puses. Sakarā ar Hitlera izcelšanos par Vācijas valsts kancleru Francija tagad būšot vieglāk piedabūjama pie neuzbrukšanas līguma ratificēšanas.

Hitlera nākšana pie varas un PSRS ārējā politika.

Visupirms jāpašvītro, ka ne Hitlers viens pats nācis pie varas Vācijā, bet līdz ar viņu smagās rūpniecības magnati un lielie zemes īpašnieki. Te nevilus prātā nāk salīdzinājums ar Italiju un Poliju. Arī šinīs valstīs nogrupējusies tā pati koalicija, un tā tagad valda jau ļoti ilgi. Italijā Mussolini lielā mērā veicina lielrūpniekus un agrāros magnatus, kas no savas puses ļauj tam reprezentēties un pavaldīt. Tāpat pilsudskis nostiprinājās tikai pēc tam, kad bija pratis nodibināt ciešas saites ar rūpniecības un lauku magnāxtiem. Tāda bāze uzskatama par ļoti solidu un jau tamdēļ vien jārēķinājas ar to, ka Hitlers valdīs ilgi - bet tikai tik ilgi, cik tas patiks Vācijas lielrūpniekiem un lielajiem agrariešiem. Protams, arī viņi nesīs zinamus upurus, lai nezaudētu visu. Socialisma un lielniecisma bubulis arvien vēl velk: to labprāt piesauc Hitlers savās runās.

To visu ievērojot, no Hitlera-Hugenberga-Hindenburga (von Papena) kombinācijas šeit Maskavā nemaz tā nebaidās. Pat ja šāda kombinācija - tāpat kāx Italijā, Polijā un Turcijā - noslaucīs no zemes virsa mājas komunistus; tas patlaban krieviem nekrīt svarā. Staļins neies lieki aizstāvēt ārzemju komunistus, jo tas apdraudētu viņa patlabanējo "generallīniju", kuŗā tagad neietilpst pasaules revolūcijas aktivizēšana, bet gan Krievijas izveidošana par lielu rūpniecības valsti, kuŗā arī lauksaimniecība jāxpārorganizē uz jaunas bāzes. Krievijas patreizējos apstākļos nevar domāt par kautkādām ārējām avantūrām un attiecību saasināšanu ar ārvalstīm. To rāda PSRS politika iepretīm Japanai: ne par velti krievi ļauj japaņiem sagrābt savās rokās Mandžuriju - tā ir dārga cena, ko krievi patlaban maksā japaņiem par pieccgadi. Krievi slēdz neuzbrukšanas līgumus ar visiem kaimiņiem, un ja tikvien Francija energiskāk uzstātos, tie parakstītu kautko arī ar rumaņiem.

Domājams tamdēļ, ka krievi necik neuztrauktos, ja vācu valdība vienā baltā dienā aizliegtu komunistu partiju. Bet padomju valdība gan stipri uztrauktos, ja vācieši apgrūtinātu krievu preču importu un viņas iepirkumus Vācijā uz kredita. Bet to arī Hitlera valdība nedarīs, jo ne par velti aiz Hitlera stāv Hugenbergs. Kāds augstāks padomju diplomats privatā sarunā (pa suarejas laiku pie jaunā japaņu vēstnieka Ohta) man izteicās, ka Šleichera krišana bijusi sagaidāma, jo, lūk, v i ņ š e s o t m e k l ē j i s s a p r a š a n o s a r F r a n c i j u . Vispār nav novērojams ka krievi uztrauktos par Hitleru. Liktos, ka jau notikušām komunistu vajāšanām Vācijā krievu presei nāktos gan piegriest izcilus vērību, bet kā par brīnumu preses min tikai notikušos faktus bez jebkādiem komentāriem, tāpat kāx tas notiek ar japaņu virzīšanos uz Ķīnas dienvidiem. - Tikai latviešu komunistu avīze "Komunaru

1677

Cīņa" vienu reizi nosauca Hitlera valdību par "banditu valdību", bet pēc tam bija kā ūdeni mutē ieņēmusi.

Zirgs svarīgāks par Hitleru.

Patlaban krievu uzmanības centrā gan vairāk atrodas zirgs nekā Hitlers. 11.februarī ar Sovnarkoma priekšsēdētāja Molotova un Staļina parakstiem publicēja dekretu par to, cik liela vērība blakus traktoram piegriežama arī dzīvajam zirgam. Tur pat sīkumā pateikts, cik zirgu jākopj vienam stallļu puisim, kā tie jābaro, jāatpūtina u.t.t. - taisni mūsu cienījamā sirmā zirgaudzētāja Hermaņa Liepiņa garā. 12.februarī visas avīzes bija pilnas ievadu par zirgu - "Izvestija", "Pravda" un citas: zirgs, zirgs, un zirgs ... Bet bija arī patiesi slikti ar zirgiem: viena gada laikā iznīkuši puse no visa zirgu sastāva. Vainīgi, protams, "šķiras ienaidnieki", kas visiem līdzekļiem centušies mazināt kolhozu politikas panākumus. Turpmāk par stallļa puišiem jāliek vairāk apzinīgu komunistu - stallis esot "komandnaja vyška" visā kolhozu politikā. Pravda savu 12.februara ievadu nobeidz ar draudiem, ka par nevīžību zirgu kopšanā izrēķināšoties kā ar kontrrevolūciju, un ar uzaicinājumu mazāk pieņemt tukšu rezolūciju, bet vairāk darīt praktisku darbu kolhozu stallļos, uz lauka, darbnicās un fermās... Tikpat lielu vērību piegriež pavasara sējas kampaņai. Jau kopš ilgāka laika avīžu slejas pilnas netikvien iznīcinošas "paškritikas", bet arī lietišķu lauksaimnieciskū rakstu, un vispār patlabanējais preses noskaņojums samērā ļoti lietišķs. Grib sasniegt labu ražu, panākumus rūpniecībā, tirdzniecībā ar ārzemēm, transportā (netikvien speciālā avīze "Gudok" ikdien met zibeņus pret nolaidībām uz dzelzceļiem). - Pie šādas lietišķas noskaņas no vienas un politiskas nervozēšanas no otras puses - jo visos iekšējās saimniecības sarežģījumos vainp "šķiras ienaidnieku" - ir saprotams, ka ārējā politika patlaban atrodas otrā planā. Pat priekšā stāvošā Sarkanās armijas 15 gadu jubileja (sakarā ar ko, starp citu, bij. latviešu strēlnieki pielīdzināti sarkanarmiešiem, kas tiem dod zinamas privilegijas) neizraisa tik daudz uztraukuma, ka lauku darbu jautājumi. - Arī parastā tenkāšana par "intervenci" apklususi.

Kolhozu politika uzmanības centrā.

15.februarī sanāk pirmais padomju vēsturē kolhozu pārstāvju kongress Maskavā (protams, Staļins jau ievēlēts kongresā kā "goda kolhoznieks". Vadošā grupa it labi saprot jautājumu. Tas stāv tā: ja kolhozu politika neizdosies, tad būs krachs. Tamdēļ pašlaik viss, itin viss nostādīts sakarā ar kolhozu - lauku jautājumu. Viss tiek darīts, lai saglābtu stāvokli. Uz atbildīgām vietām provincē sūta enerģiskākos un spējīgākos partijas darbiniekus. Tā, piem., viens no komunistu partijas centralkomitējas sekretariem, tāx tad Staļina tūvākais "kollega", Postyševs, tiek komandēts uz Ukraini ar sevišķām pilnvarām. Ziemeļkaukazam iecelta sevišķa pavasara sējas komitēja ar neaprobežotām pilnvarām. No Maskavas uz provinci mobilizēti ap 25 000 komunistu "darbam uz laukiem. Arī lielākās fabrikas provincē sūta strādniekus-uzticāmus komunistus uz kolhoziem (un arī uz dzelzceļu stacijām, lai korigētu transportu). Varam atcerēties, kā savlaik bija ar naftas rūpniecību - arī toreiz līdzīgā kārtā uz vietām tsūtīja komunistu. Tomēr uzdevums toreiz bija nesalīdzinami vieglāks: šoreiz ir darīšana ar pašu "stichiju" - simts miljonu lielu zemnieku masu, kas pa lielākai tiesai naidīgi noskaņota pret tagadējo kolektīvā īpašuma ideju. Ja savlaik kolhozu politikai - par lielu izbrīnu - bija tik liela piekrišana, tad tas izskaidrojams pa daļai ar to, ka kolhozos devās visupirms nabadzīgie zemnieki (un to Krievijā arvien ir bijis neapšaubamais vairākums) cerībā tur kautko dabūt, maizi, lopus, sēklas, ko vai nu dotu valsts, vai varēs atņemt bagātākiem: gan jau valdība par visu ko gādās... Tā no sākuma izlaupīja muižas (1918/19.gg.)

1678

pēc tam lielākos saimniekus, un tagad nu nav vairs nekas palicis pāri ko ņemt. Ir tikai vēl sovhozi, valsts muižas, un tiem klāt ķerteis nevar. Opozīcijas, sabotāža un nevīžības dēļ sāk izirt kolhozi ar lopu un sēklu izputināšanu, un rodas jautājums - kas būs ar nākošo ražu? Tamdēļ arī pēdējā gadā bijis tik daudz t.s. opozicionāru, kuŗus vēl tagad vajā. Nesen atkal apcietināja ap 140 redzamu komunistu ar Smirnovu (Ivanu Nikitiču), Preobraženski un Konaru priekšgalā; viņua apvaino opozicijā kolhozu sektorā. Pagājušais gads vien devis kādas trīs lielas atklātas opozicionāru prāvas - un cik bija tādu, par kuŗām atklātībā nekas nav nācis zināms?

Cits nekas neatlika, ka iecelt kolhoziem un mašīnu-traktoru stacijām (MTS) priekšniecību no rūdītiem komunistiem. Lai apturētu rūgšanu komunistu partijā, izsludināta "čistka" un apstādināta jaunu locekļu uzņemšana partijā. Pilsētās visa milicija padota tieši OGPU, ievesta vispārējā pasu sistema - kas būs tālāk?

Vēl tālu no katastrofas.

Skaidrs, ka tādos apstākļos Ļitvinovam bija jābrauc un atkal jābrauc uz Ženevu, jārunā par atbruņošanos, jānāk ar deklarācijām.- Tomēr novērtējot tagadējo stāvokli, jāsargās no katras pārspīlēšanas. Tāds viņš krievu apstākļos nav, ka komunistiem jau būtu jāatstāj savs eksperiments un jāpazūd pagrīdē, lai analizētu savas neveiksmes un kaltu jaunus plānus... Krievu tauta ir ļoti glēva tauta. Tā pieradusi pie vājas "kostītes" un rupjas varas arī vecos laikos, pieradīs arī pie jaunā valdnieka. Ar laiku viens otram pielāgosies, bet vilksies tas ļoti ilgi, domājams, cauri veselam vēsturiskam posmam.

Padomju Krievija, līdzīgi cara Krievijai, dzīvo no parādiem.

Krievu tautas pirkšanas spējas ar katru gadu paliek vājākas. Uz Krieviju nebūtu ko jāreflektē kā uz kādu noteiktu komponentu, piem. mūsu ārējā tirdzniecībā. Kas dabūts, tas dabūts, un jaunu neko, liekās, arī Amerika nedabūs par Padomju Savienības atzīšanu. - Tarde vienentibus ossa... Arī franču faktiski sen jau vairs necilā jautājumu par krievu parādiem. Padomju Savienība par saviem 15 pastāvēšanas gadiem no jauna paspējusi ietaisīt milzu parādu, kas Vācijai tūvojas ap pusotra miljarda marku. ~~Krievu radus zelts tiek vests uz Vāciju~~, un tomēr jauni kredīti tikuši un tiek piešķirti krieviem Vācijā (pēdējā laikā atkal naftas vadi par 425 milj. marku uz 45 mēnešiem!)

Milzīgo, par ārzemju naudu celto rūpnīcu vajadzībām, kas gan strādā gausi, tomēr arvien vēl jāieved metali, mašinas, pat lokomotives, - un pēdējā laikā pat uztura līdzekļi! - Lielā Dņepra spēkstacija, slavenais Dņeprostrojs, stāv dīkā, gaidot uz tām fabrikām, kuŗas viņai pēc planiem nāksies apkalpot nākotnē. Strādnieku kadri arvien vēl nav pietiekoši sagatavoti tiem uzdevumiem, ko nes sev līdz jaunā rūpniecība. Arvien vēl pa jaunam aicina ārzemju specialistus, kuŗiem gan algu tagad pa lielākai daļai maksā krievu rubļos. Vecie specialisti, kuŗiem pasaules saimnieciskās krīzes dēļ nav kur dēties, atjauno līgumus par algu krievu rubļos. Tie, kas savlaik ar sen jau izirušu entuziasmu ierakstījušies komunistu partijā, tagad bez ierunām padoti vispārējai stingrai darba disciplinai un pielīdzināti krievu specialistiem un vietējiem strādniekiem algas ziņā. Paši krievu strādnieki tagad "pierakstīti"(zakrepleny) pie rūpnicām un strādā par vederu. - Industrializācijas un socializācijas mōlochs tagad nežēlīgā kārtā vērdzina visus. No privātas iniciatīves nav nekas vairs palicies - izņemot financiāli tieši ieinteresētos ārzemju specialistus un viņu firmas.

Pa augšu partijas vadoņi ņemas ar milzu energiju, bet piramides lejas daļa ir inerta un amorfa. To veido Egiptes monumentalo būvju un Salomona templa cēlāju pēctagas moderno varavu rokās.

Kā ļaudis dzīvo Maskavā.

Vienīgais prieks ļaudīm šeit Maskavā - aiziet uz kādu teatri, operu, cirku vai "ķinīti"... un starpbrīžos bufetē tikt pie kādas maizītes ar kaviaru, zivi, vai pat gaļas gabalu un iedzert kādu glāzi limonades. Ar kādu energiju ļaudis šeit drūzmejas ap bufetēm! Zīmīgs

xxkxxxx

1679

sīkums: kad operā "Pskoviţanka", otrā cēlienā, pa Pleskavas vārtiem, kur to sagaida pleskavieši, iejāj Jānis Bārgais mirdzošā cara apģērbā uz lepna balta zirga un viņam blakus nāk lepnie bajari un opričņiki - tad lielajā Maskavas operā 1933.g., bet lielinieku varas 15.gadā, nošalc tāda aplodismentu vētra, kādu nez' vai varētu izpelnīties kāds komunistu varas vīrs! "Belaja Gvardija" (Dņi Turbinych) izrāde Maskavas dailes teatrī parasti pārpildāta sarkanās armijas virsniekiem.

- Bet tas arī ir viss, uz ko patlaban būtu spējīgi maskavieši. Nupat Maskavā sākusies "tīrīšana" sakarā ar pasu izdošanu. Ikdienas redz uz ielām izsūtamos, kas zem karaspēka aizsardzības dodas uzstacijām. Stacijās jau gaida ešeloni ar arestantu vagoniem un "tepluškām", kuŗās iesēdina izsūtamos. Naktīs izved "oblavas" pa kvartaļiem ... Daudzi paši "labprātīgi" atstāj Maskavu, ja tikvien ir kādi radi vai pazīstami provincē, pie kuŗiem varētu atrast pagaidu mitekli. -

Maizes brīvā tirgū arvien mazāk; kolhozu tirgi tukši. Cenas ārkārtīgi augstas: gaļa līdz 30 - 40 rbļ. kilogramā, sviests (ja to par tādu vispār var saukt) - 60 - 70 rbļ. Pēdējā laikā ielu tirgos (t.i. vienkārši uz trotuariem klusākos pereulkos) sākusies kartupeļu, burkaņu, biešu u.t.t. tirdzniecība pa gabaliem: 1 kartupelis - 50 kap., 1 burkāns vai 1 biete - rublis! Pērk pa 5 - 10 gabaliem. - Pie Torgsina kasēm arvien vēl stāv garas rindas ļaužu, kas turp nes pēdējās iekrātās un līdzšim paglābtās vērtslietas un par tām saņem kartupeļus un balto maizi (40 zelta kap.kilogramā), gaļu (1 zelta rubli kilogramā) u.t.t. - Toties turpat blakus lepnie restorani ("Metropole", "Grand Hotel", "Savoy" u.c.) ikdienas "Večernaja Moskva" sļudina džesa dejas līdz pl.4 no rīta. Nav jādomā, ka tos apmeklētu vienīgi ārzemnieki: vietējie tur tagad jau tālu pārsvarā. - - Tā te ir: grimasa un smaids, ļaudis kankaros un siltos kažokos, ļaudis kas skrien no pakaļas pārpildītam tramvajam un kas brauc automobiļos, ļaudis kas stāv bezgalīgās astēs daudzas stundas dienā, lai tiktu pie mārciņa maizes un tādi, kas bez grūtībām savos kooperatīvos arvien vēl saņem visu vajdzīgo, ļaudis kas dzīvo pa 2-4 gimenēm vienā istabā un tādi, kam ir vieniem 4 istabas, ļaudis ar algu Torgsina bonos un ļaudis ar algu, kas tikko pietiktu 2 mārciņām gaļas, ļaudis ar un bez pasēm, ar un bez partijas kartiņām ... Sovasar no jauna apzeltīja Kremļa torņus, lai nāxkošā vasarā būtu ko rādīt ārzemniekiem.

Pauperizācija.

Valsts finanču politika tāļāk sekmē vispārējo masu pauperizāciju. Valsts grūtais financiālais stāvoklis to spiež ievest arvien jaunus nodokļus un prasīt no pilsoņiem arvien jaunus līdzekļus "aizņēmumu" veidā. Jaunais nodoklis kultūras un dzīvokļu fondiem paredz 25 procentus no ienākuma 400 rbļ. atalgojuma zonā. No otras puses, šis jaunais nodoklis atbilst programmatiskai prasībai: ka neviens nedrīkst uzkrāt kapitalu, ka vislabākā gadījumā viņš drīkst nopelnīt tik daudz, lai apmierinātu savas ikdienišķās prasības. - Financilo spaidu, sociālās politikas un pārtikas trūkuma sekas nav grūti pārredzamas: ar tām nodoti iznīkšanai šī vārda fiziskā nozīmē 20 procenti no tagadējā lauku iedzīvotāju sastāva (individualie saimnieki) un 30 procenti no pilsētniekiem (kas neskaitās noteikto uzņēmumu un organizāciju darbā). Pelēkākā nabadzībā un bezspēkā pagrimušie fabriku strādnieki un kolhoznieki xxxx

1680

Stāvokli labi raksturo kāda mācītāja nostāsts, kas nesen atstājis Volgas apgabalu un apmeties Ļeningradā. Viņam Pievolgā bijusi 8000 cilvēku liela draudze, no kuŗas tagad bija pārpalikuši tikai ap 2500. Pārējie vai nu vienkārši izmiruši, vai aizbēguši, meklējot kautkur citur ciešamus dzīves apstākļus, vai izsūtīti. -

iemiju pases par tu.

Nav ko brīnīties, ka tādos apstākļos daudzi uzskata par lielāko laimi izkļūt kautkādā ceļā ārā no Padomju Savienības. Starp tiem ir arī daudz jaunu cilvēku, kas agrākos laikus nemaz nepazīst un kuŗiem tā tad tagadējā dzīve liekas netikvien relatīvi, bet arī absoluti nepanesama. Padomju valdība visumā liedz saviem pilsoņiem izbraukšanu uz ārzemēm. Sūtniecības konsulārā daļa gul simtiem atļauju iecelot Latvijā padomju pilsoņiem, kuŗas šie pilsoņi nevar izlietot, jo viņiem nedod ārzemju pases. Valdība nevēlās - aiz saprotamiem iemesļiem - laist savus pilsoņus kontaktā ar ārpasauli. Cerības tikt uz ārzemēm visumā ir tikai tiem, kas aizcelo uz pastāvīgu dzīvi un kuŗus tad atpakaļ vairs nelaiž. Uz tādiem vien arī attiecas nesen ievestā prakse - ārzemju pasu pārdošana pret samaksu zeltā vai valutā, ko izdara INTOURIST'a (ārzemju tūristu apkalpošanas) birojs. Patlaban avīzēs izsludināts ka Intourista nodaļas atvērtas Maskavā, Ļeningradā, Gorkijā (Ņižņij-Novgorodā), Staļingradā, Sevastopolā, Rostovā p.D., Harkovā, Kijevā, Odesā, Minskā, Vladivkā, Tiflisā, Bakū, Batumā. ~~xxxxx~~ Tā tad pareizi un smeloši noorganizēta "šefte".

Cenas pasēm noliktas divējādas: 500 zelta rbļ. t. darba ļaudīm un 1000 rbļ. - pārējām iedzīvotāju kategorijām. Tās Krievijas apstākļos ir gandrīz vai fantastiskas summas, un jāšaubas, vai vispār ir tādi ļaudis, kas varētu tās nomaksāt no saviem līdzekļiem. Tamdēļ cerības izlietot šo izdevību ir tikai tiem, kuŗiem turīgi radi ārzemēs, kas priekš viņiem nomaksā šo "atpirkšanas naudu" - pirmā kārtā, protams, žīdiem ar piederīgiem Amerikā. Bet tikt ārā citādi ir ļoti grūti. Esmu novērojis, ka pēdējos 7 mēnešos tikai kādi pāris latviešu dabūjuši atļaujas apcienot savus radus. Vairums gaida gadiem ilgi un beidzot atmet ar roku visām cerībām. -

zirga - skolas matas.

Komunistu varasvīri acīmredzot palikuši stipri nikni un ķerās pie visvisādām reformām un labošanām. Par cīņu "zirga frontē" es jau ziņoju, tagad uz dienas kārtības bez pavasara sējas vēl naftas piegāde, traktoru remonts, sēklu sagatavošana. Te pēkšņi 13.februarī izpublicēts dekrets par skolas grāmatām. Kad tad beidzot būšot noteiktas skolas grāmatas ģeografijā, fizikā, matematikā - un krievu valodā? Tā esot niekošanās, kas visu laiku notikusi ar skolu un skolas programmu. Narkomprosa (Bubnova) uzdevums neesot vis gāzdāt par skolas grāmatām "cilvēces masštabā", bet gan Krievijai. Visu laiku notiekot eksperimentēšana. Ikgadus izdodot jaunas skolas grāmatas, bet pat Maskavā audzekņi beidzot skolas par 20 proc. nesagatavoti. Pat krievu valodu pareizi neiemācoties. Tā saucamiem vispārējiem priekšmetiem priekš visas Krievijas jābūt viena tīpa grāmatām. Līdzšinējā niekošanās esot jāizbeidz uz šo rudeni, kad skolas bērniem jāsaņem rokās īsta skolas grāmata. - Dekretu izdevusi partijas centralkomitēja (CK) bez individuāla paraksta. Tur pieminēts arī daudzinātais "kreisais novirziens", kas nepareizi izprotot Marksa-Ļenina mācību un esot izgājis uz skolas iznīcināšanu; esot parādījusies pat tāda doma, ka varot pavisam iztikt bez skolas grāmatām un noteiktas skolu programmas.

Te redzam atkal vienu piemēru, cik vijīga ir tagadējo padomju varasvīru politika un kādas viņu pielāgošanas spējas jaunam virzienam. Bet ja to pašu būtu uzdrošinājies pateikt par skolām nevis CK (t.i.Staļins), bet Bubnovs - tad nez' vai viņš nebūtu ticis nosaukts par konspiratoru un kontrrevolucionāru. Katrā ziņā to būtu sasniedzis Rykova un citu opozicionāru liktenis. Staļins sagraujot opozīciju, prot uztvērt uz izmantot opozicionāru ideologijas praktisko daļu. Tāx arvien bijusi viņa stiprā puse. Viņam ir jābūt tam, kas izved nepieciešamas reformas. -

1681

Pamatskolas PSR Savienībā pašlaik apmeklē 19 miljoni, vidusskolas 4.350.000, rabfakus un tehnikumus - 1.437.000 audzekņu. Tikai 27 proc. ir apgādāti ar skolas grāmatām.

rīvā doma PSRS-bā.

Šaī ziņā ārkārtīgi zīmīgs ir sekošs nesenais notikums literaturas pasaulē. Kāds Pfitzners Pragā uzrakstījis grāmatu par Bakuņinu, kas tikusi sagatavota un izdota ar Čechoslovakijas valdības palīdzību. Starp citu, Pfitzners saņēmis arī stipendiju Eiropas archīvu apbraukāšanai. Par šo grāmatu bija uzrakstījis recenziju Steklovs žurnālā "Inostrannaja Kņiga", kur nosaucis par laimīgiem ārzemju zinātniekus, kas varot strādāt šādos apstakļos, ar valdības un citu iestāžu atbalstu. Neesot brīnums, ka tādos apstakļos, par kuriem padomju zinātnieki nevarot pat sapņot, sarakstīta laba grāmata. Par to nu Steklovam un žurnala galvenajam redaktoram ,pazīstamam Akselrodam, dūšīgi sadod "Pravda" un turpat pieved ziņas par to, cik grūti klājoties zinātnes vīriem ārzemēs. Vācijā pat mācīti dakteri esot spiesti nodarboties kā šoferi, policisti u. t.t. - Otrā dienā, 14.februarī, Akselrods ievieto vēstuli "Pravdā", kuŗā Steklovs nosauc sliktāku par menševiku un kontrrevolucionāru; tā esot baltgvardiešu psichologija, un viņam pašam, Akselrodam, esot žēl, ka viņš tādu rakstu esot izlaidis cauri, un par to viņš esot pelnījis sodu. -

mā iekārta pilsētu domās.

Kopš 1925.g. pastāvošā iekārta atrasta par nederīgu. Pilsētu padomēs ievēlēti par daudz ļaužu, kas tikai nodarbojoties teoretiski. Nolemts šo iekārtu grozīt tādā garā, lai pilsētu padomēs (gorsovetos) tiktu ierādīta lielāka vieta rūpniecības un iestāžu darbiniekiem, - sevišķi rūdītiem komunistiem un udarņikiem. Tad būšot strādniekiem i labāki dzīvokļi, i labāka apgāde, i labāki satiksmes līdzekļi. Ar vienu vārdu sakot, pilsētu padomēm jābūt proletariskās diktaturas ierocim nesaudzīgai cīņai ar šķiras ienaidnieku, kādai cīņai jāturpinās arī pilsētās tāpat kā uz laukiem, kur strādniekiem arī jabūt zemnieku aizbildņiem ceļā uz jauno socialistisko iekārtu. Tagad nolemts uz visiem kolhoziem sūtīt sevišķus komisarus, kuŗus iecels no rūdītiem strādniekiem - komunistiem-udarņikiem. - Protams, ka tāds komisārs saņems bez savas kārtējās algas vēl attiecīgās dietas un bez tam atvedīs sev mājās uzturu veselam gadam... Bet jauno pilsētu padomju galvenais uzdevums būs galīgi iztīrīt pilsētas, itsevišķi lielākos centrus kā Maskavu u.c. no vēl atlikušiem "agrākiem ļaudīm". -

as Kara Akademi- izlaidums.

Tas notika 11.februarī Leningradā. Sakarā ar to Vorošilovs griezies pie jaunajiem akademiķiem ar reskriptu, kas skan līdzīgi tam. reskriptiem cara laikos. Bet pieminēta arī piecgade, kas prasa techniskas zināšanas no jaunajiem akademiķiem, jo pjatiletka devusi armijai jaunu vēsturisku ārieni. Kā zināms, kaŗa akademijās uzņem tikai absoluti uzticamus politiskā ziņā kandidatus, un pie uzņemšanas notiek liela sijāšana. Kara akademijā pastāv stipendiju sistema. 500 stipendiatus uztur Kominterns un 500 Profinterns. Liela daļa no tiem esot ārzemju komunisti - tā tad varjagu sistema arī šeit. - Sevišķa vērība tiek piegriesta akademiķu pirmklasīgai speciālai izglītošanai. Tikpat lielu vērību piegriež audzekņu politiskai apmācībai, ko savā reskriptā uzsver arī Vorošilovs. Akademijas kurss ilgst 2 gadus. Pēc Vorošilova vārdiem, akademija izlaiž netikvien pirmklasīgus virsniekus, bet arī proletariata lietas aizstāvjus: uz tiem Sarkanā armija var būt lepna. -

Litvinovs savā deklarācijā uzsver katras tautas tiesības bruņoties pašaizsardzībai. Patlaban Padomju Savienība izmanto šīs tiesības maksimali. -

1682

PSRS tirdzniecības bilances pasivitāte stabilizējas.

Jau savā pēdējā ziņojumā aizrādīju padomju ārējās tirdzniecības bilancē ruļļa pirkšanas spējām iekšzemē. Situācija kā nejauša, bet gan kā sistematiska

Kopš 1930.g. sākas ārējās tir- kas 1931.gadā iztaisa 293,8 milj. zelta gan mazāka, bet jo stiprāk jūtama kr milj. zelta rubļu. Pat uzturas līdzekļ 50 milj. rubļu, kas ir tīrs zaudējums Iztrūkumu nākās segt ar zeltu, jo darī kārši nav pa spēkam.

Kā pierāda pašu krievu statistika, 1932.g. ir dauda mazāki nekā iepriekšējā

Lauksaimniecības produktu izvests pa mazāk nekā 1931.g., pie kam

kviešu	par	961464	tonnām	mazāk,
rudzu	"	691399	"	"
miežu	"	554493	"	"
auzu	"	369823	"	" . -

tā tad kopā visādu graudu par 2.577.179 tonnām 1931.g. Arī linu izvests mazāk par 5000 tonnu. - tas neskatoties uz to, ka objektīvie raža labāki. Deficits, tā tad, izskaidrojams vienīgi politiskiem iemesliem. - Koku izvests mazāk par tonnu. Līdzīgu ainu atrodam rūpniecības eksportā starpība iztaisa 84,7 milj. rbl. Tā sastādas visu gumā iztrūkums par 247,3 milj. zelta rbl. no 1931.g. eksporta apmēra, un neraugoties uz milzīgo importa samazināšanos par 406,3 milj., tirdzniecības bilancē rodas augšā pievestais 134,6 milj. zelta rubļu pasīvs, kas bija jāsedz ar zelta izvedumiem un jaunieņēmumiem. -

Objektīvie apstākļi neruna par labu kādai bilances uzlabošanai tekošā gadā.

Kā tas atsaucas uz saimnieciskiem sakariem ar Latviju.

Pasi krievi atzīst, ka Latvija līdz 1932.g. ieņēmusi ļoti redzamu vietu viņu eksportā un to absorbējusi par apm. 10 proc. (šeit krievi ieskaita eksporta transitu). Totiesgan pagājušā gadā šis skaitlis noslīdējis līdz 2 proc.

Tas cīnaross izteikts būtu 27,8 pret 9,6. Krievi motivē šādu samazināšanos ar to, ka viņi esot paspējuši starplaikā nodibināt tiešas attiecības ar citām valstīm un viņiem vairs neesot vajadzīgi Latvijas, kā starpnieka, pakalpojumi. Tas nu gan tā nav, jo Padomju Savienībai arvien vēl tirdzniecības līgumi ir tikai ar 9 valstīm (Vāciju, Grieķiju, Dāniju, Itāliju, Igauniju, Norvēģiju, Persiju, Turciju, Zviedriju), atskaitot Latviju, un nošu apmaiņas par visliešāko labvēlību ar Islandi un Lietavu.

No augšā pievestiem datiem mēs redzējām, cik katastrofiski kritusē krievu labības, linu un koku tirdzniecība (taisni tā eksporta tirdzniecība, kas saistīta ar os transitu), - bet nafta, mazute, ogles, cukurs gāja caur Latviju tikai nelielos daudzumos vai vispār nemaz. Ja 1931.g. caur Latviju gāja 743.036 tonnas, tad 1932.gadā šis skaitlis noslīdējis līdz 118.918 tonnām.

Tam bez šaubām bija jāatsaucas arī uz Latvijas ienākumiem. Sakarā ar Krievijas saimnieciskām grūtībām un censšanos taupīt valutu ar importa ierobežojumiem arī importa no Latvijas ir stipri sašaurinājies, no 14,5 milj. zelta rbl.ka līdz 5,7 milj. pag.gadā. No 27 dažādiem importa priekšmetiem 1931.g. - 1932.g. palikušies pāri vairs tikai kādi 11. Tobiss savu eksportu uz Latviju PSRS, neskatoties uz izbildinājumiem, ka tagad esot pašiem savi tiešie sakari ar citām valstīm, cenšās uzturēt līdzšinējos apmēros. Ja 1931.gadā krievu eksporta nomenklatūrā uz Latviju skaitījās 62 priekšmeti, tad šis skaitlis 1932.g. gandrīz nav samazinājies: palikuši 59, to starpā pat daži jauni, kopsumma - 9,6 milj. rbl., arī nav maza.

Tāpat par Latviju kā vislabāko Krievijas eksportpie Baltijas jūras paliek spēkā, jo arī pag.gadā

1683

ieņem PSRS eksportā 12 vietu pāri visa
un Baltijas valstīm, ieskaitot Poliju.
Savienības importā Latvija noslīdējus
5,7 mil. rbļ. pagājušā gadā, kas tom
piem. Polijai, Šveicei, Japānai, Aus
Somijai, Dānijai, Lietuvai, Belgijai
Jārēķinājas tomēr ar to, ka nākošā g
šeit tālāk pasliktināsies. -

Ārzemju pārstāvju stāvoklis.

No vispārējās apstākļu pasliktin
Savienībā cietuši arī ārzemju pārstāv
nākās dzīvot daudz grūtākos apstākļos
vairs speciālo veikalu, kuŗos diploma
ties pārtiku kautgan par augstām cenā
depreciētiem padomju rubļiem. Diploma
visas citas preces tagad vai nu jāapē
fantastiski augstām cenām (samērā lēti
ni; pārējo preču cenas pārsniedz parast
Eiropā 2 - 6 kārtīgi), vai nu tās jāie
kas saistīts ar daudzām grūtībām un li
Dzelzceļu biļetes dabūnamas par krievu
speciāliem Narkomindela ieteikumiem, pr
jāmaksā ļoti augstas cenas valutā (tari
paaugstināti par 35proc.). Viss tas nos
matus PSRS-bā izņēmuma stāvoklī, kāds ne
citā valstī un vietā.

Maskavā, 1933.g.februarī.

(Dr.Alfr.Bīl
Sūtnis PSR Sa

Šinī lietā 1683 / тысяча шесть-сот восемьдесят три / numurētas lapas

1980 g. „21" 01

CVVA zinātn. līdzstr. / arhivāre [signature]

Latvijas Valsts
vēstures arhīvs

NOSLĒGUMA LAPA LIETAI Nr. 65 apr., 1 f., 1303

Lietā ienumurētas 1683 (viens tūkstotis seši simti astoņdesmit trīs) +7 =1690
(cipariem un vārdiem)

lapas no Nr. 1 līdz Nr. 1683

tai skaitā: ~~galvenās lapas~~ lit. 161a, 205a, 756a, 846a, 1232a, 1298a, 1399a

izlaistie numuri

iekšējā apraksta lapas

vecie lietvedības vāki

Lietu fiziskā stāvokļa un formēšanas īpatnības	Lapu Nr. Nr.
autogrāfi	
zīmogi	
drukāti materiāli	
attēlu materiāli	
grafiskie materiāli	
aploksnes ar markām	
aploksnes bez markām	
pasta atklātnes	
ielikumi aploksnēs	
tīrās lapas	
saplēstas lapas (to daļu skaits)	541, 1326 1682, 1683
citas īpatnības	

18.05.2004 — Ilze
(datums) (amats) (paraksts) (salasāms paraksts)